BIBLIA,

Ad vetustissima exemplaria castigata.

In quibus præter ea, quæ subsequens Præfatio indicat, capita singula ita versibus distincta sunt, vt numeri præfixi, Lectorem nec remorentur, & loca quæsita tanquam digito demonstrent.

ANTVERPIAE,
Apud Viduam & Hæredes Ioannis Stelsij.
AN. 1572.
CVM PRIVILEGIO.

F. IOHANNIS HENTENII NECHLINIENSIS IN BIBLIA LOVANII ANNO M. D. XLVII. EXCVSA ATQVE CASTIGATA.

PRAEFATIO.

MIRABITVR *fortasse quispiam cur post tam multiplicia Biblia toties excusa, conati simus alia facie haec in lucem edere. Quare non inutile facturus mihi videor, si nostri consilij rationem, quam in hac noua Bibliorũ editione adornanda sequuti sumus, paucis exposuero. Primum nemini obscurum esse arbitror, quot technis ac cuniculis horum temporum haeretici id efficere conentur, ut sacrae literae ab ipsis stare videantur: potissimum autem dictionibus quibusdam textui temere additis vel ademptis: aut praefationibus, varijsq; marginum annotationibus adiectis, vel consarcinatis prauis indicibus. Quibus ludificationibus adeo student nonnulli, ut his etiã quasdam ieretierint, qui toti in hoc erant, ut rempub. Christianam promouerent. Nemo est enim qui nesciat, ut unum pro multis in medium adferam, quantam diligentiam, quantasq; impensas tulerit Robertus Stephanus, regius apud Lutetiam typographus, (quem honoris causa nomino) ut accuratissima & castigatissima nobis Biblia traderet, propter quod plurimum etiam illi debent quotquot sacrarum literarum lectioni sunt addicti: quem ob id etiã in multis sequuti sumus. Et tamen candido huius pectori imposuerunt hi pseudochristiani, & sub ouina pelle latentes lupi rapaces maxime in marginum annotationibus, praefationibus, ac indice sententiarum. Quum igitur hi impostoris optimos quosque libros, tum sacrarum literarum quum catholicorũ doctorum corruperint, statuit optimo iure Caesarea Maiestas, perniciosos huiusmodi cuiusuis idiomatis codices, e populi manibus auferri. In quibus primas facile obtinent Biblia: non eo solum quae temeraria quarundam vocum transpositione, adiectione aut mutilatione aperte corrupta sunt: verum illa etiam in quibus, quod ad textum attinet, nihil prorsus immutatum est: Indices tamen, praefationes, additiones marginales, seu librorum aut capitum Argumenta huiusmodi sunt: ut, si penitius quis introspiciat, atque ad haereticorum doctrinam ista diligenter conferat: facile intelligat, etiamsi nihil praeter ipsa scripturae verba contineant, eo esse perniciosiora, quo occultius propinatur sub melle venenum. Quis enim nesciat ad errores populariter stabiliendos longe primam esse viam, falsum scripturarum praetextum? nihilq; securius credi, quam quod scripturae decore, vel suis ipsa verbis expresso videtur? Haec igitur considerantes: simulq; quod tota Latina Ecclesia tot seculis vulgata editione, in oecumenicis etiam concilijs semper usa sit, tam in fidei dogmatis definiendis, quam in haeresibus condemnandis: atque idcirco immotam esse oporteat, aut potius ad primaeua sua exemplaria reuocari: e medio iam hic sublatis edicto Caesareo vniuersis Biblijs, quae quoquo modo aduersari Christianae pietati videbantur: summo studio curauimus, ex iussu, instructione ac iudicio grauissimorum, longeq; eruditissimorum, & acerrimi iudicij Theologorum huius academiae Louaniensis, ut comparatis undiq; non solum quae castigatius excusa erant exemplaribus, verum alijs quoque plus minus viginti: quorum recentissimum ante ducentos annos manu scriptum erat; alia ante trecentos, quadringentos, imo & sexcentos vel plures etiam annos ex horum collatione restitueremus, quoad fieri posset, veterem ac vulgatam editionem synceritati suae atque puritati: non miscentes nos interim quaestioni, Num Graecis et Hebraeis ubiq; respondeat. Hoc enim in re abunde nobis esse debet, quod ipsam reliquis omnibus semper praetulerit tota Latina Ecclesia, sicuti iam praediximus: maxime cum innumeris locis, non veteris modo testamenti, quod passim ostendit Hieronymus, sed & noui, Graeca nunc deprauata comperiantur: quod apertius est quam ut ab eo negari possit, qui veterum auctorum tam Graecorum quam Latinorum, Graece tamen peritorum, monumenta perlegerit: quos frequentissime aliter legisse constat quam hodie Graeci codices habeant. Id autem factum est, quum temporis diuturnitate, ac frequenti exemplaris in exemplar transfusione, tum maxime studio contentionis suborientibus subinde nouis in Graecia haeresibus: in quibus id accidere solet, ut dum quis propria auctoritate uti non potest (diui enim Ambrosij verba sequar) ad victoriam verba legis adulteret, quo sensum suum quasi verba legis asserat: ut non ratio, sed auctoritas praescribere videatur. Quod si Ambrosij seculo, atque etiam Origenis Graeci codices variabant, sicut docet vterque in quintum ad Romanos caput: quid de nostri seculi Graecis codicibus iure existimes? Hebraea vero quem in modum sequi possumus? quum etiam ante Hieronymi tempora, plurima vario modo aut legerint aut intellexerint, Septuaginta interpretes, Theodotio, Symmachus, Aquila, Hieronymus, & is demum qui quintam siue vulgatam ante ipsum dederat editionem? siue id acciderit ob quorundam Hebraeorum*

*elementorum similitudinem, siue ob diuersorum punctorum situm: siue quod paulatim de inemendatis inemendata scriberentur, ut habet Hieronymus: nec nostrum est de singulis versiculis ferre censuram, aut in tantam venire temeritatem, ut speremus nos exactius quisquam posse vertere, quàm hactenus verterint cuncti interpretes. Verùm de his aliàs fortassis latius, ubi commodius ocium ac locum nacti fuerimus. Nunc quaedam duntaxat obiter loca citabimus, ubi idem nobiscum sentit Hieronymus, ne quis opinetur haec nos è proprio cerebro comminisci. Videantur itaq; illius cõmentarij super Cap. 8. Isaiae, ubi dicitur, Congregamini populi & vincimini. Cap. 9. Verbum misit Dominus in Iacob. Cap. 14. iuxta finem, Quid respondebit nũtijs gentis, tam libro commentariorum quinto quàm sexto. Cap. 15. in initio, Quia nocte vastata est Ar. Cap. 17. Et dolebit grauiter: idemque super illud Ierem. 17. Prauum est cor omnium & inscrutabile. Cap. 21. Isaiae, Onus duma. Cap. 24. Et erubescet luna. Cap. 25. Sicut aestus in siti. Cap. 26. Et perdidisti omnem memoriam eorum. Eodem. Et terram gigantum detrahes in ruinam. Cap. 38. Sicut pullus hirundinis. Cap. 44. iuxta finem, Qui dico Cyro. Pastor meus es. Cap. 49. Et Israel non congregabitur. Cap. 63. In omni tribulatione eorum non est tribulatus: alijsq; locis innumeris. Non haec dico quod astruere velim Latina, pra caeteris, exemplaria nusquam esse depravata: sed quòd non nostrum fuerit, imo nec expediat, ad Graecos aut Hebraeos codices semel illa castigare. Quòd si alio quouis modo videantur corrigenda, id potius foret summi pontificis, aut oecumenici concilij auctoritate tentandum, cui parere omnes tenentur, quàm priuata alicuius personae, aut unius cuiusuis academiae. Itaque acceptis, ut praefati sumus, varijs exemplaribus, & per Roberti Stephani codicem plurimis etiam alijs, quae ille suis annotarat marginibus, ex complurium consensu nonnulla è textu sustulimus aut immutauimus: frequenter id in margine reponentes, praefixo asterisco * ei quod è textu ademptum erat, aut binis huiusmodi stigmatis " priori textus lectioni praenotatis, idq; absque ullo exemplarium numero. Ut autem priorem textus lectionem in margine reponeremus, mouerunt nos quorundam ingenia: qui, si nusquam ea inuenirent quae in nonnullis adhuc legunt exemplaribus, fortassis id non aequo ferrent animo. In Prouerbijs autem Salomonis, quanquam versus integros nõ paucos videremus esse superfluos aut aliunde insertos, quos plurima, eaq; vetustissima Latina exemplaria non habebant, imo ne ipsa quidem Hebraica, nec Sanctes Pagninus, illis tamen obeliscum ÷ duntaxat praefiximus: addito margini numero codicum, in quibus versus illos non inuenimus. Nam si eos è textus serie transtulissemus in marginem, alijs annotandis margines sufficere nequiuissent: si verò in totum resecuissemus, verendum erat nè plures offenderentur, quibus visi fuissemus non poenitendam voluminis partem detruncasse: quemadmodum de se ait Hieronymus in prologo super Danielem. Quae etiam ratione moti, uniuersos quatuor Esdrae libros lectori tradidimus: quanquam in paucissimis manuscriptis exemplaribus tertium inuenerimus, quartum verò in nullis: sicut ne in Graecis quidem, ut non dicam in Hebraeis. Quin & Hieronymus ipse in horum librorum praefatione monet, ne quis apocryphorum tertij & quarti libri somnijs delectetur. Quibus id, quod maioris adhuc momenti est, accedit: quod nec Origenes, nec Augustinus, nec Damascenus, nec denique tertium Carthaginense consilium sacrae scripturae libris tertium & quartum Esdrae annumerent. Ob id tamen, ut praefati sumus, illos adiunximus, ne quis vociferaretur manca nos Biblia euulgare: maximè quum & Cyprianus epistola ad Pompeianum ex tertio Esdrae citet testimonium: et Ambrosius de bono mortis Aduersus Ethnicos scribens citet testimoniũ ex quarto Esdrae de promptuarijs animarum. In locis autem ijs ubi non tot exemplaria à communi lectione dissidebant, ut quicquam immutandum duceremus: his diuersam lectionem in margine annotauimus, praefixo asterisco, quid plus in alijs: quid minus, obelisco: quid verò diuersum, duobus stigmatis lectori significantes: adiuncto ubique discrepantium exemplarium numero. Superfluum siquidem fuisset hos ipsos nominatim recensere codices, quum neminem facile hanc operam sibi sumpturum putem, ut singula, quae tot locis dispersa sunt, consulat exemplaria, sed nobis fidem potius habiturum. Quin si etiam id omnino cupiuissemus: compluribus in locis, per marginum angustiam, quae alijs occupandi erant, minimè licuisset. Ne quis tamen falso nos putet exemplarium iactare multitudinem, tum etiam ne promerita laude illos fraudemus, qui candidè suos codices nobis impertiti sunt: recensebimus nunc unde singulos acceperimus, quibus in hac editione usi sumus: praeter Roberti, Colinaei ac Tilmanni Kerner Biblia quae nobis domi suppetebant.*

In primis in hac uniuersitate hi libri nobis subministrati sunt.

Ex collegiata diui Petri Ecclesia, quae prima est in hac Louaniensi Academia, accepimus tria mirae vetustatis exemplaria, septem voluminibus distincta: & alia insuper tria, quorum primum quatuor tantùm Euangelistas continebat: secundum Euangelia iuxta Lucã & Iohannem: tertium verò, solos Psalmos.

A Franciscanis, duo exemplaria in quatuor tomos diuisa: & tertium in solos Psalmos.

Ex Parcensi abbatia ordinis Praemonstratensis, unum exemplar.

Ex coenobio Bethlehemitico canonicorum regularium diui Augustini, qui Reformati dicuntur,

tur, duo exemplaria: alterum scriptum, in varia volumina distinctum: alterum olim excusum, in duos item tomos diuisum.

Ex cœnobio Martinensium eiusdem instituti vnum exemplar, & aliud in quatuor tantum Euangelistas.

A diua Gertrudis abbatia canonicorum regularium, siue clericorum veteris instituti diui Augustini, duo exemplaria in varios tomos diuisa.

Ex hoc Theologorum collegio nobis subministrata sunt duo exemplaria: vnũ scriptum, olim reuerendissimi domini cardinalis Bessarionis: & alterum ex ipsius typographiæ infantia.

Ex Castrensis collegij bibliotheca, duo exemplaria.

Ex Atrebatensis collegij bibliotheca, duo exemplaria: & tertium in solos Psalmos.

Hi codices ab exordio castigationis ex hac Louaniensi academia nobis fuerũt exhibiti: sequẽtes antẽ temporis progressu nacti sumus.

Præbuit abbatia diui Berthini ordinis diui Benedicti apud S. Odomarum, vnũ exemplar.

Abbatia Tongherlensis ordinis Premonstratensis, ex illa sua in his regionibus longè instructissima ac famatissima bibliotheca, vnum exemplar ad nos transmisit.

Abbatia diui Egidij ordinis canonicorum regularium veteris instituti apud Leodium, duo exemplaria in quatuor tomos diuisa exhibuit.

Abbatia quoque Alnensis ordinis diui Bernardi, vnum commodauit exemplar.

Abbatia à Gardineto eiusdem ordinis, vnum exemplar.

Similiter & abbatia Litiensis, ordinis diui Benedicti, duo misit exemplaria.

Abbatia Affliginiensis eiusdem instituti, vnum exemplar.

Abbatia demum Gemblacensis eiusdem quoque instituti, commodato dedit vnum exemplar in quatuor duntaxat Euangelia.

Quantum autem laborum subierimus vt sacra hæc Biblia, quàm maximè syncera in lucem ederemus, expendendum cuique relinquimus: Deum Opt. Maxim. obnixè precantes, vt hos nostros labores benignius respiciat: & si non opus ipsum, at saltem conatum probare dignetur: quem speramus Ecclesiæ ipsius commodum nequaquam pœnitendum allaturum.

INDEX TESTIMONIORVM A CHRISTO ET APOSTOLIS IN NOVO TESTAMENTO CITATORVM EX VETERI,

quæ huc in id cõgesta sunt, vt pij lectores natiuam quorundam intelligentiam facilè assequi valeant, quæ ab ipso Christo vero interprete & spiritu eius, per Apostolos sit tradita: perspiciantq́; in quem vsum ea adduxerint Apostoli & Euangelistæ,

GENESIS.

1 d *Masculum & fœminam fecit eos.* Matth. 19.a, Mar. 10.a

2 a *Requieuit Deus die septima ab omnibus operibus suis* Heb. 4.b

2 b *Factus est primus homo Adam in animã viuentem* 1. Cor. 15. f.

2 d *Dimittet homo patrem, & matrẽ, & adhærebit vxori.* Mat. 19. a. Mar. 10. a. Eph. 5. g. 1. Cor. 6. d

2 d *Erunt duo in carne vna* Matth. 19. a. Mar. 10. a. 1. Cor. 6. d. Gal. 3. b.

12 a *Exi de terra tua & de cognato.* Act. 7. a

12 a *Et in semine tuo benedicentur omnes gentes* Act. 3. d. Ephe. 5. g

15 b *Sic erit semen tuum* Rom. 4. c

15 b *Credidit Abrahã Deo, & reputatũ est illi ad iust.* Rom. 4. a. Iac. 2. d. Gala. 3. a

15 c *Erit semen tuum peregrinum in terra nõ sua,* Act. 7. a

17 a *Quia patrem multarum gentium constitui te* Rom. 4. c

18 b *Secundum hoc tempus veniam, & erit Sara filius* Rom 9. b

21 b *Eijce ancillam & filium eius* Gal. 4. d

21 b *In Isaac vocabitur tibi semen* Rom. 9. b

22 c *Nisi benedicẽs benedicã te, et mul.* He. 6. c

22 d *Quia benedicentur in te omnes gentes* Gal. 3. b. Act. 3. d.

25 c *Quia maior seruiet minori* Rom. 9. c

EXODVS.

3 b *Ego sum Deus Abraham, &c.* Mat. 22. c Marc. 12. c. Luc. 20. f.

9 d *In hoc ipsum excitaui te, vt ostendam in te potentiam meam.* Rom. 9. d

12 g *Os non comminuetis ex eo* Ioan. 19. f.

13 a *Omne masculinum adaperiens vuluam* Luc. 2. d.

16 d *Qui multũ, nõ abũdauit, &c.* 2. Cor. 8. c

20 c *Non mœchaberis* Matth. 5. d

20 c *Non adulterabis, Non occides, Non furtũ facies, Non loquêris contra proximũ tuum falsum testimonium, Non concupisces* Rom. 13. c

20 c *Non concupisces* Rom. 7. b

20 c *Non occides* Mat. 5. c. Luc. 18. d

20 c *Honora patrem tuum & matrem tuam* Mat. 15. a. Mar. 7. b. Ephe. 6. a

21 c *Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur* Mat. 15. a. Mar. 7. b

21 c *Oculũ pro oculo, dentẽ pro dente* Mat. 5. f

22 d *Principi populi tui non maledi.* Act. 23. a

24 c *Hic sanguis testamenti, quod mandauit ad vos Deus* Heb. 9. c

25 g *Vide, omnia facito secundũ exẽplar quod tibi ostens. est, &c.* Heb. 8. b. Act. 7. f

32 a *Fac nobis deos qui præcedãt nos* Act. 7. e

33 d *Miserebor cui voluero, &c.* Rom. 9. c

34 d *Non sicut Moyses ponebat velamen super faciem* 2. Cor. 3. c

LEVIT.

11 g *Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum* 1. Pet. 1. c

18 a *Qui fecerit homo, viuet in ea* Rom. 10. b Galat. 3. b

19 c *Non periurabis* Mat. 5. e

19 d *Diliges proximum tuum sicut teipsum* Rom. 13. d. Gal. 5. c. Iac. 2. b. Matt. 22. d. Mar. 12. c

19 d *Diliges proximum tuum* Mat. 5. g

20 b *Qui maledixerit patri, &c.* Mat. 15. a

24 d *Oculum pro oculo* Mat. 5. f

26 b *Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo &c.* 2. Cor. 6. d

NVMERI.

9 b *Os non comminuetis ex eo* Iohan. 19. f

DEVTER.

4 d *Etenim Deus noster ignis consumens est.* Heb. 12. g

5 b *Non concupisces* Rom. 7. c. 13. c

5 b *Non occides* Mat. 5. c. Luc. 18. d

5 b *Non mœchaberis* Mat. 5. d. Luc. 18. d

5 b *Non furtum facies* Luc. 18. d. Rom. 13. e

5 b *Non loquêris cõtra proximũ tuũ falsum testimonium* Luc. 18. d. Rom. 13. e

5 b *Honora patrem & matrem* Matt. 15. a. Mar. 7. b. Ephe. 6. a

6 a *Audi Israël, Dominus Deus.* Marc. 12. c

6 a *Diliges Dominũ Deũ tuũ ex toto cor. &c.* Mat. 22. d. Mar. 12. c. Luc. 10. e

6 c 10 d *Dominũ Deũ tuũ adorabis, & illi soli seruies* Mat. 4. b. Luc. 4. b

6 c *Nõ tentabis Dom. &c.* Mat. 4. b. Luc. 4. b

8 a *Nõ in solo pane. &c.* Mat. 4. a. Luc. 4. a

10 d *Deus personã hominis nõ accipis* Gal. 2. b

18 c *Prophetam suscitabit vobis.* Act. 3. d. 7. e

19 d *In ore duorũ vel triũ testiũ stabit omne.* 2. Cor. 13. a. Matth. 18. b. Ioan. 8. c

19 d Oculum

19 d Oculũ pro oculo, dentẽ pro dẽte Mat.5.f
21 d Maledictus omnis qui pendet in. Gal.3.b
25 b Nõ alligabis os boui triturãti 1.Cor.9.a 1.Timoth.
25 b Siquis mortuus fuerit non habẽs filium. Mat.21.s.Mar,12.b.Luc.20.e
27 d Maledictus omnis qui non permanseris in omnibus qua,&c. Galat.3.b
30 c Quis ascendet in cælum? Rom.10.b
30 c Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo Rom.10.b
32 e Ego ad æmulationẽ vos adducam in non gentem.&c. Rom.16.d
32 e Mihi vindictã,ego retribuam Rom,12.d

IOSVE.

1 A Nõ te deserã,neq; dereiinquã Heb.13.a

REG. II.

7 e Ego ero illi in patrẽ, & ipse erit.Heb.1.b

REG. III.

19 b Domine,prophetas tuos occ.&c. Ro.11.a
19 b Reliqui mihi septẽ millia virorũ Ro.11.a

IOB.

5 e Cõprehendã sapientes in astu.1.Cor.3.d

LIBER PSAL.

2 a Quare fremuerunt gentes Act.4.e
2 b Filius meus es tu,ego hodie genui te Act. 13.e.Heb.1.b.5.b
2 c Reges eos in virga ferrea Apo.2.g.19.e
4 b Irascimini & nolite peccare Ephe.4.f
5 e Sepulchrũ patẽs est guttur eorũ Rom.3.b
6 c Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem Mat.7.d.25.d.Luc.13.f
8 b Ex ore infantium & lactentium, &c. Mat.21.b
8 c Quid est homo quod memor es. Heb.2.a
8 s Omnia subiecit sub pedibus. 1.Cor.15.d
9 e Quorum os maledictione & amaritudine plenum est Rom.3.c
13 a Non est iustus quisquam, non est intelligens Rom.3.b
13 b Veloces pedes eorum ad effundendũ sanguinem Rom.3.s
15 e Prouidebam Dominum in conspectu,&c. Act.2.d
15 d Non dabis sanctum tuum videre corruptionem Act.2.e.13.e
17 a Ego ero fidens in eum Heb.2.e
17 g Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine Rom.15.b
18 a Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum Rom.10.d
21 a Eli,Eli, lamma sabacthani.Matth.27.e Mars.15.s
21 c Diuiserũt sibi vestimẽta mea,Mat.27.d Iohan.19.e
21 s Nuntiabo nomen tuum fratribus meis Heb.2.e
23 a Domini est terrà & plenit. 1.Cor.10.f.
34 c Odio habuerunt me gratis Ioan.15.d
30 a In manus tuas commendo spiritũ meum Luc.23.f.
31 a Beati quorum remissæ sunt iniquitates Rom.4.a
33 c Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos 1.Pet.3.b
39 b Hostiam et oblationẽ noluisti Heb.10.b
40 s Qui manducat mecum panẽ Iohã.13.b
43 d Propter te mortificamur tota. Rom.8.g
44 b Thronus tuus Deus in seculũ. Heb.1.c
50 a Vt iustificeris in sermonibus. Rom.3.a
54 d Iacta super Dominũ curam. 1.Pet.5.b
61 d Vnusquisq; autem propriam mercedem accipiet 1.Cor.3.b
67 d Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem Ephe.4.b
68 b Zelus domus tuæ comedit me Iohã.2.d
68 b Improperia improperantium tibi ceciderunt super me Rom.15.a
68 e Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueũ Rom.11.b
68 c Fiat commoratio eorum deserta Act.1.d
68 e In siti mea potauerũt me ace. Ioh.19.f
77 a Aperiam in parabolis os meũ Mat.13.e
77 e Panem cæli dedit eis Iohan.6.d
81 b Ego dixi,dij estis Iohan.10.g
88 d Inueni Dauid seruum meum. Act.13.d
90 e Angelis suis mandauit de te Matt.4.a Luc.4.b
93 b Dominus nouit cogitationes sapientũ, quoniam vanæ sunt 1.Cor.3.d
94 c Hodie si vocem eius audieritis Heb.3.b
94 d Sicut iuraui in ira mea Heb.4.a
96 b Et adorent eũ oẽs angeli eius Heb.1.c
101 d Tu in principio Domine terram fundasti Heb.1.c
103 a Qui facit angelos suos spiritus Heb.1.c
108 b Et episcopatum eius accipiat al. Act,1.d
109 a Dixit Dominus Domino meo Mat.22. d.Luc,20.g.Act.2.f
109 a Sede à dextris meis Heb.1.d
109 a Donec ponam inimicos tuos scabellum, &c. Heb.1.d.1.Cor.15.d
109 b Tu es sacerdos in æternũ Heb.5.b.7.c
109 b Iurauit Dominus, & nõ pœnitebit eum Heb.7.s
111 b Dispersit,dedit pauperibus 2.Cor.9.e.
115 a Credidi, propter quod loc. 2.Cor.4.s.
115 a Omnis homo mendax Rom.3.a
116 a Laudate Dominum omnes gentes Rom.15.e
117 a Dominus mihi Adiutor: nõ timebo quid faciat mihi homo Heb.13.b
117 d Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, Mat.21.d. Mar.12.a. Act. 4.b.1.Pet.2.b
117 d Hosanna filio Dauid Mat.21.b
131 e De fructu ventris tui ponam super sedem tuam, Act.2.e
139 a Venenũ aspidũ sub labijs eorũ. Ro.3.b

PROVERB.

3 a Nolite esse prudentes apud vosmetipsos Rom.12.d

3 b *Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, &c.* Heb. 12. b

3 b *Quem diligit Dominus corripit, &c.* Heb. 12. b. Apoc. 3. d

10 b *Charitas operit multitudinē pec.* 1. Pet. 4. b.

17 c *Videte, ne quis malū pro malo alicui reddat.* 1. Thes. 5. d. 1. Pet. 3. b

20 c *Qui maledixerit patri vel matri* Matth. 15. a. Marc. 7. b

25 c *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum* Rom. 12. d

26 b *Canis reuersus ad vomitum* 2. Pet. 2. d

ISAIAS.

1 c *Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen* Rom. 9. f.

5 d *Homo plantauit vineam* Matth. 21. b Luc. 20. b. Marc. 12. a

6 a *Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus* Apoc. 4. e

6 c *Auditu audietis, & non intelligetis* Mat. 13. b. Mar. 4. b. Luc. 8. b. Act. 28. f. Iohān. 12. f. Rom. 11. b

7 c *Ecce virgo in vtero habebis* Mat. 1. d

8 d *Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi Deus.* Heb. 2. d

9 a *Terra Zabulon & terra Nephthali* Matth. 4. e

10 e *Si fuerit numerus filiorum Israël tanquam arena maris* Rom. 9. f.

11 a *Reuelabitur ille iniquus quem Dominus interficiet spiritu oris sui* 2. Thes. 2. e

11 c *Erit radix Iesse* Rom. 15. c. Act. 13. d

21 c *Cecidit cecidit Babylon illa magna* Apoc. 14. b

22 d *Manducemus & bibamus, cras enim moriemur* 1. Cor. 15. e

22 f *Hac dicit Sanctus & verus, qui habet clauem David.* Apoc. 3. b

25 c *Absterget Dominus omnem lachrymā ab oculis, &c.* Apoc. 7. d. 21. b

28 c *Quoniam in alijs linguis & labijs alijs loquar populo huic.* 1. Cor. 14. d

28 d *Ecce pono in Sion lapidem offensionis.* Rom. 9. g. 1. Pet. 2. b. Act. 4. b

29 d *Populus hic labijs me honor.* Matth. 15. a Marc. 7. b

29 e *Perdam sapientiam sapientum, & prudentiam, &c.* 1. Cor. 1. c

33 c *Vbi sapiens? vbi scriba? vbi inquisitor huius seculi?* 1. Cor. 1. c

40 a *Vox clamantis in deserto* Matth. 3. a. Marc. 1. a. Luc. 3. a. Iohan. 1. c

40 b *Omnis caro fœnum* 1. Pet. 1. d. Iac. 1. d

40 d *Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis instruxit eum?* 1. Cor. 2. d

40 d *Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit?* Ro. 11. d

41 b 44 a *Ego sum primus & nouiss.* Apo. 1. d. & 22. e

42 a *Ecce puer meus quem elegi* Mat. 12. b

43 d *Ecce noua facio omnia* Apoc. 21. b 2. Cor. 5. d

45 b *Nunquid dicit figmentum ei qui se, &c.* Rom. 9. d

45 d *Viuo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu* Rom. 14. b

49 b *Posui te in lucem Gentium* Act. 13. g

49 c *Tempore accepto exaudiui te, & in* 2. Cor. 6. a

49 e *Nō esurient neq; sitiēt amplius* Apoc. 7. d

50 b *Tunc expuerūt in faciem eius* Mat. 26. g

52 b *Quàm speciosi pedes euang. pacē* Ro. 10. c

52 d *Propter quod exite de medio eorū, & separamini, &c.* 2. Cor. 6. d

52 b *Nomē Dei per vos blasphematur* Ro. 2. d

52 d *Quibus non est annuntiatum de eo videbunt.* Rom. 15. e

53 a *Domine, quis credidit auditui nostro?* Rom. 10. c. Iohan. 12. f

53 b *Ipse infirmitates nostras accepit* Mat. 8. c.

53 c *Tanquam ouis ad occisionem* Act. 8. f.

53 d *Et cum iniquis reputatus est* Marc. 15. e Luc. 22. d

53 e *Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus.* 1. Pet. 2. d. 1. Iohan. 3. a

53 c *Qui peccata nostra pertulit in corpore* 1. Pet. 2. d

54 a *Latare sterilis qua non paris* Gal. 4. d

54 c *Et erunt omnes docibiles Dei* Iohan. 6. e

55 a *Et qui sitit, veniat: & qui vult, accipiat aquam vita gratis* Apoc. 22. d

55 b *Dabo vobis sancta David fidelia* Actor. 13. e

56 c *Domus mea domus orationis vocabitur.* Mat. 21. b. Marc. 11. c. Luc. 19. g

59 b *Contritio & infelicitas in vijs eorum.* Rom. 3. c

59 e *Galeam salutis assumite,* Ephe. 6. e 1. Thess. 5. b

59 d *Veniet ex Siō qui eripiat & auertat impietatem à Iacob* Rom. 11. d

60 c *Et porta eius non claudentur per diem* Apoc. 21. g

61 a *Spiritus Domini super me* Luc. 4. c

62 d *Dicite filia Sion, Ecce Rex tuus venit* Matth. 21. a

64 b *Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, &c.* 1. Cor. 2. b

65 a *Inuentus sum à non quarentibus me.* Rom. 10. d

65 a *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem* Rom. 10. d

65 c *Nouos verò calos & no. ter.* 2. Pet. 3. e Apoc. 21. a

66 a *Calum mihi sedes est* Acter. 7. f

66 g *Vbi vermis eorum non moritur* Mar. 9. g

60 d *Et ciuitas non eget sole neq; lu.* Ap. 21. g

60 d *Nox vltra non erit* Apoc. 22. a

IERM.

7 b *Vos autem fecistis illā speluncā latronū.* Mat. 21. b. Marc. 11. c. Luc. 19. g

9 g Qui

9 g Qui gloriatur, in Domino glorietur 1.Cor.1.d.2,Cor.10.d

10 a Quis non timebit te Domine Apoc.15.b

17 d Ego sum scrutans renes & corda Ap.2.f.

31 c Vox in Rama audita est Matth.2.d

31 a Ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios 2.Cor.6.d

31 e Ecce dies venient, dicit Dominus, & cõsummabo super domum Israël & super domum Iuda testamentũ nouum Heb.8.c

31 f Hoc autem testamẽtum quod testabor ad illos. &c. Dabo leges meas in cordibus eorum Heb.10.c

51 a Cecidit cecidit Babylon magna Apo.18.a

EZECH.

3 a Accipe Librum, & deuora illũ Apoc.10.d

20 b Qui fecerit homo, viuet in ea Rom.10.b

32 b Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum Matth.24.c

36 e Nomen Dei per vos blasphematur inter Gentes Rom.2.d

DANIEL.

9 g Cùm videritis abominationẽ desolationis qua dicta est à Daniele propheta. Mat.24.b. Mar.13.b. Luc.21.d

OSEE.

1 d Et erit in loco vbi dictum est eis, Non plebs mea vos Rom.9.c

2 d Vocabo non plebem meam, plebem meam Rom.9.c.1.Pet.2.b

6 c Misericordiam volo, & non sacrific. Matth.9.b.12.a

10 b Tunc incipient dicere montibus, Cadite super nos: & collibus, Operite nos Luc.23.d

11 a Ex Aegypto vocaui filiũ meum Mat.2.c

13 d Absorpta est mors in victoria. 1 Cor. 15.g

IOEL.

2 g Et erit in nouißimis diebus, dicit Dominus, effundã de Spiritu meo Act.2.c

2 g Omnis enim quicunque inuocauerit nomen Domini, saluus erit Rom.10.c

AMOS.

5 g Nunquid victimas & hostias obtul. mihi Act.7.e

6 a Va vobis diuitibus Luc.6.d

9 c Post hac reuertar, & reædificabo tabernaculum Dauid Actor.15.c

IONAS.

2 a Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus Mat.12.e. Luc.11.d

3 b Pœnitentiam egerunt in prædicatione Iona Mat.12.d. Luc.11.e

MICHAE.

5 a Et tu Beth-lèhem terra Iuda Mat.2.a

7 b Veni separare hominem aduersus patrem suum & filiam aduersus matrem Matth.10.d. Luc.12.g

AGGAE.

2 b Adhuc semel, & ego mouebo non solũ terram sed & cælum Heb.12.g

HABAC.

1 b Videte contemptores, & admiramini, & disperdimini: quia opus operor ego in diebus vest. Actor.13.f.

2 a Iustus autem ex fide viuit. Rom.1.c. Gal.3.b

NAHVM.

1 d Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem? Rom.10.c

4 b Quid est quod scribæ dicunt, quòd Eliam oporteat primum venire Mat.17.b Marc.9.b

4 b Vt cõuertat corda patrũ in filios Luc.1.b

ZACHAR.

8 e Loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo. Ephe.4.f.

MALACH.

1 a Iacob dilexi, Esau autem odio habui Rom.9.c

3 a Ecce, ego mitto angelũ meum Matt.11.b Marc.1.a. Luc.7.d. Iohan.1.c

4 b Ipse est Elias qui venturus erat Matth. 11.b

9 b Ecce rex tuus venit Mat.21.a. Ioh.12.b

11 c Et acceperunt triginta argenteos Matth.27.a

12 c Videbunt in quem compunxerunt Iohan. 19.g

13 e Percutiam pastorẽ Mat.26.c. Mar.14.b

ORDO LIBRORVM

Veteris Teſtamenti.

Hos Veteris Teſtamenti Libros Chriſtus Ieſus in Legem, Prophetas, & Pſalmos, ſimplicisſimè partitus eſt, Matthæi ſeptimo vndecimo, & vigeſimo ſecundo, & Lucæ vltimo. Hæc ſunt, inquit, verba quæ loquutus ſum ad vos cùm adhuc eſſem vobiſcũ, quoniã neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & Prophetis, & Pſalmis de me. Quam diſtinctionem ſecuti ſunt Apoſtoli, patresq́; noſtri Latini. Nec ab hac aliena eſt Hebræorum diſtinctio, vocantium Legẽ, Prophetas, Hagiographa, inter quæ & Pſalmi Dauid numerantur: auctor eſt Hieronymus, in Prologo quem præpoſuit Libris Regum.

ORDO LIBRORVM

Noui Teſtamenti.

HIERO-

HIERONYMI PROLOGVS GALEATVS.

Viginti & duas literas esse apud Hebraeos, Syrorum quoque lingua & Chaldaeorum testatur, quae Hebraeae magna ex parte confinis est. nam & ipsi viginti duo elementa habent eodem sono, sed diuersis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moysi totidem literis scriptitant, figuris tantum & apicibus discrepãtes. Certumque est Esdram scribam, legisque doctorem, post captam Ierosolymam & instaurationem templi sub Zorobabel, alias literas repperisse, quibus nunc vtimur: cum ad illud vsque tempus iidem Samaritanorum & Hebraeorum characteres fuerint. In Libro quoque Numerorum haec eadem supputatio, sub Leuitarum ac sacerdotum censu, mystice ostenditur. Et nomen Domini tetragrammaton in quibusdam Graecis voluminibus, vsque hodie antiquis expressum literis inuenimus. Sed & psalmi tricesimus sextus, & centesimus decimus, & centesimus vndecimus, & centesimus decimus octauus, & centesimus quadragesimus quartus, quãquã diuerso scribantur metro, tamen eiusdẽ numeri texuntur alphabeto. Et Ieremiae Lamentationes, & oratio eius, Salomonis quoque in fine prouerbia, ab eo loco in quo ait: Mulierem fortem quis inueniet? iisdem alphabetis vel incisionibus supputantur. Porrò quinque literae duplices apud Hebraeos sunt: Caph, Mem, Nun, Pe, Sade. aliter enim scribuntur per has principia, mediētatesque verborum, aliter fines. Vnde & quinque à plerisque libri, duplices existimantur. Samuel, Melachim, Dibre haiamim. Esdras, Ieremias, cum Cinoth, id est, lamentationibus suis. Quomodo igitur viginti duo elementa sunt, per quae scribimus Hebraicè omne quod loquimur, & eorum initiis vox humana comprehenditur: ita viginti duo volumina supputantur, quibus quasi literis & exordiis in Dei doctrina, tenera adhuc & lactens viri iusti eruditur infantia.

Primus apud eos Liber, vocatur Beresith: quem nos Genesim dicimus.

Secundus, Veelle semoth qui Exodus appellatur.

Tertius, Vaiicra, id est, Leuiticus.

Quartus, Vaiedabber, quem Numeros vocamus.

Quintus, Elle haddebarim, qui Deuteronomium praenotatur. Hi sunt quinque Libri Moysi, quos propriè Thora, id est Legem appellant.

Secundum Prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Iesu filio Naue: qui apud eos Iehosua bin Nun dicitur.

Deinde subtexunt Sophetim, id est, Iudicum Librum. Et in eundem compingunt Ruth: quia in diebus Iudicum facta eius narratur historia.

Tertius sequitur Samuel, quem nos Regũ primum & secundum dicimus.

Quartus Melachim, id est, Regum, qui tertio & quarto Regum volumine continetur.

Meliusque multo est Melachim, id est Regum, quàm, id est, regnorum, dicere. Non enim multarũ gentium describit regna, sed vnius Israelitici populi, qui tribubus duodecim cõtinetur.

Quintus, est Isaias.

Sextus, Ieremias.

Septimus, Ezechiel.

Octauus, Liber duodecim prophetarum, qui apud illos vocatur Thereasar.

Tertius ordo, Hagiographa possidet. Et primus Liber incipit à Iob.

Secundus à Dauid: quem quinque incisionibus & vno Psalmorum volumine comprehendunt.

Tertius est Salomon, tres libros habens: Prouerbia, quae illi Misle, id est, Parabolas appellant.

Quartus, Ecclesiasten, id est, Coheleth.

Quintus, Canticum Canticorum, quem titulo Sir hassirim praenotant.

Sextus, est Daniel.

Septimus, Dibrehaiamim, id est, Verba dierum: quod significantius, Chronicon totius diuinae historiae possumus appellare, qui Liber apud nos Paralipomenon primus & secundus inscribitur.

Octauus, Esdras: qui & ipse similiter apud Graecos & Latinos, in duos Libros diuisus est.

Nonus, Esther.

Atque ita fiunt pariter Veteris Legis Libri viginti duo: id est, Moysi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum nouem. Quanquam nonnulli Ruth & Cinoth, inter Hagiographa scriptitent, & hos Libros in suo putent numero supputandos: ac per hoc esse priscae Legis libros viginti quatuor: quos sub numero viginti quatuor seniorum Apocalypsis Iohannis inducit adorantes Agnum, & coronas suas prostratis vultibus offerentes: stantibus coram quatuor animalibus oculatis antè & retro, id est, in praeteritum, & in futurum respicientibus, & indefessa voce clamantibus: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est & qui venturus est.

Hic Prologus, scripturarum quasi galeatum principium, omnibus libris quos de Hebraeo vertimus in Latinum, conuenire potest: vt scire valeamus, quicquid extra hos est, inter apocrypha esse ponendum. Igitur Sapientia, quae vulgo Salomonis inscribitur, & Iesu filii Sirach Liber & Iudith, & Tobias & Pastor, non sunt in canone. Machabaeorum primum Librum Hebraicum reperi. Secundus, Graecus est: quod ex ipsa

ex ipsa quoque phrasi probari potest. Quæ cùm ita se habeant, obsecro te Lector, ne laborē meū, reprehensionem existimes antiquorum. In templo Dei offert vnusquisque quod potest: alij aurum, argentum, & lapides pretiosos, alij byssum & purpuram & coccum offerunt & hyacinthum: nobiscum bene agitur, si obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen Apostolus contemptibiliora nostra magis necessaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per singulas species, Ecclesiæ præsentis futuræq; distinctio: pellibus tegitur & cilicijs: ardoremq; solis & iniuriam imbrium ea quæ viliora sunt, prohibent.

EPISTOLA SANCTI HIERONYMI AD PAVLINVM PRESBYTERVM DE OMNIBVS DIVINAE HISTORIAE LIBRIS.

FRATER *Ambrosius tua mihi munuscula perferens, detulit simul & suauissimas literas, quæ à principio amicitiarum, fidem probatæ iam fidei & veteris amicitiæ præferebant. Vera enim ill[...]cessitudo est, & Christi glutino copulata, quam non vtilitas rei familiaris: non præsentia tantum corporum, non subdola & palpans adulatio: sed Dei timor, & diuinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus historijs quosdam lustrasse prouincias, nouos adisse populos, maria transisse: vt eos quos ex libris nouerant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, sic Plato Aegyptum & Architam Tarentinum, eamque oram Italiæ, quæ quondā magna Græcia dicebatur, laboriosissimè peragrauit: vt qui Athenis magister erat & potens, cuiusq; doctrinam Academiæ Gymnasia personabant, fieret peregrinus atque discipulus: malens aliena verecundè discere, quam sua impudenter ingerere. Deniq; cùm literas quasi toto fugientes orbe persequitur, captus à pyratis & venundatus, etiam tyranno crudelissimo paruit, captiuus, vinctus & seruus: tamen quia philosophus, maior emente se fuit. Ad Titum Liuium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de vltimis Hispaniæ Galliarumq; finibus quosdam venisse nobiles legimus: & quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, vnius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus seculis, celebrandumq; miraculum, vt vrbem tantam ingressi, aliud extra vrbem quærerent. Apollonius, siue ille magus (vt vulgus loquitur) siue Philosophus, vt Pythagorici tradunt, intrauit Persas, pertransiuit Caucasum, Albanos, Scythas, Massagetas, opulentissima Indiæ regna penetrauit: & ad extremum, latissimo Phison amne transmisso, peruenit ad Brachmanas, vt Hiarcham in throno sedentem aureo, & de Tantali fonte potantem, inter paucos discipulos de natura, de motibus syderum, ac dierum cursu audiret docentem. Inde per Elamitas, Babylonios, Chaldæos, Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæstinos, reuersus Alexandriam, perrexit AEthiopiā, vt Gymnosophistas, & famosissimam Solis mensam videret in sabulo. Inuenit ille vir vbique quod disceret, & semper proficiens, semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissimè octo voluminibus Philostratus.*

Quid loquar de seculi hominibus? cùm Apo- II.
stolus Paulus, vas electionis, & magister Gen- Act.9.c.
tium, qui de conscientia tanti in se hospitis lo- 1.Cor.13.a.
quebatur, an experimentum quæritis eius, qui
in me loquitur Christus? post Damascum Ara-
biamq; lustratam ascenderit Ierosolymam, vt
videret Petrum, & manserit apud eum diebus
quindecim. Hoc enim mysterio hebdomadis & Gala.1.d.
ogdoadis futurus Gentium prædicator instruen-
dus erat. Rursumq; post annos quatuordecim, Gala.2.d.
assumpto Barnaba & Tito exposuerit Apostolis
Euangelium, ne fortè in vacuum curreret, aut
cucurrisset. Habet enim nescio quid latentis e-
nergiæ viua vox, & in aures discipuli de Au-
thoris ore transfusa, fortius sonat. Vnde &
AEschines, cùm Rhodi exularet, & legeretur il-
la Demosthenis oratio, quam aduersus eum ha-
buerat, mirantibus cunctis atque laudantibus,
suspirans ait. Quid si ipsam audissetis bestiam,
sua verba resonantem?

Hæc non dico, quòd sit in me aliquid tale, III.
quod vel possis à me audire vel velis discere,
sed quòd ardor tuus & discendi studium etiam
absq; nobis per se probari debeat. Ingenium
docile, & sine doctore laudabile est. Non quid
inuenias, sed quid quæras consideramus. Mollis
cera, & ad formandum facilis, etiam si artifi-
cis & plastæ cessent manus: tamen virtute to-
tum est quicquid esse potest. Paulus Apostolus
ad pedes Gamalielis legem Moysi, & prophetas Act.22.a.
didicisse se gloriatur, vt armatus spiritualibus
telis, postea diceret confidenter, Arma nostræ 2.Cor.10.b.
militiæ, non carnalia sunt: sed potentia Deo, ad
destructionem munitionum consilia destruentes,
& omnem altitudinem extollentem se aduer-
sus scientiam Dei, & captiuantes omnem in-
tellectum ad obediendum Christo, & parati
subiugare omnem inobedientiam. Ad Timo- 2.Tim.3.d.
theum scribit ab infantia sacris literis erudi- 1.Tim.4.d.
tum, & hortatur ad studium lectionis, ne ne-
gligat gratiam quæ data sit ei per impositionem
manus presbyterij. Tito præcipit, vt inter cæte- Tit.1.b.
ras virtutes episcopi, quem breui sermone de-
pinxit, scientiam quoque in eo eligat scriptura-
rum, Obtinentem, inquit, eum, qui secundum
doctrinam est, fidelem sermonem: vt potens sit
exhortari in doctrina sana, & contradicentes
reuincere.

Sancta

IIII. Sancta quippe rusticitas solùm sibi prodest.
& quantum aedificat ex vita merito Ecclesiam
Christi, tantum nocet si destruentibus non resi-
Malac.2.b. stat. Malachias Prophota, imo per Malachiam
Dominus interrogauit sacerdotes Legem: in tan-
tum sacerdotis officium est interrogatum re-
Deut.32.a. spondere de lege. Et in Deuteronomio legimus:
Interroga patrem tuum: & annuntiabit tibi: se-
niores tuos, & dicent tibi. In Psalmo quoq; cen-
tesimo decimo octauo, Cantabiles mihi erant iu-
stificationes tuae in loco peregrinationis meae. Et
in descriptione iusti viri, cùm eum Dauid ar-
bori vitae, quae est in paradiso, compararet inter
Psal.1.a. caeteras virtutes, & hoc intulit. In lege Domini
voluntas eius, & in lege eius meditabitur die
Dan.12.b. ac nocte. Daniel in fine sacratissimae visionis
ait iustos fulgere sicut stellas: & intelligentes,
id est, doctos, quasi firmamentum. Vides quan-
tum inter se distent iusta rusticitas, & docta
iustitia? Alij stellis, alij caelo comparantur.
Quanquam iuxta Hebraicam veritatem v-
trunque de eruditis possit intelligi. Ita enim a-
pud eos legimus, Qui autem docti fuerint, ful-
gebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iu-
stitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpe-
tuas aeternitates. Cur dicitur Paulus Apostolus
vas electionis? Nempe quia legis & scriptura-
Acto.4.c. rum erat sanctarum armarium. Pharisaei stu-
pent in doctrina Domini: & mirantur in Petro
& Ioanne quomodo legem sciant, cùm literas
non didicerint. Quicquid enim alijs exercitatio,
& quotidiana in Lege meditatio tribuere solet,
illis hoc spiritus sanctus suggerebat, & erant,
Isai.54.d. iuxta quod scriptum est, θεοδίδακτοι. Duo-
Iohan.6.e. decim annos Saluator impleuerat, & in templo
Luc.2.f. senes de quaestionibus Legis interrogans, ma-
2.Cor.11.b. gis docet dum prudenter interrogat. Nisi fortè
rusticum Petrum, rusticum dicimus Iohannem:
quorum vterq; dicere poterat, Et si imperitus
Iohan.1.a. sermone, non tamen scientia. Iohannes rusti-
cus, piscator: indoctus? & vnde illa vox, obsecro,
In principio erat Verbum, & Verbum erat apud
Deum, & Deus erat Verbum? λόγος enim
Graecè multa significat, nam & verbum est, &
ratio, & supputatio, & causa vniuscuiusq; rei,
per quam sunt singula quae subsistunt: quae v-
niuersa rectè intelligimus in Christo.

V. Hoc doctus Plato nesciuit, hoc Demosthenes
eloquens ignorauit. Perdam (inquit) sapien-
Abd.1.c. tiam sapientium, & prudentiam prudentium
Isai.29.c. reprobabo. Vera sapientia perdet falsam sapien-
tiam. & quanquam stultitia praedicationis in
1.Cor.1.c. cruce sit, tamen Paulus sapientiam loquitur in-
1.Cor.2.b. ter perfectos: sapientiam autem non seculi hu-
ius, nec principum seculi istius, qui destruun-
tur, sed loquitur Dei sapientiam in mysterio
absconditam, quam praedestinauit Deus ante
secula: Dei sapientia Christus est. Christus e-
nim, Dei virtus & Dei sapientia, haec sapientia
in mysterio abscondita est: de qua & noni psal-
Colos.2.a. mi titulus praenotatur, Pro occultis filij: in quo
sunt omnes thesauri sapientiae & scientiae Dei
absconditi. Et qui in mysterio absconditus erat,
praedestinatus est ante secula: praedestinatus an-
tem & praefiguratus in Lege & Prophetis. Vn-
de & prophetae appellabantur Videntes: quia
videbant eum quem caeteri non videbant. A- Iohan.8.g.
braham vidit diem eius, & laetatus est. Aperie-
bantur caeli Ezechieli, qui populo peccatori clausi Ezech.2.a.
erant. Reuela, inquit Dauid, oculos meos, & Psal.118.
considerabo mirabilia de lege tua. Lex enim Rom.7.c.
spiritualis est, & reuelatione opus est, vt intel- 2.Cor.3.d.
ligatur, ac reuelata facie Dei gloriam contem-
plemur. Liber in Apocalypsi septem sigillis si- Apoc.5.a.
gnatus ostenditur: quem si dederis homini sci-
enti literas vt legat, respondebit tibi: Non pos- Isa.29.d.
sum, signatus est enim. Quanti hodie putant Apoc.3.b.
se nosse literas, & tenent signatum Librum, nec
aperire possunt, nisi ille reserauerit, qui habet
clauem Dauid: qui aperit, & nemo claudit:
claudit, & nemo aperit. In Actibus Aposto- Acto.8.c.
rum sanctus Eunuchus, imò vir (sic enim eum
Scriptura cognominat) cùm legeret Isaiam Pro-
phetam, interrogatus à Philippo: Putásne intel-
ligis quae legis? respondit: Quomodo possum, nisi
aliquis me docuerit? Ego (vt de me loquar in-
terim) nec sanctior sum hoc Eunucho, nec stu-
diosior, qui de AEthiopia, id est, de extremis
mundi finibus venit ad templum: reliquit au-
lam regiam: & tantus amator legis diuinaeque
scientiae fuit, vt etiam in vehiculo legeret lite-
ras sacras. Et tamen cùm librum teneret, &
verba Domini cogitatione conciperet, lingua
volueret, labijs personaret, ignorabat eum, quem
in libro nesciens venerabatur. Venit Philippus,
ostendit Iesum, qui clausus latebat in litera. O
mira doctoris virtus: Eadem hora credit Eu-
nuchus, baptizatur, & fidelis & sanctus factus
est, ac magister de discipulo, plus in deserto fon-
te Ecclesiae, quàm in aurato synagogae templo
reperit. Haec à me perstricta sunt breuiter (ne-
que enim epistolaris angustia euagari longius
patiebatur) vt intelligeres te in scripturis sacris
sine praeuio, & monstrante semitam non posse
ingredi.

Taceo de Grammaticis, Rhetoribus, Philoso- VI.
phis, Geometris, Dialecticis, Musicis, Astrono-
mis, Astrologis, Medicis, quorū scientia morta-
libus vel vtilissima est, & in tres partes scin-
ditur, τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμ-
πειρίαν. Ad minores artes veniam, & quae
non tam lingua, quàm manu administrantur.
Agricolae, caementarij, fabri metallorum, ligno-
rumque caesores, lanarii quoque & fullones, &
caeteri qui variam supellectilem, & vilia opu-
scula fabricantur, absque doctore esse non possunt
quod cupiunt. Quod medicorum est, promit-
tunt medici: tractant fabrilia fabri. Sola scri-
pturarum ars est, quam sibi passim omnes
vendicant. Scribimus indocti doctique poemata
passim. Hanc garrula anus, hanc delirus se-
nex, hanc sophista verbosus, hanc vniuersi prae-
sumunt,

sumunt, lacerant, docent antequam discant. Alij adducto supercilio, grandia verba trutinantes inter muliercculas de sacris literis philosophantur. Alij discunt, proh pudor, à fœminis, quod viros doceant: & ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, imo audacia edisserunt alijs quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si forte ad scripturas sanctas post seculares literas venerint, & sermone composito aures populi mulserint, quicquid dixerint, hoc legem Dei putant: nec scire dignantur quid prophetæ, quid Apostoli senserint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia, quasi grande sit, & non vitiosissimum docendi genus, deprauare sententias, & ad voluntatem suam, scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus Homerocentonas, & Vergiliocentonas: ac non sic etiam Maronem sine Christo possimus dicere christianum, quia scripserit: Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna, Iam noua progenies cælo demittitur alto. Et Patrem loquentem ad Filium: Nate mea vires, mea magna potentia solus. Et post verba Saluatoris in cruce: Talia perstabat memorans, fixusque manebat. Puerilia sunt hæc, & circulatorum ludo similia docere quod ignores: imo, vt cum stomacho loquar, ne hoc quidem scire quod nescias.

VII. Genesis. *Videlicet manifestissima est Genesis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de diuisione terræ, de confusione linguarum & gentium, vsque ad exitum scribitur Hebræorum.*

Exodus. *Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum mysticis diuinisque præceptis.*

Leuiticus. *In promptu est Leuiticus Liber, in quo singula sacrificia, imo singulæ pene syllabæ, & vestes Aaron, & totus ordo Leuiticus spirant cælestia sacramenta.*

Numeri. *Numeri verò, nonne totius Arithmetica, & Prophetia Balaam, & quadraginta duarum per eremum mansionum mysteria continent?*

Deuteronomium. *Deuteronomium quoque secunda Lex, & Euangelicæ Legis præfiguratio, nonne sic ea habet quæ priora sunt, vt tamen noua sint omnia de veteribus? Hucusque Moyses, hucusque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui se velle, Apostolus in Ecclesia gloriatur.* 1.Cor.14. d.15.

Iob. *Iob exemplar patientiæ, quæ non mysteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, versu labitur, pedestri sermone finitur: omnesque leges dialecticæ, propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat. Singula in eo verba, plena sunt sensibus. Et (vt de cæteris sileam) resurrectionem corporum sic prophetat, vt nullus de ea vel manifestius, vel cautius scripserit. Scio (inquit) quod redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius.* Cap.19. d.15 *Reposita est hæc spes mea in sinu meo.*

Veniam ad Iesum Naue, qui typum Domini non solum gestis, verum etiam nomine prafert, transit Iordanem, hostium regna subuertit, diuidit terram victori populo, & per singulas vrbes, viculos, montes, flumina, torrentes atque confinia, Ecclesiæ cælestisque Ierusalem spiritualia regna describit. Iosue siue Iesus Naue.

In Iudicum libro, quot principes populi, tot figuræ sunt. Lib. Iudicum.

Ruth Moabitis, Isaiæ explet vaticinium, dicentis, Emitte agnum Domine dominatorem terræ, de Petra deserti, ad montem filiæ Sion. Ruth. Isa.16.a.1.

Samuel in Heli mortuo, & in occiso Saul, veterem legem abolitam monstrat. Porrò in Sadoc atque Dauid, noui sacerdotij, nouique imperij sacramenta testatur. Re.I.& II.

Malachim, id est tertius & quartus Regum liber, à Salomone vsque ad Iechoniam, & à Ieroboam filio Nabath vsque ad Osee qui ductus est in Assyrios, regnum Iuda & regnum describit Israel. Si historiam respicias, verba simplicia sunt: si in literis sensum latentem inspexeris, Ecclesiæ paucitas, & hæreticorum contra Ecclesiam bella narrantur. Reg.III. & IIII.

Duodecim prophetæ in vnius voluminis angustias coartati, multo aliud quàm sonant in litera, præfigurant.

Osee crebrò nominat Ephraim, Samariam, Ioseph, Iezrahel, & vxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clausam mariti, multo tempore sedere viduam, & sub veste lugubri viri ad se reditum præstolari. Osee.

Ioel filius Phatuel describit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locusta, rubigine vastante consumptam: & post euersionem prioris populi, effusum iri Spiritum sanctum super seruos Dei & ancillas, id est super centum viginti credentium nomina, & effusum iri in cœnaculo Sion. Qui centum viginti ab vno vsque ad quindecim paulatim, & per incrementa surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in psalterio mysticè continentur. Ioel. Act.2.a.

Amos pastor, & rusticus, & ruborum mora distringens, paucis verbis explicari non potest. Quis enim dignè exprimat tria & quatuor scelera Damasci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon, & Moab: & in septimo & octauo gradu Iuda & Israel? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ sunt in Samariæ monte, & ruituram domum maiorem, minoremque testatur. Ipse cernit fictorem locustæ, & stantem dominum super murum litum vel adamantinum, & vncinum pomorum attrahentem supplicia peccatoribus: & famem in terram, non famem panis, nec sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei. Amos.

Abdias, qui interpretatur seruus Dei, personat contra Edom sanguineum terrenumque hominem. Abdias.

minem, fratris quoque Iacob semper æmulum, hasta percutit spirituali.

Ionas. Ionas pulcherrima columba naufragio suo passionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam reuocat: & sub nomine Niniue, Gentibus salutem nuntiat.

Michæas. Michæas de Morasthi cohæres Christi, vastationem annunciat filiæ latronis, & obsidionem ponit contra eam: quia maxillam percusserit iudicis Israël.

Nahum. Nahum consolator orbis, increpat ciuitatem sanguinum, & post euersionem illius loquitur, Ecce super montes pedes euangelizantis, & annuntiantis pacem.

Habacuc. Habacuc luctator fortis & rigidus, stat super custodiam suam, & figit gradum super munitionem, vt Christum in cruce contempletur,

Cap.3.a.3. & dicat, Operuit cælos gloria eius, & laudis eius plena est terra. Splendor eius vt lux erit: cornua in manibus eius: ibi abscondita est fortitudo eius.

Sophonias. Sophonias speculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem à Porta piscium, & eiulatum à Secunda, & contritionem à collibus. Indicit quoque vlulatum habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt vniuersi qui inuoluti erant argento.

Aggeus. Aggæus festiuus & lætus, qui seminauit in lachrymis, vt in gaudio meteret, destructum templum ædificat, Deumq́; patrem inducit lo-

Cap.2.b.7. quentem. Adhuc vnum modicum, & ego commouebo cælum & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & veniet desideratus cunctis gentibus.

Zacharias. Zacharias memor Domini sui, multiplex in prophetia, Iesum vestibus sordidis indutum, & lapidem oculorum septem, candelabrumq́; aureum tum totidem lucernis quot oculis: duas quoque oliuas à sinistris lampadis cernit & à dextris: vt post equos nigros, rufos, albos, & varios, & dissipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Ierusalem, pauperem regem vaticinetur & prædicet, sedentem super pullum filium asinæ subiugalis.

Malachias. Malachias apertè, & in fine omniũ prophetarum, de abiectione Israel, & vocatione gentium, Non est mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non suscipiam

Cap.1.c.11. de manu vestra. Ab ortu enim solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

Esaias. Isaiam, Ieremiam, Ezechielem, & Danielem quis potest vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiã mihi videtur texere, sed Euangelium.

Ieremias. Secundus virgam nuceam, & ollam succensam à facie Aquilonis, & pardum spoliatũ suis coloribus, & quadruplex diuersis metris nectit alphabetum.

Ezechiel. Tertius principia & finem tantis habet obscuritatibus inuoluta, vt apud Hebræos istæ partes cum exordio Geneseos ante annos triginta non legantur.

Quartus verò, qui & extremus inter quatuor prophetas temporũ conscius & totius mundi philosoφus, lapidem præcisum de monte sine manibus, & regna omnia subuertentem, claro sermone pronuntiat. Daniel.

David Simonides noster, Pindarus & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus, Christum lyra personat, & in decachordo psalterio, ab inferis excitat resurgentem. Dauid.

Salomon pacificus, & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Ecclesiam iungit, et Christum, sanctarumq́; nuptiarum dulce canit epithalamium. Prouerb. Ecclesiastes Canticum

Esther in Ecclesiæ typo populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes cõuiuij, & diem celebrem mittit in posteros. Esther.

Paralipomenωn liber, id est instrumẽti veteris ἐπιτομὴ, tantus ac talis est, vt absque illo siquis scientiam scripturarũ sibi voluerit arrogare, seipsum irrideat. Per singula quippe nomina iuncturasq́; verborum & prætermissa in Regum libris tanguntur historia, & innumerabiles explicantur Euangelij quæstiones. Paralipoménon.

Esdras & Nehemias, adiutor videlicet, & consolator à Domino, in vnum volumen coartantur, instaurant templum, muros extruunt ciuitatis, omnisq́; illa turba populi redeuntis in patriam, & descriptio sacerdotum, leuitarum, Israelis, proselytorum, ac per singulas familias murorum, ac turrium opera diuisa, aliud in cortice præferunt, aliud in medulla retinent. Esdras. Nehemias.

Cernis me scripturarum amore raptum, excessisse modum epistolæ, & tamen non implesse quod volui. Audiuimus tantum quid nosse, quid cupere debeamus, vt & nos quoque possimus dicere, Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Cæterum illud Socraticum impletur in nobis, Hoc tantum scio, quod nescio. Tangam & nouum breuiter testamentum.

Matthæus, Marcus, Lucas, et Iohannes quadriga Domini, & verum Cherubim, quod interpretatur scientiæ multitudo, per totum corpus oculati sunt, scintillæ emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in sublime tendentes, terga pennata & vbique volitantia tenent se mutuò, sibiq́; perplexi sunt, & quasi rota in rota voluuntur, & pergunt quocunque eos flatus Spiritus sancti perduxerit. Psal.118.c. Matthæus. Marcus. Lucas. Iohannes.

Paulus Apostolus ad septem scribit ecclesias: octaua enim ad Hebræos, à plerisque extra numerum ponitur. Timotheum instruit ac Titum, & Philemonem pro fugitiuo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quam pauca scribere. Paulus Apostolus.

Actus Apostolorum nudam quidem videntur sonare historiam, & nascentis ecclesiæ infantiam Actus Apostolorum.

fantiam texere: sed si nouerimus scriptorem eorum Lucam esse medicum, cuius laus est in euangelio, animaduertemus pariter omnia verba illius, animæ languentis esse medicinam.

Iacobus Petrus Iohannes Iudas — *Iacobus, Petrus, Iohannes, Iudas, septem epi-*
stolas ediderunt tam mysticas quàm succinctas,
& breues pariter ac longas: breues in verbis,
longas in sententijs: vt rarus sit, qui non in ea-
rum cæcutiat lectione.

Apocalypsis — *Apocalypsis Iohannis tot habet sacramenta quot verba. Parum dixi pro merito voluminis, laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te frater charissime, inter hæc viuere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil quærere: nonne tibi videtur iam hic in terris regni cælestis habitaculum? Nolo offendaris in scripturis sanctis simplicitate, & quasi vilitate verborum, quæ vel vitio interpretum, vel de industria sic prolata sunt, vt rusticam concionem facilius instruerent, & in vna eademque sententia aliter doctus, aliter audiret Indoctus. Non sum tam petulans & hebes, vt hæc me nosse pollicear, & eorum fructus carpere, quorum radices in cælo fixæ sunt: sed velle fateor. Sedenti me præfero, magistrum renuens,*
Matt.7.a. Luc.11.b. — *comitem spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur, quærens inuenit. Discamus in terris, quorum scientia nobis perseueret in cælo, obuijs te manibus excipiam, & (vt ineptè aliquid, ac de Hermagora tumiditate effutiam) quicquid quæsieris, tecum scire conabor. Habes hic amantissimum tui fratrem Eusebium, qui literarū tuarum mihi gratiam duplicauit, referens honestatem morum tuorum, contemptum seculi, fidem amicitiæ, amorem Christi. Nam prudentiam & eloquij venustatem, etiam absque illo ipsa epistola præferebat. Festina, quæso te, & hærentis in salo nauiculæ funem magis præscinde, quàm solue. Nemo renuntiaturus seculo bene* VIII.
potest vendere quæ contempsit vt venderet. Quicquid in sumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum est, Auaro tam deest quod habet, quàm quod non habet. Credentis totus mundus diuitiarum est: infidelis autem, etiam obolo indiget. Sic viuamus tan- 2.Cor.6.b.
quam nihil habentes, & omnia possidentes. Victus & vestitus diuitiæ Christianorum sunt. Si habes in potestate rem tuam, vende. Si non Matth.5.f.
habes, proijce. Tollenti tunicam, & pallium relinquendum est. Scilicet nisi tu semper recrastinans, & diem de die trahens, caute & pedetentim tuas possessiunculas vendideris, non habet Christus vnde alat pauperes suos. Totum Matth.4.c. Marc.12.d. Luc.21.a.
Deo dedit, qui seipsum obtulit. Apostoli nauem tantum & retia reliquerunt. vidua duo æra misit in gazophylacium, & præfertur Crœsi diuitijs. Facile contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum.

LIBER

LIBER GENESIS, HEBRAICE

BERESITH.

CAP. I.

Act.14.c.15. IN PRINCIPIO creauit Deus 1
17.f.24. cælum & terram. ¶ Terra autem erat 2
Psal.32.a.6. inanis & vacua, & tenebræ erant A
135.a.5. super faciem abyssi: & spiritus Domini
Eccl.18.a.1. ferebatur super aquas. ¶ Dixitq; Deus, ‖ 3
Heb.11.a.3. Fiat lux. Et facta est lux. ¶ Et vidit Deus 4
*Deus 1. lucem quòd esset bona: & diuisit * lucem a
tenebris. ¶ Appellauitq; lucem diem, & te- 5
nebras noctem: factumq; est vespere &
Psal.32.b.6. mane dies vnus. ¶ Dixit quoque Deus: 6
135.a.5. Fiat firmamentum in medio aquarum: &
diuidat aquas ab aquis. ¶ Et fecit Deus 7
firmamentum, diuisitq; aquas quæ erant
Ie.10.b.12. sub firmamento, ab his‖quæ erãt super fir- 8
51.b.15. mamentum. Et factum est ita. ¶ Vocauitq;
Psa.147.a.4. Deus firmamentum, cælum: & factum est
Psal.32.b.7. vespere & mane dies secundus. ¶ Dixit verò 9
83.b.12. Deus, Congregẽtur aquæ quæ sub cælo sunt,
135.a.6. in locũ vnum: & appareat arida. Et factum
Iob 38.a.9. est ita. ¶ Et vocauit Deus aridã, terram: con- 10
gregationesq; aquarũ appellauit maria. Et B
vidit Deus quod esset bonũ: ¶ & ait, Germi- 11
net terra herbã virentem, & facientẽ semẽ,
& lignũ pomiferum faciens fructũ iuxta ge-
nus suum, cuius semen in semetipso sit su-
per terrã. Et factũ est ita. ¶ Et protulit terra 12
herbã virentẽ, & facientẽ semen iuxta ge-
nus suũ, lignumq; faciens fructum, & habẽs
vnumquodq; sementem secundum speciem
suam. Et vidit Deus quod esset bonũ. ¶ Et 13
factum est vespere & mane dies tertius.
¶ Dixit autẽ Deus, Fiant luminaria in fir- 14
mamento cæli, & diuidant diẽ ac noctẽ: &
Psa.135.b.7. sint‖in signa & tempora, & dies & annos:
¶ vt luceant in firmamento cæli, & illumi- 15
nent terram. Et factum est ita. ¶ Fecitq; 16
Deus duo luminaria magna: luminare ma-
ius, vt præesset diei: & luminare minus, vt
Deus 2 præesset nocti: & stellas. ¶ Et posuit eas in 17
firmamento cæli, vt lucerent super terram,
¶ & præessent diei ac nocti, & diuiderent 18
lucem ac tenebras. Et vidit Deus quod esset
bonum. ¶ Et factum est vespere & mane dies 19
quartus. ¶ Dixit etiã Deus, Producant aquæ 20
reptile animæ viuentis, & volatile super C
terrã sub firmamẽto cæli. ¶ Creauitq; Deus 21
cete grandia, & omnem animam viuentem
atq; motabilem, quam produxerant aquæ
in species suas, & omne volatile secundum
genus suũ. Et vidit Deus quod esset bonũ.
¶ Benedixitq; eis, dicens: Crescite, & multi- 22
plicamini, & replete aquas maris: auesq;
multiplicentur super terram. ¶ Et factũ est 23
vespere & mane dies quintus. ¶ Dixit quo- 24
que Deus, Producat terra animã viuentem
in genere suo, iumenta, & reptilia, & bestias
terræ secundum species suas. Factũq; est ita.
25 ¶ Et fecit Deus bestias terræ iuxta species
suas, & iumẽta & omne reptile terræ in ge-
26 nere suo. Et vidit Deus quod esset bonũ, ¶ &
ait: Faciamus hominẽ ad‖imaginẽ & simi- Col.3.b.10.
litudinẽ nostrã, & præsit piscibus maris, & Infrà 5.a.1.
volatilibus cæli, & bestiis, vniuersæq; "ter- 9.a.6.
ræ', omniq; reptili quod mouetur in terra. 1.Cor.11.b.7.
27 ¶ Et creauit Deus hominem ad imaginem *terræ S.
D & similitudinem* suã, ad imaginem Dei "creaturæ
creauit illum, ‖ masculũ & fœmina creauit 10.
28 eos. ¶ Benedixitq; illis Deus, & ait: ‖ Cres- ∼.12.
cite, & multiplicamini, & replete terram, & Sap.1.d.23.
subiicite eã, & dominamini piscibus maris, Mat.19.a.4.
& volatilibus cæli, & vniuersis animãtibus Eccl.17.a.1.
29 quæ mouentur super terrã. ¶ Dixitq; Deus, Infr. 8.c.17.
Ecce dedi vobis omnẽ herbam afferentẽ se- 9.a.1.
mẽ super terrã, & vniuersa ligna quæ ha-
bent in semetipsis sementẽ generis sui, ‖ vt Inf.d.9.a.3.
30 sint vobis in escã: ¶ & cunctis animantibus
terræ, omniq; volucri cæli, & vniuersis quæ
mouentur in terra, & in quibus est anima
viuens, vt habeant ad vescendũ. Et factum Exod.31.
31 est ita. ¶ ‖ Viditq; Deus cuncta quæ fecerat: d.17.
& erant valde bona. Et factum est vespere Eccl.39.c.28
& mane dies sextus. Mat.7.d.37.

CAP. II.

1 IGitur perfecti sunt cæli & terra, & om-
2 nis ornatus eorũ. ¶ Cõpleuitq; Deus die Exod 20.b.
A septimo opus suũ quod fecerat: & ‖ requie- 11 31.d.17.
uit die septimo ab vniuerso opere quod pa- Deu.5.b.14.
3 trarat. ¶ Et benedixit diei septimo, & sancti- Heb.4.b.4.
ficauit illum: quia in ipso cessauerat ab om-
ni opere suo quod creauit Deus vt faceret.
4 ¶ Istæ sunt generationes cæli & terræ, quãdo
creata sunt, in die quo fecit Dominus Deus
5 cælum & terrã, ¶ & omne virgultum agri
antequàm oriretur in terra, omnemq; her-
bam regionis priusquam germinaret: non
enim pluerat Dominus Deus super terrã, &
6 homo nõ erat qui operaretur "terram': ¶ sed "eam S.
fons ascendebat e terra, irrigans vniuersam
7 superficiem terræ. ¶ Formauit igitur Domi-
nus Deus hominẽ de limo terræ, & inspira-
uit in faciẽ eius spiraculum vitæ, & ‖ factus 1.Cor.15.
8 est homo in animam viuentẽ. ¶ Plantaue- f.45.
B rat autẽ Dominus Deus paradisum volupta-
tis à principio: in quo posuit hominẽ quem
9 formauerat. ¶ Produxitq; Dominus Deus
de humo omne lignũ pulchrum visu, & ad
vescendum suaue: lignũ etiã vitæ in medio
paradisi, lignumq; scientiæ boni & mali.
10 ¶ Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis
ad irrigãdum paradisum, qui inde diuiditur
11 in quatuor capita. ¶ Nomẽ vni ‖ Phison: ipse Ecc.24.e.35.
est qui circuit omnem terrã Heuilath, vbi
12 nascitur aurum, ¶ & aurũ terræ illius opti-

mum est, ibiq; inuenitur bdelliũ, & lapis
onychinus. ¶ Et nomen fluuii secundi Ge- 13
hon. ipse est qui circumit omnem terrá Ae-
thiopiæ. ¶Nomẽ vero fluminis tertii, Ti- 14
gris, ipse vadit contra Assyrios. Fluuius aũt C
quartus, ipse est Euphrates. ¶ Tulit ergo 15
Dominus Deus hominẽ, & posuit eũ in pa-
radisum voluptatis, vt operaretur, & cu-
stodiret illũ: ¶præcepitq; ei, dicens: Ex omni 16
ligno paradisi comede: ¶De ligno autẽ scien- 17
tiæ boni & mali ne comedas. In quocunque
enim die comederis ex eo, morte morieris.
¶Dixit quoque Dominus Deus, Non est bo- 18
num hominẽ esse solum: faciamus ei adiu-
torium simile sibi. ¶Formatis igitur Domi- 19
nus Deus de humo cunctis animantibus
terræ, & vniuersis volatilibus cœli, adduxit
ea ad Adam, vt videret quid vocaret ea.
omne enim quod vocauit Adam animæ vi-
uentis, ipsum est nomen eius. ¶Appellauitq; 20
Adam nominibus suis cuncta animãtia, & D
vniuersa volatilia cœli, & omnes bestias
terræ: Adæ vero non inueniebatur adiutor
similis eius. ¶Immisit ergo Dominus Deus 21
soporem in Adam: cumq; obdormisset, tulit
vnam de costis eius, & repleuit carnẽ pro
ea. ¶Et ædificauit Dominus Deus costam, 22
quã tulerat de Adam, in mulierem: & ad-
1.Cor.11.b.9 *duxit eam ad Adam. ¶Dixitq; Adam: ‖Hoc* 23
Matt.19.a.5 *nũc, os ex ossibus meis, & caro de carne mea:*
Mar.10.a.7. *hæc vocabitur virago, quoniã de viro sum-*
Eph.5.g.31. *pta est. ¶Quamobrem relinquet homo patrẽ* 24
1.Co.6.d.16. *suum, & matrem, & adhærebit vxori suæ:*
& erunt duo in carne vna. ¶ Erat autem 25
vterq; nudus, Adam scilicet & vxor eius:
& non erubescebant.

CAP. III.

SEd & serpens erat callidior cũctis ani- 1
mantibus terræ, quæ fecerat Dominus A
Deus. Qui dixit ad mulierem, Cur præcepit
vobis Deus vt non comederetis ex omni li-
gno paradisi? ¶Cui respõdit mulier, De fru- 2
ctu lignorũ quæ sunt in paradiso vescimur:
¶de fructu vero ligni quod est in medio para 3
disi, præcepit nobis Deus ne comederemus,
& ne tãgeremus illud, ne forte moriamur.
2.Cor.11.a.3 *¶Dixit aũt serpens ad mulierẽ: ‖Nequaquã* 4
morte moriemini. ¶Scit enim Deus quod in 5
quocunq; die comederitis ex eo, aperientur
oculi vestri: & eritis sicut dii scientes bonũ
& malũ. ¶Vidit igitur mulier quod bonum 6
esset lignũ ad vescendũ, & pulchrũ oculis,
aspectuq; delectabile: & tulit de fructu il-
Ecc.25.d.33. *lius, & ‖comedit: deditq; viro suo, qui co-*
1.Tim.2. *medit. ¶Et aperti sunt oculi amborũ: cũq;* 7
d.14. *cognouissent se esse nudos, consuerunt folia* B
ficus, & fecerunt sibi perizomata. ¶Et cùm 8
audissent vocẽ Domini Dei deambulantis
in paradiso ad aurã post meridiẽ, abscondit
se Adã & vxor eius, a facie Domini Dei in
medio ligni paradisi. ¶Vocauitq; Dominus 9

10 *Deus Adam, & dixit ei, Vbi es? ¶Qui ait:*
Vocẽ tuam˚ audiui in paradiso: & timui, eo ˚Domini.
11 *quod nudus essem, & abscondi me. ¶Cui di-*
xit ˗Dominus˒: Quis enim indicauit tibi
quod nudus esses, nisi quod ex ligno de quo ˗.8.
præceperam tibi ne comederes, comedisti?
12 *¶Dixitq; Adam: Mulier quã dedisti mihi*
13 *sociam, dedit mihi de ligno, & comedi. ¶Et*
dixit Dominus Deus ad mulierem, Quare
C *hoc fecisti? Quæ respõdit, Serpẽs decepit me,*
14 *& comedi. ¶Et ait Dominus ˗Deus˒ ad ser-* ˗.8.
pentẽ: Quia fecisti hoc, maledictus es inter
omnia animantia, & bestias terræ: super
pectus tuũ gradiẽris, & terrã comedes cun-
15 *ctis diebus vitæ tuæ. ¶INIMICITIAS*
ponã inter te & mulierem, & semen tuũ &
semen illius: ˚ipsa˒ conteret caput tuum, & ˚ipse 8.
16 *tu insidiaberis calcaneo eius. ¶Mulieri quo-*
que dixit: Multiplicabo ærumnas tuas, &
conceptus tuos: in dolore paries filios, & sub
viri potestate eris, ‖& ipse dominabitur 1.Cor.14.
17 *tui. ¶Adæ vero dixit, Quia audisti vocem* f.34.
vxoris tuæ, & comedisti de ligno ex quo
præceperam tibi ne comederes, maledicta
terra in opere tuo: in laboribus comedes ex
18 *ea cunctis diebus vitæ tuæ. ¶Spinas & tri-*
bulos germinabit tibi, & comedes herbas
19 *terræ. ¶In sudore vultus tui vesceris pane*
D *˗tuo˒, donec reuertaris in terram de qua* ˗.8.
sumptus es: quia puluis es, & in puluerem
20 *reuerteris. ¶Et vocauit Adam nomẽ vxoris*
suæ, Heua: eo quod mater esset cunctorum
21 *viuentium. ¶ Fecit quoq; Dominus Deus*
Adæ & vxori eius tunicas pelliceas, & in-
22 *duit eos. ¶ Et ait, Ecce Adã quasi vnus ex*
nobis factus est, sciens bonum & malum,
nunc ergo ne forte mittat manum suam, &
sumat etiam de ligno vitæ, & comedat, &
23 *viuat in æternum. ¶˚Emisit˒ eum Dominus* ˚Et emisit
Deus de paradiso voluptatis, vt operaretur 4.
24 *terram de qua sumptus est. ¶Eiecitq; Adã:*
& collocauit ante paradisum voluptatis
Cherubim, & flammeum gladium atque
versatilẽ, ad custodiendam viã ligni vitæ.

CAP. IIII.

1 A *ADam vero cognouit vxorẽ suã Heuã:* Heb.11.a.4.
quæ concepit, & peperit Cain, dicens:
2 *Possedi hominẽ per Deum. ¶ Rursumq; pe-*
perit fratrem eius Abel. Fuit autem Abel
3 *pastor ouium, & Cain agricola. ¶Factum est*
autem post multos dies vt offerret Cain de
4 *fructibus terræ munera Domino. ¶ Abel*
quoq; obtulit de primogenitis gregis sui, &
de adipibus eorum: & respexit Dominus ad
5 *Abel, & ad munera eius. ¶Ad Cain autẽ, &*
ad munera illius non respexit: iratusq; est
Cain vehementer, & concidit vultus eius.
6 *¶Dixitq; Dominus ad eũ: Quare iratus es?*
7 *& cur concidit facies tua? ¶Nonne si bene ege-*
ris, recipies: sin autẽ male, statim in foribus
B *peccatũ ˗tuum˒ aderit? sed sub te erit appe-* ˗.12.
titus

titus eius, & tu dominaberis illius. ꝰ Di- 8
xitq; Cain ad Abel fratrē suū: Egrediamur
foras. Cumq; essent in agro, cōsurrexit Cain
Sapl.10.a.3. aduersus fratrē suū Abel, & ‖ interfecit eū.
Mat.23.c.35. ꝰ Et ait Dominus ad Cain, Vbi est Abel fra- 9
1.Io.3.b.12. ter tuus? Qui respondit, Nescio: nunquid
Iud.1.d.11. custos fratris mei sum ego? ꝰ Dixitq; ad eū: 10
Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui cla-
mat ad me de terra. ꝰ Nunc igitur maledi- 11
ctus eris super terrā: quæ aperuit os suum,
et suscepit sanguinē fratris tui de manu tua.
ꝰ Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi 12
fructus suos: vagus & profugus eris super
terram. ꝰ Dixitq; Cain ad Dominū: Maior 13
est iniquitas mea, quam vt veniā merear.
ꝰ Ecce eiicis me hodie a facie terræ, & à fa- 14
cie tua abscondar, & ero vagus & profugus
in terra: omnis igitur qui inuenerit me, oc- C
cidet me. ꝰ Dixitq; ei Dominus, Nequaquā 15
ita fiet: sed omnis qui occiderit Cain, septu-
plum punietur. Posuitq; Dominus in Cain
signum, vt nō interficeret eū omnis qui in-
uenisset eum. ꝰ Egressusq; Cain à facie Do- 16
mini, habitauit profugus in terra ad orien-
talē plagā Eden. ꝰ Cognouit aūt Cain vxo- 17
rem suam, quæ cōcepit, & peperit Henoch: &
ædificauit ciuitatē, vocauitq; nomen eius ex
nomine filii sui, Henoch. ꝰ Porro Henoch ge- 18
nuit Irad, & Irad genuit Mauiael, & Ma-
uiael genuit Mathusael, & Mathusael ge-
nuit Lamech. ꝰ Qui accepit duas vxores, no- 19
men vni Ada, & nomen alteri Sella. ꝰ Ge- 20
nuitq; Ada Iabel, qui fuit pater habitantiū
in tentoriis, atq; pastorū: ꝰ Et nomē fratris 21
eius Iubal, ipse fuit pater canentiū cithara D
& organo. ꝰ Sella quoq; genuit Tubal-cain, 22
qui fuit malleator & faber in cuncta opera
æris & ferri. Soror vero Tubal-cain, Noe-
ma. ꝰ Dixitq; Lamech vxoribus suis Ada & 23
Sellæ: Audite vocem meā vxores Lamech,
auscultate sermonē meum: quoniam occidi
virum in vulnus meum, & adolescentulum
in liuorem meū. ꝰ Septuplum vltio dabitur 24
de Cain: de Lamech vero septuagies septies.
ꝰ Cognouit quoq; adhuc Adā vxorē suam: 25
& peperit filiū, vocauitq; nomē eius Seth:
dicens, posuit mihi Deus semen aliud pro
Abel, quem occidit Cain. ꝰ Sed & Seth na- 26
tus est filius, quem vocauit Enos. Iste cœpit
inuocare nomen Domini.

CAP. V.

HIc est liber generationis Adam. In die 1
Sap.2.d.24. qua creauit Deus hominē, ‖ ad simili- A
Eccl.17.a.1. tudinē Dei fecit illum. ꝰ Masculum & fœ- 2
Sup.1.d.28. minā creauit eos: & benedixit illis: & vo-
Infra 9.a.6. cauit nomen eorum Adam, in die quo creati
sunt. ꝰ Vixit autem Adam centum triginta 3
—.6. annis: & genuit filium ad imaginem &
similitudinem suam, vocauitq; nomen eius
1.Par.1.a.1. Seth. ꝰ Et facti sunt dies ‖ Adam postquā ge- 4
nuit Seth, Octingēti anni: genuitq; filios &
5 filias. ꝰ Et factū est omne tēpus quod vixit
Adam, anni nongenti triginta, & mortuus
6 est. ꝰ Vixit quoq; Seth centum quinq; annis
7 & genuit Enos. ꝰ Vixitq; Seth postquā ge-
nuit Enos, octingentis septē annis, genuitq;
8 filios & filias. ꝰ Et facti sunt oēs dies Seth
B nongentorum duodecim annorū, & mortuus
9 est. ꝰ Vixit vero Enos nonaginta annis, &
10 genuit Cainan. ꝰ Post cuius ortum vixit
octingētis quindecim annis, & genuit filios
11 & filias. ꝰ Factiq; sunt omnes dies Enos
12 nongēti quinq; anni, & mortuus est. ꝰ Vixit
quoq; Cainan septuaginta annis, & genuit
13 Malaleel. ꝰ Et vixit Cainan postquā genuit
Malaleel, octingētis quadraginta annis, ge-
14 nuitq; filios & filias. ꝰ Et facti sunt omnes
dies Cainan nongenti decem anni, & mor-
15 tuus est. ꝰ Vixit autem Malaleel sexaginta
16 quinque annis, & genuit Iared. ꝰ Et vixit
Malaleel postquam genuit Iared, octingentis
17 triginta annis: & genuit filios & filias. ꝰ Et
facti sunt omnes dies Malaleel octingenti
18 nonaginta quinq; anni, & mortuus est. ꝰ Vi-
xitq; Iared centū sexaginta duobus annis,
19 & genuit Henoch. ꝰ Et vixit Iared postquā
C genuit Henoch octingentis annis, & genuit
20 filios & filias. ꝰ Et facti sunt oēs dies Iared
nongēti sexaginta duo anni, & mortuus est.
21 ꝰ Porro Henoch vixit sexagintaquinq; an- Ecc.44.c.16
22 nis, & genuit Mathusala. ꝰ Et ambulauit Heb.11.a.5.
Henoch cū Deo: & vixit Henoch postquam
genuit Mathusalā, trecētis annis, & genuit
23 filios & filias. ꝰ Et facti sunt omnes dies
Henoch trecenti sexaginta quinque anni.
24 ꝰ Ambulauitq; cū Deo, & nō apparuit: quia
25 tulit eum Deus. ꝰ Vixit quoque Mathusala
centum octoginta septem annis, & genuit
26 Lamech. ꝰ Et vixit Mathusala postquā ge-
nuit Lamech, septingentis octoginta duobus
27 annis, & genuit filios & filias. ꝰ Et facti
D sunt oēs dies Mathusala nongenti sexagin-
28 tanouē anni, & mortuus est. ꝰ Vixit autem
Lamech centū octoginta duobus annis, &
29 genuit filiū: ꝰ vocauitq; nomen eius Noe,
dicens: Iste consolabitur nos ab operibus &
laboribus manuū nostrarū in terra, cui ma-
30 ledixit Dominus. ꝰ Vixitq; Lamech postquā
genuit Noe, quingentis nonagintaquinque
31 annis, & genuit filios & filias. ꝰ Et facti
sunt omnes dies Lamech, septingēti septua-
ginta septem anni, & mortuus est. Noe verò
cùm quingentorum esset annorum, genuit
Sem, Cham, & Iapheth.

CAP. VI.

1 CVmq; cœpissent homines multiplicari
2 super terrā, & filias procreassent, ꝰ vi-
A dentes filij Dei filias hominum quod essent
pulchræ, acceperunt sibi vxores ex omnibus
3 quas elegerant. ꝰ Dixitq; Deus: Nō perma-
nebit spiritus meus in homine in æternum,
quia caro est: eruntq; dies illius centū vigin

 ti anno-

ti annorũ. ¶ Gigantes autem erãt super ter- 4
rá in diebus illis. postquã enim ingressi sunt
filij Dei ad filias hominũ, illæq; genuerunt.
isti sunt potentes à seculo viri famosi. ¶ Vi- 5
dens autẽ Deus quod multa malitia homi-
num esset in terra, & cũcta cogitatio cordis
intenta esset ad malũ omni tempore, ¶ pœ- 6
nituit eum quod hominem fecisset in terra. B
·.1. ▸ Et præcauens in futurũ[1], & tactus dolore
Inf. 8. d.2.1. cordis intrinsecus, ¶ ‖ Delebo, inquit, homi- 7
Mat.15.d.13. nem quem creaui, a facie terræ, ab homine
vsq; ad animãtia, à reptili vsq; ad volucres
cœli. pœnitet enim me fecisse eos. ¶ Noë vero 8
inuenit gratiam coram Domino. ¶ Hæ sunt 9
Ecc.44.c.13. generationes Noe. „Noë vir iustus atq; per-
fectus fuit in generationibus suis, cum Deo
ambulauit. ¶ Et genuit tres filios, Sẽ, Chã, 10
& Iapheth. ¶ Corrupta est autẽ terra coram 11
Deo, & repleta est iniquitate. ¶ Cumq; vi- 12
disset Deus terrã esse corruptã (omnis quip- C
pe caro corruperat viam suam super terrã)
¶ dixit ad Noe, Finis vniuersæ carnis venit 13
corã me: repleta est terra iniquitate à facie
eorum, & ego disperdã eos cum terra. ¶ Fac 14
tibi arcam de lignis læuigatis: mãsiunculas
in arca facies, & bitumine linies intrinsecus
& extrinsecus. ¶ Et sic facies eã: Trecento- 15
rum cubitorũ erit longitudo arcæ, quinqua-
ginta cubitorũ latitudo, & triginta cubito-
rum altitudo illius. ¶ Fenestram in arca fa- 16
cies, & in cubito cõsummabis summitatem
eius: ostium autẽ arcæ pones ex latere: deor-
sum, cœnacula, & tristega facies in ea. ¶ Ec- 17
ce ego adducã aquas diluuij super terram,
vt interficiã omnem carnẽ in qua spiritus
vitæ est subter cœlũ. & vniuersa quæ in ter
ra sunt, cõsumentur. ¶ Ponamq; fœdus meũ 18
tecũ. & ingredieris arcã tu & filij tui, vxor D
tua, & vxores filiorũ tuorũ tecum. ¶ Et ex 19
cunctis animantibus vniuersæ carnis bina
induces in arcam, vt viuant tecũ: masculini
sexus & fœminini. ¶ De volucribus iuxta 20
genus suũ, & de iumẽtis in genere suo, & ex
omni reptili terræ secundum genus suũ: bina
de omnibus ingredientur tecum, vt possint
viuere. ¶ Tolles igitur tecũ ex omnibus escis 21
quæ mãdi possunt, & cõportabis apud te: &
Heb.11. b.7. erunt tã tibi, quàm illis in escã. ¶ Fecit igi- 22
tur Noe omnia quæ præceperat illi Deus.

CAP. VII.

2.Pet.2.a.5. DIxitq; Dominus ad eum, Ingredere tu 1
& omnis domus tua in arcã: ‖ te enim A
vidi iustum coram me in generatione hac.
¶ Ex omnibus animantibus mundis tolles 2
septena & septena, masculum & fœminam:
de animantibus vero immũdis duo & duo,
masculum & fœminam. ¶ Sed & de volati- 3
libus cœli septena & septena, masculum &
fœminã: vt saluetur semẽ super faciẽ vni-
uersæ terræ. ¶ Adhuc enim, & post dies septẽ 4
ego pluam super terrã quadraginta diebus

& quadraginta noctibus: & delebo omnem
substantiam quam feci, de superficie terræ.
5 ¶ Fecit ergo Noe omnia quæ mandauerat ei
6 Dominus. ¶ Eratq; sexcentorũ annorũ quã-
B do diluuij aquæ inundauerunt super terrã.
7 ¶ Et ‖ ingressus est Noe & filij eius, vxor eius Mat.24.d.38
& vxores filiorũ eius cum eo in arcam pro- Luc.17.f.26.
8 pter aquas diluuij. ¶ De animantibus quoque 1.Pet.3.d.20
mundis & immũdis, & de volucribus, & ex
9 omni quod mouetur super terram, ¶ duo &
duo ingressa sunt ad Noe in arcam, mascu-
lus & fœmina, sicut præceperat Dominus
10 Noe. ¶ Cumq; transissent septẽ dies, aquæ di-
11 luuij inundauerũt super terrã. ¶ Anno sex-
centesimo vitæ Noe, mense secundo, septimo
decimo die mensis, rupti sunt omnes fontes
abyssi magnæ, et cataractæ cœli apertæ sunt:
12 ¶ & facta est pluuia super terrã quadragin-
13 ta diebus & quadraginta noctibus. ¶ In ar-
C ticulo diei illius ingressus est Noe, & Sem,
& Chã, & Iapheth filij eius: & vxor illius,
14 & * vxores filiorũ eius cũ eis in arcam: ¶ ipsi *tres 3.
& omne animal secundũ genus suum, vni-
uersaq; iumẽta in genere suo, & omne quod
mouetur super terram in genere suo, cun-
ctumq; volatile secundum genus suũ, vni-
15 uersæ aues omnesq; volucres ¶ ingressæ sunt
ad Noë in arcã, bina & bina ex omni carne,
16 in qua erat spiritus vitæ. ¶ Et quæ ingres-
sa sunt, masculus & fœmina ex omni carne
introierunt, sicut præceperat ei Deus: & in-
17 clusit eum Dominus deforis. ¶ Factumq; est
diluuium quadraginta diebus * super terrã: *& quadra
& multiplicatæ sunt aquæ, & eleuauerunt ginta nocti-
18 arcam in sublime à terra. ¶ Vehemẽter enim bus 7.
inundauerũt, et omnia repleuerũt in super-
ficie terræ: porro arca ferebatur super aquas.
19 ¶ Et aquæ præualuerunt nimis super terrã,
D opertiq; sunt omnes mõtes excelsi sub vni-
20 uerso cœlo. ¶ Quindecim cubitis altior fuit
21 aqua super mõtes quos operuerat. ¶ ‖ Con- Sapi.10.a.4.
sumptaq; est omnis caro quæ mouebatur su- Ecc.39.c.28
per terrã, volucrum, animantiũ, bestiarum,
omniumq; reptilium quæ reptant super ter-
22 ram. Vniuersi homines, ¶ & cuncta in qui-
bus spiraculũ vitæ est in terra, mortua sunt.
23 ¶ Et deleuit * omnem substantiam quæ erat *Deus.
super terrã, ab homine vsq; ad pecus, tam
reptile quàm volucres cœli: & deleta sunt
de terra: remansit autem solus Noë, & qui
24 cum eo erant in arca. ¶ Obtinueruntq; aquæ 1.Pet.3.d.20.
terram centum quinquaginta diebus.

CAP. VIII.

1 REcordatus autẽ Deus Noë, cunctorũq;
A animantiũ & omniũ iumentorũ quæ
erant cum eo in arca, adduxit spiritũ super
2 terram, & imminutæ sunt aquæ. ¶ Et clausi
sunt fontes abyssi, & cataractæ cœli: & pro-
3 hibitæ sunt pluuiæ de cœlo. ¶ Reuersæq; sunt
aquæ de terra euntes & redeuntes: & cœpe-
runt minui post centum quinquaginta dies.

¶ Re-

Requieuitq́; arca mense septimo, vicesi- 4
moseptimo die mẽsis super mõtes Armenia.
At vero aquæ ibant & decrescebant vsq; 5
anteas 4. ad decimum mensem: decimo ⁿenim ʾmense,
prima die mẽsis apparuerũt cacumina mõ-
tiũ. Cumq́; transissent quadraginta dies, 6
aperiens Noe fenestram arcæ quam fecerat, B
—.4. dimisit coruum: qui egrediebatur, & —nõʾ 7
reuertebatur, donec siccarentur aquæ super
terrã. Emisit quoq; columbã post eum, vt 8
videret si iã cessassent aquæ super faciẽ ter-
ræ. Quæ cùm nõ inuenisset vbi requiesce- 9
ret pes eius, reuersa est ad eũ in arcã: aquæ
enim erant super vniuersam terrã: exten-
—.7. ditq́; manum —suãʾ & apprehensam intulit
in arcam. Expectatis autẽ vltra septẽ die- 10
bus alijs, rursum dimisit columbã ex arca.
At illa venit ad eum ad vesperã, portans 11
ramũ oliuæ virentibus folijs in ore suo. in-
tellexit ergo Noe quod cessassent aquæ super
terram. Expectauitq́; nihilominus septem 12
alios dies: & emisit columbam, quæ non est C
reuersa vltra ad eum. Igitur sexcẽtesimo- 13
primo anno primo mense prima die mensis
imminutæ sunt aquæ super terra: & aperiẽs
Noe tectũ arcæ, aspexit, viditq́; quod exic-
cata esset superficies terræ. Mense secũdo, 14
septimo & vicesimo die mensis arefacta est
terra. Locutus est autẽ Deus ad Noe, dicẽs: 15
Egredere de arca tu & vxor tua, filij tui & 16
vxores filiorum tuorũ tecum. Cuncta ani- 17
mãtia quæ sunt apud te, ex omni carne, tam
in volatilibus quam in bestiis & vniuersis
reptilibus quæ reptant super terrã, educ te-
Supr.1.c.d. cum, & ingredimini super terram: ‖ crescite
Infra 9.a.1. & multiplicamini super eam. Egressus est 18
ergo Noe & filij eius: vxor illius, & vxores D
filiorum eius cum eo. Sed & omnia ani- 19
mãtia, iumẽta, & reptilia quæ reptãt super
terram secundum genus suum, egressa sunt
de arca. Aedificauit autem Noe altare Do- 20
mino: & tollens de cunctis pecoribus & vo-
lucribus mũdis, obtulit holocausta super al-
tare. Odoratusq; est Dominus odorẽ sua- 21
uitatis, & ait ad eum: Nequaquam vltra
Sup.6.a. maledicam terræ propter homines: ‖ sensus
Mat.15.b.1. enim & cogitatio humani cordis in malum
prona sunt ab adolescẽtia sua: nõ igitur vl-
—.6. trà percutiam omnem animã —viuẽtẽmʾ
sicut feci. Cunctis diebus terræ, sementis 22
& messis, frigus & æstus, æstas & hyems,
nox & dies non requiescent.

CAP. IX.

Sup.1.d.28. BEnedixitq́; Deus Noe & filiis eius. Et 1
8.c.17. dixit ad eos, ‖ Crescite, & multiplica- 2
mini, & replete terrã. Et terror vester ac A
Sup.1.d.29. tremor sit super cũcta animalia terræ, & su-
per oẽs volucres cæli, cũ vniuersis quæ mo-
uentur super terram: oẽs pisces maris ma-
nui vestræ traditi sunt. Et omne quod mo- 3
uetur et viuit, erit vobis in cibũ: quasi olera

4 virẽtia tradidi vobis omnia. Excepto quòd *Le.17.d.14.*
5 carnẽ cum sanguine non comedetis. San-
guinem enim animarũ vestrarũ requiram
de manu cunctarum bestiarum: & de manu
B hominis, de manu viri, & —de manuʾ fratris *—.10.*
6 eius requiram animã hominis. Quicunq;
‖ effuderit humanum sanguinem, fundetur *Mat.26.e.52*
sanguis illius: ‖ ad imaginẽ quippe Dei fa- *Ap.13.c.10.*
7 ctus est homo. Vos autẽ crescite & multi- *Sup.1.d.28.*
plicamini, & ingredimini super terram, & *8.c.17.*
8 implete eam. Hæc quoque dixit Deus ad
9 Noe, & ad filios eius cum eo: Ecce ego sta-
tuam pactũ meũ vobiscum, & cum semine
10 vestro post vos: & ad omnẽ animam vi-
uentẽ quæ est vobiscum, tam in volucribus
quàm in iumentis & pecudibus terræ, cun-
ctisq; quæ egressa sunt de arca, & vniuersis
11 bestiis terræ. ‖ Statuã pactũ meũ vobiscũ, *Isa.54.c.9.*
& nequaquã vltra interficietur omnis caro
aquis diluuij, neque erit deinceps diluuium
12 dissipans terram. Dixitq́; Deus: Hoc est
signũ fœderis, quod do inter me & vos, &
ad omnẽ animam viuentẽ quæ est vobiscum
13 in generationes sempiternas: Arcũ meum
ponam in nubibus, & erit signũ fœderis in-
14 ter me & inter terram. ‖ Cumq́; obduxero *Ecc.43.b.12.*
nubibus cælũ, apparebit arcus meus in nu-
15 bibus: & recordabor fœderis mei vobiscũ,
C & cũ omni anima viuẽnte quæ carnẽ ve-
getat: & nõ erunt vltrà aquæ diluuij ad de-
16 lendum vniuersam carnem. Eritq́; arcus
—meusʾ in nubibus, & videbo illũ, & recor- *—.1.*
dabor fœderis sempiterni quod pactum est
inter Deũ & ° omnẽ animam viuentẽ vni- *°inter 8.*
17 uersæ carnis quæ est super terram. Dixitq́;
Deus ad Noe: Hoc ⁿestʾ signum fœderis quod *ⁿerit 8.*
constitui inter me & ⁿomnem carnemʾ super *ⁿinter omnẽ*
18 terrã. Erant ergo filij Noe qui egressi sunt *animam vi-*
de arca, Sẽ, Cham, & Iapheth: porro Cham *uentem 3.*
19 ipse est pater Chanaan. Tres isti filij sunt
D Noe: & ab his disseminatũ est omne genus
20 hominum super vniuersam terrã. Cœpitq́;
Noe vir agricola exercere terram, & plan-
21 tauit vineam. Bibensq́; vinũ inebriatus
22 est, & nudatus ° in tabernaculo suo. Quod *°iacuit*
cum vidisset Cham pater Chanaan, verẽda
scilicet patris sui esse nudata, nũtiauit duo-
23 bus fratribus suis foràs. At vero Sem &
Iapheth pallium imposuerunt humeris suis,
& incedentes retrorsum, operuerunt verẽda
patris sui: faciesq́; eorum auersæ erant, &
24 patris virilia nõ viderunt. Euigilans au-
tem Noe ex vino, cum didicisset quæ fecerat
25 ei filius suus minor, ait: Maledictus ° Cha- *°puer*
naan, seruus seruorũ erit fratribus suis. Di-
26 xitq;: Benedictus Dominus Deus Sem, sit
27 Chanaan seruus eius. Dilatet Deus Ia-
pheth, & habitet in tabernaculis Sem, sitq́;
28 Chanaan seruus eius. Vixit autẽ Noe post
29 diluuiũ trecentis quinquaginta annis. &
impleti sunt omnes dies eius nongentorum

quinquaginta annorum: & mortuus est.

CAP. X.

∾.6.∾.3. 1.Para.1.a.5. HAE ∾sunt' generationes∾ filiorũ' Noe 1
Sẽ, Cham, & Iapheth: natiq; sunt eis A
filij post diluuium. ¶ Filij Iapheth: Gomer, 2
& Magog, & Madai, & Iaua, & Thubal, &
Mosoch, & Thiras. ¶ Porro filij Gomer: Ascc- 3
nez & Riphath & Thogorma. ¶ Filij autem 4
Iauã: Elisa & Tharsis, Cethim et Dodanim
¶ Ab his diuisa sunt insulæ gentiũ in regio- 5
nibus suis, vnusquisq; secundum linguam
∾.9. ∾sua', & familias suas in nationibus suis.
¶ Filij aũt Chã: Chus, & Mesraim, & Phut, 6
*& 12. & Chanáan. ¶ Filij aũt Chus: Saba, *Hedi- 7
la, & Sabatha, & Regma, & Sabathacha.
Filij Regma: Saba, & Dadan. ¶ Porro Chus 8
genuit Nemrod: ipse cœpit esse potẽs in ter- B
ra, ¶ & erat robustus venator corã Domino. 9
*ab hoc 5. *ab hoc' exiuit prouerbium, Quasi Nemrod
robustus venator corã Domino. ¶ Fuit autẽ 10
principium regni eius Babylon, & Arach, &
Achad, & Chalanne, in terra Sennaar. ¶ De 11
terra illa egressus est Assur, & ædificauit Ni-
niuẽ, & plateas ciuitatis, & Chale. ¶ Resen 12
quoq; inter Niniuen & Chale: hæc est ciui-
tas magna. ¶ At vero Mesraim genuit Lu- 13
dim, & Anamim, & Laabim, & Nephth-
uim, ¶ & Phetrusim, & Chasluim: de quibus 14
egressi sunt Philisthiim, & Caphtorim. ¶ 15
Chanáan autẽ genuit Sidonẽ primogenitum C
suum, Hethæũ, ¶ & Iebusæũ, & Amorrhæũ, 16
& Gergesæum, ¶ & Heuæum, & Aracæum, 17
Sinæum. ¶ & Aradium, Samaræũ & Hama 18
thæum: & per hos disseminati sunt populi
Chananæorum. ¶ Factiq; sunt termini Cha 19
náan venientibus a Sidone Geraram vsq;
ad Gazam, donec ingrediaris Sodomam &
Gomorrham, & Adamam & Seboim vsque
Lesa. ¶ Hi sunt filij Cham in cognationibus, 20
& linguis, & generationibus, terrisq; & gẽ-
tibus suis. ¶ De Sem quoq; nati sunt, patre 21
omnium filiorũ Heber, fratre Iapheth ma-
1.Par.1.b.15 iore. ¶ Filij Sẽ: Ælam & Assur, & Arphaxad, 22
& Lud, & Aram. ¶ Filij Aram: Hus & Hul, 23
& Gether, & Mes. ¶ At vero Arphaxad ge- 24
nuit Sale, de quo ortus est Heber. ¶ Natiq; 25
sunt Heber filij duo, nomen vni Phaleg, eo D
quod in diebus eius diuisa sit terra: & nomẽ
fratris eius Iectan. ¶ Qui Iectan genuit El- 26
modad & Saleph, & Asarmoth, Iare, & ¶ A- 27
doram, & Vzal, & Decla, ¶ & Hebal, & Abi 28
mael, Saba ¶ & Ophir, & Heuila & Iobab. 29
omnes isti, filij Iectan. ¶ Et facta est habitatio 30
eorũ de Messa pergentibus vsq; Sephar mõtẽ
orientalẽ. ¶ Isti sunt filij Sem secundum co- 31
gnationes & linguas, & regiones in gẽtibus
suis. ¶ Hæ familiæ Noe iuxta populos & na- 32
tiones suas. Ab his diuisæ sunt gẽtes in terra
post diluuium.

CAP. XI.

Sap.10.a.5. ERat autẽ terra labij vnius, & sermonũ 1
eorundem. ¶ Cumq; proficiscerentur de 2
A oriente, inuenerunt campũ in terra Sẽnaar,
3 & habitauerunt in eo. ¶ Dixitq; alter ad pro-
ximũ suum, Venite, faciamus* lateres, & co *nobis 6.
quamus eos igni. Habueruntq; lateres pro
4 saxis, & bitumẽ pro cæmento: ¶ & dixerunt,
Venite, faciamus nobis ciuitatẽ & turrim,
cuius culmẽ pertingat ad cælum: & celebre-
mus nomẽ nostrum antequã diuidamur in
5 vniuersas terras. ¶ Descẽdit autẽ Dominus
vt videret ciuitatẽ & turrẽ quã ædificabãt
6 filij Adã, ¶ & dixit: Ecce, vnus est populus,
& vnum est labiũ omnibus: cœperuntq; hoc
facere, nec desistent à cogitationibus suis,
7 donec eas opere cõpleant. ¶ Venite igitur, des
B cẽdamus, & cõfundamus ibi linguã eorum,
vt nõ audiat vnusquisq; vocẽ proximi sui.
8 ¶ Atq; ita diuisit eos Dominus ex illo loco in
vniuersas terras, & cessauerunt ædificare
9 ciuitatẽ. ¶ Et idcirco vocatum est nomẽ eius
Babel, quia ibi cõfusum est labium vniuersæ
terræ: & inde dispersit eos Dominus super
10 faciẽ cunctarũ regionum. ¶ Hæ ∾sunt' gene- ∾.6.
rationes Sem: ‖ Sẽ erat cẽtum annorũ quan 1.Par.1.b.17
do genuit Arphaxad, biennio post diluuium.
11 ¶ Vixitq; Sem postquam genuit Arphaxad,
quingentis annis: & genuit filios & filias.
12 ¶ Porro Arphaxad vixit trigintaquinq; an-
13 nis, & genuit Sale. ¶ Vixitq; Arphaxad post *quadrin-
quam genuit Sale, *trecentis' tribus annis: gentis 5.
14 & genuit filios & filias. ¶ Sale quoq; vixit
15 triginta annis, & genuit Heber. ¶ Vixitq;
C Sale postquam genuit Heber, quadringentis
16 tribus annis: & genuit filios & filias. ¶ Vi-
xit autẽ Heber trigintaquatuor annis, &
17 genuit Phaleg. ¶ Et vixit Heber postquam
genuit Phaleg, quadringẽtis triginta annis:
18 & genuit filios & filias. ¶ Vixit quoq; Pha-
19 leg triginta annis, & genuit Reu. ¶ Vixitq;
Phaleg postquam genuit Reu, ducentis nouẽ 1.Par.1.b.19
20 annis, & genuit filios & filias. ¶ Vixit autẽ
Reu triginta duob⁹ annis, & genuit Sarug.
21 ¶ Vixit quoq; Reu postquam genuit Sarug,
ducentis septẽ annis: & genuit filios & fi-
22 lias. ¶ Vixit vero Sarug triginta annis, &
23 genuit Nachor. ¶ Vixitq; Sarug postquã ge-
nuit Nachor, ducẽtis annis: & genuit filios
24 & filias. ¶ Vixit autẽ Nachor viginti nouem
25 annis, & genuit Thare. ¶ Vixitq; Nachor
postquã genuit Thare, cẽtum decẽ & nouem
26 annis: & genuit filios & filias. ¶ Vixitque
D Thare septuaginta annis: ‖ & genuit Abram 1.Par.1.b.28
27 & Nachor, & Aran. ¶ Hæ sunt autẽ genera- Iosu.24.a.2
tiones Thare: Thare genuit Abram, Nachor
28 & Aran. Porrò Arã genuit Lot. ¶ Mortuusq;
est Aran ante Thare patrẽ suũ, in terra na-
29 tiuitatis suæ in Vr Chaldæorũ. ¶ Duxerunt
autẽ Abram & Nachor vxores: nomẽ vxoris
Abrã, Sarai: & nomẽ vxoris Nachor, Melcha
filia Aran patris Melchæ, & patris Iescha.
30 ¶ Erat autẽ Sarai sterilis, nec habebat libe-
31 ros. ¶ ‖ Tulit itaq; Thare Abrã filium suum, Iosu.24.a.2
& Lot

Neh. 9. b. 7. & Lot filium Aran filium filij sui, & Sarai
Iudit. 5. a. 6. nurum suam, vxorē Abram filij sui, & edu-
*iret 6. xit eos de Vr Chaldæorum, vt" irēt' in ter-
ram Chanáan: veneruntq; vsq; Haran, &
Act. 7. a. 2. habitauerūt ibi. ¶ Et facti sunt dies Thare 32
ducētorum quinq; annorum, & mortuus est
in Haran. CAP. XII.

Act. 7. a. 3. DIxit autē Dominus ad Abram: Egre- 1
dere de terra tua, & de cognatiōe tua, A
& de domo patris tui, & veni in terrā quā
mōstrauero tibi. ¶ Faciamq; te in gentē ma- 2
gnam, & benedicā tibi, & magnificabo no-
men tuum, erisq; benedictus. ¶ Benedicam 3
benedicētibus tibi, & maledicam maledicē-
Gal. 3. b. 8. tibus tibi: atq; ‖IN TE benedicētur vni-
Inf. 18. c. 18. uersæ cognationes terræ. ¶ Egressus est itaq; 4
22. c. 17. Abram sicut præceperat ei Dominus, & iuit
Heb. 11. b. 8. cum eo Lot: septuaginta quinq; annorū erat
Abram cùm egrederetur de Haran. ¶ Tulitq; 5
Sarai vxorē suam, & Lot filiū fratris sui, B
vniuersamq; substantiā quā possederant, &
animas quas fecerant in Haran: & egreßi
sunt vt irēt in terrā Chanáan. Cumq; ve-
nißēt in eam, ¶ pertransiuit Abram terram 6
vsq; ad locum Sichem, & vsq; ad cōuallem
illu strē: Chananæus aūt tunc erat in terra.
Inf. 13. d. 14. ¶ Apparuit autē Dominus Abrā, & dixit ei: 7
15. d. 18. ‖Semini tuo dabo terram hanc. Qui ædifi-
26. a. 3. cauit ibi altare Domino, qui apparuerat ei*.
Deu. 34. b. 4 ¶ Et inde transgrediens ad montē qui erat 8
*& inuoca- cōtra orientē Bethel, tetēdit ibi tabernacu-
uit ibi nomē lum suum, ab occidente habēs Bethel, & ab
eius. oriente Hai: ædificauit quoq; ibi altare Do-
mino, & inuocauit nomē eius. ¶ Perrexitq; 9
Abram vadens, & vltra progrediēs ad me-
ridiē. ¶ Facta est autē fames in terra: des- 10
cenditq; Abram in Aegyptum, vt peregrina- C
retur ibi: præualuerat enim fames in terra.
¶ Cumq; prope esset vt ingrederetur Aegy- 11
ptum, dixit Sarai vxori suæ: Noui quod pul
chra sis mulier: ¶ & quòd cùm viderint te 12
Aegyptij, dicturi sunt, Vxor illius est, & in-
Inf. 20. c. 11. terficient me, & te reseruabunt. ¶ ‖Dic ergo, 13
obsecro te quod soror mea sis: vt bene sit mi-
hi propter te, & viuat anima mea ob gratiā
tui. ¶ Cū itaq; ingressus esset Abram Aegy- 14
ptum, viderunt Aegyptij mulierē quod esset
pulchra nimis. ¶ Et nuntiauerunt principes 15
Pharaoni, & laudauerunt eā apud illum: &
sublata est mulier in domum Pharaonis.
¶ Abram verò bene vsi sunt propter illam. 16
*asinæ 3. Fueruntq; ei oues & boues, &" asini' & ser- D
*famulæ 5. ui, & *famulæ' & "asinæ' & cameli. ¶ Fla- 17
". 5. gellauit autē Dominus Pharaonē plagis ma-
ximis, & domum eius propter Sarai vxorē
Abram. ¶ Vocauitq; Pharao Abram, & dixit 18
ei: Quidnam est hoc quod fecisti mihi? quare
non indicasti mihi quod vxor tua esset? ¶ 19
Quā ob causam dixisti esse sororē tuam, vt
tollerē eam mihi in vxorē? Nunc igitur ecce
coniunx tua, accipe eā, & vade. ¶ Præcepitq; 20
Pharao super Abram viris, & deduxerunt
eum, & vxorē illius & omnia quæ habebat.

CAP. XIII.

1 AScendit ergo Abram de Aegypto, ipse &
A vxor eius, & omnia quæ habebat, &
2 Lot cum eo ad australē plagam. ¶ Erat autē
diues valde* in possessione auri & argenti. *Abram 6.
3 ¶ Reuersusq; est per iter quo venerat, a me-
ridie in Bethel vsq; ad l cum vbi prius fi-
xerat tabernaculum inter Bethel & Hai:
4 ¶ in loco altaris ‖quod fecerat prius, & in- Sup. 12. b. 8.
5 uocauit ibi nomē Domini. ¶ Sed & Lot qui
erat cum Abram, fuerunt greges ouium, &
6 armenta, & tabernacula. ¶ Nec poterat eos
capere terra, vt habitarēt simul: ‖erat quip- Inf. 36. a. 7.
B pe substantia eorum multa, & nequibat ha-
7 bitare cōmuniter. ¶ Vnde* facta est rixa in- *& 13.
ter pastores gregum Abram & Lot. Eo autē
tēpore Chananæus & Pherezæus habitabāt
8 in terra illa. ¶ Dixit ergo Abrā ad Lot, Ne
quæso sit iurgium inter me & te, & inter
pastores meos, & pastores tuos: fratres enim
9 sumus. ¶ Ecce vniuersa terra corā te est: re-
cede a me, obsecro. si ad sinistram ieris, ego
dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris, ego
10 ad sinistram pergam. ¶ Eleuatis itaq; Lot
oculis vidit omnē circa regionem Iordanis,
quæ vniuersa irrigabatur antequā subuer-
teret Dominus Sodomā & Gomorrham sicut
C paradisus Domini, & sicut Aegyptus veniē-
11 tibus in Segor. ¶ Elegitq; sibi Lot regionem
circa Iordanē, & recessit ab oriente: diuisiq;
12 sunt alterutrū a fratre suo. ¶ Abrā habita-
uit in terra Chanaan: Lot vero moratus est
in oppidis quæ erant circa Iordanē, & habi
13 tauit in Sodomis. ¶ Homines autē Sodomitæ
pessimi erant, & peccatores corā Domino ni-
14 mis. ¶ Dixitq; Dominus ad Abrā postquam Sup. 12. b. 7.
diuisus est ab eo Lot, ‖ Leua oculos tuos "in Inf. 15. c. 18.
directū' & vide à loco in quo nūc es ad aqui- 26. a. 4.
lonē & *meridiē, ad orientē, & occidentem. ". 10.
15 ¶ Omnē terrā quam cōspicis tibi dabo, & se- *ad 6.
16 mini tuo vsq; in sempiternū. ¶ Faciāq; semē Deu. 34. b. 4.
D tuum sicut puluerē terræ: si quis potest ho- ". 5.
minum numerare puluerem "terræ', semen "numera-
17 quoq; tuū "numerare' poterit. ¶ Surge "er- ri 3.
go', & perābula terrā in longitudine, & in ". 10.
latitudine sua: quia tibi daturus sum eam.
18 ¶ Mouēs igitur tabernaculum suum Abram,
venit, & habitauit iuxta conuallē Mambre,
quæ est in Hebron: ædificauitq; ibi altare
Domino. CAP. XIIII.

1 FActum est autem in illo tempore, vt
A Amraphel rex Sennaar, & Arioch rex
Ponti, & Chodorlahomor rex Elamitarū, &
2 Thadal rex gentiū ¶ inirent bellū cōtra Bara
Regem Sodomorum, & cōtra Bersa regē Go-
morrhæ, & contra Sennaab regem Adamæ, &
contra Semeber regē Seboim, contraq; regē
3 Balæ, ipsa est Segor. ¶ Omnes hi conuene-
runt in vallē Syluestrem, quæ nunc est ma-

re salis. ¶ *Duodecim enim annis seruierant* 4
Chodorlahomor, & tertiodecimo anno recesserunt ab eo. ¶ *Igitur quartodecimo anno ve-* 5
nit Chodorlahomor, & reges qui erant cum
v.12. *eo: percusseruntque Raphaim in Astaroth-Carnaim, & Zuzim cum eis, & Emim in*
Saue Cariathaim, ¶ *& Corrhaeos in monti-* 6
bus Seir, vsque ad Campestria Pharan, quae est
in solitudine. ¶ *Reuersique sunt, & venerunt* 7
vsque ad fontem Misphat, ipsa est Cades: &
v.10. *percusserunt omnem regionem Amalecitarum &*
Amorrhaeum qui habitabant in Asasonthamar. ¶ *Et egressi sunt rex Sodomorum, & rex* 8
Gomorrhae, rexque Adamae, & rex Seboim, B
necnon & rex Balae, quae est Segor: & direxe-
runt aciem contra eos in valle Syluestri, ¶ *sci-* 9
licet aduersus Chodorlahomor regem Elamitarum, & Thadal regem gentium, & Amraphel
regem Sennaar, & Arioch regem Ponti: quatuor
reges aduersus quinque. ¶ *Vallis autem Sylue-* 10
stris habebat puteos multos bituminis. Ita-
v.6. *que rex Sodomorum, & rex Gomorrhae terga*
verterunt, cecideruntque ibi: & qui reman-
serant fugerunt ad montem. ¶ *Tulerunt au-* 11
tem omnem substantiam Sodomorum & Go- C
morrhaeorum, & vniuersa quae ad cibum per-
tinent, & abierunt: ¶ *necnon & Lot, & sub-* 12
stantiam eius, filium fratris Abram, qui habi-
tabat in Sodomis. ¶ *Et ecce vnus qui euase-* 13
rat, nuntiauit Abram Hebraeo, qui habitabat
in conualle Mambre Amorrhaei fratris Escol,
& fratris Aner: hi enim pepigerant foedus
cum Abram. ¶ *Quod cum audisset Abram, ca-* 14
ptum videlicet Lot fratrem suum, numerauit
expeditos vernaculos suos trecentos decem
& octo: & persecutus est eos vsque Dan. ¶ *Et* 15
diuisis sociis, irruit super eos nocte: percus-
sitque eos, & persecutus est eos vsque Hoba,
v.13. *quae est ad laeuam Damasci.* ¶ *Re-* 16
duxitque omnem substantiam, & Lot fratrem
suum cum substantia illius, mulieres quoque
& populum. ¶ *Egressus est autem rex Sodo-* 17
morum in occursum eius postquam reuersus
est a caede Chodorlahomor, & regum qui cum
eo erant in valle Saue, quae est vallis regis.
Hebr.7.a.3. ¶ ‖ *At vero Melchisedec rex Salem, proferens* 18
panem & vinum (erat enim sacerdos Dei D
altissimi) ¶ *benedixit ei, & ait: Benedictus* 19
Abram Deo excelso qui creauit caelum & ter-
ram: ¶ *& benedictus Deus excelsus, quo pro-* 20
tegente hostes in manibus tuis sunt. Et de-
dit ei decimas ex omnibus. ¶ *Dixit autem* 21
rex Sodomorum ad Abram, Da mihi animas,
caetera tolle tibi. ¶ *Qui respondit ei: Leuo* 22
manum meam ad Dominum Deum excelsum pos-
sessorem caeli et terrae, ¶ *quod a filo subtegminis* 23
vsque ad corrigiam caligae, non accipiam ex omni-
bus quae tua sunt, ne dicas, Ego ditaui A-
bram: ¶ *exceptis his quae comederunt iuuenes, &* 24
partibus virorum qui venerunt mecum, Aner,
Eschol, & Mambre: isti accipient partes suas.

CAP. XV.

1 *His itaque transactis, factus est sermo*
A *Domini ad Abram per visionem, dicens:*
Noli timere Abram, ego protector tuus sum,
2 *& merces tua magna nimis.* ¶ *Dixitque*
Abram, Domine Deus, quid dabis mihi? ego
vadam absque liberis: & filius procuratoris
3 *domus meae iste Damascus Eliezer.* ¶ *Ad-*
diditque Abram, Mihi autem non dedisti semen:
& ecce vernaculus meus, haeres meus erit.
4 ¶ *Statimque sermo Domini factus est ad eum,*
B *dicens: Non erit hic haeres tuus: sed qui*
egredietur de vtero tuo, ipsum habebis hae-
5 *redem.* ¶ *Eduxitque eum foras, & ait illi,*
‖ *Suspice caelum, & numera stellas, si potes. Et* Rom.4.c.18
6 *dixit ei, Sic erit semen tuum.* ¶ ‖ *Credidit* Rom.4.a.3.
Abram Deo, & reputatum est illi ad iusti- Gala.3.a.6.
7 *tiam.* ¶ *Dixitque ad eum: Ego Dominus qui* Iac.2.d.23
eduxi te de Vr Chaldaeorum, vt darem tibi
8 *terram istam, & possideres eam.* ¶ *At ille ait,*
Domine Deus, vnde scire possum quod pos-
9 *sessurus sim eam?* ¶ *Et respondens Dominus,*
Sume, inquit, mihi vaccam triennem & ca-
pram trimam, & arietem annorum trium, tur-
10 *turem quoque & columbam.* ¶ *Qui tollens*
vniuersa haec, ‖ diuisit ea per medium, & Iere.34.d.18
vtrasque partes contra se altrinsecus posuit: v.5.
11 *aues autem non diuisit.* ¶ *Descenderuntque*
volucres super cadauera, & abigebat eas
12 *Abram.* ¶ *Cumque sol occumberet, sopor irruit* occubuisset 4.
C *super Abram, & horror magnus & tene-*
13 *brosus inuasit eum.* ¶ *Dictumque est ad eum:*
Scito praenoscens quod peregrinum futurum Act.7.a.6.
sit semen tuum in terra non sua: & subiicient
eos seruituti, & affligent quadringentis an-
14 *nis.* ¶ *Veruntamen gentem cui seruituri sunt,* Ex.12.f.40.
ego iudicabo: & post haec egredientur cum
15 *magna substantia.* ¶ *Tu autem ibis ad patres*
tuos in pace, sepultus in senectute bona.
16 ¶ *Generatione autem quarta reuertentur huc:*
D *necdum enim completae sunt iniquitates Amor-*
17 *rhaeorum vsque ad praesens tempus.* ¶ *Cum ergo*
occubuisset sol, facta est caligo tenebrosa, &
apparuit clibanus fumans & lampas ignis
18 *transiens inter diuisiones illas.* ¶ *In illo die*
‖ *pepigit Dominus foedus cum Abram, di-* Sup.12.b.7.
cens, Semini tuo dabo terram hanc a fluuio 13.d.15.
Aegypti vsque ad fluuium magnum Euphraten, Inf.26.a.4.
19 ¶ *Cinaeos, & Cenezaeos, Cedmonaeos,* ¶ *&* Deu.34.b.4.
20 *Hethaeos, & Pherezaeos, Raphaim quoque.* 2.Para.9.f.26.
21 ¶ *& Amorrhaeos, & Chananaeos, & Gerge-* 1.Re.4.c.30
saeos, & Iebusaeos.

CAP. XVI.

1 *Igitur Sarai, vxor Abram, non genuerat*
A *sibi liberos: sed habens ancillam Aegy-* v.2.
2 *ptiam nomine Agar,* ¶ *dixit marito suo: Ec-*
ce, conclusit me Dominus, ne parerem: ingre-
dere ad ancillam meam, si forte saltem ex illa su-
scipiam filios. Cumque ille acquiesceret depre-
3 *canti,* ¶ *tulit Agar Aegyptiam ancillam suam post*
annos decem quam habitare coeperant in terra
Cha-

Chanáan: & dedit eã viro suo uxorẽ. ¶ Qui 4
ingressus est ad eã. At illa concepisse se vi- B
dens, despexit dominã suam. ¶ Dixitq; Sarai 5
ad Abram: Inique agis contra me: ego dedi
ancillam meã in sinu tuũ, quæ videns quod
conceperit, despectui me habet, iudicet Do-
minus inter me & te. ¶ Cui respõdẽs Abrã: 6
Ecce, ait, ancilla tua in manu tua est, utere
ea ut libet. Affligẽte igitur eam Sarai, fugã
iniit. ¶ Cumq; inuenisset eam angelus Do- 7
mini iuxta fontẽ aquæ in solitudine quæ est
in via Sur in deserto, ¶ dixit ad illã: Agar, 8
ancilla Sarai, unde venis? & quo vadis?
Quæ respondit: A facie Sarai dominæ meæ
ego fugio. ¶ Dixitq; ei angelus Domini, Re- 9
uertere ad dominã tuam, & humiliare sub C
manu illius. ¶ Et rursum: Multiplicans, in- 10
quit, multiplicabo semẽ tuũ, & non nume-
rabitur præ multitudine. ¶ Ac deinceps: Ec- 11
ce, ait, concepisti, & paries filium: vocabisq;
nomẽ eius Ismahel, eo quod audierit Domi-
nus afflictionẽ tuam. ¶ Hic erit ferus homo: 12
manus eius contra omnes, & manus omniũ
contra eũ: & e regione uniuersorũ fratrum
*Agar suorũ figet tabernacula. ¶ Vocauit autẽ *no- 13
men Domini qui loquebatur ad eã: Tu Deus D
qui vidisti me. Dixit enim, Profecto hic vi-
Inf.24.g.62 di posteriora videntis me. ¶ || Propterea appel 14
lauit puteum illum, Puteũ Viuentis & vi-
dentis me. Ipse est inter Cades & Barad.
Gal.4.c.22. ¶ Peperitq; Agar Abræ filium: qui vocauit 15
nomen eius Ismahel. ¶ Octoginta & sex an- 16
norum erat Abram quando peperit ei Agar
Ismahelem.

CAP. XVII.

Postquam vero nonaginta & nouẽ an- 1
norum esse cœperat, apparuit ei Domi- A
nus, dixitq; ad eum, Ego Dominus omnipo-
tens: ambula coram me, & esto perfectus.
¶ Ponamq; fœdus meum inter me & te: & 2
multiplicabo te vehemẽter nimis. ¶ Cecidit 3
Abram pronus in faciem. Dixitq; ei Deus:
*ponam. ¶ Ego sum, & *pactum meum tecum, || erisq; 4
Ec.44.c.20. pater multarũ gentium. ¶ Nec ultrà voca- 5
Rom.4.c.17. bitur nomen tuum Abram: sed appellaberis
Abraham: quia patrem multarum gentium
constitui te. ¶ Faciamq; te crescere vehe- 6
*.6. mentissime, & ponam *te in gentibus, re-
gesq; ex te egredientur. ¶ Et statuam pactũ 7
meũ inter me & te, & inter semen tuũ post
te in generationibus suis fœdere sempiter-
no: ut sim Deus tuus, & seminis tui post te.
*post te 4. ¶ Daboq; tibi & semini tuo * terrã peregri- 8
nationis tuæ, omnẽ terram Chanaan in pos- B
sessionẽ æternam, eroq; Deus eorum. ¶ Dixit 9
Act.7.a.8. iterum Deus ad Abraham, || Et tu ergo cu-
stodies pactũ meum, & semen tuũ post te in
generationibus suis. ¶ Hoc est pactum *meũ 10
*.6. quod obseruabitis inter me & vos & semen
tuum post te: Circuncidetur ex vobis omne
Rom.4.b.11 masculinum: ¶ & circuncidetis carnem præ- 11
Genes.21.a.3. putij vestri, ut sit || in signum fœderis inter

12 me & vos. ¶ || Infans octo dierum circunci- Luc.2.c.21.
detur in vobis, omne masculinũ in genera-
tionibus vestris, tã vernaculus quam em-
ptitius circuncidetur, & quicunq; non fuerit
13 de stirpe vestra. ¶ eritq; pactum meum in
14 carne vestra in fœdus æternum. ¶ Masculus
cuius præputij caro circuncisa non fuerit,
delebitur anima illa de populo suo: quia pa-
15 ctum meum irritum fecit. ¶ Dixit quoque
C Deus ad Abraham, Sarai uxorem tuam, nõ
16 vocabis Sarai, sed Saram. ¶ Et benedicã ei,
& ex illa dabo tibi filium, cui benedicturus
sum, eritq; in nationes, & reges populorum
17 orientur ex eo. ¶ Cecidit Abraham in faciem
suam, & risit: in corde suo dicens, Putasne
centenario nascetur filius? & Sara nonage-
18 naria pariet? ¶ Dixitq; ad Deum: Utinam
19 Ismahel viuat coram te. ¶ Et ait Deus ad Infr.18.b.6.
Abraham, || Sara uxor tua pariet tibi filiũ, 21.a.2.
vocabisq; nomen eius Isaac, & constituam
pactum meum illi in fœdus sempiternũ, &
20 semini eius post eum. ¶ Super Ismahel quo-
que exaudiui te. ecce, benedicam ei, & au-
gebo, & multiplicabo eum valde. duodecim
duces generabit, & faciam illum in gentem
21 magnam. ¶ Pactum vero meum statuam ad
D Isaac, quem pariet tibi Sara tempore isto in
22 anno altero. ¶ Cumq; finitus esset sermo lo-
quentis cum eo, ascendit Deus ab Abrahã.
23 ¶ Tulit autẽ Abraham Ismahel filium suum,
& oẽs vernaculos domus suæ: uniuersosq;
quos emerat, cũctos mares ex omnibus vi-
ris domus suæ & circuncidit carnẽ præputij
eorum statim in ipsa die, sicut præceperat ei
24 Deus. ¶ Abraham nonaginta & nouem erat
annorum quando circuncidit carnẽ præputij
25 sui. ¶ Et Ismahel filius suus tredecim annos
26 impleuerat tẽpore circuncisionis suæ. ¶ Eadẽ
die circuncisus est Abraham & Ismahel filius
27 eius. ¶ Et omnes viri domus illius, tã ver-
naculi, quàm emptitij & alienigenæ pariter
circuncisi sunt.

CAP. XVIII.

1 Apparuit autẽ ei Dominus in conualle Heb.13.a.2.
A Mambre sedẽti in ostio tabernaculi sui
2 in ipso feruore diei. ¶ Cumq; eleuasset ocu-
los, apparuerũt ei tres viri stãtes prope eũ:
quos cum vidisset, cucurrit in occursum eo-
rum de ostio tabernaculi *sui, & adorauit in *.6.
3 terrã. ¶ Et dixit, Domine, si inueni gratiam
4 in oculis tuis, ne transeas seruũ tuũ: ¶ sed
afferã pauxillũ aquæ, & lauẽtur pedes ve-
5 stri, & requiescite sub arbore. ¶ Ponãq; buc-
cellam panis, & confortetur cor vestrũ, posteà
transibitis: idcirco enim declinastis ad seruũ
vestrũ. Qui dixerunt: Fac ut loquutus es.
6 ¶ Festinauit Abrahã in tabernaculũ ad Sa-
ram, dixitq; ei: Accelera, tria sata *similæ *.6.
7 cõmisce, & fac subcinericios panes. ¶ Ipse ve-
B ro ad armentũ cucurrit, & tulit inde vitulũ
tenerrimũ & optimũ: deditq; puero. qui fe-

stinauit & coxit illũ. Tulit quoq; butyrum 8
& lac, & vitulum quẽ coxerat, & posuit coram eis. Ipse vero stabat iuxta eos sub arbore. Cumq; comedissent, dixerunt ad eum: 9
Vbi est Sara vxor tua? Ille respõdit: Ecce in
Sup. 17. c. 19. tabernaculo est. Cui dixit: ‖ Reuertẽs ve- 10
Infr. 21. a. 1. niã ad te tẽpore isto, vita comite, & habebit
Rom. 9. b. 9. filium Sara vxor tua. Quo audito Sara risit
2. Pet. 3. a. 6. post ostium tabernaculi. Erant autẽ ambo 11
senes, prouectaq; ætatis, & desierant Sara
fieri muliebria. Quæ risit, occulte dicẽs: Post 12
quam consenui, & dominus meus vetulus
est, voluptati operam dabo? Dixit autẽ Do- 13
minus ad Abrahã: Quare risit Sara, dicẽs,
Num vere paritura sum anus? Nunquid 14
Deo quicquam est difficile? Iuxta cõdictum
reuertar ad te hoc eodẽ tẽpore, vita comite,
& habebit Sara filium. Negauit Sara, di- 15
cẽs, Nõ risi: timore perterrita. Dominus autẽ,
Nõ est, inquit, ita: sed risisti. Cùm ergo sur 16
rexissent inde viri, direxerunt oculos contra
Sodomam: & Abrahã simul gradiebatur deducẽs eos. Dixitq; Dominus: Num celare 17
potero Abraham quæ gesturus sum: cùm fu 18
turus sit in gẽtẽ magnam, ac robustissimam,
Sup. 12. a. 3. & BENEDICENDAE sint in illo
Inf. 22. d. 17. oẽs nationes terræ? Scio enim quòd præce- 19
pturus sit filiis suis, & domui suæ post se vt C
custodiant viam Domini, & faciant iudiciũ
& iustitiam: vt adducat Dominus propter
Abraham omnia quæ locutus est ad eum.
Dixit itaq; Dominus: Clamor Sodomorum 20
& Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis. Des- 21
cẽdam, & videbo vtrum clamorẽ qui venit
ad me, opere cõpleuerint: an non est ita, vt
sciam. Conuerteruntq; se inde, & abierunt 22
Sodomam: Abrahã vero adhuc stabat coram
Domino. Et appropinquans ait: Nunquid 23
perdes iustum cum impio? Si fuerint quin 24
quaginta iusti in ciuitate, peribunt simul?
& no parces loco illi propter quinquaginta
iustos, si fuerint in eo? Absit à te, vt rem 25
hãc facias, & occidas iustum cũ impio, fiatq;
iustus sicut impius, nõ est hoc tuum, qui iudicas omnẽ terram: nequaquam facies iu-
⌐.6. dicium ⌐ hoc. Dixitq; Dominus ad eum: 26
Si inuenero Sodomis quinquaginta iustos
in medio ciuitatis, dimittam omni loco propter eos. Respõdensq; Abraham, ait: Quia 27
semel cœpi, loquar ad Dominum meum, cùm D
sim puluis & cinis. Quid si minus quin- 28
quaginta iustis quinq; fuerint? delebis pro-
*quinq; 2. pter *quadragintaquinq; vniuersam vrbẽ?
Et ait: Nõ delebo, si inuenero ibi quadragintaquinq;. Rursumq; locutus est ad eum: 29
⌐.6. Sin autẽ quadraginta ⌐ ibi inuenti fuerint,
quid facies? Ait: Nõ percutiam propter quadraginta. Ne quæso, inquit, indigneris 30
Domine, si loquar. Quid si ibi inuẽti fuerint
triginta? Respõdit: Nõ faciam, si inuenero ibi
31 triginta. Quia semel, ait, cœpi, loquar ad
Dominum meũ. Quid si ibi inuenti fuerint
viginti? Ait: Nõ interficiam propter viginti.
32 Obsecro, inquit, ne irascaris Domine, si loquar adhuc semel: Quid si inuẽti fuerint ibi
decem? Et dixit: Non delebo propter decem.
33 Abiitq; Dominus postquam cessauit loqui
ad Abraham: & ille reuersus est in locum
suum.

CAP. XIX.

1 VEneruntq; duo angeli Sodomam vespe
A re, sedẽte Lot in foribus ciuitatis. Qui Heb. 13. a. 2.
cùm vidisset ⌐ eos, surrexit, & iuit obuiam ⌐.4.
2 eis: adorauitq; pronus in terram, & dixit,
Obsecro, domini, declinate in domum pueri
vestri, & manete ibi: lauate pedes vestros,
& manè proficiscemini in viam vestram.
Qui dixerunt, Minime, sed in platea mane-
3 bimus. Cõpulit illos oppidò vt diuerterent
ad eum: ingressisq; domum illius, fecit cõui-
4 uium, & coxit azyma, & comederũt. Prius
autẽ quam irẽt cubitum, viri ciuitatis vallauerũt domum à puero vsq; ad senẽ, omnis
5 populus simul. Vocaueruntq; Lot, & dixerunt ei: Vbi sunt viri qui introierunt ad te
nocte? educ illos huc, vt cognoscamus eos.
6 Egressus ad eos Lot, post tergum accludens
7 ostium, ait: Nolite, quæso, fratres mei, no-
8 lite malum hoc facere. Habeo duas filias,
B quæ necdum cognouerũt virum: educam eas
ad vos, & abutimini eis sicut vobis placuerit, dummodo viris istis nihil mali faciatis,
quia ingressi sunt sub vmbra culminis mei.
9 At illi dixerunt: Recede illuc. Et rursus:
Ingressus es, inquiunt, vt aduena, nunquid
vt iudices? te ergo ipsum magis quàm hos
affligemus. ‖ Vimq; faciebat Lot vehemen- 2. Pet. 2. b. 8.
tissime: iamq; prope erat vt effringerent fores.
10 Et ecce miserũt manũ viri, & introduxe-
11 rũt ad se Lot, clauseruntq; ostiũ: & eos qui
foris erãt, ‖ percusserunt cæcitate à minimo Sap. 19. c. 26.
vsq; ad maximum, ita vt ostiũ inuenire nõ
12 possent. Dixerunt autẽ ad Lot: Habes hic
C quempiã tuorũ? generũ, aut filios, aut filias,
13 omnes qui tui sunt, educ de vrbe hac: delebimus enim locum istũ, eo quod increuerit
clamor eorum corã Domino, qui misit nos vt
14 perdamus illos. Egressus itaq; Lot, locutus
est ad generos suos qui accepturi erant filias
eius, & dixit: Surgite, ⌐ & ⌐ egredimini de ⌐.7.
loco isto: quia delebit Dominus ciuitatem
hanc. Et visus est eis quasi ludens loqui.
15 Cumq; esset manè, cogebant eum angeli, dicentes: Surge, * tolle vxorem tuam, & duas *& 6.
filias quas habes: ne & tu pariter pereas in
16 scelere ciuitatis. Dissimulante illo, appre-
D henderunt manũ eius, & manum vxoris,
*ac duarum filiarum eius, eo quod parceret *eius 6.
17 Dominus illi. ‖ Eduxeruntq; eum, & posuerunt extra ciuitatem. Ibiq; ⌐ locuti sunt Sap. 10. a. 6.
ad eum, dicentes: Salua animam tuã: noli ⌐.5.
respicere post tergum, nec stes in omni circa
regione;

regione: sed in monte saluum te fac, ne & tu
simul pereas. ¶ Dixitq; Lot ad eos: Quaeso, 18
domine mi, ¶ quia inuenit seruus tuus gra- 19
tiam coram te, & magnificasti misericordiam
tuam quam fecisti mecum, vt saluares ani-
mam meã, nec possum in monte saluari, ne
fortè apprehendat me malũ, & moriar. ¶ Est 20
ciuitas haec iuxta, ad quam possum fugere,
parua, & saluabor in ea. nunquid non mo-
dica est, & viuet anima mea? ¶ Dixitq; ad 21
eum, Ecce etiam, in hoc suscepi preces tuas, E
vt non subuertã vrbem pro qua locutus es.
Sap.10.a.6. ¶ ‖Festina, & saluare ibi. quia non potero 22
facere quicquã, donec ingrediaris illuc. Id-
circo vocatũ est nomen vrbis illius Segor.
¶ Sol egressus est super terrã, & Lot ingres- 23
Deut.29.d.23. sus est Segor. ¶ ‖Igitur Dominus pluit super 24
Sodomam & Gomorrhã sulphur & ignem a
Isa.13.d.19. Domino de caelo: ¶ & subuertit ciuitates 25
Ier.50.f.40. has, & omnem circa regionẽ vniuersos ha-
Ez.16.f.48. bitatores vrbiũ, & cuncta terrae virentia.
Ose.11.c.8. ¶ ‖Respiciensq; vxor eius post se, versa est in 26
Am.4.d.11. statuam salis. ¶ Abraham autem consurgens 27
Luc.17.f.29. mane vbi steterat prius cum Domino, ¶ in- 28
Iud.1.c.7. tuitus est Sodomã & Gomorrham, & vni-
Sup.18.a.1. uersam terrã regionis illius: viditq; ascen-
dentem fauillam de terra quasi fornacis fu-
mũ. ¶ Cum enim subuerteret Deus ciuita- 29
tes regionis illius, recordatus est Abrahae: & F
liberauit Lot de subuersione vrbiũ in qui-
bus habitauerat. ¶ Ascenditq; Lot de Segor, 30
& mansit in monte, duae quoq; filiae eius cũ
eo, (timuerat enim manere in Segor,) &
*.4. mãsit in spelunca ipse, & duae filiae eius ‑ cũ
eo[1]. ¶ Dixitq; maior ad minorẽ: Pater noster 31
senex est, & nullus virorũ remansit in terra
qui possit ingredi ad nos iuxta morem vni-
uersae terrae. ¶ Veni, inebriemus eũ vino, dor- 32
miamusq; cũ eo, vt seruare possimus ex pa-
tre nostro semen. ¶ Dederunt itaq; patri suo 33
bibere vinũ nocte illa. Et ingressa est ma-
ior, dormiuitq; cum patre: at ille non sensit,
nec quando accubuit filia, nec quando sur-
rexit. ¶ Altera quoque die dixit maior ad 34
minorẽ. Ecce dormiui heri cũ patre meo, de- G
mus ei bibere vinum etiã hac nocte, & dor-
mies cũ eo, vt saluemus semen de patre no-
*.4. stro. ¶ Dederuntq; ‑ etiam & illa nocte patri 35
suo bibere vinũ, ingressaq; minor filia, dor-
miuit cũ eo: & nec tunc quidem sensit quã-
do concubuerit, vel quando illa surrexit.
¶ Conceperunt ergo duae filiae Lot de patre 36
suo. ¶ Peperitq; maior filiũ, & vocauit no- 37
men eius Moab: ipse est pater Moabitarum
vsq; in praesentẽ diem. ¶ Minor quoq; pepe- 38
rit filium, & vocauit nomẽ eius Ammon, id
est filius populi mei: ipse est pater Ammoni-
tarũ vsq; hodie.

CAP. XX.

PRofectus inde Abrahã in terrã austra- 1
lem, habitauit inter Cades & Sur: & pe A
regrinatus est in Geraris. ¶ Dixitq; de Sara 2
vxore sua, Soror mea est, Misit ergo Abi-
3 melech rex Gerarae, & tulit eã. ¶ Venit autẽ
Deus ad Abi-melech per somnium nocte, &
ait illi: En morieris propter mulierẽ quam
4 tulisti: habet enim virũ. ¶ Abimelech verò
non tetigerat eã, & ait: Domine, nũ gentem
5 ignorantem & iustam interficies? ¶ Nonne ipse
dixit mihi, Soror mea est: & ipsa ait, Frater
meus est? in simplicitate cordis mei, & mun-
6 ditia manuũ mearũ feci hoc. ¶ Dixitq; ad
B eũ Deus: Et ego scio quod simplici corde fe-
ceris: & ideo custodiui te ne peccares in me,
7 & nõ dimisi vt tãgeres eã. ¶ Nunc ergo red-
de viro suo vxorem, & orabit pro te: quia
propheta est, & viues. si autẽ nolueris reddo-
re, scito quod morte morieris tu & omnia
8 quae tua sunt. ¶ Statimq; de nocte cõsurgens
Abi-melech, vocauit omnes seruos suos: &
loquutus est vniuersa verba haec in auribus
9 eorũ, timueruntq; omnes viri valde. ¶ Vo-
cauit autẽ Abi-melech etiã Abrahã, & dixit
C ei: Quid fecisti nobis? quid peccauimus in
te, quia induxisti super me & super regnũ
meum peccatum grande? quae non debuisti
10 facere, fecisti nobis. ¶ Rursumq; expostulãs,
11 ait: Quid vidisti, vt hoc faceres? ¶ Respondit
Abrahã: Cogitaui mecũ, dicens: Forsitan non
est timor Dei in loco isto, & interficient me
12 propter vxorẽ meã: ¶ aliàs autem ‑ & verè *.8.
soror mea est, filia patris mei, & non filia Sup.12.c.13.
13 matris meae, & duxi eã in vxorẽ. ¶ Postquã Iosu.24.a.2.
autẽ eduxit me Deus de domo patris mei,
dixi ad eã: Hanc misericordiã facies mecum.
In omni loco ad quem ingrediemur, dices
14 quod frater tuus sim. ¶ Tulit igitur Abi-
D melech oues & boues & seruos, & ancillas,
& dedit Abrahã: redditiq; illi Sarã vxo-
15 rem suã, ¶ & ait: Terra coram vobis est. vbi-
16 cunque tibi placuerit, habita. ¶ Sarae autem
dixit: Ecce mille argenteos dedi fratri tuo,
hoc erit tibi in velamen oculorũ ad omnes
qui tecum sunt & quocunq; perrexeris, me-
17 mento te deprehensam. ¶ Orante autẽ Abra-
hã, sanauit Deus Abi-melech & vxorem,
18 ancillasq; eius: & pepererunt. ¶ concluserat
enim Dominus omnem vuluã domus Abi-
melech propter Saram vxorem Abrahae.

CAP. XXI.

1 VIsitauit autem Dominus Saram, sicut Sup.17.c.19.
A ‖promiserat: & impleuit quae locutus 18.b.10.
2 est. ¶ Concepitq; & ‖ peperit filium in sene- Gal.4.c.23.
ctute sua, tempore quo praedixerat ei Deus. Heb.11.c.11.
3 ¶ Vocauitq; Abraham nomen filij sui quem Act.7.a.8.
4 genuit ei Sara, Isaac. ¶ & circumcidit eum Sup.17.d.10.
5 octauo die, sicut‖ praeceperat ei Deus, ¶ cùm Matth.1.a.2.
centum esset annorũ: hac quippe aetate pa-
6 tris, natus est Isaac. ¶ Dixitq; Sara: Risum
fecit mihi Deus: quicũq; audierit, corride-
7 bit mihi. ¶ Rursumq; ait: Quis *auditurus[1] *audito-
crederet Abrahã quod Sara lactaret filium rum 3.
8 quẽ peperit ei iã seni? ¶ Creuit igitur puer,
& abla-

& ablactatus est: fecitq; Abraham grande
conuiuiū in die ablactationis eius. ⁋ Cumq; 9
vidisset Sara filium Agar Aegyptia ludentē
☞.2. ☞cum Isaac filio suo', dixit ad Abraham:
Gal.4.d.30. ‖⁋ Eiice ancillam hanc, & filium eius: non 10
enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo
Isaac. ⁋ Dure accepit hoc Abraham pro filio 11
suo. ⁋ Cui dixit deus: Non tibi videatur 12
asperū super puero, & super ancilla tua: om- B
nia quæ dixerit tibi Sara, audi vocē eius:
Rom.9.b.7. Heb.11.d.18 quia‖in Isaac vocabitur tibi semē. ⁋ Sed & 13
filiū ancillæ faciam in gentē magnam, quia
semen tuum est. ⁋ Surrexit itaq; Abraham 14
mane, & tollēs panē & vtrē aquæ, imposuit
ei 5. scapulæ eius, tradiditq; puerum, & dimisit
eam. Quæ cū abiisset, errabat in solitudine
Ber-sabee. ⁋ Cumq; cōsumpta esset aqua in 15
vtre, abiecit puerum subter vnam arborem
quæ ibi erat. ⁋ Et abiit, seditq; e regione 16
procul quantum potest arcus iacere. dixit
enim: Non videbo morientē puerum. & se-
dens contra, leuauit vocem suam, & fleuit.
⁋ Exaudiuit autē Deus vocem pueri: voca- 17
uitq; angelus Dei Agar de cælo, dicēs: Quid
agis Agar? noli timere: exaudiuit enim Deus
vocem pueri de loco in quo est. ⁋ Surge, tolle 18
puerum, & tene manum illius: quia in gē- C
tem magnam faciam eū. ⁋ Aperuitq; oculos 19
eius Deus: quæ vidēs puteum aquæ, abiit,
& impleuit vtrem, deditq; puero bibere.
Deus 3. ⁋ Et fuit cum eo: qui creuit, & moratus est 20
in solitudine, factusq; est iuuenis sagitta-
rius. ⁋ Habitauitq; in deserto Pharan, & 21
accepit illi mater sua vxorē de terra Aegy-
pti. ⁋ Eodē tēpore dixit Abimelech & Phi- 22
chol princeps exercitus eius ad Abraham:
Deus tecū est in vniuersis quæ agis. ⁋ Iura 23
ergo per Deum, ne noceas mihi, & posteris
meis, stirpiq; meæ: sed iuxta misericordiam
Sup.20.d.13. ‖quam feci tibi, facies mihi, & terræ, in qua
versatus es aduena. ⁋ Dixitq; Abraham: 24
Ego iurabo. ⁋ Et increpauit Abimelech pro- 25
pter puteum aquæ quē vi abstulerant serui
eius. ⁋ Respónditq; Abimelech: Nesciui quis 26
fecerit hanc rē: sed & tu nō indicasti mihi,
& ego nō audiui præter hodie. ⁋ Tulit itaq; 27
Abraham oues & boues, & dedit Abi-me- D
lech: percusseruntq; ambo fœdus. ⁋ Et statuit 28
Abraham septē agnas gregis seorsum. ⁋ Cui 29
dixit Abi-melech: Quid sibi volunt septem
agnæ istæ, quas stare fecisti seorsum? ⁋ At 30
ille: Septē, inquit, agnas accipies de manu
mea: vt sint mihi in testimonium, quoniam
ego fodi puteum istum. ⁋ Idcirco vocatus est 31
locus ille Ber-sabee: quia ibi vterq; iurauit.
⁋ Et inierunt fœdus pro puteo iuramenti. 32
⁋ Surrexit autē Abi-melech: & Phichol prin 33
ceps exercitus eius, reuersiq; sunt in terram
Palesthinorum. Abraham vero plantauit
nemus in Ber-sabee, & inuocauit ibi nomē
Domini Dei æterni. ⁋ Et fuit colonus terræ 34
Palesthinorum diebus multis.

CAP. XXII.

1 QVæ postquā gesta sunt, ‖tētauit Deus Iudi.8.c.22.
A Abraham, & dixit ad eum: Abraham Heb.11.d.17
☞Abraham'. At ille respondit, ☞.8.
2 Adsum. ⁋ Ait illi: Tolle filium tuum vnige-
nitum, quem diligis, Isaac, & vade in Ter-
ram visionis: atq; ibi offeres eum in holo-
caustum super vnum montium quē mon-
3 strauero tibi. ⁋ Igitur Abraham de nocte cō-
surgens, strauit asinum suum: ducens secum
duos iuuenes, & Isaac filium suum: cumq;
concidisset ligna in holocaustum, abiit ad
4 locum quē præceperat ei Deus. ⁋ Die autem
tertio, eleuatis oculis, vidit locum procul.
5 ⁋ Dixitq; ad pueros suos: Expectate hic cum
asino: ego autē & puer illuc vsq; properan-
tes, postquam adorauerimus, reuertemur ad
6 vos. ⁋ Tulit quoq; ligna holocausti, & im-
B posuit super Isaac filium suum: ipse vero
portabat in manibus ignē & gladiū. Cūq;
7 duo pergerent simul, ⁋ dixit Isaac patri suo:
Pater mi. At ille respondit: Quid vis fili?
Ecce, inquit, ignis & ligna: vbi est victima
8 holocausti? ⁋ Dixit☞autem' Abraham: Deus ☞.18.
prouidebit sibi victimam holocausti, fili mi.
9 Pergebant ergo pariter: ⁋ & venerūt ad lo- Iac.2.d.21.
cum, quē ostenderat ei Deus, in quo ædifi-
cauit altare, & desuper ligna cōposuit: cūq;
alligasset Isaac filium suum, posuit eum in
10 altare super struem lignorum. ⁋ Extenditq;
manum, & arripuit gladium, vt immolaret
11 filium suum. ⁋ Et ecce angelus Domini de
cælo clamauit, dicens: Abraham, Abraham.
12 Qui respondit, Adsum. ⁋ Dixitq; ei, Non
C extendas manum tuam super puerum, neq;
facias illi quicquam: nunc cognoui quod ti-
meas Dominum, & nō pepercisti vnigenito
13 filio tuo propter me. ⁋ Leuauit Abraham
oculos suos, viditq; post tergum arietē inter
vepres hærentem cornibus: quem assumens
14 obtulit holocaustum pro filio. ⁋ Appellauitq;
nomē loci illius, Dominus videt. Vnde vsq;
hodie dicitur, In monte Dominus videbit.
15 ⁋ Vocauit autem angelus Domini Abraham
16 secundo de cælo: ⁋ dicens: ‖Per memetipsum Psa.104.b.9.
iuraui, dicit Dominus: quia fecisti hanc rē, Luc.1.g.73.
& nō pepercisti filio tuo vnigenito☞propter Ecc.44.d.21
17 me': ⁋ benedicam tibi, & multiplicabo semē Heb.6.c.13.
D tuū sicut stellas cæli, & velut arenam quæ 1.Ma.2.f.52.
est in littore maris: possidebit semen tuum Luc.1.g.73.
18 portas inimicorum suorum. ⁋ & ‖BENE- ☞.12.
DICENTVR in semine tuo oēs gentes Sup.12.a.3.
18.c.18.
19 terræ, quia obedisti voci meæ. ⁋ Reuersus est Inf.26.a.4.
Abraham ad pueros suos, abieruntq; Ber- Act.3.d.25.
20 sabee simul, & habitauit ibi. ⁋ His itaq; ge- Ec.44.d.25.
stis nuntiatum est Abrahæ quod Melcha
quoque genuisset filios Nachor fratri suo.
21 ⁋ Hus primogenitum, & Buz fratrē eius, &
22 Camuel patrē Syrorū, ⁋ & Cased, & Azau,
23 Pheldas quoq; & Iedlaph, ⁋ ac Bathuel, de
quo

quo nata est Rebecca. octo istos genuit Mel-
cha, Nachor fratri Abrahæ. ¶ Concubina vero 24
illius, nomine Roma, peperit Tabee & Gahã,
& Tahas, & Maacha.

CAP. XXIII.

VIxit autẽ Sara cẽtum vigintiseptẽ an- 1
nis. ¶ Et mortua est in ciuitate Arbee, 2
quæ est Hebrõ, in terra Chanaan: venitq; A
Abraham vt plangeret & fleret eã. ¶ Cumq; 3
surrexisset ab officio funeris, locutus est ad
filios Heth: dicens: ¶ Aduena sum & peregri- 4
nus apud vos: date mihi ius sepulchri vobis-
cum, vt sepeliam mortuum meum. ¶ Respõ- 5
→.5. derunt filij Heth, ⌐dicentes⌐: ¶ Audi nos do- 6
mine, princeps Dei es apud nos: in electis
sepulchris nostris sepeli mortuum tuũ, nul-
lusq; te prohibere poterit quin in monumẽ-
to eius sepelias mortuum tuum. ¶ Surrexit 7
Abraham, & adorauit populum terræ, filios
videlicet Heth: ¶ dixitq; ad eos: Si placet a- 8
nimæ vestræ vt sepeliam mortuum meum, B
→.6. audite me, & intercedite ⌐pro me⌐ apud
Ephron filiũ Seor: ¶ vt det mihi speluncam 9
duplicẽ quam habet in extrema parte agri
sui: pecunia digna tradat eam mihi coram
vobis in possessionem sepulchri. ¶ Habitabat 10
autẽ Ephron in medio filiorũ Heth. Respon-
ditq; Ephron ad Abraham cunctis audien-
tibus qui ingrediebantur portam ciuitatis
illius, dicens: ¶ Nequaquam ita fiet, domine 11
mi, sed tu magis ausculta quod loquor: Agrũ
trado tibi, & speluncam quæ in eo est, præ- C
sentibus filiis populi mei: sepeli mortuum
tuum. ¶ Adorauit Abraham coram populo 12
terræ. ¶ Et locutus est ad Ephron circũstante 13
→.8. plebe ⌐eius⌐. Quæso, vt audias me: Dabo pe-
cuniam pro agro: suscipe eam, & sic sepeliam
¶ eo 7 mortuum meum in ⌐agro⌐. ¶ Responditque 14
→.3. Ephron: ¶ Domine mi, audi ⌐me⌐: Terra 15
quam postulas, quadringentos siclos argenti
valet: istud est pretium inter me & te: sed
quantum est hoc? sepeli mortuum tuum.
¶ Quod cum audisset Abraham, appendit pe- 16
cuniam quã Ephron postulauerat, audien-
tibus filiis Heth, quadringentos siclos ar-
*probatæ 4. genti ⌐probatæ⌐ monetæ publicæ. ¶ Cõfirma- 17
tusq; est ager quondã Ephronis in quo erat D
spelunca duplex respiciens Mambre: tam ipse
quam spelunca, & omnes arbores eius in
→.7. cunctis terminis ⌐eius⌐ per circuitũ, ¶ Abra- 18
hæ in possessionem, videntibus filiis Heth, &
cunctis qui intrabant portã ciuitatis illius.
¶ Atq; ita sepeliuit Abraham Saram vxorẽ 19
*duplicis 6. suam in spelũca agri ⌐duplici⌐, quæ respicie-
bat Mambre, hæc est Hebron in terra Cha-
naan. ¶ Et cõfirmatus est ager, & antrum, 20
quod erat in eo, Abrahæ in possessionem
monumenti à filiis Heth.

CAP. XXIIII.

ERat autem Abraham senex, dierumq; 1
multorum: & Dominus in cunctis be- A
2 nedixerat ei. ¶ Dixitq; ad seruum seniorem
Domus suæ, qui præerat omnibus quæ ha-
bebat: || Pone manum tuam subter femur Inf.47.g.29
3 meum: ¶ vt adiurem te per Dominum Deum
cæli & terræ, vt nõ accipias vxorẽ filio meo
de filiabus Chananæorũ, inter quos habito:
4 ¶ sed ad terram & cognationem meam pro-
ficiscaris, & inde accipias vxorem filio meo
5 Isaac. ¶ Respondit seruus: Si noluerit mulier
venire mecum in terram hanc, numquid re-
ducere debeo filium tuum ad locum de quo
6 tu egressus es. ¶ Dixitq; Abraham: Caue ne
7 quando reducas filium meum illuc. ¶ Domi-
nus Deus cæli*, qui tulit me de domo patris * & terræ.
mei, & de terra natiuitatis meæ, qui locu-
tus est mihi, & iurauit mihi, dicẽs: || Semini Sup.12.b.7.
tuo dabo terram hanc: ipse mittet angelum 13.d.15.& 15.
suum coram te, & accipies inde vxorem filio d.18.
8 meo. ¶ Sin autem mulier noluerit sequi te, Infr.26.a.3.
non teneberis iuramento: filium meum tan-
9 tum ne reducas illuc. ¶ Posuit ergo seruus
manum sub femore Abraham domini sui, &
10 iurauit illi super sermone hoc. ¶ Tulitq; de-
B cem camelos de grege domini sui, & abiit, ex
omnibus bonis eius portans secum, profe-
ctusq; perrexit in Mesopotamiam ad vrbem
11 Nachor. ¶ Cumq; camelos fecisset accumbere
extra oppidum iuxta puteum aquæ vespere,
eo tẽpore quo solent mulieres egredi ad hau-
12 riendam aquam, ¶ ⌐dixit⌐, Domine Deus *orauit Do-
domini mei Abraham, occurre, obsecro, mihi minum di-
hodie, & fac misericordiam cum domino meo cens.
13 Abraham. ¶ Ecce ego sto prope fontem aquæ,
& filiæ habitatorum huius ciuitatis egre-
14 dientur ad hauriendam aquam. ¶ Igitur
puella cui ego dixero, Inclina hydriam tuam
vt bibam: & illa responderit, Bibe, quin &
camelis tuis dabo potum: ipsa est quam præ-
parasti seruo tuo Isaac, & per hoc intelligam
quod feceris misericordiam cũ domino meo.
15 ¶ Necdum intra se verba cõpleuerat, & ecce
Rebecca egrediebatur filia Bathuel, filij
Melchæ vxoris Nachor fratris Abrahã, ha-
16 bens hydriam in scapula sua: ¶ puella decora
nimis, virgoq; pulcherrimã, & incognita
viro. descenderat autẽ ad fontem, & imple-
17 uerat hydriam: ac reuertebatur. ¶ Occurritq;
C ei seruus, & ait: Pauxillum aquæ mihi ad
18 ⌐bibendum⌐ præbe de hydria tua. ¶ Quæ re- *sorben-
spondit: Bibe domine mi. Celeriterq; depo- dum 3.
suit hydriam super vlnam suam, & dedit ei
19 potũ. ¶ Cumq; ille bibisset, adiecit: Quin &
camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti
20 bibant. ¶ Effundẽsq; hydriam in canalibus,
recurrit ad puteum, vt hauriret aquam: &
21 haustam omnibus camelis dedit. ¶ Ipse autẽ
contemplabatur eam tacitus, scire volens
vtrum prosperum iter suum fecisset Deus,
22 an non. ¶ Postquam autẽ biberunt cameli,
protulit vir inaures aureas, appendentes si-
clos duos: & armillas totidẽ pondo siclorum
decem.

decem. ¶ Dixitque ad eam: Cuius es filia? 23
Indica mihi: est in domo patris tui locus ad
manendum? ¶ Quæ respondit: Filia sum Ba- 24
Melcha est peperit Nachor 22. thuelis filij Nachor, quem peperit ei Mel-
cha. ¶ Et addidit, dicens: Palearũ quoque & 25
fœni plurimũ est apud nos, & locus spatio-
sus est ad manendũ. ¶ Inclinauit se homo, & 26
adorauit Dominũ, ¶ dicens: Benedictus Do- 27
minus Deus domini mei Abrahã, qui nõ ab-
stulit misericordiã & veritatem suã à do-
mino meo, & recto itinere me perduxit in
domum fratris domini mei. ¶ Cucurrit itaque 28
puella, & nuntiauit in domum matris suæ
omnia quæ audierat. ¶ Habebat autem Re- 29
becca fratrem nomine Labã: qui festinus e- D
gressus est ad hominẽ, vbi erat fons. ¶ Cumque 30
vidisset inaures & armillas in manibus so-
roris suæ, & audisset cuncta verba referen-
tis: Hæc locutus est mihi homo: venit ad vi-
rum qui stabat iuxta camelos, & prope fon-
tem aquæ, ¶ dixitque ad eum: Ingredere, be- 31
nedicte Domini: cur foris stas? præparaui
domum, & locum camelis. ¶ Et introduxit 32
eum in hospitium: ac destrauit camelos, de-
ditque paleas & fœnum, & aquã ad lauãdos
pedes camelorum, & virorum qui venerant
cum eo. ¶ Et appositus est in conspectu eius 33
panis. Qui ait: Non comedam, donec loquar
sermones meos. Respondit ei: Loquere. ¶ At 34
ille: Seruus, inquit, Abrahã sum. ¶ Et Do- 35
minus benedixit domino meo valde, ma-
gnificatusque est: & dedit ei oues & boues,
argentũ & aurũ, seruos & ancillas, camelos
& asinos. ¶ Et peperit Sara vxor domini 36
mei filiũ domino meo in senectute sua, de-
ditque illi omnia quæ habuerat. ¶ Et adiura- 37
uit me dominus meus dicens: Non accipies
vxorẽ filio meo de filiabus Chananæorũ, in
quorũ terra habito: ¶ sed ad domum patris 38
mei perges, & de cognatione mea accipies
vxorẽ filio meo. ¶ Ego verò respõdi domino 39
s.9. meo: Quid si noluerit venire mecũ mulier?
¶ Dominus, ait, in cuius cõspectu ambulo, 40
mittet angelũ suũ tecũ, & diriget viã tuã: E
accipiesque vxorem filio meo de cognatione
mea, & de domo patris mei. ¶ Innocens eris 41
à maledictione mea, cũ veneris ad proximos
meos, & nõ dederint tibi. ¶ Veni ergo hodie 42
ad fontẽ aquæ, & dixi: Domine Deus do-
mini mei Abrahã, si direxisti viã meã in
qua nunc ambulo, ¶ ecce sto iuxta fontẽ a- 43
quæ, & virgo quæ egredietur ad hauriendã
aquã audierit à me: Da mihi pauxillũ a-
quæ ad bibendũ de hydria tua: ¶ & dixerit 44
mihi: Et tu bibe, & camelis tuis hauriã, i-
psa est mulier quã præparauit Dominus fi-
lio domini mei. ¶ Dumque hæc tacitus mecũ 45
voluerẽ, apparuit Rebecca veniẽs cũ hydria:
quã portabat in scapula: descẽditque ad fon-
tem, & hausit aquã. Et aio ad eã: Da mi-
hi paululũ bibere. ¶ Quæ festinans deposuit 46

hydriã de humero, & dixit mihi: Et tu bi-
be, & camelis tuis tribuã potũ. Bibi, & ad-
47 aquauit camelos. ¶ Interrogauique eã, et dixi:
Cuius es filia? Quæ respõdit: Filia Bathue-
lis sum filij Nachor, quẽ peperit ei Melcha.
Suspendi itaque inaures ad ornanda faciem
eius, & armillas posui in manibus eius. *s.9.*
48 ¶ Pronusque adoraui Dominũ, benedicẽs Do-
F mino Deo domini mei Abrahã, qui perduxit
me recto itinere, vt sumerẽ filiã fratris do-
49 mini mei filio eius. ¶ Quamobrẽ si facitis mi-
sericordiã & veritatẽ cũ domino meo, indi-
cate mihi. Sin aũt aliud placet: & hoc dicite
mihi, vt vadã ad dexterã, siue ad sinistrã.
50 ¶ Respõderuntque Laban & Bathuel: A Do-
mino egressus est sermo: non possumus extra
51 placitũ eius quicquã aliud loqui tecũ. ¶ En
Rebecca corã te est, tolle eã, & proficiscere, &
sit vxor filij domini tui, sicut locutus est Do-
52 minus. ¶ Quod cũ audisset puer Abrahã, *s.9.*
53 procidens, adorauit in terra Dominũ. ¶ Pro-
latisque vasis argenteis, & aureis, ac vesti-
bus, dedit ea Rebeccæ pro munere: fratribus
54 quoque eius, & matri dona obtulit. ¶ Inito
conuiuio vescẽtes pariter & bibentes, mã-
serunt ibi. Surgens autem manè, locutus est
puer: Dimittite me, vt vadã ad dominũ meũ.
55 ¶ Responderuntque *fratres eius & mater: Ma- *frater eo*
neat puella saltẽ decẽ dies apud nos, & po-
56 stea proficiscetur. ¶ Nolite, ait, me retinere,
quia Dominus direxit viã meã: dimittite
57 me vt pergã ad dominũ meũ. ¶ Et dixerũt:
Vocemus puellã, & quæramus ipsius volũ-
58 tatẽ. ¶ Cumque vocata venisset, sciscitati sunt:
G Vis ire cũ homine isto? Quæ ait: Vadam. ¶
59 Dimiserũt ergo eã, & nutricẽ illius*, seru- *Deboram*
60 umque Abrahæ, & comites eius, ¶ imprecantes
prospera sorori suæ, atque dicentes: Soror no-
stra es, crescas in mille millia, & possideat
61 semen tuũ portas inimicorũ suorũ. ¶ Igitur
Rebecca, & puellæ illius ascensis camelis, se-
cutæ sunt virũ: qui festinus reuertebatur
62 ad dominũ suũ. ¶ Eo aũt tempore deambu-
labat Isaac per viã quæ ducit ad Puteum,
cuius nomen est viuentis & videntis: ha-
63 bitabat enim in terra australi. ¶ Et egres- *Sup.16.d.14.*
sus fuerat ad meditandũ in agro, inclinata
iã die: cumque eleuasset oculos, vidit camelos
64 venientes procul. ¶ Rebecca quoque conspecto
65 Isaac descendit de camelo, ¶ & ait ad pue-
rum: Qui est ille homo qui venit per agrũ
in occursum nobis? Dixitque ei: Ipse est do-
minus meus. At illa tollens cito palliũ suũ,
66 operuit se. ¶ Seruus aũt cuncta quæ gesse-
67 rat, narrauit domino suo Isaac. ¶ Qui in- *s.8.*
troduxit eam in tabernaculũ Saræ matris
suæ, & accepit eã vxorem: & in tantũ di-
lexit eã, vt dolorẽ qui ex morte matris eius
acciderat, temperarẽt.

CAP. XXV.

1 ABraham verò aliã duxit vxorem no-
2 mine Ceturã: ¶ quæ peperit ei Zamrã, *1.Par.1.c.*
& Iecsan,

& Iecsan, & Madan, & Madian, & Iesboc, A
& Sue. ¶ *Iecsan quoque genuit Saba & Da-* 3
dan. Filij Dadan fuerunt assurim, & La-
tussim, & Laomim. ¶ *At vero ex Madian* 4
ortus est Epha, & Epher, & Henoch, & A-
bida, & Eldaa, omnes hi filij Ceturæ. ¶ *De-* 5
ditque Abrahã cuncta quæ possederat, Isaac:
¶ *filiis aũt concubinarũ largitus est mune-* 6
ra, & separauit eos ab Isaac filio suo dum
adhuc ipse viueret, ad plagam orientalem.
¶ *Fuerũt autem dies vitæ Abrahæ, centum* 7
septuaginta quinque anni. ¶ *Et deficiẽs mor-* 8
tuus est in senectute bona, prouectæque æta-
tis, & plenus dierum: congregatusque est ad
populum suum. ¶ *Et sepelierunt eum Isaac* 9
& Ismahel filij sui in spelunca duplici, quæ
sita est in agro Ephron filij Seor Hethæi, è
Su.23.d.19. *regione Mãbre,* ¶ *quã‖emerat à filiis Heth.* 10
ibi sepultus est ipse & Sara vxor eius. ¶ *Et* B
post obitũ illius benedixit Deus Isaac filio 11
Sup.16.d.14 *eius, qui habitabat‖ iuxta Puteum nomine*
Viuentis & videntis. ¶ *Hæ sunt generatio-* 12
nes Ismahel filij Abrahæ quem peperit ei
Agar Aegyptia, famula Saræ: ¶ *& hæc no-* 13
mina filiorũ eius in vocabulis & genera-
1.Par.1.b.29 *tionibus suis.‖ Primogenitus Ismahelis Na-*
baioth, deinde Cedar, & Adbeel, & Mab-
sam, ¶ *Masma quoque & Duma, & Massa,* 14
¶ *Hadad & Thema, & Iethur & Naphis, &* 15
Cedma. ¶ *isti sunt filij Ismahelis: & hæc no-* 16
mina per castella & oppida eorũ, duodecim
principes tribuũ suarũ. ¶ *Et facti sunt anni* 17
vitæ Ismahelis centũ triginta septem, defi-
ciensque mortuus est, & appositus ad populũ
suũ. ¶ *Habitauit aũt ab Heuila vsque Sur,* 18
quæ respicit Aegyptum introeuntibus Assy- C
rios, corã cunctis fratribus suis obiit. ¶ *Hæ* 19
quoque sunt generationes Isaac filij Abrahã.
Abrahã genuit Isaac: ¶ *qui cùm quadragin-* 20
ta esset annorum, duxit vxorem Rebeccam
filiã Bathuelis Syri de Mesopotamia, soro-
rem Labã. ¶ *Deprecatusque est Isaac Domi-* 21
nũ pro vxore sua, eo quod esset sterilis: qui
exaudiuit eum, & dedit conceptũ Rebeccæ.
¶ *Sed collidebantur in vtero eius paruuli:* 22
quæ ait, Si sic mihi futurũ erat, quid ne-
*me 1. *cesse fuit* cõcipere? Perrexitque vt cõsuleret*
Rom.9.c.10 *Dominũ.* ¶ *Qui respõdens ait:‖Duæ gentes* 23
sunt in vtero tuo, & duo populi ex ventre
tuo diuidentur, populusque populũ superabit,
& maior seruiet minori. ¶ *Iã tẽpus pariendi* 24
aduenerat, & ecce gemini in vtero eius re-
Ose.12.a.3. *perti sunt.* ¶ *‖Qui primus egressus est, rufus* 25
erat, & totus in morem pellis hispidus: vo- D
Matth.1.a.2. *catumque est nomen eius Esau.‖Protinus alter*
egrediens plantã fratris tenebat manu: &
idcirco appellauit eũ Iacob. ¶ *Sexagenarius* 26
erat Isaac quando nati sunt ei paruuli.
¶ *Quibus adultis factus est Esau vir gna-* 27
rus venãdi, & homo agricolã: Iacob aũt vir
simplex habitabat in tabernaculis. ¶ *Isaac* 28

amabat Esau, eo quod de venationibus il-
lius vesceretur: & Rebecca diligebat Iacob.
29 ¶ *Coxit aũt Iacob pulmentũ: ad quem cum*
30 *venisset Esau de agro lassus,* ¶ *ait: Da mihi*
de coctione hac rufa, quia oppido lassus
sum. Quã ob causam vocatũ est nomẽ eius
31 *‖Edom.* ¶ *Cui dixit Iacob: Vende mihi pri-* Heb.12.c.16.
32 *mogenita tua.* ¶ *Ille respondit: En morior,* Abdiæ.1.a.2.
33 *quid mihi proderũt primogenita?* ¶ *Ait Ia-*
cob: Iura ergo mihi. Iurauit ei Esau, & ven-
34 *didit primogenita.* ¶ *Et sic accepto pane &*
lentis edulio comedit, & bibit, & abiit, par-
uipendens quod primogenita vendidisset.

CAP. XXVI.

1 *ORta autem fame super terrã post eam*
A *sterilitatem quæ acciderat in diebus*
Abrahæ, abiit Isaac ad Abi-melech regem
2 *Palesthinorũ in Gerara.* ¶ *Apparuitque ei Do-*
minus, & ait: Ne descendas in Aegyptũ, sed
3 *quiesce in terra quã dixero tibi.* ¶ *Et pere-*
grinare in ea, eroque tecũ, & benedicam tibi:
tibi enim & semini tuo dabo vniuersas re-
giones has,‖cõplens iuramentum quod spo- Sup.12.b.7.
4 *pondi Abrahæ patri tuo.* ¶ *Et multiplicabo* 13.d.15.
semen tuũ sicut stellas cœli: daboque posteris 15.d.18.
B *tuis vniuersas regiones has: &‖ BENE-* Supr.12.a.2.
DICENTVR IN SEMINE 18.c.18.22.d
5 *TVO omnes gentes terræ,* ¶ *eo quod obe-* 17.&.c.18.
dierit Abrahã voci meæ, & custodierit præ-
cepta & mãdata mea, & ceremonias legesque
6 *seruauerit.* ¶ *Mansit itaque Isaac in Geraris.*
7 ¶ *Qui cùm interrogaretur à viris loci illius*
super vxore sua, respõdit: Soror mea est. ti-
muerat enim cõfiteri quod sibi esset sociata
cõiugio: reputãs ne forte interficerent eum
8 *propter illius pulchritudinem.* ¶ *Cũque per-*
trãsissent dies plurimi, & ibidẽ moraretur,
prospiciens Abi-melech rex Palesthinorum
per fenestram, vidit eum iocantem cũ Re-
9 *becca vxore sua.* ¶ *Et accersito eo, ait: Perspi-*
cuum est quod vxor tua sit: cur mentitus es
eam sororem tuã esse? Respondit: Timui ne
10 *morerer propter eã.* ¶ *Dixitque Abi-melech:*
Quare imposuisti nobis? potuit coire quispiã
C *de populo cũ vxore tua, & induxeras super*
nos grande peccatũ. Præcepitque omni populo,
11 *dicens.* ¶ *Qui tetigerit hominis huius vxo-*
12 *rem, morte morietur.* ¶ *Seuit aũt Isaac in*
terra illa, & inuenit in ipso anno cẽtuplũ:
13 *benedixitque ei Dominus.* ¶ *Et locupletatus*
est homo, & ibat proficiens atque succrescens:
14 *donec magnus vehemẽter effectus est,* ¶ *ha-*
buitque possessiones ouiũ & armẽtorũ & fa-
miliæ plurimũ. Ob hoc inuidentes ei Pale-
15 *sthini,* ¶ *oẽs puteos quos foderãt serui patris*
D *illius Abrahã, illo tẽpore obstruxerunt, im-*
16 *plentes humo:* ¶ *in tãtum, vt ipse Abi-me-*
lech diceret ad Isaac: Recede à nobis, quo-
17 *niã potentior nobis factus es valde.* ¶ *Et ille*
discedẽs, vt veniret ad Torrentẽ-Geraræ,
18 *habitaretque ibi:* ¶ *rursum fodit alios puteos*
quos

quos foderant serui patris sui Abraham, &
quos, illo mortuo, olim obstruxerant Phili-
sthiim, appellauitq; eos eisdem nominibus
quibus ante pater vocauerat. ¶ Foderuntq; 19
in Torrēte, & repererūt aquā viuam. ¶ Sed 20
& ibi iurgium fuit pastorū Gerarę aduer-
sus pastores Isaac, dicētiū: Nostra est aqua:
quam ob rem nomē putei ex eo quod accide-
rat, vocauit Calumniam. ¶ Foderunt autem 21
& alium: & pro illo quoque rixati sunt, ap- E
pellauitq; eum, Inimicitias. ¶ Profectus inde, 22
fodit alium puteum, pro quo non contende-
runt: itaq; vocauit nomē eius Latitudo, di-
cens, Nunc dilatauit nos Dominus, & fecit
Isaac. crescere super terram. ¶ Ascēdit autē ex illo 23
loco in Bersabee, ¶ vbi apparuit ei Dominus 24
in ipsa nocte, dicēs, Ego sum Deus Abraham
patris tui, noli timere, quia ego tecum sum.
benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum
propter seruum meum Abraham. ¶ Itaque 25
ędificauit ibi altare: & inuocato nomine F
Domini, extendit tabernaculum: pręcepitq;
seruis suis vt foderent puteum. ¶ Ad quem 26
locum cùm venissent de Geraris Abi-melech
& Ochozath amicus illius & Phichol dux
militum, ¶ locutus est eis Isaac: Quid veni- 27
stis ad me hominē quē odistis, & expulistis
à vobis? ¶ Qui responderunt, Vidimus tecum 28
*mane 20. esse Dominum: & idcirco "nos' diximus: Sit
iuramentum inter nos, & ineamus fœdus·
¶ vt non facias nobis quicquam mali, sicut 29
& nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus
quod te lęderet: sed cum pace dimisimus
auctum benedictione Domini. ¶ Fecit ergo 30
eis cōuiuium, & post cibum & potum ¶ sur- 31
gentes mane, iurauerunt sibi mutuo: dimi- G
"domum suam 3. siteq; eos Isaac pacificè in "locum suū'. ¶ Ecce 32
autem venerunt in ipso die serui Isaac an-
nuntiantes ei de puteo quem foderant, atq;
dicētes: Inuenimus aquā. ¶ Vnde appellauit 33
eum, Abundantiam: & nomen vrbi imposi-
tum est Ber-sabee, vsq; in pręsentem diem.
*vxorem 1. ¶ Esau vero quadragenarius duxit "vxores 34
duas' Iudith filiam Beeri Hethęi, & Base-
Inf. 27. g. 46. math filiam Elon eiusdē loci: ¶ || quę ambę 35
offenderant animum Isaac & Rebeccę.

CAP. XXVII.

SEnuit autē Isaac, & caligauerunt oculi 1
eius, & videre non poterat: vocauitq; A
Esau filium suum maiorem, & dixit ei: Fili
mi? Qui respondit, Adsum. ¶ Cui pater: Vi- 2
des, inquit, quod senuerim, & ignorem diem
mortis meę. ¶ Sume arma tua, pharetram, 3
& arcum, & egredere foras. Cumq; venatu
aliquid apprehenderis, ¶ fac mihi inde pul- 4
mentum, sicut velle me nosti, & affer vt co-
medam: & benedicat tibi anima mea ante-
quam moriar. ¶ Quod cùm audisset Rebecca, 5
& ille abiisset in agrum vt iussionem patris
impleret, ¶ dixit filio suo Iacob: Audiui patrē 6
tuum loquētem cum Esau fratre tuo, & di-
7 centem ei: ¶ Affer mihi de venatione tua, &
B fac cibos vt comedam, & benedicam tibi co-
8 ram Domino antequam moriar. ¶ Nūc ergo,
9 fili mi, acquiesce consiliis meis: ¶ & pergens
ad gregē, affer mihi duos hędos optimos, vt
faciam ex eis escas patri tuo, quibus libēter
10 vescitur: ¶ quas cùm intuleris, & comederit,
11 benedicat tibi priusquam moriatur. ¶ Cui
ille respondit: Nosti quod Esau frater meus
12 homo pilosus sit, & ego lenis: ¶ si attrectaue-
rit me pater meus, & senserit, timeo ne pu-
tet me sibi voluisse illudere, & inducat su-
13 per me maledictionē pro benedictione. ¶ Ad
quē mater: In me sit, ait, ista maledictio, fili
mi: tantùm audi vocē meam, & pergens, af-
14 fer quę dixi. ¶ Abiit, & attulit, deditq; ma-
tri. Parauit illa cibos, sicut velle nouerat
15 patrem illius. ¶ Et vestibus Esau valde bo-
nis, quas apud se habebat domi, induit eū:
16 ¶ pelliculasq; hędorum circumdedit mani-
17 bus, & colli nuda protexit. ¶ Deditq; pulmē-
18 tum, & panes quos coxerat, tradidit. ¶ Qui-
C bus illatis, dixit. Pater mi? At ille respōdit:
19 Audio. Quis es tu, fili mi? ¶ Dixitq; Iacob:
Ego sum primogenitus tuus Esau: feci sicut
pręcepisti mihi: surge, sede, & comede de
venatione mea, vt benedicat mihi anima
20 tua. Rursumq; Isaac ad filium suum. Quo-
modo, inquit, tam citò inuenire potuisti, fili
mi? Qui respondit: Voluntas Dei fuit vt citò
21 occurreret mihi quod volebā. Dixitq; Isaac:
Accede ad me, vt tangam te fili mi, & pro-
bem vtrum tu sis filius meus Esau, an non.
22 ¶ Accessit ille ad patrem: & palpato eo, dixit
Isaac: Vox quidē, vox Iacob est: sed manus,
23 manus sunt Esau. ¶ Et non cognouit eum,
quia pilosę manus similitudinē maioris ex-
24 presserant. Benedicēs ergo illi, ¶ ait, Tu es fi-
25 lius meus Esau? Respōdit, Ego sum. ¶ At ille:
D Affer mihi, inquit, cibos de venatione tua,
fili mi, vt benedicat tibi anima mea. Quos
cùm oblatos comedisset, obtulit ei etiam vi-
26 num. quo hausto, ¶ dixit ad eum: Accede ad
27 me, & da mihi osculum, fili mi. ¶ Accessit, &
osculatus est eum. Statimq; vt sensit ve-
stimentorum illius fragrantiam, benedicens — 10.
"illi', ait· Ecce odor filij mei sicut odor agri — 5.
28 "pleni' cui benedixit Dominus. ¶ Det tibi
Deus de rore cęli, & de pinguedine terrę
29 abundantiam frumenti & vini°. ¶ Et ser- ° & olei.
uiant tibi populi, & adorent te tribus: esto
dominus fratrum tuorum, & incuruentur
E ante te filij matris tuę. qui maledixerit ti-
bi, sit ille maledictus: & qui benedixerit ti-
30 bi, benedictionibus repleatur. ¶ Vix Isaac
sermonē impleuerat Et egresso Iacob foras,
31 venit Esau, ¶ coctosq; de venatione cibos in-
tulit patri dicēs: Surge pater mi, & comede
de venatione filij tui: vt benedicat mihi ani-
32 ma tua. ¶ Dixitq; "illi' Isaac: Quis enim es — 7.
tu? Qui respondit: Ego sum filius tuus pri-

mogenitus Esau. ¶ Expauit Isaac stupore 33
vehementi: & vltra quam credi potest, ad-
mirans, ait: Quis igitur ille est qui dudũ ca-
ptã venationem attulit mihi, & comedi ex
omnibus prius quã tu venires? benedixiq́;
ei, & erit benedictus. ¶ Auditis Esau ser- 34
monibus patris, irrugiit clamore magno: &
consternatus, ait: Benedic etiã & mihi, pa-
ter mi. ¶ Qui ait: Venit germanus tuus 35
fraudulenter, & accepit benedictionẽ tuam. F
¶ At ille subiunxit: Iuste vocatum est nomẽ 36
eius Iacob: supplantauit enim me en altera
Sup.25.d.35. vice: ‖ primogenita mea ante tulit, & nũc
secundò surripuit benedictionẽ meã. Rur-
sumq́; ad patrem, Nunquid non reseruasti,
ait, & mihi benedictionẽ? ¶ Respondit Isaac: 37
Dominum tuum illũ cõstitui, & omnes fra-
tres eius seruituti illius subiugaui: frumẽto
* & oleo. & vino* stabiliui eum, & tibi post hæc, fili
mi, vltrà quid faciam? ¶ Cui Esau: Num 38
vnam, inquit, tãtum benedictionem habes,
pater? mihi quoq; obsecro vt benedicas. Cũq́;
eiulatu magno fleret, ¶ motus Isaac, dixit ad 39
Heb.11.d.17 eum: ‖ In pinguedine terræ, & in rore cæli
desuper ¶ erit benedictio tua. Viues in gla- 40
dio, & fratri tuo seruies: tẽpusq́; veniet, cũ
excutias & soluas iugum eius de ceruicibus
tuis. ¶ Oderat ergo semper Esau Iacob pro 41
benedictione qua benedixerat ei pater: di- G
Abd.1.c. xitq́; in corde suo: ‖ Venient dies luctus pa-
" vt 7. tris mei, " & occidam Iacob fratrẽ meum.
* verba 4. ¶ Nunciata sunt hæc* Rebeccæ: quæ mittens, 42
& vocãs Iacob filium suũ, dixit ad eũ, Ecce
Esau frater tuus minatur vt occidat te.
¶ Nunc ergo, fili mi, audi vocẽ meã, & con- 43
surgens fuge ad Laban fratrẽ meũ in Ha-
ran: ¶ habitabisq́; cum eo dies paucos donec 44
requiescat furor fratris tui, ¶ & cesset indi- 45
gnatio eius, obliuiscaturq́; eorũ quæ fecisti
in eum: postea mittam, & adducam te inde
Sup.26.g.35. huc. cur vtroq; orbabor filio in vno die? ¶ Di 46
xitq́; Rebecca ad Isaac: Tædet me vitæ meæ
propter filias Heth: si acceperit Iacob vxorẽ
de stirpe huius terræ, nolo viuere.

CAP. XXVIII.

VOcauit itaq; Isaac Iacob, & benedixit 1
eum, præcepitq́; ei dicens: Noli accipere A
coniugem de genere Chanaan: ¶ sed vade, & 2
proficiscere in Mesopotamiã Syriæ, ad domũ
Bathuel patris matris tuæ, & accipe tibi
inde vxorem de filiabus Laban auunculi tui.
¶ Deus autem omnipotens benedicat tibi, & 3
crescere te faciat atq; multiplicet: vt sis in
turbas populorum. ¶ Et det tibi benedictio- 4
nes Abrahæ, & semini tuo post te: vt possi-
deas terram peregrinationis tuæ, quã polli-
Ose.12.d.14. citus est auo tuo. ¶ ‖ Cumq́; dimisisset eum 5
Isaac, profectus peruenit in Mesopotamiam
Syriæ ad Labã filium Bathuel Syri, fratrem
Rebeccæ matris suæ. ¶ Videns autem Esau 6
quod benedixisset pater suus Iacob, & mi- B
sisset eum in Mesopotamiam Syriæ, vt inde
vxorẽ duceret: & quod post benedictionem
præcepisset ei, dicens: Non accipies vxorem
7 de filiabus Chanaan: ¶ quodq́; obediens Ia-
8 cob parentibus suis isset in Syriam: ¶ pro- ... 8.
bans quoq; quod nõ libenter aspiceret filias
9 Chanaan pater suus: ¶ iuit ad Ismahelem,
& duxit vxorem absq; iis quas prius ha-
bebat, Maheleth filiam Ismahel filij Abrahã,
10 fororẽ Nabaioth. ¶ Igitur egressus Iacob de
11 Bersabee pergebat Haran. ¶ Cumq́; venisset
ad quendã locum, & vellet in eo requiescere
post solis occubitum, tulit de lapidibus quĩ
iacebant, & supponens capiti suo, dormiuit
12 in eodem loco. ¶ Viditq́; in somnis scalã stan
C tem super terram, & cacumen illius tangens
cælũ: angelos quoq; Dei ascendentes & des-
13 cendentes per eam: ¶ & Dominum innixum
scalæ dicentẽ sibi, ‖ Ego sum Dominus Deus Infr. 35. a.1.
Abrahã patris tui, & Deus Isaac. Terram 48.c.3.
in qua dormis, tibi dabo & semini tuo.
14 ¶ Eritq́; semẽ tuum quasi puluis terræ, ‖ di- Deu.12.c.20
lataberis ad Orientem, & Occidentem, & & 19.c.14.
Septentrionẽ, & Meridiẽ: & ‖ BENEDI- Sup.26.a.4.
CENTVR IN TE & in semine tuo
15 cũctæ tribus terræ. ¶ Et ero custos tuus quo-
cunq; perrexeris, & reducam te in terram
hanc: nec dimittã nisi compleuero vniuersa
16 quæ dixi. ¶ Cũq́; euigilasset Iacob de somno,
ait: Vere Dominus est in loco isto, & ego
17 nesciebam. ¶ Pauensq́;, Quàm terribilis est, Infr.31.b.13.
D inquit, locus iste? non est hic aliud nisi do-
18 mus Dei, & porta cæli. ¶ Surgens ergo Iacob
manè, tulit lapidẽ, quem supposuerat capiti
suo, & erexit in titulum, fundens oleũ de-
19 super. ¶ Appellauitq́; nomen vrbis Beth-el,
20 quæ prius Luza vocabatur. ¶ Vouit etiam
votũ, dicens: Si fuerit Dominus mecum, &
custodierit me in via per quã ego ambulo, &
dederit mihi panem ad vescendũ, & vesti-
21 mentum ad induẽdum, ¶ reuersusq́; fuero
prospere ad domũ patris mei: erit mihi Do-
22 minus in Deum, & lapis iste quẽ erexi in
titulum, vocabitur Domus-Dei: cunctorũq́;
quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.

CAP. XXIX.

1 PRofectus ergo Iacob venit in terram
2 orientalẽ. ¶ Et vidit puteũ in agro, tres
A quoq; greges ouium accubantes iuxta eum:
nam ex illo adaquabantur pecora, & os eius
3 grandi lapide claudebatur. ¶ Morisq́; erat
vt cũctis ouibus cõgregatis deuoluerent la-
pidem, & refectis gregibus rursum super os
4 putei ponerent. ¶ Dixitq́; ad pastores: Fra-
tres, vnde estis? Qui responderunt, De Ha-
5 ran. ¶ Quos interrogans, Nũquid, ait, nostis
Labã filium Nachor? Dixerunt: Nouimus.
6 ¶ Sanúsne est? inquit. Valet, inquiũt: & ecce
7 Rachel filia eius venit cum grege suo. ¶ Di-
xitq́; Iacob: Adhuc multũ diei superest, nec
est tempus vt reducantur ad caulas greges:

date antè potū ouibus, & sic eas ad pastum
reducite. ¶ Qui responderunt: Nō possumus, 8
donec omnia pecora congregētur, & amouea- B
mus lapidē de ore putei, vt adaquemus gre-
ges. ¶ Adhuc loquebātur, & ecce Rachel ve- 9
niebat cū ouibus patris sui: nam gregē ipsa
pascebat. ¶ Quam cùm vidisset Iacob, & sci- 10
ret cōsobrinam suā, ouesq́; Laban auunculi
sui: amouit lapidē quo puteus claudebatur.
¶ Et adaquato grege osculatus est eam & 11
eleuata voce fleuit: ¶ Et indicauit ei quòd 12
frater esset patris sui, & filius Rebecca: at
illa festinans nuntiauit patri suo. ¶ Qui cū 13
audisset venisse Iacob filium sororis sua, oc-
currit obuiam ei: cōplexusq́; eum, & in os-
cula ruēs, duxit in domū suam. Auditis au-
tem causis itineris, ¶ respondit: Os meū es, 14
& caro mea. Et postquam impleti sunt dies
mensis vnius. ¶ dixit ei: Num quia frater 15
meus es, gratis seruies mihi? dic quid mer-
cedis accipias. ¶ Habebat verò duas filias, 16
nomē maioris Lia: minor verò appellabatur
Rachel. ¶ Sed Lia lippis erat oculis: Rachel 17
decora facie, & venusto aspectu. ¶ Quā di- 18
ligens Iacob, ait: Seruiam tibi pro Rachel fi- C
lia tua minore, septē annis. ¶ Respōdit La- 19
ban: Melius est vt tibi eā dem quā alteri vi-
ro: mane apud me. ¶ Seruiuit ergo Iacob pro 20
Rachel septem annis: & videbātur illi pauci
dies pra amoris magnitudine. ¶ Dixitq́; ad 21
Laban: Da mihi vxorem meam: quia iam
tempus impletum est, vt ingrediar ad illā.
¶ Qui vocatis multis amicorum turbis ad 22
conuiuium, fecit nuptias. ¶ Et vespere Liā 23
filiam suam introduxit ad eum, ¶ dās ancil- 24
lam filia, Zelpham nomine. Ad quā cùm ex
more Iacob fuisset ingressus, facto manè
—.6. vidit Liam: ¶ & dixit ad socerum—suum', 25
hoc 5. Quid est quod facere voluisti? nonne pro
Liam 8. Rachel seruiui tibi? quare imposuisti mihi?
¶ Respondit Laban: Non est in loco nostro 26
cōsuetudinis, vt minores antè tradamus ad
nuptias. ¶ Imple hebdomadam dierum huius 27
copula, & hanc quoq́; dabo tibi pro opere quo D
seruiturus es mihi septem annis aliis. ¶ Ac- 28
quieuit placito: & hebdomada transacta,
Rachel duxit vxorē: ¶ cui pater seruam Ba- 29
lam tradiderat. ¶ Tandemq́; potitus optatis 30
nuptiis, amorem sequentis priori pratulit,
seruiens apud eum septē annis aliis. ¶ Vidēs 31
autē Dominus, quod despiceret Liam, ape-
ruit vuluam eius, sorore sterili permanēte.
¶ Qua cōceptum genuit filiū, vocauitq́; no- 32
men eius Ruben, dicēs: Vidit Dominus hu-
militatē meam. nunc amabit me vir meus.
¶ Rursumq́; concepit & peperit filiū, & ait: 33
Quoniam audiuit me Dominus haberi con- F
temptui, dedit etiam istum mihi: vocauitq́;
nomen eius Simeon. ¶ Concepitq́; tertio, & 34
genuit aliū filium dixitq́; Nunc quoq́; co-
pulabitur mihi maritus meus, eò quod pe-

peperim ei tres filios: & idcirco appellauit
35 nomen eius Leui. ¶ Quarto concepit, & pe-
perit filium, & ait: Modò confitebor Domi-
no. ‖ & ob hoc vocauit eum Iudà: cessauitq́; Matt.1. a.2.
parere.

CAP. XXX.

1 CErnens autem Rachel quòd infœcunda
A esset, inuidit sorori sua, & ait marito
2 suo: Da mihi liberos, alioquin moriar. ¶ Cui
iratus respondit Iacob, Num pro Deo ego
3 sum, qui priuauit te fructu vētris tui? ¶ At
illa, Habeo, inquit, famulam Balam: ingre-
dere ad illam, vt pariat super genua mea,
4 & habeam ex illa filios. ¶ Deditq́; illi Balā
5 in coniugium: ¶ qua ingresso ad se viro, con-
6 cepit, & peperit filium. ¶ Dixitq́; Rachel: Iu-
dicauit mihi Dominus, & exaudiuit vocem
meam, dans mihi filium, & idcirco appella-
7 uit nomē eius Dan. ¶ Rursumq́; Balam con-
8 cipiens: peperit alterum: ¶ pro quo ait Ra-
B chel, Comparauit me Dominus cum sorore
mea, & inualui: vocauitq́; eum Nephthali.
9 ¶ Sentiens Lia quòd parere desiisset, Zel-
10 pham ancillā suam marito tradidit. ¶ Qua
11 post conceptum edente filium, ¶ dixit: Fœli-
citer. & idcirco vocauit nomen eius Gad.
12 ¶ Peperit quoque Zelpha alterum.
13 ¶ Dixitq́; Lia: Hoc pro beatitudine mea:
Beatam quippe me dicent* mulieres. pro- *omnes
14 ptereà appellauit eum Aser. ¶ Egressus autē
Ruben tempore messis triticea in agrū, repe-
rit mandragoras: quas matri Lia detulit.
Dixitq́; Rachel, Da mihi partē de mandra-
15 goris filij tui. ¶ Illa respondit: Parúmne tibi
videtur, quòd praripueris maritū mihi, nisi
C etiā mandragoras filij mei tuleris? Ait Ra-
chel: Dormiat tecū hac nocte pro mandrago-
16 ris filij tui. ¶ Redeuntiq́; ad vesperam Iacob
de agro, egressa est in occursum eius Lia, &
ait, Ad me, inquit, intrabis: quia mercede
conduxi te pro mandragoris filij mei. Dor-
17 miuitq́; cum ea, nocte illa. ¶ Et exaudiuit
Deus preces eius: concepitq́;, & peperit filiū
18 quintum, ¶ & ait, Dedit Deus mercedem
mihi, quia dedi ancillam meam viro meo.
19 appellauitq́; nomen eius Issachar. ¶ Rursum
20 Lia cōcipiens, peperit sextum filiū, ¶ & ait.
Dotauit me Deus dote bona: etiam hac vice
mecū erit maritus meus, eò quòd genuerim
ei sex filios: & idcirco appellauit nomen eius
21 Zabulon. ¶ Post quē peperit filiam, nomine
22 Dinam. ¶ Recordatus quoq́; Dominus Ra-
D chelis, exaudiuit eam & aperuit vuluam
23 eius. ¶ Qua concepit, & peperit filium, dicēs:
24 Abstulit Deus opprobrium meum. ¶ Et vo-
cauit nomen eius Ioseph, dicens, Addat mihi
25 Dominus filium alterū. ¶ Nato autē Ioseph,
dixit Iacob socero suo: Dimitte me vt reuer-
tar in patriam—meam' & ad terram meā. —.10.
26 ¶ Da mihi vxores, & liberos meos, pro qui-
bus seruiui tibi, vt abeam: tu—vero' nosti —.9.
27 seruitutem qua seruiui tibi. ¶ Ait illi
Laban

Laban: Inueniã gratiã in cõspectu tuo ex-
perimento didici, quia benedixerit mihi
Deus propter te: ⁋ constitue mercedem tuam 28
quã dẽ tibi. ⁋ At ille respõdit, Tu nosti quo- 29
modo seruierim tibi, & quanta in manibus E
meis fuerit possessio tua. ⁋ Modicũ habuisti 30
•.7. antequam venirem ad te, & nunc diues
effectus es: benedixitq; tibi Deus ad introi-
tum meum: iustum est igitur vt aliquando
etiam 3. prouideam domui meæ. ⁋ Dixitq; Laban, 31
Quid tibi dabo? At ille ait, Nihil volo: sed si
feceris quod postulo, iterum pascam, & cu-
stodiam pecora tua. ⁋ Gyra oẽs greges tuos, 32
& separa cũctas oues varias & sparso vel-
lere: & quodcunq; furuum & maculosum,
variumq; fuerit, tã in ouibus quam in ca-
pris, erit merces mea. ⁋ Respondebitq; mihi 33
cras iustitia mea, quando placiti tẽpus ad-
uenerit, coram te & omnia quæ non fuerint
varia, & maculosa, & furua tam in ouibus
*arguẽt 3. quam in capris, furti me *arguent. ⁋ Dixitq; 34
Laban: Gratũ habeo quod petis. ⁋ Et sepa- 35
rauit in die illa capras, & oues: & hircos, & F
arietes varios, atq; maculosos: cunctum aũt
gregem vnicolorem, id est albi & nigri vel-
leris, tradidit in manu filiorũ suorum. ⁋ Et 36
posuit spatiũ itineris trium dierum inter se
& generum, qui pascebat reliquos greges
eius. ⁋ Tollens ergo Iacob virgas populeas 37
virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex
parte decorticauit eas: detractisq; corrici-
bus, in his quæ spoliata fuerant, candor ap-
paruit: illa vero quæ integra fuerant, viri-
dia permanserunt: atq; in hunc modũ color
effectus est varius. ⁋ Posuitq; eas in canali- 38
bus, vbi effundebatur aqua: vt cùm venis-
sent greges ad bibendum, ante oculos habe-
rent virgas, & in aspectu earum conciperẽt.
⁋ Factumq; est vt in ipso calore coitus, oues 39
intuerentur virgas, & parerẽt maculosa, & G
varia, & diuerso colore respersa. ⁋ Diuisitq; 40
gregem Iacob, & posuit virgas in canalibus
ante oculos arietum: erant autẽ alba & ni-
gra quæq; Laban: cætera verò, Iacob, sepa-
ratis inter se gregibus. ⁋ Igitur quando pri- 41
mo tẽpore ascendebantur oues, ponebat Iacob
virgas in canalibus aquarum ante oculos
arietum & ouium, vt in earum contempla-
tione conciperent. ⁋ quando verò serotina 42
admissura erat, & conceptus extremus, non
ponebat eas. Factaq; sunt ea quæ erant sero-
tina, Laban: & quæ primi temporis, Iacob.
⁋ Ditatusq; est homo vltra modũ, & habuit 43
greges multos, ancillas & seruos, camelos &
asinos.

CAP. XXXI.

Postquam autem audiuit verba filiorum 1
Laban dicentium: Tulit Iacob omnia quæ A
fuerunt patris nostri, & de illius facultate
ditatus, factus est inclytus: ⁋ animaduertit 2
quoq; faciem Laban, quod non esset erga se
sicut heri & nudiustertius, ⁋ maximè dicẽte 3
sibi Domino: Reuertere in terrã patrũ tuo-
rum, & ad generationem tuam, eroq; tecũ.
4 ⁋ Misit*, & vocauit Rachel & Liã in agrũ, *Iacob t.
5 vbi pascebat greges, ⁋ dixitq; eis: Video faciẽ
patris vestri, quod non sit erga me sicut heri
& nudiustertius. Deus autem patris mei
6 fuit mecũ. ⁋ Et ipsæ nostis quod totis viri-
7 bus meis seruierim patri vestro. ⁋ Sed & pa
ter vester circumuẽnit me, & mutauit mer
cedem meam decẽ vicibus, & tamen nõ di-
8 misit eum Deus vt noceret mihi. ⁋ Si quãdo
dixit, Varia erunt mercedes tuæ: pariebant
omnes oues varios fœtus. quando vero ecõ-
trario ait, Alba quæq; accipies pro mercede:
9 omnes greges alba pepererũt. ⁋ Tulitq; Deus
B substantiam patris vestri, & dedit mihi.
10 ⁋ Postquam enim conceptus ouium tempus
aduenerat, leuaui oculos meos, & vidi in
somnis ascendentes mares super fœminas,
varios, & maculosos, & diuersorum colorũ.
11 ⁋ Dixitq; angelus Dei ad me in somnis, Ia-
12 cob? Et ego respondi, Adsum. ⁋ Qui ait, Leua
oculos tuos, & vide vniuersos masculos as-
cendentes super fœminas, varios, maculosos,
atq; respersos. Vidi enim omnia quæ fecit Sup.28.d.18
13 tibi Laban. ⁋ Ego sum Deus Beth-el, ‖ vbi
vnxisti lapidẽ, & votum vouisti mihi. Nũc
ergo surge, & egredere de terra hac, reuertẽs
14 in terram natiuitatis tuæ. ⁋ Responderuntq;
Rachel & Lia: Nunquid habemus residuũ
quicquam in facultatibus, & hæreditate
15 domus patris nostri? ⁋ Nonne quasi alienas
reputauit nos, & vendidit, comeditq; pretiũ
16 nostrum? ⁋ Sed Deus tulit opes patris nostri,
& eas tradidit nobis, ac filiis nostris: vnde
17 omnia quæ præcepit tibi Deus, fac. ⁋ Sur-
C rexit itaq; Iacob: & impositis liberis, ac con-
18 iugibus suis super camelos, abiit. ⁋ Tulitq;
omnẽ substantiam suam, & greges, & quic-
quid in Mesopotamia acquisierat, pergens
ad Isaac patrem suũ in Terram-Chanaan.
19 ⁋ Eo tẽpore ierat Laban ad tondendas oues,
20 & Rachel furata est idola patris sui. ⁋ No-
luitq; Iacob cõfiteri socero suo quod fugeret.
21 ⁋ Cumq; abiisset tam ipse quam omnia quæ
iuris sui erant, & amne transmisso pergeret
22 contra montem-Galaad: ⁋ nuntiatum est
23 Laban die tertio quod fugeret Iacob. ⁋ Qui
assumptis fratribus suis, persecutus est eum
diebus septem: & cõprehendit eũ in Monte-
24 Galaad. ⁋ Viditq; in somnis dicentem sibi
D Dominũ: Caue ne quicquã asperè loquaris
25 contra Iacob. ⁋ Iamq; Iacob extenderat in
monte tabernaculum: cumq; ille consecutus
fuisset eum cum fratribus suis, in eodem
26 Monte-Galaad fixit tentoriũ. ⁋ Et dixit ad
Iacob: Quare ita egisti, vt clam me abigeres
27 filias meas quasi captiuas gladio? ⁋ Cur igno-
rante me fugere voluisti, nec indicare mihi
vt prosequerer te cum gaudio, & canticis,
28 & tympanis, & citharis? ⁋ Non es passus vt

B 3 oscularer

osculares filios meos & filias: stultè operatus
es & nũc quidẽ. ¶ Valet manus mea redde- 29
vestri 4. re tibi malũ: sed Deus patris tui heri dixit
tuum 10. mihi: Caue ne loquaris contra Iacob quic-
quam durius. ¶ Esto, ad tuos ire cupiebas, 30
& desiderio erat tibi domus patris tui: cur
furatus es deos meos? ¶ Respõdit Iacob: Quod 31
inscio te profectus sum, timui ne violenter
auferres filias tuas. ¶ Quod autem furti me 32
arguis: apud quemcunq; inueneris deos tuos, E
necetur coram fratribus nostris. scrutare,
& 6. quicquid tuorũ apud me inueneris aufer.
hæc dicens, ignorabat quod Rachel furata
esset idola. ¶ Ingressus itaq; Laban taber- 33
naculum Iacob, & Liæ, & vtriusq; famulæ,
nõ inuenit. Cumq; intrasset tentorium Ra-
chelis, ¶ illa festinans abscondit idola subter 34
stramenta cameli, & sedit desuper: scrutã-
tiq; omne tentoriũ, & nihil inueniẽti, ¶ ait, 35
Ne irascatur dominus meus, quod coram te
assurgere nequeo: quia iuxta consuetudinem
fœminarũ nunc accidit mihi. sic delusa soli-
citudo quærentis est. ¶ Tumensq; Iacob, cum 36
iurgio ait, Quã ob culpam meam, & ob quod
peccatum meũ sic exarsisti post me, ¶ & scru- 37
tatus es omnẽ supellectilẽ meam? Quid in-
uenisti de cuncta substãtia domus tuæ? pone
hic coram fratribus meis, & fratribus tuis,
& iudicent inter me & te. ¶ Idcirco viginti 38
annis fui tecũ? oues tuæ & capræ steriles nõ
fuerunt. arietes gregis tui non comedi: ¶ nec 39
captũ à bestia ostendi tibi, ego damnũ omne
reddebam: quicquid furtim peribat, à me F
exigebas: ¶ die noctuq; æstu vrebar, & ge- 40
lu, fugiebatq; somnus ab oculis meis. ¶ Sicq; 41
per viginti annos in domo tua seruiui tibi,
quatuordecim pro filiabus, & sex pro gregi-
bus tuis: immutasti quoq; mercedem meam
decẽ vicibus. ¶ Nisi Deus patris mei Abrahã 42
& timor Isaac affuisset mihi, forsitan modò
nudũ me dimisisses: afflictionẽ meã & labo-
rem manuũ mearum respexit Deus, & ar-
guit te heri. ¶ Respõdit ei Laban: Filiæ meæ 43
& filij, & greges tui, & omnia quæ cernis,
Sed 7. mea sunt: quid possum facere filijs & ne-
potibus meis? ¶ Veni ergo, & ineamus fœ- 44
dus, vt sit in testimonium inter me & te.
¶ Tulit itaq; Iacob lapidem, & erexit illũ in 45
titulũ. ¶ Dixitq; fratribus suis, Afferte la- 46
pides. Qui congregantes fecerũt tumulum,
comederuntq; super eum. ¶ Quem vocauit 47
Laban Tumulũ-testis: & Iacob, Aceruum-
testimonij, vterq; iuxta proprietatẽ linguæ
suæ. ¶ Dixitq; Laban: Tumulus iste erit te- 48
stis inter me & te hodie, & idcirco appella- G
tũ est nomen eius Galaad, id est, Tumulus-
21 adiecit Laban. testis. ¶ Intueatur & iudicet Dominus in- 49
ter nos quando recesserimus à nobis, ¶ si af- 50
flixeris filias meas, & si introduxeris alias
vxores super eas: nullus sermonis nostri te-
stis est absque Deo, qui præsens respicit.

51 ¶ Dixitq; rursus ad Iacob: En tumulus hic,
52 & lapis quem erexi inter me & te, ¶ testis
erit: tumulus, inquam, iste & lapis sint in
testimoniũ, si aut ego transiero illũ pergens
ad te: aut tu præterieris, malũ mihi cogitãs.
53 ¶ Deus Abrahã, & Deus Nachor iudicet in-
ter nos, Deus patris eorum. Iurauit ergo Ia-
54 cob per timorem patris sui Isaac: ¶ immola-
tisq; victimis in monte, vocauit fratres
suos vt ederent panẽ. Qui cùm comedissent,
55 manserunt ibi. ¶ Laban verò de nocte con-
surgens, osculatus est filios & filias suas, &
benedixit illis: reuersusq; est in locum suũ.

CAP. XXXII.

1 IAcob* autem abiit in itinere quod cœ- Inf.48.e.16.
A perat: fueruntq; ei obuiam Angeli Dei. *quoq; 7.
2 ¶ Quos cũ vidisset, ait: Castra Dei sunt hæc.
& appellauit nomen loci illius Mahanaim,
3 id est, Castra. ¶ Misit autẽ & nuntios ante
se ad Esau fratrem suum in terram Seir,
4 in regionem Edom: ¶ præcepitq; eis dicens:
Sic loquimini domino meo Esau: Hæc dicit
frater tuus Iacob: Apud Laban peregrina-
tus sum, & fui vsque in præsentem diem.
5 ¶ Habeo boues, & asinos, & oues, & seruos
& ancillas: mittoq; nunc legationem ad do-
B minum meum, vt inueniam gratiã in con-
6 spectu tuo. ¶ Reuersiq; sunt nuntij ad Iacob,
dicentes, Venimus ad Esau fratrem tuũ, &
ecce properat in occursum tuum cum qua-
7 dringentis viris. ¶ Timuit Iacob valde: &
perterritus diuisit populũ qui secũ erat, gre-
ges quoque & oues & boues & camelos in
8 duas turmas, ¶ dicens, Si venerit Esau ad
vnam turmã, & percusserit eã, alia turma
9 quæ reliqua est, saluabitur. ¶ Dixitq; Iacob:
Deus patris mei Abraham, & Deus patris
mei Isaac: Domine qui dixisti mihi, Reuer-
C tere in terram tuã, & in locum natiuitatis
10 tuæ, & benefaciam tibi: ¶ minor sum cũctis
miserationibus tuis, & veritate tua quam
expleuisti seruo tuo. In baculo meo transiui
Iordanem istũ: & nunc cum duabus turmis
11 regredior. ¶ Erue me de manu fratris mei
Esau, quia valde eum timeo: ne forte ve-
12 niens percutiat matrem cũ filiis. ¶ Tu locu-
tus es quod benefaceres mihi, & dilatares
semen meum sicut arenam maris, quæ præ
13 multitudine numerari nõ potest. ¶ Cumq;
D dormisset ibi nocte illa, separauit de his quæ
14 habebat, munera Esau fratri suo, ¶ capras
ducentas, hircos viginti, oues ducentas, &
15 arietes viginti, ¶ camelos fœtas cum pullis
suis triginta, vaccas quadraginta, & tauros
viginti, asinas viginti, & pullos earũ decẽ.
16 ¶ Et misit per manus seruorũ suorũ singulos
seorsum greges, dixitq; pueris suis: Antece-
dite me, & sit spatiũ inter gregem & gregẽ.
17 ¶ Et præcepit priori, dicens, Si obuium ha-
bueris fratrem meum Esau, & interroga-
uerit te, Cuius es? aut, Quo vadis? aut,
Cuius

Cuius sunt ista quæ sequeris:¶ respõdebis, E
Serui tui Iacob, munera misit domino suo 18
Esau: ipse quoq; post nos venit.¶ Similiter 19
dedit mandata secundo, & tertio, & cunctis
qui sequebantur greges, dicens, Iisdẽ verbis
loquimini ad Esau, cum inueneritis eũ.¶ Et 20
addetis: Ipse quoque seruus tuus Iacob, iter
nostrum insequitur. dixit enim: Placabo il-
lum muneribus quæ præcedunt, & postea
videbo illum, forsitan propitiabitur mihi.
¶Præcesserunt itaq; munera ante eum, ipse 21
verò mansit nocte illa in castris.¶ Cumq; 22
*mane. 1. *mature[1] surrexisset, tulit duas vxores F
suas, & totidẽ famulas cũ vndecim filiis, &
transiuit Vadum-Iaboc.¶ Traductisq; om- 23
nibus quæ ad se pertinebant,¶ mansit solus: 24
& ecce vir luctabatur cum eo vsq; mane.
¶Qui cùm videret, quòd eum superare non 25
posset, tetigit neruũ femoris eius, & statim
emarcuit.¶ Dixitq; ad eũ: Dimitte me, iam 26
enim ascendit aurora. Respõdit: Non dimit-
tam te, nisi benedixeris mihi.¶ Ait ergo: 27
Quod nomen est tibi? Respondit, Iacob.¶ At 28
ille, Nequaquam, inquit, Iacob appellabitur
nomen tuũ, sed ISRAEL: quoniam si cõtra
Deum fortis fuisti, quanto magis cõtra ho-
mines præualebis?¶ Interrogauit eũ Iacob: 29
Dic mihi quo appellaris nomine? Respondit: G
quod est mirabile. Cur quæris nomen meum? Et benedixit ei
in eodẽ loco.¶ Vocauitq; Iacob nomen loci il- 30
lius Phanuël, dicens: Vidi Dominũ facie ad
faciẽ, & salua facta est anima mea.¶ Or- 31
tusq; est ei statim sol, postquam transgressus
est Phanuël: ipse verò claudicabat pede.
¶Quam ob causam non comedunt neruum 32
filij Israel, qui emarcuit in femore Iacob
vsque in præsentem diem, eò quod tetigerit
neruum femoris eius, & obstupuerit.

CAP. XXXIII.

ELeuans autem Iacob oculos suos, vidit 1
venientẽ Esau, & cum eo quadringen- A
tos viros: diuisitq; filios Liæ & Rachel, am-
barumq; famularum:¶ & posuit vtrãq; an- 2
cillã, & liberos earũ in principio: Liam verò
& filios eius in secundo loco: Rachel autem
& Ioseph nouißimos.¶ Et ipse progrediens 3
adorauit pronus in terrã septies, donec ap-
propinquaret frater eius.¶ Currens itaque 4
Esau obuiã fratri suo, amplexatus est eum,
stringensq; collum eius, & osculans fleuit.
¶Leuatisq; oculis vidit mulieres & paruu- 5
los earũ, & ait, Quid sibi volũt isti? & si ad
te pertinẽt? Respõdit: Paruuli sunt quos do- B
nauit mihi Deus seruo tuo.¶ Et appropin- 6
quantes ancillæ & filij earũ incuruati sunt.
¶Accessit quoq; Lia cũ pueris suis: & cùm 7
similiter adorassent, extremi Ioseph & Ra-
chel adorauerunt.¶ Dixitq; Esau: Quænam 8
sunt istæ turmæ quas obuiam habui? Respõ-
dit: Vt inuenirem gratiã corã domino meo.
¶At ille, ait, Habeo plurima frater mi, sint 9

10 tua tibi.¶ Dixitq; Iacob: Noli ita obsecro: sed
si inueni gratiam in oculis tuis, accipe mu-
nusculum de manibus meis. sic enim vidi
C faciẽ tuam, quasi viderim vultum Dei: esto
11 mihi propitius,¶ & suscipe benedictionem
quã attuli tibi, & quam donauit mihi Deus
tribuens omnia. Vix fratre cõpellente susci-
12 piens,¶ ait, Gradiamur simul, eroq; socius
13 itineris tui.¶ Dixitq; Iacob, Nosti domine
mi quod paruulos habeam teneros, & oues
& boues fœtas mecũ: quas si plus in ambu-
lando fecero laborare, morientur vna die
14 cũcti greges.¶ Præcedat dominus meus ante
seruũ suum: & ego sequar paulatim vestigia
eius, sicut videro paruulos meos posse, donec
15 veniam ad dominum meũ in Seir.¶ Respõ-
dit Esau: Oro te, vt de populo qui mecum
est, saltẽ socij remaneant via tua. Non est,
inquit, necesse: hoc vno tantum indigeo, vt
inueniam gratiam in conspectu tuo domine
16 mi.¶ Reuersus est itaq; illo die Esau itinere
17 quo venerat in Seir.¶ Et Iacob venit in
D Socoth: vbi ædificata domo & fixis tẽtoriis
appellauit nomen loci illius Socoth, id est,
18 tabernacula.¶ Transiuitq; in Salem vrbem
Sichimorũ, quæ est in terra Chanáan, post-
quam reuersus est de Mesopotamia Syriæ: &
19 habitauit iuxta oppidum.¶ Emitq; partem
agri in qua fixerat tabernacula, à filiis He-
20 mor patris Sichem centũ agnis.¶ Et erecto
ibi altari, inuocauit super illud fortißimum
Deum Israel.

CAP. XXXIIII.

1 EGressa est autẽ Dina filia Liæ vt vide-
2 ret mulieres regionis illius.¶ Quã cùm
A vidisset Sichem filius Hemor Heuæi, prin-
ceps terræ illius, adamauit eã[1]: & rapuit, —. Sn
& dormiuit cũ illa, vi opprimens virginem.
3 ¶Et conglutinata est anima eius cũ ea tri-
4 stemq; deliniuit blanditiis.¶ Et pergens ad
Hemor patrem suum, Accipe, inquit, mihi
5 puellam hanc coniugem.¶ Quod cùm audis-
set Iacob absentibus filiis, & in pastu peco-
6 rũ occupatis, siluit donec redirent.¶ Egresso
autẽ Hemor patre Sichem vt loqueretur ad
7 Iacob,¶ ecce filij eius veniebãt de agro, au-
ditoq; quod acciderat, irati sunt valde, eò
quod fœdam rem operatus esset in Israel, &
violata filia Iacob, rem illicitam perpetras-
8 set.¶ Loquutus est itaq; Hemor ad eos: Si-
chẽ filij mei adhæsit anima filiæ vestræ: date
9 eam illi vxorẽ.¶ Et iungamus vicißim con-
nubia: filias vestras tradite nobis, & filias
10 nostras accipite.¶ Et habitate nobiscũ: terra
B in potestate vestra est, exercete,* negotiamini
11 & possidete eam.¶ Sed & Sichem ad patrem
& ad fratres eius ait, Inueniã gratiam corã
12 vobis & quæcunq; statueritis, dabo.¶ au-
gete dotem, & munera postulate, & libẽter
tribuam quod petieritis: tantum date mihi
13 puellam hanc vxorem.¶ Responderunt filij
Iacob Sichẽ, & patri eius in dolo, sæuientes

ob stuprum sororis: ¶ Non possumus facere 14
quod petitis, nec dare sororem nostram ho-
mini incircunciso: quod illicitum & nepha-
riũ est apud nos. ¶ Sed in hoc valebimus fœ- 15
derari, si volueritis esse similes nostri, et cir-
cuncidatur in vobis omnis masculini sexus.
¶ Tunc dabimus & accipiemus mutuo filias 16
vestras, ac nostras: & habitabimus vobiscũ,
erimusq; vnus populus. ¶ Si autẽ circuncidi 17
nolueritis, tollemus filiam nostram, & rece- C
demus. ¶ Placuit oblatio eorũ Hemor, et Sichẽ 18
filio eius. ¶ Nec distulit adolescens quin sta- 19
tim quod petebatur expleret, amabat enim
puellam valde, & ipse erat inclytus in omni
domo patris sui. ¶ Ingreßiq; portam vrbis, 20
locuti sunt ad populum: ¶ Viri isti pacifici 21
sunt, & volunt habitare nobiscũ: negotien-
tur in terra, & exerceant eam, quæ spatiosa
& lata cultoribus indiget: filias eorum acci-
piemus vxores, & nostras illis dabimus.
¶ Vnum est quo differtur tantũ bonum: Si 22
circuncidamus masculos nostros, ritũ gentis
imitantes. ¶ Et substantia eorum, & pecora, 23
& cũcta quæ poßident, nostra erunt, tantum
in hoc acquiescamus, & habitantes simul,
vnũ efficiamus populũ. ¶ Assensiq; sunt oẽs, 24
circuncisis cũctis maribus. ¶ Et ecce, die ter- 25
tio quando grauißimus vulnerum dolor est, D
arreptis, duo filij Iacob, Simeon & Leui fra-
tres Dinæ, gladiis, ingreßi sunt vrbem con-
fidenter: ‖ interfectisq; omnibus masculis,
Inf.46.a.6. ¶ Hemor & Sichẽ pariter necauerũt, tollen- 26
tes Dinam de domo Sichem sororem suam.
¶ Quibus egreßis irruerunt super occisos cæ- 27
teri filij Iacob: & depopulati sunt vrbem in
vltionem stupri. ¶ Oues eorum & armenta, 28
& asinos, cunctaq; vastãtes quæ in domibus
& in agris erant, ¶ paruulos quoq; eorum & 29
vxores duxerunt captiuas. ¶ Quibus perpe- 30
tratis audacter, Iacob dixit ad Simeon &
Leui: Turbastis me, & odiosum fecistis me
Chananæis & Pherezæis habitatoribus ter-
ræ huius. nos pauci sumus: illi congregati
percutient me, & delebor ego & domus mea.
¶ Responderunt: Nunquid vt scorto abuti 31
debuere sorore nostra?

CAP. XXXV.

INterea locutus est Deus ad Iacob: Surge, 1
& ascende Bethel, & habita ibi, facq; al- A
Sup.28.c.13 tare Deo qui ‖ apparuit tibi quando fugiebas
Esau fratrem tuum. ¶ Iacob vero conuocata 2
omni domo sua, ait, Abiicite deos alienos qui
in medio vestri sunt, & mũdamini, ac mu-
tate vestimenta vestra. ¶ Surgite, & ascen- 3
damus in Beth-el, vt faciamus ibi altare
Deo, qui exaudiuit me in die tribulationis
meæ, & socius fuit itineris mei. ¶ Dederunt 4
ergo ei omnes deos alienos quos habebant, &
inaures quæ erant in auribus " eorum ' at
earum. ille Infodit eas subter terebinthum, quæ est
post vrbem Sichem. ¶ Cumq; profecti essent, 5
terror Dei inuasit omnes per circuitum ci-
nitates, & non sunt ausi persequi recedẽtes.
6 ¶ Venit igitur Iacob Luzam, quæ est in Ter-
B ra-Chanaan, cognomento Beth-el ipse &
7 omnis populus cum eo. ¶ Ædificauitq; ibi
altare, & appellauit nomẽ loci illius Domus
Dei: ibi enim ‖ apparuit ei Deus cum fugeret Sup.28.c.18
8 fratrem suum. ¶ Eodem tempore mortua est
Debora nutrix Rebeccæ, & sepulta est ad ra
dices Beth-el subter quercum: vocatumq;
9 est nomen loci illius, Quercus-fletus. ¶ Ap-
paruit autem iterum Deus Iacob postquam
reuersus est de Mesopotamia Syriæ, bene-
10 dixitq; ei, ¶ dicens: ‖ Non vocaberis vltra Sup.32.f.28.
Iacob, sed Israel erit nomen tuum. Et appel-
11 lauit eum Israel, ¶ dixitq; ei: Ego Deus om-
nipotens, cresce, & multiplicare: gentes, &
populi nationũ ex te erunt, reges de lumbis
12 tuis egredientur. ¶ Terramq; quam dedi A-
braham & Isaac, dabo tibi & semini tuo post
13 te. ¶ Et recessit ab eo. ¶ Ille vero erexit titu-
14 lum lapideum in loco quo locutus fuerat ei
C Deus libans super eum libamina, & effun-
15 dens oleũ: ¶ vocansq; nomen loci illius Beth-
16 el. ¶ Egressus autem inde, venit verno tẽ- ..6.
pore ad terram quæ ducit Ephratha: in qua
17 cum parturiret Rachel, ¶ ob difficultatẽ par-
tus periclitari cœpit. Dixitq; ei obstetrix
Noli timere, quia & hunc habebis filium.
18 ¶ Egrediente autem anima præ dolore, &
imminente iam morte, vocauit nomẽ filij sui
Ben-oni, id est filius doloris mei: pater verò
appellauit eum Beniamin, id est filius de-
19 xtræ. ¶ Mortua est ergo Rachel, & sepulta est
in via quæ ducit Ephratham, hæc est Beth- Inf.48.b.7.
20 lehem. ¶ ‖ Erexitq; Iacob titulum super sepul
chrum eius: Hic est titulus monumenti Ra-
21 chel, vsq; in præsentẽ diem. ¶ Egressus inde,
fixit tabernaculum trans Turrem-gregis.
22 ¶ ‖ Cumq; habitaret in illa regione, abiit Ru Infr.49.a.4.
D ben, & dormiuit cum Bala concubina patris
sui: quod illum minime latuit. Erant autem
23 filij Iacob duodecim. ¶ Filij Liæ: primogenitus
Ruben, & Simeon, & Leui, & Iudas, & Is-
24 sachar, & Zabulon. ¶ Filij Rachel: Ioseph &
25 Ben-iamin. ¶ Filij Balæ ancillæ Rachelis:
26 Dan & Nephthali. ¶ Filij Zelphæ ancillæ Liæ
Gad & Aser. hi sunt filij Iacob qui nati sunt
27 ei in Mesopotamia Syriæ. ¶ Venit etiam ad
Isaac patrem suum in Mambre, Ciuitatem-
Arbee, hæc est Hebron: in qua peregrinatus
28 est Abrahã & Isaac. ¶ Et completi sunt dies
29 Isaac centũ octoginta annorum. ¶ Consum-
ptusq; ætate mortuus est: & appositus est
populo suo senex & plenus dierum: & sepe-
lierunt eum Esau & Iacob filij sui.

CAP. XXXVI.

1 HAE sunt autẽ generationes Esau, ipse
2 est Edom. ¶ Esau accepit vxores de fi-
A liabus Chanaan: Ada filiam Elon Hethæi,
& Oolibamam filiã Anæ filiæ Sebeon Heuæi,
3 ¶ Basemath quoque filiam Ismahel sororem

b Pa. 1. c.29. Nabaioth.¶ ‖Peperit autẽ Ada Eliphas: Bá- 4
ſemath genuit Rahuel: ¶ Oolibama genuit 5
Iehus & Ihelom & Core. hi filij Eſau qui
nati ſunt ei in Terra-Chanaan.¶Tulit aũt 6
Eſau vxores ſuas & filios & filias, & omnẽ
animã domus ſua, & ſubſtantiá, & pecora,
& cuncta qua habere poterat in Terra-Cha
naan: & abiit in alteram regionẽ, receſsitq́;
Sup.13. 2.6. à fratre ſuo Iacob.¶ ‖Diuites enim erãt val- 7
de, & ſimul habitare non poterant: nec ſuſti-
nebat eos terra peregrinationis eorum pra
Ioſu.24.a.4. multitudine gregum.¶ ‖ Habitauitq́; Eſau 8
in Mõte-Seir, ipſe eſt Edom.¶Ha autẽ ſunt 9
generationes Eſau patris Edom in monte
c Pa.1. c.34. Seir,¶ & hac nomina filiorũ eius: ‖Eliphaz 10
filius Ada vxoris Eſau: Rahuel quoq; filius B
Baſemath vxoris eius.¶Fueruntq́; Eliphaz 11
filij: Theman, Omar, Sepho, & Gatham, &
& Core. Cenez. ¶ Erat autem Thamna, concubina 12
Eliphaz filij Eſau: qua peperit ei Amalec. hi
ſunt filij Ada vxoris Eſau. ¶ Filij aũt Ra- 13
huel: Nahath & Zara, Samma & Meza. hi
filij Baſemath vxoris Eſau.¶Iſti quoq; erãt 14
filij Oolibama filia Ana filia Sebeon, vxoris
Eſau, quos genuit ei Iehus & Ihelõ et Core.
¶Hi duces filiorum Eſau: Filij Eliphaz pri- 15
mogeniti Eſau: dux Themã, dux Omar, dux
Sepho, dux Cenez,¶ dux Core, dux Gathã, 16
dux Amalec. hi filij Eliphaz in Terra-Edõ,
& hi filij Ada. ¶ Hi quoque filij Rahuel filij 17
Eſau: dux Nahat, dux Zara, dux Samma,
dux Meza. hi autem duces Rahuel in Terra
–.3. Edõ: – iſti filij Baſemath vxoris Eſau. ¶Hi 18
autẽ filij Oolibama vxoris Eſau: dux Iehus,
dux Ihelõ, dux Core. hi duces Oolibama fi- C
lia Ana vxoris Eſau.¶ Iſti ſunt filij Eſau. 19
b Par.1.c.38. & hi duces eorũ: ipſe eſt Edom. ¶ ‖ Iſti ſunt 20
filij Seir Horrai, habitatores terra: Lotan, et
Sobal, & Sebeõ, & Ana,¶ & Diſon, & Aſer, 21
& Diſan. hi duces Horrai, filij Seir in Ter-
ra-Edom.¶ Facti ſunt aũt filij Lotan: Hori 22
& Hemam. erat autẽ ſoror Lotan Thamna.
¶Et iſti filij Sobal: Aluan & Manahat & 23
Ebal & Sepho & Onam.¶ Et hi filij Sebeõ: 24
Aia & Ana. Iſte eſt Ana qui inuenit aquas
calidas in ſolitudine, cũ paſceret aſinas Se-
beon patris ſui.¶ Habuitq́; filium Diſon, & 25
filiã Oolibama.¶ Et iſti filij Diſon: Hamb- 26
dam, & Eſeban, & Iethram, & Charã.¶Hi 27
quoq; filij Eſer, Balaan, & Zauan, & Acan.
¶Habuit autem filios Diſan: Hus, & Aran. 28
¶Hi duces Horraorũ: dux Lotan, dux Sobal, 29
dux Sebeõ, dux Ana,¶dux Diſon, dux Eſer, 30
dux Diſan: Iſti duces Horraorum qui impe-
rauerũt in Terra-Seir.¶Reges aũt qui re- 31
gnauerũt in Terra-Edom antequã haberẽt D
regẽ filij Iſrael, fuerũt hi:¶ Bela filius Beor, 32
nomenq́; vrbis eius Denaba.¶ Mortuus eſt 33
autem Bela, & regnauit pro eo Iobab filius
Zara de Boſra.¶ Cũq́; mortuus eſſet Iobab, 34
regnauit pro eo Huſam de terra Themano-

35 rum.¶ Hoc quoq; mortuo, regnauit pro eo
Adad filius Badad, qui percuſsit Madian in
Regione-Moab: & nomen vrbis eius Auith.
36 ¶Cumq́; mortuus eſſet Adad, regnauit pro
37 eo Semla de Maſreca.¶ Hoc quoque mortuo
regnauit pro eo Saul de fluuio Rohoboth.
38 ¶Cumq́; & hic obiiſſet, ſucceſsit in regnum
39 Balanan filius Achobor.¶Iſto quoq; mortuo
regnauit pro eo Adar, nomenq́; vrbis eius
Phau: & appellabatur vxor eius Meetabel,
40 filia Matred filia Mezaab.¶ Hac ergo no-
mina ducũ Eſau in cognationibus, & locis,
& vocabulis ſuis: dux Thamna, dux Alua,
41 dux Ietheth,¶dux Oolibama, dux Ela, dux
42 Phinon,¶dux Cenez, dux Themã, dux Ma-
43 bſar,¶dux Magdiel, dux Hirã: hi duces Edõ
habitãtes in terra imperii ſui, ipſe eſt Eſau
pater Idumaorum.

CAP. XXXVII.

1 HAbitauit autem Iacob in Terra-Cha-
A naan, in qua pater ſuus peregrinatus
2 eſt.¶Et ha ſunt generationes eius: Ioſeph cũ
ſedecim eſſet annorũ, paſcebat gregem cum
fratribus ſuis adhuc puer: & erat cum filiis
Bala, & Zelpha vxorum patris ſui: accuſa-
uitq́; fratres ſuos apud patrem crimine peſ-
3 ſimo.¶ Iſraël autẽ diligebat Ioſeph ſuper oẽs
filios, eo quod in ſenectute genuiſſet eũ: fe-
4 citq́; ei tunicam polymitam.¶Videntes autẽ
fratres eius quod a patre plus cunctis filiis
amaretur, oderant eum, nec poterãt ei quid-
5 quã pacifice loqui.¶Accidit quoq; vt viſum
ſomnium referret fratribus ſuis. qua cauſa
6 maioris odij ſeminarium fuit.¶ Dixitq́; ad
7 eos, Audite ſomnium meum quod vidi:¶Pu
B tabam nos ligare manipulos in agro: &
quaſi conſurgere manipulum meum, & ſta-
re, veſtroſq́; manipulos circumſtantes ado-
8 rare manipulum meum.¶Reſpõderunt fra-
tres eius, Nũquid rex noſter eris? aut ſubii-
ciemur ditioni tua? Hac ergo cauſa ſomnio-
rum atq; ſermonum, inuidia & odij ſomi-
9 tem miniſtrauit.¶ Aliud quoq; vidit ſom-
nium, quod narrans fratribus, ait. Vidi per
ſomnium quaſi ſolem & lunam, & ſtellas
10 vndecim adorare me.¶ Quod cũ patri ſuo,
C & fratribus retuliſſet, increpauit eũ pater
ſuus, & dixit. Quid ſibi vult hoc ſomnium,
quod vidiſti? num ego & mater tua, & fra-
11 tres tui adorabimus te ſuper terram?¶Inui-
debant ei igitur fratres ſui: pater vero rem
12 tacitus conſiderabat.¶ Cumq; fratres illius
in paſcendis gregibus patris morarentur in
13 Sichem,¶dixit ad eũ Iſrael, Fratres tui paſ-
cunt oues in Sichimis: veni, mittã te ad eos.
14 Quo reſpondente,¶Praſto ſum: ait ei, Vade,
& vide, ſi cuncta proſpera ſint erga fratres
tuos, & pecora: & renuntia mihi quid aga-
D tur. Miſſus de Valle-Hebrõ, venit in Sichẽ:
15 ¶inuenitq́; eum vir errantẽ in agro, & in-
16 terrogauit quid quareret.¶At ille reſpondit,
Fratres meos quaro, indica mihi vbi pa-

scant greges. ¶ Dixitq; ei vir, Recesserunt de 17
loco isto. audiui autē eos dicētes, Eamus in
Dothain. Perrexit itaq; Ioseph post fratres
suos, & inuenit eos in Dothain. ¶ Qui cùm 18
vidissent eum procul, antequā accederet ad
eos, cogitauerunt illū occidere. ¶ Et mutuò 19
loquebātur, Ecce somniator venit: ¶ venite, 20
occidamus eū, & mittamus in cisternā ve-
terem: dicemusq;, Fera pessima deuorauit
eum. & tūc apparebit quid illi prosint som- E
Inf.42.c.22. nia sua. ¶ ‖ Audiens autē hoc Ruben, nitēba- 21
tur liberare eū de manibus eorū, & dicebat,
"interficiamus. ¶ Nō "interficiatis' animā eius, nec "effun- 22
"effundamus. datis' sanguinē: sed proiicite eum in cisternā
"veterem. "hanc', quæ est in solitudine, manusq; ve-
stras seruate innoxias. hoc autē dicebat, vo-
lens eripere eum de manibus eorum, & red-
dere patri suo. ¶ Cōfestim igitur vt peruēnit 23
ad fratres suos, nudauerūt eū tunica talari,
& polymita: ¶ miseruntq; eum in cisternam 24
".2. "veterem', quæ nō habebat aquā. ¶ Et se- 25
dentes vt comederent panē, viderunt Isma-
helitas viatores venire de Galaad, & ca-
melos eorū portātes aromata, & resinam, & F
stacten in Aegyptū. ¶ Dixit ergo Iudas fra- 26
tribus suis, Quid nobis prodest si occideri-
mus fratrem nostrum, & celauerimus san-
guinem ipsius? ¶ Melius est vt venundetur 27
Ismahelitis, & manus nostræ non polluātur:
frater enim, & caro nostra est. Acquieuerūt
Sap.10.c.13. Psal.104. fratres sermonibus illius. ¶ ‖ Et prætereun- 28
"Ismahelitis 9. tibus "Madianitis' negotiatoribus, extrahē-
"triginta. tes eum de cisterna, vendiderunt eū Isma-
helitis "viginti' argenteis, qui duxerunt eū
in Aegyptum. ¶ Reuersusq; Ruben ad cister- 29
nam, non inuenit puerum: ¶ & scissis vesti- 30
bus pergēs ad fratres suos, ait, Puer non cō-
páret, & ego quò ibo? ¶ Tulerunt autem tu- 31
nicam eius, & in sanguinē hædi quem occi-
derant, tinxerunt: ¶ mittentes qui ferrent 32
Inf.44.f.28. ad patrem, & dicerent, ‖ Hanc inuenimus: G
vide vtrū tunica filij tui sit, an non. ¶ Quā 33
cùm agnouisset pater, ait, Tunica filij mei
est, fera pessima comedit eum, bestia deuora-
uit Ioseph. ¶ Scissisq; vestibus, indutus est 34
cilicio, lugens filium suum multo tempore.
¶ Congregatis autem cunctis liberis eius vt 35
lenirent dolorē patris, noluit cōsolationē ac-
cipere: sed ait, Descendam ad filium meum
lugens in infernum. Et illo perseuerante in
fletu, ¶ Madianitæ vendiderunt Ioseph in 36
Aegypto Phutiphari eunucho Pharaonis ma-
gistro militum.

CAP. XXXVIII.

1 EOdem tempore descendens Iudas à fra-
tribus suis, diuertit ad virum Odolla- A
1.Para.2.a. mitem, nomine Hiram. ¶ ‖ Viditq; ibi filiam 2
hominis Chananæi, vocabulo Sua: & accep-
ta vxore, ingressus est ad eam. ¶ Quæ conce- 3
pit, & peperit filium, & vocauit nomen eius
Nu.26.b.19. Her. ¶ ‖ Rursumq; concepto fœtu, natum filiū 4
vocauit Onan. ¶ Tertium quoque peperit: 5
quē appellauit Sela, quo nato, párere vltrà
6 cessauit. ¶ Dedit autē Iudas vxorem primo-
7 genito suo Her, nomine Thamar. ¶ ‖ Fuit Nu.26.c.19.
B quoq; Her primogenitus Iudæ, nequā in cō-
8 spectu Domini: & ab eo occisus est. Dixit
ergo Iudas ad Onan filiū suum, Ingredere
ad vxorē fratris tui, & sociare illi, vt susci-
9 tes semen fratri tuo. ¶ Ille sciens non nasci
sibi filios, introiens ad vxorē fratris sui, se-
men fundebat in terrā: ne liberi fratris no-
10 mine nascerentur. ¶ Et idcirco percussit eū
Dominus, eo quòd rem detestabilē faceret.
11 ¶ Quam ob rem dixit Iudas Thamar nurui
suæ, Esto vidua in domo patris tui, donec
crescat Sela filius meus: timebat enim ne &
ipse moreretur, sicut fratres eius. Quæ
abiit, & habitauit in domo patris sui.
12 ¶ Euolutis autem multis diebus mortua est
G "Sua' vxor Iudæ: qui post luctum consola- "filia Suæ.
tione suscepta, ascendebat ad tōsores ouium
suarum, ipse & Hiras opilio gregis Odolla-
13 mites, in Thānas. ¶ Nuntiatumq; est Tha-
mar quod socer illius ascenderet in Thānas
14 ad tondēdas oues. ¶ Quæ depositis viduita-
tis vestibus assumpsit theristrū: & mutato
habitu sedit in biuio itineris, quod ducit
Thamnā: eo quod creuisset Sela, & non eum
15 accepisset maritū. ¶ Quā cùm vidisset Iu-
D das, suspicatus est esse meretricē: operuerat
16 enim vultum suum, ne agnosceretur. ¶ In-
grediensq; ad eā, ait, Dimitte me vt coeam
tecū: nesciebat enim quod nurus sua esset.
Quæ respondēte, Quid dabis mihi, vt fruá-
17 ris concubitu meo? ¶ dixit, Mittam tibi hæ-
dum de gregibus. Rursumq; illa dicēte, Pa-
tiar quod vis, si dederis mihi arrhabonem,
18 donec mittas quod polliceris. ¶ Ait Iudas,
Quid tibi vis pro arrhabone dari? Respōdit,
annulum tuum, & armillam, & baculum
quem manu tenes. Ad vnum igitur coitum
19 mulier concepit. ¶ & surgens abiit: depositoq;
E habitu quem sumpserat, induta est vidui-
20 tatis vestibus. ¶ Misit autē Iudas hædum
per pastorē suum Odollamiten, vt reciperet
pignus quod dederat mulieri: qui cùm non
21 inuenisset eam, ¶ interrogauit homines loci
illius, Vbi est mulier quæ sedebat in biuio?
Respondentibus cunctis, Non fuit in loco isto
22 meretrix: ¶ reuersus est ad Iudā, & dixit ei,
Non inueni eam: sed & homines loci illius
dixerunt mihi nunquā sedisse ibi scortum.
23 ¶ Ait Iudas, Habeat sibi, certè mendacij ar-
F guere nos non potest: ego misi hædum quem
24 promiseram, & tu nō inuenisti eam. ¶ Ecce
autem post tres menses nuntiauerunt Iudæ,
dicentes, Fornicata est Thamar nurus tua,
& videtur vterus illius intumescere. Di-
xitq; Iudas, Producite eam vt comburatur.
25 ¶ Quæ cùm duceretur ad pœnā, misit ad so-
cerum suum, dicens, De viro cuius hæc sunt,
concepi: cognosce cuius sit annulus, & ar-
milla,

milla, & baculus.¶ Qui agnitis muneribus 26
ait, Iustior me est: quia non tradidi eã Sela G
filio meo. attamen vltrà non cognouit eam.
Matth.1.a.3. *¶‖Instante autẽ partu, apparuerunt gemini* 27
in vtero: atq; in ipsa effusione infantium
vnus protulit manum, in qua obstetrix li-
gauit coccinũ, dicens.¶ Iste egredietur prior. 28
¶Illo vero retrahente manũ, egressus est al- 29
ter: dixitq; mulier, Quare diuisa est propter
te maceria? & ob hanc causam vocauit no-
1.Par.2.c.4. *men eius Phares.¶‖Postea egressus est fra-* 30
ter eius, in cuius manu erat coccinũ: quem
appellauit Zara.

CAP. XXXIX.

IGitur Ioseph ductus est in Aegyptum, 1
emitq; eũ Phutiphar eunuchus Pharao- A
nis, princeps exercitus sui, vir Aegyptius, de
manu Ismahelitarum, a quibus perductus
erat.¶ Fuitq; Dominus cum eo, & erat vir 2
in cunctis prosperè agens: habitauitq; in
domo domini sui,¶ qui optime nouerat Do- 3
"gererentur ab eo 5. *minum esse cum eo, & omnia quæ "gereret*
ab eo' dirigi in manu illius.¶ Inuenitq; Io- 4
seph gratiam corã domino suo, & ministra-
bat ei: à quo præpositus omnibus guberna-
bat creditam sibi domũ, & vniuersa quæ
ei tradita fuerant:¶ benedixitq; Dominus 5
domui Aegyptij propter Ioseph, & multipli- B
cauit tã in ædibus quam in agris cunctam
eius substantiam.¶ nec quidquã aliud no- 6
uerat, nisi panem quo vescebatur. Erat autẽ
Ioseph pulchra facie, & decorus aspectu.
¶Post multos itaq; dies iniecit domina sua 7
oculos suos in Ioseph, & ait, Dormi mecum.
¶Qui nequaquam acquiescẽs operi nepha- 8
rio, dixit ad eam, Ecce dominus meus om-
nibus mihi traditis ignorat quid habeat in
domo sua:¶ nec quicquam est quod non in 9
mea sit potestate, vel non tradiderit mihi,
præter te, quæ vxor eius es: quomodo ergo
"Deum 9. *possum hoc malũ facere, & peccare in "Do-*
minum meum'?¶ Huiuscemodi verbis per 10
"loquebatur 4. *singulos dies * & mulier molesta erat ado-* C
lescenti, & ille recusabat stuprum.¶ Accidit 11
autem quadam die vt intraret Ioseph do-
mum, & operis quippiã absq; arbitris fa-
ceret:¶ & illa apprehensa lacinia vestimẽti 12
eius, diceret, Dormi mecum. Qui relicto in
manu eius pallio, fugit, & egressus est fo-
ras.¶ Cumq; vidisset mulier vestẽ in ma- 13
nibus suis: & se esse contemptam,¶ vocauit 14
P.9. *"ad se' homines domus suæ, & ait ad eos:*
En introduxit virum Hebræum, vt illude-
ret nobis: ingressus est ad me, vt coiret me-
cum: cumq; ego succlamassem,¶ & audisset 15
vocem meam, reliquit pallium quod tene-
bam, & fugit foras.¶ In argumentum ergo 16
fidei retentum pallium ostendit marito re- D
uertenti domũ,¶ & ait, Ingressus est ad me 17
seruus Hebræus quẽ adduxisti vt illuderet
mihi:¶ cumq; audisset me clamare, reliquit 18

19 *pallium quod tenebam, & fugit foras.¶ His*
auditis dominus, & nimium credulus ver-
20 *bis coniugis, iratus est valde,¶ ‖ tradiditq;* Psal.104.b.18.
Ioseph in carcerem, vbi vincti regis custo-
21 *diebantur, & erat ibi clausus.¶ Fuit autem*
Dominus cum Ioseph, & misertus est illius:
& dedit ei gratiam in conspectu principis
22 *carceris.¶ Qui tradidit in manu illius v-*
niuersos vinctos qui in custodia tenebantur:
23 *& quicquid fiebat, sub ipso erat.¶ Nec no-*
uerat aliquid cunctis ei creditis: Dominus
enim erat cum illo, & omnia opera eius di-
rigebat.

CAP. XL.

1 *HIs itaq; gestis accidit vt peccarẽt duo*
A *eunuchi, pincerna regis Aegypti, &*
2 *pistor domino suo.¶ Iratusq; cõtra eos Pha-*
rao (nam alter pincernis præerat, alter pi-
3 *storibus)¶ misit eos in carcerem principis*
4 *militũ, in quo erat vinctus & Ioseph.¶ At*
custos carceris tradidit eos Ioseph, qui &
ministrabat eis: aliquantulũ temporis flu-
5 *xerat, & illi in custodia tenebantur.¶ Vide-*
runtq; ambo somnium nocte vna, iuxta in-
6 *terpretationem congruã sibi.¶ ad quos cùm*
introisset Ioseph mane, & vidisset eos tri-
7 *stes,¶ sciscitatus est eos, dicens, Cur tristior*
8 *est hodie solito facies vestra?¶ Qui respon-*
B *derunt, Somnium vidimus, & non est qui*
interpretetur nobis. Dixitq; ad eos Ioseph:
Nunquid non Dei est interpretatio? referte
9 *mihi quid videritis.¶ Narrauit prior, præ-*
positus pincernarum somnium suum: Vide-
10 *bam coram me vitem,¶ in qua erant tres*
propagines, crescere paulatim "in' gemmas, -.9.
11 *& post flores vuas maturescere:¶ calicemq;*
Pharaonis in manu mea. tuli ergo vuas, &
expreßi in calicem quẽ tenebam, & tradidi
12 *poculum Pharaoni.¶ Respondit Ioseph: Hæc*
est interpretatio somnij. Tres propagines,
13 *tres adhuc dies sunt,¶ post quos recordabi-*
tur Pharao ministerij tui, & restituet te in
gradum pristinum: dabisq; ei calicem iuxta
officium tuũ, sicut ante facere consueueras.
14 *¶Tãtum memẽto mei, cùm tibi bene fuerit,*
C *& faciés mecum misericordiã: vt suggeras*
Pharaoni vt educat me de isto carcere.
15 *¶quia furtim sublatus sum de terra He-*
bræorum, & hic innocens in lacum missus
16 *sum.¶ Videns pistorũ magister quod pru-*
denter somnium dissoluisset, ait. Et ego vidi
somniũ. Quod tria canistra farinæ haberem
17 *super caput meũ:¶ & in vno canistro quod*
erat excelsius, portare me omnes cibos qui
fiunt arte pistoria, auesq; comedere ex eo.
18 *¶Respondit Ioseph: Hæc est interpretatio*
somnij. Tria canistra, tres adhuc dies sunt:
19 *¶post quos auferet Pharao caput tuum, ac*
suspendet te in cruce, & lacerabunt volu-
20 *cres carnes tuas.¶ Exinde dies tertius na-*
talitius Pharaonis erat: qui faciens grande
conuiuium pueris suis, recordatus est inter

epulas magistri pincernarũ, & pistorũ prin-
cipis. ¶ Restituitq; alterum in locum suum, 21
Supr. 9. vt porrigeret "ei poculum: ¶ alterum suspẽ- 22
dit in patibulo, vt coniectoris veritas pro-
baretur. ¶ Et tamen succedentibus prosperis, 23
præpositus pincernarum oblitus est interpre-
tis sui.

CAP. XLI.

POst duos annos vidit Pharao somniũ. 1
Putabat se stare super fluuiũ, ¶ de quo 2
ascendebãt septem boues, pulchræ & crassæ A
nimis: & pascebantur in locis palustribus.
¶ Aliæ quoq; septem emergebant de flumine 3
fœdæ, confectæq; macie: & pascebantur in
ipsa amnis ripa in locis virẽtibus: ¶ deuo- 4
rauerũtq; eas, quarũ mira species & ha-
bitudo corporum erat. Expergefactus Pha-
rao, ¶ rursum dormiuit, & vidit alterum 5
somnium. Septẽ spicæ pullulabant in culmo
vno plenæ atq; formosæ: ¶ aliæ quoq; totidẽ 6
spicæ tenues, & percussæ vredine oriebãtur,
¶ deuorantes omnem priorum pulchritudi- 7
nem. Euigilans Pharao post quietem, ¶ & 8
p. 10. facto mane, pauore perterritus, misit ad
omnes coniectores Aegypti, cunctosq; sapiẽ-
tes: & accersitis narrauit somnium, nec erat
qui interpretaretur. ¶ Tunc demum remi- 9
niscens pincernarum magister, ait, Confiteor B
peccatum meum: ¶ Iratus rex seruis suis, me 10
& magistrum pistorum retrudi iußit in car
cerem principis militum: ¶ vbi vna nocte 11
vterq; vidimus somnium, præsagium futu-
rorum. ¶ Erat ibi puer Hebræus, eiusdem 12
ducis militũ famulus: cui narrantes som-
nia, ¶ audiuimus quicquid postea rei proba- 13
uit euentus. ego enim redditus sum officio
meo: & ille suspensus est in cruce. ¶ Protinus 14
Psal. 104. b. 20. ad regis imperium eductũ de carcere Ioseph
totonderunt: ac veste mutata obtulerunt ei.
¶ Cui ille ait, Vidi somnia, nec est qui edisse- 15
rat: quæ audiui te sapientißime coniicere.
¶ Respondit Ioseph: Absq; me Deus responde- 16
bit prospera Pharaoni. ¶ Narrauit ergo 17
Pharao quod viderat. Putabam me stare C
super ripam fluminis, ¶ & septem boues de 18
amne conscendere, pulchras nimis, & obesis
carnibus: quæ in pastu paludis virecta car-
pebant. ¶ & ecce, has sequebantur aliæ septẽ 19
boues, in tantum deformes, & macilentæ,
vt nunquam tales in Terra-Aegypti vide-
rim. ¶ quæ deuoratis & consumptis priori- 20
bus, ¶ nullum saturitatis dedere vestigium: 21
sed simili macie & squalore torpebant. Eui-
gilans, rursus sopore depressus, ¶ vidi som- 22
niũ, Septem spicæ pullulabant in culmo vno
plenæ atq; pulcherrimæ. ¶ aliæ quoq; septem 23
tenues & percussæ vredine, oriebãtur e sti-
pula: ¶ quæ priorum pulchritudinem deuo- 24
"somnilo- rauerunt. Narraui coniectoribus "somnium
quium 4. & nemo est qui edisserat. ¶ Respondit Ioseph, 25
Somnium regis vnum est: quæ facturus est
Deus, ostendit Pharaoni. ¶ Septem boues 26
pulchræ, & septem spicæ plenæ: septẽ vber-
D tatis anni sunt, eandemq; vim somnij com-
27 prehendunt. ¶ Septem quoq; boues tenues
atq; macilentæ, quæ ascenderunt post eas, &
septẽ spicæ tenues, & vento vrente percussæ
28 septem anni venturi sunt famis. ¶ Qui hoc
29 ordine complebuntur. ¶ Ecce, septem anni ve-
nient fertilitatis magnæ in vniuersa Terra
30 Aegypti: ¶ quos sequentur septem anni alij
tantæ sterilitatis, vt obliuioni tradatur cũ-
cta retro abundantia: consumptura est enim
31 fames omnem terram: ¶ & vbertatis ma-
gnitudinem, perditura est inopia magnitu-
32 do. ¶ Quod autem vidisti secundo ad eandẽ
rem pertinens somniũ: firmitatis indicium
est, eo quod fiat sermo Dei, & velocius im-
33 pleatur. ¶ Nunc ergo prouideat rex virũ sa-
pientem & industrium, & præficiat eũ Ter-
34 ra-Aegypti. ¶ Qui constituat præpositos per
cunctas regiones: & quintã partem fructuũ
35 per septẽ annos fertilitatis, ¶ qui iam nunc
futuri sunt, cõgreget in horrea: & omne fru-
mentum sub Pharaonis potestate condatur,
36 seruetùrq; in vrbibus. ¶ Et præparetur fu-
E tura septẽ annorum fami quæ oppressura est
Aegyptum, & non consumetur terra inopia.
37 ¶ Placuit Pharaoni consiliũ & cunctis mini-
38 stris eius. ¶ locutusq; est ad eos: Num inue-
nire poterimus talẽ virum, qui spiritu Dei
39 plenus sit? ¶ Dixit ergo ad Ioseph: Quia ostẽ-
dit tibi Deus omnia quæ locutus est, num-
quid sapientiorẽ & consimilẽ tui inuenire
40 potero? ¶ ‖ Tu eris super domũ meam, & ad
tui oris imperium cunctus populus obediet: Ps. 104. b. 21.
41 vno tantũ regni solio te præcedã. ¶ Dixitq; 1. Mac. 2. f. 53.
rursum Pharao ad Ioseph: Ecce, constitui te Act. 7. b. 2.
42 super vniuersam Terram-Aegypti. ¶ "Tu- "Tulit 8.
litq; annulum de manu sua, & dedit eũ in
manu eius: vestiuitq; eum stola byßina, &
43 collo torquem aureã circumposuit. ¶ Fecitq;
eum ascendere super currum suum" secun- "secum 6.
dum clamante præcone, vt omnes coram eo
genu flecterent, & præpositum esse scirent
44 vniuersæ Terræ-Aegypti. ¶ Dixit quoq; rex
F -Aegypti ad Ioseph: Ego sum Pharao: absq; -. 10.
tuo imperio non mouebit quisquã manũ aut
45 pedem in omni Terra-Aegypti. ¶ Vertitq; no-
mẽ eius, & vocauit eum lingua Aegyptiaca,
Saluatorem-mundi. Deditq; illi vxorem
Aseneth filiam Phutipharis sacerdotis He-
liopoleos. Egressus est itaq; Ioseph ad terrã
46 Aegypti ¶ (triginta autem annorum erat
quando stetit in conspectu regis Pharaonis)
47 & circuiuit omnes regiones Aegypti. ¶ Ve-
nitq; fertilitas septem annorum: & in ma-
nipulos redactæ segetes congregatæ sunt in
48 horrea Aegypti. ¶ Omnis etiã frugum abun-
49 dantia in singulis vrbibus condita est. ¶ Tã-
taq; fuit abundantia tritici, vt arenæ maris
coæquaretur, & copia mensuram excederet. Infr. 46. d. 20.
50 ¶ ‖ Natiq; sunt Ioseph filij duo antequam 48. a. 5.
veniret

venirct fames: quos peperit ei Asenech filia G
Phutipharis sacerdotis Heliopoleos. ¶ Voca- 51
uitq; nomen primogeniti, Manasses, dicens:
Obliuisci me fecit Deus omniũ laborũ meo-
rum, & domus patris mei. ¶ Nomẽ quoq; se- 52
cundi appellauit Ephraim: dicens, Crescere
me fecit Deus in terra paupertatis meæ. ¶ 53
Igitur transactis septem ubertatis annis,
Ps. 104. b. 16. qui fuerant in Aegypto, ¶ || cœperunt venire 54
septem anni inopiæ, quos prædixerat Ioseph:
& in vniuerso orbe fames præualuit, in cũ-
*fames cta autẽ Terra-Aegypti "panis' erat. ¶ Qua 55
esuriente clamauit populus ad Pharaonem
alimenta petẽs, Quibus ille respondit: Ite ad
Ioseph: & quicquid ipse vobis dixerit faci-
te. ¶ Crescebat autẽ quotidie fames in omni 56
terra: aperuitq; Ioseph vniuersa horrea, &
vendebat Aegyptiis: nam & illos oppresserat
fames. ¶ Omnesq; prouinciæ veniebant in 57
Aegyptum, ut emerent escas, & malũ inopiæ
temperarent.

CAP. XLII.

AVdiens autẽ Iacob quod alimenta ven- 1
derentur in Aegypto, dixit filijs suis: A
Act. 7. b. Quare negligitis? ¶ || audiui quod triticum 2
venundetur in Aegypto: descendite, & emite
nobis necessaria, ut possimus viuere, & non
consumamur inopia. ¶ Descendentes igitur 3
fratres Ioseph decem, vt emerent frumenta
in Aegypto, ¶ Ben-iamin domi retento a Ia- 4
cob, qui dixerat fratribus eius: Ne forte in
itinere quicquam patiatur mali: ¶ Ingressi 5
sunt Terram-Aegypti cũ aliis qui pergebant
ad emendum. Erat autem fames in Terra-
*princeps Chanáan. ¶ Et Ioseph "erat princeps in Ter 6
Aegypti 10. ra-Aegypti', atq; ad eius nutum frumenta B
populis vendebantur. Cumq; adorassent eũ
fratres sui, ¶ & agnouisset eos, quasi ad alie- 7
nos durius loquebatur, interrogãs eos, Vnde
venistis? Qui responderunt: De Terra-Cha
náan, vt emamus victui necessaria. ¶ Et ta- 8
men fratres ipse cognoscens, non est cognitus
ab eis. ¶ Recordatusq; somniorum quæ ali- 9
quando viderat, ait ad eos. Exploratores
estis, vt videatis infirmiora terræ venistis.
¶ Qui dixerũt: Non est ita domine, sed serui 10
tui venerunt vt emerent cibos. ¶ Omnes fi- 11
lij vnius viri sumus: pacifici venimus, nec C
quicquam famuli tui machinantur mali.
¶ Quibus ille respondit, Aliter est, immunita 12
terræ huius considerare venistis. ¶ At illi 13
dixerũt, Duodecim, inquiunt, serui tui fra-
tres sumus, filij viri vnius in Terra-Cha-
náan: minimus cum patre nostro est, alius
nõ est super. ¶ Hoc est, ait, quod locutus sum, 14
Exploratores estis. ¶ Iam nunc experimen- 15
tum vestri capiam: per salutem Pharaonis
non egrediemini hinc, donec veniat frater
vester minimus. ¶ Mittite ex vobis vnum, 16
& adducat eum: vos autẽ eritis in vinculis,
donec probentur quæ dixistis vtrum vera
an falsa sint: alioquin per salutẽ Pharaonis

17 exploratores estis. ¶ Tradidit ergo illos cu-
18 stodiæ tribus diebus. ¶ Die autẽ tertio edu-
ctis de carcere, ait, Facite quæ dixi, & vi-
19 uetis: Deum enim timeo. ¶ Si pacifici estis,
D frater vester vnus ligetur in carcere: vos
autem abite, & ferte frumenta quæ emi-
20 stis, in domos vestras: ¶ & fratrem vestrum Infr. 43. a. 5.
minimum ad me adducite, vt possim vestros
probare sermones, & non moriamini. Fece-
21 runt vt dixerat. ¶ & locuti sunt ad inuicẽ
Merito hæc patimur, quia peccauimus in
fratrem nostrum, videntes angustiam ani-
mæ illius dum deprecaretur nos, & non au-
diuimus: idcirco venit super nos ista tribu-
22 latio. ¶ E quibus vnus Ruben, ait, Nunquid
non dixi vobis? || Nolite peccare in puerum: Suprà 37. d.
& non audistis me? en sanguis eius exqui-
23 ritur. ¶ Nesciebant autem quod intelligeret
E Ioseph: eo quod per interpretem loqueretur
24 ad eos. ¶ Auertitq; se parumper, & fleuit:
25 & reuersus locutus est ad eos. ¶ Tollensque
Simeon, & ligans illis præsentibus, iussit
ministris vt implerent eorum saccos tritico,
& reponerent pecunias singulorum in sac-
culis suis, datis supra cibariis in via: qui
26 fecerunt ita. ¶ At illi portantes frumenta
27 in asinis suis, profecti sunt. ¶ Apertoq; v-
nus sacco vt daret iumento pabulum in
diuersorio, contemplatus pecuniam in ore
28 sacculi, ¶ dixit fratribus suis: Reddita est
mihi pecunia*, en habetur in sacco. Et ob- *mea 7.
F stupefacti, turbatiq; mutuo dixerunt: Quid-
29 nam est hoc quod fecit nobis Deus? ¶ Vene-
runtq; ad Iacob patrem suum in terram-
Chanaan, & narrauerunt ei omnia quæ
30 accidissent sibi, dicentes: ¶ Locutus est nobis
dominus terræ" dure, & putauit nos explo- *illius 5.
31 ratores-esse prouinciæ'. ¶ Cui respondimus. -. 3.
Pacifici sumus, nec vllas molimur insidias.
32 ¶ Duodecim fratres vno patre geniti su-
mus: vnus non est super, minimus cum pa-
33 tre nostro est in Terra-Chanáan. ¶ Qui ait
nobis, Sic probabo quod pacifici sitis. Fratrẽ
vestrũ vnum dimittite apud me, & cibaria
domibus vestris necessaria sumite, & abite:
34 ¶ fratremq; vestrum minimũ adducite ad
me, vt sciam quod non sitis exploratores: &
istũ qui tenetur in vinculis recipere possi-
tis: ac deinceps quæ vultis, emẽdi habeatis
35 licentiam. ¶ His dictis cùm frumenta effun
derent, singuli repererunt in ore saccorum
ligatas pecunias: exterritisq; simul omnibus
36 ¶ dixit pater Iacob: Absq; liberis me esse fe-
G cistis, Ioseph non est super, Simeon tenetur
in vinculis, & Ben-iamin auferetis: in me
37 hæc omnia mala reciderunt. ¶ Cui respondit
Ruben: Duos filios meos interfice, si non re-
duxero illum tibi: trade illũ in manu mea,
38 & ego eum tibi restituam. ¶ At ille, Non
descendet, inquit, filius meus vobiscũ: frater
eius mortuus est, & ipse solus remansit: si
quid

quid ei aduerſitatis acciderit in terra ad
quam pergitis, deducetis canos meos cũ do-
lore ad inferos.

CAP. XLIII.

INterim fames omnẽ terram vehemẽter 1
premebat. ¶ Conſumptisq́; cibis quos ex 2
Aegypto detulerãt, dixit Iacob ad filios ſuos: A
Reuertimini, & emite nobis pauxillũ eſca-
rum. ¶ Reſpondit Iudas, Denuntiauit nobis 3
vir ille ſub atteſtatione iuriſiurandi, dicẽs:
Non videbitis faciem meam, niſi fratrẽ ve-
ſtrũ minimũ adduxeritis vobiſcũ. ¶ Si ergo 4
vis eum mittere nobiſcũ, pergemus pariter,
& ememus tibi neceſſaria. ¶ Si autem non 5
vis, nõ ibimus: vir enim (vt ſæpe diximus)
Suprà 42. d.20. denuntiauit nobis, dicens, ‖ Non videbitis
faciem meam abſq; fratre veſtro minimo.
¶ Dixit eis Iſrael: In meam hoc feciſtis mi- 6
ſeriam, vt indicaretis ei & aliũ habere vos B
fratrem. ¶ At illi reſponderunt, Interrogauit 7
nos homo per ordinem noſtram progeniem: ſi
pater viueret: ſi haberemus fratrem: & nos
reſpondimus ei conſequenter iuxta id quod
fuerat ſciſcitatus: nunquid ſcire poteramus
quod dicturus eſſet, Adducite fratrem ve-
ſtrum vobiſcum? ¶ Iudas quoq; dixit patri 8
ſuo, Mitte puerũ mecum, vt proficiſcamur,
& poßimus viuere: ne moriamur nos &
Infr. 44. g.32. paruuli noſtri. ¶ Ego ſuſcipio puerũ: de manu 9
mea require illũ. niſi reduxero & reddidero
eũ tibi, ero peccati reus in te omni tempore.
¶ Si nõ interceßiſſet dilatio, iam vice altera 10
veniſſemus. ¶ Igitur Iſrael pater eorũ dixit 11
ad eos, Si ſic neceſſe eſt, facite quod vultis: C
ſumite de optimis terræ frugibus in vaſis ve-
ſtris, & deferte viro munera, modicũ reſinæ,
& mellis, & ſtoracis, ſtactes, & terebinthi,
& amygdalarum. ¶ Pecuniã quoq; duplicem 12
ferte vobiſcũ: & illã quã inueniſtis in ſac-
culis, reportate, ne forte errore factum ſit.
¶ Sed & fratrẽ veſtrum tollite, & ite ad vi- 13
rum. ¶ Deus autem meus omnipotens faciat 14
vobis eũ placabilem: & remittat vobiſcum
b.5. fratrẽ veſtrum quẽ tenet in vinculis, &
hũc Ben-iamin: ego aũt quaſi orbatus abſq;
liberis ero. ¶ Tulerunt ergo viri munera, & 15
pecuniam duplicẽ, & Ben-iamin: deſcende-
runtq́; in Aegyptũ, & ſteterunt corã Ioſeph.
¶ Quos cùm ille vidiſſet, & Ben-iamin ſi- 16
mul, præcepit diſpenſatori domus ſuæ, dicẽs, D
Introduc viros domum, & occide victimas,
& inſtrue conuiuium: quoniam mecũ ſunt
comeſturi meridie. ¶ Fecit ille ſicut fuerat 17
imperatũ, & introduxit viros domũ. ¶ Ibiq; 18
exterriti, dixerũt mutuò: Propter pecuniam
quam retulimus prius in ſaccis noſtris, in-
troducti ſumus: vt deuoluat in nos calum-
niam, & violẽter ſubiiciat ſeruituti & nos,
& aſinos noſtros. ¶ Quamobrem in ipſis fo- 19
ribus accedentes ad diſpenſatorem, ¶ locuti 20
Sup. 42. a.3. ſunt: Oramus domine vt audias nos. ‖ Iam
antè deſcendimus vt emeremus eſcas.
21 ¶ Quibus emptis, cùm veniſſemus ad di-
uerſoriũ, aperuimus ſaccos noſtros, & inue-
E nimus pecuniam in ore ſaccorum quã nunc
22 eodem pondere reportauimus. ¶ Sed & aliud
attulimus argentũ, vt emamus quæ nobis —. Sa
neceſſaria ſunt: non eſt in noſtra cõſcientia
23 quis poſuerit eã in marſupiis noſtris. At ille
reſpondit, Pax vobiſcum, nolite timere: Deus
veſter, & Deus patris veſtri dedit vobis
theſauros in ſaccis veſtris. nam pecuniam
quam dediſtis mihi, probatam ego habeo.
24 Eduxitq́; ad eos Simeon. ¶ Et introductis
domũ, attulit aquã, & lauerunt pedes ſuos,
25 deditq́; pabulum aſinis eorũ. ¶ Illi verò pa-
rabant munera, donec ingrederetur Ioſeph
meridie: audierant enim quod ibi comeſturi
26 eſſent panem. ¶ Igitur ingreſſus eſt Ioſeph
F domũ ſuã, obtuleruntq́; ei munera, tenentes
in manibus ſuis: & adorauerunt proni in
27 terrã. ¶ At ille clemẽter reſalutatis eis, in-
terrogauit eos, dicens, Saluúſne eſt pater ve-
ſter ſenex, de quo dixeratis mihi? Adhuc vi-
28 uit? ¶ Qui reſponderunt: Soſpes eſt ſeruus
tuus pater noſter, adhuc viuit. Et incur-
29 uati, adorauerunt eum. ¶ Attollens autem
Ioſeph oculos, vidit Ben-iamin fratrẽ ſuum
vterinũ, & ait, Iſte eſt frater veſter par-
uulus, de quo dixeratis mihi? Et rurſum,
30 Deus, inquit, miſereatur tui fili mi. ¶ Fe-
G ſtinauitq́;, quia commota fuerant viſcera
eius ſuper fratre ſuo, & erumpebãt lachry-
31 mæ: & introiẽs cubiculũ fleuit. ¶ Rurſumq́;
lota facie egreſſus, cõtinuit ſe, & ait, Ponite
32 panes. ¶ Quibus appoſitis, ſeorſum Ioſeph, &
ſeorſum fratribus, Aegyptiis quoq; qui veſ-
cebantur ſimul, ſeorſum (illicitum eſt enim
Aegyptiis comedere cum Hebræis, & propha-
33 num putant huiuſcemodi conuiuium) ¶ ſe-
derunt corã eo, primogenitus iuxta primo-
genita ſua, & minimus iuxta ætatẽ ſuã. Et
34 mirabantur nimis, ¶ ſumptis partibus quas
ab eo acceperant: maiorq́; pars venit Ben-
iamin, ita vt quinq; partibus excederet.
Biberuntq́;, & inebriati ſunt cum eo.

CAP. XLIIII.

1 PRæcepit autem Ioſeph diſpenſatori do-
A mus ſuæ, dicens, Imple ſaccos eorum
frumẽto, quantũ poſſunt capere: & pone pe-
2 cuniã ſingulorum in ſummitate ſacci. ¶ Scy-
phum autem meum argenteum, & pretium
quod dedit tritici, pone in ore ſacci iunioris.
3 factumq́; eſt ita. ¶ Et orto manè, dimißi
4 ſunt cum aſinis ſuis. ¶ Iamq́; vrbẽ exierãt,
& proceſſerant paululum: tunc Ioſeph ac- cùm Io.
cerſito diſpẽſatore domus, ait, Surge, inquit,
& perſequere viros: & apprehenſis dicito:
5 Quare reddidiſtis malũ pro bono? ¶ Scyphus
B quem furati eſtis, ipſe eſt in quo bibit do-
minus meus, & in quo augurari ſolet: peßi-
6 mam rem feciſtis. ¶ Fecit ille vt iuſſerat.

Et apprehensis per ordinē locutus est. ¶Qui 7
responderunt: Quare sic loquitur dominus
noster, vt serui tui tātū flagitij cōmiserint?
¶Pecuniam quā inuenimus in summitate 8
saccorū, reportauimus ad te de Terra-Cha-
naan: & quomodo consequens est vt furati
simus de domo domini tui aurū vel argen-
tum? ¶Apud quemcunq; fuerit inuentū ser- 9
uorum tuorū quod quaris, moriatur, & nos C
erimus serui domini nostri. ¶Qui dixit eis: 10
Fiat iuxta vestram sententiā: apud quen-
cunq; fuerit inuētum, ipse sit seruus meus,
vos autē eritis innoxij. ¶Itaq; festinatò de- 11
ponentes in terrā saccos, aperuerūt singuli.
¶Quos scrutatus, incipiēs a maiore vsq; ad 12
minimum, inuenit scyphum in sacco Ben-
iamin. ¶At illi scissis vestibus, oneratisq; 13
rursum asinis, reuersi sunt in oppidū. ¶Pri- 14
musq; Iudas cum fratribus ingressus est ad
Ioseph (necdū enim de loco abierat) omnesq;
ante eū pariter in terrā corruerunt. ¶Qui- 15
bus ille ait, Cur sic agere voluistis? an igno- D
ratis quod non sit similis mei in augurandi
scientia? ¶Cui Iudas, Quid respondebimus, 16
inquit, domino meo? vel, Quid loquemur,
aut iuste poterimus obtēdere? Deus inuenit
iniquitatem seruorū tuorū, en omnes serui
sumus domini mei, & nos, & apud quē in-
uentus est scyphus. ¶Respōditq; Ioseph: Absit 17
à me vt sic agam: qui furatus est scyphum,
ipse sit seruus meus, vos autem abite liberi
-.9. *ad patrem vestrū. ¶Accedens autem propius* 18
pius Iudas, confidenter ait, Oro domine mi, E
loquatur seruus tuus verbum in auribus
tuis, & ne irascaris famulo tuo: tu es enim
post Pharaonem ¶dominus meus. Interroga- 19
Supr.42.b.11. *sti ‖ prius seruos tuos: Habetis patrem aut*
fratrem? ¶& nos respondimus tibi domino 20
meo: Est nobis pater senex, & puer paruu-
lus, qui in senectute illius natus est: cuius
vterinus frater mortuus est: & ipsum solum
habet mater sua, pater vero tenerè diligit
eum. ¶Dixistiq; seruis tuis: Adducite eum 21
ad me, & ponam oculos meos super illum. F
¶Suggessimus domino meo: Non potest puer 22
relinquere patrē suum: si enim illum dimi-
Sup.43.a.3.&5. *serit, morietur. ¶‖Et dixisti seruis tuis, Nisi* 23
venerit frater vester minimus vobiscū, non
videbitis amplius faciē meam. ¶Cùm ergo 24
ascendissemus ad famulum tuum patrē no-
strum, narrauimus ei omnia qua locutus est
dominus meus. ¶Et dixit pater noster, Re- 25
uertimini, & emite nobis parū tritici. ¶Cui 26
diximus, Ire non possumus: si frater noster
minimus descēderit nobiscum, proficiscemur
simul: alioquin illo absente, nō audemus vi-
Sup.37.c.&g.33. *dere faciē viri. ¶Ad qua ille respondit. ‖Vos* 27
scitis quod duos genuerit mihi vxor mea. G
¶Egressus est vnus, & dixistis, Bestia deuo- 28
rauit eum: & huc usq; nō comparet. ¶Si tu- 29
leritis & istū, & aliquid ei in via cōtigerit,
deducetis canos meos cū mœrore ad inferos.
30 *¶Igitur si intrauero ad seruū tuum patrem*
nostrum, & puer defuerit, (cū anima illius
31 *ex huius anima dependeat) ¶videritq; eum*
non esse nobiscum, morietur, & deducent
famuli tui canos eius cum dolore ad inferos.
32 *¶Ego proprie seruus tuus sim qui in meā* -.6.
hunc recepi fidem, & spopondi dicens, ‖ Nisi Sup.43.b.9.
reduxero eum, peccati reus ero in patrem
33 *meum omni tempore. ¶Manebo itaq; seruus*
tuus pro puero in ministerio domini mei, &
34 *puer ascendat cum fratribus suis. ¶Nō enim*
possum redire ad patrem meū absente pue-
ro: ne calamitatis, qua oppressura est patrē
meum, testis assistam.

CAP. XLV.

1 *NOn se poterat vltrà cohibere Ioseph,*
A *multis coram astātibus: vnde prace-*
pit vt egrederentur cuncti foras, & nullus
2 *interesset alienus agnitioni mutua. ¶Ele-*
uauitq; vocem cum fletu: quam audierunt
3 *Aegyptij, omnisq; domus Pharaonis. ¶Et*
dixit fratribus suis, Ego sum Ioseph: adhuc
pater meus viuit? Non poterant respondere
4 *fratres nimio terrore perterriti. ¶Ad quos*
B *ille clementer: Accedite, inquit, ad me. Et*
cum accessissent propè, ‖ Ego sum, ait, Ioseph Act.7.b.13.
frater vester, quē vendidistis in Aegyptum.
5 *¶Nolite pauere, neq; vobis durū esse videa-*
tur quod vendidistis me in his regionibus.
‖pro salute enim vestra misit me Deus ante Inf.50.c.20.
6 *vos in Aegyptum. ¶Biennium est enim* -.1.
quod cœpit fames esse in terra: & adhuc
quinq; anni restant: quibus nec arari pote-
7 *rit, nec meti. ¶Pramisitq; me Deus vt re-*
seruemini super terrā, & escas ad viuendū
8 *habere possitis. ¶Non vestro consilio, sed Dei*
C *voluntate huc missus sum: qui fecit me*
quasi patrem Pharaonis, & dominum vni-
uersa domus eius, ac principem in omnē
9 *Terra-Aegypti. ¶Festinate, & ascendite ad*
patrem meum, & dicetis ei, Hac mandat
filius tuus Ioseph: Deus fecit me dominum
vniuersa Terra-Aegypti: descēde ad me, ne
10 *moreris, ¶& habitabis in Terra-Gessen:*
erisq; iuxta me tu, & filij tui, & filij filiorū
tuorū, oues tua, & armēta tua, & vniuer-
11 *sa qua possides. ¶Ibique te pascam (adhuc*
D *enim quinq; anni residui sunt famis) ne*
& tu pereas, & domus tua, & omnia qua
12 *possides. ¶En oculi vestri & oculi fratris*
mei Ben-iamin vident quod os meum lo-
13 *quatur ad vos. ¶Nuntiate patri meo vni-*
uersam gloriam meam, & cuncta qua vidi-
stis in Aegypto: festinate, & adducite eum
14 *ad me. ¶Cumq; amplexatus recidisset in*
collum Ben-iamin fratris sui, fleuit: illo
quoque similiter flente super collum eius.
15 *¶Osculatusq; est Ioseph omnes fratres suos,*
& plorauit super singulos: post qua ausi sunt
16 *loqui ad eum. ¶Auditumq; est, & celebri*
sermone

sermone vulgatum in aula regis, Venerunt E
fratres Ioseph: & gauisus est Pharao, atque
omnis familia eius. ¶ *Dixitq; ad Ioseph vt* 17
imperaret fratribus suis, dicens, Onerantes
iumẽta, ite in Terram-Chanaan, ¶ *& tol-* 18
lite inde patrem vestrum & cognationẽ, &
venite ad me: & ego dabo vobis omnia bona
Aegypti, vt comedatis medullã terra. ¶ *Pra-* 19
cipe etiam vt tollant plaustra de Terra-
Aegypti, ad subuectionem paruulorum suorũ F
ac coniugum: & dicito, Tollite patrẽ vestrũ:
& properate quantocyus venientes. ¶ *Nec* 20
dimittatis quicquam de supellectili vestra:
quia omnes opes Aegypti vestra erũt. ¶ *Fe-* 21
ceruntq; filij Israel vt eis mandatũ fuerat.
Quibus dedit Ioseph plaustra, secundum
Pharaonis imperium: & cibaria in itinere.
¶ *Singulis quoq; proferri iussit binas stolas:* 22
Ben-iamin vero dedit trecentos argenteos
cum quinq; stolis optimis: ¶ *tantundẽ pecu-* 23
nia & vestium mittens patri suo, addens[a]
a el 12. *eis asinos decẽ qui subueherent ex omnibus*
diuitijs Aegypti, & totidem asinas, triticum
in itinere, panesq; portantes. ¶ *Dimisit ergo* 24
fratres suos: & proficiscentibus ait, Ne irasc-
amini in via. ¶ *Qui ascendentes ex Aegy-* 25
pto, venerunt in Terram-Chanáan ad pa- G
trem suum Iacob: ¶ *Et nunciauerunt ei, di-* 26
b .10. *centes, Ioseph filius tuus[b] viuit: & ipse do-*
minatur in omni Terra-Aegypti. Quo au-
dito Iacob, quasi de graui somno euigilans,
tamen non credebat eis. ¶ *Illi econtra refe-* 27
rebant omnem ordinem rei. Cumq; vidisset
plaustra & vniuersa qua miserat, reuixit
spiritus eius, ¶ *& ait, Sufficit mihi si adhuc* 28
Ioseph filius meus viuit: vadi & videbo
illũ antequã moriar.

CAP. XLVI.

P*Rofectusq; Israel cum omnibus qua* 1
habebat, venit ad Puteũ-iuramenti: & A
mactatis ibi victimis Deo patris sui Isaac,
¶ *audiuit eum per visionẽ nocte vocantẽ se,* 2
& dicentẽ sibi: Iacob, Iacob. Cui respondit,
Ecce adsum. ¶ *Ait illi Deus: Ego sum for-* 3
tissimus Deus patris tui: noli timere, desce-
de in Aegyptũ, quia in gentem magnam fa-
ciam te ibi. ¶ *Ego descendam tecum illuc, &* 4
ego inde adducã te reuertentẽ: Ioseph quoq;
ponet manus suas super oculos tuos. ¶ *Sur-* 5
Act.7.b.15. *rexit autem Iacob a Puteo-iuramenti: ‖ tu-*
leruntq; eum filij cum paruulis & vxoribus
suis in plaustris qua miserat Pharao ad
Iosu.24.a.3. *portandum senem,* ¶ *& omnia qua possede-* 6
Psal.104.b.23 *rat in Terra-Chanáan: ‖ venitq; in Aegy-*
Isa.52.a.4. *ptum cũ omni semine suo,* ¶ *filij eius, & ne-* 7
Exod.1.a.2. *potes filia, & cuncta simul progenies.* ¶ *Hae* 8
6.b.14. *sunt autem nomina filiorum Israel qui in-*
Nu. 26.a.5. *gressi sunt in Aegyptum, ipse cum liberis* B
1.Para.5.a.1. *suis. ‖ Primogenitus Ruben.* ¶ *Filij Ruben:* 9
& 3. *Henoch & Phallu & Hesron & Charmi.* ¶ 10
c & Iamī. *‖ Filij Simeon: Iamuel & Iamin[c] & Ahod &*
Exo.6.c.15. *Iachin & Sohar, & Saul filius Chananiti-*
11 *dis.* ¶ *‖ Filij Leui: Gerson & Cahath & Me-* 1.Pa.4.c.24.
12 *rari.* ¶ *‖ Filij Iuda: Her & Onan & Sela &* 1.Par.6.a.1.
Phares & Zara. mortui sunt autem Her & 1.Par 2.a.3.
Onan in Terra-Chanáan. Natiq; sunt filij 4.d.21.
13 *Phares: Hesron & Hamul.* ¶ *‖ Filij Isachar:* Supr.38.a.3.
14 *Thola & Phua & Iob & Simeron.* ¶ *Filij* 1.Par.7.a.1.
15 *Zabulon: Sared & Elon & Iahelel.* ¶ *hi filij*
Lia quos genuit in Mesopotamia Syria cum
Dina filia sua. omnes anima filiorum eius
16 *& filiarum, triginta tres.* ¶ *Filij Gad. Sephõ*
& Aggi & Esbõ & Suni & Herĩ & Arodi
17 *& Areli.* ¶ *‖ Filij Aser. Iamna & Iesua &* 1.Para.7.f.30.
Iessui & Beria, Sara quoq; soror eorum. Filij
18 *Beria: Heber & Melchiel.* ¶ *hi filij Zelpha,*
qua dedit Laban Lia filia sua. & hos ge-
19 *nuit Iacob sedecim animas.* ¶ *Filij Rachel*
20 *vxoris Iacob: Ioseph & Ben-iamin.* ¶ *‖ Na-* Sup 41.f.53.
C *tiq; sunt Ioseph filij in terra-Aegypti, quos*
genuit ei Aseneth filia Phutipharis sacerdo-
21 *tis Heliopoleos: Manasses et Ephráim.* ¶ *‖ Fi-* 1.Par.7.b.6.
lij Ben-iamin: Bela & Bechor & Asbel & 8.a.1.
Gera & Naamã & Echi & Ros & Mophim
22 *& Ophim & Ared.* ¶ *hi filij Rachel quos ge-*
23 *nuit Iacob. oẽs anima quatuordecim.* ¶ *Filij*
24 *Dan: Husim.* ¶ *Filij Nephthali: Iasiel et Gu-*
25 *ni & Ieser & Sallem.* ¶ *Hi filij Bala, quam*
dedit Laban Racheli filia sua. & hos genuit
26 *Iacob: oẽs anima septem.* ¶ *Cunctaq; anima*
qua ingressa sunt cum Iacob in Aegyptũ, &
egressa sunt de femore illius, absq; vxoribus
27 *filiorum eius: sexaginta sex.* ¶ *Filij autem*
Ioseph qui nati sunt ei in Terra-Aegypti,
anima dua. ‖ Omnes anima domus Iacob Deu.10.d.22.
qua ingressa sunt in Aegyptũ, fuére septua-
28 *ginta.* ¶ *Misit aũt Iudam ante se ad Ioseph,*
vt nunciaret ei, & ille occurreret in Gessen.
29 ¶ *Quo cùm peruenisset, iuncto Ioseph curru*
D *suo, ascendit obuiam patri suo ad eundem*
locum. vidensq; eũ, irruit super collum eius,
30 *& inter amplexus fleuit.* ¶ *Dixitq; pater ad*
Ioseph: Iam latus moriar, quia vidi faciem
31 *tuam, & superstitem te relinquo.* ¶ *At ille*
locutus est ad fratres suos, & ad omnẽ do-
mum patris sui, Ascendã, & nunciabo Pha-
raoni, dicamq; ei: Fratres mei, & domus pa-
tris mei qui erant in Terra-Chanáan ve-
32 *nerunt ad me:* ¶ *& sunt viri pastores ouiũ,*
curamq; habẽt alendorũ gregum: pecora sua
& armenta, & omnia qua habere potuerũt
33 *adduxerunt secum.* ¶ *Cumq; vocauerit vos,*
34 *& dixerit, Quod est opus vestrum?* ¶ *respon-*
debitis: Viri pastores sumus serui tui, ab in-
fantia nostra vsq; in prasens, & nos & pa-
tres nostri. Hac autem dicetis, vt habitare
possitis in Terra-Gessen: quia detestantur
Aegyptij omnes pastores ouium.

CAP. XLVII.

1 I*Ngressus ergo Ioseph nũciauit Pharaonĩ,*
A *dicẽs, Pater meus & fratres, oues eorum*
& armẽta & cuncta qua possident, venerũt
de Terra-Chanáan: & ecce consistunt in
Terra-

Terra-Gessen.¶ Extremos quoq; fratrū suo- 2
rū quinq; viros cōstituit coram rege:¶ quos 3
ille interrogauit : Quid habetis operis? Re-
spōderunt: Pastores ouiū sumus serui tui, &
nos, & patres nostri. ¶ Ad peregrinandū in 4
terrā tuā venimus: quoniam non est herba
gregibus seruorū tuorū, ingrauescente fame
in Terra-Chanaan : petimusq; vt esse nos
ꝑ.2. iubeas-seruos tuos' in terra-Gessen.¶ Dixit 5
itaq; rex ad Ioseph: Pater tuus & fratres tui B
venerunt ad te.¶ Terra-Aegypti in cōspectu 6
tuo est : in optimo loco fac eos habitare , &
trade eis terrā-Gessen. Quod si nosti in eis
esse viros industrios, cōstitue illos magistros
pecorum meorū.¶ Post hæc introduxit Ioseph 7
patrem suum ad Regē, & statuit eum corā
eo, qui benedicens illi, ¶ & interrogatus ab 8
eo: Quot sunt dies annorū vitæ tuæ? ¶ Re- 9
spondit, Dies peregrinationis vitæ meæ cen-
tum triginta annorū sunt, parui & mali, &
non peruenerunt vsq; ad dies patrū meorū C
quibus peregrinati sunt.¶ Et Benedicto rege 10
egressus est foras.¶ Ioseph vero patri & fra- 11
tribus suis dedit possessionem in Aegypto in
optimo terræ loco , Ramesses, & præceperat
Pharao. ¶ Et alebat eos, omnemq; domum 12
patris sui, præbens cibaria singulis.¶ In toto 13
enim orbe panis deerat, & oppresserat fames
terram, maximè Aegypti & Chanaan.¶ E 14
quibus omnē pecuniam congregauit pro vē-
ditione frumenti, & intulit eam in ærariū
regis.¶ Cumq; defecisset emptoribus pretiū, 15
venit cūcta Aegyptus ad Ioseph, dicens: Da
panem 4. nobis "panes': quare morimur coram te, de- D
ficiente pecunia?¶ Quibus ille respōdit: Ad- 16
ducite pecora vestra , & dabo vobis pro eis
cibos, si pretium nō habetis.¶ Quæ cùm ad- 17
duxissent , dedit eis alimenta pro equis, &
ouibus, & bobus & asinis: sustentauitq; eos
illo anno pro cōmutatione pecorum.¶ Vene- 18
runt quoq; anno secundo, & dixerunt ei: Nō
celamus domino nostro quod deficiente pe-
cunia, pecora simul defecerunt, nec clam te
est, quod absq; corporibus & terra nihil ha-
beamus.¶ Cur ergo moriemur te vidēte? & 19
nos & terra nostra tui erimus . eme nos in
seruitutem regiam, & præbe semina, ne pe-
reūte cultore redigatur terra in solitudinē.
¶ Emit igitur Ioseph omnē Terrā-Aegypti, 20
vendentibus singulis possessiones suas præ E
magnitudine famis. Subiecitq; eā Pharaoni,
¶ & cunctos populos eius à nouissimis ter- 21
minis Aegypti vsq; ad extremos fines eius:
¶ præter terram sacerdotum quæ à rege tra- 22
dita fuerat eis: quibus & statuta cibaria ex
horreis publicis præbebantur, & idcirco non
sunt cōpulsi vendere possessiones suas.¶ Di- 23
xit ergo Ioseph ad populos: En vt cernitis,
& vos & terram vestram Pharao possidet:
accipite semina, & serite agros,¶ vt fruges 24
habere possitis. Quintā partē regi dabitis, F
quatuor reliquas permitto vobis in semen-
tem, & in cibum familiis & liberis vestris.
25 ¶ Qui responderūt: Salus nostra in manu tua
est: respiciat nos tantum dominus noster, &
26 læti seruiemus regi.¶ Ex eo tempore vsq; in
præsentē diē in vniuersa Terra-Aegypti re-
gibus quinta pars soluitur , & factum est
quasi in legem, absq; terra sacerdotali, quæ
27 libera ab hac conditione fuit . ¶ Habitauit
ergo Israel in Aegypto, id est, in Terra-Ges-
son, & possedit eam: auctusq; est, & multi-
28 plicatus nimis . ¶ Et vixit in ea decem &
septem annis: factiq; sunt omnes dies vitæ
illius, centum quadraginta septem annorū.
29 ¶ Cumq; appropinquare cerneret diē mortis
G suæ, vocauit filium suum Ioseph , & dixit
ad eum: Si inueni gratiam in cōspectu tuo,
‖pone manum tuam sub femore meo: & fa- Supr.24.a.2.
cies mihi misericordiam & veritatē, vt non
30 sepelias me in Aegypto:¶ sed dormiam cum
patribus meis, & auferas me de terra hac,
condasq; in sepulchro maiorum meorū. Cui
respondit Ioseph : Ego faciam quod iussisti.
31 ¶ Et ille, Iura ergo, inquit, mihi. Quo iura-
te, adorauit Israel Dominum, conuersus ad
lectuli caput. CAP. XLVIII.

1 His itaq; trāsactis nuntiatū est Ioseph
A quod ægrotaret pater suus: qui assum
ptis duobus filiis Manasse & Ephraim , ire
2 perrexit.¶ Dictūq; est seni: Ecce filius tuus
Ioseph venit ad te. Qui confortatus sedit in
3 lectulo . ¶ Et ingresso ad se-Ioseph ait', —.10.
Deus omnipotens ‖ apparuit mihi in Luza, Sup.28.c.19.
quæ est in Terra-Chanaa: benedixitq; mihi,
4 ¶ & ait, Ego te augebo & multiplicabo, & fa-
ciam te in turbas populorū: daboq; tibi ter-
ram hanc, & semini tuo post te in possessio-
5 nē sempiternā.¶ Duo ergo filij tui qui‖nati Sup.41.f.50.
sunt tibi in Terra-Aegypti antequam huc
venirē ad te, mei erunt: ‖Ephraim & Ma- Iosu.13.b.7.
nasses, sicut Ruben & Simeon reputabuntur d.29.
6 mihi.¶ Reliquos autē quos genueris post eos,
tui erunt, & nomine fratrū suorū vocabun-
7 tur in possessionibus suis.¶ Mihi enim quā-
B do veniebam de Mesopotamia, ‖ mortua est Sup.35.c.19.
Rachel in Terra-Chanaan in ipso itinere,
eratq; vernū tēpus: & ingrediebar Ephrā-
tham, & sepeliui eam iuxta viā Ephratha,
8 quæ alio nomine appellatur Beth-lehē:¶ Vi-
dens autē filios eius dixit ad eum: Qui sunt
9 isti?¶ Respondit, Filij mei sunt, quos donauit
mihi Deus in hoc loco. Adduc, inquit, eos ad
10 me, vt benedicam illis.¶ Oculi enim Israel
caligabāt præ nimia senectute, & clare vi-
dere non poterat. Applicitosq; ad se, deoscu-
11 latus & circumplexus eos,¶ dixit ad filium
suū: Nō sum fraudatus aspectu tuo: insuper
12 ostendit mihi Deus semen tuum. ¶ Cumq;
tulisset eos Ioseph de gremio patris, adora-
13 uit pronus in terram. ¶ Et posuit Ephraim
ad dexteram suam, id est, ad sinistrā Israel.

Manassen vero in sinistra sua, ad dexterā C
scilicet patris, applicuitq; ambos ad eum.
¶Qui extendens manum dexteram, posuit 14
super caput Ephraim, minoris fratris: sini-
stram autē, super caput Manasse qui maior
Heb.11.d.21 natu erat, cōmutans manus. ¶‖Benedixitq; 15
"Ioseph filio suo 9. "Iacob filiis Ioseph', & ait, Deus in cuius
conspectu ambulauerunt patres mei Abra-
Sup.31.d.29. ham & Isaac, Deus qui pascit me ab ado-
32.a.2. lescentia mea vsq; in præsentē diem: ¶‖An- 16
Mat.18.b.10 gelus qui eruit me de cunctis malis, bene-
dicat pueris istis, & inuocetur super eos no-
men meum, nomina quoq; patrum meorum
Abraham & Isaac, & crescant in multitu-
dinem super terram. ¶ Videns autē Ioseph, 17
quod posuisset pater suus dexteram manum
super caput Ephraim, grauiter accepit: &
apprehensam manum patris leuare conatus
est de capite Ephraim, & transferre super D
caput Manasse. ¶ Dixitq; ad patrem: Nō ita 18
conuenit pater: quia hic est primogenitus,
pone dexteram tuam super caput eius. ¶Qui 19
renuens ait, Scio fili mi, scio: & iste quidem
erit in populos, & multiplicabitur: sed frater
eius minor, maior erit illo, & semen illius
"ei 4. crescet in gentes. ¶Benedixitq; "eis' in tem- 20
pore illo, dicēs: In te benedicetur Israel, atq;
dicetur: Faciat tibi Deus sicut Ephraim, &
sicut Manasse. Constituitq; Ephraim ante
Manassen. ¶ Et ait ad Ioseph filium suū: En 21
ego morior, & erit Deus vobiscū, reducetq;
vos ad terram patrum vestrorum. ¶Do tibi 22
Iosu.15.b.7. ‖partem vnam extra fratres tuos, quā tuli
16 a.5. de manu‖Amorrhæi in gladio & arcu meo.
Iosu.24.b.8

CAP. XLIX.

Deu.33. a.b. VOcauit autem Iacob filios suos, & ait 1
eis: Congregamini, vt annuntiem quæ A
ventura sunt vobis in diebus nouissimis.
¶Congregamini, & audite filij Iacob, audi- 2
te Israel patrem vestrum. ¶Ruben primoge- 3
nitus meus, tu fortitudo mea, & principium
doloris mei: prior in donis, maior in impe-
Sup.35.d.22 rio. ¶ Effusus es sicut aqua, non crescas:‖ 4
1.Par.5.a.1. quia ascendisti cubile patris tui, & macula-
sti stratum eius. ¶ Simeon & Leui fratres: 5
vasa iniquitatis bellantia. ¶ In consilium 6
eorum non veniat anima mea, & in cœtu
Sup.34.d.25 illorum non sit gloria mea: ‖ quia in furore
suo occiderunt virum, & in voluntate sua
suffoderunt murum. ¶Maledictus furor eo- 7
rum, quia pertinax: & indignatio eorum,
Iosu.19.a.1. quia dura: ‖ diuidā eos in Iacob: & disper-
21.a.b. gam eos in Israel. ¶Iuda, te laudabunt fra- 8
tres tui: manus tua in ceruicibus inimicorū B
1.Par.5.a.2. tuorum, adorabunt te filij patris tui. ¶‖Ca- 9
tulus leonis Iuda: ad prædam fili mi ascen-
disti: requiescens accubuisti vt leo, & quasi
Ioh.1.f.45. leæna, quis suscitabit eū? ¶‖NON AV- 10
Mat.2.a.6. FERETVR sceptrum de Iuda, & dux
de femore eius, donec veniat qui mitten-
dus est, & ipse erit expectatio gentium.

11 ¶Ligans ad vineam pullum suum, & ad
vitem ô fili mi asinam suam. Lauabit in
vino stolam suam, & in sanguine vuæ pal-
12 lium suum. ¶ Pulchriores sunt oculi eius
vino, & dentes eius lacte candidiores.
13 ¶Zabulon in littore maris habitabit, & in
statione nauiū pertingens vsq; ad Sidonē.
14 ¶ Issachar asinus fortis accubans inter ter-
15 minos. ¶ Vidit requiem quod esset bona, &
terrā, quòd optima: & supposuit humerum
suum ad portandum, factusq; est tributis
16 seruiens. ¶ Dan iudicabit populum suum si-
17 cut & alia tribus in Israel. ¶Fiat Dan co-
C luber in via, cerastes in semita, mordens
vngulas equi, vt cadat ascensor eius retro.
18 ¶SALVTARE tuum expectabo Do-
19 mine. ¶ Gad, accinctus præliabitur ante eū:
20 & ipse accingetur retrorsum. ¶Aser pinguis
panis eius, & præbebit delitias regibus.
21 ¶Nephthali ceruus emissus, & dans eloquia
22 pulchritudinis. ¶‖ Filius accrescens Ioseph, 1.Par.5.a.1.
filius accrescens & decorus aspectu filiæ di-
23 scurrerunt super murum. ¶Sed exasperaue-
runt eum, & iurgati sunt, inuideruntq; illi
24 habentes iacula. ¶Sedit in forti arcus eius,
& dissoluta sunt vincula brachiorū & ma-
nuum illius per manus potentis Iacob: inde
25 pastor egressus est, lapis Israel. ¶ Deus pa-
tris tui erit adiutor tuus, & omnipotens
benedicet tibi benedictionibus cœli de-
super, benedictionibus abyssi iacentis de-
orsum, benedictionibus uberum & vul-
26 uæ. ¶ Benedictiones patris tui confortatæ
D sunt benedictionibus patrum eius: donec
"veniret' desiderium collium æternorum: "veniat 3o.
fiant in capite Ioseph, & in vertice Naza-
27 ræi inter fratres suos. ¶ Ben-iamin lupus
rapax, mane comedet prædam, & vespere
28 diuidet spolia. ¶ Oēs hi in tribubus Israel
duodecim: hæc locutus est eis pater suus, be-
nedixitq; singulis, benedictionibus propriis.
29 ¶Et præcepit eis, dicens: Ego congregor ad
populum meum: sepelite me cum patribus
meis in spelunca duplici quæ est in agro
30 Ephron Hethæi, ¶ contra Mambre in Terra
Chanaan, ‖ quam emit Abraham cum Sup.23.d.
agro ab Ephron Hethæo in possessionem se-
31 pulchri, ¶ Ibi sepelierunt eum, & Saram
vxorem eius: ibi sepultus est Isaac cū Re-
becca coniuge sua: ibi & Lia condita iacet.
32 ¶Finitisq; mandatis quibus filios instrue-
bat, collegit pedes suos super lectulum, &
obiit: appositusq; est ad populum suum.

CAP. L.

1 QVod cernens Ioseph, ruit super faciem
A patris flens & deosculans eum.
2 ¶Præcepitq; seruis suis medicis,
3 vt aromatibus condirent patrem. ¶ Quibus
iussa explentibus, transierunt quadraginta
dies: iste quippe mos erat cadauerum con-
ditorum: fleuitq; eum Ægyptus septuaginta
diebus.

dicbus. ¶ Et expleto planctus tẽpore, loquu- 4
tus est Ioseph ad familiam Pharaonis: Si
inueni gratiam in conspectu vestro, loqui-
mini in auribus Pharaonis: ¶ eò quod pater 5
meus adiurauerit me, dicens, En morior, in
Sup.47.g.29 sepulchro meo ‖ quod fodi mihi in terra-
Chanáan, sepelies me. Ascendam igitur, &
sepeliam patrem meũ, ac reuertar. ¶ Dixitq́; 6
ei Pharao, Ascende, & sepeli patrem tuum
sicut adiuratus es. ¶ Quo ascendente, ierunt 7
cum eo omnes senes domus Pharaonis, cun- B
ctiq́; maiores natu Terræ-Aegypti: ¶ domus 8
Ioseph cum fratribus suis, absq; paruulis &
gregibus, atq; armentis quæ dereliquerunt
in Terra-Gessen. ¶ Habuit quoq; in comi- 9
tatu currus & equites: & facta est turba
non modica. ¶ Veneruntq́; ad Aream-Atad, 10
quæ sita est trans Iordanem: vbi celebran-
tes exequias planctu magno atq; vehementi
impleuerunt septem dies. ¶ Quod cùm vi- 11
dissent habitatores Terræ-Chanáan, dixe-
runt: Planctus magnus est iste Aegyptiis.
Et idcirco vocatum est nomen loci illius,
Planctus Aegypti. ¶ Fecerunt ergo filij Iacob 12
sicut præceperat eis: ¶ Et portantes eum in 13
Act.7.b.16. Terram-Chanáan, ‖ sepelierunt eum in spe-
Sup.23.d.16. lunca duplici, ‖ quam emerat Abraham cum
agro in possessionẽ sepulchri ab Ephron He-
thæo contra faciem Mambre. ¶ Reuersusq́; 14
est Ioseph in Aegyptum cum fratribus suis, C
& omni comitatu, sepulto patre. ¶ Quo mor- 15
tuo, timentes fratres eius, & mutuo collo-
quentes, Ne forte memor sit iniuriæ quam
passus est, & reddat nobis omne malũ quod
.8. fecimus, ¶ mandauerũt ei dicentes: Pater 16
tuus præcepit nobis antequam moreretur,
¶ vt hæc tibi verbis illius diceremus, Obse- 17
cro vt obliuiscaris sceleris fratrum tuorũ, &
peccati atq; malitiæ quã exercuerunt in te.
"seruis Dei nos quoq; oramus vt" seruo Dei patri tuo*
patris tui 2 dimittas iniquitatẽ hanc. Quibus auditis
fleuit Ioseph. ¶ Veneruntq́; ad eum fratres 18
sui: & proni adorantes in terram dixerunt,
Serui tui sumus. ¶ Quibus ille respondit, 19
Nolite timere: num Dei possumus resistere
Sup.45.b.9. voluntati? ¶ ‖ Vos cogitastis de me malum: 20
sed Deus vertit illud in bonũ, vt exaltaret D
me: sicut in præsentiarum cernitis, & saluos
Sup.49.c.12. faceret multos populos. ¶ Nolite timere: ego ‖ 21
pascam vos & paruulos vestros: cõsolatusq́;
est eos, & blande ac leniter est locutus. ¶ Et 22
habitauit in Aegypto cum omni domo patris
sui: vixitq́; centum decem annis. Et vidit
Ephraim filios vsq; ad tertiam generatio-
Nu.32.g.39. nem. ‖ Filij quoq; Machir filij Manasse nati
sunt in genibus Ioseph. ¶ Quibus transactis 23
Heb.11.d.22 ‖ loquutus est fratribus suis: Post mortem
meam Deus visitabit vos, & ascendere vos
faciet de terra ista ad terram quam iurauit
Abraham, Isaac, & Iacob. ¶ Cumq́; adiuras- 24
set eos atq; dixisset: Deus visitabit vos, ‖
asportate ossa mea vobiscum de loco isto: Exo.13.d.19
25 ¶ mortuus est expletis centum decem vitæ Iosu.24.g.32.
suæ annis. Et conditus aromatibus, reposi-
tus est in loculo in Aegypto.

LIBER EXODVS, HEBRAICE, VEEL-LE SEMOTH, ID EST, ET HAEC SVNT NOMINA.

CAP. I.

1 HAEC sunt nomina filiorũ Israël Gen.46.a.8
A qui ingressi sunt in Aegyptum cũ
Iacob: singuli cum domibus suis
2 introierunt. ¶ Ruben, Simeon, Leui, Iu-
3 das, ¶ Issachar, Zabulon, & Ben-iamin,
4 ¶ Dan & Nephthali, Gad, & Aser. ¶ Erant
5 igitur omnes animæ eorum qui egressi sunt
de femore Iacob, septuaginta: Ioseph autem
6 in Aegypto erat. ¶ Quo mortuo, & vniuersis
7 fratribus eius, omniq́; cognatione sua: ¶ filij Act.7.c.17.
Israël creuerunt & quasi germinantes mul-
tiplicati sunt: ac roborati nimis impleuerunt
8 terram. ¶ Surrexit interea rex nouus super
9 Aegyptum qui ignorabat Ioseph: ¶ & ait ad
populum suum, Ecce populus filiorum Israël
B multus, & fortior nobis est. ¶ Venite, sapiẽ-
10 ter opprimamus eum, ne forte multiplice-
tur: & si ingruerit contra nos bellum, adda-
tur inimicis nostris, expugnatisque nobis
11 egrediatur de terra. ¶ Præposuit itaque eis
magistros operum, vt affligerent eos oneri-
bus: ædificaueruntq́; vrbes tabernaculorum
12 Pharaoni, Phithom, & Ramesses. ¶ Quantoq́;
opprimebant eos, tanto magis multiplicabã-
13 tur & crescebant: ¶ oderantq́; filios Israël
14 Aegyptij, & affligebãt illudentes eis*. ¶ Atq; * & inlu-
ad amaritudinem perducebãt vitam eorum dentes.
C operibus duris luti, & lateris, omniq́; fa-
mulatu, quo in terra operibus premeban-
15 tur. ¶ Dixit autem Rex Aegypti obstetricibus
Hebræorũ, quarũ vna vocabatur Sephora,
16 altera Phua, ¶ præcipiens eis: Quando obste-
tricabitis Hebræas, & partus tempus adue-
nerit: si masculus fuerit, interficite eum: si
17 fœmina, reseruate. ¶ Timuerunt autem ob-
D stetrices Deum, & non fecerunt iuxta præ-
ceptum regis Aegypti, sed conseruabant ma-
18 res. ¶ Quibus accersitis ad se rex ait, Quid-
nam est hoc quod facere voluistis, vt pueros
19 seruaretis? ¶ Quæ responderunt: Non sunt
Hebrææ sicut Aegyptiæ mulieres: ipsæ enim
obstetricandi habent scientiã, & priusquam
20 veniamus ad eas pariunt. ¶ Bene ergo fecit
Deus obstetricibus, & creuit populus, con-
21 fortatusq́; est nimis. ¶ Et quia timuerunt
22 obstetrices Deũ, ædificauit eis domos: ¶ Præce-
pit ergo Pharao omni populo suo, dicẽs, Quic-
quid masculini sexus natum fuerit, in flu-
mẽ proiicite: quicquid fœminini, reseruate.

CAP. II.

Iufr.6.c.20. EGressus est post hæc vir de domo Leui. 1
‖ Et accepit vxorem stirpis suæ: ꝰ quæ A
concepit & peperit filium: & videns eũ ele- 2
Nu.23.g.59. gantem abscondit tribus ‖ mensibus. ꝰ Cumq́; 3
1.Par.13.b.1. iam celare non posset, sumpsit fiscellam scir-
peam, & liniuit eam bitumine ac pice: po-
suitq́; intus infantulum, & exposuit eum in
carecto ripæ fluminis, ꝰ stante procul sorore 4
Act.7.c.21. eius, & considerante euentum rei. ꝰ ‖ Ecce 5
Heb.11.d.23 autem descendebat filia Pharaonis vt laua-
retur in flumine: & puellæ eius gradieban-
tur per crepidinem alnei. Quæ cùm vidisset
fiscellam in papyrione, misit vnam è famu-
labus suis: & allatam ꝰ aperiens, cernensq́; 6
in ea paruulum vagientẽ, miserta eius, ait,
De infantibus Hebræorum est hic. ꝰ Cui so- 7
ror pueri, Vis, inquit, vt vadam, & vocem B
tibi mulierem Hebræam quæ nutrire possit
infantulũ? ꝰ Respõdit: Vade. Perrexit puella, 8
& vocauit matrem suam. ꝰ Ad quam locu- 9
ta filia Pharaonis, Accipe, ait, puerum istũ,
& nutri mihi: ego dabo tibi mercedẽ tuam.
Suscepit mulier, & nutriuit puerum, adul-
tumq́; tradidit filiæ Pharaonis. ꝰ Quem illa 10
adoptauit in locum filij, vocauitq́; nomen
eius Moyses, dicens, Quia de aqua tuli eum.
ꝰ In diebus illis postquam creuerat Moyses, 11
Heb.11.c.24 ‖ egressus est ad fratres suos: viditq́; afflictio
nem eorum, & virũ Aegyptium percutientẽ
quendam de Hebræis fratribus suis. ꝰ Cùmq́; 12
circumspexisset huc atq; illuc, & nullum ad-
esse vidisset, percussum Aegyptium abscondit
sabulo. ꝰ Et egressus die altero conspexit duos 13
Hebræos rixantes: dixitq́; ei qui faciebat
iniuriam: Quare percutis proximum tuum?
ꝰ Qui respondit: Quis cõstituit te principem 14
& iudicem super nos: num occidere me tu C
vis, sicut heri occidisti Aegyptium? Timuit
Moyses, & ait, Quomodo palam factum est
verbum istud? ꝰ Audiuitq́; Pharao sermonẽ 15
hunc, & quærebat occidere Moysen: qui fu-
giens de cõspectu eius, moratus est in Terra
Madian, & sedit iuxta puteum. ꝰ Erant aũt 16
sacerdoti Madian septem filiæ, quæ venerũt
ad hauriendam aquam. & impletis canali-
"gregem 5. bus adaquare cupiebant "greges' patris sui.
ꝰ Superuenêre pastores, & eiecerũt eas: sur- 17
rexitq́; Moyses, & defensis puellis, adaqua-
uit oues earum. ꝰ Quæ cum reuertissent ad 18
"Iethro "Raguel' patrẽ suum, dixit ad eas; Cur ve-
locius venistis solito? ꝰ Responderunt, Vir 19
Aegyptius liberauit nos de manu pastorum:
insuper & hausit aquam nobiscum potumq́;
dedit ouibus. ꝰ At ille: Vbi est, inquit? Quare 20
dimisistis hominem? vocate eum vt comedat D
panem. ꝰ Iurauit ergo Moyses quod habita- 21
Inf.18.a.2.3. ret cum eo. ‖ Accepitq́; Sephoram filiam eius
1.Pa.23.b.15 vxorem: ꝰ quæ peperit ei filium quem voca- 22
uit Gersam, dicens, Aduena fui in terra alie
→.3. na. → Alterum vero peperit, quem vocauit
Eliézer, dicens, Deus enim patris mei → →.4.
adiutor meus, & eripuit me de manu Pha-
23 raonis'. ꝰ Post multum vero temporis mor-
tuus est rex Aegypti: & ingemiscentes filij
Israël, propter opera vociferati sunt: ascen-
ditq́; clamor eorum ad Deum ab operibus.
24 ꝰ Et audiuit gemitum eorum, ac recordatus
est fœderis quod pepigit cum Abrahã, Isaac
25 & Iacob. ꝰ Et respexit Dominus filios Is-
raël, & "liberauit' eos. "cognouit

CAP. III. 10.

1 MOyses autem pascebat oues Iethro so-
A ceri sui sacerdotis Madian: cumq́; mi-
nasset gregem ad interiora deserti, venit ad
2 montem Dei Horeb. ꝰ ‖ Apparuitq́; ei Domi-
nus in flamma ignis de medio rubi: & vi- Act.7.c.30.
debat quod rubus arderet, & non combure-
3 retur. ꝰ Dixit ergo Moyses: Vadam, & videbo
visionem hanc magnam, quare non combu-
4 ratur rubus. ꝰ Cernens aũt Dominus quòd
B pergeret ad videndum, vocauit eum de me-
dio rubi, & ait, Moyses, Moyses? Qui respon-
5 dit: Adsum. ꝰ At ille, Ne appropies, inquit,
huc, solue calceamentum de pedibus tuis: lo-
6 cus enim in quo stas, terra sancta est. ꝰ Et
ait, ‖ Ego sum Deus patris tui, Deus Abra- Mat.22.c.32
ham, & Deus Isaac, & Deus Iacob. Abscon- Mar.12.c.26
dit Moyses faciem suam: non enim audebat Luc.20.f.37
7 aspicere contra Deum. ꝰ Cui ait Dominus:
Vidi afflictionem populi mei in Aegypto, &
clamorem eius audiui, propter duritiam eo-
8 rum qui præsunt operibus: ꝰ & sciens dolorẽ
eius, descendi vt liberem eum de manibus
Aegyptiorum, & educam de terra illa in
terram bonam, & spatiosam, in terram quæ
C fluit lacte & melle, ad loca Chananæi, &
Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & He-
9 uæi, "& Iebusæi. ꝰ Clamor ergo filiorum Is- "Gergezæi &
raël venit ad me: vidiq́; afflictionem eorum
10 qua ab Aegyptiis opprimuntur. ꝰ Sed veni,
& mittam te ad Pharaonem, vt educas po-
11 pulum meum filios Israël de Aegypto. ꝰ Di-
xitq́; Moyses ad Deum, Quis sum ego, vt
vadam ad Pharaonem, & educam → filios' →.1.
12 Israël de Aegypto? ꝰ Qui dixit ei, Ego ero
D tecum, & hoc habebis signum quod miserim
te, Cùm eduxeris populum → meum' de Ae- →.2.
gypto, immolabis Deo super montem istum.
13 ꝰ Ait Moyses ad Deum, Ecce ego vadam ad
filios Israël, & dicam eis: Deus patrum ve-
strorum misit me ad vos. Si dixerint mihi,
14 Quod est nomen eius? quid dicam eis? ꝰ Di-
xit Dominus ad Moysen: EGO SVM
QVI SVM. Ait, Sic dices filiis Israël:
15 QVI EST, misit me ad vos. ꝰ Dixitq́;
iterum Deus ad Moysen: Hæc dices filiis
Israël: Dominus Deus patrum vestrorum,
Deus Abrahã, & Deus Isaac, & Deus Iacob
E misit me ad vos: hoc nomen mihi est in ater
num, & hoc memoriale meũ in generatione
16 & in generationẽ. ꝰ Vade & cõgrega seniores
Israël;

Israël, & dices ad eos: Dominus Deus patrũ
vestrorũ apparuit mihi, Deus Abraham, &
Deus Isaac, & Deus Iacob, dicens, Visitans
visitaui vos: & vidi omnia quæ acciderunt
vobis in Aegypto: & dixi vt educã vos de 17
afflictione Aegypti in Terram Chananæi &
Hethæi & Amorrhæi & Pherezæi & Heuæi, F
& Iebuzæi, ad terrã fluentẽ lacte & melle. 18
Et audient vocem tuam: ingredierisque tu &
seniores Israel ad regẽ Aegypti, & dices ad
eum: Dominus Deus Hebræorũ vocauit nos:
ibimus viam trium dierum in solitudinem,
vt immolemus Domino Deo nostro. Sed ego 19
*enim 10. scio quod non dimittet vos rex Aegypti vt G
eatis, nisi per manũ validã. *Extendam enim 20
manum meam, & percutiam Aegyptũ in cũ-
ctis mirabilibus meis, quæ facturus sum in
Infrà 11.a.2. medio eorũ: post hæc dimittet vos. Daboque 21
& 12.e.35. gratiam populo huic corã Aegyptiis: ‖ & cùm
egrediemini, non exibitis vacui. sed postu- 22
labit mulier à vicina sua, & ab hospita sua,
vasa argentea & aurea, ac vestes: ponetisque
eas super filios & filias vestras, & spoliabi-
tis Aegyptum.

CAP. IIII.

RESpondens Moyses ait, Non credent mi- 1
hi, neque audient vocem meam: sed di- A
cent, Nõ apparuit tibi Dominus. Dixit ergo 2
ad eum: Quid est quod tenes in manu tua?
Respondit: Virga. Dixitque Dominus: Proiice 3
eam in terram. Proiecit, & versa est in colu-
brum, ita vt fugeret Moyses. Dixitque Do- 4
minus: Extende manum tuã, & apprehende
caudam eius. Extẽdit, & tenuit, versaque est
in virgam. Vt credant, inquit, quod appa- 5
*suorum 1 ruerit tibi Dominus Deus patrum *suorũ,
Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Ia-
cob. Dixitque Dominus rursum, Mitte ma- 6
num tuam in sinum tuum. Quam cùm mi-
sisset in sinũ, protulit leprosam instar niuis. B
Retrahe, ait, manum tuam in sinũ tuum. 7
Retraxit, & protulit iterum, & erat similis
carni reliquæ. Si non crediderint, inquit, 8
tibi, neque audierint sermonem signi prioris,
credent verbo signi sequentis. Quod si nec 9
duobus quidem his signis crediderint, neque
audierint vocẽ tuã: sume aquã fluminis, &
effunde eã super aridã, & quicquid hauseris
de fluuio, vertetur in sanguinẽ. Ait Moy- 10
ses: Obsecro Domine, nõ sum eloquẽs ab heri C
& nudiustertius: & ex quo locutus es ad ser-
uũ tuũ, impeditioris et tardioris linguæ sum.
Dixit Dominus ad eũ, Quis fecit os homi- 11
nis? aut quis fabricatus est mutũ & surdũ,
Mat.10.d.19 videntẽ & cæcũ? nõne ego? Perge igitur, ‖ & 12
ego ero in ore tuo: docebóque te quid loquaris.
At ille: Obsecro Domine, inquit, mitte quẽ 13
missurus es. Iratus Dominus in Moysẽ, ait, 14
Aarõ frater tuus Leuites, scio quòd eloquens
sit: ecce ipse egreditur in occursum tuũ, vi-
densque te lætabitur corde. Loquere ad eũ, 15
& pone verba mea in ore eius: & ego ero in
ore tuo, & in ore illius, ‖ & ostendam vobis Inf.7.a.2.
16 quid agere debeatis. Et ipse loquetur pro te .5.
ad populum, & erit os tuum: tu autẽ eris ei .49
17 in his quæ ad Deum pertinẽt. Virgã quoque
hanc sume in manu tua, in qua facturus es
18 signa. Abiit Moyses, & reuersus est ad Ie-
thro *socerum suum: dixitque ei, Vadã & re- *cognatũ 6.
uertar ad fratres meos in Aegyptum, vt vi-
deam si adhuc viuant. Cui ait Iethro, Vade
19 in pace. Dixit ergo Dominus ad Moysen in
E Madian, Vade & reuertere in Aegyptum:
mortui sunt enim omnes qui quærebant
20 animam tuam. Tulit ergo Moyses vxorem
suam, & filios suos, & imposuit eos super
asinum: reuersusque est in Aegyptum, portans
21 virgam Dei in manu sua. Dixitque ei Do-
minus reuertenti in Aegyptum, Vide vt o-
mnia ostenta quæ posui in manu tua, facias
coram Pharaone: ego indurabo cor eius, &
22 non dimittet populum. Dicesque ad eum,
Hæc dicit Dominus, Filius meus primogeni-
23 tus Israel. Dixi tibi, dimitte filium meum
F vt seruiat mihi: & noluisti dimittere eum,
ecce ego interficiam filium tuum primogeni-
24 tum. Cumque esset in itinere, in diuersorio
occurrit ei Dominus, & volebat occidere eũ.
25 Tulit ilico Sephora acutissimam petram, &
circumcidit præputium filij sui, tetigitque pe-
des eius, & ait, Sponsus sanguinum tu mi-
26 hi es. Et dimisit eum postquam dixerat,
Sponsus sanguinum tu mihi es: ob circumci-
27 sionem. Dixit autem Dominus ad Aaron,
G Vade in occursum Moysi in desertum. Qui
perrexit obuiam ei in Montem Dei, & oscu-
28 latus est eum. Narrauitque Moyses Aaron
omnia verba Domini pro quibus miserat
29 eum, & signa quæ mãdauerat. Veneruntque
simul, & congregauerunt cunctos seniores
30 filiorum Israel. Locutusque est Aaron om-
nia verba quæ dixerat Dominus ad Moy-
31 sen: & fecit signa coram populo, & credidit
populus. Audieruntque quod visitasset *Do- —.3.
minus filios Israel, & quòd respexisset af-
flictionem illorum: & proni adorauerunt.

CAP. V.

1 POst hæc ingressi sunt Moyses & Aaron,
A & dixerunt Pharaoni, Hæc dicit Domi-
nus Deus Israel, Dimitte populum meum vt
2 sacrificet mihi in deserto. At ille respondit,
Quis est Dominus, vt audiã vocem eius, &
dimittam Israel? nescio Dominum, & Israel
3 non dimittã. Dixeruntque, Deus Hebræo-
rum vocauit nos, vt eamus viam trium die-
rum in solitudinẽ, & sacrificemus Domino
Deo nostro: ne fortè accidat nobis pestis aut
4 gladius. Ait ad eos rex Aegypti, Quare
Moyses & Aaron solicitatis populum ab
5 operibus suis? ite ad onera vestra. Di-
xitque Pharao, Multus est populus
terræ: videtis quod turba succreue-
rit: quanto magis si dederitis eis re-

quiem ab operibus? ¶ Pracepit ergo in die 6
illo prafectis operum & exactoribus populi, B
dicens. ¶ Nequaquam vltra dabitis paleas 7
populo ad conficiendos lateres, sicut prius:
sed ipsi vadant, & colligant stipulas. ¶ Et 8
mensuram laterum, quam prius faciebant,
imponetis super eos, nec minuetis quicquã:
vacant enim, & idcirco vociferãtur, dicentes.
Eamus, & sacrificemus Deo nostro. ¶ 9
Opprimantur operibus, & expleant ea: vt
non acquiescant verbis mendacibus. ¶ Igi- 10
tur egressi prafecti operum & exactores ad
populum dixerunt, Sic dicit Pharao, Non do
vobis paleas. ¶ Ite, & colligite sicubi inueni- 11
re poteritis: nec minuetur quicquam de opere
vestro. ¶ Dispersusq; est populus per omnẽ 12
Terram-Aegypti ad colligendas paleas.
¶ Prafecti quoq; operum instabant, dicentes, 13
Complete opus vestrum quotidie, vt prius C
facere solebatis quando dabantur vobis palea.
¶ Flagellatiq; sunt qui praerant operi- 14
bus filiorum Israel, ab exactoribus Pharaonis,
dicentibus. Quare non impletis mensuram
laterum sicut prius, nec heri, nec hodie?
¶ Veneruntq; prapositi filiorum Israel, 15
& vociferati sunt ad Pharaonem, dicentes,
Cur ita agis contra seruos tuos? ¶ Palea non 16
dantur nobis, & lateres similiter imperantur:
en famuli tui flagellis cadimur, & in-
iuste agitur contra populum tuũ. ¶ Qui ait, 17
Vacatis otio, & idcirco dicitis, Eamus, &
sacrificemus Domino. ¶ Ite ergo, & operamini, 18
palea non dabuntur vobis, & reddetis
consuetum numerum laterum. ¶ Videbantq; 19
se prapositi filiorum Israel * in malum, eo D
quod diceretur eis: Non minuetur quicquã
de lateribus per singulos dies. ¶ Occurreruntq; 20
Moysi & Aaron, qui stabant ex aduerso egre-
dientes a Pharaone, ¶ & dixerunt ad eos, 21
Videat Dominus & iudicet, quoniam fætere
fecistis odorem nostrum coram Pharaone &
seruis eius, & prabuistis ei gladium vt oc-
cideret nos. ¶ Reuersusq; est Moyses ad Do- 22
minũ, & ait, Domine cur afflixisti populum
istum? quare misisti me? ¶ Ex eo enim quo 23
ingressus sum ad Pharaonem vt loquerer in
nomine tuo, afflixit populum tuum: & non
liberasti eos.

*.4.

* in malo +.

CAP. VI.

DIxitq; Dominus ad Moysen, Nunc vi- 1
debis qua facturus sum Pharaoni: per A
manum enim fortẽ dimittet eos, & in manu
robusta eiiciet illos de terra sua. ¶ Locutusq; 2
est Dominus ad Moysen, dicens, Ego Dominus
¶ qui apparui Abrahã, Isaac, & Iacob in 3
Deo omnipotente: & nomen meum ADO-
NAI non indicaui eis. ¶ Pepigiq; fœdus 4
cum eis, vt darem eis Terram-Chanaan,
terram peregrinationis eorũ, in qua fuerunt
aduena. ¶ Ego audiui gemitũ filiorum Israel 5
quia Aegyptij oppresserunt eos: & recordatus
sum pacti mei, ¶ Ideo dic filiis Israel, Ego 6
Dominus qui educã vos de ergastulo Aegy-
ptiorum, & eruam de seruitute ac redimam
7 in brachio excelso & iudiciis magnis. ¶ Et
B assumam vos mihi in populum, & ero vester
Deus: & scietis quod ego sum Dominus
Deus vester qui eduxerim vos de erga-
8 stulo Aegyptiorum: ¶ & induxerim vos in
terram, super quam leuaui manum meam,
vt darem eam Abraham, Isaac & Iacob:
daboq; illam possidendam vobis, ego Domi-
9 nus. ¶ Narrauit ergo Moyses omnia filiis Is-
rael, qui non acquieuerunt ei propter angu-
10 stiam spiritus, & opus durissimum. ¶ Locu-
11 tusq; est Dominus ad Moysen, dicens, ¶ In-
gredere, & loquere ad Pharaonem regem
Aegypti, vt dimittat filios Israel de terra
12 sua. ¶ Respondit Moyses coram Domino, Ecce
filij Israel non audiunt me: & quomodo au-
diet Pharao, prasertim cùm incircumcisus
13 sim labiis? ¶ Locutusq; est Dominus ad Moy-
C sen & Aaron: & dedit mandatum ad filios
Israel, & ad Pharaonem regem Aegypti vt
educerent filios Israel de Terra-Aegypti.
14 ¶ ‖ Isti sunt principes domorum per familias Gen.46.b.9
suas. Filij Ruben primogeniti Israelis: He- Num.26.a.5
15 noch & Phallu, Hesron & Charmi. ¶ ha co-
gnationes Ruben: ‖ Filij Simeon: Iamuel & 1.Par.5.a.1.
Iamin, & Ahod, & Iachin, & Sohar, & Saul 1.Par.4.d.24.
filius Chananitidis. ha progenies Simeon.
16 ¶ Et hac nomina filiorum Leui per cogna-
tiones suas: Gerson & Caath & Merari.
Anni autem vita Leui fuerunt centum tri-
17 ginta septẽ. ¶ ‖ Filij Gerson: Lobni & Semei, 1.Par.5.a.1.
18 per cognationes suas. ¶ ‖ Filij Caath: Amrã, & 25.a.6.
& Isaar, & Hebron & Oziel. Anni quoque Num.3.c.17
19 vita Caath, centum triginta tres. ¶ Filij Nu.26.g.57.
Merari: Moholi & Musi. ha cognationes Le- 1.Par.6 a.
20 ui per familias suas. ¶ Accepit autem Amrã 2.23.b.12.
uxorem Iochabed patruelem suam: qua pe-
D perit ei Aaron & Moysen*. Fueruntq; anni * & Mariam
21 vita Amram, centum triginta septem. ¶ Filij
quoque Isaar: Core, & Nepheg, & Zechri.
22 ¶ Filij quoq; Oziel: Mizael, & Elizaphan,
23 & Sethri. ¶ Accepit autem Aaron uxorem
Elizabeth filiam Aminadab sororem Naha-
son, qua peperit ei Nadab, & Abiu, & Elea-
24 zar, & Ithamar. ¶ ‖ Filij quoq; Core: Aser &
Elcana, & Abiasaph. ha sunt cognationes Num.3.a.2
25 Coritarum. ¶ At verò Eleazar filius Aaron
accepit uxorem de filiabus Phutiel: qua pe-
perit ei Phinees. hi sunt principes familia-
26 rum Leuiticarũ per cognationes suas. ¶ Iste
est Aaron & Moyses quibus pracepit Domi-
nus vt educerent filios Israel de Terra-
27 Aegypti per turmas suas. ¶ Hi sunt qui lo-
quuntur ad Pharaonem regem Aegypti, vt
educant filios Israel de Aegypto: iste est Moy
28 ses & Aaron, ¶ in die qua locutus est Domi-
29 nus ad Moysen, in Terra-Aegypti. ¶ Et locu-
tus est Dominus ad Moysen, dicens, Ego Do-
minus: loquere ad Pharaonẽ regem Aegypti,
omnia

omnia quæ loquor tibi. ¶ Et ait Moyses corã 30
Domino, En incircuncisus labiis sum, quo-
modo audiet me Pharao?

CAP. VII.

DIxitq; Dominus ad Moysen, Ecce con- 1
stitui te Deum Pharaonis: & Aaron A
Supr.4.d.15. frater tuus erit propheta tuus. ¶ ǁ Tu loque- 2
ris ei omnia quæ mando tibi: & ille loque-
tur ad Pharaonem vt dimittat filios Israel
de terra sua. ¶ Sed ego indurabo cor eius, & 3
multiplicabo signa & ostenta mea in Terra
Aegypti, ¶ & non audiet vos: immittamq; 4
manum meam super Aegyptum, & educam
exercitum & populum meum filios Israel de
Terra-Aegypti per iudicia maxima. ¶ Et 5
scient Aegyptij quia ego sum Dominus qui
extẽderim manum meam super Aegyptum,
& eduxerim filios Israel de medio eorum.
¶ Fecit itaq; Moyses & Aaron sicut præcepe- 6
rat Dominus: ita egerunt. ¶ Erat autẽ Moy- 7
ses octoginta annorum, & Aaron octoginta
trium, quando locuti sunt ad Pharaonem.
¶ Dixitq; Dominus ad Moysen & Aaron: 8
¶ Cùm dixerit vobis Pharao, Ostẽdite signa: 9
dices ad Aaron, Tolle virgã tuam, & proiice
eam corã Pharaone, ac vertatur in colubrũ.
¶ Ingressi itaq; Moyses & Aaron ad Pharao- 10
nem, fecerunt sicut præceperat Dominus. B
Tulitq; Aaron virgam coram Pharaone &
2.Tim.3.b.8 seruis eius, quæ versa est in colubrũ. ¶ ǁ Vo- 11
cauit autem Pharao sapientes & maleficos:
& fecerunt etiam ipsi per incantationes
Aegyptiacas & arcana quædam similiter.
¶ Proiecerunt; singuli virgas suas, quæ 12
versæ sunt in dracones: sed deuorauit virga
Aaron virgas eorum. ¶ Induratumq; est cor 13
Pharaonis, & non audiuit eos, sicut præce-
perat Dominus. ¶ Dixit autem Dominus ad 14
Moysen, Ingrauatum est cor Pharaonis, non
vult dimittere populũ. ¶ Vade ad eũ manè: 15
ecce egredietur ad aquas: & stabis in occur-
sum eius super ripam fluminis: & virgam
quæ conuersa est in draconem, tolles in manu C
tua, ¶ dicesq; ad eum, Dominus Deus He- 16
bræorum misit me ad te, dicẽs: Dimitte po-
pulum meum vt sacrificet mihi in deserto:
& vsq; ad præsens audire noluisti. ¶ Hæc 17
igitur dicit Dominus, in hoc scies quòd sim
Dominus: ecce percutiã virga quæ in manu
mea est, aquã fluminis, & vertetur in san-
guinem. ¶ Pisces quoque qui sunt in fluuio 18
morientur, & computrescent aquæ, & affli-
gentur Aegyptij bibentes aquam fluminis.
¶ Dixit quoq; Dominus ad Moysen, Dic ad 19
Aaron, Tolle virgam tuam, & extende ma-
num tuam super aquas Aegypti, & super
fluuios eorum, & riuos ac paludes, & omnes
lacus aquarum, vt vertantur in sanguinẽ:
& sit cruor in omni Terra-Aegypti tam in
ligneis vasis quàm in saxeis. ¶ Feceruntq; 20
Moyses & Aaron sicut præceperat Dominus: D
ǁ & eleuans virgã percussit aquam fluminis Infr.17.b.5.
coram Pharaone & seruis eius: quæ versa est Psal.77.c.49
21 in sanguinem. ¶ Et pisces qui erant in flu-
mine, mortui sunt: computruitq; fluuius, &
non poterant Aegyptij bibere aquam flumi-
nis, & fuit sanguis in tota Terra-Aegypti.
22 ¶ ǁ Feceruntq; similiter malefici Aegyptiorũ Sup.17.b.7.
incantationibus suis, & induratum est cor
Pharaonis, nec audiuit eos, sicut præceperat
23 Dominus. ¶ Auertitq; se, & ingressus est do-
mum suam, nec apposuit cor etiam hac vice.
24 ¶ Foderunt autem omnes Aegyptij per cir-
cuitum fluminis aquam vt biberent: non
enim poterant bibere de aqua fluminis.
25 ¶ Impletiq; sunt septem dies, postquam per-
cussit Dominus fluuium.

CAP. VIII.

1 DIxit quoq; Dominus ad Moysen, Ingre-
A dere ad Pharaonem, & dices ad eum,
Hæc dicit Dominus, Dimitte populum meũ,
2 vt sacrificet mihi. ¶ Si autem nolueris di-
mittere, ecce ego percutiam omnes terminos
3 tuos ranis. ¶ Et ebulliet fluuius ranas: quæ
ascendent, & ingredientur domum tuam, &
cubiculum lectuli tui, & super stratum tuũ,
& in domos seruorum tuorum, & in popu-
lum tuum, & in furnos tuos, & in reliquias
4 ciborum tuorum: ¶ & ad te & ad populum
tuum, & ad omnes seruos tuos intrabunt
5 ranæ. ¶ Dixitq; Dominus ad Moysen, Dic ad
Aaron, Extende manum tuam super fluuios
ac super riuos & paludes, & educ ranas su-
6 per Terram-Aegypti. ¶ Et extendit Aaron
B manum super aquas Aegypti, & ascenderũt
7 ranæ, operueruntq; Terram-Aegypti. ¶ ǁ Fe- Sup.17.b.7.
cerunt autem & malefici per incantationes
suas similiter, eduxeruntq; ranas super
8 Terram-Aegypti. ¶ Vocauit autem Pharao
Moysen & Aaron, & dixit eis, Orate Do-
minum vt auferat ranas à me & à populo
meo: & dimittam populum vt sacrificet Do-
9 mino. ¶ Dixitq; Moyses ad Pharaonem, Con-
stitue mihi quando deprecer pro te & pro
seruis tuis, & pro populo tuo, vt abigantur
ranæ à te & à domo tua, ⸓ & à seruis tuis, ⸓.12.
& à populo tuo: & tantum in flumine re-
10 maneant. ¶ Qui respondit, Cras. At ille, Iu-
C xta, inquit, verbum tuum faciam: vt scias
quoniam non est sicut Dominus Deus no-
11 ster. ¶ Et recedent ranæ à te & à domo tua,
& à seruis tuis, & à populo tuo: & tantum
12 in flumine remanebunt. ¶ Egressiq; sunt
Moyses & Aaron à Pharaone: & clamauit
Moyses ad Dominum pro sponsione ranarum
13 quam condixerat Pharaoni. ¶ Fecitq; Do-
D minus iuxta verbũ Moysi: & mortuæ sunt
ranæ de domibus, & de villis, & de agris.
14 ¶ Congregaueruntq; eas in immensos agge-
15 res, & computruit terra. ¶ Videns autem
Pharao quòd data esset requies, ingrauauit
cor suum, & nõ audiuit eos, sicut præceperat

Dominus. ¶ Dixitq; Dominus ad Moysen, 16
Loquere ad Aaron, Extende virgam tuam,
& percute puluerem terræ: & sint ciniphes
in vniuersa Terra-Aegypti. ¶ Feceruntq; ita. 17
Et extendit Aaron manum, virgam tenens:
percussitq; puluerem terræ, & facti sunt ci-
niphes in hominibus & in iumentis: omnis
puluis terræ versus est in ciniphes per totã
Terram-Aegypti. ¶ Feceruntq; similiter ma- 18
lefici incantationibus suis, vt educerent ci-
niphes, & non potuerunt: erantq; ciniphes
tam in hominibus quàm in iumentis. ¶ Et 19
dixerunt malefici ad Pharaonem, Digitus E
Dei est hic, induratumq; est cor Pharaonis,
& nõ audiuit eos sicut præceperat Dominus.
¶ Dixit quoq; Dominus ad Moysen, Cõsurge 20
diluculo, & sta coram Pharaone, egredietur
enim ad aquas: & dices ad eum, Hæc dicit
Dominus, Dimitte populũ meum vt sacrifi-
cet mihi. ¶ Quod si non dimiseris eum: ecce 21
ego immittam in te, & in seruos tuos, & in
populum tuũ, & in domos tuas omne genus
muscarum: & implebũtur domus Aegyptio-
rũ muscis diuersi generis, & vniuersa terra
in qua fuerint. ¶ Faciamq; mirabilem in die 22
illa Terram-Gessen, in qua populus meus F
est, vt non sint ibi muscæ: & scias quoniam
ego Dominus in medio terræ. ¶ Ponamq; di- 23
uisionem inter populum meum, & populum
tuum: cras erit signum istud. ¶ Fecitq; Do- 24
Sap. 16. b. 9. minus ita. ‖ Et venit musca grauissima in
domos Pharaonis & seruorum eius, & in o-
mnem Terram-Aegypti: corruptaq; est terra
ab huiuscemodi muscis. ¶ Vocauitq; Pharao 25
Moysen & Aaron, & ait eis, Ite & sacrificate
*Domino 5. *Deo vestro in terra hac. ¶ Et ait Moyses, 26
Non potest ita fieri: abominationes enim G
Aegyptiorũ immolabimus Domino Deo no-
stro? quod si mactauerimus ea quæ colunt
Aegyptij coram eis, lapidibus nos obruent.
¶ Viam trium dierum pergemus in solitudi- 27
nem: & sacrificabimus Domino Deo nostro,
Supr. 3. d. 18. ‖ sicut præcepit nobis. ¶ Dixitq; Pharao, Ego 28
dimittam vos vt sacrificetis Domino Deo
vestro in deserto: veruntamen longius ne
abeatis, rogate pro me. ¶ Et ait Moyses, 29
Egressus à te, orabo Dominum: & recedet
musca à Pharaone, & à seruis suis, & à po-
pulo eius cras: veruntamen noli vltra fal-
lere, vt non dimittas populum sacrificare
Domino. ¶ Egressusq; Moyses à Pharaone, 30
orauit Dominum. ¶ Qui fecit iuxta verbum 31
illius: & abstulit muscas à Pharaone, & à
seruis suis, & à populo eius: non superfuit
ne vna quidem. ¶ Et ingrauatum est cor 32
Pharaonis, ita vt nec hac quidem vice di-
mitteret populum.

CAP. IX.

Dixit autem Dominus ad Moysen: In- 1
grederc ad Pharaonem, & loquere ad A
eum: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum:
Dimitte populum meum vt sacrificet mihi.
2 ¶ Quod si adhuc renuis, & retines eos:
3 ¶ Ecce manus mea erit super agros tuos, &
super equos & asinos, & camelos, & oues, &
4 boues, pestis valde grauis. ¶ Et faciet Do-
minus mirabile inter possessiones Israel, &
possessiones Aegyptiorum, vt nil omnino pe-
reat ex his quæ pertinent ad filios Israel.
5 ¶ Constituitq; Dominus tempus, dicens,
B Cras faciet Dominus verbum istud in ter-
6 ra. ¶ Fecit ergo Dominus verbum hoc altera
die: mortuaq; sunt omnia animantia Aegy-
ptiorum: de animalibus vero filiorum Israel
7 nihil omnino periit. ¶ Et misit Pharao ad
videndum: nec erat quicquam mortuum de
his quæ possidebat Israel. Ingrauatumque
est cor Pharaonis, & non dimisit populum.
8 ¶ Et dixit Dominus ad Moysen & Aaron:
Tollite plenas manus cineris de camino, &
spargat illum Moyses in cælum coram Pha-
9 raone. ¶ Sitq; puluis super omnem Terram-
Aegypti: erunt enim in hominibus, & iu-
mentis "vlcera', & vesicæ turgẽtes in vni- "vulnera 6
10 uersa Terra-Aegypti. ¶ Tuleruntq; cinerem
de camino, & steterunt coram Pharaone, &
sparsit illum Moyses in cælum: factaq; sunt
"vlcera' vesicarum turgentium in homini- "vulnera
11 bus, & iumentis: ¶ nec poterant malefici 10.
C stare coram Moyse propter "vlcera' quæ in "vulnera 9
12 illis erant, & in omni Terra-Aegypti. ¶ In-
durauitq; Dominus cor Pharaonis: & non
audiuit eos: sicut locutus est Dominus ad
13 Moysen. ¶ Dixitq; Dominus ad Moysen, Ma
ne consurge, & sta coram Pharaone, & dices
ad eum, Hæc dicit Dominus Deus Hebræo-
rum: Dimitte populum meum vt sacrificet
14 mihi. ¶ Quia in hac vice mittam omnes
plagas meas super cor tuum, & super seruos
tuos, & super populum tuum: vt scias quod
15 non sit similis mei in omni terra. ¶ Nunc
enim extendens manum° percutiam te, & °meam te
populum tuum peste, peribisq; de terra.
16 ¶ ‖ Idcirco autem posui te, vt ostendam in te Rom. 9. d. 17.
D fortitudinem meam, & narretur nomen
17 meum in omni terra. ¶ Adhuc retines popu-
18 lum meum: & non vis dimittere eum? ¶ En
pluam cras hac ipsa hora grandinem mul-
tam nimis: qualis non fuit in Aegypto à die
19 qua fundata est, vsq; in præsens tempus.
¶ Mitte ergo iam nunc, & congrega iumenta
tua, & omnia quæ habes in agro: homines
enim & iumenta, & vniuersa quæ inuenta
fuerint foris, nec congregata de agris, ceci-
20 deritq; super ea grando, morientur. ¶ Qui
timuit verbum Domini de seruis Pharao-
nis, fecit confugere seruos suos, & iumenta
21 in domo: ¶ qui autem neglexit sermonem
E Domini, dimisit seruos suos, & iumenta in
22 agris. ¶ Et dixit Dominus ad Moysen: Extẽ-
de manũ tuã in cælũ, vt fiat grando in vni-
uersa Terra-Aegypti super homines, & su-

per iumenta, & super omnem herbam agri
Sap.16.c.16. in Terra-Aegypti. ‖ Extenditque Moyses vir- 23
& 19.d.19. gam in cælum, & Dominus dedit tonitrua,
& grandinem, ac discurrentia fulgura super
Terram: pluitque Dominus grandinem super
Terram-Aegypti. Et grādo & ignis mixta 24
pariter ferebātur: tantæque fuit magnitudi-
nis, quanta ante nunquā apparuit in vni-
uersa Terra-Aegypti ex quo gens illa condi-
ta est. Et percussit grando in omni Terra- 25
Aegypti cuncta quæ fuerūt in agris, ab ho- F
mine vsque ad iumentū: cunctamque herbam
agri percussit grando, & omne lignū regio-
nis confregit. Tantū in Terra-Gessen, vbi 26
erant filij Israel, grādo non cecidit. Misitque 27
Pharao, & vocauit Moysen & Aaron, dicens
ad eos: Peccaui etiā nunc: Dominus iustus:
& ego, & populus meus, impij. Orate Do- 28
minum vt desinant tonitrua Dei, & grādo:
vt dimittā vos, et nequaquā hic vltra ma-
neatis. Ait Moyses, Cùm egressus fuero de 29
vrbe, extendā palmas meas ad Dominū, &
cessabūt tonitrua, & grando nō erit: vt scias
quia Domini est terra. Noui autem quod 30
& tu, & serui tui necdum timeatis Dominū
Deum. Linum ergo, & hordeum læsum est, 31
eo quod hordeum esset virens, & linum iam G
folliculos germinaret: triticū autem, & far 32
nō sunt læsa, quia serotina erāt. Egressusque 33
Moyses à Pharaone ex vrbe, tetendit manus
ad Dominū & cessauerunt tonitrua & grā-
do, nec vltrà stillauit pluuia super Terram.
Videns autē Pharao quod cessasset pluuia, 34
& grando & tonitrua, auxit peccatum: & 35
ingrauatū est cor eius, & seruorum illius, &
induratum nimis: nec dimisit filios Israel,
sicut præceperat Dominus per manū Moysi.

CAP. X.

ET dixit Dominus ad Moysen, Ingredere 1
ad Pharaonem: ego enim indurauī cor A
eius & seruorū illius: vt faciam signa mea
hæc in eo, & narres in auribus filij tui, & 2
nepotum tuorum, quoties contriuerim Ae-
gyptios & signa mea fecerim in eis: & scia-
tis quia ego Dominus. Introierunt ergo 3
Moyses & Aaron ad Pharaonem, & dixerūt
ei, Hæc dicit Dominus Deus Hebræorū: Vs-
quequo non vis subijci mihi? dimitte populū
* in deser- meum, vt sacrificet mihi. * ‖ Sin autem re- 4
to 3. sistis, & non vis dimittere eum: ecce ego in- B
Sap.16.b.19 ducam cras locustā in fines tuos: quæ ope- 5
riet superficiem terræ, ne quicquā eius ap-
pareat, sed comedatur quod residuum fuerit
grandini. corrodet enim omnia ligna quæ
germinant in agris. Et implebunt domos 6
tuas, & seruorum tuorū, & omniū Aegyptio-
rum: quantam non viderunt patres tui, &
aui, ex quo orti sunt super terram, vsque in
præsentem diē. Auertitque se, & egressus est
à Pharaone. Dixerunt autem serui Pha- 7
raonis ad eum: Vsquequo patiemur hoc scā-
dalum? dimitte homines, vt sacrificent Do-
mino Deo suo. nonne vides quod perierit
8 Aegyptus? Reuocaueruntque Moysen, & Aa-
C ron ad Pharaonem: qui dixit eis, Ite, sacri-
ficate Domino Deo vestro: quinam sunt qui
9 ituri sunt? Ait Moyses, Cum paruulis no-
stris, & senioribus pergemus, cum filijs &
filiabus, cum ouibus & armentis: est enim
10 solennitas Domini-Dei nostri. Et respō- ‡.5.
dit Pharao: Sic Dominus sit vobiscū, quo-
modo ego dimittam vos, & paruulos ve-
stros? cui dubiū est quod pessime cogitetis?
11 Non fiet ita, sed ite tantum viri: & sacri-
ficate Domino: hoc enim et ipsi petistis. Sta-
timque eiecti sunt de conspectu Pharaonis.
12 Dixit autem Dominus ad Moysen: Exten-
D de manum tuam super Terram-Aegypti ad
locustā, vt ascendat super terram, & deuo-
ret omnē herbam quæ residua fuerit gran-
13 dini. Et extendit Moyses virgā super Ter-
ram-Aegypti: & Dominus induxit ventum
vrentē tota die illa, & nocte: & mane fa-
14 cto, ventus vrens leuauit locustas. Quæ
ascenderunt super vniuersam Terram-Ae-
gypti: & sederūt in cūctis finibus Aegyptio-
rum innumerabiles, quales ante illud tem-
pus non fuerant, nec postea futuræ sunt.
15 Operueruntque vniuersam superficiē terræ,
E vastantes omnia. Deuorata est igitur herba
terræ, & quicquid pomorum in arboribus
fuit, quæ grando dimiserat: nihil quoque om-
nino virēs relictū est in lignis, & in herbis
16 terræ, in cūcta Aegypto. Quā ob rē festinus
Pharao vocauit Moysen & Aaron, & dixit
eis: Peccaui in Dominū Deum vestrū, & in
17 vos. Sed nūc dimittite peccatū mihi etiam
hac vice, & rogate Dominū Deum vestrum,
18 vt auferat à me mortem istam. Egressusque
est-Moyses de cōspectu Pharaonis, & ora- ‡.8.
19 uit Dominum. Qui flare fecit ventum ab
F occidente vehementissimum, & arreptā lo-
custam proiecit in Mare-rubrum: non re-
mansit ne vna quidē in cunctis finibus Ae-
20 gypti. Et indurauit Dominus cor Pharao-
21 nis, nec dimisit filios Israel. Dixit autem
Dominus ad Moysen: Extende manū tuam
in cælū: & sint tenebræ super Terrā-Aegy-
22 pti tā densæ, vt palpari queant. Extēditque
Moyses manum in cælum: & factæ sunt te-
nebræ horribiles in vniuersa Terra-Aegypti
23 tribus diebus. ‖ Nemo vidit fratrē suum, Sap.17.a.2.
nec mouit se de loco in quo erat: ‖ vbicunque Sap.18.a.
24 autem habitabant filij Israel, lux erat. Vo- 2.1.
G cauitque Pharao Moysen & Aaron, & dixit
eis, Ite, sacrificate Domino: oues tātùm ve-
stræ, & armenta remaneant, paruuli vestri
25 eant vobiscum. Ait Moyses, Hostias quo-
que & holocausta dabis nobis, quæ offera-
26 mus Domino Deo nostro. Cuncti greges
pergent nobiscum: nō remanebit ex eis vn-
gula: quæ necessaria sunt in cultum Domini

Dei nostri: præsertim cùm ignoremus quid
debeant immolari, donec ad ipsum locū per-
ueniamus. ¶ Indurauit autē Dominus cor 27
Pharaonis, & noluit dimittere eos. ¶ Dixitq́ 28
Pharao ad Moysen, Recede à me, & caue ne
vltra videas faciem meā: quocunq; die ap-
parueris mihi, morieris. ¶ Respondit Moyses, 29
Ita fiat vt locutus es, non videbo vltra fa-
ciem tuam.

CAP. XI.

ET dixit Dominus ad Moysen, adhuc vna 1
plaga tangam Pharaonem & Aegyptū, A
& post hæc dimittet vos, & exire compellet.
Sup.3.g.22. ¶ Dices ergo omni plebi vt postulet vir ab 2
Inf.12.e.35. amico suo, & mulier à vicina sua vasa ar-
gētea, & aurea. ¶ Dabit autē Dominus gra- 3
Ecc.45.a.1. tiam populo suo corā Aegyptijs. (Fuitq́ Moy-
ses vir magnus valde in Terra-Aegypti co-
ram seruis Pharaonis, & omni populo.) ¶ Et 4
ait, Hæc dicit Dominus: Media nocte "ingre B
"egrediar diar' in Aegyptū, ¶ (& morietur omne pri- 5
8. mogenitū in Terra-Aegyptiorum, à primo-
Sap.18.b.11. genito Pharaonis qui sedet in solio eius, vs-
que ad primogenitū ancillæ quæ est ad mo-
lam, & omnia primogenita iumentorum.
¶ Eritq́ clamor magnus in vniuersa Terra- 6
Aegypti, qualis nec ante fuit, nec postea fu- C
turus est. ¶ Apud omnes autē filios Israel non 7
mutiet canis ab homine vsq; ad pecus: vt
sciatis quanto miraculo diuidat Dominus
*filios 5. Aegyptios & *Israel. ¶ Descendentq́ omnes 8
"orabunt 5. serui tui isti ad me, & "adorabunt' me, di- D
cētes: Egredere tu et omnis populus qui sub-
iectus est tibi: post hæc egrediemur. ¶ Et exi- 9
uit à Pharaone iratus nimis. Dixit autem
Dominus ad Moysen: Non audiet vos Pha-
rao vt multa signa fiant in Terra-Aegypti.
¶ Moyses autē & Aaron fecerunt omnia signa 10
*.8. *& ostēta' quæ scripta sunt, corā Pharaone:
& indurauit Dominus cor Pharaonis, nec
dimisit filios Israel de terra sua.

CAP. XII.

DIxit quoq; Dominus ad Moysen et Aa- 1
ron in Terra-Aegypti: ¶ Mēsis iste, vo 2
bis principiū mensium: primus erit in men- A
sibus anni. ¶ Loquimini ad vniuersum cœ- 3
tum filiorū Israel, & dicite eis: Decima die
mēsis huius tollat vnusquisq; agnū per fa-
milias & domos suas. ¶ Sin autem minor est 4
numerus vt sufficere possit ad vescendum
agnū, assumet vicinū suum qui coniunctus
est domui suæ, iuxta numerū animarū quæ
sufficere possunt ad esum agni. ¶ Erit autem 5
agnus absq; macula, masculus, anniculus:
iuxta quē ritū tolletis & hædum. ¶ Et ser- 6
uabitis eū vsq; ad quartamdecimam diem
mēsis huius: immolabitq́ eū vniuersa mul-
titudo filiorum Israel ad vesperam. ¶ Et su- 7
mēt de sanguine eius, ac ponēt super vtrūq; B
postem, & in superliminaribus domorum, in
quibus comedēt illum. ¶ Et edent carnes no- 8
cte illa assas igni, & azymos panes, cum la-
9 ctucis agrestibus. ¶ Non comedetis ex eo cru-
dū quid, nec coctum aqua, sed assum tantum
igni: caput cū pedibus eius & intestinis vo-
10 rabitis. ¶ Nec remanebit quicquā ex eo vsq;
mane: si quid residuū fuerit, igne comburetis.
11 ¶ Sic autem comedetis illum, Renes vestros
accingetis, & calciamenta' habebitis in pe- *vestra 1.
dibus, tenentes baculos in manibus, & co-
medetis festinantes: est enim Phase (id est
12 trāsitus) Domini. ¶ Et trāsibo per Terram-
Aegypti nocte illa, percutiāq́ omne primo-
genitū in Terra-Aegypti ab homine vsq; ad
pecus: & in cunctis dijs Aegypti faciā iudi-
13 cia, ego Dominus. ¶ Erit autē sanguis vobis
in signum in ædibus in quibus eritis: & vi-
debo sanguinem, & transibo vos: nec erit in
vobis plaga disperdēs quādo percussero Ter-
14 ram-Aegypti. ¶ Habebitis autē hunc diem in
C monimentū, & celebrabitis eam solennē Do
mino in generationibus vestris cultu sempi-
15 terno. ¶ Septem diebus azyma comedetis: in
die primo non erit fermentū in domibus ve-
stris: quicunq; comederit fermentum, peribit
anima illa de Israel, a primo die vsq; ad diē
16 septimū. ¶ Dies prima erit sancta atq; solen
nis, & dies septima eadē festiuitate venera
bilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his
17 quæ ad vescendū pertinēt. ¶ Et obseruabitis
azyma: in eadē enim ipsa die educā exerci-
tum vestrū de Terra-Aegypti, & custodietis
diē istū in generationes vestras ritu perpe-
18 tuo. ¶ (Primo mēse, quartadecima die men- Leui.23.a.5.
sis ad vesperā comedetis azyma vsq; ad diē Nu.28.c.16.
vicesimam primā eiusdem mensis ad vespe-
19 ram. ¶ Septē diebus "fermentatū' non in- "fermen-
uenietur in domibus vestris: qui comederit tum 1.
fermētatum, peribit anima eius de cœtu Is-
rael, tā de aduenis quā de indigenis terræ.
20 ¶ Omne fermentatū non comedetis: in cun-
21 ctis habitaculis vestris edetis azyma. ¶ Vo-
D cauit autē Moyses omnes seniores filiorū Is-
rael, & dixit ad eos, Ite tollētes animal per
22 familias vestras, & immolate Phase. ¶ Fa- Heb.11.e.
sciculūq́ hyssopi tingite in sanguine qui est 28.
in limine & aspergite ex eo superliminare,
& vtrunq; postem: nullus vestrū egrediatur
23 ostium domus suæ vsq; mane. ¶ Transibit e-
nim Dominus percutiens Aegyptios: cumq́
viderit sanguinem in superliminari & in
vtroq; poste, transcendet ostium-domus', & *.5.
non sinet percussorem ingredi domos vestras
24 & lædere. ¶ "Custodi' verbū istud legitimū "Custodit
25 "tibi' & filijs "tuis' vsq; in æternū. ¶ Cūq; 4.
introieritis terram quam Dominus *datu- "vobis 4.
rus est vobis vt pollicitus est, obseruabitis "vestris 4.
26 ceremonias istas. ¶ Et cū dixerint vobis filij *Deus
27 vestri: Quæ est ista religio? ¶ dicetis eis, Vi-
ctima transitus Domini est, quando transi-
uit super domos filiorum Israel in Aegypto
percutiens Aegyptios, & domos nostras libe-
28 rans. Incuruatusq́ populus adorauit. ¶ Et
egressi

egreßi filij Israel fecerunt sicut praeceperat
Dominus Moysi & Aaron. ¶Factũ est autem 29
Sup.12.b.3. in noctis medio, percußit Dominus omne E
& 11.b.15. primogenitũ in Terra-Aegypti, a primogeni
to Pharaonis qui in solio eius sedebat, ‖vsq;
ad primogenitum captiuae quae erat in car-
cere, & omne primogenitũ iumentorũ. ¶Sur 30
rexitq; Pharao nocte & omnes serui eius,
cunctaq; Aegyptus: & ortus est clamor ma-
gnus in Aegypto: neq; enim erat domus in
qua non iaceret mortuus. ¶Vocatisq; Pha- 31
rao, Moyse & Aaron nocte, ait, Surgite &
egredimini a populo meo, vos & filij Israel:
ite, immolate Domino sicut dicitis: ¶Oues 32
vestras & armenta assumite vt petieratis,
& abeuntes benedicite mihi. ¶Vrgebantq; 33
Aegyptij populũ de terra exire velociter, di-
centes, Omnes moriemur. ¶Tulit igitur po- 34
pulus conspersam farinam antequam fer-
mentaretur: & ligans in pallijs, posuit super
Sup.11.a.1. humeros suos. ¶Feceruntq; filij Israel ‖sicut 35
praeceperat Dominus Moysi: & petierunt ab
Aegyptijs vasa argentea & aurea, vestemq;
plurimã. ¶Dominus autem dedit gratiam 36
populo coram Aegyptijs vt commodarẽt eis:
& spoliauerunt Aegyptios. ¶Profectiq; sunt 37
filij Israel de Ramesse in Socoth, sexcẽta fe- F
re millia peditum virorum, absq; paruulis
& mulieribus. ¶Sed & vulgus promiscu- 38
Sup.12. um innumerabile ascendit cum eis, oues
& armenta & animantia diuersi generis
multa nimis. ¶Coxeruntq; farinã quã du- 39
dũ de Aegypto cõspersam tulerãt: & fecerũt
subcinericios panes azymos: neq; enim po-
terat fermentari cogẽtibus exire Aegyptijs,
& nullam facere sinentibus moram: nec pul-
menti quicquã occurrerat praeparare. ¶Ha- 40
bitatio aũt filiorum Israel qua manserunt
in Aegypto, fuit quadringentorum triginta
annorum. ¶Quibus expletis, eadẽ die egres- 41
sus est omnis exercitus Domini de Terra-
Aegypti. ¶Nox ista est obseruabilis Domini, 42
quando eduxit eos de Terra-Aegypti: hanc
obseruare debent omnes filij Israel in gene-
rationibus suis. ¶Dixitq; Dominus ad Moy 43
sen & Aaron: Haec est religio Phase: Omnis G
alienigena non comedet ex eo. ¶Omnis au- 44
tem seruus emptitius circumcidetur, & sic
comedet. ¶Aduena & mercenarius non edet 45
Nu.9.b.12. ex eo. ¶‖In vna domo comedetur, nec effe- 46
Ioã.19.f.36. retis de carnibus eius foras, ‖nec os illius
confringetis. ¶Omnis coetus filiorum Israel 47
faciet illud. ¶Quod si quis peregrinorum in 48
vestram voluerit transire coloniam, & face
re Phase Domini, circumcidetur prius omne
masculinum eius, & tunc rite celebrabit:
eritq; sicut indigena terrae: si quis aũt circũ-
cisus non fuerit, non vescetur ex eo. ¶Eadẽ 49
lex erit indigenae & colono qui peregrinatur
apud vos. ¶Feceruntq; omnes filij Israel si- 50
cut praeceperat Dominus Moysi & Aaron,

51 ¶Et eadem die eduxit Dominus filios Israel
de Terra-Aegypti per turmas suas.

CAP. XIII.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moysen, di-
2 cens: ¶‖Sanctifica mihi omne primoge- Inf.34.c.19.
A nitum quod aperit vuluam in filijs Israel, Nu.8.c.16.
tam de hominibus quam de iumentis: mea Luc.2.d.23.
3 sunt enim omnia. ¶Et ait Moyses ad popu- Leu.27.c.26
lum: Mementote diei huius in qua egreßi
estis de Aegypto & de domo seruitutis, quo-
niam in manu forti eduxit vos Dominus
de loco isto: vt non comedatis fermentatum
4 panem. ¶Hodie egredimini mense nouarum
5 frugum. ¶Cumq; introduxerit "te' Domi- "vos 3.
nus in Terram Chananaei & Hethaei & A-
morrhaei & Heuaei & Iebusaei, quã iurauit
patribus tuis vt daret tibi, terram fluentẽ la
cte & melle, "celebrabitis' hũc morẽ sacro- " celebra-
6 rũ mense isto. ¶Septẽ diebus vesceris azy- bis 2.
mis: & in die septimo erit solemnitas Domini.
7 ¶Azyma comedetis septẽ diebus: nõ appare-
bit apud te aliquid fermentatũ, nec in cũ-
8 ctis finibus tuis. ¶Narrabisq; filio tuo in die
B illo, dicens, Hoc est quod fecit mihi Dominus
9 quando egressus sum de Aegypto. ¶Et erit
quasi signũ in manu tua, & quasi monimẽ-
tum ante oculos tuos: & vt lex Domini sem
per sit in ore tuo, in manu enim forti edu-
10 xit te Dominus de Aegypto. ¶Custodies hu-
iuscemodi cultũ statuto tempore a diebus in
11 dies. ¶Cumq; introduxerit te Dominus in
terram Chananaei, sicut iurauit tibi & pa
12 tribus tuis, & dederit tibi eam: ¶‖separa- Inf.22.d.29.
bis omne quod aperit vuluam Domino, & & 34.
quod primitiuũ est in pecoribus tuis: quic-
quid habueris masculini sexus, consecra-
13 bis Domino. ¶Primogenitum asini mutabis Ezech.44.
oue: quod si nõ redemeris, interficies. Omne g.30.
autem primogenitum hominis de filijs tuis,
14 precio redimes. ¶Cumq; interrogauerit te
C filius tuus cras, dicens, Quid est hoc? respon-
debis ei, In manu forti eduxit nos Dominus
15 de terra-Aegypti, de domo seruitutis. ¶Nã
cum induratus esset Pharao, & nollet nos
dimittere, occidit Dominus omne primoge-
nitum in Terra-Aegypti a primogenito ho-
minis vsq; ad primogenitũ iumentorũ: id-
circo immolo Domino omne quod aperit vul
uam masculini sexus, & omnia primogeni-
16 ta filiorũ meorũ redimo. ¶Erit igitur quasi
signũ in manu tua, & quasi appẽsum quid,
ob recordationem, "ante' oculos tuos: eo quod "inter 6.
in manu forti eduxit nos Dominus de Ae-
17 gypto. ¶Igitur cũ emisisset Pharao populum,
non eos duxit Dominus per viam Terrae
Philisthijm quae vicina est: reputans ne forte
poeniteret eum, si vidisset aduersum se bella
18 cõsurgere, & reuerteretur in Aegyptũ. ¶Sed
D circumduxit per viam deserti, quae est iuxta
Mare-rubrũ: & armati ascenderũt filij Is-
19 rael de terra-Aegypti. ¶Tulit quoq; Moyses

ossa Ioseph secum: eò quod adiurasset filios
Gen.50.d.15 *Israel, dicens: ‖ Visitabit vos Deus, efferte*
Nu.14.c.21. *ossa mea hinc vobiscum. ¶ Profectiq; de So-* 20
1.cor.10.a.1. *coth castrametati sunt in Ethā in extremis*
Nehe.9.12. *finibus solitudinis. ¶ ‖ Dominus autē prace-* 21
d.19. *debat eos ad ostendendam viam per diem in*
columna nubis, & per noctem in columna
ignis: vt dux esset itineris vtroq; tempore:
¶ Nunquam defuit columna nubis per diem, 22
nec columna ignis per noctē, coram populo.

CAP. XIIII.

LOcutus est autē Dominus ad Moysen, 1
dicens: ¶ Loquere filijs Israel, Reversi 2
castrametentur e regione Phi-hahiroth qua A
est inter Magdalū & mare cōtra Beel-sephō:
in cōspectu eius castra ponetis super mare.
¶ Dicturusq; est Pharao super filijs Israel: 3
Coarctati sunt in terra, cōclusit eos desertū.
¶ Et indurabo cor eius, ac persequetur vos: 4
& glorificabor in Pharaone, & in omni exer
citu eius: scientq; Aegypti quia ego sum Do-
minus. Feceruntq; ita. ¶ Et nunciatū est re- 5
gi Aegyptiorū quod fugisset populus: immu- B
tatumq; est cor Pharaonis & seruorum eius
super populū, & dixerunt, Quid voluimus
facere vt dimitteremus Israel, ne seruiret
nobis? ¶ Iunxit ergo currū, & omnem popu- 6
lum suū assumpsit secū. ¶ Tulitq; sexcentos 7
currus electos, & quicquid in Aegypto cur-
ruū fuit: & duces totius exercitus. ¶ Indu- 8
rauitq; Dominus cor Pharaonis regis Aegy-
pti, & persecutus est filios Israel: at illi e-
1.Mach.4. *gressi erant in manu excelsa. ¶ ‖ Cumq; per-* 9
a.9. *sequerentur Aegyptij vestigia praecedentiū,*
Iosu.24.b.6. *repererūt eos in castris super mare: omnis*
equitatus & currus Pharaonis, & vniuer-
sus exercitus erant in Phi-hahiroth contra
Beelsephon. ¶ Cumq; appropinquasset Pha- 10
rao, leuantes filij Israel oculos, viderunt Ae- C
gyptios post se: & timuerūt valde, clamaue-
runtq; ad Dominum, ¶ & dixerunt ad Moy- 11
sen. Forsitan non erant sepulchra in Aegy-
pto, ideo tulisti nos vt moreremur in solitudi-
ne: quid hoc facere voluisti, vt educeres nos
ex Aegypto? ¶ Nonne iste est sermo quem lo- 12
quebamur ad te in Aegypto, dicentes, Rece-
de à nobis, vt seruiamus Aegyptijs? multò
enim melius erat seruire eis, quàm mori in
solitudine. ¶ Et ait Moyses ad populum, No- 13
lite timere, state, & videte magnalia Domi
ni quae facturus est hodie: Aegyptios enim
quos nunc videtis, nequaquam vltrà vi-
debitis vsq; in sempiternum. ¶ Dominus pu- 14
gnabit pro vobis, & vos tacebitis. ¶ Dixitq; 15
Dominus ad Moysen: Quid clamas ad me? D
Loquere filijs Israel vt proficiscantur. ¶ Tu 16
autem eleua virgam tuam, & extende ma-
num tuam super mare, & diuide illud: vt
gradiantur filij Israel in medio mari per sic-
cum. ¶ Ego autem indurabo cor Aegyptiorum 17
vt persequantur vos: & glorificabor in Pha-
raone, & in omni exercitu eius, & in curri-
18 *bus & in equitibus illius. ¶ Et scient Aegy-*
ptij quia ego sum Dominus, cùm glorificatus
fuero in Pharaone, & in curribus atque in
19 *equitibus eius. ¶ Tollensq; se angelus Do-* ..4.
mini qui praecedebat castra Israel, abijt post
eos: & cum eo pariter columna nubis, priora
20 *dimittens post tergum, ¶ stetit inter castra* Psa.77.b.13.
E *Aegyptiorum & castra Israel: & erat nubes* & 104.d.36.
tenebrosa, & illuminans noctem, ita vt ad Psal.113.a.3.
se inuicem toto noctis tempore accedere non
21 *valerent. ¶ Cumq; extendisset Moyses ma-*
num super mare, abstulit illud Dominus,
flante vento vehemēti & vrente tota no-
cte, & vertit in siccum: ‖ diuisaq; est aqua. 1.Corin.10.
22 *¶ ‖ Et ingressi sunt filij Israel per medium* a.1.
sicci maris. erat enim aqua quasi murus à Heb.11.d.29
23 *dextera eorum & laeua. ¶ Persequentesq; Ae-*
gyptij ingressi sunt post eos, & omnis equi-
tatus Pharaonis, currus eius & equites per
24 *medium maris. ¶ Iamq; aduenerat vigilia*
matutina, ‖ & ecce respiciens Dominus Sap.18.b.15.
F *super castra Aegyptiorum per columnā ignis* ..1.
25 *& nubis, interfecit exercitum eorum, ¶ &*
subuertit rotas curruum, ferebanturq; in
profundum. Dixerunt ergo Aegyptij. Fugia-
mus Israelem: Dominus enim pugnat pro eis
26 *contra nos. ¶ Et ait Dominus ad Moysen,*
Extende manum tuam super mare, vt re-
uertantur aquae ad Aegyptios super currus
27 *& equites eorum. ¶ Cumq; extendisset Moy-*
ses manum contra mare; reuersum est pri-
mo diluculo ad priorem locum: fugientibusq;
Aegyptijs occurrerunt aquae, & inuoluit eos
28 *Dominus in medijs fluctibus. ¶ Reuersaeq;*
G *sunt aquae, & operuerunt currus & equites*
cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes
ingressi fuerant mare: nec vnus quidem su-
29 *perfuit ex eis. ¶ Filij autem Israel perrexe-*
runt per medium sicci maris: & aquae eis
erant quasi pro muro à dextris et à sinistris.
30 *¶ Liberauitq; Dominus in die illa Israel*
31 *de manu Aegyptiorum. ¶ Et viderunt Ae-*
gyptios mortuos super littus maris, & ma-
num magnam quam exercuerat Dominus
contra eos: timuitq; populus Dominum, &
crediderunt Domino, & Moysi seruo eius.

CAP. XV.

1 *TVnc cecinit Moyses & filij Israel car-*
A *men hoc Domino, & dixerunt:*
Cantemus Domino: gloriose enim ma-
gnificatus est, equum & ascensorem deiecit
in mare.
2 *¶ ‖ Fortitudo mea & laus mea Dominus,* Sap.10.d.15.
& factus est mihi in salutē: iste Deus meus Isa.12.a.2.
& glorificabo eum, Deus patris mei & ex- Ps.117.c.14.
altabo eum.
3 *¶ Dominus quasi vir pugnator, omnipo-*
tens nomen eius.
4 *¶ Currus Pharaonis & exercitum eius*
proiecit in mare: electi principes eius sub-
mersi

mersi sunt in Mari-rubro.
¶ Abyssi operuerunt eos, descenderunt in 5
profundum quasi lapis.
¶ Dextera tua Domine magnificata est 6
in fortitudine. dextera tua Domine percus-
sit inimicum.
¶ Et in multitudine gloriæ tuæ deposu- 7
*tuos 4. isti aduersarios " meos': misisti iram tuam
quæ deuorauit eos sicut stipulam.
¶ Et in spiritu furoris tui congregatæ 8
sunt aquæ. stetit unda fluens, congregatæ B
sunt abyssi in medio mari.
¶ Dixit inimicus, Persequar & compre- 9
hendam, diuidam spolia, implebitur anima
mea: euaginabo gladium meum, interficiet
eos manus mea.
¶ Flauit spiritus tuus, & operuit eos ma- 10
re: submersi sunt quasi plumbum in aquis
vehementibus.
¶ Quis similis tui in fortibus Domine? 11
quis similis tui, magnificus in sanctitate,
• & 10. *terribilis atq; laudabilis, • faciens mirabilia?*
¶ Extendisti manum tuam, & deuora- 12
uit eos terra:
¶ Dux fuisti in misericordia tua populo 13
quem redemisti: & portasti eũ in fortitudi-
ne tua, ad habitaculum sanctum tuum.
¶ Ascenderunt populi & irati sunt: dolo- 14
res obtinuerunt habitatores Philisthijm.
¶ Tunc conturbati sunt principes Edom, 15
robustos Moab obtinuit tremor: obriguerunt
omnes habitatores Chanaan.
¶ Irruat super eos formido & pauor, in 16
magnitudine brachij tui: fiant immobiles
quasi lapis, donec pertranseat populus tuus
Domine, donec pertranseat populus tuus iste
quem possedisti. C
¶ Introduces eos & plantabis in monte 17
hæreditatis tuæ, firmissimo habitaculo tuo
quod operatus es Domine: sanctuariũ tuum
Domine, quod firmauerunt manus tuæ.
¶ Dominus regnabit in æternũ & ultrà. 18
equus 8. ¶ Ingressus est enim " - eques', Pharao 19
-.4. cum curribus & equitibus eius in mare: &
reduxit super eos Dominus aquas maris. fi-
lij autem Israel ambulauerunt per siccum
in medio eius. ¶ Sumpsit ergo Maria pro- 20
phetissa soror Aaron tympanum in manu
sua: egressæq; sunt omnes mulieres post eam
cum tympanis & choris: ¶ quibus præcine- 21
bat, dicens: Cãtemus Domino, gloriose enim
magnificatus est, equum & ascensorẽ eius
deiecit in mare. ¶ Tulit autem Moyses Israel 22
de Mari-rubro, & egressi sunt in desertum
Sur: ambulaueruntq; tribus diebus per so- D
litudinem, & non inueniebant aquam. ¶ Et 23
venerunt in Mara, nec poterant bibere a-
quas de Mara, eò quod essent amaræ. vnde
& congruum loco nomen imposuit, vocans
illum Mara, id est, amaritudinem. ¶ Et 24
murmurauit populus contra Moysen, dicens,

25 *Quid bibemus? ¶ At ille clamauit ad Do-*
minum. qui ostendit ei lignum: quod cum
misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt.
‖ ibi constituit ei præcepta, atque iudicia, & Iudi. 5. c. 15.
26 *ibi tentauit eum, ¶ dicens, Si audieris vo-* Eccl. 38. a. 5.
cem Domini Dei tui, & quod rectum est
coram eo feceris, & obedieris mandatis e-
ius, custodierisq; omnia præcepta illius, cun-
ctum languorem quem posui in Aegypto, non
inducam super te: ego enim sum Dominus
27 *Deus sanator tuus. ¶ ‖ Venerunt autem in* Nu. 33. b. 9.
Elim - filij Israel' vbi erant duodecim fon- -. 9.
tes aquarum, & septuaginta palmæ: & ca-
strametati sunt iuxta aquas.

CAP. XVI.

1 PRofectique sunt de Elim, & venit om- Sap. 11. a. 2.
A *nis multitudo filiorum Israel in deser-*
tum Sin, quod est inter Elim & Sinai:
quintodecimo die mensis secundi, postquam
2 *egressi sunt de Terra-Aegypti. ¶ Et mur-*
murauit omnis congregatio filiorum Israel
3 *contra Moysen et Aaron in solitudine. ¶ Di-*
xeruntque filij Israel ad eos, Vtinam mor-
tui essemus per manum Domini in Terra-
Aegypti, quando sedebamus super ollas car-
nium, & comedebamus panem in saturita-
te: cur induxistis nos in desertum istud, vt
occideretis omnem multitudinem fame?
4 *¶ Dixit autem Dominus ad Moysen, Ecce,*
B *ego pluam vobis panes de cælo: egrediatur*
populus, & colligat quæ sufficiunt per sin-
gulos dies: vt tentem eum vtrum ambulet
5 *in lege mea, an non. ¶ Die autem sexto pa-*
rent quod inferant: & sit duplum quàm
6 *colligere solebant per singulos dies. ¶ Dixe-*
runtq; Moyses & Aaron ad omnes filios Is-
rael, Vespere scietis quod Dominus eduxe-
7 *rit vos de Terra-Aegypti, ¶ & manè vi-*
debitis gloriam Domini: audiui enim mur-
mur vestrũ contra Dominũ: nos verò quid
8 *sumus, quia mussitastis contra nos? ¶ Et ait*
Moyses, Dabit vobis Dominus vespere car-
nes edere, & manè panes in saturitate: eò
quod audierit murmurationes vestras, qui-
bus murmurati estis contra eum: nos enim
C *quid sumus? nec contra nos est murmur ve-*
9 *strum, sed contra Dominũ. ¶ Dixitq; quoq;*
Moyses ad Aaron, Dic vniuersæ cõgregationi
filiorũ Israel, Accedite coram Domino: audi-
10 *uit enim murmur vestrũ. ¶ Cumq; loque-*
retur Aaron ad omnẽ cœtum filiorum Israel,
respexerũt ad solitudinẽ. Et ecce gloria Do-
11 *mini apparuit in nube. ¶ Locutus est autem*
12 *Dominus ad Moysen, dicens, ¶ ‖ Audiui mur-* Eccl. 45. a. 4.
murationes filiorum Israel, loquere ad eos:
Vespere comedetis carnes, & manè satu-
rabimini panibus: scietisq; quod ego sum
13 *Dominus Deus vester. ¶ Factũ est ergo ve-*
spere, & ascendens coturnix cooperuit ca-
stra: manè quoq; ros iacuit per circuitũ ca-
14 *strorũ. ¶ Cumq; operuisset superficiem ter-*
ræ.

Num.11.b.7 ra, ‖apparuit in solitudine minutũ, & quasi D
Ps.77.c.24. pilo tunsum in similitudinẽ pruinæ super ter-
Sap.16.c.20 ram. ¶ Quod cum vidissent filij Israel, dixe- 15
Ioh.6.d.31. runt ad inuicem, Manhu: (quod significat,
Quid est hoc?) ignorabant enim quid esset.
1.cor.10.a.3 Quibus ait Moyses, ‖ Iste est panis quem
Dominus dedit vobis ad vescendum. ¶ Hic 16
est sermo quem præcepit Dominus: Colligat
vnusquisque ex eo quantum sufficit ad ve-
scendum: gomor per singula capita, iuxta
numerum animarũ vestrarum quæ habitãt
in tabernaculo sic tolletis. ¶ Feceruntque ita 17
filij Israel: & collegerunt, alius plus, alius
minus. ¶ Et mensi sunt ad mensurã gomor: 18
2.cor.8.d.15 ‖nec qui plus collegerat, habuit amplius: nec E
qui minus parauerat, reperit minus: sed sin-
guli iuxta id quod edere poterant congrega-
uerunt. ¶ Dixitque Moyses ad eos, Nullus re- 19
linquat ex eo in mane. ¶ Qui non audierũt 20
eum, sed dimiserunt quidã ex eis vsque ma-
ne, & scatere cœpit vermibus, atque compu-
truit: & iratus est contra eos Moyses. ¶ Col- 21
ligebant autem mane singuli, quantũ suffi-
cere poterat ad vescendum: cumque incaluis-
set sol, liquefiebat. ¶ In die autem sexta col- 22
legerunt cibos duplices, id est, duo gomor per
singulos homines: venerunt autem omnes
principes multitudinis & narrauerunt Moy-
si. ¶ Qui ait eis, Hoc est quod locutus est 23
Dominus: Requies Sabbathi sanctificata est
Domino cras. quodcunque operandum est, fa-
cite: & quæ coquẽda sunt, coquite: quicquid
autem reliquum fuerit, reponite vsque in
mane. ¶ Feceruntque ita vt præceperat Moy- 24
ses, & non computruit, neque vermis inuẽtus
est in eo. ¶ Dixitque Moyses, Comedite illud 25
"Domino 6. hodie, quia sabbathum est "Domini": nõ in- F
uenietur hodie in agro. ¶ Sex diebus colligi- 26
·3· te: in die autem septimo sabbathũ est Do-
mini, idcirco non inuenietur. ¶ Venitque se- 27
ptima dies: & egressi de populo vt colligerẽt,
non inuenerunt. ¶ Dixit autem Dominus ad 28
Moysen, Vsquequo non vultis custodire mã-
data mea, & legem meam? ¶ Videte quod 29
Dominus dederit vobis sabbathum, & pro-
pter hoc die sexta tribuit vobis cibos dupli-
ces: maneat vnusquisque apud semetipsum,
nullus egrediatur de loco suo die septimo.
¶ Et sabbathizauit populus die septimo. 30
¶ Appellauitque domus Israel nomẽ eius Mã: 31
quod erat quasi semẽ coriandri album, gu-
stusque eius quasi similæ cum melle. ¶ Dixit 32
autem Moyses, Iste est sermo quem præcepit
Dominus, Imple gomor ex eo, & custodiatur
in futuras retro generationes: vt nouerint
panem quo alui vos in solitudine quando G
educti estis de Terra-Aegypti. ¶ Dixitque 33
Moyses ad Aaron, Sume vas vnũ, & mitte
ibi Man, quantũ potest capere gomor: & re-
* futuras pone coram Domino ad seruandum in * ge-
retro 6. nerationes vestras, ¶ sicut præcepit Dominus 34

Moysi. Posuitque illud Aaron in tabernaculo
35 reseruandum. ¶ ‖ Filij autem Israel comede- Neh.9.d.15.
rũt Man quadraginta annis: donec venirẽt Iudit.5.c.15.
in terram habitabilem: hoc cibo aliti sunt,
vsquequo tangerẽt fines Terræ-Chanaan.
36 ¶ Gomor autem decima pars est ephi.

CAP. XVII.

1 IGitur profecta omnis multitudo filiorum
A Israel de deserto Sin, per mãsiones suas,
iuxta sermonem Domini, castrametati sunt
in Raphidim, vbi non erat aqua ad bibendũ
2 populo. ¶ ‖ Qui iurgatus contra Moysen, ait, Nu.20.a.3.
Da nobis aquã vt bibamus. Quibus respõ-
dit Moyses, Quid iurgamini contra me? cur
3 tentatis Dominum? ¶ Sitiuit ergo ibi popu-
lus præ aquæ penuria, & murmurauit con-
tra Moysen, dicens, Cur fecisti nos exire de
Aegypto, vt occiderẽs nos, & liberos nostros,
4 ac iumenta siti? ¶ Clamauit autem Moyses
B ad Dominum, dicens, Quid faciam populo
5 huic? adhuc paululum, & lapidabit me. ¶ Et
ait Dominus ad Moysen, Antecede populum,
& sume tecum de senioribus Israel, & vir-
gam qua ‖ percussisti fluuium, tolle in ma- Sup.14.e.20.
6 nu tua, & vade. ¶ ‖ En ego stabo ibi coram Psal.77.b.15
te supra petram Horeb: percutiesque petram, 1.Cor.10.
& exibit ex ea aqua, vt bibat populus. Fecit a.4.
7 Moyses ita coram senioribus Israel. ¶ Et vo-
cauit nomẽ loci illius Tentatio, propter iur-
gium filiorum Israel, & quia tentauerunt
C Dominum, dicentes, Est ne Dominus in
8 nobis, an non? ¶ ‖ Venit autem Amalec, * & * ad pugnã
9 pugnabat contra Israel in Raphidim. ¶ Di- 4.
xitque Moyses ad Iosue, Elige viros, & egres- Iudi.4.d.12.
sus pugna contra Amalec: cras ego stabo in Sap.11.a.3.
vertice collis, habens virgam Dei in manu Deu.25.d.17
10 mea. ¶ Fecit Iosue vt locutus erat Moyses, 1.Reg.15.a.2
& pugnauit contra Amalec: Moyses autem,
& Aaron, & Hur ascenderunt super verti-
11 cem collis. ¶ Cumque leuaret Moyses manus,
vincebat Israel: sin autem paululum remi-
12 sisset, superabat Amalec. ¶ Manus autẽ Moy-
si erant graues: sumentes igitur lapidem,
posuerunt subter eum, in quo sedit: Aaron
autem & Hur sustentabant manus eius ex
D vtraque parte. Et factum est vt manus illius
13 lassarentur vsque ad occasum solis. ¶ Fuga-
uitque Iosue Amalec, & populum eius in ore
14 gladij. ¶ Dixit autem Dominus ad Moysen:
Scribe hoc monimentum in libro, & trade
auribus Iosue. delebo enim memoriam Ama-
15 lec sub cælo. ¶ Aedificauitque Moyses altare:
& vocauit nomẽ eius, Dominus exaltatio
16 mea, dicens, ¶ Quia manus "solij" Domini, "solium
& bellum Domini erit contra Amalec, à
generatione in generationem.

CAP. XVIII.

1 CVmque audisset Iethro sacerdos Madiã,
A cognatus Moysi, omnia quæ fecerat
Deus Moysi, & Israel populo suo, & quod
2 eduxisset Dominus Israel de Aegypto: ¶ tulit
Sephoram

Sephoram vxorem Moysi quam remiserat:
¶ & duos filios eius, quorum vnus vocaba- 3
Sup.2.d.22. tur Gersam, dicente patre: ‖ Aduena fui in
terra aliena. ¶ Alter vero Eliezer: Deus e- 4
nim, ait, patris mei adiutor meus, & eruit
me de gladio Pharaonis. ¶ Venit ergo Iethro 5
cognatus Moysi, & filij eius, & vxor eius ad
Moysen in desertum, vbi erat castrametatus
iuxta Montem Dei. ¶ Et mandauit Moysi, 6
dicens, Ego Iethro cognatus tuus venio ad
te, & vxor tua, & duo filij tui cum ea. ¶ Qui 7
egressus in occursum cognati sui, adorauit,
& osculatus est eum: salutaueruntq; se mu- B
tuo verbis pacificis. Cumq; intrasset taber-
naculum, ¶ narrauit Moyses cognato suo cun- 8
cta quæ fecerat Dominus Pharaoni & Ae-
gyptiis propter Israel: vniuersumq; laborem
qui accidisset eis in itinere, & quod libera-
uerat eos Dominus. ¶ Lætatusq; est Iethro 9
super omnibus bonis quæ fecerat Dominus
Israeli, eo quod eruisset eum de manu Aegy-
ptiorum. ¶ & ait: Benedictus Dominus qui 10
liberauit vos de manu Aegyptiorum, & de
manu Pharaonis, qui eruit populum suum
de manu Aegypti. ¶ Nunc cognoui, quia ma- 11
Supr.1.b.4. gnus Dominus super omnes deos: eo quod ‖
10.c.16. superbe egerint contra illos. ¶ Obtulit ergo 12
d.22.& 5. Iethro cognatus Moysi holocausta & hostias
b.7.d.18. Domino: veneruntq; Aaron & omnes senio-
& 14 b.8. res Israel, vt comederent panem cum eo co- C
ram Deo. ¶ Altera autem die sedit Moyses vt 13
iudicaret populū, qui assistebat Moysi a ma-
ne vsq; ad vesperam. ¶ Quod cùm vidisset 14
cognatus eius, omnia scilicet quæ agebat in
populo, ait, Quid est hoc quod facis in plebe?
cur solus sedes, & omnis populus præstolatur
de mane vsq; ad vesperam? ¶ Cui respondit 15
Moyses, Venit ad me populus quærens sen-
tentiam Dei. ¶ Cumq; acciderit eis aliqua 16
disceptatio, veniunt ad me vt iudicē inter
eos, & ostendam præcepta Dei, & leges eius.
¶ At ille, Non bonam, inquit, rē facis: ¶ stulto 17
labore consumeris & tu, & populus iste qui 18
Deut.1.b.12 tecum est: vltra vires tuas est negotiū. ‖ so-
lus illud non poteris sustinere. ¶ Sed audi 19
verba mea atq; cōsilia, & erit Dominus te-
cum. Esto tu populo in his quæ ad Deum
pertinent, vt referas quæ dicuntur ad eum:
¶ ostendasq; populo ceremonias & ritum co- 20
lendi; viamq; per quam ingredi debeant, &
opus quod facere debeant. ¶ Prouide autem 21
de omni plebe viros *sapientes & timentes
*potētes.15 Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint D
auaritiam, & constitue ex eis tribunos &
cēturiones, & quinquagenarios, & decanos,
¶ qui iudicent populum omni tempore: quic- 22
quid autem maius fuerit, referant ad te, &
ipsi minora tantummodo iudicent: leniusq;
sit tibi, partito in alios onere. ¶ Si hoc fece- 23
ris, implebis imperium Dei, & præcepta eius
poteris sustentare: & omnis hic populus re-

24 uertetur ad loca sua cum pace. ¶ Quibus
auditis Moyses fecit omnia quæ ille sugges-
25 serat. ¶ Et electis viris strenuis de cuncto
Israel, constituit eos principes populi, tribu-
nos & centuriones, & quinquagenarios &
26 decanos. ¶ Qui iudicabant plebem omni tē-
pore: quicquid autem grauius erat, refere-
bant ad eum, faciliora tantummodo iudi-
27 cantes. ¶ Dimisitq; cognatum suum: qui re-
uersus abiit in terram suam.

CAP. XIX.

1 MEnse tertio egressionis * Israel de
A Terra Aegypti, in die hac venerunt *filiorum 3.
2 in solitudinem Sinai. ¶ Nam profecti de Nu.33.c.19.
Raphidim, & peruenientes vsq; in desertū
Sinai, castrametati sunt in eodem loco, ibiq;
3 Israel fixit tentoria e regione mōtis. ¶ ‖ Moy- Act.7.e.38.
ses autem ascendit ad Deum: vocauitq; eum
Dominus de monte, & ait, Hæc dices domui
4 Iacob, & annuntiabis filiis Israel: ¶ Vos ipsi
vidistis quæ fecerim Aegyptiis, quomodo
portauerim vos super alas aquilarum, & Deu.29.a.2.
5 assumpserim mihi. ¶ ‖ Si ergo audieritis vo-
cem meam, & custodieritis pactum meum,
eritis mihi in peculium de cunctis populis.
6 ‖ mea est enim omnis terra. ¶ ‖ Et vos eritis Psal.23.a.1.
B mihi in regnum sacerdotale, & gens sancta. 1.Pet.2.b.9.
hæc sunt verba quæ loqueris ad filios Israel.
7 ¶ Venit Moyses: & cōuocatis maioribus natu
populi, exposuit omnes sermones quos man-
8 dauerat Dominus. ¶ Responditq; omnis po-
pulus simul, Cuncta quæ locutus est Domi-
nus, faciemus. Cūq; retulisset Moyses verba
9 populi ad Dominum, ¶ ait ei Dominus: Iam
nunc veniā ad te in caligine nubis, vt au-
diat me populus loquentem ad te, & credat
tibi in perpetuum. Nuntiauit ergo Moyses
10 verba populi ad Dominum. ¶ Qui dixit ei,
Vade ad populum, & sanctifica illos hodie, &
11 cras, lauentq; vestimenta sua. ¶ Et sint pa-
rati in diem tertium: in die enim tertia
descendet Dominus coram omni plebe super
12 montem Sinai. ¶ Constituesq; terminos po-
C pulo per circuitum, & dices ad eos, Cauete -.8.
ne ascendatis in montem, ‖ nec tangatis fi- Heb.12.c.18
nes illius: omnis qui tetigerit mōtem, morte
13 morietur. ¶ Manus non *tangent eum, sed *tanget.7.
lapidibus opprimetur, aut confodietur iacu-
lis: siue iumentum fuerit, siue homo, nō vi-
uet. cum cœperit clangere buccina, tunc as-
14 cendant in montem. ¶ Descenditq; Moyses
de monte ad populum, & sanctificauit eum.
15 Cumq; lauissent vestimēta sua, ¶ ait ad eos,
Estote parati in diem tertium, & ne appro-
16 pinquetis vxoribus vestris. ¶ Iamq; adue-
nerat tertius dies, & mane inclaruerat: &
ecce cœperūt audiri tonitrua, ac micare ful-
gura, & nubes densissima operire montem,
clangorq; buccinæ vehementius perstrepe-
bat, & timuit *populus qui erat in castris. *omnis 2.
17 ¶ Cumq; eduxisset eos Moyses in occursum
Dei

Dei de loco castrorum, steterunt ad radices
Deu.4.b.11. montis. ¶||Totus aũt mons Sinai fumabat: 18
eo quod descendisset Dominus Deus super eũ D
in igne, & ascenderet fumus ex eo quasi de
fornace: eratq; omnis mons terribilis. ¶Et 19
sonitus buccinæ paulatim crescebat in ma-
ius, & prolixius tendebatur: Moyses loque-
batur, & Deus respondebat ei. ¶Descenditq; 20
Dominus super montem Sinai in ipso mon-
tis vertice, & vocauit Moysen in cacumen
eius. Quo cum ascendisset, ¶dixit ad eum: 21
Descende, & contestare populũ: ne forte ve-
lit transcendere terminos ad videndum Do-
minum, & pereat ex eis plurima multitudo.
¶Sacerdotes quoq; qui accedunt ad Domi- 22
num, sanctificentur, ne percutiat eos. ¶Di- 23
xitq; Moyses ad Dominum: Nõ poterit vul-
gus ascendere in montem Sinai: tu enim te-
stificatus es et iussisti, dicens: Pone terminos
circa montẽ, & sanctifica illũ. ¶Cui ait Do 24
minus, Vade, descende: ascẽdesq; tu, & Aa-
ron tecũ: sacerdotes aũt & populus ne tran-
seant terminos, nec ascendat ad Dominum,
ne forte interficiat illos. ¶Descenditque 25
Moyses ad populum, & omnia narrauit eis.

CAP. XX.

LOcutusq; est Dominus cũctos sermones 1
hos: ¶Ego sum Dominus Deus tuus, qui 2
eduxi te de Terra Aegypti, de domo serui- A
tutis. ¶Non habebis deos alienos coram me. 3
Deut.5.a.6. ¶||Non facies tibi sculptile, neque omnem 4
Psa.80.c.11. similitudinẽ quæ est in cælo desuper, & quæ
96 b.7. in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in a-
Leu.26.a.1. quis sub terra. ¶Nõ adorabis ea, neq; coles: 5
Deu.4.c.15. ego sum Dominus Deus tuus fortis, Zelo-
Iosu.24.d.14. tes, visitans iniquitatem patrũ in filios in
Deu.24.c.23 tertiam & quartam generationẽ eorum qui
oderunt me: ¶& faciẽs misericordiã in mil- 6
lia his qui diligunt me, & custodiunt præ- B
Deut.5.b.11. cepta mea. ¶|| Non assumes nomen Domini 7
Leu.19.c.12. Dei tui in vanum. nec enim habebit inson-
Mat.5.e.37. tem Dominus eum qui assumpserit nomen
Eze.20.b.12 Domini Dei sui frustra. ¶Memento vt diem 8
Deut.5.b.13 sabbathi sanctifices. ¶Sex diebus operabe- 9
Inf.31.b.14. ris, et facies omnia opera tua. ¶Septimo au- 10
tem die sabbathum Domini Dei tui est: non
* vl. 8. facies omne opus in eo*, tu & filius tuus,
& filia tua, seruus tuus & ancilla tua, iu-
mentum tuum & aduena qui est intra por-
Gene.2.a.2. tas tuas. ¶||Sex enim diebus fecit Dominus 11
Deut.5.b.16 cælum & terram, & mare, & omnia quæ in
Mat.15.a.4. eis sunt, & requieuit in die septimo, idcirco
Ephe.6.a.2. benedixit Dominus diei sabbathi, & san-
Mat.5.c.16. ctificauit eum. ¶Honora patrem tuum & 12
matrem tuã, vt sis longæuus super terram, C
quam Dominus Deus tuus dabit tibi. ¶Non 13
occides. ¶Non mœchaberis. ¶Nõ furtum fa- 14
cies. ¶Non loqueris contra proximum tuum 15
Rom.7.b.7. falsum testimonium. ¶||Non concupisces do- 16
13.c.9. mum proximi tui: nec desiderabis vxorem 17
eius, non seruum, non ancillam, non bouem,

non asinum, nec omnia quæ illius sunt.
18 ¶Cunctus autem populus * videbat voces & lampades, & sonitum buccinæ, mon- *audiebat 6.
temq; fumantẽ: & perterriti ac pauore con-
19 cussi steterunt procul, ¶dicentes Moysi, Lo-
quere tu nobis, & audiemus: non loquatur
20 nobis Dominus, ne fortè moriamur. ¶Et ait
Moyses ad populum, Nolite timere: vt enim
probaret vos venit Deus, & vt terror illius
21 esset in vobis, & non peccaretis. ¶Stetitq;
populus delonge. Moyses autem accessit ad
22 caliginem in qua erat Deus. ¶Dixit præte- Heb.12.e.18
D rea Dominus ad Moysen, Hæc dices filijs Is- Deu.18.c.16
rael: Vos vidistis quod de cælo locutus sim *mecum 1.
23 vobis. ¶Non facietis * deos argenteos, nec Infr.27.b.8.
24 deos aureos facietis vobis. ¶||Altare de ter- 38.a.7.
ra facietis mihi, et offeretis super eo holocau
sta & pacifica vestra, oues vestras & boues
in omni loco in quo memoria fuerit nominis
mei: veniam ad te, & benedicam tibi.
25 ¶||Quod si altare lapideum feceris mihi, nõ Deut.27.a.5
ædificabis illud de sectis lapidibus: si enim Iosu.8.f.31.
leuaueris cultrum * super eum, polluetur. *tuum 10.
26 ¶Non ascendes per gradus ad altare meum,
ne reueletur turpitudo tua.

CAP. XXI.

1 HAEc sunt iudicia quæ propones eis: Deu.15.c.12
2 ¶Si emeris seruum Hebræum, sex an- Ier.34.c.14.
A nis seruiet tibi: in septimo egredietur liber
3 gratis. ¶Cum quali veste intrauerit, cum
tali exeat. si habens vxorem, & vxor egre-
4 dietur simul. ¶Sin autem dominus dederit
illi vxorem, & pepererit filios & filias, mu-
lier & liberi eius erunt domini sui: ipse ve-
5 ro exibit cum vestitu suo. ¶Quod si dixerit
seruus, Diligo dominum meum & vxorẽ ac
6 liberos, non egrediar liber: ¶offeret eum do-
minus dijs, & applicabitur ad ostium & po-
B stes, perforabitq; aurẽ eius subula. & erit ei
7 seruus in seculum. ¶Si quis vendiderit fi-
liam suam in famulam, non egredietur sicut
8 ancillæ exire consueuerunt. ¶Si displicuerit
oculis domini sui cui tradita fuerat, dimit-
tet eam: populo autem alieno vendendi non
9 habebit potestatem, si spreuerit eam. ¶Sin Leu.24.c.17
autem filio suo desponderit eam, iuxta mo-
10 rem filiarum faciet illi. ¶Quod si alteram
ei acceperit, prouidebit puellæ nuptias, & ve
stimenta, & pretium pudicitiæ non negabit.
11 ¶Si tria ista non fecerit, egredietur gratis
12 absq; pecunia. ¶Qui percusserit hominẽ vo-
13 lens occidere, morte moriatur. ¶Qui autem
non est insidiatus, sed Deus illũ tradidit in
C manus eius: ||constituam tibi locum in quem Deu.19.a.2.
14 fugere debeat. ¶Si quis per industriam oc-
ciderit proximum suum, & per insidias: ab
15 altari meo euelles eum, vt moriatur. ¶Qui * & 4.
percusserit patrem suũ * aut * matrem, morte Leu.20.b.9.
16 moriatur. ¶Qui maledixerit patri suo vel Pro.20.c.20
17 matri, morte moriatur. ¶Qui furatus fue- Mat.15.a.4.
rit hominem, & vendiderit eum, conuictus Mar.7.b.10.
noxæ,

nexa, morte moriatur. ¶ Si rixati fuerint 18
viri, & percusserit alter proximū suū lapide
vel pugno, & ille mortuus nō fuerit, sed ia-
cuerit in lectulo: ¶ si surrexerit & ambula- 19
uerit foris super baculum suum, innocens e- D
rit qui percusserit, ita tamen ut operas eius,
et impensas in medicos restituat. ¶ Qui per- 20
cusserit seruū suū vel ancillā virga, & mor-
tui fuerint in manibus eius, criminis reus
erit. ¶ Sin aūt vno die vel duobus superui- 21
xerit, non subiacebit pœnæ, quia pecunia il-
lius est. ¶ Si rixati fuerint viri, et percusse- 22
rit quis mulierem prægnantem, & abortiuū
quidem fecerit, sed ipsa vixerit: subiacebit
damno quantum maritus mulieris expetie-
rit, & arbitri iudicauerint. ¶ Sin aūt mors 23
eius fuerit subsecuta, reddet animā pro ani- E
Mat.5.f.33. ma, ¶ || oculum pro oculo, dentem pro dente, 24
Leu.24.d.20 manum pro manu, pedē pro pede, ¶ adustio- 25
Deu.19.d. nem pro adustione, vulnus pro vulnere, li-
30. uorem pro liuore. ¶ Si percusserit quispiam 26
oculum serui sui aut ancillæ, & luscos eos fe-
cerit, dimittet eos liberos pro oculo quem e-
ruit. ¶ Dentem quoq; si excusserit seruo vel 27
ancillæ suæ, similiter dimittet eos liberos.
¶ Si bos cornu percusserit virum aut mulie- 28
rem, & mortui fuerint, lapidibus obruetur:
& non comedentur carnes eius, dominus
quoq; bouis innocens erit. ¶ Quòd si bos cor- 29
nupeta fuerit ab heri & nudiustertius, & F
contestati sunt dominum eius, nec recluserit
eum, occideritq; virum aut mulierē: & bos
lapidibus obruetur, & dominum eius occi-
dent. ¶ Quod si pretium fuerit ei impositū, 30
dabit pro anima sua quicquid fuerit po-
stulatus. ¶ Filium quoq; & filiam si cornu 31
percusserit, simili sententiæ subiacebit. ¶ Si 32
seruum ancillamq; inuaserit, triginta siclos G
argēti domino dabit, bos verò lapidibus op-
primetur. ¶ Si quis aperuerit cisternam, & 33
foderit, & non operuerit eam, cecideritq; bos
aut asinus in eam, ¶ reddet dominus cister- 34
næ pretium iumentorum: quod autem mor-
tuum est, ipsius erit. ¶ Si bos alienus bouem 35
alterius vulnerauerit, & ille mortuus fue-
rit: vendent bouem viuum, & diuidēt pre-
tiū: cadauer aūt mortui inter se dispertient.
¶ Si autem sciebat quod bos cornupeta esset 36
ab heri & nudiustertius, & non custodiuit
eum dominus suus: reddet bouem pro boue,
& cadauer integrum accipiet.

CAP. XXII.

SI quis furatus fuerit bouem aut ouem, 1
& occiderit vel vēdiderit: quinq; boues A
2.Re.12. b.6 pro vno boue restituet, || & quatuor oues pro
vna oue. ¶ Si effringēs fur domum siue suf- 2
fodiens fuerit inuentus, & accepto vulnere
mortuus fuerit: percussor non erit reus san-
guinis. ¶ Quod si orto sole hoc fecerit, homi- 3
cidium perpetrauit, & ipse morietur. Si non
habuerit quod pro furto reddat, ipse ve-
4 nundabitur. ¶ Si inuentū fuerit apud eum
quod furatus est, viuens, siue bos, siue a-
5 sinus, siue ouis, duplum restituet. ¶ Si læserit
quispiam agrum vel vineam, & dimiserit
iumentum suū vt depascatur aliena: quic-
quid optimum habuerit in agro suo, vel in
6 vinea, pro damni æstimatione restituet. ¶ Si
B egressus ignis inuenerit "spicas", & com- "spinas 3.
prehenderit aceruos frugum, siue stantes se-
getes in agris: reddet damnū qui ignē suc-
7 cenderit. ¶ Si quis commēdauerit amico pe-
cuniam, aut vas in custodiam: & ab eo qui
susceperat, furto ablata fuerint: si inuenitur
8 fur, duplū reddet: ¶ si latet fur, dominus do-
mus applicabitur ad deos, & iurabit quod
non extenderit manum in rem proximi sui,
9 ¶ ad perpetrandam fraudem, tam in boue
quam in asino, & oue ac vestimēto, & quic-
quid damnū inferre potest: ad deos vtriusq;
causa perueniet: & si illi iudicauerint, du-
10 plū restituet proximo suo. ¶ Si quis commē-
dauerit proximo suo asinum, bouem, ouem,
& omne iumētum ad custodiam, & mortuū
fuerit, aut debilitatum, vel captū ab hosti-
11 bus, nullusq; hoc viderit: ¶ iusiurandū erit
in medio, quod nō extenderit manū ad rem
C proximi sui: || suscipietq; Dominus iuramen- Gen.31.f.39.
12 tum, & ille reddere non cogetur. ¶ Quod si
furto ablatum fuerit, restituet damnū do-
13 mino. ¶ Si comestum à bestia, deferat ad eū
14 quod occisum est, & non restituet. ¶ Qui à
proximo suo quicquam horum mutuo postu-
lauerit, & debilitatum aut mortuum fuerit
domino non præsente: reddere compelletur.
15 ¶ Quod si impræsentiarum dominus fuerit,
non restituet, maximè si conductum vene-
16 rat pro mercede operis sui. ¶ || Si seduxerit Deut.22.d.
quis virginem necdum desponsatā, dormie- 29.
ritq; cum ea: dotabit eam, & habebit eam
17 vxorem. ¶ Si pater virginis dare noluerit,
reddet pecuniam iuxta modum dotis, quam
18 virgines accipere consueuerunt. ¶ Maleficos
19 non patieris viuere. ¶ Qui coierit cum iu-
20 mento, morte moriatur. ¶ || Qui immolat Leu.19. a.4.
dijs, occidetur, præterquàm Domino soli.
21 ¶ Aduenam non contristabis, neq; affliges
D eum: aduenæ enim & ipsi fuistis in Terra
22 Aegypti. ¶ Viduæ & pupillo non nocebitis. Zach.7.c.10
23 ¶ Si læseritis eos, vociferabuntur ad me, &
24 ego audiam clamorem eorum: ¶ & indigna-
bitur furor meus, percutiamq; vos gladio, &
erunt vxores vestræ viduæ, & filij vestri
25 pupilli. ¶ Si pecuniam mutuam dederis po-
pulo meo pauperi qui habitat tecum, nō vr-
gebis eum quasi exactor, nec vsuris oppri-
26 mes. ¶ Si pignus à proximo tuo acceperis ve-
stimentum, ante solis occasum reddes ei.
27 ¶ Ipsum enim est solum quo operitur indu-
mentum carnis eius, nec habet aliud in quo
dormiat: si clamauerit ad me, exaudiam
28 eū, quia misericors sum. ¶ Dijs nō detrahes,

Act.23.a.5. & "principi populi tui non maledices. ¶ De- 29
Leu.22.b.8. cimas tuas & primitias tuas non tardabis
Ezech.44.E reddere: ||primogenitum filiorum tuorũ da-
30. bis mihi. ¶ De bobus quoq; , & ouibus simi- 30
Sup.13.a.2. liter facies : septem diebus sit cũ matre sua,
& b.12. die octaua reddes illum mihi. ¶ Viri sancti 31
Inf.33.c.17. eritis mihi : carnẽ quæ a bestijs fuerit præ-
gustata, non comedetis, sed proijcietis cani-
bus.

CAP. XXIII.

NOn suscipies vocem mẽdacij : nec iun- 1
ges manum tuam vt pro impio dicas A
falsum testimonium. ¶ Nõ sequeris turbam 2
ad faciendum malum : nec in iudicio pluri-
morum acquiesces sententiæ, vt a vero de-
"negotio 12 uies. ¶ Pauperis quoq; nõ misereberis in "iu 3
Deu.22.a.1. dicio¹. ¶||Si occurreris boui inimici tui, aut 4
asino erranti, reduc ad eũ. ¶ Si videris asi- 5
num odientis te iacere sub onere, non per-
transibis, sed subleuabis cum eo. ¶ Nõ decli- 6
"iudicio 13. nabis in "iudicium¹ pauperis. ¶ Mendacium 7
fugies. Insontem & iustum non occides: quia B
Dan.13.f.53. auersor impiũ. ¶||Nec accipies munera, quæ 8
etiam excæcant prudentes, & subuertunt
verba iustorum. ¶ Peregrino molestus nõ e- 9
ris. scitis enim aduenarum animas: quia &
Deu.16.d.19. ipsi || peregrini fuistis in Terra-Aegypti.
Lec.20.d.32 ¶ Sex annis seminabis terram tuam, & cõ- 10
Gen.46.a.5. gregabis fruges eius. ¶ Anno autem septimo 11
dimittes eam, & requiescere facies, vt come-
dant pauperes populi tui : & quicquid reli-
quum fuerit edant bestiæ agri . ita facies in
vinea & in oliueto tuo. ¶ Sex diebus opera- 12
beris: septimo die cessabis, vt requiescat bos
& asinus tuus, & refrigeretur filius ancillæ C
tuæ, & aduena. ¶ Omnia quæ dixi vobis, cu- 13
stodite . Et per nomen externorum deorum
non iurabitis , neq; audietur ex ore vestro.
¶ Tribus vicibus per singulos annos mihi fe- 14
sta celebrabitis. ¶ Solennitatem azymorum 15
Sup.13.a.1. custodies. Septẽ diebus comedes azyma, || si-
Inf.34.c.12. cut præcepi tibi , tempore mensis nouorum,
Deu.16.d.16. ||quando egressus es de Aegypto: non appare-
bis in conspectu meo vacuus. ¶ Et solennita- 16
Eccl.35.a.6. tem messis primitiuorũ operis tui, quæcunq; D
seminaueris in agro : solennitatem quoq; in
exitu anni, quando congregaueris omnes fru-
ges tuas de agro . ¶ Ter in anno apparebit 17
omne masculinum tuũ coram Domino Deo
–.6. – tuo¹. ¶ Non immolabis super fermẽto san- 18
"mea 9. guinem victimæ "tuæ¹, nec remanebit adeps
Deu.14.c.12 solennitatis meæ vsq; mane. ¶ Primitias fru- 19
Inf.34.c.26. gum terræ tuæ deferes in domũ Domini Dei
tui. Non coques hædum in lacte matris suæ.
–.6. ¶ Ecce ego mittam angelũ – meum¹, qui præ- 20
Deu.7.b.11. cedat te, & custodiat in via , & introducat
in locum quem præparaui. ¶ Obserua eum, 21
& audi vocem eius, nec contemnendum pu-
" peccaue- tes: quia non dimittet cùm " peccaueris¹ &
ritis 5. est nomen meum in illo. ¶ Quod si audieris 22
vocem eius , & feceris omnia quæ loquor, E
inimicus ero inimicis tuis, & affligam affli-

23 gentes te. ¶||Præcedetq; te angelus meus, & Inf.33.a.2.
introducet te ad Amorrhæum, & Hethæum, Ios 24. c.11.
& Pherezæum, Chananæumq;, & Heuæum, Deu.7.c.22.
24 & Iebusæum, quos ego conteram . ¶ Nõ ado-
rabis deos eorum, nec coles eos: non facies o-
pera eorum , sed destrues eos , & confringes
25 statuas eorum. ¶ Seruietisq; Domino Deo
vestro, vt benedicam panibus tuis & aquis,
26 & auferam infirmitatem de medio tui. ¶ Nõ
F erit infœcunda , nec sterilis – in terra tua: –.7.
27 numerum dierũ tuorum implebo. ¶ Terrorem
meum mittam in præcursum tuũ , & occidã
omnem populũ , ad quem ingredieris: cun- Deut.7.c.20.
ctorumq; inimicorum tuorum coram te terga
28 vertam: ¶ emittens crabrones prius, qui fu-
gabunt Heuæum, & Chananæũ, & Hethæũ,
29 antequã introeas . ¶ Non eijciam eos à facie
tua anno vno : ne terra in solitudinem re-
30 digatur, & crescant contra te bestiæ. ¶ Pau-
latim expellam eos de conspectu tuo , donec
31 augearis, & possideas terram. ¶ Ponam au-
tem terminos tuos à Mari rubro vsq; ad
Mare Palæstinorũ, & à deserto vsq; ad flu-
uium : tradã in manibus vestris habitato-
res Terræ, & eijciam eos de conspectu vestro.
32 ¶ Non inibis cum eis fœdus, nec cum dijs eo- Deut.7.a.2.
33 rum. ¶ Non habitent in terra tua , ne forte Inf.34.b.15.
peccare te faciant in me. si seruieris dijs eo-
rum: quod tibi certè erit in scandalum.

CAP. XXIIII.

1 MOysi quoq; dixit, Ascende ad Dominũ
A tu & Aaron, Nadab & Abiu , & sep-
tuaginta senes – ex¹ Israel , & adorabitis –.2.
2 procul. ¶ Solusq; Moyses ascendet ad Domi-
num, & illi non appropinquabunt : nec po-
3 pulus ascendet cum eo. ¶ Venit ergo Moyses
& narrauit plebi omnia verba Domini, atq;
iudicia: respónditq; omnis populus vna vo-
ce: Omnia verba Domini quæ locutus est,
4 faciemus. ¶ Scripsit autem Moyses vniuersos
sermones Domini: & manè consurgens ædi-
ficauit altare ad radices montis , & duode-
5 cim titulos per duodecim tribus Israel. ¶ Mi-
B sitq; iuuenes de filijs Israel , & obtulerunt
holocausta, immolaueruntq; victimas paci-
6 ficas Domino, vitulos – duodecim¹. ¶ Tulit –.4.
itaq; Moyses dimidiam partem sanguinis, et
misit in crateras : partem autem residuam
7 fudit super altare . ¶ Assumensq; volumen
fœderis, legit audiente populo: qui dixerunt:
Omnia quæ locutus est Dominus, faciemus,
8 & erimus obedientes. ¶ Ille vero sumptum
sanguinem respersit in populum , & ait: Hic
est sanguis fœderis quod pepigit Dominus
9 vobiscum super cunctis sermonibus his. ¶ Ascẽ-
C deruntq; Moyses & Aaron, Nadab & Abiu, Heb.9.c.20.
10 & septuaginta de senioribus Israel: ¶ & vi-
derunt Deũ Israel: & sub pedibus eius quasi
opus lapidis sapphirini , & quasi cælum cùm
11 serenum est. ¶ Nec super eos qui procul re-
cesserant de filijs Israel, misit manum suam:
uideruntq;

videruntq; Deum, & comederunt ac bibe-
runt. ¶Dixit autem Dominus ad Moysen, 12
Ascende ad me in montem, & esto ibi: da-
boq; tibi tabulas lapideas, & legem, ac man
"filios Israel. data quæ scripsi, vt doceas "eos. ¶Surrexe 13
runt Moyses & Iosue minister eius: ascen-
densq; Moyses in montem Dei, senioribus
ait: ¶Expectate hic donec reuertamur ad 14
vos. Habetis Aaron, & Hur vobiscum: si D
quid natum fuerit quæstionis, referetis ad
eos. ¶Cumq; ascendisset Moyses, operuit nu 15
bes montem, ¶ & habitauit gloria Domini 16
super Sinai, tegens illum nube sex diebus:
"Dominus. septimo autem die vocauit eum " de medio
caliginis. ¶Erat autem species gloriæ Domi 17
ni, quasi ignis ardens super verticem mon-
tis in conspectu filiorũ Israel. ¶Ingressusq; 18
Moyses mediũ nebulæ, ascendit in montem:
& fuit ibi quadraginta diebus & quadra-
ginta noctibus

CAP. XXV.

LOcutusq; est Dominus ad Moysen, di- 1
cens: ¶Loquere filijs Israel, vt tollant 2
Infr.35.a.5. mihi primitias ab ‖ omni homine qui offert A
vltroneus, accipietis eas. ¶Hæc sunt autem 3
quæ accipere debetis. Aurum, & argentum,
& æs, ¶hyacinthum & purpuram, coccumq; 4
bis tinctum, & byssum, pilos caprarum, ¶ & 5
pelles arietum rubricatas, pellesq; iãthinas,
& ligna setim: ¶oleum ad luminaria con- 6
cinnanda, aromata in vnguentum, & thy-
miamata boni odoris: ¶lapides onychinos, & gẽ- 7
mas ad ornandum ephod, ac rationale. ¶Fa- 8
cietq; mihi sanctuariũ, & habitabo in me-
Heb.9.a.2. dio eorum. ¶‖iuxta omnem similitudinẽ ta- 9
bernaculi quod ostendam tibi, & omniũ va
sorum in cultum eius: sicq; facietis illud,
¶Arcam de lignis setim compingite, cuius 10
longitudo habeat duos & semis cubitos, la-
titudo cubitum & dimidium, altitudo cubi-
tum similiter ac semissem. ¶Et deaurabis 11
eam auro mũdissimo intus & foris: faciesq;
suprà coronam auream per circuitum: ¶ & 12
quatuor circulos aureos, quos pones per qua
tuor arcæ angulos. duo circuli sint in latere
vno, & duo in altero. ¶Facies quoque ve- 13
ctes de lignis setim, & operies eos auro. ¶In 14
ducesq; per circulos qui sunt in arcæ lateri- B
bus, vt portetur in eis. ¶qui semper erũt in 15
circulis, nec vnquam extrahentur ab eis.
¶Ponesq; in arca testificationem quam da- 16
bo tibi. ¶Facies & propitiatorium de auro 17
mundissimo: duos cubitos & dimidium tene-
bit longitudo eius, & cubitum ac semissem
latitudo. ¶Duos quoque Cherubin aureos, 18
& productiles facies, ex vtraq; parte oracu-
li. ¶Cherub vnus sit in latere vno, & alter 19
in altero. ¶Vtrumque latus propitiatorij te- 20
gant, expandentes alas, & operientes oracu
lum, respiciantq; se mutuo versis vultibus
in propitiatorium quo operienda est arca,
¶in qua pones testimonium quod dabo tibi. 21
22 ¶Inde præcipiam & loquar ad te supra pro-
C pitiatorium, ac de medio duorum Cherubin,
qui erunt super arcam testimonij, cũcta quæ
23 mandabo per te filijs Israel. ¶Facies & men
sam de lignis setim, habentem duos cubitos
longitudinis, & in latitudine cubitum, & in
24 altitudine cubitum ac semissem. ¶Et inau-
rabis eam auro purissimo: faciesq; illi labiũ
25 aureum per circuitum, ¶ & ipsi labio coronã
interrasilem altam quatuor digitis: & super
26 illam, alteram coronã aureolam. ¶Quatuor
quoque circulos aureos præparabis, & pones
eos in quatuor angulis eiusdem mensæ per
27 singulos pedes. ¶Subter coronam erunt circu
li aurei, vt mittantur vectes per eos, & pos
28 sit mensa portari. ¶Ipsos quoque vectes fa-
cies de lignis setim, & circundabis auro ad
29 subuehendam mensam. ¶Parabis & aceta-
bula, ac phialas, thuribula & cyathos, in
quibus offerenda sunt libamina, ex auro pu
30 rissimo. ¶Et pones super mensam panes pro-
31 positionis in conspectu meo semper. ¶Facies
D & candelabrum ductile de auro mundissimo,
hastile eius & calamos, scyphos & sphærulas
32 ac lilia ex ipso procedentia. ¶Sex calami e-
gredientur de lateribus, tres ex vno latere,
33 & tres ex altero. ¶Tres scyphi quasi in nucis
modum per calamos singulos, sphærulaq; si-
mul & lilia: & tres similiter scyphi instar
nucis in calamo altero, sphærulaq; simul &
lilia. hoc erit opus sex calamorum qui produ
34 cendi sunt de hastili. ¶In ipso autem cande
labro erunt quatuor scyphi in nucis modum,
35 sphærulaq; per singulos, & lilia. ¶Sphærula
sub duobus calamis per tria loca, qui simul
36 sex fiunt procedentes de hastili vno. ¶Et
sphærulæ igitur & calami ex ipso erunt, v-
37 niuersa ductilia de auro purissimo. ¶Facies
& lucernas septem, & pones eas super can-
38 delabrum, vt luceant ex aduerso. ¶Emun-
ctoria quoque, et vbi quæ emuncta sunt ex-
39 tinguantur, fiant auro purissimo. ¶Omne
pondus candelabri cum vniuersis vasis suis Heb.8.b.5.
40 habebit talentum auri purissimi. ¶‖Inspice, Act.7.f.44.
& fac secundum exemplar quod tibi in mon
te monstratum est.

CAP. XXVI.

1 TAbernaculum vero ita facies. Decẽ cor
A tinas de bysso retorta, & hyacintho, ac
purpura, coccoq; bis tincto, variatas opere
2 plumario facies. ¶Longitudo cortinæ vnius
habebit viginti octo cubitos: latitudo qua-
tuor cubitorum erit. vnius mensuræ fient
3 vniuersa tentoria. ¶Quinque cortinæ sibi
iungentur mutuo, & aliæ quinque nexu si-
4 mili cohærebunt. ¶Ansulas hyacinthinas in
lateribus ac summitatibus facies cortina-
5 rum, vt possint inuicem copulari. ¶Quinqua
genas ansulas cortina habebit in vtraque
parte, ita insertas, vt ansa contra ansam
6 veniat, & altera alteri possit adaptari. ¶Fa

D cies

cies & quinquaginta circulos aureos quibus
cortinarum vela iungenda sunt, vt vnum B
tabernaculum fiat. ¶ Facies & saga cilicina 7
vndecim, ad operiendum tectum tabernacu-
li. ¶ Longitudo sagi vnius habebit triginta 8
cubitos, & latitudo quatuor: æqua erit men
sura sagorum omnium: ¶ E quibus quinque 9
iunges seorsum, & sex sibi mutuo copulabis,
ita vt sextum sagum in fronte tecti dupli-
ces. ¶ Facies & quinquaginta ansas in ora 10
sagi vnius, vt coniungi cum altero queat:
& quinquaginta ansas in ora sagi alterius:
vt cum altero copuletur. ¶ Facies & quin- 11
quaginta fibulas æneas quibus iungantur
ansæ, vt vnum ex omnibus operimentum C
fiat. ¶ Quod autem superfuerit in sagis quæ 12
parantur tecto, id est vnum sagum quod am
plius est, ex medietate eius operies posterio-
ra tabernaculi. ¶ Et cubitus ex vna parte 13
pendebit, & alter ex altera qui plus est in
sagorum longitudine, vtrunque latus taber
naculi protegens. ¶ Facies & operimentum 14
aliud tecto de pellibus arietum rubricatis:
& super hoc rursum aliud operimentum de
*hyasinthinis "ianthinis" pellibus. ¶ Facies & tabulas stá 15
tes tabernaculi de lignis setim, ¶ quæ singu- 16
læ denos cubitos in longitudine habeant, &
in latitudine singulos ac semissem. ¶ In late- 17
ribus tabulæ duæ incastraturæ fient, quibus
tabula alteri tabulæ connectatur, atque in D
hunc modum cunctæ tabulæ parabuntur.
¶ Quarum viginti erunt in latere meridia- 18
no quod vergit ad Austrum. ¶ Quibus qua- 19
draginta bases argenteas fundes, vt binæ
bases singulis tabulis per duos angulos sub-
ijciantur. ¶ In latere quoque secundo taber- 20
naculi quod vergit ad Aquilonem, viginti
tabulæ erunt, ¶ quadraginta habentes bases 21
argenteas. binæ bases singulis tabulis suppo
nentur. ¶ Ad occidentalem vero plagam ta- 22
bernaculi facies sex tabulas, ¶ & rursum a- 23
lias duas quæ in angulis erigantur post ter E
gum tabernaculi. ¶ Eruntq; coniunctæ a de- 24
orsum vsque sursum, & vna omnes compa-
go retinebit. Duabus quoque tabulis quæ in
angulis ponendæ sunt, similis iunctura ser-
uabitur. ¶ Et erunt simul tabulæ octo, bases 25
earum argenteæ sedecim, duabus basibus,
per vnam tabulam supputatis. ¶ Facies & 26
vectes de lignis setim quinque ad continen
das tabulas in vno latere tabernaculi, ¶ & 27
quinque alios in altero, & eiusdem numeri F
ad occidentalem plagam: ¶ qui mittentur 28
per medias tabulas a summo vsq; ad sum-
mum. ¶ Ipsas quoque tabulas deaurabis, & 29
fundes in eis annulos aureos per quos vectes
tabulata contineant, quos operies laminis
Sup.24.c.10 aureis. ¶ Et eriges tabernaculum iuxta exē- 30
plar quod tibi in || Monte monstratum est.
¶ Facies & velum de hyacintho, & purpura, 31
coccoq; bis tincto, & bysso retorta, opere plu-

32 mario & pulchra varietate contextū. ¶ quod
appendes ante quatuor columnas de lignis
setim, quæ ipsæ quidem deauratæ erunt, &
habebunt capita aurea, sed bases argēteas.
33 ¶ Inseretur autem velum per circulos intra
G quod pones arcam testimonij, quo & San-
ctuarium, & sanctuarij sanctuaria diuiden
34 tur. ¶ Pones & propitiatorium super ar-
35 cam testimonij, in sancta sanctorum ¶ men-
samq; extra velum: & contra mensam can-
delabrum in latere tabernaculi meridiano:
36 mensa enim stabit in parte Aquilonis. ¶ Fa
cies & tentorium in introitu tabernaculi de
hyacintho, & purpura, coccoq; bis tincto, &
37 bysso retorta, opere plumario. ¶ Et quinque
columnas deaurabis lignorum setim, ante
quas ducetur tentorium, quarum erunt ca-
pita aurea, & bases æneæ.

CAP. XXVII.

1 FAcies & altare de lignis setim, quod ha Inf.38.a.b.
A bebit quinque cubitos in longitudine, &
totidem in latitudine, id est, quadrum, &
2 tres cubitos in altitudine. ¶ Cornua autem
per quatuor angulos ex ipso erunt: & ope-
3 ries illud ære. ¶ Faciesq; in vsus eius lebe-
tes ad suscipiendos cineres, & forcipes atque
fuscinulas, & ignium receptacula. Omnia
4 vasa ex ære fabricabis. ¶ Craticulamq; in
modum retis æneam: per cuius quatuor an-
5 gulos erunt quatuor annuli ænei, ¶ quos po-
nes "subter arulam altaris: eritq; craticula *super 7.
6 vsque ad altaris medium. ¶ Facies & ve-
B ctes altaris de lignis setim duos, quos ope-
7 ries laminis æneis: ¶ & induces per circulos,
eruntq; ex vtroque latere altaris ad por-
8 tandum. ¶ ||Non solidum, sed inane & ca- Su.20.d.24.
uum intrinsecus facies illud, sicut tibi in
9 Monte monstratum est. ¶ Facies & atrium
tabernaculi, in cuius australi plaga contra
meridiem erunt tentoria de bysso retorta:
centum cubitos vnum latus tenebit in lon-
10 gitudine. ¶ Et columnas viginti cum basi-
bus totidem æneis, quæ capita cum cælaturis
11 suis habebunt argentea. ¶ Similiter & in la
tere Aquilonis per longum erunt tentoria
centum cubitorum columnæ viginti, & ba-
ses æneæ eiusdem numeri, & capita earum
12 cum cælaturis suis argentea. ¶ In latitudine
C vero atrij quod respicit ad occidentem erunt
tentoria per quinquaginta cubitos, & colum
13 næ decem, basesq; totidem. ¶ In ea quoque
atrij latitudine quæ respicit ad orientem,
14 quinquaginta cubiti erūt, ¶ in quibus quin
decim cubitorum tentoria lateri vno depu-
tabuntur, columnæq; tres & bases totidem:
15 ¶ & in latere altero erunt tentoria cubitos
obtinentia quindecim, columnæ tres, & ba-
16 ses totidē. ¶ In introitu vero atrij fiet tento
rium cubitorū viginti ex hyacintho & pur
pura, coccoq; bis tincto, & bysso retorta, opere
plumario: columnas habebit quatuor cum
basibus

basibus totidem. ¶ Omnes columnæ atrij per 17
circuitum vestitæ erunt argenteis laminis, D
capitibus argenteis, & basibus æneis. ¶ In 18
longitudine occupabit atrium cubitos centū,
in latitudine quinquaginta, altitudo quinque
cubitorum erit. fiétq; de bysso retorta, &
habebit bases æneas. ¶ Cuncta vasa taber- 19
naculi in oēs vsus & ceremonias, tam pa-
xillos eius quàm atrij ex ære facies. ¶ Præ- 20
cipe filijs Israel vt afferant tibi oleum de ar-
boribus oliuarum purissimum, pilóq; contu-
sum vt ardeat lucerna semper ¶ in taberna- 21
culo testimonij, extra velum quod oppāsum
est testimonio. Et collocabant eam Aaron &
filij eius, vt vsque mane luceat coram Do-
mino. Perpetuus erit cultus per successiones
eorū corā filijs Israel. CAP. XXVIII.

Applica quoque ad te Aaron fratrem tuū 1
cum filijs suis de medio filiorum Israel, A
vt sacerdotio fungantur mihi: Aaron, Ma-
dab, & Abiu, Eleazar, & Ithamar. ¶ Fa- 2
ciesq; vestem sanctam Aaron fratri tuo in
gloriam & decorem. ¶ Et loqueris cunctis 3
sapientibus corde, quos repleui spiritu pru-
dentiæ, vt faciant vestes Aaron, in quibus
sanctificatus ministret mihi. ¶ Hæc autem 4
erunt vestimenta quæ facient, Rationale
& superhumerale, tunicam & lineam stri-
ctam, cidarim & baltheum. Facient vesti-
menta sancta fratri tuo Aaron & filijs eius,
vt sacerdotio fungantur mihi. ¶ Accipientq; 5
aurum, & hyacinthū, et purpuram, coccumq;
bis tinctum, & byssum. ¶ Facient autem su- 6
perhumerale de auro, & hyacintho & purpu
ra, coccóq; bis tincto, & bysso retorta, opere B
polymito. ¶ Duas oras iunctas habebit in v- 7
troq; latere summitatum, vt in vnum re-
deant. ¶ Ipsa quoque textura & cuncta ope- 8
ris varietas erit ex auro, & hyacintho, &
purpura, coccóq; bis tincto, & bysso retorta.
¶ Sumesq; duos lapides onychinos, & sculpes 9
in eis nomina filiorum Israel, ¶ sex nomina 10
in lapide vno, & sex reliqua in altero, iu-
xta ordinem natiuitatis eorū. ¶ Opere scul- 11
ptoris & cælatura gemmarij, sculpes eos no-
minibus filiorum Israel, inclusos auro atq;
circundatos, ¶ & pones in vtroque latere su 12
perhumeralis, memoriale filijs Israel. Por-
tabitq; Aaron nomina eorum coram Domino
super vtrunq; humerum, ob recordationem.
¶ Facies & vncinos ex auro, ¶ & duas cate- 13
nulas auri purissimi sibi inuicem cohæren- 14
tes, quas inseres vncinis. ¶ Rationale quoq; 15
iudicij facies opere polymito iuxta texturam C
superhumeralis ex auro, hyacintho, & pur-
pura, coccoque bis tincto, & bysso retorta.
¶ Quadrangulum erit & duplex: mensuram 16
palmi habebit tam in longitudine quam in
latitudine. ¶ Ponesq; in eo quatuor ordines 17
lapidum. in primo versu erit lapis sardius,
& topazius, & smaragdus. ¶ in secundo: 18

19 carbunculus, sapphirus, & iaspis. ¶ in tertio:
20 ligurius, achates, & amethystus. ¶ In quar-
to: chrysolithus, onychinus, & beryllus, inclu
21 si auro erunt per ordines suos. ¶ Habebunt-
que nomina filiorum Israel: duodecim nomi
nibus cælabuntur, singuli lapides nominibus
22 singulorum per duodecim tribus. ¶ Facies in
D rationali catenas sibi inuicē cohærentes ex
23 auro purissimo: ¶ & duos annulos aureos,
quos pones in vtraq; rationalis summitate:
24 ¶ catenasq; aureas iunges annulis qui sunt
25 in marginibus eius: ¶ & ipsarum catenarū
extrema duobus copulabis vncinis in vtro-
que latere superhumeralis quod rationale
26 respicit. ¶ Facies & duos annulos aureos
quos pones in summitatibus rationalis, in
oris quæ è regione sunt superhumeralis, &
27 posteriora eius aspiciunt. ¶ Necnon & alios
duos annulos aureos, qui ponēdi sunt in v-
troq; latere superhumeralis deorsum, quod
respicit contra faciem iuncturæ inferioris,
28 vt aptari possit cum superhumerali, ¶ &
stringatur rationale annulis suis cum annu
lis superhumeralis vitta hyacinthina, vt ma
neat iunctura fabrefacta, & à seinuicem ra
tionale & superhumerale nequeant separa-
29 ri. ¶ Portabitq; Aaron nomina filiorum Is-
E rael in rationali iudicij super pectus suum,
quando ingredietur Sanctuarium, memo-
30 riale coram Domino in æternum. ¶ Pones au
tem in rationali iudicij Doctrinam & Veri-
tatem quæ erunt in pectore Aaron quando
ingredietur coram Domino: & gestabit iudi-
cium filiorum Israel in pectore suo, in con-
31 spectu Domini semper. ¶ Facies & tunicam
32 superhumeralis totam hyacinthinam, ¶ in
cuius medio supra erit capitium, & ora per
gyrum eius textilis, sicut fieri solet in extre-
mis vestium partibus, ne facile rumpatur.
33 ¶ Deorsum vero ad pedes eiusdē tunicæ per
F circuitum quasi mala punica facies ex hya-
cintho, & purpura, & cocco bis tincto, * mi- * & bysso retorta,
34 xtis in medio tintinnabulis, ¶ ita vt tintin-
nabulum sit aureum & malum punicum:
rursumq; tintinnabulum aliud aureum &
35 malum punicum. ¶ ‖ Et vestietur ea Aaron Eccl. 45. b.
in officio ministerij, vt audiatur sonitus quā
do ingreditur & egreditur Sanctuarium
in conspectu Domini, & non moriatur.
36 ¶ Facies & laminā de auro purissimo: in qua
37 sculpes opere cælatoris, Sanctū Domino. ¶ Li-
gabisq; eam vitta hyacinthina, & erit su-
38 per tiaram, ¶ imminens fronti pontificis. Por
tabitq; Aaron iniquitates eorum, quæ obtu
lerunt & sanctificauerunt filij Israel, in cū-
ctis muneribus & donarijs suis. Erit aūt la
mina semper in frōte eius, vt placatus sit eis
39 Dominus. ¶ Stringesq; tunicam bysso, & tia
G ram byssinam facies, & baltheum opere plu-
40 marij. ¶ Porro filijs Aarō tunicas lineas para
bis: & balteos ac tiaras in gloriā & decorē.

¶ vestiesq; his omnibus Aarõ fratrem tuum 41
& filios eius cum eo. Et cunctorum consecra
bis manus, sanctificabisq; illos, vt sacerdo-
tio fungantur mihi. ¶ Facies & feminalia li 42
nia, vt operiant carnem turpitudinis suæ, à
renibus vsque ad femora: ¶ & vtentur eis 43
Aaron & filij eius quando ingredientur ta-
bernaculum testimonij, vel appropinquant
ad altare vt ministrent in sanctuario, ne
iniquitatis rei moriantur. Legitimum sem-
piternum erit Aaron, & semini eius post eũ.

CAP. XXIX.

Leu.9.a.2. SEd & hoc facies, vt mihi in sacerdotio 1
consecrentur. Tolle vitulum de armento, A
& arietes duos immaculatos, ¶ panesq; azy 2
mos, & crustulam absque fermento, quæ
conspersa sit oleo. lagana quoque azyma oleo
lita. de simila triticea cuncta facies. ¶ Et po 3
sita in canistro offeres: vitulum autem, &
duos arietes. ¶ Et Aaron ac filios eius appli- 4
cabis ad ostium tabernaculi testimonij. Cũ-
que laueris patrem cum filijs suis aqua,
¶ indues Aaron vestimentis suis, id est linea 5
v.4. & tunica, & superhumerali & rationa-
li, quod cõstringes balteo. ¶ Et pones tiaram 6
in capite eius, & laminã sanctam super tia
ram, ¶ & oleum vnctionis fundes super ca- 7
put eius, atque hoc ritu consecrabitur. ¶ Fi- 8
lios quoque illius applicabis, & indues tuni
cis lineis, ¶ cingesq; balteo, Aaron scilicet & 9
liberos eius, & impones eis mitras, eruntq;
sacerdotes mihi religione perpetua. Postquã B
Leu.1.a.3. initiaueris manus eorũ, ¶ ‖applicabis & vi 10
tulum coram tabernaculo testimonij. Impo-
nentq; Aaron & filij eius manus super ca-
put illius, ¶ & mactabis eũ in conspectu Do- 11
mini, iuxta ostium tabernaculi testimonij.
¶ Sumptumq; de sanguine vituli, pones su- 12
per cornua altaris digito tuo, reliquum au-
tem sanguinem fundes iuxta basim eius.
Leu.3.a.3. ¶ ‖Sumes & adipem totum qui operit inte- 13
stina, & reticulum iecoris, ac duos renes, &
adipem qui super eos est, & offeres incensum
super altare. ¶ Carnes vero vituli & coriũ 14
& fimum cõburet foris extra castra, eo quod C
pro peccato sit. ¶ Vnum quoque arietem su- 15
mes, super cuius caput ponent Aaron & filij
eius manus. ¶ Quem cùm mactaueris, tolles 16
de sanguine eius, & fundes circa altare: ¶ i- 17
psum autem arietem secabis in frusta: lota-
que intestina eius ac pedes pones super con-
scisas carnes, & super caput illius. ¶ Et offe- 18
res totum arietem in incẽsum super altare:
oblatio est Domino odor suauissimus victi-
ma Domini. ¶ Tolles quoque arietem alterũ 19
super cuius caput Aaron & filij eius ponent
manus. ¶ Quem cùm immolaueris, sumes de 20
sanguine eius, & pones super extremum au-
riculæ dextræ Aaron & filiorum eius, & su-
per pollices manus eorum ac pedis dextri,
fundesq; sanguinem super altare per circui
21 tum. ¶ Cùmq; tuleris de sanguine qui est su
D per altare & de oleo vnctionis, asperges Aa
ron & vestes eius, filios & vestimenta eo-
22 rum. Consecratisq; ipsis & vestibus, ¶ tolles
adipem de ariete, & caudam & aruinã quæ
operit vitalia, ac reticulum iecoris, & duos
renes, atque adipem qui super eos est, ar-
mumq; dextrum, eo quod sit aries consecra-
23 tionis: ¶ tortamq; panis vnius crustulam
conspersam oleo, laganum de canistro azymo
rum, quod positum est in conspectu Domini:
24 ¶ ponesq; omnia super manus Aaron & fi-
liorum eius, & sanctificabis eos eleuans co-
25 ram Domino. ¶ Suscipiesq; vniuersa de ma-
nibus eorum & incendes super altare in ho-
locaustum, odorem suauissimum in conspectu
26 Domini, quia oblatio eius est. ¶ Sumes quo-
que pectusculum de ariete quo initiatus est
Aaron, sanctificabisq; illud eleuatum co-
27 ram Domino, & cedet in partem tuã. ¶ San
ctificabisq; & pectusculum consecratum, &
28 armum quem de ariete separasti, ¶ quo ini-
tiatus est Aaron & filij eius, cedentq; in
partem Aaron & filiorum eius iure perpe-
E tuo à filijs Israel, quia primitiua sunt & ini
tia de victimis eorum pacificis quæ offerunt
29 Domino. ¶ Vestem autem sanctam qua vte-
tur Aaron, habebunt filij eius post eum, vt
vngantur in ea, & consecrentur manus eo-
30 rum. ¶ Septem diebus vtetur illa qui ponti-
fex pro eo fuerit constitutus de filijs eius, &
qui ingredietur tabernaculum testimonij vt
31 ministret in Sanctuario. ¶ Arietem autem
"consecrationis' tolles, & coques carnes eius "consecra-
32 in loco sancto, ¶ quibus vescetur Aaron & tionum 7.
filij eius. ‖Panes quoque qui sunt in cani- Leu.8.f.31.
33 stro, in vestibulo tabernaculi testimonij ¶ co- 24.b.9.
medent, vt sit placabile sacrificium, & san- Mat.12.a.4.
ctificentur offerentium manus. Alienigena
non vescetur ex eis, quia "sancti' sunt. "sancta 5.
34 ¶ Quod si remanserit de carnibus consecratis
F siue de panibus vsque manè, combures re-
liquias igni: non comedentur, quia sanctifi-
35 cata sunt. ¶ Omnia quæ præcepi tibi, facies
super Aaron & filijs eius. Septem diebus cõ-
36 secrabis manus eorum: ¶ & vitulum pro pec
cato offeres per singulos dies ad expiandum.
Mundabisq; altare cùm immolaueris expia
tionis hostiam, & vnges illud in sanctifica-
37 tionem. ¶ Septem diebus expiabis altare, &
sanctificabis, & erit Sanctum sanctorum. o-
mnis qui tetigerit illud, sanctificabitur.
38 ¶ Hoc est quod facies in altari. ‖Agnos an- Num.28.a.3
39 niculos duos per singulos dies iugiter, ¶ vnũ
40 agnum mane, & alterum vespere, ¶ decimã
partem similæ conspersæ oleo tuso, quod ha-
G beat mensuram quartam partem hin, & vi
num ad libandum eiusdem mensuræ in agno
41 vno. ¶ Alterum vero agnum offeres ad ve-
speram iuxta ritum matutinæ oblationis, &
iuxta ea quæ diximus, in odorem suauita-
tis.

tis.¶ sacrificium est Domino, oblatione per- 42
petua in generationes vestras, ad ostium ta
bernaculi testimonij coram Domino, vbi con
stituam vt loquar ad te. ¶ Ibiq; præcipiam 43
filijs Isræl, & sanctificabitur altare in glo
ria mea. ¶ Sanctificabo & tabernaculũ testi 44
monij cum altari, & Aarõ cum filijs suis, vt
sacerdotio fungantur mihi. ¶ Et habitabo 45
in medio filiorum Isræl, eroq; eis Deus: ¶ & 46
scient quia ego Dominus Deus eorum, qui
eduxi eos de terra Aegypti, vt manerem in-
ter illos, ego Dominus Deus ipsorum.

CAP. XXX.

FAcies quoque altare ad adolendum thy- 1
miama, de lignis setim, ¶ habens cubitũ 2
longitudinis, & alterum latitudinis, id est, A
quadrangulum, & duos cubitos in altitudi-
ne. Cornua ex ipso procedent: ¶ Vestiesq; il- 3
lud auro purißimo, tam craticulam eius,
quam parietes per circuitum, & cornua. Fa
ciesq; ei coronam aureolam per gyrum: ¶ & 4
duos annulos aureos sub corona per singula
latera, vt mittantur in eos vectes, & alta-
re portetur. ¶ Ipsos quoque vectes facies de 5
lignis setim, & inaurabis, ¶ Ponesq; altare 6
contra velum, quod ante arcam pendet te-
stimonij coram propitiatorio quo tegitur te-
stimoniũ, vbi loquar tibi ¶ Et adolebit in- 7
censum super eo Aaron, suaue fragrans ma-
ne. Quando componet lucernas incendet il-
lud: ¶ & quãdo collocabit eas ad vesperum, 8
vret thymiama sempiternum coram Domi-
no in generationes vestras. ¶ Non offeretis 9
super eo thymiama compositionis alterius,
nec oblationem & victimam, nec libabitis
p. 8. *‸libamina’. ¶ Et deprecabitur Aaron super 10*
cornua eius semel per annum, in sanguine B
quod oblatum est pro peccato, & placabit su-
per eo in generationibus vestris, Sanctum
sanctorum erit Domino. ¶ Locutusq; est Do- 11
Num. 1. a. 2. *minus ad Moysen, dicẽs: ¶ ‖ Quando tuleris 12*
summam filiorum Isræl iuxta numerum,
dabunt singuli pretium pro animabus suis
Domino, & non erit plaga in eis, cùm fue-
rint recensiti. ¶ Hoc autem dabit omnis qui 13
‸numerũ 3. *transit ad ‸ nomen’, dimidium sicli iuxta*
Leu. 27. c. 25. *mensuram templi. ‖ Siclus viginti obolos ha*
Nu. 3. g. 47. *bet. Media pars sicli offeretur Domino.*
Eze. 45. d. 12 *¶ Qui habetur in numero, à viginti annis 14*
& suprà, dabit pretium, ¶ Diues non addet 15
ad medium sicli, & pauper nihil minuet.
¶ Susceptamq; pecuniam, quæ collata est a 16
filijs Isræl, trades in vsus tabernaculi testi
monij, vt sit monimentum eorum coram Do
mino, & propitietur animabus eorũ. ¶ Lo- 17
cutusq; est Dominus ad Moysen, dicens. ¶ Fa 18
cies & labium æneum cum basi sua ad la- C
uandum: ponesq; illud inter tabernaculum
testimonij, & altare. ¶ Et missa aqua laua- 19
bunt in ea Aaron, & filij eius manus suas
ac pedes, ¶ quando ingressuri sunt taberna- 20
culum testimonij, & quando accessuri sunt
ad altare, vt offerant in eo thymiama Do-
21 *mino, ¶ ne forte moriantur, legitimum sem-*
piternum erit ipsi, & semini eius per succes-
22 *siones. ¶ Locutusq; est Dominus ad Moysen,*
23 *¶ dicens: Sume tibi aromata, primæ myrrha*
& electa quingentos siclos, & cinnamomi
medium, id est, ducentos quinquaginta si-
clos, calami similiter ducentos quinquagin-
24 *ta, ¶ casia autem quingentos siclos in ponde*
re sanctuarij, olei de oliuetis mensura hin:
25 *¶ faciesq; vnctionis oleum sanctum, vnguẽ-*
26 *tum compositum opere vnguentarij. ¶ & vn*
ges ex eo tabernaculum testimonij, & arcam
27 *testamenti, ¶ mensamq; cum vasis suis, can*
delabrum & vtensilia eius, altaria thymia
28 *matis, ¶ & holocausti, & vniuersam supelle-*
29 *ctilem quæ ad cultum eorũ pertinet. ¶ San-*
D *ctificabisq; omnia, & erunt Sancta sancto-*
30 *rum, qui tetigerit ea, sanctificabitur. ¶ Aa-*
ron & filios eius vnges, sanctificabisq; eos,
31 *vt sacerdotio fungantur mihi. ¶ Filijs quoq;*
Isræl dices: Hoc oleum vnctionis sanctum
32 *erit mihi in generationes vestras. ¶ Caro ho*
minis non vngetur ex eo, & iuxta composi-
tionem eius non facietis aliud, quia sancti-
33 *ficatum est, & sanctum erit vobis ¶ Homo*
quicunque tale composuerit, & dederit ex
eo alieno, exterminabitur de populo suo.
34 *¶ Dixitq; Dominus ad Moysen. Sume tibi a-*
romata, stacten & onycha, galbanum boni
odoris, & thus lucidißimum, æqualis ponde
35 *ris erunt omnia: ¶ faciesq; thymiama com-*
positum opere vnguentarij, mixtum diligen
ter, & purum, & sanctificatione dignißimũ.
36 *¶ Cùmq; in tenuißimum puluerem vniuer*
sa contuderis, pones ex eo coram tabernacu-
lo testimonij, in quo loco apparebo tibi. San-
37 *ctum sanctorum erit vobis thymiama. ¶ Ta*
lem compositionem non facietis in vsus ve-
38 *stros, quia sanctum est domino. ¶ Homo qui-*
cunque fecerit simile, vt odore illius per-
fruatur, peribit de populis suis.

CAP. XXXI.

1 *LOcutusq; est Dominus ad Moysen, di-*
2 *cens, ¶ Ecce, vocaui ex nomine Beselcel*
3 *filiũ Vri filij Hur de tribu Iuda, ¶ & imple-*
A *ui eum spiritu Dei, sapientia, & intelligen-*
4 *tia, & scientia in omni opere, ¶ ad excogitan*
dum quicquid fabrefieri potest ex auro, &
5 *argento, & ære, ¶ marmore, & gemmis, &*
6 *diuersitate lignorum. ¶ Dediq; ei sociũ Oo-*
B *liab filium Achisamech de tribu Dan. Et in*
corde omnis eruditi posui sapientiam: vt fa
7 *ciant cuncta quæ præcepi tibi, ¶ tabernacu-*
lum fœderis, & arcam testimonij, & propi-
tiatorium quod super eam est, & cuncta va
8 *sa tabernaculi, ¶ mensamq; & vasa eius,*
candelabrum purißimum cum vasis suis, &
9 *‸altaria’ thymiamatis, ¶ & holocausti, & ‸altare.*
omnia vasa eorum, labium cum basi sua,

¶vestes sanctas in ministerio Aaron sacerdo 10
ti, & filijs eius, vt fungantur officio suo in
sacris, ¶oleum vnctionis & thymiama aro- 11
matum in sanctuario: omnia quæ præcepi ti
bi, facient. ¶Et locutus est Dominus ad Moy 12
sen, dicẽs: ¶Loquere filijs Israel, & dices ad 13
Sap.20.b.8. *eos, ‖Videte vt sabbathum meum custodia- C*
Eze.20.b.12 *tis: quia signum est inter me & vos in gene*
rationibus vestris: vt sciatis quia ego Do-
minus qui sanctifico vos. ¶Custodite sabba- 14
⁕.2. *tum ⁕meum¹, sanctum est enim vobis: qui*
polluerit illud, morte morietur: qui fecerit in
eo opus, peribit anima illius de medio populi
sui. ¶Sex diebus ˮfacietis³ opus: in die septi- 15
ˮfacies 3. *mo sabbathum est, requies sancta Domino:*
omnis qui fecerit opus in hac die, morietur. D
¶Custodiant filij Israel sabbathum, & cele- 16
brent illud in generationibus suis. Pactum
est sempiternum ¶ inter me & filios Israel, 17
Gen.1. d.31. *signumq́ perpetuum. ‖ Sex enim diebus fe-*
cit Dominus cælum & terram, & in septi-
mo ab opere cessauit. ¶ Deditque Dominus 18
Deu.9. b.10 *Moysi, completis huiuscemodi sermonibus in*
monte Sinai, duas tabulas testimonij lapi-
deas, scriptas digito Dei.

CAP. XXXII.

Videns autem populus quod morã face- 1
ret descendẽdi de monte Moyses, congre- A
Act. 7. e.40. *gatus aduersus Aaron, dixit, ‖Surge, fac no*
bis deos qui nos præcedant: Moysi enim huic
viro qui nos eduxit de terra-Aegypti, igno-
*ei 3. *ramus quid acciderit*. ¶Dixitq́ ad eos Aa- 2*
ron, Tollite inaures aureas de vxorũ, filio-
rumq́, & filiarum vestrarum auribus, &
afferte ad me. ¶Fecitq́ populus quæ iusserat, 3
Ps.105.c.29. *deferens inaures ad Aaron. ¶‖Quas cum ille 4*
accepisset, formauit opere fusorio, & fecit ex
eis vitulum conflatilem. ¶ Dixeruntq́, Hi 5
sunt Dij tui Israel, qui te eduxerunt de Ter
ra-Aegypti. ¶Quod cum vidisset Aaron, æ- 6
dificauit altare coram eo, & præconis voce E
⁕.3. *clamauit ⁕dicens¹: Cras solennitas Domini*
est. ¶Surgentesq́, manè, obtulerunt holocau
1.Co. 10.b.7 *sta, & hostias pacificas, & ‖sedit populus mã*
ducare, & bibere, & surrexerũt ludere. ¶Lo 7
⁕.7. *cutus est autem Dominus ad Moysen, ⁕di-*
Deu.9. b.12. *cens¹: ‖Vade, descẽde, peccauit populus tuus*
quem eduxisti de terra-Aegypti. ¶Recesserũt 8
citò de via quam ostendisti eis: feceruntq́
sibi vitulum conflatilem, & adorauerunt,
3.Re.12.g.28 *atque immolantes ei hostias, dixerunt. ‖Isti*
sunt dij tui Israel, qui te eduxerunt de ter
ra-Aegypti. ¶ Rursumque ait Dominus ad 9
Moysen, ‖Cerno quod populus iste duræ cer-
Inf.33.a.3. *uicis sit: ¶dimitte me, vt irascatur furor 10*
*de terra 5. *meus contra eos, & deleam eos*, faciamque C*
te in gentem magnam. ¶Moyses autem ora- 11
Deu.9. c.13. *bat Dominum Deum suum, dicens: ‖ Cur*
Ps.105.b.23. *Domine irascitur furor tuus contra populũ*
Nu.14. c.13. *tuum quem eduxisti de Terra-Aegypti, in*
fortitudine magna, & in manu robusta.

12 *¶Ne quæso dicant Aegyptij, Callidè eduxit*
eos, vt interficeret in montibus, & deleret e
terra: quiescat ira tua, & esto placabilis su-
13 *per nequitia populi tui. ¶Recordare Abrahã,*
Isaac, & Israel seruorum tuorum, quibus iu
rasti per temetipsum, dicens, ‖Multiplicabo Gen.12.b.7.
semen vestrum sicut stellas cæli: & vniuer- & 15.b.7.
sam terram hanc, de qua locutus sum, dabo & 48.c.16.
semini vestro, & possidebitis eam semper.
14 *¶ Placatusq́ est Dominus ne faceret malum*
D *quod locutus fuerat aduersus populum suũ.*
15 *¶Et reuersus est Moyses de monte, portans*
duas tabulas testimonij in manu sua, scri-
16 *ptas ex vtraque parte, ¶& factas opere Do*
mini: scriptura quoque Dei erat sculpta in
17 *tabulis. ¶ Audiens autem Iosue tumultum*
populi vociferantis, dixit ad Moysen, Vlu-
18 *latus pugnæ auditur in castris. ¶Qui respõ-*
dit, Non est clamor adhortantium ad pugnã,
neque vociferatio compellentium ad fugam:
19 *sed vocem cantãtium ego audio. ¶Cumq́ ap*
propinquasset ad castra, vidit vitulum, &
choros, iratusq́ valde, proiecit de manu ta-
bulas, & confregit eas ad radicem montis.
20 *¶Arripiẽsq́ vitulum quẽ fecerant, cõbussit,*
E *& cõtriuit vsque ad puluerem, quem sparsit*
in aquam, & dedit ex eo potum filijs Israel, *Moyses 6.
21 *¶Dixitq́* ad Aaron, Quid tibi fecit hic po-*
pulus, vt induceres super eum peccatum ma
22 *ximum? ¶Cui ille respondit. Ne indignetur*
Dominus meus: tu enim nosti populum istũ,
23 *quod pronus sit ad malum. ¶dixerunt mi-*
hi, Fac nobis deos, qui nos præcedant: huic
enim Moysi, qui nos eduxit de Terra-Aegy-
24 *pti, nescimus quid acciderit. ¶Quibus ego di*
xi, Quis vestrum habet aurum? Tulerũt, &
dederunt mihi: & proieci illud in ignem, e-
25 *gressusq́ est hic vitulus. ¶Videns ergo Moy-*
ses populum quod esset nudatus (spoliauerat
enim eũ Aaron propter ignominiã sordis, &
26 *inter hostes nudum constituerat) ¶ & stans*
F *in porta castrorum, ait: Si quis est Domini,*
iungatur mihi. Congregatiq́ sunt ad eum
27 *omnes filij Leui: ¶quibus ait: Hæc dicit Do-*
minus Deus Israel, Ponat vir gladium su-
per femur suum: ite & redite de porta vsq́
ad portam per medium castrorum, & occidat
vnusquisque fratrem, & amicum, & proxi-
28 *mum suum. ¶Feceruntq́ filij Leui iuxta ser*
monem Moysi, cecideruntq́ in die illa quasi
29 *⁕ˮtriginta³ tria millia hominum. ¶Et ait* ⁕.8.
Moyses, Consecrastis manus vestras hodie ˮviginti 6.
Domino, vnusquisque in filio & in fratre
30 *suo, vt detur vobis benedictio. ¶Facto autẽ*
altero die, locutus est Moyses ad populum,
Peccastis peccatum maximum: ascendam ad
Dominum, si quo modo quiuero eum depre-
31 *cari pro scelere vestro. ¶Reuersusq́ ad Do-*
minum, ait, Obsecro, peccauit populus iste* *Domine.
peccatum maximum. Feceruntque sibi Deos
32 *aureos: aut dimitte eis hanc noxam, ¶aut si*
non

non facis, dele me de libro tuo quem scripsi-
sti. ¶ Cui respondit Dominus, Qui peccaue- 33
rit mihi, delebo eum de libro meo: ¶ tu au- 34
tem vade, & duc populum istum quo locu-
tus sum tibi, angelus meus praecedet te. Ego
autem in die vltionis visitabo & hoc pecca-
tum eorum. ¶ Percussit ergo Dominus popu- 35
lum pro reatu vituli quem fecerat Aaron.

CAP. XXXIII.

–.8. Locutusq; est Dominus ad Moysen, –di 1
cens': Vade, ascende de loco isto tu & A
populus tuus quem eduxisti de Terra Aegy
pti, in terram quam iuraui Abraham, Isaac
Ge.12.b.7. & Iacob, dicens: ‖Semini tuo dabo eam: ¶ & 2
Sup.23.c.20 mittam praecursorem tui angelum, vt eyciam
Ios.24.c.11. Chananaeum, & Amorrhaeum, et Hethaeu, &
Deu.7.c.21. Pherezaeum, & Heuaeum, & Iebusaeum, ¶ & 3
Sup.32.b.9. intres in terram fluentē lacte & melle. ‖Nō
enim ascendam tecum, quia populus durae
"es 5. ceruicis "est', ne forte disperdam te in via.
Deu.9.c.13. ¶ Audiensq; populus sermonem hunc pessi- 4
mum, luxit: & nullus ex more indutus est
cultu suo. ¶ Dixitq; Dominus ad Moysen: 5
Loquere filijs, Populus durae ceruicis es, se-
mel ascēdam in medio tui & delebo te. Iam
nunc depone ornatum tuum, vt sciam quid
faciam tibi. ¶ Deposuerunt ergo filij Israel or 6
natum suum à monte Horeb. ¶ Moyses quo- 7
que tollens tabernaculum, tetendit extra ca B
stra procul, vocauitq; nomen eius Taberna-
culum foederis. Et omnis populus qui habe-
bat aliquam quaestionem, egrediebatur ad
Tabernaculū foederis, extra castra. ¶ Cumq; 8
egrederetur Moyses ad Tabernaculum, sur-
gebat vniuersa plebs, & stabat vnusquisq;
in ostio papilionis sui, aspiciebantq; tergum
Moysi, donec ingrederetur tentorium. ¶ In- 9
gresso autem illo Tabernaculum foederis, de-
Taberna- scendebat colūna nubis, & stabat ad ostiū,
culi 2. loquebaturq; cum Moyse, ¶ cernentibus v- 10
* Dominus. niuersis quod columna nubis staret ad o-
stium Tabernaculi. Stabantq; ipsi, & ado-
rabant per fores Tabernaculorum suorum.
¶ Loquebatur autem Dominus ad Moysen fa 11
cie ad faciem, sicut solet loqui homo ad ami-
cum suum. Cumq; ille reuerteretur in ca- C
stra, minister eius Iosue filius Nun, puer nō
recedebat de Tabernaculo. ¶ Dixit autē Moy 12
ses ad Dominum, Praecipis vt educam popu
lum istum, & non indicas mihi quem missu-
rus es mecum, praesertim cum dixeris: Noui
te ex nomine, & inuenisti gratiam coram
me. ¶ Si ergo inueni gratiam in conspectu 13
*viam 6. tuo, ostende mihi "faciem tuam vt sciam te,
& inueniam gratiam ante oculos tuos, respi
ce populum tuū gentem hanc. ¶ Dixitq; Do 14
minus. Facies mea praecedet te, & requiem
dabo tibi: ¶ Et ait Moyses, Si non tuipse prae 15
cedas, ne educas nos de loco isto. ¶ In quo e- 16
nim scire poterimus ego & populus tuus in-
uenisse nos gratiam in conspectu tuo, nisi
ambulaueris nobiscum, vt glorificemur ab
omnibus populis, qui habitant super terram?
17 ¶ Dixit autem Dominus ad Moysen, Et ver
D bum istud quod locutus es faciam: inueni-
sti enim gratiam coram me, & teipsum no-
18 ui ex nomine. ¶ Qui ait, Ostende mihi glo-
19 riam tuam. ¶ Respondit, Ego ostendam om-
ne bonum tibi, & " vocabo' in nomine Do- "vocabor
mini coram te: & ‖miserebor cui voluero, & Rom. 9.c.15
20 clemens ero in quem mihi placuerit. ¶ Rur-
sumque ait. Non poteris videre faciem meā,
21 non enim videbit me homo, & viuet. ¶ Et
iterum, Ecce, inquit, est locus apud me, &
22 stabis supra petram. ¶ Cùmque transibit
gloria mea, ponam te in foramine petrae, &
protegam dextera mea, donec transeam.
23 ¶ tollamque manum meam, & videbis po-
steriora mea, faciem autem meam videre
non poteris.

CAP. XXXIIII.

1 AC deinceps, Praecide ait, tibi duas tabu
A las lapideas instar priorum, & scribam Deu.10.a.1.
super eas verba quae habuerūt tabulae quas
2 fregisti. ¶ Esto paratus mane, vt ascendas
statim in montem Sinai, stabisque mecum
3 super verticē montis. ¶ Nullus ascendat te-
cum, nec videatur quispiam per totum mon
tem, boues quoque & oues non pascantur
4 econtra. ¶ Excidit ergo duas tabulas lapi-
deas, quales antea fuerant: & de nocte con-
surgens ascendit in mōtem Sinai, sicut prae-
ceperat ei Dominus, portans secum* tabu- *duas t.
5 las. ¶ Cùmq; descendisset Dominus per nu-
bem, stetit Moyses cum eo, inuocans nomen
6 Domini. ¶ Quo transeunte coram eo, ait, Do
minator Domine Deus, misericors & cle-
mens, patiens & multae miserationis, ac ve
7 rax, ¶ qui ‖custodis misericordiam in millia: Ps.142.a.2.
qui aufers iniquitatem & scelera, atq; pec-
cata, nullusq; apud te per se innocens est.
‖ Qui reddis iniquitatem patrum filijs, ac Ier.32.c.18.
nepotibus in tertiam & quartam progeniē. Deu.5.a.9.
8 ¶ Festinusq; Moyses, curuatus est pronus in
9 terram, & adorans, ¶ ait: Si inueni gratiam
in conspectu tuo Domine, obsecro vt gradia-
B ris nobiscū: populus enim durae ceruicis est,
& auferas iniquitates nostras atq; peccata,
10 nosq; possideas. ¶ Respondit Dominus, Ego Deu.5.a.2.
inibo pactum videntibus cunctis, signa fa- Ier.32.d.21.
ciam quae nūquam visa sunt super terram,
nec in vllis gentibus: vt cernat populus –i-
ste', in cuius es medio, opus Domini terri- –.3.
11 bile quod facturus sum. ¶ Obserua cuncta
quae hodie mādaui tibi: ego ipse eyciam ante
faciem tuam Amorrhaeum, & Chananaeum,
& Hethaeum, Pherezaeum quoque, & He-
12 uaeum, & Iebusaeum*, ¶ Caue ne vnquam " & Gerge-
cū habitatoribus terrae illius iungas amici- saeum 4.
13 tias, quae sint tibi in ruinam, ¶ sed aras eorū
destrue, "confringe statuas, lucosq; succide. *& 1.
14 ¶ noli adorare Deum alienum. Dominus ze

Deut. 7.a.2. lotes nomen eius, Deus est æmulator. ¶Ne 15
ineas pactum cum hominibus illarum re-
gionum: ne cùm fornicati fuerint cum dijs
"& 1. suis, & adorauerint simulachra eorum, vo-
1.Reg.11. a.2 cet te quispiam "vt' comedas de immolatis.
¶Nec vxorem de filiabus eorum accipies fi- 16
lijs tuis, ne postquã ipsæ fuerint fornicatæ,
fornicari faciant & filios tuos in deos suos.
¶Deos conflatiles non facies tibi. ¶Solenni- 17
tatem azymorum custodies, Septem diebus 18
vesceris azymis, sicut præcepi tibi, in tempo C
re mensis nouorum. mense enim verni tem-
Sup.13.a.2. poris egressus es de Aegypto. ¶‖Omne quod 19
b.17.32. d.19 aperit vuluam generis masculini, meum e-
ris. De cunctis animantibus tam de bobus
quàm de ouibus, meum erit. ¶Primogenitũ 20
asini redimes oue. sin autem nec pretium
pro eo dederis, occidetur. Primogenitum fi-
liorum tuorum redimes: nec apparebis in
conspectu meo vacuus. ¶Sex diebus operabe 21
ris, die septimo cessabis arare & metere.
Sup 23.b.15. ¶‖Solennitatem hebdomadarum facies tibi 22
deu.16.d.16 in primitijs frugum messis tuæ triticeæ, &
Ecc.35. a.6. solennitatem quando redeunte anni tempo
Sup.23.b.16 re cuncta conduntur. ¶Tribus temporibus 23
anni apparebit omne masculinum tuum in
conspectũ omnipotentis Domini Dei Israël.
¶Cùm enim tulero gentes à facie tua, & di 24
latauero terminos tuos, nullus insidiabitur
terræ tuæ, ascendente te & apparente in cõ-
Sup.23. c.18 spectu Domini Dei tui ter in anno. ¶‖Non 25
19. immolabis super fermento sanguinem ho- D
stiæ meæ: neque residebit mane de victi-
ma solennitatis Phase. ¶Primitias frugum 26
terræ tuæ offeres in domo Domini Dei tui.
De.14.c.21. ‖Non coques hœdũ in lacte matris suæ. ¶Di 27
xitq; dominus ad Moysen, Scribe tibi verba
Sup.24.d.18 hæc, quibus & tecum & cũ Israel‖pepigi fœ-
"Moyses. dus. ¶Fuit ergo ibi "cum Domino' quadragin 28
ta dies & quadraginta noctes. panem non
comedit, & aquam nõ bibit, & scripsit in ta
Deu.9. b.6. bulis ‖ verba fœderis decem. ¶Cùmq; de- 29
c.18. scenderet Moyses de monte Sinai. tenebat
Deu.4.b.13. duas tabulas testimonij, & ignorabat quod
cornuta esset facies sua ex consortio sermonis
Domini. ¶Videntes autem Aaron & filij Is- 30
raël cornutam Moysi faciem, timuerunt pro-
pè accedere. ¶Vocatiq; ab eo, reuersi sunt tã 31
Aaron quàm principes synagogæ. Et post-
quam locutus est ad eos, ¶venerunt ad eum 32
etiam omnes filij Israël, quibus præcepit cũ-
cta quæ audierat à Domino in monte Si-
2.Cor.3.c.13 nai. ¶Impletisq; sermonibus ‖ posuit vela- 33
"Qui 1. men super faciem suam, ¶"Quod' ingressus 34
ad Dominum, & loquens cum eo auferebat,
donec exiret: & tunc loquebatur ad filios Is
raël omnia quæ sibi fuerãt imperata. ¶Qui 35
"velamine videbant faciem egredientes Moysi esse cor-
4. nutam, sed operiebat ille rursus "faciem suã'
siquando loquebatur ad eos.

CAP. XXXV.

1 IGitur congregata omni turba filiorum
A Israel, dixit ad eos. Hæc sunt quæ iussit
2 dominus fieri. ¶Sex diebus facietis opus, se-
ptimus dies erit vobis sanctus, sabbathũ &
requies Domini: qui fecerit opus in eo, occi-
3 detur. ¶Non succendetis ignem in omnibus
4 habitaculis vestris per diem sabbathi. ¶Et
ait Moyses ad omnem cateruam filiorum Is-
raël: isto est sermo quem præcepit Dominus,
5 dicens: ¶Separate apud vos primitias Do-
mino. ‖Omnis voluntarius & prono animo Sup. 25.a.2.
offerat eas Domino. aurum & argentum, &
6 æs, ¶hyacinthum & purpuram, coccumq; bis
7 tinctum, & byssum, pilos caprarum, ¶pelles-
que arietum rubricatas, & ianthinas, ligna
8 setim, ¶& oleum ad luminaria concinnan-
da, & vt conficiatur vnguentum, & thymia
9 ma suauissimum, ¶lapides onychinos, & gem
mas ad ornatum superhumeralis & rationa
10 lis. ¶Quisquis vestrum sapiens est, veniat,
11 & faciat quod Dominus imperauit, ¶Taber
B naculũ, scilicet, & tectum eius super, atque
operimentum, annulos & tabulata cum
12 vectibus, paxillos & bases. ¶Arcam & ve-
ctes, propitiatorium & velum quod ante il-
13 lud oppanditur ¶Mensam cum vectibus &
14 vasis, & propositionis panibus: ¶Candela-
brũ ad luminaria sustentanda, vasa illius
& lucernas, & oleum ad nutrimenta ignium:
15 ¶Altare thymiamatis, & vectes, & oleũ vn
ctionis & thymiama ex aromatibus: Tento-
16 rium ad ostium tabernaculi: ¶Altare holo-
causti, & craticulam eius æneam cum vecti
bus & vasis suis: Labrum & "bases' eius. "basim 7.
17 ¶Cortinas atrij cum colũnis & basibus, ten
18 torium in foribus vestibuli, ¶paxillos taber
19 naculi & atrij cũ funiculis suis: ¶Vestimen
ta quorũ vsus est in ministerio sanctuarij,
vestes Aaron pontificis ac filiorũ eius vt sa
20 cerdotio fungantur mihi. ¶Egressaq; omnis
C multitudo filiorum Israël de conspectu Moy
21 si, ¶obtulerunt mente promptissima atque
deuota primitias Domino, ad faciendum o-
pus tabernaculi testimonij, Quicquid ad cul
tum & ad vestes sanctas necessarium erat.
22 ¶viri cũ mulieribus præbuerunt armillas &
inaures, annulos & dextralia, omne vas au
23 reum in donaria Domini separatum est. ¶si
quis habebat hyacinthũ, & purpuram, coc-
cumq; bis tinctum, byssum & pilos caprarũ,
pelles arietum rubricatas, & hyacinthinas,
24 ¶argenti "ærisq; metalla obtulerunt Domi- "& auri
25 no, lignaq; setim in varios vsus. ¶Sed &
mulieres doctæ quæ neuerãt dederunt hya-
cinthum, purpuram, ac vermiculum ac bys-
26 sum, ¶& pilos caprarum sponte propria cun
27 cta tribuentes. ¶Principes vero obtulerunt
lapides onychinos, & gemmas ad superhume
28 rale & rationale, ¶aromataq; & oleum ad
luminaria concinnanda, & ad præparãdum
vnguen-

unguentum, ac thymiama odoris suauissimi
compenendum. ¶ Omnes viri & mulieres 29
mente deuota obtulerunt donaria, vt fierent D
opera quæ iusserat Dominus per manum
Moysi. Cuncti filij Israel voluntaria Domi-
no dedicauerunt. ¶ Dixitq; Moyses ad filios 30
Sup.31.a.2. Israel, ‖ Ecce, vocauit Dominus ex nomine
Beseleel filium Vri filij Hur de tribu Iuda:
¶ impleuitq; eum spiritu Dei, sapientia & 31
intelligentia, & scientia, & omni doctrina
¶ ad excogitandum, & faciendum opus in 32
auro & argento & ære, ¶ sculpendisq; la- 33
pidibus, & opere carpẽtario. quicquid fabrè
*Dominus s adinueniri potest, ¶ dedit * in corde eius: 34
Ooliab quoque filium Achisamech de tribu
Dan: ¶ ambos erudiuit sapientia, vt faciãt 35
opera abietarij, polymitarij, ac plumarij de
hyacintho ac purpura, coccoq; bis tincto, &
bysso, & texant omnia, ac noua quæq; repe-
riant.

CAP. XXXVI.

Sup.26.a.1. FEcit ergo Beseleel, & Ooliab, & omnis 1
vir sapiens, quibus dedit Dominus sa- A
pientiam & intellectum, vt sciret fabre
1.Pa.21.d.29 operari quæ in vsus sanctuarij necessaria
sunt, & quæ præcepit Dominus. ¶ Cumq; 2
vocasset eos Moyses, et omnem eruditum vi-
rum cui dederat Dominus sapientiam, &
qui sponte sua obtulerant se ad faciendum
opus, ¶ tradidit eis vniuersa donaria filiorũ 3
Israel. Qui cum instarent operi, quotidie
manè vota populus offerebat. ¶ Vnde artifi- 4
ces venire compulsi, ¶ dixerunt Moysi, Plus 5
offert populus quàm necessarium est. ¶ Iussit 6
ergo Moyses præconis voce cantari: Nec vir,
nec mulier quicquam offerat vltrà in opere
sanctuarij. Sicq; cessatum est à muneribus
offerendis, ¶ eo quod oblata sufficerẽt & su- 7
perabundarent. ¶ Feceruntq; omnes corde sa- 8
pientes ad explẽdum opus tabernaculi, cor-
tinas decem de bysso retorta, & hyacintho,
& purpura, coccoq; bis tincto, opere vario, & B
arte polymita: ¶ quarum vna habebat in lon 9
gitudine vigintiocto cubitos, & in latitudi-
ne quatuor, vna mẽsura erat omnium cor-
tinarum. ¶ Coniunxitq; cortinas quinque, 10
alteram alteri, & alias quinq; sibi inuicem
copulauit. ¶ Fecit & ansas hyacinthinas in 11
ora cortinæ vnius ex vtroq; latere, & in ora
cortinæ alterius similiter, ¶ vt contra se in- 12
uicem venirent ansæ, & mutuo iungerẽtur.
¶ Vnde & quinquaginta fudit circulos au- 13
reos, qui morderent cortinarũ ansas, & fie-
ret vnum tabernaculũ. ¶ Fecit & saga vn- 14
decim de pilis caprarum ad operiendum te-
ctum tabernaculi: ¶ vnum sagum in longi- 15
tudine habebat cubitos triginta, & in lati-
tudine cubitos quatuor, vnius mensuræ e-
rant omnia saga, ¶ quorum quinq; iunxit 16
seorsum, & sex alia separatim. ¶ Fecitq; 17
ansas quinquaginta in ora sagi vnius, &
quinquaginta in ora sagi alterius, vt sibi
18 inuicẽ iungerẽtur. ¶ Et fibulas æneas quin-
quaginta, quibus necteretur tectũ, vt vnũ
19 pallium ex omnibus sagis fieret. ¶ Fecit &
opertorium tabernaculi de pellibus arietũ ru-
C bricatis: aliudq; desuper velamentũ de pel-
20 libus *ianthinis. ¶ Fecit & tabulas taber- *hyacinthinis.
21 naculi de lignis setim stantes. ¶ Decẽ cubi-
torũ erat longitudo tabulæ vnius: & vnum
22 ac semis cubitum latitudo retinebat. ¶ Binæ
incastraturæ erant per singulas tabulas, vt
altera alteri iungeretur. Sic fecit in omni-
23 bus tabernaculi tabulis. ¶ E quibus viginti
ad plagam meridianã erant cõtra austrum,
24 ¶ cum quadraginta basibus argenteis. Duæ
bases sub vna tabula ponebantur ex vtraq;
parte angulorũ, vbi incastraturæ laterum in
25 angulis terminantur. ¶ Ad plagã quoq; ta-
bernaculi quæ respicit ad aquilonem, fecit
26 viginti tabulas ¶ cum quadraginta basibus
argenteis, duas bases per singulas tabulas:
27 ¶ Contra occidentẽ verò, id est, ad eã partẽ
tabernaculi quæ mare respicit, fecit sex ta-
28 bulas, ¶ & duas alias per singulos angulos
29 tabernaculi retro: ¶ quæ iunctæ erãt à deor-
sum vsq; sursum, & in vnã cõpaginem pa-
riter ferebantur. Ita fecit ex vtraq; parte
30 per angulos: ¶ vt octo essent simul tabulæ, &
haberent bases argẽteas sedecim, binas scili-
31 cet bases sub singulis tabulis. ¶ Fecit & ve-
D ctes de lignis setim, quinq; ad continẽdas ta
32 bulas vnius lateris tabernaculi, ¶ & quinq;
alios ad alterius lateris coaptãdas tabulas:
& extra hos quinq; alios vectes ad occidẽ-
33 talem plagam tabernaculi cõtra mare. ¶ Fe-
cit quoq; vectem aliũ: qui per medias tabu
las ab angulo vsq; ad angulum perueniret.
34 ¶ Ipsa autẽ tabulata deaurauit, fusis basibus
earum argenteis. Et circulos eorum fecit au
reos, per quos vectes induci possent: quos &
35 ipsos laminis aureis operuit. ¶ Fecit & velũ
de hyacintho, & purpura, vermiculo, ac bysso
retorta, opere polymitario, varium atq; di-
36 stinctũ: ¶ & quatuor columnas de lignis se-
tim, quas cum capitibus deaurauit: fusis ba
37 sibus earum argenteis. ¶ Fecit & tentorium
in introitu tabernaculi ex hyacintho, pur-
pura, vermiculo, byssoq; retorta, opere plu-
38 marij: ¶ & columnas quinq; cum capitibus
suis, quas operuit auro, basesq; earum fudit
æneas.

CAP. XXXVII.

1 FEcit autem Beseleel & arcam de lignis
A setim, habentem duos semis cubitos in
longitudine, & cubitum ac semissem in lati
tudine, altitudo quoq; vnius cubiti fuit &
2 dimidij: ¶ vestiuitq; eam auro purissimo in-
tus ac foris. Et fecit illi coronam aureã per
3 gyrum, ¶ conflans quatuor annulos aureos
per quatuor angulos eius: duos annulos in
4 latere vno, & duos in altero. ¶ Vectes quoq;
5 fecit de lignis setim, quos vestiuit auro, ¶ &
quos misit in annulos qui erant in lateribus

arca, ad portandũ eam. ¶ Fecit & propitia- 6
torium, id est, oraculum, de auro mundißi-
mo, duorum cubitorum & dimidij in longi-
tudine, & cubiti ac semis in latitudine.
¶ Duos etiam Cherubim ex auro ductili, 7
quos posuit ex vtraq; parte propitiatorij:
¶ Cherub vnum in summitate vnius par- 8
tis, & Cherub alterum in summitate partis B
alterius: duos Cherubim in singulis summi-
tatibus propitiatorij, ¶ extendentes alas, & 9
tegentes propitiatorium, seq; mutuo & illud
respicientes. ¶ Fecit & mensam de lignis se- 10
tim in longitudine duorum cubitorum, & in
latitudine vnius cubiti, quæ habebat in al-
titudine cubitum ac semissem. ¶ circunde- 11
ditq; eam auro mundißimo, & fecit illi la-
bium aureum per gyrum, ¶ ipsiq; labio coro- 12
nam auream interrasilem quatuor digito-
rum, & super eandem alteram coronam au-
ream. ¶ Fudit & quatuor circulos aureos, 13
quos posuit in quatuor angulis per singulos
pedes mensæ ¶ contra coronam, misitq; in 14
eis vectes, vt poßit mensa portari. ¶ Ipsos 15
quoq; vectes fecit de lignis setim, & circũ-
dedit eos auro. ¶ Et vasa ad diuersos vsus 16
mensæ, acetabula, phialas, & cyathos, & thu C
ribula, ex auro puro, in quibus offerẽda sunt
libamina. ¶ Fecit & candelabrum ductile de 17
auro mundißimo. De cuius vecte calami,
scyphi, sphærulaq; ac lilia procedebant: ¶ sex 18
in vtroq; latere, tres calami ex parte vna,
& tres ex altera: ¶ tres scyphi in nucis mo- 19
dum per calamos singulos, sphærulaq; simul
& lilia. & tres scyphi instar nucis in calamo
altero, sphærulaq; simul & lilia. Aequum e-
rat opus sex calamorum qui procedebant de
stipite candelabri. ¶ In ipso autem vecte erãt 20
quatuor scyphi in nucis modum, sphærulaq;
per singulos simul & lilia: ¶ & sphærulæ sub 21
duobus calamis per loca tria, qui simul sex
fiunt calami procedentes de vecte vno. ¶ & 22
sphærulæ igitur, & calami ex ipso erant, v- D
niuersa ductilia ex auro purißimo. ¶ Fecit 23
& lucernas septem cum emunctorijs suis, &
vasa vbi ea quæ emuncta sunt, extinguan-
tur, de auro mundißimo. ¶ Talentum auri 24
appendebat candelabrum cum omnibus va-
sis suis. ¶ Fecit & altare thymiamatis de 25
lignis setim, per quadrum singulos habens
cubitos, & in altitudine duos: è cuius an-
gulis procedebant cornua. ¶ Vestiuitq; illud 26
auro purißimo cum craticula ac parietibus
& cornibus. ¶ Fecitq; ei coronam aureolam 27
per gyrum, & duos annulos aureos sub coro-
na per singula latera, vt mittantur in eos
vectes, & poßit altare portari. ¶ Ipsos au- 28
tem vectes fecit de lignis setim, & operuit
laminis aureis. ¶ Composuit & oleum ad 29
sanctificationis vnguentum, & "thymia- *"thymiama 7.*
mata' de aromatibus mundißimis opere
pigmentarij.

CAP. XXXVIII.

1 *FEcit & altare holocausti de lignis setim,* 2.Par.1.b.5.
A *quinq; cubitorũ per quadrum, & trium*
2 *in altitudine: ¶ cuius cornua de angulis pro-*
3 *cedebant, operuitq; illud laminis æneis. ¶ Et*
in vsus eius parauit ex ære vasa diuersa,
lebetes, forcipes, fuscinulas, vncinos, & ig-
4 *nium receptacula. ¶ Craticulamq; eius in*
modum retis fecit æneam, & subter eam in
5 *altaris medio arulam, ¶ fusis quatuor annu*
lis per totidẽ retiaculi summitates, ad im-
6 *mittendos vectes ad portandum: ¶ quos &*
ipsos fecit de lignis setim, & operuit lami-
7 *nis æneis: ‖ induxitq; in circulos qui in la-* Sup.27.b.8.
teribus altaris eminebant. Ipsum autẽ al-
tare non erat solidum, sed cauum ex tabu-
8 *latis, & intus vacuum: ¶ Fecit & labrũ æ-*
neum cum basi sua de speculis mulierũ quæ
9 *excubabant in ostio tabernaculi. ¶ Fecit &*
B *atrium, in cuius australi plaga erant tento-*
10 *ria de bysso retorta, cubitorum centum, ¶ co-*
lumnæ æneæ viginti cum basibus suis, capi-
ta columnarum, & tota operis cælatura, ar-
11 *gentea. ¶ Aequè ad septentrionalem plagam*
tentoria, columnæ, basesq;, & capita colum-
narum eiusdem mensuræ, & operis ac me-
12 *talli, erant. ¶ In ea vero plaga quæ ad occi-*
dentem respicit, fuerunt tentoria cubitorum
quinquaginta, columnæ decem cum basibus
suis æneæ, & capita columnarum, & tota o-
13 *peris cælatura, argentea. ¶ Porrò contra ori-*
entem quinquaginta cubitorum parauit tẽ-
14 *toria. ¶ e quibus, quindecim cubitos, colum-*
narum trium, cum basibus suis vnum tene-
15 *bãt latus: ¶ & in parte altera ("quia inter* *"quæ ab*
vtraq;' introitũ tabernaculi fecit) quinde- *vtroq; 3.*
cim æquè cubitorum erant tentoria, colum-
16 *næq; tres, & bases totidem. ¶ Cuncta atrij*
17 *tentoria bysso retorta texuerat. ¶ Bases co-*
C *lumnarũ fuère æneæ, capita autẽ earum cum*
cunctis cælaturis suis argentea: sed & ipsas
18 *columnas atrij vestiuit argento. ¶ Et in in-*
troitu eius opere plumario fecit tentorium
ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso re
torta, quod habebat viginti cubitos in longi
tudine, altitudo vero quinq; cubitorũ erat
iuxta mensuram quam cuncta atrij tẽtoria
19 *habebant. ¶ Columnæ autẽ in ingressu fuère*
quatuor cum basibus æneis, capitaq; earũ &
20 *cælatura argẽtea. ¶ Paxillos quoq; taberna-*
21 *culi & atrij per gyrum fecit æneos. ¶ Hæc*
sunt instrumenta tabernaculi testimonij,
quæ enumerata sunt iuxta præceptum Moysi
in ceremonijs Leuitarum per manum Itha-
22 *mar filij Aaron sacerdotis: ¶ quæ Beseleel fi-*
lius Vri filij Hur de tribu Iuda Domino per
23 *Moysen iubente, cõpleuerat, ¶ iuncto sibi socio*
Ooliab filio Achisamech de tribu Dan: qui
& ipse artifex lignorũ egregius fuit & po-
lymitarius atq; plumarius ex hyacintho,
24 *purpura, vermiculo, & bysso. ¶ Omne aurum*
quod

quod expensum est in opere sanctuarij. &
quod oblatum est in donarijs, viginti nouem D
talentorum fuit, & septingentorum triginta
siclorũ ad mensuram sanctuarij. ¶ Oblatum 25
est autẽ ab his qui transierũt ad numerum
à viginti annis & supra, de sexcẽtis tribus
millibus, & quingentis quinquaginta, ar-
matorũ. ¶ Fuerunt præterea centum talenta 26
argenti, e quibus conflata sunt bases san-
ctuarij, & introitus vbi velum pẽdet. ¶ Cen 27
tum bases factæ sunt de talentis centũ, sin-
gulis talentis per bases singulas supputatis.
¶ De mille autẽ septingentis, & septuagin- 28
taquinq; *fecit capita columnarum, quas & (*siclis)
ipsas vestiuit argento. ¶ Æris quoq; oblata 29
sunt talẽta septuagintaduo millia, & qua-
dringenti supra sicli, ¶ ex quibus fusa sunt 30
bases in introitu tabernaculi testimonij, &
altare æneum cum craticula sua, omniaq;
vasa quæ ad vsum eius pertinent, ¶ & ba- 31
ses atrij tam in circuitu, quam in ingressu
eius, & paxilli tabernaculi atq; atrij, per
gyrum.

CAP. XXXIX.

Sup. 28. a. 6.

DE hyacintho verò & purpura, vermi- 1
culo ac bysso fecit vestes, quibus indue A
retur Aaron quando ministrabat in sanctis,
sicut præcepit Dominus Moysi. ¶ Fecit igitur 2
superhumerale de auro, hyacintho, & purpu
ra, coccoq; bis tincto, & bysso retorta, ¶ opere 3
polymitario, inciditq; bracteas aureas, &
extenuauit in fila, vt possent torqueri cum
priorũ colorũ subtegmine, ¶ duasq; oras sibi 4
inuicẽ copulatas in vtroq; latere summita-
tum, ¶ & balteum ex eisdem coloribus, sicut 5
præceperat Dominus Moysi. ¶ Parauit & 6
duos lapides onychinos astrictos & inclusos B
auro, & sculptos arte gemmaria nominibus
filiorum Israel.* ¶ posuitq; eos in lateribus 7
superhumeralis in monimentum filiorum
Israel, sicut præceperat Dominus Moysi. ¶ Fe 8
cit & rationale opere polymito iuxta opus
superhumeralis, ex auro, hyacintho, purpu-
ra, coccoq; bis tincto, & bysso retorta: ¶ qua- 9
drangulum, duplex, mensura palmi. ¶ Et 10
posuit in eo gemmarum ordines quatuor. in
primo versu erat sardius, topazius, sma- C
ragdus. ¶ In secundo, carbunculus, sapphi- 11
rus & Iaspis. ¶ In tertio, ligyrius, achates & 12
amethystus. ¶ In quarto, chrysolithus, ony- 13
chinus, & beryllus, circundati & inclusi
auro per ordines suos. ¶ Ipsiq; lapides duode- 14
cim, sculpti erant nominibus duodecim tri-
buum Israel, singuli per nomina singulo-
rum. ¶ Fecerunt in rationali & catenulas 15
sibi inuicem cohærentes, de auro purissimo:
¶ & duos vncinos, totidemq; annulos au- 16
reos. Porro annulos posuerunt in vtroq; la-
tere rationalis, ¶ è quibus penderent duæ 17
catenæ aureæ, ¶ quas inseruerunt vncinis
qui in superhumeralis angulis eminebant.
¶ Hæc & antè & retro ita conueniebant sibi 18

(* sex nomina in lapide vno, & sex in altero, iuxta ordinem natiuitatis eorum.)

D vt superhumerale & rationale mutuò ne-
19 cterentur, ¶ stricta ad balteum & annulis
fortius copulata, quos iungebat vitta hya-
cinthina, ne laxa fluerent, & a se inuicem
mouerentur, sicut præcepit Dominus Moysi.
20 ¶ Fecerunt quoq; tunicam superhumeralis
21 totam hyacinthinam: ¶ & capitium in supe-
riori parte contra medium, oramq; per gyrũ
22 capitij textilem. ¶ deorsum autem ad pedes
mala punica ex hyacintho, purpura, vermi-
23 culo, ac bysso retorta: ¶ & tintinnabula de
E auro purissimo, quæ posuerunt inter malo-
granata in extrema parte tunicæ per gyrũ:
24 ¶ tintinnabulum autem aureum, & malum
punicum, quibus ornatus incedebat pontifex
quando ministerio fungebatur, sicut præce-
25 perat Dominus Moysi. ¶ Fecerunt & tunicas
byssinas opere textili Aaron & filijs eius:
26 ¶ & mitras cũ coronulis suis ex bysso: femi-
27 nalia quoq; linea, byssina: ¶ cingulum verò
28 de bysso retorta, hyacintho, ¶ purpura ac ver-
miculo distinctum arte plumaria, sicut præ-
29 ceperat Dominus Moysi. ¶ Fecerunt & la-
F minam sacræ venerationis de auro purissi-
mo, scripseruntq; in ea opere gemmario, San-
30 ctum Dominĩ: ¶ & strinxerunt eam cũ mi-
tra vitta hyacinthina, sicut præceperat Do-
31 minus Moysi. ¶ Perfectum est igitur omne o-
pus tabernaculi & tecti testimonij. Fece-
runtq; filij Israel cuncta quæ præceperat Do
32 minus Moysi. ¶ Et obtulerunt tabernaculum
& tectum & vniuersam supellectilem, an-
nulos, tabulas, vectes, columnas ac bases,
33 ¶ opertorium de pellibus arietum rubricatis,
& aliud operimentum de hyacinthinis pel-
34 libus, velum: ¶ arcam, vectes, propitiatoriũ,
35 ¶ mẽsam cum vasis suis & propositionis pa-
36 nibus: ¶ candelabrum, lucernas, & vtensi-
lia earum cum oleo: altare aureum, & vn-
guentum, & thymiama ex aromatibus, &
37 tentorium in introitu tabernaculi: ¶ altare
G æneum, retiaculum, vectes & vasa eius
omnia: labrum cum basi sua: tentoria atrij,
38 & columnas cum basibus suis: ¶ tentorium
in introitu atrij, funiculosq; illius & paxil-
los. Nihil ex vasis defuit quæ in ministe-
riũ tabernaculi, & in tectum fœderis iussa
39 sunt fieri. ¶ Vestes quoq; quibus sacerdotes
vtuntur in sanctuario, Aaron scilicet & fi-
40 lij eius ¶ obtulerunt filij Israel, sicut præce-
41 perat Dominus. ¶ Quæ postquam Moyses
cuncta vidit completa, benedixit eis.

CAP. XL.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moysen, di-
2 cens, ¶ Mense primo, prima die mensis
3 eriges tabernaculũ testimonij, ¶ & pones in
A eo arcam, demittesque ante illam velum:
4 & illata mensa pones super eam quæ ritè
præcepta sunt. Candelabrum stabit cum lu-
5 cernis suis, ¶ & altare aureũ in quo adole-
tur incensum, corã arca testimonij. Tentoriũ
in

—.8. in introitu tabernaculi — testimonij' pones,
¶ & ante illud altare holocausti: ¶ labrum 6
inter altare & tabernaculum, quod imple- 7
bis aqua. ¶ Circundabisq; atrium tentorijs, 8
& ingressum eius. ¶ Et assumpto unctionis 9
oleo unges tabernaculum cum vasis suis, ut
sanctificentur: ¶ altare holocausti & omnia 10
vasa eius: ¶ labrum cum basi sua: omnia 11
unctionis oleo consecrabis, ut sint sancta
sanctorum. ¶ Applicabisq; Aaron & filios 12
eius ad fores tabernaculi testimonij, & lo- B
tos aqua ¶ indues sanctis vestibus, ut mi- 13
nistrent mihi, & unctio eorum in sacerdo-
tium sempiternum proficiat. ¶ Fecitq; Moy- 14
ses omnia quæ præceperat Dominus. ¶ Igitur 15
mense primo anni secundi, prima die men-
Num. 7.a.7. sis collocatum est tabernaculum. ¶ ‖ Erexitq; 16
Moyses illud, & posuit tabulas ac bases &
vectes, statuitq; columnas, ¶ & expandit 17
tectum super tabernaculum, imposito désu-
per operimẽto, sicut Dominus imperauerat.
¶ Posuit & testimoniũ in arca, subditis in- 18
frà vectibus, & oraculum desuper. ¶ Cumq; 19
testimonij intulisset arcam in tabernaculum, appen-
dit ante eam velum, ut expleret Domini
iussionem. ¶ Posuit & mensam in taberna- 20
culo testimonij ad plagam Septentrionalem C
extra velum, ¶ ordinatis coram propositio- 21
nis panibus, sicut præceperat Dominus Moy
si. ¶ Posuit & candelabrum in tabernaculo 22
testimonij e regione mensæ in parte australi,
¶ locatis per ordinem lucernis, iuxta præce- 23
ptum Domini. ¶ Posuit & altare aureum 24
sub tecto testimonij contra velum, ¶ & ado- 25
leuit super eo incensum aromatũ, sicut ius-
serat Dominus Moysi. ¶ Posuit & tentorium 26
in introitu tabernaculi testimonij, ¶ & alta- 27
re holocausti in vestibulo testimonij, offerẽs
in eo holocaustum & sacrificia, ut Dominus
imperauerat. ¶ Labrum quoq; statuit inter 28
tabernaculum testimonij & altare, implens D
in eo 2. illud aqua. ¶ Lauerantq; Moyses & Aaron, 29
ac filij eius manus suas & pedes, ¶ cùm in- 30
grederentur tectum fœderis, & accederent
ad altare, sicut præceperat Dominus Moysi.
¶ Erexit & atrium per gyrum tabernaculi 31
& altaris, ducto in introitu eius tentorio.
Nu.9. c. 15. Postquam omnia perfecta sunt, ¶ ‖ operuit 32
3.Re.8.b.10. nubes tabernaculũ testimonij, & gloria Do-
mini impleuit illud. ¶ Nec poterat Moyses 33
ingredi tectũ fœderis, nube operiente om-
nia, & maiestate Domini coruscante, quia
cuncta nubes operuerat. ¶ Si quando nubes 34
tabernaculum deserebat, proficiscebantur fi-
lij Israel per turmas suas: ¶ si pendebat dé- 35
super, manebant in eodem loco. ¶ Nubes 36
quippe Domini incubabat per diem taber-
naculo, & ignis in nocte, videntibus cũctis
populis Israel per cunctas mansiones suas.

LIBER LEVITICUS, HEBRAICE VAICRA, ID EST, ET VOCAVIT.

CAP. I.

1 VOCAVIT autem Moysen, &
A locutus est ei Dominus de taber-
2 naculo testimonij, dicens, ¶ Lo-
quere filijs Israel, & dices ad eos,
Homo qui obtulerit ex vobis hostiam Do-
mino: de pecoribus, id est, de bobus & ouibus
3 offerens victimas, ¶ ‖ Si holocaustum fuerit Exo.29.b.10
eius oblatio, ac de armento, masculũ imma-
culatum offeret ad ostium tabernaculi testi-
4 monij, ad placandum sibi Dominum: ¶ po-
B netq; manus super caput hostiæ, & accepta-
bilis erit, atq; in expiationẽ eius proficiens.
5 ¶ Immolabitq; vitulum coram Domino, &
offerent filij Aaron " sacerdotis' sanguinem " sacerdotes 3.
eius, fundentes per altaris circuitum, quod
6 est ante ostium tabernaculi: ¶ detractaq;
7 pelle hostiæ, artus in frusta concident, ¶ &
subijcient in altari ignem, strue lignorũ ante
8 composita: ¶ & membra quæ sunt cæsa, dé-
super ordinantes, caput videlicet, & cuncta
9 quæ adhærent iecori, ¶ intestinis & pedibus
C lotis aqua: adolebitq; ea sacerdos super alta-
re in holocaustum & suauem odorem Domi-
10 no. ¶ Quod si de pecoribus oblatio est, de oui-
bus siue de capris holocaustum, " agnũ an- "masculũ 2.
11 niculum &' absq; macula offeret: ¶ immo-
labitq; ad latus altaris quod respicit Aqui-
lonem, coram Domino: sanguinem vero il-
lius fundẽt super altare filij Aaron per cir-
12 cuitum: ¶ diuidentq; membra, caput, & om-
D nia quæ adhærent iecori: & imponent super
13 ligna, quibus subijciendus est ignis: ¶ inte-
stina vero & pedes lauabunt aqua. Et ob-
lata omnia adolebit sacerdos super altare in
holocaustum & odorem suauissimum Domi-
14 no. ¶ Si autem de auibus, holocausti oblatio
fuerit Domino: de turturibus & pullis colũ-
15 bæ ¶ offeret eam sacerdos ad altare: & retor-
to ad collum capite, ac rupto vulneris loco,
decurrere faciet sanguinẽ super crepidinem
16 altaris: ¶ vesiculam verò gutturis & plu-
mas proijciet prope altare ad orientalẽ pla-
gam, in loco in quo cineres effundi solent:
17 confringetq; ascellas eius, & non secabit, ne-
que ferro diuidet eam, & adolebit super al-
tare lignis igne supposito. Holocaustum est
& oblatio suauissimi odoris Domino.

CAP. II.

1 ANima cùm obtulerit oblationem sacri-
A ficij Domino, simila erit eius oblatio;
fundetq; super eam oleum, & ponet thus,
2 ¶ ac deferet ad filios Aarõ " sacerdotis': quo- " sacerdotes 1.
rum vnus tollet pugillum plenum similæ &
olei,

olei, ac totum thus, & ponet memoriale super
Eccl.7.d.34. altare in odorē suauissimū Domino: ¶ || quod 3
antē reliquum fuerit de sacrificio, erit Aa-
ron & filiorum eius, sanctum sanctorum de
oblationibus Domini. ¶ Cùm autem obtule- 4
ris sacrificium coctum in clibano: de simila, B
panes scilicet absque fermento conspersos o-
leo, & lagana azyma oleo lita. ¶ Si oblatio 5
tua fuerit de sartagine: simila conspersa o-
leo & absque fermento, ¶ diuides eam mi- 6
nutatim, & fundes super eam oleum. ¶ Sin 7
autem de craticula fuerit sacrificium, æque
simila oleo conspergetur: ¶ quam offerens 8
Domino, trades manibus sacerdotis. ¶ Qui 9
cùm obtulerit eam, tollet memoriale de sa-
crificio, & adolebit super altare in odorem C
suauitatis Domino. ¶ quicquid autem re- 10
liquum est, erit Aarō & filiorum eius, san-
ctum sanctorum de oblationibus Domini.
¶ Omnis oblatio quæ offertur Domino, absq; 11
fermento fiet, nec quicquam fermenti ac
mellis adolebitur in sacrificio Domini. ¶ Pri 12
mitias tantum eorum offeretis ac munera:
super altare verò non imponentur in odo-
Mar.9.g.49 rem suauitatis. ¶ Quicquid obtuleris sacri- 13
ficij, sale condies, nec auferes sal fœderis Dei D
tui de sacrificio tuo. In omni oblatione offe-
rès sal. ¶ Si autem obtuleris munus primi- 14
tiarum frugum tuarum Domino, de spicis
adhuc virentibus torrebis igni, & confrin-
ges in morem farris, & sic offeres primitias
tuas Domino, ¶ fundens super ea oleum, & 15
thus imponens, quia oblatio Domini est. ¶ de 16
qua adolebit sacerdos in memoriam mune-
ris partem farris fracti & olei, ac totū thus.

CAP. III.

QVòd si hostia pacificorū fuerit eius ob- 1
latio, & de bobus voluerit offerre, ma A
* immacu- rem siue fœminam, " immaculata'
latam 9. offeret coram Domino. ¶ Ponetq; manum su- 2
per caput victimæ suæ, quæ immolabitur in
introitu tabernaculi testimonij, fundentq;
* sacerdo- filij Aaron " sacerdotis', sanguinem per alta-
tes 1. ris circuitum. ¶ Et offerent de hostia pacifi- 3
Exo.29.b.19 corum in oblationem Domino, || adipem qui
operit vitalia, & quicquid pinguedinis est
intrinsecus: ¶ duos renes cum adipe quo te- 4
guntur ilia, & reticulū iecoris cum renun-
culis, ¶ adolebuntq; ea super altare in holo- 5
caustum, lignis igne supposito: in oblationem B
suauissimi odoris Domino. ¶ Si vero de oui- 6
bus fuerit eius oblatio & pacificorū hostia,
siue masculum obtulerit siue fœminam, im-
maculata erunt. ¶ Si agnum obtulerit coram 7
Domino, ¶ ponet manum suam super caput 8
victimæ suæ: quæ immolabitur in vestibulo
tabernaculi testimonii: fundentq; filij Aarō
sanguinem eius per circuitum altaris. ¶ Et 9
offerent de pacificorum hostia sacrificiū Do-
mino: adipem & caudam totam ¶ cum reni- 10
bus, & pinguedinem quæ operit ventrē atq; C
vniuersa vitalia, & vtrumq; renunculum
cum adipe qui est iuxta ilia, reticulumq; ie-
11 coris cum renunculis. ¶ & adolebit ea sacer-
dos super altare in pabulum ignis & obla-
12 tionis Domini. ¶ Si capra fuerit eius obla-
13 tio, & obtulerit eam Domino, ¶ ponet manū
suam super caput eius, immolabitq; eam in
introitu tabernaculi testimonij. Et fundent
D filij Aaron sanguinem eius " per' altaris cir- " super 2.
14 cuitum. ¶ Tollentq; ex ea in pastum ignis do
minici, adipem qui operit ventrem, & qui
15 tegit vniuersa vitalia: ¶ duos renunculos cū
reticulo quod est super eos iuxta ilia, & a-
16 ruinam iecoris cum renunculis, ¶ adolebitq;
ea super altare sacerdos in alimoniam ignis,
& suauissimi odoris. Omnis adeps, Domini
17 erit ¶ iure perpetuo in generationibus, &
cunctis habitaculis vestris: nec sanguinem
nec adipem omnino comedetis.

CAP. IIII.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moysen, di-
2 cens, ¶ Loquere filijs Israel, Anima quæ
A peccauerit per ignorantiam, & de vniuersis
mandatis Domini quæ præcepit vt non fie-
3 rent, quippiam fecerit: ¶ Si sacerdos qui vn-
ctus est peccauerit, delinquere faciens popu
lum, offeret pro peccato suo vitulum imma-
4 culatum Domino, ¶ & adducet illum ad o-
stium tabernaculi testimonij coram Domi-
no, ponetq; manum super caput eius, & im-
5 molabit eum Domino. ¶ Hauriet quoq; de
sanguine vituli, inferens illum in taberna-
6 culum testimonij. ¶ Cumq; intinxerit digitū
B in sanguinem, asperget " eum' septies coram " eo 2.
7 Domino cōtra velum sanctuarij: ¶ ponetq; " eos 2.
de eodē sanguine super cornua altaris thy-
miamatis gratissimi Domino, quod est in
tabernaculo testimonij: omnē autem reliquū
sanguinem fundet in basim altaris holocau-
8 sti in introitu tabernaculi. ¶ Et adipē vitu-
li " offeret' pro peccato, tam eum qui vitalia * auferet 9.
operit, quam omnia quæ intrinsecus sunt:
9 ¶ duos renunculos & reticulū quod est super
eos iuxta ilia, et adipē iecoris cū renunculis,
10 ¶ sicut " offertur' de vitulo hostiæ pacificorū: " aufertur 6
C & adolebit ea super altare holocausti. ¶ Pel-
11 lem vero & omnes carnes cum capite & pe-
12 dibus & intestinis & fimo, ¶ & reliquo cor-
pore efferet extra castra in locū mundū, vbi
cineres effundi solent: incendetq; ea super
lignorum struem, quæ in loco effusorum cine
13 rum cremabuntur. ¶ Quòd si omnis turba
* Israel ignorauerit, & per imperitiam fece- * filiorum.
14 rit quod contra mandatum Domini est, ¶ &
postea intellexerit peccatum suum, offeret
pro peccato suo vitulum, adducetq; eum ad
15 ostium tabernaculi. ¶ Et ponent seniores po
D puli manus super caput eius coram Domi-
no. Immolatoq; vitulo in conspectu Domini,
16 ¶ inferet sacerdos qui vnctus est, de sangui-
17 ne eius in tabernaculum testimonij, ¶ tin-

cto

cto digito aspergens septies contra velum,
¶ ponetq; de eodem sanguine in cornibus al- 18
taris, quod est coram Domino in tabernacu-
lo testimonij. reliquum aūt sanguinem fun-
det iuxta basim altaris holocaustorum, quod
est in ostio tabernaculi testimonij. ¶ Omnem- 19
que eius adipem tollet, & adolebit super al-
tare: ¶ sic faciens & de hoc vitulo quomodo 20
fecit & prius: & rogante pro eis sacerdote,
propitius erit eis Dominus. ¶ Ipsum autem 21
vitulum efferet extra castra, atq; comburet
sicut & priorem vitulum: quia est pro pec-
cato multitudinis. ¶ Si peccauerit princeps, 22
& fecerit vnum e pluribus per ignorātiam, E
quod Domini lege prohibetur: ¶ & postea in- 23
tellexerit peccatum suū, offeret hostiam Do-
mino, hircum de capris immaculatum. ¶ Po- 24
netq; manum suam super caput eius: cumq;
immolauerit eum in loco vbi solet mactari
holocaustum coram Domino, quia pro pecca-
to est, ¶ tinget sacerdos digitum in sanguine 25
hostiæ pro peccato, tangens cornua altaris
holocausti, & reliquum *fundens ad basim — *sanguinē 3
eius. ¶ Adipem vero adolebit supra, *sicut in 26 — *altare 3.
victimis pacificorum fieri solet: rogabitq; pro
eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur
ei. ¶ Quod si peccauerit anima per ignoran- 27
tiam, de populo terræ, vt faciat quicquam de F
his quæ Domini lege prohibentur, atq; de-
linquat, ¶ & cognouerit peccatum suum, of- 28
feret capram immaculatam. ¶ Ponetq; ma- 29
nus super caput hostiæ quæ pro peccato est, &
immolabit eam in loco holocausti. ¶ Tolletq; 30
sacerdos de sanguine in digito suo: & tan-
gens cornua altaris holocausti, reliquū fun-
det ad basim eius. ¶ Omnem autem adipem 31
auferens, sicut auferri solet de victimis pa- G
cificorum, adolebit super altare in odorem
suauitatis Domino: rogabitq; pro eo, & di-
mittetur ei. ¶ Sin autem de pecoribus obtu- 32
lerit victimam pro peccato, ouē scilicet im-
maculatam: ¶ ponet manum super caput e- 33
ius, & immolabit eam in loco vbi solent cædi
holocaustorum hostiæ. ¶ Sumetq; sacerdos de 34
sanguine eius digito suo, & tangens cornua
altaris holocausti, reliquum fundet ad ba-
sim eius. ¶ Omnem quoq; adipem auferens, 35
sicut auferri solet adeps arietis qui immo-
latur pro pacificis, cremabit super altare in-
censum Domini: rogabitq; pro eo & pro pec-
cato eius, & dimittetur ei.

CAP. V.

SI peccauerit anima, et audierit vocē *iu- 1 — *adiurantis 1.
rantis', testisq; fuerit quod aut ipse vi- A
dit, aut conscius est: nisi indicauerit, portabit
iniquitatem suā. ¶ Anima quæ tetigerit ali- 2
quid immundum, siue quod occisum à bestia
est, aut per se mortuum, aut quodlibet aliud
reptile: & oblita fuerit immunditiæ suæ, rea
est, & deliquit. ¶ & si tetigerit quicquam de 3
immunditia hominis iuxta omnem impuri-
tatem qua pollui solet, oblitaq; cognouerit
4 postea, subiacebit delicto. ¶ Anima quæ iu-
rauerit, & protulerit labijs suis vt vel male
quid faceret, vel bene, & idipsum iuramen-
to & sermone firmauerit, oblitaq; postea in-
5 tellexerit delictum suum, ¶ agat pœnitentiā
6 pro peccato, ¶ & offerat de gregibus agnam
B siue capram, orabitq; pro ea sacerdos & pro
7 peccato eius: ¶ sin autem non potuerit offerre
pecus, offerat duos turtures, vel duos pullos
columbarum Domino, vnum pro peccato, &
8 alterum in holocaustum, ¶ dabitq; eos sa-
cerdoti. Qui primū offerens pro peccato, re-
torquebit caput eius ad pēnulas, ita vt collo
9 adhæreat, & non penitus abrumpatur. ¶ Et
asperget de sanguine eius parietem altaris.
quicquid autem reliquum fuerit, faciet di-
stillare ad fundamentum eius, quia pro pec-
10 cato est. ¶ Alterū vero in holocaustum ado-
lebit, vt fieri solet: rogabitq; pro eo sacerdos
11 & pro peccato eius, & dimittetur ei. ¶ Quod
C si non quiuerit manus eius duos offerre tur-
tures, aut duos pullos columbarum, offeret
pro peccato suo similæ partem ephi decimam.
non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid
12 imponet, quia pro peccato est. ¶ tradetq; eam
sacerdoti: qui plenum ex ea pugillum hau-
riens, cremabit super altare in monimētum
13 eius qui obtulerit, ¶ rogans pro illo & ex-
pians, reliquam vero partem ipse habebit
14 in munere. ¶ Locutusq; est Dominus ad
15 Moysen, dicens, ¶ Anima si præuaricans
ceremonias per errorem in his quæ Domi-
no sunt sanctificata peccauerit, offeret pro
delicto suo arietem immaculatum de gregi-
D bus, qui emi potest duobus siclis, iuxta pon-
16 dus sanctuarij: ¶ ipsumque quod intulit
damni restituet, & quintam partem ponet
suprà, tradens sacerdoti, qui rogabit pro eo
17 offerens arietem, & dimittetur ei. ¶ Anima
si peccauerit per ignorantiam, feceritq; v-
num ex his quæ Domini lege prohibentur,
& peccati rea intellexerit iniquitatē suam,
18 ¶ offeret arietem immaculatum de gregi-
bus sacerdoti, iuxta mensuram æstimatio-
nemq; peccati: qui orabit pro eo, quia ne-
19 sciens fecerit: & dimittetur ei, ¶ quia per
errorem deliquit *in Domino'. — *in Dominum 7.

CAP. VI.

1 LOcutus est Dominus ad Moysen, dicēs,
2 ¶ Anima quæ peccauerit, & contempto
A Domino negauerit proximo suo depositum,
quod fidei eius creditum fuerat, vel vi ali-
quid extorserit, aut calumniam fecerit,
3 ¶ siue rem perditam inuenerit, & inficians — Num.5.a.6.
insuper peierauerit, & quodlibet aliud ex
pluribus fecerit, in quibus solent peccare ho-
4 mines, ¶ conuicta delicti, ¶ reddet omnia quæ
5 per fraudem voluit obtinere, integra, &
quintam insuper partem Domino cui dam-
6 num intulerat. ¶ Pro peccato autē suo offe-

uet arietem immaculatum de grege, & dabit
eum sacerdoti, iuxta æstimationem mensu-
ramq; delicti: ¶ *qui rogabit pro eo coram Do* 7
mino, & dimittetur illi pro singulis quæ fa-
ciendo peccauit. ¶ Locutusq; est Dominus ad 8
Moysen, dicens, ¶ Præcipe Aaron & filijs e- 9
ius, Hæc est lex holocausti. Cremabitur in B
altari tota nocte vsq; manè: ignis in eodem
altari erit: ¶ vestietur tunica sacerdos & fe- 10
minalibus lineis: tolletq; cineres, quos vo-
rans ignis exussit: & ponens iuxta altare,
¶ spoliabitur prioribus vestimentis, indu- 11
tusq; alijs efferet eos extra castra, ⸗ & in   ⸗ . 1.
loco mundissimo ⸗ vsq; ad fauillam consu-   ▸ . 2.
mi faciet. ¶ Ignis autem in altari semper 12
ardebit, quem nutriet sacerdos subijciens li-
gna mane per singulos dies, & imposito ho-
locausto desuper adolebit adipes pacificorū.
¶ Ignis est iste perpetuus, qui nunquam de- 13
ficiet in altari. ¶ Hæc est lex sacrificij & li- 14
bamentorum, quæ offerent filij Aaron coram
Domino, & coram altari. ¶ Tollet sacerdos 15
pugillum similæ, quæ conspersa est oleo, &
totum thus quod super similam positum est:
adolebitq; illud in altari in monumētum o-
doris suauissimi Domino: ¶ reliquam autem 16
partem similæ comedet Aarō cum filijs suis, C
absq; fermēto: & comedet in loco * sanctua-   * sancto in atrio 3.
rij tabernaculi. ¶ ideo autem non fermenta- 17
bitur, quia pars eius in Domini offertur in-
censum. sanctum sanctorum erit, sicut pro
peccato atq; delicto. ¶ Mares tantùm stirpis 18
Aaron comedent illud. Legitimū ac sempi-
ternū erit in generationibus vestris de sa-
crificijs Domini: omnis qui tetigerit illa, san
ctificabitur. ¶ Locutusq; est Dominus ad 19
Moysen, dicēs, ¶ Hæc est oblatio Aaron, et fi- 20
liorum eius, quā offerre debent Domino in
die unctionis suæ. Decimā partem ephi offe-
rent similæ in sacrificio sempiterno, medium
eius manè, & medium eius vespere, ¶ quæ in 21
sartagine oleo conspersa frigetur. Offeret au
tem eam calidam in odorem suauissimū Do
mino ¶ sacerdos, qui iure patri successerit, & 22
tota cremabitur in altari. ¶ Omne enim sa- 23
crificium sacerdotum igne consumetur, nec D
quisquam comedet ex eo. ¶ Locutus est autē 24
Dominus ad Moysen, dicens, ¶ Loquere Aa- 25
ron & filijs eius, Ista est lex hostiæ pro pec-
cato. In loco vbi offertur holocaustum, immo
labitur, coram Domino. Sanctum sanctorum
est. ¶ Sacerdos qui offert, comedet eam in lo- 26
co sancto, in atrio tabernaculi. ¶ Quicquid 27
tetigerit carnes eius, sanctificabitur. Si de
sanguine illius vestis fuerit aspersa, laua-
bitur in loco sancto. ¶ Vas autē fictile in quo 28
cocta est, confringetur, quòd si vas æneum
fuerit, defricabitur, & lauabitur aqua. ¶ O- 29
mnis masculus de genere sacerdotali vesce-
tur de carnibus eius, quia sanctum sancto-
rum est. ¶ Hostia * enim quæ cæditur pro 30   * autem 5.
peccato, cuius sanguis infertur in taberna-   Heb. 13. b. 12.
culum testimonij ad expiandū in sanctua-   Sup. 4. a. 5.
rio, non comedetur, sed comburetur igni.

CAP. VII.

1 HAec quoq; est lex hostiæ pro delicto,
2 Sancta sanctorū est: ¶ idcirco vbi im-
A molabitur holocaustū, mactabitur & victi-
ma pro delicto. sanguis eius per gyrū altaris
3 fundetur. ¶ Offerent ex ea caudam & adipē
4 qui operit vitalia. ¶ Duos renunculos &
pinguedinem quæ iuxta ilia est, reticulumq;
5 iecoris cum renunculis, ¶ & adolebit ea sa-
cerdos super altare: incensum est Domini
6 pro delicto. ¶ Omnis masculus de sacerdo-
tali genere in loco sancto vescetur his car-
7 nibus, quia sanctum sanctorum est. ¶ Sicut
pro peccato offertur hostia, ita & pro deli-
cto: vtriusq; hostiæ lex vna erit, ad sacerdo-
8 tem qui eam obtulerit pertinebit. ¶ Sacer-
dos qui offert holocausti victimam, habebit
9 pellem eius. ¶ Et omne sacrificium similæ,
quod coquitur in clibano, & quicquid in cra
ticula vel in sartagine præparatur, eius erit
10 sacerdotis a quo offertur: ¶ siue oleo cōspersa,
siue arida fuerint, cunctis filijs Aaron men-
11 sura æqua per singulos diuidetur. ¶ Hæc est
B lex hostiæ pacificorum quæ offertur Domino.
12 ¶ Si pro gratiarum actione oblatio fuerit,
offerent panes absque fermento conspersos
oleo, & lagana azyma vncta oleo, coctamq;
similam, & collyridas olei admistione con-
13 spersas, ¶ panes quoq; fermentatos cum ho-
stia gratiarum, quæ immolatur pro pacifi-
14 cis: ¶ ex quibus vnus pro primitijs offertur
Domino, & erit sacerdotis qui fundet hostiæ
15 sanguinem. ¶ cuius carnes eâdem comedeu-
tur die, nec remanebit ex eis quicquam vsq;
16 manè. ¶ Si voto, vel sponte quispiam obtu-
lerit hostiam, eâdem similiter edetur die:
sed & si quid in crastinum remanserit, ve-
17 sci licitum est: ¶ quicquid autem tertius in-   * & 2.
18 uenerit dies, ignis absumet. ¶ * si quis de car
nibus victimæ pacificorum die tertio come-   * eius.
derit, irrita fiet * oblatio, nec proderit offe-
renti: quin potius quæcunq; anima tali se
edulio contaminauerit, præuaricationis rea
19 erit. ¶ Caro quæ aliquid tetigerit immun-
C dū, non comedetur, sed comburetur igni: quī
20 fuerit mūdus vescetur ex ea. ¶ Anima pol-
luta, quæ ederit de carnibus hostiæ pacifico-
rum, quæ oblata est Domino, peribit de popu
21 lis suis. ¶ Et quæ tetigerit immunditiā ho-
minis, vel iumēti, siue omnis rei quæ pollue
re potest, & comederit de huiuscemodi car-
22 nibus, interibit de populis suis. ¶ Locutusq;
23 est Dominus ad Moysen, dicens: ¶ Loquere
filijs Israel, Adipē ouis, & bouis, & capræ nō
24 comedetis. ¶ Adipem cadaueris morticini, &
eius animalis quod à bestia captum est, ha-
25 bebitis in varios vsus. ¶ Si quis adipem, quī
offerri debet in incēsum Domini, comederit,
peribit

peribit de populo suo. ¶Sanguinē quoq; om- 26
nis animalis non sumetis in cibo, tam de a-
uibus quàm de pecoribus.. ¶ Omnis anima 27
quæ ederit sanguinē, peribit de populis suis.
¶*Locutusq; est Dominus ad Moysen, dicens,* 28
¶*Loquere filijs Israel, dicens, Qui offert vi-* 29
ctimam pacificorum Domino, offerat simul
& sacrificium, id est libamēta eius. ¶*tenebit* 30
manibus adipem hostiæ, & pectusculum:
cumq; ambo oblata Domino consecrauerit, D
tradet sacerdoti, ¶*quia adolebit adipem su-* 31
per altare: pectusculum autē erit Aaron, &
filiorum eius: ¶*armus quoq; dexter de paci-* 32
ficorum hostiis cedet in primitias sacerdotis.
¶*Qui obtulerit sanguinem, & adipem filio-* 33
rum Aaron, ipse habebit & armum dextrum
in portione sua. ¶*Pectusculum enim eleua-* 34
tionis, & armū separationis tuli à filiis Is-
rael de hostijs eorum pacificis, & dedi Aaron
sacerdoti, & filijs eius lege perpetua, ab om-
ni populo Israel. ¶ *Hæc est vnctio Aaron &* 35
filiorum eius in ceremonijs Domini in die
quo obtulit eos Moyses, vt sacerdotio funge-
rentur, ¶*& quæ præcepit eis dari Dominus* 36
a filijs Israel religione perpetua, in genera-
tionibus suis. ¶*Ista est lex holocausti, & sa-* 37
crificij pro peccato atq; delicto, & pro conse-
cratione & pacificorum victimis: ¶ *quam* 38
constituit Dominus Moysi in monte Sinai,
quando mandauit filijs Israel vt offerrent
oblationes suas Domino in deserto Sinai.

CAP. VIII.

LOcutusq; est Dominus ad Moysen, di- 1
cens, ¶ *Tolle Aaron cum filijs suis, ve-* 2
stes eorum, & vnctionis oleum, vitulum pro A
peccato, duos arietes, canistrū cum azymis:
¶*& congregabis omnem cœtum ad ostium* 3
→.10. *tabernaculi.* ¶ *Fecitq; Moyses vt Dominus* 4
imperauerat. Congregataq; omni turba ante
fores tabernaculi, ¶ *ait, Iste est sermo quem* 5
iußit Dominus fieri. ¶*Statimq; obtulit Aa-* 6
ron & filios eius. ¶*Cumq; lauisset eos,* ¶*ve-* 7
stiuit pontificem subucula linea, accingens
eū balteo, & induens eū tunica hyacinthi-
na, & desuper humerale imposuit. ¶*quod a-* 8
stringens cingulo aptauit rationali, in quo
erat Doctrina et Veritas. ¶*Cidari quoq; te-* 9
xit caput: & super eam, contra frontem, po- B
suit laminā auream consecratam in sancti-
ficatione, sicut præceperat ei Dominus. ¶*Tu-* 10
lit & vnctionis oleum, quo liniuit taberna
culū cū omni supellectili sua. ¶ *Cumq; san-* 11
ctificans aspersisset altare septem vicibus,
vnxit illud, & omnia vasa eius, labrumq;
Eccl.45.c.12 *cū basi sua sanctificauit oleo.* ¶‖*Quod fun-* 12
dens super caput Aaron, vnxit eum, & con-
secrauit. ¶ *filios quoq; eius oblatos vestiuit* 13
tunicis lineis, & cinxit balteis, imposuitq;
mitras, vt iusserat Dominus. ¶ *Obtulit &* 14
vitulum pro peccato, cumq; super caput eius C
posuisset Aaron & filii eius manus suas,
15 ¶*immolauit eū: hauriens sanguinē, & tin-*
cto digito, tetigit cornua altaris per gyrum,
quo expiato & sanctificato, fudit reliquum
16 *sanguinem ad fundamenta eius.* ¶ *Adipem*
vero qui erat super vitalia, & reticulū ie-
coris, duosq; renunculos cum aruinulis suis
17 *adoleuit super altare:* ¶ *vitulum cum pelle,*
& carnibus, & fimo, cremans extra castra,
18 *sicut præceperat Dominus.* ¶*Obtulit & arie*
tem in holocaustum: super cuius caput cùm
imposuissent Aarō & filij eius manus suas,
19 ¶*immolauit eum, & fudit sanguinem eius*
20 *per circuitum altaris.* ¶ *Ipsumq; arietem in*
frusta concidēs, caput eius, & artus, & adi-
21 *pem adoleuit igni,* ¶ *lotis prius intestinis &*
D *pedibus: totumq; simul arietem incendit su-*
per altare, eo quod esset holocaustū suauißi-
22 *mi odoris Domino, sicut præceperat ei.* ¶*Ob-*
tulit & arietem secundum, in consecrationē
sacerdotum: posueruntq; super caput eius
23 *Aaron & filij eius manus suas.* ¶ *quem cùm*
immolasset Moyses, sumēs de sanguine eius,
tetigit extremum auriculæ dextræ Aaron,
& pollicem manus eius dextræ, similiter &
24 *pedis.* ¶ *Obtulit & filios Aaron, cumq; de*
E *sanguine arietis immolati tetigisset extre-*
*mum auriculæ singulorum dextræ, & *polli-* *pollicē 2.
ces manus ac pedis dextri, reliquum fudit
25 *super altare per circuitum:* ¶ *adipem vero,*
& caudam, omnemq; pinguedinē quæ operit
intestina, reticulumq; iecoris, & duos renes
cū adipibus suis, & armo dextro separauit.
26 ¶*Tollens autem de canistro azymorum, quod*
erat coram Domino, panem absq; fermento,
* *& collyridam conspersam oleo, laganumq;* *unum 1.
27 *posuit super adipes, & armū dextrum,* ¶*tra*
dens simul omnia Aaron & filijs eius. Qui
28 *postquā leuauerūt ea coram Domino,* ¶*rur-*
F *sum suscepta de manibus eorum, adoleuit*
super altare holocausti, eo quod consecratio-
nis esset oblatio in odorem suauitatis sacri-
29 *ficij Domini.* ¶ *Tulitq; pectusculum eleuans*
illud coram Domino, de ariete consecrationis
in partem suam, sicut præceperat ei Domi-
30 *nus.* ¶*Assumensq; vnguentum, & sangui-*
nem qui erat in altari, aspersit super Aaron
& vestimenta eius, & super filios illius ac
31 *vestes eorum.* ¶ *Cumq; sanctificasset eos in*
vestitu suo, præcepit eis, dicēs, Coquite car-
nes ante fores tabernaculi, & ibi comedite
G *eas, panes quoq; consecrationis edite, qui*
positi sunt in canistro, sicut præcepit mihi
Dominus, dicens, ‖Aaron & filij eius come- Exo.29.f.33
32 *dent eos:* ¶*quicquid autem reliquum fuerit* Inf.28.b.8.
33 *de carne & panibus, ignis absumet.* ¶ *De*
ostio quoq; tabernaculi non exibitis septem
diebus, vsq; ad diem quo complebitur tem-
pus consecrationis vestræ, septem enim die-
34 *bus finitur consecratio:* ¶*sicut impræsentia-*
rum factum est, vt ritus sacrificij comple-
35 *retur.* ¶*Die ac nocte manebitis in taberna-*
culo

culo obseruantes custodias Domini, ne mo-
riamini: sic enim mihi præceptū est. ¶ Fece- 36
runtq; Aaron & filij eius cuncta quæ locu-
tus est Dominus per manum Moysi.

CAP. IX.

Exo.29. a.1. FActo autem octauo die, vocauit Moyses 1
Aaron & filios eius, ac maiores natu Is- A
raël, dixitq; ad Aaron: ¶ ‖ Tolle de armento 2
vitulum pro peccato, & arietem in holocau-
stum, vtrunque immaculatum, & offer illos
coram Domino. ¶ Et ad filios Israel loquē- 3
ris, Tollite hircum pro peccato, & vitulum
* anniculos atq; agnum *anniculum', & sine macula in
3. holocaustum, ¶ bouem & arietem pro pacifi- 4
cis: & immolate eos coram Domino, in sacri-
ficio singulorum similam conspersam oleo of-
ferentes. hodie enim Dominus apparebit vo
bis. ¶ Tulerunt ergo cuncta quæ iusserat Moy- 5
ses ad ostium tabernaculi: vbi cùm omnis B
multitudo astaret, ¶ ait Moyses, Iste est ser- 6
mo quem præcepit Dominus: facite, et appa-
rebit vobis gloria eius. ¶ Et dixit ad Aaron, 7
Accede ad altare, & immola pro peccato tuo
offer holocaustum, & deprecare pro te & pro
populo, cumq; mactaueris hostiam populi,
ora pro eis, sicut præcepit Dominus. ¶ Sta- 8
timq; Aaron accedens ad altare immolauit
vitulum pro peccato suo: ¶ cuius sanguinem 9
obtulerunt ei filij sui: in quo tingens digi-
tum, tetigit cornua altaris, & fudit resi-
duum ad basim eius. ¶ Adipemq;, & renun- 10
culos ac reticulum iecoris, quæ sunt pro pec-
cato, adoleuit super altare, sicut præceperat
Dominus Moysi: ¶ carnes vero & pellem e- 11
ius, extra castra combussit igni. ¶ Immolauit 12
& holocausti victimam: obtuleruntq; ei fi-
lij sui sanguinem eius, quem fudit per alta- C
ris circuitum. ¶ Ipsam etiam hostiam in fru- 13
sta concisam, cum capite & membris singu-
lis obtulerunt: quæ omnia super altare cre-
mauit igni, ¶ lotis aqua prius intestinis & 14
pedibus. ¶ Et pro peccato populi offerēs, ma- 15
ctauit hircum: expiatoq; altari, ¶ fecit ho- 16
locaustum, ¶ addens in sacrificio libamen- 17
ta, quæ pariter offeruntur, & adolens ea su-
per altare, absq; ceremonijs holocausti ma-
tutini. ¶ Immolauit & bouem atque arietem 18
hostias pacificas populi: obtuleruntq; ei filij
sui sanguinem, quem fudit super altare in
circuitum. ¶ Adipem autem bouis, & caudā 19
arietis, renunculosq; cum adipibus suis, & D
reticulum iecoris ¶ posuerunt super pectora: 20
cumque cremati essent adipes super altare,
¶ pectora eorum, & armos dextros separauit 21
Aaron eleuans coram Domino, sicut præce-
perat Moyses. ¶ Et extendens manum ad 22
populum, benedixit ei. Sicq; completis hostijs
pro peccato, & holocaustis, & pacificis, de-
scendit. ¶ Ingressi autem Moyses & Aaron in 23
2.Mac.2.c.11. tabernaculum testimonij, & deinceps egressi
benedixerunt populo. ‖ Apparuitq; gloria
24 Domini omni multitudini: ¶ & ecce egressus
ignis a Domino, deuorauit holocaustum, &
adipes qui erat super altare. Quod cùm vi-
dissent turbæ, laudauerunt Dominū, ruen-
tes in facies suas.

CAP. X.

1 ARreptisq; Nadab, & Abiu filij Aaron
A thuribulis, ‖ imposuerunt ignem, & in- Num.3. a.4.
censum desuper, offerentes coram Domino 26 g.26.
ignem alienum: quod eis præceptum non e- 1.Par.24.a.2.
2 rat. ¶ Egressusq; ignis a Domino, deuorauit
3 eos, & mortui sunt coram Domino. ¶ Dixit-
que Moyses ad Aaron, Hoc est quod locutus
est Dominus, Sanctificabor in ijs qui appro-
pinquant mihi, & in conspectu omnis populi
glorificabor. Quod audiens, tacuit Aaron.
4 ¶ Vocatis aūt Moyses Misaële, & Elisaphan
filijs Oziel, patrui Aaron, ait ad eos: Ite, &
tollite fratres vestros de conspectu sanctua-
5 rij, & asportate extra castra. ¶ Confestimq;
pergentes tulerunt eos sicut iacebant, vesti-
tos lineis tunicis, & eiecerunt foras, vt sibi
6 fuerat imperatū. ¶ Locutusq; est Moyses ad
B Aarō, & ad Eleazar, & Ithamar filios eius.
Capita vestra nolite nudare, & vestimenta
nolite scindere, ne forte moriamini, & super
omnem cœtum oriatur indignatio. Fratres
* vestri, & omnis domus Israel plangant in- * quoque 1.
7 cendium quod Dominus suscitauit. ¶ Vos au
tem ne egrediemini fores tabernaculi, alio-
quin peribitis: oleum quippe sanctæ vnctio-
nis est super vos. Qui fecerunt omnia iuxta
8 præceptum Moysi. ¶ Dixitq; Dominus ad
9 Aaron: ¶ Vinum, & omne quod inebriare po-
test, non bibetis tu & filij tui, quādo intra-
bitis in tabernaculum testimonij, ne moria-
mini: quia præceptum sempiternū est in ge-
10 nerationes vestras: ¶ Et vt habeatis scien-
tiam discernendi inter sanctum & propha-
11 num, inter pollutum & mundū: ¶ doceatisq;
filios Israel omnia legitima mea quæ locutus
12 est Dominus ad eos per manum Moysi. ¶ Lo-
C cutusq; est Moyses ad Aaron, & ad Eleazar,
& Ithamar filios eius, qui erāt residui, Tol-
lite sacrificium quod remansit de oblatione
Domini, & comedite illud absque fermento
iuxta altare, quia sanctum sanctorum est.
13 ¶ Comedetis autem in loco sancto: quod da-
tum est tibi & filijs tuis de oblationibus Do
14 mini, sicut præceptum est mihi. ¶ Pectuscu-
lum quoque quod oblatum est, & armum
qui separatus est edetis in loco mundissimo
tu & filij tui, & filiæ tuæ tecum, tibi enim
ac liberis tuis reposita sunt de hostijs saluta-
15 ribus filiorum Israel: ¶ eo quod armum &
pectus, & adipes qui cremantur in altari,
eleuauerunt coram Domino, & pertineāt ad
te, & ad filios tuos lege perpetua, sicut præ-
16 cepit Dominus. ¶ ‖ Inter hæc hircum qui ob- 2.Mac.2.a.11.
D latus fuerat pro peccato cùm quæreret Moy-
ses, exustum reperit: iratusq; cōtra Eleazar

& Ithamar filios Aarō qui remanserāt, ait,
¶ Cur non comedistis hostiam pro peccato in 17
loco sancto, quæ Sancta sanctorum est, &
data vobis vt portetis iniquitatē multitu-
dinis, & rogetis pro ea in conspectu Domini,
¶ præsertim cùm de sanguine illius non sit 18
illatum intra sancta*, et comedere debuera-
tis eam in sanctuario, sicut præceptū est mi-
hi? ¶ Respondit Aarō, Oblata est hodie victi- 19
ma pro peccato, & holocaustum corā Domi-
no: mihi autem accidit quod vides. quomodo
potui comedere eam, aut placere Domino in
ceremonijs mente lugubri? ¶ Quod cùm au- 20
disset Moyses, recepit satisfactionem.

* sancto-
rum 6.

CAP. XI.

Locutusq; est Dominus ad Moysen & 1
Aaron, dicēs, ¶ Dicite filijs Israël:* ‖ Hæc 2
sunt animalia quæ comedere debetis de cun A
ctis animantibus terræ: ¶ Omne quod habet 3
diuisam vngulam & ruminat in pecoribus,
comedetis. ¶ Quicquid autem ruminat qui- 4
dem, & habet vngulam, sed non diuidit eā,
sicut camelus & cætera, non comedetis illud,
& inter immūda reputabitis. ¶ Chœrogryl- 5
lus qui ruminat, vngulamq; non diuidit,
immundus est. ¶ Lepus quoq;: nam & ipse 6
ruminat, sed vngulā non diuidit. ¶ Et ‖ sus 7
qui cùm vngulam diuidat, nō ruminat. ¶ ho 8
rum carnibus non vescemini, nec cadauera
cōtingetis, quia immunda sunt vobis. ¶ Hæc 9
sunt quæ gignuntur in aquis, & vesci lici- B
tū est. Omne quod habet pinnulas & squa-
mas, tam in mari quàm in fluminibus &
stagnis, comedetis. ¶ Quicquid autē pinnu- 10
las & squamas non habet eorū quæ in aquis
mouentur & viuunt, abominabile vobis
¶ execrandumq; erit. carnes eorum nō come- 11
detis, & morticina vitabitis. ¶ Cuncta quæ 12
non habent pinnulas & squamas in aquis,
polluta erunt. ¶ Hæc sunt quæ de auibus co- 13
medere nō debetis, & vitanda sunt vobis,
Aquilā, & gryphem, & haliaetum, ¶ & mi- 14
luum ac vulturem iuxta genus suum, ¶ & 15
omne corui generis in similitudinē suam,
¶ struthionem, & noctuam, & larum, & ac- 16
cipitrē iuxta genus suū: ¶ bubonē, & mergu- 17
lum, & ibin, ¶ & cygnum, & onocrotalum, & 18
porphyrionē, ¶ herodionē & charadrion iuxta 19
genus suum, vpupam quoq; & vespertilio- C
nē. ¶ Omne de volucribus quod graditur su- 20
per quatuor pedes, abominabile erit vobis.
¶ Quicquid autē ambulat quidē super qua- 21
tuor pedes, sed habet longiora retro crura, per
quæ salit super terram, ¶ comedere debetis, 22
vt est bruchus in genere suo, & attacus atq;
ophiomachus, ac locusta, singula iuxta genus
suum. ¶ Quicquid autē ex volucribus qua- 23
tuor tantùm habet pedes, execrabile erit vo
bis: ¶ & quicunq; morticina eorum tetigerit, 24
polluetur, & erit immundus vsq; ad vespe- D
rum: ¶ & si necesse fuerit vt portet quippiam 25

* Custodite
omnia quæ
scripsi vobis
vt sim Deus
vester. Hæc
sunt, &c.
Deu.14.a 4.

2.Macha.6.
d.18.

horum mortuum, lauabit vestimenta sua,
& immundus erit vsque ad occasum solis.
26 ¶ Omne animal quod habet quidem vngu-
lam, sed non diuidit eam, nec ruminat, im-
mundum erit: & quicquid tetigerit illud,
27 contaminabitur. ¶ Quod ambulat super ma-
nus ex cunctis animantibus, quæ incedunt
quadrupedia, immundum erit: qui tetigerit
morticinia eorum, polluetur vsq; ad vespe-
28 rum. ¶ Et qui portauerit huiuscemodi cada-
uera, lauabit vestimenta sua, & immundus
erit vsq; ad vesperum: quia omnia hæc im-
29 munda sunt vobis. ¶ Hæc quoq; inter pollu-
E ta reputabuntur de his quæ mouentur in
terra, mustela & mus & crocodilus, singula
30 iuxta genus suum, ¶ mygale & chamæleon,
31 & stellio, & lacerta, & talpa: ¶ omnia hæc
immunda sunt. Qui tetigerit morticina eo-
rum, immundus erit vsque ad vesperum:
32 ¶ & super quod ceciderit quicquam de mor-
ticinis eorum, polluetur tam vas ligneum &
vestimētū quam pelles & cilicia: & in quo-
cunq; fit opus, tingentur aqua, & polluta e-
runt vsq; ad vesperum, & sic postea mun-
33 dabuntur. ¶ Vas autem fictile in quod horū
quicquam intrò ceciderit, polluetur, & id-
34 circo frangendum est. ¶ Omnis cibus quem
comedetis, si fusa fuerit super eum aqua,
immundus erit: & omne liquens quod bibi-
35 tur de vniuerso vase, immundum erit. ¶ Et
F quicquid de morticinis huiuscemodi cecide-
rit super illud, immundum erit: siue clibani,
siue chytropodes, destruentur, & immundi
36 erunt. ¶ Fontes vero & cisterna, & omnis
aquarū congregatio munda erit. Qui mor-
37 ticinū eorum tetigerit, polluetur. ¶ Si ceci-
38 derit super sementem, non polluet eam. ¶ Si
autem quispiam aqua sementem perfuderit,
& postea morticinis tacta fuerit, ilico pol-
39 luetur. ¶ Si mortuū fuerit animal quod li-
cet vobis comedere, qui cadauer eius tetige-
40 rit, immundus erit vsq; ad vesperum. ¶ &
qui comederit ex eo quippiā, siue portauerit:
lauabit vestimenta sua, & immundus erit
41 vsq; ad vesperū. ¶ Omne quod reptat super
terram, abominabile erit, nec assumetur in
42 cibum. ¶ Quicquid super pectus quadrupes
G graditur, & multos habet pedes, siue per hu-
mū trahitur, non comedetis, quia abominabi
43 le est. ¶ Nolite cōtaminare animas vestras,
nec tangatis quicquam eorum, ne immundi
44 sitis. ¶ Ego enim sum Dominus Deus vester:
‖ sancti estote, quia ego sanctus sum. Ne pol-
luatis animas vestras in omni reptili, quod
45 mouetur super terram. ¶ Ego enim sum Do-
minus, qui eduxi vos de Terra-Aegypti, vt
essem vobis in Deum. Sancti eritis, quia ego
46 sanctus sum. ¶ Ista est lex animantium ac
volucrū, & omnis animæ viuentis, quæ mo-
47 uetur in aqua, & reptat in terra, ¶ vt diffe-
rentias noueritis mundi & immūdi, et scia-
tis

1.Pet.1.c.15.

tis quid comedere & quid respuere debeatis.

CAP. XII.

LOcutusq; est Dominus ad Moysen, di- 1
cens, Loquere filijs Israel, & dices ad 2
Luc.2.c.22. eos, || Mulier si suscepto semine pepererit A
Ioha.7.c.22. masculum, immunda erit septem diebus iu-
Luc.2.c.21. xta dies separationis menstruæ. || Et die 3
octauo circumcidetur infantulus: ipsa vero 4
triginta tribus diebus manebit in sanguine B
purificationis suæ. Omne sanctum non tan-
get, nec ingredietur in sanctuarium donec
impleantur dies purificationis suæ. Sin 5
autem fœminam pepererit, immunda erit
duabus hebdomadibus iuxta ritum fluxus
menstrui, & sexaginta sex diebus manebit
in sanguine purificationis suæ. Cumq; ex- 6
pleti fuerint dies purificationis suæ, pro fi- C
lio, siue pro filia, deferet agnum anniculum
in holocaustum, & pullum columbæ siue tur-
turem pro peccato, ad ostiũ tabernaculi te-
stimonij, & tradet sacerdoti, qui offeret illa 7
coram Domino, & orabit pro ea, & sic mun-
dabitur à profluuio sanguinis sui. Ista est D
Luc.2.d.24. lex parientis masculum aut fœminã. || Quod 8
si non inuenerit manus eius, nec potuerit
offerre agnũ, sumet duos turtures vel duos
pullos columbarum, vnum in holocaustum,
& alterum pro peccato, orabitq; pro ea sa-
cerdos, & sic mundabitur.

CAP. XIII.

LOcutusq; est Dominus ad Moysen & 1
Aaron, dicens, Homo in cuius cute & 2
carne ortus fuerit diuersus color siue pustu- A
la, aut quasi lucens quippiam, id est plaga
lepræ, adducetur ad Aaron sacerdotẽ, vel ad
vnum quemlibet filiorum eius. Qui cùm 3
viderit lepram in cute, & pilos in album
mutatos colorem, ipsamq; speciem lepræ hu-
miliorem cute & carne reliqua, plaga lepræ
est, & ad arbitrium eius separabitur. Sin 4
autem lucens candor fuerit in cute, nec hu-
milior carne reliqua, & pili coloris pristini,
recludet eum sacerdos septem diebus, & 5
considerabit die septimo, & si quidem lepra
vltrà non creuerit, nec transierit in cute
priores terminos, rursum recludet eũ septem
diebus alijs. Et die septimo contemplabi- 6
tur: si obscurior fuerit lepra, & non creuerit
in cute, mundabit eum, quia scabies est: la-
uabitq; homo vestimenta sua, & mundus e-
rit. Quod si postquam à sacerdote visus est, 7
& redditus munditiæ, iterum lepra creue- B
rit: adducetur ad eum, & immunditiæ cõ- 8
demnabitur. Plaga lepræ si fuerit in homi- 9
ne, adducetur ad sacerdotem, & videbit 10
eum. Cumq; color albus in cute fuerit, &
capillorum mutauerit aspectum, ipsa quoq;
caro viua apparuerit: lepra vetustissima 11
iudicabitur, atq; inolita cuti. Contaminabit
itaq; eum sacerdos, & nõ recludet, quia per-
spicua immunditia est. Sin autẽ efflorue- 12
rit discurrens lepra in cute, & operuerit o-
mnẽ carnem à capite vsq; ad pedes, quic-
13 quid sub aspectum oculorum cadit, conside-
rabit eum sacerdos, & teneri lepra mundis-
sima iudicabit: eo quod omnis in candorem
versa sit, & idcirco homo mundus erit.
14 Quando vero caro viuens in eo apparue-
15 rit, tunc sacerdotis iudicio polluetur, & in-
ter immundos reputabitur. caro enim viua
16 si lepra aspergitur, immunda est. Quod si
C rursum versa fuerit in alborẽ, & totum ho-
17 minem operuerit, considerabit eum sacer-
18 dos, & mundum esse decernet. Caro autem
& cutis in qua hulcus natum est, & sana-
19 tum, & in loco hulceris cicatrix alba appa-
ruerit, siue subrufa, adducetur homo ad sa-
20 cerdotem: qui cùm viderit locum lepræ hu-
miliorem carne reliqua, & pilos versos in
candorem, contaminabit eum: plaga enim
21 lepræ orta est in hulcere. Quod si pilus co-
loris est pristini, & cicatrix sub obscura, &
vicina carne non est humilior, recludet eum
22 septem diebus. & si quidem creuerit, adiu-
23 dicabit eum lepræ: sin autem steterit in loco
suo, hulceris est cicatrix, & homo mundus
24 erit. Caro autem & cutis quam ignis ex-
ussit, & sanata albam siue rufam habuerit
25 cicatricem, considerabit eam sacerdos, &
ecce * versa est in alborem, & locus eius re- *si r.
liqua cute est humilior: contaminabit eum,
26 quia plaga lepræ in cicatrice orta est. Quod
D si pilorum color non fuerit immutatus, nec
humilior plaga carne reliqua, & ipsa lepræ
species fuerit subobscura, recludet eum se-
27 ptem diebus, & die septimo contemplabi-
tur, si creuerit in cute lepra, contaminabit
28 eum. sin autem in loco suo candor steterit
non satis clarus, plaga combustionis est, &
idcirco mundabitur, quia cicatrix est cõbu-
29 sturæ. Vir siue mulier in cuius capite vel
barba germinauerit lepra, videbit eos sacer-
30 dos, & si quidem humilior fuerit locus car-
ne reliqua, & capillus flauus solitoq; subti-
lior, contaminabit eos, quia lepra capitis ac
31 barbæ est. Sin autẽ viderit locum maculæ
æqualem vicinæ carni, & capillum nigrum:
32 recludet "eos' septem diebus, & die septi- "eum 8.
E mo intuebitur. Si nõ creuerit macula, & ca-
pillus sui coloris est, & locus plagæ carni re-
33 liquæ æqualis: radetur homo absque loco
maculæ, & includetur septem diebus alijs.
34 Si die septimo visa fuerit stetisse plaga in
loco suo, nec humilior carne reliqua, munda-
bit eum, lotisq; vestibus suis mundus erit.
35 Sin autem post emundationem rursus cre-
36 uerit macula in cute, non quæret amplius
vtrum capillus in flauũ colorem sit commu-
37 tatus, quia aperte immundus est. Porrò si
steterit macula, & capilli nigri fuerint, no-
uerit hominem sanatum esse, & confidenter
38 eum pronuntiet mundũ. Vir siue mulier in

cuius cute candor apparuerit, ¶ intuebitur 39
eos sacerdos, si deprehenderit subobscurũ al-
borem lucere in cute, sciat non esse lepram,
sed maculam coloris candidi, & hominem
mundũ. ¶ Vir de cuius capite capilli fluunt, 40
caluus & mundus est: ¶ & si à fronte cecide 41
rint pili, recaluaster & mundus est. ¶ Sin 42
autem in caluitio siue in recaluatione albus F
vel rufus color fuerit exortus, ¶ et hoc sacer- 43
dos viderit, condemnabit eum haud dubie
lepra, quæ orta est in caluitio. ¶ Quicunque 44
ergò maculatus fuerit lepra, & separatus est
ad arbitrium sacerdotis, ¶ habebit vestimen 45
ta dissuta, caput nudum, os veste cõtectum,
contaminatum ac sordidum se clamabit.
¶ Omni tempore quo leprosus est, & immũ- 46
dus, solus habitabit extra castra. ¶ Vestis la- 47
nea siue linea, quæ lepram habuerit ¶ in sta- 48
mine atq; subtegmine, aut certe pellis, vel
quicquid ex pelle confectum est, ¶ si alba vel 49
rufa macula fuerit, infecta lepra reputabi-
tur, ostendeturq; sacerdoti, ¶ qui consideratã 50
recludet septem diebus: ¶ & die septimo rur- 51
sus aspiciens si deprehenderit creuisse, lepra
perseuerans est: pollutũ iudicabit vestimen-
tum, & omne in quo fuerit inuenta, ¶ & 52
idcirco comburetur flammis. ¶ Quòd si eam 53
viderit non creuisse, ¶ præcipiet, & lauabunt 54
id in quo lepra est, recludetq; illud septẽ die-
bus alijs. ¶ Et cùm viderit faciem quidem 55
pristinam non reuersam, nec tamen creuisse G
lepram, immundum iudicabit, & igne com-
buret, eo quòd infusa sit in superficie vesti-
menti vel per totum, lepra. ¶ Sin autem ob- 56
scurior fuerit locus lepræ postquàm vestis est
lota, abrumpet eum, & à solido diuidet.
¶ Quòd si vltrà apparuerit in his locis, quæ 57
prius immaculata erant, lepra volatilis &
vaga: debet igne comburi. ¶ si cessauerit, la- 58
uabit aqua ea quæ pura sunt secundo, &
munda erunt. ¶ Ista est lex lepræ vestimen- 59
ti lanei & linei, staminis atq; subtegminis,
omnisq; supellectilis pelliceæ, quomodo mun
dari debeat, vel contaminari.

CAP. XIIII.

LOcutusq; est Dominus ad Moysen, di- 1
cens, ¶ Hic est ritus leprosi quando mun 2
Matt.8.a.1. dandus est: ‖ Adducetur ad sacerdotem: ¶ qui 3
Mar.1.d.40. egressus de castris cùm inuenerit lepram esse A
Luc.5.c.12. mundatam, ¶ præcipiet ei qui purificatur vt 4
offerat duos passeres viuos pro se, quos vesci
licitum est, & lignum cedrinum, vermicu-
lumq; & hyssopum. ¶ & vnum ex passeribus 5
immolari iubebit in vaso fictili super aquas
viuentes: ¶ alium autem viuum cum ligno 6
cedrino, & cocco & hyssopo tinget in sangui-
ne passeris immolati, ¶ quo asperget illum 7
qui mundandus est, septies, vt iure purge-
tur, & dimittet passerem viuum, vt in agrũ
auolet. ¶ Cumq; lauerit homo vestimenta 8
sua, radet omnes pilos corporis, & lauabitur
aqua: purificatusq; ingredietur castra, ita
duntaxat vt maneat extra tabernaculum
9 suum septem diebus, ¶ & die septimo radet
capillos capitis, barbamq; & supercilia, ac
B totius corporis pilos. Et lotis rursum vesti-
10 bus & corpore, ¶ die octauo assumet duos a-
gnos immaculatos, & ouem anniculam absq;
macula, & tres decimas similæ in sacrifi-
cium quæ conspersa sit oleo, & seorsum olei
11 sextarium. ¶ Cumq; sacerdos purificans ho-
minem statuerit eum, & hæc omnia coram
12 Domino in ostio tabernaculi testimonij, ¶ tol
let agnum, & offeret eum pro delicto, oleiq;
sextarium, & oblatis ante Dominum omni-
13 bus, ¶ immolabit agnum vbi solet immolari
hostia pro peccato & holocaustum, id est, in
loco sancto. Sicut enim pro peccato, ita & pro
delicto ad sacerdotem pertinet hostia: San-
14 cta sanctorum est. ¶ Assumensq; sacerdos de
sanguine hostiæ quæ immolata est pro deli-
cto, ponet super extremum auriculæ dextræ
eius qui mundatur, & super pollices manus
15 dextræ & pedis, ¶ & de olei sextario mittet
16 in manum suam sinistram, ¶ tingetq; digi-
tum dextrum in eo, & asperget coram Do-
17 mino septies. ¶ quod autem reliquum est olei
C in læua manu, fundet super extremum au-
riculæ dextræ eius qui mundatur, & super
pollices manus ac pedis dextri, & super san-
18 guinem qui effusus est pro delicto, ¶ & su-
19 per caput eius. ¶ Rogabitq; pro eo coram Do-
mino, & faciet sacrificium pro peccato. tunc
20 immolabit holocaustum, ¶ & ponet illud in
altari cũ libamẽtis suis, & homo rite mun-
21 dabitur. ¶ Quod si pauper est, & non potest
manus eius inuenire quæ dicta sunt, pro de-
licto assumet agnum ad oblationem vt roget
pro eo sacerdos, decimamq; partem similæ
conspersæ oleo in sacrificium, & olei sexta-
22 rium, ¶ duosq; turtures siue duos pullos co-
lumbæ, quorum vnus sit pro peccato, & alter
23 in holocaustum: ¶ offeretq; ea die octauo pu-
D rificationis suæ sacerdoti, ad ostium taber-
24 naculi testimonij coram Domino. ¶ qui su-
scipiens agnũ pro delicto & sextarium olei,
25 leuabit simul: ¶ immolatoq; agno, de sangui-
ne eius ponet super extremum auriculæ dex
træ illius qui mundatur, & super pollices
26 manus eius ac pedis dextri: ¶ olei vero par-
27 tem mittet in manum suam sinistram, ¶ in
quo tingens digitum dextræ manus asperget
28 septies coram Domino: ¶ tangetq; extremum
dextræ auriculæ illius qui mundatur, et pol-
lices manus ac pedis dextri in loco sangui-
29 nis qui effusus est pro delicto: ¶ reliquam
autem partem olei quæ est in sinistra ma-
nu, mittet super caput purificati, vt placet
30 pro eo Dominum: ¶ & turturem siue pullum
31 columbæ offeret, ¶ vnũ pro delicto, & alte-
32 rum in holocaustũ cum libamẽtis suis. ¶ Hoc
est sacrificium leprosi, qui habere non potest
omnia

omnia in emundationem sui.¶Locutusq; est 33
Dominus ad Moysen & Aarō, dicens,¶Cum 34
ingressi fueritis Terram-Chanaan, quam E
ego dabo vobis in possessionem, si fuerit pla-
ga lepræ in ædibus, ¶ ibit cuius est domus, 35
nuntians sacerdoti, et dicet. Quasi plaga le-
præ videtur mihi esse in domo mea. ¶At ille 36
præcipiet vt efferant vniuersa de domo pri-
usquam ingrediatur eam, & videat vtrum
leprosa sit, ne immunda fiant omnia quæ in
domo sunt, intrabitq; postea vt cōsideret le-
pram domus: ¶& cum viderit in parieti- 37
bus illius quasi valliculas pallore siue rubore
deformes, & humiliores superficie reliqua,
¶egredietur ostium domus, & statim clau- 38
det illam septem diebus. ¶ Reuersusq; die 39
septimo, considerabit eam. si inuenerit cre- F
uisse lepram, ¶ iubebit erui lapides in qui- 40
bus lepra est, & proijci eos extra ciuitatem
in locum immūdum: ¶domum autem ipsam 41
radi intrinsecus per circuitū, & spargi pul-
uerem rasuræ extra vrbem in locum immū-
dum, ¶lapidesq; alios reponi pro his qui ab- 42
lati fuerint, & luto alio liniri domum. ¶Sin 43
autem postquam eruti sunt lapides, & pul-
uis elatus & alia terra lita, ¶ ingressus sa- 44
cerdos viderit reuersam lepram, & parietes
respersos maculis, lepra est perseuerans, &
immunda domus: ¶ quam statim destruent 45
& lapides eius ac ligna, atque vniuersum
puluerem proijcient extra oppidum in locum
immundum. ¶Qui intrauerit domū quando 46
clausa est, immundus erit vsq; ad vesperū:
¶& qui dormierit in ea, & comederit quip- 47
piam, lauabit vestimenta sua. ¶Quod si in- 48
troiens sacerdos viderit lepram non creuisse G
in domo, postquàm denuo lita fuerit, purifi-
cabit eam reddita sanitate: ¶& in purifica- 49
tione eius sumet duos passeres, lignumq; ce-
drinum, & vermiculum atq; hyssopum: ¶ & 50
immolato vno passere in vase fictili super
aquas viuas, ¶ tollet lignum cedrinum, & 51
hyssopum, & coccum & passerem viuum, &
tinget omnia in sanguine passeris immolati,
atq; in aquis viuentibus: & asperget domū
septies, ¶purificabitq; eam tam in sanguine 52
passeris, quam in aquis viuentibus, & in
passere viuo, lignoq; cedrino & hyssopo atque
vermiculo. ¶Cumq; dimiserit passerem auo- 53
lare in agrum libere, orabit pro domo, & iu-
re mundabitur. ¶Ista est lex omnis lepræ & 54
percussuræ, ¶ lepræ vestium & domorum, 55
¶cicatricis & erumpentium papularum, lu- 56
centis maculæ, & in varias species coloribus
immutatis, ¶vt possit sciri quo tēpore mun- 57
dum quid, vel immundum sit.

CAP. XV.

LOcutusq; est Dominus ad Moysen & 1
Aaron, dicens, ¶Loquimini filijs Israel, 2
& dicite eis, Vir qui patitur fluxum semi- A
nis, immūdus erit. ¶Et tūc iudicabitur huic 3
vitio subiacere, cùm per singula momenta
adhæserit carni eius, atq; concreuerit fœdus
4 humor. ¶ Omne stratum in quo dormierit,
5 immundum erit, & vbicunque sederit. ¶ Si
quis hominum tetigerit lectum eius, lauabit
vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immun-
6 dus erit vsq; ad vesperum. ¶ Si sederit vbi
ille sederat, & ipse lauabit vestimenta sua:
& lotus aqua immundus erit vsq; ad vespe
7 rum. ¶Qui tetigerit carnē eius, lauabit ve-
stimenta sua: & ipse lotus aqua, immundus
8 erit vsq; ad vesperum. ¶Si saliuā huiusce-
modi homo ieceerit super eū qui mundus est,
lauabit vestimenta sua: & lotus aqua, im-
9 mundus erit vsq; ad vesperū. ¶ Sagma su-
10 per quod sederit, immundum erit: ¶& quic-
B quid sub eo fuerit qui fluxum seminis pati-
tur, pollutum erit vsq; ad vesperū. Qui por-
tauerit horum aliquid, lauabit vestimenta
sua: & ipse lotus aqua immundus erit vsq;
11 ad vesperum. ¶Omnis quē tetigerit qui ta-
lis est, non lotis ante manibus, lauabit ve-
stimenta sua: & lotus aqua, immundus erit
12 vsq; ad vesperum. ¶Vas fictile quod tetige-
rit, confringetur: vas autem ligneum laua-
13 bitur aqua. ¶ Si sanatus fuerit qui huiu-
scemodi sustinet passionem, numerabit septē
dies post emūdationem sui, & lotis vestibus
& toto corpore in aquis viuētibus, erit mū-
14 dus. ¶Die autē octauo sumet duos turtures,
aut duos pullos columbæ, & veniet in cōspe-
ctum Domini ad ostium tabernaculi testi-
15 monij, dabitq; eos sacerdoti. ¶qui faciet vnū
pro peccato, & alterū in holocaustum, roga-
bitq; pro eo coram Domino, vt emundetur à
16 fluxu seminis sui. ¶ Vir de quo egreditur
C semē coitus, lauabit aqua omne corpus suū:
17 & immundus erit vsq; ad vesperum. ¶Ve-
stem & pellē quam habuerit, lauabit aqua,
18 & immunda erit vsq; ad vesperum. ¶ Mu-
lier cum qua coierit, lauabitur aqua, & im-
19 munda erit vsque ad vesperum. ¶ Mulier
quæ redeunte mense patitur fluxū sangui-
20 nis, septem diebus separabitur. ¶Omnis qui
tetigerit eam, immundus erit vsq; ad ve-
*21 sperū: ¶& * in quo dormierit vel sederit die-* *locus
22 bus separationis suæ, polluetur. ¶ Qui teti-
gerit lectum eius, lauabit vestimēta sua, &
ipse lotus aqua, immundus erit vsq; ad ve-
23 sperum. ¶Omne vas super quod illa sederit,
quisquis attigerit, lauabit vestimenta sua:
& ipse lotus aqua, pollutus erit vsq; ad ve-
24 sperum. ¶Si coierit cum ea vir tēpore sangui
nis menstrualis, immundus erit septem die-
D bus: & omne stratum in quo dormierit, pol-
25 luetur. ¶ Mulier quæ patitur multis diebus
fluxum sanguinis non in tēpore menstruali,
vel quæ post menstruum sanguinē fluere nō
cessat, quandiu subiacet huic passioni, im-
munda erit quasi sit in tempore menstruo.
26 ¶omne stratum in quo dormierit, & vas in

quo sederit, pollutum erit. ¶ quicunque te- 27
"ea 2. tigerit "ea', lauabit vestimenta sua: & ipse
lotus aqua, immundus erit vsque ad vespe-
rum. ¶ Si steterit sanguis, & fluere cessaue- 28
rit, numerabit septē dies purificationis suæ,
¶ & die octauo offeret pro se sacerdoti duos 29
turtures, aut duos pullos columbarum ad o-
stium tabernaculi testimonij: ¶ qui vnū fa- 30
ciet pro peccato, & alterum in holocaustum,
rogabitque pro ea coram Domino, & pro fluxu
immunditiæ eius. ¶ Docebitis ergo filios Is- 31
rael vt caueant immunditias, & non mo-
riantur in sordibus suis, cùm polluerint ta-
bernaculum meum quod est inter eos. ¶ Ista 32
est lex eius qui patitur fluxum seminis, &
qui polluitur coitu, ¶ & quæ menstruis tem- 33
poribus separatur, vel quæ iugi fluit sangui
ne, & hominis qui dormierit cum ea.

CAP. XVI.

Sup.10.a.1. Locutusque est Dominus ad Moysen post 1
mortem duorum filiorū Aaron, quan- A
do offerentes ignem alienū interfecti sunt:
¶ & præcepit ei, dicens: Loquere ad Aaron 2
Exod. 30.b. 10. fratrem tuum, ne omni tempore ingredia-
tur sanctuarium, quod est intra velum co-
Heb.9 b.7. ram propitiatorio quo tegitur arca, vt non
moriatur (quia in nube apparebo super ora-
culum) ¶ nisi hæc ante fecerit, Vitulum pro 3
peccato offeret, & arietem in holocaustum.
¶ Tunica linea vestietur, feminalibus lineis 4
verenda celabit: accingetur zona linea, ci-
darim lineam imponet capiti: hæc enim ve-
stimenta sunt sancta: quibus cūctis, cùm lo-
tus fuerit, induetur: ¶ Suscipietque ab vni- 5
uersa multitudine filiorum Israel duos hir-
cos pro peccato, & vnum arietem in holocau B
stum. ¶ Cumque obtulerit vitulum, & orauer- 6
it pro se & pro domo sua, ¶ duos hircos stare 7
faciet coram Domino in ostio tabernaculi te-
stimonij: ¶ mittensque super vtrunque sortem, 8
vnam Domino, & alteram capro emissario:
¶ cuius exierit sors Domino, offeret illum pro 9
peccato: ¶ cuius autem in caprum emissariū, 10
statuet eum viuum coram Domino, vt fun-
dat preces super eum, & emittat eum in so-
litudinem. ¶ His rite celebratis, offeret vitu 11
lum, & rogans pro se & pro domo sua, im-
molabit eum: ¶ assumptoque thuribulo, quod 12
de prunis altaris impleuerit, et hauriēs ma-
nu compositum thymiama in incēsum, vltra
velum intrabit in Sancta: ¶ vt positis super 13
ignem aromatibus, nebula eorum & vapor C
operiat oraculū, quod est supra testimonium,
Heb.9. d.15. & 10.a. & nō moriatur. ¶ Tollet quoque de sanguine 14
vituli, & asperget digito septies contra pro-
pitiatoriū ad orientem. ¶ Cumque mactauerit 15
hircum pro peccato populi, inferet sanguinem
eius intra velum, sicut præceptum est de san
guine vituli, vt aspergat eregione oraculi,
¶ & expiet sanctuarium ab immunditijs fi- 16
liorū Israel, & à præuaricationibus eorum,

cunctisque peccatis. Iuxta hunc ritum faciet
tabernaculo testimonij, quod fixum est inter
D eos in medio sordium habitationis eorum.
17 ¶ Nullus hominum sit in tabernaculo quā-
do pontifex sanctuarium ingreditur, vt ro-
get pro se & pro domo sua, & pro vniuerso
18 cœtu Israel, donec egrediatur. ¶ Cùm autem
exierit ad altare quod coram Domino est,
oret pro se, & sumptum sanguinem vituli
atque hirci fundat super cornua eius per gy-
19 rum: ¶ aspergensque digito septies expiet, &
sanctificet illud ab immunditijs filiorū Is-
20 rael. ¶ postquam emundauerit sanctuarium
& tabernaculum & altare, tunc offerat hir-
21 cum viuentem: ¶ & posita vtraque manu su-
per caput eius, confiteatur omnes iniquita-
tes filiorum Israel, & vniuersa delicta atque
peccata eorū: quæ imprecās capiti eius, emit-
tet illū per hominem paratum, in desertum.
22 ¶ Cumque portauerit hircus omnes iniquita-
E tes eorum in terram solitariam, & dimissus
23 fuerit in deserto, ¶ reuertetur Aaron in ta-
bernaculum testimonij, & depositis vestibus
quibus prius indutus erat cùm intraret san
24 ctuarium, relictisque ibi, ¶ lauabit carnē suam
in loco sancto, indueturque vestibus suis. Et
postquam egressus obtulerit holocaustū suum
ac plebis, rogabit tam pro se quàm pro popu-
25 lo: ¶ & adipem qui oblatus est pro peccatis,
26 adolebit super altare. ¶ Ille vero qui dimise-
rit caprum emissariū, lauabit vestimēta sua
& corpus aqua, & sic ingredietur in castra.
27 ¶ Vitulū autē & hircū qui pro peccato fuerāt
F immolati, & quorū sanguis illatus est in san
ctuarium vt expiatio compleretur, asporta-
būt foras castra, & comburēt igni tam pel- Sup.6. a.30.
28 les quam carnes eorū ac fimū: ¶ & quicunque Heb.13. b.11
cōbusserit ea, lauabit vestimenta sua, & car
29 nem aqua, & sic ingredietur castra. ¶ Eritque
vobis hoc legitimū sempiternum: Mense se-
ptimo, decima die mensis affligetis animas
vestras, nullumque opus facietis, siue indige-
na, siue aduena qui peregrinatur inter vos.
30 ¶ In hac die expiatio erit vestri atque mun- Infr.23. c.7.
G datio ab omnibus peccatis vestris: corā Do-
31 mino mundabimini. ¶ sabbathum enim re-
quietionis est, & affligetis animas vestras
32 religione perpetua. ¶ Expiabit aūt sacerdos
qui vnctus fuerit, & cuius manus "initia- "initiata est 7.
ta sunt' vt sacerdotio fungatur pro patre
suo: induetur que stola linea & vestibus san-
33 ctis, ¶ & expiabit sanctuariū & tabernaculū
testimonij atque altare, sacerdotes quoque et v-
34 niuersum populū. ¶ Eritque vobis hoc legitimū
sempiternum, vt oretis pro filijs Israel, &
pro cunctis peccatis eorū semel in anno. Fe-
cit igitur sicut præceperat Dominus Moysi.

CAP. XVII.

1 ET locutus est Dominus ad Moysen, di-
2 cens, ¶ Loquere Aaron & filijs eius, &
A cunctis filijs Israel, dicēs ad eos, Iste est ser-
mo

☞.4. me quem mandauit Dominus, ⌐ dicens˺,
¶Homo quilibet de domo Israel, si occiderit 3
bouem aut ouem, siue capram in castris vel
extra castra, ¶ & non obtulerit ad ostiū ta- 4
bernaculi oblationē Domino, sanguinis reus
erit: quasi si sanguinē fuderit, sic peribit de
medio populi sui. ¶Ideo sacerdoti offerre de- 5
bent filij Israel hostias suas quas occidunt in
agro, vt sanctificentur Domino ante ostium
tabernaculi testimonij, & immolent eas ho-
stias pacificas Domino. ¶ Fundetq; sacerdos 6
sanguinem super altare Domini ad ostium B
tabernaculi testimonij, & adolebit adipem
in odorem suauitatis Domino, ¶ & nequa- 7
quam vltra immolabunt hostias suas dæmo
nibus cum quibus fornicati sunt. Legitimū
sempiternum erit illis & posteris eorum.
¶Et ad ipsos dices, Homo de domo Israel & 8
de aduenis qui peregrinantur apud vos qui
obtulerit holocaustū siue victimam, ¶ & ad 9
ostium tabernaculi testimonij non adduxerit
☞offerat 3. eam, vt ⌐offeratur˺ Domino, interibit de po-
pulo suo. ¶Homo quilibet de domo Israel, & 10
de aduenis qui peregrinantur inter vos, si C
comederit sanguinem, obfirmabo faciē meam
contra animam illius, & disperdam eam de
populo suo, ¶quia anima carnis in sanguine 11
est: & ego dedi illum vobis, vt super altare
☞meum 10. ⌐in eo˺ expietis pro animabus vestris, &
sanguis pro animæ piaculo sit. ¶ Idcirco dixi 12
filijs Israel: Omnis anima ex vobis non co-
medet sanguinem, nec ex aduenis qui pere-
grinantur apud vos. ¶Homo quicunq; de fi- 13
lijs Israel, & de aduenis qui peregrinantur
apud vos, si venatione atq; aucupio ceperit
feram vel auem, quibus vesci licitum est,
fundat sanguinem eius, & operiat illū ter- D
Gene.9.b.4. ra. ¶‖Anima enim omnis carnis in sanguine 14
est. Vnde dixi filijs Israel: Sanguinem vni-
uersæ carnis non comedetis, quia anima car
nis in sanguine est: & quicunq; comederit
illū, interibit. ¶Anima quæ comederit mor- 15
ticinum vel captum a bestia, tam de indi-
genis quam de aduenis, lauabit vestimenta
sua & semetipsum aqua, & contaminatus
erit vsq; ad vesperum: & hoc ordine mun-
dus fiet. ¶ Quod si non lauerit vestimenta 16
sua vel corpus, portabit iniquitatem suam.

CAP. XVIII.

LOcutus est Dominus ad Moysen, dicēs, 1
¶ Loquere filijs Israel, & dices ad eos, 2
Ego Dominus Deus vester: ¶ iuxta consue- 3
tudinem Terræ Aegypti in qua habitastis, A
non facietis: & iuxta morem regionis Cha-
naan ad quam ego introducturus sum vos,
non agetis, nec in legitimis eorum ambula-
bitis. ¶Facietis iudicia mea, & præcepta mea 4
seruabitis, & ambulabitis in eis. Ego Do-
Rom.10.a. minus Deus vester. ¶‖Custodite leges meas 5
Eze.20.b.11 atq; iudicia, quæ faciens homo viuet in eis.
Gal.3.b.12. Ego Dominus. ¶Omnis homo ad proximam 6
sanguinis sui non accedet, vt reuelet tur-
7 pitudinem eius. ego Dominus. ¶Turpitudi-
nem patris tui & turpitudinem matris tuæ
non discooperies: mater tua est, non reuela-
8 bis turpitudinem eius. ¶Turpitudinē vxo-
ris patris tui non discooperies: turpitudo e-
9 nim patris tui est. ¶ Turpitudinem sororis
B tuæ ex patre siue ex matre quæ domi vel fo-
10 ris genita est, non reuelabis. ¶ Turpitudi-
nem filiæ filij tui vel neptis ex filia non re-
11 uelabis: quia turpitudo tua est. ¶ Turpitu-
dinem filiæ vxoris patris tui quam peperit
patri tuo, & est soror tua, non reuelabis.
12 ¶Turpitudinem sororis patris tui non dis-
13 cooperies: quia caro est patris tui. ¶Turpitu-
dinem sororis matris tuæ non reuelabis, eo
14 quòd caro sit matris tuæ. ¶Turpitudinē pa-
trui tui non reuelabis, nec accedes ad vxo-
rem eius quæ tibi affinitate coniungitur.
15 ¶ Turpitudinē nurus tuæ nō reuelabis, quia
vxor filij tui est: nec discooperies ignominiā
16 eius. ¶ * Turpitudinem vxoris fratris tui * Et vxorem
non reuelabis: quia turpitudo fratris tui fratris sui
17 est. ¶ Turpitudinem vxoris tuæ & filiæ eius nullus acci-
C non reuelabis. Filiam filij eius, & filiam fi- piat.
liæ illius non sumes, vt reueles ignominiam
eius: quia caro illius sunt, & talis coitus in-
18 cestus est. ¶ Sororem vxoris tuæ in pellica-
tum illius non accipies, nec reuelabis turpi-
19 tudinem eius adhuc illa viuente. ¶Ad mu-
lierem quæ patitur menstrua non accedes,
20 nec reuelabis fœditatem eius. ¶Cum vxore
proximi tui non coibis, nec seminis commi-
21 stione maculaberis. ¶ De semine tuo nō da-
bis vt consecretur ‖ idolo Molech, nec polluces Infr.20.a.2.
22 nomē Dei tui: ego Dominus. ¶Cum mascu- Ro.13.a.10.
lo non commiscearis coitu fœmineo, quia
23 abominatio est. ¶ Cum omni pecore non coi-
D bis, nec maculaberis cum eo. Mulier nō suc-
cumbet iumento, nec miscebitur ei: quia sce-
24 lus est. ¶ Nec polluamini in omnibus his
quibus contaminatæ sunt vniuersæ gentes,
quas ego ejiciam ante conspectum vestrum,
25 ¶ & quibus polluta est terra: cuius ego sce-
lera visitabo, vt euomat habitatores suos.
26 ¶Custodite legitima mea atq; iudicia, & nō
faciatis ex omnibus abominationibus istis,
tā indigena quàm colonus qui peregrinatur
27 apud vos. ¶Omnes enim execrationes istas
fecerunt accolæ terræ qui fuerūt ante vos,
28 & polluerūt eam. ¶Cauete ergo ne & vos si-
militer euomat, cùm paria feceritis, sicut e-
29 uomuit gentem quæ fuit ante vos. ¶Omnis
anima quæ fecerit de abominationibus his
30 quippiam, peribit de medio populi sui. ¶Cu-
stodite mandata mea. Nolite facere quæ fe-
cerunt hi qui fuerunt ante vos, & ne pol-
luamini in eis. ego Dominus Deus vester.

CAP. XIX.

1 LOcutus est Dominus ad Moysen, dicēs,
2 ¶ Loquere ad omnem cœtum filiorum

Sup.11. g.44 Israël. & dices ad eos, ||Sãcti estote, quia ego A
1.Pet.1.d.16. sanctus sum Dominus Deus vester. ⁋ Vnus- 3
quisq; patrem suum, et matrẽ suam timeat.
Sabbatha mea custodite. Ego Dominus Deus
vester. ⁋ Nolite conuerti ad idola, nec Deos 4
cõflatiles faciatis vobis, ego Dominus Deus
vester. ⁋ Si immolaueritis hostiam pacifico- 5
rũ Domino vt sit placabilis: ⁋ eo die quo fue 6
rit immolata, comedetis eam, & die altero:
quicquid autem residuum fuerit in diẽ ter-
tium, igne comburetis. ⁋ si quis post biduum 7
comederit ex ea, prophanus erit, & impieta-
tis reus: ⁋ portabitq; iniquitatẽ suam, quia 8
sanctum Domini polluit, & peribit anima B
"medio po- illa de "populo suo'. ⁋ Cumq; messueris se- 9
puli sui 4. getes terræ tuæ, non tondebis vsq; ad solum
Inf.23. d.22. superficiem terræ: nec remanentes spicas col-
Exo.20.a.7. liges. ⁋ Neq; in vinea tua racemos & grana 10
c.17. decidentia cõgregabis, sed pauperibus & pe-
Deu.5.b.11. regrinis carpenda dimittes, ego Dominus C
c.20. Deus vester. ⁋ Non facietis furtum. Non 11
Eccl.10. a.6 mentiemini, nec decipiet vnusquisq; proxi-
Deut.24.c. mum suum. ⁋ Nõ periurabis in nomine meo, 12
14. nec polluet nomen Dei tui. ego Dominus. 13
Iob.4. c.15. ⁋ Non facies calumniam proximo tuo, nec vi
Deu.1. c.17. opprimes eum. Non morabitur opus merce-
16.d.10. narij tui apud te vsq; mane. ⁋ Non maledi- 14
Iac.2. a.1. ces surdo, nec coram cæco pones offendiculũ:
Pro.24. c.23 sed timebis Dominum Deum tuum, quia ego
1.Iohan.2.b. sum Dominus. ⁋ Non facies quod iniquum 15
11.3.c.15. est, nec iniuste iudicabis. || Non consideres
Ecc.19.b.13. personam pauperis, nec honores vultum po-
Mat.18.b.15 tentis. Iuste iudica proximo tuo. ⁋ Non eris 16
Luc.17.a.3. criminator, nec susurro in " populo'. Nõ sta-
"populis 10. bis contra sanguinem proximi tui. ego Do-
Mat.5.g.43. minus. ⁋ Non oderis fratrem tuum in corde 17
22.d.39. tuo, sed publice argue eum, ne habeas super
Rom.13.c.9. illo peccatum. ⁋ ||Non quæras vltionem, nec 18
Gal.5. c.14. memor eris iniuriæ ciuium tuorum. ||Diliges
Iacob 2.b.9. amicum tuum sicut teipsum. ego Dominus. D
" Iumenta ⁋ Leges meas custodite. "Iumentum tuum' 19
tua 13. non facies coire cũ alterius generis animan
tibus. Agrum tuũ non seres diuerso semine.
Veste, quæ ex duobus texta est, nõ indueris.
⁋ Homo si dormierit cum muliere coitu semi 20
nis, quæ sit ancilla etiam nobilis, & tamen
pretio non redempta, nec libertatę donata:
vapulabunt ambo, & non morientur, quia
non fuit libera. ⁋ pro delicto autem suo offe- 21
ret Domino ad ostium tabernaculi testimo- E
nij arietem: ⁋ orabitq; pro eo sacerdos, & pro 22
peccato eius coram Domino, & repropitiabi-
tur ei, dimittetur q; peccatum. ⁋ Quando in- 23
gressi fueritis terram, & plantaueritis in ea
ligna pomifera, auferetis præputia eorũ, po-
ma quæ germinant immunda erunt vobis,
nec edetis ex eis. ⁋ Quarto autem anno om- 24
nis fructus eorum sanctificabitur laudabi-
lis Domino. ⁋ Quinto autem anno comedetis 25
fructus, congregantes poma quæ proferũt. ego
*carnem. Dominus Deus vester. ⁋ Nõ comedetis *cum 26
sanguine. Non augurabimini, nec obserua- Inf.31.a.5.
27 bitis somnia. ⁋ Neq; in rotundum attonde-
28 bitis comam: nec radetis barbam. ⁋ Et super
F mortuo non incidetis carnes vestras, neque
figuras aliquas, aut stigmata facietis vobis.
29 ego Dominus. ⁋ Ne prostituas filiam tuam,
ne contaminetur terra, & impleatur pia-
30 culo. ⁋ Sabbatha mea custodite, & sanctua-
31 rium meum metuite, ego Dominus. ⁋ Nõ de-
clinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sci-
scitemini, vt polluamini per eos. ego Domi-
32 nus Deus vester. ⁋ Coram cano capite con-
surge, & honora personam senis: & time Do
33 minum Deum tuum. ego sum Dominus. ⁋ Si Exo.21.c.28
G habitauerit aduena in terra vestra, & mo-
ratus fuerit inter vos, non exprobretis ei:
34 ⁋ sed sit inter vos quasi indigena: et diligetis
eum quasi vosmetipsos: fuistis enim & vos
aduenæ in Terra-Aegypti. ego Dominus
35 Deus vester. ⁋ Nolite facere iniquũ aliquid
in iuditio, in regula, in põdere, in mensura.
36 ⁋ Statera iusta, & æqua sint pondera, iustus
modius, æquusq; sextarius. ego Dominus
Deus vester, qui eduxi vos de Terra-Aegy-
37 pti. ⁋ Custodite omnia præcepta mea, & vni
uersa iudicia, & facite ea. ego Dominus.

CAP. XX.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moysen, di- Sup 18.c.21.
2 cens, ⁋ Hæc loqueris filijs Israel, Homo
A de filijs Israel, & de aduenis qui habitant in
Israel, si quis dederit de semine suo idolo
Moloch, morte moriatur: populus terræ lapi-
3 dabit eum. ⁋ Et ego ponam faciem meam
contra illum, succidamq; eum de medio po-
puli sui, eo quod dederit de semine suo Mo-
loch, & cõtaminauerit sanctuarium meum,
4 ac polluerit nomen sanctum meum. ⁋ Quod
si negligens populus terræ, & quasi parui-
pendens imperium meum dimiserit hominẽ
qui dedit de semine suo Moloch, nec volue-
5 rit eum occidere: ⁋ ponam faciem meam su-
per hominem illum, & cognationem eius,
succidamq; & ipsum, & omnes qui consen-
serunt ei, vt fornicarentur cum Moloch, de
6 medio populi sui. ⁋ Anima quæ declinaue-
rit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit
cum eis, ponam faciem meam contra eam, & 1.Pet.1.c.16.
7 interficiam illam de medio populi sui. ⁋ San Exo.21.c.17
ctificamini, & estote sancti, quia ego sum Pro.20.c.20
8 Dominus Deus vester. ⁋ Custodite præcepta Mat.15.a.14
B mea, & facite ea: Ego Dominus qui sancti- Marc.7.b.10
9 fico vos. ⁋ Qui maledixerit patri suo, aut ma Ioan.8.a.4.
tri, morte moriatur. patri matriq; qui male- Deut.22.d.
10 dixerit, sanguis eius sit super eum. ⁋ Si mœ 12.
chatus quis fuerit cum vxore alterius, et a-
dulterium perpetrauerit cũ coniuge proximi
sui, morte moriatur & mœchus et adultera.
11 ⁋ Qui dormierit cũ n[illegible]ca sua, & reuela-
uerit ignominia patris [illegible]te moriantur
12 ambo. sanguis eorum sit super eos. ⁋ Si quis
dormierit cum nuru sua, vterq; moriatur,
quia

quia ſcelus operati ſunt: ſanguis eorũ ſit ſu-
per eos. ¶ Qui dormierit cum maſculo coitu 13
fœmineo, vterque operatus eſt nefas, morte
moriatur: ſit ſanguis eorum ſuper eos. ¶ Qui 14
ſupra vxorem filiam duxerit matrem eius,
ſcelus operatus eſt, viuus ardebit cum eis,
nec permanebit tantum nefas in medio ve- C
ſtri. ¶ Qui cum iumento & pecore coierit, 15
morte moriatur: pecus quoque occidite. ¶ Mu 16
lier quæ ſuccubuerit cuilibet iumento, ſimul
interficietur cum eo: ſanguis eorum ſit ſuper
eos. ¶ Qui acceperit ſororem ſuam filiam pa 17
tris ſui, vel filiam matris ſuæ, & viderit
turpitudinem eius, illaq; conſpexerit fratris
ignominiam: nefariam rem operati ſunt: oc
cidentur in conſpectu populi ſui, eo quod tur
pitudinem ſuam mutuo reuelauerint, & por
tabunt iniquitatem ſuam. ¶ Qui coierit cum 18
muliere in fluxu menſtruo, & reuelauerit
turpitudinem eius, ipſaq; aperuerit fontem
ſanguinis ſui, interficientur ambo de medio
populi ſui. ¶ Turpitudinem materteræ, & a- 19
mitæ tuæ non diſcooperies, qui hoc fecerit,
ignominiam carnis ſuæ nudauit, portabunt D
ambo iniquitatem ſuam. ¶ Qui coierit cum 20
vxore patrui vel auunculi ſui, & reuelaue
rit ignominiam cognationis ſuæ, portabunt
ambo peccatum ſuum: abſq; liberis morien-
tur. ¶ Qui duxerit vxorem fratris ſui, rem 21
facit illicitam, turpitudinem fratris ſui re-
uelauit: abſq; liberis erunt. ¶ Cuſtodite le- 22
ges meas, atque iudicia, & facite ea: ne &
vos euomat terra quã intraturi eſtis & ha
bitaturi. ¶ Nolite ambulare in legitimis na 23
tionum, quas ego expulſurus ſum ante vos.
Omnia enim hæc fecerunt, & abominatus
ſum eas. ¶ Vobis autem loquor. Poſſidete ter 24
ram eorum, quam dabo vobis in hæredita-
tem, terram fluentem lacte & melle. ego Do
minus Deus veſter, qui ſeparaui vos a cæ-
teris populis. ¶ Separate ergo & vos iumen- 25
tum mundum ab immundo, & auem mun-
dam ab immunda: ne polluatis animas ve-
ſtras in pecore & auibus, & cũctis quæ mo
uentur in terra, & quæ vobis oſtendi eſſe
*Et 2. *polluta. ¶ * Eritis mihi ſancti, quia ſanctus* 26
ſum ego Dominus, & ſeparaui vos a cæteris
Deu.18.b.10 *populis, vt eſſetis mei. ¶ ‖ Vir ſiue mulier, in* 27
1.Re.28.b.7. *quibus pythonicus, vel diuinationis fuerit*
ſpiritus, morte moriantur, lapidibus obruent
eos: ſanguis eorum ſit ſuper illos.

CAP. XXI.

Dixit quoque Dominus ad Moyſen, Lo- 1
quere ad ſacerdotes filios Aaron, & di A
ces ad eos. Ne cõtaminetur ſacerdos in mor
tibus ciuium ſuorum, ¶ niſi tantum in con- 2
ſanguineis, ac propinquis, id eſt, ſuper pa-
trem & matrem, [illegible] filium et filiam, fratrem
quoque, ¶ & ſororem virginem, quæ non eſt 3
nupta viro: ¶ ſed nec in principe populi ſui 4
Sup.19.f.27. *contaminabitur. ¶ ‖ Nec radent caput, nec* 5
barbam, neque in carnibus ſuis facient in-
6 *ciſuras. ¶ Sancti erunt Deo ſuo, & non pol-*
luent nomen eius. incenſum enim Domini,
& panes Dei ſui offerunt, & ideo ſancti e-
7 *runt. ¶ Scortum & vile proſtibulum non du*
cet vxorẽ: nec eam quæ repudiata eſt a ma-
8 *rito: quia conſecratus eſt Deo ſuo, ¶ & panes*
B *propoſitionis offert. Sit ergo ſanctus, quia*
& ego ſanctus ſum Dominus, qui ſanctifico
9 *vos. ¶ Sacerdotis filia ſi deprehenſa fuerit in*
ſtupro, & violauerit nomen patris ſui, flam
10 *mis exuretur. ¶ Pontifex, id eſt, ſacerdos ma*
ximus inter fratres ſuos, ſuper cuius caput
fuſum eſt vnctionis oleum, & cuius manus
in ſacerdotio conſecratæ ſunt, veſtitusq; eſt
ſanctis veſtibus, caput ſuum non diſcoope-
11 *riet, veſtimenta * non ſcindet, ¶ et ad omnem* *ſua 2.
mortuum non ingredietur omnino, ſuper pa-
tre quoque ſuo, & matre non contaminabi-
12 *tur. ¶ Nec egredietur de ſanctis, ne polluat*
C *ſanctuarium "Domini', quia oleum ſanctæ* " Dei ſui 3.
vnctionis Dei ſui ſuper eum eſt, ego Domi- Eze.44.f.22.
13 *minus. ¶ ‖ Virginem ducet vxorem: ¶ viduã*
14 *autem et repudiatam, et ſordidam, atq; me-*
retricem non accipiet, ſed puellam de populo
15 *ſuo: ¶ ne commiſceat ſtirpem generis ſui vul*
go gentis ſuæ: quia ego Dominus qui ſancti-
16 *fico eum. ¶ Locutusq; eſt Dominus ad Moy-*
17 *ſen, dicens: ¶ Loquere ad Aarõ, Homo de ſe-*
*mine tuo per familias * qui habuerit macu-* *ſuas 2.
18 *lam, non offeret panes Deo ſuo, ¶ nec accedet*
ad miniſterium eius: ſi cæcus fuerit, ſi clau-
dus, ſi vel paruo, vel grandi, vel torto naſo,
19 *¶ ſi fracto pede, ſi manu, ¶ ſi gibbus, ſi lippus,*
20 *ſi albuginẽ habens in oculo, ſi iugem ſcabiẽ,*
21 *ſi impetiginẽ in corpore, vel hernioſus. ¶ Om*
D *nis qui habuerit maculam de ſemine Aaron*
ſacerdotis, non accedet offerre hoſtias Domi
22 *no, nec panes Deo ſuo: ¶ veſcetur tamen pa-*
23 *nibus qui offeruntur in ſanctuario, ¶ ita dũ-*
taxat vt intra velum non ingrediatur, nec
accedat ad altare, "qui' maculam habet, & "quia 6.
contaminare non debet ſanctuarium meum.
24 *Ego Dominus qui ſanctifico eos. ¶ Locutus*
eſt ergo Moyſes ad Aaron, & ad filios eius,
& ad omnem Iſrael cuncta quæ fuerat ſibi
imperata.

CAP. XXII.

1 *Locutus quoque eſt Dominus ad Moy-*
2 *ſen, dicens: ¶ Loquere ad Aaron & ad*
A *filios eius vt caueant ab his quæ conſecrata*
ſunt filiorum Iſrael, & non contaminent no
men ſanctificatorum mihi, quæ ipſi offerũt,
3 *ego Dominus. ¶ Dic ad eos, & ad poſteros eo-*
rum. Omnis homo qui acceſſerit de ſtirpe ve
ſtra ad ea quæ conſecrata ſunt, & quæ ob-
tulerunt filij Iſrael Domino, in quo eſt im-
munditia, peribit coram Domino. ego ſum
4 *Dominus. ¶ Homo de ſemine Aaron qui fue-*
rit leproſus, aut patiẽs fluxum ſeminis, non
veſcetur de his quæ ſanctificata ſunt mihi
donec ſanetur. Qui tetigerit immundũ ſu-

E 5 per

per mortuo, & ex quo egreditur semen quasi
coitus, ¶ & qui tangit reptile, & quodlibet 5
immundú, cuius tactus est sordidus, ¶ immũ 6
dus erit vsque ad vesperũ, & nõ vescetur his
*corpus suũ quæ sanctificata sunt: sed cũ lauerit * carnẽ
4. suam aqua. ¶ & occubuerit sol, tũc munda- 7
tus vescetur de sanctificatis, quia cibus il- B
Exo.22.d.31 lius est. ¶ ‖Morticinũ & captum a bestia nõ 8
Eze.44.g.31 comedent, nec polluentur in eis, ego sum Do
minus. ¶ Custodiant præcepta mea, vt non 9
subiaceant peccato, & moriãtur in sanctua
rio, cũ pollueriut illud. ego Dominus qui san
ctifico eos. ¶ Omnis alienigena non comedet 10
de sanctificatis, inquilinus sacerdotis, et mer
cenarius nõ vescẽtur ex eis. ¶ Quem autem 11
sacerdos emerit, & qui vernaculus domus
eius fuerit, hi comedẽt ex eis. ¶ Si filia sacer 12
dotis cuilibet ex populo nupta fuerit: de his
quæ sanctificata sunt, & de primitijs nõ ve
scetur. ¶ sin autẽ vidua, vel repudiata, & 13
absque liberis reuersa fuerit ad domũ patris
sui: sicut puella consueuerat, aletur cibis patris
sui. Omnis alienigena comedendi ex eis non
habet potestatẽ. ¶ Qui comederit de sanctifi- 14
catis per ignorantiam, addet quintam par-
tem cum eo quod comedit, & dabit sacerdoti
in sanctuarium. ¶ Nec contaminabunt san- 15
ctificata filiorum Israel, quæ offerunt Domi
no: ¶ ne forte sustineant iniquitatem deli- 16
cti sui, cum sanctificata comederint. ego Do C
minus qui sanctifico eos. ¶ Locutusque est Do 17
minus ad Moysen, dicens: ¶ Loquere ad Aa- 18
ron & filios eius, & ad omnes filios Israel,
dicesque ad eos, Homo de domo Israel, & de
aduenis qui habitant apud vos, qui obtule-
rit oblationem suam vel vota soluens, vel
sponte offerens, quicquid illud obtulerit in
holocaustum Domini, ¶ vt offeratur per vos, 19
masculus immaculatus erit ex bobus & o-
uibus, & ex capris, ¶ si maculam habuerit, 20
De.15.d.20. non offeretis, neque erit acceptabile. ¶ ‖Homo 21
Eccl.35.b.14 qui obtulerit victimam pacificorũ Domino,
vel vota soluens, vel sponte offerens, tam de
bobus quam de ouibus, immaculatum offe-
ret, vt acceptabile sit. omnis macula non e-
rit in eo. ¶ Si cæcum fuerit, si fractum, si ci- 22
catricem habẽs, si papulas, aut scabiem, aut D
impetiginem: non offeretis ea Domino, nec
adolebitis ex eis super altare Domini. ¶ Bo- 23
uem & ouem aure & cauda amputatis, vo-
luntarie offerre potes, votum autem ex eis
solui non potest. ¶ Omne animal quod vel 24
contritis vel tonsis, vel sectis ablatisque te-
sticulis est, non offeretis Domino, & in terra
vestra hoc omnino ne faciatis. ¶ De manu 25
alienigenæ non offeretis panes Deo vestro
& quicquid aliud dare voluerit: quia corru
pta, & maculata sunt omnia: nõ suscipietis
ea. ¶ Locutusque est Dominus ad Moysen, di- 26
cens, ¶ Bos, ouis, & capra cùm genita fuerint 27
septem diebus erunt sub vbere matris suæ:

die autem octauo & deinceps offerri poterũt
28 Domino. ¶ Siue illa bos, siue ouis, non immo-
29 labuntur vna die cum fœtibus suis. ¶ Si im
molaueritis hostiam pro gratiarum actione
30 Domino, vt possit esse placabilis, ¶ eodem die
comedetis eam, non remanebit quicquam in
31 mane alterius diei. ego Dominus. ¶ Custo-
dite mandata mea, & facite ea. ego Domi-
32 nus. ¶ Ne polluatis nomen meum sanctum,
vt sanctificer in medio filiorum Israel. Ego
33 Dominus qui sanctifico vos, ¶ & eduxi de
Terra Aegypti, vt essem vobis in Deum. e-
go Dominus.

CAP. XXIII.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, di-
2 cens, ¶ Loquere filijs Israel, & dices ad
A eos, Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis
3 sanctas. ¶ Sex diebus facietis opus: dies se- Exo. 20.b.9
ptimus, quia sabbathi requies est, vocabitur
sanctus, omne opus non facietis in eo: sabba
thum Domini est in cunctis habitationibus
4 vestris. ¶ Hæ sunt ergo feriæ Domini san-
ctæ, quas celebrare debetis temporibus suis.
5 ¶ Mense primo, quartadecima die mensis ad Exo.12.c.18
6 vesperum, Phase Domini est: ¶ & quintade- Nu.28.c.16.
cima die mẽsis huius, solemnitas azymorum
Domini est. Septẽ diebus azyma comedetis.
7 ¶ dies primus erit vobis celeberrimus, san-
ctusque: omne opus seruile non facietis in eo:
8 ¶ sed offeretis sacrificium in igne Domino
B septem diebus, dies autem septimus erit ce-
lebrior & sanctior: nullumque seruile opus fa
9 cietis in eo. ¶ Locutusque est Dominus ad ... 1.
10 Moysen, dicens: ¶ Loquere filijs Israel, & di-
ces ad eos, Cùm ingressi fueritis terrã quam
ego dabo vobis, et messueritis segetem, fer tis
manipulos spicarum primitias messis vestræ
11 ad sacerdotem. ¶ qui eleuabit fasciculum co-
ram Domino, vt acceptabile sit pro vobis, al
12 tero die Sabbathi, & sanctificabit illũ. ¶ At-
que in eodem die quo manipulus consecratur,
cædetur agnus immaculatus anniculus in
13 holocaustum Domini. ¶ Et libamenta offe-
rentur cum eo, duæ decimæ similæ conspersa
oleo in incensum Domini, odoremque suauis-
simum: liba quoque vini, quarta pars hin.
14 ¶ Panem, & polentam, & pultes non come-
C detis ex segete, vsque ad diem qua offeratis
ex ea Deo vestro. Præceptum est sempiter-
num in generationibus, cunctisque habitacu-
15 lis vestris. ¶ Numerabitis ergo ab altero die Deu. 16.b.9
Sabbathi in quo obtulistis manipulum pri-
16 mitiarum septem hebdomadas plenas, ¶ vs-
que ad alteram diem expletionis hebdoma-
dæ septimæ, id est quinquaginta dies: & sic
17 offeretis sacrificium nouum Domino ¶ ex om
nibus habitaculis vestris, panes primitia-
rum duos de duabus decimis similæ fermen
tatæ, quos coquetis in primitias Domini.
18 ¶ Offeretisque cum panibus septem agnos im
maculatos anniculos, & vitulum de armen-
to vnum, & arietes duos, & erunt in holo-

caustum

caustum cum libamẽtis suis, in odorem sua-
uissimum Domino. ¶ Facietis & hircum pro 19
peccato, duosq; agnos anniculos hostias pa-
cificorum. ¶ Cumq; eleuauerit eos sacerdos 20
cum panibus primitiarum coram Domino, D
cedent in vsum eius. ¶ Et vocabitis hunc 21
diem celeberrimum, atque sanctissimum: o-
mne opus seruile non facietis in eo. Legiti-
mum sempiternum erit in cunctis habita-
Sup. 19. b. 9. culis, & generationibus vestris. ¶ ‖ Postquã 22
Deu. 24. c. 19 autem messueritis segetem terræ vestræ,
non secabitis eam vsque ad solum, ‖ nec re-
manentes spicas colligetis, sed pauperibus &
peregrinis dimittetis eas. ego sum Dominus
Deus vester. ¶ Locutusque est Dominus ad 23
Moysen, dicens: ¶ Loquere filijs Israel, Men- 24
se septimo, prima die mensis erit vobis sab-
bathum memoriale clangentibus tubis, &
vocabitur sanctum: ¶ omne opus seruile non 25
facietis in eo, & offeretis holocaustum Do-
mino. ¶ Locutusq; est Dominus ad Moysen, 26
Su. 16. g. 30. dicens: ¶ ‖ Decimo die mensis huius septimi, 27
Nu. 29. b. 7. dies expiationum erit celeberrimus, & vo-
cabitur sanctus, affligetisq; animas vestras E
in eo, & offeretis holocaustum Domino. ¶ O- 28
mne opus seruile non facietis in tempore
diei huius: quia dies propitiationis est, vt
propitietur vobis Dominus Deus vester.
¶ Omnis anima quæ afflicta non fuerit die 29
hac, peribit de populis suis: ¶ & quæ operis 30
quippiam fecerit, delebo eam de populo suo.
¶ Nihil ergo operis facietis in eo: legitimum 31
sempiternum erit vobis in cunctis genera-
tionibus, & habitationibus vestris. ¶ Sab- 32
bathum requietionis est, & affligetis ani-
mas vestras die nono mensis. A vespera vs- F
que ad vesperam celebrabitis sabbatha ve-
stra. ¶ Et locutus est Dominus ad Moysen, 33
dicens: ¶ Loquere filijs Israel, A quintodeci- 34
mo die mensis huius septimi, erunt feriæ ta
bernaculorum septem diebus Domino. ¶ Dies 35
primus vocabitur celeberrimus atque san-
ctissimus: omne opus seruile non facietis in
eo. ¶ Et septẽ diebus offeretis holocausta Do 36
Ioh. 7. f. 37. mino, ‖ dies quoq; octauus erit celeberrimus
atque sanctissimus, & offeretis holocaustum
Domino: est enim cœtus atq; collecta: omne
opus seruile non facietis in eo. ¶ Hæ sunt fe 37
riæ Domini quas vocabitis celeberrimas
atq; sanctissimas, offeretisq; in eis oblatio-
nes Domino, holocausta & libamenta iuxta
ritum vniuscuiusq; diei: ¶ exceptis sabba- 38
this Domini, donisq; vestris, & quæ offere-
tis ex voto, vel quæ sponte tribuetis Domi-
no. ¶ A quintodecimo ergo die mensis septimi 39
quando congregaueritis omnes fructus terræ
vestræ, celebrabitis ferias Domini septẽ die-
bus die primo & die octauo erit sabbathum, G
id est requies. ¶ Sumetisq; vobis die primo 40
fructus arboris pulcherrimæ, spatulasq; pal-
marum, & ramos ligni densarum frondium

& salices de torrente, & lætabimini corã Do
41 mino Deo vestro, ¶ celebrabitisq; solennita-
tem eius septem diebus per annum: legitimũ
sempiternum erit in generationibus vestris.
42 Mense septimo festa celebrabitis, ¶ & habi-
tabitis in vmbraculis septem diebus, omnis
qui de genere est Israel, manebit in taberna
43 culis: ¶ vt discant posteri vestri quod in ta-
bernaculis habitare fecerim filios Israel, cũ
educerẽ eos de Terra-Aegypti. ego Dominus
44 Deus vester. ¶ Locutusq; est Moyses super so
lennitatibus Domini ad filios Israel.

CAP. XXIIII.

1 ET locutus est Dominus ad Moysen, dicẽs:
2 ¶ Præcipe filijs Israel, vt afferant tibi
A oleum de oliuis purissimũ ac lucidum, ad con
3 cinnandas lucernas iugiter, ¶ extra velum
testimonij in tabernaculo fœderis. Ponetq;
eas Aaron à vespere vsq; in mane corã Do-
mino, cultu, rituq; perpetuo in generationi-
4 bus vestris. ¶ Super candelabrum mundissi-
mum ponentur semper in conspectu Domini.
5 ¶ Accipies quoque similam, & coques ex ea
duodecim panes, qui singuli habebunt duas
6 decimas: ¶ quorum senos altrinsecus super
mensam purissimam coram Domino statues:
7 ¶ & pones super eos thus lucidissimum, vt
sit panis in monimentum oblationis Domi-
8 ni. ¶ Per singula sabbatha mutabuntur co-
B ram Domino suscepti a filijs Israel fœdere
9 sempiterno: ¶ ‖ eruntq; Aaron & filiorum e- Exo. 29. c. 18
ius: vt comedant eos in loco sancto: quia san Mat. 12. a. 4.
ctum sanctorum est de sacrificijs Domini iu Sup. 8. f. 31.
10 re perpetuo. ¶ Ecce autem egressus filius mu
lieris Israelitidis, quem pepererat de viro
Aegyptio inter filios Israel, iurgatus est in
11 castris cum filio Israelite. ¶ Cumq; blasphe-
masset nomen Domini, & maledixisset ei,
adductus est ad Moysen. (Vocabatur autem
mater eius Salumith filia Dabri de tribu
12 Dan.) ¶ Miseruntq; eum in carcerem, donec
13 nossent quid iuberet Dominus. ¶ Qui locutus
14 est ad Moysen, ¶ dicens, Educ blasphemũ ex-
C tra castra, & ponant omnes qui audierunt,
manus suas super caput eius, & lapidet eũ
15 populus vniuersus. ¶ Et ad filios Israel lo-
queris, Homo qui maledixerit Deo suo, por-
16 tabit peccatum suum: ¶ & qui blasphemaue-
rit nomẽ Domini, morte moriatur: lapidibus
opprimet eum omnis multitudo populi, si- -. 2.
ue ille ciuis, siue peregrinus fuerit. Qui bla-
sphemauerit nomẽ Domini, morte moriatur.
17 ¶ ‖ Qui percusserit & occiderit hominẽ, mor- Exo. 21. b. 12
18 te moriatur. ¶ Qui percusserit animal, red-
D det vicarium, id est, animam pro anima.
19 ¶ Qui irrogauerit maculam cuilibet ciuium Mat. 5. f. 38.
20 suorum: ‖ sicut fecit, sic fiet ei: ¶ fracturam Exo. 21. c. 24
pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro Deu. 19. d. 21
dente restituet. qualem inflixerit maculam,
21 talem sustinere cogetur. ¶ Qui percusserit iu
mentum, reddet aliud. Qui percusserit ho-
minem,

minem, punietur. ¶ Aequum iudicium sit 22
inter vos, siue peregrinus, siue ciuis pecca-
uerit: quia ego sum Dominus Deus vester.
¶ Locutusque est Moyses ad filios Israel, & 23
eduxerunt eum qui blasphemauera: extra
castra, ac lapidibus oppresserunt. Feceruntque filij Israel sicut praeceperat Dominus Moysi.

CAP XXV.

LOcutusque est Dominus ad Moysen in 1
monte Sinai, dicens, ¶ Loquere filijs Is- 2
rael, & dices ad eos, quando ingressi fueritis A
Exo.23.b.10 terram quam ego dabo vobis, ||sabbathizet*
*populus sabbathum Domini. ¶ Sex annis seres agrũ 3
tuum, & sex annis putabis vineam tuam,
collígesq; fructus eius: ¶ septimo autem anno 4
sabbathum erit terra, requietionis Domini:
agrũ non seres, et vineã non putabis. ¶ Quæ 5
sponte gignet humus, non metes: & vuas
primitiarum tuarum non colliges quasi vindemiam: annus enim requietionis terræ est:
¶ sed erũt vobis in cibum, tibi & seruo tuo, 6
tuæ 7. ancillæ & mercenario tuo, & aduenæ qui pe
regrinatur apud te: ¶ iumentis tuis & peco 7
ribus omnia quæ nascuntur præbebunt cibum. ¶ Numerabis quoque tibi septem heb- 8
domadas annorum, id est, septies septẽ, quæ
simul faciunt annos quadraginta nouẽ. ¶ & 9
clanges buccina mense septimo, decima die
mensis, propitiationis tempore in vniuersa
terra vestra. ¶ Sanctificabisq; annum quin 10
quagesimum, & vocabis remissionẽ cunctis
habitatoribus terræ tuæ, ipse est enim iubi- B
leus. Reuertetur homo ad possessionem suam,
& vnusquisq; redict ad familiam pristinã:
quia iubileus est & quinquagesimus annus. 11
Non seretis atque metetis sponte in agro nascentia, & primitias vindemiæ nõ colligetis,
¶ ob sanctificationem iubilei, sed statim obla 12
ta comedetis. ¶ Anno iubilei redient omnes 13
ad possessiones suas. ¶ quando vendes quip- 14
piam ciui tuo, vel emes ab eo, ne contristes
fratrem tuum, sed iuxta numerum annorũ
iubilei emes ab eo, ¶ & iuxta supputationem 15
frugum vendet tibi. ¶ Quanto plures anni 16
remanserint post iubileum, tanto crescet &
pretium, & quanto minus temporis numeraueris, tanto minoris & emptio constabit,
tempus enim frugum vendet tibi. ¶ Nolite 17
affligere contribules vestros, sed timeat vnusquisque Deum suum, quia ego Dominus
Deus vester. ¶ Facite praecepta mea, & iudi 18
cia custodite, & implete ea vt habitare pos- C
sitis in terra absq; vllo pauore, ¶ & gignat 19
vobis humus fructus suos, quibus vescamini vsque ad saturitatem, nullius impetum
formidantes, ¶ Quod si dixeritis. Quid co- 20
medemus anno septimo, si non seuerimus,
neque collegerimus fruges nostras? ¶ Dabo 21
benedictionem meam vobis anno sexto, &
faciet fructus trium annorum: ¶ seretisq; an 22
no octauo, & comedetis veteres fruges vsq;
ad nonum annum: donec noua nascantur,
23 edetis vetera. ¶ Terra quoque non vendetur
in perpetuum, quia mea est, & vos aduenæ
24 & coloni mei estis. ¶ vnde cuncta regio possessionis vestræ sub redemptionis conditione
25 vendetur. ¶ Si attenuatus frater tuus vendiderit possessiunculam suam, & voluerit
propinquus eius, potest redimere quod ille
26 vendiderat. ¶ sin autem non habuerit proxi
mum, & ipse pretium ad redimendum potue
27 rit inuenire: ¶ computabuntur fructus ex eo
D tempore quo vendidit, & quod reliquum est
reddet emptori, sicq; recipiet possessionẽ suã.
28 ¶ quod si non inuenerit manus eius vt reddas pretium, habebit emptor quod emerat
vsque ad annum iubileum. In ipso enim om
nis venditio redibit ad Dominum, & ad pos
29 sessorem pristinum. ¶ Qui vendiderit domũ
intra vrbis muros, habebit licentiam redi-
30 mendi, donec vnus impleatur annus, ¶ si non
redemerit, & anni circulus fuerit euolutus,
emptor possidebit eam, & posteri eius in perpetuum, & redimi non poterit, etiam in iu-
31 bileo. ¶ Sin autẽ in villa fuerit domus, quæ
muros non habet, agrorum iure vendetur, si
ante redempta non fuerit, in iubileo reuer-
32 tetur ad Dominum: ¶ Aedes Leuitarum quæ
33 in vrbibus sunt, semper possunt redimi: ¶ si
E redempta non fuerint, in iubileo reuertentur ad dominos, quia domus vrbium Leuitarum pro possessionibus sunt inter filios Is-
34 rael. ¶ Suburbana autem eorũ non veneant,
35 quia possessio sempiterna est. ¶ Si attenuatus
fuerit frater tuus & infirmus manu, & susceperis eum quasi aduenam & peregrinum,
36 & vixerit tecum, ¶ ne accipias vsuras ab eo,
nec amplius quam dedisti. time Deum tuũ,
37 vt viuere possit frater tuus apud te. ¶ Pecu
niam tuam non dabis ei ad vsuram, & fru-
38 gum superabundantiam non exiges. ¶ Ego
F Dominus Deus vester, qui eduxi vos de ter
ra Aegypti, vt darẽ vobis terrã Chanaán,
39 & essem vester Deus. ¶ Si paupertate cõpul
sus vendiderit se tibi frater tuus, non eum
40 opprimes seruitute famulorum, ¶ sed quasi
mercenarius & colonus erit: vsq; ad annum
41 iubileum operabitur apud te, ¶ & postea egre
dietur cum liberis suis, & reuertetur ad cognationem & ad possessionem patrum suorũ.
42 ¶ mei enim serui sunt, & ego eduxi eos de ter
ra Aegypti, non veneant conditione seruo-
43 rum: ¶ ne affligas eum per potentiã, sed me-
44 tuito deũ tuũ. ¶ Seruus & ancilla sint vobis
de nationibus quæ in circuitu vestro sunt.
45 ¶ Et de aduenis qui peregrinãtur apud vos.
vel qui ex his nati fuerint in terra vestra,
46 hos habebitis famulos, ¶ & hæreditario iure
transmittetis ad posteros, ac possidebitis in
æternum, fratres aũt vestros filios Israel ne
47 opprimatis per potẽtiã. ¶ Si inualuerit apud
G vos manus aduenæ atq; peregrini, & atte-
nuatus

nuatus frater tuus vēdiderit se ei, aut cui-
quā de stirpe eius: ¶post venditionem potest 48
redimi. Qui voluerit ex fratribus suis, redi
met eū, ¶& patruus, & patruelis, & cōsan- 49
guineus, & affinis. Sin aūt & ipse potuerit,
redimet se, ¶ supputatis duntaxat annis à 50
tempore venditionis suæ usq; in annū iubi
leum: & pecunia qua vēditus fuerat, iuxta
annorum numerū & rationē mercenarij sup
putata. ¶Si plures fuerint anni qui rema- 51
nent usq; ad iubileum, secundū hos reddet
& pretium. ¶si pauci, ponet rationē cū eo iu 52
xta annorū numerū, & reddet emptori quod
reliquū est annorum. ¶quibus ante seruiuit 53
mercedibus imputatis: non affliget eū vio-
lenter in cōspectu tuo. ¶Quod si per hæc redi 54
mi non potuerit, anno iubileo egredietur
cum liberis suis. ¶Mei enim sunt serui filij 55
Israel, quos eduxi de Terra-Aegypti.

CAP. XXVI.

Exo.20.a.4. Deut.5.a.8. Psa.96.b.7. EGo Dominus Deus vester, ‖Non facie- 1
tis vobis idolū & sculptile, nec titulos A
erigetis, nec insignem lapidem ponetis in ter
ra vestra, vt adoretis eū. ego enim sum Do-
minus Deus vester. ¶ Custodite sabbatha 2
mea, & pauete sanctuarium meum. ego Do
Deu.28.a.1. minus: ¶‖Si in præceptis meis ambulaue- 3
ritis, & mandata mea custodieritis, & fece-
ritis ea, dabo vobis pluuias temporibus suis,
¶& terra gignet germen suum, & pomis ar- 4
bores replebuntur. ¶Apprehendet messium 5
tritura vindemiam, & vindemia occupabit
sementem: & comedetis panem vestrum in
Iob 11.d.19. saturitate, & ‖ absq; pauore habitabitis in
terra vestra. ¶Dabo pacē in finibus vestris: 6
dormietis, & non erit qui exterreat. Aufe- B
ram malas bestias: & gladius non transibit
terminos vestros. ¶Persequemini inimicos 7
vestros, & corruent coram vobis, ¶persequē 8
tur quinque de vestris centum alienos, &
centum de vobis decem millia: cadent inimi
ci vestri gladio in conspectu vestro. ¶Respi- 9
ciam vos, & crescere faciam: multiplicabi-
mini, & firmabo pactum meum vobiscum.
¶Comedetis vetustissima veterum, & vete 10
ra nouis superuenientibus proijcietis. ¶Ponā 11
tabernaculum meum in medio vestri, & nō
2.Co.6.c.16 abijciet vos anima mea. ¶‖Ambulabo inter 12
vos, & ero Deus vester, vosq; eritis popu-
lus meus. ¶Ego Dominus Deus vester, qui 13
eduxi vos de Terra-Aegyptiorum, ne serui-
retis eis, & qui confregi catenas ceruicū ve
Deu.28.b.15 strarum, vt incederetis erecti. ¶‖Quod si nō 14
Thre.2.f.17. audieritis me, nec feceritis omnia mandata
Mala.2.a.2. mea, ¶si spreueritis leges meas, & iudicia 15
mea contempseritis, vt non faciatis ea quæ C
à me cōstituta sunt, & ad irritū perducatis
pactum meū, ¶ego quoq; hæc faciam vobis, 16
Visitabo vos velociter in egestate, & ardo-
re, qui conficiat oculos vestros, & consumat
animas vestras. Frustra seretis sementem
17 quæ ab hostibus deuorabitur. ¶Ponam faciē
meam contra vos, & corruetis coram hosti-
bus vestris, & subijciemini his qui oderunt
18 vos, fugietis nemine persequente. ¶Sin autē
nec sic obedieritis mihi, addam correptiones
19 vestras, septuplū propter peccata vestra. ¶&
conteram superbiam duritiæ vestræ. Daboq;
vobis cælum desuper sicut ferrum, & terram
20 æneam. ¶Cōsumetur incassum labor vester,
D non proferet terra germen, nec arbores poma
21 præbebunt. ¶ Si ambulaueritis ex aduerso
mihi, nec volueritis audire me, addā plagas
vestras usq; in septuplū propter peccata ve-
22 stra. ¶immittamq; in vos bestias agri, quæ
consumant vos, & pecora vestra, & ad pau
citatem cuncta redigant, desertæq; fiāt viæ
23 vestræ. ¶Quod si nec sic volueritis recipere
disciplinam, sed & ambulaueritis ex aduer
24 so mihi. ¶ego quoq; contra vos aduersus in-
cedam, & percutiam vos septies propter pec
25 cata vestra. ¶inducamq; super vos gladium
vltorem fœderis mei. Cumq; confugeritis in
vrbes, mittam pestilentiam in medio vestrī
26 & trademini in manibus hostium, ¶postquā
confregero baculum panis vestri: ita vt de-
cem mulieres in vno clibano coquant panes,
& reddant eos ad pondus, & comedetis, &
27 saturabimini. ¶Sin autem nec per hæc au-
dieritis me, sed ambulaueritis contra me,
28 ¶& ego incedam aduersus vos in furore con
E trario, & corripiam vos septem plagis pro-
29 pter peccata vestra, ¶ita vt comedatis car-
nes filiorum vestrorum & filiarum vestra-
30 rum. ¶destruam excelsa vestra, & simula-
chra* confringam. Cadetis inter ruinas ido- *vestra 6.
lorum vestrorum, & abominabitur vos ani-
31 ma mea, ¶in tantum vt vrbes vestras re-
digam in solitudinem: & deserta faciā san-
ctuaria vestra, nec recipiam vltra odorem
32 suauissimum. ¶Disperdamq; terram vestrā,
& stupebunt super ea inimici vestri, cùm ha
33 bitatores illius fuerint. ¶vos autem disper-
gam in Gentes, & euaginabo post vos gla-
dium, eritq; terra vestra deserta, & ciuita-
34 tes vestræ dirutæ. ¶ Tunc placebunt terræ
sabbatha sua cunctis diebus solitudinis suæ.
quando fueritis in terra hostili, sabbathi-
35 zabit, & requiescet ¶in sabbathis solitudi-
nis suæ, eo quod non requieuerit in sabba-
36 this vestris, quando habitabatis in ea. ¶Et
qui de vobis remanserint, dabo pauorem in
F cordibus eorum in regionibus hostiliū, terrebit
eos sonitus folij volantis, & ita fugiēt qua-
37 si gladium: cadent nullo persequēte, ¶& cor-
ruent singuli super fratres suos quasi bella
fugientes, nemo vestrum inimicis audebit
38 resistere. ¶peribitis inter Gentes, & hostilis
39 vos terra consumet. ¶Quod si & de ijs ali-
qui remanserint, tabescent in iniquitatibus
suis, in terra inimicorum suorum, & propter
peccata patrum suorum & sua affligentur,
¶do-

"malorum ?donec confiteātur iniquitates suas, & "ma 40
sacrum re- iorum suorum', quibus praeuaricati sunt in
cordentur 8. me, & ambulauerunt ex aduerso mihi. ?Am 41
bulabo igitur & ego contra eos, & inducā il-
los in terram hostilem, donec erubescat incir
cumcisa mens eorum tunc orabunt pro impie
tatibus suis. ? Et recordabor foederis mei 42
quod pepigi cum Iacob, & Isaac, & Abrahā.
Terra quoque memor ero: ?qua cùm relicta 43
fuerit ab eis, complacebit sibi in sabbatis
suis, patiens solitudinem propter illos. Ipsi
vero rogabunt pro peccatis suis, eo quod ab-
iecerint iudicia mea, & leges meas despexe-
rint. ? Attamen etiam cùm essent in terra 44
hostili, non penitus abieci eos, neq; sic despe-
xi vt consumerentur, & irritum facerē pa-
ctum meum cū eis. Ego enim sum Dominus
Deus eorum, ?& recordabor foederis mei pri 45
stini, quando eduxi eos de Terra-Aegypti in
conspectu Gentium, vt essem Deus eorum.
-.8. ego Dominus-Deus'. Haec sunt iudicia at-
que praecepta & leges, quas dedit Dominus
inter se & inter filios Israel in monte Sinai
per manum Moysi. CAP. XXVII.

LOcutusq; est Dominus ad Moysen, di- 1
cens, ?Loquere filijs Israel, & dices ad 2
eos, Homo qui votum fecerit, & spoponderit A
Deo animam suam, sub aestimatione dabit
pretium. ?Si fuerit masculus a vicesimo an 3
no vsque ad sexagesimum annū, dabit quin
quaginta siclos argenti ad mensuram san-
ctuarij: ?si mulier, triginta. ?A quinto au- 4
tem anno vsq; ad vicesimum, masculus da- 5
bit viginti siclos: foemina, decem. ?Ab vno 6
mense vsque ad annum quintum, pro ma-
sculo dabuntur quinque sicli: pro foemina,
tres. ?Sexagenarius & vltrà masculus da- 7
bit quindecim siclos: foemina decem. ?Si pau 8
*ad 2. per fuerit, & *aestimationē reddere non va
lebit, stabit coram sacerdote: & quantum ille
aestimauerit, & viderit eum posse reddere,
tantum dabit. ?Animal autem quod immo- 9
Domino 1. lari potest Domino, si quis vouerit, sanctū
erit, ?& mutari non poterit, id est, nec me- 10
lius malo, nec peius bono: quod si mutauerit:
& ipsum quod mutatū est, & illud pro quo
mutatum est, consecratū erit Domino. ?Ani 11
autem 13. mal immundū quod immolari Domino non B
potest, si quis vouerit, adducetur ante sacer
dotem: ?qui diiudicans vtrum bonū an ma- 12
lum sit, statuet pretium. ?quod si dare vo- 13
lueritis qui offert, addet super aestimationē
quintam partem. ?Homo si vouerit domum 14
suā, & sanctificauerit Domino, considerabit
eā sacerdos vtrū bona an mala sit, & iuxta
pretium quod ab eo fuerit constitutum, ve-
numdabitur: ?sin autē ille qui vouerat, vo- 15
luerit redimere eam, dabit quintam partē
aestimationis supra, et habebit domū. ?Quod 16
si agrum possessionis suae vouerit, & consecra
uerit Domino: iuxta mensuram sementis ae-
stimabitur pretium, si triginta modijs hor-
dei seritur terra, quinquaginta siclis venum
17 detur argenti. ?Si statim ab anno incipien-
tis iubilei vouerit agrum, quanto valere po
18 test, tanto aestimabitur: ?sin autem post ali-
quantum temporis: supputabit sacerdos pe-
cuniam iuxta annorum, qui reliqui sunt, nu
merum vsque ad iubileū, & detrahetur ex
19 pretio. ?Quod si voluerit redimere agrū ille
C qui vouerat, addet quintā partem aestimatae
20 pecuniae, & possidebit eum. ?Sin autem no-
luerit redimere, sed alteri cuilibet fuerit ve
numdatus, vltra eum qui vouerat, redimere
21 non poterit: ?quia cùm iubilei venerit dies,
sanctificatus erit Domino, & possessio conse-
22 crata ad ius pertinet sacerdotum. ?Si ager
emptus est, & non de possessione maiorum
23 sanctificatus fuerit Domino: ?supputabit sa
cerdos iuxta annorum numerum vsq; ad iu
bileum pretium, & dabit ille qui vouerat
24 eum, Domino. ?in iubileo autē reuertetur ad
priorem dominum qui vendiderat eū, & ha
25 buerat in sorte possessionis suae. ?Omnis ae-
stimatio siclo sanctuarij ponderabitur. Siclus
26 viginti obolos habet. ?||Primogenita quae ad Ex.30. b.13.
Deum pertinent, nemo sanctificare poterit Nu.3. g. 47.
& vouere: siue bos, siue ouis fuerit: Domini Eze.45. d.12
27 sunt. ?Quod si immundū est animal, redi-
D met qui obtulit iuxta aestimationem "suā', "suam 2.
& addet quintā partē pretij. si redimere no
luerit, vēdetur alteri quantumcunq; fuerit
28 ante aestimatū. ?Omne quod Domino con-
secratur, siue homo fuerit, siue animal, siue
ager, non veniet, nec redimi poterit. Quic-
quid semel fuerit consecratum, Sanctū san-
29 ctorum erit Domino. ?Et omnis consecratio
quae offertur ab homine, non redimetur, sed
30 morte morietur. ?Oēs decimae terrae, siue de Ios.6.c.24.
frugibus, siue de pomis arborū, Domini sunt 36.
31 & illi sanctificantur. ?Si quis autē voluerit
redimere decimas suas, addet quintā partē
32 earū. ?Omniū decimarū bouis & ouis - & -.1.
caprae', quae sub pastoris virga transeūt, quic
quid decimū venerit, sanctificabitur Domi-
33 no. ?Nō eligetur nec bonū nec malū, nec alte
ro commutabitur, si quis mutauerit: & quod
mutatū est, & pro quo mutatum est, sancti-
34 ficabitur Domino, & non redimetur. ?Haec
sunt praecepta quae mandauit Dominus Moy
si ad filios Israel in monte Sinai.

LIBER NVMERI,

HEBRAICE, VAIEDABBER, ID EST, ET LOCVTVS EST.

CAP. I.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moysen in
A deserto Sinai in tabernaculo foede-
ris, prima die mensis secundi, anno
altero egressionis eorum ex Aegypto, dicens.
?||Tollite

Exo.30.b.12 ¶ Tollite summam vniuersæ congregationis 2
filiorũ Israel per cognationes & domos suas,
& nomina singulorũ quicquid sexus est ma
sculini ¶ a vicesimo anno & supra, omnium 3
virorũ fortiũ ex Israel, & numerabitis eos
per turmas suas, tu & Aarõ. ¶ Eruntq; vobi 4
scũ principes tribuũ ac domorum in cogna- B
tionibus suis. ¶ quorũ ista sunt nomina. De 5
Rubẽ, Elisur filius Sedeur. ¶ De Simeon, Sa 6
lamiel filius Surisaddai. ¶ De Iuda, Nahas- 7
son filius Aminadab. ¶ de Issachar, Natha- 8
nael filius Suar. ¶ de Zabulon, Eliab filius 9
Helon. ¶ Filiorum autẽ Ioseph, de Ephraim 10
Elisama filius Ammiud. de Manasse Gama
liel filius Phadassur. ¶ De Ben-iamin, Abi 11
dan filius Gedeonis. ¶ de Dan, Ahi-ezer fi- 12
lius Ammisaddai. ¶ de Aser, Phegiel filius 13
Ochran. ¶ de Gad, Eleasaph filius Duel. ¶ de 14
Nephthali, Ahira filius Enan. ¶ Hi nobilissi 15
mi principes multitudinis per tribus & co- 16
gnationes suas, & capita exercitus Israel:
¶ quos tulerunt Moyses & Aaron cum omni 17
vulgi multitudine, ¶ & cõgregauerunt pri- 18
mo die mensis secundi, recẽsentes eos per co-
gnationes & domos ac familias & capita &
nomina singulorũ a vicesimo anno & suprà,
¶ sicut præceperat Dominus Moysi: numera- 19
tiq; sunt in deserto Sinai. ¶ De Ruben pri- 20
mogenito Israelis per generationes & fami-
lias ac domos suas, & nomina capitũ singu- C
lorum, omne quod sexus est masculini a vi-
cesimo anno & suprà, procedentiũ ad bellũ,
¶ quadraginta sex millia quingenti. ¶ De fi- 21
lijs Simeon per generationes & familias ac 22
domos cognationum suarũ recensiti sunt per
nomina & capita singulorũ, omne quod se-
xus est masculini à vicesimo anno & suprà,
procedentium ad bellum, ¶ quinquagintano- 23
uem millia trecenti. ¶ De filijs Gad per gene 24
rationes & familias ac domos cognationum
suarũ recensiti sunt per nomina singulorũ à
viginti annis & suprà, oẽs qui ad bella pro-
cederẽt, ¶ quadragintaquinq; millia sexcẽti 25
quinquaginta. ¶ De filijs Iuda per genera- 26
tiones et familias ac domos cognationũ sua- D
rum, per nomina singulorũ a vicesimo anno
& suprà, oẽs qui poterant ad bella procede-
re, ¶ recẽsiti sunt septuagintaquatuor millia 27
sexcenti. ¶ De filijs Issachar, per generatio- 28
nes & familias ac domos cognationum sua-
rũ per nomina singulorũ à vicesimo anno &
supra, oẽs qui ad bella procederẽt, ¶ recensiti 29
sunt quinquagintaquatuor millia quadrin-
gẽti. ¶ De filijs Zabulon per generationes & 30
familias ac domos cognationũ suarũ recẽsiti
sunt per nomina singulorũ à vicesimo anno
& suprà, oẽs qui poterãt ad bella procedere.
¶ quinquagintaseptem millia quadringẽti. 31
¶ De filijs Ioseph, filiorũ Ephraim per genera 32
tiones, familias ac domos cognationũ suarũ E
recẽsiti sunt per nomina singulorũ à vicesi-
mo anno & suprà, oẽs qui poterant ad bella
33 procedere, ¶ quadraginta millia quingenti.
34 ¶ Porro filiorũ Manasse per generationes &
familias ac domos cognationum suarum re-
censiti sunt per nomina singulorũ a viginti
annis & suprà, oẽs qui poterãt ad bella pro-
35 cedere, ¶ triginta duo millia ducenti. ¶ De fi-
36 lijs Ben-iamin per generationes & familias
ac domos cognationũ suarũ recensiti sunt no
minibus singulorũ à vicesimo anno & suprà
37 oẽs qui poterant ad bella procedere. ¶ trigin-
38 taquinq; millia quadringẽti. ¶ De filijs Dã
per generationes & familias ac domos co-
gnationũ suarũ recensiti sunt nominibus sin
gulorũ à vicesimo anno & supra, omnes qui
39 poterant ad bella procedere, ¶ sexagintaduo
40 millia septingenti. ¶ De filijs Aser per gene-
F rationes & familias ac domos cognationum
suarũ recensiti sunt per nomina singulorum
à vicesimo anno & suprà, omnes qui poterãt
41 ad bella procedere, ¶ quadraginta millia &
42 mille quingenti. ¶ De filijs Nephthali per ge
nerationes & familias ac domos cognatio-
num suarum recensiti sunt nominibus sin-
gulorũ a vicesimo anno & suprà, omnes quĩ
43 poterant ad bella procedere, ¶ quinquaginta
44 tria millia quadringenti. ¶ Hi sunt quos nu
merauerunt Moyses & Aaron, & duodecim
principes Israel, singulos per domos cogna-
45 tionum suarum. ¶ Fueruntq; omnis numerus
filiorũ Israel per domos & familias suas a
vicesimo anno & suprà, qui poterant ad bel
46 la procedere, ¶ sexcentatria millia virorum
47 quingenti quinquaginta. ¶ Leuitæ autẽ in
G tribu familiarũ suarũ non sunt numerati
48 cũ eis. ¶ Locutusq; est Dominus ad Moysen,
49 dicens: ¶ Tribũ Leui noli numerare, neq; po
50 nes summã eorũ cum filijs Israel, ¶ sed cõstĩ
tue eos super tabernaculũ testimonij & cun
cta vasa eius, & quicquid ad ceremonias
pertinet. Ipsi portabunt tabernaculũ & om-
nia vtensilia eius, & erunt in ministerio, ac
51 per gyrũ tabernaculi metabuntur. ¶ Cũ pro-
ficiscendum fuerit, deponent Leuitæ taber-
naculum: cum castra metanda erigent, quis-
52 quis externorum accesserit, occidetur. ¶ Me-
tabuntur autem castra filij Israel vnusquis-
que per turmas & cuneos atque exercitum
53 suum. ¶ Porro Leuitæ per gyrum tabernaculĩ
figent tentoria, ne fiat indignatio super mul
titudinem filiorum Israel, & excubabunt in
54 custodijs tabernaculi testimonij. ¶ Feceruntque
ergo filij Israel iuxta omnia quæ præceperat
Dominus Moysi.

CAP. II.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen &
2 Aaron, dicens: ¶ Singuli per turmas, si-
A gna atque vexilla & domos cognationum
suarũ castrametabuntur filiorũ Israel per
3 gyrum tabernaculi fœderis. ¶ Ad Orientem
Iudas figet tentoria per turmas exercitus
sui:

sui: eritq; princeps filiorũ eius Nahasson fi-
lius Aminadab. ¶ & omnis de stirpe eius 4
summa pugnantium, septuaginta quatuor
millia sexcentorum: ¶ Iuxta eum castrame- 5
tati sunt de tribu Issachar, quorum prinseps
fuit Nathanael filius Suar: ¶ & omnis nu- 6
merus pugnatorum eius quinquagintaqua-
tuor millia quadringenti. ¶ In tribu Zabu- 7
lon princeps fuit Eliab filius Helon: ¶ om- 8
nisq; de stirpe eius exercitus pugnatorum,
quinquagintaseptem millia quadringenti.
¶ Vniuersi qui in castris Iuda annumerati 9
sunt, fuerunt centum octoginta sex millia
quadringenti: & per turmas suas primi e-
gredientur. ¶ In castris filiorum Ruben ad 10
meridianam plagam erit prinseps Elisur fi- B
lius Sedeur, ¶ & cunctus exercitus pugna- 11
torum eius, qui numerati sunt quadraginta
sex milla quingẽti. ¶ Iuxta eũ castrametati 12
sunt de tribu Simeõ: quorũ princeps fuit Sa
lamiel filius Suri-saddai, ¶ & cũctus exerci 13
tus pugnatorũ eius qui numerati sunt, quin
quagintanouẽ millia trecẽti. ¶ In tribu Gad 14
princeps fuit Eliasaph filius Duel. ¶ & cun 15
ctus exercitus pugnatorũ eius, qui numerati
sunt, quadragintaquinque millia sexcenti
quinquaginta. ¶ Omnes qui recensiti sunt in 16
castris Ruben, centum quinquaginta millia
& mille quadringenti quinquaginta per
turmas suas: in secundo loco proficiscentur.
¶ Leuabitur autem tabernaculum testimonij 17
per officia Leuitarum & turmas eorũ, quo-
modo erigetur, ita & deponetur. Singuli per
loca & ordines suos proficiscentur. ¶ Ad oc- 18
cidentalem plagam erunt castra filiorũ E- C
phraim, quorum princeps fuit Elisama fi-
lius Ammiud. ¶ cunctus exercitus pugnato- 19
rum eius, qui numerati sunt quadraginta
millia quingenti. ¶ Et cum eis tribus filio- 20
rum Manasse, quorum princeps fuit Gama-
liel filius Phadassur. ¶ cunctusq; exercitus 21
pugnatorum eius, qui numerati sunt, trigin
taduo millia ducenti. ¶ In tribu filiorũ Ben- 22
iamin princeps fuit Abidã filius Gedeonis:
¶ & cunctus exercitus pugnatorum eius, qui 23
recensiti sunt trigintaquinque millia qua-
dringenti. ¶ Omnes qui numerati sunt in 24
castris Ephraim, centum octo millia, cẽtum
per turmas suas: tertij proficiscentur. ¶ Ad 25
aquilonis partẽ castrametati sunt filij Dan:
quorum prinseps fuit Ahi-ezer filius Am-
misaddai. ¶ cunctus exercitus pugnatorum 26
eius qui numerati sunt, sexagintaduo mil- D
lia septingenti. ¶ Iuxta eum fixere tento- 27
ria de tribu Azer, quorũ princeps fuit Phe-
giel filius Ochran. ¶ cunctus exercitus pu- 28
gnatorum eius, qui numerati sunt, quadra
ginta millia & mille quingenti. ¶ De tribu 29
filiorum Nephthali princeps fuit Ahira fi-
lius Enan. ¶ cunctus exercitus pugnatorum 30
eius, quinquagintatria millia quadringen-
31 *ti. ¶ Omnes qui numerati sunt in castris*
Dan, fuerunt centum quinquagintaseptem
millia sexcenti, & nouissimi proficiscentur.
32 *¶ Hic numerus filiorum Israel, per domos co*
gnationum suarum, & turmas diuisi exer-
citus, sexcentatria millia quingenti quin-
33 *quaginta. ¶ Leuitæ autem non sunt nume-*
rati inter filios Israel: sic enim præceperat
34 *Dominus Moysi. ¶ Feceruntq; filij Israel iu-*
xta omnia quæ mandauerat Dominus. Ca-
strametati sunt per turmas suas, & profe-
cti per familias ac domos patrum suorum.

CAP. III.

1 *HAe sunt generationes Aaron & Moysi*
A *in die qua locutus est Dominus ad Moy*
2 *sen in monte Sinai. ¶ Et hæc nomina filio-*
rum Aaron: ‖ primogenitus eius Nadab, de- Exo.6.d.23.
3 *inde Abiu & Eleazar & Ithamar. ¶ Hæc*
nomina filiorum Aaron sacerdotum qui vn
cti sunt, & quorũ repleta & consecrata ma
4 *nus vt sacerdotio fungerentur. ¶ ‖ Mortui* Leu.10.a.2.
sunt enim Nadab & Abiu cùm offerrent i- 1.pa.24.a.2.
gnem alienum in conspectu Domini in de- Inf.26.g.61.
serto Sinai, absq; liberis: functiq; sunt sa- Inf.8.b.9.
cerdotio Eleazar & Ithamar coram Aaron 1.Esd.6.d.18
5 *patre suo. ¶ Locutusq; est Dominus ad Moy-*
6 *sen, dicens: ¶ Applica tribũ Leui, & fac sta-*
re in conspectu Aaron sacerdotis vt mini-
7 *strent ei, ¶ & excubent, & obseruent quic-*
quid ad cultum pertinet multitudinis corã
8 *tabernaculo testimonij, ¶ & custodiant vasa*
tabernaculi, seruientes in ministerio eius.
9 *¶ Dabisq; dono Leuitas ¶ Aarõ & filijs eius,*
10 *quibus traditi sunt à filijs Israel. Aarõ au-*
B *tem & filios eius constitues super cultum sa*
cerdotij. Externus qui ad ministrãdum ac-
11 *cesserit, morietur. ¶ Locutusq; est Dominus*
12 *ad Moysen, dicens: ¶ Ego tuli Leuitas à filijs*
Israel pro omni primogenito qui aperit vul-
uam in filijs Israel, eruntque Leuitæ mei.
13 *¶ Meum est enim omne primogenitũ ex quo* Inf.8.c.16.
percussi primogenitos in terra Aegypti: san Exod.13.a.2
ctificaui mihi quicquid primum nascitur in 34.c.19.
C *Israel ab homine vsque ad pecus, mei sunt:*
14 *ego Dominus. ¶ Locutusq; est Dominus ad*
15 *Moysen in deserto Sinai, dicens. ¶ Numera*
filios Leui per domos patrum suorum & fa-
milias, omnem masculum ab vno mense &
16 *supra. ¶ ‖ Numerauit Moyses vt præceperat* Exo.6.c.17.
17 *Dominus, ¶ & inuenti sunt filij Leui per no* 1.Par.6.a.1.
18 *mina sua, Gerson & Caath & Merari. ¶ Fi-* & 23.a.6.
19 *lij Gerson: Lebni & Semei. ¶ Filij Caath:* Inf.26.f.57.
20 *Amram & Iesaar, Hebron & Oziel. ¶ Filij*
21 *Merari: Moholi & Musi. ¶ De Gerson fuére*
22 *familiæ duæ, Lebnitica, et Semeitica, ¶ qua-*
rum numeratus est populus sexus masculi-
ni ab vno mense & supra septẽ millia quin
23 *gentorum. ¶ Hi post tabernaculum metabu-*
24 *tur ad occidentem ¶ sub principe Eliasaph*
25 *filio Lael. ¶ Et habebunt excubias in taber*
26 *naculo fœderis, ¶ ipsum tabernaculũ & ope-*
rimen-

rimentū eius, tentoriū quod trahitur ante fo-
res tecti fœderis, & cortinas atrij: tentorium
quoq; quod appenditur in introitu atrij ta-
bernaculi, & quicquid ad ritū altaris perti-
net, funes tabernaculi & omnia vtensilia
eius. ¶ Cognatio Caath habebit populos Am- 27
ramitas & Iesaaritas & Hebronitas & O- D
zielitas. Hæ sunt familiæ Caathitarū recē-
sitæ per nomina sua: ¶ omnes generis mascu- 28
lini ab vno mense & supra, octo millia sex-
cēti, habebūt excubias sanctuarij, ¶ & castra 29
metabuntur ad meridianam plagā. ¶ Prin- 30
cepsq; eorū erit Elisaphan filius Oziel: ¶ & 31
custodient arcā, mensamq; & candelabrum,
altaria & vasa sanctuarij, in quibus mini-
stratur, & velū cunctamq; huiuscemodi su-
pellectilē. ¶ Princeps autē principum Leuita- 32
rum Eleazar filius Aarō sacerdotis, erit su-
per excubitores custodiæ sanctuarij. ¶ At ve- 33
ro de Merari erūt populi Moholitæ & Musi- E
tæ recēsiti per nomina sua: ¶ omnes generis 34
masculini ab vno mense & supra, sex millia
ducenti. ¶ Princeps eorum Suriel filius Abi- 35
hail: in plaga septentrionali castra-meta-
buntur. ¶ Erunt sub custodia eorum tabulæ 36
tabernaculi & vectes, & columnæ ac bases
earū, & omnia quæ ad cultum huiuscemodi
pertinent: ¶ columnæq; atrij per circuitū cum 37
basibus suis, & paxilli cū funibus. ¶ Castra- 38
metabuntur ante tabernaculum fœderis, id
est ad orientalē plagā, Moyses & Aaron cum
filijs suis, habentes custodiam sanctuarij in
medio filiorū Israel: quisquis alienus accesse-
rit, morietur. ¶ Omnes Leuitæ quos nume- 39
rauerunt Moyses & Aaron iuxta præceptum F
Domini per familias suas in genere mascu-
lino a mense vno & suprà, fuerunt viginti-
duo millia. ¶ Et ait Dominus ad Moysen, Nu 40
mera primogenitos sexus masculini de filijs
Israel ab vno mense & supra, & habebis
summā eorum. ¶ Tollesq; Leuitas mihi pro 41
omni primogenito filiorū Israel, ego sum Do-
minus: & pecora eorū pro vniuersis primo-
genitis pecorū filiorū Israel. ¶ Recensuit Moy 42
ses sicut præceperat Dominus primogenitos
filiorū Israel. ¶ & fuerūt masculi per nomi- 43
na sua a mense vno & supra, vigintiduo
millia ducenti septuaginta tres. ¶ Locutusq; 44
est Dominus ad Moysen, dicens, ¶ Tolle Le- 45
uitas pro primogenitis filiorū Israel, & pe- G
cora Leuitarū pro pecoribus eorum: eruntq;
Leuitæ mei. ego sum Dominus. ¶ In pretio 46
autē ducentorum septuagintatriū qui exce-
dunt numerū Leuitarū de primogenitis fi-
liorū Israel, ¶ accipies quinq; siclos per sin- 47
Exo.30.b.13 gula capita ad mensuram sanctuarij. ‖ Siclus
Leu.27.c.25 habet viginti obolos. ¶ Dabisq; pecuniā Aa- 48
Ezec.45.d.12. ron & filijs eius pretium eorum qui supra
Iud.18.c.26. sunt. ¶ Tulit igitur Moyses pecuniam eorum 49
qui fuerant amplius, & quos redemerat à
Leuitis ¶ pro primogenitis filiorum Israel, 50
mille trecentorum sexagintaquinq; siclorum
51 iuxta pondus sanctuarij, ¶ & dedit eam Aa-
ron & filijs eius iuxta verbū quod præcepe-
rat sibi Dominus.

CAP. IIII.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moysen &
2 Aaron, dicens, ¶ Tolle summam filiorum
A Caath de medio Leuitarum per domos & fa
3 milias suas, ¶ a tricesimo anno & supra vsq;
ad quinquagesimū annum, omnium qui in-
grediuntur vt stent, & ministrent in ta-
4 bernaculo fœderis. ¶ Hic est cultus filiorum
Caath, Tabernaculum fœderis & Sanctum
5 sanctorum ¶ ingredientur Aaron & filij eius,
quando mouenda sunt castra, et deponēt ve-
lum quod pendet ante fores, inuoluentq; eo
6 arcam testimonij, ¶ & operient rursum vela-
men "ianthinarum' pellium, extendentq; "hyacinthinarum
desuper pallium totum hyacinthinum, et in-
7 ducent vectes. ¶ Mensam quoq; propositionis
inuoluent hyacinthino pallio, & ponent cum
ea thuribula & mortariola, cyathos & cra-
teras ad liba fundenda: panes semper in ea
8 erunt: ¶ extendentq; desuper pallium cocci-
neū, quod rursum operient velamento "ian- "hyacinthinarum
9 thinarum' pellium, & inducēt vectes. ¶ Su-
ment & pallium hyacinthinum quo operient
candelabrum cum lucernis & forcipibus suis
& emunctorijs & cunctis vasis olei, quæ ad
10 concinnandas lucernas necessaria sunt. ¶ &
super omnia ponent operimentum "ianthi- "hyacinthinarum
11 narum' pellium, & inducent vectes. ¶ Nec-
non & altare aureum inuoluent hyacinthi-
no vestimento, & extendent desuper operi-
mentum "ianthinarum' pellium, inducentq; "hyacinthinarum
12 vectes. ¶ Omnia vasa quibus ministratur
B in sanctuario, inuoluent hyacinthino pallio,
& extendent desuper operimentum "ian- "hyacinthinarum
13 thinarum' pellium: inducentq; vectes. ¶ Sed
& altare mundabunt cinere, & inuoluent
14 illud purpureo vestimento, ¶ ponentq; cum
eo omnia vasa quibus in ministerio eius v-
tuntur, id est, ignium receptacula, fuscinu-
las ac tridentes, vncinos & batilla. Cuncta
vasa altaris operient simul velamine "ian- "hyacinthinarum
thinarum' pellium, & inducent vectes.
15 ¶ Cumq; inuoluerint Aarō & filij eius san-
ctuarium et omnia vasa eius in commotione
castrorum, tūc intrabunt filij Caath vt por-
tent inuoluta: & non tangent vasa san-
ctuarij, ne moriantur. Ista sunt onera filio-
16 rum Caath in tabernaculo fœderis: ¶ super
quos erit Eleazar filius Aaron sacerdotis,
ad cuius curam pertinet oleum ad concin-
nandas lucernas, & compositionis incensum,
& sacrificium quod semper offertur, & oleū
vnctionis: & quicquid ad cultum taberna-
culi pertinent, omniumq; vasorum quæ in
17 sanctuario sunt. ¶ Locutusq; est Dominus
18 ad Moysen & Aaron, dicens, ¶ Nolite perdere
19 populum Caath de medio Leuitarum: ¶ sed
hoc facite eis, vt viuant, & non moriantur.

si tetigerint Sancta sanctorū. Aaron & filij
*onera 6. eius intrabunt, ipsiq; disponent *opera' sin-
gulorū, & diuidēt quid portare quis debeat.
¶ Alij nulla curiositate videant quæ sunt in 20
sanctuario priusquam inuoluantur, alioquin C
morientur. ¶ Locutusq; est Dominus ad Moy 21
sen, dicens, ¶ Tolle summam etiam filiorum 22
Gerson per domos ac familias & cognationes
suas ¶ a triginta annis & supra, usque ad 23
annos quinquaginta. Numera omnes qui
ingrediuntur & ministrant in tabernaculo
fœderis. ¶ Hoc est officium familiæ Gersoni- 24
tarum, ¶ ut portent cortinas tabernaculi & 25
tectum fœderis operimentum aliud, & super
*hyacinthinum omnia velamen *ianthinum', tentoriumq;
quod pēdet in introitu tabernaculi fœderis,
¶ cortinas atrij, & velū in introitu quod est 26
ante tabernaculum. Omnia quæ ad altare
pertinent, funiculos & vasa ministerij, ¶ iu- 27
bente Aaron & filijs eius, portabūt filij Ger-
sonitæ: scientque singuli sui debeant oneri man-
cipari. ¶ Hic est cultus familiæ Gersonitarū 28
in tabernaculo fœderis, eruntq; sub manu
Ithamar filij Aaron sacerdotis. ¶ Filios quoq; 29
Merari per familias & domos patrum suorū
recensebis ¶ à triginta annis & supra, usq; 30
ad annos quinquaginta, omnes qui ingre-
diuntur ad officium ministerij sui & cultum
fœderis testimonij. ¶ Hæc sunt onera eorum. 31
Portabunt tabulas tabernaculi & vectes e-
ius, columnas ac bases earū, ¶ colūnas quoq; 32
atrij per circuitū cum basibus & paxillis &
funibus suis. Omnia vasa & supellectilem
ad numerū accipient, sicq; portabunt. ¶ Hoc 33
est officium familiæ Meraritarum & mini-
sterium in tabernaculo fœderis: eruntq; sub
manu Ithamar filij Aaron sacerdotis. ¶ Re- 34
censuerunt igitur Moyses & Aaron & prin- D
cipes synagogæ filios Caath per cognationes et
domos patrum suorum ¶ à triginta annis & 35
supra, usq; ad annū quinquagesimū, omnes
qui ingrediuntur ad ministerium taberna-
culi fœderis: ¶ & inuenti sunt duo millia se- 36
ptingenti quinquaginta. ¶ Hic est numerus 37
populi Caath qui intrant tabernaculū fœ-
deris: hos numerauit Moyses & Aaron iuxta
sermonē Domini per manū Moysi. ¶ Nume- 38
rati sunt & filij Gerson per cognationes, &
domos patrū suorum, ¶ a triginta annis & 39
supra, usq; ad quinquagesimū annū, omnes
qui ingrediuntur ut ministrent in taberna-
culo fœderis: ¶ & inuēti sunt duo millia sex- 40
centi triginta. ¶ Hic est populus Gersonita- 41
rū, quos numerauerunt Moyses & Aarō iu-
xta verbū Domini. ¶ Numerati sunt & filij 42
Merari per cognationes et domos patrū suo-
rū ¶ a triginta annis & supra usq; ad an- 43
nū quinquagesimū, omnes qui ingrediuntur
ad explendos ritus tabernaculi fœderis: ¶ & 44
inuenti sunt tria millia ducēti. ¶ Hic est nu- 45
merus filiorū Merari quos recensuerūt Moy-
ses & Aarō iuxta imperiū Domini per ma-
46 nū Moysi. ¶ Omnes qui recēsiti sunt de Le-
uitis, & quos *fecit ad nomen Moyses et Aa- *recensere 1.
ron, & principes Israel per cognationes &
47 domos patrū suorū ¶ à triginta annis & su-
pra, usq; ad annū quinquagesimum, ingre-
dientes ad ministerium tabernaculi, & one-
48 ra portāda, ¶ fuerūt simul octo millia quin-
49 genti octoginta. ¶ Iuxta verbum Domini re-
censuit eos Moyses, unumquemq; iuxta of-
ficium & onera sua, sicut præceperat ei Do-
minus.

CAP. V.

1 LOcutusq; est Dominus ad Moysen, di-
2 cens, ¶ Præcipe filijs Israel, ut eijciant de
A castris omnē leprosum, & qui semine fluit,
3 pollutusq; est super mortuo: ¶ tam mascu-
lum quam fœminam eijcite de castris, ne
contaminent ea, cùm habitauerint vobis-
4 cum. ¶ Feceruntq; ita filij Israel, & eiecerunt
eos extra castra, sicut locutus erat Dominus
5 Moysi. ¶ Locutusq; est Dominus ad Moysen,
6 dicens, ¶ Loquere ad filios Israel, Vir siue
mulier cùm fecerint ex omnibus peccatis
quæ solent hominibus accidere, & per negli-
gentiam transgressi fuerint mādatum Do-
7 mini, atq; deliquerint, ¶ confitebuntur pec-
catum suum, & reddent ipsum caput, quin-
tamq; partem desuper ei in quem peccaue-
8 rint. ¶ Sin autē non fuerit qui recipiat, da-
būt Domino, & erit sacerdotis, excepto arie-
te qui offertur pro expiatione, ut sit placa-
9 bilis hostia. ¶ Omnes quoq; primitiæ quas
offerunt filij Israel, ad sacerdotem pertinēt:
10 ¶ & quicquid in sanctuarium offertur à sin
gulis, & traditur manibus sacerdotis, ipsius
11 erit. ¶ Locutusq; est Dominus ad Moysen,
12 dicens, ¶ Loquere ad filios Israel, & dices ad Leui.6.a.3.
B eos, Vir cuius uxor errauerit, maritumq; cō-
13 temnens ¶ dormierit cum altero viro, & hoc
maritus deprehendere non quiuerit, sed la-
tet adulterium, & testibus argui non potest,
14 quia non est inuenta in stupro: ¶ si spiritus
zelotypiæ concitauerit virum contra uxorem
suam, quæ vel polluta est, vel falsa suspicio-
15 ne appetitur: ¶ adducet eam ad sacerdotem,
& offeret oblationem pro illa decimam par-
tem sati farinæ hordeaceæ. non fundet super
eam oleum, nec imponet thus: quia sacrificiū
zelotypiæ est, & oblatio inuestigans adulte-
16 rium. ¶ Offeret igitur eam sacerdos, & sta-
17 tuet coram Domino, ¶ assumetq; aquam
sanctam in vase fictili, & pauxillum terræ
de pauimento tabernaculi mittet in eam.
18 ¶ Cumq; steterit mulier in conspectu Domi-
C ni, discooperiet caput eius, & ponet super
manus illius sacrificiū recordationis, & ob-
lationem zelotypiæ: ipse autē tenebit aquas
amarissimas, in quibus cū execratione ma-
19 ledicta congessit: ¶ adiurabitq; eam, & di-
cet, Si non dormiuit vir alienus tecum, &
si non polluta es deserto mariti thoro, non te
noce-

noxebunt aqua istæ amarissimæ, in quas
maledicta congessi. ¶Sin autem declinasti à 20
viro tuo, atq; polluta es, & concubuisti cum
altero viro: ¶his maledictionibus subiacebis: 21
Det te Dominus in maledictionem, exem-
plumq; cunctorum in populo *suo'. putresce-
*tuo 1.
re faciat femur tuũ, & tumens vterus tuus
disrumpatur. ¶Ingrediantur aquæ maledi- 22
ctæ in ventrem tuum, & vtero tumescente
putrescat femur. Et respondebit mulier,
Amen, amen. ¶Scribetq; sacerdos in libello 23
ista maledicta, & delebit ea aquis amarissi- D
mis, in quas maledicta congessit, ¶& dabit 24
ei bibere. Quas cùm exhauserit, ¶tollet sa- 25
cerdos de manu eius sacrificium zelotypiæ, &
eleuabit illud coram Domino, imponetq; il-
lud super altare: ita dũtaxat vt prius, ¶pu- 26
gillum sacrificij tollat de eo quod offertur, &
incendat super altare: & sic potum det mu-
lieri aquas amarissimas. ¶Quas cum bibe- 27
rit, si polluta est, & contempto viro adulterij
rea, pertransibunt eam aquæ maledictionis,
& inflato ventre computrescet femur: eritq;
mulier in maledictionem, & in exemplum
omni populo. ¶Quod si polluta nõ fuerit, erit 28
innoxia, & faciet liberos. ¶Ista est lex zelo- 29
typiæ. Si declinauerit à viro suo, & si pollu-
ta fuerit: ¶maritusq; zelotypiæ spiritu cõci- 30
tatus adduxerit eam in cõspectu Domini, &
fecerit ei sacerdos iuxta omnia quæ scripta
sunt, ¶maritus absq; culpa erit, & illa reci- 31
piet iniquitatem suam.

CAP. VI.

LOcutusq; est Dominus ad Moysen, di- 1
cens, ¶Loquere ad filios Israël, & dices 2
ad eos, Vir siue mulier cum fecerint votũ vt A
sanctificentur, & se voluerint Domino con-
secrare: ¶a vino & omni quod inebriare po- 3
test, abstinebunt. Acetũ ex vino, & ex qua-
libet alia potione, & quicquid de vua expri
mitur, non bibent: vuas recentes siccasq; nõ
comedent ¶cunctis diebus quibus ex voto Do 4
mino consecrantur: quicquid ex vinea esse
potest, ab vua passa vsq; ad acinũ non come
Iudi. 13. a. 5.
dent. ¶Omni tempore separationis suæ ‖no- 5
*ascendet super 7.
uacula non *trãsibit per' caput eius vsq; ad
cõpletum diem quo Domino consecratur, Sã-
ctus erit, crescente cæsarie capitis eius. ¶O- 6
mni tempore cõsecrationis suæ super mortuũ
non ingredietur, ¶nec super patris quidẽ & 7
matris & fratris sororisq; funere contami-
nabitur, quia cõsecratio Dei sui super caput
eius est. ¶Omnibus diebus separationis suæ 8
sanctus erit Domino. ¶Sin autem mortuus 9
fuerit subito quispiam corã eo, polluetur ca- B
put consecrationis eius: quod radet ilico in
eadem die purgationis suæ, & rursum septi-
ma. ¶In octaua autem die offeret duos tur- 10
tures, vel duos pullos columbæ sacerdoti in
introitu fœderis testimonij: ¶facietq; sacer- 11
dos vnum pro peccato, & alterum in holo-
caustũ, & deprecabitur pro eo, quia peccauit
super mortuo: sanctificabitq; caput eius in
12 die illo. ¶& consecrabit Domino dies separa-
tionis illius, offerens agnum anniculum pro
peccato: ita tamen vt dies priores irriti fiat,
13 quoniam polluta est sanctificatio eius. ¶Ista
est lex consecrationis, Cum dies quos ex vo-
C to decreuerat, complebuntur: adducet eum ad
14 ostium tabernaculi fœderis, ¶& offeret obla-
tionem eius Domino, agnũ anniculum im-
maculatũ in holocaustum, & ouem annicu-
lam immaculatam pro peccato, & arietẽ im-
15 maculatũ, hostiam pacificam, ¶canistrũ quo-
que panum azymorũ qui conspersi sint oleo,
& lagana absq; fermento vncta oleo, ac li-
16 bamina singulorum. ¶quæ offeret sacerdos
coram Domino, & faciet tam pro peccato,
17 quam in holocaustũ. ¶Arietem vero immo-
labit hostiam pacificam Domino, offerens si-
mul canistrum azymorũ, & libamenta quæ
18 ex more debentur. ¶‖Tũc radetur nazaræus Act. 21. d. 24.
ante ostiũ tabernaculi fœderis cæsarie cõse-
crationis suæ: tolletq; capillos eius, & ponet
super ignem, qui est suppositus sacrificio pa-
19 cificorum. ¶Et armum coctum arietis, tor-
D tamq; absq; fermento vnam de canistro, &
laganum azymũ vnũ, & tradet in manus
nazaræi, postquam rasum fuerit caput eius.
20 ¶Susceptaq; rursum ab eo, eleuabit in cõspe-
ctu Domini: et sanctificata sacerdotis erunt,
sicut pectusculum quod separari iussum est,
& femur. post hæc potest bibere nazaræus
21 vinum. ¶Ista est lex nazaræi, cùm vouerit
oblationem suam Domino tempore consecra-
tionis suæ, exceptis his quæ inuenerit ma-
nus eius. iuxta quod mente deuouerat, ita
faciet ad perfectionem sanctificationis suæ.
22 ¶Locutusq; est Dominus ad Moysen, dicens,
23 ¶Loquere Aaron & filijs eius. Sic benedice-
24 tis filijs [illegible] l. & dicetis eis, ¶Benedicat tibi
25 Dominus, & custodiat te. ¶Ostendat Domi-
nus faciem suam tibi, & misereatur tui.
26 ¶Conuertat Dominus vultum suum ad te,
27 & det tibi pacem. ¶Inuocabuntque nomen
meũ super filios Israël, & ego benedicã eis.

CAP. VII.

1 FActum est autẽ in die qua compleuit Moy
A set tabernaculũ, & erexit illud: ‖vnxitq; Exo. 40. b. 18.
& sanctificauit cum omnibus vasis suis,
2 altare similiter & omnia vasa eius: ¶Ob-
tulerunt principes Israël *&' capita fami- *. 1.
liarum qui erãt per singulas tribus, præfecti
3 eorum qui numerati fuerant, ¶munera co-
ram Domino sex plaustra tecta cum duode-
cim bobus. Vnum plaustrum obtulere duo
duces, & vnum bouem singuli, obtuleruntq;
4 ea in cõspectu tabernaculi. ¶Ait autem Do-
5 minus ad Moysen, ¶Suscipe ab eis vt seruiãt
in ministerio tabernaculi, *& trades ea Le *testimonij 2.
6 uitis iuxta ordinẽ ministerij sui. ¶Itaq; cùm
suscepisset Moyses plaustra, & boues, tra-
7 didit *eos' Leuitis. ¶Duo plaustra, & qua- *ea 4.

tuor boues dedit filijs Gerson, iuxta id quod
habebãt necessariũ. ¶ quatuor alia plaustra, 8
& octo boues dedit filijs Merari secundum
officia & cultum suum, sub manu Ithamar
filij Aaron sacerdotis. ¶ filijs autẽ Caath non 9
dedit plaustra & boues: quia in sanctuario
seruiunt, & onera proprijs portant humeris.
¶ Igitur obtulerunt duces in dedicationẽ al- 10
taris, die qua unctum est oblationem suam
ante altare. ¶ Dixitq; Dominus ad Moysen, 11
singuli duces per singulos dies offerant mu- B
nera in dedicationem altaris. ¶ Primo die 12
obtulit oblationem suam Nahasson filius A-
minadab de tribu Iuda: ¶ fueruntq; in ea 13
acetabulum argenteum pondo centum tri-
ginta siclorum, phiala argentea habens se-
ptuaginta siclos iuxta pondus sanctuarij, v-
trunq; plenum simila conspersa oleo in sacri-
ficium: ¶ mortariolum ex decem siclis aureis 14
plenũ incenso: ¶ bouẽ de armento, & arietẽ, 15
& agnũ anniculum in holocaustũ: ¶ hircũq; 16
pro peccato: ¶ & in sacrificio pacificorũ boues 17
duos, arietes quinq;, hircos quinq;, agnos
anniculos quinq;, hæc est oblatio Nahasson
filij Aminadab. ¶ Secũdo die obtulit Natha- 18
nael filius Suar, dux de tribu Issachar, ¶ ace 19
tabulum argenteum appendens centum tri-
ginta siclos, phialam argenteam habentẽ se-
ptuaginta sicles, iuxta pondus sanctuarij,
vtrunq; plenũ simila cõspersa oleo in sacri-
ficiũ: ¶ mortariolũ aureum habens decem si- 20
clos plenũ incẽso: ¶ bouẽ de armento, & arie- 21
tẽ, & agnũ anniculũ in holocaustũ: ¶ hir- 22
cumq; pro peccato: ¶ & in sacrificio pacificorũ 23
boues duos, arietes quinq;, hircos quinq;, a-
gnos anniculos quinq;, hæc fuit oblatio Na-
thanael filij Suar. ¶ Tertio die princeps filio- 24
rũ Zabulon, Eliab filius Helõ, ¶ obtulit ace- 25
tabulũ argenteũ appẽdẽs centũ triginta si-
clos, phialam argenteã habentẽ septuaginta
siclos ad põdus sanctuarij, vtrunq; plenũ si- C
mila cõspersa oleo in sacrificiũ: ¶ mortariolũ 26
aureũ appendens decem siclos plenũ incenso:
¶ bouẽ de armento, & arietẽ, & agnũ anni- 27
culũ in holocaustũ: ¶ hircũq; pro peccato: ¶ & 28
in sacrificio pacificorum boues duos, arietes 29
quinq;, hircos quinq;, agnos ãniculos quin-
que, hæc est oblatio Eliab, filij Helon. ¶ Die 30
quarto princeps filiorũ Ruben, Elisur filius
Sedeur, ¶ obtulit acetabulũ argẽteum appẽ- 31
dens centũ triginta siclos, phialam argenteã
habentem septuaginta siclos ad pondus san-
ctuarij, vtrunq; plenũ simila conspersa oleo
in sacrificiũ: ¶ mortariolum aureũ appendens 32
decem siclos plenũ incenso: ¶ bouẽ de armẽto, 33
& arietẽ, & agnũ anniculum in holocaustũ:
¶ hircũq; pro peccato: ¶ & in hostias pacifico- 34
rũ boues duos, arietes quinq;, hircos quinq;, 35
agnos anniculos quinq;. hæc fuit oblatio E-
lisur filij Sedeur. ¶ Die quinto princeps filio- 36
rum Simeon Salamiel filius Surisaddai,

37 ¶ obtulit acetabulum argenteum appendens
centum triginta siclos, phialam argenteam
habentem septuaginta siclos ad pondus san-
ctuarij, vtrunq; plenum simila conspersa o-
38 leo in sacrificiũ: ¶ mortariolũ aureũ appẽdens
39 decẽ siclos plenũ incenso: ¶ bouem de armento,
& arietem, & agnum anniculũ in holocau-
40 stũ: ¶ hircumq; pro peccato: ¶ & in hostias paci
41 ficorũ boues duos, arietes quinq;, hircos quin
D que, agnos anniculos quinq;, hæc fuit oblatio
42 Salamiel filij Surisaddai. ¶ Die sexto princeps
43 filiorum Gad Eliasaph filius Duel, ¶ obtulit
acetabulum argẽteum appendens centũ tri-
ginta siclos, phialam argenteam habentem
septuaginta siclos ad pondus sanctuarij, v-
trunq; plenum simila conspersa oleo in sacri
44 ficium: ¶ mortariolum aureum appendẽs de-
45 cem siclos plenum incenso: ¶ bouem de armẽ-
to, & arietem, & agnũ anniculũ in holocau-
46 stũ: ¶ hircumq; pro peccato: ¶ & in hostias pa-
47 cificorum boues duos, arietes quinq;, hircos
quinq;, agnos anniculos quinq;, hæc fuit ob-
48 latio Eliasaph filij Duel. ¶ Die septimo prin-
ceps filiorum Ephraim Elisama filius Am-
49 miud, ¶ obtulit acetabulum argenteum ap-
pendens centum triginta siclos, phialam ar-
genteam habentẽ septuaginta siclos ad pon-
dus sanctuarij, vtrunq; plenum simila con-
50 spersa oleo in sacrificium: ¶ mortariolũ au-
reum appendens decem siclos plenum incẽso:
51 ¶ bouem de armento, & arietem & agnũ an-
52 niculũ in holocaustũ: ¶ hircumq; pro peccato:
53 ¶ & in hostias pacificorum, boues duos, arie-
E tes quinq;, hircos quinq;, agnos anniculos
quinq;. hæc fuit oblatio Elisama filij Am-
54 miud. ¶ Die octauo princeps filiorũ Manasse
55 Gamaliel filius Phadassur, ¶ obtulit acetabu
lum argenteum appẽdens centũ triginta si-
clos, phialã argenteã habentem septuaginta
siclos ad pondus sanctuarij, vtrunq; plenum
56 simila cõspersa oleo in sacrificium: ¶ morta-
riolũ aureum appẽdens decem siclos, plenum
57 incenso: ¶ bouẽ de armento, & arietem, & a-
58 gnum anniculũ in holocaustũ: ¶ hircumq; pro
59 peccato: ¶ & in hostias pacificorũ boues duos,
arietes quinq;, hircos quinq;, agnos anni-
culos quinq;. hæc fuit oblatio Gamaliel filij
60 Phadassur. ¶ Die nono princeps filiorũ Ben-
61 iamin Abidam filius Gedeonis, ¶ obtulit ace
tabulum argenteum appendens centum tri-
ginta siclos, phialam argenteã habentem se-
ptuaginta siclos ad põdus sanctuarij, vtrun-
que plenũ simila conspersa oleo in sacrificiũ:
62 ¶ mortariolum aureum appendens decem si-
63 clos plenum incenso: ¶ bouem de armento, &
arietem, & agnũ anniculum in holocaustũ.
64 ¶ hircumq; pro peccato: ¶ & in hostias pacifi-
65 corum boues duos, arietes quinque, hircos
quinq;, agnos anniculos quinq;, hæc fuit ob-
66 latio Abidan filij Gedeonis. ¶ Die decimo
princeps filiorum Dan Ahi-ézer filius Am-
mi-saddai.

mi-ſaddai, ¶obtulit acetabulum argenteum 67
appendens centum triginta ſiclos, phialam F
argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad
pondus ſanctuarij, vtrunq; plenũ ſimila cõ-
ſperſa oleo in ſacrificium: ¶mortariolum au- 68
reum appendens decem ſiclos plenum incen-
ſo: ¶bouem de armento, & arietem, & agnũ 69
anniculum in holocauſtum: ¶ hircumq; pro 70
peccato: ¶& in hoſtias pacificorũ boues duos, 71
arietes quinq;, hircos quinq;, agnos annicu-
los quinque. hæc fuit oblatio Ahi-ezer filij
Ammi-ſaddai. ¶Die vndecimo princeps fi- 72
liorum Aſer, Phegiel filius Ochran, ¶obtulit 73
acetabulum argenteum appẽdens centũ tri-
ginta ſiclos, phialam argenteam habentẽ ſe-
ptuaginta ſiclos ad pondus ſanctuarij, vtrũ-
que plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrifi-
cium: ¶mortariolum aureum appendens de- 74
cem ſiclos plenum incenſo: ¶bouem de armẽ- 75
to, & arietem, & agnum anniculum in ho-
locauſtum: ¶hircumq; pro peccato: ¶& in ho 76
ſtias pacificorum boues duos, arietes quinq;, 77
hircos quinq;, agnos anniculos quinq;, hæc
fuit oblatio Phegiel filij Ochran. ¶Die duo- 78
decimo princeps filiorum Nephtali Ahira fi-
lius Enan, ¶ obtulit acetabulum argenteum 79
appendens centum triginta ſiclos, phialã ar-
genteam habentẽ ſeptuaginta ſiclos ad pon-
dus ſanctuarij, vtrunq; plenum ſimila oleo
conſperſa in ſacrificium: ¶ mortariolum au- 80
reum appendens decem ſiclos plenum incen-
ſo: ¶bouem de armento, & arietem, & agnũ 81
anniculum in holocauſtum: ¶ hircumq; pro 82
peccato: ¶& in hoſtias pacificorũ boues duos, 83
arietes quinque, hircos quinque, agnos an-
niculos quinque, hæc fuit oblatio Ahira filij
Enan. ¶Hæc in dedicationem altaris oblata 84
ſunt à principibus Iſrael, in die qua conſe-
cratum eſt: acetabula argentea duodecim:
phialæ argenteæ duodecim: mortariola aurea
duodecim: ¶ita vt centum triginta ſiclos ar- 85
genti haberet vnum acetabulũ, & ſeptua- G
ginta ſiclos haberet vna phiala: id eſt in
commune vaſorum omnium ex argento ſicli
duo millia quadringenti, pondere ſanctua-
rij. ¶mortariola aurea duodecim plena incẽ- 86
ſo, denos ſiclos appendẽtia pondere ſanctua-
rij: id eſt, ſimul auri ſicli centum viginti,
¶ boues de armento in holocauſtum duode- 87
cim, arietes duodecim, agni anniculi duode-
cim, & libamenta eorum: hirci duodecim pro
peccato. ¶In hoſtias pacificorum, boues vi- 88
ginti-quatuor, arietes ſexaginta, hirci ſex-
aginta, agni anniculi ſexaginta. Hæc oblata
ſunt in dedicationem altaris, quando vn-
ctum eſt. ¶ Cumq; ingrederetur Moyſes 89
tabernaculum fœderis, vt conſuleret oracu-
lum, audiebat vocem loquentis ad ſe de
propitiatorio quod erat ſuper arcam teſti-
monij inter duos Cherubim, vnde & loque-
batur ei.

CAP. VIII.

1 LOcutusq; eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens, ¶ Loquere Aaron, & dices ad eum,
A Cùm poſueris ſeptem lucernas, – "cãdela-
brũ in Auſtrali parte erigatur'. Hoc igitur
præcipe vt lucernæ contra boream e regione
reſpiciant ad menſam panum propoſitionis,
contra eam partem quam candelabrum re-
3 *ſpicit lucere debebunt'. ¶Fecit Aaron & im-*
poſuit lucernas ſuper candelabrum, vt præ-
4 *ceperat Dominus Moyſi. ¶ Hæc autem erat*
factura candelabri, Ex auro ductili, tam
medius ſtipes quam cuncta quæ ex vtroque
calamorum latere naſcebantur, iuxta exem
plum quod oſtendit Dominus Moyſi, ita
5 *operatus eſt candelabrum. ¶Et locutus eſt*
6 *Dominus ad Moyſen, dicens. ¶ Tolle*
Leuitas ex medio filiorum Iſrael, & pu-
7 *rificabis eos ¶ iuxta hũc ritum. Aſpergan-*
tur aqua luſtrationis, & radant omnes pi-
B *los carnis ſuæ. Cumq; lauerint veſtimenta*
8 *ſua, & mũdati fuerint, ¶ tollent bouem de*
armentis, & libamentum eius ſimilam oleo
conſperſam, bouẽ autem alterũ de armento
9 *tu accipies pro peccato: ¶& applicabis Leui-*
tas corã tabernaculo fœderis, cõuocata omni
10 *multitudine filiorum Iſrael. ¶Cumq; Leui-*
tæ fuerint coram Domino, ponent filij Iſrael
11 *manus ſuas ſuper eos. ¶& offeret Aarõ Le-*
uitas, munus in conſpectu Domini a filijs
12 *Iſrael, vt ſeruiãt in miniſterio eius. ¶Leui-*
tæ quoque ponent manus ſuas ſuper capita
boum, e quibus vnũ facies pro peccato, & al
terũ in holocauſtũ Domini, vt depreceris pro
13 *eis. ¶Statuesq; Leuitas in conſpectu Aaron*
& filiorum eius, & conſecrabis oblatos Domi-
14 *no, ¶ac ſeparabis de medio filiorum Iſrael vt*
15 *ſint mei: ¶& poſtea ingrediantur tabernacu*
C *lum fœderis vt ſeruiant mihi. Sicq; purifi-*
cabis & cõſecrabis eos in oblationem Domi-
ni, quoniam dono donati ſunt mihi à filijs
16 *Iſrael. ¶‖Pro primogenitis quæ aperiũt om-*
17 *nem vuluã in Iſrael, accepi eos. ¶ Mea ſunt*
enim omnia primogenita filiorũ Iſrael, tam
ex hominibus quàm ex iumentis. Ex die
quo percuſſi omne primogenitum in Terra
18 *Aegypti, ſanctificaui eos mihi: ¶& tuli Le-*
uitas pro cunctis primogenitis filiorũ Iſrael:
19 *¶tradidiq; eos dono Aaron & filijs eius de*
medio "populi', vt ſeruiant mihi pro Iſrael
D *in tabernaculo fœderis, & orent pro eis ne*
ſit in populo plaga, ſi auſi fuerint accedere ad
20 *ſanctuarium. ¶Feceruntq; Moyſes & Aaron*
& omnis multitudo filiorum Iſrael ſuper Le
21 *uitis quæ præceperat Dominus Moyſi: ¶ pu-*
rificatiq; ſunt, & lauerunt veſtimenta ſua.
Eleuauitq; eos Aaron in conſpectu Domini,
22 *& orauit pro eis, ¶vt purificati ingrederen-*
tur ad officia ſua in tabernaculum fœderis
coram Aaron & filijs eius. Sicut præceperat
Dominus Moyſi de Leuitis, ita factum eſt.

–. 5. " candelabrorum, in auſtrali parte erigantur 5.

Sup. 3. a. 6. 1. Eſ. 6. d. 28.

Sap. 3. c. 13. Exod. 13. a. 3. Luc. 2. d. 32.

"filiorum Iſrael 2.

¶ Locutusq; est Dominus ad Moysen, di- 23
cens, ¶ Hæc est lex Leuitarum, A viginti- 24
quinque annis, & supra, ingredientur vt
ministrent in tabernaculo fœderis. ¶ Cumq; 25
quinquagesimum annum ætatis impleue-
rint, seruire cessabunt, ¶ eruntq; ministri 26
fratrum suorum in tabernaculo fœderis, vt
custodiant quæ sibi fuerint commendata, o-
pera autem ipsa non faciant. Sic dispones
Leuitis in custodiis suis.

CAP. IX.

Locutus est Dominus ad Moysen in de- 1
serto Sinai anno secũdo, postquã egres- A
si sunt de terra Aegypti mẽse primo, dicens,
¶ Faciant filij Israel Phase in tempore suo, 2
¶ quartadecima die mensis huius ad vespe- 3
ram, iuxta omnes ceremonias & iustifica-
tiones eius. ¶ Præcepitq; Moyses filiis Israel 4
vt facerent Phase. ¶ Qui fecerunt tempore 5
suo: quartadecima die mensis ad vesperam
in Monte Sinai. Iuxta omnia quæ manda-
uerat Dominus Moysi, fecerunt filij Israël.
¶ Ecce autem quidam immundi super ani- 6
ma hominis, qui non poterant facere Phase
in die illo, accedentes ad Moysen & Aaron,
¶ dixerunt eis, Immundi sumus super ani- 7
ma hominis: quare fraudamur vt non va-
leamus oblationem offerre Domino in tem-
pore suo inter filios Israël? ¶ Quibus respõdit 8
Moyses, State vt consulam quid præcipiat B
Dominus de vobis. ¶ Locutusq; est Dominus 9
ad Moysen, dicens, ¶ Loquere filiis Israël, 10
Homo qui fuerit immundus super anima,
siue in via procul in gẽte vestra, faciat Pha
se Domino ¶ in mense secundo quartadeci- 11
ma die mensis ad vesperam: cum azymis &
lactucis agrestibus comedent illud. ¶ non re- 12
Exod. 12. g. 46. linquent ex eo quippiam vsq; mane, ‖ & os
eius non confringent, omnem ritum Phase
Iohã. 19. f. 36 obseruabunt. ¶ Si quis autem & mũdus est, 13
& in itinere non fuit, & tamen non fecit
Phase, exterminabitur anima illa de populis
suis, quia sacrificium Domino non obtulit
tempore suo: peccatum suum ipse portabit.
¶ Peregrinus quoq; & aduena si fuerint a- 14
pud vos, facient Phase Domino iuxta cere- C
monias & iustificationes suas. Præceptũ idẽ
erit apud vos tam aduenæ, quàm indigenæ.
Ex. 40. d. 34 ¶ ‖ Igitur die qua erectum est tabernaculũ, 15
operuit illud nubes. A vespere autem super
tentorium erat quasi species ignis vsq; ma-
ne. ¶ Sic fiebat iugiter. per diem operiebat il- 16
lud nubes, & per noctem quasi species ignis.
¶ Cumq; ablata fuisset nubes quæ taberna- 17
culum protegebat, tunc proficiscebantur filij
Israël, & in loco vbi stetisset nubes, ibi ca-
strametabantur. ¶ Ad imperiũ Domini profi- 18
ciscebantur, & ad imperium illius figebant
1. Cor. 10. a. 1 tabernaculũ. ‖ Cunctis diebus quibus stabat
nubes super tabernaculum, manebãt in eodẽ D
loco. ¶ & si euenisset vt multo tempore ma- 19
neret super illud, erant filij Israel in excu-
20 biis Domini, & non proficiscebantur ¶ quot-
quot diebus fuisset nubes super tabernaculũ.
Ad imperium Domini erigebant tentoria, &
21 ad imperium illius deponebant. ¶ Si fuisset
nubes à vespere vsq; mane, & statim dilu-
culo tabernaculum reliquisset, proficisceban-
tur: & si post diem & noctem recessisset,
22 dissipabant tẽtoria. ¶ Si vero biduo aut vno
mense vel longiori tempore fuisset super ta-
bernaculum, manebant filij Israel in eodem
loco, & non proficiscebantur: statim aũt vt
23 recessisset, mouebant castra. ¶ Per verbum
Domini figebãt tentoria, & per verbũ illius
proficiscebantur, erantq; in excubiis Domini
iuxta imperium eius per manum Moysi.

CAP. X.

1 Locutusq; est Dominus ad Moysen, di-
2 cens, ¶ Fac tibi duas tubas argenteas
A ductiles, quibus conuocare possis multitudi-
3 nem quando mouenda sunt castra. ¶ Cumq;
increpueris tubis, congregabitur ad te omnis
4 turba ad ostium tabernaculi fœderis. ¶ Si
semel clangueris, venient ad te principes, &
5 capita multitudinis Israel. ¶ Si autem pro-
lixior atq; concisus clangor increpuerit, mo-
uebunt castra primi qui sunt ad orientalem
6 plagam. ¶ in secundo autem sonitu & pari
vlulatu tubæ, leuabunt tentoria qui habi-
tant ad meridiem. & iuxta hunc modũ re-
liqui facient vlulantibus tubis in profe-
7 ctionem. ¶ Quando autẽ congregandus est po
pulus, simplex tubæ clangor erit, & nõ con
8 cise vlulabunt. ¶ Filij aũt Aaron sacerdotis
clangent tubis: eritq; hoc legitimum sempi-
9 ternum in generationibus vestris. ¶ Si ex-
ieritis ad bellum de terra vestra contra ho-
B stes qui dimicant aduersum vos, clãgetis v-
lulantibus tubis, et erit recordatio vestri co-
ram Domino Deo vestro, vt eruamini de
10 manibus inimicorum vestrorum. ¶ Si quãdo
habebitis epulum, & dies festos, et calendas,
canetis tubis super holocaustis, & pacificis
victimis, vt sint vobis in recordationẽ Dei
11 vestri: ego Dominus Deus vester. ¶ Anno
secundo, mense secundo, vicesima die mensis
eleuata est nubes de tabernaculo fœderis:
12 ¶ profectiq; sunt filij Israel per turmas suas
de deserto Sinai, & recubuit nubes in soli-
13 tudine Pharan. ¶ Moueruntq; castra primi
iuxta imperium Domini per manum Moysi.
14 ¶ ‖ Filij Iuda per turmas suas, quorum prin- Sup. 1. a. 7.
15 ceps erat Nahasson filius Aminadab. ¶ In
tribu filiorũ Issachar fuit princeps Natha-
16 nael filius Suar. ¶ In tribu Zabulon erat
17 princeps Eliab filius Helon. ¶ Depositumq;
est tabernaculum, quod portãtes egressi sunt
18 filij Gerson & Merari. ¶ Profectiq; sunt &
filij Ruben, per turmas & ordinem suum,
quorum princeps erat Helisur filius Sedeur.
19 In tribu autem filiorum Simeon, princeps
fuit

fuit Salamiel filius Suri-saddai. ¶Porrò in 20
tribu Gad erat princeps Eliasaph filius C
Duel. ¶Profectiq; sunt & Caathitæ portan- 21
tes sanctuarium. Tamdiu tabernaculũ por-
tabatur, donec venirent ad erectionis locũ.
¶Mouerunt castra & filij Ephraim per tur- 22
mas suas, in quorum exercitu princeps erat
Elisama filius Ammiud. ¶ In tribu autem 23
filiorum Manasse princeps fuit Gamaliel fi-
lius Phadassur: ¶et in tribu Ben-iamin erat 24
dux Abidam filius Gedeonis. ¶ Nouißimi 25
castrorum omnium profecti sunt filij Dan
per turmas suas, in quorum exercitu prin-
ceps fuit Ahiezer filius Ammisaddai. ¶ In 26
tribu autẽ filiorum Aser erat princeps Phe-
giel filius Ochran. ¶ Et in tribu filiorum 27
Nephthali princeps fuit Ahira filius Enan.
¶Hæc sunt Castra, & profectiones filiorum 28
Israel per turmas suas quando egredieban-
tur. ¶ Dixitq; Moyses Hobab filio Raguel 29
Madianitæ cognato suo, Proficiscimur ad lo-
cum quem Dominus daturus est nobis: veni D
nobiscum, ut benefaciamus tibi: quia Do-
minus bona promisit Israeli. ¶Cui ille respõ 30
dit, Non vadam tecum, sed reuertar in ter-
ram meã in qua natus sum. ¶ Et ille, Noli, 31
inquit, nos relinquere: tu enim nosti in
quibus locis per desertum castra ponere de-
beamus, & eris ductor noster. ¶ Cumq; no- 32
biscũ veneris, quicquid optimũ fuerit ex opi
bus quas nobis traditurus est Dominus, da-
bimus tibi. ¶Profecti sunt ergo de Mõte Do- 33
mini viam trium dierum, arcaq; fœderis Do
mini præcedebat eos, per dies tres prouidens
castrorũ locum. ¶Nubes quoq; Domini super 34
eos erat per diem cùm incederent. ¶ Cumq; 35
Psal.67.a.1. eleuaretur arca, dicebat Moyses, ||Surge Do-
mine, & dißipentur inimici tui, & fugiant
qui oderũt te a facie tua. ¶ Cùm autem de- 36
poneretur, aiebat, Reuertere Domine ad
multitudinem exercitus Israel.

CAP. XI.

INtereà ortum est murmur populi, quasi 1
dolentium pro labore, contra Dominum. A
Quod cùm audisset Dominus, iratus est. Et
accensus in eos ignis Domini deuorauit ex-
tremam castrorum partẽ. ¶ Cumq; clamas- 2
set populus ad Moysen, orauit Moyses ad Do
minum, & absorptus est ignis. ¶Vocauitque 3
nomen loci illius Incensio: eo quod succensus
fuisset contra eos ignis Domini. ¶ Vulgus 4
quippe promiscuum quod ascenderat cũ eis,
*carnium. flagrauit desiderio, *sedens & flens, iunctis
1.Cor.10.a. sibi pariter filijs Israel, & ait, || Quis dabit
6. nobis ad vescendum, carnes? ¶ Recordamur 5
piscium quos comedebamus in Aegypto gra-
tis: in mentem nobis veniunt cucumeres, &
Exo.16.c.14 pepones, porriq;, & cepe, & allia. ¶Anima 6
Sap.16.c.20. nostra arida est, nihil aliud respiciunt oculi B
Psa.77.c.24. nostri nisi Man. ¶ ||Erat autem Man quasi 7
Iohã.6.d.31. semen coriandri coloris bdellij. ¶ Circuibatq; 8
populus, & colligens illud frangebat mola,
siue terebat in mortario, coquens in olla, &
faciens ex eo tortulas saporis quasi panis
9 oleati. ¶ Cumq; descenderet nocte super ca-
10 stra ros, descendebat pariter & Man. ¶ Au-
diuit ergo Moyses flentem populum per fa-
milias, singulos per ostia tentorij sui. Ira-
tusq; est furor Domini valde: sed & Moysi
11 intoleranda res visa est. ¶ & ait ad Domi-
num, Cur afflixisti seruum tuum? quare nõ
inuenio gratiam coram te, & cur imposuisti
pondus vniuersi populi huius super me?
12 ¶ Nunquid ego concepi omnem hanc multi-
C tudinem, vel genui eam vt dicas mihi, Por-
ta eos in sinu tuo sicut portare solet nutrix
infantulum, & defer in terram pro qua iu-
13 rasti patribus eorum? ¶Vnde mihi carnes vt
dem tantæ multitudini? flent contra me, di-
14 centes, Da nobis carnes vt comedamus. ¶Nõ
possum solus sustinere omnẽ hunc populum,
15 quia grauis est mihi. ¶Sin aliter tibi vide-
tur, obsecro vt interficias me, & inueniam
gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar ma
16 lis. ¶Et dixit Dominus ad Moysen, Congre-
ga mihi septuaginta viros de senibus Israel,
quos tu nosti quod senes populi sint ac ma-
gistri: & duces eos ad ostium tabernaculi
17 fœderis, faciesq; ibi stare tecum, ¶vt descẽ-
D dam loquar tibi: & auferam de spiritu tuo,
tradamq; eis, vt sustentent tecum onus po-
18 puli, & non tu solus graueris. ¶Populo quoq;
dicet, Sanctificamini cras: * comedetis car- *& 1.
nes. ego enim audiui vos dicere, Quis dabit
nobis escas carnium? bene nobis erat in Ae-
gypto. Vt det vobis Dominus carnes, & co-
19 medatis: ¶nõ vno die, nec duobus, vel quin-
20 que aut decem, nec viginti quidem, ¶ sed
vsque ad mensem dierum donec exeat per
nares vestras, & vertatur in nauseam, eò
quod repuleritis Dominũ qui in medio ve-
stri est, & fleueritis coram eo, dicẽtes, Quare
21 egreßi sumus ex Aegypto? ¶ Et ait Moyses —.4.
ad Dominũ: Sexcẽta millia peditum huius
populi sunt. & tu dicis, Dabo eis esum car-
22 nium mense integro? ¶ ||Nunquid ouium & Iohan.6.b.7
E boum multitudo cædetur, vt poßit sufficere
ad cibum? vel omnes pisces maris in vnum
23 cõgregabuntur, vt eos satient? ¶Cui respõdit
Dominus, ||Nunquid manus Domini inua- Isai.59.a.
lida est? Iam nunc videbis vtrum meus ser-
24 mo opere compleatur. ¶Venit igitur Moyses,
& narrauit populo verba Domini, cõgregans
septuaginta viros de senibus "Israel, quos "populi [illegible]
25 stare fecit circa tabernaculum. ¶Descenditq;
Dominus per nubem, & locutus est ad eum
auferens de Spiritu qui erat in Moyse, &
dans septuaginta viris. Cumque requie-
uisset in eis Spiritus, prophetauerunt: nec
26 vltra cessauerunt. ¶ Remanserant autem
F in castris duo viri, quorum vnus vocabatur
Eldad, & alter Medad, super quos requieuit

Spiritus: nam & ipsi descripti fuerant, & nō
exierant ad tabernaculum. ¶ Cumq; prophe- 27
tarent in castris, cucurrit puer, & nuntia-
uit Moysi, dicens, Eldad & Medad prophe-
tant in castris. ¶ Statim Iosue filius Nun 28
minister Moysi, & electus è pluribus, ait,
Domine mi Moyses prohibe eos. ¶ At ille, 29
Quid, inquit, æmularis pro me? quis tribuat
vt omnis populus prophetet, & det eis Do- G
minus Spiritum suum? ¶ Reuersusq; est Moy 30
Exo.16.c.13. ses, & maiores natu Israel in castra. ¶ ‖Ven 31
Psa.77.d.31. tus aūt egrediens à Domino arreptas trans
mare coturnices detulit, & demisit in castra
itinere quantum vno die confici potest, ex
omni parte castrorum per circuitum, vola-
bantq; in aere duobus cubitis altitudine su-
per terram. ¶ Surgens ergo populus toto die 32
illo, & nocte, ac die altero, congregauit cotur
nicum multitudinem: qui parum, decem co-
ros: & siccauerunt eas per gyrum castrorum.
Psa.77.e.31. ¶ Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec 33
defecerat huiuscemodi cibus: & ecce furor
Domini concitatus in populum, percussit
eum plaga magna nimis. ¶ Vocatusq; est ille 34
locus Sepulchra-concupiscentiæ: ibi enim
"quem percussit Dominus, quia desiderauerat carnes 4. sepelierunt populum " qui desiderauerat'.
Egressi autem de Sepulchris-concupiscētia,
venerunt in Hascroth, & manserunt ibi.

CAP. XII.

LOcutaque est Maria & Aaron contra 1
Moysen propter vxorem eius Æthiopis- A
sam, ¶ & dixerunt, Num per solum Moysen 2
locutus est Dominus? nonne & nobis simili-
ter est locutus? Quod cū audisset Dominus,
iratus est. ¶ Erat enim Moyses vir mitissi- 3
mus super omnes homines qui morabantur
in terra. ¶ Statim locutus est Dominus ad 4
eum, & ad Aaron & Mariam, Egredimini
vos tantum tres ad tabernaculum fœderis. B
Cumq; fuissent egressi, ¶ descendit Domi- 5
nus in columna nubis, & stetit in introitu
tabernaculi vocans Aaron & Mariam. Qui
cùm issent, ¶ dixit ad eos, Audite sermones 6
meos, Si quis fuerit inter vos Propheta Do-
mini, in visione apparebo ei, vel per som-
nium loquar ad illum. ¶ At non talis seruus 7
Heb.3.a.2. meus Moyses, ‖ qui in omni domo mea fi-
delissimus est. ¶ ore enim ad os loquor ei: 8
& palàm, & non per ænigmata & figuras
Dominum videt. Quare ergo non timuistis C
detrahere seruo meo Moysi? ¶ Iratusq; con- 9
tra eos, abijt: ¶ nubes quoque recessit quæ 10
erat super tabernaculum: & ecce Maria ap-
paruit candens lepra quasi nix. Cumq; re-
spexisset eam Aaron, & vidisset perfusam
lepra, ¶ ait ad Moysen, Obsecro Domine mi, 11
ne imponas nobis hoc peccatum quod stultè
commisimus, ¶ ne fiat hæc quasi mortua, & 12
vt abortiuum, quod projicitur de vulua ma D
tris suæ. ecce iam medium carnis eius de-
uoratum est à lepra. ¶ Clamauitque Moy- 13
ses ad Dominum, dicens, Deus obsecro sana
14 eam. ¶ Cui respondit Dominus, Si pater
eius spuisset in faciem illius, nonne debuerat
saltem septem diebus rubore suffundi? Se-
paretur septem diebus extra castra, & po-
15 stea reuocabitur. ¶ Exclusa est itaq; Ma-
ria extra castra septem diebus: & populus
non est motus de loco illo, donec reuocata est
Maria.

CAP. XIII.

1 PRofectusq; est populus de Hascroth fi-
2 xis tentorijs in deserto Pharan. ¶ Ibiq;
A locutus est Dominus ad Moysen, dicens,
3 ¶ Mitte viros qui considerent terram-Cha-
naan, quam daturus sum filijs Israel, singu-
4 los de singulis tribubus, ex principibus. ¶ Fe-
cit Moyses quod dominus imperauerat, de di-
5 serto Pharā mittēs principes viros, ¶ quorū
B ista sunt nomina. De tribu Rubē, Sāmua fi-
6 liū Zechur. ¶ De tribu Simeon, Saphat filiū
7 Huri. ¶ De tribu Iuda, Caleb filium Iepho-
8 ne. ¶ De tribu Issachar, Igal filium Ioseph.
9 ¶ De tribu Ephraim, Osee filium Nun. ¶ De
10 tribu Ben-iamin, Phalti filium Raphu. ¶ De
11 tribu Zabulon, Geddiel filium Sodi. ¶ De
12 tribu Ioseph, sceptri Manasse, Gadi filium
13 Susi. ¶ De tribu Dan, Ammiel filiū Gemalli.
14 ¶ De tribu Aser, Sthur filium Michael. ¶ De
15 tribu Nephthali, Nahabi filium Vapsi. ¶ De
16 tribu Gad, Guel filium Machi. ¶ hæc sunt no
17 mina virorum quos misit Moyses ad consi-
C derandam terram: vocauitq; Osee filium
18 Nun, Iosue. ¶ Misit ergo eos Moyses ad consi-
derandam terrā-Chanaan, & dixit ad eos,
Ascendite per meridianam plagam. Cumq;
19 veneritis ad montes, ¶ considerate terram,
qualis sit: et populum qui habitator est eius,
vtrum fortis sit, an infirmus, pauci numero,
20 an plures: ¶ ipsa terra, bona, an mala: vrbes
21 quales, muratæ, an absq; muris: ¶ humus,
pinguis, an sterilis, nemorosa, an absq; ar-
boribus. Confortamini, & afferte nobis de
fructibus terræ. Erat autem tempus quando
22 iam præcoquæ vuæ vesci possunt. Cumque
D ascendissent, explorauerunt terram à deserto
23 Sin, vsque Rohob intrantibus Emath. ¶ A-
scenderuntq; ad meridiem, & venerunt in
Hebron, vbi erant Achiman & Sisai &
Tholmai filij Enac. nam Hebron septem an-
nis ante Tanim vrbem Aegypti condita est.
24 ¶ ‖Pergētesq; vsq; ad Torrentem-botri, ab- Deu.1.c.24.
sciderunt palmitem cum vua sua, quē por-
E tauerunt in vecte duo viri. De malis quoq;
25 granatis & de ficis loci illius tulerunt. ¶ qui
appellatus est Nehel-escol, id est Torrens-
botri, eo quòd botrū portassent inde filij Is-
26 rael. ¶ Reuersiq; exploratores terræ post qua-
27 draginta dies, omni regione circuita, ¶ ve-
nerunt ad Moysen & Aaron & ad omnē cœ-
tum filiorum Israel in desertū Pharan, quod
est in Cades. Locutique eis & omni multi-
tudinis,

tudini, ostenderũt fructus terræ, ¶ & narra- 28
uerunt, dicẽtes: Venimus in terram ad quã F
misisti nos, quæ re vera fluit lacte & melle,
vt ex his fructibus cognosci potest: ¶ sed cul- 29
nimis f. tores fortissimos habet, & vrbes grandes at
que muratas. Stirpem Enac vidimus ibi:
¶ Amalec habitat in meridie, Hethæus & 30
Iebusæus & Amorrhæus in montanis. Cha-
nanæus vero moratur iuxta mare & circa
fluenta Iordanis. ¶ Inter hæc Caleb compe- 31
scens, murmur populi qui oriebatur contra
Moysen, ait, Ascendamus & possideamus ter
ram, quoniam poterimus obtinere eã. ¶ Alij 32
vero qui fuerant cum eo, dicebant: Nequa-
quam ad hunc populum valemus ascendere
quia fortior nobis est. ¶ Detraxeruntq; terræ 33
quam inspexerant, apud filios Israel, dicentes:
Terra quam lustrauimus, deuorat habitato-
res suos, populus quẽ aspeximus, proceræ sta
turæ est. ¶ Ibi vidimus monstra quædam fi- 34
liorum Enac de genere giganteo, quibus cõ-
parati, quasi locustæ videbamur.

CAP. XIIII.

IGitur vociferans omnis turba fleuit nocte 1
illa, ¶ & murmurati sunt contra Moysen 2
& Aaron cuncti filij Israel, dicẽtes: Vtinam A
mortui essemus in Aegypto, & non in hac
vasta solitudine. ¶ Vtinam pereamus, & nõ 3
inducat nos Dominus in terram istam, ne
cadamus gladio, & vxores, ac liberi nostri
ducantur captiui: Nonne melius est reuerti
in Aegyptum? ¶ Dixeruntq; alter ad alte- 4
rum, Constituamus nobis ducem, & reuer-
tamur in Aegyptum. ¶ Quo audito Moyses & 5
Aaron ceciderunt proni in terram coram om
Eccl.46.b.9 ni multitudine filiorum Israel. ¶ ‖ At vero 6
1.Ma.2.f.45 Iosue filius Nun, & Caleb filius Iephone,
qui & ipsi lustrauerant terram, sciderunt
vestimenta sua, ¶ & ad omnem multitudi- 7
nem filiorum Israel locuti sunt. Terra quam B
circuiuimus valde bona est. ¶ si propitius fue 8
rit Dominus, inducet nos in eam, & tradet
humum lacte & melle manantem. ¶ Nolite 9
rebelles esse contra Dominum: neque timea-
tis populum terræ huius, quia sicut panem
ita eos possumus deuorare, recessit ab eis om
ne præsidium: Dominus nobiscum est, nolite
metuere. ¶ Cùmq; clamaret omnis multitu- 10
do, & lapidibus eos vellet opprimere, appa-
ruit gloria Domini super tectum fœderis
–.6. cunctis videntibus* filijs Israel. ¶ Et dixit 11
Dominus ad Moysen, vsquequo detrahet
mihi populus iste? ¶ Quousque non credent
mihi in omnibus signis quæ feci coram eis?
¶ Feriam igitur eos pestilentia, atq; consu- 12
Exo.32.c.12 mam: te autem faciam principem super gen
tem magnã, & fortiorem quàm hæc est. ¶ Et 13
ait Moyses ad Dominum, Vt audiant Aegy- C
ptij de quorum medio eduxisti populũ istum,
¶ & habitatores terræ huius qui audierunt 14
quod tu Domine in populo isto sis, & facie

videaris ad faciem, ‖ & nubes tua protegat Exo.13.d.21.
illos, & in columna nubis præcedas eos per
15 diem, & in columna ignis per noctẽ: ¶ quod
occideris tantam multitudinẽ quasi vnum
16 hominem & dicant: ¶ Non poterat introdu- Deu.9.d.28.
cere populum in terram pro qua iurauerat:
17 idcirco occidit eos in solitudine. ¶ Magnifice-
tur ergo fortitudo Domini sicut iurasti, di-
18 cens: ¶ ‖ Dominus patiens & multæ miseri- Psa.102.b.8
cordiæ, auferens iniquitatem & scelera, nul
lumq; innoxium derelinquens, qui visitas
peccata patrum in filios in tertiam & quar
19 tam generationem. ¶ Dimitte obsecro pecca- Exo.20.a.5.
tum populi tui* huius secundùm magnitu- & 34.a.7.
dinem misericordiæ tuæ, sicut propitius fui- –.3.
sti egredientibus de Aegypto vsq; ad locum
20 istum. ¶ Dixitque Dominus, Dimisi iuxta
21 verbum tuum. ¶ Viuo ego & implebitur glo-
22 ria Domini vniuersa terra. ¶ Attamen om-
D nes homines qui viderunt maiestatem me-
am, & signa quæ feci in Aegypto & in soli-
tudine, & tentauerunt me iam per decem
23 vices, nec obedierunt voci meæ, ¶ non vide-
bunt terram pro qua iuraui patribus eorũ
nec quisquam ex illis qui detraxit mihi, in-
24 tuebitur eam. * ¶ ‖ Seruum meum Caleb qui "Sed 3.
plenus alio spiritu secutus est me, inducam Iul.14.b.6.
in terram hanc quã circuiuit, & semen eius
25 possidebit eam. ¶ Quoniam Amalecites &
Chananæus habitant in vallibus. Cras mo-
uete castra, & reuertimini in solitudinẽ per
26 viam Maris rubri. ¶ Locutusq; est dominus
27 ad Moysen & Aaron, dicens: ¶ ‖ Vsquequo Psa.105.c.27
E multitudo hæc pessima murmurat* contra Inf.26 g.65.
28 me? querelas filiorũ Israel audiui. ¶ Dic ergo & 32.b.10.
eis. Viuo ego, ait Dominus: sicut locuti estis
29 audiente me, sic faciam vobis. ¶ In solitudi-
ne hac iacebunt cadauera vestra. ‖ Omnes Deu.1.f.35.
qui numerati estis a viginti annis & suprà
30 & murmurastis contra me, ¶ non intrabitis
terram super quam leuaui manum meã vt Iof.3.cod.
habitare vos facerẽ, ‖ præter Caleb filiũ Ie-
31 phone, & Iosue filiũ Nun. ¶ Paruulos autem
F vestros de quibus dixistis, quod prædæ ho-
stibus forent, introducam vt videant terram
32 quæ vobis displicuit. ¶ Vestra cadauera ia-
33 cebunt in solitudine. ¶ Filij vestri erunt va
gi in deserto annis quadraginta, & porta-
bunt fornicationem vestram, donec consu-
34 mantur cadauera patrum in deserto, ¶ iuxta
numerum quadraginta dierum quibus consi
derastis terram: annus pro die imputabitur.
‖ Et quadraginta annis recipietis iniquita- Eze.4.b.6.
35 tes vestras, & scietis vltionem meã. ¶ quo- Psl.94.b.10.
niam sicut locutus sum, ita faciã omni mul
titudini huic pessimæ quæ consurrexit ad-
uersum me: in solitudine hac deficiet, & mo
36 rietur. ¶ Igitur oẽs viri quos miserat Moyses
ad contemplandã terram, & qui reuersi mur
murare fecerant contra eum oẽm multitu-
dinem, detrahentes terræ quod esset mala,

1.co.10.b.10 mortui sunt atq; percussi in conspectu Do 37
Heb.3.d.17. mini. Iosue autem filius Nun, & Caleb fi- 38
Iud.1.b.5. lius Iephone vixerunt ex omnibus qui per- D
vexerant ad considerandã terram. Locu- 39
tusq; est Moyses vniuersa verba hæc ad om
nes filios Israel, & luxit populus nimis. Et 40
ecce mane primo surgentes, ascenderunt ver
ticem montis, atq; dixerunt, Parati sumus
ascendere ad locũ de quo Dominus locutus
Deu.1.g.41. est: quia peccauimus. Quibus Moyses, Cur, 41
inquit, transgredimini verbum Domini,
quod vobis non cedet in prosperum. Nolite 42
ascendere: non enim est Dominus vobiscum:
ne corruatis coram inimicis vestris. Ama- 43
lecites & Chananæus ante vos sunt, quo-
rum gladio corruetis, eo quod nolueritis ac-
quiescere Domino, nec erit Dominus vobi-
scum. At illi contenebrati ascenderunt in 44
verticẽ montis. Arca autẽ testamenti Domi
ni & Moyses non recesserũt de castris. De- 45
scenditq; Amalecites & Chananæus qui ha
bitabat in monte: & percutiens atq; conci-
dens, persecutus est eos vsq; Horma.

CAP. XV.

Locutus est Dominus ad Moysen, dicẽs: 1
Loquere ad filios Israel, & dices ad 2
eos, Cùm ingressi fueritis terram habitatio A
nis vestræ quã ego dabo vobis: & feceritis 3
oblationem Domino in holocaustum aut vi-
ctimam pacificam vota soluentes, vel spon-
te offerentes munera, aut in solenitatibus
vestris adolentes odorem suauitatis Domi-
no, de bobus siue de ouibus: offeret quicun 4
que immolauerit victimã, sacrificium si-
milæ decimam partem ephi conspersam oleo,
quod mensuram habebit quartam partem
hin: & vinum ad liba fundenda eiusdem 5
mensuræ dabit in holocaustum, siue in vi-
ctimam. Per agnos singulos, & arietes erit 6
sacrificium similæ duarum decimarum quæ
conspersa sit oleo tertiæ partis hin, & vinũ 7
ad libamentum tertiæ partis eiusdem men-
suræ offeret in odorem suauitatis Domino.
Quando verò de bobus feceris holocaustum 8
aut hostiã, vt impleas votum vel pacificas B
victimas, dabis per singulos boues similæ 9
tres decimas cõspersæ oleo, quod habeat me-
dium mensuræ hin, & vinum ad liba fun 10
denda eiusdem mensuræ in oblationem sua-
uissimi odoris Domino. Sic facies, per sin- 11
gulos boues & arietes & agnos & hædos. 12
Tam indigenæ quam peregrini, eodẽ ritu 13
offerent sacrificia. Vnum præceptũ erit atq; 14
iudicium tam vobis quàm aduenis terræ.
Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: 15
Loquere filijs Israel, & dices ad eos. Cùm 16
veneritis in terram quam dabo vobis, & 17
comederitis de panibus regionis illius, sepa- 18
rabitis primitias Domino de cibis vestris. 19
Sicut de areis primitias separabitis, ita & 20
de pulmentis dabitis primitiua Domino. 21

22 Quòd si per ignorantiã præterieritis quic-
quam horum quæ locutus est Dominus ad
23 Moysen, & mandauit per eum ad vos, à die
24 qua cœpit iubere & vltra: obliteq; fuerit
C facere multitudo: offeret vitulum de armen
to, holocaustum in odorem suauissimum Do-
mino, & sacrificium eius ac liba vt ceremo-
25 niæ postulant, hircumq; pro peccato, & ro-
gabit sacerdos pro omni multitudine filiorũ
Israel: & dimittetur eis, quoniam non spon
te peccauerunt, nihilominus offerentes in-
censum Domino pro se & pro peccato atque
26 errore suo: & dimittetur vniuersæ plebi fi-
liorum Israel, & aduenis qui peregrinantur
inter "eos, quonia culpa est omnis populi per "vos 7.
27 ignorantiam. Quod si anima vna nesciens
peccauerit, offeret caprã anniculam pro pec-
28 cato suo, & deprecabitur pro ea sacerdos,
quòd inscia peccauerit coram Domino: im-
29 petrabitq; ei veniã, et dimittetur illi. Tam
indigenis quã aduenis vna lex erit omniũ
30 qui peccauerint ignorantes. Anima verò
quæ per superbiam aliquid commiserit, siue
ciuis sit ille, siue peregrinus: quoniã aduer-
sus Dominum rebellis fuit, peribit de popu-
31 lo suo. verbũ enim Domini contempsit, &
præceptũ illius fecit irritũ: idcirco delebitur,
32 & portabit iniquitatem suam. Factum est
autem: cùm essent filij Israel in solitudine,
D & inuenissent hominem colligentem ligna in
33 die Sabbathi, obtulerunt eum Moysi & Aa
34 ron & vniuersæ multitudini. Qui recluse-
runt eum in carcerem, nescientes quid super
35 eo facere deberent. Dixitq; Dominus ad
Moysen, Morte moriatur homo iste, obruat
eum lapidibus omnis turba extra castra.
36 Cùmq; eduxissent eum foras, obruerunt eũ
lapidibus, & mortuus est sicut præceperat Do
37 minus. Dixit quoq; Dominus ad Moysen,
38 Loquere filijs Israel, & dices ad eos, vt fa Deu.22.b.12
ciant sibi fimbrias per angulos palliorum, po Mat.23.a.5.
39 nentes in eis vittas hyacinthinas, quas
cùm viderint, recordentur omnium manda-
torum Domini, nec sequantur cogitationes
suas & oculos per res varias fornicantes,
40 sed magis memores præceptorum Domini
41 faciant ea, sintq; sancti Deo suo. Ego Do-
minus Deus vester, qui eduxi vos de Ter-
ra Aegypti, vt essem Deus vester.

CAP. XVI.

1 Ecce autẽ Core filius Isaar, filij Caath,
A filij Leui, & Dathan atq; Abiron filij
Eliab, Hon quoq; filius Pheleth, de filijs Ru
2 ben, surrexerunt contra Moysen, aliíq; fi-
liorũ Israel ducenti quinquaginta viri pro-
ceres synagogæ, & qui tempore concilij per no
3 mina vocabantur. Cùmq; stetissent ad- Ecc.45.c.22
uersum Moysen & Aaron, dixerũt, Sufficiat Iud.1.d.11.
vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, Inf.27.a.3.
& in ipsis est Dominus: Cur eleuamini su-
4 per populum Domini? Quod cùm audisset
Moyses,

Moyses, cecidit pronus in faciem: ¶locutusq́; 5
ad Core & ad omnem multitudinem, Mane
inquit, notum faciet Dominus qui ad se
pertineant, & sanctos applicabit sibi, & quos
elegerit, appropinquabunt ei. ¶Hoc igitur fa 6
cite, Tollat vnusquisque thuribula sua, tu
Core & omne concilium tuum: ¶ & hausto 7
eras igne ponite desuper thymiama cora Do- B
mino. & quemcunque elegerit, ipse erit san-
ctus. multum erigimini filij Leui. ¶Dixitq́; 8
rursum ad Core, Audite filij Leui. ¶Num 9
parum vobis est quod separauit vos Deus
Israel ab omni populo, & iunxit sibi, vt ser
uiretis ei in cultu tabernaculi, & staretis co
ram frequentia populi, & ministraretis ei?
¶Idcirco ad se fecit accedere te & omnes fra 10
tres tuos filios Leui, vt vobis etiam sacer-
dotium vendicetis: ¶ & omnis globus tuus 11
stet contra Dominum? quis est enim Aaron
vt murmuretis contra eum? ¶Misit ergo 12
Moyses vt vocaret Dathan & Abiron filios
Eliab. Qui responderunt, Non venimus.
¶numquid parum est tibi quod eduxisti nos 13
de terra quæ lacte & melle manabat, vt oc-
cideres in deserto, nisi & dominatus fueris
nostri? ¶Reuera induxisti nos in terram quæ 14
fluit riuis lactis & mellis, & dedisti nobis C
possessiones agrorum & vinearum? an & o-
culos nostros vis eruere? nō venimus. ¶Ira- 15
tusq́; Moyses valde, ait ad Dominū, Ne re-
spicias sacrificia eorum: tu scis quod nec a-
sellum quidem vnquam acceperim ab eis,
nec afflixerim quempiam eorum. ¶Dixitq́; 16
ad Core, Tu & omnis congregatio tua state
seorsum coram Domino, & Aaron die crasti-
no separatim. ¶Tollite singuli thuribula ve- 17
stra, & ponite super ea incensum, offerentes
Domino, ducenta quinquaginta thuribula:
Aaron quoq; teneat thuribulum suū. ¶Quod 18
cùm fecissent, stantibus Moyse & Aaron, ¶ & 19
coaceruassent aduersum eos omnē multitudi
nem ad ostium tabernaculi, apparuit cun-
ctis gloria Domini. ¶Locutusq́; Dominus ad 20
Moysen & Aarō, ait, ¶Separamini de medio 21
congregationis huius, vt eos repente disper-
dam. ¶Qui ceciderunt proni in faciē, atque 22
dixerunt: Fortissime Deus spirituū vniuer- D
sæ carnis, num vno peccante, contra omnes
ira tua desæuiet? ¶Et ait Dominus ad Moy- 23
sen, ¶ Præcipe vniuerso populo vt separetur 24
a tabernaculis Core & Dathan & Abiron.
¶Surrexitq́; Moyses & abijt ad Dathan & 25
Abiron, & sequentibus eum senioribus Is-
rael, ¶dixit ad turbam, Recedite à taberna 26
culis hominum* impiorum, & nolite tangere
quæ ad eos pertineant, ne inuoluamini in pec
catis eorum. ¶Cumq́; recessissent à tentorijs 27
eorum per circuitum, Dathan & Abiron e-
gressi stabant in introitu papilionum suorū
cum vxoribus & liberis, omniq́; frequentia.
¶Et ait Moyses, In hoc scietis quod dominus 28
miserit me vt facerem vniuersa quæ cerni-
tis, & non ex proprio ea corde protulerim:
29 si consueta hominum morte interierint, &
visitauerit eos plaga, qua & cæteri visitari
30 solent, non misit me Dominus. ¶ Sin autem
E nouam rem fecerit Dominus, vt aperiens
terra os suum deglutiat eos & omnia quæ
ad illos pertinent, descenderintq́; viuentes
in infernum, scietis quod blasphemauerint Psa.105.c.17
31 Dominum. ¶Confestim igitur vt cessauit lo Deu. 11.a.6.
32 qui, dirupta est terra sub pedibus eorū, ¶ & Iaf.27.a.3.
aperiens os suum, deuorauit illos cum taber
naculis suis, & vniuersa substantia eorū.
33 ¶Descenderuntq́; viui in infernū operti hu
34 mo, & perierūt de medio multitudinis. ¶At
vero omnis Israel qui stabat per gyrum, fu-
git à clamore pereuntiū, dicens, Ne forte &
35 nos terra deglutiat. ¶Sed & ignis egressus
à Domino, interfecit ducentos quinquaginta
36 viros qui offerebant incensum. ¶Locutusq́;
37 est Dominus ad Moysen, dicens, ¶ Præcipe
Eleazaro filio Aaron sacerdoti vt tollat thu
F ribula quæ iacent in incendio, & ignem huc
illucq́; dispergat: quoniam sanctificata sunt
38 ¶in mortibus peccatorū, producatq́; ea in la
minas, & affigat altari, eo quòd oblatum sit
in eis incēsum Domino, & sanctificata sint:
vt cernant ea pro signo & monumento filij
39 Israel. ¶Tulit ergo Eleazar sacerdos thuri-
bula ænea in quibus obtulerant hi quos in-
cendium deuorauit, & produxit ea in lami-
40 nas, affigens altari: ¶vt haberent postea filij
Israel quibus commonerentur, ne quis acce-
dat alienigena, & qui non est de semine Aa
ron ad offerendū incensum Domino, ne pa-
tiatur sicut passus est Core, & omnis congre-
41 gatio eius, loquēte domino ad Moysen. ¶Mur
murauit autem omnis multitudo filiorū Is-
rael sequenti die contra Moysen & Aaron, di
cens: Vos interfecistis populum Domini.
42 ¶Cumq́; oriretur seditio, & tumultus incre
43 sceret. ¶Moyses & Aaron fugerunt ad taber
naculū fœderis. Quod postquam ingressi sunt*, *tabernaculum 10.
operuit nubes*, & apparuit gloria Domini.
44 ¶Dixitq́; Dominus ad Moysen. ¶Recedite de
45 medio huius multitudinis, etiam nunc dele
46 bo eos. ¶Cumq́; iacerēt in terra. ¶dixit Moy
ses ad Aaron, Tolle thuribulum, & hausto i-
G gne de altari mitte incensum desuper, per- Sa.28.d.21.e
gens cito ad populum vt roges pro eis: iam
enim egressa est ira à Domino, & plaga de-
47 sæuit. ¶Quod cùm fecisset Aaron, & cucur-
risset ad mediam multitudinem, quam iam
48 vastabat incendium, obtulit thymiama, ¶ &
stans inter mortuos ac viuentes, pro populo
49 deprecatus est, & plaga cessauit. ¶ Fuerunt
autem qui percussi sunt quatuordecim mil-
lia hominum & septingenti, absque his qui
50 perierant in seditione Core. ¶Reuersusq́; est
Aaron ad Moysen ad ostium tabernaculi fœ
deris postquam quieuit interitus.

*istorum 1.

CAP.

CAP. XVII.

ET locutus est dominus ad Moysen, dicēs: 1
¶Loquere ad filios Israel, & accipe ab 2
eis virgas singulas per cognationes suas, à A
cūctis principibus tribuū, virgas duodecim,
& vniuscuiusque nomen superscribes virgæ
suæ: ¶nomen autem Aaron erit in tribu Le 3
ui, & vna virga cunctas eorum familias
continebit, ¶ponesq; eas in tabernaculo fœ- 4
deris coram testimonio vbi loquar ad te.
¶quem ex his elegero, germinabit virga e- 5
ius: & cohibebo a me querimonias filiorum
Israel, quibus contra vos murmurant. ¶Lo 6
cutusq; est Moyses ad filios Israel: & dede- B
runt ei omnes principes virgas per singulas
tribus, fueruntq; virgæ duodecim absq; vir
ga Aaron. ¶Quas cùm posuisset Moyses corā 7
Domino in tabernaculo testimonij, ¶sequēti 8
die regressus inuenit germinasse virgā Aa-
ron in domo Leui, & turgentibus gemmis
eruperant flores, qui folijs dilatatis in amy- C
gdalas deformati sunt. ¶Protulit ergo Moy- 9
ses oēs virgas de conspectu Domini ad cun-
ctos filios Israel, videruntq; & receperunt
singuli virgas suas. ¶Dixitq; Dominus ad 10
Moysen, Refer virgam Aarō in tabernaculū D
Heb.9.a.4. testimonij, ‖vt seruetur ibi in signum rebel-
liū filiorum Israel, & quiescāt querela eorū,
ne moriantur. ¶Fecitq; Moyses sicut præcepe 11
rat Dominus. ¶Dixerunt autem filij Israel 12
ad Moysen, Ecce consumpti sumus, omnes pe
rijmus, ¶quicunq; accedit ad tabernacu- 13
lum Domini, moritur. num vsque ad inter-
necionem cuncti delendi sumus?

CAP. XVIII.

DIxitq; Dominus ad Aaron, Tu & filij 1
tui, & domus patris tui tecū portabi- A
tis iniquitatē sanctuarij: et tu & filij tui si-
mul sustinebitis peccata sacerdotij vestri,
¶sed et fratres tuos de tribu Leui. & sceptrū 2
patris tui sume tecum, præstoq; sint, & mi
nistrent tibi: tu autē & filij tui ministrabi-
tis in tabernaculo testimonij. ¶Excubabūtq; 3
Leuitæ ad præcepta tua, & ad cuncta opera
tabernaculi, ita duntaxat vt ad vasa san-
ctuarij & altare non accedant, ne & illi mo
riantur, & vos pereatis simul. ¶sint autem 4
tecum, & excubent in custodijs tabernaculi,
& in omnibus ceremonijs eius. Alienigena
non miscebitur vobis. ¶Excubate in custo- 5
dia sanctuarij, & in ministerio altaris: ne
oriatur indignatio super filios Israel. ¶Ego 6
dedi vobis fratres vestros Leuitas de medio
filiorum Israel, & tradidi donū Domino, vt
seruiāt in ministerijs tabernaculi eius. ¶Tu 7
autem & filij tui custodite sacerdotium ve-
strum, & omnia quæ ad cultum altaris per-
tinent, & intra velum sunt, per sacerdotes
administrabuntur, si quis externus accesse-
rit, occidetur. ¶Locutusq; est Dominus ad 8
Aaron. Ecce dedi tibi custodiam primitiarū B
mearū. Omnia quæ sanctificantur à filijs Is
rael, tradidi tibi & filijs tuis pro officio sa-
9 cerdotali legitima sempiterna. ¶Hæc ergo ac
cipies de his quæ sanctificantur, & oblata
sunt Domino. Omnis oblatio, & sacrificiū,
& quicquid pro peccato atq; delicto redditur
mihi, & cedit in sancta sanctorū, tuum erit,
10 & filiorum tuorum. ¶In sanctuario come-
des illud: mares tantum edent ex eo, quia cō
11 secratum est "tibi'. ¶Primitias autem quas "Domino 2.
vouerint & obtulerint filij Israel, tibi dedi
& filijs tuis ac filiabus tuis iure perpetuo.
qui mundus est in domo tua, vescetur eis.
12 ¶Oēm medullam olei, & vini, ac frumenti,
quicquid offerunt primitiarū Domino, tibi
13 dedi. ¶Vniuersa frugū initia, quæ gignit hu
mus, & Domino deportātur, cedent in vsus
tuos: qui mundus est in domo tua, vescetur
14 eis. ¶Omne quod ex voto reddiderint filij
15 Israel, tuū erit. ¶Quicquid primū erumpit e
C vulua cunctæ carnis, quā offerunt Domino,
siue ex hominibus, siue de pecoribus fuerit,
tui iuris erit: ita duntaxat, vt pro hominis
primogenito pretium accipias, & omne ani-
16 mal quod immundū est, redimi facias. ¶cu-
ius redēptio erit post vnū mensem, siclis ar-
genti quinq;, pōdere sanctuarij. ‖Siclus vi- Exo.30.b.13
17 ginti obolos habet. ¶primogenitū autem bo- Leu.27.c.25
uis & ouis & capræ non facies redimi, quia Sup.3.g.47.
sanctificata sunt Domino, sanguinē tantum Eze.45.c.12.
eorū fundes super altare, & adipes adolebis
18 in suauissimū odorē Domino. ¶Carnes vero
in vsum tuū cedent, sicut pectusculū conse-
19 cratū, & armus dexter tua erunt. ¶Omnes
primitias sanctuarij quas offerūt filij Israel
Domino, tibi dedi & filijs, ac filiabus tuis iu
re perpetuo. Pactum "salis' est sempiternum "pacis 4.
20 coram Domino, tibi ac filijs tuis. ¶Dixitq;
Dominus ad Aarō, In terra eorū nihil "possi " possidebis,
debitis, nec habebitis' partē inter eos: ‖ego nec habebis
pars & hæreditas tua in medio filiorum Is- 1.
21 rael. ¶Filijs autē Leui dedi omnes decimas Deu.10.b.9
D Israelis in possessionē pro ministerio quo ser- & 18.a.1.
22 uiunt mihi in tabernaculo fœderis: ¶vt nō Iosu.17.b.14.
accedant vltra filij Israel ad tabernaculum, d.33.
23 nec cōmittant peccatū mortiferum, ¶solis fi- Eze 44.g.81
lijs Leui mihi in tabernaculo seruientibus,
& portantibus peccata populi. legitimū sem
piternū erit in generationibus vestris. Nihil
24 aliud possidebunt, ¶decimarū oblatione con-
tenti, quas in vsus eorū & necessaria sepa-
25 raui. ¶Locutusq; est Dominus ad Moysen,
26 dicens: ¶Præcipe Leuitis, atq; denuntia. Cū
acceperitis à filijs Israel decimas quas dedi
vobis, primitias earū offerte Domino, id est.
27 decimam partem decimæ, ¶vt reputetur vo
bis in oblationem primitiuorum, tam de a-
28 reis quā de torcularibus: ¶et vniuersis quo-
rum accipitis primitias, offerte Domino, &
29 date ea Aaron sacerdoti. ¶Omnia quæ offe-
retis ex decimis, & in donaria Domini se-
para-

parabitis, optima & electa erunt cuncta.
¶ Dicesque ad eos, Si praeclara & meliora 30
quaeq; obtuleritis ex decimis, reputabitur
vobis quasi de area & torculari dederitis
primitias: ¶ & comedetis eas in omnibus lo- 31
cis vestris, tam vos quam familiae vestrae:
quia pretium est pro ministerio quo seruitis
in tabernaculo testimonij. ¶ Et non peccabi- 32
tis super hoc, egregia vobis & pinguia reser
uantes: ne polluatis oblationes filiorum Is-
rael, & moriamini.

CAP. XIX.

L*Ocutusque est Dominus ad Moysen &* 1
Aaron, dicens: ¶ Ista est religio victimae, 2
quam constituit Dominus. Praecipe filijs Is- A
rael, vt adducant ad te vaccam rufam aetatis
integrae, in qua nulla sit macula, nec porta-
uerit iugum: ¶ tradetisq; eam Eleazaro sa- 3
cerdoti. qui eductam extra castra, immola-
Heb.9.b.13. *bit in conspectu omnium: ¶ & ‖ tingens digi-* 4
tum in sanguine eius, asperget contra fores
tabernaculi septē vicibus, ¶ comburetq; eam 5
cunctis videntibus, tam pelle & carnibus
eius, quàm sanguine & fimo flammae tradi-
tis. ¶ Lignum quoque cedrinum, & hyssopū, 6
coccumq; bis tinctū sacerdos mittet in flam-
mam quae vaccam vorat. ¶ Et tunc demū lo 7
tis vestibus, & corpore suo ingredietur in ca
stra, commaculatusq; erit vsq; ad vesperū.
¶ Sed & ille qui combusserit eam, lauabit ve 8
stimenta sua, & corpus, & immundus erit B
vsq; ad vesperum. ¶ Colliget autem vir mū 9
dus cineres vaccae, & effundet eos extra ca-
stra in loco purißimo, vt sint multitudini fi-
liorum Israel in custodiam, & in aquam a-
spersionis: quia pro peccato vacca combusta
est. ¶ Cumq; lauerit qui vaccae portauerat 10
cineres vestimenta sua, immundus erit vs-
que ad vesperum. Habebunt hoc filij Israel
& aduenae, qui habitant inter eos, sanctum
iure perpetuo. ¶ Qui tetigerit cadauer homi 11
nis: & propter hoc septē diebus fuerit immū-
dus: ¶ aspergetur ex hac aqua die tertio & 12
septimo, & sic mundabitur. Si die tertio a-
spersus non fuerit, septimo non poterit emun
dari. ¶ Omnis qui tetigerit humanae animae 13
morticinū, & aspersus hac commistione non C
fuerit, polluet tabernaculum Domini, & pe
ribit ex Israel, quia aqua expiationis non
est aspersus, immundus erit, & manebit
spurcitia eius super eum. ¶ Ista est lex homi 14
nis qui moritur in tabernaculo. Omnes qui
ingrediuntur tentorium illius, & vniuersa
vasa quae ibi sunt, polluta erūt septem die-
bus. ¶ Vas quod non habebit operculum, nec 15
ligaturam desuper, immundū erit. ¶ Si quis 16
in agro tetigerit cadauer occisi hominis, aut
per se mortui, siue os illius, vel sepulchrum,
immundus erit septem diebus. ¶ Tollentq; de 17
cineribus combustionis atq; peccati, & mit-
tent aquas viuas super eos in vas, ¶ in qui- 18
bus cùm homo mundus tinxerit hyssopum,
asperges ex eo omne tentorium, & cunctam
supellectilem, & homines huiuscemodi conta
19 *gione pollutos: ¶ atq; hoc modo mundus lu-*
D *strabit immundū tertio & septimo die. ex-*
piatusq; die septimo, lauabit & se, & vesti-
mēta sua, & immūdus erit vsq; ad vesperū.
20 *¶ Si quis hoc ritu nō fuerit expiatus, peribit*
anima illius de medio ecclesiae: quia sanctua
riū Domini polluit, & nō est aqua lustratio-
21 *nis aspersus. ¶ erit hoc praeceptum legitimum*
sempiternū. ipse quoq; qui aspergit aquas,
lauabit vestimēta sua. Omnis qui tetigerit
aquas expiationis, immundus erit vsq; ad
22 *vesperū. ¶ Quicquid tetigerit immūdus, im*
mundū faciet: & anima quae horū quippiam
tetigerit, immunda erit vsq; ad vesperum.

CAP. XX.

1 V*Eneruntq; filij Israel, & omnis multi-*
A *tudo in desertum Sin, mense primo: &*
mansit populus in Cades. Mortuaq; est ibi
2 *Maria, & sepulta in eodē loco. ¶ Cumq; indi*
geret aqua populus, conuenerunt aduersum
3 *Moysen & Aarō, ¶ & versi in seditionē dixe*
runt, Vtinā perijssemus inter fratres nostros
4 *corā Domino. ¶ ‖ Cur eduxistis ecclesiā Domi* Exo. 17.a.2.
ni in solitudinē, vt & nos & nostra iumēta
5 *moriamur? ¶ Quare nos fecistis ascendere de*
Aegypto, & adduxistis in locum istum pessi-
mum, qui seri nō potest, qui nec ficū gignit,
nec vineas, nec malogranata, insuper & a-
6 *quam non habet ad bibendum. ¶ Ingressusq;*
Moyses & Aaron dimissa multitudine in ta-
bernaculum foederis, corruerunt proni in ter
ram, clamaueruntq; ad Dominū atq; dixe ".2.
runt. Domine Deus audi clamorē huius po-
puli, & aperi eis thesaurū tuum fontē aquae
viuae, vt satiati cesset murmuratio eorū. Et
7 *apparuit gloria Domini super eos. ¶ Locu-*
8 *tusq; est Dominus ad Moysen, dicens: ¶ Tolle*
B *virgam & congrega populū tu & Aarō fra-*
ter tuus, & loquimini ad petrā coram eis, &
illa dabit aquas. Cùmq; eduxeris aquā de
petra, bibet omnis multitudo & iumēta eius
9 *¶ ‖ Tulit igitur Moyses virgā, quae erat in cō* Sap.11.a.4.
10 *spectu Domini, sicut praeceperat ei. ¶ congre-*
gata multitudine ante petram, dixitq; eis: Exo.17.b.6.
Audite rebelles & increduli, ‖ Num de petra Deu 32.g.51
11 *hac vobis aquam poterimus elicere? ¶ Cum-* Ps.77.b.15.
que eleuasset Moyses manū, percutiens vir- 103.b.40.
ga bis silicem, egressae sunt aquae largissimae, 1.Co. 10.a.4
12 *ita vt populus biberet & iumēta*. ¶ Dixit-* *eius 6.
que Dominus ad Moysen & Aarō, ‖ Quia nō Deut.1.f.37.
credidistis mihi, vt sanctificaretis me corā Inf.27.a.14.
filijs Israel, non introducetis hos populos in
13 *terram, quam dabo eis. ¶ Haec est aqua con-*
tradictionis, vbi iurgati sunt filij Israel con
14 *tra Dominū, & sanctificatus est in eis. ¶ Mi*
C *sis intereà nuntios Moyses de Cades ad regē*
Edom, qui dicerent. Haec mādat frater tuus
Israel: Nosti omnem laborem qui apprehen-
dit

dit nos, ¶ quomodo descenderint patres nostri 15
in Aegyptũ, & habitauerimus ibi multo tem
pore: afflixerintq́; nos Aegyptij, & patres no
stros, ¶ & quomodo clamauerimus ad Domi- 16
*Ex 7. num, & exaudierit nos, miseritq́; angelum
qui eduxerit nos de Aegypto. * Ecce in vrbe
Cades, quæ est in extremis finibus tuis, po-
siti, ¶ obsecramus vt nobis trãsire liceat per 17
terram tuam. Non ibimus per agros, nec per
vineas non bibemus aquas de puteis tuis,
sed gradiemur via publica, nec ad dexterã,
nec ad sinistram declinantes, donec transea
mus terminos tuos. ¶ Cui respondit Edom, 18
Non transibis per me, alioquin armatus oc-
curram tibi: ¶ Dixeruntq́; filij Israel, Per tri 19
tam gradiemur viã, & si biberimus aquas
tuas nos & pecora nostra, dabimus quod in-
stum est, nulla erit in pretio difficultas, tan
"trãsibis 2. sum velociter transeamus. ¶ At ille respon- 20
dit, Non "transibitis. Statimq́; egressus est D
obuius, cum infinita multitudine & manu
forti, ¶ nec voluit acquiescere deprecanti, vt 21
concederet transitũ per fines suos. quam ob
Inf.33. d.37. rem diuertit ab eo Israel. ¶ Cùmq́; castra mo 22
uissent de Cades, venerunt in montem Hor
qui est in finibus terræ Edõ: ¶ vbi locutus est 23
Dominus ad Moysen, ¶ Pergat, inquit, Aarõ 24
ad populos suos: non enim intrabit terram
quã dedi filijs Israel, eo quod incredulus fue
Inf.33. g.38. De.32.g.50. rit ori meo ad Aquas contradictionis, ¶ || Tol 25
le Aaron & filiũ eius cum eo, & duces eos in
montẽ Hor. ¶ Cùmq́; nudaueris patrẽ veste 26
sua, indues ea Eleazarũ filium eius, & Aa-
ron colligetur & morietur ibi. ¶ Fecit Moyses 27
vt præceperat Dominus, & ascenderunt in
Deu. 10.b.6 montẽ Hor corã omni multitudine. ¶ || Cùq́; 28
Aaron spoliasset vestibus suis, induit eis E-
leazarum filium eius. ¶ Illo mortuo in mon- 29
tis supercilio, descendit cum Eleazaro, ¶ Om 30
nis autem multitudo videns occubuisse Aa-
ron, fleuit super eo triginta diebus per cun-
ctas familias suas.

CAP. XXI.

Inf.33. e.43. QVod cùm audisset Chananæus rex Arad 1
qui habitabat ad meridiem, venisse A
scilicet Israel per exploratorum viã pugna-
uit contra illũ & victor existens, duxit ex eo
prædam. ¶ At Israel voto se Domino obligãs, 2
ait. Si tradideris populum istum in manu
mea, delebo vrbes eius. ¶ Exaudiuitq́; Domi 3
nus preces Israel, & tradidit Chananæum,
quem ille interfecit subuersis vrbibus eius:
& vocauit nomen loci illius Horma, id est,
anathema. ¶ Profecti sunt autem & de mon 4
te Hor, per viã quæ ducit ad Mare rubrum, B
vt circumirent terrã Edom. Et tædere cœ-
pit populum itineris ac laboris, ¶ locutusq́; 5
contra Dominũ & Moysen ait, Cur eduxisti
Sap.16.a.1. nos de Aegypto, vt moreremur in solitudine?
Iudit.8.c.25 Deest panis, non sunt aquæ. anima nostra
1.Co. 10.b.9 iam nauseat super cibo isto leuissimo.
¶ Quam ob rem misit Dominus in populum 6
igni tos serpentes, ad quorum plagas & mor
7 tes plurimorum, ¶ venerunt ad Moysen at-
que dixerunt, Peccauimus, quia locuti su-
mus contra Dominũ & te: ora vt tollat à
nobis serpentes. Orauitq́; Moyses pro popu-
8 lo. ¶ & locutus est Dominus ad eum. Fac ser
pentem æneum, & pone eum pro signo, qui
9 percussus aspexerit eum, viuet. ¶ || Fecit ergo Ioan.3. b.14
C Moyses SERPENTEM AENEVM.
& posuit eum pro signo, quẽ cùm percussi a-
10 spicerent, sanabantur. ¶ Profectiq́; filij Israel
11 castrametati sunt in Oboth. ¶ Vnde egressi
fixêre tentoria in Ieabarim, in solitudine
quæ respicit Moab contra orientalem plagã.
12 ¶ Et inde mouentes. venerunt ad Torrẽtem
13 Zared. ¶ Quem relinquentes, castrametati
sunt contra Arnõ, quæ est in deserto, & pro-
minet in finibus Amorrhæi. || siquidem Ar- Iud 11.c.23.
non terminus est Moab, diuidens Moabitas
14 & Amorrhæos. ¶ Vnde dicitur in libro bello-
rum Domini, sicut fecit in Mari rubro, sic fa
15 ciet in torrentibus Arnon. ¶ Scopuli torren-
D tium inclinati sunt, vt requiescerent in Ar
non, & recumberent in finibus Moabitarũ.
16 ¶ Et ex eo loco apparuit puteus super quo lo-
cutus est Dominus ad Moysen, Congrega po-
17 pulum, & dabo ei aquam. ¶ Tunc cecinit Is-
rael carmen istud. Ascendat puteus. Conci-
18 nebant. ¶ Puteus quem foderunt principes,
& parauerunt duces multitudinis in datore
legis, & in baculis suis. — Profectiq́; sunt de ⸗.12.
19 solitudine Mathana: ¶ de Mathana in Na-
20 haliel, de Nahaliel in Bamoth. ¶ *Vallis est *& 8.
in regione Moab, in vertice Phasga quod re *De 22.
21 spicit contra desertum ¶ || Misit autem Israel Deu.2.c.26.
nuntios ad Sehon regem Amorrhæorum, di- Iud.11. d.19.
22 cens: ¶ Obsecro vt transire mihi liceat per
terram tuam: non declinabimus in agros &
E vineas, non bibemus aquas ex puteis. via
regia gradiemur, donec transeamus termi-
23 nos tuos. ¶ Qui concedere noluit vt transiret
Israel per fines suos, quin potius exercitu cõ
gregato, egressus est obuiam in desertum, &
24 venit in Iasa, pugnauitq́; contra eum. ¶ || A Amos 2. c.9
quo percussus est in ore gladij, & possessa est Psa.134. a.11
terra eius ab Arnon vsq; Ieboc, & filios Am Ios.24.b.8.
mon: quia forti præsidio tenebantur termini Iudi.5.c.24.
25 Ammonitarum. ¶ Tulit ergo Israel omnes ci
uitates eius, & habitauit in vrbibus Amor
rhæi, in Hesebon scilicet, & viculis eius.
26 ¶ Vrbs Hesebon fuit Sehon regis Amorrhæi,
F qui pugnauit contra regẽ Moab: & tulit om-
nem terram quæ ditionis illius fuerat, vsq;
27 Arnon. ¶ Idcirco dicitur in prouerbio, Venite
in Hesebon, ædificetur & construatur ciui-
28 tas Sehon. ¶ Ignis egressus est de Hesebon,
flamma de oppido Sehon, & deuorauit Ar
Moabitarũ, & habitatores excelsorũ Arnon.
29 ¶ Væ tibi Moab, || periisti popule Chamos. De- Iud.11.c.
dit filios eius in fugam, & filias in captiui- 3.Reg.11.b.4
30 tatem regi Amorrhæorum Sehon. ¶ Iugum
ipso-

ipsorū disperyt ab Hesebon vsq; Dibon, Lassi
peruenerunt in Nophe, & vsque Medaba.
31 ¶Habitauit itaq; Israel in terra Amorrhæi.
32 ¶Misitq; Moyses qui explorarent Iazer, cu-
G *ius ceperunt viculos, & possederunt habita-*
Deu.2.a.2. 29.a.7. 33 *tores.* ¶‖Verteruntq; se, & ascenderunt per
viam Basan, & occurrit eis Og rex Basan
cū omni populo suo, pugnaturus in Edrai.
Ps.134.a.11. 34 ¶Dixitq; Dominus ad Moysen, Ne timeas
eū, quia in manu tua tradidi illum: & oēm
populū ac terram eius: faciesq; illi sicut fe-
cisti Sehō regi Amorrhæorū habitatori He-
35 *sebon.* ¶Percusserunt igitur & hunc cum fi-
lys suis, vniuersumq; populum eius vsque
ad internecionē, & possederunt terrā illius.

CAP. XXII.

1 PRofectiq; castrametati sunt in campe-
A *stribus Moab, vbi trans Iordanem Ieri-*
2 *cho sita est.* ¶Videns autem Balac filius Se-
phor omnia quæ fecerat Israel Amorrhæo,
3 ¶*& quod pertimuissent eum Moabitæ, & im*
4 *petū eius ferre non possent,* ¶*dixit ad maio-*
res natu Madiā, Ita delebit hic populus om-
nes qui in nostris finibus commorātur, quo-
modo solet bos herbas vsq; ad radices carpe-
re. Ipse autem erat eo tempore rex in Moab.
Ios.14.b.9. 5 ¶‖Misit ergo nuntios ad Balaā filium Beor
ariolum, qui habitabat super flumen terræ
filiorum Ammō, vt vocarent eum, & dice-
rent, Ecce egressus est populus ex Aegypto,
qui operuit superficiem terræ, sedens contra
6 *me.* ¶Veni igitur, & maledic populo huic,
B *quia fortior me est: si quomodo possim percu-*
tere & eÿcere eum de terra mea, noui e-
nim quod benedictus sit cui benedixeris, &
maledictus in quem maledicta congesseris.
7 ¶Perrexeruntq; seniores Moab, & maiores
natu Madian, habentes diuinationis pretiū
in manibus. Cùmq; venissent ad Balaā, &
8 *narrassent ei omnia verba Balac,* ¶*ille respō*
dit, Manete hic nocte, & respōdebo quicquid
mihi dixerit Dominus. Manentibus autem
9 *illis apud Balaā,* ¶*venit Deus & ait ad eū.*
10 *Quid sibi volunt homines isti apud te?* ¶Re
spondit, Balaā filius Sephor rex Moabitarum
11 *misit ad me,* ¶*dicēs: Ecce populus qui egres-*
C *sus est de Aegypto, operuit superficiem terræ:*
veni, & maledic ei, si quo modo possim pu-
12 *gnans abigere eū.* ¶Dixitq; Deus ad Balaā,
Noli ire cū eis, neq; maledicas populo: quia
13 *benedictus est.* ¶*Qui manè consurgēs dixit*
ad principes, Ite in terrā vestrā, quia pro-
14 *hibuit me Dominus venire vobiscū.* ¶Reuer
si principes dixerunt ad Balac: Noluit Balaā
15 *venire nobiscū.* ¶Rursum ille multo plures
16 *& nobiliores quā ante miserat, misit.* ¶Qui
Ios.24.c.15. *cū venissent ad Balaam, dixerunt, Sic dicit*
Balac filius Sephor: Ne cuncteris venire ad
17 *me:* ¶*paratus sum honorare te, & quicquid*
volueris dabo tibi: veni & maledic populo i-
18 *sti.* ¶Respondit Balaā. ‖Si dederit mihi Ba-
lac plenā domum suam argenti & auri, non
D *potero immutare verbū Domini Dei mei, vt*
19 *vel plus vel minus loquar.* ¶Obsecro vt hic
maneatis etiā hac nocte, & scire queā quid
20 *mihi rursum respondeat Dominus.* ¶Venit
ergo Deus ad Balaā nocte, & ait ei, Si vo-
care te venerint homines isti, surge, & va-
de cum eis, ita duntaxat, vt quod tibi præ-
21 *cepero facias,* ¶Surrexit Balaā mane, & stra
22 *ta asina sua profectus est cū eis.* ¶Et iratus
est Deus, Stetitq; angelus Domini in via cō
tra Balaā, qui insidebat asinæ, & duos pue-
23 *ros habebat secū.* ¶‖Cernens asina angelum 1.Pet.2.c.16. Iudæ b.11.
E **stantem in via euaginato gladio, auertit se* *Domini 2.
de itinere, & ibat per agrū. Quam cùm ver
beraret Balaam, & vellet ad semitam redu
24 *cere,* ¶*stetit angelus in angustÿs duarū ma-*
25 *ceriarū, quibus vineæ cingebantur.* ¶Quem
videns asina, iunxit se parieti, & attriuit
sedentis pedē. At ille iterum verberabat eā:
26 ¶*& nihilominus angelus ad locum angustū*
transiens, vbi nec ad dexterā nec ad sinistrā
27 *poterat deuiari, obuius stetit.* ¶Cùmq; vidis
set asina stantem angelū, concidit sub pedi-
bus sedentis. Qui iratus, vehementius cæ-
28 *debat fuste latera eius.* ¶Aperuitq; Domi-
nus os asinæ, & locuta est, Quid feci tibi? cur
29 *percutis me ecce iā tertio?* ¶Respōdit Balaā:
F *Quia commeruisti, & illusisti mihi: vtinam*
30 *haberem gladiū, vt te percuterem.* ¶Dixit
asina, Nonne animal tuum sum, cui semper
sedere consueuisti vsq; in præsentem diem?
dic quid simile vnquam fecerim tibi? At ille
31 *ait: Nunquam.* ¶Protinus aperuit Dominus
oculos Balaam, & vidit angelum stantem in
via euaginato gladio, adorauitq; eum pro-
32 *nus in terram.* ¶Cui angelus, Cur, inquit,
tertio verberas asinam tuam? Ego veni vt
aduersarer tibi, quia peruersa est via tua,
33 *mihiq; contraria,* ¶*& nisi asina declinasset*
de via, dans locum resistenti, te occidissem,
34 *& illa viueret.* ¶Dixit Balaā, Peccaui, ne-
sciens quod tu stares contra me, & nunc si
35 *displicet tibi vt vadam, reuertar.* ¶Ait an-
gelus, Vade cum istis, & caue ne aliud quā
præcepero tibi loquaris: Iuit igitur cum prin
36 *cipibus. Quod cùm audisset Balac, egressus*
G *est in occursum eius in oppido Moabitarum,*
quod situm est in extremis finibus Arnon.
37 ¶Dixitq; ad Balaam, Misi nuntios vt "vo- "vocarē 7.
carent' te, cur non statim venisti ad me? an
quia mercedem aduentui tuo reddere ne-
38 *queo?* ¶Cui ille respondit, Ecce adsum: nun-
quid loqui potero aliud, nisi quod Deus po-
39 *suerit in ore meo?* ¶Perrexerunt ergo simul,
& venerunt in vrbem quæ in extremis re-
40 *gni eius finibus erat.* ¶Cùmq; occidisset Ba-
lac boues, & oues, misit ad Balaam, & prin
41 *cipes qui cum eo erant, munera.* ¶Mane au-
tem facto duxit eum ad excelsa Baal, & in-
tuitus est extremam partem populi.

CAP.

CAP. XXIII.

DIxitq; Balaam ad Balac, Aedifica mihi 1
hic septem aras, & para totidem vitu A
los, eiusdemq; numeri arietes. ¶ Cùmque 2
fecisset iuxta sermonem Balaam, imposue-
runt simul vitulum & arietem super arã.
¶ Dixitque Balaam ad Balac: Sta paulisper 3
iuxta holocaustum tuum donec vadam, si
forte occurrat mihi Dominus, & quodcun-
que imperauerit, loquar tibi. ¶ Cùmque 4
abysset velociter, occurrit illi Deus. Locu-
tusq; ad eum Balaam, Septem, inquit, aras
erexi, & imposui vitulum & arietem desu-
per. ¶ Dominus autem posuit verbum in ore 5
eius, & ait, Reuertere ad Balac, & hæc lo-
quêris. ¶ Reuersus inuenit stantem Balac 6
iuxta holocaustum suum, & omnes principes
Moabitarum, ¶ assumptaq; parabola sua, di- 7
xit: De Aram adduxit me Balac rex Moa-
bitarum, de montibus orientis: Veni, in-
quit, & maledic Iacob: propera & detestare B
Israel. ¶ Quomodo maledicam, cui non ma- 8
ledixit Deus? Qua ratione detester, quem
Dominus non detestatur? ¶ De summis sili- 9
cibus videbo eum, & de collibus considerabo
illum. Populus solus habitabit & inter Gen
tes non reputabitur. ¶ Quis dinumerare 10
possit puluerem Iacob, & nosse numerum
stirpis Israel? Moriatur anima mea morte
iustorum, & fiant nouissima mea horum si-
milia. ¶ Dixitq; Balac ad Balaam, Quid est 11
hoc quod agis? Vt malediceres inimicis meis
vocaui te: & tu econtrario benedicis eis.
¶ Cui ille respondit, Num aliud possum lo- 12
qui, nisi quod iusserit Dominus? ¶ Dixit er- 13
go Balac, Veni mecum in alterum locum vn
de partem Israel videas, & totum videre nõ
*& 7. possis, *inde maledicito ei. ¶ Cùmq; duxisset 14
eum in locum sublimem, super verticem
montis Phasga, ædificauit Balaam septem
aras, & impositis suprà vitulis atque arie-
tibus, ¶ dixit ad Balac, Sta hic iuxta holo- 15
caustum tuum, donec ego obuius pergam.
¶ Cui cùm Dominus occurrisset, posuissetq; 16
verbum in ore eius, ait, Reuertere ad Ba-
lac, & hæc loquêris ei. ¶ Reuersus inuenit 17
eum stantem iuxta holocaustum suum, &
principes Moabitarum cũ eo. ¶ Ad quem Ba-
lac, Quid, inquit, locutus est Dominus? ¶ At 18
ille assumpta parabola sua, ait: Sta Balac, &
ausculta, audi fili Sephor: ¶ Non est Deus 19
quasi homo vt mentiatur, nec vt filius ho-
minis, vt mutetur. Dixit ergo, & non fa-
ciet, locutus est, & non implebit? ¶ Ad bene- 20
dicẽdum adductus sum, benedictionem pro-
hibere non valeo. ¶ Non est idolum in Iacob, 21
nec videtur simulachrum in Israel. Domi-
nus Deus eius cum eo est, & clangor victo-
ria regis in illo. ¶ Deus eduxit illum de Ae- 22
Inf.24.b.8. gypto, ‖ cuius fortitudo similis est rhinoce-
rotis. ¶ Non est augurium in Iacob, nec di- 23
uinatio in Israel. Temporibus suis dicetur
24 Iacob & Israeli: quid operatus sit deus. ¶ Ec
ce populus vt leæna consurget, & quasi leo
erigetur: non accubabit donec deuoret præ-
25 dam, & occisorum sanguinem bibat. ¶ Di-
xitq; Balac ad Balaam: Nec maledicas ei,
26 nec benedicas. ¶ Et ille ait, Nonne dixi tibi
quod quicquid mihi Deus imperaret, hoc fa
27 cerem? ¶ Et ait Balac ad eum, Veni & du-
cam te ad alium locum: si fortè placeat Deo
28 vt inde maledicas eis. ¶ Cùmq; duxisset eũ
super verticem montis Phogor, qui respicit
29 solitudinem, ¶ dixit ei Balaam, Aedifica mi-
hi hic septem aras, & para totidem vitulos
30 eiusdemq; numeri arietes*. ¶ Fecit Balac vt *per singu-
Balaam dixerat: imposuitq; vitulos & arie- las aras 8.
tes per singulas aras.

CAP. XXIIII.

1 CVmq; vidisset Balaam, quòd placeret
A Domino vt benediceret Israeli, nequa-
quam abijt vt antè perrexerat, vt auguriũ
quæreret: sed dirigens contra desertum vul-
2 tum suũ, ¶ & eleuans oculos vidit Israel in
tentorijs commorantẽ per tribus suas: & ir-
3 ruente in se spiritu Dei, ¶ assumpta parabola
ait, Dixit Balaam filius Beor, dixit homo cu
4 ius obturatus est oculus, ¶ dixit auditor ser-
monum Dei, qui visionẽ Omnipotentis in-
tuitus est, qui cadit, & sic aperiuntur oculi
5 eius. ¶ Quã pulchra tabernacula tua Iacob,
6 & tẽtoria tua Israel: ¶ vt valles nemorosæ,
vt horti iuxta fluuios irrigui, vt tabernacu
la quæ fixit Dominus, quasi cedri prope a-
7 quas. ¶ Fluet aqua de situla eius, & semen
illius erit in "aquas [1] multas. Tolletur pro- "gentes 3.
pter Agag, rex eius, & auferetur regnum il-
8 lius. ¶ Deus eduxit illum de Aegypto, ‖ cuius Sup.23.d.22
B fortitudo similis est rhinocerotis. Deuorabũt
Gentes hostes illius, ossaq; eorũ confringent,
9 & perforabunt sagittis. ¶ Accubãs dormiuit
vt leo, & quasi leæna, quã suscitare nullus
audebit. Qui benedixerit tibi, erit & ipse be
nedictus: qui maledixerit* in maledictione *tibi 3.
10 reputabitur. ¶ iratusq; Balac contra Balaam
complosis manibus ait, ad maledicendum ini
micis meis vocaui te, quibus econtrario ter-
11 tio benedixisti: ¶ reuertere ad locum tuum.
Decreueram quidem magnificè honorare te,
sed Dominus priuauit te honore disposito.
12 ¶ Respondit Balaam ad Balac, Nonne nũtijs
13 tuis quos misisti ad me, dixi, ¶ ‖ Si dederit Sup.22.d.18
C mihi Balac plenam domum suam argenti &
auri, non potero præterire sermonem Do-
mini Dei mei, vt vel boni quid, vel mali
proferam ex corde meo: sed quicquid Domi-
14 nus dixerit, hoc loquar? ¶ Veruntamen per-
gens ad populum meum, dabo "consiliũ, quid "tibi 6.
populus tuus populo huic faciat extremo tem
15 pore. ¶ Sumpta igitur parabola, rursum ait,
Dixit Balaam filius Beor, dixit homo cuius
16 obturatus est oculus, ¶ dixit auditor sermo-
num

num Dei, qui nouit doctrinam Altißimi, &
visiones Omnipotentis videt, qui cadens a- D
pertos habet oculos, ¶ Videbo eũ, sed non mo- 17
Mat.2.a.2. do: intuebor illum, sed non prope. ‖ ORIE-
TVR STELLA ex Iacob, & consurget
virga de Israël, & percutiet duces Moab, va
stabitq́ omnes filios Seth. ¶ Et erit Idumæa pos- 18
seßio eius: hæreditas Seir cedet inimicis suis
Israel vero fortiter aget. ¶ De Iacob erit qui 19
dominetur, & perdat reliquias ciuitatis.
¶ Cùmq́ vidisset Amalec, assumens parabo- 20
lam, ait, Principium Gentium Amalec, cuius
extrema perdentur. ¶ Vidit quoq́ Cinæum, 21
& assumpta parabola, ait, Robustum quidem
est habitaculum tuum: sed si in petra posue-
ris nidum tuum, ¶ & fueris electus de stir- 22
pe Cin, quãdiu poteris permanere? Assur e-
nim capiet te. ¶ Assumptaq́ parabola iterum 23
locutus est, Heu, quis victurus est quãdo i-
sta faciet Deus? ¶ Venient in trieribus de I- 24
talia, superabunt Assyrios, vastabuntq́ He-
bræos, & ad extremum etiam ipsi peribunt.
¶ Surrexitq́ Balaã, & reuersus est in locum 25
suum: Balac quoq́ via qua venerat rediit.

CAP. XXV.

MOrabatur autem eo tempere Israël in 1
Setim, & fornicatus est populus cum A
filiabus Moab, ¶ quæ vocauerunt eos ad sacri 2
ficia sua. At illi comederunt & adorauerunt
deos earũ. ¶ Initiatusq́ est Israel, Beel-phe- 3
Iosu.22.d.17. gor, & iratus Dominus ¶ ait ad Moysen, ‖ Tol 4
Deu.4.a.3. le cunctos principes populi, & suspende eos B
cõtra solem in patibulis: vt auertatur furor
meus ab Israel. ¶ Dixitq́ Moyses ad iudices 5
Israël, Occidat vnusquisque proximos suos,
qui initiati sunt Beelphegor. ¶ Et ecce vnus 6
de filiis Israel intrauit coram fratribus suis
ad scortũ Madianitidẽ vidente Moyse, & om
ni turba filiorum Israël, qui flebant ante fo
1.Ma.2.f.54 res tabernaculi. ¶ Quod cùm vidisset Phi- 7
Ps.105.c.30 nees filius Eleazari filii Aaron sacerdotis, C
1.Co.10.b.8 surrexit de medio multitudinis, & arrepto
pugione ¶ ingressus est post virum Israelitem 8
in lupanar, & perfodit ambos simul, virum
scilicet & mulierẽ in locis genitalibus. Ces-
sauitq́ plaga à filiis Israel, ¶ & occisi sunt vi 9
ginti quatuor millia hominũ. ¶ Dixitq́ Do- 10
minus ad Moysen, ¶ Phinees filius Eleazari 11
filii Aaron sacerdotis auertit iram meam à
filiis Israel: quia zelo meo commotus est con-
tra eos vt non ipse delerẽ filios Israel in zelo
1.Ma.2.f.54 meo. ¶ Idcirco loquere ad eum, ‖ Ecce do ei pa 12
Ecc.45.d.24 cem fœderis mei, ¶ & erit tam ipsi quã semi 13
Zelo 4. ni eius pactum sacerdotii sempiternũ: quia D
zelatus est pro Deo suo, & expiauit scelus fi-
liorum Israel. ¶ Erat autẽ nomen viri Israë 14
litæ qui occisus est cum Madianitide, Zam-
bri filius Salu dux de cognatione & tribu Si
meonis. ¶ Porrò mulier Madianitis, quæ pa- 15
riter interfecta est, vocabatur Cozbi filia
Sur principis nobilißimi Madianitarũ. ¶ Lo 16
17 cutusq́ est Dominus ad Moysen, dicẽs: ¶ ‖ Ho Inf.31.a.2.
stes vos sentiãt Madianitæ, et percutite eos:
18 ¶ quia & ipsi hostiliter egerunt contra vos,
* & decepere insidiis per idolũ Phogor et Coz *vt deciperent 4.
bi filiã ducis Madian sororẽ suam, quæ per-
cussa est in die plagæ pro sacrilegio Phogor.

CAP. XXVI.

1 POstquam noxiorum sanguis effusus est,
A dixit Dominus ad Moysen & Eleazarũ
2 filium Aaron sacerdotem. ¶ Numerate om-
nem summam filiorũ Israël à viginti annis
& supra per domos & cognationes suas, cun
3 ctos qui possunt ad bellũ procedere. ¶ Locuti
sunt itaq́ Moyses & Eleazar sacerdos, in
campestribus Moab super Iordanẽ contra Ie-
4 richo ad eos qui erant ¶ à viginti annis &
supra sicut dominus imperauerat, quorũ iste
5 est numerus: ¶ ‖ Ruben primogenitus Israel. Ge.46.b.9.
huius filius Henoch, a quo familia Henochi Exo.6.b.14.
tarum: & Phallu, à quo familia Phalluita- 1.Par.5.a.1.
6 rum: ¶ & Hesron, a quo familia Hesronita-
rum: & Charmi, à quo familia Charmita-
7 rum. ¶ hæ sunt familiæ de stirpe Ruben: quo-
rum numerus inuentus est quadraginta tria
8 millia, & septingenti triginta. ¶ Filius Phal
9 lu, ¶ Eliab. ¶ huius filii, Namuel & Dathan
& Abiron. isti sunt Dathan & Abiron prin-
cipes populi, qui surrexerunt contra Moysen Supe.16.a.2.
& Aaron in seditione Core, quãdo aduersus & 49.
10 Dominũ rebellauerunt: ¶ & aperiẽs terra os
suum deuorauit Core morientibus plurimis,
B quando combußit ignis ducentos quinqua-
ginta viros. Et factum est grande miracu-
11 lum, ¶ vt Core pereunte, filii illius non peri-
12 rent. ¶ Filii Simeon per cognationes suas: Na
muel, ab hoc familia Namuelitarũ: & Ia-
min, ab hoc familia Iaminitarũ: Iachin, ab
13 hoc familia Iachinitarũ, ¶ Zare, ab hoc fami
lia Zareitarũ: Saul ab hoc familia Saulita
14 rũ. ¶ hæ sunt familiæ de stirpe Simeon, quo-
rum omnis numerus fuit viginti duo mil-
15 lia ducentorum. ¶ Filii Gad per cognationes
suas: Sephon, ab hoc familia Sephonitarum:
Aggi ab hoc familia Aggitarũ: Suni, ab hoc
16 familia Sunitarum: ¶ Ozni ab hoc familia
Oznitarũ: Her, ab hoc familia Heritarum:
17 ¶ Arod, ab hoc familia Aroditarũ: Ariel, ab
18 hoc familia Arielitarum. ¶ ista sunt familiæ
Gad, quarũ omnis numerus fuit quadragin
19 ta millia quingentorũ. ¶ ‖ Filii Iuda, Her, & Ge.38.a.3.
Onan, qui ambo mortui sunt in terra Cha b.7.
20 naan. ¶ Fueruntq́ filii Iuda per cognationes
C suas. Sela, à quo familia Selaitarum: Pha-
res, a quo familia Pharesitarum: Zare a quo
21 familia Zareitarũ. ¶ Porro filii Phares, Hes-
ron, à quo familia Hesronitarũ: & Hamul,
22 ¶ quo familia Hamulitarũ: ¶ ista sunt fami
liæ Iuda, quarũ omnis numerus fuit septua
23 ginta sex millia quingentorũ. ¶ Filii Issachar
per cognationes suas: Thola, a quo familia
Tholaitarũ: Phua, à quo familia Phuaitarũ:

¶Iasub, à quo familia Iasubitarum: Semrã, 24
a quo familia Semranitarũ: ¶hæ sunt cogna 25
tiones Issachar quarũ numerus fuit sexagin
ta quatuor millia trecentorum. ¶Filij Zabu- 26
lon per cognationes suas: Sared, a quo fami
lia Sareditarum: Elon, a quo familia Elo-
nitarum: Ialel, a quo familia Ialelitarum:
¶hæ sunt cognationes Zabulon, quarum nu- 27
merus fuit sexaginta millia quingentorum,
¶Filij Ioseph per cognationes suas, Manasse, 28
& Ephraim, ¶De Manasse ortus est Machir, 29
a quo familia Machiritarũ, Machir genuit D
Galaad, a quo familia Galaaditarum, ¶Ga 30
laad habuit filios: Iezer, à quo familia Ieze
ritarum: & Helec, a quo familia Helecita-
rum: ¶& Asriel, à quo familia Asrielita- 31
rum: & Sechem, a quo familia Sechemita-
rum: ¶& Semida, a quo familia Semidai- 32
Inf.27.c. tarum: & ‖Hepher, à quo familia Hepheri-
tarũ. ¶Fuit autem Hepher pater Salphaad, 33
qui filios non habebat, sed tantùm filias,
quarum ista sunt nomina: Maala, & Noa,
& Hegla, & Melcha, & Thersa. ¶hæ sunt fa 34
miliæ Manasse, & numerus earum quinqua
ginta duo millia septingentorum. ¶Filij au- 35
tem Ephraim per cognationes suas fuerunt
hi: Suthala, a quo familia Suthalaitarum:
Becher, à quo familia Becheritarum: The-
hen, a quo familia Thehenitarum: ¶porrò 36
filius Suthala fuit Heran, à quo familia He
ranitarum. ¶hæ sunt cognationes filiorum 37
Ephraim, quarum numerus fuit triginta
duo millia quingentorum. Isti sunt filij Io-
seph per familias suas. ¶Filij Ben-iamin in 38
cognationibus suis: Bela, à quo familia Be- E
laitarum: Asbel, à quo familia Asbelitarũ:
Achiram, a quo familia Achiramitarum:
¶Supham, a quo familia Suphamitarum: 39
Hupham, a quo familia Huphamitarũ. ¶Fi 40
lij Bela, Hered et Noeman. De Hered, fami-
lia Hereditarum: de Noeman, familia Noe-
manitarũ. ¶hi sunt filij Beniamin per cogna 41
tiones suas, quorũ numerus fuit quadragin
taquinque millia sexcenti ¶Filij Dan per 42
cognationes suas: Suham, à quo familia Su
hamitarũ. hæ sunt cognationes Dan per fa-
milias suas. ¶omnes fuère Suhamitæ, quorũ 43
numerus erat sexagintaquatuor millia qua
dringẽtorũ. ¶Filij Aser per cognationes suas: 44
Iemna, a quo familia Iemnaitarum: Iessui,
à quo familia Iessuitarũ: Brie, à quo familia
Brieitarũ: ¶Filij Brie: Heber, a quo familia 45
Heberitarũ: et Melchiel, a quo familia Mel-
chielitarũ. ¶Nomen autẽ filiæ Aser, fuit Sa- 46
ra. ¶hæ cognationes filiorum Aser, & nume- 47
rus eorũ quinquagintatria millia quadrin- F
gentorum. ¶Filij Nephthali per cognationes 48
suas: Iesiel, a quo familia Iesielitarũ: Guni,
a quo familia Gunitarũ: Ieser, à quo familia
Ieseritarũ: ¶Sellem, à quo familia Sellemi- 49
tarum. ¶hæ sunt cognationes filiorũ Neph- 50
thali per familias suas: quorum numerus
51 45. millia quadringentorũ. ¶Ista est sum-
ma filiorum Israel qui recensiti sunt, sex-
centa millia, & mille septingenti triginta.
52 ¶Locutusq; est Dominus ad Moysen, dicens:
53 ¶Istis diuidetur terra iuxta numerũ voca-
54 bulorũ in possessiones suas. ¶Pluribus maio-
rem partem dabis, & paucioribus minorem:
singulis sicut nunc recensiti sunt, tradetur
55 possessio: ¶ita duntaxat vt sors terrã tribu-
56 bus diuidat & familijs. ¶Quicquid forte con
tigerit, hoc vel plures accipiat vel pauciores.
57 ¶‖Hic quoq; est numerus filiorũ Leui per fa Exo.6.c.17.
milias suas: Gerson, à quo familia Gersoni-
G tarum: Caath, à quo familia Caathitarum:
58 Merari, à quo familia Meraritarũ: ¶hæ sunt
familiæ Leui. Familia Lobni, familia He-
broni, familia Moholi, familia Musi, familia
59 Core. At vero Caath genuit Amram: ¶‖qui Exo.2.a.2.
habuit vxorem Iochabed filiã Leui, quæ na- 6.c.20.
ta est ei in Ægypto. hæc genuit Amram viro
suo filios, Aaron & Moysen, & Mariam soro-
60 rem eorum. ¶De Aaron orti sunt Nadab & Sup.3.a.2.
61 Abiu & Eleazar & Ithamar, ¶‖quorũ Na- Leu.10.c.20
dab & Abiu mortui sunt, cùm obtulissent i- 1.Par.24.c.
62 gnem alienum coram Domino. ¶Fueruntq;
omnes qui numerati sunt, vigintitria mil-
lia generis masculini ab vno mense & su-
pra, "qui non sunt recensiti inter filios Is- "quia 2.
rael, nec eis cum cæteris data possessio est.
63 ¶Hic est numerus filiorum Israel qui descri
pti sunt à Moyse & Eleazaro sacerdote, in
campestribus Moab supra Iordanem contra
64 Iericho. ¶‖inter quos nullus fuit eorum qui 1.Co.10.a.6
ante numerati sunt à Moyse & Aaron in
65 deserto Sinai. ¶Prædixerat enim Dominus Sup.14.d.29
quod omnes morerentur in solitudine. Nul
lusq; remansit ex eis, nisi Caleb filius Ie-
phone, & Iosue filius Nun.

CAP. XXVII.

1 ACcesserunt autem ‖ filiæ Salphaad, filij Sup.26.d.32
A Hepher, filij Galaad, filij Machir, filij Inf.36.a.2.
Manasse, qui fuit filius Ioseph: quarum sunt Ios.17.a.3.
nomina, Maala & Noa & Hegla & Melcha
2 & Thersa. ¶Steteruntq; corã Moyse & Elea
zaro sacerdote, & cunctis principibus populi
ad ostium tabernaculi fœderis, atq; dixerũt:
3 ¶pater noster mortuus est in deserto, nec fuit
in seditione quæ ‖concitata est contra Domi- Sup.16.a.2.
num sub Core, sed in peccato suo mortuus c.32.
est: hic non habuit mares filios. Cur tollitur
nomen illius de familia sua, quia non habet
filium? Date nobis possessionem inter cogna-
4 tos patris nostri. ¶Retulitq; Moyses causam
5 earum ad iudicium Domini. ¶Qui dixit ad
6 eum. ¶Iustam rem postulant filiæ Salphaad:
B da eis possessionem inter cognatos patris sui,
7 & ei in hæreditatẽ succedant. ¶Ad filios au
8 tem Israel loquêris hæc. ¶Homo cùm mor-
tuus fuerit absq; filio, ad filiã eius transibit
9 hæreditas. ¶si filiam non habuerit, habebit
succes-

ſucceſſores fratres ſuos. ¶ quod ſi & fratres 10
non fuerint, dabitis hæreditatem fratribus
patris eius. ¶ſin autem nec patruos habue- 11
rit, dabitur hæreditas his qui ei proximi C
ſunt. eritq; hoc filijs Iſraël ſanctum iuge per-
petua, ſicut præcepit Dominus Moyſi. ¶Dixit 12
quoque Dominus ad Moyſen, Aſcende in
montem iſtum Abarim, & contemplare inde
terrã quam daturus ſum filijs Iſrael. ¶Cũ- 13
que videris eam, ibis & tu ad populũ tuum,
ſicut iuit frater tuus Aaron. ¶quia ‖offendi- 14
Deu.32.g.42 Sup.20.b.12 *ſtis me in deſerto Sin in contradictione mul*
titudinis, nec ſanctificare me voluiſtis corã
ea ſuper aquas. hæ ſunt aquæ contradictio-
nis in Cades deſerti Sin. ¶ Cui reſpondit 15
Moyſes. ¶Prouideat Dominus Deus ſpirituũ 16
omnis carnis, hominem qui ſit ſuper multi-
tudinem hanc: ¶ & poßit exire & intrare 17
ante eos, & educere eos vel introducere, ne D
ſit populus Domini ſicut oues abſq; paſtore.
*Moyſen 8. ¶Dixitq; Dominus ad * eum, ‖Tolle Ioſue* 18
Deu.3.d.18. *filium Nun virum in quo eſt ſpiritus Dei,*
b.4. & pone manum tuam ſuper eum. ¶Qui ſta- 19
bit coram Eleazaro ſacerdote & omni mul-
titudine, ¶ & dabis ei præcepta cunctis vi- 20
dentibus, & partem gloriæ tuæ, vt audiat
eum omnis ſynagoga filiorum Iſrael. ¶ Pro 21
hoc ſiquid agendum erit, Eleazar ſacerdos
conſulet Dominum. Ad verbum eius egre-
dietur, & ingredietur ipſe & omnes filij Iſ-
raël cum eo, et cætera multitudo. ¶Fecit Moy 22
ſes vt præceperat Dominus. ¶Cumq; tuliſ- 23
ſet Ioſue, ſtatuit eum coram Eleazaro ſacer-
dote & omni frequentia populi. ¶Et impoſi- 24
tis capiti eius manibus cuncta replicauit
quæ mandauerat Dominus.

CAP. XXVIII.

DIxit quoq; dominus ad Moyſen, ¶Præ- 1
cipe filijs Iſrael, & dices ad eos. Obla- 2
tionem meam & panes, & incenſum odoris A
Exo.29.f.38 *ſuauißimi offerte per tempora ſua. ¶‖Hæc* 3
ſunt ſacrificia quæ offerre debetis, Agnos an
niculos immaculatos duos quotidie in holo-
cauſtum ſempiternũ: ¶vnum offeretis ma- 4
ne, & alterum ad veſperum: ¶decimam par 5
tem ephi ſimilæ, quæ conſperſa ſit oleo puriſ
ſimo, & habeat quartam partem hin. ¶ho- 6
locauſtum iuge eſt quod obtuliſtis in monte
Sinai in odorem ſuauißimi incenſi Domi-
no. ¶ & libabitis vini quartam partem hin 7
per agnos ſingulos in ſanctuario Domini.
¶Alterumq; agnum ſimiliter offeretis ad ve 8
ſperam iuxta omnem ritũ ſacrificij matuti-
ni, & libamentorũ eius, oblationem ſuauiſ- B
Mat.12.a.5. *ſimi odoris Domino. ¶‖Die autem Sabbathi* 9
offeretis duos agnos anniculos immaculatos,
& duas decimas ſimilæ oleo conſperſæ in ſa-
crificio, & liba, ¶quæ rite funduntur per ſin 10
gula Sabbatha in holocauſtum ſempiternũ.
¶In calẽdis autem, id eſt in menſium exor- 11
dijs, offeretis holocauſtum Domino, vitulos

de armẽto duos, arietem vnum, agnos anni-
12 *culos ſeptem immaculatos. ¶ & tres decimas*
C *ſimilæ oleo conſperſæ in ſacrificio per ſingu-*
los vitulos: & duas decimas ſimilæ oleo con-
13 *ſperſæ per ſingulos arietes: ¶ & decimam de-*
*cimæ ſimilæ ex oleo * in ſacrificio per agnos* *conſperſæ R
ſingulos: holocauſtum ſuauißimi odoris atq;
14 *incenſi eſt Domino. ¶Libamenta autem vi-*
ni: quæ per ſingulas fundẽda ſunt victimas,
iſta erunt. Media pars hin per ſingulos vitu
los, tertia per arietẽ, quarta per agnũ, hoc e-
C *rit holocauſtũ per oẽs menſes, qui ſibi anno*
15 *vertente ſuccedunt ¶Hircus quoque offere-*
tur Domino pro peccatis in holocauſtum ſem Exo.12.c.18
16 *piternum cum libamentis ſuis. ¶‖Menſe au* Leu.23.a.5.
tem primo, quartadecima die menſis. Phaſe
17 *Domini erit, ¶ & quintadecima die ſolenni-*
18 *tas: ſeptẽ diebus veſcentur azymis, ¶Qua-*
rum dies prima venerabilis & ſancta erit:
19 *omne opus ſeruile non facietis in ea. ¶Offe-* Deu.23.a.36
retisq; incenſum holocauſtũ Domino vitu-
los de armẽto duos, arietẽ vnũ, agnos anni-
20 *culos immaculatos ſeptẽ: ¶ & ſacrificia ſingu*
lorum ex ſimila quæ conſperſa ſit oleo, tres
decimas per ſingulos vitulos, & duas deci-
21 *mas per arietẽ, ¶et decimã decimæ per agnos*
22 *ſingulos, id eſt per ſeptẽ agnos. ¶Et hircũ pro*
23 *peccato vnũ, vt expietur pro vobis: ¶præter*
holocauſtum matutinum quod ſemper offe-
24 *retis. ¶Ita facietis per ſingulos dies ſeptem*
dierum in fomitem ignis, & in odorem ſua-
D *uißimum Domino, qui ſurget de holocauſto*
25 *& de libationibus ſingulorum. ¶Dies quoq;*
ſeptimus celeberrimus et ſanctus erit vobis:
26 *omne opus ſeruile non facietis in eo. ¶ Dies*
etiam primitiuorum quando offeretis nouas
fruges Domino, expletis hebdomadibus, ve-
nerabilis & ſancta erit: omne opus ſeruile
27 *non facietis in ea. ¶Offeretisq; holocauſtum*
in odorem ſuauißimum Domino, vitulos de
armento duos, arietem vnum, & agnos an-
28 *niculos immaculatos ſeptem: atque in ſacri*
ficijs eorum ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas
29 *per ſingulos vitulos, per arietes duas, ¶ per*
agnos decimam decimæ, qui ſimul ſunt agnĩ
30 *ſeptem: ¶hircum quoque * qui mactatur pro* *vnum i.
31 *expiatione: ¶præter holocauſtum ſempiter-*
num & liba eius. Immaculata offeretis om
nia cum libationibus ſuis.

CAP. XXIX.

1 *MEnſis etiam ſeptimi prima dies vene-*
A *rabilis & ſancta erit vobis. omne opus*
ſeruile non facietis in ea, quia dies clango-
2 *ris eſt & tubarum. ¶Offeretisq; holocauſtũ* Leu.23.c.24
in odorem ſuauißimum Domino, vitulum de
armento vnum, arietem vnum, & agnos an
3 *niculos immaculatos ſeptem: ¶ & in ſacrifi-*
cijs eorum ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas
per ſingulos vitulos, duas decimas per arie-
4 *tem, ¶vnam decimam per agnum, qui ſimul*
5 *ſunt agni ſeptem: ¶ & hircum pro peccato,*

qui offertur in expiationem populi: ¶præter 6
holocaustum calendarũ cum sacrificijs suis,
& holocaustum sempiternum cũ libationi-
bus solitis. Eisdem ceremonijs offeretis in o-
Leu.16.g.30 & 23.c.27. dorem suauissimũ incensum Domino. ¶De- 7
cima quoque dies mensis huius septimi erit
vobis sancta atq; venerabilis, & affligetis
animas vestras: omne opus seruile non facie
tis in ea. ¶Offeretisq; holocaustum Domino 8
in odorem suauissimum, vitulũ de armento
vnum, arietem vnũ, agnos anniculos imma
culatos septem: ¶& in sacrificijs eorũ similæ 9
oleo conspersæ tres decimas per singulos vi- B
tulos, duas decimas per arietem, ¶decimam 10
decimæ per agnos singulos, qui sunt simul a-
gni septem: ¶& hircum pro peccato, absque 11
his quæ offerri pro delicto solent in expia-
tionem: & holocaustum sempiternum & sa-
crificio & libaminibus eorum. ¶Quintade- 12
cima vero die mensis septimi, quæ vobis san
cta erit atque venerabilis, omne opus serui-
le non facietis in ea, sed celebrabitis solenni-
tem Domino septem diebus. ¶offeretisq; ho- 13
locaustum in odorem suauissimum Domino,
vitulos de armento tredecim, arietes duos,
agnos anniculos immaculatos quatuorde-
cim. ¶& in libamentis eorum similæ oleo con 14
spersæ tres decimas per vitulos singulos, qui
sunt simul vituli tredecim: & duas decimas
arieti vno, id est simul arietibus duobus, ¶et 15
decimam decimæ agnis singulis, qui sunt si-
mul agni quatuordecim: ¶& hircum pro pec 16
cato, absq; holocausto sempiterno, & sacrifi- C
cio, & libamine eius. ¶In die altero offeretis 17
vitulos de armento duodecim, arietes duos,
agnos anniculos immaculatos quatuorde-
cim: ¶sacrificiaq; & libamina singulorum 18
per vitulos & arietes & agnos rite celebra
bitis: ¶& hircum pro peccato, absq; holocau- 19
sto sempiterno, sacrificioq; & libamine eius.
¶Die tertio offeretis vitulos vndecim, arie- 20
tes duos, agnos anniculos immaculatos qua-
tuordecim: ¶sacrificiaq; & libamina singu- 21
lorum per vitulos & arietes & agnos rite
celebrabitis: ¶& hircum pro peccato: absque 22
holocausto sempiterno, sacrificioq; & libami-
ne eius. ¶Die quarto offeretis vitulos de- 23
cem, arietes duos, agnos anniculos immacu-
latos quatuordecim: ¶sacrificiaque & liba- 24
mina singulorum per vitulos & arietes &
& agnos rite celebrabitis: ¶& hircum pro 25
peccato absque holocausto sempiterno, sacri-
ficioque eius & libamine. ¶Die quinto offe- 26
retis vitulos nouem, arietes duos, agnos an-
niculos immaculatos quatuordecim. ¶sacri- 27
ficiaque & libamina singulorum per vitulos
& arietes & agnos rite celebrabitis: ¶& 28
hircum pro peccato absque holocausto sem-
piterno, sacrificioque eius & libamine. ¶Die 29
sexto offeretis vitulos octo, arietes duos, a- D
gnos anniculos immaculatos quatuorde-
30 cim: ¶sacrificiaque & libamina singulorum
per vitulos & arietes & agnos rite celebra-
31 bitis: ¶& hircum pro peccato absque holocau
sto sempiterno, sacrificioq; eius & libamine.
32 ¶Die septimo offeretis vitulos septem, & a-
rietes duos, agnos anniculos immaculatos
33 quatuordecim: ¶sacrificiaq; & libamina sin
gulorum per vitulos & arietes & agnos rite
34 celebrabitis: ¶& hircum pro peccato, absque
holocausto sempiterno, sacrificioque eius &
35 libamine. ¶Die octauo qui est celeberrimus,
36 omne opus seruile non facietis: ¶offerentes
holocaustum in odorem suauissimum Domi-
no, vitulum vnum, arietem vnum, agnos
37 anniculos immaculatos septem. ¶sacrificiaq;
& libamina singulorum per vitulos & arie
38 tes & agnos rite celebrabitis: ¶& hircũ pro
peccato, absque holocausto sempiterno, sacri-
39 ficioque eius & libamine. ¶Hæc offeretis
Domino in solennitatibus vestris, præter
vota & oblationes spontaneas in holocau-
sto, in sacrificio, in libamine, & in hostijs pa-
cificis.

CAP. XXX.

1 NArrauitque Moyses filijs Israel omnia
2 quæ ei Dominus imperarat, ¶& locu-
A tus est ad principes tribuum filiorum Israel.
3 Iste est sermo quem præcepit Dominus, ¶Si
quis virorum votum Domino vouerit, aut
se constrinxerit iuramento non faciet irri-
tum verbum suum, sed omne quod promisit,
4 implebit. ¶Mulier si quippiam vouerit & se
constrinxerit iuramento, quæ est in domo
patris sui, & in ætate adhuc puellari: si co-
gnouerit pater votum quod pollicita est, &
iuramentum quo obligauit animam suam,
5 & tacuerit, voti rea erit: ¶quicquid pollicita
6 est, & iurauit, opere complebit. ¶sin autem
B statim vt audierit, contradixerit pater: &
vota et iuramenta eius irrita erunt, nec ob-
noxia tenebitur sponsioni, eo quod contradi-
7 xerit Pater. ¶Si maritum habuerit, & vo-
uerit aliquid, & semel de ore eius verbum
egrediens animam eius obligauerit iura-
8 mento: ¶quo die audierit vir, & non con-
tradixerit, voti rea erit, reddetq; quodcunq;
9 promiserat. ¶sin autem audiens statim con-
C tradixerit, & irritas fecerit pollicitationes
eius, verbaq; quibus obstrinxerat animam
10 suam: propitius erit ei Dominus. ¶Vidua &
11 repudiata quicquid vouerint, reddet. ¶Vxor
in domo viri cum se voto constrinxerit &
12 iuramento, ¶si audierit vir, & tacuerit, nec
contradixerit sponsioni, reddet quodcunque
13 promiserat. ¶sin autem ex templo contradi-
xerit, non tenebitur promissionis rea: quia
maritus contradixit, & Dominus ei propi-
14 tius erit. ¶Si vouerit, & iuramento se con-
strixerit vt per ieiunium vel cæterarum re
D rum abstinentiam affligat animam suam:
in arbitrio viri erit siue faciat, siue non fa-
15 ciat. ¶quod si audiens vir tacuerit, & in al-
teram

teram diem distulerit sententiam: quicquid
voverat atq; promiserat, reddet: quia statim
ut audivit, tacuit. sin autem contradi- 16
xerit postquam rescivit, portabit ipse iniqui
tatem eius. Ista sunt leges quas constituit 17
Dominus Moysi inter virum & uxorem, in-
ter patrem & filiam quæ in puellari adhuc
ætate est, vel quæ manet in parentis domo.

CAP. XXXI.

Sup. 25. d. 17 Locutusq; est Dominus ad Moysen, di- 1
cens: Ulciscere prius filios Israel de 2
Madianitis, et sic colligeris ad populum tuũ.
Statimq; Moyses, Armate, inquit, ex vobis 3
viros ad pugnam, qui possint ultionem Do-
mini expetere de Madianitis. mille viri de 4
singulis tribubus eligantur ex Israel qui mit
tantur ad bellum. Dederuntq; millenos de 5
singulis tribubus, id est, duodecim millia ex-
peditorum ad pugnam: quos misit Moyses 6
cum Phinees filio Eleazari sacerdotis, va-
saq; sancta, & tubas ad clangendum tradi-
dit ei. Cumq; pugnassent contra Madiani- 7
tas atque vicissent, omnes mares occiderũt,
Ios. 13. c. 28. & reges eorum Evi & Recem & Sur & 8
Hur & Rebe, quinque principes Gentis: Ba-
laam quoque filium Beor, interfecerunt gla
dio. Ceperuntq; mulieres eorum & parvu- 9
los, omniaq; pecora & cũctam supellectilem:
quicquid habere potuerát, depopulati sunt:
tam urbes quam viculos, & castella flam- 10
ma consumpsit. Et tulerunt prædam, et u- 11
niversa quæ ceperant, tam ex hominibus
quam ex iumentis, & adduxerunt ad Moy 12
sen & Eleazarum sacerdotem, & ad omnem
multitudinem filiorum Israel, reliqua au-
tem utensilia portaverunt ad castra in cam
pestribus Moab, iuxta Iordanem contra Ie-
richo. Egressi sunt autem Moyses & Elea- 13
zar sacerdos, & omnes principes synagogæ
in occursum eorum extra castra. Iratusq; 14
Moyses principibus exercitus, tribunis et cẽ-
turionibus qui venerant de bello, ait; Cur 15
fœminas reservastis? Nonne istæ sunt 16
Sup. 25. a. 2. quæ deceperunt filios Israel ad suggestionem
Balaam, & prævaricari vos fecerunt in Do-
minum super peccato Phogor, unde & per-
cussus est populus? Ergo cunctos interficite 17
quicquid est generis masculini, etiã in par-
vulis: & mulieres quæ noverũt viros in coi-
tu, iugulate: puellas autẽ & omnes fœmi- 18
nas virgines reservate vobis, & manete 19
extra castra septem diebus. Qui occiderit ho
minem, vel occisum tetigerit, lustrabitur die
tertio & septimo. Et de omni præda sive ve 20
stimentum fuerit, sive vas, & aliquid in u-
tensilia præparatum, de caprarum pellibus
& pilis & ligno expiabitur. Eleazar quo- 21
que sacerdos ad viros exercitus, qui pugna-
verant, sic locutus est, Hoc est præceptum le-
Lev. 6. d. 28. gis quod mandavit Dominus Moysi. Aurũ 22
& argentum & æs & ferrum & plumbum
23 & stannum, & omne quod potest transire
per flammas, igne purgabitur, quicquid au
tem ignem non potest sustinere, aqua expia
24 tionis sanctificabitur: & lavabitis vesti-
menta vestra die septimo, & purificati post-
25 ea castra intrabitis. Dixit quoque Domi-
26 nus ad Moysen, Tollite summam eorum Tolle 4
D quæ capta sunt ab homine usque ad pecus,
tu & Eleazar sacerdos & principes vulgi:
27 dividesq; ex æquo prædam inter eos qui pu
gnaverunt, egressiq; sunt ad bellum, & inter
28 omnem reliquam multitudinem. & separa-
bis partem Domino ab his qui pugnaverunt
et fuerunt in bello, unã animam de quingen
tis tam ex hominibus quã ex bobus & asinis
29 & ovibus, & dabis eam Eleazaro sacerdo-
30 ti, quia primitiæ Domini sunt. Ex media
E quoque parte filiorũ Israel accipies quinqua
gesimum caput hominum & boum & asino-
rum & ovium, cunctorumq; animantium:
& dabis ea Levitis, qui excubant in custo-
31 diis tabernaculi Domini. Feceruntq; Moy-
ses & Eleazar, sicut præceperat Dominus. sacerdos 5.
32 Fuit autem præda, quam exercitus cepe-
rat, ovium sexcenta septuagintaquinq; mil-
33 lia, boum, septuagintaduo millia, asinorũ,
34 sexaginta millia & mille: animæ hominũ
35 sexus fœminei, quæ non cognoverant viros,
36 triginta duo millia. Dataq; est media pars
his qui in prælio fuerant, ovium trecenta tri
37 gintaseptem millia quingentæ, de quibus in
partem Domini supputatæ sunt oves sexcen
38 tæ septuagintaquinq;. Et de bobus trigin-
39 tasex millibus, boves septuaginta & duo:
F de asinis triginta millibus quingentis, asini
40 sexaginta unus: de animabus hominũ se-
decim millibus, cesserunt in partem Domini
41 trigintaduæ animæ. Tradiditq; Moyses nu
merum primitiarum Domini Eleazaro sa-
42 cerdoti, sicut fuerat ei imperatum ex media
parte filiorum Israel, quam separaverat his
43 qui in prælio fuerant. De media vero par-
te quæ contigerat reliquæ multitudini, id est
de ovibus trecentis triginta septem millibus
44 quingentis, & de bobus triginta sex milli-
45 bus, & de asinis triginta millibus quingen
46 tis, et de hominibus sedecim millibus, tu-
47 lit Moyses quinquagesimum caput, & dedit
G Levitis qui excubabant in tabernaculo Do-
48 mini, sicut præceperat dominus. Cumq; ac-
cessissent principes exercitus ad Moysen, &
49 tribuni, centurionesq; dixerunt, Nos servi
tui recensuimus numerum pugnatorũ, quos
habuimus sub manu nostra, & ne unus
50 quidem defuit. Ob hanc causam offerimus
in donariis Domini singuli quod in præda
auri potuimus invenire, periscelides & ar-
millas, annulos & dextralia ac murenulas,
51 ut depreceris pro nobis Dominum. Susce-
peruntq; Moyses & Eleazar sacerdos omne premium
52 aurum in diversis speciebus, pondo sed- sanctuarij 7

cim millia, septingentos quinquaginta si-
clos, a tribunis & centurionibus. Vnus- 53
quisque enim quod in præda rapuerat, suum
erat. Et susceptum intulerunt in taberna- 54
culum testimonij, in monumentum filiorum
Israel coram Domino.

CAP. XXXII.

Filij autem Ruben & Gad habebant peco- 1
ra multa, & erat illis in iumētis infinita A
substātia. Cumque vidissent Iazer & Galaad
aptas animalibus alendis terras, venerunt 2
ad Moysen & ad Eleazarum sacerdotem, &
principes multitudinis atque dixerūt. Ata- 3
roth, & Dibon, & Iazer, & Nēra, Hesebon,
& Eleale, & Sabā, et Nebo, & Beon, terra 4
quam percussit Dominus in conspectu filiorū
Israel, regionis uberrima est ad pastū ani-
malium: & nos serui tui habemus iumenta
plurima: precamurque, si inuenimus gratiam 5
coram te, vt des nobis famulis tuis eam in
possessionē, nec facias nos transire Iordanē.
Quibus respondit Moyses, Nunquid fratres 6
vestri ibunt ad pugnā, & vos hic sedebitis?
Cur subuertitis mentes filiorum Israel, ne 7
transire audeant in locum quem eis datu-
rus est Dominus? Nōnne ita egerunt patres 8
vestri, quādo misi de Cades-barne ad explo B
Sup.13.c.14. randam terram? Cumque venissent vsque ad 9
Vallē-botri, lustrata omni regione, subuerte
runt cor filiorum Israel, vt non intrarēt fi-
nēs quos eis Dominus dedit. Qui iratus iu- 10
Sup.14.c.28 rauit dicēs, Si videbunt homines isti qui 11
ascenderunt ex Aegypto à viginti annis &
supra, terrā quā sub iuramēto pollicitus sum
Abraham, Isaac, & Iacob, & noluerūt sequi
me, præter Caleb filiū Iephone Cenezæū, & 12
Iosue filiū Nun: isti impleuerunt voluntatē
meā. Iratusque Dominus aduersum Israel, 13
circūduxit eum per desertū quadrāginta an
nis, donec consumeretur vniuersa generatio
quæ fecerat malū in conspectu eius. Et ecce 14
inquit, vos surrexistis pro patribus vestris,
incrementa, & alumni hominū peccatorum,
vt augeretis furorē Domini contra Israel. C
Quòd si nolueritis sequi eum in solitudine 15
populū derelinquet, & vos causa eritis necis
omniū. At illi prope accedētes, dixerūt, Cau 16
las ouiū fabricabimus, & stabula iumento-
rum, paruulis quoque nostris vrbes munitas:
nos autē ipsi armati & accincti pergemus 17
ad præliū ante filios Israel, donec introduca
mus eos ad loca sua. Paruuli nostri & quic-
quid habere possumus, erunt in vrbibus mu
ratis, propter habitatorum insidias. Non 18
reuertemur in domos nostras, vsquedū pos-
sideant filij Israel hæreditatem suam: nec 19
quicquam quæremus trans Iordanem, quia D
iam habemus nostrā possessionē in orientali
Iof.1.c.13. eius plaga. Quibus Moyses ait, Si facitis 20
quod promittitis, expediti pergite coram Do
mino ad pugnā: & omnis vir bellator ar- 21

matus Iordanem transeat, donec subuertat
22 Dominus inimicos suos, & subijciatur ei
omnis terra, tunc eritis inculpabiles apud
Dominum & apud Israel, & obtinebitis re-
23 giones quas vultis corā domino. Sin autem
quod dicitis, non feceritis, nulli dubium est
E quin peccetis in Deum: & scitote quoniam
24 peccatum vestrum apprehendet vos. Ae-
dificate ergo vrbes paruulis vestris, & cau-
las & stabula ouibus ac iumentis. & quod
25 polliciti estis, implete. Dixeruntque filij Gad
& Rubē ad Moysen, Serui tui sumus: facie-
26 mus quod iubet dominus noster. Paruulos
nostros & mulieres, & pecora, ac iumenta re
27 linquemus in vrbibus Galaad: nos autē fa
muli tui omnes expediti pergemus ad belliū,
28 sicut tu domine loqueris. Præcepit ergo Moy Iof.4.c.10.
ses Eleazaro sacerdoti, & Iosue filio Nun, &
principibus familiarum per tribus Israel, &
29 dixit ad eos, Si transierint filij Gad, & fi-
lij Ruben vobiscum Iordanē omnes armati
ad bellum corā Domino, & vobis fuerit ter-
F ra subiecta: date eis Galaad in possessionē.
30 Sin autem noluerint transire armati vo-
biscum in Terram-Chanaan, inter vos ha-
31 bitandi accipiant loca. Responderuntque filij
Gad, & filij Ruben, Sicut locutus est Domi-
32 nus seruis "suis' ita faciemus: ipsi armati "tuis t.
pergemus corā domino in Terram-Chanaā,
& possessionem iam suscepisse nos confitemur
33 trans Iordanē. Dedit itaque Moyses filijs Iof.13.b.8.
Gad & Rubē, & dimidiæ tribui Manasse filij 22.a.4.
Ioseph, regnū Sehon regis Amorrhæi, & re- Deu 3. b.12.
gnum Og regis Basan, -et' terram eorū cum -.t.
34 vrbibus suis per circuitum. Igitur extru-
xerunt filij Gad, Dibo, & Ataroth, & Aroer,
35 & Roth, & Sephan, & Iazer, & Iegbaa,
36 & Beth-nemra, & Beth-aran, vrbes mu-
35 nitas, & caulas pecoribus suis. Filij vero
G Ruben ædificauerunt Hesebon, & Eleale, &
38 Cariathaim, & Nabo, & Baal-meō versis
nominibus, Sabama quoque: imponentes vo
39 cabula vrbibus quas extruxerant. Porro
filij Machir, filij Manasse perrexerunt in Ga Gen.50.d.23
laad, & vastauerūt eā interfecto Amorrhæo
40 habitatore eius. Dedit ergo Moyses Terram
Galaad Machir filio Manasse, qui habitauit
41 in ea. Iair autē filius Manasse abijt, & oc-
cupauit vicos eius, quos appellauit Hauoth-
42 Iair, id est, Villas Iair. Nobe quoque perre
xit, & apprehendit Chanath cum viculis
suis: vocauitque eam ex nomine suo Nobe.

CAP. XXXIII.

1 HAE sunt mansiones filiorum Israel, qui
A egressi sunt de Aegypto per turmas
2 suas in manu Moysi & Aaron, quas descri-
psit Moyses iuxta castrorum loca, quæ Domi
3 ni iussione mutabant. Profecti igitur de
Ramesse mense primo, quintadecima die men Exo.12. f.37
sis primi, - fecerunt ' altera die Phase filij
Israel in manu excelsa, videntibus cunctis -.3.
Aegyptijs.

Aegyptijs. ¶ & ſepeliētibus primogenitos quos 4
percuſſerat Dominus (nam & in dijs eorum
exercuerat vltionem) ¶ caſtrametati ſunt in 5
Socoth. ¶ Et de Socoth venerunt in Etham, 6
quæ eſt in extremis finibus ſolitudinis.
Exo.13.d.20 ¶ ‖ Inde egreſſi venerunt contra Phi-habi- 7
roth, quæ reſpicit Beel-ſephon, & caſtrame-
Ex.14.c.22. tati ſunt ante Magdalum. ¶ ‖ Profectiq; de 8
Phi-habiroth, tranſierunt per medium mare B
in ſolitudinem: & ambulantes tribus diebus
per deſertum Etham, caſtrametati ſunt in
Exo.15.a.17. Mara. ¶ ‖ Profectiq; de Mara venerūt in E- 9
lim, vbi erant duodecim fontes aquarum,
& palmæ ſeptuaginta: ibiquè caſtrametati
ſunt. ¶ Sed & inde egreſſi, fixerunt tentoria 10
Exod.16.a.1 ſuper Mare rubrū. ¶ ‖ Profectiq; de Mari ru- 11
bro, caſtrametati ſunt in deſerto Sin. ¶ Vn- 12
de egreſſi venerunt in Daphca. ¶ Profectiq; 13
Exo.17.a.1. de Daphca, caſtrametati ſunt in Alus. ¶ ‖ E- 14
greſſiq; de Alus, in Raphidim fixere tento-
ria, vbi populo defuit aqua ad bibendum.
¶ Profectiq; de Raphidim, caſtrametati ſunt 15
Exo. 19.a.1. in deſerto Sinai. ¶ Sed & de ſolitudine Si- 16
nai egreſſi, venerunt ad ſepulchra-concupi- C
ſcentiæ. ¶ Profectiq; de ſepulchris-concupiſcē- 17
Sup.11.g.35. tiæ caſtrametati ſunt in Haſeroth. ¶ ‖ Et de 18
Haſeroth venerunt in Rethma. ¶ Profectiq; 19
de Rethma, caſtrametati ſunt in Remmon-
Sup.13.a.1. phares. ¶ ‖ Vnde egreſſi venerunt in Lebna. 20
¶ De Lebna caſtrametati ſunt in Reſſa. ¶ E- 21
greſſiq; de Reſſa, venerūt in Ceelatha. ¶ Vn 22
de profecti, caſtrametati ſunt in monte Se- 23
pher. ¶ Egreſſi de monte Sepher venerūt in 24
Harada. ¶ Inde proficiſcentes caſtrametati 25
ſunt in Maceloth. ¶ Profectiq; de Maceloth, 26
venerunt in Thahath. ¶ De Thahath caſtra 27
metati ſunt in Thare. ¶ Vnde egreſſi fixêre 28
tentoria in Methca. ¶ Et de Methca caſtra- 29
metati ſunt in Heſmona. ¶ ‖ Profectiq; de 30
Deu.10.b.6 Heſmona, venerūt in Meſeroth. ¶ Et de Mo 31
ſeroth caſtrametati ſunt in Bene-iaacan. D
¶ Profectiq; de Bene-iaacan, venerunt in 32
montē Gadgad. ¶ Vnde profecti, caſtrametati 33
ſunt in Ietebatha. ¶ Et de Ietebatha vene- 34
runt in Hebrona. ¶ Egreſſiq; de Hebrona ca 35
ſtrametati ſunt in Aſion-gaber. ¶ Inde pro- 36
fecti venerunt in deſertum Sin, hæc eſt Ca
Sup.20.d.22 des. ¶ ‖ Egreſſiq; de Cades, caſtrametati ſunt 37
25. in monte Hor, in extremis finibus Terræ-
De.32.g.50 Edom. ¶ ‖ Aſcenditq; Aaron-ſacerdos in mō 38
&.3. tem Hor iubente Domino: & ibi mortuus E
eſt anno quadrageſimo egreſſionis filiorū Iſ
rael ex Aegypto, menſe quinto, prima die mē
ſis, ¶ cùm eſſet annorum centū viginti trium. 39
Sup.21.a. ¶ ‖ Audiuitq; Chananæus rex Arad, qui ha 40
bitabat ad meridiem, in terram-Chanaan
veniſſe filios Iſrael. ¶ Et profecti de monte 41
Hor caſtrametati ſunt in Salmona. ¶ Vnde 42
egreſſi venerunt in Phunon. ¶ ‖ Profectiq; de 43
Sup.21.c.10. Phunon, caſtrametati ſunt in Oboth. ¶ Et 44
de Oboth venerunt in Ie-abarim, quæ eſt in

45 finibus Moabitarum. ¶ Profectiq; de Ie-aba
46 rim, fixêre tentoria in Dibon gad. ¶ Vnde e-
F greſſi, caſtrametati ſunt in Helmon-debla-
47 thaim. ¶ Egreſſiq; de Helmon-deblathaim,
venerunt ad montes Abarim contra Nabo.
48 ¶ Profectiq; de montibus Abarim, tranſie-
runt ad campeſtria Moab, ſupra Iordanem,
49 contra Iericho. ¶ Ibiq; caſtrametati ſunt de
Beth-ſimoth vſque ad Abel-ſathim in pla-
50 nioribus locis Moabitarum, ¶ vbi locutus eſt
51 Dominus ad Moyſen. ¶ Præcipe filijs Iſrael,
& dic ad eos, Quando tranſieritis Iordanē,
52 intrantes Terram-Chanaan, ¶ diſperdite cū
G ctos habitatores terræ illius: confringite ti-
tulos, & ſtatuas comminuite, atque omnia
53 excelſa vaſtate, ¶ mundantes terram & ha-
bitantes in ea, ego enim dedi vobis illam in
54 poſſeſſionem, ¶ quam diuidetis vobis ſorte. Deu.*.a.1. Ioſ.11.b.11.
Pluribus dabitis latiorem, & paucioribus
anguſtiorem. Singulis vt ſors ceciderit, ita
tribuetur hæreditas. Per tribus & familias
55 poſſeſſio diuidetur. ¶ Sin autem nolueritis
interficere habitatores terræ, qui remanſe-
rint, erunt vobis quaſi claui in oculis, & lan
ceæ in lateribus, & aduerſabuntur vobis in
56 terra habitationis veſtræ: ¶ & quicquid illis
cogitaueram facere, vobis faciam.

CAP. XXXIIII.

1 LOcutusq; eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens, ¶ Præcipe filijs Iſrael, & dices ad
A eos, Cum ingreſſi fueritis Terrā-Chanaan,
& in poſſeſſionem vobis ſorte ceciderit, his
3 finibus terminabitur. ¶ ‖ Pars meridiana Ioſ.15.c.
incipiet a ſolitudine Sin, quæ eſt iuxta Edō:
& habebit terminos contra orientem mare
4 ſalſiſſimum: ¶ qui circuibunt auſtralem pla-
gam per Aſcenſum-ſcorpionis, ita vt tranſeāt
in Senna, & perueniat ad meridiem vſq; ad
Cades-barne, vnde egredientur confinia ad
villam nomine Adar, & tendent vſque ad
5 Aſemona. ¶ Ibitque per gyrum terminus ab
B Aſemona vſq; ad torrentem Aegypti, & ma
6 gni maris littore finietur. ¶ Plaga autem oc-
cidentalis a mari magno incipiet, & ipſo fi-
7 ne claudetur. ¶ Porro ad ſeptentrionalem pla-
gam a mari magno termini incipient per-
8 uenientes vſque ad montem altiſſimum, ¶ a
quo "venient" in Emath vſque ad terminos "venies 6.
9 Sedada, ¶ ibuntq; confinia vſque ad Zephro
na, & villa Enan: hi erunt termini in parte
10 Aquilonis: ¶ Inde metabuntur fines contra
orientalem plagam de villa Enan vſque Se
11 phama, ¶ & de Sephama deſcendent termini
in Reblatha contra fontem Daphnim: inde
peruenient cōtra orientē ad mare Cenereth.
12 ¶ & tendent vſque ad Iordanem, & ad vltī
C mū ſalſiſſimo claudentur mari. Hanc habe-
13 bitis terrā per fines ſuos in circuitu. ¶ Præ-
cepitq; Moyſes filijs Iſrael, dicens. Hæc erit
terra quam poſſidebitis ſorte, & quā iuſſit
Dominus dari nouem tribubus, & dimidiæ

 tribui.

tribui. Tribus enim filiorum Ruben per fa 14
milias suas, & tribus filiorum Gad iuxta co
gnationum numerum, media quoque tribus
Manasse, id est duæ semis tribus acceperũt 15
partem suam trans Iordanẽ contra Iericho D
ad orientalem plagam. Et ait Dominus ad 16
Iof.24.d. Moysen, ‖Hæc sunt nomina virorum qui 17
terram vobis diuident, Eleazar sacerdos, &
Iosue filius Nun, & singuli principes de tri 18
bubus singulis, quorum ista sunt vocabu- 19
la: De tribu Iuda, Caleb filius Iephone. De 20
tribu Simeon, Samuel filius Ammiud. De 21
tribu Ben-iamin, Elidad filius Chaselon.
De tribu filiorum Dan, Bocci filius Iogli. 22
Filiorum Ioseph de tribu Manasse, Haniel 23
filius Ephod. De tribu Ephraim, Camuel, 24
filius Sephthan. De tribu Zabulon, Elisa- 25
phan filius Pharnach. De tribu Issachar, 26
dux Phaltiel filius Ozan. De tribu Aser, 27
Ahiud filius Salomi. De tribu Nephthali, 28
Phedael filius Ammiud. Hi sunt quibus 29
præceperat Dominus vt diuiderent filijs If-
rael Terram-Chanaan.

CAP. XXXV.

Hæc quoq; locutus est Dominus ad Moy 1
sen in campestribus Moab supra Iorda- A
Iof.21.a.2. nem contra Iericho. ‖Præcipe filijs Israel vt 2
dent Leuitis de possessionibus suis vrbes ad 3
habitandum, & suburbana earum per circui
tum: vt ipsi in oppidis maneant, & suburba
na sint pecoribus ac iumentis: quæ a muris 4
ciuitatum forinsecus, per circuitum, mille
passuum spatio tendentur. contra orientem 5
duo millia erunt cubiti, & contra meridiem
similiter erunt duo millia: ad mare quoque
quod respicit ad occidentem, eadem mensura
erit, & septentrionalis plaga æquali termi-
no finietur. eruntq; vrbes in medio, & foris
Iof.21.a.2. suburbana. ‖De ipsis autẽ oppidis, quæ Le 6
Deu.4.g.41. uitis dabitis, sex erunt in fugitiuorũ auxi-
lia separata, vt fugiat ad ea qui fuderit san
guinẽ: & exceptis his alia quadragintaduo
oppida, id est simul quadragintaocto cum 7
suburbanis suis. Ipsaq; vrbes quæ dabun- 8
tur de possessionibus filiorum Israel, ab his
qui plus habent, plures auferentur, & qui B
minus pauciores. singuli iuxta mensuram hæ-
reditatis suæ dabunt oppida Leuitis. Ait 9
Prou.15.a.1. Dominus ad Moysen, Loquere filijs Israel, 10
Iof.20.a.2. & dices ad eos: ‖Quando transgressi fueritis
Iordanem in Terram-Chanaan, decernite 11
quæ vrbes esse debeant in præsidia fugitiuo-
rum, qui nolentes sanguinem fuderint: in 12
quibus cùm fuerit profugus, cognatus occisi
non poterit eum occidere, donec stet in conspe
ctu multitudinis, & causa illius iudicetur.
De ipsis autem vrbibus quæ ad fugitiuo- 13
rum subsidia separantur, tres erunt trans 14
Iordanem, & tres in Terra-Chanaã, tam 15
filijs Israel, quam aduenis atque peregrinis,
vt confugiat ad eas qui nolens sanguinẽ fu

16 derit. Si quis ferro percusserit, & mortuus
fuerit qui percussus est: reus erit homicidij,
17 & ipse morietur. Si lapidẽ iecerit, & ictus
18 occubuerit: similiter punietur. Si ligno
C percussus interierit: percussoris sanguine
19 vindicabitur. Propinquus occisi, homici-
dam interficiet: statim vt apprehenderit
20 eum, interficietur. ‖Si per odium quis ho *interficiet
minem impulerit, vel iecerit quippiam in 6.
21 eum per insidias: aut cùm esset inimicus, Deu.19.c.11
manu percusserit, & ille mortuus fuerit:
percussor, homicidij reus erit. cognatus occisi
22 statim vt inuenerit eum, iugulabit. Quod
23 si fortuitu, & absq; odio, & inimicitijs
24 quicquam horum fecerit, & hoc audiente
populo fuerit comprobatum, atq; inter per-
cussorem et propinquũ sanguinis quæstio vẽ-
25 tilata: liberabitur innocens de vltoris ma-
nu, & reducetur per sententiam in vrbẽ ad
quam confugerat, manebitq; ibi, donec sa-
cerdos magnus, qui oleo sancto vnctus est,
26 moriatur. Si interfector extra fines vrbiũ
27 quæ exulibus deputata sunt, fuerit inuen-
tus, & percussus ab eo qui vltor est sangui-
28 nis: absq; noxa erit qui eum occiderit. de-
buerat enim profugus vsq; ad mortem Pon-
tificis in vrbe residere. postquam autem ille
obierit, homicida reuertetur in terram suã.
29 Hæc sempiterna erunt, & legitima in cun-
30 ctis habitationibus vestris. Homicida sub
testibus punietur: ad vnius testimonium nul-
31 lus condemnabitur. Non accipietis pretium
ab eo qui reus est sanguinis, statim & ipse
32 morietur. Exules & profugi ante mortem
Pontificis nullo modo in vrbes suas reuerti
33 poterunt: ne polluatis terram habitationis
vestræ quæ insontium cruore maculatur:
nec aliter expiari potest, nisi per eius san-
34 guinem qui alterius sanguinẽ fuderit. At-
que ita emundabitur vestra possessio me cõ-
morante vobiscum: ego enim sum Dominus
qui habito inter filios Israel.

CAP. XXXVI.

1 Accesserunt autẽ & principes familiarũ
A Galaad filij Machir, filij Manasse de stir
pe filiorum Ioseph: locutiq; sunt Moysi coram
2 principibus Israel, atq; dixerunt, ‖Tibi Do Sup.27.a.1.
mino nostro præcepit Dominus vt terrã sor- Iof.17.a.4.
te diuideres filijs Israel, & vt filiabus Sal-
phaad fratris nostri dares possessionẽ debi-
3 tam patri: quas si alterius tribus homines
vxores acceperint, sequetur possessio sua, &
trãslata ad aliã tribum de nostra hæredita-
4 te minuetur: atq; ita fiet, vt cùm iubilæus,
B id est quinquagesimus ãnus remissionis ad-
uenerit, confundatur sortium distributio, &
5 aliorũ possessio ad alios transeat. Respondit
Moyses filijs Israel, & Domino præcipiente
ait, Recte tribus filiorum Ioseph locuta est,
6 & hæc lex super filiabus Salphaad à Domi
no promulgata est: ‖Nubant quibus volunt, Tob.7.c.13
tantum

tantùm vt sua tribus hominibus: ¶ne com- 7
mißsiatur possessio filiorum Israel de tribu in C
tribum. Omnes enim viri ducent vxores de
tribu & cognatione sua: ¶ & cuncta fœmina 8
de eadem tribu maritos accipient: vt hæredi-
tas permaneat in familiis, ¶nec sibi misceanè 9
tur tribus, sed ita maneant, ¶ vt a Domino 10
separata sunt. Feceruntq; filia Salphaad vt
fuerat imperatum: ¶ & nupserunt Maala, 11
& Thersa, & Hegla, & Melcha, & Noa filiis
patrui sui ¶ de familia Manasse, qui fuit fi- 12
lius Ioseph: & possessio qua illis fuerat at-
tributa, mansit in tribu & familia patris
earum. ¶ Hac sunt mandata atque iudicia 13
qua mandauit Dominus per manum Moysi
ad filios Israel, in campestribus Moab supra
Iordanem contra Iericho.

LIBER DEVTERONOMII, HEBRAICE ELLE HADDEBARIM, ID EST, HAEC SVNT VERBA.

CAP. I.

HAEC *sunt verba qua locutus est* 1
Moyses ad omnē Israel trans Ior- A
danem in solitudine campestri, con-
tra Mare-rubrum, inter Pharan
& Thophel & Laban & Haseroth, vbi auri
est plurimum: ¶ Vndecim diebus de Horeb 2
per viam montis Seir vsq; ad Cades-bar-
ne. ¶ Quadragesimo anno, vndecimo mense, 3
prima die mensis locutus est Moyses ad filios
Israel omnia qua praceperat illi Dominus
vt diceret eis: ¶ ‖ postquam percußit Sehon 4
Nu.21. a.24. *regem Amorrhaorum, qui habitauit in He-*
sebon: & Og regem Basan, qui mansit in A-
staroth, & in Edrai ¶ trans Iordanem in 5
Terra-Moab. Cœpitq; Moyses explanare le- B
gem & dicere, ¶ Dominus Deus noster lo- 6
cutus est ad nos in Horeb; dicens, Sufficit
vobis quod in hoc monte mansistis: ¶ reuer- 7
timini & venite ad montem Amorrhaorum,
& ad catera qua ei proxima sunt cāpestria
atq; montana & humiliora loca contra me-
ridiem, et iuxta littus maris, Terram-Cha-
nanaorum, & Libani vsq; ad flumen ma-
gnum Euphraten. ¶ En, inquit, tradidi vo- 8
bis: ingredimini & possidete eam, super qua
iurauit Dominus patribus vestris Abrahā,
Isaac, & Iacob, vt daret illam eis, & semini
Exo.18.c.19 *eorum post eos. ¶ Dixiq; vobis illo in tempo-* 9
re, ¶ Non possum solus sustinere vos: quia 10
Dominus Deus vester multiplicauit vos, & G
estis hodie sicut stella cæli, plurimi. ¶ (Do- 11
minus Deus patrum vestrorū addat ad hūc
numerum multa millia, & benedicat vobis
sicut locutus est,) ¶ Non valeo solus negotia 12

13 *vestra sustinere, & pondus ac iurgia. ¶ Date*
ex vobis viros sapientes & gnaros, & quorū
conuersatio sit probata in tribubus vestris,
14 *vt ponam eos vobis principes. ¶ Tūc respon-*
distis mihi, Bona res est quam vis facere.
15 *¶ Tulique de tribubus vestris viros sapientes*
& nobiles, & cōstitui eos principes, tribunos,
& centuriones, & quinquagenarios ac de-
16 *canes, qui docerent vos singula. ¶ Precepiq;*
eis, dicens, Audite illos, ‖ & quod iustum est Ioan.7.d.24
iudicate: siue ciuis sit ille, siue peregrinus. Inf.16. d.18.
17 *¶ ‖ Nulla erit distantia personarum, ita par-* Leu.19. c.15.
uū audietis vt magnū: nec accipietis cuius- Pro.24.e.24
quā personā, quia Dei iudiciū est. Quod si Eccl.42.a.1.
difficile vobis visum aliquid fuerit, referte Iaco.b2.a.2.
18 *ad me, & ego audiā. ¶ Præcepiq; omnia qua*
19 *facere deberetis. ¶ Profecti autem de Horeb,*
D *transiuimus per eremū terribilē & maximam*
solitudinem' quā vidistis, per via montis ‖.8.
Amorrhai, sicut praceperat Dominus Deus
noster vobis. Cumq; venissemus in Cades-
20 *barne, ¶ dixi vobis, Venistis ad montem A-*
morrhai, quē Dominus Deus noster daturus
21 *est nobis. ¶ Vide terram quā Dominus Deus*
tuus dat tibi: ascende & possidé eam, sicut
locutus est Dominus Deus noster patribus
22 *tuis: noli timere, nec quicquam paueas. ¶ Et* Num.13.a.4
accessistis ad me omnes, atq; dixistis, Mitta-
mus viros qui considerent terram & renū-
tient per quod iter debeamus ascēdere, & ad
23 *quas pergere ciuitates. ¶ Cumque mihi sermo*
placuisset, misi ex vobis duodecim viros, sin-
24 *gulos de tribubus suis. ¶ Qui cū perrexissent,* Nu.13. d.24.
& ascendissent in montana, venerunt vsq;
25 *ad Vallem-botri: & considerata terra ¶ su-*
mentes de fructibus eius, vt ostenderēt v-
bertatem, attulerunt ad nos, atq; dixerunt:
E *Bona est terra quam Dominus Deus noster*
26 *daturus est nobis. ¶ Et noluistis ascēdere, sed*
increduli ad sermonem Domini Dei "nostri "vestri 6.
27 *¶ murmurastis in tabernaculis vestris, atq;*
dixistis, Odit nos Dominus, et idcirco eduxit
nos de Terra-Aegypti, vt traderet nos in
28 *manu Amorrhai, atq; deleret. ¶ Quò ascen-*
demus? nuntii terruerunt cor nostrum, di-
centes, Maxima multitudo est, & nobis sta-
tura procerior: vrbes magna, & ad cœlū vsq;
munita, filios Enacim vidimus ibi. Et dixi
29 *vobis, ¶ Nolite metuere, nec timeatis eos:*
30 *¶ Dominus Deus qui ductor est vester, pro*
vobis ipse pugnabit, sicut fecit in Aegypto
31 *cunctis videntibus, ¶ et in solitudine ipsi vi-*
distis. Portauit te Dominus Deus tuus, vt
solet homo gestare paruulum filium suum,
in omni via per quam ambulastis, donec ve-
32 *niretis ad locum istum. ¶ Et nec sic quidem*
33 *credidistis Domino Deo vestro, ¶ qui præ-*
cessit vos in via, & metatus est locum in
F *quo tentoria figere deberetis, ‖ nocte ostendens* Exo.22.d.21
vobis iter per ignē, & die per columnā nu- Nu.14. d.20
34 *bis. ¶ Cumque audisset Dominus vocem ser-*

 monum

monũ vestrorũ, iratus iuravit, & ait. ¶ Non 35
videbit quispiam de hominibus generatio-
nis huius pessima terram bonam, quam sub
iuramento pollicitus sum patribus vestris:
¶ præter Caleb filium Iephone, ipse enim vi- 36
debit eam, & ipsi dabo terram quam calca-
vit, & filijs eius, quia secutus est Dominũ.
¶ Nec miranda indignatio in populum, cùm 37
Nu.20.b.12 *mihi quoq; iratus Dominus propter vos di-*
xerit, ‖ Nec tu ingredieris illuc: ¶ sed Iosue fi- 38
lius Nun minister tuus, ipse intrabit pro te.
hunc exhortare: & robora, & ipse sorte terrã
diuidet Israeli. ¶ Paruuli vestri, de quibus 39
dixistis quòd captivi ducerentur, & filij qui
hodie boni ac mali ignorant distantiam, ipsi
ingredientur: & ipsis dabo terram, & possi-
debunt eam. ¶ Vos autẽ revertimini & abite 40
Nu.24.f.40 *in solitudinẽ per viam Maris-rubri. ¶ ‖ Et 41*
respondistis mihi, Peccavimus Domino: ascẽ- G
demus & pugnabimus, sicut præcepit Domi-
nus Deus noster. Cumq; instructi armis
pergeretis in montem, ¶ ait mihi Dominus, 42
Dic ad eos, Nolite ascendere, neq; pugnetis,
non enim sum vobiscum: ne cadatis coram
inimicis vestris. ¶ Locutus sum, & non au- 43
distis, sed aduersantes imperio Domini, &
tumentes superbia ascendistis in montem.
¶ Itaq; egressus Amorrhæus, qui habitabat 44
in montibus, & obviam veniens persecutus
est vos, sicut solent apes persequi: & cecidit
de Seir usq; Horma. ¶ Cumq; reversi plora- 45
retis coram Domino, non audiuit vos, nec
voci vestræ voluit acquiescere. ¶ Sedistis 46
ergo in Cades-barne multo tempore.

CAP. II.

PRofectiq; inde venimus in solitudinem, 1
quæ ducit ad Mare-rubrum, sicut mihi A
dixerat Dominus: & circuivimus montem
Seir longo tempore. ¶ Dixitq; Dominus ad 2
me, ¶ Sufficit vobis circuire montẽ istum: ite 3
contra aquilonem, ¶ & populo præcipe dicẽs, 4
Transibitis per terminos fratrum vestrorũ
filiorum Esau, qui habitant in Seir, & ti-
mebunt vos. ¶ Videte ergo diligenter ne mo- 5
veamini contra eos. neq; enim dabo vobis
de terra eorum quantum potest unius pe-
dis calcare vestigium: quia in possessionem
Esau dedi montem Seir. ¶ Cibos emetis ab 6
eis pecunia, & comedetis: aquam emptam
haurietis, & bibetis. ¶ Dominus Deus tuus 7
benedixit tibi in omni opere manuum tua-
rum: novit iter tuum, quomodo transieris B
solitudinem hanc magnam per quadraginta
annos, habitãs tecum Dominus Deus tuus,
& nihil tibi defuit. ¶ Cumq́ue transissemus 8
fratres nostros filios Esau, qui habitabant
in Seir per viam campestrem de Elath, & de
Asiongaber, venimus ad iter quod ducit in
desertum Moab. ¶ Dixitq; Dominus ad me, 9
Non pugnes contra Moabitas, nec ineas ad-
versus eos prœliũ: non enim dabo tibi quic-

quam de terra eorum, quia filijs Loth tra-
10 *didi Ar in possessionem. ¶ Emim primi fue-*
runt habitatores eius, populus magnus, &
validus, & tam excelsus ut de Enacim stir-
11 *pe, ¶ quasi gigantes crederentur, & essent si-*
C *miles filiorum Enacim. Denique Moabitæ*
12 *appellant eos Emim. ¶ In Seir autem prius*
habitaverunt "Horrim' : quibus expulsis " Horrhæi 2.
atq; deletis habitaverunt filij Esau, sicut
fecit Israel in terra possessionis suæ, quam
13 *dedit illi Dominus. ¶ Surgentes ergo ut trã-*
siremus torrentem Zared, venimus ad eum.
14 *¶ Tempus autem quo ambulavimus de Ca-*
des-barne usq; ad transitum torrentis Za-
red, triginta & octo annorum fuit: donec cõ-
sumeretur omnis generatio hominum bella-
torum de castris, sicut iuraverat Dominus:
15 *¶ cuius manus fuit adversum eos, ut inte-*
16 *rirent de castrorum medio. ¶ Postquam au-*
17 *tem universi ceciderunt pugnatores, ¶ locu-*
18 *tus est Dominus ad me, dicens, ¶ Tu transi-*
bis hodie terminos Moab, urbẽ nomine Ar:
19 *¶ & accedens in vicina filiorũ Ammon, caue*
D *ne pugnes contra eos, nec movearis ad præ-*
lium: non enim dabo tibi de terra filiorum
Ammon, quia filijs Loth dedi eam in posses-
20 *sionem. ¶ Terra gigantum reputata est: & in*
ipsa olim habitaverunt gigantes, quos Am-
21 *monitæ vocant Zomzommim: ¶ populus ma-*
gnus, & procera longitudinis, sicut Enacim,
quos deleuit Dominus à facie eorum: & fe-
22 *cit illos habitare pro eis, ¶ sicut fecerat filijs*
Esau qui habitant in Seir, delẽs Horrhæos,
& terram eorum illis tradens, quam possi-
23 *dent usque in præsens. ¶ Heveos quoq; qui*
habitabant in Haserim usq; Gazam, Cap-
padoces expulerunt: qui egressi de Cappado-
E *cia deleverunt eos, & habitaverunt pro illis.*
24 *¶ Surgite & transite torrentem Arnon: ecce*
tradidi in manu tua Sehon regem Hesebon
Amorrhæum, & terram eius incipe possidere.
25 *& committe adversus eum prœlium. ¶ Hodie*
incipiam mittere terrorem atq; formidinem
tuam in populos qui habitant sub omni cæ-
lo: ut audito nomine tuo paveant, & in mo-
rem parturientium contremiscant, & dolore
26 *teneantur. ¶ ‖ Misi ergo nuntios de solitudi-* Nu.21.d.21.
ne Cademoth ad Sehon regem Hesebon ver-
27 *bis pacificis dicens, ¶ "Transibimus' per ter-* "Trãsibo 1.
ram tuam, publica "gradiemur via. non de- " gradiar
clinabimus' neq; ad dextram, neq; ad sini- via: nõ de-
28 *stram. ¶ Alimenta pretio vende "nobis, ut* clinabo 1.
vescamur': aquam pecunia tribue, et sic "bi- " mihi ut
bemus'. "Tantum est ut nobis' concedas vescar 1.
29 *transitum, ¶ sicut fecerunt filij Esau, qui ha-* " bibam.
F *bitant in Seir, & Moabitæ qui morantur in* " Tantum
Ar: donec "veniamus ad Iordanem, & tran- est mihi 1.
seamus' ad terram quam Dominus Deus " veniã ad
30 *noster daturus est nobis. ¶ Noluitq; Sehõ rex* Iordanẽ &
Hesebon dare nobis transitum: quia indu- transeam 1.
raverat Dominus Deus tuus spiritum eius,

&

& obfirmauerat cor illius, vt traderetur in
manus tuas, sicut nunc vides. ¶ Dixitq; Do 31
Amos 2.c.9. minus ad me, ‖Ecce cœpi tibi tradere Sehon,
& terrã eius, incipe possidere eam. ¶ Egres- 32
susq; est Sehon obuiam nobis cum omni po-
pulo suo ad prælium in Iasa. ¶ Et tradidit 33
eum Dominus Deus noster nobis: percussi-
musq; eum cum filijs suis & omni populo
suo. ¶ Cunctasq; vrbes in tempore illo cepi- 34
mus, interfectis habitatoribus earum, viris G
ac mulieribus & paruulis, non reliquimus
in eis quicquam. ¶ Absque iumentis, quæ in 35
partem venêre prædantium: & spolijs vr-
bium, quas cepimus ¶ ab Aroer, quæ est super 36
*& 1. ripam torrentis Arnon, *oppido quod in val-
le situm est, vsq; Galaad. Non fuit vicus, &
ciuitas quæ nostras effugeret manus: omnes
tradidit Dominus Deus noster nobis. ¶ Absq; 37
terra filiorum Ammon, ad quam non acces-
simus: & cunctis quæ adiacent torrenti Ie-
boc, & vrbibus montanis, vniuersisq; locis,
à quibus nos prohibuit Dominus Deus no-
ster.

CAP. III.

Infr.29.b.7. Itaque conuersi ascendimus per iter Ba- 1
Nu.21.g.33. san: egressusq; est Og rex Basan in occur- A
sum nobis cum populo suo ad bellandum in
Edrai. ¶ Dixitq; Dominus ad me, Ne ti- 2
meas eum: quia in manu tua traditus est
Nu.21.c.24. cum omni populo ac terra sua: faciesq; ei ‖si-
cut fecisti Sehon regi Amorrhæorum, qui
habitauit in Hesebon. ¶ Tradidit ergo Domi- 3
nus Deus noster in manibus nostris etiam
Nu.21.g.33. Og regem Basan, & vniuersum populum e-
ius: percussimusq; eos vsq; ad internecio-
nem, ¶ vastantes cunctas ciuitates illius vno 4
tempore, non fuit oppidum quod nos effu-
geret: sexaginta vrbes, omnem regionem Ar-
gob regni Og in Basan. ¶ Cuncta vrbes e- 5
rant munita muris altissimis, portisq; &
vectibus, absq; oppidis innumeris quæ non
habebant muros. ¶ Et deleuimus eos, sicut 6
feceramus Sehon regi Hesebon, disperdentes B
omnem ciuitatem, virosq; ac mulieres &
paruulos: ¶ iumenta autem & spolia vrbiũ 7
diripuimus. ¶ Tulimusq; illo in tempore ter- 8
ram de manu duorum Regum Amorrhæo-
rum qui erant trans Iordanem: à torrente
Arnon vsque ad montem Hermon, ¶ quem 9
Sidonij Sarion vocant, & Amorrhæi Sanir:
¶ omnes ciuitates quæ sitæ sunt in planitie, 10
& vniuersam terram Galaad et Basan vsq;
ad Selcha, & Edrai ciuitates regni Og in
Basan. ¶ Solus quippe Og Rex Basan resti- 11
terat de stirpe gigantum. Monstratur lectus
eius ferreus, qui est in Rabbath filiorum
Ammon nouem cubitos habẽs longitudinis,
& quatuor latitudinis ad mensuram cubiti
Nu.31.f.33. virilis manus. ¶ Terramq; possedimus tem- 12
pore illo ab Aroer, quæ est super ripam tor-
rentis Arnon vsque ad mediam partem
montis Galaad: & ciuitates illius dedi Ru-
13 ben & Gad. ¶ Reliquam autem partem Ga-
laad, & omnem Basan regni Og, tradidi
mediæ tribui Manasse, omnem regionẽ Ar-
gob: cunctaque Basan vocatur terra gigan-
14 tum. ¶ Iair filius Manasse possedit omnem
regionem Argob vsque ad terminos Gessuri,
C & Machati. Vocauitq; ex nomine suo Ba-
san, Hauoth Iair, id est, Villas-Iair vsque
15 in præsentem diem. ¶ Machir quoque dedi
16 Galaad. ¶ Et tribubus Ruben & Gad dedi
de Terra Galaad vsque ad torrentem Ar-
non medium torrentis, & confinium vsque
ad torrentem Ieboc, qui est terminus filio-
17 rum Ammon: ¶ & planitiem solitudinis atq;
Iordanem, & terminos Cenereth vsque ad
mare deserti, quod est salsissimum ad radi-
18 ces montis Phasga contra orientem. ¶ Præ-
cepiq; vobis in tempore illo, dicens, Domi-
nus Deus vester dat vobis terram hanc in
hæreditatem, expediti præcedite fratres ve-
19 stros filios Israel omnes viri robusti: ¶ absq;
vxoribus, & paruulis atque iumentis. No-
ui enim quod plura habeatis pecora, & in
vrbibus remanere debebunt, quas tradidi
20 vobis ¶ donec requiem tribuat Dominus
fratribus vestris, sicut vobis tribuit, &
possideant ipsi etiam terram quam daturus
est eis trans Iordanem: tunc reuertetur v-
nusquisq; in possessionem suam quam dedi
21 vobis. ¶ ‖Iosue quoq; in tempore illo præce- Num.27.d.
D pi, dicens, Oculi tui viderunt quæ fecit Do-
minus Deus vester duobus his regibus: sic
faciet omnibus regnis ad quæ transiturus
22 es. ¶ Ne timeas eos: Dominus enim Deus
23 vester pugnabit pro vobis. ¶ Precatusq; sum
24 sum Dominum in tempore illo, dicens, ¶ Do-
mine Deus tu cœpisti ostendere seruo tuo
magnitudinem tuam, manumq; fortissimã,
neque enim est alius Deus vel in cœlo, vel
in terra, qui possit facere opera tua, & com-
25 parari fortitudini tuæ. ¶ Transibo igitur, &
videbo terram hanc optimam trans Iorda-
nem, & montem istum egregium, & Liba-
26 num. ¶ ‖Iratusq; est Dominus mihi propter Inf.31.a.
vos, nec exaudiuit me, sed dixit mihi, Suffi- & 34.a.2.
cit tibi: nequaquam vltra loquaris de hac
27 re ad me. ¶ Ascende cacumen Phasgæ, & ocu-
los tuos circumfer ad occidentẽ, & ad aqui-
lonem, austrumq;, & orientem, & aspice. nec
28 enim transibis Iordanem istum. ¶ Præcipe
Iosue, & corrobora eum atq; conforta, quia
ipse præcedet populum istum, & diuidet eis
29 terram quam visurus es. ¶ Mansimusq; in
valle contra phanum Phogor.

CAP. IIII.

1 Et nunc Israel audi præcepta & iudicia
A quæ ego doceo te: vt faciens ea, viuas,
& ingrediens possideas terram quam Do-
minus Deus patrum vestrorum daturus est
2 vobis. ¶ Nõ addetis ad verbũ quod vobis lo-
quor, nec auferetis ex eo: custodite mandata
Domini

Domini Dei vestri quæ ego præcipio vobis.
Nu.25.a.4. ¶ || Oculi vestri viderunt omnia quæ fecit 3
Iosu.22.b.17. Dominus contra Beel-phegor, quomodo con-
Nu.25.c.4. triverit omnes cultores eius de medio vestri.
¶ Vos autem qui adhæretis Domino Deo ve- 4
stro, vivitis universi usque in præsentem
diem. ¶ Scitis quod docuerim vos præcepta 5
atque iustitias, sicut mandavit mihi Domi-
nus Deus meus: sic facietis ea in terra quam
possessuri estis, ¶ & observabitis, & implebi- 6
tis opere. Hæc est enim vestra sapientia, &
intellectus coram populis, ut audientes uni-
versi præcepta hæc, dicant, En populus sapiens
& intelligens, gens magna. ¶ Nec est alia na- 7
*Dominus 3. tio tam grandis quæ habeat Deos appropin-
quantes sibi, sicut * Deus noster adest cun-
ctis obsecrationibus nostris. ¶ Quæ est enim 8
alia gens sic inclyta, ut habeat ceremonias, B
iustaque iudicia, & universam legem, quam
ego proponam hodie ante oculos vestros? ¶ Cu- 9
stodi igitur temetipsum, & animam tuam
solicite. Ne obliviscaris verborum quæ vi-
derunt oculi tui, & ne excidant de corde tuo
Exod.18.c. cunctis diebus vitæ tuæ. || Docebis ea filios
ac nepotes tuos, ¶ diem in quo stetisti coram 10
Domino Deo tuo in Horeb, quando Dominus
locutus est mihi, dicens, Congrega ad me po-
pulum, ut audiant sermones meos, & dis-
cant timere me omni tempore quo vivunt
in terra, doceantque filios suos. ¶ Et accessistis 11
ad radices montis qui ardebat usque ad cæ-
lum: erantque in eo tenebræ, & nubes & ca-
ligo. ¶ Locutusque est Dominus ad vos de 12
medio ignis. Vocem verborum eius audistis,
& formam penitus non vidistis. ¶ Et osten- 13
dit vobis pactum suum quod præcepit ut fa-
ceretis, & decem verba quæ scripsit in dua-
bus tabulis lapideis. ¶ Mihique mandavit in 14
illo tempore ut docerem vos ceremonias &
iudicia quæ facere deberetis in terra quam C
possessuri estis. ¶ Custodite igitur solicite a- 15
nimas vestras. Non vidistis aliquam simi-
litudinem in die qua locutus est vobis Do-
minus in Horeb de medio ignis: ¶ ne forte 16
decepti faciatis vobis sculptam similitudinem,
aut imaginem masculi vel fœminæ, ¶ simili- 17
tudinem omnium iumentorum quæ sunt su-
per terram, vel avium sub cælo volantium,
¶ atque reptilium quæ moventur in terra, sive 18
piscium qui sub terra morantur in aquis, ¶ ne 19
forte elevatis oculis ad cælum, videas Solem
& Lunam, & omnia astra cæli, et errore de-
ceptus adores ea & colas, quæ creavit Do-
minus Deus tuus in ministerium cunctis gen-
tibus quæ sub cælo sunt. ¶ Vos autem tulit 20
Dominus, & eduxit de fornace ferrea Aegy-
pti ut haberet populum hæreditarium, sicut
Sup.1.f.17. 3.d.26. est in præsenti die. ¶ || Iratusque est Dominus 21
Infr.34.a.1. contra me propter sermones vestros, & iura-
vit ut non transirem Iordanem, nec ingrede- D
rer terram optimam quam daturus est vobis.

22 ¶ Ecce morior in hac humo, non transibo Ior-
danem: vos transibitis & possidebitis terram
23 egregiam. ¶ Cave ne quando obliviscaris pa-
cti Domini Dei tui, quod pepigit tecum: &
facias tibi sculptam similitudinem eorum quæ
24 fieri Dominus prohibuit, ¶ || quia Dominus
Deus tuus ignis consumens est, Deus æmu- Heb.12 g 29
25 lator. ¶ Si genueritis filios ac nepotes, et mo-
rati fueritis in terra, deceptique feceritis vo-
bis aliquam similitudinem, patrantes malum
coram Domino Deo vestro, ut eum ad ira-
26 cundiam provocetis: ¶ testes invoco hodie cæ-
lum & terram, cito perituros vos esse de
terra quam transito Iordane possessuri estis.
non habitabitis in ea longo tempore, sed de-
27 lebit vos Dominus, ¶ atque disperget in omnes
gentes, & remanebitis pauci in nationibus
28 ad quas vos ducturus est Dominus. ¶ ibique
servietis Diis qui hominum manu fabricati
sunt, ligno & lapidi, qui non vident, nec au-
29 diunt, nec comedunt, nec odorantur. ¶ Cumque Sap.1.a.2.
E quæsieris ibi Dominum Deum tuum, inve-
nies eum: si tamen toto corde quæsieris, & to-
30 ta tribulatione animæ tuæ. ¶ Postquam te in-
venerint omnia quæ prædicta sunt, novissi-
mo autem tempore reverteris ad Dominum
31 Deum tuum, & audies vocem eius. ¶ Quia
Deus misericors Dominus Deus tuus est: non
dimittet te, nec omnino delebit, neque oblivi-
scetur pacti in quo iuravit patribus tuis.
32 ¶ Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt
ante te ex die quo creavit Deus hominem
super terram, a summo cælo usque ad summum
eius, si facta est aliquando huiuscemodi res,
33 aut unquam cognitum est, ¶ ut audiret po-
pulus vocem Dei loquentis de medio ignis,
34 sicut tu audisti, & *vidisti: ¶ si fecit Deus *vixisti 6.
ut ingrederetur, & tolleret sibi Gentem de
medio nationum, per tentationes, signa, atque
portenta, per pugnam & robustam manum,
extentumque brachium, & horribiles visiones
iuxta omnia quæ fecit pro vobis Dominus
Deus vester in Aegypto, videntibus oculis
35 tuis: ¶ ut scires quoniam Dominus ipse est
F Deus, & non est alius præter *unum. ¶ De *eum 4.
36 cælo te fecit audire vocem suam ut doceret
te: & in terra ostendit tibi ignem suum maxi-
mum, et audisti verba illius de medio ignis,
37 ¶ quia dilexit patres tuos & elegit semen
eorum post eos. || Eduxitque te præcedens in Exo.13. d.21
38 virtute sua magna ex Aegypto, ¶ ut deleret
nationes maximas & fortiores te in introitu
tuo: & introduceret te, daretque tibi terram
earum in possessionem, sicut cernis in præsenti
39 die. ¶ Scito ergo hodie, & cogitato in corde
tuo, quod Dominus ipse est Deus in cælo
sursum, et in terra deorsum, & non sit alius.
40 ¶ Custodi præcepta eius atque mandata quæ
ego præcipio tibi: ut bene sit tibi, et filiis tuis
post te, & permaneas multo tempore super
G terram quam Dominus Deus tuus daturus est
tibi.

Nu.35.a.6. tibi. ¶ Tunc separauit Moyses tres ciuitates 41
trans Iordanem ad orientalem plagam, ¶ vt 42
confugiat ad eas qui occiderit nolens proxi-
mum suũ, nec sibi fuerit inimicus ante vnũ
& alterum diem: & ad harum aliquam vr-
Iosu.20.c.18 bium possit euadere: ¶ ‖ Bosor in solitudine 43
quæ sita est in terra campestri de tribu Ru-
ben: & Ramod in Galaad quæ est in tribu
Gad: & Golan in Basan quæ est in tribu
Manasse. ¶ Ista est lex quam proposuit Moy- 44
ses coram filiis Israel, ¶ & hæc testimonia & 45
ceremoniæ atque iudicia quæ locutus est ad
filios Israel, quando egressi sunt de Aegypto.
¶ trans Iordanem in valle contra Phanum 46
Phogor in terra Sehon regis Amorrhæi, qui
habitauit in Hesebon, quem percussit Moy-
ses. Filij quoque Israel egressi ex Aegypto
¶ possederunt terram eius, & terram Og Re- 47
gis Basan, duorum regum Amorrhæorum,
qui erant trans Iordanem ad solis ortũ: ¶ ab 48
Aroer quæ sita est super ripam torrẽtis Ar-
non, vsque ad montem Sion qui est & Her-
mon, ¶ omnem planitiem trans Iordanem ad 49
orientalem plagam, vsque ad mare solitudi-
nis, & vsque ad radices montis Phasga.

CAP. V.

VOcauitque Moyses omnem Israelem, & 1
dixit ad eum, Audi Israel ceremonias A
atque iudicia quæ ego loquor in auribus ve-
stris hodie: discite ea, & opere complete.
Exo.19.a.5. ¶ ‖ Dominus Deus noster pepigit nobiscum 2
fœdus in Horeb. ¶ Non cum patribus nostris 3
iniit pactum: sed nobiscum qui impræsen-
tiarum sumus, & viuimus. ¶ Facie ad faciẽ 4
locutus est nobis in monte de medio ignis.
¶ Ego sequester & medius fui inter Domi- 5
num & vos in tempore illo, vt annũtiarem
vobis verba eius. timuistis enim ignem, &
Exo.20.a.2. non ascendistis in montem, & ait, ¶ ‖ Ego Do 6
Leui.26.a.1. minus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ae-
Psal.96.b.7 gypti de domo seruitutis. ¶ Non habebis Deos 7
alienos in conspectu meo, ¶ Non facies tibi 8
sculptile, nec similitudinem omnium quæ in
cælo sunt desuper, & quæ in terra deorsum,
& quæ versantur in aquis sub terra. ¶ Non 9
Exo.34.a.7. adorabis ea, & non coles. ‖ Ego enim sum Do
Ier.32.c.18. minus Deus tuus, Deus æmulator, reddens
Leu.19.c.12. iniquitatem patrum super filios in tertiam
Mat.5.c.28. & quartam generationem his qui oderunt
Eze.20.b.8. me, ¶ & faciens misericordiã in multa mil- 10
Exo.20.a.7. lia diligentibus me, & custodientibus præce- B
pta mea. ¶ Non vsurpabis nomen Domini 11
Dei tui frustra: quia non erit impunitus,
qui super re vana nomen eius assumpserit.
¶ Obserua diem Sabbathi, vt sanctifices eũ 12
Exo.20.b.8 sicut ‖ præcepit tibi Dominus Deus tuus.
¶ Sex diebus operaberis, & facies omnia ope 13
ra tua. ¶ Septimus dies Sabbathi est, id est, 14
Gene.2.a.2. ‖ requies Domini Dei tui: Non facies in eo
Hebr.4.a.4. quicquam operis, tu, & filius tuus, & filia,
seruus, & ancilla, & bos, & asinus, & omne
iumentũ tuum, & peregrinus qui est intra
portas tuas: vt requiescat seruus tuus, &
15 ancilla tua, sicut & tu. ¶ Memento quòd &
ipse seruieris in Aegypto, & eduxerit te inde
Dominus Deus tuus in manu forti, & bra-
chio extento. Idcirco præcepit tibi vt obser-
16 uares diem Sabbathi. ¶ ‖ Honora patrẽ tuum Exo.20.a.12
& matrẽ, sicut præcepit tibi Dominus Deus Eccle.3.b.9.
tuus, vt longo viuas tempore, & bene sit ti-
bi in terra quam Dominus Deus tuus da-
17 turus est tibi. ¶ ‖ Non occides. ¶ Neque mœ- Matt.15.a.4.
18 chaberis ¶ Furtumque non facies. ¶ Nec lo- Ephe.6.a.2.
19 queris contra proximum tuum falsum testi-
20 monium. ¶ ‖ Non concupisces vxorem proxi- Mat.5.c.27.
21 mi tui, non domum, non agrum, nõ seruum, Rom.7.b.7.
C non ancillam, non bouem, non asinum, & v-
22 niuersa quæ illius sunt. ¶ Hæc verba locutus
est Dominus ad omnem multitudinem ve-
stram in monte de medio ignis & nubis &
caliginis, voce magna, nihil addẽs amplius,
& scripsit ea in duabus tabulis lapideis,
23 quas tradidit mihi. ¶ Vos autẽ postquam au-
distis vocem de medio tenebrarum, & mon-
tem ardere vidistis, accessistis ad me omnes
principes tribuum & maiores natu, atque di-
24 xistis, ¶ Ecce ostendit nobis Dominus Deus
noster maiestatem & magnitudinem suam,
vocem eius audiuimus de medio ignis.
D & probauimus hodie, quòd loquente Deo cũ
25 homine, vixerit homo. ¶ Cur ergo moriemur,
et deuorabit nos ignis hic maximus? Si enim
audierimus vltra vocem Domini Dei no-
26 stri, moriemur. ¶ Quid est omnis caro, vt au-
diat vocem Dei viuentis, qui de medio ignis
loquitur sicut nos audiuimus & possit vi-
27 uere? ¶ Tu magis accede: & audi cuncta quæ
dixerit Dominus Deus noster tibi: loquerisque
28 ad nos, & nos audiẽtes faciemus ea. ¶ Quod
cum audisset Dominus, ait ad me, Audiui
vocẽ verborũ populi huius quæ locuti sunt
29 tibi: bene omnia sunt locuti. ¶ Quis det talẽ
eos habere mentem, vt timeant me, et custo-
diant vniuersa mandata mea in omni tem-
pore, vt bene sit eis & filijs eorum in sempi-
30 ternum? ¶ Vade ergo, & dic eis: reuertimini
31 in tentoria vestra. ¶ Tu vero hic sta mecum,
& loquar tibi omnia mandata mea, & cere-
monias atque iudicia: quæ docebis eos, vt fa-
ciant ea in terra quã dabo illis in possessio-
32 nem. ¶ Custodite igitur & facite quæ præ-
cepit Dominus Deus vobis: non declinabitis
33 neque ad dexteram, neque ad sinistram, ¶ sed
per viam quã præcepit Dominus Deus ve-
ster ambulabitis, vt viuatis & bene sit vo-
bis, & protelentur dies in terra possessionis
vestræ.

CAP. VI.

1 HAec sunt præcepta & ceremoniæ atque
A iudicia quæ mandauit Dominus Deus
vester vt docerẽ vos, & faciatis ea in terra
2 ad quam transgredimini possidendam, ¶ vt
timeas Dominum Deum tuum, & custodias
omnia

omnia mandata & præcepta eius, quæ ego
præcipio tibi & filijs ac nepotibus tuis cun-
ctis diebus vitæ tuæ, vt prolongentur dies
–.7. tui. Audi Israel, & obserua vt facias – quæ 3
præcepit tibi Dominus', & bene sit tibi, &
multipliceris amplius, sicut pollicitus est Do
minus Deus patrum tuorum tibi terrã lacte
Mat.22.d.37 & melle manantem. ‖Audi Israël, Domi- 4
Mar.12.c.29 nus Deus noster, Deus vnus est°. Diliges 5
Luc.10.c.27. Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &
°& 1 ex tota anima tua, & ex tota fortitudine
Infr.11.c.18. tua. ‖Eruntq; verba hæc quæ ego præcipio 6
tibi hodie, in corde tuo: & narrabis ea filijs 7
tuis, & meditaberis sedens in domo tua, & B
ambulans in itinere, dormiens, atq; consur-
gens. Et ligabis ea quasi signum in manu 8
tua, eruntq; & mouebuntur inter oculos
tuos, scribesq; ea in limine & ostijs domus 9
tuæ. Cùmq; introduxerit te Dominus Deus 10
tuus in terram pro qua iurauit patribus
tuis Abrahã, Isaac, & Iacob: & dederit tibi
ciuitates magnas & optimas quas nõn ædi-
ficasti, domos plenas cunctarum opum quas 11
non extruxisti, cisternas quas non fodisti, C
vineta & oliueta quæ non plantasti, & co- 12
mederis & saturatus fueris: caue diligen- 13
ter ne obliuiscaris Domini qui eduxit te de
Inf.10.d.20. terra Aegypti, de domo seruitutis. ‖ Dominũ
Mich.4.b.10 Deum tuum timebis, & illi – soli' seruies,
Luc.4.b.8. ac per nomen illius iurabis. Non ibitis post 14
–.4. Deos alienos cunctarum Gentium, quæ in
Matt.4.b.7. circuitu vestro sunt: quoniam Deus æmu- 15
Luc 4.b.12. lator Dominus Deus tuus in medio tui: ne-
quando irascatur furor Domini Dei tui cõ-
Nu.21.b.5. tra te, et auferat te de superficie terræ. ‖Nõ 16
Exod.7.a.2. tentabis Dominum Deum tuum, sicut ten-
tasti in loco tentationis. Custodi præcepta 17
Domini Dei tui, ac testimonia & ceremo-
nias, quas præcepit tibi: & fac quod placitũ 18
est & bonum in conspectu Domini, vt bene
sit tibi: & ingressus possideas terrã optimã,
de qua iurauit Dominus patribus tuis, vt 19
deleret omnes inimicos tuos coram te, sicut
locutus est. Cum interrogauerit te filius 20
tuus cras, dicens, Quid sibi volunt testimo-
nia hæc, & ceremoniæ, atq; iudicia, quæ præ
°vobis 1. cepit Dominus Deus noster " nobis'? dices 21
ei, Serui eramus Pharaonis in Aegypto, & D
eduxit nos Dominus de Aegypto in manu
forti: fecitq; signa atq; prodigia magna & 22
pessima in Aegypto contra Pharaonẽ & om-
nem domum illius in conspectu nostro, & 23
eduxit nos inde, vt introductis daret terrã
super qua iurauit patribus nostris. Præce- 24
pitq; nobis Dominus vt faciamus omnia le-
gitima hæc, & timeamus Dominum Deum
nostrum, vt bene sit nobis cunctis diebus
vitæ nostræ, sicut est hodie. Eritq; nostri 25
misericors, si custodierimus & fecerimus
omnia præcepta eius coram Domino Deo
nostro, sicut mandauit nobis.

CAP. VII.

e CVm introduxerit te Dominus Deus Infra.31.a.3.
A tuus in terram quã possessurus ingre-
deris, & deleuerit gẽtes multas corã te, He-
thæum & Gergezæum & Amorrhæũ, Cha-
nanæum & Pherezæum, & Heuæũ & Ie-
busæum, septem gentes multo maioris nu-
2 meri quam tu es, & robustiores te: tradide-
ritq; eas Dominus Deus tuus tibi, percuties
eas vsq; ad internecionem, ‖non inibis cum Exo.22.d.30
3 eis fœdus, nec misereberis earum, neq; so- 34.b.12.
ciabis cum eis coniugia. Filiam tuã non da-
bis filio eius, nec filiam illius accipies filio
4 tuo quia seducet filium tuum, ne sequa-
tur me, & vt magis seruiat dijs alienis.
irasceturq; furor Domini, & delebit te cito.
5 Quin potius hæc facietis eis, Aras eorum
subuertite, & confringite statuas, lucosq;
6 succidite, & sculptilia comburite. ‖Quia po Infr.14.a.2.
B pulus sanctus es Domino Deo tuo. Te elegit & 26.d.18.
Dominus Deus tuus, vt sis ei populus pecu-
liaris de cunctis populis qui sunt super ter-
7 ram. Nõ quia cunctas gẽtes numero vin-
cebatis, vobis iunctus est Dominus, & ele-
git vos, cùm omnibus sitis populis pauciores:
8 sed quia dilexit vos Dominus, & custodi-
uit iuramentum quod iurauit patribus ve-
stris'. Eduxitq; vos in manu forti, & re-
demit de domo seruitutis, de manu Phara-
9 onis regis Aegypti. Et scies quia Dominus
Deus tuus, ipse est Deus fortis & fidelis,
custodiens pactum & misericordiam diligen-
tibus se, & his qui custodiũt præcepta eius,
10 in mille generationes: & reddens odienti-
bus se statim, ita vt disperdat eos, & vltra
non differat, protinus eis restituens quod
11 merentur. Custodi ergo præcepta & ceremo
nias atq; iudicia quæ ego mando tibi hodie,
12 vt facias. Si postquam audieris hæc iudi-
cia, custodieris ea & feceris, custodiet & Do-
minus Deus tuus pactum tibi & misericor-
13 diam quam iurauit patribus tuis: & dili-
C get te ac multiplicabit, benedicetq; fructui
ventris tui, & fructui terræ tuæ, frumento
tuo atq; vindemiæ, oleo & armentis, gregi-
bus ouiũ tuarũ super terram, pro qua iura-
14 uit patribus tuis vt daret eam tibi. Bene-
dictus eris inter omnes populos. ‖ Non erit Exo.23.d.26
apud te sterilis vtriusq; sexus, tã in homi-
15 nibus quàm in gregibus tuis. Auferet Do-
minus à te omnem languorem: & infirmita-
tes Aegypti pessimas quas nouisti, non infe-
16 ret tibi, sed cunctis hostibus tuis. Deuora-
bis omnes populos quos Dominus Deus tuus
daturus est tibi. Non parcet eis oculus tuus,
nec seruies dijs eorum, ne sint in ruinã tui.
17 Si dixeris in corde tuo, Plures sunt gentes
istæ quàm ego, quomodo potero delere eas?
18 noli metuere, sed recordare quæ fecerit Do-
minus Deus tuus Pharaoni & cunctis Ae-
19 gyptijs, plagas maximas quas viderũt ocu-
li tui.

li tui, & signa atq; portenta, manumq; ro-
bustam, & extentum brachium, vt educeret
te Dominus Deus tuus. sic faciet cunctis po- D
pulis quos metuis. ¶ *Insuper & crabrones* 20
mittet Dominus Deus tuus in eos, donec de-
leat omnes atq; disperdat qui te fugerint, &
Exo.23. e.32 *latere potuerint.* ¶ *Nō timebis eos, quia Do-* 21
33.a. 2. *minus Deus tuus in medio tui est, Deus*
Iof.24.c.12. *magnus & terribilis:* ¶ *ipse consumet natio-* 22
nes has in conspectu tuo paulatim atq; per
partes. Nō poteris eas delere pariter: ne for-
te multiplicentur cōtra te bestiæ terræ. ¶ *Da-* 23
bitq; eos Dominus Deus tuus in conspectu
tuo: & interficiet illos donec penitus delea-
tur. ¶ *Tradetq; reges eorum in manus tuas,* 24
& disperdes nomina eorum sub cælo: nullus
poterit resistere sibi, donec conteras eos.
2.Mach.12. ¶ ‖ *Sculptilia eorum igne combures: non con-* 25
g.40. *cupisces argentum & aurum de quibus fa-*
cta sunt, neq; assumes ex eis tibi quicquam,
ne offendas, propterea quia abominatio est
Domini Dei tui. ¶ *Nec inferes quippiam ex* 26
idolo in domū tuam, ne fias anathema, sicut
& illud est. Quasi spurcitiā detestaberis, &
velut inquinamentum ac sordes abomina-
tioni habebis, quia anathema est.

CAP. VIII.

OMne mandatum quod ego præcipio ti- 1
bi hodie caue diligenter vt facias: vt A
possitis viuere, & multiplicemini, ingressiq;
possideatis terram, pro qua iurauit Domi-
Infr.29. a.5. *nus patribus vestris.* ¶ *Et recordaberis cun-* 2
cti itineris per quod adduxit te Dominus
Deus tuus quadraginta annis per desertū,
vt affligeret te atq; tentaret, & nota fierēt
quæ in tuo animo versabantur, vtrum cu-
stodires illius mandata, an non. ¶ *Afflixit te* 3
penuria, & dedit tibi cibum Manna, quod
ignorabas tu & patres tui: vt ostenderet tibi
Mat.4.a.4. *quod ‖ non in solo pane viuat homo, sed in*
omni verbo, quod egreditur de ore Domini.
¶ *Vestimentum tuū quo operiebaris, nequa-* 4
quam vetustate defecit, & pes tuus non est B
Luc.4.a.5. *subtritus, en quadragesimus ānus est:* ¶ ‖ *Vt* 5
Infr.28. a.3. *recogites in corde tuo, quia sicut erudit filiū*
suum homo, sic Dominus Deus tuus erudiuit
te, ¶ *vt custodias mandata Domini Dei tui,* 6
& ambules in vijs eius, & timeas eū. ¶ *Do-* 7
minus enim Deus tuus introducet te in ter-
ram bonam, terram riuorum aquarumq;, &
fontium: in cuius cāpis & montibus erum-
punt fluuiorum abyssi: ¶ *terram frumenti,* 8
hordei ac vinearum, in qua ficus & malo-
granata, & oliueta nascuntur: terram olei
ac mellis. ¶ *Vbi absq; vlla penuria comedes* 9
panem tuum, & rerum omnium abundātia
perfrueris: cuius lapides ferrum sunt, & de C
montibus eius æris metalla fodiuntur: ¶ *vt* 10
cum comederis, & satiatus fueris, benedicas
Domino Deo tuo pro terra optima quam de-
dit tibi. ¶ *Obserua, & caue nequādo obli-* 11

uiscaris Domini Dei tui, & negligas man-
data eius atq; iudicia & ceremonias quas
12 *ego præcipio tibi hodie,* ¶ *ne postquam come-*
deris & satiatus fueris, domos pulchras ædi-
13 *ficaueris & habitaueris in eis,* ¶ *habuerisq;*
armenta boum & ouium greges, argenti &
14 *auri, cunctarumq; rerum copiam,* ¶ *eleuetur*
cor tuum, & non reminiscaris Domini Dei
tui, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo
15 *seruitutis:* ¶ *& ductor tuus fuit in solitudine*
magna atq; terribili, in qua erat serpēs fla-
tu adurens, & scorpio ac dipsas, & nulla om-
nino aquæ: ‖ qui eduxit riuos de petra duris- Bar.1. d.20.
16 *sima,* ¶ ‖ *& cibauit te Manna in solitudi-* Num.20.b.
ne, quod nescierunt patres tui. Et postquam 11.21.b.5.
afflixit ac probauit, ° *ad extremum misertus* Exo.16.d.17
17 *est tui,* ¶ *ne diceres in corde tuo, Fortitudo* & 17.a.2.
D *mea, & robur manus meæ, hæc mihi omnia* ° te 2.
18 *præstiterunt.* ¶ *Sed recorderis Domini Dei*
tui, quod ipse vires tibi præbuerit, vt imple-
ret pactum suum, super quo iurauit patri-
19 *bus tuis, sicut præsens indicat dies.* ¶ *Sin au-*
tem oblitus Domini Dei tui, secutus fueris
deos alienos, colueris; illos & adoraueris:
ecce nūc prædico tibi quod omnino dispereas.
20 ¶ *Sicut gentes quas deleuit Dominus in in-*
troitu tuo, ita & vos peribitis, si inobedien-
tes fueritis voci Domini Dei vestri.

CAP. IX.

1 *AVdi Israël, Tu transgredieris hodie*
A *Iordanem, vt possideas nationes maxi-*
mas & fortiores te, ciuitates ingentes, & ad
2 *cælum vsque muratas,* ¶ *populum magnum*
atque sublimem, filios Enacim, quos ipse
vidisti & audisti, quibus nullus potest ex
3 *aduerso resistere.* ¶ *Scies ergo hodie quod Do-*
minus Deus tuus ipse transibit ante te,
ignis deuorans atque consumens, qui con-
terat eos & deleat atque disperdat ante fa-
ciem tuam velociter, sicut locutus est tibi.
4 ¶ *Ne dicas in corde tuo cùm deleuerit eos Do-*
minus Deus tuus in conspectu tuo, Propter
iustitiam meam introduxit me Dominus vt
terram hanc possiderem, cùm propter im-
pietates suas istæ deletæ sint nationes.
5 ¶ *Neque enim propter iustitias tuas, & æ-*
quitatem cordis tui ingredieris vt possideas
terras earum: sed quia illæ egerunt impie,
introeunte te deletæ sunt. & vt compleret
verbum suum Dominus, quod sub iuramē-
to pollicitus est patribus tuis Abrahā, Isaac
6 *& Iacob.* ¶ *scito ergo quod non propter in-*
stitias tuas Dominus Deus tuus dederit ti-
bi terram hanc optimam in possessionem,
7 *cum durissimæ ceruicis sis populus.* ¶ *Me-*
B *mento, & ne obliuiscaris quomodo ad ira-*
cundiam prouocaueris Dominum Deū tuum
in solitudine. ‖ Ex eo die quo egressus es ex Exo.14.b.10
Aegypto vsq; ad locum istum semper aduer- & 16.a.2.
8 *sum Dominum cōtendisti.* ¶ *Nam & in Ho-* & 17.a.2.
reb prouocasti eū, & iratus delere te voluit,
¶ *quando*

quando ascendi in montem, ut acciperem 9
tabulas lapideas pacti quod pepigit vobiscū
Exo.24.d.18 Deus: & perseueraui in monte quadraginta
& 34.d.28. diebus ac noctibus, panem non comedens, &
Exo.31.d.28 aquam non bibens. Deditq; mihi Dominus 10
duas tabulas lapideas scriptas digito Dei,
& continentes omnia verba quæ vobis lo-
cutus est in monte de medio ignis, quando
concio populi congregata est. Cumq; tran- 11
sissent quadraginta dies, & totidem noctes,
dedit mihi Dominus duas tabulas lapideas,
tabulas fœderis, dixitq; mihi, Surge, et de- 12
scende hinc cito: quia populus tuus quem e-
duxisti de Aegypto, deseruerunt velociter
viam, quam demonstrasti eis, feceruntq; si-
bi conflatile. Rursumq; ait Dominus ad 13
me, Cerno quod populus iste duræ ceruicis
sit: dimitte me ut conterā eum, & deleam 14
nomen eius de sub cælo, & constituam te su- C
per gentem quæ hac maior & fortior sit.
Cumq; de monte ardente descenderem, & 15
duas tabulas fœderis utraq; tenerem ma-
nu, vidissemq; vos peccasse Domino Deo 16
vestro, & fecisse vobis vitulum conflatilem,
ac deseruisse velociter viam eius quam vo-
bis ostenderat: proieci tabulas de manibus 17
meis, confregiq; eas in conspectu vestro. Et 18
procidi ante Dominum sicut prius, quadra-
ginta diebus & noctibus panem non come-
dēs, & aquā non bibens, propter omnia pec-
cata vestra quæ gessistis contra Dominū, &
eū ad iracundiam prouocastis: timui enim 19
indignationem & iram illius, qua aduersum
vos concitatus delere vos voluit. Et exau-
diuit me Dominus, etiam hac vice. Aduer- 20
sum Aaron quoq; vehementer iratus, voluit
eum conterere, & pro illo similiter depreca-
tus sum. Peccatum autem vestrū quod fe- 21
ceratis, id est vitulum, arripiens, igne com-
bussi, et in frusta comminuens, omninoq; in
puluerem redigens, proieci in torrentem qui
Exo.17.b.7. de monte descendit. In incendio quoq;, & 22
Num.11.a.1. in tentatione, & in sepulchris cōcupiscentiæ D
21.a.5. prouocastis Dominum: & quando misit vos 23
de Cades-barne, dicens, Ascendite, & possi-
dete terram quam dedi vobis, & contempsi-
stis imperium Domini Dei vestri: & non
credidistis ei: neq; vocem eius audire vo-
luistis, sed semper fuistis rebelles à die qua 24
nosse vos cœpi. Et iacui corā Domino qua- 25
draginta diebus ac noctibus, quibus eū sup-
pliciter deprecabar, ne deleret vos ut fuerat
cōminatus: & orās dixi, Domine Deus, ne 26
disperdas populū tuum, & hæreditatē tuam,
quam redemisti in magnitudine tua, quos
eduxisti de Aegypto in manu forti. Recor- 27
dare seruorum tuorum Abraham, Isaac, &
Iacob: ne aspicias duritiam populi huius, &
impietatem atque peccatum: ne forte dicāt 28
habitatores terræ, de qua eduxisti nos, Non
poterat Dominus introducere eos in terram
quam pollicitus est eis, & oderat illos: idcir-
co eduxit, ut interficeret eos in solitudine.
29 qui sunt populus tuus & hæreditas tua,
quos eduxisti in fortitudine tua magna &
in brachio tuo extento.

CAP. X.

1 IN tēpore illo dixit Dominus ad me, Do- Exo.34.a.1.
A la tibi duas tabulas lapideas, sicut prio-
res fuerunt, & ascende ad me in montem.
2 faciesq; arcam ligneam, & scribam in ta-
bulis verba quæ fuerunt in his quas ante
3 confregisti, ponesq; eas in arca. Feci igitur
arcam de lignis setim. Cumq; dolassem duas
tabulas lapideas instar priorum, ascendi in
4 montem habens eas in manibus. Scripsitq;
in tabulis iuxta id quod prius scripserat,
verba decem, quæ locutus est Dominus ad
vos in monte, de medio ignis, quando popu-
5 lus congregatus est. & dedit eas mihi. Re-
uersusq; de monte, descendi et posui tabulas
in arcam quā fecerā, quæ huc usq; ibi sunt,
6 sicut mihi præcepit Dominus. Filij autem Nu.33.d.30.
B Israel mouerunt castra ex Beroth filiorum
Iacan in Mosera, ubi Aarō mortuus & se- Nu.20.d.28
pultus est, pro quo sacerdotio functus est E-
7 leazar filius eius. Inde venerunt in Gad-
gad: de quo loco profecti, castrametati sunt in
Iotebatha, in terra aquarum atq; torrentiū.
8 Eo tēpore separauit tribū Leui, ut portaret
arcam fœderis Domini, & staret coram eo in
ministerio, ac benediceret in nomine illius
9 usq; in præsentem diem. Quam ob rem non Nu.18.c.20.
habuit Leui partem, neq; possessionem cum Inf.18.a.2.
fratribus suis: quia ipse Dominus possessio
eius est, sicut promisit ei Dominus Deus
10 tuus. Ego autem steti in monte, sicut prius,
C quadraginta diebus ac noctibus: exaudiuit-
que me Dominus etiam hac vice, & te per-
11 dere noluit. Dixitq; mihi, Vade, & præcede
populum, ut ingrediatur, & possideat terram
quam iuraui patribus eorum ut traderem
12 eis. Et nunc Israel quid Dominus Deus
tuus petit a te, nisi ut timeas Dominum
Deum tuum, & ambules in vijs eius, & di-
ligas eum, ac seruias Domino Deo tuo in toto
13 corde, & in tota anima tua: custodiasq;
mandata Domini, & ceremonias eius quas
14 ego hodie præcipio tibi, ut bene sit tibi? En
Domini Dei tui cælum est, & cælum cæli,
15 terra & omnia quæ in ea sunt: & tamen
patribus tuis conglutinatus est Dominus,
& amauit eos, elegitq; semen eorū post eos,
id est, vos, de cunctis gentibus, sicut hodie
16 comprobatur. Circuncidite igitur præpu-
D tium cordis vestri, & ceruicem vestram ne
17 induretis amplius: quia Dominus Deus
vester ipse est Deus Deorum, & Dominus
dominantium, Deus magnus & potens, &
terribilis, qui personam non accipit, nec 2.Pa.19.b.7
18 munera. Facit iudicium pupillo & vi- Iob 34.b.16
duæ, amat peregrinum, & dat ei victum Sap.6.b.8.

Ecc.35.b.16. atque vestitum. ? & vos ergo amate pere- 19
Rom.2.b.11. grinos, quia & ipsi fuistis aduenæ in terra-
Gala.2.b.6. Aegypti. ? ‖ Dominum Deum tuum timebis, 20
Supr.6.c.13. & ei * seruies : ipsi adhærebis, iurabisq; in
* soli. nomine illius. ? Ipse est laus tua, & Deus 21
Mat.4.b.10. tuus, qui fecit tibi hæc magnalia & terribi-
Luc.4.b.8. lia quæ viderunt oculi tui. ? ‖ In septuagin- 22
Ge.46.c.27 ta animabus descenderunt patres tui in Ae-
gyptum : & ecce nunc multiplicauit te Do-
minus Deus tuus sicut astra cæli.

CAP. XI.

AMa itaque Dominum Deum tuum, & 5
obserua præcepta eius & ceremonias, A
iudicia atq; mandata omni tempore. ? Co- 2
gnoscite hodie quæ ignorant filij vestri, qui
non viderunt disciplinam Domini Dei ve-
stri, magnalia eius & robustam manũ, ex-
tentumq; brachium. ? signa & opera quæ fe- 3
cit in medio Aegypti Pharaoni regi, & vni-
uersæ terræ eius, ? omniq; exercitui Aegy- 4
ptiorum, & equis ac curribus: quomodo ope-
ruerint eos aquæ maris-rubri, cùm vos per-
sequerentur, & deleuerit eos Dominus vsq;
in præsentem diem: ? vobisq; quæ fecerit in 5
solitudine, donec veniretis ad hunc locum:
Nu.16.c.32. ? & ‖ Dathan atq; Abiron filijs Eliab, qui 6
Psl.105.c.10. fuit filius Ruben : quos aperto ore suo terra
absorbuit cum domibus & tabernaculis, &
vniuersa substantia eorum, quam habebant
in medio Israel. ? Oculi vestri viderũt om- 7
nia opera Domini magna quæ fecit, ? vt cu- 8
stodiatis vniuersa mandata illius, quæ ego B
* vt i. hodie præcipio vobis, " & ' possitis introire,
& possidere terram ad quam ingredimini,
? multoq; in ea viuatis tempore : quam sub 9
iuramento pollicitus est Dominus patribus
vestris, & semini eorũ, lacte & melle ma-
* ingredie- nantem. ? Terra enim ad quam * ingredieris 10
ris possidendam, non est sicut terra-Aegypti de
qua existi, vbi iacto semine in hortorum
morem aquæ ducuntur irriguæ: ? sed mõtuo- 11
sa est & cãpestris de cælo expectans pluuias.
? quã Dominus Deus tuus semper inuisit, & 12
oculi illius in ea sunt à principio anni vsq;
ad finem eius. ? Si ergo obedieritis mandatis 13
meis, quæ ego hodie præcipio vobis, vt dili-
gatis Dominũ Deũ vestrum, & seruiatis ei
in toto corde vestro, & in tota anima ve-
stra: ? dabit pluuiam terræ vestræ tempora- 14
neam & serotinam, vt colligatis frumentũ,
& vinum, & oleum, ? fœnumq; ex agris ad 15
pascenda iumẽta, & vt ipsi comedatis ac sa-
turemini. ? Cauete ne fortè decipiatur cor 16
vestrum, & recedatis à Domino, seruiatisq; C
dijs alienis, & adoretis eos: ? iratusq; Do- 17
minus claudat cælũ, & pluuiæ non descen-
dant, nec terra det germen suum, pereatisq;
velociter de terra optima quam Dominus
Sup.6.b.6. daturus est vobis. ? ‖ Ponite hæc verba mea 18
in cordibus & in animis vestris, & suspẽdi-
te ea pro signo in manibus, & inter oculos

19 vestros collocate. ? Docete filios vestros vt
illa meditentur, quãdo sederis in domo tua,
& ambulaueris in via, & accubueris atque
20 surrexeris. ? Scribes ea super postes & ia-
21 nuas domus tuæ : ? vt multiplicentur dies
tui, & filiorum tuorũ in terra quã iurauit
Dominus patribus tuis, vt daret eis quãdiu
22 cælum imminet terræ. ? Si enim custodieritis
mandata, quæ ego præcipio vobis, & feceritis
D ea, vt diligatis Dominum Deum vestrũ, &
ambuletis in omnibus vijs eius, adhærentes
23 ei, ? disperdet Dominus omnes gentes istas
ante faciem vestram, & possidebitis eas quæ
24 maiores & fortiores vobis sunt. ? ‖ Omnis Iof.1.a.3.
locus quem calcauerit pes vester, vester erit.
A deserto, & à Libano, a flumine magno
Euphrâte vsq; ad mare occidentale erunt
25 termini vestri. ? Nullus stabit contra vos:
terrorem vestrum & formidinem dabit Do-
minus Deus vester super omnẽ terrã quam
26 calcaturi estis, sicut locutus est vobis. ? En
propono in cõspectu vestro hodie benedictio-
27 nem & maledictionem : ? benedictionem, si
obedieritis mãdatis Domini Dei vestri, quæ
28 ego hodie præcipio vobis: ? maledictionem, si
non obedieritis mandatis Domini Dei ve-
stri, sed recesseritis de via, quam ego nunc
ostendo vobis, & ambulaueritis post Deos
29 alienos, quos ignoratis. ? Cùm vero intro-
duxerit te Dominus Deus tuus in terram,
ad quam pergis habitandam, ‖ pones bene- Inf.27.b.12.
dictionem super montem Garizim, maledi-
30 ctionem super montem Hebal : ? qui sunt
trans Iordanem post viã quæ vergit ad solis
occubitũ in terra-Chananæi, qui habitat in
campestribus cõtra Galgalam, quæ est iuxta
31 vallem tendentem & intrantẽ procul. ? Vos
enim transibitis Iordanẽ, vt possideatis ter-
ram quam Dominus Deus vester daturus
est vobis vt habeatis & possideatis illam.
32 ? Videte ergo vt impleatis ceremonias atque
iudicia quæ ego hodie ponam in cõspectu ve-
stro.

CAP. XII.

5 HAEc sunt præcepta atq; iudicia quæ
A facere debetis in terra quam Dominus
Deus patrũ tuorũ daturus est tibi, vt possi-
deas eam cunctis diebus quibus super humũ
2 gradiêris. ? Subuertite omnia loca in quibus
coluerunt gentes quas possessuri estis, deos
suos super montes excelsos, & colles, & sub-
3 ter omne lignum frondosum. ? Dissipate aras
earum, & confringite statuas, lucos igne cõ-
burite, & idola comminuite : disperdite no-
4 mina earũ de locis illis. ? Nõ facietis ita Do- 2.Par.7.c.18
5 mino Deo vestro: ? sed ad locum quem ele-
gerit Dominus Deus vester de cũctis tribu-
bus vestris, vt ponat nomẽ suũ ibi, & habi-
6 tet in eo, venietis: ? & offeretis in loco illo
holocausta & victimas vestras, decimas &
primitias manuũ vestrarũ, & vota atq; do-
7 naria, primogenita boum & ouium. ? Et co-

medetis ibi in conspectu Domini Dei vestris
ac latabimini in cunctis ad quæ miseritis
manũ vos & domus vestra, in quibus bene-
dixeris vobis Dominus Deus vester. ¶ Non 8
facietis ibi quæ nos hic facimus hodie, sin-
guli quod sibi rectum videtur. ¶ Neq; enim 9
vsq; in præsens tẽpus venistis ad requiem,
& possessionem quam Dominus Deus vester
daturus est vobis. ¶ Trãsibitis Iordanem & 10
habitabitis in terra quam Dominus Deus B
vester daturus est vobis, vt requiescatis a
cunctis hostibus per circuitum: & absq; vllo
3.Re.8.c.27. *timore habitetis ¶ in loco quem elegerit Do-* 11
minus Deus vester, vt sit nomẽ eius in eo.
Illuc omnia quæ præcipio, conferetis, holo-
*vestra 1. *causta*, & hostias, ac decimas, & primitias*
manuũ vestrarum: & quicquid præcipuum
est in muneribus quæ vouistis Domino. ¶ Ibi 12
epulabimini coram Domino Deo vestro, vos
& filij ac filiæ vestræ, famuli & famulæ at-
* commo- *que Leuites, qui in vrbibus vestris * com-*
ratur 6. *merartur. neq; enim habet aliam partẽ &*
possessionem inter vos. ¶ Caue ne offeras ho- 13
locausta tua in omni loco quẽ videris: ¶ sed 14
in eo quem elegerit Dominus, in vna tri-
buum suarum offeres hostias, & facies quæ-
cunq; præcipio tibi. ¶ Si autem comedere vo- 15
lueris, & te esus carnium delectauerit, occi-
de, & comede iuxta benedictionem Domini
Dei tui quam dedit tibi in vrbibus tuis: si-
ue immundum fuerit, hoc est maculatum &
debile: siue mundum: hoc est integrum & si-
ne macula, quod offerri licet, sicut capream,
& ceruum, comedes, ¶ absq; esu dumtaxat 16
sanguinis, quem super terram quasi aquam
effundes. ¶ Non poteris comedere in oppidis 17
tuis decimam frumenti, & vini, & olei tui, C
primogenita armentorum & pecorũ, & om-
nia quæ voueris, & sponte offerre volueris,
& primitias manuum tuarum: ¶ sed coram 18
Domino Deo tuo comedes ea in loco quẽ ele-
gerit Dominus Deus tuus, tu & filius tuus
& filia tua, & seruus & famula, atq; Le-
uites, qui manet in vrbibus tuis: & lætabe-
ris & reficieris corã Domino Deo tuo in cũ-
ctis ad quæ extenderis manum tuã. ¶ Caue 19
ne derelinquas Leuitẽ in omni tempore quo
versaris in terra. ¶ Quando dilatauerit Do 20
Gen.28.c.14 *minus Deus tuus terminos tuos, ‖ sicut lo-*
Infr.19.b.9. *cutus est tibi, & volueris vesci carnibus*
quas desiderat anima tua: ¶ locus autẽ quem 21
elegerit Dominus Deus tuus vt sit nomẽ e-
ius ibi, si procul fuerit, occides de armentis
& pecoribus quæ habueris, sicut præcepi tibi,
& comedes in oppidis tuis, vt tibi placet.
¶ Sicut comeditur caprea & ceruus, ita ve- 22
sceris eis. & mundus & immundus in com-
mune vescentur. ¶ Hoc solum caue, ne san- 23
guinem comedas. sanguis enim eorũ pro ani-
ma est: & idcirco non debes animã comedere
cum carnibus: ¶ sed super terrã fundes quasi 24

25 *aquam, ¶ vt bene sit tibi et filijs tuis post te,*
cum feceris quod placet in conspectu Domi-
26 *ni. ¶ Quæ autem sanctificaueris & voueris*
Domino, tolles, & venies ad locum quẽ ele-
27 *gerit Dominus, ¶ & offeres oblationes tuas*
D *carnem & sanguinem super altare Domini*
*Dei tui: sanguinẽ hostiarum * fundes in al-* *tuarum 1.
28 *tari: carnibus autẽ ipse vesceris. ¶ Obserua*
& audi omnia quæ ego præcipio tibi, vt bene
sit tibi & filijs tuis post te in sempiternum,
cum feceris quod bonũ est & placitũ in con-
29 *spectu Domini Dei tui. ¶ Quando disperdi-*
derit Dominus Deus tuus ante faciẽ tuam
gentes ad quas ingredieris possidendas, &
possederis eas atq; habitaueris in terra ea-
30 *rum: ¶ caue ne imiteris eas, postquã te fue-*
rint introeunte subuersæ, & requiras cere-
monias earum dicens, Sicut coluerunt gentes
31 *istæ deos suos, ita & ego colam. ¶ Non facies* Sup.4.a.2.
similiter Domino Deo tuo. Omnes enim ab- Pro.30.b.6.
ominationes quas auersatur Dominus, fece-
runt dijs suis, offerentes filios & filias
32 *comburentes igni. ¶ Quod præcipio tibi, hoc*
tantum facito Domino: nec addas quicquã,
nec minuas.

CAP. XIII.

1 SI surrexeris in medio tui prophetes, aut
A *qui somniũ vidisse se dicat, & prædixerit*
2 *signum atq; portentum, ¶ & euenerit quod*
locutus est, & dixerit tibi, Eamus & se-
quamur deos alienos, quos ignoras, & ser-
3 *uiamus eis: ¶ non audies verba prophetæ il-*
lius aut somniatoris: quia tentat vos Domi-
nus Deus vester, vt palam fiat vtrum dili-
gatis eũ an non, in toto corde, & in tota a-
4 *nima vestra. ¶ Dominũ Deũ vestrũ sequi-*
mini, & ipsum timete, & mãdata illius cu-
stodite, & audite vocem eius: ipsi seruietis,
5 *& ipsi adhærebitis. ¶ Propheta autem ille aut*
fictor somniorũ interficietur: quia locutus est
vt vos auerteret à Domino Deo vestro, quĩ
eduxit vos de terra Aegypti, & redemit vos
de domo seruitutis: vt errare te faceret de
via quã tibi præcepit Dominus Deus tuus:
6 *& auferes malũ de medio tui. ¶ Si tibi vo-*
B *luerit persuadere frater tuus filius matris*
tuæ, aut filius tuus vel filia, siue vxor quæ
est in sinu tuo, aut amicus quem diligis vt
animam tuã, clàm dicens, Eamus, & ser-
uiamus dijs alienis, quos ignoras tu & pa-
7 *tres tui, ¶ cunctarũ in circuitu gentium quæ*
iuxta vel procul sunt ab initio vsq; ad finẽ
8 *terræ, ¶ non acquiescas ei, nec audias, neque*
parcat ei oculus tuus vt miserearis & occul-
9 *tes eum, ¶ sed statim interficies. ‖ Sit primùm* Inf.17.b.15.
manus tua super eum, & post te omnis po-
10 *pulus mittat manum. ¶ Lapidibus obrutus*
C *necabitur: quia voluit te abstrahere à Do-*
mino Deo tuo, qui eduxit te de terra Aegy-
11 *pti, de domo seruitutis: ¶ vt omnis Israel*
audiens timeat, & nequaquã vltra faciat
12 *quippiam huius rei simile. ¶ Si audieris in*

vna

vna vrbium tuarum, quas Dominus Deus
tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes ali-
quos, ¶ Egreßi sunt filij Belial de medio tui, 13
& auerterunt habitatores vrbis suæ, atque
dixerũt, Eamus, & seruiamus dijs alienis,
quos ignoratis: ¶ quære solicite, & diligenter 14
rei veritate perspecta, si inueneris certum D
esse quod dicitur, & abominationem hanc
opere perpetratã, ¶ statim percuties habita- 15
tores vrbis illius in ore gladij, & delebis eã,
omniaq́ue quæ in illa sunt vsque ad pecora.
¶ quicquid etiam supellectilis fuerit, congre- 16
gabis in medio platearum eius, & cum ipsa
ciuitate succendes, ita vt vniuersa cõsumas
Domino Deo tuo, & sit tumulus sempiter-
nus, non ædificabitur amplius, ¶ & non ad- 17
hærebit de illo anathemate quicquã in ma-
nu tua, vt auertatur Dominus ab ira furo-
ris sui, & misereatur tui, multiplicetq́ue te,
sicut iurauit patribus tuis, ¶ quando audie- 18
ris vocẽ Domini Dei tui, custodiens omnia
præcepta eius quæ ego præcipio tibi hodie, vt
facias quod placitum est in conspectu Domi-
ni Dei tui. CAP. XIIII.

Sup. 7. a. 6. Inf. 26. d. 18.

Filij estote Domini Dei vestri: nõ vos in- 1
cidetis, nec facietis caluitium super mor- A
tuo. ¶ quoniam populus sanctus es Domino 2
Deo suo: & te elegit vt sis ei in populum pe-
culiarem de cunctis gentibus quæ sunt super
terram. ¶ ‖Ne comedatis quæ immunda sunt. 3
¶ Hoc est animal quod comedere debetis, Bo- 4
uem, & ouem, & caprã, ¶ ceruũ & capream, 5
bubalum, tragelaphum, pygargum, orygem,
camelopardalum. ¶ Omne animal quod in 6
duas partes findit vngulã & ruminat, come
detis. ¶ De his autem quæ ruminant, & vn- 7
gulam non findunt, hæc comedere non debe-
tis, camelum, leporem, chœrogryllũ: quia ru-
minant, & non diuidunt vngulam, immun-
da erunt vobis. ¶ Sus quoq; quoniam diui- 8
dit vngulam, & non ruminat, immunda e- B
rit. carnibus eorum non vescemini, & cada-
uera non tangetis. ¶ Hæc comedetis ex om- 9
nibus quæ morantur in aquis. Quæ habent
pinnulas & squamas, comedite: ¶ quæ absq; 10
pinnulis & squamis sunt, ne comedatis,
quia immunda sunt. ¶ Omnes aues mundas 11
comedite. ¶ Immundas ne comedatis: aquilã 12
scilicet, & gryphem, & haliaetum, ¶ Ixon, & 13
vulturem ac miluũ iuxta genus suum: ¶ & 14
omne coruini generis, ¶ & struthionem, ac 15
noctuam, & larum, atque accipitrem iuxta
genus suum: ¶ herodium ac cygnum & ibin, 16
¶ ac mergulum, porphyrionem, & nycticora- 17
cem, ¶ onocrotalum, & charadrium: singula 18
in genere suo: vpupam quoq;, & vesperti-
lionem. ¶ Et omne quod repit & pennulas 19
habet, immundum erit, & non comedetur. C
¶ Omne quod mundum est, comedite. ¶ Quic- 20
quid autem morticinum est, ne vescamini 21
ex eo. Peregrino qui intra portas tuas est,

Leu. 11. a. 2.

da vt comedat, aut vende ei. quia tu popu-
lus sanctus Domini Dei tui es. Non coques
22 hædum in lacte matris suæ. ¶ ‖Decimã par- Exo. 23. c. 19. & 34. d. 26.
tem separabis de cunctis frugibus tuis quæ
23 nascuntur in terra per annos singulos, ¶ &
comedes in conspectu Domini Dei tui in lo-
co quem elegerit, vt in eo nomen illius in-
uocetur, decimam frumenti tui, & vini, &
olei, & primogenita de armentis & ouibus
tuis*: vt discas timere Dominum Deum *offeres 4.
24 tuum omni tempore. ¶ Cùm aũt longior fue-
ris via, & locus quem elegerit Dominus
D Deus tuus, tibiq́ue benedixerit, nec potueris
25 ad eum hæc cuncta portare, ¶ vendes omnia, Mat. 21. c. 12.
& in pretium rediges, portabisq́ue manu tua,
& proficisceris ad locum quem elegerit Do-
26 minus Deus tuus: ¶ & emes ex eadem pe-
cunia quicquid tibi placuerit, siue ex ar-
mentis, siue ex ouibus, vinum quoq; & si-
ceram, & omne quod desiderat anima tua:
& comedes coram Domino Deo tuo, & epu-
27 laberis tu & domus tua, ¶ & Leuita qui in-
tra portas tuas est, caue ne derelinquas eũ,
quia non habet aliam partem in possessione
28 tua. ¶ Anno tertio separabis aliam decimam
ex omnibus quæ nascuntur tibi eo tempore:
29 & repones intra ianuas tuas. ¶ Venietq́ue Le-
uites qui aliam nõ habet partem nec posses-
sionem tecum, & peregrinus ac pupillus &
vidua, qui intra portas tuas sunt, & come-
dent, & saturabuntur: vt benedicat tibi Do-
minus Deus tuus in cunctis operibus ma-
nuum tuarum quæ feceris.

CAP. XV.

1 Septimo anno facies remißionem, ¶ quæ
2 hoc ordine celebrabitur. ¶ Cui debetur a-
A liquid ab amico vel proximo ac fratre suo,
repetere non poterit, quia annus remißionis
3 est Domini. ¶ A peregrino & aduena exiges:
ciuem & propinquum repetendi non habebis
4 potestatem. ¶ Et omnino indigens et mendi-
cus non erit inter vos: vt benedicat tibi Do
minus Deus tuus in terra quam tradi- ...13.
5 turus est tibi in possessionem. ¶ Si tamẽ au-
dieris vocem Domini Dei tui, & custodieris
vniuersa quæ iußit, & quæ ego hodie præci-
6 pio tibi, benedicet tibi, vt pollicitus est. ¶ Fœ-
nerabis gentibus multis, & ipse a nullo ac-
cipies mutuum. Dominaberis nationibus
7 plurimis, & tui nemo dominabitur. ¶ Si v-
B nus de fratribus tuis qui moratur intra por
tas ciuitatis tuæ in terra quam Dominus
Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem
deuenerit: nõ obdurabis cor tuum, nec cõtra-
8 hes manũ, ¶ sed aperies eã pauperi, & ‖ da- Mat. 5. g. 42. Luc. 6. c. 34.
bis mutuum quo eum indigere perspexeris.
9 ¶ Caue ne fortè subrepat tibi impia cogita-
tio, & dicas in corde tuo, Appropinquat se-
ptimus annus remißionis, & auertas oculos
tuos à paupere fratre tuo, nolẽs ei quod postu
lat mutuũ cõmodare: ne clamet contra te ad

Dominum, & fiat tibi in peccatũ. ¶ Sed da- 10
bis ei: nec ages quippiam callide in eius ne-
cessitatibus sublevandis: ut benedicat sibi
* opere 1. Dominus Deus tuus in omni * tempore, &
Mat.26.a.11 in cunctis ad quæ manũ miseris. ¶ ‖ Nõ de- 11
erunt pauperes in terra habitationis tuæ:
idcirco ego præcipio tibi ut aperias manum
fratri tuo egeno & pauperi, qui tecum ver-
Exo.21.a.2. satur in terra. ¶ ‖ Cùm tibi venditus fuerit 12
Ier.34.c.14. frater tuus Hebræus, aut Hebræa, & sex C
annis servierit tibi, in septimo anno dimit-
tes eum liberũ: ¶ & quem libertate donave- 13
ris, nequaquam vacuũ abire patieris: ¶ sed 14
dabis viaticum de gregibus, & de area, &
torculari tuo, quibus Dominus Deus tuus
benedixerit tibi. ¶ Memẽto quod & ipse ser- 15
vieris in terra Aegypti, & liberaverit te
Dominus Deus tuus, & idcirco ego nũc præ-
cipio tibi. ¶ Sin aũt dixerit, Nolo egredi: eò 16
quod diligat te, & domũ tuã, & bene sibi a-
pud te esse sentiat: ¶ assumes subulã, & per- 17
forabis aurem eius in ianua domus tuæ, &
serviet tibi usq; in æternũ. ancillæ quoq; si-
militer facies. ¶ Non avertas ab eis oculos 18
tuos quando dimiseris eos liberos: quoniam
iuxta mercedẽ mercenarij per sex annos ser-
vivit tibi: ut benedicat tibi Dominus Deus
tuus in cunctis operibus quæ agis. ¶ De pri- 19
mogenitis quæ nascuntur in armentis, & D
ovibus tuis, quicquid est sexus masculini,
sanctificabis Domino Deo tuo. Non operabe-
ris in primogenito bovis, & non tõdebis pri-
Leu.22.e.21. mogenita ovium. ¶ ‖ In cõspectu Domini Dei 20
Ecc.35.b.14. tui comedes ea per annos singulos in loco quẽ
elegerit Dominus, tu & domus tua. ¶ Sin 21
autem habuerit maculam, & vel claudum
fuerit vel cæcum, aut in aliqua parte defor-
me vel debile, non immolabitur Domino Deo
tuo. ¶ sed intra portas urbis tuæ comedes il- 22
lud: tam mundus quàm immundus similiter
vescentur eis quasi caprea, & cervo. ¶ Hoc 23
solum observabis, ut sanguinem eorum non
comedas, sed effundes in terrã quasi aquam.

CAP. XVI.

OBserva mensem novarum frugum, & 1
verni primum tẽporis, ut facias Phase A
Domino Deo tuo: quoniam in isto mẽse edu-
xit te Dominus Deus tuus de Aegypto no-
cte. ¶ Immolabisq; Phase Domino Deo tuo, 2
de ovibus, & de bobus in loco quem elegerit
Dominus Deus tuus, ut habitet nomen eius
ibi. ¶ Non comedes in eo panem fermentatũ: 3
Septem diebus comedes absq; fermento af-
flictionis panem, quoniam in pavore egres-
sus es de Aegypto: ut memineris diei egres-
sionis tuæ de Aegypto, omnibus diebus vitæ
tuæ. ¶ Non apparebit fermentatum in om- 4
nibus terminis tuis septem diebus, & non
remanebit de carnibus eius quod immolatũ
est vespere in die primo usq; mane. ¶ Non 5
poteris immolare Phase in qualibet urbium
tuarum quas Dominus Deus tuus daturus
6 est tibi: ¶ sed in loco quem elegerit Dominus
B Deus tuus, ut habitet nomen eius ibi: im-
molabis Phase vespere ad solis occasum,
7 quando egressus es de Aegypto. ¶ Et coques,
& comedes in loco quem elegerit Dominus
Deus tuus, maneq; consurgens vades in ta-
8 bernacula tua. ¶ Sex diebus comedes azyma:
& in die septima, quia collecta est Domini
9 Dei tui, non facies opus. ¶ Septẽ hebdoma- Leu.23.c.15.
das numerabis tibi ab ea die qua falcem in
10 segetem miseris, ¶ & celebrabis diem festum
hebdomadarum Domino Deo tuo, oblationẽ
spontaneam manus tuæ, quam offeres iuxta
11 benedictionẽ Domini Dei tui: ¶ & epulaberis
coram Domino Deo tuo, tu & filius tuus, &
filia tua, & servus tuus, & ancilla tua, &
Levites qui est intra portas tuas, & adve-
na ac pupillus & vidua, qui morantur vo-
biscum: in loco quẽ elegerit Dominus Deus
12 tuus, ut habitet nomen eius ibi: ¶ & recor-
C daberis quoniam servus fueris in Aegypto:
13 custodiesq; ac facies quæ præcepta sunt. ¶ So-
lemnitatem quoq; tabernaculorũ celebrabis
per septem dies, quando collegeris de area &
14 torculari fruges tuas: ¶ & epulaberis in fe-
stivitate tua, tu & filius tuus & filia, & servus
tuus & ancilla. Levites quoq; & advena, &
pupillus ac vidua qui intra portas tuas
15 sunt. ¶ Septem diebus Domino Deo tuo festa
celebrabis in loco quem elegerit Dominus:
benedicetq; tibi Dominus Deus tuus in cũ-
ctis frugibus tuis, et in omni opere manuum
16 tuarum, erisq; in lætitia. ¶ Tribus vicibus
D per annum apparebit omne masculinũ tuũ
in conspectu Domini Dei tui in loco quem
elegerit, in solennitate azymorum, & in so-
lennitate hebdomadarum, & in solennitate
tabernaculorum. ‖ Non apparebit ante Do- Exo.23.b.15.
17 minum vacuus: ¶ sed offeret unusquisq; se- 34.c.23.
cundum quod habuerit iuxta benedictionem Ecc.16.b.6.
18 Domini Dei sui, quam dederit ei. ¶ Iudices
& magistros constitues in omnibus portis
tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi
per singulas tribus tuas: ut iudicent popu-
19 lum iusto iudicio, ¶ nec in alteram partem
declinent. ‖ Non accipies personam, nec mu- Sup.1.c.17.
nera: quia munera excæcant oculos sapien- Leu.19.c.15.
20 tum, & mutant verba iustorũ. ¶ Iuste quod Exo.23.a.8.
iustum est persequẽris: ut vivas, & possi- Ecc.20.d.28
deas terram, quam Dominus Deus tuus de-
21 derit tibi. ¶ Non plantabis lucum & omnem
22 arborem iuxta altare Domini Dei tui. ¶ Nec
facies tibi atque constitues statuam: * quas * quam 6.
odit Dominus Deus tuus.

CAP. XVII.

1 NOn immolabis Domino Deo tuo bo-
A vem & ovem in quo est macula aut
quippiam vitij: quia abominatio est Domi-
2 no Deo tuo. ¶ Cùm reperti fuerint apud te
intra unam portarum tuarum, quas Domi-
nus

nus Deus tuus dabit tibi, vir aut mulier
qui faciant malum in conspectu Domini Dei
tui, & transgrediantur pactum illius, ꝰ vt 3
vadant & seruiant dijs alienis, & adorent
eos, solem & lunam, & omnem militiá cæli,
quæ non præcepi: ꝰ & hoc tibi fuerit nun- 4
tiatum, audiensq; inquisieris diligenter, &
verum esse repereris, & abominatio facta est
in Israël: ꝰeduces virum ac mulierem, qui 5
rem sceleratissimam perpetrarunt, ad portas B
Iof.19.d.15. ciuitatis tuæ, & lapidibus obruentur. ꝰ ‖In 6
Mat.18.b.16 ore duorũ aut trium testium peribit qui in-
2.Cor.13.a.1 terficietur. Nemo occidatur, vno cõtra se di-
Sup.13.b.9. cente testimoniũ. ꝰManus testiũ prima in- 7
terficiet eum, & manus reliqui populi ex-
trema mittetur: vt auferas malum de me-
dio tui. ꝰ Si difficile & ambiguum apud te 8
iudicium esse prospexeris inter sanguinem &
sanguinem, causam & causam, lepram & nõ
lepram, & iudicũ inter portas tuas videris
verba variari: surge & ascende ad locũ quẽ
2.Par.19.c.8 elegerit Dominus Deus tuus, ꝰ‖Veniesq; ad 9
sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem
qui fuerit illo tempore: quæresq; ab eis, qui
indicabunt tibi iudicij veritatẽ. ꝰ Et facies 10
quodcunq; dixerint qui præsunt loco quem
elegerit Dominus, & docuerint te ꝰ iuxta 11
legem eius, sequerisq; sententiam eorũ. Nec C
declinabis ad dexteram, neq; ad sinistram.
ꝰQui autem superbierit, nolens obedire sa- 12
cerdotis imperio, qui eo tempore ministrat
Domino Deo tuo: ex decreto iudicis morie-
tur homo ille, & auferes malum de Israël:
ꝰcunctusq; populus audiẽs timebit, vt nul- 13
lus deinceps intumescat superbia. ꝰCùm in- 14
gressus fueris terram, quam Dominus Deus
tuus dabit tibi, & possederis eam, habitaue-
risq; in illa, & dixeris, Cõstituam super me
regem, sicut habẽt omnes per circuitum na-
tiones: ꝰeum cõstitues quem Dominus Deus 15
tuus elegerit de numero fratrum tuorũ. Non
poteris alterius gentis hominem regem fa-
cere, qui non sit frater tuus. ꝰCumq; fuerit 16
constitutus, non multiplicabit sibi equos, nec D
reducet populum in Aegyptũ, equitatus nu-
mero subleuatus, præsertim cùm Dominus
præceperit vobis vt nequaquam amplius per
eandem viam reuertamini. ꝰ Non habebit 17
vxores plurimas quæ alliciant animũ eius,
neq; argẽti & auri immẽsa pondera. ꝰ Post- 18
quam autẽ sederit in solio regni sui, describ-
bet sibi Deuteronomium legis huius in vo-
lumine, accipiens exemplar, à sacerdotibus
Leuiticæ tribus, ꝰ & habebit secum, legetq; 19
illud omnibus diebus vitæ suæ; vt discat ti-
mere Dominum Deum suum, & custodire
verba & ceremonias eius, quæ in lege præ-
cepta sunt. ꝰNec eleuetur cor eius in super- 20
biã super fratres suos, neq; declinet in par-
tem dexteram vel sinistram, vt longo tem-
* filij 6. pore regnet ipse & *filius eius super Israël.

CAP. XVIII.

1 NOn habebunt sacerdotes & Leuitæ, &
A omnes qui de eadem tribu sunt, partẽ
& hæreditatem cum reliquo Israel, ‖ quia Sup.10.b.9.
sacrificia Domini, & oblationes eius come-
2 dent. ꝰ& nihil aliud accipient de possessione
fratrum suorum: ‖ Dominus enim ipse est Nu.18.c.20.
3 hæreditas eorum: sicut locutus est illis. ꝰHoc 1.Cor.9.b.13
erit iudicium sacerdotum à populo, & ab his Nu.18.c.20.
qui offerunt victimas: siue bouem, siue ouem
immolauerint, dabunt sacerdoti armum ac
4 ventriculum. ꝰ primitias frumenti, vini
& olei, & lanarum partem ex ouium ton-
5 sione. ꝰ Ipsum enim elegit Dominus Deus
tuus de cunctis tribubus tuis, vt stet, &
ministret nomini Domini ipse & filij eius in
6 sempiternum. ꝰ Si exierit Leuites ex vna
B vrbium tuarum ex omni Israel in qua ha-
bitat, & voluerit venire, desiderans locum
7 quem elegerit Dominus, ꝰ ministrabit in
nomine Domini Dei sui, sicut omnes fratres
eius Leuitæ, qui stabunt eo tempore coram
8 Domino. ꝰ Partem ciborum eandem accipiet
quam & cæteri: excepto eo quod in vrbe sua
9 ex paterna ei successione debetur. ꝰ Quando
ingressus fueris, terram quam Dominus
Deus tuus dabit tibi, caue ne imitari velis
10 abominationes illarum gentium. ꝰ‖Nec in- Leu.20.d.
ueniatur in te qui lustret filium suum, aut 27.
filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos
sciscitetur, & obseruet somnia atq; auguria,
11 nec sis maleficus, ꝰnec incantator, neq; qui
C pythones consulat, nec diuinos, ‖ & quæras 1.Re.28.b.7.
12 a mortuis veritatem. ꝰ omnia enim hæc
abominatur Dominus, & propter istiusmodi
13 scelera delebit eos in introitu tuo. ꝰ perfe-
ctus eris, & absq; macula cum Domino Deo
14 tuo. ꝰ Gentes istæ quarum possidebis terrã,
augures & diuinos audiunt: tu autẽ à Do-
15 mino Deo tuo aliter institutus es. ꝰ‖PRO- Ioan.1.g.45.
PHETAM de gente tua & de fratribus Act.3.d.22.
tuis sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus 7.e.37.
16 tuus: ipsum audies, ꝰ vt petisti à Domino
Deo tuo in Horeb, quando concio congregata
est, atq; dixisti, ‖Vltrà non audiã vocẽ Do- Exo.20.d.19
mini Dei mei, & ignẽ hũc maximũ amplius
17 nõ videbo, ne moriar. ꝰEt ait Dominus mi-
18 hi, Bene omnia sunt locuti, ꝰ ‖Prophetã su- Ioan.1.g.45.
scitabo eis de medio fratrũ suorum similem
D tui: & ponam verba mea in ore eius, loque-
19 turq; ad eos omnia quæ præcepero illi. ꝰ qui
aũt verba eius quæ loquetur in nomine meo,
20 audire noluerit, ego vltor existam. ꝰProphe-
ta aũt qui arrogantia deprauatus voluerit
loqui in nomine meo, quæ ego nõ præcepi illi
vt diceret, aut ex nomine alienorum deorũ,
21 interficietur. ꝰ Quod si tacita cogitatione
responderis, Quomodo possum intelligere ver-
22 bum quod Dominus nõ est locutus? ꝰhoc ha-
bebis signum: Quod in nomine Domini pro-
pheta ille prædixerit, & non euenerit: hoc

Dominus non est locutus, sed per tumorem
animi sui propheta confinxit, & idcirco non
timebis eum. CAP. XIX.

Nu.35.b.15. Cum disperdiderit Dominus Deus tuus 1
Iosu.20.a.8. gentes, quarum tibi traditurus est ter- A
ram, & possederis eam, habitaueris ꝗ; in vr-
"earum t. bibus "eius' & in ædibus: ¶ tres ciuitates 2
Exo.21.a.13. separabis tibi in medio terræ, quam Domi-
nus Deus tuus dabit tibi in possessionem,
¶ sternens diligenter viam: & in tres æqua 3
liter partes totam terræ tuæ prouinciam di-
uides: vt habeat e vicino qui propter homi-
cidium profugus est, quo possit euadere.
¶ Hæc erit lex homicidæ fugientis, cuius vita 4
seruanda est, Qui percusserit proximum suũ
nesciens, & qui heri & nudiustertius nul-
lum contra eum odium habuisse comproba-
tur: ¶ sed abijsse cum eo simpliciter in syluam 5
ad ligna cædenda, & in succisione lignorum
securis fugerit manum ferrumꝗ; lapsum de
manubrio amicum eius percusserit, & occi-
derit: hic ad vnam supradictarum vrbium
confugiet, & viuet: ¶ ne forsitan proximus e- 6
ius, cuius effusus est sanguis, dolore stimula- B
tus, persequatur, & apprehendat eũ si lon-
gior via fuerit, & percutiat animã eius qui
non est reus mortis: quia nullũ contra eum
qui occisus est, odium prius habuisse mon-
stratur. ¶ Idcirco præcipio tibi, vt tres ciuita- 7
tes æqualis inter se spatij diuidas. ¶ Cũ aũt 8
dilatauerit Dominus Deus tuus terminos
tuos, sicut iurauit patribus tuis, & dederit
Gen.28.c.14 tibi cunctã terram ‖ quam eis pollicitus est,
Sup.12.c.10 ¶ (si tamẽ custodieris mãdata eius, & fece- 9
ris quæ hodie præcipio tibi, vt diligas Domi
num Deum tuum, & ambules in vijs eius
Iosu.20.c.7. omni tẽpore) addes tibi ‖ tres alias ciuitates, C
& supradictarũ trium vrbiũ numerum du-
plicabis: ¶ vt non effundatur sanguis inno- 10
xius in medio terræ, quam Dominus Deus
tuus dabit tibi possidendam, ne sis sanguinis
Nu.35.c.20. reus. ¶ ‖ Si quis autẽ odio habens proximum 11
suum insidiatus fuerit vitæ eius, surgensꝗ;
percusserit illũ, & mortuus fuerit, fugeritꝗ;
ad vnam de supra dictis vrbibus, ¶ mittent 12
seniores ciuitatis illius, & arripient eum de
loco effugij, tradentꝗ; in manu proximi, cu-
ius sanguis effusus est, & morietur. ¶ Non 13
"noxium misereberis eius, & auferes "innoxiũ' san-
guinẽ de Israel, vt bene sit tibi. ¶ Non assu- 14
mes, et transferes terminos proximi tui quos
fixerunt priores in possessione tua, quã Do-
minus Deus tuus dabit tibi in terra quam
Sup.17.b.6. acceperis possidendam. ¶ ‖ Non stabit testis 15
vnus cõtra aliquẽ, quicquid illud peccati, & D
Mat.18.b.16 facinoris fuerit: sed ‖ in ore duorũ aut trium
Ioan.8.b.17. testium stabit omne verbũ. ¶ Si steterit te- 16
2.Cor.13.a.1 stis mendax contra hominem, accusans eum
Heb.10.c. præuaricationis, ¶ stabunt ambo, quorũ cau- 17
28. sa est, ante Dominum in conspectu sacerdo-
tum & iudicum qui fuerint in diebus illis.
18 ¶ Cumꝗ; diligentissime perscrutantes, inue-
nerint falsum testem dixisse contra fratrem
19 suum mendacium: ¶ ‖ reddent ei sicut fratre Dan.13.g.61
suo facere cogitauit, & auferes malũ de me- Matt.5.f.38.
20 dio tui: ¶ vt audientes cæteri timorem ha- Prou.19.a.5.
beant, & nequaquam talia audeant facere. * Es 2.
21 ¶ * Non misereberis eius, ‖ sed animam pro Exo.21.c.24
anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, Leu.24.d.20
manum pro manu, pedem pro pede exiges.

CAP. XX.

1 Si exieris ad bellum contra hostes tuos, &
A videris equitatus & currus, & maiorem
quàm tu habeas, aduersarij exercitus mul-
titudinem, non timebis eos: quia Dominus
Deus tuus tecũ est, qui eduxit te de terra
2 Aegypti. ¶ Appropinquante autem iam præ-
lio, stabit sacerdos ante aciem, & sic loque-
3 tur ad populum, ¶ Audi Israel, vos hodie cõ-
tra inimicos vestros pugnam committitis,
non pertimescat cor vestrum, nolite metue-
4 re, nolite cedere, nec formidetis eos: ¶ quia
Dominus Deus vester in medio vestri est,
B & pro vobis contra aduersarios dimicabit,
5 vt eruat vos de periculo. ¶ Duces quoꝗ; per
singulas turmas audiente exercitu procla-
mabunt, ‖ Quis est homo qui ædificauit do- 1.Ma.3.g.56
mum nouam, & non dedicauit eam? vadat,
& reuertatur in domum suam, ne forte mo-
6 riatur in bello, & alius dedicet eam. ¶ Quis
est homo qui plantauit vineam, ‖ & necdum Leui.19.c.9.
fecit eam esse communem, de qua vesci om-
nibus liceat? vadat, & reuertatur in domũ
suam: ne forte moriatur in bello, & alius ho-
7 mo eius fungatur officio. ¶ Quis est homo qui
despondit vxorem, & non accepit eam? va-
dat, & reuertatur in domum suam, ne forte
moriatur in bello, & alius homo accipiat eã.
8 ¶ His dictis addent reliqua, & loquentur ad
populum, ‖ Quis est homo formidolosus, & Iudic.7.a.3.
corde pauido? vadat, & reuertatur in do-
mum suam, ne pauere faciat corda fratrum
suorum, sicut ipse timore perterritus est.
9 ¶ Cumꝗ; siluerint duces exercitus, & finem
C loquendi fecerint, vnusquisque suos ad bel-
10 landum cuneos præparabit. ¶ Si quando ac-
cesseris ad expugnandam ciuitatem, offeres
11 ei primùm pacem. ¶ Si receperit, & aperue-
rit tibi portas, cunctus populus qui in ea est,
12 saluabitur, & seruiet tibi sub tributo. ¶ Sin
autem fœdus inire noluerit, & cœperit con-
13 tra te bellum, oppugnabis eam. ¶ Cumꝗ; tra-
diderit Dominus Deus tuus illam in manu
tua, percuties omne quod in ea generis ma-
14 sculini est, in ore gladij, ¶ absꝗ; mulieribus
& infantibus, iumentis & cæteris quæ in
ciuitate sunt. Omnẽ prædam exercitui di-
uides, & comedes de spolijs hostium tuorum,
15 quæ Dominus Deus tuus dederit tibi ¶ Sic
facies cunctis ciuitatibus quæ à te procul
valde sunt, & non sunt de his vrbibus quas
16 in possessionem accepturus es. ¶ De his autẽ
ciuita-

ciuitatibus quæ dabuntur tibi, nullum om- D
nino permittes viuere, ⁋sed interficies in ore 17
gladij, Hethæum videlicet, & Amorrhæum,
& Chananæum, Pherezæum, & Heuæũ, &
Iebusæum, sicut præcepit tibi Dominus Deus
tuus: ⁋ne forte doceant vos facere cunctas 18
abominationes quas ipsi operati sunt dijs
suis: & peccetis in Dominũ Deum vestrum.
⁋Quando obsederis ciuitatem multo tempo- 19
re, & munitionibus circumdederis vt expu-
gnes eã, nõ succides arbores de quibus vesci
potest, nec securibus per circuitum debes
vastare regionem: quoniam lignum est, &
non homo, nec potest bellantiũ contra te au-
gere numerum. ⁋Si qua autẽ ligna nõ sunt 20
pomifera, sed agrestia, & in cæteros apta v-
sus, succide, & instrue machinas, donec ca-
pias ciuitatem quæ contra te dimicat.

CAP. XXI.

QVando inuentum fuerit in terra quã 1
Dominus Deus tuus daturus est tibi, A
hominis cadauer occisi, & ignorabi-
tur cædis reus, ⁋egredientur maiores natu, 2
& iudices tui, & metientur à loco cadaueris
singularum per circuitum spatia ciuitatum:
⁋& quam viciniorem cæteris esse perspexe- 3
rint, seniores ciuitatis illius tollent vitulam
de armento, quæ non traxit iugũ, nec terram
scidit vomere, ⁋& ducẽt eã ad vallem aspe- 4
ram atq; saxosam, quæ nunquam arata est,
nec sementem recepit, & cædent in ea ceruí-
ces vitulæ. ⁋accedentq; sacerdotes filij Leui, 5
quos elegerit Dominus Deus tuus, vt mini-
strent ei, & benedicant in nomine eius, &
•.7. ad verbum eorum omne negotium • pen-
det: & quicquid mundum vel immundum
*omnes 1. est, iudicetur. ⁋Et venient *maiores natu 6
ciuitatis illius ad interfectum, lauabuntq; B
manus suas super vitulam, quæ in valle
percussa est, ⁋& dicent, Manus nostræ non 7
effuderunt sanguinem hunc, nec oculi vide-
runt. ⁋propitius esto populo tuo Israel, quem 8
redemisti Domine, & ne reputes sanguinẽ
innocentem in medio populi tui Israël. Et
auferetur ab eis reatus sanguinis: ⁋tu au- 9
tem alienus eris ab innocentis cruore, qui
fusus est, cùm feceris quod præcepit Domi-
nus. ⁋Si egressus fueris ad pugnam contra 10
inimicos tuos, & tradiderit eos Dominus
Deus tuus in manu tua, captiuosq; duxeris,
⁋& videris in numero captiuorum mulierẽ 11
pulchram, & adamaueris eam, volueriśq;
habere vxorem, ⁋introduces eam in domum 12
tuam, quæ radet cæsariẽ, & circuncidet vn- C
gues, ⁋& deponet vestem in qua capta est: 13
sedensq; in domo tua, flebit patrem & ma-
trem suam vno mense, & postea intrabis ad
eam, dormiesq; cum illa, & erit vxor tua.
⁋Si autem postea non sederit animo tuo, di- 14
mittes eam liberam, nec vendere poteris pe-
cunia, nec opprimere per potẽtiam: quia hu-

15 miliasti eam. ⁋Si habuerit homo vxores
duas, vnam dilectam, & alteram odiosam,
*genuerintq; ex eis liberos, & fuerit filius *genuerint-
16 odiosæ primogenitus, ⁋volueritq; substãtiã que ex eo 4.
inter filios suos diuidere: non poterit filium
dilectæ facere primogenitum, & præferre fi-
17 lio odiosæ, ⁋sed filium odiosæ agnoscet pri-
mogenitum, ‖dabitq; ei de his quæ habuerit 3.Par.5.a.1.
cuncta duplicia. iste est enim principium li-
berorum eius, & huic debẽtur primogenita.
18 ⁋Si genuerit homo filium contumacem &
proteruum, qui nõ audierit patris ac matris
imperium, & coercitus obedire contempserit:
19 ⁋apprehendent eum, & ducent ad seniores
20 ciuitatis illius, & ad portam iudicij, ⁋di-
D centq; ad eos, Filius noster iste proteruus &
contumax est, monita nostra audire cõtem-
nit, commessationibus vacat, & luxuriæ at-
21 que conuiuijs: ⁋lapidibus eum obruet popu-
lus ciuitatis, & morietur, vt auferatis ma-
lũ de medio vestri, & vniuersus Israel au-
22 diens pertimescat. ⁋Quando peccauerit ho-
mo quod morte plectendum est, & adiudica-
23 tus morti appensus fuerit in patibulo: ⁋non
permanebit cadauer eius in ligno, sed in ea-
dem die sepelietur ‖quia maledictus à Deo Gal.3.b.13.
est qui pendet in ligno, & nequaquam con-
taminabis terram tuam, quam Dominus
Deus tuus dederit tibi in possessionem.

CAP. XXII.

1 NOn videbis bouẽ fratris tui, aut ouem Exo.23.a.4.
A errantem, & præteribis: sed reduces Tob.2.c.21.
2 fratri tuo, ⁋etiamsi non est propinquus fra-
ter tuus, nec nosti eum: duces in domum
tuam, & erunt apud te quamdiu quærat ea
3 frater tuus, & recipiat. ⁋Similiter facies de
asino, & de vestimento, & de omni re fra-
tris tui quæ perierit, si inueneris eam, ne
4 negligas quasi alienam. ⁋Si videris asinum
fratris tui aut bouem cecidisse in via, non
5 despicies, sed subleuabis cum eo. ⁋Non in-
duetur mulier veste virili, nec vir vtetur
veste fœminea: abominabilis enim apud
6 Deũ est qui facit hæc. ⁋Si ambulãs per viã,
in arbore vel in terra nidũ auis inueneris,
& matrẽ pullis vel ouis desuper incubantẽ:
7 non tenebis eam cum filijs, ⁋sed abire patie-
ris, captos tenens filios: vt bene sit tibi, &
8 lõgo viuas tẽpore. ⁋Cùm ædificaueris domũ
nouam, facies murum tecti per circuitum: ne
effundatur sanguis in domo tua, & sis reus
9 labente alio, & in præceps ruente. ⁋Non se-
B res vineam tuã altero semine: ne & semẽtis
quam seuisti, & quæ nascuntur ex vinea,
10 pariter sanctificẽtur. ⁋Non arabis in boue
11 simul & asino. ⁋Non indueris vestimento
12 quod ex lana linoq; contextum est. ⁋Funi-
culos in fimbrijs facies per quatuor angulos
13 pallij tui quo operiris. ⁋Si duxeris vir vxo-
14 rẽ, & postea odio habuerit eam, ⁋quæsieritq;
occasiones quibus dimittat eam, obijciens

ei nomen pessimum, & dixerit, Vxorem hanc
accepi, & ingressus ad eam non inueni vir-
ginem: ¶ tollent eam pater & mater eius, & 15
ferent secum signa virginitatis eius ad se-
niores vrbis qui in porta sunt: ¶ & dicet pa- 16
ter, Filiam meam dedi huic vxorem: quam
quia odit, ¶ imponit ei nomen pessimum, vt 17
dicat, Non inueni filiam tuam virginem: &
ecce hæc sunt signa virginitatis filiæ meæ.
Expandent vestimentum coram senioribus C
ciuitatis: ¶ apprehendentque senes vrbis illius 18
virũ, & verberabunt illum, ¶ condemnantes 19
insuper centum siclis argenti, quos dabit pa-
tri puellæ, quoniam diffamauit nomẽ pessi-
mum super virginẽ Israel, habebitque eã vxo-
rem, & non poterit dimittere eam omnibus
diebus vitæ suæ. ¶ Quod si verum est quod 20
obiicit, & nõ est in puella inuẽta virginitas:
¶ eiicient eã extra fores domus patris sui, & 21
lapidibus obruent viri ciuitatis illius, &
morietur: quoniam fecit nefas in Israel vt
fornicaretur in domo patris sui: & auferes
Leu.20.b.10 *malũ de medio tui. ¶ ‖ Si dormierit vir cum* 22
vxore alterius, vterque morietur, id est, adul
ter & adultera: & auferes malũ de Israel.
¶ Si puellam virginẽ desponderit vir, & inue- 23
nerit eã aliquis in ciuitate, & cõcubuerit cũ D
ea, ¶ educes vtrũque ad portã ciuitatis illius, 24
& lapidibus obruentur: puella, quia nõ cla-
mauit, cum esset in ciuitate: vir, quia humi-
liauit vxorem proximi sui. & auferes malũ
de medio tui. ¶ Sin autẽ in agro reperit vir 25
puellã quæ desposata est, & apprehendẽs cõ-
cubuerit cũ ea, ipse morietur solus: ¶ puella 26
nihil patietur, nec est rea mortis: quoniã si-
cut latro cõsurgit cõtra fratrẽ suũ, & occidit
animã eius, ita & puella perpessa est. ¶ sola 27
erat in agro: clamauit, & nullus affuit qui
liberaret eã. ¶ Si inuenerit vir puellam vir- 28
ginẽ, quæ nõ habet sponsum, & apprehẽdens
concubuerit cũ illa, & res ad iudiciũ vene-
Exo.22.c.16 *rit: ¶ ‖ dabit qui dormiuit cũ ea, patri puellæ* 29
quinquaginta siclos argẽti, & habebit eam
vxorem, quia humiliauit illã: nõ poterit di-
mittere eam cũctis diebus vitæ suæ. ¶ Nõ ac- 30
cipiet homo vxorẽ patris sui, nec reuelabit
operimentũ eius.

CAP. XXIII.

NOn intrabit eunuchus attritis vel am- 1
putatis testiculis, & abscisso veretro A
ecclesiã Domini. ¶ Nõ ingredietur mamzer, 2
hoc est, de scorto natus, in ecclesiam Domini
vsque ad decimam generationem. ¶ Ammo- 3
nites & Moabites etiam post decimam ge-
nerationem non intrabunt ecclesiam Domi-
ni, in æternum: ¶ quia noluerunt vobis oc- 4
currere cum pane & aqua in via quando e-
gressi estis de Aegypto: & quia conduxerunt
contra te Balaam filium Beor de Mesopota-
Nu.22.a.5. *mia Syriæ, vt malediceret tibi: ¶ ‖ & noluit* 5
Dominus Deus tuus audire Balaam, ver-
titque maledictionem eius in benedictionem
6 *tuam, eò quòd diligeret te. ¶ Non facies cum*
B *eis pacem, nec quæras eis bona cũctis diebus*
7 *vitæ tuæ in sempiternum. ¶ Non abomina-*
beris Idumæum, quia frater tuus est: nec
Aegyptiũ, quia aduena fuisti in terra eius.
8 *¶ Qui nati fuerint ex eis, tertia generatione*
9 *intrabunt in Ecclesiam Domini. ¶ Quando*
egressus fueris aduersus hostes tuos in pu-
10 *gnam, custodies te ab omni re mala. ¶ Si fue*
rit inter vos homo qui nocturno pollutus sit
11 *somnio, egredietur extra castra, ¶ & non re-*
uertetur priusquam ad vesperam lauetur
aqua, & post solis occasum regredietur in
12 *castra. ¶ Habebis locum extra castra, ad quẽ*
13 *egrediaris ad requisita naturæ, ¶ gerens pa-*
xillum in baltheo. cumque sederis, fodies per
14 *circuitum, & egesta humo operies ¶ quo re-*
C *leuatus es (Dominus enim Deus tuus am-*
bulat in medio castrorũ, vt eruat te, & tra* *tuorum 7.
dat tibi inimicos tuos) et sint castra tua san
cta, & nihil in eis appareat fœditatis, ne de-
15 *relinquat te. ¶ Non trades seruum Domino*
16 *suo, qui ad te confugerit, ¶ habitabit tecum*
in loco qui ei placuerit, & in vna vrbium
17 *tuarum requiescet: ne contristes eum. ¶ Non*
erit meretrix de filiabus Israel, nec scorta-
18 *tor de filijs Israel. ¶ Non offeres mercedem*
prostibuli, nec pretium canis in domo Do-
mini Dei tui, quicquid illud est quod "vo- "voueris 5.
ueris': quia abominatio est vtrunque apud
19 *Dominum Deum tuum. ¶ Non fœnerabis*
fratri tuo ad vsuram pecuniam, nec fruges,
20 *nec quamlibet aliam rem: ¶ sed alieno. Fra-*
D *tri autem tuo absque vsura id quo indiget*
cõmodabis: vt benedicat tibi Dominus Deus
tuus in omni opere tuo in terra ad quã "in- "ingrede-
21 *gredieris' possidendam. ¶ Cùm votum vo-* ris 1.
ueris Domino Deo tuo, nõ tardabis reddere:
quia requiret illud Dominus Deus tuus: &
si moratus fueris, reputabitur tibi in pecca-
22 *tum. ¶ Si nolueris polliceri, absque peccato*
23 *eris. ¶ Quod autem semel egressum est de la-*
bijs tuis, obseruabis, & facies sicut promisisti
Domino Deo tuo, & propria voluntate &
24 *ore tuo locutus es. ¶ Ingressus vineam pro-*
ximi tui, comede vuas quantum tibi pla-
25 *cuerit: foras autem ne efferas tecum. ¶ Si*
intraueris segetẽ amici tui, franges spicas,
& manu conteres: falce autem non metes. Mat.12.a.4.

CAP. XXIIII.

1 *SI acceperit homo vxorem, & habuerit* Mat.5.e.31.
A *eam, & non inuenerit gratiam ante ocu-* & 19.a.7.
los eius propter aliquam fœditatem: scribet Mat.10.a.4.
libellum repudij, & dabit in manu illius, &
2 *dimittet eam de domo sua. ¶ Cumque egres-*
3 *sa alterum maritum duxerit, ¶ & ille quoque*
oderit eam, dederitque ei libellum repudij,
& dimiserit de domo sua, vel certè mortuus
4 *fuerit: ¶ non poterit prior maritus recipere*
eam in vxorem: quia polluta est, & abomi-
nabilis facta est coram Domino: ne peccare
facias

facias terrā tuam, quā Dominus Deus tuus
tradiderit tibi possidendam. ¶ Cùm acceperit 5
homo nuper uxorem, nō procedet ad bellum,
nec ei quippiam necessitatis iniungetur pu-
blica, sed vacabit absque culpa domi sua, ut
uno anno latetur cum uxore sua. ¶ Non ac- 6
cipies loco pignoris inferiorem & superiorem
molam: quia animam suam apposuit tibi.
¶ Si deprehensus fuerit homo solicitans fra- 7
trem suum de filijs Israel, & vendito eo ac-
ceperit pretium, interficietur, & auferes ma
lum de medio tui. ¶ Observa diligenter ne 8
incurras plagam lepra, sed facies quæcunque
docuerint te sacerdotes Levitici generis iu-
xta id quod præcepi eis, & imple solicitè.
Nu.12.a.10. ¶ ‖ "Mementote quæ fecerit Dominus Deus 9
"Memento quæ fecerit Dominus Deus tuus 1 vester ' Mariæ in via cùm egrederemini de C
Aegypto. ¶ Cùm repetes a proximo tuo rem 10
aliquam quam debet tibi, nō ingredieris do
mum eius ut pignus auferas: ¶ sed stabis fo 11
ris, & ille tibi proferet quod habuerit, ¶ sin 12
autē pauper est, non pernoctabit apud te pi-
gnus, ¶ sed statim reddes ei ante solis occa- 13
sum: ut dormiens in vestimento suo, benedi-
cat tibi, & habeas iustitiam coram Domino
Leu.19.c.13. Deo tuo. ¶ Non negabis mercedem indigen- 14
Tob.4.c.15. tis, & pauperis fratris tui, sive advena qui
tecū moratur in terra, & intra portas tuas
est: ¶ sed eadem die reddes ei pretium labo- 15
ris sui ante solis occasum, quia pauper est,
& ex eo sustentat animam suam: ne clamet
contra te ad Dominum, & reputetur tibi in
peccatum. ¶ Non occidentur patres pro filijs, 16
nec filij pro patribus, sed unusquisque pro
4.Reg.4.a.1 peccato suo morietur. ¶ Non pervertes iudi- 17
2.Pa.25.a.4. cium advenæ & pupilli, nec auferes pignoris
Eze.18.c.17. loco viduæ vestimentum. ¶ Memento quod 18
servieris in Aegypto, & eruerit te Dominus
Deus tuus inde. Idcirco præcipio tibi ut fa- D
cias hanc rem. ¶ Quando messueris segetem 19
in agro tuo, & oblitus manipulū reliqueris:
non reverteris ut tollas illum: sed advenā &
pupillum, & viduam auferre patieris, ut be
nedicat tibi Dominus Deus tuus in omni o-
pere manuum tuarum. ¶ Si fruges collegeris 20
olivarum, quicquid remāserit in arboribus,
nō reverteris ut colligas: sed relinques adve
næ, pupillo ac viduæ. ¶ Si vindemiaveris vi 21
neam tuā, non colliges remanentes racemos,
sed cedent in usus advenæ, pupilli ac viduæ.
¶ Memento quod & tu servieris in Aegypto, 22
& idcirco præcipio tibi ut facias hanc rem.

CAP. XXV.

SI fuerit causa inter aliquos, & interpel- 1
laverint iudices: quem iustum esse per- A
spexerint. illi iustitiæ palmam dabūt: quem
impium, condemnabunt impietatis. ¶ Sin au 2
tem eum qui peccavit, dignum viderint pla
2.Co.11.f.24 gis: prosternent & coram se facient verbe-
1.Cor.9.b.9. rari. Pro mensura peccati erit & plagarum
2.Ti.5.c.18. modus, ¶ ita duntaxat, ut ‖ quadragenarium 3
numerum non excedant: ne fœde laceratus
4 ante oculos tuos abeat frater tuus. ¶ Non li- Mat.22.c.23
gabis os bovis terentis in area fruges tuas. Mar.12.b.19
5 ¶ Quando habitaverint fratres simul, & v- Lu.20.d.27.
nus ex eis absque liberis mortuus fuerit, uxor
B defuncti non nubet alteri: sed accipiet eam
frater eius, & suscitabit semen fratris sui:
6 ¶ & primogenitum ex ea filiū nomine illius
appellabit: ut non deleatur nomen eius ex
7 Israel. ¶ Sin autē noluerit accipere uxorem
fratris sui, quæ ei lege debetur, perget mu-
lier ad portā civitatis, & interpellabit maio
res natu, dicetque: ‖ Non vult frater viri mei Ruth 4.b.7.
suscitare "semen ' fratris sui in Israel, nec me "nomen 4.
8 in coniugium sumere. ¶ Statimque accersiri
eum facient, & interrogabunt. Si responde-
9 rit, Nolo eam uxorē accipere: ¶ accedet mu-
lier ad eum coram senioribus, & tollet cal-
ceamentum de pede eius: spuetque in faciem
illius, & dicet: Sic fiet homini qui nō ædifi-
10 cat domum fratris sui. ¶ Et vocabitur nomē
11 illius in Israel, Domus discalceati. ¶ Si ha-
C buerint inter se iurgiū viri ' duo ', & unus .5.
contra alterū rixari cœperit: volensque uxor
alterius eruere virum suum de manu fortio
ris, miseritque manum, & apprehenderit ve-
12 renda eius, ¶ abscindes manum illius, nec
13 flecteris super eam ulla misericordia. ¶ Non
habebis in sacculo diversa pondera, maius
14 & minus, ¶ nec erit in domo tua modius ma
15 ior & minor. ¶ pōdus habebis iustum & ve-
rum: & modius æqualis & verus erit tibi:
ut multo vivas tempore super terram, quā
16 Dominus Deus tuus dederit tibi. ¶ abomi-
D natur enim Dominus tuus eū qui facit hæc,
17 & aversatur omnē iniustitiam. ¶ Memento Ex.17.c.18.
quæ fecerit tibi Amalec in via quādo egre-
18 diebaris ex Aegypto: ¶ quomodo occurrerit
tibi, & extremos agminis tui qui lassi resi-
debant, ceciderit, quando tu eras fame &
labore confectus, & non timuerit Deum.
19 ¶ Cùm ergo Dominus Deus tuus dederit ti-
bi requiem, & subiecerit cunctas per circui-
tum nationes in terra quam tibi pollicitus
est: delebis nomen eius sub cælo. Cave ne
obliviscaris.

CAP. XXVI.

1 CUmque intraveris terram quam Domi-
A nus Deus tuus tibi daturus est possidē-
dam, & obtinueris eam, atque habitaveris
2 in ea, ¶ tolles de cūctis frugibus tuis primi-
tias, & pones in cartallo, pergesque ad locum
quē Dominus Deus tuus elegerit, ut ibi in-
3 vocetur nomen eius, ¶ accedesque ad sacerdo-
tem qui fuerit in diebus illis, & dices ad
eum, Profiteor hodie coram Domino Deo tuo,
quod ingressus sum in terram pro qua iu-
ravit "patribus nostris, ut daret eam nobis. "Dominus 2
4 ¶ Suscipiensque sacerdos cartallum de manu
"eius ', ponet ante altare Domini Dei tui, "tua 6.
5 ¶ & loqueris in conspectu Domini Dei tui,

Syrus persequebatur patrem meum, qui de-
scendit in Aegyptum, & ibi peregrinatus est
in paucissimo numero: crevitq; in gentē ma-
gnam ac robustam et infinitæ multitudinis. B
6 ¶ *Afflixeruntq; nos Aegyptij, & persecuti*
7 *sunt imponentes onera gravissima,* ¶ *& cla-*
mavimus ad Dominū Deum patrū nostro-
rum: qui exaudivit nos, & respexit humili-
tatem nostram, & laborem atq; angustiam:
8 ¶ *& eduxit nos de Aegypto in manu forti &*
brachio extento, in ingenti pavore, in signis
9 *atque portentis,* ¶ *& introduxit ad locum*
istum, & tradidit nobis terrā lacte & melle
10 *manantem.* ¶ *Et idcirco nunc offero primi-*
tias frugum terræ quam Dominus dedit mi-
hi. Et dimittes eas in cōspectu Domini Dei
11 *tui, & adorato Domino Deo tuo,* ¶ *epulabe-*
ris in omnibus bonis quæ Dominus Deus
tuus dederit tibi, & domui tuæ, tu & Levi-
12 *tes, & advena qui tecum est.* ¶ *Quando com*
C *pleveris decimā cunctarum frugum tuarū,*
anno decimarū tertio dabis Levitæ, & ad-
venæ, & pupillo & viduæ, ut comedāt intra
13 *portas tuas, & saturentur:* ¶ *loquērisq; in*
conspectu Domini Dei tui, Attuli quod san
ctificatum est de domo mea, & dedi illud Le
vitæ et advenæ, et pupillo ac viduæ, sicut ius
sisti mihi: non præterivi mandata tua, nec
14 Sup. 14. d. 17 *sum oblitus imperij tui.* ¶ *Non comedi ex eis*
in luctu meo, nec separavi ea in qualibet im
munditia, nec expendi ex his quicquā in re
funebri. Obedivi voci Domini Dei mei, &
15 Esa. 63. d. 15. Bar. 2. c. 16. *feci omnia sicut præcepisti mihi.* ¶ ‖ *Respice*
de sanctuario tuo, & de excelso cælorū habi-
taculo, & benedic populo tuo Israel, & terræ
quam dedisti nobis, sicut iurasti patribus no
16 *stris, terræ lacte & melle mananti.* ¶ *Hodie*
D *Dominus Deus tuus præcepit tibi ut facias*
mandata hæc atque iudicia, ut custodias &
impleas ex toto corde tuo, & ex tota anima
17 Sup. 7. a. 6. *tua.* ¶ ‖ *Dominum elegisti hodie, ut sit tibi*
D *Deus, & ambules in vijs eius, ut custodias*
ceremonias illius, & mandata atque iudicia
18 *Et 4. *& obedias eius imperio.* ¶ "*Et*' *Dominus e-*
legit te hodie ut sis ei populus peculiaris, si-
cut locutus est tibi, & custodias omnia præ-
19 *cepta illius:* ¶ *& faciat te excelsiorem cunctis*
gentibus quas creavit in laudem, & nomen
& gloriam suam: ut sis populus sanctus Do-
mini Dei tui, sicut locutus est.

CAP. XXVII.

1 PRæcepit autem Moyses & seniores Israël,
A *populo dicentes: Custodite omne manda-*
2 *tum quod præcipio vobis hodie.* ¶ *Cumque*
transieritis Iordanem in terram quam Do-
minus Deus tuus dabit tibi, eriges ingentes
3 *lapides, & calce levigabis eos,* ¶ *ut possis in*
eis scribere omnia verba legis huius, Iorda-
ne transmisso: ut introeas terram quam Do
minus Deus tuus dabit tibi, terram lacte &
melle manātem, sicut iuravit patribus tuis.

4 ¶ ‖ *Quando ergo transieritis Iordanē, erigite* Exo. 20. d. 15. Ios. 8. f. 35.
lapides quos ego hodie præcipio vobis in mon
5 *te Hebal, & levigabis eos calce:* ¶ *& ædifica-*
B *bis ibi altare Domino Deo tuo de lapidibus*
6 *quos ferrum non tetigit,* ¶ *& de saxis infor-*
B *mibus & impolitis: & offeres super eo holo-*
7 *causta Domino Deo tuo,* ¶ *& immolabis ho-*
stias pacificas, comedesq; ibi, & epulaberis
8 *coram Domino Deo tuo.* ¶ *Et scribes super la*
pides omnia verba legis huius plane & luci
9 *de.* ¶ *Dixeruntq; Moyses et sacerdotes Levi-*
tici generis ad omnem Israelem, Attende, &
audi Israel, Hodie factus es populus Domini
10 *Dei tui.* ¶ *audies vocem eius, & facies man*
data atq; iustitias quas ego præcipio tibi.* *hodie t.
11 ¶ *Præcepitq; Moyses populo in die illo, dicens:*
12 ¶ *Hi stabunt ad benedicendum* "*Domino*' *su* "populo t.
per montem Garizim, Iordane transmisso:
Simeō, Levi, Iudas, Issachar, Ioseph, & Ben-
13 *iamin.* ¶ *Et e regione isti stabunt ad maledi-*
cendū in monte Hebal: Ruben, Gad, & Aser,
14 *& Zabulon, Dan, & Nephthali.* ¶ ‖ *Et pro-* Dan. 9. c. 11.
C *nuntiabūt Levitæ, dicentq; ad omnes viros*
15 *Israël excelsa voce,* ¶ *Maledictus homo qui*
"*facit*' *sculptile & conflatile, abominationē* "faciet 6.
Domini opus manuum artificum, "*ponetq;*' "ponitq;.
illud in abscondito, & respondebit omnis po
16 *pulus, & dicet, Amen.* ¶ *Maledictus qui non*
honorat patrem suum & matrem, & dicet* *suam t.
17 *omnis populus, Amen.* ¶ *Maledictus qui trās*
fert terminos proximi sui, & dicet omnis po
18 *pulus, Amen.* ¶ *Maledictus qui errare facit*
cæcum in itinere, & dicet omnis populus, A-
19 *men.* ¶ *Maledictus qui pervertit iudicium*
advenæ, pupilli, & viduæ, & dicet omnis po
20 *pulus, Amen.* ¶ *Maledictus qui dormit cum*
D *uxore patris sui, & revelat operimentum le*
ctuli eius, & dicet omnis populus, Amen.
21 ¶ *Maledictus qui dormit cum omni iumēto,*
22 *& dicet omnis populus, Amen.* ¶ *Maledictus*
qui dormit cum sorore sua filia patris sui,
vel matris suæ, et dicet omnis populus, amē.
23 ¶ *Maledictus qui dormit cum socru sua, &*
24 *dicet omnis populus, Amē.* ¶ *Maledictus qui*
clam percusserit proximum suū, & dicet om
25 *nis populus, Amē.* ¶ * *Maledictus qui accipit* *Maledictus qui dormit
munera ut percutiat animā sanguinis in- cum uxore
26 *nocentis, & dicet omnis populus, Amē.* ¶ ‖ *Ma* proximi sui,
ledictus qui non permanet in sermonibus & dicet om-
legis huius, nec eos opere perficit, & dicet nis populus.
omnis populus, Amen. Amen.

CAP. XXVIII.

1 SI autē audieris vocem Domini Dei tui, Gal. 3. b. 10.
A *ut facias atq; custodias omnia mandata* Leu. 26. a. 3.
eius quæ ego præcipio tibi hodie, faciet te Do
minus Deus tuus excelsiorem cunctis genti-
2 *bus quæ versantur in terra.* ¶ *Venientq; su-*
per te universæ benedictiones istæ, & appre-
hendent te: si tamen præcepta eius audieris.
3 ¶ *Benedictus tu in civitate, & benedictus in*
4 *agro.* ¶ *Benedictus fructus ventris tui, &*
fructus

fructus terræ tuæ, fructusq; iumentorũ tuo-
rum, greges armentorum tuorum, & caulæ
ouium tuarum. ¶ Benedicta horrea tua, & 5
benedictæ reliquiæ tuæ. ¶ Benedictus eris in- 6
grediens & egrediens. ¶ Dabit Dominus ini- 7
micos tuos qui cõsurgunt aduersum te, cor-
ruentes in conspectu tuo: per vnam viam
venient contra te, & per septẽ fugient a fa-
cie tua. ¶ Emittet Dominus benedictionem 8
super cellaria tua, & super omnia opera ma-
nuum tuarum, benedicetq; tibi in terra quã
acceperis. ¶ Suscitabit te Dominus sibi in po- 9
pulum sanctum, sicut iurauit tibi: si custo-
dieris mandata Domini Dei tui, & ambu-
laueris in viis eius. ¶ Videbuntq; omnes ter- 10
rarum populi quod nomen Domini inuocatũ
sit super te, & timebunt te. ¶ Abundare te 11
faciet Dominus omnibus bonis, fructu vteri
tui, & fructu iumentorũ tuorũ, fructu terræ
tuæ quam iurauit Dominus patribus tuis
vt daret tibi. ¶ Aperiet Dominus thesaurũ 12
suum optimum, cælum vt tribuat pluuiam B
terræ tuæ in tempore suo: benedicetq; cunctis
operibus manuum tuarum. Et fœnerabis
gentibus multis, & ipse a nullo fœnus acci-
pies. ¶ Constituet te Dominus in caput, & 13
non in caudam: & eris semper supra, & non
subter: si tamen audieris mandata Domini
Dei tui quæ ego præcipio tibi hodie, & custo-
dieris & feceris, ¶ ac non declinaueris ab eis 14
nec ad dexteram nec ad sinistram, nec secu-
tus fueris deos alienos, neque colueris eos.
Leu.26.b.14 ¶ ‖Quod si audire nolueris vocẽ Domini Dei 15
Thre.2.f.27 tui, vt custodias & facias omnia mandata
Mala.2.a.2. eius & ceremonias quas ego præcipio tibi ho-
Bar.1.d.18. die, venient super te omnes maledictiones
Tob.3.a.4. istæ & apprehendent te. ¶ Maledictus eris in 16
ciuitate, maledictus in agro. ¶ Maledictum 17
horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ.
¶ Maledictus fructus ventris tui, & fructus 18
terræ tuæ, armenta boum tuorum & greges C
ouium tuarum. ¶ Maledictus eris ingrediens 19
& maledictus egrediens. ¶ Mittet Dominus 20
super te famem & esuriẽ, & increpationẽ in
omnia opera tua quæ tu facies: donec conte-
de sub calo 5. rat te, & perdat velociter, propter adinuen
tiones tuas pessimas in quibus reliquisti me.
¶ Adiungat tibi Dominus pestilentiã, donec 21
*ingrediẽris consumat te de terra ad quam *ingredieris
possidendã. ¶ Percutiat te Dominus egestate 22
febri & frigore, ardore & æstu, & aere cor-
rupto ac rubigine, & persequatur donec pe-
Leu.26.c.19 reas. ¶ ‖Sit cælum quod supra te est, æneum: 23
& terra quam calcas, ferrea: ¶ Det Dominus 24
imbrem terræ tuæ puluerem, & de cælo de-
scendat super te cinis, donec conteraris. ¶ Tra- 25
dat te Dominus corruentẽ ante hostes tuos.
per vnã viã egrediaris cõtra eos, et per septẽ
fugias, et dispergaris per omnia regna terræ.
¶ sitq; cadauer tuũ in escam cunctis volatili- 26
bus cæli, & bestiis terræ, et nõ sit qui abigat.

27 ¶ Percutiat te Dominus vlcere Aegypti, &
partẽ corporis per quã stercora egerũtur, sca-
bie quoq; & prurigine: ita vt curari neque-
28 as. ¶ Percutiat te Dominus amẽtia & cæcita-
29 te ac furore mẽtis, ¶ & palpes in meridie si-
D cut palpare solet cæcus in tenebris, & nõ diri-
gas vias tuas. Omniq; tẽpore calũniã susti-
neas, & opprimaris violẽtia, nec habeas quĩ
30 liberet te. ¶ Vxorẽ accipias & alius dormiat
cum ea. Domũ ædifices, & nõ habites in ea.
31 Plantes vineã, & non vindemies eam. ¶ Bos
tuus immoletur coram te, & nõ comedas ex
eo. Asinus tuus rapiatur in cõspectu tuo, &
nõ reddatur tibi. Oues tuæ dentur inimicis
32 tuis, & nõ sit qui te adiuuet. ¶ Filii tui & fi-
liæ tuæ tradantur alteri populo, videntibus o-
culis tuis, & deficientibus ad conspectũ eorum
tota die, & non sit fortitudo in manu tua.
33 ¶ Fructus terræ tuæ & oẽs labores tuos come-
dat populus quẽ ignoras: & sis semper calum-
34 niã sustinẽs & oppressus cunctis diebus, ¶ &
stupens ad terrorẽ eorum quæ videbunt ocu-
35 li tui. ¶ Percutiat te Dominus vlcere pessi-
mo in genibus & in suris, sanariq; nõ possis
36 a planta pedis vsq; ad verticẽ tuũ. ¶ Ducet
te Dominus, & regẽ quẽ constitues super te,
in gentem quã ignoras tu & patres tui: &
37 seruies ibi diis alienis, ligno & lapidi. ¶ Et
eris perditus in prouerbiũ ac fabulã omni-
bus populis, ad quos te introduxerit Domi-
38 nus. ¶ ‖Sementẽ multã iacies in terram, & Mic.6.d.15.
modicũ congregabis: quia locustæ deuorabunt Agg.1.b.6.
39 omnia. ¶ Vineã plantabis & fodies, & vinũ
non bibes, nec colliges ex ea quippiã: quoniã
40 vastabitur vermibus. ¶ Oliuas habebis in
omnibus terminis tuis, & non vngeris oleo:
41 quia defluent & peribũt. ¶ Filios genera-
E bis & filias, & nõ frueris eis: quoniã ducen-
42 tur in captiuitatẽ. ¶ Oẽs arbores tuas & fru-
43 ges terræ tuæ rubigo consumet. ¶ Aduena quĩ
tecum versatur in terra, ascẽdet super te, e-
ritq; sublimior: tu autem descendes, & eris
44 inferior. ¶ Ipse fœnerabit tibi, & tu non fœ-
nerabis ei. Ipse erit in caput, & tu eris in
45 caudã. ¶ Et venient super te omnes maledi-
ctiones istæ, & persequẽtes apprehendent te,
donec intereas: quia non audisti vocẽ Domi-
ni Dei tui, nec seruasti mandata eius & ce-
46 remonias quas præcepit tibi. ¶ Et erũt in te
signa atq; prodigia, & in semine tuo vsq; in
47 sempiternũ: ¶ eo quod non seruieris Domino
Deo tuo in gaudio, cordisq; lætitia, propter
48 rerũ omnium abundantiã. ¶ Seruies inimico
tuo quem immittet tibi Dominus, in fame, &
siti, & nuditate, & omni penuria, & ponet
iugũ ferreum super ceruicẽ tuã, donec te con-
49 terat. ¶ Adducet Dominus super te gentem
de lõginquo, & de extremis terræ finibus in
similitudinẽ aquilæ volantis cum impetu:
50 cuius linguam intelligere non possis, ¶ gen-
tem procacissimã, quæ non deferat seni, nec
mise-

misereatur paruuli, ¶ & deuores fructũ iu- 51
mentorum tuorũ, ac fruges terræ tuæ: donec
intereas, & non relinquat tibi triticũ, vi-
num, & oleum, armenta boum & greges o-
uiũ: donec te disperdat, ¶ & conterat in cun- 52
ctis vrbibus tuis, & destruantur muri tui
firmi atq; sublimes, in quibus habebas fidu
ciam in omni terra tua. Obsidêberis intra
portas tuas in omni terra tua, quam dabit
tibi Dominus Deus tuus, ¶ & comedes fru- 53
ctum vteri tui, & carnes filiorum tuorum
& filiarum tuarum quas dederit tibi Domi F
nus Deus tuus, in angustia, et vastitate qua
opprimet te hostis tuus. ¶ Homo delicatus in 54
te, & luxuriosus valde inuidebit fratri suo,
& vxori quæ cubat in sinu suo, ¶ ne det eis 55
de carnibus filiorum suorũ quas comedet: eo
quod nihil aliud habeat in obsidione et penu
ria qua vastauerint te inimici tui intra tẽs
portas tuas. ¶ Tenera mulier & delicata quæ 56
super terram ingredi non valebat, nec pedis
vestigium figere propter mollitiem & teneri
tudinem nimiam, inuidebit viro suo qui cu
bat in sinu eius, super filij & filiæ carnibus,
¶ & illuuie secundinarum quæ egrediuntur 57
de medio feminum eius, & super liberis qui
eadem hora nati sunt. comedent enim eos
clam propter rerum omnium penuriam, in
obsidione & vastitate qua opprimet te ini-
micus tuus intra portas tuas. ¶ Nisi custo- 58
dieris, & feceris omnia verba legis huius
quæ scripta sunt in hoc volumine, & timue
ris nomẽ eius gloriosum & terribile, hoc est
Dominum Deum tuum: ¶ augebit Dominus 59
plagas tuas, & plagas seminis tui, plagas
magnas & perseuerantes, infirmitates pes-
simas & perpetuas, ¶ & conuertet in te om- 60
nes afflictiones Aegypti quas timuisti, &
adhærebunt tibi. ¶ Insuper & vniuersos lan 61
guores, & plagas quæ non sunt scripta in vo G
lumine legis huius, inducet Dominus super
te, donec te conterat: ¶ & remanebitis pauci 62
numero, qui prius eratis sicut astra cæli præ
multitudine, quoniam non audisti vocẽ Do
mini Dei tui. ¶ Et sicut ante lætatus est Do- 63
minus super vos, bene vobis faciens, vosq;
multiplicans: sic lætabitur disperdens vos
atque subuertens, vt auferamini de terra
ad quam ingredieris possidendam. ¶ Disper- 64
get te Dominus in omnes populos à summi-
tate terræ vsq; ad terminos eius: & serues
ibi dijs alienis, quos & tu ignoras & patres
tui, lignis & lapidibus. ¶ In gentibus quoq; 65
illis non quiesces, neq; erit requies vestigio
pedis tui. Dabit enim tibi Dominus ibi cor
pauidum, & deficientes oculos, & animam
consumptam mœrore, ¶ et erit vita tua quasi 66
pendens ante te. Timebis nocte & die, & nõ
credes vitæ tuæ. ¶ Mane dices, Quis mihi det 67
vesperum? & vespere, Quis mihi det manè?
propter cordis tui formidinem: qua terre-
beris, & propter ea quæ tuis videbis oculis.
68 ¶ Reducet te Dominus classibus in Aegyptũ
per viam de qua dixit tibi vt eam amplius
nõ videres. Ibi venderis inimicis tuis in ser
uos & ancillas, & non erit qui emat.

CAP. XXIX.

1 HAec sunt verba fœderis quod præcepit Exo.19.a.4.
A Dominus Moysi vt feriret cum filijs Is
raël in Terra Moab: præter illud fœdus quod
2 cum eis pepigit in Horeb. ¶ Vocauitq; Moyses
omnem Israel, & dixit ad eos. Vos vidistis
vniuersa quæ fecit Dominus corã vobis in
Terra-Aegypti Pharaoni, & omnibus seruis
3 eius, vniuersæq; terræ illius, ¶ tentationes
magnas quas viderunt oculi tui, signa illa,
4 portentaq; ingẽtia, ¶ & nõ dedit vobis Domi
nus cor intelligẽs, & oculos vidẽtes, & aures
quæ possint audire vsq; in præsentem diem.
5 ¶ ‖ Adduxit vos quadraginta annis per de- Sup.8.a.2.
sertũ: nõ sunt attrita vestimẽta vestra: nec
calceamẽta pedũ "vestrorũ' vetustate cõsum "tuorum 2.
6 pta sunt. ¶ Panẽ nõ comedistis, vinũ & sice-
ram nõ bibistis: vt sciretis quia "ipse est' Do "ego sum.
7 minus Deus vester. ¶ ‖ Et venistis ad hunc Nu.21.g.33.
locũ: egressusq; est Sehon rex Hesebon, & Og Sup.3.a.1.
rex Basan, occurrentes nobis ad pugnam. Et
8 percussimus eos, ¶ & tulimus terrã eorũ, &
tradidimus possidendã Ruben & Gad, & di
9 midiæ tribui Manasse. ¶ Custodite ergo ver
B ba pacti huius, & implete ea: vt intelligatis
10 vniuersa quæ facitis. ¶ Vos statis hodie cun
cti corã Domino Deo vestro, principes vestri
& tribus ac maiores natu, atq; doctores, om
11 nis populus Israel, ¶ liberi & vxores vestræ,
"& aduena qui tecũ morantur' in castris, "aduenæ
exceptis lignorum cæsoribus, & his qui cõpor- qui tecum
12 tant aquas: ¶ vt transeas in fœdere Domini morantur 6.
Dei tui, & in iureiurando quod hodie Domi
13 nus Deus tuus percusit tecũ: ¶ vt suscitet te
sibi in populũ, & ipse sit Deus tuus sicut lo-
cutus est tibi, & sicut iurauit patribus tuis
14 Abraham, Isaac & Iacob. ¶ Nec vobis solis
ego hoc fœdus ferio, & hæc iuramenta confir
15 mo, ¶ sed cunctis præsentibus & absentibus.
16 ¶ Vos enim nostis quomodo habitauerimus
in Terra-Aegypti, & quomodo transierimus
17 per medium nationũ, quas transeuntes ¶ vi
distis abominationes & sordes, id est, idola
eorum lignũ & lapidem, argentum & aurũ,
18 quæ colebãt. ¶ Ne forte sit inter vos vir aut
mulier, familia aut tribus, cuius cor auer-
sum est hodie à Domino Deo nostro: vt va-
C dat & seruiat dijs illarum gentiũ: & sit in-
ter vos radix germinans fel & amaritudi-
19 nem. ¶ Cùmq; audierit verba iuramenti hu
ius, benedicat sibi in corde suo, dicens, Pax
erit mihi, & ambulabo in prauitate cordis
20 mei: & assumat ebria sitientem, ¶ & Domi-
nus non ignoscat ei: sed tunc quam maximè
furor eius fumet, & zelus contra hominem
illum, & sedeãt super eum omnia maledicta
quæ

quæ scripta sunt in hoc volumine, & deleat
Dominus nomē eius sub cælo, ¶ & consumat 21
eum in perditionē ex omnibus tribubus Is-
rael, iuxta maledictiones quæ in libro legis
huius ac fœderis continentur. ¶ Dicetq; se- 22
quens generatio, & filij qui nascentur dein
ceps, & peregrini qui delonge venerint, vi-
dentes plagas terræ illius, & infirmitates
quibus eam afflixerit Dominus ¶ sulphure, 23
& solis ardore comburens, ita vt vltrà non
seratur, nec vireat quippiam germinet in
Gen.19.c.25 *exemplum‖subuersionis Sodomæ & Gomor-*
3.Reg.9.b.8 *rhæ, Adamæ & Seboim quas subuertit Do-* D
Ier.22.c.8. *minus in ira & in furore suo. ¶ Et dicent o-* 24
mnes gentes, Quare sic fecit Dominus terræ
huic? quæ est hæc ira furoris eius immensa?
¶ Et respondebunt, Quia dereliquerunt pa- 25
ctum Domini quod pepigit cum patribus eo-
rum, quando eduxit eos de Terra-Aegypti:
¶ & seruierunt dijs alienis, & adorauerunt 26
eos quos nesciebant, & quibus non fuerant
attributi: ¶ idcirco iratus est furor Domini 27
contra terram istam, vt induceret super eam
omnia maledicta quæ in hoc volumine scri-
pta sunt: ¶ & eiecit eos de terra sua, in ira 28
& in furore, & in indignatione maxima,
proiecitq; in terram alienam sicut hodie com
probatur. ¶ Abscondita Domino Deo nostro: 29
quæ manifesta sunt nobis & filijs nostris vs
que in sempiternum, vt faciamus vniuersa
°verba 6. *°legis huius.*

CAP. XXX.

CVm ergo venerint super te omnes ser- 1
mones isti, benedictio siue maledictio A
Ps.105.g.45 *quam proposui in conspectu tuo: & ductus*
pœnitudine cordis tui in vniuersis gentibus
in quas disperserit te Dominus Deus tuus,
¶ & reuersus fueris ad eū, & obedieris eius 2
imperijs, sicut ego hodie præcipio tibi, cum
filijs tuis, in toto corde tuo, & in tota anima
"Dominus Deus tuus captiuitatē tuam 3. *tua: ¶ reducet te"Dominus Deus tuus de ca* 3
ptiuitate tua,' ac miserebitur tui, & rursum
congregabit te de cunctis populis in quos te
ante dispersit. ¶ Si ad cardines cæli fueris 4
dissipatus, inde te retrahet Dominus Deus
2.Ma.1.f.46 *tuus. ¶‖& assumet atq; introducet in terrā* 5
2.c.18. *quam possederunt patres tui, & obtinebis*
eam, & benedicens tibi maioris numeri te
esse faciet, quā fuerunt patres tui. ¶ Circum 6
cidet te Dominus Deus tuus cor tuū, & cor
seminis tui: vt diligas Dominum Deum tuū B
in toto corde tuo, & in tota anima tua vt
possis viuere. ¶ Omnes autem maledictiones 7
has cōuertet super inimicos tuos & eos qui
oderunt te, & persequuntur. ¶ Tu autē re- 8
uerteris, & audies vocē Domini Dei tui: fa
ciesq; vniuersa mandata quæ ego præcipio
tibi hodie: ¶ & abundare te faciet Dominus 9
Deus tuus in cunctis operibus manuū tua-
rum, in sobole vteri tui, & in fructu iumen
torum tuorum, in vbertate terræ tuæ, & in
rerum omnium largitate. Reuertetur enim
Dominus, vt gaudeat super te in omnibus
10 *bonis sicut gauisus est in patribus tuis: ¶ si*
tamen audieris vocem Domini Dei tui, &
custodieris præcepta eius & ceremonias, quæ
in hac lege conscripta sunt: & reuertaris ad
C *Dominum Deum tuum in toto corde tuo, &*
11 *in tota anima tua. ¶‖Mandatum hoc quod* Rom.10.a.6
ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neq;
12 *procul positum, ¶ nec in cælo situm, vt possis*
dicere, Quis nostrûm valet ad cælum ascen-
dere, vt deferat illud ad nos, vt audiamus
13 *atque opere compleamus? ¶ Neque trans ma*
re positum, vt causeris & dicas: Quis è no-
bis poterit trāsfretare mare, & illud ad nos
vsque deferre: vt possimus audire & facere
14 *quod præceptum est? ¶ Sed iuxta te est sermo*
valde, in ore tuo & in corde tuo, vt facias il
15 *lum. ¶ Considera quod hodie proposuerim in*
conspectu tuo vitam & bonum, & econtra-
16 *rio mortem & malum: ¶ vt diligas Dominū*
Deum tuum, & ambules in vijs eius, & cu-
stodias mandata illius, ac ceremonias atque
D *iudicia: & viuas, atq; multiplicet te, bene-*
dicatq; tibi in terra, ad quam" ingrederis' ".ingredieris
17 *possidendam. ¶ Si autem auersum fuerit cor*
tuum, & audire nolueris, atq; errore dece-
ptus adoraueris deos alienos et seruieris eis.
18 *¶ prædico tibi hodie quod pereas, & paruo tē-*
pore moreris in terra ad quam Iordane trā-s
19 *misso ingredieris possidendā. ¶ Testes inuoco*
hodie cælum & terrā, quod proposuerim vo-
bis vitā &°bonum' benedictionem & male- °mortem 6.
dictionē. Elige ergo vitam, vt & tu viuas,
20 *& semen tuum: ¶ & diligas Dominum Deū*
tuum, atque obedias voci eius, & illi adhæ-
reas (ipse est enim vita tua, & longitudo
dierum tuorum) vt habites in terra pro qua
iurauit Dominus patribus tuis Abraham,
Isaac & Iacob, vt daret eam illis.

CAP. XXXI.

1 *ABijt itaq; Moyses & locutus est omnia*
2 *verba hæc ad vniuersum Israel, ¶ & di*
A *xit ad eos. Centū viginti annorū sum hodie*
nō possum vltrà egredi & ingredi, præsertim
cùm & Dominus dixerit mihi, ‖Non transi- Sup.3.d.26.
3 *bis Iordanem istum. ¶ Dominus ergo Deus* Nu.27 c.18.
tuus transibit ante te. ipse delebit omnes gē
tes has in conspectu tuo, & possidebis eas: &
Iosue iste transibit ante te, sicut locutus est
4 *Dominus. ¶ Facietq; Dominus eis‖sicut fecit* Nu.21.c.24.
Sehon & Og regibus Amorrhæorum, & ter-
5 *ra eorum, "delebitq;' eos. ¶ Cùm ergo & hos* "deleuitq; 3
tradiderit vobis, similiter facietis eis sicut
6 *præcepi vobis. ¶‖Viriliter agite & conforta-* Sup.7.a.1.
mini: nolite timere, nec pauеatis ad conspe-
ctum eorum: quia Dominus Deus tuus ipse
est ductor tuus, & non dimittet, nec dereliu
7 *quet te. ¶ Vocauitq; Moyses Iosue, & dixit*
ei coram omni Israel, Confortare, & esto ro-
bustus: tu enim introduces populum istum
in terram quā daturum se patribus eorum
iurauit

iurauit Dominus, & tu eam sorte diuides.
¶Et Dominus qui ductor est vester, ipse erit 8
tecum: non dimittet, nec derelinquet te: noli
timere, nec paueas. ¶Scripsit itaque Moyses 9
legē hanc, & tradidit eam sacerdotibus filiis
Leui, qui portabant arcam fœderis Domini,
& cunctis senioribus Israel. ¶Præcepitque eis, 10
dicens, Post septem annos, anno remissionis,
in solennitate tabernaculorum, ¶conuenien 11
tibus cunctis ex Israel, vt appareant in con
spectu Domini Dei tui in loco quem elege- C
rit Dominus: leges verba legis huius coram
omni Israel, audientibus eis, ¶& in vnum 12
omni populo congregato, tam viris quā mu
lieribus, paruulis & aduenis qui sunt intra
portas tuas, vt audientes discant, & timeāt
Dominum Deum vestrum, & custodiant, im
pleantque omnes sermones legis huius, ¶filii 13
quoque eorum qui nunc ignorant: vt audire
"vestrum 7 possint & timeant Dominum Deum "suum"
cunctis diebus quibus versantur in terra ad
quam vos Iordane transmisso pergitis obti-
nendam. ¶Et ait Dominus ad Moysen, Ecce 14
prope sunt dies mortis tuæ: voca Iosue, &
state in tabernaculo testimonii, vt præcipiā
ei. Abierunt ergo Moyses & Iosue, & stete- D
runt in tabernaculo testimonii, ¶apparuitque 15
Dominus ibi in columna nubis, quæ stetit in
introitu tabernaculi. ¶Dixitque Dominus ad 16
Moysen, Ecce tu dormies cum patribus tuis,
& populus iste consurgens fornicabitur post
deos alienos in terra ad quam ingreditur vt
habitet in ea: ibi derelinquet me, & irritum
faciet fœdus quod pepigi cum eo. ¶Et iras- 17
cetur furor meus contra eum in die illo: &
derelinquam eum, & abscondam faciem
meam ab eo, & erit in deuorationem: inue-
nient eum omnia mala & afflictiones, ita
vt dicat in illo die, Vere quia non est Deus E
mecum, inuenerunt me hæc mala. ¶Ego au- 18
tem abscondam, & celabo faciem meam in
die illo propter omnia mala quæ fecit, quia
secutus est deos alienos. ¶Nunc itaque scri- 19
bite vobis canticum istud, & docete filios Is
raël vt memoriter teneant, & ore decantēt,
& sit mihi carmē istud pro testimonio inter
filios Israël. ¶Introducam enim eū in terrā 20
pro qua iuraui patribus eius, lacte & melle
manantem. Cumque comederint & saturati
crassique fuerint, auertentur ad deos alienos,
& seruient eis: detrahentque mihi, & irri-
tum facient pactum meum. ¶Postquam in- 21
uenerint eum mala multa & afflictiones,
respondebit ei canticum istud pro testimonio
quod nulla delebit obliuio ex ore seminis
"sui 2. "tui". Scio enim cogitationes eius, quæ fa-
cturus sit hodie antequam introducam eum F
in terram quam ei pollicitus sum. ¶Scripsit 22
ergo Moyses canticum, & docuit filios Israel.
•.9. ¶Præcepitque "Dominus" Iosue filio Nun, & 23
ait, Confortare & esto robustus: tu enim in-
troduces filios Israel in terram quam polli-
24 citus sum, & ego ero tecum. ¶Postquam ergo
scripsit Moyses verba legis huius in volumi
25 ne, atque compleuit, ¶præcepit Leuitis quī
portabant arcam fœderis Domini, dicens:
26 ¶Tollite librum istum, & ponite eum in la-
tere arcæ fœderis Domini Dei vestri: vt sit
27 ibi contra te in testimonium. ¶Ego enim
scio contentionem tuam, & ceruicem tuam
durissimam. Adhuc viuente me & ingre-
diente vobiscum, semper contentiose egistis
contra Dominum: quanto magis cum mor-
28 tuus fuero. ¶Congregate ad me omnes ma-
iores natu per tribus vestras, atque docto-
res, & loquar audientibus eis sermones istos
& inuocabo contra eos cælum & terram.
29 ¶Noui enim quod post mortem meam ini-
que agetis, & declinabitis cito de via quam
præcepi vobis: & occurrent vobis mala in
extremo tempore, quando feceritis malum
in conspectu Domini, vt irritetis eum per o-
30 pera manuum vestrarum. ¶Locutus est er-
go Moyses audiente vniuerso cœtu Israel
verba carminis huius, & ad finem vsque
compleuit.

CAP. XXXII.

1 AVdite cæli quæ loquor, audiat terra ver
A ba oris mei.
2 ¶Concrescat in pluuiam doctrina mea,
fluat vt ros eloquium meū, quasi imber su-
per herbam, & quasi stillæ super gramina.
3 ¶Quia nomen Domini inuocabo: date ma
gnificentiam Deo nostro.
4 ¶Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ
eius iudicia: Deus fidelis, & absque vlla ini
quitate, iustus & rectus.
5 ¶Peccauerunt ei "& non filii eius in sor- •.6.
dibus: generatio praua atque peruersa.
6 ¶Hæccine reddis Domino popule stulte &
insipiens? numquid non ipse est pater tuus,
qui possedit te, & fecit, & creauit te?
7 ¶Memento dierum antiquorum, cogita
generationes singulas, interroga patrem
tuum, & annuntiabit tibi: maiores tuos, &
dicent tibi.
8 ¶Quando diuidebat Altissimus gentes:
B quando separabat filios Adam, constituit ter
minos populorum iuxta numerum filiorum
Israel.
9 ¶Pars autem Domini populus eius: Ia-
cob funiculus hæreditatis eius.
10 ¶Inuenit eū in terra deserta, in loco hor-
roris, & vastæ solitudinis: circūduxit eū, &
docuit: & custodiuit quasi pupillā oculi sui.
11 ¶Sicut aquila prouocans ad volandum
pullos suos, & super eos volitans, expandit
alas suas, & assumpsit eum, atque portauit
in humeris suis.
12 ¶Dominus solus dux eius fuit: & nō e-
rat cum eo Deus alienus.
13 ¶Constituit eum super excelsam terram:

*& 8 — *ut comederet fructus agrorum, "ut' sugeret*
mel de petra, oleumq́; de saxo durissimo.
¶Butyrum de armento, & lac de ouibus 14
cum adipe agnorum, & arietum filiorum Ba
san, & hircos cum medulla tritici, & sangui
nem uuæ biberet meracissimum.
¶Incrassatus est dilectus, & recalcitra- 15
uit: incrassatus, impinguatus, dilatatus, de- C
reliquit Deum factorem suum, & recessit à
Deo salutari suo.
¶Prouocauerūt eū in dijs alienis, & in abo 16
minationibus ad iracundiā concitauerunt.
¶Immolauerūt dæmonijs & non Deo, dijs 17
quos ignorabant: noui recentesq́; venerunt,
quos non coluerunt patres eorum.
¶Deum qui te genuit dereliquisti, & obli 18
tus es Domini creatoris tui.
¶Vidit Dominus ad iracundiā cōcitatus 19
est: quia prouocauerunt eum filij sui & filiæ.
¶Et ait. Abscondam faciem meam ab eis 20
& considerabo nouissima eorum: generatio
enim peruersa est, & infideles filij.
¶Ipsi me prouocauerunt in eo qui non e- 21
rat Deus, & irritauerunt in vanitatibus
suis: ‖ & ego prouocabo eos in eo qui non est
populus, & in gente stulta irritabo illos.
¶Ignis succensus est in furore meo, & ar 22
debit usq; ad inferni nouissima: deuorabitq́;
terram cum germine suo, & montium fun-
damenta comburet.
¶Congregabo super eos mala, & sagittas 23
meas complebo in eis.
¶Consumentur fame, & deuorabunt eos 24
aues morsu amarissimo: dentes bestiarum D
immittam in eos, cum furore trahentium
super terram, atque serpentium.
¶Foris vastabit eos gladius, & intus pa 25
uor, iuuenem simul ac virginem, lactentem
cum homine sene.
¶Et dixi: Vbinam sunt? cessare faciam ex 26
hominibus memoriam eorum.
¶Sed propter iram inimicorum distuli: 27
ne forte superbirent hostes eorum, & dice-
rent, Manus nostra excelsa, & nō Dominus,
fecit hæc omnia.
¶Gēs absq; consilio est, & sine prudentia. 28
¶Vtinam saperent & intelligerent, ac no 29
uissima prouiderent.
¶Quomodo "persequebatur' vnus mille, 30
& duo fugarent decem millia? nonne ideo, E
quia Deus suus vendidit eos, & Dominus
conclusit illos?
¶Non enim est Deus noster vt dij eorum: 31
& inimici nostri sunt iudices.
¶De vinea Sodomorum vinea eorum, & 32
de suburbanis Gomorrha: vua eorum vua
fellis, & "botri amarissimi'.
¶Fel draconum vinum eorum, & vene- 33
num aspidum insanabile.
¶Nonne hæc condita sunt apud me, & 34
signata in thesauris meis?

Ro.10. d.19.
Iere.15. c.14.

"persequatur 5.

"botrus amarissimus 9.

Eccl.28.a.1.
Ro.12. d.19.
Heb.10.c.30

35 ¶Mea est vltio, & ego retribuam "eis' in
tempore, vt labatur pes eorū: iuxta est dies
perditionis, & adesse festinant tempora.
36 ¶Iudicabit Dominus populum suum, &
in seruis suis miserebitur: videbit quod in-
firmata sit manus, & clausi quoque defece-
runt, residuiq́; consumpti sunt.
37 ¶Et "dicet', Vbi sunt dij eorum, in qui-
bus habebant fiduciam?
38 ¶De quorum victimis comedebant adi-
pes, & bibebant vinum libaminum: surgāt,
& opitulentur vobis, & in necessitate vos
protegant.
39 ¶‖Videte quòd ego sim solus, & nō sit a-
F *lius Deus præter me: ego occidam, & ego vi-*
uere faciam: percutiam, & ego sanabo, & nō
est qui de manu mea possit eruere.
40 ¶Leuabo ad cœlum manum meam, & di
cam, Viuo ego in æternum.
41 ¶Si acuero vt fulgur gladium meum, &
arripuerit iudicium manus mea: reddam vl
tionem hostibus meis, & his qui oderūt me,
retribuam.
42 ¶Inebriabo sagittas meas sanguine, &
gladius meus deuorabit carnes, de cruore oc-
cisorum, & de captiuitate, nudati inimico-
rum capitis.
43 ¶‖Laudate gentes populum eius, quia
sanguinem seruorum suorum vlciscetur: &
vindictam retribuet in hostes eorū, & pro-
pitius erit terræ populi sui.
44 ¶Venit ergo Moyses & locutus est omnia
verba cantici huius in auribus populi, ipse
45 *& Iosue filius Nun.* ¶Compleuitq́; omnes ser
G *mones istos, loquens ad vniuersum Israel.*
46 ¶& dixit ad eos, Ponite corda vestra in om-
nia verba quæ ego testificor vobis hodie: vt
mandetis ea filijs vestris custodire & facere,
& implere vniuersa quæ scripta sunt legis
47 *huius:* ¶quia non incassum præcepta sunt vo
bis, sed vt singuli in eis viuerent: quæ fa-
cientes longo perseueretis tempore in terra
ad quam Iordane transmisso "ingredimini'
48 *possidendam.* ¶Locutusq́; est Dominus ad
49 *Moysen in eadem die, dicens.* ¶Ascende in
montem istum Abarim, id est, transituum,
in montem Nebo, qui est in terra Moab con-
tra Iericho: & vide terram Chanaā, quam
ego tradam filijs Israel obtinendam, & mo-
50 *rere in monte.* ¶Quem conscendens iungeris
populis tuis, ‖ sicut mortuus est Aaron frater
tuus in mōte Hor, & appositus populis suis:
51 ¶quia præuaricati estis contra me in medio
filiorum Israel ad Aquas-contradictionis
in Cades deserti Sin: & non sanctificastis
52 *me inter filios Israel.* ¶Et contra videbis
terram, & nō ingredieris in eam quam ego
dabo filijs Israel.

"dicent 10.

1.Reg.2.b.6.
Tob.13.a.2.
Sap.16.b.13.

2.Mac.1.b.6

"ingrediemini.

Num. 20.d.

Nu.20 d.25
33.d.38.
Nu.20.b.10
27.c.14.

CAP. XXXIII.

1 HAec est benedictio qua benedixit Moy-
A *ses homo Dei filijs Israel ante mortem*
suam.

suam. ¶Et ait, Dominus de Sinai venit, & 2
de Seir ortus est nobis: apparuit de monte
Pharan, & cum eo sanctorum millia. In de-
xtera eius ignea lex.
¶Dilexit populos, omnes sancti in manu 3
illius sunt: ‖ & qui appropinquant pedibus
Sap.3.a.10. eius, accipient de doctrina illius. ¶Legẽ præ- 4
cepit nobis Moyses hæreditatem multitudi-
nis Iacob. ¶Erit apud rectissimum rex, con- 5
gregatis principibus populi cum tribus Is-
rael.
¶Viuat Ruben, & non moriatur, & sit 6
paruus in numero.
¶Hæc est Iudæ benedictio. Audi Domine 7
vocem Iudæ, & ad populum suum introduc
eum: manus eius pugnabunt pro eo, & adiu
tor illius contra aduersarios eius erit.
¶Leui quoque ait, Perfectio tua, & do- 8
ctrina tua viro sancto tuo, quem probasti in B
tentatione, & iudicasti ad Aquas contradi-
ctionis. ¶Qui dixit patri suo & matri suæ, 9
Nescio vos: & fratribus suis: Ignoro illos: &
nescierunt filios suos: Hi custodierunt elo-
quium tuum, & pactum tuum seruauerũt,
¶iudicia tua ò Iacob, & legẽ tuam ò Israel: 10
ponent thymiama in furore tuo, & holocau-
stum super altare tuum. ¶Benedic Domine 11
fortitudini eius, & opera manuum illius su
scipe. Percute dorsa inimicorum eius: & qui
oderunt eum, non consurgant.
¶Et Ben-iamin ait, Amantissimus Do- 12
mini habitabit confidenter in eo: quasi in
thalamo tota die morabitur, & inter hume-
ros illius requiescet.
¶Ioseph quoque ait, De benedictione Do 13
mini terra eius, de pomis cæli, & rore, atq;
abysso subiacente. ¶De pomis fructuum solis 14
ac lunæ, ¶de vertice antiquorum montium, 15
de pomis collium æternorum, ¶& de frugi- 16
bus terræ, & de plenitudine eius. Benedictio C
Exo.3.a.2. illius ‖ qui apparuit in rubo, veniat super ca
put Ioseph, & super verticem nazaræi inter
fratres suos. ¶Quasi primogeniti tauri pul- 17
chritudo eius, cornua rhinocerotis cornua il-
lius: in ipsis ventilabit gentes vsq; ad termi
nos terræ. hæ sunt multitudines Ephraim,
& hæc millia Manasse.
¶Et Zabulon ait, Lætare Zabulon in exi 18
tu tuo, & Issachar in tabernaculis tuis. ¶Po 19
pulos vocabunt ad montem: ibi immolabunt
victimas iustitiæ. Qui inundationem maris
quasi lac sugent, & thesauros absconditos
arenarum.
¶Et Gad ait, Benedictus in latitudine 20
Gad: quasi leo requieuit, cepitq; brachiũ, &
verticem. ¶Et vidit principatum suũ, quod 21
in parte sua doctor esset repositus: qui fuit
cum principibus populi, & fecit iustitias Do
mini, & iudicium suum cum Israel.
¶Dan quoque ait, Dan catulus leonis, 22
fluet largiter de Basan.

23 ¶Et Nephthali dixit, Nephthali abun-
D dantia perfruetur, & plenus erit benedi-
ctionibus Domini: mare & meridiem possi-
debit.
24 ¶Aser quoq; ait, Benedictus in filijs Aser
sit placens fratribus suis, & tingat in oleo
25 pedem suum. ¶Ferrum & æs calceamentum
eius. Sicut dies iuuentutis tuæ, ita & sene-
26 ctus tua. ¶Non est alius vt Deus re- *.4.
ctissimi: ascensor cæli auxiliator tuus. Ma-
27 gnificentia eius discurrunt nubes, ¶habita-
culum eius sursum, & subter brachia sempi
terna, eijciet à facie tua inimicum, dicetq;:
28 "Contere." ¶‖Habitabit Israel confiden- "Contere 2.
ter, & solus. Oculus Iacob in terra frumenti Ier.23.b.6.
29 & vini, cæliq; caligabunt rore. ¶Beatus es 33.c.26.
tu Israel. quis similis tui popule, qui salua-
ris in Domino? scutum auxilij tui, & gla-
dius gloriæ tuæ. negabunt te inimici tui, &
tu eorum colla calcabis.

CAP. XXXIIII.

1 ASCENDIT ergo Moyses de campestribus
A Moab super montem Nebo, in verticem
Phasga contra Iericho: ‖ostenditq; ei Domi- 2.Ma.2.a.4.
2 nus omnem terram Galaad vsque Dan, ¶& Sup.3.d.27.
vniuersum Nephthali, terramq; Ephraim
& Manasse, & omnem terram* vsq; ad ma- *Iuda 8.
3 re nouissimum, ¶& australem partem, & la
titudinem campi Iericho ciuitatis palma-
4 rum vsque Segor. ¶Dixitq; Dominus ad
B eum, Hæc est terra pro qua iuraui, Abrahã,
Isaac, & Iacob, dicens: ‖ Semini tuo dabo Gen.12.b.7.
eam. Vidisti eam oculis tuis, & non transi- 13.d.15.15.d.
5 bis ad illam. ¶Mortuusq; est ibi Moyses ser- 18.26.a.4.
uus Domini in terra Moab, iubente Domi-
6 no: ¶& sepeliuit eum in valle terræ Moab,
contra Phogor: ‖& non cognouit homo sepul- Iudæ c.9.
7 chrum eius vsq; in præsentem diem. ¶Moy-
ses centum & viginti annorum erat quan-
C do mortuus est, non caligauit oculus eius,
8 nec dentes illius moti sunt. ¶Fleueruntq;
eum filij Israel in campestribus Moab tri-
ginta diebus: & completi sunt dies planctus
9 lugentium Moysen. ¶Iosue vero filius Nun
repletus est spiritu sapientiæ, quia Moyses
posuit super eum manus suas. Et obedierunt
ei filij Israel, feceruntq; sicut præcepit Do-
10 minus Moysi. ¶Et non surrexit vltra pro-
D pheta in Israel sicut Moyses, quem nosset Do
11 minus facie ad faciem, ¶in omnibus signis
atque portentis, quæ misit per eum, vt fa-
ceret in terra Aegypti Pharaoni, & omni-
12 bus seruis eius, vniuersæq; terræ illius, ¶&
cunctam manum robustam, magnaq; mira-
bilia quæ fecit Moyses coram vniuerso Is-
rael.

LIBER

LIBER IOSVE, HEBRAICE IEHOSVA.

CAPVT I.

ET factum est post mortem Moysi ser- 1
ui Domini, vt loqueretur Dominus A
ad Iosue filium Nun, ministrum
Moysi, & diceret ei. ❡ Moyses seruus 2
meus mortuus est: surge, & transi Iordanem
istum, tu & omnis populus tecum, in ter-
ram quam ego dabo filijs Israel. ❡ ‖Omnem 3
Deu.11.c.24 Ios.14.c.9. locum quem calcauerit vestigium pedis ve-
stri, vobis tradam sicut locutus sum Moysi.
❡ A deserto & Libano vsque ad fluuium 4
magnum Euphraten, omnis terra Hethaeo-
rum vsque ad mare magnum contra solis
occasum erit terminus vester. ❡ Nullus po- 5
terit vobis resistere cũctis diebus vitæ tuæ:
Heb.13.a.13. sicut fui cum Moyse, ita ero tecum: ‖non di-
mittam, nec derelinquam te. ❡ Cõfortare & 6
esto robustus, tu enim sorte diuides populo B
huic terram, pro qua iuraui patribus "suis'
"fuit 1. vt traderem eam illis. ❡ Confortare igitur, 7
& esto robustus valde, vt custodias & facias
omnem legem quam præcepit tibi Moyses
seruus meus: ne declines ab ea ad dexteram
vel ad sinistram, vt intelligas cuncta quæ
agis. ❡ Non recedat volumen legis huius ab 8
ore tuo, sed meditaberis in eo diebus ac no-
ctibus: vt custodias & facias omnia quæ
scripta sunt in eo: tunc diriges viam tuam,
& intelliges eam. ❡ Ecce præcipio tibi, confor 9
tare, & esto robustus: Noli metuere & noli
timere, quoniam tecum est Dominus Deus
tuus in omnibus ad quæcunque perrexeris.
❡ Præcepitq; Iosue principibus populi, dicens, 10
Transite per medium castrorum, & imperate C
populo, ac dicite: ❡ Præparate vobis cibaria: 11
quoniam post diem tertium transibitis Ior-
danem, & intrabitis ad possidendam ter-
ram quam Dominus Deus vester daturus
est vobis. ❡ Rubenitis quoque, & Gadditis, 12
& dimidiæ tribui Manasse ait. ❡ Mementote 13
Nu.32.d.20. sermonis ‖ quem præcepit vobis Moyses fa-
mulus Domini, dicens, Dominus Deus ve-
ster dedit vobis requiem, & omnem terram.
❡ Vxores vestræ & filij, ac iumenta mane- 14
bunt in terra quam tradidit vobis Moyses
trans Iordanem: vos autem transite armati
ante fratres vestros, omnes fortes manu, &
pugnate pro eis, ❡ donec det Dominus requiẽ 15
fratribus vestris sicut & vobis dedit, & pos D
sideat ipsi quoq; terram quã Dominus Deus
"reuertemini 1. vester daturus est eis. & sic "reuertimini' in
terrã possessionis vestræ, & habitabitis in ea
quam vobis dedit Moyses famulus Domini
trans Iordanem contra solis ortum. ❡ Respon 16
deruntq; ad Iosue, atque dixerunt, Omnia
quæ præcepisti nobis, faciemus: & quocunq;
miseris, ibimus. ❡ Sicut obediuimus in cun- 17
ctis Moysi, ita obediemus & tibi: tantum sit
Dominus Deus tuus tecum, sicut fuit cum
18 Moyse. ❡ Qui contradixerit ori tuo, & non o-
bedierit cunctis sermonibus quos præceperis
ei, moriatur. tu tantum confortare, & viri-
liter age.

CAP. II.

1 MIsit igitur Iosue filius Nun de Setim
A duos viros exploratores in abscondito:
& dixit eis, Ite & considerate terram, vr-
bemq; Iericho. ‖Qui pergentes ingressi sunt Iac.2.d.15.
domum mulieris meretricis nomine Rahab, Heb.11.f.31.
2 & quieuerunt apud eam. ❡ Nuntiatumq; est
regi Iericho, & dictũ, Ecce viri ingressi sunt
huc per noctem de filijs Israel, vt explorarẽt
3 terram. ❡ Misitq; rex Iericho ad Rahab, di-
cens: Educ viros qui venerunt ad te, & in-
gressi sunt domum tuã: exploratores quippe
sunt, & omnẽ terram considerare venerunt.
4 ❡ Tollensq; mulier viros, abscondit & ait,
Fateor, venerunt ad me, sed nesciebam vnde
5 essent. ❡ cúmq; porta clauderetur in tene-
bris, & illi pariter exierunt, nescio quo ab-
ierunt: persequimini cito & comprehendetis
6 eos. ❡ Ipsa autem fecit ascendere viros in so
larium domus suæ, operuitq; eos stipula li-
7 ni, quæ ibi erat. ❡ Hi autem qui missi fue-
B rant, sequuti sunt eos per viam quæ ducit
ad "vadum' Iordanis: illisque egressis sta- "vada 1.
8 tim porta clausa est. ❡ Necdum obdormie-
rant qui latebant, & ecce mulier ascendit
9 ad eos, & ait. ❡ Noui quod Dominus tradi-
derit vobis terram *: etenim irruit in nos *istam 5.
terror vester, & elanguerunt omnes habita-
10 tores terræ. ❡ Audiuimus quod siccauerit Do
minus aquas Maris-rubri ad vestrum in-
troitum, quãdo egressi estis ex Aegypto: ‖& Nu.21.c.15.
quæ feceritis duobus Amorrhæorũ regibus:
qui erant trans Iordanẽ Sehon & Og, quos
11 interfecistis. ❡ Et hæc audientes, pertimui-
mus, & elanguit cor nostrum, nec remansit
in nobis spiritus ad introitum vestrum: Do
minus enim Deus vester ipse est Deus in cæ
12 lo sursum, & in terra deorsum. ❡ Nunc ergo
C iurate mihi per Dominum, vt quomodo ego
misericordiam feci vobiscum, ita & vos fa-
ciatis cum domo patris mei: detisq; mihi ve
13 rum signum: ❡ "vt' saluetis patrem meum, "& 5.
& matrem, fratres ac sorores meas, & om-
nia quæ illorum sunt, & eruatis animas no
14 stras à morte. ❡ Qui responderunt ei, Anima
nostra sit pro vobis in mortem: si tamen non
prodideris nos. cùmq; tradiderit nobis Do-
minus terram, faciemus in te misericordiã
15 & veritatem. ❡ Demisit ergo eos per funem
de fenestra: domus enim eius hærebat muro.
16 ❡ Dixitq; ad eos, Ad montana conscendite,
ne forte occurrant vobis reuertentes: ibiq;
latitate tribus diebus donec redeant, & sic
17 ibitis per viam vestram. ❡ Qui dixerunt
ad eam, Innoxij erimus à iuramento hoc quo
18 adiurasti nos, ❡ si ingredientibus nobis terrã,
signum * fuerit funiculus iste coccineus, & li *non 4.

gaueris eum in fenestra, per quam dimisisti
nos: & patrem tuum ac matrem, fratresq; &
omnem cognationem tuam congregaueris in
domum tuā. ¶ Qui ostium domus tua egref- 19
sus fuerit, sanguis ipsius erit in caput eius,
*innoxij 6. *& nos erimus "alieni' . Cunctorum autem* D
sanguis qui tecum in domo fuerint, redūda
bit in capus nostrum, si eos aliquis tetigerit.
¶ Quod si nos prodere volueris, & sermonem 20
istum proferre in medium, erimus mundi ab
hoc iuramento quo adiurasti nos . ¶ Et illa 21
respondit, Sicut locuti estis, ita fiat: dimis-
tensq; eos vt pergerent appendit funiculum
coccineum in fenestra. ¶ Illi vero ambulan- 22
tes peruenerunt ad montana, & manserunt
ibi tres dies, donec reuerterentur qui fuerāt
persecuti: quaerentes enim per omnem viam,
non repererunt eos. ¶ Quibus vrbem ingref- 23
sis, reuersi sunt. & descenderunt explorato-
res de monte: & transmisso Iordane , vene-
runt ad Iosue filium Nun , Narraueruntq;
ei omnia qua acciderāt sibi, ¶ atq; dixerunt, 24
Tradidit Dominus omnem terram hanc in
manus nostras, & timore prostrati sunt cun
cti habitatores eius.

CAP. III.

IGitur Iosue de nocte consurgens mouit ca- 1
stra: egredientesq; de Sesim, venerunt ad A
Iordanē, ipse & omnes filij Israel, & morati
sunt ibi per tres dies. ¶ Quibus euolutis trā 2
sierunt praecones per castrorum medium, ¶ & 3
clamare coeperunt. Quando videritis arcam
foederis domini Dei vestri, & sacerdotes stir
pis Leuiticae portantes eam, vos quoque con
surgite, & sequimini praecedentes : ¶ sitque 4
inter vos & arcam spatium cubitorū duum
millium : vt procul videre possitis , & nosse
per quam viam ingrediamini: quia prius nō
ambulastis per eam, & cauete ne appropin-
quetis ad arcam. ¶ Dixitq; Iosue ad populū, 5
Sanctificamini , cras enim faciet Dominus
inter vos mirabilia. ¶ Et ait ad sacerdotes, 6
Tollite arcam foederis & praecedite populū. B
Qui iussa complentes. tulerunt & ambula-
uerunt ante eos. ¶ Dixitq; Dominus ad Io- 7
sue, Hodie incipiam exaltare te coram omni
Israel : vt sciant quod sicut cum Moyse fui,
ita & tecum sim . ¶ Tu autem praecipe sacer- 8
dotibus qui portant arcā foederis: & dic eis,
Cùm ingressi fueritis partē aquae Iordanis,
*verba 6. *state in ea . ¶ Dixitq; Iosue ad filios Israel,* 9
Accedite huc, & audite "verbum' Domini
Dei vestri. ¶ Et rursum, in hoc, inquit, scie- 10
tis quod Dominus Deus viuens in medio
vestri est , & disperdet in conspectu vest eo C
Chananaeum, & Hethaeū, Heuaeum & Phe-
rezaeum, Gergesaeum quoque & Iebusaeum,
& Amorrhaeum. ¶ Ecce arca foederis Domi- 11
*duodecim *ni: omnis terra antecedet vos per Iordanē.*
¶ Parate duodecim viros de tribubus Israel,* 12
singulos per singulas tribus. ¶ Et cùm posue- 13
rint vestigia pedum suorum sacerdotes qui
portant arcam Domini Dei vniuersa terra* *foederis
in aquis Iordanis, aquae quae inferiores sunt
decurrent atque deficient: quae autem desu-
14 *per veniunt, || in vna mole consistent. ¶ Igi-* Psa.113.a.3.
tur egressus est populus de tabernaculis suis, Act.7.f.45.
vt transiret Iordanem: & sacerdotes qui por
tabant arcam foederis pergebant ante eum.
15 *¶ Ingressisq; eis Iordanem, & pedibus eorum* Ecc.24.e.36
D *in parte aquae tinctis (|| Iordanis autem ri-*
16 *pas alueī sui tēpore messis impleuerat,) ¶ ste*
terunt aquae descendentes in loco vno, & ad
instar montis intumescentes apparebāt pro-
cul ab vrbe quae vocatur "Edom' vsque ad "Adam 12.
"locum' Sarthan, quae autē inferiores erant, "latus 1.
in Mare-solitudinis (quod nūc vocatur mor
tuum) descenderunt, vsquequo omnino de-
17 *fecerunt . ¶ Populus autem incedebat contra*
"Iordanem', & sacerdotes qui portabant ar "Iericho 1.
cam foederis Domini , stabant super siccam
humum in medio Iordanis accincti, omnisq;
populus per arentem alueum transibat.

CAP. IIII.

1 *QVibus transgressis dixit Dominus ad Io*
2 *sue . ¶ Elige duodecim viros singulos*
3 *per singulas tribus, ¶ & praecipe eis vt tol-*
A *lant de medio Iordanis alueo, vbi steterunt*
pedes sacerdotū , duodecim durissimos lapi-
des, quos ponetis in loco castrorū vbi fixeri-
4 *tis hac nocte tentoria. ¶ Vocauitq; Iosue duo-*
decim viros, quos elegerat de filijs Israel sin
5 *gulos de singulis tribubus, ¶ & ait ad eos, ite*
ante arcam Domini Dei vestri ad Iordanis
medium, & portate inde singuli singulos la-
pides in humeris vestris , iuxta numerū fi-
6 *liorum Israel, ¶ vt sit signum inter vos . Et*
quando interrogauerint vos filij vestri cras,
7 *dicentes, Quid sibi volunt isti lapides? ¶ re-*
spondebitis eis , Defecerunt aquae Iordanis
ante arcam foederis Domini , cùm transiret
eum, idcirco positi sunt lapides isti in monu-
mentum filiorum Israel vsq; in aeternum.
8 *¶ Fecerunt ergo filij Israel sicut praecepit eis*
B *Iosue, portātes de medio Iordanis alueo duo-*
decim lapides, vt Dominus ei imperarat, iu
xta numerum filiorum Israel, vsq; ad locum
in quo castrametati sunt. ibiq; posuerūt eos.
9 *§ Alios quoq; duodecim lapides posuit Iosue*
in medio Iordanis alueo, vbi steterunt sacer
dotes, qui portabant arcam foederis "Domi- ".5.
10 *ni': & sunt ibi vsq; in praesentē diem. ¶ Sa-*
cerdotes autē qui portabant arcam , stabant
in Iordanis medio, donec omnia complerētur
quae Iosue, vt loqueretur ad populum praece-
perat Dominus, "&' dixerat ei Moyses. Fe- "vt 1.
11 *stinauitq; populus, & transiit. ¶ Cùmq; tran*
sissent omnes transiuit & arca Domini, sa-
cerdotes quoque pergebant ante populum.
12 *¶ Filij quoque Ruben , & Gad , & dimidia*
tribus Manasse , armati praecedebant fratres
C *suos filios Israel , sicut eis praeceperat Moy-*

ses

ses. ¶ & quadraginta pugnatorum millia per 13
turmas & cuneos, incedebant per plana at-
que campestria vrbis Iericho. ¶ In die illo 14
Nu.32.c.29.
magnificauit Dominus Iosue coram omni
Israel, vt timerent eum sicut timuerant
Moysen dum adhuc viueret. ¶ Dixitq; ad 15
eum, ¶ Praecipe sacerdotibus qui portant ar- 16
cam foederis, vt ascendãt de Iordane. ¶ Qui 17
praecepit eis, dicens: Ascendite de Iordane.
¶ Cumq; ascendissent portantes arcam foe- 18
deris Domini, & siccam humum calcare coe-
pissent, reuersae sunt aquae in alueum suum,
& fluebant sicut ante consueuerant. ¶ Popu 19
lus autem ascendit de Iordane decimo die D
mensis primi, & castrametati sunt in Gal-
galis contra orientalem plagam vrbis Ieri-
cho. ¶ Duodecim quoque lapides, quos de Ior 20
danis alueo sumpserant, posuit Iosue in Gal
galis, ¶ & dixit ad filios Israel, Quando in- 21
terrogauerint filij vestri cras patres suos, &
dixerint eis: Quid sibi volunt lapides isti?
¶ docebitis eos atque dicetis, Per arentem 22
alueum transiuit Israel Iordanem istum,
¶ siccante Domino Deo "nostro aquas eius in 23
conspectu nostro', donec "transiretis': ¶ sicut 24
fecerat prius in mari rubro, quod siccauit
donec transiremus: ¶ vt discant omnes ter- 25
rarum populi fortissimam Domini manum,
vt & vos timeatis Dominum Deum ve-
strum omni tempore.

"*vestro aquas eius in conspectu vestro 4.*
"*transiremus 10.*
Exo.14.c.20

CAP. V.

POstquam ergo audierunt omnes reges 1
Amorrhaeorum qui habitabant trãs Ior- A
danem ad occidentalem plagam, & cuncti
reges Chanaan, qui propinqua possidebant
magni maris loca, quod siccasset Dominus
fluenta Iordanis coram filijs Israel donec
transirent, dissolutum est cor eorum, & non
remansit in eis spiritus timentium introitũ
filiorum Israel. ¶ Eo tempore ait Dominus 2
ad Iosue, Fac tibi cultros lapideos, & circum
cide secundo filios Israel. ¶ Fecit quoq; quod 3
iusserat Dominus, & circumcidit filios Israel
in colle praeputiorum. ¶ Haec autem causa est 4
secunda circũcisionis. Omnis populus qui e- B
gressus est de Aegypto generis masculini, v-
niuersi bellatores viri mortui sunt in deser-
to per longissimos viae circuitus, ¶ qui omnes 5
circumcisi erant. Populus autẽ qui natus est
in deserto, ¶ per quadraginta annos itineris 6
latissimae solitudinis incircuncisus fuit: do-
nec consumerentur qui non audierant vo-
cem Domini, & quibus ante iurauerat "vt'
"*vt non 2.*
ostenderet eis terram lacte & melle manan
tem. ¶ Horum filij in locum successerunt pa- 7
trum, & circũcisi sunt a Iosue: quia sicut na
ti fuerant in praeputio erant, nec eos in via C
aliquis circumcidirat. ¶ Postquam autem om 8
nes circumcisi sunt, manserunt in eodem ca
strorum loco donec sanarentur. ¶ Dixitq; Do 9
minus ad Iosue. Hodie abstuli opprobrium
Aegypti à vobis. Vocatumq; est nomen loci il
10 *lius Galgala, vsq; in praesentem diẽ. ¶ Manse*
runtq; filij Israel in Galgalis, & fecerũt pha
se quartadecima die mensis ad vesperum in
11 *campestribus Iericho. ¶ & comederunt de fru*
gibus terrae die altero, azymos panes, & po-
12 *lentã eiusdem anni. ¶ Defecitq; mãna post-*
D *quam comederunt de frugibus terrae, nec vsi*
sunt vltra cibo illo filij Israel, sed comederũt
de frugibus praesentis anni terrae Chanaã.
Exo.23.e.23
13 *¶ Cum autem esset Iosue in agro vrbis Ieri-*
cho, leuauit oculos, & vidit virũ stantem cõ
tra se euaginatũ tenẽtem gladiũ, perrexitq;
ad eũ, & ait, Noster es, an aduersariorum?
14 *¶ Qui respõdit, Nequaquã, sed sum princeps*
exercitus Domini, & nunc venio. Cecidit Io
sue pronus in terram. Et adorans ait, Quid
Dominus meus loquitur ad seruum suum?
Exo.3.b.5.
15 *¶ Solue inquit, calceamentum tuũ de pedi-*
bus tuis: locus enim in quo stas, sanctus est.
Fecitq; Iosue vt sibi fuerat imperatum.

CAP. VI.

1 *IEricho autem clausa erat atq; munita, ti-*
A *more filiorũ Israel, & nullus egredi aude-*
2 *bat aut ingredi. ¶ Dixitq; Dominus ad Io-*
sue, Ecce dedi in "manus tuas' Iericho, & re
"*manu tua 3.*
3 *gem eius, omnesq; fortes viros. ¶ Circuite*
vrbem cuncti bellatores semel per diem: sic
4 *facietis sex diebus. ¶ Septimo autẽ die sacer*
dotes tollent septem buccinas, quarum vsus
est in iubileo, & praecedent arcam foederis:
septiesq; circuibitis ciuitatem, & sacerdotes
5 *clangent buccinis. ¶ Cumq; insonuerit vox*
tubae longior atq; concisior, & in auribus ve
stris increpuerit, conclamabit omnis populus
vociferatione maxima, & muri funditus
corruent ciuitatis, ingredienturq; singuli
6 *per locum contra quem steterint. ¶ Vocauit*
ergo Iosue filius Nun sacerdotes, & dixit ad
eos. Tollite arcam foederis: & septem alij
sacerdotes tollant septem iubileorum bucci-
7 *nas, & incedant ante arcam Domini. ¶ Ad*
populum quoque ait, Ite, & circuite ciuita-
tem armati praecedentes arcam Domini.
8 *¶ Cumq; Iosue verba finisset, & septẽ sacer-*
B *dotes septem buccinis clangerent ante arcam*
9 *foederis Domini, ¶ omnisq; praecederet ar-*
matus exercitus, reliquum vulgus arcã se-
quebatur, ac buccinis omnia concrepabant.
10 *¶ Praeceperat autẽ Iosue populo, dicens: Non*
clamabitis, nec audietur vox vestra, neq; vl
lus sermo ex ore vestro egredietur: donec ve-
niat dies in quo dicã vobis, Clamate et vo-
11 *ciferamini. ¶ Circuiuit ergo arca Domini ci-*
uitatem semel per diẽ, & reuersa in castra,
12 *mansit ibi. ¶ Igitur Iosue de nocte consur-*
gente, tulerunt sacerdotes arcam Domini,
13 *¶ & septem ex eis septem buccinas, quarum*
in iubileo vsus est: praecedebantq; arcam Do-
mini ambulantes atque clangentes: & ar-
matus populus ibat ante eos, vulgus autẽ re

liquum sequebatur arcam, & buccinis perso
nabat. ¶ Circuieruntq; ciuitatẽ secundo die 14
semel, & reuersi sunt in castra. Sic fecerunt
sex diebus. ¶ Die autem septimo diluculo con 15
surgentes circuierunt vrbem, sicut disposi-
tum erat septies. ¶ Cumq; septimo circuitu 16
clangerent buccinis sacerdotes, dixit Iosue C
ad omnem Israel, Vociferamini, tradidit e-
nim vobis Dominus ciuitatem: ¶ sitq; ciui- 17
tas hac anathema: & omnia quæ in ea sunt
Sup.2.a.4. *Domino. sola Rahab meretrix viuat cum v-*
Heb. 11.f.30. *niuersis qui cum ea in domo sunt: ‖ abscondit*
enim nuntios quos direximus. ¶ Vos autem 18
cauete ne de his quæ præcepta sunt quip-
piã contingatis, & sitis præuaricationis rei,
& omnia castra Israël sub peccato sint atq;
turbentur. ¶ Quicquid autẽ auri ac argenti 19
fuerit, & vasorũ æneorum ac ferri, Domino
consecretur repositũ in thesauris eius. ¶ Igi- 20
tur omni populo vociferante, & clangenti-
bus tubis, postquam in aures multitudinis
vox sonitusq; increpuit, muri ilico corruerũt
& ascendit vnusquisque per locum qui con-
2.Mac. 12.c.25. *tra se erat: ceperuntq; ciuitatem, ¶ & inter-* 21
fecerunt omnia quæ erant in ea, à viro v∫-
que ad mulierem, ab infante vsque ad se-
nem. Boues quoque & oues: & asinos in
ore gladij percusserunt. ¶ Duobus autem vi- 22
Sup.2. c.14. *ris, ‖ qui exploratores missi fuerant, dixit Io* D
sue, Ingredimini domum mulieris meretri-
cis, & producite eam, & omnia quæ illius
Heb.11.f.33. *sunt, sicut illi iuramento firmastis. ¶ ‖ In-* 23
gressique iuuenes eduxerunt Rahab, & pa-
rentes eius, fratres quoque & cunctam su-
pellectilem ac cognationem illius, & extra
castra Israël manere fecerũt. ¶ Vrbem autem 24
"fuerunt 3. *& omnia quæ" inuenta sunt' in ea, succen-*
derunt: absque auro & argento, & vasis æ-
neis, ac ferro quæ in ærarium Domini con-
secrarunt. ¶ Rahab vero meretricem, & do- 25
mum patris eius, & omnia quæ habebat, fe-
cit Iosue viuere, & habitauerunt in medio
Israël vsque in præsentem diem: eò quod
absconderit nuntios quos miserat vt explo-
rarent Iericho. In tempore illo, imprecatus
3.Re.16.g.34 *est Iosue, dicens: ¶ ‖ Maledictus vir coram* 26
Domino, qui suscitauerit & ædificauerit ci-
uitatem Iericho. In primogenito suo funda-
menta illius iaciat, & in nouissimo libero-
rum ponat portas eius. ¶ Fuit ergo Dominus 27
cum Iosue, & nomen eius vulgatum est in
omni terra.

CAP. VII.

Inf 22. d.20 *F Ilij autem Israel præuaricati sunt manda* 1
2.Par.2.b.7. *tum, & vsurpauerunt de anathemate.* A
Nam Achan filius Charmi, filij Zabdi, filij
Zare de tribu Iuda, tulit aliquid de anathe
mate: iratusq; est Dominus contra filios Is-
raël. ¶ Cumq; mitteret Iosue de Iericho vi- 2
ros contra Hai, quæ est iuxta Beth-auen,
ad orientalem plagam oppidi Beth-el, dixit
eis, Ascẽdite, & explorate terram. Qui præ-
3 *cepta complentes explorauerunt Hai. ¶ Et re*
uersi dixerunt ei, Non ascendat omnis popu
lus, sed duo vel tria millia virorum pergant
& deleant ciuitatem: quare omnis populus
frustra vexabitur contra hostes paucissimos?
4 *¶ Ascenderunt ergo tria millia pugnatorum.*
5 *Qui statim terga vertentes, ¶ percussi sunt*
à viris vrbis Hai, & corruerunt ex eis tri-
ginta & sex homines: persecutiq; sunt eos
aduersarij de porta vsq; ad Sabarim, & ce-
ciderunt per prona fugientes, pertimuitq; cor
6 *populi, & ad instar aquæ liquefactũ est. ¶ Io*
sue vero scidit vestimenta sua, & pronus ce
cidit in terram coram arca Domini vsq; ad
vesperã, tam ipse quam omnes senes Israel,
7 *miseruntq; puluerem super capita, ¶ & dixit*
Iosue, Heu Domine Deus, quid voluisti tra-
B *ducere populum istum Iordanem fluuiũ, vt*
traderes nos in manus Amorrhæi, & perde-
res? vtinam vt cœpimus, mansissemus trans
8 *Iordanem. ¶ Mi Domine Deus, quid dicam*
videns Israëlem hostibus suis terga verten-
9 *tem? ¶ Audient Chananæi, & omnes habi-*
tatores terræ, & pariter conglobati circunda-
bunt nos atq; delebunt nomen nostrum de
10 *terra: & quid facies magno nomini tuo? ¶ Di*
xitq; dominus ad Iosue, Surge, cur iaces pro-
11 *nus in terra? ¶ Peccauit Israel, & præuarica*
tus est pactum meum: tuleruntq; de anathe
mate, & furati sunt atq; mentiti, & abscon
12 *derunt inter vasa sua. ¶ Nec poterit Israël*
stare ante hostes suos, eosq; fugiet: quia pol-
lutus est anathemate. nõ ero vltra vobiscũ,
donec conteratis eum qui huius sceleris reus
13 *est. ¶ Surge, sanctifica populum, & dic eis,*
Sanctificamini in crastinum: hæc enim dicit
Dominus Deus Israël, Anathema in medio
tui est Israël: non poteris stare coram hosti-
bus tuis, donec deleatur ex te qui hoc conta-
14 *minatus est scelere. ¶ Accedetisq; mane sin-*
C *guli per tribus vestras. & quamcunq; tri-*
bum sors inuenerit, accedet per cognationes
suas, & cognatio per domos domusq; per vi-
15 *ros. ¶ Et quicunque ille" in' hoc facinore fue* "est qui 4.
rit deprehensus, comburetur igni cum omni
substantia sua: quoniam præuaricatus est pa
16 *ctũ Domini, & fecit nephas in Israël. ¶ Sur*
gens itaq; Iosue manè, applicuit Israël per
17 *tribus suas, & inuẽta est tribus Iuda. ¶ Quæ*
cùm iuxta familias suas esset oblata, inuen-
ta est familia Zare. Illam quoque per domos
18 *offerens, reperit Zabdi: ¶ cuius domum in*
singulos diuidens viros, inuenit Achan filiũ
Charmi, filij Zabdi, filij Zare de tribu Iuda.
19 *¶ Et ait Iosue ad Achan, Fili mi, da gloriam*
Domino Deo Israël, & confitere, atque indi-
20 *ca mihi quid feceris, ne abscondas. ¶ Respon-*
ditq; Achan Iosue, & dixit ei. Verè ego pec-
21 *caui domino Deo Israel, & sic & sic feci. ¶ vi-*
di enim inter spolia pallium coccineum val-
de

de bonum, & ducentos siclos argenti , regu- D
lamque auream quinquaginta siclorum : &
concupiscens abstuli, & abscondi in terra con
tra medium tabernaculi mei , argentumque
fossa humo operui . ¶ Misit ergo Iosue mini- 22
stros: qui currentes ad tabernaculum illius,
repererunt cuncta abscondita in eodem loco,
& argentum simul . ¶ Auferentesq; de ten- 23
torio tulerunt ea ad Iosue , & ad omnes fi-
lios Israel , proieceruntq; ante Dominum.
¶ Tollens itaque Iosue Achan filium Zare, 24
argentumq; & pallium, & auream regulam
filios quoque & filias eius , boues & asinos
& oues , ipsumque tabernaculum , & cun-
ctam supellectilem: (& omnis Israel cum eo)
duxerunt eos ad Vallem-achor : ¶ Vbi dixit 25
Iosue, Quia turbasti nos, exturbet te Domi-
nus in die hac, Lapidauitque eum omnis Is
rael: & cuncta quæ illius erant, igne consum
pta sunt . ¶ Congregaueruntque super eum 26
aceruum magnum lapidum qui permanet
vsque in præsentem diem. Et auersus est fu
ror Domini ab eis . Vocatumque est nomen
loci illius, Vallis-Achor, vsque hodie.

CAP. VIII.

DIxit autem Dominus ad Iosue, Ne ti- 1
meas, neque formides: tolle tecum om- A
nem multitudinem pugnatorum, & consur-
gens ascende in oppidum Hai , ecce tradidi
in manum tuam regem eius . & populum,
vrbemq; & terram . ¶ Faciesq; vrbi Hai, & 2
Sup.6.d.20. regi eius, ‖sicut fecisti Iericho, & regi illius:
prædam vero & omnia animantia diripie-
tis vobis: pone insidias vrbi post eam. ¶ Sur- 3
rexitq; Iosue & omnis exercitus bellatorum
cum eo, vt ascenderent in Hai : & electa tri
ginta millia virorum fortium misit nocte,
¶ Præcepitq; eis dicens : Ponite insidias post 4
ciuitatem: nec longius recedatis, & eritis om
nes parati. ¶ ego autem & reliqua multitu- 5
do quæ mecum est, "ascendemus' ex aduerso
" accedemus contra vrbem . Cùmq; exierint contra nos
6. sicut antè fecimus, fugiemus, & terga ver- B
temus: ¶ donec persequentes ab vrbe longius 6
protrahantur: putabunt enim nos fugere si-
cut prius . ¶ Nobis ergo fugientibus & illis 7
persequentibus , consurgetis de insidijs , &
vastabitis ciuitatem : tradetq; eam Domi-
nus Deus vester in manus vestras. ¶ Cùmq; 8
* vrbem 1. ceperitis*, succendite eam, & sic omnia fa-
cietis, vt iussi . ¶ Dimisitq; eos, & perrexe- 9
runt ad locum insidiarum , sederuntq; inter
Beth-el , & Hai , ad occidentalem plagam
vrbis Hai . Iosue autem nocte illa in medio
mansit populi, ¶ surgensq; diluculo recensuit 10
socios, & ascendit cum senioribus in fronte
exercitus , vallatus auxilio pugnatorum.
¶ Cùmq; venissent & ascendissent ex ad- 11
uerso ciuitatis , steterunt ad Septentriona-
lem vrbis plagam , inter quam & eos erat
vallis media. ¶ Quinque autem millia viros 12

elegerat & posuerat in insidijs inter "Beth- "Bethel 1.
C auen' & Hai ex occidentali parte eiusdem ci
13 uitatis : ¶ omnis vero reliquus exercitus ad
aquilonem aciem dirigebat , ita vt nouissi-
mi multitudinis occidentalem plagam vr-
bis attingerent . Abijt ergo Iosue nocte illa,
14 & stetit in vallis medio. ¶ Quod cùm vidis-
set rex Hai, festinauit mane , & egressus est
cum omni exercitu ciuitatis, direxitq; aciem
contra desertum, ignorans quod post tergum
15 laterẽt insidiæ. ¶ Iosue vero, & omnis Israel
cesserunt loco, simulantes metum, & fugien-
16 tes per solitudinis viam . ¶ At illi vociferan
tes pariter, & se mutuò cohortantes, perse-
cuti sunt eos. Cùmq; recessissent a ciuitate,
17 ¶ & ne vnus quidem in vrbe Hai, & Beth-
el remansisset qui non persequeretur Israel
(sicut eruperant aperta oppida relinquen-
18 tes,) ¶ dixit Dominus ad Iosue, Leua clypeũ
qui in manu tua est cõtra vrbem Hai, quo-
19 niam tibi tradam eam . ¶ Cùmq; eleuasset
clypeum ex aduerso ciuitatis, insidiæ quæ la
D tebant, surrexerunt confestim: & pergentes
ad ciuitatem, ceperunt & succẽderunt eam.
20 ¶ Viri autẽ ciuitatis qui persequebantur Io-
sue, respicientes & videntes fumũ vrbis ad
cælum vsq; conscendere , non potuerunt vl-
tra huc illucq; diffugere : præsertim cùm hi
qui simulauerant fugam, & tendebát ad so
litudinẽ, contra persequentes fortissimè re-
21 stitissent . ¶ Vidensq; Iosue & omnis Israel
quod capta esset ciuitas, & fumus vrbis as-
22 cenderet, reuersus percussit viros Hai. ¶ Si-
quidẽ & illi qui ceperant & succenderant ci
uitatem , egressi ex vrbe contra suos medios
E hostium ferire cœperunt. Cùm ergo ex vtra-
que parte aduersarij caderentur ita vt nul
23 lus de tanta multitudine saluaretur , ¶ re-
gem quoq; vrbis Hai apprehenderunt viuen
24 tẽ, & obtulerunt Iosue. ¶ Igitur omnibus in-
terfectis qui Israelẽ ad deserta tendentẽ fue
rant persecuti , & in eodem loco gladio cor-
ruentibus , reuersi filij Israel percusserunt ci
25 uitatem. ¶ Erant autem qui in eodem die cõ
ciderãt à viro vsq; ad mulierem, duodecim
26 millia hominũ omnes vrbis Hai. ¶ Iosue ve
rò non contraxit manum , quam in sublime
porrexerat, tenens clypeũ, donec interficeren
27 tur oẽs habitatores Hai , ¶ Iumẽta autẽ &
F prædã ciuitatis diuiserunt sibi filij Israel, si-
28 cut præceperat dominus Iosue. ¶ Qui succẽdit
vrbem, & fecit eam tumulũ sempiternum,
29 ¶ regem quoq; eius suspẽdit in patibulo vsq;
ad vesperam & solis occasum . Præcepitq; Io
sue , & deposuerunt cadauer eius de cruce:
proieceruntq; in ipso introitu ciuitatis, cõge
sto super eo magno aceruo lapidum, qui per-
30 manet vsq; in præsentem diem . ¶ Tunc ædi
ficauit Iosue altare Domino Deo Israel in
31 monte Hebal, ¶ ‖sicut præceperat Moyses fa- Exo.20 d 25
mulus Domini filijs Israel , & scriptũ est in Deu.27.a.5.

volumine legis Moysi. Altare de lapidibus
impolitis quos ferrum non tetigit: & obtulit
super eo holocausta Domino, immolauitq; pa
cificas victimas. ¶ Et scripsit super lapides 32
Deuteronomium legis Moysi, quod ille diges- G
serat coram filijs Israel. ¶ Omnis autem po- 33
v.1. pulus, & omnes maiores natu, ducesq; ac
iudices stabant ex vtraque parte arcæ, in
conspectu sacerdotum qui portabant arcam
fœderis Domini, vt aduena ita & indige-
na: Media pars eorum iuxta montem Cari-
zim, & media iuxta montem Hebal, sicut
præceperat Moyses famulus Domini. Et pri-
mum quidem benedixit populo Israel. ¶ Post 34
hæc legit omnia verba benedictionis & ma-
ledictionis, & cuncta quæ scripta erant in
legis volumine. ¶ Nihil ex his quæ Moyses 35
iusserat reliquit intactum, sed vniuersa re-
plicauit coram omni multitudine Israel, mu
lieribus ac paruulis & aduenis, qui inter eos
morabantur.

CAP. IX.

QVibus auditis, cuncti reges trans Iorda- 1
nem qui versabantur in montanis A
& campestribus, in maritimis ac littore Ma
gni-maris, hi quoque qui habitabant iu-
xta Libanum, Hethæus & Amorrhæus, Cha
nanæus, Pherezæus, & Heuæus, & Iebu-
sæus ¶ congregati sunt pariter, vt pugnarent 2
contra Iosue & Israel vno animo, eademq;
sententia. ¶ At hi qui habitabant in Ga- 3
baon, audientes cuncta quæ fecerat Iosue, Ie
*& 5. richo & Hai, ¶ *callide cogitantes tulerunt 4
sibi cibaria, saccos veteres asinis imponentes
& vtres vinarios scissos atque consutos,
¶ calceamentaq; perantiqua quæ ad indiciũ 5
vetustatis pittacijs consuta erant, induti
veteribus vestimentis: panes quoque, quos
portabant ob viaticum, duri erant, & in fru
sta comminuti: ¶ perrexeruntq; ad Iosue qui 6
tunc morabatur in castris Galgala, & dixe-
runt ei, atque simul omni Israeli, De terra
longinqua venimus: pacem vobiscum facere B
cupientes. Responderuntq; viri Israel ad
eos, atque dixerunt. ¶ Ne forte in terra quæ 7
nobis sorte debetur habitetis, & non pos-
simus fœdus inire vobiscum. ¶ At illi ad Io- 8
sue, Serui inquiunt tui sumus. Quibus Io-
sue ait. Quinam estis vos, aut vnde veni-
stis? ¶ Responderunt, De terra longinqua val 9
de, venerunt serui tui in nomine Domini
Dei tui. Audiuimus enim famam potentiæ
Nu.21.c.24. eius, cuncta quæ fecit in Aegypto, ¶ ‖ & duo- 10
bus regibus Amorrhæorum qui fuerunt trãs
Iordanem, Sehon regi Hesebon, & Og regi
Basan, qui erant in Astaroth: ¶ dixeruntq; 11
nobis seniores, & omnes habitatores terræ
vestris 7. nostræ. Tollite in manibus cibaria ob lõgis-
simam viam, & occurrite eis, & dicite, Ser-
ui vestri sumus, fœdus inite nobiscum. ¶ En 12
panes quando egressi sumus de domibus no-
stris, vt veniremus ad vos, calidos sumpsi-
mus: nunc sicci facti sunt, & vetustate ni-
13 mia comminuti. ¶ vtres vini nouos imple-
uimus, nunc rupti sunt & soluti, vestes &
C calceamenta, quibus induimur, & quæ ha-
bemus in pedibus ob longitudinem longioris
14 viæ, trita sunt, & pene consumpta. ¶ Susce-
perunt igitur de cibarijs eorum, & os Domi-
15 ni non interrogauerunt. ¶ ‖ Fecitq; Iosue cum 2.Re.21.2.2.
eis pacem, & inito fœdere pollicitus est vt
non occiderentur. principes quoque multitu
16 dinis iurauerunt eis. ¶ Post dies autem tres
initi fœderis, audierunt quod in vicino ha-
17 bitarent, & inter eos futuri essent. ¶ Moue-
runtq; castra filij Israel, & venerunt in ci-
uitates eorum die tertio, quarum hæc voca-
bula sunt, Gabaõ, & Caphira, & Beroth, &
18 Cariath-iarim. ¶ Et non percusserunt eos eò
quod iurassent eis principes multitudinis in
nomine Domini Dei Israel. Murmurauit i-
19 taq; omne vulgus contra principes. ¶ Qui re
sponderunt eis, Iurauimus eis in nomine Do
mini Dei Israel, & idcirco non possumus eos
20 contingere. ¶ Sed hoc faciemus eis, Reseruen
tur quidem vt viuant, ne contra nos ira
21 Domini cõcitetur, si peierauerimus*: ¶ sed sic *eis 7.
viuant, vt in vsus vniuersæ multitudinis
D ligna cædant, aquasq; comportent. Quibus
22 hæc loquentibus, ¶ vocauit Gabaonitas Io-
sue, & dixit eis: Cur nos decipere fraude vo
luistis, vt diceretis, Procul valde habitamus
23 à vobis: cum in medio nostri sitis? ¶ Itaq; sub
maledictione eritis, & non deficiet de stirpe
vestra ligna cædens, aquasq; comportans in
24 domum Dei mei. ¶ Qui responderunt, Nun-
tiatum est nobis seruis tuis, quod promisisset
Dominus Deus tuus Moysi seruo suo vt tra
deret vobis omnem terram, & disperderet
cunctos habitatores eius. Timuimus igitur
valde, & prouidimus animabus nostris, ve
stro terrore compulsi: & hoc consilium inini-
25 mus. ¶ nũc autem in manu tua sumus: quod
26 tibi bonũ & rectum videtur, fac nobis. ¶ Fe
cit ergo Iosue vt dixerat, & liberauit eos de
manu filiorum Israel, vt non occiderentur.
27 ¶ Decreuitq; in illo die eos esse in ministe-
rio cuncti populi & altaris Domini, cæ-
dentes ligna, & aquas comportantes, vsque
in præsens tempus, in loco quem Dominus
elegisset.

CAP. X.

1 QVæ cũ audisset Adoni-sedec rex Ierusa-
A lẽ, quod scilicet cepisset Iosue Hai, &
subuertisset eam (sicut enim fecerat Iericho
regi eius, sic fecit Hai & regi illius) & quod
transfugissent Gabaonitæ ad Israel, & essent
2 fœderati eorum, ¶ timuit valde: Vrbs enim
magna erat Gabaon, & vna ciuitatum re-
galium, & maior oppido Hai, omnesq; bella-
3 tores eius fortissimi. ¶ Misit ergo Adoni-se-
dec rex Ierusalem ad Oham regem Hebron,
& ad

& ad Pharam regem Ierimoth, ad Iaphia
quoque regem Lachis, & ad Dabir regem
Eglon, dicens: ¶ Ad me ascendite, & ferte 4
præsidium, vt expugnemus Gabaon, quare
transfugerit ad Iosue, & ad filios Israel.
¶ Congregati igitur ascenderunt quinque re 5
ges Amorrhæorum: rex Ierusalem, rex He- B
bron, rex Ierimoth, rex Lachis, rex Eglon,
simul cum exercitibus suis, & castrametati
sunt circa Gabaon, oppugnantes eam. ¶ Ha- 6
bitatores autem Gabaon vrbis obsessæ mise-
runt ad Iosue qui tunc morabatur in castris
apud Galgalam, & dixerunt ei, Ne retrahas
manus tuas ab auxilio seruorum tuorum:
ascende cito, & libera nos, ferq; præsidium:
conuenerunt enim aduersum nos omnes re-
ges Amorrhæorum, qui habitant in monta-
nis. ¶ Ascenditq; Iosue de Galgalis, & omnis 7
viriq; t. exercitus bellatorum cum eo "viri' fortissi-
mi. ¶ Dixitq; Dominus ad Iosue, Ne timeas 8
eos: in manus enim tuas tradidi illos: nul-
lus ex eis tibi resistere poterit. ¶ Irruit itaq; 9
Iosue super eos repente, tota nocte ascendens
de Galgalis. ¶ Et conturbauit eos Dominus 10
à facie Israel: contriuitq; plaga magna in
Gabaon, ac persecutus est eos per viam as-
census Beth-horon, & percussit vsque Aze-
ca & Maceda. ¶ Cúmq; fugerent filios Israel 11
& essent in descensu Beth-horon, Dominus C
misit super eos lapides magnos de cælo vsq;
ad Azeca: & mortui sunt multo plures la-
pidibus grandinis quam quos gladio per-
cusserant filij Israel. ¶ Tunc locutus est Io- 12
sue Domino in die qua tradidit Amorrhæũ
in conspectu filiorum Israel, dixitq; coram
Isa.28.f.21. eis, ||Sol contra Gabaon ne mouearis, & Lu
Ecc.46.a.5. na contra vallem Aialon. ¶ Steteruntq; Sol 13
& Luna donec vlcisceretur se gens de ini-
micis suis. Nonne scriptum est hoc in libro
iustorum? Stetit itaque Sol in medio cæli, &
non festinauit occumbere spatio vnius diei.
¶ Non fuit antea & postea tam longa dies, 14
obediente Domino voci hominis, & pugnan
te pro Israel. ¶ Reuersusq; est Iosue cum om- 15
ni Israel in castra Galgalæ. ¶ Fugerant enim 16
quinque reges, & se absc ōderant in spelunca
vrbis Maceda. ¶ Nuntiatũq; est Iosue quod 17
inuenti essent quinq; reges latentes in spe-
v.8. lunca vrbis' Maceda. ¶ Qui præcepit socijs, 18
& ait, Voluite saxa ingentia ad os speluncæ,
& ponite viros industrios qui clausos custo-
diant: ¶ vos autem nolite stare, sed perse- 19
quimini hostes, & extremos quosque fugien
tium cædite: nec dimittatis eos vrbiũ sua-
rum intrare præsidia, quos tradidit Domi-
nus Deus in manus vestras. ¶ Cæsis ergo 20
aduersarijs plaga magna, & vsq; ad inter-
necionem pene consumptis, dij qui Israel ef-
fugere potuerunt, ingressi sunt ciuitates
munitas. ¶ Reuersusq; est omnis exercitus 21
ad Iosue in Maceda, vbi tunc erãt castra, sa

ni, & integro numero: nullusq; contra filios
22 Israel mutire ausus est. ¶ Præcepitq; Iosue,
dicens, Aperite os speluncæ, & producite ad
23 me quinque reges qui in ea latitant. ¶ Fe-
ceruntq; ministri vt sibi fuerat imperatum:
E & "adduxerunt' ad eum quinque reges de "eduxerunt
speluncæ, regem Ierusalem, regem Hebron, 12.
regẽ Ierimoth, regem Lachis, regem Eglon.
24 ¶ Cúmq; "adducti' essent ad eũ, vocauit oẽs "educti 14.
viros Israel, & ait ad principes exercitus
qui secum erant, Ite, & ponite pedes super
colla regũ istorum. Qui cum perrexissent, &
25 subiectorum colla pedibus calcarent, ¶ rur-
sum ait ad eos, Nolite timere, nec paueatis,
confortamini & estote robusti: sic enim fa-
ciet Dominus cunctis hostibus vestris ad-
26 uersum quos dimicatis. ¶ Percussitq; Iosue,
& interfecit eos, atq; suspendit super quin-
que stipites: fueruntq; suspensi vsque ad ve
27 sperum. ¶ Cúmq; occumberet sol, præcepit so-
cijs vt deponerent eos de patibulis. Qui de-
positos proiecerunt in speluncam in qua la-
tuerant, & posuerunt super os eius saxa in-
gentia, quæ permanent vsque in præsens.
28 ¶ Eodem die Macedam quoque cepit Iosue,
& percussit in ore gladij, regemq; illius in-
terfecit, & omnes habitatores eius: non di-
F misit in ea saltem paruas reliquias. Fecitq;
29 regi Maceda sicut fecerat regi Iericho. ¶ Tra-
siuit autem cum omni Israel de Maceda in
30 Lebna, & pugnabat contra eam: ¶ quam tra
didit Dominus cum rege suo in manus Is-
rael: percusseruntq; vrbem in ore gladij, &
omnes habitatores eius, non dimiserunt in
ea vllas reliquias. Feceruntq; regi Lebna
31 ||sicut fecerant regi Iericho. ¶ De Lebna trã Sup.6. c.21.
siuit in Lachis cum omni Israel: & exercitu
32 per gyrum disposito oppugnabat eam. ¶ Tra-
diditque Dominus Lachis in manus Israel,
& cepit eam die altero, atque percussit in o-
re gladij, omnemque animam quæ fuerat in
33 ea, sicut fecerat Lebna. ¶ Eo tempore ascen-
dit Horam rex Gazer, vt auxiliaretur La-
chis: quem percussit Iosue cum omni populo
34 eius vsque ad internecionem. ¶ Transiuitq;
35 de Lachis in Eglon, & circundedit, ¶ atque
expugnauit eam in eadem die, percussitque
in ore gladij omnes animas quæ erant in
36 ea iuxta omnia quæ fecerat Lachis. ¶ As-
cendit quoque cum omni Israel de Eglon, in
37 Hebron, & pugnauit contra eam: ¶ cœpitq;
G & percussit in ore gladij, regem quoque e-
ius, & omnia oppida regionis illius, vni-
uersasq; animas quæ in ea fuerant commo-
ratæ: non reliquit in ea vllas reliquias: si-
cut fecerat Eglon, sicut fecit & Hebron, cun
38 cta quæ in ea reperit consumẽs gladio. ¶ In-
39 de reuersus in Dabir, ¶ cepit eam atque va-
stauit: regẽ quoque eius atque omnia per cir
cuitum oppida percussit in ore gladij: non di-
misit in ea vllas reliquias: sicut fecerat He-

bron & Lebna & regibus earũ, sic fecit Da
bir & regi illius. ¶ Percussit itaq; Iosue om- 40
nem terram montanam & meridianam at-
que campestrem, & Asedoth cum regibus
suis: non dimisit in ea vllas reliquias, sed
omne quod spirare poterat interfecit, sicut
præceperat ei Dominus Deus Israel, ¶ à Ca- 41
desbarne vsque Gazan. Omnem terram
Gessen vsque Gabaon, ¶ vniuersosq; reges 42
& regiones eorum vno impetu cepit atq; va
stauit: Dominus enim Deus Israel pugnauit
pro eo, ¶ reuersusq; est cum omni Israel ad 43
locum castrorum in Galgala.

CAP. XI.

QVæ cùm audisset Iabin rex Asor, misit ad 1
Iobab regem Madon, & ad regem Seme A
ron, atque ad regem Achsaph: ¶ Ad reges 2
quoque Aquilonis, qui habitabant in mon-
tanis & in planitie contra meridiem Ce-
neroth, in campestribus quoque & regio-
nibus Dor iuxta mare: ¶ Chananæum 3
quoque ab oriente & occidente, & Amor-
rhæum atque Hethæum, ac Pherezæum, &
Iebuzæum in montanis: Heuæum quoq; qui
habitabat ad radices Hermon in terra Ma-
spha. ¶ Egreßiquè sunt omnes cum turmis 4
suis, populus multus nimis, sicut arena quæ
est in littore maris, equi quoq; & currus im
mensæ multitudinis. ¶ Conueneruntq; om- 5
nes reges isti in vnum ad Aquas-merom,
vt pugnarent contra Israel. ¶ Dixitq; Domi 6
nus ad Iosue, Ne timeas eos: cras enim hac B
eadem hora ego tradam omnes istos vulne-
randos in conspectu Israel: equos eorum sub-
neruabis, & currus igne combures: ¶ Venit- 7
què Iosue, & omnis exercitus cum eo aduer
sus illos ad Aquas-merõ subito, & irruerũt
super eos, ¶ tradiditq; illos Dominus in ma- 8
nus Israel. Qui percusserunt eos, & perse-
cuti sunt vsque ad Sidonem magnam &
Inf.13.a.8. aquas-Maserephoth, campumq; Masphe, qui
est ad orientalem illius partem. Itaque per-
cußit omnes, vt nullas dimitteret ex eis re-
liquias: ¶ fecitq; sicut præceperat ei Domi- 9
nus, equos eorum subneruauit, currusq; com
bußit igni. ¶ Reuersusq; statim cepit Asor: & 10
regem eius percußit gladio, Asor enim anti-
quitus inter omnia regna hæc principatum
tenebat. ¶ Percußitq; omnes animas quæ ibi 11
dem morabantur, non dimisit in ea vllas C
reliquias, sed vsque ad internecionem vni-
"cõbußit 1. uersa vastauit, ipsamq; vrbem " peremit'
incendio. ¶ Et omnes per circuitum ciuita- 12
tes, reges quoque earum cepit, percußit atq;
Deu.7.a.2. deleuit, ‖ sicut præceperat ei Moyses famu-
Nu.33.f.52. lus Domini. ¶ Absque vrbibus quæ erant in 13
collibus, & in tumulis sita, cæteras succen-
dit Israel: vnam tantùm Asor munitißi-
mam flamma consumpsit. ¶ Omnemq; præ- 14
dam istarum vrbium ac iumenta diuiserũt
sibi filij Israel cunctis hominibus interfe-
15 ctis. ¶ Sicut præceperat Dominus Moysi ser-
uo suo, ‖ ita præcepit Iosue, & ille vniuersa Exo.34.b.12
compleuit: non præterijt de vniuersis man- Deu.7.a.2.
datis, nec vnum quidem verbum quod ius-
16 serat Dominus Moysi. ¶ Cepit itaque Iosue
omnem terram montanam, & meridianam:
terramq; Gessen & planitiem, & occiden-
talem plagam, montemq; Israel, & campe-
17 stria eius. ¶ & partem montis quæ ascendit
D Seir vsque Baal-gad per planitiem Libani
subter montem Hermon: omnes reges eo-
18 rum cepit, percußit, & occidit. ¶ Multo tem-
19 pore pugnauit Iosue contra reges istos. ¶ Nõ
fuit ciuitas quæ se "non' traderet filijs Is- -.2.
rael, præter Heuæum, qui habitabat in Ga-
20 baon: omnes enim bellando cepit. ¶ Dominĩ
enim sententia fuerat, vt indurarentur
corda eorum, & pugnarent contra Israel, &
caderent, & non mererentur vllam clemen-
tiam, ac perirent, sicut præceperat Dominus
21 Moysi. ¶ In illo tempore venit Iosue, & in-
terfecit Enacim, de montanis Hebron, &
Dabir, & Anab, & de omni monte Iuda, &
22 Israel, vrbesq; eorum deleuit. ¶ Non reliquit
vllum de stirpe Enacim, in terra filiorum
Israel, absque ciuitatibus Gaza, & Geth, &
23 Azoto, in quibus solum relicti sunt. ¶ Cepit
ergo Iosue omnem terram, sicut locutus est
Dominus ad Moysen, & tradidit eam in
possessionem filijs Israel secundum partes &
tribus suas, quieuitq; terra à prælijs.

CAP. XII.

1 HI sunt reges quos percusserunt filij Is-
A rael, & possederunt terram eorũ trans
Iordanem ad solis ortum, à torrente Arnon
vsque ad montem Hermon, & omnem orien
2 talem plagam quæ respicit solitudinẽ. ¶ Se-
hon rex Amorrhæorum, qui habitauit in He
sebon, dominatus est ab Aroer quæ sita est
super ripam torrentis Arnon, & mediæ par-
tis in valle, dimidiæq; Galaad vsque ad tor
rentem Ieboc, qui est terminus filiorum Am
3 mon. ¶ & a solitudine vsque ad Mare-Ce-
neroth contra orientem, & vsque ad Mare-
deserti, quod est mare salsißimum, ad "orien "occidenta-
talem plagam, per viam quæ ducit Beth-si- lem 4.
B moth: & ab australi parte, quæ subiacet Ase
4 doth, Phasga. ¶ Terminus Og regis Basan,
de reliquijs Raphaim, qui habitauit in Asta
roth, & in Edrai, & dominatus est in monte
Hermon, & in Selecha, atq; in vniuersa Ba
5 san, vsq; ad terminos ¶ Gessuri, & Machati
& dimidiæ partis Galaad: " terminos' Sehõ "terminũ 7
6 regis Hesebon. ¶ Moyses famulus Domini, &
filij Israel percusserunt eos, tradiditq; ter-
ram eorum Moyses in possessionem Rubeni-
tis, & Gaditis, & dimidiæ tribui Manasse.
7 ¶ Hi sunt reges terræ, quos percußit Iosue &
filij Israel trans Iordanem ad occidentalem Iudit.5.e.20
C plagam, à Baal-gad in campo Libani, vsq;
ad montẽ * cuius pars ascendit in Seir: tra- *Libani
diditq;

diditq; eam Iosue in possessionem tribubus
Israel, singulis partes suas, ¶ tam in monta- 8
nis quam in planis atq; campestribus. In
*Asedoth l. "Aseroth', & in solitudine, ac in meridie
Hethaus fuit & Amorrhaus, Chananaus
& Pherezaus, Heuaus, & Iebusaus. ¶ Rex 9
Iericho vnus: rex Hai, qua est ex latere D
Beth-el, vnus: ¶ rex Ierusalem vnus, rex 10
Hebron vnus, ¶ rex Ierimoth vnus, rex La- 11
chis vnus, ¶ rex Eglon vnus, rex Gazer v- 12
nus, ¶ rex Dabir vnus, rex Gader vnus, 13
rex Hered vnus, ¶ rex Lebna vnus, rex A- 14
dullam vnus, ¶ rex Maceda vnus, rex Beth- 15
*Hepher l. el vnus, ¶ rex Taphua vnus, rex "Opher' 16
*Lasarō l. vnus, ¶ rex Aphec vnus, rex "Saron' vnus, 17
¶ rex Madon vnus, rex Asor vnus, ¶ rex Se- 18
*Meron l. meron * vnus, rex Acsaph vnus, ¶ rex The- 19
nac vnus, rex Mageddo vnus, ¶ rex Cedes 20
vnus, rex Iachanam Carmeli vnus, ¶ rex 21
Dor, & prouincia Dor vnus, rex gentium 22
Galgal vnus, ¶ rex Thersa vnus: omnes re- 23
ges triginta vnus. CAP. XIII. 24

IOsue senex prouectaq; ætatis erat, & di- 1
xit Dominus ad eū, Senuisti, & lōgæuus A
es, terraq; latissima derelicta est, quæ nec-
dum sorte diuisa est: ¶ omnis videlicet Gali- 2
læa, Philisthijm, & vniuersa Gessuri. ¶ A flu- 3
uio turbido qui irrigat Aegyptum, vsq; ad
terminos Accaron contra Aquilonem, terra
Chanaan: quæ in quinq; regulos Philisthijm
diuiditur, Gazæos, & Azotios, Ascalonitas,
Gethæos, & Accaronitas. ¶ Ad meridiem ve- 4
rò sunt Heuæi, omnis terra Chanaan, &
Maara Sidoniorum vsque Apheca & ter-
minos Amorrhæi, ¶ eiusq; confinia. Libani 5
quoque regio contra Orientem à Baalgad
sub mōte Hermō, donec ingrediaris Emath.
Supr. 11. b. 8. ¶ Omnium qui habitant in monte à Liba- 6
no, vsque ad Aquas-Maserephoth, vniuer-
siq; Sidonij. Ego sum qui delebo eos à facie
filiorum Israël. Veniat ergo in partem hære-
ditatis Israel sicut præcepi tibi. ¶ Et nunc 7
diuide terram in possessionem nouem tribu-
bus, & dimidiæ tribui Manasse, ¶ cum qua 8
Nu. 32. f. 33. Ruben & Gad possederunt terram, ‖ quam
Inf. 24. a. 4. tradidit eis Moyses famulus Domini trans
fluenta Iordanis, ad orientalem plagā. ¶ Ab 9
Aroër quæ sita est in ripa torrentis Arnon, B
& in vallis medio, vniuersaq; campestria
Medaba, vsque Dibon. ¶ & cunctas ciuitates 10
Sehon, regis Amorrhæi, qui regnauit in He-
sebon vsque ad terminos filiorum Ammon.
¶ & Galaad, ac terminum Gessuri & Ma- 11
chati, & omnem montem Hermon, & vni-
uersam Basan, vsque ad Salecha, ¶ omne re- 12
gnum Og in Basan, qui regnauit in Asta-
roth & Edrai, ipse fuit de reliquijs Ra-
phaim: percussitq; eos Moyses, atque deleuit.
¶ Nolueruntq; disperdere filij Israël Gessuri 13
& Machati: & habitauerunt in medio Is-
Nu. 18. c. 22. raël vsq; in præsentem diem. ¶ ‖ Tribui au- 14

tem Leui non dedit possessionem: sed sacri-
ficia & victima Domini Dei Israël, ipsa est
15 eius hæreditas, sicut locutus est illi. ¶ Dedit
ergo Moyses possessionem tribui filiorum Ru-
16 ben iuxta cognationes suas. ¶ Fuitq; termi-
nus eorū ab Aroer, quæ sita est in ripa tor-
C rentis Arnon, & in valle eiusdem torrentis
media: vniuersam planitiē, quæ ducit Me- -. l.
17 daba ¶ - & ' Hesebon cunctosq; viculos "ea- "eius.
rum' qui sunt in campestribus. Dibon quo-
que, & Bamoth baal, & oppidum Baalmeon.
18 ¶ & Iassa, & Cedimoth, & Mephaath, ¶ &
19 Cariathaim, & Sabama, & Sarathasar in
20 monte conuallis. ¶ Beth-phogor & Asedoth,
21 Phasga & Beth-iesimoth, ¶ & omnes vrbes
campestres, vniuersaq; regna Sehon regis
Amorrhæi qui regnauit in Hesebon, ‖ quem Nu. 31. a. 4.
percussit Moyses cum principibus Madian:
Heuæum, & Recem, & Sur, & Hur, & "Re- Reba l.
22 be' duces Sehon habitatores terræ. ¶ Et Ba-
laam filium Beor ariolum occiderunt filij
23 Israel gladio cum cæteris interfectis. ¶ Fa-
ctusq; est terminus filiorum Ruben Iordanis
fluuius. Hæc est possessio Rubenitarum per
24 cognationes suas vrbium & viculorū. ¶ De-
ditq; Moyses tribui Gad & filijs eius per co-
gnationes suas possessionem, cuius hæc diui-
25 sio est. ¶ Terminus Iaser, & omnes ciuitates
Galaad, & dimidiam partem terræ filiorum
Ammon: vsq; ad Aroër quæ est contra Rab-
26 ba. ¶ & ab Hesebon vsq; "Ramoth', Masphe Ramath l.
D & Betonim: & a Manaim vsq; ad terminos
27 Dabir. ¶ In valle quoque Beth-aram, &
Beth-nemra, & Socoth, & Saphon reliquā
partem regni Sehon regis Hesebon. huius
quoq; finis, Iordanis est vsq; ad extremam
partem maris Cenereth trans Iordanem ad
28 orientalem plagam. ¶ hæc est possessio filio-
rū Gad per familias suas, ciuitates & villæ
29 earum. ¶ Dedit & dimidiæ tribui Manasse,
filijsq; eius iuxta cognationes suas possessio-
30 nem, ¶ cuius hoc principium est: a Manaim
vniuersam Basan, & cuncta regna Og regis
Basan, omnesq; vicos Iair qui sunt in Ba-
31 san: sexaginta oppida. ¶ & dimidiam partem
Galaad, & Astaroth, & Edrai vrbes regni
Og in Basan: filijs Machir, filij Manasse di-
midiæ parti filiorum Machir iuxta cogna-
32 tiones suas. ¶ Hanc possessionem diuisit Moy-
ses in campestribus Moab, trans Iordanem
33 contra Iericho ad orientalem plagam. ¶ Tri-
bui autem Leui non dedit possessionem: quo-
niam Dominus Deus Israël ipse est possessio
eius, ‖ vt locutus est illi. Nu. 18. c. 20.

CAP. XIIII.

1 HOc est quod possederunt filij Israël in
A terra Chanaan, quā dederūt eis Elea-
zar sacerdos, & Iosue filius Nū, & principes
2 familiarum per tribus Israel: ¶ sorte omnia
diuidentes, ‖ sicut præceperat Dominus in Nu. 34. g. 54
manu Moysi, nouem tribubus, & dimidiæ

tribui. ¶ Duabus enim tribubus, & dimidia 3
dederat Moyses trans Iordanem possessionẽs
absq; Leuitis, qui nihil terræ acceperunt
inter fratres suos, ¶ sed in eorum successerunt 4
locum filij Ioseph in duas diuisi tribus, Ma-
nasse & Ephraim: nec acceperunt Leuitæ a- B
liam in terra partẽ, nisi vrbes ad habitan-
dum, & suburbana earum ad alenda iumẽ-
ta & pecora sua. ¶ Sicut præceperat Domi- 5
nus Moysi, ita fecerunt filij Israel, & diuise-
runt terram. ¶ Accesserunt itaq; filij Iuda ad 6
Iosue in Galgala. locutusq; est ad eum Ca-
Nu.14.d.24. leb filius Iephone Cenezæus, ‖ Nosti quid lo-
cutus sit Dominus ad Moysen hominem Dei
de me & te in Cades-barne. ¶ Quadraginta 7
annorum eram quando misit me Moyses fa-
mulus Domini de Cades-barne, vt conside-
rarem terram, nuntiauiq; ei quod mihi ve-
rum videbatur. ¶ Fratres autem mei qui a- 8
scenderat mecũ dissoluerũt cor populi: & ni- C
hilominus ego secutus sum Dominum Deum
Supr.1.a.3. meũ. ¶ ‖ Iurauitq; Moyses in die illo, dicens, 9
Terra quam calcauit pes tuus, erit possessio
tua, & filiorũ tuorũ in æternũ: quia secutus
" tuum. es Dominũ Deum "meum'. ¶ Concessit ergo 10
Dominus vitã mihi, sicut pollicitus est vsq;
in præsentem diem. Quadraginta & quinq;
anni sunt ex quo locutus est Dominus verbũ
istud ad Moysen, quando ambulabat Israel
per solitudinem: hodie octogintaquinq; an-
norum sum ¶ sic valens, vt eo valebam tem- 11
Ecc.46.b.11. pore quando ad explorandũ missus sum: ‖ il- D
lius in me tẽporis fortitudo vsq; hodie per-
seuerat, tam ad bellandum, quam ad gra-
diendum. ¶ Da ergo mihi montem istũ quem 12
pollicitus est Dominus te quoq; audiente, in
quo Enacim sunt, & vrbes magnæ atq; mu-
nitæ: si forte sit Dominus mecum, & potuero
delere eos: sicut promisit mihi. ¶ Benedixitq; 13
1.Ma.2.f.36. ei Iosue: ‖ & tradidit ei Hebron in possessio-
nem, ¶ atque ex eo fuit Hebron Caleb filio 14
Iephone Cenezæo vsq; in præsentem diem:
quia secutus est Dominum Deum Israel.
¶ Nomen Hebron antè vocabatur Cariath- 15
Arbe: Adam maximus ibi inter Enacim si-
tus est, & terra cessauit à prælijs.

CAP. XV.

Nu.34.a.3. IGitur sors filiorum Iudæ per cognationes 1
-.8. suas ista fuit. A termino Edom vsque A
ad desertum Sin contra meridiem, & vsq;
ad extremam partem australis plagæ. ¶ ini- 2
tium eius à summitate maris salsissimi, & à
lingua eius quæ respicit meridiem. ¶ Egredi- 3
turq; contra ascensum scorpionis, & pertrã-
sit in Sina: ascenditq; in Cades-barne, &
peruenit in Esron, ascendens ad Addar, &
circuiens Carcaa, ¶ atq; inde pertransiens 4
in Asemona, & perueniens ad torrentem
Aegypti: eruntq; termini eius Mare magnũ.
hic erit finis meridianæ plagæ. ¶ Ab oriente 5
verò erit initium mare salsissimum vsq; ad
extrema Iordanis & ea quæ respiciunt ad
Aquilonem à lingua maris vsq; ad eundem
6 Iordanis fluuium. ¶ ascenditq; terminus in
B Beth-hagla, & transit ab Aquilone in Beth-
araba: ascendens ad lapidem Boen filij Ru-
7 ben: ¶ & tendens vsq; ad terminos Debera
de Valle-achor contra Aquilonem respiciens
Galgala, quæ est ex aduerso Ascensionis-
adommin, ab australi parte torrentis: tran-
sitq; aquas quæ vocantur Fons-solis: & e-
8 runt exitus eius ad Fontem-rogel. ¶ ascen-
dit per "conuallem' filij Ennom ex latere "vallem 1.
Iebusæi ad meridiem, hæc est Ierusalem: &
inde se erigens ad verticem montis, qui est
cõtra Gehennom ad occidentem in summi-
9 tate Vallis-Raphaim cõtra Aquilonẽ. ¶ per-
C transitq; à vertice montis vsq; ad fontem
aquæ Nephtoa: & peruenit vsque ad vicos
montis Ephron: inclinaturq; in Baala: quæ
est Cariath-iarim, id est, vrbs syluarum.
10 ¶ & circuit de Baala contra occidentem, vsq;
ad montem Seir: transitq; iuxta latus mon-
tis Iarim ad Aquilonem in Cheslon: & de-
scendit in Beth-sames, transitq; in Tham-
11 na. ¶ & peruenit contra Aquilonem partis
Accaron ex latere: inclinaturq; Sechrona, &
transit montẽ Baala: peruenitq; in Iebneel,
& magni maris contra occidentem fine con-
12 cluditur. ¶ hi sunt termini filiorum Iuda per
13 circuitum in cognationibus suis. ¶ Caleb ve-
rò filio Iephone dedit partem in medio filio-
rum Iuda, sicut præceperat ei Dominus: Ca-
D riath-Arbe patris Enac, ipsa est Hebron.
14 ¶ Deleuitq; ex ea Caleb tres filios Enac, Iudi.1.c.20.
Sesai & Ahiman et Tholmai de stirpe Enac.
15 ¶ Atq; inde conscendens venit ad habita-
tores Dabir quæ prius vocabatur Cariath-
16 sepher, id est ciuitas literarum: ¶ Dixitq;
Caleb, Qui percusserit Cariath-sepher, &
ceperit eam, dabo ei Axam filiã meam vxo-
17 rem. ¶ Cepitq; eam Othoniel filius Cenez
frater Caleb iunior: deditq; ei Axam filiam
18 suam vxorem. ¶ Quæ cum pergerent simul,
suasa est à viro suo vt peteret a patre suo
agrum, suspirauitq; vt sedebat in asino. Cui
19 Caleb, Quid habes, inquit? ¶ At illa respon-
dit, Da mihi benedictionem: terram austra-
lem & arentem dedisti mihi, iunge & irri-
E guam. Dedit itaque ei Caleb irriguum su-
20 perius & inferius. ¶ Hæc est possessio tribus
21 filiorum Iuda per cognationes suas. ¶ Erant-
que ciuitates ab extremis partibus filiorum
Iuda iuxta terminos Edom a meridie: Cab-
22 seel & Eder & Iagur, ¶ & Cina & Dimona
23 & Adada, ¶ & Cedes & Asor & Iethnan.
24 ¶ Ziph & Telem & Baloth, ¶ Asor noua &
25 Carioth, Hesron, hæc est Asor. ¶ Amam,
26 Sama, & Molada, ¶ & Asergadda & Hasse-
27 mon & Bethphelet. ¶ & Hasersual & Bersa-
28 bee & Baziothia ¶ & Baala & Im et Esem.
29 ¶ & Elthelad & Cesil & Harma, ¶ & Sice-
leg &

leg & Medemena & Senſenna, ¶ Lebaoth & 30
Selim & Aen & Remon: omnes ciuitates vi 31
gintinouem, & villæ earum. ¶ In campeſtri- 32
bus vero: Eſtaol & Sarea & Aſena ¶ & Za- 33
noe & Engannim & Taphúa et Enaim, ¶ & 34
Ierimoth & Adullam, Socho & Azeca ¶ & 35
Saraim & Adithaim & Gedera & Gedero- 36
thaim: vrbes quatuordecim, & villæ earũ. 37
¶ Sanan & Hadaſſa & Magdal-gad, ¶ De- 38
lean & Maſepha & Iecthel, ¶ Lachis & Ba- 39
ſchath & Eglon, ¶ Chebbon & Leheman & 40
Cethlis ¶ & Gideroth et Bethdagó et Naama 41
& Maceda: ciuitates ſedecim, & villæ earũ. F
¶ Labana & Ether & Aſan, ¶ Iephta & Eſ- 42
na & Neſib, ¶ & Ceila & Achzib et Mareſa: 43
ciuitates nouem, & villæ earum. ¶ Accaron 44
cum vicis & villulis ſuis. ¶ Ab Accaron vſ- 45
que ad mare omnia quæ vergũt ad Azótũ 46
& viculos eius. ¶ Azotus cum vicis & vil- 47
lulis ſuis. Gaza cum vicis & villulis ſuis,
vſq; ad torrẽtem Aegypti, & mare magnũ
terminus eius. ¶ Et in monte, Samir & Ie- 48
zher & Socoth ¶ & Dãna & Cariathſenna, 49
hæc eſt, Dabir: ¶ Anab & Iſtemo & Anim, 50
¶ Goſen & Olon & Gilo: ciuitates vndecim 51
& villæ earum. ¶ Arab & Ruma, & Eſaan, 52
¶ & Ianũ & Beth-taphua & Apheca, ¶ Ath- 53
matha & Cariatharbe, hæc eſt Hebron & 54
Sior: ciuitates nouẽ & villæ earum, ¶ Maon G
& Charmel & Ziph & Iotha, ¶ Iezrael 55
& Iucadam & Zanoe, ¶ Accain, Gabaa & 56
Thamna: ciuitates decem & villæ earum, 57
¶ Halhul, & Beth-ſur, & Gedor, ¶ Mareth, 58
et Betharoth, et Elteccõ: ciuitates ſex & vil- 59
læ earum. ¶ Cariath-Baal, hæc eſt Cariath- 60
iarim vrbs ſyluarum, & Arebba: ciuitates
duæ et villæ earũ. ¶ In deſerto, Beth-araba, 61
Meddin, & Sachacha ¶ & Nebſan, & Ciui- 62
tas-ſalis, & Engaddi: ciuitates ſex & villæ
earum. ¶ *Iebuſæum aũt habitorem Ieruſalẽ 63
non potuerunt filij Iuda delere: habitauitq;
Iebuſæus cũ filijs Iuda in Ieruſalem vſq; in
præſentem diem.

*ſiunt ſimul centũ quindecim.

CAP. XVI.

CEcidit quoq; ſors filiorum Ioſeph ab 1
Iordane cõtra Iericho & aquas eius, ab A
oriente: ſolitudo quæ aſcendit de Iericho ad
montem Beth-el ¶ & egreditur de Beth-el 2
Luzam: tranſitq; terminũ Archiatharoth.
¶ & deſcendit ad occidentem iuxta terminũ 3
Iephleti, vſq; ad terminos Beth-horon infe-
rioris, & Gazer: finiũturq; regiones eius ma
ri-magno, ¶ poſſederuntq; filij Ioſeph Ma- 4
naſſes & Ephraim. ¶ Et factus eſt terminus 5
filiorum Ephraim per cognationes ſuas: & B
poſſeßio eorum contra orientem Atharoth-
addar vſq; Beth-horon ſuperiorem. ¶ Egre- 6
diunturq; confinia in mare: Machmethath
verò Aquilonem reſpicit, & circuit terminos
contra orientẽ in Thanath-ſelo: & pertrãſit C
ab oriente Ianoe: ¶ deſcenditq; de Ianoe in 7
Ataroth et Naarátha: et peruenit in Iericho,
8 egrediturq; ad Iordanẽ. ¶ De Taphúa per-
tranſit contra mare in Vallẽ-arundineti,
ſuntq; egreſſus eius in mare ſalſißimũ, hæc
eſt poſſeßio tribus filiorum Ephraim per fa-
9 milias ſuas. ¶ Vrbesq; ſeparatæ ſunt filijs
D Ephraim in medio poſſeßionis filiorum Ma-
10 naſſe, & villæ earum. ¶ Et non interfecerũt
filij Ephraim Chananæum qui habitabat in
Gazer: habitauitq; Chananæus in medio
Ephraim vſque in diem hanc tributarius.

CAP. XVII.

1 CEcidit autem ſors tribus Manaſſe (ip-
A ſe enim eſt primogenitus Ioſeph) Ma-
chir primogenito Manaſſe patri Galaad, qui
fuit vir pugnator, habuitque poſſeßionem
2 Galaad & Baſan. ¶ ‖ & reliquis filiorum Nu.26.d.29
Manaſſe iuxta familias ſuas, filijs Abi-
ezer, & filijs Helec, & filijs Eſriel, & filijs
Sechem, & filijs Hepher, et filijs Semida. iſti
ſunt filij Manaſſe filij Ioſeph, mares, per co-
3 gnationes ſuas. ¶ ‖ Salphaad vero filio He- Nu.27.a.1.
pher filij Galaad filij Machir filij Manaſſe 36.a.2.
non erant filij, ſed ſolæ filiæ: quarum iſta
ſunt nomina, Maala & Noa, & Hegla &
4 Melcha & Therſa. ¶ Veneruntq; in conſpe-
ctu Eleazari ſacerdotis, & Ioſue filij Nun,
& principum, dicẽtes, Dominus præcepit per
manum Moyſi, vt daretur nobis poſſeßio in
medio fratrum noſtrorum. Deditq; eis iuxta
B imperium Domini poſſeßionem in medio fra
5 trum patris earum. ¶ Et ceciderunt funiculi
Manaſſe, decem, abſq; terra Galaad & Ba-
6 ſan trans Iordanem. ¶ Filiæ enim Manaſſe
poſſederunt hæreditatem in medio filiorum
eius. Terra autem Galaad cecidit in ſortem
7 filiorum Manaſſe qui reliqui erant. ¶ Fuitq;
terminus Manaſſe ab Aſer, Mach-mathath,
quæ reſpicit Sichem: & egreditur ad dextrã
8 iuxta habitatores Fontis Taphúe. ¶ Ete-
nim in ſorte Manaſſe ceciderat terra Ta-
phúe, quæ eſt iuxta terminos Manaſſe filio-
9 rũ Ephraim. ¶ Deſcenditq; terminus Vallis-
arundineti in meridiẽ torrentis ciuitatũ E-
phraim, quæ in medio ſunt vrbiũ Manaſſe:
terminus Manaſſe ab Aquilone torrẽtis, &
10 exitus eius pergit ad mare: ¶ ita vt poſſeßio
Ephraim ſit ab Auſtro, & ab Aquilone Ma-
naſſe, & vtranq; claudat mare, & cõiungan
C tur ſibi in tribu Aſer ab Aquilone, & in tri-
11 bu Iſſachar ab oriente. ¶ Fuitq; hæreditas
Manaſſe in Iſſachar & in Aſer, Beth-ſan &
viculi eius, & Ieblaã cũ viculis ſuis, & ha-
bitatores Dor cum oppidis ſuis: habitatores
quoq; Endor cũ viculis ſuis: ſimiliterq; ha-
bitatores Tenac cũ viculis ſuis, & habitato-
res Mageddo cũ viculis ſuis, & tertia pars
12 vrbis Nopheth. ¶ Nec potuerunt filij Manaſſe
has ciuitates ſubuertere, ſed cœpit Chana-
13 næus habitare in terra ipſa. ¶ Poſtquam au-
tem conualuerunt filij Iſrael, ſubiecerunt
Chananæos, & fecerunt ſibi tributarios, nec
inter-

interfecerunt eos. ¶ Locutiq́; ſunt filij Ioſeph 14
ad Ioſue, & dixerunt, Quare dediſti mihi
poſſeßionem ſortis & funiculi vnius, cùm
ſim tanta multitudinis, & benedixerit mihi
Dominus? ¶ Ad quos Ioſue ait, Si populus 15
multus es, aſcende in ſyluam, & ſuccide tibi D
ſpatia in terra Pherezæi & Raphaim: quia
anguſta eſt tibi poſſeßio montis Ephraim.
¶ Cui reſponderunt filij Ioſeph. Non poteri- 16
mus ad montana conſcendere, cùm ferreis
curribus vtãtur Chananæi qui habitant in
terra campeſtri, in qua ſita ſunt Beth-ſan
cum viculis ſuis, & Iezrael mediam poßi-
dens vallem. ¶ Dixitq́; Ioſue ad domum Io- 17
ſeph, Ephraim & Manaſſe, Populus multus
es, & magna fortitudinis, non habebis ſor-
tem vnam, ¶ ſed tranſibis ad montem, & 18
ſuccides tibi, atque purgabis ad habitandum
ſpatia: & poteris vltra procedere cùm ſub-
uerteris Chananæum, quem dicis ferreos ha
bere currus, & eſſe fortißimum.

CAP. XVIII.

CONgregatiq́; ſunt omnes filij Iſraël in 1
Silo, ibiq́; fixerunt tabernaculum teſti- A
monij, & fuit eis terra ſubiecta. ¶ Remanſe- 2
runt autem filiorum Iſrael ſeptem tribus,
quæ necdum acceperant poſſeßionem ſuas.
¶ Ad quos Ioſue ait, Vſquequo marcetis ig- 3
nauia, & non intratis ad poßidendam ter-
ram, quam Dominus Deus patrum veſtro-
rum dedit vobis? ¶ Eligite de ſingulis tribu- 4
bus ternos viros: vt mittam eos & pergant
atq; circumeant terram, & deſcribant eam
iuxta *numerum' vniuſcuiuſq; multitudi- (* terminum 3.)
nis: referãtq; ad me quod deſcripſerint. ¶ Di- 5
uidite vobis terram in ſeptem partes: Iudas
ſit in terminis ſuis ab auſtrali plaga, & do-
mus Ioſeph ab Aquilone: ¶ mediam inter hos 6
terram in ſeptẽ partes deſcribite: & huc ve-
nietis ad me, vt coram Domino Deo veſtro
mittam vobis hic ſortem: ¶ quia nõ eſt inter 7
vos pars Leuitarum, ſed ſacerdotiũ Domini
eſt eorum hæreditas. Gad autẽ & Ruben, &
dimidia tribus Manaſſe iã acceperãt poſſeſ-
ſiones ſuas trans Iordanem ad orientalem
plagam: quas dedit eis Moyſes famulus Do-
mini. ¶ Cumq́; ſurrexiſſent viri, vt pergerẽt 8
ad deſcribendam terram, præcepit eis Ioſue, B
dicens, Circuite terram, & deſcribite eam, ac
reuertimini ad me: vt hic coram Domino, in
Silo mittam vobis ſortem. ¶ Itaq; perrexe- 9
runt: & luſtrantes eam, in ſeptem partes di-
uiſerunt, ſcribentes in volumine. Reuerſiq́;
ſunt ad Ioſue in caſtra Silo. ¶ Qui miſit ſor- 10
tes coram Domino in Silo, diuiſitq́; terram
filijs Iſrael in ſeptẽ partes. ¶ Et aſcendit ſors 11
prima filiorũ Ben-iamin per familias ſuas,
vt poßiderent terram inter filios Iuda & fi-
lios Ioſeph. ¶ Fuitq́; terminus eorum contra 12
Aquilonem à Iordane: pergens iuxta latus
Iericho ſeptentrionalis plagæ, & inde contra
occidentem ad mõtana conſcendens, & per-
13 ueniens ad ſolitudinem Beth-auen, ¶ atque
pertranſiẽs iuxta Luzam ad meridiem, ipſa
eſt Beth-el, deſcenditq́; in Ataroth-addar in
montẽ qui eſt ad meridiem Beth-horon in-
14 ferioris: ¶ Et inclinatur circuiens cõtra ma-
C re ad meridiem montis qui reſpicit Beth-ho-
ron contra Africum: ſuntq́; exitus eius in
Cariath-baal, quæ vocatur & Cariath-ia-
rim, vrbem filiorum Iuda hæc eſt plaga con-
15 tra mare, *ad' occidentem. ¶ A meridie aũt (* & 4.)
ex parte Cariath-iarim egreditur terminus
contra mare, & peruenit vſq; ad fontem a-
16 quarum Nephtoa. ¶ Deſcenditq́; in partem
montis qui reſpicit Vallem-filiorum-Ennõ:
& eſt contra ſeptentrionalem plagam in ex-
trema parte Vallis-raphaim. Deſcenditq́; in
Gehennom (id eſt Vallis-Ennom) iuxta la-
tus Iebuſæi ad Auſtrum: & peruenit ad Fõ-
17 tem-rogel, ¶ tranſiens ad Aquilonẽ, & egre-
18 diens ad Enſemes, id eſt fontem ſolis: ¶ &
pertranſit vſq; ad tumulos qui ſunt è re-
gione Aſcẽſus-adommim: deſcenditq́; Aben-
Boen, id eſt lapidem Boen filij Ruben. & per-
tranſit ex latere Aquilonis ad campeſtria:
19 deſcenditq́; in planitiem, ¶ & prætergreditur
contra Aquilonẽ Beth-hagla: ſuntq́; exitus
contra linguam maris ſalſißimi ab Aquilone
20 in fine Iordanis ad auſtralem plagam: ¶ qui
D eſt terminus illius ab oriẽte. hæc eſt poſſeßio
filiorum Ben-iamin per terminos ſuos in
21 circuitu, & familias ſuas. ¶ Fueruntq́; ciui-
tates eius, Iericho & Beth-hagla & Vallis-
22 caſis, ¶ Beth-araba & Samaraim et Beth-el
23 ¶ & Auim & Aphara & Ophera, ¶ Villa-
24 hemona & Ophni & Gabee: ciuitates duo-
25 decim, & villæ earum. ¶ Gabaon & Rama
26 & Beroth ¶ & Meſphe, & Caphara & Amo-
27 ſa ¶ & Recem, Iarephel & Tharela ¶ & Se-
28 la, Eleph & Iebus, quæ eſt Ieruſalem, Ga-
baath & Cariath: ciuitates quatuordecim,
& villæ earum. * Hæc eſt poſſeßio filiorum (* Fueruntq́; omnes ciuitates viginti ſex.)
Ben-iamin iuxta familias ſuas.

CAP. XIX.

1 ET egreſſa eſt ſors ſecunda filiorum Si-
2 meon per cognationes ſuas: ¶ fuitq́; hæ-
A reditas eorum in medio poſſeßionis filiorum
3 Iuda: Ber-ſabee & Sabee & Molada ¶ &
4 Haſerſual, Bala & Aſem ¶ & Eltholad, Be-
5 thul & Harma ¶ & Siceleg & Beth-mar-
6 chaboth & Haſer-ſuſa ¶ & Beth-lebaoth
& Sarohen: ciuitates tredecim, & villæ ea-
7 rum. ¶ Ain & Remmon & Athar & Aſan:
8 ciuitates quatuor, & villæ earum. ¶ omnes
viculi per circuitum vrbium iſtarũ vſq; ad
Baalath, Beer, Ramath cõtra auſtralem pla-
gam*. Hæc eſt hæreditas filiorũ Simeon iu- (* Fueruntq́; omnes ciuitates decem & ſeptem.)
9 xta cognationes ſuas, ¶ in poſſeßione & fu-
niculo filiorum Iuda: quia maior erat. & id-
circo filij Simeon poſſederũt in medio hære-
10 ditatis eorũ. ¶ Cecidítq́; ſors tertia filiorum

Za-

Zabulon per cognationes ſuas : & factus eſt
terminus poſſeßionis eorum vſq; Sarid. ¶ A- 11
ſcenditq; de mari & "Medalaa", & peruenit *"Merala t."
in Debbaſeth: vſq; ad torrentem, qui eſt cõ-
tra Iecenam. ¶ Et reuertitur de Sarid contra 12
orientem in finem Cheſeleth-Thabor: & e-
greditur ad Dabereth, aſcenditq; contra Ia-
phie. ¶ Et inde pertranſit vſq; ad orientalẽ 13
plagam Geth-hepher & Tacaſin: & egredi- B
tur in Remmõ, Amthar & Noa. ¶ Et circuit 14
ad Aquilonem Hanathon: ſuntq; egreſſus e-
ius Vallis-Iephtahel, ¶ & Cateth & Naalol 15
& Semeron & Iedala & Beth-lehem: ciui-
tates duodecim, & villæ earũ. ¶ Hæc eſt hæ- 16
reditas tribus filiorum Zabulon per cogna-
tiones ſuas, vrbes & viculi earum. ¶ Iſſa- 17
char egreſſa eſt ſors quarta per cognationes
ſuas: ¶ fuitq; eius hæreditas Iezrael & Ca- 18
ſaloth & Sunẽ ¶ & Hapharaim & Seon & 19
Anaharath ¶ & Rabboth & Ceſion, Abes, 20
¶ & Rameth et En-gannim & Enhadda & 21
Beth-pheſes. ¶ Et peruenit terminus eius 22
vſq; Thabor & Seheſima & Bethſemes: e-
runtq; exitus eius Iordanis: ciuitates ſede-
cim, & villæ earũ. ¶ Hæc eſt poſſeßio filiorum 23
Iſſachar per cognationes ſuas: vrbes, & vi-
culi earum. ¶ Ceciditq; ſors quinta tribui fi- 24
liorũ Aſer per cognationes ſuas: ¶ fuitq; ter- 25
minus eorum Halcath & Chali & Beten &
Axaph. ¶ & Elmelech & Amaad & Meſſal: 26
& peruenit vſq; ad Carmelũ maris & Si-
hor & Labanath. ¶ Ac reuertitur cõtra ori- 27
entem Beth-dagon: & pertranſit vſq; Za-
bulon & Vallem-Iephthaël contra Aquilonẽ
in Bethemec & Nehiel. Egrediturq; ad Le-
uam Cabul. ¶ & Abran & Rohob & Hamon 28
& Cana, vſq; ad Sidonẽ magnam: ¶ reuer- 29
titurq; in Horma vſq; ad ciuitatem muni- C
tißimam Tyrũ, & vſq; Hoſa, eruntq; exitus
eius in mare de funiculo Achziba: ¶ & Am- 30
ma et Aphec & Rohob: ciuitates vigintiduæ,
& villæ earum. ¶ Hæc eſt poſſeßio filiorũ A- 31
ſer per cognationes ſuas, vrbes & viculi ea-
rum. ¶ Filiorum Nephthali ſexta ſors cecidit 32
per familias ſuas: ¶ & cœpit terminus de He 33
leph, & Elon in Saananim & Adami, quæ
eſt Neceb, & Iebnael vſq; Lecũ: & egreſſus
eorum vſq; ad Iordanem, ¶ reuertiturq; ter- 34
minus contra occidentem in Azanoth Tha-
bor, atq; inde egreditur in Hucuca, & per-
tranſit in Zabulon contra meridiem, & in
Aſer contra occidentem, & in Iuda ad Iorda-
nem contra ortum ſolis, ¶ ciuitates munitiſ- 35
ſimæ, Aſſedim, Ser & Emath & Reccath &
Cenereth. ¶ & Edema & Arama, Aſor, ¶ & 36
Cedes & Edrai, En-haſor. ¶ Ieron & Mag- 37
dalel, Horẽ & Beth-anath & Beth-ſames: 38
ciuitates decem & nouem, & villæ earum.
¶ Hæc eſt poſſeßio tribus filiorum Nephthali 39
per cognationes ſuas, vrbes et viculi earum.
¶ Tribui filiorum Dan per familias ſuas e- 40
41 greſſa eſt ſors ſeptima: ¶ & fuit terminus
D poſſeßionis eius Saraa & Eſthaol & Hir-
42 ſemes, id eſt ciuitas ſolis. ¶ Selebin & Aia-
43 lon & Iethela, ¶ Elon & Themna & Acron,
44 Elthece, Gebbethon & Balaath ¶ & Iud &
45 Bane & Barac & Geth-remmon: ¶ & Me-
46 iarcon & Arecon, ¶ cum termino qui reſpicit
47 Ioppen, ¶ & ipſo fine concluditur. Aſcende-
runtq; filij Dan, & pugnauerunt cõtra Le-
ſem, cœperuntq; eam: & percuſſerunt eam in
ore gladij, & poſſederunt, & habitauerunt in
ea, vocantes nomen eius Leſem-Dan, ex
48 nomine Dan patris ſui. ¶ Hæc eſt poſſeßio
tribus filiorum Dan, per cognationes ſuas,
49 vrbes & viculi earum. ¶ Cumq; compleſſet
ſorte diuidere terrã ſingulis per tribus ſuas,
dederunt filij Iſrael poſſeßionem Ioſue filio
50 Nun in medio ſui, ¶ iuxta præceptum Domi-
ni, vrbem quam poſtulauit, Thamnath-ſa-
raa in monte Ephraim: & ædificauit ciui-
51 tatẽ, habitauitq; in ea. ¶ Hæ ſunt poſſeßio-
nes quas ſorte diuiſerunt Eleazar ſacerdos,
& Ioſue filius Nun, & principes familiarũ,
ac tribuum filiorum Iſrael, in Silo, coram
Domino ad oſtium tabernaculi teſtimonij,
partitiq; ſunt terram.

CAP. XX.

1 ET locutus eſt Dominus ad Ioſue, dicens.
2 Loquere filijs Iſrael, & dic eis. ¶ Sepa-
A rate vrbes fugitiuorum, ‖de quibus locutus Num.35.b.9
3 ſum ad vos per manum Moyſi, ¶ vt cõfugiat Deut.19.a.2
ad eas quicunq; animam percuſſerit neſcius:
& poßit euadere iram proximi qui vltor eſt
4 ſanguinis. ¶ cum ad vnam harum confu-
gerit ciuitatum: ſtabitq; ante portam ciui-
tatis, & loquetur ſenioribus vrbis illius
ea, quæ ſe comprobent innocentem: ſicq; ſu-
ſcipient eum, & dabunt ei locum ad habi-
5 tandum. ¶ Cumq; vltor ſanguinis eum fue-
B rit perſecutus, non tradent in manus eius:
quia ignorans percußit proximum eius, nec
ante biduum triduúmve eius probatur ini-
6 micus. ¶ Et habitabit in ciuitate illa, donec
ſtet ante iudiciũ cauſam reddens facti ſui,
& moriatur ſacerdos magnus qui fuerit in
C illo tempore: tunc reuertetur homicida, &
ingredietur ciuitatem & domum ſuam de
7 qua fugerat. ¶ Decreueruntq; Cedes in Ga-
lilæa montis Nephthali, & Sichem in monte
Ephraim, & Cariath-Arbe, ipſa eſt Hebron
8 in monte Iuda. ¶ Et trans Iordanem contra
orientalem plagam Iericho, ‖ſtatuerũt Boſor, Deu.4.g.43
quæ ſita eſt in campeſtri ſolitudine de tri- Ioſu.10.b.9.
bu Ruben, & Ramoth in Galaad de tribu
D Gad, & Gaulon in Baſan de tribu Manaſſe.
9 ¶ Hæ ciuitates cõſtitutæ ſunt cũctis filijs Iſ-
raël, & aduenis qui habitabãt inter eos: vt
fugeret ad eas qui animã neſcius percußiſ-
ſet, & nõ moreretur in manu proximi, effu-
ſum ſanguinem vindicare cupientis, donec
ſtaret ante populũ expoſiturus cauſam ſuã.

CAP. XXI.

ACceſſeruntq́; principes familiarũ Leui 1
ad Eleazarũ ſacerdotem, & Ioſue filiũ A
Nun, & ad duces cognationum per ſingulas
tribus filiorum Iſrael: ¶ locutiq́; ſunt ad eos 2
Num.35.a.8 in Silo terræ Chanaan, atq; dixerunt, ‖Do
minus præcepit per manum Moyſi, vt darẽ-
tur nobis vrbes ad habitandũ, & ſuburbana
earum ad alenda iumenta. ¶ Dederuntq́; fi- 3
lij Iſrael de poſſeßionibus ſuis iuxta impe-
rium Domini, ciuitates & ſuburbana earũ.
¶ Egreſſaq́; eſt ſors in familiam Caath filio- 4
rum Aaron ſacerdotis de tribu Iuda & Si-
meon & Bẽ-iamin, ciuitates tredecim: ¶ Et 5
reliquis filiorum Caath, id eſt Leuitis qui
ſuperfuerant, de tribubus Ephraim, & Dã,
& dimidia tribu Manaſſe ciuitates decem.
¶ Porro filijs Gerſon egreſſa eſt ſors vt acci- 6
perẽt de tribubus Iſſachar & Aſer & Neph-
thali, dimidiaq́; tribu Manaſſe in Baſan ci-
uitates numero tredecim. ¶ Et filijs Merari 7
per cognationes ſuas de tribubus Ruben &
Gad & Zabulõ vrbes duodecim. ¶ Dederũtq́; 8
filij Iſrael Leuitis ciuitates & ſuburbana
earum, ſicut præcepit Dominus per manum B
Moyſi, ſingulis ſorte tribuẽtes. ¶ De tribubus 9
filiorum Iuda & Simeon dedit Ioſue ciuita-
1.Par.5.a.2. tes: ‖quarũ iſta ſunt nomina, ¶ filijs Aaron 10
per familias Caath Leuitici generis (prima
enim ſors illis egreſſa eſt) ¶ Cariath-Arbe 11
patris Enac, quæ vocatur Hebron, in monte
Sup.14.d.26 Iuda, & ſuburbana eius per circuitũ. ¶ ‖A- 12
gros vero, & villas eius dederat Caleb filio
Iephone ad poßidendũ. ¶ Dedit ergo filijs Aa- 13
ron ſacerdotis Hebron confugij ciuitatem, ac
ſuburbana eius: & Lobnam cũ ſuburbanis
ſuis: ¶ & Iether & Eſtemo, ¶ & Holõ et Da- 14
bir, ¶ & Ain, & Ieta, & Bethſames cum ſub- 15
urbanis ſuis: ciuitates nouem de tribubus, 16
vt dictum eſt, duabus. ¶ De tribu autẽ filio- 17
rum Ben-iamin, Gabaon & Gabae ¶ & A- 18
natoth & Almõ, cum ſuburbanis ſuis: ciui-
tates quatuor. ¶ Omnes ſimul ciuitates fi- 19
liorũ Aaron ſacerdotis tredecim, cum ſubur-
banis ſuis. ¶ Reliquis vero per familias fi- 20
liorum Caath Leuitici generis hæc eſt data
poſſeßio. ¶ De tribu Ephraim vrbes confugij 21
Sichẽ cũ ſuburbanis ſuis in mõte Ephraim,
& Gazer ¶ & Cibſaim & Beth-horon, cum 22
ſuburbanis ſuis, ciuitates quatuor. ¶ De tri- 23
bu quoq; Dan: Eltheco & Gabathon ¶ & A- 24
ialon & Geth-remmõ, cum ſuburbanis ſuis: C
ciuitates quatuor. ¶ Porro de dimidia tribu 25
Manaſſe, Thanach & Geth-remmon, cũ ſub
urbanis ſuis, ciuitates duæ. ¶ Omnes ciuita 26
tes decem, & ſuburbana earum, data ſunt
filijs Caath inferioris gradus. ¶ Filijs quoq; 27
Gerſon Leuitici generis dedit de dimidia
tribu Manaſſe confugij ciuitates, Gaulon in
Baſan, & Boſran, cum ſuburbanis ſuis: ci-
uitates duas. ¶ Porrò de tribu Iſſachar: Ce- 28
29 ſion, & Dabereth, ¶ & Iaramoth, & En-
gannim, cũ ſuburbanis ſuis: ciuitates qua-
30 tuor. ¶ De tribu autem Aſer, Maſal & Ab-
31 don, & Helcath, & Rohob, cum ſuburbanis
32 ſuis: ciuitates quatuor. ¶ De tribu quoque
Nephthali ciuitates cõfugij. Cedes in Gali-
læa, & Hammoth-dor, & Carthan, cũ ſub-
33 urbanis ſuis: ciuitates tres. ¶ Omnes vrbes
familiarum Gerſon, tredecim, cum ſuburba-
34 nis ſuis. ¶ Filijs autem Merari Leuitis in-
ferioris gradus per familias ſuas data eſt de
35 tribu Zabulõ, Iecnam & Cartha ¶ & Dam-
na & Naalol, ciuitates quatuor cum ſubur-
36 banis ſuis. ¶ De tribu Gad ciuitates confu-
D gij, Ramoth in Galaad, & Manaim & He-
ſebõ & Iazer: ciuitates quatuor cũ ſubur-
37 banis ſuis. ¶ De tribu Ruben vltra Iordanẽ
contra Iericho ciuitates refugij, Boſor in ſo-
litudine, Miſor & Iaſer & Iethſon & Me-
phaath: ciuitates quatuor cum ſuburbanis
38 ſuis. ¶ Oẽs vrbes filiorum Merari per fami-
39 lias, & cognationes ſuas duodecim. ¶ Itaque
ciuitates vniuerſæ Leuitarũ in medio poſ-
ſeßionis filiorũ Iſrael fuerunt quadraginta-
40 octo ¶ cũ ſuburbanis ſuis, ſingulæ per familias
41 diſtributæ. ¶ Deditq́; Dominus Deus Iſraeli
omnem terrã, quã traditurũ ſe patribus eo-
rum iurauerat: & poſſederunt illam, atq; ha
42 bitauerunt in ea. ¶ Dataq́; eſt ab eo pax in
omnes per circuitũ nationes: nullusq́; eis ho-
ſtium reſiſtere auſus eſt, ſed cuncti in eorũ
43 ditionem redacti ſunt. ¶ Ne vnũ quidẽ ver-
bũ, quod illis præſtiturum ſe eſſe promiſerat,
irritum fuit, ſed rebus expleta ſunt omnia.

CAP. XXII.

1 EOdẽ tempore vocauit Ioſue Rubenitas,
A & Gaditas, & dimidiam tribũ Manaſſe:
2 ¶ dixitq́; ad eos, Feciſtis omnia quæ præcepit
vobis Moyſes famulus Domini: mihi quoq;
3 in omnibus obediſtis, ¶ nec reliquiſtis fratres
veſtros longo tẽpore, vſq; in præſentẽ diem,
cuſtodientes imperium Domini Dei veſtri.
4 ¶ Quia igitur dedit Dominus Deus veſter
fratribus veſtris quietem & pacem, ſicut
pollicitus eſt, reuertimini, & ite in taberna-
cula veſtra, & in terrã poſſeßionis, ‖ quam Nu.32.e.31.
tradidit vobis Moyſes famulus Domini trãs Sup.13.b.8.
5 Iordanem, ¶ ita duntaxat, vt cuſtodiatis at-
tente, & opere compleatis mandatũ & legẽ
quam præcepit vobis Moyſes famulus Domi-
ni, vt diligatis Dominum Deum veſtrũ, &
ambuletis in omnibus vijs eius, & obſerue-
tis mandata illius, adhæreatisq́; ei, ac ſer-
uiatis in omni corde & in omni anima ve-
6 ſtra. ¶ Benedixitq́; eis Ioſue, & dimiſit eos.
7 Qui reuerſi ſunt in tabernacula ſua. ¶ Di-
B midiæ aũt tribui Manaſſe poſſeßionẽ Moyſes
dederat in Baſan: & idcirco mediæ quæ ſu-
perfuit, dedit Ioſue ſortẽ inter cæteros fra-
tres ſuos trans Iordanẽ ad occidentalẽ pla-
gam. Cumq́; dimitteret eos in tabernacula
ſua,

ſua, & benedixiſſet eis, ¶ dixit ad eos. In 8
multa ſubſtantia atq; diuitijs reuertimini
ad ſedes veſtras, cũ argento & auro, ære ac
ferro, & veſte multiplici. diuidite prædã ho-
ſtium cũ fratribus veſtris. ¶ Reuerſiq; ſunt, 9
& abierunt filij Ruben, & filij Gad, et dimi-
dia tribus Manaſſe, a filijs Iſrael de Silo,
quæ ſita eſt in Chanaan, vt intrarent Ga-
laad terram poſſeſſionis ſuæ, quam obtinue-
rant iuxta imperiũ Domini in manu Moyſi.
¶ Cumq; veniſſent ad tumulos Iordanis, in 10
terram Chanaan, ædificauerunt iuxta Ior- C
danẽ altare infinitæ magnitudinis. ¶ Quod 11
cùm audiſſent filij Iſrael, & ad eos certi nũ-
tij detuliſſent ædificaſſe filios Ruben, & Gad,
& dimidia tribus Manaſſe altare in terra
Chanaan, ſuper Iordanis tumulos, cõtra fi-
lios Iſrael: ¶ conuenerunt omnes in Silo, vt 12
aſcenderent & dimicarent contra eos. ¶ Et 13
interim miſerunt ad illos in terrã Galaad
"ſacerdotis 8. Phinees filium Eleazari "ſacerdotem', ¶ & 14
decẽ principes cũ eo, ſingulos de ſingulis tri-
bubus. ¶ Qui venerunt ad filios Ruben, & 15
Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe in terram
Galaad, dixeruntq; ad eos, ¶ Hæc mandat o- 16
mnis populus Domini, Quæ eſt iſta trãſgreſ-
ſio? Cur reliquiſtis Dominũ Deũ Iſrael, æ-
dificantes altare ſacrilegũ, & à cultu illius
Nu.25.a.4. recedentes? ¶ An parũ vobis eſt quod ‖ pecca- 17
ſtis in Beel-phegor, & vſq; in præſentem diẽ D
"nobis 6. macula huius ſceleris in "vobis' permanet,
multiq; de populo corruerunt? ¶ Et vos hodie 18
reliquiſtis Dominũ, & cras in vniuerſum
Iſrael ira eius deſæuiet. ¶ Quod ſi putatis im- 19
mundam eſſe terram poſſeſſionis veſtræ, trã-
ſite ad terram in qua tabernaculum Domi-
ni eſt, & habitate inter nos: tantũ vt à Do-
mino, & à noſtro cõſortio non recedatis, ædi-
ficato altari præter altare Domini Dei no-
Supr.7.a.1 ſtri. ¶ ‖ Nonne Achan filius Zare præterijt 20
mandatum Domini, & ſuper omnẽ populum
Iſrael ira eius incubuit? Et ille erat vnus
homo, atq; vtinam ſolus perijſſet in ſcelere
ſuo. ¶ Reſponderuntq; filij Ruben, & Gad, & 21
dimidia tribus Manaſſe principibus legatio-
nis Iſrael, ¶ Fortiſſimus Deus Dominus, 22
"fortiſſimus Deus Dominus 4. "ipſe nouit, & Iſrael ſimul intelliget: ſi præ- E
uaricationis animo hoc altare cõſtruximus,
non cuſtodiat nos, ſed puniat nos in præſen-
ti: ¶ Et ſi ea mente fecimus vt holocauſta, & 23
ſacrificium, & pacificas victimas ſuper eo
imponeremus, ipſe quærat & iudicet. ¶ & 24
non ea magis cogitatione atq; tractatu, vt
diceremus, Cras dicent filij veſtri filijs no-
ſtris, Quid vobis & Domino Deo Iſrael?
¶ terminum poſuit Dominus inter nos & 25
vos ô filij Ruben, & filij Gad Iordanem flu-
uium: & idcirco partem non habetis in Do-
mino. Et per hanc occaſionem auertent filij
veſtri filios noſtros à timore Domini. Pu-
tauimus itaque melius, ¶ & diximus, Ex- 26
truamus nobis altare, non in holocauſta, ne-
27 que ad victimas offerendas, ¶ ſed in teſti-
monium inter nos & vos, & ſobolem no-
ſtram veſtramq; progeniẽ, vt ſeruiamus Do
mino, & iuris noſtri ſit offerre & holocau-
ſta, & victimas, & pacificas hoſtias: & ne-
quaquã dicant cras filij veſtri filijs noſtris,
28 Non eſt vobis pars in Domino. ¶ Quod ſi
F voluerint dicere, reſpondebunt eis, Ecce al-
tare Domini quod fecerũt patres noſtri, non
in holocauſta, neq; in ſacrificium, ſed in te-
29 ſtimoniũ noſtrum ac veſtrum. ¶ Abſit à no-
bis hoc ſcelus, vt recedamus à Domino, & e-
ius veſtigia relinquamus extructo altari ad
holocauſta, & ſacrificia, et victimas offeren-
das, præter altare Domini Dei noſtri quod
30 extructum eſt ante tabernaculũ eius. ¶ Qui-
bus auditis, Phinees ſacerdos, & principes
legationis Iſrael, qui erant cum eo, placati
ſunt: & verba filiorum Ruben, & Gad, &
dimidiæ tribus Manaſſe, libentiſſimè ſuſce-
31 perunt. ¶ Dixitq; Phinees filius Eleazari
G ſacerdos ad eos, Nunc ſcimus quod nobiſcum
ſit Dominus, quoniã alieni eſtis a præuari-
catione hac, & liberaſtis filios Iſrael de ma-
32 nu Domini. ¶ Reuerſuſq; eſt cum principibus
à filijs Ruben & Gad de terra Galaad, "fi- "in terrã 1.
nium Chanaan ad filios Iſrael, & retulit
33 eis. ¶ Placuitq; ſermo cunctis audiẽtibus. Et
laudauerunt Deum filij Iſrael, & nequaquã
vltra dixerunt vt aſcenderent contra eos,
atq; pugnarent, & delerẽt terram poſſeſſio-
34 nis eorum. ¶ Vocaueruntq; filij Ruben, & fi-
lij Gad altare quod extruxerant, Teſtimo-
niũ noſtrum, quod Dominus ipſe ſit Deus.

CAP. XXIII.

1 EVoluto autem multo tempore, poſtquam
A pacem dederat Dominus Iſraeli, ſubie-
ctis in gyro nationibus vniuerſis, & Ioſue
2 iam longæuo, & perſenilis ætatis, ¶ vocauit
Ioſue omnem Iſraelem, maioreſq; natu, &
principes, ac "duces', & magiſtros, dixitque "iudices 1.
ad eos, Ego ſenui, & progreſſioris ætatis "magiſtratus 4.
3 ſum: ¶ voſq; cernitis omnia quæ fecerit Do-
minus Deus veſter cunctis per circuitum
nationibus, quomodo pro vobis ipſe pugna-
4 uerit: ¶ & nunc quia vobis ſorte " diuiſit' "diuiſi 1.
omnem terram, ab orientali parte Iordanis
vſque ad mare magnum, multaque adhuc
5 ſuperſunt nationes. ¶ Dominus Deus veſter
B diſperdet eas, & auferet à facie veſtra, &
poſſidebitis terram, ſicut vobis pollicitus eſt,
6 ¶ tantùm confortamini, & eſtote ſoliciti vt
cuſtodiatis cuncta quæ ſcripta ſunt in vo-
lumine legis Moyſi: & non declinetis ab eis
neque ad dexteram neque ad ſiniſtram:
7 ¶ ne poſtquã intraueritis ad gentes, quæ in-
ter vos futuræ ſunt, iuretis in nomine deo-
rum earũ, & ſeruiatis eis, & adoretis illos
8 ¶ Sed adhæreatis Domino Deo veſtro, quod
9 feciſtis vſq; in diem hanc. ¶ Et tunc auferet

Dominus Deus in conspectu vestro gentes
magnas, & robustissimas, & nullus vobis
resistere poterit. ¶ Vnus è vobis persequetur 10
hostium mille viros: quia Dominus Deus ve C
ster pro vobis ipse pugnabit sicut pollicitus
est. ¶ Hoc tantùm diligentissime præcauete, 11
vt diligatis Dominū Deum vestrū. ¶ Quod 12
si volueritis gentium harum quæ inter vos
habitant, erroribus adhærere, & cum eis
miscere connubia, atq; amicitias copulare:
¶ iam nunc scitote quod Dominus Deus ve- 13
ster non eas deleat ante faciem vestram, sed
"sint' vobis in foueam ac laqueū, & offen- "erunt 1.
diculum ex latere vestro, & sudes in oculis
vestris, donec vos auferat atq; disperdat de D
terra hac optima quam tradidit vobis. ¶ En 14
ego hodie ingredior viam vniuersæ terræ, &
toto animo cognoscetis, quod de omnibus ver
bis quæ se Dominus præstiturum vobis esse
pollicitus est, vnum non præterierit incas-
sum. ¶ Sicut ergo impleuit opere quod pro- 15
misit, & prospera cuncta venerunt: sic ad-
ducet super vos quicquid malorum commi-
natus est, donec vos auferat atq; disperdat
de terra hac optima quā tradidit vobis, ¶ eo 16
quod præterieritis pactum Domini Dei ve-
stri, quod pepigit vobiscū, & seruieritis dijs a-
lienis, & adoraueritis eos: cito atq; veloci-
ter consurget in vos furor Domini, & aufe-
remini ab hac terra optima quam tradidit
vobis.

CAP. XXIIII.

Congregauitq; Iosue omnes tribus Is- 1
rael in Sichem, & vocauit maiores na- A
tu, ac principes, & iudices, & magistros: ste-
teruntq; in conspectu Domini. ¶ & ad popu- 2
lum sic locutus est, Hæc dicit Dominus Deus
Gen.11.d.26 & 31. Israel, ‖ Trans fluuium habitauerunt patres
vestri ab initio, Thare pater Abraham &
Nachor: seruieruntq; dijs alienis. ¶ Tuli ergo 3
patrem vestrum Abraham de Mesopotamiæ
finibus: & adduxi eum in terram Chanaā:
Gen.21.a.2. multiplicauiq; semē eius, ¶ ‖ & dedi ei Isaac: 4
25.d.26. Illiq; rursum dedi Iacob & Esau. ‖ E qui-
Gen.36.a.8. bus, Esau dedi montem Seir ad possidendū:
Gen.46.a.6 ‖ Iacob verò, & filij eius descēderunt in Ae-
Exod.3.c.10 gyptum. ¶ ‖ Misiq; Moysen & Aaron, & per- 5
cussi Aegyptum multis signis atq; portentis.
Exo.12.f.37. ¶ ‖ Eduxiq; vos & patres vestros de Aegy- 6
Exo.14.b.9. pto, & venistis ‖ ad mare: persecutiq; sunt B
Aegyptij patres vestros cū curribus & equi-
tatu, vsq; ad Mare-rubrum. ¶ Clamauerūt 7
autem ad Dominū filij Israel: qui posuit te-
nebras inter vos & Aegyptios: & adduxit
super eos mare, & operuit eos. Viderunt ocu-
li vestri cuncta quæ in Aegypto fecerim, &
habitastis in solitudine multo tempore: ¶ & 8
introduxi vos in terram Amorrhæi, qui ha-
Nu.21.c.29. bitabat trans Iordanem. ‖ Cumq; pugnarēt
contra vos, tradidi eos in manus vestras, &
possedistis terram eorum, atq; interfecistis
Nu.22.a.5. eos. ¶ ‖ Surrexit autem Balac filius Sephor 9

C rex Moab, & pugnauit contra Israelem. Mi-
sitq;, & vocauit Balaam filium Beor, vt ma-
10 lediceret vobis: ¶ & ego nolui audire eū, sed
econtrario per illum benedixi vobis, & libe-
11 raui vos de manu eius. ¶ ‖ Transistisq; Ior- Sup.3.d.14.
danem, et venistis ad Iericho, Pugnaueruntq; 6.a.1.11.a.3.
contra vos viri ciuitatis eius, Amorrhæus,
& Pherezæus & Chananæus, & Hethæus
& Gergesæus, & Heuæus, & Iebusæus. &
12 tradidi illos in manus vestras. ¶ ‖ Misiq; an- Sup.11.d.20
te vos crabrones: & eiesi eos de locis suis, Deu.7.c.20.
duos reges Amorrhæorum, non in gladio &
13 in arcu tuo. ¶ Dedique vobis terram in qua
non laborastis, & vrbes quas non ædifica-
stis, vt habitaretis in eis: vineas & olineta
14 quæ non plantastis. ¶ Nunc ergo timete Do-
minum, & seruite ei perfecto corde atq; ve-
rissimo: & auferte deos quibus seruierunt
D patres vestri in Mesopotamia & in Aegypto,
15 ac seruite Domino. ¶ Sin autem malum vo-
bis videtur vt Domino seruiatis, optio vo-
bis datur: eligite hodie quod placet, cui ser-
uire potissimum debeatis, vtrum dijs quibus
seruierunt patres vestri in Mesopotamia, an
dijs Amorrhæorum, in quorum terra habita-
tis: ego autem & domus mea seruiemus Do-
16 mino. ¶ Responditq; populus, & ait, Absit à
nobis vt relinquamus Dominum, & seruia-
17 mus dijs alienis. ¶ Dominus Deus noster ipse
eduxit nos & patres nostros de terra Aegy-
pti, de domo seruitutis: fecitq; videntibus
nobis signa ingentia, & custodiuit nos in o-
mni via per quam ambulauimus, & in cun-
18 ctis populis per quos transiuimus. ¶ Et eiecit
vniuersas gentes, Amorrhæum habitatorem
E terræ quam nos intrauimus. Seruiemus igi-
19 tur Domino, quia ipse est Deus noster. ¶ Di-
xitq; Iosue ad populum, Non poteritis serui-
re Domino: Deus enim sanctus, & fortis æ-
mulator est, nec ignoscet sceleribus vestris
20 atq; peccatis. ¶ Si dimiseritis Dominum, &
seruieritis dijs alienis, conuertet se, & affli-
get vos, atq; subuertet postquam vobis præ-
21 stiterit bona. ¶ Dixitq; populus ad Iosue,
Nequaquam ita vt loqueris erit, sed Domi-
22 no seruiemus. ¶ Et Iosue ad populū, Testes,
inquit, vos estis, quia ipsi elegeritis vobis
Dominum vt seruiatis ei. Responderuntq;,
23 Testes. ¶ Nunc ergo, ait, auferte deos alienos
de medio vestri, & inclinate corda vestra
24 ad Dominum Deum Israel. ¶ Dixitq; popu-
F lus ad Iosue, Domino Deo nostro seruiemus,
25 & obedientes erimus præceptis eius. ¶ Per-
cussit ergo Iosue in die illo fœdus, & propo-
suit populo præcepta atq; iudicia in Sichem.
26 ¶ Scripsit quoq; omnia verba hæc in volu-
mine legis Domini: & tulit lapidē pergran-
dem, posuitq; eum subter quercum quæ erat
27 in sanctuario Domini, ¶ & dixit ad omnem
populum: En lapis iste erit vobis in testi-
monium quod "audieritis' omnia verba "audieris 5.
Domini

Domini quæ locutus est vobis: ne fortè po-
stea negare velitis, & mentiri Domino Deo
vestro. ¶ *Dimisitq; populum, singulos in pos-* 28
sessionē suam. ¶ *Et post hæc mortuus est Io-* 29
sue filius Nun seruus Domini, centum &
decem annorum: ¶ *sepelieruntq; eum in fini-* 30
bus possessionis suæ in Thamnat-sare, quæ G
est sita in monte Ephraim, à septentrionali
parte montis Gaas. ¶ *Seruiuitq; Israel Do-* 31
mino cunctis diebus Iosue & seniorum, qui
longo vixerant tempore post Iosue, & qui no-
uerant omnia opera Domini quæ fecerat in
Ge.50.d.25. *Israel.* ¶ *Ossa quoq; Ioseph, ‖ quæ tulerant fi-* 32
Exo.13.d.19. *lij Israel de Aegypto, sepelierunt in Sichem,*
Gen.33.d.19 *in parte agri quem emerat Iacob ‖ à filijs He-*
mor patris Sichem, centum nouellis ouibus,
& fuit in possessionem filiorum Ioseph. ¶ *E-* 33
leazar quoque filius Aaron mortuus est: &
sepelierunt eum in Gabaath Phinees filij e-
ius, quæ data est ei in monte Ephraim.

LIBER IVDICVM, HEBRAICE SOPHETIM.

CAP. I.

POst mortem Iosue consuluerunt filij 1
Israel Dominū, dicentes, Quis ascen- A
det ante nos cōtra Chananæum, & e-
rit dux belli? ¶ *Dixitq; Dominus, Iu-* 2
das ascendet: ecce tradidi terram in manus
eius. ¶ *Et ait Iudas Simeoni fratri suo, A-* 3
scende mecum in sortē meam, & pugna con-
tra Chananæum, vt & ego pergam tecum
in sortem tuam. Et abijt cum eo Simeon.
¶ *Ascenditq; Iudas, & tradidit Dominus* 4
Chananæum, ac Pherezæum in manus eo-
rum: & percusserunt in Bezec decem millia
virorum. ¶ *Inueneruntq; Adoni-bézec in Be-* 5
zec, & pugnauerunt contra eum, ac percus- B
serunt Chananæum & Pherezæum. ¶ *Fugit* 6
autem Adoni-bézec: quem persecuti com-
prehenderunt, cæsis summitatibus manuum
eius ac pedum. ¶ *Dixitq; Adonibézec, Se-* 7
ptuaginta reges amputatis manuū ac pedum
summitatibus, colligebant sub mensa mea
ciborū reliquias: sicut feci, ita reddidit mihi
Deus. Adduxeruntq; eum in Ierusalem, &
ibi mortuus est. ¶ *Oppugnantes ergo filij Iu-* 8
da Ierusalem, ceperunt eam, & percusserunt
in ore gladij tradentes cunctam incendio ci-
uitatem. ¶ *Et postea descendentes pugnaue-* 9
runt contra Chananæum qui habitabat in
montanis, & ad meridiem in campestribus.
¶ *Pergensq; Iudas contra Chananæum qui* 10
habitabat in Hebron, (cuius nomen fuit an- C
Ios.15.d.14. *tiquitus Cariath-arbe) ‖ percussit Sesai, &*
Ahiman, & Tholmai: ¶ *atq; inde profectus* 11
abijt ad habitatores Dabir, cuius nomen ve-
tus erat Cariath-sépher, id est, ciuitas lite-
12 *rarum.* ¶ *Dixitq; Caleb, Qui percusserit Ca-*
riath-sépher, & vastauerit eam, dabo ei A-
13 *xam filiam meam vxorem.* ¶ *Cumq; cepisset*
eam Othoniel filius Cenez frater Caleb
minor, dedit ei Axam filiam suam coniugem.
14 ¶ *Quam pergentem in itinere monuit vir*
suus vt peteret à patre suo agrū: Quæ cum
suspirasset sedens in asino, dixit ei Caleb,
15 *Quid habes?* ¶ *At illa respondit, Da mihi*
benedictionem, quia terram arentem dedisti
D *mihi: da & irriguam aquis. Dedit ergo ei*
Caleb irriguum superius, & irriguum infe-
16 *rius.* ¶ *Filij autem Cinæi cognati Moysi ascē-*
derunt de Ciuitate-palmarum, cum filijs
Iuda in desertū sortis eius, quod est ad me-
17 *ridiem Arad, & habitauerunt cū eo.* ¶ *Abijt*
autem Iudas cū Simeone fratre suo, & per-
cusserunt simul Chananæum qui habitabat
in Sephath, & interfecerūt eum. Vocatumq;
est nomen vrbis, Horma, id est, anathema.
18 ¶ *Cepitq; Iudas Gazam cum finibus suis, &*
Ascalonem, atq; Accaron cum terminis suis.
19 ¶ *Fuitq; Dominus cum Iuda, & montana*
E *possedit: nec potuit delere habitatores val-*
20 *lis, quia falcatis curribus abundabant.* ¶ *De-*
deruntq; Caleb Hebron, ‖ sicut dixerat Moy- Nu.14.d.24
21 *ses, qui deleuit ex ea tres filios Enac.* ¶ *Ie-* Ios.14.d.13.
busæum autem habitatorem Ierusalem non & 16.d.14.
deleuerunt filij Ben-iamin: habitauitq; Ie-
busæus cum filijs Ben-iamin in Ierusalem
22 *vsq; in præsentem diem.* ¶ *Domus quoq; Io-*
seph ascendit in Bethel, fuitq; Dominus cum
23 *eis.* ¶ *Nam cum obsiderent vrbem quæ*
24 *prius Luza vocabatur,* ¶ *viderunt homi-*
nem egredientem de ciuitate, dixeruntque
ad eum. Ostende nobis introitum ciuitatis,
25 *& faciemus tecum misericordiam.* ¶ *Qui*
cùm ostendisset eis, percusserunt vrbem in
F *ore gladij: hominem autem illum, & omnem*
26 *cognationem eius dimiserunt.* ¶ *Qui dimis-*
sus, abijt in terram Hethim, & ædificauit
ibi ciuitatem, vocauitq; eam Luzam: quæ
27 *ita appellatur vsq; in præsentē diem.* ¶ *Ma-*
nasses quoq; non deleuit Beth-san, & Ta-
nach cum viculis suis, & habitatores Dor,
& Ieblaā, & Mageddo cum viculis suis, cœ-
28 *pitq; Chananæus habitare cum eis.* ¶ *Post-*
quam autem confortatus est Israel, fecit eos
29 *tributarios, & delere noluit.* ¶ *Ephraim etiā*
non interfecit Chananæū qui habitabat in
30 *Gazer, sed habitauit cum eo.* ¶ *Zabulon non*
deleuit habitatores Cetron, & "Naalon: sed "Naalol I.
habitauit Chananæus in medio eius, factusq;
31 *que est ei tributarius.* ¶ *Aser quoq; non de-*
leuit habitatores Accho, & Sidonis, Ahalab,
& Achazib, & Helba, & Aphec, & Rohob.
32 ¶ *habitauitq; in medio Chananæi habitato-*
33 *ris illius terræ, nec interfecit eum.* ¶ *Neph-*
G *thali quoq; non deleuit habitatores Beth-* -.4.
sémes, & Beth-anath: & habitauit inter
Chananæū habitatorem terræ, fueruntq; ei

Betsemitæ & bethanitæ tributarij. ¶Arctaui- 34
uitq; Amorrhæus filios Dan in monte, nec
dedit eis locũ vt ad planiora descenderent:
¶habitauitq; in monte Hares, quod inter- 35
*testacea 2. pretatur *testatio', in Aialon & Salebim. Et
aggrauata est manus domus Ioseph, factasq;
est ei tributarius. ¶Fuit autem terminus 36
Amorrhæi ab Ascensu-scorpionis, petra, &
superiora loca.

CAP. II.

ASceditq; Angelus Domini de Galgalis 1
ad Locum-flentium, & ait, Eduxi vos A
de Aegypto, & introduxi in terram pro qua
iuraui patribus vestris: & pollicitus sum vt
non facerem irritum pactum meum vobis-
cum in sempiternum: ¶ita duntaxat vt non 2
feriretis fœdus cum habitatoribus terræ hu-
ius, & aras eorum subuerteretis: & nolui-
stis audire vocem meam: cur hoc fecistis?
¶Quam ob rem nolui delere eos à facie ve- 3
stra: vt habeatis hostes, & dij eorum sint vo-
bis in ruinam. ¶Cumq; loqueretur angelus 4
Domini hæc verba ad omnes filios Israel, e-
leuauerunt vocem suam, & fleuerunt. ¶Et 5
vocatum est nomen loci illius, Locus flen-
tium, siue lachrymarum: immolaueruntq; ibi B
Iof.24.g.28. hostias Domino. ¶||Dimisit ergo Iosue popu- 6
lum, & abierunt filij Israel vnusquisq; in
possessionem suam, vt obtinerent eam: ¶ser- 7
uieruntq; Domino cunctis diebus eius, &
seniorum, qui longo post eum vixerunt tem-
pore, & nouerant omnia opera Domini quæ
fecerat cum Israel. ¶Mortuus est autem Io- 8
sue filius Nun, famulus Domini, centum &
decem annorum, ¶& sepelierunt eum in fi- 9
nibus possessionis suæ in Thamnathsare in
monte Ephraim, à septentrionali plaga mõ-
tis Gaas. ¶Omnisq; illa generatio congrega- 10
ta est ad patres suos: & surrexerunt alij, qui
non nouerant Dominum, & opera quæ fece-
rat cum Israel. ¶Feceruntq; filij Israel ma- 11
lum in conspectu Domini, & seruierũt Baa-
lim. ¶Ac dimiserunt Dominum Deum pa- 12
trum suorum, qui eduxerat eos de terra Ae-
gypti: & sequuti sunt deos alienos, deosq; C
populorum qui habitabant in circuitu eo-
rum, & adorauerunt eos: & ad iracun-
diam concitauerunt Dominum, ¶dimit- 13
tentes eum, & seruientes Baal & Asta-
roth. ¶Iratusque Dominus contra Israel, 14
tradidit eos in manus diripientium: qui ce-
perunt eos, & vendiderunt hostibus, qui ha-
bitabant per gyrum: nec potuerunt resistere
aduersarijs suis, ¶sed quocunq; pergere vo- 15
luissent, manus Domini super eos erat, sicut
locutus est, & iurauit eis: & vehemẽter af-
flicti sunt. ¶Suscitauitq; Dominus iudices 16
qui liberarẽt eos de vastantiũ manibus: sed
nec eos audire voluerunt: ¶fornicantes cum 17
dijs alienis, & adorantes eos. Cito deserue-
runt viam per quam ingressi fuerãt patres
eorum: & audientes mãdata Domini, omnia
18 fecere contraria. ¶Cumq; Dominus iudices
suscitaret, in diebus eorum flectebatur mi-
D sericordia, & audiebat afflictorum gemitus,
19 & liberabat eos de cæde vastantium. ¶Post-
quam autem mortuus esset iudex, reuerte-
bantur, & multo faciebant *maiora' quam *priora
fecerant patres eorum, sequentes deos alie-
nos, seruientes eis, & adorantes illos. Non
dimiserunt adinuentiones suas, & viã du-
rissimam per quam ambulare consueuerant.
20 ¶Iratusq; est furor Domini in Israel, & ait,
Quia irritum fecit gens ista pactum meum
quod pepigerã cum patribus eorũ, & vocem
21 meam audire contempsit: ¶& ego non delebo
22 gẽtes quas dimisit Iosue, & mortuus est: ¶vt
in ipsis experiar Israel, vtrũ custodiant viã
Domini, & ambulent in ea, sicut custodie-
23 runt patres eorum, an non. ¶Dimisit ergo
Dominus omnes nationes has, & citò sub-
uertere noluit, nec tradidit in manus Iosue.

CAP. III.

1 HÆ sunt gentes quas Dominus dereli-
A quit, vt erudiret in eis Israelẽ, & om-
nes qui non nouerant bella Chananæorum:
2 ¶& postea discerent filij eorum certare cum
hostibus, & habere consuetudinẽ præliandi:
3 ¶quinq; satrapas Philisthinorum, omnemq;
Chananæum & Sidonium, atq; Heuæũ qui
*habitabat' in mõte Libano, de mõte Baal- *habitabãs
4 Hermon vsq; ad introitum Emath. ¶Dimi- 12.
sitq; eos, vt in ipsis experiretur Israelem,
vtrum audirent mandata Domini quæ præ-
ceperat patribus eorum per manum Moysi,
5 an non. ¶Itaque filij Israel habitauerunt in
medio Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi,
6 & Pherezæi, & Heuæi & Iebusæi: ¶& duxe-
runt vxores filias eorum, ipsiq; filias suas
filijs eorum tradiderunt, & seruierunt dijs
7 eorum. ¶Feceruntq; malum in conspectu Do-
mini, & obliti sunt Dei sui, seruientes Baa-
8 lim & Astaroth. ¶Iratusq; contra Israel Do-
minus, tradidit eos in manus Chusan-ra-
sathaim regis Mesopotamiæ, seruieruntque
9 ei octo annis. ¶Et clamauerunt ad Domi-
B num: qui suscitauit eis saluatorem, & libe-
rauit eos Othoniel videlicet filium Cenez,
10 fratrem Caleb minorem: ¶fuitq; in eo Spi-
ritus Domini, et iudicauit Israel. Egressusq;
est ad pugnam, & tradidit Dominus in ma-
nus eius Chusan-rasathaim regem Syriæ,
11 & oppressit eum. ¶Quieuitq; terra quadra-
ginta annis, & mortuus est Othoniel filius
12 Cenez. ¶Addiderunt autem filij Israel fa-
cere malum in conspectu Domini: qui con-
fortauit aduersum eos Eglon regem Moab,
13 quia fecerunt malũ in conspectu eius. ¶Et
copulauit ei filios Ammon, & Amalec: abijtq;
& percussit Israel, atque possedit vrbem-
14 palmarum. ¶Seruieruntq; filij Israel Eglon
15 regi Moab decem & octo annis: ¶& postea
clamauerunt ad Dominum: qui suscitauit
eis

[margin: melytum] eis saluatorem vocabulo Aod, filium Gera,
filij Iemini, qui vtraque manu pro dextera
vtebatur. Miseruntq; filij Israel per illum
munera Eglon regi Moab. ¶ Qui fecit sibi 16
gladium ancipitem, habentem in medio ca- C
pulum longitudinis palmæ manus, & ac-
cinctus est eo subter sagum in dextro femo-
re. ¶ Obtulitq; munera Eglon regi Moab. E- 17
rat autẽ Eglon crassus nimis. ¶ Cumq; ob- 18
tulisset ei munera, prosecutus est socios qui
cum eo venerant. ¶ Et reuersus de Galgalis, 19
vbi erant idola, dixit ad Regem, Verbum se-
cretum habeo ad te ô Rex. Et ille imperauit
silentium: egressisq; omnibus qui circa eum
erant, ¶ ingressus est Aod ad cũ. sedebat au- 20
tem in æstiuo cœnaculo solus. dixitq;, Verbũ
Dei habeo ad te. Qui statim surrexit de
throno. ¶ Extenditq; Aod sinistram manũ, 21
& tulit sica de dextero femore suo, infixitq;
eam in ventrem eius ¶ tam valide vt ca- 22
pulus sequeretur ferrum in vulnere, ac pin-
guissimo adipe stringeretur. Nec eduxit gla-
dium, sed ita vt percusserat, reliquit in cor-
pore, statimq; per secreta naturæ alui stercο-
ra proruperunt. ¶ Aod autem clausis diligen- 23
tissime ostijs cœnaculi, & obfirmatis sera,
¶ per posticum egressus est. Seruiq; regis in- 24
gressi viderunt clausas fores cœnaculi, atq; D
dixerunt, Forsitan purgat aluum in æstiuo
cœnaculo. ¶ Expectantesq; diu donec erube- 25
scerent, & videntes quod nullus aperiret,
tulerunt clauem. & aperientes inuenerunt
dominum suum in terra iacentẽ mortuum.
¶ Aod autem dum illi turbarentur, effugit, 26
& pertransijt Locum idolorũ vnde reuersus
fuerat. Venitq; in Seirath: ¶ & statim in- 27
sonuit buccina in monte Ephraim: descende-
runtq; cum eo filij Israel, ipso in fronte gra-
diente. ¶ Qui dixit ad eos, Sequimini me. 28
tradidit enim Dominus inimicos nostros
Moabitas in manus nostras. Descenderuntq;
post eum, & occupauerũt vada Iordanis quæ
transmittunt in Moab: & nõ dimiserũt trã-
sire quenquam, ¶ sed percusserunt Moabitas 29
in tempore illo, circiter decem millia, omnes
robustos & fortes viros. nullus eorũ euadere
potuit. ¶ Humiliatusq; est Moab in die illo 30
sub manu Israel: & quieuit terra octoginta
annis. ¶ Post hũc fuit Samgar filius Anath, 31
qui percussit de Philisthijm sexcentos viros
vomere: & ipse quoque defendit Israel.

CAP. IIII.

ADdideruntq; filij Israel facere malum 1
in conspectu Domini post mortem Aod, A
[margin: 1.Reg.12.b.9] ¶ & tradidit illos Dominus in manus Iabin 2
regis Chanaan, qui regnauit in Asor: ha-
buitq; ducẽ exercitus sui nomine Sisaram,
ipse autem habitabat in Haroseth gentium.
¶ Clamaueruntq; filij Israel ad Dominum: 3
nongentos enim habebat falcatos currus, &
per viginti annos vehementer oppresserat

4 eos. ¶ Erat autẽ Debora prophetis vxor La-
pidoth, quæ iudicabat populum in illo tem-
5 pore. ¶ Et sedebat sub palma, quæ nomine
illius vocabatur, inter Rama & Beth-el in
monte Ephraim: ascendebantq; ad eam filij
6 Israel in omne iudicium. ¶ Quæ misit, & vo-
cauit Barac filium Abi-noem de Cedes
Nephthali: dixitq; ad eum, Præcepit tibi Do-
minus Deus Israel, vade, & duc exercitũ in
montem Thabor, tollesq; tecum decem millia
pugnatorum de filijs Nephthali, & de filijs
7 Zabulon: ¶ ego autem adducam ad te in loco
Torrentis-cison, Sisaram principẽ exercitus
Iabin, & currus eius, atq; omnem multitu-
8 dinem, & tradam eos in manu tua. ¶ Dixit-
B que ad eam Barac, Si venis mecum, vadam:
si nolueris venire mecum, non pergam. *[margin: ∽.6.]*
9 ¶ Quæ dixit ad eum, Ibo quidem tecum, sed
in hac vice victoria non reputabitur tibi,
quia in manu mulieris tradetur Sisara. Sur
rexit itaq; Debora, & perrexit cum Barac
10 in Cedes. ¶ Qui, accitis Zabulõ & Nephtha-
li, ascendit cum decem millibus pugnatorũ,
11 habens Deboram in comitatu suo. ¶ Haber
autem Cinæus recesserat quondam à cæte-
ris Cinæis fratribus suis filijs Hobab, co-
gnati Moysi. & tetenderat tabernacula vsq;
ad vallem quæ vocatur Sennim, & erat iu-
12 xta Cedes. ¶ Nuntiatumq; est Sisaræ quod
ascendisset Barac filius Abi-noem, in montẽ
13 Thabor: ¶ & congregauit nongentos falcatos
currus, & omnem exercitum de Haroseth-
14 gentium ad Torrentem-cison. ¶ Dixitq; De-
C bora ad Barac, Surge, hæc est enim dies in
qua tradidit Dominus Sisaram in manus
tuas: en ipse ductor est tuus. Descendit ita-
que Barac de monte-Thabor, & decem mil-
15 lia pugnatorum cum eo. ¶ ‖Perterruitq; Do- *[margin: Psa.82.c.10]*
minus Sisaram, & omnes currus eius, vni-
uersamq; multitudinem in ore gladij ad cõ-
spectum Barac: in tantum vt Sisara de cur-
16 ru desiliens, pedibus fugeret, ¶ & Barac
persequeretur fugiẽtes currus, & exercitum
vsque ad Haroseth-gentium, & omnis ho-
stium multitudo vsq; ad internecionem ca-
17 deret. ¶ Sisara autem fugiens peruenit ad
tentorium Iahel vxoris Haber Cinæi. Erat
autem pax inter Iabin regem Asor & domũ
18 Haber Cinæi. ¶ Egressa igitur Iahel in occur
sum Sisaræ, dixit ad eum, Intra ad me do-
mine mi, intra, ne timeas. Qui ingressus ta-
19 bernaculũ eius, & opertus ab ea pallio, ¶ di-
xit ad eam, Da mihi obsecro paululũ aquæ,
D quia sitio valde. Quæ aperuit vtrẽ lactis, &
20 dedit ei bibere, & operuit illũ. ¶ Dixitq; Si-
sara ad eam, Sta ante ostium tabernaculi:
& cum venerit aliquis interrogãs te & di-
cens, Nunquid hic est aliquis? Respondebis,
21 Nullus est. ¶ Tulit itaque Iahel vxor Haber
clauum tabernaculi, assumens pariter &
malleum: & ingressa abscondite, & cum si-

lentio posuit supra tempus capitis eius clauum, percussumque malleo defixit in cerebrum
vsque ad terram: qui soporem morti socians
defecit, & mortuus est. ¶ Et ecce Barac se- 22
quens Sisaram veniebat: egressaque Iahel in
occursum eius, dixit ei, Veni, & ostendã tibi
virum quem quaris. Qui cùm intrasset ad
eam, vidit Sisaram iacentem mortuum, &
clauum infixum in tẽpore eius. ¶ Humilia- 23
uit ergo Deus in die illo Iabin regem Chanáan coram filijs Israel: ¶ qui crescebãt quo- 24
tidie, & forti manu opprimebant Iabin Regem Chanáan, donec delerent eum.

CAP. V.

CEcineruntque Debora & Barac filius 1
Abi-nóem in illo die, dicentes, A
¶ Qui sponte obtulistis de Isráel animas ve- 2
stras ad periculum, benedicite Domino.
¶ Audite reges, auribus percipite principes: 3
Ego sum, ego sum quæ Domino canam,
psallam Domino Deo Israel.
¶ Domine cũ exires de Seir, & transires per 4
regiones Edom, terra mota est, cæliq; ac
nubes distillauerunt aquis.
¶ Montes fluxerunt à facie Domini, & Sinai 5
à facie Domini Dei Israel.
¶ In diebus Sãgar filij Anath, in diebus Iahel 6
quieuerunt semitæ: & qui ingrediebãtur
per eas, ambulauerunt per calles deuios.
¶ Cessauerunt fortes in Israel, & quieuerũt: 7
donec surgeret Debora, surgeret mater
in Israel.
¶ Noua bella elegit Dominus, & portas ho- 8
stiũ ipse subuertit: clypeus & hasta si ap-
paruerũt in quadraginta millibus Israel.
¶ Cor meũ diligit principes Israel: qui pro- 9
pria voluntate obtulistis vos discrimini, B
benedicite Domino.
"asinas 1. ¶ Qui ascenditis super nitentes " asinos', & 10
sedetis in iudicio, & ambulatis in via,
loquimini.
¶ Vbi collisi sunt currus & hostium suffoca- 11
tus est exercitus, ibi narrentur iustitiæ
Domini & clementia in fortes Israel: tũc
descendit populus Domini ad portas, &
obtinuit principatum.
¶ Surge, surge Debora, surge, surge, & loque- 12
re canticum: surge Barac, & apprehende
captiuos tuos fili Abi-nóem.
¶ Saluatæ sunt reliquiæ populi, Dominus in 13
fortibus dimicauit.
¶ Ex Ephráim deleuit eos in Amalec, & post 14
eum ex Ben-iamin in populos tuos ò A-
malec: de Machir principes descenderũt,
& de Zabulon qui exercitum ducerẽt ad
bellandum.
¶ Duces Issachar fuere cum Debora, & Barac 15
vestigia sunt secuti, qui quasi in præceps
ac barathrum se discrimini dedit: diuiso
contra se Ruben, magnanimorum reperta
est contentio.

16 ¶ Quare habitas inter duos terminos, vt au-
C dias sibilos gregũ? diuiso contra se Ruben,
magnanimorum reperta est contentio.
17 ¶ Galaad trans Iordanem quiescebat, et Dan
vacabat nauibus: Aser habitabat in littore
maris, & in portubus morabatur.
18 ¶ Zabulon vero & Nephthali obtulerunt a-
nimas suas morti in regione Merome.
19 ¶ Venerunt reges et pugnauerũt, pugnauerũt
reges Chanaan in Tanach iuxta aquas
Mageddo, & tamẽ nihil tulére prædantes.
20 ¶ De cælo dimicatũ est contra eos: stellæ ma-
nentes in ordine & cursu suo, aduersus Si-
saram pugnauerunt.
21 ¶ Torrens Cison traxit cadauera eorũ, tor-
rens Cadumim, torrens Cison: conculca
anima mea robustos.
22 ¶ Vngulæ equorũ ceciderũt, fugientibus im-
petu, & per præceps ruentibus fortissimis
hostium.
23 ¶ Maledicite terræ-Meroz, dixit Angelus
Domini, maledicite habitatoribus eius,
quia non venerunt ad auxilium Domini,
in adiutorium fortissimorum eius.
24 ¶ Benedicta inter mulieres Iahel vxor Ha-
D ber Cinæi, & benedicatur in tabernaculo
- suo'. -.1.
25 ¶ Aquam petenti lac dedit, & in phiala prin-
cipum obtulit butyrum.
26 ¶ Sinistram manũ misit ad clauum, & dex-
tram ad fabrorum malleos, percussitque Si-
saram quærens in capite vulneri locum,
& tempus valide perforans.
27 ¶ Inter pedes eius ruit, defecit, & mortuus
est: voluebatur ante pedes eius, & iacebat
exanimis & miserabilis.
28 ¶ Per fenestram respiciens, vlulabat mater
eius: & de cœnaculo loquebatur, Cur mo-
ratur regredi currus eius? quare tardaue-
runt pedes quadrigarum illius?
29 Vna sapientior cæteris vxoribus eius, hæc
socrui verba respondit.
30 ¶ Forsitan nũc diuidit spolia, & pulcherrima
fœminarum eligitur ei: vestes diuersorum
colorũ Sisaræ traduntur in prædam, & su-
pellex varia ad ornanda colla congeritur.
31 ¶ Sic pereant omnes inimici tui Domine:
qui autem diligunt te, sicut sol in ortu suo
splendet, ita rutilent.
32 ¶ Quieuitque terra per quadraginta annos.

CAP. VI.

1 FEcerunt autẽ filij Israel malũ in conspectu
A Domini: qui tradidit illos in manu Ma-
2 dian septem annis, ¶ & oppressi sunt valde
ab eis. Feceruntque sibi antra & speluncas in
montibus, & munitissima ad repugnandum
3 loca. ¶ Cumque seuisset Israel, ascendebat Ma-
dian & Amalec, cæteriq; orientalium na-
4 tionum: ¶ & apud eos figentes tentoria, sicut
erant in herbis cuncta vastabant vsque ad
introitum Gazæ: nihilque omnino ad vitam
perti-

pertinens relinquebant in Israel, non oues,
non boues, nõ asinos. ¶Ipsi enim & vniuersi 5
greges eorum veniebant cum tabernaculis
suis, & instar locustarũ vniuersa complebãt,
innumera multitudo hominum, & camelo-
rum, quicquid tetigerant deuastãtes. ¶Hu- 6
miliatusq́ʒ est Israel valde in conspectu Ma-
dian. ¶Et clamauit ad Dominum postulans 7
auxilium cõtra Madianitas. ¶Qui misit ad B
eos virum Prophetam, & locutus est, Hæc 8
dicit Dominus Deus Israel, Ego vos feci cõ-
scendere de Aegypto, & eduxi vos de domo
seruitutis, ¶& liberaui de manu Aegyptio- 9
rum & omnium inimicorum qui affligebant
vos: eieciq́ʒ eos ad introitum vestrum, &
tradidi vobis terram eorum. ¶Et dixi, Ego 10
Dominus Deus vester, ne timeatis deos A-
morrhæorum, in quorum terra habitatis. Et
noluistis audire vocem meam. ¶Venit autẽ 11
angelus Domini, & sedit sub quercu quæ e-
rat in Ephra, & pertinebat ad Ioas patrem
familiæ Ezri. Cumq́ʒ Gedeon filius eius ex-
cuteret atq́ʒ purgaret frumenta in torcula-
ri, vt fugeret Madian, ¶apparuit ei angelus 12
Domini, & ait, Dominus tecum virorũ for-
tissime. ¶Dixitq́ʒ ei Gedeon, Obsecro mi do- 13
mine, si Dominus nobiscum est, cur apprehẽ- C
derunt nos hæc omnia? vbi sunt mirabilia e-
ius quæ narrauerunt patres nostri, atq́ʒ di-
xerunt, De Aegypto eduxit nos Dominus?
Nunc autem dereliquit nos Dominus, & tra
1.Re.12.b.13 didit in manus Madian. ¶Respexitq́ʒ ad eũ 14
Dominus, & ait, Vade in hac fortitudine
tua, & liberabis Israel de manu Madian:
scito quod miserim te. ¶Qui respondens ait, 15
Obsecro, mi Domine, in quo liberabo Israel?
ecce familia mea infima est in Manasse, &
ego minimus in domo patris mei. ¶Dixitq́ʒ 16
ei Dominus, Ego ero tecũ: & percuties Ma-
dian quasi vnum virum. ¶Et ille, Si inue- 17
ni, inquit, gratiam coram te, da mihi signũ
quòd tu sit qui loqueris ad me. ¶Nec recedas 18
hinc, donec reuertar ad te, portans sacrificiũ, D
& offerens tibi. Qui respondit, Ego præstola-
bor aduentũ tuum. ¶Ingressus est itaq́ʒ Ge- 19
deon, & coxit hædum, & de farina modio a-
zymos panes: carnesq́ʒ ponens in canistro, &
ius carnium mittens in ollam, tulit omnia
sub quercu, & obtulit ei. ¶Cui dixit angelus 20
Domini, Tolle carnes & azymos panes, & po
ne supra petram illam, & ius desuper fun-
de. Cumq́ʒ fecisset ita, ¶extendit angelus Do 21
mini summitatem virgæ quam tenebat in
manu, & tetigit carnes & panes azymos: a-
scenditq́ʒ ignis de petra, & carnes, azymosq́ʒ
panes consumpsit: angelus autem Domini e-
uanuit ex oculis eius. ¶Vidensq́ʒ Gedeon 22
quod esset angelus Domini, ait, Heu mi Do-
mine Deus: quia vidi angelũ Domini facie
ad faciem. ¶Dixitq́ʒ ei Dominus, Pax tecũ: 23
ne timeas, non morieris. ¶Aedificauit ergo 24
E ibi Gedeon altare Domino, vocauitq́ʒ illud,
Domini pax, vsq́ʒ in præsentem diem. Cum-
que adhuc esset in Ephra quæ est familiæ
25 Ezri, ¶nocte illa dixit Dominus ad eum,
Tolle taurum patris tui, & alterum taurum
annorum septem, destruesq́ʒ aram Baal quæ
est patris tui: & nemus quod circa aram est,
26 succide: ¶& ædificabis altare Domino Deo
tuo in summitate petræ huius, super quam
ante sacrificium posuisti: tollesq́ʒ taurum se-
cundum, & offeres holocaustũ super struem
27 lignorũ quæ de nemore succideris. ¶Assum-
ptis ergo Gedeon decem viris de seruis suis,
fecit sicut præceperat ei Dominus. Timens
autem domum patris sui, & homines illius
ciuitatis per diem noluit facere, sed omnia
28 nocte compleuit. ¶Cumq́ʒ surrexissent viri
F oppidi eius manè, viderunt destructã aram
Baal, lucumq́ʒ succisum, & taurum alterum
impositum super altare quod tũc ædificatum
29 erat. ¶Dixeruntq́ʒ ad inuicem, Quis hoc fe-
cit? Cumq́ʒ perquirerent authorem facti, di-
ctum est, Gedeon filius Ioas fecit hæc omnia.
30 ¶Et dixerunt ad Ioas, Produc filium tuum
huc, vt moriatur: quia destruxit arã Baal,
31 & succidit nemus. ¶Quibus ille respondit,
Nunquid vltores estis Baal, vt pugnetis pro
eo? qui aduersarius est eius moriatur ante-
quam lux crastina veniat. si Deus est, vin-
32 dicet se de eo, qui suffodit aram eius. ¶Ex
illo die vocatus est Gedeon, Ierobaal, eo
quod dixisset Ioas, Vlciscatur se de eo Baal,
33 qui fodit aram eius. ¶Igitur omnis Madiã,
& Amalec, & orientales populi congregati
sunt simul, & transeuntes Iordanem, ca-
34 strametati sunt in valle-Iesrael. ¶Spiritus
G autem Domini induit Gedeon, qui clangens
buccina conuocauit domum Abi-ezer, vt se-
35 queretur se. ¶Misitq́ʒ nuntios in vniuersum
Manassen, qui & ipse secutus est eum. & a-
lios nuntios in Azer & Zabulon & Neph-
36 thali, qui occurrerunt ei. ¶Dixitq́ʒ Gedeon
ad Dominum, Si saluum facis per manum
37 meam Israel, sicut locutus es, ¶ponam hoc
vellus lanæ in area: si ros in solo vellere
fuerit, & in omni terra siccitas, sciam quod
per manum meam, sicut locutus es, libera-
38 bis Israel. ¶Factumq́ʒ est ita. Et de nocte
consurgens expresso vellere, concham rore
39 impleuit. ¶Dixitq́ʒ rursus ad Dominum, Ne
irascatur furor tuus contra me si adhuc se-
mel tentauero, signum quærens in vellere.
Oro vt solum vellus siccum sit, & omnis
40 terra rore madens. ¶Fecitq́ʒ Dominus nocte
illa vt postulauerat: & fuit siccitas in solo
vellere, & ros in omni terra.

CAP. VII.

1 IGitur Ierobaal qui & Gedeon, de nocte
A consurgens, & omnis populus cũ eo, ve-
nit ad fontem qui vocatur Harad. erãt au-
tem castra Madian in valle ad septẽtriona-

lem plagam collis excelsi. ¶ Dixitq; Dominus 2
ad Gedeon, Multus tecum est populus, nec
tradetur Madian in manus eius: ne glorie-
tur contra me Israel, & dicat, Meis viribus
liberatus sum. ¶ Loquere ad populum, & 3
Deu.20.b.5 cunctis audientibus prædica. ‖ Qui formido-
1.Mach.3.g. losus & timidus est, reuertatur. Recesseruntq;
56. de monte Galaad, & reuersi sunt ex populo
vigintiduo millia virorũ, & tantum decem
millia remanserunt. ¶ Dixitq; Dominus ad 4
Gedeon, Adhuc populus multus est: duc eos B
ad aquas, ibi probabo illos: & de quo dixero
sibi vt tecum vadat, ipse pergat: quem ire
*ipse 1. prohibuero, * reuertatur. ¶ Cumq; descen- 5
disset populus ad aquas, dixit Dominus ad
Gedeon, Qui lingua lambuerint aquas, sicut
solent canes lambere, separabis eos seorsum:
qui autem curuatis genibus biberint, in al-
tera parte erunt. ¶ Fuit itaq; numerus eorũ 6
qui manu ad os projiciente, lambuerant a-
quas, trecenti viri: omnis autẽ reliqua mul-
titudo flexo poplite biberat. ¶ Et ait Domi- 7
nus ad Gedeon, In trecentis viris qui lam-
buerunt aquas, liberabo vos, & tradam in
manu tua Madiã: omnis autẽ reliqua mul-
titudo reuertatur in locum suum. ¶ Sumptis 8
itaque pro numero cibarijs & tubis, omnem C
reliquam multitudinem abire præcepit ad
tabernacula sua: & ipse cum trecentis viris
se certamini dedit. Castra autem Madian
erant subter in valle. ¶ Eadem nocte dixit 9
Dominus ad eum, Surge, & descende in ca-
stra: quia tradidi eos in manu tua. ¶ Sin au- 10
tem solus ire formidas, descendat tecum
Phara puer tuus. ¶ Et cùm audieris quid lo- 11
quantur, tunc confortabuntur manus tuæ,
& securior ad hostium castra descendes. De-
scendit ergo ipse & Phara puer eius in partẽ
castrorum, vbi erant armatorum vigiliæ.
¶ Madian autem & Amalec, & omnes orien- 12
tales populi fusi iacebant in valle, vt locu- D
starum multitudo: cameli quoq; innumera-
biles erant, sicut arena quæ iacet in littore
maris. ¶ Cumq; venisset Gedeon, narrabat 13
aliquis somnium proximo suo: & in hũc mo-
dum referebat quod viderat, Vidi somniũ, et
videbatur mihi quasi subcinericius panis ex
hordeo volui, & in castra Madian descẽdere:
cumq; peruenisset ad tabernaculum, percussit
illud, atq; subuertit, & terra funditus coæ-
quauit. ¶ Respõdit is cui loquebatur, Nõ est 14
hoc aliud, nisi gladius Gedeonis filij Ioas vi-
ri Israëlitæ. tradidit enim Dominus in ma-
nus eius Madiã, et omnia castra eius. ¶ Cũq; 15
audisset Gedeon somniũ, & interpretationem
eius, adorauit: & reuersus est ad castra Is- E
rael, & ait, Surgite, tradidit enim Dominus
in manus nostras castra Madian. ¶ Diuisitq; 16
trecentos viros in tres partes, & dedit tubas
in manibus eorum, lagenasq; vacuas, ac lã-
pades in medio lagenarum, ¶ Et dixit ad eos, 17
Quod me facere videritis, hoc facite: ingre-
diar partem castrorũ, & quod fecero sectami-
18 ni. ¶ Quãdo personuerit tuba in manu mea,
vos quoq; per castrorum circuitum clangite
19 & conclamate, Domino & Gedeoni. ¶ Ingres-
F susq; est Gedeon, & trecenti viri qui erant
cũ eo in partẽ castrorũ, incipientibus vigilijs
noctis mediæ, & custodibus suscitatis, cœpe-
runt buccinis clangere, & complodere inter se
20 lagenas. ¶ Cumq; per gyrũ castrorũ in tribus
personarent locis, & hydrias confregissent:
tenuerunt sinistris manibus lampades, & "sonabãt 1.
dextris "sonãtes tubas, clamaueruntq;, Gla-
21 dius Domini & Gedeonis: ¶ stantes singuli
in loco suo per circuitũ castrorum hostilium.
Omnia itaq; castra turbata sunt, & vocife-
22 rantes, vlulantesq; fugerunt: ¶ & nihilomi-
nus insistebant trecenti viri buccinis perso-
nantes. ‖ Immisitq; Dominus gladiũ in om- Psa.82.c.10.
nibus castris, & mutua se cæde truncabant.
23 ¶ Fugientes vsq; ad "Beth-seca", & crepidi- "Beth-setta
nẽ Abel-mehula in Tabbath. Conclamantes 4.
aũt viri Israel de Nephthali & Aser, & om-
24 ni Manasse persequebatur Madian. ¶ Misitq;
G Gedeon nuntios in omnẽ montem Ephraim,
dicens, Descendite in occursum Madian, &
occupate aquas vsq; Beth-bera atque Ior-
danem. Clamauitq; omnis Ephraim, & præ-
occupauit aquas atq; Iordanem vsq; Beth-
25 bera. ¶ Apprehensosq; duos viros Madian, Isa.10.f.26.
Oreb et Zeb: interfecit Oreb in petra Oreb: Psa.82.c.12.
Zeb vero in Torculari Zeb: Et persecuti
sunt Madian, capita Oreb & Zeb portantes
ad Gedeon trans fluenta Iordanis.

CAP. VIII.

1 DIxeruntq; ad eum viri Ephraim, Quid
A est hoc quod facere voluisti, vt nos non
vocares cùm ad pugnã pergeres contra Ma-
dian? iurgãtes fortiter, & prope vim infe-
2 rentes. ¶ Quibus ille respondit, Quid enim
tale facere potui, quale vos fecistis? nonne
melior est racemus Ephraim, vindemijs A-
3 bi-ezer? ¶ In manus vestras Dominus tra-
didit principes Madian, Oreb & Zeb: quid
tale facere potui, quale vos fecistis? Quod cũ
locutus esset, requieuit spiritus eorum, quo
4 tumebãt contra eum. ¶ Cumq; venisset Ge-
deon ad Iordanem, transiuit eum cũ trecen-
tis viris qui secũ erant, & præ lassitudine,
5 fugientes persequi non poterant. ¶ Dixitq;
ad viros Socoth, Date, obsecro, panes populo
qui mecũ est, quia valde defecerunt: vt possi-
mus persequi Zebee, & Salmana reges Ma-
6 dian. ¶ Responderunt principes Socoth, Forsi-
B tan palmæ manuũ Zebee & Salmana in ma-
nu tua sunt, & idcirco postulas vt demus
7 exercitui tuo panes. ¶ Quibus ille ait, Cùm
ergo tradiderit Dominus Zebee & Salmana
in manus meas, – & cùm reuersus fuero –.6.
victor in pace, conteram carnes vestras cum
8 spinis tribulisq; deserti. ¶ Et inde conscen-
dens,

dens, venit in Phanuel: locutusq; est ad vi-
ros loci illius similia. Cui & illi responderũt
sicut respõderant viri Socoth. ¶ Dixitq; itaq; 9
eis, Cùm reuersus fuero victor in pace, de-
struam turrim hanc. ¶ Zebee autem & Sal- 10
mana requiescebant cum omni exercitu suo. C
Quindecim enim millia viri remãserant ex
omnibus turmis orientalium populorũ, cæsis
centum viginti millibus bellatorũ, & edu-
Ose.10.d.14 centium gladium. ¶ ‖Ascendensq; Gedeõ per 11
viã eorum qui in tabernaculis morabantur,
ad orientalem partem Nobe, & Iegbaa, per-
cussit castra hostium, qui securi erant, & ni-
hil aduersi suspicabantur. ¶ Fugeruntq; Zé- 12
bee & Salmana, quos persequens Gedeon cõ-
prehendit, turbato omni exercitu eorũ. ¶ Re- 13
uertensq; de bello ante solis ortum, ¶ appre- 14
hendit puerũ de viris Socoth: interrogauitq;
eum nomina principum & seniorum Socoth,
& descripsit septuaginta septem viros. ¶ Ve- 15
nitq; ad Socoth, & dixit eis, En Zebee &
Salmana super quibus exprobrastis mihi, di
cẽtes, Forsitan manus Zébee & Salmana in
manibus tuis sunt, & idcirco postulas vt de-
mus viris qui lassi sunt & defecerũt panes.
¶ Tulit ergo seniores ciuitatis, & spinas de- 16
serti ac tribulos, & contriuit cum eis, atque D
comminuit viros Socoth. ¶ Turrim quoque 17
Phanuel subuertit, occisis habitatoribus ci-
uitatis. ¶ Dixitq; ad Zebee & Salmana, 18
Quales fuerunt viri quos occidistis in Tha-
bor? Qui responderunt, Similes tui, & vnus
ex eis quasi filius regis. ¶ Quibus ille respõ- 19
dit, Fratres mei fuerũt, filij matris meæ. vi-
uit Dominus quia si seruassetis eos, non vos
occiderem. ¶ Dixitq; Iether primogenito suo, 20
Surge & interfice eos. Qui nõ eduxit gladiũ:
timebat enim quia adhuc puer erat. ¶ Dixe- 21
runtq; Zebee & Salmana, Tu surge, & irrue E
in nos: quia iuxta ætatẽ robur est hominis.
Psal.82.c.11 ‖Surrexit Gedeõ, & interfecit Zebee et Sal-
mana: & tulit ornamenta ac bullas quibus
colla regaliũ camelorum decorari solent. ¶ Di- 22
xeruntq; omnes viri Israel ad Gedeon, Do-
minare nostri tu & filius tuus, & filius filij
tui: quia liberasti nos de manu Madian.
¶ Quibus ille ait, Non dominabor vestri, nec 23
dominabitur in vos filius meus, sed domina-
bitur vobis Dominus. ¶ Dixitq; ad eos, Vnã 24
petitionẽ postulo à vobis, Date mihi inaures
ex præda vestra. Inaures enim aureas Is-
raelitæ habere consueuerant. ¶ Qui respon- 25
derunt, Libẽtissime dabimus. Expandentes- F
que super terram pallium, proiecerunt in eo
inaures de præda: ¶ & fuit pondus postula- 26
tarũ inaurium, mille septingenti auri sicli,
absq; ornamẽtis, & monilibus, et veste pur-
purea, quibus reges Madian vti soliti erant,
& præter torques aureas camelorũ. ¶ Fecitq; 27
ex eo Gedeõ ephod, & posuit illud in ciuitate
sua Ephra. Fornicatusq; est omnis Israel in

eo, & factum est Gedeoni & omni domui e-
28 ius in ruinam. ¶ Humiliatus est autẽ Ma-
dian coram filijs Israel, nec potuerunt vltrà
ceruices eleuare: sed quieuit terra per qua-
29 draginta annos quibus Gedeõ præfuit. ¶ A-
bijt itaq; Ierobaal filius Ioas, & habitauit
30 in domo sua. ¶ habuitq; septuaginta filios,
G qui egressi sunt de femore eius, eo quòd plu-
31 res haberet vxores. ¶ Concubina autẽ illius,
quam habebat in Sichẽ, genuit ei filiũ no-
32 mine Abi-melech. ¶ Mortuusq; est Gedeõ fi-
lius Ioas in senectute bona, & sepultus est
in sepulchro Ioas patris sui in Ephra de fa-
33 milia Ezri. ¶ Postquam aũt mortuus est Ge-
deon, auersi sunt filij Israel, & fornicati sunt
in Baalim. Percusseruntq; cum Baal fœdus,
34 vt esset eis in Deum: ¶ nec recordati sunt Do
mini Dei sui, qui eruit eos de manibus ini-
35 micorum suorum omnium per circuitũ: ¶ nec
fecerunt misericordiã cũ domo Ierobaal Ge-
deon iuxta omnia bona quæ fecerat Israeli.

CAP. IX.

1 ABijt autem Abi-melech filius Ierobaal
A in Sichem ad fratres matris suæ, & lo-
cutus est ad eos, & ad omnem cognationem
2 domus patris "matrisq;' suæ, dicens, ¶ Lo- "matris
quimini ad omnes viros Sichẽ, Quid vobis
est melius, vt dominẽtur vestri septuaginta
viri oẽs filij Ierobaal, an vt dominetur vobis
vnus vir? simulq; cõsiderate quod os vestrũ,
3 & caro vestra sum. ¶ Locutiq; sunt fratres
matris eius de eo ad oẽs viros Sichem, vni-
uersos sermones istos, & inclinauerunt cor
eorum post Abi-melech, dicẽtes, Frater no-
4 ster est. ¶ Dederuntq; illi septuaginta ponde-
ra argenti de phano Baal-berith. Qui con-
duxit sibi ex eo viros inopes & vagos, secu-
5 tiq; sunt eum. ¶ Et venit in domum patris
sui in Ephra, & occidit fratres suos filios Ie-
robaal septuaginta viros, super lapidem v-
num: remansitq; Ioatham filius Ierobaal
6 minimus, & absconditus est. ¶ Congregati
sunt autem omnes viri Sichem, & vniuersæ
familiæ vrbis Mello: abieruntq; & consti-
tuerunt regem Abi-melech, iuxta quercum
7 quæ stabat in Sichem. ¶ Quod cùm nuntia-
B tum esset Ioatham, iuit, & stetit in vertice
montis Garizim: eleuataq; voce, clamauit
& dixit, Audite me viri Sichem, ita vt au-
8 diat vos Deus. ¶ Ierunt ligna, vt vngerent
super se regem: dixeruntq; Oliuæ, Impera
9 nobis. ¶ Quæ respõdit, Nunquid possum dese-
rere pinguedinem meam, qua & Dij vtun-
tur, & homines: et venire vt inter ligna pro
10 mouear? ¶ Dixerũtq; ligna ad arborem ficũ,
11 Veni, & super nos regnum accipe. ¶ Quæ re-
spondit eis, Nunquid possum deserere dul-
cedinem meam, fructusq; suauissimos, &
12 ire vt inter cætera ligna promouear? ¶ Lo-
cutaq; sunt ligna ad vitem, Veni, & impera
13 nobis. ¶ Quæ respondit eis, Nunquid possum

deserere vinum meum, quod letificat Deum
& homines, & inter ligna cætera promoue-
ri? ⁋ Dixeruntq; omnia ligna ad rhamnum, 14
Veni & impera super nos. ⁋ Quę respondit 15
eit, Si vere me regem vobis constituitis, ve-
nite, & sub vmbra mea requiescite, si autē
·1. non vultis, egrediatur ignis de rhamno,
& deuoret cedros Libani. ⁋ Nūc igitur si re- 16
ctè, et absq; peccato cōstituistis super vos re- C
gem Abi-melech, & bene egistis cum Iero-
baal, & cum domo eius, & reddidistis vicem
beneficijs eius qui pugnauit pro vobis, ⁋ & 17
animam suā dedit periculis, vt erueret vos
de manu Madian, ⁋ qui nunc surrexistis 18
contra domum patris mei, & interfecistis
filios eius septuaginta viros super vnū la-
pidem, & constituistis regem Abi-melech
filium ancillæ eius super habitatores Sichē,
eo quod frater vester sit: ⁋ si ergo rectè, & 19
absq; vitio egistis cum Ierobaal, & domo e-
ius, hodie lætamini in Abi-melech, & ille
lætetur in vobis. ⁋ Sin autem peruersè, e- 20
·3. grediatur ignis ex eo, & consumat habi-
tatores Sichem, & oppidum Mello: egredia-
turque ignis de viris Sichem, & de oppido
Mello, & deuoret Abi-melech. ⁋ Quæ cùm di 21
xisset, fugit, & abijt in Bera: habitauitque
ibi ob metum Abi-melech fratris sui. ⁋ Re- 22
gnauit itaque Abi-melech super Israel tri-
bus annis. ⁋ Misitq; Dominus spiritum pes- 23
simum inter Abi-melech, & habitatores Si-
chem: qui cœperunt eum detestari, ⁋ & sce- 24
lus interfectionis septuaginta filiorum Ie-
robaal, & effusionem sanguinis eorum con-
ferre in Abi-melech fratrem suū, & in cæ-
teros Sichimorum principes qui eum adiu-
uerant. ⁋ Posueruntq; insidias aduersum 25
eum in summitate montium: & dum illius D
præstolabantur aduentum, exercebant la-
trocinia, agentes prædas de prætereuntibus.
nuntiatumq; est Abi-melech. ⁋ Venit au- 26
tem Gaal filius Obed cum fratribus suis, &
transiuit in Sichimam. Ad cuius aduentum
erecti habitatores Sichem, ⁋ egressi sunt in 27
agros vastantes vineas, vuasq; calcan-
tes: & factis cantantium choris ingressi
sunt phanum Dei sui, & inter epulas &
pocula maledicebant Abi-melech, ⁋ cla- 28
māte Gaal filio Obed, Quis est Abi-melech,
& quæ est Sichem, vt seruiamus ei? nun-
quid non est filius Ierobaal, & constituit
principem Zebul seruum suum super viros
Emor patris Sichem? Cur ergo seruiemus ei?
⁋ vtinam daret aliquis populum istum sub 29
manu mea, vt auferrem de medio Abi-me-
lech. Dictumq; est Abi-melech, Congrega
exercitus multitudinem, & veni. ⁋ Zebul 30
enim princeps ciuitatis auditis sermonibus
Gaal filij Obed, iratus est valde, ⁋ & misit 31
clam ad Abi-melech nuntios, dicens, Ecce
Gaal filius Obed venit in Sichimam cum
fratribus suis, & oppugnat aduersum te ci-
32 uitatem. ⁋ Surge itaque nocte cum populo
E qui tecum est, & latita in agro: ⁋ & primò
33 mane oriente sole, irrue super ciuitatem, illo
autē egrediente aduersum te cum populo suo,
34 fac ei quod potueris. ⁋ Surrexit itaq; Abi-
melech cum omni exercitu suo nocte, & te-
tendit insidias iuxta Sichimam in quatuor
35 locis. ⁋ Egressusq; est Gaal filius Obed, &
stetit in introitu portæ ciuitatis. Surrexit
autē Abi-melech, & omnis exercitus cum eo
36 de insidiarū loco. ⁋ Cumq; vidisset populum
Gaal, dixit ad Zebul, Ecce de montibus mul-
titudo descendit. Cui ille respondit, Vmbras
montium vides quasi capita hominū, & hoc
37 errore deciperis. ⁋ Rursumq; Gaal ait, Ecce
populus de vmbilico terræ descendit, & vnus
cuneus venit per viam quæ respicit quercū.
38 ⁋ Cui dixit Zebul, Vbi est nunc os tuum, quo
loquebaris, Quis est Abi-melech vt seruia-
mus ei? Nonne hic populus est, quem despi-
39 ciebas? Egredere, & pugna contra eū. ⁋ Abijt
ergo Gaal, spectante Sichimorum populo, &
40 pugnauit contra Abi-melech, ⁋ qui persecu-
tus est eum fugientem, & in vrbem compu-
lit: cecideruntq; ex parte eius plurimi, vsq;
41 ad portam ciuitatis, ⁋ & Abi-melech sedit in
F Ruma. Zebul autē, Gaal & socios eius expu-
lit de vrbe, nec in ea passus est commorari.
42 ⁋ Sequenti ergo die egressus est populus in
campum. Quod cùm nuntiatum esset Abi-
43 melech, ⁋ tulit exercitum suum, & diuisit
in tres turmas, tēdens insidias in agris. Vi-
densq; quod egrederetur populus de ciuita-
44 te, surrexit & irruit in eos ⁋ cum cuneo suo,
oppugnans & obsidens ciuitatē: duæ autem
turmæ palantes per campū aduersarios per-
45 sequebantur. ⁋ porro Abi-melech omni die
illo oppugnabat vrbem: quam cepit, interfe-
ctis habitatoribus eius, ipsaq; destructa, ita
46 vt sal in ea dispergeret. ⁋ Quod cùm audis-
sent qui habitabant in turre Sichimorū, in-
gressi sunt Phanū Dei sui, Berith, vbi fœdus
cum eo pepigerant, & ex eo locus nomen ac-
47 ceperat, qui erat munitus valde, ⁋ Abi-me-
lech quoq; audiens viros turris Sichimorum
48 pariter conglobatos, ⁋ ascendit in montem
Selmon cum omni populo suo: & arrepta se-
curi, præcidit arboris ramum, impositumq;
ferens humero, dixit ad socios, Quod me
49 vidistis facere, cito facite. ⁋ Igitur certatim
G ramos de arboribus præcidentes, sequeban-
tur ducem. Qui circundantes præsidium,
succenderunt: atq; ita factum est, vt fumo
& igne mille hominum necarentur, viri pa-
riter & mulieres, habitatorū turris Sichem.
50 ⁋ Abi-melech autem inde proficiscens ve-
nit ad oppidum Thebes, quod circundans
51 obsidebat exercitu. ⁋ Erat autem turris ex-
celsa in media ciuitate, ad quā confugerant
simul viri ac mulieres, & omnes principes
ciuita-

ciuitatis, clausa firmißimè ianua, & super
turris tectum stantes per propugnacula.
¶Accedensq; Abi-melech iuxta turrim, pu- 52
gnabat fortiter: & appropinquans ostio, ignē
2.Re.11.c.21. supponere nitebatur: ¶‖& ecce vna mulier 53
fragmen molæ desuper iaciens illisit capiti
Abi-melech, & confregit cerebrum eius.
¶Qui vocauit cito armigerum suum, & ait 54
ad eum, Euagina gladium tuum & percute
me: ne forte dicatur quod a fœmina interfe
ctus sim. Qui iussa perficiens, interfecit eū.
¶Illoq; mortuo, omnes qui cum eo erant de 55
Israel, reuersi sunt in sedes suas: ¶& reddi- 56
dit Deus malum quod fecerat Abi-melech
contra patrem suum, interfectis septuagin-
ta fratribus suis. ¶Sichimitis quoque quod 57
operati erant, retributum est, & venit su-
per eos maledictio Ioatham filij Ierobaal.

CAP. X.

POst Abi-melech surrexit dux in Israël 1
Thola filius Phua patrui Abi-melech vir A
de Issachar, qui habitauit in Samir *mōtis
*monte 3. Ephraim: ¶& iudicauit Israëlem viginti & 2
tribus annis, mortuusq; est, ac sepultus in
Samir. ¶Huic successit Iair Galaadites, qui 3
iudicauit Israëlē per viginti & duos annos,
¶habens triginta filios sedentes super tri- 4
ginta pullos asinarum, & principes triginta
ciuitatum, quæ ex nomine eius sunt appel-
latæ Aneth-Iair, id est, oppida Iair, vsq; in
præsentem diem in terra Galaad. ¶Mor- 5
tuusq; est Iair, ac sepultus in loco cui est vo
cabulum Camon. ¶Filij autem Israël pecca- 6
tis veteribus iungentes noua, fecerunt ma- B
lum in conspectu Domini, & seruierūt ido-
lis, Baalim & Astaroth, & dijs Syriæ ac Si-
donis & Moab & filiorum Ammon, & Phi-
listhijm: dimiseruntq; Dominum & non co-
luerunt eum. ¶Contra quos Dominus ira- 7
tus tradidit eos in manus Philisthijm & fi-
liorum Ammon. ¶Afflictiq; sunt, & vehe- 8
menter oppreßi per annos decem & octo, om
nes qui habitabant trans Iordanem in ter-
ra-Amorrhæi, quæ est in Galaad: ¶in tan- 9
tum vt filij Ammon Iordane transmisso va
starent Iudam & Ben-iamin & Ephraim:
afflictusq; est Israël nimis. ¶Et clamātes ad 10
Dominum, dixerunt, Peccauimus tibi, quia C
*.4. dereliquimus *Dominum* Deum nostrum,
& seruiuimus Baalim. ¶Quibus locutus est 11
Dominus, Nunquid non Aegyptij & Amor-
rhæi, filijq; Ammon & Philisthijm, ¶Sidonij 12
quoque & Amalec & Chanaan oppresserunt
vos: & clamastis ad me, & erui vos de ma-
nu eorum? ¶Et tamen reliquistis me, & co- 13
luistis deos alienos? idcirco non addam vt
vltra vos liberem: ¶ite, & inuocate deos 14
quos elegistis: ipsi vos liberent in tempore
angustiæ. ¶Dixeruntq; filij Israël ad Domi- 15
num, Peccauimus, redde tu nobis quicquid D
tibi placet: tantum nunc libera nos. ¶Quæ 16
dicentes, omnia de finibus suis alienorum
deorum idola proiecerunt, & seruierunt Do-
mino Deo: qui doluit super miserijs eorum.
17 ¶Itaque filij Ammon conclamantes, in Ga-
laad fixere tentoria: contra quos congregati
filij Israel, in Maspha castrametati sunt.
18 ¶Dixeruntq; principes Galaad singuli ad
proximos suos. Qui primus ex nobis contra
filios Ammon cœperit dimicare, erit dux po-
puli Galaad.

CAP. XI.

1 FVit itaq; illo in tempore Iephte Galaa-
A dites vir fortißimus atque pugnator, fi-
lius mulieris meretricis, qui natus est de Ga
2 laad. ¶Habuit autem Galaad vxorem, de
qua suscepit filios: qui postquam creuerant,
eiecerunt Iephte, dicentes: Hæres in domo pa
tris nostri esse non poteris, quia de altera ma
3 tre natus es. ¶Quos ille fugiens atq; deui-
tans, habitauit in terra-Tob: congregatiq;
sunt ad eum viri inopes, et latrocinantes, &
4 quasi principem sequebantur. ¶In illis die-
bus pugnabant filij Ammon contra Israel.
5 ¶Quibus acriter instantibus perrexerunt
maiores natu de Galaad, vt tollerent in au-
6 xilium sui Iephte de terra-Tob. ¶Dixerūtq;
ad eum, Veni & esto princeps noster, & pu-
7 gna contra filios Ammon. ¶Quibus ille re-
B spondit, Nonne vos estis qui odistis me, &
eiecistis de domo patris mei, & nunc veni-
8 stis ad me necessitate compulsi? ¶Dixeruntq;
principes Galaad ad Iephte, Ob hanc igitur
causam nunc ad te venimus, vt proficiscaris
nobiscum, & pugnes contra filios Ammon,
sisq; dux omnium qui habitant in Galaad.
9 ¶Iephte quoque dixit eis, Si verè venistis
ad me, vt pugnem pro vobis contra filios Am
mon, tradideritq; eos Dominus in manus
10 meas, ego ero vester princeps? ¶Qui respon-
derunt ei. Dominus qui hæc audit, ipse me-
diator ac testis est quod nostra promissa fa-
11 ciemus. ¶Abijt itaque Iephte cum principi-
bus Galaad, fecitq; eum omnis populus prin
cipem sui: Locutusq; est Iephte omnes ser-
12 mones suos coram Domino in Maspha. ¶Et
misit nuntios ad regem filiorum Ammon,
qui ex persona sua dicerent, Quid mihi &
tibi est, quia venisti vt vastares terram
13 meam? ¶Quibus ille respondit, ‖quia tulit Nu.21.f.31.
C Israël terram meam, quando ascendit de Ae
gypto à finibus Arnon vsque Iaboc atq; Ior-
danem: nunc ergo cum pace redde mihi eam.
14 ¶Per quos rursum mandauit Iephte: & im-
15 perauit eis vt dicerent regi Ammon. ¶Hæc
dicit Iephte, non tulit Israël terram Moab,
16 nec terram filiorum Ammon: ¶sed quando
de Aegypto conscenderunt, ambulauit per so
litudinem vsque ad Mare-rubrum, & ve-
17 nit in Cades. ¶‖Misitq; nuntios ad regem Nu.20.c.29.
Edom, dicens, Dimitte me vt transeam ter-
ram tuam. Qui noluit acquiescere precibus

 eius.

eius. Misit quoque ad regem Moab, qui &
ipse transitum præbere contempsit. Mansit
itaque in Cades, ¶ & circuiuit ex latere ter 18
ram Edom, & terram Moab, venitq; contra
orientalem plagam terræ Moab, & castrame D
tatus est trans Arnon: nec voluit intrare
terminos Moab: Arnon quippe confinium est
No.21.c.13. terræ Moab. ¶ Misit itaq; Israel nuntios ad 19
& 22.f.24. Sehon regem Amorrhæorum, qui habitabat
in Hesebon, & dixerunt ei, Dimitte vt tran
seam per terram tuam vsque ad fluuium.
¶ Qui & ipse Israel verba despiciens, non di 20
misit eũ transire per terminos suos: sed infi-
nita multitudine cõgregata egressus est con-
tra eum in Iasa, & fortiter resistebat. ¶ Tra 21
diditq; eum Dominus in manus Israel cum
omni exercitu suo, & percussit eum, & posse-
dit omnem terram Amorrhæi habitatoris
regionis illius, ¶ & vniuersos fines eius de 22
Arnon vsque Ieboc, & de solitudine vsq; ad
Iordanem. ¶ Dominus ergo Deus Israel sub- 23
uertit Amorrhæum, pugnante contra illum E
populo suo Israël, & tu nunc vis possidere
terram eius? ¶ Nonne ea quæ possedit Cha- 24
mos Deus tuus, tibi iure debentur? Quæ au-
tem Dominus Deus noster victor obtinuit,
Nu.22.a.2. in nostram cedent possessionem. ¶ Nisi forte 25
melior es Balac filio Sephor rege Moab, aut
docere potes, quod iurgatus sit contra Israel,
& pugnauerit contra eum, ¶ quando habi- 26
tauit in Hesebon, & viculis eius, & in A-
roer, & villis illius, vel in cunctis ciuitati-
"Arnon 1. bus iuxta "Iordanem', per trecentos annos.
Quare tanto tempore nihil super hac repeti-
tione tentastis? ¶ Igitur non ego pecco in te, 27
sed tu contra me male agis, indicẽs mihi bel-
la non iusta. Iudicet Dominus arbiter huius
diei inter Israel, & inter filios Ammon.
¶ Noluitq; acquiescere rex filiorum Ammon 28
verbis Iephte, quæ per nuntios mãdauerat.
¶ Factus est ergo super Iephte Spiritus Do- 29
mini, & circuiens Galaad & Manasse, Ma- F
spha quoq; Galaad, & inde trãsiens ad filios
Ammon, ¶ votum vouit Domino, dicens: Si 30
tradideris filios Ammon in manus meas:
¶ quicunq; primus fuerit egressus de foribus 31
domus meæ, mihiq; occurrerit reuertenti cũ
pace à filijs Ammon, eũ holocaustum offeram
Domino. ¶ Transiuitq; Iephte ad filios Am- 32
mon, vt pugnaret contra eos: quos tradidit
Dominus in manus eius. ¶ Percussitq; ab A- 33
roër, vsq; dum venias in Mennith, viginti
ciuitates, & vsque ad Abel, quæ est vineis
cõsita, plaga magna nimis. humiliatiq; sunt
filij Ammon à filijs Israël. ¶ Reuertente au- 34
tem Iephte in Maspha domum suam, occur-
rit ei vnigenita filia sua cum tympanis &
choris. non enim habebat alios liberos. ¶ Qua 35
visa scidit vestimenta sua, & ait, Heu me
filia mi, decepisti me, & ipsa decepta es: ape-
rui enim os meum ad Dominum, & aliud
36 facere non potero. ¶ Cui illa respondit, Pater
G mi, si aperuisti os tuum ad Dominum, fac
mihi quodcunque pollicitus es, concessa tibi
37 vltione atque victoria de hostibus tuis. ¶ Di
xitq; ad patrẽ, Hoc solum mihi præsta quod
deprecor, Dimitte me vt duobus mensibus
circumeam montes, & plangam virginita-
38 tem meam cum sodalibus meis. ¶ Cui ille re-
spondit, Vade, & dimisit eam duobus men-
sibus. Cùmq; abiisset cum socijs ac sodalibus
suis, flebat virginitatem suam in montibus.
39 ¶ Expletisq; duobus mensibus reuersa est ad
patrem suum, & fecit ei sicut vouerat, quæ
ignorabat virũ. Exinde mos increuit in Is-
40 rael, & consuetudo seruata est, ¶ vt post an-
ni circulum conueniant in vnum filij Israel,
& plangant filiam Iephte Galaaditæ diebus
quatuor.

CAP. XII.

1 ECce autem in Ephraim orta est seditio:
A nam transeuntes contra Aquilonẽ, di-
xerunt ad Iephte: Quare vadens ad pugnã
contra filios Ammõ vocare nos noluisti, vt
pergeremus tecum? Igitur incendemus * do- *se & 2.
2 mum tuam. ¶ Quibus ille respondit, Disce-
ptatio erat mihi & populo meo contra filios
Ammon vehemens: vocauiq; vos vt præbe-
retis mihi auxilium, & facere noluistis.
3 ¶ Quod cernẽs posui animam meam in ma-
nibus meis, transiuique ad filios Ammon, &
B tradidit eos dominus in manus meas. Quid
commerui vt aduersum me consurgatis in
4 prælium. ¶ Vocatis itaque ad se cunctis vi-
ris Galaad, pugnabat contra Ephraim, per-
cusseruntq; viri Galaad Ephraim, quia di-
xerat, Fugitiuus est Galaad de Ephraim,
& habitat in medio Ephraim & Manasse.
5 ¶ Occupaueruntq; Galaaditæ vada Iorda-
nis, per quæ Ephraim reuersurus erat.
Cùmque venisset ad ea de Ephraim nume-
ro, fugiens, atque dixisset, Obsecro vt me
transire permittas: dicebant ei Galaaditæ,
Nunquid Ephrataus es? quo dicente: Non
6 sum: ¶ Interrogabant eum, dic ergo Schibbo-
C leth, quod interpretatur spica. Qui respon-
debat Sibboleth: eadem litera spicam expri-
mere non valens. Statimq; apprehensum
iugulabant in ipso Iordanis transitu. Et
ceciderunt in illo tempore de Ephraim qua-
7 draginta duo millia. ¶ Iudicauit itaque Ie-
phte Galaadites Israel sex annis: & mor-
tuus est, ac sepultus in ciuitate sua Galaad.
8 ¶ Post hunc iudicauit Israel Abesan de Beth-
9 lehem: ¶ qui habuit triginta filios, & toti-
dem filias: quas emittens foras, maritis de-
dit, & eiusdem numeri filijs suis accepit v-
D xores, introducens in domum suam. Qui se-
10 ptem annis iudicauit Israel, ¶ mortuusque
11 est, ac sepultus in Beth-lehem. ¶ Cui succes-
sit "Ahialõ' Zabulonites: & iudicauit Israel "Elon 1.
12 decem annis: ¶ mortuusque est ac sepultus
in

in Zabulon. ¶ Poſt hunc iudicauit Iſrael Ab- 13
don, filius Elel Pharathonites, ¶ qui habuit 14
quadraginta filios, & triginta ex eis nepo-
tes, aſcendentes ſuper ſeptuaginta pullos a-
ſinarum, & iudicauit Iſrael octo annis:
¶ mortuuſq; eſt ac ſepultus in Pharathon ter 15
ra Ephraim, in monte Amalec.

CAP. XIII.

Rurſumq; filij Iſrael fecerunt malum in 1
conſpectu Domini, qui tradidit eos in A
manus Philiſthinorum quadraginta annis.
¶ Erat autem quidam vir de Saraa, & de 2
ſtirpe Dan, nomine Manue, habens vxorem
ſterilem. ¶ Cui apparuit angelus Domini, & 3
Num.6.a.5. dixit ad eam, Sterilis es & abſque liberis:
ſed concipies & paries filium. ¶ caue ergo ne 4
bibas vinum ac ſiceram, nec immundum
quicquam comedas: ¶ quia concipies & pa- 5
ries filiũ, cuius non tanget caput nouacula:
erit enim Nazaræus Dei ab infantia ſua,
& ex matris vtero, & ipſe incipiet liberare
Iſrael de manu Philiſthinorum. ¶ Quæ cùm 6
veniſſet ad maritum ſuum, dixit ei, Vir Dei
venit ad me habens vultum angelicum, ter
ribilis nimis. Quem cùm interrogaſſem quis
eſſet, & vnde veniſſet, & quo nomine voca B
retur, noluit mihi dicere: ¶ ſed hoc reſpondit, 7
Ecce concipies & paries filium: caue ne vi-
num bibas, nec ſiceram, & ne aliquo veſca-
ris immundo: erit enim puer nazaræus Dei
ab infantia ſua, & ex vtero matris ſuæ, vſ-
que ad diem mortis ſuæ. ¶ Orauit itaq; Ma 8
nue Dominum, & ait, Obſecro Domine, vt
vir Dei quem miſiſti, veniat iterum, & do
ceat nos quid debeamus facere de puero qui
naſciturus eſt. ¶ Exaudiuitq; Dominus de- 9
precantem Manue, & apparuit rurſum an-
gelus Dei vxori eius ſedenti in agro. Manue
autem maritus eius non erat cum ea. Quæ
cùm vidiſſet angelum, ¶ feſtinauit, & cucur 10
rit ad virum ſuum: nuntiauitq; ei dicens,
Ecce apparuit mihi vir quẽ ante videram.
¶ Qui ſurrexit & ſecutus eſt vxorem ſuam: 11
veniensq; ad virum, dixit ei, Tu es qui lo-
cutus es mulieri? Et ille reſpondit, Ego ſum.
¶ Cui Manue, Quando, inquit, ſermo tuus 12
fuerit expletus, quid vis vt faciat puer? C
aut à quo ſe obſeruare debebit? ¶ Dixitq; an 13
gelus Domini ad Manue. Ab omnibus quæ
locutus ſum vxori tuæ, abſtineat ſe, ¶ & 14
quicquid ex vinea naſcitur, non comedat: vi
num & ſiceram non bibat, nullo veſcatur
immundo, & quod ei præcepi impleat atque
cuſtodiat. ¶ Dixitq; Manue ad angelũ Domi 15
ni, Obſecro te vt acquieſcas precibus meis,
& faciamus tibi hœdũ de capris. ¶ Cui re- 16
ſpondit angelus, Si me cogis, nõ comedã pa-
nes tuos, ſi autem vis holocauſtum facere,
offer illud Domino. Et neſciebat Manue
quod angelus Domini eſſet. ¶ Dixitque ad 17
eum, Quod eſt tibi nomen, vt ſi ſermo tuus
18 fuerit expletus, honoremus te? ¶ Cui ille re-
D ſpondit, Cur quæris nomen meum quod eſt
19 mirabile? ¶ Tulit itaque Manue hœdum de
capris, & libamenta, & poſuit ſuper petram
offerens Domino qui facit mirabilia: ipſe au
20 tem & vxor eius intuebantur. ¶ Cùmq; aſ-
cenderet flamma altaris in cœlum, angelus
Domini pariter in flamma aſcendit. Quod
cùm vidiſſent Manue & vxor eius, proni ce
21 ciderunt in terram, ¶ & vltrà eis non appa-
ruit angelus Domini. Statimq; intellexit
22 Manue angelum Domini eſſe, ¶ & dixit ad
vxorem ſuam, Morte moriemur, quia vidi-
23 mus Dominum. ¶ Cui reſpondit mulier: Si
Dominus nos vellet occidere, de manibus no
ſtris holocauſtum & libamenta non ſuſcepiſ-
ſet, nec oſtendiſſet nobis hæc omnia, neq; ea
24 quæ ſunt ventura dixiſſet. ¶ Peperit itaque
filium, & vocauit nomen eius Samſon.
Creuitque puer, & benedixit ei Dominus.
25 ¶ Cœpitque Spiritus Domini eſſe cum eo in
caſtris Dan, inter Saraa & Eſthaol.

CAP. XIIII.

1 Deſcendit ergo Samſon in Thamnátha,
A videnſq; ibi mulierem de filiabus Phi-
2 liſthijm, ¶ aſcendit & nuntiauit patri ſuo,
& matri ſuæ, dicens: Vidi mulierẽ in Tham
natha de filiabus Philiſthinorum: quã quæ-
3 ſo vt mihi accipiatis vxorem. ¶ Cui dixe-
runt pater & mater ſua, Nunquid non eſt
mulier in filiabus fratrum tuorum, & in
omni populo tuo, quia vis accipere vxorem
de Philiſthijm, qui incircumciſi ſunt? Dixitq;
Samſon ad patrem ſuum. Hãc mihi accipe,
4 quia placuit oculis meis. ¶ Parentes autem
eius neſciebant quod res à Domino fieret,
& quæreret occaſionem contra Philiſthijm.
eo enim tempore Philiſthijm dominabantur
5 Iſraeli. ¶ Deſcendit itaque Samſon cum pa-
tre ſuo & matre in Thamnátha. Cùmq; ve
niſſent ad vineas oppidi, apparuit catulus
6 leonis ſæuus, & rugiens, & occurrit ei. ¶ Ir-
ruit autem Spiritus Domini in Samſon, &
dilacerauit leonem, quaſi hœdum in fruſta
B dicerperet, nihil omnino habens in manu: &
7 hoc patri & matri noluit indicare. ¶ Deſcen
ditq;, & locutus eſt mulieri quæ placuerat
8 oculis eius. ¶ Et poſt aliquot dies reuertens
vt acciperet eam, declinauit vt videret ca-
dauer leonis, & ecce examen apum in ore
9 leonis erat ac fauus mellis. ¶ Quem cùm
ſumpſiſſet in manibus, comedebat in via: ve
niensq; ad patrem ſuum & matrem, dedit
eis partẽ, qui & ipſi comederunt: nec tamen
eis voluit indicare quod mel de "corpore' leo- "ore 10.
10 nis aſſumpſerat. ¶ Deſcendit itaque pater e-
ius ad mulierẽ, & fecit filio ſuo Samſon con
uiuiũ: ſic enim iuuenes facere conſueuerant.
11 ¶ Cùm ergo ciues loci illius vidiſſent eũ, de-
C derunt ei ſodales triginta qui eſſent cum eo.
12 ¶ Quibus locutus eſt Samſon, Proponam vo-
bis

bis problema: quod si solueritis mihi intra
septẽ dies conuiuij, dabo vobis triginta sin-
dones, & totidem tunicas, ¶sin autẽ non po- 13
tueritis soluere, vos dabitis mihi triginta
sindones, & eiusdẽ numeri tunicas. Qui re-
sponderunt ei, Propone problema, vt audia-
mus. ¶Dixitq́; eis, de comedente exiuit cibus, 14
& de forti egressa est dulcedo, nec potuerunt
per tres dies propositionẽ soluere. ¶Cùmq́; ad 15
esset dies septimus, dixerunt ad vxorẽ Sam
son, Blandire viro tuo, & suade ei vt indicet
tibi quid significet problema, quod si facere
nolueris, incendemus te, & domũ patris tui.
an idcirco vocastis nos ad nuptias vt spolia-
retis? ¶Quæ fundebat apud Samson lachry- 16
mas, & querebatur dicens, Odisti me, & nõ D
diligis: idcirco problema quod proposuisti filijs
populi mei, non vis mihi exponere. At ille
respondit, Patri meo & matri nolui dicere:
& tibi indicare potero? ¶Septẽ igitur diebus 17
conuiuij flebat ante eũ: tandemq́; die septi-
mo cùm ei esset molesta, exposuit. Quæ statim
indicauit ciuibus suis. ¶Et illi dixerunt ei 18
die septimo ante solis occubitum. Quid dul-
cius melle, & quid fortius leone? Qui ait ad
eos, Si non arassetis in vitula mea, nõ inue-
nissetis propositionem meã. ¶Irruit itaq; in 19
eum spiritus Domini, descenditq́; Ascalo-
nem, & percussit ibi triginta viros: quorum
ablatas vestes dedit ijs qui problema solue-
rant. Iratusq́; nimis ascendit in domum pa
tris sui: ¶vxor autem eius accepit maritum 20
vnum de amicis eius & pronubis.

CAP. XV.

POst aliquantulum autem temporis, cùm 1
dies triticeæ messis instarẽt, venit Sam A
son inuisere volens vxorem suam, & attulit
ei hædum de capris. Cùmq́; cubiculum eius
solito vellet intrare, prohibuit illum pater
illius dicens: ¶Putaui quod odisses eam, & 2
ideo tradidi illam amico tuo: sed habet soro-
rem, quæ iunior & pulchrior illa est, sit tibi
pro ea vxor. ¶Cui Samson respondit, Ab hac 3
die non erit culpa in me contra Philisthæos:
faciam enim vobis mala. ¶Perrexitq́; & ce- 4
pit trecentas vulpes, caudasq́; earum iun-
xit ad caudas, & faces ligauit in medio:
¶quas igne succendens, dimisit vt huc illuc- 5
que discurrerent. Quæ statim perrexerunt
in segetes Philisthinorum. Quibus succensis,
& comportata iam fruges, & adhuc stantes
in stipula, concremata sunt, intantum vt
vineas quoque, & olineta flamma consu-
meret. ¶Dixeruntq́; Philisthijm, Quis fecit 6
hanc rem? Quibus dictum est, Samson gener B
Thamnathai, quia tulit vxorem eius, & al-
teri tradidit, hæc operatus est. Ascenderunt-
que Philisthijm: & combusserunt tam mu-
lierem quàm patrem eius. ¶Quibus ait Sam 7
son, Licet hæc feceritis, tamen adhuc ex vo
bis expetam vltionem, & tunc quiescam.

8 ¶Percussitq́; eos ingenti plaga, ita vt stu-
pentes suram femori imponerent. Et descen
dens habitauit in spelunca petræ Etam.
9 ¶Igitur ascendentes Philisthijm in terram
Iuda, castrametati sunt in loco, qui posteà
vocatus est Lechi, id est maxilla: vbi eorum
10 fusus est exercitus. ¶Dixeruntq́; ad eos de
C tribu Iuda, Cur ascendistis aduersum nos?
Qui responderunt, vt ligemus Samson ve-
nimus, & reddamus ei quæ in nos operatus
11 est. ¶Descenderunt ergo tria millia virorum
de Iuda, ad specum silicis Etam, dixeruntq́;
ad Samson. Nescis quod Philisthijm imperẽt
nobis? quare* hoc facere voluisti? Quibus ille *ergo sã
12 ait, sicut fecerunt mihi, sic feci eis. ¶Ligare
inquiunt, te venimus, & tradere in manus
Philisthinorũ. Quibus Samson, Iurate, ait,
13 & spondete mihi, quod nõ occidatis me. ¶Di-
xerunt, Non te occidemus, sed vinctum tra-
demus, Ligaueruntq́; eum duobus nouis fu-
14 nibus, & tulerunt eũ de petra Etam. ¶Qui
cùm venisset ad locum Maxillæ, & Phili-
sthijm vociferantes occurrissent ei, irruit Spi
ritus Domini in eum: & sicut solent ad "odo "ardorẽ 4.
rem' ignis "ligna' consumi, ita vincula qui- "lina 2.
bus ligatus erat, dissipata sunt & soluta.
15 ¶Inuentamq́; maxillam, id est mandibulam
asini, quæ iacebat, arripiens, interfecit in ea
16 mille viros, ¶& ait, In maxilla asini, in mã-
D dibula pulli asinorum deleui eos, & percussi
17 mille viros. ¶Cùmq́; hæc verba canens com-
plesset, proiecit mandibulam de manu, & vo-
cauit nomen loci illius Ramath-lechi, quod
18 interpretatur eleuatio maxillæ. ¶Sitiensq́;
valde, clamauit ad Dominũ, & ait. Tu de-
disti in manu serui tui salutem hanc maxi-
mam atque victoriam: & en siti morior, in-
19 cidamq́; in manus incircuncisorum. ¶Ape-
ruit itaque Dominus molarem dentem in
maxilla asini, & egressæ sunt ex eo aquæ.
Quibus haustis refocillauit spiritum, & vi-
res recepit. Idcirco appellatum est nomen loci
illius, Fons-inuocantis-de-maxilla, vsq; in
20 præsentem diem. ¶Iudicauitq́; Israel in die-
bus Philisthijm viginti annis.

CAP. XVI.

1 ABijt quoq; in Gazam, & vidit ibi mu-
A lierem meretricem, ingressusq́; est ad
2 eam. ¶Quod cùm audissent Philisthijm, &
percrebruisset apud eos intrasse vrbem Sam
son: circundederunt eum positis in porta ci-
uitatis custodibus: & ibi tota nocte cum si-
lentio præstolantes, vt facto manè exeuntem
3 occiderent. ¶Dormiuit autem Samson vsq;
ad medium noctis, & inde consurgens appre
hendit ambas portæ fores cum postibus suis
& sera, impositasq́; humeris suis portauit
4 ad verticẽ montis qui respicit Hebron. ¶Post
hæc amauit mulierem, quæ habitabat in
5 Valle-sorec, & vocabatur Dalila. ¶Vene-
runtq́; ad eam principes Philisthinorum, at-
que

que dixerunt, Decipe eum, & diſce ab illo, in
quo habeat tantam fortitudinem, & quomo
do eum ſuperare valeamus, & vinctum af- B
fligere: quod ſi feceris, dabimus tibi ſinguli
mille & centum argenteos. ¶ Locuta eſt ergo 6
Dalila ad Samſon, Dic mihi, obſecro, in quo
ſit tua maxima fortitudo, & quid ſit quo li
gatus erũpere nequeas. ¶ Cui reſpondit Sam 7
ſon, Si ſeptem neruiceis funibus necdũ ſic-
cis, & adhuc humentibus ligatus fuero, in-
firmus ero vt cæteri homines. ¶ Attulerunt- 8
que ad eam ſatrapæ Philiſthinorum ſeptem
funes, vt dixerat, quibus vinxit eum. ¶ La- 9
tentibus apud ſe inſidijs, & in cubiculo finẽ
rei expectantibus, clamauitq; ad eũ, Phili-
ſthijm ſuper te Samſon: Qui rupit vincula
quomodo ſi rumpat quis filum de ſtupa tor-
*ardorē 2. tum ſputamine, cùm *odorē ignis acceperit,
& non eſt cognitum in quo eſſet fortitudo e-
ius. ¶ Dixitq; ad eum Dalila, Ecce illuſiſtĩ 10
mihi, & falſum locutus es: ſaltẽ nunc indica C
mihi quo ligari debeas. ¶ Cui ille reſpondit, 11
Si ligatus fuero nouis funibus, qui nunquã
fuerunt in opere, infirmus ero, & aliorũ ho-
minũ ſimilis. ¶ Quibus rurſum Dalila vin- 12
xit eum, & clamauit, Philiſthijm ſuper te
Samſon, in cubiculo inſidijs præparatis. Qui
ita rupit vincula quaſi fila telarũ. ¶ Dixit- 13
que Dalila rurſum ad eũ, Vſquequo decipis
me, & falſum loqueris? oſtende quo vinciri
*.6. debeas. *Cui reſpondit Samſon, Si, inquit,
ſeptem crines capitis mei cum licio plexue-
ris, & clauum his circumligatum terræ fixe
ris, infirmus ero. ¶ Quod cùm feciſſet Dalila, 14
dixit ad eum, Philiſthijm ſuper te Samſon,
Qui conſurgens de ſomno extraxit clauum
cum crinibus & licio. ¶ Dixitq; ad eum Da- 15
lila, Quomodo dicis quòd amas me, cùm ani D
mus tuus non ſit mecum? Per tres vices men
titus es mihi, & noluiſti dicere in quo ſit
maxima fortitudo tua. ¶ Cùmq; moleſta eſ- 16
ſet ei, & per multos dies iugiter adhæreret,
ſpatium ad quietẽ non tribuens, defecit ani
ma eius, & ad mortem vſq; laſſata eſt. ¶ Tũc 17
aperiens veritatẽ rei, dixit ad eam, Ferrum
nunquam aſcendit ſuper caput meum, quia
nazaræus, id eſt cõſecratus Deo ſum de vẽ
tro matris meæ, ſi raſum fuerit caput meum,
recedet à me fortitudo mea, & deficiam, ero-
que ſicut cæteri homines. ¶ Videnſque illa 18
quod confeſſus ei eſſet omnẽ animum ſuum,
miſit ad principes Philiſthinorum ac man-
dauit, Aſcendite adhuc ſemel, quia nunc mi
hi aperuit cor ſuum. Qui aſcenderũt aſſum- E
pta pecunia quã promiſerant. ¶ At illa dor- 19
mire eũ fecit ſuper genua ſua, & in ſinu ſuo
reclinare caput. Vocauitq; tonſorem & raſit
ſeptem crines eius, & cœpit abigere eum, &
a ſe repellere: ſtatim enim ab eo fortitudo
diſceſſit. ¶ dixitq; Philiſthijm ſuper te Sam- 20
ſon. Qui de ſomno conſurgens dixit in ani-

mo ſuo. Egrediar ſicut antè feci, & me excu-
tiam, neſciens quod receſſiſſet ab eo Domi
21 nus. ¶ Quẽ cùm apprehendiſſent Philiſthijm,
ſtatim eruerunt oculos eius, & duxerũt Ga-
zam vinctum catenis, & clauſum in carce-
22 re molere fecerunt. ¶ Iamq; capilli eius rena
23 ſci cœperant, ¶ & principes Philiſthinorum
conuenerunt in vnum vt immolarent ho-
ſtias magnificas Dagon Deo ſuo, vt epula-
F rentur dicentes, Tradidit Deus noſter ini-
micum noſtrum Samſon in manus noſtras.
24 ¶ Quod etiam populus videns, laudabat deũ
ſuum, eademq; dicebat, Tradidit Deus no-
ſter aduerſarium noſtrum in manus noſtras
qui deleuit terram noſtram, & occidit plu-
25 rimos. ¶ Lætanteſq; per conuiuia, ſumptis
iam epulis præceperunt vt vocaretur Sam-
ſon, & ante eos luderet. Qui adductus de
carcere ludebat ante eos, feceruntq; eũ ſtare
26 inter duas columnas. ¶ Qui dixit puero re-
genti greſſus ſuos, dimitte me vt tangam co
lumnas quibus omnis imminet domus, &
reclinet ſuper eas, & paululum requieſcam.
27 ¶ Domus autem erat plena virorum ac mu-
lierum, & erant ibi omnes principes Phili-
ſthinorum, ac de tecto & ſolario circiter tria
millia vtriuſque ſexus ſpectantes ludentem
28 Samſon. ¶ At ille inuocato Domino ait, Do-
C mine Deus memento mei, & redde mihi nũc
fortitudinem priſtinam, Deus meus, vt vl-
ciſcar me de hoſtibus meis, & pro amiſſione
duorum luminum vnam vltionem recipiã.
29 ¶ Et apprehendens ambas columnas, quibus
innitebatur domus, alteramq; earum dexte
30 ra, & alteram læua tenens, ¶ ait, Moriatur
anima mea cum Philiſthijm: concuſſiſq; for-
titer columnis, cecidit domus ſuper omnes
principes, & cæteram multitudinem quæ ibi
erat: multoq; plures interfecit moriens, quã
31 ante viuus occiderat. ¶ Deſcendentes autem
fratres eius, & vniuerſa cognatio tulerunt
corpus eius, & ſepelierunt inter Saraa &
Eſthaol in ſepulchro patris ſui Manue, iudi-
cauitq; Iſrael viginti annis.

CAP. XVII.

1 FVitq; eo tempore vir quidam de monte
A Ephraim nomine Michas, ¶ qui dixit ma
2 tri ſui, Mille & centum argenteos quos ſe-
parauerās tibi, & ſuper quibus me audiẽte
iurauerās, ecce ego habeo, & apud me ſunt.
Cui illa reſpondit, Benedictus filius meus
3 Domino. ¶ Reddidit ergo eos matri ſuæ, quæ
dixerat ei, Conſecraui, & voui hoc argẽtum
Domino, vt de manu mea ſuſcipiat filius
meus, & faciat ſculptile atque conflatile: &
4 nunc trado illud tibi. ¶ Reddidit igitur eos
B matri ſuæ, quæ tulit ducentos argenteos, &
dedit eos argentario, vt faceret ex eis ſcul-
ptile, atque conflatile quod fuit in domo Mi
5 cha. ¶ Qui ædiculam quoque in ea Deo ſe-
parauit, & fecit ephod, & theraphim, id eſt,
vt-

vestem sacerdotalem: & idola: impleuitque
vnius filiorum suorum manum, & factus
est ei sacerdos. ¶In diebus illis non erat rex 6
in Israel, sed vnusquisque quod sibi rectum C
videbatur, hoc faciebat. ¶Fuit quoque alter 7
adolescens de Beth-lehem Iuda, ex cogna-
tione eius: eratque ipse Leuites, & habitabat
ibi. ¶Egressusque de ciuitate Beth-lehem, pe- 8
regrinari voluit vbicunque sibi commodum
reperisset. Cùmque venisset in montem E-
phraim iter faciens, & declinasset parumper
in domum Micha, ¶ interrogatus est ab eo 9
vnde venisset. Qui respondit, Leuita sum
de Beth-lehem Iuda, & vado vt habitẽ vbi D
potuero, & vtile mihi esse prospexero. ¶Di- 10
xitque Michas, Mane apud me, & esto mihi pa-
rẽs ac sacerdos, daboque tibi per annos singu-
los decem argenteos, ac vestem duplicem, &
quæ ad victum sunt necessaria. ¶Acquieuit 11
& mansit apud hominem, fuitque illi quasi
vnus de filiis, ¶impleuitque Michas manum 12
eius, & habuit puerum sacerdotem apud se,
¶Nunc scio, dicens: quod benefaciet mihi 13
Deus habenti Leuitici generis sacerdotem.

CAP. XVIII.

IN diebus illis non erat rex in Israël, & tri- 1
bus Dan, quærebat possessionẽ sibi, vt ha- A
bitaret in ea, vsque ad illum enim diẽ in-
ter cæteras tribus sortem non acceperat. ¶Mi- 2
serunt ergo filij Dan stirpis & familiæ suæ
quinque viros fortissimos de Sara & Esthaol,
vt explorarent terram, & diligenter inspi-
cerent: dixeruntque eis, Ite & considerate ter-
ram. Qui cùm pergentes venissent in mon-
tem Ephraim, & intrassent domum Micha,
requieuerunt ibi: ¶& agnoscentes vocem a- 3
dolescentis Leuitæ, vtentesque illius diuerso-
rio, dixerunt ad eum, Quis te huc adduxit?
Quid hic agis? quam ob causam huc venire
voluisti? ¶Qui respõdit eis, Hæc & hæc præ- 4
stitit mihi Michas, & me mercede conduxit B
vt sim ei sacerdos. ¶Rogauerũt autẽ eum vt 5
consuleret Dominũ, & scire possent an pro-
spero itinere pergerent, & res haberet effe-
ctum. ¶Qui respondit eis, Ite cum pace, Do- 6
minus respicit viam vestram, & iter quo
pergitis. ¶Euntes igitur quinque viri vene- 7
runt Lais, videruntque populum habitantem
in ea absque vllo timore, iuxta cõsuetudinem
Sidoniorum, securũ & quietum, nullo ei pe-
nitus resistente, magnarumque opum, & pro-
cul à Sidone atque à cunctis hominibus separa-
tum. ¶Reuersique ad fratres suos in Saraa & 8
Esthaol, & quid egissent sciscitantibus respõ- C
derũt. ¶Surgite & ascẽdamus ad eos. vidi- 9
mus enim terrã valde opulentã, & uberẽ:
nolite negligere, nolite cessare: eamus & pos-
sideamus eã, nullus erit labor. ¶Intrabimus 10
ad securos, in regionẽ latissimã, tradetque no-
bis Dominus locũ in quo nullius rei est penu-
ria, eorũ quæ gignuntur in terra. ¶Profecti 11
igitur sunt de cognatione Dan, id est de Sa-
raa & Esthaol sexcenti viri accincti armis
12 bellicis: ¶ascendentesque manserunt in Ca-
riath-iarim Iudæ: qui locus ex eo tempore
Castrorũ Dan nomen accepit, & est post ter-
13 gum Cariath-iarim. ¶*Inde transierunt in *& 8.
D montẽ Ephraim. Cùmque venissent ad domũ
14 Micha, ¶dixerunt quinque viri qui prius missi
fuerant ad considerandam terram Lais, cæ-
teris fratribus suis: Nostis quod in domibus
istis sit ephod, & theraphim, & sculptile atque
15 conflatile: videte quid vobis placeat. ¶Et
cùm paululũ declinassent, ingressi sunt do-
mum adolescentis Leuitæ, qui erat in domo
Micha, salutaueruntque eum verbis pacificis.
16 ¶Sexcenti autem viri ita vt erant armati,
17 stabant ante ostiũ. ¶At illi qui ingressi fue-
rant domum iuuenis, sculptile & ephod &
theraphim, atque conflatile tollere nitebantur,
& sacerdos stabat ante ostiũ, sexcentis viris
18 fortissimis haud procul expectantibus. ¶Tu-
E lerunt igitur qui intrauerãt sculptile, ephod
& idola atque conflatile. Quibus dixit sacer-
19 dos, Quid facitis? ¶Qui responderunt, Tace,
& pone digitum super os tuũ, venique nobiscũ
vt habeamus te patrẽ ac sacerdotẽ. Quid ti-
bi melius est, vt sis sacerdos in domo vnius
viri, an in vna tribu & familia in Israel?
20 ¶Quod cùm audisset, acquieuit sermonibus
eorum, & tulit ephod & idola, ac sculptile, et
21 profectus est cũ eis. ¶Qui cùm pergerent, &
ante se ire fecissent paruulos ac iumenta, &
22 omne quod erat pretiosum, ¶ iamque à domo
Micha essent procul viri qui habitabant in
23 ædibus Micha conclamantes secuti sunt, ¶&
F post tergũ clamare cœperunt. Qui cùm respe-
xissent, dixerunt ad Micham, Quid tibi vis,
24 cur clamas? ¶Qui respondit, deos meos quos
mihi feci, tulistis, & sacerdotẽ, & omnia quæ
25 habeo, & dicitis: Quid tibi est? ¶Dixeruntque
ei filij Dan, Caue ne vltra loquaris ad nos,
& veniãt ad te viri animo concitati, & ipse
26 cũ omni domo tua pereas. ¶Et sic cœpto iti-
nere perrexerunt. Videns autẽ Michas quod
fortiores se essent, reuersus est in domũ suã.
27 ¶Sexcenti autem viri tulerunt sacerdotem,
& quæ suprà diximus: veneruntque in Lais
ad populum quiescẽtem atque securũ, & per-
cusserunt eos in ore gladij, vrbem que incendio
28 tradiderunt, ¶nullo penitus ferente præsi-
dium, eo quòd procul habitarent à Sidone, &
cum nullo hominum haberent quicquam so-
G cietatis ac negotij. Erat autem ciuitas sita
in regione Rohob, quam rursum extruentes
29 habitauerunt in ea, ¶vocato nomine ciuitã-
tis Dan, iuxta vocabulũ patris sui quem ge-
nuerat Israel, quæ prius Lais dicebatur.
30 ¶Posueruntque sibi sculptile, et Ionathan filiũ
Gersam filij Moysi, ac filios eius sacerdotes in
tribu Dan, vsque ad diem captiuitatis suæ.
31 ¶Mansitque apud eos idolũ Micha omni tem-
pore

pore quo fuit domus Dei in Silo, in diebus il
lis non erat rex in Israel. CAP. XIX.

FVit quidam vir Leuites, habitans in la 1
tere mõtis Ephraim, qui accepit uxorem A
de Beth-lehem Iuda, ¶ quæ reliquit eum, & 2
reuersa est in domum patris sui in Beth-le-
hem, mansitq; apud eum quatuor mensibus.
¶ Secutusq; est eam vir suus, volens recon- 3
ciliari ei, atque blandiri, & secum reducere,
habẽs in comitatu puerũ & duos asinos, quæ
suscepit eum, & introduxit in domum patris
sui. Quod cùm audisset socer eius, eumq; vi-
disset, occurrit ei lætus, ¶ & amplexatus est 4
hominem. Mansitq; gener in domo soceri tri
bus diebus, comedens cum eo & bibens fami
liariter. ¶ Die autem quarto de nocte consur 5
gens proficisci voluit. Quem tenuit socer, &
ait ad eum, Gusta prius pusillũ panis, & con
forta stomachum, & sic proficisceris. ¶ Sede- 6
runtq; simul, ac comederunt & biberunt. B
Dixitq; pater puellæ ad generũ suum: Quæ-
so te vt hodie hic maneas, pariterq; læte-
mur. ¶ At ille consurgẽs cœpit velle profici- 7
sci. Et nihilominus obnixè eũ socer tenuit,
& apud se fecit manere. ¶ Mane autẽ facto, 8
parabat Leuites iter. Cui socer rursum, Ob
secro, inquit, vt paululum cibi capias, & as-
sumptis viribus, donec increscat dies, postea
proficiscaris. Comederũt ergo simul. ¶ Sur- 9
rexitq; adolescens vt pergeret cũ uxore sua
& puero. Cui rursum locutus est socer. Con-
sidera quod dies ad occasum declinior sit, &
propinquat ad vesperũ, mane apud me etiã
hodie, & duc lætum diẽ, & cras proficiscêris
vt vadas in domũ tuam. ¶ Noluit gener ac- 10
*surrexit 1 quiescere sermonibus eius, sed statim *perre C
xit[1] & venit contra Iebus, quæ altero nomi-
ne vocatur Ierusalẽ, ducens secũ duos asinos
onustos, & concubinã. ¶ Iamq; aderant iuxta 11
Iebus, & dies mutabatur in noctem: dixitq;
puer ad dominum suum. Veni obsecro, decli-
nemus ad vrbẽ Iebusæorum, & maneamus
in ea. ¶ Cui respondit dominus, Non ingre- 12
diar oppidum gentis alienæ, quæ non est de
filijs Israel, sed transibo vsque Gabaa, ¶ & 13
cùm illuc peruenero, manebimus in ea, aut
certè in vrbe Rama. ¶ Transierunt ergo Ie- 14
bus, & cœptum carpebãt iter, occubuitq; eis
sol iuxta Gabaa, quæ est in tribu Ben-ia-
min, ¶ diuerteruntq; ad eam vt manerent 15
ibi. Quo cùm intrassent, sedebant in platea D
ciuitatis, & nullus eos recipere voluit hospi-
tio. ¶ Et ecce apparuit homo senex reuertens 16
de agro & de opere suo vesperi, qui & ipse de
monte erat Ephraim, & peregrinus habita-
bat in Gabaa. homines autem regionis illius
erant filij gemini. ¶ Eleuatisq; oculis, vidit 17
senex sedentem hominem cum sarcinulis
suis in platea ciuitatis: & dixit ad eum,
Vnde venis? & quo vadis? ¶ Qui respondit 18
ei, Profecti sumus de Beth-lehem Iuda, &
pergimus ad locum nostrum, qui est in latere
montis Ephraim, vnde ieramus in Beth-lẽ
E hem: & nunc vadimus ad domum Dei, nul
lusque sub tectum suum nos vult recipere.
19 ¶ habentes paleas & fœnum in asinorũ pa-
bulum, & panem ac vinum in meos & an-
cillæ tuæ vsus, & pueri qui mecum est: nulla
20 re indigemus nisi hospitio. ¶ Cui respondit
senex, Pax tecum sit, ego præbebo omnia quæ
necessaria sunt: tantùm, quæso, ne in platea
21 maneas. ¶ Introduxitq; eum in domũ suam,
& pabulum asinis præbuit: ac postquã laue-
22 runt pedes suos, recepit eos in conuiuiũ. ¶ Il-
lis epulantibus, & post laborem itineris, cibo
& potu reficientibus corpora, venerunt viri
ciuitatis illius filij Belial, id est absq; iugo,
& circundantes domum senis, fores pulsare
cœperunt, clamantes ad dominũ domus, atq;
dicentes, Educ virũ qui ingressus est domum
23 tuã, vt abutamur eo. ¶ Egressusq; est ad eos
F senex, & ait, Nolite fratres, nolite facere ma
lum hoc. quia ingressus est homo hospitium
24 meum, & cessate ab hac stultitia. ¶ habeo fi-
liam virginem, & hic homo habet concubi-
nam, educam eas ad vos, vt humilietis eas,
& vestram libidinem compleatis: tantũ ob-
secro, ne scelus hoc contra naturã operemini
25 in virũ. ¶ Nolebant acquiescere sermonibus
illius: quod cernens homo eduxit ad eos con
cubinã suam, & eis tradidit illudendã: quã
cùm tota nocte abusi essent, dimiserunt eam
26 manè. ¶ At mulier recedentibus tenebris, ve
nit ad ostium domus, vbi manebat dominus
27 suus, & ibi corruit. ¶ Mane facto, surrexit
homo & aperuit ostium, vt cœptam expleret
viam: & ecce concubina eius iacebat ante o-
28 stium sparsis in limine manibus. ¶ Cui ille,
G putans eam quiescere, loquebatur, Surge, &
ambulemus. Qua nihil respondente, intelli-
gens quod erat mortua, tulit eam, & impo-
suit asino, reuersusq; est in domum suam.
29 ¶ Quam cùm esset ingressus arripuit gladiũ
& cadauer vxoris cum ossibus suis, in duo-
decim partes ac frusta concidens, misit in om
30 nes terminos Israel. Quod cùm vidissent
singuli, conclamabant: Nunquam res talis
facta est in Israel ex eo die quo ascenderunt
patres nostri de Aegypto vsque in præsens
tempus: ferte sententiam, & in commune
decernite quid facto opus sit.

CAP. XX.

1 EGressi itaq; sunt omnes filij Israel, & pa Osee 10.c.9
A riter congregati, quasi vir vnus de Dan
vsque Bersabee, & terra Galaad ad dominũ
2 in Masphat: ¶ omnesq; anguli populorum, &
cunctæ tribus Israel in ecclesiam populi Dei
conuenerũt quadringenta millia peditũ pu-
3 gnatorũ. ¶ (Nec latuit filios Bẽ-iamin quod
ascẽdissent filij Israel in Masphat.) Interro-
gatusq; Leuita maritus mulieris interfectæ
quomodo tantum scelus perpetratum esset,
¶ re-

¶respondit, Veni in Gabaa Ben-iamin cum 4
vxore mea, illucq́ diuerti: ¶& ecce homines 5
ciuitatis illius circundederunt nocte domũ
in qua manebam: volentes me occidere &
vxorem meam incredibili furore libidinis
vexantes, denique mortua est. ¶Quam ar- 6
reptam in frusta concidi, misiq́ partes in
omnes terminos possessionis vestræ, quia
nunquam tantum nefas, & tam grande
piaculum factum est in Israel. ¶Adestis om 7
nes filij Israel, decernite quid facere debea-
tis. ¶Stansq́ omnis populus, quasi vnius ho 8
minis sermone respondit, Non recedemus in
tabernacula nostra, nec suam quisquam in- B
trabit domum: ¶sed hoc contra Gabaa in 9
commune faciemus. ¶Decem viri eligantur 10
è centum ex omnibus tribubus Israel, & cen
tum de mille, & mille de decem millibus, vt
comportent exercitui cibaria, & possimus pu
gnare contra Gabaa Ben-iamin, & reddere
ei pro scelere quod meretur. ¶Conuenitq́ v- 11
niuersus Israel ad ciuitatem, quasi homo
vnus eadem mente, vnoq́ consilio, ¶& mi- 12
serunt nuntios ad omnem tribum Ben-ia-
min, qui dicerent. Cur tantum nefas in vo
bis repertum est? ¶Tradite homines de Ga- 13
baa, qui hoc flagitium perpetrarunt, vt mo-
riantur, & auferatur malum de Israel. Qui
noluerunt fratrum suorum filiorum Israel
audire mandatum: ¶sed ex cunctis vrbibus 14
quæ sortis suæ erant, conuenerunt in Ga-
baa, vt illis ferrent auxilium, & contra v-
niuersum populum Israel dimicarent. ¶In- 15
uentiq́ sunt vigintiquinque millia de Ben-
iamin educentium gladium, præter habita-
tores Gabaa, ¶qui septingenti erant viri for 16
tissimi, ita sinistra vt dextra præliantes: & C
sic fundis lapides ad certum iacientes, vt ca
pillum quoque possent percutere, & nequa-
quam in alteram partem ictus lapidis de-
ferretur. ¶Virorum quoque Israel, absq́ fi- 17
lijs Ben-iamin, inuenta sunt quadringenta
millia educentium gladios, & paratorum ad
pugnam. ¶Qui surgentes venerunt in domũ 18
Dei, hoc est in Silo: consulueruntq́ Domi-
num, atque dixerunt, Quis erit in exercitu
nostro princeps certaminis contra filios Ben
iamin? Quibus respondit Dominus, Iudas
sit dux vester. ¶Statimq́ filij Israel surgen 19
tes mane castrametati sunt iuxta Gabaa,
¶& inde procedentes ad pugnã contra Ben- 20
iamin, vrbem oppugnare cœperunt. ¶Egres- 21
siq́ filij Ben-iamin de Gabaa, occiderũt de
filijs Israel die illo viginti duo millia viro-
rum. ¶Rursum filij Israel & fortitudine & 22
numero confidentes, in eodẽ loco in quo prius
certauerant, aciem direxerunt: ¶ita tamen 23
vt prius ascenderent, & flerent coram Do-
mino vsque ad noctem: consuluerontq́ eum,
& dicerent, Debeo vltrà procedere ad dimi-
candum contra filios Ben-iamin fratres

D meos, an non? Quibus ille respondit, Ascen-
24 dite ad eos, & inite certamen. ¶Cumq́ filij
Israel altera die contra filios Ben-iamin ad
25 prælium processissent, ¶erruperunt filij Ben-
iamin de portis Gabaa, & occurrentes eis
tanta in illos cæde bacchati sunt, vt decem
& octo millia virorum educentium gladium
26 prosternerent. ¶Quam ob rem omnes filij Is-
rael venerunt in domum Dei, & sedentes
flebant coram Domino: ieiunaueruntq́ die
illo vsque ad vesperã, & obtulerunt ei holo-
27 causta, atque pacificas victimas, ¶& super
statu suo interrogauerunt. Eo tempore ibi
28 erat arca fœderis Domini, ¶& Phinees fi-
lius Eleazari filij Aaron præpositus domus.
Consuluerunt igitur Dominum, atque dixe
runt, Exire vltra debemus ad pugnam con
tra filios Ben-iamin fratres nostros, an
quiescere? Quibus ait Dominus, Ascendite
29 cras enim tradã eos in manus vestras. ¶Po-
sueruntq́ filij Israel insidias per circuitum
30 vrbis Gabaa: ¶& tertia vice, sicut semel &
bis contra Ben-iamin exercitum produxe-
31 runt. ¶Sed & filij Ben-iamin audacter eru
perunt de ciuitate, & fugientes aduersarios
E longius persecuti sunt: ita vt vulnerarent
ex eis sicut primo die & secundo, & caderẽt
per duas semitas vertentes terga, quarum
vna ferebatur in Beth-el, & altera in Ga-
baa, atque prosternerent triginta circiter vi
32 ros. ¶putauerunt enim solito eos more cade-
re. Qui fugam arte simulantes inierunt con
silium vt abstraherent eos de ciuitate, &
quasi fugientes ad supradictas semitas per-
33 ducerent. ¶Omnes itaque filij Israel surgen
tes de sedibus suis, tetenderunt aciem in lo-
co qui vocatur Baal-thamar, Insidiæ quoq́
quæ circa vrbem erant, paulatim se aperire
34 cœperunt, ¶& ab occidentali vrbis parte pro-
cedere, sed alia decem millia virorum de
vniuerso Israel, habitatores vrbis ad cer-
tamina prouocabant. Ingrauatumq́ est bel-
lum contra filios Ben-iamin. & non intel-
lexerunt quod ex omni parte illis instaret
35 interitus. ¶Percussitq́ eos Dominus in con-
spectu filiorum Israel, & interfecerũt ex eis
in illo die vigintiquinq́ millia, & centum
viros, omnes bellatores & educentes gladiũ.
36 ¶Filij autẽ Ben-iamin cùm se inferiores esse
F vidissent, cœperunt fugere. Quod cernentes
filij Israel dederũt eis ad fugiendum locum,
vt ad præparatas insidias deuenirent, quas
37 iuxta vrbem posuerant. ¶Qui cùm repẽte de
latibulis surrexissent, & Ben-iamin terga
cædentibus daret, ingressi sunt ciuitatem, &
38 percusserunt eam in ore gladij. ¶Signum au-
tem dederant filij Israel his quos in insidijs
collocauerant, vt postquam vrbem cepissent,
ignem accenderent: vt ascendente in altum
39 fumo captam vrbem demonstrarent. ¶Quod
cùm cernerent filij Israel in ipso certamine
positi

positi (putauerunt enim filij Ben-iamin eos
fugere, & instantius persequebantur, cæsis
de exercitu eorum triginta viris) ⁋ & vi- 40
derunt quasi columnam fumi de ciuitate con
scendere. Ben-iamin quoq; respiciens retro
cùm captam cerneret ciuitatem, & flammas
in sublime ferri: ⁋ qui prius simulauerant 41
fugam, versa facie fortius resistebant. Quod
cùm vidissent filij Ben-iamin, in fugam
versi sunt, ⁋ & ad viam deserti ire cœpe- 42
runt, illuc quoque eos aduersarijs persequen
tibus. sed & hi qui vrbem succenderant, oc-
curreerunt eis. ⁋ Atque ita factum est, vt ex 43
vtraque parte ab hostibus cæderentur, nec
erat vlla requies morientium. Ceciderunt
atque prostrati sunt ad orientalem plagam G
vrbis Gabaa. ⁋ Fuerũt autem qui in eodem 44
loco interfecti sunt, decem & octo millia vi-
rorũ omnes robustissimi pugnatores. ⁋ Quod 45
cùm vidissent, qui remanserant de Ben-ia-
min, fugerunt in solitudinem: & pergebant
ad petram: cuius vocabulum est Remmon.
In illa quoque fuga palantes, & in diuersa
tendentes, ociderunt quinque millia viros.
Et cum vltra tenderent, persecuti sunt eos,
& interfecerunt etiam alia duo millia. ⁋ Et 46
sic factum est, vt omnes qui ceciderant de
Ben-iamin in diuersis locis, essent viginti-
quinque millia, pugnatores ad bella promp-
tissimi. ⁋ Remanserunt itaq; de omni nume 47
ro Ben-iamin, qui euadere potuerunt, & fu
gere in solitudinem sexcenti viri: sederuntq;
in petra-remmon mensibus quatuor. ⁋ Re- 48
gressi autem filij Israel, omnes reliquias ciui
tatis a viris vsque ad iumenta gladio per-
cusserunt, cunctasq; vrbes & viculos Ben-
iamin vorax flamma consumpsit.

CAP. XXI.

IVrauerunt quoq; filij Israel in Masphα, & 1
dixerunt. Nullus nostrum dabit filijs Ben- A
iamin de filiabus suis vxorem. ⁋ Venerunt- 2
que omnes ad domum Dei in Silo: & in con
spectu eius sedentes vsque ad vesperam, le-
uauerunt vocem, & magno vlulatu cœperũt
flere, dicentes: ⁋ Quare Domine Deus Israel 3
factum est hoc malum in populo tuo, vt ho-
die vna tribus auferretur ex nobis? ⁋ Altera 4
autem die diluculo consurgentes, extruxe-
runt altare, obtuleruntq; ibi holocausta, &
pacificas victimas, & dixerunt. ⁋ Quis non 5
ascendit in exercitu Domini de vniuersis
tribubus Israel? Grandi enim iuramento se
constrinxerant cùm essent in Masphα, inter-
fici eos qui defuissent. ⁋ Ductiq; pœnitentia 6
filij Israel super fratre suo Ben-iamin, cœ- B
perunt dicere. Ablata est tribus vna de Is-
raël, ⁋ vnde vxores accipient? omnes enim 7
in commune iurauimus, non daturos nos
his filias nostras. ⁋ Idcirco dixerunt, Quis 8
est de vniuersis tribubus Israël, qui non as-
cendit ad Dominum in Masphα? Et ecce in-
uenti sunt habitatores Iabes-Galaad in illo
9 exercitu non fuisse. ⁋ (Eo quoque tempore
cùm essent in Silo, nullus ex eis ibi repertus
10 est.) ⁋ Miserunt itaque decem millia viros
robustissimos, & præceperunt eis, Ite, & per-
cutite habitatores Iabes-Galaad in ore gla-
11 dij, tam vxores quam paruulos eorum. ⁋ Et
hoc erit quod obseruare debebitis, omne ge-
neris masculini, & mulieres quæ cognoue-
runt viros, interficite, ᵗ virgines autem re- ᵗ. 6.
12 seruate. ⁋ Inuentæque sunt de Iabes-Ga-
laad quadringentæ virgines, quæ nescierunt
viri thorum, & adduxerunt eas ad castra
13 in Silo, in terram-Chanaan. ⁋ Miseruntq;
nuntios ad filios Ben-iamin qui erant in
C Petra-remmon, & præceperunt eis, vt ᵘ eas ᵘeos 6.
14 susciperent in pace. ⁋ Veneruntq; filij Ben-
iamin in illo tempore, & data sunt eis vxo-
res de filiabus Iabes-Galaad: alias autem
non repererunt, quas simili modo traderent.
15 ⁋ Vniuersusque Israël valde doluit, & egit
pœnitentiam super interfectione vnius tri-
16 bus ex Israel. ⁋ Dixeruntque maiores natu,
Quid faciemus reliquis qui non acceperunt
vxores? omnes in Ben-iamin fœminæ conci-
17 derunt, ⁋ & magna nobis cura ingentiq; stu
dio prouidendum est, ne vna tribus delea-
18 tur ex Israel. ⁋ Filias enim nostras eis dare
non possumus, constricti iuramento & ma-
ledictione, qua diximus, Maledictus qui de-
derit de filiabus suis vxorem Ben-iamin.
19 ⁋ Ceperuntq; consilium, atq; dixerunt, Ecce
solennitas Domini est in Silo anniuersaria,
quæ sita est ad Septentrionem vrbis Beth-
el ad orientalem plagam viæ quæ de Beth-
el tendit ad Sichimam, & ad meridiem op-
20 pidi Lebona. ⁋ Præceperuntq; filijs Ben-ia-
min, atque dixerunt, Ite, & latitate in vi-
21 neis. ⁋ Cùmq; videritis filias Silo ad ducen
D dos choros ex more procedere, exite repentè
de vineis, & rapite ex eis singuli vxores sin
gulas, & pergite in terram Ben-iamin.
22 ⁋ Cùmq; venerint patres earum ac fratres
& aduersum vos queri cœperint atque iur-
gari, dicemus eis: Misereminí eorum: non e-
nim rapuerunt eas iure bellantium atq; vi
ctorum, sed rogantibus vt acciperent, non
23 dedistis, & à vestra parte peccatum est. ⁋ Fe
ceruntq; filij Ben-iamin, vt sibi fuerat im-
peratum: & iuxta numerum suum rapue-
runt sibi de his quæ ducebant choros, vxo-
res singulas, abieruntq; in possessionẽ suam,
24 ædificantes vrbes & habitantes in eis. ⁋ Fi-
lij quoque Israel reuersi sunt per tribus, &
familias in tabernacula sua. In diebus illis
non erat rex in Israël: sed vnusquisq; quod
sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

L LIBER

LIBER RVTH.

CAP. I.

IN diebus vnius iudicis, quando iudices 1
praeerant, facta est fames in terra. A- A
bijtq; homo de Beth-lehem Iuda, vt pe-
regrinaretur in regione Moabitide cum
vxore sua, ac duobus liberis. ¶ipse vocaba- 2
tur Eli-melech, & vxor eius Noemi: & duo
filij, alter Mahalon, & alter Cheliō, Ephra-
thai de Beth-lehem Iuda. Ingreßiq; regio-
nem Moabitidem, morabantur ibi. ¶Et mor 3
tuus est Eli-mélech maritus Noemi: reman
sitq; ipsa cum filijs. ¶Qui acceperunt vxores 4
Moabitidas, quarū vna vocabatur Orpha,
altera q; Ruth. Manseruntq; ibi decem an-
nis, ¶& ambo mortui sunt. Mahalon vide- 5
licet & Chelion: remansitq; mulier orbata
duobus liberis ac marito. ¶Et surrexit vt in 6
patriam pergeret cum vtraq; nuru sua de B
regione Moabitide: audierat enim quod re-
spexisset Dominus populum suum, & dedis-
set eis ᵃescas. ¶Egressa est itaq; de loco pere- 7 ᵃ. 3.
grinationis suae cum vtraq; nuruᵇ: & iam ᵇsua 5.
in via reuertendi posita in terram Iuda, ¶di 8
xit ad eas, Itē in domum matris vestrae, fa-
ciat vobiscum Dominus misericordiam, sicut
fecistis cum mortuis & mecum. ¶Det vobis 9
inuenire requiem in domibus virorū, quos
sortiturae estis. Et osculata est eas. Quae ele-
uata voce flere coeperunt, ¶& dicere, Tecum 10
pergemus ad populum tuum. ¶Quibus illa 11
respondit, Reuertimini filiae mi, cur venitis
mecū? num vltra habeo filios in vtero meo,
vt viros ex me sperare poßitis? ¶Reuertimi- 12
ni filiae mi, & abite: iam enim senectute con
fecta sum, nec apta vinculo coniugali. etiam C
si possem hac nocte concipere & parere filios,
¶si eos expectare velitis donec crescant, & 13
annos pubertatis impleant, ante eritis ve-
tulae quam nubatis. Nolite quaeso filiae mi:
quia vestra angustia magis me premit, &
egressa est manus Domini contra me. ¶Ele- 14
uata igitur voce, rursum flere coeperunt, Or
pha osculata est socrum, ac reuersa est: Ruth
adhaesit socrui suae, ¶cui dixit Noemi, En re 15
uersa est cognata tua ad populum suum, &
ad deos suos, vade cum ea. ¶Quae respondit 16
Ne aduerseris mihi vt relinquam te, & ab-
eam. quocunque enim perrexeris, pergam: &
vbi morata fueris, & ego pariter morabor.
Populus tuus populus meus, & Deus tuus D
Deus meus. ¶Quae te terra morientem su- 17
sceperit, in ea moriar: ibiq; locum accipiam
sepulturae. Haec mihi faciat Deus, & haec ad-
dat, si non sola mors me & te separauerit.
¶Videns ergo Noemi, quod obstinato animo 18
Ruth decreuisset secum pergere, aduersari
noluit, nec ad suos vltra reditum persuade-
re. ¶profectaeq; sunt simul, & venerunt in 19
Beth-lehem. Quibus vrbem ingreßis, velox
apud cunctos fama percrebuit: dicebantq;
20 Mulieres, Haec est illa Noemi. ¶Quibus ait,
Ne vocetis me Noemi, id est pulchram: sed
vocate me Mara, id est amaram, quia a-
maritudine valde repleuit me Omnipotens.
21 ¶Egressa sum plena, & vacuam reduxit me
Dominus. Cur ergo vocatis me Noemi, quā
Dominus humiliauit & afflixit Omnipo-
22 tens? ¶Venit ergo Noemi cum Ruth Moabi-
tide nuru sua, de terra peregrinationis suae,
ac reuersa est in Beth-lehem, quando pri-
mùm hordea metebantur.

CAP. II.

1 ERat autem viro Eli-mélech consangui-
A neus, homo potens, & magnarū opum,
2 nomine Booz. ¶Dixitq; Ruth Moabitis ad
socrum suam, Si iubes, vadam in agrum, &
colligam spicas quae fugerint manus meten-
tium, vbicunque clementis in me patrisfa-
milias reperero gratiam. Cui illa respondit,
3 Vade filia mi. ¶Abijt itaq; & colligebat spi
cas post terga metentium. Accidit autem vt
ager ille haberet dominum nomine Booz, qui
4 erat de cognatione Eli-mélech. ¶Et ecce, ipse
veniebat de Beth-lehē, dixitq; messoribus,
Dominus vobiscum. Qui responderunt ei,
5 Benedicat tibi Dominus. ¶Dixitq; Booz iu-
ueni qui messoribus praeerat, Cuius est haec
6 puella? ¶Cui respondit, Haec est Moabitis quae
venit cum Noemi, de regione Moabitide,
7 ¶& rogauit vt spicas colligeret remanentes,
sequens messorum vestigia: & de manè vsq;
B nunc stat in agro, & ne ad momentum qui-
8 dem domum reuersa est. ¶Et ait Booz ad
Ruth, Audi filia, ne vadas in alterum a-
grum ad colligendum, nec recedas ab hoc lo-
9 co: sed iungere puellis meis, ¶& vbi messue-
rint, sequere. Mandaui enim pueris meis vt
nemo molestus sit tibi: sed etiam si sitieris,
vade ad sarcinulas, & bibe aquas de quibus
10 & pueri bibunt. ¶Quae cadens in faciem
suam & adorās super terram, dixit ad eum,
Vnde mihi hoc, vt inuenirem gratiam ante
oculos tuos, & nosse me dignareris peregri-
11 nam mulierem? ¶Cui ille respondit, Nun-
tiata sunt mihi omnia quae feceris socrui tuae
post mortem viri tui: & quod reliqueris pa-
rentes tuos, & terram in qua nata es, & ve
neris ad populum quem antea nesciebas:
12 ¶Reddat tibi Dominus pro opere tuo, & ple-
C nam mercedem recipias a Domino Deo Is-
rael, ad quem venisti, & sub cuius confugi-
13 sti alas, ¶Quae ait, ᵃInueni gratiam apud ᵃInueniā 1;
oculos tuos domine mi, qui consolatus es me,
& locutus es ad cor ancillae tuae, quae nō sum
14 similis vnius puellarum tuarum. ¶Dixitq;
ad eam Booz. Quando hora vescendi fuerit,
veni huc, & comede panem, & intinge buc-
cellam tuam in aceto. Sedit itaque ad messo-
rum latus, & congeßit polentam sibi, come-
ditq; & saturata est, & tulit reliquias.

¶Atque

¶Atq; inde surrexit, vt spicas ex more colli- 15
geret. Praecepit autem Booz pueris suis, di-
cens, Etiamsi vobiscum metere voluerit, ne
prohibeatis eam. ¶ & de vestris quoq; ma- 16
nipulis, proijcite de industria, & remanere
permittite, vt absq; rubore colligat, & colli-
gentem nemo corripiat. ¶Collegit ergo in a- 17
gro vsque ad vesperam: & quae collegerat
virga caedens & excutiens, inuenit hordei
quasi ephi mensuram, id est tres modios.
¶Quos portans reuersa est in ciuitatem, & 18
ostendit socrui suae, insuper protulit & dedit D
ei de reliquijs cibi sui quo saturata fuerat.
¶Dixitq; ei socrus sua, Vbi hodie collegisti, 19
& vbi fecisti opus? sit benedictus qui miser-
tus est tui. Indicauitq; ei apud quem esset
operata: & nomen dixit viri, quòd Booz vo
caretur. ¶ Cui respondit Noemi. Benedictus 20
sit à Domino. quoniam eandem gratiam
praebuerat viuis, seruauit & mortuis. Rur-
sumq; ait, Propinquus noster est homo. ¶Et 21
Ruth, Hoc quoque inquit, praecepit mihi, vt
tamdiu messoribus eius iungerer, donec om-
nes segetes meterentur. ¶ Cui dixit socrus, 22
Melius est filia mi, vt cum puellis eius ex-
eas ad metendum, ne in alieno agro quispiã
resistat tibi. ¶Iuncta est itaque puellis Booz: 23
& tamdiu cum eis messuit, donec hordea &
triticum in horreis conderentur.

CAP. III.

POstquam autem reuersa est ad socrum 1
suam, audiuit ab ea, Filia mi, quaeram A
tibi requiem, & prouidebo vt bene sit tibi.
¶Booz iste, cuius puellis in agro iuncta es, 2
propinquus noster est, & hac nocte areã hor
dei ventilat. ¶ Lauare igitur, & vngere, & 3
induere cultioribus vestimentis, & descende
in aream, non te videat homo donec esum
potumq; finierit, ¶Quando autem ierit ad 4
dormiendum, nota locum in quo dormiat:
ueniesq; & discooperies pallium quo operi-
tur à parte pedum, & proijcies te, & ibi ia- B
cebis: ipse autem dicet tibi quid agere de-
beas. ¶Quae respondit, Quicquid praeceperis, 5
faciam. ¶Descenditq; in aream, & fecit om 6
nia quae sibi imperauerat socrus. ¶ Cùmq; 7
comedisset Booz, & bibisset, & factus esset
hilarior, issetq; ad dormiendum iuxta acer-
uum manipulorum, venit abscondite, & di-
scooperto pallio a pedibus eius se proiecit. ¶Et 8
ecce nocte iam media expauit homo, & con-
turbatus est: viditq; mulierem iacentem ad
pedes suos, ¶ & ait illi, Quae es? Illaq; respon 9
dit, Ego sum Ruth ancilla tua: expande pal- C
lium tuum super famulam tuam, quia pro-
pinquus es. ¶ Et ille, Benedicta, inquit, es à 10
Domino filia, & priorem misericordiam po-
steriore superasti: quia nõ es secuta iuuenes,
pauperes siue diuites. ¶ Noli ergo metuere, 11
sed quicquid dixeris mihi, faciam tibi. Scit
enim omnis populus qui habitat intra por-
tas vrbis meae, mulierem te esse virtutis.
12 ¶ Nec abnuo me propinquum, sed est alius
13 me propinquior. ¶Quiesce hac nocte: & facto
mane, si te voluerit propinquitatis iure re-
tinere, bene res acta est. sin autem ille no-
luerit, ego te absque vlla dubitatione susci-
piam, viuit Dominus. dormi vsque mane.
14 ¶ Dormiuit itaque ad pedes eius vsque ad
D noctis abscessum. Surrexit itaque antequam
homines se cognoscerent mutuo, & dixit
Booz, Caue ne quis nouerit quod huc vene-
15 ris. ¶ Et rursum, Expande, inquit, pallium
tuum, quo operiris, & tene vtraque manu.
Qua extendente, & tenente, mensus est sex
modios hordei, & posuit super eam. Quae por
16 tans ingressa est ciuitatem, ¶ & venit ad so-
crum suam. Quae dixit ei, Quid egisti filia?
Narrauitq; ei omnia quae sibi fecisset homo.
17 ¶ Et ait, Ecce sex modios hordei dedit mihi,
& ait, Nolo vacuam te reuerti ad socrum
18 tuam. ¶Dixitq; Noemi, Expecta filia donec
videamus quem res exitum habeat, neque
enim cessabit homo nisi compleuerit quod lo-
cutus est.

CAP. IIII.

1 AScendit ergo Booz ad portam, & sedit
A ibi. Cùmq; vidisset propinquum prae-
terire, de quo prius sermo habitus est, dixit
ad eum, Declina paulisper, & sede hic: vo-
cans eum nomine suo. Qui diuertit, & se-
2 dit. ¶ Tollens autem Booz decem viros de
senioribus ciuitatis, dixit ad eos, Sedete hic.
3 ¶Quibus residentibus loquutus est ad pro-
pinquum, Partem agri fratris nostri Eli-
melech "vendet' Noemi, quae reuersa est de "vendit 6.
4 regione Moabitide. ¶quod audire te volui:
& tibi dicere coram cunctis sedentibus, &
maioribus natu de populo meo. Si vis possi-
dere iure propinquitatis: eme, & posside. sin
autem displicet tibi, hoc ipsum indica mihi,
vt sciam quid facere debeam. nullus enim
est propinquus excepto te, qui prior es: & me
qui secundus sum. At ille respondit. Ego a-
5 grum Emam. ¶Cui dixit Booz, Quando e-
B meris agrum de manu mulieris, Ruth quo-
que Moabitidem, quae vxor defuncti fuit,
debes accipere: vt suscites nomen propin-
6 qui tui in haereditate sua. ¶Qui respondit,
Cedo iuri propinquitatis: neque enim po-
steritatem familiae meae delere debeo. tu
meo vtere priuilegio, quo me libenter carere
7 profiteor. ¶||Hic autem erat mos antiquitus Deu.25.b.7
in Israel inter propinquos, vt si quando al-
ter alteri suo iuri cedebat: vt esset firma
concessio, soluebat homo calceamentum su-
um, & dabat proximo suo. hoc erat testimo-
8 nium cessionis in Israel. ¶ Dixit ergo
propinquo suo Booz, Tolle calceamentum
9 tuum: Quod statim soluit de pede suo. ¶At
ille maioribus natu, & vniuerso populo.

Testes vos, inquit, estis hodie, quod possede- C
rim omnia quæ fuerunt Elimelech & Che-
lion & Mahalon, tradente Noemi: ¶ & Ruth 10
Moabitidem, uxorẽ Mahalon in coniugium
sumpserim, ut suscitem nomen defuncti in
hereditate sua, ne vocabulum eius de fami
lia sua, ac fratribus & populo deleatur. Vos,
inquam, huius rei testes estis. ¶ Respondit 11
omnis populus qui erat in porta, & maiores
natu, Nos testes sumus: faciat Dominus hãc
mulierem, quæ ingreditur domum tuam, si-
cut Rachel & Liam, quæ ædificauerunt do-
mum Israel, ut sit exemplum virtutis in
Ephrata, & habeat celebre nomen in Beth-
lehem: ¶ fiatq; domus tua sicut domus Pha- 12
Ge.38.g.29. res, || quem Thamar peperit Iuda, de semine
quod tibi dederit Dominus ex hac puella.
¶ Tulit itaq; Booz Ruth, & accepit uxorem: 13
ingressusq; est ad eam, & dedit illi Domi- D
nus ut conciperet & pareret filium. ¶ Dixe- 14
runtq; mulieres ad Noemi, Benedictus Do-
minus qui non est passus ut deficeret succes-
sor familiæ tuæ, & vocaretur nomen eius in
Israel: ¶ Et habeas qui consoletur animam 15
tuam, & enutriat senectutẽ, de nuru enim
tua natus est, qui te diliget: & multo tibi
melior est, quam si septem haberes filios.
¶ Susceptumq; Noemi puerum posuit in sinu 16
suo, & nutricis ac gerulæ fungebatur officio.
¶ Vicinæ autem mulieres congratulantes ei, 17
& dicentes: Natus est filius Noemi: vocaue-
runt nomen eius Obed, hic est pater Isai, pa
2.Par.2.a.4. tris Dauid. ¶ Hæ sunt generationes Phares: 18
b.10. || Phares genuit Esrõ, ¶ Esron genuit Aram, 19
Matth.1.a.3. Arã genuit Aminadab, ¶ Aminadab genuit 20
Nahasson, Nahasson genuit Salmon, ¶ Sal- 21
*regem 3. mon genuit Booz, Booz genuit Obed, ¶ Obed 22
genuit Isai, Isai genuit Dauid*.

LIBER PRIMVS,

SAMVELIS, QVEM NOS PRIMVM REGVM DICIMVS.

CAPVT I.

FVit vir unus de Ramathaim-sophim 1
de monte Ephraim, & nomẽ eius El- A
cana, filius Ierohã, filij Eliu, filij Tho-
hu, filij Suph, Ephrataus: ¶ & habuit 2
duas uxores, nomen uni Anna, & nomẽ se-
cundæ Phenenna. Fueruntq; Phenennæ filij:
Annæ autem non erant liberi. ¶ Et ascende- 3
bat vir ille de ciuitate sua statutis diebus,
ut adoraret & sacrificaret Domino exerci-
tuum in Silo. Erãt autem ibi duo filij Heli,
Ophni & Phinees, sacerdotes Domini. ¶ Ve- 4
nit ergo dies, & immolauit Elcana, deditq;
Phenennæ uxori suæ, & cunctis filijs eius, &
filiabus partes. ¶ Annæ autem dedit partem 5
unam tristis, quia Annã diligebat. Domi-
6 nus autem concluserat uuluã eius. ¶ Affligε
B bat quoque eam æmula eius, & vehementer
angebat, in tantum ut exprobraret quod Do
7 minus conclusisset uuluam eius: ¶ sicq; fa-
ciebat per singulos annos, cum redeunte tem
pore ascenderent ad templum Domini: & sic
prouocabat eam. porro illa flebat, & non ca-
8 piebat cibũ. ¶ Dixit ergo ei Elcana vir suus,
Anna, cur fles? et quare non comedis? & quã
ob rem affligitur cor tuum? nunquid non ego
9 melior tibi sum, quã decem filij? ¶ Surrexit
autem Anna postquam comederat, & bibe-
rat in Silo. Et Heli sacerdote sedente super
10 sellam, ante postes domus Domini, ¶ cum es-
set Anna amaro animo, orauit ad Dominũ,
11 flens largiter, ¶ & votum vouit, dicẽs, Domi
ne exercituum, si respiciẽs videris afflictio-
nem famulæ tuæ, & recordatus mei fueris,
nec oblitus ancillæ tuæ, dederisq; seruæ tuæ
sexum uirilem: dabo eum Domino omnibus
diebus vitæ eius, & nouacula non ascendet
12 super caput eius. ¶ Factum est autẽ cum illa
multiplicaret preces coram Domino, ut Heli
13 obseruaret os eius. ¶ Porro Anna loquebatur
in corde suo, tantumq; labia illius moueban-
C tur & vox penitus non audiebatur. Aesti-
14 mauit ergo eam Heli temulentam, ¶ dixitq;
ei, Usquequo ebria eris? digere paulisper vi-
15 num quo mades. ¶ Respondens Anna, Ne-
quaquam, inquit, domine mi: nam mulier
infelix nimis ego sum, vinumque & omne
quod inebriare potest, non bibi, sed effudi a-
16 nimam meam in conspectu Domini. ¶ Ne re-
putes ancillam tuam quasi unã de filiabus
Belial, quia ex multitudine doloris & mœ-
17 roris mei locuta sum usq; in præsens. ¶ Tunc
Heli ait ei, Vade in pace: & Deus Israel det
tibi petitionem tuam, quam rogasti eum.
18 ¶ At illa dixit, Utinam inueniat ancilla tua
gratiam in oculis tuis. Et abijt mulier in
viam suam, & comedit, vultusq; illius non
19 sunt amplius in diuersa mutati. ¶ Et surre-
xerunt mane, & adorauerunt coram Domi-
no: reuersiq; sunt, & venerunt in domum
suam in Ramatha. Cognouit autem Elcana
Annam uxorẽ suam: & recordatus est eius
20 Dominus. ¶ Et factum est post circulum die-
rum, concepit Anna & peperit filium, voca-
D uitq; nomen eius Samuel: eo quod a Domi-
21 no postulasset eum. ¶ Ascendit autem vir e-
ius Elcana, & omnis domus eius, ut immo-
laret Domino hostiam solennem, & votum
22 suum, ¶ & Anna non ascendit: dixit enim
viro suo, Non vadam, donec ablactetur in-
fans, & ducam eum, ut appareat ante con-
23 spectum Domini, & maneat ibi iugiter. ¶ Et
ait ei Elcana vir suus, Fac quod bonum tibi
videtur, & mane, donec ablactes eum, pre-
corq; ut impleat Dominus verbum suum.
Mansit ergo mulier, & lactauit filium suũ,
24 donec amoueret eum à lacte. ¶ Et adduxit
eum

eum secum, postquam ablactauerat, in vitu
uno modio 2. lis tribus, & "tribus modijs' farinæ, & am-
phora vini, & adduxit eum in domum Do-
mini in Silo. Puer autem erat adhuc infan-
tulus: & immolauerunt vitulum, & obtu- 25
.2. lerunt puerum Heli. Et ait Anna', Ob- 26
secro mi domine, viuit anima tua domine:
ego sum illa mulier quæ steti coram te hic o-
rans Dominum. Pro puero isto oraui, & 27
dedit mihi Dominus petitionem meam, quã
postulaui eum. Idcirco & ego commodaui 28
eum Domino cunctis diebus, quibus fuerit
accommodatus Domino. Et adorauerunt ibi
Dominum. Et orauit Anna, & ait.

CAP. II.

Exultauit cor meum in Domino, & exal- 1
.5. tatum est cornu meum in Deo meo: A
dilatatum est os meum super inimicos meos:
quia lætata sum in salutari tuo.

Non est sanctus vt est Dominus: neque 2
enim est alius extra te, & non est fortis si-
cut Deus noster.

Nolite multiplicare loqui sublimia, glo- 3
riantes: recedant vetera de ore vestro: quia
Deus scientiarum Dominus est, & ipsi præ-
parantur cogitationes.

Arcus fortium superatus est, & infirmi 4
accincti sunt robore.

"Saturati 10. "Repleti' prius, pro panibus se locaue- 5
runt: & famelici saturati sunt: donec sterilis
peperit plurimos: & quæ multos habebat fi- B
lios, infirmata est.

Deu. 32.f.39. Tob.13.a.2. Sap.16.b.13. ‖Dominus mortificat & viuificat, dedu 6
cit ad inferos & reducit.

Dominus pauperem facit & ditat, hu- 7
miliat & subleuat.

Suscitat de puluere egenũ, & de stercore 8
eleuat pauperem, vt sedeat cum principibus,
& solium gloriæ teneat. Domini enim sunt
cardines terræ, & posuit super eos orbem.

Pedes sanctorum suorũ seruabit, & im 9
pij in tenebris conticescent: quia non in for-
titudine' sua' roborabitur vir.

Dominum formidabunt aduersarij eius 10
super ipsos in cælis tonabit: Dominus iudi-
cabit fines terræ, & dabit imperiũ regi suo,
& sublimabit cornu Christi sui.

Et abijt Elcana in Ramatha, in domũ 11
suam: puer autem erat minister in conspectu C
Domini, ante faciem Heli sacerdotis. Porrò 12
filij Heli, filij Belial, nescientes Dominum,
neque officium sacerdotum ad populum: sed 13
quicunque immolasset victimam, veniebat
puer sacerdotis dum coquerentur carnes, &
habebat fuscinulã tridentem in manu sua,
& mittebat eam in lebetem, vel in calda- 14
riam, aut in ollam, siue in cacabum: & omne
quod leuabat fuscinula, tollebat sacerdos si-
bi. sic faciebat vniuerso Israëli venientium
in Silo. Etiam antequam adolerent adipẽ, 15
veniebat puer sacerdotis, & dicebat immo-
lanti, Da mihi carnẽ, vt coquam sacerdoti:
non enim accipiam a te carnem coctam, sed
16 crudam. Dicebatq; illi immolans, Incen-
D datur primùm iuxta morem hodie adeps, &
tolle tibi quantumcunque desiderat anima
tua. Qui respondens, aiebat ei, Nequaquam
17 nunc enim dabis, alioquin tollam vi. Erat
ergo peccatum puerorum grande nimis coram
Domino: quia detrahebant homines sacrifi-
18 cio Domini. Samuel autem ministrabat
ante faciem Domini: puer, accinctus ephod
19 lineo. Et tunicam paruam faciebat ei ma-
ter sua, quam afferebat statutis diebus, as-
cendens cum viro suo, vt immolaret hostiam
20 solemnem *. Et benedixit Heli Elcanæ & ** & votum suum.*
vxori eius: dixitq; ei, Reddat tibi Dominus
semen de muliere hac, pro fœnore quod com-
modasti Domino. Et abierunt in locum suũ.
21 Visitauit ergo Dominus Annam, & conce-
E pit & peperit tres filios, & duas filias: &
magnificatus est puer Samuel apud Domi-
22 num. Heli autem erat senex valde, & au-
diuit omnia quæ faciebant filij sui vniuerso
Israëli: & quomodo dormiebant cum mulie-
ribus quæ obseruabant ad ostium tabernacu
23 li: & dixit eis. Quare facitis res huiuscẽ-
modi, quas ego audio, res pessimas, ab omni
24 populo? Nolite filij mei: non enim est bona
fama quam ego audio, vt transgredi faciatis
25 populum Domini. Si peccauerit vir in vi-
rum, placari ei potest Deus: si autem in Do-
minum peccauerit vir, quis orabit pro eo? Et
non audierunt vocem patris sui: quia vo-
26 luit Dominus occidere eos. Puer autem Sa
muel proficiebat, atque crescebat, & place-
27 bat tam Deo quam hominibus. Venit au-
F tem vir Dei ad Heli, & ait ad eum, Hæc di
cit Dominus, Numquid non aperte reuela-
tus sum domui patris tui, cùm essent in Æ-
28 gypto in domo Pharaonis? Et elegi eum ex
omnibus tribubus Israël mihi in sacerdo-
tem, vt ascenderet ad altare meum, & ado-
leret mihi incensum, & portaret ephod co-
ram me, & dedi domui patris tui omnia, de
29 sacrificijs filiorum Israel. Quare calce ab-
iecistis victimam meam, & munera mea
quæ præcepi vt offerantur in templo: & ma
gis honorasti filios tuos quàm me, vt comẽ-
deretis primitias omnis sacrificij Israel po-
30 puli mei? Propterea ait Dominus Deus Is-
raël, ‖Loquens locutus sum vt domus tua, *3.Re.2.c.27.*
& domus patris tui ministraret in conspe-
ctu meo, vsque in sempiternum. Nunc au-
tem dicit Dominus, Absit hoc a me: sed qui-
cunque honorificauerit me, glorificabo eum:
qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.
31 Ecce dies veniunt, & præcidam brachium
G tuum, & brachium domus patris tui, vt non
32 sit senex in domo tua. Et videbis æmulum
tuum in templo, in vniuersis prosperis Is-
raël: & non erit senex in domo tua omnibus

diebus. Veruntamen non auferam penitus 33
virum ex te ab altari meo: sed vt deficiant
oculi tui, & tabescat anima tua, & pars ma-
gna domus tuæ morietur cum ad virilem æ-
tatem venerit. Hoc autem erit tibi signum 34
quod venturum est duobus filijs Ophni &
Phinees, In die vno morientur ambo. Et 35
suscitabo mihi sacerdotem fidelem qui iuxta
cor meum, & animam meam faciet: & ædi-
ficabo ei domum fidelem, & ambulabit co-
ram christo meo cunctis diebus. Futurum 36
est autem, vt quicunque remanserit in do-
mo tua, veniat vt oretur pro eo, & offerat
nummum argenteum, & tortam panis, di-
catque, Dimitte me obsecro ad vnam par-
tem sacerdotalem, vt comedam buccellam
panis.

CAP. III.

PVer autem Samuel ministrabat Domino 1
coram Heli, (& sermo Domini erat pre- A
tiosus in diebus illis, non erat visio manife-
sta.) Factum est ergo in die quadam, He- 2
li iacebat in loco suo, & oculi eius caligaue-
rant, nec poterat videre lucernam Dei an- 3
tequam extingueretur. Samuel autem dor-
miebat in templo Domini, vbi erat arca Dei.
Et vocauit Dominus Samuel. Qui respon- 4
dens, ait, Ecce ego. Et cucurrit ad Heli, & 5
dixit, Ecce ego: vocasti enim me. Qui dixit, B
Non vocaui*: reuertere, & dormi. Et abijt
& dormiuit. Et adiecit Dominus rursum 6
vocare Samuelem. Consurgensque Samuel
abijt ad Heli, & dixit, Ecce ego: quia voca-
sti me. Qui respondit, Non vocaui te fili mi,
reuertere & dormi. Porro Samuel necdum 7
sciebat Dominum, neque reuelatus fuerat
ei sermo Domini. Et adiecit Dominus, & 8
vocauit adhuc Samuelem tertio. Qui con-
surgens abijt ad Heli, & ait, Ecce ego: quia 9
vocasti me. Intellexit ergo Heli quia Domi-
nus vocaret puerum: & ait ad Samuelem,
Vade, & dormi: & si deinceps vocauerit te,
dices, Loquere Domine, quia audit seruus
tuus. Abijt ergo Samuel & dormiuit in loco
suo, Et venit Dominus & stetit: & voca- 10
uit sicut vocauerat secūdo, Samuel, Samuel.
Et ait Samuel, Loquere Domine, quia C
audit seruus tuus. Et dixit Dominus ad 11
Samuelem, Ecce ego facio verbum in Israel,
quod quicunque audierit tinnient ambæ
aures eius. In die illa suscitabo aduersum 12
Heli, omnia quæ locutus sum super domum
eius: incipiam & complebo. Prædixi enim 13
ei quòd iudicaturus essem domum eius in
æternum, propter iniquitatem, eo quod no-
uerat indignè agere filios suos, & non corri-
puerit eos. Idcirco iuraui domui Heli quod 14
non expietur iniquitas domus eius victi-
mis & muneribus vsque in æternū. Dor- 15
miuit autē Samuel vsque mane, aperuitq́;
ostia domus domini. Et Samuel timebat in-
16 dicare visionē Heli. Vocauit ergo Heli Sa-
muelē, & dixit, Samuel fili mi? Qui respon-
17 dens, ait, Præsto sum. Et interrogauit eum,
D Quis est sermo quem locutus est Dominus
ad te, oro te ne celaueris me, hæc faciat tibi
Deus, & hæc addat, si absconderis a me ser-
monem ex omnibus verbis quæ dicta sunt ti-
18 bi. Indicauit itaq; ei Samuel vniuersos ser
mones, & non abscondit ab eo. Et ille respon-
dit, Dominus est: quod bonum est in oculis
19 suis faciat. Creuit autē Samuel, & Domi-
nus erat cum eo, & non cecidit ex omnibus
20 verbis eius in terram. Et cognouit vniuer
sus Israel à Dan, vsque Bersabee, quod fi-
21 delis Samuel propheta esset Domini. Et
addidit Dominus vt appareret in Silo: quo-
niam reuelatus fuerat Dominus Samueli
in Silo, iuxta verbum Domini. Et euenit
sermo Samuelis vniuerso Israeli.

CAP. IIII.

1 ET factum est in diebus illis, conuene-
A runt Philisthijm in pugnam. Egressus
est namq; Israel obuiam Philisthijm in præ-
lium, & castrametatus est iuxta Lapidem-
adiutorij. Porro Philisthijm venerunt in A-
2 phec. & instruxerunt aciem cōtra Israel.
Inito autem certamine, terga vertit Israel
Philisthæis, & cæsa sunt in illo certamine
passim per agros, quasi quatuor millia vi-
3 rorum. Et reuersus est populus ad castra:
dixeruntq́; maiores natu de Israel. Quare
percussit nos dominus hodie corā Philisthijm?
Afferamus ad nos de Silo arcam fœderis Do
mini, & veniat in medium nostri, vt saluet
4 nos de manu inimicorum nostrorum. Misit
ergo populus in Silo, & tulerunt inde arcam
fœderis Domini exercituum sedentis super
Cherubim: erantq́; duo filij Heli cum arca
5 fœderis Domini Ophni & Phinees. Cùm-
que venisset arca fœderis Domini in castra,
vociferatus est omnis Israel clamore grandi,
6 & personuit terra. Et audierunt Phili-
B sthijm vocem clamoris, dixeruntq́;. Quænam
est hæc vox clamoris magni in castris He-
bræorum? Et cognouerunt quod arca Domini
7 venisset in castra, Timueruntq́; Philisthijm
dicentes, Venit Deus in castra. Et ingemue-
8 runt, dicentes. Væ nobis. non enim fuit tan
ta exultatio heri & nudiustertius: væ nobis.
Quis nos seruabit de manu Deorum subli-
mium istorum? hi sunt Dij qui percusserunt
9 Aegyptum omni plaga in deserto. Confor-
tamini, & estote viri Philisthijm: ne seruia-
tis Hebræis, sicut & illi seruierunt nobis:
10 confortamini, & bellate. Pugnauerunt er-
go Philisthijm, & cæsus est Israel, & fugit
vnusquisque in tabernaculum suum: & fa-
cta est plaga magna nimis: & ceciderunt de
11 Israel triginta millia peditū. Et arca Dei
capta est: duo quoque filij Heli mortui sunt,
12 Ophni & Phinees. Currens autem vir de
Ben-

si fili.

•.1.

•.2.

Ben-iamin ex acie, venit in Silo in die illa, C
scissa veste, & conspersus puluere caput.
¶Cumq; ille venisset, Heli sedebat super sellã 13
*spectans 9. cõtra viam *expectans'. Erat enim cor eius
pauens pro arca Dei. Vir autem ille postquã
ingressus est, nuntiauit vrbi: & vlulauit om
nis ciuitas. ¶Et audiuit Heli sonitum cla- 14
moris, dixitq;, Quis est hic sonitus tumul-
tus huius? At ille festinauit, & venit, & nũ
tiauit Heli. ¶ Heli autem erat nonaginta 15
& octo annorum, & oculi eius caligauerant,
& videre non poterat. ¶ Et dixit ad Heli, 16
Ego sum qui veni de prælio, & ego qui de
acie fugi hodie. Cui ille ait, Quid actum est
fili mi? ¶Respondens autem ille qui nuntia- 17
bat, Fugit, inquit, Israel coram Philisthym,
& ruina magna facta est in populo, insuper
& duo filij tui mortui sunt, Ophni & Phi-
nees: & arca Dei capta est. ¶ Cumque ille 18
nominasset arcam Dei, cecidit de sella retror
sum iuxta ostium, & fractis ceruicibus mor-
tuus est. Senex enim erat vir & granda-
uus: & ipse iudicauit Israel quadraginta an
nis. ¶Nurus autem eius vxor Phinees, præ- 19
gnans erat, vicinaq; partui: & audito nun-
tio, quod capta esset arca Dei, & mortuus
esset socer suus, & vir suus, incuruauit se & D
peperit. irruerant enim in eam dolores su-
biti. ¶In ipso autem momento mortis eius, 20
dixerunt ei, quæ stabant circa eam. Ne ti-
meas quia filium peperisti. Quæ non respon
dit eis, neque animaduertit. ¶ Et vocauit 21
puerum I-chabod, dicens: Translata est glo-
*Domini. ria * de Israel, quia capta est arca Dei, &
*Et 4. pro socero suo, & pro viro suo. ¶ *Ait, Tran- 22
slata est gloria ab Israel, eo quod capta esset
arca Dei.

CAP. V.

PHilisthym autẽ tulerunt arcam Dei, & 1
asportauerunt eã à Lapide-adiutorij in A
Azotum. ¶Tuleruntq; Philisthym arca Dei, 2
& intulerunt eam in templũ Dagon, & sta-
tuerunt eam iuxta Dagon. ¶Cumq; surre- 3
xissent diluculo Azotij altera die, ecce Da-
gon iacebat pronus in terra ante arcam Do-
mini: & tulerunt Dagon, & restituerunt eũ
in locum suum. ¶Rursumq; mane die altera 4
consurgentes inuenerunt Dagon iacentẽ su-
per faciem suam in terra coram arca Domi-
ni: caput autem Dagon & duæ palmæ ma-
nuum eius abscissæ erant super limen. ¶Por- 5
ro Dagon solus truncus remanserat in loco
suo. Propter hanc causam non calcant sacer-
dotes Dagon, & omnes qui ingrediuntur tẽ- B
plum eius, super limen Dagon in Azoto, vs-
que in hodiernum diem. ¶Aggrauata est au 6
tem manus Domini super Azotios, & demo
litus est eos: ‖& percussit in secretiori parte
Psa. 77. g 66 natium Azotum, & fines eius. ⸺Et ebullie
⸺. 6. runt villæ & agri in medio regionis illius,
& nati sunt mures, & facta est confusio mor
7 tis magna in ciuitate.' ¶Videntes autẽ viri
Azotij huiuscemodi plagam, dixerunt, Non
maneat arca Dei Israel apud nos: quoniam
dura est manus eius super nos, & super Da-
8 gon Deum nostrum. ¶Et mittentes congre-
C gauerunt omnes satrapas Philisthinorũ ad
se, & dixerunt, Quid faciemus de arca Dei
Israel? Responderuntq; Gethæi, Circundu-
catur arca Dei Israel. Et circunduxerunt
9 arcam Dei Israel. ¶Illis autem circunducen
tibus eam, fiebat manus Domini per singu-
las ciuitates interfectionis magnæ nimis &
percutiebat viros vniuscuiusq; vrbis, a par
uo vsque ad maiorem, & computrescebant
prominentes extales eorum. ⸺ Inieruntque ⸺. 4.
Gethæi consilium & fecerunt sibi sedes pel-
10 liceas.' ¶Miserunt ergo arcam Dei in Acca-
D ron. Cumq; venisset arca Dei in Accaron,
exclamauerunt Accaronitæ, dicentes, Addu-
xerunt ad nos arcam Dei Israel, vt interfi-
11 ciat nos & populum nostrum. ¶Miserunt i-
taq; & congregauerunt omnes satrapas Phi-
listhinorum: qui dixerunt, Dimittite arcam
Dei Israel, *& 'reuertatur in locum suũ, & *vt 2.
non interficiat nos cum populo nostro. Fiebat
enim pauor mortis in singulis vrbibus, &
12 grauissima valde manus Dei. ¶viri quoque
mortui non fuerant, percutiebantur in se-
cretiori parte natium: & ascendebat vlula-
tus vniuscuiusque ciuitatis in cælum.

CAP. VI.

1 FVit ergo arca Domini in regione Phili-
2 sthinorum septem mensibus. ¶Et *voca- *post hæc
A uerunt Philisthym sacerdotes & diuinos di-
cẽtes, Quid faciemus de arca Domini? indi-
cate nobis quomodo remittamus eam in lo-
3 cum suum. ¶Qui dixerunt. ¶ Si remittitis
arcam Dei Israel, nolite dimittere eam va-
cuam, sed quod debetis, reddite ei pro pecca-
to, & tunc curabimini: & scietis quare non
4 recedat manus eius à vobis. ¶Qui dixerunt
Quid est quod pro delicto reddere debeamus
5 ei? Responderuntq; illi, ¶ Iuxta numerum
prouinciarum Philisthinorum quinque anos
aureos facietis: & quinque mures aureos:
quia plaga vna fuit omnibus vobis, & sa-
trapis vestris. Facietisq; similitudines ano-
rum vestrorũ, & similitudines murium qui
demoliti sunt terram: & dabitis Deo Israel
gloriam: si forte releuet manum suã a vobis
6 & a dijs vestris, & a terra vestra. ¶Quare
B aggrauatis corda vestra, sicut aggrauauit
Aegyptus, & Pharao cor suũ? ‖nonne postquã Exo. 12. d. 31.
percussus est, tunc dimisit eos, & abierunt?
7 ¶Nunc ergo arripite, & facite plaustrum no
uum vnũ: & duas vaccas fœtas: quibus non
est impositum iugum. iungite in plaustro, &
8 recludite vitulos earum domi. ¶ Tolletisq;
arcã Domini, & ponetis in plaustro, & vasa
aurea quæ exoluistis ei pro delicto, ponetis
in capsellam ad latus eius: & dimittite eam

vt vadat. ¶ Et aspicietis, & siquidem per 9
viam finiũ suorum ascenderit contra Beth-
sames, ipse fecit nobis hoc malum grande: sin
autem minime, sciemus quia nequaquã ma
nus eius tetigit nos, sed casu accidit. ¶ Fece- 10
runt ergo illi hoc modo: & tollentes duas vac
cas quæ lactabant vitulos, iunxerunt ad
plaustrum, vitulosq; earum concluserunt do
mi. ¶ Et posuerunt arcam Dei super plau- 11 B
strum, & capsellam quæ habebat mures au-
reos, & similitudines anorũ. ¶ Ibant autem 12
in directum vaccæ per viam quæ ducit Beth- C
sames, & itinere vno gradiebantur, pergẽtes
& mugientes: & non declinabant neque ad
dexteram neq; ad sinistram: sed & satrapæ
Philisthijm sequebantur vsque ad terminos
Beth-sames. ¶ Porro Bethsamitæ metebant 13
triticum in valle: & eleuantes oculos suos,
viderunt arcã & gauisi sunt cum vidissent.
¶ Et plaustrum venit in agrum Iosue Beth- 14
samitæ, & stetit ibi. Erat autem ibi lapis
magnus, & conciderunt ligna plaustri, vac-
casque imposuerunt super ea holocaustum
Domino. ¶ Leuitæ autem deposuerũt arcam 15
Dei, & capsellam quæ erat iuxta eam, in
qua erant vasa aurea, & posuerunt super la
pidem grandem. Viri autẽ Beth-samitæ ob-
tulerunt holocausta, & immolauerunt victi D
mas in die illa Domino. ¶ Et quinq; satrapæ 16
Philisthinorum viderunt, & reuersi sunt in
Accaron in die illa. ¶ Hi sunt autem ani au- 17
rei, quos reddiderũt Philisthijm pro delicto,
Domino. Azotus vnum, Gaza vnum, Ascá-
lon vnum, Geth vnum, Accaron vnum: ¶ & 18
mures aureos secundum numerum vrbium
Philisthijm, quinque prouinciarum, ab vrbe
murata, vsq; ad villam quæ erat absq; mu-
ro, & vsque ad Abel-magnum, super quem
posuerunt arcam Domini quæ erat vsq; in
die illa in agro Iosue Bethsamitis. ¶ Percus- 19
Dominus — sit autem de viris Bethsamitibus, eo quod
vidissent arcam Domini: & percussit de po-
pulo septuaginta viros, & quinquaginta
millia plebis. Luxitq; populus, eo quod Do-
minus percussisset plebem plaga magna. ¶ Et 20
dixerũt viri Bethsamitæ, Quis poterit stare
in cõspectu Domini Dei sancti huius? & ad
quem ascendet a nobis? ¶ Miseruntq; nun- 21
tios ad habitatores Cariath-iarim, dicẽtes,
Reduxerunt Philisthijm arcam Domini, de-
*ducite 4. — scendite, & reducite eam ad vos.

CAP. VII.

VEnerunt ergo viri Cariath-iarim, & 1
reduxerunt arcam Domini, & intule- A
runt eam in domum Abinadab in Gabaa.
Eleazarum autem filium eius sanctificaue-
runt, vt custodiret arcam Domini. ¶ Et fa- 2
►.2. — ctum est, ex qua die mansit arca Domini
in Cariath-iarim, multiplicati sunt dies,
erat quippe iam annus vicesimus: & requie
uit omnis domus Israel post Dominũ. ¶ Ait 3
autem Samuel ad vniuersam domũ Israel,
dicẽs: Si in toto corde vestro reuertimini ad
dominũ, auferte deos alienos de medio vestri
Baalim & Astaroth, & præparate corda — ►.5.
vestra Domino, & seruite ei soli: & eruet — Deu 6.c.13.
4 vos de manu Philisthijm. ¶ Abstulerunt er- — Mat.4.b.10.
go filij Israel Baalim & Astaroth, & seruie-
5 runt Domino soli. ¶ Dixit autem Samuel,
B Congregate vniuersum Israel in Masphat,
6 vt orem pro vobis Dominum. ¶ Et conuene-
runt in Masphath, hauseruntq; aquam, &
effuderunt in conspectu Domini, & ieiuna-
uerunt in die illa, atq; dixerunt ibi. Pecca-
uimus Domino. Iudicauitq; Samuel filios
7 Israel in Masphath. ¶ Et audierunt Phili-
sthijm quod congregati essent filij Israel in
Masphath, & ascenderunt satrapæ Philisthi
norum ad Israel. Quod cùm audissent filij
Israel, timuerunt a facie Philisthinorum.
8 ¶ Dixeruntq; ad Samuelẽ. Ne cesses pro no-
bis clamare ad dominum Deum nostrum, vt
9 saluet nos de manu Philisthinorum. ¶ Tulit
C autem Samuel agnum lactantem vnum, &
obtulit illum holocaustum integrũ Domino:
& clamauit Samuel ad Dominum pro Israel
10 & exaudiuit eum Dominus. ¶ Factum est au
tem, cùm Samuel offerret holocaustum, Phi-
listhijm iniere prælium contra Israel: into-
nuit autem Dominus fragore magno in die
illa super Philisthijm, & exterruit eos, et cæsi
11 sunt a filijs Israel. ¶ Egressiq; filij Israel de — Ecc.46.d.22
Masphath persecuti sunt Philisthæos, & per-
cusserunt eos vsq; ad locum qui erat subter
12 Beth-char. ¶ Tulit autem Samuel lapidem
vnum, & posuit vnum inter Masphath &
inter Sen: & vocauit nomen loci illius*, La — *eius 3.
pis-adiutorij. Dixitq;. Hucusq; auxiliatus
13 est nobis Dominus. ¶ Et humiliati sunt Phi
D listhijm, nec apposuerunt vltra vt venirent
in terminos Israel. Facta est itaq; manus do
mini super Philisthæos, cunctis diebus Sa-
14 muelis. ¶ Et reddita sunt vrbes quas tule-
rant Philisthijm ab Israel Israeli, ab Accaron
vsq; Geth, & terminos suos: liberauitq; Is-
rael de manu Philisthinorum, eratq; pax in-
15 ter Israel & Amorrhæum. ¶ Iudicabat quoq;
Samuel Israelem cunctis diebus vitæ suæ:
16 ¶ & ibat per singulos annos circuiẽs Beth-el
& Galgala & Masphath, & iudicabat Israe
17 lem in supradictis locis. ¶ Reuertebaturq; in
Ramatha, ibi enim erat domus eius, & ibi
iudicabat Israelem: ædificauit etiam ibi al-
tare Domino.

CAP. VIII.

1 FActum est autem cùm senuisset Samuel,
2 posuit filios suos iudices Israel. ¶ Fuit-
A que nomen filij eius primogeniti Ioel: & no-
men secundi Abia, iudicum in Ber-sabee.
3 ¶ Et non ambulauerunt filij illius in vijs e-
ius: sed declinauerunt post auaritiam, acce-
peruntq; munera & peruerterũt iudicium.
4 ¶ Congregati ergo vniuersi maiores natu Is-
rael,

rael, venerunt ad Samuelem in Ramatha.
¶Dixeruntq; ei, Ecce tu senuisti, & filij tui 5
Osee 9.b.14 non ambulant in vijs tuis: ‖ constitue nobis
13.c.10. regem, ut iudicet nos, sicut & uniuersa ha-
Act.13.c.26. bent nationes. ¶Displicuitq; sermo in oculis 6
Samuelis, eo quod dixissent, Da nobis regē,
ut iudicet nos. Et orauit Samuel ad Domi- B
num. ¶Dixit autem Dominus ad Samuelē, 7
Audi vocem populi in omnibus quæ loquun-
tur tibi. non enim te abiecerunt, sed me, ne
regnem super eos. ¶Iuxta omnia opera sua 8
quæ fecerunt à die qua eduxi eos de Aegypto
usq; ad diem hanc: sicut dereliquerunt me,
& seruierunt dijs alienis, sic faciunt etiam
tibi. ¶Nunc ergo vocem eorum audi: verun- 9
tamen contestare eos, & prædic eis ius regis
qui regnaturus est super eos. ¶Dixit itaque 10
Samuel omnia verba Domini ad populū qui
petierat à se regem, ¶& ait, Hoc erit ius re- 11
gis qui imperaturus est vobis. Filios vestros C
tollet, & ponet in curribus suis, facietq; sibi
equites & præcursores quadrigarum suarū,
¶& constituet sibi tribunos & centuriones, 12
& aratores agrorum suorum, & messores se-
getum, & fabros armorum & curruum suo-
rum. ¶Filias quoq; vestras faciet sibi un- 13
guentarias, & focarias, & panificas. ¶Agros 14
quoque vestros, & vineas, et oliueta optima
tollet, & dabit seruis suis. ¶Sed & segetes 15
vestras, & vinearum reditus addecimabit,
ut det eunuchis & famulis suis. ¶Seruos e- 16
tiam vestros, & ancillas, & iuuenes opti- D
mos, & asinos auferet, & ponet in opere suo.
—.4. ¶Greges — quoq; vestros addecimabit, vos- 17
que eritis ei serui. ¶Et clamabitis in die il- 18
—.7. la, a facie regis vestri quem elegistis vobis:
& non exaudiet vos Dominus in die illa, —
quia petistis vobis regem. ¶Noluit autē po 19
pulus audire vocem Samuelis, sed dixerunt,
Nequaquam. rex enim erit super nos, ¶& 20
erimus nos quoque sicut omnes gentes: & iu-
dicabit nos rex noster, & egredietur ante
nos, & pugnabit bella nostra pro nobis. ¶Et 21
audiuit Samuel omnia verba populi, & lo-
cutus est ea in auribus Dominī. ¶Dixit au- 22
tem Dominus ad Samuelem, Audi vocem eo-
rum, & constitue super eos regē. Et ait Sa-
muel ad viros Israel, Vadat unusquisq; in
ciuitatem suam.

CAP. IX.

ET erat vir de Beniamin nomine Cis, 1
filius Abiel, filij Seor, filij Bechorath, A
* filij Sa-
reth.
*filij Aphia, filij viri Iemini, fortis robore.
¶Et erat ei filius vocabulo Saul, electus & 2
bonus: & non erat vir de filijs Israel melior
illo. ab humero & sursum eminebat super
omnem populum. ¶Perierant autem asinæ 3
Cis patris Saul: & dixit Cis ad Saul filium
suum, Tolle tecum unum de pueris, & con-
surgēs vade, & quære asinas. Qui cum trā-
sissent per montem Ephraim, ¶& per terrā- 4
Salisa, et non inuenissent, transierunt etiam
per terram-Salim, & non erant: sed & per
5 terrā-Iemini, & minime repererunt. ¶Cum
autem venissent in terram-Suph*, dixit
Saul ad puerum* qui erat cum eo: Veni, &
reuertamur ne forte dimiserit pater meus
6 asinas, & solicitus sit pro nobis. ¶Qui ait ei,
Ecce vir Dei est in ciuitate hac, vir nobilis:
omne quod loquitur sine ambiguitate venit.
nunc ergo eamus illuc: si forte indicet nobis
7 de via nostra propter quam venimus. ¶Di-
xitq; Saul ad puerum suum, Ecce ibimus:
B quid feremus ad virum Dei? panis defecit
in cibarijs nostris: & sportulam non habe-
mus ut demus homini Dei, nec quicquam
8 aliud. ¶Rursum puer respondit Sauli, & ait,
Ecce inuenta est in manu mea quarta pars
stateris argenti, demus homini Dei, ut in-
9 dicet nobis viam nostram. ¶(olim in Israel
sic loquebatur unusquisq;, vadens consulere
Deum, Venite, & eamus ad Videntem. Qui
enim Propheta dicitur hodie, vocabatur olim
10 Videns.) ¶Et dixit Saul ad puerum suum,
Optimus sermo tuus, Veni, eamus. Et ierūt
11 in ciuitatem in qua erat vir Dei. ¶Cumq;
ascenderent cliuum ciuitatis, inuenerunt
puellas egredientes ad hauriendam aquam,
12 & dixerunt eis, Num hic est Videns? ¶Quæ
respondentes dixerunt illis, Hic est, ecce an-
te te, festina nunc, hodie enim venit in ci-
uitatem, quia sacrificium est hodie * populi
13 in excelso. ¶Ingredientes urbem, statim in-
uenietis eum antequam ascendat excelsum
ad vescendum, neq; enim comesturus est po-
pulus donec ille veniat, quia ipse benedicet
hostiæ, & deinceps comedēt qui vocati sunt.
Nunc ergo conscendite, quia hodie reperietis
14 eum. ¶Et ascenderunt in ciuitatem. Cumq;
illi ambularent in medio urbis, apparuit Sa-
muel egrediens obuiam eis, ut ascenderet in
15 excelsum. (¶‖Dominus autem reuelauerat Act.13.c.21.
auriculam Samuelis ante unā diem quam
16 veniret Saul, dicēs, ¶Hac ipsa hora, quæ nūc
est, cras mittam virum ad te de terra-Ben-
iamin, & unges eum ducem super populum
C meum Israel: & saluabit populum meum de
manu Philisthinorum: quia respexi populum
17 meū, venit enim clamor eorū ad me. ¶Cūq;
aspexisset Samuel Saulem, Dominus dixit
ei, Ecce vir quem dixeram tibi, iste domina-
18 bitur populo meo. ¶Accessit autem Saul ad
Samuelem in medio portæ, & ait, Indica,
19 oro, mihi, ubi est domus Videntis. ¶Et re-
spondit Samuel Sauli, dicens, Ego sum Vi-
dens, ascende ante me in excelsum, ut come-
datis mecum hodie, & dimittam te mane: &
omnia quæ sunt in corde tuo, indicabo tibi.
20 ¶Et de asinis quas nudiustertius perdidisti,
ne solicitus sis, quia inuentæ sunt. Et cuius
erunt optima quæq; Israel? nonne tibi &
21 omni domui patris tui? ¶Respondens autem
Saul ait, Nunquid non filius Iemini ego sum

* & non inuenissent 7.
* suum 6.
* populo 1.

de minima tribu Israel, & cognatio mea no-
uißima inter omnes familias de tribu Ben-
iamin? quare ergo locutus es mihi sermonem D
istum? ¶ Assumens itaq; Samuel Saulem & 22
puerum eius, introduxit eos in triclinium,
& dedit eis locum in capite eorum qui fue-
rant inuitati. erant enim quasi triginta vi-
ri. ¶ Dixitq; Samuel coco, Da partem quam 23
dedi tibi, & pracepi vt reponeres seorsum a-
pud te. ¶ Leuauit autē cocus armum, & po- 24
suit ante Saul. Dixitq; Samuel, Ecce quod
remansit, pone ante te, & comede: quia de
industria seruatum est tibi, quando populū
vocaui. Et comēdit Saul cum Samuele in
die illa. ¶ Et descenderunt de excelso in op- 25
pidum, & locutus est cum Saule in solario:
–.5. – strauitq; Saul in solario, & dormiuit'.
¶ Cumq; mane surrexissent, & iam elucesce- 26
ret, vocauit Samuel Saulem in solario, di-
"& t. cens, Surge, " vt' dimittam te. Et surrexit
Saul: egreßiq; sunt ambo ipse videlicet &
Samuel. ¶ Cumq; descenderent in extrema 27
parte ciuitatis, Samuel dixit ad Saul, Dic
puero vt antecedat nos, & transeat: tu autē
subsiste paulisper, vt indicem tibi verbum
Domini.

CAP. X.

Tulit autem Samuel lenticulam olei, & 1
effudit super caput eius, & deosculatus A
Act.13.c.21. est eum, & ait, ||Ecce vnxit te Dominus su-
Os.9.d.15. per hareditatem suam in principem, – & li-
–.5. berabis populum suum de manibus inimico-
rum eius qui in circuitu eius sunt. Et hoc
tibi signum, quia vnxit te Deus in princi-
pem'. ¶ Cùm abieris hodie à me, inuenies 2
duos viros iuxta sepulchrum Rachel in fini-
bus Ben-iamin in meridie, dicētq; tibi, In-
uenta sunt asina, ad quas ieras perquiren-
das: & intermißis pater tuus asinis, solicitus
est pro vobis, & dicit, Quid faciam de filio
meo? ¶ Cumq; abieris inde, & vltra transie- 3
ris, & veneris ad quercū Thabor, inuenient
te ibi tres viri ascendentes ad Deū in Beth-
el, vnus portans tres hœdos, & alius tres
tortas panis, & alius portans lagenam vini.
¶ Cumq; te salutauerint, dabunt tibi duos 4
panes, & accipies de manu eorum. ¶ Post hac 5
venies in collem Dei, vbi est statio Philisthi-
norum: & cùm ingressus fueris ibi vrbem,
obuiam habebis gregem prophetarum descē-
dentium de excelso, & ante eos psalterium,
& tympanum, & tibiam, & citharam, ipsos-
que prophetantes. ¶ Et insiliet in te Spiritus 6
Domini, & prophetabis cum eis, & mutabe- B
ris in virum aliū. ¶ Quando ergo euenerint 7
signa hac omnia tibi, fac quacunq; inuene-
rit manus tua, quia Dominus tecum est.
¶ Et descendes ante me in Galgala: (ego 8
quippe descendam ad te) vt offeras oblatio-
nem, & immoles victimas pacificas: septem
diebus expectabis, donec veniam ad te, & o-
stendam tibi quid facias. ¶ Itaq; cùm auer- 9
tisset humerum suum vt abiret à Samuele,
immutauit ei Deus cor aliud, & venerunt
10 omnia signa hac in die illa. ¶ Veneruntq; ad
prædictum collem, & ecce cuneus propheta-
rum obuius ei: & insiluit super eum spiritus
Domini, & prophetauit in medio eorum.
11 ¶ Videntes autem omnes qui nouerant eum
heri & nudiustertius, quod esset cū prophe-
tis, & prophetaret, dixerunt ad inuicem,
C Quanam res accidit filio Cis? num & Saul
12 inter prophetas? ¶ Responditq; alius ad alte- " Cis pater
rum dicens, Et "quis pater "eius'? propterea eius 4.
versum est in prouerbium, NVM ET "eorum.
SAVL INTER PROPHETAS? Inf.19.d.24.
13 ¶ Cessauit autē prophetare, & venit ad ex-
14 celsum. ¶ Dixitq; patruus Saul ad eum, &
puerum eius, Quo abistis? Qui respōderunt,
Quarere asinas: quas cùm non reperissemus,
15 venimus ad Samuelē. ¶ Et dixit ei patruus
suus, Indica mihi, quid dixerit tibi Samuel.
16 ¶ Et ait Saul ad patruum suum, Indicauit
nobis quia inuenta essent asina. De sermone
autem regni non indicauit ei quem locutus
17 fuerat ei Samuel. ¶ Et conuocauit Samuel
18 populum ad Dominum in Masphat, ¶ & ait
ad filios Israel, Hac dicit Dominus Deus Is-
rael, Ego eduxi Israel de Aegypto, & erui
vos de manu Aegyptiorum, & de manu om-
19 nium regum qui affligebant vos. ¶ Vos autē
hodie proiecistis Deum vestrū, qui solus sal-
uauit vos de vniuersis malis & tribulatio-
D nibus vestris: & dixistis, Nequaquam, sed
regem constitue super nos. Nūc ergo state co-
rā Domino per tribus vestras, & per fami-
20 lias. ¶ Et applicuit Samuel omnes tribus Is-
21 rael, & cecidit sors, tribus Ben-iamin. ¶ Et
applicuit tribum Ben-iamin & cognationes
eius, & cecidit cognatio Metri, & peruenit
vsq; ad Saul filium Cis. Quasierūt ergo eū,
22 & non est inuentus". ¶ Et consuluerunt post "illic.
hac Dominū vtrumnam venturus esset il-
luc. Responditq; Dominus, Ecce absconditus
23 est domi. ¶ Cucurrerunt itaq;, & tulerunt
eum inde. stetitq; in medio populi: & altior
fuit vniuerso populo ab humero & sursum.
24 ¶ Et ait Samuel ad omnem populum, Certè
videtis quem elegit Dominus, quoniā nō sit
similis illi in omni populo. Et clamauit om-
25 nis populus, & ait, ||Viuat rex. ¶ Locutus est Sup.8.c.11.
autem Samuel ad populum legem regni, &
scripsit in libro, & reposuit coram Domino:
& dimisit Samuel omnem populum, singulos
26 in domum suam. ¶ Sed & Saul abijt in do-
mum suam in Gabaa: & abijt cum eo pars
27 exercitus, quorū tetigerat Deus corda. ¶ Filij Inf.11.c.12.
verò Belial dixerunt, Num saluare nos po-
terit iste? Et despexerunt eum, & non attu-
lerunt ei munera: ille vero dißimulabat se
audire.

CAP. XI.

1 Et – factum est quasi post mensem', a- –.6.
A scendit Naas Ammonites, & pugnare
coepit

cœpit aduersum Iabes-Galaad. Dixeruntq́;
omnes viri Iabes ad Naas, Habeto nos fœ-
deratos, & seruiemus tibi. ¶ Et respondit ad 2
eos Naas Ammonites, In hoc feriam vobiscũ
fœdus, vt eruam omniũ vestrum oculos de-
xtros, ponamq; vos opprobrium in vniuerso
Israel. ¶ Et dixerunt ad eum seniores Iabes, 3
Concede nobis septem dies, vt mittamus
nuntios ad vniuersos terminos Israel: & si
non fuerit qui defendat nos, egrediemur ad
te. ¶ Venerunt ergo nuntij in Gabaa Saulis: 4
⊷.6. & locuti sunt verba ⊷hæc⸌ audiente populo, B
& leuauit omnis populus vocem suam, &
fleuit. ¶ Et ecce Saul veniebat, sequẽs boues 5
de agro, & ait, Quid habet populus quod
plorat? Et narrauerũt ei verba virorum Ia-
bes. ¶ Et insiluit Spiritus Domini in Saul, 6
cum audisset verba hæc, & iratus est furor
eius nimis. ¶ Et assumens vtrunq; bouem, 7
concidit in frusta, misitq́; in omnes terminos
Israel per manum nuntiorum, dicens, Qui-
cunq; non exierit & secutus fuerit Saul &
Samuel, sic fiet bobus eius. Inuasit ergo ti-
mor Domini populum, & egressi sunt quasi
vir vnus. ¶ Et recensuit eos in Bezec: fue- 8
runtq́; filiorum Israel trecenta millia: viro- C
rum autem Iuda triginta millia. ¶ Et dixe- 9
runt nuntijs qui venerant, Sic dicetis viris
qui sunt in Iabes-Galaad, Cras erit vobis
salus, cùm incaluerit Sol. Venerunt ergo nũ-
tij & annuntiauerũt viris Iabes: qui læta-
ti sunt. ¶ Et dixerunt, Mane exibimus ad 10
vos: & facietis nobis omne quod placuerit
vobis. ¶ Et factũ est, cùm dies crastinus ve- 11
nisset, cõstituit Saul populũ in tres partes: &
ingressus est media castra in vigilia matu-
tina, & percussit Ammõ vsq; dũ incalesceret
dies: reliqui autẽ dispersi sunt ita vt non re-
Sup.10.d.27 linquerentur in eis duo pariter. ¶ ‖ Et ait 12
populus ad Samuelem, Quis est iste qui di- D
xit, Saul nũ regnabit super nos? Date viros,
& interficiemus eos. ¶ Et ait Saul, Non occi- 13
detur quisquam in die hac, quia hodie fecit
Dominus salutem in Israel. ¶ Dixit aũt Sa- 14
muel ad populũ, Venite, & eamus in Galga-
la, & innouemus ibi regnũ. ¶ Et perrexit o- 15
mnis populus in Galgala, & fecerunt ibi re-
gem Saul coram Domino in Galgala, & im-
molauerunt ibi victimas pacificas corã Do-
mino. Et lætatus est ibi Saul, & cuncti viri
Israel nimis. CAP. XII.

DIxit aũt Samuel ad vniuersum Israel, 1
Ecce audiui vocẽ vestram iuxta om- A
nia quæ locuti estis ad me, & constitui super
vos regem. ¶ Et nunc rex graditur ante vos: 2
ego autem senui & incanui: porro filij mei
vobiscum sunt: itaq; conuersatus coram vo-
bis ab adolescentia mea vsq; ad hanc diem,
Ecc.46.d.21 ¶ ecce præsto sum. ‖ Loquimini de me coram 3
Domino, & coram christo eius, vtrum bouem
cuiusquam tulerim aut asinum: si quem-
piam calumniatus sum, si oppressi aliquem,
si de manu cuiusquam munus accepi: & cõ-
4 temnam illud hodie, restituamq; vobis. ¶ Et
dixerunt, Non es calumniatus nos, neq; op-
pressisti, neq; tulisti de manu alicuius quip-
5 piam. ¶ Dixitq́; ad eos, Testis est Dominus
aduersum vos, & testis christus eius in die
hac, quia non inueneritis in manu mea
6 quippiam. Et dixerunt, Testis. ¶ Et ait Sa-
B muel ad populum, Dominus qui fecit Moysen
& Aaron, & eduxit patres nostros de terra
7 Aegypti, ⊷adest⸌. ¶ Nunc ergo state, vt iudi- ⊷.6.
cio contendam aduersum vos coram Domino
de omnibus misericordijs Domini, quas fecit
8 vobiscũ, & cum patribus vestris: ¶ ‖ quomodo Gen.46.a.5.
Iacob ingressus est in Aegyptũ, & clamaue-
runt patres vestri ad Dominũ: & misit Do-
minus Moysen & Aarõ, & eduxit patres ve-
stros de Aegypto, & collocauit eos in loco hoc.
9 ¶ ‖ Qui obliti sunt Domini Dei sui, & tradi- Iudic.4.a.2.
dit eos in manu Sisaræ magistri militiæ *Ha- *regis
sor, & in manu Philisthinorum, & in manu
regis Moab, & pugnauerunt aduersum eos.
10 ¶ Posteà aũt clamauerũt ad Dominũ, & di-
xerunt, Peccauimus, quia dereliquimus Do-
minũ, et seruiuimus Baalim et Astaroth: nũc
ergo erue nos de manu inimicorũ nostrorũ,
11 & seruiemus tibi. ¶ Et misit Dominus Iero-
baal, & "Badan ⊷ & Samson, & Barac⸌, & "Badan & Barac.
Iephte, & Samuel, et eruit vos de manu ini-
micorũ vestrorũ per circuitum, & habitastis ⊷.2.
12 confidenter. ¶ Videntes aũt quòd Naas, rex
C filiorum Ammon, venisset aduersum vos,
dixistis mihi, Nequaquam, sed rex impera-
bit nobis: cùm Dominus Deus vester regna-
13 ret in vobis. ¶ Nunc ergo præsto est rex ve-
ster, quẽ elegistis & petistis. ecce dedit vobis
14 Dominus regem. ¶ Si timueritis Dominum,
& seruieritis ei, & audieritis vocẽ eius, &
nõ exasperaueritis os Domini: eritis & vos,
& rex qui imperat vobis sequentes Dominũ
15 Deum vestrum. ¶ Si autẽ non audieritis vo-
cem Domini, sed exasperaueritis sermones
eius, erit manus Domini super vos, & super
16 patres vestros. ¶ Sed & nunc state, & vide-
te rem istam grandem, quam facturus est
17 Dominus in conspectu vestro. ¶ Nũquid non
messis tritici est hodie? inuocabo Dominũ, &
dabit voces & pluuias. & scietis & videbi-
tis quia grande malũ feceritis vobis in con-
spectu Domini, petentes super vos regem.
18 ¶ Et clamauit Samuel ad Dominũ, & dedit
19 Dominus voces & pluuias in illa die. ¶ Et
D timuit omnis populus nimis Dominũ & Sa-
muelem, & dixit vniuersus populus ad Sa-
muelẽ, Ora pro seruis tuis ad Dominũ Deũ
tuum, vt non moriamur. addidimus enim
vniuersis peccatis nostris malum, vt petere-
20 mus nobis regem. ¶ Dixit aũt Samuel ad po-
pulũ, Nolite timere, vos fecistis vniuersum
malum hoc: veruntamen nolite recedere à
tergo

tergo Domini, sed seruite Domino in omni
corde vestro. ¶ Et nolite declinare post vana, 21
quæ non proderunt vobis, neq; eruent vos,
quia vana sunt. ¶ Et non derelinques Do- 22
minus populum suum, propter nomen suum
magnum: quia iurauit Dominus facere vos
sibi populum ¶ Absit autem a me hoc pecca- 23
tũ in Domino, vt cessem orare pro vobis, &
docebo vos viam bonam & rectam. ¶ Igitur 24
timete Dominum & seruite ei in veritate,
⌐& ex toto corde vestro. vidistis enim ma-
⌐.2. gnifica, quæ in vobis gesserit. ¶ Quod si per- 25
seueraueritis in malitia: & vos & rex ve-
ster pariter peribitis.

CAP. XIII.

Inf.15.d.17. FIlius vnius anni erat Saul cùm regnare 1
cœpisset, duobus autem annis regnauit A
super Israel. ¶ Et elegit sibi Saul tria millia 2
de Israel: & erant cum Saul duo millia in
Machmas, & in monte Beth-el: mille autem
cum Ionatha in Gabaa Ben-iamin. porro ca-
terum populum remisit vnumquemque in
tabernacula sua. ¶ Et percussit Ionathas sta- 3
tionem Philistinorum, quæ erat in Gabaa.
Quod cùm audissent Philisthijm, Saul ceci-
nit buccina in omni terra, dicens, Audiant
Hebræi. ¶ Et vniuersus Israel audiuit hu- 4
iuscemodi famam. Percussit Saul stationem
Philisthinorum: & erexit se Israel aduersus
"autem 1. Philisthijm. Clamauit "ergo' populus post
Saul in Galgala. ¶ Et Philisthijm congregati 5
sunt ad præliandum contra Israel, triginta
millia curruum, & sex millia equitum, &
reliquum vulgus sicut arena quæ est in lit-
tore maris plurima. Et ascendentes castra-
metati sunt in Machmas ad orientem Beth-
auen. ¶ Quod cùm vidissent viri Israel se 6
in arcto positos (afflictus enim erat populus) B
absconderunt se in speluncis, & in abditis, in
petris quoq;, & in antris, & in cisternis.
⌐.13. ¶ Hebræi autem transierunt Iordanem ⌐in' 7
terram Gad & Galaad. Cumq; adhuc esset
Saul in Galgala, vniuersus populus perter-
ritus est qui sequebatur eum. ¶ Et expecta- 8
uit septem diebus iuxta placitum Samuelis,
& non venit Samuel in Galgala, dilapsusq;
est populus ab eo. ¶ Ait ergo Saul, Afferte 9
mihi holocaustum, & pacifica. Et obtulit ho-
locaustum. ¶ Cumq; complesset offerens holo- 10
caustum, ecce Samuel veniebat: & egressus
est Saul obuiam ei, vt salutaret eum. ¶ Lo- 11
cutusq; est ad eum Samuel, Quid fecisti? Re-
spondit Saul, Quia vidi quòd populus dila-
beretur à me, & tu nõ veneras iuxta placi-
tos dies, porro Philisthijm cõgregati fuerant
in Machmas: ¶ Dixi, Nunc descendent Phi- 12
listhijm ad me in Galgala, & faciem Domini C
non placaui. Necessitate cõpulsus, obtuli ho-
locaustum. ¶ Dixitq; Samuel ad Saul, Stultè 13
egisti, nec custodisti mandata Domini Dei
tui, quæ præcepit tibi. Quod si non fecisses,
iam nunc præparasset Dominus regnũ tuum
14 super Israel in sempiternũ. ¶ Sed nequaquam
regnum tuũ vltra consurget. Quæsiuit Do-
minus sibi virum iuxta cor suum: & præce-
pit ei Dominus vt esset dux super populum
suum, eo quòd non seruaueris quæ præcepit Act.13.d.12.
15 Dominus. ¶ Surrexit autẽ Samuel, & ascen-
dit de Galgalis in Gabaa Ben-iamin. ⌐ Et ⌐.6.
reliqui populi ascenderunt post Saul obuiam
populo, qui expugnabant eos venientes de
Galgala in Gabaa, in colle Ben-iamin'. Et
recensuit Saul populum, qui inuenti fuerãt
16 cum eo, quasi sexcentos viros. ¶ Et Saul &
Ionathas filius eius, populusq; qui inuentus
fuerat cum eis, erat in Gabaa Ben-iamin:
porro Philisthijm consederant in Machmas.
17 ¶ Et egressi sunt ad "prædandum' de castris "prædan-
Philisthinorum tres cunei. Vnus cuneus per- dum 9.
D gebat contra viam Ephra ad terram Sual.
18 ¶ porro alius ingrediebatur per viam Beth-
horon. tertius autẽ verterat se ad iter ter-
mini ⌐in terra Sabaa' imminentis valli ⌐6.
19 Seboim contra desertum. ¶ Porro faber fer-
rarius non inueniebatur in omni terra Is-
rael. cauerant enim Philisthijm, ne forte fa-
20 cerent Hebræi gladium aut lanceam. ¶ De-
scendebat ergo omnis Israel ad Philisthijm,
vt exacueret vnusquisq; vomerẽ suum, &
21 ligonẽ, & securim* & sarculũ. ¶ Retusæ itaq; * & triden-
erant acies vomerũ, & ligonũ & tridentum, tem.
& securiũ, vsq; ad stimulum corrigendum.
22 ¶ Cumq; venisset dies prælij, nõ est inuentus
ensis & lancea in manu totius populi qui e-
rat cum Saule & Ionatha, excepto Saul &
23 Ionatha filio eius. ¶ Egressa est autem statio
Philisthijm, vt transcenderet in Machmas.

CAP. XIIII.

1 ET accidit in quadã die vt diceret Iona-
A thas filius Saul ad adolescentem armi-
gerum suum, Veni & transeamus ad statio-
nem Philistinorum, quæ est trans locum il-
lum. Patri autem suo hoc ipsum non indica-
2 uit. ¶ Porro Saul morabatur in extrema par
tẽ Gabaa sub malogranato, quæ erat in "a- "Magron 3.
gro Gabaa': & erat populus cum eo quasi
3 sexcentorũ virorũ. ¶ Et Achias filius Achi-
tob fratris I-chabod filij Phinees, qui ortus Supr.4.d.2.
fuerat ex Heli sacerdote Domini in Silo,
portabat ephod. Sed & populus ignorabat
4 quo isset Ionathas. ¶ Erant autẽ inter ascen-
sus, per quos nitebatur Ionathas transire ad
stationem Philisthinorum, eminentes petræ
ex vtraq; parte, & quasi in modum dentiũ
scopuli hinc inde prærupti, nomen vni Boses,
5 & nomen alteri Sene: ¶ vnus scopulus pro-
minens ad aquilonem ex aduerso Machmas,
6 & alter ad meridiem, contra Gabaa. ¶ Dixit
B autem Ionathas ad adolescẽtem armigerum
suum, Veni, transeamus ad stationem incir-
cumcisorum horum, si forte faciat Dominus
pro nobis: quia non est Domino difficile sal-
uare

1.Par.14.c. 11. nare vel in multis vel in paucis. Dixitque 7
eis armiger suus, Fac omnia quæ placent ani-
•.5. mo tuo: perge quo cupis, & ero tecũ vbi-
cunque volueris. Et ait Ionathas, Ecce nos 8
transimus ad viros istos. Cumq; apparueri
mus eis, si taliter locuti fuerint ad nos, Ma 9
nete, donec veniamus ad vos: stemus in loco
nostro, nec ascendamus ad eos. Si autem 10
dixerint, Ascendite ad nos: ascẽdamus, quia
•& 1. tradidit eos Dominus in manibus nostris,
hoc erit nobis signum. Apparuit igitur v- 11
terque stationi Philisthinorum: dixeruntq;
Philisthijm, En Hebræi egrediuntur de ca-
uernis, in quibus absconditi fuerant. Et lo- 12
cuti sunt viri de statione ad Ionathã, & ad
armigerum eius, dixeruntq;, Ascendite ad
nos, & ostendemus vobis rem. Et ait Iona-
thas ad armigerum suum, Ascendamus, se-
quere me, tradidit enim Dominus eos in ma
nus Israel. Ascendit autem Ionathas ma- 13
nibus & pedibus reptans, & armiger eius C
*quum vi- post eum. Itaq; alij cadebant ante Ionathã,
dissent fa- alios armiger eius interficiebat sequẽs eum.
ciem Iona- Et facta est plaga prima, qua percussit Io- 14
tha. nathas & armiger eius, quasi viginti viro-
rum in media parte iugeris, quam par boum
in die arare consueuit. Et factum est mi- 15
•.10. raculum in castris, & per agros: sed &
omnis populus stationis eorum, qui ierant ad
prædandum, obstupuit, & conturbata sunt
*est terra castra: & accidit quasi miraculum à Deo.
4. Et respexerunt speculatores Saul, qui erãt 16
in Gabaa Bẽ-iamin, & ecce multitudo pro-
strata, et huc illucq; diffugiens. Et ait Saul 17
populo qui erat cum eo, Requirite, & videte
quis abierit ex nobis. Cumq; requisissent, re-
pertum est non adesse Ionathan & armige-
rum eius. Et [illegible] Saul ad Achiam, Applica 18
arcam Domini. (Erat enim ibi arca Dei in
die illa cum filijs Israel.) Cumq; loqueretur 19
Saul ad sacerdotem, tumultus magnus ex-
ortus est in castris Philisthinorũ: crescebatq;
paulatim, & clarius resonabat. Et ait Saul
ad sacerdotem, Contrahe manum tuam.
Conclamauit ergo Saul, & omnis populus 20
qui erat cum eo, & venerunt vsq; ad locum
certaminis: & ecce versus fuerat gladius v-
niuscuiusq; ad proximum suũ, & cædes ma-
gna nimis. Sed & Hebræi qui fuerãt cum 21
Philisthijm heri & nudiustertius, ascende-
rantq; cum eis in castris, reuersi sunt vt es-
*& ijs sent cum Israel qui erant cũ Saul & Iona-
tha. Omnes quoq; Israelitæ qui se abscon- 22
derant in monte Ephraim, audientes quod D
fugissent Philisthæi, sociauerunt se cum suis
•.5. in prælio. Et erant cum Saul, quasi decem
millia virorum. Et saluauit Dominus in 23
die illa Israel. pugna autẽ peruenit vsq; ad
Beth-auen. Et viri Israel sociati sunt sibi 24
in die illa: adiurauit autẽ Saul populum, di-
cens, Maledictus vir qui comederit panẽ vs-
que ad vesperam, donec vlciscar de inimicis
meis. Et non manducauit vniuersus popu-
25 lus panem: omneq; terræ vulgus venit in
saltum, in quo erat mel super faciem agri.
26 Ingressus est itaq; populus saltum, & ap-
paruit fluens mel, nullusq; applicuit manũ
ad os suũ, timebat enim populus iuramen-
27 tũ. Porrò Ionathas non audierat cùm ad-
iuraret pater eius populum: extenditq; sum-
mitatem virgæ quam habebat in manu, &
intinxit in fauum mellis: & conuertit ma-
num suam ad os suum, & illuminati sunt o-
28 culi eius. Respondensq; vnus de populo ait,
Iureiurando constrinxit pater tuus populũ,
dicens, Maledictus vir qui comederit panem
29 hodie (defecerat autem populus.) Dixitq;
E Ionathas, Turbauit pater meus terram: vi-
distis ipsi quia illuminati sunt oculi mei:
eo quod gustauerim paululum de melle isto:
30 quanto magis si comedisset populus de præ-
da inimicorum suorum quam reperit? nonne
maior plaga facta fuisset in Philisthijm?
31 Percusserunt ergo in die illa Philisthæos à
Machmis vsque in Aialon. Defatigatus est
32 autem populus nimis: & versus ad prædam
tulit oues & boues, & vitulos, & mactaue-
runt in terra: comeditq; populus cum san-
33 guine. Nuntiauerunt autem Sauli dicen-
tes quod populus peccasset Domino, come-
dens cum sanguine. Qui ait, Præuaricati e-
stis, voluite ad me iam nunc saxum gran-
34 de. Et dixit Saul, Dispergimini in vulgus,
& dicite eis vt adducat ad me vnusquisq;
bouem suum, & arietem, & occidite super
istud, & vescimini, & non peccabitis Do-
mino comedentes cum sanguine. Adduxit
itaq; omnis populus vnusquisque bouem in
manu sua vsq; ad noctem: & occiderunt ibi.
35 Ædificauit autem Saul altare Domino:
tuncq; primùm cœpit ædificare altare Do-
36 mino. Et dixit Saul, Irruamus super Phi-
listhæos nocte, & vastemus eos vsq; dum il-
lucescat mane, nec relinquamus ex eis virũ.
F Dixitq; populus, Omne quod bonum vide-
tur in oculis tuis, fac. Et ait sacerdos, Acce-
37 damus huc ad Deum. Et consuluit Saul
Dominum, Num persequar Philisthijm? si
trades eos in manus Israel? Et non respondit
38 ei in die illa. Dixitq; Saul, Applicate huc
vniuersos angulos populi: & scitote, & vi-
dete per quem acciderit peccatum hoc hodie.
39 Viuit Dominus saluator Israel, quia si per
Ionathan filium meũ factum est, absq; re-
tractatione morietur. Ad quod nullus contra-
40 dixit ei de omni populo. Et ait ad vniuer-
sum Israel, Separamini vos in partẽ vnam,
& ego cũ Ionatha filio meo ero in parte alte-
ra. Responditq; populus ad Saul, Quod bonũ
41 videtur in oculis tuis, fac. Et dixit Saul
ad Dominũ Deũ Israel, Domine Deus Is- •.4
rael, da iudiciũ, quid est quod non responde-
ris

ris seruo tuo hodie. Si in me aut in Ionatha
filio meo est iniquitas hac, da ostensionem:
aut si hac iniquitas est in populo tuo', da
sanctitatem. Et deprehensus est Ionathas &
Saul, populus autem exiuit. ¶ Et ait Saul, 42
Mittite sortem inter me, & inter Ionathan
filiũ meum. Et captus est Ionathas. ¶ Dixit 43
autẽ Saul ad Ionathan, Indica mihi quid fe-
ceris. Et indicauit ei Ionathas, & ait, Gu-
stans gustaui in summitate virga, qua erat
in manu mea, paululũ mellis, & ecce ego mo-
rior. ¶ Et ait Saul, Hac faciat mihi Deus, & 44
hac addat, quia morte morièris Ionatha.
¶ Dixitq; populus ad Saul, Ergone Ionathas 45
morietur qui fecit salutem hanc magnam in G
Israel? hoc nefas est: viuit Dominus, si ceci-
derit capillus de capite eius in terram, quia
cum Deo operatus est hodie. Liberauit ergo
populus Ionathan, ut nõ moreretur. ¶ Reces- 46
sitq; Saul, nec persecutus est Philisthijm: por-
ro Philisthijm abierũt in loca sua. ¶ Et Saul 47
confirmato regno super Israel pugnabat per
circuitũ aduersum omnes inimicos eius, con-
tra Moab, & filios Ammon, & Edom, & re-
ges Soba, & Philisthaos: & quocunq; se ver-
terat, superabat. ¶ Congregatoq; exercitu 48
percussit Amalec, & eruit Israel de manu
vastatorum eius. ¶ Fuerũt autem filij Saul, 49
Ionathas, & Iessui, & Melchi-sua: & nomi-
na duarum filiarum eius, nomen primoge-
nita Merob, & nomen minoris Michol. ¶ Et 50
nomen vxoris Saul, Achinoam filia Achi-
maas: et nomẽ principis militia eius Abner,
3.Par.8.e.33. filius Ner, patruelis Saul. ¶ Porro Cis fuit 51
pater Saul, & Ner pater Abner, filius Abiel.
¶ Erat autem bellum potens aduersum Phi- 52
listhaos omnibus diebus Saul. Nam quen-
cunq; viderat Saul virum fortem, & aptum
ad pralium, sociabat eum sibi.

CAP. XV.

Et dixit Samuel ad Saul, Me misit Domi- 1
nus, ut vngerẽ te in regem super popu- A
lum eius Israel, nunc ergo audi vocem Do-
mini: ¶ Hac dicit Dominus exercituum, Re- 2
Exo.17.b.8. censui, quacunq; fecit Amalec Israeli, ‖ quo-
modo restitit ei in via cùm ascenderet de
Aegypto. ¶ Nunc ergo vade, & percute Ama- 3
lec, & demolire vniuersa eius: nõ parcas ei,
·.5. ·& nõ concupiscas ex rebus ipsius aliquid',
sed interfice a viro vsque ad mulierem, &
paruulum atq; lactantem bouem & ouẽ, ca-
melum & asinum. ¶ Pracepit itaq; Saul po- 4
pulo, & recensuit eos quasi agnos: ducenta
millia peditum, & decem millia virorũ Iu-
da. ¶ Cumq; venisset Saul vsq; ad ciuitatẽ 5
Amalec, tetendit insidias in torrente. ¶ Di- 6
xitq; Saul Cinao, Abite, recedite, atq; disce-
dite ab Amalec: ne forte inuoluam te cum B
eo, tu enim fecisti misericordiam cum omni-
bus filijs Israel, cùm ascenderent de Aegypto.
Et recessit Cinaus de medio Amalec. ¶ Per- 7
cussitq; Saul Amalec ab Heuila, donec ve-
8 nias ad Sur, qua est e regione Aegypti. ¶ Et
apprehendit Agag regem Amalec viuum,
omne autem vulgus interfecit in ore gladij.
9 ¶ Et pepercit Saul & populus, Agag, & op-
timis gregibus ouium & armentorum, &
vestibus, & arietibus, & vniuersis qua pul-
chra erant, nec voluerũt disperdere ea: quic-
C quid verò vile fuit & reprobum, hoc demo-
10 liti sunt. ¶ Factum est autem verbũ Domini
11 ad Samuel, dicens, ¶ Pœnitet me quòd cõsti-
tuerim Saul regem: quia dereliquit me, &
verba mea opere nõ impleuit. Contristatusq;
est Samuel, & clamauit ad Dominum tota
12 nocte. ¶ Cumq; de nocte surrexisset Samuel,
vt iret ad Saul, manè nunciatum est Sa-
mueli, eo quòd venisset Saul in Carmelum,
& erexisset sibi fornicem triumphalẽ, & re-
uersus transisset: descendissetq; in Galgala.
·Venit ergo Samuel ad Saul, et Saul offere- ·.5.
bat holocaustum Domino de initijs prada-
13 rum qua attulerat ex Amalec'. ¶ Et cùm ve
nisset Samuel ad Saul, dixit ei Saul, Bene-
dictus tu Domino, impleui verbum Domini.
14 ¶ Dixitq; Samuel, Et qua est hac vox gregũ
D qua resonat in auribus meis, & armentorũ
15 quam ego audio? ¶ Et ait Saul, De Amalec
adduxerunt ea: pepercit enim populus me-
lioribus ouibus & armentis vt immolaren-
tur Domino Deo tuo, reliqua vero occidi-
16 mus. ¶ Ait autẽ Samuel ad Saul, Sine me,
& indicabo tibi qua locutus sit Dominus ad
17 me nocte. Dixitq; ei, Loquere. ¶ Et ait Sa-
muel, ‖ Nonne cùm paruulus esses in oculis Supr.13.a.2.
tuis, caput in tribubus Israel factus est?
vnxitq; te Dominus in regem super Israel,
18 ¶ & misit te Dominus in viã, & ait, Vade
& interfice peccatores Amalec, & pugnabis
19 cõtra eos vsq; ad internecionẽ eorũ. ¶ Quare
ergo non audisti vocem Domini: sed versus
ad pradam es, & fecisti malum in oculis Do-
20 mini? ¶ Et ait Saul ad Samuelẽ, Imò audiui
E vocẽ Domini, & ambulaui in via per quam
misit me Dominus, & adduxi Agag regem
21 Amalec, & Amalec interfeci. ¶ Tulit aut in
de prada populus oues & boues primitias
eorum qua casa sunt, vt immolet Domino
22 Deo "suo' in Galgalis. ¶ Et ait Samuel, Nũ- "tuo 2.
quid vult Dominus holocausta & victimas,
& non potius vt obediatur voci Domini? Eccl.4.d.17.
MELIOR EST ENIM OBE- Osee 6.c.7.
DIENTIA QVAM VICTIMAE: Mat.9.b.13.
& auscultare, magis quàm offerre adipẽ a- & 12.a.1.
23 rietũ. ¶ quoniã quasi peccatum ariolandi est,
repugnare: & quasi scelus idololatria, nolle
acquiescere. Pro eo ergo quod abiecisti sermo-
nẽ Domini, abiecit te ·Dominus' ne sis rex. ·.5.
24 ¶ Dixitq; Saul ad Samuelem, Peccaui, quia
pranaricatus sum sermonẽ Domini, & ver-
ba tua, timens populũ, & obediẽs voci eorũ.
25 ¶ Sed nunc porta quaso peccatum meum, &
reuer-

reuertere mecum vt adorem Dominum. ¶ Et 26
ait Samuel ad Saul, Nō reuertar tecū, quia F
proiecisti sermonem Domini, & proiecit te
Dominus ne sis rex super Israel. ¶ Et conuer- 27
sus est Samuel vt abiret: ille autē apprehen-
dit summitatem pallij eius, quæ & scissa est.
Inf. 28. c. 17. ¶ Et ait ad eū Samuel, Scidit Dominus re- 28
gnum Israel à te hodie, & tradidit illud pro-
ximo tuo meliori te. ¶ Porro Triumphator in 29
Israel non parcet, & pœnitudine non flecte-
tur: neq; enim homo est vt agat pœnitentiā.
¶ At ille ait, Peccaui: sed nunc honora me co- 30
ram senioribus populi mei, & coram Israel,
& reuertere mecum, vt adorem Dominum
Deū tuū. ¶ Reuersus ergo Samuel secutus est 31
Saulē: & adorauit Saul Dominū. ¶ Dixitq; 32
Samuel, Adducite ad me Agag regem Ama- G
▬. 4. lec. Et oblatus est ei Agag pinguißimus ▬
tremens[1]. Et dixit Agag, Siccine separat a-
mara mors? ¶ Et ait Samuel, Sicut fecit abs- 33
que liberis mulieres gladius tuus, sic absque
liberis erit inter mulieres mater tua. Et in
frusta concidit eum Samuel corā Domino in
Galgalis. ¶ Abijt autē Samuel in Ramātha. 34
Saulis 1. Saul vero ascendit in domū suā in Gabaa.
¶ & non vidit Samuel vltra Saul vsq; ad 35
diem mortis suæ: veruntamen lugebat Sa-
muel Saulem, quoniam Dominū pœnitebat
quod constituisset regem Saul super Israel.

CAP. XVI.

DIxitq; Dominus ad Samuelem: Vsque- 1
quo tu lugēs Saul, cum ego proiecerim A
eum ne regnet super Israel? imple cornu tuū
Inf. 17. b. 12. oleo, & veni, vt mittam te ad Isai Bethle-
hemitem: prouidi enim in filijs eius mihi re-
gem. ¶ Et ait Samuel, Quomodo vadā? au- 2
diet enim Saul, & interficiet me. Et ait Do-
minus, Vitu[...] de armento tolles in manu
tua, & dices, Ad immolandū Domino veni.
¶ Et vocabis Isai ad victimam, & ego osten- 3
dam tibi quid facias, & unges quemcunque
monstrauero tibi. ¶ Fecit ergo Samuel sicut 4
locutus est ei Dominus. Venitq; in Beth-le-
hem, & admirati sunt seniores ciuitatis, oc-
currentes ei, dixeruntq;, Pacificusne est in- B
gressus tuus? ¶ Et ait, Pacificus: ad immolā- 5
dum Domino veni, sanctificamini, & venite
mecum vt immolem. Sanctificauit ergo Isai
& filios eius, & vocauit eos ad sacrificium.
Psal. 7. a. 10. ¶ Cumq; ingreßi essent, vidit Eliab, & ait, 6
Num coram Domino est Christus eius? ¶ Et 7
dixit Dominus ad Samuelem, Ne respicias
vultum eius, neq; altitudinem staturæ eius:
quoniam abieci eum, nec iuxta intuitū ho-
minis ego iudico: homo enim videt ea quæ pa
tent, Dominus autē intuetur cor. ¶ Et voca- 8
uit Isai Abinadab, & adduxit eū corā Sa-
muele. Qui dixit, Nec hunc elegit Dominus.
¶ Adduxit autem Isai Samma, de quo ait, 9
Etiam hunc non elegit Dominus. ¶ Adduxit 10
itaq; Isai septem filios suos coram Samuele:

& ait Samuel ad Isai, Non elegit Dominus
11 ex istis. ¶ Dixitq; Samuel ad Isai, Nunquid
iam completi sunt filij? Qui respondit, Adhuc
reliquus est paruulus, & pascit oues. Et ait
Samuel ad Isai, Mitte, & adduc eum: nec e-
C nim discumbemus priusquā huc ille veniat.
12 ¶ Misit ergo, & adduxit eum. Erat autē ru-
fus, & pulcher aspectu, decoraq; facie, & ait
Dominus, Surge, et vnge eum: ipse est enim.
13 ¶ Tulit ergo Samuel cornu olei, & vnxit eū
in medio fratrum eius: & ‖ directus est Spi- 2. Reg. 7. b. 8
ritus Domini à die illa in Dauid, & dein- Psa. 17. d. 44
ceps: surgensq; Samuel abijt in Ramātha. 88. c. 22.
14 ¶ Spiritus autem Domini receßit à Saul, & Act. 7. f. 45.
exagitabat eum spiritus nequam, à Domino. 13. d. 24.
15 ¶ Dixeruntq; serui Saul ad eū, Ecce spiritus
16 Dei malus exagitat te. ¶ Iubeat dominus no-
ster*, & serui tui qui coram te sunt, quærēt *rex
hominem scientē psallere cithara: vt quando
arripuerit te spiritus Domini malus, psallat
17 manu sua, & leuius feras. ¶ Et ait Saul ad
seruos suos, Prouidete ergo mihi aliquē bene
18 psallentem, & adducite eum ad me. ¶ Et re-
D spondens vnus de pueris, ait, Ecce vidi filiū
Isai Beth-lehemitē scientem psallere, & for-
tißimum robore, & virū bellicosum, & pru-
dentem in verbis, & virū pulchrum: & Do-
19 minus est cum eo. ¶ Misit ergo Saul nuncios
ad Isai dicens, Mitte ad me Dauid filiū tuū,
20 qui est in pascuis. ¶ Tulit itaq; Isai asinum
plenū panibus, & lagenam vini, & hœdū de
capris vnū, & misit per manum Dauid filij
21 sui Sauli. ¶ Et venit Dauid ad Saul, & ste-
tit coram eo: at ille dilexit eum nimis, & fa-
22 ctus est eius armiger. ¶ Misitque Saul ad
Isai, dicēs, Stet Dauid in conspectu meo: in-
23 uenit enim gratiam in oculis meis. ¶ Igitur
quandocunq; spiritus *Domini malus arri- *Dei arri-
piebat[1] Saul, Dauid tollebat citharā, & per- piebat 3.
cutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, &
leuius habebat, recedebat enim ab eo spiritus
malus.

CAP. XVII.

1 COngregantes autem Philisthijm agmi-
A na sua in prælium, conuenerunt in So-
cho Iudæ: & castrametati sunt inter Socho
2 & Azeca in finibus Dommim. ¶ Porrò Saul
& filij Israel congregati venerunt in Valle-
terebinthi, & direxerunt aciē ad pugnandū
3 contra Philisthijm. ¶ Et Philisthijm stabant
super montem ex parte hac, & Israel stabat
supra montem ex altera parte, vallisq; erat
4 inter eos. ¶ Et egressus est vir spurius de ca-
stris Philisthinorum nomine Goliath, de
5 Geth, altitudinis sex cubitorū & palmi: ¶ &
caßis ærea super caput eius, & lorica hama-
ta induebatur. porro pōdus loricæ eius, quin-
6 que millia siclorū æris erat: ¶ & ocreas æreas
habebat in cruribus: et clypeus æreus tegebat
7 humeros eius. ¶ hastile autē hastæ eius erat
quasi liciatoriū texentium, ipsum autē ferrū
hastæ eius sexcentos siclos habebat ferri: &
armi-

armiger eius antecedebat eum. ¶ Stansq́; 8
clamabat aduerſum phalangas Iſrael, & di-
cebat eis. Quare veniſtis parati ad præliũ?
Nunquid ego non ſum Philiſthæus, & vos
ſerui Saul? Eligite ex vobis virũ, & deſcen-
dat ad ſingulare certamen. ¶ ſi quiuerit pu- 9
gnare mecum, & percuſſerit me, erimus vo-
bis ſerui: ſi autem ego præualuero, & percuſ- B
ſero eum, vos ſerui eritis, & ſeruietis nobis.
¶ Et aiebat Philiſthæus, Ego exprobraui ag- 10
minibus Iſrael hodie, Date mihi virũ, & in-
eat mecũ ſingulare certamẽ. ¶ Audiens autẽ 11
Saul, & omnes Iſraelitæ ſermones Philiſthæi
huiuſcemodi, ſtupebant, & metuebant ni-
mis. ¶ Dauid autem erat filius viri Ephra- 12
Sup.16.a.1. thæi, de quo ‖ ſupra dictũ eſt, de Beth-lehem
Iuda, cui nomen erat Iſai, qui habebat octo
filios, & erat vir in diebus Saul ſenex, &
grandæuus inter viros. ¶ Abierunt autẽ tres 13
filij eius maiores poſt Saul in præliũ: & no-
mina trium filiorum eius, qui perrexerũt ad
bellũ, Eliab primogenitus, & ſecundus Abi-
nadab, tertius quoq; Samma: ¶ Dauid autem 14
erat minimus. Tribus ergo maioribus ſecu-
tis Saulem, ¶ abijt Dauid, & reuerſus eſt à 15
Saul, vt paſceret gregem patris ſui in Beth-
lehẽ. ¶ Procedebat vero Philiſthæus mane & 16
veſpere, et ſtabat quadraginta diebus. ¶ Di- 17
xit autẽ Iſai ad Dauid filiũ ſuũ, Accipe fra- C
tribus tuis ephi polẽtæ, ¶ & decẽ panes iſtos, 18
& curre in caſtra ad fratres tuos, & decem
formellas caſei has deferes ad tribunũ, et fra
tres tuos viſitabis, ſi recte agant: & cũ qui-
bus ordinati ſunt, diſce. ¶ Saul autẽ, & illi, 19
& omnes filij Iſrael, in Valle terebinthi pu-
gnabant aduerſum Philiſthijm. ¶ Surrexit 20
itaq; Dauid mane, & commendauit gregem
cuſtodi: & onuſtus abijt, ſicut præceperat ei
Iſai. Et venit ad locum Magala, & ad exer-
citũ qui egreſſus ad pugnã vociferatus erat
in certamine. ¶ Direxerat enim aciẽ Iſrael, 21
ſed & Philiſthijm ex aduerſo fuerãt præpa-
rati. ¶ Derelinquens ergo Dauid vaſa quæ 22
attulerat, ſub manu cuſtodis ad ſarcinas, cu
currit ad locũ certaminis, & interrogabat ſi
omnia recte agerentur erga fratres ſuos.
¶ Cumq́; adhuc ille loqueretur eis, apparuit 23
vir ille ſpurius aſcendens, Goliath nomine,
Philiſthæus, de Geth, de caſtris Philiſthino-
rũ: & loquẽte eo hæc eadẽ verba audiuit Da
uid. ¶ Omnes autẽ Iſraelitæ, cùm vidiſſent 24
virũ, fugerunt à facie eius, timẽtes eũ val-
de. ¶ Et dixit vnus quiſpiam de Iſrael, Num 25
vidiſtis virũ hunc qui aſcẽdit? ad exprobrã-
dũ enim Iſraeli, aſcẽdit. Virũ ergo qui per-
cuſſerit eum, ditabit rex diuitijs magnis, &
filiam ſuã dabit ei. & domũ patris eius fa-
ciet abſq; tributo in Iſrael. ¶ Et ait Dauid 26
ad viros qui ſtabãt ſecũ, dicẽs, Quid dabitur D
viro qui percuſſerit Philiſthæum hũc, & tu-
lerit opprobrium de Iſrael? quis eſt enim hic

Philiſthæus incircumciſus qui exprobrauit
27 acies Dei viuẽtis? ¶ Referebat aũt ei populus
eundem ſermonẽ, dicens, Hæc dabuntur viro
28 qui percuſſerit eũ. ¶ Quod cũ audiſſet Eliab
frater eius maior, loquente eo cum alijs, ira-
tus eſt contra Dauid, & ait, Quare veniſti,
& quare dereliquiſti pauculas oues illas in
deſerto? ego noui ſuperbiam tuã, & nequitiã
cordis tui: quia vt videres præliũ, deſcendi-
29 ſti. ¶ Et dixit Dauid, Quid feci? nunquid nõ
30 verbũ eſt? ¶ Et declinauit paululũ ab eo ad
alium: dixitq́; eundẽ ſermonem. Et reſpondit
31 ei populus verbũ ſicut prius. ¶ Audita ſunt
autem verba quæ locutus eſt Dauid, & an-
32 nuntiata in conſpectu Saul. ¶ Ad quem cùm
fuiſſet adductus, locutus eſt ei, Non concidat
cor cuiuſquã in eo: ego ſeruus tuus vadã, &
33 pugnabo aduerſus Philiſthæũ. ¶ Et ait Saul
ad Dauid, Nõ vales reſiſtere Philiſthæo iſti,
E nec pugnare aduerſus eum: quia puer es, hic
autem vir bellator eſt ab adoleſcentia ſua.
34 ¶ ‖ Dixitq́; Dauid ad Saul, Paſcebat ſeruus Eccl.47.2.3.
tuus patris ſui gregem, & veniebat leo vel
vrſus, & tollebat arietem de medio gregis:
35 ¶ & perſequebar eos, & percutiebam, erue-
bamq́; de ore eorũ, & illi conſurgebãt aduer-
ſum me, & apprehendebam mentũ eorũ, &
36 ſuffocabã, interficiebamq́; eos. ¶ Nã & leonẽ
& vrſum interfeci ego ſeruus tuus: erit igi-
tur & Philiſthæus hic incircũciſus, quaſi v-
nus ex eis. ⁻ Nunc vadam, & auferam op- -.8.
probrium populi: quoniam quis eſt iſte Phi-
liſthæus incircũciſus? ¶ ᵛqui auſus eſt male- ᵛquia 5.
37 dicere exercitui Dei viuentis. ¶ Et ait Da-
uid, Dominus qui eripuit me de manu leo-
nis, & de manu vrſi, ipſe me liberabit de
manu Philiſthæi huius. Dixit autẽ Saul ad
38 Dauid, Vade, & Dominu[illegible]ſit. ¶ Et in-
duit Saul Dauid veſtimentis ſuis, & im-
poſuit galeam æreã ſuper caput eius, & ve-
39 ſtiuit eum lorica. ¶ Accinctus ergo Dauid
gladio eius ſuper veſtem ſuam, cœpit tenta-
re ſi armatus poſſet incedere: non enim ha-
bebat conſuetudinẽ. Dixitq́; Dauid ad Saul,
Non poſſum ſic incedere, quia non vſum ha-
40 beo. Et depoſuit ea. ¶ & tulit baculum ſuum
quem ſemper habebat in manibus: & elegit
ſibi quinq; limpidiſſimos lapides de torrẽte,
& miſit eos in peram paſtoralem quam ha-
bebat ſecum, & fundam manu tulit: & pro-
41 ceſſit aduerſum Philiſthæum. ¶ Ibat autem
Philiſthæus incedens & appropinquans ad-
uerſum Dauid, & armiger eius ante eum.
42 ¶ Cumq́; inſpexiſſet Philiſthæus, & vidiſſet
F Dauid, deſpexit eum. Erat autem adoleſcens
43 rufus, & pulcher aſpectu. ¶ Et dixit Phili-
ſthæus ad Dauid, Nunquid ego canis ſum,
quod tu venis ad me cum baculo? Et male-
44 dixit Philiſthæus Dauid in dijs ſuis: ¶ di-
xitq́; ad Dauid, Veni ad me, & dabo carnes
45 tuas volatilibus cæli et beſtijs terræ. ¶ Dixit
autem

autem Dauid ad Philisthæum, Tu venis ad
me cũ gladio, & hasta, & clypeo: ego aũt ve-
nio ad te in nomine Domini exercituũ, Dei
agminum Israel, quibus exprobrasti hodie, 46
& dabit te Dominus in manu mea, & per-
cutiam te, & auferam caput tuum à te: &
dabo cadauera castrorum Philisthijm hodie
volatilibus cæli, & bestijs terræ: vt sciat o-
mnis terra quia est Deus in Israel. Et no- 47
uerit vniuersa ecclesia hæc quia non in gla-
dio, nec in hasta saluat Dominus: ipsius e-
nim est bellum, & tradet vos in manus no-
stras. Cùm ergo surrexisset Philisthæus, & 48
veniret, & appropinquaret cõtra Dauid, fe-
stinauit Dauid, & cucurrit ad pugnã ex ad-
uerso Philisthæi. Et misit manum suam in 49
peram, tulitq; vnum lapidẽ, & funda iecit, G
& ⁻circunducens' percussit Philisthæum in ⁻.5.
fronte: & infixus est lapis in fronte eius, &
cecidit in faciẽ suam super terram. [Præ- 50 1.Mac.4.d.9
naluitq; Dauid aduersum Philisthæũ in fun
da & lapide, percussumq; Philisthæum inter-
fecit. Cumq; gladium non haberet in manu
Dauid, cucurrit, & stetit super Philisthæũ, 51
& tulit gladium eius, & eduxit eum de va-
gina sua: & interfecit eum, præciditq; caput
eius. Videntes autem Philisthijm, quod mor-
tuus esset fortissimus eorum, fugerunt. Et 52
consurgentes viri Israel & Iuda vociferati
sunt, & persecuti sunt Philisthæos vsquedũ
venirent in vallem, & vsq; ad portas Acca-
ron, cecideruntq; vulnerati de Philisthijm in
via Saraim, vsq; ad Geth, & vsq; ad Ac-
caron. Et reuertentes filij Israel postquàm 53
persecuti fuerãt Philisthæos, inuaserunt ca-
stra eorum. Assumens autem Dauid caput 54
Philisthæi, attulit illud in Ierusalẽ: arma ve-
ro eius posuit in tabernaculo suo. Eo autem 55
tempore quo viderat Saul Dauid egredientẽ
contra Philisthæũ, ait ad Abner principẽ mi-
litiæ, De qua stirpe descẽdit hic adolescens? Abner 10.
Dixitq; Abner, Viuit anima tua, rex, si no-
ui. Et ait rex, Interroga tu, cuius filius sit 56
iste puer. Cũq; regressus esset Dauid, per- 57
cusso Philisthæo, tulit eum Abner, & intro-
duxit coram Saule, caput Philisthæi haben-
tem in manu. Et ait ad eum Saul, De qua 58
progenie es ò adolescens? Dixitq; Dauid, Fi-
lius serui tui Isai Beth-lehemitæ ego sum.

CAP. XVIII.

1 *ET factũ est cùm cõplesset loqui ad Saul,*
A *anima Ionathæ conglutinata est animæ*
Dauid, & dilexit eum Ionathas quasi ani-
2 *mam suam. Tulitq; eum Saul in die illa, &*
non concessit ei vt reuerteretur in domũ pa-
3 *tris sui. Inierunt autem Dauid & Iona-*
thas fœdus: diligebat enim eum quasi animã
4 *suam. Nam expoliauit se Ionathas tunica*
qua erat indutus, & dedit eam Dauid, &
reliqua vestimenta sua vsq; ad gladium &
5 *arcum suum, & vsq; ad baltheum. Egre-*
B *diebatur quoq; Dauid ad omnia quæcunque*
misisset eum Saul, & prudenter se agebat:
posuitq; eum Saul super viros belli, & acce-
ptus erat in oculis vniuersi populi, maxi-
6 *mèq; in conspectu famulorum Saul. Porrò*
cum reuerteretur percusso Philisthæo Dauid,
⁻& ferret caput eius in Ierusalem', egressæ ⁻.6.
sunt mulieres de vniuersis vrbibus Israel,
cantãtes, chorosq; ducẽtes in occursum Saul
7 *regis, in tympanis lætitiæ & in sistris. Et*
præcinebant mulieres ludentes, atq; dicen-
tes, Percussit Saul mille, & Dauid decẽ mil-
8 *lia. Iratus est autem Saul nimis, & displi-*
cuit in oculis eius sermo iste: dixitq;, Dede-
runt Dauid decem millia, & mihi mille de-
C *derunt: quid ei superest, nisi solum regnum?*
9 *Non rectis ergo oculis Saul aspiciebat Da-*
10 *uid à die illa, & deinceps. Post diem autem*
alteram, inuasit spiritus Dei malus Saul, &
prophetabat in medio domus suæ. Dauid au-
tem psallebat manu sua, sicut per singulos
11 *dies. Tenebatq; Saul lanceam, & misit eã,*
putans quod configere posset Dauid cum pa-
riete: & declinauit Dauid a facie eius secũ-
12 *do. Et timuit Saul Dauid, eo quod Domi-*
13 *nus esset cum eo, & à se recessisset. Amouit*
ergo eum Saul à se, & fecit eum tribunum
super mille viros, & egrediebatur, & intra-
14 *bat in conspectu populi. In omnibus quoq;*
D *vijs suis Dauid prudenter agebat, & Domi-*
15 *nus erat cũ eo. Vidit itaq; Saul quod pru-*
16 *dẽs esset nimis, & cœpit cauere eum. Om-*
nis autem Israel & Iuda diligebat Dauid:
ipse enim ingrediebatur et egrediebatur an-
17 *te eos. Dixitq; Saul ad Dauid, Ecce filia*
mea maior Merob, ipsam dabo tibi vxorem,
tantũmodo esto vir fortis, & præliare bella
Domini. Saul aũt reputebat dicens, Non sit
manus mea "in eo', sed sit super eum manus "in eum sit.
18 *Philisthinorũ. Ait autem Dauid ad Saul,*
E *Quis ego sum, aut quæ est vita mea, aut co-*
gnatio patris mei in Israel, vt fiam gener
19 *regis? Factũ est autem tempus cùm deberet*
dari Merob filia Saul Dauid, data est Ha-
20 *drieli Molathitæ vxor. "Dilexit aũt Dauid* "Dilexit autem Michol filia Saul altera Dauid 5.
Michol filiã Saul alteram'. Et nuntiatũ est
21 *Saul, et placuit ei. Dixitq; Saul, Dabo eam*
illi, vt fiat ei in scandalũ, & sit super eũ ma-
nus Philisthinorũ. Dixitq; Saul ad Dauid,
22 *In duabus rebus gener meus eris hodie. Et*
mãdauit Saul seruis suis, Loquimini ad Da-
uid clam me, dicẽtes, Ecce places regi, & om-
nes serui eius diligũt te. Nũc ergo esto gener
23 *regis. Et locuti sunt serui Saul in auribus*
Dauid omnia verba hæc: & ait Dauid, Num
parũ videtur vobis generũ esse regis? ego au-
24 *tem sum vir pauper et tenuis. Et renũtia-*
F *uerunt serui Saul, dicẽtes, Huiuscemodi ver-*
25 *ba locutus est Dauid. Dixit autẽ Saul, Sic*
loquimini ad Dauid, Nõ habet rex sponsalia
necesse, nisi tantũ centũ præputia Philisthi-

M. norum.

norum, vt fiat vltio de inimicis regis. Porrò
Saul cogitabat tradere Dauid in manus
Philisthinorum. ¶ Cumq; renuntiassent serui 26
eius Dauid verba quæ dixerat Saul, placuit
sermo in oculis Dauid, vt fieret gener regis.
¶ Et post paucos dies surgens Dauid, abijt 27
*cum viris qui sub eo erant. Et percussit ex
Philisthijm ducentos viros, & attulit eorum G
præputia, & annumerauit ea regi, vt esset ge
ner eius. Dedit itaq; Saul ei Michol filiam
suam vxorem. ¶ Et vidit Saul, & intellexit 28
quòd Dominus esset cũ Dauid. Michol autẽ
filia Saul, diligebat eũ. ¶ Et Saul magis cœ- 29
pit timere Dauid factusq; est Saul inimicus
Dauid cunctis diebus. ¶ Et egressi principes 30
Philisthinorũ. a principio aũt egressionis eo-
rum prudentius se gerebat Dauid, quàm om
nes serui Saul, & celebre factũ est nomen e-
ius nimis.

* in Accaron.

CAP. XIX.

Locutus est aũt Saul ad Ionathã filium 1
suum, & ad omnes seruos suos, vt occi- A
derent Dauid. Porrò Ionathas filius Saul di-
ligebat Dauid valde. ¶ Et indicauit Iona- 2
thas Dauid, dicẽs, Quærit Saul pater meus
occidere te: quapropter obserua te quæso ma-
nè, & manebis clam, & absconderis. ¶ Ego 3
aũt egrediens stabo iuxta patrẽ meum in a-
gro, vbicunq; "fuerit' & ego loquar de te ad
patrẽ meum, & quodcunq; videro, nuntiabo
tibi. ¶ Locutus est ergo Ionathas de Dauid 4
bona ad Saul patrẽ suum, dixitq; ad eũ, Ne
"pecces rex in seruum tuũ' Dauid, quia non
peccauit tibi, & opera eius bona sunt tibi
valde. ¶ Et posuit animã suã in manu sua, 5
& percussit Philisthæum, & fecit Dominus
salutem magnam vniuerso Israeli. vidisti,
& lætatus es. Quare ergo peccas in sanguine
innoxio, interficiens Dauid, qui est absque
culpa? ¶ Quod cũ audisset Saul, placatus vo- 6
ce Ionathæ, iurauit, Viuit Dominus, quia nõ
occidetur. ¶ Vocauit itaq; Ionathas Dauid, 7
& indicauit ei omnia verba hæc: et introdu- B
xit Ionathas Dauid ad Saul, & fuit ante eũ
sicut fuerat heri & nudiustertius. ¶ Motum 8
est autem rursum bellum: & egressus Da-
uid, pugnauit aduersum Philisthijm, percus-
sitq; eos plaga magna. Et fugerunt à facie
eius. ¶ Et factus est spiritus Domini malus 9
in Saul, sedebat autem in domo sua, & te-
nebat lanceam: porrò Dauid psallebat manu
sua. ¶ Nisusq; est Saul configere Dauid lan- 10
cea in pariete, & declinauit Dauid a facie
Saul: lancea autem casso vulnere perlata est
in pariete, & Dauid fugit, & saluatus est
nocte illa. ¶ Misit ergo Saul satellites suos* in 11
domum Dauid vt custodirent eum, & inter-
ficeretur manè. Quod cùm annũtiasset Da-
uid Michol vxor sua, dicens, Nisi saluaueris
te nocte hac, cras morièris: ¶ deposuit eum per 12
fenestram. porrò ille abijt & aufugit, atque
saluatus est. ¶ Tulit autem Michol statuam, 13

"fueris 3.

"peccet rex in seruum suum 1.

* nocte

C & posuit eam super lectum, & pellem pilo-
sam caprarum posuit ad caput eius, & ope-
14 ruit eam vestimentis. ¶ Misit autem Saul
apparitores qui raperent Dauid: & respon-
15 sum est quod ægrotaret. ¶ Rursumq; misit
Saul nuntios vt viderent Dauid, dicens,
Afferte eum ad me in lecto, vt occidatur.
16 ¶ Cumq; venissent nuntij, inuentum est si-
mulachrum super lectum, et pelles caprarum
17 ad caput eius. ¶ Dixitq; Saul ad Michol,
Quare sic illusisti mihi, & dimisisti inimi-
cum meum vt fugeret? Et respondit Michol
ad Saul, Quia ipse locutus est mihi, * Di-
18 mitte me, alioquin interficiam te. ¶ Dauid
autem fugiens, saluatus est, & venit ad Sa-
muel in Ramatha, & nuntiauit ei omnia
quæ fecerat sibi Saul. & abierũt ipse & Sa-
19 muel, & morati sunt in Naioth. ¶ Nuntia-
tum est aũt Sauli a dicentibus, Ecce Dauid
20 in Naioth in Ramatha. ¶ Misit ergo Saul
D lictores, vt raperent Dauid: qui cùm vidis-
sent cuneum prophetarum vaticinantium,
& Samuelem stantem super eos, factus est
etiam Spiritus Domini "in illis' & prophe-
21 tare cœperunt etiam ipsi. ¶ Quod cùm nun-
tiatum esset Sauli, misit & alios nũtios: pro-
phetauerunt autem & illi. Et rursum misit
Saul tertios nuntios: qui & ipsi propheta-
22 uerunt. - Et iratus iracundia Saul', ¶ abijt
etiam ipse in Ramatha, & venit vsq; ad
cisternam magnam quæ est in Socho. & in-
terrogauit, & dixit, In quo loco sunt Sa-
muel & Dauid? Dictumq; est ei, Ecce in
23 Naioth sunt in Ramatha. ¶ Et abijt in Na-
ioth in Ramatha, & factus est etiam super
eum Spiritus Domini, & ambulabat ingre-
diens, & prophetabat vsq; dum veniret in
24 Naioth in Ramatha. ¶ Et expoliauit etiam
ipse se vestimentis suis, & prophetauit cum
cæteris coram Samuele, & cecinit nudus to-
ta die illa & nocte. Vnde & exiuit prouer-
bium, ||Num & Saul inter Prophetas?

* dicens

"super nuntios Saul 1.

-.3.

Sup. 10. c. 12

CAP. XX.

1 Fvgit autem Dauid de Naioth quæ est in
A Ramatha, veniensq; locutus est coram
Ionatha, Quid feci? quæ est iniquitas mea,
& quod peccatum meum in patrem tuum,
2 quia quærit animam meam? ¶ Qui dixit ei,
Absit, non morièris: neq; enim faciet pater
meus quicquã grãde vel paruum, nisi prius
indicauerit mihi: hunc ergo celauit me pater
meus sermonem tantummodo? nequaquã e-
3 rit istud. ¶ Et iurauit rursum Dauidi: & ille
ait, Scit profectò pater tuus quia inueni
gratiam in oculis tuis, & dicet, Nesciat hoc
Ionathas, ne fortè tristetur. Quinimo viuit
Dominus, & viuit anima tua, quia vno tã-
tum (vt ita dicam) gradu, ego morsq; diui-
4 dimur. ¶ Et ait Ionathas ad Dauid, Quod-
cunq; dixerit mihi anima tua, faciam tibi.
5 ¶ Dixit aũt Dauid ad Ionathan, Ecce calẽdæ
sunt

sunt crastino, & ego ex more sedere soleo iu-
xta regem ad vescendũ : dimitte ergo me vt
absconiar in agro vsq; ad vesperam diei ter- B
►.5. tia. ꝰ Si – respiciens¹ requisierit me pater 6
tuus, respondebis ei, Rogauit me Dauid, vt
iret celeriter in Beth-lehem ciuitatem suã:
quia victimæ solennes ibi sunt vniuersis cõ-
tribulibus suis. ꝰ Si dixerit, Bene: pax erit 7
seruo tuo. si autem fuerit iratus, scito quia
completa est malitia eius. ꝰ Fac ergo miseri- 8
cordiam in seruũ tuum: quia fœdus Domini
me famulum tuũ tecũ inire fecisti. si autem
est iniquitas aliqua in me, tu me interfice,
& ad patrem tuum ne introducas me. ꝰ Et 9
à te 4. ait Ionathas, Absit hoc "à me³ : neq; enim
fieri potest, vt si certe cognouero completam
esse patris mei malitiam contra te, non an-
nuntiem tibi. ꝰRespondítq; Dauid ad Iona- 10
than, Quis renuntiabit mihi, siquid fortè
►.4. responderit tibi pater tuus dure – de me³?
ꝰEt ait Ionathas ad Dauid, Veni & egredia 11
►.6. mur – foras³ in agrum. Cumq; exissent am-
bo in agrũ, ꝰait Ionathas ad Dauid, Domine 12
Deus Israel, si inuestigauero sententiam pa C
tris mei crastino vel perendie: & aliquid bo-
ni fuerit super Dauid, & non statim misero
ad te, & notum tibi fecero, ꝰ hæc faciat Do- 13
minus Ionathæ, & hæc addat. Si autem per-
seuerauerit patris mei malitia aduersum
te, reuelabo aurem tuam, & dimittam te, vt
vadas in pace, & sit Dominus tecum, sicut
fuit cũ patre meo. ꝰEt si vixero, facies mihi 14
misericordiam Domini: si verò mortuus fue-
ro, ꝰnon auferes misericordiam tuam à do- 15
mo mea vsq; in sempiternũ, quando eradi-
cauerit Dominus inimicos Dauid, vnum-
►.7. quenq; de terra: – auferat Ionathan de do-
mo sua, & requirat Dominus de manu ini-
micorum Dauid¹. ꝰPepigit ergo Ionathas fœ 16
dus cum domo Dauid. & requisiuit Domi-
nus de manu inimicorũ Dauid. ꝰEt addidit 17
Ionathas deierare Dauid, eo quòd diligeret D
illum: sicut enim animam suam, ita dilige-
bat eum. ꝰDixitq; ad eum Ionathas, Cras 18
calendæ sunt, & requirêris: ꝰ requiretur e- 19
nim sessio tua vsq; perendie. Descendes ergo
festinus, & venies in locũ vbi celãdus es in
die quando operari licet, & sedebis iuxta la-
pidem, cui nomen est Ezel. ꝰEt ego tres sa- 20
gittas mittam iuxta eum, & iaciam quasi
exercens me ad signum. ꝰ Mittam quoq; & 21
puerum, dicens ei, Vade & affer mihi sagit-
tas. ꝰ Si dixero puero, Ecce sagittæ intra te 22
sunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi
est, & nihil est mali, viuit Dominus. Si au-
tem sic locutus fuero puero, Ecce sagittæ vl-
tra te sunt: Vade in pace, quia dimisit te Do
minus. ꝰDe verbo autem quod locuti sumus 23
ego & tu, sit Dominus inter me & te, vsque
in sempiternum. ꝰAbscõditus est ergo Dauid 24
in agro, & venerunt calendæ, & sedit rex ad

25 comedendum panẽ. ꝰ Cumq; sedisset rex su-
E per cathedrã suam (secundum consuetudinẽ)
quæ erat iuxta parietem, surrexit Ionathas,
& sedit Abner ex latere Saul, vacuusq; ap-
26 paruit locus Dauid. ꝰEt nõ est locutus Saul
quicquam in die illa: cogitabat enim quod
forte euenisset ei vt non esset mundus, nec
27 purificatus. ꝰ Cumq; illuxisset dies secunda
post calendas, rursus apparuit vacuus locus
Dauid. Dixitq; Saul ad Ionathan filiũ suũ,
Cur non venit filius Isai nec heri, nec hodie
28 ad vescendum? ꝰRespondítq; Ionathas Sau-
li, Rogauit me obnixe, vt iret in Beth-lehẽ,
29 & ait, ꝰ Dimitte me quoniã sacrificium so-
lenne est in ciuitate *, vnus de fratribus * mea
meis accersiuit me : nunc ergo si inueni gra-
tiam in oculis tuis, vadam cito, & videbo
fratres meos. Ob hanc causam non venit ad
30 mensam regis. ꝰ Iratus autem Saul aduer-
F sum Ionathan, dixit ei, Fili mulieris virum
vltrò rapientis, nunquid ignoro quia diligis
filium Isai in confusionem tuam, & in con-
31 fusionem ignominiosæ matris tuæ? ꝰ Omni-
bus enim diebus quibus filius Isai vixerit
super terram, nõ stabilieris tu, neq; regnum
tuum. Itaq; iam nunc mitte & adduc eum
32 ad me: quia filius mortis est. ꝰRespondẽs au-
tem Ionathas Sauli patri suo ait, Quare mo
33 rietur? quid fecit? ꝰ Et arripuit Saul lanceã
vt percuteret eum. Et intellexit Ionathas
quod definitum esset à patre suo vt interfice-
34 ret Dauid. ꝰSurrexit ergo Ionathas à men-
sa in ira furoris, & non comedit in die calẽ-
darum secunda panẽ. Contristatus est enim
super Dauid, eo quod confudisset eum pater
35 suus. ꝰCumq; illuxisset mane, venit Iona-
thas in agrum iuxta placitũ Dauid, & puer
36 paruulus cum eo. ꝰ & ait ad puerum suum,
Vade, & affer mihi sagittas quas ego iacio.
G Cumq; puer cucurrisset, iecit aliam sagittam
37 trans puerum. ꝰVenit itaq; puer ad locũ ia-
culi, quod miserat Ionathas : & clamauit
Ionathas post tergũ pueri, & ait, Ecce ibi est
38 sagitta porro vltra te. ꝰClamauítq; iterum
Ionathas post tergum pueri, dicens, Festina
velociter, ne steteris. Collegit autem puer Io-
nathæ sagittas, & attulit ad dominum suũ:
39 ꝰ & quid ageretur, penitus ignorabat, tan-
tummodo enim Ionathas & Dauid rem no-
40 uerãt. ꝰDedit ergo Ionathas arma sua pue-
ro, & dixit ei, Vade, & defer in ciuitatem.
41 ꝰCumq; abijsset puer, surrexit Dauid de loco
qui vergebat ad austrum, & cadens pronus
in terram, adorauit tertio: & osculantes se
alterutrum, fleuerunt pariter, Dauid autem
42 amplius. ꝰ Dixit ergo Ionathas ad Dauid,
Vade in pace : quæcunq; iurauimus ambo in
nomine Domini, dicentes, Dominus sit inter
me & te, & inter semẽ tuũ, & semen meum
43 vsq; in sempiternũ. ꝰ Et surrexit Dauid, &
abijt: sed et Ionathas ingressus est ciuitatem.

CAP. XXI.

VEnit autē Dauid in Nobe ad Achimé- 1
lech sacerdotem: & obstupuit Achimé- A
lech, eo quòd venisset Dauid. Et dixit ei,
Quare tu solus, & nullus est tecum? ¶ Et ait 2
Dauid ad Achi-melech sacerdotē, Rex præ-
cepit mihi sermonem, & dixit, Nemo sciat
rem, propter quam missus es à me, & huius-
modi præcepta tibi dederim: nam & pueris
condixi in illum & illum locum. ¶ Nunc ergo 3
si quid habes ad manum, vel quinq; panes,
da mihi, aut quicquid inueneris. ¶ Et respō- 4
dens sacerdos ad Dauid, ait illi, Non habeo
laicos panes ad manum, sed tantùm panem
•.•. sanctum: si mundi sunt pueri, maximè à B
•māducent. mulieribus•. ¶ Et respondit Dauid sacerdoti, 5
& dixit ei. Et quidem si de mulieribus agi-
tur, continuimus nos ab heri & nudiuster-
tius, quando egrediebamur, & fuerunt vasa
puerorum sancta, porrò via hæc polluta est,
sed & ipsa hodie sanctificabitur in vasis.
Mat.12.a.3. ¶ ‖Dedit ergo ei sacerdos sanctificatū panē. 6
neq; enim erat ibi panis, nisi tantùm panes
propositionis qui sublati fuerant à facie Do-
mini, vt ponerentur panes calidi. ¶ Erat autē 7
ibi vir quidā de seruis Saul, in die illa in- C
tus in tabernaculo Domini: & nomen eius
• hic pascebat mulas Saul. Doeg Idumæus potētissimus pastorū Saul•.
¶ Dixit autē Dauid ad Achimelech, Si habes 8
hic ad manum hastam aut gladium? • quia
•da mihi. gladium meum, & arma mea non tuli me-
cum. sermo enim regis vrgebat. ¶ Et dixit 9
•.1. sacerdos. Ecce ⸗ hic˺ gladius Goliath Phili-
sthæi, quem percußisti in Valle-terebinthi,
est inuolutus pallio post ephod: si istum vis
tollere, tolle. neq; enim hic est alius absque
eo. Et ait Dauid, Non est huic alter similis,
da mihi eum. ¶ Surrexit itaq; Dauid, & fu- 10
git in die illa à facie Saul, et venit ad Achis
regem Geth, ¶ dixeruntq; serui Achis ad 11
•.6. eum ⸗ cùm vidissent Dauid˺, Nunquid non D
iste est Dauid rex terræ? nonne huic canta-
bant per choros dicentes, Percußit Saul mil-
le, & Dauid decem millia? ¶ Posuit autem 12
Dauid sermones istos in corde suo, & exti-
muit valde à facie Achis regis Geth. ¶ Et 13
immutauit os suum coram eis, & collabeba-
tur inter manus eorum: & impingebat in
ostia portæ, defluebantq; saliuæ eius in bar-
bam. ¶ Et ait Achis ad seruos suos, Vidistis 14
hominem insanum: quare adduxistis eum
ad me? ¶ An desunt nobis furiosi, quod intro- 15
duxistis istum, vt fureret me præsente? hic-
cine ingredietur domum meam?

CAP. XXII.

ABijt ergo Dauid inde, & fugit in spe- 1
luncam Odollam. Quod cùm audissent A
fratres eius, & omnis domus patris eius, de-
scenderunt ad eum illuc. ¶ Et conuenerunt 2
ad eum omnes qui erant in angustia consti-
tuti, & oppreßi ære alieno, & amaro animo:
& factus est eorum princeps. fueruntq; cum
3 eo quasi quadringenti viri. ¶ Et profectus
est Dauid inde in Maspha, quæ est Moab: &
dixit ad regē Moab. Maneat oro pater meus
& mater mea vobiscum, donec sciam quid fa-
4 ciat mihi Deus. ¶ Et reliquit eos ante fa-
ciem regis Moab: manseruntq; apud eum
cunctis diebus quibus Dauid fuit in præsi-
5 dio. ¶ Dixitq; Gad propheta ad Dauid, Noli
manere in præsidio: proficiscere & vade in
terrā-Iuda. Et profectus est Dauid, & ve-
6 nit in Saltum-hareth. ¶ Et audiuit Saul
quod apparuisset Dauid, & viri qui erāt cū
eo. Saul autem cùm maneret in Gabaa, &
esset in nemore quod est in Rama, hastā ma-
nu tenens, cunctiq; serui eius circunstarent
7 eum, ¶ ait ad seruos suos qui aßistebant ei,
Audite me nunc filij Iemini: nunquid omni-
B bus vobis dabit filius Isai agros & vineas,
& vniuersos vos faciet tribunos, & centu-
8 riones: ¶ quoniam coniurastis omnes aduer-
sum me, & non est qui mihi renuntiet, ma-
ximè cùm & filius meus fœdus inierit cum
filio Isai? Non est qui vicem meam doleat ex
vobis, nec qui annuntiet mihi: eo quod su-
scitauerit filius meus seruum meum aduer-
9 sum me, insidiantem mihi vsq; hodie. ¶ Re-
spondens autem Doeg Idumæus qui aßiste-
bat, & erat primus inter seruos Saul, Vidi,
inquit, filiū Isai in Nobe apud Achi-melech
10 filium Achitob ⸗ sacerdotem˺. ¶ Qui consuluit •.5.
pro eo Dominum, & cibaria dedit ei: sed &
11 gladium Goliath Philisthæi dedit illi. ¶ Misit
ergo rex ad accersendum Achi-melech sacer-
dotem filium Achitob, & omnē domum pa-
tris eius, sacerdotum qui erant in Nobe, qui
12 vniuersi venerunt ad regem. ¶ Et ait Saul
⸗ ad Achi-melech˺, Audi fili Achitob. Qui •.4.
13 respondit, Præsto sum domine. ¶ Dixitq; ad
C eum Saul, Quare coniurastis aduersum me,
tu & filius Isai, & dedisti ei panes & gla-
dium, & consuluisti pro eo Dominum, vt cō-
surgeret aduersum me, insidiator vsq; hodie
14 permanens? ¶ Respondensq; Achi-melech re-
gi, ait, Et quis in omnibus seruis tuis, sicut
Dauid fidelis, & gener regis, & pergens ad
imperium tuum, & gloriosus in domo tua?
15 ¶ Num hodie cœpi pro eo cōsulere Dominum?
absit hoc à me: ne suspicetur rex aduersus
seruum suum rem huiuscemodi, in vniuersa
domo patris mei: nō enim sciuit seruus tuus
quicquam super hoc negotio, vel modicum,
16 vel grande. ¶ Dixitq; rex, Morte morieris
Achi-melech, tu & omnis domus patris tui.
17 ¶ Et ait rex emissarijs qui circunstabant eū,
Conuertimini, & interficite sacerdotes Do-
mini: nam manus eorum cum Dauid est:
scientes quod fugisset, ⸗ & ˺ non indicaue- •.8.
runt mihi. Noluerunt autem serui regis ex-
tendere manus suas in sacerdotes Domini.
18 ¶ Et ait rex ad Doeg, Conuertere tu, & ir-
ruo

Domini. rue in sacerdotes . Conuersusq́; Doeg Idu-
maeus, irruit in sacerdotes & trucidauit in D
die illa octoginta quinq́; viros vestitos ephod
lineo. Nobe autem ciuitatem sacerdotum 19
percussit in ore gladij, viros & mulieres, &
paruulos, & lactentes, bouemq́; & asinum,
& ouem, in ore gladij. Euadens autem v- 20
nus filius Achi-melech filij Achitob, cuius
nomen erat Abiathar, fugit ad Dauid. & 21
annuntiauit ei quod occidisset Saul sacerdo-
tes Domini. Et ait Dauid ad Abiathar, 22
Sciebam in die illa, quod cùm ibi esset Doeg
Idumaeus, proculdubio annuntiaret Sauli:
ego sum reus omnium animarũ * patris tui. *domus i.
Mane mecum, ne timeas: si quis quaesierit 23
animam meam, quaeret & animam tuam,
mecumq́; seruaberis.

CAP. XXIII.

ET annuntiauerunt Dauid, dicentes, Ec- 1
ce Philisthijm oppugnant Ceilam, & di- A
ripiunt areas. Consuluit ergo Dauid Do- 2
minum, dicens, Num vadam & percutiam
Philisthaeos istos? Et ait Dominus ad Dauid,
Vade, & percuties Philisthaeos, & Ceilam
saluabis. Et dixerunt viri qui erant cum 3
Dauid ad eum, Ecce nos hic in Iudaea consi-
stentes timemus: quanto magis si ierimus in
Ceilam aduersum agmina Philisthinorum?
Rursum ergo Dauid consuluit Dominum. 4
Qui respõdens ait ei, Surge & vade in Cei-
lam: ego enim tradam Philisthaeos in manu
tua. Abijt ergo Dauid & viri eius, in 5
Ceilam, & pugnauit aduersum Philisthaeos,
& abegit iumenta eorum, & percussit eos
plaga magna: & saluauit Dauid habitatores
Ceilae. Porro eo tempore quo fugiebat Abia- 6
thar filius Achi-melech ad Dauid in Cei-
lam, ephod secum habens descẽderat. Nun- 7
tiatum est autem Sauli quod venisset Da-
uid in Ceilam: & ait Saul, Tradidit eũ Do-
minus in manus meas: conclususq́; est in- B
gressus vrbem in qua portae & serae sunt.
Et praecepit Saul omni populo vt ad pugnã 8
descenderet in Ceilam, & obsideret Dauid
& viros eius. Quod cùm Dauid rescisset 9
quia praepararet ei Saul clam malum, dixit
ad Abiathar sacerdotem, Applica ephod. Et 10
ait Dauid, Domine Deus Israel, audiuit fa-
mam seruus tuus, quod disponat Saul veni-
re in Ceilam, vt euertat vrbem propter me.
Si tradent me viri Ceilae in manus eius? 11
Et si descendet Saul, sicut audiuit seruus
tuus? Domine Deus Israel indica seruo tuo.
Et ait Dominus, Descendet. Dixitq́; * Da- 12
*rursum uid: Si tradent me viri Ceilae, & viros qui
sunt mecum in manus Saul? Et dixit Do-
minus, Tradent. Surrexit ergo Dauid & 13
viri eius quasi sexcenti, & egressi de Ceila,
huc atq́; illuc vagabantur incerti: nuntia-
tumq́; est Sauli quod fugisset Dauid de Ceila
& saluatus esset: quamobrem dissimulauit
14 exire. Morabatur autem Dauid in deserto
in locis firmissimis, mansitq́; in monte soli-
tudinis Ziph in monte opaco, quaerebat eũ ..5.
C tamen Saul cunctis diebus: & non tradidit
15 eum Dominus in manus eius. Et vidit
Dauid quod egressus esset Saul vt quaereret
animam eius. Porro Dauid erat in deserto
16 Ziph in silua. Et surrexit Ionathas filius
Saul, et abijt ad Dauid in syluam, et confor-
17 tauit manus eius in Deo, dixitq́; ei: Ne
timeas: neque enim inueniet te manus Saul
patris mei, & tu regnabis super Israel, &
ego ero tibi secũdus, sed & Saul pater meus
18 scit hoc. Percussit ergo vterque foedus co-
ram Domino: mansitq́; Dauid in sylua: Io-
nathas autem reuersus est in domum suam.
19 Ascenderunt autẽ Ziphaei ad Saul in Ga-
baa, dicẽtes, Nonne ecce Dauid latitat a- ..2.
pud nos in locis tutissimis syluae, in Colle-
20 Hachila, quae est ad dexteram deserti? Nũc
ergo sicut desiderauit anima tua vt descen-
deres, descende: nostrum autem erit vt tra-
21 damus eum in manus regis. Dixitq́; Saul,
Benedicti vos à Domino, quia doluistis vicẽ
22 meam. Abite ergo oro, & diligentius praepa-
rate, & curiosius agite, & considerate locum
vbi sit pes eius*, vel quis viderit eum ibi, *velociter
*recogitat enim de me, quod callide insidier *vbi dixi-
23 ei. Considerate, & videte omnia latibula stis.
D eius, in quibus absconditur: & reuertimini
ad me ad rem certam, vt vadam vobiscum.
quod si etiam in terram se abstruxerit, per-
24 scrutabor eum in cũctis millibus Iuda. At
illi surgentes abierunt in Ziph ante Saul:
Dauid autem & viri eius erant in deserto-
Maon, in campestribus ad dexteram Isi-
25 mon. Iuit ergo Saub & socij eius ad quae-
rendum eum: & nuntiatum est Dauid, sta-
timq́; descendit ad petram, & versabatur in
deserto-Maon. quod cùm audisset Saul, per-
26 secutus est Dauid in deserto-Maon. Et
ibat Saul * ad latus montis ex parte vna, *& viri
Dauid autem & viri eius erant in latere eius
montis ex parte altera: porro Dauid despe-
rabat se posse euadere à facie Saul: itaque
Saul, & viri eius in modum coronae cinge-
bant Dauid, & viros eius, vt caperent eos.
27 Et nuntius venit ad Saul, dicens, Festina,
& veni, quoniam infuderunt se Philisthijm
28 super terram. Reuersus est ergo Saul desi-
stens persequi Dauid, & perrexit in occur-
sum Philisthinorum. propter hoc vocauerunt
locum illum Petram-diuidentem.

CAP. XXIIII.

1 ASCENDIT ergo Dauid inde: & habitauit
2 in locis tutissimis En-gaddi. Cumq́;
A reuersus esset Saul, postquã persecutus est
Philisthaeos, nuntiauerunt ei, dicentes, Ecce
3 Dauid in deserto est En-gaddi. Assumens
ergo Saul tria millia electorum virorum ex
omni Israel, perrexit ad inuestigandũ Dauid

& viros eius, etiam super abruptißimas pe-
tras, quæ solis ibicibus peruia sunt. ❡Et ve- 4
. . – nis ad caulas ouiū, quæ se offerebāt vianti:
eratq; ibi spelunca quam ingressus est Saul,
vt purgaret ventrem: porro Dauid & viri
eius in interiore parte speluncæ latebāt. ❡Et 5
dixerunt serui Dauid ad eum, Ecce dies de
qua locutus est Dominus ad te, Ego tradam
tibi inimicum tuum, vt facias ei sicut pla-
cuerit in oculis tuis. Surrexit ergo Dauid, &
præcidit oram chlamydis Saul silenter. ❡Post 6
hæc percußit cor suum Dauid, eo quod abscis-
disset oram chlamydis Saul. ❡Dixitq; ad vi- 7
ros suos, Propitius sit mihi Dominus ne fa- B
ciam hanc rem domino meo christo Domini,
vt mittam manū meam in eum, quia chri-
–.7. stus Domini est. – Viuit Dominus, quia nisi
Dominus percusserit eū, aut dies eius vene-
rit vt moriatur, aut descendens in prælium
perierit, propitius mihi sit Dominus vt non
mittam manum meam in christū Domini'.
•istit, ❡Et cōfregit Dauid viros suos sermonibus•, 8
& non permisit eos vt consurgerent in Saul:
porrò Saul exurgens de spelunca, pergebat
cœpto itinere. ❡Surrexit autem Dauid post 9
eum: & egressus de spelunca, clamauit post
tergum Saul, dicens, Domine mi rex. Et re-
spexit Saul post se: & inclinans se Dauid
pronus in terrā, adorauit, ❡dixitq; ad Saul, 10
Quare audis verba hominum loquentium,
Dauid quærit malū aduersum te? ❡Ecce ho- 11
die viderunt oculi tui quòd tradiderit te Do-
minus in manu mea in spelunca: & cogitaui
vt occiderē te, sed pepercit tibi oculus meus.
dixi enim, Non extendam manum meam in C
dominum meum, quia christus Domini est.
❡Quin potius pater mi, vide, & cognosce 12
oram chlamydis tuæ in manu mea: quoniam
cùm præscinderem summitatem chlamydis
tuæ, nolui extendere manum meam in te.
animaduerte, & vide, quoniam non est in
4. manu mea malum, neq; iniquitas, neq; pec-
caui in te: tu autem insidiaris animæ meæ,
vt auferas eam. ❡Iudicet Dominus inter me 13
& te, & vlciscatur me Dominus ex te: ma-
nus autē mea non sit in te. ❡Sicut & in pro- 14
uerbio antiquo dicitur, AB IMPIIS e-
gredietur impietas: manus ergo mea non sit
in te. ❡Quem persequeris rex Israel? quem 15
persequeris? canem mortuum persequeris, &
pulicem vnum. ❡Sit Dominus iudex, & iu- 16
dicet inter me & te: & videat, & iudicet
causam meam, & eruat me de manu tua.
❡Cùm autem complesset Dauid loquens ser- 17
mones huiuscemodi ad Saul, dixit Saul, Nū-
quid vox hæc tua est fili mi Dauid? Et leua- D
uit Saul vocem suam, & fleuit. ❡dixitq; ad 18
Dauid, Iustior tu es quàm ego: tu enim tri-
buisti mihi bona: ego autē reddidi tibi mala.
❡Et tu indicasti hodie quæ feceris mihi bo- 19
na: quomodo tradiderit me Dominus in ma-

20 num tuam, & non occideris me. ❡Quis enim
cùm inuenerit inimicum suum, dimittet eū
in via bona? Sed Dominus reddat tibi vi-
cißitudinem hanc pro eo quòd hodie operatus
21 es in me. ❡Et nunc quia scio quod certißime
regnaturus sis, & habiturus in manu tua
22 regnū Israel: ❡iura mihi in Domino, ne de-
leas semen meū post me, neq; auferas nomē
23 meum de domo patris mei. ❡Et iurauit Da-
uid Sauli. Abijt ergo Saul in domum suam:
& Dauid, & viri eius ascenderunt ad tu-
tiora loca.

CAP. XXV.

1 Mortuus est autem Samuel, & congre- Ecc.46.d.23
A gatus est vniuersus Israel, & planxe-
runt eum, & sepelierunt eum in domo sua
in Ramatha. Consurgensq; Dauid descendit
2 in desertum Pharan. ❡Erat autem vir qui-
spiam in solitudine Maon, & possessio eius
in Carmelo, & homo ille magnus nimis: e-
rantq; ei oues tria millia, & mille capræ: &
accidit vt tonderetur grex eius in Carmelo.
3 ❡Nomen autem viri illius erat Nabal: &
nomen vxoris eius Abigail, eratq; mulier
illa prudentißima & speciosa: porro vir eius
durus, & peßimus, & malitiosus: erat autē
4 de genere Caleb. ❡Cùm ergo audisset Dauid
in deserto quòd tonderet Nabal gregē suum,
5 ❡misit decem iuuenes, & dixit eis, Ascendite
in Carmelum, & venietis ad Nabal, & sa-
6 lutabitis eum ex nomine meo pacificè: ❡Et
dicetis, Sit fratribus meis & tibi pax, & do-
B mui tuæ pax, & omnibus quæcunq; habes,
sit pax. – Ex multis annis saluos faciens –.4.
7 tuos, & omnia tua'. ❡Audiui quòd tonderēt
pastores tui• qui erant nobiscum in deserto: • greges tuos
nunquam eis molesti fuimus, nec aliquando
defuit quicquam eis de grege, omni tempore
8 quo fuerunt nobiscum in Carmelo. ❡Interro-
ga pueros tuos, & indicabunt tibi. Nunc
ergo inueniant pueri – tui' gratiam in oculis –.1.
tuis: in die enim bona venimus quodcunq;
inuenerit manus tua, da seruis tuis, & filio
9 tuo Dauid. ❡Cùmq; venissent pueri Dauid,
locuti sunt ad Nabal omnia verba hæc ex
10 nomine Dauid: & siluerunt. ❡Respondēs au-
tem Nabal pueris Dauid, ait, Quis est Da-
uid? & quis est filius Isai? hodie increuerunt
11 serui qui fugiunt dominos suos. ❡Tollam ergo
panes meos, & aquas meas, & carnes peco-
rum quæ occidi tonsoribus meis, & dabo vi-
12 ris quos nescio vnde sint? ❡Regreßi sunt
itaq; pueri Dauid per viam suam, & reuersi
venerunt, & annuntiauerunt ei omnia ver-
13 ba quæ dixerat. ❡Tunc ait Dauid "pueris' "viris 8.
suis, Accingatur vnusquisq; gladio suo. Et
C accincti sunt singuli gladijs suis, accinctusq;
est & Dauid ense suo: & secuti sunt Dauid
quasi quadringenti viri: porrò ducenti re-
14 manserunt ad sarcinas. ❡Abigail autē vxorē
Nabal nuntiauit vnus de pueris suis, di-
cens, Ecce Dauid misit nuntios de deserto,

vt benedicerent Domino nostro: & auersa-
tus est eos. ¶ homines isti, boni satis fuerunt 15
nobis, & non molesti: nec quicquam aliquã-
do perijt omni tempore quo fuimus conuer-
sati cum eis in deserto: ¶ pro muro erant no- 16
bis tam in nocte quàm in die, omnibus die-
bus quibus pauimus apud eos greges. ¶ Quã 17
ob rem considera, & recogita quid facias:
quoniam completa est malitia aduersum vi-
rum tuum, & aduersum domũ tuam, & ipse
est filius Belial, ita vt nemo possit ei loqui.
¶ Festinauit igitur Abigail, & tulit ducentos 18
panes, & duos vtres vini, & quinq; arietes
coctos, & quinq; sata polentæ, & centum li-
gaturas vuæ passæ, & ducẽtas massas cari-
carum, & posuit super asinos, ¶ dixitq; pueris 19
suis, Præcedite me: ecce, ego post tergum se- D
quar vos, viro autem suo Nabal non indica-
uit. ¶ Cùm ergo ascendisset asinum, & de- 20
scenderet ad radicem montis, Dauid & viri
eius descendebant in occursum eius: quibus
& illa occurrit. ¶ Et ait Dauid, Vere frustrà 21
seruaui omnia quæ huius erant in deserto,
& non perijt quicquam de cunctis quæ ad
eum pertinebant: & reddidit mihi malum
pro bono. ¶ Hæc faciat Deus inimicis Dauid, 22
& hæc addat, si reliquero de omnibus quæ ad
ipsum pertinent vsq; mane, mingentem ad
parietem. ¶ Cùm autem vidisset Abigail Da 23
uid, festinauit, & descendit de asino, & pro-
cidit coram Dauid super faciem suam, & a-
dorauit super terrã, ¶ et cecidit ad pedes eius, 24
et dixit, In me sit Domine mi hæc iniquitas:
loquatur obsecro ancilla tua in auribus tuis:
& audi verba famulæ tuæ. ¶ Ne ponat oro 25
dominus meus rex cor suum super virũ istũ
iniquum Nabal: quoniam secundum nomen
suum stultus est, & stultitia est cum eo: ego
autem ancilla tua non vidi pueros tuos do-
mine mi quos misisti. ¶ Nunc ergo domine 26
mi, viuit Dominus, & viuit anima tua, qui
prohibuit te ne venires in sanguinem, & E
saluauit manum tuam tibi: & nunc fiant si-
cut Nabal inimici tui, & qui quærunt do-
mino meo malum. ¶ Quapropter suscipe bene- 27
dictionem hãc, quam attulit ancilla tua tibi
domino meo: & da pueris qui sequuntur te
dominum meũ. ¶ Aufer iniquitatem famulæ 28
tuæ: faciens enim faciet Dominus tibi domi-
no meo domum fidelem, quia prælia Domini
domine mi tu præliaris: malitia ergo non in-
ueniatur in te omnibus diebus vitæ tuæ.
¶ Si enim surrexerit aliquando homo perse- 29
quens te, & quærens animam tuam, erit a-
nima domini mei custodita quasi in fasci-
culo viuentiũ, apud Dominum Deum tuum:
porrò inimicorum tuorum anima rotabitur,
quasi in impetu & circulo fundæ. ¶ Cùm er- 30
go fecerit Dominus tibi domino meo omnia
quæ locutus est bona de te, & constituerit te
ducem super Israel, ¶ non erit tibi hoc in sin- 31
gultum, & in scrupulum cordis domino meo,
quòd effuderis sanguinem innoxium, aut
ipse te vltus fueris: & cùm benefecerit Do-
minus domino meo, recordaberis ancillæ
32 tuæ*. ¶ Et ait Dauid ad Abigail, Benedictus
F Dominus Deus Israel, qui misit hodie te in
33 occursum meum, ¶ & benedictum eloquium
tuum, & benedicta tu quæ prohibuisti me
hodie ne irem ad sanguinem, & vlciscerer
34 me manu mea. ¶ Alioquin viuit Dominus
Deus Israel qui prohibuit me ne malum fa-
cerem tibi: nisi citò venisses in occursum mi-
hi, non remansisset Nabal vsque ad lucem
35 matutinam, mingens ad parietem. ¶ Susce-
pit ergo Dauid de manu eius omnia quæ
attulerat ei, dixitq; ei, Vade pacificè in do-
mum tuam, ecce audiui vocem tuam, & ho-
36 noraui faciem tuam. ¶ Venit autem Abigail
ad Nabal: & ecce erat ei conuiuium in domo
eius, quasi conuiuium regis, & cor Nabal iu-
cundum: erat enim ebrius nimis: & non in-
dicauit ei verbum pusillum aut grande vsq;
37 mane. ¶ Diluculo autem cùm digessisset vi-
G num Nabal, indicauit ei vxor sua verba
hæc, & emortuum est cor eius intrinsecus,
38 & factus est quasi lapis. ¶ Cumq; pertran-
sissent decem dies, percussit Dominus Na-
39 bal, & mortuus est. ¶ Quod cùm audisset Da
uid mortuum Nabal, ait, Benedictus Domi-
nus qui iudicauit causam opprobrij mei de
manu Nabal, & seruum suum custodiuit à
malo, & malitiam Nabal reddidit Dominus
in caput eius. Misit ergo Dauid, & locutus
est ad Abigail, vt sumeret eam sibi in vxo-
40 rem. ¶ Et venerunt pueri Dauid ad Abigail
in Carmelum, & locuti sunt ad eam, dicen-
tes, Dauid misit nos ad te, vt accipiat te sibi
41 in vxorem. ¶ Quæ consurgens adorauit pro-
na in terram, & ait, Ecce famula tua sit in
ancillam, vt lauet pedes seruorum domini
42 mei. ¶ Et festinauit, & surrexit Abigail, &
ascendit super asinum, & quinq; puellæ se-
runt cum ea pedissequæ eius, & secuta est
43 nuntios Dauid: & facta est illi vxor. ¶ Sed
& Achinoam accepit Dauid de Iezrahel:
44 & fuit vtraq; vxor eius. ¶ Saul autem de-
dit Michol filiam suam vxorẽ Dauid Phalti,
filio Lais, qui erat de Gallim.

* & tu bene facies ei.

CAP. XXVI.

1 ET venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa
A dicentes, Ecce Dauid absconditus est in
Colle-hachila, quæ est ex aduerso solitudi-
2 nis. ¶ Et surrexit Saul, & descendit in de-
sertum-Ziph, & cum eo tria millia virorum
de electis Israel, vt quæreret Dauid in de-
3 serto-Ziph. ¶ Et castrametatus est Saul in
Gabaa-hachila, quæ erat ex aduerso solitu-
dinis in via: Dauid autem habitabat in deser-
to. Videns autẽ quod venisset Saul post se in
4 desertũ, ¶ misit exploratores, et didicit quòd
5 illuc venisset certissimè. ¶ Et surrexit Dauid

•.3. •clam', & venit ad locum vbi erat Saul:
cumq́; vidisset locũ in quo dormiebat Saul et
Abner filius Ner, princeps militia eius, &
Saulem dormientem in tentorio, & reliquũ
vulgus per circuitum eius, ¶ ait Dauid ad 6
Achi-melech Hethaum, & Abisai filiũ Sur-
uia, fratrẽ Ioab, dicens, Quis descendet me-
cũ ad Saul in castra? Dixitq́; Abisai, Ego de-
scendam tecũ. ¶ Venerunt ergo Dauid & A- 7
bisai ad populum nocte, & inuenerunt Saul
iacentem & dormientem in tentorio, & ha-
stam fixam in terra ad caput eius: Abner au
tem & populum dormientes in circuitu eius.
¶ Dixitq́; Abisai ad Dauid, Conclusit Deus 8
inimicum tuum hodie in manus tuas: nunc B
ergo perfodiam eum lãcea in terra, semel, &
secundo opus non erit. ¶ Et dixit Dauid ad 9
Abisai, Ne interficias eum: quis enim exten-
det manũ suam in christum Domini, & in-
nocens erit? ¶ Et dixit Dauid, Viuit Domi- 10
nus, quia nisi Dominus percusserit eum, aut
dies eius venerit vt moriatur, aut in praliũ
descendens perierit: ¶ propitius sit mihi Do- 11
minus ne extendã manum meam in christũ
Domini: nunc igitur tolle hastam qua est ad
caput eius, & scyphum aqua, & abeamus.
¶ Tulit igitur Dauid hastam, & scyphum a- 12
qua, qui erat ad caput Saul, & abierunt: &
nõ erat quisquã qui videret, & intelligeret,
& euigilaret, sed omnes dormiebãt, quia so-
por Domini irruerat super eos. ¶ Cumq́; trã- 13
sisset Dauid ex aduerso, & stetisset in verti-
ce montis de longe, & esset grande interual-
lũ inter eos, ¶ clamauit Dauid ad populũ, & 14
ad Abner filiũ Ner, dicens, Nõnne responde-
bis Abner? Et respõdens Abner, ait, Quis es C
tu qui clamas, & inquietas regem? ¶ Et ait 15
Dauid ad Abner, Nunquid non vir tu es? &
quis alius similis tui in Israel? quare ergo nõ
custodisti dominũ tuum regem? ingressus est
enim vnus de turba vt interficeret regẽ do-
minũ tuum. ¶ Nõ est bonũ hoc quod fecistis: 16
viuit Dominus, quoniam filij mortis estis
vos, qui nõ custodistis dominũ vestrũ chri-
stũ Domini. nunc ergo vide vbi sit hasta re-
gis, & vbi sit scyphus aqua, qui erat ad ca-
put eius. ¶ Cognouit aũt Saul vocem Dauid, 17
& dixit, Nũquid vox hac tua fili mi Dauid?
Et ait Dauid, Vox mea domine mi rex. ¶ Et 18
ait, Quam ob causam dominus meus perse-
quitur seruũ suum? Quid feci? aut quod est
malũ in manu mea? ¶ Nunc ergo audi oro do- 19
mine mi rex verba serui tui: Si Dominus
incitat te aduersum me, odoretur sacrificiũ:
si aũt filij hominũ, maledicti sunt in cõspectu D
Domini: "qui' eiecerunt me hodie, vt non
habitem in hareditate Domini, dicẽtes, Va-
de, serui dijs alienis. ¶ Et nunc non effun- 20
datur sanguis meus in terram coram Domi-
no: quia egressus est rex Israel vt quarat
pulicem vnum, sicut persequitur perdix in

•quia ꝺ.

21 montibus. ¶ Et ait Saul, Peccaui, reuertere
fili mi Dauid: nequaquam enim vltra tibi
malefaciam, eo quod pretiosa fuerit anima
mea in oculis tuis hodie: apparet enim quod
stulte egerim, & ignorauerim multa nimis.
22 ¶ Et respondens Dauid ait, Ecce hasta regis:
transeat vnus de pueris regis, & tollat eam.
23 ¶ Dominus autem retribuet vnicuiq́; secun-
dum iustitiam suã & fidem: tradidit enim
te Dominus hodie in manũ meam, & nolui
extendere manum meam in christũ Domi-
24 ni. ¶ Et sicut magnificata est anima tua ho-
die in oculis meis, sic magnificetur anima
mea in oculis Domini, & liberet me de omni
25 angustia. ¶ Ait ergo Saul ad Dauid, Benedi-
ctus tu fili mi Dauid: & quidem faciens fa-
cies, & potens poteris. Abijt aũt Dauid in
viam suam, & Saul reuersus est in locũ suũ.

CAP. XXVII.

1 ET ait Dauid in corde suo, Aliquãdo in-
A cidam vna die in manus Saul: nonne
melius est vt fugiam, & saluer in terra Phi
listhinorum, "vt' desperet Saul, cesseтq́; me
quarere in cunctis finibus Israel? fugiam er-
2 go manus eius. ¶ Et surrexit Dauid, & abijt
ipse, & sexcenti viri cum eo, ad Achis filium
3 Maoch regem Geth. ¶ Et habitauit Dauid cũ
Achis in Geth, ipse & viri eius, * & domus
eius Dauid, & dua vxores eius, Achi-noam
Iezraelitis, & Abigail vxor Nabal Carme-
4 li. ¶ Et nuntiatum est Sauli quod fugisset
Dauid in Geth, & nõ addidit vltra quarere
5 eum. ¶ Dixit autem Dauid ad Achis, Si in-
B ueni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus
in vna vrbium regionis huius, vt habitem
ibi: cur enim manet seruus tuus in ciuitate
6 regis tecum? ¶ Dedit itaq́; ei Achis in die il-
la Siceleg: propter quã causam facta est Si-
7 celeg regum Iuda, vsq́; in diem hanc. ¶ Fuit
autem numerus dierum quibus habitauit
Dauid in regione Philisthinorum quatuor
8 mensium. ¶ Et ascendit Dauid, & viri eius,
C & agebant pradas de Gessuri & de Gerzi et
de Amalecitis: hi enim "pagi" habitabantur'
in terra antiquitus, euntibus Sur vsq́; ad
9 terram Aegypti. ¶ Et percutiebat Dauid om
nem terram', nec relinquebat viuẽtem vi-
rum & mulierem: tollensq́; oues, & boues, &
asinos, & camelos, & vestes, reuertebatur,
10 & veniebat ad Achis. ¶ Dicebat autem ei
Achis, In quem irruisti hodie? Respondebat
Dauid contra meridiem Iuda, & contra me-
ridiem Ierameel, & contra meridiem Ceni.
11 ¶ Virum & mulierẽ non viuificabat Dauid,
D nec adducebat in Geth, dicens, Ne forte lo-
quantur aduersum nos, Hac fecit Dauid: &
hoc erat decretum illi omnibus diebus qui-
bus habitauit in regione Philisthinorum.
12 ¶ Credidit ergo Achis Dauid, dicens, Multa
mala operatus est contra populum suum Is-
rael: erit igitur mihi seruus sempiternus.

"& 2.
•vir 2.
"habitabant 8.
"vagi habitabant 4.
•illorum.

CAP.

CAP. XXVIII.

FActum est autem in diebus illis, congre- 1
gauerũt Philisthijm agmina sua, vt præ- A
pararentur ad bellum contra Israelem, di-
xitq; Achis ad Dauid, Sciẽs nunc scito quo-
niam mecum egredieris in castris tu & vi-
ri tui. ⁋Dixitq; Dauid ad Achis, Nunc scies 2
quæ facturus est seruus tuus. Et ait Achis
ad Dauid, Et ego custodem capitis mei po-
Sup.25.a.1. nam te cunctis diebus. ⁋‖Samuel autẽ mor 3
tuus est, planxitq; eum omnis Israel, & se-
pelierunt eum in Rhamátha vrbe sua. Et
ꝑ.6. Saul abstulit magos & hariolos de terra: ⸗
& interfecit eos qui pythones habebant in
ventre'. ⁋Congregatiq; sunt Philisthijm, & 4
venerunt, & castrametati sunt in Sunam:
congregauit autem & Saul vniuersum Is-
rael, & venit in Gelbóe. ⁋Et vidit Saul ca 5
stra Philisthijm, & timuit & expauit cor
eius nimis. ⁋Consuluitq; Dominum, & non 6
respondit ei, neque per somnia, neque per sa
cerdotes, neque per prophetas. ⁋ Dixitque 7
Saul seruis suis, Quærite mihi mulierem ha B
bentem pythonem, & vadam ad eam, & su-
scitabor per illam. Et dixerunt serui eius ad
Leu.20.d 27 eum, Est mulier‖ pythonem habẽs in Endor.
Deu.18.b.11 ⁋Mutauit ergo habitum suum, vestitusq; 8
est alijs vestimentis, & abijt ipse & duo vi
ri cum eo, veneruntq; ad mulierem nocte,
& ait illi, Diuina mihi in pythone, & suscita
mihi quem dixero tibi. ⁋ Et ait mulier ad 9
eum, Ecce, tu nosti quanta fecerit Saul, &
quomodo eraserit magos & hariolos de ter-
ra: quare ergo insidiaris animæ meæ, vt oc-
cidar? ⁋Et iurauit ei Saul in Domino dicẽs: 10
Viuit Dominus, quia non eu[…]et tibi quic-
quam mali propter hanc rem. ⁋ Dixitq; ei 11
mulier, Quem suscitabo tibi? Qui ait, Sa-
muelem mihi suscita. ⁋Cùm autem vidis- 12
set mulier Samuelem, exclamauit voce ma-
gna, & dixit ad Saul, Quare imposuisti mi
hi? Tu es enim Saul. ⁋Dixitq; ei rex, Noli ti 13
mere: quid vidisti? Et ait mulier ad Saul,
Deos vidi ascendentes de terra. ⁋Dixitq; ei, 14
Qualis est forma eius? Quæ ait, Vir senex C
ascendit, & ipse amictus est pallio. Et intel
lexit Saul quod Samuel esset, & inclinauit
se super faciem suam in terra, & adorauit.
Ecc.46.d.23 ⁋‖Dixit autem Samuel ad Saul, Quare in- 15
quietasti me vt suscitarer? Et ait Saul, Co-
arctor nimis: siquidem Philisthijm pugnant
aduersum me, & Deus recessit à me, & ex-
audire me noluit neque in manu propheta-
rum, neque per somnia: vocaui ergo te, vt
ostenderes mihi quid faciam. ⁋ Et ait Sa- 16
muel, Quid interrogas me, cùm Dominus re
cesserit a te, & transierit ad æmulum tuum?
⁋Faciet enim tibi Dominus sicut locutus est 17
Sup.15.f.28. in manu mea, & ‖ scindet regnum tuum de
manu tua, & dabit illud proximo tuo Da-
uid: ⁋quia non obedisti voci Domini, neque 18
fecisti iram furoris eius in Amalec, idcirco
19 quod pateris, fecit tibi Dominus hodie. ⁋Et
dabit Dominus etiam Israel tecum in ma-
nus Philisthijm: eris autem tu & filij tui
mecum eritis: sed & castra Israel tradet Do
20 minus in manus Philisthijm. ⁋ Statimq;
D Saul cecidit porrectus in terram: extimue-
rat enim *verba Samuelis, & robur nõ erat *valde 1.
in eo, quia non comederat panem tota die il-
21 la. ⁋Ingressa est itaque mulier illa ad Saul,
(conturbatus enim erat valde) dixitq; ad
eum, Ecce obediuit ancilla tua voci tuæ, &
posui animam meam in manu mea: & au-
diui sermones tuos quos locutus es ad me.
22 ⁋Nunc igitur audi & tu vocem ancillæ tuæ,
& ponam coram te buccellam panis, vt co-
23 medens conualescas, & possis iter agere. ⁋Qui
renuit, & ait. Non comedam. Coegerunt au
tem eum serui sui & mulier, & tandem au-
dita voce eorum surrexit de terra, & sedit
24 super lectum. ⁋ Mulier autem illa habebat
vitulum pascualem in domo, & festinauit,
& occidit eum: tollensque farinam miscuit
25 eam & coxit azyma, ⁋& posuit ante Saul,
& ante seruos eius. Qui cùm comedissent,
surrexerunt, & ambulauerunt per totam
noctem illam.

CAP. X[…]X.

1 COngregata sunt erg[…] Philisthijm vni-
A uersa agmina in Aphec: sed & Israel ca
strametatus est super fontẽ qui erat in Iez-
2 rahel. ⁋Et satrapæ quidem Philisthijm in-
cedebant in centurijs & millibus: Dauid au
tem & viri eius erant in nouissimo agmine
3 cũ Achis. ⁋Dixeruntq; principes Philisthijm
⸗ad Achis', Quid sibi volunt Hebræi isti? ⸗.5.
Et ait Achis ad principes Philisthijm, Num-
quid ignoratis Dauid, qui fuit seruus Saul
regis Israel, *& est apud me multis diebus
vel annis? & non inueni in eo quicquam* *mali
ex die qua transfugit ad me, vsque ad diem
4 hanc. ⁋Irati sunt autem aduersus eum prin
B cipes Philisthijm, & dixerunt ei, ‖Reuerta- 1.Par.12.d.19.
tur vir & sedeat in loco suo, in quo consti-
tuisti eum, & non descendat nobiscum in
prælium, ne fiat nobis aduersarius cùm præ-
liari cœperimus: quomodo enim aliter pote-
rit placare dominum suum, nisi in capitibus
5 nostris? ⁋Nonne iste est Dauid cui cantabãt
in choris, dicentes, Percussit Saul in millibus
6 suis, & Dauid in decem millibus suis? ⁋Vo-
C cauit ergo Achis Dauid, & ait ei, Viuit Do-
minus, quia rectus es tu, & bonus in con-
spectu meo: & exitus tuus & introitus tuus
mecum est in castris: & non inueni in te
quicquam mali ex die qua venisti ad me,
vsque in diem hanc: sed satrapis non places.
7 ⁋Reuertere ergo: & vade in pace, & non of-
8 fendas oculos satraparum Philisthijm. ⁋Di-
xitq; Dauid ad Achis, Quid enim feci, &
quid inuenisti in me seruo tuo à die qua

fui in conspectu tuo vsque in diem hanc, vt
non veniam, & pugnem contra inimicos do
mini mei regis? ¶Respondens autem Achis, 9
locutus est ad Dauid, Scio quia bonus es tu
in oculis meis, sicut angelus Dei: sed princi-
pes Philisthiinorum dixerunt, Non ascendet
nobiscum in prælium. ¶Igitur consurge ma- 10
ne, tu & serui domini tui, qui venerunt te- D
cum: & cum de nocte surrexeritis, & cœperit
dilucescere, pergite. ¶Surrexit itaque de no- 11
cte Dauid ipse & viri eius, vt proficiscerentur
tur mane, & reuerterentur ad terram Phi-
listhym: Philisthym autem ascenderunt in
Iezrahel.

CAP. XXX.

CVmque venissent Dauid & viri eius in 1
Siceleg die tertia, Amalecita impetum A
fecerant ex parte australi in Siceleg, & per-
cusserant Siceleg, & succenderant eam igni.
¶& captiuas duxerant mulieres ex ea, a mi 2
nimo vsque ad magnum: & nō interfecerat
quenquam, sed secum duxerant, & perge-
bant itinere suo. ¶Cùm ergo venisset Dauid 3
& viri eius ad ciuitatem, & inuenissent eā
succensam igni, & vxores suas, & filios suos
& filias ductas esse captiuas, ¶leuauerunt 4
Dauid & populus qui erat cū eo voces suas,
& planxerunt donec deficerent in eis lachry
mæ. ¶Siquidem & duæ vxores Dauid, ca- 5
ptiuæ ductæ fuerant. Achi-noam Iezrahe- B
litis, & Abigail vxor Nabal Carmeli. ¶Et 6
contristatus est Dauid valde: volebat enim
eum populus lapidare, quia amara erat ani
ma vniuscuiusque viri super filijs suis, & fi-
liabus: confortatus est autē Dauid in Domi-
mino Deo suo. ¶Et ait ad Abiathar sacerdo- 7
tem filiū Achi-melech, Applica ad me ephod.
Et applicauit Abiathar ephod ad Dauid, ¶& 8
consuluit Dauid Dominum dicēs, Persequar C
latrunculos hos, & comprehendam eos, an
–.6. *non? Dixitque ei –Dominus:' Persequere, abs-*
que dubio enim comprehendes eos, & excu-
ties prædam. ¶Abijt ergo Dauid ipse & sex- 9
centi viri qui erant cum eo, & venerūt vs-
que ad Torrentem-besor: & lassi quidam
substiterunt. ¶Persecutus est autem Dauid 10
*cum eo. *ipse & quadringenti viri*: substiterant e-*
nim ducenti, qui lassi transire non poterant
Torrentem-besor. ¶Et inuenerunt virum 11
Aegyptium in agro, & adduxerunt eum ad
Dauid: dederuntque ei panem vt comederet,
& biberet aquam: ¶sed & fragmen massæ ca 12
ricarum, & duas ligaturas vuæ passæ. Qui
cùm comedisset, reuersus est spiritus eius, et
refocillatus est: non enim comederat panem,
neque biberat aquam, tribus diebus, & tribus
noctibus. ¶Dixit itaque ei Dauid, Cuius es 13
tu, vel vnde? –et quo pergis'? Qui ait, Puer
–.2. *Aegyptius ego sum, seruus viri Amalecitæ:*
dereliquit autem me Dominus meus quia D
ægrotare cœpi nudiustertius. ¶Siquidem nos 14
erupimus ad australē plagā Cerethi, & con-
tra Iudā, & ad meridiē Caleb, & Siceleg suc
15 *cendimus igni. ¶Dixitque ei Dauid, Potes me*
ducere ad cuneum istum? Qui ait, Iura mihi
per Deum quod non occidas me, et nō tradas
me in manus domini mei, & ego ducā te ad
16 *cuneū istum. –Et iurauit ei Dauid'. ¶Qui* –.5.
cùm duxisset eum, ecce illi discumbebant su-
per faciem vniuersæ terræ comedētes & bi-
bentes, & quasi festum celebrantes diem pro
cuncta præda & spolijs quæ ceperant de ter-
17 *ra Philisthym, & de terra Iuda. ¶Et percus-*
E *sit eos Dauid a vespere vsque ad vesperam*
alterius diei, & non euasit ex eis quisquam
nisi quadringenti viri adolescentes, qui as-
18 *cenderant camelos & fugerant. ¶Eruit ergo*
Dauid omnia quæ tulerant Amalecita, &
19 *duas vxores suas eruit. ¶Nec defuit "quis-* "quicquam
quam' a paruo vsque ad magnum, tam de
filijs quam de filiabus, & de spolijs: & quæ-
20 *cunque rapuerāt omnia reduxit Dauid. ¶Et*
tulit vniuersos greges & armenta, & mina
uit ante faciem suam: dixeruntque, Hæc est
21 *præda Dauid. ¶Venit autē Dauid ad ducen*
tos viros, qui lassi substiterant, nec sequi po
tuerant Dauid, & residere eos iusserat in tor
rente-besor: qui egressi sunt obuiam Dauid,
F *& populo qui erat cum eo. Accedens autem*
12 *Dauid ad populū salutauit eos pacifice. ¶Re-*
spondensque omnis vir pessimus, & iniquus
de viris qui ierant cum Dauid, dixit, Quia
non venerunt nobiscum, non dabimus eis
quicquam de præda quam eruimus: sed suf-
ficiat vnicuique vxor sua & filij, quos cùm
23 *acceperint, recedant. ¶Dixit autem Dauid,*
Non sic facietis fratres mei de his quæ tra-
didit nobis Dominus, & custodiuit nos, &
dedit latrunculos qui eruperant aduersum
24 *nos, in manus nostras., ¶nec audiet vos quis*
quam super sermone hoc. æqua enim pars e-
rit descendentis ad prælium, & remanentis
25 *ad sarcinas, & similiter diuident. ¶Et factū*
est hoc die illa, & deinceps constitutum &
G *præfinitum, & quasi lex in Israel vsque in*
26 *in diem hanc. ¶Venit ergo Dauid in Siceleg,*
& misit dona de præda senioribus Iuda pro-
ximis suis, dicens, Accipite benedictionem de
27 *præda hostium Domini: ¶His qui erant in*
Beth-el, & qui in Ramoth ad meridiem, &
28 *qui in Gether, ¶& qui in Aroer, & qui in*
29 *Sephamoth, & qui in Esthamo, ¶& qui in*
Rachal, & qui in vrbibus Ierameel, & qui
30 *in vrbibus Ceni, ¶& qui in Harama, & qui*
31 *in lacu Asan, & qui in Athach, ¶& qui in*
Hebron: & reliquis qui erant in his locis,
in quibus commoratus fuerat Dauid & vi-
ri eius.

CAP. XXXI.

1 *PHilisthijm autem pugnabant aduersum* 1.Par.10.a.1
A *Israel: & fugerunt viri Israel ante faciē*
Philisthijm, & ceciderunt interfecti in mon
2 *te Gelboe. ¶Irrueruntque Philisthym in Saul*
& in

& in filios eius, & percusserunt Ionathan
& Abinadab & Melchisua filios Saul, ¶ to- 3
tumque pondus prælij versum est in Saul, &
consecuti sunt eum viri sagittarij, & vulne
ratus est vehementer a sagittarijs. ¶ Dixit- 4
que Saul ad armigerum suum, Euagina gla
dium tuum, & percute me: ne forte veniant
incircuncisi isti, & interficiant me, illuden- B
tes mihi. Et noluit armiger eius: fuerat e-
nim nimio terrore perterritus, arripuit ita-
=.2. que Saul gladium ⸗ suum', & irruit super
eum. ¶ Quod cùm vidisset armiger eius, vi- 5
delicet quod mortuus esset Saul, irruit etiā
ipse super gladium suum, & mortuus est cum
eo. ¶ Mortuus est ergo Saul, & tres filij sui 6
& armiger illius, & vniuersi viri eius in
*viri 5. die illa pariter. ¶ Videntes autem "filij' Israel 7
qui erant trans vallem & trans Iordanem,
quod fugissent viri Israelitæ, & quod mor-
tuus esset Saul & filij eius, reliquerunt ciui
tates suas, & fugerunt: veneruntque Phili-
sthijm, & habitauerunt ibi. ¶ Facta autem 8
die altera, venerunt Philisthijm vt expolia- C
rent interfectos, & inuenerunt Saul & tres
filios eius iacentes in mōte Gelboe. ¶ Et præ- 9
ciderunt caput Saul, & spoliauerunt eum
armis, & miserunt in terram Philisthinorū
per circuitum, vt annuntiaretur in templo
*suorum 1. idolorum", & in populis. ¶ Et posuerunt ar- 10
ma eius in templo Astaroth, corpus vero eius
2.Reg.2.2.2 suspenderunt in muro Beth-san. ¶ ‖ Quod cū 11
audissent habitatores Iabes Galaad, quæcun D
que fecerant Philisthijm Saul, ¶ surrexerūt 12
omnes viri fortissimi, & ambulauerunt tota
nocte, & tulerunt cadauer Saul, & cadaue-
ra filiorū eius de muro Beth-san, veneruntque
que Iabes-Galaad, & combusserunt ea ibi
igni: ¶ & tulerunt ossa eorū, & sepelierunt in 13
nemore Iabes, & ieiunauerunt septē diebus.

LIBER SECVNDVS

SAMVELIS, QVEM NOS SECVNDVM REGVM DICIMVS.

CAPVT I.

FACTVM est autem postquam mor 1
tuus est Saul, vt Dauid reuerteretur A
à cæde Amalec, & maneret in Siceleg
duos dies. ¶ In die autem tertia appa 2
ruit homo veniens de castris Saul veste con
scissa, & puluere conspersus caput, & vt ve
nit ad Dauid cecidit super faciem suam, &
adorauit. ¶ Dixitque ad eum Dauid, Vnde ve 3
nis? Qui ait ad eum, De castris Israel fugi.
¶ Et dixit ad eum Dauid, Quod est verbum 4
quod factum est? indica mihi. Qui ait, Fugit
populus ex prælio, & multi corruentes è po-
pulo mortui sunt: sed & Saul & Ionathas
filius eius interierunt. ¶ Dixitque Dauid ad 5
adolescentē qui nuntiabat ei, Vnde scis quia
mortuus est Saul & Ionathas filius eius?
6 ¶ Et ait adolescens qui nuntiabat ei, Casu
veni in montē Gelboe, & Saul incumbebat
super hastam suam: porro currus & equites
7 appropinquabant ei, ¶ & conuersus post ter-
B gum suum, vidensque me vocauit. Cui cùm
8 respondissem, Adsum, ¶ dixit mihi, Quisnam
es tu? Et aio ad eum, Amalecites ego sum.
9 ¶ Et locutus est mihi, Sta super me, & inter-
fice me, quoniam tenēt me angustiæ, & ad-
10 huc tota anima mea in me est. ¶ Stansque su
per eum, occidi illum: sciebam enim quod vi
uere non poterat post ruinam: & tuli diade-
ma quod erat in capite eius, & armillam de
brachio illius, & attuli ad te dominum meū
11 huc. ¶ Apprehendens autem Dauid vesti-
menta sua scidit, omnesque viri qui erant
12 cum eo. ¶ & planxerunt & fleuerunt, & ie-
iunauerunt vsque ad vesperam super Saul,
& super Ionathan filium eius, & super po-
pulum Domini, & super domum Israel, eò
13 quod corruissent gladio. ¶ Dixitque Dauid ad
iuuenem qui nuntiauerat ei, Vnde es tu?
Qui respondit, Filius hominis aduenæ A-
14 malecitæ ego sum. ¶ Et ait ad eum Dauid,
C ‖ Quare non timui[illegible]re manum tuam Psal.104.a.5.
15 vt occideres christ[illegible]ini? ¶ Vocansque
Dauid vnum de p[illegible], ait, Accedens
irrue in eum. Qui percussit illum, & mor-
16 tuus est, ¶ Et ait ad eum Dauid, Sanguis
tuus super caput tuum: os enim tuum locu-
tum est aduersum te, dicens: Ego interfeci
17 christum Domini. ¶ Planxit autem Dauid
planctum huiuscemodi super Saul & super
18 Ionathan filium eius, (¶ & præcepit vt do-
cerent filios Iuda arcum; sicut scriptum est
in libro iustorum.)
⸗ Et ait, Considera Israel pro his qui mor- =.10.
tui sunt super excelsa tua vulnerati'.
19 ¶ Incliti Israel super montes tuos interfe
cti sunt, quomodo ceciderunt fortes.
20 ¶ Nolite annuntiare in Geth, neque annun
tietis in compitis Ascalonis: ne forte læten-
tur filiæ Philisthijm, ne exultent filiæ incir-
cuncisorum.
21 ¶ Montes Gelboe, nec ros, nec pluuia ve-
niant super vos, neque sint agri primitiarū:
quia ibi abiectus est clypeus fortium, clypeus
Saul, quasi non esset vnctus oleo.
22 ¶ A sanguine interfectorum, ab adipe for
D tium, sagitta Ionathæ nunquam rediit re-
trorsum, & gladius Saul non est reuersus
inanis.
23 ¶ Saul & Ionathas amabiles, & decori in
vita sua, in morte quoque non sunt diuisi: a-
quilis velociores, leonibus fortiores.
24 ¶ Filiæ Israel super Saul flete, qui vestie
bat vos coccino in delitijs, qui præbebat or-
namenta aurea cultui vestro.
25 ¶ Quomodo ceciderūt fortes in prælio? Io-
nathas

nathas in excelsis tuis occisus est?
¶Doleo super te frater mi Ionatha decore 26
nimis, & amabilis super amorẽ mulierum.
>.2. *–Sicut mater vnicum amat filiũ suum, ita*
ego te diligebam'.
¶Quomodo ceciderunt robusti, & perie- 27
runt arma bellica.

CAP. II.

IGitur post hæc cõsuluit David Dominum, 1
dicens, Num ascendam in vnam de ciui- A
tatibus Iuda? Et ait Dominus ad eum, As-
cende. Dixitq; David, Quo ascendam? Et re
spondit ei in Hebron. ¶Ascendit ergo David 2
& duæ vxores eius, Ashi-noam Iezraheli-
tis, & Abigail vxor Nabal Carmeli: ¶sed & 3
viros qui erant cum eo, duxit David singu-
los cum domo sua: & manserunt in oppidis
1.Ma.2.f.57. Hebron. ¶‖Veneruntq; viri Iuda, & vnxe- 4
1.Re.31.d.12 runt ibi David, vt regnaret super domum
Iuda, & nuntiatum est David, quod viri
Iabes-Galaad sepelissent Saul. ¶Misit ergo 5
David nuntios ad viros Iabes-Galaad, di-
xitq; ad eos, Benedicti vos Domino, qui fe-
cistis misericordiam hanc cum domino ve-
stro Saul, & sepelistis eum. ¶Et nunc retri- 6
buet vobis quidem Dominus misericordiam B
& veritatem: s[...] reddam gratiam,
eo quod fecistis [...]ud. ¶Conforten- 7
tur manus vest[...]te filij fortitudinis:
licet enim mortuus [...]ominus vester Saul,
tamen me vnxit domus Iuda in regem sibi.
¶Abner autem filius Ner princeps exercitus 8
Saul, tulit Is-boseth filium Saul, & circun-
duxit eum per castra, ¶regemq; constituit su 9
per Galaad & super Gessuri, & super Gezra
hel, & super Ephraim, & super Ben-iamin,
& super Israel vniuersum. ¶Quadraginta 10
annorum erat Is-boseth filius Saul cùm re-
gnare cœpisset super Israel, & duobus annis
regnauit: sola autem domus Iuda sequeba-
tur David. ¶Et fuit numerus dierum quos 11
commoratus est David, imperans in Hebron
super domum Iuda, septem annorum, & sex C
mensium. ¶Egressusq; est Abner filius Ner, 12
& pueri Is-boseth filij Saul de castris in Ga
baon. ¶Porro Ioab filius Saruia, & pueri Da 13
uid egressi sunt, & occurrerunt eis iuxta pi-
scinam Gabaon. Et cùm in vnum conuenis-
sent, è regione sederunt: hi in vna parte pi-
scinæ, & illi ex altera. ¶Dixitq; Abner ad 14
Ioab, Surgant pueri, & ludant coram nobis.
Et respondit Ioab, Surgant. ¶Surrexerunt 15
ergo & transierunt numero duodecim de
Ben-iamin, ex parte Is-boseth filij Saul, &
duodecim de pueris David. ¶Apprehensoq; 16
vnusquisq; capite comparis sui, defixit gla-
dium in latus contrarij, & ceciderunt simul:
vocatumq; est nomen loci illius Ager-robu- D
storum in Gabaon. ¶Et ortum est bellum du 17
rum satis in die illa: fugatusq; est Abner &
viri Israel, à pueris David. ¶Erant autem 18
ibi tres filij Saruia, Ioab, & Abisai, et Asael:
porro Asael cursor velocissimus fuit, quasi
vnus de capreis quæ morantur in syluis.
19 ¶Persequebatur autem Asael Abner, & non
declinauit ad dexteram, neq; ad sinistram,
20 omittens persequi Abner. ¶Respexit itaque
Abner post tergum suum, & ait, Tune es A-
21 sael? Qui respondit ego sum. ¶Dixitq; ei Ab-
E ner, Vade ad dexteram siue ad sinistram, &
apprehende vnum de adolescentibus, & tol-
le tibi spolia eius. Noluit autem Asael omit-
22 tere quin vrgeret eum. ¶Rursumq; locutus
est Abner ad Asael, Recede & noli me sequi,
ne compellar confodere te in terram, & le-
uare non potero faciem meam ad Ioab fra-
23 trem tuum. ¶Qui audire contempsit, & no-
luit declinare: percussit ergo eum Abner auer
sa hasta in inguine, & transfodit, & mor-
tuus est in eodem loco: omnesq; qui transi-
bant per locum illum in quo ceciderat Asael,
24 & mortuus erat, subsistebant. ¶Persequen-
tibus autem Ioab & Abisai fugientem Ab-
F ner, sol occubuit: & venerunt vsque ad Col-
lem-aquæ ductus qui est ex aduerso vallis,
25 –& itineris deserti in Gabaon. ¶Congre- ←.2.
gatiq; sunt filij Ben-iamin ad Abner: &
conglobati in vnum cuneum, steterunt in
26 summitate tumuli vnius. ¶Et exclamauit
Abner ad Ioab, & ait, Num vsque ad inter-
necionem tuus mucro desæuiet? an ignoras
quod periculosa sit desperatio? vsquequo non
dicis populo vt omittat persequi fratres suos?
27 ¶Et ait Ioab, Viuit Dominus si locutus fuis
ses, manè recessisset populus persequens fra-
28 trem suum. ¶Insonuit ergo Ioab buccina, &
stetit omnis exercitus, nec persecuti sunt
29 vltrà Israel, neque inière certamen. ¶Abner
autem & viri eius abierunt per campestria,
tota nocte illa: & transierunt Iordanem, &
G lustrata omni Beth-horon, venerunt ad Ca
30 stra: ¶Porro Ioab reuersus omisso Abner, con
gregauit omnem populum: & defuerunt de
pueris David decem & nouem viri, excepto
31 Asaele. ¶Serui autem David percusserunt de
Ben-iamin, & de viris qui erant cum Ab-
ner trecẽtos sexaginta*, qui & mortui sunt. *viros 6.
32 ¶Tuleruntq; Asael, & sepelierũt eum in se-
pulchro patris sui in Beth-lehem: & ambu-
lauerunt tota nocte Ioab, & viri qui erant
cum eo, & in ipso crepusculo peruenerunt in
Hebron.

CAP. III.

1 FActa est ergo longa concertatio inter do-
A mum David & inter domum Saulis: Da
uid proficiens & semper seipso robustior, do-
2 mus autem Saul decrescens quotidie. ¶‖Na- 1.Par.3.a.1.
tiq; sunt filij David in Hebron: fuitq; pri-
mogenitus eius Amnon de Achi-noam Iez-
3 rahelitide. ¶Et post eum Cheleab de Abigail
vxore Nabal Carmeli: porrò tertius Absa-
lon filius Maacha filia Tolmai regis Gessur.

¶Quar-

¶Quartus autē Adonias, filius Haggith: & 4
quintus Saphatia, filius Abital. ¶ Sextus 5
quoq; Iethraam de Egla vxore Dauid, hi na
ti sunt Dauid in Hebron. ¶ Cùm ergo esset 6
prælium inter domū Saul & domum Dauid,
Abner filius Ner regebat domū Saul. ¶Fue- 7
rat autem Sauli concubina nomine Respha,
* ingressusq; est ad eam Abner. filia Aia. * Dixitque Is-boseth ad Abner.
¶Quare ingressus es ad concubinam patris 8
mei? Qui iratus nimis propter verba Is-bo- B
seth, ait, Nūquid caput canis ego sum aduer
sum Iudam hodie, qui fecerim misericordiam
super domū Saul patris tui, & super fratres
& proximos eius, & nō tradidi te in manus
Dauid, & tu requisisti in me quod argueres
pro muliere hodie? ¶Hæc faciat Deus Abner, 9
& hæc addat ei, nisi quomodo iurauit Do-
minus Dauid, sic faciam cū eo, ¶ vt transfe- 10
ratur regnū de domo Saul, & eleuetur thro-
nus Dauid super Israël, & super Iudam, à
Dan vsque Ber-sabee. ¶ Et non potuit re- 11
spondere ei quicquam: quia metuebat illum.
*in Hebron ¶Misit ergo Abner nuntios ad Dauid *pro se 12
dicentes, Cuius est terra? Et vt loquerētur,
Fac mecum amicitias, & erit manus mea
tecum, & reducam ad te vniuersum Israël.
¶Qui ait, Optime: ego faciam tecum amici- 13
tias: sed vnam rem peto à te, dicens, Non vi
debis faciem meam antequam adduxeris Mi C
chol filiam Saul, & sic venies, & videbis
me. ¶Misit autem Dauid nuntios ad Is-bo- 14
seth filium Saul, dicens, Redde vxorem meā
1.Re.18.g.27 Michol, ‖quam despondi mihi centum præ-
putijs Philisthijm. ¶Misit ergo Is-boseth, & 15
tulit eam à viro suo Phaltiel, filio Lais.
¶Sequebaturq; eam vir suus, plorans vsque 16
Bahurim: & dixit ad eum Abner, Vade, &
reuertere. Qui reuersus est. ¶ Sermonem 17
quoque intulit Abner ad seniores Israël, di-
cens. Tam heri quàm nudiustertius quære-
batis Dauid vt regnaret super vos. ¶Nunc 18
ergo facite: quoniam Dominus locutus est ad
Dauid, dicens: In manu serui mei Dauid
saluabo populum meum Israel de manu Phi
listhijm, & omnium inimicorum eius. ¶Lo- 19
cutus est autem Abner etiam ad Beniamin.
Et abijt vt loqueretur ad Dauid in Hebron
omnia quæ placuerant Israëli & vniuerso
Ben-iamin. ¶Venitq; ad Dauid in Hebron 20
cum viginti viris, & fecit Dauid Abner D
& viris eius qui venerant cum eo, conui-
uium. ¶Et dixit Abner ad Dauid, Surgam, 21
vt congregem ad te dominum meum regem
omnem Israel, & ineam tecum fœdus, & im
peres omnibus, sicut desiderat anima tua.
Cùm ergo deduxisset Dauid Abner, & ille
isset in pace, ¶ statim pueri Dauid & Ioab 22
venerunt cæsis latronibus, cum præda ma-
gna nimis: Abner autem non erat cum Da-
in Hebron, quia iam dimiserat eum, & pro-
3.Reg.2.a.5. fectus fuerat in pace. ¶ Et Ioab & omnis 23
exercitus qui erant cum eo, postea vene-
rant: nuntiatum est itaque Ioab à narran-
tibus, Venit Abner filius Ner ad regem, &
24 dimisit eum, & abijt in pace. ¶Et ingressus
est Ioab ad regem, & ait, Quid fecisti? Ecce
E venit Abner ad te: quare dimisisti eum, &
25 abijt & recessit? ¶ignoras Abner filium Ner,
quoniam ad hoc venit ad te, vt deciperet —.6.
te, & sciret exitum tuum & introitum
26 tuum, & nosset omnia quæ agis? ¶Egressus
itaq; Ioab à Dauid, misit nuntios post Ab-
ner, & reduxit eum à Cisterna-sira, igno-
27 rante Dauid. ¶Cùmque rediisset Abner in
Hebron, seorsum adduxit eum Ioab ad me-
dium portæ, vt loqueretur ei in dolo: & per-
cussit illum ibi in inguine, & mortuus est in
vltionem sanguinis Asael fratris eius.
28 ¶ Quod cùm audisset Dauid rem iam ge-
stam, ait, Mundus ego sum, & regnū meum
apud Deum vsque in sempiternum à san-
29 guine Abner filij Ner, ¶& veniat super ca-
put Ioab, & super omnem domum patris e-
F ius: nec deficiat de domo Ioab fluxum semi-
nis sustinens, & leprosus, & tenens fusum
30 & cadens gladio, & indigens pane. ¶Igitur
Ioab & Abisai frater eius interfecerūt Ab-
ner, eò quod occidisset Asael fratrem eorum
31 in Gabaon in prælio. ¶ Dixit autem Dauid
ad Ioab, & ad omnem populum qui erat cum
eo, Scindite vestimenta vestra, & accingi-
mini saccis, & plangite ante exequias Ab-
ner: porro rex Dauid sequebatur feretrum.
32 ¶Cùmq; sepelissent Abner in Hebron, leua-
uit rex Dauid vocem suam, & fleuit su- —.5.
per tumulum Abner: fleuit autem & om-
33 nis populus. ¶Plangensq; rex & lugens —.4.
Abner ait, Nequaquam vt mori solent igna
34 ui, mortuus est Abner. ¶ Manus tuæ ligatæ
non sunt, & pedes tui non sunt compedibus
aggrauati: sed sicut solent cadere coram filijs
G iniquitatis, sic corruisti. Congeminansq; om
35 nis populus fleuit super eum. ¶Cùmq; ve-
nisset vniuersa multitudo cibum capere cum
Dauid, clara adhuc die iurauit Dauid, di-
cens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, si
ante occasum solis gustauero panē vel aliud
36 quicquam. ¶ Omnisq; populus audiuit, &
placuerunt eis cuncta quæ fecit rex in con-
37 spectu totius populi. ¶ Et cognouit omne vul
gus, & vniuersus Israël in die illa quoniam
non actum fuisset à rege vt occideretur Ab-
38 ner filius Ner. ¶Dixit quoque rex ad seruos
suos, Num ignoratis quoniam princeps &
39 maximus cecidit hodie in Israël? ¶Ego autē
adhuc delicatus & vnctus rex, porrò viri i-
sti filij Saruiæ duri sunt mihi: retribuat Do
minus facienti malum iuxta malitiā suam.

CAP. IIII.

1 AVdiuit autem Is-boseth filius Saul —.7.
A quod cecidisset Abner in Hebron, &
dissoluta sunt manus eius, omnisq; Israël
per-

pertuebatus est. ¶Duo autem viri principes 2
latronum erant filio Saul, nomen vni Baa-
na, & nomen alteri Rechab, filij Remmō Be
rothita de filijs Ben-iamin: siquidem & Be-
roth reputata est in Ben-iamin, ¶& fuge- 3
runt Berothita in Gethaim, fueruntq; ibi
aduena vsq; ad tempus illud. ¶Erat autē Io 4
natha filio Saul filius debilis pedibus, quin-
quennis enim fuit, quando venit nūtius de
Saul & Ionatha ex Iezrahel, tollens itaque B
eum nutrix sua, fugit: cùmq; festinaret vt
fugeret, cecidit, & claudus effectus est: ha-
buitq; vocabulum Miphi-boseth. ¶Veniētes 5
igitur filij Remmon Berothitæ, Rechab &
Baana ingreßi sunt feruente die domū If-
boseth: qui dormiebat super stratum suum
▸.2. meridie. ‒Et ostiaria domus purgans triti-
cum, obdormiuit'. ¶Ingreßi sunt autem do- 6
▸.3. mum‒latenter' assumentes spicas tritici, &
percusserunt eum in inguine Rechab, & Baa
na frater eius, & fugerunt. ¶Cùm autē in- 7
greßi fuissent domum, ille dormiebat super
lectum suum in conclaui, & percutiētes in- C
terfecerunt eū: sublatoq; capite eius abierūt
per viam deserti tota nocte, ¶& attulerunt 8
caput Is-boseth ad David in Hebron: dixe-
runtq; ad regem, Ecce caput Is-boseth filij
Saul inimici tui, qui quærebant animam
tuam: & dedit Dominus domino meo regi
vltionem hodie de Saul, & de semine eius.
¶Respondens autem David Rechab, & Baa- 9
na fratri eius filijs Remmon Berothitæ, di-
xit ad eos, Viuit Dominus qui eruit animā
Sup.1.a.15. meam de omni angustia, ¶|| quoniam eum 10
qui annūtiauerat mihi, & dixerat, Mortuus D
est Saul: qui putabat se prospera nuntiare,
tenui, & occidi eum in Siceleg, cui oportebat
mercedem dare pro nuntio. ¶Quanto magis 11
nunc cùm homines impij interfecerunt vi-
rum innoxium in domo sua, super lectum
suum, non quæram sanguinem eius de ma-
nu vestra, & auferam vos de terra? ¶Præ- 12
cepit itaque David pueris suis, & interfe-
cerunt eos: præcidentesq; manus & pedes
eorum, suspenderunt eos super piscinam in
Hebron: caput autem Is-boseth tulerunt &
sepelierunt in sepulchro Abner in Hebron.

CAP. V.

2.Par.11.a.1. ET venerunt vniuersæ tribus Israel ad 1
David in Hebron, dicentes, Ecce nos os A
tuum & caro tua sumus. ¶Sed & heri & nu 2
diustertius cùm esset Saul rex super nos, tu
eras educēs & reducens Israel: dixit autem
Dominus ad te, Tu pasces populum meum
Psa.77.g.71. Israel, & tu eris dux super Israel. ¶Vene- 3
runt quoque & seniores Israel ad regem in
Hebron, & percußit cum eis rex David fœ-
dus in Hebron coram Domino, vnxeruntq;
David in regem super Israel. ¶Filius trigin 4
ta annorum erat David, cùm regnare cœ-
3.Re.2.c.11. pisset, & ||quadraginta annis regnauit. ¶In 5
Hebron regnauit super Iudam septem an-
nis, & sex mensibus: in Ierusalem autem re
gnauit triginta tribus annis super omnem
6 Israel & Iudam. ¶Et abijt rex, & omnes vi-
ri qui erant cum eo, in Ierusalem ad Iebu-
sæum habitatorem terræ: dictumq; est Da-
uid ab eis, Non ingredieris huc, nisi abstu-
leris cæcos & claudos, dicentes, Non ingredie-
7 tur David huc. ¶Cœpit autem David arcem
8 Sion, hæc est ciuitas David. ¶Proposuerat e-
nim David in die illa præmium, qui percus-
sisset Iebusæum, & tetigisset domatum fistu
las, & abstulisset cæcos & claudos odientes
animam David: idcirco dicitur in prouerbio,
B Cæcus & claudus non intrabunt in tem-
9 plum. ¶Habitauit autem David in arce*, *Sion
& vocauit eam, Ciuitatem David & ædifi-
10 cauit per gyrum a Mello & intrinsecus. ¶Et
ingrediebatur proficiens atque succrescens,
& Dominus Deus exercituum erat cum eo.
11 ¶||Misit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad 1.Par.14.a.1.
David, & ligna cedrina, & artifices ligno-
rum, artificesq; lapidum ad parietes: & ædi-
12 ficauerunt domum David. ¶Et cognouit Da
uid quoniam confirmasset eum Dominus re-
gem super Israel, & quoniam exaltasset re-
gnum eius super populum suum Israel.
13 ¶|| Accepit ergo David adhuc concubinas & 1.Par.3.b.5.
vxores de Ierusalem, postquam venerat de
Hebron: natiq; sunt David & alij filij & fi-
14 liæ, ¶& hæc nomina eorum qui nati sunt ei
C in Ierusalem, Samua & Sobab, & Nathan,
15 & Salomon: ¶& Iebahar & Elisua & Ne-
16 pheg, ¶& Iaphia, & Elisama, & Elioda, &
17 Eliphalet. ¶Audierūt ergo Philisthijm quod 1.Pa.14.b.8.
vnxissent David in regem super Israel: & c.11.d.16.
ascenderunt vniuersi vt quærerent David,
quod cùm audisset David, descendit in præ-
18 sidium. ¶Philisthijm autem venientes, diffu
19 si sunt in Valle-raphaim. ¶Et consuluit Da
uid Dominum, dicens, Si ascendam ad Phi-
listhijm? & si dabis eos in manu mea? Et di-
xit Dominus ad David, Ascende, quia tra-
20 dens dabo Philisthijm in manu tua. ¶||Venit Isa.28.f.21.
ergo David in Baal-pharasim, & percußit
eos ibi, & dixit, Diuisit Dominus inimicos
meos coram me, sicut diuiduntur aquæ. Pro-
pterea vocatum est nomen loci illius Baal-
21 pharasim. ¶ Et reliquerunt ibi sculptilia
22 sua, quæ tulit David & viri eius. ¶Et ad-
D diderunt adhuc Philisthijm vt ascenderent,
23 & diffusi sunt in Valle-raphaim. ¶Consu-
luit autem David Dominum, ‒ Si ascen- ÷.4.
dam contra Philisthæos, & tradas eos in ma
nus meas' ¶ Qui respondit, Non ascendas
‒contra eos', sed gyra post tergum eorum, & ▸.4.
24 venies ad eos ex aduerso pyrorum. ¶Et cùm
audieris sonitum gradientis in cacumine
pyrorum: tunc inibis prælium: quia tunc e-
gredietur Dominus ante faciem tuam, vt
25 percutias castra Philisthijm. ¶Fecit itaque
Da-

David sicut praeceperat ei Dominus, & percussit Philisthijm de Gabaa, vsque dum venias Gezer.

CAP. VI.

Congregauit autem rursum Dauid om 1
nes electos ex Israel, triginta millia. A
1.Par.13.b.5. ‖Surrexitque Dauid & abijt, & vniuersus 2
populus qui erat cum eo de viris Iuda, vt ad-
ducerent arcam Dei super quam inuocatum
est nomen Domini exercituum sedentis in
Cherubim super eam. Et imposuerunt ar- 3
cam Dei super plaustrum nouum: tuleruntque
eam de domo Abinadab, qui erat in Ga
baa, Oza autem, & Ahio filij Abinadab, mi
1.Reg.7.a. nabant plaustrum nouum. ‖Cumque tulis- 4
sent eam de domo Abinadab, qui erat in Ga
baa custodiens arcam Dei Ahio praecedebat
arcam. David autem & omnis Israel lu- 5
debant coram Domino in omnibus lignis fa
brefactis, & citharis & lyris & tympanis &
1.Pa.15.b.15. sistris & cymbalis. ‖Postquam autem vene 6
*Nachon 1. runt ad Arcam *Nachor, extendit Oza ma
num ad arcam Dei, & tenuit eam: quoniam
.3 calcitrabant boues & declinauerunt eam.
Iratusque est indignatione Dominus contra 7
Ozam, & percussit eum super temeritate:
qui mortuus est ibi iuxta arcam Dei. Con 8
tristatus est autem Dauid, eo quod percus- B
sisset Dominus Ozam, & vocatum est nomē
loci illius, Percussio-Oza, vsque in diem
hanc. Et extimuit Dauid Dominum in die 9
illa, dicens, Quomodo ingredietur ad me ar-
ca Domini? Et noluit diuertere ad se arcam 10
Domini in ciuitatem Dauid: sed diuertit
eam in domum Obed-edom Gethai. Et ha 11
bitauit arca Domini in domo Obed-edom
Gethai tribus mensibus: & benedixit Do-
minus Obed-edom, & omnem domum eius.
1.Pa.15.d.25 ‖Nuntiatumque est regi Dauid quod bene- 12
dixisset Dominus Obed-edom, & omnia e-
.6. ius propter arcam Dei. Dixitque Dauid,
Ibo, & reducam arcam cum benedictione in
domum meam. Abijt ergo Dauid, & abduxit
arcam Dei de domo Obed-edom in ciuita-
.7. tem Dauid cum gaudio: & erant cum Da
uid septē chori, & victima vituli. Cumque 13
transcendissent qui portabant arcam C
.6. Domini sex passus, immolabat bouem &
.6. ouem, & arietem, & Dauid percutibat in
organis armigatis, & saltabat totis viri- 14
bus ante Dominum: porrò Dauid erat accin
ctus ephod lineo. Et Dauid, & omnis do- 15
mus Israel ducebant arcam testamenti Do-
mini in iubilo, & in clangore buccinae.
Cumque intrasset arca Domini in ciuitatem 16
Dauid, Michol filia Saul prospiciens per fe-
nestram, vidit regem Dauid subsilientem,
atque saltantem coram Domino: & despexit
1.Par.16.a.1 eum in corde suo. Et introduxerunt arcam 17
Domini, & imposuerunt eam in loco suo in
medio tabernaculi, quod tetenderat ei Da-
uid: & obtulit Dauid holocausta, & pacifica
18 coram Domino. Cumque complesset offerens
*holocausta, & pacifica, benedixit populo *holocaustum 3.
19 in nomine Domini exercituum. Et parti-
tus est vniuersa multitudini Israel tam vi
ro quam mulieri singulis collyridam panis
vnam, & assaturam bubalae carnis vnam, &
D similam frixam oleo: & abijt omnis populus
20 vnusquisque in domum suam. Reuersusque
est Dauid vt benediceret domui suae: & e-
gressa Michol filia Saul in occursum Dauid,
ait, Quam gloriosus fuit hodie rex Israel
discooperiens se ante ancillas seruorum suo-
rum, & nudatus est, quasi si nudetur vnus
21 de scurris. Dixitque Dauid ad Michol, .4.
Viuit Dominus quia ludam ante Do-
minum qui elegit me potius, quàm patrem
tuum, & quàm omnem domum eius, &
praecepit mihi vt essem dux super populum
22 Domini in Israel, & ludam, & vilior fiam
plus quam factus sum: & ero humilis in o-
culis meis, & cum ancillis, de quibus locu-
23 ta es, gloriosior apparebo. Igitur Michol fi-
lia Saul non est natus filius vsque in diem
mortis suae.

CAP. VII.

1 Factum est autem cùm sedisset rex in do-
A mo sua, & Dominus dedisset ei requiem
2 vndique ab vniuersis inimicis suis, dixit
ad Nathan propheta, Videsne quod ego ha- 1.Pa.17.a.2.
bitem in domo cedrina, & arca Dei posita sit
3 in medio pellium? Dixitque Nathan ad
regem, Omne quod est in corde tuo, vade
4 fac, quia Dominus tecum est. Factum est
autem in illa nocte: & ecce sermo Domini
5 ad Nathan, dicens, Vade & loquere ad ser
uum meū Dauid, Haec dicit Dominus, Num-
quid tu aedificabis mihi domum ad habitan
6 dum? Neque enim habitaui in domo ex die
illa, qua eduxi filios Israel de terra Aegypti,
vsque in diem hanc: sed ambulabam in ta-
7 bernaculo, & in tentorio. Per cuncta loca
quae transiui cum omnibus filijs Israel, num-
quid loquens locutus sum ad vnam de tri-
bubus Israel, cui praecepi vt pasceret popu-
lum meum Israel, dicens: Quare non aedifi-
8 castis mihi domum cedrinam? Et nunc
B haec dices seruo meo Dauid, Haec dicit Do-
minus exercituum, ‖ Ego tuli te de pascuis 1.Re.16.c.12
sequentem greges, vt esses dux super popu- Psa.77.g.70
9 lum meum Israel: & fui tecum in omni-
bus vbicunque ambulasti, & interfeci vniuer
sos inimicos tuos à facie tua: fecique tibi no-
men grande, iuxta nomen magnorum qui
10 sunt in terra. Et ponam locum populo meo 2.Par.33.a.4
Israel, & plantabo eum, & habitabit sub eo, b.7.
& non turbabitur amplius: nec addent filij
12 iniquitatis vt affligant eum sicut prius, ex
die qua constitui iudices super populum
meum Israel: & requiem dabo tibi ab om-
nibus inimicis tuis: praedicitque tibi Do-
minus,

minus, quòd domum faciat tibi Dominus.
3.Re.8.b.12. ‖Cùmq; completi fuerint dies tui, & dor- 12
mieris cum patribus tuis, suscitabo semen
tuum post te, quod egredietur de vtero tuo,
3.Re.5.a.5. & firmabo regnum eius. ‖ Ipse ædificabit 13
1.Pa.22.b.10 domum nomini meo, & stabiliam thronum
Heb.1.b.5. regni eius vsq; in sempiternum. ‖ EGO 14
Psa.88.c.31. ERO EI IN PATREM, & ipse erit
mihi in filiũ, qui si inique aliquid gesserit,
arguam eum in virga virorum, & in plagis
filiorum hominum. Misericordiam autem 15
meã non auferam ab eo, sicut abstuli a Saul, C
*sua 5. quem amoui à facie "mea'. Et fidelis erit 16
domus tua, & regnum tuum vsque in æter
num ante faciem tuã, & thronus tuus erit
firmus iugiter. Secundũ omnia verba hæc, 17
& iuxta vniuersam visionem istam, sic lo-
cutus est Nathan ad Dauid. Ingressus est 18
autem rex Dauid & sedit coram Domino,
& dixit: Quis ego sum Domine Deus, &
quæ domus mea, quia adduxisti me hucus-
que? Sed & hoc parum visum est in conspe 19
ctu tuo Domine Deus, nisi loquereris etiam
de domo serui tui in longinquum? ista est e-
nim lex Adam Domine Deus. Quid ergo 20
addere poterit adhuc Dauid, vt loquatur ad
te? tu enim scis seruum tuum Domine Deus.
Propter verbum tuum, & secundum cor 21
tuum fecisti omnia magnalia hæc, ita vt no
tum faceres seruo tuo. Idcirco magnificatus 22
es Domine Deus, quia non est similis tui,
neque est Deus extra te, in omnibus quæ
audiuimus auribus nostris. Quæ est autem 23
vt populus tuus Israël gẽs in terra, propter D
quam iuit Deus vt redimeret eam sibi in
populum, & poneret sibi nomen, faceretq; eis
magnalia, & horribilia super terram à facie
populi tui, quem redemisti tibi ex Aegypto,
*gentibus & dijs 2. "gente & Deo 2. "gentem & Deum' eius. Firmasti enim ti 24
bi populum tuum Israël in populum sempi-
ternũ: Et tu Domine Deus factus es eis in
Deum. Nunc ergo Domine Deus verbum 25
quod locutus es super seruum tuum, & su-
per domum eius, suscita in sempiternum: &
fac sicut locutus es, vt magnificetur nomen 26
tuum vsque in sempiternum, atque dica-
tur, dominus exercituum Deus super Israel.
Et domus serui tui Dauid erit stabilita co-
ram Domino: quia tu Domine exercituum 27
Deus Israel reuelasti aurem serui tui, dicẽs,
Domum ædificabo tibi: propterea inuenit
seruus tuus cor suum vt oraret te oratione
hac. Nunc ergo Domine Deus, tu es Deus, 28
& verba tua erunt vera: locutus es enim
ad seruum tuum bona hæc. Incipe ergo, & 29
benedic domui serui tui, vt sit in sempiter-
num coram te: quia tu Domine Deus locu-
*& 6. tus es, * benedictione tua benedicetur do-
mus serui tui in sempiternum.

CAP. VIII.

1 FActum est autem post hæc percussit Da-
A uid Philisthijm, & humiliauit eos, ‖ & 1.Pa.18.a.
tulit Dauid Frenum-tributi de manu Phi-
2 listhijm. Et percussit Moab, & mensus est
eos funiculo, coæquans terræ: mensus est au-
tem duos funiculos, vnum ad occidendum,
& vnum ad viuificandum: factusq; est
3 Moab Dauid seruiens sub tributo. Et per-
cussit Dauid Adar-ézer filium Rohob regem
Soba, quando profectus est vt dominaretur
4 super flumen Euphraten. Et captis Dauid
ex parte eius mille septingentis equitibus,
& viginti millibus peditum, subneruauit
omnes iugales curruum: dereliquit autem
5 ex eis centum currus. Venit quoque Syria
Damasci vt præsidium ferret Adar-ezer
B regi Soba, & percussit Dauid de Syria vi-
6 ginti duo millia virorum. Et posuit Dauid
præsidium in Syria Damasci: factaq; est Sy-
ria Dauid seruiens sub tributo: seruauitq;
Dominus Dauid in omnibus ad quæcunque
7 profectus est. Et tulit Dauid arma aurea
quæ habebant serui Adar-ézer, & detulit
8 ea in Ierusalem. Et de Bete, & de Beroth
ciuitatibus Adar-ézer tulit rex Dauid æs
multum nimis, de quo fecit Salomon om- .6.
nia vasa ærea in templo: & mare æneum, &
9 columnas, & altare'. Audiuit autem Thou
C rex Emath, quod percussisset Dauid omne
10 robur Adar-ézer. & misit Thou Ioram fi-
lium suum ad regem Dauid, vt salutaret
eum congratulans, & gratias ageret, eo quod
expugnasset Adar-ézer, & percussisset eum.
Hostis quippe erat Thou Adar-ézer, & in
manu eius erant vasa aurea, & vasa ar-
11 gentea, & vasa ærea: quæ & ipsa sanctifi-
cauit rex Dauid Domino cũ argento & au-
ro quæ sanctificauerat de vniuersis gentibus
12 quas subegerat de Syria, & Moab, & filijs
D Ammon, & Philisthijm, & Amalec, & de ma
nubijs Adar-ézer filij Rohob regis Soba.
13 Fecit quoque sibi Dauid nomen cùm re-
uerteretur capta Syria in Valle-salinarum.
cæsis "decem & octo' millibus, & in Gebe- *duodecim
14 lem ad viginti tria millia': & posuit in .6.
Idumæa custodes, statuitq; præsidium: & fa-
cta est vniuersa Idumæa seruiens Dauid, &
seruauit Dominus Dauid in omnibus ad
15 quæcunque profectus est. Et regnauit Da-
uid super omnem Israel, faciebat quoque Da
uid iudicium & iustitiam omni populo suo.
16 Ioab autem filius Saruiæ erat super exer-
citum: porro Iosaphat filius Ahilud erat à
17 commentarijs, & Sadoc filius Achitob, &
Achimelech filius Abiathar erant sacerdo-
18 tes, & Sarias scriba: Banaias autem filius
Ioiada super cerethi & phelethi, filij autem
Dauid sacerdotes erant.

CAP. IX.

ET dixit David, Putásne est aliquis qui 1
remanserit de domo Saul, vt faciã cum A
eo misericordiam propter Ionathan? ¶Erat 2
autem de domo Saul, seruus nomine Siba:
quem cùm vocasset rex ad se, dixit ei, Túne
es Siba? Et ille respondit, Ego sum seruus
tuus. ¶Et ait rex, Nunquid superest aliquis 3
de domo Saul, vt faciam cum eo misericor- B
diam Dei? Dixitq; Siba regi, Superest filius
Ionathæ debilis pedibus. ¶Vbi, inquit, est? Et 4
Siba ad regem, Ecce, ait, in domo est Machir
filij Ammiel in Lo-dabar. ¶Misit ergo rex 5
David, & tulit eum de domo Machir filij
Ammiel de Lo-dabar. ¶Cùm autem venis- 6
set Miphi-boseth filius Ionathæ filij Saul ad
David, corruit in faciem suam, & adorauit.
Dixitq; David, Miphi-boseth? qui respon-
dit, Adsum seruus tuus. ¶Et ait ei David, 7
Ne timeas, quia faciens faciam in te miseri
cordiam propter Ionathan patrem tuum, &
restituã tibi omnes agros Saul patris tui, & C
tu comedes panem in mensa mea semper.
¶Qui adorans eum dixit. Quis ego sum ser- 8
uus tuus, quoniam respexisti super canem
mortuum similem mei? ¶Vocauit itaque rex 9
Sibam puerum Saul, & dixit ei: Omnia
quæcunque fuerunt Saul, & vniuersam do
mum eius, dedi filio domini tui. ¶Operare 10
igitur ei terram tu, & filij tui, & serui tui:
& inferes filio domini tui cibos, vt alatur:
Miphi-boseth autem filius domini tui co-
medet semper panem super mensam meam.
Erant autem Sibæ quindecim filij, & vigin D
ti serui. ¶Dixitq; Siba ad regem, Sicut ius- 11
sisti domine mi rex seruo tuo, sic faciet ser-
uus tuus: & Miphi-boseth comedet super
*mam 9. mensam *meam quasi vnus de filijs regis.
¶Habebat autem Miphi-boseth filium par- 12
uulum nomine Micha: omnis vero cognatio
domus Sibæ seruiebat Miphi-boseth. ¶Porro 13
Miphi-boseth habitabat in Ierusalem: quia
de mensa regis iugiter vescebatur: & erat
claudus vtroque pede.

CAP. X.

FActum est autem post hæc, vt moreretur 1
rex filiorum Ammon, & regnauit Hanon A
1.Pa.19.2.7. filius eius pro eo. ¶‖Dixitq; David, Faciam 2
misericordiã cum Hanon filio Naas, sicut fe
cit pater eius mecũ misericordiam. Misit er-
go David, consolans eũ per seruos suos super
patris interitu. Cùm autem venissent serui
David, in terram filiorũ Ammon, ¶dixerunt 3
principes filiorum Ammon ad Hanon domi-
num suum, Putas quod propter honorẽ pa
tris tui miserit David ad te consolatores, &
*te non ideo vt *inuestigaret, & exploraret ciui-
tatem, & euerteret eam, misit David seruos
suos ad te? ¶Tulit itaq; Hanon seruos Da- 4
uid, rasitq; dimidiam partem barbæ eorum,
& præscidit vestes eorum medias vsque ad
5 nates, & dimisit eos. ¶Quod cùm nũtiatum
B esset David, misit in occursum eorum: erant
enim viri confusi turpiter valde, & man-
dauit eis David, Manete in Iericho, donec
crescat barba vestra, & tunc reuertimini.
6 ¶Videntes autem filij Ammon, quod iniu-
riam fecissent David, miserunt, & conduxe-
runt mercede Syrum Rohob, & Syrum Soba,
viginti millia peditum, & à rege Maacha
mille viros, & ab Is-tob duodecim millia vi
7 rorum. ¶Quod cùm audisset David, misit
8 Ioab & omnem exercitum bellatorum. ¶E-
gressi sunt ergo filij Ammon, & direxerunt
aciem ante ipsum introitum portæ: Syrus au
tem Soba, & Rohob, & Is-tob, & Maacha
9 seorsum erant in campo. ¶Vidensq; igitur
Ioab quod præparatũ esset aduersum se præ-
lium, & ex aduerso & post tergum, elegit *ex *sibi
omnibus electis Israel, & instruxit aciem
10 contra Syrum: ¶reliquam autem partem po
C puli tradidit Abisai fratri suo, qui direxit
11 aciem aduersus filios Ammon. ¶Et ait Ioab,
Si præualuerint aduersum me Syri, eris mi-
hi in adiutorium: si autem filij Ammon præ-
12 ualuerint aduersum te, auxiliabor tibi. ¶E-
sto vir fortis, & pugnemus pro populo nostro
& ciuitate Dei nostri: Dominus autem fa-
13 ciet quod bonum est in conspectu suo. ¶Iniit
itaque Ioab & populus qui erat cum eo, cer-
tamen contra Syros: qui statim fugerunt à
14 facie eius. ¶Filij autem Ammon videntes
quia fugissent Syri, fugerunt & ipsi a facie
Abisai, & ingressi sunt ciuitatem: reuersus-
que est Ioab a filijs Ammon, & venit Ieru-
15 salem. ¶"Videntes igitur filij Ammon quo- " Videntes
niam Syrus expauit, & quoniam corruissent igitur Syri
16 coram Israel, congregati sunt pariter. ¶Mi- quoniã cor-
sitq; Adar-ezer, & eduxit Syros qui erant ruissent 7.
trans fluuium, & adduxit eorum exercitũ:
Sobach autem magister militiæ Adar-ezer,
17 erat princeps eorum. ¶Quod cùm nuntiatum
D esset David, contraxit omnem Israëlem, &
transiuit Iordanem, venitq; in Helam, &
direxerunt aciem Syri ex aduerso David, &
18 pugnauerunt contra eum. ¶Fugeruntq; Syri
à facie Israel, & occidit David de Syris se-
ptingentos currus, & quadraginta millia e-
quitum: & Sobach principem militiæ per-
19 cussit, qui statim mortuus est. ¶Videntes au
tem vniuersi reges qui erant in præsidio A-
dar-ezer, se victos esse ab Israel, "expaue- ".6.
runt & fugerunt quinquaginta & octo mil
lia coram Israel. Et *fecerunt pacem cum Is-
rael: & seruierunt eis, timueruntq; Syri au
xilium præbere * filijs Ammon. *vltrà i.

CAP. XI.

1 FActum est autem, vertente anno, eo tem 1.Pa.20.a.1.
A pore quo solent reges ad bella procedere,
misit David Ioab, & seruos suos cum eo, &
vniuersum Israel, & vastauerunt filios Am
mon, & obsederunt Rabbat: David autem re

mansit in Ierusalem. ¶ Dum hæc agerentur, 2
quadã die. accidit vt surgeret David de stratu suo post
meridiem, & deambularet in solario domus
regiæ, viditq; mulierem se lauantem, ex ad-
uerso super solarium suum: erat autem mu-
lier pulchra valde. ¶ Misit ergo rex, & re- 3
quisiuit quæ esset mulier: Nuntiatumq; est
ei, quod ipsa esset Beth-sabee filia Eliam,
Vxor [illegible] Hethæi: ¶ Missis itaque David 4
nunti[illegible] eam: quæ cùm ingressa esset ad
Leu.15.c.18. illum, dormiuit cum ea: ‖ statimq; sanctifi-
cata est ab immunditia sua: ¶ & reuersa est 5
in domum suam concepto fœtu: Mittensque
nuntiauit David, & ait, Concepi. ¶ Misit au- 6
tem David ad Ioab, dicens: Mitte ad me V-
riam Hethæum. Misitq; Ioab Vriam ad Da-
uid. ¶ Et venit Vrias ad David. Quæsiuitq; 7
David quàm rectè ageret Ioab, & populus, B
& quomodo administraretur bellum. ¶ & di- 8
xit David ad Vriam, Vade in domũ tuam,
& laua pedes tuos. Et egressus est Vrias de
domo regis, secutusq; est eum cibus regius.
¶ Dormiuit autem Vrias ante portã domus 9
regiæ, cum aliis seruis domini sui, & non de-
scendit ad domum suam. ¶ Nuntiatumq; est 10
David à dicentibus, Non iuit Vrias in do-
mum suam. Et ait David ad Vriam, Nun-
quid non de via venisti? quare non descen-
disti in domum tuam? ¶ Et ait Vrias ad Da 11
.6. uid, Arca Dei & Israel, & Iuda habitant
in papilionibus, & dominus meus Ioab, &
serui domini mei super faciem terræ manẽt:
& ego ingrediar domum meam, vt comedam
& bibam, & dormiam cum vxore mea? per
salutem tuam, & per salutem animæ tuæ nõ
faciam rem hanc. ¶ Ait ergo David ad Vriã, 12
Mane hic etiam hodie, & cras dimittã te.
autem i. Mansit Vrias in Ierusalem in die illa & al C
tera: ¶ & vocauit eum David vt comederet 13
coram se & biberet, & inebriauit eum: qui
egressus vespere, dormiuit in stratu suo cum
seruis domini sui, & in domum suam non
descendit. ¶ Factum est ergo manè, & scripsit 14
David epistolam ad Ioab: misitq; per manum
Vriæ, ¶ scribens in epistola, Ponite Vriam ex 15
aduerso belli, vbi fortissimum est prælium:
& derelinquite eum, vt percussus intereat.
¶ Igitur cùm Ioab obsideret vrbem, posuit V- 16
riam in loco vbi sciebat viros esse fortissi-
mos. ¶ Egressiq; viri de ciuitate, bellabant 17
aduersum Ioab, & ceciderunt de populo ser-
uorum David, & mortuus est etiam Vrias
Hethæus. ¶ Misit itaque Ioab, & nuntiauit 18
David omnia verba prælii: ¶ præcepitq; nun 19
tio, dicens: Cùm compleueris vniuersos ser-
mones belli ad regem, ¶ si eum videris indi- 20
gnari, & dixerit, Quare accessistis ad mu-
rum vt præliaremini? an ignorabatis quod
Iud 9. g.53. multa ex muro tela mittantur? ¶ ‖ Quis per- 21
Ierobeseth cussit Abi-melech filium Ierobaal? nonne
3. mulier misit super eum fragmẽ molæ de mu
ro, & interfecit eum in Thebes? quare iuxta
D murum accessistis? dices, Etiam seruus tuus
22 Vrias Hethæus occubuit. ¶ Abiit ergo nũtius
& venit, & narrauit David omnia quæ ei
23 præceperat Ioab. ¶ Et dixit nuntius ad Da-
uid, Præualuerunt aduersum nos viri, & e-
gressi sunt ad nos in agrum: nos autem facto
impetu persecuti eos sumus vsq; ad portam
24 ciuitatis. ¶ Et direxerũt iacula sagittarii ad
seruos tuos ex muro desuper: mortuiq; sunt
de seruis regis, quinetiam seruus tuus Vrias
25 Hethæus mortuus est. ¶ Et dixit David ad
nuntium, Hæc dices Ioab, Nõ te frangat ista
res: varius enim euentus est belli, & nunc
hunc, & nunc illum consumit gladius: cõfor-
ta bellatores tuos aduersus vrbẽ, vt destruas
26 eam, & exhortare eos. ¶ Audiuit autẽ vxor
Vriæ, quod mortuus esset Vrias vir suus, &
27 planxit eũ. ¶ Transactoq; luctu misit David,
& introduxit eam in domum suam, & facta
est ei vxor, peperitq; ei filium: & displicuit
verbum hoc quod fecerat David coram Do-
mino.

CAP. XII.

1 MIsit ergo Dominus Nathan ad David:
A qui cùm venisset ad eũ, dixit ei: * Duo *Respondo
viri erant in ciuitate vna, vnus diues, & mihi iudi-
2 alter pauper. ¶ Diues habebat oues & boues cium.
3 plurimos valde. ¶ Pauper autẽ nihil habebat
omnino, præter ouẽ vnam paruulam quam
emerat & nutrierat, & quæ creuerat apud
eum cum filiis eius simul, de pane illius co-
medens, & de calice eius bibens, & in sinu
4 illius dormiens: eratq; illi sicut filia. ¶ Cùm
autem peregrinus quidam venisset ad diui-
tem, parcens ille sumere de ouibus & de bo-
bus suis, vt exhiberet conuiuium peregrino
illi qui venerat ad se, tulit ouem viri pau-
peris, & præparauit cibos homini qui vene-
5 rat ad se. ¶ Iratus autem indignatione Da-
uid aduersus hominẽ illum nimis, dixit ad
B Nathan, Viuit Dominus, quoniã filius mor-
6 tis est vir qui fecit hoc. ¶ Ouem reddet ‖ in Exo.22. a.1.
quadruplum, eo quod fecerit verbum istud,
7 & nõ pepercerit. ¶ Dixit autem Nathan ad
David, Tu es ille vir*. Hæc dicit Dominus *qui fecisti
Deus Israel, ego vnxi te in regem super Is- hanc rem.
8 rael, & ego erui te de manu Saul, ¶ & dedi
tibi domum domini tui, & vxores domini
tui in sinu tuo, dediq; tibi domum Israel &
Iuda: & si parua sunt ista, adiiciã tibi multò
9 maiora. ¶ Quare ergo contempsisti verbum
Domini vt faceres malũ in conspectu meo?
Vriam Hethæum percussisti gladio, & vxo-
rem illius accepisti in vxorem tibi, & inter-
10 fecisti eum gladio filiorum Ammon. ¶ Quam
ob rem non recedet gladius de domo tua vs-
que in sempiternum, eo quod despexeris me,
C & tuleris vxorem Vriæ Hethæi, vt esset v-
11 xor tua. ¶ Itaque hæc dicit Dominus, Ecce,
ego suscitabo super te malum de domo tua,
& tollã vxores tuas in oculis tuis, ‖ & dabo Inf.16. d.22.
pro-

proximo tuo, & dormiet cum vxoribus tuis
in oculis Solis huius. ⁋ Tu enim fecisti ab- 12
scondito: ego autem faciam verbum istud in
conspectu omnis Israel, & in conspectu So-
huius. lis. ⁋ Et dixit Dauid ad Nathan. ‖Peccaui 13
Ecc.47.b.13 Domino. Dixitque Nathan ad Dauid, Domi-
Ecc.47.b.23 nus quoque transtulit peccatum tuum: non
morieris. ⁋ Veruntamen quoniam blasphe- 14
nomen mare fecisti inimicos Domini: propter ver-
bum hoc, filius qui natus est tibi, morte mo- D
rietur. ⁋ Et reuersus est Nathan in domum 15
suam. Percussit quoque Dominus paruulum
quem pepererat vxor Vria Dauid, & despe-
ratus est. ⁋ Deprecatusque est Dauid Domi- 16
num pro paruulo: & ieiunauit Dauid ieiu-
nio, & ingressus seorsum, iacuit super ter-
ram. ⁋ Venerunt autem seniores domus e- 17
ius cogentes eum vt surgeret de terra: qui
noluit, nec comedit cum eis cibum. ⁋ Accidit 18
autem die septima vt moreretur infans: ti-
muerùntque serui Dauid nuntiare ei quod
mortuus esset paruulus: dixerunt enim, Ecce
cùm paruulus adhuc viueret, loquebamur
ad eum, & non audiebat vocem nostram:
quãto magis si dixerimus, Mortuus est puer
*vidisset 1. se affliget? ⁋ Cùm ergo Dauid "audisset' ser- 19
uos suos mussitantes, intellexit quod mor-
tuus esset infantulus, dixitque ad seruos suos, E
Num mortuus est puer? Qui responderunt
ei, Mortuus est. ⁋ Surrexit ergo Dauid de ter 20
rã, & lotus vnctusque est: cumque mutasset
*vestes 1. "vestem', ingressus est domum Domini: &
adorauit, & venit in domum suam, petiuit-
que vt ponerent ei panem, & comedit. ⁋ Di 21
xerunt autem ei serui sui, Quis est sermo
quem fecisti? propter infantem cùm adhuc
viueret, ieiunasti & flebas: mortuo autem
puero surrexisti, & comedisti panem. ⁋ Qui 22
ait, Propter infantem, dum adhuc viueret,
ieiunaui & fleui, dicebam enim, Quis scit si
fortè donet eum mihi Dominus, & viuat
infans? ⁋ Nunc autẽ quia mortuus est, qua- 23
re ieiuno? Nunquid potero reuocare eum am- F
plius? ego vadam magis ad eum: ille vero nõ
reuertetur ad me. ⁋ Et consolatus est Dauid 24
Beth-sabee vxorem suam, ingressusque ad eã
Matt.1.a.6. dormiuit cum ea: ‖qua genuit filium. & vo
cauit nomen eius Salomon, & Dominus di-
eum. lexit eum. ⁋ Misitque in manu Nathan pro- 25
phetæ, & vocauit nomen eius Amabilis Do-
1.Par.20.a.1. mino: eo quod diligeret eum Dominus. ⁋ ‖I- 26
gitur pugnabat Ioab contra Rabbath filio-
rum Ammõ, & expugnabat vrbem regiam.
⁋ Misitque Ioab nuntios ad Dauid, dicens, Di 27
micaui aduersum Rabbath, & capienda est
Vrbs aquarum. ⁋ Nunc igitur congrega re- 28
liquam partem populi, & obside ciuitatem G
& cape eam: ne cùm à me vastata fuerit
vrbs, nomini meo ascribatur victoria. ⁋ Con 29
gregauit itaque Dauid omnem populum, &
profectus est aduersum Rabbath: cùmque di-

30 micasset, cepit eam. ⁋ Et tulit diadema regis
eorum de capite eius, pondo auri talentum
habens gemmas pretiosissimas, & impositum
est super caput Dauid. Sed & prædam ciui-
31 tatis asportauit multam valde. ⁋ populum
quoque eius adducens serrauit, & circume-
git super eos ferrata carpenta: diuisitque cul-
tris, & traduxit in typo laterum: sic fecit
vniuersis ciuitatibus filiorum Ammon: &
reuersus est Dauid, & omnis exercitus in
Ierusalem.

CAP. XIII.

1 FActum est autem post hæc, vt Absalom
A filij Dauid sororem speciosissimam voca-
bulo Thamar, adamaret Ammon filius Da-
2 uid, ⁋ & deperiret in eam "valde', ita vt ".2.
propter amorem eius ægrotaret: quia cùm
esset virgo, difficile ei videbatur vt quip-
3 piam inhoneste ageret cum ea. ⁋ Erat au-
tem Amnon amicus nomine Ionadab filius
Semmaa fratris Dauid, vir prudens valdè.
4 ⁋ Qui dixit ad eum, Quare sic attenuaris
macie fili regis per singulos dies? cur non in-
dicas mihi? Dixitque ei Amnon, Thamar so-
5 rorem fratris mei Absalom amo. ⁋ Cui re-
spondit Ionadab, Cuba super lectum tuum,
& languorem simula: cùmque venerit pater
tuus vt visitet te, dic ei, Veniat, oro, Tha-
mar soror mea, vt det mihi cibum & faciat
6 pulmentum, vt comedã de manu eius. ⁋ Ac-
cubuit itaque Amnon, & quasi ægrotare cœ-
pit: cùmque venisset rex ad visitandum eum,
ait Amnon ad regem, Veniat, obsecro Tha-
B mar soror mea, vt faciat in oculis meis duas
sorbitiunculas, & cibum* capiam de manu *paratum
7 eius. ⁋ Misit ergo Dauid ad Thamar domum
dicens, Veni in domum Amnon fratris tui,
8 & fac ei pulmentum. ⁋ Venitque Thamar in
domum Amnon fratris sui: ille autem iace-
bat: quæ tollens farinam commiscuit, & li-
quefaciens in oculis eius coxit sorbitiuncu-
9 las. ⁋ Tollensque quod coxerat, effudit & po-
suit coram eo, & noluit comedere: dixitque
Amnon, Eiicite vniuersos à me. Cùmque e-
10 iecissent omnes, ⁋ dixit Amnon ad Thamar.
Infer cibum in conclaue, vt vescar de ma-
nu tua. Tulit ergo Thamar sorbitiuncu-
las quas fecerat, & intulit ad Amnon fra-
11 trem suum in conclaui. ⁋ Cùmque obtulisset
C ei cibum, apprehendit eam, & ait, Veni, cu-
12 ba mecum soror mea. ⁋ Quæ respondit ei,
Noli frater mi, noli opprimere me: neque e-
nim hoc fas est in Israel: noli facere stulti-
13 tiam hanc. ⁋ Ego enim ferre non potero op-
probrium meum, & tu eris quasi vnus de
insipientibus in Israel: quin potius loquere
14 ad regem, & non negabit me tibi. ⁋ Noluit
autem* acquiescere precibus eius, sed præ- *Amnon
ualẽs viribus oppressit eam, & cubauit cum
15 ea. ⁋ Et exosam eam habuit Amnon odio
magno nimis: ita vt maius esset odium quo

oderat eã, amore quo antè dilexerat. Dixitq́;
ei Amnon, Surge & vade. ¶ Qua respõdit ei, 16
Maius est hoc malum quod nunc agis aduer
sum me, quã quod ante fecisti, expellẽs me.
Et noluit audire eam: ¶ sed vocato puero, 17
qui ministrabat ei, dixit: Eijce hanc à me fo
ras: & claude ostium post eam. ¶ Quæ indu- 18
ta erat talari tunica: huiuscemodi enim filiæ
regis virgines vestibus vtebantur. Eiecit i- D
taq; eam minister illius foras: clausitq́; fores
post eam. ¶ Quæ aspergens cinerem capiti 19
suo, scissa talari tunica, impositisq́; manibus
super caput suũ, ibat ingrediẽs & clamans.
¶ Dixit autem ei Absalom frater suus, Nũ- 20
quid Amnon frater tuus concubuit tecum?
sed nunc soror tace, frater tuus est: neque
affligas cor tuum pro hac re. Mansit itaque
Thamar contabescens in domo Absalom fra-
tris sui. ¶ Cùm autem audisset rex Dauid 21
•.3. verba hæc, contristatus est valde — & noluit
contristare spiritum Amnon filij sui quoniã
diligebat eum, quia primogenitus erat ei'.
¶ Porro non est locutus Absalom ad Amnon, 22
nec malũ nec bonum: oderat enim Absalom
Amnon, eò quòd violasset Thamar sororem E
suam. ¶ Factum est autem post tempus bien- 23
nij, vt tonderentur oues Absalõ in Baal-ha
sor, quæ est iuxta Ephraim: & vocauit Absa
lom omnes filios regis, ¶ venitq́; ad regem, 24
& ait ad eum, Ecce tõdentur oues serui tui,
veniat oro rex cũ seruis suis, ad seruũ suum.
¶ Dixitq́; rex ad Absalom, Noli fili mi, noli 25
rogare vt veniamus omnes, & grauemus
te. Cùm autem cogeret eum, & noluisset ire,
ad David, benedixit ei. ¶ Et ait Absalom, Si non vis 26
venire, veniat obsecro nobiscum saltem Am-
non frater meus. Dixitq́; ad eum rex, Non
est necesse vt vadat tecum. ¶ Coëgit itaque 27
Absalom eum, & dimisit cum eo Amnon &
•.6. vniuersos filios regis. — Fecerat q́; Absalom
conuiuium quasi conuiuium regis'. ¶ Præce- 28
perat autem Absalom pueris suis, dicens:
Obseruate cùm temulentus fuerit Amnon
vino, & dixero vobis, Percutite eum, & in-
terficite: nolite timere: ego enim sum qui præ
cipio vobis: roboramini, & estote viri fortes. F
¶ Fecerũt ergo pueri Absalom aduersum Am 29
non sicut præceperat eis Absalõ. Surgentesq́;
omnes filij regis ascenderunt singuli mulas
suas, & fugerunt. ¶ Cùmq́; adhuc pergerent 30
in itinere, fama peruenit ad Dauid, dicens,
Percussit Absalom omnes filios regis, & non
remansit ex eis saltem vnus. ¶ Surrexit i- 31
David taque rex, & scidit vestimenta sua: & ce-
cidit super terram, & omnes serui illius qui
assistebant ei, sciderunt vestimenta sua.
¶ Respondens autem Ionadab filius Semmaa 32
fratris Dauid, dixit, Ne æstimet dominus
meus rex, quòd omnes pueri filij regis occisi
sint. Amnon solus mortuus est, quoniam in
ore Absalom erat positus ex die qua oppres-
33 sit Thamar sororem eius. ¶ Nunc ergo ne po-
nat dominus meus rex super cor suum ver-
bum istud, dicens, Oẽs filij regis occisi sunt:
34 quoniam Amnon solus mortuus est. ¶ Fugit
G autem Absalom, & eleuauit puer speculator
oculos suos, & aspexit: & ecce populus mul-
tus veniebat per iter deuium ex latere mon
35 tis. ¶ Dixit autem Ionadab ad regem, Ecce
filij regis adsunt: iuxta verbum serui tui sic
36 factum est. ¶ Cùmq́; cessasset loqui, apparue-
runt & filij regis: & intrantes leuauerunt
vocem suam, & fleuerunt: sed & rex, & om
nes serui eius fleuerunt ploratu magno ni-
37 mis. ¶ Porro Absalom fugiens, abijt ad Ptolo
mai filium Ammiud regem Gessur. Luxit er
38 go Dauid filium suũ* "multis diebus. ¶ Ab- *Amnon
salom autem cùm fugisset, & venisset in "cunctis
39 Gessur, fuit ibi tribus annis. ¶ Cessauitque
rex Dauid persequi Absalom, eò quòd conso-
latus esset super Amnon interitu.

CAP. XIIII.

1 INtelligens autem Ioab filius Saruia, quòd
2 cor regis versum esset ad Absalom, ¶ misit
A Thecuam, & tulit inde mulierem sapiẽtem,
dixitq́; ad eam, Lugere te simula, & indue-
re veste lugubri, & ne vngaris oleo, vt sis
quasi mulier iam plurimo tempore lugens
3 mortuum: ¶ & ingredieris ad regem, & lo-
queris ad eum sermones huiuscemodi. Po-
4 suit autem Ioab verba in ore eius. ¶ Itaque
cùm ingressa fuisset mulier Thecuitis ad re-
gem: cecidit coram eo super terram, & ado-
5 rauit, & dixit, Serua me rex. ¶ Et ait ad eã
rex, Quid causæ habes? Quæ respondit, Heu,
mulier vidua ego sum: mortuus est enim vir
6 meus. ¶ Et ancillæ tuæ erant duo filij: qui ri
xati sunt aduersum se in agro, nullusq́; erat
qui eos prohibere posset: & percussit alter al-
7 terum, & interfecit eum. ¶ Et ecce consur-
B gens vniuersa cognatio aduersum ancillam
tuam, dicit, Trade eum qui percussit fratrem
suum, vt occidamus eum pro anima fratris
sui, quem interfecit, & deleamus hæredem:
& quærunt extinguere scintillam meã quæ
relicta est, vt non supersit viro meo nomen,
8 & reliquiæ super terram. ¶ Et ait rex ad mu
lierem, Vade in domum tuam, & ego iubebo
9 pro te. ¶ Dixitq́; mulier Thecuitis ad regem,
In me domine mi rex sit iniquitas, & in do
mum patris mei: rex autem & thronus eius
10 sit innocens. ¶ Et ait rex: Qui contradixerit
tibi, adduc eum ad me, & vltra nõ addet vt
11 tangat te. ¶ Quæ ait, Recordetur rex domini
Dei sui, vt non multiplicentur proximi san
C guinis ad vlciscendum, & nequaquã inter-
ficiant filium meum. Qui ait, Viuit Domi-
nus, quia non cadet de capillis filij tui super
12 terram. ¶ Dixit ergo mulier, Loquatur an-
cilla tua ad dominum meum regem verbũ.
13 Et ait, Loquere. ¶ Dixitq́; mulier, Quare co
gitasti huiuscemodi rem contra populũ Dei,
&

& locutus eſt rex verbum iſtud vt peccet, &
non reducat eiectum ſuum? ¶Omnes mori- 14
mur, & quaſi aqua dilabimur in terrã, quæ
Eze.18.g.32. & 33.c.11. non reuertuntur: ‖nec vult Deus perire ani
mã, ſed retractat, cogitans ne penitus pereat
qui abiectus eſt. ¶Nunc igitur veni vt lo- 15
quar ad dominum meum regem verbum hoc
præſente populo. Et dixit ancilla tua, Lo-
quar ad regẽ, ſi quo modo faciat rex verbum
verba. ancillæ ſuæ. ¶Et audiuit rex, vt liberaret 16
ancillã ſuã de manu omniũ qui volebant de
hæreditate Domini delere me, & filiũ meum D
ſimul. ¶Dicat ergo ancilla tua, vt fiat ver- 17
bum domini mei regis ſicut ſacrificiũ: Sicut
enim angelus Domini, ſic eſt dominus meus
rex, vt nec benedictione, nec maledictione
moueatur: vnde & Dominus Deus tuus eſt
tecum. ¶Et reſpondens rex dixit ad mulie- 18
rem, Ne abſcondas a me verbum quod te in-
terrogo. Dixitq́; ei mulier, Loquere domine
mi rex. ¶Et ait rex, Nunquid manus Ioab 19
tecum eſt in omnibus iſtis? Reſpondit mu-
lier, & ait: Per ſalutem animæ tuæ domine
mi rex, nec ad ſiniſtram, nec ad dexteram E
eſt ex omnibus his quæ locutus eſt dominus
meus rex: ſeruus enim tuus Ioab, ipſe præ-
cepit mihi, & ipſe poſuit in os ancillæ tuæ
omnia verba hæc. ¶Vt verterem figuram ſer 20
monis huius, ſeruus tuus Ioab præcepit iſtud
tu autem domine mi rex, ſapiens es, ſicut ha
bet ſapientiã angelus Dei, vt intelligas om
nia ſuper terram. ¶Et ait rex ad Ioab, Ecce 21
placatus feci verbum tuum: vade ergo & re
uoca puerum Abſalom. ¶Cadenſq́; Ioab ſu- 22
per faciem ſuam in terram, adorauit, & be-
nedixit regi: & dixit Ioab, Hodie intellexit
ſeruus tuus, quia inueni gratiam in oculis
tuis domine mi rex: feciſti enim ſermonem
*rex ſerui tui. ¶Surrexit ergo Ioab, & abijt 23
*domine mi in Geſſur, & adduxit Abſalom in Ieruſalẽ.
¶Dixit autem rex, Reuertatur in domum 24
ſuam, & faciem meam non videat. Reuer- F
ſus eſt itaque Abſalom in domum ſuam, &
faciem regis non vidit. ¶Porro ſicut Abſa- 25
lom, vir non erat pulcher in omni Iſraël, &
decorus nimis: à veſtigio pedis vſque ad ver
ticẽ non erat in eo vlla macula. ¶Et quan- 26
do tondebat capillum (ſemel autem in anno
tondebatur, quia grauabat eum cæſaries)
ponderabat capillos capitis ſui ducẽtis ſiclis,
pondere publico. ¶Nati ſunt autem Abſa- 27
lom filij tres: & filia vna, nomine Thamar,
elegantis formæ. ¶Manſitq́; Abſalom in Ie- 28
ruſalem duobus annis, & faciem regis non
vidit. ¶Miſit itaque ad Ioab, vt mitteret eũ 29
ad regem: qui noluit venire ad eum. Cùmq́;
ſecundo miſiſſet, & ille noluiſſet venire ad
eum, ¶dixit ſeruis ſuis, Scitis agrum Ioab 30
iuxta agrum meum, habentem meſſem hor- G
dei: ite igitur & ſuccendite eum igni. Suc-
cenderunt ergo ſerui Abſalom ſegetem igni.
"Et venientes ſerui Ioab, ſciſſis veſtibus ".8.
ſuis, dixerunt: Succenderunt ſerui Abſalom
31 partem agri igni. ¶Surrexitq́; Ioab, & venit
ad Abſalom in domum eius, & dixit, Quare
ſuccenderunt ſerui tui ſegetem meam igni?
32 ¶Et reſpondit Abſalom ad Ioab, Miſi ad te,
obſecrans vt venires ad me, & mitterem te
ad regem, & diceres ei, Quare veni de Geſ-
ſur? Melius mihi erat ibi eſſe: obſecro ergo vt
videam faciẽ regis: quod ſi memor eſt ini-
33 quitatis meæ, interficiat me. ¶Ingreſſus i-
taque Ioab ad regem, nuntiauit ei "omnia', ".9.
vocatuſq́; eſt Abſalom, & intrauit ad re-
gem, & adorauit ſuper faciem terræ coram
eo, oſculatuſq́; eſt rex Abſalom.

CAP. XV.

1 IGitur poſt hæc fecit ſibi Abſalom currus &
A equites, & quinquaginta viros qui præ-
2 cederent eum. ¶Et mane conſurgens Abſa-
lom, ſtabat iuxta introitũ portæ "in via', & ".4.
omnem virum qui habebat negotium vt ve
niret ad regis iudiciũ, vocabat Abſalom ad
ſe, & dicebat, De qua ciuitate es tu? Qui re
ſpondẽs aiebat, Ex vna tribu Iſraël ego ſum
3 ſeruus tuus. ¶Reſpondebatq́; ei Abſalom, Vi
dentur mihi ſermones tui boni & iuſti, ſed
non eſt qui te audiat conſtitutus a rege. Di-
4 cebatq́; Abſalom. ¶Quis me conſtituat iudi-
cem ſuper terram, vt ad me veniant omnes
5 qui habent negotium, & iuſte iudicem? ¶Sed
& cum accederet ad eum homo, vt ſalutaret
B illum, extendebat manũ ſuam, & apprehen-
6 dens oſculabatur eum. ¶Faciebatq́; hoc omni
Iſraël venienti ad iudicium vt audiretur à
rege, & ſollicitabat corda virorum Iſraël.
7 ¶Poſt "quadraginta' autem annos, dixit Ab- "quatuor 9.
ſalom ad regem "Dauid', Vadã, & reddam ".3.
vota mea quæ voui Domino in Hebron.
8 ¶Vouens enim vouit ſeruus tuus, cùm eſſet
in Geſſur Syriæ, dicens, Si reduxerit me Do
minus in Ieruſalem, ſacrificabo Domino.
9 ¶Dixitq́; ei rex Dauid, Vade in pace. Et
10 ſurrexit, & abijt in Hebron. ¶Miſit autem
Abſalom exploratores in vniuerſas tribus
Iſraël, dicens, Statim vt audieritis clango-
rem buccinæ, dicite, Regnabit Abſalom in
11 Hebron. ¶Porro cum Abſalom ierunt ducen-
ti viri de Ieruſalem vocati, euntes ſimplici
12 corde, & cauſam penitus ignorantes. ¶Acces
ſiuit quoque Abſalom Achitophel Giloni-
tem conſiliarium Dauid, de ciuitate ſua Gi-
C lo. "Cùmq́; immolaret victimas: facta' eſt "Cùm im-
coniuratio valida, populuſq́; concurrens au- molaret vi-
13 gebatur cum Abſalom. ¶Venit igitur nun- ctimas & fa
tius ad Dauid, dicens, Toto corde vniuerſus cta 5.
14 Iſraël ſequitur Abſalom. ¶Et ait Dauid ſer
uis ſuis qui erant cum eo in Ieruſalem, Sur
gite, fugiamus: neque enim erit nobis effu-
gium a facie Abſalom: feſtinate egredi, ne
forte veniens occupet nos, "& impleat' ſu-
per nos ruinam, & percutiat ciuitatem in "impellat 7.

ore gladij . ¶ Dixeruntq; ſerui regis ad eum, 15
Omnia quæcunque præceperit dominus noſter
rex, libenter exequemur ſerui tui. ¶ Egreſſus 16
eſt ergo rex & vniuerſa domus eius pedibus
ſuis : & reliquit rex decem mulieres concu- D
binas ad cuſtodiendam domum. ¶ Egreſſusq; 17
rex & omnis Iſrael pedibus ſuis, ſtetit pro-
cul a domo: ¶ & vniuerſi ſerui eius ambula- 18
bant iuxta eum, & legiones cerethi & phe-
►.3. lethi, & omnes Gethai ⸗ pugnatores validi⸣
ſexcenti viri qui ſecuti eum fuerāt de Geth
pedites, præcedebant regem . ¶ Dixit autem 19
rex ad Ethai Gethæum, Cur venis nobiſcū?
reuertere, & habita cum rege, quia peregri-
nus es, & egreſſus es de loco tuo. ¶ Heri ve- 20
niſti, & hodie compelleris nobiſcum egredi?
ego autem vadam quo iturus ſum : reuer-
tere, & reduc tecum fratres tuos, & Domi-
nus faciet tecum miſericordiam & verita-
►.4. tem , ⸗ quia⸣ oſtendiſti gratiam & fidem.
¶ Et reſpondit Ethai regi dicens , Viuit Do- 21
minus , & viuit dominus meus rex : quo-
niam in quocunque loco fueris domine mi
rex, ſiue in morte , ſiue in vita, ibi erit ſer-
uus tuus. ¶ Et ait Dauid Ethai , Veni, & 22
tranſi. Et trāſiuit Ethai Gethæus, & omnes
viri qui cum eo erāt, & reliqua multitudo. E
¶ Omnesq; flebant voce magna, & vniuer- 23
ſus populus tranſibat: rex quoque tranſgre-
diebatur Torrentem ⸗ cedron, & cunctus po-
►.7. pulus incedebat contra viam ⸗ oliuæ⸣ quæ re-
ſpicit ad deſertum . ¶ Venit autem & Sadoc 24
►.3. ⸗ ſacerdos⸣, & vniuerſi Leuitæ cum eo, por-
tantes arcam fœderis Dei , & depoſuerunt
arcam fœderis Dei: & aſcendit Abiathar, do-
nec expletus eſſet omnis populus qui egreſ-
ſus fuerat de ciuitate. ¶ Et dixit rex ad Sa- 25
doc, Reporta arcā Dei in vrbem: ſi inuene-
ro gratiam in oculis Domini, reducet me, &
oſtendet mihi eam & tabernaculum ſuum.
¶ Si autem dixerit mihi, Non places⸗ præſto 26
*mihi t. ſum, faciat⸣ quod bonum eſt coram ſe . ¶ Et 27
dixit rex ad Sadoc ſacerdotem, O videns re- F
uertere in ciuitatem in pace : & Achimaas
filius tuus, & Ionathan filius Abiathar duo
filij veſtri, ſint vobiſcum. ¶ Ecce ego abſcon- 28
dar in campeſtribus deſerti, donec veniat ſer-
mo à vobis indicans mihi . ¶ Reportauerunt 29
ergo Sadoc & Abiathar arcā Dei in Ieruſa-
lem, & manſerunt ibi. ¶ Porro Dauid aſcen- 30
debat Cliuum ⸗ oliuarū, ſcandēs & flens, nu-
dis pedibus incedens, & operto capite, ſed &
omnis populus qui erat cum eo, operto capite
aſcendebat plorans. ¶ Nuntiatum eſt autem 31
Dauid quod & Achi-tophel eſſet in coniu-
ratione cū Abſalom, dixitq; Dauid, Infatua
quæſo Domine conſiliū Achi-tophel. ¶ Cùm- 32
que aſcenderet Dauid ſummitatem montis,
in quo adoraturus erat Dominum , ecce oc- G
currit ei Chuſai Arachites, ſciſſa veſte, &
terra pleno capite. ¶ Et dixit ei Dauid, Si 33

34 veneris mecum, eris mihi oneri : ¶ ſi autem
in ciuitatem reuertaris, & dixeris Abſalom,
Seruus tuus ſum rex, ⸗ patere me viuere:⸣ ►.5.
ſicut fui ſeruus patris tui, ſic ero ſeruus tu-
35 us: diſſipabis conſilium Achi-tophel . ¶ Ha-
bes autem tecum Sadoc & Abiathar ſacer-
dotes: & omne verbum quodcunque audieris
de domo regis , indicabis Sadoc & Abiathar
36 ſacerdotibus . ¶ Sunt enim cum eis duo filij
eorum Achimaas filius Sadoc , & Ionathan
filius Abiathar : & mittetis per eos ad me
37 omne verbum quod audieritis . ¶ Veniente
ergo Chuſai amico Dauid in ciuitatem, Ab-
ſalom quoque ingreſſus eſt Ieruſalem.

CAP. XVI.

1 CVmq; Dauid tranſiſſet paululum mon-
A tis verticē, apparuit Siba puer Miphi-
boſeth in occurſum eius, cum duobus aſinis,
qui onerati erant ducentis panibus, & centū
alligaturis vuæ paſſæ, & centum maſſis pa-
2 latharū, & ⸗ duobus vtribus⸣ vini. ¶ Et di- *vtre 6.
xit rex Sibæ, Quid ſibi volunt hæc? Reſpon-
ditq; Siba, *aſini, domeſticis regis vt ſedeāt *domine mi
& panes & palatha ad veſcendum pueris⸗ rex.
tuis⸣, vinum autem vt bibat ſiquis defece- ►.1.
3 rit in deſerto . ¶ ‖ Et ait rex , Vbi eſt filius Inf.19 c.27.
domini tui? Reſponditq; Siba regi, Remanſit
in Ieruſalem , dicens : Hodie reſtituet mihi
4 domus Iſrael regnum patris mei . ¶ Et ait
rex Sibæ, Tua ſint omnia quæ fuerunt Mi-
phi-boſeth. Dixitq; Siba, Oro, vt inueniam
5 gratiam coram te domine mi rex. ¶ Venit er-
go rex Dauid vſque Bahurim: & ecce egre-
diebatur inde vir de cognatione domus Saul
nomine Semei, filius Gera , procedebatq; e-
6 grediens, & maledicebat. ¶ Mittebatq; lapi-
B des contra Dauid , & contra vniuerſos ſer-
uos regis Dauid : omnis autem populus , &
vniuerſi bellatores a dextro & a ſiniſtro la-
7 tere regis incedebant. ¶ Ita autem loqueba-
batur Semei cùm malediceret ⸗ regi⸣, Egre- ►.1.
dere, egredere vir ſanguinum, & vir Belial,
8 ¶ Reddidit tibi Dominus vniuerſum ſan-
guinem domus Saul: quoniam inuaſiſti re-
gnum pro eo , & dedit Dominus regnum in
manu Abſalom filij tui : & ecce premunt te
9 mala tua, quoniam vir ſanguinum es. ¶ Di-
xit autem Abiſai filius Saruiæ regi , Quare
maledicit canis hic moriturus domino meo
10 regi? vadam, & amputabo caput eius . ¶ Et
ait rex, Quid mihi & vobis eſt filij Saruiæ?
dimittite eum vt maledicat: Dominus enim
præcepit ei vt malediceret Dauid : & quis
11 eſt qui audeat dicere, quare ſic fecerit ? ¶ Et
C ait rex Abiſai, & vniuerſis ſeruis ſuis, Ec-
ce filius meus qui egreſſus eſt de vtero meo
quærit animam meam : quanto magis * his *nunc 3.
filius Iemini⸗? dimittite eum, vt maledicat *maledicat
12 iuxta præceptum Domini, ¶ ſi fortè reſpiciat mihi?
Dominus afflictionem meam, & reddat mi-
hi Dominus bonum pro maledictione hac, die
hodier-

hodierna. ¶ Ambulabat itaque David & so- 13
cij eius per viam cum eo: Semei autem per
iugum montis ex latere, contra illum gra-
diebatur maledicens, & mittens lapides
adversum eum, terramq; spargens. ¶ Venit 14
* David. itaque rex * & universus populus cum eo
" refocillatus lassus, & " refocillati sunt ' ibi. ¶ Absalom au- 15
est 1. tem & omnis populus " eius ' ingressi sunt Ie-
" Israel 6. rusalem, sed & Achi-tophel cum eo. ¶ Cùm 16
autem venisset Chusai Arachites amicus
David ad Absalom, locutus est ad eum: Sal-
ve rex, salve rex. ¶ Ad quem Absalom, Hæc 17
est, inquit, gratia tua ad amicum tuum? D
quare non ivisti cum amico tuo? ¶ Respondit- 18
que Chusai ad Absalom, Nequaquam: quia
illius ero quem elegit Dominus, & omnis hic
populus & universus Israel, & cum eo ma-
nebo. ¶ Sed ut & hoc inferam, cui ego servi- 19
turus sum? nonne filio regis? sicut parui pa-
tri tuo, ita parebo & tibi. ¶ Dixit autē Ab- 20
salom ad Achi-tophel, Inite consilium quid
agere debeamus. ¶ Et ait Achi-tophel ad 21
Absalom, Ingredere ad concubinas patris
tui, quas dimisit ad custodiendum domum:
ut cùm audierit omnis Israel quod fœda-
veris patrem tuum, roborentur tecum ma-
nus eorum. ¶ Tetenderunt ergo Absalom ta- 22
Sup. 12 c. 17. bernaculum in solario, || ingressusq; est ad
concubinas patris sui coram universo Israel.
¶ Consilium autem Achi-tophel, quod dabat 23
in diebus illis, quasi si quis consuleret De-
um: sic erat omne consilium Achi-tophel, &
cùm esset cum David, & cùm esset cum Ab-
salom.

CAP. XVII.

Dixit ergo Achi-tophel ad Absalom, Eli- 1
gam mihi duodecim millia virorum, & A
consurgens persequar David hac nocte. ¶ Et 2
irruens super eum (quippe qui lassus est, &
solutis manibus) percutiam eum: cùmque
fugerit omnis populus qui cum eo est, percu-
tiam regem desolatum. ¶ Et reducam uni- 3
" omnis 6. versum populum, quomodo " unus homo ' re-
verti solet: unum enim virum tu quæris,
& omnis populus erit in pace. ¶ Placuitq; 4
sermo eius Absalom, & cunctis maioribus
* & 4. natu Israel. ¶ Ait autem Absalom, Vocate * 5
Chusai Arachiten, & audiamus quid etiam
ipse dicat. ¶ Cùmq; venisset Chusai ad Ab- 6
salom, ait Absalom ad eum, Huiuscemodi
sermonem locutus est Achi-tophel: facere
debemus an non? quod das consilium? ¶ Et 7
dixit Chusai ad Absalom, Non est bonum B
consilium quod dedit Achi-tophel hac vice.
¶ Et rursum intulit Chusai, Tu nosti pa- 8
trem tuum, & viros qui cum eo sunt esse for-
tissimos & amaro animo, veluti si ursa ra-
ptis catulis in saltu sæviat: sed & pater tu-
us vir bellator est, nec morabitur cum popu-
lo. ¶ Forsitan nunc latitat in foveis, aut in 9
uno quo voluerit loco: & cùm ceciderit u-

nus quilibet in principio, audiet quicunque
audierit, & dicet, Facta est plaga in populo
10 qui sequebatur Absalom. ¶ Et fortissimus
" quisque, cuius cor est quasi leonis pavore " ipse 2.
C solvetur, scit enim omnis — populus ' Israel —. 2.
fortem esse patrem tuum, & robustos omnes
11 qui cum eo sunt. ¶ Sed hoc mihi videtur re-
ctum esse consilium. Congregetur ad te uni-
versus * Israel, à Dan usque Bersabee, quasi * populus
arena maris innumerabilis, & tu eris in
12 medio eorum. ¶ Et irruemus super eum in
quocunque loco inventus fuerit, & operie-
mus eum, sicut cadere solet ros super terram:
& non relinquemus de viris qui cū eo sunt,
13 ne unum quidem. ¶ Quòd si urbem aliquā
fuerit ingressus, circundabit omnis Israel
civitati illi funes, & trahemus eam in tor-
rentem, ut non reperiatur ne calculus qui-
14 dem ex ea. ¶ Dixitq; Absalom & omnes vi-
ri Israel, Melius est consilium Chusai Ara-
D chitæ, consilio Achi-tophel. Domini autem
nutu dissipatum est consilium Achi-tophel
utile, ut induceret Dominus super Absalom
15 malum. ¶ Et ait Chusai Sadoc & Abiathar
sacerdotibus, Hoc & hoc modo consilium de-
dit Achi-tophel Absalom, & senioribus Is-
rael: & ego tale, & tale dedi consilium.
16 ¶ Nunc ergo mittite cito, & nuntiate David,
dicentes, Ne moreris nocte hac in campestri-
bus deserti, sed absque dilatione transgre-
dere, ne forte absorbeatur rex, & omnis po-
17 pulus qui cum eo est. ¶ Ionathan autem &
Achimaas stabant iuxta Fontem-rogel: abijt
ancilla, & nūtiavit eis: & illi profecti sunt,
ut referrent ad regem David nuntium: non
enim poterant videri, aut introire civitatē.
18 ¶ Vidit autem eos quidam puer, & indicavit
E Absalom: illi vero concito gradu ingressi sunt
domum cuiusdam viri in Bahurim, qui ha-
bebat puteum in vestibulo suo, & descende-
19 runt in eum. ¶ Tulit autem mulier & ex-
pandit velamen super os putei quasi siccans
20 ptisanas, & sic latuit res. ¶ Cùmq; venissent
servi Absalom in domum ad mulierem, dixe-
runt, Ubi est Achimaas & Ionathan? Et re-
spondit eis mulier, Transierunt festinanter,
gustata paululū aqua. At hi qui quærebant,
cùm non reperissent, reversi sunt in Ierusalē.
21 ¶ Cùmq; abijssent, ascenderunt illi de puteo,
& pergentes nuntiaverunt regi David, &
dixerunt, Surgite, & transite cito fluvium:
quoniam huiuscemodi dedit consilium con-
22 tra vos Achi-tophel. ¶ Surrexit ergo David,
F & omnis populus qui cum eo erat, & trāsie-
rūt Iordanē, donec dilucesceret, * & ne unus * antequam
quidem residuus fuit, qui non transisset flu- denudaretur
23 vium. ¶ Porro Achi-tophel videns quod non verbum.
fuisset factum consilium suū, stravit asinum
suum, surrexitq;, & abijt in domum suam,
& in civitatem suam: & disposita domo sua,
suspēdio interijt, & sepultus est in sepulchro

patris sui. ¶ David autem venit in Castra, 24
& Absalom transiit Iordanem, ipse & omnes
viri Israel cum eo. ¶ Amasam vero consti- 25
tuit Absalom pro Ioab super exercitum: A-
masa autem erat filius viri, qui vocabatur
Iethra de Iesraeli, qui ingressus est ad Abigail
filiam Naas, sororem Sarviæ quæ fuit mater G
Ioab. ¶ Et castrametatus est Israel cum Ab- 26
salom in terra Galaad. ¶ Cùmque venisset Da 27
vid in castra, Sobi filius Naas de Rabath
filiorum Ammon, & Machir filius Amihel
de Lo-dabar, & Berzellai Galaadites de Ro
gelim, ¶ obtulerunt ei stratoria & tapetia, 28
& vasa fictilia, frumentum & hordeum &
farinam, & polentam, & fabam, & lentem,
olco & frixum cicer, ¶ & mel, & butyrum, oves, 29
& pingues vitulos, dederuntque David, & po
pulo qui cum eo erat, ad vescendum: suspi-
cati enim sunt populum fame & siti fati-
gari in deserto.

CAP. XVIII.

IGitur considerato David populo suo consti 1
tuit super eos tribunos & centuriones, ¶ & 2
dedit populi tertiam partem sub manu Ioab, A
& tertiam partẽ sub manu Abisai filij Sar-
viæ fratris Ioab, & tertiam partem sub ma
nu Ethai, qui erat de Geth: dixitque rex ad
populum, Egrediar & ego vobiscum. ¶ Et re- 3
spondit populus, Nõ exibis: sive enim fuge-
rimus, non magnopere ad eos de nobis per-
tinebit: sive media pars ceciderit e nobis, nõ
solut. satis curabũt, quia tu unus pro decem mil-
libus computaris: melius est igitur ut sis no
bis in urbe præsidio. ¶ Ad quos rex ait, Quod 4
vobis videtur rectũ, hoc faciam. Stetit ergo
rex iuxta portam: egrediebaturque populus
per turmas suas cẽteni & milleni. ¶ Et præ- 5
cepit rex Ioab & Abisai & Ethai, dicẽs, Ser B
vate mihi puerum Absalom, Et omnis popu-
lus audiebat præcipientem regem cunctis
principibus pro Absalom. ¶ Itaque egressus 6
est populus in campum contra Israel, & fa-
ctum est præliũ in saltu Ephraim. ¶ Et cæ- 7
sus est ibi populus Israel ab exercitu David,
factaque est plaga magna in die illa, viginti
millium. ¶ Fuit autem ibi prælium disper- 8
sum super faciem omnis terræ, & multo plu
res erant quos saltus consumpserat de popu-
lo, quàm hi quos voraverat gladius in die
illa. ¶ Accidit autem ut occurreret Absalom 9
servis David, sedens mulo: cùmque ingressus
fuisset mulus subter condensam quercum &
magnam, adhæsit caput eius quercui: & illo C
suspenso inter cælum & terram, mulus cui
insederat, pertransiuit. ¶ Vidit autẽ hoc quis 10
piam, & nuntiavit Ioab, dicens, Vidi Absa-
lom pendere de quercu. ¶ Et ait Ioab viro 11
qui nuntiaverat ei, Si vidisti, quare non cõ
fodisti eum cum terra, & ego dedissem tibi
decẽ argenti siclos, & unũ baltheum? ¶ Qui 12
dixit ad Ioab, Si appẽderes in manibus meis
mille argenteos, nequaquam mitterem ma-
num meam in filiũ regis: audientibus enim
nobis præcepit rex tibi & Abisai, & Ethai,
13 dicens, Custodite mihi puerũ Absalom. ¶ Sed
& si fecissem contra animã meam audacter,
nequaquam hoc regẽ latere potuisset, & tu
14 stares ex adverso. ¶ Et ait Ioab, Non sicut tu
vis, sed aggrediar eum coram te. Tulit ergo
*tres lanceas in manu sua, & infixit eas in *Ioab 3.
corde Absalom. Cùmque adhuc palpitaret hæ-
15 rẽs in quercu, ¶ cucurrerunt decem iuvenes
armigeri Ioab, & percutientes interfecerunt
16 eum. ¶ Cecinit autem Ioab buccina, & reti-
D nuit populum, ne persequeretur fugientem
17 Israel, volens parcere multitudini. ¶ Et tu-
lerunt Absalom, & proiecerunt eum in sal-
tu, in foveam grandem, & comportaverunt
super eum acervum lapidum magnum ni-
mis: omnis autem Israel fugit in taberna-
18 cula sua. ¶ Porro Absalom erexerat sibi cùm
adhuc viveret, titulum qui est in Valle-re-
gis, dixerat enim, Non habeo filium, & hoc
erit monimentum nominis mei. Vocavitque
titulum nomine suo, & appellatur Manus-
19 Absalom: usque ad hanc diem. ¶ Achimaas
autem filius Sadoc, ait, Curram, & nun-
tiabo regi quia iudicium fecerit ei Dominus
20 de manu inimicorum eius. ¶ Ad quem Ioab
dixit, Non eris nũtius in hac die, sed nuntia
bis in alia: hodie nolo te nuntiare, filius e-
21 nim regis est mortuus. ¶ Et ait Ioab Chusi,
E Vade & nuntia regi quæ vidisti. Adoravit
22 Chusi Ioab, & cucurrit. ¶ Rursus autem A-
chimaas filius Sadoc dixit ad Ioab. Quid im
pedit si etiam ego curram post Chusi? Di-
xitque ei Ioab, Quid vis currere fili mi? —ve- —4.
23 ni huc', non eris boni nuntij baiulus. ¶ Qui
respondit, Quid enim si cucurrero? Et ait ei,
Curre. Currens ergo Achimaas per viam
24 compendij, transiuit Chusi. ¶ David autem
sedebat inter duas portas: speculator verò
qui erat in fastigio portæ super murum, ele-
vans oculos, vidit hominem currentem so-
25 lum. ¶ Et exclamans indicavit regi, dixitque
rex, Si solus est, bonus est nuntius in ore e-
F ius. Properante autem illo, & accedente pro-
26 pius, ¶ vidit speculator hominem alterum
currentem, & vociferans in culmine, ait,
Apparet mihi alter homo currens solus. Di-
27 xitque rex, Et iste bonus est nuntius. ¶ Spe-
culator autem, Contemplor, ait, cursum prio
ris, quasi cursum Achimaas filij Sadoc. Et
ait rex, Vir bonus est: & nuntium portans
28 bonum venit. ¶ Clamans autem Achimaas,
dixit ad regem: Salve rex. Et adorans re-
gem coram eo pronus in terram, ait, Benedi-
ctus Dominus Deus tuus, qui conclusit ho-
mines qui levaverũt manus suas contra do
29 minum meũ regem. ¶ Et ait rex, Estne pax
G puero Absalom? Dixitque Achimaas, Vidi *tu- *tumultũ 2.
multum' magnũ, cùm mitteret Ioab servus
tuus.

tuni, ô rex, me seruum tuum: nescio aliud.
¶ Ad quẽ rex, Transi, ait: & sta hic. Cumq; 30
ille transisset, & staret, ¶ apparuit Chusi: & 31
veniens ait, Bonum apporto nuntium domi-
ne mi rex: iudicauit enim pro te Dominus
hodie de manu omnium qui surrexerunt cõ-
tra te. ¶ Dixit autem rex ad Chusi, Estne 32
pax puero Absalom? Cui respondens Chusi,
Fiant, inquit, sicut puer, inimici domini mei
regis, & vniuersi qui consurgunt aduersus
eum in malum. ¶ Contristatus itaq; rex, a- 33
scendit cœnaculum portæ, & fleuit. Et sic
loquebatur, vadens, Fili mi Absalom, Absa-
lom fili mi: quis mihi tribuat vt ego moriar
pro te Absalom fili mi, fili mi Absalom?

CAP. XIX.

NVntiatum est autẽ Ioab quòd rex fle- 1
ret, & lugeret filium suum: ¶ & versa 2
est victoria in luctum in die illa omni popu- A
lo: audiuit enim populus in die illa dici, Do-
let rex super filio suo. ¶ Et declinauit popu- 3
lus in die illa ingredi ciuitatẽ, quomodo de-
clinare solet populus versus, & fugiens de
prælio. ¶ Porro rex operuit caput suum, & 4
clamabat voce magna, Fili mi Absalom, Ab-
¶ filii mi 2. *salom fili mi°. ¶ Ingressus ergo Ioab ad re-* 5
gem in domum, dixit, Confudisti hodie vul-
tus omnium seruorum tuorum qui saluam
fecerunt animam tuam, & animam filiorũ
tuorum & filiarum tuarũ, & animam vxo-
rum tuarum, & animam cõcubinarum tua-
rum. ¶ Diligis odientes te, & odio habes di- 6
ligentes te: & ostendisti hodie quia non cu-
ras de ducibus tuis, & de seruis tuis: & ve-
rè cognoui modo, quia si Absalom viueret,
& omnes nos occubuissemus, tunc placeret
tibi. ¶ Nunc igitur surge & procede: & allo- 7
quens satis fac seruis tuis: iuro enim tibi B
per Dominum, quòd si non exieris, ne vnus
quidem remansurus sit tecum nocte hac: &
peius erit hoc tibi, quàm omnia mala quæ
venerunt super te ab adolescentia tua vsq;
in præsens. ¶ Surrexit ergo rex, & sedit in 8
porta: & omni populo nuntiatum est quod
rex sederet in porta: venitq; vniuersa mul-
titudo coram rege, Israel autem fugit in ta-
bernacula sua. ¶ Omnis quoque populus cer- 9
tabat in cunctis tribubus Israël, dicens, Rex
liberauit nos de manu inimicorum nostro-
rum, ipse saluauit nos de manu Philisthiino-
rum: & nunc fugit de terra propter Absa-
lom. ¶ Absalom autem quem vnximus super 10
nos, mortuus est in bello: vsquequo siletis, &
-.12. *non reducitis regem? – Et consilium totius*
Israël venit ad regem[1]. ¶ Rex verò Dauid 11
misit ad Sadoc & Abiathar sacerdotes, di- C
cens, Loquimini ad maiores natu Iuda, di-
centes, Cur venitis nouissimi ad reducendũ
regem in domum suam? Sermo autem omnis
-.6. *Israël peruenerat ad regem in domo eius, –*
quia dixerat rex, Hæc dicetis ad populum
12 *Iudæ[1]. ¶ Fratres mei vos, os meum, & ca-*
ro mea vos: quare nouissimi reducitis re-
13 *gem? ¶ Et Amasæ dicite, Nonne os meum,*
& caro mea es? Hæc faciat mihi Deus, &
hæc addat, si non magister militiæ fueris
14 *coram me omni tempore pro Ioab. ¶ Et in-*
clinauit cor omnium virorum Iuda, quasi
viri vnius: miseruntq; ad regem, dicentes,
15 *Reuertere tu, & omnes serui tui. ¶ ‖ Et re-* 3.Reg.2.b.8
uersus est rex: & venit vsq; ad Iordanem, -.6.
& – omnis[1] Iuda venit vsq; in Galgala, vt
occurreret regi, & traduceret eũ Iordanem.
16 *¶ Festinauit autem Semei filius Gera filij*
Iemini de Bahurim, & descendit cum viris
17 *Iuda in occursum regis Dauid ¶ cum mil-*
le viris de Ben-iamin, & Siba puer de
domo Saul: & quindecim filij eius, ac vi-
ginti serui erant cum eo: & irrumpentes
18 *Iordanem ante regem ¶ transierunt vada,*
D *vt traducerent domum regis, & facerent*
iuxta iussionem eius: Semei autem filius
Gera prostratus coram rege, cum iam tran-
19 *sisset Iordanem, ¶ dixit ad eum, ‖ Ne reputes* Sup.26.a.5.
mihi domine mi iniquitatem, neque memi-
neris iniuriarum serui tui in die qua egres-
sus es domine mi rex de Ierusalem, neque
20 *ponas rex in corde tuo. ¶ Agnosco enim seruus*
tuus peccatum meum: & idcirco hodie pri-
mus veni de omni domo Ioseph, descendiq;
21 *in occursum domini mei regis. ¶ Respondens*
vero Abisai filius Saruiæ, dixit, Nunquid
pro his verbis nõ occidetur Semei, quia ma-
22 *ledixit christo Domini? ¶ Et ait Dauid, Quid*
mihi & vobis filij Saruiæ? cur efficimini mi-
hi hodie in satan? ergone hodie interficietur
vir in Israël? an ignoro hodie me factum re-
23 *gem super Israël? ¶ Et ait rex Semei, Non*
24 *morieris. Iurauitq; ei. ¶ Miphi-boseth quoq;*
E *filius Saul descendit in occursum regis illo-*
tis pedibus, & intonsa barba: vestesq; suas
non lauerat à die qua egressus fuerat rex,
25 *vsq; ad diem reuersionis eius in pace. ¶ Cũq;*
Ierusalem occurrisset regi, dixit ei rex, Qua-
26 *re non venisti mecum Miphi-boseth? ¶ Et*
respondens ait, Domine mi rex, seruus meus
contempsit me: dixitq; ei ego famulus tuus
vt sterneret mihi asinum, & ascendens abi-
rem cũ rege: claudus enim sum seruus tuus.
27 *¶ ‖ Insuper & accusauit me seruum tuum ad* Sup.16.a.3.
te dominum meum regem: tu autem domine Esth.15. c.16
mi rex sicut angelus Dei es, fac quod placi-
28 *tum est tibi. ¶ Neq; enim fuit domus patris*
mei, nisi morti obnoxia domino meo regi: tu
autem posuisti me seruum tuum inter con-
uiuas mensæ tuæ: quid ergo habeo iustæ que-
relæ? aut quid possum vltra vociferari ad
29 *regem? ¶ Ait ergo ei rex, Quid vltra loque-*
ris? fixum est ‖ quod locutus sum: tu & Siba Sup.16.a.4.
30 *diuidite possessiones. ¶ Responditq; Miphi-*
boseth regi, Etiam cuncta accipiat, postquam
reuersus est dominus meus rex pacifice in

3.Reg.2.b.7. domum ſuam. ‖Berzellai quoq; Galaadi- 31
*ſenex val- tes, *deſcendens de Rogelim, traduxit regem F
de. Iordanem, paratus etiam vltra fluuiũ pro-
Sup.17.g.27 ſequi eum. Erat autem Berzellai Galaadi- 32
tes ſenex valde, id eſt octogenarius, & ipſe
præbuit alimenta regi, cùm moraretur in
Caſtris: fuit quippe vir diues nimis. Dixit 33
itaq; rex ad Berzellai, Veni mecum, vt re-
quieſcas ſecurus mecum in Ieruſalem. Et 34
ait Berzellai ad regem. Quot ſunt dies an-
norum vitæ meæ, vt aſcendam cum rege in
Ieruſalem? Octogenarius ſum hodie: nun- 35
quid vigent ſenſus mei ad diſcernendũ ſua-
ue, aut amarum? aut delectare poteſt ſeruum
tuum cibus aut potus? vel audire poſſum vl-
trà vocem cantorum atq; cantatricum? qua-
re ſeruus tuus ſit oneri domino meo regi?
*procedat 1. Paululum "procedã' famulus tuus ab Ior- 36
dane tecũ: nõ indigeo hac viciſſitudine, ſed 37
obſecro vt reuertar ſeruus tuus, & moriar
–.2. in ciuitate mea, – & ſepeliar' iuxta ſepul-
chrũ patris mei & matris meæ. Eſt autem
ſeruus tuus Chamaã, ipſe vadat tecum do-
mine mi rex, & fac ei quicquid tibi bonum
videtur. Dixit itaq; ei rex, Mecũ tranſeat 38
Chamaam, & ego faciã ei quicquid tibi pla- G
cuerit: & omne quod petieris à me, impetra-
bis. Cumq́; tranſiſſet vniuerſus populus, & 39
*reſtitit rex Iordanem, * oſculatus eſt rex Berzellai,
& benedixit ei: & ille reuerſus eſt in locum
ſuum. Tranſiuit ergo rex in Galgalam, & 40
Chamaam cum eo: omnis autem populus Iu-
da traduxerat regem, & media tantum pars
affuerat de populo Iſrael. Itaq; omnes viri 41
Iſraël concurrentes ad regem, dixerunt ei,
Quare te furati ſunt fratres noſtri viri Iu-
da, & traduxerunt regem & domũ eius Ior-
danẽ, omneſq́; viros Dauid cum eo? Et re- 42
ſpõdit omnis vir Iuda ad viros Iſraël, Quia
mihi propior eſt rex: cur iraſceris ſuper hac
re? nunquid comedimus aliquid ex rege, aut
munera nobis data ſunt? Et reſpondit vir 43
Iſrael ad viros Iuda, & ait, Decem partibus
* & primo- maior ego ſum apud regem, * magiſq́; ad me
genitus ego pertinet Dauid, quam ad te: cur feciſti mihi
ſum 4. iniuriam, & non mihi nuntiatum eſt prio-
ri, vt reducerem regem meum? Durius au-
tem reſponderunt viri Iuda viris Iſrael.

CAP. XX.

ACcidit quoq; vt ibi eſſet vir Belial, no- 1
mine Seba, filius Bochri, vir Iemineus: A
& cecinit buccina, & ait, Non eſt nobis pars
in Dauid, neq; hæreditas in filio Iſai: – re-
–.1. uertere' in tabernacula "tua' Iſrael. Et ſe- 2
"ſua 1. paratus eſt omnis Iſrael à Dauid, ſecutuſq́;
eſt Seba filium Bochri: viri autem Iuda ad-
hæſerunt regi ſuo à Iordane vſq; Ieruſalem.
Cumq́; veniſſet rex in domum ſuam in Ie- 3
ruſalem, tulit decem mulieres concubinas,
quas dereliquerat ad cuſtodiendam domum,
& tradidit eas in cuſtodiam, alimenta eis

præbens: & non eſt ingreſſus ad eas, ſed erãt
clauſæ vſq; in diem mortis ſuæ in viduitate
4 viuentes. Dixit autẽ rex Amaſæ: Conuoca
B mihi omnes viros Iuda in diem tertiũ: & tu
5 adeſto præſens. Abijt ergo Amaſa vt conuo-
caret Iudam, & moratus eſt extra placitum
6 quod ei conſtituerat – rex'. Ait autẽ Da- –.1.
uid ad Abiſai, Nunc magis afflicturus eſt
nos Seba filius Bochri, quam Abſalom: tolle
igitur ſeruos domini tui, & perſequere eum,
ne forte inueniat ciuitates munitas, & effu-
7 giat nos. Egreſſi ſunt ergo cũ eo viri Ioab,
cerethi quoq; & phelethi: & omnes robuſti
exierunt de Ieruſalem ad perſequendum Se-
8 ba filium Bochri. Cumq́; illi eſſent iuxta
C lapidem grandem qui eſt in Gabaon, Amaſa
veniens occurrit eis. Porro Ioab veſtitus e-
rat tunica ſtricta ad menſuram habitus ſui,
& deſuper accinctus gladio dependente vſq;
ad ilia, in vagina, qui fabricatus leui motu
9 egredi poterat, & percutere. Dixit itaque
Ioab ad Amaſam, Salue mi frater. ‖Et te- 3.Reg.2.a.5.
nuit manu dextera mentum Amaſæ, quaſi
10 oſculans eum. Porro Amaſa non obſeruauit
gladium, quem habebat Ioab: qui percuſſit eũ
in latere, & effudit inteſtina eius in terrã,
*nec ſecundum vulnus appoſuit. Ioab au- * & mortuus
tem, & Abiſai frater eius perſecuti ſunt Se- eſt.
11 ba filium Bochri. Interea quidam viri
D cùm ſtetiſſent iuxta cadauer Amaſæ, de ſo-
cijs Ioab, dixerunt, Ecce qui eſſe voluit pro
12 Ioab comes Dauid. Amaſa autem conſper-
ſus ſanguine, iacebat in media via. Vidit
hoc quidam vir quod ſubſiſteret omnis po-
pulus ad videndum eum, & amouit Amaſam
de via in agrum: operuitq́; eum veſtimento,
ne ſubſiſterent tranſeuntes propter eum.
13 Amoto ergo illo de via tranſibat omnis vir
ſequens Ioab ad perſequendum Seba filium
14 Bochri. Porro ille tranſierat per omnes tri-
E bus Iſrael vſq; in Abelam, & Beth-maacha.
omneſq́; viri electi congregati fuerãt ad eũ.
15 Venerunt itaq;, & oppugnabant eum in
Abela, & in Beth-maacha, & circundederũt
munitionibus ciuitatem, & obſeſſa eſt vrbs:
omnis autem turba quæ erat cum Ioab, mo-
16 liebatur deſtruere muros. Et exclamauit
mulier ſapiens de ciuitate, Audite, audite,
dicite Ioab, Appropinque huc, & loquar tecũ.
17 Qui cùm acceſſiſſet ad eam, ait illi, Tu es
Ioab? Et ille reſpondit, Ego. Ad quem ſic lo-
cuta eſt, audi ſermones ancillæ tuæ. Qui re-
18 ſpondit, Audio. Rurſumq́; illa, Sermo, in-
F quit, dicebatur in veteri prouerbio, ‖ Qui Deu.20.c.
interrogant, interrogent in Abela: & ſic pro-
19 ficiebãt: Nonne ego ſum quæ reſpondeo ve-
ritatem in Iſrael, & tu quæris ſubuertere
ciuitatẽ & euertere matrẽ in Iſrael? Quare
20 præcipitas hæreditatem Domini? Reſpon-
denſq́; Ioab, ait, Abſit, abſit hoc à me: non
21 præcipito, neq; demolior. Non ſic ſe habet
res.

res, sed homo de monte Ephraim Seba, filius
Bochri cognomine, leuauit manũ suam con-
tra regem Dauid: tradite illum solũ, & rece-
demus a ciuitate. Et ait mulier ad Ioab, Ec-
ce caput eius mittetur ad te per murũ. ¶ In- 22
gressa est ergo ad omnẽ populum, & locuta est G
eis sapienter: qui abscissum caput Seba filij
Bochri proiecerunt ad Ioab. Et ille cecinit
tuba, & recesserunt ab vrbe, vnusquisq; in
tabernacula sua: Ioab autem reuersus est Ie-
Sup. 8. d. 16. rusalem ad regem. ¶ ‖ Fuit ergo Ioab super o- 23
mnẽ exercitum Israel: Banaias autem filius
Ioiada super cerethaos et phelethaos. ¶ Adu- 24
ram vero super tributa: porro Iosaphat filius
Ahilud, a commentarijs. ¶ Siua autem, scri- 25
ba: Sadoc vero & Abiathar, sacerdotes: ¶ Ira 26
autem Iairites erat sacerdos Dauid.

CAP. XXI.

FActa est quoq; fames in diebus Dauid 1
tribus annis iugiter: & consuluit Dauid A
oraculũ Domini. Dixitq; Dominus, Propter
–. 1. Saul, & domum – eius' sanguinũ, quia occi-
dit Gabaonitas. ¶ Vocatis ergo Gabaonitis 2
rex, dixit ad eos. (Porro Gabaonitæ non erãt
de filijs Israel, sed reliquiæ Amorrhæorum:
Iosu. 9. c. 16. ‖ filij quippe Israel iurauerant eis & voluit
Saul percutere eos zelo, quasi pro filijs Israel
& Iuda.) ¶ Dixit ergo Dauid ad Gabaoni- 3
tas, Quid faciam vobis? & quod erit vestri
piaculum, vt benedicatis hæreditati Domi-
ni? ¶ Dixeruntq; ei Gabaonitæ, Non est nobis 4
– 1. super argento & auro quæstio, – sed' contra
Saul, & contra domũ eius: neq; volumus vt
–. 2. interficiatur homo de Israel. Ad quos – rex'
ait, Quid ergo vultis vt faciã vobis? ¶ Qui 5
dixerunt regi, Virũ qui attriuit nos & op-
pressit inique, ita delere debemus vt ne v-
nus quidem residuus sit de stirpe eius in cũ- B
ctis finibus Israel. ¶ Dentur nobis septẽ viri 6
de filijs eius vt crucifigamus eos Domino in
Gabaa – Saul quondam electi Domini. Et ait
rex, Ego dabo. ¶ Pepercitq; rex Miphi-boseth 7
2. Reg. 18. a. 3 filio Ionathæ filij Saul, ‖ propter iusiurandum
Domini, quod fuerat inter Dauid, & inter
Ionathan filium Saul. ¶ Tulit itaq; rex duos 8
filios Respha filiæ Aia, quos peperit Sauli, Ar
moni, & Miphi-boseth: & quinq; filios Mi-
chol filiæ Saul, quos genuerat Hadrieli filio
Berzellai, qui fuit de Molathi, ¶ & dedit eos 9
in manus Gabaonitarum: qui crucifixerunt
eos in monte coram Domino: & ceciderunt hi
septem simul occisi in diebus messis primis,
incipiente messione hordei. ¶ Tollens autem 10
Respha filia Aia, cilicium, substrauit sibi su-
pra petram ab initio messis, donec stillaret
aqua super eos de cælo: & non dimisit aues
lacerare eos per diem, neq; bestias per noctẽ.
¶ Et nuntiata sunt Dauid quæ fecerat Re- 11
spha, filia Aia, concubina Saul. ¶ Et abijt Da 12
uid, & tulit ossa Saul, & ossa Ionathæ filij C
eius a viris Iabes Galaad, qui furati fue-
rant ea de platea Beth-san, ‖ in qua suspen- 1. Re. 31. d. 19
derat eos Philisthijm cum interfecissent Saul
13 in Gelboe: ¶ & asportauit inde ossa Saul, &
ossa Ionathæ filij eius: & colligentes ossa eo-
14 rum, qui affixi fuerant, ¶ sepelierunt ea cum
ossibus Saul, & Ionathæ filij eius in terra
Ben-iamin, in latere, in sepulchro Cis pa-
tris eius: feceruntq; omnia quæ præceperat
rex, et repropitiatus est Deus terræ post hæc.
15 ¶ Factum est autem rursum prælium Phili-
sthinorũ aduersum Israel, & descendit Da-
uid & serui eius cum eo, et pugnabant con-
tra Philisthijm. Deficiente autem Dauid,
16 ¶ Iesbi-benob, qui fuit de genere arapha, cu-
ius ferrum hastæ trecentas vncias appen-
debat, & accinctus erat ense nouo, nisus est
17 percutere Dauid. ¶ Præsidioq; ei fuit Abisai
D filius Saruiæ, & percussum Philisthæum in-
terfecit. Tunc iurauerunt viri Dauid, dicẽ-
tes, Iam non egredieris nobiscum in bellum,
18 ne extinguas lucernam Israel. ¶ ‖ Secundum 1. Pa. 20. a. 4
quoq; bellum fuit in Gob contra Philisthæos:
tunc percussit Sobochai de Husathi, Saph de
19 stirpe arapha – de genere gigantum'. ¶ Ter- –. 2.
tium quoq; fuit bellum in Gob contra Phi-
listhæos, in quo percussit Adeodatus filius
Saltus polymitarius Beth-lehemites Goliath
Gethæum, cuius hastile hastæ erat quasi li-
20 ciatorium texentium. ¶ Quartum bellũ fuit
in Geth: in quo vir fuit excelsus qui senos
in manibus pedibusq; habebat digitos, id est
vigintiquatuor, & erat de origine arapha.
21 ¶ Et blasphemauit Israel: percussit autem eũ
22 Ionathan filius Samaa fratris Dauid. ¶ Hi
quatuor nati sunt de arapha in Geth, & ce-
ciderunt in manu Dauid, & seruorum eius.

CAP. XXII.

1 LOcutus est autem Dauid Domino ver-
A ba carminis huius, in die qua liberauit
eum Dominus de manu omnium inimicorũ
suorum, & de manu Saul.
2 ¶ Et ait: Dominus petra mea, & robur
meum, & saluator meus.
3 ¶ Deus fortis meus, sperabo in eum: scu-
tum meum & cornu salutis meæ: eleuator
meus, & refugium meum: saluator meus, de
iniquitate liberabis me.
4 ¶ ‖ Laudabilem inuocabo Dominum, & Psal. 17. a. 3.
ab inimicis meis saluus ero.
5 ¶ Quia circundederunt me contritiones
mortis: & torrentes belial terruerunt me.
6 ¶ Funes inferni circundederunt me: præ-
uenerunt me laquei mortis.
7 ¶ In tribulatione mea inuocabo Dominũ,
& ad Deum meum clamabo: & exaudiet de
templo – sancto' suo vocem meam, & cla- –. 3.
mor meus veniet ad aures eius.
8 ¶ Commota est & contremuit terra, fun-
damenta montium concussa sunt & con-
quassata, quoniam iratus est – eis'. –. 4.
9 ¶ Ascendit fumus de naribus eius, &
ignis

ignis de ore eius vorabit: carbones succensi
sunt ab eo.
¶ *Et inclinauit caelos, & descendit: & ca-* 10
ligo sub pedibus eius.
¶ *Et ascendit super cherubim, & volauit:* 11
& lapsus est super pennas venti.
¶ *Posuit tenebras in circuitu suo latibu-* 12
lum: cribrans aquas de nubibus caelorum.
*nubes. ¶ *Prae fulgore in conspectu eius, * succensi* 13
sunt carbones ignis. B
¶ *Tonabit de caelo Dominus, & excelsus* 14
dabit vocem suam.
*suas. ¶ *Misit sagittas*, & dissipauit eos: ful-* 15
gur, consumpsit eos.
¶ *Et apparuerunt effusiones maris, & re-* 16
uelata sunt fundamenta orbis ab increpa-
tione Domini, ab inspiratione spiritus furo-
ris eius.
¶ *Misit de caelo, & assumpsit me, & ex-* 17
traxit me de aquis multis.
¶ *Liberauit me ab inimico meo potentis-* 18
simo, & ab his qui oderant me: quoniam ro-
bustiores me erant.
¶ *Praeuenit me in die afflictionis meae, &* 19
factus est Dominus firmamentum meum.
¶ *Et eduxit me in latitudinem: liberauit* 20
me, quia complacui ei.
¶ *Retribuet mihi Dominus secundum iu-* 21
stitiam meam, & secundum munditiam
manuum mearum reddet mihi.
¶ *Quia custodiui vias Domini, & non egi* 22
impie, a Deo meo.
¶ *Omnia enim iudicia eius in conspectu* 23
meo, & praecepta eius non amoui a me.
¶ *Et ero perfectus cum eo, & custodiam* 24
me ab iniquitate mea. C
¶ *Et restituet mihi Dominus secundum* 25
iustitiam meam: & secundum munditiam
manuum mearum in conspectu oculorum
suorum.
¶ *Cum sancto sanctus eris, & cum robu-* 26
sto perfectus.
¶ *Cum electo electus eris, & cum peruer-* 27
so peruerteris.
¶ *Et populum pauperem saluum facies,* 28
oculisq; tuis excelsos humiliabis.
¶ *Quia tu lucerna mea Domine, & tu* 29
Domine illuminabis tenebras meas.
¶ *In te enim curram accinctus, in Deo* 30
meo transiliam murum.
¶ *Deus, immaculata via eius, eloquium* 31
Domini igne examinatum: scutum est om-
nium sperantium in se.
¶ *Quis est Deus praeter Dominum: &* 32
quis fortis, praeter Deum nostrum?
¶ *Deus qui accinxit me fortitudine, &* 33
complanauit perfectam viam meam.
¶ *Coaequans pedes meos ceruis, & super* 34
excelsa mea statuens me.
¶ *Docens manus meas ad praelium, & com-* 35
ponens quasi arcum aereum brachia mea.

36 ¶ *Dedisti mihi clypeum salutis tuae, &*
*mansuetudo * mea multiplicauit me.* *tua 2.
37 ¶ *Dilatabis gressus meos subtus me, &*
non deficient tali mei.
38 ¶ *Persequar inimicos meos, & conteram,*
D *& non conuertar donec consumam eos.*
39 ¶ *Consumam eos & confringam vt non*
consurgant: cadent sub pedibus meis.
40 ¶ *Accinxisti me fortitudine ad praelium,*
incuruasti resistentes mihi subtus me.
41 ¶ *Inimicos meos dedisti mihi dorsum o-*
dientes me, & disperdam eos:
42 ¶ *Clamabunt, & non erit qui saluet, ad*
Dominum, & non exaudiet eos.
43 ¶ *Delebo eos vt puluerem terrae: quasi*
lutum platearum comminuam eos atq; con-
fringam.
44 ¶ *Saluabis me a contradictionibus po-*
puli mei: custodies ME IN CAPVT
GENTIVM: populus quem ignoro, ser-
uiet mihi.
45 ¶ *Filij alieni resistent mihi, auditu auris*
obedient mihi.
46 ¶ *Filij alieni defluxerunt, & contrahen-*
tur in angustijs suis.
47 ¶ *Viuit Dominus, & benedictus Deus me-*
us, & exaltabitur Deus fortis salutis meae.
48 ¶ *Deus qui das vindictas mihi, & deijcis*
populos sub me.
49 ¶ *Qui educis me ab inimicis meis, & a*
resistentibus mihi eleuas me: a viro iniquo
liberabis me.
50 ¶ ‖ *Propterea confitebor tibi Domine in* Rom.15.b.9
gentibus, & nomini tuo cantabo.
51 ¶ *Magnificans salutes regis sui, & faciens*
misericordiam christo suo Dauid, & semini
eius in sempiternum.

CAP. XXIII.

1 HAEc autem sunt *verba nouissima quae*
A *dixit Dauid filius Isai: Dixit vir cui*
constitutum est de christo Dei Iacob, egregius
2 *psaltes Israel.* ¶ *Spiritus Domini locutus est*
per me, & sermo eius per linguam meam.
3 ¶ *Dixit Deus Israel mihi, locutus est Fortis*
Israel, Dominator hominum, iustus domi-
4 *nator in timore Dei.* ¶ *Sicut lux aurorae o-* *Et 1.
riente sole, mane absq; nubibus rutilat, &
5 *sicut pluuijs germinat herba de terra.* ¶ *Nec*
tanta est domus mea apud Deum, vt pactu
aeternum iniret mecum firmum in omnibus
atq; munitum. Cuncta enim salus mea, &
*omnis voluntas: nec est quicquam ex * ea* *eo 1.
6 *quod non germinet.* ¶ *Praeuaricatores autem*
quasi spinae euellentur vniuersi: quae no tol-
7 *luntur manibus.* ¶ *Et siquis tangere volue-*
rit eas, armabitur ferro & ligno lanceato,
igneq; succensae comburentur, vsq; ad nihi- 1.Pa.11.b.10
8 *lum.* ¶ *Haec nomina fortium Dauid.* — *Da-* —.3.
uid sedens in cathedra sapientissimus princ-
ceps inter tres, ipse est quasi tenerrimus li-
gni vermiculus, qui octingentos interfecit
impetu

impetu vno. Post hūc Eleazar filius patrui 9
eius Abohites inter tres fortes, qui erant cū B
Dauid, quando exprobrauerunt Philisthym,
& cōgregati sunt tūnc in prælium. Cumq; 10
ascendissent viri Israël, ipse stetit & percus-
sit Philisthæos donec deficeret manus eius
& obrigesceret cum gladio: fecitq; Dominus
salutem magnam in die illa: & populus qui
fugerat, reuersus est ad cæsorum spolia de-
trahenda. Et post hunc, Semma filius Age 11
de Arari: & congregati sunt Philisthym in
statione: erat quippe ibi ager lente plenus.
Cumq; fugisset populus à facie Philisthijm,
 stetit ille in medio agri, & tutus est eum, 12
percussitq; Philisthæos: & fecit Dominus sa-
lutem magnam. Necnon & ante descende- 13
rant tres, qui erant principes inter triginta,
& venerant tempore messis ad Dauid in
speluncam Odollam: castra autem Philisthi-
norum erant posita in Valle-gigantum. Et 14
Dauid erat in præsidio: porro statio Philisthi-
norum tunc erat in Beth-lehem. Deside ra- 15
p.7. *uit ergo Dauid aquam de lacu, & ait, O*
si quis mihi daret potū aquæ de cisterna quæ
est in Beth-lehem iuxta portam. Irrupe- 16
runt ergo tres fortes castra Philisthinorum, C
& hauserunt aquam de cisterna Beth-lehē,
quæ erat iuxta portam, & attulerūt ad Da-
uid: at ille noluit bibere, sed libauit eā Do-
mino, *dicens, Propitius sit mihi Dominus,* 17
ne faciam hoc: num sanguinem hominum
istorum qui profecti sunt, & animarum pe-
riculum bibam? Noluit ergo bibere. hæc fece-
runt tres robustissimi. Abisai quoque fra- 18
ter Ioab filius Saruiæ, princeps erat de tri-
istis 2. *bus*: ipse est qui leuauit hastam suam con-*
tra trecentos, quos interfecit, nominatus in
illic 1. **tribus,* *& inter tres nobilior, eratq; eorum* 19
princeps, sed vsque ad tres primos non per-
uenerat. Et Banaias filius Ioiada viri for- 20
tissimi, magnorum operum de Cabseel: ipse
percussit duos leones Moab, & ipse descendit,
& percussit leonem in media cisterna in die-
bus niuis. Ipse quoque interfecit virum 21
Aegyptium, virum dignum spectaculo, ha-
bentem in manu hastam: itaq; cùm descen-
disset ad eum in virga, vi extorsit hastam
de manu Aegyptij, & interfecit eum hasta
sua. hæc fecit Banaias filius Ioiada. Et 22
ipse nominatus inter tres robustos, qui erant 23
inter triginta nobiliores: veruntamen vsque D
ad tres non peruenerat: fecitq; eum sibi Da-
uid auricularium, à secreto. Asael frater 24
Ioab inter triginta, Elehanam filius patrui
eius de Beth-lehem, Semma de Harodi, 25
Elica de Harodi, Heles de Phalti, Hira fi- 26
lius Acces de Thecua. Abi-ézer de Ana- 27
thoth, Mobonnai de Husati, Selmon Aho- 28
hites, Maharai Netophathites, Heled filius 29
Baana, & ipse Netophathites, Ithai filius
Ribai de Gabaath filiorū Ben-iamin. Ba- 30
naia Pharathonites, Heddai de Torrente-
31 *Gaas,* Abi-albon Arbathites, Azmáueth
32 *de Beromi,* Eliaba de Salaboni. Filij Iassen,
33 *Ionathan.* Semma de *Orodi, Ahiam filius *Orori 1.
34 *Sarar Ararites,* Eliphélet filius Aasbai fi-
lij Machati, Eliam filius Achi-tophel Gelo-
35 *nites,* Hesrái de Carmelo, Pharai de Arbi,
36 *Igaal filius Nathan de Soba.* *Bonni de *Bani 1.
37 *Gadi,* Selec de Ammoni, Naharai Berothi-
38 *tes armiger Ioab filij Saruiæ,* Ira Iethri-
39 *tes, Gareb & ipse Iethrites,* Vrias He-
thæus. Omnes triginta septem.

CAP. XXIIII.

1 **E**T *addidit furor Domini irasci contra*
A *Israel, commouitq; Dauid in eis dicen-*
2 *tem*, Vade, numera Israel & Iudam.* Di- 1.Par.21.2.1.
xitq; rex ad Ioab principem exercitus sui, * ad Ioab.
Perambula omnes tribus Israel à Dan, vsq;
Bersabee, & numerate populum, vt sciam
3 *numerum eius.* Dixitq; Ioab regi, Adau-
geat Dominus Deus tuus ad populum tuū,
quantus nunc est, iterumq; centuplicet in
conspectu domini mei regis: sed quid sibi do-
minus meus rex vult in re huiusmodi?
4 *Obtinuit autem sermo regis verba Ioab, &*
principum exercitus: egressusq; est Ioab, &
principes militum à facie regis, vt numera-
5 *rent populum Israel.* Cumq; pertransissent
Iordanem, venerunt in Aroer ad dexteram
6 *vrbis, quæ est in Valle-Gad:* *& per Iazer*
transierunt in Galaad, & in terram inferio-
rem Hodsi, & venerunt in Dan syluestria.
7 *Circumeuntesq; iuxta Sidonem,* transierūt
prope mœnia Tyri, & omnem terram Heuæi
et Chananæi, veneruntq; ad meridiem Iudæ
8 *in Ber-sabee:* *& lustrata vniuersa terra*
affuerunt post nouē menses & viginti dies
9 *in Ierusalem.* Dedit ergo Ioab numerū de-
scriptionis populi regi, & inuenta sunt de
Israel octingenta millia virorum fortium,
B *qui educerent gladium: & de Iuda quingen-*
10 *ta millia pugnatorum.* Percussit autem cor
Dauid eum, postquam numeratus est popu-
lus: & dixit Dauid ad Dominum: Peccaui
valde in hoc facto: sed precor Domine vt
transferas iniquitatem serui tui, quia stultè
11 *egi nimis.* Surrexit itaq; Dauid manè, &
sermo Domini factus est ad Gad prophetā &
12 *videntē Dauid, dicens,* Vade, & loquere ad
Dauid, Hæc dicit Dominus, Triū tibi datur
optio, elige vnum quod volueris ex his, vt
13 *faciā tibi.* Cumq; venisset Gad ad Dauid,
nuntiauit ei dicens, Aut septē annis veniet
tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus
fugies aduersarios tuos: & illi te persequen-
tur: aut certe tribus diebus erit pestilentia
C *in terra tua. Nūc ergo delibera, & vide quē*
14 *respondeam ei, qui me misit, sermonē.* Di-
xit autem Dauid ad Gad, Coarcter nimis:
sed melius est vt incidam in manus Domi-
ni, (multæ enim misericordiæ eius sunt)
quam

quàm in manus hominum. ¶Immisitq; Do- 15
minus pestilentiam in Israel de mane vsq;
ad tempus constitutum, & mortui sunt ex
populo à Dan vsq; ad Ber-sabee septuagin-
ta millia virorum. ¶Cumq; extendisset ma- 16
nũ suam angelus Domini super Ierusalẽ vt
disperderet eam, misertus est Dominus super
afflictionem, & ait angelo percutienti popu-
lum, Sufficit: nunc contine manũ tuam, erat
aũt angelus Domini iuxta areã Areuna Ie-
busæi. ¶Dixitq; David ad Dominũ, cùm vi- 17
disset angelum cædentem populum, Ego sum
qui peccaui, & ego iniquè egi: isti qui oues
sunt, quid fecerunt: vertatur obsecro manus
tua contra me, & contra domum patris mei.
propheta ¶Venit autem Gad ad David in die illa, & 18
dixit ei, Ascende, & constitue altare Domino D
in area Areuna Iebusæi. ¶Et ascẽdit David, 19
iuxta sermonem Gad, quem præceperat ei
Dominus. ¶Conspiciensq; Areuna, animad- 20
uertit regem & seruos eius transire ad se:
¶& egressus adorauit regem prono vultu in 21
terram, & ait, Quid causa est vt venias do-
minus meus rex ad seruum suum? Cui Da-
uid ait, Vt emam à te aream, et ædificem al-
tare Domino, & cesset interfectio quæ gras-
satur in populo. ¶Et ait Areuna ad David, 22
Accipiat, & offerat dominus meus rex, sicut
placet ei: habes boues in holocaustũ, & plau-
strum, & iuga boũ in vsum lignorũ. ¶Om- 23
nia dedit Areuna regi: dixitq; Areuna ad
regem, Dominus Deus tuus suscipiat votum
tuum. ¶Cui respondens rex ait, Nequaquã 24
vt vis, sed emam pretio à te, & nõ offeram
Domino Deo meo holocausta gratuita. Emit
ergo David aream & boues, argenti siclis
2.Par.3.a.2. quinquaginta: ¶& ædificauit ibi David al- 25
tare Domino: & obtulit holocausta & pacifica:
& propitiatus est Dominus terræ, & cohibi-
ta est plaga ab Israel.

LIBER REGVM

TERTIVS: SECVNDVM HEBRAEOS, PRIMVS MALACHIM.

CAP. I.

ET rex David senuerat, habebatq; æ- 1
tatis plurimos dies: cumq; operiretur A
vestibus, non calefiebat. ¶Dixerunt 2
ergo ei serui sui, Quæramus domino
nostro regi adolescentulam virginem, & stet
coram rege, & foueat eum, dormiatq; in sinu
*tuo 3. *suo, & calefaciat dominum nostrum regẽ.
¶Quæsierunt igitur adolescentulam specio- 3
sam in omnibus finibus Israel, & inuene-
runt Abisag Sunamitidem, & adduxerunt
eam ad regem. ¶Erat autem puella pulchra 4
nimis, dormiebatq; cum rege, & ministrabat
ei, rex verò nõ cognouit eam. ¶Adonias au- 5
tem filius Haggith eleuabatur, dicens, Ego
regnabo. Fecitq; sibi currus & equites, &
quinquaginta viros qui currerent ante eũ.
6 ¶Nec corripuit eum pater suus aliquando,
B dicens, Quare hoc fecisti? Erat autem & ipse
pulcher valde, secundus natu post Absalom.
7 ¶Et sermo ei cum Ioab filio Saruiæ, & cum
Abiathar sacerdote, qui adiuuabant partes
8 Adoniæ. ¶Sadoc vero sacerdos, & Banaias
filius Ioiadæ, & Nathan propheta, & Semei,
& *cerethi & phelethi*, & * robur exercitus *Rei 5. *omne.
9 David non erat cum Adonia. ¶Immolatis
ergo Adonias arietibus & vitulis, & vni-
uersis pinguibus iuxta Lapidem zoheleth,
qui erat vicinus Fonti-rogel, vocauit vni-
uersos fratres suos filios regis, & oẽs viros
10 Iuda seruos regis. ¶Nathan aũt prophetã, et
Banaiam, & robustos quosque, & Salomo-
11 nem fratrẽ suum non vocauit. ¶Dixit itaq;
Nathan ad Beth-sabee matrem Salomonis,
Num audisti quod regnauerit Adonias filius
Haggith, & dominus noster David hoc igno-
12 rat? ¶Nunc ergo veni, accipe consilium à me,
& salua animam tuam, filijq; tui Salomo-
13 nis. ¶Vade, & ingredere ad regem David,
& dic ei, Nonne tu domine mi rex iurasti
mihi ancillæ tuæ, dicẽs, Quod Salomon filius
tuus regnabit post me, & ipse sedebit in solio
14 meo? quare ergo regnat Adonias? ¶Et adhuc
ibi te loquente cum rege, ego veniam post te,
15 & complebo sermones tuos. ¶Ingressa est
itaque Beth-sabee ad regem in cubiculo: rex
C autem senuerat nimis, & Abi-sag Sunami-
16 tis ministrabat ei. ¶Inclinauit se Beth-sa-
bee, & adorauit regem. Ad quam rex, Quid
17 tibi, inquit, vis? ¶Quæ respondens ait, Do-
mine mi * tu iurasti per Dominum Deum *rex
tuum ancillæ tuæ. Salomon filius tuus re-
gnabit post me, & ipse sedebit in solio meo.
18 ¶Et ecce nunc Adonias regnat, te domine mi
19 rex ignorante. ¶Mactauit boues & pinguia
quæque, & arietes plurimos, & vocauit om-
nes filios regis, Abiathar quoq; sacerdotẽ, &
Ioab principem militiæ: Salomonem aũt ser-
20 uum tuum non vocauit. ¶Veruntamen do-
mine mi rex, in te oculi respiciunt totius Is-
raël, vt indices eis quis sedere debeat in so-
21 lio tuo domine mi rex post te. ¶Eritq;, cùm
dormierit dominus meus rex cum patribus
suis, erimus ego & filius meus Salomon pec-
22 catores. ¶Adhuc illa loquente cum rege, Na-
23 than propheta venit. ¶Et nuntiauerunt re-
gi, dicentes, Adest Nathan propheta. Cumq;
introisset in conspectum regis, & adorasset
24 eum pronus in terram, ¶dixit Nathan, Do-
mine mi rex, tu dixisti, Adonias regnet post
25 me, et ipse sedeat super thronũ meũ? ¶Quia
D descendit hodie, & immolauit boues & pin-
guia & arietes plurimos, & vocauit vni-
uersos filios regis, & principes exercitus: A-
biathar quoq; sacerdotem: illisq; vescentibus
&

& bibentibus coram eo, & dicentibus, Viuat
rex Adonias. ¶ Me seruum tuum, & Sadoc 26
sacerdotem, & Banaiam filiũ Ioiadæ, & Sa-
lomonem famulum tuũ non vocauit. ¶ Nun- 27
quid à Domino meo rege exiuit hoc verbum,
& mihi non indicasti seruo tuo quis sessurus
esset super thronum domini mei regis post
eum? ¶ Et respondit rex Dauid, dicens, Voca- 28
te ad me Beth-sabee. Quæ cùm fuisset in-
gressa corã rege, & stetisset ante eum, ¶ iura- 29
uit rex & ait, Viuit Dominus, qui eruit ani-
mam meã de omni angustia, ¶ quia sicut iu- 30
raui tibi per Dominum Deum Israel, dicens,
Salomon filius tuus regnabit post me, & ipse
sedebit super solium meum pro me, sic faciam
hodie. ¶ Summissoq́; Beth-sabee in terram 31
vultu, adorauit regem, dicẽs, Viuat dominus
meus Dauid in æternum. ¶ Dixit quoq; rex 32
Dauid, Vocate mihi Sadoc sacerdotem, &
Nathan prophetam, & Banaiam filium Io-
iadæ. Qui cùm ingreßi fuissent coram rege, 33
¶ dixit ad eos, Tollite vobiscum seruos domi- E
ni vestri & imponite Salomonem filiũ meũ
super mulam meam: & ducite eum in Gihõ.
¶ & vngat eum ibi Sadoc sacerdos, & Na- 34
than propheta in regem super Israel*: & ca-
netis buccina, atq; dicetis, Viuat rex Salo-
mon. ¶ Et ascendetis post eum, & "venietis' 35
* & sedebit super solium meum, & ipse re-
gnabit pro me: illiq́; præcipiam vt sit dux su-
per Israel & super Iudam. ¶ Et respõdit Ba- 36
naias filius Ioiada regi, dicens, Amen: sic lo-
quatur Dominus Deus domini mei regis.
¶ Quomodo fuit Dominus cum domino meo 37
rege, sic sit cum Salomone, & sublimius fa-
ciat solium eius à solio domini mei regis Da-
uid. ¶ Descendit ergo Sadoc sacerdos & Na- 38
than propheta, & Banaias filius Ioiadæ, &
cerethi, & phelethi: & imposuerunt Salomo-
nem super mulam regis Dauid, & adduxe-
runt eum in Gihon. ¶ Sumpsitq́; Sadoc sacer- 39
dos cornu olei de tabernaculo, & vnxit Sa- F
lomonem: & cecinerũt buccina, & dixit om-
nis populus, Viuat rex Salomon. ¶ Et ascen- 40
dit vniuersa multitudo post eum, & populus
canentium tibijs, & lætantium gaudio ma-
gno, & insonuit terra à clamore eorum. ¶ Au- 41
diuit autem Adonias, & omnes qui inuita-
ti fuerant ab eo, iamq́; conuiuium finitum
erat: sed & Ioab audita voce tubæ, ait, Quid
sibi vult clamor ciuitatis tumultuantis?
¶ Adhuc illo loquente, Ionathan filius Abia- 42
thar sacerdotis venit: cui dixit Adonias, In-
gredere, quia vir fortis es, & bona nuntiãs.
¶ Respõditq; Ionathan Adoniæ, Nequa- 43
quam: Dominus enim noster rex Dauid re-
gem constituit Salomonem: ¶ misitq́; cum eo 44
Sadoc sacerdotem, & Nathan prophetam, &
Banaiam filium Ioiadæ, & cerethi, & phele-
thi, & imposuerunt eum super mulam re-
gis. ¶ Vnxerũtq́; eum Sadoc sacerdos, & Na- 45

1.Pa.29.f.22
* & Iudã 4.
" veniet 1.
* in Ierusa-
lem.

than propheta regem in Gihon: & ascende-
runt inde lætantes, & insonuit ciuitas, hæc
46 est vox quam audistis. ¶ Sed & Salomon se-
47 det super solium regni. ¶ Et ingreßi serui re-
G gis, benedixerunt domino nostro regi Dauid,
dicentes, Amplificet Deus nomen Salomonis
super nomen tuum, & magnificet thronum
eius super thronum tuum. Et adorauit rex
48 in lectulo suo: ¶ insuper & hæc locutus est.
Benedictus Dominus Deus Israel, qui dedit
hodie sedentem in solio meo, videntibus o-
49 culis meis. ¶ Territi sunt ergo, & surrexe-
runt omnes qui inuitati fuerant ab Ado-
50 nia, & iuit vnusquisq; in viam suã. ¶ Ado-
nias autem timens Salomonem, surrexit, &
abijt – in tabernaculum Domini', tenuitq́; –.3.
51 cornu altaris. ¶ Et nuntiauerunt Salomoni
dicentes, Ecce Adonias timens regem Salo-
monẽ tenuit cornu altaris, dicens, Iuret mihi
rex Salomon hodie quod non interficiat ser-
52 uum suum gladio. ¶ Dixitq́; Salomon, Si fue-
rit vir bonus, nõ cadet ne vnus quidem ca-
pillus eius in terram: sin aũt malum inuen-
53 tum fuerit in eo, morietur. ¶ Misit ergo rex
Salomon, & eduxit eum ab altari, & ingres-
sus adorauit regem Salomonem: dixitq́; ei
Salomon, Vade in domum tuam.

CAP. II.

1 APpropinquauerunt autem dies Dauid
A vt moreretur, præcepitq́; Salomoni filio
2 suo, dicens, * ¶ Ego ingredior viam vniuersæ *Ecce.
3 terræ: confortare, & esto vir*. ¶ Et obserua *fortis.
–vt' custodias –mãdata' Domini Dei tui, –.13.
vt ambules in vijs eius, et custodias ceremo- –.13.
nias eius, & præcepta eius, & iudicia, & te-
stimonia, sicut ‖ scriptũ est in lege Moysi: vt Deu.17.d.18
intelligas vniuersa quæ facis, & quocunq; te
4 verteris. ¶ Vt confirmet Dominus sermones Inf.7.c.14.
suos quos locutus est de me, dicens, Si custo-
dierint filij tui " vias meas', & ambulaue- "viã suã 4.
rint corã me in veritate, in omni corde suo,
& in omni anima sua, nõ auferetur tibi vir
5 de solio Israel. ¶ Tu quoq; nosti quæ fecerit
mihi Ioab filius Saruiæ, quæ fecerit duobus
principibus exercitus Israel, ‖ Abner filio 2.Re.3.c.27.
Ner, & Amasa filio Iether: quos occidit, & & 20.c.10.
effudit sanguinem belli in pace, & posuit
cruorem prælij in balteo suo, qui erat circa
lumbos eius, & in calceamento suo, quod erat
6 in pedibus eius. ¶ Facies ergo iuxta sapien-
B tiam tuam, & non deduces canitiem eius
7 pacificè ad inferos. ¶ Sed & filijs Berzellai
Galaaditis reddes gratiam, eruntq́; come-
dentes in mensa tua: ‖ occurrerunt enim mi- 2.Re.19.f.31
hi quando fugiebam à facie Absalom fratris
8 tui. ¶ Habes quoq; apud te Semei filium
Gera filij Iemini de Bahurim, ‖ qui maledi- 2.Re.16.b.5.
xit mihi maledictione peßima, quando ibam & 19.d.19.
ad Castra: sed quia descendit mihi in occur-
sum cùm transirem Iordanem, & iuraui ei
per Dominum, dicens, Non te interficiam
gladio:

gladio: ¶ tu noli pati eum esse innoxium. Vir 9
*& scies 6. autem sapiens es, *ut scias' quæ facies ei,
deducesq; canos eius cum sanguine ad infe-
ros. ¶ Dormiuit igitur Dauid cum patribus 10
suis, & sepultus est in Ciuitate Dauid.
¶ Dies autem quibus regnauit Dauid super 11
Israel, quadraginta anni sunt: in Hebron
regnauit ‖ septem annis: in Ierusalem*, tri-
1.Pa.29.f.23 ginta tribus. ¶ Salomon autem sedit super 12
*vers. 2. thronum Dauid patris sui, & firmatum est C
2.Reg.5.a.4 regnũ eius nimis. ¶ Et ingressus est Adonias 13
filius Haggith ad Beth-sabee matrem Salo-
monis. Quæ dixit ei, Pacificúsne est ingressus
tuus? Qui respondit, Pacificus. ¶ Addiditq;, 14
Sermo mihi est ad te. Cui ait, Loquere. Et
ille. ¶ Tu, inquit, nosti, quia meum erat re- 15
gnum, & me præposuerat omnis Israel sibi in
regem: sed translatum est regnum, & factum
est fratris mei: à Domino enim constitutum
est. ¶ Nunc ergo petitionem unã precor à te, 16
ne confundas faciem meam. Quæ dixit ad
eum, Loquere. ¶ Et ille ait, Precor ut dicas 17
Salomoni regi (neq; enim negare tibi quic-
quam potest) ut det mihi Abi-sag Sunami-
tidem uxorem. ¶ Et ait Beth-sabee, Bene, ego 18
loquar pro te regi. ¶ Venit ergo Beth-sabee ad 19
regem Salomonẽ, ut loqueretur ei pro Ado-
nia: & surrexit rex in occursum eius, adora-
uitq; eam, & sedit super thronum suum: po-
situsq; est thronus matri regis, quæ sedit ad
dexteram eius. ¶ Dixitq; ei, Petitionem u- 20
nam paruulam ego deprecor à te, ne confun- D
das faciem meam. Et dixit ei rex, Pete ma-
ter mea: neq; enim fas est ut auertam fa-
ciem tuã. ¶ Quæ ait, Detur Abi-sag Suna- 21
mitis Adoniæ fratri tuo uxor. ¶ Responditq; 22
rex Salomon, & dixit matri suæ, Quare po-
stulas Abi-sag Sunamitidẽ Adoniæ? postula
ei & regnum: ipse est enim frater meus ma-
ior me, & habet Abiathar sacerdotẽ, & Ioab
filium Saruiæ. ¶ Iurauit itaq; rex Salomon 23
per Dominũ, dicens, Hæc faciat mihi Deus,
& hæc addat, quia contra animam suam lo-
cutus est Adonias verbum hoc. ¶ Et nũc vi- 24
uit Dominus qui firmauit me, & collocauit
me super soliũ Dauid patris mei, & qui fe-
cit mihi domum, sicut locutus est, quia hodie
occidetur Adonias. ¶ Misitq; rex Salomon 25
per manũ Banaiæ filij Ioiadæ, qui interfecit
eum, & mortuus est. ¶ Abiathar quoq; sa- 26
cerdoti dixit rex, Vade in Anathoth ad agrũ E
tuum, & quidem vir mortis es: sed hodie te
non interficiam, quia portasti arcam Domi-
ni Dei coram Dauid patre meo, & sustinui-
sti laborem in omnibus in quibus laborauit
pater meus. ¶ Eiecit ergo Salomõ Abiathar, 27
1.Reg.2.f.31. ut non esset sacerdos Domini, ‖ ut implere-
tur sermo Domini, quem locutus est super
domum Heli in Silo. ¶ Venit autem nuntius 28
*Ioab 1. ad *Salomonem' quod Ioab declinasset post
Adoniam, & post Salomonem non declinas-
set: fugit ergo Ioab in tabernaculum Domi-
29 ni, & apprehendit cornu altaris. ¶ Nuntia-
tumq; est regi Salomoni quod fugisset Ioab
in tabernaculum Domini, & esset iuxta al-
tare: misitq; Salomon Banaiam filium Ioia-
30 dæ, dicens, Vade, interfice eum. ¶ Et venit
Banaias ad tabernaculum Domini, & dixit
ei, Hæc dicit rex, Egredere. Qui ait, Non e-
grediar, sed hic moriar. Renuntiauit Bana-
ias regi sermonẽ, dicẽs, Hæc locutus est Ioab,
31 & hæc respondit mihi. ¶ Dixitq; ei rex, Fac
sicut locutus est: & interfice eum, & sepeli,
& amouebis sanguinem innocentem, qui ef-
fusus est a Ioab, a me, & à domo patris mei.
32 ¶ Et reddet Dominus sanguinem eius super
F caput eius, quia interfecit duos viros iustos,
melioresq; se: & occidit eos gladio, patre meo
Dauid ignorante: ‖ Abner filium Ner prin- 2.Re.3.e.27.
cipem militiæ Israel, ‖ & Amasam filium 2.Re.20.e.9
33 Iether principem exercitus Iudæ: ¶ & reuer-
tetur sanguis illorum in caput Ioab, & in
caput seminis eius in sempiternum. Dauid
autem & semini eius, & domui, & throno
illius sit pax usq; in æternum à Domino.
34 ¶ Ascendit itaq; Banaias filius Ioiadæ, &
aggressus eum interfecit, sepultusq; est in
35 domo sua in deserto. ¶ Et constituit rex Ba-
naiam filium Ioiadæ pro eo super exercitum,
& Sadoc sacerdotem posuit pro Abiathar.
36 ¶ Misit quoq; rex & vocauit Semei, dixitq;
ei, Aedifica tibi domum in Ierusalem, et ha-
bita ibi: & non egredieris inde huc, atq; il-
37 luc. ¶ Quacunq; autem die egressus fueris &
transieris Torrentem-cedron, scito te inter-
ficiendum: sanguis tuus erit super caput
38 tuum. ¶ Dixitq; Semei regi, Bonus sermo: si-
G cut locutus est dominus meus rex, sic faciet
seruus tuus. Habitauit itaq; Semei in Ie-
39 rusalem diebus multis. ¶ Factum est autem
post annos tres ut fugerent serui Semei ad
Achis filium Maacha regem Geth: nuntia-
tumq; est Semei quod serui eius issent in
40 Geth. ¶ Et surrexit Semei, & strauit asinum
suum: iuitq; ad Achis in Geth, ad requiren-
dum seruos suos, & adduxit eos de Geth.
41 ¶ Nunciatum est autem* Salomoni quod isset *regi
Semei in Geth de Ierusalem, & redijsset.
42 ¶ Et mittens vocauit eum, dixitq; illi, Non-
ne testificatus sum tibi per Dominum, & *ieris 4o
prædixi tibi, Quacunq; die egressus *fueris'
huc & illuc, scito te esse moriturum? Et re-
spondisti mihi, Bonus sermo quem audiui.
43 ¶ Quare ergo non custodisti iusiurandum Do-
mini, & præceptum quod præceperam tibi?
44 ¶ Dixitq; rex ad Semei, Tu nosti omne ma-
lum, cuius tibi conscium est cor tuum, quod
fecisti Dauid patri meo: reddidit Dominus
45 malitiam tuam in caput tuum. ¶ Et rex Sa-
lomon benedictus, & thronus Dauid erit
stabilis coram Domino usq; in sempiternũ.
46 ¶ Iussit itaq; rex Banaiæ filio Ioiadæ: qui
*aggressus'.

Vide post 4 pag.

*egressus 2. *aggressus³, percussit eum, & mortuus est.

CAP. III.

2.Par.1.a.1. C‖Onfirmatum est igitur regnū in ma- 1
nu Salomonis, & affinitate coniunctus A
est Pharaoni regi Aegypti: accep.t nanq; fi-
liam eius, & adduxit in ciuitatem David,
donec compleret ædificans domum suam, &
domum Domini, & murum Ierusalem per
circuitum. ¶Attamen populus immolabat in 2
excelsis: non enim ædificatum erat templum
nomini Domini vsque in diem illum. ¶Di- 3
lexit autem Salomon Dominum, ambulans
in præceptis David patris sui, excepto quod
in excelsis immolabat, & accendebat thy-
miama. ¶Abijt itaq; * in Gabaon, vt immo- 4
*Salomon. laret ibi: illud quippe erat excelsum maxi-
mum: mille hostias in holocaustum obtulit
*in Gabaon Salomon super altare illud * in Gabaon.
apparuit ¶ Apparuit autem Dominus³ Salomoni per 5
Dominus 5. somnium nocte, dicens, Postula quod vis vt
dem tibi. ¶ Et ait Salomon, Tu fecisti cum 6
servo tuo David patre meo misericordia ma-
gnam, sicut ambulauit in conspectu tuo in ve
ritate & iustitia, & recto corde tecum: cu-
stodisti ei misericordiam tuam grandem, &
dedisti ei filium sedentem super thronum e-
ius, sicut est hodie. ¶Et nunc Domine Deus, 7
tu regnare fecisti servum tuum pro David B
patre meo: ego autem sum puer paruulus, &
ignorans egressum & introitum meum. ¶Et 8
servus tuus in medio est populi quem elegi-
sti, populi infiniti, qui numerari & suppu-
2.Pa.1.b.10. tari non potest præ multitudine. ¶‖ Dabis 9
ergo servo tuo cor docile, vt populum tuum
iudicare possit, & discernere inter bonum &
malum. quis enim poterit iudicare populum
istum, populum tuum hunc multum? ¶Pla- 10
cuit ergo sermo coram Domino, quod Salo-
mon postulasset huiuscemodi rem. ¶ Et dixit 11
Dominus Salomoni, Quia postulasti ver-
bum hoc, & non petisti tibi dies multos, nec
diuitias, aut animas inimicorum tuorum,
sed postulasti tibi sapientiam ad discernen-
dum iudicium: ¶ ecce feci tibi secundum 12
sermones tuos, & dedi tibi cor sapiens &
intelligens, in tantum vt nullus ante te si-
milis tui fuerit, nec post te surrecturus sit.
Sap.7.b.11. ¶Sed & hæc quæ non postulasti dedi tibi, di- 13
Mat.6.d.29 uitias scilicet, & gloriam, vt nemo fuerit si- C
milis tui in regibus cunctis retro diebus.
¶Si autem ambulaueris in vijs meis, & cu- 14
stodieris præcepta mea & mandata mea, si-
David 2. cut ambulauit pater tuus, longos faciā dies
tuos. ¶ Igitur euigilauit Salomon, & intel- 15
lexit quod esset somnium: cumq; venisset Ie-
rusalem, stetit coram arca fœderis Domini,
& obtulit holocausta, & fecit victimas pa-
cificas & grande conuiuium vniuersis fa-
mulis suis. ¶ Tunc venerunt duæ mulieres 16
meretrices ad regem, steteruntque coram
eo, ¶ quarum vna ait, Obsecro, mi domine, 17
ego & mulier hæc habitabamus in domo v-
18 na: & peperi apud eam in cubiculo. ¶ Tertia
autem die postquam ego peperi, peperit &
hæc: & eramus simul, nullusq; alius nobis-
19 cum in domo, exceptis nobis duabus. ¶Mor-
tuus est autem filius mulieris huius nocte,
20 dormiens quippe oppressit eum. ¶ Et con-
surgens intempestæ noctis silentio, tulit fi-
lium meum de latere meo ancillæ tuæ dor-
mientis, & collocauit in sinu suo: suum au-
tem filium, qui erat mortuus, posuit in sinu
21 meo. ¶Cumque surrexissem mane vt darem
lac filio meo, apparuit mortuus: quem dili-
gentius intuens clara luce, deprehendi non
22 esse meum quem genueram. ¶ Responditque
D altera mulier, Non est ita* vt dicis¹, sed fi- *. 5.
lius tuus mortuus est, meus autem viuit.
Econtrario illa dicebat, Mentiris: filius quip-
pe meus viuit, & filius tuus mortuus est.
Atq; in hunc modum contendebant corā re-
23 ge. ¶Tunc rex ait, Hæc dicit, Filius meus
viuit, & filius tuus mortuus est. Et ista re-
spondit, Non, sed filius tuus mortuus est,
24 meus autem viuit. ¶Dixit ergo rex, Afferte
mihi gladium. Cumq; attulissent gladium
25 coram rege, ¶ Diuidite, inquit, infantem
viuum in duas partes, & date dimidiam
partem vni, & dimidiam partem alteri.
26 ¶Dixit autē mulier cuius filius erat viuus,
ad regem (commota sunt quippe viscera eius
super filio suo,) Obsecro domine, date illi in-
fantem viuum, & nolite interficere eum.
Econtrario illa dicebat, Nec mihi, nec tibi
27 sit, sed diuidatur. ¶Respōdit rex, & ait, Date
huic infantem viuum, & non occidatur: hæc
28 est enim mater eius. ¶ Audiuit itaq; omnis
Israel iudicium quod iudicasset rex, & ti-
muerunt regem, videntes sapientiam Dei
esse in eo ad faciendum iudicium.

CAP. IIII.

1 ERat autem rex Salomon regnans super
2 omnem Israel: ¶ & hi principes quos
A habebat: Azarias filius Sadoc * sacerdotis³: *sacerdos 8.
3 ¶Eli-horeph & Ahia filij Sisa, scribæ: Iosa-
4 phat filius Ahilud, a commentarijs: ¶Bana-
ias filius Ioiada, super exercitum: Sadoc au-
5 tem & Abiathar, sacerdotes: ¶ Azarias filius
Nathan, super eos qui assistebant regi: Za-
6 bud filius Nathan, sacerdos amicus regis: ¶ &
Ahisar præpositus domus: & Adoniram filius
7 Abda super tributa. ¶Habebat autem Salo-
mon duodecim præfectos super omnem Israël
qui præbebant annonam regi & domui eius:
per singulos enim menses in anno, singuli ne-
8 cessaria ministrabant. ¶ Et hæc nomina eo-
9 rum: Ben-hur, in monte Ephraim. ¶Ben-
decar, in Macces, & in Salebim, & in Beth-
10 sames, & in Elon, & in Beth-hanā. ¶Beth-
hesed in Aruboth ipsius * erat Socho, & om- *enim
11 nis terra Epher. ¶Ben-abinadab, cuius om-
nis Nephat-dor, Tapheth filiam Salomonis

habebat vxorẽ. ¶ Bana filius Abilud regebat 12
Thanach & Mageddo, & vniuersam Beth-
san, quæ est iuxta Sarthana subter Iezra-
hel, à Beth-san vsq; Abel-mehula è regione B
Iecmaan. ¶ Bengaber in Ramoth-galaad: ha- 13
bebat Auoth-iair filij Manasse in Galaad,
ipse præerat in omni regione Argob, quæ est
in Basan, sexaginta ciuitatibus magnis atq;
muratis, quæ habebant seras æreas. ¶ Ahi- 14
nadad filius Addo præerat in Manaim. ¶ A- 15
chimaas in Nephthali: sed & ipse habebat
Basemath filiã Salomonis in coniugio. ¶ Baa- 16
na filius Husi, in Aser, & in Baloth. ¶ Iosa- 17
phat filius Pharúe, in Issachar. ¶ Semei filius 18
Ela, in Ben-iamin. ¶ Gaber filius Vri, in ter 19
* & *ra-Galaad, * in terra-Sehó regis Amorrhæi,*
& Og regis Basan, super omnia quæ erat in
illa terra. ¶ Iuda et Israel innumerabiles, si- 20
cut arena maris in multitudine comedentes,
Ecc.47.c.13. *& bibentes, atq; lætantes. ¶ ‖ Salomon autẽ* 21
⌐.2. *erat in ditione sua, habens omnia regna ⌐ se-*
cum' à flumine terræ-Philisthijm vsq; ad C
terminum Aegypti: offerentium sibi munera,
& seruientium ei cunctis diebus vitæ eius.
¶ Erat autem cibus Salomonis per dies sin- 22
gulos triginta cori similæ, & sexaginta cori
farinæ, ¶ decem boues pingues, & viginti bo- 23
ues pascuales, & centum arietes, excepta ve-
natione ceruorum, capreárum, atq; bubalo-
rum, & auium altilium: ¶ Ipse enim obtine- 24
bat omnem regionem quæ erat trans flumẽ,
⌐.1. *⌐ quasi' à Taphsa vsq; ad Gazam & cun-*
ctos reges illarum regionum: & habebat pa-
cẽ ex omni parte in circuitu. ¶ Habitabatq; 25
Iuda & Israel absq; timore vllo, vnusquisq;
sub vite sua, & sub ficu sua, à Dan vsque
Ber-sabee cunctis diebus Salomonis. ¶ Et ha 26
2.Pa.9.f.25. *bebat Salomon ‖ quadraginta millia præsepia*
equorum curriliũ, & duodecim millia eque-
strium. ¶ Nutriebantq; eos supradicti regis 27
præfecti: sed & necessaria mensæ regis Salo-
monis cum ingenti cura præbebant in tem-
pore suo. ¶ Hordeum quoq; & paleas equorũ 28
& iumentorũ deferebant in locum vbi erat D
Ecc.47.c.16 *rex, iuxta constitutum sibi. ¶ ‖ Dedit quóque* 29
Deus sapientiam Salomoni, & prudentiam
multam nimis, & latitudinem cordis, quasi
arenam quæ est in littore maris. ¶ Et præce- 30
debat sapientia Salomonis sapientiam om-
nium Orientalium, & Aegyptiorum, ¶ & e- 31
rat sapientior cunctis hominibus: sapientior
Ethan Ezrahite, & Hemam, & Chalcol &
Dorda filijs Mahol: & erat nominatus in v-
niuersis gentibus per circuitum. ¶ Locutus 32
est quoq; Salomon tria millia parabolas: &
fuerunt carmina eius quinq; millia. ¶ Et di- 33
sputauit super lignis à cedro, quæ est in Li-
bano, vsq; ad hyssopum quæ egreditur de pa
riete: & disseruit de iumentis et volucribus,
& reptilibus & piscibus. ¶ Et veniebant de 34
cunctis populis ad audiendam sapientiam
Salomonis, & ab vniuersis regibus terræ,
qui audiebant sapientiam eius.

CAP. V.

1 A M*Isit quoq; Hiram rex Tyri seruos suos*
ad Salomonem: audiuit enim quòd
*ipsum vnxissent regem * pro patre eius: quia* * super Israel.
amicus fuerat Hiram Dauid omni tempore.
2 *¶ Misit autem Salomon ad Hiram, dicens,* 2.Par.2.a.3.
3 *¶ Tu scis voluntatem Dauid patris mei, &*
quia non potuerit ædificare domum nomini
Domini Dei sui propter bella imminentia per
circuitum, donec daret Dominus eos sub
4 *vestigio pedum eius. ¶ Nunc autem requiem*
*dedit * Deus meus mihi per circuitum: &* * Dominus
5 *non est satan, neq; occursus malus. ¶ Quam* 1.
ob rem cogito ædificare templum nomini ‖ Do 2.Re.7.b.13.
mini Dei mei: sicut locutus est Dominus Da 1.Par.22.c.10
uid patri meo, dicens, Filius tuus quem dabo
B *pro te super solium tuum, ipse ædificabit do-*
6 *mum nomini meo. ¶ Præcipe igitur vt præ-*
cidant mihi ⌐ serui tui' cedros de Libano, ⌐.8.
& serui mei sint cum seruis tuis: mercedem
autem seruorum tuorum dabo tibi quan-
cunque petieris: scis enim quomodo non est
in populo meo vir qui nouerit ligna cædere
7 *sicut Sidonij. ¶ Cùm ergo audisset Hiram*
verba Salomonis, lætatus est valde, & ait,
Benedictus Dominus Deus hodie, qui dedit
Dauid filium sapientissimum super populum
8 *hunc plurimum. ¶ Et misit Hiram ad Sa-*
lomonem, dicens, Audiui quæcunque man-
dasti mihi: ego faciam omnem voluntatem
9 *tuam in lignis cedrinis & abiegnis. ¶ Ser-*
ui mei deponent ea de Libano ad mare: &
ego componam ea in ratibus, in mari, vsque
ad locum quem significaueris mihi, & ap-
plicabo ea ibi, & tu tolles ea: præbebisquè
C *necessaria mihi, vt detur cibus domui meæ.*
10 *¶ Itaq; Hiram dabat Salomoni ligna cedri-*
na, & ligna abiegna, iuxta omnem volun-
11 *tatem eius. ¶ Salomon autem præbebat Hi-*
ram viginti millia coros tritici in cibum do-
mui eius, & viginti coros purissimi olei: hæc
tribuebat Salomon Hiram per singulos an-
12 *nos. ¶ Dedit quoque Dominus sapientiam*
Salomoni, ‖ sicut locutus est ei: & erat pax Supr.3.b.12.
inter Hiram & Salomonem, & percusserunt 1.Par.22.b.
13 *ambo fœdus ¶ Elegitq; rex Salomon ope-* 10.
rarios de omni Israel, & erat indictio tri-
14 *ginta millia virorum. ¶ Mittebatq; eos in*
Libanum, decem millia per menses singulos
D *vicissim, ita vt duobus mensibus essent in*
domibus suis: & Adoniram erat super hu-
15 *iuscemodi indictionem. ¶ Fueruntq; Salo-*
moni septuaginta millia eorum qui onera
portabant: & octoginta millia latomorum
16 *in monte: ¶ absque præpositis qui præerant*
singulis operibus, numero trium millium, &
trecentorum præcipientium populo, & his
17 *qui faciebant opus. ¶ Præcepitq; rex, vt tol-*
lerent lapides grandes, lapides pretiosos in
funda-

fundamentum templi, & quadrarent eos:
quos dolauerunt cæmentarij Salomonis, & 12
cæmentarij Hiram: porro Giblij præparaue-
runt ligna & lapides ad ædificandam domũ.

CAP. VI.

3.Par.3.a.2. *FActum est ergo quadringẽtesimo & octo-* 1
gesimo anno egressionis filiorum Israel de A
terra Aegypti, in anno quarto (mense Zio,
ipse est mensis secundus) regni Salomonis
super Israel, ædificare cœpit domũ Domino.
Domus autem quam ædificabat rex Salo- 2
mon Domino, habebat sexaginta cubitos in
longitudine, et viginti cubitos in latitudine,
& triginta cubitos in altitudine. Et porti- 3
cus erat ante templum viginti cubitorum
longitudinis iuxta mensuram latitudinis
templi, & habebat decem cubitos latitudinis
ante faciem templi. Fecitq; in templo fe- 4
nestras obliquas. Et ædificauit super pa- 5
rietem templi tabulata per gyrum, in parie-
tibus domus per circuitum templi & oracu-
li, & fecit latera in circuitu. Tabulatum 6
quod subter erat, quinq; cubitos habebat la-
titudinis, & medium tabulatum sex cubito-
rum latitudinis, & tertium tabulatum se-
ptem habens cubitos latitudinis. Trabes au-
tem posuit in domo per circuitum forinsecus,
vt non hærerent muris templi. Domus au- 7
tem cùm ædificaretur, de lapidibus dolatis
atque perfectis ædificata est: & malleus, &
securis, & omne ferramentum non sunt au-
dita in domo cùm ædificaretur. Ostium la- 8
*parte 5. *teris medij in * pariete erat domus dextræ:*
& per cochleam ascendebant in medium cœ-
naculum, & a medio in tertium. Et ædifi- 9
cauit domum, & consummauit eam: texit B
quoq; domum laquearibus cedrinis. Et æ- 10
dificauit tabulatum super omnem domum
quinque cubitis altitudinis, & operuit do-
mum lignis cedrinis. Et factus est sermo 11
Domini ad Salomonem, dicens, Domus hæc 12
quam ædificas, si ambulaueris in præceptis
meis, & iudicia mea feceris, & custodieris
omnia mandata mea, gradiens per ea: fir-
2.Re.7.c.16 *mabo sermonem meum tibi, quem locutus*
1.Pa.22.b.9. *sum ad Dauid patrem tuum. Et habitabo* 13
in medio filiorum Israel, & nõ derelinquam
populum meum Israel. Igitur ædificauit 14
Salomon domum, & consummauit eam. Et 15
ædificauit parietes domus intrinsecus, tabu-
latis cedrinis: à pauimento domus vsque ad
summitatem parietum, & vsque ad laquea-
*& *ria, * operuit lignis cedrinis intrinsecus: &*
texit pauimentum domus tabulis abiegnis.
Ædificauitque viginti cubitorum ad po- 16
steriorem partem templi tabulata cedrina, à
pauimento vsque ad superiora: & fecit in-
teriorem domum oraculi in Sanctum san-
ctorum. Porro quadraginta cubitorum erat 17
ipsum templum pro foribus oraculi. Et ce- 18
dro omnis domus intrinsecus vestiebatur, C
habens tornaturas, & iuncturas suas fa-
brefactas & cælaturas eminentes: omnia ce-
drinis tabulis vestiebantur: nec omnino la-
19 *pis apparere poterat in pariete. Oraculum*
autem in medio domus, in interiori parte
fecerat, vt poneret ibi arcam fœderis Domi-
20 *ni. Porro oraculum habebat viginti cubi-*
tos longitudinis, & viginti cubitos latitu-
dinis, & viginti cubitos altitudinis: & ope-
ruit illud atq; vestiuit auro purissimo. sed &
21 *altare vestiuit cedro. Domum quoq; ante*
oraculum operuit auro purissimo, & affixit
22 *laminas clauis aureis. Nihilq; erat in*
templo quod non auro tegeretur: sed & to-
23 *tum altare oraculi texit auro. Et fecit in*
oraculo duos cherubim de lignis oliuarum,
24 *decem cubitorum altitudinis. Quinq; cu-*
bitorum ala cherub vna, & quinque cu-
bitorum ala cherub altera: id est, decem cu-
bitos habentes a summitate alæ vnius vsq;
25 *ad alæ alterius summitatem. Decem quoq;*
cubitorum erat cherub secundus: in mensu-
ra pari, & opus vnum erat in duobus che-
26 *rubim, id est, altitudinem habebat vnus*
cherub decem cubitorum, & similiter cherub
27 *secundus. Posuitq; cherubim in medio tem-*
pli interioris: extendebant autem alas suas
cherubim, & tangebat ala vna parietem, &
ala cherub secundi tangebat parietem alte-
D *rum: alæ autem * alteræ in media parte* *.1.
28 *templi se inuicem contingebant. Texit quoq;*
29 *cherubim auro. Et omnes parietes templi*
per circuitum sculpsit varijs cælaturis & tor-
no: & fecit in eis cherubim, & palmas, &
picturas varias, quasi prominentes de pa-
30 *riete, & egredientes. Sed & pauimentum*
domus texit auro intrinsecus et extrinsecus.
31 *Et in ingressu oraculi fecit * ostiola de li-* *duo
gnis oliuarum, postesq; angulorum quinq;.
32 *Et duo ostia de lignis oliuarum: & sculpsit*
in eis picturam cherubim, & palmarum spe-
cies, & anaglypha valde prominentia, & te-
xit ea auro: & operuit tam cherubim quàm
33 *palmas, & cætera auro. Fecitq; in introitu*
templi postes de lignis oliuarum quadran-
34 *gulatos: & duo ostia de lignis abiegnis al-*
trinsecus: & vtrunq; ostium duplex erat, &
35 *se inuicem tenens aperiebatur. Et sculpsit*
cherubim, & palmas & cælaturas valde e-
minentes: operuitq; omnia laminis aureis
36 *opere quadro ad regulam. Et ædificauit a-*
trium interius tribus ordinibus lapidũ poli-
37 *torum, & vno ordine lignorum cedri. Anno*
quarto fundata est domus Domini in mẽse
38 *Zio: & in anno vndecimo, mense Bul (ipse*
est mẽsis octauus) perfecta est domus in om-
ni opere suo, & in vniuersis vtensilibus suis:
ædificauitq; eam annis septem.

CAP. VII.

1 *DOmum autem suam ædificauit Salomõ*
A *tredecim annis, & ad perfectum vsq;* Infr.9.b.10.

perduxit. ¶ Aedificauit quoq; domum saltus 2
Libani centum cubitorum longitudinis, &
quinquaginta cubitorum latitudinis, & tri-
ginta cubitorum altitudinis: & quatuor de-
ambulacra inter columnas cedrinas: ligna
quippe cedrina exciderat in columnas. ¶ Et 3
tabulatis cedrinis vestiuit totam cameram,
quæ quadraginta quinq; columnis susten-
tabatur. Vnus autem ordo habebat colum-
nas quindecim ¶ contra se inuicem positas: 4
¶ & eregione se respicientes, æquali spatio 5
inter columnas, & super columnas quadrã-
gulata ligna in cunctis æqualia. ¶ Et porti- 6
cum columnarum fecit quinquaginta cubi-
torum longitudinis, & triginta cubitorũ la-
titudinis: & alteram porticum in facie ma-
ioris porticus: & columnas, & epistylia super
fecit. columnas. ¶ Porticũ quoq; solij, in qua tri- 7
bunal est, fecit: & texit lignis cedrinis à pa-
uimento vsq; ad summitatem. ¶ Et domun- 8
cula in qua sedebatur ad iudicandum, erat
in media porticu simili opere. Domum quoq;
Sup. 3. a. 3. fecit filiæ Pharaonis (‖quam vxorem duxe- B
rat Salomon) tali opere, quali & hanc porti-
cũ. ¶ Omnia lapidibus pretiosis, qui ad nor- 9
mam quandam atq; mensuram tam intrin-
secus quàm extrinsecus serrati erat: à fun-
damento vsq; ad summitatem parietum, &
*extrinsecus l. *intrinsecus* vsq; ad atrium maius. ¶ Fun- 10
damenta autẽ de lapidibus pretiosis, lapidi-
bus magnis decem siue octo cubitorum. ¶ Et 11
désuper lapides pretiosi æqualis mensura se-
cti erant, similiterq; de cedro. ¶ Et atrium 12
maius rotundum trium ordinum de lapidi-
bus sectis, & vnius ordinis de dolata cedro:
néenon & in atrio domus Domini interioris,
& in porticu domus. ¶ Misit quoq; rex Salo- 13
mon, & tulit Hiram de Tyro, ¶ filium mulie- 14
ris viduæ de tribu Nephthali, patre Tyrio, ar-
tificem ærarium, & plenum sapientia, & in-
telligentia, & doctrina ad faciendum omne
opus ex ære. Qui cùm venisset ad regem Sa-
lomonem, fecit omne opus eius. ¶ Et finxit 15
duas columnas æreas, decem & octo cubitorũ
Ier. 52. c. 21. altitudinis columnam vnam: & ‖linea duo-
decim cubitorũ ambiebat columnã vtranq;.
¶ Duo quoque capitella fecit, quæ ponerentur 16
super capita columnarum, fusilia ex ære:
quinque cubitorum altitudinis capitellum
vnum, & quinq; cubitorum altitudinis ca- C
pitellum alterum: ¶ & quasi in modum re- 17
tis & catenarum sibi inuicem miro opere con
textarum. Vtrunque capitellum columna-
rum fusile erat: septena versuum retiacula
in capitello vno, & septena retiacula in ca-
pitello altero. ¶ Et perfecit columnas, & duos 18
ordines, per circuitum retiaculorum singu-
lorum, vt tegerent capitella quæ erant su-
per summitatem, malogranatorum: eodem
modo fecit & capitello secundo. ¶ Capitella 19
autem quæ erant super capita columnarum,

quasi opere lilij fabricata erant, in porticu
20 quatuor cubitorum. ¶ Et rursum alia ca-
pitella in summitate columnarum désuper
iuxta mensuram columnæ contra retiacula:
malogranatorum autem ducenti ordines e-
21 rant in circuitu capitelli secundi. ¶ Et sta-
tuit duas columnas in porticu templi. cumq;
statuisset columnam dexteram, vocauit eam
nomine Iachin: similiter erexit columnam
secundam, & vocauit nomen eius Booz.
22 ¶ Et super capita columnarum opus in mo- 2. Par. 4. a. 2.
dum lilij posuit: perfectumque est opus co-
23 lumnarum. ¶ Fecit quoque mare fusile de-
D cem cubitorum à labio vsque ad labium, ro-
tundum in circuitu: quinque cubitorum al-
titudo eius, & resticula triginta cubitorum
24 cingebat illud per circuitum. ¶ Et sculptura
subter labium circuibat illud decem cubitis
ambiens mare: duo ordines sculpturarum
25 histriatarum erant fusiles. ¶ Et *stabant* *stabat l.
super duodecim boues, è quibus tres respi-
ciebant ad Aquilonem, & tres ad Occiden-
tem, & tres ad Meridiem, & tres ad Orien-
tem: & mare super eos désuper erat: quorum
posteriora vniuersa intrinsecus latitabant.
26 ¶ Grossitudo autem luteris, trium vncia-
rum erat: labiumq; eius, quasi labium cali-
cis, & folium repandi lilij: duo millia batos
27 capiebat, ÷ & tria millia metretas*. ¶ Et ÷. 4.
fecit decem bases æneas quatuor cubitorum
longitudinis bases singulas, & quatuor cu-
bitorum latitudinis, & trium cubitorum al-
28 titudinis. ¶ Et ipsum opus basium, interra-
29 sile erat: & sculptura inter iuncturas. ¶ Et
inter coronulas & plectas, leones & boues &
cherubim: & in iuncturis similiter desuper:
& subter leones & boues quasi lora ex ære
30 dependentia. ¶ Et quatuor rotæ per bases
singulas, & axes ærei: & per quatuor partes
quasi humeruli subter luterem fusiles, con-
31 tra se inuicem respectantes. ¶ Os quoq; lu-
E teris intrinsecus erat in capitis summitate:
& quod forinsecus apparebat, vnius cubiti
erat, totum rotundum, pariterq; habebat
vnum cubitum & dimidium: in angulis au-
tem columnarum variæ cælaturæ erant: &
media intercolumnia, quadrata non rotun-
32 da. ¶ Quatuor quoque rotæ, quæ per quatuor
angulos basis erant, cohærebant sibi subter
basim: vna rota habebat altitudinis cubi-
33 tum & semis. ¶ Tales autem rotæ erant
quales solent in curru fieri: & axes earum,
& radij, & canthi, & modioli, omnia fusilia.
34 ¶ Nam & humeruli illi quatuor per singulos
angulos basis vnius, ex ipsa basi fusiles &
35 coniuncti erant. ¶ In summitate autem ba-
sis erant quædam rotunditas vnius & di-
midij cubiti, ita fabrefacta, vt luter desuper
posset imponi, habens cælaturas suas, va-
36 riasq; sculpturas ex semetipsa. ¶ Sculpsit
F quoque in tabulatis illis quæ erant ex ære,

& in angulis, cherubim, & leones, & pal-
mas, quasi in similitudinẽ hominis stantis,
ut non calata, sed apposita per circuitum vi-
derentur. ꝰ In hunc modum fecit decem ba- 37
ses, fusura una, & mensura, sculpturaq; con
simili. ꝰ Fecit quoq; decem luteres aneos: 38
quadraginta batos capiebat luter unus, e-
ratq; quatuor cubitorum: singulos quoq; la-
tères per singulas, id est, decem bases posuit.
ꝰ Et constituit decem bases, quinque ad dex- 39
teram partem templi, & quinque ad sini-
stram: mare autem posuit ad dexteram par-
tem templi contra Orientem ad Meridiem.
*quisque 2. ꝰ Fecit " ergo' Hiram lebetes, & scutras, & 40
amulas, & perfecit omne opus regis Salomo-
nis in templo Domini. ꝰ Columnas duas, & 41
funiculos capitellorum super capitella colum-
narum duos: & retiacula duo, ut operirent
duos funiculos, qui erant super capita colũ-
narum. ꝰ Et malogranata quadringenta in 42
duobus retiaculis: duos versus malograna-
torũ in retiaculis singulis, ad operiendos fu-
niculos capitellorum qui erant super capita
columnarum. ꝰ Et bases decẽ, & latères de- 43
cem super bases. ꝰ Et mare unum, & boues 44
duodecim subter mare. ꝰ Et lebetes, & scu- 45
tras, & amulas. omnia vasa qua fecit Hirã G
regi Salomoni in domo Domini, de aurichal-
co erant. ꝰ In campestri regione Iordanis fu- 46
dit ea rex in argillosa terra, inter Sochoth &
in domo Domini. Sarthan. ꝰ Et posuit Salomon omnia vasa: 47
propter multitudinem autem nimiam non e-
rat pondus aris. ꝰ Fecitq; Salomõ omnia va- 48
sa in domo Domini: altare aureum, & men-
sam super quam ponerentur panes proposi-
*.1. tionis, auream: ꝰ & cãdelabra – aurea' quin- 49
que ad dexteram, & quinq; ad sinistram cõ-
tra oraculum ex auro puro: & quasi lilij flo-
res & lucernas desuper aureas: & forcipes
aureos. ꝰ & hydrias, & fuscinulas, & phia- 50
las, & mortariola, & thuribula de auro pu-
rissimo: & cardines ostiorum domus interio-
ris Sancti sanctorum, & ostiorum domus
templi, ex auro erant. ꝰ ‖ Et perfecit omne o- 51
2.Par.5.a.1. pus quod faciebat * Salomon in domo Domi-
*rex 1. ni, & intulit qua sanctificauerat David
pater suus, argentum & aurum, & vasa,
reposuitq; in thesauris domus Domini.

CAP. VIII.

2.Par.5.a.2. TVnc ‖ congregati sunt omnes maiores 1
natu Israel cum principibus tribuum, A
& duces familiarum filiorum Israel ad re-
gem Salomonem in Ierusalem: ut deferrent
arcam foederis Domini, de ciuitate David, id
est de Sion. ꝰ Conuenitq; ad regem Salomo- 2
"Ethanim 2. nem uniuersus Israel in mẽse " Bethanim',
in solenni die, ipse est mensis septimus. ꝰ Ve- 3
neruntq; cuncti senes de Israel, & tulerunt
arcam sacerdotes, ꝰ & portauerunt arcam 4
Domini, & tabernaculum foederis, & omnia
vasa sanctuarij qua erant in tabernaculo: &
5 & ferebant ea sacerdotes & Leuita. ꝰ Rex
autem Salomon, & omnis multitudo Israel
qua conuenerat ad eum, gradiebatur cum
illo ante arcam, & immolabant oues & bo-
6 ues absque astimatione & numero. ꝰ Et in-
tulerunt sacerdotes arcam foederis Domini
in locum suum, in oraculum templi, in San-
7 ctum sanctorum subter alas cherubim. ꝰ Si-
quidem cherubim expandebant alas super
locum arca, & protegebant arcam, & vectes
8 eius desuper. ꝰ Cumque eminerent vectes,
& apparerent summitates eorum foris san-
ctuarium ante oraculum, non apparebant
ultra extrinsecus, qui & fuerunt ibi usque
9 in prasentem diem. ꝰ In arca autem non e-
rat aliud ‖ nisi dua tabula lapidea, ‖ quas Exo.34.d.25
posuerat in ea Moyses in Horeb, quando pe- Hebr.9.a.4.
B pigit Dominus foedus cum filijs Israel, cum Ex.40.d.27
10 egrederentur de terra Aegypti. ꝰ Factum est 2.Par.6.a.1.
autem cum exissent sacerdotes de sanctua-
11 rio, nebula impleuit domum Domini, ꝰ &
non poterant sacerdotes stare & ministrare
propter nebulam: impleuerat enim gloria
12 Domini domum Domini. ꝰ Tunc ait Salo-
mon, Dominus dixit ut habitaret in nebu-
13 la. ꝰ Aedificans adificaui domum in habita-
culum tuum, firmissimum solium tuum in
14 sempiternum. ꝰ Conuertitque rex faciem
suam, & benedixit omni ecclesia Israel: om-
15 nis enim ecclesia Israel stabat. ꝰ Et ait – –.6.
Salomon', Benedictus Dominus Deus Israel
qui locutus est ore suo ad David patrem
meum, & in " manibus eius' perfecit, di- "manu sua 1.
16 cens, ꝰ A die qua eduxi populum meum Is-
rael de Aegypto, non elegi ciuitatem de v-
niuersis tribubus Israel, ut adificaretur do-
mus, & esset nomen meum ibi: sed elegi Da-
uid ut esset super populum meum Israel.
17 ꝰ ‖ Voluitque David pater meus adificare 2.Reg.7.a.5.
18 domum nomini Domini Dei Israel: ꝰ & ait 1.Pa.13.b.7.
Dominus ad David patrem meum, Quod
cogitasti in corde tuo adificare domum no-
mini meo, bene fecisti hoc ipsum mente tra-
19 ctans. ꝰ Veruntamen tu non adificabis – –.1.
mihi' domum, sed filius tuus qui egredietur
de renibus tuis, ipse adificabit domum no-
20 mini meo. ꝰ Confirmauit Dominus ser-
monem suum, quem locutus est: stetiq; pro
David patre meo, & sedi super thronum
Israel, sicut locutus est Dominus: & adifica-
ui domum nomini Domini Dei Israel.
21 ꝰ Et constitui ibi locum arca in qua foedus
Domini est, quod percussit cum patribus no-
stris quando egressi sunt de terra Aegypti.
22 ꝰ Stetit autem Salomon ante altare Domi-
C ni in conspectu ecclesia Israel, & expandit
23 manus suas in calum, ꝰ & ait, ‖ Domine 2.Ma.2.b.7.
Deus Israel, non est similis tui Deus in calo
desuper, & super terram deorsum: qui cu-
stodis pactum & misericordiam seruis tuis
qui ambulant coram te in toto corde suo.

¶ Qui custodisti seruo tuo David patri meo, 24
quæ locutus es ei: ore locutus es, & manibus
perfecisti, vt hæc dies probat. ¶ Nunc igitur 25
Domine Deus Israel, conserua famulo tuo
David patri meo quæ locutus es ei, dicens,
3.Reg.7.b. 12.c.16. ||Non auferetur de te vir coram me, qui se-
deat super thronum Israel: ita tamen si cu-
stodierint filij tui viam suam, vt ambulent
coram me sicut tu ambulasti in conspectu
meo. ¶ Et nunc Domine Deus Israel fir- 26
mentur verba tua quæ locutus es seruo tuo
David patri meo. ¶ Ergone putandum est 27
quod vere Deus habitet super terrã? si enim
cælum, & cæli cælorum te capere non possunt,
quanto magis domus hæc quam ædificaui?
¶ Sed respice ad orationem serui tui, & ad 28
preces eius Domine Deus meus: audi hym-
num & orationem quã seruus tuus orat co-
ram te hodie: ¶ Vt sint oculi tui aperti super 29
domum hanc nocte ac die: super domũ de qua
Deu.12.b.11 dixisti, ||Erit nomen meum ibi: vt exaudias
orationem, quam orat in loco isto ad te ser-
uus tuus. ¶ Vt exaudias deprecationem serui 30
tui et populi tui Israel, quodcunq; orauerint
in loco isto, & exaudies in loco habitaculi
tui in cælo: & cùm exaudieris, propitius e-
ris. ¶ Si peccauerit homo in proximum suum, 31
& habuerit aliquod iuramentum quo tenen- D
tur astrictus: & venerit propter iuramentũ
coram altari tuo in domum tuam, ¶ tu exau- 32
dies in cælo: & facies, & iudicabis seruos
tuos, condemnans impium, & reddens viam
suam super caput eius, iustificansq; iustum,
& retribuens ei secundum iustitiam suam.
¶ Si fugerit populus tuus Israel inimicos 33
suos (quia peccaturus est tibi:) & agẽtes pœ-
nitentiam, & confitentes nomini tuo vene-
rint, & orauerint, & deprecati te fuerint in
domo hac: ¶ exaudi in cælo, & dimitte pecca- 34
tum populi tui Israel, & reduces eos in ter-
ram quam dedisti patribus eorum. ¶ Si clau- 35
sum fuerit cælum, & nõ pluerit propter pec-
cata eorum, & orantes in loco isto pœniten-
tiam egerint nomini tuo, & à peccatis suis
conuersi fuerint propter afflictionem suam:
¶ exaudi eos in cælo, & dimitte peccata ser- 36
uorum tuorum, & populi tui Israel: & osten-
de eis viam bonã, per quam ambulent, et da
pluuiam super terram tuam, quam dedisti
populo tuo in possessionem. ¶ Fames si oborta 37
fuerit in terra, aut pestilentia, aut corruptus
aer, aut ærugo, aut locusta, vel rubigo, & af-
flixerit eum inimicus eius portas obsidens,
omnis plaga, & vniuersa infirmitas, ¶ cũcta 38
deuotatio, & imprecatio quæ acciderit omni
homini de populo tuo Israel: si quis cognoue-
rit plagam cordis sui, & expanderit manus
suas in domo hac, ¶ tu exaudies in cælo in lo- 39
co habitationis tuæ, & repropitiaberis, & fa-
cies vt des vnicuique secundum omnes vias
suas, sicut videris cor eius (quia tu nosti so-
40 lus cor omnium filiorum hominum) ¶ vt ti-
meant te cunctis diebus quibus viuunt su-
per faciem terræ, quam dedisti patribus no-
41 stris. ¶ Insuper & alienigena, qui non est de
E populo tuo Israel, cùm venerit de terra lon-
ginqua propter nomen tuum (audietur enim
nomen tuum magnum, & manus tua fortis,
42 & brachium tuum ¶ extentum vbique) cùm
43 venerit ergo, & orauerit in hoc loco, ¶ tu
exaudies in cælo, in firmamento habitaculi
tui, & facies omnia pro quibus inuocauerit
te alienigena: vt discant vniuersi populi ter-
rarum nomen tuum timere, sicut populus
tuus Israel: & probent quia nomẽ tuum in-
uocatum est super domum hanc quam ædifi-
44 caui. ¶ Si egressus fuerit populus tuus ad
bellum contra inimicos suos, per viam, quo-
cunq; miseris eos, orabunt te contra viam
ciuitatis quam elegisti, & contra domũ quã
45 ædificaui nomini tuo, ¶ & exaudies in cælo
orationes eorum, & preces eorum, & facies
46 iudicium eorum. ¶ Quod si peccauerint tibi
(||non est enim homo qui non peccet) & ira- 2.Pa.6.g.36
tus tradideris eos inimicis suis, & captiui 1 Ioan.1.a.2.
ducti fuerint in terram inimicorum longe Eccl.7.c.21.
47 vel prope, ¶ & egerint pœnitentiam in corde
suo in loco captiuitatis, & conuersi deprecati
te fuerint in captiuitate sua, dicentes, Pec-
cauimus, inique egimus, impie gessimus:
48 ¶ & reuersi fuerint ad te in vniuerso corde
suo, & tota anima sua in terra inimicorum
suorum, ad quam captiui ducti fuerint: &
orauerint te contra viam terræ suæ quam
dedisti patribus eorum, & ciuitatis quam
elegisti, & templi quod ædificaui nomini
49 tuo: ¶ exaudies in cælo, in firmamento solij
F tui orationes eorum, & preces eorum, & fa-
50 cies iudicium eorum, ¶ & propitiaberis popu-
lo tuo qui peccauit tibi, & omnibus iniqui-
tatibus eorum quibus præuaricati sunt in
te: & dabis misericordiam coram eis qui eos
51 captiuos habuerint, vt misereantur eis. ¶ Po-
pulus enim tuus est, & hæreditas tua, quos
eduxisti de terra Aegypti, de medio forna-
52 cis ferreæ, ¶ Vt sint oculi tui aperti ad de-
precationem serui tui & populi tui Israel, &
exaudias eos in vniuersis pro quibus inuo-
53 cauerint te. ¶ Tu enim separasti eos tibi in
hæreditatem de vniuersis populis terræ, sicut
locutus es per Moysen seruum tuum, quando
eduxisti patres nostros de Aegypto Domine
54 Deus. ¶ Factum est autem, cum compleſſet
Salomon orans Dominum omnem orationẽ,
& deprecationem hanc, surrexit de conspectu
altaris Domini: vtrunque enim genu in ter-
ram fixerat, & manus expanderat in cæ-
55 lum. ¶ Stetit ergo, & benedixit omni eccle-
56 siæ Israel voce magna, dicens: ¶ Benedictus
Dominus qui dedit requiem populo suo Is-
rael, iuxta omnia quæ locutus est: non ceci-
dit ne vnus quidem sermo ex omnibus bonis
quæ

quæ locutus est per Moysen seruum suum.
¶ Sit Dominus Deus noster nobiscum sicut 57
fuit cum patribus nostris, non derelinquens
nos, neq; proijciens. ¶ Sed inclinet corda no- 58
stra ad se, vt ambulemus in vniuersis vijs G
eius, & custodiamus mandata eius, & cere-
monias eius, & iudicia quæcunque manda-
uit patribus nostris. ¶ Et sint sermones mei 59
isti quibus deprecatus sum coram Domino,
appropinquantes Domino Deo nostro die ac
nocte, vt faciat iudicium seruo suo, & po-
*vt 1. pulo suo Israel per singulos dies: ¶ *& sciãt 60
omnes populi terræ, quia Dominus ipse est
Deus, & non est vltra absq; eo. ¶ Sit quoq; 61
cor nostrum perfectum cum Domino Deo no-
stro, vt ambulemus in decretis eius, & custo-
diamus mandata eius, sicut & hodie. ¶ Igi- 62
tur rex & omnis Israel cum eo, immolabant
2.Par.7.a.5. victimas coram Domino. ¶ Mactauitq; Sa- 63
lomon hostias pacificas, quas immolauit Do-
mino, boum viginti duo millia, & ouium
centum viginti millia: & dedicauerunt tem
*omnes plum Domini rex & *filij Israel. ¶ In die 64
illa sanctificauit rex medium atrij, quod
erat ante domum Domini: fecit quippe ho-
locaustum ibi, & sacrificium, & adipem pa-
cificorum: quoniam altare æreum quod e-
rat coram Domino, minus erat, & capere
non poterat holocaustum, & sacrificium, &
adipem pacificorum. ¶ Fecit ergo Salomon in 65
tempore illo festiuitatem celebrem, & omnis
Israel cum eo, multitudo magna ab introitu
Emath vsque ad Riuum-Aegypti, coram
Domino Deo nostro, septem diebus & septem
diebus, id est quatuordecim diebus. ¶ Et in 66
die octaua dimisit populos: qui benedicentes
regi profecti sunt in tabernacula sua lætan-
tes, & alacri corde super omnibus bonis quæ
fecerat Dominus Dauid seruo suo, & Israel
populo suo.

CAP. IX.

FActum est autem cùm perfecisset Salo- 1
mon ædificium domus Domini, & ædi- A
ficium regis, & omne quod optauerat & vo-
luerat facere, ¶ apparuit ei Dominus se- 2
2.Par.7.c.11. cundo || sicut apparuerat ei in Gabaon. ¶ Di- 3
Sup.3.a. xitq; Dominus ad eum. Exaudiui oratio-
nem tuam & deprecationem tuam, quam
deprecatus es coram me: sanctificaui domum
hanc quam ædificasti, vt ponerem nomen
meum ibi in sempiternum, & erunt oculi
mei & cor meum ibi cunctis diebus. ¶ Tu 4
quoque si ambulaueris coram me, sicut am-
*Dauid 2. bulauit *pater tuus, in simplicitate cordis
& in æquitate: et feceris omnia quæ præcepi
tibi, & legitima mea & iudicia mea serua-
ueris: ¶ ponam thronum regni tui super If- 5
2.Re.7.b.12 rael in sempiternum, || sicut locutus sum Da
c.16. uid patri tuo, dicens, Non auferetur vir de
1.Par.22.d. genere tuo de solio Israel. ¶ Si autem auer- 6
10. sione auersi fueritis vos & filij vestri, non
sequentes me, nec custodientes mandata
mea, & ceremonias meas quas proposui vo-
bis, sed abieritis, & colueritis deos alienos,
7 & adorauerits eos: ¶ auferam Israel de su-
B perficie terræ quam dedi eis, & templum
quod sanctificaui nomini meo proijciam à
conspectu meo, eritq; Israel in prouerbium,
8 & in fabulam cunctis populis. ¶ Et domus
hæc erit in exemplum: omnis qui transierit
per eã, stupebit & sibilabit, & dicet, || Qua- De.29.d.24
re fecit Dominus sic terræ huic & domui lere.22.b.8.
9 huic? ¶ Et respondebunt, Quia dereliquerunt
Dominum Deum suum, qui eduxit patres
eorum de terra-Aegypti, & secuti sunt deos
alienos, & adorauerunt eos, et coluerunt eos:
idcirco induxit Dominus super eos omne ma-
10 lum hoc. ¶ || Expletis autem annis viginti 2.Par.8.a.1.
postquam ædificauerat Salomon duas do-
mos, id est domum Domini & domum re-
11 gis, ¶ (Hiram rege Tyri præbente Salomoni
ligna cedrina & abiegna, & aurum iuxta
omne quod opus habuerat:) tunc dedit *Sa- *rex 3.
lomon Hiram viginti oppida in terra-Ga-
12 lilea. ¶ Et egressus est Hiram de Tyro, vt
videret oppida quæ dederat ei Salomon, &
13 non placuerunt ei, ¶ & ait, Hæccine sunt ci-
C uitates quas dedisti mihi, frater? Et appel-
lauit eas Terram-chabul, vsq; in diem hãc.
14 ¶ Misit quoq; Hiram ad regem *Salomonẽ *.3.
15 centum viginti talenta auri. ¶ Hæc est sum-
ma expensarum, quam obtulit rex Salomon
ad ædificandam domum Domini & domum
suam, & Mello, & murum Ierusalẽ, & He-
16 ser, & Mageddo, & Gazer. ¶ Pharao rex Ae-
gypti ascendit, & cepit Gazer, succenditq;
eam igni: & Chananæũ qui habitabat in ci-
uitate, interfecit, & dedit eam in dotem fi-
17 liæ suæ vxori Salomonis. ¶ Aedificauit er-
go Salomon Gazer, & Beth-horon inferiorẽ,
18 ¶ & Baalath & Palmiram in terra solitudi-
19 nis. ¶ Et omnes vicos qui ad se pertinebant,
& erant absq; muro, muniuit & ciuitates
curruũ, & ciuitates equitũ, & quodcunq; ei
placuit vt ædificaret in Ierusalem, & in Li-
20 bano & in omni terra potestatis suæ. ¶ Vni-
uersum populum qui remanserat de Amor-
rhæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Heuæis,
21 & Iebusæis, qui nõ sunt de filijs Israel: ¶ ho-
rũ filios, qui remãserant in terra, quos scili-
cet non potuerãt filij Israel exterminare: fe-
cit Salomon tributarios, vsq; in diem hanc.
22 ¶ De filijs autem Israel non constituit Salo-
D mon seruire quenquam, sed erant viri bella-
tores & ministri eius, & principes & duces,
23 & præfecti curruũ & equorum. ¶ Erant au-
tem principes super omnia opera Salomonis
præpositi quingenti quinquaginta, qui ha-
bebant subiectum populum, & statutis ope-
24 ribus imperabant. ¶ || Filia autem Pharaonis 2.Par.8.c.11
ascẽdit de Ciuitate Dauid in domũ suã quã
ædificauerat ei *Salomon: tunc ædificauit *.1.

Mello. ¶ Offerebat quoque Salomon tribus vi- 25
cibus per annos singulos holocausta, & pa-
cificas victimas super altare quod ædificaue-
rat Domino, & adolebat thymiama coram
Domino: perfectumque est templum. ¶ Classem 26
quoque fecit rex Salomon in Asiongaber, quæ
est iuxta Ailath in littore Maris rubri, in
terra Idumææ. ¶ Misitque Hiram in classe il- 27
la seruos suos viros nauticos & gnaros ma-
ris, cum seruis Salomonis. ¶ Qui cùm venis- 28
sent in Ophir, sumptum inde aurum qua-
dringentorum viginti talentorum, detule-
runt ad regem Salomonem.

CAP. X.

3.Par.9.a.1. Mat.12.d.42. Luc.11.d.31.

SEd ‖ & regina Saba audita fama Salo- 1
monis in nomine Domini, venit tentare A
eum in ænigmatibus. ¶ Et ingressa Ierusalē 2
multo cum comitatu, & diuitijs, camelis por-
tantibus aromata, & aurum infinitum ni-
mis, & gemmas pretiosas, venit ad regem Salomonem, & locuta est ei vniuersa quæ
habebat in corde suo. ¶ Et docuit eam Salo- 3
mon omnia verba quæ proposuit: non fuit
sermo qui regem posset latere, & nō respon-
deret ei. ¶ Videns autem regina Saba omnem 4
sapientiam Salomonis, & domum quam æ-
dificauerat, ¶ & cibos mensæ eius, & habita- 5
cula seruorum, & ordines ministrantium,
vestesque eorum, & pincernas, & holocausta
quæ offerebat in domo Domini: non habebat
vltra spiritum. ¶ dixitque ad regem, Verus est 6
sermo quem audiui in terra mea ¶ super ser- 7
monibus tuis, & super sapientia tua: & non
credebam narrantibus mihi, donec ipsa ve-
ni, & vidi oculis meis, & probaui quod me-
dia pars mihi nuntiata non fuerit: maior est
sapientia, & opera tua, quam rumor quem
audiui. ¶ Beati viri tui, et beati serui tui hi, 8
qui stant coram te semper, & audiunt sapi- F
entiam tuam. ¶ Sit Dominus Deus tuus be- 9
nedictus, cui complacuisti, & posuit te super
thronum Israel, eo quod dilexerit Dominus
Israel in sempiternum, & constituit te re-
gem, vt faceres iudicium & iustitiā. ¶ De- 10
dit ergo regi centum viginti talenta auri,
& aromata multa nimis, & gemmas pretio-
sas: nō sunt allata vltra aromata tam mul-
ta quàm ea quæ dedit regina Saba regi Sa-
lomoni. ¶ (Sed & classis Hiram, quæ porta- 11
bat aurum de Ophir, attulit ex Ophir ligna
thyina multa nimis, & gemmas pretiosas.
¶ Fecitque rex de lignis thyinis fulcra domus 12
Domini, & domus regiæ, & citharas lyrasque
cantoribus: non sunt allata huiuscemodi li-
gna thyina, neque visa vsque in præsentē diē.)
¶ Rex autem Salomon dedit reginæ Saba o- 13
mnia quæ voluit, & petiuit ab eo: exceptis
his, quæ vltrò obtulerat ei munere regio.
Quæ reuersa est, & abijt in terram suam cū
seruis suis. ¶ Erat autem pondus auri quod 14
offerebatur Salomoni per annos singulos, sex- C
centorum sexaginta sex talentorum auri:
15 ¶ excepto eo quod afferebant viri, qui super
vectigalia erant, & negotiatores vniuersique
scruta vendentes, & omnes reges Arabiæ,
16 ducesque terræ. ¶ Fecit quoque rex Salomon du-
centa scuta de auro purissimo, sexcentos au-
17 ri siclos dedit in laminas scuti vnius. ¶ Et
trecentas peltas ex auro probato: trecentæque
minæ auri vnam peltam vestiebant: po-
18 suitque eas rex in domo saltus Libani. ¶ Fecit
etiam rex Salomon thronum de ebore gran-
19 dem: & vestiuit eum auro fuluo nimis, ¶ quì
habebat sex gradus: & summitas throni ro-
tunda erat in parte posteriori: & duæ ma-
nus hinc atque inde tenentes sedile: & duo
20 leones stabant iuxta manus singulas. ¶ Et
duodecim leunculi stantes super sex gradus
hinc atque inde: non est factum tale opus in
21 vniuersis regnis. ¶ Sed & omnia vasa, de
quibus potabat rex Salomon, erant aurea:
& vniuersa supellex domus saltus Libanī
D de auro purissimo: non erat argentum, nec
alicuius pretij putabatur in diebus Salomo-
22 nis, ¶ quia classis regis per mare cum classe
Hiram semel per tres annos ibat in Tharsis,
deferens inde aurum et argentum, & dentes
23 elephantorum, & simias, & pauos. ¶ Magni-
ficatus est ergo rex Salomon super omnes re-
24 ges terræ diuitijs & sapientia. ¶ Et vniuer-
sa terra desiderabat vultum Salomonis, vt
audiret sapientiā eius, quàm dederat Deus
25 in corde eius. ¶ Et singuli deferebant ei mu-
nera, vasa argentea & aurea, vestes & ar-
ma bellica, aromata quoque & equos & mu-
26 los, per annos singulos. ¶ Congregauitque Sa- 2.Par.1.d.14.
lomon currus & equites, & facti sunt ei mil-
le quadringenti currus, & duodecim millia
equitum: & disposuit eos per ciuitates mu-
27 nitas, & cum rege in Ierusalem. ¶ Fecitque vt
tanta esset abundantia argenti in Ierusalē,
quanta & lapidū: & cedrorum præbuit mul-
titudinem quasi sycomoros, quæ nascuntur in
28 campestribus. ¶ Et educebantur equi Salo-
monis de Aegypto & de Coa. Negotiatores e-
nim regis emebant de Coa, & statuto precio
29 perducebant. ¶ Egrediebatur autem quadri-
ga ex Aegypto sexcentis siclis argenti, & e-
quus centum quinquaginta. Atque in hunc
modum cuncti reges Hethæorum & Syriæ e-
quos venundabant.

CAP. XI.

1 REx autem Salomon ‖ adamauit mulieres Ecc.47.d.21.
A alienigenas multas, filiam quoque Pha- Deu.17.d.17.
raonis, & Moabitidas, & Ammonitidas, Idu-
2 mæas, & Sidonias, & Cethæas: ¶ de gentibus
super quibus dixit Dominus filijs Israel,
‖ Nō ingrediemini ad eas, neque de illis ingre- Exo.34.b.16.
dientur ad vestras: certissime enim auertent
corda vestra vt sequamini deos earum. His
itaque copulatus est Salomon ardentissimo
3 amore. ¶ Fueruntque ei vxores quasi reginæ
septin-

septingentæ, & concubinæ trecentæ, & auer-
terunt mulieres cor eius. ¶ Cùmq; iam esset 4
senex, deprauatum est cor eius per mulieres,
vt sequeretur deos alienos: nec erat cor eius
perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor
Dauid patris eius. ¶ Sed colebat Salomon 5
...6. *Astarthen deam Sidoniorum, & Chamos*
deum Moabitarum, & Moloch idolum Am-
monitarum. ¶ Fecitq; Salomon quod non pla- 6
cuerat coram Domino, & non adimpleuit vt
sequeretur Dominũ, sicut Dauid pater eius.
¶ Tunc ædificauit Salomon phanum Chamos 7
idolo Moab, in monte qui est contra Ierusa- B
lem, & Moloch idolo filiorum Ammon. ¶ Atq; 8
in hunc modũ fecit vniuersis vxoribus suis
alienigenis, quæ adolebant thura & immo-
labant dijs suis. ¶ Igitur iratus est Dominus 9
Salomoni, quod auersa esset mens eius a Do-
mino Deo Israel, || qui apparuerat ei secun-
Sup.26.b.12. *do. ¶ & præceperat de verbo hoc ne seque-* 10
9.a.3. *tur deos alienos, & non custodiuit quæ man-*
dauit ei Dominus. ¶ Dixit itaque Dominus 11
Salomoni, Quia habuisti hoc apud te, & non
custodisti pactum meum, & præcepta mea
Inf.12.d.13. *quæ mandaui tibi, disrumpens || scindam*
regnum tuum, & dabo illud seruo tuo. ¶ Ve- 12
runtamen in diebus tuis non faciam pro-
pter Dauid patrem tuum: de manu filij tui
scindam illud, ¶ nec totum regnum auferam, 13
sed tribum vnam dabo filio tuo propter Da- C
uid seruum meum, & Ierusalem quam ele-
gi. ¶ Suscitauit autem Dominus aduersariũ 14
Salomoni Adad Idumæum de semine regio,
2.Re.8.d.14 *qui erat in Edom. ¶ || Cùm enim esset Dauid* 15
in Idumæa, & ascendisset Ioab princeps mi-
litiæ ad sepeliendum eos qui fuerant inter-
fecti, & occidisset omne masculinum in Idu-
mæa: ¶ (sex enim mensibus ibi moratus est 16
Ioab, & omnis Israel, donec interimeret om-
ne masculinum in Idumæa), ¶ fugit Adad 17
ipse, & viri Idumæi de seruis patris eius cũ
eo, vt ingrederetur Aegyptum: erat autem
Adad puer paruulus. ¶ Cùmq; surrexissent 18
de Madian, venerunt in Pharan, tuleruntq;
secum viros de Pharan, & introierunt Ae-
gyptum ad Pharaonem regem Aegypti: qui
dedit ei domum, & cibos constituit, & ter-
ram delegauit. ¶ Et inuenit Adad gratiam 19
coram Pharaone valde, in tantum vt daret
ei vxorem, sororem vxoris suæ germanam
Taphnes reginæ. ¶ Genuitq; ei soror Taphnes 20
Genubath filium, & nutriuit eum Taphnes D
in domo Pharaonis, eratq; Genubath habi-
tans apud Pharaonẽ cum filijs eius. ¶ Cùmq; 21
audisset Adad in Aegypto, dormisse Dauid
cum patribus suis, & mortuum esse Ioab
principem militiæ, dixit Pharaoni, Dimitte
me, vt vadam in terram meam. ¶ Dixitq; 22
ei Pharao, Qua enim re apud me indiges,
vt quæras ire ad terram tuam? At ille re-
spondit, Nulla: sed obsecro te vt dimittas me.

23 *¶ Suscitauit quoque ei Deus aduersarium*
Razon filium Eliada, qui fugerat Adar-
24 *ezer regem Soba dominum suum, ¶ & con-*
gregauit contra eũ viros, & factus est prin-
ceps latronum cùm interficeret eos Dauid:
abieruntq; Damascum & habitauerunt ibi,
& constituerunt eum regem in Damasco,
25 *¶ eratq; aduersarius Israeli cunctis diebus*
Salomonis: & hoc est malum Adad, & odium
26 *contra Israel, regnauitq; in Syria. ¶ Iero-* 2.Pa.13.a.6.
boam quoque filius Nabat, Ephratæus, de
E *Sareda, seruus Salomonis, cuius mater erat*
nomine Sarua, mulier vidua: leuauit ma-
27 *num contra regem, ¶ Et hæc est causa rebel-*
lionis aduersus eum, quia Salomon ædifica-
uit Mello, & coæquauit voraginem ciuitatis
28 *Dauid patris sui. ¶ Erat autem Ieroboam*
vir fortis & potens, vidensq; Salomon ado-
lescentem bonæ indolis & industrium, con-
stituerat eum præfectum super tributa vni-
29 *uersæ domus Ioseph. ¶ Factum est igitur in* 1.Pa.10.c.15.
tempore illo, vt Ieroboam egrederetur de Ie-
rusalem, & inueniret eum Ahias Silonites
propheta in via, opertus pallio nouo: erant
30 *autem duo tantum in agro. ¶ Apprehendẽsq;*
Ahias pallium suum nouum, quo coopertus
31 *erat, scidit in duodecim partes. ¶ Et ait ad*
Ieroboam, Tolle tibi decem scissuras: hæc e-
nim dicit Dominus Deus Israel, Ecce ego
scindam regnum de manu Salomonis, & da-
32 *bo tibi decem tribus. ¶ Porro vna tribus re-*
F *manebit ei propter seruum meum Dauid, &*
Ierusalem ciuitatem quam elegi ex omnibus
33 *tribubus Israel: ¶ eo quod dereliquerit me,*
& adorauerit Astarthen deam Sidoniorum,
& Chamos deum Moab, & Moloch deum fi-
liorum Ammon: & non ambulauerit in vijs
meis vt faceret iustitiam coram me, & præ-
cepta mea, & iudicia sicut Dauid pater eius.
34 *¶ Nec auferam omne regnum de manu eius,*
sed ducem ponam eum cunctis diebus vitæ
suæ, propter Dauid seruum meum quem e-
legi, qui custodiuit mandata mea & præce-
35 *pta mea. ¶ Auferam autem regnum de ma-*
36 *nu filij eius, & dabo tibi decem tribus, ¶ fi-*
lio autem eius dabo tribum vnam, vt rema-
neat lucerna Dauid seruo meo cunctis die-
bus coram me in Ierusalem ciuitate quam
37 *elegi vt esset nomen meum ibi. ¶ Te autem*
assumam, & regnabis super omnia quæ de-
G *siderat anima tua, erisq; rex super Israel.*
38 *¶ Si igitur audieris omnia quæ præcepero ti-*
bi, & ambulaueris in vijs meis, & feceris
quod rectum est coram me, custodiens man-
data mea & præcepta mea, sicut fecit Dauid
seruus meus: ero tecum, & ædificabo tibi do-
mum fidelem, quomodo ædificaui Dauid do-
39 *mum, & tradam tibi Israel: ¶ & affligam*
semen Dauid super hoc, veruntamen non
40 *cunctis diebus. ¶ Voluit ergo Salomon inter-*
ficere Ieroboam: qui surrexit, & aufugit in

Aegyptum ad Sesac regem Aegypti, & fuit
in Aegypto vsque ad mortem Salomonis.
¶Reliquum autem verborum Salomonis, & 41
omnia quæ fecit, & sapientia eius: ecce vni-
—.6. uersa scripta sunt in libro verborum — die-
rum' Salomonis. ¶Dies autem quos regna- 42
uit Salomon in Ierusalem super omnem Is-
rael, quadraginta anni sunt. ¶Dormiuitq́ 43
Salomon cum patribus suis, & sepultus est
in Ciuitate-Dauid patris sui, regnauitq́
Roboam filius eius pro eo.

CAP. XII.

VEnit autem Roboam in Sichem: illuc e- 1
nim congregatus erat omnis * Israel ad A *populus
constituendum eum regem. ¶At vero Iero- 2 2.Par.10.a.1.
boam filius Nabat, cùm adhuc esset in Aegy
pto profugus a facie regis Salomonis, audita
morte eius, reuersus est de Aegypto. ¶Mise- 3
runtq́ & vocauerunt eum: venit ergo Iero-
boam, & omnis multitudo Israel, & locuti
sunt ad Roboam dicentes: ¶Pater tuus du- 4
rissimum iugum imposuit nobis: tu itaque
nunc imminue paululum de imperio patris
tui durissimo, & de iugo grauissimo quod
imposuit nobis, & seruiemus tibi. ¶Qui ait 5
eis, Ite vsq; ad tertium diem, & reuertimi-
ni ad me. Cùmq́ abysset populus, ¶iniit con- 6
silium rex Roboam cum senioribus, qui assi- B
stebant coram Salomone patre eius, cùm ad-
huc viueret, & ait. Quod datis mihi consi-
lium, vt respondeam populo huic? ¶Qui dixe 7
runt ei, Si hodie obedieris populo huic, & ser
uieris, & petitioni eorum cesseris, locutusq́
fueris ad eos verba lenia, erunt tibi serui
cunctis diebus. ¶Qui dereliquit consilium 8
senum quod dederant ei, & adhibuit adole-
scentes qui nutriti fuerant cum eo, & assi-
stebant illi: ¶dixitq́ ad eos. Quod mihi da- 9
tis cōsilium, vt respondeam populo huic? qui
dixerunt mihi, Leuius fac iugum quod im-
posuit pater tuus super nos? ¶Et dixerunt ei 10
iuuenes qui nutriti fuerant cum eo, Sic lo-
quere populo huic, qui locuti sunt ad te, di- C
centes, Pater tuus aggrauauit iugum no-
Ecc.47.d.28 strum, tu releua nos: ‖ Sic loquèris ad eos,
Minimus digitus meus grossior est dorso pa-
tris mei. ¶Et nunc pater meus posuit super 11
vos iugum graue, ego autem addam super iu
gum vestrum: pater meus cecidit vos flagel-
lis, ego autem cædam vos scorpionibus. ¶Ve- 12
nit ergo Ieroboam, & omnis populus ad Ro-
boam die tertia, sicut locutus fuerat rex, di-
cens, Reuertimini ad me die tertia. ¶Respon 13
ditq́ rex populo dura, derelicto consilio senio
rum quod ei dederant: ¶& locutus est eis se- 14
cundum consilium iuuenum, dicens, Pater
meus aggrauauit iugum vestrum, ego autem
addam iugo vestro: pater meus cecidit vos
flagellis, ego autem cædam vos scorpionibus. D
¶Et non acquieuit rex populo: quoniam a- 15
uersatus fuerat eum Dominus, vt suscita-
ret verbum suum ‖ quod locutus fuerat in Sup.11.b.12.
manu Ahiæ Silonitæ, ad Ieroboam filium
16 Nabat. ¶Videns itaque populus quod noluis-
set eos audire rex, respondit ei, dicens, Quæ
nobis pars in Dauid? vel quæ hæreditas in
filio Isai? — Vade' in tabernacula tua Israel, —.3.
nunc vide domum tuam Dauid. Et abiit Is-
17 rael in tabernacula sua. ¶Super filios autē
Israel, quicunque habitabant in ciuitatibus
18 Iuda, regnauit Roboam. ¶Misit ergo rex Ro-
boam Aduram qui erat super tributa: & la-
pidauit eum omnis Israel, & mortuus est.
Porro rex Roboam festinus ascendit currum,
19 & fugit in Ierusalem. ¶recessitq́ Israel à
20 domo Dauid, vsque in præsentem diem. ¶Fa-
ctum est autem cùm audisset omnis Israel
E quod reuersus esset Ieroboam, miserunt, &
vocauerunt eum congregato cœtu, & consti-
tuerunt eum regem super omnem Israel, nec
secutus est quispiam domum Dauid præter
21 tribum Iuda solam. ¶Venit autem Roboam
Ierusalem, & congregauit vniuersam domū
Iuda, & tribum Ben-iamin, centum octo-
ginta millia electorum virorum, & bellato-
rum, vt pugnarent contra domum Israel, &
reducerent regnum Roboam filio Salomonis. 2.Par.11.a.2.
22 ¶ ‖ Factus est autem sermo Domini ad Se-
23 meiam virum Dei, dicens: ¶Loquere ad Ro-
boam filium Salomonis regem Iuda, & ad
omnem domum Iuda, & Ben-iamin, & re-
24 liquos de populo, dicens: ¶Hæc dicit Domi-
nus, Non ascendetis neque bellabitis contra
fratres vestros filios Israel: reuertatur vir
F in domum suam, à me enim factum est ver-
bum hoc. Audierunt sermonem Domini, &
reuersi sunt de itinere sicut eis præceperat
25 Dominus. ¶Aedificauit autem Ieroboam Si-
chem in monte Ephraim, & habitauit ibi: &
26 egressus inde ædificauit Phanuel. ¶Dixitq́
Ieroboam in corde suo, ‖ Nunc reuertetur re- Sup.11.f.38.
27 gnum ad domum Dauid, ¶si ascenderit po-
pulus iste vt faciat sacrificia in domo Do-
mini in Ierusalem: & conuertetur cor populi
huius ad dominum suum Roboam regem Iu-
da, interficientq́ me, & reuertentur ad eū. Tob.1.a.5.
28 ¶Et excogitato consilio, fecit duos vitulos
G aureos, & dixit eis: Nolite vltrà ascendere Exo 32. b.8.
in Ierusalem, ‖ Ecce dii tui Israel, qui te edu
29 xerunt de terra-Aegypti. ¶Posuitq́ vnum
30 in Beth-el, & alterum in Dan, ¶& factum
est verbum hoc in peccatum: ibat enim po-
pulus ad adorandum vitulū, vsque in Dan.
31 ¶Et fecit phana in excelsis, ‖ & sacerdotes 2.Par.11.c.15
de extremis populi, qui nō erat de filiis Le-
32 ui. ¶Constituitq́ diem solennem in mense
octauo, quintadecima die mensis in similitu-
dinem solennitatis quæ celebrabatur in Iu-
da. Et ascendens altare, similiter fecit in
Beth-el, vt immolaret vitulis quos fabrica-
tus fuerat: constituitq́ in Beth-el sacerdo-
33 tes excelsorū quæ fecerat. ¶Et ascēdit super
altare

altare quod extruxerat in Beth-el, quintadecima die mensis octaui, quem finxerat de corde suo, & fecit solennitatē filijs Israel, & ascendit super altare, ut adoleret incensum.

CAP. XIII.

ET ecce vir Dei venit de Iuda in sermone 1
Domini in Beth-el, Ieroboam stante super A
per altare, & thus iaciente. Et exclamauit 2
contra altare in sermone Domini, & ait, Al-
4.Re.23.d.17 tare, altare, hæc dicit Dominus. Ecce filius
nascetur domui Dauid, Iosias nomine, & im
molabit super te sacerdotes excelsorum, qui
nunc in te thura succendunt, & ossa hominū
super te incendet. Deditque in illa die signū, 3
dicens, Hoc erit signū quod locutus est Domi
nus: Ecce altare scindetur, & effundetur ci-
nis qui in eo est. Cùmque audisset rex ser- 4
monem hominis Dei quē inclamauerat con-
tra altare in Beth-el, extendit manum suā
de altari, dicens: Apprehendite eum, Et ex- B
aruit manus eius quam extenderat contra
eum: nec valuit eetrahere eam ad se. Alta- 5
re quoque scissum est, & effusus est cinis de
altari, iuxta signum quod prædixerat vir
Dei in sermone Domini. Et ait rex ad vi- 6
rum Dei, Deprecare faciem Domini Dei tui,
& ora pro me, ut restituatur manus mea
mihi. Orauitque vir Dei faciem Domini, &
reuersa est manus regis ad eum, & facta est
sicut prius fuerat. Locutus est autem rex 7
ad virum Dei, Veni mecum domum ut pran
deas, & dabo tibi munera. Respondítque vir 8
Dei ad regem, Si dederis mihi mediam par-
tem domus tuæ, non veniam tecum, nec co-
medam panem, neque bibam aquam in loco
isto. Sic enim mandatum est mihi in sermo- 9
ne Domini præcipiētis, Non comedes panem, C
neque bibes aquam, nec reuerteris per viam
qua venisti. Abijt ergo per aliam viam, 10
& non est reuersus per iter quo venerat in
Beth-el. Prophetes autem quidā senex ha 11
"venit filius suus, & nar rauit 7. bitabat in Beth-el, ad quem "venerunt filij
sui, & narrauerūt ei omnia opera quæ fece-
rat vir Dei illa die in Beth-el, et verba quæ
‑.4. locutus fuerat ad regē, ‑& narrauerunt pa
tri suo. Et dixit eis pater eorū, Per quam 12
*Et 7. viam abijt? * Ostenderunt ei filij sui viam
per quā abierat vir Dei qui venerat de Iu-
da. Et ait filijs suis, Sternite mihi asinum. 13
Qui cùm strauissent, ascendit, & abijt post 14
virum Dei, & inuenit eum sedentem subtus D
terebinthum: & ait illi, Tune es vir Dei qui
venisti de Iuda? Respondit ille, Ego sum.
*Dixit 9. "Dixítque ad eū, Veni mecum domum, ut 15
comedas panem. Qui ait, Non possum reuer 16
ti, neque venire tecum, nec comedam panem,
neque bibam aquam in loco isto: quia locu- 17
tus est Dominus ad me in sermone Domini,
dicens, Non comedes panem, & non bibes a-
quam ibi, nec reuerteris per viam qua ieris.
Qui ait illi, Et ego propheta sum similis 18
tui: & angelus locutus est mihi in sermone
Domini, dicens, Reduc eum tecum in domum
tuam, ut comedat panem, & bibat aquam.
19 Fefellit eum, & reduxit secum: comedit er-
go panem in domo eius, & bibit aquam.
20 Cùmque sederent ad mensam, factus est ser
mo Domini ad prophetam qui reduxerat eū.
21 Et exclamauit ad virū Dei, qui venerat
de Iuda, dicens: Hæc dicit Dominus, Quia nō
E obediens fuisti ori Domini, & non custodisti
mandatū quod præcepit tibi Dominus Deus
22 tuus: & reuersus es, & comedisti panem &
bibisti aquam in loco in quo præcepit tibi ne
comederes panem, neque biberes aquam, non
inferetur cadauer tuum in sepulchrum pa-
23 trum tuorum. Cùmque comedisset & bibisset
strauit asinum ‑suum "prophetæ quem re- ‑.1.
24 duxerat. Qui cùm abijsset, inuenit eum leo "propheta (damnus 2.
in via, & occidit, & erat cadauer eius pro-
iectum in itinere: asinus autem stabat iu-
25 xta illum, & leo stabat iuxta cadauer. Et
ecce, viri transeuntes viderūt cadauer pro-
iectum in via, & leonem stantem iuxta ca-
dauer. Et venerunt & diuulgauerunt in ci
uitatem in qua prophetes ille senex habita-
26 bat. Quod cùm audisset propheta ille qui
F reduxerat eum de via, ait, Vir Dei est, qui
inobediēs fuit ori Domini, & tradidit eum
Dominus leoni, & confregit eum, & occidit
iuxta verbum Domini quod locutus est ei.
27 Dixitque ad filios suos, Sternite mihi asinū.
28 Qui cùm strauissent, & ille abijsset inue-
nit cadauer eius proiectum in via, & asinū
& leonem stantes iuxta cadauer, non come-
29 dit leo de cadauero, nec læsit asinum. Tulit
ergo prophetes cadauer viri Dei, & posuit
illud super asinum, & reuersus intulit in ci-
uitatem "propheta senēs, ut plangerent eū. "prophetes senex 4.
30 Et posuit cadauer eius in sepulchro suo, &
31 planxerunt eū. Heu ‑heu mi frater. Cùm- ‑.1.
G que planxissent eum, dixit ad filios suos: Cū
mortuus fuero sepelite me in sepulchro in
quo vir Dei sepultus est: iuxta ossa eius po-
32 nite ossa mea. Profecto enim veniet sermo
quem prædixit in sermone Domini contra
altare quod est in Beth-el, & contra omnia
phana excelsorum quæ sunt in urbibus Sa-
33 mariæ. Post verba hæc non est reuersus Ie-
roboam de via sua pessima, sed econtrario fe
cit de nouissimis populi sacerdotes excelsorū
quicunque volebat, implebat manum suam,
34 & fiebat sacerdos excelsorum. Et propter
hanc causam peccauit domus Ieroboam, &
euersa est, & deleta de superficie terræ.

CAP. XIIII.

1 IN tempore illo ægrotauit Abia filius Ie-
2 roboam. Dixitque Ieroboam uxori suæ,
A Surge, & commuta habitum, ne cognoscaris
quod sis uxor Ieroboam: & vade in Silo, vbi
est Ahias propheta, qui locutus est mihi quod Sup.11.f.31.
3 regnaturus essem super populū hunc. Tol-
le

le quoque in manu tua decem panes, & cru
stulam, & vas mellis, & vade ad illum: ipse
enim indicabit tibi quid euenturum sit pue-
ro huic. ℣Fecit vt dixerat vxor Ieroboam, & 4
consurgens abiit in Silo, & venit in domum
Ahia: at ille non poterat videre, quia caliga-
uerant oculi eius prae senectute. ℣Dixit autē 5
Dominus ad Ahiam, Ecce vxor Ieroboā in-
greditur, vt cōsulat te super filio suo qui ae-
grotat: haec & haec loqueris ei. Cùm ergo illa B
intraret, & dissimularet se esse quae erat,
℣audiuit Ahias sonitum pedum eius intro- 6
euntis per ostium, & ait, Ingredere vxor Ie-
roboam: quare aliam te esse simulas? ego au-
tem missus sum ad te durus nuntius. ℣Vade 7
& dic Ieroboam, Haec dicit Dominus Deus
Israel, Quia exaltaui te de medio populi, &
dedi te ducem super populum meum Israel:
℣& scidi regnum domus David, & dedi illud 8
tibi, & non fuisti sicut seruus meus David,
qui custodiuit mandata mea, & secutus est
me in toto corde suo, faciens quod placitum
esset in conspectu meo: ℣sed operatus es male 9
super omnes qui fuerunt ante te, & fecisti
tibi deos alienos & conflatiles, vt me ad i-
racundiam prouocares, me autem proiecisti C
Iud.15.f.19. post corpus tuum: ℣Idcirco ecce ego inducam 10
mala super domum Ieroboam, & percutiam
de Ieroboam mingentē ad parietem, & clau-
sum, & nouissimum in Israel. & mundabo
reliquias domus Ieroboam, sicut mundari so
let fimus vsque ad purum. ℣Qui mortui fue 11
rint de Ieroboam in ciuitate, comedent eos
canes: qui autem mortui fuerint in agro,
vorabunt eos aues caeli: quia Dominus locu-
tus est. ℣Tu igitur surge, & vade in domum 12
tuam: & in ipso introitu pedum tuorum in
vrbem, morietur puer, ℣& planget eum om- 13
nis Israel, & sepeliet: iste enim solus infe-
retur de Ieroboam in sepulchrum, quia in- D
*ad Domi- uentus est super eo sermo bonus * a Domino
num Deū 9. Deo Israel, in domo Ieroboam. ℣Constituet 14
autem sibi Dominus regem super Israel, qui
percutiet domum Ieroboam in hac die, & in
hoc tempore: ℣ & percutiet Dominus Deus 15
Israel, sicut moueri solet arundo in aqua: &
euellet Israel de terra bona hac, quam dedit
patribus eorum, & ventilabit eos trans Flu
men, quia fecerunt sibi lucos, vt irritarent
Dominum. ℣Et tradet Dominus Israel pro- 16
pter peccata Ieroboam qui peccauit, & pecca-
re fecit Israel. ℣Surrexit itaque vxor Iero- 17
boam, & abiit & venit in Thersa. cùmque illa
ingrederetur limē domus, puer mortuus est,
℣Et sepelierunt eum. Et planxit eum omnis 18
Israel, iuxta sermonem Domini, quem locu- E
tus est in manu serui sui Ahia prophetae.
℣Reliqua autem verborum Ieroboam, quo- 19
modo pugnauerit, & quomodo regnauerit,
ecce scripta sunt in libro verborum dierum
regum Israel. ℣Dies autem quibus regnauit 20
Ieroboam, viginti duo anni sunt: & dormi-
uit cum patribus suis: regnauitque Nadab fi-
21 lius eius pro eo. ℣‖Porro Roboam filius Sa- 2.Pa.12.c.13.
lomonis regnauit in Iuda: Quadraginta &
vnius anni erat Roboam, cùm regnare coepis
set: decem & septem annos regnauit in Ie-
rusalem ciuitatem, quam elegit Dominus vt
poneret nomen suum ibi, ex omnibus tribu-
bus Israel. Nomen autem matris eius Naa-
22 ma Ammanitis. ℣Et fecit Iudas malum co-
F ram Domino, & irritauerunt eum super om
nibus quae fecerant patres eorum in peccatis
23 suis quae peccauerunt. ℣Aedificauerunt enim
& ipsi sibi aras, & statuas, & lucos super om
nem collē excelsum, & subter omnem arborē
24 frondosam: ℣Sed & effoeminati fuerunt in
terra, feceruntque omnes abominationes gen-
tium, quas attriuit Dominus ante faciem
25 filiorum Israel. ℣In quinto autem anno re- 2.Par.12.a.2.
gni Roboam ascendit Sesac rex Aegypti in Ie
26 rusalem, ℣& tulit thesauros domus Domini,
& thesauros regios, & vniuersa diripuit:
scuta quoque aurea ‖ quae fecerat Salomon: Sup.10.c.16.
27 ℣pro quibus fecit rex Roboam scuta aerea, &
G tradidit ea in manum ducum scutariorum,
& eorum qui excubabant ante ostiū domus
28 regis. ℣ Cùmque ingrederetur rex in domum
Domini, portabant ea qui praeeundi habe-
bant officium, & postea reportabant ad ar-
29 mamentarium scutariorum. ℣Reliqua autē
sermonum Roboam, & omnia quae fecit, ecce
scripta sunt in libro sermonum dierum re-
30 gum Iuda. ℣Fuitque bellum inter Roboam &
31 Ieroboam cunctis diebus. ℣ Dormiuitque Ro-
boam cum patribus suis, & sepultus est cum
eis in Ciuitate-David: nomen autem ma-
tris eius Naama Ammanitis: & regnauit
Abiam filius eius pro eo.

CAP. XV.

1 IGitur in octauo decimo anno regni Iero- 2.Pa.11.d.22
A boam filii Nabat, regnauit Abiam super
2 Iudam. ℣Tribus annis regnauit in Ierusa-
lem: nomen matris eius Maacha filia Abes-
3 salom. ℣Ambulauitque in omnibus peccatis pa 2.Pa.13.a.2.
tris sui, quae fecerat ante eum: nec erat cor
eius perfectum cum Domino Deo suo, sicut
4 cor David patris eius. ℣Sed propter David
dedit ei Dominus Deus lucernam in Ierusa-
lem, vt suscitaret filium eius post eum, &
5 statueret Ierusalem. ℣eo quod fecisset David
rectum in oculis Domini, & non declinasset
ab omnibus quae praeceperat ei, cūctis diebus
vitae suae, ‖ excepto sermone Vriae Hethaei. 2.Reg 11.a.4
6 ℣Attamen bellum fuit inter Roboam & Ie- c.17.& 12.
7 roboam omni tempore vitae eius. ℣ Reliqua b.9.
B autem sermonū Abiam, & omnia quae fecit
nonne haec scripta sunt in libro verborū die- 2.Pa,14.a.1.
rum regum Iuda? Fuitque praelium inter A-
8 biam & inter Ieroboam. ℣Et dormiuit A-
biam cum patribus suis: & sepelierunt eū in
Ciuitate-David, regnauitque Asa filius eius
pro

pro eo. ¶In anno ergo vicesimo Ieroboã regis 9
Israel regnauit Asa rex Iuda: ¶& quadra- 10
ginta & vno anno regnauit in Ierusalem.
Nomen matris eius Maacha, filia Abessalõ.
¶Et fecit Asa rectum ante conspectũ Domi- 11
ni, sicut Dauid pater eius: ¶& abstulit effœ 12
minatos de terra, purgauitq; vniuersas sor C
des idolorũ, quæ fecerant patres eius. ¶Insu 13
per & Maacham matrẽ suam amouit, ne es-
ses princeps in sacris Priapi, & in luco eius
quem consecrauerat: subuertitq; specũ eius,
& confregit simulachrum turpissimũ, & com
bussit in Torrente-cedron: ¶excelsa autẽ non 14
abstulit. Veruntamen cor Asa perfectũ erat
cum Domino cunctis diebus suis: ¶& intulit 15
ea quæ sanctificauerat pater suus, & voue-
rat, in domum Domini, argentũ & aurum,
& vasa. ¶Bellũ autẽ erat inter Asa & Baa 16
sa regẽ Israel cunctis diebus eorũ. ¶Ascendit 17
quoq; Baasa rex Israel in Iudam, & ædifi-
cauit Rama, vt non posset quispiã egredi vel
2.Pa.16.a.2. ingredi de parte Asa regis Iuda. ¶Tollens i- 18
taque Asa omne argentũ & aurum quod re D
manserat in thesauris domus Domini, & in
thesauris domus regiæ, dedit illud in manus
seruorum suorũ: & misit ad Ben-adad filiũ
Tabremon filij Hezion, regẽ Syriæ, qui habi
tabat in Damasco, dicens, ¶Fœdus est inter 19
me & te, & inter patrẽ meũ & patrẽ tuum:
ideo misi tibi munera, argentũ & aurum: &
peto vt venias, & irritũ facias fœdus quod
habes cũ Baasa rege Israel, & recedat à me.
¶Acquiescens Ben-adad regi Asa, misit prin 20
cipes exercitus sui in ciuitates Israel, & per-
cusserunt Ahion & Dan & Abel-domum-
Maacha, & vniuersam Cenneroth, omnem sci-
licet terram-Nephthali. ¶Quod cùm audis- 21
set Baasa, intermisit ædificare Rama, & re-
2.Pa.15.a.2. uersus est in Thersa. ¶Rex autẽ Asa nuntiũ 22
misit in omnẽ Iudam, dicens. Nemo sit excu- E
satus, & tulerunt lapides de Rama, & ligna
eius, quibus ædificauerat Baasa, & extruxit
de eis rex Asa, Gabaa Bẽ-iamin, & Maspha.
¶Reliqua autẽ omnium sermonũ Asa, & vni 23
uersa fortitudines eius, & cuncta quæ fecit,
& ciuitates quas extruxit, nõne hæc scripta
sunt in libro verborum dierum regũ Iuda?
Veruntamen in tempore senectutis suæ do-
Asa 2. luit pedes. ¶Et dormiuit cũ patribus suis, 24
2.Pa.17.a.1. & sepultus est cũ eis in Ciuitate-Dauid pa
tris sui. Regnauitq; Iosaphat filius eius pro
eo. ¶Nadab vero filius Ieroboã regnauit su- 25
per Israel anno secundo Asa regis Iuda: re-
gnauitq; super Israel duobus annis. ¶Et fe- 26
cit quod malum est in conspectu Domini, &
ambulauit in vijs patris sui, & in peccatis F
eius quibus peccare fecit Israel. ¶Insidiatus 27
est autẽ ei Baasa filius Ahia de domo Issa-
char, & percussit eum in Gebbethon, quæ est
vrbs Philisthinorum: siquidẽ Nadab & om-
nis Israel obsidebant Gebbethon. ¶Interfecit 28

ergo illum Baasa in anno tertio Asa regis Iu
29 da, & regnauit pro eo. ¶Cùmq; regnasset,
percussit omnẽ domum Ieroboã: non dimisit
ne vnam quidem animam de semine eius,
G donec deleret eũ iuxta verbũ Domini quod Sup.14.c.10.
locutus fuerat in manu serui sui Ahia Silo-
30 nitis, ¶propter peccata Ieroboam quæ pecca-
uerat, & quibus peccare fecerat Israel: &
propter delictum quo irritauerat Dominum
31 Deum Israel. ¶Reliqua autẽ sermonum Na-
dab, & omnia quæ operatus est, nonne hæc
scripta sunt in libro verborum dierum Re-
32 gum Israel? ¶Fuitq; bellũ inter Asa & Baa-
33 sa regem Israel cunctis diebus eorum. ¶Anno
tertio Asa regis Iuda regnauit Baasa filius
Ahia, super omnem Israel in Thersa vigin-
34 tiquatuor annis. ¶Et fecit malũ coram Do-
mino, ambulauitq; in vijs Ieroboam, & in
peccatis eius quibus peccare fecit Israel.

CAP. XVI.

1 FActus est autem sermo Domini ad Iehu
2 filiũ Hanani contra Baasa, dicens. ¶Pro-
A eo quod exaltaui te de puluere, & posui te
ducem super populum meum Israel, tu autẽ
ambulasti in via Ieroboam, & peccare fecisti
populum meũ Israel, vt me irritares in pec-
3 catis eorum: ¶ecce, ego demetam posteriora
Baasa, & posteriora domus eius: & faciã do-
mum tuam sicut domum Ieroboam filij Na- Sup.15.g.29.
4 bat. ¶Qui mortuus fuerit de Baasa ciuita-
te, comedent eum canes: & qui mortuus fue
rit ex eo in regione, comedent eum volucres
5 cæli. ¶Reliqua autem sermonum Baasa, &
quæcunque fecit, & prælia eius, nonne hæc
scripta sunt in libro verborum dierũ regum 2.Pa.16.a.1.
6 Israel? ¶Dormiuit ergo Baasa cum patribus
B suis, sepultusq; est in Thersa: & regnauit
7 Ela filius pro eo. ¶Cùm autem in manu
Iehu filij Hanani prophetæ verbum Domini
factum esset contra Baasa, & contra domum
eius, & contra omne malum quod fecerat
coram Domino, ad irritandum eum in operi-
bus manuum suarum, vt fieret sicut domus
Ieroboam: ob hanc causam occidit eum, hoc
8 est, Iehu filium Hanani, prophetam. ¶Anno
vicesimo sexto Asa regis Iuda, regnauit Ela
filius Baasa super Israel in Thersa duobus
9 annis. ¶Et rebellauit contra eum seruus
suus Zambri, dux mediæ partis equitũ. erat
C autẽ Ela in Thersa bibens, et temulentus in
10 domo Arsa præfecti Thersa. ¶Irruens ergo 4.Re.9.g.31.
Zambri, percussit & occidit eum anno vice-
simo septimo Asa regis Iuda, & regnauit pro
11 eo. ¶Cùmq; regnasset, & sedisset super soliũ
eius, percussit omnem domum Baasa, & non
dereliquit ex ea mingentem ad parietem, &
12 propinquos & amicos eius. ¶Deleuitq; Zam
bri omnem domũ Baasa, iuxta verbũ Domi-
ni, quod locutus fuerat ad Baasa in manu
13 Iehu prophetæ, ¶propter vniuersa peccata
Baasa, & peccata Ela filij eius, qui peccaue-
runt,

runt, & peccare fecerunt Israel, prouocantes
Dominum Deũ Israel in vanitatibus suis.
Reliqua autem sermonum Ela, & om- 14
nia quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in li- D
bro verborum dierum regum Israel? Anno 15
vicesimoseptimo Asa regis Iuda, regnauit
Zambri septem diebus in Thersa: porro ex-
ercitus obsidebat Gebbethon vrbem Phili-
sthinorum. Cumq; audisset rebellasse Zam 16
bri, & occidisse regem, fecit sibi regem omnis
Israel Amri, qui erat princeps militiæ super
Israel in die illa, in castris. Ascendit ergo 17
Amri, & omnis Israel cum eo de Gebbethon,
& obsidebant Thersa. Videns autem Zam 18
bri quod expugnanda esset ciuitas, ingressus
est palatium, & succendit se cũ domo regia:
& mortuus est in peccatis suis quæ peccaue 19
rat faciens malum coram Domino, & am-
bulans in via Ieroboam, & in peccato eius E
quo fecit peccare Israel. Reliqua autẽ ser- 20
monũ Zambri, & insidiarũ eius, & tyranni-
dis, nonne hæc scripta sunt in libro verborũ
dierum regum Israel? Tunc diuisus est po- 21
pulus Israel in duas partes: media pars po-
puli sequebatur Thebni filium Gineth, vt
constitueret eum regem: & media pars Am-
ri. Præualuit autem populus qui erat cum 22
Amri, populo qui sequebatur Thebni filium
Gineth: mortuusq; est Thebni, & regnauit
Amri. Anno tricesimo primo Asa regis Iu- 23
da regnauit Amri super Israel, duodecim an
nis: in Thersa regnauit sex annis. Emitq; 24
montem Samaria a Somer duobus talentis F
argenti: & ædificauit eum, & vocauit nomẽ
ciuitatis quam extruxerat, nomine Somer
Domini montis Samaria. Fecit autem Am 25
ri malum in conspectu Domini, & operatus
est nequiter super omnes qui fuerunt ante
eum. Ambulauitq; in omni via Ieroboam 26
filij Nabat, & in peccatis eius quibus pecca-
re fecerat Israel, vt irritaret dominum Deũ
Israel in vanitatibus suis. Reliqua autem 27
sermonum Amri, & prælia eius quæ gessit,
nonne hæc scripta sunt in libro verborũ die-
rum regum Israel? Dormiuitq; Amri cum 28
patribus suis, & sepultus est in Samaria: re
gnauitq; Achab filius eius pro eo. Achab 29
vero filius Amri regnauit super Israel anno
tricesimo octauo Asa regis Iuda. Et regna-
uit Achab filius Amri super Israel in Sama
ria viginti & duobus annis. Et fecit A- 30
chab filius Amri malum in conspectu Domi- G
ni super omnes qui fuerunt ante eum. Nec 31
sufficit ei vt ambularet in peccatis Ieroboã
filij Nabat: insuper duxit vxorẽ Iezabel filiã
Eth-Baal regis Sidoniorũ. Et abijt, & ser-
uiuit Baal, & adorauit eũ. Et posuit aram 32
Baal in tẽplo Baal, quod ædificauerat in Sa-
maria, & plantauit lucũ: et addidit Achab 33
in opere suo, irritans Dominũ Deũ Israel su
per omnes reges Israel, qui fuerunt ante eũ.

34 In diebus eius ædificauit Hiel de Beth-el,
Iericho: in Abiram primitiuo suo fundauit
eam, & in Segub nouissimo suo posuit portas
eius: iuxta verbum Domini quod locutus Ios.6.d.26.
fuerat in manu Iosue filij Nun.

CAP. XVII.

1 ET dixit Elias Thesbites de habitatori-
A bus Galaad ad Achab, Viuit Dominus Ecc.48.a.5.
Deus Israel in cuius conspectu sto, si erit an Iaco.5.d.16.
nis his ros & pluuia, nisi iuxta oris mei ver
2 ba. Et factum est verbum Domini ad eum,
3 dicens: Recede hinc, & vade contra orien-
tem, & abscondere in Torrente-carith, qui
4 est contra Iordanem, & ibi de Torrente bi-
5 bes: coruisq; præcepi vt pascant te ibi. Abijt
ergo, & fecit iuxta verbum Domini: cumq;
abijsset sedit in Torrente-carith, qui est con
6 tra Iordanem. Corui quoq; deferebant ei
panẽ & carnes mane, similiter panẽ & car-
7 nes vesperi, & bibebat de torrẽte. Post dies
autem siccatus est torrens: non enim pluerat
8 super terram. Factus est ergo sermo Domi-
9 ni ad eum, dicens: Surge, & vade in Sa- Luc.4.d.25.
reptha Sidoniorum, & manebis ibi: præcepi
10 enim ibi mulieri viduæ vt pascat te. Sur-
B rexit, & abijt in Sareptha. Cumq; venisset
ad portam ciuitatis, apparuit ei mulier vi-
dua colligens ligna, & vocauit eam, dixitq;
ei, Da mihi paululum aquæ in vase, vt bi-
11 bam. Cumq; illa pergeret vt afferret, cla-
mauit post tergum eius, dicens, Affer mihi
12 obsecro et buccellã panis in manu tua. Quæ
respondit, Viuit Dominus Deus tuus, quia
non habeo panẽ, nisi quantum pugillus ca-
pere potest farinæ in hydria, & paululũ olei
in lecytho: en colligo duo ligna, vt ingrediar,
& faciam illud mihi, & filio meo, vt come-
13 damus, & moriamur. Ad quam Elias ait,
Noli timere, sed vade, & fac sicut dixisti:
veruntamen mihi primum fac de ipsa fari-
nula subcinericium panem paruulũ, & affer
ad me: tibi autem & filio tuo facies postea.
14 Hæc autẽ dicit Dominus Deus Israel, Hy-
C dria farinæ non deficiet, nec lecythus olei mi
nuetur vsq; ad diem in qua Dominus datu
15 rus est pluuiam super faciem terræ. Quæ
abijt, & fecit iuxta verbum Eliæ: & comedit
16 ipse, & illa, & domus eius: & ex illa die hy-
dria farinæ non defecit, & lecythus olei non
est imminutus, iuxta verbum Domini quod
17 locutus fuerat in manu Eliæ. Factum est
autẽ post *hæc, ægrotauit filius mulieris ma- *verba.
trisfamiliás, & erat lãguor *fortissimus, ita *eius 1.
18 vt non remaneret in eo halitus. Dixit er-
go ad Eliam, Quid mihi & tibi vir Dei? in-
gressus es ad me, vt rememorarẽtur iniqui-
19 tates meæ, & interficeres filiũ meũ? Et ait
D ad eam Elias *: Da mihi filiũ tuum. Tulit- *.5.
que eũ de sinu eius, & portauit in cœnaculũ
vbi ipse manebat, & posuit super lectulum
20 suum. Et clamauit ad dominum, & dixit,
Domi-

Domine Deus meus etiámne viduam apud
quam ego vtcunque sustentor, afflixisti, vt
interficeres filium eius? ¶ Et expandit se atque 21
mensus est super puerum tribus vicibus, &
clamauit ad Dominũ, & ait: Domine Deus
meus, reuertatur obsecro anima pueri huius
in viscera eius. ¶ Et exaudiuit Dominus vo 22
cem Eliæ, & reuersa est anima pueri intra
eum, & reuixit. ¶ Tulitque Elias puerum, & 23
deposuit eum de cœnaculo in inferiorem do-
mum, & tradidit matri sui, & ait illi, En
viuit filius tuus. ¶ Dixitque mulier ad Eliã, 24
Nunc in isto cognoui quoniam vir Dei es tu,
& verbum Domini in ore tuo verum est.

CAP. XVIII.

Post dies multos factum est verbũ Domi 1
ni ad Eliam, in anno tertio dicens, Vade A
& ostende te Achab, vt dem pluuiam super
faciẽ terræ. ¶ Iuit ergo Elias vt ostenderet se 2
Achab, erat autem fames vehemens in Sa-
maria. ¶ Vocauitque Achab Abdiam dispensa 3
torẽ domus suæ: Abdias autem timebat Do-
minum valde. ¶ Nam cùm interficeret Ieza 4
bel prophetas Domini, tulit ille centum pro-
phetas, & abscondit eos quinquagenos &
quinquagenos in speluncis, & pauit eos pane
& aqua. ¶ Dixit ergo Achab ad Abdiã, Vade 5
in terram ad vniuersos fontes aquarũ, & in
cunctas valles, si forte possimus inuenire her
bam, & saluare equos & mulos, & non pe-
nitus iumenta intereant. ¶ Diuiseruntque si- 6
bi regiones, vt circuirẽt eas: Achab ibat per B
viam vnam, & Abdias per viam alterã se-
orsum. ¶ Cùmque esset Abdias in via, Elias oc 7
currit ei, qui cùm cognouisset eũ, cecidit super
faciem suam, & ait: Nom tu es domine mi,
Elias? ¶ Cui ille respondit, Ego. * Vade, & 8
dic domino tuo: Adest Elias. ¶ Et ille, Quid 9
peccaui, inquit, quoniam tradis me seruum
tuũ in manu Achab, vt interficiat me? ¶ Vi- 10
uit Dominus Deus tuus, quia nõ est gẽs aut
regnum, quo non miserit dominus meus te
requirens: & respondentibus cunctis, Non
est hic: adiurauit regna singula & gentes, eo
quod minime reperireris. ¶ Et nunc tu dicis 11
mihi, Vade, & dic Domino tuo, Adest Elias.
¶ Cùmque recessero à te, Spiritus Domini a- 12
sportabit te in locum quẽ ego ignoro: & in- C
gressus nuntiabo Achab, & non inueniens
te, interficiet me: seruus autem tuus timet
Dominum ab infantia sua. ¶ Nunquid non 13
indicatum est tibi domino meo, quid fecerim
cùm interficeret Iezabel prophetas Domini,
quod absconderim de prophetis Domini cen-
tum viros quinquagenos & quinquagenos
in speluncis, & pauerim eos pane & aqua?
¶ Et nunc tu dicis, Vade, & dic domino tuo, 14
Adest Elias: vt interficiat me. ¶ Et dixit E- 15
lias, Viuit Dominus exercituum, ante cuius
vultum sto, quia hodie apparebo ei. ¶ Abijt 16
ergo Abdias in occursum Achab, & indicauit

* & dixit.

17 ei, venitque Achab in occursum Eliæ. ¶ Et cùm
vidisset eum, ait, Tune es ille qui conturbas
18 Israel? ¶ Et ille ait, Non ego turbaui Israel,
sed tu, & domus patris tui, qui dereliquistis
mandata Domini, & secuti estis Baalim.
19 ¶ Veruntamẽ nunc mitte & congrega ad me
vniuersum Israel in mõte Carmeli, & pro-
phetas Baal quadringentos quinquaginta,
D prophetasque lucorum quadringentos, qui co-
20 medunt de mensa Iezabel. ¶ Misit Achab ad
omnes filios Israel, & congregauit prophe-
21 tas in monte Carmeli. ¶ Accedens autem
Elias ad omnem populũ, ait, Vsquequo clau
dicatis in duas partes? si dominus est Deus,
sequimini eũ: si aũt Baal: sequimini illũ. Et
22 nõ respõdit ei populus verbũ. ¶ Et ait rursus
Elias ad populũ, Ego remansi propheta Domi
ni solus: prophetæ aũt Baal, quadringenti &
23 quinquaginta* viri sunt. ¶ Dẽtur nobis duo
boues, & illi eligãt sibi bouẽ vnũ, & in frun-
sta cadentes ponant super ligna, ignẽ autem
non supponant, & ego faciã bouem alterũ, &
imponam super ligna, ignẽ aũt non supponã.
24 ¶ Inuocate nomina deorũ vestrorum: & ego
inuocabo nomẽ domini mei: & Deus qui ex-
audierit per ignẽ, ipse sit Deus. Respondens
25 omnis populus ait, Optima propositio*. ¶ Di
xit ergo Elias prophetis Baal, Eligite vobis
bouẽ vnũ, & facite primi: quia vos plures
estis, & inuocate nomina deorũ vestrorũ, ig-
26 nemque non supponatis. ¶ Qui cũ tulissent bo-
uem quẽ dederat eis, fecerunt: & inuocabãt
nomen Baal de mane vsque ad meridiẽ, dicen
tes, Baal exaudi nos. Et non erat vox, nec
E qui responderet, transiliebantque altare quod
27 fecerant. ¶ Cùmque esset iam meridies, illu-
debat illis Elias, dicens, Clamate voce ma-
iore: Deus enim est, & forsitan loquitur, aut
in diuersorio est, aut in itinere, aut certe dor
28 mit, vt excitetur. ¶ Clamabãt ergo voce ma
gna, & incidebant se iuxta ritũ suũ cultris
& lanceolis, donec perfunderentur sanguine.
29 ¶ Postquam autẽ transiit meridies, & illis
prophetantibus venerat tẽpus quo sacrificiũ
offerri solet, nec audiebatur vox, nec aliquis
30 respondebat, nec attendebat orantes, ¶ dixit
Elias omni populo, Venite ad me. Et accedẽ-
te ad se populo, curauit altare Domini quod
31 destructũ fuerat. ¶ Et tulit duodecim lapi-
des iuxta numerum tribuũ filiorũ Iacob, ad
quẽ factus est sermo Domini, dicens, Israel
32 erit nomẽ tuũ. ¶ Et ædificauit de lapidibus
F altare in nomine Domini: fecitque aquædu-
ctum, quasi per duas aratiunculas in circuitu
33 altaris, ¶ & cõposuit ligna, diuisitque per mem
34 bra bouẽ, & posuit super ligna, ¶ & ait, Im-
plete quatuor hydrias aqua, et fundite super
holocaustũ, & super ligna. Rursumque dixit,
Etiã secundo hoc facite. Qui cũ fecissent se-
cundo, ait, Etiã tertio idipsum facite. Fece-
35 runtque tertio, ¶ & currebat aqua circũ alta-
re, &

* prophetæque lucorũ quadringenti.

* quam locutus est Elias

Ge. 32. f. 28.
2. Re. 17. l. 34.

re, & fossa aquæ ductus repleta est. ¶ Cùmq; 36
iam tempus esset vt offerretur holocaustum,
accedens Elias propheta, ait, Domine Deus
Abraham, & Isaac, & Israel, ostende hodie
quia tu es Deus Israel, & ego seruus tuus,
& iuxta præceptum tuum feci omnia verba
hæc. ¶ Exaudi me Domine, exaudi me: vt 37
discat populus iste, quia tu es Dominus De-
us, & tu conuertisti cor eorũ iterum. ¶ Ceci- 38
dit autẽ ignis Domini, & vorauit holocau-
stum, & ligna, et lapides, puluerem quoq; &
aquam quæ erat in aquæ-ductu lambens.
¶ Quod cũ vidisset omnis populus, cecidit in 39
faciem suam, & ait, Dominus ipse est Deus,
Dominus ipse est Deus. ¶ Dixitq; Elias ad 40
eos, Apprehẽdite prophetas Baal, & ne vnus
quidem effugiat ex eis. Quos cùm apprehen G
dissent, duxit eos Elias ad Torrentẽ Cison, &
interfecit eos ibi. ¶ Et ait Elias ad Achab, 41
Ascende, comede, & bibe: quia sonus multæ
pluuiæ est. ¶ Ascendit Achab, vt comederet 42
& biberet: Elias autem ascẽdit in verticem
Carmeli, & pronus in terram posuit faciem
suam inter genua sua, ¶ & dixit ad puerum 43
suum, Ascende, & prospice contra mare. Qui
cùm ascendisset, & contemplatus esset, ait,
Non est quicquã. Et rursum ait illi, Reuer-
tere septem vicibus. ¶ In septima autem vi 44
ce, Ecce nubecula parua quasi vestigiũ homi
nis ascendebat de mari. Qui ait, Ascende, &
—.3. dic Achab, Iunge currum tuum & descen-
de, ne occupet te pluuia. ¶ Cùmq; se verteret 45
huc atque illuc, ecce cœli contenebrati sunt,
& nubes, & ventus, & facta est pluuia gran
dis. Ascendens itaque Achab abijt in Iezra-
hel, ¶ & manus Domini facta est super E- 46
liam, accinctisq; lumbis currebat ante A-
chab, donec veniret in Iezrahel.

CAP. XIX.

NVntiauit autem Achab Iezabel om- 1
nia quæ fecerat Elias, & quomodo oc- A
Baal 1. cidisset vniuersos prophetas gladio. ¶ Misitq; 2
—.1. Iezabel nuntium ad Eliam, dicẽs: Hæc mi-
hi faciant dij, & hæc addant, nisi hac hora
cras posuero animam tuam sicut animam
vnius ex illis. ¶ Timuit ergo Elias, & surgẽs 3
abijt quocunque eum ferebat voluntas: ve-
nitq; in Bersabee Iuda, & dimisit ibi puerũ
suum, ¶ & perrexit in desertum viam vnius 4
diei. Cùmq; venisset, & sederet subter vnã
iuniperum, petiuit animæ suæ vt morere-
tur, & ait, Sufficit mihi Domine, tolle ani-
mam meam: neque enim melior sum quàm
patres mei. ¶ Proiecitq; se, & obdormiuit in 5
—.3. vmbra iuniperi: & ecce angelus Domini B
tetigit eum, & dixit illi, Surge & comede.
*Et 2. ¶ *Respexit, & ecce ad caput suum subcineri 6
tius panis, & vas aquæ: comedit ergo, & bi-
bit, & rursum obdormiuit. ¶ Reuersusq; est 7
angelus Domini secundo, & tetigit eum, di-
xitq; illi, Surge, comede: grandis enim tibi

8 restat via. ¶ Qui cùm surrexisset, comedit &
bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius
quadraginta diebus & quadraginta nocti-
9 bus, vsque ad montem Dei Horeb. ¶ Cùmq;
venisset illuc, mansit in spelunca & ecce ser-
mo Domini ad eum, dixitq; illi, Quid hic a-
10 gis Elia? ¶ At ille respondit, ‖ Zelo zelatus Ro.11.c.3.
sum pro Domino Deo exercituum, quia de-
reliquerunt pactum* Domini filij Israel: al- *tuum 4.
taria tua destruxerunt, & prophetas tuos
occiderunt gladio, & derelictus sum ego so-
lus, & quærunt animam meam vt auferãt
11 eam. ¶ Et ait ei, Egredere, & sta in monte
coram Domino: & ecce Dominus transit, &
C spiritus grandis & fortis subuertens mon-
tes, & conterens petras ante Dominum, non
in spiritu Dominus, & post spiritum commo
12 tio: non in commotione Dominus, ¶ & post
commotionem ignis: non in igne Dominus,
13 & post ignem sibilus auræ tenuis. ¶ Quod
cùm audisset Elias, operuit vultũ suum pal
lio, & egressus stetit in ostio speluncæ, & ecce
vox ad eum, dicens: Quid hic agis Elia?
14 ¶ Et ille respondit, Zelo zelatus sum pro Do-
mino Deo exercituum, quia dereliquerunt
pactum tuum filij Israel: altaria tua de-
struxerunt, & prophetas tuos occiderunt gla
D dio, & derelictus sum ego solus, & quærunt
15 animam meam vt auferant eam. ¶ Et ait
Dominus ad eum, Vade, & reuertere in
viam tuam per desertum in Damascum:
cùmq; perueneris illuc, vnges Hazael regem
16 super Syriam, ¶ & Iehu filium Namsi vnges
regem super Israel. Eliseum autem filium
Saphat, qui est de Abel-meula, vnges pro-
17 phetam pro te. ¶ ‖ Et erit, quicunque fugerit 4.Reg.9.c.2.
gladium Hazael, occidet eum Iehu: & qui- 1.cc.48.a.8.
cunque fugerit gladium Iehu, interficiet Rom.11.a.4.
18 eum Eliseus. ¶ Et derelinquam mihi in Is-
rael septem millia* virorum, quorum ge- *vniuerso
nua non sunt incuruata ante Baal, & omne rum 2.
os quod non adorauit eum osculans manum.
19 ¶ Profectus ergo inde Elias, reperit Eliseum
filium Saphat, arantem in duodecim iugis —.6.
boum, & ipse in duodecim iugis boum
arantibus vnus erat: cùmque venisset E-
lias ad eum, misit pallium suum super il-
20 lum. ¶ Qui statim relictis bobus cucurrit post
Eliam, & ait, Osculer oro, patrem meum, &
matrem meam, & sic sequar te. Dixitq; ei,
Vade & reuertere: quod enim meum erat,
21 feci tibi. ¶ Reuersus autem ab eo, tulit par
boum, & mactauit illud, & in aratro boum
coxit carnes, & dedit populo, & comederunt:
consurgensq; abijt, & secutus est Eliam, &
ministrabat ei.

CAP. XX.

1 POrrò Ben-adad rex Syriæ, congregauit
A omnem exercitum suum, & triginta duos
reges secum, & equos, & currus: & ascen-
dens pugnabat contra Samariam, & obsi-
debat

debat eam. ¶ Mittensq́; nuntios ad Achab 2
regem Iſraël in ciuitatem, ¶ait, Hæc dicit 3
Ben-adad, Argentum tuum & aurũ tuum
meum eſt: & vxores tuæ: & filij tui optimi,
mei ſunt. ¶Reſponditq́; rex Iſraël, Iuxta ver 4
bum tuum domine mi rex, tuus ſum ego, &
omnia mea. ¶Reuertentesq́; nuntij, dixerũt: 5
Hæc dicit Ben-adad qui miſit nos ad te. Ar
gentum tuum & aurum tuum, & vxores
tuas, & filios tuos dabis mihi. ¶Cras igitur 6
hac eadem hora mittam ſeruos meos ad te,
& ſcrutabuntur domum tuam, & domũ ſer-
uorum tuorum: & omne quod eis placuerit,
ponent in manibus ſuis, & auferent. ¶Voca- 7
uit autem rex Iſraël omnes ſeniores terræ, B
& ait, Animaduertite & videte quoniam
inſidietur nobis. miſit enim ad me pro vxo-
ribus meis, & filijs, & pro argento & auro:
& non abnui. ¶Dixeruntq́; omnes maiores 8
natu, & vniuerſus populus ad eum, Non au
dias, neque acquieſcas illi. ¶Reſpondit itaq́; 9
nuntijs Ben-adad, Dicite Domino meo regi,
Omnia propter quæ miſiſti ad me ſeruum
tuum in initio, faciam: hanc autem rem fa-
cere non poſſum. ¶Reuerſiq́; nuntij retulerũt 10
ei. Qui remiſit, & ait, Hæc faciant mihi dij,
& hæc addant, ſi ſuffecerit puluis Samariæ
pugillis omnis populi qui ſequitur me. ¶ Et 11
reſpondens rex Iſraël, ait, Dicite ei, Ne glo-
rietur accinctus æquè vt diſcinctus. ¶Fa- 12
ctum eſt autem cum audiſſet Ben-adad
•.4. verbum iſtud, bibebat ipſe & reges in vm-
braculis, & ait ſeruis ſuis, Circundate ciui-
tatem. Et circundederunt eam. ¶ Et ecce 13
propheta vnus accedens ad Achab regem C
Iſraël, ait ei, Hæc dicit Dominus: Certè vi-
diſti omnem multitudinem hanc nimiam?
ecce, ego tradam eam in manum tuam ho-
die: vt ſcias quia ego ſum Dominus. ¶ Et 14
ait Achab, Per quem? Dixitq́; ei: Hæc dicit
Dominus, Per pediſſequos principum prouin
ciarum, Et ait, Quis incipiet præliari. Et il-
le dixit: Tu. ¶Recenſuit ergo pueros princi- 15
pum prouinciarum, & reperit numerum du
centorum triginta duorum: & recenſuit poſt
eos populum, & omnes filios Iſraël, ſeptem
millia: ¶& egreſſi ſunt meridie. Ben-adad 16
autem bibebat temulentus in vmbraculo
ſuo, & reges triginta duo cum eo, qui ad au-
xilium eius venerant. ¶Egreſſi ſunt autem 17
pueri principum prouinciarum in prima fron
te. Miſit itaque Ben-adad, Qui nuntiaue-
runt ei, dicentes: Viri egreſſi ſunt de Sama-
ria. ¶At ille ait, Siue pro pace veniunt, ap- 18
prehendite eos viuos: ſiue vt prælientur, vi
uos eos capite. ¶Egreſſi ſunt ergo pueri prin 19
cipum prouinciarum, ac reliquus exercitus
eos 3. ſequebatur: ¶& percuſſit vnuſquiſque vi- 20
rum qui contra ſe veniebat, fugeruntq́; Sy-
ri, & perſecutus eſt eos Iſraël. Fugit quoque
Ben-adad rex Syriæ in equo cum equitibus

21 ſuis. ¶ Necnon egreſſus rex Iſraël percuſſit
D equos & currus: & percuſſit Syriam plaga
22 magna. ¶(Accedens autem propheta ad re-
gem Iſraël, dixit ei: Vade, & confortare, &
ſcito, & vide quid facias: ſequenti enim an
23 no rex Syriæ aſcendet cõtra te.) ¶Serui vero
regis Syriæ, dixerunt ei, Dij montiũ, ſunt dij
eorum, ideo ſuperauerunt nos: ſed melius eſt
vt pugnemus contra eos in campeſtribus, &
24 obtinebimus eos. ¶Tu ergo verbum hoc fac,
Amoue reges ſingulos ab exercitu tuo, & po-
25 ne principes pro eis: ¶& inſtaura numerum
militum qui ceciderunt de tuis, & equos ſe-
cundum equos priſtinos, & currus ſecun-
dum currus quos antè habuiſti: & pugnabi-
mus contra eos in campeſtribus, & videbis
quod obtinebimus eos. Credidit conſilio eo-
26 rum, & fecit ita. ¶ Igitur poſtquam annus
tranſierat, recenſuit Ben-adad Syros, & a-
ſcendit in Aphec, vt pugnaret contra Iſraël.
27 ¶Porro filij Iſraël recenſiti ſunt, & accepitis
E cibarijs profecti ex aduerſo, caſtraq́; metati
ſunt contra eos, quaſi duo parui greges ca-
prarum: Syri autem repleuerunt terram.
28 ¶(Et accedens vnus vir Dei, dixit ad re- •.1.
gem Iſraël, Hæc dicit Dominus, Quia dixe-
runt Syri, Deus montium eſt Dominus, &
non eſt Deus vallium: dabo omnem multi-
tudinem hanc grandem in manu tua, &
29 ſcietis quia ego ſum Dominus.) ¶ Dirige-
bantq́; ſeptem diebus ex aduerſo hi, atq́; illi
acies, ſeptima autem die commiſſum eſt bel-
lum: percuſſeruntq́; filij Iſraël de Syris cen-
30 tum millia peditum in die vna. ¶Fugerunt
autem qui remanſerant in Aphec, in ciuita-
tem: & cecidit murus ſuper viginti ſeptem
millia hominum qui remanſerant. Porrò
Ben-adad fugiens ingreſſus eſt ciuitatem,
in cubiculum quod erat intra cubiculum,
31 ¶dixeruntq́; ei ſerui ſui, Ecce, audiuimus
F quod reges domus Iſraël clementes ſint, po-
namus itaque ſaccos in lumbis noſtris, &
funiculos in capitibus noſtris, et egrediamur
ad regem Iſraël: forſitan ſaluabit animas no
32 ſtras. ¶Accinxerunt ſaccis lumbos ſuos, &
poſuerunt funiculos in capitibus ſuis, vene-
runtq́; ad regem Iſraël, & dixerunt ei, Ser-
uus tuus Ben-adad dicit, Viuat oro te ani-
ma mea. Et ille ait, Si adhuc viuit, frater
33 meus eſt. ¶Quod acceperunt viri pro omine:
& feſtinantes rapuerunt verbum ex ore, e-
ius, atq́; dixerunt, Frater tuus Ben-adad*. *viuit.
Et dixit eis, Ite, & adducite eum ad me. E-
greſſus eſt ergo ad eum Ben-adad, & leua-
34 uit eum in currum ſuum. ¶ Qui dixit ei,
Ciuitates quas tulit pater meus à patre
tuo, reddam: & plateas fac tibi in Dama-
ſco, ſicut fecit pater meus in Samaria, & e-
go fœderatus recedam à te. Pepigit ergo fœ-
35 dus, & dimiſit eum. ¶ Tunc vir quidam de
filijs prophetarum dixit ad ſocium ſuum in

sermone Domini. Percute me, At ille noluit
percutere. ¶ Cui ait, Quia noluisti audire 36
vocem Domini, ecce recedes à me, & percu-
ties te leo. Cùmq; paulum recessisset ab eo,
inuenit eum leo, atque percussit. ¶ Sed & 37
alterum inueniens virum, dixit ad eum, G
Percute me, Qui percussit eum, & vulnera-
uit. ¶ Abijt ergo propheta, & occurrit regi in 38
►.2. via, & mutauit aspersione pulueris os & oculos suos. ¶ Cùmq; rex transisset, clamauit 39
ad regem, & ait, Seruus tuus egressus est ad
praeliandum cominus: cùmq; fugisset vir v-
nus, adduxit eum quidam ad me, & ait,
Custodi virum istum: qui si lapsus fuerit,
erit anima tua pro anima eius, aut talen-
tum argenti appendes. ¶ Dum autem ego tur 40
batus huc illucq; me verterem, subito non
comparuit. Et ait rex Israel ad eum, Hoc est
iudicium tuum, quod ipse decreuisti. ¶ At il- 41
le statim abstersit puluerem de facie sua, &
cognouit eum rex Israel quod esset de pro-
phetis. ¶ Qui ait ad eum, Haec dicit, Domi- 42
Iof.28. f.31. nus, ‖ Quia dimisisti virum dignum morte
de manu tua, erit anima tua pro anima e-
ius, & populus tuus pro populo eius. ¶ Re- 43
uersus est igitur rex Israel in domum suam,
audire contemnens, & furibundus venit in
Samariam.

CAP. XXI.

►.5. POst verba autem haec tempore illo vi- 1
nea erat Naboth Iezrahelita, quae erat A
in Iezrahel, iuxta palatium Achab regis Sa
mariae. ¶ Locutus est ergo Achab ad Naboth, 2
dicens, Da mihi vineã tuam, vt faciam mi-
hi hortum olerum, quia vicina est, & prope
domum meam, daboq; tibi pro ea vineam
meliorem: aut si commodius tibi putas, ar-
genti pretium quantum digna est. ¶ Cui re- 3
spondit Naboth, Propitius sit mihi Domi-
nus, ne dem haereditatem patrum meorum
tibi. ¶ Venit ergo Achab in domum suam in- 4
dignans, & frendens super verbo quod locu-
tus fuerat ad eum Naboth Iezrahelites, di- B
cens. Non dabo tibi haereditatem patrum
meorum. Et proijciens se in lectulum suum,
auertit faciem suam ad parietem, & nõ co-
medit panem. ¶ Ingressa est autem ad eum 5
Iezabel vxor sua, dixitq; ei, Quid est hoc,
vnde anima tua contristata est? & quare
non comedis panem. ¶ Qui respondit ei, Lo- 6
cutus sum Naboth Iezrahelitae, & dixi ei,
Da mihi vineã tuam, accepta pecunia: aut
si tibi placet, dabo tibi vineam meliorem
►.4. pro ea. Et ille ait, Non dabo tibi vineam
meam. ¶ Dixit ergo ad eum Iezabel vxor e- 7
ius, Grandis authoritatis es, & bene regis C
regnum Israel: surge, & comede panem, &
aequo animo esto, ego dabo tibi vineam Na-
both Iezrahelitae. ¶ Scripsit itaque literas ex 8
nomine Achab, & signauit eas annulo eius,
& misit ad maiores natu, & optimates qui
erãt in ciuitate eius, & habitabant cũ Na-
9 both. ¶ Literarum autem haec erat senten-
tia, Praedicate ieiunium, & sedere facite Na
10 both inter primos populi, ¶ & submittite
duos viros filios Belial contra eum, & fal-
sum testimonium dicant. Benedixit Deum
& regem, & educite eum, & lapidate, sicq;
11 moriatur. ¶ Fecerunt ergo ciues eius maiores
natu & optimates qui habitabant cum eo in
vrbe, sicut praeceperat eis Iezabel, & sicut
scriptũ erat in literis quas miserat ad eos:
12 ¶ praedicauerunt ieiunium, & sedere fecerũt
13 Naboth inter primos populi. ¶ Et adductis
D duobus viris filijs diaboli, fecerunt eos sede-
re contra eum: at illi, scilicet vt viri diabo-
lici, dixerunt contra eum testimonium coram
multitudine, Benedixit Naboth Deum & re
gem, quam ob rem eduxerunt eum extra ci-
14 uitatem, & lapidibus interfecerunt. ¶ Mise-
runtq; ad Iezabel, dicentes, Lapidatus est
15 Naboth, & mortuus est. ¶ Factum est autem,
cùm audisset Iezabel lapidatum Naboth, &
mortuum, locuta est ad Achab, Surge, & pos-
side vineam Naboth Iezrahelitae, qui noluit
tibi acquiescere, & dare eã accepta pecunia:
non enim viuit Naboth, sed mortuus est.
16 ¶ Quod cùm audisset Achab, mortuum vide-
licet Naboth, surrexit, & descendebat in vi-
neam Naboth Iezrahelitae, vt possideret eã.
17 ¶ Factus est igitur sermo Domini ad Eliam
18 Thesbiten, dicens: ¶ Surge, & descende in oc
E cursum Achab regis Israel, qui est in Sama-
ria: ecce ad vineam Naboth descendit, vt pos
19 sideat eam: ¶ & loquêris ad eum, dicens, Haec Inf.22.f.38.
dicit Dominus, Occidisti insuper & possedi-
sti. Et post haec addes, Haec dicit Dominus, In
loco hoc in quo linxerunt canes sanguinem
Naboth, lambent quoque sanguinem tuum.
20 ¶ Et ait Achab ad Eliam, Num inuenisti me "inimice mi
"inimicum tibi? Qui dixit, Inueni, eo quod 4.
venundatus sis, vt faceres malum in conspe *Haec dicit
21 ctu Domini.* ¶ ‖ Ecce ego inducam super te Dominus.
malũ, & demetam posteriora tua, & interfi- 4.Re. 9.b.8.
ciam de Achab mingentem ad parietem, &
22 clausum, & vltimũ in Israel. ¶ Et dabo do-
F mum tuam ‖ sicut domum Ieroboam filij Na- Sup.11.g.29.
bat, ‖ & sicut domum Baasa filij Ahia: quia Sup.16.a.3.
egisti, vt me ad iracundiam prouocares, &
23 peccare fecisti Israel. ¶ Sed & de Iezabel lo- 4.Re.9. g.33.
cutus est Dominus, dicẽs: Canes comedent Ie
24 zabel in agro Iezrahel. ¶ Si mortuus fuerit
Achab in ciuitate, comedent eum canes: si au
tem mortuus fuerit in agro, comedent eum
25 volucres caeli. ¶ Igitur non fuit alter talis si-
cut Achab, qui venũdatus est vt faceret ma
lum in conspectu Domini, concitauit enim
26 eũ Iezabel vxor sua, ¶ & abominabilis fa-
G ctus est in tantum vt sequeretur idola quae
fecerant Amorrhaei, quos consumpsit Domi-
27 nus à facie filiorum Israel. ¶ Itaque cùm au
disset Achab sermones istos, scidit vestimen-
ta

tā sua, & operuit cilicio carnē suam, ieiunauitq;, & dormiuit in sacco, & ambulauit di-
misso capite. Et factus est sermo domini ad 28
Eliam Thesbiten, dicens, Nonne vidisti 29
humiliatū Achab coram me? quia igitur hu
miliatus est mei causa, non inducam malum
4.Re.9.f.26 in diebus eius, sed || in diebus filij sui inferam
malum domui eius.

CAP. XXII.

2.Par.18.a.1 TRansierunt igitur tres anni absque bel 1
lo inter Syriam & Israël. In anno au- 2
tem tertio, descendit Iosaphat rex Iuda ad A
regem Israël. (Dixitq; rex Israël ad seruos 3
suos, Ignoratis quod nostra sit Ramoth Ga-
laad, & negligimus tollere eā de manu regis
Syriæ?) Et ait ad Iosaphat, Veniesne mecū 4
ad præliandū in Ramoth-Galaad? Dixitq; 5
Iosaphat ad regem Israël, Sicut ego sum, ita
& tu: "populus meus, & populus tuus vnū
sunt: & equites mei, equites tui. Dixitq; Io
saphat ad regē Israël, Quære, oro te, hodie ser
monem Domini. Congregauit ergo rex Is- 6
raël prophetas, quadringentos circiter vi-
ros, & ait ad eos, Ire debeo in Ramoth Ga-
laad ad bellandum, an quiescere? Qui respon
derunt, Ascende, & dabit eam Dominus in
manu regis. Dixit autem Iosaphat, Nō est 7
hic propheta Domini quispiam, vt interro-
gemus per eum? Et ait rex Israël ad Iosa- 8
phat, Remāsit vnus, per quem possumus in-
terrogare Dominum: sed ego odi eum, quia
non prophetat mihi bonum, sed malum, Mi-
chaas filius Iemla. Cui Iosaphat ait, Ne lo-
quaris ita rex. Vocauit ergo rex Israël eu- 9
nuchum quendam, & dixit ei, Festina addu B
cere Michaam filium Iemla. Rex autem Is 10
raël, & Iosaphat rex Iuda sedebant vnus-
quisque in solio suo vestiti cultu regio, in
area iuxta ostiū portæ Samariæ, & vniuersi
prophetæ prophetabant in conspectu eorum.
Fecit quoque sibi Sedecias filius Chanaa- 11
na cornua ferrea, & ait, Hæc dicit dominus,
His ventilabis Syriam, donec deleas eam.
Omnesq; prophetæ similiter prophetabant, 12
dicentes, Ascende in Ramoth-Galaad, &
vade prospere, & tradet Dominus in ma-
nus regis. Nuntius verò qui ierat vt vo- 13
caret Michaam, locutus est ad eum, dicens,
Ecce sermones prophetarum ore vno regi bo-
na prædicant: sit ergo* sermo tuus similis eo-
rum, & loquere bona. Cui Michaas ait, 14
Viuit Dominus, quia quodcunq; dixerit mi
hi Dominus, hoc loquar. Venit itaque ad 15
regem, & ait illi rex, Michæa, ire debemus
in Ramoth-Galaad ad præliandum, an ces- C
sare? Cui ille respondit, Ascende, & vade
prospere, & tradet Dominus in manus re-
gis. Dixit autem rex ad eum, Iterum atq; 16
iterum adiuro te, vt non loquaris mihi nisi
quod verum est, in nomine Domini. Et ille 17
ait, Vidi cunctum Israël dispersum in mon-

* & sicut populus meus, & populus tuus: & sicut equi mei, ita & equi tui 1.

* & 6.

tibus quasi oues non habentes pastorem: &
ait Dominus, Non habent isti dominum: re-
uertatur vnusquisque in domum suam in
18 pace. (Dixit ergo rex Israël ad Iosaphat,
Nunquid non dixi tibi quia non prophetat
19 mihi bonum, sed semper malum?) Ille vero
addens, ait, Propterea audi sermonem Do-
mini, Vidi Dominum sedentem super so-
lium suum, & omnem exercitum cæli assi-
20 stentem ei à dextris & à sinistris: & ait
Dominus, Quis decipiet Achab regem Is-
raël, vt ascendat, & cadat in Ramoth-Ga-
laad? Et dixit vnus verba huiuscemodi, &
21 alius aliter. Egressus est autem spiritus, &
stetit coram Domino, & ait, Ego decipiam
D illum. Cui loquutus est Dominus, In quo?
22 Et ille ait, Egrediar, & ero spiritus men-
dax in ore omnium prophetarum eius. Et di
xit Dominus, Decipies, & præualebis: egre-
23 dere, & fac ita. Nunc igitur ecce dedit Do-
minus spiritum mendacij in ore omniū pro-
phetarum tuorum, qui hic sunt, & dominus
24 locutus est contra te malum. Accessit autē
Sedecias filius Chanaana, & percussit Mi-
chaam in maxillam, & dixit, Mene ergo di-
misit spiritus Domini, & locutus est tibi?
25 Et ait Michaas, Visurus es in die illa quā-
do ingredieris in cubiculum, intra cubiculū
26 vt abscondaris. Et ait rex Israël, Tollite
Michaam, & maneat apud Amon principem
27 ciuitatis, & apud Ioas filium Amelech, &
dicite eis, Hæc dicit rex, Mittite virū istum
in carcerem, & sustentate eum pane tribu-
lationis & aqua angustiæ, donec reuertar in
28 pace. Dixitq; Michaas, Si reuersus fueris
in pace, non est locutus in me Dominus. Et
29 ait, Audite populi omnes. Ascendit itaque
rex Israël, & Iosaphat rex Iudā in Ramoth-
30 Galaad. Dixit itaq; rex Israël ad Iosaphat
Sume arma, & ingredere prælium, & indue
re vestibus tuis. porro rex Israël mutauit ha
31 bitum suum, & ingressus est bellum. Rex
E autē Syriæ præceperat principibus curruum
triginta duobus, dicens: Non pugnabitis con
tra minorem, & maiorem quempiam, nisi
32 contra regem Israël, solum. Cùm ergo vi-
dissent principes curruum Iosaphat, suspicatī
sunt quod ipse esset rex Israël, & impetu fa-
cto pugnabant contra eum: & exclamauit Io
33 saphat. Intellexeruntq; principes curruū
quod non esset rex Israël, & cessauerunt ab
34 eo. "Vir autem quidam tetendit arcum,
in incertum sagittam dirigens, & casu per-
cussit regem Israël inter pulmonem & sto-
machum. At ille dixit aurigæ suo, Verte ma-
num tuam, & eijce me de exercitu, quia gra
35 uiter vulneratus sum. Commissum est er-
go prælium in die illa. & rex ⌐ Israël stra-
bat in curru suo contra Syros, & mortuus
est vespere: fluebat autem sanguis plagæ
36 in sinum currus. & præco insonuit in

"Vnus 8.

⌐ 1.

vniuerso exercitu antequam sol occumberet,
suam 1. dicens, Vnusquisque reuertatur in ciuitatē
& in terrā suam. ¶Mortuus est autē rex, & 37
perlatus est in Samariam: sepelieruntq; re-
gem in Samaria, ¶& lauerunt currum eius 38
in piscina Samariæ, & linxerunt canes san
Sup.21. c.21. guinē eius, & habenas lauerunt, ‖iuxta ver
bum Domini quod locutus fuerat. ¶Reliqua 39
autē sermonum Achab, & vniuersa quæ fe-
cit, & domus eburnea quam ædificauit, cun
ctarumq; vrbium quas extruxit, nonne hæc
scripta sunt in libro sermonum dierum re- F
gum Israel? ¶Dormiuit ergo Achab cum pa- 40
tribus suis, & regnauit Ochozias filius eius
pro eo. ¶Iosaphat vero filius Asa regnare cæ 41
perat super Iudam anno quarto Achab re-
gis Israel. ¶Triginta quinque annorum erat 42
cùm regnare cœpisset, & vigintiquinque an
nis regnauit in Ierusalē: nomen matris eius
Azuba filia Salai. ¶Et ambulauit in omni 43
via Asa patris sui, & non declinauit ex ea:
fecitq; quod rectū erat in conspectu Domini.
¶Veruntamen excelsa non abstulit: adhuc 44
enim populus sacrificabat, & adolebat incen
sum in excelsis. ¶pacemq; habuit Iosaphat cū 45
rege Israel. ¶Reliqua autem verborum Iosa 46
phat, & opera eius quæ gessit, et prælia, non-
ne hæc scripta sunt in libro verborū dierum
regū Iuda? ¶Sed & reliquias effœminatorū, 47
qui remanserant in diebus Asa patris eius, G
abstulit de terra. ¶Nec erat tunc rex consti- 48
tutus in Edom. ¶Rex verò Iosaphat fecerat 49
classes in mari, quæ nauigarent in Ophir
propter aurum: & ire nō poterant, quia con-
fractæ sunt in Asion-gaber. ¶Tūc ait Ocho- 50
zias filius Achab ad Iosaphat, Vadant serui
mei cum seruis tuis in nauibus. Et noluit
Iosaphat. ¶Dormiuitq; Iosaphat cum patri- 51
2.Par.21.a.1. bus suis, & sepultus est cum eis in ciuitate
Dauid patris sui: regnauitq; Ioram filius e-
ius pro eo. ¶Ochozias autem filius Achab re 52
gnare cœperat super Israel in Samaria, an-
no septimodecimo Iosaphat regis Iuda, re-
gnauitq; super Israel duobus annis. ¶Et fe- 53
cit malum in conspectu Domini, & ambula-
uit in via patris sui & matris suæ, & in
via Ieroboam filij Nabat, qui peccare fecit
Israel. ¶Seruiuit quoque Baal, & adorauit 54
eum, & irritauit Dominum Deum Israel,
iuxta omnia quæ fecerat pater eius.

QVARTVS REGVM LIBER: SECVNDVM HEBRAEOS, MALACHIM SECVNDVS.

CAPVT I.

PRAEVARICATVS est autem 1
Moab in Israel, postquam mortuus est A
Achab. ¶Ceciditq; Ochozias per can- 2
cellos cœnaculi sui quod habebat in
Samaria, & ægrotauit: misitq; nuntios, di-
cens ad eos, Ite, consulite Beel-zebub deum
Accaron, vtrum viuere queā de infirmitate
3 mea hac. ¶Angelus autem Domini locutus
est ad Eliam Thesbiten, dicens, Surge, & a-
scende in occursum nuntiorum regis Sama-
riæ, & dices ad eos, Nunquid nō est Deus in
Israel, vt eatis ad consulendum Beel-zebub
4 deum Accaron? ¶Quam ob rem hæc dicit do-
minus, De lectulo super quem ascendisti,
non descendes, sed morte morieris. Et abijt
5 Elias. ¶Reuersiq; sunt nuntij ad Ochoziam.
6 Qui dixit eis, Quare reuersi estis? ¶At illi
responderunt ei, Vir occurrit nobis, & dixit
B ad nos, Ite, & reuertimini ad regē qui misit
vos, & dicetis ei, Hæc dicit Dominus, Nun-
quid quia non erat Deus in Israel, mittis vt
consulatur Beel-zebub deus Accaron? Id-
circo de lectulo super quem ascendisti, non
7 descendes, sed morte morieris. ¶Qui dixit
ei, Cuius figuræ & habitus est vir ille qui
8 occurrit vobis, & locutus est verba hæc? ¶At
illi dixerunt, Vir pilosus, & zona pellicea
accinctus renibus. Qui ait, Elias Thesbites
9 est. ¶Misitq; ad eum quinquagenarium prin
cipem, & quinquaginta qui erant sub eo.
Qui ascendit ad eum, sedentiq; in vertice
montis, ait, Homo Dei rex præcepit vt de-
10 scendas. Respondensq; Elias, ¶dixit quin-
quagenario, Si homo Dei sum, descendat i-
gnis de cælo, & deuoret te, & quinquaginta
tuos. Descendit itaque ignis de cælo, & deuo
rauit eum, et quinquaginta qui erant cū eo.
11 ¶Rursumq; misit ad eum principem quin-
C quagenarium alterum, & quinquaginta cū
eo. Qui locutus est illi, Homo Dei, hæc dicit
12 rex, Festina, descende. ¶Respondens Elias
ait, Si homo Dei ego sum, descendat ignis de
cælo, & deuoret te, & quinquaginta tuos.
Descendit ergo* ignis de cælo, & deuorauit *Dei 4.
13 illū, et quinquaginta eius. ¶Iterū misit prin
cipem quinquagenarium tertiū, & quinqua
ginta qui erant cum eo. Qui cùm venisset,
curuauit genua cōtra Eliam, & precatus est
eum, & ait, Homo Dei noli despicere animā
meā, & animas seruorū tuorum qui mecum
14 sunt. ¶Ecce descendit ignis de cælo, & deuo-
rauit duos principes quinquagenarios pri-
D mos, & quinquagenos qui cum eis erant. sed
15 nunc obsecro vt miserearis animæ meæ. ¶Lo
cutus est autem angelus Domini ad Eliam,
dicens, Descende cum eo, ne timeas. Surrexit
16 igitur, & descendit cum eo ad regem, ¶& lo
cutus est ei, Hæc dicit Dominus, Quia mi-
sisti nuntios ad consulendū Beel-zebub deum
Accaron, quasi nō esset Deus in Israel à quo
posses interrogare sermonem, ideo de lectulo
super quē ascendisti, nō descendes, sed morte
17 morieris. ¶Mortuus est autē iuxta sermonem
Domini quem locutus est Elias, & regnauit
Iorā frater eius pro eo, anno secundo Ioram
filij

filij Ioſaphat regis Iuda: non enim habebat
filium. ¶ *Reliqua autem verborum Ochozia* 18
quæ operatus eſt, nonne hæc ſcripta ſunt in
Libro ſermonum dierum regum Iſraël?

CAP. II.

F*Actum eſt autem, cùm leuare vellet Do-*
minus Eliam per turbinem in cælum, i- A
bant Elias & Eliſeus de Galgalis. ¶ *Dixitq;* 2
Elias ad Eliſeum, Sede hic, quia Dominus
miſit me vſque in Beth-el. Cui ait Eliſeus,
Viuit dominus, & viuit anima tua, quia nō
derelinquam te. Cùmq; deſcendiſſent Beth-
el, ¶ *egreßi ſunt filij prophetarum, qui erant* 3
in Beth-el, ad Eliſeum, & dixerunt ei, Nū-
quid noſti quia hodie Dominus tollet domi-
num tuum a te? Qui reſpondit, Et ego noui:
ſilete. ¶ *Dixit autem Elias ad Eliſeum, Sede* 4
hic, quia Dominus miſit me in Iericho. Et
ille ait, Viuit Dominus, & viuit anima tua
quia non derelinquam te. Cùmq; veniſſent
Iericho, ¶ *acceſſerunt filij prophetarum qui e-* 5
rant in Iericho, ad Eliſeum, & dixerunt ei,
Nunquid noſti quia Dominus hodie tollet
dominum tuum a te? Et ait, Et ego noui: ſi-
lete. ¶ *Dixit autem ei Elias, Sede hic, quia* 6
Dominus miſit me vſque ad Iordanem. Qui
ait, Viuit Dominus, & viuit anima tua,
quia non derelinquā te. Ierunt igitur ambo
pariter, ¶ *& quinquaginta viri de filijs pro-* 7
phetarū ſecuti ſunt eos, qui & ſteterunt econ-
tra, longe: illi autē ambo ſtabant ſuper Ior- B
danem. ¶ *Tulitq; Elias pallium ſuum, & in-* 8
uoluit illud, & percußit aquas, quæ diuiſæ
ſunt in vtranq; partē, & tranſierunt ambo
per ſiccum. ¶ *Cùmq; tranſiſſent, Elias dixit* 9
ad Eliſeum, Poſtula quod vis vt faciā tibi,
antequam tollar à te. Dixitq; Eliſeus, Obſe-
cro vt fiat in me duplex ſpiritus tuus. ¶ *Qui* 10
reſpondit, Rem difficilem poſtulaſti: attamen
ſi videris me, quando tollar à te, erit tibi
quod petiſti: ſi autem non videris, non erit.
¶ *Cùmq; pergerent, & incedentes ſermocina-* 11
rentur, ecce currus igneus, & equi ignei diui-
1.Ma.2.f.58. *ſerunt vtrunq;: ‖ & aſcendit Elias per turbi-*
Ecc.48.b.15. *nem in cælum.* ¶ *Eliſeus autem videbat, &* 12
clamabat, Pater mi, pater mi, currus Iſraël
& auriga eius. Et non vidit eum amplius:
apprehenditq; veſtimenta ſua, & ſcidit illa
in duas partes. ¶ *Et leuauit pallium Eliæ,* 13
quod ceciderat ei: reuerſusq; ſtetit ſuper ripā C
Iordanis, ¶ *& pallio Eliæ quod ceciderat ei,* 14
⁻.2. *percußit aquas, ⁻ & nō ſunt diuiſæ', & di-*
xit, Vbi eſt Deus Eliæ? etiā nunc. Percußitq;
aquas, & diuiſæ ſunt huc atq; illuc, & tran-
*eum 1. *ſijt Eliſeus.* ¶ *Videntes autem * filij prophe-* 15
tarum qui erant in Iericho econtra, dixe-
runt, Requieuit Spiritus Eliæ ſuper Eliſeū.
Et venientes in occurſum eius, adorauerūt
eum proni in terram: ¶ *dixeruntq; illi, Ecce,* 16
cum ſeruis tuis ſunt quinquaginta viri for-
tes, qui poſſunt ire, & quærere dominum
tuum, ne fortè tulerit eum Spiritus Domi-
ni, & proiecerit eum in vnum montium,
aut in vnam vallium. Qui ait, Nolite mit-
17 *tere.* ¶ *Coegeruntq; eum, donec acquieſceret,*
& diceret, Mittite. Et miſerunt quinqua-
ginta viros: qui cùm quæſiſſent tribus die-
18 *bus, non inuenerunt.* ¶ *Et reuerſi ſunt ad*
D *eum: at ille habitabat in Iericho, & dixit*
eis, Nunquid non dixi vobis, Nolite ⁼ mit- ⁼ire? 4.
19 *tere'?* ¶ *Dixerunt quoque viri ciuitatis ad*
Eliſeum, Ecce habitatio ciuitatis huius o-
ptima eſt, ſicut tuipſe domine perſpicis, ſed
20 *aquæ peßimæ ſunt, & terra ſterilis.* ¶ *At ille*
ait, Afferte mihi vas nouum, & mittite in
21 *illud ſal. Quod cùm attuliſſent,* ¶ *egreſſus ad*
fontem aquarum, miſit in illum ſal, & ait,
Hæc dicit Dominus, Sanaui aquas has, &
non erit vltrà in eis mors, neque ſterilitas.
22 ¶ *Sanatæ ſunt ergo aquæ vſque in diē hanc*
23 *iuxta verbū Eliſei quod locutus eſt.* ¶ *Aſcen-*
dit autem in Beth-el: cùmque aſcenderet
per viā, pueri parui egreßi ſunt de ciuitate,
& illudebant ei dicentes, Aſcende calue, a-
24 *ſcende calue.* ¶ *Qui cùm reſpexiſſet, vidit*
eos, & maledixit eis in nomine Domini: e-
greßiq; ſunt duo vrſi de ſaltu, & lacerane-
25 *runt ex eis quadraginta duos pueros.* ¶ *Abijt*
autem inde in montem Carmeli, & inde re-
uerſus eſt in Samariam.

CAP. III.

1 I*Oram vero filius Achab regnauit ſuper*
A *Iſraël in Samaria anno decimooctauo Io-*
ſaphat regis Iuda. Regnauitq; duodecim an-
2 *nis.* ¶ *Et fecit malum corām Domino, ſed*
nō ſicut pater ſuus & mater: tulit enim ſta-
3 *tuas Baal quas fecerat pater eius.* ¶ *Verun-*
tamen in peccatis Ieroboam filij Nabat, qui
peccare fecit Iſraël, adhæſit, nec receßit ab
4 *eis.* ¶ *Porro Meſa rex Moab, nutriebat peco-*
ra multa, & ſoluebat regi Iſraël centum
millia agnorum, & centum millia arietum
5 *cum velleribus ſuis.* ¶ *Cùmq; mortuus fuiſ-*
ſet Achab, præuaricatus eſt fœdus: quod ha-
6 *bebat cum rege Iſraël.* ¶ *Egreſſus eſt igitur*
rex Ioram in die illa de Samaria, & recen-
7 *ſuit vniuerſum Iſraël.* ¶ *Miſitq; ad Ioſaphat*
regem Iuda, dicens, Rex Moab receßit a me,
veni mecum contra eum ad prælium. Qui
reſpondit, Aſcendam, qui meus eſt, tuus eſt:
populus meus, populus tuus: & equi mei, e-
8 *qui tui.* ¶ *Dixitq;, Per quam viam aſcende-*
mus? At ille reſpondit, Per deſertū Idumææ.
9 ¶ *Perrexerūt igitur rex Iſraël, & rex Iuda,*
B *& rex Edom, & circuierunt per viā ſeptem*
dierum, nec erat aqua exercitui & iumentis
10 *quæ ſequebantur eos.* ¶ *Dixitq; rex Iſraël,*
Heu ⁻ heu heu', congregauit nos Dominus ⁻.1.
11 *tres reges, vt traderet in manu Moab.* ¶ *Et*
ait Ioſaphat. Eſtne hic propheta Domini, vt
deprecemur Dominum per eum? Et reſpōdit
vnus de ſeruis regis Iſraël. Eſt hic Eliſeus

filius Saphat, qui fundebat aquam super
manus Eliæ. ¶ Et ait Iosaphat, Est apud eũ 12
sermo Domini. Descenditq́; ad eum rex Is- ¬.6.
rael, & Iosaphat ¬rex Iuda˥, & rex Edom.
¶ Dixit autem Eliseus ad regẽ Israel, Quid 13
mihi & tibi est? vade ad prophetas patris
tui & matris tuæ. Et ait illi rex Israel,
Quare congregauit Dominus tres reges hos,
vt traderet eos in manus Moab? ¶ Dixitq́; 14
ad eum Eliseus, Viuit Dominus exercituũ,
in cuius conspectu sto: quod si non vultũ Io-
saphat regis Iuda erubescerem, non atten-
dissem quidem te, nec respexissem. ¶ Nunc au 15
tem adducite mihi psaltem. Cùmq́; caneret C
psaltes, factu est super eum manus Domini,
& ait. ¶ Hæc dicit Dominus, Facite alueum 16
torrentis huius fossas & fossas. ¶ Hæc enim 17
dicit Dominus, Non videbitis ventũ, neque
pluuiam & alueus iste replebitur aquis, &
bibetis vos, & familiæ vestræ, & iumenta
vestra. ¶ Paruumq́; est hoc in conspectu Domi 18
ni: insuper tradet etiam Moab in manus ve
stras. ¶ Et percutietis omnem ciuitatẽ muni 19
tam, & omnẽ vrbẽ electam, & vniuersum
lignum fructiferum succidetis, cunctosq́; fon
tes aquarum obturabitis, & omnem agrũ
egregium operietis lapidibus. ¶ Factum est 20
igitur manè, quãdo sacrificium offerri solet,
& ecce, aquæ veniebant per viam Edom, &
repleta est terra aquis. ¶ Vniuersi autẽ Moa 21
bitæ audientes quod ascẽdissent reges vt pu
gnarent aduersum eos, conuocauerunt omnes
qui accincti erant balteo desuper, & stete-
runt in terminis. ¶ Primoq́; manè surgẽtes, 22
& orto iam sole ex aduerso aquarum, vide-
runt Moabitæ econtra aquas rubras, quasi
sanguinem, ¶ dixeruntq́;, Sanguis gladij est: 23
pugnauerunt reges cõtra se, & cæsi sunt mu- D
tuo: nunc perge ad prædam Moab. ¶ Perrexe- 24
runtq́; in castra Israel: porro consurgens Is-
rael, percussit Moab: at illi fugerunt coram
eis. Venerunt igitur qui vicerant, & percus
serunt Moab, ¶ & ciuitates destruxerunt: & 25
omnẽ agrum optimũ, mittentes singuli lapi-
des, repleuerunt: & vniuersos fontes aqua-
rum obturauerunt: & omnia ligna fructi-
fera succiderũt, ita vt muri tantum fictiles
remanerent: & circundata est ciuitas à fun
dibularijs, & magna ex parte percussa.
¶ Quod cùm vidisset rex Moab, præualuisse 26
scilicet hostes, tulit secum septingẽtos viros
educentes gladios, vt irrumperent ad regem
Edom: & non potuerunt. ¶ Arripiensque fi- 27
lium suum primogenitum, qui regnaturus
erat pro eo, obtulit holocaustum super murũ:
& facta est indignatio magna in Israel, sta-
timq́; recesserunt ab eo, & reuersi sunt in
terram suam.

CAP. IIII.

MVlier autẽ quædam de vxoribus pro- 1
phetarum clamabat ad Eliseum, di- A
cens: Seruus tuus vir meus mortuus est, &
tu nosti quia seruus tuus fuit timens Deũ:
& ecce creditor venit vt tollat duos filios
2 meos ad seruiendũ sibi. ¶ Cui dixit Eliseus,
Quid vis vt faciam tibi? Dic mihi, quid ha
bes in domo tua? At illa respondit, Non ha-
beo ancilla tua quicquam in domo mea, nisi
3 paruum olei quo vngar. ¶ Cui ait, Vade, pete
mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua
4 non pauca. ¶ Et ingredere, & claude ostium
tuum, cùm intrinsecus fueris tu & filij tui:
& mitte inde in omnia vasa hæc: & cũ ple-
5 na fuerint, tolles. ¶ Iuit itaque mulier, &
clausit ostium super se & super filios suos: illi
6 offerebant vasa, & illa infundebat. ¶ Cùm-
que plena fuissent vasa, dixit ad filium suũ
affer mihi adhuc vas. Et ille respondit. Non
7 habeo. Stetitq́; oleum. ¶ Venit autem illa, &
indicauit homini Dei. Et ille, Vade, inquit,
B vende oleum, & redde creditori tuo: tu au-
8 tem & filij tui viuite de reliquo. ¶ Factu est
autem quædam dies, & transibat Eliseus
per Sunam*: erat autem ibi mulier magna * ciuitatem.
quæ tenuit eum vt comederet panem: cùmq́;
frequenter inde transiret, diuertebat ad eam
9 vt comederet panem. ¶ Quæ dixit ad virum
suum, Animaduerto quod vir Dei sanctus
10 est iste, qui transit per nos frequenter. ¶ Fa-
ciamus ergo ei cœnaculũ paruum, & pona-
mus ei in eo lectulum, & mensam, & sellam
& candelabrum, vt cùm venerit ad nos, ma
11 neat ibi. ¶ Facta est ergo dies quædam, & ve
niens diuertit in cœnaculum, & requieuit
12 ibi. ¶ Dixitq́; ad Giezi puerum suum, Voca
Sunamitidem istam. Qui cùm vocasset eam,
13 & illa stetisset coram eo, ¶ dixit ad puerum
C suum, Loquere ad eã, Ecce, sedulo in omni-
bus ministrasti nobis, quid vis vt faciam ti-
bi? numquid habes negotiũ, & vis vt loquar
regi, siue principi militiæ? Quæ respondit, In
14 medio populi mei habito. ¶ Et ait, Quid ergo
vult vt faciam ei? Dixitq́; Giezi, Ne quæ-
ras: filium enim non habet, & vir eius se-
15 nex est. ¶ Præcepit itaque vt vocaret eam:
quæ cùm vocata fuisset, & stetisset ante o-
16 stium, ¶ dixit ad eam, In tempore isto in hac
eadem hora, si vita comes fuerit, habebis in
vtero filium. At illa respondit, Noli quæso
domine mi vir Dei, noli mẽtiri ancillæ tuæ.
17 ¶ Et cõcepit mulier, & peperit filium in tem
pore, & in hora eadẽ qua dixerat* Eliseus. *ei I.
18 ¶ Creuit autem puer, Et cùm esset quædam
dies, & egressus isset ad patrẽ suum ad mes-
19 sores, ¶ ait patri suo, Caput meum ¬doleo˥, ¬.3.
caput meum ¬doleo˥. At ille dixit puero, Tol
20 le, duc eum ad matrem suam. ¶ Qui cùm tu-
lisset, & duxisset eum ad matrem suam, po-
suit eum illa super genua sua vsq; ad meri-
21 diem, & mortuus est. ¶ Ascendit autem, &
D collocauit eum super lectulum hominis Dei,
22 & clausit ostium: & egressa ¶ vocauit virum
suum,

suum, & ait, Mitte mecum, obsecro, vnum
de pueris, & asinam, vt excurram vsque ad
hominem Dei, & reuertar. ¶ Qui ait illi, 23
Quam ob causam vadis ad eum? hodie non
sunt Calendæ, neque Sabbathum. Quæ re-
•Vale 10. spondit, "Vadam'. ¶ Strauitq; asinam, & 24
præcepit puero, Mina, & propera, ne mihi
moram facias in eũdo: & hoc age quod præ-
cipio tibi. ¶ Profecta est igitur, & venit ad 25
virum Dei in montem Carmeli: cùmq; vi-
disset eam vir Dei econtra, ait ad Giezi
puerum suum, Ecce Sunamitis illa. ¶ Vade 26
ergo in occursum eius, & dic ei, Rectène agi-
tur circa te, & circa virum tuum, & circa
filium tuum? Quæ respondit, Rectè. ¶ Cùmq; 27
venisset ad virum Dei in montem, appre-
hendit pedes eius, & accessit Giezi vt amo-
ueret eam. Et ait homo Dei, Dimitte illam:
anima enim eius in amaritudine est, & Do-
minus celauit à me, & non indicauit mihi.
¶ Quæ dixit illi, Nunquid petiui filium à 28
Domino meo. Nunquid non dixi tibi, Ne il- E
ludas me? ¶ Et ille ait ad Giezi, Accinge 29
lumbos tuos, & tolle baculum meum in ma-
nu tua, & vade. Si occurrerit tibi homo, nõ
salutes eum: & si salutauerit te quispiam,
non respondeas illi: & pones baculum meum
super faciem pueri. ¶ Porro mater pueri ait. 30
Viuit Dominus, & viuit anima tua, non
dimittam te. Surrexit ergo, & secutus est
eam. ¶ Giezi autem præcesserat ante eos, & 31
posuerat baculum super faciem pueri, & non
erat vox, neque sensus: reuersusq; est in oc-
cursum eius, & nuntiauit ei, dicens, Non sur
rexit puer. ¶ Ingressus est ergo Eliseus domũ 32
& ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius:
¶ ingressusq; clausit ostium super se, & super 33
puerum: & orauit ad Dominum. ¶ Et ascen 34
dis, & incubuit super puerum: posuitq; os F
suum super os eius, & oculos suos super ocu-
los eius, & manus suas super manus eius:
& incuruauit se super eum, & calefacta est
caro pueri. ¶ At ille reuersus, deambulabat 35
in domo semel huc atque illuc: & ascẽdit, &
incubuit super eũ: & oscitauit puer septies,
aperuitq; oculos. ¶ Et ille vocauit Giezi, & 36
dixit ei, Voca Sunamitidem hanc, Quæ vo-
cata, ingressa est ad eum. Qui ait, Tolle fi-
lium tuum. ¶ Venit illa, & corruit ad pedes 37
eius, & adorauit super terram: tulitq; filiũ
suum, & egressa est: ¶ & Eliseus reuersus est 38
in Galgala. Erat autem fames in terra, &
filij prophetarum habitabãt coram eo, dixit-
que vni de pueris suis, Pone ollam grandem,
& coque pulmentum filijs prophetarum. ¶ Et 39
egressus est vnus in agrum vt colligeret her
bas agrestes: inuenitq; quasi vitem sylue-
strem, & collegit ex ea colocynthidas agri, &
impleuit pallium suum, & reuersus concidit G
in ollam pulmenti: nesciebat enim quid es-
set. ¶ Infuderunt ergo socijs, vt comederent: 40
cùmq; gustassent de coctione, clamauerunt,
dicentes: Mors in olla vir Dei. Et non potue
41 runt comedere. ¶ At ille, Afferte, inquit, fari
nam. "Cùmq; tulissent, misit' in ollã, et ait, "Et misit 3
Infunde turbæ, vt comedant. Et nõ fuit am
42 plius quicquam amaritudinis in olla. ¶ Vir
autem quidã venit de Baal-salisa deferens
viro Dei panes primitiarum, –&' viginti –.1.
panes hordeaceos, & frumentum nouũ in pe-
ra sua. At ille dixit: Da populo, vt comedat.
43 ¶ Responditq; ei minister eius. Quantum est
hoc, vt apponam coram centum viris? Rur-
sum ille ait, Da populo, vt comedat: hæc e-
nim dicit Dominus, Comedent & supererit.
44 ¶ Posuit itaq; coram eis: qui comederunt, &
superfuit iuxta verbum Domini.

CAP. V.

1 NAaman * princeps militiæ regis Syriæ, *autem 1.
A erat vir magnus apud dominũ suum,
& honoratus: per illum enim dedit Dominus
salutẽ Syriæ: erat autem vir fortis & diues,
2 sed leprosus. ¶ Porrò de Syria egressi fuerant
latrunculi, & captiuam duxerant de terra-
Israel puellã paruulã, quæ erat in obsequio
3 vxoris Naamã, ¶ quæ ait ad dominam suã,
Vtinam fuisset dominus meus ad prophetam
qui est in Samaria: profecto curasset eum à
4 lepra quam habet. ¶ Ingressus est itaq; Naa-
man ad dominũ suũ, & nuntiauit ei, dicẽs,
Sic & sic loquuta est puella de terra-Israel,
5 ¶ Dixitq; ei rex Syriæ, Vade, & mittam li-
teras ad regem Israel. Qui cùm profectus es-
set, & tulisset secum decem talenta argenti,
B & sex millia aureos, & decem mutatoria
6 vestimentorum: ¶ detulit literas ad regem
Israel, in hæc verba, Cùm acceperis episto-
lam hanc, scito quod miserim ad te Naaman
seruum meum, vt cures eum a lepra sua.
7 ¶ Cùmq; legisset rex Israel literas, scidit ve-
stimenta sua, & ait, Nunquid Deus ego
sum, vt occidere possim, & viuificare, quia
iste misit ad me, vt curem hominem à lepra
sua? animaduertite, & videte quod occasio-
8 nes quærat aduersum me. ¶ Quod cùm audis
set Eliseus vir Dei, scidisse videlicet regem
C Israel vestimenta sua, misit ad eum, dicens:
Quare scidisti vestimẽta tua? veniat ad me,
9 & sciat esse prophetã in Israel. ¶ Venit ergo
Naaman cũ equis & curribus, & stetit ad o-
10 stiũ domus Elisei. ¶ Misitq; ad eum Eliseus
nuntiũ, dicens, Vade, & lauare septies in Ior
dane, & recipiet sanitatẽ caro tua, atq; mun
11 daberis. ¶ Iratus Naaman recedebat, dicẽs:
Putabam quod egrederetur ad me, & stans
inuocaret nomẽ Domini Dei sui, & tangeret
12 manu sua locum lepræ, & curaret me. ¶ Nũ-
quid non meliores sunt Abana & Pharphar
fluuij Damasci omnibus aquis Israel, vt la-
D uer in eis, & munder? ¶ Cũ ergo vertisset se,
13 & abiret indignãs, ¶ accesserunt ad eũ serui
sui, & locuti sunt ei, Pater, –&' si rẽ gran- –.4.

dem dixiſſet tibi propheta, certè facere debueras: quanto magis quia nunc dixit tibi,
Luc. 4. c. 27. *Lauare, & mundaberis: ¶ Deſcẽdit, & lauit* 14
in Iordane ſepties iuxta ſermonẽ viri Dei, & reſtituta eſt caro eius, ſicut caro pueri par
uuli, & mundatus eſt. ¶ Reuerſusq; ad vi- 15
rum Dei cum vniuerſo comitatu ſuo, venit & ſtetit coram eo, & ait, Vere ſcio quod non
.4. *ſit alius deus in vniuerſa terra, niſi tantũ in Iſrael. Obſecro itaq; vt accipias benedi-*
ctionem à ſeruo tuo. ¶ At ille reſpõdit: Viuit 16
Dominus ante quem ſto, quia non accipiam. E
Cùmq; vim faceret, penitus non acquieuit.
¶ Dixitq; Naaman, Vt vis, ſed obſecro, cõce- 17
de mihi ſeruo tuo, vt tollã onus duorũ burdonũ de terra: non enim faciet vltrà ſeruus tuus holocauſtum aut victimam dijs alienis,
niſi Domino. ¶ Hoc autem ſolum eſt de quo 18
depreceris Dominum pro ſeruo tuo, Quando ingredietur dominus meus templum Remmon, vt adoret, & illo innitente ſuper manum meam, ſi adorauero in templo Remmõ, adorante eo in eodem loco, vt ignoſcat mihi
Dominus ſeruo tuo pro hac re. ¶ Qui dixit 19
ei: Vade in pace. Abijt ergo ab eo electo terra
tempore. ¶ Dixitq; Giezi puer viri Dei, Pe- 20
percit dominus Naaman Syro iſti, vt non
acciperet ab eo quæ attulit: viuit Dominus, F
quia curram poſt eum, & accipiam ab eo a-
liquid. ¶ Et ſecutus eſt Giezi poſt tergum 21
Naaman: quem cùm vidiſſet ille currentem ad ſe, deſilijt de curru in occurſum eius, &
ait, Rectène ſunt omnia? ¶ Et ille ait, Rectè. 22
dominus meus miſit me ad te, dicens, Modo venerunt ad me duo adoleſcentes de monte Ephraim, ex filijs prophetarum: da eis talentum argenti, & veſtes mutatorias duplices.
¶ Dixitq; Naaman, Melius eſt vt accipias 23
duo talenta. Et coegit eum, ligauitq; duo talenta argenti in duobus ſaccis, & duplicia veſtimenta, & impoſuit duobus pueris ſuis,
qui & portauerunt coram eo. ¶ Cùmq; ve- 24
niſſet iam veſperi, tulit de manu eorum, & G
repoſuit in domo, dimiſitq; viros, & abie-
runt: ¶ ipſe autem ingreſſus ſtetit coram 25
domino ſuo. Et dixit Eliſeus, Vnde venis Giezi? Qui reſpondit, Non iuit ſeruus tuus
quoquam. ¶ At ille ait, Nonne cor meum in 26
præſenti erat, quando reuerſus eſt homo de curru ſuo in occurſum tui? Nunc igitur accepiſti argentum, & accepiſti veſtes, vt emas oliueta, & vineas & oues et boues & ſeruos
& ancillas. ¶ Sed & lepra Naaman adhære- 27
bit tibi, & ſemini tuo, vſq; in ſempiternum. Et egreſſus eſt ab eo leproſus quaſi nix.

CAP. VI.

Dixerunt autẽ filij prophetarum ad E- 1
liſeum, Ecce, locus in quo habitamus A
coram te, anguſtus eſt nobis. ¶ Eamus vſque 2
"tollamus *ad Iordanem, & "tollant ſinguli de ſylua materias ſingulas, vt ædificemus nobis ibi locũ*
3 *ad habitandum. Qui dixit, Ite. ¶ Et ait vnus ex illis, Veni ergo & tu cum ſeruis tuis.*
4 *Reſpondit, Ego veniam. ¶ Et abijt cum eis. Cùmq; veniſſent ad Iordanem, cædebant li*
5 *gna. ¶ Accidit autem, vt cùm vnus materiam ſuccidiſſet, caderet ferrum ſecuris in aquam: exclamauitq; ille, & ait, Heu heu heu domine mi, & hoc ipſum mutuo accepe-*
6 *ram. ¶ Dixit autem homo dei, Vbi cecidit? At ille monſtrauit ei locũ: præcidit ergo lignum,*
7 *& miſit illuc: natauitq; ferrum. ¶ & ait,*
B *Tolle. Qui extendit manum, & tulit illud.*
8 *¶ Rex autem Syriæ pugnabat contra Iſrael, conſiliumq; inijt cum ſeruis ſuis, dicens, In*
9 *loco illo & illo ponamus inſidias. ¶ Miſit itaque vir Dei ad regem Iſrael, dicens, Caue ne tranſeas in locum illum: quia ibi Syri in*
10 *inſidijs ſunt. ¶ Miſit itaque rex Iſrael ad locum quem dixerat ei vir Dei, & præoccupauit eum, & obſeruauit ſe ibi non ſemel neq;*
11 *bis. ¶ Conturbatumq; eſt cor regis Syriæ pro hac re: & conuocatis ſeruis ſuis, ait, Quare non indicatis mihi quis proditor mei ſit a-*
12 *pud regem Iſrael? ¶ Dixitq; vnus ſeruorum eius, Nequaquam domine mi rex, ſed Eliſeus propheta qui eſt in Iſrael, indicat regi*
C *Iſrael omnia verba quæcunque locutus fue*
13 *ris in cõclaui tuo. ¶ Dixitq; eis, Ite, & videte vbi ſit: vt mittã, & capiam eum. Annunciaueruntq; ei, dicentes, Ecce in Dothain.*
14 *¶ Miſit ergo illuc equos & currus, & robur exercitus: qui cùm veniſſent nocte, circũde-*
15 *derunt ciuitatem. ¶ Cõſurgens autem diluculo miniſter viri Dei, egreſſus eſt, viditq; exercitum in circuitu ciuitatis, & equos & currus: nuntiauitq; ei, dicens, Heu heu heu*
16 *domine mi, quid faciemus? ¶ At ille reſpondit, Noli timere, plures enim nobiſcum ſunt*
17 *quàm cum illis. ¶ Cùmque oraſſet Eliſeus,*
D *ait, Domine, aperi oculos huius, vt videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit: & ecce mons plenus equorum, & curruum*
18 *igneorum in circuitu Eliſei. ¶ Hoſtes vero deſcenderũt ad eum: porro Eliſeus orauit ad Dominum, dicens: Percute, obſecro, gentem hanc cæcitate. Percuſſitq; eos Dominus, ne*
19 *viderent, iuxta verbum Eliſei. ¶ Dixit autem ad eos Eliſeus, Non eſt hæc via, neque iſta eſt ciuitas: ſequimini me, & oſtendam vobis virum quem quæritis. Duxit ergo eos*
20 *in Samariam. ¶ cùmq; ingreſſi fuiſſent in Samariã, dixit Eliſeus, Domine aperi oculos iſtorum, vt videant. Aperuitq; Dominus oculos eorum, & viderunt ſe eſſe in medio Sa*
21 *mariæ. ¶ Dixitq; rex Iſrael ad Eliſeum, cùm vidiſſet eos, Nunquid percutiã eos pater mi?*
22 *¶ Et ille ait, Non percuties: neque enim ce-*
E *piſti eos gladio, & arcu tuo, vt percutias: ſed pone panem, & aquam coram eis, vt comedant & bibant, & vadãt ad dominũ ſuum.*
23 *¶ Appoſitaque eſt eis ciborum magna præ-*

para-

paratio, & comederũt, & biberunt, & dimi-
ſit eos, abieruntq́; ad dominũ ſuum, & vl-
tra non venerunt latrones Syriæ in terram
Iſrael. ¶Factum eſt autem poſt hæc, congre- 24
gauit Ben-adad, rex Syriæ vniuerſum ex-
ercitum ſuum, & aſcendit, & obſidebat Sa-
mariam. ¶ Factaq́; eſt fames magna in Sa- 25
maria: & tandiu obſeſſa eſt, donec venun-
daretur caput aſini octoginta argenteis, &
quarta pars cabi ſtercoris columbarũ, quinq;
argenteis. ¶ Cumq́; rex Iſrael tranſiret per 26
murũ, mulier quædam exclamauit ad eum, F
dicens, Salua me domine mi rex. ¶Qui ait, 27
Non: te ſaluet Dominus: vnde te poſſum ſal-
uare? de area, vel de torculari? Dixitq́; ad eã
rex, Quid tibi vis? Quæ reſpondit, ¶ Mulier 28
iſta dixit mihi, Da filium tuum vt comeda-
mus eum hodie, & filium meum comedemus
cras. ¶Coximus ergo filium meum & come- 29
dimus. Dixiq́; ei die altera, Da filium tuũ,
vt comedamus eum. Quæ abſcondit filium
ſuum. ¶Quod cùm audiſſet rex, ſcidit veſti- 30
menta ſua, & tranſibat per murum. Viditq́;
omnis populus cilicium, quo veſtitus erat ad
‒.3. carnem intrinſecus. ¶Et ait ‒rex', Hæc mi- 31
hi faciat Deus, & hæc addat, ſi ſteterit caput G
Eliſei filij Saphat ſuper ipſum hodie. ¶ Eli- 32
ſeus autem ſedebat in domo ſua, & ſenes ſe-
debant cũ eo. Præmiſit itaq; virum: & an-
tequam veniret nũtius ille, dixit ad ſenes,
Nunquid ſcitis quod miſerit filius homicidæ
hic, vt præcidatur caput meum? videte ergo,
cùm venerit nuntius, claudite oſtium, & nõ
ſinatis eum introire: ecce enim ſonitus pe-
dum domini eius poſt eum eſt. ¶ Adhuc illo 33
loquente eis, apparuit nuntius, qui venie-
bat ad eũ. Et ait, Ecce, tantum malũ à Do-
mino eſt: quid amplius expectabo à Domino?

CAP. VII.

DIxit autem Eliſeus, Audite verbũ Do- 1
mini, Hæc dicit Dominus, In tempore A
hoc cras modius ſimilæ vno ſtatére erit, &
duo modij hordei ſtatére vno, in porta Sa-
mariæ. ¶Reſpondens vnus de ducibus, ſuper 2
cuius manum rex incumbebat, homini Dei,
ait, Si Dominus fecerit etiam cataractas in
cælo, nunquid poterit eſſe quod loqueris? Qui
ait, Videbis oculis tuis, & inde non comedes.
¶Quatuor ergo viri erant leproſi iuxta in- 3
troitum portæ: qui dixerunt adinuicẽ, Quid
hic eſſe volumus donec moriamur? ¶Siue in- 4
gredi voluerimus ciuitatem, fame morie-
mur: ſiue manſerimus hic, moriendum no-
bis eſt: venite ergo, & transfugiamus ad ca-
ſtra Syriæ. ſi pepercerint nobis, viuemus: ſi
autem occidere voluerint, nihilominus mo- B
riemur. ¶Surrexerunt ergo veſperi, vt ve- 5
nirent ad caſtra Syriæ. Cumq́; veniſſent ad
principium caſtrorum Syriæ: nullum ibidem
repererunt. ¶Siquidem Dominus ſonitũ au- 6
dire fecerat in caſtris Syriæ, curruum & e-
quorum, ‒& exercitus plurimi: dixeruntq́; ‒.2.
adinuicem, Ecce mercede conduxit aduer-
ſum nos rex Iſrael, reges Hethæorum & Æ-
7 gyptiorum, & venerunt ſuper nos. ¶Surre-
xerunt ergo, & fugerunt in tenebris, & de-
reliquerunt tentoria ſua, & equos & aſinos
in caſtris, fugeruntq́;, animas tantum ſuas
8 ſaluare cupientes. ¶Igitur cùm veniſſent le-
proſi illi ad principium caſtrorum, ingreſſi
ſunt vnum tabernaculum, & comederunt
& biberunt: tuleruntq́; inde argentum, &
aurum, & veſtes, & abierunt, & abſconde-
runt: & rurſum reuerſi ſunt ad aliud taber-
naculum, & inde ſimiliter auferentes ab-
9 ſconderunt. ¶ Dixeruntq́; adinuicem, Non
C recte facimus: hæc enim dies boni nuntij eſt.
Si tacuerimus, & noluerimus nuntiare vſq;
mane, ſceleris arguemur: venite, eamus, &
10 nuntiemus in aula regis. ¶Cumq́; veniſſent
ad portam ciuitatis, narrauerunt eis, dicen-
tes, Iuimus ad caſtra Syriæ, & nullum ibidẽ
reperimus hominem, niſi equos & aſinos al-
11 ligatos, & fixa tentoria. ¶Ierunt ergo porta-
rij, & nuntiauerunt in palatio regis intrin-
12 ſecus. ¶Qui ſurrexit nocte, & ait ad ſeruos
ſuos, Dico vobis quid fecerint nobis Syri.
Sciunt quia fame laboramus, & idcirco e-
greſſi ſunt de caſtris, & latitant in agris di-
centes, Cùm egreſſi fuerint de ciuitate, ca-
piemus eos viuos, & tunc ciuitatem ingredi
13 poterimus. ¶ Reſpondit autem vnus ſeruo-
rum eius, Tollamus quinq; equos, qui remã-
ſerunt in vrbe (quia ipſi tantùm ſunt in
vniuerſa multitudine Iſrael, alij enim con-
ſumpti ſunt) & mittentes, explorare poteri-
14 mus. ¶Adduxerunt ergo duos equos, miſitq́;
rex in caſtra Syrorum, dicens, Ite, & videte.
15 ¶Qui abierunt poſt eos vſq; ad Iordanem:
D ecce autem omnis via plena erat veſtibus,
& vaſis, quæ proiecerant Syri cùm turbarẽ-
16 tur: reuerſiq́; nuntij indicauerunt regi. ¶Et
egreſſus populus diripuit caſtra Syriæ: fa-
ctusq́; eſt modius ſimulæ ſtatére vno, & duo
modij hordei ſtatere vno, iuxta verbum Do-
17 mini. ¶Porrò rex ducem illum, in cuius ma-
nu "incubuerat' conſtituit ad portam: quem "incumbebat 3.
conculcauit turba in introitu portæ, & mor-
tuus eſt, iuxta * quod locutus fuerat vir *verbũ 1.
18 Dei, quando deſcenderat rex ad eum. ¶ Fa-
ctumq́; eſt ſecundùm ſermonem viri Dei
quem dixerat regi, quando ait, Duo modij
hordei ſtatére vno erunt, & modius ſimilæ
ſtatére vno hoc eodem tempore cras in porta
19 Samariæ: ¶quando reſponderat dux ille vi-
ro Dei, & dixerat, Etiamſi Dominus fecerit
cataractas in cælo, nunquid poterit fieri
quod loqueris? Et dixit ei, Videbis oculis
20 tuis, & inde non comedes. ¶ Euenit ergo ei
ſicut prædictum erat, & conculcauit eum po-
pulus in porta, & mortuus eſt.

CAP. VIII.

Sup.4.f.35. ELiseus autem locutus est ad mulierem 1
cuius viuere fecerat filium, dicẽs, Sur- A
ge, vade, tu & domus tua, & peregrinare
vbicunque repereris: vocauit enim Dominus
famem, & veniet super terram septem an-
nis. ¶ Quæ surrexit, & fecit iuxta verbũ ho- 2
minis Dei: & vadens cum domo sua, pere-
"annis septem." grinata est in terra Philisthijm "diebus
multis". ¶ Cumque finiti essent anni septem, 3
reuersa est mulier de terra Philisthijm: & e-
gressa est vt interpellaret regẽ pro domo sua,
& pro agris suis. ¶ Rex autem loquebatur 4
cum Giezi puero viri Dei, dicẽs, Narra mihi B
omnia magnalia quæ fecit Eliseus. ¶ Cumque 5
ille narraret regi quomodo mortuum susci-
tasset, apparuit mulier cuius viuificauerat
filium, clamans ad regem pro domo sua, &
pro agris suis, dixitque Giezi, Domine mi
rex, hæc est mulier, et hic est filius eius quem
suscitauit Eliseus. ¶ Et interrogauit rex mu- 6
lierem: quæ narrauit ei. Deditque ei rex eu-
nuchum vnum, dicens, Restitue ei omnia
quæ sua sunt, & vniuersos reditus agrorum
a die qua reliquit terram, vsque ad præsens.
¶ Venit quoque Eliseus Damascum, & Ben- 7
adad rex Syriæ ægrotabat: nuntiaueruntque C
ei dicẽtes, Venit vir Dei huc. ¶ Et ait rex ad 8
Hazaël, Tolle tecum munera, & vade in oc-
cursum viri Dei, & consule Dominum per
eum, dicens, Si euadere potero de infirmitate
mea hac? ¶ Iuit igitur Hazaël in occursum 9
eius, habens secum munera, & omnia bona
Damasci, onera quadraginta camelorum.
Cumque stetisset corã eo, ait, Filius tuus Ben-
adad rex Syriæ misit me ad te, dicẽs, Si sa-
nari potero de infirmitate mea hac? ¶ Dixitque 10
ei Eliseus, Vade, dic ei, Sanaberis: porro o-
stendit mihi Dominus quia morte morietur.
¶ Stetitque cum eo, & conturbatus est vsque ad 11
suffusionem vultus: fleuitque vir Dei. ¶ Cui 12
Hazaël ait, Quare dominus meus flet? At
ille dixit, Quia scio quæ facturus sis filijs D
Israel mala. Ciuitates eorum munitas igne
succendes, & iuuenes eorum interficies gla-
dio, & paruulos eorum elides, & prægnantes
diuides. ¶ Dixitque Hazaël, Quid enim sum 13
seruus tuus canis, vt faciam rem istam ma-
gnam? Et ait Eliseus, Ostendit mihi Do-
minus te regem Syriæ fore. ¶ Qui cùm reces- 14
sisset ab Eliseo, venit ad dominum suũ: qui
ait ei, Quid dixit tibi Eliseus? At ille respon
dit, Dixit mihi, Recipies sanitatem. ¶ Cùmque 15
venisset dies altera, tulit stragulum, & in-
fudit aquam, et expandit super faciem eius:
2.Par.21.a.4 quo mortuo regnauit Hazaël pro eo. ¶ An- 16
no quinto Ioram filij Achab regis Israel, & E
Iosaphat regis Iuda, regnauit Ioram filius
Iosaphat rex Iuda. ¶ Triginta duorum an- 17
norum erat cùm regnare cœpisset, & octo an-
nis regnauit in Ierusalem. ¶ Ambulauitque in 18
vijs regum Israel, sicut ambulauerat domus
Achab: filia enim Achab erat vxor eius: &
fecit quod malum est in conspectu Domini.
19 ¶ Noluit autem Dominus disperdere Iudam,
propter Dauid seruum suum, sicut promi- 2.Re.7.b.14
serat ei, vt daret illi lucernam, & filijs eius
20 cunctis diebus. ¶ In diebus eius recessit Edõ,
ne esset sub Iuda, & constituit sibi regem.
21 ¶ Venitque Ioram Seira, & omnes currus cum
eo: & surrexit nocte, percussitque Idumæos
qui eũ circumdederãt, et principes curruum,
populus autem fugit in tabernacula sua.
22 ¶ Recessit ergo Edom ne esset sub Iuda vsque
F ad diem hanc. Tunc recessit & Lobna in tẽ-
23 pore illo. ¶ Reliqua autem sermonum Ioram, 2.Par.21.b.9
& vniuersa quæ fecit, nõne hæc scripta sunt
24 in libro verborum dierum regum Iuda? ¶ Et
dormiuit Ioram cũ patribus suis, sepultusque
est cum eis in Ciuitate Dauid, & regnauit 2.Par.22.
25 "Ochozias" filius eius pro eo. ¶ Anno duo- a 1.
decimo Ioram filij Achab regis Israel regna- " Achasias
26 uit Ochozias filius Ioram regis Iuda. ¶ Vi- 6. & infrà
G ginti duorum annorum erat Ochozias cùm semper.
regnare cœpisset, & vno anno regnauit in
Ierusalem: nomen matris eius Athalia filia
27 Amri regis Israel. ¶ Et ambulauit in vijs
domus Achab, & fecit quod malum est coram
Domino, sicut domus Achab: gener enim do-
28 mus Achab fuit. ¶ Abijt quoque cum Ioram fi-
lio Achab, ad præliandum contra Hazaël re-
gem Syriæ in Ramoth-Galaad, & vulnera-
29 uerunt Syri Ioram: ¶ qui reuersus est vt cu- Inf.19.c.14.
raretur, in Iezrahel: quia vulnerauerant eũ
Syri in Ramoth præliantem contra Hazaël
regem Syriæ. Porrò Ochozias filius Ioram
rex Iuda descendit inuisere Ioram filium
Achab in Iezrahel, quia ægrotabat ibi.

CAP. IX.

1 ELiseus autem propheta vocauit vnum
A de filijs prophetarum, & ait illi, Accin- 3.Re.19.d.27
ge lumbos tuos, & tolle lenticulam olei hanc
in manu tua, & vade in Ramoth-Galaad.
2 ¶ Cumque veneris illuc, videbis Iehu filium
Iosaphat filij Namsi: & ingressus suscitabis
eum de medio fratrũ suorum, & introduces
3 in interius cubiculum. ¶ Tenensque lẽticulam
olei, fundes super caput eius, & dices, Hæc
dicit Dominus, Vnxi te regem super Israel.
Aperiesque ostium, & fugies, & non ibi sub-
4 sistes. ¶ Abijt ergo adolescens puer propheta in
5 Ramoth-Galaad, ¶ & ingressus est illuc: ecce
autem principes exercitus sedebant, & ait,
Verbum mihi ad te ô princeps. Dixitque Iehu,
Ad quem ex omnibus nobis? At ille dixit, Ad
6 te ô princeps. ¶ Et surrexit, & ingressus est
cubiculum: at ille fudit oleum super caput e-
B ius, & ait, Hæc dicit Dominus Deus Is-
rael, Vnxi te regem super populum Domini
7 Israel, ¶ & percuties domum Achab domini
tui, & vlciscar sanguinem seruorum meorũ
prophetarum, & sanguinem omnium seruo-
rum

3.Re.21.f.30 rum Domini || de manu Iezabel. ¶ Perdamq; 8
omnem domum Achab: & interficiam de A-
chab mingentem ad parietem, & clausum, &
nouissimum in Israel. ¶ Et dabo domum A- 9
3.Re.15.g.30 chab || sicut domum Ieroboam filij Nabat, &
3.Reg.16.a.3 || sicut domũ Baasa filij Ahia. ¶ Iezabel quoq; 10
comedent canes in agro Iezrahel, nec erit
qui sepeliat eam. Aperuitq; ostium, & fu-
git. ¶ Iehu autem egressus est ad seruos do- 11
mini sui: qui dixerunt ei, Rectene sunt om-
nia? quid venit insanus iste ad te? Qui ait
eis, Nostis hominem, & quid locutus sit. ¶ At 12
illi responderunt, Falsum est: sed magis nar- C
ra nobis. Qui ait eis, Hæc & hæc locutus est
mihi: & ait, Hæc dicit Dominus, Vnxi te re-
gem super Israel. ¶ Festinauerunt itaq;, & 13
vnusquisque tollens pallium suum posuerũt
sub pedibus eius, in similitudinem tribuna-
lis, & cecinerunt tuba, atque dixerunt, Re-
Sup.8.g.28. gnauit Iehu. ¶ || Coniurauit ergo Iehu filius 14
Iosaphat filij Namsi contra Ioram: porro Io-
ram obsederat Ramoth-Galaad, ipse, & om-
nis Israel contra Hazael regem Syriæ: ¶ & 15
reuersus fuerat vt curaretur, in Iezrahel,
propter vulnera, quia percusserant eum Sy-
ri, præliantem contra Hazael regem Syriæ.
Dixitq; Iehu, Si placet vobis, nemo egredia-
tur profugus de ciuitate, ne vadat, & nun-
tiet in Iezrahel. ¶ Et ascendit, & profectus 16
est in Iezrahel: Ioram enim ægrotabat ibi, &
Ochozias rex Iuda descenderat ad visitan-
dum Ioram. ¶ Igitur speculator qui stabat 17
super turrim Iezrahel, vidit globum Iehu D
venientis, & ait, Video ego globum. Dixitq;
Ioram, Tolle currum, & mitte in occursum
eorum, & dicat vadens, Rectene sunt om-
nia? ¶ Abijt ergo qui ascenderat currum, in 18
occursum eius, et ait, Hæc dicit rex, Pacatane
sunt omnia? Dixitq; Iehu, Quid tibi & pa-
ci? transi, & sequere me. Nuntiauit quoque
speculator, dicens, Venit nuntius ad eos, &
non reuertitur. ¶ Misit etiam currum equo- 19
rum secundum: venitq; ad eos, & ait, Hæc
dicit rex, Nũquid pax est? & ait Iehu, Quid
tibi & paci? transi, & sequere me. ¶ Nuntia- 20
uit autem speculator, dicens, Venit vsq; ad
eos, & non reuertitur: est autẽ incessus quasi
incessus Iehu filij Namsi, præceps enim gra- E
* Iunxitq; ditur. ¶ Et ait Ioram, Iunge currum. * Iun- 21
r. xeruntq;' currum eius, & egressus est Ioram
rex Israel, & Ochozias rex Iuda, singuli in
curribus suis, egressiq; sunt in occursum Ie-
hu, & inuenerunt eum in agro Naboth Iez-
rahelitæ. ¶ Cumq; vidisset Ioram Iehu, di- 22
xit, Pax est Iehu? At ille respõdit, Quæ pax?
adhuc fornicationes Iezabel matris tuæ, &
veneficia eius multa vigent. ¶ Conuertit 23
autem Ioram manum suam, & fugiens ait
ad Ochoziam, Insidiæ Ochozia. ¶ Porro Iehu 24
tetendit arcum manu, & percussit Ioram
inter scapulas: & egressa est sagitta per cor

25 eius, statimq; corruit in curru suo. ¶ Dixitq;
Iehu ad Badacer ducem, Tolle, proijce eum in
F agro Naboth Iezrahelitæ: memini enim
quando ego & tu sedentes in curru seque-
bamur Achab patrem huius, quod Dominus
26 onus hoc leuauerit super eum, dicens, ¶ || Si 3.Reg.21.f.
non pro sanguine Naboth, & pro sanguine
filiorum eius, quem vidi heri, ait Dominus,
reddam tibi in agro isto, dicit Domi-
nus. Nunc ergo tolle, & proijce eum in
27 agrum iuxta verbum Domini. ¶ Ochozias
autem rex Iuda videns hoc, fugit per viam
domus horti: persecutusq; est eum Iehu, &
ait, Etiam hunc percutite in curru suo. ⁻ Et ⁻.6.
percusserunt eum' in ascensu Gaber qui est
iuxta Ieblaam: qui fugit in Mageddo, &
28 mortuus est ibi. ¶ Et imposuerunt eum ser-
ui eius super currum suum, & tulerunt in
Ierusalem: sepelieruntq; eum in sepulchro
29 cum patribus suis in Ciuitate David. ¶ An-
no vndecimo Ioram filij Achab, * regnauit * Regis Is-
30 Ochozias super Iudam, ¶ venitq; Iehu in rael.
Iezrahel. Porro Iezabel introitu eius audi-
to, depinxit oculos suos stibio, & ornauit ca-
31 put suum, & respexit per fenestram ¶ in-
G gredientem Iehu per portam, & ait, Nun-
quid pax potest esse Zambri, || qui interfecit 3.Re.16.c.10
32 dominum suum? ¶ Leuauitq; Iehu faciem
suam ad fenestram, & ait, Quæ est ista? &
inclinauerunt se ad eum duo vel tres eunu-
33 chi*. ¶ At ille dixit eis, Præcipitate eam * & dixe-
deorsum. & præcipitauerunt eam, asper- runt, Hæc
susq; est sanguine paries, & equorum vn- est illa Ie-
34 gulæ conculcauerunt eam. ¶ Cumq; intro- zabel.
gressus esset, vt comederet, biberetq;, ait, Ite,
& videte maledictam illam, et sepelite eam:
35 quia filia regis est. ¶ Cumq; issent vt sepe-
lirent eam, non inuenerunt nisi caluariam,
36 & pedes & summas manus. ¶ Reuersiq; nũ-
tiauerunt ei. Et ait Iehu, Sermo Domini
est, || quem locutus est per seruum suum E- 3.Reg.21.
liam Thesbiten, dicens, In agro Iezrahel co- f.21.
37 medent canes carnes Iezabel, ¶ & erunt
carnes Iezabel sicut stercus super faciem
terræ in agro Iezrahel: ita vt prætereuntes
dicant, Hæccine est illa Iezabel?

CAP. X.

1 ERant autem Achab septuaginta filij in
A Samaria: scripsit ergo Iehu literas, &
misit in Samariã ad optimates ciuitatis, &
ad maiores natu, & ad nutritios Achab, di-
2 cens, ¶ Statim vt acceperitis literas has, qui
habetis filios domini vestri, & currus, & e-
3 quos, & ciuitates firmas, & arma, ¶ eligite
meliorem, & eum qui vobis placuerit de
filijs domini vestri, & eum ponite super so-
lium patris sui, & pugnate pro domo domi-
4 ni vestri. ¶ Timuerunt illi vehemẽter, & di-
xerunt, Ecce duo reges non potuerunt stare
coram eo, & quomodo nos valebimus resi-
5 stere? ¶ Miserunt ergo præpositi domus, &

præfecti

præfecti ciuitatis, & maiores natu, et nutri-
tij, ad Iehu, dicentes, Serui tui ſumus, quæ-
cunq; iuſſeris, faciemus, nec conſtituemus
nobis regem: quæcunq; tibi placent, fac. ¶Re- 6
ſcripſit autem eis literas ſecundo, dicens, Si B
mei eſtis, & obeditis mihi, tollite capita fi-
liorum domini veſtri, & venite ad me hac
eadem hora eras, in Iezrahel. Porro filij re-
gis, ſeptuaginta viri apud optimates ciui-
tatis nutriebantur. ¶Cumq; veniſſent lite- 7
ræ ad eos, tulerunt filios regis, & occiderunt
ſeptuaginta viros, & poſuerunt capita eorũ
in cophinis, & miſerũt ad eum in Iezrahel.
¶Venit autem nuntius, & indicauit ei, di- 8
cens, Attulerunt capita filiorum regis, Qui
reſpondit, Ponite ea ad duos aceruos iuxta
introitum portæ vſq; mane. ¶ Cumq; dilu- 9
xiſſet, egreſſus eſt, & ſtans dixit ad omnem
populum, Iuſti eſtis: ſi ego cõiuraui cõtra do-
minum meum, & interfeci eũ, quis percuſſit
omnes hos? ¶ Videte ergo nunc quoniam non 10
ceciderit de ſermonibus Domini in terram,
3.Reg.21.g.29. ‖quos locutus eſt Dominus ſuper domum A-
chab, & Dominus fecit quod locutus eſt in
manu ſerui ſui Eliæ. ¶ Percuſſit igitur Iehu 11
omnes qui reliqui erant de domo Achab in C
Iezrahel, & vniuerſos optimates eius, &
notos, & ſacerdotes, donec non remanerẽt ex
eo reliquiæ. ¶ Et ſurrexit, & venit in Sa- 12
mariam: cumq; veniſſet ad Cameram-pa-
ſtorum, in via ¶ inuenit fratres Ochoziæ re- 13
gis Iuda, dixitq; ad eos, Quinam eſtis vos?
Qui reſponderunt, Fratres Ochoziæ ſumus,
& deſcendimus ad ſalutandos filios regis, &
filios reginæ. ¶ Qui ait, Comprehendite eos 14
viuos. Quos cùm comprehẽdiſſent viuos, iu-
gulauerunt eos in ciſterna iuxta Cameram,
quadraginta duos viros, & non reliquit ex
eis quenquam. ¶Cumq; abijſſet inde, inue- 15
nit Ionadab filium Rechab in occurſum ſibi, D
& benedixit ei. Et ait ad eum, Nunquid eſt
* cum corde meo. cor tuum rectum*, ſicut cor meum cum corde
tuo? Et ait Ionadab, Eſt. Si eſt, inquit: da
manum tuam. Qui dedit ei manum ſuam.
At ille leuauit eum ad ſe in currum: ¶di- 16
xitq; ad eum, Veni mecum, & vide zelum
meum pro Domino. Et impoſitum in curru
ſuo ¶ duxit in Samariam. Et percuſſit om- 17
nes qui reliqui fuerant de Achab in Sama-
ria, vſq; ad vnum iuxta verbum Domini
3.Reg.16.g.32. quod locutus eſt per Eliam. ¶ ‖ Congregauit 18
ergo Iehu omnem populum, & dixit ad eos,
Achab coluit Baal parum, ego autem colam
eum amplius. ¶Nunc igitur omnes prophetas 19
Baal, & vniuerſos ſeruos eius, & cunctos
ſacerdotes ipſius vocate ad me: nullus ſit
qui non veniat, ſacrificium enim grande eſt
mihi Baal: quicunque defuerit, non viuet.
Porro Iehu faciebat hoc inſidioſe, vt diſper- E
deret cultores Baal. ¶ Et dixit, Sanctifi- 20
cate diem ſolennem Baal. Vocauitq; ¶ & mi- 21

ſit in vniuerſos terminos Iſrael, & vene-
runt cuncti ſerui Baal: non fuit reſiduus ne
vnus quidem qui non veniret. Et ingreſſi
ſunt templum Baal: & repleta eſt domus
22 Baal à ſummo vſq; ad ſummum. ¶ Dixitq;
his qui erant ſuper veſtes, Proferte veſti-
menta vniuerſis ſeruis Baal. Et protulerũt
23 eis veſtes. ¶Ingreſſusq; Iehu, & Ionadab fi-
lius Rechab templum Baal, ait cultoribus
Baal, Perquirite, & videte ne quis fortè vo-
biſcum ſit de ſeruis Domini, ſed vt ſint ſer-
24 ui Baal ſoli. ¶ Ingreſſi ſunt igitur vt face-
rent victimas & holocauſta: Iehu autem
præparauerat ſibi foris octoginta viros, &
dixerat eis, Quicunque fugerit de homini-
bus his quos ego adduxero in manus veſtras,
25 anima eius erit pro anima illius. ¶ Factum
eſt autem: cum completũ eſſet holocauſtum,
præcepit Iehu militibus & ducibus ſuis, In-
F gredimini, & percutite eos, nullus euadat.
Percuſſeruntq; eos in ore gladij, & proiece-
runt milites & duces: & ierunt in ciuita-
26 tem templi Baal, ¶ & protulerunt ſtatuam
27 de phano Baal, & combuſſerunt, ¶ & com-
minuerunt eam. Deſtruxerunt quoq; ædem
Baal, & fecerunt pro ea latrinas, vſq; in
28 diem hanc. ¶ Deleuit itaque Iehu Baal de
29 Iſrael: ¶ veruntamen à peccatis Ieroboam
filij Nabat, qui peccare fecit Iſrael, non re-
ceſſit, nec dereliquit vitulos aureos qui erãt
30 in Beth-el & in Dan. ¶ Dixit autem Do-
minus ad Iehu, Quia ſtudioſè egiſti quod
rectum erat, & placebat in oculis meis, &
omnia quæ erant in corde meo feciſti contra
domum Achab: ‖ filij tui vſq; ad quartã ge- Infr.15.c.12.
nerationem ſedebunt ſuper thronum Iſrael.
31 ¶ Porrò Iehu non cuſtodiuit vt ambularet in
G lege Domini Dei Iſrael in toto corde ſuo: non
enim receſſit à peccatis Ieroboam, qui pecca-
32 re fecerat Iſrael. ¶In diebus illis cœpit Do-
minus tædere ſuper Iſrael: percuſſitq; eos
33 Hazael in vniuerſis finibus Iſrael, ¶ à Ior-
dane contra orientalem plagam, omnem ter-
ram Galaad & Gad & Rubẽ & Manaſſe, ab
Aroer quæ eſt ſuper Torrentẽ-Arnon, & Ga
34 laad, & Baſan. ¶Reliqua autẽ verborum Ie-
hu, & vniuerſa quæ fecit, & fortitudo eius,
nonne hæc ſcripta ſunt in libro verborũ die-
35 rum regum Iſrael? ¶ Et dormiuit Iehu cum
patribus ſuis, ſepelieruntq; eum in Samaria:
36 & regnauit Ioachaz filius eius pro eo. ¶Dies
autem quos regnauit Iehu ſuper Iſrael, vi-
ginti & octo anni ſunt, in Samaria.

CAP. XI.

1 Athalia verò mater Ochoziæ, videns 2.Par.22.b.10.
A mortuum filium ſuũ, ſurrexit, & inter-
2 fecit omne ſemen regium. ¶Tollens autẽ Io-
ſaba filia regis Ioram, ſoror Ochoziæ, Ioas fi-
lium Ochoziæ, furata eſt eum de medio fi-
liorũ regis qui interficiebantur, & nutricem
eius de triclinio: & abſcondit eum à facie
Atha-

Athalia vt non interficeretur. ¶ Eratq; sum 3
ea sex annis slàm in domo Domini: porro A-
• septem thalia regnauit super terram°. ¶ || Anno au- 4
annit. tem septimo misit Ioiada, & assumens cen-
3.Pa.23.b.1. turiones, & milites sutroduxit ad se in tem-
plum Domini, pepigitq; cum eis fœdus: &
& adiurans eos in domo Domini, ostendit sis
filium regis, ¶ & praecepit illis dicens, Iste eit 5
sermo quem facere debstis. ¶ Tertia pars ve- 6
strûm introeat sabbatho, & obseruet excu- B
bias domus regis. Tertia autem pars sit ad
portã Seir: & tertia pars sit ad portam qua
est post habitaculum scutariorum: & susto-
dietis exsubias domus Messa. ¶ Dua vero 7
partes è vobis omnes egredientes sabbatho
custodiant excubias domus Domini sirca re-
gem. ¶ Et vallabitis eum, habentes arma in 8
manibus vestris: si quis autẽ ingressus fue-
rit septum templi, interficiatur: eritisq; cum
rege introeunte & egredisnte: ¶ Et feserunt 9
centuriones iuxta omnia qua praceperat eis
Ioiada sacerdos: & assumentes singuli viros
suos qui ingrediebantur sabbatho, sum his
qui egrediebantur è sabbatho, vsnerunt ad
Ioiadam sacerdotem. ¶ Qui dedit eis hastas, 10
& arma regis Dauid, qua erãt in domo Do-
mini. ¶ Et steterunt singuli habentes arma 11
in manu sua à parte templi dextera, vsq; ad
partem sinistram altaris, & adis, sircum re-
gem. ¶ Produxitq; filium regis, & posuit su- 12
per eum diadema & testimoniũ: feceruntq; C
eum regem, & vnxerunt: & plaudẽtes ma-
nu, dixerunt, Viuat rex. ¶ Audiuit autem 13
Athalia vocem populi currentis: & ingressa
ad turbas in templum Domini, ¶ vidit regem 14
stantem super tribunal iuxta morem, & san-
• turbas tores & "tubas' prope eum, omnemq; populũ
terra latantem & sanentem tubis: & scidit
vestimenta sua, clamauitq;, Coniuratio, cõ-
• sacerdos iuratio. ¶ Pracepit autem Ioiada° centurio- 15
1. nibus qui erant super exercitum, & ait eis,
Educite eam extra septa templi, & quisunq;
eam secutus fuerit, feriatur gladio. Dixerat
enim sacerdos, Non occidatur in templo Do-
mini. ¶ Imposueruntq; ei manus, & impege- 16
runt eam per viam introitus equorum, iu- D
• regit 1. xta palatium*, & interfecta est ibi. ¶ Pepi- 17
git ergo Ioiada fœdus inter Dominum & re-
gem, & inter populum, vt esset populus Do-
mini, & inter regem & populum. ¶ Ingres- 18
susq; est omnis populus terra templum Baal,
& destruxerunt aras eius, & imagines son-
triuerunt valide: Mathan quoq; saserdo-
tem Baal occiderunt coram altari. Et posuit
sacerdos sustodias in domo Domini. ¶ Tulitq; 19
centuriones, & serethi & phsleti legiones, &
omnem populum terra, deduxeruntq; regem
de domo Domins: & venerunt per viam por-
ta sautariorum in palatium, & sedit super
thronum regum. ¶ Latatusq; est omnis po- 20
pulus terra, & ciuitas sonquieuit. Athalia
21 aũs occisa est gladio in domo regis. ¶ Septẽq;
annorum erat Ioas cùm regnare cœpisset.

CAP. XII.

1 ANno septimo Iehu regnauit Ioas: qua-
A draginta annis regnauit in Ierusalem:
2 nomen matris eius Sebia, de Ber-sabee. ¶ Fe
sitq; Ioas rectum corã Domino cunctis die-
3 bus quibus docuit eum Ioiada saserdos. ¶ Ve-
runtamen excelsa non abstulit: adhus enim
populus immolabat, & adolebat in excelsis
4 incensum. ¶ Dixitq; Ioas ad sacerdotes. Om-
nem pecuniam sanctorum qua illata fuerit
in templum Domini a pratereuntibus, qua
offertur pro pretio anima, & quam sponte &
arbitrio sordis sui inferunt in templum Do-
5 mini: ¶ accipiant illam saserdotes iuxta or-
dinem suum, & instaurent sartatecta do-
mus, siquid necessarium viderint instaura-
6 tione. ¶ Igitur vsq; ad vicesimumtertiũ an-
num regis Ioas, non instaurauerunt sacer-
7 dotes sartatecta templi. ¶ Vocauitq; rex Ioas
B Ioiadam pontificem & sacerdotes, dicens eis,
Quare sartatecta non instauratis templi?
nolite ergo amplius accipere pecuniam iuxta
ordinem vestrum, sed ad instaurationem
8 templi rsddite eam. ¶ Prohibitiq; sunt sacer-
dotes vltra accipere pesuniam a populo, &
9 instaurare sartatecta " domus'. ¶ Et tulit • templi 1.
Ioiada pontisex gazophylacium vnum, ape-
ruitq; foramen desuper, & posuit illud iu-
xta altare ad dexteram ingredientium do-
mum Domini, mittebantq; in eo sacerdotes
qui custodiebant ostia, omnem pesunia qua
10 defersbatur ad templum Domini. ¶ Cumq;
viderent nimiam pecuniam esse in gazophy-
lacio, ascendebat scriba regis & pontifex, ef-
fundebantq;, & numerabant pesuniam qua
11 inueniebatur in domo Domini. ¶ & dabant
eam iuxta numerum atq; mẽsuram in ma-
C nu eorum qui praerant camentarys domus
Domini: qui impendebant eam in fabris li-
gnorum, & in camentarÿs ÿs qui operaban-
12 tur in domo Domini, ¶ & sartatecta facie-
bant: & in ÿs qui cadebant saxa, & vt e-
merent ligna & lapides qui excidebãtur: ita
vt impleretur instauratio domus Domini in
vniuersis qua indigebant expensa ad mu-
13 niendam domum. ¶ Veruntamen non fiebãt
ex eadem pecunia hydria templi Domini, &
fuscinula & thuribula & tuba, & omne
vas aureum & argenteum, de pesunia qua
14 inferebatur in templum Domini. ¶ Iis enim
qui fasiebant opus, dabatur, vt instaurare-
15 tur° templum Domini: ¶ & non fiebat ratio • ex ea 1.
ÿs hominibus qui accipisbant pesuniam vt
distribuerent eam artifissibus, sed in fide tra-
16 ctabant eam. ¶ Pecuniam vero pro delicto,
& pecuniam pro pecsatis non inferebant in
templum Domini, quia sacerdotum erat.
17 ¶ Tunc ascendit Hazael rex Syria, & pu-
gnabat contra Geth, sepitq; eam: & direxit
facies

faciem ſuam vt aſcenderet in Ieruſalem. D
¶*Quam ob rem tulit Ioas rex Iuda omnia* 18
ſanctificata, quæ conſecrauerant Ioſaphat,
& Ioram, & Ochozias patres eius reges Iu-
*aurum 1. *da, & quæ ipſe obtulerat. & vniuerſum* ar-*
gentum' quod inueniri potuit in theſauris
templi Domini, & in palatio regis: miſitque
Hazaeli regi Syriæ, et receßit ab Ieruſalem.
¶*Reliqua autem ſermonum Ioas, & vniuer-* 19
ſa quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in libro
verborum dierum regum Iuda? ¶ *Surrexe-* 20
runt autem ſerui eius, et coniurauerunt in-
ter ſe, percuſſeruntque Ioas in Domo-mello in
deſcenſu Sella. ¶ *Ioſachar nanque filius Se-* 21
maath, & Iozabad filius Somer ſerui eius,
percuſſerunt eum, & mortuus eſt: & ſepelie-
runt eum cum patribus ſuis in ciuitate-Da-
uid, regnauitque Amaſias filius eius pro eo.

CAP. XIII.

A*Nno viceſimo tertio Ioas filij Ochoziæ* 1
regis Iuda, regnauit Ioachaz filius Io- A
hu ſuper Iſrael in Samaria, decem & ſeptem
annis. ¶ *Et fecit malum coram Domino, ſe-* 2
cutusque eſt peccata Ieroboam filij Nabat, qui
peccare fecit Iſrael, & non declinauit ab eis.
¶*Iratusque eſt furor Domini contra Iſrael, &* 3
tradidit eos in manu Hazael regis Syriæ, &
in manu Ben-adad filij Hazael, cunctis die-
bus. ¶ *Deprecatus eſt autem Ioachaz faciem* 4
Domini, & audiuit eum Dominus: vidit
enim anguſtiam Iſrael, quia attriuerat eos
rex Syriæ: ¶ *& dedit Dominus ſaluatorem* 5
*.4. *Iſraeli, & liberatus eſt de manu-regis' Sy-*
riæ: habitaueruntque filij Iſrael in taberna-
culis ſuis ſicut heri & nudiuſtertius. ¶ *Ve-* 6
runtamen non receſſerunt à peccatis domus
Ieroboam qui peccare fecit Iſrael, ſed in ipſis
ambulauerunt: ſiquidem & lucus permanſit
in Samaria. ¶ *Et non ſunt derelicti Ioachaz* 7
de populo niſi quinquaginta equites, & de-
cem currus, & decem millia peditum: inter-
fecerat enim eos rex Syriæ, & redegerat
quaſi puluerem in tritura areæ. ¶ *Reliqua* 8
autem ſermonum Ioachaz, & vniuerſa quæ B
fecit, & fortitudo eius, nonne hæc ſcripta ſunt
in libro ſermonum dierum regum Iſrael? ¶ *Dor-* 9
miuitque Ioachaz cum patribus ſuis, & ſepe-
lierunt eum in Samaria: regnauitque Ioas fi-
lius eius pro eo. ¶ *Anno triceſimo ſeptimo* 10
Ioas regis Iuda regnauit Ioas filius Ioachaz
ſuper Iſrael in Samaria ſedecim annis, ¶ *&* 11
fecit quod malum eſt in conſpectu Domini:
non declinauit ab omnibus peccatis Ieroboam
filij Nabat, qui peccare fecit Iſrael, ſed in ip-
ſis ambulauit. ¶ *Reliqua autem ſermonum* 12
Ioas, & vniuerſa quæ fecit, & fortitudo e-
ius, quomodo pugnauerit contra Amaſiam
regem Iuda, nonne hæc ſcripta ſunt in libro
ſermonum dierum regum Iſrael? ¶ *Et dormiuit* 13
Ioas cum patribus ſuis: Ieroboam autem ſedit
ſuper ſolium eius. Porrò Ioas ſepultus eſt in

14 *Samaria cum regibus Iſrael.* ¶ *Eliſeus autem*
ægrotabat infirmitate, qua & mortuus eſt:
C *deſcenditque ad eum Ioas rex Iſrael, & flebat*
coram eo, dicebatque, Pater mi, pater mi, cur-
15 *rus Iſrael & auriga eius.* ¶ *Et ait illi Eli-*
ſeus, Affer arcum & ſagittas. Cumque attu-
16 *liſſet ad eum arcum & ſagittas,* ¶ *dixit ad re-*
gem Iſrael, Pone manum tuam ſuper arcum.
Et cùm poſuiſſet ille manum ſuam, ſuperpo-
17 *ſuit Eliſeus manus ſuas manibus regis,* ¶ *&*
ait, Aperi feneſtram orientalem. Cumque a-
peruiſſet, dixit Eliſeus, Iace ſagittam. Et ie-
cit. Et ait Eliſeus, Sagitta ſalutis Domini,
& ſagitta ſalutis contra Syriam: percutiesque
18 *Syriam in Aphec, donec conſumas eam.* ¶ *Et*
ait, Tolle ſagittas. Qui cùm tuliſſet, rurſum
dixit ei, Percute iaculo terram. Et cùm per-
19 *cußiſſet tribus vicibus, & ſtetiſſet,* ¶ *iratus*
eſt vir Dei contra eum, & ait, Si percußiſſes
quinquies, aut ſexies, ſiue ſepties, percußiſ-
ſes Syriam vſque ad conſummationem: nunc
20 *autem tribus vicibus percuties eam.* ¶ *Mor-*
D *tuus eſt ergo Eliſeus, & ſepelierunt eum.*
Latrunculi autem de Moab venerunt in terram
21 *in ipſo anno.* ¶ *Quidam autem ſepelientes ho-*
minem, viderunt latrunculos, & proiecerunt
cadauer in ſepulchro Eliſei. ‖ *Quod cùm teti-* Ecc.48.b.14
giſſet oſſa Eliſei, reuixit homo, & ſtetit ſuper
22 *pedes ſuos.* ¶ *Igitur Hazael rex Syriæ affli-*
23 *xit Iſrael cunctis diebus Ioachaz:* ¶ *& mi-*
ſertus eſt Dominus eorum, & reuerſus eſt ad
eos propter pactum ſuum quod habebat cum
Abraham & Iſaac & Iacob: & noluit diſper-
dere eos, neque proiicere penitus, vſque in præ-
24 *ſens tempus.* ¶ *Mortuus eſt autem Hazael rex*
Syriæ, & regnauit Ben-adad filius eius pro
25 *eo.* ¶ *Porro Ioas filius Ioachaz, tulit vrbes*
de manu Ben-adad filij Hazael, quas tule-
rat de manu Ioachaz patris ſui iure prælij:
tribus vicibus percußit eum Ioas, & reddidit
ciuitates Iſrael.

CAP. XIIII.

1 I*N anno ſecundo Ioas filij Ioachaz regis* 1.Pa.25.a b
A *Iſrael regnauit Amaſias filius Ioas regis*
2 *Iuda.* ¶ *Viginti quinque annorum erat cùm re-*
gnare cœpiſſet viginti autem & nouem an-
nis regnauit in Ieruſalem: nomen matris e-* *autem 5.
3 *ius Ioadan, de Ieruſalem.* ¶ *Et fecit rectum*
coram Domino, veruntamen non vt Dauid
pater eius: Iuxta omnia quæ fecit Ioas pater
4 *ſuus fecit:* ¶ *niſi hoc tantùm quod excelſa non*
abſtulit: adhuc enim populus immolabat &
5 *adolebat incenſum in excelſis.* ¶ *Cumque ob-*
tinuiſſet regnum, percußit ſeruos ſuos qui
6 *interfecerant regem patrem ſuum:* ¶ *filios*
B *autem eorum qui occiderant, non occidit, iu-*
xta quod ſcriptum eſt in libro legis Moyſi, ſi-
cut præcepit Dominus, dicens, ‖ *Non morien-* Deu.24.c.16
tur patres pro filijs, neque filij morientur pro Eze.18.c.20
patribus: ſed vnuſquiſque in peccato ſuo mo-
7 *rietur.* ¶ *Ipſe percußit Edom in Valle-Sa-*

lina-

linarum, decem millia, & apprehendit pe-
tram in prælio, vocauitq́; nomen eius Iecte-
bel, vsq; in præsentem diem. ¶ Tunc misit 8
Amasias nuntios ad Ioas filium Ioachaz, fi- C
lij Iehu regis Israel, dicens, Veni, & videa-
mus-nos. ¶ Remisitq; Ioas rex Israel ad A- 9
masiam regem Iuda, dicens, Carduus Liba-
ni misit ad cedrum, quæ est in Libano, di-
cens, Da filiam tuã filio meo vxorem. Trã-
sieruntq́; bestiæ saltus quæ sunt in Libano,
& conculcauerunt carduum. ¶ Percutiẽs in- 10
ualuisti super Edom, & subleuauit te cor
tuum: contentus esto gloria, & sede in do-
mo tua: quare prouocas malum, vt cadas tu
& Iudas tecum? ¶ Et non acquieuit Ama- 11
sias: Ascenditq́; Ioas rex Israel, & viderunt
se ipse & Amasias rex Iuda in Beth-sames
oppido Iuda. ¶ Percussusque est Iuda coram 12
Israel, & fugerunt vnusquisque in taber- D
nacula sua. ¶ Amasiam vero regem Iuda fi- 13
lium Ioas filij Ochoziæ cepit Ioas rex Israel
in Beth-sames, & adduxit eum in Ierusa-
lem: & interrupit murum Ierusalem, à por-
ta Ephraim vsque ad portam anguli, qua-
dringentis cubitis. ¶ Tulitq́; omne aurum & 14
argentum, & vniuersa vasa quæ inuenta
sunt in domo Domini, & in thesauris regis,
& obsides, & reuersus est in Samariã. ¶ Re- 15
liqua autem verborum Ioas quæ fecit, &
fortitudo eius qua pugnauit contra Amasiã
regem Iuda, nonne hæc scripta sunt in libro
sermonum dierum regum Israel? ¶ Dormi- 16
uitq́; Ioas cum patribus suis, & sepultus est E
in Samaria cum regibus Israel: & regnauit
Ieroboam filius eius pro eo. ¶ Vixit autem 17
Amasias, filius Ioas rex Iuda, postquam mor-
"quindecim l. *tuus est Ioas filius Ioachaz regis Israel "vi-*
gintiquinque' annis. ¶ Reliqua autem ser- 18
monum Amasiæ, nonne hæc scripta sunt in
libro sermonum dierum regum Iuda? ¶ Fa- 19
ctaq́; est contra eum coniuratio in Ierusa-
lem: at ille fugit in Lachis. Miseruntq́; post
eum in Lachis, & interfecerũt eum ibi. ¶ Et 20
asportauerunt in equis, sepultusq́; est in Ie-
rusalem cum patribus suis in Ciuitate-Da-
2.Pa.26.a.1. *uid.* ¶ ‖ Tulit autem vniuersus populus Iuda 21
Azariam annos natũ sedecim, & constitue- F
runt eum regẽ pro patre eius Amasia. ¶ Ipse 22
"Elath l. *ædificauit "Ailam', & restituit eam Iudæ,*
postquam dormiuit rex cum patribus suis.
¶ Anno quintodecimo Amasiæ filij Ioas regis 23
Iuda, regnauit Ieroboam filius Ioas regis Is-
rael in Samaria, quadraginta & vno anno:
¶ *& fecit quod malum est coram Domino.* 24
Non recessit ab omnibus peccatis Ieroboam
filij Nabat, qui peccare fecit Israel. ¶ Ipse re- 25
stituit terminos Israel ab introitu Emath,
vsq; ad Mare-solitudinis, iuxta sermonem
" propheta l. *Domini Dei Israel, quem locutus est per ser-* G
uum suum Ionam filium Amathi "prophetã'
Ion.1.a.1. *qui erat de Geth quæ est in Opher.* ¶ Vidit 26
enim Dominus afflictionem Israel amaram
nimis, & quod consumpti essent vsque ad
clausos carcere & extremos, & non esset qui
27 *auxiliaretur Israeli.* ¶ Nec locutus est Domi-
nus vt deleret nomen Israel de sub cælo, sed
saluauit eos in manu Ieroboam filij Ioas.
28 ¶ Reliqua autem sermonum Ieroboam, & v-
niuersa quæ fecit, & fortitudo eius qua præ-
liatus est, & quomodo restituit Damascum,
& Emath Iudæ in Israel: nonne hæc scripta
sunt in libro sermonum dierum regum Is-
29 *rael?* ¶ Dormiuitq́; Ieroboam cum patribus
suis regibus Israel, & regnauit Zacharias
filius eius pro eo.

CAP. XV.

1 ANno vicesimo septimo Ieroboam regis
A *Israel regnauit Azarias filius Amasiæ*
2 *regis Iuda.* ¶ Sedecim annorum erat, cùm re-
gnare cœpisset, & quinquaginta duobus an-
nis regnauit in Ierusalem: nomen matris e-
3 *ius Iechelia, de Ierusalẽ.* ¶ Fecitq́; quod erat
placitum corã Domino, iuxta omnia quæ fe-
4 *cit Amasias pater eius.* ¶ Verũtamen excelsa
non est demolitus: adhuc populus sacrifica-
5 *bat, et adolebat incensum in excelsis.* ¶ ‖ Per- 2.Pa.26.d.
cussit autem Dominus regem, & fuit lepro- 21.
sus vsq; in diem mortis suæ, & habitabat in
domo "libera' seorsum: Ioatham vero filius "liberè l.
regis gubernabat palatium, & iudicabat po-
6 *pulum terræ.* ¶ Reliqua autem sermonum
Azariæ & vniuersa quæ fecit, nonne hæc
scripta sunt in libro verborum dierũ regum
7 *Iuda?* ¶ Et dormiuit Azarias cum patribus
suis: sepelieruntq́; eum cũ maioribus suis in
Ciuitate-Dauid, & regnauit Ioatham filius
8 *eius pro eo.* ¶ Anno tricesimooctauo Azariæ
B *regis Iuda regnauit Zacharias filius Ieroboã*
9 *super Israel in Samaria sex mensibus:* ¶ *&*
fecit quod malum est coram Domino, sicut
fecerant patres eius: non recessit à peccatis
Ieroboã filij Nabat, qui peccare fecit Israel.
10 ¶ Coniurauit autem contra eũ Sellum filius
Iabes: percussitq́; eũ palàm, & interfecit, re-
11 *gnauitq́; pro eo.* ¶ Reliqua autem verborum
C *Zachariæ, nonne hæc scripta sunt in libro ser*
12 *monũ dierum regum Israel?* ¶ ‖ Iste est sermo Sup.10.f.30
Domini quem locutus est ad Iehu, dicens, Fi-
lij tui vsque ad quartam generationẽ sede-
bũt-de te' super thronum Israel. Factumq́; ".3.
13 *est ita.* ¶ Sellum filius Iabes regnauit trice-
simonono anno Azariæ regis Iuda: regnauit
14 *autem vno mense in Samaria.* ¶ Et ascendit
Manahem filius Gadi de Thersa: venitq́; in
Samariam, & percussit Sellum filium Iabes
in Samaria, & interfecit eũ, regnauitq́; pro
15 *eo.* ¶ Reliqua autem verborũ Sellum, & con-
iuratio eius per quã tetendit insidias: nonne
hæc scripta sunt in libro sermonũ dierũ regũ
16 *Israel?* ¶ Tunc percussit Manahem, Thapsam,
& omnes qui erãt in ea, & terminos eius de
Thersa, noluerant enim aperire ei: & inter-
fecit

fecit omnes prægnantes eius, & scidit eas.
¶ Anno tricesimonono Azariæ regis Iudæ 17
regnauit Manahen filius Gadi super Israel D
decem annis in Samaria. ¶ Fecitq; quod erat 18
malum coram Domino: non recessit a pecca-
tis Ieroboam filij Nabat, qui peccare fecit Is-
cũctis diebus eius veniebat Phul 5. rael * cunctis diebus eius. ¶ Veniebat Phul' 19
rex Assyriorum in * Thersam', & dabat Ma-
nahem Phul mille talenta argenti, vt esset
ei in auxilium, & firmaret regnũ eius. ¶ In- 20
terram 1. dixitq; Manahem argentum super Israel cũ-
ctis potentibus & diuitibus, vt daret regi
Assyriorum, quinquaginta siclos argenti per
singulos: reuersusq; est rex Assyriorum, & nõ
terra 1. est moratus in * Thersa'. ¶ Reliqua autem 21
sermonum Manahem, & vniuersa quæ fe-
cit, nonne hæc scripta sunt in libro sermonũ
dierum regum Israel? ¶ Et dormiuit Mana- 22
hem cum patribus suis: regnauitq; Phaceia E
filius eius pro eo. ¶ Anno quinquagesimo A- 23
zariæ regis Iudæ regnauit Phaceia filius
Manahem super Israel in Samaria, biennio:
¶ & fecit quod erat malum coram Domino: 24
non recessit a peccatis Ieroboam filij Nabat,
qui peccare fecit Israel. ¶ Coniurauit autem 25
aduersus eum Phacee filius Romeliæ, dux e-
ius, & percussit eum in Samaria in turre do-
mus regiæ iuxta Argob, & iuxta Arie, & cũ
eo quinquaginta viros de filijs Galaadita-
rum, & interfecit eum, regnauitq; pro eo.
¶ Reliqua autem sermonum Phaceiæ, et vni- 26
uersa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in
libro sermonum dierum regum Israel? ¶ An- 27
no quinquagesimosecundo Azariæ regis Iu-
dæ regnauit Phacee filius Romeliæ super Is-
rael in Samaria viginti annis. ¶ Et fecit 28
quod erat malum coram Domino: non recessit F
a peccatis Ieroboam filij Nabat, qui peccare
fecit Israel. ¶ In diebus Phacee regis Israel 29
venit Theglath-phalasar rex Assur, & cepit
Aion, & Abel-domum-Maacha, & Ianoe,
& Cedes, & Asor, & Galaad, & Galilæam,
& vniuersam terram Nephthali: & trãstu-
lit eos in Assyrios. ¶ Coniurauit autem, & 30
tetendit insidias Osee filius Ela cõtra Pha-
cee filium Romeliæ, & percussit eum, & in-
terfecit: regnauitq; pro eo vicesimo anno Io-
atham filij Oziæ. ¶ Reliqua autem sermonũ 31
Phacee, & vniuersa quæ fecit, nonne hæc
scripta sunt in libro sermonum dierum regũ
2.Pa.27.a.1. Israel? ¶ ‖ Anno secundo Phacee filij Romeliæ 32
regis Israel, regnauit Ioatham filius Oziæ G
regis Iudæ. ¶ Vigintiquinq; annorum erat 33
cùm regnare cœpisset, & sedecim annis re-
gnauit in Ierusalem: nomen matris eius, Ie-
rusa filia Sadoc. ¶ Fecitq; quod erat placitũ 34
coram Domino: iuxta omnia quæ fecerat O-
zias pater suus operatus est. ¶ Veruntamen 35
excelsa non abstulit. adhuc populus immola-
bat, & adolebat incensum in excelsis: ipse æ-
dificauit portam domus Domini sublimissi-
36 mam. ¶ Reliqua autem sermonum Ioatham,
& vniuersa quæ fecit, nonne hæc scripta
sunt in libro verborum dierum regum Iudæ?
37 ¶ In diebus illis cœpit Dominus mittere in
Iudam Rasim regem Syriæ, & Phacee filium
38 Romeliæ. ¶ Et dormiuit Ioatham cum patri-
bus suis, sepultusq; est cum eis in Ciuitate
Dauid patris sui, & regnauit Achaz filius
eius pro eo.

CAP. XVI.

1 ANno decimo septimo Phacee filij Rome- *2.Pa.28.a.1.*
A liæ, regnauit Achaz filius Ioatham re-
2 gis Iudæ. ¶ Viginti annorũ erat Achaz cùm
regnare cœpisset, & sedecim annis regnauit
in Ierusalem: Non fecit quod erat placitum
in conspectu Domini Dei sui, sicut Dauid pa-
3 ter eius. ¶ Sed ambulauit in via regum Is-
rael: insuper & filium suum cõsecrauit, trãs-
ferens per ignem secundum idola gentium,
quæ dissipauit Dominus coram filijs Israel.
4 ¶ Immolabat quoque victimas, & adolebat
incensum in excelsis, & in collibus, & sub
5 omni ligno frondoso. ¶ ‖ Tunc ascendit Rasin *Isai.7.a.2.*
rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex Is-
rael in Ierusalem ad præliandum: cumq; ob-
siderent Achaz, non valuerunt superare eũ.
6 ¶ In tempore illo restituit Rasin rex Syriæ
Ailam Syriæ, & eiecit Iudæos de Aila: &
Idumæi * venerunt in Ailam, & habitaue- **& Syri*
7 runt ibi vsq; in diem hanc. ¶ Misit autem
B Achaz nuntios, ad Theglath-phalasar regẽ
Assyriorum, dicens, Seruus tuus & filius
tuus ego sum: ascende, & saluum me fac de
manu regis Syriæ, & de manu regis Israel,
8 qui consurrexerunt aduersum me. ¶ Et cùm
collegisset * argentum & aurum quod inuè- **Achaz 4.*
niri potuit in domo Domini, & in thesauris
9 regis, misit regi Assyriorum munera. ¶ Qui
& acquieuit voluntati eius: ascendit enim
rex Assyriorum in Damascum, & vastauit
eam: & transtulit habitatores eius Cyrenẽ,
10 Rasin autem interfecit. ¶ Perrexitq; rex A-
chaz in occursum Theglath-phalasar regi
Assyriorum in Damascum. cumq; vidisset
altare Damasci, misit rex Achaz ad Vriam
sacerdotem exemplar eius, & similitudinem
11 iuxta omne opus eius. ¶ Extruxitq; Vrias
C sacerdos altare: iuxta omnia quæ præceperat
rex Achaz, de Damasco, ita fecit sacerdos V-
rias, donec veniret rex Achaz de Damasco.
12 ¶ Cumq; venisset rex de Damasco, vidit al-
tare, & veneratus est illud: ascenditq;, &
immolauit holocausta, & sacrificium suum.
13 ¶ & libauit libamina, & fudit sanguinem
pacificorum quæ obtulerat super altare.
14 ¶ Porro altare æreum, quod erat coram Do-
mino, transtulit de facie templi, & de loco
altaris, & de loco templi Domini: posuitq;
15 illud ex latere altaris ad Aquilonem. ¶ Præ-
cepit quoq; rex Achaz Vriæ sacerdoti, dicẽs,
Super altare maius offer holocaustum ma-
tutinum,

tutinum, & sacrificium vespertinum, & ho-
locaustum regis, & sacrificium eius, & holo-
caustum vniuersi populi terræ, & sacrificia
eorum, & libamina eorum: & omnem san-
guinē holocausti, & vniuersum sanguinem
victimæ super illud effundes: altare vero a- D
reum erit paratū ad voluntatē meā. ¶ *Fecit* 16
igitur Vrias sacerdos iuxta omnia quæ præ-
ceperat rex Achaz. ¶ *Tulit autem rex Achaz* 17
cælatas bases, & luterem, qui erat desuper:
& mare deposuit de bobus æreis, qui susten-
tabant illud, & posuit super pauimentum
stratū lapide. ¶ *Musach quoq; sabbathi, quod* 18
ædificauerat in templo: & ingressum regis
exterius conuertit in templum Domini pro-
pter regem Assyriorum. ¶ *Reliqua autē ver-* 19
**& omnia.* *borum Achaz *quæ fecit, nonne hæc scripta*
sunt in libro sermonum dierum regum Iuda?
¶ *Dormiuitq; Achaz cum patribus suis, &* 20
sepultus est cum eis in Ciuitate-Dauid, &
regnauit Ezechias filius eius pro eo.

CAP. XVII.

ANno duodecimo Achaz regis Iuda, re- 1
gnauit Osee filius Ela in Samaria su- A
Iof.18.b.9. per Israel nouem annis. ¶ Fecitq; malum co- 2
Tob.1.a.1. ram Domino: sed non sicut reges Israel, qui
ante eum fuerant. ¶ Contra hunc ascendit 3
Salmanasar rex Assyriorum, & factus est ei
Osee seruus, reddebatq; illi tributa. ¶ Cumq; 4
deprehendisset rex Assyriorum Osee, quod re-
bellare nitens, misisset nūtios ad Sua regem
Aegypti, ne præstaret tributa regi Assyriorum
sicut singulis annis solitus erat, obsedit eum,
& vinctum misit in carcerem. ¶ Peruaga- 5
tusq; est omnem terram: & ascendens Sa-
Iaf.18.b.10. mariam, obsedit eam tribus annis. ¶ ‖Anno 6
autem nono Osee, cepit rex Assyriorum Sa-
mariam, & transtulit Israel in Assyrios: po-
suitq; eos in Hala, & in Habor iuxta flu-
uium Gozan, in ciuitatibus Medorum. ¶ Fa- 7
ctum est enim, cum peccassent filij Israel Do-
mino Deo suo, qui eduxerat eos de terra Ae-
gypti, de manu Pharaonis regis Aegypti, co-
luerunt deos alienos. ¶ Et ambulauerunt iu- 8
xta ritum gentium quas consumpserat Do- B
minus in conspectu filiorum Israel, & regum
*operue- Israel: quia similiter fecerant. ¶ Et *offen- 9
runt 5. derunt' filij Israel verbis non rectis Domi-
num Deum suum: & ædificauerunt sibi ex-
celsa in cunctis vrbibus suis à Turre-custo-
dum vsq; ad Ciuitatem-munitam. ¶ Fece- 10
runtq; sibi statuas et lucos in omni colle sub-
limi, & subter omne lignum nemorosum: ¶ & 11
adolebant ibi incensum super aras in morem
gentium, quas transtulerat Dominus à facie
eorum: feceruntq; verba pessima irritantes
Dominum, ¶ & coluerunt immunditias de 12
quibus præcepit eis Dominus ne facerent
verbum hoc. ¶ Et testificatus est Dominus 13
in Israel & in Iuda per manum omniū pro-
phetarum & Videntium, dicens, ‖ Reuerti- Iere.25.b.5.
mini a vijs vestris pessimis, & custodite
præcepta mea & ceremonias, iuxta omnem
legem quam præcepi patribus vestris: & si-
cut misi ad vos in manu seruorum meorum
14 prophetarum. ¶ Qui non audierunt, sed in-
C durauerunt ceruicem suam iuxta ceruicem
patrum suorum, qui noluerunt obedire Do-
15 mino Deo suo. ¶ Et abiecerunt legitima eius,
& pactum quod pepigit cū patribus eorum,
& testificationes quibus contestatus est eos:
secutiq; sunt vanitates, & vane egerunt: &
secuti sunt gentes quæ erant per circuitum
eorum, super quibus præceperat Dominus eis
16 vt non facerent sicut & illæ faciebant. ¶ Et
dereliquerunt omnia præcepta Domini Dei
sui: feceruntq; sibi conflatiles duos vitulos,
& lucos, & adorauerunt vniuersam mili-
17 tiam cæli: seruieruntq; Baal, ¶ & consecra-
uerunt filios suos, & filias suas per ignem:
& diuinationibus inseruiebant & augurijs:
& tradiderunt se vt facerent malum coram
18 Domino, vt irritarent eum. ¶ Iratusq; est
Dominus vehementer Israeli, & abstulit eos
à conspectu suo, & non remansit nisi tribus
19 Iuda tantummodo. ¶ Sed nec ipse Iuda cu-
stodiuit mandata Domini Dei sui: veruntа-
mē ambulauit in erroribus Israel, quos ope-
20 ratus fuerat. ¶ Proiecitq; Dominus omne se-
D men Israel, & afflixit eos, & tradidit eos in
manu diripientium, donec projiceret eos à fa-
21 cie sua: ¶ ‖ ex eo iam tempore, quo scissus est 3.Re.12.c.16
Israel à domo Dauid, & constituerunt sibi
regem Ieroboam filium Nabat: separauit e-
nim Ieroboā Israel à Domino, & peccare eos
22 fecit peccatum magnum. ¶ Et ambulauerunt
filij Israel in vniuersis peccatis Ieroboā quæ
23 fecerat: ⸗ & ' non recesserūt ab eis, ¶ vsque- ⸗.5.
quo Dominus auferret Israel à facie sua,
‖sicut locutus fuerat in manu omnium ser- Iere.25.b.3.
uorū suorū prophetarum: translatusq; est Is-
rael de terra sua in Assyrios vsq; in diē hāc.
24 ¶ Adduxit autem rex Assyriorum * de Baby- *viros
lone, & de Cutha, et de Auah, & de Emath,
& de Sepharuaim: & collocauit eos in ciui-
tatibus Samariæ pro filijs Israel: qui possede-
runt Samariā, & habitauerunt in vrbibus
25 eius. ¶ Cumq; ibi habitare cœpissent, non ti-
mebant Dominum: & immisit in eos Domi-
26 nus leones qui interficiebat eos. ¶ Nuntiatūq;
E est regi Assyriorum, & dictum, Gentes quas
transtulisti, & habitare fecisti in ciuitatibus
Samariæ, ignorāt legitima Dei terræ, et im-
misit in eos Dominus leones: & ecce, interfi-
ciunt eos, eo quod ignorent ritum Dei terræ.
27 ¶ Præcepit autē rex Assyriorum, dicēs, Ducite
illuc vnum de sacerdotibus, quos inde capti-
uos adduxistis, & vadat, & habitet cū eis:
28 & doceat eos legitima Dei terræ. ¶ Igitur
cùm venisset vnus de sacerdotibus his qui
captiui ducti fuerant de Samaria, habita-

nit in Beth-el, & docebat eos quomodo cole-
rent Dominum. ¶ Et vnaquæq; gens fabri- 29
cata est deum suum: posueruntq; eos in pha-
nis excelsis quæ fecerant Samaritæ gens &
gens in vrbibus suis in quibus habitabat.
¶ Viri enim Babylonij fecerunt Soccoth-benot: 30
Viri autem Cuthæi fecerunt Nergel: & Viri
de Emath fecerũt Asima. ¶ Porro Heuæi fe- 31
cerunt Nebahaz & Tharthac. Hi autem qui F
erant de Sepharuaim, comburebãt filios suos
igni, Adramelech et Anamelech dijs Sephar-
uaim, ¶ & nihilominus colebant Dominum. 32
Fecerunt autem sibi de nouissimis sacerdo-
tes excelsorũ, & ponebant eos in phanis sub-
limibus. ¶ Et cum Dominum colerent, dijs 33
quoq; suis seruiebant iuxta consuetudinem
gentium de quibus translati fuerant Sama-
riam. ¶ vsq; in præsentem diem morem se- 34
quuntur antiquum: nõ timent Dominũ, neq;
custodiunt ceremonias eius, atq; iudicia &
legem & mandatum quod præceperat Domi-
Ge.32.f.28.
nus filijs Iacob, ‖quem cognominauit Israel:
¶ & percusserat cum eis pactum, & manda- 35
uerat eis, dicens, Nolite timere deos alienos,
& non adoretis eos, neq; colatis eos, & non
immoletis eis. ¶ Sed Dominũ Deũ vestrum 36
qui eduxit vos de terra Aegypti in fortitu- G
dine magna, & in brachio extento, ipsum ti-
mete, & illũ adorate & ipsi immolate. ¶ Ce- 37
remonias quoq; & iudicia & legem & mã-
datum quod scripsit vobis, custodite, vt fa-
ciatis cunctis diebus: & non timeatis deos
alienos. ¶ Et pactum quod percussit vobiscũ, 38
nolite obliuisci: nec colatis deos alienos.
¶ Sed Dominum Deum vestrum timete, & 39
ipse eruet vos de manu omnium inimicorum
vestrorum. ¶ Illi vero nõ audierunt, sed iu- 40
xta consuetudinem suam pristinam perpe-
trabant. ¶ Fuerunt igitur gentes istæ timen- 41
tes quidem Dominum, sed nihilominus &
idolis suis seruientes: nam & filij eorum, &
nepotes, sicut fecerunt patres sui, ita faciunt
vsq; in præsentem diem.

CAP. XVIII.

ANno tertio Osee filij Ela regis Israel re- 1
2.Par. 28.d. 28.et 29.a.1.
gnauit Ezechias filius Achaz regis Iu- A
da. ¶ Viginti quinq; annorũ erat cum regna- 2
re cœpisset: & viginti nouem annis regnauit
in Ierusalem: nomen matris eius Abi filia
Zachariæ. ¶ Fecitq; quod erat bonum coram 3
Domino, iuxta omnia quæ fecerat Dauid pa
ter eius. ¶ Ipse dissipauit excelsa, & contri- 4
uit statuas, & succidit lucos, confregitq; ser-
Num.21.c.9
pentem æneum, ‖quem fecerat Moyses: siqui-
dem vsq; ad illud tempus filij Israel adole-
bant ei incensum: vocauitq; nomẽ eius No-
hestan. ¶ In Domino Deo Israel sperauit: ita- 5
que post eum non fuit similis ei de cunctis
regibus Iuda, sed neq; in his qui ante eum
fuerunt: ¶ & adhæsit Domino, & non recessit 6
a vestigijs eius, fecitq; mandata eius quæ
7 præceperat Dominus Moysi. ¶ Vnde & erat
B Dominus cum eo, & in cunctis ad quæ pro-
cedebat, sapienter se agebat. Rebellauit quoq;
contra regem Assyriorum, & non seruiuit ei.
8 ¶ Ipse percussit Philistæos vsq; ad Gazam, &
omnes terminos eorum, à Turre-custodum
Sup.17. a.3.
9 vsq; ad Ciuitatem-munitã. ¶ Anno quar-
Tob.1.a.2.
to regis Ezechiæ, qui erat annus septimus
Sup.17.a.6.
Osee filij Ela regis Israel, ascendit Salma-
nasar rex Assyriorum in Samariam, & op-
10 pugnauit eam, ¶ & cepit. Nam post annos
tres, anno sexto Ezechiæ, id est nono anno
11 Osee regis Israel, capta est Samaria: ¶ &
transtulit rex Assyriorum Israel in Assyrios,
collocauitq; eos in Hala, & in Habor fluuijs
12 Gozan in ciuitatibus Medorum: ¶ quia non
audierunt vocem Domini Dei sui, sed præ-
tergressi sunt pactum eius: omnia quæ præ-
ceperat Moyses seruus Domini, non audie-
2.Pa.32. a.1.
13 runt, neq; fecerunt. ¶ ‖Anno quartodecimo
Isa.36.a.1.
C regis Ezechiæ, ascendit Sennacherib rex
Eccl.48.c.9
Assyriorum ad vniuersas ciuitates Iuda mu-
14 nitas: & cepit eas. ¶ Tunc misit Ezechias
rex Iuda nuntios ad regem Assyriorum in
Lachis, dicens, Peccaui, recede à me: & omne
quod imposueris mihi, feram. Indixit itaque
rex Assyriorum Ezechiæ regi Iuda trecenta
talenta argenti, & triginta talenta auri.
15 ¶ Deditq; Ezechias omne argẽtum quod re-
pertum fuerat in domo Domini, & in the-
16 sauris regis. ¶ In tempore illo confregit Eze-
chias valuas templi Domini, & laminas
auri quas ipse affixerat, & dedit eas regi
17 Assyriorum. ¶ Misit aũt rex Assyriorũ Thar-
D than, & Rabsaris, & Rabsacen de Lachis ad
regem Ezechiam cum manu valida Ierusa-
lem: qui cum ascendissent, venerunt Ierusa-
lem, & steterunt iuxta aquæductum piscinæ
superioris, quæ est in via Agri-fullonis.
18 ¶ Vocaueruntq; regem: egressus est autem ad
eos Eliacim filius Helciæ præpositus domus,
& Sobna scriba, & Ioahe filius Asaph, à cõ-
19 mentarijs. ¶ Dixitq; ad eos Rabsaces, Loqui-
mini Ezechiæ, Hæc dicit rex magnus, rex
Assyriorũ, Quæ est ista fiducia qua niteris?
20 ¶ Forsitan inisti consilium, vt præpares te ad
prælium. In quo confidis, vt audeas rebella-
21 re? ¶ an speras in baculo arundineo atq; con-
fracto Aegypto, super quem si incubuerit ho-
mo, comminutus ingredietur manum eius, &
perforabit eam? sic est Pharao rex Aegypti,
22 omnibus qui confidũt in se. ¶ Quod si dixe-
E ritis mihi, In Domino Deo nostro habemus
fiduciam: nonne iste est cuius abstulit Eze-
chias excelsa & altaria: & præcepit Iuda &
Ierusalem, Ante altare hoc adorabitis in Ie-
23 rusalẽ? ¶ Nũc igitur transite ad dominũ meũ
regem Assyriorum, & dabo vobis duo millia
equorũ, & videte an habere valeatis ascen-
24 sores eorum. ¶ Et quomodo potestis resistere
ante vnum satrapam de seruis domini mei
minimis?

minimis? An fiduciam habes in Aegypto pro-
pter currus & equites? ¶ Nunquid sine Do- 25
mini voluntate ascendi ad locum istum, vt
demolirer eum? Dominus dixit mihi, Ascen-
de ad terram hanc, & demolire eam. ¶ Dixe- 26
runt autem Eliacim filius Helciæ, et Sobna,
& Ioahe Rabsaci, Precamur vt loquaris no-
bis seruis tuis Syriace: siquidē intelligimus
hanc linguam, & non loquaris nobis Iudaice
audiente populo qui est super murum. ¶ Re- 27
sponditq; eis Rabsaces, dicens, Nunquid ad F
dominum tuum, & ad te misit me dominus
meus, vt loquerer sermones hos, & non po-
tius ad viros qui sedent super murum, vt
comedant stercora sua, & bibant vrinā suam
vobiscum? ¶ Stetit itaq; Rabsaces, & excla- 28
mauit voce magna Iudaice, & ait, Audite
verba regis magni, regis Assyriorum. ¶ Hæc 29
dicit rex, Non vos seducat Ezechias: non e-
nim poterit eruere vos de manu mea. ¶ Neq; 30
fiduciam vobis tribuat super Dominum, di-
cens, Eruens liberabit nos Dominus, & non
tradetur ciuitas hæc in manu regis Assyrio-
rum. ¶ Nolite audire Ezechiam. Hæc enim 31
dicit rex Assyriorum, Facite mecum quod vo-
bis est vtile, & egredimini ad me: & come-
det vnusquisq; de vinea sua, & de ficu sua:
& bibetis aquas de cisternis vestris, ¶ donec 32
veniam, & transferam vos in terram quæ
similis est terræ vestræ, in terram fructife-
ram, & fertilem vini, terram panis & vi-
nearum, terram oliuarum, & olei ac mellis:
& viuetis, & non moriemini. Nolite audire G
Ezechiam, qui vos decipit, dicens, Dominus
liberabit nos. ¶ Nūquid liberauerunt dij gen 33
tium terrā suam de manu regis Assyriorum?
¶ Vbi est Deus Emath & Arphad? vbi est 34
Deus Sepharuaim, Ana & Aua? nunquid li-
berauerunt Samariam de manu mea? ¶ Qui 35
nam illi sunt in vniuersis dijs terrarum, qui
eruerunt regionem suam de manu mea, vt
possit eruere Dominus Ierusalem de manu
mea? ¶ Tacuit itaq; populus, & non respōdit 36
ei quicquam: siquidem præceptum regis ac-
Tob.1.d.24. ceperant vt non responderent ei. ¶ Venitque 37
Eliacim filius Helciæ, præpositus domus, &
Sobna scriba, & Ioahe filius Asaph, à com-
mentarijs, ad Ezechiam scissis vestibus, &
nuntiauerunt ei verba Rabsacis.

CAP. XIX.

Isa.37.a.1. QVæ cùm audisset Ezechias rex, scidit 1
vestimenta sua, & opertus est sacco, A
ingressusq; est domum Domini. ¶ Et 2
misit Eliacim præpositum domus, & Sob-
nam scribam, & senes de sacerdotibus oper-
tos saccis, ad Isaiam prophetam filiū Amos.
ei 1. ¶ Qui dixerunt, Hæc dicit Ezechias, Dies 3
tribulationis, & increpationis, & blasphe-
miæ dies iste. venerūt filij vsq; ad partum,
& vires non habet parturiens. ¶ Si fortè au- 4
diat Dominus Deus tuus vniuersa verba
Rabsacis, quem misit rex Assyriorum domi-
nus suus, vt exprobraret Deum viuentem,
& argueret verbis quæ audiuit Dominus
Deus tuus: & fac orationem pro reliquiis quæ
5 repertæ sunt. ¶ Venerunt ergo serui regis E-
6 zechiæ ad Isaiam. ¶ Dixitq; eis Isaias: Hæc
B dicetis domino vestro, Hæc dicit Dominus,
Noli timere a facie sermonum quos audisti,
quibus blasphemauerunt pueri regis Assy-
7 riorū me. ¶ Ecce ego immittam ei spiritum,
& audiet nuntium, & reuertetur in terram
suam, & deijciam eum gladio in terra sua.
8 ¶ Reuersus est ergo Rabsaces, & inuenit re-
gē Assyriorum expugnantē Lobnam: audie-
9 rat enim quod recessisset de Lachis. ¶ Cumq;
audisset de Tharaca rege Aethiopiæ, dicētes,
Ecce egressus est vt pugnet aduersum te: &
iret contra eū, misit nuntios ad Ezechiam,
10 dicens, ¶ Hæc dicite Ezechiæ regi Iuda, Non
C te seducat Deus tuus, in quo habes fidu-
ciam: neq; dicas, Non tradetur Ierusalem in
11 manus regis Assyriorum. ¶ Tu enim ipse au-
disti quæ fecerunt reges Assyriorum vniuer-
sis terris, quomodo vastauerunt eas: *num *tu 8.
12 solus poteris liberari? ¶ Nunquid liberaue-
runt dij gentium singulos, quos vastaue-
runt patres mei, Gozam videlicet, & Ha-
ram, & Reseph, & filios Eden, qui erant in
13 Thalassar? ¶ Vbi est rex Emath, & rex Ar-
phad, & rex ciuitatis Sepharuaim, Ana &
14 Aua? ¶ Itaque cùm accepisset Ezechias li-
teras de manu nuntiorum, & legisset eas,
ascendit in domum Domini, & expandit
15 eas coram Domino, ¶ & orauit in conspectu
eius, dicens, Domine Deus Israel, qui sedes
super cherubim, tu es Deus solus regū om-
16 nium terræ: tu fecisti cælū & terram. ¶ In-
clina aurem tuam & audi: aperi Domine o-
culos tuos, & vide, & audi omnia verba
Sennacherib, qui misit vt exprobraret *.1.
17 nobis Deum viuentem. ¶ Vere Domine dis-
D sipauerunt reges Assyriorum gentes, & ter-
18 ras *omnium. ¶ Et miserunt deos eorum *.1.
in ignem: non enim erant dij, sed opera ma-
nuum hominum ex ligno & lapide, & per-
19 diderunt eos. ¶ Nunc igitur Domine Deus
noster, saluos nos fac de manu eius, vt sciāt
omnia regna terræ, quia tu es Dominus
20 Deus solus. ¶ Misit autem Isaias filius Amos
ad Ezechiam, dicens, Hæc dicit Dominus
Deus Israel, Quæ deprecatus es me super
21 Sennacherib rege Assyriorum, audiui. ¶ Iste
est sermo quem locutus est Dominus de eo.
Spreuit te, & subsannauit te virgo filia
Sion: post tergum tuum caput mouit, filia
22 Ierusalem. ¶ Cui exprobrasti, & quem bla-
sphemasti? contra quem exaltasti vocem tuā,
& eleuasti in excelsum oculos tuos? con-
23 tra sanctum Israel. ¶ Per manum seruorum
E tuorum exprobrasti Domino, & dixisti, In
multitudine curruum meorum ascendi ex-

celsa montium, in summitate Libani, et suc-
cidi sublimes cedros eius, & electas abietes
illius. Et ingressus sum vsque ad terminos
⁃.1. eius, ⁃ & saltum Carmeli eius ¶ ego succidi. 24
Et bibi aquas alienas, & siccaui vestigijs pe-
dum meorum omnes aquas clausas. ¶ Num- 25
quid non audisti quid ab initio fecerim? Ex
diebus antiquis plasmaui illud, & nunc ad-
duxi: eruntque in ruinam collium compugnan-
tium ciuitates munitæ. ¶ Et qui sedent in eis, 26
humiles manu, contremuerunt & confusi
sunt, facti sunt velut fœnum agri, & virens
herba tectorum, quæ arefacta est antequam
veniret ad maturitatem. ¶ Habitaculũ tuũ, 27
& egressum tuum, & introitũ tuum, & viã F
tuam ego præsciui, & furorem tuum contra
me. ¶ Insanisti in me, & superbia tua ascẽ- 28
dit in aures meas: ponã itaque circulum in
naribus tuis, & camum in labijs tuis, & re-
ducam te in viam per quam venisti. ¶ Tibi 29
autem Ezechia hoc erit signum, Comede
hoc anno quæ reppereris: in secundo autem
anno quæ sponte nascuntur: porro in tertio
anno seminate, & metite: plantate vineas,
"fructus 2. & comedite " fructum' earum. ¶ Et quod- 30
cunque reliquum fuerit de domo Iuda, mit-
tet radicem deorsum, & faciet fructum sur-
sum. ¶ De Ierusalem quippe egredientur re- 31
liquiæ, & quod saluetur de monte Sion: ze-
lus Domini exercituum faciet hoc. ¶ Quam 32
ob rem hæc dicit Dominus de rege Assyriorũ,
Non ingredietur vrbem hanc, nec mittet in
eam sagittam, nec occupabit eam clypeus,
nec circundabit eam munitio. ¶ Per viam 33
qua venit, reuertetur: & ciuitatem hanc nõ G
ingredietur, dicit Dominus. ¶ Protegamque 34
vrbem hanc, & saluabo eam propter me, &
Tob.1.d.21. propter Dauid seruum meum. ¶ ‖ Factum est 35
Ecc.48.d. igitur in nocte illa, venit angelus Domini,
24. & percussit in castris Assyriorum centum
Isa.37.g.35. octogintaquinque millia. Cumque diluculo
1.Mac.7.f.41. surrexisset, vidit omnia corpora mortuorum:
2.Mac.8.c. & recedens abijt, ¶ & reuersus est Senna- 36
19. cherib rex Assyriorum, & mansit in Niniue.
¶ Cumque adoraret in templo Nesroch deum 37
suum, Adramelech & Sarasar filij eius per-
cusserunt eum gladio, fugeruntque in terram
Armeniorum, & regnauit Asar-haddon fi-
lius eius pro eo.

CAP. XX.

2.Par.32.f. IN diebus illis ægrotauit Ezechias vsque 1
24. ad mortem. & venit ad eum Isaias filius A
Isa.38.a.1. Amos, propheta, dixitque ei, Hæc dicit Domi-
Eccl.48.d. nus ⁃ Deus' Præcipe domui tuæ: morieris e-
46. nim tu, & non viues. ¶ Qui conuertit faciẽ 2
⁃.1. suam ad parietem, & orauit Dominum, di-
cens, ¶ Obsecro Domine, memento quæso 3
quomodo ambulauerim coram te in verita-
te, & in corde perfecto, & quod placitum est
coram te fecerim. Fleuit itaque Ezechias fle-
tu magno. ¶ Et antequam egrederetur Isa- 4
ias mediam partem atrij, factus est sermo
5 Domini ad eum, dicens, ¶ Reuertere, & dic
Ezechiæ duci populi mei, Hæc dicit Dominus
Deus Dauid patris tui, Audiui orationem
tuam, & vidi lachrymam tuam: ⁃ & ' ecce, ⁃.1.
sanaui te, die tertio ascendes templum Do-
6 mini. ¶ Et addam diebus tuis quindecim
B annos: sed & de manu regis Assyriorum li-
berabo te, & ciuitatem hanc, & protegam
vrbem istam propter me, & propter Dauid
7 seruum meum. ¶ Dixitque Isaias, Afferte
massam ficorum. Quam cum attulissent, &
posuissent super vlcus eius, curatus est.
8 ¶ Dixerat autem Ezechias ad Isaiam, Quod
erit signum quia Dominus me sanabit, &
quia ascensurus sum die tertia templũ Do-
9 mini? ¶ Cui ait Isaias, Hoc erit signum à
Domino, quòd facturus sit Dominus sermo-
nẽ quem locutus est: vis vt ascendat vmbra
decem lineis, an vt reuertatur totidẽ gradi-
10 bus? ¶ Et ait Ezechias, Facile est vmbram
crescere decem lineis: nec hoc volo vt fiat, sed
vt reuertatur retrorsum decem gradibus.
11 ¶ Inuocauit itaque Isaias propheta Dominũ,
& reduxit vmbram per lineas, quibus iam
descenderat in horologio Achaz, retrorsum
12 decem gradibus. ¶ ‖ In tempore illo misit Esa.39.a.1.
C Berodach Baladan filius Baladan rex Ba-
byloniorũ litteras & munera ad Ezechiam:
audierat enim quod ægrotasset Ezechias.
13 ¶ Lætatus est autem in aduentu eorum E-
zechias, & ostendit eis domum aromatum,
& aurum, & argentum, & pigmenta va-
ria, vnguenta quoque, & domum vasorum
suorum, & omnia quæ habere poterat in
thesauris suis. Non fuit * quod non mon- *verbũ 2 3
straret eis Ezechias in domo sua, & in omni
14 potestate sua. ¶ Venit autem Isaias prophe-
ta ad regem Ezechiam, dixitque ei, Quid di-
xerunt viri isti? aut vnde venerunt ad te?
Cui ait Ezechias, De terra longinqua ⁃ ve- ⁃.8.
15 nerunt ad me', de Babylone. ¶ At ille respõ-
dit, Quid viderunt in domo tua? Ait Eze-
chias, Omnia quæcunque sunt in domo mea,
D viderunt: nihil est quod non monstrauerim
16 eis in thesauris meis. ¶ Dixit itaque Esaias
17 Ezechiæ, Audi sermonem Domini. ¶ Ecce
dies venient, & auferentur omnia quæ sunt
in domo tua, & quæ condiderunt patres tui
vsque in diem hanc, in Babylonem: non re-
18 manebit quicquam, ait Dominus. ¶ Sed &
de filijs tuis qui egredientur ex te, quos ge-
nerabis "tollentur', & erunt eunuchi in pa- "tollent 3.
19 latio regis Babylonis. ¶ "Dixit' Ezechias ad "Dixitque 3.
Isaiam, Bonus sermo Domini quem locutus
20 es: sit * pax & veritas in diebus meis. ¶ Re- *tantum.
liqua autem sermonum Ezechiæ, & omnis
fortitudo eius, & quomodo fecerit piscinam,
& aquæductum, & introduxerit aquas in
ciuitatem, nonne hæc scripta sunt in libro
21 sermonum dierum regum Iuda? ¶ Dormi-
uitque

nitq; Ezechias cum patribus suis, & regna-
uit Manasses filius eius pro eo.

CAP. XXI.

2.Par.33. a.1. Duodecim annorum erat Manasses cùm 1
regnare cœpisset, & quinquaginta A
quinq; annis regnauit in Ierusalem: nomen
matris eius Haphsiba. ¶ *Fecitq; malũ in con-* 2
spectu Domini, iuxta idola gentium, quas
deleuit Dominus à facie filiorum Israel.
¶ *Conuersusq; est, & ædificauit excelsa quæ* 3
dissipauerat Ezechias pater eius: & erexit
aras Baal, & fecit lucos sicut fecerat Achab
rex Israel: & adorauit omnem militiam cæ-
li, & coluit eam. ¶ *Extruxitq; aras in domo* 4
2.Re.7.b.10 *Domini, de qua dixit Dominus,* ‖ *In Ierusa-*
Iere.32.f.24 *lem ponam nomen meũ.* ¶ *Et extruxit alta-* 5
ria uniuersæ militiæ cæli in duobus atrijs tẽ-
pli Domini. ¶ *Et traduxit filiũ suũ per ignẽ:* 6
& ariolatus est, & obseruauit auguria, & fe-
cit pythones, & aruspices multiplicauit, vt
faceret malum coram Domino, & irritaret
eũ. ¶ *Posuit quoq; idolum luci quem fecerat,* 7
2.Re.7.b.10 *in templo Domini,* ‖ *super quo locutus est Do-*
3.Re.8.b.16 *minus ad Dauid, et ad Salomonem filium e-*
& 9.a.3. *ius, In templo hoc, & in Ierusalẽ quam ele-* B
gi de cunctis tribubus Israel, ponam nomen
meum in sempiternum. ¶ *Et vltrà nõ faciã* 8
commoueri pedem Israel de terra quam dedi
patribus eorum: si tamen custodierint opere
omnia quæ præcepi eis, & vniuersam legem
quam mandauit eis seruus meus Moyses.
¶ *Illi verò non audierunt: sed seducti sunt* 9
à Manasse, vt facerent malum super gentes
quas contriuit Dominus à facie filiorum Is-
rael. ¶ *Locutusque est Dominus in manu* 10
seruorum suorum prophetarum, dicens,
Iere.15.a.4. ¶ ‖ *Quia fecit Manasses rex Iuda abomina-* 11
tiones istas pessimas, super omnia quæ fece-
runt Amorrhæi ante eum, & peccare fecit e-
tiam Iudam in immunditijs suis: ¶ *propte-* 12
rea hæc dicit Dominus Deus Israel, Ecce ego C
inducam mala super Ierusalem & Iudam:
vt quicunque audierit, tinniant ambæ au-
res eius. ¶ *Et extendam super Ierusalem fu-* 13
niculum Samariæ, & pondus domus Achab:
& delebo Ierusalem, sicut deleri solent tabu-
læ: delens vertam & ducam crebrius stylum
super faciem eius. ¶ *Dimittam verò reli-* 14
quias hæreditatis meæ, & tradã eas in ma-
nus inimicorum eius: eruntq; in vastitatẽ,
& in rapinam cunctis aduersarijs suis: ¶ *eo* 15
quòd fecerint malum coram me, & perseue-
rauerint irritantes me, ex die qua egressi
sunt patres eorum ex Aegypto, vsq; ad hanc
diem. ¶ *Insuper & sanguinem innoxium fu-* 16
dit Manasses multum nimis, donec impleret
Ierusalem vsque ad os: absque peccatis suis
quibus peccare fecit Iudam, vt faceret ma-
lum coram Domino. ¶ *Reliqua autem ser-* 17
monum Manasse, & vniuersa quæ fecit, &
peccatum eius quod peccauit: nonne hæc
scripta sunt in libro sermonum dierum re-
18 *gum Iuda?* ¶ *Dormiuitq; Manasses cum pa-*
tribus suis, & sepultus est in horto domus
suæ, in horto Oza: & regnauit Amon filius
19 *eius pro eo.* ¶ *Viginti duorum annorum erat*
D *Amon cum regnare cœpisset: duobus quoque*
annis regnauit in Ierusalem. nomen ma-
tris eius Messalemeth filia Harus de Ieteba.
20 ¶ *Fecitq; malum in conspectu Domini, sicut*
21 *fecerat Manasses pater eius.* ¶ *Et ambulauit*
in omni via per quam ambulauerat pater
eius seruiuitq; immunditijs, quibus seruie-
22 *rat pater eius, & adorauit eas,* ¶ *& dereli-*
quit Dominum Deum patrum suorũ, & non
23 *ambulauit in via Domini.* ¶ *Tetenderuntq;*
ei insidias serui sui, & interfecerunt regẽ in
24 *domo sua.* ¶ *Percussit autem populus terræ*
omnes qui coniurauerant contra regẽ Amon:
& constituerunt sibi regem Iosiam filium e-
25 *ius pro eo.* ¶ *Reliqua autem sermonum Amon*
quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in libro ser-
26 *monum dierum regum Iuda?* ¶ *Sepelieruntq;*
eum in sepulchro suo, in horto Oza: & re-
gnauit Iosias filius eius pro eo.

CAP. XXII.

1 Octo annorum erat Iosias cùm regnare
A *cœpisset, & triginta vno anno regnauit*
in Ierusalem: nomen matris eius Idida, filia 2.Par.34.a.1.
2 *Hadaia de Besecath.* ¶ *Fecitq; quod placitum*
erat coram Domino, & ambulauit per om-
nes vias Dauid patris sui: non declinauit
3 *ad dexteram, siue ad sinistram.* ¶ *Anno autẽ*
octauo decimo regis Iosiæ, misit rex, Saphan
filium Assiæ, filij Messulam scribam templi
4 *Domini, dicens ei:* ¶ *Vade ad Helciam sacer-*
dotem magnum, vt confletur pecunia quæ
illata est in templum Domini, quam colle-
5 *gerunt ianitores templi à populo.* ¶ *Detur-*
que fabris per præpositos ᵃ *domus*ᵇ *Domi-* ᵃ in domo 4.
ni: qui & distribuant eam his qui operan-
tur in templo Domini, ad instauranda sar-
6 *tatecta templi:* ¶ *tignarijs videlicet & cæ-*
mentarijs, & ijs qui interrupta componunt:
B *& vt emantur ligna, & lapides de lapicidi-*
nis ad instaurandum templum ᵇ *Domini*ᵇ. ᵇ.7.
7 ¶ *Veruntamen non supputetur eis argentum*
quod accipiũt, sed in potestate habeant, & in
8 *fide.* ¶ *Dixit autem Helcias pontifex ad Sa-*
phan scribam, Librum Legis reperi in domo
Domini: deditq; Helcias volumen Saphan,
9 *qui et legit illud.* ¶ *Venit quoq; Saphan scri-*
ba ad regem, & renuntiauit ei quod præce-
perat, & ait, Conflauerunt serui tui pecu-
niam quæ reperta est in domo Domini: &
dederunt vt distribueretur fabris à præfe-
10 *ctis operũ templi Domini.* ¶ *Narrauit quoq;*
Saphan scriba regi, dicens, Librum dedit mi-
hi Helcias sacerdos. Quem cùm legisset Sa-
11 *phan coram rege,* ¶ *& audisset rex verba li-*
bri Legis Domini, scidit vestimenta sua.
12 ¶ *Et præcepit Helciæ sacerdoti, & Ahicam*

filio Saphan, & Achobor filio Micha, & Sa-
phan scriba, & Asaia seruo regis, dicens,
¶ Ite, & consulite Dominũ super me, & su- 13
per populo, & super omni Iuda de verbis vo-
luminis istius quod inuentum est: magna
enim ira Domini succensa est contra nos: C
quia non audierunt patres nostri verba libri
huius, vt facerent omne quod scriptum est
nobis. ¶ Ierunt itaq; Helcias sacerdos, & A- 14
hicam, & Achobor, & Saphan, & Asaia ad
Holdam prophetidem vxorem Sellum filij
Thecua, filij Araas custodis vestium, quæ ha-
bitabat in Ierusalem in Secunda: locutiq;
sunt ad eam. ¶ Et illa respondit eis, Hæc di- 15
cit Dominus Deus Israel, Dicite viro qui
misit vos ad me: ¶ Hæc dicit Dominus, Ecce, 16
ego adducam mala super locum istum, et su- D
per habitatores eius, omnia verba Legis
quæ legit rex Iuda: ¶ quia dereliquerũt me, 17
& sacrificauerunt dijs alienis, irritantes me
in cunctis operibus manuũ suarum: & suc-
cendetur indignatio mea in loco hoc, & non
extinguetur. ¶ Regi autẽ Iuda qui misit vos 18
vt consuleretis Dominũ, sic dicetis, Hæc di-
cit Dominus Deus Israel, Pro eo quod audi-
sti verba voluminis, ¶ & perterritum est cor 19
tuum, & humiliatus es coram Domino, au-
ditis sermonibus contra locum istum & ha-
bitatores eius, quod videlicet fierent in stu-
porem & in maledictũ: & scidisti vestimen-
ta sua, & fleuisti coram me, & ego audiui,
ait Dominus: ¶ idcirco colligam te ad patres 20
tuos, & colligeris ad sepulchrum tuum in pa-
ce, vt nõ videant oculi tui omnia mala quæ
introducturus sum super locum istum.

CAP. XXIII.

2.Pa.34.f.30 ET renuntiauerunt regi quod dixerat. 1
Qui misit: & congregati sunt ad eum A
omnes senes Iuda & Ierusalem. ¶ Ascenditq; 2
rex templum Domini, & omnes viri Iuda,
vniuersiq; qui habitabant in Ierusalem cum
eo sacerdotes & prophetæ, & omnis populus
à paruo vsque ad magnum: legitq; cunctis
audientibus omnia verba libri fœderis, qui
inuentus est in domo Domini. ¶ Stetitq; rex 3
super gradum: & fœdus percussit coram Do-
mino, vt ambularent post Dominum, & cu-
stodirent præcepta eius, & testimonia, & ce-
remonias in omni corde, & in tota anima, &
suscitarent verba fœderis huius quæ scripta
erant in libro illo: acquieuitq; populus pacto.
¶ Et præcepit rex Helciæ pontifici & sacerdo- 4
Ecc.49.a.3. tibus secundi ordinis, & ianitoribus, ‖ vt
proijcerent de templo Domini omnia vasa
a.1. quæ facta fuerant Baal, & in luco, & v-
niuersæ militiæ cæli: & combussit ea foris
Ierusalem in Conualle-cedron, & tulit pul-
uerem eorum in Beth-el. ¶ Et deleuit aru- 5
spices quos posuerant reges Iuda ad sacrifi-
candum in excelsis per ciuitates Iuda, & in
circuitu Ierusalem: & eos qui adolebant in-

B censum Baal, & Soli, & Lunæ, & duodecim
6 signis, & omni militiæ cæli. ¶ Et efferri fecit
lucum de domo Domini foras Ierusalem in
Conualle-cedron: & combussit eum ibi, &
redegit in puluerem, & proiecit super sepul-
7 chra vulgi. ¶ Destruxit quoq; ædiculas effœ-
minatorum, quæ erant in domo Domini, pro
quibus mulieres texebant quasi domunculas
8 luci. ¶ Congregauitq; omnes sacerdotes de ci-
uitatibus Iuda: & contaminauit excelsa, vbi
sacrificabant sacerdotes, de Gabaa vsq; Ber-
sabee: & destruxit aras portarum in introi-
tu ostij Iosue principis ciuitatis, quod erat ad
9 sinistram portæ ciuitatis. ¶ Veruntamen non
ascendebant sacerdotes excelsorum ad altare
C Domini in Ierusalem: sed tantùm comede-
10 bant azyma in medio fratrũ suorum. ¶ Cõ-
taminauit quoq; Thopheth, quod est in Con-
valle-filij-Ennom: vt nemo consecraret fi-
lium suum aut filiam per ignem, Moloch.
11 ¶ Abstulit quoque equos quos dederant re-
ges Iuda, Soli, in introitu templi Domini,
iuxta exedram Nathan-melech eunuchi,
qui erat in Pharurim: currus autẽ solis com-
12 bussit igni. ¶ Altaria quoq; quæ erant super
tecta cœnaculi Achaz, quæ fecerant reges
Iuda, & altaria quæ fecerat Manasses in
duobus atrijs tẽpli Domini, destruxit rex: &
cucurrit inde, & dispersit cinerem eorum in
13 Torrentem-cedron. ¶ Excelsa quoq; quæ erãt
in Ierusalem ad dexteram partem Montis-
offensionis, ‖ quæ ædificauerat Salomon rex 3.Re.11.b.7
Israel Astaroth idolo Sidoniorum, & Cha-
mos offensioni Moab, & Melchom abomina-
14 tioni filiorum Ammon, polluit rex. ¶ Et con-
D triuit statuas, & succidit lucos: repleuitq;
15 loca eorum ossibus mortuorum. ¶ ‖ Insuper & 3.Re.12.g.28
altare quod erat in Beth-el & excelsum a.1
quod fecerat Ieroboam filius Nabat, qui pec-
care fecit Israel: & altare illud excelsum de-
struxit, atq; combussit, & cõminuit in pul-
16 uerem, succenditq; etiam lucũ. ¶ Et cõuersus
Iosias vidit ibi sepulchra quæ erant in mon-
te: misitq;, & tulit ossa de sepulchris, & cõ-
bussit ea super altare, & polluit illud iuxta
verbũ Domini quod locutus est vir Dei, qui
17 prædixerat verba hæc. ¶ Et ait, Quis est ti-
tulus ille quem video? Responderuntq; ei ci-
ues vrbis illius, ‖ Sepulchrum est hominis 3.Re.13.a.2.
Dei, qui venit de Iuda, & prædixit verba
18 hæc quæ fecisti super altare Beth-el. ¶ Et ait,
Dimittite eũ, nemo commoueat ossa eius. Et
intacta manserunt ossa illius cũ ossibus pro-
19 phetæ qui venerat de Samaria. ¶ Insuper &
omnia phana excelsorum quæ erant in ciui-
tatibus Samariæ, quæ fecerant reges Israel
ad irritandũ Dominũ, abstulit Iosias: & fe-
cit eis secundum omnia opera quæ fecerat in
20 Beth-el. ¶ Et occidit vniuersos sacerdotes
excelsorũ qui erant ibi super altaria: et com-
E bussit ossa humana super ea: reuersusq; est
Ieru-

2.Pa.35. a.3. Ierusalem. ¶ || Et praecepit omni populo dicẽs, 21
3.Esd.1.a.1. Facite Phase Domino Deo vestro, secundũ
quod scriptũ est in libro fœderis huius. ¶ Nec 22
enim factum est Phase tale a diebus iudicũ,
qui iudicauerunt Israel, & omniũ dierũ re-
gum Israel, & regum Iuda, ¶ sicut in octauo 23
decimo anno regis Iosiæ factũ est Phase istud
Domino, in Ierusalem. ¶ Sed & pythones & 24
ariolos, & figuras idolorũ, & immunditias,
& abominationes quæ fuerant in terra Iuda
& Ierusalẽ, abstulit Iosias: vt statueret ver-
ba legis, quæ scripta sunt in libro quẽ inue-
nit Helcias sacerdos in tẽplo Domini. ¶ Si- 25
milis illi non fuit ante eum rex qui reuer-
teretur ad Dominũ in omni corde suo, & in
tota anima sua, & in vniuersa virtute sua
iuxta omnem legem Moysi: neque post eũ sur-
rexit similis illi. ¶ Veruntamen non est auer- 26
sus Dominus ab ira furoris sui magni, quo F
iratus est furor eius contra Iudam: propter
irritationes quibus prouocauerat eum Ma-
Iosu.24.a.2. nasses. ¶ Dixit itaque Dominus, Etiam Iudã 27
auferam a facie mea, sicut abstuli Israel: &
proiiciam ciuitatem hanc quam elegi Ierusa-
lem, & domum de qua dixi, Erit nomen meũ
ibi. ¶ Reliqua autem sermonum Iosiæ, & v- 28
niuersa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in
2.Par.35. libro verborum dierum regum Iuda? ¶ || In 29
d.20. diebus eius ascendit Pharao Nechao rex Ae-
3.Esd.1.d.25 gypti, contra regem Assyriorum ad flumen
Euphraten: & abiit Iosias rex in occursum
eius: & occisus est in Mageddo, cùm vidis-
set eum. ¶ Et portauerunt eum serui sui 30
mortuum de Mageddo: & pertulerunt in
Ierusalem, & sepelierunt eum in sepulchro
2.Pa.36.a.1. suo. || Tulitque populus terræ Ioachaz fi-
lium Iosiæ: & vnxerunt eum, & constitue-
runt eum regem pro patre suo. ¶ Viginti triũ 31
annorum erat Ioachaz cùm regnare cœpis- G
set, & tribus mensibus regnauit in Ierusa-
lem: nomen matris eius Amital, filia Iere-
miæ de Lobna. ¶ Et fecit malum coram Do- 32
mino, iuxta omnia quæ fecerat patres eius.
" Rebla 1. ¶ Vinxitque eum Pharao Nechao in " Rebla- 33
tha', quæ est in terra Emath, ne regnaret
in Ierusalem: & imposuit mulctam terræ,
centum talentis argenti, & talento auri.
¶ Regemque constituit Pharao Nechao Elia- 34
cim filium Iosiæ, pro Iosia patre eius, ver-
titque nomen eius Ioacim: porro Ioachaz tu-
lit, & duxit in Aegyptum. ¶ Argentum 35
autem, & aurum dedit Ioacim Pharaoni,
cùm indixisset terræ per singulos, vt confer-
retur iuxta præceptum Pharaonis: & vnũ-
quemque iuxta vires suas exegit, tam ar-
gentum quàm aurum de populo terræ: vt da-
ret Pharaoni Nechao. ¶ Viginti quinque an- 36
norum erat Ioacim cùm regnare cœpisset:
& vndecim annis regnauit in Ierusalem:
nomen matris eius Zebida filia Phadaia de
Ruma. ¶ Et fecit malum coram Domino iu- 37
xta omnia quæ fecerant patres eius.

CAP. XXIIII.

1 IN diebus eius ascendit Nabuchodonosor
A rex Babylonis, & factus est ei Ioacim ser-
uus tribus annis: & rursum rebellauit con-
2 tra eum. ¶ Immisitque ei Dominus latrun-
culos Chaldæorum, & latrunculos Syriæ, &
latrunculos Moab, & latrunculos filiorum
Ammon: & immisit eos in Iudam, vt di-
sperderent eum, iuxta verbum Domini quod Sup.23. f.23
locutus fuerat per seruos suos prophetas.
3 ¶ Factum est autem hoc per verbum Domini
contra Iudam, vt auferret eum corã se pro-
4 pter peccata Manasse vniuersa quæ fecit: ¶ et
propter sanguinem innoxium quem effudit,
& impleuit Ierusalem cruore innocentium:
& ob hanc rem noluit Dominus propitiari.
5 ¶ Reliqua autem sermonum Ioacim, & vni-
uersa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in
B libro sermonum dierum regum Iuda? Et dor-
6 miuit Ioacim cum patribus suis: ¶ & regna-
7 uit Ioachin filius eius pro eo. ¶ Et vltra non
addidit rex Aegypti, vt egrederetur de terra
sua: tulerat enim rex Babylonis à riuo Ae-
gypti, vsque ad fluuium Euphratem, omnia
8 quæ fuerant regis Aegypti. ¶ Decem & octo
annorum erat Ioachin cùm regnare cœpisset:
& tribus mensibus regnauit in Ierusalem:
nomen matris eius Nohesta filia Elnathan
9 de Ierusalem. ¶ Et fecit malum coram Do-
mino, iuxta omnia quæ fecerat pater eius.
10 ¶ || In tempore illo ascenderunt serui Na- Dan.1.a.1.
C buchodonosor regis Babylonis in Ierusalem:
11 & circundata est vrbs munitionibus. ¶ Ve-
nitque Nabuchodonosor rex Babylonis ad
ciuitatem " cum seruis suis vt oppugnarẽt
12 eã. ¶ Egressusque est Ioachin rex Iuda ad regẽ " quũ serui eius oppugnarent 1.
Babylonis, ipse & mater eius, & serui eius,
& principes eius, & eunuchi eius: et suscepit
13 eũ rex Babylonis anno octauo regni sui. ¶ Et
protulit inde oẽs thesauros domus Domini,
& thesauros domus regiæ: & concidit vniuer-
sa vasa aurea quæ fecerat Salomon rex Is-
rael in tẽplo Domini iuxta verbũ Domini.
14 ¶ Et transtulit omnẽ Ierusalẽ, & vniuersos
principes, & omnes fortes exercitus, decem
millia in captiuitatem: & omnẽ artificem &
inclusorẽ: nihilque relictũ est, exceptis paupe-
15 ribus populi terræ. ¶ || Transtulit quoque Ioa- 2.Pa.36.b.
chin in Babylonem, & matrẽ regis, & vxores 10.
D regis, & eunuchos eius: & iudices terræ du- Esth.2.a.6.
xit in captiuitatẽ de Ierusalẽ in Babylonem. & 11.a.4.
16 ¶ Et omnes viros robustos, septem millia, &
artifices, & inclusores mille, omnes viros for
tes & bellatores: duxitque eos rex Babylonis
17 captiuos in Babylonem. ¶ || Et cõstituit Mat- Iere.37.a.1.
thaniam patruum eius pro eo: imposuitque & 52.a.1.
18 nomen ei Sedeciam. ¶ Vicesimum & pri-
mũ annũ ætatis habebat Sedecias cùm re-
gnare cœpisset. Et vndecim annis regnauit
in Ierusalẽ: nomen matris eius erat Amital,

filia Ieremiæ de Lobna. ¶ Et fecit malum 19
coram Domino, iuxta omnia quæ fecerat
Ioacim. ¶ Irascebatur enim Dominus contra 20
Ierusalem, & contra Iudam, donec proiiceret
eos à facie sua: recessitque Sedecias à rege
Babylonis.

CAP. XXV.

Iere. 39. a. 4. & 52. a. 5. FActum est autem anno nono regni eius, 1
mense decimo, decima die mensis, venit A
Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse & om-
nis exercitus eius in Ierusalem, & circunde-
derunt eam: & extruxerunt in circuitu eius
munitiones. ¶ Et clausa est ciuitas atq; val- 2
lata, usq; ad undecimum annum regis Se-
deciæ, ¶ nona die mensis. præualuitq; fames 3
in ciuitate, nec erat panis populo terræ. ¶ Et 4
interrupta est ciuitas: & omnes viri bella-
tores nocte fugerunt per viam portæ quæ est
inter duplicem murum ad hortum regis (por-
rò Chaldæi obsidebant in circuitu ciuitatem)
fugit itaq; Sedecias per viam quæ ducit ad
campestria solitudinis. ¶ Et persequutus est 5
exercitus Chaldæorum regem, comprehen-
ditq; eum in planitie Iericho: & omnes bel- B
latores qui erant cum eo dispersi sunt, & re-
liquerunt eum. ¶ Apprehensum ergo regem 6
duxerunt ad regem Babylonis in Reblátha:
qui locutus est cum eo iudicium. ¶ Filios au- 7
tem Sedeciæ occidit coram eo, & oculos eius
effodit: vinxitq; eum catenis, & adduxit in
Babylonem. ¶ Mense quinto, septima die mē- 8
sis, ipse est annus nonus decimus regis Ba-
bylonis: venit Nabuzardan princeps exer-
citus, seruus regis Babylonis, in Ierusalem.
Psal. 79. b. ¶ ‖ Et succendit domum Domini, & domū re- 9
*omnes l. gis: & * domos Ierusalem, omnemq; domum
*magnā l. *combussit igni. ¶ Et muros Ierusalem in cir- 10
cuitu destruxit omnis exercitus Chaldæorū
qui erat cum principe militum. ¶ Reliquam 11
autem populi partem quæ remanserat in ci-
uitate, & perfugas qui transfugerant ad re- C
gem Babylonis, & reliquum vulgus transtu-
Ier. 17. d. 39. lit Nabuzardan princeps militiæ. ¶ ‖ Et de 12
pauperibus terræ reliquit vinitores & agri-
colas. ¶ Columnas autem æreas, quæ erant 13
in templo Domini, & Bases, & mare æreum
quod erat in domo Domini, confregerunt
Chaldæi, & transtulerunt æs omne in Ba-
bylonem. ¶ Ollas quoq; æreas, & trullas, & 14
tridentes, & scyphos, & mortariola, & omnia
vasa ærea, in quibus ministrabant, tulerūt.
¶ Necnon & thuribula, & phialas: quæ au- 15
rea, aurea: & quæ argentea, argentea, tulit D
princeps militiæ: ¶ id est, columnas duas, ma- 16
re unum, & bases quas fecerat Salomon in
templo Domini, non erat pondus æris om-
3. Re. 7. b. 15 nium vasorum. ¶ ‖ Decem & octo cubitos 17
Ier. 52. c. 21. altitudinis habebat columna una: & capi-
2. Par. 3. d. 15 tellum æreum super se altitudinis trium cu-
bitorum: & retiaculum, & malogranata su-
per capitellum columnæ, omnia ærea: similem
& columna secūda habebat ornatum. ¶ Tu- 18
lit quoque princeps militiæ Saraiam sacer-
dotem primum, & Sophoniam sacerdotem
19 secundum, & tres ianitores. ¶ Et de ciuitate
E eunuchum unum qui erat præfectus super
bellatores viros: & quinq; viros de his qui
steterant coram rege, quos reperit in ciuita-
te: & Sepher principem exercitus, qui pro-
babat tyrones de populo terræ: & * sex vi- *sexaginta
ros è vulgo, qui inuenti fuerant in ciuita- 2.
20 te. ¶ Quos tollens Nabuzardan princeps
militum, duxit ad regem Babylonis in Re-
21 blátha. ¶ Percussitq; eos rex Babylonis, &
interfecit eos in Reblátha in terra Emath:
22 & translatus est Iuda de terra sua. ¶ ‖ Po- Ier. 40. b. 5. c. 9.
pulo autem qui relictus erat in terra Iuda,
quem dimiserat Nabuchodonosor rex Baby-
lonis, præfecit Godoliam filium Ahicam filij
23 Saphan. ¶ Quod cùm audissent omnes duces
militum, ipsi & viri qui erant cum eis, vi-
F delicet quod constituisset rex Babylonis Go-
doliam: venerunt ad Godoliam in Maspha,
Ismahel filius Nathaniæ, & Iohanan filius
Carée, & Saraia filius Thanehumeth Ne-
tophathites, & Iezonias filius Maachati, ipsi
24 & socij eorum. ¶ Iurauitque Godolias ipsis
& socijs eorum, dicens, Nolite timere seruire
Chaldæis: manete in terra, & seruite regi
25 Babylonis, & bene erit vobis. ¶ Factum est
autem in mense septimo, venit Ismahel fi-
lius Nathaniæ filij Elisama de semine regio,
& decem viri cum eo: percusseruntq; Godo-
liam, qui & mortuus est: sed & Iudæos &
Chaldæos qui erant cum eo in Maspha.
26 ¶ Consurgensq; omnis populus à paruo usq;
ad magnum, & principes militum vene-
27 runt in Aegyptum timentes Chaldæos. ¶ Fa-
G ctum est verò in anno tricesimo septimo
transmigrationis Ioachin regis Iuda, mense
duodecimo, vicesimaseptima die mensis: sub-
leuauit Euil-merodach rex Babylonis, anno
quo regnare cœperat, caput Ioachin regis
28 Iuda de carcere. ¶ Et locutus est ei beni-
gnè: & posuit thronum eius super thronum
29 regum qui erant cum eo in Babylone. ¶ Et
mutauit vestes eius quas habuerat in car-
cere, & comedebat panem semper in conspe-
30 ctu eius cunctis diebus vitæ suæ. ¶ Anno-
nam quoque constituit ei sine intermissione,
quæ & dabatur ei à rege per singulos dies
omnibus diebus vitæ suæ.

LIBER PARALIPOMENON PRIMVS: HEBRAICE DIBREHAIAMIM.

A CAP. I.

1 ADAM, Seth, Enos, ¶ Cainā, Ma- Gen. 2. b. 19.
2 laleel, Iared, ¶ Henoch, Mathusa- 4. d. 23. &
3 le, Lamech, ¶ Noë, Sem, Cham, 5. b. 10.
4 & Iapheth. ¶ Filij Iapheth: Go- Gen. 10. a. 2.
mer,

mer, & Magog, & Madai, & Iauan, Thubal, 5
Mosoch, Thiras. ¶ *Porro filij Gomer: Asecnez,* 6
& Riphath, & Thogorma. ¶ *Filij autem Ia-* 7
uan: Elisa & Tharsis, Cethim & Dodanim.
¶ *Filij Cham: Chus & Mesraim & Phut &* 8
Chanáan. ¶ *Filij autem Chus: Saba & He-* 9
uila, Sabbatha & Regma & Sabathacha.
Gen.10.b.8. *Porro filij Regma: Saba & Dadan.* ¶ *Chus* 10
autem genuit Nemrod: iste cœpit esse potens
in terra. ¶ *Mesraim vero genuit Ludim &* 11
Anamim & Laabim & Nephtuim. ¶ *Phetru* 12
sim quoque & Casluim: de quibus egressi B
sunt Philisthym & Caphtorim. ¶ *Chanaan* 13
vero genuit Sidonem primogenitum suum:
Hethæum quoque, ¶ *& Iebusæum & Amor-* 14
rhæum & Gergesæum, ¶ *Heuæumque, & Ara-* 15
ræum, & Sinæum, ¶ *Aradium quoque, & Sa* 16
Ge.10.d.22. *maræum & Hamathæum.* ¶ ‖ *Filij Sem: Aelã* 17
11.b.10. *& Assur & Arphaxad & Lud & Arã, Hus*
& Hul et Gether & Mosoch. ¶ *Arphaxad autẽ* 18
genuit Sale, qui & ipse genuit Heber. ¶ *Por-* 19
ro Heber nati sunt duo filij, nomen vni Pha
leg, quia in diebus eius diuisa est terra: &
nomen fratris eius Iectan. ¶ *Iectan autem* 20
genuit Elmodad & Saleph & Asarmoth &
Iare, ¶ *Adoram quoque & Vzal & Decla.* 21
¶ *Hebal etiam & Abimáel & Saba, necnon* 22
¶ *& Ophir & Heuila & Iobab. omnes isti* 23
filij Iectan. ¶ *Sem, Arphaxad, Sale,* ¶ *Heber,* 24
Phaleg, Ragau, ¶ *Serug, Nachor, Thare,* ¶ *A-* 25
Ge.11.d.26. *bram, iste est Abraham.* ¶ ‖ *Filij autẽ Abra-* 26
ham, Isaac & Ismahel. ¶ *Et hæ generationes* 27
Ge.25.b.12. *eorum.* ‖ *Primogenitus Ismahelis, Nabaioth* 28
& Cedar, & Abbeel & Mabsan, ¶ *& Masma* 29
& Duma, Massa, Hadad, & Thema, ¶ *Iachur* 30
Naphis, Cedma. hi sunt filij Ismahelis. ¶ *Fi-* 31
lij autẽ Cetura concubinæ Abrahã, quos ge- 32
nuit: Zamran, Iecsan, Madan, Madian, Ies- C
boc, & Sue. Porro filij Iecsan: Saba & Dadá.
-.9. *-Filij autẽ Dadan: Assurim & Latusim &*
Ge.25.a.3. *Laomim'.* ¶ ‖ *Filij autẽ Madian: Epha & E-* 33
pher & Henoch & Abida & Eldaa. oẽs hi,
Ge.25.c.18. *filij Cetura.* ¶ ‖ *Genuit autẽ Abraham Isaac:* 34
Ge.36.b.11. *cuius fuerũt filij Esau & Israel.* ¶ ‖ *Filij E-* 35
sau: Eliphaz, Rahuel, Iehus Ihelom, & Core.
¶ *Filij Eliphaz: Theman, Omar, Sephi, Ga-* 36
than, Cenez, Thãna, Amalec. ¶ *Filij Rahuel,* 37
Nahath, Zara, Summa, Meza. ¶ *Filij Seir:* 38
Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Dison, Eser, Di-
san. ¶ *Filij Lotan: Hori, Homam: Soror autẽ* 39
Lotan fuit Thamna. ¶ *Filij Sobal: Alian, &* 40
Manahath, & Ebal, Sephi & Onam. Filij
Sebeon: Aia & Ana. Filij Ana: Dison. ¶ *Filij* 41
Dison: Hamrã, et Eseban & Iethrã & Cha-
ran. ¶ *Filij Eser: Balaan & Zauan & Iacan.* 42
Filij Dison: Hus & Arã. ¶ *Isti sunt reges qui* 43
imperauerunt in terra Edom, antequã esset D
rex super filios Israel. Bale filius Beor: & no
men ciuitatis eius, Denaba. ¶ *Mortuus est* 44
autem Bale, & regnauit pro eo Iobab filius
Zare de Bosra. ¶ *Cumque & Iobab fuisset mor* 45
tuus, regnauit pro eo Husam de terra The-
46 *manorum.* ¶ *Obijt quoque & Husam, & re-*
gnauit pro eo Adad filius Badad, qui percus-
sit Madian in terra Moab: & nomẽ ciuitatis
47 *eius Auith.* ¶ *Cumque & Adad fuisset mor-*
48 *tuus, regnauit pro eo Sẽla de Masreca.* ¶ *Sed*
& Sẽla mortuus est, & regnauit pro eo Saul
49 *de Rohoboth, quæ iuxta amnẽ sita est.* ¶ *Mor-*
tuo quoque Saul, regnauit pro eo Balanan
50 *filius Achobor.* ¶ *Sed & hic mortuus est, &*
regnauit pro eo Adad: cuius vrbis nomẽ fuit
Phau, & appellata est vxor eius Meezabel
51 *filia Matred filia Mezaab.* ¶ *Adad autem*
mortuo, duces pro regibus in Edom esse cœpe
runt: dux Thamna, dux Alua, dux Ietheth,
52 ¶ *dux Oolibama, dux Ela, dux Phinõ,* ¶ *dux*
53 *Cenez, dux Theman, dux Mabsar,* ¶ *dux*
Magdiel, dux Hiram. hi duces Edom.

CAP. II.

1 F*ilij autem Israel:* ‖ *Ruben, Simeon, Leui,* Ge.29.g.32.
2 *Iuda, Issachar & Zabulon,* ¶ *Dan, Ioseph,* & 30.a.5. &
A *Ben-iamin, Nephthali, Gad & Aser.* ¶ ‖ *Filij* 35.e.d.
3 *Iuda: Her, Onan, & Sela. hi tres nati sunt* Gen.38.a.3.
ei de filia Sue Chananitidis. Fuit autẽ Her
primogenitus Iuda, malus coram domino, &
4 *occidit eum.* ¶ *Thamar autẽ nurus eius pepe*
rit ei Phares & Zara. omnes ergo filij Iuda,
5 *quinque.* ¶ *Filij autẽ Phares: Hesron & Ha* Iuf.4.a.1.
6 *mul.* ¶ *Filij quoque Zara: Zamri & Etham &* Mat.1.a.2.
Eman, Chalcal quoque & Darda, simul quin
7 *que.* ¶ *Filij Charmi: Achar,* ‖ *qui turbauit Is-* Iof.7.a.1.
8 *raël, & peccauit in furto anathematis.* ¶ *Filij*
9 *Ethan: Azarias.* ¶ *Filij autẽ Hesron qui nati*
10 *sunt ei: Ierameel et Ram et Calubi.* ¶ ‖ *Porro* Ruth 4.d.19
B *Ram genuit Aminadab. Aminadab autem*
genuit Nahasson principem filiorum Iuda.
11 ¶ *Nahasson quoque genuit Salma, de quo or-*
12 *tus est Booz.* ¶ *Booz vero genuit Obed, qui*
13 *& ipse genuit Isai.* ¶ ‖ *Isai autem genuit pri* 1.re.16.b.10
mogenitum Eliab, secundũ "*Aminadab*', *ter* & 17.b.12.
14 *tium Simmaa,* ¶ *quartum Nathanael, quin* "Abinadab
15 *tum Raddai,* ¶ *sextum Asom, septimum Da-* 1.
16 *uid.* ¶ *quorum sorores fuerunt, Saruia & A-*
bigail. Filij Saruia: Abisai, Ioab & Asael,
17 *tres.* ¶ *Abigail autem genuit Amasa, cuius*
18 *pater fuit Iether Ismahelites.* ¶ *Caleb verò*
filius Hesron accepit vxorem nomine Azu-
ba, de qua genuit Ierioth: fueruntque filij eius
19 *Iaser & Sobab & Ardon.* ¶ *Cumque mortua*
C *fuisset Azuba, accepit vxorẽ Caleb, Ephrath*
20 *quæ peperit ei Hur.* ¶ *Porro Hur genuit Vri:*
21 *& Vri genuit Bezeleel.* ¶ *Post hæc ingressus*
est Hesron ad filiam Machir patris Galaad,
& accepit eam cùm esset annorum sexagin-
22 *ta: quæ peperit ei Segub.* ¶ *Sed & Segub ge-*
nuit Iair, & possedit viginti tres ciuitates
23 *in terra Galaad.* ¶ *Cepitque Gessur & Aram*
oppida Iair, & Canath & viculos eius se-
xaginta ciuitatum, omnes isti, filij Machir
24 *patris Galaad.* ¶ *Cùm autem mortuus esset*
Hesron, ingressus est Caleb ad Ephratha.

Habuit quoque Hesron vxorem Abia, quæ
peperit ei Ashur patrē Thecua. ¶ Nati sunt 25
autem filij Ierameel primogeniti Hesron, Rā D
primogenitus eius, & Buna & Aran, & A-
som & Achia. ¶ Duxit quoque vxorem alte- 26
ram Ierameel, nomine Atara, quæ fuit ma-
ter Onam. ¶ Sed & filij Ram primogeniti Ie 27
rameel, fuerunt Moos, Iamin & Acar. ¶ O- 28
nam autem habuit filios Semei & Iada. Fi-
lij autem Semei: Nadab & Abisur. ¶ Nomen 29
vero vxoris Abisur, Abihail quæ peperit ei
Ahobban, & Molid. ¶ Filij autem Nadab fue 30
runt Saled & Apphaim. Mortuus est autem
Saled absq; liberis. ¶ Filius vero Apphaim, 31
Iesi: qui Iesi genuit Sesan. Porro Sesan ge-
nuit Oholai. ¶ Filij autem Iada fratris Se- 32
mei: Iether & Ionathan: Sed & Iether mor-
tuus est absq; liberis. ¶ Porro Ionatha genuit 33
Phaleth & Ziza. Isti fuerunt filij Ierameel. E
¶ Sesan autē non habuit filios, sed filias: & 34
seruum Aegyptiū, nomine Ieraa. ¶ Deditq; ei 35
filiā suam vxorē: quæ peperit ei Ethei. ¶ E- 36
thei autē genuit Nathan, & Nathan genuit
Zabad. ¶ Zabad quoq; genuit Ophlal, & O- 37
phlal genuit Obed. ¶ Obed genuit Iehu, Iehu 38
genuit Azariā, ¶ Azarias genuit Helles, & 39
Helles genuit Elasa. ¶ Elasa genuit Sisamoi 40
Sisamoi genuit Sellum, ¶ Sellū genuit Ica- 41
miam, Icamia autem genuit Elisama. ¶ Filij 42
autē Caleb fratris Ierameel: Mesa primoge- F
nitus eius, ipse est pater Ziph: & filij Maresa
patris Hebron. ¶ Porro filij Hebron, Core & 43
Taphua & Recē & Samma. ¶ Samma autē 44
genuit Raham patrē Iercaam, et Recē genuit
Sammai. ¶ Filius* Sammai, Maon: & Maon 45 *autem 1.
pater Bethsur. ¶ Epha autē concubina Caleb 46
peperit Harā & Mosa & Gezez. Porro Harā
genuit Gezez. ¶ Filij autē Iahaddai, Regō & 47
Ioathā & Gosā et Phalet & Epha et Saaph.
¶ Concubina Caleb Maacha, peperit Saber & 48
Tharana. ¶ Genuit autē Saaph pater Mad- 49
mena, Sue patrē Machbena, & patrem Ga-
baa. Filia verò Caleb, fuit Achsa. ¶ Hi erant 50
filij Caleb, filij Hur primogeniti Ephratha, G
Sobal pater Cariath-iarim, ¶ Salma pater 51
Beth-lehē, Hariph pater Beth-gader. ¶ Fue- 52
runt autē filij Sobal patris Cariath-iarim,
Qui-videbat-dimidium-requietionū. ¶ Et 53
de cognatione Cariath-iarim, Iethrei & A-
phuthei & Semathei & Maserei. Ex his e-
gressi sunt Saraitæ & Esthaolitæ. ¶ Filij Sal- 54
ma: Beth-lehem, & Netophati, Corona: do-
mus Ioab, & dimidium-requietionis sarai.
¶ Cognationes quoq; scribarū habitantiū in 55
Iabes, Canentes atq; resonātes, & in taber-
naculis commorantes. Hi sunt Cinæi, qui
venerunt de Calore patris domus Rechab.

CAP. III.

1 DAuid vero hos habuit filios, qui ei na-
A ti sunt in Hebron, primogenitum Am- 2.Re.3.a.2.
non ex Achinoam Iezrahelitide: secundum
2 Daniel de Abigail Carmelitide, tertium
Absalom filium Maacha filiæ Tholmai regis
Gessur, quartum Adoniam filium Aggith.
3 ¶ quintum Saphatiam ex Abital, sextum Ie
4 thraham de Egla vxore sua. ¶ Sex ergo nati
sunt ei in Hebron, vbi regnauit septem an-
nis & sex mensibus. Triginta autem & tri-
5 bus annis regnauit in Ierusalem. ¶ ‖Porro 3.Re.5.c.14.
in Ierusalē nati sunt ei filij Simmaa & So-
B bab, & Nathan, & Salomon, quatuor de
6 *Beth-sabee filia Ammiel, ¶ Iebaar quoque *Beth-sua 1.
7 & Elisama ¶ & Eliphalet & Noge & Ne-
8 pheph & Iaphia, ¶ necnō Elisama & Eliada
9 & Eliphelet, nouem. ¶ omnes hi, filij Dauid,
absq; filijs concubinarum: habueruntq; soro-
10 rem Thamar. ¶ Filius autem Salomonis, Ro-
boam: cuius Abia filius genuit Asa. De hoc
11 quoq; natus est Iosaphat ¶ pater Ioram: qui
Iorā genuit Ochoziā, ex quo ortus est Ioas:
12 ¶ & huius Amasias filius genuit Azariā. Por
13 ro Azaria filius Ioathan ¶ procreauit Achaz
C patrem Ezechiæ, de quo natus est Manasses.
14 ¶ Sed & Manasses genuit Amon patrē Iosiæ.
15 ¶ Filij autē Iosiæ fuerunt, primogenitus Io-
hanan, secundus Ioacim, tertius Sedecias,
16 quartus Sellum. ¶ ‖De Ioacim natus est Ie- Matt.1.b.11.
17 chonias & Sedecias. ¶ Filij Iechoniæ fuerūt:
18 Asir, Salathiel, ¶ Melchirā, Phadaia, Senne-
19 ser & Iecemia, Sama & Nadabia. ¶ De Pha-
D daia ortæ sunt Zorobabel & Semei. Zoroba-
bel genuit Mosollā, Hananiā, & Salomith
20 sororem eorū: ¶ Hasabam quoque & Ohol &
Barachiam, & Hasadia, Iosabhesed, quinq;.
21 ¶ Filius autē Hananiæ Phaltias pater Ieseiæ,
cuius filius Raphaia, huius quoq; filius, Ar-
nā, de quo natus est Obdia, cuius filius fuit
22 Sechenias. ¶ Filius Secheniæ, Semeia: cuius
filij Hattus & Iegaal & Baria & Naaria &
23 Saphat, & Sesa, sex numero. ¶ Filius Naa ..7.
riæ, Elioenai & Ezechias & Ezricam, tres.
24 ¶ Filius Elioenai, Oduia & Eliasub & Phe-
leia & Accub & Iohanan & Dalaia & Ana
ni, septem.

CAP. IIII.

1 FIlij Iuda ‖Phares, Hesron & Charmi & Sup.2.a.4.
2 Hur & Sobal. ¶ Raia vero filius Sobal ge Ge 38.g 29.
A nuit Iahath, de quo nati sunt Ahumai & & 46.b.12.
3 Laad. hæ cognationes Sarathi. ¶ Ista quoq;
stirps Etam: Iezrahel & Iesema & Iedebos.
Nomen quoque sororis eorum, Asalelphuni.
4 ¶ Phanuel autem pater Gedor, & Ezer pater
Hosa, isti sunt filij Hur primogeniti Ephra-
5 tha patris Beth-lehem. ¶ Assur vero patri
Thecuæ erant duæ vxores, Haala & Naara.
6 ¶ Peperit autē ei Naara, Oozā & Hepher, &
Themani & Ahasthari, isti sunt filij Naara.
7 ¶ Porro filij Halaa, Sereth & Sahar & Eth-
8 nan. ¶ Cos autem genuit Anob & Soboba, &
9 cognationē Aharehel filij Arum. ¶ Fuit autē
B Iabes inclytus præ fratribus suis, & mater
eius vocauit nomē illius Iabes, dicēs: Quia
peperi

peperi eum in dolore. ¶Inuocauit verò Ia- 10
bes Deū Israel, dicens: Si benedicēs benedi-
xeris mihi, & dilataueris terminos meos, &
fuerit manus tua mecū, & feceris me à ma-
litia non opprimi. Et præstitit Deus quæ
precatus est. ¶Caleb autem frater Sua, ge- 11
nuit Machir, qui fuit pater Esthon. ¶Porro 12
Esthon genuit Beth-rapha & Phesse & Te-
hinna patrem vrbis Naas. hi sunt viri Re-
cha. ¶Filij autē Cenez: Othoniel & Saraia. 13
Porro filij Othoniel, Hathath et Mahonathi. C
¶Mahonathi genuit Ophra. Saraia autem 14
genuit Ioab patrē Vallis-artificum: ibi quip
pe artifices erant. ¶Filij vero Caleb filij Ie- 15
phone, Hir & Ela & Naham. Filij quoque
Ela, Cenez. ¶Filij quoque Ialeleel: Ziph & 16
Zipha, Thiria & Asrael. ¶Et filij Ezra: Ie- 17
ther & Mered & Epher & Ialon, genuitq;
Mariam & Sammai & Iesba patrem Esthā
mo. ¶Vxor quoq; eius Iudaia, peperit Iared 18
patrē Gedor, & Heber patrem Socho, & Ieu-
thiel patrē Zanoe. hi autem filij Bethia filiæ
Pharaonis, quā accepit Mered. ¶Et filij vxo- 19
ris Odaia sororis Nahā patris Ceila, Gar-
mi & Esthamo qui fuit de Machathi. ¶Filij 20
quoque Simon, Amnon & Rinna filius Ha- D
nan & Thilon. Et filij Iesi: Zoheth & Ben-
Gen.38.a.3. zoheth. ¶‖Filij Sela, filij Iuda: Her pater Le 21
cha, & Laada pater Maresa & cognationes
domus operantiū byssum in Domo-iuramen
ti. ¶Et. Qui stare fecit solē, viriq; mendacij, 22
& securus & incendens, qui principes fue-
rūt in Moab, & qui reuersi sunt in Lahem.
hæc autē verba vetera. ¶Hi sunt figuli ha- 23
bitantes in Plantationibus & in Sepibus,
apud regē in operibus eius, cōmoratiq; sunt
Ge.46.b.10. ibi. ¶‖Filij Simeō: Namuel & Iamin, Iarib, 24
Zara, Saul: ¶Sellum filius eius, Mabsam fi- 25
lius eius, Masma filius eius. ¶Filij Masma: 26
Hamuel filius eius, Zachur filius eius, Semei E
filius eius. ¶Filij Semei sedecim, & filiæ sex: 27
fratres autē eius non habuerunt filios mul-
tos, & vniuersa cognatio nō potuit adæqua-
re summā filiorum Iuda. ¶Habitauerūt au 28
tē in Ber-sabee & Molada & Hasar-suhal,
¶& in Bala, & in Asom, & in Tholad, ¶& 29
in Bathuel, & in Horma, & in Siceleg, ¶& 30
in Beth-marchaboth, & in Hasar-susim, &
in Beth berai, & in Saarim. hæ ciuitates eo-
rum vsq; ad regem Dauid. ¶Villæ quoq; eo- 31
rum: Etam & Aen, Remmon & Thochen &
Asan, ciuitates quinq;. ¶Et vniuersi viculi 33
eorū per circuitum ciuitatū istarū vsque ad F
Baal. hæc est habitatio eorū, & sediū distri-
butio. ¶Mosobab quoq; & Iemlech & Iosa fi 34
lius Amasia, ¶& Ioel, & Iehu filius Iosabia 35
filij Saraia filij Asiel, ¶& Elioēnai & Iacoba 36
& Isuhaia & Asaia & Adiel & Ismiel &
Banaia. ¶Ziza quoq; filius Sephei filij Allon 37
filij Idaia filij Semri filij Samaia. ¶Isti sunt 38
nominati principes in cognationibus suis, &
in domo affinitatum suarū multiplicati sunt
39 vehementer. ¶Et profecti sunt vt ingrede-
rentur in Gador, vsq; ad orientem vallis, &
40 vt quærerent pascua gregibus suis. ¶Inuene
G runtq; pascuas vberes & valde bonas, &
terram latissimam & quietā & fertilem, in
41 qua antè habitauerant de stirpe Chā. ¶Hi
ergo venerunt quos suprà descripsimus no-
minatim, in diebus Ezechiæ regis Iuda: &
percusserunt tabernacula eorum, & habita-
tores qui inuenti fuerant ibi, & deleuerunt
eos vsq; in præsentem diem: habitaueruntq;
pro eis, quoniam vberrimas pascuas ibidem
42 repererunt. ¶De filijs quoq; Simeon abierūt
in montē Seir viri quingenti, habentes prin
cipes Phaltiam & Naariā & Raphaiam &
43 Oziel filios Iesi: ¶& percusserunt reliquias,
quæ euadere potuerant, Amalecitarū, & ha-
bitauerunt ibi pro eis vsque ad diem hanc.

CAP. V.

1 Filij quoque Ruben primogeniti Israel.
A (‖Ipse quippe fuit primogenitus eius: sed Gen.35.d.22
cùm violasset thorum patris sui, data sunt 49.a.4.
primogenita eius filijs Ioseph filij Israel, &
2 non est ille reputatus in primogenitum. ¶Por
ro Iudas qui erat fortissimus inter fratres
suos, de stirpe eius principes germinati sunt:
primogenita autem reputata sunt Ioseph).
3 ¶‖Filij ergo Ruben primogeniti Israel: Enoch Ge 46.b.9.
4 & Phallu: Esron & Charmi. ¶Filij Ioel: Sa- Exo.6.c.14.
mia filius eius, Gog filius eius, Semei filius Nu.26.a.5.
5 eius. ¶Micha filius eius, Reia filius eius,
6 Baal filius eius. ¶Beera filius eius, quē ca-
ptiuum duxit Thelgath-phalnásar rex Assy
7 riorum, & fuit princeps in tribu Rubē. ¶Fra
tres autem eius, & vniuersa cognatio eius
quando numerabantur per familias suas,
habuerunt principes Iehiel & Zachariam.
8 ¶Porro Bala filius Azaz, filij Samma, filij
Ioel, ipse habitauit in Aroer vsq; ad Nebo &
9 Beelmeon. ¶Contra orientalem quoque pla-
B gam habitauit vsq; ad introitum eremi &
flumen Euphratem. Multum quippe iumen-
torum numerum possidebant in terra-Ga-
10 laad. ¶In diebus autem Saul præliati sunt
contra Agarenos, & interfecerunt illos, habi
taueruntq; pro eis in tabernaculis eorum, in
omni plaga quæ respicit ad orientem Galaad.
11 ¶Filij vero Gad e regione eorum habitauerūt
12 in terra-Basan vsque Selcha: ¶Ioel in capi-
te, & Sapham secundus: Ianai autem &
13 Saphad in Basan. ¶Fratres vero eorum se-
cundum domos cognationum suarū, Michael
& Mosollam & Sebe & Iorai & Iachan &
14 Zie & Heber, septem. ¶Hi filij Abihail, filij
Huri, filij Iara, filij Galaad, filij Michael, fi-
15 lij Iesesi, filij Ieddo, filij Buz. ¶Fratres quo-
que filij Abdiel, filij Guni, princeps domus in
16 familijs suis. ¶Et habitauerunt in Galaad
& in Basan & in viculis eius, & in cun-
ctis suburbanis Saron, vsque ad terminos.
¶Omnes

*Omnes hi numerati sunt in diebus Ioa- 17
than regis Iuda, & in diebus Ieroboam regis C
Israel. Filij Ruben & Gad & dimidia tri- 18
bus Manasse, viri bellatores, scuta portantes
& gladios, & tendentes arcum, eruditiq; ad
prælia, quadragintaquatuor millia, & se-
ptingenti sexaginta procedẽtes ad pugnam.
Dimicauerunt contra Agarenos: Iturai ve 19
ro, & Naphis, & Nodab præbuerunt eis au- 20
xilium. Traditiq; sunt in manus eorum A-
gareni, & vniuersi qui fuerant cũ eis, quia
Deum inuocauerunt cùm præliarentur: &
exaudiuit eos, eo quòd credidissent in eum.
Cœperuntq; omnia quæ possederant, came- 21
lorum quinquaginta millia, & ouium du-
centa quinquaginta millia, & asinos duo
millia, & animas hominum centum millia.
Vulnerati autem multi corruerunt. fuit e- 22
nim bellum Domini. Habitaueruntq; pro
eis vsque ad transmigrationem. Filij quoq; 23
dimidiæ tribus Manasse possederunt terram D
à finibus Basan vsque Baal, Hermon & Sa
nir, & montem Hermon. ingens quippe nu-
merus erat. Et hi fuerunt principes domus 24
cognationis eorum, Epher & Iesi, & Eliel, &
Ezriel & Ieremia & Odoia, & Iediel viri
fortissimi & potentes, & nominati duces in
familijs suis. Reliquerunt autem Deum 25
patrum suorum, & fornicati sunt post deos
populorũ terræ, quos abstulit deus coram eis. 26
& suscitauit deus Israel spiritum Phul re-
gis Assyriorum, & spiritum Thelgathphal-
nasar regis Assur: & transtulit Ruben &
Gad & dimidiam tribum Manasse, & addu-
xit eos in Lahela, & in Habor, & Ara, &
fluuium Gozan, vsque ad diem hanc.*

CAP. VI.

Ge.46.b.11. *Filij Leui: Gerson, Caath, & Merari. Fi 1
Inf.23.b.6. lij Caath: Amram, Isaar, Hebron, & O- 2
Exod.6.c.17. ziel. Filij Amram: Aaron, Moyses & Ma- 3
Iosu.21.b.10. ria. Filij Aaron: Nadab & Abiu, Eleazar, A
& Ithamar. Eleazar genuit Phinees, & 4
Phinees genuit Abisue. Abisue verò genuit 5
Bocci, & Bocci genuit Ozi, Ozi genuit Za 6
raiam, & Zaraias genuit Meraioth. Porro 7
Meraioth genuit Amariam, & Amarias ge-
nuit Achitob, Achitob genuit Sadoc, & Sa- 8
doc genuit Achimaas, Achimaas genuit A- 9
zariam, Azarias genuit Iohanan, Iohanã 10
genuit Azariam. ipse est qui sacerdotio fun
ctus est in domo quam ædificauit Salomon
in Ierusalem. Genuit autem Azarias A- 11
mariam, & Amarias genuit Achitob, Achi 12
tob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Sellum,
Sellum genuit Helciam, & Helcias genuit 13
Azariam, Azarias genuit Saraiam, & Sa 14
raia genuit Iosedec. Porro Iosedec egressus 15
est, quando transtulit Dominus Iudam &
Ierusalem per manus Nabuchodonosor. Fi- 16
Exod.6.c.17. lij ergo Leui: Gerson, Caath et Merari. Et 17
hæc nomina filiorum Gerson: Lobni & Se- B
18 mei. Filij Caath: Amram, & Isaar, & He-
19 bron, & Oziel. Filij Merari: Moholi & Mu
si. Hæ autem cognationes Leui secundũ fa-
20 milias eorum, Gerson Lobni filius eius, Ia
21 hath filius eius, Zamma filius eius, Ioah
filius eius, Addo filius eius, Zara filius eius,
22 Iethrai filius eius. Filij Caath, Aminadab
filius eius, Core filius eius, Asir filius eius,
23 Elcana filius eius, Abiasaph filius eius, A-
24 sir filius eius. Thahath filius eius, Vriel fi-
lius eius, Ozias filius eius, Saul filius eius.
25 Filij Elcana: Amasai, & Achimoth, & El
26 cana. filij Elcana: Sophai filius eius, Nahath
27 filius eius, Eliab filius eius, Ieroham filius
28 eius, Elcana filius eius. Filij Samuel: pri-
29 mogenitus Vasseni, & Abia. Filij autem
C Merari, Moholi: Lobni filius eius, Semei fi-
30 lius eius, Oza filius eius, Sammaa filius
eius, Haggia filius eius, Asaia filius eius.
31 Isti sunt quos constituit David super can-
tores domus Domini, ex quo collocata est ar-
32 ca: & ministrabant coram tabernaculo te-
stimonij, canentes donec ædificaret Salomon
domum Domini in Ierusalem: stabant autẽ
33 iuxta ordinem suum in ministerio. Hi ve-
rò sunt qui assistebant cum filijs suis, de filijs
Caath, Hemã cantor filius Ioel filij Samuel.
34 filij Elcana, filij Ieroham, filij Eliel, filij
35 Thohu, filij Suph, filij Elcana, filij Mahath,
36 filij Amasai, filij Elcana, filij Iohel, filij A-
37 zariæ, filij Sophoniæ, filij Thahath, filij Asir
38 filij Abiasaph, filij Core, filij Isaar, filij Ca-
39 ath, filij Leui, filij Israel. Et frater eius, A-
saph, qui stabat a dextris eius, Asaph fi-
40 lius Barachiæ, filij Samaa, filij Michael,
41 filij Basaiæ, filij Melchiæ, filij Athanai,
42 filij Zara, filij Adaia, filij Etham, filij Zam
43 ma, filij Semei, filij Ieth, filij Gerson, filij
44 Leui. Filij autem Merari fratres eorum,
ad sinistram, Ethan filius Cusi, filij Abdi,
45 filij Maloch. filij Hasabiæ, filij Amasiæ, filij
46 Helciæ, filij Amasai, filij Boni, filij Somer,
47 filij Moholi, filij Musi, filij Merari, filij Le-
48 ui. Fratres quoque eorum Leuitæ, qui or-
D dinati sunt in cunctum ministerium taber-
49 naculi domus Domini. Aaron verò, & filij
eius, adolebant incensum super altare holo-
causti, & super altare thymiamatis, in omne
opus Sancti sanctorũ: & vt precarentur pro
Israel iuxta omnia quæ præceperat Moyses
50 seruus Dei. Hi sunt autem filij Aaron, E-
leazar filius eius, Phinees filius eius, Abisue
51 filius eius, Bocci filius eius, Ozi filius eius,
52 Zarahia filius eius: Meraioth filius eius,
53 Amarias filius eius, Achitob filius eius, Sa
54 doc filius eius, Achimaas filius eius. Et
hæc habitacula eorum per vicos atq; confinia
filiorum scilicet Aaron, iuxta cognationes
E Caathitarum: ipsis enim sorte contigerant.
55 Dederunt igitur eis Hebron in terra Iu-
56 da, & suburbana eius per circuitũ. agros Iosu.21.b.10.
autem*

autem ciuitatis, & villas, Caleb filio Iepho-
ne. ¶ Porro filijs Aaron dederunt ciuitates ad 57
confugiendum, Hebron & Lobna, & subur-
bana eius. ¶ Iether quoque & Esthemo cum 58
suburbanis suis, sed & Helon & Dabir cum
suburbanis suis. ¶ Asan quoque & Beth-se- 59
mes & suburbana earum. ¶ De tribu autem 60
Ben-iamin: Gabee & suburbana eius, &
Almath cum suburbanis suis, Anathoth
quoque cum suburbanis suis, omnes ciuita-
tes tredecim, per cognationes suas. ¶ Filijs 61
autem Caath residuis de cognatione sua de-
derunt ex dimidia tribu Manasse in posses-
sionem vrbes decem. ¶ Porro filijs Gerson per 62
cognationes suas de tribu Issachar, & de tri-
bu Aser, & de tribu Nephthali, & de tribu
*quatuor-decim 10. Manasse in Basan, vrbes *tredecim. ¶ Filijs 63
autem Merari per cognationes suas de tribu
Ruben, & de tribu Gad, & de tribu Zabu- F
lon, dederũt sorte ciuitates duodecim. ¶ De- 64
derunt quoque filij Israel Leuitis ciuitates,
& suburbana earum: ¶ dederuntq́; per sortẽ, 65
ex tribu filiorum Iuda, & ex tribu filiorum
Simeon, & ex tribu filiorum Ben-iamin, vr
bes has quas vocauerunt nominibus suis:
¶ & his qui erant de cognatione filiorum 66
Caath, fueruntq́; ciuitates in terminis eo-
Iosu.21.b.10. rum de tribu Ephraim. ¶ Dederunt ergo eis 67
vrbes ad confugiendum, Sichem cum subur-
banis suis in monte Ephraim: & Gazer cum
suburbanis suis, ¶ Iecmaan quoque cũ sub- 68
urbanis suis, & Beth-horon similiter. ¶ Nec 69
non & Helõ cum suburbanis suis, & Geth-
remmon in eundem modum. ¶ Porro ex dimi 70
dia tribu Manasse, Aner & suburbana eius:
Balaan & suburbana eius: his videlicet qui
de cognatione filiorum Caath reliqui erant.
¶ Filijs autem Gerson de cognatione dimidia 71
tribus Manasse, Gaulom in Basan, & subur
bana eius, & Astharoth cũ suburbanis suis.
¶ De tribu Issachar, Cedes & suburbana e- 72
ius, & Dabereth cum suburbanis suis. ¶ Ra 73
moth quoque & suburbana eius, & Anem G
cum suburbanis suis. ¶ De tribu vero Aser: 74
Masal cum suburbanis suis, & Abdon simi-
*Hacoc 1. liter. ¶ *Asach quoque & suburbana eius, 75
& Rohob cum suburbanis suis. ¶ Porro de tri 76
bu Nephthali, Cedes in Galilaa & suburba-
na eius, Hamon cum suburbanis suis, & Ca
riathaim, & suburbana eius. ¶ Filijs autem 77
Merari residuis, de tribu Zabulon, Remmo-
no & suburbana eius, & Thabor cum subur
banis suis. ¶ trans Iordanem quoque ex ad- 78
uerso Iericho contra orientem Iordanis, de
tribu Ruben, Bosor in solitudine cum subur-
banis suis, & Iassa cum suburbanis suis.
¶ Cademoth quoque & suburbana eius, & 79
Mephaath cum suburbanis suis. ¶ Necnon & 80
de tribu Gad, Ramoth in Galaad & subur-
bana eius, & Manaim cum suburbanis suis,
¶ sed & Hesebon cum suburbanis suis, & 81
Iezer cum suburbanis suis.

CAP. VII.

1 PORRO filij Issachar: Thola & Phua, Iasub
2 & Simeron, quatuor. ¶ Filij Thola: Ozi
A & Raphaia, & Ieriel, et Iemai, & Iebsem, &
Samuel, principes per domos cognationum
suarũ. De stirpe Thola viri fortissimi nume-
rati sunt in diebus Dauid, viginti duo mil-
3 lia sexcẽti. ¶ Filij Ozi: Izrahia, de quo nati
sunt Michael &, Obadia, & Ioel, & Iesia,
4 quinque: omnes principes. ¶ Cumq́; eis per
familias & populos suos, accincti ad praliũ,
viri fortissimi, triginta sex millia: multas
5 enim habuerunt vxores, & filios. ¶ Fratres Ge.46.c.21.
B quoq́; eorum per omnẽ cognationem Issachar
robustissimi ad pugnãdum, octoginta septem
6 millia numerati sunt. ¶ Filij Ben-iamin, ..5.
7 Bela & Becher & Iadihel, tres. ¶ Filij Bela:
Esbõ & Ozi & Oziel, & Ierimoth & Vrai,
quinque principes familiarũ, & ad pugnan
dum robustissimi: numerus autem eorum,
8 viginti duo millia, & trigintaquatuor. ¶ Por
ro filij Becher: Zamira & Ioas & Eliezer &
Elioenai & Amri & Ierimoth & Abia &
Anathoth, & Almath. omnes hi filij Becher.
9 ¶ Numerati sunt autem per familias suas
C principes cognationum suarum ad bella for-
10 tissimi, viginti millia & ducenti. ¶ Porro fi-
lij Iadihel: Balan. Filij autem Balan: Iehus,
& Ben-iamin, & Aod, & Chanaana, & Ze
11 tham, & Tharsis, Ahisahar. ¶ omnes hi filij
Iadihel principes cognationum suarũ, viri
fortissimi, decem & septẽ millia, & ducenti
12 ad prælium procedentes. ¶ Sepham quoq́; &
13 Hapham filij Hir: & Hasim filij Aher. ¶ Filij
autem Nephthali: Iasiel, et Guni, & Ieser, &
14 Sellum filij Bala. ¶ Porro *filius Manasse, *filij 1.
Esriel: concubinaq́; eius Syra peperit Machir
15 patrem Galaad. ¶ Machir autẽ accepit vxorẽ
D filijs suis Happhim & Saphan: & habuit so
rorem nomine Maacha: nomen autẽ secundi
16 Salphaad, nataq́; sunt Salphaad filia, ¶ &
peperit Maacha vxor Machir filiũ, vocauis-
que nomen eius Phares: porro nomen fratris
17 eius Sares: & filij eius, Vlam & Recen. ¶ Fi-
lius autẽ Vlam, Badan. hi sunt filij Galaad,
18 filij Machir, filij Manasse. ¶ Soror autẽ eius
Regina peperit virum decorũ, & Abiezer &
19 Mohola. ¶ Erãt autẽ filij Semida: Ahin et Se-
20 chem, & Leci, & Aniam. ¶ Filij autẽ Ephraim
Suthala, Bared filius eius, Thahath filius e-
ius, Elada filius eius, Thahath filius eius,
21 & huius filius Zabad, ¶ & huius filius Su-
thala, & huius filius Ezer & Elad: occide-
runt autẽ eos viri Geth indigena, quia de-
scenderant vt inuaderent possessiones eorũ.
22 ¶ Luxit igitur Ephraim pater eorum multis
E diebus, & venerunt fratres eius vt conso-
23 larentur eum. ¶ Ingressusq́; est ad vxorem
suam: qua concepit, & peperit filium, & vo-
cauit nomen eius Beria, eo quod in malis
24 domus eius ortus esset: ¶ filia autem eius

fuit

fuit Sara, quæ ædificauit Beth-horon infe-
riorem & ſuperiorem, & Ozen-ſara. ¶ Por- 25
ro filius eius Rapha & Reſeph, & Thale, de
quo natus eſt Thaan, ¶ qui genuit Laadan: 26
huius quoque filius Ammiud, qui genuit
Eliſama, ¶ de quo ortus eſt Nun, qui habuit 27
filium Ioſue. ¶ poſſeſſio autem eorum & ha- 28
bitatio Beth-el cum filiabus ſuis, & contra F
orientem Noran, ad occidentalem plagã Ga-
zer & filiæ eius, Sichem quoque cum filia-
bus ſuis, vſque ad Aſa cum filiabus eius.
¶ Iuxta filios quoque Manaſſe Beth-ſan & 29
filias eius, Thanach & filias eius, Mageddo
& filias eius, Dor & filias eius: in his habi-
Ge.46.b.17. tauerunt filij Ioſeph, filij Iſraël. ¶ Filij Aſer: 30
Iemna & Ieſua & Ieſſui & Baria & Sara
ſoror eorũ. ¶ Filij autem Baria: Heber & Mel 31
chiel: ipſe eſt pater Barſaith. ¶ Heber autem 32
genuit Iephlat, & Somer, & Hothã, & Suaa G
ſororẽ eorum. ¶ Filij Iephlat: Phoſech, & Cha 33
maal, & Aſoth: hi filij Iephlat. ¶ Porro filij 34
Somer: Ahi & Roaga & Haba & Aram. ¶ Fi 35
lij autem Helem fratris eius: Supha & Iem-
na & Selles & Amal. ¶ Filij Supha: Sue, 36
Harnapher & Sual & Beri & Iamra, ¶ Bo- 37
ſor & Hod & Samma & Saluſa, & Iethran
& Bera. ¶ Filij Iether: Iephonne, & Phaſpha 38
& Ara. ¶ Filij autẽ Olla: Aree & Haniel & 39
Reſia. ¶ Omnes hi filij Aſer, principes cogna- 40
tionum, electi atque fortiſſimi duces ducum:
numerus autem eorum ætatis quæ apta eſſet
ad bellum, viginti ſex millia.

CAP. VIII.

Ge.46.c.21. Sup.7.b.6. BEn-iamin autem genuit Bale primoge- 1
nitum ſuum, Asbel ſecundũ, Ahara ter A
tium, ¶ Nohaa quartum, & Rapha quintũ. 2
¶ Fueruntq; filij Bale: Addar & Gera & A- 3
biud, ¶ Abiſue quoque & Naaman & Ahoe, 4
¶ ſed & Gera & Sephuphan & Huram. ¶ Hi 5
ſunt filij Ahod, principes cognationum habi- 6
tantiũ in Gabaa, qui tranſlati ſunt in Ma-
nahath. ¶ Naaman autem & Achia & Gera 7
ipſe trãſtulit eos, & genuit Oza & Ahihud.
¶ Porro Saharaim genuit in regione Moab, 8
poſtquã dimiſit Huſim & Bara vxores ſuas.
¶ Genuit autem de Hodes vxore ſua Iobab, 9
& Sebia & Moſa & Molchom, ¶ Iehus quoq; 10
& Sechia & Marma. hi ſunt filij eius princi B
pes in familijs ſuis. ¶ Meguſim vero genuit 11
Abitob & Elphaal. ¶ Porro filij Elphaal: He- 12
ber & Miſaam & Samad: hic ædificauit Ono,
& Lod & filias eius. ¶ Baria autẽ & Sama 13
principes cognationũ habitantium in Aia-
lon: hi fugauerunt habitatores Geth. ¶ Et 14
Ahio & Seſac & Ierimoth, ¶ & Zabadia & 15
Arod & Heder, ¶ Michaël quoque & Ieſpha, 16
& Ioha filij Baria. ¶ Et Zabadia & Moſol- 17
lam, & Hezeci & Heber, ¶ & Ieſamari & 18
Iezlia & Iobab filij Elphaal. ¶ Et Iacim & 19
Zechri & Zabdi, ¶ & Elioenai & Selethai 20
& Eliel, ¶ & Adaia & Baraia & Samarath 21

22 filij Semei. ¶ Et Ieſphan & Heber & Eliel,
23 ¶ & Abdon & Zechri & Hanan, ¶ & Hana-
24 nia & Elam & Anathothia, ¶ & Iephdaia
25 & Phanuel filij Seſac. ¶ & Samſari & Sohe
26 ria & Otholia, ¶ & Ierſia & Elia & Zechri,
27 filij Ieroham. ¶ hi patriarchæ, & cognationũ
28 principes qui habitauerunt in Ieruſalẽ. ¶ ‖In Inf.9.f.35.
29 Gabaon autem habitauerunt Abi-gabaõ, &
30 nomen vxoris eius Maacha. ¶ Filiusq; eius
primogenitus Abdon & Sur & Cis & Baal,
31 & Nadab. ¶ Gedor quoq; & Ahio & Zacher,
32 & Macelloth: ¶ & Macelloth genuit Samaa:
habitaueruntq; ex aduerſo fratrum ſuorum 1.Re.14.g.51
33 in Ieruſalem cum fratribus ſuis. ¶ ‖Ner aũt Infr.9.g.39.
D genuit Cis, & Cis genuit Saul. Porro Saul
genuit Ionathan & Melchi-ſua, & Abina-
34 dab & Esbaal. ¶ Filius autẽ Ionathan, Me-
35 rib-baal: & Merib-baal genuit Micha. ¶ Fi-
lij Micha, Phiton & Melech & Tharaa &
36 Ahaz, ¶ & Ahaz genuit Ioada: & Ioada ge-
nuit Alamath & Azmoth & Zamri, porrò
37 Zamri genuit Moſa ¶ & Moſa genuit Banaa,
cuius filius fuit Rapha, de quo ortus eſt Ela-
38 ſa, qui genuit Aſel. ¶ Porro Aſel ſex filij fue-
rũt his nominibus, Ezricã, Bochru, Iſmahel,
Saria, Obdia & Hanan: omnes hi filij Aſel.
39 ¶ Filij aũt Eſec fratris eius, Vlam primoge-
nitus, et Iehus ſecũdus, et Eliphales tertius.
40 ¶ Fueruntq; filij Vlam viri robuſtiſſimi, &
magno robore tendentes arcũ: & multos ha-
bentes filios ac nepotes, vſque ad centũ quin
quaginta millia. Oẽs hi filij Ben-iamin. ❧.1.

CAP. IX.

1 VNiuerſus ergo Iſraël dinumeratus eſt:
A & ſumma eorum ſcripta eſt in libro re-
gum Iſraël & Iuda: tranſlatiq; ſunt in Ba-
2 bylonem propter delictum ſuum. ¶ Qui au-
tem habitauerunt primi in poſſeſſionibus, &
in vrbibus ſuis: Iſraël, & ſacerdotes & Leui-
3 tæ & Nathinæi. ¶ Commorati ſunt in Ieru-
ſalem de filijs Iuda, & de filijs Bẽ-iamin, de
4 filijs quoque Ephraim & Manaſſe. ¶ Othei
filius Ammiud, filij Amri, filij Omrai, filij
5 Bonni, de filijs Phares filij Iuda. ¶ Et de Silo-
6 ni: Aſaia primogenitus, & filij eius. ¶ De fi-
lijs autẽ Zara Iehuel, & fratres eorũ, ſexcẽti
7 nonaginta. ¶ Porro de filijs Ben-iamin: Salo
8 filius Moſollam filij Oduia, filij Aſana: ¶ &
Iobania filius Ieroham: & Ela filius Ozi, fi-
B lij Mochori: & Moſollam filius Saphatiæ, filij
9 Rahuel, filij Iebaniæ, ¶ & fratres eorum per
familias ſuas, nongenti quinquaginta ſex.
Omnes hi principes cognationum per domos
10 patrum ſuorum. ¶ De ſacerdotibus autem:
11 Iedaia, Ioiarib, & Iachin. ¶ Azarias quoque
filius Helciæ, filij Moſollam, filij Sadoc, filij
Meraioth, filij Achitob, pontifex domus Dei.
12 ¶ Porro Adaias filius Ieroham, filij Phaſſur,
filij Melchiæ: & Maaſai filius Adiel, filij Iez-
ra, filij Moſollam, filij Moſollamith, filij Em-
13 mer: ¶ Fratres quoque eorum principes per
fami-

familias suas, mille septingenti sexaginta for
tissimi robore ad faciendum opus ministerij
in domo Dei. ¶De Leuitis autem: Semeia fi 14
lius Hassub filij Ezricam, filij Hasebia de fi- C
lijs Merari. ¶Bacbacar quoque carpentarius 15
& Galal, & Mathania filius Micha, filij Ze-
chri, filij Asaph, ¶& Obdia filius Semeia filij 16
Galal, filij Iatihun: & Barachia filius Asa,
filij Elcana, qui habitauit in atrijs Netopha
ti. ¶Ianitores autē: Sellum et Accub, & Tel- 17
mon & Abiman: & frater eorū Sellum prin
ceps, ¶vsque ad illud tempus, in porta regis 18
ad orientem, obseruabant per vices suas de
filijs Leui. ¶Sellum vero filius Core filij A- 19
biasaph, filij Core, cum fratribus suis, &
domo patris sui, hi sunt Corita super o-
pera ministerij, custodes vestibulorum ta-
bernaculi: & familia eorum per vices ca-
strorum Domini custodientes introitum.
¶Phinees autē filius Eleazari, erat dux eorū 20
coram Domino. ¶Porro Zacharias filius Mo 21
sollamia, ianitor porta tabernaculi testimo- D
nij. ¶Omnes hi electi in ostiarios per portas, 22
ducenti duodecim: & descripti, in villis pro-
prijs: quos constituerunt Dauid, & Samuel
Videns, in fide sua ¶tam ipsos quā filios eo- 23
rum in ostijs domus Domini, & in taberna-
culo vicibus suis. ¶Per quatuor ventos erāt 24
ostiarij: id est ad orientē, & ad occidentē, &
ad aquilonem, & ad austrum. ¶Fratres aūt 25
eorum in viculis morabantur, & veniebant
in sabbathis suis de tempore vsque ad tēpus.
¶His quatuor Leuitis creditus erat omnis 26
numerus ianitorum, et erant super exedras,
& thesauros domus domini. ¶Per gyrū quo- 27
que templi Domini, morabantur in custodijs E
suis: vt cùm tempus fuisset, ipsi mane ape-
rirent fores. ¶De horum *grege erant & su 28
per vasa ministerij: ad numerū enim & in-
ferebantur vasa & efferebantur. ¶De ipsis 29
& qui credita habebant vtēsilia sanctuarij,
praerant simila, & vino & oleo & thuri &
aromatibus. ¶Filij autem sacerdotum vn- 30
guenta ex aromatibus conficiebant. ¶Et Ma 31
thathias Leuites primogenitus Sellum Co-
rita prafectus erat eorum quę in sartagine
frigebantur. ¶Porro de filijs Caath fratribus 32
eorum, super panes erant propositionis, vt
semper nouos per singula sabbatha prapara-
rent. ¶Hi sunt principes cantorum per fa- 33
milias Leuitarum, qui in exedris moraban- F
tur, vt die ac nocte iugiter suo ministerio
deseruirent. ¶Capita Leuitarum per fami- 34
lias suas principes, manserunt in Ierusalē.
¶||In Gabaon autem commorati sunt pater 35
Gabaon Iehiel, & nomen vxoris eius Maa-
cha. ¶Filius primogenitus eius Abdō, & Sur 36
& Cis & Baal & Ner & Nadab. ¶Gedor 37
quoque & Ahio & Zacharias & Macelloth.
¶Porro Macelloth genuit Samaan: isti habi- 38
tauerunt e regione fratrum suorum in Ieru-
39 salem cum fratribus suis. ¶||Ner autem ge-
G nuit Cis: & Cis genuit Saul: & Saul ge-
nuit Ionathan & Melchisua & Abinadab.
40 & Esbaal. ¶Filius autem Ionathā, Merib-
41 baal: & Merib-baal genuit Micha. ¶Porrò
filij Micha Phithon & Melech & Tharaa &
42 Ahaz. ¶Ahaz autē genuit Iara: & Iara ge-
nuit Alamath & Azmoth & Zamri: Zārì
43 autem genuit Mosa. ¶Mosa vero genuit Ba-
naa: cuius filius Raphaia, genuit Elasa, de
44 quo ortus est Asel. ¶Porro Asel sex filios ha-
buit his nominibus, Ezricam, Bochru, Isma
hel, Saria, Obdia, Hanan. hi sunt filij Asel.

CAP. X.

1 Philisthijm autem pugnabant contra Is-
A rael, fugeruntq; viri Israel Palesthinos, &
2 ceciderunt vulnerati in mōte Gelboe. ¶Cū-
que appropinquassent Philisthai: persequētes
Saul & filios eius, percusserunt Ionathan,
3 & Abinadab & Melchi-sua filios Saul. ¶Et
aggrauatū est praliū cōtra Saul, inueneruntq;
que eum sagittarij, et vulnerauerūt iaculis.
4 ¶Et dixit Saul ad armigerū suum, Euagina
B gladiū tuu, & interfice me: ne forte veniant
incircumcisi isti, & illudant mihi. Noluit au
tem armiger eius hoc facere, timore perter-
ritus: arripuit ergo Saul ensem, & irruit in
5 eum. ¶Quod cùm vidisset armiger eius, vide
licet mortuum esse Saul, irruit etiam ipse in
6 gladium suū, & mortuus est. ¶Interijt ergo
Saul & tres filij eius, & omnis domus illius
7 pariter concidit. ¶Quod cùm vidissent viri
Israel qui habitabāt in cāpestribus, fugerūt:
& Saul ac filijs eius mortuis, dereliquerunt
vrbes suas, & huc illucq; dispersi sunt: vene
runtq; Philisthijm, & habitauerunt in eis.
8 ¶Die igitur altero detrahentes Philisthijm
C spolia casorū, inuenerunt Saul, & filios eius
9 iacentes in monte Gelboe. ¶Cùmq; spoliaf-
sent eum et amputassent caput, armisq; nu-
dassent, miserunt in terrā suā, vt circunfer-
retur, & ostenderetur idolorū templis, & po-
10 pulis: ¶arma aūt eius cōsecrauerunt in pha-
no Dei sui, & caput affixerunt in tēplo Da-
11 gon. ¶Hoc cū audissent viri Iabes-Galaad,
D omnia scilicet quæ Philisthijm fecerant super
12 Saul, ¶consurrexerunt singuli virorum for-
tium, & tulerunt cadauera Saul & filiorum
eius: attuleruntq; ea in Iabes, & sepelierunt
ossa eorū subter quercum quæ erat in Iabes,
13 & ieiunauerunt septē diebus. ¶Mortuus est
ergo Saul propter iniquitates suas, eo quod
prauaricatus sit || mandatum Domini quod
praceperat, & nō custodierit illud: sed insu-
14 per etiā pythonissam cōsuluerit, ¶nec spera-
uerit in Domino: propter quod interfecit eū,
& transtulit regnū eius ad Dauid filiū Isai.

CAP. XI.

1 Congregatus est igitur omnis Israel ad
A Dauid in Hebron, dicens: Os tuum su-
2 mus & caro tua. ¶Heri quoq; & nudiustер-
tius

*genere 10.
Sup. 8. c. 29.
Sup. 8. d. 33.
1. Re. 31. a. a.
1. Re. 15. c. 22
1. Re. 28. b. 8
1. Reg. 5. a. 2.

tius cùm adhuc regnaret Saul, tu erat qui
educebas & introducebas Israel: tibi enim
dixit Dominus Deus tuus, Tu pasces popu-
lum meum Israel, & tu eris princeps super
eum. ¶ Venerunt ergo omnes maiores natu 3
Israel ad regem in Hebron, & iniit David
cum eis fœdus coram Domino: vnxeruntq;
eum regem super Israel, iuxta sermonem Do
mini quem locutus est in manu Samuel.
¶ Abiit quoque Dauid & omnis Israel in Ie- 4
rusalem, hæc est Iebus, vbi erant Iebusæi ha
bitatores terræ. ¶ Dixeruntq; qui habitabãt 5
in Iebus ad Dauid, Non ingredieris huc. Por B
ro Dauid cepit arcem Sion, quæ est Ciuitas
Dauid, ¶ dixitq;, Omnis qui percusserit Ie- 6
busæum in primis, erit princeps & dux. As-
cendit igitur primus Ioab filius Saruiæ, &
factus est princeps. ¶ Habitauit autem Da- 7
uid in arce, & idcirco appellata est Ciuitas
Dauid. ¶ Aedificauitq; vrbem in circuitu à 8
Mello, vsque ad gyrum: Ioab autem reliqua
vrbis extruxit. ¶ Proficiebatq; Dauid vadẽs 9
& crescens, & Dominus exercituum erat
2.Reg. 23.8. cum eo. ¶ Hi principes virorum fortiũ Da- 10
uid, qui adiuuerunt eum vt rex fieret super
omnem Israel iuxta verbum Domini quod
locutus est ad Israel. ¶ Et iste numerus ro- 11
bustorum Dauid: Iesbaam filius Hachamoni C
princeps inter triginta: iste leuauit hastam
suam super trecentos vulneratos vna vice.
¶ Et post eum Eleazar filius patrui eius A- 12
hohites, qui erat inter tres potentes. ¶ Iste 13
fuit cum Dauid in Phes-dommim, quãdo Phi
listhiym congregati sunt ad locum illum in
prælium: & erat ager regionis illius plenus
hordeo, fugeratq; populus a facie Philisthi-
"Hic stetit 12. norum. ¶ "Hi steterunt' in medio agri, & 14
"defendit 12. "defenderunt' eum: cùmq; "percussissent'
" percussisset 12. Philisthæos, dedit Dominus salutem magnã
populo suo. ¶ Descenderunt autem tres de tri 15
ginta principibus ad petram in qua erat Da
uid, ad speluncam Odollam, quando Phili-
sthiym fuerant castrametati in Valle-Ra-
phaim. ¶ Porro Dauid erat in præsidio, & sta 16
2.Re.23.c.25 tio Philisthinorum in Beth-lehem. ¶ Deside 17
aquam rauit igitur Dauid, & dixit, O siquis da-
ret mihi aquã de cisterna Beth-lehem, quæ D
est in porta. ¶ Tres ergo isti per media castra 18
Philisthinorum perrexerunt, & hauserunt
aquam de cisterna Beth-lehem quæ erat in
porta, & attulerunt ad Dauid vt biberet:
qui noluit, sed magis libauit illam Domino.
¶ dicens, Absit vt in conspectu Dei mei hoc 19
faciam, & sanguinem istorum virorum bi-
bam: quia in periculo animarum suarum at
tulerunt mihi aquam. Et ob hanc causam no
luit bibere, hæc fecerunt tres robustissimi.
¶ Abisai quoq; frater Ioab ipse erat princeps 20
trium, & ipse leuauit hastam suã contra tre E
centos vulneratos, & ipse erat inter tres no
minatissimus, ¶ & inter tres secundus incly 21

tus, & princeps eorum: verumtamen vsque
22 ad tres primos non peruenerat. ¶ Banaias "vir robustissimus 4.
filius Ioiadæ "viri robustissimi', qui multa
opera perpetrarat, de Cabseel: ipse percussit
duos ariel Moab: & ipse descendit, & inter-
fecit leonẽ in media cisterna tempore niuis.
23 ¶ Et ipse percussit virum Aegyptium, cuius
statura erat quinque cubitorum, & habebat
lanceam vt liciatorium texentium: descẽdit
igitur ad eum cum virga, & rapuit hastam
quam tenebat manu, & interfecit eũ hasta
24 sua. ¶ Hæc fecit Banaias filius Ioiadæ, qui
erat inter tres robustos nominatissimus.
25 ¶ inter triginta primus, veruntamẽ ad tres
F vsque non peruenerat: posuit autem eũ Da-
26 uid ad auriculam suam. ¶ Porro fortissimi
viri in exercitu, Asahel frater Ioab, & El-
chanan filius patrui eius de Beth-lehem.
27 ¶ Sammoth Arorites, Helles Phalonites, ¶ Ira
28 filius Acces Thecuites, Abiezer Anathothi-
29 tes, ¶ Sobbochai Husathites, Ilai Ahohites,
30 ¶ Maharai Netophatites, Heled filius Baana
31 Netophathites, ¶ Ethai filius Ribai de Ga-
baath filiorum Ben-iamin, Banaia Phara-
32 tonites. ¶ Hurai de Torrente-Gaas, Abiel
G Arbathites, Azmoth Bauramites, Eliaba
33 Salabonites. ¶ Filij Assem Gezonites, Iona-
34 than filius Sage Ararites, ¶ Ahiam filius Sa
35 char Ararites, ¶ Eliphal filius Vr, ¶ Hepher
36 Mecherathites, Ahia Phelonites. ¶ Hesro Car
37 melites, Naarai filius Azbai, ¶ Ioel frater Na
38 than, Mibahar filius Agarai. ¶ Selec Ammo-
39 nites Naharai Berothites armiger Ioab filij
40 Saruiæ, Ira Iethræus, Gareb Iethræus. ¶ V-
41 rias Hethæus, Zabad filius Oholi, Adina fi-
42 lius Siza Rubenites princeps Rubenitarũ,
43 & cum eo triginta. ¶ Hanan filius Maacha,
44 & Iosaphat Mathanites, ¶ Ozia Astarothi-
tes, Samma & Iehiel filij Hothã Arorites,
45 ¶ Iedihel filius Samri, & Ioha frater eius
46 Thosaites, ¶ Eliel Mahumites, & Ieribai &
Iosaia filij Elnaem, & Iethma Moabites, E-
liel & Obed, & Iasiel de Masobia.

CAP. XII.

1 HI quoque venerunt ad Dauid in Sice-
A leg, cùm adhuc fugeret Saul filiũ Cis,
qui erant fortissimi & egregij pugnatores,
2 ¶ tendentes arcum, & vtraq; manu fundis
saxa iacientes, & dirigentes sagittas: de fra
3 tribus Saul ex Ben-iamin. ¶ Princeps Ahie
zer, & Ioas filij Samaa Gabaathites: & Ia-
ziel & Phallet filij Azmoth, & Baracha &
4 Iehu Anathotites. ¶ Samaias quoq; Gabao-
nites fortissimus inter triginta & super tri-
ginta. Ieremias & Iehezi el & Iohanan &
5 Iezabad Gaderothites, ¶ & Eluzai & Ieri-
muth, & Baalia & Samaria & Saphatia
6 Haruphites. ¶ Elcana & Iesia & Azareel &
7 Ioezer & Iesbaam de Carehim: ¶ Ioela quo-
8 que & Zabadia filij Ieroham de Gedor. ¶ Sed
B & de Gaddi transfugerunt ad Dauid, cùm
lateret

lateret in deserto, viri robustißimi, & pu-
gnatores optimi, tenentes clypeum & hastā:
facies eorum quasi facies leonis, & veloces
quasi capreæ in montibus. ¶ Ezer princeps. 9
Obdias secundus, Eliab tertius, ¶ Masmana 10
quartus, Ieremias quintus, ¶ Ethi sextus, 11
Eliel septimus, ¶ Iohanan octauus, Elzebad 12
nonus, ¶ Ieremias decimus, Machbanai vn- 13
decimus. ¶ Hi de filijs Gad principes exercitus 14
nouißimus, centū militibus præerat, & ma-
ximus, mille. ¶ Isti sunt qui transierūt Ior- 15
danem mense primo, quando inundare con-
sueuit super ripas suas: & omnes fugauerūt
qui morabantur in vallibus ad orientalem
plagam & occidentalem. ¶ Venerunt autem 16
& de Ben-iamin & de Iuda ad præsidiū in
quo morabatur David. ¶ Egressusq́ue est Da- 17
uid obuiam eis, & ait, Si pacifice venistis C
ad me vt auxiliemini mihi, cor meum iun-
gatur vobis: si autem insidiamini mihi pro
aduersarijs meis, cùm ego iniquitatē in ma-
nibus non habeam, videat Deus patrū no-
strorum, & iudicet. ¶ Spiritus vero induit 18
Amasai principem inter triginta, & ait, Tui
sumus ô David, & tecum fili Isai, pax, pax
tibi, & pax adiutoribus tuis. te enim adiu-
uat Deus tuus. Suscepit ergo eos David, &
cōstituit principes turmæ. ¶ Porro de Manas- 19
se trāsfugerunt ad David, quando veniebat
cum Philisthijm aduersus Saul, vt pugnaret
1.Re.29.b.4 & non dimicauit cū eis: quia inito consilio
remiserunt eū principes Philisthinorū, dicen
tes, Periculo capitis nostri reuertetur ad do-
minū suū Saul. ¶ Quādo igitur reuersus est 20
in Siceleg, transfugerunt ad eū de Manasse, D
a.6. Ednas & Iozabad & Iedihel & Michael &
Ednas & Iozabad & Eliu & Salathi, prin
*milium 6. cipes *militū in Manasse. ¶ Hi præbuerūt au 21
xiliū David aduersus latrunculos: oēs enim
erant viri fortißimi, & facti sunt principes
in exercitu. ¶ Sed & per singulos dies venie 22
bant ad David ad auxiliandū ei vsq; dum
fieret grandis numerus quasi exercitus Dei.
¶ Iste quoq; est numerus principū exercitus, 23
qui venerunt ad David cū esset in Hebron,
vt transferrent regnū Saul ad eum, iuxta
verbū Domini. ¶ Filij Iuda portantes clypeū 24
& hastam, sex millia octingenti expediti ad
prælium. ¶ De filijs Simeon virorū fortißimo 25
rum ad pugnandum, septem millia centum. E
¶ De filijs Leui, quatuor millia sexcenti. 26
¶ Ioiada quoque princeps de stirpe Aaron, & 27
cū eo tria millia septingenti. ¶ Sadoc etiam 28
puer egregiæ indolis, & domus patris eius,
principes viginti duo. ¶ De filijs autem Ben- 29
iamin fratribus Saul, tria millia. magna e-
nim pars eorum adhuc sequebatur domum
Saul. ¶ Porro de filijs Ephraim viginti mil- 30
lia octingēti, fortißimi robore, viri nominati
in cognationibus suis. ¶ Et ex dimidia tribu 31
Manasse, decem & octo millia, singuli per no

mina sua venerunt vt constituerent regem
32 David. ¶ De filijs quoq; Issachar viri eruditi
qui nouerant singula tempora, ad præcipien
F dum quid facere deberet Israel, principes du
centi: omnis autem reliqua tribus, eorum
33 consilium sequebatur. ¶ Porro de Zabulon
qui egrediebantur ad prælium, & stabant in
acie instructi armis bellicis, quinquaginta
millia venerunt in auxilium, non in corde
34 duplici. ¶ Et de Nephthali, principes mille,
& cum eis instructi clypeo & hasta, triginta
35 & septem millia. ¶ De Dan etiam præparati
36 ad prælium, viginti octo millia sexcenti. ¶ Et
de Aser egredientes ad pugnam, & in acie
37 prouocantes, quadraginta millia. ¶ Trans
Iordanē autem de filijs Ruben, & de Gad, &
dimidia parte tribus Manasse, instructi ar-
38 mis bellicis, centum viginti millia. ¶ Oēs isti
viri bellatores expediti ad pugnandū, corde
perfecto venerunt in Hebron, vt constituerēt
regem David super vniuersum Israel: sed &
G omnes reliqui ex Israel, vno corde erant, vt
39 rex fieret David. ¶ Fueruntq́ue ibi apud Da-
uid tribus diebus comedentes & bibentes,
40 præparauerant enim eis fratres sui. ¶ Sed &
qui iuxta eos erant, vsq; ad Issachar & Za-
bulon & Nephthali, afferebant panes in asi-
nis & camelis & mulis & bobus ad vescen-
dum: farinā, palathas, vuam passam, vinū,
oleum, boues, arietes ad omnem copiam, gau-
dium quippe erat in Israel.

CAP. XIII.

1 INijt autem consilium David cum tribu-
A nis & centurionibus & vniuersis princi-
2 pibus, ¶ & ait ad omnē cœtum Israel, Si pla-
cet vobis, & a Domino Deo nostro egreditur
sermo quē loquor: mittamus ad fratres no-
stros reliquos in vniuersas regiones Israel,
& ad sacerdotes & Leuitas qui habitant in
suburbanis vrbium, vt congregētur ad nos.
3 ¶ & reducamus arcā Dei nostri ad nos: non
4 enim requisiuimus eam in diebus Saul. ¶ Et
respondit vniuersa multitudo vt ita fieret:
5 placuerat enim sermo omni populo. ¶ Con-
B gregauit ergo David cunctum Israel à Sihor
Aegypti, vsq; dum ingrediaris Emath: vt 2 Reg.6.a.1.
adduceret arcam Dei de Cariath-iarim.
6 ¶ Et ascendit David & *omnis vir Israel *omnes viri
ad collem Cariath-iarim, qui est in Iuda, vt 1.
afferret inde arcam Domini Dei sedentis su a.2.
per cherubim, vbi inuocatū est nomen eius.
7 ¶ Imposueruntq́ue arcam Dei super plaustrum
C nouum, de domo Abinadab: Oza aūt & fra-
8 ter eius minabant plaustrum. ¶ Porro David
& vniuersus Israel ludebant corā Deo omni
virtute in canticis et in citharis, & psalterijs
9 & tympanis & cymbalis & tubis. ¶ Cùm au-
tem peruenissent ad Aream-chidon, tetēdit
Oza manum suam, vt sustentaret arcā: bos Num.4.b.15
quippe lasciuiens paululum inclinauerat eā.
10 ¶ Iratus est itaque Dominus contra Ozā, &

percussit eum, eò quod tetigisset arcam: &
mortuus est ibi coram Domino. ¶ Contristatus- 11
que est David, eo quod divisisset Domi-
nus Ozam: vocavitque locum illum, Divisio- D
Ozæ, usque in præsentem diem. ¶ Et timuit 12
Deum tunc temporis, dicens, Quomodo pos-
sum ad me introducere arcam Dei? ¶ Et ob 13
hanc causam non adduxit eam ad se, hoc est,
in Civitatem-David, sed avertit in domum
Obed-edom Gethæi. ¶ Mansit ergo arca Dei 14
in domo Obed-edom tribus mensibus: & be-
nedixit Dominus domui eius, & omnibus
quæ habebat.

CAP. XIIII.

2.Re. 5.b.11. Misit quoque Hiram rex Tyri nuntios 1
ad David, & ligna cedrina, & artifi- A
ces parietum lignorumque, ut ædificarent ei do-
mum. ¶ Cognovitque David, eo quod confir- 2
masset eum Dominus in regem super Israel,
& sublevatum esset regnum suum super popu-
lum eius Israel. ¶ Accepit quoque David alias 3
uxores in Ierusalem: genuitque filios et filias.
2.Re. 5.b.13. ¶ ‖ Et hæc nomina eorum qui nati sunt ei in 4
Ierusalem: Samua & Sobad, Nathan & Sa B
lomon. ¶ Iebahar & Elisua, *& Eliphalet, 5
*Et Eli 7. ¶ Noga quoque & Napheg & Iaphia, ¶ Eli- 6
2.Re. 5.c.17. sama & Baal-lada & Eliphalet. ¶ ‖ Audien 7
tes autem Philisthijm eo quod unctus esset 8
David in regem super universum Israel, a-
scenderunt omnes ut quærerent eum: quod
cum audisset David egressus est obviam eis.
¶ Porro Philisthijm venientes, diffusi sunt in 9
Valle-Raphaim. ¶ Consuluitque David Domi 10
num, dicens, Si ascendam ad Philisthæos, & C
si trades eos in manu mea? Et dixit ei Domi
nus, Ascende, & tradam eos in manu tua.
¶ Cumque illi ascendissent in Baal-pharasim, 11
percussit eos ibi David, et dixit, divisit Deus
inimicos meos per manum meam, sicut divi-
duntur aquæ. & idcirco vocatum est nomen
illius loci Baal-pharasim. ¶ Dereliqueruntque 12
ibi deos suos quos David iussit exuri. ¶ Alia 13
etiam vice Philisthijm irruerunt, & diffusi
sunt in valle. ¶ Consuluitque rursum David 14
Deum: & dixit ei Deus, Non ascendas post
eos, recede ab eis, & venies contra illos ex D
adverso pyrorum. ¶ Cumque audieris sonitum 15
gradientis in cacumine pyrorum, tunc egre-
dieris ad bellum. Egressus est enim Deus ante
te ut percutiat castra Philisthijm. ¶ Fecit er- 16
go David sicut præceperat ei Deus, & percus
sit castra Philisthinorum, de Gabaon usque
Gazera. ¶ Divulgatumque est nomen Da- 17
vid in universis regionibus, & Dominus de
dit pavorem eius super omnes gentes.

CAP. XV.

Fecit quoque sibi domos in Civitate-Da- 1
Nu.4.a.6. vid: & ædificavit locum arcæ Dei, teten- A
ditque ei tabernaculum. ¶ Tunc dixit David, 2
Illicitum est ut a quocunque portetur arca Dei,
nisi à Levitis: quos elegit Dominus ad por-
tandum eam ad ministrandum sibi, usque
3 in æternum. ¶ Congregavitque universum Is-
rael in Ierusalem, ut afferretur arca Dei in
4 locum suum quem præparaverat ei. ¶ Necnon
5 & filios Aaron & Levitas. ¶ de filijs Caath,
Vriel princeps fuit: & fratres eius *centum[a] *ducti 13
6 viginti. ¶ De filijs Merari, Asaia princeps: &
7 fratres eius ducenti *viginti[b]. ¶ De filijs Ger *triginta
som, Ioel princeps: & fratres eius centum *tri- 13.
8 ginta.[c] ¶ De filijs Elisaphan, Semeias prin- *viginti 13
9 ceps: & fratres eius ducenti. ¶ De filijs He-
bron, Eliel princeps: & fratres eius octogin-
10 ta. ¶ De filijs Oziel, Aminadab princeps: &
11 fratres eius centum duodecim. ¶ Vocavitque
David Sadoc & Abiathar sacerdotes, & Le-
vitas, Vriel, Asaiam, Ioel, Semeiam, Eliel &
12 Aminadab: ¶ & dixit ad eos, Vos qui estis
B principes familiarum Leviticarum, sancti-
ficamini cum fratribus vestris, & afferte ar
cam Domini Dei Israel ad locum qui ei præ-
13 paratus est: ¶ ne ‖ ut a principio, quia non e- Sup.13.d.10.
ratis præsentes, percussit nos Dominus: sic &
nunc fiat, illicitum quid nobis agentibus.
14 ¶ Sanctificati sunt ergo sacerdotes & Levitæ
15 ut portarent arcam Domini Dei Israel. ¶ Et
tulerunt filij Levi arcam Dei sicut præcepe-
rat ‖ Moyses iuxta verbum Domini, humeris Num.4.b.15.
16 suis in vectibus. ¶ Dixitque David principi-
bus Levitarum, ut constituerent de fratribus
suis cantores in organis musicorum, nablis
videlicet & lyris & cymbalis, ut resonaret
17 in excelsis sonitus lætitiæ. ¶ Constitueruntque
Levitas, Heman filium Ioel, & de fratribus
eius Asaph filium Barachiæ. de filijs vero Me-
rari, fratribus eorum: Ethan filium Casaiæ.
18 ¶ Et cum eis fratres eorum, in secundo ordine
C Zachariam & Ben & Iaziel, & Semiramoth,
& Iahiel & Ani, Eliab & Banaiam & Maa
siam & Mathathiam & Eliphalu & Mace-
niam & Obed-edom & Iehiel, ianitores.
19 ¶ Porro cantores, Heman, Asaph & Ethan in
20 cymbalis æneis concrepantes. ¶ Zacharias autem
& Oziel & Semiramoth & Iahiel & Ani et
Eliab & Maasias & Banaias in nablis ar-
21 cana cantabant. ¶ Porro Mathathias & Eli-
D phalu & Macenias & Obed-edom & Iehiel
& Ozazin, in citharis pro octava canebant
22 epinicion. ¶ Chonenias autem princeps Levi-
tarum, prophetiæ præerat, ad præcinendam me-
23 lodiam: erat quippe valde sapiens. ¶ Et Bara-
24 chias & Elcana: ianitores arcæ. ¶ Porro Se-
benias & Iosaphat & Nathanael & Ama-
sai & Zacharias & Banaias & Eliezer sa-
cerdotes clangebant tubis coram arca Dei: &
Obed-edom & *Iehias[b] erant ianitores arcæ. *Achimaas
25 ¶ ‖ Igitur David & omnes maiores natu Is 12.
D rael, & tribuni ierunt ad deportandam arcam 2.Re 6.b.12.
fœderis Domini de domo Obed-edom cum læ- —.2.
26 titia. ¶ Cumque adiuvisset Deus Levitas qui
portabant arcam fœderis Domini, immola- —.5.
27 bantur septem tauri & septem arietes. ¶ Porro
David

David erat indutus stola byssina, & vniuer
si Leuitæ qui portabant arcam, cæterisq́; &
Chonenias princeps prophetiæ inter cantores:
David autem etiam indutus erat ephod lineo.
¶Vniuersusq́; Israel deducebant arcam fœ- 28
deris Domini in iubilo, & sonitu buccinæ &
tubis & cymbalis & nablis & citharis con-
crepantes. ¶Cumq́; peruenisset arca fœderis 29
Domini vsq; ad Ciuitatem-David, Michol
filia Saul prospiciens per fenestram, vidit re
gem David saltantem atque ludentem, &
despexit eum in corde suo.

CAP. XVI.

2.Re.6.d.17. ATtulerunt igitur arcam Dei, & consti- 1
tuerunt eam in medio tabernaculi quod A
tetenderat ei David: & obtulerũt holocausta
& pacifica coram Deo. ¶ Cumq́; complesset 2
David offerens holocausta & pacifica, bene-
dixit populo in nomine Domini. ¶Et diuisit 3
vniuersis per singulos, a viro vsq; ad mulie
rem tortam panis, & partem assæ carnis bu
balæ, & frixam oleo similam. ¶Constituitq́; 4
coram arca Domini de Leuitis, qui mini-
strarent: & recordarentur operum eius, &
glorificarent atq; laudarent Dominũ Deum
Israel. ¶Asaph principem, & secundum eius 5
Zachariam. Porro Iahiel & Semiramoth &
Iehiel & Mathathiã & Eliab & Banaiã &
Obed-edom & Iehiel super organa psalterij
& lyras: Asaph autem vt cymbalis persona-
ret. ¶Banaiam vero & Iaziel sacerdotes ca- 6
nere tuba iugiter coram arca fœderis Domini.
¶In illo die fecit David principem ad confi- 7
tendum Domino, Asaph & fratres eius.
Psal.104.a.1. Isa.12.a.4. ¶‖Confitemini Domino, & inuocate nomen 8
eius: notas facite in populis adinuentiones
eius.
¶Cantate ei, & psallite ei: & narrate om 9
nia mirabilia eius. B
¶Laudate nomen sanctum eius: lætetur 10
cor quærentium Dominum.
¶ Quærite Dominum & virtutem eius: 11
quærite faciem eius semper.
¶Recordamini mirabilium eius quæ fecit 12
signorum illius, & iudiciorum oris eius.
¶Semen Israel serui eius: filij Iacob electi 13
eius.
¶Ipse Dominus Deus noster: in vniuersa 14
terra iudicia eius.
¶Recordamini in sempiternũ pacti eius: 15
sermonis quẽ præcepit in mille generationes.
¶Quem pepigit cum Abraham: & iura- 16
menti illius cum Isaac.
¶Et constituit illud Iacob in præceptum, 17
& Israel in pactum sempiternum,
¶Dicens, Tibi dabo terram Chanaan, fu 18
niculum hæreditatis vestræ.
¶Cum essent pauci numero, parui & co- 19
loni eius.
¶Et transierunt de gente in gentem, & 20
de regno ad populum alterum, 6

21 ¶Non dimisit quenquam calumniari eos:
sed increpauit pro eis reges.
22 ¶‖Nolite tangere christos meos, & in pro- Psal.95.a.1.
phetis meis nolite malignari.
23 ¶Cantate Domino omnis terra: annun-
tiate ex die in diem salutare eius.
24 ¶Narrate in gentibus gloriam eius: in
cunctis populis mirabilia eius.
25 ¶Quia magnus Dominus, & laudabilis
nimis. & horribilis super omnes deos.
26 ¶Omnes enim dij populorum, idola: Domi
nus autem cælos fecit.
27 ¶Confessio & magnificentia coram eo: for
titudo & gaudium in loco eius.
28 ¶Afferte Domino familiæ populorum: af-
ferte Domino gloriam & imperium.
29 ¶Date Domino gloriã, nomini eius, le- ‒.4.
uate sacrificium, & venite in cõspectu eius:
& adorate Dominum in decore sancto.
30 ¶Commoueatur a facie eius omnis terra:
ipse enim fundauit orbem immobilem.
31 ¶Lætentur cæli & exultet terra. & dicãt
in nationibus, Dominus regnauit.
32 ¶Tonet mare & plenitudo eius: exultent
agri, & omnia quæ in eis sunt.
33 ¶Tunc laudabunt ligna saltus coram Do
mino: quia venit iudicare terram.
34 ¶ Confitemini Domino quoniam bonus:
quoniam in æternum misericordia eius.
35 ¶Et dicite, Salua nos Deus saluator no-
D ster, & congrega nos, & erue de gentibus, vt
cõfiteamur nomini sancto tuo, & exultemus
in carminibus tuis.
36 ¶Benedictus Dominus Deus Israel ab æ-
terno, vsque in æternum: & dicat omnis po-
pulus, Amen: & hymnum Deo.
37 ¶ Dereliquit itaque ibi coram arca fœderis
Domini Asaph & fratres eius. vt ministra-
rent in conspectu arcæ iugiter per singulos
38 dies, & vices suas. ¶ Porro Obed-edom, &
fratres eius sexaginta octo: & Obed-edom,
filium Idithun, & Hosa constituit ianitores.
39 ¶Sadoc autem sacerdotem, & fratres eius sa
cerdotes, coram tabernaculo Domini in excel-
40 so quod erat in Gabaon: ¶ vt offerrent holo-
causta Domino super altare holocautomatis
iugiter, mane & vespere, iuxta omnia quæ
scripta sunt in lege Domini, quam præcepit
41 Israeli. ¶Et post eum Heman & Idithun, &
reliquos electos, vnumquemq; vocabulo suo,
ad confitendum Domino, Quoniam in æter-
42 num misericordia eius. ¶Heman quoque &
Idithun canentes tuba, & quatientes cym-
bala, & omnia musicorum organa ad canen-
dum Domino: filios autem Idithun fecit esse
43 portarios. ¶ Reuersusq́; est omnis populus in
domum suam: & David vt benediceret e-
tiam domui suæ.

CAP. XVII.

1 CVm autẽ habitaret David in domo sua, 2.Reg.7.a.1.
A dixit ad Nathan prophetam, Ecce ego

habito in domo cedrina: arca autem fœderis
Domini sub pellibus est. ¶ Et ait Nathan ad 2
Dauid, Omnia quæ in corde tuo sunt, fac:
Deus enim tecũ est. ¶ Igitur nocte illa factus 3
est sermo Domini ad Nathã, dicẽs: ¶ Vade & 4
loquere Dauid seruo meo: Hæc dicit Domi-
nus, Non ædificabis tu mihi domum ad ha-
bitandum. ¶ Neque enim mansi in domo ex 5
eo tempore quo eduxi Israel* vsque ad diem
hanc: sed fui semper mutãs loca tabernaculi,
& in tentorio ¶ manens cum omni Israel. 6
Nunquid locutus sum saltẽ vni iudicum Is-
rael, quibus præceperã vt pascerent populum
meũ, & dixi, Quare non ædificastis mihi do
mum cedrinam? ¶ Nunc itaque sic loqueris 7
ad seruum meũ Dauid, Hæc dicit Dominus
exercituum, Ego tuli te cùm in pascuis se-
quereris gregem, vt esses dux populi mei Is-
rael. ¶ Et fui tecum quocunque perrexisti: & 8
interfeci omnes inimicos tuos coram te, fe- B
cíq; tibi nomen quasi vnius magnorum qui
celebrantur in terra. ¶ Et dedi locum populo 9
meo Israel: plantabitur & habitabit in eo, &
vltrà non commouebitur: nec filij iniquita-
tis atterent eos, sicut à principio, ¶ ex diebus 10
quibus dedi iudices populo meo Israel, & hu
miliaui vniuersos inimicos tuos. Annuntio
ergo tibi, quod ædificaturus sit tibi Domi-
nus domum. ¶ Cùmq; impleueris dies tuos 11
vt vadas ad patres tuos, suscitabo semen
tuum post te, quod erit de filijs tuis: & sta-
biliam regnum eius. ¶ Ipse ædificabit mihi 12
domum, & firmabo solium eius vsque in æ-
ternum: ¶ EGO ERO EI IN PA- 13
TREM, & ipse erit mihi in filium: & mi-
sericordiam meam non auferam ab eo, sicut
abstuli ab eo qui ante te fuit. ¶ Et statuam 14
eum in domo mea, & in regno meo vsque in
sempiternum: & thronus eius erit firmissi-
mus in perpetuum. ¶ Iuxta omnia verba 15
hæc, & iuxta vniuersam visionem istam, sic
locutus est Nathan ad Dauid. ¶ Cùmq; ve- 16
nisset rex Dauid, & sedisset coram Domino, C
dixit, Quis ego sum Domine Deus, & quæ
domus mea, vt præstares mihi talia? ¶ Sed 17
& hoc parum visum est in conspectu tuo, i-
deóq; locutus es super domum serui tui etiã
in futurum: & fecisti me spectabilem super
omnes homines Domine Deus. ¶ Quid vltrà 18
addere potest Dauid, cùm ita glorificaueris
seruum tuum, & cognoueris eum? ¶ Domine 19
propter famulum tuum iuxta cor tuum fe-
cisti omnem magnificentiam hanc, & nota
esse voluisti vniuersa magnalia. ¶ Domine 20
non est similis tui: & non est alius Deus abs
que te, ex omnibus quos audiuimus auribus
nostris. ¶ Quis *enim' est alius, vt populus 21
tuus Israel, gẽs vna in terra, ad quam per-
rexit Deus, vt liberaret & faceret populum
sibi, & magnitudine sua atque terroribus D
eijceret nationes à facie eius, quem de Ægy
22 pto liberarat? ¶ Et posuisti populum tuum
Israel tibi in populum vsque in æternum,
23 & tu Domine factus es Deus eius. ¶ Nunc
igitur Domine sermo quem locutus es famu
lo tuo, & super domum eius, *confirmetur in
24 perpetuum, & fac sicut locutus es. ¶ Perma-
neatq; & magnificetur nomen tuum vsque
in sempiternum: & dicatur, Dominus exer-
cituum Deus Israel, & domus Dauid serui
25 eius permanens coram eo. ¶ Tu enim Domi-
ne Deus meus reuelasti auriculam serui tui,
vt ædificares ei domum: & idcirco inuenit
seruus tuus fiduciam, vt oret coram te.
26 ¶ Nunc ergo Domine tu es Deus: & locutus
27 es ad seruum tuum tanta beneficia. ¶ Et
cœpisti benedicere domui serui tui, vt sit
semper coram te: te enim Domine benedi-
cente, benedicta erit in perpetuum.

CAP. XVIII.

1 FActum est autem post hæc, vt percuteret 2. Reg. 8. a. B
A Dauid Philisthijm, & humiliaret eos, &
tolleret Geth, & filias eius de manu Phili-
2 sthijm, ¶ percuteretq; Moab, & fierent Moa-
3 bitæ serui Dauid offerentes ei munera. ¶ Eo
tempore percussit Dauid etiam Adar-ézer
regem Soba regionis Hemath, quando per-
rexit vt dilataret imperium suum vsque
4 ad flumen Euphrãten. ¶ Cepit ergo Dauid
mille quadrigas eius, & septem millia equi-
tum, ac viginti millia virorum peditum:
subneruauitq; omnes equos curruum, exce-
ptis centum quadrigis quas reseruauit sibi.
5 ¶ Superuenit autem & Syrus Damascenus,
B vt auxilium præberet Adar-ézer regi So-
ba: sed & huius percussit Dauid viginti duo
6 millia virorum. ¶ Et posuit milites in Da-
masco, vt Syria quoque seruiret sibi, & of-
ferret munera. Adiuuitq; eum Dominus in
7 cunctis ad quæ perrexerat. ¶ Tulit quoque
Dauid pharetras aureas, quas habuerant
serui Adar-ézer: & attulit eas in Ierusalẽ.
8 ¶ Necnon de Tebath & Chun vrbibus A-
dar-ézer æris plurimum, de quo fecit Salo-
mon mare æneum, & columnas, & vasa æ-
9 nea. ¶ Quod cùm audisset Thou rex He-
C math, percussisse videlicet Dauid omnem
10 exercitum Adar-ezer regis Soba, ¶ misit A-
doram filium suum ad regem Dauid, vt po-
stularet ab eo pacem, & congratularetur ei
quod percussisset & expugnasset Adar-ézer:
aduersarius quippe erat Thou Adar-ézer.
11 ¶ Sed & omnia vasa aurea & argentea &
ænea consecrauit Dauid rex Domino, cum
argento & auro quod tulerat ex vniuersis
gentibus, tam de Idumæa & Moab, & filijs
Ammon, quàm de Philisthijm & Amalec.
12 ¶ Abisai verò filius Saruiæ percussit Edom
D in Valle-salinarum, decem & octo millia.
13 ¶ & constituit in Edom præsidium, vt ser-
uiret Idumæa Dauid: saluauitq; Dominus
14 Dauid in cunctis ad quæ perrexerat. ¶ Re-
gnauit

*de terra Ægypti.

*autem 4.

gnauit ergo Dauid super vniuersum Israel,
& faciebat iudicium atque iustitiam cuncto
populo suo. ⁋Porro Ioab filius Saruia erat su 15
per exercitum, & Iosaphat filius Ahilud à
commentarijs. ⁋Sadoc autem filius Achitob, 16
&ᵃ Ahi-melechᵇ filius Abiathar, sacerdotes:
& Susa, scriba. ⁋Banaias quoque filius Ioia 17
da super legiones cerethi & phelethi: Porro
filij Dauid primi ad manum regis.

ᵃAbi-melech 7.

CAP. XIX.

2.Re.10.a.1.

ACcidit autem vt moreretur Naas rex 1
filiorum Ammon, & regnaret filius eius A
pro eo. ⁋Dixitque Dauid, Faciam misericor- 2
diam cum Hanon filio Naas: præstitit enim
mihi pater eius gratiam. Misitque Dauid nun
tios ad consolandum eum super morte patris
sui. Qui cùm peruenissent in terram filio-
rum Ammon vt consolarentur Hanon, ⁋di- 3
xerunt principes filiorum Ammon ad Ha-
non, Tu forsitan putas, quod Dauid honoris
causa in patrem tuum, miserit qui consola-
rentur te: nec animaduertit, quod vt explo-
rent, & inuestigent, & scrutentur terram
tuam venerint ad te serui eius. ⁋Igitur Ha 4
nō pueros Dauid decaluauit & rasit & præ-
cidit tunicas eorum à natibus vsque ad pe-
des, & dimisit eos. ⁋Qui cùm abijssent, & 5
hoc mandassent Dauid, misit in occursum B
eorum (grandem enim contumeliam sustinuerant) & præcepit vt manerent in Ieri-
cho, donec cresceret barba eorum, & tunc re-
uerterentur. ⁋Videntes autem filij Ammon, 6
quod iniuriam fecissent Dauid tam Hanon
quam reliquus populus, miserunt mille ta-
lenta argenti, vt conducerent sibi de Meso-
potamia, & de Syria Maacha, & de Soba
currus & equites. ⁋Conduxeruntque trigin- 7
ta duo millia curruum, & regem Maacha
cum populo eius. Qui cùm venissent castra-
metati sunt e regione Medaba. Filij quoque
Ammon congregati de vrbibus suis, vene-
runt ad bellum. ⁋Quod cùm audisset Dauid 8
misit Ioab & omnem exercitum virorū for- C
tium: ⁋egressique filij Ammon, direxerunt a- 9
ciem iuxta portam ciuitatis: reges autem
qui ad auxilium eius venerant, separatim
in agro steterunt. ⁋Igitur Ioab intelligens 10
bellum ex aduerso, & post tergum contra se
fieri, elegit viros fortissimos de vniuerso Is-
rael, & perrexit contra Syrum. ⁋Reliquam 11
autem partem populi dedit sub manu Abi-
sai fratris sui: & perrexerunt contra filios
Ammon. ⁋Dixitque, Si vicerit me Syrus, au- 12
xilio eris mihi: Si autem superauerint te fi-
lij Ammon, ero tibi in præsidium. ⁋Confor- 13
tare & agamus viriliter pro populo nostro,
nostro, & pro vrbibus Dei nostri: Dominus
autem quod in conspectu suo bonum est, fa-
ciet. ⁋Perrexit ergo Ioab & populus qui cum 14
eo erat, contra Syrum ad prælium: & fu- D
gauit eos. ⁋Porro filij Ammon videntes 15
quòd fugisset Syrus, ipsi quoque fugerunt
Abisai fratrem eius: & ingressi sunt ciuita-
tem: reuersusque est etiam Ioab in Ierusa-
16 lem. ⁋Videns autem Syrus quod cecidisset
coram Israel, misit nuntios, & adduxit Sy-
rum qui erant trans Fluuium. Sophach au-
tem princeps militiæ Adar-ézer, erat dux
17 eorum. ⁋Quod cùm annuntiatum esset Da-
uid, congregauit vniuersum Israel, & tran-
siuit Iordanem, irruitque in eos, & direxit ex
aduerso aciem, illis contrā pugnantibus.
18 ⁋Fugit autem Syrus Israël: & interfecit Da
uid de Syris septem millia curruum, & qua-
draginta millia peditum, & Sophach exer-
19 citus principem. ⁋Videntes autem serui A-
dar-ézer se ab Israel esse superatos, trans-
fugerunt ad Dauid, & seruierunt ei: no-
luitque vltra Syria auxilium præbere filijs
Ammon.

CAP. XX.

2.Re.10.b.7. & 11.a.1.

1 FActum est autem post anni circulum eo
A tempore quo solent reges ad bella proce-
dere, congregauit Ioab exercitum & robur
militiæ, & vastauit terram filiorū Ammon,
perrexitque, & obsedit Rabba: porro Dauid
manebat in Ierusalem, quando Ioab percussit
2 Rabba, & destruxit eam. ⁋Tulit autem Da-
uid coronam Melchom de capite eius, & in-
uenit in ea auri pondo talentum, & pretio-
B sissimas gemmas, fecitque sibi inde diadema:
3 manubias quoque vrbis plurimas tulit, ⁋po
pulum autem qui erat in ea, eduxit, & fecit
super eos tribulas, & trahas, & ferrata car-
penta transire, ita vt dissecarentur & conte
rerentur: sic fecit Dauid cunctis vrbibus fi-
liorum Ammon: & reuersus est cum omni
4 populo suo in Ierusalem. ⁋ ‖ post hæc initum
C est bellum in Gazer aduersum Philisthæos:
in quo percussit Sobochai Husathites, Saphai
5 de genere Raphaim, & humiliauit eos. ⁋A-
liud quoque bellum gestum est aduersus Phi
listhæos, in quo percussit Adeodatus filius
Saltusᵃ Beth-lehemitesᵇ fratrem Goliath
Gethæi, cuius hasta lignum erat quasi li-
6 ciatorium texentium. ⁋Sed & aliud bellum
D accidit in Geth, in quo fuit homo longissi-
mus, senos habens digitos, id est, simul vi-
ginti quatuor: qui & ipse de Rapha fuerat
7 stirpe generatus. ⁋His blasphemauit Israel:
& percussit eum Ionathan filius Samaa
fratris Dauid. Hi sunt filij Rapha in Geth,
qui ceciderunt in manu Dauid & seruorum
eius.

2.Re.21.d.18

ᵃLehemitem 2.

CAP. XXI.

2.Re.24.a.1. Inf.27.c.14.

1 COnsurrexit autem Satan cōtra Israël:
A & incitauit Dauid vt numeraret Is-
2 raël. ⁋Dixitque Dauid ad Ioab, & ad princi-
pes populi, Ite et numerate Israel à Bersabee
vsque Dan: & afferte mihi numerum, vt
3 sciam. ⁋Responditque Ioab, Augeat Dominus
populum suum centuplū, quam sunt: nonne
domine mi rex, omnes serui tui sunt? quare

hoc quærit dominus meus quod in peccatum
reputetur Israeli? ¶Sed sermo regis magis 4
prævaluit: egressusque est Ioab, & circuiuit
vniuersum Israel: et reuersus est Ierusalem.
¶Deditque Dauid numerum eorum quos cir- 5
cuierat: & inuentus est omnis numerus Is-
rael, mille millia, & centum millia virorum
Præterea 13. educentium gladium: de Iuda autem quadrin
ginta septuaginta millia bellatorum. ¶Nam 6
Leui & Beniamin, nō numerauit: eo quod
Ioab inuitus exequeretur regis imperium.
¶Displicuit autem Deo quod iussum erat: & 7
percussit Israel. ¶Dixitque Dauid ad Deum, 8
Peccaui nimis vt hoc facerem: obsecro aufer
iniquitatem serui tui, quia insipienter egi. B
¶Et locutus est Dominus ad Gad Videntem 9
Dauidis, dicens, ¶Vade & loquere ad Dauid 10
& dic ei, Hæc dicit Dominus, Triū tibi o-
ptionem do: vnum quod volueris elige, &
faciam tibi. ¶Cùmque venisset Gad ad Da- 11
uid, dixit ei, Hæc dicit Dominus, Elige quod
¶famis 4. volueris: ¶aut tribus annis pestilentiam: 12
aut tribus mensibus te fugere hostes tuos,
& gladium eorum non posse euadere: aut tri
bus diebus gladium Domini, & mortem
versari in terra, & angelum Domini inter-
ficere in vniuersis finibus Israel. nunc igi-
tur vide quid respondeam ei qui misit me.
¶Et dixit ad Gad, Ex omni parte me angu- 13
stiæ premunt: sed melius mihi est vt inci-
dam in manus Domini, quia multæ sunt
miserationes eius, quàm in manus homi-
num. ¶Misit ergo Dominus pestilentiam in 14
Israel: & ceciderunt de Israel septuaginta
millia virorum. ¶Misit quoque angelum in 15
Ierusalem, vt percuteret eam: cùmque percu-
teretur, vidit Dominus & misertus est su-
per magnitudine mali: & imperauit angelo
qui percutiebat, Sufficit, iam cesset manus
tua. Porro angelus Domini stabat iuxta a-
ream Ornan Iebusæi. ¶Leuansque Dauid o- 16
culos suos, vidit angelum Domini stantem
inter cælum & terram, & euaginatum gla- C
dium in manu eius, & versum contra Ieru-
salem: & ceciderunt tam ipse, quàm maio-
res natu vestiti ciliciis, proni in terrā. ¶Di- 17
xitque Dauid ad Deum, Nonne ego sum qui
iussi vt numeraretur populus? Ego qui pec-
caui, ego qui malum feci: iste grex quid com-
meruit? Domine Deus meus vertatur obse-
cro manus tua in me, & in domum patris
mei: populus autem tuus non percutiatur.
¶Angelus autem Domini præcepit Gad vt 18
diceret Dauidi, vt ascenderet, extrueretque
altare Domino Deo in area Ornan Iebusæi.
¶Ascendit ergo Dauid iuxta sermonē Gad, 19
quem locutus ei fuerat ex nomine Domini.
¶Porro Ornan cum suspexisset, & vidisset 20
angelum, quatuorque filii eius cum eo, abscon-
derunt se, nā eo tempore terebat in area tri-
ticum. ¶Igitur cùm veniret Dauid ad Or- 21
nan, conspexit eum Ornan, et processit ei ob-
uiam de area, & adorauit eum pronus in ter-
22 ram. ¶Dixitque ei Dauid, Da mihi locum a-
reæ tuæ, vt ædificem in ea altare Domino:
ita vt quantum valet argenti accipias, &
23 cesset plaga a populo. ¶Dixit autem Ornan
D ad Dauid, Tolle, & faciat dominus meus rex
quodcunque ei placet: sed & boues do in ho-
locaustum, & tribulas in ligna, & triticum
24 in sacrificiū. Omnia libēs præbebo. ¶Dixitque
ei rex Dauid, Nequaquam ita fiet, sed ar-
gentum dabo quantum valet: neque enim
tibi auferre debeo, & sic offerre Domino ho-
25 locausta gratuita. ¶Dedit ergo Dauid Ornā
pro loco, siclos auri iustissimi ponderis sexcen
26 tos. ¶Et ædificauit ibi altare Domino: obtu- 2.Par. 3.a.1.
litque holocausta, & pacifica: et inuocauit Do-
minum, & exaudiuit eum in igne de cælo
27 super altare holocausti. ¶Præcepitque Domi-
nus angelo: & conuertit gladium suum in
28 vaginam. ¶Protinus ergo Dauid, videns quod
exaudisset eum Dominus in area Ornā Ie-
29 busæi, immolauit ibi victimas. ¶Tabernacu Exo.36. a.2.
lum autem Domini, quod fecerat Moyses in
deserto, & altare holocaustorum, ea tempe-
30 state erat in excelso Gabaon. ¶Et non præ-
ualuit Dauid ire ad altare, vt ibi obsecraret
Deum: nimio enim fuerat in timore perter-
ritus, videns gladium angeli Domini.

CAP. XXII.

1 Dixitque Dauid, Hæc est domus Dei, &
2 hoc altare in holocaustum Israel. ¶Et
A præcepit vt congregarentur oēs proselyti de
terra Israel, & constituit ex eis latomos ad
cædendos lapides & poliendos, vt ædificare-
3 tur domus Dei. ¶Ferrum quoque plurimum
ad clauos ianuarum, & ad cōmissuras atque
iuncturas præparauit Dauid: & æris pondus
4 innumerabile. ¶Ligna quoque cedrina nō po
terant æstimari, quæ Sidonii & Tyrii depor-
5 tauerāt ad Dauid. ¶Et dixit Dauid, Salomō
filius meus puer paruulus est & delicatus: do
mus autē quam ædificare volo Domino, ta-
lis esse debet vt in cunctis regionibus nomi-
netur: præparabo ergo ei necessaria. Et ob
hāc causam, ante mortem suam omnes præ-
6 parauit impensas. ¶Vocauitque Salomonem
B filium suum: & præcepit ei vt ædificaret do-
7 mum Domino Deo Israel. ¶Dixitque Dauid
ad Salomonem, Fili mi, voluntatis meæ fuit
vt ædificarem domum nomini Domini Dei
8 mei. ¶Sed factus est sermo Domini ad me, Inf.28.a.3.
dicens, Multum sanguinem effudisti, & plu-
rima bella bellasti: non poteris ædificare do-
mum nomini meo, tanto effuso sanguine co-
9 ram me: ¶filius qui nascetur tibi, erit vir
quietissimus: faciam enim eum requiescere
ab omnibus inimicis suis per circuitum, &
ob hanc causam, Pacificus vocabitur: & pa- 2.Re.7.b.13.
cem & otium dabo in Israel cunctis diebus Heb.1.a 5.
10 eius. ¶Ipse ædificabit domum nomini meo: 3.Reg.5.b.5.
&

& IPSE ERIT MIHI IN FI-
LIVM, & ego ero illi in patrem: firmabo-
que solium regni eius super Israel in æter-
num. ¶ Nunc ergo fili mi, sit Dominus te- 11
cum, & prosperare, & ædifica domum Do- C
mino Deo tuo, sicut locutus est de te. ¶ Det 12
quoque tibi Dominus prudentiam & sen-
sum, vt regere possis Israel, & custodire le-
gem Domini Dei tui. ¶ Tunc enim proficere 13
poteris, si custodieris mandata & iudicia
quæ præcepit Dominus Moysi vt doceret Is-
rael: confortare & viriliter age, ne timeas,
neque paueas. ¶ Ecce ego in paupertate mea 14
præparaui impensas domus Domini, auri ta-
lenta centum millia, & argenti mille millia
talentorum: æris vero, & ferri non est pon-
dus: vincitur enim numerus magnitudine:
ligna & lapides præparaui ad vniuersa im-
pendia. ¶ Habes quoque plurimos artifices, 15
latomos & cæmentarios, artificesque ligno- D
rum, & omnium artium ad faciendum opus
prudentissimos ¶ in auro & argento & ære & 16
ferro, cuius non est numerus. Surge igitur,
& fac, & erit Dominus tecum. ¶ Præcepit 17
quoque Dauid cunctis principibus Israel, vt
adiuuarent Salomonem filium suum. ¶ Cer 18
nitis inquiens, quod Dominus Deus vester
vobiscum sit, & dederit vobis requiem per
▸.4. circuitum, & tradiderit omnes ⸗ inimicos'
▸.10. ⸗ vestros' in manus vestras, & subiecta sit
terra coram Domino, & coram populo eius.
¶ Præbete igitur corda vestra & animas ve- 19
stras: vt quæratis Dominum Deũ vestrum:
& consurgite & ædificate sanctuarium Do-
mino Deo: vt introducatur arca fœderis Do
mini, & vasa Domino consecrata, in domum
quæ ædificatur nomini Domini.

CAP. XXIII.

IGitur Dauid senex & plenus dierum, re- 1
gem constituit Salomonem filium suum su A
per Israel. ¶ Et congregauit omnes principes 2
Israel, & sacerdotes atque Leuitas. ¶ Nume 3
triginta 4. ratique sunt Leuitæ à "viginti' annis, & su-
pra: & inuenta sunt triginta octo millia vi-
rorum. ¶ Ex his electi sunt & distributi in 4
ministeriũ domus Domini viginti quatuor
millia: præpositorum autem & iudicum, sex
millia. ¶ Porro quatuor millia ianitores: & 5
totidẽ psaltes canentes Domino in organis
Exo.6.c.17. quæ fecerat ad canendum. ¶ ‖ Et distribuit 6
Sup.6.a.1. eos Dauid per vices filiorum Leui, Gerson,
videlicet & Caath et Merari. ¶ Filij Gerson: 7
Leedan & Semei. ¶ Filij Leedam: princeps 8
Iahiel & Zethan & Ioel, tres. ¶ Filij Semei: 9
Salomith & Hosiel & Aran, tres: isti prin- B
cipes familiarum Leedam. ¶ Porro filij Se- 10
mei: Leheth & Ziza & Iaus & Baria: isti
filij Semei, quatuor. ¶ Erat autem Leheth 11
prior, Ziza secundus: porro Iaus & Baria nõ
habuerunt plurimos filios, & idcirco in vna
familia vnaque domo computati sunt. ¶ Filij 12
Caath: Amram & Isaar, Hebron & Oziel,
13 quatuor. ¶ Filij Amra, Aaro & Moyses. ‖ Se- Exo.2.a.2. & 6.c.10.
paratusque est Aaron vt ministraret in Sãcto Heb.5.b.5.
sanctorum, ipse & filij eius in sempiternum,
& adoleret incensum Domino secundum ri-
tum suum, ac benediceret nomini eius in
14 perpetuum. ¶ Moysi quoque hominis Dei filij
15 annumerati sunt in tribu Leui. ¶ Filij Moy-
16 si: Gersom & Eliezer. ¶ Filij Gersom: Subuel
17 primus. ¶ ‖ Fuerunt autem filij Eliezer: Roho Exo.2.d.22.
C bia primus: & non erant Eliezer filij alij. & 18.a.3.
Porro filij Rohobia multiplicati sunt nimis.
18 ¶ Filij Isaar: Salomith primus. ¶ Filij Hebrõ.
19 Ierian primus, Amarias secundus, Iahaziel
20 tertius, Iecmaan quartus. ¶ Filij Oziel: Mi-
21 cha primus, Iesia secũdus. ¶ Filij Merari: Mo
holi & Musi. Filij Moholi: Eleazar & Cis.
22 ¶ Mortuus est autem Eleázar, & non habuit
filios sed filias: acceperuntque eas filij Cis fra
23 tres earum. ¶ Filij Musi: Moholi & Eder &
24 Ierimoth, tres: ¶ Hi filij Leui in cognationi-
bus & familijs suis, principes per vices, &
numerum capitum singulorum qui faciebant
opera ministerij domus Domini a viginti
25 annis, & supra. ¶ Dixit enim Dauid, Requiẽ
dedit dominus Deus Israel populo suo, & ha
bitationem Ierusalem vsque in æternum.
26 ¶ Nec erit officij Leuitarum vt vltra portẽt
tabernaculum, & omnia vasa eius ad mi-
27 nistrandum. ¶ Iuxta præcepta quoque Dauid
nouissima supputabitur numerus filiorũ Le
28 ui a viginti annis & supra. ¶ Et erunt sub
manu filiorum Aaron in cultum domus Do-
D mini, in vestibulis & in exedris, & in loco
purificationis, & in sanctuario, & in vni-
uersis operibus ministerij templi Domini.
29 ¶ Sacerdotes autẽ super panes propositionis,
& ad similæ sacrificium, & ad lagana et azy "feruentem
ma & sartaginẽ, & ad "torrendum', & su- similam 14.
30 per omne pondus atque mensurã. ¶ Leuitæ ve
ro vt stent mane ad confitendum, & canen-
31 dum Domino, similiterque ad vesperã, ¶ tam
in oblatione holocaustorũ Domini, quam in
sabbathis & Calendis & solemnitatibus re-
liquis iuxta numerũ & ceremonias vniuſ-
32 cuiusque rei, iugiter coram Domino. ¶ Et cu
stodiant obseruationes tabernaculi fœderis,
& ritum sanctuarij, & obseruationem fi-
liorum Aaron fratrum suorum, vt ministrẽt
in domo Domini.

CAP. XXIIII.

1 PОrro filijs Aaron hæ partitiones erant. Leu.10.a.1.
A Filij Aaron: Nadab & Abiu & Eleazar Num.3.a.4.
2 & Ithamar. ¶ Mortui sunt autem Nadab & & 26.g.60.
Abiu ante patrẽ suũ absque liberis sacerdo-
3 tioque functus est Eleazar & Ithamar. ¶ Et
diuisit eos Dauid, "id est' Sadoc de filijs E- "& 1.
leazari, & Ahi-melech de filijs Ithamar se-
4 cundũ vices suas & ministeriũ. ¶ Inuentique
sunt multo plures filij Eleazar in principi-
bus virorum, quàm filij Ithamar. Diuisit autẽ
eis, hoc est filijs Eleazar principes per fami-

lias sedecim: & filijs Ithamar per familias
& domos suas octo. ¶Porro diuisit vtrasque 5
inter se familias sortibus: erant enim prin-
cipes sanctuarij, & principes Dei tā de filijs
Eleazar, quā de filijs Ithamar. ¶Descripsitq; 6
eos Semeias filius Nathanael scriba Leuites
coram rege & principibus, & Sadoc sacerdo-
te, & Achi-melech filio Abiathar, principi-
bus quoque familiarum sacerdotalium & B
Leuiticarū: vnam domum, quæ cæteris præ-
erat, Eleazar: & alterā domum, quæ sub se
habebat cæteros, Ithamar. ¶Exiuit aūt sors 7
prima Ioiarib, secūda Iedei, ¶tertia Harim, 8
quarta Seorim, ¶quinta Melchia, sexta Mai 9
mā, ¶septima Accos, octaua Abia, ¶nona Ie- 10
sua, decima Sechenia, ¶ vndecima Eliasib, 11
duodecima Iacim, ¶ tertiadecima Hoppha, 12
decimaquarta Isbaab, ¶decimaquinta Belga 13
decimasexta Emmer, ¶decimaseptima He- 14
zir, decimaoctaua Aphses, ¶decimanona Phe 15
tæia, vicesima Hezechiel, ¶vicesimaprima Ia 16
chin, vicesimasecunda Gamul, ¶vicesimater 17
tia Dalaiau, vicesimaquarta Maaziau, ¶hæ 18
vices eorum secundū ministeria sua, vt in- 19
grediantur domum Domini & iuxta ritum C
suū sub manu Aaron patris eorū: sicut præ-
ceperat Dominus Deus Israël, ¶porro filiorū 20
Leui, qui reliqui fuerant, de filijs Amrā e-
rat Subael: & de filijs Subael, Iehedeia. ¶De 21
filijs quoq; Rohobia princeps Iesias. ¶Isaari 22
vero filius Salemoth: filiusq; Salemoth Ia-
hath: ¶filiusq; eius Ieriau - primus Ama- 23
rias secundus, Iahaziel tertius, Iecmaāu D
quartus. ¶Filius Oziel, Micha: filius Micha 24
Samir. ¶Frater Micha, Iesia: filiusq; Iesia, 25
Zacharias. ¶Filij Merari: Moholi & Musi, 26
filius Oziau, Benno. ¶Filius quoque Mera- 27
ri: Oziau & Soam & Zachur & Hebri.
¶Porrò Moholi filius Eleázar, qui non ha- 28
bebat liberos. ¶Filius verò Cis, Ierameel. 29
¶Filij Musi: Moholi, Eder & Ierimoth. Isti 30
filij Leui secundùm domos familiarū suarū.
¶Miseruntq; & ipsi sortes cōtra fratres suos 31
filios Aaron coram Dauid rege, & Sadoc, &
Ahi-mélech, & principibus familiarū sacer
dotalium & Leuiticarum, tam maiores quā
minores, omnes sors æqualiter diuidebat.

CAP. XXV.

IGitur Dauid & magistratus exercitus 1
segregauerunt in ministerium filios Asaph A
& Heman & Idithun: qui prophetarent in
citharis, & psalterijs, & cymbalis secundum
numerum suum dedicato sibi officio seruien-
tes. ¶De filijs Asaph, Zachur & Ioseph & 2
Nathania & Asarela, filij Asaph: sub manu
Asaph *prophetantes iuxta regē. ¶Porrò Idi 3
thun: filij Idithun, Godolias, Sori, Iesaias,
& Hasabias & Mathathias, sex, sub manu
patris sui Idithun qui in cithara propheta-
bat super confitentes et laudantes Dominū.
¶Heman quoque filij Heman, Bocciau, Ma- 4
B thaniáu, Oziel, Subuel, & Ierimoth, Hana-
nias, Hanani, Eliatha, Geddelthi & Romem
thi-ézer & Iesbacassa, Mellothi, Othir, Ma-
5 hasioth: ¶omnes isti filij Heman *Videntes
regis in sermonibus dei, vt exaltaret cornu:
deditq; Deus Heman filios quatuordecim,
6 & filias tres. ¶ Vniuersi sub manu patris
sui ad cantandum in templo Domini distri-
buti erant, in cymbalis & psalterijs, & ci-
tharis, in ministeria domus Domini iuxta
regem: Asaph videlicet & Idithun & He-
7 man. ¶Fuit autem numerus eorum cum fra
tribus suis, qui erudiebant canticum Do-
mini, cuncti doctores ducenti octogintaocto.
8 ¶Miseruntq; sortes per vices suas, ex æquo
tam maior quam minor, doctus pariter &
9 indoctus. ¶ Egressaq; est sors prima Ioseph,
C qui erat de Asaph. Secunda Godolia, ipsi &
10 filijs eius, & fratribus eius duodecim. ¶Ter-
tia Zachur, filijs & fratribus eius duodecim.
11 ¶Quarta Isari, filijs & fratribus eius duode
12 cim. ¶Quinta Nathania, filijs & fratribus
13 eius duodecim. ¶Sexta Bocciau, filijs & fra-
14 tribus eius duodecim. ¶Septima Isreela, filijs
15 & fratribus eius duodecim. ¶ Octaua Ie-
16 saia, filijs & fratribus eius duodecim. ¶No-
na Mathania, filijs & fratribus eius duode-
17 cim. ¶Decima Semeia filijs & fratribus eius
18 duodecim. ¶Vndecima Azareel, filijs & fra-
19 tribus eius duodecim. ¶Duodecima Hasabia
20 filijs & fratribus eius duodecim. ¶Tertia-
D decima Subael, filijs & fratribus eius duo-
21 decim. ¶Quartadecima Mathathia, filijs &
22 fratribus eius duodecim. ¶ Quintadecima
Ierimoth, filijs & fratribus eius duodecim.
23 ¶Sextadecima Hanania, filijs & fratribus
24 eius duodecim. ¶Septimadecima Iesbacassa,
25 filijs & fratribus eius duodecim. ¶Octaua-
decima Hanani filijs & fratribus eius duo-
26 decim. ¶Nonadecima Mellothi, filijs & fra-
27 tribus eius duodecim. ¶Vicesima Eliatha, fi-
28 lijs & fratribus eius duodecim. ¶Vicesima-
prima Othir, filijs & fratribus eius duode-
29 cim. ¶Vicesimasecunda Geddelthi, filijs &
30 fratribus eius duodecim. ¶ Vicesimatertia
Mahazioth, filijs & fratribus eius duode-
31 cim. ¶Vicesimaquarta Romemthi-ézer, filijs
& fratribus eius duodecim.

CAP. XXVI.

1 DIuisiones autem ianitorum, de Coritis
A Meselemia, filius Core, de filijs Asaph.
2 ¶Filij Meselemia, Zacharias primogenitus,
Iadihel secūdus, Zabadias tertius, Iathanael
3 quartus, ¶Aelam quintus, Iohanan sextus,
4 Elioenai septimus. ¶Filij autē Obed-edom:
Semeias primogenitus, Iozabad secundus,
Ioatha tertius, Sachar quartus, Nathanael
5 quintus. ¶Ammiel sextus, Issachar septimus
Phollathi octauus: quia benedixit illi Do-
6 minus. ¶Semeia autem filio eius nati sunt
filij, præfecti familiarum suarum: erant
enim

*prophetantis i.

*Videntis i.

enim viri fortißimi. ¶ filij ergo Semeia: 7
Othni, & Raphael, & Obed, Elzabad, &
fratres eius viri fortißimi: Eliu quoque &
Samachias. ¶ omnes hi, de filijs Obed-edom: 8
ipsi & filij, & fratres eorum fortißimi ad
ministrandũ, sexagintaduo de Obed-edom.
¶ Porro Meselemia filij, & fratres eorum ro- 9
bustißimi, decem & octo. ¶ De Hosa autem, 10
id est de filijs Merari: Semri princeps (non
enim habuerat primogenitum, & idcirco po- B
suerat eũ pater eius in principem:) ¶ Hel- 11
cias secundus, Tabelias tertius, Zacharias
quartus: omnes hi filij, & fratres Hosa, tre-
decim. ¶ Hi diuisi sunt in ianitores, vt sem- 12
per principes custodiarũ, sicut & fratres eo-
rum ministrarent in domo Domini. ¶ Missa 13
sunt ergo sortes ex aquo, & paruis et magnis
per familias suas in vnamquanq; portarũ.
¶ Cecidit ergo sors orientalis, Selemia. Porro 14
Zachariae filio eius, viro prudentißimo, &
erudito, sortitò obtigit plaga septentrionalis.
¶ Obed-edom vero & filijs eius, ad austrum: 15
in qua parte domus, erat seniorum conciliũ.
¶ Sephim & Hosa ad occidentem, iuxta por- 16
tam qua ducit ad viam ascensionis: custo-
dia contra custodiam. ¶ Ad orientẽ vero Le- 17
uita sex: & ad aquilonem, quatuor per diẽ:
atque ad meridiem similiter in die, quatuor:
& vbi erat concilium, bini & bini. ¶ In cel- 18
lulis quoque ianitorum ad occidentem qua- C
tuor in via: biniq; per cellulas. ¶ Ha sunt di- 19
uisiones ianitorum filiorum Core, & Mera-
ri. ¶ Porro Achias erat super thesauros domus 20
Dei & vasa sanctorum. ¶ Filij quoq; Ledan, 21
filij Gersonni: de Ledan principes familia-
rum, Ledan & Gersonni, Iehieli. ¶ Filij Ie- 22
*frater 3. hieli: Zathan & Ioel "fratres' eius super
thesauros domus Domini, ¶ Amramitis & 23
Isaaritis, & Hebronitis et Ozihelitis. ¶ Su- 24
bael autem filius Gersom, filij Moysi, prapo-
*fratres 8. situs thesauris. ¶ "frater' quoque eius Elie- 25
zer, cuius filius Rahabia, & huius filius I-
saias, & huius filius Ioram, huius quoq; fi-
lius Zechri, & huius filius Selemith. ¶ Ipse 26
Selemith, & fratres eius super thesauros
sanctorum, qua sanctificauit Dauid rex, &
principes familiarum, & tribuni, & centu-
riones, & duces exercitus, ¶ de bellis, & ma- 27
nubijs praliorum, qua consecrauerant ad in-
staurationem & supellectilem templi Domi-
ni. ¶ Hac autem vniuersa sanctificauit Sa- 28
muel Videns, & Saul filius Cis, & Abner fi-
*omnes qui 13. lius Ner, & Ioab filius Saruia: "omnesque' D
sanctificauerant ea per manum Selemith, &
fratrum eius. ¶ Isaaritis vero praerat Cho- 29
nenias, & filijs eius ad opera forinsecus su-
per Israel ad docendum & iudicandum eos.
¶ Porro de Hebronitis Hasabias, & fratres 30
eius viri fortißimi, mille septingenti praee-
rãt Israeli trans Iordanem contra occidentẽ,
in cunctis operibus Domini, & in ministeriũ

31 regis. ¶ Hebronitarum autem princeps fuit
Ieria secundum familias & cognationes eo-
rum. Quadragesimo anno regni Dauid recẽ-
siti sunt: & inuenti sunt viri fortißimi in
32 Iazer Galaad, ¶ fratresq; eius robustioris
atatis, duo millia septingenti principes fa-
miliarum. Praposuit autem eos Dauid rex
Rubenitis & Gadditis, & dimidia tribui
Manasse, in omne ministerium Dei & regis.

CAP. XXVII.

1 Filij autem Israel secundum numerum
A suum, principes familiarum, tribuni &
centuriones & prafecti, qui ministrabant
regi iuxta turmas suas ingrediẽtes & egre-
dientes per singulos menses in anno: vigin-
2 tiquatuor millibus singuli praerant. ¶ Prima
turma in primo mense Iesboam praerat fi-
lius Zabdiel: & sub eo vigintiquatuor mil-
3 lia. ¶ De filijs Phares, princeps cunctorum
4 principum in exercitu mense primo. ¶ Secun-
di mensis habebat turmam Dudia Ahohites,
& post se alter nomine Macelloth, qui rege-
bat partem exercitus vigintiquatuor mil-
5 lium. ¶ Dux quoque turma tertia in mense
tertio, erat Banaias filius Ioiada "sacer- *sacerdotis 7.
dos': & in diuisione sua vigintiquatuor
6 millia. ¶ Ipse est Banaias fortißimus inter
triginta, & super triginta. praerat autem
7 turma ipsius Amizadab filius eius. ¶ Quar-
tus, mense quarto, Azahel frater Ioab, &
Zabadias filius eius post eum: & in turma
8 eius viginti quatuor millia. ¶ Quintus,
mense quinto, princeps Samaoth Iezerites:
B & in turma eius viginti quatuor millia.
9 ¶ Sextus, mẽse sexto, Hira filius Acces The-
cuites: & in turma eius viginti quatuor mil
10 lia. ¶ Septimus, mense septimo, Helles Phal-
lonites de filijs Ephraim: & in turma eius
11 vigintiquatuor millia. ¶ Octauus, mense o-
ctauo, Sobochai Husathites de stirpe Zarhai:
& in turma eius vigintiquatuor millia.
12 ¶ Nonus, mense nono, Abiezer Anathothites
de filijs Iemini: & in turma eius viginti-
13 quatuor millia. ¶ Decimus, mense decimo
Marai, & ipse Netophathites de stirpe Za-
rahi: & in turma eius vigintiquatuor mil-
14 lia. ¶ Vndecimus, mense vndecimo, Banaias
Pharaonites de filijs Ephraim: & in turma
15 eius vigintiquatuor millia. ¶ Duodecimus,
mense duodecimo, Holdai Netophathites, de
stirpe Gothoniel: & in turma eius viginti-
16 quatuor millia. ¶ Porrò tribubus praerant in
C Israel, Rubenitis, dux Eliezer filius Zechri:
Simeonitis, dux Saphatias filius Maacha:
17 ¶ Leuitis, Hasabias filius Camuel: Aaroni-
18 tis, Sadoc: ¶ Iuda, Eliu frater Dauid: Issa-
19 char, Amri filius Michael: ¶ Zabulonitis, Ie-
smaias filius Abdia: Nephthalitibus, Ieri-
20 moth filius Ozriel: ¶ filijs Ephraim, Osee fi-
lius Ozaziu: dimidia tribui Manasse, Ioel
21 filius Phadaia: ¶ & dimidia tribui Manasse

in Galaad, Iaddo filius Zacharia: Bē-iamin
autē, Iasiel filius Abner: ⁋Dan vero, Ezri- 22
hel filius Ieroham. hi principes filiorū Israel.
⁋Noluit autem Dauid numerare eos a vi- 23
ginti annis inferius: quia dixerat Dominus
vt multiplicaret Israel quasi stellas cæli.
Supr. 21. a. 2. *⁋Ioab filius Saruiæ cœperat numerare, ‖ nec* 24
compleuit: quia super hoc ira irruerat in Is-
rael: & idcirco numerus eorum qui fuerant
recēsiti, nō est relatus in fastos regis Dauid.
⁋Super thesauros autē regis fuit Asmoth fi- 25
lius Adiel. his aūt thesauris qui erant in vr
bibus, & in vicis, & in turribus præsidebat D
Ionathā filius Oziæ. ⁋Operi autem rustico, 26
& agricolis qui exercebant terram, præerat
Ezri filius Chelub. ⁋ vinearūq; cultoribus, 27
Semeias Romathites: cellis autem vinarijs,
Zabdias Aphonites. ⁋Nā super olineta & fi- 28
ceta, quæ erant in campestribus, Baland Ge-
derites: super apothecas autē olei, Ioas. ⁋Por- 29
ro armentis quæ pascebantur in Saron, præ-
positus fuit Setrai Saronites: & super boues
in vallibus, Saphat filius Adli: ⁋super ca- 30
melos vero, Vbil Ismaelites: & super asinos,
Iadias Meronathites: ⁋super oues quoq;, Ia- 31
ziz Agarenus. omnes hi principes substan-
tiæ regis Dauid. ⁋ Ionathan autem patruus 32
Dauid, cōsiliarius, vir prudens & literatus:
ipse & Iahiel filius Hachamoni, erant cū fi-
lijs regis. ⁋Achitophel etiam consiliarius re- 33
gis, & Chusai Arachites amicus regis. ⁋post 34
Achitophel fuit Ioiada filius Banaiæ, & A-
biathar. Princeps autem exercitus regis erat
Ioab.

CAP. XXVIII.

CONuocauit igitur Dauid omnes princi- 1
pes Israel, duces tribuum, & præpositos A
turmarum, qui ministrabant regi: tribunos
quoq; & centuriones, & qui præerant sub-
stantiæ & possessionibus regis: filiosq; suos
cum eunuchis, & potentes, & robustissimos
quosq; in exercitu Ierusalem. ⁋ Cumq; sur- 2
rexisset rex, & stetisset, ait, Audite me fra-
tres mei, & populus meus, cogitaui vt ædifi-
carem domum in qua requiesceret arca fœ-
deris Domini, & scabellum pedum Dei no-
stri: & ad ædificandum, omnia præparaui.
2. Re. 7. b. 13. *⁋Deus autem dixit mihi, ‖ Non ædificabis* 3
domum nomini meo: eo quòd sis vir bellator,
& sanguinem fuderis. ⁋Sed elegit Dominus 4
Deus Israel me de vniuersa domo patris
mei, vt essem rex super Israel in sempiternū:
de Iuda enim elegit principes: porro de domo
Iuda, domum patris mei: & de filijs patris
mei, placuit ei vt me eligeret regem super B
Sap. 9. b. 7. *cunctum Israel. ⁋ ‖ Sed & de filijs meis (fi-* 5
lios enim mihi multos dedit Dominus) elegit
Salomonem filium meū, vt sederet in throno
regni Domini super Israel: ⁋ dixitq; mihi, 6
Salomon filius tuus ædificabit domum meā,
" altaria *& " atria' mea: ipsum enim elegi mihi in*
13. *filium, & ego ero ei in patrem. ⁋Et firmabo* 7
regnum eius vsque in æternum, si perseue-
rauerit facere præcepta mea, & iudicia sicut
8 *& hodie. ⁋ Nunc ergo coram vniuerso cœtu*
Israel audiente Deo nostro, custodite & per-
quirite cuncta mandata Domini Dei no-
stri: vt possideatis Terram bonam, & relin-
quatis eam filijs vestris post vos vsq; in
9 *sempiternum. ⁋ Tu autem Salomon fili mi,*
scito Deum patris tui, & serui ei corde per-
fecto, & animo voluntario: ‖ Omnia enim Psal. 7. c. 10.
corda scrutatur Dominus, & vniuersas mē-
tium cogitationes intelligit. Si quæsieris eū,
inuenies: si autem dereliqueris eum, proijciet
10 *te in æternum. ⁋ Nunc ergo quia elegit te*
Dominus vt ædificares domum sanctuarij,
11 *confortare & perfice. ⁋ Dedit autem Dauid*
Salomoni filio suo descriptionem porticus, &
templi, & cellariorum, & cœnaculi, & cubi-
C *culorum in adytis, & domus propitiationis,*
12 *⁋nec non & omnium quæ cogitauerat atrio-*
rum & exedrarum per circuitum in the-
sauros domus Domini, & in thesauros san-
13 *ctorum, ⁋ diuisionumq; sacerdotalium &*
Leuiticarum, in omnia opera domus Domi-
ni. & in vniuersa vasa ministerij templi
14 *Domini. ⁋ Aurum in pondere per singula*
vasa ministerij. Argenti quoq; pondus pro
15 *vasorum & operum diuersitate. ⁋ Sed & in*
candelabra aurea & ad lucernas eorum, au-
rum pro mensura vniuscuiusq; candelabri
& lucernarum. Similiter & in candelabra
argentea, & in lucernas eorum pro diuersi-
16 *tate mensuræ, pōdus argenti tradidit. ⁋Au-*
rum quoq; dedit in " mensas' propositionis " mensam
pro diuersitate " mensarum': similiter & ar- 13.
17 *gentum in alias mensas argenteas. ⁋Ad fu-* " mensura
D *scinulas quoq; & phialas, & thuribula ex* 13.
auro purissimo, & leunculos aureos pro qua-
litate mensuræ pondus distribuit, in leuncu-
lum & leunculum. Similiter & in leones
argenteos diuersum argenti pondus separa-
18 *uit. ⁋Altari aūt in quo adoletur incensum,*
aurum purissimum dedit: vt ex ipso fieret
similitudo quadrigæ cherubim extendentiū
alas, & velantium arcam fœderis Domini.
19 *⁋ Omnia (inquit) venerunt scripta manu*
Domini ad me, vt intelligerē vniuersa opera
20 *exemplaris. ⁋ Dixit quoq; Dauid Salomoni*
filio suo, Viriliter age, & cōfortare, & facne
timeas, & ne paueas, Dominus enim Deus
meus tecum erit, & non dimittet te, nec de-
relinquet, donec perficias omne opus mini-
21 *sterij domus Domini. ⁋Ecce diuisiones sacer-*
dotum & Leuitarum, in omne " ministeriū' " opus mini-
domus Domini assistūt tibi, & parati sunt, sterij 12.
& nouerunt tam principes, quàm populus
facere omnia præcepta tua.

CAP. XXIX.

1 *LOcutusq; est Dauid rex ad omnem ec-*
A *clesiam, Salomonem filium meū vnum*
elegit Deus, adhuc puerum et tenellum: opus
enim

enim grande est, neque enim homini prapa-
Domino 3. ratur habitatio, sed Deo. ¶ Ego autem totis 2
Domini. viribus meis praparaui impẽsas domus Dei
mei. Aurum ad vasa aurea, & argentum in
argentea, as in aerea, ferrum in ferrea, ligna
ad ligna: & lapides onychinos, & quasi sti-
binos, & diuersorum colorum, omnemq; pre-
tiosum lapidem, & marmor parium abun-
dantißime. ¶ & super hac qua obtuli in do- 3
mum Dei mei, de peculio meo aurum & ar-
gentum do in templum Dei mei, exceptis his
qua praparaui in adẽ sanctam. ¶ Tria millia 4
talenta auri de auro Ophir: & septem millia B
talentorum argenti probatißimi: ad deaurã-
*Vt 3. dos parietes templi. ¶ *Et', vbicunq; opus est 5
aurum, de auro, & vbicunq; opus est argen-
tum, de argento opera fiant per manus arti-
ficum: & siquis sponte offert, impleat manũ
suam hodie, & offerat quod voluerit Domi-
no. ¶ Polliciti sunt itaq; principes familiarũ, 6
& proceres tribuum Israel, tribuni quoq; &
*. 6. centuriones, & principes *principum' pos-
sessionum regis. ¶ Dederuntq; in opera do- 7
mus Domini auri talenta quinq; millia, &
solidos decem millia: argenti talenta decem
millia: & aris talenta decem & octo millia:
ferri quoq; centum millia talentorum. ¶ Et 8
apud quemcunq; inuenti sunt lapides, dede-
*thesaurum runt in *thesauros' domus Domini, per ma-
9. nũ Iahiel Gersonitis. ¶ Latatusq; est popu- 9
*sua 4. lus, cum vota *spõte promitterent: quia cor- C
de toto offerebant ea Domino: sed & Dauid
rex latatus est gaudio magno. ¶ Et benedi- 10
xit Domino coram vniuersa multitudine: &
ait, Benedictus es Domine Deus Israel pa-
tris nostri ab aterno in aeternum. ¶ Tua est 11
Domine magnificentia, & potentia, & glo-
ria, atq; victoria, & tibi laus: cuncta enim
qua in calo sunt, & in terra, tua sunt: tuum
Domine regnum, & tu es super omnes prin-
cipes. ¶ Tua diuitia, & tua est gloria: tu do- 12
minaris omnium: in manu tua virtus & po-
tentia, in manu tua magnitudo & imperiũ
omnium. ¶ Nunc igitur Deus noster confite- 13
mur tibi, & laudamus nomen tuum incly-
tum. ¶ Quis ego, & quis populus meus, vt 14
poßimus hac tibi vniuersa promittere? tua D
sunt omnia: et qua de manu tua accepimus,
dedimus tibi. ¶ Peregrini enim sumus coram 15
te & aduena, sicut omnes patres nostri.
Sap. 2. b. 5. ‖ Dies nostri quasi vmbra super terram, &
nulla est mora. ¶ Domine Deus noster, omnis 16
hac copia quam parauimus vt adificaretur
domus nomini sancto tuo, de manu tua est,
& tua sunt omnia. ¶ Scio Deus meus quod 17
probes corda, & simplicitatem diligas, vnde
ego in simplicitate cordis mei latus obtuli v-
niuersa hac: & populum tuum, qui hic re-
pertus est, vidi cum ingenti gaudio tibi of-
ferre donaria. ¶ Domine Deus Abraham, & 18
Isaac, & Israel patrum nostrorum, custodi E
in aeternum hanc voluntatem cordis eorum,
& semper in venerationem tui mens ista
19 permaneat. ¶ Salomoni quoq; filio meo da cor
perfectum, vt custodiat mandata tua, testi-
monia tua, & ceremonias tuas, & faciat v-
niuersa: & adificet adem, cuius impensas
20 paraui. ¶ Pracepit autem Dauid vniuersa
ecclesia, Benedicite Domino Deo *nostro'. *vestro 1.
Et benedixit omnis ecclesia Domino Deo
patrum suorum: & inclinauerunt se, & ado-
21 rauerunt Deum, & deinde regem. ¶ Immo-
F lauerunt; victimas Domino: & obtulerunt
holocausta diẽ sequenti, tauros mille, arietes
mille, agnos mille cum libaminibus suis, &
vniuerso ritu abundantißimè in omnem Is-
22 rael. ¶ Et comederunt, & biberunt coram
Domino in die illo cum grandi latitia. ‖ Et 3. Re. 1. c. 34.
vnxerunt secundo Salomonem filium Da-
uid. Vnxerunt autem eum Domino in prin-
23 cipem, & Sadoc in pontificem. ¶ Seditq; Sa-
lomon super solium Domini in regem pro
Dauid patre suo, & cunctis placuit: & pa-
24 ruit illi omnis Israel. ¶ Sed et vniuersi prin-
cipes & potentes, & cuncti filij regis Dauid
dederunt manum, & subiecti fuerunt Salo-
25 moni regi. ¶ Magnificauit ergo Dominus
Salomonem super omnem Israel: & dedit illi
gloriam regni, qualem nullus habuit ante
26 eum rex Israel. ¶ Igitur Dauid filius Isai re-
G gnauit super vniuersum Israel. ¶ Et dies 3. Re. 2. b. 11.
27 quibus regnauit super Israel, fuerunt qua-
draginta anni: in Hebron regnauit septem
annis, & in Ierusalem annis triginta tribus.
28 ¶ Et mortuus est in senectute bona, plenus
dierum, & diuitijs, & gloria. Et regnauit
29 Salomon filius eius pro eo. ¶ Gesta autẽ Da-
uid regis priora & nouißima scripta sunt in
libro Samuelis Videntis, & in libro Nathan
propheta, atq; in volumine Gad Videntis:
30 ¶ Vniuersiq; regni eius & fortitudinis, et tẽ-
porum qua transierunt sub eo, siue in Israel,
siue in cunctis regnis terrarum.

SECVNDVS LIBER PARALIPOMENON: HEBRAICE, DIBRE HAIAMIM.

CAP. I.

1 CONfortatus est ergo Salomon filius
A Dauid in regno suo, & Dominus 3. Reg. 3. a. 2.
*erat cum eo, & magnificauit eum *Deus
2 in excelsum. ¶ Pracepitq; Salomon eius 1.
vniuerso Israeli, tribunis, & centurionibus,
& ducibus & iudicibus omnis Israel, &
3 principibus familiarum: ¶ & abijt cum vni-
uersa multitudine in Excelsum Gabaon, vbi
erat tabernaculum faderis Domini, quod
fecit Moyses famulus Dei, in solitudine.
4 ¶ Arcam autem Dei adduxerat Dauid de
Cariath-

Cariath-iarim in locum quem præparaue-
rat ei, & vbi fixerat illi tabernaculum, hoc
est in Ierusalem. ¶ Altare quoq; æneum, 5
Exo.38.a.1. ‖ quod fabricatus fuerat Beseleel filius Vri B
filij Hur, ibi erat coram tabernaculo Domi-
ni: quod & requisiuit Salomon, & omnis ec-
clesia. ¶ Ascenditq; Salomon ad altare æneũ, 6
coram tabernaculo fœderis Domini, & ob-
tulit in eo mille hostias. ¶ Ecce autem in ip- 7
sa nocte apparuit ei Deus, dicens, Postula
quod vis, vt dem tibi. ¶ Dixitq; Salomon 8
Deo, Tu fecisti cum Dauid patre meo miseri-
cordiam magnam: & constituisti me regem
pro eo. ¶ Nunc ergo Domine Deus impleatur 9
sermo tuus, quem pollicitus es Dauid patri
meo: tu enim me fecisti regem super populũ
tuum multum, qui tam innumerabilis est,
Sap.9.b.10. quàm puluis terræ. ¶ ‖ Da mihi sapientiã & 10
intelligentiam, vt ingrediar & egrediar co- C
ram populo tuo: quis enim potest hunc popu-
lum tuum dignè, qui tam grandis est, iudi-
care? ¶ Dixit autem Deus ad Salomonem, 11
Quia hoc magis placuit cordi tuo, & non po-
stulasti diuitias, & substantiam, & gloriam,
neque animas eorum qui te oderant, sed nec
dies vitæ plurimos: petisti autem sapientiam
& scientiam, vt iudicare possis populũ meũ,
super quem constitui te regem, ¶ Sapientia 12
& scientia data sunt tibi: diuitias autem &
substãtiam & gloriam dabo tibi, ita vt nul-
lus in regibus nec ante te, nec post te fuerit
3.Reg.10.d. similis tui. ¶ ‖ Venit ergo Salomon ab excelso 13
26. Gabaon in Ierusalem coram tabernaculo fœ- D
deris, & regnauit super Israel. ¶ Congrega- 14
uitq; sibi currus & equites, & facti sunt ei
mille quadringenti currus, & duodecim mil-
lia equitũ: & fecit eos esse in vrbibus qua-
drigarum, & cum rege in Ierusalem. ¶ Præ- 15
buitq; rex argentum & aurum in Ierusalẽ
quasi lapides, & cedros quasi sycomoros, quæ
nascuntur in campestribus multitudine ma-
3.Reg.10.d. gna. ¶ ‖ Adducebantur autem ei equi de Æ- 16
28. gypto, & de Coa à negotiatoribus regis, qui
ibant, & emebant pretio, ¶ quadrigam equo- 17
rum sexcentis argenteis, & equum centum
quinquaginta: similiter de vniuersis regnis
Cethæorum, & à regibus Syriæ emptio cele-
brabatur.

CAP. II.

DEcreuit autem Salomon ædificare do- 1
mum nomini Domini, et palatium sibi. A
¶ Et numerauit septuaginta millia virorum 2
portantium humeris, & octoginta millia qui
cæderent lapides in montibus, præpositosq;
eorum tria millia sexcentos. ¶ Misit quoq; ad 3
3.Reg.5.a.2. Hiram regem Tyri, dicens, ‖ Sicut egisti cum
Dauid patre meo, & misisti ei ligna cedrina,
vt ædificaret sibi domum, in qua & habita-
uit: ¶ sic fac mecum vt ædificem domum no- 4
mini Domini Dei mei, vt consecrem eam ad
adolendum incensum coram illo, & fumigã-
da aromata, & ad propositionem panũ sem-
piternam, & ad holocautomata manè & ve-
spere, sabbathis quoq;, & neomenijs, & so-
lennitatibus Domini Dei nostri in sempi-
5 ternum, quæ mandata sunt Israeli. ¶ Domus
B enim quam ædificare cupio, magna est: ma-
gnus est enim Deus noster super omnes deos.
6 ¶ Quis ergo poterit præualere, vt ædificet eĩ
dignam domum? si cælum, & cæli cælorum
capere eum nequeunt: quantus ego sum, vt
possim ædificare ei domum? sed ad hoc tantũ,
7 vt adoleatur incensum coram illo. ¶ Mitte
ergo mihi virum eruditum, qui nouerit ope-
rari in auro & argento, ære & ferro, purpu-
ra, coccino, & hyacintho, & qui sciat sculpere
cælaturas cũ his artificibus quos mecum ha-
beo in Iudæa & Ierusalem, quos præparauit
8 Dauid pater meus. ¶ Sed & ligna cedrina
mitte mihi, & arceuthina, & pinea de Liba
no: scio enim quod serui tui nouerint cædere
ligna de Libano, & erũt serui mei cũ seruis
9 tuis, ¶ vt parentur mihi ligna plurima. Do-
C mus enim quam cupio ædificare, magna est
10 nimis & inclyta. ¶ Præterea operarijs qui cæ-
suri sunt ligna, seruis tuis dabo in cibaria
tritici coros viginti millia, & hordei coros
totidem, * olei quoque sata viginti millia. *& vini vi-
11 ¶ Dixit autem Hiram rex Tyri per literas, ginti millia
quas miserat Salomoni, Quia dilexit Domi metretas &.
nus populum suum, idcirco te regnare fecit
12 super eum. ¶ Et addidit, dicens, Benedictus
Dominus Deus Israel, qui fecit cælũ & ter-
ram, qui dedit Dauid regi filium sapientem
& eruditum & sensatum atque prudentem,
vt ædificaret domum Domino, & palatium
13 sibi. ¶ Misi ergo tibi virũ prudẽtem & scien-
14 tissimum Hiram patrem meum, ¶ filium
mulieris de filiabus Dan: cuius pater fuit
Tyrius, qui nouerit operari in auro & ar-
gento, ære & ferro, & marmore, & lignis, in
purpura quoque & hyacintho & bysso & coc-
cino: & qui sciat cælare omnem sculpturam,
& adinuenire prudẽter quodcunque in ope-
re necessarium est cum artificibus tuis, & cũ
artificibus domini mei Dauid patris tui.
15 ¶ Triticum ergo, & hordeum, & oleum, & vi-
D num, quæ pollicitus es domine mi, mitte ser-
16 uis tuis. ¶ Nos autem cædemus ligna de Li-
bano, quot necessaria habueris, & applicabi-
mus ea ratibus per mare in Ioppe: tuum au-
17 tem erit transferre ea in Ierusalem. ¶ Nu-
merauit igitur Salomon omnes viros prose-
lytos qui erant in terra Israel, Post dinu-
merationem quam dinumerauit Dauid pa-
ter eius: & inuenti sunt centum quinqua-
18 ginta tria millia & sexcenti. ¶ Fecitq; ex eis
septuaginta millia, qui humeris onera por-
tarent, & octoginta millia qui lapides de
montibus cæderent: tria autem millia, &
sexcentos præpositos operum populi.

CAP.

CAP. III.

ET cœpit Salomon ædificare domum Do- 1
mini in Ierusalem, in Mõte-moria, qui A
demonstratus fuerat Dauid patri eius, in
2.Reg.24. loco quem parauerat Dauid in area ‖ Ornan
d.15. Iebusæi. ¶Cœpit autem ædificare mense se- 2
1.Par.21. cundo, anno quarto regni sui. ¶ Et hæc sunt 3
3.Reg.6.a. fundamenta quæ iecit Salomon, vt ædifica-
ret domum Dei, longitudinis cubitos in mẽ-
sura prima sexaginta, latitudinis cubitos vi-
ginti. ¶Porticum vero ante frontẽ, quæ ten- 4
debatur in longum iuxta mensuram latitu-
dinis domus, cubitorum viginti: porro alti-
tudo centum viginti cubitorum erat: & de-
aurauit eam intrinsecus auro mundissimo.
¶Domum quoque maiorem texit tabulis li- 5
gneis abiegnis, & laminas auri obrizi affi- B
xit per totum. sculpsitq; in ea palmas, &
quasi catheuulas se inuicem complectentes.
¶Strauit quoq; pauimentum templi pretio- 6
sissimo marmore, decore multo. ¶ Porro aurũ 7
erat probatissimum, de cuius laminis texit
domum, & trabes eius, & postes, et parietes,
& ostia: & cælauit cherubim in parietibus.
¶Fecit quoq; domum Sanctisanctorum: lon- 8
gitudinem iuxta latitudinẽ domus, cubito-
rum viginti: & latitudinem similiter vi-
ginti cubitorum: & laminis aureis texit eã,
quasi talentis sexcentis. ¶Sed & clauos fecit 9
aureos, ita vt singuli claui siclos quinqua-
genos appenderent: cœnacula quoq; texit au-
ro. ¶ Fecit etiam in domo Sanctisanctorum 10
cherubim duos, opere statuario: & texit eos
auro. ¶Alæ cherubim viginti cubitis exten- 11
debantur, ita vt vna ala haberet cubitos C
quinq;, & tangeret parietem domus: & al-
tera quinq; cubitos habens, alam tangeret
alterius cherub. ¶ Similiter cherub alterius 12
ala, quinq; habebat cubitos, & tangebat pa-
rietem: & ala eius altera quinq; cubitorum,
alam cherub alterius contingebat. ¶ Igitur 13
alæ vtriusq; cherubim expansæ erant, & ex-
tendebantur per cubitos viginti: ipsi autem
stabant erectis pedibus, & facies eorũ erant
versæ ad exteriorem domum. ¶Fecit quoque 14
Mat.27.f.51 ‖ velum ex hyacintho, purpura, cocco, & bys-
so: & intexuit ei cherubim. ¶ Ante fores e- 15
Ier.52.d.20. tiam templi ‖ duas columnas, quæ triginta
& quinq; cubitos habebant altitudinis: por-
ro capita earum, quinq; cubitorum. ¶Necnon 16
& quasi catenulas in oraculo, & superposuit
eas capitibus columnarum: malogranata etiã
centum, quæ catenulis interposuit. ¶ Ipsas 17
quoq; columnas posuit in vestibulo templi,
vnam à dextris, & alteram à sinistris: eam
quæ a dextris erat, vocauit Iachin, & quæ
ad læuam, Booz.

CAP. IIII.

FEcit quoq; altare æneum viginti cubito- 1
rum longitudinis, & viginti cubitorum A
latitudinis, & decem cubitorum altitudinis.
3.Reg.7.c.23 ¶ Mare etiam fusile decem cubitis à labio 2
vsq; ad labium, rotundum per circuitum:
quinq; cubitos habebat altitudinis, & fu-
niculus triginta cubitorum ambiebat gyrum
3 eius. ¶Similitudo quoq; boum erat subter il-
lud: & decem cubitis quædam extrinsecus
cælatura, quasi duobus versibus alueum ma-
ris circuibant. Boues autem erant fusiles:
4 ¶& ipsum mare super duodecim boues im-
positum erat, quorum tres respiciebant ad a-
quilonem, & alij tres ad occidentem, porro
tres alij meridiem, & tres qui reliqui erant,
orientem, habentes mare superpositum: po-
steriora autem boum erant intrinsecus sub
5 mari. ¶Porro vastitas eius habebat mensu-
B ram palmi, & labium illius erat quasi labiũ
calicis, vel repandi lilij: capiebatq; tria mil-
6 lia metretas. ¶Fecit quoq; conchas decem: &
posuit quinq; à dextris, et quinq; à sinistris,
vt lauarent in eis omnia quæ in holocau-
stum oblaturi erant: porro in mari sacerdo-
7 tes lauabantur. ¶Fecit autem & candelabra
aurea decem, secundum speciem qua " iusse- "iussa erant
rat' fieri: & posuit ea in templo, quinq; à 3.
8 dextris, & quinq; à sinistris. ¶ Necnon &
mensas decem: & posuit eas in templo, quin-
que à dextris, & quinq; à sinistris. Phialas
9 quoq; aureas centum. ¶ Fecit etiam atrium
C sacerdotum, & basilicam grandem, & ostia
10 in basilica, quæ texit ære. ¶ Porrò mare po-
suit in latere dextro contra orientem ad me-
11 ridiem. ¶Fecit autẽ Hiram lebetes, & crea-
gras, & phialas: & compleuit omne opus re-
12 gis in domo Dei: ¶Hoc est, columnas duas: &
epistylia, & capita, & quasi quædam retia-
cula, quæ capita tegerent super epistylia.
13 ¶Malogranata quoq; "quadringenta' & re- " quadra-
tiacula duo, ita vt bini ordines malograna- ginta 13.
torum singulis retiaculis iungerentur, quæ
protegerent epistylia, & capita columnarum.
14 ¶Bases etiam fecit & conchas, quas super-
15 posuit basibus: ¶ mare vnum, boues quoque
16 duodecim sub mari. ¶Et lebetes, et creagras,
& phialas. Omnia vasa fecit Salomoni Hi-
ram pater eius in domo Domini ex ære mũ-
17 dissimo. ¶ In regione Iordanis fudit ea rex
D in argillosa terra inter Socoth, & Sareda-
18 tha. ¶Erat autem multitudo vasorũ innu-
merabilis, ita vt ignoraretur pondus æris.
19 ¶ Fecitq; Salomon omnia vasa domus Dei,
& altare aureũ: & mensas, & super eas pa-
20 nes propositionis. ¶ Candelabra quoq; cum
lucernis suis vt lucerent ante oraculum iu-
21 xta ritum, ex auro purissimo: ¶& florentia
quædam, & lucernas, & forcipes aureos, om-
22 nia de auro mundissimo facta sunt. ¶ Thy-
miateria quoq;, & thuribula, & phialas, &
mortariola ex auro purissimo. Et ostia cæla-
uit templi interioris, id est in Sanctosancto-
rum: & ostia templi forinsecus aurea. Sicq;
completum est omne opus quod fecit Salomon
in domo Domini.

CAP.

CAP. V.

3.Reg.7.g.51 & 8.a.1. INtulit igitur Salomon omnia quæ voue- 1
rat Dauid pater suus, argentum & aurũ, A
& vniuersa vasa posuit in thesauris domus
Dei. ¶Post quæ congregauit maiores natu Is- 2
rael, & cunctos principes tribuum, & capita
familiarum de filijs Israel in Ierusalem: vt
adducerent arcam fœderis Domini de Ciui-
tate David, quæ est Sion. ¶ Venerunt itaq; 3
ad regem omnes viri Israel in die solẽni men
sis septimi. ¶ Cumq; venissent cuncti senio- 4
rum Israel, portauerunt Leuitæ arcam, ¶ & 5
intulerunt eam, & omnem paraturã taber-
naculi. Porrò vasa sanctuarij quæ erant in
tabernaculo, portauerunt sacerdotes cum Le
uitis. ¶Rex autẽ Salomon & vniuersus cœ- 6
tus Israel, & omnes qui fuerunt congregati B
ante arcam, immolabant arietes & boues
absq; vllo numero: tãta enim erat multitu-
do victimarum. ¶ Et intulerunt sacerdotes 7
arcam fœderis Domini in locum suum, id est,
ad oraculum templi, in Sanctasanctorum
subter alas cherubim: ¶ ita vt cherubim ex- 8
panderent alas suas super locum in quo posi-
ta erat arca, & ipsam arcam tegerent cum
vectibus suis. ¶Vectium autem quibus por- 9
tabatur arca, quia paululum lõgiores erant,
capita parebant ante oraculum: si verò quis
paululum fuisset extrinsecus, eos videre non C
poterat. Fuit itaq; arca ibi vsq; in præsentẽ
diem. ¶ Nihilq; erat aliud in arca, nisi duæ 10
tabulæ quas posuerat Moyses in Horeb, quã-
do legem dedit Dominus filijs Israel egredi-
entibus ex Aegypto. ¶ Egressis autem sacer- 11
dotibus de sanctuario (omnes enim sacerdo-
tes qui ibi potuerant inueniri, sanctificati
sunt: nec adhuc in illo tempore vices & mi-
nisteriorũ ordo inter eos diuisus erat) ¶ tam 12
Leuitæ quã cãtores, id est, & qui sub Asaph
erant, & qui sub Hemã, & qui sub Idithun, D
filij & fratres eorum vestiti byssinis, cym-
balis & psalterijs, & citharis concrepabant,
stantes ad orientalem plagam altaris, & cũ
eis sacerdotes centum viginti canẽtes tubis.
¶Igitur cunctis pariter & tubis, & voce, & 13
cymbalis, & organis, & diuersi generis mu-
sicorum concinentibus, & vocem in sublime
tollentibus, longè sonitus audiebatur: ita vt
cùm Dominum laudare cœpissent, & dicere,
Confitemini Domino quoniam bonus, quo-
niã in æternũ misericordia eius: impleretur
domus Dei nube, ¶ne possent sacerdotes stare 14
& ministrare propter caliginem. Compleue-
rat enim gloria Domini domum Dei.

CAP. VI.

TVnc Salomon ait, Dominus pollicitus est 1
3.Re.8.b.12. vt habitaret in caligine: ¶ego autem æ- 2
dificaui domũ nomini eius, vt habitaret ibi A
a.4. in perpetuum. ¶ Et conuertit rex faciem 3
suam, & benedixit vniuersæ multitudini
Israel (nam omnis turba stabat intenta,) &
4 ait, ¶Benedictus Dominus Deus Israel, qui
quod locutus est Dauid patri meo, opere com
5 pleuit, dicens, ¶ A die qua eduxi populum
meũ de terra Aegypti, non elegi ciuitatem
de cunctis tribubus Israel, vt ædificaretur in
ea domus nomini meo: neq; elegi quenquam
alium virum, vt esset dux in populo meo Is-
6 rael: ¶sed elegi Ierusalem, vt sit nomen meũ
in ea, & elegi Dauid, vt constituerem eũ su-
7 per populum meum Israel. ¶ Cumq; fuisset
voluntatis Dauid patris mei, vt ædificaret
8 domũ nomini Domini Dei Israel. ¶dixit Do-
B minus ad eũ, Quia hæc fuit voluntas tua,
vt ædificares domum nomini meo, benè qui-
dem fecisti huiuscemodi habere voluntatem:
9 ¶sed non tu ædificabis domum, veruntamen
filius tuus qui egredietur de lumbis tuis, ip-
10 se ædificabit domum nomini meo. ¶Comple-
uit ergo Dominus sermonem suum quem lo-
cutus fuerat: & ego surrexi pro Dauid patre
meo, & sedi super thronum Israel, sicut locu-
tus est Dominus: & ædificaui domum nomi-
11 ni Domini Dei Israel. ¶ Et posui in ea arcã,
in qua est pactum Domini quod pepigit cum
12 filijs Israel. ¶Stetit ergo coram altari Domi-
ni ex aduerso vniuersæ multitudinis Israel,
13 & extendit manus suas. ¶Siquidem fecerat
Salomon basim æneam, & posuerat eam in
medio basilicæ, habentem quinq; cubitos lon-
gitudinis, & quinq; cubitos latitudinis, &
tres cubitos altitudinis: stetitq; super eam,
& deinceps flexis genibus contra vniuersam
multitudinem Israel, & palmis in cælum le-
14 uatis, ¶ait, ‖Domine Deus Israel, non est si- 2.Ma.2.b.10
C milis tui Deus in cælo & in terra: qui custo-
dis pactum & misericordiam cũ seruis tuis,
qui ambulant coram te in toto corde suo.
15 ¶Qui præstitisti seruo tuo Dauid patri meo
quæcunq; locutus fueras ei: & quæ ore pro-
miseras, opere complesti, sicut & præsens tem
16 pus probat. ¶ Nũc ergo Domine Deus Israel,
imple seruo tuo patri meo Dauid quæcunque
locutus es, dicens, Non deficiet ex te vir co-
ram me, qui sedeat super thronum Israel:
ita tamen si custodierint filij tui "vias *viã suã 4.
meas', & ambulauerint in lege mea, sicut &
17 tu ambulasti coram me: ¶ Et nunc Domine
Deus Israel, firmetur sermo tuus quem lo-
18 cutus es seruo tuo Dauid ¶ Ergone credibile
est vt habitet Deus cum hominibus super
terram? Si cælum & cæli cælorum non te ca-
piunt: quantò magis domus ista quam ædi-
19 ficaui? ¶Sed ad hoc tantùm facta est, vt re-
spicias orationem serui tui, & obsecrationem
eius Domine Deus meus: & audias preces
20 quas "fudit' famulus tuus coram te: ¶ vt *fundit 5.
D aperias oculos tuos super domum istam die-
bus ac noctibus, super locum in quo pollicitus
21 es vt inuocaretur nomen tuum: ¶ & exau-
dires orationem quam seruus tuus orat in
eo, & exaudias preces famuli tui, & populi
tui

tui Israël. Quicunque orauerit in loco isto,
exaudi de habitaculo tuo, id est, de cælis, &
propitiare. ¶ Si peccauerit quispiam in proxi- 22
mum suum, & iurare contra eum paratus
venerit, seque maledicto constrinxerit co-
ram altari in domo ista: ¶ tu audies de cælo, 23
& facies iudicium seruorum tuorum, ita vt
reddas iniquo viam suam in caput propriũ,
& vlciscaris iustum, retribuens ei secun-
dum iustitiam suam. ¶ Si superatus fuerit 24
populus tuus Israel ab inimicis (peccabunt
enim tibi) & conuersi egerint pœnitentiam,
& obsecrauerint nomen tuum, & fuerint
*Nu. 1o. deprecati * in loco isto. ¶ tu exaudies de cælo, 25
& propitiare peccato populi tui Israel, & re-
duc eos in terram quam dedisti eis, & pa-
tribus eorum. ¶ Si clauso cælo pluuia nõ flu- 26
xerit propter peccata populi, & deprecati te E
fuerint in loco isto, & confessi nomini tuo,
& conuersi a peccatis suis, cùm eos afflixe-
ris, ¶ exaudi de cælo Domine, & dimitte pec- 27
cata seruis tuis & populi tui Israel, & doce
eos viam bonam per quam ingrediantur, &
da pluuiam terræ quam dedisti populo tuo
Eccl.20.b.9. ad possidendum. ¶ ‖ Fames si orta fuerit in 28
terra, & pestilentia, ærugo & aurugo, & lo-
custa, & bruchus, & hostes vastatis regioni-
bus portas obsederint ciuitatis, omnisq; pla-
ga & infirmitas presserit: ¶ si quis de popu- 29
lo tuo Israel fuerit deprecatus, cognoscens
plagam & infirmitatem suam, & expande-
rit manus suas in domo hac: ¶ tu exaudies de 30
cælo de sublimi scilicet habitaculo tuo, &
propitiare, & redde vnicuique secundum
vias suas quas nosti eũ habere in corde suo:
(tu enim solus nosti corda filiorum homi-
num.) ¶ Vt timeant te, & ambulent in vijs 31
tuis cunctis diebus quibus viuunt super fa- F
ciem terræ quam dedisti patribus nostris.
¶ Externum quoq; qui non est de populo tuo 32
Israel, si venerit de terra longinqua, propter
nomen tuum magnum, & propter manum
tuam robustam, & brachium tuum exten-
tum, & adorauerit in loco isto: ¶ tu exau- 33
dies de cælo firmissimo habitaculo tuo, & fa-
cies cuncta pro quibus inuocauerit te ille pe-
regrinus: vt sciant omnes populi terræ no-
men tuum, & timeant te sicut populus tuus
Israel, & cognoscant quia nomen tuum in-
uocatum est super domum hanc quam ædi-
ficaui. ¶ Si egressus fuerit populus tuus ad 34
bellum contra aduersarios suos per viam in
qua miseris eos, adorabunt te contra viam
in qua ciuitas hæc est quam elegisti, & do-
mus quam ædificaui nomini tuo: ¶ tu exau- 35
dies de cælo preces eorum, & obsecrationem,
3.Re.8.e.46 & vlciscaris. ¶ Si autẽ peccauerint tibi ‖ (neq; 36
Eccl.7.c.21. enim est homo qui non peccet) & iratus fue- G
1.Ioh.1.d.8. ris eis, & tradideris hostibus, & captiuos
duxerint eos in terram longinquã, vel certè
quæ iuxta est: ¶ & conuersi in corde suo in 37
terra ad quam captiui ducti fuerant, egerint
pœnitentiam, & deprecati te fuerint in ter-
ra captiuitatis suæ, dicentes, Peccauimus,
38 inique fecimus, iniuste egimus: ¶ & reuersi
fuerint ad te in toto corde suo, & in tota a-
nima sua, in terra captiuitatis suæ ad quam
ducti sunt, adorabunt te contra viam terræ
suæ quam dedisti patribus eorum, & vrbis
quam elegisti, & domus quam ædificaui no-
39 mini tuo: ¶ tu exaudies de cælo, hoc est, de
firmo habitaculo tuo preces eorum, & facias
iudicium, & dimittas populo tuo quamuis
40 peccatori: ¶ tu es enim Deus meus: aperian-
tur, quæso, oculi tui, & aures tuæ intentæ
41 sint ad orationem quæ fit in loco isto. ¶ ‖ Nũc Psal.131.c.8.
igitur consurge Domine Deus in requiem
tuam, tu & arca fortitudinis tuæ: Sacerdotes
tui Domine Deus induantur salutem, &
42 sancti tui lætentur in bonis. ¶ Domine Deus
ne auerseris faciem christi tui: memento mi-
sericordiarum Dauid serui tui.

CAP. VII.

1 CVmq; complesset Salomon fundens pre- 2.Mach.2.
A ces, ignis descendit de cælo, & deuora- b.10.
uit holocausta & victimas: & maiestas
2 Domini impleuit domum. ¶ Nec poterant sa-
cerdotes ingredi templum Domini, eo quod
impleßet maiestas Domini templum Domi-
3 ni. ¶ Sed & omnes filij Israel videbãt descẽ-
dentem ignem, & gloriam Domini super do-
mum: & corruentes proni in terram super
pauimentum stratum lapide, adorauerunt
& laudauerunt Dominum, Quoniam bo-
nus, quoniam in sæculum misericordia eius.
4 ¶ Rex autem & omnis populus immolabant
5 victimas coram Domino. ¶ ‖ Mactauit igi- 3.Re.8.g.63
tur rex Salomon hostias, boum viginti duo
millia, arietum centum viginti millia: &
dedicauit domum Dei rex & vniuersus po-
6 pulus. ¶ Sacerdotes autem stabant in officijs
suis: & Leuitæ in organis carminũ Domini,
quæ fecit Dauid rex ad laudandum Domi-
B num, Quoniam in æternum misericordia e-
ius, hymnos Dauid canẽtes per manus suas:
porro sacerdotes canebant tubis ante eos,
7 cunctusq; Israel stabat. ¶ Sanctificauit quo-
que Salomon medium atrij ante templum
Domini: obtulerat enim ibi holocausta &
adipes pacificorum: quia altare æneum quod
fecerat, non poterat sustinere holocausta &
8 sacrificia & adipes. ¶ Fecit ergo Salomon
solennitatem in tempore illo septem diebus,
& omnis Israel cum eo, ecclesia magna val-
de, ab introitu Emath vsque ad Torren-
9 tem Aegypti. ¶ Fecitq; die octauo collectam,
eo quod dedicasset altare septem diebus,
& solennitatem celebrasset diebus septem.
10 ¶ Igitur in die vicesimo tertio mensis se-
ptimi dimisit populos ad tabernacula sua,
lætantes atque gaudentes super bono quod
fecerat Dominus Dauidi, & Salomoni,

&

3.Reg.9.a.2. & Israeli populo suo. ¶ Compleuitq; Salo- 11
mon domum Domini, & domum regis, & o-
mnia quæ disposuerat in corde suo vt faceret
in domo Domini, & in domo sua, & prospe-
ratus est. ¶ Apparuit autem ei Dominus no- 12
ctę, & ait, Audiui orationem tuam, & elegi C
locum istum mihi in domum sacrificij. ¶ Si 13
clausero cælum, & pluuia non fluxerit, &
mandauero & præcepero locustæ vt deuoret
terram, & misero pestilentiam in populum
meum: ¶ conuersus autem populus meus, su- 14
per quos inuocatum est nomen meū, depre-
catus me fuerit, & exquisierit faciem meā,
& egerit pœnitentiam a vijs suis pessimis:
& ego exaudiam de cælo, & propitius ero
peccatis eorum, & sanabo terram eorū. ¶ O- 15
culi quoq; mei erunt aperti, & aures meæ e-
rectæ ad orationem eius qui in loco isto ora-
uerit. ¶ Elegi enim, & sanctificaui locum 16
istum, vt sit nomen meum ibi in sempiter-
num, & permaneant oculi mei & cor meum
ibi cunctis diebus. ¶ Tu quoq; si ambulaueris 17
corā me, sicut ambulauit Dauid pater tuus,
& feceris iuxta omnia quæ præcepi tibi, &
iustitias meas iudiciaq; seruaueris: ¶ susci- 18
tabo thronum regni tui, sicut pollicitus sum
Dauid patri tuo, dicens, Non auferetur de
c.13. stirpe tua vir, qui ⌐ non˥ sit princeps in Is-
rael. ¶ Si autem auersi fueritis, & deliquer- 19
ritis iustitias meas, & præcepta mea quæ
proposui vobis, & abeuntes seruieritis dijs
alienis, & adoraueritis eos: ¶ euellam vos de 20
terra mea quam dedi vobis: & domum hanc
* ædificaui 12. quam " sanctificaui˥ nomini meo, projiciam
a facie mea, & tradam eam in parabolam,
& in exemplum cunctis populis. ¶ Et domus 21
ista erit in prouerbium vniuersis transeun-
tibus, & dicent stupentes, Quare fecit Do-
minus sic terræ huic, & domui huic? ¶ Respō- 22
debuntq;, Quia dereliquerunt Dominum
Deum patrum suorum, qui eduxit eos de ter
ra-Aegypti, & apprehenderunt deos alienos,
& adorauerunt eos, & coluerunt. idcirco ve-
nerunt super eos vniuersa hæc mala.

CAP. VIII.

3.Re.9.b.10 EXpletis autem viginti annis postquam 1
ædificauit Salomon domum Domini, & A
domum suam: ¶ ciuitates quas dederat Hi- 2
ram Salomoni, ædificauit, et habitare ibi fe-
cit filios Israel. ¶ Abijt quoq; in Emath Su- 3
ba, & obtinuit eam. ¶ Et ædificauit Palmi- 4
ram in deserto, & alias ciuitates munitissi-
mas ædificauit in Emath. ¶ Extruxitque 5
Beth-horon superiorem, & Beth-horon infe-
riorem, ciuitates muratas habentes portas
& vectes & seras: ¶ Balaath etiam & om- 6
nes vrbes firmissimas quæ fuerunt Salomo-
nis, cunctasq; vrbes quadrigarum, & vrbes
* quæ 5. equitum. omnia " quæcunque˥ voluit Salo-
mon atq; disposuit, ædificauit in Ierusalem
& in Libano, & in vniuersa terra potesta-
7 tis suæ. ¶ Omnem populum qui derelictus
B fuerat de Hethæis, & Amorrhæis, & Phere-
zæis, & Heuæis, & Iebusæis, qui non erant
8 de stirpe Israel, de filijs eorum: & de posteris
quos non interfecerant filij Israel, subiuga-
uit Salomon in tributarios, vsq; in diem
9 hāc. ¶ Porro de filijs Israel non posuit vt ser-
uirent operibus regis: ipsi enim erant viri
bellatores, & duces primi & principes qua-
10 drigarum & equitum eius. ¶ Omnes autem
principes exercitus regis Salomonis fuerunt
ducenti quinquaginta, qui erudiebant po-
11 pulum. ¶ Filiam vero Pharaonis transtulit
de Ciuitate-Dauid in domum quam ædifi-
C cauerat ei. Dixit enim ⌐ rex˥, Non habita- c.6.
bit vxor mea in domo Dauid regis Israel, eo
quòd sanctificata sit: quia ingressa est in eā
12 arca Domini. ¶ Tunc obtulit Salomon holo-
causta Domino super altare Domini, quod
13 extruxerat ante porticum, ¶ vt per singulos
dies offerretur in eo iuxta præceptum Moysi,
in sabbathis & in calendis, & in festis die-
bus ter per annum, id est, in Solennitate a-
zymorum, & in Solennitate hebdomadarū,
14 & in Solennitate tabernaculorum. ¶ Et con-
stituit iuxta dispositionem Dauid patris sui
officia sacerdotum in ministerijs suis: & Le-
uitas in ordine suo, vt laudarent, & mini-
strarent coram sacerdotibus iuxta ritum
vniuscuiusq; diei: & ianitores in diuisioni-
bus suis per portam & portam: sic enim præ-
15 ceperat Dauid homo Dei. ¶ Nec prætergressi
D sunt de mandatis regis tā sacerdotes, quam
Leuitæ, ex omnibus quæ præceperat, & in
16 custodijs thesaurorum. ¶ Omnes impensas
præparatas habuit Salomon, ex eo die quo
fundauit domum Domini, vsq; in diem quo
17 perfecit eam. ¶ Tunc abijt Salomō in Asion-
gaber, & in Ailath ad orā Maris-rubri, quæ
18 est in Terra-edom. ¶ Misit autem ei Hiram
per manus seruorum suorum naues, & nau-
tas gnaros maris, & abierunt cum seruis
Salomonis in Ophir: tuleruntq; inde qua-
dringenta quinquaginta talenta auri, &
attulerunt ad regem Salomonem.

CAP. IX.

1 REgina quoq; Saba cùm audisset famam 3.Re.10.a.1.
A Salomonis, venit vt tentaret eum in Mat.12.d.
ænigmatibus, in Ierusalem: cū magnis opi- 42.
bus & camelis, qui portabant aromata, & Luc.11.d.31.
auri plurimum, gemmasq; pretiosas. Cumq;
venisset ad Salomonē, locuta est ei quæcun-
2 que erant in corde suo. ¶ Et exposuit ei Sa-
lomon omnia quæ proposuerat: nec quicquā
3 fuit quod non perspicuum ei fecerit. ¶ Quæ
postquam vidit sapientiam scilicet Salomo-
4 nis, & domum quam ædificauerat, ¶ necnon
& cibaria mensæ eius, & habitacula seruo-
rum, & officia ministrorum eius, & vesti-
menta eorum, pincernas quoq; & vestes eo-
rum, & victimas quas immolabat in domo

Domini:

Domini: non erat præ ſtupore vltrà in ea
ſpiritus. ¶ Dixitq; ad regem, Verus eſt ſermo 5
quem audieram in terra mea de virtutibus
& ſapientia tua. ¶ Non credebam narranti- 6
bus, donec ipſa veniſſem, & vidiſſent oculi B
mei: & probaſſem vix medietatem ſapiẽtiæ
tuæ mihi fuiſſe narratam: viciſti famam
virtutibus tuis. ¶ Beati viri tui, & beati 7
ſerui tui, hi qui aſſiſtunt coram te omni tem
pore, et audiunt ſapientiam tuam. ¶ Sit Do- 8
minus Deus tuus benedictus, qui voluit te
ordinare ſuper thronum ſuũ regem Domini
Dei tui. Quia diligit Deus Iſrael, & vult
ſeruare eum in æternum: idcirco poſuit te ſu-
per eum regem, vt facias iudicia atq; iu-
ſtitiam. ¶ Dedit autem regi centum viginti 9
talenta auri, & aromata multa nimis, &
gemmas pretioſiſſimas: non fuerunt aroma-
ta talia, vt hæc quæ dedit regina Saba regi
Salomoni. ¶ Sed & ſerui Hiram cum ſeruis 10
Salomonis attulerunt aurum de Ophir, & C
3.Re.10.b.11 ligna thyina, & gemmas pretioſiſſimas. ¶ De 11
quibus fecit rex, de lignis ſcilicet thyinis,
gradus in domo Domini & in domo regia:
citharas quoq; & pſalteria cantoribus, nun-
quam viſa ſunt in terra Iuda ligna talia.
¶ Rex autem Salomon dedit reginæ Saba cũ- 12
cta quæ voluit, & quæ poſtulauit, & multò
plura quàm attulerat ad eum: quæ reuerſa,
abijt in terram ſuam cum ſeruis ſuis. ¶ Erat 13
autem pondus auri quod afferebatur Salo- D
moni per ſingulos annos, ſexcenta ſexaginta
ſex talenta auri: ¶ excepta ea ſumma quam 14
legati diuerſarum gentium, & negotiatores
afferre conſueuerant, omneſq; reges Arabiæ,
& ſatrapæ terrarum, qui comportabant au-
rum & argentũ Salomoni. ¶ Fecit igitur rex 15
Salomon ducentas haſtas aureas de ſumma
ſexcentorum aureorum, qui in ſingulis haſtis
expendebantur. ¶ Trecenta quoq; ſcuta au- 16
rea trecentorum aureorum quibus tegeban-
tur ſingula ſcuta: poſuitq; ea rex in arma-
mentario, quod erat conſitum nemore. ¶ Fecit 17
quoq; rex ſolium eburneum grãde: & veſti-
uit illud auro mundiſſimo. ¶ Sex quoq; gra- 18
dus, quibus aſcendebatur ad ſolium: & ſca-E
bellũ aureum, & brachiola duo altrinſecus,
& duos leones ſtantes iuxta brachiola: ¶ ſed 19
& alios duodecim leunculos ſtantes ſuper
ſex gradus ex vtraq; parte. non fuit tale ſo-
lium in vniuerſis regnis. ¶ Omnia quoque 20
vaſa conuiuij regis erant aurea: & vaſa do-
mus ſaltus Libani ex auro puriſſimo. Argẽ-
tum enim in diebus illis pro nihilo reputa-
batur. ¶ Siquidẽ naues regis ibant in Thar- 21
ſis cum ſeruis Hiram, ſemel in annis tribus:
& deferebant inde aurum & argentum, &
ebur, & ſimias, & pauos. ¶ Magnificatus eſt 22
igitur Salomon ſuper omnes reges terræ præ
diuitijs & gloria. ¶ Omneſq; reges terrarum 23
deſiderabant videre faciem Salomonis, vt F
audirent ſapientiam quam dederat Deus in
24 corde eius. ¶ Et deferebant ei munera, vaſa
argentea & aurea, & veſtes, & arma, &
aromata, equos & mulos, per ſingulos annos.
25 ¶ Habuit quoque Salomon quadraginta mil-
lia equorum in ſtabulis: & curruum, equi-
tumque duodecim millia: conſtituitq; eos in
vrbibus quadrigarum, & vbi erat rex in
26 Ieruſalem. ¶ Exercuit etiam poteſtatem ſu-
per cunctos reges à flumine Euphrate vſq;
G terram Philiſthinorum, & vſq; ad terminos
27 Aegypti. ¶ Tantamq; copiam præbuit argenti
in Ieruſalem quaſi lapidum: & cedrorum
tantam multitudinem velut ſycomororum
28 quæ gignuntur in campeſtribus. ¶ Adduce-
bantur autem ei equi de Aegypto, cunctiſq;
29 regionibus. ¶ Reliqua autem opera Salomo-
nis priorum & nouiſſimorum ſcripta ſunt in
verbis Nathan prophetæ, & in libris Ahiæ
Silonitis, in viſione quoque Addo Videntis,
30 contra Ieroboam filium Nabat. ¶ Regnauit
autem Salomon in Ieruſalem ſuper omnem
31 Iſrael quadraginta annis. ¶ Dormiuitq; cum
patribus ſuis: & ſepelierunt eum in ciui-
tate Dauid: regnauitq; Roboam filius eius
pro eo.

CAP. X.

1 PRofectus eſt autem Roboam in Sichem: 3.Re.12.a.
A illuc enim cunctus Iſrael conuenerat, vt
2 conſtituerent eum regem. ¶ Quod cùm audiſ-
ſet Ieroboam filius Nabat, qui erat in Ae-
gypto (fugerat quippe illuc ante Salomonẽ)
3 ſtatim reuerſus eſt. ¶ Vocaueruntq; eum, &
venit cum vniuerſo Iſrael, & locuti ſunt ad
4 Roboam, dicentes, ¶ Pater tuus duriſſimo iu-
go nos preſſit: tu leuiora impera patre tuo,
qui nobis impoſuit grauem ſeruitutem, &
paululum de onere ſubleua vt ſeruiamus ti-
5 bi. ¶ Qui ait, Poſt tres dies reuertimini ad
6 me. Cumq; abijſſet populus, ¶ Inijt conſilium
cum ſenibus qui ſteterant coram patre eius
Salomone, dum adhuc viueret, dicens, Quid
7 datis conſilij, vt reſpondeã populo? ¶ Qui di-
B xerunt ei, Si placueris populo huic, & linie-
ris eos verbis clementibus, ſeruient tibi om-
8 ni tempore. ¶ At ille reliquit conſilium ſenũ,
& cum iuuenibus tractare cœpit, qui cum eo
nutriti fuerant, & erant in comitatu illius.
9 ¶ Dixitque ad eos, Quid vobis videtur? vel
reſpondere quid debeo populo huic, qui dixit
mihi, Subleua iugum quod impoſuit nobis
10 pater tuus? ¶ At illi reſponderunt vt iu- ...1.
uenes & nutriti cum eo in delicijs, atque
dixerunt, Sic loqueris populo qui dixit tibi,
C Pater tuus aggrauauit iugum noſtrum, tu
ſubleua: & ſic reſpondebis ei, Minimus digi-
tus meus groſſior eſt lumbis patris mei.
11 ¶ Pater meus impoſuit vobis graue iugum,
& ego maius pondus apponam: pater meus
cecidit vos flagellis, ego verò cædam vos
12 ſcorpionibus. ¶ Venit ergo Ieroboam, & vni-

uersus populus ad Roboam die tertio, sicut
praeceperat eis. ¶ Responditque rex dura, dere- 13
licto consilio seniorum, ¶ locutusque est iuxta 14
iuuenum voluntatē, Pater meus graue vo-
bis imposuit iugum: quod ego grauius faciā:
pater meus cecidit vos flagellis: ego vero ca-
dam vos scorpionibus. ¶ Et nō acquieuit po- 15
puli precibus: erat enim voluntatis Dei, vt
3.Re.12.e.29 compleretur sermo eius, ‖ quem locutus fue-
rat per manum Ahia Silonitis ad Ieroboam
filium Nabat. ¶ Populus autē vniuersus re- 16
ge duriora dicente, sic locutus est ad eum, Nō D
est nobis pars in Dauid, neque haereditas in
filio Isai. Reuertere in tabernacula tua Is-
rael, tu autem pasce domū tuam Dauid. Et
abijt Israel in tabernacula sua. ¶ Super filios 17
autem Israel, qui habitabant in ciuitatibus
Iuda, regnauit Roboam. ¶ Misitque rex Roboā 18
Aduram, qui praeerat tributis, & lapidaue-
runt eum filij Israel, & mortuus est: porrò
rex Roboam currum festinauit ascendere, &
fugit in Ierusalem. ¶ Recessitque Israel à domo 19
Dauid vsque ad diem hanc.

CAP. XI.

VEnit autem Roboam in Ierusalem, & 1
3.Re.12.d.21 conuocauit vniuersam domum Iuda, & A
Ben-iamin, cētum octoginta millia electorū
atque bellantium, vt dimicaret contra Israel,
& conuerteret ad se regnum suum. ¶ Factus- 2
que est sermo Domini ad Semeiam hominem
Dei, dicens, ¶ Loquere ad Roboam filium Sa- 3
lomonis regem Iuda, & ad vniuersum Isra-
el qui est in Iuda & Ben-iamin. ¶ Haec dicit 4
Dominus, Non ascendetis, neque pugnabitis
.3. cōtra fratres vestros: reuertatur vnusquis-
que in domū suam, quia mea hoc gestum est
voluntate. Qui cùm audissent sermonem B
Domini, reuersi sunt, nec perrexerunt contra
Ieroboam. ¶ Habitauit autem Roboam in Ie- 5
rusalem, & aedificauit ciuitates muratas in 6
Iuda. ¶ Extruxitque Beth-lehem & Etam, & 7
Thecue, ¶ Bethsur quoque, & Socho, & Odol- 8
lam, ¶ necnon & Geth, & Maresa, & Ziph: 9
¶ sed & Aduram, & Lachis, & Azeca: ¶ Sa- 10
raa quoque, & Aialon, & Hebron, quae erant
in Iuda & Ben-iamin, ciuitates munitissi-
mas. ¶ Cumque clausisset eas muris, posuit in 11
eis principes, ciborumque horrea, hoc est, olei 12
& vini. ¶ Sed & in singulis vrbibus fecit
armamentaria: scutorū & hastarum: firma-
uitque eas summa diligentia: & imperauit su 13
per Iudam & Ben-iamin. ¶ Sacerdotes au- C
tem & Leuitae qui erant in vniuerso Israel,
venerunt ad eum de cunctis sedibus suis,
¶ relinquētes suburbana, et possessiones suas, 14
& transeuntes ad Iudam & Ierusalem: eo
quòd abiecisset eos Ieroboam, & posteri eius,
3.Re.12.g.31 ne sacerdotio Domini fungerentur. ¶ Qui cō- 15
stituit sibi sacerdotes excelsorū & daemonio-
rum, vitulorumque quos fecerat. ¶ Sed & de 16
cunctis tribubus Israel, quicunque dederant
cor suum vt quaererent Dominum Deum
Israel, venerunt in Ierusalem ad immolan-
dum victimas suas coram Domino Deo pa-
17 trum suorum. ¶ Et roborauerunt regnum Iu-
da & confirmauerunt Roboam filium Salo-
monis per tres annos: ambulauerunt enim in
vijs Dauid & Salomonis, annis tantum tri-
18 bus. ¶ Duxit autem Roboam vxorem Maha-
D lath, filiam Ierimoth filij Dauid: Abi-hail
19 quoque filiam Eliab filij Isai. ¶ quae peperit ei
20 filios Ieus, & Somoriam, & Zoom. ¶ Post hanc
quoque accepit Maacha filiam Absalom, quae
peperit ei Abia & Ethai, Ziza, & Salomith.
21 ¶ Amauit autem Roboam Maacha filiam
Absalom super omnes vxores suas, & concu-
binas: nam vxores decem & octo duxerat,
concubinas autem sexaginta: & genuit vi-
22 ginti octo filios, & sexaginta filias. ¶ Con-
stituit vero in capite Abiam filium Maacha
ducem super omnes fratres suos: ipsum enim
23 regem facere cogitabat, ¶ quia sapientior
fuit, & potentior super omnes filios eius, &
in cunctis finibus Iuda, & Ben-iamin, &
in vniuersis ciuitatibus muratis: praebuitque
eis escas plurimas, & multas petiuit vxo-
res.

CAP. XII.

1 CVmque roboratum fuisset regnum Ro-
A boam & confortatum, dereliquit legem
2 Domini, & omnis Israel cum eo. ¶ ‖ Anno 3.Re.14.f.25
autem quinto regni Roboam, ascendit Sesac
rex Aegypti in Ierusalem, (quia peccaue-
3 rant Domino) ¶ cum mille ducentis curri-
bus, & sexaginta millibus equitum: nec e-
rat numerus vulgi quod venerat cum eo ex
Aegypto Lybies scilicet, & Troglodytae, &
4 Aethiopes. ¶ Cepitque ciuitates munitissimas
5 in Iuda, & venit vsque in Ierusalem. ¶ Se-
meias autem propheta ingressus est ad Ro-
boam, & principes Iuda, qui congregati fue-
rant in Ierusalem, fugientes Sesac: dixitque
ad eos, Haec dicit Dominus, Vos reliquistis
6 me, & ego reliqui vos in manu Sesac. ¶ Cō-
B sternatique principes Israel, & rex, dixerunt,
7 Iustus est Dominus. ¶ Cumque vidisset Do-
minus quod humiliati essent, factus est ser-
mo Domini ad Semeiam, dicens, Quia hu-
miliati sunt, non disperdam eos: daboque eis
pauxillum auxilij, & non stillabit furor
meus super Ierusalem per manum Sesac.
8 ¶ Veruntamen seruient ei: vt sciant distan-
tiam seruitutis meae, & seruitutis regni ter-
9 rarum. ¶ Recessit itaque Sesac rex Aegypti ab
Ierusalem, sublatis thesauris domus Domi-
C ni, & domus Regis, omniaque secum tulit: &
10 clypeos aureos quos fecerat Salomon, ¶ pro
quibus fecit rex aeneos, et tradidit illos prin-
cipibus scutariorum qui custodiebant vesti-
11 bulum palatij. ¶ Cumque introiret rex do-
mum Domini, veniebant scutarij & tolle-
bant eos: iterumque referebant eos ad arma-
12 mentarium suum. ¶ Veruntamen quia
hu-

humiliati sunt, auersa est ab eis ira Domi-
ni, nec deleti sunt penitus: siquidem in Iuda
3.Re.14.c.21 inuenta sunt opera bona. ‖Confortatus est 13
ergo rex Roboam in Ierusalē, atque regnauit:
quadraginta autem & vnius anni erat cum
regnare cœpisset: & decem & septem annis
regnauit in Ierusalem, vrbe quam elegit
Dominus, vt confirmaret nomen suum ibi, D
de cunctis tribubus Israel: nomen autē ma-
tris eius Naama Ammanitis. Fecit autem 14
malum, & non præparauit cor suū vt quæ-
reret Dominum. Opera vero Roboam pri- 15
ma & nouissima scripta sunt in libris Se-
meiæ Prophetæ, & Addo Videntis, & diligen-
ter exposita: pugnaueruntque aduersum se Ro-
boam & Ieroboam cunctis diebus. Et dor- 16
miuit Roboam cum patribus suis: sepultusque
est in Ciuitate-Dauid. Et regnauit Abia fi-
lius eius pro eo.

CAP. XIII.

ANno octauodecimo regis Ieroboam, re- 1
3.Re.15.a.2. gnauit Abia super Iudam. Tribus an- 2
nis regnauit in Ierusalem: nomenque matris A
eius Michaia, filia Vriel de Gabaa: & erat
3.Re.15.a.7. bellum inter Abiam & Ieroboam. ‖Cumque 3
*quadringenta 6. inijsset Abia certamen, & haberet bellicosis-
simos viros, & electorū *quadraginta millia:
*octingenta 4. lia: Ieroboam instruxit econtra aciem *octo-
ginta millia virorū, qui & ipsi electi erāt,
& ad bella fortissimi. Stetit ergo Abia su- 4
per montem Semeron, qui erat in Ephraim,
& ait, Audi Ieroboā, & omnis Israel. Num 5
ignoratis quod Dominus Deus Israel dede-
rit regnum Dauid super Israel in sempiter-
num, ipsi & filijs eius in pactum salis? (Et 6
surrexit Ieroboam filius Nabat, seruus Salo-
3.Re.11.c.26 monis filij Dauid: ‖ & rebellauit contra Do-
minum suum. Congregatique sunt ad eū vi- 7
ri vanissimi, & filij Belial: & præualuerunt
contra Roboam filium Salomonis: porro Ro-
boam erat rudis, & corde pauido, nec potuit
resistere eis.) Nunc ergo vos dicitis quod 8
resistere possitis regno Domini, quod possidet B
per filios Dauid: habetisque grandem populi
multitudinem, atque vitulos aureos quos
3.Re.12.g.31 fecit vobis Ieroboam in deos: ‖Et eiecistis 9
sacerdotes Domini, filios Aaron, atque Leui-
tas: & fecistis vobis sacerdotes sicut omnes
populi terrarum: quicunque venerit, & ini-
tiauerit manum suam in tauro de bobus, &
in arietibus septem, fit sacerdos eorum qui
non sunt dij. Noster autem Dominus Deus 10
est, quem non relinquimus: sacerdotesque
ministrant Domino de filijs Aaron: & Leui-
tæ sunt in ordine suo. Holocausta quoque 11
offerunt Domino per singulos dies mane &
vespere: & thymiama iuxta legis præcepta
confectum, & proponuntur panes in mensa
mundissima, estque apud nos candelabrum
aureum, & lucerna eius, vt accendatur
semper ad vesperam: nos quippe custodimus
præcepta Domini Dei nostri, quem vos reli-
12 liquistis. Ergo in exercitu nostro dux Deus
C est, & sacerdotes eius, qui clangunt tubis, &
resonant contra vos: filij Israel nolite pu-
gnare contra Dominum Deum patrum ve-
13 strorum, quia non vobis expedit. Hæc illo
loquente, Ieroboam retro moliebatur insi-
dias. Cumque ex aduerso hostium staret, igno-
14 rantem Iudam suo ambiebat exercitu. Re-
spiciensque Iudas, vidit instare bellum ex ad-
uerso & post tergum, & clamauit ad Domi-
num: ac sacerdotes tubis canere cœperunt.
15 Omnesque viri Iuda vociferati sunt: & ecce
illis clamantibus perterruit Deus Ieroboam,
& omnem Israel qui stabat ex aduerso Abiæ
16 & Iuda. Fugeruntque filij Israel Iudam, &
17 tradidit eos Deus in manu eorum. Percus-
D sit ergo eos Abia, & populus eius plaga ma-
gna: & corruerūt vulnerati ex Israel *quin- *quingenta 5.
18 quaginta millia virorum fortium. Hu-
miliatique sunt filij Israel in tempore illo: &
vehementissime confortati filij Iuda, eo
quod sperassent in Domino Deo patrum suo-
19 rum. Persecutus est autem Abia fugien-
tem Ieroboam: & cepit ciuitates eius, Beth-
el & filias eius: & Iesana cum filiabus suis:
20 Ephron quoque & filias eius. Nec valuit
vltra resistere Ieroboam in diebus Abia,
quem percussit Dominus, & mortuus est.
21 Igitur Abia, confortato imperio suo, accepit
vxores quatuordecim procreauitque viginti-
22 duos filios, & sedecim filias. Reliqua autem
sermonum Abia, viarumque & operum eius,
scripta sunt diligentissime in libro Addo
Prophetæ.

CAP. XIIII.

1 DOrmiuit autē Abia cum patribus suis, 3.Re.15.a.8.
A & sepelierunt eum in Ciuitate-Da-
uid: regnauitque Asa filius eius pro eo, in cu-
2 ius diebus quieuit terra annis decem. Fecit
autem Asa quod bonum & placitum erat in
3 conspectu *Dei sui, & subuertit altaria pe- *Domini 5.
regrini cultus, & excelsa, & confregit sta-
4 tuas, lucosque succidit. Et præcepit Iudæ vt
quæreret Dominum Deum patrum suorum,
5 & faceret legem, & vniuersa mandata. Et
abstulit de cunctis vrbibus Iuda aras &
6 phana, & regnauit in pace. Aedificauit
quoque vrbes munitas in Iuda, quia quietus
erat, & nulla temporibus eius bella surrexe-
7 rant, pacem Domino largiente. Dixit autē
B Iuda, Aedificemus ciuitates istas, & vallē-
mus muris, & roboremus turribus, & portis,
& seris: donec à bellis quieta sunt omnia, eo
quod quæsierimus Dominum Deum patrum
nostrorum, & dederit nobis pacē per gyrum.
Aedificauerunt igitur, & nullū in extruendo
8 impedimentum fuit. Habuit autem Asa in
exercitu suo portantium scuta & hastas,
de Iuda trecenta millia: de Beniamin ve-
ro scutariorum, & sagittariorum, ducenta

* septuaginta 9. *octoginta' millia: omnes isti viri fortissi-
mi. ¶ Egressus est autem contra eos Zara Ae- 9
thiops cum exercitu suo, decies centena mil- C
lia, & curribus trecentis: & venit vsque Ma-
resa. ¶ Porrò Asa perrexit obuiam ei, & in- 10
struxit aciem ad bellum in Valle-Sephatha,
3.Re.14.b.6 quæ est iuxta Maresa. ¶ ‖ Et inuocauit Do- 11
minum Deum, & ait, Domine non est apud
te vlla distantia, vtrum in paucis auxilie-
ris, an in pluribus: adiuua nos Domine Deus
noster: in te enim, & in tuo nomine haben-
tes fiduciam venimus contra hanc multitu-
dinem. Domine, Deus noster tu es, non præ-
ualeat contra te homo. ¶ Exterruit itaque Do 12
minus Aethiopes coram Asa & Iuda: fuge- D
runtque Aethiopes. ¶ Et persecutus est eos A- 13
sa, & populus qui cum eo erat, vsque Gera-
ra: & ruerunt Aethiopes vsque ad internecio-
nem, quia Domino cædente contriti sunt, &
exercitu illius præliante. Tulerunt ergo spo-
lia multa. ¶ Et percusserunt ciuitates omnes 14
per circuitum Geraræ: grandis quippe cun-
ctos terror inuaserat: & diripuerunt vrbes,
& multam prædam asportauerunt. ¶ Sed & 15
caulas ouium destruentes, tulerunt pecorum
infinitam multitudinem, & camelorum: re-
uersique sunt in Ierusalem.

CAP. XV.

3.Re.15.c.22 AZarias autē filius Obed, facto in se spi- 1
ritu Dei, ¶ egressus est in occursum Asa, 2
& dixit ei, Audite me Asa, & omnis Iuda A
& Ben-iamin, Dominus vobiscū, quia fui-
stis cum eo. Si quæsieritis eum, inuenietis: si
autem dereliqueritis eum, derelinquet vos.
¶ Transibunt autē multi dies in Israel absque 3
Deo vero, & absque sacerdote doctore, & ab-
que lege. ¶ Cumque reuersi fuerint in angu- 4
* & clamauerint stia sua, *ad Dominū Deum Israel, & quæ-
sierint eum, reperient eum. ¶ In tempore illo 5
non erit pax egredienti & ingredienti: sed
terrores vndique in cunctis habitatoribus
terrarum. ¶ Pugnabit enim gens contra gen- 6
tem, & ciuitas contra ciuitatem: quia Do-
minus conturbabit eos in omni angustia. B
¶ Vos ergo confortamini, & non dissoluantur 7
manus vestræ: erit enim merces operi ve-
stro. ¶ Quod cùm audisset Asa, verba scilicet, 8
& prophetiam Azariæ filij Obed Prophetæ,
confortatus est, & abstulit idola de omni ter-
ra Iuda, & de Ben-iamin, & ex vrbibus,
quas ceperat, montis Ephraim: & dedicauit
altare Domini quod erat ante porticum Do-
mini. ¶ Congregauitque vniuersum Iudam & 9
Ben-iamin, & aduenas cū eis de Ephraim, C
& de Manasse, & de Simeon: plures enim ad
eum confugerant ex Israel, videntes quod
Dominus Deus illius esset cum eo. ¶ Cumque 10
venissent in Ierusalem mense tertio, anno
decimoquinto regni Asa, ¶ immolauerūt Do- 11
mino in die illa de manubijs & præda quam
adduxerant, boues septingentos, & arietes
12 septem millia. ¶ Et intrauit ex more ad cor-
roborandum fœdus, vt quærerent Dominum
Deum patrum suorum in toto corde, & in
13 tota anima sua. ¶ Si quis autem, inquit, nō
quæsierit Dominum Deum Israel, moriatur,
a minimo vsque ad maximum, à viro vsque
14 ad mulierem. ¶ Iurauerùntque Domino voce
D magna in iubilo, & in clangore tubæ, & in
15 sonitu buccinarum ¶ omnes qui erant in Iu-
da cum execratione: in omni enim corde suo
iurauerunt, & in tota voluntate quæsierunt
eum & inuenerunt: præstitítque eis Dominus
16 requiem per circuitum. ¶ Sed & Maacham
matrem Asa regis ex augusto deposuit im-
perio, eo quod fecisset in luco simulachrum
Priapi: quod omne contriuit, & in frusta
comminuens combussit in Torrente-cedron.
17 ¶ Excelsa autem derelicta sunt in Israel: at-
tamen cor Asa erat perfectum cunctis die-
18 bus eius. ¶ Eaque quæ vouerat pater suus, &
ipse, intulit in domum Domini: argentum
& aurum, vasorumque diuersam supellecti-
19 lem. ¶ Bellum vero non fuit vsque ad * trice- * trigesimumquintum 1.
simum' annum regni Asa.

CAP. XVI.

1 ANno autem tricesimosexto regni eius 3.Re.15.d.18
A ascendit Baasa rex Israel in Iudam, &
muro circūdabat Rama, vt nullus tute pos-
2 set egredi & ingredi de regno Asa. ¶ Protulit
autem Asa argentum & aurum de thesauris
domus Domini, & de thesauris regis: misitque
ad Ben-adad regem Syriæ, qui habitabat in
3 Damasco, dicens. ¶ Fœdus inter me et te est:
pater quoque meus & pater tuus habuere cō-
cordiam, quam ob rem misi tibi argentum &
aurum, vt rupto fœdere quod habes cū Baa-
4 sa rege Israel, facias eū a me recedere. ¶ Quo
comperto Ben-adad misit principes exerci-
tuum suorum ad vrbes Israel: qui percusse-
runt Ahion, & Dan, & Abel-maim, & v-
5 niuersas vrbes Nephthali muratas. ¶ Quod
cùm audisset Baasa, desijt ædificare Rama,
6 & intermisit opus suum. ¶ Porro Asa rex as-
B sumpsit vniuersum Iudam, & tulerunt la-
pides de Rama, & ligna quæ ædificationi
præparauerat Baasa: ædificauitque ex eis Ga-
7 baa, & Maspha. ¶ In tempore illo venit Ha-
nani Propheta ad Asam regem Iuda, & di-
xit ei, Quia habuisti fiduciam in rege Syriæ,
& non in Domino Deo tuo: idcirco euasit Sy-
8 riæ regis exercitus de manu tua. ¶ ‖ Nonne Supr.14.c.9
C Aethiopes & Libyes multo plures erāt qua-
drigis & equitibus, & multitudine nimia:
quos, cùm in Domino credidisses, tradidit in
9 manu tua? ¶ Oculi enim Domini contēplan-
tur vniuersam terram, & præbent fortitu-
dinem his ‖ qui corde perfecto credunt in eū. Ioan.7.f.38
Stulte igitur egisti, & propter hoc ex præ-
senti tempore aduersum te bella consurgent.
10 ¶ Iratus Asa aduersus Videntem, iussit eum
mitti in neruum: valde quippe super hoc
fuerat

fuerat indignatus: & interfecit de populo in
tempore illo plurimos. ⁋Opera autē Asa pri- 11
ma & nouissima scripta sunt in libro regum
Iuda & Israel. ⁋Aegrotauit etiam Asa anno 12
tricesimonono regni sui, dolore pedum vehe- D
mentissimo, & nec in infirmitate sua quæ-
siuit Dominum, sed magis in medicorum ar-
te confisus est. ⁋Dormiuitq; cum patribus 13
3.Re.15.c.24 suis: & mortuus est anno quadragesimo
primo regni sui. ⁋Et sepelierunt eum in se- 14
pulchro suo quod foderat sibi in Ciuitate
Dauid, posueruntq; eum super lectum suum
plenū aromatibus & vnguentis meretricijs,
quæ erant pigmentariorum arte confecta, &
combusserunt super eum ambitione nimia.

CAP. XVII.

3.Re.15.c.24 REgnauit autem Iosaphat filius eius pro 1
eo, & inualuit contra Israel. ⁋Constituit 2
q̄ue militū numeros in cunctis vrbibus Iu- A
da, quæ erant vallata muris. Præsidiaq; di-
sposuit in terra Iuda, & in ciuitatibus E-
phraim quas ceperat Asa pater eius. ⁋Et 3
fuit Dominus cū Iosaphat, quia ambulauit
in vijs Dauid patris sui primis: & non spe-
rauit in Baalim, ⁋sed in Deo patris sui, & 4
perrexit in præceptis illius, & nō iuxta pec-
cata Israel. ⁋Confirmauitq; Dominus regnū 5
in manu eius: & dedit omnis Iuda munera
Iosaphat: factæq; sunt ei infinitæ diuitiæ, &
multa gloria. ⁋Cumq; sumpsisset cor eius au- 6
daciam propter vias Domini, etiam excelsa B
& lucos de Iuda abstulit. ⁋Tertio autem an- 7
no regni sui misit de principibus suis Ben-
hail, & Obdiam, & Zachariam, & Natha-
nael, & Michaam, vt docerent in ciuitati-
bus Iuda: ⁋& cum eis Leuitas, Semeiam, & 8
Nathaniā, & Zabadiam, Asael quoq; & Se-
miramoth & Ionathan, Adoniamq; & To-
biam & Thob-adoniam Leuitas: & cum eis
Elisama, & Ioram sacerdotes: ⁋docebantque 9
populum in Iuda, habentes librum legis Do-
mini: & circuibant cunctas vrbes Iuda, atq;
erudiebant populum. ⁋Itaque factus est pa- 10
uor Domini super omnia regna terrarū quæ C
erant per gyrum Iuda: nec audebant bellare
contra Iosaphat. ⁋Sed & Philisthæi Iosaphat 11
munera deferebant, & vectigal argenti: A-
rabes quoq; adducebant pecora arietum se-
ptem millia septingentos, & hircos totidem.
⁋Creuit ergo Iosaphat, & magnificatus est 12
vsque in sublime: atque ædificauit in Iuda
domos adinstar turrium, vrbesq; muratas.
⁋Et multa opera parauit in vrbibus Iuda: 13
viri quoq; bellatores, & robusti erant in Ie-
rusalem, ⁋quorum iste numerus per domos 14
principes 2. atq; familias singulorum: In Iuda ⁎ prin-
cipes exercitus, Ednas dux, & cum eo robu-
stissimi viri trecenta millia. ⁋Post hunc Io- 15
hanan princeps, & cum eo ducenta octogin- D
ta millia. ⁋Post illum quoq; Amasias filius 16
Zechri, consecratus Domino, & cum eo du-
17 centa millia virorum fortium. ⁋Hunc se-
quebatur robustus ad prælia Eliada, & cum
eo tenentium arcum & clypeum ducenta
18 millia. ⁋Post istum etiam Iozabad: & cum
eo centum octoginta millia expeditorum mi-
19 litum. ⁋Hi omnes erant ad manum regis,
exceptis alijs quos posuerat in vrbibus mu-
ratis, in vniuerso Iuda.

CAP. XVIII.

1 FVit ergo Iosaphat diues & inclytus mul- 3.Re.22.a.2.
A tum, & affinitate coniunctus est Achab.
2 ⁋Descenditque post annos ad eum in Sama-
riam: ad cuius aduentum mactauit Achab
arietes, & boues plurimos ipsi & populo qui
venerant cum eo: persuasitq; illi vt ascende-
3 ret in Ramoth Galaad. ⁋Dixitq; Achab rex
Israel ad Iosaphat regem Iuda, Veni mecum
in Ramoth-Galaad. Cui ille respondit, Vt
ego, & tu: sicut populus tuus, sic & populus
4 meus, tecumque erimus in bello. ⁋Dixit Io-
saphat ad regem Israel, Consule obsecro in
5 præsentiarum sermonem Domini. ⁋Congre-
B gauit igitur rex Israel prophetarum qua-
dringētos viros, & dixit ad eos, In Ramoth-
Galaad ad bellandū ire debemus, an quies-
cere? At illi, Ascende, inquiunt, & tradet
6 Deus in manu regis. ⁋Dixitq; Iosaphat,
Nunquid non est hic propheta Domini, vt
7 ab illo etiam requiramus? ⁋Et ait rex Is-
rael ad Iosaphat, Est vir vnus à quo possu-
mus quærere Domini voluntatem: sed ego
odi eum, quia non prophetat mihi bonum,
sed malum omni tempore: est autem Michæas
filius Iemla. Dixitq; Iosaphat, Ne loquaris
8 rex hoc modo. ⁋Vocauit ergo rex Israel v-
num de eunuchis, & dixit ei, Voca cito Mi-
9 chæam filium Iemla. ⁋Porro rex Israel &
Iosaphat rex Iuda vterque sedebant in so-
lio suo vestiti cultu regio, sedebant autem in
area iuxta portam Samariæ, omnesq; pro-
10 phetæ vaticinabantur coram eis. ⁋Sedecias
C vero filius Chanaana fecit sibi cornua fer-
rea, & ait, Hæc dicit Dominus, His ven-
11 tilabis Syriam, donec conteras eam. ⁋Om-
nesq; prophetæ similiter prophetabant, atque
dicebant, Ascende in Ramoth-Galaad, &
prosperaberis, & tradet eos Dominus in
12 manu regis. ⁋Nuntius autem qui ierat ad
vocandum Michæam, ait illi, En, verba
omnium prophetarum vno ore bona regi an-
nuntiant: quæso ergo te vt & sermo tuus
ab eis non dissentiat, loquarisq; prospera.
13 ⁋Cui respondit Michæas, Viuit Dominus,
quia quodcunque dixerit mihi Deus meus,
14 hoc loquar. ⁋Venit ergo ad regem. Cui rex
D ait, Michæa, ire debemus in Ramoth-Ga-
laad ad bellandum, an quiescere? Cui ille
respondit, Ascendite: cuncta enim prospera
euenient, & tradentur hostes in manus ve-
15 stras. ⁋Dixitq; rex: Iterum, atque iterum
te adiuro, vt mihi non loquaris, nisi quod

verum est in nomine Domini. ¶ *At ille ait,* 16
Vidi vniuersum Israel dispersum in monti-
bus, sicut oues absque pastore : & dixit Do-
minus, Non habent isti dominos: reuertatur
vnusquisque in domum suam in pace. ¶ *Et* 17
ait rex Israel ad Iosaphat : Nonne dixi tibi
quod non prophetaret ille mihi quicquam
boni, sed ea quæ mala sunt? ¶ *At ille, ideir-* 18
co, ait, audite verbum Domini, Vidi Domi-
num sedentem in solio suo, & omnem exer-
citum cæli assistentem ei a dextris, & à sini- E
stris. ¶ *Et dixit Dominus, Quis decipiet A-* 19
chab regem Israel, vt ascendat & corruat in
Ramoth-Galaad? Cumq; diceret vnus hoc
modo, & alter alio: ¶ *processit spiritus, & ste-* 20
tit coram Domino, & ait, Ego decipiam eum.
Cui Dominus, In quo, inquit, decipies? ¶ *At* 21
ille respondit, Egrediar, & ero spiritus men-
dax in ore omnium prophetarum eius. Di-
xitq; Dominus, Decipies, & præualebis: e-
gredere, & fac ita. ¶ *Nunc igitur, ecce Domi-* 22
nus dedit spiritum mendacij in ore omnium
prophetarum tuorum : & Dominus locutus
est de te mala. ¶ *Accessit autem Sedecias fi-* 23
lius Chanaana, & percussit Michæa maxil-
lam, & ait, Per quam viam transiuit Spi-
ritus Domini a me, vt loqueretur tibi? ¶ *Di-* 24
xitq; Michaas, Tu ipse videbis in die illo
quando ingressus fueris cubiculum de cubi-
culo, vt abscondaris. ¶ *Præcepit autẽ rex If-* 25
rael, dicens, Tollite Michæam, & ducite eum F
ad Amon principem ciuitatis, & ad Ioas fi-
lium Amelech. ¶ *Et dicetis, Hæc dicit rex,* 26
Mittite hunc in carcerem, & date ei panis
modicum, & aquæ pauxillum, donec reuer-
tar in pace. ¶ *Dixitq; Michaas, Si reuersus* 27
fueris in pace, non est locutus Dominus in
me. Et ait, Audite omnes populi. ¶ *Igitur a-* 28
scenderunt rex Israel, & Iosaphat rex Iuda
in Ramoth-Galaad. ¶ *Dixitq; rex Israel ad* 29
Iosaphat, Mutabo habitum, & sic ad pugnam
vadam : tu autem induere vestibus tuis.
Mutatoq; rex Israel habitu, venit ad bellũ.
¶ *Rex autem Syriæ præceperat ducibus equi-* 30
tatus sui dicens, Ne pugnetis contra mini-
mum, aut contra maximum, nisi contra solũ
regem Israel. ¶ *Itaq; cum vidissent principes* 31
equitatus Iosaphat, dixerunt, Rex Israel est G
iste. Et circumdederunt eum dimicantes : at
ille clamauit ad Dominum, & auxiliatus est
ei, atque auertit eos ab illo. ¶ *Cum enim vi-* 32
dissent duces equitatus quòd non esset rex
Israel, reliquerunt eum. ¶ *Accidit autem vt* 33
vnus è populo sagittam in incertum iaceret,
& percuteret regem Israel inter ceruicem &
scapulas: at ille aurigæ suo ait, Conuerte ma-
num tuam, & educ me de acie, quia vulne-
ratus sum. ¶ *Et finita est pugna in die illo:* 34
porro rex Israel stabat in curru suo contra
Syros vsque ad vesperam, & mortuus est oc-
cidente sole.

CAP. XIX.

1 R*Euersus est autem Iosaphat rex Iuda in*
A *domum suam pacifice, in Ierusalem.*
2 ¶ *Cui occurrit Iehu filius Hanani Videns, &*
ait ad eum, Impio præbes auxilium, & his
qui oderunt Dominum amicitia iungeris: &
3 *idcirco iram quidẽ Domini merebaris:* ¶ *sed*
bona opera inuenta sunt in te, eo quòd ab-
stuleris lucos de terra Iuda, & præparaueris
cor tuum vt requireres ⁻*Dominum*' *Deum* ⁻.4.
4 ⁻ *patrum tuorum*'. ¶ *Habitauit ergo Iosa-* ⁻.3.
phat in Ierusalem: rursumq; egressus est ad
populum de Ber-sabee vsq; ad montem E-
phraim, & reuocauit eos ad Dominũ Deum
5 *patrum suorum.* ¶ *Constituitq; iudices terræ*
B *in cunctis ciuitatibus Iuda munitis per sin-*
6 *gula loca,* ¶ *& præcipiens iudicibus, Videte,*
ait, quid faciatis: non enim hominis exerce-
tis iudicium, sed Domini : & quodcunq; iu-
7 *dicaueritis, in vos redundabit.* ¶ *Sit timor* Deu.10.d.17
Domini vobiscum: & cum diligentia cuncta Rom.2.b.11.
facite : non est enim apud Dominum Deum Gala.2.b.6.
nostrum iniquitas, ‖ nec personarũ acceptio, Ephe.6.b.9
8 *nec cupido munerum.* ¶ *In Ierusalem quoque* Colo.3.d.25
C *constituit Iosaphat Leuitas & sacerdotes, &* Act.10.e.34.
principes familiarum ex Israel, vt iudicium 1.Pet.1.e.17.
& causam Domini iudicarent habitatoribus Sap.6.d.8.
9 *eius.* ¶ *Præcepitq; eis, dicens, Sic agetis in* Ecc.35.b.16
timore Domini fideliter, & corde perfecto.
10 ¶ *Omnem causam quæ venerit ad vos fra-*
trum vestrorum qui habitant in vrbibus
suis, inter cognationem & cognationem, vbi-
cunq; quæstio est de lege, de mandato, de ce-
remonijs, de iustificationibus : ostendite eis,
vt non peccent in Dominum, & ne veniat
ira super vos & super fratres vestros : sic
11 *ergo agentes non peccabitis.* ¶ *Amarias autẽ*
D *sacerdos & pontifex vester, in his quæ ad*
Deum pertinent, præsidebit : porrò Zabadias
filius Ismahel, qui est dux in domo Iuda, su-
per ea opera erit quæ ad regis officium per-
tinent : habetisq; magistros Leuitas coram
vobis, confortamini, & agite diligenter : &
erit Dominus ⁻*vobiscum in bonis*'. ⁻ cum bo- nis 4.

CAP. XX.

1 P*Ost hæc congregati sunt filij Moab, & fi-*
A *lij Ammon, & cum eis de Ammonitis ad*
2 *Iosaphat, vt pugnarent contra eum.* ¶ *Vene-*
runtq; nuntij, & indicauerunt Iosaphat, di-
centes, Venit contra te multitudo magna de
his locis quæ trans mare sunt, & de Syria,
& ecce consistunt in Asason-thamar, quæ est
3 *Engaddi.* ¶ *Iosaphat autem timore perterri-*
tus, totum se contulit ad rogandum Domi-
nũ : & prædicauit ieiunium vniuerso Iudæ.
4 ¶ *Congregatusq; est Iudas ad deprecandum*
Dominum: sed & omnes de vrbibus suis ve-
5 *nerunt ad obsecrandum eum.* ¶ *Cumq; ste-*
B *tisset Iosaphat in medio cœtu Iuda, & Ieru-*
salem, in domo Domini ante atrium nouum,
6 ¶ *ait, Domine Deus patrum nostrorum, es*

es Deus in cælo, & dominaris cunctis regnis
gentium: in manu tua est fortitudo & po-
tentia, nec quisquam tibi potest resistere.
¶ Nonne tu Deus noster interfecisti omnes 7
habitatores terræ huius coram populo tuo Is-
rael, & dedisti eam semini Abraham amici
tui in sempiternũ? ¶ Habitaueruntq; in ea, 8
& extruxerunt in illa sanctuarium nomini
Sup. 6.c.28. tuo, dicentes, ¶ ‖Si irruerint super nos ma- 9
la, gladius iudicij, pestilentia, & fames, sta-
bimus coram domo hac in conspectu tuo, in
qua inuocatum est nomen tuum: & clama-
bimus ad te in tribulationibus nostris, &
exaudies, saluosq; facies. ¶ Nunc igitur ecce 10
Deut. 2. a.1. filij Ammon, & Moab, & mons Seir, ‖ per C
*filijs 12. quos non concessisti * Israel ut transirent
quando egrediebantur de Aegypto, sed de cli-
nauerunt ab eis, & non interfecerunt illos:
¶ econtrario agunt, & nituntur eijcere nos de 11
possessione quam tradidisti nobis. ¶ Deus no- 12
ster, ergo non iudicabis eos? In nobis quidem
non est tanta fortitudo, ut possimus huic
multitudini resistere, quæ irruit super nos.
Sed cùm ignoremus quid agere debeamus,
hoc solùm habemus residui, ut oculos nostros
dirigamus ad te. ¶ Omnis verò Iuda stabat 13
coram Domino cum paruulis, & vxoribus, &
liberis suis. ¶ Erat autẽ Iahaziel filius Za- 14
chariæ, filij Banaiæ, filij Iehiel, filij Mathá-
niæ, Leuites de filijs Asaph, super quem fa-
ctus est Spiritus Domini in medio turba,
¶ & ait, Attendite omnis Iuda, & qui habi- 15
tatis in Ierusalem, & tu rex Iosaphat: hæc
dicit Dominus vobis, Nolite timere, nec pa-
ueatis hanc multitudinem: non est enim ve-
*ascende- stra pugna, sed Dei. ¶ Cras *descendetis' cõ- 16
tis 13. tra eos: ascensuri enim sunt per cliuum no-
mine Sis, & inuenietis illos in summitate
torrentis, qui est contra solitudinem Ieruel.
¶ Non eritis vos qui dimicabitis, sed tantũ- 17
modo confidenter state, & videbitis auxiliũ D
Domini super vos, ô Iuda, & Ierusalem: no-
lite timere, nec paueatis: cras egrediemini
contra eos, & Dominus erit vobiscum. ¶ Io- 18
saphat ergo, & Iuda, & omnes habitatores
Ierusalem ceciderunt proni in terram coram
Domino, & adorauerunt eum. ¶ Porro Leui- 19
tæ de filijs Caath, & de filijs Core laudabant
Dominum Deum Israel voce magna, in ex-
celsum. ¶ Cumq; mane surrexissent, egressi 20
sunt per desertum Thecuæ: profectisq; eis,
stans Iosaphat in medio eorum, dixit, Audite
*.13. me *viri' Iuda, & omnes habitatores Ie-
rusalem: credite in Domino Deo vestro, &
securi eritis: credite prophetis eius, & cuncta
euenient prospera. ¶ Deditq; consilium popu- 21
lo, & statuit cantores Domini, ut laudarent
eum in turmis suis, & antecederent exerci-
Psal. 135. a.1. tum, ac voce consona dicerent, ‖Confitemini
Domino, quoniam in æternum misericordia
eius. ¶ Cumq; cœpissent laudes canere, vertit 22

E Dominus insidias eorum in semetipsos, filio-
rum scilicet Ammon, & Moab, & montis
Seir, qui egressi fuerant ut pugnarent cõtra
23 Iudam, & percussi sunt. ¶ namq; filij Ammõ,
& Moab consurrexerunt aduersum habita-
tores montis Seir, ut interficerent, & dele-
rent eos: cumq; hoc opere perpetrassent, etiam
in semetipsos versi, mutuis concidêre vul-
24 neribus. ¶ Porro Iuda cùm venisset ad *spe- *speculã 1.
luncam' quæ respicit solitudinem, vidit pro-
cul omnem late regionem plenam cadaueri-
bus, nec superesse quenquam qui necem po-
25 tuisset euadere. ¶ Venit ergo Iosaphat, & om-
nis populus cũ eo ad detrahenda spolia mor-
tuorum: inueneruntq; inter cadauera, va-
riam suppellectilem, vestes quoque, & vasa
pretiosissima: & diripuerunt, ita ut omnia
portare non possent, nec per tres dies spolia
26 auferre præ prædæ magnitudine. ¶ Die au-
F tem quarto congregati sunt in Valle-bene-
dictionis: etenim quoniam ibi benedixerant
Domino, vocauerunt locum illum Vallis-be-
27 nedictionis usque in præsentem diem. ¶ Re-
uersusque est omnis vir Iuda, & habitato-
res Ierusalem, & Iosaphat ante eos in Ieru-
salem cum lætitia magna, eo quod dedisset
28 eis Dominus gaudium de inimicis suis. ¶ In-
gressiq; sunt in Ierusalem cum psalterijs, &
29 citharis, & tubis in domum Domini. ¶ Irruit
autem pauor Domini super vniuersa regna
terrarum, cùm audissent quod pugnasset Do
30 minus contra inimicos Israel. ¶ Quieuitque
regnum Iosaphat, & præbuit ei Deus pacem
31 per circuitum. ¶ Regnauit igitur Iosaphat su-
per Iudam, & erat triginta quinq; annorum
cùm regnare cœpisset: viginti autẽ & quin-
que annis regnauit in Ierusalem: & nomen
32 matris eius Azuba filia Selahi. ¶ Et ambu-
lauit in via patris sui Asa, nec declinauit ab
ea, faciens quæ placita erant coram Domino.
33 ¶ Uerumtamen excelsa non abstulit, & adhuc
G populus non direxerat cor suum ad Dominũ
34 Deum patrum suorum. ¶ Reliqua autem ge-
storum Iosaphat priorum & nouissimorum,
scripta sunt in verbis Iehu filij Hanani, quæ
35 digessit in libros regum Israel. ¶ Post hæc iniũt
amicitias Iosaphat rex Iuda cum Ochozia
rege Israel cuius opera fuerunt impijssima.
36 ¶ Et particeps fuit ut facerent naues quæ irẽt
in Tharsis: feceruntq; classem in Asion-ga-
37 ber. ¶ Prophetauit autem Eliezer filius Do-
dau de Maresa ad Iosaphat, dicens, Quia ha-
buisti fœdus cum Ochozia, percussit Domi-
nus opera tua, contritæq; sunt naues, nec po-
tuerunt ire in Tharsis.

CAP. XXI.

1 DOrmiuit autem Iosaphat cũ patribus
A suis, & sepultus est cum eis in Ciuita- 3. Reg. 22. g. 51.
te-Dauid: regnauitq; Ioram filius eius pro
2 eo. ¶ Qui habuit fratres filios Iosaphat, Aza-
riam, & Iahiel, & Zachariam & Azariam,

& Michael, & Saphatiam: omnes hi, filij Io-
saphat regis Iuda. ¶ Deditq; eis pater suus 3
"pensitati- multa munera argenti, & auri, & " pensa-
nes 3. tiones' cum ciuitatibus munitissimis in Iu-
da. regnũ autem tradidit Ioram, eo quod es-
set primogenitus. ¶ Surrexit autem Iorã su- 4
per regnum patris sui: cumq; se confirmasset
4.Re.8.c.16 occidit omnes fratres suos gladio, & quos-
dam de principibus Israel. ¶ || Trigintaduo- 5
rum annorum erat Iorã cum regnare cœpis-
set & octo annis regnauit in Ierusalem.
¶ Ambulauitq; in vijs regum Israel, sicut e- 6
gerat domus Achab: filia quippe Achab erat
vxor eius: & fecit malum in conspectu Do-
mini. ¶ Noluit autem Dominus disperdere do 7
mum David propter pactum quod inierat B
cum eo: & quia promiserat vt daret ei lu-
4.Re.8.f.20 cernam et filijs eius omni tempore. ¶ || In die- 8
bus illis rebellauit Edom, ne esset subditus
Iuda, & cõstituit sibi regem. ¶ Cumq; tran- 9
sisset Ioram cum principibus suis, & cuncto
equitatu qui erat secum, surrexit nocte, &
percussit Edom qui se circumdederat, & om-
nes duces equitatus eius. ¶ Attamen rebel- 10
lauit Edom, ne esset sub ditione Iuda, vsque
ad hanc diem: eo tempore & Lobna recessit:
ne esset sub manu illius. Dereliquerat enim
Dominum Deum patrũ suorum: ¶ insuper & 11
excelsa fabricatus est in vrbibus Iuda, &
fornicari fecit habitatores Ierusalẽ, & præ-
uaricari Iudam. ¶ Allatæ sunt autem ei lite- 12
ræ ab Elia propheta, in quibus scriptũ erat, C
Hæc dicit Dominus Deus David patris tui,
Quoniam non ambulasti in vijs Iosaphat pa
tris tui, & in vijs Asa regis Iuda, ¶ sed in- 13
cessisti per iter regum Israel, & fornicari fe-
cisti Iudam & habitatores Ierusalem, imita-
tus fornicationem domus Achab: insuper &
fratres tuos domum patris tui, meliores te
occidisti: ¶ ecce Dominus percutiet te plaga 14
magna cum populo tuo, & filijs, & vxoribus
tuis, vniuersaq; substantia tua. ¶ tu autem 15
ægrotabis pessimo languore vteri tui, donec
egrediantur vitalia tua paulatim per sin-
gulos dies. ¶ Suscitauit ergo Dominus contra 16
Ioram spiritum Philisthinorum, & Arabum,
qui confines sunt Aethiopibus: ¶ & ascende- 17
runt in terram Iuda, & vastauerunt eã: di-
ripueruntq; cunctam substantiam quæ in-
uẽta est in domo regis, insuper & filios eius,
& vxores: nec remansit ei filius nisi Ioachaz,
qui minimus natu erat. ¶ Et super hæc om- 18
nia percussit eũ Dominus alui languore in-
sanabili. ¶ Cumq; dies succederet dies, & tẽ- 19
porum spatia voluerentur, duorum annorum D
expletus est circulus: & sic longa consumptus
tabe, ita vt egereret etiam viscera sua, lan-
guore pariter, & vita caruit. ¶ Mortuusq; est 20
in infirmitate pessima, & non fecit ei popu-
lus secundum morẽ combustionis exequias, si-
cut fecerat maioribus eius. ¶ Triginta duorũ 21
annorum fuit cùm regnare cœpisset: & octo
annis regnauit in Ierusalem. Ambulauitq;
non recte, & sepelierunt eum in Ciuitate
David: veruntamen nõ in sepulchro regum.

CAP. XXII.

1 Constituerunt autem habitatores Ieru- 4.Re.8.f.20
A salem Ochoziam filium eius minimũ,
regem pro eo: omnes enim maiores natu, qui
ante eum fuerant, interfecerãt latrones A-
rabum, qui irruerant in castra: regnauitq;
2 Ochozias filius Iorã regis Iuda. ¶ Quadra-
gintaduorum annorum erat Ochozias cùm
regnare cœpisset: & vno anno regnauit in
Ierusalem: et nomen matris eius Athalia fi-
3 lia Amri. ¶ Sed & ipse ingressus est per vias
domus Achab: mater enim eius impulit eum
4 vt impie ageret. ¶ Fecit igitur malum in cõ-
B spectu Domini, sicut domus Achab: ipsi enim
fuerunt ei consiliarij post mortem patris sui,
5 in interitum eius. ¶ Ambulauitq; in consilijs
eorum. Et perrexit cum Ioram filio Achab
rege Israel, in bellum contra Hazael regem
Syriæ, in Ramoth-Galaad: vulnerauerũtq;
6 Syri Ioram. ¶ Qui reuersus est vt curaretur
in Iezrahel: multas enim plagas acceperat
in supradicto certamine. Igitur Ochozias fi-
lius Ioram rex Iuda, descendit vt inuiseret
Ioram filium Achab in Iezrahel ægrotantẽ.
7 ¶ Voluntatis quippe fuit Dei aduersus O-
C choziam, vt veniret ad Ioram. & cùm ve-
nisset, ⸗ &' egrederetur cum eo aduersum ⸗.2.
Iehu filium Namsi, quem vnxit Dominus,
8 vt deleret domum Achab. ¶ Cùm ergo euer-
teret Iehu domum Achab, inuenit principes
Iuda, & filios fratrum Ochoziæ, qui mini-
9 strabant ei, & interfecit illos. ¶ Ipsum quoq;
perquirens Ochoziam, comprehendit lati-
tantem in Samaria: adductumq; ad se, occi-
dit, & sepelierunt eum: eo quod esset filius
Iosaphat, qui quæsierat Dominum in toto
D corde suo, nec erat vltra spes aliqua vt de
10 stirpe quis regnaret Ochoziæ. ¶ || siquidẽ A- 4.Re.11.a.1.
thalia mater eius vidẽs quod mortuus esset
filius suus, surrexit & interfecit oẽm stirpẽ
11 regiam domus "Ioram'. ¶ Porro Iosabeth filia "Iuda 1.
regis tulit Ioas filium Ochoziæ, & furata est
eum de medio filiorũ regis, cùm interficeren-
tur: abscondítq; eũ cũ nutrice sua in cubiculo
lectulorum: Iosabeth autẽ quæ absconderat
eũ, erat filia regis Iorã, vxor Ioiadæ pontifi-
cis, soror Ochoziæ. & idcirco Athalia nõ in-
12 terfecit eũ. ¶ Fuit ergo cum eis in domo Dei
absconditus sex annis, quibus regnauit A-
thalia super terram.

CAP. XXIII.

1 Anno autem septimo confortatus Ioiada, 4 Re.11.a.4
A assumpsit centuriones: Azariam vide-
licet filium Ieroham, & Ismahel filiũ Ioha-
nã, Azariam quoq; filium Obed, & Maasiã
filium Adaiæ, & Elisaphat filium Zechri:
2 & iniit cum eis fœdus. ¶ Qui circumeuntes
Iudam, congregauerunt Leuitas de cunctis
vrbibus

urbibus Iuda, & principes familiarum Is-
rael: veneruntq; in Ierusalem. ¶Iniit ergo o- 3
mnis multitudo pactum in domo Dei cum
rege, dixitq; ad eos Ioiada, Ecce filius regis
regnabit, sicut locutus est Dominus, super
filios David. ¶Iste est ergo sermo quem facie- 4
tis. ¶Tertia pars vestrum qui veniunt ad 5
Sabbathum, sacerdotum, & Leuitarum, &
ianitorum erit in portis: tertia vero pars ad
domum regis: & tertia ad portam quæ appel-
latur Fundamenti: omne vero reliquum vul-
gus sit in atrijs domus Domini. ¶Nec quis- 6
piam alius ingrediatur domum Domini, nisi
sacerdotes, & qui ministrant de Leuitis:
ipsi tantummodo ingrediantur, quia sancti-
ficati sunt: & omne reliquum vulgus obser-
uet custodias Domini. ¶Leuitæ autem cir- 7
cumdent regem, habentes singuli arma sua: B
(& si quis alius ingressus fuerit templum,
interficiatur) sintq; cum rege & intrante, &
egrediente. ¶Fecerunt ergo Leuitæ, & vni- 8
uersus Iuda iuxta omnia quæ præceperat
Ioiada pontifex: & assumpserunt singuli vi-
ros qui sub se erant, & veniebant per ordi-
nem sabbathi, cum his qui impleuerant sab-
°egressuri 9 bathum, & "egressi' erant. siquidem Ioiada
pontifex non dimiserat abire turmas, quæ
sibi per singulas hebdomadas succedere con-
sueuerant. ¶Deditq; Ioiada sacerdos centu- 9
rionibus lanceas, clypeosque & peltas regis
David, quas consecrauerat in domo Domini.
¶Constituitq; omnem populum tenentium 10
pugiones a parte templi dextra, vsq; ad par-
tem templi sinistram coram altari, & tem-
plo per circuitum regis. ¶Et eduxerunt fi- 11
-.13. lium regis, & imposuerunt ei diadema, -&
-.1. testimonium, ' - dederuntq; in manu eius
tenendam legem': & constituerunt eum re-
gem. vnxit quoque illum Ioiada pontifex, & C
filij eius: imprecatiq; sunt ei, atque dixerũt,
Viuat rex. ¶Quod cum audisset Athalia: vo- 12
cem scilicet currentium atque laudantium
regem, ingressa est ad populum in templum
Domini. ¶Cumq; vidisset regem stantem su- 13
per gradum in introitu, & principes, tur-
masq; circa eum, omnemq; populum terræ
gaudentem, atque clangentem tubis, & di-
uersi generis organis concinentem, vocemq;
laudantium, scidit vestimenta sua, & ait,
Insidiæ, insidiæ. ¶Egressus est autem Ioiada 14
pontifex ad centuriones & principes exerci-
tus, dixit eis, Educite illam extra septa tem-
pli, & interficiatur foris gladio. Præcepitq;
sacerdos ne occideretur in domo Domini. ¶Et 15
imposuerunt ceruicibus eius manus, cumq;
intrasset portam equorum domus regis, in-
terfecerunt eam ibi. ¶Pepigit autem Ioiada 16
fœdus inter se, vniuersumq; populum & re-
gem, vt esset populus Domini. ¶Itaq; ingres- 17
sus est omnis populus domum Baal, & destru-
xerunt eam: & altaria ac simulachra illius
D confregerunt: Mathan quoque sacerdotẽ Baal
18 interfecerunt ante aras. ¶Constituit autem
Ioiada præpositos in domo Domini, sub ma-
nibus sacerdotum & Leuitarum, quos distri-
buit David in domo Domini: vt offerrent ho-
locausta Domino, sicut scriptum est in "lege' °libro 13.
Moysi, in gaudio & canticis, iuxta dispositio-
19 nem David. ¶Constituit quoq; ianitores in
portis domus Domini, vt non ingrederetur
20 eam immundus in omni re. ¶Assumpsitq; cen-
turiones, & fortissimos viros ac principes po-
puli, & omne vulgus terræ, & fecerunt de-
scendere regem de domo Domini, & introire
per medium portæ superioris in domũ regis,
21 & collocauerunt eum in solio regali. ¶Læta-
tusq; est omnis populus terræ, & vrbs quie-
uit: porro Athalia interfecta est gladio.

CAP. XXIIII.

1 SEptem annorum erat Ioas cùm regnare 4.Re.12.a.1.
A cœpisset: & quadraginta annis regnauit
in Ierusalem: nomen matris eius Sebia de
2 Ber-sabee. ¶Fecitq; quod bonum est coram
Domino cunctis diebus Ioiadæ sacerdotis.
3 ¶Accepit autem ei Ioiada vxores duas, è
4 quibus genuit filios & filias: ¶post quæ pla-
cuit Ioas vt instauraret domum Domini.
5 ¶Congregauitq; sacerdotes et Leuitas, & di-
xit eis: Egredimini ad ciuitates Iuda, & col-
ligite de vniuerso Israel pecuniam ad sarta-
tecta templi Dei "nostri', per singulos annos, °vestri 12.
festinatoq; hoc facite: porro Leuitæ egêre ne-
6 gligentius. ¶Vocauitq; rex Ioiadam princi-
pem, & dixit ei, Quare tibi non fuit curæ vt
cogeres Leuitas inferre de Iuda & de Ieru-
B rusalem pecuniam quæ constituta est à Moy-
se seruo Domini, vt inferret eam omnis mul-
titudo Israel in tabernaculum testimonij?
7 ¶Athalia enim impijssima, & filij eius de-
struxerunt domum Dei, & de vniuersis quæ
sanctificata fuerunt in tẽplo Domini, orna-
8 uerunt phanũ Baalim. ¶Præcepit ergo rex, &
fecerunt arcam: posueruntq; eam iuxta por-
9 tam °Domini forinsecus. ¶Et prædicatũ est °domus
in Iuda & Ierusalem vt deferrent singuli
pretium Domino, quod ‖ constituit Moyses Exo.30.b.13
seruus Dei super omnem Israel in deserto.
10 ¶Lætatiq; sunt cuncti principes, & omnis
C populus: & ingressi contulerunt in arcã - Do- -.1.
mini, atque miserunt ita vt impleretur.
11 ¶Cumq; tempus esset vt deferrent arcam co-
ram rege per manus Leuitarum (videbant
enim multam pecuniam) ingrediebatur scri-
ba regis, & quem primus sacerdos constitue-
rat: effundebantq; pecuniam quæ erat in ar-
ca: porro arcam reportabant ad locum suum:
sicq; faciebant per singulos dies, & congre-
12 gata est infinita pecunia. ¶Quam dederunt
rex & Ioiada his qui præerant operibus do-
mus Domini: at illi conducebant ex ea cæso-
res lapidum, & artifices operum singulorũ,
vt instaurarẽt domum Domini: fabros quo-

que ferri & aris: ut quòd cadere cœperat,
fulciretur. ⁋ *Egeruntq́; hi qui operabantur* 13
industriè. & obducebatur parietum cicatrix D
per manus eorũ: ac suscitarunt domũ Domi-
ni in statum pristinum, & firmiter eam sta-
re fecerunt. ⁋ *Cùmq́; complessent omnia ope-* 14
ra, detulerunt coram rege & Ioiada reliquã
partem pecuniæ: de qua facta sunt vasa tem
pli in ministeriũ ad holocausta. phialæ quoq;
& cætera vasa aurea & argentea: & offe-
rebantur holocausta in domo Domini iugiter
cunctis diebus Ioiadæ. ⁋ *Senuit autem Ioia* 15
da plenus dierum, & mortuus est cùm esset E
centum triginta annorum, ⁋ *sepelieruntq́;* 16
eum in Ciuitate-Dauid cum regibus, eo
quod fecisset bonum cum Israel, & cum do-
mo eius. ⁋ *Postquam autem obijt Ioiada, in-* 17
gressi sunt principes Iuda, & adorauerunt
regem: qui delinitus obsequijs eorum, acquie
uit eis. ⁋ *Et dereliquerunt templum Domi-* 18
ni Dei patrum suorum, seruieruntq́; lucis &
sculptilibus: & facta est ira cõtra Iudam &
Ierusalem propter hoc peccatum. ⁋ *Mittebat-* 19
que eis prophetas, ut reuerterentur ad Do-
minum: quos protestantes, illi audire nole-
bant. ⁋ *Spiritus itaque Dei induit Zacha-* 20
riam filium Ioiadæ sacerdotẽ, & stetit in con
spectu populi, & dixit eis, Hæc dicit Domi-
nus Deus, Quare transgredimini præceptum
Domini, quod vobis non proderit. & dereli- F
quistis Dominum, ut dereliqueret vos?
⁋ *Qui congregati aduersus eum, miserũt la-* 21
pides iuxta regis imperium, in atrio domus
Domini. ⁋ *Et non est recordatus Ioas rex,* 22
misericordiæ quã fecerat Ioiada pater illius
Mat.23.d.35 *secum, sed interfecit filium eius.* ‖ *Qui cùm*
moreretur, ait, Videat dominus et requirat.
⁋ *Cùmq́; euolutus esset annus, ascendit con-* 23
tra eum exercitus Syriæ: venitq́; in Iudam
& Ierusalem, & interfecit cunctos principes
populi, atque vniuersam prædam miserunt
regi in Damascum. ⁋ *Et certe cùm permo-* 24
dicus venisset numerus Syrorum, tradidit G
Dominus in manibus eorum infinitam mul-
titudinem: eo quod dereliquissent Dominum
Deum patrum suorum: in Ioas quoq; igno-
miniosa exercuere iudicia. ⁋ *Et abeuntes di-* 25
miserunt eum in languoribus magnis, sur-
rexerunt autem contra eum serui sui, in vl-
tionem sanguinis filij Ioiadæ sacerdotis, &
occiderũt eum in lectulo suo, & mortuus est:
sepelieruntq́; eum in Ciuitate-Dauid, sed
non in sepulchris regũ. ⁋ *Insidiati vero sunt* 26
ei Zabad filius Semaath Ammanitidis, &
Iozabad filius Semarith Moabitidis. ⁋ *Porro* 27
filij eius, ac summa pecuniæ quæ adunata
fuerat sub eo, & instauratio domus Dei scri
pta sunt diligentius in libro regum: regna-
uit autem Amasias filius eius pro eo.

CAP. XXV.

1 A *Vigintiquinque annorum erat Amasias* 4.Re.14.a.1.
cùm regnare cœpisset, & vigintinouem
annis regnauit in Ierusalem: nomen matris
2 *eius* "*Ioiada*' *de Ierusalem.* ⁋ *Fecitq́; bonum* "Ioadan 2.
in conspectu Domini, veruntamen non in
3 *corde perfecto.* ⁋ *Cùmq́; roboratum sibi vide*
ret imperium, iugulauit seruos qui occiderãt
4 *regem patrem suum.* ⁋ *Sed filios eorum non*
interfecit, sicut scriptũ est in Libro legis Moy
si, vbi præcepit Dominus, dicens: ‖ *Non occi-* De.24.c.16.
dentur patres pro filijs, neque filij pro patri- 4.Reg.4.b.6
bus suis: sed vnusquisq; in suo peccato mo- Eze.18.c.20
5 *rietur.* ⁋ *Cõgregauit igitur Amasias Iudã, &*
constituit eos per familias, tribunosq́; & cen-
turiones in vniuerso Iuda & Beniamin: &
recensuit à viginti annis sursum, inuenitq́;
"*triginta*' *millia iuuenum qui egrederentur* "trecenta 13
ad pugnam, & tenerent hastam & clypeum.
6 ⁋ *Mercede quoque conduxit de Israel centum*
millia robustorum, centum talentis argenti.
7 ⁋ *Venit autem homo Dei ad illum, & ait, O*
B *rex ne egrediatur tecũ exercitus Israel: non*
est enim Dominus cũ Israel, & cunctis filijs
8 *Ephraim.* ⁋ *quod si putas in robore exercitus*
bella consistere, superari te faciet Deus ab ho
stibus: Dei quippe est et adiuuare, & in fugã
9 *conuertere.* ⁋ *Dixitq́; Amasias ad hominem*
C *Dei, Quid ergo fiet de centum talentis quæ*
dedi militibus Israel? Et respondit ei homo
Dei, Habet Dominus vnde tibi dare possit
10 *multo his plura.* ⁋ *Separauit itaq; Amasias*
exercitum qui venerat ad eũ ex Ephraim,
ut reuerteretur in locũ suũ: at illi contra Iu-
dam vehemẽter irati, reuersi sunt in regio-
11 *nem suam.* ⁋ *Porro Amasias cõfidenter edu-*
xit populum suũ, & abijt in Vallem-salina-
12 *rum, percussitq́; filios Seir decem millia.* ⁋ *Et*
alia decẽ millia virorum ceperunt filij Iuda,
D *& adduxerũt ad præruptũ cuiusdam petræ,*
præcipitaueruntq́; eos de summo in præceps,
13 *qui vniuersi crepuerunt.* ⁋ *At ille exercitus*
quem remiserat Amasias, ne secum iret ad
prælium, diffusus est in ciuitatibus Iuda, à
Samaria vsq; ad Beth-horon, & interfectis
tribus millibus, diripuit prædam magnam.
14 ⁋ *Amasias vero post cædem Idumæorũ, & al-*
latos deos filiorũ Seir, statuit illos in deos si-
bi, & adorabat eos, & illis adolebat incẽsum.
15 ⁋ *Quam ob rem iratus Dominus contra A-*
masiam, misit ad illum prophetã, qui diceret
ei, Cur adorasti deos qui nõ liberauerunt po
16 *pulum suum de manu tua?* ⁋ *Cùmq́; hæc ille*
E *loqueretur, respõdit ei, Num consiliarius re-*
gis es? quiesce, ne interficiam te. Discedensq́;
propheta, Scio, inquit, quod cogitauerit Deus
occidere te, quia fecisti hoc malum, & insu-
17 *per non acquieuisti consilio meo.* ⁋ *Igitur A-*
masias rex Iuda inito pessimo consilio, misit
ad Ioas filiũ Ioachaz filij Iehu, regem Israel
18 *dicens, Veni, videamus nos mutuo.* ⁋ *At ille*
remisit

remisit nūtios, dicēs, Carduus qui est in Li-
bano misit ad Cedrum Libani, dicēs, Da fi-
liam tuam filio meo uxorem: & ecce, bestia
quæ erant in sylua Libani transierūt, & con
culcauerunt carduum. ¶ *Dixisti, Percussi E-* 19
dom: & idcirco erigitur cor tuum in super-
biam, sede in domo tua, cur malū aduersum F
te prouocas, ut cadas & tu & Iudas tecum?
aut em 1. ¶ *Noluit* * *audire Amasias, eò quod Domini* 20
esset volūtas ut traderetur in manus hostiū
propter deos Edom. ¶ *Ascēdit igitur Ioas rex* 21
Israel, & mutuos sibi præbuere conspectus:
Amasias autē rex Iuda erat in Beth-sames
Iuda. ¶ *Corruitq; Iudas corā Israel, & fugit* 22
in tabernacula sua. ¶ *Porro Amasiam regem* 23
Iuda filiū Ioas filij Ioachaz, cepit Ioas rex Is
rael in Beth-sames, & adduxit in Ierusalē:
destruxitq; murū eius a porta Ephraim usq; G
ad portā anguli, quadringētis cubitis. ¶ *Om* 24
ne quoq; aurum & argētū, & uniuersa va
sa quæ reppererat in domo dei, & apud Obed
edom, in thesauris etiam domus regiæ, nec
non & filios obsidum reduxit in Samariam.
¶ *Vixit autem Amasias filius Ioas rex Iuda,* 25
postquā mortuus est Ioas filius Ioachaz rex
Israel, quindecim annis. ¶ *Reliqua aūt ser-* 26
monū Amasiæ priorū & nouissimorū scripta
sunt in Libro regum Iuda & Israel. ¶ *Qui* 27
postquàm recessit a Domino, tetenderunt ei
insidias in Ierusalem. Cumq; fugisset in La
chis, miserunt, & interfecerunt eum ibi.
¶ *Reportantesq; super equos, sepelierūt eum* 28
cum patribus suis in Ciuitate-Dauid.

CAP. XXVI.

4. Re. 14. f. 21 O*Mnis autem populus Iuda, filium eius* e
Oziam annorum sedecim, constituit A
regem pro Amasia patre suo. ¶ *Ipse ædifica-* 2
uit Ailath, & restituit eā ditioni Iuda, post-
quam dormiuit rex cum patribus suis. ¶ *Se-* 3
decim annorū erat Ozias cùm regnare cœ-
pisset, & quinquaginta duobus annis regna-
uit in Ierusalem: nomē matris eius Iechelia
de Ierusalē. ¶ *Fecitq; quod erat rectū in ocu-* 4
lis Domini, iuxta omnia quæ fecerat Ama-
sias pater eius. ¶ *Et exquisiuit Dominum in* 5
diebus Zachariæ intelligentis & videntis
Deum: cùmq; requireret Dominum, direxit
eum in omnibus. ¶ *Deniq; egressus est: & pu-* 6
gnauit contra Philisthijm, & destruxit mu-
rum Geth, & murū Iabniæ, murumq; Azoti:
ædificauit quoq; oppida in Azoto, & in Phi-
listhijm. ¶ *Et adiuuit eum Deus contra Phi-* 7
listhijm, & contra Arabes qui habitabant in
Gurbaal, & contra Ammonitas. ¶ *Appende-* 8
bantq; Ammonitæ munera Oziæ, & diuul-
gatum est nomen eius usque ad introitum B
Aegypti, propter crebras victorias. ¶ *Ædifi-* 9
cauitq; Ozias turres in Ierusalem super
portam anguli, & super portam vallis, &
reliquas, in eodem muri latere, firmauitq;
eas. ¶ *Extruxit etiam turres in solitudine,* 10
& effodit cisternas plurimas, eò quòd habe-
ret multa pecora tam in campestribus quam
in eremi vastitate: vineas quoque habuit
& vinitores in montibus & in carmelo: e-
11 *rat quippe homo agriculturæ deditus.* ¶ *Fuit*
autem exercitus bellatorum eius, qui proce-
debant ad prælia sub manu Iehiel scribæ,
Maasiæq; doctoris, & sub manu Hananiæ
12 *qui erat de ducibus regis.* ¶ *Omnisq; nume-*
rus principum per familias, virorum fortiū
13 *duorum millium sexcentorum.* ¶ *Et sub eis*
uniuersus exercitus trecentorum & septem
millium quingentorum qui erant apti ad
bella, & pro rege contra aduersarios dimica-
14 *bant.* ¶ *Præparauit quoque eis Ozias, id est,*
C *cuncto exercitui, clypeos & hastas & galeas*
& loricas, arcusq; & fundas, ad iaciendos
15 *lapides.* ¶ *Et fecit in Ierusalem diuersi ge-*
neris machinas, quas in turribus collocauit,
& in angulis murorum, ut mitterent sagit-
tas & saxa grandia: egressumq; est nomen
eius procul, eo quod auxiliaretur ei Domi-
16 *nus, & corroborasset illum.* ¶ *Sed cùm robo-*
ratus esset, eleuatum est cor eius in interitū
suum, & neglexit Dominum Deum suum,
ingressusq; templum Domini, adolere voluit
17 *incensum super altare thymiamatis.* ¶ *Sta-*
timq; ingressus post eum Azarias sacerdos,
& cum eo sacerdotes Domini * *octoginta* *viri* *septuaginta 2.*
18 *fortissimi,* ¶ *restiterunt regi atque dixerunt,*
Non est tui officij Ozia, ut adoleas incensum
Domino: sed sacerdotū, hoc est, filiorum Aa-
ron, qui consecrati sunt ad huiuscemodi mi-
nisterium. egredere de sanctuario, ne contem
pseris: quia non reputabitur tibi in gloriam
19 *hoc a Domino Deo.* ¶ *Iratusq; Ozias, & te-* Zac. 14. b. 6.
D *nens in manu thuribulum ut adoleret in-*
censum, minabatur sacerdotibus. Statimq;
orta est lepra in fronte eius coram sacerdoti-
bus in domo Domini super altare thymiama
20 *tis.* ¶ *Cùmq; respexisset eum Azarias ponti-*
fex, & omnes reliqui sacerdotes viderunt
lepram in fronte eius, & festinato expulerūt
eum. Sed & ipse perterritus accelerauit e-
gredi, eo quod sensisset illico plagam Domini.
21 ¶ ‖ *Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad* 4. Re. 15. a. 5.
diem mortis suæ, & habitauit in domo se-
parata plenus lepra, ob quam eiectus fuerat
de domo Domini. Porro Ioatham filius eius
rexit domum regis, & iudicabat populū ter-
22 *ræ.* ¶ *Reliqua autem sermonum Oziæ prio-*
rum & nouissimorum scripsit Isaias filius
23 *Amos, propheta.* ¶ *Dormiuitq; Ozias cum*
patribus suis, & sepelierunt eum in agro re-
galium sepulchrorum, eo quod esset leprosus:
regnauitq; Ioatham filius eius pro eo.

CAP. XXVII.

e V*Igintiquinq; annorū erat Ioatham cùm*
A *regnare cœpisset, & sedecim annis regna-* 4. Re. 15. g. 32
uit in Ierusalem: nomen matris eius Ierusa
2 *filia Sadoc.* ¶ *Fecitq; quod rectum erat coram*
Domi-

Domino iuxta omnia quæ fecerat Ozias pa-
ter suus, excepto quod non est ingressus tem-
plum Domini: & adhuc populus delinque-
bat. ¶ Ipse ædificauit portam domus Domi- 3
ni excelsam: & in muro Ophel multa constru B
xit. ¶ Vrbes quoque ædificauit in montibus 4
Iuda: & in saltibus castella & turres. ¶ Ipse 5
pugnauit contra regem filiorum Ammon, &
vicit eos: dederuntque ei filij Ammon in tem
pore illo centum talenta argenti, & decem C
millia coros tritici, ac totidem coros hordei:
hæc ei præbuerunt filij Ammon in anno se-
cundo & tertio. ¶ Corroboratusque est Ioathā, 6
eo quod direxisset vias suas coram Domino
Deo suo. ¶ Reliqua autem sermonum Ioathā, 7
& omnes pugnæ eius, & opera, scripta sunt D
in libro regum Israel & Iuda. ¶ Viginti quin 8
que annorum erat cùm regnare cœpisset, &
sedecim annis regnauit in Ierusalem. ¶ Dor 9
mituitque Ioatham cum patribus suis, & se-
pelierunt eum in ciuitate David: & regna-
uit Achaz filius eius pro eo.

CAP. XXVIII.

4.Re.16.a.2. Viginti annorū erat Achaz cùm regnare 1
cœpisset: & sedecim annis regnauit in A
Ierusalem: non fecit rectum in conspectu Do-
mini sicut David pater eius. ¶ Sed ambula- 2
uit in vijs regum Israel, insuper & statuas
fudit Baalim. ¶ Ipse est qui adoleuit incēsum 3
in Valle-ben-ennom: & lustrauit filios suos
in igne iuxta ritū gentium, quas interfecit
Dominus in aduentu filiorū Israel. ¶ Sacrifi 4
cabat quoque, & thymiama succēdebat in ex-
celsis, & in collibus, & sub omni ligno fron-
doso. ¶ Tradiditque eum Dominus Deus eius 5
in manus regis Syriæ, qui percussit eum, ma
gnamque prædam cepit de eius imperio, & ad-
duxit in Damascum: manibus quoque re-
gis Israel traditus est, & percussus plaga
grandi. ¶ Occiditque Phacee filius Romeliæ, de 6
Iuda centum viginti millia in die vno, om-
nes viros bellatores: eo quòd reliquissent Do
minum Deum patrum suorum. ¶ Eodem tem 7
pore occidit Zechri vir potens ex Ephraim,
Maasiam filium regis, & Ezricam ducem do
mus eius, Elcanam quoque secundum a re-
ge. ¶ Ceperuntque filij Israel de fratribus suis 8
ducenta millia mulierum, puerorū & puel-
larum, & infinitam prædam: pertuleruntque
eam in Samariam. ¶ Ea tempestate erat ibi 9
propheta Domini, nomine Obed: qui egressus B
obuiam exercitui venienti in Samariam, di
xit eis, Ecce iratus Dominus Deus patrum
vestrorum contra Iudam, tradidit eos in ma
nibus vestris: & occidistis eos atrociter, ita
vt ad cælum pertingeret vestra crudelitas.
¶ Insuper filios Iuda, & Ierusalem vultis vo 10
bis subijcere in seruos & ancillas, quod ne-
quaquam facto opus est, peccastis enim super
hoc Domino Deo vestro. ¶ Sed audite consi- 11
lium meū, & reducite captiuos quos addu-
xistis de fratribus vestris, quia magnus fu-
12 ror Domini imminet vobis. ¶ Steterunt itaque
viri de principibus filiorum Ephraim, Aza-
rias filius Iohanā, Barachias filius Mosolla-
moth, Ezechias filius Sellū, & *Amasias fi- *Amasa 2.
lius Hadali, contra eos qui veniebant de
13 prælio, ¶ & dixerūt eis, Non introducetis huc
captiuos, ne peccemus domino. Quare vultis
adijcere super peccata nostra, & vetera cu-
mulare delicta? grande quippe peccatum est,
& ira furoris Domini imminet super Israel.
14 ¶ Dimiseruntque viri bellatores prædam, &
vniuersa quæ ceperant coram principibus &
15 omni multitudine. ¶ Steteruntque viri quos
C supra memorauimus: & apprehendētes capti
uos, omnesque qui nudi erant, vestierunt de
spolijs: cùmque vestissent eos, & calceassent,
& refecissent cibo ac potu, vnxissentque pro-
pter laborem, & adhibuissent eis curam:
quicunque ambulare non poterant, & erant
imbecillo corpore, imposuerunt eos iumentis,
& adduxerunt *Iericho ciuitatem palma- *eos 5.
rum ad fratres eorum, ipsique reuersi sunt in
16 Samariam. ¶ Tempore illo misit rex Achaz
ad regem Assyriorum, postulans auxilium.
17 ¶ Veneruntque Idumæi, & percusserunt mul-
tos ex Iuda, & ceperunt prædam magnam.
18 ¶ Philisthijm quoque diffusi sunt per vrbes
campestres, & ad meridiem Iuda: ceperuntque
Beth-sames, & Aialon, & Gaderoth, Socho
quoque, & Thamnan, & Gamzo cum vi-
19 culis suis: & habitauerunt in eis. ¶ Humi-
liauerat enim Dominus Iudam propter A-
chaz regem Iuda, eo quod nudasset eum au-
xilio, & contemptui habuisset Dominum.
20 ¶ Adduxitque contra eum Thelgath-phalna-
sar regem Assyriorum, qui & afflixit eum,
21 & nullo resistente vastauit. ¶ Igitur Achaz
D spoliata domo Domini, & domo regum, ac
principum, dedit regi Assyriorum munera: &
22 tamen nihil ei profuit. ¶ Insuper & tempore
angustiæ suæ auxit contemptum in Domi-
23 num, ipse per se rex Achaz. ¶ Immolauit dijs
Damasci victimas percussoribus suis, & di
xit, Dij regum Syriæ auxiliantur eis, quos
ego placabo hostijs, & aderunt mihi: cùm econ
trario ipsi fuerint ruina ei, & vniuerso Is-
24 rael. ¶ Direptis itaque Achaz omnibus *va *.1.
sis domus Dei, atque confractis, clausit ia-
nuas templi Dei: & fecit sibi altaria in vni-
25 uersis angulis Ierusalem. ¶ In omnibus quo-
que vrbibus Iuda extruxit aras ad cremam
dum thus, atque ad iracundiam prouocauit
26 Dominū Deum patrū suorum. ¶ Reliqua au
tem sermonū eius, & omnium operum suo-
rum priorum & nouissimorum scripta sunt
27 in libro regum Iuda & Israel. ¶ Dormiuitque
Achaz cum patribus suis, & sepelierūt eum
in ciuitate Ierusalem: neque enim receperūt
eum in sepulchra regum Israel. Regnauitque
Ezechias filius eius pro eo.

CAP. XXIX.

4.Re.18.a.1. Igitur Ezechias regnare cœpit, cùm vi- 1
gintiquinque esset annorum, & viginti- A
nouem annis regnauit in Ierusalem: nomen
matris eius Abia, filia Zachariæ. ¶ Fecitq; 2
quod erat placitum in conspectu Domini, iu
xta omnia quæ fecerat Dauid pater eius.
ᵇipse 1. ¶ ᵃIpso ᵇ anno & mense primo regni sui ape- 3
ruit valuas domus Domini, & instaurauit
eas. ¶ Adduxitq; sacerdotes atque Leuitas, 4
ᶜpartem 8. & congregauit eos in ᶜplatsamᶜ orientalem.
¶ Dixitq; ad eos, Audite me Leuitæ, & san- 5
ctificamini: mundate domum Domini Dei
patrum vestrorum, & auferte omnem im-
munditiam de sanctuario. ¶ Peccauerunt pa 6
tres nostri, & fecerunt malum in conspectu
Domini Dei nostri, derelinquentes eum: a-
uerterunt facies suas à tabernaculo domini,
& præbuerunt dorsum. ¶ Clauserunt ostia 7
quæ erant in porticu, & extinxerunt lucer- B
nas: incensumq; non adoleuerunt, & holocau
sta non obtulerunt in sanctuario Deo Israel.
¶ Concitatus est itaque furor Domini super 8
Iudam & Ierusalem: tradiditq; eos in com-
motionem, & in interitum, & in sibilum,
sicut ipsi cernitis oculis vestris. ¶ En corrue- 9
runt patres nostri gladijs, filij nostri, & filiæ
nostræ, & coniuges captiuæ ductæ sunt pro-
pter hoc scelus. ¶ Nunc ergo placet mihi vt 10
ineamus fœdus cum Domino Deo Israel, &
auertet a nobis furorem iræ suæ. ¶ Filij mei 11
nolite negligere: vos elegit Dominus vt ste-
tis coram eo, & ministretis illi, colatisq; eũ,
& cremetis ei incensum. ¶ Surrexerunt ergo 12
Leuitæ: Mahath filius Amasai, & Ioël filius
Azariæ, de filijs Caath. Porro de filijs Me-
rari: Cis filius Abdi, & Azarias filius Iala-
leel. De filijs autem Gerson: Ioha filius Zem C
ma, & Eden filius Ioha. ¶ At vero de filijs 13
Elisaphan: Samri & Iahiel. De filijs quoque
Asaph: Zacharias & Mathanias. ¶ Necnõ de 14
filijs Heman, Iahiel & Semei. Sed & de filijs
Idithun, Semeias & Oziel. ¶ Congregaue- 15
runtq; fratres suos, & sanctificati sunt, &
ingressi sunt iuxta mandatum regis, & im-
perium Domini, vt expiarent domum Dei.
¶ Sacerdotes quoque ingressi templum Do- 16
mini vt sanctificarent illud, extulerunt om
nem immunditiam, quam intro repererant
in vestibulo domus Domini: quã tulerũt Le
uitæ, & asportauerunt ad torrentem cedron
foras. ¶ Cœperunt autem prima die mensis 17
primi mundare, & in die octauo eiusdem D
mensis ingressi sunt porticum templi Domi-
ni: expiaueruntq; templum diebus octo, & in
die sextadecima mensis eiusdem, quod cœpe-
rant impleuerunt. ¶ Ingressi quoque sunt ad 18
Ezechiam regem, & dixerunt ei, Sanctifi-
cauimus omnem domum Domini, & altare
holocausti, vasaq; eius, necnon & mensam
propositionis cum omnibus vasis suis, ¶ cun- 19
ctamq; templi supellectilem quam polluerat
rex Achaz in regno suo, postquam præuari-
catus est: & ecce exposita sunt omnia coram
20 altari Domini. ¶ Consurgensq; diluculo Eze
chias rex, adunauit omnes principes ciuita-
21 tis, & ascendit in domum Domini: ¶ obtule-
runtq; simul tauros septem, & arietes se-
ptem, agnos septem, & hircos septem pro pec-
cato, pro regno, pro sanctuario, pro Iuda. di-
xitq; sacerdotibus filijs Aaron, vt offerrent
22 super altare Domini. ¶ Mactauerunt igitur
tauros, & susceperunt sanguinem sacerdotes
E & fuderunt illum super altare: mactauerũt
etiam arietes, & illorum sanguinem super
altare fuderunt: immolaueruntq; agnos, &
23 fuderunt super altare sanguinem. ¶ Appli-
cuerunt hircos pro peccato coram rege, & v-
niuersa multitudine: imposueruntq; manus
24 suas super eos. ¶ Et immolauerunt illos sa-
cerdotes, & asperserunt sanguinem eorum
ᵃcoramᵃ altari pro piaculo vniuersi Israelis: ᵃ.3.
pro omni quippe Israel præceperat rex, vt ho
25 locaustum fieret & pro peccato. ¶ Constituit
quoque Leuitas in domo Domini cum cym-
balis & psalterijs, & citharis secundùm di- ᵃ.7.
spositionem Dauid ᵃregisᵃ, & Gad Videntisᵉ, ᵉregis 6.
& Nathan prophetæ: siquidem Domini præ-
ceptum fuit per manum prophetarum eius.
26 ¶ Steteruntq; Leuitæ tenentes organa Da-
27 uid, & sacerdotes tubas. ¶ Et iussit Ezechias
F vt offerrent holocausta super altare: cùmq;
offerrentur holocausta, cœperunt laudes cane
re Domino, & clangere tubis, atque in diuer
sis organis quæ Dauid rex Israel præparaue
28 rat concrepare. ¶ Omni autem turba adoran
te, cantores & ij qui tenebant tubas, erant
in officio suo, donec compleretur holocaustum.
29 ¶ Cùmq; finita esset oblatio, incuruatus est
rex, & omnes qui erant cum eo, & adoraue-
30 runt. ¶ Præcepitq; Ezechias, & principes
Leuitis vt laudarent Dominum sermoni-
bus Dauid & Asaph Videntis: qui lauda-
uerunt eum magna lætitia, & incuruato ge-
31 nu adorauerunt. ¶ Ezechias autem etiam
hæc addidit, Implestis manus vestras Do-
mino, accedite & offerte victimas, & lau-
G des in domo Domini. Obtulit ergo vniuersa
multitudo hostias, & laudes, & holocausta
32 mente deuota. ¶ Porro numerus holocausto-
rum quæ obtulit multitudo, hic fuit, Tauros
septuaginta, arietes centum, agnos ducen-
33 tos. ¶ Sanctificaueruntq; Domino boues sex-
centos, & oues tria millia. ¶ Sacerdotes verò
pauci erant, nec poterant sufficere vt pelles
holocaustorum detraherent: vnde & Leuitæ
fratres eorum adiuuerunt eos, donec imple-
retur opus, & sanctificarentur antistites:
Leuitæ quippe faciliori ritu sanctificantur,
34 quam sacerdotes. ¶ Fuerunt ergo holocausta
plurima, adipes pacificorum, & libamina
holocaustorum: & completus est cultus domus
Domini.

Domini. ¶ Lætatusque est Ezechias, & om- 36
nis populus, eo quod ministerium Domini
esset expletum. De repente quippe hoc fieri
placuerat.

CAP. XXX.

Misit quoque Ezechias ad omnem Israël 1
& Iudam: scripsitque epistolas ad E- A
phraim & Manassen, ut venirent ad domũ
Domini in Ierusalem, & facerent Phase Do
mino Deo Israël. ¶ Inito ergo consilio regis & 2
principum, & universi cœtus Ierusalem, de-
creuerunt ut facerent Phase mense secundo.
potuerãt 3 ¶ Non enim "occurrerant ' facere in tempore 3
suo: quia sacerdotes qui possent sufficere, san
ctificati non fuerant, & populus nondũ con-
gregatus fuerat in Ierusalem. ¶ Placuitque ser 4
mo regi & omni multitudini. ¶ Et decreue- 5
runt ut mitterent nuntios in universum
Israël de Ber-sabee usque Dan, ut venirẽt,
& facerent Phase Domino Deo Israel, in Ie-
rusalem: multi enim non fecerant sicut lege
præscriptum est. ¶ Perrexeruntque cursores cũ 6
epistolis ex regis imperio, & principum eius,
in universum Israel & Iudã, iuxta id quod
rex iusserat, prædicantes. Filij Israël rever-
timini ad Dominũ Deum Abraham, & I-
saac & Israel: & revertetur ad reliquias
quæ effugerunt manus regis Assyriorũ. ¶ No- 7
lite fieri sicut patres vestri & fratres qui re-
cesserunt à Domino Deo patrum suorum, &
tradidit eos in interitum, ut ipsi cernitis.
¶ Nolite indurare ceruices vestras, sicut pa- 8
tres vestri. tradite manus Domino et veni-
te ad sanctuariũ eius quod sanctificauit in
æternum: servite Domino Deo patrũ vestro- B
rũ, & avertetur à vobis ira furoris eius. ¶ Si 9
enim vos reversi fueritis ad Dominum, fra
tres vestri & filij habebunt misericordiã co-
ram dominis suis qui illos duxerunt capti-
vos, & revertentur in terrã hanc: pius enim
& clemens est Dominus Deus vester. & non
avertet faciẽ suam à vobis, si reversi fueri-
tis ad eum. ¶ Igitur cursores pergebant velo- 10
citer de civitate in civitatem per terram E-
phraim & Manasse, usque ad Zabulon, illis
irridentibus & subsannantibus eos. ¶ Atta- 11
men quidam viri ex Aser & Manasse & Za
bulon acquiescẽtes consilio, venerũt in Ieru
salem. ¶ In Iuda vero facta est manus Domi 12
ni, ut daret eis cor unum ut facerent iuxta
præceptum regis & principũ, verbũ Domini.
¶ Congregatique sunt in Ierusalem populi mul 13
ti, ut facerent solennitatem azymorum in
mense secundo. ¶ Et surgentes destruxerunt 14
altaria quæ erant in Ierusalem: atque uni-
versa in quibus idolis adolebatur incensum,
subvertentes, proiecerunt in Torrentem-
cedron. ¶ Immolaverunt autem Phase quar- 15
tadecima die mensis secundi. Sacerdotes
quoque, atque Levitæ tandem sanctificati C
obtulerunt holocausta in domo Domini.

16 ¶ Steteruntque in ordine suo iuxta dispositio-
nem & legem Moysi hominis Dei: sacerdotes
vero suscipiebant effundendum sanguinem
17 de manibus Levitarum: ¶ eo quod multa tur
ba sanctificata non esset: & idcirco immola-
rent Levitæ Phase his qui non occurrerant
18 sanctificari Domino. ¶ Magna etiam pars po
puli de Ephraim & Manasse & Issachar &
Zabulon, quæ sanctificata nõ fuerat, comedit
phase, non iuxta quod scriptum est: & oravit
pro eis Ezechias, dicens, Dominus bonus
19 propitiabitur ¶ cunctis qui in toto corde re-
quirunt Dominum Deum patrũ suorum, &
non imputabit eis quod minus sanctificati
20 sunt. ¶ Quem exaudiuit Dominus, & placa-
21 tus est populo. ¶ Feceruntque filij Israel qui
inventi sunt in Ierusalem, solennitatem a-
zymorum septem diebus in lætitia magna,
laudantes Dominum per singulos dies. Le-
vitæ quoque & sacerdotes per organa quæ suo
22 officio congruebant. ¶ Et locutus est Ezechias
ad cor omniũ Levitarum qui habebant intel
D ligentiam bonam super Domino: & comede-
runt septem diebus solennitatis immolantes
victimas pacificorum, & laudantes Domi-
23 num Deum patrum suorum. ¶ Placuitque v-
niversæ multitudini ut celebrarent etiam
alios dies septem: quod & fecerunt cum in-
24 genti gaudio. ¶ Ezechias " autem ' rex Iuda "enim 4ᵃ
præbuerat multitudini mille tauros, & septẽ
millia ovium: principes vero dederant popu-
lo tauros mille, & oves decem millia: sancti-
ficata est ergo sacerdotum plurima multitu-
25 do. ¶ Et hilaritate perfusa omnis turba Iu-
da tam sacerdotum & Levitarum, quam
universa frequentia quæ venerat ex Israel:
proselytorum quoque de terra Israel, & ha-
26 bitantium in Iuda. ¶ Factaque est grandis ce
lebritas in Ierusalem, qualis à diebus Salo-
monis filij David regis Israel in ea urbe non
27 fuerat. ¶ Surrexerunt autem sacerdotes atque
Levitæ benedicentes populo: & exaudita est
vox eorum, pervenitque oratio in habitacu-
lum sanctum cæli.

CAP. XXXI.

1 Cumque hæc fuissent ritè celebrata, egres-
A sus est omnis Israël, qui inventus fue-
rat in urbibus Iuda, & fregerunt simula-
chra, succideruntque lucos, demoliti sunt ex-
celsa, & altaria destruxerunt: non solùm de
universo Iuda & Ben-iamin, sed & de E-
phraim quoque & Manasse, donec penitus
everterent: reversique sunt omnes filij Israël
2 in possessiones & civitates suas. ¶ Ezechias
autem constituit turmas sacerdotales, & Le
viticas per divisiones suas: unumquenque
in officio proprio, tam sacerdotum videlicet
quàm Levitarum, ad holocausta & pacifica
ut ministrarent & confiterentur, canerentque
3 in portis castrorum Domini. ¶ Pars autem
regis erat, ut de propria eius substantia of-

ferretur

ferretur holocaustum mane semper & ve-
spere, Sabbathis quoq; & Calendis, & solen
nitatibus cæteris, sicut scriptum est in lege
Domini 2. "Moysi'. ¶ Præcepit etiam populo habitantiū 4
Ierusalem, ut darent partes sacerdotibus & B
Leuitis, ut possent vacare legi Domini.
¶ Quod cùm percrebuisset in auribus multi- 5
tudinis, plurimas obtulère primitias filij Is-
rael frumenti vini & olei, mellis quoque &
omnium quæ gignit humus, decimas obtule
runt. ¶ Sed & filij Israel & Iuda, qui habi- 6
tabant in urbibus Iuda, obtulerunt decimas
boum & ouium, decimasq; sanctorum quæ
uouerant Domino Deo suo, atque uniuersa
portantes, fecerunt aceruos plurimos. ¶ Men 7
se tertio cœperunt aceruorum iacere funda-
menta, & mense septimo compleuerunt eos.
¶ Cùmq; ingressi fuissent Ezechias & prin- 8
cipes eius, viderunt aceruos & benedixerūt
Domino ac populo Israel. ¶ Interrogauitq; E- 9
zechias sacerdotes & Leuitas cur ita iace-
rent acerui. ¶ Respondit illi Azarias sacerdos 10
primus de stirpe Sadoc, dicens, Ex quo cœ-
perunt offerri primitiæ in domo Domini, co-
medimus & saturati sumus, & remanserūt
plurima. eo quod benedixerit Dominus po-
pulo suo, reliquiarum autem copia est ista,
quam cernis. ¶ Præcepit igitur Ezechias ut 11
præpararent horrea in domo Domini. Quod C
cùm fecissent, ¶ intulerunt tam primitias 12
quàm decimas, & quæcunque uouerant fi-
deliter. Fuit autem præfectus eorum Cho-
nenias Leuita, & Semei frater eius secun-
dus, ¶ post quem Iahiel, & Azarias, & Na- 13
hath, & Asael, & Ierimoth, Iozabad quoq;
& Eliel, & Iesmachias, & Mahath, & Ba-
naias, præpositi sub manibus Chonenia &
Semei fratris eius, ex imperio Ezechiæ regis
& Azariæ pontificis domus Dei, ad quos om
b.1. nia-pertinebant'. ¶ Core uero filius Iemna 14
Leuites, & ianitor orientalis portæ, præpo-
situs erat ijs quæ sponte offerebantur Domi-
no, primitijsq; & consecratis in Sancta san-
ctorum. ¶ Et sub cura eius Eden & Ben-ia- 15
min, Iesue & Semeias, Amarias quoq; & Se
chenias, in ciuitatibus sacerdotū: ut fideliter
distribuerēt fratribus suis partes minoribus
atq; maioribus, ¶ exceptis maribus ab annis 16
tribus & suprà, cunctis qui ingrediebantur
templum Domini, & quicquid per singulos
dies conducebat in ministerio atque obserua
tionibus iuxta diuisiones suas, ¶ sacerdoti- 17
bus per familias, & Leuitis à uicesimo an-
no & supra per ordines & turmas suas, ¶ u- 18
niuersæq; multitudini tā uxoribus quàm li D
beris eorum utriusq; sexus, fideliter cibi de
his quæ sanctificata fuerant præbebantur.
¶ Sed & filiorum Aaron per agros, & subur- 19
bana urbiū singularum dispositi erant uiri,
qui partes distribuerent uniuerso sexui ma
sculino, de sacerdotibus & Leuitis. ¶ Fecit er 20
go Ezechias uniuersa quæ diximus in omni
Iuda: operatusq; est bonum & rectum, & ue
21 rum corā Domino Deo suo ¶ in uniuersa cul
tura ministerij domus Domini, iuxta legem
& ceremonias, volens requirere Deū suum
in toto corde suo, fecitq; & prosperatus est.

CAP. XXXII.

1 POst quæ & huiuscemodi ueritatem, ue-
A nit Sennacherib rex Assyriorum, & in-
gressus Iudam, obsedit ciuitates munitas, uo 4.Re.18.c.13
2 lens eas capere. ¶ Quod cùm vidisset Eze- Isa.36.a.1.
chias venisse scilicet Sennacherib, & totum Ecc.48.c.19
3 belli impetum uerti contra Ierusalē: ¶ Inito
cum principibus consilio virisq; fortissimis,
ut obturarent capita fontium quæ erant
extra urbem: & hoc omnium decernente sen
4 tentia, ¶ congregauit plurimam multitudi-
nem, & obturauerunt cunctos fontes, & ri-
uum qui fluebat in medio terræ, dicētes, Ne
ueniant reges Assyriorū, & inueniant aqua-
5 rum abundantiam. ¶ Aedificauit quoque a-
gens industrie omnem murum qui fuerat
dissipatus, & extruxit turres desuper, & fo
rinsecus alterum murum: instaurauitq;
Mello in ciuitate-Dauid, & fecit uniuersi
6 generis armaturam & clypeos. ¶ Cōstituitq;
B principes bellatorum in exercitu. Et conuo-
cauit uniuersos in platea portæ ciuitatis, ac
7 locutus est ad cor eorum, dicens: ¶ Viriliter
agite, & confortamini, nolite timere, nec pa-
ueatis regem Assyriorum, & uniuersam mul
titudinem quæ est cum eo: multo enim plu-
8 res nobiscum sunt, quam cum illo. ¶ Cum
illo enim est brachium carneum, nobiscum
Dominus Deus noster qui auxiliator est no-
ster, pugnatq; pro nobis. Confortatusq; est
populus huiuscemodi verbis Ezechiæ re-
9 gis Iuda. ¶ Quæ postquam gesta sunt, misit
Sennacherib rex Assyriorum seruos suos in
Ierusalem (ipse enim cum uniuerso exercitu
obsidebat Lachis) ad Ezechiam regem Iuda,
& ad omnem populum qui erat in urbe, di-
10 cens, ¶ Hæc dicit Sennacherib rex Assyrio-
C rum, in quo habentes fiduciam, sedetis ob-
11 sessi in Ierusalem? ¶ Num Ezechias decepit
vos, ut tradat morti in fame & siti, affir-
māt, quod Dominus Deus vester liberet vos
12 de manu regis Assyriorū? ¶ Nunquid non iste
est Ezechias qui destruxit excelsa illius, &
altaria, & præcepit Iuda & Ierusalē, dicens,
Coram altari uno adorabitis, & in ipso com
13 buretis incensum? ¶ An ignoratis quæ ego
fecerim, & patres mei cunctis terrarum po-
pulis? nunquid præualuerunt dij Gentium,
omniumque terrarum liberare regionem
14 suam de manu mea? ¶ Quis est de uniuersis
dijs gentium, quas uastauerunt patres mei,
qui potuerit eruere populum suum de manu
mea, ut possit etiam Deus vester eruere vos
15 de hac manu. ¶ Non vos ergo decipiat Eze-
D chias, nec vana persuasione deludat, neque
cre-

credatis ei. Si enim nullus potuit Deus cun
*regnorū 2. ctarum gentium atque " regionum' liberare
populum suum de manu mea, & de manu
patrum meorum, cōsequenter nec Deus ve-
ster poterit eruere vos de manu mea. ¶ Sed 16
& alia multa locuti sunt serui eius contra
Dominum Deum, & contra Ezechiam ser-
uum eius, ¶ epistolas quoque scripsit plenas 17
blasphemia in Dominum Deum Israel, &
locutus est aduersum eum, Sicut dij gentium
cæterarum no potuerunt liberare populum
suum de manu mea, sic & Deus Ezechia
eruere non poterit populum suum de manu
ista. ¶ Insuper & clamore magno, lingua Iu- 18
daica, contra populum qui sedebat in muris
Ierusalem, personabat vt terreret eos, & ca-
peret ciuitatem. ¶ Locutusq; est contra Dei 19
*Ierusalem " Israel', sicut aduersum deos populorum E
85. terræ, opera manuum hominum. ¶ Oraue- 20
runt igitur Ezechias rex, & Isaias filius
Amos prophetes, aduersum hanc blasphe-
Tob.1.d.24. miam, ac vociferati sunt vsq; in cælū. ¶ Et 21
misit Dominus angelum qui percussit om-
nem virū robustum, & bellatorem, & prin-
cipem exercitus regis Assyriorū. Reuersusq;
est cum ignominia in terram suam. Cumq;
ingressus esset domū Dei sui, filij qui egressi
fuerant de vtero eius, interfecerunt eum
gladio. ¶ Saluauitq; Dominus Ezechiam, & 22
habitatores Ierusalem, de manu Sennache-
rib regis Assyriorum, & de manu omnium,
& præstitit ei quietem per circuitū. ¶ Multi 23
etiam deferebant hostias, & sacrificia Domi
no in Ierusalem, & munera Ezechiæ regi
Iuda: qui exaltatus est post hæc coram cun-
Gen.24.f.53 ctis gentibus. ¶ ‖ In diebus illis ægrotauit E- 24
4.Re.20.a.1 zechias vsque ad mortem, & orauit Domi- F
Isa.38.a.1. num: exaudiuitq; eum, & dedit ei signum.
¶ Sed non iuxta beneficia quæ acceperat, re- 25
tribuit, quia eleuatum est cor eius: & facta
est contra eum ira, & contra Iudam & Ie-
rusalem. ¶ Humiliatusq; est postea, eo quod 26
exaltatum fuisset cor eius, tam ipse quam
habitatores Ierusalem: & ideirco non venit
super eos ira Domini in diebus Ezechiæ.
¶ Fuit autē Ezechias diues, & inclytus val 27
de, & thesauros sibi plurimos congregauit
argenti & auri & lapidis pretiosi, aromatū,
& armorum vniuersi generis, & vasorum
magni pretij. ¶ Apothecas quoque frumenti, 28
vini, & olei, & præsepia omnium iumento-
.1. rum, caulasq; pecorum, ¶ & vrbes - sex' ædi- 29
ficauit sibi. habebat quippe greges ouium &
armentorum innumerabiles, eo quod dedisset
ei dominus substantiā multam nimis. ¶ Ipse 30
est Ezechias qui obturauit superiorem fon- G
tem aquarum Gihon, & auertit eas subter
ad occidentem Vrbis-Dauid: in omnibus o-
peribus suis fecit prospere quæ voluit. ¶ At- 31
tamē in legatione principum Babylonis, qui
missi fuerant ad eum, vt interrogarent de

portento quod acciderat super terram, dere-
liquit eum Deus vt tentaretur, & nota fie-
32 rent omnia quæ erant in corde eius. ¶ Reli-
qua autem sermonum Ezechiæ, & miseri-
cordiarum eius scripta sunt in visione Isaiæ
filij Amos Prophetæ, & in libro regum Iuda
33 & Israel. ¶ Dormiuitq; Ezechias cum pa-
tribus suis, & sepelierunt eum super sepul-
chra filiorum Dauid: & celebrauit eius exe-
quias vniuersus Iuda, & omnes habitato-
res Ierusalem: regnauitq; Manasses filius e-
ius pro eo.

CAP. XXXIII.

1 DVodecim annorum erat Manasses cum 4.Re.21.a.22
A regnare cœpisset: & quinquaginta-
2 quinque annis regnauit in Ierusalem. ¶ Fe-
cit autem malum coram Domino, iuxta abo
minationes gentium, quas subuertit Domi-
3 nus coram filijs Israel. ¶ Et conuersus instau
rauit excelsa quæ demolitus fuerat Eze-
chias pater eius: construxitq; aras Baalim,
& fecit lucos, & adorauit omnem militiam
4 cæli, & coluit eam. ¶ Aedificauit quoque al-
taria in domo Domini, de qua dixerat Do-
minus, ‖ In Ierusalem erit nomen meum in 2.Re.7.b.10.
5 æternum. ¶ Aedificauit autem ea cuncto ex-
ercitui cæli in duobus atrijs domus Domini.
6 ¶ Transireq; fecit filios suos per ignem, in
Valle-ben-ennom, obseruabat somnia, se-
ctabatur auguria, maleficis artibus inser-
uiebat: habebat secū magos & incantatores
multaq; mala operatus est coram Domino,
7 vt irritaret eum. ¶ Sculptile quoque & con-
B flatile signum posuit in domo Domini, ‖ de 2.Re.7.b.10
qua locutus est Dominus ad Dauid, & ad Sa 3.Re.8.b.17
lomonē filium eius, dicēs: In domo hac, & in
Ierusalē quam elegi de cunctis tribubus Is-
rael, ponam nomen meum in sempiternum.
8 ¶ Et mouere non faciam pedem Israel de ter
ra quam tradidi patribus eorum: ita dun-
taxat si custodierint facere quæ præcepi eis,
cunctamq; legem & ceremonias atque iudi-
9 cia' per manum Moysi. ¶ Igitur Manasses se- *quæ man-
duxit Iudam & habitatores Ierusalem, vt dauì
facerent malum super omnes gentes quas
subuerterat dominus a facie filiorum Israel.
10 ¶ Locutusq; est Dominus ad eum, & ad po-
11 pulum illius: & attendere noluerunt. ¶ Ideir
co superinduxit eis principes exercitus regis
Assyriorum: ceperuntq; Manassen, & vinctū
catenis, atque compedibus duxerunt in Ba-
12 bylonem. ¶ Qui postquam coangustatus est,
C orauit Dominum Deum suum: & egit pœ-
nitentiam valde coram Deo patrum suorū.
13 ¶ Deprecatusq; est eum, et obsecrauit inten-
tè: & exaudiuit orationem eius, reduxitq;
eum Ierusalem in regnum suum, & cogno-
uit Manasses quod dominus ipse esset Deus.
14 ¶ Post hæc ædificauit murum extra Ciuita-
tem-Dauid, ad occidentem Gihon in conual
le: ab introitu portæ piscium per circuitum
vsque

vsque ad Ophel, & exaltauit illũ vehemen
ter: constituitq; principes exercitus in cũctis
ciuitatibus Iuda munitis. ¶ *Et abstulit deos* 15
alienos, & simulachrum de domo Domini: a-
ras quoque quas fecerat in monte domus Do
mini, & in Ierusalem: & proiecit omnia ex-
tra vrbem. ¶ *Porro instaurauit altare Domi* 16
ni, & immolauit super illud victimas, & pa
cifica, & laudem, praecepitq; Iuda vt serui-
ret Domino Deo Israel. ¶ *Attamen adhuc po-* 17
pulus immolabat in excelsis domino Deo suo.
¶ *Reliqua autem gestorum Manasse: & obse-* 18
cratio eius ad Deum suum: verba quoq; Vi
dentium qui loquebantur ad eum in nomine
Domini Dei Israel, continentur in sermoni-
bus regum Israel. ¶ *Oratio quoque eius &* 19
exauditio, & cuncta peccata atque contem- D
ptus, loca etiã in quibus aedificauit excelsa,
& fecit lucos, & statuas antequam ageret
poenitentiam, scripta sunt in sermonibus Ho
zai. ¶ *Dormiuit ergo Manasses cum patribus* 20
suis, & sepelierunt eum in domo sua: regna-
uitq; pro eo filius eius Amon. ¶ *Viginti duo-* 21
rum annorum erat Amon cùm regnare coe-
pisset: & duobus annis regnauit in Ierusalẽ.
¶ *Fecitq; malum in conspectu Domini, sicut* 22
fecerat Manasses pater eius, & cunctis ido-
lis, quae Manasses fuerat fabricatus, immo-
lauit atque seruiuit. ¶ *Et non est reueritus* 23
faciem Domini, sicut reueritus est Manasses
pater eius, & multo maiora deliquit. ¶ *Cumq;* 24
coniurassent aduersus eum serui sui, inter-
fecerunt eum in domo sua. ¶ *Porro reliqua* 25
populi multitudo, caesis ijs qui Amon percus-
serant, constituit regem Iosiam filium eius
pro eo.

CAP. XXXIIII.

4. Re. 22. a. 1.

OCto annorum erat Iosias cùm regnare 1
coepisset: & triginta & vno anno re- A
gnauit in Ierusalẽ. ¶ *Fecitq; quod erat rectũ* 2
in conspectu Domini, & ambulauit in vijs
Dauid patris sui: non declinauit neque ad
dexteram neque ad sinistram. ¶ *Octauo au-* 3
tem anno regni sui, cùm adhuc esset puer, coe
pit quaerere Deum patris sui Dauid: & duo-
decimo anno postquã regnare coeperat, mun-
dauit Iudam & Ierusalem ab excelsis, & lu
cis, simulachrisq; & sculptilibus. ¶ *Destruxe* 4
runtq; coram eo aras Baalim: & simulachra
quae superposita fuerant, demoliti sunt: lucos
etiam & sculptilia succidit atque cõminuit:
& super tumulos eorum qui eis immolare
consueuerant, fragmẽta dispersit. ¶ *Ossa prae-* 5
terea sacerdotum combussit in altaribus ido- B
lorũ, mundauitq; Iudam & Ierusalem. ¶ *Sed* 6
& in vrbibus Manasse & Ephraim, & Si-
meon vsque Nephthali cuncta subuertit.
¶ *Cumq; altaria dissipasset, et lucos, & scul-* 7
ptilia contriuisset in frusta, cunctaq; delu-
bra demolitus esset de vniuersa terra Israel,
reuersus est in Ierusalem. ¶ *Igitur anno o-* 8
ctauodecimo regni sui, mundata iam terra,
& templo Domini, misit Saphan filium E-
selia, & Maasian principem ciuitatis, & Io-
ha filium Ioachaz à commentarijs: vt instau
9 *rarent domum Domini Dei sui.* ¶ *Qui ve-*
nerunt ad Helciam sacerdotẽ magnum: acce-
ptamq; ab eo pecuniam, quae illata fuerat in
domũ Domini, & quam congregauerant Le
C *uitae, & ianitores de Manasse, & Ephraim,*
& vniuersis reliquijs Israel, ab omni quoq;
Iuda & Ben-iamin & habitatoribus Ieru-
10 *salem,* ¶ *tradiderunt in manibus eorum qui*
praerant operarijs in domo Domini, vt in-
staurarent templum, & infirma quaeq; sar-
11 *cirent.* ¶ *At illi dederunt eam artificibus, &*
caementarijs, vt emerent lapides de lapicidi-
nis, & ligna ad commissuras aedificij, & ad
contignationem domorum quas destruxerãt
12 *reges Iuda.* ¶ *Qui fideliter cuncta faciebant.*
Erant autem praepositi operantium, Iahath
& Abdias de filijs Merari: Zacharias & Mo
sollam de filijs Caath, qui vrgebant opus:
13 *omnes Leuitae scientes organis canere.* ¶ *Su-*
per eos vero qui ad diuersos vsus onera por
tabant, erant scribae, & magistri de Leuitis,
14 *ianitores.* ¶ *Cumq; efferrent pecuniam quae*
D *illata fuerat in templum Domini, reperit*
Helcias sacerdos librum legis Domini, per
15 *manum Moysi.* ¶ *Et ait ad Saphan scribam,*
Librum legis inueni in domo Domini. Et
16 *tradidit ei.* ¶ *At ille intulit volumen ad*
regem, & nuntiauit ei, dicens: Omnia quae
dedisti in manu seruorum tuorum, ecce com-
17 *plentur.* ¶ *Argentum quod repertum est in*
domo Domini, conflauerunt: datumque est
praefectis artificum, & diuersa opera fabri-
18 *cantium.* ¶ *Praeterea tradidit mihi Helcias*
sacerdos hunc librum. Quem cùm rege prae-
19 *sente recitasset,* ¶ *audissetq; ille verba legis,*
20 *scidit vestimenta sua:* ¶ *& praecepit Helciae*
& Ahicam filio Saphan, & Abdon filio Mi-
cha, Saphan quoque scribae, & Asaae seruo
21 *regis, dicens,* ¶ *Ite, & orate Dominum pro*
E *pro me, & pro reliquijs Israel & Iuda, super*
vniuersis sermonibus libri istius qui reper-
tus est: magnus enim furor Domini stilla-
uit super nos, eò quod non custodierint pa-
tres vestri verba Domini, vt facerent om-
nia quae scripta sunt in isto volumine.
22 ¶ *Abijt ergo Helcias, & hi qui simul à rege*
missi fuerant ad Oldam prophetidem, vxo-
rem Sellum filij Thecuath, filij Hasra custo-
dis vestium: quae habitabat in Ierusalem in
Secunda: & locuti sunt ei verba quae suprà
23 *narrauimus.* ¶ *At illa respondit eis, Haec di-*
cit Dominus Deus Israel, Dicite viro qui
24 *misit vos ad me.* ¶ *Haec dicit Dominus, Ec-*
ce, ego inducam mala super locum istum, &
super habitatores eius: cunctaque maledi-
cta quae scripta sunt in libro hoc, quem le-
25 *gerunt coram rege Iuda:* ¶ *quia dereliquer-*

runt me, & sacrificauerunt dijs alienis, vt
me ad iracundiam prouocarent in cunctis o-
peribus manuum suarum: idcirco stillabit
furor meus super locum istum, & non extin-
guetur. ¶ Ad regem autem Iuda, qui misit 26
vos pro Domino deprecando, sic loquimini,
Hæc dicit Dominus Deus Israel, Quoniam F
audisti verba voluminis: ¶ atque emollitum 27
est cor tuum, & humiliatus es in conspectu
Domini super his quæ dicta sunt contra lo-
cum hunc, & habitatores Ierusalem, reueri-
tusq; faciem meam, scidisti vestimenta tua,
& flevisti coram me: ego quoq; exaudiui te,
dicit Dominus. ¶ Iam enim colligam te ad pa 28
tres tuos, & inferêris in sepulchrum tuum
in pace: nec videbunt oculi tui omne malum
quod ego inducturus sum super locum istum,
4.Re.23.a.2. & super habitatores eius. ¶ Retulerunt ita-
que regi cuncta quæ dixerat. ¶ At ille conuo- 29
catis vniuersis maioribus natu Iuda & Ie- G
rusalem, ¶ ascendit in domum Domini. v- 30
naq; omnes viri Iuda & habitatores Ieru-
salem, sacerdotes & Leuitæ, & cunctus po-
pulus a minimo vsque ad maximum. Qui-
bus audientibus in domo Domini, legit rex
omnia verba voluminis. ¶ Et stans in tri- 31
bunali suo, percussit fœdus coram Domino,
vt ambularet post eum, & custodiret præce-
pta, & testimonia, & iustificationes eius in
toto corde suo, & in tota anima sua, face-
retq; quæ scripta sunt in volumine illo quod
legerat. ¶ Adiurauit quoque super hoc om- 32
nes qui reperti fuerant in Ierusalē & Ben-
iamin: & fecerunt habitatores Ierusalem iu-
xta pactum Domini Dei patrum suorum.
¶ Abstulit ergo Iosias cunctas abominationes 33
de vniuersis regionibus filiorum Israel: &
fecit omnes qui residui erant in Israel, ser-
uire Domino suo. Cunctis diebus vitæ eius
non recesserunt à Domino Deo patrum suo-
rum.

CAP. XXXV.

FEcit autem Iosias in Ierusalem Phase 1
4.Re.23.c.21 Domino, quod immolatum est quartade- A
3.Esd. 1.a.1. cima die mensis primi. ¶ Et constituit sacer- 2
dotes in officijs suis: hortatusque est eos vt
ministrarent in domo Domini. ¶ Leuitis 3
quoque ad quorum eruditionem omnis Is-
raël sanctificabatur Domino, locutus est, Po-
nite arcam in sanctuario templi, quod ædi-
ficauit Salomon filius Dauid rex Israël: ne-
quaquam enim eam vltrà portabitis: nunc
autem ministrate Domino Deo vestro, & po
pulo eius Israël. ¶ Et præparate vos per do- 4
mos & cognationes vestras in diuisionibus
singulorum, sicut præcepit Dauid rex Israël,
& descripsit Salomon filius eius. ¶ Et mini- 5
strate in sanctuario eius per familias tur-
masq; Leuiticas. ¶ & sanctificati immolate 6
Phase: fratres etiā vestros, vt possint iuxta
verba quæ locutus est dominus in manu Moy
7 si facere præparate. ¶ Dedit præterea Iosias
omni populo qui ibi fuerat inuentus in so- .3.
lennitate Phase, agnos & hædos de gregibus,
& reliqui pecoris triginta millia, boū quoq;
tria millia, hæc de regis vniuersa substātia.
8 ¶ Duces quoq; eius sponte quod voverant, volebăt 2.
B obtulerunt, tam populo, quàm sacerdotibus
& Leuitis. Porro Helcias & Zacharias, &
Iahiel principes domus Domini, dederunt sa
cerdotibus ad faciendum Phase, pecora com-
mixtim duo millia sexcenta, & boues trecen
9 tos. ¶ Chonenias autem, & Semeias etiam
& Nathanaël fratres eius: necnon Hasabias
& Iehiel & Iosabad principes Leuitarum,
dederunt cæteris Leuitis ad celebrandū pha
se quinque millia pecorum, & boues quin-
10 gentos. ¶ Præparatumq; est ministerium, &
steterūt sacerdotes in officio suo: Leuitæ quo-
11 que in turmis, iuxta regis imperium. ¶ Et
immolatum est Phase: asperseruntq; sacerdo-
tes manu sua sanguinem, & Leuitæ detra-
12 xerunt pelles holocaustorum. ¶ Et separaue-
runt ea vt darent per domos & familias sin
gulorum, & offerrentur Domino sicut scri-
ptum est in libro Moysi. de bobus quoque fe-
13 cerunt similiter. ¶ Et assauerunt Phase su-
per ignem, iuxta quod in lege scriptum est:
pacificas vero hostias coxerunt in lebetibus,
& cacabis, & ollis: & festinato distribuerūt
14 vniuersæ plebi. ¶ Sibi autem & sacerdotibus
postea parauerunt. nam in oblatione holocau
storum & adipum, vsque ad noctem sacerdo-
tes fuerunt occupati: vnde Leuitæ sibi, & sa
cerdotibus filijs Aaron parauerunt nouissi-
15 mis. ¶ Porro cantores filij Asaph stabant in
ordine suo, iuxta præceptū Dauid & Asaph,
& Heman et Idithun prophetarum regis. prophetæ &
Ianitores vero per portas singulas obserua- David.
bant, ita vt nec puncto quidem discederent
à ministerio: quam ob rem & fratres eorum
16 Leuitæ parauerunt eis cibos. ¶ Omnis igi-
tur cultura Domini ritè completa est in die
C illa, vt facerent Phase, & offerrent holocau-
sta super altare Domini, iuxta præceptum
17 regis Iosiæ. ¶ Feceruntq; filij Israel qui re-
perti fuerant ibi Phase in tempore illo, & so
18 lennitatem azymorum septem diebus. ¶ Non
fuit Phase simile huic in Israel, à diebus Sa
muelis prophetæ: sed nec quisquam de cun-
ctis regibus Israel fecit Phase sicut Iosias,
sacerdotibus & Leuitis, & omni Iudæ, &
Israel qui repertus fuerat, & habitantibus
19 in Ierusalem. ¶ Octauodecimo anno regni
20 Iosiæ, hoc Phase celebratum est. ¶ Postquam 4.Re.23.f.29
instaurauerat Iosias templum, ascendit Ne- 3.Esd.1.d.25
chao rex Aegypti ad pugnandum in Char-
camis iuxta Euphraten: & processit in oc-
21 cursum eius Iosias. ¶ At ille missis ad eum
nuntijs, ait. Quid mihi & tibi est rex Iuda?
non aduersum te hodie venio, sed contra a-
liam pugno domum, ad quam me Deus fe-
stinarè

ſtinatò ire præcepit: deſine aduerſum Deum
facere, qui mecum eſt, ne interficiat te. ¶No 22
luit Ioſias reuerti, ſed præparauit contra eũ D
bellum: nec acquieuit ſermonibus Nechao
Luc. 12. b. 11. ex ore Dei: ‖ verum perrexit vt dimicaret in
campo Mageddo. ¶Ibique vulneratus a ſa- 23
gittarijs, dixit pueris ſuis, Educite me de
prælio, quia oppidò vulneratus ſum. ¶Qui 24
tranſtulerunt eum de curru in alterum cur-
rum, qui ſequebatur eum more regio: & a-
ſportauerunt eum in Ieruſalem, mortuusq́;
eſt: & ſepultus in mauſoleo patrum ſuorum:
& vniuerſus Iuda & Ieruſalem luxerunt
eum. ¶Ieremias maxime, cuius omnes can- 25
tores atque cantatrices vſque in præſentem
diem lamentationes ſuper Ioſiam replicant:
& quaſi lex obtinuit in Iſrael: Ecce ſcriptũ
fertur in lamentationibus. ¶Reliqua autem 26
ſermonum Ioſiæ & miſericordiarum eius,
quæ lege præcepta ſunt Domini, ¶opera quo- 27
que illius prima & nouiſſima, ſcripta ſunt
in libro regum Iuda & Iſrael.

CAP. XXXVI.

4. Re. 23. f. 30 TVlit ergo populus terræ, Ioachaz filium 1
3. Eſd. 1. e. 34 Ioſiæ: & conſtituit regem pro patre ſuo A
in Ieruſalem. ¶Viginti trium annorum e- 2
rat Ioachaz cùm regnare cœpiſſet, & tribus
menſibus regnauit in Ieruſalem. ¶Amouit 3
autem eum rex Ægypti cùm veniſſet in Ie-
ruſalem, & condemnauit terram centum
Mat. 1. b. 13. talentis argenti, & talento auri. ¶‖Conſti- 4
tuit q́; pro eo regem, Eliacim fratrem eius,
ſuper Iudam & Ieruſalem: & vertit nomen
eius Ioacim. ipſum vero Ioachaz tulit ſecũ,
& abduxit in Ægyptum. ¶Vigintiquinque 5
annorum erat Ioacim cùm regnare cœpiſſet,
& vndecim annis regnauit in Ieruſalem:
fecitq́; malum corã Domino Deo ſuo. ¶Con- 6
tra hunc aſcendit Nabuchodonoſor rex Chal
dæorum: & vinctum catenis duxit in Baby-
lonem. ¶Ad quam & vaſa Domini tranſtu- 7
lit, & poſuit ea in templo ſuo. ¶Reliqua au- 8
tem verborum Ioacim, & abominationum B
*inuenta 2. eius quas operatus eſt, & quæ *inuẽta ſunt
in eo, continentur in libro regum Iuda & Iſ
rael. Regnauit autẽ Ioachin filius eius pro
eo. ¶Octo annorũ erat Ioachim cùm regnare 9
cœpiſſet: & tribus menſibus, ac decem diebus
regnauit in Ieruſalem: fecitq́; malum in con
ſpectu Domini. ¶Cùmq́; anni circulus vol- 10
ueretur, miſit Nabuchodonoſor rex nuntios,
qui & adduxerunt eum in Babylonẽ, aſpor-
tatis ſimul pretioſiſſimis vaſis domus Domi
ni. ‖Regem vero conſtituit Sedeciam *patruũ
4. re. 24. d. 15 eius ſuper Iudam & Ieruſalem. ¶Viginti & 11
*fratrem 2. vnius anni erat Sedecias cùm regnare cœ-
piſſet: & vndecim annis regnauit in Ieruſa
lem. ¶‖Fecitq́; malum in oculis Domini Dei 12
Ier. 37. a. 1. & ſui: nec erubuit faciem Ieremiæ prophetæ lo- C
2. quentis ad ſe ex ore Domini. ¶A rege quoq́; 13
Nabuchodonoſor receſſit, qui adiurauerat
eum per Deum: & indurauit ceruicem ſuam
& cor, vt non reuerteretur ad Dominum
14 Deum Iſrael. ¶Sed & vniuerſi principes ſa
cerdotum & populus præuaricati ſunt ini-
que iuxta vniuerſas abominationes gen-
tium: & polluerunt domum Domini, quam
15 ſanctificauerat ſibi in Ieruſalem. ¶Mittebat
autem Dominus Deus patrum ſuorũ ad illos
per manum nuntiorum ſuorum, de nocte con
ſurgens, & quotidie commonens: eo quod par
16 ceret populo & habitaculo ſuo. ¶At illi ſub-
ſannabant nuntios Dei, & paruipendebant
ſermones eius, illudebantq́; prophetis: donec
aſcenderet furor Domini in populum eius,
17 & eſſet nulla curatio. ¶Adduxit enim ſuper
eos regem Chaldæorum, & interfecit iuue-
nes eorum gladio in domo ſanctuarij *ſui, *. 12.
D non eſt miſertus adoleſcentis & virginis, &
ſenis, nec decrepiti quidem: ſed omnes tra-
18 didit in manibus eius. ¶Vniuerſaq́; vaſa do
mus Domini tam maiora, quam minora, &
theſauros templi, & regis & principum tran
19 ſtulit in Babylonem. ¶Incenderunt hoſtes do
mum Dei, deſtruxeruntq́; murum Ieruſa-
lem: vniuerſas turres combuſſerũt, & quic-
20 quid pretioſum fuerat, demoliti ſunt. ¶Si-
quis euaſerat gladium, ductus in Babylonem
ſeruiuit regi & filijs eius, donec imperaret
21 rex Perſarum. ¶Vt compleretur ſermo Do-
mini ex ore Ieremiæ: & celebraret terra ſab-
batha ſua: cunctis enim diebus deſolationis
egit ſabbathum, vſque dum complerentur
22 ſeptuaginta anni. ¶Anno autem primo Cyri Iere. 25. c. 12.
regis Perſarum, ad explendum ſermonem & 29. c. 11.
Domini, quem locutus fuerat per os Iere- 1. Eſd. 1. a. 1.
miæ, ſuſcitauit Dominus ſpiritum Cyri re- & 6. a. 3.
gis Perſarum qui iuſſit prædicari in vniuer- Dan. 9. a. 2.
ſo regno ſuo, etiam per ſcripturam, dicens. 3. Eſd. 1. g. 57
23 ¶Hæc dicit Cyrus rex Perſarum, Omnia re- & 2. a. 1.
gna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, & & 6. c. 24.
ipſe præcepit mihi vt ædificarem ei domum
in Ieruſalem, quæ eſt in Iudæa: quis ex vo-
bis eſt in omni populo eius? ſit dominus Deus
ſuus cum eo, & aſcendat.

ORATIO MANASSAE REGIS IVDA, CVM CAPTVS TENERETVR IN BABYLONE.

DOmine omnipotens Deus patrum noſtrorum, Abraham, & Iſaac, & Iacob, & ſeminis eorum iuſti, qui feciſti cælum & terram cum omni ornatu eorum, qui ligaſti mare verbo præcepti tui, qui concluſiſti abyſſum, & ſignaſti eam terribili & laudabili nomine tuo: quem omnia pauent, & tremunt à vultu virtutis tuæ: quia importabilis eſt magnificentia gloriæ tuæ, & inſuſten-

tabilis iræ comminationis tuæ super peccatores: immensa vero & inuestigabilis misericordia promissionis tuæ: quoniam tu es Dominus, altissimus, benignus, longanimis, & multum misericors, & pœnitens super malitias hominum. Tu Domine secundum multitudinem bonitatis tuæ promisisti pœnitentiam, & remissionem iis qui peccauerunt tibi, & multitudine miserationum tuarũ decreuisti pœnitentiam peccatoribus, in salutem. Tu igitur Domine Deus iustorum, non posuisti pœnitentiam iustis, Abrahã, & Isaac & Iacob, iis qui tibi non peccauerunt: sed posuisti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccaui super numerum arenæ maris: multiplicata sunt iniquitates meæ Domine, multiplicata sunt iniquitates meæ, & non sum dignus intueri & aspicere altitudinem cæli, præ multitudine iniquitatum mearum, incuruatus sum multo vinculo ferreo, vt non possim attollere caput meum, & non est respiratio mihi: quia excitaui iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non custodiui: statui abominationes & multiplicaui offensiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans à te bonitatem. Peccaui Domine, peccaui, & iniquitates meas agnosco. Quare peto rogans te, remitte mihi Domine, remitte mihi, & ne simul perdas me cũ iniquitatibus meis, neque in æternum, iratus, reserues mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca, quia tu es Deus: Deus inquam, pœnitentium: & in me ostendes omnem bonitatem tuam, quia indignum saluabis me secundùm magnam misericordiam tuam, & laudabo te semper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cælorum, & tibi est gloria in secula seculorum: Amen.

ESDRÆ LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

IN anno primo Cyri regis Persarum, vt 1
complesetur verbum Domini ex ore Ie- A
remiæ, suscitauit Dominus spiritum Cy-
ri regis Persarum: & traduxit vocem in
omni regno suo, etiam per scripturã, dicens:
¶ Hæc dicit Cyrus rex Persarum, Omnia re- 2
gna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, &
ipse præcepit mihi vt ædificarem ei domum
in Ierusalem, quæ est in Iudæa. ¶ Quis est in 3
vobis de vniuerso populo eius? Sit Deus il-
lius cum ipso. Ascendat in Ierusalem quæ est B
in Iudæa, & ædificet domum Domini Dei
Israel. ipse est Deus qui est in Ierusalem.
¶ Et omnes reliqui in cunctis locis vbicunque 4
habitant, adiuuent eum viri de loco suo, ar-
gento, & auro, & substantia, & pecoribus,
excepto quod voluntarie offerũt templo Dei,
5 quod est in Ierusalem. ¶ Et surrexerunt prin-
C cipes patrum de Iuda & Ben-iamin, & sa-
cerdotes & Leuitæ, & omnis cuius Deus su-
scitauit spiritum, vt ascenderet ad ædifican-
dum templum Domini, quod erat in Ieru-
6 salem. ¶ Vniuersique qui erant in circuitu, ad-
iuuerunt manus eorum in vasis argẽteis &
aureis, in substantia & iumentis, in supelle-
ctili, exceptis his quæ sponte obtulerant.
7 ¶ Rex quoque Cyrus protulit vasa templi
Domini, quæ tulerat Nabuchodonosor de Ie-
rusalem, & posuerat ea in templo Dei sui.
8 ¶ Protulit autem ea Cyrus rex Persarum per
D manum Mithridatis filij Gazabar, & annu-
9 merauit ea Sassabasar principi Iuda. ¶ Et
hic est numerus eorum, Phialæ aureæ trigin-
ta, phialæ argenteæ mille, cultri vigintino-
10 uem, ¶ scyphi aurei triginta, scyphi argentei
secundi quadringẽti decem: vasa alia mille.
11 ¶ Omnia vasa aurea & argentea, quinque
millia quadringenta: vniuersa tulit Sassa-
basar cum his qui ascendebant de transmi-
gratione Babylonis in Ierusalem.

Isa.44.d.28.
Iere.25.c.12.
& 29.c.10.
2.pa.36.d.22
3.Esd.2.a.1.
& 6.c.24.
Dan.9.a.2.

Iudit.1.g.57
& 5.d.23.

CAP. II.

1 HI sunt autem prouinciæ filij, qui ascen-
A derunt de captiuitate quam transtu-
lerat Nabuchodonosor rex Babylonis in Baby-
lonem, & reuersi sunt in Ierusalem & Iudam
2 vnusquisque in ciuitatem suam. ¶ Qui ve-
nerunt cum Zorobabel, Iesua, Nehemia, Sa-
raia, Rahelaia, Mardochai, Belsan, Mesphar,
Beguai, Rehum, Baana. Numerus virorum
3 populi Israel: ¶ Filij Pharos, duo millia centũ
4 septuagintaduo. ¶ Filij Sephatia, trecenti se-
5 ptuagintaduo. ¶ Filij Area, septingenti se-
6 ptuagintaquinque. ¶ Filij Phahath-moab,
filiorum Iosue Ioab duo millia * octingenti
7 duodecim. ¶ Filij Aelam, mille ducenti quin-
8 quagintaquatuor. ¶ Filij Zethua, nongenti
9 quadragintaquinque. ¶ Filij Zachai, septin-
10 genti sexaginta. ¶ Filij Bani, sexcẽti quadra-
11 ginta duo. ¶ Filij Bebai, sexcenti vigintitres.
12 ¶ Filij Azgad, mille ducẽti vigintiduo. ¶ Filij
13 Adonicam, sexcenti sexaginta sex. ¶ Filij Be-
14 guai, duo millia quinquagintasex. ¶ Filij A-
15 din, quadringenti quinquagintaquatuor.
16 ¶ Filij Ather, qui erãt ex Ezechia * nonagin-
17 ta octo. ¶ Filij Besai, trecẽti vigintitres. ¶ Fi-
18 lij Iora, centum duodecim. ¶ Filij Hasum, du-
19 centi viginti tres. ¶ Filij Gebbar, nonagin-
B taquinque. ¶ Filij Beth-lehem, centũ vigintĩ
20 tres. ¶ Viri Netupha, quinquagintasex. ¶ Vi-
21 ri Anathoth, centũ vigintiocto. ¶ Filij Azma-
22 ueth, quadragintaduo. ¶ Filij Cariath-ia-
23 rim, Cephira & Beroth, septingenti qua-
24 dragintatres. ¶ Filij Rama & Gabaa, sexcẽti
25 viginti vnus. ¶ Viri Machmas, centũ vigin-
26 tiduo. ¶ Viri Beth-el & Hai, ducẽti viginti
27 tres. ¶ Filij Nebo, quinquagintaduo. ¶ Filij

2.Esd.7.b.6
3.Esd.5.a.7.
& 7.

* nongẽti 18

* nongenti 8

Megbis,

Megbis, cẽtum quinquaginta ſex. ¶ Filij Ae- 28
lam alterius, mille ducẽti quinquagintaqua 29
tuor. ¶ Filij Harim, trecenti viginti. ¶ Filij 30
Lodhadid & Ono, ſeptingẽti vigintiquinq;. 31
¶ Filij Iericho, trecenti quadragintaquinq;. 32
¶ Filij Senaa, tria millia ſexcenti triginta. 33
¶ Sacerdotes: Filij Iadaia in domo Ieſue, nõ- 34
genti ſeptuagintatres. ¶ Filij Emmer, mille 35
quinquagintaduo. ¶ Filij Pheshur, mille du- 36
centi quadragintaſeptem. ¶ Filij Harim, 37
mille decem & ſeptem. ¶ Leuitæ: Filij Ieſue 38
& Cedmiel filiorum Odouiæ ſeptuaginta- 39
quatuor. ¶ Cantores: Filij Aſaph, centum vi 40
gintiocto. ¶ Filij Ianitorum: filij Sellum, filij 41
Ater, filij Thelmon, filij Accub, filij Hatita, 42
filij Sobai: vniuerſi centum trigintanouem. C
¶ Nathinæi filij Siha, filij Haſupha, filij Tab 43
baoth, ¶ filij Ceros, filij Siaa, filij Phadon, 44
¶ filij Lebana, filij Hagaba, filij Accub, ¶ filij 45
Hagab, filij Semlai, filij Hanã, ¶ filij Gaddel, 46
filij Gaher, filij Raaia, ¶ filij Raſin, filij Neco- 47
da, filij Gazam, ¶ filij Aza, filij Phaſea, filij 48
Beſea, ¶ filij Aſena, filij Munim, filij Nephu- 49
ſim, ¶ filij Bacbuc, filij Hacupha, filij Harhur, 50
filij Beſluth, filij Mahida, filij Harſa, ¶ filij 51
Bercos, filij Siſara, filij Thema, ¶ filij Naſia, 52
filij Hatipha, ¶ filij ſeruorũ Salomonis, filij 53
Sotai, filij Sophereth, filij Pharuda, ¶ filij Ia- 54
la, filij Dercon, filij Geddel, ¶ filij Saphatia, 55
filij Hatil, filij Phochereth, qui erant de Aſe- 56
baim, filij Ami. ¶ oẽs Nathinæi, & filij ſeruo- 57
rum Salomonis, trecenti nonagintaduo. ¶ Et 58
hi qui aſcenderunt de Thelmela, Thelharſa, 59
Cherub, & Adon, & Emer: Et non potuerũt
indicare domum patrum ſuorum & ſemen
ſuum, vtrum ex Iſraël eſſent. ¶ Filij Dalaia 60
filij Tobia, filij Necoda, ſexcenti quinquagin
duo. ¶ Et de filijs ſacerdotum: Filij Hobia, fi- 61
lij Accos, filij Berzellai, qui accepit de filia- D
bus Berzellai Galaaditis vxorem, & voca-
tus eſt nomine eorum. ¶ hi quæſierunt ſcri- 62
pturam genealogiæ ſuæ, & non inuenerunt,
& eiecti ſunt de ſacerdotio. ¶ Et dixit Ather- 63
ſatha eis vt non comederent de Sancto ſan-
ctorũ, donec ſurgeret ſacerdos doctus atque
perfectus. ¶ Omnis multitudo quaſi vnus, 64
quadragintaduo millia trecenti ſexaginta:
¶ exceptis ſeruis eorum & ancillis, qui erant 65
ſeptem millia trecenti trigintaſeptem: & in
ipſis cantores atq; cantatrices ducenti. ¶ E- 66
qui eorum " ſexcenti ' trigintaſex: muli eo- (" ſeptingenti 2.)
rum, ducenti quadragintaquinque: ¶ cameli 67
eorum, quadringenti trigintaquinque: aſini
eorum, ſex millia ſeptingenti viginti. ¶ Et de 68
principibus patrum cùm ingrederentur tem
plum Domini quod eſt in Ieruſalẽ, ſponte ob-
tulerunt in domũ Dei ad extruendam eã in
loco ſuo. ¶ Secundum vires ſuas dederũt im- 69
penſas operis, auri ſolidos " quadraginta ' mil (" ſexaginta 3.)
lia & mille, argenti mnas quinque millia,
& veſtes ſacerdotales centũ. ¶ Habitauerũt, 70
ergo ſacerdotes & Leuitæ, & de populo, &
cantores, & ianitores, & Nathinæi in vrbi-
bibus ſuis, vniuerſuſq; Iſrael in ciuitatibus
ſuis.

CAP. III.

1 IAmq; venerat menſis ſeptimus, & erant (3. Eſd. 5. c. 47)
A filij Iſrael in ciuitatibus ſuis: congregatus
eſt ergo populus quaſi vir vnus in Ieruſa-
2 lem. ¶ Et ſurrexit Ioſue filius Ioſedec, & fra
tres eius ſacerdotes, & Zorobabel filius Sala
thiel, & fratres eius: & ædificauerunt altare
Dei Iſrael, vt offerrent in eo holocautoma-
ta, ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi viri Dei.
3 ¶ Collocauerunt autem altare Dei ſuper ba-
ſes ſuas, deterrentibus eos per circuitum po
pulis terrarum: & obtulerunt ſuper illud ho
4 locauſtum Domino mane & veſpere. ¶ Fece-
runtq; ſolennitatem tabernaculorum, ſicut
ſcriptum eſt, & holocauſtum diebus ſingulis
per ordinem ſecundum præceptum, opus diei
5 in die ſuo. ¶ Et poſt hæc holocauſtum iuge,
B tam in calendis quam in vniuerſis ſolenni-
tatibus Domini quæ erant conſecratæ, & in
omnibus in quibus vltro offerebatur munus
6 Domino. ¶ A primo die menſis ſeptimi cœpe-
runt offerre holocauſtum Domino: porro tem
7 plum Dei nondum fundatum erat. ¶ Dede-
runt autem pecunias latomis & cæmenta-
rijs: cibum quoque, & potum, & oleum Si-
donijs, Tyrijſq;, vt deferrent ligna cedri-
na de Libano ad mare Ioppen, iuxta quod
8 præceperat Cyrus rex Perſarum eis. ¶ Anno
C autem ſecundo aduentus eorum ad templum
Dei in Ieruſalem, menſe ſecundo, cœperunt
Zorobabel filius Salathiel, & Ioſue filius
Ioſedec, & reliqui de fratribus eorum ſacer-
dotes & Leuitæ, & omnes qui venerant de
captiuitate in Ieruſalem: & conſtituerunt
Leuitas à viginti annis, & ſuprà, vt vrge-
9 rent opus Domini. ¶ Stetitque Ioſue & filij
eius, & fratres eius, Cedmiel & filij eius,
& filij Iuda, quaſi vir vnus, vt inſtarent
ſuper eos qui faciebant opus in templo Dei:
filij Henadad, & filij eorum, & fratres eo-
10 rum Leuitæ. ¶ Fundato igitur a cæmentarijs
templo Domini, ſteterunt ſacerdotes in or-
natu ſuo cum tubis: & Leuitæ filij Aſaph in
cymbalis, vt laudarent Deum per manus
11 Dauid regis Iſraël. ¶ Et concinebant in hym
D nis & confeſſione Domino: Quoniam bonus,
quoniam in æternum miſericordia eius ſu-
per Iſrael. Omnis quoque populus vocifera-
batur clamore magno in laudando Domi-
num: eo quod fundatum eſſet templum Do-
12 mini. ¶ Plurimi etiam de ſacerdotibus &
Leuitis & principes patrum, & ſeniores qui
viderant templum prius cùm fundatum eſ-
ſet, & hoc templum in oculis eorum, flebant
voce magna, & multi vociferantes in læti-
13 tia, eleuabant vocem. ¶ Nec poterat quiſ-
quam agnoſcere vocem clamoris lætantium,
& vocem fletus populi: commixtim enim

populus vociferabatur clamore magno, & vox audiebatur procul.

CAP. IIII.

3.Es.5.g.66. AVdierunt autem hostes Iudæ & Ben-ia 1
min, quia filij captiuitatis ædificarent A
templum Domino Deo Israel. ¶ Et accedentes 2
tes ad Zorobabel & ad principes patrum, dixerunt eis, Aedificemus vobiscum, quia ita vt vos quærimus Deum vestrum: ecce nos immolauimus victimas à diebus Asor-haddan regis Assur, qui adduxit nos huc. ¶ Et di 3
xit eis Zorobabel, & Iosue, & reliqui principes patrum Israel, Non est vobis & nobis vt ædificemus domum Deo nostro, sed nosipsi soli ædificabimus Domino Deo nostro, sicut præcepit nobis Cyrus rex Persarum. ¶ Fa- 4
ctum est igitur vt populus terræ impediret manus populi Iudæ, & turbaret eos in ædificando. ¶ Conduxerunt autem aduersus eos 5
consiliatores, vt destruerent consilium eorum omnibus diebus Cyri regis Persarũ, & vsque ad regnum Darij regis Persarum.
3.Esd.2.c.16 ¶ In regno autem Assueri in principio regni 6
eius scripserunt accusationem aduersus habitatores Iudæ & Ierusalem. ¶ Et in diebus 7
Artaxerxis scripsit Beselam Mithridates, & Tabeel, & reliqui qui erant in consilio eorum, ad Artaxerxem regem Persarum. epi- B
stola autem accusationis scripta erat Syriace & legebatur sermone Syro. ¶ Reum Beel-teẽ, 8
& Samsai scriba scripserunt epistolã vnam de Ierusalem Artaxerxi regi, huiuscemodi.
¶ REVM BEEL-TEEM, & Samsai 9
scriba, & reliqui consiliatores eorum, Dinai, & Apharsathachai, Terphalæi, Apharsæi, Erchuæi, Babylonij, Susanechæi, Dieui & Aelamitæ: ¶ & cæteri de Gentibus quas trãstulit 10
Asenaphar magnus & gloriosus, & habitare eas fecit in ciuitatibus Samariæ, & in reliquis regionibus trans Flumẽ in pace: ¶ (Hoc 11
est exemplar epistolæ quam miserunt ad eũ) Artaxerxi regi, serui tui viri qui sunt trans Fluuium, salutem dicunt. ¶ Notum sit regi 12
quia Iudæi qui ascenderũt à te ad nos, venerunt in Ierusalem ciuitatẽ rebellem & pessimam, quam ædificant extruentes muros eius, & parietes componentes. ¶ Nunc igitur 13
notum sit regi, quia si ciuitas illa ædificata fuerit, & muri eius instaurati, tributum, & C
vectigal, & annuos reditus non dabunt, & vsque ad reges hæc noxa perueniet. ¶ Nos au 14
tem, memores salis quod in palatio comedimus, & quia læsiones regis videre nefas ducimus: idcirco misimus & nuntiauimus regi, ¶ vt recenseas in libris historiarum pa- 15
trum tuorum, & inuenies scriptum in commentarijs: & scies quoniam vrbs illa, vrbs rebellis est, & nocens regibus & prouincijs, & bella concitentur in ea ex diebus antiquis, quam ob rem & ciuitas ipsa destructa est. ¶ Nuntiamus nos regi quoniam si ciuitas 16
illa ædificata fuerit, & muri ipsius instaurati, possessionem trans Fluuium non habe-
17 bis. ¶ Verbum misit rex ad Reum Beel-teem
& Samsai scribam & ad reliquos qui erant in consilio eorum habitatores Samariæ, & cæteris trans Fluuium, salutem dicens & pa
18 cem. ¶ ACCVSATIO quam misistis ad
19 nos, manifeste lecta est coram me, ¶ & a me
D præceptum est: & recensuerunt, inueneruntque quoniam ciuitas illa a diebus antiquis aduersum reges rebellat, & seditiones &
20 prælia concitantur in ea. ¶ Nam & reges fortissimi fuerunt in Ierusalem: qui & dominati sunt omni regioni quæ trans Fluuium est. Tributum quoque & vectigal, & reditus
21 accipiebant. ¶ Nunc ergo audite sententiam. Prohibeatis viros illos, vt vrbs illa non ædificetur, donec si forte à me iussum fuerit.
22 ¶ Videte ne negligenter hoc impleatis, & pau
23 latim crescat malum contra reges. ¶ Itaque exemplum edicti Artaxerxis regis lectum est corã Reum-Beel-teem, & Samsai scri- -.3.
ba, & consiliarijs eorum, & abierunt festini in Ierusalem ad Iudæos, & prohibuerunt eos
24 in brachio & robore. ¶ Tunc intermissum est opus domus Domini in Ierusalem, & non fiebat vsque ad annum secundum regni Darij regis Persarum.

CAP. V.

1 PRophetauerunt autem Aggæus propheta, 3.Esd.5.a.1.
A & Zacharias filius Addo prophetantes ad Iudæos qui erant in Iudæa & Ierusa-
2 lem, in nomine Dei Israel. ¶ Tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel, & Iosue filius Iosedec: & cœperunt ædificare templum Dei in Ierusalem, & cum eis prophetæ Dei
3 adiuuantes eos. ¶ In ipso autem tempore venit ad eos Thathanai qui erat dux trans Flumẽ, & Sthar-buzanai, & consiliarij eorum: sicque dixerunt eis. Quis dedit vobis consilium vt domum hanc ædificaretis, & mu-
4 ros eius instauraretis? ¶ Ad quod respondimus eis, quæ essent nomina hominum au-
5 thorum ædificationis illius. ¶ Oculus autem Dei eorum factus est super senes Iudæorum, & non potuerunt inhibere eos. Placuitque vt
B res ad Darium referretur, & tunc satisfa-
6 cerent aduersus accusationem illam. ¶ Exemplar epistolæ quam misit Thathanai dux regionis trans Flumen, & Sthar-buzanai, & consiliatores eius Apharsachæi qui erant
7 trans Flumen ad Darium regem. ¶ Sermo quem miserant ei, sic scriptus erat: DA-
8 RIO REGI pax omnis. ¶ Notum sit regi isse nos ad Iudæam prouinciam, ad domum Dei magni, quæ ædificatur lapide impolito, & ligna ponuntur in parietibus: opusque illud diligenter extruitur, & crescit in mani-
9 bus eorum. ¶ Interrogauimus ergo senes illos, & ita diximus eis, Quis dedit vobis potestatem, vt domum hanc ædificaretis, & muros

muros hos instauraretis? ¶ Sed & nomina 10
eorum quæsiuimus ab eis, vt nuntiaremus
tibi: scripsimusque nomina eorum virorũ qui C
sunt principes in eis. ¶ Huiuscemodi autem 11
sermonem responderunt nobis, dicentes, Nos
sumus serui Dei cæli & terræ, & ædifica-
mus templum quod erat extructum ante hos
annos multos: quodque rex Israël magnus æ-
dificauerat & extruxerat. ¶ Postquam au- 12
tem ad iracundiam prouocauerunt patres
nostri Deum cæli, tradidit eos in manus Na-
buchodonosor regis Babylonis Chaldæi: do-
mum quoque hanc destruxit, & populum
eius transtulit in Babylonem. ¶ Anno autem 13
primo Cyri regis Babylonis Cyrus rex pro-
posuit edictum vt domus Dei ædificaretur.
¶ Nam & vasa templi Dei aurea & argen- 14
tea quæ Nabuchodonosor tulerat de templo
quod erat in Ierusalem, & asportauerat ea D
in templum Babylonis, protulit Cyrus rex
de templo Babylonis, & data sunt Sassaba-
sar vocabulo, quem & principem constituit,
¶ dixitque ei, Hæc vasa tolle, & vade: & pone 15
ea in templo quod est in Ierusalem, & do-
mus Dei ædificetur in loco suo. ¶ Tunc itaque 16
Sassabasar ille venit: & posuit fundamenta
templi Dei in Ierusalem, & ex eo tempore
vsque nunc ædificatur, & necdum comple-
tum est. ¶ Nunc ergo si videtur regi bonum, 17
recenseat in Bibliotheca regis, quæ est in Ba-
bylone, vtrumnam a Cyro rege iussum fue-
rit vt ædificaretur domus Dei in Ierusalem.
& voluntatem regis super hac remittat ad
nos.

CAP. VI.

3.Esd.6.c.23 | Tunc Darius rex præcepit: & recensue- 1
Sup.1.a.1. | runt in bibliotheca librorum, qui erant A
2.pa.36.d.22 | repositi in Babylone, ¶ & inuentum est in 2
Ier.25.c.12. | Ecbatanis, quod est castrũ in Medena pro-
& 29.c.10. | uincia, volumen vnum, talisque scriptus erat
3.Esd.2.g.57 | in eo cõmentarius, ¶ ANNO PRIMO 3
& 2.a.1. | Cyri regis, Cyrus rex decreuit vt domus Dei
& 6.c.24. | ædificaretur, quæ est in Ierusalem, in loco
Dan.9.a.2. | vbi immolent hostias, & vt ponant funda-
menta supportantia altitudinem cubitorum
sexaginta, & latitudinẽ cubitorum sexagin-
ta, ¶ ordines de lapidibus impolitis tres, & 4
sic ordines de lignis nouis: sumptus autem
de domo regis dabuntur. ¶ Sed & vasa tem 5
pli Dei aurea & argentea, quæ Nabuchodo-
nosor tulerat de templo Ierusalem, & attu-
lerat ea in Babylonem, reddantur & refe-
rantur in templum in Ierusalem in locum B
suum, quæ & posita sunt in templo Dei.
¶ Nunc ergo Thathanai dux regionis quæ est 6
trans Flumen, Sthar-buzanai, & consiliarij
vestri Apharsachæi, qui estis trans Flumen,
procul recedite ab illis, ¶ & dimittite fieri 7
templũ Dei illud a duce Iudæorum, & a se-
nioribus eorum, vt domum Dei illam ædifi-
cent in loco suo. ¶ Sed & à me præceptum est 8

quid oporteat fieri à presbyteris Iudæorum
illis, vt ædificetur domus Dei, scilicet vt de
arca regis, id est de tributis quæ dantur de
regione trans Flumẽ, studiose sumptus den-
9 tur viris illis, ne impediatur opus. ¶ Quod si
necesse fuerit, & vitulos & agnos, & hœdos,
in holocaustum Dei cæli, frumentũ, sal, vi-
num, & oleum secundùm ritum sacerdotum
qui sunt in Ierusalem, detur eis per singulos
10 dies: ne sit in aliquo querimonia. ¶ Et offe-
rant oblationes Deo cæli, orentque pro vita re-
11 gis, & filiorum eius. ¶ A me ergo positum est
decretum, Vt omnis homo qui hanc muta-
uerit iussionem, tollatur lignum de domo ip-
sius, & erigatur, & configatur in eo, domus
12 autem eius publicetur. ¶ Deus autem qui ha-
C bitare fecit nomen suum ibi, dissipet omnia
regna, & populum qui extenderit manum
suam, vt repugnet & dissipet domum Dei
illam quæ est in Ierusalem. Ego Darius sta-
tui decretum, quod studiose impleri volo.
13 ¶ ‖ Igitur Thathanai dux regionis trans Flu- 3.Esd.7.a.1.
men, & Sthar-buzanai, & consiliarij eius,
secundùm quod præceperat Darius rex, sic
14 diligenter executi sunt. ¶ Seniores autẽ Iu-
dæorum ædificabant, & prosperabantur iu-
xta prophetiam Aggæi prophetæ, & Zacha-
riæ filij Addo: & ædificauerunt & construxe-
runt iubente Deo Israël, & iubente Cyro &
15 Dario, & Artaxerxe regibus Persarum: ¶ &
compleuerunt domum Dei istam, vsque ad
diem tertium mensis Adar, qui est annus
16 sextus Darij regis. ¶ Fecerunt autem filij Is-
raël sacerdotes & Leuitæ, & reliqui filio-
rum transmigrationis, dedicationem domus
17 Dei in gaudio. ¶ Et obtulerunt in dedicatio-
D ne domus Dei, vitulos centum, arietes du-
centos, agnos quadringentos, hircos capra-
rum pro peccato totius Israël duodecim, iu-
18 xta numerum tribuum Israël. ¶ Et statue-
runt sacerdotes in ordinibus suis, & Leui-
tas in vicibus suis super opera Dei in Ieru-
19 salem, sicut scriptum est in ‖ libro Moysi. ¶ Fe- Nu.3.a.6.& 8.b.9.
cerunt autem filij Israël transmigrationis,
20 Pascha, quartadecima die mensis primi. ¶ Pu-
rificati enim fuerant sacerdotes & Leuitæ
quasi vnus: omnes mundi ad immolandum
pascha vniuersis filijs transmigrationis &
21 fratribus suis sacerdotibus & sibi. ¶ Et come-
derunt filij Israël qui reuersi fuerãt de trans-
migratione, & omnes qui se separauerant à
coinquinatione Gentium terræ ad eos vt
22 quærerent Dominum Deum Israël. ¶ Et fe-
cerunt solennitatem azymorum septem die-
bus in lætitia, quoniam lætificauerat eos Do-
minus, & conuerterat cor regis Assur ad eos
vt adiuuaret manus eorum in opere domus
Domini Dei Israël.

CAP. VII.

1 Post hæc autẽ verba in regno Artaxer- 3.Esd.8.a.1.
A xis regis Persarũ, Esdras filius Saraiæ,

filÿ Azaria, filÿ Helcia, ¶ filÿ Sellũ, filÿ Sa- 2
doc, filÿ Achitob, ¶ filÿ Amaria, filÿ Azaria. 3
filÿ Maraioth, ¶ filÿ Zarahia, filÿ Ozi, filÿ 4
Bocci, ¶ filÿ Abisue, filÿ Phinees, filÿ Elea- 5
zar, filÿ Aaron sacerdotis ab initio. ¶ Ipse 6
Esdras ascẽdit de Babylone, & ipse scriba ve
lox in lege Moysi, quam Dominus Deus de-
dit Israel: & dedit ei rex secundum manum
Domini Dei eius super eum, omnem petitio-
nem eius. ¶ Et ascenderunt de filÿs Israël, & 7
de filÿs sacerdotum, & de filÿs Leuitarum,
& de cantoribus, & de ianitoribus, & de
Nathinæis in Ierusalem anno septimo Arta-
xerxis regis. ¶ Et venerunt in Ierusalem 8
mense quinto, ipse est annus septimus regis.
¶ Quia in primo die mensis primi cœpit as- 9
cendere de Babylone, & in primo die mensis
quinti venit in Ierusalem iuxta manũ Dei
sui bonam super se. ¶ Esdras autem parauit 10
cor suum, ut inuestigaret legem Domini, &
faceret & doceret in Israël præceptum & iu
dicium. ¶ Hoc est autem exemplar epistolæ e- 11
dicti, quod dedit rex Artaxerxes Esdræ sa- B
cerdoti, scribæ erudito in sermonibus & præ-
ceptis Domini, & ceremoniÿs eius in Israël.
¶ ARTAXERXES rex regum Esdræ 12
sacerdoti, scribæ legis Dei cæli doctißimo, sa-
lutem. ¶ A me decretũ est, ut cuicunque pla- 13
cuerit in regno meo de populo Israel, & de sa
cerdotibus eius, & de Leuitis ire in Ierusa-
lem, tecum vadas. ¶ A facie enim regis & 14
septem consiliatorum eius missus es, ut visi-
tes Iudæam & Ierusalem in lege Dei tui,
quæ est in manu tua: ¶ & ut feras argentũ 15
& aurum quod rex & consiliatores eius spõ-
te obtulerunt Deo Israël, cuius in Ierusalem
tabernaculum est. ¶ Et omne argentum & 16
aurum quodcunque inueneris in vniuersa
prouincia Babylonis, & populus offerre vo-
luerit, & de sacerdotibus qui sponte obtule- C
rint domui Dei sui quæ est in Ierusalem,
¶ liberè accipe, & studiose eme de hac pecu- 17
nia vitulos, arietes, agnos, & sacrificia & li
bamina eorum, & offer ea super altare tẽpli
Dei vestri quod est in Ierusalem. ¶ Sed et si- 18
quid tibi & fratribus tuis placuerit de re-
liquo argento & auro ut faciatis iuxta vo-
luntatem Dei vestri facite. ¶ Vasa quoque 19
quæ dantur tibi in ministerium domus Dei
tui, trade in conspectu Dei in Ierusalẽ. ¶ Sed 20
& cætera quibus opus fuerit in domum Dei
tui quantumcunq; necesse est ut expendas,
dabis de thesauro, & de fisco regis ¶ & a me. 21
Ego Artaxerxes rex statui atq; decreui om-
nibus custodibus arcæ publicæ, qui sunt trãs
Flumen, ut quodcunq; petieris a vobis Es-
dras sacerdos, scriba legis Dei cæli, absque
mora detis, ¶ vsq; ad argenti talenta centũ, 22
& vsq; ad frumenti coros centum, & vsque
ad vini batos centum, & vsq; ad batos olei
centum, sal vero absque mensura. ¶ Omne 23

D quod ad ritum Dei cæli pertinet, tribuatur
diligẽter in domo Dei cæli: ne forte irasca-
tur contra regnum regis, & filiorum eius.
24 ¶ Vobis quoque notum facimus de vniuersis
sacerdotibus & Leuitis, & cantoribus & ia
nitoribus, Nathinæis, & ministris domus
Dei huius, ut vectigal & tributũ & anno-
nas non habeatis potestatem imponendi su-
25 per eos. ¶ Tu autem Esdra secundum sapien
tiam Dei tui, quæ est in manu tua, constitue
iudices & præsides, ut iudicent omni populo
qui est trans Flumen, his videlicet qui no-
uerunt legem Dei tui, sed & imperitos doce-
26 te libere. ¶ Et omnis qui non fecerit legem
Dei tui, & legem regis diligenter, iudicium
erit de eo, siue in mortem, siue in exilium, si-
ue in condemnationem substantiæ eius, vel
27 certe in carcerem. ¶ Benedictus Dominus
Deus patrum nostrorum, qui dedit hoc in
corde regis ut glorificaret domum Domini
28 quæ est in Ierusalem, ¶ & in me inclinauit
misericordiam suam coram rege & consilia-
toribus eius, & vniuersis principibus regis
potentibus: & ego cõfortatus manu Domini
Dei mei quæ erat in me, congregaui de Israel
principes qui ascenderent mecum.

CAP. VIII.

1 HI sunt ergo principes familiarum & ge 3.Esd. 8.c.
A nealogia eorum qui ascenderunt me-
cum in regno Artaxerxis regis, de Babylone.
2 ¶ De filÿs Phinees, Gersom. De filÿs Itha-
3 mar, Daniel. De filÿs Dauid, Hattus. ¶ De
filÿs Sechenia, & de filÿs Pharos, Zacharias:
& cum eo numerati sunt viri cẽtum quin-
4 quaginta. ¶ De filÿs Phahath-moab, Elioé-
nai filius Zareha: & cum eo ducenti viri.
5 ¶ De filÿs Sechenia: filius Ezechiel: & cum
6 eo trecenti viri. ¶ De filÿs Adan, Abed filius
7 Ionathã: & cum eo quinquaginta viri. ¶ De
filÿs Alam, Isaias filius Athalia. & cum eo
8 septuaginta viri. ¶ De filÿs Saphatia, Zebe-
dia filius Michael: & cum eo octoginta viri.
9 ¶ De filÿs Ioab, Obedia filius Iahiel: & cum
10 eo ducenti decem & octo viri. ¶ De filÿs Se-
B lomith, filius Iosphia: & cum eo centum se-
11 xaginta viri. ¶ De filÿs Bebai, Zacharias fi-
12 lius Bebai: & cum eo viginti octo viri. ¶ De
filÿs Azgad, Iohanan filius Eccetan: & cum
13 eo centum & decem viri. ¶ De filÿs Adoni-
cam, qui erant nouißimi, et hæc nomina eo-
rum, Eliphelet, & Iehiel, et Samaias: et cum
14 eis sexaginta viri. ¶ De filÿs Begui, Vthai &
15 Zachur: & cum eis septuaginta viri. ¶ Con-
gregaui aũt eos ad fluuium qui decurrit ad
Ahaua, et mansimus ibi tribus diebus: quæ-
C siuiq; in populo & in sacerdotibus de filÿs
16 Leui, & nõ inueni ibi. ¶ Itaq; misi Eliezer,
& Ariel, & Semeiam, & Elnathã, & Iarib,
& alterum Elnathan, & Nathan, & Zacha
riam, & Mosollam principes: & Ioiarib, &
17 Elnathan sapientes. ¶ Et misi eos ad Eddo,
qui

qui est primus in Chasphia loco: & posui in
ore eorum verba quæ loquerentur ad Eddo,
& fratres eius Nathinæos in loco Chasphia,
vt adducerent nobis ministros domus Dei
nostri. ¶ Et *adduxerunt nobis per manum* 18
Dei nostri bonam super nos, virum doctissi-
mum de filijs Moholi filij Leui filij Israel, &
Sarabiam & filios eius, & fratres eius decē D
& octo: ¶ *& Hasabiam, & cum eo Isaiam de* 19
filijs Merari, fratresq́ eius, et filios eius vi-
ginti. ¶ Et *de Nathinæis quos dederat Da-* 20
uid, & principes ad ministeria Leuitarum.
Nathinæos ducentos viginti: omnes hi suis
nominibus vocabantur. ¶ Et *prædicaui ibi* 21
ieiunium iuxta fluuium Ahaua, vt affiige-
p.l. *remur coram ⸗ Domino' Deo nostro, & pete-*
remus ab eo viam rectam nobis & filijs no-
stris, vniuersæq́ substantiæ nostræ. ¶ *Erubui* 22
enim petere regem auxilium & equites, qui
defenderent nos ab inimico in via, quia di-
xeramus regi, Manus Dei nostri est super
omnes qui quærunt eum in bonitate: & im-
perium eius & fortitudo eius, & furor super E
omnes qui derelinquunt eum. ¶ *Ieiunaui-* 23
mus autem, & rogauimus Deum nostrū pro
hoc, et euenit nobis prosperè. ¶ Et *separaui de* 24
principibus sacerdotum duodecim, Sarabiam
& Hasabiam, & cum eis de fratribus eorum
decem: ¶ *appendiq́ eis argentum & aurum,* 25
& vasa consecrata domus Dei nostri, quæ
obtulerat rex & consiliatores eius, & princi-
pes eius vniuersusq́ Israel eorum qui in-
uenti fuerant: ¶ *& appendi in manibus eo-* 26
rum argenti talenta sexcenta quinquagin-
ta, & vasa argentea centum, auri centum
talenta. ¶ *& crateres aureos viginti, qui ha-* 27
bebant solidos millenos, & vasa æris fulgen-
tis optimi duo pulchra, vt aurum. ¶ Et *dixi* 28
eis, Vos sancti Domini, & vasa sancta, &
argentum & aurum quod sponte oblatum
vestrorum *est Domino Deo patrum* ⸗ *nostrorum':* ¶ *vi-* 29
gilate & custodite, donec appendatis coram
principibus sacerdotum, & Leuitarum, & F
ducibus familiarum Israel in Ierusalem in
thesaurum domus Domini. ¶ *Susceperunt au-* 30
tem sacerdotes & Leuitæ pondus argenti &
auri, & vasorum, vt deferrent Ierusalem in
domum Dei nostri. ¶ *Promouimus ergo a flu-* 31
mine Ahaua duodecimo die mensis primi, vt
pergeremus Ierusalem: & manus Dei nostri
fuit super nos, & liberauit nos de manu ini-
mici & insidiatoris in via. ¶ Et *venimus* 32
Ierusalem: & mansimus ibi tribus diebus.
¶ *Die autem quarta appēsum est argentum,* 33
& aurum, & vasa in domo Dei nostri per G
manum Meremoth filij Vriæ sacerdotis, & cū
eo Eleazar filius Phinees, cumq́ eis Ioza-
bed filius Iesue, & Noadaia filius Bennoi
Leuitæ, ¶ *iuxta numerum & pondus omniū:* 34
descriptumq́ est omne pondus in tempore il-
lo. ¶ *Sed & qui venerant de captiuitate filij* 35
transmigrationis, obtulerunt holocautomata
Deo Israel, vitulos duodecim pro omni po-
pulo Israel, arietes nonaginta sex, agnos
septuagintaseptem, hircos pro peccato duode-
36 *cim: omnia in holocaustum Domino.* ¶ *Dede-*
runt autem edicta regis satrapis qui erant
de conspectu regis & ducibus trans flumen,
& eleuauerunt populum & domum Dei.

CAP. IX.

1 POstquàm *autem hæc completa sunt, ac-* 3.Esd.8.c.69.
A *cesserunt ad me principes, dicentes, Non*
est separatus populus Israel, & sacerdotes &
Leuitæ, a populis terrarum, & de abomina-
tionibus eorum, Chananæi videlicet, & He-
thæi, & Pherezæi & Iebusæi, & Ammonita-
rum, & Moabitarum, & Aegyptiorum, &
2 *Amorrhæorum.* ¶ *tulerunt enim de filiabus*
eorum sibi & filijs suis, & commiscuerunt
semen sanctum cum populis terrarum. Ma-
nus etiam principum & magistratuum fuit
3 *in transgreßione hac prima.* ¶ *Cumq́ audis-*
sem sermonem istum, scidi pallium meum
& tunicam, & euelli capillos capitis mei &
4 *barbæ, & sedi mœrens.* ¶ *Conuenerūt autem*
ad me omnes qui timebant verbum Dei Is-
rael, pro transgreßione eorum qui de capti-
uitate venerant: & ego sedebam tristis, vsq́
5 *ad sacrificium vespertinum.* ¶ Et *in sacrifi-*
B *cio vespertino surrexi de afflictione mea, &*
scisso pallio & tunica, curuaui genua mea,
& expandi manus meas ad Dominū Deum
6 *meum,* ¶ *& dixi, Deus meus, confundor &*
erubesco leuare faciem meam ad te, quoniā
iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super
caput ⸗ nostrum', & delicta nostra creue- ⸗.6.
7 *runt vsq́ ad cælum,* ¶ *à diebus patrum no-*
strorum. Sed & nosipsi peccauimus grauiter
vsque ad diem hanc, & " *in' iniquitatibus* "pro l.
nostris traditi sumus ipsi, & reges nostri, &
sacerdotes nostri in manum regum terrarū,
& in gladium, ⸗ &' in captiuitatem, & ⸗ ⸗.l.
in' rapinam, & in confusionem vultus, sicut ⸗.l.
8 *& die hac.* ¶ Et *nūc quasi parum & ad mo-*
mentum facta est deprecatio nostra apud Do-
minum Deum nostrum, vt dimitterentur
C *nobis reliquiæ, & daretur nobis* " *pax illius'* "paxillus 4.
in loco sancto eius, & illuminaret oculos no-
stros Deus noster: & daret nobis vitam mo-
9 *dicam in seruitute nostra.* ¶ *quia serui su-*
mus, & in seruitute nostra non dereliquit
nos Deus noster: & inclinauit super nos mi-
sericordiam coram rege Persarum, vt daret
nobis vitam & sublimaret domum Dei no-
stri, & extrueret solitudines eius, vt daret
10 *nobis* " *spem' in Iuda & Ierusalem.* ¶ Et *nūc* "sepem l.
quid dicemus Deus noster post hæc? quia
11 *dereliquimus mandata tua* ¶ *quæ præcepisti in*
manu seruorum tuorum prophetarum, dicēs,
‖ *Terra ad quam vos ingredimini vt possi-* Deut.7.a.3.
deatis eam, terra immunda est iuxta im-
munditiam populorum, cæterarumq́ terra-

rum, abominationibus eorũ qui repleuerunt
≻.1. eam ab ore vſque ad os in' coinquinatione
ſua. ꝰ Nunc ergo filias veſtras ne detis filijs 12
eorum, & filias eorum ne accipiatis filijs ve- D
ſtris: & non quæratis pacem eorum, & pro-
ſperitatem eorum, vſq; in æternum, vt con-
fortemini, & comedatis quæ bona ſunt ter-
ræ, & hæredes habeatis filios veſtros vſq; in
ſeculum. ꝰ Et poſt omnia quæ venerunt ſu- 13
per nos in operibus noſtris peſſimis, & in de-
licto noſtro magno, quia tu Deus noſter libe-
raſti nos de iniquitate noſtra, & dediſti no-
bis ſalutem ſicut eſt hodie, ꝰ vt non conuer- 14
teremur, & irrita faceremus mandata tua,
neq; matrimonia iungeremus cum populis
abominationum iſtarum. Nunquid iratus es
nobis vſq; ad conſummationem, ne dimit-
teres nobis reliquias ad ſalutem? ꝰ Domine 15
Deus Iſrael iuſtus es tu: quoniam derelicti
ſumus, qui ſaluaremur ſicut die hac. Ecce
coram te ſumus in delicto noſtro, non enim
ſtari poteſt coram te ſuper hoc.

CAP. X.

3.Eſ.8.g.32. SIc ergo orante Eſdra, & implorante 1
≻ eo 2. "Deum', & flente, & iacẽte ante templũ A
Dei, collectus eſt ad eũ de Iſrael cœtus gran-
dis nimis virorum & mulierum & puerorũ:
& fleuit populus fletu multo. ꝰ Et reſpondit 2
Sechenias filius Iehiel de filijs Aelam, & di-
xit Eſdræ, Nos præuaricati ſumus in Deum
noſtrum, & duximus vxores alienigenas de
populis terræ: & nunc ſi eſt pœnitentia in
Iſrael ſuper hoc, ꝰ percutiamus fœdus cum 3
≻.1. Domino' Deo noſtro, vt proijciamus vni-
uerſas vxores, & eos qui de his nati ſunt
iuxta voluntatem Domini, & eorum qui
timent præceptum Domini Dei noſtri: ſecun-
dum legem fiat. ꝰ Surge, tuum eſt diſcernere: 4
noſq; erimus tecũ: confortare, & fac. ꝰ Sur- 5
rexit ergo Eſdras, & adiurauit principes ſa-
cerdotum & Leuitarum, & omnem Iſrael,
vt facerent ſecundum verbum hoc: & iura-
3.Eſd.9.a.1. uerunt. ꝰ Et ſurrexit Eſdras ante domum 6
Dei, & abijt ad cubiculum Iohanam filij E-
liaſib, & ingreſſus eſt illuc: panem non come-
dit, & aquam non bibit: lugebat enim trãſ-
greſſionem eorum qui venerant de captiui-
tate. ꝰ & miſſa eſt vox in Iuda & in Ieru- 7
ſalem omnibus filijs tranſmigrationis, vt cõ- B
gregarentur in Ieruſalem. ꝰ Et omnis qui nõ 8
venerit in tribus diebus iuxta conſiliũ prin-
cipum & ſeniorum, auferetur vniuerſa ſub-
ſtantia eius, & ipſe abijcietur de cœtu tranſ-
migrationis. ꝰ Conuenerunt igitur omnes 9
viri Iuda & Ben-iamin in Ieruſalem tri-
bus diebus, ipſe eſt menſis nonus, viceſima
die menſis: & ſedit omnis populus in platea
domus Dei, trementes pro peccato & pluuijs.
ꝰ Et ſurrexit Eſdras ſacerdos, & dixit ad 10
eos, Vos tranſgreſſi eſtis, & duxiſtis vxores
alienigenas, vt adderetis ſuper delictum Iſ-

11 rael. ꝰ Et nunc date confeſſionem Domino
Deo patrum veſtrorum, & facite placitum
eius: & ſeparamini à populis terræ, & ab
12 vxoribus alienigenis. ꝰ Et reſpondit vni-
uerſa multitudo, dixitq; voce magna, Iuxta
13 verbum tuum ad nos, ſic fiat. ꝰ Verunta-
mẽ quia populus multus eſt, & tempus plu-
uiæ, & non ſuſtinemus ſtare foris, & opus
non eſt diei vnius vel duorum (vehementer
14 quippe peccauimus in ſermone iſto) ꝰ con-
ſtituantur principes in vniuerſa multitudi-
ne: & omnes in ciuitatibus noſtris qui du-
xerunt vxores alienigenas, veniant in
temporibus ſtatutis, & cum his ſeniores per
ciuitatem & ciuitatem, & iudices eius, do-
nec auertatur ira Dei noſtri à nobis ſuper
15 peccato hoc. ꝰ Igitur Ionathan filius Azahel,
C & Iaazia filius Thecua ſteterunt ſuper hoc,
& Meſollam & Sebethai, Leuites adiuue-
16 runt eos: ꝰ feceruntq; ſic filij tranſmigra-
tionis. Et abierunt Eſdras ſacerdos, & viri
principes familiarum in domos patrum ſuo-
rum, & omnes per nomina ſua: & ſederunt
in die primo menſis decimi, vt quærerent
17 rem. ꝰ Et conſummati ſunt omnes viri qui
duxerant vxores alienigenas, vſq; ad diem
18 primam menſis primi. ꝰ Et inuenti ſunt de
filijs ſacerdotum qui duxerant vxores alie-
nigenas. De filijs Ioſue filij Ioſedec, & fra-
tres eius, Maaſia & Eliezer & Iarib &
19 Godolia. ꝰ Et dederunt manus ſuas vt eijce-
rent vxores ſuas, & pro delicto ſuo arietem
20 de ouibus offerrent. ꝰ Et de filijs Emmer,
21 Hanani & Zebedia. ꝰ Et de filijs Harim,
Maaſia & Elia & Semeia, & Iehiel, & O-
22 zias. ꝰ Et de filijs Pheſhur, Elioenai, Maa-
ſia, Iſmael, Nathanael, Iozabed & Elaſa.
23 ꝰ Et de filijs Leuitarum, Iozabed & Semei,
& Celaia, ipſe eſt Calita. Phathaia, Iuda,
24 & Eliezer. ꝰ Et de cantoribus, Eliaſib. Et
25 de ianitoribus, Sellum & Telem & Vri. ꝰ Et
ex Iſrael, de filijs Pharos, Remeia & Iezia
D & Melchia & Miamin & Eliézer & Mel-
26 chia & Banea. ꝰ Et de filijs Aelam, Ma-
thania, Zacharias, & Iehiel & Abdi & Ie-
27 rimoth & Elia. ꝰ Et de filijs Zethua, Elioe-
nai, Eliaſib, Mathania & Ierimuth & Za-
28 bad & Aziza. ꝰ Et de filijs Bebai, Iohanan,
29 Hanania, Zabbai, Athalai. ꝰ Et de filijs Ba-
ni, Moſollam & Melluch & Adaia, Iaſub &
30 Saal & Ramoth. ꝰ Et de filijs Phahath-
Moab, Edna, & Chalal, Bananias & Maa-
ſias, Mathanias, Beſeleel, Bennui & Ma-
31 naſſe. ꝰ Et de filijs Herem, Eliézer, Ieſue,
32 Melchias, Semeias, Simeon, ꝰ Ben-iamin,
33 Maloch, Samarias. ꝰ Et de filijs Haſom, Ma-
34 thanai, Mathatha, Zabad, Eliphelet, Ier-
35 mai, Manaſſe, Semei. ꝰ De filijs Bani, Maad-
36 di, Amrã & Vel, ꝰ Baneas, & Badaias, Che-
37 lian, ꝰ Vania, Marimuth, & Eliaſib, ꝰ Ma-
38 thanias, Mathanai, & Iaſi, ꝰ & Bani & Bẽ-
nui,

nui, Semei, ¶ *& Salmias & Nathā & Ada-* 39
ias, ¶ *& Mechnedebai, Sisai, Sarai,* ¶ *Ezrel* 40
& Selemiau, Semeria. ¶ *Sellū, Amaria, Io-* 41
seph. ¶ *De filijs Nebo, Iehiel, Mathathias, Za-* 42
bad, Zabina, Ieddu, & Ioal, & Banaia. 43
¶ *Omnes hi acceperāt vxores alienigenas. &* 44
fuerūt ex eis mulieres quæ pepererant filios.

LIBER NEHEMIAE, QVI ET ESDRAE SECVNDVS DICITVR.

CAP. I.

VErba Nehemiæ filij Helchiæ. Et 1
factum est in mense Casleu, anno A
vicesimo, & ego eram in Susis ca-
stro. ¶ *Et venit Hanani vnus de* 2
ex 7. *fratribus meis, ipse, & viri Iuda: & inter-*
rogaui eos de Iudæis qui remāserant, & su-
pererant de captiuitate, & Ierusalem. ¶ *Et* 3
dixerunt mihi, Qui remanserunt, & dereli-
cti sunt de captiuitate ibi in prouincia: in
afflictione magna sunt, & in opprobrio: &
murus Ierusalem dissipatus est, & portæ eius
combusta sunt igni. ¶ *Cumque audissem ver-* 4
ba huiuscemodi, sedi, & fleui, & luxi diebus B
multis, & ieiunabam, & orabam ante faciē
Dan.9.a.4. *Dei cœli.* ¶ *Et dixi, ‖ Quæso Domine Deus cœ-* 5
li fortis, magne atque terribilis, qui custodis
pactum & misericordiam cum his qui te di-
ligunt, & custodiunt mandata tua: ¶ *fiant* 6
aures tuæ auscultantes, & oculi tui aperti, C
vt audias orationem serui tui, quam ego oro
coram te hodie, nocte & die pro filijs Israel
seruis tuis: & confiteor pro peccatis filiorum
Israel: quibus peccauerunt tibi: & ego, & do-
mus patris mei peccauimus. ¶ *vanitate se-* 7
ducti sumus, & non custodiuimus mandatū
3. *tuū, & cæremonias, & iudicia quæ præ-*
cepisti Moysi famulo tuo. ¶ *Memento verbi* 8
quod mandasti Moysi seruo tuo, dicens, Cum
transgressi fueritis, ego dispergam vos in po-
pulos. ¶ *Et si reuertamini ad me, & custo-* 9
diatis præcepta mea, & faciatis ea: etiam si D
abducti fueritis ad extrema cœli, inde con-
gregabo vos, & reducam in locum quem ele-
gi vt habitaret nomen meum ibi. ¶ *Et ipsi* 10
serui tui, & populus tuus: quos redemisti in
fortitudine tua magna, & in manu tua va-
lida. ¶ *Obsecro Domine, sit auris tua atten-* 11
dens ad orationem serui tui, & ad orationem
seruorum tuorum qui volunt timere nomen
tuum: & dirige seruum tuum hodie, & da ei
misericordiam ante virum hunc. ego enim
eram pincerna regis.

CAP. II.

FActū est autem in mēse Nisan, anno vi- 1
cesimo Artaxerxis regis, & vinum erat A
ante eum, & leuaui vinum, & dedi regi: &
erā quasi languidus ante faciem eius. ¶ *Di-* 2
xitque mihi rex, Quare vultus tuus tristis
est, cùm te ægrotum non videam? non est hoc
frustra, sed malum nescio quod in corde tuo
3 *est. Et timui valde, ac nimis,* ¶ *& dixi regi,*
Rex in æternum viue: quare non mœreat
vultus meus, quia ciuitas domus sepulchro-
rum patris mei deserta est, & portæ eius
4 *cōbusta sunt igni?* ¶ *Et ait mihi rex, Pro qua*
5 *re postulas? Et oraui Deum cœli:* ¶ *& dixi*
ad regem, Si videtur regi bonum, & si pla-
cet seruus tuus ante faciem tuam, vt mit-
tas me in Iudæam ad ciuitatem sepulchri
6 *patris mei, & ædificabo eam.* ¶ *Dixitque mihi*
B *rex, & regina quæ sedebat iuxta eum, Vsque*
ad quod tempus erit iter tuum, & quādo re-
uerteris? Et placuit ante vultum regis, &
7 *misit me: & constitui ei tēpus.* ¶ *Et dixi regi,*
Si regi videtur bonum, epistolas det mihi ad
duces regionis trans Flumen, vt traducant
8 *me, donec veniam in Iudæam:* ¶ *& epistolam*
ad Asaph custodem saltus regis, vt det mihi
ligna, vt tegere possim portas templi, turres
domus & muros ciuitatis, & domum quam
ingressus fuero. Et dedit mihi rex iuxta ma-
9 *num Dei mei bonam mecū.* ¶ *Et veni ad du-*
ces regionis trans Flumen, dedique eis episto-
las regis. Miserat autem rex mecum prin-
10 *cipes militū & equites.* ¶ *Et audierunt Sa-*
naballat Horonites, & Tobias seruus Am-
C *manites, & contristati sunt afflictione ma-*
gna, quod venisset homo qui quæreret prospe-
11 *ritatem filiorum Israel.* ¶ *Et veni Ierusalem,*
12 *& eram ibi tribus diebus:* ¶ *& surrexi nocte*
ego, & viri pauci mecū, & non indicaui cui-
quā quid Deus dedisset in corde meo vt fa-
cerem in Ierusalē: & iumentum nō erat me-
13 *cum, nisi animal cui sedebam.* ¶ *Et egressus*
sum per portam vallis nocte, & ante fontem
draconis, & ad portam stercoris: & considera-
bam murum Ierusalem dissipatum, & portas
14 *eius consumptas igni.* ¶ *Et transiui ad por-*
tam fontis, & ad aquæductum regis, & non
erat locus iumēto cui sedebam, vt transiret:
15 ¶ *Et ascendi per torrentem nocte, & conside-*
rabam murum: & reuersus veni ad portam
16 *vallis, & redij.* ¶ *Magistratus aūt nesciebant*
quo abijssem, aut quid ego facerē: sed & Iu-
dæis & sacerdotibus, & optimatibus, & ma-
gistratibus, & reliquis qui faciebant opus
17 *vsque ad id loci nihil indicaueram.* ¶ *Et dixi*
eis, Vos nostis afflictionē in qua sumus, quia
D *Ierusalem deserta est, & portæ eius cōsumptæ*
sunt igni: venite, & ædificemus muros Ie-
18 *rusalem, & non simus vltra opprobriū.* ¶ *Et*
indicaui eis manum Dei mei quod esset bo-
na mecum, & verba regis quæ locutus esset
mihi, & aio, Surgamus, & ædificemus. Et
19 *cōfortatæ sunt manus eorum in bono.* ¶ *Au-*
dierūt aūt Sanaballat Horonites, & Tobias
seruus Ammanites, & Gosem Arabs: & sub-
sannauerunt nos, & despexerūt, dixeruntque,

Quæ

Quæ est hæc res quam facitis? nunquid con-
tra regem vos rebellatis? ⁋ Et reddidi eis ser- 20
monem, dixiq; ad eos, Deus cæli ipse nos iu-
uat, & nos serui eius sumus: surgamus, &
ædificemus: vobis autem non est pars, & iu-
stitia, & memoria in Ierusalem.

CAP. III.

ET surrexit Eliasib sacerdos magnus, & 1
fratres eius sacerdotes: & ædificauerunt A
portam gregis: ipsi sanctificauerunt eam, &
statuerunt valuas eius, & vsque ad turrim
centum cubitorum sanctificauerunt eá, vs-
que ad Turrim Hananeel. ⁋ Et iuxta eum 2
ædificauerunt viri Iericho: & iuxta eum æ-
dificauit Zacchur filius Amri. ⁋ Portam au- 3
tem piscium ædificauerunt filij Asnaa: ipsi
texerunt eam, & statuerunt valuas eius, &
seras, & vectes. Et iuxta eos ædificauit Ma
rimuth filius Vriæ, filij Accus. ⁋ Et iuxta 4
eos 1. "eum' ædificauit Mosollam filius Barachiæ B
filij Mesezebel: & iuxta eos ædificauit Sadoc
filius Baana. ⁋ Et iuxta eos ædificauerunt 5
Thecueni: optimates autem eorum non sup-
posuerunt colla sua in opere Domini sui. ⁋ Et 6
portam veterem ædificauerunt Ioiada filius
Phasea, & Mosollam filius Besodia: ipsi texe-
runt eam, & statuerunt valuas eius, & se-
ras & vectes. ⁋ Et iuxta eos ædificauerunt 7
Meltias Gabaonites, & Iadon Meronathites,
viri de Gabaon & Maspha: pro duce qui erat
in regione trans Flumen. ⁋ Et iuxta eum æ- 8
dificauit Ezìel filius Araia aurifex: & iu-
xta eum ædificauit Ananias filius pigmen-
tarij: & dimiserunt Ierusalem vsq; ad mu- C
rum plateæ latioris. ⁋ Et iuxta eum ædifica- 9
uit Raphaia filius Hur, princeps vici Ieru-
eos 1. salem. ⁋ Et iuxta "eū' ædificauit Iedaia fi- 10
lius Haromaph contra domum suam: & iu-
xta eum ædificauit Hattus filius Hasebonia.
⁋ Mediam partē vici ædificauit Melchias fi- 11
lius Herem, & Hasub filius Phahath-moab,
& turrim furnorum. ⁋ Et iuxta eum ædifi- 12
cauit Sellum filius Alohes princeps mediæ
partis vici Ierusalem, ipse & filiæ eius. ⁋ Et 13
portam vallis ædificauit Hanun, & habita-
tores Zanoe: ipsi ædificauerunt eam, & sta-
tuerunt valuas eius, & seras & vectes, &
mille cubitos in muro, vsque ad portam ster-
quilinij. ⁋ Et portam sterquilinij ædificauit 14
Melchias filius Rechab, princeps vici Beth-
acharam: ipse ædificauit eam, & statuit va-
luas eius, & seras & vectes. ⁋ Et portā fon- 15
tis ædificauit Sellum filius Chol-hoza, prin-
ceps pagi Maspha: ipse ædificauit eam, & te- D
xit, & statuit valuas eius, & seras & ve-
ctes, & muros piscinæ Siloe in hortum regis,
& vsq; ad gradus qui descendunt de Ciui-
tate-Dauid. ⁋ Post eum ædificauit Nehe- 16
mias filius Azboc princeps dimidiæ partis
vici Bethsur vsq; contra sepulchrū Dauid,
& vsq; ad piscinam quæ grandi opere con-
17 structa est, & vsq; ad domum fortium. ⁋ Post
eum ædificauerunt Leuitæ, Rehū filius Ben-
ni: post eum ædificauit Hasebias princeps di-
18 midiæ partis vici Ceilæ in vico suo. ⁋ Post
eum ædificauerunt fratres eorum Bauai fi-
lius Henadad, princeps dimidiæ partis Cei-
19 læ. ⁋ Et ædificauit iuxta eū Azer filius Io-
E sue, princeps Maspha mensuram secundam,
20 contra ascensum firmißimi anguli. ⁋ Post eū
in monte ædificauit Baruch filius Zachaï
mensuram secundam ab angulo vsq; ad por-
21 tam domus Eliasib sacerdotis magni. ⁋ Post
eum ædificauit Merimuth filius Vriæ filij
Haccus, mensuram secundam a porta domus
Eliasib, donec extenderetur domus Eliasib.
22 ⁋ Et post eum ædificauerunt sacerdotes viri
23 de campestribus Iordanis. ⁋ Post eum ædifi-
cauit Ben-iamin & Hasub contra domum
suam: & post eum ædificauit Azarias filius
Maasiæ filij Ananiæ contra domum suam.
24 ⁋ Post eum ædificauit Bennui filius Henadad
F mensuram secundam, à domo Azariæ vsque
25 ad flexuram, & vsque ad angulum. ⁋ *Pha- *Post eum
lel filius Ozi cōtra flexuram & turrim quæ ædificauit.
eminet de domo regis excelsa, id est in atrio
carceris: post eum Phedaia filius Pharos.
26 ⁋ Nathinæi autem habitabant in Ophel, vs-
que contra portam aquarum, ad orientem, &
27 turrim quæ prominebat. ⁋ Post eum ædifica-
uerunt Thecueni mensuram secundam e re-
gione, à turre magna & eminente vsque ad
28 murum templi. ⁋ Sursum autem "ad portam' "à porta 1.
equorū ædificauerunt sacerdotes vnusquis-
29 que contra domum suam. ⁋ Post eos ædifica-
uit Sadoc filius Emmer contra domū suam.
Et post eum ædificauit Semaia filius Seche-
30 niæ, custos portæ orientalis. ⁋ Post eum ædi-
G ficauit Hanania filius Selemiæ, & Hanum
filius Seleph sextus mensuram secundam:
post eū ædificauit Mosollam filius Barachiæ,
31 contra gazophylacium suum. ⁋ Post eum æ-
dificauit Melchias filius aurificis vsq; ad do
mum Nathinæorum, & "scuta' vendentium "scruta 1.
contra portam iudicialem, & vsq; ad cœna-
32 culum anguli. ⁋ Et "inter' cœnaculū anguli "vsq; ad 5.
in porta regis ædificauerunt "artifices' & "aurifices 1.
negotiatores.

CAP. IIII.

1 FActum est autem cùm audisset Sanabal-
A lat quod ædificaueremus murum, iratus
est valde: & motus nimis subsannauit Iu-
2 dæos, ⁋ & dixit coram fratribus suis, & fre-
quentia Samaritanorum, Quid Iudæi fa-
ciunt imbecilles? num dimittent eos gentes?
Num sacrificabunt, & complebunt in vna
die? Nunquid ædificare poterunt lapides de
3 aceruis pulueris, qui combusti sunt? ⁋ Sed &
Tobias Ammanites proximus eius, ait, Ae-
dificent: si ascenderit vulpes, transiliet mu-
4 rum eorum lapideum. *⁋ Audi Deus noster, * Et dixit
quia facti sumus despectui: conuerte oppro- Nehemias.
brium

brium super caput eorum, & da eos in despe-
ctionem in terra captiuitatis. ¶ *Ne operias* 5
iniquitatem eorum, & peccatum eorum co-
ram facie tua non deleatur: quia irriserunt
ædificantes. ¶ *Itaque ædificauimus murum,* 6
& coniunximus totum vsque ad partem di-
midiam: & prouocatum est cor populi ad o- B
perandum. ¶ *Factum est autem, cum audisset* 7
Sanaballat, & Tobias, & Arabes, & Am-
manitæ, & Azotij, quod obducta esset cica-
trix muri Ierusalem, & quod cœpissent in-
terrupta concludi: irati sunt nimis. ¶ *Et cō-* 8
gregati sunt omnes pariter vt venirent, &
pugnarent contra Ierusalem, & molirentur
insidias. ¶ *Et orauimus Deum nostrum, &* 9
posuimus custodes super murum die ac nocte
contra eos. ¶ *Dixit autem Iudas, Debilitata* 10
est fortitudo portantis, & humus nimia est,
& nos non poterimus ædificare murum. ¶ *Et* 11
dixerunt hostes nostri, Nesciant & ignorent,
donec veniamus in medium eorum, & inter-
ficiamus eos, & cessare faciamus opus. ¶ *Fa-* 12
ctum est autem venientibus Iudæis qui ha- C
bitabant iuxta eos, & dicentibus nobis per
decem vices, ex omnibus locis quibus vene-
rant ad nos, ¶ *statuit in loco post murum per* 13
circuitum populum in ordinem cum gladijs
suis & lanceis, & arcubus. ¶ *Et perspexi at-* 14
que surrexi: & aio ad optimates & magi-
stratus, & ad reliquam partem vulgi, Nolite
timere a facie eorum. Domini magni & ter-
ribilis mementote, & pugnate pro fratribus
vestris, filijs vestris, & filiabus vestris, &
vxoribus vestris, & domibus vestris. ¶ *Fa-* 15
ctum est autem, cùm audissent inimici no-
stri nuntiatum esse nobis, dissipauit Deus
consilium eorum. ¶ *Et reuersi sumus omnes* 16
ad muros, vnusquisque ad opus suum. ¶ *Et fa-* 17
ctum est à die illa, media pars iuuenum eo-
rum faciebat opus, & media parata erat ad
bellum, & lanceæ, & scuta, & arcus, & lori-
cæ, & principes post eos in omni domo Iuda
¶ *ædificantium in muro, & portantium one-* 18
ra, & imponentium: vna manu sua faciebat D
opus, & altera tenebat gladium. ¶ *ædifican-* 19
tium enim vnusquisque gladio erat accinctus
renes. Et ædificabant, & clangebant buccina
iuxta me. ¶ *Et dixi ad optimates, & ad ma-* 20
gistratus, & ad reliquam partem vulgi: O-
pus grande est & latum, & nos separati su-
mus in muro procul alter ab altero: ¶ *in loco* 21
quocunque audieritis clangorem tubæ, illuc
concurrite ad nos. Deus noster pugnabit pro
nobis. ¶ *Et nosipsi faciamus opus: & media* 22
pars nostrum teneat lanceas ab ascensu au-
roræ, donec egrediantur astra. ¶ *In tempore* 23
quoque illo dixi populo, Vnusquisque cum puero
suo maneat in medio Ierusalem, & sint ° *vo-*
bis ' *vices per noctem, & diem, ad operandū.*
¶ *Ego autem & fratres mei & pueri mei, &* 24
custodes qui erant post me, non deponeba-

° *nobis* 5.

mus vestimenta nostra: vnusquisque tantùm
nudabatur ad baptismum.

CAP. V.

1 ET factus est clamor populi, & vxorum
A eius magnus aduersus fratres suos Iu-
2 dæos. ¶ *Et erant qui dicerent, Filij nostri &*
filiæ nostræ multæ sunt nimis: accipiamus
pro pretio eorum frumētum, & comedamus,
3 *& viuamus.* ¶ *Et erant qui dicerent, Agros*
nostros, & vineas, & domos nostras opona-
mus: & accipiamus frumentum in fame.
4 ¶ *Et alij dicebant, Mutuo sumamus pecunias*
in tributa regis, demusque agros nostros &
5 *vineas:* ¶ *& nunc sicut carnes fratrum no-*
strorum, sic carnes nostræ sunt: & sicut filij
eorum, ita & filij nostri, ecce nos subiugamus
filios nostros, & filias nostras in seruitutem,
& de filiabus nostris sunt famulæ, nec ha-
bemus vnde possint redimi, & agros nostros
6 *& vineas nostras alij possident.* ¶ *Et iratus*
sum nimis, cùm audissem clamorem eorum
7 *secundùm verba hæc,* ¶ *cogitauitque cor*
B *meum mecum, & increpaui optimates &*
magistratus, & dixi eis, Vsurasne singuli à
fratribus vestris exigitis? Et congregaui ad-
8 *uersum eos concionem magnam,* ¶ *& dixi*
eis, Nos, vt scitis, redemimus fratres no-
stros Iudæos qui venditi fuerant gentibus,
secundùm possibilitatem nostram: et vos igi-
tur vendetis fratres vestros, & redimemus
eos? Et siluerunt, nec inuenerunt quid re-
9 *sponderent.* ¶ *Dixitque ad eos, Non est bona*
res quam facitis: quare non in timore Dei
nostri ambulatis, ne exprobretur nobis à gē-
10 *tibus inimicis nostris?* ¶ *Et ego et fratres mei*
& pueri mei, commodauimus plurimis pe-
cuniam & frumentum: non repetamus in
commune istud, æs alienum cōcedamus quod
11 *debetur nobis.* ¶ *Reddite eis hodie agros suos,*
& vineas suas, & olineta sua, & domos
suas: quin potius & centesimam pecuniæ,
frumenti, vini & olei, quam exigere soletis
12 *ab eis, date pro illis.* ¶ *Et dixerunt, Redde-*
C *mus, & ab eis nihil quæremus: sicque facie-*
mus vt loqueris. Et vocaui sacerdotes, &
adiuraui eos vt facerent iuxta quod dixe-
13 *ram.* ¶ *Insuper excussi sinum meum, & di-*
xi, Sic excutiat Deus omnem virum qui nō
compleuerit verbum istud, de domo sua, &
de laboribus suis: sic excutiatur, & vacuus
fiat. Et dixit vniuersa multitudo, Amen. Et
laudauerunt Deum. Fecit ergo populus sicut
14 *erat dictum.* ¶ *A die autem illa qua præcepe-*
rat rex mihi vt essem dux in terra Iuda, ab
anno vicesimo vsque ad annum tricesimum
secundum Artaxerxis regis, per annos duo-
decim, ego & fratres mei annonas quæ duci-
15 *bus debebantur, non comedimus.* ¶ *Duces au-*
tem primi, qui fuerant ante me, grauaue-
runt populum, & acceperunt ab eis in pane,
& vino, & pecunia quotidie siclos quadra-
ginta:

ginta: sed & ministri eorum depresserunt po-
pulum. Ego autem non feci ita, propter ti- D
morem Dei: ¶ quin potius in opere muri adi- 16
ficaui, & agrum non emi, & omnes pueri
mei congregati ad opus erant. ¶ Iudæi quo- 17
que & magistratus centum quinquaginta
viri, & qui veniebãt ad nos de gẽtibus quæ
in circuitu nostro sunt in mensa mea erant.
¶ Parabatur autem mihi per dies singulos, 18
bos vnus, arietes sex electi, exceptis volati-
libus, & inter dies decem vina diuersa, &
alia multa tribuebam: insuper & annonas
ducatus mei non quæsiui, valde enim atte-
nuatus erat populus. ¶ Memento mei Deus 19
meus in bonum secundum omnia quæ feci
populo huic.

CAP. VI.

FActum est autem, cùm audisset Sanabal- 1
lat, & Tobias, & Gossem Arabs, & cæte- A
ri inimici nostri, quod ædificassem ego murũ,
& non esset in ipso residua interruptio (vsque
ad tempus autem illud valuas non posueram
in portis) ¶ miserunt Sanaballat, & Gossem 2
ad me, dicentes, Veni & percutiamus fœdus
pariter in "vitulis' in Campo-ono. Ipsi autẽ "vitulis 4.
cogitabant vt facerent mihi malum. ¶ Misi 3
ergo ad eos nuntios, dicens, Opus grande ego
facio, & non possum descendere: ne forte ne-
gligatur cùm venero & descendero ad vos.
¶ Miserunt autem ad me secundum verbum 4
hoc, per quatuor vices: & respondi eis iuxta
sermonem priorem. ¶ Et misit ad me Sana- 5
ballat iuxta verbum prius quinta vice pue- B
rum suũ, & epistolam habebat in manu sua
scriptam hoc modo, ¶ IN GENTIBVS 6
auditum est, & Gossem dixit quod tu et Iu-
dæi cogitetis rebellare, & propterea ædifices
murum, & leuare te velis super eos regem:
propter quam causam ¶ & prophetas posue- 7
ris qui prædicent de te in Ierusalem, dicen-
tes, Rex in Iudæa est, Auditurus est rex
verba hæc: idcirco nunc veni, vt ineamus
consilium pariter. ¶ Et misi ad eos, dicens, 8
Non est factum secundum verba hæc quæ tu
loqueris, de corde enim tuo tu componis hæc. C
¶ Omnes enim hi terrebant nos, cogitantes 9
quòd cessarent manus nostræ ab opere, &
quiesceremus. Quam ob causam magis con-
fortaui manus meas: ¶ & ingressus sum do- 10
mum Semaiæ filij Dalaiæ filij Metabeel se-
cretò. Qui ait, Tractemus nobiscum in domo
Dei in medio templi, & claudamus portas
ædis: quia venturi sunt vt interficiant te, &
nocte venturi sunt ad occidendum te. ¶ Et 11
dixi, Num quisquam similis mei fugit? &
quis vt ego ingredietur templum & viuet?
non ingrediar. ¶ Et intellexi quod Deus non 12
misisset eum, sed quasi vaticinans locutus
esset ad me, & Tobias & Sanaballat condu-
xissent eum. ¶ acceperat enim pretium, vt 13
territus facerem, & peccarem, & haberent D
:

14 *malum quod exprobrarent mihi. ¶ Memento*
mei Domine pro Tobia & Sanaballat, iuxta
opera eorum talia: sed & Noadiæ prophetæ,
& cæterorum prophetarũ qui terrebant me.
15 *¶ Completus est autem murus vicesimoquin-*
to die mensis Elul, quinquagintaduobus
16 *diebus. ¶ Factum est ergo cum audissent om-*
nes inimici nostri, vt timerent vniuersæ
gentes quæ erant in circuitu nostro, & con-
ciderent intra semetipsos, & scirent quòd à
17 *Deo factum esset opus hoc. ¶ Sed & in die-*
bus illis multæ optimatum Iudæorum epi-
stolæ mittebantur ad Tobiam, & à Tobia
18 *veniebant ad eos. ¶ Multi enim erant in Iu-*
dæa habentes iuramentum eius, quia gener
erat Sechenia filij Area, & Iohanan filius
eius acceperat filiam Mosollã filij Barachiæ.
19 *¶ Sed & laudabant eum coram me, & verba*
mea nuntiabant ei: & Tobias mittebat epi-
stolas vt terreret me.

CAP. VII.

1 *POstquam autem ædificatus est murus, &* Ecc.49.c.
A *posui valuas, & recensui ianitores, & cã-*
2 *tores, & Leuitas: ¶ præcepi Hanani fratri*
meo, & Hananiæ principi domus de Ierusa-
lem (ipse enim quasi vir verax & timens
3 *Deum plus cæteris videbatur) ¶ & dixi eis,*
Non aperiantur portæ Ierusalem vsque ad ca-
lorem Solis. Cumque adhuc assisterent, clau-
sæ portæ sunt, & oppilatæ: & posui custodes
de habitatoribus Ierusalem, singulos per vi-
ces suas, & vnumquenque contra domum
4 *suam. ¶ Ciuitas autem erat lata nimis &*
grandis, & populus paruus in medio eius, &
5 *non erant domus ædificatæ. ¶ Deus autem*
dedit in corde meo, & congregaui optima-
B *tes, & magistratus & vulgus, vt recenserem*
eos: & inueni librum census eorũ qui ascen-
derant primum, & inuentum est scriptum
6 *in eo. ¶ Isti filij prouinciæ, qui ascenderunt* 2. Esd. 2.a.1.
de captiuitate migrantium, quos transtule- 3.Esd.5.a.7.
rat Nabuchodonosor rex Babylonis, & reuersi
sunt in Ierusalem, & in Iudæam, vnusquis-
7 *que in ciuitatem suam. ¶ Qui "venerant'* "venerũt 7.
cum Zorobabel, Iosue, Nehemias, Azarias,
Raamias, Nahamani, Mardochæus, Belsan,
Mespharath, Begoai, Nahum, Baana. Nume-
8 *rus virorum populi Israel, ¶ Filij Pharos, duo*
9 *millia cẽtum septuagintaduo. ¶ Filij Sapha-*
10 *tia, trecenti septuagintaduo. ¶ Filij Area,*
11 *sexcenti quinquagintaduo. ¶ Filij Phahath-*
C *moab filiorũ Iosue & Ioab, duo millia octin-*
12 *genti decem & octo. ¶ Filij Aelam, mille "o-* "ducenti 1.
13 *ctingenti' quinquagintaquatuor. ¶ Filij Ze-*
14 *thua, octingenti quadragintaquinque. ¶ Filij*
15 *Zachai, septingenti sexaginta. ¶ Filij Ban-*
16 *nui, sexcenti quadragintaocto. ¶ Filij Bebai,*
17 *sexcenti vigintiocto. ¶ Filij Azgad, duo mil-*
18 *lia trecẽti vigintiduo, ¶ Filij Adonicam, sex-*
19 *centi sexagintaseptem, ¶ Filij Beguai, duo*
20 *millia sexagintaseptem, ¶ Filij Adin, sexcenti*
quin-

"nonaginta 12.

quinquagintaquinque, ¶ Filij Ater, filij He- 21
zecia, "*nongenti octo*'. *Filij Hasem, trecenti* 22
viginti octo. ¶ *Filij Besai, trecenti viginti-* 23
quatuor. ¶ *Filij Hareph, centum duodecim.* 24
¶ *Filij Gabaõ, nonaginta quinq;.* ¶ *Filij Beth-* 25
lehem & Netupha, centũ octoginta octo. ¶ *Vi-* 26
ri Anathoth, centũ viginti octo. ¶ *Viri Beth-* 27
azmoth, quadragintaduo. ¶ *Viri Cariath-* 28
iarim, Cephira, & Beroth, septingenti qua- 29
dragintatres. ¶ *Viri Rama & Geba, sexcenti* 30
viginti vnus. ¶ *Viri Machmas, centum vi-* 31
gintiduo. ¶ *Viri Beth-el & Hai, centum vi-* 32
gintitres. ¶ *Viri Nebo alterius, quinquagin-* 33
taduo, ¶ *Viri Aelam alterius, milleducenti* 34
quinquagintaquatuor. ¶ *Filij Harem, tre-* D
centi viginti. ¶ *Filij Iericho, trecenti qua-* 35
dragintaquinque. ¶ *Filij Lodhadid & Ono,* 36
septingenti viginti vnus. ¶ *Filij Senaa, tria* 37
millia nongenti triginta. ¶ *Sacerdotes: Fi-* 38
lij Idaia in domo Iesua, nongenti septuagin- 39
tatres. ¶ *Filij Emmer, mille quinquaginta-* 40
duo. ¶ *Filij Phashur, mille ducenti quadra-* 41
gintaseptem. ¶ *Filij Arem, mille decem & se-* 42
ptem. ¶ *Leuitæ: Filij Iosue & Cedmiel filio-* 43
rum ¶ *Oduia, septuagintaquatuor.* ¶ *Can-* 44
tores: Filij Asaph, centum quadragintaocto.
¶ *Ianitores: Filij Sellum, filij Ater, filij Tel-* 45
mon, filij Accub, filij Hatita, filij Sobai, cen- E
tum trigintaocto. ¶ *Nathinæi: filij Soha, fi-* 46
lij Hasupha, filij Tebbaoth, ¶ *filij Ceros, fi-* 47
lij Siaa, filij Phadon, filij Lebana, filij Ha- 48
gaba, filij Selmai, ¶ *filij Hanan, filij Geddel,* 49
filij Gaher, ¶ *filij Raaia, filij Rasin, filij Ne-* 50
coda, ¶ *filij Gezem, filij Aza, filij Phasea,* 51
¶ *filij Besai, filij Munim, filij Nephussim.*
¶ *Filij Bacbuc, filij Hacupha, filij Harhur,* 52
¶ *filij Besloth, filij Mahida, filij Harsa,* ¶ *filij* 53
Bercos, filij Sisara, filij Thema, ¶ *filij Nasia,* 54
filij Hatipha, ¶ *filij seruorum Salomonis, fi-* 55
lij Setai, filij Sophereth, filij Pharida, ¶ *filij* 56
Iahala, filij Darcon, filij Ieddel, ¶ *filij Sa-* 57
phatia, filij Hatil, filij Phochereth, qui erat 58
ortus ex Sabaim filio Amon. ¶ *Omnes Na-* 59
thinæi, & filij seruorum Salomonis trecenti 60
nonagintaduo. ¶ *Hi sunt autem qui ascen-* 61
derunt de Thelmela, Thelharsa, Cherub,
Addon, & Emmer: & non potuerunt indi-
care domum patrum suorũ, & semen suum,
vtrum ex Israel essent. ¶ *Filij Dalaia, filij* 62
Tobia, filij Necoda sexcenti quadragintaduo. F
¶ *Et de sacerdotibus filij Habia, filij Accos,* 63
filij Berzellai, qui accepit de filiabus Ber-
zellai Galaaditis vxorem: & vocatus est
nomine eorum. ¶ *hi quæsierunt scripturam* 64
suam in censu, & non inuenerunt: & eiecti
sunt de sacerdotio. ¶ *Dixitq; Athersatha eis* 65
vt non manducarent de Sanctis sanctorum,
donec staret sacerdos doctus & eruditus.
¶ *Omnis multitudo quasi vir vnus qua-* 66
dragintaduo millia "*sexcenti*' *sexaginta:*
¶ *absq; seruis & ancillis eorum, qui erant* 67

"trecenti 4.

septem millia trecenti trigintaseptem: &
inter eos cantores, & cantatrices, ducenti
68 *quadragintaquinque.* ¶ *Equi eorum, septin-*
genti trigintasex: muli eorum, ducenti qua-
69 *dragintaquinque:* ¶ *cameli eorum, quadrin-*
genti trigintaquinque: asini, sex millia se-
ptingenti viginti.

HVCVSQVE REFERtur quid in commentario scriptũ fuerit: exin Nehemiæ historia texitur.

70 NONNVLLI *aũt de principibus fa-*
G *miliarũ dederũt in opus. Athersatha dedit in*
thesaurũ, auri drachmas mille, phialas quin-
quaginta, tunicas sacerdotales quingentas
71 *triginta.* ¶ *Et de principibus familiarum de-*
derunt in thesaurum operis, auri drachmas
viginti millia, & argenti mnas duo millia
72 *ducentas.* ¶ *Et quod dedit reliquus populus,*
auri drachmas viginti millia, & argenti
mnas duo millia, & tunicas sacerdotales se-
73 *xaginta septẽ.* ¶ *Habitauerũt aũt sacerdotes*
& Leuitæ, & ianitores & cantores, & reli-
quũ vulgus, & Nathinæi & omnis Israel in
ciuitatibus suis. CAP. VIII.

1 ET *venerat mensis septimus: filij autem*
A *Israel erant in ciuitatibus suis. Congre-*
gatusq; est omnis populus quasi vir vnus
ad plateam quæ est ante portam aquarũ: &
dixerunt Esdræ scribæ vt afferret librum
legis Moysi, quem præceperat Dominus Is-
2 *raeli.* ¶ *Attulit ergo Esdras sacerdos legẽ co-*
ram multitudine virorum & mulierum, cũ-
ctisq; qui poterant intelligere, in die prima
3 *mensis septimi.* ¶ *Et legit in eo aperte in pla-*
tea quæ erat ante portam aquarum, de ma-
nè vsq; ad mediam diem in conspectu viro-
rum & mulierum, & sapientium: & aures
4 *omnis populi erant erectæ ad librum.* ¶ *Ste-*
tit autem Esdras scriba super gradum li-
gneum, quem fecerat ad loquendum: & ste-
terunt iuxta eum Mathathias, & Semeia,
& Ania, & Vria, & Helcia, & Maasia, ad
dextram eius: & ad sinistram, Phadaia, Mi-
sael, & Melchia, & Hasum, & Hasbadana,
5 *Zacharia & Mosollã.* ¶ *Et aperuit Esdras li-*
brum coram omni populo: super vniuersum
B *quippe populum eminebat. Et cùm aperuisset*
6 *eum, stetit omnis populus.* ¶ *Et benedixit Es-*
dras Domino Deo "*voce magna*': *& respon-*
dit omnis populus, Amen, amen: eleuãs ma-
nus suas. & incuruati sunt, & adorauerunt
7 *Deum proni in terram.* ¶ *Porro Iosue, & Ba-*
ni & Serebia, Iamin, Accub, Septhai, Odia,
Maasia, Celita, Azarias, Iozabed, Hanan,
Phalaia, Leuitæ, silentium faciebant in po-
pulo ad audiendam legem: populus autem
8 *stabat in gradu suo.* ¶ *Et legerunt in libro*
legis Dei distinctè, et aperte ad intelligendũ
&

"magno 12

& intellexerunt cùm legeretur. ⁋Dixit au- 9
tē Nehemias (ipse eſt Atherſata) & Esdras C
ſacerdos & ſcriba, & Leuita interpretantes
vniuerſo populo, Dies ſanctificatus eſt Do-
*vestro 1. mino Deo " noſtro' nolite lugere, & nolite
flere. Flebat enim omnis populus, cùm audi-
ret verba legis. ⁋ Et dixit eis, Ite, comedite 10
pinguia, & bibite mulſum, & mittite partes
*ei qui non "his qui non præparauerunt' ſibi, quia ſan-
præparauit ctus dies Domini eſt, & nolite contriſtari,
6. gaudium etenim Domini eſt fortitudo" no-
*vestra 1. ſtra'. ⁋Leuitæ autem ſilentium faciebant in 11
omni populo, dicentes, Tacete, quia dies ſan-
ctus eſt, & nolite dolere. ⁋ Abijt itaq; omnis 12
populus, vt comederet, & biberet, & mitte-
ret partes, & faceret lætitiam magnā: quia
intellexerant verba quæ docuerat eos. ⁋ Et 13
in die ſecundo congregati ſunt principes fa-
miliarum vniuerſi populi, ſacerdotes & Le-
uitæ ad Esdram ſcribam, vt interpretaretur
eis verba legis. ⁋ Et inuenerunt ſcriptum in 14
lege, præcepiſſe Dominum in manu Moyſi, vt D
habitent filij Iſrael in tabernaculis, in die
ſolenni, menſe ſeptimo: ⁋ & vt prædicent, & 15
diuulgent vocem in vniuerſis vrbibus ſuis,
& in Ieruſalē, dicentes, Egredimini in mon-
tem, & afferte frondes oliuæ, & frondes ligni
pulcherrimi, frondes myrti, & ramos pal-
marum, & frondes ligni nemoroſi, vt fiant
tabernacula, ſicut ſcriptum eſt. ⁋ Et egreſſus 16
eſt populus, & attulerunt: feceruntq; ſibi
tabernacula vnuſquiſque in domate ſuo, &
in atrijs ſuis, & in atrijs domus Dei, & in
platea portæ aquarum: & in platea portæ E-
phraim. ⁋Fecit ergo vniuerſa eccleſia eorum 17
qui redierant de captiuitate tabernacula, &
habitauerunt in tabernaculis: non enim fe-
cerant à diebus Ioſue filij Nun taliter filij
Iſrael, vſq; ad diem illum. Et fuit lætitia
magna nimis. ⁋Legit autem Esdras in libro 18
legis Dei per dies ſingulos, à die primo vſque
ad diem nouiſſimum. & fecerunt ſolennita-
tem ſeptem diebus, & in die octauo collectam
iuxta ritum.

CAP. IX.

IN die autem viceſimoquarto menſis hu- 1
ius conuenerunt filij Iſrael in ieiunio, & A
in ſaccis, & humus ſuper eos. ⁋ Et ſeparatū 2
eſt ſemen filiorum Iſrael ab omni filio alie-
nigena: & ſteterunt, & confitebantur pecca-
ta ſua, & iniquitates patrum ſuorum. ⁋ Et 3
conſurrexerunt ad ſtandum: & legerunt in
volumine legis Domini Dei ſui, quater in
die, & quater confitebantur, & adorabant
Dominum Deum ſuum. ⁋Surrexerunt autē 4
ſuper gradum Leuitarum Ioſue, & Bani, &
Cedmiel, Sabania, Bonni, Sarebias, Bani, &
Chanáni: & clamauerunt voce magna ad
Dominum Deum ſuum. ⁋ Et dixerunt Le- 5
uitæ Ioſue, & Cedmiel, Bonni, Haſebnia,
Serebia, Odaia, Sebnia, Phathahia: Surgite:
Benedicite Domino Deo " veſtro' ab æterno *noſtro.
vſq; in æternum: & benedicant nomini glo-
riæ tuæ excelſo in omni benedictione & lau-
6 de. ⁋Tu ipſe Domine ſolus, tu feciſti cœlum,
B & cœlum cœlorum, & omnem exercitum eo-
rum: terram & vniuerſa quæ in ea ſunt:
maria, & omnia quæ in eis ſunt: & tu vi-
uificas omnia hæc, & exercitus cœli te ado-
7 rat. ⁋ Tu ipſe Domine Deus, qui elegiſti
Abram, & ‖ eduxiſti eum de Igne-Chal- Gen.11.g.31
dæorum: & poſuiſti nomen eius Abraham.
8 ⁋ Et inueniſti cor eius fidele coram te: &
percuſſiſti cum eo fœdus, vt dares ei terram
Chananæi, Hethæi, & Heuæi, & Amorrhæi,
& Pherezæi, & Iebuſæi, & Gergeſæi, vt da-
res ſemini eius: & impleſti verba tua, quo-
9 niam iuſtus es. ⁋Et vidiſti afflictionem pa-
trum noſtrorum in Aegypto: clamoremq; eo-
10 rum audiſti ſuper Mare-rubrum. ⁋Et de-
diſti ſigna atq; portenta in Pharaone & in
vniuerſis ſeruis eius, & in omni populo ter-
ræ illius: cognouiſti enim quia ſuperbe ege-
rant contra eos: & feciſti tibi nomen, ſicut
11 & in hac die. ⁋Et mare diuiſiſti ante eos, & Exo.14.e.22
tranſierunt per medium maris in ſicco: per-
ſecutores autem eorum proieciſti in profun-
12 dum, quaſi lapidem in aquas validas. ⁋Et
C in columna nubis ductor eorum fuiſti per diē:
& in columna ignis per noctem: vt appareret Exo.22.2.
13 eis via per quam ingrediebantur. ⁋Ad mon-
tem quoq; Sinai deſcendiſti, & locutus es
cum eis de cœlo: & dediſti eis iudicia recta,
& legem veritatis, ceremonias, & præcepta
14 bona. ⁋ Et ſabbathum ſanctificatum tuum
oſtendiſti eis, & mandata, & ceremonias. &
legē præcepiſti eis in manu Moyſi ſerui tui.
15 ⁋ Panem quoque de cœlo dediſti eis in fame Exo.16.c.13
eorum, & aquam de petra eduxiſti eis ſiti-
entibus: & dixiſti eis vt ingrederentur &
poſſiderent terram ſuper quam leuaſti ma-
16 num tuam, vt traderes eis. ⁋ Ipſi vero &
patres noſtri ſuperbe egerunt, & indurauе-
runt ceruices ſuas, & non audierunt man-
17 data tua. ⁋Et noluerunt audire: & nō ſunt
recordati mirabilium tuorum quæ feceras
eis. Et indurauerunt ceruices ſuas, & dede-
runt caput vt conuerterentur ad ſeruitutem
ſuam, quaſi per contentionem. Tu autem
Deus propitius, clemens, & miſericors, lon-
ganimis, & multæ miſerationis non dereli-
18 quiſti eos, ⁋ & quidem cùm feciſſent ſibi vi-
D tulum conflatilem, & dixiſſent, Iſte eſt Deus
tuus, qui eduxit te de Aegypto: feceruntque
19 blaſphemias magnas. ⁋Tu autē in miſericor- Exo.13.d.21
dijs tuis multis non dimiſiſti eos in deſerto:
columna nubis non receſſit ab eis per diem,
vt duceret eos in viam: & columna ignis per
noctem, vt oſtenderes eis iter per quod in-
20 grederentur. ⁋Et ſpiritum tuum bonum de-
diſti qui doceret eos, & manna tuum non
prohibuiſti ab ore eorum, & aquam dediſti

dis in siti. ¶ Quadeaginta annis paniſti eos 21
in deſecto, nihilq́; eis deſuit: veſtimenta eo-
rum non inneteraucrunt, & pedes eorum
non ſunt attriti. ¶ Et dediſti eis regna & po- 22
pulos, & partimus es eis ſortes: & poſſederunt
terram Sehon, & terram regis Heſebon, &
terram Og regis Baſan. ¶ Et multiplicaſti 23
filios eorum ſicut ſtellas cæli, & adduxiſti
eos ad terram de qua dixeras patribus eo-
rum vt ingrederentur & poſſiderent. ¶ Et 24
venerunt filij, & poſſederunt teeram, & hu- E
miliaſti coram eis habitatores terræ Cha-
nanæos, & dediſti eos in manu eorum, & re-
ges eorū, & populos terræ, vt facerent eis ſi-
cut placebat illis. ¶ Ceperūt itaq; vrbes mu- 25
nitas & humum pinguem, et poſſederunt do-
mos plenas cunctis bonis: ciſternas ab alijs
fabricatas, vineas, & oliueta, & ligna po-
mifera multa: & comederunt, & ſaturati
ſunt, & impinguati ſunt, & abundauerunt
delicijs in bonitate tua magna. ¶ Prouocaue- 26
rūt autē te ad iracūdiam, & receſſerūt à te,
& proiecerunt legem tuam poſt terga ſua: &
prophetas tuos occideeunt, qui conteſtabātur
eos vt reuerterentur ad te: feceruntq́; blaſ-
phemias grandes. ¶ Et dediſti eos in manum 27
hoſtium ſuorū, & afflixerunt eos. Et in tēpo-
re tribulationis ſuæ clamauerūt ad te, & tu
de cælo audiſti, & ſecundū miſerationes tuas
multas dediſti eis ſaluatores, qui ſaluarent
eos de manu hoſtium ſuorum. ¶ Cumq́; re- 28
quieuiſſent, reuerſi ſunt vt facerent malum F
in conſpectu tuo: & dereliquiſti eos in manu
inimicorū ſuorum, & poſſedeeunt eos. Con-
uerſiq́; ſunt, & clamauerunt ad te: tu autem
de cælo exaudiſti, & liberaſti eos in miſeri-
cordijs tuis, multis temporibus. ¶ Et cōteſta- 29
Leui.18.a 6 tus es eos vt reuerterentur ad legē tuā. Ipſi
Ro.10.b.11. vero ſuperbe egerunt, & non audierūt man-
Gala.3.b.12. data tua, & in iudicijs tuis peccauerūt, quæ
faciet homo, & viuet in eis: & dederūt hu-
merum recedentem, & ceruicem ſuam indu-
rauerunt, nec audierūt. ¶ Et protraxiſti ſu- 30
per eos annos multos, & conteſtatus es eos
in Spiritu tuo per manum prophetarū tuo-
rum: & non audierunt, & tradidiſti eos in
manum populorum terrarum. ¶ In miſericor 31
dijs autem tuis plurimis non feciſti eos in
cōſumptionem, nec dereliquiſti eos: quoniam
Deus miſerationum, & clemens es tu. ¶ Nūc 32
itaq; Deus noſter magne, fortis et terribilis,
cuſtodiens pactū & miſericordiam, ne auer-
tas à facie tua omnem laborem qui inuenit
nos, reges noſtros, & principes noſtros, & ſa-
b.3. cerdotes noſtros, & prophetas noſtros, &
patres noſtros, & omnem populum tuum a
diebus regis Aſſur, vſq; in diem hanc. ¶ Et 33
tu iuſtus es in omnibus quæ venerunt ſu- G
per nos: quia veritatem feciſti, nos autem
impie egimus. ¶ Reges noſtri, principes no- 34
ſtri, ſacerdotes noſtri, & patres noſtri non

fecerunt legem tuam, & non attenderunt
mandata tua, & teſtimonia tua quæ teſtifi-
35 catus es in eis. ¶ Et ipſi in regnis ſuis bo- a.2.
nis, & in bonitate tua multa quam dederas
eis, & in terra latiſſima & pingui, quam
tradideras in conſpectu eorum, non ſeruierūt
tibi, nec reuerſi ſunt a ſtudijs ſuis peſſimis.
36 ¶ Ecce noſipſi hodie ſerui ſumus: & terra
quam dediſti patribus noſtris vt comede-
rent panem eius & quæ bona ſunt eius, &
37 noſipſi ſerui ſumus in ea. ¶ Et fruges eius
multiplicantur regibus, quos poſuiſti ſuper
nos propter peccata noſtra, & corporibus
noſtris dominantur, & iumentis noſtris ſe-
cundum voluntatem ſuam, & in tribulatio-
38 ne magna ſumus. ¶ Super omnibus ergo his
noſipſi percutimus fœdus, & ſcribimus, &
ſignant principes noſtri, Leuitæ noſtri, &
ſacerdotes noſtri.

CAP. X.

1 Signatores autem fuerunt, Nehemias, A-
A thirſatha filius Hachelai, & Sedecias.
2 ¶ Saraias, Azarias, Ieremias, ¶ Pheshur, A-
3 marias, Melchias, ¶ Hattus, Sebenia, Mel-
4 luch, ¶ Harem, Merimuth, Obdias, ¶ Daniel,
5 Genthon, Baruch, ¶ Meſollam, Abia, Miamin,
6 ¶ Maazia, Belgai, Semeia: hi ſacerdotes.
7 ¶ Porro Leuitæ, Ioſue filius Azaniæ, Bennui
8 de filijs Henadad, Cedmiel: ¶ & fratres eo-
9 rum, Sebenia, Odaia, Celita, Phalaia, Ha-
10 nan, ¶ Michа, Rohob, Haſebia, ¶ Zachur, Se-
11 rebia, Sabania, ¶ Odaia, Bani, Baninu. ¶ Ca-
12 pita populi, Pharos, Phahath-moab, Aelam,
13 Zethu, Bani, ¶ Bonni, Azgad, Bebai, ¶ Ado-
14 nia, Begoai, Adin, ¶ Ater, Hezecia, Azur,
15 ¶ Odaia, Haſum, Beſai, ¶ Hareph, Anathoth,
16 Nebai, ¶ Megphias, Moſollam, Hazir, ¶ Me-
17 ſizabel, Sadoc, Ieddua, ¶ Pheltia, Hanan, A-
18 naia, ¶ Oſee, Hanania, Haſub, ¶ Alohes,
B Phalea, Sobec, ¶ Rehū, Haſebna, Maaſia, ¶ Echaia, Ha-
19 nan, Anan, ¶ Melluch, Haran, Baana: ¶ &
20 reliqui de populo, ſacerdotes, Leuitæ, ianito-
21 res, & cantores, Nathinæi, & omnes qui ſe
22 ſeparauerunt de populis terrarum ad legem
23 Dei, vxores eorum, filij eorum, & filiæ eo-
24 rum, ¶ *omnes qui poterant ſapere ſponden- * & 2.
25 tes pro fratribus ſuis, optimates eorum, &
26 qui veniebant ad pollicendum & iurandum
27 vt ambularent in lege Dei, quam dederat in
28 manu Moyſi ſerui Dei, vt facerent & cuſto-
29 dirent vniuerſa mandata Domini Dei no-
30 ſtri, & iudicia eius & ceremonias eius, ¶ &
vt non daremus filias noſtras populo terræ,
& filias eorum non acciperemus filijs noſtris.
31 ¶ Populi quoq; terræ, qui important venalia,
& omnia ad vſum, per diem ſabbathi vt
vendant, non accipiemus ab eis in ſabbatho
& in die ſanctificato. Et dimittemus an-
num ſeptimum, & exactionē vniuerſæ ma-
32 nus. ¶ Et ſtatuemus ſuper nos præcepta, vt
C demus tertiam partem ſicli per annum ad

Y opus

opus domus Dei nostri, ❡ ad panes proposi- 33
tionis, & ad sacrificium sempiternum, & in
holocaustum sempiternum in sabbathis, in
calendis, in solennitatibus, & in sanctifica-
tis, & pro peccato: vt exoretur pro Israel, &
in omnem vsum domus Dei nostri. ❡ Sortes 34
ergo misimus super oblationem lignorum in-
▸.2. ter sacerdotes, ⌐& Leuitas, & populum, vt
inferrentur in domum Dei nostri per domos
patrum nostrorum, per tempora, à temporl-
bus anni vsq; ad annum: vt arderent super
altare Domini Dei nostri, sicut scriptum est
in lege Moysi. ❡ & vt afferremus primogeni- 35
ta terræ nostræ, & primitiua vniuersi fru-
ctus omnis ligni, ab anno in annum, in domo
Domini. ❡ & primitiua filiorum nostrorum, 36
& pecorum nostrorum sicut scriptum est in D
lege, & primitiua boum nostrorum, & ouium
nostrarum, vt offerentur in domo Dei no-
stri, sacerdotibus qui ministrant in domo
Dei nostri. ❡ Et primitias ciborum nostro- 37
rum, & libaminum nostrorum, & poma om-
nis ligni, vindemiæ quoq;, & olei afferemus
sacerdotibus ad gazophylacium Dei nostri,
& decimam partem terræ nostræ Leuitis. Ipsi
Leuitæ decimas accipient ex omnibus ciui-
tatibus operum nostrorum. ❡ Erit autem sa- 38
cerdos filius Aaron cum Leuitis in decimis
Leuitarum, & Leuitæ offerent decimā par-
tem decimæ suæ in domo Dei nostri, ad gazo-
phylacium in domo thesauri. ❡ Ad gazophy- 39
lacium enim deportabunt filij Israel, & filij
Leui primitias frumenti, vini, & olei: et ibi
erunt vasa sanctificata, & sacerdotes, &
cantores, & ianitores & ministri, & non di-
mittemus domum Dei nostri.

CAP. XI.

HAbitauerunt autem principes populi in 1
Ierusalem: reliqua vero plebs misit sor- A
tem, vt tollerēt vnam partem de decem qui
habitaturi essent in Ierusalem ciuitate san-
cta, nouem vero partes in ciuitatibus. ❡ Be- 2
nedixit autem populus omnibus viris qui se
sponte obtulerant vt habitarent in Ierusa-
lem. ❡ Hi sunt itaque principes prouinciæ 3
qui habitauerunt in Ierusalem, & in ciuita-
tibus Iuda. Habitauit autem vnusquisque
in possessione sua, in vrbibus suis, Israel, sa-
cerdotes, Leuitæ, Nathinæi, & filij seruorum
Salomonis. ❡ Et in Ierusalem habitauerunt 4
de filijs Iuda, & de filijs Ben-iamin: de fi-
lijs Iuda, Athaias filius Aziam, fily Zacha-
riæ, filij Amariæ, filij Saphatiæ, filij Mala-
leel: de filijs Phares. ❡ Maasia filius Baruch, 5
filius Cholhoza, filius Hazia, filius Adaia,
filius Ioiarib, filius Zachariæ, filius Siloni-
tis. ❡ omnes hi, filij Phares, qui habitaue- 6
runt in Ierusalem, quadringenti sexaginta B
ᵛ octo 3. ᵛnouem⸣ viri fortes. ❡ Hi sunt autem filij 7
Ben-iamin: Sellum filius Mosollam, filius
Ioed, filius Phadaia, filius Colaia, filius Ma-
8 sia, filius Ethecl, filius Isaia, ❡ & post eum
9 Gebai, Sellai, nongenti vigintiocto. ❡ & Iohel
filius Zechri præpositus eorum, & Iudas fi-
10 lius Senua super ciuitatē secundus. ❡ Et de
11 sacerdotibus Idaia filius Ioarib, Iachin, ❡ Sa-
raia filius Helcia, filius Mosollam, filius Sa-
doc, filius Meraioth, filius Achitob princeps
12 domus Dei, ❡ & fratres eorum facientes ope-
ra templi: octingenti vigintidue. Et Adaia
filius Ieroham, filius Phelelia, filius Amsi, fi-
lius Zachariæ, filius Pheshur, filius Melchiæ,
13 ❡ & fratres eius principes patrum: ducenti
quadragintaduo. Et Amassai filius Azreel,
filius Ahazi, filius Mosollamoth, filius Em-
14 mer, ❡ & fratres eorum potentes nimis: cen-
tum vigintiocto. & præpositus eorum Zab-
15 diel filius potentium. ❡ Et de Leuitis Semeia
filius Hasub, filius Azaricā, filius Hasabia,
16 filius Boni, ❡ & Sabbathai, & Iozabed, super
C omnia opera quæ erant forinsecus in domo
17 Dei, a principibus Leuitarum. ❡ Et Matha-
nia filius Micha, filius Zebedei, filius Asaph
princeps ad laudandum, & ad confitendū in
oratione, & Becbecia secundus de fratribus
eius, & Abda filius Samúa, filius Galal, fi-
18 lius Idithun. ❡ omnes Leuitæ in ciuitate san-
19 cta, ducenti octoginta quatuor. ❡ Et ianito-
res, Accub, Telmon, & fratres eorum, qui cu-
20 stodiebant ostia: centum septuagintaduo. ❡ Et
reliqui ex Israel sacerdotes, & Leuitæ in v-
niuersis ciuitatibus Iuda, vnusquisque in
21 possessione sua. ❡ Et Nathinæi qui habitabāt
in Ophel, & Siaha, & Gaspha de Nathi-
22 næis. ❡ Et episcopus Leuitarum in Ierusalē,
Azzi filius Bani, filius Hasabia, filius Ma-
thania, filius Micha. De filijs Asaph, canto-
23 res in ministerio domus Dei. ❡ Præceptum
quippe regis super eos erat, & ordo in canto-
24 ribus per dies singulos, ❡ & Phathahia filius
Mesezebel de filijs Zara filij Iuda in manu
25 regis, iuxta omne verbum populi, ❡ & in do-
D mibus per omnes regiones eorum. De filijs
Iuda habitauerunt in Cariath-arbe & in
filiabus eius, & in Dibon & in filiabus eius,
26 & in Cabseel, & in viculis eius, ❡ & in Ie-
27 sue, & in Molada, & in Beth-phalet, ❡ & in
Hasersual, & in Ber-sabee, & in filiabus e-
28 ius: ❡ & in Siceleg, & in Mochona, & in fi-
29 liabus eius, ❡ & in Remmō, & in Saraa, &
30 in Ierimuth, ❡ Sanoa, Odollam & in villis
earū, Lachis & in regionibus eius, Azeca, &
in filiabus eius. Et manserunt in Ber-sabee
31 vsq; ad vallem-Ennom. ❡ Filij aūt Ben-ia-
32 min à Geba, Mechmas, et Hai, & Beth-el, &
33 filiabus eius: ❡ Ana-thoth, Nob, Anania,
34 ❡ Asor, Rama, Gethaim, ❡ Hadid, Seboim, &
35 Neballat, ❡ *& Ono-valle-artificum. ❡ Et *Lcd 1.
36 de Leuitis portiones Iuda & Ben-iamin.

CAP. XII.

1 HI sunt autem sacerdotes & Leuitæ qui
A ascenderunt cum Zorobabel filio Sala-
thiel,

miel, et Iosue: Saraia, Ieremias, Esdras, ¶ A- 2
maria, Melluch, Hattus, ¶ Sebenias, Rehum, 3
Merimuth, ¶ Addo, Genthon, Abia, ¶ Mia- 4
min, Madia, Belga, ¶ Semeia & Ioiarib, 5
¶ Idaia, Sellum, Amoc, Helcias, Idaia. Isti 6
principes sacerdotum, & fratres eorũ in die- 7
bus Iosue. ¶ Porro Leuitæ, Iesua, Bennui, 8
Cedmiel, Sarebia, Iuda, Mathanias, super
hymnos ipsi & fratres eorum: ¶ & Becbecia 9
atque Hanni, & fratres eorum unusquisque
in officio suo. ¶ Iosue autem genuit Ioacim, 10
& Ioacim genuit Eliasib, & Eliasib genuit
Ioiada, ¶ & Ioiada genuit Ionathã, & Iona- 11
than genuit Ieddoa. ¶ In diebus autem Ioa- 12
C.1. *cim erant sacerdotes & principes familia-*
rum: Saraiæ, Maraia: Ieremiæ, Hanania:
¶ Esdræ, Mosolla: Amariæ, Iohanan: ¶ Mili- 13
cho, Ionathan: Sebeniæ, Ioseph: ¶ Harã, Ed- 14
na: Maraioth, Helci: ¶ Adaiæ, Zacharia: Gen- 15
thon, Mosollam: ¶ Abiæ, Zechri: Miamin & 16
Moadiæ, Phelti: ¶ Belgæ, Sammua: Semaiæ, 17
Ionathan: ¶ Ioiarib, Mathanai: Iodaiæ, 18
Azzi: ¶ Sellai, Celai: Amoc, Heber: ¶ Helciæ, 19
Hasebia: Idaiæ, Nathanael. ¶ Leuitæ in die- 20
bus Eliasib, & Ioiada, & Iohanan, & Ied- 21
doa scripti principes familiarum, & sacerdo- 22
tes in regno Darij Persæ. ¶ Filij Leui princi- B
pes familiarum, scripti in libro verborũ die- 23
rum, & usque ad dies Ionathan filij Eliasib.
¶ Et principes Leuitarum, Hasebia, Sere- 24
bia, & Iesue filius Cedmiel: & fratres eo-
rum per vices suas, ut laudarent & confi-
terentur iuxta præceptum Dauid viri Dei,
& obseruarent æque per ordinem. ¶ Matha- 25
nia, & Becbecia, Obdia, Mosollam, Telmon,
Accub custodes portarum & vestibulorum
ante portas. ¶ Hi in diebus Ioacim filij Io- 26
sue, filij Iosedec, & in diebus Nehemiæ ducis,
& Esdræ sacerdotis scribæque. ¶ In dedicatione 27
autem muri Ierusalem requisierunt Leui-
tas de omnibus locis suis, ut adducerent eos
in Ierusalem, & facerent dedicationem &
lætitiam in actione gratiarum, & cantico: &
in cymbalis, psalterijs, & citharis. ¶ Congre- 28
gati sunt autem filij cantorum, de campestri-
bus circa Ierusalem, & de villis Nethupha-
ti, ¶ & de domo Galgal, & de regionibus Ge- 29
ba & Azmaueth: quoniam villas ædificaue-
runt sibi cantores in circuitu Ierusalem. ¶ Et 30
mundati sunt sacerdotes & Leuitæ, & mun-
dauerunt populũ, & portas, & murum. ¶ A- 31
scendere autem feci principes Iuda super mu- C
rũ, & statui duos magnos choros laudantiũ.
Et ierunt ad dexteram super murũ ad por-
tam sterquilinij. ¶ Et iuit post eos Osaias, & 32
media pars principũ Iuda, ¶ & Azarias, Es- 33
dras, & Mosolla, Iuda, & Beniamin, & Se-
meia, & Ieremias. ¶ Et de filijs sacerdotũ in 34
tubis Zacharias filius Ionathan, filius Se-
meia, filius Mathania, filius Michaiæ, filius
Zechur, filius Asaph. ¶ & fratres eius Semе- 35

ia, & Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Na-
thanael, & Iuda, & Hanani, in vasis canti-
ci Dauid viri Dei: & Esdras scriba ante eos
36 *in porta Fontis. ¶ Et contra eos ascenderunt*
in gradibus ciuitatis Dauid in ascensu muri
super domũ Dauid, & usque ad portam Aqua-
37 *rum ad orientem. ¶ Et chorus secundus gra-*
tias referentium ibat ex aduerso, & ego post
eum, & media pars populi super murum &
super turrim furnorum, & usque ad murũ la-
38 *tissimum, ¶ & super portam Ephraim, & su-*
per portam antiquam, & super portã piscium
& turrim Hananeel, & turrim Emath, &
usque ad portam gregis: & steterunt in porta
39 *custodiæ, ¶ steteruntque duo chori laudantium*
in domo Dei, & ego, & dimidia pars magi-
40 *stratuum mecum. ¶ Et sacerdotes, Eliacim,*
D *Maasia, Miamin, Michea, Elioenai, Zacha-*
41 *ria, Hanania in tubis, ¶ & Maasia, & Seme-*
ia, & Eleazar, & Azzi, & Iohanã, & Mel-
chia, & Aelam, & Ezer. Et clare cecinerunt
42 *cantores, & Iezraia præpositus: ¶ & immo-*
lauerunt in die illa victimas magnas, & læ-
tati sunt: Deus enim lætificauerat eos læti-
tia magna. Sed & uxores eorũ & liberi ga-
uisi sunt, & audita est lætitia Ierusalẽ pro-
43 *cul. ¶ Recensuerũt quoque in die illa viros su-*
per gazophylacia thesauri, ad libamina, et ad
primitias, & ad decimas ut introferrent per
eos principes ciuitatis in decore gratiarum
actionis, sacerdotes & Leuitas: quia lætifi-
catus est Iuda, in sacerdotibus & Leuitis a-
44 *stantibus. ¶ Et custodierunt obseruationem*
Dei sui, & obseruationẽ expiationis, & can-
tores, & ianitores iuxta præceptũ Dauid, &
45 *Salomonis filij eius. ¶ quia in diebus Dauid*
& Asaph ab exordio erant principes consti-
tuti cantorũ in carmine laudantium & con-
46 *fitentiũ Deo. ¶ Et omnis Israel in diebus Zo-*
robabel, & in diebus Nehemiæ dabat partes
cantoribus, & ianitoribus per dies singulos,
& sanctificabant Leuitas, et Leuitæ sancti-
ficabant filios Aaron.

CAP. XIII.

1 *IN die autem illo lectum est in volumine*
A *Moysi audiente populo: ‖ Et inuentum est* Deu.23.a.3.
scriptum in eo, quod non debeant introire
Ammonites & Moabites in ecclesiam Dei
2 *usque in æternum: ¶ eo quod non occurrerint*
filijs Israel cum pane & aqua: & conduxe-
rint aduersum eos Balaam, ad maledicendum
eis, & conuertit Deus noster maledictionem
3 *in benedictionem. ¶ Factum est autem, cum*
audissent legem, separauerunt omnem alie-
4 *nigenam ab Israel. ¶ Et super hoc erat Elia-*
sib sacerdos qui fuerat præpositus in gazo-
phylacio domus Dei nostri, & proximus
5 *Tobiæ. ¶ Fecit ergo sibi gazophylacium gran-*
de, & ibi erant ante eum reponentes mune-
ra, & thus, & vasa, & decimam frumen-
ti, vini, & olei, partes Leuitarum, & can-
torũ, & ianitorũ, & primitias sacerdotales.

¶In omnibus autem his non fui in Ierusalē, 6
quia anno tricesimo secūdo Artaxerxis regis
Babylonis veni ad regem: & in fine dierum
rogaui regem. ¶Et veni in Ierusalem, & in- 7
tellexi malum quod fecerat Eliasib Tobiæ vt
faceret ei thesaurū in vestibulis domus Dei.
¶Et malum mihi visum est valde. Et pro- 8
ieci vasa domus Tobiæ foras de gazophyla-
cio. ¶Præcepiq;, & emundauerunt gazophy- 9
lacium: & retuli ibi vasa domus Dei, sacri- B
ficium & thus. ¶Et cognoui quod partes Le 10
uitarum nō fuissent datæ & fugisset vnus-
quisq; in regionem suam de Leuitis, & can-
toribus, & de his qui ministrabant: ¶ & egi 11
causam aduersum magistratus, & dixi,
Quare dereliquimus domum Dei? Et cōgre-
gaui eos: & feci stare in stationibus suis. ¶Et 12
omnis Iuda apportabat decimam frumenti,
vini & olei in horrea. ¶Et constituimus su- 13
per horrea Selemiam sacerdotem, & Sadoc
scribam, & Phadaiā de Leuitis, & iuxta eos
Hanan filium Zachur filiū Mathaniæ: quo-
niam fideles comprobati sunt, & ipsis credita
sunt partes fratrum suorum. ¶Memento mei 14
Deus meus pro hoc, & ne deleas miseratio-
nes meas quas feci in Domo Dei mei, & in
ceremonijs eius. ¶In diebus illis vidi in Iuda 15
calcantes torcularia in sabbatho, portantes
aceruos, & onerantes super asinos vinum, &
vuas, & ficus, & omne onus: et inferentes in
Ierusalem die sabbathi. Et contestatus sum
vt in die qua vendere liceret, venderent.
¶Et Tyrij habitauerunt in ea, inferentes pi- 16
sces, & omnia venalia: & vendebāt in sab- C
bathis filijs Iuda & Ierusalem: ¶& obiurga- 17
ui optimates Iudæ: & dixi eis, Quæ est hæc
res mala quam vos facitis, & prophanatis
diem Sabbathi? ¶Nunquid non hæc fecerunt 18
"vestri 2. patres "nostri', & adduxit Deus noster su-
per nos omne malum hoc, & super ciuitatem
hanc? Et vos additis iracundiam super Is-
rael violando Sabbathum. ¶ Factū est autē, 19
cùm quieuissent portæ Ierusalem in die sab-
bathi, dixi: & clauserunt ianuas, & præcepi
vt non aperirent eas vsq; post Sabbathum:
& de pueris meis constitui super portas, vt
nullus inferret onus in die Sabbathi. ¶ Et 20
manserunt negotiatores, & vendentes vni-
uersa venalia foris Ierusalem semel & bis.
¶Et contestatus sum eos, & dixi eis, Quare 21
manetis ex aduerso muri? si secundo hoc fe-
ceritis, manū mittam in vos. Itaq; ex tem-
pore illo non venerunt in Sabbatho. ¶ Dixi 22
quoq; Leuitis vt mundarentur, & venirent
ad custodiendas portas, & sanctificandā diē
Sabbathi: & pro hoc ergo memēto mei Deus
meus, & parce mihi secundū multitudinem
miserationum tuarum. ¶ Sed & in diebus 23
illis vidi Iudæos ducentes vxores Azotidas, D
Ammonitidas, & Moabitidas. ¶Et filij eorū 24
ex media parte loquebantur Azotice & ne-
sciebant loqui Iudaice, & loquebantur iuxta
25 linguam populi & populi. ¶Et obiurgaui eos,
& maledixi. Et cecidi ex eis viros, & decal-
uaui eos, & adiuraui in Deo vt non darent
filias suas filijs eorum, & non acciperent de
filiabus eorum filijs suis, & sibimetipsis, di-
26 cens, ¶‖Nunquid non in huiuscemodi re pec- 4.Reg.3.b.7
cauit Salomon rex Israel? & certe in gētibus
multis nō erat rex similis ei: & dilectus Deo
suo erat, & posuit eum Deus regem super
omnem Israel: ‖ & ipsum ergo duxerunt ad 3.Reg.11.a.3
27 peccatū mulieres alienigenæ. ¶Nūquid et nos
inobedientes faciemus omne malum grande
hoc, vt præuaricemur in Deo nostro, & du-
28 camus vxores peregrinas? ¶ De filijs autē Io-
iada filij Eliasib sacerdotis magni gener erat
Sanaballat Horonites, quem fugaui à me.
29 ¶Recordare Domine Deus meus aduersum
eos qui polluunt sacerdotium, iusq; sacerdo-
30 tale & Leuiticum. ¶ Igitur mundaui eos ab
omnibus alienigenis: & constitui ordines sa-
cerdotum & Leuitarū, vnumquenq; in mi-
31 nisterio suo: ¶ & in oblatione lignorum in
temporibus constitutis, & in primitijs: me-
mento mei Deus meus in bonum. Amen.

LIBER ESDRAE TERTIVS.

CAP. I.

1 ET fecit Iosias Pascha in Ierosolymis 4.Reg.23.c.21.
A Domino, & immolauit Phase quarta
2 decima luna primi mensis: ¶statuens 2.Par.35.a.
sacerdotes per vices dierum stolis a-
3 mictos in templo Domini. ¶ & dixit Leuitis
sacris seruis Israel, vt sanctificarent se Do-
mino in positione sanctæ arcæ Domini, in do-
mo, quam ædificauit Salomon filius Dauid
4 rex. ¶ Non erit vobis tollere super humeros
eam. Et nunc deseruite Domino vestro, &
curam agite gentis illius Israel ex parte se-
5 cundum pagos & tribus "vestras', ¶secun- "nostras
dū scripturam Dauid regis Israel, & secun-
dū magnificentiam Salomonis filij eius, om-
nes in templo, & secundū particulam princi-
patus paternam vestrā eorum qui stant in
6 conspectu fratrum filiorum Israel. ¶Immolate
Pascha, et sacrificia parate fratribus vestris,
& facite secundum præceptum Domini quod
7 datum est Moysi. ¶ Et donauit Iosias in ple-
B bem quā inuenta est, ouium, agnorū, & hæ-
dorum, & caprarum triginta millia, vitulos
8 tria millia. ¶hæc de regalibus data sunt se-
cundū promissionem populo: & sacerdotibus
in Pascha, oues numero duo millia, ac vitulē
9 cētum. ¶Et Iechonias, et Semeias, et Natha-
nael fratres, & Hasabias, & Oziel, & Co-
raba in Phase, oues quinq; millia, vitulos
10 quingentos. ¶Et hæc cùm fierēt elegāter, ste-
terunt sacerdotes & Leuitæ habentes azyma

per

per tribus. ¶ Et secundum partes principatus 11
patrum in conspectu populi offerebant Domi
no, secundum ea quæ in libro Moysi scripta
sunt: ¶ & assauerunt Phase igni prout opor- 12
tebat: & hostias coxerunt in *emolis', & in — *conulis.
ollis cum beneuolentia: ¶ & attulerunt om- 13
nibus qui erant ex plebe: & post hæc para-
uerunt sibi & sacerdotibus: ¶ Sacerdotes 14
enim offerebant adipes, usque dum finita esset
hora: & Leuitæ parauerunt sibi, et fratribus
suis, filijs Aaron. ¶ Et sacri-cantores filij A- 15
saph erant per ordinem secundum præceptum C
David, & Asaph, & Zacharias, & Ieddi-
nus, qui erat a rege: ¶ Et ostiarij per singu- 16
las ianuas, ita ut non præuaricarentur unus-
quisque suam: fratres enim illorum para-
uerunt illis. ¶ Et consummata sunt quæ per- 17
tinebant ad sacrificium Domini. ¶ In illa die 18
egerunt Phase, & offerebant hostias super Do-
mini sacrificium, secundum præceptum re-
gis Iosiæ. ¶ Et egerunt filij Israel, qui inuen- 19
ti sunt in tempore illo, Phase: & diem festum
azymorum per dies septem: ¶ & non est ce- 20
lebratum Phase tale in Israel, à temporibus
Samuelis prophetæ. ¶ & omnes reges Israel 21
non celebrauerunt tale Pascha quale egit Io-
sias, & sacerdotes, & Leuitæ, & Iudæi, &
omnis Israel, qui inuenti sunt in commora-
tione Ierosolymis. ¶ Octauo decimo anno, 22
regnante Iosia celebratum est Phase. ¶ Et di- 23
recta sunt opera Iosiæ in conspectu Domini D
sui in corde pleno *metuentis': ¶ & quæ circa 24 — *metuentia 9.
illum quidem conscripta sunt in pristinis
temporibus de eis qui peccauerunt, quique ir-
religiosi fuerunt in Dominum præ omni gen-
te, & qui non quæsierunt verba Domini
super Israel. ¶ ‖ Et post omnem actum 25 — 4.Re.23.f.29 2.Par.35.c.20.
hunc Iosiæ, ascendit Pharao rex Aegypti, ve-
niens in Charcamis ab itinere super Euphrá-
tem, & exijt obuiam illi Iosias. ¶ Et misit rex 26
Aegypti ad Iosiam, dicens, Quid mihi & ti-
bi est rex Iudæ? ¶ Non sum missus à Domi- 27
no ut pugnem contra te: super Euphrátem
enim bellum meum est, festinans descende.
¶ Et non est reuersus Iosias super currum: 28
sed expugnare eum conabatur, non atten-
dens verbum prophetæ ex ore Domini: ¶ sed 29
constituit ad eum bellum in campo Maged-
do. Et descenderunt principes ad regem Io-
siam. ¶ Et dixit rex pueris suis, Amouete me 30
à prælio, infirmatus sum enim valde. Et
statim amouerunt eum pueri ipsius de acie.
¶ Et ascendit super currum secundarium suis: 31
& perueniens Ierosolymam, vita functus
est, & sepultus est in paterno sepulchro. ¶ Et 32
in tota Iudæa lugebant Iosiam: & qui præ-
sidebant, cum uxoribus lamentabant eum E
usque in hunc diem. Et datum est hoc fieri
semper in omne genus Israel. ¶ Hæc autem 33
præscripta sunt in libro historiarum regum
Iudæ: & singula gesta actus Iosiæ, & eius
gloria & intellectus eius in lege Domini:
quæque gesta sunt ab eo, & quæ non scripta
34 sunt in libro regum Israel & Iuda: ¶ ‖ Et as- — 4.Re.23.f.30 2.Par.36.a.1
sumentes, qui erant ex gente Iechoniam filium
Iosiæ, constituerunt regem pro Iosia patre suo,
35 cum esset annorum trigintatrium. ¶ Et regna-
uit super Israel mensibus tribus. Et amouit
eum rex Aegypti, ne regnaret in Ierosolymis:
36 ¶ & mulctauit gentem argenti talenta cen-
37 tum, & auri talentum unum. ¶ Et constituit
rex Aegypti Ioacim fratrem ipsius, regem Iu-
38 dæ & Ierusalem: ¶ & alligauit magistratus
Ioacim, & Zaracelem fratrem suum, & ap-
39 prehendens reduxit in Aegyptum. ¶ Annorum
erat Ioacim uigintiquinque, cùm regnare cœ-
pisset in terra Iuda & Ierusalem: & fecit
40 malum in conspectu Domini. ¶ Post hunc autem
ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis, &
alligans eum in æreo vinculo, perduxit in
41 Babyloniam: ¶ & sacra vasa Domini accepit
Nabuchodonosor, & tulit & consecrauit in
42 templo suo in Babylonia. ¶ Nam de immun-
ditia illius, & irreligiositate scriptum est in
43 libro temporum regum. ¶ Et regnauit Ioachin
F filius eius pro eo. Cum autem constitutus es-
44 set rex, erat annorum *decem & octo'. ¶ Re- — *octo 9.
gnauit autem menses tres, & dies decem in
Ierusalem, & fecit malum in conspectu Do-
45 mini: ¶ & post annum mittens Nabuchodo-
nosor, transmigrauit eum in Babyloniam si-
46 mul cum sacris vasis Domini. ¶ Et consti-
tuit Sedeciam regem Iuda, & Ierusalem, cum
esset annorum uiginti unius: regnauit autem
47 annis undecim. ¶ Et fecit malum in conspe-
ctu Domini, & non est veritus à verbis
‖ quæ dicta sunt ab Ieremia propheta ex ore — Iere.37.a.2.
48 Domini: ¶ & adiuratus à rege Nabuchodo-
nosor, periurans discessit: & indurata cer-
uice sua, & corde suo, transgressus est legiti-
49 ma Domini Dei Israel. ¶ Et duces populi
Domini multa iniquè gesserunt, & impiè
egerunt super omnes immunditias gen-
tium: & polluerunt templum Domini quod
50 sanctum erat in Ierosolymis. ¶ Et misit Deus
patrum ipsorum per angelum suum reuocá-
re eos, propter quod parceret illis, & taber-
51 naculo suo. ¶ Ipsi vero subsannabant in an-
G gelis suis: & qua die locutus est Dominus,
52 erant illudentes prophetis eius. ¶ Qui usque
ad iracundiam concitatus est super gentem
suam propter irreligiositatem suam, & præ-
53 cepit ascendere reges Chaldæorum. ¶ Hi occi-
derunt iuuenes eorum in gladio, in circuitu
sancti templi eorum, & non pepercerunt iu-
54 ueni, & seni, & virgini, & adolescenti: ¶ sed
omnes traditi sunt in manus ipsorum: &
omnia sacra vasa Domini, & regales apo-
thecas resumentes, tulerunt in Babyloniam.
55 ¶ & incenderunt domum Domini, & demo-
lierunt muros Ierusalem: & turres eius in-
56 cenderunt igne, ¶ & consummauerunt omnia

honorifica eius, & ad nihilum redegerunt,
& reliquos a gladio duxerūt in Babylonem.
¶Et erant serui illius vsq; dum regnarent 57
Iere.25.c.12 Persæ in repletione verbi Domini in ore Ie-
& 29.c.10. remiæ: ¶quousque benignè ageret terra sab- 58
Dan.9.b.12. batha sua, omni tempore desertionis sua
"septuagin- sabbathizauit in applicatione annorum "se-
ta 9. ptuaginta septem'.

1.Par.36.d. CAP. II.

22. REgnante Cyro rege Persarum in con- 1
2.Esd.1.a.1. summatione verbi Domini in ore Iere- A
& 6.a.3. mia, ¶suscitauit Dominus spiritum Cyri re- 2
Ier.26.c.12. gis Persarū, & prædicauit in toto regno suo
& 29.c.10. simul per scripturam, ¶dicens, Hæc dicis Cy- 3
Dan.9.b.2. rus rex Persarum, Me constituit regem orbi
3.Esd.1.g.57 terrarum Dominus Israel, Dominus excel-
& 2.a.1. sus, ¶& significauit mihi ædificare domū sibi 4
6.c.24. in Ierusalem, quæ est in Iudæa. ¶Si quis est 5
ex genere vestro, dominus ipsius ascendat
cum eo in Ierusalem. ¶ Quotquot ergo circa 6
loca habitant, adiuuent eos qui sunt in loco
ipso, in auro & argento, ¶ in dationibus cum 7
equis & iumentis, cumque alijs quæ secun-
dum vota apponuntur in ædem Domini quæ
est in Ierusalem. ¶Et stantes principes tri- 8
buum, pagorum, & Iudææ ex tribu Ben-ia-
min, & sacerdotes, & Leuitæ, quos excita-
uit Dominus ascendere & ædificare domum
Domini quæ est in Ierusalem, & qui erāt in
circuitu eorum, ¶ adiuuerunt in omni auro 9
& argento eius, & iumentis, & votis com-
pluribus multi quorum sensus excitatus est.
¶Et Cyrus rex protulit vasa sacra Domini, 10
quæ transtulit Nabuchodonosor rex Babylo- B
nis ex Ierusalem, & consecrauit ea idolo suo.
¶& proferens ea Cyrus rex Persarum, tra- 11
didit Mithridato, qui erat super thesauros
ipsius. ¶Per hunc autē tradita sunt Salma- 12
nasaro præsidi Iudææ. ¶ Horum autem hic 13
numerus: Libatoria argētea duo millia qua-
dringenta, athisca argentea triginta: phialæ
aureæ triginta, item argenteæ duo millia
quadringenta, & alia vasa mille. ¶ omnia 14
* quatuor autē vasa aurea & argentea, "quinq; mil-
millia qua- lia octingenta sexaginta'. ¶ Et enumerata 15
dringenta se- sunt Salmanasaro simul cum his qui ex ca-
xaginta no- ptiuitate Babyloniæ venerant in Ierosoly-
uem 2. mam. ¶ ‖In Artaxerxis autem regis Persa- 16
1.Esd.4.b.1. rum temporibus scripserūt ei de his qui ha-
bitabant in Iudæa & Ierusalem, Belsamus,
& Mithridatus, & Sabellius, & Rathimus,
Balthemus, Samelius scriba, & reliqui ha-
bitantes in Samaria, & cæteris locis subie-
ctam epistolam regi Artaxerxi. ¶ D O M I- 17
N E, pueri tui Rathimus ab accidentibus, & C
Sabellius scriba, & reliqui curiæ tuæ iudices
in Cœlesyria & Phœnice. ¶ Et nunc notum 18
sit domino regi, quoniam Iudæi qui ascende-
runt a vobis ad nos, venientes in Ierusalem
ciuitatem refugam & pessimam, ædificant
forum eius, & sanant muros, & templum
19 suscitant. ¶Quod si ciuitas ista, & muri
consummati fuerint, non tantùm tributa
non sustinebunt pendere, sed etiam regibus
20 resistent. ¶Et quia id agitur circa templum,
rectè haberi arbitrati sumus non despicere
21 hoc ipsum: ¶sed notum facere domino regi, vt
si videbitur, rex, quæratur in libris patrum
22 tuorum, ¶ & inuenies in admonitionibus
scripta de his, & scies quoniam ciuitas illa
fuit refuga, & reges, & ciuitates concutiens,
23 ¶ & Iudæi refugæ, & prælia committentes in
ea ab æterno, ob quam causam ciuitas ista
24 deserta est. ¶Nunc ergo notum facimus, do-
mine rex, quoniam si ciuitas hæc ædificata
fuerit, & huius muri erecti fuerint, descen-
sus tibi non erit in Cœlesyriam & Phœni-
25 cen. ¶Tunc scripsit rex Rathimo, qui scribe-
D bat accidentia, & Balthemo, & Sabellio scri-
bæ, & cæteris constitutis, & habitantibus
in Syria, & Phœnice, ea quæ subiecta sunt.
26 ¶ L E G I epistolam quam misistis mihi.
Præcepi ergo inquiri, & inuentum est, quo-
niam ciuitas illa est ab æuo regibus resistens,
27 ¶ & homines refugæ, & prælia in ea effi-
cientes, & reges fortissimi erant in Ierusa-
lem dominantes, & tributa exigētes à Cœ-
28 lesyria & Phœnice. ¶Nunc ergo præcepi pro-
hibere homines illos ædificare ciuitatem, &
29 prohibere ne quid vltra hæc fiant: ¶ sed nec
procedant in plurimum, ex quo sunt mali-
30 tia, ita vt regibus molestia importetur. ¶Tūc
recitatis his quæ à rege Artaxerxe scripta
fuerant, Rathimus, & Sabellius scriba, &
qui cum his constituti erant iungentes fe-
stinanter venerunt in Ierusalem cum equi-
31 tatu, & turba, & agmine: ¶cœperuntq; ædi-
ficantes prohibere, & vacabant ab ædifica-
tione templi in Ierusalem, vsq; secundo an-
no regni Darij regis Persarum.

CAP. III.

1 REx Darius fecit cœnam magnam omni-
A bus vernaculis suis, & omnibus magi-
2 stratibus Mediæ & Persidis, ¶ & omnibus
purpuratis, & prætoribus, & consulibus, &
præfectis sub illo ab India vsq; Aethiopiam,
3 centum viginti septem prouincijs. ¶ Et cùm
manducassent, & bibissent, & satiati reuer-
terentur, tunc Darius rex ascendit in cubi-
culum suum, & dormiuit, & expergefactus
4 est. ¶ Tunc illi tres iuuenes corporis custo-
des, qui custodiebāt corpus regis, dixerūt al-
5 ter alteri: ¶Dicamus vnusquisq; nostrū ser-
B monē qui præcellat: & cuiuscunq; apparue-
rit sermo sapientior alterius, dabit illi rex
6 Darius dona magna, ¶ purpura cooperiri, &
in auro bibere, & super aurum dormire, &
currum aureo freno, & cydarim byssinam, &
7 torquē circa collum: ¶ & secundo loco sedebit
à Dario propter sapientiam suam. Et cogna-
8 tus Darij vocabitur. ¶Tūc scribentes singuli
suum verbū signauerunt, & posuerunt sub-

ſus cernica! Darij regis, ¶ & dixerunt, Cùm 9
ſurrexerit rex, dabimus illi ſcripta noſtra: &
quodcunq; iudicauerit rex e tribus, & ma-
giſtratus Perſidis, quoniam verbum eius ſa-
pientius eſt, ipſi dabitur victoria ſicut ſcri-
ptum eſt. ¶ Vnus ſcripſit, Forte eſt vinũ. ¶ A- 10
lius ſcripſit, Fortior eſt rex. ¶ Tertius ſcri- 11
pſit, Fortiores ſunt mulieres: ſuper omnia au 12
tem vincit veritas. ¶ Et cũ ſurrexiſſet rex, 13
acceperunt ſcripta ſua, & dederũt illi, & le-
git. ¶ Et mittens vocauit omnes magiſtratus 14
Perſarum, & Medos, & purpuratos, & præ- C
tores, & præfectos: ¶ & ſederunt in concilio: 15
& lecta ſunt ſcripta coram ipſis. ¶ Et dixit, 16
Vocate adoleſcentes, & ipſi indicabunt ver-
ba ſua. Et vocati ſunt, & introierunt. ¶ Et 17
dixit illis, Indicate nobis de his quæ ſcripta
ſunt. Et cœpit prior, qui dixerat de fortitu-
dine vini, ¶ & dixit, Viri, quàm præualet 18
vinum omnibus hominibus qui bibunt il-
lud: ſeducit mentem. ¶ Itemq; regis & or- 19
phani facit mentẽ vanam. Item ſerui ac li-
beri, pauperis ac diuitis, ¶ & omnem mẽtem 20
conuertit in ſecuritatẽ & iucunditatem, & D
non meminit omnem triſtitiam & debitum,
¶ & omnia præcordia facit honeſta, & non 21
meminit regem nec magiſtratum, & omnia
per talenta loqui facit. ¶ Et nõ meminerũt, 22
cùm biberunt, amicitiã, nec fraternitatem:
ſed non multum poſt ſumunt gladios. ¶ Et 23
cùm a vino merſerint & ſurrexerint, non
meminerunt quæ geſſerunt. ¶ O viri, num 24
præcellit vinum? quis ſic cogitat facere? Et
tacuit hoc dicto. CAP. IIII.

ET inchoauit ſequens dicere, qui dixit de 1
fortitudine regis. ¶ O viri, num præ- 2
cellunt homines, qui terram & mare obti- A
nent, & omnia quæ in eis ſunt? ¶ Rex autem 3
ſuper omnia præcellit, & dominatur eorũ: &
omne quodcunq; dixerit illis, faciunt. ¶ Et ſi 4
miſerit illos ad bellatores, vadunt, & demo-
liuntur montes, & muros, & turres. ¶ Iugu- 5
lantur, & iugulant, & regis verbũ non præ-
tereunt. nam ſi vicerint, afferunt regi om-
nia quæcunque prædati fuerint. ¶ Similiter 6
& alij omnes, & quotquot non militant, nec
pugnant, ſed colũt terram: rurſum cùm fue-
rint metentes, afferũt tributa regi: ¶ & ipſe 7
vnus ſolus ſi dixerit occidite, occidunt: dixe-
rit remittite, remittunt: ¶ dixerit percutite, 8
percutiũt: dixerit exterminate, extorminãt;
dixerit ædificate, ædificant: ¶ dixerit excidi- 9
te, excidunt: dixerit plantate, plantant: ¶ & 10
omnis plebs, & virtutes eum obaudiunt, &
ſuper hoc ipſe recumbit, & bibit, & dormit.
¶ Hi autem cuſtodiunt in circuitu eum, & nõ 11
poſſunt ire ſinguli, & facere opera ſua, ſed in B
dicto obaudientes ſunt ei. ¶ Viri, quomodo nõ 12
præcellit rex qui ſic diffamatur? Et tacuit.
¶ Tertius qui dixerat de mulieribus & ve- 13
ritate, hic eſt Zorobabel, cœpit loqui. ¶ Viri, 14

non magnus rex, & multi homines, nec vi-
num præcellit. Quis eſt ergo qui dominatur
15 eorum? ¶ Nonne mulieres genuerunt regem,
& omnem populum. qui dominatur mari &
16 terræ: ¶ & ex illis nati ſunt, & ipſæ educa-
uerunt eos qui plantauerũt vineas ex qui-
17 bus vinum fit? ¶ Et ipſæ faciunt ſtolas om-
nium hominum, & ipſæ faciunt gloriam ho-
minibus, & non poſſunt homines ſeparari à
18 mulieribus. ¶ Si congregauerint aurum &
argentum, & omnem rem ſpecioſam, & vi-
derint mulierem vnam bono habitu & bona
19 ſpecie, ¶ omnia hæc relinquentes in eam in-
tendunt, & aperto ore conſpiciunt, & eam
alliciunt magis quàm aurum & argentum,
20 & omnẽ rẽ pretioſam. ¶ Homo patrem ſuũ
relinquit qui enutriuit illum, & ſuam regio-
21 nem, & ad mulierem ſe coniungit. ¶ Et cum
C muliere remittit animam: & neq; patrem
22 meminit, neq; matrem, neq; regionem. ¶ Et
hinc oportet vos ſcire: quoniam mulieres do-
23 minantur veſtri. Nonne doletis? ¶ Et accipit
homo gladiũ ſuum, & vadit in viam facere
furta, & homicidia, & mare nauigare & flu-
24 mina, ¶ & leonem videt, & in tenebris in-
greditur: & cùm furtũ fecerit, & fraudes, &
25 rapinas, amabili ſuæ affert. ¶ Et iterũ, dili-
git homo vxorem ſuam magis quam patrem
26 aut matrem. ¶ Et multi dementes facti ſunt
propter vxores ſuas: & ſerui facti ſunt pro-
27 pter illas, ¶ & multi perierunt & iugulati
28 ſunt, & peccauerunt propter mulieres. ¶ Et
nũc credite mihi, quia magnus eſt rex in po-
teſtate ſua: quoniam omnes regiones veren-
29 tur tangere eum. ¶ Videbam tamen Apemen
filiam Bezacis, mirifici concubinam regis ſe-
30 dentem iuxta regem ad dexteram, ¶ & au-
ferentẽ diadema de capite eius, & imponen-
tem ſibi. & palmis cædebat regem de ſiniſtra
31 manu. ¶ Et ſuper hæc aperto ore intuebatur
D eam: & ſi arriſerit ei, ridet, nam ſi indigna-
ta ei fuerit, blanditur, donec recõcilietur in
32 gratiam. ¶ O viri, cur nõ ſunt fortiores mu-
lieres? Magna eſt terra, & excelſum eſt cælũ:
33 "quis iſta agit? ¶ Et tunc rex, & purpurati
intuebantur in alterutrũ. Et inchoauit lo-
34 qui de veritate. ¶ O viri, nonne fortes ſunt
mulieres? Magna eſt terra, & excelſum eſt
cælũ: & velox curſus ſolis conuertit in gyro
35 cælũ in locum ſuum in vna die. ¶ Nonne ma-
gnificus eſt qui hæc facit, et veritas magna,
36 & fortior præ omnibus? ¶ Omnis terra veri-
tatem inuocat, cælũ etiã ipſam benedicit, &
omnia opera mouentur, & tremunt eam, &
37 nõ eſt cum ea quicquam iniquum. ¶ Vinum
iniquum, iniquus rex, iniquæ mulieres, ini-
qui omnes filij hominũ, & iniqua illorũ om-
nia opera. & nõ eſt in ipſis veritas, et in ſua
38 iniquitate peribunt: ¶ & veritas manet, &
inualeſcit in æternũ, & viuit, & obtinet in
ſecula ſeculorum. ¶ Nec eſt apud eam accipere

" quæ iſta agunt 3.

personas, neq; differẽtias: sed quæ iusta sunt
facit omnibus, iniustis ac malignis, & om-
nes benignantur in operibus eius. ¶ Et non 40
est in iudicio eius iniquum, sed fortitudo, & E
regnum, & potestas & maiestas omnium æ-
uorum. Benedictus Deus veritatis. ¶ Et de- 41
siit loquendo. Et omnes populi clamauerunt,
& dixerunt, Magna est veritas, et præualet.
¶ Tunc rex ait illi, Pete, si quid vis amplius, 42
quam quæ scripta sunt, & dabo tibi, secun-
dùm quod inuentus es sapientior proximis,
& proximus mihi sedebis, & cognatus meus
vocaberis. ¶ Tunc ait regi, Memor esto voti 43
tui, quod vouisti, ædificare Ierusalem, in die
qua regnum accepisti: ¶ & omnia vasa quæ 44
accepta sunt ex Ierusalem, remittere, quæ se-
parauit Cyrus, quando mactauit Babyloniã,
& voluit remittere eã ibi. ¶ Et tu vouisti æ- 45
dificare templum quod incenderunt Idumæi,
quando exterminata est Iudæa a Chaldæis.
¶ Et nunc hoc est quod postulo Domine, & 46
quod peto, hoc est maiestas quod à te postu-
lo, vt facias votum quod vouisti regi cæli ex
ore tuo. ¶ Tunc surgens Darius rex, oscula- 47
tus est illum: & scripsit epistolas ad omnes F
dispensatores, & præfectos & purpuratos, vt
deducerent eum, & eos qui cum illo erant,
omnes ascendentes ædificare Ierusalem. ¶ Et 48
omnibus præfectis, qui erant in Syria, &
Phœnice, & Libano scripsit epistolas, vt tra-
herent ligna cedrina à Libano in Ierusalẽ,
vt ædificarent cum eis ciuitatem. ¶ Et scri- 49
psit omnibus Iudæis qui ascendebant à regno
in Iudæam pro libertate, omnem potentem,
& magistratum, & præfectum non superue-
nire ad ianuas ipsorum, ¶ & omnem regio- 50
nem quam obtinuerant immunem esse eis,
& Idumæi relinquant castella quæ obtinent
Iudæorum, ¶ & in structuram templi dare 51
per singulos annos talenta viginti, vsq; dum
perædificaretur: ¶ & super sacrarium holo- 52
cautomata vstulare quotidie, sicut habent
præceptũ: alia talenta decem offerre per sin-
gulos annos, ¶ & omnibus qui procederẽt à 53
Babylonia condere ciuitatem: vt esset liber-
tas tam ipsis quàm filijs eorum, & omnibus
sacerdotibus qui præcedunt. ¶ Scripsit autem 54
& quantitatem, & sacram stolam iussit da- G
ri, in qua deseruirent, ¶ & Leuitis scripsit 55
dare præcepta, vsque in diem qua consum-
mabitur domus, & Ierusalem extruetur: ¶ & 56
omnibus custodientibus ciuitatem scripsit
dari ei sortes & stipendia. ¶ Et dimisit om- 57
nia vasa quæcunque separauerat Cyrus, à
Babylonia, & omnia quæcunq; dixit Cyrus,
& ipse præcepit fieri, & mitti Ierusalem.
¶ Et cùm processisset ille adolescens, eleuans 58
faciem in Ierusalem, benedixit regem cæli,
¶ & dixit, Abs te est victoria, & abs te est 59
sapientia & claritas. Et ego seruus tuus
sum. ¶ Benedictus es qui dedisti mihi sapi- 60
entiam, & tibi confitebor Domine Deus pa-
61 trum nostrorum. ¶ Et accepit epistolas, &
profectus est in Babyloniam. Et venit, &
nuntiauit fratribus suis omnibus qui fue-
62 runt in Babylonia: ¶ & benedixerunt Deum
patrum suorum, quonia dedit illis remissio-
63 nem & refrigerium. ¶ vt ascenderent & æ-
dificarent Ierusalem, & templum vbi no-
minatum est nomen eius in ipso, & exulta-
uerũt cum musicis & lætitia diebus septem.

CAP. V.

1 POst hæc autem electi sunt, vt ascende- 1.Esd.2.a.1
A rent principes pagorum per domos, &
tribus suas, & vxores illorum, & filij & filiæ
eorum, & serui & ancillæ ipsorum, & pecora
2 eorum. ¶ Et Darius rex misit vna cum eis
equites mille, donec deducerent eos in Ieru-
salem cum pace, & cum musicis & cum tym-
3 panis & tibijs. ¶ & omnes fratres erant lu-
dentes, & fecit eos ascendere simul cum eis.
4 ¶ Et hæc sunt nomina virorum, qui ascen-
derunt per pagos suos in tribus, & in partem
5 principatus ipsorum. ¶ Sacerdotes: Filij
Phinees, filij Aaron, Iesus filius Iosedec, Ioa-
cim filius Zorobabel filij Salathiel de domo
Dauid, ex progenie Phares, de tribu Iuda,
6 ¶ qui locutus est sub Dario rege Persarum
sermones mirificos in secundo anno regni
7 ipsius mense Nisan primo. ¶ Sunt autem hi, 1.Esd. 2.a.2.
qui ascenderunt ex Iudæa de captiuitate 2.Esd.7.b.6
transmigrationis, quos transmigrauit Na-
buchodonosor rex Babylonis in Babylonem,
8 & reuersus est in Ierusalem. ¶ Et requisi-
uit partem Iudæa vnusquisque in ciuitatem
suam, qui venerunt cum Zorobabel & Iesu,
Nehemias, Areores, Elimeo, Emmanio,
Mardocheo, Beelsuro, Mee' psatochor, Olio-
9 ro. Emonia vnus de principibus eorum. ¶ Et
numerus à gentibus eorum, ex præpositis
eorum filij Phares, duo millia centum se-
10 ptuagintaduo: ¶ filij Ares, tria millia cen-
11 tum quinquagintaseptem: ¶ filij Phæmo,
B centum quadragintaduo: in filijs Iesu &
12 Ioabor, mille trecenti duo: ¶ filij Demu, duo
millia quadringenti septuaginta: filij Cho-
roba, ducentiquinque: filij Banica, centum
13 sexagintaocto: ¶ filij Bebech, quadringen-
titres: filij Archad, quadringenti viginti-
14 septem: ¶ filij Cham, triginta septem: filij
Zoroar, duo millia sexagintaseptem: filij A-
15 din, quadringenti sexaginta vnus: ¶ filij A-
derethis, centum octo: filij Ciaso & Zelas, cẽ-
tum septẽ: filij Azorce quadringenti trigin-
16 tanouem: ¶ filij Iedarbone, centu trigintaduos
filij Anania, centũ triginta filij Asoni, nona-
17 ginta ¶ filij Marsar, quadringenti viginti-
duo: filij Zabarus, nonagintaquinq;: filij Se-
18 pheleman, centum vigintitres ¶ filij Nepopas,
quinquagintaquinque: filij Hethanatus,
centum quinquagintaocto: filij Cebethamus,
centum

ontum trigintaduo, ¶ filij Crearpatros, qui 19
Enecadiis & Modia, quadringenti viginti-
tres: qui ex Gramas & Gabea, centum vi-
ginti vnus: ¶ qui ex Beſſelon & Ceagge, ſe- 20
xagintaquinque: qui ex Baſtaro, sentum vi
gintiduo. ¶ Qui ex Bechenobes, quinquagin 21
taquinque: filij Liptis, sentum quinquagin
taquinque: filij Labonni, trecenti quinqua-
gintaſeptem: ¶ Filij Sichem, trecenti ſeptua- 22
ginta: filij Suadon, & Cliomus, trecenti ſe-
ptuagintaocto: ¶ filij Eriens, duo millia centũ 23
quadragintaquinque: filij Anaas, trecenti C
ſeptuaginta. Sacerdotes: ¶ Filij Ieddus, filij 24
Euther, filij Eliaſib, treceti ſeptuagintaduo:
filij Emerus, ducenti quinquagintaduo: ¶ filij 25
Phaſurij, trecenti quinquagintaſeptem: filij
Caree, ducenti vigintiſeptem. ¶ Leuitæ: Filij 26
Ieſu in Cadubel, & Bamis, & Serebias, &
Edias, ſeptuagintaquatuor. omnis numerus
à duodecimo anno, triginta millia quadrin-
genti ſexagintaduo, ¶ filij & filiæ, & vxores, 27
omnis computatio. quadraginta millia du-
centi quadragintaduo. ¶ Filij ſacerdotum, 28
qui pſallebant in templo: filij Aſaph, centum
vigintiocto. ¶ Oſtiarij vero: filij Eſmẽni, filij 29
Azer, filij Amon, filij Accuba, Topa filij Tobi,
omnes eorum trigintanouem. ¶ Sacerdotes 30
ſeruientes in templo. filij Sel, filij Gaſpha, fi-
lij Tobloch, filij Caria, filij Su, filij Hellu, filij
Labana, filij Armacha, filij Ascub, filij Vtha,
filij Cetha, filij Aggab, filij Obai, filij Anani,
filij Canna, filij Geddu, ¶ filij An, filij Radin, 31
filij Deſanon, filij Nachoba, filij Caſeba, filij
Gaze, filij Ozui, filij Sinons, filij Atare, filij
Haſtem, filij Aſiana, filij Manei, filij Naſiſ-
ſim, filij Ascuſu, filij Agiſta, filij Azui, filij Fa
non, filij Phaſalon, ¶ filij Meedda, filij Phuſa, 32
filij Careo, filij Barens, filij Saree, filij Coeſi,
filij Naſith, filij Agiſti, filij Pedon. ¶ Salomon 33
filij eius, filij Aſophot, filij Phaſida, filij Celi,
filij Dedon, filij Gaddahel, filij Sephegi, ¶ filij 34
Aggia, filij Sachareth, filij Sabathen, filij Ca D
roneth, filij Malſith, filij Ama, filij Saſus, filij
Addus, filij Suba, filij Eura, filij Rahotis, filij
Phaſphat, filij Malmon. ¶ Oẽs ſacro ſeruien- 35
tes, & pueri Salomonis, quadringenti octo-
gintaduo. ¶ Hi ſunt filij qui aſcenderunt de 36
Thel-mela, Thel-harſa: principes eorum,
Carmellam, & Careth: ¶ & non poterant e- 37
dicere ciuitates ſuas, & progenies ſuas,
quemadmedum ſint ex Iſrael. Filij Dalari,
filij Tubal, filij Nechodaici, ¶ ex ſacerdotibus, 38
qui fungebantur ſacerdotio: & non ſunt in-
uenti filij Obia, filij Achiſos, filij Addin, qui
accepit vxorem ex filiabus Phargeles: ¶ & 39
vocati ſunt nomine eius, & horum quæſita
eſt generis ſcriptura in padatura, & non eſt
inuenta, & prohibiti ſunt ſacerdotio fungi.
¶ Et dixit illis Nehemias & Atharat. Ne 40
participentur ſancta, donec exurgat pontí-
fex doctus ad oſtenſionem & veritatem.

41 ¶ Omnis autem Iſrael erat exceptis ſeruis
& ancillis, quadraginta duo millia, trecenti
42 quadraginta. ¶ Serui horum & ancillæ, ſe-
ptem millia trecenti triginta ſeptem. Can-
tores & cantatrices, ducenti ſexagintaquin-
43 que. ¶ Cameli, quadringenti trigintaquin-
E que. Equi, ſeptem millia trigintaſex. Muli,
ducenta millia quadragintaquinque. Sub-
iugalia, quinque millia vigintiquinque.
44 ¶ Et de præpoſitis ipſis per pagos, dum ve-
nirent in templum Dei, quod erat in Ieru-
ſalem, Innouare & ſuſcitare templum in lo-
45 co ſuo, ſecundum ſuam virtutem: ¶ & dari
in templum theſaurum operum ſacrum aurî
mnas duodecim millia, & mnas argẽti quin-
que millia, & ſtolas ſacerdotales centum.
46 ¶ Et habitauerunt ſacerdotes & Leuitæ, &
qui exierant de plebe in Ieruſalem & in re-
gione, & ſacri cantores, & oſtiarij, & omnis
47 Iſrael in regionibus ſuis. ¶ Inſtante autem 2.Eſd.3.a.1.
ſeptimo menſe, cùmq; eſſent filij Iſrael v-
nuſquiſque in ſuis rebus, conuenerunt v-
nanimes in atrium, quod erat ante ianuam
48 orientalem. ¶ Et ſtantes Ieſus filius Ioſedec,
& fratres eius ſacerdotes, & Zorobabel filius
Salathiel, & huius fratres parauerunt al-
49 tare, ¶ vt offerrent ſuper illud holocautoma-
ta, ſecũdum quæ in libro Moyſi hominis Dei
50 ſcripta ſunt. ¶ Et conuenerunt ibi ex alijs
nationibus terræ, & erexerunt ſacrarium in
loco ſuo omnes gentes terræ, & offerebant ho
ſtias, & holocautomata Domino matutina.
51 ¶ Et egerunt ſcenopegiam, & diem ſolennem
ſicut præceptum eſt in lege: & ſacrificia quo-
52 tidie, ſicut oportebat: ¶ & poſt hæc oblationes
inſtitutas, & hoſtias ſabbathorum, & neo-
F meniarum, & dierum ſolennium omnium
53 ſanctificatorum. ¶ Et quotquot vouebant
Domino à neomenia ſeptimi menſis, cœperũt
hoſtias offerre Deo, & templum Domini nõ-
54 dum erat ædificatum. ¶ Et dederunt pecu-
niam lapidarijs & fabris, & potum & pa-
55 bula cum gaudio. ¶ Et dederunt carra Sido-
nijs, & Tyrijs vt tranſueherent illis de Li-
bano trabes cedrinas, & facerent rates in
Ioppe portu, ſecundum decretum quod ſcri-
56 ptum erat eis à Cyro rege Perſarum. ¶ Et
in ſecundo anno venientes in templum Dei
in Ieruſalem, menſe ſecundo inchoauit Zoro-
babel filius Salathiel, & Ieſus filius Ioſedec,
& fratres ipſorum, & ſacerdotes & Leuitæ,
& omnes qui venerant de captiuitate in Ie-
57 ruſalem: ¶ & fundauerunt templum Dei no
uilunio ſecundi menſis ſecundi anni, cũ ve-
58 niſſent in Iudæam & Ieruſalem. ¶ Et ſta-
tuerunt Leuitas a viginti annis, ſuper ope-
ra Domini, & ſtetit Ieſus & filius eius, &
fratres omnes Leuitæ conſpirantes, & exe-
cutores legis, facientes opera in domo Domi-
59 ni. ¶ Et ſteterunt ſacerdotes habentes ſtolas
cum tubis: & Leuitæ filij Aſaph, habentes

cymbala, ¶ collaudantes Dominum & bene- 60
dicentes secundum Dauid regem Israel. ¶ Et 61
cantabant canticum Domino, quoniam dul-
cedo eius, & honor in secula super omnem Is-
rael. ¶ Et omnis populus tuba cecinerunt, & 62
proclamauerunt voce magna, collaudantes G
Dominum in suscitatione domus Domini.
¶ Et venerūt ex sacerdotibus & Leuitis, & 63
præsidētibus secundum pagos senioribus, qui
viderāt pristinam domum: ¶ & ad huius ædi 64
ficationem cum clamore & planctu magno,
& multi cum tubis & gaudio magno: ¶ in 65
tantum vt populus non audiret tubas pro-
pter planctum populi. Turba enim erat tubis
canens magnifice, ita vt longè audiretur.
2.Esd.4.a.1. ¶ ‖ Et audierunt inimici tribus Iuda, et Bē- 66
iamin, & venerunt scire quæ esset vox tu-
barum. ¶ Et cognouerunt quoniam qui erant 67
ex captiuitate, ædificant templum Domino
Deo Israel. ¶ Et accedentes ad Zorobabel & 68
Iesum, præpositos pagorū, dixerunt eis, Ædi-
ficabimus vna vobiscū: ¶ Similiter enim au 69
diuimus Dominum vestrum, & ipsi pariter
incedimus à diebus Asbazareth regis Assy-
riorū, qui transmigrauit nos huc. ¶ Et dixit 70
illis Zorobabel, & Iesus, & principes pagorū
Israel. ¶ Non est nobis & vobis ædificare do- 71
mum Dei nostri. nos enim soli ædificabimus
Domino Israel secūdum ea quæ præcepit no-
bis Cyrus rex Persarum. ¶ Gentes autē terræ 72
incumbentes his qui sunt in Iudæa, & leuan
tes opus ædificationis & insidias, & populos
adducentes prohibebant eos ædificare. ¶ & ag 73
gressuras exercentes impedierunt, ne consum
maretur ædificium omni tempore vitæ Cyri
regis, & protraxerunt structuram per bien-
nium vsque ad Darij regnum.

CAP. VI.

1.Esd.5.a.1. IN secundo autem anno regni Darij pro- 1
phetauit Aggæus, & Zacharias filius Ad- A
din propheta apud Iudeā & Ierusalē in no-
mine Dei Israel super eos. ¶ Tunc stans Zo- 2
robabel filius Salathiel, & Iesus filius Iose-
dec, inchoauerunt ædificare domum Domini,
quæ est in Ierusalē, ¶ cùm adessent eis prophe 3
tæ Domini, & adiuuarent eos. In ipso tēpore
venit ad illos Sisennes subregulus Syriæ, &
Phœnicis, & Satrabuzanes, & sodales eius,
¶ & dixerunt eis, Quo præcipiente vobis do- 4
mū hanc ædificatis, & tectum istud, & alia
omnia perficitis: & qui sunt structores qui
hæc ædificant? ¶ Et habuerunt gratiā visi- 5
tatione facta super eos, qui erant ex captiui
tate à Domino seniores Iudæorum, ¶ & non 6
sunt impediti ædificare, donec significaretur
Dario de omnibus istis, & responsum accipe-
retur. ¶ Exemplū epistolæ, quam miserū: Da 7
rio SISENNES subregulus Syriæ, &
Phœnicis, & Satrabuzanes, & sodales eius
in Syria, & Phœnice præsides, regi Dario sa-
lutem. ¶ Omnia nota sint domino regi, quod 8
cùm venissemus in regionem Iudææ, & in-
troissemus in Ierusalē, inuenimus ædifican-
9 tes domum Dei magnam: ¶ & templum ex la
pidibus politis, & magnis & pretiosis mate-
10 rijs in parietibus, ¶ & opera illa instanter
fieri, & suffragare, & prosperare in manibus
B eorum, & in omni gloria, quam diligentissi-
11 me perfici. ¶ Tunc interrogauimus seniores,
dicentes, Quo permittente vobis ædificatis
12 domum istam, & opera hæc fundatis? ¶ Ideo
autem interrogauimus eos, vt notum facere-
mus tibi homines & præpositos, & nominum
scripturam præpositorum postulauimus illos.
13 ¶ At illi responderunt nobis, dicētes, Nos su-
mus serui Domini, qui fecit cælum & ter-
14 ram, ¶ & ædificabatur hæc domus ante an-
nos istos multos à rege Israel magno & for-
15 tissimo, & consummata est. ¶ Et quoniam pa
tres nostri exacerbantes erant & peccauerūt
in Deū Israel, tradit eos in manus Nabucho
donosor regis Babyloniæ, regis Chaldæorum.
16 ¶ & domum istam demolientes incenderunt,
& populum captiuum duxerunt in Babylo-
17 nem. ¶ In primo anno regnante Cyro rege Ba
bylonia, scripsit Cyrus rex domum hanc ædi-
18 ficare: ¶ & illa sacra vasa aurea & argentea
quæ extulerat Nabuchodonosor de domo quæ
est in Ierusalem, & consecrauerat ea in suo
templo, rursus protulit ea Cyrus rex de tem
C plo quod erat in Babylonia, & tradita sunt
19 Zorobabel, & Salmanasaro subregulo, ¶ &
præceptum est eis vt efferrent hæc vasa, &
reponerent in templo, quod erat in Ierusa-
lem, & ipsum templum Dei ædificare in loco
20 suo. ¶ Tunc Salmanasarus subiecit funda-
menta domus Domini, quæ est in Ierusalem:
& exinde vsque nunc ædificatur, & non ac-
21 cepit consummationem. ¶ Nunc ergo si iudi-
catur à te ô rex, perquiratur in regalibus
bibliothecis Cyri regis quæ sunt in Babylo-
22 nia: ¶ & si inuentum fuerit consilio regis cœ-
ptam esse structurā domus Domini, quæ est
Ierusalem, & iudicatur à Domino rege no-
23 stro, scribat de his nobis. ¶ ‖ Tunc Darius 1.Esd.6.a.1.
rex præcepit inquiri in bibliothecis, & in-
uentus est in Ecbathanis oppido, quod est in
Media regione locus vnus in quo scripta e-
24 rant ista. ¶ ANNO primo regnante Cyro
rex Cyrus præcepit domum Domini quæ est
in Ierusalem ædificare, vbi incendebant ignē
25 assiduo, ¶ cuius altitudo sit cubitorum de-
cem, & latitudo cubitorum sexaginta, qua-
dratum lapidibus politis tribus, & meniano
ligneo eiusdem regionis, & meniano vno
nouo, & impendia dari de domo Cyri regis:
26 ¶ & sacra vasa domus Domini tam aurea
D quam argentea, quæ extulit Nabuchodono-
sor in domum Domini, quæ est in Ierusalem,
27 vbi erant posita, vt ponantur illic: ¶ & præ-
cepit curam agere Sisennem subregulum Sy
riæ & Phœnicis, & Satrabuzanem, & soda-

bus eius: ¶ & qui ordinati erant in Syria &
Phœnice præsides, vt abstinerent se ab eodem
loco. ¶ Et ego quoque præcepi in totum ædifi- 28
care: & prospexi, vt adiuuent eos qui sunt
ex captiuitate Iudæorum, donec consumme-
tur templum ædis Domini. ¶ & a vexatione 29
tributorum Cœlesyriæ & Phœnicis, diligen-
ter quantitatem dari his hominibus ad sa-
crificium Domini Zorobabel præfecto, ad tau
ros & arietes & agnos, ¶ similiter autem & 30
frumentum, & sal, & vinum, & oleum in-
stanter per singulos annos, prout sacerdotes
qui sunt in Ierusalem, dictauerunt consu-
mi quotidie sine vlla dilatione, ¶ vt offeran- 31
tur libationes summo Deo pro rege & pueris
eius & orent pro ipsorum vita: ¶ & denun- 32
tietur, vt quicunque transgressi fuerint a-
liquid ex his quæ scripta sunt, aut spreue-
runt, accipiatur lignum de suis proprijs, &
suspendantur, & bona ipsorum regi ascri-
bantur. ¶ Propterea & Dominus, cuius no- 33
men inuocatum est ibi, exterminet omnem
regem & gentem, qui manum suam ex-
tenderit prohibere, aut male tractare do-
mum Domini illam quæ est in Ierusalem.
¶ Ego Darius rex decreui quàm diligentis- 34
sime secundùm hæc fieri.

CAP. VII.

1. Esd. 6. c. 13 TVnc Sisennes subregulus Cœlesyriæ, & 1
Phœnicis, & Satrabuzanes, & soda- A
les obsecuti his, quæ à Dario rege erant de-
creta, ¶ insistebant sacrosanctis operibus di- 2
ligentißime, cooperantes cum senioribus Iu-
dæorum principibus Syriæ, ¶ & prosperata 3
sunt sacrosancta opera prophetantibus Ag-
gæo & Zacharia prophetis. ¶ Et consumma- 4
uerunt omnia per præceptum Domini Dei
Israel, & ex consilio Cyri & Darij & Arta-
xerxis regis Persarum. ¶ Et consummata est 5
domus nostra vsque ad tertiam & vicesima B
diem mensis Adar, sexto anno Darij regis.
¶ Et fecerunt filij Israel & sacerdotes & Le 6
uitæ, & cæteri qui erant ex captiuitate, qui
appositi sunt secundùm ea quæ scripta sunt
in libro Moysi. ¶ Et obtulerunt in dedicatio- 7
nem templi Domini, tauros centum, arietes
ducentos, agnos quadringentos, ¶ & hœdos 8
pro peccatis vniuersi Israel duodecim, secun
dùm numerum tribuum Israel. ¶ Et stete- 9
runt sacerdotes & Leuitæ amicti stolis per C
tribus super omnia opera Domini Dei Is-
rael secundùm librum Moysi, & ostiarij per
singulas ianuas. ¶ Et egerunt filij Israel cum 10
his qui erāt ex captiuitate illud Phase quar
tadecima luna mensis primi, quando san-
ctificati sunt sacerdotes & Leuitæ. ¶ Omnes 11
filij captiuitatis non sunt simul sanctificati,
quia Leuitæ omnes simul sanctificati sunt.
¶ Et immolauerunt Phase vniuersi filij ca- 12
ptiuitatis, & fratribus suis sacerdotibus, & D
sibimetipsis. ¶ Et manducauerunt filij Is- 13
raël, qui erant ex captiuitate omnes qui re-
manserant ab omnibus execrationibus gen-
14 tium terræ quærentes Dominum, ¶ & cele-
brauerunt diem festum azymorum septem
15 diebus epulantes in cōspectu Domini, ¶ quo-
niam conuertit consilium regis Assyriorū in
eos, confortare manus eorum ad opera Do-
mini Dei Israel.

CAP. VIII.

1 ET post hunc regnante Artaxerxe Persa- c. Esd. 7. a.
A rum rege accessit Esdras filius Azariæ,
2 filij Helciæ, filij Selome, ¶ filij Sadoc, filij A-
chitob, filij Ameri, filij Azahel, filij Bocci, fi-
lij Abisue, filij Phinees, filij Eleazari, filij
3 Aaron primi sacerdotis. ¶ hic Esdras ascen-
dit de Babylonia, cùm esset scriba & inge-
niosus in lege Moysi, quæ data est à Domi-
4 no Deo Israel "docere' & facere. ¶ Et dedit ei
rex gloriam, quod inuenisset gratiam in om-
ni dignitate & desiderio in conspectu eius.
5 ¶ Et ascenderunt simul cum ipso ex filijs Is-
raël, et sacerdotibus, et Leuitis, & sacris can
toribus templi, & ostiarijs, & seruis templi
6 in Ierusalem. ¶ Anno septimo regnante Ar-
taxerxe in quinto mēse, hic annus septimus
est regni, exeuntes de Babylonia nouilunio
7 quinti mensis, ¶ venerunt Ierosolymam iu-
xta præceptum illius secundùm prosperita-
tem itineris à Domino ipsorum datam eis.
8 ¶ In his enim Esdras magnam disciplinam
obtinebat, ne prætermitteret quicquam eo-
rū, quæ essent ex lege Domini & præceptis,
& docendo vniuersum Israel omnem iusti-
9 tiam & iudicium. ¶ Accedentes autem, qui
scribebant scripta Artaxerxis regis, tradide
runt scriptum quod obuenerat ab Artaxerxe
rege ad Esdram sacerdotem, & lectorem le-
gis Domini, cuius exemplum subiectum est.
10 ¶ REX Artaxerxes Esdræ sacerdoti & le-
11 ctori legis Domini salutem. ¶ Humanior
ego iudicans in beneficijs, præcepi eis quē
desiderant ex gente Iudæorum sua sponte,
& ex sacerdotibus, & Leuitis, qui sunt in
regno meo, comitari tecum in Ierusalem.
12 ¶ Si qui ergo cupiunt ire tecum, conue-
niant, & proficiscantur sicut placuit mihi
13 & septem amicis meis consiliarijs, ¶ vt visi-
B tent ea quæ aguntur secundùm Iudæam &
Ierusalem, obseruantes sicut habes in lege
14 Domini, ¶ & ferant munera Domino Deo
Israel, quæ voui ego & amici Ierusalem, &
omne aurum & argentum, quod inuentum
fuerit in regione Babylonia Domino in Ie-
15 rusalem cum illo, ¶ quod est donatum pro
ipsa gente in templum Domini eorum quod
est in Ierusalem: vt colligatur hoc aurum
& argentum ad tauros, & arietes, & agnos,
& hœdos, & quæ his sunt congruentia,
16 ¶ vt offerant hostias Domino super altare
Domini ipsorum quod est in Ierusalem.
17 ¶ Et omnia quæcunque volueris cum fratri-
bus

bus tuis facere auro & argento, perfice pro
voluntate tua ſecundùm præceptum Domi-
ni Dei tui: ¶ & ſacroſancta vaſa, quæ data 18
ſunt tibi ad opera domus Domini Dei tui,
quæ eſt in Ieruſalem: ¶ & cætera quæcunque 19
tibi ſubuenerint ad opera templi Dei tui,
dabis de regali gazophylacio: ¶ cum volueris 20
cum fratribus tuis facere auro & argento,
perfice ſecundùm voluntatem Domini. ¶ Et 21
ego quidem rex Artaxerxes præcepi cuſtodi-
bus theſaurorum Syriæ & Phœnicis, vt
quæcunque ſcripſerit Eſdras ſacerdos, & le-
ctor legis Domini, diligenter detur ei vſque
ad argenti talenta centum, ſimiliter & au-
ri: ¶ & vſque ad frumenti modios centum, 22
& vini amphoras centum, & alia quæcun-
que abundant ſine taxatione. ¶ Omnia ſe- 23
cundùm legem Dei fiant Deo altiſſimo, ne
forte exurgat ira in regno regis, & filij, &
filiorum eius. ¶ Vobis autem dicitur, vt om- 24
nibus ſacerdotibus & Leuitis, & ſacris can-
toribus, & ſeruis templi, & ſcribis templi
huius, ¶ nullum tributum, neque vlla alia 25
indictio irrogetur, nec habeat quiſquam po-
teſtatem obijcere eis quicquam. ¶ Tu autem 26
Eſdra ſecundum ſapientiam Dei conſtitue C
iudices & arbitros in tota Syria & Phœni-
ce, & omnes qui legem Dei tui non noue-
runt, doce: ¶ vt quotquot tranſgreſſi fue- 27
rint legem, diligenter plectantur ſiue morte,
ſiue cruciatu, ſiue etiam pecuniæ mulctatio-
ne vel abductione. ¶ Et dixit Eſdras ſcriba, 28
Benedictus Deus patrum noſtrorum, qui de-
dit hanc voluntatem in cor regis, clarificare
domum ſuam quæ eſt in Ieruſalem, ¶ & me 29
honorificauit in conſpectu regis, & conſilia-
riorum, & amicorum, & purpuratorum e-
ius. ¶ & ego conſtans animo factus ſum ſe- 30
cundum opitulationem Domini Dei mei, &
congregaui ex Iſraël viros, vt ſimul aſcen-
r.Eſd.8.a.1. derent mecum. ¶ || Et hi ſunt præpoſiti ſecun 31
dùm ſuas patrias, & principatus portionales
eorum qui mecum aſcenderunt de Babylonia
in regno Artaxerxis. ¶ Et ex filijs Phares, 32
Gerſonus: ex filijs Siemarith, Amenus: filio-
rum Dauid, Acchus filius Secilia: ¶ ex filijs 33
Phares, Zacharias, & cum eo reuerſi ſunt vi
ri centum quinquaginta: ¶ ex filijs ductoris 34
Moabilonis Zaraes, & cum ipſo viri ducenti
quinquaginta: ¶ ex filijs Zachues, Iechoniæ 35
Zecholi, & cum ipſo viri ducenti quinqua-
ginta: ¶ ex filijs Sala, Maaſias Gotholia, & 36
cum ipſo viri ſeptuaginta: ¶ ex filijs Saphá- 37
tia, Zarias Micheli, & cum ipſo viri octogin
ta: ¶ ex filijs Iob, Abdias Ieheli, & cum ipſo 38
viri ducenti duodecim: ¶ ex filijs Bania, Sali 39
moth, filius Ioſaphia, & cum ipſo viri centũ
ſexaginta: ¶ ex filijs Beer, Zacharias Bebei, 40
& cũ ipſo viri ducenti octo: ¶ ex filijs Ezead, 41
Iohannes Eccetan, & cum ipſo viri centum
decem: ¶ ex filijs Adonicam ipſis poſtremis, 42

& hæc ſunt nomina eorum, Eliphalam, filius
Gebel & Semeias, & cum ipſo viri ſeptua-
43 ginta. ¶ Et congregaui eos ad fluuium qui di-
citur Thia, & manſimus illic triduo, &
44 recognoui eos. ¶ Et ex filijs ſacerdotum & Le
45 uitarum non inueni illic. ¶ Et miſi ad Elea-
D zarum, & Ecelon, & Maſman, & Maloban
& Enaathan, & Samea, & Ioribum, Nathã
Eunagam, Zachariam & Moſolamum ipſos
46 ductores & peritos: ¶ & dixi eis vt venirent
ad Loddeum, qui erat apud locum gazophi-
47 lacij. ¶ Et mandaui eis vt dicerent Loddeo
& fratribus eius, & illis qui erant in gazo-
phylacio, vt mitterent nobis eos qui ſacerdo-
tio fungerentur in domo Domini Dei noſtri.
48 ¶ & adduxerunt nobis ſecundum manũ va-
lidam Domini Dei noſtri viros peritos: ex
filijs Moholi, filij Leui, filij Iſrael, Sebebian,
& filios & fratres, qui erant decem & octo:
49 ¶ Aſebiam & Amin ex filijs filiorum Chana-
50 nai, & filij eorum viri viginti. ¶ Et ex his
qui templo ſeruiebant, quos dedit Dauid, &
ipſi principes ad operationem Leuitis tem-
plo ſeruientium ducenti viginti. Omnia no
51 mina ſignificata ſunt in ſcripturis. ¶ Et vo-
ui illic ieiunium iuuenibus in conſpectu Dei
vt quærerem ab eo bonum iter nobis, & qui
nobiſcum erant, & filijs & pecoribus propter
52 inſidias. ¶ Erubui enim petere à rege pedites
& equites in comitatu, tutela gratia contra
53 aduerſarios noſtros. ¶ Diximus enim regi
quoniam virtus Domini erit cũ eis qui in-
54 quirunt eum in omni affectu. ¶ Et iterum
deprecati ſumus Dominum Deum noſtrum
ſecundùm hæc: quẽ & propitium habuimus,
55 & compotes facti ſumus Deo noſtro. ¶ Et ſe-
paraui ex plebis præpoſitis, & ſacerdotibus
templi viros duodecim, & Sedebiam, & A-
ſanniam, & cum eis ex fratribus eorũ viros
56 decem. ¶ & appendi eis aurum & argentum
& vaſa ſacerdotalia domus Dei noſtri, quæ
donauerat rex & cõſiliarij eius, & principes
57 & omnis Iſrael. ¶ Et cùm appendiſſem, tra-
didi argenti talenta centum quinquaginta,
E & vaſa argentea talentorum centum, & au
58 ri talenta centum, ¶ & vaſorum aureorum
ſepties viginti, & vaſa ærea de bono ære-
mento ſplendentia, duodecim, auri ſpeciem
59 reddentia: ¶ & dixi eis, Et vos ſancti eſtis
Domino, & vaſa ſunt ſancta, & aurum, &
argentum votum eſt Domino Deo patrum
60 noſtrorum. ¶ Vigilate & cuſtodite donec tra-
datis ex plebis præpoſitis, & ſacerdotibus, &
Leuitis, & principibus ciuitatũ Iſrael in Ie-
ruſalem, in paſtophorio domus Dei noſtri.
61 ¶ Et hi qui ſuſceperunt ſacerdotes & Leuitæ
aurũ & argentum & vaſa, intulerunt in Ie
62 ruſalem in templum Domini. ¶ Et promo-
uimus à fluuio Thia, die duodecima menſis
primi, vſquequo introiuimus in Ieruſalem.
63 ¶ Et cùm factus fuiſſet tertius dies, quarta
autem

autem die ponderatum aurum & argentum
traditũ est in domo Domini Dei nostri Ma-
rimoth filio Iori sacerdotis: ¶ & cum ipso erat 64
Eleazar filius Phinees: & erant cum ipsis
Iosadus filius Iosu, & Medias, & Banni fi-
lius Leuitæ ad numerum, & ad pondus v-
niuersa. ¶ Et scriptum est pondus ipsorũ ea- 65
dem hora. ¶ Qui autem venerunt ex capti- 66
uitate, obtulerunt sacrificium Domino Deo
Israel, tauros duodecim pro omni Israel, arie
tes octogintasex. ¶ agnos septuaginta duos, 67
hircos pro peccato duodecim, & pro salute
vaccas duodecim, omnia in sacrificium Do-
mini. ¶ Et relegerunt præcepta regis regali- 68
bus dispensatoribus, & subregulis Cœlesyriæ
& Phœnicis: & honorificauerunt gentem, &
templum Domini: ¶ Et consummatis his, ac- 69
1.Esd.9.a.1. *cesserunt ad me præpositi, dicentes, ‖Non se-*
gregauerunt genus Israel, & principes, &
sacerdotes, & Leuitæ, ¶ & alienigenæ gẽtes, 70
& nationes terræ immunditias suas a Cha F
nanæis & Hethæis & Pherezæis & Iebu-
zæis & Moabitis & Aegyptijs & Idumæis.
¶ coniuncti enim sunt filiabus eorum & ipsi, 71
& filij eorum: & mistum est semen sanctum
alienigenis gentibus terræ: & participes e-
rant præpositi, & magistratus iniquitatis
eius, ab initio ipsius regni. ¶ Et mox vt au- 72
diui ista, conscidi vestimenta & sacram tu-
nicam: & lacerans capillos capitis & bar-
bam, sedi dolens & mœstus. ¶ Et conuenerũt 73
quotquot tunc mouebantur in verbo Domi-
ni Dei Israel ad me lugentem super iniqui-
tatem istam, & sedebam tristis vsque ad sa
crificium vespertinum. ¶ Et consurgens à ie- 74
iunio, conscissa habens vestimenta & sacram
tunicam, ingeniculans, & extendens manus
ad Dominum, ¶ dicebam, Domine confusus 75
sum, & reueritus sum ante faciem tuam.
¶ Peccata enim nostra multiplicata sunt su- 76
per capita nostra, & iniquitates nostræ ex-
altatæ sunt vsque ad cælum, ¶ quoniam à 77
temporibus patrum nostrorum sumus in ma
gno peccato vsque ad diem hunc. ¶ Et propter 78
peccata nostra, & patrum nostrorum sumus
traditi cum fratribus nostris, & cum sacer-
dotibus nostris regibus terræ in gladium &
captiuitatem, & deprædationem cum confu-
sione vsque in hodiernum diem. ¶ Et nunc 79
quantum est hoc quod contigit nobis mise-
ricordia abs te Domine Deus, & relinquẽ
nobis radicem, & nomen in locum sanctifi-
cationis tuæ, ¶ detegere luminare nostrum in 80
domo Domini Dei nostri, dare nobis cibum
in omni tempore seruitutis nostræ. ¶ Et cùm 81
seruiremus non fuimus derelicti a Domino
Deo nostro: sed constituit nos in gratia, ponẽs
nobis reges Persarũ dare cibum, ¶ & clarifi- 82
care templũ Domini Dei nostri, & ædificare
deserta Sion, dare nobis stabilitatem in Iu-
dæa & Ierusalem. ¶ Et nunc quid dicimus 83
G *Domine habẽtes hæc? Transgressi sumus præ-*
cepta tua, quæ dedisti in manus puerorum
84 *tuorum prophetarum, dicens: ¶ Quoniã ter-*
ra in quam introistis possidere hæreditatem
eius, terra polluta est coinquinationibus a-
lienigenarum terræ, & immunditia illorum
repleuerunt eam totam immunditia sua.
85 *¶ Et nunc filias vestras non coniungetis fi-*
lijs eorum, & filias eorum non accipietis fi-
86 *lijs vestris, ¶ & non inquiretis pacem habe-*
re cum illis omni tempore, vt inualescentes
manducetis optima terræ, & hæreditatem
87 *distribuatis filijs vestris vsque in æuũ. ¶ Et*
quæ contingunt nobis, omnia fiunt propter
opera nostra maligna, & magna peccata no-
88 *stra. ¶ Et dedisti nobis talem radicẽ, & rur-*
sum reuersi sumus transgredi legitima tua,
vti commisceremur immunditiæ alienige-
89 *narum gentium terræ huius. ¶ Nonne ira-*
sceris nobis perdere nos, quoad vsque nõ re-
90 *linquatur radix & nomen nostrum? ¶ Domi-*
ne Deus Israel verax es. Derelicta est enim
91 *radix vsque in hodiernum diem. ¶ Ecce, nũc*
sumus in conspectu tuo in iniquitatibus no
stris. Non est enim adhuc stare ante te in
92 *his. ¶ Et cùm adorando confiteretur Esdras* 1.Esd.10.a.1.
flens, humi prostratus ante templum, congre
gati sunt ante eum ex Ierusalem turba ma-
gna valde, viri & mulieres & iuuenes &
iuuenculæ. Fletus enim erat magnus in ipsa
93 *multitudine. ¶ Et cùm clamasset, Iechonias*
Iehelis ex filijs Israel, dixit Esdra, Nos in Do
minum peccauimus, quòd collocauimus nobis
in matrimoniũ mulieres alienigenas ex gen
94 *tibus terræ. ¶ Et nũc es super omnem Israel.*
In his ergo fit iusiurandum a Domino expel
lere omnes vxores nostras quæ ex alieniga-
95 *nis sunt cum filijs earum. ¶ Sicut tibi decre-*
tum est à maioribus secundùm legem Domi-
96 *ni exurgẽs explica. ¶ Ad te enim spectat ne-*
97 *gotiũ, & nos tecum sumus: viriliter fac. ¶ Et*
exurgens Esdras adiurauit principes sacer-
dotum & Leuitas, & omnem Israel facere
secundùm hæc, & iurauerunt.

CAP. IX.

1 ET exurgens Esdras ab ante atrium tem 1.Esd.10.a.6
A *pli, abijt in pastophorium Ionathæ filij*
2 *Nasabi, ¶ & hospitatus illic non gustauit pa-*
nem, nec aquam bibit super iniquitatẽ mul-
3 *titudinis. ¶ Et facta est prædicatio in omni*
Iudæa, & in Ierusalem omnibus qui erãt ex
4 *captiuitate in Ierusalem congregati, ¶ vt*
quicunque non occurrerit biduo vel triduo
dies secundum iudicium assidentium senio-
rum, tollerentur facultates suæ, & ipse alie-
nus iudicaretur à multitudine captiuitatis.
5 *¶ Et congregati sunt omnes qui erant ex tri-*
bu Iuda, & Ben-iamin in tribus diebus in
Ierusalem. hic mensis est nonus, dies mensis
6 *vicesimus. ¶ Et sedit omnis multitudo in a-*
rea templi trementes, propter hyemem præ-
sens.

ſentem. ¶ Et exurgens Eſdras dixit illis, Vos 7
inique feciſtis collocantes vobis in matri-
monium vxores alienigenas, vt adderetis B
ad peccata Iſrael. ¶ Et nunc date confeßio- 8
nem & magnificentiam Domino Deo patrũ
noſtrorum: ¶ & perficite voluntatem ipſius, 9
& diſcedite a gentibus terræ, & ab vxori-
bus alienigenis. ¶ Et clamauit omnis mul- 10
titudo, & dixerunt voce magna, Sicut dixi-
ſti, faciemus. ¶ Sed quoniam multitudo ma- 11
gna eſt, & tempus hybernum, & non poſſu-
mus inſubſidiati ſtare: & hoc opus non eſt
nobis vnius diei, neq; bidui: multum enim
in his peccauimus: ¶ ſtent præpoſiti multitu- 12
dinis, & omnes qui nobiſcum inhabitant,
& quotquot habent vxores apud ſe alieni-
genas, ¶ & aßiſtant accepto tempore ex omni 13
loco presbyteri, & iudices, vſqueque ſoluant
iram Domini negotij huius. ¶ Ionathas au- 14
tem filius Ezeli, & Ozias Thecã ſuſceperunt
ſecundũ hæc: & Boſoramus, & Leuis, & Sab
bathæus ſimul cooperati ſunt cum illis. ¶ Et 15
ſteterunt ſecundum hæc omnia vniuerſi qui
erant ex captiuitate. ¶ Et elegit ſibi viros 16
Eſdras ſacerdos principes magnos de patri-
bus eorum ſecundum nomina: & conſederũt
nouilunio menſis decimi examinare negotiũ C
iſtud. ¶ Et determinatum eſt de viris qui 17
habebant vxores alienigenas, vſque ad neo
meniam primi menſis. ¶ & inuenti ſunt ex 18
ſacerdotibus permiſti qui habebant alienĩ-
genas vxores. ¶ Ex filijs Ieſu filij Ioſedec, & 19
fratribus eius: Maſias & Eliozerus & Iorẽ-
bus & Ioadeus, ¶ & iniecerunt manus vt 20
expellerent vxores ſuas: & ad litandum in
exorationem arietem pro ignorantia ſua.
¶ & ex filijs Semmeri: Maſcas & Eſſes & 21
Ioelech Azarias. ¶ & ex filijs Feſere: Limo- 22
ſias, Hiſmaenis, & Nathanee, Iuſſio, Reddus
& Talſas. ¶ & ex Leuitis, Iorabdus & Se- 23
meis & Colnis & Calitas & Facteas & Col
nas & Elionas. ¶ & ex ſacris cantoribus, E- 24
liaſib, Zaccarus. ¶ & ex oſtiarijs, Salumus, & 25
Tolbanes. ¶ & ex Iſrael: ex filijs Foro, Ozi, 26
& Remias & Geddias & Melchias, & Mi- D
chelus, Eleazarus & Iamuebias & Ban-
nas: ¶ & ex filijs Iolaman: Chamas & Za- 27
charias & Iezrelus & Ioddius & Erimoth
& Helias. ¶ & ex filijs Zathoim: Eliadas & 28
Liaſumus, Zochias & Larimoth & Zabdis
& Tebedias. ¶ & ex filijs Zebes: Iohannes & 29
Amanias & Zabdias & Emeus. ¶ et ex filijs 30
Banni: Olamus & Maluchus & Ieddeus &
Iaſub & Azabus & Ierimoth, ¶ & ex filijs 31
Addin: Naathus & Mooſias & Calcus &
Raanas, Maaſeas, Mathathias & Beſeel &
Bonnus & Manoſſes. ¶ & ex filijs Nuæ: Ne 32
neas & Aſeas & Melchias & Sameas & Si
mon, Beniamin & Malchus & Marras.
¶ & ex filijs Aſom: Carianeus, Mathathias 33
& Bannus & Eliphalach & Manaſſes & Se-

34 mei. ¶ & ex filijs Bani: Ieremias & Moadias
& Abramus & Iohel & Baneas & Pelias &
Ionas & Marimoth & Eliaſib & Matha-
neus & Eliaſis & Orizas & Dielus & Se-
35 medius & Zambris & Ioſephus. ¶ & ex filijs
E Nobei: Idelus & Mathathias & Sabadus &
36 Zecheda, Sedmi & Ieſſei, Baneas. ¶ omnes i-
ſti coniunxerunt ſibi vxores alienigenas, &
37 dimiſerunt eas cum filijs. ¶ Et inhabitaue-
runt ſacerdotes & Leuitæ: & qui erant ex
Iſrael in Ieruſalem: & in tota vna regio-
ne nouilunio menſis ſeptimi. Et erant filij
38 Iſrael in commorationibus ſuis. ¶ Et congre-
gata eſt omnis multitudo ſimul in areã, quæ
39 eſt ab oriente portæ ſacræ: ¶ & dixerunt Eſ-
dræ pontifici & lectori, vt afferret legẽ Moyſi
40 quæ tradita eſt a Domino Deo Iſrael. ¶ Et
attulit Eſdras pontifex legem omni multi-
tudini eorum a viro vſque ad mulierem, &
omnibus ſacerdotibus audire legem nouilu-
41 nio menſis ſeptimi. ¶ Et legebat in area, quæ
eſt ante ſacram portam templi, a prima luce
vſque ad veſperam coram viris & mulieri-
bus. Et dederunt omnes ſenſum ad legem.
42 ¶ Et ſtetit Eſdras ſacerdos, & lector legis ſu
F per ligneum tribunal quod fabricatum erat.
43 ¶ Et ſteterunt ad eũ Mathathias & Samus,
Ananias, Azarias, Vrias, Ezechias, & Bal-
44 ſamus ad dexterã: ¶ & ad ſiniſtram Baldus
Miſael, Malachias, Abuſthas, Sabus, Naba-
45 dias & Zacharias. ¶ Et aſſumpſit Eſdras li-
brũ coram omni multitudine: præſidebat e-
46 nim in gloria in conſpectu omniũ. ¶ Et cum
abſoluiſſet legem, omnes erecti ſteterunt: &
benedixit Eſdras Dominũ Deum altißimũ,
47 Deum Sabaoth omnipotentẽ. ¶ Et reſpondit
omnis populus, Amẽ. Et eleuatis ſurſum ma-
nibus procidentes in terrã, adorauerunt Do
48 minũ. ¶ Ieſus & Banæus et Sarebias et Iad
dinus & Accubus & Sabbathæus & Cali-
thes & Azarias & Ioradus & Ananias &
49 Philias Leuitæ, ¶ qui docebãt legem Domini
& in multitudine legebãt legem Domini, &
præferebant ſinguli eos, qui intelligebant le-
50 ctionem. ¶ Et dixit Atharathes Eſdræ pon-
G tifici, & lectori, & Leuitis, qui docebat mul-
51 titudinem, ¶ dicens, Dies hic ſanctus eſt Do-
mino. Et oẽs flebant, cùm audiſſent legem.
52 ¶ Et dixit Eſdras, Digreßi ergo manduc-
cate pinguißima quæq;, & bibite dulcißima
quæq;, & mittite munera his qui non habẽt.
53 ¶ Sãctus enim eſt hic dies Domini, & nolite
mœſti eſſe. Dominus enim clarificabit vos.
54 ¶ Et Leuitæ denuntiabãt in publico omnibus
dicentes, Dies hic ſanctus eſt, nolite mœſti eſ
55 ſe. ¶ Et abierunt oẽs manducare, & bibere,
& epulari, & dare munera his qui non habe
bant, vt epularẽtur. Magnifice enim ſunt ex
56 altati verbis quibus edocti ſunt. ¶ & cõgre-
gati ſunt vniuerſi in Ieruſalẽ celebrare læti
tiã, ſecundũ teſtamentũ Domini Dei Iſrael.

LIBER

LIBER ESDRÆ QVARTVS.

CAPVT I.

LIBER Esdræ prophetæ secũdus, fi- 1
Sarei, filij Azariæ, filij Helciæ, filij A
Sadaniæ, filij Sadoch, filij Achitob,
¶ filij Achiæ, filij Phinees, filij Heli, 2
filij Ameriæ, filij Asiei, filij Marimoth, filij Ar
na, filij Oziæ, filij Borith, filij Abisei, filij Phi
nees, filij Eleazar, ¶ filij Aaron ex tribu Le- 3
ui, qui fuit captiuus in regione Medorum, in
regno Artaxerxes regis Persarum. ¶ Et fa- 4
ctum est verbũ Domini ad me, dicens, ¶ Va- 5
de et nuntia populo meo facinora ipsorum, &
filijs eorum iniquitates, quas in me admi-
serunt, vt nuntient filij filiorum: ¶ quia pec 6
cata parentum ipsorum in illis creuerunt.
Obliti enim mei sacrificauerũt dijs alienis.
¶ Nonne ego eduxi eos de terra Aegypti de 7
domo seruitutis? Ipsi autem irritauerũt me,
& consilia mea spreuerunt. ¶ Tu autẽ excute 8
comam capitis tui, & proijce omnia mala su
per illos: quoniã non obedierunt voci meæ.
Populus autẽ est indisciplinatus. ¶ Vsquequo 9
eos sustinebo, quibus tanta beneficia contu-
li? ¶ Reges multos propter eos subuerti. Pha- 10
raonem cum pueris suis, & omnem exercitũ B
eius percussi. ¶ Omnes gentes à facie eorum 11
perdidi, & in oriente prouinciarum duarum
populos Tyri & Sidonis dissipaui, & oẽs ad-
uersarios eorũ interfeci. ¶ Tu vero loquere 12
ad eos, dicens: Hæc dicit Dominus: ¶ Nempe 13
ego vos per mare transmeaui, & plateas vo
bis initio munitas exhibui: ducẽ vobis dedi
Moysen, & Aaron sacerdotem: ¶ lucem vobis 14
per columnã ignis præstiti, & magna mira-
bilia feci in vobis: vos autẽ mei obliti estis,
dicit Dominus. ¶ Hæc dicit Dominus omni- 15
potens: Coturnix vobis in signo fuit, castra
vobis ad tutelam dedi, & illic murmurastis
¶ & non triumphastis in nomine meo de per- 16
ditione inimicorum vestrorum, sed adhuc
nunc vsque murmurastis. ¶ Vbi sunt benefi- 17
cia quæ præstiti vobis? Nonne in deserto cũ
esuriretis, proclamastis ad me, ¶ dicentes, Vt 18
quid nos in desertum istud adduxisti inter-
ficere nos? melius nobis fuerat seruire Aegy-
ptijs, quàm mori in deserto hoc. ¶ Ego dolui 19
gemitus vestros, & dedi vobis manna in es-
Sap. 16.e.20 cam. Panem angelorum manducastis. ¶ Nõn- 20
Nu. 20.b.11. ne cùm sitiretis, petram excidi, & fluxerũt
Esa. 5.a.4. aqua in saturitate: propter æstus folijs arbo-
rum vos texi. ¶ Diuisi vobis terras pingues: 21
Chananæos, & Pherezæos, & Philisthæos à
facie vestra proieci, quid faciã vobis adhuc: C
dicit Dominus. ¶ Hæc dicit Dominus omni- 22
Exo. 15.d.25 potens, In deserto cùm essetis in flumine A-
morrhæo sitientes & blasphemantes nomen
meum, ¶ non ignem vobis pro blasphemijs 23
dedi, sed mittens lignum in aquam, dulce
24 feci flumen. ¶ Quid tibi faciam Iacob? No- Exo. 32.b.8.
luisti obedire Iuda. Transferam me ad alias
gentes, & dabo eis nomen meum, vt custo-
25 diant legitima mea. ¶ Quoniam me dereli-
quistis, & ego vos derelinquam. Petentibus
vobis à me misericordiam, non miserebor.
26 ¶ Quando inuocabitis me, ego non exaudiam Esa. 1.d.15
vos. Maculastis enim manus vestras san-
guine, & pedes vestri impigri sunt ad com-
27 mittenda homicidia. ¶ Non quasi me dereli-
28 quistis, sed vosipsos dicit Dominus. ¶ Hæc
dicit Dominus omnipotens. Nonne ego vos
rogaui, vt pater filios, & vt mater filias, &
29 vt nutrix paruulos suos, ¶ vt essetis mihi in
populum, & ego vobis in Deum, & vos mi-
30 hi in filios, & ego vobis in patrem? ¶ Ita vos
D collegi, vt gallina pullos suos sub alas suas.
Modo autem quid faciam vobis? Proijciam Mat. 23.d.37
31 vos à facie mea. ¶ Oblationem cùm mihi at- Esa. 66.a.3
euleritis, auertam faciem meam à vobis.
Dies enim festos vestros, & neomenias &
32 circuncisiones repudiaui. ¶ Ego misi pueros
meos prophetas ad vos, quos acceptos inter-
fecistis, & laniastis corpora eorum, quorum
33 sanguinem exquiram, dicit Dominus. ¶ Hæc
dicit Dominus omnipotens, Domus vestra
deserta est: Proijciam vos sicut ventus sti-
34 pulam, ¶ & filij procreationem non facient:
quoniam mandatum meum neglexerunt: &
35 quod malũ est coram me, fecerunt. ¶ Tradam
domos vestras populo venienti, qui me non
audientes credunt quibus signa non ostendi,
36 faciunt quæ præcepi. ¶ Prophetas non vide-
runt, & memorabuntur iniquitatum eorũ.
37 ¶ Testor populi venientis gratiam, cuius par
uuli exultant cum lætitia, me non videntes
oculis carnalibus, sed spiritu credentes quæ
38 dixi. ¶ Et nunc frater aspice, quæ gloria, &
39 vide populũ venientem ab oriente, ¶ quibus
dabo ducatum Abraham, Isaac, & Iacob, &
Osee, & Amos, & Michææ, & Ioel, & Abdiæ,
40 & Ionæ, ¶ & Naum, & Habacuc, Sophoniæ, Mala. 3.a.1.
Aggæi, Zachariæ, & Malachiæ, qui & ange-
lus Domini vocatus est.

CAP. II.

1 HAec dicit Dominus: Ego eduxi popu-
A lum istum de seruitute, quibus man-
data dedi per pueros meos prophetas, quos
audire noluerunt, sed irrita fecerunt mea cõ
2 silia. ¶ Mater quæ eos generauit, dicit illis,
Ite filij, quia ego vidua sum & derelicta.
3 ¶ Educaui vos cum lætitia, & amisi vos cũ
luctu & tristitia, quoniam peccastis coram
Domino Deo vestro, & quod malum est co-
4 ram eo fecistis. ¶ Modo autem quid faciam
vobis? Ego vidua sum & derelicta: ite filij,
5 & petite à Domino misericordiam. ¶ Ego autẽ
te pater testem inuoco super matrẽ filiorum,
qui noluerunt testamentum meum seruare.
3 ¶ vt des eis confusionem, & matrem eorum
in

in direptionē, ne generatio eorum fiat. ¶Di- 7
spergantur in gentes nomina eorum, deleantur a terra: quoniam spreuerunt sacramentū
meum. ¶Væ tibi Assur, qui abscōdis iniquos 8
Gen. 19.a.2. penes te. Gens mala, memorare quid fecerim
Sodomæ & Gomorrhæ, ¶quorum terra iacet 9
in piceis glebis & aggeribus cinerum. sic
dabo eos, qui me non audierunt, dicit Dominus omnipotens. ¶Hæc dicit Dominus ad Es 10
dram, Nuntia populo meo, quoniam dabo eis
regnum Ierusalem, quod daturus eram Israel. ¶Et sumam mihi gloriam illorum, & 11
dabo eis tabernacula æterna, quæ præparaueram illis. ¶Lignum vitæ erit illis in odore 12
vnguenti. & non laborabunt, neque fatigabuntur. ¶Ite, & accipietis. Rogate vobis dies 13
paucos, vt immorentur. Iam paratū est vo- B
bis regnū: vigilate. ¶Testare cælum & ter- 14
ram. Contriui enim malum, & creaui bonū,
quia viuo ego, dicit Dominus. ¶Mater am- 15
plectere filios tuos, educa illos cum lætitia.
Sicut columba confirma pedes eorum: quoniam te elegi, dicit Dominus. ¶Et resuscita- 16
bo mortuos de locis suis, & de monumentis
educam illos, quoniam cognoui nomen meum
in Israel. ¶Noli timere mater filiorum, quo- 17
niam te elegi dicit Dominus. ¶Mittam tibi 18
adiutorium pueros meos Isaiā & Ieremiam,
ad quorum consilium sanctificaui, & paraui
tibi arbores duodecim grauatas varijs fru-
Exo.15.d.17 ctibus, ¶& totidē fontes fluentes lac & mel: 19
& montes immensos septē, habentes rosam
& lilium, in quibus gaudio implebo filios
tuos. ¶Viduam iustifica, pupillo iudica, egen- 20
ti da, orphanū tuere, nudum vesti, ¶confra- 21
ctum & debilem cura, claudum irridere noli, tutare mancū, & cæcum ad visionem cla-
Tob.1.d.12. ritatis meæ admitte. ¶Senem & iuuenem 22
intra muros tuos serua: ¶mortuos vbi inue- 23
neris signans commenda sepulchro, & dabo
tibi primam sessionem in resurrectione mea.
¶Pausa et quiesce populus meus, quia veniet 24
requies tua. ¶Nutrix bona nutri filios tuos, 25
confirma pedes eorum. ¶Seruos quos tibi de- 26
di, nemo ex eis interiet: eos ego enim requiram de numero tuo. ¶Noli fatigari. Cùm e- 27
nim venerit dies pressuræ & angustiæ, alij
plorabunt & tristes erunt: tu autē hilaris & C
copiosa eris. ¶Zelabunt gentes, & nil aduer 28
sus te poterūt, dicit Dominus. ¶Manus meæ 29
tegent te, ne filij tui gehennam videant.
¶Iucundare mater cū filijs tuis, quia ego te 30
eripiam, dicit Dominus. ¶Filios tuos dor- 31
mientes memorare, quoniam ego eos educam de lateribus terræ, & misericordiam cū
illis faciam: quoniam misericors sum, dicit
Dominus omnipotens. ¶Amplectere natos 32
tuos vsque dum venio, & præstem illis misericordiam: quoniam exuberant fontes mei,
& gratia mea non deficiet. ¶Ego Esdras 33
præceptum accepi a Domino in monte Oreb,

vt irem ad Israel: ad quos cùm venirem,
reprobauerunt me, & respuerūt mandatum
34 Domini. ¶Ideoq; vobis dico gentes, quæ audistis & intelligitis, Expectate pastorem ve-
strum, requiē æternitatis dabit vobis: quo-
niā in proximo est ille qui in fine seculi adue
35 niet. ¶Parati estote ad præmia regni, quia
lux perpetua lucebit vobis per æternitatem
36 temporis. ¶Fugite vmbram seculi huius: accipite iucunditatem gloriæ vestræ. Ego testor
37 palam saluatorem meum. ¶Commendatum
donum accipite, & iucundamini, gratias agentes ei qui vos ad cælestia regna vocauit.
38 ¶Surgite & state, & videte numerū signa-
39 torum in conuiuio Domini. ¶Qui se de vm
D bra seculi transtulerunt, splendidas tuni-
40 cas a Domino acceperunt. ¶Recipe Sion numerum tuū, & conclude candidatos tuos quì
41 legem Domini compleuerunt. ¶Filiorū tuorum quos optabas plenus est numerus. Roga
imperium Domini vt sanctificetur populus
42 tuus qui vocatus est ab initio. ¶Ego Esdras Apoc.7.a.9.
vidi in monte Sion turbam magnam, quam
numerare nō potui, & omnes canticis collau
43 dabant Dominum. ¶Et in medio eorum erat
iuuenis statura celsus, eminentior omnibus
illis, & singulis eorum capitibus imponebat
coronas, & magis exaltabatur. Ego autē mi
44 raculo tenebar. ¶Tunc interrogaui angelum,
45 & dixi, Qui sunt hi Domine? ¶Qui respondens dixit mihi, Hi sunt qui mortalem tunicam deposuerunt, & immortalem sumpserunt, & confessi sunt nomen Dei: Modo coro-
46 nantur & accipiunt palmas. ¶Et dixi angelo, Ille iuuenis quis est, qui eis coronas im
47 ponit, & palmas in manus tradit? ¶Et respondens dixit mihi, Ipse est filius Dei, quem
in seculo confessi sunt: ego autem magnificare eos cœpi, qui fortiter pro nomine Domini
48 steterunt. ¶Tunc dixit mihi angelus, Vade,
annuntia populo meo, qualia & quanta mirabilia Domini Dei vidisti.

CAP. III.

1 ANno tricesimo ruinæ ciuitatis eram in
A Babylone, & conturbatus sum super cubiculo meo recumbens, & cogitationes meæ
2 ascendebāt super cor meum: ¶quoniam vidi
desertionem Sion, & abundantiā eorum qui
3 habitabant in Babylone. ¶& ventilatus est
spiritus meus valde, & cœpi loqui ad Altissi-
4 mū verba timorata, ¶& dixi, O dominator
Domine, tu dixisti ab initio, quādo plantasti
5 terram, & hoc solus, & imperasti populo, ¶& Gen.2.a.7.
dedisti Adam corpus mortuum: sed & ipsum
figmentū manuum tuarū erat, & insufflasti
in eum spiritum vitæ, & factus est viuens
6 coram te, ¶& induxisti eū in paradiso quem
plantauerat dextera tua, antequā terra ad-
7 uentaret. ¶Et huic mandasti diligere viam
tuā, & præteriuit eam, & statim instituisti
in eo mortē, & in nationibus eius, & natæ "cum 3.
sunt

sunt gentes, & tribus, & populi, et cognatio-
nes quarũ non est numerus. ¶ *Et ambulauit* 8
vnaquæq; gens in volũtate sua, & mira a-
Gen.6.a.12. *gebant coram te, & spernebat præcepta tua.*
¶ *Iterum autem in tempore induxisti dilu-* 9
uium super inhabitantes seculum, & per- B
Ge.7.b.10. *didisti eos.* ¶ *Et factum est in vnoquoq; eo-* 10
rum, sicut Adæ mors, sic his diluuium. ¶ *De-* 11
reliquisti autem vnum ex his Noe cũ domo
2.Pet.3.d.10 *sua, & ex eo iusti omnes.* ¶ *Et factum est cũ* 12
cœpissent multiplicari, qui habitabant super
terram, & multiplicauerunt filios & popu-
los & gentes multas: & cœperunt iterato
impietatem facere plus quam priores. ¶ *Et* 13
factum est cum iniquitatem facerent corã
te, elegisti tibi virum ex his cui nomen erat
Gen.12.a.2. *Abraham.* ¶ *Et dilexisti eũ, & demonstrasti* 14
ei soli voluntatem tuam: ¶ *& disposuisti ei* 15
testamentum æternum, & dixisti ei vt non
vnquam derelinqueres semẽ eius. Et dedi-
Gen.21.a.2. *sti ei Isaac, & Isaac dedisti Iacob & Esau.*
Rom.9.b.7 ¶ *Et segregasti tibi Iacob, Esau autẽ separa-* 16
Ge.25.d.25. *sti. Et factus est Iacob in multitudine ma-*
Exod.19.a.1 *gna.* ¶ *Et factũ est cum educeres semen eius* 17
Deu.4.b.10 *ex Aegypto, adduxisti super montem Sina.*
¶ *Et inclinasti cœlos, & statuisti terram, &* 18
commouisti orbem, & tremere fecisti abyssos,
& conturbasti seculũ, ¶ *& transiit gloria tua* 19
portas quatuor ignis & terræmotus, & spiri C
tus, & gelu, vt dares semini Iacob legem, &
generationi Israel diligentiã. ¶ *Et non abstu* 20
listi ab eis cor malignũ, vt faceret lex tua in
eis fructũ. ¶ *Cor enim malignũ baiulans pri* 21
mus Adam transgressus & victus est, sed &
oẽs qui de eo nati sunt. ¶ *Et facta est perma* 22
nens infirmitas, & lex cũ corde populi, cum
malignitate radicis, & discessit quod bonum
est, & mansit malignũ. ¶ *Et transierunt tẽ-* 23
pora, & finiti sunt anni: & suscitasti tibi ser
uũ nomine Dauid, ¶ *& dixisti ei ædificare ci* 24
uitatẽ nominis tui, & offerre tibi in eadem
thus & oblationes. ¶ *Et factum est hoc annis* 25
multis, & deliquerunt qui habitabant ciui
tatem. ¶ *in omnibus facientes sicut fecit A-* 26
dam & oẽs generationes eius, vtebantur e-
nim & ipsi corde maligno. ¶ *Et tradidisti ci-* 27
uitatẽ tuam in manibus inimicorum tuorũ.
Iere.10.d.25 ¶ *Nunquid meliora faciunt, qui habitabant* 28
Babylonẽ? Et propter hoc dominabitur Sion?
¶ *Factum est cum venissem huc, & vidissem* 29
impietates quarũ non est numerus: & delin D
quentes multos vidit anima mea hoc tricesi
mo anno, & excessit cor meũ: ¶ *quoniam vidi* 30
quomodo sustines eos peccantes, & pepercisti
impie agentibus, & perdidisti populũ tuum,
& cõseruasti inimicos tuos, et no significasti.
¶ *Nihil memini quomodo debeat derelinqui* 31
via hæc. Nũquid meliora facit Babylon quã
Siõ? ¶ *aut alia gẽs cognouit te præter Israel?* 32
aut quæ tribus crediderũt testamentis tuis,
sicut Iacob? ¶ *Quarũ merces nõ comparauit,* 33
neque labor fructificauit. Pertransiens enim
pertransiui in gentibus, & vidi abundantes
eas, & non memorantes mandatorum tuo-
34 *rum.* ¶ *Nunc ergo pondera in statera nostras*
iniquitates, & eorum qui habitant in secu-
lo, & non inuenietur nomen tuum nisi in
35 *Israel.* ¶ *Aut quando non peccauerunt in con*
spectu tuo, qui habitant terram? aut quæ gens
36 *sic obseruauit mandata tua?* ¶ *Hos quidem*
per nomina inuenies seruasse mandata tua,
gentes autem non inuenies.

CAP. IIII.

1 *Et respondit ad me angelus qui missus est*
2 *ad me, cui nomen Vriel,* ¶ *& dixit mihi,*
A *Excedens excessit cor tuum in seculo hoc, &*
3 *comprehendere cogitas viam Altissimi.* ¶ *Et*
dixi, Ita Domine meus. Et respondit mihi,
& dixit, Tres vias missus sum ostendere ti-
bi, & tres similitudines proponere coram te,
4 ¶ *de quibus mihi si renunciaueris vnam ex*
his, & ego tibi demonstrabo viam quam desi-
deras videre, & docebo te, vnde sit cor ma-
5 *lignum.* ¶ *Et dixi, Loquere Domine meus.*
Et dixit ad me, Vade, pondera mihi ignis
pondus, aut mensura mihi flatum vẽti, aut
6 *reuoca mihi diem quæ præteriit.* ¶ *Et respon*
di, & dixi, Quis natorum poterit facere, vt
7 *me interroges de his?* ¶ *Et dixit ad me: Si*
essem interrogans te, dicens, Quantæ habi-
tationes sunt in corde maris, aut quantæ ve
næ sunt in principio abyssi, aut quãtæ venæ
sunt super firmamentum, aut qui sunt exi-
8 *tus paradisi:* ¶ *diceres mihi fortassis, in abys-*
sum non descendi, neque in infernum ad-
9 *huc, neq; in cœlum vnquam ascendi,* ¶ *nunc*
autẽ non interrogaui te nisi de igne, & ven
to, & die per quem transisti, & a quibus se-
parari non potes: & non respondisti mihi de
10 *eis.* ¶ *Et dixit mihi, Tu quæ tua sunt, to-*
11 *cum coadolescentia, non potes cognoscere:* ¶ *&*
quomodo poterit vas tuum capere Altissimi
viam, & iam exterius corrupto seculo intel-
ligere corruptionem euidẽtem in facie mea?
12 ¶ *Et dixi illi, Melius erat nos non esse,*
quàm adhuc viuentes viuere in impietati-
bus, & pati, & non intelligere de qua re.
13 ¶ *Et respondit ad me, & dixit, Proficiscens* Iud.9.b.8.
B *profectus sum ad syluam lignorum campi, &* 2.Pa.25.c.18
14 *cogitauerunt cogitationem,* ¶ *& dixerunt, Ve*
nite & eamus, & faciamus ad mare bellũ,
vt recedat coram nobis, & faciamus nobis
15 *alias syluas.* ¶ *Et similiter fluctus maris &*
ipsi cogitauerunt cogitationem, & dixerunt,
Venite ascendẽtes, debellemus syluas campi,
vt & ibi consummemus nobismetipsis aliam
16 *regionẽ.* ¶ *Et factus est cogitatus syluæ in va*
num, venit enim ignis, & consumpsit eam.
17 ¶ *Similiter & cogitatus fluctuũ maris, stetit*
18 *enim arena, & prohibuit eos.* ¶ *Si enim esses*
iudex horũ, quem inciperes iustificare, aut
19 *quem condemnare?* ¶ *Et respondi, & dixi,*

Vtique vanam cogitationem cogitauerunt.
terra enim data est sylua, & mari locus por-
tare fluctus suos. ¶ Et respondit ad me, & di 20
xit, Bene tu iudicasti, & quare non iudica-
sti tibimetipsi? ¶ Quemadmodum enim terra 21
sylua data est, & mare fluctibus suis: sic qui
super terram inhabitant, quæ sunt super ter
ram intelligere solummodo possunt: & qui
super cælos, quæ super altitudinem cælorum.
¶ Et respondi & dixi, Deprecor te domine, vt 22
mihi detur sensus intelligendi. ¶ non enim 23
volui interrogare de superioribus tuis, sed
de his quæ pertranseunt per nos quotidie.
propter quid Israel datus est in opprobriũ gen-
tibus, quem dilexisti populum, datus est tri-
bubus impiis, & lex patrum nostrorũ in in-
teritũ deducta est, & dispositiones scriptæ
nusquam sunt: ¶ & pertransiuimus de secu- 24
lo, vt locusta, & vita nostra stupor & pauor, G
& nec digni sumus misericordiam consequi.
¶ Sed quid faciet nomini suo quod inuocatũ 25
est super nos? & de his interrogaui. ¶ Et re- 26
spondit ad me, & dixit, Si fueris plurimum
scrutatus, frequenter miraberis: quoniam
festinans festinat seculũ pertransire, ¶ & nõ 27
capit portare quæ in futuris tẽporibus iustis
repromissa sunt: quoniam plenum iniustitia
est seculum hoc & infirmitatibus. ¶ De qui- 28
bus autem interrogas, dicam: seminatum e-
nim est malum, & necdum venit destructio
ipsius. ¶ Si ergo non inuersum fuerit quod 29
seminatum est, & discesserit locus vbi semi-
natum est malũ, non veniet vbi seminatum
est bonũ. ¶ Quoniã granum seminis mali se- 30
minatũ est in corde Adam ab initio, & quan
tum impietatis generauit vsq; nunc, & ge-
nerat vsq; dum veniat area? ¶ Aestima aũt 31
apud te granum mali seminis, quantũ fru-
ctum impietatis generauit: ¶ quando secatæ 32
fuerint spicæ, quarũ non est numerus, quam
magnam areã incipient facere? ¶ Et respon- 33
Que 2. di, & dixit, * Quomodo, & quãdo hæc? Quare
modici & mali anni nostri? ¶ Et respõdit ad 34
me, & dixit mihi, Non festines tu super Al
tissimũ. Tu enim festinas inaniter esse super
ipsum. nã excessus tuus multus. ¶ Nonne de 35
his interrogauerunt animæ iustorũ in prom-
ptuariis suis, dicentes, vsquequo spero sic? &
quãdo veniet fructus areæ mercedis nostræ?
¶ Et respondit ad ea Ieremiel archãgelus, & 36
dixit, Quãdo impletus fuerit numerus semi
num in vobis, quoniam in statera pondera-
uit seculum, ¶ & mensura mensurauit tem- 37
pora, & numero numerauit tempora, & non
commouit, nec excitauit vsquedum implea-
tur prædicta mensura. ¶ Et respõdi, & dixi, 38
O dominator Domine, sed & nos omnes ple D
ni sumus impietate. ¶ Et ne forte propter 39
nos non impleantur iustorũ areæ, propter pec
cata inhabitantiũ super terram. ¶ Et respon 40
dit ad me, & dixit, Vade & interroga præ-

gnantem, si quando impleuerit nouẽ menses
suos, adhuc poterit matrix eius retinere par
41 tum in semetipsa? ¶ Et dixi, Non potest Do-
mine, & dixit ad me, In inferno promptua-
42 ria animarũ matrici assimilata sunt. ¶ quẽ-
admodum enim illa festinat quæ parit effu-
gere necessitatem partus: sic & hæc festinant
43 reddere ea quæ commendata sunt. ¶ Ab ini-
tio tibi demonstrabitur de his quæ cõcupiscis
44 videre. ¶ Et respondi, & dixi, Si inueni gra-
tiam ante oculos tuos, & si possibile est, & si
45 idoneus sum, ¶ demonstra mihi, si plusquam
præteritum sit habet venire, aut plura per-
46 transierũt supra quàm futurum est. ¶ Quid
pertransiuit, scio: quid autem futurum sit,
47 ignoro. ¶ Et dixit ad me, Sta super dexteram
partem, & demonstrabo tibi interpretationẽ
48 similitudinis. ¶ Et steti, & vidi: & ecce for-
nax ardens transiit coram me, & factum est
dum transiret flamma, vidi: & ecce supera-
49 uit fumus. ¶ Post hæc transiit coram me nu-
bes plena aqua: & immisit pluuiam impetu
multam. & cùm transisset impetus pluuiæ,
50 superauerunt in ea guttæ. ¶ Et dixit ad me,
Cogita tibi, sicut crescit pluuia amplius quã
gutta, & ignis quàm fumus? sic superabun-
dauit quæ transiuit mensura. Superaue-
51 runt autem guttæ, & fumus. ¶ & oraui, &
dixi, Putas viuo vsque in diebus illis? vel
52 quid erit in diebus illis? ¶ Respondit ad me,
& dixit, De signis, de quibus me interrogas,
ex parte possum tibi dicere: de vita autem
tua non sum missus dicere tibi, sed nescio.

CAP. V.

1 DE signis autem: ecce dies venient: in
A quibus apprehendentur qui inhabitãt
terram in censu multo: & abscondetur veri
2 tatis via, & sterilis erit a fide regio: ¶ et mul
tiplicabitur iniustitia super hanc quam ipse
3 tu vides, & super quã audisti olim: ¶ & erit
impositio vestigio quam nunc vides regnare
4 regionem, & videbunt eam desertam. ¶ Si
autẽ tibi dederit Altissimus viuere, videbis
post tertiam tubam, & relucescet subito sol
5 noctu, & luna ter in die. ¶ & de ligno san-
guis stillabit. & lapis dabit vocẽ suam, & po
6 puli commouebuntur: ¶ & regnabit, quem non
sperant qui inhabitãt super terram, & vola
7 tilia commigrationem facient: ¶ & mare So-
domiticum pisces reiiciet, & dabit vocem no
ctu, quam non nouerant multi. omnes au-
8 tem audient vocem eius, ¶ & chaos fiet per
loca multa, & ignis frequẽter remittetur, &
bestiæ agrestes transmigrabunt, & mulieres
9 menstruatæ parient monstra, ¶ & in dulcibus
aquis salsæ inuenientur, et amici oẽs semet-
ipsos expugnabũt: & abscondetur tũc sensus,
& intellectus separabitur in promptuarium
10 suum: ¶ & quæretur à multis, & non inue-
nietur: & multiplicabitur iniustitia, & in-
11 continentia super terram. ¶ Et interrogabit
regio

regio proximam suam, & dicet, Nunquid per
te pertransiit iustitia iustum faciēs? Et hoc B
negabit. Et erit in illo tēpore, & sperabunt 12
homines, & non impetrabunt, laborabūt, &
non dirigentur viæ eorū. Hæc signa dicere 13
tibi permissum est mihi: & si oraueris iterū
& ploraueris, sicut & nunc, & ieiunaueris
septem diebus, audies iterato horū maiora.
Et euigilaui, & corpus meum horruit val- 14
de, & anima mea laborauit vt deficeret: & 15
tenuit me qui venit angelus, qui loquebatur in me, & confortauit me, & statuit me
super pedes. Et factum est in nocte secūda, 16
& venit ad me Salathiel dux populi, & dixit mihi, Vbi eras? & quare vultus tuus tristis? An nescis, quoniā tibi creditus est Is- 17
rael in regione transmigrationis eorū? Ex- 18
urge ergo & gusta panē, & non derelinquas
nos, sicut pastor gregē suum in manibus luporum malignorum. Et dixi ei, Vade a me, 19
& nō appropies ad me. Et audiuit, vt dixi:
& recessit a me. Et ego ieiunaui diebus se- 20
ptem vlulās & plorans, sicut mihi mandauit Vriel angelus. Et factū est post dies se- 21
ptē, & iterū cogitationes cordis mei molesta
erant mihi valde, & resumpsit anima mea 22
spiritum intellectus, & iterum cœpi loqui coram Altissimo sermones. & dixi Dominator Domine ex omni sylua terræ, & omnibus 23
arboribus eius, elegisti vineam vnicam. Et 24
ex omni terra orbis, elegisti tibi foueam vnam: & ex omnibus floribus orbis elegisti tibi lilium vnum: & ex omnibus abyssis ma- 25
ris, repleuisti tibi riuum vnū: & ex omnibus
ædificatis ciuitatibus, sanctificasti tibimetipsi Sion: & ex omnibus creatis volatili- 26
bus, nominasti tibi columbam vnam: & ex
omnibus plasmatis pecoribus, prouidisti tibi
ouem vnam: & ex omnibus multiplicatis 27
populis, acquisisisti tibi populum vnum: &
ab omnibus probatam legem donasti huic,
quem desiderasti populo. Et nunc Domine, 28
vt quid tradidisti vnum pluribus? Et præparasti super vnam radicem alias, & disperdidisti vnicum tuū in multis? & conculca- 29
uerunt eum, qui contradicebāt sponsionibus
tuis, quique tuis testamentis non credebant. C
Et si odiens odisti populum tuum, tuis ma- 30
nibus debet castigari. Et factum est cùm lo- 31
cutus essem sermones, & missus est angelus
ad me, qui ante venerat ad me præterita nocte, & dixit mihi, Audi me, & instruā te: 32
& intende mihi, & adijciā coram te. Et di- 33
xi, Loquere Domine meus. Et dixit ad me,
Valde tu in excessu mentis factus es pro Israel: an plus dilexisti eum, quam qui eum
fecit? Et dixi ad eum, Non Domine, sed do- 34
lens locutus sum. Torquent enim me renes
mei per omnem horā, quærentem apprehendere semitam Altissimi, & inuestigare partē
iudicij eius. Et dixit ad me, Non potes. Et 35

dixi, Quare Domine? Ad quid nascebar, aut
quare non fiebat matrix matris meæ mihi
sepulchrum, vt non viderem laborē Iacob, &
36 defatigationem generis Israel? Et dixit ad
me, Dinumera mihi qui necdum venerunt, &
collige mihi dispersas guttas, & reuiridia
37 mihi aridos flores, & aperi mihi clausa
promptuaria, & produc mihi inclusos in eis
flatus, demonstra mihi vocis imaginem, &
tunc ostendam tibi laborem quem rogas vi-
38 dere. Et dixi, Dominator Domine, quis enim est qui potest hæc scire, nisi qui cum hominibus habitationem non habet? Ego au-
39 tem insipiens: & quomodo potero dicere de
40 his, quibus me interrogasti? Et dixit ad
me, Quomodo non potes facere vnum de his
quæ dicta sunt: sic non poteris inuenire
iudicium meum, aut in fine charitatem,
41 quam populo promisi. Et dixi, Sed ecce Do-
D mine tu prope es his qui in finem sunt: &
quid facient qui ante me fuerunt, aut nos,
42 aut hi qui post nos? Et dixit ad me, Coronæ
assimilabo iudicium meum. Sicut non nouissimorum tarditas, sic nec priorum velocitas.
43 Et respondi, & dixi, Nec poteras facere eos
qui facti sunt, & qui sunt, & qui futuri
sunt, in vnum, vt celerius iudicium tuum
44 ostendas? Et respondit ad me, & dixit, Nō
potest festinare creatura super creatorem,
nec sustinere sæculum eos qui in eo creandi
45 sunt, in vnum. Et dixi, Quo modo dixisti
seruo tuo, quoniam viuificans viuificasti à
te creatam creaturam in vnum, & sustinebat creatura: poterit & nunc portare præ-
46 sentes in vnum. Et dixit ad me, Interroga
matricem mulieris, & dices ad eam, Et si paris, quare per tempus? Roga ergo eam, vt det
47 decem in vnum. Et dixi, Non vtique po-
48 terit: sed secundum tempus. Et dixit ad
me, Et ego dedi matricem terræ his qui se-
49 minati sunt super eam per tempus. Quemadmodum enim infans non parit ea, quæ
senum sunt: sic ego disposui à me creatum se-
50 culum. Et interrogaui, & dixi, Cùm iam
dederis mihi viam, loquar coram te: nā mater nostra de qua dixisti mihi, adhuc iuue-
51 nis est: iam senectuti appropinquat. Et respondit ad me, & dixit, Interroga eam quæ
52 parit, & dicet tibi. Dices enim ei, Quare
quos peperisti, nunc non sunt similes his quī
53 ante te, sed minores statura? Et dicet tibi
& ipsa. Alij sunt qui in iuuentute virtutis
nati sunt: & alij quī sub tempore senectutis,
54 deficiente matrice sunt nati. Cōsidera ergo
& tu, quoniam minorē statura estis præ his
55 qui ante vos: & qui post vos, minores quam
vos, quasi iam senescentes creatura, & fortitudinem iuuentutis prætereuntes. Et dixi, Rogo Domine, si inueni gratiam ante oculos tuos, demonstra seruo tuo, per quem
visites creaturam tuam.

CAP. VI.

ET dixit ad me, Initio terreni orbis & 1
antequam starent exitus seculi, & an- A
tequam spirarent conuentiones ventorum,
¶ & antequam sonarent voces tonitruũ, & 2
antequam splenderent nitores coruscatio-
num, & antequam confirmarentur funda-
menta paradisi, ¶ & antequam viderentur 3
decori flores, & antequam confirmarentur
motæ virtutes, & antequã colligerentur in-
numerabiles militiæ angelorum, ¶ & ante- 4
quã extollerentur altitudines aëris, & an-
tequã nominarentur mensuræ firmamento-
rum, & antequam æstuarent camini in Siõ,
¶ & antequã inuestigarentur præsentes an- 5
ni, & antequam abalienarentur eorum qui
nunc peccant adinuentiones, & consignati
essent, qui fidem thesaurizauerunt: ¶ tunc 6
cogitaui, & facta sunt per me solum, & non
per alium: & finis per me, & non per aliũ.
¶ Et respõdi, & dixi, Quæ erit separatio tem 7
porũ? aut quando prioris finis, & sequentis
initium? ¶ Et dixit ad me, Ab Abrahã vsque 8
ad Isaac, quãdo nati sunt ab eo Iacob & E-
sau, manus Iacob tenebat ab initio calcaneũ
Esau. ¶ finis enim huius seculi Esau, & prin 9
cipiũ sequentis Iacob. ¶ Hominis manus in- 10
ter calcaneũ & manum. Aliud noli quærere
Esdra. ¶ Et respondi, & dixi, O dominator 11
Domine, si inueni gratiã ante oculos tuos.
¶ oro vt demonstres seruo tuo finem signorũ 12
tuorum, quorum partem mihi demonstrasti
nocte præcedenti. ¶ Et respondit, & dixit ad 13
me, Surge super pedes tuos, & audi vocem
plenissimam sonitus. ¶ Et erit sicut cõmotio, 14
nec commouebitur locus, in quo stes super eũ.
¶ Ideò cùm loquitur, tu non expaueas, quo- 15
niam de fine verbum & fundamentum ter
ræ intelligitur, ¶ quoniam de ipsis sermo tre- 16
miscit & commouetur; scit enim quoniã fi- B
nem eorum oportet commutari. ¶ Et factum 17
est, cùm audissem, surrexi super pedes meos,
& audiui: & ecce vox loquens, & sonus eius
sicut sonus aquarum multarum, ¶ & dixit, 18
Ecce dies veniunt, & erit quando appropin
quare incipiam, vt visitem habitantes in
terra, ¶ & quando inquirere incipiam ab eis 19
qui iniuste nocuerũt iniustitia sua, & quan
do suppleta fuerit humilitas Sion. ¶ & cùm 20
supersignabitur seculum quod incipiet per-
transire, hæc signa faciam, Libri aperientur
ante faciem firmamenti, & omnes videbunt
simul, ¶ & anniculi infantes loquentur vo- 21
cibus suis, & prægnantes immaturos pariẽt
infantes trium & quatuor mensium, & vi-
uent & suscitabuntur. ¶ Et subito appare- 22
bunt seminata loca non seminata, & plena
promptuaria subito inuenientur vacua: ¶ & 23
tuba canet tum sono: quam cùm omnes au-
dierint, subito expauescent. ¶ Et erit in illo 24
tempore, debellabunt amici amicos vt ini-
mici, & expauescet terra cum his: & venæ
fontium stabunt, & non decurrent in horis
25 tribus: ¶ & erit, omnis qui derelictus fuerit
ex omnibus istis quibus prædixi tibi, ipse sal
uabitur. et videbit salutare meum, & finem
26 seculi vestri. ¶ Et videbunt qui recepti sunt
homines, qui mortẽ non gustauerunt à na-
tiuitate sua, & mutabitur cor inhabitantiũ.
27 & conuertetur in sensum aliũ. ¶ Delebitur
28 enim malũ, & extinguetur dolus. ¶ Florebit
autẽ fides, & vincetur corruptela, & osten-
detur veritas quæ sine fructu fuit diebus
29 tãtis. ¶ Et factum est, cùm loqueretur mihi,
& ecce paulatim intuebar super eum ante
30 quàm stabam, ¶ & dixit ad me hæc, Veni ti-
31 bi ostendere tempus venturæ noctis. ¶ Si er-
go iterum rogaueris, & iterum ieiunaueris
septem diebus, iterum tibi renuntiabo horũ
32 maiora per diem quam audiui. ¶ Audita est
C enim vox tua apud Altissimum. ¶ Vidit e-
nim fortis dilectionem tuam, & prouidit pu
dicitiam, quam à iuuentute tua habuisti:
33 ¶ & propter hoc misit me demonstrare tibi
hæc omnia, & dicere tibi, Confide, & noli ti
34 mere, ¶ & noli festinare cum prioribus tem-
poribus cogitare vana, vt non properes à no
35 uissimis temporibus. ¶ Et factũ est post hæc,
& fleui iterum: & similiter ieiunaui septem
diebus vt suppleam tres hebdomadas, quæ
36 dicta sunt mihi. ¶ Et factũ est in octaua no
cte, & cor meũ turbabatur iterato in me, &
37 cœpi loqui corã Altissimo. ¶ Inflammabatur
enim spiritus meus valde, & anima mea an
38 xiabatur. ¶ & dixi, O Domine, loquens lo-
cutus es ab initio creaturæ in primo die di-
cens, Fiat cælum & terra. & tuum verbum
39 opus perfectũ. ¶ Et erat tunc spiritus, & te-
nebræ circunferebantur, & silentium, sonus
40 vocis hominis nondũ erat abs te. ¶ Tunc di-
xisti de thesauris tuis proferri lumen lumi-
41 nosum, quo appareret opus tuum. ¶ Et die
secundo creasti spiritũ firmamenti, & impe-
rasti ei vt diuideret & diuisionẽ faceret in-
ter aquas, vt pars quædã sursum recederet,
42 pars vero deorsum maneret. ¶ Et tertia die
imperasti aquis cõgregari in septima parte
terræ: sex vero partes siccasti & conseruasti,
vt ex his sint corã te ministrãtia seminata
43 à Deo, & culta. ¶ Verbũ enim tuũ processit,
44 & opus statim fiebat. ¶ Processit enim subitò
fructus multitudinis immensus, & concu-
piscentiæ gustus multiformes, & flores colo-
re immutabili, & odores odoramenti inuesti
45 gabilis, & die tertia hæc facta sunt. ¶ Quar
D ta autem die imperasti fieri solis splendorẽ,
46 lunæ lumen, stellarũ dispositionem: ¶ & Im-
perasti eis, vt deseruirent futuro plasmato
47 homini. ¶ Quinto autem die dixisti septimæ
parti, vbi erat aqua cõgregata, vt procrearet
animalia & volatilia & pisces: & ita fiebat
48 ¶ aqua muta, & sine anima quæ dei nutu
iube-

iubebatur, animalia faciebat, vt ex hoc mi-
rabilia tua nationes enarrent. ¶ Et tūc con- 49
seruasti duas animas: nomē vni vocasti He-
noch, & nomen secundæ vocasti Leuiathan,
¶ & separasti ea ab alterutro. Non enim po- 50
terat septima pars, vbi erat aqua cōgregata
capere ea. ¶ Et dedisti Henoch vnā partem, 51
quæ siccata est tertio die, vt habitet in ea
vbi sunt montes mille. ¶ Leuiathan aūt de- 52
disti septimam partē humidam, & seruasti
eam, vt fiat in deuorationem quibus vis, &
quando vis. ¶ Sexto autem die imperasti ter 53
ræ, vt crearet coram te iumenta, & bestias,
& reptilia: ¶ & super his Adam quem con- 54
stituisti ducem super omnibus factis quæ fe
cisti, & ex eo educimur nos omnes, quemq;
elegisti populum. ¶ Hæc autem omnia dixi 55
coram te Domine, quia propter nos creasti
seculum. ¶ Residuas autem gentes ab Adam 56
natas dixisti eas nil esse, & quoniam salivæ
assimilatæ sunt, & quasi stillicidium de va
se similasti abundantiam eorum. ¶ Et nunc 57
Domine ecce, istæ gentes quæ in nihilum de-
putatæ sunt, cœperunt dominari nostri, &
deuorare, ¶ nos autem populus tuus quem vo 58
casti primogenitum vnigenitū æmulatorem
tuum, traditi sumus in manibus eorum,
¶ & si propter nos creatum est seculum, qua- 59
re non hæreditatem possidemus cum seculo?
Vsquequo hæc.

CAP. VII.

ET factum est cùm finissem loqui verba 1
hæc, missus est ad me angelus qui missus A
fuerat ad me primis noctibus, ¶ & dixit ad 2
me, Surge Esdra, & audi sermones quos ve
ni loqui ad te. ¶ Et dixi, Loquere Deus me- 3
us. Et dixit ad me, Mare positum est in spa-
tioso loco, vt esset altum & immensum: ¶ e- 4
rit autem ei introitus in angusto loco posi-
tus, vt esset similis fluminibus. ¶ Quis enim 5
volens voluerit ingredi mare, & videre eū,
vel dominari eius: si non transierit angu-
stum, in latitudinem quomodo venire pote-
rit? ¶ Item aliud, Ciuitas est ædificata & 6
posita in loco campestri, est autem plena om-
nium bonorum, ¶ introitus eius angustus & 7
in præcipiti positus, vt esset à dextris quidē
ignis, à sinistris aqua alta: ¶ semita autem 8
est vna sola inter eos posita, hoc est, inter i-
gnem & aquam, vt non capiat semita, nisi
solummodo vestigium hominis. ¶ Si aūt da- 9
bitur ciuitas homini in hæreditatem, si nun
quam antepositum periculum pertransierit,
quomodo accipiet hæreditatem suam? ¶ Et di 10
xi, Sic Domine. Et dixit ad me, Sic est: &
Israël pars. ¶ Propter eos enim feci seculum, 11
& quando transgressus est Adam cōstitutio-
nes meas, iudicatum est quod factū est. ¶ Et 12
facti sunt introitus huius seculi angusti, &
dolentes & laboriosi: pauci autē & mali, &
periculorū pleni: & labore magnopere fulti.
13 ¶ nam maioris seculi introitus spatiosi & se-
curi, & facientes immortalitatis fructum.
14 ¶ Si ergo ingredientes non fuerunt ingressi
qui viuunt, angusta & vana hæc: non pote-
15 runt recipere quæ sunt reposita. ¶ Nunc ergo
quare tu cōturbaris, cùm sis corruptibilis? &
16 quid moueris tu, cùm sis mortalis? ¶ Et qua-
re non accepisti in corde tuo quod est futu-
17 rum, sed quod in præsenti? ¶ Respondi & di-
xi, Dominator Domine, ecce disposuisti lege
tua, quoniam iusti hæreditabunt hæc, impij
18 autem peribunt. ¶ Iusti autem ferent angu-
sta, sperantes spatiosa, qui enim impie ges-
serunt, & angusta passi sunt, & spatiosa nō
19 videbunt. ¶ Et dixit ad me, Non est iudex
B super Deum, neque intelligens super Altis-
20 simum. ¶ Pereūt enim multi præsentes, quia
21 negligitur quæ anteposita est Dei lex. ¶ Man
dans enim mādauit Deus venientibus, quan
do venerunt, quid facientes viuerent, et quid
22 obseruantes nō punirentur. ¶ Hi autem non
sunt persuasi, & contradixerunt ei, & cōsti-
23 tuerunt sibi cogitamen vanitatis, ¶ & pro-
posuerunt sibi circumuentiones delictorū, &
superdixerunt Altissimo non esse, & vias e-
24 ius non cognouerunt: ¶ & legē eius spreue-
runt, & sponsiones eius abnegauerunt, & in
legitimis eius fidem non habuerunt, & ope-
25 ra eius non perfecerunt. ¶ propter hoc Esdra
26 vacua vacuis, & plena plenis. ¶ Ecce tēpus
veniet, & erit quando venient signa quæ
prædixi tibi, & apparebit sponsa, & appare-
scens ostendetur quæ nunc subducitur terra:
27 ¶ & omnis qui liberatus est de prædictis ma
28 lis, ipse videbit mirabilia mea. ¶ Reuelabi-
tur enim filius meus IESVS cum his qui
cum eo sunt, & iucundabuntur qui relicti
29 sunt in annis quadringentis. ¶ Et erit post
annos hos, & morietur filius meus CHRI
STVS, & omnes qui spiramentum habent
30 homines: ¶ & conuertetur seculum in anti-
quum silentium diebus septē, sicut in prio-
ribus iudicijs, ita vt nemo derelinquatur.
31 ¶ Et erit post dies septē, & excitabitur quod
nondum vigilat seculum, & morietur cor-
32 ruptum: ¶ & terra reddet quæ in ea dor-
miunt, & puluis qui in eo silentio habitāt,
& promptuaria reddent quæ eis commen-
33 data sunt animæ. ¶ Et reuelabitur Altissi-
mus super sedem iudicij, & pertransibunt mi
34 seriæ, & longanimitas congregabitur. ¶ Iu-
diciū autem solum remanebit, veritas sta-
35 bit, & fides conualescet, ¶ & opus subseque-
tur, & merces ostendetur, & iustitiæ vigi-
labunt, & iniustitia non dominabuntur. Ge.18.c.23.
36 ¶ Et dixi, Primus Abraham propter Sodomi Ex.32.c.11.
C tas orauit, & Moyses pro patribus qui in 2.re.24.c.17
37 deserto peccauerunt, ¶ & qui post eum pro Is 2.Pa.6.c.14.
38 raël in diebus Achaz, & Samuelis, ¶ & Da- 3.Re.17.d.20
uid pro confractione, & Salomon pro eis qui & 18.d.25.
39 venerūt in sanctificationem. ¶ Et Elias pro 4.Re.19.c.15

his qui pluuiam acceperũt, & pro mortuo vt
uiueret, & Ezechias pro populo in diebus 40
Sennacherib, & multi pro multis. Si ergo 41
modo quando corruptibile increuit, & iniu-
stitia multiplicata est, & orauerunt iusti pro
impijs: quare & nunc sic non erit? Et re- 42
spondit ad me, & dixit, Præsens seculum nõ
est finis, gloria in eo frequens manet: propter
hoc orauerunt pro inualidis. Dies enim iu- 43
dicij erit finis temporis huius, & initiũ tem
poris futuræ immortalitatis, in quo transi-
uit corruptela: soluta est intemperantia, 44
abscissa est incredulitas: creuit autem iusti-
tia, orta est veritas. tunc enim nemo pote 45
rit saluare eum qui perijt, neque demergere
qui vicit. Et respondi, & dixi, Hic est ser- 46
mo meus primus & nouissimus, quoniam
melius erat nõ dare terram Adam, vel cùm
iam dedisset, coercere eum vt non peccaret.
Quid enim prodest hominibus in præsenti 47
viuere in tristitia, & mortuos sperare pu-
Rom. 5.a.2. nitionem? O tu quid fecisti Adam? Si enim 48
tu peccasti, non est factus solius tuus casus,
sed & nostrer qui ex te aduenimus. Quid 49
enim prodest nobis si promissum est nobis im
mortale tempus: nos autem mortalia opera
egimus? Et quoniã prædicta est nobis per- 50
ennis spes, nos vero pessimi vani facti su-
mus. Et quoniam reposita sunt nobis ha- 51
bitacula sanitatis & securitatis: nos vero
male conuersati sumus. Et quoniã reposita 52
est gloria Altissimi protegere eos qui tarde
conuersati sunt: nos autem pessimis vijs am
bulauimus. Et quoniam ostendetur para- 53
disus, cuius fructus incorruptus perseuerat,
in quo est securitas & medela: nos vero nõ 54
ingrediemur. in ingratis enim locis conuer-
sati sumus. Et quoniam super stellas ful- 55
gebunt facies eorum qui abstinentiã habue-
runt: nostra autem facies super tenebras ni D
gra. non enim cogitauimus viuentes quan 56
do iniquitatẽ faciebamus, quod incipiemus
post mortem pati. Et respõdit, & dixit, Hæc 57
est cogitamentum certaminis quod certabit
qui super terram natus est homo, vt si vi- 58
ctus fuerit, patiatur quod dixisti: si autem
vicerit, recipiet quod dico: quoniam hæc est 59
vita quam Moyses dixit cùm viueret, ad po
De. 30.d.19. pulum, dicens, Elige tibi vitam, vt viuas.
Non crediderunt autem ei, sed nec post eum 60
prophetis: sed nec mihi qui locutus sum ad
eos, quoniam nõ esset tristitia in perditio- 61
nem eorum, sicut futurum est gaudium super
eos, quibus persuasa est salus. Et respondi, 62
& dixi, Scio Domine, quoniam vocatus est
Altissimus misericors in eo, quod misereã-
tur his qui nondum in seculo aduenerunt,
& quod miseretur illis qui conuersionem 63
faciunt in lege eius: & longanimis est, quo- 64
niam longanimitatem præstat his qui pec-
cauerunt quasi suis operibus: & munificus 65
est, quoniam quidẽ donare vult pro exigen-
66 tijs: & multa misericordiæ, quoniam mul-
tiplicat magis misericordias his qui præsen-
tes sunt, & qui præterierunt, & qui futurĩ
67 sunt. Si enim non multiplicauerit miseri-
cordias suas: non viuificabitur seculum cum
68 his qui inhæreditabant in eo. Et donat:
quoniam si non donauerit de bonitate sua,
vt alleuentur hi qui iniquitatem fecerunt,
de suis iniquitatibus non poterit decies mil
69 lesima pars viuificari hominum. Et iudex
si non ignouerit his qui curati sunt verbo e-
ius, & deleuerit multitudinem contentio-
num: non fortassis derelinquerentur in in-
numerabili multitudine, nisi pauci valde.

CAP. VIII.

1 ET respondit ad me, & dixit, Hoc seculum
A fecit altissimus propter multos, futurum
2 autem propter paucos. Dicam autem coram
te similitudinem Esdra. Quomodo autem
interrogabis terram, & dicet tibi, quoniam
dabit terram multam magis vnde fiat fi-
ctile, paruum autem puluerem vnde aurum
3 fit: sic & actus præsentis seculi. Multi qui-
dem creati sunt, pauci autem saluabuntur.
4 Et respondi, & dixi, Absorbe ergo anima
5 sensum, & deuora quod sapit. conuenisti
enim obaudire, & prophetare *volens. Nec *voles 3.
enim tibi datum est spatium, nisi solummo-
6 do viuere. O Domine, si non permittes ser
uo tuo, vt oremus corã te, & des nobis semen
cordi, & sensui culturã, vnde fructus fiat,
vnde viuere possit omnis corruptus, qui por
7 tabit locum hominis? Solus enim es, & v-
na plasmatio nos sumus manuum tuarum,
8 sicut locutus es: & quomodo nunc in matri-
ce plasmatum est corpus, & præstas mẽbra:
conseruatur in igne & aqua tua creatio: &
nouem mensibus patitur tua plasmatio tuã
9 creaturam quæ in ea creata est: ipsum aũt
quod seruat, & quod seruatur, vtraque ser-
uabuntur: seruataq; quandoq; iterum red-
10 dit matrix, quæ in ea creuerunt. Imperasti
enim ex ipsis membris, hoc est mamillis præ-
11 bere lac fructui mamillarum, vt nutriatur
id quod plasmatum est vsque in tempus ali-
quod, & postea disponas eum tua misericor-
12 dia. Enutristi eum tua iustitia, & erudi-
sti eum in lege tua. & corripuisti eũ tuo in-
13 tellectu: & mortificabis eum, vt tuã crea-
turam: & viuificabis eum, vt opus tuum.
14 Si ergo perdideris eum qui tãtis laboribus
B plasmatus est: tuo iussu facile est ordinari,
15 vt & id quod fiebat, seruaretur. Et nunc
Domine dicã, de omni homine tu magis scis:
16 de populo autem tuo, ob quẽ doleo: Et de hæ
reditate tua, propter quã lugeo: & propter Is
rael, propter quem tristis sum: & de Iacob,
17 propter quem doleo: ideo incipiã orare corã
te pro me, & pro eis: quoniam video lapsus
18 nostros qui inhabitamus terram. Sed au-
diui

dini celeritatem iudicii qui futurus est. ¶I- 19
des audi vocem meam & intellige sermo-
nem meum, & loquar coram te. ¶ Initium 20
verborum Esdræ priusquam assumeretur,
& dixi: Domine, qui inhabitas seculum, cu
ius oculi eleuati in superna & aere: ¶ & cu- 21
ius thronus inæstimabilis, & gloria incom-
prehensibilis: cui astat exercitus angelorum
cum tremore, ¶ quorum seruatio in vento & 22
igni conuertitur: cuius verbum verum, &
dicta perseuerantia: ¶ cuius iussio fortis, & 23
dispositio terribilis: cuius aspectus arefacit
abyssos, & indignatio tabescere facit motes,
& veritas testificatur. ¶ exaudi orationem 24
serui tui, & auribus percipe precationem fi-
gmenti tui. ¶ Dum enim viuo, loquar: & dũ 25
sapio, respondebo: ¶ nec respicias ꝑ puli tui 26
delicta, sed qui tibi in veritate seruiunt.
¶ Nec intendas impia gentium studia, sed 27
qui tua testimonia cum doloribus custodie-
runt. ¶ Nec cogites quæ in conspectu tuo falsè 28
conuersati sunt, sed memorare qui ex volun
tate tua timorem cognouerunt. ¶ Neque vo- 29
lueris perdere, qui pecudum mores habue-
runt: sed respicias eos qui legem tuam splen-
dide docuerunt. ¶ Nec indigneris eis qui be- 30
stiys peiores iudicati sunt: sed diligas eos qui C
semper in tua iustitia confidunt, & gloria.
¶ Quoniam nos & patres nostri talibus mor 31
bis languemus: tu autem propter nos pecca-
tores misericors vocaberis. ¶ Si enim desyde- 32
raueris ut nostri miserearis, tunc misericors
vocaberis, nobis autem non habentibus ope-
ra iustitiæ. ¶ Iusti enim, quibus sunt opera 33
multa reposita, ex proprijs operibus recipiẽt
mercedẽ. ¶ Quid est enim homo, ut ei indi- 34
gneris: aut genus corruptibile, ut ita ama-
3.Re.8.e.46 rus sis de ipso? ¶ In veritate enim nemo de 35
2.Pa.6.f.36. genitis est qui non impie gesßit, & de confi-
tentibus qui non deliquit. ¶ In hoc enim 36
annuntiabitur iustitia tua, & bonitas tua
Domine, cùm misertus fueris eis qui non
habent substantiam bonorum operum. ¶ Et 37
respondit ad me, & dixit, Recte locutus es
aliqua: & iuxta sermones tuos, sic & fiet.
¶ quoniam non vere cogitabo super plasma 38
eorum qui peccauerunt ante mortem, ante
Gen.4.c.4. iudicium, ante perditionem: ¶ sed iucunda- 39
bor super iustorum figmentum, & memo-
rabor peregrinationis quoque, & saluatio-
nis & mercedis receptionis. ¶ Quomodo er- 40
Mat.13.a.4. go locutus sum, sic & est. ¶ Sicut enim agri- 41
& 20.b.16. cola serit super terram semina multa, &
plantationes multitudinis plantat, sed non
in tempore omnia quæ seminata sunt, sal-
uantur, sed nec omnia quæ plantata sunt,
radicabunt: sic & qui in seculo seminati
sunt, non omnes saluabuntur. ¶ Et respon- 42
di, & dixi, Si inueni gratiam loquar.
¶ Quomodo semen agricolæ si non ascenderit 43
aut non acceperit pluuiam tuam in tempo-

re, aut si corruptum fuerit multitudine plu-
44 uiæ, ¶ sic perit: & similiter homo qui mani-
bus tuis plasmatus est, & tu ei imago no-
minatus: quoniam similatus es ei, propter
quem omnia plasmasti, & similasti semini
45 agricolæ. ¶ Non irascaris super nos, sed parce
populo tuo, & miserere hæreditati tuæ. Tu
46 autem creaturæ tuæ misereris. ¶ Et respon-
D dit ad me, & dixit. Quæ sunt præsentia
47 præsentibus, & quæ futura futuris? ¶ Mul-
tum enim tibi restat, ut poßis diligere meã
creaturam super me: tibi autem frequenter
& ipsi proximaui, iniustis autem nunquã.
48 ¶ Sed & in hoc mirabilis es coram Altißi-
49 mo, ¶ quoniam humiliasti te sicut decet te,
& non iudicasti te, ut inter iustos pluri-
50 mum glorificeris. ¶ Propter quod miseriæ
E multæ, & miserabiles efficientur eis qui ha-
bitant seculum in nouißimis: quia in mul-
51 ta superbia ambulauerunt. ¶ Tu autem pro
te intellige, & de similibus tuis inquire glo-
52 riam. ¶ Vobis enim apertus est paradisus,
plantata est arbor vitæ, præparatum est fu-
turum tempus, præparata est abundantia,
ædificata est ciuitas, probata est requies, per-
53 fecta est bonitas & perfecta sapientia. ¶ Ra-
dix mali signata est à vobis: infirmitas &
tinea à vobis abscondita est: & in infernum
54 fugit corruptio in obliuione. ¶ Transierunt
dolores, & ostensus est in fine thesaurus im-
55 mortalitatis. ¶ Noli ergo adijcere inquirendo
56 de multitudine eorũ qui pereunt. ¶ Nam &
ipsi accipientes libertatẽ, spreuerunt Altis-
simum, & legem eius contempserunt, et vias
57 eius dereliquerunt. ¶ Adhuc autem iustos e- Psal. 13.a.2.
58 ius conculcauerunt, ¶ & dixerũt in corde suo & 52.a.2.
non esse Deum: & quidem scientes quoniam
59 moriuntur. ¶ Sicut enim vos suscipient quæ
prædicta sunt: sic eos sitis & cruciatus, quæ
præparata sunt. non enim voluit hominem
60 disperdi. ¶ Sed & ipsi qui creati sunt, coin-
quinauerunt nomen eius qui fecit eos: &
ingrati fuerunt ei qui præparauit eis vitã.
61 ¶ Quapropter iudicium meum modo appro-
62 pinquat. ¶ Quæ non omnibus demonstraui,
nisi tibi, & tibi similibus paucis. Et respon-
63 di, & dixi, ¶ Ecce nunc Domine demonstra-
sti mihi multitudinem signorum, quæ inci-
pies facere in nouißimis: sed non demonstra-
sti mihi quo tempore.

CAP. IX.

1 ET respõdit ad me, & dixit, Metiens me-
A tire tempus in semetipso: & erit cùm
viderit, quòd transierit pars quadã signo-
2 rum quæ prædicta sunt, ¶ tũc intelliges quo-
niam ipsum est tẽpus in quo incipiet Altis-
simus visitare seculũ quod ab eo factum est.
3 ¶ Et quando videbitur in seculo motio loco-
4 rum, & populorum turbatio, ¶ tunc intelli-
ges quoniam de his erat Altißimus locutus
5 à diebus qui fuerũt ante te ab initio. ¶ Sicut

enim omne quod factum est in seculo ini-
tium habet, pariter & consummationem, &
consummatio est manifesta: ¶ sic & Altissi- 6
mi tempora initia habēt manifesta in pro-
digijs & virtutibus & consummationes in
actu & in signis. ¶ Et erit, omnis qui saluus 7
factus fuerit, & qui poterit effugere per ope
ra sua & per fidem in qua credidistis, ¶ re- 8
linquetur de prædictis periculis, & videbit
salutare meum in terra mea, & in finibus
meis, quoniam sanctificaui me a seculo. ¶ Et 9
tunc miserebuntur qui nūc abusi sunt vias
meas, & in tormentis commorabuntur hi
qui eas proiecerunt in contemptu. ¶ Qui e- 10
nim cognouerunt me, viuentes beneficia con
secuti: ¶ & qui fastidierunt legem meam, 11
cum adhuc erant habentes libertatem, ¶ & 12
cùm adhuc esset eis apertus pœnitentiæ lo-
cus non intellexerunt, sed spreuerunt: hos o-
portet post mortem in cruciamento cogno-
scere. ¶ Tu ergo noli adhuc curiosus esse, quo- 13
modo impij cruciabuntur: sed inquire quo-
modo iusti saluabuntur, & quorum secu- B
lum, & propter quos seculum, & quando.
¶ Et respondi, & dixi: ¶ Olim locutus sum, 14
& nunc dico, & postea dicam: quoniam plu 15
res sunt qui pereunt, quam qui saluabun-
Mat.10.b.6. *tur: ¶ sicut multiplicatur fluctus super gut-* 16
tam. Et respondit ad me, & dixit: ¶ Qualis 17
ager, talia & semina: & quales flores, tales
& tinctura, & qualis operator, talis & crea
tio: & qualis agricola, talis cultura: quo-
niam tempus erat seculi. ¶ Et nunc cùm es- 18
sem parans eis his qui nūc sunt: antequam
fieret seculum, in quo habitarent: & nemo
mihi contradixit. ¶ tunc enim quisque, & 19
"creatus. *nunc "creator in mundo hoc parato, & mes-*
se indeficienti, & lege inuestigabili corru-
pti sunt mores eorum. ¶ Et consideraui secu- 20
lum, & ecce erat periculum propter cogita-
tiones quæ in eo aduenerunt. ¶ Et vidi, & 21
peperci ei valde: & seruaui mihi acinum de
botro, & plantationem de tribu multa. ¶ Pe- 22
reat ergo multitudo quæ sine causa nata est,
& seruetur acinus meus, & plantatio mea:
quia eum multo labore perfeci. ¶ Tu autem 23
si adhuc intromittas septem dies alios, sed
non ieiunabis in eis: ¶ Ibis in campum flo- 24
rum, vbi domus non est ædificata, & man-
ducabis solummodo de floribus campi, & car
nem non gustabis, & vinum non bibes, sed
solummodo flores: ¶ deprecare Altissimū sine 25
intermissione, & veniam, & loquar tecum. C
¶ Et profectus sum sicut dixit mihi in cam- 26
pum qui vocatur Ardath, & sedi ibi in flo-
ribus. Et de herbis agri manducaui, & fa-
cta est esca earum mihi in saturitatem.
¶ Et factum est post dies septem, & ego di- 27
scumbebam supra fœnum, & cor meum ite-
rum turbabatur sicut antè. ¶ Et apertum est 28
os meum, & inchoaui dicere corā Altissimo,

29 *& dixi. ¶ O Domine, te nobis ostendens osten* Exo.10.b.9
sus es patribus nostris in deserto, quod non & 24.a.1.
calcatur, & infructuoso quando erant exeun Deu.4.b.12
30 *tes de Aegypto: & dicens dixisti. ¶ Tu Israel*
audi me, & semē Iacob intende sermonibus
31 *meis. ¶ Ecce enim ego semino in vobis legem*
meam, & faciet in vobis fructum, & glori-
32 *ficabimini in eo per seculum, ¶ Nam patres*
nostri accipientes legem, non seruauerunt, &
legitima mea non custodierunt, & factus est
fructus legis non parens: nec enim poterat,
33 *quoniam tuus erat. ¶ Nam qui acceperunt,* Exo.32.f.28
perierunt, non custodientes quod in eis se-
34 *minatum fuerat. ¶ Et ecce, consuetudo est,*
vt cùm acceperit terra semen, vel nauem
mare, vel vas aliquod escam vel potū: cùm
fuerit exterminatum id, in quo seminatum
35 *est, vel in quod missum est: ¶ simul id quod*
seminatum vel missum est, vel quæ suscepta
D *sunt, exterminantur, & suscepta iam non*
manent apud nos: sed nobis sic non factum
36 *est. ¶ Nos quidem qui legem accepimus pec-*
cantes perimimus, & cor nostrum quod susce
37 *pit eam. ¶ nam lex non perijt, sed permansit*
38 *in suo labore. ¶ Et cùm loquerer hæc in cor-*
de meo, respexi oculis meis, & vidi mulie-
rem in dextera parte, & ecce hæc lugebat, &
plorabat cum voce magna, & animo dole-
bat valde, & vestimenta eius discissa, &
39 *cinis super caput eius. ¶ Et dimisi cogitatus*
in quibus eram cogitans, & conuersus sum
40 *ad eam, & dixi ei, ¶ Vt quid fles? & quid do*
41 *les animo? Et dixit ad me. ¶ Dimitte me*
Domine meus, vt defleam me, & adijciam
dolorem: quoniam valde amaro sum animo,
42 *& humiliata sum valde. ¶ Et dixi ei, Quid*
43 *passa es? dic mihi. Et dixit ad me. ¶ Sterilis*
fui ego famula tua, & non peperi, habens
44 *maritum annis triginta. ¶ Ego enim per sin*
gulas horas, & per singulos dies, & annos
hos triginta deprecor Altissimum nocte ac
45 *die. ¶ Et factum est, post triginta annos ex-*
audiuit me Deus ancillam tuam, & vidit
humilitatem meam, & attendit tribulatio-
ni meæ, & dedit mihi filium: & iucundata
sum super eum valde ego, & vir meus, &
omnes ciues mei, & honorificabamus valde
46 *Fortem. ¶ Et nutriui eum cum labore multo.*
47 *¶ Et factum est cùm creuisset, & venisset*
accipere vxorem, feci diem epuli.

CAP. X.

1 ET *factum est, cùm introisset filius meus*
A *in thalamo suo, cecidit, & mortuus est:*
2 *¶ & euertimus omnes lumina, & surrexerūt*
oēs ciues mei ad consolandum me, & quieui
3 *vsque in alium diem vsque nocte. ¶ Et factum*
est, cùm omnes quieuissent vt me consola-
rētur vt quiescerem: & surrexi nocte, & fu
4 *gi: & veni sicut vides in hoc campo: ¶ & co-*
gito iam non reuerti in ciuitatem, sed hic
consistere: & neque manducare, neque bibere.
sed

ſed ſine intermiſſione lugere, & ieiunare
vſq; dum moriar. ¶ Et dereliqui ſermones 5
in quibus eram, & reſpondi cum iracundia
ad eam, & dixi, ¶ Stulta ſuper omnes mulie- 6
res, non vides luctum noſtrum, & quæ nobis
contingunt? ¶ Quoniam Seon mater noſtra 7
omni triſtitia contoislatur, & humilitate
humiliata eſt, & luget validiſſime. ¶ Et nūc 8
quoniam omnes lugemus, & triſtes ſumus:
quoniam omnes contriſtati ſumus, tu autem
contriſtaris in uno filio? ¶ Interroga enim 9
terram, & dicet tibi: quoniam hæc eſt, quæ
debeat lugere caſum tantorum ſuper eam
germinantium. ¶ Et ex ipſa ab initio omnes 10
nati & alij venient: & ecce, pene omnes in
perditionem ambulant, & exterminium fit
multitudo eorum. ¶ Et quis ergo debet lu- 11
gere magis, niſi hæc quæ tam magnam mul-
titudinem perdidit, quam tu, quæ pro uno
doles? Si autem dices mihi, ¶ Quoniam nō eſt 12
planctus meus ſimilis terræ: quoniam fru-
ctum ventris mei perdidi, quem cum mæro-
ribus peperi, & cum doloribus genui. ¶ terra 13
autem ſecundum viam terræ, abijtq; in ea
multitudo præſens, quomodo euenit: & ego
tibi dico, ¶ ſicut tu cum labore peperiſti, ſic & 14
terra dat fructum ſuum homini ab initio ei
qui fecit eam. ¶ Nunc ergo retine apud te- 15
metipſam dolorem tuum, & fortiter fer quæ
tibi contigerunt caſus. ¶ Si enim iuſtifica- 16
ueris terminum Dei, & conſilium ſuum re- B
cipies in tempore, & in talibus collaudabe-
ris: ¶ ingredere ergo in ciuitatem ad virum 17
tuum. Et dixit ad me, ¶ Non faciam, neque 18
ingrediar ciuitatē, ſed hic moriar. ¶ Et ap- 19
poſui adhuc loqui ad eam, & dixi, ¶ Noli fa- 20
cere hunc ſermonem, ſed cōſenti perſuaden-
ti. Quot enim caſus Sion? Conſolare propter
dolorem Ieruſalem. ¶ Vides enim quoniam 21
ſanctificatio noſtra deſerta effecta eſt, & al-
tare noſtrum demolitum eſt, & templū no-
ſtrum deſtructum eſt, ¶ & pſalterium noſtrū 22
humiliatum eſt, & hymnus conticuit, & ex-
ultatio noſtra diſſoluta eſt, & lumen cande-
labri noſtri extinctum eſt, & arca teſtamēti
noſtri direpta eſt, & ſancta noſtra contami-
nata ſunt, & nomen quod inuocatū eſt ſu-
per nos, pene prophanatum eſt: & liberi no-
ſtri cōtumeliam paſſi ſunt, & ſacerdotes no-
ſtri ſuccenſi ſunt, & Leuitæ noſtri in capti-
uitatem abierunt, & virgines noſtræ coin-
quinatæ ſunt, & mulieres noſtræ vim paſſæ
ſunt, & iuſti noſtri rapti ſunt, & paruuli
noſtri perditi ſunt, & iuuenes noſtri ſeruie-
runt, & fortes noſtri inualidi facti ſunt: ¶ & 23
quod omnium maius, ſignaculum Sion, quo-
niam reſignata eſt de gloria ſua, nam & tra-
dita eſt in manibus eorum qui nos oderūt.
¶ Tu ergo excute tuam triſtitiam multā, & 24
depone abs te multitudinem dolorū, vt tibi
repropitietur Fortis, & requiem faciet tibi
25 Altiſſimus requietionem laborum. ¶ Et fa-
ctum eſt, cùm loquebar ad eam, facies eius
fulgebat ſubito & ſpecies, coruſcus fiebat vi-
ſus eius, vt eſſem pauens valde ad eam, &
26 cogitarē quid eſſet hoc. ¶ Et ecce, ſubito emi-
ſit ſonitum vocis magnum timore plenum,
vt commoueretur terra à mulieris ſono. &
27 vidi: ¶ & ecce, amplius mulier nō compare-
C bat mihi, ſed ciuitas ædificabatur, & locus
demonſtrabatur de fundamentis magnis: &
28 timui, & clamaui voce magna, & dixi, ¶ Vbi Supr. 9. a. 1.
eſt Vriel angelus, qui à principio venit ad
me? quoniam ipſe me fecit venire in multi-
tudine in exceſſu mentis huius, & factus eſt
finis meus in corruptionem, & oratio mea in
29 improperiū. ¶ Et cùm eſſem loquens ego hæc,
30 ecce venit ad me, & vidit me. ¶ & ecce eram
poſitus vt mortuus, & intellectus meus alie-
natus erat, & tenuit dexteram meam, &
confortauit me, & ſtatuit me ſuper pedes
31 meos, & dixit mihi, ¶ Quid tibi eſt? & qua-
re conturbatus eſt intellectus tuus, & ſenſus
cordis tui? & quare conturbaris? Et dixi,
32 ¶ Quoniam dereliquiſti me, & ego quidē feci
ſecundum ſermones tuos, & exiui in campū:
& ecce vidi, & video quod non poſſum enar-
33 rare. Et dixit ad me, ¶ Sta vt vir, & "com- "commo-
34 monebo te'. Et dixi, ¶ Loquere Domine meus nebo 2.
tu in me, noli me derelinquere, vt non fru-
35 ſtra moriar: ¶ quoniam vidi quæ non ſcie-
36 bam & audio quæ non ſcio. ¶ Aut nunquid
ſenſus meus fallitur, & anima mea ſom-
37 niat? ¶ Nunc ergo deprecor te, vt demonſtres
ſeruo tuo de exceſſu hoc. Et reſpondit ad me,
38 & dixit, ¶ Audi me & doceam te, & dicam
tibi de quibus times: quoniam Altiſſimus
39 reuelauit tibi myſteria multa. ¶ Vidit rectam
viam tuam, quoniam ſine intermiſſione cō-
triſtabaris pro populo tuo, & valde lugebas
40 propter Sion. ¶ Hic ergo intellectus viſionis
41 quæ tibi apparuit ante paululum. ¶ Quam
vidiſti lugentem, inchoaſti conſolari eam.
42 ¶ Nunc autem iam ſpeciem mulieris non vi-
43 des, ſed apparuit tibi ciuitas ædificari: ¶ &
quoniam enarrabat tibi de caſu filii ſui, hæc
44 abſolutio eſt. ¶ Hæc mulier quam vidiſti, hæc
D eſt Sion: & quoniam dixit tibi quam &
nunc conſpicies, vt ciuitatem ædificatam.
45 ¶ Et quoniam dixit tibi, quia ſterilis fuit
triginta annis: propter quod erant anni ſci-
licet triginta, quando non erat in ea adhuc
46 oblatio oblata. ¶ Et factum eſt poſt annos
triginta, ædificauit Salomon ciuitatem, &
obtulit oblationes: tunc fuit quando peperit
47 ſterilis filium. ¶ Et quod tibi dixit, quoniam
nutriuit eum cum labore, hoc erat, habitatio
48 in Ieruſalem. ¶ Et quoniam dixit tibi, quod
filius meus veniens in ſuo thalamo mortuus
eſſet, & contigiſſet ei caſus, hoc erat, quæ
49 facta eſt ruina Ieruſalem. ¶ Et ecce, vidi-
ſti ſimilitudinem eius: & quoniam filium

lugeret, inchoasti consolari eam: & de his
quæ contigerunt, hæc erant tibi aperienda.
¶Et nunc videt Altißimus, quoniam ex a- 50
nimo contristatus es, & quoniam ex toto
corde pateris pro ea, ostendit tibi claritatem
gloriæ eius, & pulchritudinem decóris eius.
¶Propterea enim dixi tibi vt maneres in cã- 51
po vbi domus non est ædificata. ¶Sciebam 52
enim ego, quoniam Altißimus incipiebat tibi
ostendere hæc: ¶propterea dixi tibi vt veni 53
res in agrum vbi non est fundamentum æ-
dificij. ¶Nec enim poterat opus ædificij homi- 54
nis sustineri in loco, vbi incipiebatur Altis-
simi ciuitas ostendi. ¶Tu ergo noli timere, 55
neque expauescat cor tuum: sed ingredere, &
vide splendorem & magnitudinem ædificij,
quantum capax est tibi visus oculorum vi-
dere: ¶& post hæc audies quantum capit au- 56
ditus aurium tuarũ audire. ¶Tu enim bea- 57
tus es præ multis, & vocatus es apud Altis-
simum sicut & pauci. ¶Nocte autem quæ in 58
crastinum futura est, manebis hic: ¶& osten- 59
det tibi Altißimus eas visiones supremo-
rum, quæ faciet Altißimus his qui habitant
super terram a nouißimis diebus. ¶Et dor- 60
miui illam noctem & aliam, sicut dixerat
mihi.

CAP. XI.

ET *vidi somnium, & ecce ascendebat de* 1
mari aquila, cui erant duodecim alæ A
pennarum & capita tria. ¶Et vidi, & ecce 2
expandebat alas suas in omnem terram, &
omnes venti cæli insufflabant in eam, &
colligebantur. ¶Et vidi, & de pennis eius 3
nascebantur contrariæ pennæ, & ipsæ fiebant
in pennaculis minutis & modicis. ¶Nam ca- 4
pita eius erant quiescentia, & medium
caput erat maius aliorum capitum, sed ipsa
quiescebat cum eis. ¶Et vidi, & ecce aquila 5
volauit in pennis suis, & regnauit super
terram, & super eos qui habitant in ea.
¶Et vidi, quoniam subiecta erant ei omnia 6
sub cælo, & nemo illi contradicebat, neque
vnus de creatura quæ est super terram. ¶Et 7
vidi, & ecce surrexit aquila super vngues
suos, & misit vocem pennis suis, dicens,
¶Nolite omnes simul vigilare, dormite v- 8
nusquisque in loco suo, & per tempus vigi-
late. ¶Capita autem in nouißimo seruentur. 9
¶Et vidi, & ecce vox non exibat de capiti- 10
bus eius, sed de medietate corporis eius. ¶Et 11
numeraui contrarias pennas eius, & ecce
ipsæ erant octo. ¶Et vidi, & ecce à dextera 12
parte surrexit vna penna, & regnauit su-
per omnem terram. ¶Et factum est cùm re- 13
gnaret, venit ei finis, & non apparuit locus
eius: & sequens exurrexit, & regnabat. ipsa
multum tenuit tempus. ¶Et factum est cum 14
regnaret, & veniebat finis eius, vt non ap- B
pareret sicut prior. ¶Et ecce, vox emissa est 15
illi, dicens, ¶Audi tu quæ tanto tempore te- 16
nuisti terram, hæc annuntio tibi antequam

17 *incipias non apparere. ¶Nemo post te tene-*
bit tempus tuum, sed nec dimidium eius.
18 *¶Et leuauit se tertia, & tenuit & prin-*
cipatum sicut & priores: & non apparuit &
19 *ipsa. ¶Et sic contingebat omnibus alijs sin-*
gulatim principatum gerere, & iterum nus-
20 *quam comparere. ¶Et vidi, & ecce in tem-*
pore sequentes pennæ erigebantur a dextera
parte, vt tenerent & ipsæ principatum: &
ex his erant quæ tenebant, sed tamen sta-
21 *tim non comparebant. ¶Nam & aliquæ ex*
eis erigebantur, sed non tenebant principa-
22 *tum. ¶Et vidi post hæc, & ecce non compa-*
ruerunt duodecim pennæ & duo pennacula:
23 *¶& nihil supererat in corpore aquilæ, nisi*
duo capita quiescentia & sex pennacula.
24 *¶Et vidi, & ecce sex pennaculis diuisa sunt*
C *duo, & manserunt sub capite quod est ad*
dexteram partem. Nam quatuor manserunt
25 *in loco suo. ¶Et vidi, & ecce subalares cogi-*
26 *tabant se erigere & tenere principatus. ¶Et*
vidi, & ecce vna erecta est, sed statim
27 *non comparuit. ¶Et secunda velocius, quàm*
28 *priores non comparuerunt. ¶Et vidi, & ecce*
duæ quæ superauerunt apud semetipsas co-
29 *gitabant & ipsæ regnare. ¶& in eo cum co-*
gitarent, ecce vnum quiescentium capitum
quod erat medium, euigilabat, hoc enim erat
30 *duorum capitum maius. ¶Et vidi quoniam*
31 *complexa sunt duo capita secum: ¶& ecce con-*
uersum est caput cum his qui cum eo erant,
& comedit duas subalares quæ cogitabant
32 *regnare. ¶Hoc autem caput perterruit*
omnem terrã, & dominabatur in ea his qui
habitant terram cum labore multo, & poten-
tatum tenuit orbis terrarũ super omnes alas
33 *quæ fuerunt. ¶Et vidi post hæc, & ecce me-*
dium caput subito non comparuit, & hoc si-
34 *cut alæ. ¶Superauerunt autem duo capita,*
quæ & ipsa similiter regnauerunt super ter-
35 *ram, & super eos qui habitãt in ea. ¶Et vi-*
di, & ecce deuorauit caput à dextera parte
36 *illud quod à læua. ¶Et audiui vocẽ dicentem*
mihi, Conspice contra te, & considera quod
37 *vides. ¶Et vidi, & ecce sicut leo concitatus*
D *de sylua rugiens: & vidi quoniam emittebat*
vocem hominis ad aquilam. Et dixit dicẽs,
38 *¶Audi tu, & loquar ad te, & dicet Altißi-*
39 *mus tibi, ¶Nõne tu es qui superasti de qua-*
tuor animalibus, quæ feceram regnare in sæ-
culo meo, & vt per eos veniret finis tempo-
40 *rum eorum? ¶Et quartus veniens deuicit o-*
mnia animalia quæ transierunt, & poten-
tatu tenuit sæculum cum tremore multo, &
omnem orbem cum labore pessimo, & inha-
bitauit tot temporibus orbem terrarum cum
41 *dolo. ¶Et iudicasti terram non cum verita-*
42 *te. ¶Tribulasti enim mansuetos, & læsisti*
quiescentes, & dilexisti mendaces, & de-
struxisti habitationes eorum qui fructifica-
bant, & humiliasti muros eorum qui te non
nocue-

potuerunt. ¶ Et ascendit contumelia tua 43
vsque ad Altissimum, & superbia tua ad For
tem. ¶ Et respexit Altissimus superba tempo- 44
ra, & ecce finita sunt, & scelera eius comple-
ta sunt. ¶ Propterea non appareas tu aquila, 45
& alæ tuæ horribiles, & pennacula tua pes-
sima, & capita tua maligna, & vngues tui
pessimi, & omne corpus tuum vanum. ¶ vt 46
refrigeretur omnis terra, & reuertatur libe
rata de tua vi, & speret iudicium & mise-
ricordiam eius qui fecit eam.

CAP. XII.

ET factum est, dum loqueretur leo verba 1
hæc ad aquilam: & vidi, ¶ & ecce quod 2
superauerat caput, & nō comparuerūt qua- A
tuor alæ illæ quæ ad eum transierunt, & ere-
cta sunt vt regnarent: & erat regnū eorum
exile, & tumultu plenum. ¶ Et vidi, & ecce 3
ipsa non apparebant, & omne corpus aquilæ
incendebatur, & expauescebat terra valde,
& ego à tumultu & excessu mētis, & à ma-
gno timore vigilaui, & dixi spiritui meo,
¶ Ecce tu præstitisti mihi hæc in eo, quod 4
scrutaris vias Altissimi. ¶ Ecce adhuc fatiga- 5
tus sum animo, & spiritu meo inualidus sum
valde, & nec modica est in me virtus a mul
to timore, quam expaui nocte hac. ¶ Nunc er- 6
go orabo Altissimum, vt me confortet vsque in
finem. ¶ Et dixi, Dominator Domine, si in- 7
ueni gratiam ante oculos tuos, & si iustifica-
tus sum apud te præ multis, & si certè ascē-
dit deprecatio mea ante faciem tuam, ¶ con- 8
forta me, & ostende seruo tuo mihi interpre-
tationem et distinctionē visus horribilis hu-
ius, vt plenissime consoleris animam meam.
¶ Dignum enim me habuisti ostendere mihi 9
temporū nouissima. ¶ Et dixit ad me, ¶ Hæc est 10
interpretatio visionis huius. ¶ Aquilā quam 11
vidisti ascendentem de mari, hoc est regnum
quod visum est in visione Danieli fratri
tuo. ¶ Sed non est illi interpretatū quoniam 12
ego nunc tibi interpretor. ¶ Ecce dies veniūt, 13
& exurget regnum super terram, & erit ti-
mor acrior omnium regnorum quæ fuerunt
ante eum. ¶ Regnabunt autem in ea reges 14
duodecim, vnus post vnum. ¶ Nam secundus 15
incipiet regnare, & ipse tenebit amplius tem B
pus præ duodecim. ¶ Hæc est interpretatio 16
duodecim alarum quas vidisti. ¶ Et quam 17
audisti vocem quæ locuta est, non de capiti-
bus eius exeuntem, sed de medio corporis e-
ius, ¶ hæc est interpretatio, quoniam post 18
tempus regni illius nascentur contentiones
non modicæ, & periclitabitur vt cadat: & nō
cadet tunc, sed iterum constituetur in suum
initium. ¶ Et quoniam vidisti subalares octo 19
cohærentes alis eius, ¶ hæc est interpretatio. 20
exurgent in ipso octo reges, quorum erūt
tempora leuia, & anni citati, & duo quidem
ex ipsis perient. ¶ Appropinquante autem tē- 21
pore medio quatuor seruabuntur in tempore,
cùm incipiet appropinquare tempus eius vt
22 finiatur: duo verò in finem seruabūtur. ¶ Et
23 quoniā vidisti tria capita quiescentia, ¶ hæc
est interpretatio: in nouissimis eius suscita-
bit Altissimus tria regna, & reuocabit in ea
24 multa. & dominabuntur terrā, ¶ & qui ha-
bitant in ea, cum labore multo super omnes
qui fuerunt ante hos. propter hoc ipsi vocati
25 sunt capita aquilæ. ¶ Isti enim erant qui re-
capitulabunt impietates eius, & qui perfi-
26 cient nouissima eius. ¶ Et quoniam vidisti
caput maius non apparens, hæc est interpre-
tatio eius. quoniam vnus ex eis super le-
C ctum suum morietur, & tamen cum tormen-
27 tis. ¶ Nam duo qui perseuerauerint, gladius
28 eos comedet. ¶ Vnius enim gladius comedet
qui cum eo: sed tamē hic gladio in nouissimis
29 cadet. ¶ Et quoniam vidisti duas subalares
traijcientes super caput quod est in dextera
30 parte, ¶ hæc est interpretatio. hi sunt quos
conseruauit Altissimus in finem suum, hoc est
31 regnum exile, & turbationis plenum. ¶ Sicut
vidisti & leonem, quem vidisti de sylua eui-
gilantem & rugientem, & loquentem ad a-
quilam, & arguentē eam, & iniustitias ip-
sius per omnes sermones eius sicut audisti:
32 ¶ hic est ventus quem seruauit Altissimus in
finem ad eos, & impietates ipsorum: & ar-
guet illos, & incutiet coram ipsis disceptio-
33 nes eorum. ¶ Statuet enim eos in iudicio vi-
uos: & erit, cùm arguerit eos, tunc corripiet
34 eos. ¶ Nam residuum populum meum libera-
bit cum misericordia, qui saluati sunt super fines
meos, & iucundabit eos quoadusque veniet
finis dies iudicij, de quo locutus sum tibi
35 ab initio. ¶ Hoc somnium quod vidisti,
36 & hæ interpretationes. ¶ Tu ergo solus di-
37 gnus fuisti scire Altissimi secretū hoc. ¶ Scri-
be ergo omnia ista in libro quæ vidisti, &
38 pone ea in loco abscondito: ¶ & docebis ea
sapientes de populo tuo, quorum corda scis
39 posse capere, & seruare secreta hæc. ¶ Tu au-
tem adhuc sustine hic alios dies septem, vt
tibi ostendatur quicquid visum fuerit Al-
40 tissimo ostēdere tibi. ¶ Et profectus est à me.
Et factum est, cùm audisset omnis populus
quoniam pertransierunt septem dies, & ego
non fuissem reuersus in ciuitatem, & con-
gregauit se omnis à minimo vsque ad maxi-
mum: & venit ad me, & dixerunt mihi di-
41 centes, ¶ Quid peccauimus tibi, & quid in-
D iuste egimus in te, quoniam derelinquens
42 nos sedisti in loco hoc? ¶ Tu enim nobis su-
peres solus ex omnibus populis, sicut bo-
trus de vinea, & sicut lucerna in loco ob-
scuro, & sicut portus & nauis saluata à tem
43 pestate. ¶ Aut non sufficiunt nobis mala quæ
44 contingunt? ¶ Si ergo tu nos dereliqueris,
quanto nobis erat melius si essemus succensi
45 & nos cum incendio Sion? ¶ Nec enim nos
sumus meliores [illegible]um qui ibi mortui sunt.

Et

Et plorauerunt voce magna. Et respondi ad
eos, & dixi, ¶ Confide Israel, & noli tristari 46
tu domus Iacob. ¶ Est enim memoria vestri 47
coram Altißimo, & Fortis nõ est oblitus ve-
stri in tentatione. ¶ Ego enim non dereliqui 48
vos, neque excessi à vobis: sed veni in hunc
locum vt deprecarer pro desolatione Sion,
vt quærerem misericordiam pro humilitate
sanctificationis vestræ. ¶ Et nunc ite vnus- 49
quisque vestrum in domũ suam, & ego ve-
niam ad vos post dies istos. ¶ Et profectus 50
est populus, sicut dixi ei, in ciuitatem: ¶ ego 51
autem sedi in campo septem diebus, sicut
mihi mandauit: & manducabam de floribus
solummodo agri, de herbis facta est esca mi-
hi in diebus illis.

CAP. XIII.

ET factum est post dies septem, & som- 1
niaui somnium nocte. ¶ Et ecce de mari 2
ventus exurgebat, vt cõturbaret omnes flu- A
ctus eius. ¶ Et vidi, & ecce conualescebat ille 3
homo cum millibus cæli: & vbi vultũ suum
vertebat vt consideraret, tremebant omnia
quæ sub eo videbantur: ¶ & vbicũq; exibat 4
vox de ore eius, ardescebant omnes qui au-
diebant voces eius sicut quiescit terra quã-
do senserit ignem. ¶ Et vidi post hæc, & ecce 5
congregabatur multitudo hominum, quorum
non erat numerus de quatuor ventis cæli,
vt debellarent hominẽ qui ascẽderat de ma-
ri. ¶ Et vidi, & ecce sibimetipsi sculpserat 6
montem magnũ, & volauit super eum. ¶ Ego 7
autem quæsiui videre regionem vel locũ vn-
de sculptus esset mons, & nõ potui. ¶ Et post 8
hæc vidi, & ecce omnes qui congregati sunt
ad eum, vt expugnarẽt eum, timebant val-
de, tamen audebant pugnare. ¶ Et ecce, vt 9
vidit impetum multitudinis venientis, non
leuauit manum suam, neq; phrameã tene-
bat, neq; aliquod vas bellicosum nisi solum-
modo vt vidi, ¶ quoniam emisit de ore suo 10
sicut flatum ignis, & de labijs eius spiritus
flammæ, & de lingua eius emittebat scin-
tillas & tempestates, & commista sunt om-
nia simul, hic flatus ignis, & spiritus flam-
mæ, & multitudo tempestatis: ¶ & concidit 11
super multitudinem in impetu, quæ præpa-
rata erat pugnare, & succendit omnes, vt
subito nihil videretur de innumerabili mul-
titudine, nisi solum modò puluis, & fumi o-
dor: & vidi, & extimui. ¶ Et post hæc vidi 12
ipsum hominem descendentem de monte, &
vocantem ad se multitudinem aliam pacifi-
cam, ¶ & accedebat ad eum vultus hominum 13
multorum quorundam gaudentiũ, quorun-
dam tristantium: aliqui vero alligati, aliqui
adducentes ex eis qui offerebantur, & ægro-
taui à multitudine pauoris, et expergefactus B
sum, et dixi, ¶ Tu ab initio demonstrasti ser- 14
uo tuo mirabilia hæc, & dignum me habuisti
vt susciperes deprecationem meam: ¶ & nũc 15
demonstra mihi adhuc interpretationẽ som-
16 nij huius. ¶ Sicut enim existimo in sensu
meo, væ qui derelicti fuerunt in diebus illis:
& multo plus væ his qui non sunt derelicti.
17 ¶ Qui enim non sunt derelicti, tristes erant.
18 ¶ Intellige nunc quæ sunt reposita in nouissi-
mis diebus, & occurrent eis, sed & his qui
19 derelicti sunt. ¶ Propter hoc venerunt enim
in pericula magna, & necessitates multas,
20 sicut ostendunt somnia hæc. ¶ Attamen faci-
lius est periclitantem venire in hunc, quàm
pertransire, sicut nubem a seculo, & nunc
videre quæ contingunt in nouissimo. Et re-
21 spondit ad me, & dixit, ¶ Et visionis inter-
pretationem dicam tibi: & de quibus locutus
22 es, adaperiã tibi. ¶ Quoniã de his dixisti qui
23 derelicti sunt: hæc est interpretatio. ¶ Qui au-
fert periculum illo tempore, hic se custodiuit.
qui in periculo inciderunt, hi sunt qui habẽt
24 opera & fidem ad Fortißimum. ¶ Scito ergo
quoniam magis beatificati sunt qui dereli-
25 cti, super eos qui mortui sunt. ¶ Hæ inter-
pretationes visionis, quia vidisti virum a-
26 scendentem de corde maris, ¶ ipse est quem
conseruat Altißimus multis temporibus, qui
per semetipsum liberabit creaturam suam:
27 & ipse disponet, qui derelicti sunt. ¶ Et quo-
niam vidisti de ore eius exire, vt spiritum,
28 & ignem, & tempestatem: ¶ & quoniam non
tenebat phrameam, neq; vas bellicosum:
corrupit enim impetus eius multitudinem,
quæ venerat expugnare eum. hæc est inter-
29 pretatio. ¶ Ecce dies veniunt, quãdo incipiet
Altißimus liberare eos qui super terrã sunt:
30 ¶ & veniet in excessu mentis super eos qui
31 inhabitant terram. ¶ Et alij alios cogitabunt Mat.24.a.7.
C debellare: ciuitas ciuitatem, et locus locum, &
gens aduersus gentem, & regnum aduersus
32 regnum. ¶ Et erit, cùm fient hæc, & contin-
gent signa quæ ante ostendi tibi. & tunc re-
uelabitur filius meus, quem vidisti, vt virũ
33 ascendentem. ¶ Et erit quãdo audierint om-
nes gentes vocem eius: & derelinquet vnus-
quisq; in regione sua bellum suum, quod ha-
34 bent ad alterutrum: ¶ & colligetur in vnum
multitudo innumerabilis, sicut volentes ve-
35 nire, & expugnare eum. ¶ Ipse autem stabit
36 super cacumen montis Sion. ¶ Sion autem
veniet, & ostendetur omnibus parata & æ-
dificata, sicut vidisti montẽ sculpi sine ma-
37 nibus. ¶ Ipse autem filius meus arguet quæ
adinuenerunt Gentes, impietates eorum has
quæ tempestati appropinquauerunt propter
mala cogitamenta eorum & cruciamenta
38 quibus incipient cruciari: ¶ quæ aßimilata
sunt flammæ, & perdet eos sine labore per
39 legẽ quæ igni aßimilata est. ¶ Et quoniã vi-
disti eum colligentem ad se aliam multitu-
40 dinẽ pacificam, ¶ hæ sunt decem tribus, quæ 4.Re.17.a.3.
captiuæ factæ sunt de terra sua in diebus
Osee regis, quem captiuum duxit Salmana-
sar

ſar rex Aſſyriorum : & tranſtulit eos trans
flumen, & tranſlati ſunt in terrā aliā. ¶ *Ipſi* 41
autem ſibi dederunt conſilium hoc vt dere-
linquerent multitudinem gentium , & pro-
ficiſcerentur in vlteriorem regionem , vbi
nunquam inhabitauit genus humanū: ¶ *vel* 42
ibi obſeruare legitima ſua, quæ non fuerant
ſeruantes in regione ſua. ¶ *Per introitus an-* 43
tem anguſtos fluminis Euphratem introie- D
Exo.14.c.21 *runt.* ¶ *Fecit enim eis tunc Altiſſimus ſigna,* 44
Ioſu.3.d.15. *& ſtatuit venas fluminis vſquequo tranſi-*
rent. ¶ *Per eā enim regionem erat via multa* 45
itineris , anni vnius & dimidij: nam regio
illa vocatur Arſareth. ¶ *Tunc inhabitaue-* 46
runt ibi vſq; in nouiſſimo tempore: & nunc
iterum cùm cœperint venire, ¶ *iterum Altiſ-* 47
ſimus ſtatuet venas fluminis , vt poſſint
tranſire : propter hæc vidiſti multitudinem
cum pace. ¶ *Sed & qui derelicti ſunt de po-* 48
pulo tuo, hi ſunt qui inueniuntur intra ter-
minum meum. ¶ *Factum erit ergo, quando* 49
incipiet perdere multitudinem earum , quæ
collectæ ſunt gentes, proteget eos qui ſupera-
uerunt populum: ¶ *& tunc oſtendet eis multa* 50
plurima portenta. ¶ *Et dixi ego, Dominator* 51
Domine, hoc mihi oſtende , propter quod vidi
virum aſcendentem de corde maris. Et dixit
mihi, ¶ *Sicut non potes hæc vel ſcrutari, vel* 52
ſcire quæ ſunt in profundo maris: ſic non po-
terit quiſq; ſuper terram videre filiū meū,
vel eos qui cum eo ſunt, niſi in tempore diei.
¶ *Hæc eſt interpretatio ſomnij quod vidiſti,* 53
& propter quod illuminatus es hic ſolus.
¶ *Dereliquiſti enim tuā, & circa meam va-* 54
caſti legem, & quæſiſti. ¶ *Vitam enim tuam* 55
diſpoſuiſti in ſapientia, & ſenſum tuum vo-
caſti matrem : ¶ *& propter hoc oſtendi tibi* 56
merces apud Altiſſimum. erit enim poſt alios
tres dies, ad te alia loquar , & exponam tibi
grauia & mirabilia. ¶ *Et profectus ſum, &* 57
tranſij in campum , multum glorificans &
laudans Altiſſimum de mirabilibus quæ per
tempus faciebat: ¶ *& quoniam gubernat ip-* 58
ſum, & quæ ſunt in temporibus illata, & ſe-
di ibi tribus diebus.

CAP. XIIII.

ET factum eſt tertio die , & ego ſedebam 1
ſub quercu. ¶ *Et ecce, vox exiuit contrà* 2
me de rubo, & dixit, Eſdra Eſdra . Et dixi, A
Ecce ego Domine . Et ſurrexi ſuper pedes
Exod.3.a.2. *meos. Et dixit ad me,* ¶ *Reuelans reuelatus* 3
ſum ſuper rubū, & locutus ſum Moyſi, quā-
do populus meus ſeruiebat in Aegypto, ¶ *&* 4
miſi eum, & eduxi populum meum de Aegy-
pto, & adduxi eum ſuper montem Sina , &
detinebam eum apud me diebus multis: ¶ *&* 5
enarraui ei mirabilia multa , & oſtendi ei
temporum ſecreta & finem: et præcepi ei, di-
cens, ¶ *Hæc in palàm facies verba , & hæc* 6
abſcondes. ¶ *Et nunc tibi dico.* ¶ *Signa quæ* 7
demonſtraui, et ſomnia quæ vidiſti, & inter 8
pretationes quas tu vidiſti, in corde tuo re-
9 *pone ea:* ¶ *tu enim recipieris ab omnibus, cō-*
uerteris reſiduus cum conſilio meo & cum ſi-
milibus tuis , vſquequo finiantur tempora.
10 ¶ *quoniam ſeculum perdidit iuuentutē ſuā,*
11 *& tempora appropinquant ſeneſcere.* ¶ *Duo-*
decim enim partibus diuiſum eſt ſeculum, &
tranſierunt eius decima & dimidium deci-
12 *mæ partis:* ¶ *ſuperſunt autem eius poſt mē-*
13 *dium decimæ partis.* ¶ *Nunc ergo diſpone do-*
B *mum tuam, & corripe populum tuum, & cō-*
ſolare humiles eorum , & renuntia iam cor-
14 *ruptelæ,* ¶ *& dimitte abs te mortales cogita-*
tiones, & proijce abs te pondera humana, &
exue te iam infirmam naturam , & repone
in vnam partem moleſtiſſima tibi cogita-
menta, et feſtina tranſmigrare à temporibus
15 *his:* ¶ *quæ enim vidiſti nunc contigiſſe ma-* Mat.24.a.7.
16 *la, iterum horum deteriora facient:* ¶ *quan-* 1.Ioh.2.c.18
tum enim inualidum fiet ſeculum à ſene-
ctute, tantum multiplicabuntur ſuper inha-
17 *bitantes mala.* ¶ *Prolongauit enim ſe magis*
veritas, & appropinquauit mendacium. Iam
enim feſtinat venire, quam vidiſti viſionē.
18 ¶ *Et reſpondi , & dixi coram te Domine.*
19 ¶ *Ecce enim ego abibo , ſicut præcepiſti mihi.*
& corripiam præſentem populum . Qui autē
20 *iterum nati fuerint, quis commonebit?* ¶ *Po-*
ſitum eſt ergo ſeculum in tenebris, et qui in-
21 *habitant in eo ſine lumine .* ¶ *Quoniam lex*
tua incenſa eſt, propter quod nemo ſcit quæ à
22 *te facta ſunt , vel quæ incipient opera.* ¶ *Si*
enim inueni in te gratiam , immitte in me
ſpiritum ſanctum, & ſcribam omne quod fa-
ctum eſt in ſeculo ab initio, quæ erant in le-
ge tua ſcripta vt poſſint homines inuenire
ſemitam: & qui voluerint viuere in nouiſſi-
23 *mis, viuant.* ¶ *Et reſpondit ad me, & dixit,*
C *Vadens congrega populum, & dices ad eos, vt*
24 *nō quærant te diebus quadraginta.* ¶ *Tu au-*
tem præpara tibi buxos multos, & accipe te-
cum Saream, Dabriam, Salemiam, Echanū,
& Aſiel, quinq; hos qui parati ſunt ad ſcri-
25 *bendum velociter.* ¶ *Et veniat huc , & ego*
accendam in corde tuo lucernam intellectus,
quæ non extinguetur quoadusq; finiantur
26 *quæ incipies ſcribere .* ¶ *Et tunc perfectis*
quædam palam facies , quædam ſapientibus
abſconſe trades. in craſtinum enim hac hora
27 *incipies ſcribere.* ¶ *Et profectus ſum , ſicut*
mihi præcepit, & congregaui omnem populū,
28 *& dixi,* ¶ *Audi Iſraël verba hæc,* ¶ *Peregri-* Gen.47.a.4
29 *nati ſunt patres noſtri ab initio in Aegypto,* Deut.4.a.5.
30 *& liberati ſunt inde:* ¶ *& acceperunt legem* & 5.a.6.
vitæ , quam non cuſtodierunt, quam & vos Act.7.g.55.
31 *poſt eos tranſgreſſi eſtis:* ¶ *& data eſt vobis*
terra in ſortem, & terra Sion, & patres ve-
ſtri, & vos iniquitatem feciſtis, & non ſer-
uaſtis vias quas præcepit vobis Altiſſimus:
32 ¶ *& iuſtus iudex cùm ſit, abſtulit à vobis in*
33 *tempore quod donauerat.* ¶ *Et nunc vos hic*
eſtis

estis, & fratres vestri introrsum vestrum
sunt. ❡ Si ergo imperaueritis sensui vestro, 34
& erudieritis cor vestrum, viui conseruati
eritis, & post mortem misericordiam conse-
quemini. ❡ Iudicium enim post mortem ve- 35
niet, quando iterum reuiuiscemus: & tunc
iustorum nomina parebunt, & impiorum fa- D
cta ostendentur. ❡ Ad me igitur nemo acce- 36
dat nunc, neque requirat me vsque dies qua-
draginta. ❡ Et accepi quinque viros, sicut 37
mandauit mihi, & profecti sumus in cam-
pum, & mansimus ibi. ❡ Et factus sum in 38
crastinum, & ecce vox vocauit me dicens,
Esdra aperi os tuum, & bibe quo te potaue-
ro. ❡ Et aperui os meum, & ecce calix plenus 39
porrigebatur mihi. Hoc erat plenum sicut a-
qua: color autem eius vt ignis similis. ❡ Et 40
accepi, & bibi: & in eo cum bibissem, cor meũ
cruciabatur intellectu, & in pectus meũ in-
crescebat sapientia. Nam spiritus meus con-
seruabatur memoria. ❡ Et apertum est os 41
meum, & non est clausum amplius. ❡ Altis- 42
simus dedit intellectum quinque viris, & scri-
pserunt quæ dicebantur excessiones noctis,
quas non sciebant. ❡ Nocte autem manduca- 43
bant panem, ego autem per diem loquebar, &
per noctem non tacebam. ❡ Scripti sunt au- 44
tem per quadraginta dies libri ducenti qua-
tuor. ❡ Et factum est cum explcuissent qua- 45
draginta dies, locutus est Altissimus, dicens,
Priora quæ scripsisti, in palam pone, & legãt
digni & indigni: ❡ nouissimos autem septua- 46
ginta conseruabis, vt tradas eos sapientibus
de populo tuo. ❡ In his enim est vena intel- 47
lectus, & sapientia fons, & scientiæ flumen.
Et feci sic.

CAP. XV.

Ecce loquere in aures plebis meæ sermo- 1
nes prophetiæ, quos immisero in os tuum, A
dicit Dominus: ❡ & fac vt in charta scribãtur, 2
tur, quoniã fideles & veri sunt. ❡ Ne timeas 3
à cogitationibus aduersum te, nec turbent te
incredulitates dicentium. ❡ Quoniam omnis 4
incredulus in incredulitate sua morietur.
❡ Ecce ego induco, dicit Dominus, super or-
bem terrarum mala, gladium, & famem, &
mortem, & interitum: ❡ propter quod super- 6
polluit iniquitas omnem terram, & adim-
pleta sunt opera nociua illorum. ❡ Propterea 7
dicit Dominus, ❡ Iam non silebo de impieta- 8
tibus eorum quæ irreligiosè agunt, nec susti-
nebo in his quæ inique exercent. ecce san-
guis innoxius & iustus clamat ad me, & a-
nimæ iustorum clamant perseueranter.
Apo.6.c.10. & 19.a.2. ❡ Vindicans vindicabo illos, dicit Dominus, 9
& accipiam omnem sanguinem innoxium ex
illis ad me. ❡ Ecce populus meus quasi grex 10
ad occisionem ducitur, iam non patiar illum
habitare in terra Aegypti: ❡ sed educam eum 11
in manu potenti & brachio excelso, & per-
cutiam plaga sicut prius, & corrumpam om-
12 nem terram eius. ❡ Lugebit Aegyptus, &
fundamenta eius plaga verberata, & casti-
13 gatione quam inducet ei Deus. ❡ Lugebunt
cultores operantes terram, quoniam deficient
semina eorum ab vredine & grandine, & à
14 sydere terribili. ❡ Væ seculo, & qui habitant
15 in eo: ❡ quia appropinquauit gladius & con-
tritio eorum, & exurget gens contra gentem
ad pugnam, & rhomphæa in manibus eorũ.
16 ❡ Erit enim inconstabilitio hominibus, &
alij alijs inualescentes non curabunt regem
suum, & principes viæ gestorum suorum in
17 potentia sua. ❡ Concupiscet enim homo in ci-
18 uitatem ire, & non poterit. ❡ Propter super-
biam enim eorum ciuitates turbabuntur, do-
19 mus exterentur, homines metuent. ❡ Non
miserebitur homo proximum suum ad irri-
B tum faciendum domos eorum in gladium, ad
diripiendas substantias eorum propter famẽ
20 panis & tribulationem multam. ❡ Ecce, ego
conuoco, dicit Deus, omnes reges terræ ad me
verendum, qui sunt ab oriente & ab austro,
ab euro, & à Libano, ad conuertendos in se,
21 & reddere quæ dederunt illis: ❡ sicut faciunt
vsque hodie electis meis, sic faciam & red-
dam in sinu eorum, Hæc dicit Dominus
22 Deus. ❡ Non parcet dextera mea super pecca-
tores, nec cessabit rhomphæa super effunden-
tes sanguinem innoxium super terram.
23 ❡ Exijt ignis ab ira eius & deuorauit fun-
damenta terræ, & peccatores quasi stramen
24 incensum. ❡ Væ eis qui peccant, & non ob-
25 seruant mandata mea, dicit Dominus. ❡ non
parcam illis. Discedite filij à potestate. No-
lite contaminare sanctificationem meam.
26 ❡ quoniam nouit Dominus omnes qui delin-
quunt in illum: propterea tradidit eos in
27 mortẽ, & in occisionem. ❡ Iam enim venerũt
super orbem terrarum mala, & manebitis in
illis. non enim liberabit vos Deus, propter
28 quod peccastis in eum. ❡ Ecce visio horribilis,
29 & facies illius ab oriente. ❡ Et exient natio-
nes draconum Arabum in curribus multis,
& sicut flatus, eorum numerus fertur super
terram, vt iam timeant & trepident omnes
30 qui illos audient ❡ carmonij insanientes in
ira, & exient vt apri de sylua, & aduenient
de virtute magna, & constabunt in pugnam
cum illis, & vastabunt portionem terræ As-
30 syriorum. ❡ Et post hæc superualescens dra-
cones natiuitatis suæ memores, & conuer-
tent se conspirantes in virtute magna ad
32 persequendos eos. ❡ Isti turbabuntur & sile-
bunt in virtute illorum, & conuertent pedes
33 suos in fugam, ❡ & à territorio Assyriorum
subsessor obsidebit eos, & consumet vnum ex
illis, & erit timor & tremor in exercitu illo-
34 rum, & contentio in reges ipsorum. ❡ Ecce
C nubes ab oriente, & à septentrione vsque ad
meridianum, & facies earum horrida val-
de, plena ira & procella, & collident se inui-
cem,

tem, ¶ & collident sydus copiosum super ter- 35
ram, & sydus illorum, & erit sanguis a gla-
dio vsq; ad ventrem, ¶ & fimus hominis v- 36
que ad subßtramen cameli, & erit timor &
tremor multus super terram, ¶ & horrebunt 37
qui videbunt iram illam, & tremor appre-
hendet illos: & post hæc mouebuntur nimbi
copiosi ¶ a meridiano & septentrione, & por- 38
tio alia ab occidente: ¶ & superinualescent 39
venti ab oriente, & recludent eam, & nu-
bem quam suscitauit in ira, & sydus ad fa-
ciendam exterritationem ad orientalē ven-
tum & occidentem violabitur: ¶ & exalta- 40
buntur nubes magna & valida plena ira, &
sydus, vt exterreant omnem terram, & in-
habitantes eam, & infundent super omnem
locum altum & eminentem sydus terribile,
¶ ignem & grandinem, & rhomphæas volan 41
tes, & aquas multas, vt etiam impleantur
omnes campi, & omnes riui plenitudine a-
quarum multarum. ¶ & demolientur ciui- 42
tates, & muros, & montes, & colles, & ligna
syluarum, & fœnum pratorum, & frumenta
eorum. ¶ Et transibunt constantes vsq; Ba- 43
bylonem, & exterent eam: ¶ conuenient ad 44
ipsam, & circuibunt eam, & effundēt sydus,
& omnem iram super eam, & subibit puluis
& fumus vsq; in cælum, & omnes in circui-
tu lugebunt eam: ¶ & qui sub ea remanse- 45
rint, seruient his qui exterruerunt. ¶ Et tu 46
Asia concors in spem Babylonis, & gloria per-
sonæ eius, ¶ væ tibi misera propter quod as- 47
similasti ei, & ornasti filias tuas in fornica-
tione, ad placendum & gloriandum in ama-
toribus tuis, qui tecū cupierunt semper for-
nicari. ¶ Odibilem imitata es in omnibus o- 48
peribus eius, & in adinuentionibus eius: D
propterea dicit Deus, ¶ Immittam tibi mala, 49
viduitatem, paupertatem, & famem, & gla-
diū, & pestem, ad deuastandas domos tuas à
violatione, & morte, & gloria virtutis tua.
¶ Sicut flos siccabitur, cùm exurget ardor qui 50
emissus est super te, ¶ infirmaberis vt pau- 51
percula plagata & castigata à mulieribus,
vt non possint te suscipere potentes & ama-
tores. ¶ Nunquid ego sic zelabor te, dicit Do- 52
minus, ¶ nisi occidisses electos meos in om- 53
ni tempore, exaltans percußionem manuum,
& dicens super mortem eorum, cùm inebria-
ta esses, ¶ Exorna speciem vultus tui? ¶ Mer- 54
ces fornicationis tuæ in sinu tuo, propter hoc 55
redditionem accipies. ¶ Sicut facies electis 56
meis, dicit Dominus: sic faciet tibi Deus, &
tradet te in malum. ¶ Et nati tui fame in- 57
terient: & tu rhomphæa cades, & ciuitates
tuæ conterentur, & omnes tui in campo gla-
dio cadent. ¶ Et qui sunt in montibus, fa- 58
me peribunt, & manducabunt carnes suas,
& sanguinem bibent a fame panis & siti a-
quæ. ¶ Infœlix per maria venies, & rur- 59
sum accipies mala. ¶ Et in transitu allident 60
*ciuitatem * occisam, & exterent aliquam* * ociosam.
portionem terræ tuæ, & partem gloriæ tuæ & exte-
*exterminabunt, rursum reuertentes * ad Ba-* rent 5.
61 *bylonem subuersam. ¶ Et demolita erit illis* * conuer-
62 *pro stipula, & ipsi erunt tibi ignis: ¶ & deuo-* sam 5.
rabunt te, & ciuitates tuas, terram tuam
& montes tuos, omnes syluas tuas & lignum
63 *fructiferum igni comburent. ¶ Filios tuos ca-*
ptiuos ducent, & censum tuum in prædam
habebunt & gloriam faciei tuæ extermi-
nabunt.

CAP. XVI.

1 *VAE tibi Babylon & Asia, væ tibi Ae-*
2 *gypte & Syria. ¶ Præcingite vos saccis*
A *& cilicijs, & plangite filios vestros, & dole-*
te: quoniam appropinquauit contritio ve-
3 *stra. ¶ Immissus est vobis gladius, & quis est*
4 *qui auertat illum? ¶ Immissus est in vobis*
5 *ignis, & quis est qui extinguat illum? ¶ Im-*
missa sunt vobis mala, & quis est qui repel-
6 *lat ea? ¶ Nunquid repellet aliquis leonem e-*
surientem in sylua, aut extinguet ignem in
7 *stipula, mox quando cœperit ardere? ¶ Nun-*
quid repellet aliquis sagittam à sagittario
8 *forti missam? ¶ Dominus fortis immittit*
9 *mala, & quis est qui repellat ea? ¶ Exijt*
ignis ex iracundia eius, & quis est qui ex-
10 *tinguat eum? ¶ Coruscabit, & quis non time-*
11 *bit? Tonabit, & quis non pauebit? ¶ Domi-*
nus comminabitur, & quis non funditus
12 *conteretur à facie ipsius? ¶ Terra tremuit &*
fundamenta eius, mare fluctuat de profun-
do, & fluctus eius disturbabuntur, & pisces
eius a facie Domini, & à gloria virtutis e-
13 *ius: ¶ quoniam fortis dextera eius quæ ar-*
cum tendit: sagittæ eius acutæ quæ ab ipso
mittuntur, nō deficient, cùm cœperint mitti
14 *in fines terræ. ¶ Ecce mittuntur mala, & non*
reuertentur donec veniant super terram.
15 *¶ Ignis succenditur, & non extinguetur, do-*
16 *nec cōsumat fundamenta terræ. ¶ Quemad-*
modum non redit sagitta missa à valido sa-
gittario, sic non reuertentur mala quæ missa
17 *fuerint in terrā. ¶ Væ mihi væ mihi: quis me*
18 *liberabit in illis diebus? ¶ initium dolorum*
& multi gemitus, initiū famis & multi in-
teritus, initiū bellorum & formidabunt po-
testates, initium malorum, & trepidabunt
19 *omnes. ¶ In his quid faciam, cùm venerint*
20 *mala? ¶ Ecce fames & plaga & tribulatio &*
angustia missa sunt flagella in emendatione,
21 *¶ & in his omnibus se non conuertent ab*
iniquitatibus suis, neq; flagellorum memo-
22 *res erunt semper. ¶ Ecce, erit annona vilitas*
super terram, sic vt putent sibi esse directam
B *pacem, & tunc germinabūt mala super ter-*
ram, gladius, fames, & magna confusio.
23 *¶ A fame enim plurimi qui inhabitant ter-*
ram, interient, & gladius perdet cæteros qui
24 *superauerūt à fame, ¶ & mortui sicut sterco-*
ra proijcientur, & nō erit qui consoletur eos.

Dere-

Derelinquetur enim terra deserta, et ciuita-
tes eius deÿcientur. ¶Non derelinquetur qui 25
colat terram, & qui seminet eam. ¶ Ligna 26
dabunt fructus, & quis vindemiabit illa?
¶Vua matura fiet, & quis calcabit illã? erit 27
enim locis magna desertio. ¶Cupiet enim ho 28
mo hominem videre, vel vocem eius audire.
¶Relinquentur enim de ciuitate decem, & 29
duo de agro qui absconderint se in densis ne-
moribus, & scissuris petrarum: ¶ quemad- 30
modum derelinquuntur in oliueto & singu-
lis arboribus tres aut quatuor oliuæ, ¶ aut 31
sicut in vinea vindemiata racemi relin-
quuntur ab his qui diligenter vineam scru-
tantur: ¶sic relinquentur in diebus illis tres 32
aut quatuor ab scrutãtibus domos eorum in
rhomphaa. ¶Et relinquetur terra deserta, & 33
agri eius inueterabunt, & viæ eius, & om-
nes semitæ eius germinabunt spinas, eo quòd
non transient homines per eam. ¶Lugebunt 34
virgines non habentes sponsos: lugebunt mu-
lieres non habentes viros, lugebunt filiæ ea-
rum non habentes adiutorium: ¶sponsi earũ 35
in bello consumentur, & viri earum in fame
exterentur. ¶Audite verò ista, & cognoscite 36
ea serui Domini. ¶Ecce verbum Domini, ex- 37
cipite illud: ne dÿs credatis de quibus dicit
Dominus, ¶Ecce appropinquant mala, & nõ 38
tardant. ¶Quemadmodum prægnans cũ pa- 39
rit in nono mense filiũ suum, appropinquan- C
te hora partus eius ante horas duas vel
tres, dolores circumeunt ventrẽ eius, & pro-
deunte infante de ventre non tardabũt vno
puncto: ¶ sic non morabuntur mala ad pro- 40
deundum super terram, & seculum gemet, &
dolores circumtenebunt illud. ¶Audite ver- 41
bum, plebs mea: parate vos in pugnam, & in
malis sic estote, quasi aduenæ terræ. ¶ Qui 42
vendit, quasi qui fugiat: & qui emit, quasi
qui perditurus. ¶ Qui mercatur, quasi qui 43
fructũ non capiat: & qui ædificat, quasi non
habitaturus. ¶ Qui seminat; quasi qui non 44
metet: sic & qui vineam putat, quasi nõ vin
demiaturus. ¶Qui nubunt, sic quasi filios nõ 45
facturi: & qui non nubunt, sic quasi vidui.
¶Propter quod qui laborant, sine causa labo- 46
rant: ¶ Fructus enim illorũ alienigenæ me- 47
tent, & substantiam illorum rapient, & do-
mos euertent, et filios eorũ captiuabunt, quia
in captiuitate & fame generant natos suos.
¶Et qui negotiantur in rapina, quãtum diu 48
exornant ciuitates & domos suas, et possessio
nes & personas suas, ¶ tanto magis adzela- 49
bor eos super peccata sua, dicit Dominus.
¶Quomodo zelatur fornicaria mulierẽ ido- 50
neam & bonam valde, ¶ sic zelabitur iusti- 51
tia iniquitatem cùm exornat se, & accusat
eam in facie, cum venerit qui defendat ex-
quirentem omne peccatũ super terrã. ¶Pro- 52
pterea nolite similari ei, nec operibus eius:
¶quoniam adhuc pusillum, & tolletur ini- 53
quitas à terra, & iustitia regnabit in vos.
54 ¶Non dicat peccator se nõ peccasse: quoniam
carbones ignis comburet super caput eius qui
dicit, Non peccaui coram ⸗ Domino Deo & ⸗.3.
55 gloria ipsius. ¶ Ecce Dominus cognoscet om- Eccl.23 c.29
nia opera hominum, & adinuentiones illorũ, Exo 16.d.15
56 & cogitationes illorũ, & corda illorũ. ¶Dixit Gene.1.a.6.
enim, Fiat terra, & facta est: fiat cælum, & Ps.146.a.4.
57 factũ est. ¶ Et in verbo illius stellæ fundata
D sunt, & nouit numerũ stellarum. ¶Qui scru-
58 tatur abyssum, & thesauros illarũ: qui men-
59 sus est mare, & conceptũ eius. ¶ Qui cõclusit
mare in medio aquarum, & suspendit terrã
60 super aquas verbo suo. ¶ Qui extendit cælũ
quasi cameram, super aquas fundauit eum.
61 ¶Qui posuit in deserto fontes aquarum, &
super verticem montiũ lacus ad emittẽdum
flumina ab eminẽti petra, vt "potaret' ter- "portaret
62 ram. ¶Qui finxit hominem, & posuit cor suũ
in medio corporis, & misit ei spiritum, vitam
63 & intellectum, ¶ & spiramen Dei omnipo-
tentis qui fecit omnia, & scrutinat omnia
64 absconsa in absconsis terræ. ¶ Hic nouit ad-
inuentionẽ vestram, & quæ cogitatis in cor-
dibus vestris, peccantes & volentes occulta-
65 re peccata vestra. ¶ Propter quod Dominus
scrutinando scrutinauit omnia opera vestra,
66 & traducet vos omnes, ¶ & vos confusi eritis
cùm processerint peccata vestra coram homi-
nibus, & iniquitates erunt, quæ accusatores
67 stabunt in die illo. ¶Quid facietis? aut quo-
modo absconderis peccata vestra coram Deo
68 & angelis eius? ¶ Ecce iudex Deus, timete
eum. Desinite à peccatis vestris, & obliuis-
camini iniquitates vestras iam agere eas in
sempiterno, & Deus educet vos, & liberabit
69 de omni tribulatione. ¶ Ecce enim incendi-
tur ardor super vos turba copiosa, & rapient
quosdam ex vobis, & cibabunt idolis occisos:
70 ¶& qui consenserint eis, erunt illis in deri-
sum, & in improperiũ, & in conculcationem.
71 ¶erit enim locis locus, & in vicinas ciuitates
exurrectio multa super timentes Dominum.
72 ¶Erũt quasi insani nemini parcentes, ad di-
ripiendum & deuastandum adhuc timentes
73 Dominum. ¶ quia deuastabunt & diripient
substantias, & de domibus suis eos eÿcient.
74 ¶ Tunc parebit probatio electorum meorum,
75 vt aurum quod probatur ab igne. ¶ Audite
dilecti mei, dicit Dominus: Ecce adsunt dies
76 tribulationis, & de his liberabo vos. ¶Ne ti-
meatis, nec hæsitetis, quoniam Deus dux ve-
77 ster est. ¶Et qui seruat mandata & præcepta
mea, dicit Dominus Deus ne præponderent
vos peccata vestra, ne superleuent se ini-
78 quitates vestræ. ¶ Væ qui constringuntur à
peccatis suis, & obteguntur ab iniquitatibus
suis, quemadmodũ ager constringitur a syl-
ua, & spinis tegitur semita eius per quam
non transit homo, & excluditur, & mittitur
ad deuorationem ignis.

LIBER

LIBER TOBIAE.

CAP. I.

TObias ex tribu & ciuitate Neph- 1
thali, quæ est in superioribus Gali- A
lææ supra Naasson post viam quæ
ducit ad occidentem, in sinistro ha-
4.Re.17.a.9. bens ciuitatem Sephet: ¶cùm captus esset in 2
& 18.b.9. diebus Salmanasar regis Assyriorum, in ca-
ptiuitate tamen positus, viam veritatis non
deseruit: ¶ita vt omnia quæ habere poterat, 3
quotidie concaptiuis fratribus, qui erant ex
eius genere, impertiret. ¶Cumq; esset iunior 4
omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen
puerile gessit in opere. ¶ Denique cùm irent 5
3.Re.12.f.28 omnes ad vitulos aureos, ‖quos Ieroboam fe-
cerat rex Israel, hic solus fugiebat consortia
omnium: ¶ & pergebat in Ierusalem ad 6
templum Domini, & ibi adorabat Dominum B
Deum Israel, omnia primitiua sua & deci-
mas suas fideliter offerens, ¶ita vt in tertio 7
anno proselytis & aduenis ministraret om-
nem decimationem. ¶ Hæc & his similia se- 8
cundùm legem Dei puerulus obseruabat.
¶Cùm vero factus fuisset vir, accepit vxo- 9
rem Annam de tribu sua: genuitq; ex ea fi-
lium, nomen suum imponens ei, ¶ quem ab 10
infantia timere Deum docuit, & abstinere
ab omni peccato. ¶Igitur cùm per captiuita- 11
tem deuenisset cum vxore sua & filio in ci- C
uitatem Niniuen cum omni tribu sua: ¶ & 12
cùm omnes ederent ex cibis gentilium, ipse
custodiuit animam suam, & nunquam con-
taminatus est in escis eorum. ¶Et quoniam 13
memor fuit Domini in toto corde suo, dedit
illi Deus gratiam in conspectu Salmanasar
regis: ¶ & dedit illi potestatem quocunque 14
vellet ire, habens libertatem quæcunq; fa-
*enim 13. cere voluisset. ¶ Pergebat "ergo' ad omnes 15
qui erant in captiuitate, & monita salutis
dabat eis. ¶ Cùm autem venisset in Rages 16
ciuitatem Medorum, & ex his quibus hono-
ratus fuerat à rege, habuisset decem talenta
argenti: ¶ & cùm in multa turba generis 17
sui Gabelum egentem videret, qui erat ex
tribu eius, sub chirographo dedit illi memo-
ratum pondus argenti. ¶ Post multum verò 18
temporis mortuo Salmanasar rege, cùm re-
gnaret Sennacherib filius eius pro eo, & fi-
lios Israel exosos haberet in conspectu suo,
⊳.8. ¶ Tobias ⌐ quotidie' pergebat per omnem 19
cognationem suam, & consolabatur eos, di- D
uidebatq; vnicuique, prout poterat, de fa-
cultatibus suis. ¶ esurientes alebat, nudisq; 20
vestimenta præbebat, & mortuis atq; occi-
4.Reg.19 g. sis sepulturam solicitus exhibebat. ¶ Deniq; 21
35. cùm reuersus esset rex Sennacherib fugiens
Ecc.48.d.24 à Iudæa plagam, quam circa eum fecerat
Isa.37.g.36. Deus propter blasphemiam suam, & iratus
2.Ma.7.f.41. multos occideret ex filijs Israel, Tobias sepe-
2.Ma.8.c.19 liebat corpora eorum. ¶ At vbi nuntiatum 22
est regi, iussit eum occidi, & tulit omnem
23 substantiam eius. ¶ Tobias vero cum filio
suo, & cum vxore fugiens, nudus latuit,
24 quia multi diligebant eum. ¶ Post dies vero Infr.2.b.8.
quadragintaquinque occiderunt regem filij 4.Reg.18.g.
25 ipsius, ¶ & reuersus est Tobias in domum 37.
suam, omnisq; facultas eius restituta est ei. 2.Pa.32.c.21

CAP. II.

1 POst hæc verò cùm esset dies festus Do-
A mini, & factum esset prandium bonum
2 in domo Tobiæ, ¶dixit filio suo, Vade, & ad-
duc aliquos de tribu nostra, timētes Deum,
3 vt epulentur nobiscum. ¶ Cumque abijsset,
reuersus nuntiauit ei vnum ex filijs Israel
iugulatum iacere in platea. Statimq; exi-
liens de accubitu suo, relinquens prandium,
4 ieiunus peruenit ad corpus: ¶ tollensq; il-
lud portauit ad domum suam occulte, vt
dum sol occubuisset, cautè sepeliret eum.
5 ¶ Cumque occultasset corpus, manducauit Infr.12 c.12.
6 panem cum luctu & tremore, ¶ memorans
illum sermonem quem dixit Dominus per
Amos prophetam, ‖Dies festi vestri conuer- Amos 8.c.10
7 tentur in lamentationem & luctum. ¶Cùm 1.Ma.1.d.14.
vero sol occubuisset, abijt, & sepeliuit eum.
8 ¶ Arguebant autem eum omnes proximi e-
B ius, dicentes, Iam huius rei causa interfici
iussus es, & vix effugisti mortis imperium,
9 & iterum sepelis mortuos? ¶ Sed Tobias Sup.1.d.21.
plus timens Deum quàm regem, rapiebat
corpora occisorum, & occultabat in domo sua,
10 & medijs noctibus sepeliebat ea. ¶ Contigit
autem vt quadam die fatigatus à sepultu-
ra, veniens in domum suam, iactasset se iu-
11 xta parietem & obdormisset: ¶ & ex nido hi-
rundinum dormienti illi calida stercora in-
ciderent super oculos eius, fieretq; cæcus.
12 ¶ Hanc autem tentationem ideo permisit
C Dominus euenire illi, vt posteris daretur
exemplum patientiæ eius, sicut & sancti Iob.
13 ¶Nam cùm ab infantia sua semper Deum
timuerit, & mandata eius custodierit, non
est contristatus contra Deum, quod plaga
14 cæcitatis euenerit ei: ¶ sed immobilis in Dei
timore permansit, agens gratias Deo omni-
15 bus diebus vitæ suæ. ¶ Nam sicut beato Iob
insultabant reges: ita isti parentes & cogna-
16 ti eius irridebant vitam eius, dicentes, ¶Vbi
est spes tua, pro qua eleemosynas & sepul-
17 turas faciebas? ¶Tobias vero increpabat eos,
18 dicens, Nolite ita loqui, ¶ quoniam filij san-
ctorum sumus, & vitam illam expectamus,
quam Deus daturus est his qui fidem suam
19 nunquàm mutant ab eo. ¶ Anna vero eius
D ibat ad opus textrinum quotidie: & de labo-
re manuum suarum victum, quem consequi
20 poterat, deferebat. ¶Vnde factum est, vt hæ-
dum caprarum accipiens detulisset domi.
21 ¶ Cuius cùm vocem balantis vir eius au-
disset, dixit, Videte, ne forte furtiuus sit:
reddite eum dominis suis, quia non licet no- Deu.22.a.2.

bis aut edere ex furto aliquid, aut continge-
Iob.2.a.9. re. ¶ Ad hæc uxor eius irata respondit. Ma- 22
nifeste vana facta est spes tua, & eleemo-
syna tua modo apparuerunt. ¶ Atq; his, & 23
alijs huiuscemodi verbis exprobrabat ei.

CAP. III.

TVnc Tobias ingemuit, & cœpit orare 1
cum lachrymis, ¶ dicens, Iustus es Do- 2
mine, & omnia iudicia tua iusta sunt: & o- A
mnes viæ tuæ, misericordia, & veritas, &
iudiciũ. ¶ Et nunc Domine memor esto mei, 3
& ne vindictam sumas de peccatis meis,
neque reminiscaris delicta mea, vel paren-
Deu.28.b. tum meorum. ¶ Quoniam non obediuimus 4
15. præceptis tuis, ideo traditi sumus in dire-
ptionem, & captiuitatem, & mortem, & in
fabulam, & in improperium omnibus natio-
nibus, in quibus dispersisti nos. ¶ Et nũc Do- 5
mine magna iudicia tua, quia non egimus
secundum præcepta tua, & non ambulaui-
mus synceriter coram te. ¶ Et nunc Domine 6
* misericor- secundum voluntatem tuam fac mecum*, &
diam s. præcipe in pace recipi spiritum meum. Expe-
dit enim mihi mori magis quam viuere.
¶ Eadem itaque die contigit ut Sara filia 7
Raguelis in Rages ciuitate Medorum, & ip-
sa audiret improperium, ab vna ex ancillis B
patris sui, ¶ quoniam tradita fuerat septem 8
viris, & dæmonium nomine Asmodæus occi-
derat eos, mox ut ingressi fuissent ad eam.
¶ Ergo cùm pro culpa sua increparet puellã, 9
respondit ei, dicens, Amplius ex te non vi-
deamus filium, aut filiam super terram, in-
terfectrix virorum tuorum. ¶ Numquid & 10
occidere me vis, sicut iam occidisti septem vi
ros? Ad hanc vocem perrexit in superius cu-
biculum domus suæ: & tribus diebus, & tri-
bus noctibus non manducauit, neque bibit:
¶ sed in oratione persistens cum lachrymis de- 11
precabatur Deum, ut ab isto improperio li-
beraret eam. ¶ Factum est autem die tertia, 12
dum compleret orationem, benedicens Do- C
minum, ¶ dixit, Benedictum est nomen tuũ 13
Deus patrum nostrorum: qui cùm iratus
fueris, misericordiam facies, & in tempore
tribulationis peccata dimittis his qui inuo-
cant te. ¶ Ad te Domine faciem meam con- 14
uerto, ad te oculos meos dirigo. ¶ Peto Domi- 15
ne ut de vinculo improperij huius absoluas
me, aut certe desuper terram eripias me.
¶ Tu scis Domine quia nunquam concupiui 16
virum, & mundam seruaui animam meam
ab omni concupiscentia. ¶ Nunquam cum lu- 17
dentibus miscui me: neque cum his qui in
leuitate ambulant, participem me præbui.
¶ Virum autem cum timore tuo, non cum li- 18
bidine mea consensi suscipere. ¶ Et aut ego 19
indigna fui illis, aut illi forsitan mihi non
fuerunt digni: quia forsitan viro alij conser-
uasti me. ¶ Non est enim in hominis pote- 20
state consilium tuum. ¶ Hoc autem pro certo 21

D habet omnis qui te colit, quod vita eius, si
in probatione fuerit, coronabitur: si autem in
tribulatione fuerit, liberabitur: & si in cor-
ruptione fuerit, ad misericordiam tuam ve-
22 nire licebit. ¶ Non enim delectaris in per-
ditionibus nostris: quia post tempestatem
tranquillum facis, & post lachrymationem
23 & fletum, exultationem infundis. ¶ Sit no-
men tuum Deus Israel benedictum in se-
24 cula. ¶ In illo tempore exauditæ sunt preces
amborum in conspectu gloriæ summi Dei:
25 ¶ & missus est angelus Domini sanctus Ra-
phael, ut curaret eos ambos, quorum uno
tempore sunt orationes in conspectu Domini
recitatæ.

CAP. IIII.

1 IGitur cũ Tobias putaret orationem suam
A exaudiri ut mori potuisset, vocauit ad se
2 Tobiam filium suum, ¶ dixitq; ei, Audi fili
mi verba oris mei, & ea in corde tuo, quasi
3 fundamentũ construe. ¶ Cùm acceperit Deus Eccl.7.c.29.
animam meam, corpus meũ sepeli: & hono- Exo.20.b.12
rem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ
4 eius. ¶ memor enim esse debes quæ & quanta
pericula passa sit propter te in utero suo.
5 ¶ Cùm autem & ipsa compleuerit tempus
6 vitæ suæ, sepelias eam circa me. ¶ Omnibus
B aũt diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum:
& caue ne aliquando peccato consentias, & Luc.14.c.13.
prætermittas præcepta Domini Dei nostri. Prou.3.b.9.
7 ¶ Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli Eccl.4.a.1.
auertere faciem tuam ab ullo paupere: ita & 14.b.13.
enim fiet ut nec à te auertatur facies Do-
8 mini. ¶ Quo modo potueris, ita esto miseri- Eccl.35.a.4.
9 cors. ¶ Si multũ tibi fuerit, abundanter tri-
bue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum
10 libenter impertiri stude. ¶ Præmium enim
bonum tibi thesaurizas in die necessitatis,
11 ¶ ‖ quoniam eleemosyna ab omni peccato, & Ecc.29.c.15.
à morte liberat, & non patietur animam ire
12 in tenebras. ¶ Fiducia magna erit coram
C summo Deo, eleemosyna omnibus facientibus
13 eam. ¶ Attende tibi fili mi ab omni fornica- 1.The.4.a.3.
tione: & præter uxorem tuam nunquam pa-
14 tiaris crimen scire. ¶ Superbiam nunquam
in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari per-
mittas: in ipsa enim initium sumpsit omnis
15 perditio. ¶ ‖ Quicunque tibi aliquid opera- Gene.3.a.5.
tus fuerit, statim ei mercedem restitue, & Leu.19.c.13.
merces mercenarij tui apud te omnino non Deu.24.c.14
16 remaneat. ¶ ‖ Quod ab alio oderis fieri tibi, Mat.7.b.12.
17 vide ne tu aliquando alteri facias. ¶ Panem Luc.6.e.31.
tuum cum esurientibus & egenis comede: & Luc.14.c.14
18 de vestimentis tuis nudos tege. ¶ Panem
tuum & vinum tuum super sepulturam iu-
sti constitue, & noli ex eo manducare, &
19 bibere cum peccatoribus. ¶ consilium semper
20 à sapiente perquire. ¶ Omni tempore bene-
D dic Deum: & pete ab eo ut vias tuas diri-
gat, & omnia consilia tua in ipso permane-
21 ant. ¶ Indico etiam tibi fili mi, dedisse me
decem

decem talenta argenti, dum adhuc infantulus esses, Gabelo, in Rages ciuitate Medorũ,
& chirographum eius apud me habeo: ¶ & 22
ideo perquire quomodo ad eum peruenias, &
recipias ab eo supra memoratum pondus argenti, & restituas ei chirographum suum.
Rom.8.d.17 ¶ *Noli timere fili mi, pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus bene.*

CAP. V.

TVnc respondit Tobias patri suo, & dixit, 1
Omnia quæcunque præcepisti mihi, fa- A
ciam pater. ¶ Quomodo autem pecuniam hãc 2
requiram, ignoro: ille me nescit, & ego eum ignoro: quod signum dabo ei? Sed neq; viam, per quam pergatur illuc, aliquando cognoui. ¶ Tunc pater suus respondit illi, & dixit, 3
Chirographum quidem illius apud me habeo: quod dum illi ostenderis, statim restituet. ¶ Sed perge nunc, & inquire tibi ali- 4
quem fidelem virum, qui eat tecum salua mercede sua: dum adhuc viuo, vt recipias eam. ¶ Tunc egressus Tobias, inuenit iuue- 5
nem splendidum, stantem, præcinctum, & quasi paratum ad ambulandum. ¶ Et igno- 6
rans quod angelus Dei esset, salutauit eum, & dixit, Vnde te habemus bone iuuenis?
¶ At ille respondit, Ex filiis Israel. Et Tobias 7
dixit ei, Nosti viam quæ ducit in regionem Medorum? ¶ Cui respondit, Noui, & omnia 8
itinera eius frequenter ambulaui, & mansi B
apud Gabelum fratrem nostrum qui moratur in Rages ciuitate Medorum, quæ posita est in monte Ecbatanis. ¶ Cui Tobias ait, 9
Sustine me obsecro, donec hæc ipsa nuntiem patri meo. ¶ Tunc ingressus Tobias, indicauit 10
vniuersa hæc patri suo. Super quæ admiratus pater, rogauit vt introiret ad eum. ¶ In- 11
gressus itaque salutauit eum, & dixit, Gaudium tibi sit semper. ¶ Et ait Tobias, Quale 12
gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video? ¶ Cui ait iuuenis, 13
Forti animo esto, in proximo est vt a Deo cureris. ¶ Dixit itaq; illi Tobias, Nunquid 14
poteris perducere filium meum ad Gabelum C
in Rages ciuitatem Medorum? & cùm redieris, restituam tibi mercedem tuam. ¶ Et di- 15
xit ei angelus. Ego ducam, & reducam eum
*sanum 7. *ad te. ¶ Cui Tobias respondit, Rogo te, in-* 16
dica mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu? ¶ Cui Raphael angelus dixit, Genus 17
quæris mercenarij: an ipsum mercenarium qui cum filio tuo eat? ¶ Sed ne forte solici- 18
tum te reddam, ego sum Azarias Ananiæ magni filius. ¶ Et Tobias respondit, Ex ma- 19
gno genere es tu. Sed peto ne irascaris quod voluerim cognoscere genus tuum. ¶ Dixit au- 20
tem illi angelus, Ego sanum ducam, & sa- D
num tibi reducam filium tuum. ¶ Respon- 21
dens autem Tobias, ait, Bene ambuletis, &
sit Deus in itinere vestro, & angelus eius
22 *comitetur vobiscum. ¶ Tunc paratis omnibus quæ erant in via portanda, fecit Tobias vale patri suo & matri suæ, & ambulauerunt*
23 *ambo simul. ¶ Cumq; profecti essent, cœpit* Infr.10.a.4.
mater eius flere, & dicere, Baculum senectutis nostræ tulisti, & transmisisti a nobis.
24 *¶ Nunquã fuisset ipsa pecunia, pro qua mi-*
25 *sisti eum. ¶ Sufficiebat enim nobis paupertas nostra, vt diuitias computaremus hoc, quod*
26 *videbamus filium nostrum. ¶ Dixitq; ei Tobias, Noli flere, saluus perueniet filius noster, & saluus reuertetur ad nos, & oculi tui*
27 *videbunt illum. ¶ Credo enim quod angelus Dei bonus comitetur ei, & bene disponat omnia quæ circa eum geruntur, ita vt cum*
28 *gaudio reuertatur ad nos. ¶ Ad hanc vocem cessauit mater eius flere, & tacuit.*

CAP. VI.

1 PRofectus est autem Tobias, & canis secu-
A tus est eum, & mansit prima mansione
2 *iuxta fluuium Tigris. ¶ Et exiuit vt lauaret pedes suos, & ecce piscis immanis exiuit ad*
3 *deuorandum eum. ¶ Quem expauescens Tobias, clamauit voce magna, dicens, Domine,*
4 *inuadit me. ¶ Et dixit ei angelus, Apprehende branchiam eius, & trahe eum ad te. Quod cùm fecisset, attraxit eum in siccum, & pal-*
5 *pitare cœpit ante pedes eius. ¶ Tunc dixit ei angelus, Exentera hunc piscem: & cor eius, & fel, & iecur repone tibi, sunt enim hæc*
6 *necessaria ad medicamenta vtiliter. ¶ Quod cùm fecisset, assauit carnes eius, & secum tulerunt in via: cætera salierunt quæ sufficerent eis, quousque peruenirent in Rages*
7 *ciuitatem Medorum. ¶ Tunc interrogauit To-*
B *bias angelum, & dixit ei, Obsecro te Azaria frater, vt dicas mihi, quod remedium habebunt ista quæ de pisce seruare iussisti?*
8 *¶ Et respondens angelus dixit ei, Cordis eius particulam si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum, siue a viro, siue à muliere, ita vt vltra*
9 *non accedat ad eos. ¶ Et fel valet ad vn-* →.5.
guendos oculos in quibus fuerit albugo, &
10 *sanabuntur. ¶ Et dixit ei Tobias, Vbi vis*
11 *vt maneamus? ¶ Respondensq; angelus, ait, Est hic Raguel nomine, vir propinquus de tribu tua, & hic habet filiam nomine Saram, sed neque masculum, neque fœminam*
12 *vllam habet aliam præter eam. ¶ Tibi debe-*
C *tur omnis substantia eius, & oportet eam te*
13 *accipere coniugem. ¶ Pete ergo eam a patre* Nu.27.b.8.
14 *eius, & dabit tibi eam in vxorem. ¶ Tunc re-* & 36.c.8.
spondit Tobias, & dixit, Audio quia tradita est septem viris: & mortui sunt: sed & hoc
15 *audiui, quia dæmonium occidit illos. ¶ Timeo ergo, ne forte & mihi hæc eueniant: & cùm sim vnicus parentibus meis, deponam senectutem illorum cum tristitia ad infe-*
16 *ros. ¶ Tunc angelus Raphael dixit ei, Audi*

me, & ostendam tibi qui sunt quibus praua-
lere potest dæmonium. ¶ Hi nanque qui coniu- 17
gium ita suscipiunt, ut Deum a se, & a sua
mente excludant, & suæ libidini ita vacent,
sicut equus & mulus, quibus non est intelle- D
ctus: habet potestatem dæmonium super eos.
¶ Tu autem cùm acceperis eam, ingressus cu- 18
biculum, per tres dies continens esto ab ea, &
nihil aliud, nisi orationibus vacabis cum ea.
¶ Ipsa autem nocte, incenso iecore piscis, fu- 19
gabitur dæmonium. ¶ Secunda vero nocte in 20
copulatione sanctorũ patriarcharum admit-
teris. ¶ Tertia autẽ nocte benedictionem con- 21
sequêris, ut filij ex vobis procreentur incolu-
mes. ¶ Transacta autẽ tertia nocte, accipies 22
virginẽ cum timore Domini, amore filiorum
magis quàm libidine ductus, ut in semine
Abrahæ benedictionem in filijs consequaris.

CAP. VII.

1 INgressi sunt autẽ ad Raguelem, & susce-
pis eos Raguel cum gaudio. ¶ Intuensque 2
Tobiã Raguel, dixit Annæ uxori suæ. Quàm A
similis est iuuenis iste consobrino meo. ¶ Et 3
cùm hæc dixisset, ait, Vnde estis iuuenes fra-
tres nostri? At illi dixerunt, Ex tribu Neph-
thali sumus, ex captiuitate Niniue. ¶ Dixit- 4
que illis Raguel, Nostis Tobiã fratrẽ meum?
Qui dixerunt, Nouimus. ¶ Cumque multa bo- 5
na loqueretur de eo, dixit angelus ad Rague-
lem, Tobias de quo interrogas, pater istius
est. ¶ Et misit se Raguel, & cum lachrymis 6
osculatus est eum, & plorans super collum e- B
ius, ¶ dixit, Benedictio sit tibi fili mi, quia 7
boni & optimi viri filius es. ¶ Et Anna v- 8
xor eius, & Sara ipsorum filia lachrymatæ
sunt. ¶ Postquam autem locuti sunt, præcepit 9
Raguel occidi arietem, & parari conuiuium.
Cumque hortaretur eos discumbere ad pran-
dium, ¶ Tobias dixit, Hic ego hodie non man 10
ducabo neque bibã, nisi prius petitionẽ meam
confirmes, & promittas mihi dare Saram fi-
liam tuam. ¶ Quo audito verbo Raguel, expa 11
uit sciens quid euenerit illis septem viris qui
ingressi sunt ad eam: & timere cœpit ne for-
te & huic similiter cõtingeret. ¶ Et cùm nu- 12
taret, & non daret petenti ullum responsum,
dixit ei angelus, Noli timere dare eam isti, C
quoniam huic timenti Deum debetur cõiunx
filia tua: propterea alius non potuit habere
illam. ¶ Tunc dixit Raguel, Non dubito quòd 13
Deus preces & lachrymas meas in conspectu
suo admiserit. ¶ Et credo quoniam ideo fecit 14
vos venire ad me, ut ista coniungeretur co-
Nu.36. c.6. gnationi suæ ‖ secundùm legem Moysi: & nũc
noli dubium gerere quod tibi eam tradam.
¶ Et apprehendens dexteram filiæ suæ de- 15
xtræ Tobiæ tradidit, dicens, Deus Abraham,
& Deus Isaac, & Deus Iacob vobiscum sit,
& ipse coniungat vos, impleatque benedictio- D
nem suam in vobis. ¶ Et accepta charta fece- 16
runt conscriptionem coniugij. ¶ Et post hæc 17
18 epulati sunt benedicentes Deum. ¶ Voca-
uitque Raguel ad se Annam uxorem suam, &
præcepit ei ut præpararet alterum cubiculũ.
19 ¶ Et introduxit illuc Saram filiam suam, &
20 lachrymata est. ¶ Dixitque ei, Forti animo e-
sto filia mea: Dominus cæli det tibi gaudium
pro tædio quod perpessa es.

CAP. VIII.

1 POstquam verò cœnauerunt, introduxe-
2 runt iuuenem ad eam. ¶ Recordatus ita-
A que Tobias sermonum angeli, protulit de
cassidili suo partem iecoris, posuitque eam su-
3 per carbones viuos. ¶ Tunc Raphael angelus
apprehendit dæmonium, & religauit illud in
4 deserto superioris Aegypti. ¶ Tunc hortatus
est virginem Tobias, dixitque ei, Sara, exur-
ge, & deprecemur Deum hodie, & cras, &
secundum cras: quia his tribus noctibus Deo
iungimur: tertia autem transacta nocte, in
5 nostro erimus coniugio. ¶ Filij quippe san-
ctorum sumus, & non possumus ita coniun-
6 gi sicut gentes quæ ignorant Deum. ¶ Sur-
gentes autem pariter, instanter orabant am-
7 bo simul, ut sanitas daretur eis. ¶ Dixitque
Tobias, Domine Deus patrum nostrorum,
B benedicant te cæli & terra, mareque & fon-
tes, & flumina, & omnis creatura tua quæ
8 in eis sunt. ¶ ‖ Tu fecisti Adam de limo ter- Gene.2.c.7.
9 ræ, dedistique ei adiutorium Heuam. ¶ Et nũc
Domine tu scis quia non luxuriæ causa ac-
cipio sororem meam – coniugem', sed sola ◆.13.
posteritatis dilectione, in qua benedicatur
10 nomen tuum in secula seculorum. ¶ Dixit
itaque Sara, Miserere nobis Domine, miserere
nobis, & consenescamus ambo pariter sani.
11 ¶ Et factum est circa pullorum cantum, ac-
cersiri iussit Raguel seruos suos, & abierunt
12 cum eo pariter ut foderent sepulchrum. ¶ Di-
cebat enim, Ne fortè simili modo euenerit ei,
quo & cæteris illis septem viris qui sunt in-
13 gressi ad eam. ¶ Cumque parassent fossam, re-
C uersus Raguel ad uxorem suam, dixit ei,
14 ¶ Mitte unam ex ancillis tuis, & videat si
mortuus est, ut sepeliam eũ antequam illu-
15 cescat dies. ¶ At illa misit unam ex ancillis
suis. Quæ ingressa cubiculum, reperit eos sal-
uos & incolumes, secum pariter dormientes.
16 ¶ Et reuersa nuntiauit bonum nuntium, &
benedixerunt Dominũ, Raguel videlicet &
17 Anna uxor eius: ¶ & dixerunt, Benedicimus
te Domine Deus Israel, quia non contigit
18 quemadmodũ putabamus. ¶ Fecisti enim no-
biscum misericordiam tuã, & exclusisti à no-
19 bis inimicum persequentem nos. ¶ Misertus
D es autẽ duobus unicis. Fac eos Domine ple-
nius benedicere te: & sacrificium tibi laudis
tuæ, & suæ sanitatis offerre, ut cognoscat
uniuersitas gentium quia tu es Deus solus
20 in uniuersa terra. ¶ Statimque præcepit seruis
suis Raguel, ut replerent fossam quam fece-
21 rant, priusquam elucesceret. ¶ Vxori autem

sua dixit ut instrueret conuiuium, & præ-
pararet omnia quæ in cibos erant iter agen-
tibus necessaria. ¶Duas quoq; pingues vac- 22
cas, & quatuor arietes occidi fecit, & parari
epulas omnibus vicinis suis, cunctisq; ami-
cis. ¶Et adiurauit Raguel Tobiam, ut duas 23
hebdomadas moraretur apud se. ¶ De omni- 24
bus autem quæ possidebat Raguel, dimidiam
partem dedit Tobiæ, & fecit hanc scripturã,
ut pars dimidia quæ supererat post obitum
eorum, Tobiæ dominio deueniret.

CAP. IX.

TVnc vocauit Tobias angelum ad se, quẽ 1
quidem hominem existimabat: dixitq; A
ei, Azaria frater, peto ut auscultes verba
mea: ¶Si meipsum tradam tibi seruum, non 2
ero condignus prouidentiæ tuæ. ¶Tamen ob- 3
secro te ut assumas tibi animalia siue serui-
tia, & vadas ad Gabelũ in Rages ciuitatem
Medorum: reddasq; ei chirographum suum,
& recipias ab eo pecuniam, & roges eum ve-
nire ad nuptias meas. ¶Scit enim ipse quo- 4
niam numerat pater meus dies: & si tarda- B
uero una die plus, contristatur anima eius.
¶Et certè vides quomodo adiurauit me Ra- 5
guel, cuius adiuramentum spernere non pos-
sum. ¶ Tunc Raphael assumens quatuor ex 6
seruis Raguelis, & duos camelos, in Rages
ciuitatem Medorum perrexit: & inueniens
Gabelum, dedit ei chirographum suũ, & re-
cepit ab eo omnem pecuniam. ¶ Indicauitq; 7
ei de Tobia filio Tobiæ, omnia quæ gesta sunt: C
fecitq; eum secũ venire ad nuptias. ¶Cumq; 8
ingressus esset domum Raguelis, inuenit To-
biam discumbentẽ: & exiliens, osculati sunt
se inuicem: & fleuit Gabelus, benedixitq;
Deum, ¶& dixit, Benedicat te Deus Israel, 9
quia filius es optimi viri, & iusti, & timen- D
tis Deum, & eleemosynas facientis: ¶& di- 10
catur benedictio super uxorem tuam, & su-
per parentes vestros: ¶& videatis filios ve- 11
stros, & filios filiorum vestrorũ usq; in ter-
tiam & quartam generationem: & sit semen
vestrum benedictum à Deo Israel, qui re-
gnat in secula seculorum. ¶Cumq; omnes di- 12
xissent amen, accesserunt ad conuiuium: sed
& cum timore Domini nuptiarum conui-
uium exercebant.

CAP. X.

CVm verò moras faceret Tobias, causa 1
nuptiarum, solicitus erat pater eius To- A
bias, dicens, ¶ Putas quare moratur filius 2
meus, aut quare detentus est ibi? Putásne
Gabelus mortuus est, & nemo reddet illi pe-
cuniam? ¶ Cœpit autem contristari nimis 3
ipse & Anna uxor eius cum eo: & cœperunt
ambo simul flere: eo quòd die statuto mini-
mè reuerteretur filius eorum ad eos. ¶Flebat 4
igitur mater eius irremediabilibus lachry-
Sup. 5. d. 23. mis, atq; dicebat, ‖ Heu heu me fili mi, ut B
quid te misimus peregrinari, lumẽ oculorum
nostrorum, baculum senectutis nostræ, sola-
tium vitæ nostræ, spem posteritatis nostræ?
5 ¶Omnia simul in te uno habentes, te nõ de-
6 buimus dimittere ire à nobis. ¶ Cui dicebat
Tobias, Tace, & noli turbari, sanus est filius
noster: satis fidelis est vir ille cum quo misi-
7 mus eum. ¶ Illa autem nullo modo consolari
poterat, sed quotidie exiliens circumspiciebat
& circuibat vias omnes per quas spes re-
meandi videbatur, ut procul videret eum, si
8 fieri posset, venientem. ¶At verò Raguel di-
C cebat ad generum suum, Mane hic, & ego
mittam nuntium salutis de te ad Tobiam
9 patrem tuum. ¶ Cui Tobias ait, Ego noui
quia pater meus & mater mea modo dies
computant, & cruciatur spiritus eorum in
10 ipsis. ¶Cumq; verbis multis rogaret Raguel
Tobiam, & ille eum nulla ratione vellet au-
dire, tradidit ei Saram, & dimidiam partem
omnis substantiæ suæ in pueris, in puellis, in
pecudibus, in camelis, & in vaccis & in pe-
cunia multa: & saluum atq; gaudentem di-
11 misit eum à se, ¶dicens, Angelus Domini san
D ctus sit in itinere vestro, perducatq; vos in-
columes, & inueniatis omnia rectè circa pa-
rentes vestros, & videant oculi mei filios
12 vestros priusquam moriar. ¶ Et apprehen-
dentes parentes filiam suam, osculati sunt
13 eam, & dimiserunt ire: ¶ monentes eam ho-
norare soceros, diligere maritum, regere fa-
miliam, gubernare domum, & seipsam irre-
prehensibilem exhibere.

CAP. XI.

1 CVmq; reuerterentur, peruenerunt ad
A Charan quæ est in medio itinere con-
2 tra Niniuen, undecimo die. ¶Dixitq; ange-
lus, Tobia frater, scis quemadmodum reli-
3 quisti patrem tuum. ¶ Si placet itaq; tibi,
præcedamus, & lento gradu insequantur iter
nostrum familia, simul cum coniuge tua, &
4 cum animalibus. ¶ Cumq; hoc placuisset ut
irent, dixit Raphael ad Tobiam, Tolle tecum
ex felle piscis: erit enim necessarium. Tu-
lit itaque Tobias ex felle illo, & abierunt.
5 ¶Anna autem sedebat secus viam quotidie
in supercilio montis, unde respicere poterat
6 de longinquo. ¶ Et dum ex eodem loco spe-
cularetur aduentum eius, vidit à longe, &
B illico agnouit venientem filium suum: cur-
rensq; nuntiauit viro suo, dicens, Ecce venit
7 filius tuus. ¶ Dixitq; Raphael ad Tobiam:
At ubi introieris domum tuam, statim ado-
ra Dominum Deum tuum: & gratias agens
ei, accede ad patrem tuum, & osculare eum.
8 ¶Statimq; lini super oculos eius ex felle isto
piscis, quod portas tecum. Scias enim quo-
niam mox aperientur oculi eius, & videbit
pater tuus lumen cæli, & in aspectu tuo gau-
9 debit. ¶ Tunc præcucurrit canis, qui simul
fuerat in via: & quasi nuntius adueniens,
10 blandimento suæ caudæ gaudebat. ¶Et con-

 surgens

surgens cæcus pater eius, cœpit offendens pe-
dibus currere: & data manu puero, occurrit
obuiam filio suo. ¶ *Et suscipiens osculatus est* 11
eum cum uxore sua, & cœperunt ambo flere C
præ gaudio. ¶ *Cumque adorassent Deum, &* 12
gratias egissent, consederunt. ¶ *Tunc sumens* 13
Tobias de felle piscis liniuit oculos patris sui.
¶ *Et sustinuit quasi dimidiam fere horam:* 14
& cœpit albugo ex oculis eius, quasi mem-
brana oui, egredi. ¶ *Quam apprehendens To-* 15
bias traxit ab oculis eius, statimque visum
recepit. ¶ *Et glorificabant Deum, ipse vide-* 16
licet & uxor eius, & omnes qui sciebant
eum. ¶ *Dicebatque Tobias, Benedico te Do-* 17
mine Deus Israel quia tu castigasti me, &
tu saluasti me: & ecce, ego video Tobiam fi-
lium meum. ¶ *Ingressa est etiam post septem* 18
dies Sara uxor filij eius, & omnis familia
& pecora sana, & cameli, & pecunia multa
uxoris, sed & illa pecunia quam receperat
à Gabelo: ¶ *& narrauit parentibus suis om-* 19
nia beneficia Dei quæ fecisset circa eum per
hominem qui eum duxerat. ¶ *Veneruntque A-* 20
chior & Nabath consobrini Tobiæ, gaudentes
ad Tobiam, & congratulantes ei de omni-
bus bonis quæ circa illum ostenderat Deus.
¶ *Et per septem dies epulantes, omnes cum* 21
gaudio magno gauisi sunt.

CAP. XII.

TVnc vocauit ad se Tobias filium suum, 1
dixitque ei. Quid possumus dare viro isti A
sancto, qui venit tecum? ¶ *Respondens Tobias,* 2
dixit patri suo, Pater, quam mercedem dabi-
mus ei? aut quid dignum poterit esse benefi-
ciis eius? ¶ *Me duxit & reduxit sanum, pecu-* 3
niam a Gabelo ipse recepit, uxorem ipse me
habere fecit, & dæmonium ab ea ipse compe-
scuit, gaudium parentibus eius fecit, meip-
sum a deuoratione piscis eripuit, te quoque
videre fecit lumen cæli, & bonis omnibus per
eum repleti sumus. Quid illi ad hæc poteri-
mus dignum dare? ¶ *Sed peto te pater mi,* 4
vt roges eum, si forte dignabitur medietatẽ B
de omnibus quæ allata sunt, sibi assumere.
¶ *Et vocantes eũ, pater scilicet & filius, tu-* 5
lerunt eum in partẽ: & rogare cœperunt vt
dignaretur dimidiã partem omniũ quæ at-
tulerant, acceptã habere. ¶ *Tunc dixit eis oc-* 6
culte, Benedicite Deum cæli, & coram omni-
bus viuentibus confitemini ei, quia fecit vo-
biscum misericordiam suam. ¶ *Etenim sacra-* 7
mentum regis abscondere, bonũ est: opera au-
tem Dei reuelare & confiteri, honorificũ est.
¶ *Bona est oratio cum ieiunio: & eleemosyna* 8
magis quàm thesauros auri recondere. ¶ *quo-* 9
niam eleemosyna à morte liberat, & ipsa est
a.10. *quæ purgat peccata, & facit inuenire miseri-*
cordiam & vitam æternam. ¶ *Qui autem* 10
faciunt peccatum & iniquitatẽ, hostes sunt
animæ suæ. ¶ *Manifesto ergo vobis veritatẽ,* 11
& non abscondam à vobis occultũ sermonẽ. C

12 ¶ *Quando orabas cũ lachrymis, & sepeliebas* Sup.2.a.5.
mortuos, & derelinquebas prandium tuum,
& mortuos abscondebas per diem in domo
tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli oratio-
13 *nem tuam Domino.* ¶ *Et quia acceptus eras*
14 *Deo, necesse fuit vt tentatio probaret te.* ¶ *Et*
nunc misit me Dominus vt curarem te, &
Saram uxorẽ filij tui à dæmonio liberarem.
15 ¶ *Ego enim sum Raphael angelus vnus ex*
16 *septem, qui astamus ante Dominũ.* ¶ *Cumque*
D *hæc audissent, turbati sunt, & trementes ce-*
17 *ciderunt super terrã in faciem suã.* ¶ *Dixitque*
18 *eis angelus, Pax vobis, nolite timere.* ¶ *Ete-*
nim cùm essem vobiscum, per voluntatem
Dei eram: ipsum benedicite, & cantate illi.
19 ¶ *Videbar quidem vobiscum manducare, &*
bibere, sed ego cibo inuisibili, & potu, qui ab
20 *hominibus videri non potest, vtor.* ¶ *Tempus*
est ergo vt reuertar ad eum qui me misit:
vos autẽ benedicite Deũ, & narrate omnia
21 *mirabilia eius.* ¶ *Et cùm hæc dixisset, ab a-*
spectu eorũ ablatus est, & vltra eum videre
22 *non potuerunt.* ¶ *Tunc prostrati per horas tres*
in faciem, benedixerunt Deum: & exurgen-
tes narrauerunt omnia mirabilia eius.

CAP. XIII.

1 APeriens autem Tobias senior os suum,
A *benedixit Dominũ, & dixit, Magnus es*
Domine in æternum, & in omnia sæcula re- Deu.32.f.39.
2 *gnum tuum:* ¶ *Quoniam tu flagellas, & sal-* 1.Reg 2.a.6.
uas: deducis ad inferos, & reducis: & non est Sap.16.b.13.
3 *qui effugiat manum tuã.* ¶ *Confitemini Do-*
mino filij Israel, & in conspectu gentiũ lau-
4 *date eum:* ¶ *quoniam ideo dispersit vos inter*
gentes, quæ ignorant eum, vt vos enarretis
mirabilia eius, & faciatis scire eos quia non
5 *est alius Deus omnipotẽs præter eum.* ¶ *Ipse*
castigauit nos propter iniquitates nostras, &
ipse saluabit nos propter misericordiam suã.
6 ¶ *Aspicite ergo quæ fecit nobiscum, & cum ti-*
B *more & tremore confitemini illi: regemque sæ-*
7 *culorum exaltate in operibus vestris.* ¶ *Ego*
autem in terra captiuitatis meæ confitebor
illi: quoniam ostendit maiestatem suam in
8 *gentem peccatricem.* ¶ *Conuertimini itaque*
peccatores, & facite iustitiam corã Deo, cre-
dentes quod faciat vobiscum misericordiam
9 *suam.* ¶ *Ego autem, & anima mea in eo læ-*
10 *tabimur.* ¶ *Benedicite Dominũ omnes electi*
eius: agite dies lætitiæ, & confitemini illi.
11 ¶ *Ierusalem ciuitas Dei, castigauit te Domi-*
12 *nus in operibus manuum tuarum.* ¶ *Confite-*
C *re Domino in bonis tuis, & benedic Deum*
sæculorum, vt reædificet in te tabernaculum
suum, & reuocet ad te omnes captiuos, &
13 *gaudeas in omnia sæcula sæculorum.* ¶ *Luce*
splendida fulgebis: & omnes fines terræ ado-
14 *rabunt te.* ¶ *Nationes ex longinquo ad te ve-*
nient: & munera deferentes, adorabũt in te
Dominũ, & terram tuã in sanctificationem
15 *habebunt.* ¶ *Nomẽ enim magnũ inuocabunt*

in

in te. ¶ Maledicti erunt qui cõtempserint te: 16
& condemnati erunt omnes qui blasphema-
uerint te: benedictiq; erunt qui ædificauerint
te. ¶ Tu autem lætaberis in filijs tuis, quo- 17
niam omnes benedicentur, & congregabun- D
tur ad Dominum. ¶ Beati omnes qui diligũt 18
te, & qui gaudent super pace tua. ¶ Anima 19
mea benedic Dominum, quoniam liberauit
Ierusalem ciuitatem suam à cunctis tribu-
lationibus eius: Dominus Deus noster. ¶ Bea 20
tus ero, si fuerint reliquiæ seminis mei ad vi
Apo.21.f.18. dendam claritatẽ Ierusalem. ¶ Portæ Ieru- 21
salem ex sapphiro & smaragdo ædificabun-
tur: & ex lapide pretioso omnis circuitus
murorum eius. ¶ Ex lapide candido, & mun- 22
do omnes plateæ eius sternentur: & per vi-
cos eius halleluia cantabitur. ¶ Benedictus 23
Dominus qui exaltauit eam, ut sit regnum
eius in secula seculorum super eam. Amen.

CAP. XIIII.

ET consummati sunt sermones Tobiæ. Et 1
postquam illuminatus est Tobias, vixit A
annis quadraginta duobus, & vidit filios
nepotum suorum. ¶ Completis itaq; annis 2
centum duobus, sepultus est honorifice in Ni-
niue. ¶ Quinquaginta namq; & sex anno- 3
rum lumen oculorum amisit: sexagenarius
verò recepit. ¶ Reliquum vero vitæ suæ, in 4
gaudio fuit, & cum bono profectu timoris
Dei perrexit in pace. ¶ In hora autem mortis 5
suæ vocauit ad se Tobiam filium suum, &
septem iuuenes filios suos nepotes suos, di-
xitq; eis: ¶ Prope erit interitus Niniue, non 6
enim excidit verbum Domini: & fratres no-
stri qui dispersi sunt à terra Israel, reuertẽ-
1.Esd.3.b.8. & 6.c.14. tur ad eam. ¶ Omnis autẽ deserta terra eius 7
replebitur, & domus Dei quæ in ea incen- B
sa est, iterum reædificabitur: ibiq; reuertẽtur
omnes timentes Deum, ¶ & relinquent gen- 8
tes idola sua, & venient in Ierusalẽ, & in-
habitabunt in ea: ¶ & gaudebunt in ea om- 9
nes reges terræ, adorantes regem Israel.
¶ Audite ergo filij mei patrem vestrũ: seruite 10
Domino in veritate, & inquirite ut facia-
tis quæ placita sunt illi: ¶ & filijs vestris 11
mãdate ut faciant iustitias & eleemosynas,
ut sint memores Dei, & benedicant eum in
omni tempore in veritate, et in tota virtute
sua. ¶ Nũc ergo filij audite me, & nolite ma- 12
nere hic: sed quacunq; die sepelieritis matrẽ C
vestram circa me in uno sepulchro, ex eo di-
rigite gressus vestros ut exeatis hinc ¶ Video 13
enim quia iniquitas eius finẽ dabit ei. ¶ Fa- 14
ctum est autem post obitum matris suæ, To-
bias abscessit ex Niniue cum uxore sua, &
filijs, & filiorum filijs, & reuersus est ad so-
ceros suos. ¶ Inuenitq; eos incolumes in sene- 15
ctute bona: & curã eorũ gessit, & ipse clau- D
sit oculos eorum: & omnem hæreditatem do-
mus Raguelis ipse percepit, viditq; quintam
generationem, filios filiorũ suorum. ¶ Et cõ- 16
pletis annis nonagintanouẽ in timore Domi-
17 ni cum gaudio sepelierũt eum. ¶ Omnes au-
tem cognatio eius, & omnis generatio eius in
bona vita, & in sancta conuersatione per-
mansit, ita ut accepti essent tam Deo quam
hominibus, & cunctis habitatibus in terra.

LIBER IVDITH.

CAP. I.

1 ARPHAXAD itaq; rex Medo-
A rum subiugauerat multas gentes
imperio suo, & ipse ædificauit ci-
uitatem potentissimam, quã ap-
2 pellauit Ecbatanis. ¶ Ex lapidibus quadra-
tis & sectis, fecit muros eius in altitudinem
cubitorum septuaginta, & in latitudinẽ cu-
bitorum triginta: turres vero eius posuit in
3 altitudinem cubitorum centum. ¶ Per qua-
B drum vero earum latus vtrumq; vicenorũ
pedum spatio tẽdebatur, posuitq; portas eius
4 in altitudinem turrium. ¶ Et gloriabatur
quasi potens in potentia exercitus sui, & in
5 gloria quadrigarum suarum. ¶ Anno igitur
duodecimo regni sui, Nabuchodonosor rex As-
syriorum qui regnabat in Niniue ciuitate
C magna, pugnauit contra Arphaxad: & obti-
6 nuit eum. ¶ In campo magno qui appellatur
Ragau, circa Euphraten, & Tigrin, & Iada-
7 son in campo Erioch regis Elicorum. ¶ Tunc
exaltatum est regnũ Nabuchodonosor, & cor
eius eleuatum est: & misit ad omnes qui ha-
bitabant in Cilicia, & Damasco, & Libano:
8 ¶ & ad gentes quæ sunt in Carmelo, & Ce-
dar, & inhabitantes Galilæam in cãpo ma-
9 gno Esdrelon: ¶ & ad omnes qui erãt in Sa-
D maria & trans flumen Iordanem vsque ad
Ierusalem, & omnem terram Iesse, quousq;
10 perueniatur ad terminos Æthiopiæ. ¶ Ad
hos omnes misit nuntios Nabuchodonosor rex
11 Assyriorum, ¶ qui omnes uno animo contra-
dixerunt, & remiserunt eos vacuos, & sine
12 honore abiecerunt. ¶ Tunc indignatus Nabu-
chodonosor rex ad omnem terram illam, iu-
rauit per thronum & regnum suũ quod de-
fenderet se de omnibus regionibus his.

CAP. II.

1 ANno tertiodecimo Nabuchodonosor re-
A gis, vicesima & secunda die mensis pri-
mi, factum est verbum in domo Nabucho-
donosor regis Assyriorum, ut defenderet se.
2 ¶ Vocauitq; omnes maiores natu, omnesq;
duces, & bellatores suos, & habuit cum eis
3 mysterium consilij sui. ¶ Dixitque cogitatio-
nem suam in eo esse, ut omnem terram suo
4 subiugaret imperio. ¶ Quod dictum cum
placuisset omnibus, vocauit Nabuchodono-
sor rex Holofernem principem militiæ suæ,
5 ¶ & dixit ei, Egredere aduersum omne re-
gnũ occidentis: & cõtra eos præcipue qui cõ-
6 tempserunt imperium meum. ¶ Non parcet

oculus tuus vlli regno, omnemq; vrbem mu- B
nitam subiugabis mibi. ¶ Tunc Holofernes 7
vocauit duces, & magistratus virtutis Assy-
riorum: & dinumerauit viros in expeditio-
nem, sicut praecepit ei rex, centum viginti
millia peditum pugnatorum, & equites sa-
gittarios duodecim millia. ¶ Omnemq; expe- 8
ditionem suam fecit praire in multitudine
innumerabilium camelorum, cum his qua ex-
ercitibus sufficerent copiose: boum quoq; ar-
menta, gregesq; ouium, quorum non erat nu- C
merus. ¶ Frumentum ex omni Syria in transi- 9
tu suo parari constituit. ¶ Aurum vero & ar- 10
gentum, de domo regis assumpsit multum ni-
Iof.16.a.5. *mis.* ¶ Et profectus est ipse & omnis exerci- 11
tus, cum quadrigis & equitibus, & sagitta-
rijs, qui cooperuerunt faciem terra, sicut lo-
custa. ¶ Cumq; pertransisset fines Assyriorum, 12
venit ad magnos montes Ange, qui sunt à
sinistro Cilicia: ascenditq; omnia castella eo-
rum, & obtinuit omnem munitionem. ¶ Effregit 13
autem ciuitatem opinatissimam Melothi, pra-
dauitq; omnes filios Tharsis & filios Isma-
hel, qui erant contra faciem deserti, & ad au- D
strum terra Cellon. ¶ Et transiuit Euphrá- 14
tem, & venit in Mesopotamiam: & fregit om
nes ciuitates excelsas qua erant ibi, a torren-
te Mambre, vsquequo perueniatur ad mare:
¶ *& occupauit terminos eius, à Cilia, vsque* 15
ad fines Iapheth, qui sunt ad austrum. ¶ Ab- 16
duxitq; omnes filios Madian, & pradauit om
nem locupletationem eorum, omnesq; resisten-
tes sibi occidit in ore gladij. ¶ Et post hac de- 17
scendit in campos Damasci in diebus messis,
& succendit omnia sata: omnesq; arbores &
vineas fecit incidi, ¶ *& cecidit timor illius* 18
super omnes inhabitantes terram.

CAP. IIII.

TVnc miserunt legatos suos vniuersarum 1
vrbium, ac prouinciarum reges ac prin- A
cipes, Syria scilicet & Mesopotamia, & Syria
Sobal, & Libya, atque Cilicia, qui venien-
tes ad Holofernem, dixerunt, ¶ Desinat indi- 2
gnatio tua circa nos. Melius est enim vt vi-
uentes seruiamus Nabuchodonosor regi ma-
gno, & subditi simus tibi, quàm morientes
cum interitu nostro ipsi seruituris nostra
damna patiamur. ¶ Omnis ciuitas nostra, 3
omnisq; possessio, omnes montes, & colles, & B
campi, & armenta boum, gregesq; ouium &
caprarum, equorumq; & camelorum, & vni-
uersa facultates nostra atq; familia in con-
spectu tuo sunt: ¶ *sint omnia nostra sub lege* 4
tua. ¶ Nos etiam & filij nostri, serui tui su- 5
mus. ¶ Veni nobis pacificus dominus, & vte- 6
re seruitio nostro, sicut placuerit tibi. ¶ Tunc 7
descendit de montibus cum equitibus in vir
tute magna, & obtinuit omnem ciuitatem, &
omnem inhabitantem terram. ¶ De vniuer- 8
sis autem vrbibus assumpsit sibi auxiliarios C
viros fortes & electos ad bellum. ¶ Tantusq; 9
metus prouincijs illis incubuit, vt vniuersa-
rum vrbium habitatores principes, & hono-
rati simul cum populis exirent in obuiam ve-
10 *nienti,* ¶ *excipientes eum cum coronis, & lam-*
padibus, ducentes choros in tympanis & ti-
11 *bijs.* ¶ Nec ista tamen facientes, ferocitatem
12 *eius pectoris mitigare potuerunt.* ¶ Nam &
ciuitates eorum destruxit, & lucos eorum ex-
13 *cidit.* ¶ *praeceperat enim illi Nabuchodono-*
D *sor rex, vt omnes deos terra exterminaret,*
videlicet vt ipse solus diceretur Deus ab his
nationibus qua potuissent Holofernis potentia
14 *subiugari.* ¶ Pertransiens autem Syriam Sobal,
& omnem Apameam, omnemq; Mesopota-
miam, venit ad Idumaos in terram Gabaa,
15 ¶ *accepitque ciuitates eorum, & sedit ibi per*
triginta dies, in quibus diebus adunari pra-
cepit vniuersum exercitum virtutis sua.

CAP. IIII.

1 TVnc audientes hac filij Israel, qui habi-
A *tabant in terra Iuda, timuerunt valde*
2 *à facie eius.* ¶ Tremor etiam & horror inuasit
sensus eorum, ne hoc faceret Ierusalem & tem-
plo Domini, quod fecerat cateris ciuitatibus
3 *& templis earum.* ¶ Et miserunt in omnem
Samariam per circuitum vsque Iericho, &
praeoccupauerunt omnes vertices montium.
4 ¶ Et muris circundederunt vicos suos, & con-
gregauerunt frumenta in praparationem pu-
5 *gna.* ¶ Sacerdos etiam Eliachim scripsit ad
B *vniuersos qui erant contra Esdrelon, qua est*
contra faciem campi magni, iuxta Dothain,
& vniuersos per quos via transitus esse pote-
6 *rat,* ¶ *vt obtinerent ascensus montium per*
quos via esse poterat ad Ierusalem, & illic cu-
stodirent vbi angustum iter esse poterat inter
7 *montes.* ¶ Et fecerunt filij Israel secundum
quod constituerat eis sacerdos Domini Elia-
8 *chim.* ¶ Et clamauit omnis populus ad Domi-
num instantia magna, & humiliauerunt ani-
mas suas in ieiunijs & orationibus ipsi & .14.
9 *mulieres eorum.* ¶ Et induerunt se sacerdo-
tes cilicijs, & infantes prostrauerunt contra
faciem templi Domini, & altare Domini
10 *operuerunt cilicio:* ¶ Et clamauerunt ad Do-
C *minum Deum Israel vnanimiter, ne darentur*
in pradam infantes eorum, & vxores eorum
in diuisionem, & ciuitates eorum in exter-
minium, & sancta eorum in pollusionem, &
11 *fierent in opprobrium Gentibus.* ¶ Tunc E-
liachim sacerdos Domini magnus circuiuit
12 *omnem Israel, allocutusq; est eos,* ¶ *dicens,*
Scitote quoniam exaudiet Dominus preces
vestras, si manentes permanseritis in ieiunijs
13 *& orationibus in conspectu Domini.* ¶ ‖Me- Exo.17.d.12
mores estote Moysi serui Domini, qui Ama-
D *lec confidentem in virtute sua, & in poten-*
tia sua, & in exercitu suo, & in clypeis suis,
& in curribus suis, & in equitibus suis, non
ferro pugnando, sed precibus sanctis orando
14 *deiecit:* ¶ *sic erunt vniuersi hostes Israel, si*
perse-

perseueraueritis in hoc opere quod cœpistis.
¶Ad hanc igitur exhortationem eius depre- 15
cantes Dominum, permanebãt in conspectu
Domini, ¶ita vt etiam hi qui offerebãt Do- 16
mino holocausta, præcincti cilicijs offerrent
sacrificia Domino, & erat cinis supra capita
eorum. ¶Et ex toto corde suo omnes orabant 17
Deum, vt visitaret populum suum Israel.

CAP. V.

NVntiatumq́; est Holoferni principi mi- 1
litiæ Assyriorum, quod filij Israel præ- A
pararent se ad resistendum, ac montium i-
tinera conclusissent: ¶& furore nimio exar- 2
sit in iracũdia magna: vocauitq́; omnes prin
cipes Moab & duces Ammon, ¶& dixit eis, 3
Dicite mihi quis sit populus iste, qui monta
na obsidet: aut quæ, & quales, & quãtæ sint
ciuitates eorum: quæ etiam sit virtus eorũ,
aut quæ sit multitudo eorum, vel quis rex
militiæ illorum: ¶& quare præ omnibus qui 4
habitant in oriente, isti contempserunt nos,
Iud.11.b.7. *& non exierunt in obuiam nobis, vt susci-*
perent nos cum pace? ¶Tunc Achior dux om- 5
nium filiorum Ammon respondens, ait, Si di
gneris audire domine mi, dicam veritatem
in conspectu tuo de populo isto, qui in mon-
tanis habitat, & non egredietur verbum
falsum ex ore meo. ¶Populus iste ex progenie 6
Gen.11.d.31 *Chaldæorum est. ¶‖hic primum in Mesopo-* 7
tamia habitauit, quoniam noluerunt sequi
deos patrum suorum, qui erãt in terra Chal
dæorum. ¶Deserentes itaque ceremonias pa 8
trum suorum quæ in multitudine deorum
Gen.12.a.1. *erant, ¶vnum Deum cæli coluerunt, qui‖&* 9
præcepit eis vt exirent inde, & habitarent B
in Charan. Cùmq́; operuisset omnem ter-
Gen.46.a.2 *ram fames, ‖descenderunt in Aegyptum, il-*
licq́; per quadringentos annos sic multipli-
cati sunt, vt dinumerari eorum non posset
exercitus. ¶Cùmq́; grauaret eos rex Aegy- 10
pti, atque in ædificationibus vrbium suarũ
in luto & latere subiugasset eos, clamauerũt
ad Dominum suum, & percußit totã terram
Exo.14.a.1. *Aegypti plagis varijs. ¶‖Cùmq́; eiecissent* 11
eos Aegyptij à se, & cessasset plaga ab eis, &
iterum eos vellent capere, & ad suum serui-
Ios.6.c.13. *tium reuocare. ¶fugientibus his Deus cæli* 12
mare aperuit, ita vt hinc inde aquæ, quasi
murus solidarẽtur, & isti pede sicco fundum
maris perambulando trãsirent. ¶In quo loco 13
dum innumerabilis exercitus Aegyptiorum
eos persequeretur, ita aquis coopertus est, vt
nõ remaneret vel vnus, qui factum posteris
Exo.15.b.13 *nuntiaret. ¶‖Egreßi etiã mare rubrum, de-* 14
& 16.g.32. *serta Sina montis occupauerunt, in quibus*
nunquam homo habitare potuit, vel filius
hominis requieuit. ¶Illic fontes amari, ob- 15
dulcati sunt eis ad bibendum, & per annos C
quadraginta annonã de cælo consecuti sunt.
¶Vbicunq́; ingreßi sunt sine arcu & sagitta 16
& absque scuto & gladio. Deus eorum pu-
17 *gnauit pro eis & vicit. ¶Et non fuit qui in-*
sultaret populo isti, nisi quando receßit à cul
18 *tu Domini Dei sui. ¶Quotiescunque autem*
præter ipsum Deũ suum, alterum coluerunt,
dati sunt in prædam, & in gladium, & in
19 *opprobrium. ¶Quotiescunq́; autem pœnitue-*
runt se receßisse à cultura Dei sui, dedit eis
20 *Deus cæli virtutem resistendi. ¶‖Denique* Nu.21.c.25.
Chananæum regem, & Iebusæum & Phere- Ios.13.c.7.
zæum, & Hethæum, & Heuæum, & Amor-
rhæum, & omnes potentes in Hesebon pro-
strauerunt, & terras eorum & ciuitates eo-
21 *rum ipsi possederunt: ¶& vsq́; dum non pec-*
carent in conspectu Dei sui erant cum illis
bona. Deus enim illorum odit iniquitatem.
22 *¶Nam & ante hos annos cùm receßissent à*
via, quam dederat illis Deus, vt ambularẽt
in ea, exterminati sunt prælijs à multis na-
tionibus, & plurimi eorum captiui abducti
23 *sunt in terram non suam. ¶‖Nuper autẽ re-* 3.Esd.1.a.3.
uersi ad Dominũ Deum suum ex dispersione
D *qua dispersi fuerant, adunati sunt, & ascen*
derunt montana hæc omnia, & iterum poßi-
dent Ierusalem, vbi sunt Sanctasanctorum.
24 *¶Nunc ergo mi Domine, perquire si est ali-*
qua iniquitas eorum in cõspectu Dei eorum:
& ascendamus ad illos, quoniam tradẽs tra
det illos Deus eorum tibi, & subiugati erũt
25 *sub iugo potentiæ tuæ. ¶Si vero non est offen*
sio populi huius corã Deo suo, non poterimus
resistere illis, quoniam deus eorum defendet
illos, & erimus in opprobrium vniuersæ ter-
26 *ræ. ¶Et factum est cùm cessasset loqui Achior*
verba hæc, irati sunt omnes magnates Ho-
lofernis, & cogitabant interficere eum, dicen
27 *tes ad alterutrum. ¶Quis est iste, qui filios*
Israel posse dicat resistere regi Nabuchodono
sor & exercitibus eius, homines inermes, &
28 *sine virtute, & sine peritia artis pugnæ? ¶Vt*
ergo agnoscat Achior quoniam fallit nos, a-
scendamus in montana: & cùm capti fuerint
potentes eorũ, tunc cum eisdem gladio trans-
29 *uerberabitur: ¶vt sciat omnis gens quoniã*
Nabuchodonosor Deus terræ est, & præter
ipsum alius non est.

CAP. VI.

1 *FActum est autẽ cùm cessassent loqui, in-*
A *dignatus Holofernes vehementer, dixit*
2 *ad Achior, ¶Quoniam prophetasti nobis, di-*
cens, quod gens Israel defendatur à Deo suo
vt ostendam tibi quoniam nõ est Deus, nisi
3 *Nabuchodonosor: ¶cùm percußerimus eos om*
nes sicut hominem vnum, tunc & ipse cum
illis Assyriorum gladio interibis, & omnis Is
4 *raël tecum perditione disperiet: ¶& proba-*
bis quoniam Nabuchodonosor dominus sit
vniuersæ terræ, tuncq́; gladius militiæ meæ
transiet per latera tua, & confixus cades in-
ter vulneratos Israel, & nõ respirabis vltrà
5 *donec extermineris cum illis. ¶Porro autem*
si prophetiam tuam veram existimas, non

*concidat vultus tuus : & pallor qui faciem
tuam obtinet, abscedat a te, si verba mea
hæc putas impleri non posse. ¶Vt autem no- 6
ueris quia simul cum illis hæc experieris, ec- B
ce ex hac hora illorum populo sociaberis : vt
dum dignas mei gladij pœnas exceperint,
ipse simul vltioni subiaceas. ¶Tunc Holofer 7
nes præcepit seruis suis vt comprehenderent
Achior, & perducerent eum in Bethuliam,
& traderent eum in manus filiorum Israel.
¶Et accipientes eum serui Holofernis, pro- 8
fecti sunt per campestria: sed cùm appropin
quassent ad montana, exierunt contra eos
fundibularij. ¶Illi autem diuertentes a la- 9
tere montis, ligauerunt Achior ad arborem
manibus & pedibus, & sic vinctum de re-
stibus dimiserunt eum, & reuersi sunt ad
dominum suum. ¶Porro filij Israel descen- 10
dentes de Bethulia, venerunt ad eum. Quē
soluentes duxerunt ad Bethuliam, atque in
medium populi illum statuentes, percunctati
sunt quid rerum esset quod illum vinctum
Assyrij reliquissent. ¶In diebus illis erant il 11
lic principes, Ozias filius Micha de tribu Si C
meō & Charmi, qui & Gothoniel. ¶In me- 12
dio itaque seniorum & in conspectu omnium,
Achior dixit omnia quæ locutus ipse fuerat
ab Holoferne interrogatus, & qualiter popu
lus Holofernis voluisset propter hoc verbum
interficere eum, ¶& quemadmodum ipse Ho 13
lofernes iratus iussit eum Israelitis, hac
de causa tradi, vt dum vicerit filios Israel,
tunc & ipsum Achior diuersis iubeat inte-
rire supplicijs, propter hoc quod dixisset, Deus
Sup. 5. b. 12. cæli defensor eorum est. ¶Cùmq; Achior v- 14
niuersa hæc exposuisset, omnis populus ceci-
dit in faciem, adorantes Dominum, & com-
muni lamētatione & fletu vnanimes preces
suas Domino effuderunt, dicentes: Domine 15
Deus cæli & terræ, intuere superbiam eorū,
& respice ad nostrā humilitatem, & faciem
sanctorum tuorum attende, & ostende quo-
niam non derelinquis præsumentes de te, &
præsumentes de se, & de sua virtute glorian
tes, humilias. ¶Finito itaque fletu, & per to 16
tam diem oratione populorum completa, con D
solati sunt Achior, ¶dicentes: Deus patrum 17
nostrorum, cuius tu virtutem prædicasti, ipse
tibi hanc dabit vicißitudinem, vt eorum
magis tu interitum videas. ¶Cùm vero Do 18
minus Deus noster dederit hanc libertatem
seruis suis, sit & tecum Deus in medio no-
stri: vt sicut placuerit tibi, ita cum tuis om-
nibus conuerseris nobiscum. ¶Tunc Ozias 19
finito consilio, suscepit eum in domum suam,
& fecit ei cœnam magnam, ¶Et vocatis om 20
nibus presbyteris, simul expleto ieiunio refe
cerunt. ¶Posteà vero conuocatus est omnis 21
populus, & per totam noctem intra ecclesiā
orauerunt petentes auxilium à Deo Israel.*

CAP. VII.

1 *HOlofernes autem altera die præcepit
A exercitibus suis, vt ascenderēt contra
2 Bethuliam. ¶Erant autem pedites bellatorū
centū viginti millia, & equites viginti duo
millia, præter præparationes virorum illorū
quos occupauerat captiuitas, & abducti fue
rant de prouincijs & vrbibus vniuersæ iu-
3 uentutis. ¶Omnes parauerunt se pariter ad
pugnam contra filios Israel, & venerunt per
crepidinem montis vsque ad apicem qui re-
spicit super Dothain, a loco qui dicitur Bel-
ma vsq; ad Chelmon, qui est contra Esdre-
4 lon. ¶Filij autem Israel vt viderunt multi-
tudinem illorum, prostrauerunt se super ter-
ram, mittentes cinerem super capita sua, v-
nanimes orantes vt Deus Israel misericor-
diam suam ostenderet super populum suum.
5 ¶Et assumentes arma sua bellica, sederunt
per loca quæ ad angusti itineris tramitem di
rigunt inter montosa, & erant custodientes
6 ea tota die & nocte. ¶Porro Holofernes, dum
circuit per gyrum, reperit quòd fons qui in-
B fluebat, aquæductum illorū à parte australi
extra ciuitatem dirigeret, & incidi præcepit
7 aquæductum illorum. ¶Erant tamen non
longe a muris fontes, ex quibus furtim vi-
debantur haurire aquam ad refocillandum
8 potius, quàm ad potandum. ¶Sed filij Am-
mon & Moab accesserunt ad Holofernem, di
centes, Filij Israel non in lancea, nec in sa-
gitta confidunt, sed montes defendunt illos,
& muniunt illos colles in præcipitio constitu-
9 ti. ¶Vt ergo sine congreßione pugnæ poßis su
perare eos, pone custodes fontium, vt nō hau
riant aquam ex eis, & sine gladio interficies
eos, vel certe fatigati tradēt ciuitatē suam,
quam putant in montibus positam superari
10 non posse. ¶Et placuerunt verba hæc coram
Holoferne, & coram satellitibus eius, & con
stituit per gyrum centenarios per singulos
11 fontes. ¶Cùmq; ista custodia per dies vigin-
C ti fuisset expleta, defecerunt cisternæ, & col
lectiones aquarum omnibus habitantibus
Bethuliam, ita vt non esset intra ciuitatem
vnde satiarentur vel vna die, quoniam ad
mensuram dabatur populis aqua quotidie.
12 ¶Tunc ad Oziam cōgregati omnes viri, fœ-
minæq;, iuuenes, * & paruuli, omnes simul *senesq; & c.
13 vna voce ¶dixerunt, Iudicet Deus inter nos
& te, quoniā fecisti in nos mala, nolēs loqui
pacifice cum Assyrijs, & propter hoc vendidit
14 nos Deus in manibus eorum. ¶Et ideo non
est qui adiuuet, cùm prosternamur ante ocu-
15 los eorū in siti & perditione magna. ¶Et nūc
cōgregate vniuersos qui in ciuitate sunt, vt
sponte tradamus nos omnes populo Holofer-
16 nis. ¶Melius est enim vt captiui benedica-
mus Dominū, viuentes, quàm moriamur, &
simus opprobrium omni carni, cùm viderI-
mus vxores nostras & infantes nostros mori*

ante

ante oculos nostros. ¶ Contestamur hodie cæ- 17
lum & terram, & Deum patrum nostrorum D
qui vlciscitur nos secundum peccata nostra,
vt iam tradatis ciuitatem in manu militiæ
Holofernis, vt sit finis noster breuis in ore
gladij. qui longior efficitur in ariditate sitis.
¶ Et cum hæc dixissent, factus est fletus & 18
vlulatus magnus in ecclesia omnibus, & per
multas horas vna voce clamauerunt ad Deũ,
Psa.105.a.6 dicentes. ¶ Peccauimus cum patribus nostris, 19
iniuste egimus, iniquitatem fecimus. ¶ Tu 20
quia pius es, miserere nostri: aut in tuo fla-
gello vindica iniquitates nostras, & noli tra
dere confitentes te populo qui ignorat te,
¶ vt nõ dicant inter gentes, Vbi est Deus eo- 21
rum? ¶ Et cũ fatigati his clamoribus, & his 22
fletibus lassati siluissent: ¶ exurgens Ozias, 23
infusus lachrymis, dixit: Aequo animo estote
fratres, & hos quinq; dies expectemus a Do
mino misericordiam. ¶ Forsitan enim indi- 24
gnationem suam abscindet, & dabit gloriam
nomini suo. ¶ Si autem transactis quinque 25
diebus non venerit adiutorium, faciemus
hæc verba quæ locuti estis.

CAP. VIII.

ET factũ est cùm audisset hæc verba Iu- 1
dith vidua quæ erat filia Merari, filij A
Idox, filij Ioseph, filij Oziæ, filij Elai, filij Iã-
nor, filij Gedeon, filij Raphaim, filij Achitob,
filij Melchiæ, filij Enan, filij Nathaniæ, filij
Salathiel, filij Simeõ, filij Rubẽ: ¶ & vir eius 2
fuit Manasses, qui mortuus est in diebus mes
sis hordeaceæ, ¶ instabat enim super alligãtes 3
manipulos in cãpo, & venit æstus super ca-
put eius, & mortuus est in Bethulia ciuita-
te sua, & sepultus est illic cũ patribus suis.
¶ Erat autẽ Iudith relicta eius vidua iam an 4
nis tribus, & mẽsibus sex. ¶ Et in superiori- 5
bus domus suæ fecit sibi secretum cubiculũ,
in quo cum puellis suis clausa morabatur:
¶ & habens super lumbos suos cilicium, ieiu- 6
nabat omnibus diebus vitæ suæ, præter sab-
batha, & neomenias, & festa domus Israel.
¶ Erat autem eleganti aspectu nimis, cui vir 7
suus reliquerat diuitias multas, & familiã
copiosam, ac possessiones armentis boum, &
gregibus ouium plenas. ¶ Et erat hæc in om 8
nibus famosissima, quoniam timebat Domi-
num valde: nec erat qui loqueretur de illa
verbũ malum. ¶ Hæc itaq; cùm audisset quo 9
niã Ozias promisisset quod transacto quinto
die traderet ciuitatem, misit ad presbyteros
Chabri & Charmi. ¶ Et venerunt ad illam, 10
& dixit illis, Quod est hoc verbũ in quo con- B
sensit Ozias, vt tradat ciuitatem Assyrijs, si
intra quinq; dies non venerit vobis adiu-
torium? ¶ Et qui estis vos qui tentatis Do- 11
minum? ¶ Non est iste sermo qui misericordiã 12
prouocet: sed potius qui iram excitet, & fu-
rorem accendat. ¶ Posuistis vos tempus mi- 13
serationis Domini, & in arbitrium vestrũ

14 diem constituistis ei. ¶ Sed quia patiens Do-
minus est, in hoc ipso pœniteamus, & indul-
gentiam eius fusis lachrymis postulemus.
15 ¶ non enim quasi homo, sic Deus commina-
bitur: neque sicut filius hominis ad iracun-
16 diam inflammabitur. ¶ Et ideo humiliemus
illi animas nostras: & in spiritu constituti
17 humiliato seruientes illi, ¶ dicamus flentes
Domino, vt secundùm voluntatem suam sic
faciat nobiscum elto misericordiam suam: vt
sicut conturbatũ est cor nostrum in superbia
eorũ, ita etiam de nostra humilitate glorie-
18 mur, ¶ quoniã non sumus secuti peccata pa-
trum nostrorum qui dereliquerunt Deum
19 suum, & adorauerũt deos alienos: ¶ pro quo
C scelere dati sunt in gladium, et in rapinã, &
in confusionẽ inimicis suis. nos autem alte-
20 rum Deum nescimus præter ipsum. ¶ Expe-
ctemus humiles consolationẽ eius, & exqui-
ret sanguinẽ nostrum de afflictionibus inimi
corum nostrorũ: & humiliabit omnes gentes,
quæcunq; insurgunt cõtra nos, & faciet illas
21 sine honore Dominus Deus noster. ¶ Et nunc
fratres, quoniã vos estis presbyteri in populo
Dei, & ex vobis pendet anima illorũ, ad elo
quiũ vestrũ corda eorũ erigite, vt memores
sint, quia tentati sunt patres nostri, vt pro-
22 barentur, si vere colerent Deũ suũ. ¶ Memo-
res esse debent, ¶ quomodo pater noster Abra- Gen.22.a.2.
ham tẽtatus est, & per multas tribulationes
23 probatus, dei amicus effectus est. ¶ Sic Isaac,
sic Iacob, sic Moyses: & omnes qui placuerũt
Deo, per multas tribulationes transierunt
24 fideles. ¶ Illi autem qui tentationes non su-
sceperunt cum timore Domini, & impatien-
tiam suã, & improperiũ murmurationis suæ
25 contra Dominũ protulerunt. ¶ exterminati Nu.21.b.6.
D sunt ab exterminatore, & a serpentibus pe- 1.Co.10.b.9
26 rierunt. ¶ Et nos ergo nõ vlciscamur nos pro
27 his quæ patimur: ¶ sed reputantes peccatis no
stris hæc ipsa supplicia minora esse flagella
Domini, quibus quasi serui corripimur ad
emendationem, & non ad perditionem no-
28 stram euenisse credamus. ¶ Et dixerunt illi
Ozias & presbyteri, Omnia quæ locuta es,
vera sunt, & nõ est in sermonibus tuis vlla
29 reprehensio. ¶ Nũc ergo ora pro nobis, quoniã
30 mulier sancta es, & timens Deũ. ¶ Et dixit
illis Iudith, Sicut quod potui loqui, Dei esse
31 cognoscitis: ¶ ita quod facere disposui, proba-
te si ex Deo est: & orate, vt firmum faciat
32 Deus consilium meũ. ¶ Stabitis vos ad portã
nocte ista, & ego exeã cum abra mea. et ora-
te: vt sicut dixistis, in diebus quinq; respi-
33 ciat Dominus populũ suum Israel. ¶ Vos au-
tem nolo vt scrutemini actum meũ: & vsq;
dum renunciẽ vobis, nihil aliud fiat, nisi o-
ratio pro me ad Dominum Deum nostrum.
34 ¶ Et dixit ad eã Ozias princeps Iuda, Vade
in pace, & Dominus sit tecũ in vltionem ini
micorum nostrorũ. Et reuertentes abierunt.

CAP.

CAP. IX.

QVibus ascēdentibus, Iudith ingressa est 1
oratorium suum : & induens se cilicio, A
posuit cinerem super caput suum:
& prosternens se Domino, clamabat ad Do-
minum dicens : ¶ Domine Deus patris mei 2
Ge.34.d.25. *Simeon‖qui dedisti illi gladium in defensio-*
nem alienigenarum, qui violatores extite-
runt in coinquinatione sua, & denudauerũt
femur virginis in confusionem: ¶ & dedisti 3
mulieres illorum in prædam, & filias illorũ
in captiuitatem: & omnem prædam in diui-
sionem seruis tuis, qui zelauerunt zelũ tuũ:
subueni quæso te Domine Deus meus mihi
viduæ. ¶ Tu enim fecisti priora, & illa post 4
illa cogitasti, & hoc factũ est quod ipse volui- B
sti. ¶ Oẽs enim viæ tuæ paratæ sunt, & tua 5
Exo.14.b.9 *iudicia in tua prouidentia posuisti. ¶ Respice* 6
castra Assyriorum nũc, sicut tunc castra Ae-
gyptiorum videre dignatus es, quando post
seruos tuos armati currebant, confidentes in
quadrigis, & in equitatu suo, & in multitu-
dine bellatorum. ¶ Sed aspexisti super castra 7
eorum, & tenebræ fatigauerunt eos. ¶ Te- 8
nuit pedes eorum abyssus, & aquæ operue-
runt eos. ¶ Sic fiant & isti Domine qui con- 9
fidunt in multitudine sua, & in curribus
suis, & in contis, & in scutis, & in sagittis C
suis, & in lanceis gloriantur, ¶ & nesciunt 10
quia tu ipse es Deus noster qui conteris bel-
la ab initio, & Dominus nomẽ est tibi. ¶ Eri 11
ge brachium tuum, sicut ab initio, & allide
virtutẽ illorum in virtute tua: cadat virtus
eorũ in iracundia tua qui promittunt se vio
lare sancta tua, & polluere tabernaculũ no-
minis tui, & deiicere gladio suo cornu alta-
ris tui. ¶ Fac Domine, vt gladio proprio eius 12
superbia amputetur. ¶ Capiatur laqueo ocu- 13
lorũ suorũ in me, & percuties eum ex labiis
charitatis meæ. ¶ Da mihi in animo constan 14
tiam: vt contemnã illum: et virtutẽ, vt euer
tam illũ. ¶ Erit enim hoc memoriale nomi- 15
nis tui, cùm manus fœminæ deiecerit eum.
¶ Nõ enim in multitudine est virtus tua Do 16
mine, neque in equorũ viribus voluntas tua D
est, nec superbi ab initio placuerunt tibi: sed
humilium & mansuetorum semper tibi pla-
cuit deprecatio. ¶ Deus cælorum, creator a- 17
quarum, et dominus totius creaturæ, exaudi
me miseram deprecantem, & de tua miseri-
cordia præsumentem. ¶ Memento Domine te- 18
stamenti tui, & da verbum in ore meo, & in
corde meo consilium corrobora, vt domus tua
in sanctificatione tua permaneat: ¶ & omnes 19
gentes agnoscant quia tu es Deus, & non
est alius præter te.

CAP. X.

FActum est autẽ, cùm cessasset clamare ad 1
Dominum, surrexit de loco in quo iacue- A
rat prostrata ad Dominum. ¶ Vocauitque a- 2
bram suam, & descendens in domum suam,
abstulit à se cilicium, & exuit se vestimen-
3 *tis viduitatis suæ, ¶ & lauit corpus suũ, &*
vnxit se myrrho optimo, & discriminauit cri-
nem capitis sui, & imposuit mitram super
caput suum, & induit se vestimentis iu-
cunditatis suæ, induitque sandalia pedibus
suis, assumpsitque dextraliola, & lilia, & in-
aures & annulos, & omnibus ornamentis
4 *suis ornauit se. ¶ Cui etiam Dominus con-*
tulit splendorem : quoniam omnis ista com-
positio non ex libidine, sed ex virtute pen-
debat : & ideo Dominus hanc in illam pul-
chritudinem ampliauit, vt incomparabilẽ
5 *decore omnium oculis appareret. ¶ Impo-*
B *suit itaque abræ suæ ascopam vini, & vas*
olei, & polentam, & palathas, & panes, &
6 *caseum, & profecta est. ¶ Cùmque venis-*
sent ad portam ciuitatis, inuenerunt expe-
ctantem Oziam & presbyteros ciuitatis.
7 *¶ Qui cùm vidissent eam, stupentes miratĩ*
8 *sunt nimis pulchritudinem eius. ¶ Nihil ta-*
men interrogantes eam, dimiserunt transire
dicentes, Deus patrum nostrorum det tibi
gratiam, & omne consilium tui cordis sua
virtute corroboret, vt glorietur super te Ie-
rusalem, & sit nomen tuum in numero san-
9 *ctorum & iustorum. ¶ Et dixerunt hi qui*
10 *illic erant omnes vna voce: Fiat, fiat. ¶ Iu-*
dith verò orans Dominum, transiuit per por
11 *tas ipsa & abra eius. ¶ Factum est autem,*
cùm descenderet montem, circa ortum diei,
occurrerunt ei exploratores Assyriorum, &
tenuerunt eam, dicẽtes, Vnde venis? & quò
12 *vadis? ¶ Quæ respondit, Filia sum He-*
bræorum, ideo ego fugi à facie eorum, quo-
C *niam futurum agnoui, quod dentur vobis in*
deprædationem, pro eo quod contemnentes
vos, noluerunt vltrò tradere seipsos, vt in-
uenirent misericordiam in conspectu vestro.
13 *¶ Hac de causa cogitaui mecum, dicens: Va-*
dam ad faciem principis Holofernis, vt in-
dicem illi secreta illorum, & ostendam illi
quo aditu possit obtinere eos: ita vt nõ cadat
14 *vir vnus de exercitu eius. ¶ Et cùm audis-*
sent viri illi verba eius, considerabant faciẽ
eius: & erat in oculis eorũ stupor, quoniam
15 *pulchritudinẽ eius mirabantur nimis. ¶ Et*
dixerunt ad eam: Conseruasti animam tuã
eò quod tale reperisti consilium, vt descen-
16 *deres ad dominum nostrum. ¶ Hoc autẽ scias*
quoniam cùm steteris in conspectu eius, bene
D *tibi faciet, & eris gratissima in corde eius.*
Duxeruntque illam ad tabernaculum Holo-
17 *fernis, annuntiantes eam. ¶ Cùmque intras-* Infr.16.b.
set ante faciem eius, statim captus est in suis
18 *oculis Holofernes. ¶ Dixeruntque ad eum sa-*
tellites eius, Quis contemnat populum He-
bræorum qui tam decoras mulieres habent,
vt non pro his merito pugnare cõtra eos de-
19 *beamus? ¶ Videns itaque Iudith Holofernẽ*
sedentem in conopæo, quod erat ex purpura,

&

& auro, & smaragdo, & lapidibus pretiosis
intextum: ¶ & cùm in faciem eius intendis- 20
ses, adorauit eum, prosternens se super ter-
ram. Et eleuauerunt eam serui Holofernis,
iubente domino suo.

CAP. XI.

1 TVnc Holofernes dixit ei, Aequo animo 1
esto & noli pauere in corde tuo: quo- A
niam ego nunquam nocui viro qui voluit
seruire Nabuchodonosor regi. ¶ Populus au- 2
tem tuus si non contempsisset me, non ele-
uassem lanceam meam super eum. ¶ Nunc 3
autem dic mihi, qua ex causa recessisti ab il-
lis, & placuit tibi vt venires ad nos? ¶ Et 4
dixit illi Iudith, Sume verba ancillæ tuæ:
quoniam si secutus fueris verba ancillæ
tuæ: perfectam rem faciet Dominus tecum.
¶ Viuit enim Nabuchodonosor rex terræ, & 5
viuit virtus eius quæ est in te ad corre-
ptionem omnium animarum errantium: quo-
niam non solùm homines seruiunt illi per
te, sed & bestiæ agri obtemperant illi. ¶ Nun 6
tiatur enim animi tui industria vniuersis
gentibus, & indicatum est omni seculo, quo-
niam tu solus bonus & potens es in omni re B
gno eius, & disciplina tua omnibus prouin-
Sup.5.a.5. ciis prædicatur. ¶ Nec hoc latet quod locutus 7
est Achior, nec illud ignoratur quod ei iusse-
ris euenire. ¶ Constat enim Deum nostrum 8
sic peccatis offensum, vt mandauerit per
prophetas suos ad populum, quod tradat eum
pro peccatis suis. ¶ Et quoniam sciunt se of- 9
fendisse Deum suum filii Israël, tremor tunc
super ipsos est. ¶ Insuper etiam fames inua- 10
sit eos, & ab ariditate aquæ iam inter mor-
tuos computantur. ¶ Deniq; hoc ordinant, 11
vt interficiant pecora sua, & bibant sangui-
nem eorum, ¶ & sancta Domini Dei sui quæ 12
præcepit Deus non contingi in frumento, vi-
no & oleo, hæc cogitauerunt impendere, &
volunt consumere quæ nec manibus debe-
rent contingere. ergo quoniam hæc faciunt, C
certum est quòd in perditionem dabuntur.
¶ Quod ego ancilla tua cognoscens, fugi ab 13
illis, & misit me Dominus hæc ipsa nun-
tiare tibi. ¶ Ego enim ancilla tua Deum co- 14
lo, etiam nunc apud te. & exiet ancilla tua,
& orabo Deum, ¶ & dicet mihi quando eis 15
reddat peccatum suum, & veniens nuntia-
bo tibi, ita vt ego adducam te per mediam
Ierusalem, & habebis omnem populum Is-
raël, sicut oues quibus non est pastor, & non D
latrabit vel vnus canis contra te, ¶ quo- 16
niam hæc mihi dicta sunt per prouidentiam
Dei. ¶ Et quoniam iratus est illis Deus, hæc 17
ipsa missa sum nuntiare tibi. ¶ Placuerunt 18
autem omnia verba hæc coram Holoferne, &
coram pueris eius, & mirabantur ad sapien
tiam eius, & dicebat alter ad alterum. ¶ Nõ 19
est talis mulier super terram in aspectu, in
pulchritudine, & in sensu verborum. ¶ Et 20
dixit ad illam Holofernes, Benefecit Deus
qui misit te ante populũ, vt des illum tu in
21 manibus nostris: ¶ & quoniam bona est pro-
missio tua, si fecerit mihi hoc Deus tuus, erit
& Deus meus, & tu in domo Nabuchodono-
sor magna eris, & nomen tuum nominabi-
tur in vniuersa terra.

CAP. XII.

1 TVnc iussit eam introire vbi repositi e-
A rant thesauri eius, & iussit illic mane-
re eam: & constituit quid daretur illi de
2 conuiuio suo. ¶ Cui respondit Iudith, & di-
xit, Nunc non potero manducare ex his quæ
mihi præcipis tribui, ne veniat super me of-
fensio: ex his autem quæ mihi detuli, man-
3 ducabo. ¶ Cui Holofernes ait, ¶ Si defecerint
tibi ista quæ tecum detulisti, quid faciemus
4 tibi? ¶ Et dixit Iudith, Viuit anima tua do-
mine mi, quoniam non expendet omnia
hæc ancilla tua, donec faciat Deus in manu
mea hæc quæ cogitaui. Et induxerunt illam
serui eius in tabernaculum quod præcepe-
5 rat. ¶ Et petiit dum introiret, vt daretur ei
B copia nocte & ante lucem egrediendi foras
6 ad orationem, & deprecandi Dominum. ¶ Et
præcepit cubiculariis suis, vt sicut placeret
illi, exiret & introiret ad adorandum Deum
7 suum per triduum. ¶ Et exibat noctibus in
vallem Bethuliæ, & baptizabat se in fonte
8 aquæ. ¶ Et vt ascendebat, orabat Dominum
Deum Israël vt dirigeret viam eius ad li-
9 berationem populi sui. ¶ Et introiens, mun-
da manebat in tabernaculo, vsque dum acci
10 peret escam suam in vespere. ¶ Et factum est
C in quarto die Holofernes fecit cœnam seruis
suis, & dixit ad Vagao eunuchum suum,
Vade & suade Hebræam illam vt sponte con
11 sentiat habitare mecum. ¶ Fœdum est enim
apud Assyrios, si fœmina irrideat virum a-
12 gendo, vt immunis ab eo transeat. ¶ Tunc
introiuit Vagao ad Iudith, & dixit, Non ve
reatur bona puella introire ad dominum
meum, vt honorificetur ante faciem eius, vt
manducet cum eo, & bibat vinum in iucun
13 ditate. ¶ Cui Iudith respondit, Quæ ego sum,
14 vt contradicam domino meo? ¶ Omne quod
erit ante oculos eius bonum & optimum, fa
ciam. Quicquid autem illi placuerit, hoc mi
bi erit optimum omnibus diebus vitæ meæ.
15 ¶ Et surrexit, & ornauit se vestimento suo,
16 & ingressa stetit ante faciem eius. ¶ Cor au
D tem Holofernis concussum est: erat enim ar-
17 dens in concupiscentia eius. ¶ Et dixit ad
eam Holofernes, Bibe nunc, & accumbe in
iucunditate, quoniam inuenisti gratiam co-
18 ram me. ¶ Et dixit Iudith, Bibam domine,
quoniam magnificata est anima mea hodie
19 præ omnibus diebus meis. ¶ Et accepit, &
manducauit, & bibit, coram ipso ea quæ pa-
20 rauerat illi ancilla eius. ¶ Et iucundus fa-
ctus est Holofernes ad eam, bibitq; vinum
mul-

multum nimis, quantum nunquam biberat
in vita sua.

CAP. XIII.

1 VT autem sero factum est, festinauerunt
A serui illius ad hospitia sua, & conclusit
2 Vagao ostia cubiculi, & abiit. ¶ erant autem
3 omnes fatigati a vino. ¶ Eratque Iudith sola
4 in cubiculo. ¶ Porro Holofernes iacebat in le
5 cto, nimia ebrietate sopitus. ¶ Dixitque Iudith
puellæ suæ vt staret foris ante cubiculum, &
6 obseruaret. ¶ Stetitque Iudith ante lectum, o-
rans cum lachrymis & labiorum motu in si-
7 lentio, ¶ dicens: Confirma me Domine Deus
Israel, & respice in hac hora ad opera ma-
nuum mearum, vt sicut promisisti, Ierusalē
ciuitatem tuam erigas: & hoc quod credens
8 per te posse fieri cogitaui, perficiam. ¶ Et cū
hæc dixisset, accessit ad columnam, quæ erat
ad caput lectuli eius, & pugionē eius qui in
9 ea ligatus pendebat, exoluit. ¶ Cùmque eua-
ginasset illum, apprehendit comam capitis e-
ius, & ait, Cōfirma me Domine Deus in hac
10 hora. ¶ & percussit bis in ceruicem eius, &
abscidit caput eius, & abstulit conopæum e-
ius a columnis, & euoluit corpus eius trun-
11 cum. ¶ Et post pusillum exiuit, & tradidit ca
put Holofernis ancillæ suæ, & iussit vt mit-
12 teret illud in perā suam. ¶ Et exierunt duæ,
secundū consuetudinem suam quasi ad ora-
B tionē, & transierunt castra: & gyrantes val
13 lem, venerūt ad portam ciuitatis. ¶ Et dixit
Iudith a longe custodibus murorum, Aperite
portas, quoniam nobiscum est Deus qui fecit
14 virtutem* in Israel. ¶ Et factum est, cùm au   *magnā 10.
dissent viri vocem eius, vocauerunt presby-
15 teres ciuitatis. ¶ Et occurrerunt ad eam om-
nes a minimo vsque ad maximum, quoniā
16 sperabant eam iam non esse venturam. ¶ Et
accendentes luminaria congyrauerunt circa
eam vniuersi: illa autē ascendens in eminen
tiorem locum iussit fieri silentiū. Cùmque om
17 nes tacuissent, ¶ dixit Iudith, Laudate Do-
minum Deū nostrum, qui non deseruit spe-
18 rātes in se: ¶ & in me ancilla sua adimpleuit
misericordiam suā, quam promisit domui Is
rael: & interfecit in manu mea hostē populi
19 sui in hac nocte. ¶ Et proferens de pera caput
Holofernis, ostendit illis, dicens: Ecce caput
Holofernis principis militiæ Assyriorum. Et
ecce conopæum illius in quo recumbebat in
ebrietate sua, vbi per manum fœminæ per-
20 cussit illū Dominus Deus noster. ¶ Viuit au-
C tem ipse Dominus, quoniā custodiuit me an
gelus eius & hinc euntē, & ibi commorantē,
& inde huc reuertentē: & non permisit me
Dominus ancillā suam coinquinari, sed sine
pollutione peccati reuocauit me vobis gaudē
tem in victoria sua, in euasione mea, & in li
21 beratione vestra. ¶ ‖ Confitemini illi omnes,   Psa.105.a.1. & 106.a.1.
quoniam bonus, quoniam in seculum mise-
22 ricordia eius. ¶ Vniuersi autē adorantes Do-
minum, dixerunt ad eam, Benedixit te Do-
minus in virtute sua, quia per te ad nihilū
23 redegit inimicos nostros. ¶ Porro Ozias prin
ceps populi Israel, dixit ad eam, Benedicta es
tu filia a Domino Deo excelso præ omnibus
24 mulieribus super terrā. ¶ Benedictus Domi-
nus qui creauit cœlum & terram, qui te di-
rexit in vulnera capitis principis inimicorū
25 nostrorum, ¶ quia hodie nomē tuum ita ma-
D gnificauit, vt non recedat laus tua de ore ho
minū qui memores fuerint virtutis Domini
in æternū, pro quibus non pepercisti animæ
tuæ propter angustias & tribulationē gene-
ris tui, sed subuenisti ruinæ ante conspectum
26 Dei nostri. ¶ Et dixit omnis populus, Fiat,
27 fiat. ¶ Porro Achior vocatus venit, & dixit
ei Iudith, Deus Israel cui tu testimoniū de-
disti quod vlciscatur se de inimicis suis, ipse
caput omnium incredulorum incidit in hac
28 nocte in manu mea. ¶ Et vt probes quia ita
est, ecce caput Holofernis, qui in contemptu
superbiæ suæ Deum Israel contempsit: & tibi
interitum minabatur, dicens: Cùm captus
fuerit populus Israel, gladio perforari præci-
29 piam latera tua. ¶ Videns autem Achior ca-
put Holofernis, angustiatus præ pauore ce-
cidit in faciem suam super terrā, et æstuauit
30 anima eius. ¶ Postea vero quam resumpto
spiritu recreatus est, procidit ad pedes eius,
31 & adorauit eam, & dixit: ¶ Benedicta tu a
Deo tuo in omni tabernaculo Iacob, quoniam
in omni gente quæ audierit nomen tuum,
magnificabitur super te Deus Israel.

CAP. XIIII.

1 DIxit autem Iudith ad omnem populū,
A Audite me fratres: suspēdite caput hoc
2 super muros nostros: ¶ & erit cùm exierit
sol, accipiat vnusquisque arma sua, & exite
cum impetu: nō vt descendatis deorsum, sed
3 quasi impetū facientes. ¶ Tunc exploratores
necesse erit vt fugiant ad principē suum ex-
4 citandum ad pugnam. ¶ Cùmque duces eorum
cucurrerint ad tabernaculum Holofernis, &
inuenerint eū truncum in suo sanguine vo-
5 lutatum, decidet super eos timor. ¶ Cùmque co
gnoueritis fugere eos, ite post illos securi, quo
niam Dominus conteret eos sub pedibus ve-
6 stris. ¶ Tunc Achior videns virtutem quam
B fecit Deus Israel, relicto gētilitatis ritu, cre
didit Deo, & circuncidit carnē præputii sui,
& appositus est ad populum Israel, & omnis
successio generis eius vsque in hodiernum
7 diem. ¶ Mox autem vt ortus est dies, suspen-
derunt super muros caput Holofernis, acce-
pitque vnusquisque vir arma sua, & egressi
8 sunt cum grandi strepitu et vlulatu. ¶ Quod
videntes exploratores, ad tabernaculū Holo
9 fernis cucurrerunt. ¶ Porro hi qui in taber-
naculo erant venientes, & ante ingressum
cubiculi perstrepentes excitandi gratia, in-
quietudinem arte moliebantur, vt non ab
excitantibus, sed a sonantibus Holofernes
euigi-

euigilaret. ¶Nullus enim audebat cubiculũ 10
virtutis Assyriorum pulsando aut intrando C
aperire. ¶Sed cùm venissent eius duces ac 11
tribuni, & vniuersi maiores exercitus regis
Assyriorum, dixerunt cubicularijs. ¶Intrate 12
& excitate illum, quoniam egressi mures de
cauernis suis, ausi sunt prouocare nos ad
prælium. ¶Tunc ingressus Vagao cubiculum 13
eius stetit ante cortinam & plausum fecit
manibus suis: suspicabatur enim illum cum
Iudith dormire. ¶Sed cùm nullum motum sa 14
centis sensu aurium caperet, accessit proxi-
mãs ad cortinam, & eleuans eam, vidensq́;
cadauer absq́; capite Holofernis in suo san-
guine tabefactum iacere super terram, excla
mauit voce magna cum fletu, & scidit ve-
stimenta sua. ¶Et ingressus tabernaculum 15
Iudith, non inuenit eam, & exiliuit foras ad D
populum. ¶& dixit, Vna mulier Hebræa fe- 16
cit confusionem in domo regis Nabuchodono-
sor. ecce enim Holofernes iacet in terra, &
caput eius non est in illo. ¶Quod cùm au- 17
dissent principes virtutis Assyriorum, sci-
derunt omnes vestimenta sua, & intolera-
bilis timor & tremor cecidit super eos, &
turbati sunt animi eorum valde. ¶Et fa- 18
ctus est clamor incomparabilis in medio ca-
strorum eorum.

CAP. XV.

CVmq́; omnis exercitus decollatum Ho- 1
lofernem audisset, fugit mens & consi- A
lium ab eis, & solo tremore & metu agitati,
fugæ præsidiũ sumunt, ¶ita vt nullus loque 2
retur cum proximo suo, sed inclinato capite,
relictis omnibus, euadere festinabant He-
bræos, quos armatos super se venire audie-
bant, fugientes per vias camporum & semi
tas collium. ¶Videntes itaque filij Israel fu- 3
gientes, secuti sunt illos. Descenderuntq́ue
clangentes tubis, & vlulantes post ipsos.
¶Et quoniam Assyrij non adunati, in fugam 4
ibant præcipites: filij autem Israel vno agmi
ne persequentes, debilitabant omnes quos B
inuenire potuissent. ¶Misit itaque Ozias 5
nuntios per omnes ciuitates & regiones Is-
raël. ¶Omnis itaque regio, omnisq́; vrbs e- 6
lectam iuuentutem armatam misit post eos,
& persecuti sunt eos in ore gladij, quousque
peruenirent ad extremitatẽ finium suorum.
¶Reliqui autẽ qui erant in Bethulia ingres 7
si sunt castra Assyriorum, & prædam quam
fugientes Assyrij reliquerant, abstulerũt &
onustati sunt valde. ¶Hi verò qui victores 8
reuersi sunt ad Bethuliam, omnia quæ erant C
illorum abstulerunt secum, ita vt non esset
numerus in pecoribus, & iumentis, & vni-
uersis mobilibus eorum, vt à minimo vsque
ad maximum omnes diuites fierent de præ-
dationibus eorum. ¶Ioachim autem summus 9
pontifex de Ierusalẽ venit in Bethuliã cum
vniuersis presbyteris suis, vt videret Iu-
10 *dith. ¶Quæ cũ exisset ad illum, benedixerũt*
eum omnes vna voce, dicentes: Tu gloria Ie-
rusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia
11 *populi nostri. ¶quia fecisti viriliter & con-*
fortatum est cor tuum, eo quod castitatem a-
maueris, & post virum tuũ, alterum nescie
ris: ideo & manus Domini confortauit te, &
12 *ideo eris benedicta in æternum. ¶Et dixit*
13 *omnis populus, Fiat, fiat. ¶Per dies autẽ tri-*
ginta, vix collecta sunt spolia Assyriorũ à po-
14 *pulo Israel. ¶Porro autẽ vniuersa quæ Holo*
D *fernis peculiaria fuisse probata sunt, dede-*
runt Iudith in auro & argento, & vestibus
& gemmis, & omni supellectili, & tradita
15 *sunt omnia illi à populo. ¶Et omnes populi*
gaudebant cum mulieribus, & virginibus,
& iuuenibus, in organis, & citharis.

CAP. XVI.

1 *TVnc cantauit canticum hoc Domino Iu-*
A *dith, dicens:*
2 *¶Incipite Domino in tympanis, cantate*
Domino in cymbalis, modulamini illi psal-
mum nouum, exultate, & inuocate nomen
eius.
3 *¶Dominus conterens bella, Dominus no-*
men est illi.
4 *¶Qui posuit castra sua in medio populi*
sui, vt eriperet nos de manu omnium inimi
corum nostrorum.
5 *¶Venit Assur ex montibus ab Aquilone* Sup.2. b.11.
in multitudine fortitudinis suæ: cuius mul-
titudo obturauit torrentes, & equi eorum
cooperuerunt valles.
6 *¶Dixit se incensurum fines meos, & iuue*
nes meos occisurũ gladio, infantes meos dare
in prædam, & virgines in captiuitatem.
7 *¶Dominus autem omnipotens nocuit eũ,*
& tradidit eum in manus fœminæ, & "con- "cõfudit 14
fodit eum. Sup.10.d.27
8 *¶Non enim cecidit potens eorum à iuue-*
nibus, nec filij Titan percusserunt eum, nec
excelsi gigantes imposuerunt se illi, sed Iu-
dith filia Merari in specie faciei suæ dissoluit
B *eum.*
9 *¶Exuit enim se vestimento viduitatis,*
& induit se vestimento lætitiæ in exulta-
tione filiorum Israel.
10 *¶Vnxit faciem suam vnguento, & colli-*
gauit cincinnos suos mitra, accepit stolam no
uam ad decipiendum illum.
11 *¶Sandalia eius rapuerunt oculos eius, pul*
chritudo eius captiuam fecit animam eius,
amputauit pugione ceruicem eius.
12 *¶Horruerunt Persæ constantiam eius, &*
Medi audaciam eius.
13 *¶Tunc vlulauerunt castra Assyriorum*
quando apparuerunt humiles mei, arescen-
tes in siti.
14 *¶Filij puellarum compunxerunt eos, &*
sicut pueros fugientes occiderunt eos, perie-
runt in prælio à facie Domini Dei mei.

¶Hym-

¶Hymnum cantemus Domino, hymnum 15
nouum cantemus Deo nostro. C
¶Adonai Domine magnus es tu, & præ- 16
clarus in virtute tua, & quem superare ne-
mo potest.
Gen.1.c.24. ¶Tibi seruiat omnis creatura tua. ‖quia 17
Psal 32.b.9. dixisti, & facta sunt: misisti spiritũ tuũ, &
creata sunt, & non est qui resistat voci tuæ.
¶Montes à fundamentis mouebuntur cũ 18
aquis, petræ sicut cera liquescent ante fa-
ciem tuam.
¶Qui autem timent te, magni erunt a- 19
pud te per omnia.
¶Væ genti insurgenti super genus meum: 20
Dominus enim omnipotens vindicabit in
eis, in die iudicij visitabit illos.
¶Dabit enim ignem & vermes in carnes 21
eorum, vt vrantur & sentiant vsq; in sem
piternum.
¶ Et factum est post hæc omnis populus 22
post victoriam venit in Ierusalem adorare
dominum: & mox vt purificati sunt, obtule-
runt omnes holocausta, & vota, & repro-
missiones suas. ¶Porro Iudith vniuersa va 23
sa bellica Holofernis quæ dedit illi populus,
‖.13. & conopæum quod ipsa sustulerat ‖de cubili D
ipsius obtulit in anathema obliuionis. ¶E- 24
rat autem populus iucundus secundum fa-
ciem sanctorum, & per tres menses gaudium
huius victoriæ celebratum est cum Iudith.
¶Post dies autem illos vnusquisque rediit in 25
domum suam, & Iudith magna facta est in
Bethulia, & præclarior erat vniuersæ terræ
Israël. ¶Erat etiam virtuti castitas adiun 26
cta, ita vt non cognosceret virum omnibus
diebus vitæ suæ, ex quo defunctus est Ma-
nasses vir eius. ¶Erat autem diebus festis 27
procedens cum magna gloria. ¶Mansit autẽ 28
in domo viri sui annos centum quinque, &
dimisit abram suam liberam, & defuncta
Ge.50.h.20. est, ac sepulta cũ viro suo in Bethulia. ¶Lu- 29
xitq; eam omnis populus diebus septem. ¶In 30
omni autem spatio vitæ eius non fuit qui
perturbaret Israël, & post mortem eius an-
nis multis: ¶Dies autem victoriæ huius fe- 31
stiuitatis, ab Hebræis in numero sanctorum
dierum accipitur, & colitur à Iudæis ex illo
tempore vsque in præsentem diem.

LIBER ESTHER.

CAPVT I.

IN diebus Assueri qui regnauit ab In- 1
dia vsque Aethiopiam super centum vi A
gintiseptem prouincias: ¶ quando sedit 2
in solio regni sui, Susan ciuitas regni
eius exordium fuit. ¶Tertio igitur anno im- 3
perij sui fecit grande conuiuium cunctis prin
cipibus, & pueris suis, fortissimis Persarum
& Medorum inclytis, & præfectis prouincia-
4 rum coram se, ¶vt ostenderet diuitias gloriæ
regni sui, ac magnitudinẽ atque iactantiam
potentiæ suæ, multo tempore, centum videli-
5 cet & octoginta diebus. ¶Cùmq; impleren-
tur dies conuiuij, inuitauit omnem populum
qui inuentus est in Susan à maximo vsque
ad minimum: & iussit septem diebus conui-
uium præparari in vestibulo horti, & nemo-
ris, quod regio cultu & manu consitũ erat.
6 ¶Et pendebant ex omni parte tẽtoria ‖aerij ‖aëris 16.
B coloris, & carbasini ac hyacinthini, susten-
tata funibus byssinis, atque purpureis qui
eburneis circulis inserti erant, & columnis
marmoreis fulciebantur. Lectuli quoq; au-
rei & argentei, super pauimentum smarag-
dino & pario stratum lapide, dispositi erant:
7 quod mira varietate pictura decorabat. ¶Bi-
bebant autem qui inuitati erant, aureis po
culis, & alijs atque alijs vasis cibi infere-
bantur. Vinum quoque, vt magnificentia
8 regia dignum erat, ¶abundans & præcipuũ
ponebatur. Nec erat qui nolentes cogeret ad
bibendum: sed sicut rex statuerat, præponens
mensis singulos de principibus suis, vt su-
9 meret vnusquisque quod vellet. ¶ Vasthi
quoque regina fecit conuiuium fœminarum
in palatio, vbi rex Assuerus manere consue-
10 uerat. ¶Itaque die septimo, cùm rex esset hi
C larior, & post nimiam potationem incaluis-
set mero, præcepit Mauman & Bazatha &
Harbona & Bagatha & Abgatha & Zethar
& Charchas, septem eunuchis qui in conspe
11 ctu eius ministrabant, ¶ vt introducerent
reginam Vasthi coram rege, posito super ca-
put eius diademate, vt ostẽderet cunctis po-
pulis & principibus pulchritudinem illius:
12 erat enim pulchra valde. ¶ Quæ renuit, &
ad regis imperium, quod per eunuchos man
dauerat, venire contempsit. Vnde iratus rex
13 & nimio furore succensus, ¶interrogauit sa-
pientes qui ex more regio semper ei aderãt,
& illorum faciebat cuncta consilio, scientium
14 leges, ac iura maiorum: ¶(erant autem pri-
mi & proximi, Charsena & Sethar & Ad-
matha & Tharsis & Mares & Marsana &
Mamuchan, septem duces Persarum, atque
Medorum qui videbant faciem regis, & pri
15 mi post eum residere soliti erant) ¶cui sen-
tentiæ Vasthi regina subiaceret, quæ Assueri
regis imperium, quod per eunuchos manda-
16 uerat, facere noluisset. ¶Respondítq; Mamu-
D chan, audiente rege, atque principibus, Non
solùm regem læsit regina Vasthi, sed & om-
nes populos & principes qui sunt in cunctis
17 prouincijs regis Assueri. ¶ Egredietur enim
sermo reginæ ad omnes mulieres, vt contem
nant viros suos, & dicant, Rex Assuerus ius
sit vt regina Vasthi intraret ad eum, & illa
18 noluit. ¶Atque hoc exemplo omnes principũ
coniuges Persarum atque Medorum, parui-
pendent imperia maritorum. vnde regis in-
sta

*Dan. 6. sta est indignatio. ¶ *Si tibi placet, egredia- 19
tur edictum à facie tua, & scribatur iuxta
legem Persarū atque Medorum, quā praete-
rire illicitum est, vt nequaquā vltrà Vasthi
ingrediatur ad regē, sed regnum illius, alte-
ra quae melior est illa, accipiat. ¶ Et hoc in 20
omne (quod latissimum est) prouinciarū tua-
rum diuulgetur imperium, & cunctae vxores
tam maiorum quam minorum deferant ma
ritis suis honorem. ¶ placuit consilium eius 21
regi, & principibus: fecitq; rex iuxta consi-
lium Mamuchan, ¶ & misit epistolas ad v- 22
niuersas prouincias regni sui, vt quaeq; gens
audire & legere poterat, diuersis linguis &
literis, esse viros principes ac maiores in do-
mibus suis: & hoc per cunctos populos diuul-
gari.

CAP. II.

HIs ita gestis, postquam regis Assueri in- 1
dignatio deferbuerat, recordatus est Va A
sthi, & quae fecisset, vel quae passa esset: ¶ di- 2
xeruntq; pueri regis ac ministri eius. Quae-
rantur regi puellae virgines ac speciosae, ¶ & 3
mittātur qui considerent per vniuersas pro-
uincias puellas speciosas & virgines & addu
cant eas ad ciuitatē Susan, & tradāt eas in
domum foeminarum sub manu Egei eunu-
chi, qui est praepositus & custos mulierū re-
giarum: & accipiant mundum muliebrem,
& caetera ad vsus necessaria, ¶ & quaecūque 4
inter omnes oculis regis placuerit, ipsa re-
gnet pro Vasthi. ¶ Placuit sermo regi: & ita 5
Inf.11.a.2. vt suggesserant, iussit fieri. Erat vir Iudaeus
in Susan ciuitate, vocabulo Mardochaeus, fi-
lius Iair, filij Semei, filij Cis, de stirpe Iemi-
4.Re.24.d.15. ni, ¶ qui translatus fuerat de Ierusalem || eo 6
tempore quo Iechoniam regē Iuda, Nabucho-
Inf.11.a.4. donosor rex Babylonis trāstulerat, ¶ qui fuit 7
nutritius filiae fratris sui Edissae, quae altero
nomine vocabatur Esther: & vtrunque pa-
rentem amiserat: pulchra nimis, & decora
facie. Mortuisq; patre eius ac matre, Mardo
chaeus sibi eam adoptauit in filiam. ¶ Cùmq; 8
percrebruisset regis imperium, & iuxta man B
datum illius multae pulchrae virgines addu-
cerentur Susan, & Egeo traderentur eunu-
cho: Esther quoq; inter caeteras puellas ei tra
dita est, vt seruaretur in numero foemina-
rum. Quae placuit ei, & inuenit gratiam in
conspectu illius. ¶ Et praecepit eunucho vt ac- 9
celeraret mundū muliebrem, & traderet ei
partes suas, & septem puellas speciosissimas
de domo regis, & tam ipsam, quàm pedisse-
quas eius ornaret atque excoleret. ¶ Quae no 10
luit indicare ei populum & patriam suam.
Mardochaeus enim praeceperat ei: vt de hac re
omnino reticeret: ¶ qui deambulabat quoti- 11
die ante vestibulum domus, in qua electae
virgines seruabantur, curam agens salutis
Esther, & scire volens quid ei accideret.
¶ Cùm autem venisset tempus singularum 12
per ordinem puellarum, vt intrarent ad re-
C gem, expletis omnibus quae ad cultum mulie
brem pertinebant, mensis duodecimus ver-
tebatur: ita duntaxat, vt sex mensibus oleo
vngerentur myrtino, & alijs sex quibusdam
13 pigmentis & aromatibus vterentur. ¶ In-
gredientesq; ad regem, quicquid postulassent
ad ornatum pertinens, accipiebant: & vt eis
placuerat, composita de triclinio foeminarum
14 ad regis cubiculum transibant. ¶ Et quae in-
trauerat vespere, egrediebatur mane, atque
inde in secundas aedes *deducebantur [s] quae *deducebatur 6.
sub manu Susagazi eunuchi erant, qui con
cubinis regis praesidebat: nec habebat potesta
tem ad regem vltrà redeundi, nisi voluisset
15 rex, & eam venire iussisset ex nomine. ¶ Euo
luto autem tempore per ordinē, instabat dies
quo Esther filia Abihail fratris Mardochai,
quam sibi adoptauerat in filiam, deberet in-
trare ad regem. Quae non quaesiuit muliebrē
cultum, sed quaecunque voluit Egeus eunu-
chus custos virginū, haec ei ad ornatum de-
dit. Erat enim formosa valde, & incredibili
pulchritudine, omnium oculis gratiosa & a-
16 mabilis videbatur. ¶ Ducta est itaq; ad cu-
biculum regis Assueri mēse decimo qui vo-
17 catur Tebeth, septimo anno regni eius. ¶ Et
adamauit eam rex plus quam omnes mulie-
res, habuitq; gratiam & misericordiā coram
eo super omnes mulieres, & posuit diadema
regni in capite eius, fecitq; eam regnare in
18 loco Vasthi. ¶ Et iussit conuiuium praeparari
D permagnificum cunctis principibus & seruis
suis pro coniunctione, & nuptijs Esther. Et
dedit requiem vniuersis prouincijs, ac dona
largitus est iuxta magnificentiam principa-
19 lem. ¶ Cumq; & secundò quaererentur vir-
gines, & congregarentur. Mardochaeus ma-
20 nebat ad ianuam regis, ¶ necdum prodiderat
Esther patriā & populum suum, iuxta man-
datū eius. Quidquid enim ille praecipiebat,
obseruabat Esther: & ita cuncta faciebat vt
eo tempore solita erat quo eam paruulā nu-
21 triebat. ¶ Eo igitur tempore quo Mardochaeus Inf.12.a.1.
ad regis ianuam morabatur, irati sunt Ba-
gathan & Thares duo eunuchi regis qui ia-
nitores erāt, & in primo palatij limine prae-
sidebant, volueruntq; insurgere in regem, &
22 occidere eum. ¶ Quod Mardochaeum non la-
tuit, statimq; nuntiauit reginae Esther. &
illa regi ex nomine Mardochai, qui ad se rem
23 detulerat. ¶ Quaesitum est, & inuentum: &
appensus est vterque eorum in patibulo. *
Mandatumq; est historijs, & annalibus tra-
ditum coram rege.

*Et iussit rex vt in libro memoriali scriberetur, vt pro vita sua aliquid repensaret ei.

CAP. III.

1 POst haec rex Assuerus exaltauit Amā fi-
A lium Amadathi, qui erat de stirpe Agag:
& posuit solium eius super omnes principes
2 quos habebat. ¶ Cunctiq; serui regis qui in Inf.6.b.10.
foribus palatij versabantur, flectebāt genua
& adorabant Aman: sic enim praeceperat eis

 impe-

imperator. solus Mardochæus non flectebat
genu, neque adorabat eum. ¶ Cui dixerunt 3
pueri regis qui ad fores palatij præsidebant,
Cur præter cæteros non obseruas mandatum
regis? ¶ Cùmq; hoc crebrius dicerent, & ille 4
nollet audire, nuntiauerunt Aman, scire cu
pientes vtrum perseueraret in sententia. di
xerat enim eis se esse Iudæum. ¶ Quod cùm 5
audisset Aman, & experimento probasset B
quod Mardochæus non flecteret sibi genu,
nec se adoraret, iratus est valde, ¶ & pro ni 6
hilo duxit in vnum Mardochæum mittere
manus suas. audierat enim quod esset gen-
tis Iudææ. magisq; voluit omnem Iudæorũ,
qui erant in regno Assueri, perdere natio-
nem. ¶ Mense primo (cuius vocabulum est 7
Nisan) anno duodecimo regni Assueri, missa
est sors in vrnã, quæ Hebraice dicitur phur
coram Aman, quo die & quo mense gens Iu
dæorum deberet interfici: & exiuit mensis
duodecimus qui vocatur Adar. ¶ Dixitque 8
Aman regi Assuero: Est populus per omnes
prouincias regni tui dispersus & a se mutuo
separatus, nouis vtens legibus & ceremonijs
insuper & regis scita contemnens. Et opti-
me nosti quod non expediat regno tuo vt in-
solescat per licentiam. ¶ si tibi placet decerne 9
vt pereat, & decem millia talentorum ap- C
pendam arcarijs gazæ tuæ. ¶ Tulit ergo rex 10
annulum quo vtebatur, de manu sua, & de-
dit eum Aman filio Amadathi de progenie
Agag, hosti Iudæorum. ¶ dixitq; ad eum, Ar- 11
gentum quod tu polliceris, tuum sit: de popu
*autem 5. lo *age quod tibi placet. ¶ Vocatiq; sunt scri- 12
bæ regis mense primo, Nisan, tertiadecima
die eiusdem mensis: & scriptum est, vt ius-
serat Aman, ad omnes satrapas regis, & iu-
dices prouinciarũ, diuersarumq; gentium, vt
quæq; gens legere poterat, & audiri pro va-
rietate linguarum, ex nomine regis Assueri,
& literæ signatæ ipsius annulo. ¶ missæ sunt 13
per cursores regis ad vniuersas prouincias, D
vt occiderent atq; delerent omnes Iudæos, à
puero vsque ad senem, paruulos & mulieres
vno die, hoc est tertiodecimo mensis duodeci-
mi qui vocatur Adar, & bona eorum diripe-
rent. ¶ Summa autẽ epistolarum hæc fuit, vt 14
oẽs prouinciæ scirent & pararẽt se ad præ-
dictam diem. ¶ Festinabãt cursores qui missi 15
erant, regis imperium explere. Statimq; in
Susan pependit edictum, rege & Aman cele
✻.4. brante conuiuium, & cunctis ✻ Iudæis qui
in vrbe erant flentibus.

CAP. IIII.

1 QVæ cùm audisset Mardochæus, scidit ve
A stimenta sua, & indutus est sacco, spar
gens cinerem capiti: & in platea
media ciuitatis voce magna clamabat, osten
dens amaritudinem animi sui, ¶ & hoc eiu- 2
latu vsque ad fores palatij gradiens. Non
enim erat licitum, indutum sacco aulam re-
3 gis intrare. ¶ In omnibus quoq; prouincijs,
oppidis ac locis, ad quæ crudele regis dogma
peruenerat, planctus ingens erat apud Iu-
dæos, ieiunium, vlulatus, & fletus, sacco &
4 cinere multis pro strato vtentibus. ¶ Ingres
sæ autẽ sunt puellæ Esther & eunuchi, nun-
B tiaueruntq; ei. Quod audiẽs consternata est:
& vestẽ misit, vt ablato sacco *indueret eã *induerent eum 5.
5 quam accipere noluit. ¶ Accitoq; Athach eu-
nucho, quem rex ministrum ei dederat, præ-
cepit ei vt iret ad Mardochæum, & disceret
6 ab eo cur hoc faceret. ¶ Egressusq; Athach, i-
uit ad Mardochæum stantem in platea ci-
7 uitatis, ante ostium palatij, ¶ qui indicauit
ei omnia quæ acciderãt, quomodo Amã pro-
misisset vt in thesauros regis pro Iudæorum
8 nece inferret argentum. ¶ exemplar quoque
edicti quod pendebat in Susan, dedit ei, vt
reginæ ostẽderet, & moneret eam vt intra-
C ret ad regem, & deprecaretur eum pro popu
9 lo suo. ¶ Regressus Athach nuntiauit Esther
10 omnia quæ Mardochæus dixerat. ¶ Quæ re-
spondit ei, & iussit vt diceret Mardochæo.
11 ¶ Omnes serui regis, & cunctæ quæ sub di-
tione eius sunt, norunt prouinciæ, quod siue
vir, siue mulier non vocatus, interius atriũ
regis intrauerit, absq; vlla cunctatione sta-
tim interficiatur. nisi fortè rex auream vir
gam ad eum tetenderit pro signo clementiæ,
atque ita possit viuere. Ego igitur quomodo
ad regem intrare potero quæ triginta iam
12 diebus nõ sum vocata ad eum? ¶ Quod cùm
13 audisset Mardochæus, ¶ rursum mandauit
Esther, dicens: Ne putes quod animam tuam
tantùm liberes, quia in domo regis es præ
14 cunctis Iudæis: ¶ si enim nũc silueris, per a-
D liam occasionem liberabuntur Iudæi: & tu,
& domus patris tui peribitis. Et quis nouit
vtrum idcirco ad regnum veneris, vt in ta-
15 li tempore parareris? ¶ Rursumq; Esther hæc
16 Mardochæo verba mandauit, ¶ Vade, & con-
grega oẽs Iudæos, quos in Susan reperreris, &
orate pro me. Non comedatis, & non bibatis
tribus diebus, & tribus noctibus: & ego cum
ancillis meis similiter ieiunabo, & tunc in-
grediar ad regem, contra legem faciens, non
17 vocata, tradensq; me morti & periculo. ¶ I-
uit itaque Mardochæus, & fecit omnia quæ
ei Esther præceperat.

CAP. V.

1 DIe autem tertio induta est Esther rega-
A libus vestimentis, & stetit in atrio do-
mus regiæ, quod erat interius, contra basi-
licam regis: at ille sedebat super soliũ suum
in consistorio palatij, contra ostium domus.
2 ¶ Cùmq; vidisset Esther reginam stantem,
placuit oculis eius, & extendit contra eã vir
gam aureã quam tenebat manu. Quæ acce-
3 dẽs osculata est summitatẽ virgæ eius. ¶ Di
xitq; ad eam rex, Quid vis Esther regina?
quæ est petitio tua? etiam si dimidiam partẽ
regni

regni petieris, dabitur tibi. ¶ At illa respõdit, 4
Si regi placet, obsecro ut venias ad me hodie
& Aman tecum ad conuiuium quod paraui.
¶ Statimq; rex, Vocate, inquit, cito Amã, ut 5
Esther obediat voluntati. Venerunt itaque
rex & Aman ad conuiuium quod eis regina B
Mat.6.c.23. parauerat. ¶ Dixitq; ei rex, postquam vinũ 6
biberat abundanter: Quid petis ut detur ti
bi? & pro qua re postulas? etiam si dimidiam
partem regni me petieris, impetrabis. ¶ Cui 7
respondit Esther, Petitio mea, & preces sunt
ista: ¶ Si inueni in conspectu regis gratiam, 8
& si regi placet ut det mihi quod postulo, &
meam impleat petitionẽ: veniat rex & Amã
ad conuiuium quod paraui eis, & cras ape-
riam regi voluntatem meam. ¶ Egressus est 9
itaq; illo die Aman laetus & alacer. Cùmq; C
vidisset Mardochaeum sedentem ante fores
palatij, & nõ solùm non assurrexisse sibi, sed
nec motum quidem de loco sessionis suae, in-
dignatus est valde: ¶ & dissimulata ira re- 10
uersus in domũ suam, conuocauit ad se ami
cos suos, & Zares uxorem suã: ¶ & exposuit 11
illis magnitudinem diuitiarũ suarum, filio-
rumq; turbam, & quanta eum gloria super
omnes principes, et seruos suos rex eleuasset.
¶ Et post haec ait, Regina quoq; Esther nullũ 12
alium vocauit ad conuiuium cum rege, prae-
ter me: apud quam etiam cras cũ rege pran-
surus sum. ¶ Et cum haec omnia habeam, ni- 13
hil me habere puto, quam diu videro Mar- D
dochaeum Iudaeum sedentem ante fores re-
gias. ¶ Responderuntq; ei Zares uxor eius, 14
& caeteri amici, Iube parari excelsam trabẽ,
habentẽ altitudinis quinquaginta cubitos:
& dic mane regi ut appendatur super eam
Mardochaeus, & sic ibis cum rege laetus ad
*placuitq; so. conuiuium. *Placuit ei consilium, & iussit
excelsam praeparari crucem.

CAP. VI.

NOctem illam duxit rex insomnẽ, ius- 1
sitq; sibi afferri historias & annales A
priorum temporum. Quae cùm illo praesente
legerentur, ¶ ventum est ad illum locum ubi 2
scriptum erat quomodo nuntiasset Mardo-
Inf.12.a.1. chaeus insidias Bagathan & Thares eunucho
rum, regem Assuerum iugulare cupientium.
¶ Quod cùm audisset rex, ait, Quid pro hac 3
fide honoris ac praemij Mardochaeus consecu-
tus est? Dixerunt ei serui illius ac ministri,
Nihil omnino mercedis accepit. ¶ Statimq; 4
rex, Quis est, inquit, in atrio? Aman quippe B
interius atrium domus regiae intrauerat, ut
suggereret regi, & iuberet Mardochaeũ affigi
patibulo quod ei fuerat praeparatum. ¶ Re- 5
sponderunt pueri, Aman stat in atrio. Di-
xitq; rex, Ingrediatur. ¶ Cùmq; esset ingres 6
sus, ait illi, Quid debet fieri viro, quem rex
honorare desiderat? Cogitans autem in corde
suo Aman, & reputans quod nullum alium
rex, nisi se, vellet honorare, ¶ respondit, He- 7
8 ro quem rex honorare cupit, ¶ debet indui
C vestibus regijs: & imponi super equum quĩ
de sella regis est, & accipere regium diadema
9 super caput suum, ¶ & primus de regijs prin
cipibus ac tyrannis teneat equũ eius: & per
plateam ciuitatis incedens, clamet & dicat,
Sic honorabitur, quemcunque voluerit rex
10 honorare. ¶ Dixitq; ei rex, Festina, & sum-
pta stola & equo, fac ut locutus es, Mardo-
chaeo Iudaeo qui sedet ante fores palatij. Caue
ne quicquam de his quae locutus es, praeter-
11 mittas. ¶ Tulit itaq; Aman stolam & equũ,
indutumq; Mardochaeum, in platea ciuita-
tis, & impositum equo praecedebat, atq; cla-
D mabat, Hoc honore condignus est, quemcun-
12 que rex voluerit honorare. ¶ Reuersusq; est
Mardochaeus ad ianuam palatij: & Aman
festinauit ire in domum suam, lugens & o-
13 perto capite: ¶ narrauitq; Zares uxori suae,
& amicis omnia quae euenissent sibi. Cui re-
sponderunt sapientes quos habebat in consi-
lio, & uxor eius, Si de semine Iudaeorum est
Mardochaeus, ante quem cadere coepisti, non
poteris ei resistere, sed cades in cõspectu eius.
14 ¶ Adhuc illis loquentibus, venerunt eunu-
chi regis, & cito eum ad conuiuium quod re
gina parauerat, pergere compulerunt.

CAP. VII.

1 INtrauit itaque rex & Aman, ut biberent
2 cum regina. ¶ Dixitq; ei rex etiam secun-
A da die, postquã vino incaluerat, Quae est pe-
titio tua Esther, ut detur tibi? & quid vis
fieri? etiam si dimidiam partẽ regni mei pe-
3 tieris, impetrabis. ¶ Ad quem illa respondit,
Si inueni gratiam in oculis tuis o rex, & si
tibi placet, dona mihi animã meam pro qua
rogo, & populum meum pro quo obsecro.
4 ¶ Traditi enim sumus ego & populus meus,
B ut conteramur, iugulemur, & pereamus. At-
que utinam in seruos & famulas venderemur:
esset tolerabile malum, & gemens tace-
rem, nunc autem hostis noster est, cuius cru-
5 delitas redundat in regem. ¶ Respondensq;
rex Assuerus ait, Quis est iste, & cuius po-
6 tentia, ut haec audeat facere? ¶ Dixitq; E-
sther, Hostis & inimicus noster pessimus iste
est Aman. Quod ille audiens, ilico obstupuit,
vultum regis ac reginae ferre non sustinens.
7 ¶ Rex autem iratus surrexit, & de loco con-
C uiuij intrauit in hortum arboribus consitũ.
Aman quoque surrexit, ut rogaret Esther
reginã pro anima sua. intellexit enim à rege
8 sibi paratũ malum. ¶ Qui cùm reuersus esset
de horto nemoribus consito, & intrasset con-
uiuij locum, reperit Aman super lectulum
corruisse, in quo iacebat Esther, & ait, E-
tiam reginam vult opprimere, me praesente,
in domo mea. Necdum verbum de ore regis
exierat, & statim operuerunt faciem eius.
9 ¶ Dixitq; Harbona, vnus de eunuchis qui
stabant in ministerio regis, En lignum quod

paranerat Mardochao, qui locutus est pro re-
ge, stat in domo Aman, habens altitudinis
quinquaginta cubitos. Cui dixit rex, Ap-
pendite eum in eo. ¶ Suspensus est itaq; A- 10
mã in patibulo quod paranerat Mardochao,
& regis ira quieuit.

CAP. VIII.

Die illo dedit rex Assuerus Esther regina 1
domum Aman aduersarij Iudaorum, A
& Mardochaus ingressus est ante faciem re
gis. Cõfessa est enim ei Esther quod esset pa-
truus suus. ¶ Tulitq; rex annulum quem ab 2
Amã recipi iusserat, & tradidit Mardochao.
Esther autem constituit Mardochaum super
domum suam. ¶ Nec his contenta, procidit 3
ad pedes regis flenitq;, & locuta ad eum o-
rauit ut malitiá Aman Agagita, & machi-
nationes eius pessimas, quas excogitauerat
contra Iudaos, iuberet irritas fieri. ¶ At ille 4
ex more sceptrum aureum pratendit manu,
quo signum clementia monstrabatur. Illaq;
consurgens stetit ante eum, ¶ & ait, Si placet 5
regi, & si inueni gratiã in oculis eius, & de-
precatio mea non ei videtur esse contraria,
obsecro ut nouis epistolis veteres Amã lite-
ra insidiatoris & hostis Iudaorum, quibus
eos in cunctis regis prouincijs perire prace-
perat, corrigantur. ¶ Quomodo enim potero 6
sustinere necem & interfectionem populi
mei? ¶ Responditq; rex Assuerus Esther regi- 7
na, & Mardochao Iudao, Domum Aman con B
cessi Esther: & ipsum iussi affigi cruci, quia
ausus est manum mittere in Iudaos. ¶ Scri- 8
bite ergo Iudais, sicut vobis placet, ex regis
nomine, signãtes literas annulo meo. Has e-
nim consuetudo erat, ut epistolis qua ex re-
gis nomine mittebantur, & illius annulo si-
gnata erant, nemo auderet contradicere.
¶ Accitisq; scribis & librarijs regis (erat au- 9
tem tempus tertij mensis, qui appellatur Si-
ban) vicesima & tertia die illius scripta
sunt epistola, ut Mardochaus voluerat, ad
Iudaos & ad principes, procuratoresq; & iu-
dices, qui centum vigintiseptem prouincijs
ab India vsque ad Aethiopiam prasidebant:
prouincia atque prouincia, populo & populo C
iuxta linguas & literas suas, & Iudais, pro-
ut legere poterant & audire. ¶ Ipsaq; epi- 10
stola, qua ex regis nomine mittebantur, an-
nulo ipsius obsignata sunt, & missa per ve-
redarios: qui per omnes prouincias discurren
tes, veteres literas nouis nuncijs praueni-
rent. ¶ Quibus imperauit rex, ut conuenirẽt 11
Iudaos per singulas ciuitates, & in vnum
praciperent congregari, ut starẽt pro anima-
bus suis, & omnes inimicos suos cum coniu-
gibus ac liberis & vniuersis domibus inter-
ficerent atque delerẽt. ¶ Et constituta est per 12
omnes prouincias, vna vltionis dies, id est,
tertiadecima mẽsis duodecimi Adar. ¶ Sum- 13
maq; epistola hac fuit, ut in omnibus terris D
ac populis, qui regis Assueri subiacebant im-
perio, notũ fieret paratos esse Iudaos ad ca-
14 piendá vindictá de hostibus suis. ¶ Egressiq;
sunt veredarij celeres nuntia perferentes, &
15 edictum regis pependit in Susan. ¶ Mardo-
chaus autem de palatio, & de conspectu regis
egrediens fulgebat vestibus regijs, hyacinthi-
nis videlicet & aerinis, coronã auream por-
tans in capite, & amictus serico pallio atque
purpureo. Omnisq; ciuitas exultauit, atque
16 latata est. ¶ Iudais autẽ noua lux oriri visa
17 est, gaudiũ, honor & tripudiũ. ¶ Apud omnes
populos, vrbes atq; prouincias, quocunq; re-
gis pracepta veniebãt, mira exultatio, epula
atq; conuiuia, & festus dies: intantũ ut plu-
res alterius gentis & secta, eorum religioni
& ceremonijs iungerentur. Grandis enim
cunctos Iudaici nominis terror inuaserat.

CAP. IX.

1 IGitur duodecimi mensis, quẽ Adar vocari
A ante iam diximus, tertiadecima die, quan
do cunctis Iudais interfectio parabatur, &
hostes eorum inhiabant sanguini, versa vice
Iudai superiores esse cœperunt, & se de ad-
2 uersarijs vendicare. ¶ Congregatiq; sunt per
singulas ciuitates & oppida & loca, ut exten
derent manum contra inimicos, & persecu-
tores suos. Nullusque ausus est resistere, eo
quod omnes populos magnitudinis eorũ for-
3 mido "penetraret'. ¶ Nam & prouinciarum "penetraret 4.
iudices & duces, & procuratores, omnisq; di-
gnitas qua singulis locis ac operibus praee-
rat, extollebant Iudaos timore Mardochai:
4 ¶ quem principem esse palatij, & plurimum
posse cognouerant. fama quoq; nominis eius
crescebat quotidie, & per cunctorum ora vo-
5 litabat. ¶ Itaque percusserunt Iudai inimi-
B cos suos plaga magna, & occiderunt eos, red
6 dentes eis quod sibi parauerant facere: ¶ in
tantum ut etiam in Susan quingentos vi-
ros interficerent, extra decem filios Aman
Agagita hostis Iudaorum, quorum ista sunt
7 nomina. ¶ Pharsandatha, & Delphõ, & Es-
8 phátha, ¶ & Phorátha, & Adalia, & Arida-
9 tha ¶ & Phermesta & Arisai & Aridai & Ie-
10 zatha. ¶ Quos cũ occidissent, pradas de sub-
11 stantijs eorum "agere' noluerunt. ¶ Statimq; "tangere 6.
numerus eorum qui occisi erãt in Susan, ad
12 regẽ relatus est. ¶ Qui dixit regina, In vrbe
Susan interfecerunt Iudai quingẽtos viros,
& alios decem filios Aman: quantam putas
eos exercere cadem in vniuersis prouincijs?
Quid vltra postulas, & quid vis ut fieri iu-
13 beã? ¶ Cui illa respondit, Si regi placet, detur
C potestas Iudais: ut sicut fecerũt hodie in Su
san, sic & cras faciant, & decem filij Aman
14 in patibulis suspendantur. ¶ Pracepitq; rex
ut ita fieret. Statimq; in Susan pependit e-
dictum, & decem filij Aman suspensi sunt.
15 ¶ Congregatis Iudais quartadecima die men
sis Adar, interfecti sunt in Susan treceni

viri: nec eorũ ab illis direpta substantia est:
¶Sed & per omnes prouincias quæ ditioni 16
regis subiacebant, pro animabus suis stete-
runt Iudæi, interfectis hostibus ac persecuto
ribus suis in tantum vt septuagintaquinq;
millia occisorum implerentur, & nullus de
substantijs eorũ quicquam cõtingeret. ¶Dies 17
autem tertiusdecimus mensis Adar vnus a-
pud omnes interfectionis fuit, & quartade-
cima die cædere desierunt. Quem constitue- D
runt esse solennem, vt in eo omni tẽpore de-
inceps vacarent epulis, gaudio atq; conui-
uijs. ¶At hi qui in vrbe Susan cædem exer- 18
cuerant, tertiodecimo & quartodecimo die e-
iusdem mensis in cæde versati sunt: quinto-
decimo autem die percutere desierũt. Et id-
circo eundem diem constituerunt solennem
epularũ atq; lætitiæ. ¶Hi vero Iudæi qui in 19
oppidis non muratis ac villis morabantur,
quartumdecimum diem mensis Adar conui-
uiorũ & gaudij decreuerunt, ita vt exultent
in eo, & mittant sibi mutuo partes epularũ
& ciborum. ¶Scripsit itaq; Mardochæus om- 20
nia hæc, & literis comprehensa misit ad Iu-
dæos qui in omnibus regis prouincijs mora-
bantur, tam in vicino positis quàm procul, E
¶vt quartamdecimã & quintamdecimam 21
diẽ mensis Adar pro festis susciperent, & re-
uertente semper anno solenni celebrarẽt ho-
nore: ¶quia in ipsis diebus se vlti sunt Iu- 22
dæi de inimicis suis, & luctus atq; tristitia
in hilaritatẽ gaudiumq; cõuersi sunt, essent-
que dies isti epularũ atq; lætitiæ, & mitte-
rent sibi inuicẽ ciborum partes, & pauperi-
bus munuscula largirentur. ¶Susceperuntq; 23
Iudæi in solennẽ ritum cuncta quæ eo tem-
pore facere cœperant, & quæ Mardochæus li-
teris facienda mandauerat. ¶Aman enim, 24
filius Amadathi stirpis Agag, hostis & ad-
uersarius Iudæorũ, cogitauit contra eos ma-
lum, vt occideret illos, atq; deleret: & misit
Supr. 3. c. phur, quod nostra lingua vertitur in sor-
tem. ¶Et posteà ingressa est Ester ad regem, 25
obsecrans vt conatus eius, literis regis irriti F
fierent: & malum quod contra Iudæos cogi-
tauerat, reuerteretur in caput eius. Deniq;
& ipsum & filios eius affixerũt cruci, ¶atq; 26
ex illo tẽpore dies isti appellati sunt phurim,
id est sortiũ: eo quod phur, id est sors, in vr-
nam missa fuerit. Et cuncta quæ gesta sunt,
epistolæ, id est libri huius volumine conti-
nentur: ¶quæq; sustinuerunt, & quæ dein- 27
ceps immutata sunt, susceperunt Iudæi super
se & semen suum, & super cunctos qui reli-
gioni eorum voluerunt copulari, vt nulli li-
ceat duos hos dies absque solennitate transi-
Secrta 7. gere: quos scriptura testatur, & cætera ex-
petunt tempora annis sibi iugiter succedẽti-
bis. ¶Isti sunt dies, quos nulla vnquá dele- 28
bit obliuio: & per singulas generationes cun- G
ctæ in toto orbe prouinciæ celebrabũt: nec est
vlla ciuitas, in qua dies phurim, id est sor-
tiũ, non obseruentur à Iudæis, & ab eorum
progenie, quæ his ceremonijs obligata est.
29 ¶Scripseruntq; Esther regina filia Abihail,
& Mardochæus Iudæus etiam secundã episto
lam, vt omni studio dies ista solennis sancti-
30 retur in posterum, ¶& miserunt ad omnes
Iudæos, qui in centũ viginti septem prouin-
cijs regis Assueri versabantur, vt haberent
31 pacem, & susciperent veritatẽ, ¶obseruantes
dies sortium, & suo tempore cum gaudio cele
brarẽt: sicut constituerãt Mardochæus & E-
sther, & illi obseruanda susceperunt à se, &
à semine suo ieiunia, & clamores & sortium
32 dies. ¶et omnia quæ libri huius qui vocatur
Esther, historia continẽtur.

CAP. X.

1 REx vero Assuerus oẽm terram, & cun-
2 ctas maris insulas fecit tributarias, ¶cu-
A ius fortitudo & imperium, & dignitas atq;
sublimitas, qua exaltauit Mardochæum, scri
pta sunt in libris Medorum, atq; Persarum:
3 ¶& quomodo Mardochæus Iudaici generis
secundus à rege Assuero fuerit: & magnus
apud Iudæos, & acceptabilis plebi fratrum
suorum, quærens bona populo suo, & loquẽs
B ea quæ ad pacem seminis sui pertinerent.

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expressi. Hæc autẽ quæ sequuntur, scripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua & literis continentur, & interim post finem libri hoc capitulum ferebatur, quod iuxta consuetudinem nostram obelo, id est veru prænotauimus.

4 ¶Dixitq; Mardochæus, A Deo facta sunt
5 ista. ¶Recordatus sum somnij quod videram
hæc eadem significantis: nec eorum quicquã
6 irritum fuit. ¶Paruus fons qui creuit in flu
uium, & in lucem, solemq; conuersus est, &
in aquas plurimas redundauit: Esther est,
quam rex accepit vxorem, & voluit esse re-
7 ginam. ¶Duo autem dracones: ego sum, &
8 Aman. ¶Gentes quæ conuenerant: hi sunt
C qui conati sunt delere nomen Iudæorum.
9 ¶Gens autem mea. Israël est, quæ clamauit
ad Dominũ, & saluum fecit Dominus popu-
lum suum, liberauitq; nos ab omnibus ma-
lis, & fecit signa magna atq; portenta inter
10 gentes: ¶& duas sortes esse præcepit, vnam
populi Dei, & alteram cunctarum gentium.
11 ¶Venitq; vtraque sors in statutum ex illo
D iam tempore diem corã Deo vniuersis gen-
12 tibus: ¶& recordatus est dominus populi sui,
13 ac misertus est hæreditatis suæ. ¶Et obser-
uabuntur dies isti in mẽse Adar quartadeci
ma, & quintadecima die eiusdem mensis, cũ
omni studio, & gaudio in vnum cœtum po-
puli congregati, in cunctas deinceps genera-
tiones populi Israel.

CAP. XI.

ANno quarto regnantibus Ptolemæo & 1
Cleopatra, attulerunt Dositheus, qui se A
sacerdotem, & Leuitici generis ferebat, &
Ptolemæus filius eius hanc epistolam phurim,
quam dixerũt interpretatum esse Lysimachum Ptolemæi filium in Ierusalem.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud vllum fertur interpretum.

Inf.16.a.1. ¶ Anno secundo, regnante Artaxerxe maxi- 2
Sup.2.a.5. mo, prima die mensis Nisan, vidit somnium B
Mardochæus, filius Iairi, filij Semei, filij Cis
de tribu Beniamin: ¶ homo Iudæus qui ha 3
bitabat in vrbe Susis, vir magnus, & inter
4 re.24.d.15 primos aulæ regiæ. ¶ Erat autẽ de eo numero 4
Sup.2 a,6. captiuorũ, quos transtulerat Nabuchodonosor
rex Babylonis de Ierusalẽ cum Iechonia
rege Iuda: ¶ & hoc eius somniũ fuit, Appa- 5
ruerunt voces & tumultus, & tonitrua, &
terræmotus, & cõturbatio super terram: ¶ & 6
ecce duo dracones magni, paratiq; contra se C
in prælium. ¶ Ad quorum clamorem cunctæ 7
concitatæ sunt nationes, vt pugnarẽt contra
gentem iustorum. ¶ Fuitq; dies illa tenebra- 8
rum & discriminis, tribulationis & angustiæ,
& ingens formido super terram. ¶ Con- 9
turbataq; est gens iustorum timentiũ mala
sua, & præparata ad mortem. ¶ Clamaue- 10
runtq; ad Deũ, & illis vociferantibus, fons D
paruus creuit in fluuium maximum, & in
aquas plurimas redundauit. ¶ Lux & sol or 11
tus est, & humiles exaltati sunt, & deuorauerunt
inclytos. ¶ Quod cùm vidisset Mardo 12
chæus et surrexisset de strato, cogitabat quid
Deus facere vellet: & fixum habebat in ani
mo scire cupiens quid significaret somnium.

CAP. XII.

Sup.2. d.21. & 6.a.2. MOrabatur autem eo tempore in aula 1
regis cum Bagatha & Thara eunuchis A
regis qui ianitores erant palatij. ¶ Cùmq; 2
intellexisset cogitationes eorum, & curas diligentius
peruidisset, didicit quod conarentur
in regem Artaxerxem manus mittere, B
& nuntiauit super eo regi. ¶ Qui de vtroq; 3
habita quæstione, confessos iussit duci ad mor
tem. ¶ Rex autem quod gestum erat, scripsit 4
in commẽtarijs: sed & Mardochæus rei me- C
moriam literis tradidit. ¶ Præcepitq; ei rex, 5
vt in aula palatij moraretur, datis ei pro
delatione muneribus. ¶ Aman vero filius 6
Amadathi bugæus erat gloriosissimus coram D
rege, & voluit nocere Mardochæo, & populo
eius pro duobus eunuchis regis, qui fuerant
interfecti.

Hucusque procemium.

Quæ sequuntur in eo loco posita erãt vbi scriptum est in volumine.

Et diripuerunt bona, vel substantias eorũ.

Quæ in sola vulgata editione reperimus.

Epistola autem hoc exemplar fuit.

CAP. XIII.

1 REx maximus Artaxerxes ab India vsq;
A Aethiopiã, centum vigintiseptem prouinciarum
principibus, & ducibus qui eius
2 imperio subiecti sunt, salutem. ¶ Cùm plurimis
gentibus imperarem, & vniuersum orbem
mea ditioni subiugassem, volui nequaquam
abuti potentiæ magnitudine, sed clementia
& lenitate gubernare subiectos: vt
absq; vllo terrore vitam silentio transigentes,
optata cunctis mortalibus pace fruerentur.
3 tur. ¶ Quærẽte autem me a consiliarijs meis
quomodo posset hoc impleri, vnus qui sapientia
& fide cæteros præcellebat, & erat
4 post regem secundus, Aman nomine, ¶ indicauit
mihi in toto orbe terrarum populum
esse dispersum, qui nouis vteretur legibus, &
contra omnium Gentium consuetudinem faciens,
Regum iussa contemneret, & vniuersarum
concordiam nationum sua dissentione
5 violaret. ¶ Quòd cùm didicissemus, videntes
B vnam gentem rebellem aduersus omne hominũ
genus peruersis vti legibus, nostrisq;
iussionibus contraire, & turbare subiectarum
nobis prouinciarum pacem atque con-
6 cordiam: ¶ iussimus vt quoscunque Aman,
qui omnibus prouincijs præpositus est, & secundus
a rege, & quem patris loco colimus,
monstrauerit: cum coniugibus ac liberis deleantur
ab inimicis suis, nullusq; eorum misereatur
quartadecima die duodecimi men-
7 sis Adar, anni præsentis: ¶ vt nefarij ho-
C mines vno die ad inferos descendentes, reddant
imperio nostro pacem, quam turbauerant.

Hucusque exemplar epistolæ.

Quæ sequuntur, post eum locum scripta reperi, vbi legitur.

Pergensq; Mardochæus, fecit omnia quæ ei mandauerat Esther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

8 ¶ Mardochæus autem deprecatus est Domi-
9 num, memor omnium operum eius, ¶ & dixit,
Domine, Domine rex omnipotens, in ditione
enim tua cuncta sunt posita: & nõ est
qui possit tuæ resistere voluntati, si decreue-
10 ris saluare Israel. ¶ Tu fecisti cælum & terram,
& quicquid cæli ambitu continetur.
11 ¶ Dominus omnium es, nec est qui resistat
12 maiestati tuæ. ¶ Cuncta nosti, & scis quia
non pro superbia & contumelia & aliqua
gloriæ cupiditate fecerim hoc, vt non ado-
13 rarem Aman superbissimum. ¶ (Libenter
D enim pro salute Israel etiam vestigia pedum

eius

eius deosculari paratus essem :) ¶sed timui 14
ne honorem Dei mei transferrem ad homi-
nem, & ne quenquam adorarem excepto
Deo meo. ¶ Et nunc Domine rex Deus A- 15
braham miserere populi tui, quia volunt
nos inimici nostri perdere, & hæreditatem
tuam delere. ¶ Ne despicias partem tuam 16
quam redemisti tibi de Aegypto. ¶ Exaudi 17
deprecationem meam, & propitius esto sorti
& funiculo tuo, & conuerte luctum nostrum
in gaudium, vt viuentes laudemus nomen
tuum Domine, & ne claudas ora te canen-
tium. ¶ Omnis quoque Israel pari mente & 18
obsecratione clamauit ad Dominum: eo quod
eis certa mors impenderet.

CAP. XIIII.

Esther quoque regina confugit ad Domi- 1
num, pauens periculum quod immine- A
bat. ¶ Cùmque deposuisset vestes regias, fle- 2
tibus & luctui apta indumenta suscepit, &
pro vnguentis varijs, cinere & stercore im-
pleuit caput, & corpus suum humiliauit ie-
iunijs: omniaque loca in quibus antea lætari
consueuerat, crinium laceratione compleuit.
¶ Et deprecabatur Dominum Deum Israel, 3
dicens, Domine mi, qui rex noster es solus,
adiuua me solitariam, & cuius præter te
nullus est auxiliator alius. ¶ Periculum 4
meum in manibus meis est. ¶ Audiui a pa- 5
tre meo, quod tu Domine tulisses Israel de
cunctis gentibus, & patres nostros ex omni-
bus retro maioribus suis, vt possideres hære-
ditatem sempiternam, fecistique eis sicut lo-
cutus es: ¶ Peccauimus in conspectu tuo, & 6
idcirco tradidisti nos in manus inimicorum B
nostrorum: ¶ coluimus enim deos eorum. Iu- 7
stus es Domine. ¶ Et nunc non eis sufficit, 8
quod durissima nos opprimunt seruitute, sed
robur manuum suarum, idolorum potentiæ,
deputantes, ¶ volunt tua mutare promissa, 9
& delere hæreditatem tuam, & claudere o-
ra laudantium te, atque extinguere gloriam
templi & altaris tui, ¶ vt aperiant ora Gen- 10
tium, & laudent idolorum fortitudinem, &
prædicent carnalem regem in sempiternum.
¶ Ne tradas Domine sceptrum tuum his qui 11
non sunt, ne rideant ad ruinam nostram: sed
conuerte consilium eorum super eos, & eum C
qui in nos cœpit sæuire, disperde. ¶ Memento 12
Domine, & ostende te nobis in tempore tri-
bulationis nostræ, & da mihi fiduciam Do-
mine rex deorum, & vniuersæ potestatis:
¶ tribue sermonem compositum in ore meo in 13
conspectu leonis: & transfer cor illius in o-
dium hostis nostri, vt & ipse pereat, & cæ-
teri qui ei consentiunt. ¶ Nos autem libera 14
in manu tua, & adiuua me, nullum aliud
auxilium habentem, nisi te Domine, qui ha-
bes omnium scientiam, ¶ & nosti quia ode- 15
rim gloriam iniquorũ, & detester cubile in-
16 circuncisorum, & omnis alienigenæ. ¶ Tu scis
D necessitatem meam quod abominer signum
superbiæ & gloriæ meæ, quod est super caput
meum in diebus ostentationis meæ, & de-
tester illud quasi pannum menstruatæ, &
17 non portem in diebus silentij mei, ¶ & quod
non comederim in mensa Aman, nec mihi
placuerit conuiuium regis, & non biberim
18 vinum libaminum: ¶ & nunquam lætata sit
ancilla tua, ex quo huc translata sum vsque
in præsentem diem, nisi in te Domine Deus
19 Abraham. ¶ Deus fortis super omnes, exaudi
vocem eorum qui nullam aliam spem ha-
bent, & libera nos de manu iniquorum, &
erue me à timore meo.

CAP. XV.

Hæc quoque addita reperi in edi-
tione vulgata.

1 ET mandauit ei (haud dubio quin E-
A sther Mardochæus) vt ingrederetur ad
regẽ, & rogaret pro populo suo & pro patria
2 sua. ¶ Memorare (inquit) dierũ humilitatis
tuæ, quomodo nutrita sis in manu mea, quia
Aman secundus à rege locutus est contra nos
3 in mortem: ¶ & tu inuoca Dominum, & lo-
quere regi pro nobis, & libera nos de morte.

Necnon & ista quæ subdita sunt.

4 ¶ Die autẽ tertio deposuit vestimenta orna-
5 tus sui, & circũdata est gloria sua. ¶ Cùmque
B regio fulgeret habitu, & inuocasset omnium
rectorem & saluatorem Deũ, assumpsit duas
6 famulas: ¶ & super vnam quidem innitteba-
tur, quasi præ delicijs & nimia teneritudine
7 corpus suum ferre non sustinens: ¶ altera au-
tem famularum sequebatur dominã, defluen-
8 tia in humum indumenta sustentans. ¶ Ipsa
autem roseo colore vultum perfusa, & gra-
tis ac nitentibus oculis tristem celabat ani-
9 mum, & nimio timore cõtractum. ¶ Ingres-
sa igitur cuncta per ordinem ostia, stetit con-
tra regem, vbi ille residebat super solium re-
gni sui, indutus vestibus regijs, auroque ful-
gens, & pretiosis lapidibus, eratque terribilis
10 aspectu. ¶ Cùmque eleuasset faciem, & arden-
C tibus oculis furorem pectoris indicasset, re-
gina corruit, & in pallorem colore mutato,
lassum super ancillulam reclinauit caput.
11 ¶ Conuertitque Deus spiritum regis in man-
suetudinẽ, & festinus ac metuẽs exiliuit de
solio: & sustentans eam vlnis suis, donec re-
12 diret ad se, his verbis blandiebatur. ¶ Quid
habes Esther? Ego sum frater tuus, noli me-
13 tuere. ¶ Non morieris, non enim pro te, sed
14 pro omnibus hæc lex constituta est. ¶ Acce-
15 de igitur, & tange sceptrum. ¶ Cùmque illa
D reticeret, tulit auream virgam, & posuit su-
per collum eius, & osculatus est eam, & ait,
16 Cur mihi non loqueris? ¶ Quæ respondit, Gen.3.b.10. 2.re.19.c.27
Vidi te Domine quasi angelum Dei, & con-
turbatum est cor meum præ timore gloriæ

tua. ¶ Valde enim mirabilis es Domine, & 17
facies tua plena est gratiarum. ¶ Cumq́; lo- 18
queretur, rursus corruit, & penè exanimata
est. ¶ Rex autem turbabatur, & omnes mi- 19
nistri eius consolabantur eam.

CAP. XVI.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quā pro Iudæis ad totius regni sui prouincias misit, quod & ipsum in Hebraico volumine nō habetur.

Sup. 11.a.1. R*Ex magnus Artaxerxes, ab India vsq; 1*
Aethiopiam centum viginti septē pro- A
uinciarū ducibus ac principibus, qui nostræ
iussioni obediunt, salutem dicit. ¶ Multi bo- 2
nitate principum & honore qui in eos colla-
tus est, abusi sunt in superbiam: ¶ & nō so- 3
lum subiectos regibus nituntur opprimere,
sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos
qui dederunt, moliuntur insidias. ¶ Nec con- 4
tenti sunt gratias non agere beneficijs, & hu
manitatis in se iura violare, sed Dei quoq;
cuncta cernentis arbitrantur se posse fugere
sententiam. ¶ Et in tantum vesania proru- 5
perunt, vt eos qui credita sibi officia diligen
ter obseruant, & ita cuncta agunt vt omniū
"funiculis 6 *laude digni sint, mendaciorum " cuniculis*
conentur subuertere, ¶ dum aures principum 6
simplices, & ex sua natura alios æstimantes,
callida fraude decipiunt. ¶ Quæ res & ex ve 7
teribus probatur historijs, & ex his quæ ge-
runtur quotidie, quomodo malis quorundam
suggestionibus regū studia deprauētur. ¶ Vn- 8
de prouidendum est paci omnium prouincia- B
rum. ¶ Nec putare debetis, si diuersa iubea- 9
mus, ex animi nostri venire leuitate: sed pro
Sup. 3.a.1. *qualitate & necessitate temporum, vt reipu*
blica poscit vtilitas, ferre sententiam. ¶ Et 10
vt manifestius quod dicimus, intelligatis,
Aman filius Amadathi, & animo & gente
Macedo, alienusq́; à Persarum sanguine, &
pietatem nostram sua crudelitate commacu-
lans, peregrinus à nobis susceptus est: ¶ & 11
tantam in se expertus humanitatem, vt pa
ter noster vocaretur, & adoraretur ab omni-
bus, post regem secundus: ¶ qui in tantum ar 12
rogantia tumorem sublatus est; vt regno pri
uare nos niteretur & spiritu. ¶ Nam Mar- 13
dochæū, cuius fide & beneficijs viuimus, &
consortem regni nostri Esther cum omni gen C
te sua nouis quibusdam atque inauditis ma
chinis expetiuit in mortem: ¶ hoc cogitās vt 14
illis interfectis, insidiaretur nostræ solitudi-
ni, & regnum Persarum transferret in Ma-
cedonas. ¶ Nos autem à pessimo mortalium 15
Iudæos neci destinatos in nulla penitus cul-
pa reperimus, sed econtrario iustis vtentes
legibus, ¶ & filios altissimi & maximi, sem 16
perq́; viuentis Dei, cuius beneficio & pa-
tribus nostris & nobis regnum est traditum
& vsque hodie custoditur. ¶ Vnde eas lite- 17
ras quas sub nomine nostro ille direxerat,
18 sciatis esse irritas. ¶ Pro quo scelere ante por
tas huius vrbis, id est, Susan, & ipse qui
machinatus est, & omnis cognatio eius pen-
det in patibulis: non nobis, sed Deo reddente
19 ei quod meruit. ¶ Hoc autem edictum quod
nunc mittimus, in cunctis vrbibus propona
20 tur: vt liceat Iudæis vti legibus suis. ¶ Qui-
D bus debetis esse adminiculo, vt eos qui se ad
necem eorum parauerant, possint interficere
tertiadecima die mensis duodecimi, qui vo-
21 catur Adar: ¶ hanc enim diem, Deus omni-
potens, mœroris & luctus eis vertit in gau-
22 dium. ¶ Vnde & vos inter cæteros festos
dies, hanc habetote diem, & celebrate eam
cum omni lætitia, vt & in posterum cogno-
23 scatur. ¶ omnes qui fideliter Persis obediūt,
dignam pro fide recipere mercedem: qui au-
tem insidiantur regno eorum, perire pro sce-
24 lere. ¶ Omnis autem prouincia & ciuitas
quæ noluerit solennitatis huius esse parti-
ceps, gladio & igne pereat, & sic deleatur, vt
non solùm hominibus, sed etiam bestijs in-
uia sit in sempiternum, pro exemplo contem
ptus, & inobedientiæ.

LIBER IOB.

CAPVT I.

1 V*IR ERAT in terra Hus, nomi-* Eze. 14. d. & 20.
A ne Iob, & erat vir ille simplex &
rectus, ac timens Deum, & rece-
2 dens à malo. ¶ Natiq; sunt ei se-
3 ptem filij & tres filiæ. ¶ Et fuit possessio eius
septem millia ouium, & tria millia camelo-
rum, quingenta quoque iuga boū, & quin-
genta asinæ, ac familia multa nimis: eratq́;
4 vir ille magnus inter omnes orientales. ¶ Et
ibant filij eius, & faciebant conuiuium per
domos, vnusquisque in die suo. Et mitten-
tes vocabant tres sorores suas, vt comede-
5 rent & biberent cum eis. ¶ Cumq; in or-
B bem transissent dies conuiuij, mittebat ad
eos Iob, & sanctificabat illos: consurgensq́;
diluculo offerebat holocausta per singulos.
Dicebat enim, Ne forte peccauerint filij mei,
& benedixerint Deo in cordibus suis. Sic fa
6 ciebat Iob cunctis diebus. ¶ Quadam autem
die, cùm venissent filij Dei vt assisterent co-
ram Domino, affuit inter eos etiam Satan.
7 ¶ Cui dixit Dominus, Vnde venis? Qui re-
spondens, ait, Circuiui terram, & peram-
8 bulaui eam. ¶ Dixitque Dominus ad eum,
Nunquid considerasti seruum meum Iob,
quod non sit ei similis in terra, homo sim-
plex, & rectus, ac timens Deū, & recedens à
9 malo? ¶ Cui respondens Satan, ait, Nunquid
10 Iob frustra timet Deum? ¶ nonne tu vallasti
eum, ac domum eius, vniuersamq́; substan-

tiam

ctam per circuitum : operibus manuum eius
benedixisti , & possessio eius creuit in terra?
¶ Sed extende paululum manum tuam . & 11
* in facie tua 10. tange cuncta quæ possidet : nisi "in faciem'" C
*tuam 2. benedixerit tibi . ¶ Dixit ergo Dominus ad 12
Satan , Ecce, vniuersa quæ habet, in manu
tua sunt : tantùm in eum ne extendas ma-
num tuam. Egressusq; est Satan a facie Do-
mini. ¶Cùm autem quadam die filij & filiæ 13
eius comederent & biberent vinum in domo
fratris sui primogeniti , ¶ nuntius venit ad 14
Iob, qui diceret, Boues arabant & asinæ pa-
scebantur iuxta eos: ¶ & irruerunt Sabæi, 15
tuleruntquè omnia , & pueros percusserunt
gladio: & euasi ego solus , vt nuntiarem
tibi. ¶Cumq; adhuc ille loqueretur, venit al- 16
ter, & dixit, Ignis Dei cecidit è cælo, & ta-
ctas oues puerosq; consumpsit : & effugi ego
solus, vt nuntiarem tibi. ¶Sed & illo adhuc 17
loquente, venit alius, & dixit . Chaldæi fe-
cerunt tres turmas , & inuaserunt camelos,
& tulerunt eos , necnon & pueros percusse-
runt gladio: & ego fugi solus, vt nuntiarem
tibi. ¶Adhuc loquebatur ille, & ecce alius in- 18
trauit , & dixit , Filijs tuis & filiabus ve- D
scentibus & bibentibus vinum in domo fra-
tris sui primogeniti, ¶repentè ventus vehe- 19
mēs irruit à regione deserti, & cōcussit qua-
tuor angulos domus, quæ corruēs, oppressit li-
beros tuos, & mortui sunt : & effugi ego so-
lus, vt nuntiarem tibi. ¶Tunc surrexit Iob, 20
"tunicam & scidit " vestimenta sua' , & tonso capite
suam 10. corruens in terrā, adorauit, ¶& dixit, ||Nu- 21
Eccl.5.c.14. dus egressus sum de vtero matris meæ , &
1.Tim.6.b.7 nudus reuertar illuc. Dominus dedit, Domi-
-.1. nus abstulit: -sicut Domino placuit, ita fa-
ctum est': sit nomen Domini benedictū. ¶In 22
-.7. omnibus his non peccauit Iob - labijs suis':
Infr.2.c.10. neq; stultum quid contra Deum locutus est.

CAP. II.

FActum est autem cùm quadam die ve- 1
nissent filij Dei , & starent coram Domi- A
no, venisset quoque Satan inter eos, & sta-
ret in conspectu eius, ¶ vt diceret Dominus 2
ad Satan, Vnde venis? Qui respondens, ait,
Circuiui terram , & perambulaui eam. ¶Et 3
dixit Dominus ad Satan, Nunquid conside-
rasti seruum meum Iob , quòd non sit ei si-
milis in terra , vir simplex & rectus, ac ti-
mens Deum , & recedens à malo , & adhuc
retinens innocentiam ? Tu autem commoui-
sti me aduersus eum, vt affligerem eum fru-
strà. ¶Cui respondens Satan, ait, Pellem pro 4
pelle , & cuncta quæ habet homo , dabit pro B
anima sua: ¶ alioquin mitte manum tuam, 5
& tange os eius & carnem , & tunc videbis
* in facie tua 3. quòd in "faciem' benedicat tibi. ¶Dixit ergo 6
Dominus ad Satan, Ecce, in manu tua est,
veruntamen animam illius serua. ¶ Egres- 7
sus igitur Satan à facie Domini percussit Iob
vlcere pessimo, à planta pedis vsq; ad ver- C
8 ticem eius, ¶ qui testa saniem radebat, se-
9 dens in sterquilinio. ¶Dixit autem illi vxor Tob.2.d.22.
sua, Adhuc tu permanes in simplicitate tua?
10 benedic Deo & morere . ¶ Qui ait ad illam,
Quasi vna de stultis - mulieribus' locuta -.1.
es. si bona suscepimus de manu Dei , mala Sup.1.d.22.
quare non suscipiamus ? In omnibus his non
11 peccauit Iob labijs suis . ¶ Igitur audientes
tres amici Iob omne malum quod accidisset
ei, venerūt singuli de loco suo, Eliphaz The-
manites, & Baldat Suhites, & Sophar Naa-
mathites. Condixerāt enim, vt pariter ve-
nientes visitarent eum , & consolarentur.
12 ¶Cumq; eleuassent procul oculos suos , non
D cognouerunt eum , & exclamantes plorane-
runt , scissisq; vestibus sparserunt puluerem
13 super caput suum in cælum. ¶Et sederunt cū
eo in terra septem diebus et septem noctibus,
& nemo loquebatur ei verbum: videbant e-
nim dolorem esse vehementem.

CAP. III.

1 POst hæc aperuit Iob os suum, & maledi-
2 xit diei suo, ¶& locutus est.
3 ¶||Pereat dies in qua natus sum , & nox Ier.20.d.14
A in qua dictum est, Conceptus est homo.
4 ¶ Dies ille vertatur in tenebras : non re-
quirat eum Deus desuper, *& non "illustre- * & non sit in recorda-
tur' lumine. tione 13.
5 ¶ Obscurent eum tenebræ & vmbra mor- "illustret 8.
tis: occupet eum caligo , & inuoluatur ama-
ritudine.
6 ¶Noctem illā tenebrosus turbo possideat:
non computetur in diebus anni , nec nume-
retur in mensibus.
7 ¶Sit nox illa solitaria, nec laude digna:
8 ¶ Maledicant ei qui maledicunt diei , qui
B parati sunt suscitare Leuiathan.
9 ¶ Obtenebrentur stellæ caligine eius : ex-
pectent lucem, & non videat, nec ortum sur-
gentis auroræ.
10 ¶Quia nō conclusit ostia ventris qui por-
tauit me, nec abstulit mala ab oculis meis.
11 ¶Quare non in vulua mortuus sum, egres
sus ex vtero non statim perij?
12 ¶ Quare exceptus genibus ? cur lactatus
13 vberibus? ¶Nunc enim dormiens silerem, &
somno meo requiescerem.
14 ¶ Cum regibus & consulibus terræ . qui
C ædificant sibi solitudines:
15 ¶ Aut cum principibus qui possident au-
rum: & replent domos suas argento:
16 ¶Aut sicut abortiuum absconditū nō sub-
sisterē, vel qui concepti non viderunt lucem.
17 ¶ Ibi impij cessauerunt à tumultu , & ibi
requieuerunt fessi robore.
18 ¶Et - quondam' vincti pariter sine mole- -.9.
stia, non audierunt vocem exactoris.
19 ¶Paruus & magnus ibi sunt, & seruus li-
20 ber à domino suo . ¶ Quare misero data est
D lux, & vita his qui in amaritudine animæ
21 sunt? ¶Qui expectant mortem, & nō venit:

quaſi effodientes theſaurum. ⁊ *Gaudentq;* 22
vehementer cùm inuenerint ſepulchrum.
⁊ *Vero cuius abſcondita eſt via, & circum-* 23
dedit eum Deus *tenebris?*
⁊ *Antequam comedam, ſuſpiro: et tanquã* 24
inundantes aquæ, ſic rugitus meus:
⁊ *Quia timor quem timebam euênit, mi-* 25
hi: & quod verebar, accidit.
⁊ *Nonne diſsimulaui? nonne ſilui? nónne* 26
quieui? & venit ſuper me indignatio.

CAP. IIII.

R*Eſpondens autem* Eliphaz *Themani-* 1
tes, dixit, A
⁊ *Si cœperimus loqui tibi, forſitan mole-* 2
ſtè accipies, ſed conceptum ſermonem tenere
quis poterit?
⁊ *Ecce, docuiſti multos, & manus laſſas* 3
roboraſti.
⁊ *Vacillantes confirmauerunt ſermones* 4
tui, & genua trementia confortaſti.
⁊ *Nunc autẽ venit ſuper te plaga, & de-* 5
fecisti: tetigit te, & conturbatus es.
*& 7. ⁊ *Vbi eſt timor tuus, fortitudo tua,* *pa-* 6
tientia tua, & perfectio viarum tuarum? B
⁊ *Recordare obſecro te, quis vnquam in-* 7
nocens perijt? aut quando recti deleti ſunt?
⁊ *Quin potius vidi eos qui operãtur ini-* 8
quitatem, & ſeminãt dolores, & metũt eos,
⁊ *Flante Deo periſſe, & ſpiritu iræ eius* 9
eſſe conſumptos.
⁊ *Rugitus leonis & vox leænæ, & dentes* 10
catulorum leonum contriti ſunt.
⁊ *Tigris perijt, eo quòd non haberet præ-* 11
dam: & catuli leonis diſsipati ſunt.
⁊ *Porro ad me dictum eſt verbum abſcon-* 12
ditum, & quaſi furtiuè ſuſcepit auris mea C
venas ſuſurri eius.
⁊ *In horrore viſionis nocturnæ, quando ſo-* 13
let ſopor occupare homines,
⁊ *Pauor tenuit me, & tremor, & omnia* 14
oſſa mea perterrita ſunt.
⁊ *Et cùm ſpiritus me præſente tranſiret,* 15
inhorruerunt pili carnis meæ.
Infr. 15. a. 4. ⁊ *Stetit quidam, cuius non agnoſcebam* 16
Infr. 15. b. 15. *vultum, imago coram oculis meis, & vocem* D
quaſi auræ lenis audiui.
⁊ *Nunquid homo, Dei cõparatione iuſti-* 17
ficabitur, aut factore ſuo purior erit vir?
⁊ *Ecce qui ſeruiunt ei, non ſunt ſtabiles,* 18
2. Pet. 2. a. 4. ‖ *& in angelis ſuis reperit prauitatem.*
⁊ *Quanto magis hi qui habitant domos* 19
luteas, qui terrenum habent fundamẽtum,
conſumentur velut à tinea?
⁊ *De mane vſque ad veſperam ſucci-* 20
dentur quia nullus intelligit, in æternum
peribunt.
⁊ *Qui autem reliqui fuerint, auferentur* 21
ex eis: morientur, & non in ſapientia.

CAP. V.

V*Oca ergo ſi eſt qui tibi reſpondeat, & ad* 1
aliquem ſanctorum conuertere. A
2 ⁊ *Virum ſtultum interficit iracundia,* *verè 4.
& paruulum occidit inuidia.
3 ⁊ *Ego vidi ſtultum firma radice, & male-*
dixi pulchritudini eius ſtatim.
4 ⁊ *Longè fient filij eius à ſalute, & conte-*
rentur in porta, & non erit qui eruat.
5 ⁊ *Cuius meſſem famelicus comedet, & ip-*
ſum rapiet armatus, & bibent ſitientes di-
uitias eius.
6 ⁊ *Nihil in terra ſine cauſa fit, & de humo*
non orietur dolor.
7 ⁊ *Homo naſcitur ad laborem, & auis ad*
B *volatum.*
8 ⁊ *Quam ob rem ego deprecabor* Dominum,
& ad Deum *ponam eloquium meum.*
9 ⁊ *Qui facit magna & inſcrutabilia & mi-*
rabilia, abſque numero.
10 ⁊ *Qui dat pluuiam ſuper faciem terræ, &*
irrigat aquis vniuerſa.
11 ⁊ *Qui ponit humiles in ſublime, & mœ-*
12 *rentes erigit ſoſpitate.* ⁊ *Qui diſsipat cogita-*
C *tiones malignorum, ne poſsint implere ma-*
nus eorum quod cœperant.
13 ⁊ ‖ *Qui apprehendit ſapientes in aſtutia* 1. Cor. 3. d. 19.
eorum, & conſilium prauorum diſsipat.
14 ⁊ *Per diem incurrent tenebras, & quaſi*
in nocte, ſic palpabunt in meridie.
15 ⁊ *Porro ſaluum faciet egenũ à gladio o-* ‒. 5.
ris eorum, & de manu violenti pauperem.
16 ⁊ *Et erit egeno ſpes, iniquitas autem con-*
trahet os ſuum.
17 ⁊ ‖ *Beatus homo qui corripitur à* Deo: *in-* Iaco. 1. b. 12.
crepationem ergo Domini *ne reprobes:*
18 ⁊ *Quia ipſe vulnerat, & medetur: percu-*
tit, & manus eius ſanabunt.
19 ⁊ *In ſex tribulationibus liberabit te, & in*
ſeptima non tanget te malum.
20 ⁊ *In fame eruet te de morte: & in bello, de*
D *manu gladij.*
21 ⁊ *A flagello linguæ abſconderis: & non ti-*
mebis calamitatem cùm venerit.
22 ⁊ *In vaſtitate & fame ridebis: & beſtias*
terræ non formidabis.
23 ⁊ *Sed cum lapidibus regionũ pactum tuũ:*
& beſtiæ terræ pacificæ erunt tibi.
24 ⁊ *Et ſcies quod pacem habeat tabernacu-*
lum tuum, & viſitans ſpeciem tuam, non
peccabis.
25 ⁊ *Scies quoque quoniã multiplex erit ſe-*
men tuũ, & progenies tua quaſi herba terræ.
26 ⁊ *Ingredieris in abundantia ſepulchrũ, ſi-*
cut infertur aceruus tritici in tempore ſuo.
27 ⁊ *Ecce, hoc vt inueſtigauimus, ita eſt:*
quod auditum, mente pertracta.

CAP. VI.

1 R*Eſpondens autem* Iob, *dixit.*
2 ⁊ *Vtinã appenderẽtur peccata mea, qui-*
A *bus irã merui: & calamitas quam patior in*
3 *ſtatêra:* ⁊ *Quaſi arena maris hæc grauior*
appareret: vnde & verba mea dolore ſunt *appares 6.
plena.

⁊ *Quia*

¶ Quia sagittæ Domini in me sunt: qua- 4
rum indignatio ebibit spiritū meum, & ter-
rores Domini militant contra me.
¶ Nunquid rugiet onager cùm habuerit 5
herbam? aut mugiet bos, cùm ante præsepe
plenum steterit?
¶ Aut poterit comedi insulsum, quod non 6
est sale conditum? aut potest aliquis gustare,
Prou.27.a.7 quod gustatum affert mortem? ‖ Anima B
▸.10. enim esurienti etiam amara dulcia esse vi-
dentur:
¶ Quæ prius nolebat tangere anima mea, 7
nunc præ angustia cibi mei sunt.
¶ Quis det vt veniat petitio mea: & 8
quod expecto, tribuat mihi Deus?
¶ Et qui cœpit, ipse me conterat: soluat 9
manum suam, & succidat me?
¶ Et hæc mihi sit consolatio, vt affligens 10
me dolore, non parcat: nec contradicam ser-
monibus Sancti. ¶ Quæ est enim fortitudo 11
mea, vt sustineam? aut quis finis meus, vt
patienter agam?
¶ Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, 12
nec caro mea ænea est.
¶ Ecce, non est auxilium mihi in me, & 13
necessarij quoque mei recesserunt à me. C
¶ Qui tollit ab amico suo misericordiam, 14
timorem Domini derelinquit.
¶ Fratres mei præterierunt me, sicut tor- 15
rens qui raptim transit in conuallibus.
¶ Qui timent pruinam, irruet super eos 16
nix.
¶ Tempore quo fuerint dissipati, peri- 17
bunt, & vt incaluerint, soluētur de loco suo.
¶ Inuolutæ sunt semitæ gressuum eorum: 18
ambulabunt in vacuum, & peribunt.
¶ Cōsiderate semitas Thema, itinera Sa- 19
ba, & expectate paulisper.
sperauerunt i. ¶ Cōfusi sunt, quia speraui: venerunt 20
quoque vsque ad me, & pudore cooperti sunt.
¶ Nunc venistis: & modo videntes pla- 21
gam meam timetis.
¶ Nunquid dixi, Afferte mihi, & de sub- 22
stantia vestra donate mihi?
¶ Vel, Liberate me de manu hostis, & de 23
manu robustorum eruite me? D
¶ Docete me, & ego tacebo: & siquid fortè 24
ignoraui, instruite me.
¶ Quare detraxistis sermonibus verita- 25
tis; cum e vobis nullus sit qui possit arguere
▸.5. me?
¶ Ad increpandum tantùm eloquia con- 26
cinnatis, & in ventum verba profertis.
¶ Super pupillum irruitis, & subuertere 27
nitimini amicum vestrum.
¶ Veruntamē quod cœpistis explete, præ- 28
bete aurem, & videte an mentiar.
¶ Respondete obsecro absque contentione: 29
& loquentes id quod iustum est, indicate:
¶ Et nō inuenietis in lingua mea iniqui- 30
tatē, nec in faucibus meis stultitia persona-
bit.

CAP. VII.

1 MIlitia est vita hominis super terram:
A & sicut dies mercenarij, dies eius.
2 ¶ Sicut seruus desiderat vmbram, & sicut
mercenarius præstolatur finem operis sui:
3 ¶ Sic & ego habui menses vacuos, & no-
ctes laboriosas enumeraui mihi.
4 ¶ Si dormiero, dicam, Quando consurgam?
& rursum expectabo vesperam, & replebor
doloribus vsque ad tenebras.
5 ¶ Induta est caro mea putredine & sordi-
bus pulueris: cutis mea aruit, et cōtracta est.
6 ¶ Dies mei velociùs transierunt, quàm à
B texente tela succiditur: & consumpti sunt
absque vlla spe.
7 ¶ Memento quia ventus est vita mea, &
non reuertetur oculus meus vt videat bona.
8 ¶ Nec aspiciet me visus hominis: oculi tui
in me, & non subsistam.
9 ¶ Sicut consumitur nubes, & pertransit:
sic qui descenderit ad inferos non ascendet.
10 ¶ Nec reuertetur vltrà in domum suam,
neque cognoscet eum amplius locus eius.
11 ¶ Quapropter & ego non parcam ori meo,
C loquar in tribulatione spiritus mei: confabu-
labor cum amaritudine animæ meæ.
12 ¶ Nunquid mare ego sum, aut cetus quia
circumdedisti me carcere?
13 ¶ Si dixero, Cōsolabitur me lectulus meus,
& releuabor loquens mecum in stratu meo:
14 ¶ Terrebis me per somnia, & per visiones
horrore concuties.
15 ¶ Quam ob rem elegit suspendium anima
mea, & mortem ossa mea.
16 ¶ Desperaui, nequaquam vltrà iā viuam:
D parce mihi, nihil enim sunt dies mei.
17 ¶ Quid est homo, quia magnificas eū? aut
quid apponis erga eum cor tuum?
18 ¶ Visitas eum diluculo, & subito probas il-
19 lum: ¶ vsquequo nō parcis mihi, nec dimit-
tis me vt glutiam saliuam meam?
20 ¶ Peccaui, quid faciam tibi ò custos homi-
num? quare posuisti me contrarium tibi, &
factus sum mihi metipsi grauis?
21 ¶ Cur non tollis peccatum meum, & qua-
re non aufers iniquitatem meam? ecce, nunc
in puluere dormiam: & si mane me quæsie-
ris, non subsistam.

CAP. VIII.

1 REspondēs autem Baldad Suhites, dixit.
2 ¶ Vsquequo loquèris talia, & spiritus
A multiplex sermonis oris tui?
3 ¶ Nunquid Deus supplantat iudicium? aut
omnipotens subuertit quod iustum est?
4 ¶ Etiam si filij tui peccauerunt ei, & dimi-
sit eos in manu iniquitatis suæ:
5 ¶ Tu tamen si diluculo consurrexeris ad
Deum, & omnipotentem fueris deprecatus:
6 ¶ Si mundus & rectus incesseris, statim
B euigilabit ad te, & pacatum reddet habita-
culum iustitiæ tuæ.

¶ In

ꝰ In tantũ vt ſi priora tua fuerint par- 7
ua, & nouiſsima tua multiplicentur nimis.
ꝰ Interroga enim generationẽ priſtinam, 8
& diligenter inueſtiga patrum memoriam:
Pſa.143.a.4. ꝰ (Heſterni quippe ſumus, & ignoramus 9
Infr.14.a.2. quoniam ſicut vmbra dies noſtri ſunt ſuper
terram.) ꝰ Et ipſi docebunt te: loquentur ti- 10
bi, & de corde ſuo proferent eloquia.
ꝰ Nunquid virere poteſt ſcirpus abſque 11
humore? aut creſcere carectum ſine aqua? C
ꝰ Cùm adhuc ſit in flore, nec carpatur 12
manu, ante omnes herbas areſcit:
ꝰ Sic via omniũ qui obliuiſcuntur Deũ, 13
& ſpes hypocritæ peribit:
ꝰ Non ei placebit vecordia ſua, & ſicut 14
tela aranearum fiducia eius.
ꝰ Innitetur ſuper domum ſuam, & non 15
ſtabit: fulciet eam, & non conſurget:
ꝰ Humectus videtur antequam veniat 16
ſol, & in ortu ſuo germen eius egredietur.
ꝰ Super aceruum petrarum radices eius 17
denſabuntur, & inter lapides commorabitur. D
ꝰ Si abſorbuerit eum de loco ſuo, negabit 18
eum, & dicet, Non noui te.
ꝰ Hæc eſt enim lætitia viæ eius, vt rur- 19
ſum de terra alij germinentur.
ꝰ Deus non proijciet ſimplicem, nec porri- 20
get manum malignis,
ꝰ Donec impleatur riſu os tuum, & la- 21
bia tua iubilo.
ꝰ Qui oderunt te, induentur confuſione: 22
& tabernaculum impiorum non ſubſiſtet.

CAP. IX.

ET reſpondens Iob, ait, 1
ꝰ Verè ſcio quod ita ſit, & quòd non iu- 2
ſtificetur homo compoſitus Deo. A
ꝰ Si voluerit contendere cum eo, non po- 3
terit ei reſpondere vnum pro mille.
ꝰ Sapiens corde eſt, & fortis robore: quis 4
reſtitit ei, & pacem habuit?
ꝰ Qui tranſtulit montes, & neſcierunt hi 5
quos ſubuertit in furore ſuo.
ꝰ Qui commouet terram de loco ſuo, & co- 6
lumnæ eius concutiuntur.
ꝰ Qui præcipit Soli, & non oritur, & ſtel- 7
las claudit quaſi ſub ſignaculo.
ꝰ Qui extendit cælos ſolus, & graditur 8
ſuper fluctus maris.
ꝰ Qui facit Arcturũ, & Oriona, & Hya- 9
das, & interiora auſtri.
ꝰ Qui facit magna, & incomprehẽſibilia, 10
& mirabilia quorum non eſt numerus. B
ꝰ Si venerit ad me, non videbo eum: ſi 11
cum 9. abierit, non intelligam.
ꝰ Si repentè interroget, quis reſpondebit 12
ei? vel quis dicere poteſt, Cur ita facis?
ꝰ Deus cuius iræ nemo reſiſtere poteſt, & 13
ſub quo curuantur qui portant orbem.
ꝰ Quantus ergo ſum ego, vt reſpondeam 14
ei, & loquar verbis meis cum eo?
ꝰ Qui etiam ſi habuero quippiam iuſtum, 15
non reſpondebo, ſed meum iudicẽ deprecabor.
16 ꝰ Et cùm inuocantem exaudierit me, non
credo quod audierit vocem meam.
17 ꝰ In turbine enim conteret me, & multi-
plicabit vulnera mea etiam ſine cauſa.
18 ꝰ Non concedit requieſcere ſpiritum meũ,
& implet me amaritudinibus.
19 ꝰ Si fortitudo quæritur, robuſtiſsimus eſt:
C ſi æquitas iudicij, nemo audet pro me teſti-
monium dicere.
20 ꝰ Si iuſtificare me voluero, os meum con-
demnabit me: ſi innocentem oſtendero, pra-
uum me comprobabit.
21 ꝰ Etiam ſi ſimplex fuero, hoc ipſum igno-
rabit anima mea, & tædebit me vitæ meæ.
22 ꝰ Vnum eſt quod locutus ſum, & innocen-
tem & impium ipſe conſumit.
23 ꝰ Si flagellat, occidat ſemel, & non de pœ-
nis innocentum rideat.
24 ꝰ Terra data eſt in manus impij, vultum
iudicum eius operit. quod ſi non ille eſt, quis
ergo eſt?
25 ꝰ Dies mei velociores fuerunt curſore: fu-
gerunt, & non viderunt bonum.
26 ꝰ Pertranſierunt quaſi naues poma por-
tantes, ſicut aquila volans ad eſcam.
27 ꝰ Cùm dixero, Nequaquam ita loquar: cõ-
D muto faciem meam, & dolore torqueor.
28 ꝰ Verebar omnia opera mea, ſciens quod
non parceres delinquenti.
29 ꝰ Si autem & ſic impius ſum, quare fru-
ſtrà laboraui?
30 ꝰ Si lotus fuero quaſi aquis niuis, & ful-
ſerint velut mundiſsimæ manus meæ:
31 ꝰ Tamen ſordibus intinges me, & abomi-
nabuntur me veſtimenta mea.
32 ꝰ Neq; enim viro qui ſimilis mei eſt re-
ſpondebo: nec qui mecum in iudicio ex æquo
poßit audiri.
33 ꝰ Non eſt qui vtrumque valeat arguere,
& ponere manum ſuam in ambobus.
34 ꝰ Auferat à me virgam ſuam, & pauor e-
ius non me terreat:
35 ꝰ Loquar, & non timebo eum: neq; enim
poſſum metuens reſpondere.

CAP. X.

1 TÆdet animã meam vitæ meæ, dimit-
A tam aduerſum me eloquium meum, lo-
quar in amaritudine animæ meæ.
2 ꝰ Dicam Deo, Noli me condemnare: indica
mihi cur me ita iudices.
3 ꝰ Nunquid bonum tibi videtur, ſi calum-
nieris me, & opprimas me opus manũ tua-
rum, & conſilium impiorum adiuues?
4 ꝰ Nunquid oculi carnei tibi ſunt: aut ſicut
videt homo, & tu videbis?
5 ꝰ Nunquid ſicut dies hominis dies tui, &
anni tui ſicut humana ſunt tempora:
6 ꝰ Vt quæras iniquitatem meam, & pec-
catum meum ſcruteris?
7 ꝰ Et ſcias quia nihil impiũ fecerim, cùm
ſit

ſi nemo qui de manu tua poßit eruere.
ꝰManus tua fecerunt me, & plaſmaue- 8
runt me totũ in circuitu: & ſic repente præ-
cipitas me?
ꝰ Memento quæſo quòd ſicut lutum fece- 9
ris me, & in puluerem reduces me.
ꝰNonne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut ca- 10
ſeum me coagulaſti?
* & 9. *ꝰPelle & carnibus veſtiſti me, *oßibus &* 11
neruis compegiſti me.
ꝰVitam & miſericordiam tribuiſti mihi, 12
& viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum meum. C
ꝰLicet hæc celes in corde tuo, tamen ſcio 13
quia vniuerſorum memineris.
ꝰSi peccaui, & ad horam pepercisti mihi: 14
cur ab iniquitate mea mundum me eſſe non
pateris?
ꝰEt ſi impius fuero, væ mihi eſt: & ſi 15
iuſtus, non leuabo caput, ſaturatus afflictio-
ne & miſeria.
* leana 2. *ꝰEt propter ſuperbiã quaſi * leanã caperes me, reuerſuſq; mirabiliter me crucias.* 16
ꝰInſtauras teſtes tuos cõtra me, & mul- 17
tiplicas iram tuam aduerſum me, & pœnæ D
militant in me.
ꝰQuare de vulua eduxiſti me? qui vti- 18
nã conſumptus eſſem, ne oculus me videret.
ꝰFuiſſem quaſi non eſſem, de vtero tran- 19
ſlatus ad tumulum.
ꝰNunquid non paucitas dierum meorum 20
finietur breui? dimitte ergo me, vt plangam
paululum dolorem meum.
ꝰAntequã vadã, & nõ reuertar, ad ter- 21
ram tenebroſam, & opertã mortis caligine,
ꝰTerrã miſeriæ & tenebrarum, vbi vm- 22
bra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus
* inhabitat 8. *horror * inhabitans.*

CAP. XI.

R*Eſpondens autem Sophar Naamathites,* 1
dixit, ꝰNunquid qui multa loquitur, nõ 2
& audiet? aut vir verboſus iuſtificabitur?
ꝰTibi ſoli tacebunt homines? & cùm cæte- 3
ros irriſeris, à nullo confutaberis?
ꝰDixiſti enim, Purus eſt ſermo meus, & 4
mundus ſum in conſpectu tuo.
ꝰ Atq; vtinam Deus loqueretur tecum, 5
& aperiret labia ſua tibi.
ꝰ Vt oſtenderet tibi ſecreta ſapientiæ, & 6
quòd multiplex eſſet lex eius, & intelligeres B
quod multo minora exigaris ab eo, quam
meretur iniquitas tua.
ꝰForſitan veſtigia Dei comprehendes, & 7
vſq; ad perfectum, Omnipotentem reperies?
ꝰExcelſior cælo eſt, & quid facies? profun- 8
dior inferno, & vnde cognoſces?
ꝰ Longior terra menſura eius, & latior 9
mari.
* vel quis *ꝰSi ſubuerterit omnia, vel in vnum co-* 10
dicere ei po- *arctauerit, quis contradicet ei?** C
teſt: Cur ita *ꝰ Ipſe enim nouit hominum vanitatem,* 11
facis? *& videns iniquitatem nonne conſiderat?*

12 *ꝰVir vanus in ſuperbiam erigitur, & tã-*
quam pullũ onagri ſe liberum natum putat.
13 *ꝰTu autem firmaſti cor tuum, & expan-*
diſti ad eum manus tuas.
14 *ꝰ Si iniquitatem quæ eſt in manu tua*
abſtuleris a te, & non manſerit in taberna-
culo tuo iniuſtitia:
15 *ꝰTunc leuare poteris faciem tuam abſque*
D *macula, & eris ſtabilis, & non timebis.*
16 *ꝰ Miſeriæ quoq; obliuiſceris, & quaſi a-*
quarum quæ præterierunt recordaberis.
17 *ꝰ ‖ Et quaſi meridianus fulgor conſurget* Leu.26. a.5.
tibi ad veſperam: & cùm te conſumptum pu-
tancris, orieris vt lucifer.
18 *ꝰ Et habebis fiduciam propoſita tibi ſpe,*
& defoſſus ſecurus dormies.
19 *ꝰ Requieſces, & non erit qui te exterreat:*
& deprecabuntur faciem tuam plurimi.
20 *ꝰ Oculi autem impiorum deficient, & ef-*
fugium peribit ab eis, & ſpes illorum abo-
minatio animæ.

CAP. XII.

1 R*Eſpondens autem Iob, dixit,*
2 *ꝰErgo vos eſtis ſoli homines, & vobiſ-*
A *cum morietur ſapientia?*
3 *ꝰEt mihi eſt cor ſicut & vobis, nec infe-* Infr.20.a.2.
rior veſtri ſum: quis enim hæc quæ noſtis,
4 *ignorat? ꝰ Qui deridetur ab amico ſuo ſicut* Prou.14.a.2.
ego, inuocabit Deum, & exaudiet eum: deri-
detur enim iuſti ſimplicitas.
5 *ꝰ Lampas contempta apud cogitationes*
diuitum parata ad tempus ſtatutum.
6 *ꝰ Abundant tabernacula prædonum, &*
audacter prouocant Deum, cùm ipſe dederit
omnia in manus eorum.
7 *ꝰ Nimirum interroga iumenta, & doce-*
B *bunt te: & volatilia cæli, & indicabũt tibi.*
8 *ꝰLoquere terræ, & reſpondebit tibi: &*
narrabunt piſces maris.
9 *ꝰ Quis ignorat quòd omnia hæc manus*
Domini fecerit,
10 *ꝰ In cuius manu anima omnis viuentis,*
& ſpiritus vniuerſæ carnis hominis?
11 *ꝰNonne auris verba diiudicat, & fauces* Inf.34.a.3.
comedentis, ſaporem?
12 *ꝰ In antiquis eſt ſapientia, & in multo*
tempore prudentia.
13 *ꝰ Apud ipſum eſt ſapientia & fortitudo,*
ipſe habet conſilium & intelligentiam.
14 *ꝰ‖Si deſtruxerit, nemo eſt qui ædificet: ſi* Iſa.22.f.22.
C *incluſerit hominem, nullus eſt qui aperiat.* Apoc.3. b.7.
15 *ꝰSi cõtinuerit aquas, omnia ſiccabuntur:*
& ſi emiſerit eas, ſubuertent terram.
16 *ꝰApud ipſum eſt fortitudo & ſapiẽtia: ipſe*
nouit & decipientem, & eum qui decipitur.
17 *ꝰAddueit conſiliarios in ſtultum finem, &*
18 *iudices in ſtuporem. ꝰ Baltheum regum diſ-*
19 *ſoluit, & præcingit fune renes eorum. ꝰDu-*
cit ſacerdotes ingloriſos, & optimates ſupplã-
20 *tat. ꝰCommutans labium veracium, & do-*
21 *ctrinam ſenum auferens. ꝰ Effundit deſpe-*
ctionem

ctionem super principes, & eos qui oppreßi D
fuerant releuans. ¶Qui reuelat profunda de 22
tenebris, & producit in lucem vmbram mor-
tis. ¶Qui multiplicat gentes & perdit eas, & 23
subuersas in integrũ restituit. ¶Qui immu- 24
tat cor principum populi terræ, & decipit eos
vt frustra incedant per inuium: ¶Palpabũt 25
quasi in tenebris, & non in luce, & errare
eos faciet quasi ebrios.

CAP. XIII.

ECce omnia hæc vidit oculus meus, & au 1
diuit auris mea, & intellexi singula. A
¶Secundum scientiam vestram & ego 2
noui: nec inferior vestri sum.
¶Sed tamen ad omnipotentem loquar, & 3
disputare cum Deo cupio:
¶Prius vos ostendens fabricatores men- 4
dacij, & cultores peruersorum dogmatum.
¶Atque vtinam taceretis, vt putaremini 5
esse sapientes.
¶Audite ergo correptiones meas, & iudi- 6
cium labiorum meorum attendite. B
¶Nunquid Deus indiget vestro menda- 7
cio, vt pro illo loquamini dolos?
¶Nunquid faciem eius accipitis, & pro 8
Deo iudicare nitimini?
¶Aut placebit ei quem celare nihil potest? 9
aut decipietur, vt homo, vestris fraudulẽtijs?
¶Ipse vos arguet, quoniam in abscondito 10
faciem eius accipitis.
¶Statim vt se commouerit, turbabit vos: 11
& terror eius irruet super vos.
¶Memoria vestra comparabitur cineri, & 12
redigentur in lutum ceruices vestræ.
¶Tacete paulisper, vt loquar quodcunque 13
mihi mens suggesserit.
¶Quare lacero carnes meas dẽtibus meis, 14
& animam meam porto in manibus meis?
¶Etiam si occiderit me, in ipso sperabo: 15
veruntamen vias meas in conspectu eius C
arguam, ¶Et ipse erit saluator meus: non e- 16
nim veniet in conspectu eius omnis hypocri-
ta. ¶Audite sermonem meum, & ænigmata 17
percipite auribus vestris. ¶Si fuero iudica- 18
tus, scio quod iustus inueniar. ¶Quis est qui 19
iudicetur mecum? veniat: quare tacens con-
sumor?
¶Duo tantùm ne facias mihi, & tunc à 20
facie tua non abscondar:
¶Manum tuam longè fac à me, & formi- 21
do tua non me terreat.
¶Voca me, & ego respondebo tibi: aut cer- 22
tè loquar, & tu responde mihi. D
¶Quantas habeo iniquitates & peccata, 23
scelera mea & delicta * ostende mihi.
¶Cur faciem tuam abscondis, & arbitra- 24
ris me inimicum tuum?
¶Contra folium quod vento rapitur, o- 25
stendis potentiam tuam, & stipulam siccam
persequeris:
¶Scribis enim cõtra me amaritudines, & 26

*mea 3.

cõsumere me vis peccatis adolescentiæ meæ.
27 ¶Posuisti in neruo pedem meum, & obser-
uasti omnes semitas meas, & vestigia pedum
meorum considerasti:
28 ¶Qui quasi putredo cõsumendus sum, &
quasi vestimentum quod comeditur a tinea.

CAP. XIIII.

1 HOmo natus de muliere, breui viuens
A tempore, repletur multis miserijs.
2 ¶Qui quasi flos egreditur & conteritur,
& fugit velut vmbra, & nũquam in eodem
statu permanet.
3 ¶Et dignum ducis super huiuscemodi ape-
rire oculos tuos, & adducere eum tecum in
iudicium?
4 ¶ || Quis potest facere mundũ de immun-
do conceptum semine? nonne tu qui solus es?
5 ¶Breues dies hominis sunt, numerus men-
sium eius apud te est: constituisti terminos
eius qui præteriri non poterunt.
6 ¶Recede paululũ ab eo vt quiescat, donec
B optata veniat, sicut mercenarij, dies eius.
7 ¶Lignum habet spem: si præcisum fuerit,
rursum virescit, & rami eius pullulant.
8 ¶Si senuerit in terra radix eius, & in pul-
uere emortuus fuerit truncus illius,
9 ¶Ad odorem aquæ germinabit, & faciet
comam quasi cum primum plantatum est:
10 ¶Homo vero cùm mortuus fuerit, & nu-
datus atque consumptus, vbi quæso est?
11 ¶Quomodo si recedant aquæ de mari, &
fluuius vacuefactus arescat:
12 ¶Sic homo cùm dormierit non resurget,
donec atteratur cælum non euigilabit, nec
consurget de somno suo.
13 ¶Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno
C protegas me, & abscondas me, donec pertrã-
seat furor tuus, & constituas mihi tempus
in quo recorderis mei?
14 ¶Putasne mortuus homo rursum viuet?
cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto
donec veniat immutatio mea.
15 ¶Vocabis me, & ego respondebo tibi: operi
manuum tuarum porriges dexteram.
16 ¶ || Tu quidem gressus meos dinumerasti,
sed * parce peccatis meis.
17 ¶Signasti quasi in sacculo delicta mea,
18 sed curasti iniquitatem meam. ¶Mons cadẽs
D defluit, & saxũ trãsfertur de loco suo. ¶La-
19 pides excauant aquæ, & alluuione paulatim
terra consumitur: & homines ergo similiter
20 perdet. ¶Roborasti eum paululũ, vt in per-
petuum transiret: immutabis faciem eius,
21 & emittes eum. ¶Siue nobiles fuerint filij
eius, siue ignobiles, non intelliget.
22 ¶Attamen caro eius dum viuet, dolebit,
& anima illius super semetipso lugebit.

CAP. XV.

1 REspondens autem Eliphaz Themanites,
A dixit,
2 ¶Nũquid sapiẽs respõdebit quasi in ventũ
loquens,

Supr. 8. b. 9.
Psa. 143. b. 4.

Psa. 50. b. 7.

*ergo 8.

Prou. 5. d. 21.
*parces 5.

loquens, & implebit ardore stomachũ suum?
¶ Arguis verbis eum qui non est æqualis 3
tibi, & loqueris quod tibi non expedit.
¶ Quantum in te est, euacuasti timorem, 4
& tulisti preces coram Deo.
¶ Docuit enim iniquitas tua os tuum, & 5
imitaris linguam blasphemantium.
¶ Condemnabit te os tuum, & non ego: & 6
labia tua respondebunt tibi.
¶ Nũquid primus homo tu natus es, et an- 7
te colles formatus? ¶ Nunquid consilium Dei 8
audisti, & inferior te erit eius sapientia?
¶ Quid nosti quod ignoremus? quid intel- 9
ligis quod nesciamus? B
Eccl.18.b.8 ¶ ‖ Et senes & antiqui sunt in nobis mul- 10
tò vetustiores quam patres tui.
¶ Nunquid grande est vt consoletur te 11
Deus? sed verba tua praua hoc prohibent.
¶ Quid te eleuat cor tuum, & quasi ma- 12
gna cogitans, attonitos habes oculos?
¶ Quid tumet cõtra Deũ spiritus tuus, vt 13
proferas de ore tuo huiuscemodi sermones?
¶ Quid est homo, vt immaculatus sit, & 14
vt iustus appareat natus de muliere?
Sup.4.d.18. ¶ ‖ Ecce inter sanctos eius nemo immu- 15
tabilis, & cæli non sunt mundi in conspectu
eius:
¶ Quanto magis abominabilis & inutilis 16
homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem?
¶ Ostendam tibi, audi me: quod vidi, nar- 17
rabo tibi. ¶ Sapientes cõfitentur, & non ab- 18
scondunt patres suos. C
¶ Quibus solis data est terra, et nõ tran- 19
siuit alienus per eos.
¶ Cunctis diebus suis impius superbit, 20
& numerus annorum incertus est tyranni-
dis eius.
¶ Sonitus terroris semper in auribus il- 21
ᵒ.5. lius: & cùm pax sit, ille – semper' insidias
suspicatur.
¶ Non credit quod reuerti possit de tene- 22
ᵒ.5. bris – ad lucem', circunspectans vndique
gladium.
¶ Cùm se mouerit ad quærẽdum panem, 23
nouit quod paratus sit in manu eius tene-
brarum dies.
¶ Terrebit eum tribulatio, & angustia 24
vallabit eum, sicut regem qui præparatur ad
prælium.
¶ Tetendit enim aduersus Deum manum 25
suam, & cõtra omnipotentem roboratus est.
¶ Cucurrit aduersus eum erecto collo, & 26
pingui ceruice armatus est.
¶ Operuit faciem eius crassitudo, & de 27
lateribus eius aruina dependet. D
¶ Habitauit in ciuitatibus desolatis, & 28
in domibus desertis, quæ in tumulos sunt
redactæ.
¶ Non ditabitur, nec perseuerabit substã- 29
tia eius, nec mittet in terra radicem suam.
¶ Nõ recedet de tenebris: ramos eius are- 30
faciet flamma, & auferetur spiritu oris sui.
31 ¶ Non credet frustra errore deceptus, quod
aliquo pretio redimendus sit.
32 ¶ Antequam dies eius impleantur, peribit: *arescet 3 }
& manus eius *arescent'.
33 ¶ Lædetur quasi vinea, in primo flore bo-
trus eius, & quasi oliua proiiciẽs florẽ suum.
34 ¶ Congregatio enim hypocritæ sterilis, &
ignis deuorabit tabernacula eorum qui mu-
nera libenter accipiunt.
35 ¶ ‖ Concepit dolorem & peperit iniquita- Isa.59.b.14.
tem, & vterus eius præparat dolos. Psal.7.d.15.

CAP. XVI.

1 RESpondens autem Iob, dixit,
2 ¶ Audiui frequenter talia: consolatores
A onerosi omnes vos estis.
3 ¶ Nunquid habebunt finem verba vẽtosa?
aut aliquid tibi molestum est si loquaris?
4 ¶ Poteram & ego similia vestri loqui: atq;
vtinam esset anima vestra pro anima mea.
5 ¶ Consolarer & ego vos sermonibus, &
mouerem caput meum super vos.
6 ¶ Roborarem vos ore meo: & mouerem la-
B bia mea, quasi parcens vobis.
7 ¶ Sed quid agam? Si locutus fuero, non
quiescet dolor meus: & si tacuero, non recedet
8 a me. ¶ Nunc autem oppressit me dolor meus,
& in nihilum redacti sunt omnes artus mei.
9 ¶ Rugæ meæ testimonium dicũt contra me,
& suscitatur falsiloquus aduersus faciem
meam contradicens mihi.
10 ¶ Collegit furorem suum in me, & commi-
nans mihi infremuit contra me dentibus
suis: hostis meus terribilibus oculis me in-
11 tuitus est. ¶ Aperuerunt super me ora sua, &
exprobrantes percusserunt maxillam meam,
satiati sunt pœnis meis.
12 ¶ Conclusit me Deus apud iniquũ, & ma-
nibus impiorum me tradidit.
13 ¶ Ego ille quondã opulentus repente con-
C tritus sum. tenuit ceruicem meam, confregit
me, & posuit me sibi quasi in signum.
14 ¶ Circundedit me lanceis suis, conuulne-
rauit lumbos meos, * non pepercit & effudit *& 1.
in terra viscera mea.
15 ¶ Cõscidit me vulnere super vulnus, irruit
16 in me quasi gigas. ¶ Saccum consui super
cutem meã, & operui cinere carnem meam.
17 ¶ Facies mea intumuit à fletu, & palpe-
bræ meæ caligauerunt.
18 ¶ Hæc passus sum absq; iniquitate manus
meæ, cùm haberẽ mundas ad Deum preces.
19 ¶ Terra ne operias sanguinem meum, neq;
D inueniat in te locum latendi clamor meus.
20 ¶ Ecce enim in cælo testis meus, & cõscius
meus in excelsis.
21 ¶ Verbosi amici mei, ad Deum stillat ocu-
22 lus meus. ¶ Atq; vtinam sic iudicaretur vir
cum Deo, quomodo iudicatur filius hominis
cum collega suo.
23 ¶ Ecce enim breues anni transeunt: & se-
mitam

uitam per quam non reuertar, ambulo.

CAP. XVII.

1 Spiritus meus attenuabitur, dies mei breuiabuntur, & solùm mihi superest sepulchrum. A
2 Non peccaui, & in amaritudinibus *moratur oculus meus.
3 Libera me, *& pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me.
4 Cor eorum longè fecisti à disciplina, & proptereà non exaltabuntur.
5 Prædam pollicetur sociis, & oculi filiorum eius deficient. B
6 Posuit me quasi in prouerbium vulgi, & exemplum sum coram eis.
7 Caligauit ab indignatione oculus meus, & mēbra mea quasi in nihilū redacta sunt.
8 Stupebunt iusti super hoc, & innocens contra hypocritam suscitabitur.
9 Et tenebit iustus viam suam, & *mundis manibus addet fortitudinem. C
10 Igitur omnes vos conuertimini, & venite, & nō inueniam in vobis vllū sapientem.
11 Dies mei transierunt, cogitationes meæ dissipatæ sunt, torquentes cor meum.
12 Noctem verterunt in diem, & rursum post tenebras spero lucem.
13 Si sustinuero, infernus domus mea est, & in tenebris straui lectulum meum. D
14 Putredini dixi, Pater meus es: Mater mea, & soror mea, vermibus.
15 Vbi est ergo nunc præstolatio mea, & patientiam meam quis considerat?
16 In profundissimū infernum descendent omnia mea: putásne saltem ibi erit requies mihi?

*morabitur 4.
*Domine 13.
*mūdus 4.

CAP. XVIII.

1 Respondēs autem Baldad Suhites, dixit,
2 Vsq; ad quem finem verba iactabitis? intelligite prius, & sic loquamur. A
3 Quare reputati sumus vt iumenta, & sorduimus coram *vobis?
4 Qui perdis animā tuam in furore tuo, nunquid propter te derelinquetur terra, & transferentur rupes de loco suo?
5 Nónne lux impij extinguetur, nec splēdebit flamma ignis eius?
6 Lux obtenebrescet in tabernaculo illius: & lucerna quæ super eum est, extinguetur. B
7 Arctabuntur gressus virtutis eius, & præcipitabit eum consilium suum.
8 Immisit enim in rete pedes suos, & in maculis eius ambulat.
9 Tenebitur planta illius laqueo, & exardescet contra eum sitis.
10 Abscōdita est in terra pedica eius, & decipula illius super semitam.
11 Vndiq; terrebunt eū formidines, & inuoluent eum pedes eius.
12 Attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat costas illius.
13 Deuoret pulchritudinem cutis eius, cōsumat brachia illius primogenita mors. C
14 Auellatur de tabernaculo suo fiducia eius, & calcet super eum, quasi rex, interitus.
15 Habitent in tabernaculo illius socij eius
qui non est, aspergatur in tabernaculo eius
16 sulphur. Deorsum radices eius siccentur,
D sursum autem atteratur messis eius.
17 Memoria illius pereat de terra, & non celebretur nomen eius in plateis.
18 Expellet eum de luce in tenebras, & de
19 orbe transferet eum. Non erit semen eius,
neq; progenies in populo suo, nec vlla reliquiæ in regionibus eius.
20 In die eius stupebunt nouissimi, & primos inuadet horror.
21 Hæc sunt ergo tabernacula iniqui, & iste locus eius qui ignorat Deum.

*ss 15.
Pro.2. d.10.

CAP. XIX.

1 Respondens autem Iob, dixit,
2 Vsquequo affligitis animam meam,
3 & atteritis me sermonibus? En, decies con-
A funditis me, & non erubescitis opprimen-
4 tes me. Nempe etsi ignoraui, mecum erit
5 ignorantia mea. At vos contra me erigi-
6 mini, & arguitis me opprobrijs meis. Saltem nunc intelligite quia Deus non æquo iudicio afflixerit me, & flagellis suis me cinxerit.
7 Ecce, clamabo vim patiens, & nemo au-
B diet: vociferabor, & non est qui iudicet.
8 Semitam meam circumsepsit, & transire non possum, & in calle meo tenebras posuit.
9 Spoliauit me gloria mea, & abstulit coronam de capite meo.
10 Destruxit me vndiq;, & pereo, & quasi euulsæ *arbori abstulit spem meam.
11 Iratus est contra me furor eius, & sic me habuit quasi hostem suum.
12 Simul venerunt latrones eius, & fecerūt sibi viam per me, & obsederunt in gyro tabernaculum meum.
13 Fratres meos longè fecit à me, & noti mei quasi alieni recesserunt à me.
14 Dereliquerunt me propinqui mei: & qui me nouerant, obliti sunt mei.
15 Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ si-
C cut alienum habuerunt me, & quasi peregrinus fui in oculis eorum.
16 Seruum meum vocaui, & nō respondit, ore proprio deprecabar illum.
17 Halitum meum exhorruit vxor mea, & orabam filios uteri mei.
18 Stulti quoq; despiciebant me: & cùm ab eis recessissem, detrahebant mihi.
19 Abominati sunt me quondam consiliarij mei: & quem maxime diligebā, *auersatus
20 est me. Pelli meæ, consumptis carnibus,
adhæsit os meum, & derelicta sunt tantum-
21 modo labia circa dentes meos. Miseremini
D mei, miseremini mei, saltem vos amici
22 mei, quia manus Domini tetigit me. Quare persequimini me sicut Deus, & carnibus
23 meis saturamini? Quis mihi tribuat vt scribantur sermones mei? quis mihi det vt exaren-

Infr.30.c.20
*arboris 18
*aduersatus est mihi 7.

exarentur in libro ¶ stylo ferreo, & plumbi 24
lamina, vel certe sculpantur in silice?
¶Scio enim quod redēptor meus viuit, & 25
in nouissimo die de terrā surrecturus sum.
¶Et rursum circumdabor pelle mea, & in 26
salnatorē meum 8. carne mea videbo Deum*.
¶Quem visurus sum ego ipse, et oculi mei 27
conspecturi sunt, & non alius, reposita est
hac spes mea in sinu meo.
¶Quare ergo nunc dicitis, Persequamur 28
eū, & radicē verbi inueniamus contra eum?
¶Fugite ergo à facie gladij, quoniā vltor 29
iniquitatis 1. *iniquitatum* gladius est, & scitote esse iudicium.

CAP XX.

1 REspondens autem Sophar Naamathites, dixit, 2 ¶Idcirco cogitationes mea va-
Sup.12.a.2. ria succedunt sibi, & mens in diuersa rapi- A
tur.
¶Doctrinā qua me arguis, audiā, & spi- 3
ritus intelligentia mea respondebit mihi.
¶Hoc scio à principio, ex quo positus est 4
homo super terram.
¶Quod laus impiorum breuis sit, & gau- 5
dium hypocrita ad instar puncti.
¶Si ascenderit vsq; ad calum superbia e- 6
ius, & caput eius nubes tetigerit:
¶Quasi sterquilinium in fine perdetur: & 7
qui eum viderant, dicent, Vbi est?
¶Velut somnium auolans non inuenie- 8
tur, transiet sicut visio nocturna. B
¶Oculus qui eum viderat, non videbit: 9
neq; vltra intuebitur eum locus suus.
¶Filij eius atterentur egestate, & manus 10
illius reddent ei dolorem suum.
¶Ossa eius implebuntur vitijs adolescen- 11
tia eius, & cum eo in puluere dormient.
¶Cùm enim dulce fuerit in ore eius ma- 12
lum, abscondet illud sub lingua sua:
¶Parcet illi, & non derelinquet illud, & 13
celabit in gutture suo. ¶Panis eius in vtero 14
illius vertetur in fel aspidum intrinsecus.
¶Diuitias quas deuorauit, euomet, & de 15
ventre illius extrahet eas Deus. ¶Caput a- 16
spidum suget, & occidet eum lingua vipera.
videbit 4. ¶Nō *videat* riuulos fluminis, torrētes mel- 17
lis, & butyri. ¶Luet qua fecit omnia, nec ta- C
men consumetur: iuxta multitudinem adin- 18
uentionum suarum, sic & sustinebit.
¶Quoniam confringens nudauit paupe- 19
res: domum rapuit, & non adificauit eam.
¶Nec est satiatus vēter eius: & cùm ha- 20
buerit qua concupierat, possidere nō poterit.
¶Non remansit de cibo eius, & propterea 21
nihil permanebit de bonis eius.
¶Cùm satiatus fuerit, arctabitur, astua- 22
bit, & omnis dolor irruet super eum.
¶Vtinā impleatur venter eius, vt emittat 23
tat in eum iram furoris sui, & pluat super
illum bellum suum. ¶Fugiet arma ferrea, & 24
Gladius irruet in arcum areum. D
eductus 1. ¶*Eductus*, & egrediēs de vagina sua, 25
& fulgurans in amaritudine sua: vadent,
& venient super eum horribiles.
26 ¶Omnes tenebra absconditæ sunt in oc-
cultis eius: & deuorabit eum ignis qui non
succenditur, affligetur relictus in taberna-
culo suo.
27 ¶Reuelabunt cæli iniquitatem eius, &
terra consurget aduersus eum.
28 ¶Apertum erit germen domus illius, de-
29 trahetur in die furoris Dei. ¶Hac est pars
hominis impij à Deo, & hæreditas verborum
eius à Domino.

CAP. XXI.

1 REspondens autem Iob, dixit,
2 ¶Audite quæso sermones meos, & agite
3 pœnitentiā. ¶Sustinete me vt et ego loquar:
A & post mea, si videbitur, verba ridete.
4 ¶Nunquid contra hominē disputatio mea
est, vt merito non debeam contristari?
5 ¶Attendite me, & obstupescite, & super-
6 ponite digitū ori vestro. ¶Et ego quando re-
cordatus fuero, pertimesco, & concutit car-
7 nē meā tremor. ¶Quare ergo impij viuunt, *Iere 12.a.1.*
8 subleuati sunt, confortatiq; diuitijs? ¶Semen *Haba.1.a.3.*
eorum permanet coram eis, propinquorum
turba, & nepotum in conspectu eorum.
9 ¶Domus eorum secura sunt & pacata, &
10 non est virga Dei super illos. ¶Bos eorū con-
B cepit, & non abortiuit: vacca peperit, & non
11 est priuata fœtu suo. ¶Egrediuntur quasi
greges paruuli eorum, & infantes eorum ex-
12 ultant lusibus. ¶Tenent tympanū, & citha-
13 ram, & gaudent ad sonitum organi. ¶Ducūt
in bonis dies suos, & in puncto ad inferna
14 descendunt. ¶Qui dixerunt Deo, Recede à
nobis, & scientiam viarum tuarū nolumus.
15 ¶‖*Quis* est Omnipotens, vt seruiamus ei? *Mala.3.d.14.* *Quid 9.*
& quid nobis prodest si orauerimus illum?
16 ¶Veruntamē quia non sunt in manu eorum
bona sua, consilium impiorum longe sit à me.
17 ¶Quoties lucerna impiorum extinguetur, &
C superueniet eis inundatio, & dolores diuidet
furoris sui?
18 ¶Erunt sicut palea ante faciem venti, &
sicut fauilla quam turbo dispergit.
19 ¶Deus seruabit filijs illius dolorem patris:
& cùm reddiderit, tunc sciet.
20 ¶Videbunt oculi eius interfectionē suam,
& de furore Omnipotentis bibet.
21 ¶Quid enim ad eum pertinet de domo sua
post se? & si numerus mensiū eius dimidie-
22 tur? ¶Nunquid Deum docebit quispiam
D scientiam, qui excelsos iudicat?
23 ¶Iste moritur robustus & sanus, diues &
24 fœlix. ¶Viscera eius plena sunt adipe, &
medullis ossa illius irrigantur:
25 ¶Alius vero moritur in amaritudine ani-
26 ma absq; vllis opibus: ¶Et tamen simul in
puluere dormient, & vermes operient eos.
27 ¶Certè noui cogitationes vestras, & sen-
tentias contra me iniquas.

a ¶Diuitia

¶ Dicitis enim, Vbi est domus principis? 28
& vbi tabernacula impiorum?
¶ Interrogate quemlibet de viatoribus, & 29
hac eadem illum intelligere cognoscetis.
¶ Quia in diem perditionis seruatur ma- 30
lus, & ad diem furoris ducetur.
¶ Quis arguet corā eo viam eius? & qua 31
fecit, quis reddet illi? ¶ Ipse ad sepulchra du- 32
cetur, & in congerie mortuorum vigilabit.
¶ Dulcis fuit glareis Cocyti, & post se om- 33
nem hominem trahet, & ante se innumera-
biles. ¶ Quomodo igitur consolamini me fru- 34
stra, cùm responsio vestra repugnare ostensa
sit veritati?

CAP. XXII.

Respondens autem Eliphas Themanites, 1
dixit, ¶ Nunquid Deo potest comparari 2
homo, etiam cùm perfecta fuerit scientia? A
¶ Quid prodest Deo si iustus fueris? aut 3
quid ei cōfers si immaculata fuerit via tua?
* te 8. ¶ Nunquid timēs * arguet te, & veniet te- 4
cum in iudiciū, ¶ Et nō propter malitiā tuam 5
plurimam, & infinitas iniquitates tuas?
¶ Abstulisti enim pignus fratrum tuorum 6
sine causa, & nudos spoliasti vestibus. B
¶ Aquā lasso non dedisti, & esurienti sub- 7
traxisti panem. ¶ In fortitudine brachij tui 8
possidebas terram, & potentissimus obtine-
bas eam. ¶ Viduas dimisisti vacuas, & la- 9
certos pupillorum comminuisti.
¶ Propterea circundatus es laqueis, & cō- 10
turbat te formido subita.
¶ Et putabas te tenebras nō visurum, & 11
impetu aquarum inundantium non oppres-
sum iri?
* An non 1. ¶ * An' cogitas quòd Deus excelsior cælo 12
sit, & super stellarum verticem sublimetur?
¶ Et dicis, Quid enim nouit Deus? & 13
quasi per caliginem iudicat.
¶ Nubes latibulum eius, nec nostra consi- 14
derat, & circa cardines cæli perambulat.
¶ Nunquid semitam seculorum custodire 15
cupis, quam calcauerunt viri iniqui? C
¶ Qui sublati sunt ante tempus suum, & 16
fluuius subuertit fundamentū eorum. ¶ Qui 17
dicebant Deo, Recede à nobis: & quasi nihil
possit facere Omnipotens, æstimabant eum.
¶ Cùm ille implesset domos eorum bonis? 18
quorum sententia procul sit à me.
Psal. 106. d. 42. ¶ ‖ Videbunt iusti, & lætabuntur, & inno- 19
cens subsannabit eos.
¶ Nonne succisa est erectio eorum, & reli- 20
quias eorum deuorauit ignis?
¶ Acquiesce igitur ei, & habeto pacem, & 21
per hæc habebis fructus optimos.
¶ Suscipe ex ore illius legem, & pone ser- 22
mones eius in corde tuo. D
¶ Si reuersus fueris ad omnipotentem, æ- 23
dificaberis, & longe facies iniquitatem à ta-
bernaculo tuo. ¶ Dabit pro terra silicem, & 24
pro silice torrentes aureos.

25 ¶ Eritque Omnipotens contra hostes tuos,
& argentum coacervabitur tibi.
26 ¶ Tunc super Omnipotentem delicijs af-
flues, & eleuabis ad Deum faciem tuam.
27 ¶ Rogabis eū, & exaudiet te, & vota tua
28 reddes. ¶ Decernes rem, & veniet tibi, & in
vijs tuis splendebit lumen.
29 ¶ ‖ Qui enim humiliatus fuerit, erit in Pro. 29. d. 23
gloria: & qui inclinauerit oculos, ipse sal-
30 uabitur. ¶ Saluabitur innocens, saluabitur
autem in munditia manuum suarum.

CAP. XXIII.

1 Respondens autem Iob, ait,
2 ¶ Nunc quoque in amaritudine est ser-
A mo meus, & manus plaga mea aggrauata
est super gemitum meum.
3 ¶ Quis mihi tribuat vt cognoscā & inue-
niā illum, & veniam vsque ad solium eius?
4 ¶ Ponam coram eo iudicium, & os meum
replebo increpationibus.
5 ¶ Vt sciam verba quæ mihi respondeat, &
B intelligam quid loquatur mihi.
6 ¶ Nolo multa fortitudine contendat mecū,
nec magnitudinis suæ mole me premat.
7 ¶ Proponat æquitatem contra me, & per-
ueniet ad victoriam iudicium meum.
8 ¶ Si ad Orientem iero, non apparet: si ad
Occidentem, non intelligam eum.
9 ¶ Si ad sinistram, quid agam? non appre-
C henda eum. si me vertam ad dexteram, non
10 videbo illum. ¶ Ipse vero scit viam meā, &
probabit me quasi aurum quod per ignem
11 transit. ¶ Vestigia eius secutus est pes meus.
viam eius custodiui, & non declinaui ex ea.
12 ¶ A mandatis labiorum eius non recessi.
& in sinu meo abscondi verba oris eius.
13 ¶ Ipse enim solus est, & nemo auertere po-
D test cogitationem eius: & anima eius quod-
cunque voluit, hoc fecit.
14 ¶ Cumque expleuerit in me voluntatē suā,
& alia multa similia præsto sunt ei:
15 ¶ Et idcirco à facie eius turbatus sum: &
considerans eum, timore solicitor.
16 ¶ Deus molliuit cor meum, & Omnipotēs
conturbauit me.
17 ¶ Non enim perij propter imminentes te-
nebras, nec faciem meam operuit caligo.

CAP. XXIIII.

1 Ab Omnipotente non sunt abscondita
A tempora: qui autem nouerunt eū, igno-
rant dies illius.
2 ¶ Alij terminos transtulerunt, diripuerūt
3 greges, & pauerunt eos. ¶ Asinum pupillorum
abegerunt, & abstulerunt pro pignore bouem
4 viduæ. ¶ Subuerterunt pauperum viam, &
oppresserunt pariter mansuetos terræ.
5 ¶ Alij quasi onagri in deserto egrediuntur
ad opus suum, vigilantes ad prædam, præ-
6 parant panem liberis. ¶ Agrum non suum
demetunt: & vineam eius, quem vi oppres-
serint, vindemiant.

¶ Nu-

¶Nudos dimittũt homines, indumẽta tol- 7
lentes, quibus non est operimentũ in frigore:
¶ Quos imbres montium rigant: & non 8
habentes velamen, amplexantur lapides.
¶ Vim fecerunt deprædantes pupillos, & 9
vulgum pauperem spoliauerunt. B
e.4. ¶Nudis & incedentibus absq; vestitu, 10
& esurientibus tulerunt spicas. ¶Inter acer- 11
uos eorũ meridiati sunt, qui calcatis torcu-
laribus sitiunt. ¶De ciuitatibus fecerũt vi- 12
ros gemere, & anima vulneratorum clama-
uit, & Deus inultum abire non patitur.
¶Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt 13
vias eius: nec reuersi sunt per semitas eius. C
¶Mane primo consurgit homicida, interfi- 14
cit egenum & pauperem: per noctem vero e-
rit quasi fur. ¶Oculus adulteri obseruat ca- 15
liginem, dicens, Non me videbit oculus: &
operiet vultum suum.
¶Perfodit in tenebris domos, sicut in die 16
condixerant sibi, & ignorauerunt lucem.
¶Si subito apparuerit aurora, arbitran- 17
tur umbram mortis. & sic in tenebris quasi
in luce ambulant. ¶ Leuis est super faciem 18
aquæ: maledicta sit pars eius in terra, nec
ambulet per viam vinearum.
¶ Ad nimium calorem transeat ab aquis 19
niuium, & vsq; ad inferos peccatum illius. D
¶Obliuiscatur eius misericordia: dulcedo 20
illius vermes: non sit in recordatione, sed cõ-
teratur quasi lignum infructuosum.
¶Pauit enim sterilem, & quæ non parit, 21
& viduæ bene non fecit.
¶ Detraxit fortes in fortitudine sua: & 22
cùm steterit, non credet vitæ suæ.
Apo.2. f.21. ¶‖Dedit ei Deus locũ pœnitentiæ, & ille 23
abutitur eo in superbiam: oculi autem eius
sunt in viis illius: ¶ Eleuati sunt ad modi- 24
cum, & non subsistent, & humiliabuntur si-
cut omnia, & auferẽtur, & sicut summitates
spicarum conterentur. ¶Quod si non est ita, 25
quis me potest arguere esse mentitum, & po-
nere ante Deum verba mea?

CAP. XXV.

RESpondens autem Baldad Suhites dixit, 1
¶Potestas & terror apud eum est qui fa- 2
cit concordiam in sublimibus suis. A
¶ Nunquid est numerus militum eius? & 3
fulget 12. super quem non surget lumen illius?
Supr.4. c.17 ¶‖Nunquid iustificari potest homo cõpa- 4
ratus Deo, aut apparere mundus natus de
muliere? ¶ Ecce luna etiam non splendet, & 5
stellæ non sunt mundæ in conspectu eius:
¶ Quanto magis homo putredo, & filius 6
hominis vermis?

CAP. XXVI.

RESpondens autem Iob, dixit, 1
¶Cuius adiutor es? nunquid imbecillis? 2
& sustentas brachium eius qui non est for- A
tis? ¶ Cui dedisti consilium? forsitan illi qui 3
non habet sapientiam, & prudentiam tuam
*ant 12. ostendisti plurimam. ¶*Quem docere volui- 4
sti? nónne eum qui fecit spiramentum?
5 ¶Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui
B habitant cum eis.
6 ¶Nudus est infernus corã illo, & nullum
est operimentum perditioni.
7 ¶ Qui extẽdit Aquilonem super vacuum,
& appendit terram super nihilum.
8 ¶Qui ligat aquas in nubibus suis, vt non
erumpant pariter deorsum.
9 ¶Qui tenet vultum solij sui, & expandit
C super illud nebulam suam.
10 ¶Terminum circundedit aquis, vsq; dum
finiantur lux & tenebræ.
11 ¶Columnæ cæli contremiscunt, & pauent
ad nutum eius.
12 ¶ In fortitudine illius repentè maria cõ-
D gregata sunt, & prudentia eius percussit su-
perbum.
13 ¶Spiritus eius ornauit cælos: et obstetricã-
te manu eius, eductus est coluber tortuosus.
14 ¶Ecce, hæc ex parte dicta sunt viarum e-
ius: & cùm vix paruam stillam sermonis e-
ius audierimus, quis poterit tonitruum ma-
gnitudinis illius intueri?

CAP. XXVII.

1 ADdidit quoque Iob, assumens parabo-
A lam suam, & dixit:
2 ¶Viuit Deus, (qui abstulit iudiciũ meũ,
& Omnipotens qui ad amaritudinem addu-
xit animam meam.)
3 ¶ Quia donec superest halitus in me, &
spiritus Dei in naribus meis,
4 ¶ Non loquentur labia mea iniquitatem,
nec lingua mea meditabitur mendacium.
5 ¶Absit à me vt iustos vos esse iudicẽ: do-
nec deficiã, non recedam ab innocentia mea.
6 ¶Iustificationem meam quam cœpi tene-
re, non deseram: neq; enim reprehendit me
7 cor meum in omni vita mea. ¶ Sit vt im-
B pius, inimicus meus: & aduersarius meus,
quasi iniquus.
8 ¶Quæ est enim spes hypocritæ si auarè ra-
piat, & non liberet Deus animam eius?
9 ¶ Nunquid Deus audiet clamorem eius,
cùm venerit super eum angustia?
10 ¶Aut poterit in Omnipotente delectari, &
inuocare Deum omni tempore?
11 ¶Docebo vos per manum Dei quæ Omni-
potens habeat, nec abscondam.
12 ¶Ecce, vos omnes nostis, et* quid sine cau- *vt 10.
sa vana loquimini?
13 ¶Hæc est pars hominis impij apud Deum,
C & hæreditas violentorum, quam ab Omni-
potente suscipient.
14 ¶ Si multiplicati fuerint filij eius, in gla-
dio erunt, & nepotes eius non saturabuntur
pane.
15 ¶Qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in
interitu, & viduæ illius non plorabunt.
16 ¶Si comportauerit quasi terram argẽtum,
& sicut lutum præparauerit vestimenta:

¶Praparabit quidem, sed iustus vestie- 17
tur illis: & argentum innocens diuidet.
¶Aedificauit sicut tinea domum suam, & 18
sicut custos fecit vmbraculum.
Psa.48. d.18 ¶‖Diues cùm dormierit, nihil secũ aufe- 19
ret: aperiet oculos suos, & nihil inueniet. D
¶Apprehendet eum quasi aqua inopia, no- 20
cte opprimet eum tempestas.
¶Tollet eum ventus vrens, & auferet, & 21
velut turbo rapiet eum de loco suo.
"Emittet ¶"Et mittet' super eum, & non parcet: 22
14. de manu eius fugiens fugiet.
¶Stringet super eum manus suas, & si- 23
bilabit super illum, intuens locum eius.

CAP. XXVIII.

HAbet argentum venarum suarũ princi- 1
pia: & auro locus est in quo conflatur. A
¶Ferrum de terra tollitur: & lapis solu- 2
tus calore, in as vertitur.
¶Tempus posuit tenebris, & vniuersorũ 3
finem ipse considerat, lapidem quoque cali-
ginis, & vmbram mortis.
¶Diuidit torrens à populo peregrinante, 4
eos quos oblitus est pes egentis hominis &
inuios. ¶Terra de qua oriebatur panis in lo- 5
co suo, igni subuersa est.
¶Locus sapphiri lapides eius, & gleba il- 6
lius aurum. ¶Semitam ignorauit auis, nec 7
intuitus est eam oculus vulturis.
¶Non calcauerũt eam filij institorum, nec 8
pertransiuit per eam leana. B
¶Ad silicem extendit manum suam, sub- 9
uertit à radicibus montes.
¶In petris riuos excidit: & omne pretio- 10
sum vidit oculus eius.
¶Profunda quoque fluuiorum scrutatus 11
est, & abscondita in lucem produxit.
Prou.1.a.7. ¶Sapientia vero vbi inuenitur? & quis 12
est locus intelligentia?
¶Nescit homo pretium eius: nec inuenitur 13
in terra suauiter viuentium.
¶Abyssus dicit, Non est in me. & mare 14
loquitur, Non est meum. C
Pro.8 b.10. ¶‖Non dabitur aurũ obrizum pro ea, nec 15
Sap.7.a.9. appendetur argentũ in commutatione eius.
¶Nõ cõferetur tinctis India coloribus, nec 16
lapidi sardonycho pretiosissimo, vel sapphiro.
¶Non adaquabitur ei aurum vel vitrũ, 17
nec commutabuntur pro ea vasa auri.
¶Excelsa & eminentia non memorabun- 18
tur comparatione eius: trahitur autem sa-
pientia de occultis.
¶Nõ adaquabitur ei topazius de Aethio- 19
pia, nec tinctura mundissima componetur.
¶Vnde ergo sapientia venit? & quis est 20
locus intelligentia?
¶Abscondita est ab oculis omniũ viuen- 21
tium, volucres quoque cali latet. D
¶Perditio & mors dixerunt, Auribus no- 22
stris audiuimus famam eius.
¶Deus intelligit viam eius, & ipse nouit 23
locum illius.
24 ¶Ipse enim fines mundi intuetur: & om-
nia qua sub calo sunt, respicit.
25 ¶Qui fecit ventis pondus, & aquas appẽ-
26 dit in mensura. ¶Quando ponebat pluuijs le-
gem, & viam procellis sonantibus:
27 ¶Tunc vidit illam, & enarrauit, & pra- Prou.1.a.7.
28 parauit, & inuestigauit. ¶Et dixit homini, & 9.b.10.
Ecce timor Domini, ipsa est sapientia: & re-
cedere à malo, intelligentia.

CAP. XXIX.

1 ADdidit quoque Iob, assumens parabolam
A suam, & dixit,
2 ¶Quis mihi tribuat, vt sim iuxta menses
pristinos, secundum dies quibus Deus custo-
diebat me?
3 ¶Quando splendebat lucerna eius super
caput meum, & ad lumen eius ambulabam
in tenebris?
4 ¶Sicut fui in diebus adolescentia mea,
quãdo secretò Deus erat in tabernaculo meo?
5 ¶Quando erat Omnipotens mecum: & in
circuitu meo pueri mei?
6 ¶Quando lauabam pedes meos butyro, &
petra fundebat mihi riuos olei?
7 ¶Quando procedebam ad portã ciuitatis,
& in platea parabant cathedram mihi?
8 ¶Videbant me iuuenes, & abscondebãtur:
B & senes assurgentes stabant.
9 ¶Principes cessabant loqui, & digitum su-
perponebant ori suo.
10 ¶Vocem suam cohibebant duces, & lingua
eorum gutturi suo adharebat.
11 ¶Auris audiens beatificabat me, & oculus
videns testimonium reddebat mihi.
12 ¶Eo quod liberassem pauperẽ vociferan-
tem, & pupillum cui non esset adiutor.
13 ¶Benedictio perituri super me veniebat,
C & cor vidua consolatus sum.
14 ¶Iustitia indutus sum: & vestiui me, sicut
vestimento & diademate, iudicio meo.
15 ¶Oculus fui caco, & pes claudo.
16 ¶Pater eram pauperum: & causam quam
nesciebam, diligentissimè inuestigabam.
17 ¶Conterebam molas iniqui, & de dentĩ-
bus illius auferebam pradam.
18 ¶Dicebamq;, In nidulo meo moriar, & si-
cut palma multiplicabo dies.
19 ¶Radix mea aperta est secus aquas, & ros
morabitur in messione mea.
20 ¶Gloria mea semper innouabitur, & arcus
D meus in manu mea instaurabitur.
21 ¶Qui me audiebãt, expectabãt sententiã,
& intenti tacebant ad consilium meum.
22 ¶Verbis meis addere nihil audebãt, & su-
per illos stillabat eloquium meum.
23 ¶Expectabant me sicut pluuiam, & os
suũ aperiebant quasi ad imbrem serotinum.
24 ¶Siquando ridebam ad eos, non credebãt,
& lux vultus mei non cadebat in terram.
25 ¶Si voluissem ire ad eos, sedebam primus:

omniq; sederem quasi rex circumstante exer-
citu, eram tamen mœrentium consolator.

CAP. XXX.

NVnc autem derident me iuniores tem- 1
pore, quorum non dignabar patres po- A
nere cum canibus gregis mei:
¶ Quorum virtus manuum mihi erat pro 2
nihilo, & vita ipsa putabantur indigni.
¶ Egestate & fame steriles, qui rodebãt in 3
solitudine, squallẽtes calamitate & miseria.
¶ Et mandebãt herbas, & arborum corti- 4
ces, & radix iuniperorum erat cibus eorum.
¶ Qui de conuallibus ista rapientes, cùm 5
singula reperissent, ad ea cum clamore cur-
rebant.
¶ In desertis habitabant torrentium, & 6
in cauernis terræ, vel super glaream.
¶ Qui inter huiuscemodi lætabantur, & 7
esse sub sentibus delicias computabant. B
¶ Filij stultorum & ignobilium, & in ter- 8
ra penitus non parentes.
¶ Nunc in eorum canticum versus sum, 9
& factus sum eis in prouerbium.
¶ Abominantur me, et longè fugiũt à me, 10
& faciem meam conspuere non verentur.
¶ Pharetram enim suã aperuit, & afflixit 11
me, & frenum posuit in os meum.
¶ Ad dexteram orientis calamitatis meæ 12
ilicò surrexerunt: pedes meos subuerterunt,
& oppresserunt quasi fluctibus, semitis suis.
¶ Dissipauerunt itinera mea, insidiati 13
sunt mihi: & præualuerunt, & non fuit qui
ferret auxilium. ¶ Quasi rupto muro, & a- 14
perta ianua irruerunt super me, & ad meas
miserias deuoluti sunt.
¶ Redactus sum in nihilum: abstulit qua- 15
si ventus desiderium meum: & velut nubes
pertransiit salus mea. C
¶ Nunc autẽ in memetipso marcescit ani- 16
ma mea, & possident me dies afflictionis.
¶ Nocte os meum perforatur doloribus: & 17
qui me comedunt, non dormiunt.
¶ In multitudine eorum consumitur ve- 18
stimentum meum, & quasi capitio tunicæ
succinxerunt me.
¶ Cõparatus sum luto, & assimilatus sum 19
fauillæ & cineri.
Sup.19.2.7. ¶ ‖ Clamo ad te, & non exaudis me: sto, 20
& non respicis me.
¶ Mutatus es mihi in crudelem, & in du- 21
ritia manus tuæ aduersaris mihi.
¶ Eleuasti me, & quasi super ventum po- 22
nens elisisti me valide.
¶ Scio quia morti trades me, vbi constitu- 23
ta est domus omni viuenti. D
¶ Veruntamen non ad consumptionem 24
meam emittis manum tuam: & si corrue-
rint, ipse saluabit.
¶ Flebam quondam super eo qui afflictus 25
erat, & compatiebatur anima mea pauperi.
¶ Expectabam bona, & venerũt mihi ma- 26
la: præstolabar lucem, & eruperunt tenebræ.
27 ¶ Interiora mea efferbuerunt absq; vlla
requie, præuenerunt me dies afflictionis.
28 ¶ Mœrens incedebam, sine furore, consur-
gens in turba clamabam.
29 ¶ Frater fui draconũ, & socius struthionũ.
30 ¶ Cutis mea denigrata est super me, &
ossa mea aruerunt præ caumate.
31 ¶ Versa est in luctum cithara mea, & or-
ganum meum in vocem flentium.

CAP. XXXI.

1 PEpigi fœdus cum oculis meis, vt ne co-
A gitarem quidem de virgine.
2 ¶ Quam enim partem haberet in me Deus
désuper, & hæreditatem Omnipotens de ex-
celsis?
3 ¶ Nunquid nõ perditio est iniquo, & alie-
natio operantibus iniustitiam?
4 ¶ Nonne ipse cõsiderat vias meas, & cun- Prou.5.d.21
ctos gressus meos dinumerat? Infe.34.c.21.
5 ¶ Si ambulaui in vanitate, & festinauit
in dolo pes meus:
6 ¶ Appendat me in statéra iusta, & sciat
Deus simplicitatem meam.
7 ¶ Si declinauit gressus meus de via, & si
"secutus est oculus meus' cor meum, & si in "secutum
manibus meis adhæsit macula: est oculos
8 ¶ Seram, & alius comedat: & progenies meos 1.
mea eradicetur.
9 ¶ Si deceptum est cor meum super mulie-
re, & si ad ostium amici mei insidiatus sum:
10 ¶ Scortum alterius sit vxor mea, & super
B illam incuruentur alij.
11 ¶ Hoc enim nefas est, et iniquitas maxima.
12 ¶ Ignis est vsq; ad perditionem deuorans,
& omnia eradicans genimina.
13 ¶ Si contempsi subire iudicium cum seruo
meo, & ancilla mea, cùm disceptarent aduer-
14 sum me. ¶ Quid enim faciam cùm surrexe-
rit ad iudicandum Deus? & cùm quæsierit,
quid respondebo illi?
15 ¶ Nunquid nõ in vtero fecit me, qui et illũ
operatus est: et formauit me in vulua vnus?
16 ¶ Si negaui quod volebant, pauperibus, &
oculos viduæ expectare feci.
17 ¶ Si comedi buccellam meam solus, & non
comedit pupillus ex ea?
18 ¶ (Quia ab infantia mea creuit mecũ mi-
seratio: & de vtero matris meæ egressa est
19 mecum.) ¶ Si despexi pereuntem, eo quòd
non habuerit indumentum, & absq; operi-
mento pauperem?
20 ¶ Si non benedixerũt mihi latera eius, &
C de velleribus ouium mearum calefactus est?
21 ¶ Si leuaui super pupillum manum meam,
etiam cùm viderem me in porta superiorem?
22 ¶ Humerus meus à iunctura sua cadat, &
brachium meum cum suis ossibus confrin-
gatur.
23 ¶ Semper enim quasi tumentes super me
fluctus timui Deũ, & pondus eius ferre non

potui. ¶ Si putaui aurum robur meum: & 24
obrizo dixi, Fiducia mea?
¶ Si lætatus sum super multis diuitijs 25
meis, & quia plurima reperit manus mea?
¶ Si vidi solem cùm fulgeret, & lunam 26
incedentem clarè:
¶ Et lætatum est in abscondito cor meū, 27
& osculatus sum manum meam ore meo,
¶ Quæ est iniquitas maxima, & negatio 28
contra Deum altissimum?
¶ Si gauisus sum ad ruinā eius qui me o- 29
derat: & exultaui quod inuenisset eū malū?
¶ Non enim dedi ad peccandum guttur 30
meū vt expeterem maledicēs animam eius. D
¶ Si non dixerunt viri tabernaculi mei, 31
Quis det de carnibus eius, vt saturemur?
¶ Foris non mansit peregrinus, ostiū meū 32
viatori patuit.
¶ Si abscondi quasi homo peccatū meum, 33
& celaui in sinu meo iniquitatem meam?
¶ Si expaui ad multitudinem nimiam, & 34
despectio propinquorum terruit me: & non
magis tacui, nec egressus sum ostium?
¶ Quis mihi tribuat auditorem, vt desi- 35
derium meū audiat Omnipotens: & librum
scribat ipse qui iudicat:
¶ Vt in humero meo portem illum, & cir- 36
cundem illum quasi coronam mihi?
¶ Per singulos gradus meos pronuntiabo 37
illum, & quasi principi offeram eum.
¶ Si aduersum me terra mea clamat, & 38
cum ipsa sulci eius deflent?
¶ Si fructus eius comedi absq; pecunia, 39
& animam agricolarum eius afflixi:
¶ Pro frumento oriatur mihi tribulus, & 40
& hordeo spina.

Finita sunt verba Iob.

CAP. XXXII.

OMiserunt autē tres viri isti respondere 1
Iob, eo quòd iustus sibi videretur. A
¶ Et iratus, indignatusq; est Eliu filius 2
Barachel Buzites, de cognatione Ram: iratus
est autem aduersum Iob, eo quod iustum se
esse diceret coram Deo. ¶ Porro aduersum a- 3
micos eius indignatus est, eo quod non inue-
nissent responsionem rationabilem, sed tan-
tummodo condemnassent Iob.
¶ Igitur Eliu expectauit Iob loquentem, 4
se 6. eo quod seniores essent qui loquebantur.
¶ Cùm autē vidisset quod tres responde- 5
re non potuissent, iratus est vehementer. B
¶ Respōdensq; Eliu filius Barachel Buzi- 6
tes, dixit, Iunior sum tempore, vos autē an-
tiquiores: idcirco demisso capite veritus sum
vobis indicare meam sententiam.
¶ Sperabam enim quod ætas prolixior lo- 7
queretur, & annorum multitudo doceret sa-
pientiam. ¶ Sed vt video, Spiritus est in ho- 8
minibus, & inspiratio Omnipotētis dat in-
telligentiam.
9 ¶ Non sunt longæui sapientes, nec senes
C intelligunt iudicium.
10 ¶ Ideo dicam, audite me, ostendam vobis
etiam ego meam sapientiam.
11 ¶ Expectaui enim sermones vestros, audi-
ui prudentiam vestram, donec disceptaremi-
12 ni sermonibus: ¶ Et donec putabam vos ali-
quid dicere, considerabam: sed vt video, non
est qui possit arguere Iob, & respondere ex
vobis sermonibus eius.
13 ¶ Ne forte dicatis, Inuenimus sapientiā.
Deus proiecit eum, non homo.
14 ¶ Nihil locutus est mihi, & ego non secun-
D dum sermones vestros respondebo illi.
15 ¶ Extimuerunt, nec responderunt vltrà,
abstuleruntq; à se eloquia.
16 ¶ Quoniam igitur expectaui, & non sunt
locuti: steterunt, nec vltrà responderunt:
17 ¶ Respondebo & ego partem meam, & o-
stendam scientiam meam.
18 ¶ Plenus sum enim sermonibus, et coarctat
me spiritus vteri mei:
19 ¶ En venter meus quasi mustū absq; spi-
raculo, quod lagunculas nouas disrumpit.
20 ¶ Loquar, & respirabo paululū. aperiā la-
21 bia mea, & respondebo. ¶ Non accipiam per-
sonam viri, & Deum homini non æquabo.
22 ¶ Nescio enim quandiu subsistam, & si post
modicum tollat me factor meus.

CAP. XXXIII.

1 AVdi igitur Iob eloquia mea, & omnes
A sermones meos ausculta.
2 ¶ Ecce, aperui os meum, "loquatur' lin- "loquetur
gua mea in faucibus meis.
3 ¶ Simplici corde meo sermones mei, &
"sententiam' puram labia mea loquentur. "scientiā I.
4 ¶ Spiritus Dei fecit me, & spiraculū Om-
nipotentis viuificauit me.
5 ¶ Si potes, responde mihi, & aduersus fa-
6 ciem meam consiste. ¶ Ecce, & me sicut & te
fecit Deus, & de eodem luto ego quoq; for-
matus sum.
7 ¶ Veruntamen miraculū meum nō te ter-
reat, & "eloquentia mea nō sit tibi grauis': "eloquium
8 ¶ Dixisti ergo in auribus meis, & vocem meum non
B verborum tuorum audiui. sit tibi gra-
9 ¶ Mundus sum ego, & absq; delicto: im- ue I.
maculatus, & non est iniquitas in me.
10 ¶ Quia querelas in me reperit, ideò arbi-
tratus est me inimicum sibi.
11 ¶ Posuit in neruo pedes meos, custodiuit
omnes semitas meas.
12 ¶ Hoc est ergo in quo nō es iustificatus: re-
spondebo tibi, quia ma or sit Deus homine.
13 ¶ Aduersus enim contendis: quod non ad
omnia verba responderit tibi?
14 ¶ Semel loquitur Deus, & secūdo id ipsum
15 non repetit. ¶ Per somnium in visione no-
cturna, quando irruit sopor super homines,
& dormiunt in lectulo:
16 ¶ Tūc aperit aures vitorū, & erudiens eos
instruit

instruit disciplina. ¶*Vt auertat hominem ab* 17
*facit 8.
his qua"*fecit*',& *liberet eum de superbia.* C
¶*Eruens animam eius à corruptione: &* 18
vitam illius, vt non transeat in gladium.
¶ *Increpat quoq; per dolorem in lectulo,* 19
& *omnia ossa eius marcescere facit.*
¶*Abominabilis ei fit in vita sua panis.&* 20
anima illius cibus ante desiderabilis.
¶ *Tabescet caro eius , & ossa qua tecta* 21
fuerant, nudabuntur.
¶ *Appropinquauit corruptioni anima e-* 22
ius, & vita illius mortiferis.
*unum 8.
¶*Si fuerit pro eo angelus loquēs* " *vnus*' 23
de millibus, vt annuntiet hominis aquitatē.
¶*Miserebitur eius, & dicet , Libera eum* 24
vt non descendat in corruptionem : inueni in
quo ei propitier.
¶*Consumpta est caro eius à supplicijs, re* 25
uertatur ad dies adolescentia sua.
¶*Deprecabitur Deum, & placabilis ei e-* 26
rit: & videbit faciem eius in iubilo , & red-
det homini iustitiam suam. D
¶*Respiciet homines, & dicet , Peccaui, &* 27
verè deliqui: & vt eram dignus, non recepi.
¶*Liberauit animam suam ne pergeret in* 28
interitum, sed viuens lucem videret.
¶ *Ecce , hac omnia operatur Deus tribus* 29
vicibus per singulos,
¶*Vt reuocet animas eorum à corruptio-* 30
ne, & illuminet luce viuentium.
¶*Attende Iob, & audi me : & tace, dum* 31
ego loquor.
¶*Si autem habes quod loquaris, responde* 32
mihi. loquere: volo enim te apparere iustum.
¶*Quod si non habes, audi me: tace, & do-* 33
cebo te sapientiam.

CAP. XXXIIII.

PRonuntians itaq; Eliu , etiam hac locu- 1
tus est, ¶*Audite sapientes verba mea, &* 2
eruditi auscultate me: A
Sap.12.b.11.
¶ ‖ *Auris enim verba probat , & guttur* 3
escas gustu dijudicat.
¶ *Iudicium eligamus nobis , & inter nos* 4
videamus quid sit melius.
¶ *Quia dixit Iob , Iustus sum , & Deus* 5
subuertit iudicium meum.
¶*In iudicando enim me, mendacium est:* 6
violenta sagitta mea absq; vllo peccato.
¶*Quis est vir vt est Iob , qui bibit sub-* 7
sannationem quasi aquam,
¶ *Qui graditur cum operantibus iniqui-* 8
tatem, & ambulat cum viris impijs?
¶ *Dixit enim , Non placebit vir Deo, e-* 9
tiamsi cucurrerit cum eo.
¶*Ideo viri cordati audite me, absit à Deo* 10
impietas & ab Omnipotente iniquitas.
¶*Opus enim hominis reddet ei , & iuxta* 11
vias singulorum restituet eis. B
¶*Vere enim Deus non condemnabit fru-* 12
stra, nec Omnipotens subuertet iudicium.
¶*Quem constituit alium super terrā? aut* 13
quem posuit super orbem quē fabricatus est?
14 ¶*Si direxerit ad eum cor suum , spiritum*
illius & flatum ad se trahet:
15 ¶*Deficiet omnis caro simul, & homo in ci-*
nerem reuertetur.
16 ¶*Si habes ergo intellectum, audi quod di-*
citur, & ausculta vocem eloquij mei.
17 ¶*Nunquid qui non amat iudicium, sanari*
potest ? & quomodo tu eum qui iustus est in
18 *tantum condemnas,* ¶ *Qui dicit Regi , apo-*
stata: qui vocat duces impios?
19 ¶ ‖*Qui nō accipit personas principum: nec* Deu.10.d.17
cognouit tyrannū, cùm disceptaret cōtra pau- 2.Par.19.c.7
perē: opus enim manuū eius sunt vniuersi. Sap.6.b.8.
20 ¶*Subito morientur, & in media nocte tur-* Eccl.35.b.16
babuntur populi, & pertransibunt, & aufe- Rom.2.b.11.
C *rent violentum absq; manu.* Gala.2.b.6.
21 ¶*Oculi enim eius super vias hominum, &* Ephe.6.b.9.
omnes gressus eorum considerat. Col.3.d.26.
22 ¶*Non sunt tenebra, & nō est vmbra mor-* Act.10.e.34.
tis, vt abscondātur ibi qui operātur iniqui- 1.Pet.1.c.17
23 *tatem.* ¶ *Neq; enim vltra in hominis pote-* Sup.31.a.4.
24 *state est, vt veniat ad Deū in iudiciū.* ¶*Cō-* Pro.5.d.21.
teret multos, innumerabiles. & stare faciet
25 *alios pro eis.* ¶ *Nouit enim opera eorum: &*
idcirco inducet noctem, & conterentur.
26 ¶*Quasi impios percussit eos in loco viden-*
27 *tium.* ¶*Qui quasi de industria recesserunt ab*
eo, & omnes vias eius intelligere noluerunt,
28 ¶*Vt peruenire facerent ad eum clamorem*
egeni, & audiret vocem pauperum.
29 ¶*Ipso enim concedente pacem, quis est qui*
D *condemnet ? ex quo abscōderit vultum, quis*
est qui contempletur eum & super gentes &
30 *super omnes homines ?* ¶ *Qui regnare facit*
hominem hypocritam propter peccata populi.
31 ¶ *Quia ergo ego locutus sum ad Deum, te*
quoq; non prohibebo.
32 ¶*Si erraui, tu doce me: si iniquitatem lo-*
cutus sum, vltrà non addam.
33 ¶*Nunquid à te Deus expetit eā, quia di-*
splicuit tibi? tu enim cœpisti loqui, & nō ego:
quod si quid nosti melius, loquere.
34 ¶*Viri intelligentes loquantur mihi, et vir*
sapiens audiat me.
35 ¶ *Iob autem stultè locutus est , & verba*
illius non sonant disciplinam.
36 ¶*Pater mi, probetur Iob vsq; ad finem: ne*
37 *desinas ab homine iniquitatis.* ¶ *Qui' addit* *Quia 6.
super peccata sua blasphemiam e inter nos "multipli-
interim constringatur. & tunc" ad iudicium cet sermo-
prouocet sermonibus suis Deum'. nes suos ad
Deum 1.

CAP. XXXV.

1 IGitur Eliu hac rursum locutus est,
2 ¶*Nunquid aqua tibi videtur tua cogita-*
A *tio, vt diceres, Iustior sum Deo?*
3 ¶*Dixisti enim , Nō tibi placet quod rectū*
est: vel quid tibi proderit, si ego peccauero?
4 ¶ *Itaq; ego respondebo sermonibus tuis, &*
amicis tuis tecum.
5 ¶*Suspice calum & intuere, & contempla-*

re æthera quòd altior te sit. B
¶ *Si peccaueris, quid ei nocebis? & si mul-* 6
tiplicata fuerint iniquitates tuæ, quid facies
contra eum? ¶ *Porrò si iustè egeris, quid do-* 7
nabis ei, aut quid de manu tua accipiet?
¶ *Homini qui similis tui est, nocebit im-* 8
pietas tua: & filium hominis adiuuabit iu-
stitia tua. ¶ *Propter multitudinem calum-* 9
niatorum clamabunt: & eiulabunt propter C
vim brachij tyrannorum.
¶ *Et non dixit, Vbi est* Deus *qui fecit me,* 10
qui dedit carmina in nocte?
¶ *Qui docet nos super iumenta terræ, &* 11
super volucres cæli erudit nos. ¶ *Ibi clama-* 12
bunt, & nō exaudiet propter superbiam ma- D
lorum. ¶ *Non ergo frustra audiet* Deus, *&* 13
omnipotens causas singulorum intuebitur.
¶ *Etiam cùm dixeris, Non considerat: iudi-* 14
care coram illo, & expecta eum. ¶ *Nunc enim* 15
non infert furorem suum, nec vlciscitur sce-
lus valde.
¶ *Ergo Iob frustra aperit os suum, & abs-* 16
que scientia verba multiplicat.

CAP. XXXVI.

ADdens quoque Eliu, hæc locutus est, 1
¶ *Sustine me paululum, & indicabo ti-* 2
bi: adhuc enim habeo quod pro Deo loquar. A
¶ *Repetam scientiam meam à principio, &* 3
operatorem meum probabo iustum.
¶ *Verè enim absq; mēdacio sermones mei,* 4
& perfecta scientia probabitur tibi.
"potens 6. ¶ *Deus "potentes' non abijcit, cùm & ipse* 5
sit potens. ¶ *Sed non saluat impios, & iudi-* 6
"tribuet 5. *cium pauperibus "tribuit'.*
¶ *Non auferet à iusto oculos suos. & reges* 7
"illi 1. *in solio collocat in perpetuum, & "illic' eri-* B
guntur.
¶ *Et si fuerint in catenis, & vinciātur fu-* 8
nibus paupertatis, ¶ *Indicabit eis opera eorū,* 9
& scelera eorum, quia violenti fuerunt.
¶ *Reuelabit quoq; aurem eorum, vt corri-* 10
piat: & loquetur, vt reuertātur ab iniqui-
tate. ¶ *Si audierint et obseruauerint, comple-* 11
būt dies suos in bono, & ānos suos in gloria:
¶ *Si autem non audierint, transibunt per* 12
gladium, & consumentur in stultitia.
¶ *Simulatores & callidi prouocant iram* 13
Dei, neq; clamabunt cùm vincti fuerint.
¶ *Morietur in tempestate anima eorū, &* 14
vita eorum inter effœminatos.
¶ *Eripiet de angustia sua pauperem, et re-* 15
uelabit in tribulatione aurem eius.
¶ *Igitur saluabit te de ore angusto latissi-* 16
me, & nō habēte fundamentū subter se: re- C
quies autē mensa tuæ erit plena pinguedine.
¶ *Causa tua quasi impij iudicata est, cau-* 17
sam iudiciumq; recipies.
¶ *Non te ergo superet ira, vt aliquē oppri-* 18
mas: nec multitudo donorum inclinet te.
¶ *Depone magnitudinem tuam absq; tri-* 19
bulatione, & omnes robustos fortitudine.

20 ¶ *Ne protrahas noctem, vt ascendāt populi*
21 *pro eis.* ¶ *Caue ne declines ad iniquitatem:*
hanc enim cœpisti sequi post miseriam.
22 ¶ *Ecce, Deus excelsus in fortitudine sua,*
& nullus ei similis in legislatoribus.
23 ¶ *Quis poterit scrutari vias eius? aut quis*
D *potest ei dicere, Operatus es iniquitatem?*
24 ¶ *Memento quod ignores opus eius de quo*
25 *cecinerunt viri.* ¶ *Omnes homines vident*
eum, vnusquisq; intuetur procul.
26 ¶ *Ecce Deus magnus vincēs scientiā no-*
strā: numerus annorum eius inæstimabilis.
27 ¶ *Qui aufert stillas pluuiæ, & effundit*
28 *imbres ad instar gurgitum.* ¶ *Qui de nubibus*
"fluunt', quæ prætexunt cuncta desuper. "pluunt 5.
29 ¶ *Si voluerit extendere nubes quasi ten-*
30 *torium suum,* ¶ *Et fulgurare lumine suo dé-*
super, cardines quoque maris operiet.
31 ¶ *Per hæc enim iudicat populos, & dat e-*
32 *scas multis mortalibus.* ¶ *In manibus abscō-*
dit lucē, & præcipit ei vt rursus adueniat.
33 ¶ *Annuntiat de ea amico suo quod posses-*
sio eius sit, & ad eam possit ascendere.

CAP. XXXVII.

1 SVper hoc expauit cor meum, & emotum
2 *est de loco suo.* ¶ *Audite auditionem in ter-*
A *rore vocis eius, & sonum de ore illius proce-*
dentem.
3 ¶ *Subter omnes cælos ipse considerat, &*
lumen illius super terminos terræ.
4 ¶ *Post eum rugiet sonitus, tonabit voce*
magnitudinis suæ, et non inuestigabitur, cùm
audita fuerit vox eius.
5 ¶ *Tonabit Deus in voce sua mirabiliter,*
qui facit magna & inscrutabilia.
6 ¶ *Qui præcipit niui vt descendat in terrā,*
B *& hyemis pluuijs, & imbri fortitudinis suæ.*
7 ¶ *Qui in manu omniū hominū signat, vt*
8 *nouerint singuli opera sua.* ¶ *Ingredietur be-*
stia latibulum, & in antro suo morabitur.
9 ¶ *Ab interioribus egredietur tempestas, &*
ab Arcturo frigus.
10 ¶ *Flante Deo cōcrescit gelu, & rursum la-*
11 *tissime funduntur aquæ.* ¶ *Frumentum desi-*
derat nubes, & nubes spargunt lumē suum.
12 ¶ *Quæ lustrant per circuitū quocunq; eas*
voluntas gubernātis duxerit, ad omne quod
præceperit illis super faciem orbis terrarum.
13 ¶ *Siue in vna tribu, siue in terra sua, si-*
C *ue in quocunq; loco misericordiæ suæ eas ius-*
serit inueniri.
14 ¶ *Ausculta hæc Iob: sta, & considera mira-*
15 *bilia Dei.* ¶ *Nunquid scis quando præcepit*
Deus pluuijs, vt ostenderent lucem nubium
16 *eius?* ¶ *Nunquid nosti semitas nubium ma-*
17 *gnas, & perfectas scientias?* ¶ *Nonne vesti-*
menta tua calida sunt cùm perflata fuerit
terra Austro?
18 ¶ *Tu forsitan cum eo fabricatus es cælos,*
D *qui solidissimi quasi ære fusi sunt.*
19 ¶ *Ostende nobis quid dicamus illi: nos*

quippe

quippe inuoluimur tenebris.
¶ Quis narrabit ei quæ loquor? etiam si 20
locutus fuerit homo, deuorabitur.
¶ At nunc non vident lucem: subitò aër 21
cogetur in nubes, & ventus transiens fuga-
bit eas.
¶ Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum 22
formidolosa laudatio.
¶ Digne enim inuenire non possumus: ma 23
gnus fortitudine & iudicio, & iustitia, &
enarrari non potest.
¶ Ideo timebunt eum viri, & non aude- 24
bunt contemplari omnes qui sibi videntur
esse sapientes.

CAP. XXXVIII.

RESpondens autem Dominus Iob de tur- 1
bine, dixit. ¶ Quis est iste inuoluens sen 2
tentias sermonibus imperitis? A
¶ Accinge sicut vir lumbos tuos, interro- 3
gabo te, & responde mihi:
¶ Vbi eras quando ponebam fundamenta 4
terræ? indica mihi si habes intelligentiam.
¶ Quis posuit mensuras eius si nosti? vel 5
quis tetendit super eam lineam?
¶ Super quo bases illius solidatæ sunt? aut 6
quis demisit lapidem angularem eius?
¶ Cùm me laudarent simul astra matuti 7
na, & iubilarent omnes filij Dei.
¶ Quis conclusit ostijs mare, quando erũ- 8
pebat quasi de vulua procedens.
¶ Cùm ponerem nubem vestimentum e- 9
ius, & caligine illud quasi pannis infantiæ
obuoluerẽ? ¶ Circundedi illud terminis meis, 10
& posui vectem & ostia. ¶ Et dixi, Vsque huc 11
venies, & non procedes amplius, & hic con- B
fringes tumentes fluctus tuos. ¶ Nunquid 12
post ortum tuum præcepisti diluculo, & osten
disti auroræ locum suum? ¶ Et tenuisti con- 13
*exclusisti 2 *cutiens extrema terræ, & *excussisti impios*
ex ea?
¶ Restituetur vt lutum signaculum, & 14
stabit sicut vestimentum.
¶ Auferetur ab impijs lux sua, & brachiũ 15
excelsum confringetur.
¶ Nunquid ingressus es profunda maris, 16
& in nouissimis abyssi deambulasti?
¶ Nunquid apertæ sunt tibi portæ mortis, 17
& ostia tenebrosa vidisti?
*latitudines 3. *¶ Nunquid considerasti *latitudinem ter* 18
ræ? indica mihi si nosti omnia. ¶ In qua via 19
lux habitet, & tenebrarum quis locus sit,
¶ Vt ducas vnumquodque ad terminos 20
suos, & intelligas semitas domus eius.
¶ Sciebas tunc quod nasciturus esses? & 21
numerum dierum tuorum noueras? C
¶ Nunquid ingressus es thesauros niuis, 22
aut thesauros grandinis aspexisti?
¶ Quæ præparaui in tempus hostis, in 23
diem pugnæ & belli? ¶ Per quam viam spar- 24
gitur lux, diuiditur æstus super terram?
¶ Quis dedit vehementissimo imbri cur- 25
sum, & viam sonantis tonitrui,
26 *¶ Vt plueret super terram, absque homine*
in deserto, vbi nullus mortalium commora-
tur.
27 *¶ Vt impleret inuiam & desolatã, & pro-*
28 *duceret herbas virentes? ¶ Quis est pluuiæ*
pater? vel quis genuit stillas roris?
29 *¶ De cuius vtero egressa est glacies? & ge-*
lu de cælo quis genuit?
30 *¶ In similitudinem lapidis aquæ durãtur,*
D *& superficies abyssi constringitur.*
31 *¶ Nunquid coniungere valebis micantes*
stellas Pleiadas, aut gyrum Arcturi poteris
dissipare?
32 *¶ Nunquid producis Luciferum in tem-*
pore suo, & Vesperum super filios terræ con-
surgere facis?
33 *¶ Nunquid nosti ordinem cæli, & pones ra*
tionem eius in terra?
34 *¶ Nunquid eleuabis in nebula vocem tuã,*
& impetus aquarum operiet te?
35 *¶ Nunquid mittes fulgura, & ibunt, &*
reuertentia dicent tibi, Adsumus?
36 *¶ Quis posuit in visceribus hominis sapiẽ*
tiam? vel quis dedit gallo intelligentiam?
37 *¶ Quis enarrabit cælorum rationem, &*
concentum cæli quis dormire faciet?
38 *¶ Quando fundebatur puluis in terra, &*
glebæ compingebantur?
1 *¶ Nunquid capies leænæ prædam, & ani-*
mam catulorum eius implebis,
2 *¶ Quando cubant in antris, & in specubus*
insidiantur?
3 *¶ ‖ Quis præparat coruo escam suam, quan* Psal. 146. b. 9
do pulli eius clamant ad Deum, vagantes,
eo quòd non habeant cibos?

CAP. XXXIX.

4 *NVnquid nosti tempus partus ibicum in*
A *petris, vel parturientes ceruas obser-*
5 *uasti? ¶ Dinumerasti menses conceptus earũ,*
& scisti tempus partus earum?
6 *¶ Incuruantur ad fœtum, & pariunt, &*
rugitus emittunt.
7 *¶ Separantur filij earum, & pergunt ad*
pastum: egrediuntur, & non reuertuntur ad
eas.
8 *¶ Quis dimisit onagrum liberum, & vin-*
cula eius quis soluit?
9 *¶ Cui dedi in solitudine domum, & taber-*
nacula eius in terra salsuginis.
10 *¶ Contemnit multitudinem ciuitatis, cla-*
B *morem exactoris non audit.*
11 *¶ Circumspicit montes pascuæ suæ, & vi-*
rentia quæque perquirit.
12 *¶ Nunquid volet rhinoceros seruire tibi,*
aut morabitur ad præsepe tuum?
13 *¶ Nunquid alligabis rhinocerota ad aran-*
dum loro tuo? aut confringet glebas vallium
post te?
14 *¶ Nunquid fiduciã habebis in magna for-*
titudine eius, & derelinques ei labores tuos.

¶Nunquid credes illi quoniam sementem 15
reddat tibi, & aream tuam congreget?
¶Penna struthionis similis est pennis he- 16
rody & accipitris.
¶ Quando derelinquit oua sua in terra, 17
tu forsitan in puluere calefacies ea?
¶Obliuiscitur quod pes conculcet ea, aut 18
bestia agri conterat.
¶Duratur ad filios suos quasi nõ sint sui, 19
frustra laborauit nullo timore cogente: C
¶Priuauit enim eam Deus sapientia, nec 20
dedit illi intelligentiam.
¶Cùm tempus fuerit, in altum alas eri- 21
git: deridet equum & ascensorem eius.
¶ Nunquid præbebis equo fortitudinem, 22
aut circumdabis collo eius hinnitum?
¶Nunquid suscitabis eum quasi locustas? 23
gloria narium eius terror.
¶Terrã ungula fodit, exultat audacter, 24
in occursum pergit armatis.
¶Contemnit pauorem, nec cedit gladio. 25
¶Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit 26
hasta & clypeus.
¶Feruens & fremens sorbet terram, nec 27
reputat tubæ sonare clangorem.
¶Vbi audierit buccinam, dicit, Vah. pro- 28
cul odoratur bellum, exhortationem ducum, D
& vlulatum exercitus.
¶Nunquid per sapientiã tuam plumescit 29
accipiter, expandens alas suas ad Austrum?
¶Nũquid ad præceptum tuum eleuabitur 30
aquila, & in arduis ponet nidum suum?
¶In petris manet, & in præruptis silici- 31
bus commoratur, atque inaccessis rupibus.
¶Inde cõtemplatur escam, & de longe ocu 32
li eius prospiciunt.
¶Pulli eius lambent sanguinem: & vbi- 33
cunque cadauer fuerit, statim adest.
¶Et adiecit Dominus, & loquutus est ad 34
Iob.
¶Nunquid qui contendit cum Deo, tam 35
facile conquiescit? vtique qui arguit Deum,
debet respondere ei.
¶Respondens autem Iob Domino, dixit: 36
¶Qui leuiter locutus sum, respõdere quid 37
possum? manũ meam ponam super os meum.
¶Vnum locutus sum, quod vtinã non di- 38
xissem: & alterum, quibus vltrà non addã.

CAP. XL.

RESpondens autẽ Dominus Iob de turbi- 1
ne, dixit, ¶Accinge sicut vir lũbos tuos: 2
interrogabo te, & indica mihi. A
¶Nunquid irritũ facies iudicium meum, 3
& condemnabis me, vt tu iustificeris?
¶ Et si habes brachium sicut Deus, & si 4
voce simili tonas? ¶Circũda tibi decorem, & 5
in sublime erigere, & esto gloriosus, & specio
sis induere vestibus.
¶Disperge superbos in furore tuo, & respi 6
ciens omnem arrogantem humilia.
¶ Respice cunctos superbos, & confunde 7
B eos, & contere impios in loco suo.
8 ¶Absconde eos in puluere simul, & facies
eorum demerge in foueam.
9 ¶ Et ego confitebor quod saluare te possit
dextera tua.
10 ¶Ecce Behemoth quem feci tecum, fœnum
quasi bos comedet:
11 ¶Fortitudo eius in lumbis eius, & virtus
illius in vmbilico ventris eius.
12 ¶Stringit caudam suã quasi cedrum, ner-
ui testiculorum eius perplexi sunt.
13 ¶Ossa eius velut fistulæ æris, cartilago il-
lius quasi laminæ ferreæ.
14 ¶Ipse est principium viarum Dei qui fe-
C cit eum, applicabit gladium eius.
15 ¶Huic montes herbas ferũt: omnes bestiæ
agri ludent ibi.
16 ¶Sub vmbra dormit in secreto calami, &
in locis humentibus.
17 ¶Protegunt vmbræ vmbram eius, circum
dabunt eum salices torrentis.
18 ¶Ecce, absorbebit fluuium, & non mirabi-
tur: & habet fiduciam quod influat Iorda-
nis in os eius.
19 ¶In oculis eius quasi hamo capiet eum, &
in sudibus perforabit nares eius.
20 ¶An extrahere poteris Leuiathan hamo,
& fune ligabis linguam eius?
21 ¶Nunquid pones circulum in naribus e-
ius, aut armilla perforabis maxillam eius?
22 ¶Nunquid multiplicabit ad te preces, aut
D loquetur tibi mollia?
23 ¶Nunquid feriet tecum pactum, & acci-
piet eum seruum sempiternum?
24 ¶Nunquid illudes ei quasi aui, aut liga-
25 bis eum ancillis tuis? ¶Concident eum ami-
ci, diuident illum negotiatores?
26 ¶Nunquid implebis sagenas pelle eius, &
gurgustium piscium capite illius?
27 ¶Pone super eum manum tuam: memento
28 belli, nec vltrà addas loqui. ¶Ecce, spes eius
frustrabitur eum, & vidẽtibus cunctis præ-
cipitabitur.

CAP. XLI.

1 NOn quasi crudelis suscitabo eum: quis
A enim resistere poterit vultui meo?
2 ¶Quis ante dedit mihi, vt reddam ei? om
nia quæ sub cælo sunt, mea sunt.
3 ¶Non parcam ei, & verbis potentibus, &
ad deprecandum compositis.
4 ¶Quis reuelabit faciem indumenti eius?
& medium oris eius quis intrabit?
5 ¶Portas vultus eius quis aperiet? per gy-
rum dentium eius formido.
6 ¶Corpus illius quasi scuta fusilia, compa-
ctum squamis se prementibus:
7 ¶Vna vni coniungitur, & ne spiraculum
quidem incedit per eas:
8 ¶Vna alteri adhærebit, & tenentes se ne-
9 quaquam separabuntur. ¶Sternutatio eius
B splendor ignis, & oculi eius vt palpebræ di-
luculi.

lucalli.
¶De ore eius lampades procedunt sicut 10
teda ignis accensa.
¶De naribus eius procedit fumus sicut ol 11
la succensa atque feruentis.
¶Halitus eius prunas ardere facit, & flã 12
ma de ore eius egreditur.
¶In collo eius morabitur fortitudo, & fa- 13
ciem eius pracedit egestas.
¶ Membra carnium eius cohærentia sibi: 14
mittet contra eum flumina, & ad locum aliũ C
non ferentur. ¶ Cor eius indurabitur tan- 15
quam lapis, & stringetur quasi malleatoris
incus. ¶Cùm sublatus fuerit, timebunt an- 16
geli, & territi purgabuntur.
¶Cùm apprehenderit eũ gladius, subsiste 17
re non poterit neque hasta, neque thorax.
¶Reputabit enim quasi paleas ferrum, & 18
quasi lignum putridum æs.
¶Non fugabit eum vir sagittarius, in sti- 19
pulam versi sunt ei lapides funda.
¶Quasi stipulam æstimabit malleũ, et de- 20
ridebit vibrantem hastam. ¶Sub ipso erunt 21
radij solis, & sternet sibi aurũ quasi lutum. D
¶Feruescere faciet quasi ollam, profun- 22
dum mare: & ponet quasi cùm vnguenta
bulliunt.
¶Post eum lucebit semita, æstimabit abys- 23
sum quasi senescentem.
¶Non est super terrã potestas, quæ com- 24
paretur ei, qui factus est vt nullũ timeret.
¶Omne sublime videt, ipse est rex super 25
vniuersos filios superbia.

CAP. XLII.

R*Espondens autem Iob Domino, dixit:* 1
¶Scio quia omnia potes, & nulla te la- 2
tet cogitatio. A
¶Quis est iste qui celat consilium absque 3
scientia? ideo insipienter loquutus sum, &
quæ vltra modum excederent scientiam
meam.
¶Audi, & ego loquar: interrogabo te, & 4
ostende mihi.
¶Auditu auris audiui te, nunc autẽ ocu- 5
lus meus videt te.
¶Idcirco ipse me reprehendo, & ago pœni- 6
tentiam in fauilla & cinere. B
¶ Postquam autem locutus est Dominus 7
verba hæc ad Iob, dixit ad Eliphaz Thema-
nitem, Iratus est furor meus in te, et in duos
amicos tuos, quoniam non estis locuti coram
me rectum, sicut seruus meus Iob.
¶Sumite ergo vobis septem tauros & se- 8
ptem arietes, & ite ad seruum meum Iob, &
offerte holocaustum pro vobis. Iob autem ser
uus meus orabit pro vobis: faciem eius susci
piam, vt non vobis imputetur stultitia: ne-
que enim locuti estis "*ad me recta' sicut ser-* *"coram me rectum 3.*
uus meus Iob.
¶Abierunt ergo Eliphaz Themanites, & 9
Baldad Suhites, & Sophar Naamathites, & C
fecerunt sicut loquutus fuerat Dominus ad
eos, & suscepit Dominus faciem Iob.
10 *¶Dominus quoque conuersus est ad pœni-*
tentiam Iob, cùm oraret ille pro amicis suis.
Et addidit Dominus omnia quæcunque fue-
11 *rant Iob, duplex a. ¶Venerunt autẽ ad eum*
omnes fratres sui, & vniuersæ sorores suæ,
& cuncti qui nouerant eum prius: & come-
derunt cum eo panem in domo eius: & mo-
uerunt super eum caput, & consolati sunt
eum super omni malo quod intulerat Domi-
nus super eum. Et dederunt ei vnusquisque
D *ouem vnam, & inaurem auream vnam.*
12 *¶ Dominus autem benedixit nouissimis*
Iob magis quã principio eius. Et facta sunt
ei quatuordecim millia ouium, & sex mil-
lia camelorum, & mille iuga boum, & mil-
le asinæ.
13 *¶Et fuerunt ei septem filij, & tres filiæ.*
14 *¶Et vocauit nomen vnius Diem, & no-*
men secundæ Cassiam, & nomen tertiæ Cor
nustibij.
15 *¶Non sunt autem inuentæ mulieres spe-*
ciosæ sicut filiæ Iob in vniuersa terra: de-
ditque eis pater suus hæreditatem inter fra-
16 *tres earum. ¶Vixit autem Iob post hæc, cen-*
tum quadraginta annis, & vidit filios suos,
& filios filiorum suorum, vsque ad quartam
generationem, & mortuus est senex, & ple-
nus dierum.

LIBER PSALMO-RVM.

1 B*EATVS vir qui non abijt in con-*
A *silio impiorum, & in via peccatorum*
non stetit, & in cathedra pestilentiæ
non sedit.
2 *¶Sed in lege Domini voluntas eius: & in* Ios. 1.b.8.
lege eius meditabitur die ac nocte.
3 *¶‖Et erit tanquam lignum quod planta-* Ier. 17.b.8.
tum est secus decursus aquarum: quod fru-
ctum suum dabit in tempore suo.
Et folium eius nõ defluet: & omnia quæ-
cunque faciet, prosperabuntur.
4 *¶Non sic impij, non sic: sed tanquam pul-*
B *uis quem proijcit ventus à facie terræ.*
5 *¶Ideo non resurgunt impij in iudicio: ne-*
que peccatores in consilio iustorum.
6 *¶Quoniam nouit Dominus viam iusto-*
rum: & iter impiorum peribit.

PSAL. II.

1 Q*Vare fremuerunt Gentes, & populi me-* Act. 4. c.25.
A *ditati sunt inania:*
2 *¶Astiterunt reges terræ & princi-*
pes conuenerunt in vnum aduersus Domi-
num & aduersus CHRISTVM eius.
3 *¶Dirumpamus vincula eorum, & proij-*
ciamus à nobis iugum ipsorum.
4 *¶ Qui habitat in cœlis irridebit eos: &*
Domi-

Dominus subsannabit eos.
¶Tunc loquetur ad eos in ira sua : & in 5
furore suo conturbabit eos. B
¶ Ego autem constitutus sum rex ab eo 6
super Sion montem sanctum eius: prædicans
præceptum eius.
Act.13. e.33. *¶‖Dominus dixit ad me, Filius meus es* 7
Heb.1.b.5. *tu: ego hodie genui te.*
& 5.b.5. *¶Postula a me, & dabo tibi Gentes hære-* 8
ditatem tuam, & possessionem tuam termi- C
nos terræ.
Apo.2.g.27. *¶‖Reges eos in virga ferrea, & tãquam* 9
& 19.c.15. *vas figuli confringes eos.*
¶Et nunc reges intelligite: erudimini qui 10
iudicatis terram.
¶Seruite Domino in timore : & exultate 11
ei cum tremore.
¶Apprehendite disciplinam, nequando i- 12
rascatur Dominus: & pereatis de via iusta. D
¶Cùm exarserit in breui ira eius, beati 13
omnes qui confidunt in eo.

¶Psalmus Dauid, cùm fugeret à fa- 1
cie Absalõ filii sui. 2.Re.15.c.14.

III.

DOmine quid multiplicati sunt qui tri 2
bulant me? multi insurgunt aduersum A
me.
¶Multi dicunt animæ meæ, Non est salus 3
ipsi in Deo eius.
¶Tu autem Domine susceptor meus es, glo 4
ria mea, & exaltans caput meum.
¶Voce mea ad Dominum clamaui: & ex- 5
audiuit me de monte sancto suo.
Ioan.2.d.21. *¶‖Ego dormiui, & soporatus sum, & ex-* 6
"suscipiet 1 *urrexi: quia Dominus "suscepit' me.*
¶Non timebo millia populi circundantis 7
me : exurge Domine, saluum me fac Deus B
meus.
¶Quoniam tu percussisti omnes aduer- 8
santes mihi sine causa : dentes peccatorum
contriuisti.
¶Domini est salus: & super populũ tuum 9
benedictio tua.

In finem in carminibus. Psalmus 1
Dauid.

IIII.

CVm inuocarem exaudiuit me Deus iu 2
stitiæ meæ : in tribulatione dilatasti A
mihi.
Miserere mei, & exaudi orationẽ meam.
¶ Filij hominum vsquequo graui corde? 3
vt quid diligitis vanitatem, & quæritis
mendacium?
¶Et scitote quoniam mirificauit Domi- 4
nus Sanctum suum: Dominus exaudiet me
cùm clamauero ad eum.
Eph.4.f.26. *¶‖Irascimini, & nolite peccare: quæ dici-* 5
tis in cordibus vestris, & in cubilibus ve-
stris compungimini.
¶Sacrificate sacrificium iustitiæ, & spe- 6
B *rate in Domino. multi dicunt, Quis ostendit*
nobis bona?
7 *Signatum est super nos lumen vultus tui*
Domine: dedisti lætitiam in corde meo.
8 *¶A fructu frumenti, vini, & olei sui mul*
tiplicati sunt.
9 *¶In pace in idipsum dormiam & requi-*
escam.
10 *¶Quoniam tu Domine singulariter in spe*
constituisti me.

1 In finem, pro ea quæ hæreditatem
consequitur, Psalmus Dauid.

V.

2 *VErba mea auribus percipe Domine, in-*
A *tellige clamorem meum.*
3 *¶Intende voci orationis meæ, rex meus*
& Deus meus.
4 *¶ Quoniam ad te orabo : Domine manè*
exaudies vocem meam.
5 *¶Manè astabo tibi & videbo: quoniã non*
Deus volens iniquitatem tu es.
6 *¶Neque habitabit iuxta te malignus: ne-*
que permanebunt iniusti ante oculos tuos.
7 *¶Odisti omnes qui operantur iniquitatẽ:*
perdes omnes qui loquuntur mendacium.
Virum sanguinum & dolosum abomina-
B *bitur Dominus.*
8 *¶Ego autem in multitudine misericordiæ*
tuæ introibo in domum tuam : adorabo ad
templum sanctum tuum in timore tuo.
9 *¶Domine deduc me in iustitia tua : pro-*
pter inimicos meos dirige in conspectu " tuo "meo viam
viam meam'. tuam 5.
10 *¶Quoniam non est in ore eorum veritas:*
C *cor eorum vanum est.*
11 *¶ ‖Sepulchrum patens est guttur eorum,* Isa.13.b.2.
linguis suis dolose agebãt, iudica illos Deus. Rom.3.b.13.
Decidant à cogitationibus suis, secũdum
multitudinem impietatum eorũ expelle eos,
quoniam irritauerunt te Domine.
12 *¶Et lætentur omnes qui sperant in te: in*
æternum exultabunt, & habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes qui diligũt
13 *nomen tuum: ¶quoniam tu benedices iusto.*
Domine, vt scuto bonæ voluntatis "tuæ' ".5.
coronasti nos.

1 In finem in carminibus, Psalmus
Dauid, pro octaua.

VI.

2 *D‖Omine, ne in furore tuo arguas me,* Psa.38.a.2.
A *neque in ira tua corripias me.*
3 *¶Miserere mei Domine, quoniam infir-*
mus sum: sana me Domine, quoniam con-
turbata sunt ossa mea.
4 *¶Et anima mea turbata est valde: " &'* "sed
tu Domine vsquequo?
5 *¶ Conuertere Domine, & eripe animam*
meam, saluum me fac propter misericordiam
tuam.
6 *¶Quoniã non est in morte qui memor sit*
tui:

tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?
¶ Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſin 7
gulas noctes lectum meum, lachrymis meis B
ſtratum meum rigabo.
¶ Turbatus eſt a furore oculus meus: in- 8
ueteraui inter omnes inimicos meos.
Mat. 7. d. 23. *¶ ‖ Diſcedite à me omnes qui operamini* 9
25. d 41. *iniquitatem. Quoniam exaudiuit Dominus*
Luc. 13. f. 27. *vocem fletus mei.*
¶ Exaudiuit Dominus deprecationē meā, 10
Dominus orationem meam ſuſcepit.
¶ Erubeſcant, & conturbentur vehemen 11
ter omnes inimici mei: conuertantur & eru-
beſcant valde velociter.

Pſalmus Dauid quem cantauit Do 1
mino pro verbis Chuſi filii Ie-
mini, 2. Reg. 16. d.

VII.

DOmine Deus meus in te ſperaui: ſal- 2
uum me fac ex omnibus perſequenti- A
bus me. & libera me.
¶ Nequando rapiat vt leo animam meā, 3
dum non eſt qui redimat, neque qui ſaluum
faciat.
¶ Domine Deus meus ſi feci iſtud, ſi eſt 4
iniquitas in manibus meis.
¶ Si reddidi retribuentibus mihi mala: 5
decidam meritò ab inimicis meis inanis.
¶ Perſequatur inimicus animam meam, 6
& comprehendat & conculcet in terra vi-
tam meam, & gloriam meam in puluerem
deducat.
¶ Exurge Domine in ira tua: & exaltare 7
in finibus inimicorum meorum.
Et exurge Domine Deus meus in præce-
pto quod mandaſti, ¶ & ſynagoga populorum 8
circundabit te.
Et propter hanc in altum regredere: ¶ Do 9
minus iudicat populos.
Iudica me Domine ſecundùm iuſtitiam B
meam, & ſecundùm innocentiam meam ſu-
per me.
¶ Conſumetur nequitia peccatorum, & di 10
1. Par. 28. b. *riges iuſtū, ‖ ſcrutans corda & renes Deus.*
Ier. 11. d. 20. *¶ Iuſtum adiutorium meum à Domino,* 11
17. b. 10. c. 12 *qui ſaluos facit rectos corde.*
* & 3. *¶ Deus iudex iuſtus, * fortis, & patiens,* 12
nunquid iraſcitur per ſingulos dies?
* vibrabit 8 *¶ Niſi conuerſi fueritis, gladiū ſuū * vibra* 13
uit, arcum ſuum tetendit, & parauit illum.
¶ Et in eo parauit vaſa mortis: ſagittas 14
ſuas ardentibus effecit. C
Iſa. 59. a. 4. *¶ ‖ Ecce parturit iniuſtitiam, concepit do-* 15
Iob 15. f. 45. *lorem, & peperit iniquitatem.*
¶ Lacum aperuit, & effodit eum, & inci- 16
dit in foueam quam fecit.
¶ Conuertetur dolor eius in caput eius, & 17
in verticem ipſius iniquitas eius deſcendet.
¶ Confitebor Domino ſecundùm iuſtitiam 18
eius, & pſallam nomini Domini altiſſimi.

1 In finem, pro torcularibus, Pſalmus
Dauid.

VIII.

2 *DOmine Dominus noſter, quàm admi-*
A *rabile eſt nomen tuum in vniuerſa*
terra? Quoniam eleuata eſt magnificentia
tua ſuper cælos.
3 *¶ ‖ Ex ore infantium & lactentium perfe* Mat. 21. b. 16
ciſti laudē propter inimicos tuos: vt deſtruas
inimicum & vltorem.
4 *¶ Quoniam videbo cælos tuos opera digi-*
torum tuorum: lunam & ſtellas, quæ tu fun
daſti.
5 *¶ Quid eſt homo, quòd memor es eius? aut*
filius hominis, quoniam viſitas eum?
6 *¶ ‖ Minuiſti eum paulominus ab angelis:* Heb. 2. b. 7.
7 *gloria & honore coronaſti eum, ¶ & conſti-*
B *tuiſti eum ſuper opera manuum tuarum.*
8 *‖ Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius: ¶ oues* Gen. 1. c. 28.
& boues vniuerſas: inſuper & pecora cāpi. 1. Co. 15. d. 27
9 *¶ Volucres cæli & piſces maris, qui peram*
bulant ſemitas maris.
10 *¶ Domine Dominus noſter, quàm admira*
bile eſt nomen tuum in vniuerſa terra?

1 In finem pro occultis filii, Pſalmus
Dauid.

IX.

2 *COnfitebor tibi Domine in toto corde*
A *meo: narrabo omnia mirabilia tua.*
3 *¶ Lætabor & exultabo in te, pſallam no-*
mini tuo altiſſime.
4 *¶ In conuertendo inimicum meum retror-*
ſum: infirmabuntur, & peribunt a facie
tua.
5 *¶ Quoniam feciſti iudicium meum & cau*
ſam meam: ſediſti ſuper thronum qui iudi-
cas iuſtitiam.
6 *¶ Increpaſti Gentes, & periit impius: no-*
men eorum deleſti in æternum & in ſecu-
lum ſeculi.
7 *¶ Inimici defecerunt framea in finem, &*
ciuitates eorum deſtruxiſti. Periit memo-
ria eorum cum ſonitu.
8 *¶ Et Dominus in æternum permanet, Pa*
9 *rauit in iudicio thronum ſuum: ¶ & ipſe iu-*
B *dicabit orbem terræ in æquitate, iudicabit*
populos in iuſtitia.
10 *¶ Et factus eſt Dominus refugium pau-*
peri: adiutor in opportunitatibus, in tribu-
latione.
11 *¶ Et ſperent in te qui nouerunt nomen*
tuum: quoniam non dereliquiſti quærentes
te Domine.
12 *¶ Pſallite Domino qui habitat in Sion:*
annuntiate inter Gentes ſtudia eius.
13 *¶ Quoniam requirens ſanguinem eorum,*
recordatus eſt: non eſt oblitus clamorem pau
perum.
14 *¶ Miſerere mei Domine: vide humilita-*
C *tem meam de inimicis meis.*

¶ Qui

¶Qui exaltas me de portis mortis, ut an- 15
nuntiem omnes laudationes tuas in portis
filia Sion.
¶Exultabo in salutari tuo: infixa sunt 16
Gentes in interitu quem fecerunt.
In laqueo isto quem absconderunt, com-
prehensus est pes eorum.
¶Cognoscetur Dominus iudicia faciens: 17
in operibus manuum suarum comprehensus
est peccator.
¶Conuertantur peccatores in infernum, 18
omnes gentes quæ obliuiscuntur Deum.
¶Quoniam non in finem obliuio erit pau 19
peris: patientia pauperum non peribit in fi-
nem.
¶Exurge Domine, non confortetur homo: 20
iudicentur Gentes in conspectu tuo.
¶Constitue Domine legislatorē super eos: 21
sciant Gentes quoniam homines sunt.

Psal. 10. secundum Hebræos.

¶Vt quid Domine recessisti longe, despicis 1
in opportunitatibus, in tribulatione? A
¶Dum superbit impius, incenditur pau- 2
per: comprehenduntur in consilijs quibus co-
gitant.
¶Quoniam laudatur peccator in deside- 3
rijs animæ suæ: & iniquus benedicitur.
¶Exacerbauit Dominum peccator, secun- 4
dum multitudinem iræ suæ non quæret.
Non est Deus in conspectu eius: ¶inqui- 5
natæ sunt viæ illius in omni tempore.
Auferuntur iudicia tua à facie eius: om- B
nium inimicorum suorum dominabitur.
¶Dixit enim in corde suo, Nō mouebor à 6
generatione in generationem, sine malo.
Inf. 13. a. 3. ¶||Cuius maledictione os plenum est, & 7
Rom. 3. b. 14 amaritudine, & dolo: sub lingua eius labor
& dolor.
¶Sedet in insidijs cum diuitibus: in occul 8
tis, vt interficiat innocentem.
Oculi eius in pauperem respiciunt: ¶in- 9
sidiatur in abscondito quasi leo in spelunca
sua.
Insidiatur vt rapiat pauperē: rapere pau C
perem dum attrahit eum.
¶In laqueo suo humiliabit eū, inclinabit 10
se, & cadet cum dominatus fuerit pauperū.
¶Dixit enim in corde suo, Oblitus est 11
Deus: auertit faciē suā ne videat in finem.
*& ¶Exurge Domine Deus, *exaltetur ma- 12
nus tua: ne obliuiscaris pauperum.
¶Propter quid irritauit impius Deum? di 13
xit enim in corde suo, Non requiret. D
¶Vides, quoniam tu laborem & dolorem 14
consideras: vt tradas eos in manus tuas.
Tibi derelictus est pauper: orphano tu e-
ris adiutor.
¶Contere brachiū peccatoris & maligni: 15
quæretur peccatū illius, & non inuenietur.
¶Dominus regnabit in æternū, & in secu 16
lum seculi: peribitis Gentes de terra illius.
17 ¶Desiderium pauperum exaudiuit Do-
minus: præparationem cordis eorum audiuit
auris tua.
18 ¶Iudicare pupillo & humili: vt nō appo-
nat vltra magnificare se homo super terrā.

In finem, Psalmus Dauid.

X. HEB. 11.

1 IN Domino confido: quomodo dicitis animæ
A meæ, Transmigra [illegible] montem sicut passer?
2 ¶Quoniam ecce peccatores intenderunt
arcum: parauerunt sagittas suas in phare-
tra, vt sagittent in obscuro rectos corde.
3 ¶Quoniam quæ perfecisti, destruxerunt:
iustus autem quid fecit?
4 ¶||Dominus in templo sancto suo. Domi- Aba. 2. d. 20
B nus in cœlo sedes eius.
Oculi eius in pauperē respiciunt: palpe-
bræ eius interrogant filios hominum.
5 ¶Dominus interrogat iustum & impium:
qui autem diligit iniquitatem, odit animam
suam.
6 ¶Pluet super peccatores laqueos: ignis – –. 13.
&ʾ sulphur, & spiritus procellarum, pars ca-
licis eorum.
7 ¶Quoniam iustus Dominus – &ʾ iustitias –. 2.
dilexit: æquitatem vidit vultus eius.

1 In finem pro octaua, Psalmus Dauid.

XI. HEB. 12.

2 SAluum me fac Domine, quoniam defecit
A sanctus, quoniam diminutæ sunt veri-
tates a filijs hominum.
3 ¶Vana locuti sunt, vnusquisque ad pro-
ximum suum, labia dolosa, in corde & corde
locuti sunt.
4 ¶Disperdat Dominus vniuersa labia do-
losa, – &ʾ linguam magniloquam. –. 1.
5 ¶Qui dixerunt, Linguam nostrā magni-
ficabimus: labia nostra a nobis sunt, quis no-
ster Dominus est?
6 ¶Propter miseriam inopum, & gemitum
B pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus,
Ponam in salutarē: fiducialiter agam in eo.
7 ¶||Eloquia Domini, eloquia casta: argen- Pro. 30. a. 5.
tum igne examinatum, probatum terræ pur
gatum septuplum.
8 ¶Tu Domine seruabis nos: & custodies
nos a generatione hac in æternum.
9 ¶In circuitu impij ambulant: secundum
altitudinem tuam multiplicasti filios homi-
num.

1 In finem, Psalmus Dauid.

XII. HEB. 13.

2 VSquequo Domine obliuisceris me in fi-
A nem? vsquequo auertis faciem tuam à
me?
3 ¶Quandiu ponam consilia in anima mea,
dolorem in corde meo per diem?
Vsquequo exaltabitur inimicus meus su-
per

per me? ¶respice, & exaudi me Domine Deus 4
meus.
Illumina oculos meos ne vnquam obdor-
miam in morte: ¶ne quando dicat inimicus 5
meus, Praualui aduersus eum.
Qui tribulant me exultabũt si motus fue- B
ro: ¶ego autem in misericordia tua speraui. 6
Exultabit cor meum in salutari tuo: can
tabo Domino qui bona tribuit mihi: & psal-
lam nomini Domini altißimi.

In finem, Psalmus Dauid. 1

HEB.14. XIII.

4.Esd.8.d.58 Dixit insipiens in corde suo, nõ est Deus. A
Inf.52.a.1. Corrupti sunt, & abominabiles fa-
cti sunt in studijs suis: non est qui faciat bo-
num, non est vsque ad vnum.
¶Dominus de cælo prospexit super filios 2
Rom.3.b.10 hominum: ‖ vt videat si est intelligens aut
requirens Deum.
¶Omnes declinauerunt, simul inutiles 3
facti sunt: non est qui faciat bonum, non est
vsque ad vnum.
Sup 5.c.11. ‖Sepulchrum patens est guttur eorũ: lin-
Rom.3.b.13. guis suis dolosè agebant, venenum aspidum
Inf.139.a.4. sub labijs eorum.
Sup.9.d 26. ‖Quorum os maledictione & amaritudi-
Rom.3.b.14 ne plenum est: veloces pedes eorũ ad effun-
dendum sanguinem.
Contritio & infælicitas in vijs eorum, & B
Esa.59. b.8. viam pacis non cognouerunt: ‖non est timor
Inf.35.a.2. Dei ante oculos eorum.
¶Nonne cognoscent omnes qui operantur 4
iniquitatem, qui deuorant plebem meam si-
cut escam panis?
¶Dominum non inuocauerunt illic, trepi 5
dauerunt timore vbi non erat timor.
¶Quoniam Dominus in generatione iu- 6
sta est, consilium inopis confudistis: quoniam
Dominus spes eius est.
¶Quis dabit ex Sion salutare Israël? cùm 7
auerterit Dominus captiuitatem plebis suæ,
exultabit Iacob, & lætabitur Israel.

Psalmus Dauid. 1

HEB.15. XIIII.

Domine quis habitabit in tabernaculo A
tuo: aut quis requiescet in monte san-
cto tuo?
¶Qui ingreditur sine macula, & opera- 2
tur iustitiam.
Qui loquitur veritatem in corde suo,
¶qui non egit dolum in lingua sua. 3
Nec fecit proximo suo malum, & oppro-
brium non accepit aduersus proximos suos.
¶Ad nihilum deductus est in conspectu e- 4
ius malignus, timentes autem Dominum
glorificat.
Qui iurat proximo suo & non decipit: B
¶qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, 5
& munera super innocentem non accepit:
Qui facit hæc, non mouebitur in æternũ.

1 Tituli inscriptio ipsi Dauid.

XV. HEB.16.

A Conserua me Domine, quoniã speraui
in te.
2 ¶Dixi Domino, Deus meus es tu, quo-
niam bonorum meorum non eges.
3 ¶Sanctis qui sunt in terra eius, mirifica-
uit omnes voluntates meas in eis.
4 ¶Multiplicatæ sunt infirmitates eorum:
postea accelerauerunt.
Non congregabo conuenticula eorum de
sanguinibus: nec memor ero nominum eo-
rum per labia mea.
5 ¶Dominus, pars hæreditatis meæ & cali-
cis mei: tu es qui restitues hæreditatem
meam mihi.
6 ¶Funes ceciderunt mihi in præclaris: ete-
nim hæreditas mea præclara est mihi.
7 ¶Benedicam Dominum qui tribuit mihi
B intellectum, insuper & vsque ad noctem in-
crepuerunt me renes mei.
8 ¶ ‖ Prouidebam Dominum in conspectu Act.2. d.25.
meo semper: quoniam à dextris est mihi, ne
commouear.
9 ¶ Propter hoc lætatum est cor meum, &
exultauit lingua mea: insuper & caro mea
requiescet in spe.
10 ¶‖Quoniam non derelinques animam Act.2.e.31.
meam in inferno: nec dabis sanctum tuum 13.e.35.
videre corruptionem.
Notas mihi fecisti vias vitæ: adimplebis
me lætitia cum vultu tuo: delectationes in
dextera tua vsque in finem.

1 Oratio Dauid.

XVI. HEB.17.

A Exaudi Domine iustitiam meam: inten-
de deprecationem meam:
Auribus percipe orationem meam, non in
labijs dolosis.
2 ¶De vultu tuo iudicium meum prodeat:
oculi tui videant æquitates.
3 ¶Probasti cor meum, & visitasti nocte, i-
gne me examinasti, & nõ est inuenta in me
iniquitas.
4 ¶Vt nõ loquatur os meum opera hominũ:
propter verba labiorum tuorum ego custodi-
ui vias duras.
5 ¶Perfice gressus meos in semitis tuis: vt
B non moueantur vestigia mea.
6 ¶Ego clamaui, quoniã exaudisti me Deus:
inclina aurem tuam mihi, & exaudi verba
mea.
7 ¶Mirifica misericordias tuas, qui saluos
facis sperantes in te.
8 A resistentibus dextera tua: ¶custodi me
vt pupillam oculi.
Sub vmbra alarum tuarum protege me:
9 ¶à facie impiorum qui me afflixerunt.
C Inimici mei animam meam circunde-
10 derunt: ¶adipem suam concluserunt, os
eorum

eorum locutum est superbiam.
¶ *Proycientes me, nunc circundederunt* 11
me: oculos suos statuerunt declinare in ter-
ram.
¶ *Susceperunt me sicut leo, paratus ad* 12
prædam, & sicut catulus leonis habitans in
abditis.
¶ *Exurge Domine, præueni eum, & sup-* 13
planta eum: eripe animam meam ab impio: D
frameam tuam ¶ *ab inimicis manus tuæ.* 14
Domine, à paucis de terra diuide eos in
*& *vita eorum:* * *de absconditis tuis adimple-*
tus est venter eorum.
Saturati sunt filijs: & dimiserunt reli-
quias suas paruulis suis.
¶ *Ego autem in iustitia apparebo conspe-* 15
ctui tuo: satiabor cũ apparuerit gloria tua.

In finem puero Domini Dauid, qui 1
locutus est Domino verba canti-
ci huius, in die qua eripuit eum
Dominus de manu omnium ini-
micorum eius, & de manu Saul,
& dixit, 2.Reg.22.a.2.

HEB.18. XVII.

D*iligam te Domine fortitudo mea:* 2
¶ *Dominus firmamentum meum: &* 3
refugium meum, & liberator meus. A
Heb.2.c.13. *Deus meus adiutor meus: & sperabo in*
eum. Protector meus, & cornu salutis meæ,
& susceptor meus.
¶ *Laudans inuocabo Dominum: & ab ini* 4
micis meis saluus ero.
¶ *Circundederunt me dolores mortis, &* 5
torrentes iniquitatis conturbauerunt me.
¶ *Dolores inferni circundederũt me, præ-* 6
occupauerunt me laquei mortis.
¶ *In tribulatione mea inuocaui Dominũ,* 7
& ad Deum meum clamaui.
Et exaudiuit de templo sancto suo vocem
meam: & clamor meus in conspectu eius, in-
troiuit in aures eius.
*& 5. ¶ *Cõmota est & contremuit terra:* * *fun-* 8
damenta montiũ conturbata sunt, & com-
mota sunt, quoniam iratus est eis.
¶ *Ascẽdit fumus in ira eius: & ignis à fa-* 9
cie eius exarsit: carbones succensi sunt ab eo.
¶ *Inclinauit cælos, & descendit: & caligo* 10
sub pedibus eius.
¶ *Et ascendit super cherubim, & volauit:* 11
volauit super pennas ventorum.
¶ *Et posuit tenebras latibulum suum, in* 12
circuitu eius tabernaculum eius: tenebrosa B
aqua in nubibus aëris.
¶ *Præ fulgore in conspectu eius nubes trã-* 13
sierunt, grando, & carbones ignis.
¶ *Et intonuit de cælo Dominus, & Altis-* 14
simus dedit vocem suam: grando & carbones
ignis.
¶ *Et misit sagittas suas, & dissipauit eos:* 15
fulgura multiplicauit, & conturbauit eos.
16 ¶ *Et apparuerunt fontes aquarum, & re*
uelata sunt fundamenta orbis terrarum.
Ab increpatione tua Domine, ab inspira-
tione spiritus iræ tuæ.
17 ¶ *Misit de summo, & accepit me: & as-* *.
sumpsit me de aquis multis.
18 ¶ *Eripuit me de inimicis meis fortissimis*
& ab his qui oderunt me: quoniam confor-
tati sunt super me.
19 ¶ *Præuenerunt me in die afflictionis meæ,*
& factus est Dominus protector meus.
20 ¶ *Et eduxit me in latitudinem: saluum*
me fecit, quoniam voluit me.
21 ¶ *Et retribuet mihi Dominus secundùm*
iustitiam meam, & secundùm puritatẽ ma-
nuum mearum retribuet mihi.
22 ¶ *Quia custodiui vias Domini, nec impiè*
gessi a Deo meo.
23 ¶ *Quoniam omnia iudicia eius in conspe-*
ctu meo: & iustitias eius non repuli a me.
24 ¶ *Et ero immaculatus cum eo: & obserua-*
bo me ab iniquitate mea.
25 ¶ *Et retribuet mihi Dominus secundùm*
C *iustitiam meam: & secundùm puritatem*
manuum mearum in conspectu oculorum
eius.
26 ¶ *Cum sancto sanctus eris, & cum viro*
innocente innocens eris.
27 ¶ *Et cum electo electus eris, & cum per-*
uerso peruertêris.
28 ¶ *Quoniam tu populum humilem saluum*
facies: & oculos superborum humiliabis.
29 ¶ *Quoniam tu illuminas lucernam meã*
domine: deus meus illumina tenebras meas.
30 ¶ *Quoniam in te eripiar à tentatione, &*
in Deo meo transgrediar murum.
31 ¶ *Deus meus impolluta via eius: eloquia*
Domini igne examinata: protector est om-
nium sperantium in se.
32 ¶ *Quoniam quis Deus præter Dominum?*
"*aut*' *quis Deus præter Deum nostrum?* *& 2.
33 ¶ *Deus qui præcinxit me virtute: & po-*
suit immaculatam viam meam.
34 ¶ *Qui perfecit pedes meos tanquam cer-*
uorum: & super excelsa statuens me.
35 ¶ ‖*Qui docet manus meas ad prælium: &* 2.Re.22.c.35
posuisti vt arcum æreum brachia mea.
36 ¶ *Et dedisti mihi protectionẽ salutis tuæ,*
& dextera tua suscepit me.
Et disciplina tua correxit me in finem, &
disciplina tua ipsa me docebit.
37 ¶ *Dilatasti gressus meos subtus me, & nõ*
D *sunt infirmata vestigia mea.*
38 ¶ *Persequar inimicos meos, & compre-*
hendam illos: & non conuertar donec defi-
ciant.
39 ¶ *Confringam illos, nec poterunt stare: ca-*
dent subtus pedes meos.
40 ¶ *Et præcinxisti me virtute ad bellum: &*
supplantasti insurgentes in me subtus me.

¶Et

¶Et inimices meos dedisti mihi dorsum, 41
odientes me disperdidisti.
¶Clamauerunt, nec erat qui saluos face- 42
ret: ad Dominum, nec exaudiuit eos.
¶ Et comminuam eos vt puluerem ante 43
faciem venti: vt lutum platearum delebo
eos.
¶Eripies me de contradictionibus populi: 44
constitues me in caput Gentium.
¶Populus quem non cognoui seruiuit mi- 45
hi: in auditu auris obediuit mihi.
¶Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alie- 46
ni inueterati sunt, & claudicauerunt à se-
mitis suis.
¶ Viuit Dominus, & benedictus Deus 47
meus, & exaltetur Deus salutis mea.
¶Deus qui das vindictas mihi, & subdis 48
populos sub me, liberator meus de inimicis
meis iracundis.
¶Et ab insurgentibus in me exaltabis 49
me: à viro iniquo eripies me.
2.re.22.d.50 ¶ Propterea confitebor tibi in nationibus 50
Rom.15.b.9 Domine: & nomini tuo psalmum dicam.
¶Magnificans salutes regis eius: & faciēs 51
misericordiam Christo suo Dauid, & semini
eius vsque in seculum.

In finem, Psalmus Dauid. 1

HEB.19. XVIII.

CAeli enarrant gloriā Dei, & opera ma 2
nuum eius annuntiat firmamentum. A
¶Dies diei eructat verbum: & nox nocti 3
indicat scientiam.
¶Non sunt loquela neque sermones, quo- 4
rum non audiantur voces eorum.
Ro.10.d.18. ¶‖In omnem terram exiuit sonus eorum, 5
& in fines orbis terra verba eorum.
¶In sole posuit tabernaculum suū, & ipse 6
tanquam sponsus procedens de thalamo suo,
Lu.24.g.46 ᵛExultauitˡ vt gigas ad currendā viam,
ᵛexultabit a summo calo egressio eius.
a. ¶Et occursus eius vsque ad summum e- 7
ius: nec est qui se abscondat à calore eius.
¶ Lex Domini immaculata, conuertens 8
animas: testimonium Domini fidele, sapien- B
tiam prastans paruulis.
¶Iustitia Domini recta, latificantes cor- 9
da, praceptum Domini lucidum, illuminans
oculos.
¶Timor Domini sanctus, permanens in 10
seculum seculi: iudicia Domini vera, iustifi-
cata in semetipsa.
¶Desiderabilia super aurum & lapidem 11
pretiosum multum. & dulciora super mel &
fauum.
¶Etenim seruus tuus custodit ea, in cu- 12
stodiendis illis retributio multa. C
¶Delicta quis intelligit? ab occultis meis 13
munda me, ¶ & ab alienis parce seruo tuo. 14
Si mei nō fuerint dominati, tūc immacu
latus ero, & emundabor à delicto maximo.

15 ¶ Et erunt vt complaceant eloquia oris
mei: & meditatio cordis mei in cōspectu tuo
semper.
Domine adiutor meus, & redēptor meus.

1 In finem, Psalmus Dauid.

XIX. HEB.20.

2 EXaudiat te Dominus in die tribulatio-
A nis: protegat te nomen Dei Iacob.
3 ¶Mittat tibi auxilium de sancto: & de
Sion tueatur te.
4 ¶Memor sit omnis sacrificij tui: & holocau
stum tuum pingue fiat.
5 ¶Tribuat tibi secundum cor tuum, & om
ne consilium tuum confirmet.
6 ¶Latabimur in salutari tuo: & in nomi-
B ne Dei nostri magnificabimur.
7 ¶ Impleat Dominus omnes petitiones
tuas: nunc cognoui quoniā saluum fecit Do-
minus CHRISTVM suum.
Exaudiet illum de calo sancto suo: in po-
tentatibus salus dextera eius.
8 ¶Hi in curribus, & hi in equis: nos au-
tem in nomine Domini Dei nostri inuoca-
bimus.
9 ¶Ipsi obligati sunt, & ceciderunt: nos au-
tem surreximus & erecti sumus.
10 ¶Domine saluū fac regem, & exaudi nos
in die qua inuocauerimus te.

1 In finem, Psalmus Dauid.

XX. HEB.21.

2 DOmine in virtute tua latabitur rex:
A & super salutare tuum exultabit ve-
hementer.
3 ¶Desiderium cordis eius tribuisti ei: &
voluntate labiorum eius non fraudasti eum.
4 ¶Quoniam praeuenisti eum in benedictio-
nibus dulcedinis: posuisti in capite eius co-
ronam de lapide pretioso.
5 ¶Vitam petijt à te: & tribuisti ei longi-
tudinem dierum in seculum, & in seculum
seculi.
6 ¶ Magna est gloria eius in salutari tuo:
gloriam & magnum decorem impones super
eum.
7 ¶ Quoniam dabis eum in benedictionem
B in seculum seculi: latificabis eum in gaudio
cum vultu tuo.
8 ¶ Quoniam rex sperat in Domino: & in
misericordia Altissimi non commouebitur.
9 ¶Inueniatur manus tua omnibus inimi-
cis tuis: dextera tua inueniat omnes qui te
oderunt.
10 ¶Pones eos vt clibanum ignis in tempore
vultus tui: Dominus in ira sua conturbabit
eos, & deuorabit eos ignis.
11 ¶Fructum eorum de terra perdes: & se-
C men eorum à filijs hominum.
12 ¶Quoniam declinauerunt in te mala, co-
gitauerunt consilia qua non potuerunt sta-
bilire.

¶Quoniam pones eos dorsum: in reliquijs 13
tuis præparabis vultum eorum.
¶Exaltare Domine in virtute tua: can- 14
tabimus & psallemus virtutes tuas.

In finem, pro susceptione matuti- 1
na. Psalmus Dauid.

HEB. 22. XXI.
Mat 27.c.46 DEus Deus meus respice in me: ‖quare 2
Mar.15.c.34 me dereliquisti? longe à salute mea ver A
ba delictorum meorum.
¶Deus meus clamabo per diē, & non ex- 3
audies: & nocte, & non ad insipientiā mihi.
¶Tu autē in sancto habitas, Laus Israël. 4
¶In te sperauerunt patres nostri: spera- 5
uerunt, & liberasti eos.
¶Ad te clamauerunt, & salui facti sunt: 6
in te sperauerunt, & non sunt confusi.
¶Ego autem sum vermis, & non homo: 7
opprobrium hominum & abiectio plebis.
¶Omnes videntes me, deriserunt me, lo- 8
Mat.27.e.39 cuti sunt labijs, ‖& mouerunt caput.
Mat.15.e.29 ¶Sperauit in Domino, eripiat eum, saluū 9
Mat.27.e.43 faciat eum, quoniam vult eum.
¶Quoniā tu es qui extraxisti me de ven 10
tre: spes mea ab vberibus matris meæ.
¶In te proiectus sum ex vtero: 11
De ventre matris meæ Deus meus es tu. B
¶ne discesseris a me. 12
Quoniam tribulatio proxima est, quo-
niam non est qui adiuues.
¶Circundederunt me vituli multi: tauri 13
pingues obsederunt me.
¶Aperuerunt super me os suum, sicut leo 14
rapiens & rugiens.
¶Sicut aqua effusus sum: et dispersa sunt 15
omnia ossa mea.
Factum est cor meum tanquā cera lique-
scens in medio ventris mei.
¶Aruit tanquam testa virtus mea, & 16
lingua mea adhæsit faucibus meis, & in pul
uerem mortis deduxisti me.
¶Quoniā circundederunt me canes mul- 17
ti: consilium malignantium obsedit me.
Mat.27.d.31 ‖ Foderunt manus meas & pedes meos: C
Ioa.19.d.23. ¶dinumerauerunt omnia ossa mea. 18
Ipsi vero considerauerunt & inspexerunt
Mat.27.d.35 me: ¶diuiserunt sibi vestimenta mea, & su- 19
per vestem meam miserunt sortem.
¶Tu autem Domine ne elongaueris auxi 20
—.11. lium tuum — à me': ad defensionem meam
conspice.
—.3. ¶Erue à framea — Deus' animam meam: 21
& de manu canis vnicam meam.
¶Salua me ex ore leonis: et à cornibus v- 22
nicornium humilitatem meam.
Heb.2.c.10. ¶‖Narrabo nomen tuum fratribus meis: 23
in medio ecclesiæ laudabo te.
¶Qui timetis Dominum laudate eum: 24
vniuersum semen Iacob glorificate eum.
¶Timeat eum omne semen Israel: quoniā 25
non spreuit, neque despexit deprecationem
pauperis.
Nec auertit faciē suam à me, & cum cla-
marem ad eum exaudiuit me.
26 ¶Apud te laus mea in ecclesia magna: vo-
D ta mea reddā in conspectu timentium eum.
27 ¶Edent pauperes & saturabuntur: & lau
dabunt Dominum qui requirunt eum: vi-
uent corda eorum in seculum seculi.
28 ¶Reminiscentur & conuertentur ad Do-
minum vniuersi fines terræ.
Et adorabunt in conspectu eius vniuer-
sæ familiæ Gentium.
29 ¶Quoniam Domini est regnum: & ipse
dominabitur Gentium.
30 ¶Manducauerunt & adorauerunt omnes
pingues terræ: in conspectu eius cadent om-
nes qui descendunt in terram.
31 ¶Et anima mea illi viuet: & semen meū
seruiet ipsi.
32 ¶Annuntiabitur Domino generatio ven-
tura, & annuntiabunt — cæli' iustitiam eius —.4.
populo qui nascetur, quem fecit Dominus.

1 Psalmus Dauid.

XXII. HEB. 23.
A DOminus regit me, & nihil mihi deerit: Isa.40.c.11.
2 ¶in loco pascuæ ibi me collocauit. Ier.23.a.5.
Super aquam refectionis educauit me: Eze.34.c.11.
3 ¶animam meam conuertit. e.23.
Deduxit me super semitas iustitiæ, pro- Ioh.10.b.11.
pter nomen suum. 1.Pet.2.d.25
4 ¶Nam etsi ambulauero in medio vmbræ 5.2.4.
mortis, non timebo mala: quoniam tu me-
cum es.
Virga tua & baculus tuus, ipsa me con-
B solata sunt.
5 ¶Parasti in conspectu meo mensam aduer
sus eos qui tribulant me.
Impinguasti in oleo caput meum: & calix
meus inebrians quàm præclarus est:
6 ¶Et misericordia tua subsequetur me om-
nibus diebus vitæ meæ.
Et vt inhabitem in domo Domini, in
longitudinem dierum.

1 Psalmus Dauid prima sabbathi.

XXIII. HEB. 24.
1.Co.10.f.26
A DOmini ‖ est terra, & plenitudo eius: Psa.49.b.12
orbis terrarum & vniuersi qui habi-
tant in eo.
2 ¶Quia ipse super maria fundauit eum:
& super flumina præparauit eum.
3 ¶Quis ascendet in montem Domini, aut
quis stabit in loco sancto eius? Matt.5.a.8.
4 ¶Innocens manibus & mundo corde, qui
non accepit in vano animam suam, nec iu-
rauit in dolo proximo suo.
5 ¶Hic accipiet benedictionem à Domino,
& misericordiam à Deo salutari suo.
6 ¶Hæc est generatio quærentium eū, quæ-
rentium faciem Dei Iacob.

¶Attol-

¶ *Attollite portas principes vestras, & e-* 7
leuamini porta aeternales : & introibit rex
gloria. B
¶ *Quis est iste rex gloria? Dominus fortis* 8
& potens, Dominus potens in praelio.
¶ *Attollite portas principes vestras, & e-* 9
leuamini porta aeternales : & introibit rex
gloria.
¶ *Quis est iste rex gloria? Dominus vir-* 10
tutum ipse est rex gloria.

In finem, Psalmus Dauid. 1

HEB. 25. XXIIII.

A*D te Domine leuaui animam meam:* A
¶ *Deus meus in te confido, non erube-* 2
scam.
Neque irrideant me inimici mei : ¶ ete- 3
nim vniuersi qui sustinent te, non confun-
dentur.
Confundantur omnes iniqua agentes su
peruacue.
¶ *Vias tuas Domine demonstra mihi, &* 4
semitas tuas edoce me.
¶ *Dirige me in veritate tua, & doce me:* 5
quia tu es Deus saluator meus, & te susti-
nui tota die.
¶ *Reminiscere miserationum tuarum Do-* 6
mine, & misericordiarum tuarum quae a sae-
culo sunt.
¶ *Delicta iuuentutis meae, & ignorantias* 7
meas ne memineris. B
Secundum misericordiam tuam, memento
mei tu, propter bonitatem tuam Domine.
¶ *Dulcis & rectus Dominus : propter hoc* 8
legem dabit delinquentibus in via
¶ *Diriget mansuetos in iudicio : docebit* 9
mites vias suas.
¶ *Vniuersa via Domini misericordia &* 10
veritas, requirentibus testamentum eius &
testimonia eius.
¶ *Propter nomen tuum Domine propitia-* 11
beris peccato meo: multum est enim. C
¶ *Quis est homo qui timet Dominum? le-* 12
gem statuit ei in via quam elegit.
¶ *Anima eius in bonis demorabitur, &* 13
semen eius haereditabit terram.
¶ *Firmamentum est Dominus timentibus* 14
eum: & testamentum ipsius vt manifestetur
illis.
¶ *Oculi mei semper ad Dominum: quoniam* 15
ipse euellet de laqueo pedes meos.
¶ *Respice in me, & miserere mei: quia v-* 16
nicus & pauper sum ego.
¶ *Tribulationes cordis mei multiplicata* 17
sunt: de necessitatibus meis erue me.
¶ *Vide humilitatem meam, & laborem* 18
meum, & dimitte vniuersa delicta mea.
Ioh.15. d.25 ¶ *Respice inimicos meos, quoniam multi-* 19
plicati sunt, & odio iniquo oderunt me. D
¶ *Custodi animam meam, & erue me: non* 20
erubescam, quoniam speraui in te.
21 ¶ *Innocentes & recti adhaeserunt mihi:*
quia sustinui te.
22 ¶ *Libera Deus Israel, ex omnibus tribu-*
lationibus suis.

1 In finem, Psalmus Dauid.

XXV. HEB. 26.

A I*Vdica me Domine, quoniam ego in inno-*
centia mea ingressus sum : & in Domino
sperans non infirmabor.
2 ¶ *Proba me Domine, & tenta me, vre re-*
nes meos & cor meum.
3 ¶ *Quoniam misericordia tua ante oculos*
meos est: & complacui in veritate tua.
4 ¶ *Non sedi cum concilio vanitatis, & cum*
iniqua gerentibus non introibo.
5 ¶ *Odiui ecclesiam malignantium, & cum*
B *impiis non sedebo.*
6 ¶ *Lauabo inter innocentes manus meas:*
& circundabo altare tuum Domine:
7 ¶ *Vt audiam vocem laudis, & enarrem*
vniuersa mirabilia tua.
8 ¶ *Domine dilexi decorem domus tuae, &*
locum habitationis gloriae tuae.
9 ¶ *Ne perdas cum impiis – Deus' animam* –.6.
C *meam, & cum viris sanguinum vitam meam.*
10 ¶ *In quorum manibus iniquitates sunt:*
dextera eorum repleta est muneribus.
11 ¶ *Ego autem in innocentia mea ingressus*
sum: redime me, & miserere mei.
12 ¶ *Pes meus stetit in directo: in ecclesiis be*
nedicam te Domine.

1 Psalmus Dauid priusquam liniretur

XXVI.

A D*Ominus illuminatio mea et salus mea:* HEB. 27.
quem timebo?
Dominus protector vitae meae, à quo tre-
pidabo?
2 ¶ *Dum appropiant super me nocentes, vt*
edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei, ipsi infir-
mati sunt & ceciderunt.
3 ¶ *Si consistant aduersum me castra, non ti-*
mebit cor meum. Si exurgat aduersum me
B *praelium, in hoc ego sperabo.*
4 ¶ *Vnam petii a Domino, hanc requiram,*
vt inhabitem in domo Domini omnibus die-
bus vitae meae.
Vt videam "voluntatem' Domini, & vi- "volupta-
sitem templum eius. tem 1.
5 ¶ *Quoniam abscondit me in tabernaculo*
suo : in die malorum protexit me in abscon-
dito tabernaculi sui.
6 ¶ *In petra exaltauit me: & nunc exalta-*
uit caput meum super inimicos meos.
Circuiui, & immolaui in tabernaculo e-
C *ius hostiam vociferationis: cantabo & psal-*
mum dicam Domino.
7 ¶ *Exaudi Domine vocem meam qua cla-*
maui – ad te': miserere mei, & exaudi me. –.2.
8 ¶ *Tibi dixit cor meum, exquisiuit – te' fa-* –.1.

ties mea: faciem tuam Domine requiram.
¶Ne auertas faciem tuam à me: ne decli 9
nes in ira à seruo tuo.
Adiutor meus esto: ne derelinquas me,
neque despicias me Deus salutaris meus.
¶Quoniam pater meus et mater mea de- 10
reliquerunt me: Dominus autem assumpsit
me.
¶Legem pone mihi domine in via tua: & 11
dirige me in semita recta propter inimicos D
meos.
¶Ne tradideris me in animas tribulan- 12
tium me: quoniam insurrexerunt in me te-
stes iniqui: & mentita est iniquitas sibi.
¶Credo videre bona Domini in terra vi 13
uentium.
Inf.30.d.25. *¶Expecta Dominum, viriliter age: & con* 14
fortetur cor tuum, & sustine Dominum.

Psalmus huic Dauid. 1

HEB.28. XXVII.

A *AD te Domine clamabo, Deus meus ne sileas à me: nequando taceas à me, &*
assimilabor descendentibus in lacum.
¶Exaudi Domine vocem deprecationis 2
meæ dum oro ad te, dum extollo manus meas
ad templum sanctum tuum.
*trahas 1. *¶Ne simul *tradas me cū peccatoribus: &* 3
cum operantibus iniquitatem ne perdas me.
Qui loquuntur pacem cum proximo suo,
mala autem in cordibus eorum.
¶Da illis secundùm opera eorum, & se- 4
cundùm nequitiam adinuentionū ipsorum:
secundùm opera manuum eorum tribue il-
lis: redde retributionem eorum ipsis.
¶Quoniam non intellexerunt opera Do- 5
mini, & in opera manuum eius: destrues il-
los, & non ædificabis eos.
¶Benedictus Dominus: quoniam exaudi- 6
uit vocem deprecationis meæ. B
¶Dominus adiutor meus, & protector 7
*.4. *meus: ~ &* in ipso sperauit cor meum, & ad-*
iutus sum.
Et refloruit caro mea: & ex voluntate
mea confitebor ei.
¶Dominus fortitudo plebis suæ: & pro- 8
tector saluationum christi sui est.
¶Saluum fac populum tuum Domine, & 9
benedic hæreditati tuæ: & rege eos, & extol-
le illos vsque in æternum.

Psalmus Dauid in consummatione 1
tabernaculi.

HEB.29. XXVIII.

A *AFferte Domino filij Dei: afferte Domino filios arietum.*
¶Afferte Domino gloriam & honorem, 2
afferte Domino gloriam nominis eius: ado-
rate Dominum in atrio sancto eius.
¶Vox domini super aquas, Deus maiesta 3
tis intonuit: Dominus super aquas multas. B
¶Vox Domini in virtute: vox Domini in 4
magnificentia.
5 *¶Vox Domini confringentis cedros: & con*
fringet Dominus cedros Libani.
6 *¶Et comminuet eas tanquam vitulum*
Libani: & dilectus quemadmodum filius
vnicornium:
7 *¶Vox Domini intercidentis flammam i-*
8 *gnis: ¶vox Domini concutientis desertū, &*
commouebit Dominus desertum Cades.
9 *¶Vox Domini præparantis ceruos, & re-*
C *uelabit condensa: & in templo eius omnes*
dicent gloriam.
10 *¶Dominus diluuium inhabitare facit: &*
sedebit Dominus rex in æternum.
11 *¶Dominus virtutem populo suo dabit: Do*
minus benedicet populo suo in pace.

1 Psalmus cantici in dedicatione do-
mus Dauid.

XXIX. HEB.30.

2 *EXaltabo te Domine, quoniam suscepisti*
A *me: nec delectasti inimicos meos super*
me.
3 *¶Domine Deus meus clamaui ad te, &*
sanasti me.
4 *¶Domine eduxisti ab inferno animam*
meam: saluasti me à descendentibus in lacū.
5 *¶Psallite Domino sancti eius: & confite-*
mini memoriæ sanctitatis eius.
6 *¶Quoniam ira in indignatione eius: &*
B *vita in voluntate eius.*
Ad vesperam demorabitur fletus: & ad
matutinum lætitia.
7 *¶Ego autem dixi in abundantia mea, Nō*
mouebor in æternum.
8 *¶Domine, in voluntate tua præstitisti*
C *decori meo virtutem:*
Auertisti faciem tuam à me, & factus
sum conturbatus.
9 *¶Ad te Domine clamabo, & ad Deum*
meum deprecabor.
10 *¶Quæ vtilitas in sanguine meo, dum de-*
scendo in corruptionem?
D *Nunquid confitebitur tibi puluis, aut an-*
nuntiabit veritatem tuam?
11 *¶Audiuit Dominus, & misertus est mei:*
Dominus factus est adiutor meus.
12 *¶Conuertisti planctum meum in gaudiū*
mihi: conscidisti saccum meum, & circunde-
disti me lætitia.
13 *¶Vt cantet tibi gloria mea, & non com-*
pungar: Domine Deus meus in æternum con
fitebor tibi.

1 In finem, Psalmus Dauid pro extasi.

XXX. HEB.31.

2 *IN te Domine speraui, non confundar in* Infr.70.a.1.
A *æternum: in iustitia tua libera me.*
3 *¶Inclina ad me aurem tuam: accelera vt*
eruas me.
Esto mihi in Deum protectorem, & in
domum refugij vt saluum me facias.
¶Quo-

Quoniam fortitudo mea & refugium 4
meam es ta: & propter nomea tuum dedu-
ces me & enutries me.
Educes me de laqaeo hoc quem absion- 5
deruat mihi: quoniam ta es protector meus.
Lu.23. f.46. Ia manas tuas commeado spiritam 6
meum: redemisti me Domine Deus verita-
tis.
Odisti obseruantes vanitates superua- 7
cuè.
Ego autem in Domino speraui: exulta- 8
bo & latabor in misericordia tua.
Quoniam respexisti humilitatem meam, B
saluasti de necessitatibus animam meam.
Nec conclusisti me in manibas inimici: 9
statuisti in loco spatioso pedes meos.
Miserere mei Domine quoniam tribu- 10
lor: conturbatus est in ira ocalas meus, aai
ma mea & veater meus.
Quoaiam defecit in dolore vita mea, & 11
anni mei in gemitibas.
Infirmata est in paupertate virtus mea,
& ossa mea conturbata sunt.
Super omnes inimicos meos factus sum 12
*& 5. opprobrium * vicinis meis valde, & timor
notis meis.
Qui videbaat me, foras fugeraat à me,
oblinioni datus sum tanquam mortaus à 13
corde. C
Factas sum tanquã vas perditum: quo- 14
niam audiui vituperationem multoram com
morantium in circuita.
In eo dum conuenirent simul aduersum
me, accipere animam meam consiliati sunt.
Ego autem in te speraui Domine: di- 15
xi, Deus meus es tu, in manibas tuis sor-
tes mea.
Eripe me de manu inimicorum meoram,
& à persequentibas me.
Illustra faciem taam super seruum tuũ, 17
salaum me fac in misericordia tua.
Domine non confudar, quoniam inuo- 18
caai te.
Erubescant impij, & deducãtur in infer-
num: muta fiant labia dolosa. 19
Qua loquuntar aduersus iustum iniqui-
tatem in superbia & in abusione.
Quã magna multitudo dulcedinis tua 20
Domine, qaam abscondisti timentibus te?
Perfecisti eis qui sperant in te, in conspe-
ctu filiorum hominum.
Abscondes eos in abscondito faciei sua à 21
conturbatione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo à contra- D
dictione linguarum.
Benedictus dominus quoniã mirificauit 22
misericordiã suam mihi in ciuitate munita.
Ego autem dixi in excessu mentis mea, 23
Proiectus sum à facie oculorum tuorum.
Ideo exaudisti vocem orationis mea, dum
clamarem ad te.
24 Diligite Dominum omnes sancti eius:
quoniam veritatẽ requiret Dominus, & re-
tribuet abundanter facientibus superbiam.
25 Viriliter agite, & confortetur cor ve- Su.26. d.14.
strum, omnes qui speratis in Domino.

1 Ipsi Dauid intellectus.

XXXI. HEB.32.

A BEati quorum remissa sunt iniquitates, Rom.4.a.7.
& quorum tecta sunt peccata.
2 Beatus vir cui non imputauit Dominus
peccatum, nec est in spiritu eius dolus.
3 Quoniã tacui, inueterauerunt ossa mea,
dum clamarem tota die.
4 Quoniam die ac nocte grauata est super
me manus tua: conuersus sum in arumna
mea dum configitur spina.
5 Delictum meum cognitum tibi feci, &
B iniustitiam meam non abscondi.
Dixi, Confitebor aduersum me iniusti- Esa.65.d.24
tiam meam Domino: & tu remisisti impie-
tatem peccati mei.
6 Pro hac orabit ad te omnis sanctus in
tempore opportuno.
Veruntamen in diluuio aquarum mul-
tarum ad eum non approximabunt.
7 Tu es refugiũ meum a tribulatione qua
C circundedit me, exultatio mea, erue me à
circundantibus me.
8 Intellectum tibi dabo, & instruam te in
via hac qua gradieris, firmabo super te ocu-
los meos.
9 Nolite fieri sicut equus & mulus qui-
bus non est intellectus.
D In camo & freno maxillas eorũ constrin-
ge, qui non approximant ad te.
10 Multa flagella peccatoris: sperantem au-
tem in Domino misericordia circundabit.
11 Latamini in Domino & exultate iusti,
& gloriamini omnes recti corde.

1 In finem, Psalmus Dauid.

XXXII. HEB.33.

A EXultati iusti in Domino: rectos decet col-
laudatio.
2 Confitemini Domino in cithara: in psal
terio decem chordarum psallite illi.
3 Cantate ei canticum nouum: bene psal-
lite ei in vociferatione.
4 Quia rectum est verbum Domini: & om
nia opera eius in fide.
5 Diligit misericordiam & iudicium: mi-
sericordia Domini plena est terra.
6 Verbo Domini cali firmati sunt, & spi-
B ritu oris eius omnis virtus eorum.
7 Congregans sicut in utre aquas maris:
ponens in thesauris abyssos.
8 Timeat Dominum omnis terra: ab eo au
tem commoueantur omnes inhabitantes or-
bem.
9 Quoniam ipse dixit, & facta sunt: ipse Gen.1 a.3.
mandauit & creata sunt. Iud.16. c.27

¶Dominus dißipat consilia gentium: re- 10
probat autem cogitationes populorum, & re-
probat consilia principum.
¶Consilium autem Domini in æternum 11
manet: cogitationes cordis eius in genera- C
tione & generationem.
¶Beata gẽs cuius est dominus, Deus eius, 12
populus quem elegit in hæreditatem sibi.
¶De cælo respexit Dominus: vidit omnes 13
filios hominum.
¶De præparato habitaculo suo respexit su 14
per omnes qui habitant terram.
¶Qui finxit sigillatim corda eorum: qui 15
intelligit omnia opera eorum.
¶Non saluatur rex per multam virtutẽ: 16
& gigas non saluabitur in multitudine vir-
tutis suæ.
¶Fallax equus ad salutem: in abundan- 17
tia autem virtutis suæ non saluabitur. D
¶Ecce oculi Domini super metuentes eũ, 18
& in eis qui sperãt super misericordia eius.
¶Vt eruat à morte animas eorum, & a- 19
lat eos in fame.
¶Anima nostra sustinet Dominum, quo- 20
niam adiutor & protector noster est.
¶Quia in eo lætabitur cor nostrum: & in 21
nomine sancto eius sperauimus.
¶Fiat misericordia tua Domine super nos 22
quemadmodum sperauimus in te.

Dauidi cùm immutauit vultum suũ 1
coram Abimelech, & dimisit eũ,
& abiit, 1. Reg. 21. d.

XXXIII.

HEB. 34.

Benedicam Dominum in omni tempore: 2
semper laus eius in ore meo. A
¶In Domino laudabitur anima mea: au- 3
diant mansueti, & lætentur.
¶Magnificate Dominum mecum: et exal- 4
temus nomen eius in idipsum.
¶Exquisiui Dominum, & exaudiuit me: 5
& ex omnibus tribulationibus meis eripuit
me.
¶Accedite ad eum, & illuminamini: & 6
facies vestræ non confundentur.
¶Iste pauper clamauit, & Dominus ex- 7
audiuit eum: & de omnibus tribulationi- B
bus eius saluauit eum.
Mat. 18. b. 10 ¶Immittet angelus Domini in circuitu 8
timentium eum: & eripiet eos.
¶Gustate, & videte quoniam suauis est 9
Dominus: beatus vir qui sperat in eo.
¶Timete Dominum omnes sancti eius: 10
quoniam non est inopia timentibus eum.
Luc. 1. e. 50. ¶Diuites eguerunt & esurierunt: inqui- 11
rentes autem Dominum non minuentur om
ni bono. C
¶Venite filij, audite me: timorem Domini 12
docebo vos.
1. Pet. 3. b. 17 ¶||Quis est homo qui vult vitam, diligit 13
dies videre bonos?

14 ¶Prohibe linguam tuam à malo, & labia
tua ne loquantur dolum.
15 ¶Diuerte à malo, & fac bonum: inquire
pacem, & persequere eam.
16 ¶||Oculi Domini super iustos: & aures e- Ecc. 15. d. 21. Heb. 4. c. 13.
ius in preces eorum.
17 ¶Vultus autem Domini super facientes
mala: vt perdat de terra memoriam eorum.
18 ¶Clamauerunt iusti, & Dominus exau-
D diuit eos: & ex omnibus tribulationibus eo-
rum liberauit eos.
19 ¶Iuxta est dominus ijs qui tribulato sunt
corde: & humiles spiritu saluabit.
20 ¶Multæ tribulationes iustorum: & de om-
nibus his liberabit eos Dominus.
21 ¶Custodit Dominus omnia ossa eorum:
vnum ex his non conteretur.
22 ¶Mors peccatorum peßima: & qui oderũt
iustum delinquent.
23 ¶Redimet Dominus animas seruorũ suo-
rum: & nõ delinquent oẽs qui sperant in eo.

1 Psalmus huic Dauid.

XXXIIII.

HEB. 35.

A Iudica Domine nocentes me: expugna im-
pugnantes me.
2 ¶Apprehende arma & scutum: & exurge
in adiutorium mihi.
3 ¶Effunde frameam, & conclude aduersus
eos qui persequuntur me: dic animæ meæ,
Salus tua ego sum.
4 ¶||Confundantur & reuereantur quærен- Inf. 39. d. 15. & 69. a. 3.
tes animam meam,
Auertantur retrorsum & confundantur
cogitantes mihi mala.
5 ¶Fiant tanquam puluis ante faciem ven
ti, & angelus Domini coarctans eos.
6 ¶Fiat via illorum tenebræ & lubricum:
& angelus Domini persequens eos.
7 ¶Quoniam gratis absconderunt mihi in-
B teritum laquei sui: superuacue exprobraue-
runt animam meam.
8 ¶Veniat illi laqueus quem ignorat, & ca-
ptio quam abscondit apprehendat eum: & in
laqueum cadat in ipsum.
9 ¶Anima autem mea exultabit in Domi-
no: & delectabitur super salutari suo.
10 ¶Omnia ossa mea dicent, Domine, quis
similis tibi?
Eripiens inopem de manu fortiorum e-
ius: egenum & pauperem à diripientibus
eum.
11 ¶Surgentes testes iniqui, quæ ignorabam
interrogabant me.
12 ¶Retribuebant mihi mala pro bonis: ste-
rilitatem animæ meæ.
13 ¶Ego autem cùm mihi molesti essent, in-
duebar cilicio.
C Humiliabam in ieiunio animam meam:
& oratio mea in sinu meo conuertetur.
14 ¶Quasi proximum, * quasi fratrem no- * &
strum.

ſtrum, ſic complacebam: quaſi lugens & con-
triſtatus ſic humiliabar.
¶ Et aduerſum me lætati ſunt, & conue- 15
nerunt: congregata ſunt ſuper me flagella,
& ignoraui.
¶ Diſsipati ſunt, nec compuncti tentaue- 16
runt me, ſubſannauerunt me ſubſannatio-
ne: frenduerunt ſuper me dentibus ſuis.
¶ Domine quando reſpicies? reſtitue ani- 17
mam meam à malignitate eorum: à leoni-
bus vnicam meam.
¶ Confitebor tibi in eccleſia magna, in po 18
pulo graui laudabo te.
¶ Non ſupergaudeant mihi qui aduerſan 19
Ioh. 15. d. 25. tur mihi inique, ‖ qui oderunt me gratis &
annuunt oculis.
¶ Quoniam mihi quidem pacificè loque- 20
bantur: & in iracundia terræ loquentes, do-
los cogitabant.
¶ Et dilatauerunt ſuper me os ſuum: dixe 21
runt: Euge, euge, viderunt oculi noſtri.
¶ Vidiſti Domine, ne ſileas: Domine ne di 22
ſcedas a me. D
¶ Exurge & intende iudicio meo, Deus 23
meus: & Dominus meus in cauſam meam.
¶ Iudica me ſecundùm iuſtitiam tuam 24
Domine Deus meus, & non ſupergaudeant
mihi.
¶ Non dicãt in cordibus ſuis, Euge, euge, 25
*Deuorauimus 5. anima noſtra: nec dicant, "Deuorabimus'
eum.
¶ Erubeſcant & reuereantur ſimul qui 26
gratulantur malis meis.
Induantur confuſione & reuerentia qui
*magna 5. "maligna' loquuntur ſuper me.
¶ Exultent & lætentur qui volunt iuſti- 27
tiam meam: & dicant ſemper, Magnificetur
Dominus qui volunt pacem ſerui eius.
¶ Et lingua mea meditabitur iuſtitiam 28
tuam, tota die laudem tuam.

In finem, ſeruo Domini ipſi Dauid. 1

XXXV.

HEB. 36.

Dixit iniuſtus vt delinquat in ſemet- 2
ipſo, non eſt timor Dei ante oculos eius. A
¶ Quoniam dolosè egit in conſpectu eius: 3
Sup. 13. a. 3. vt inueniatur iniquitas eius ad odium.
¶ Verba oris eius iniquitas & dolus: no- 4
luit intelligere vt bene ageret.
¶ Iniquitatẽ meditatus eſt in cubili ſuo: 5
aſtitit omni via non bonæ, malitiam autem
non odiuit.
¶ Domine in cælo miſericordia tua: & ve 6
ritas tua vſque ad nubes.
¶ Iuſtitia tua ſicut montes Dei, iudicia 7
tua abyſſus multa.
Homines & iumenta ſaluabis Domine:
¶ (quemadmodum multiplicaſti miſericor- 8
diam tuam Deus.)
Filij autem hominum in tegmine alarum B
tuarum ſperabunt.
9 ¶ Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ
& torrente voluptatis tuæ potabis eos.
10 ¶ Quoniam apud te eſt fons vitæ: "& in ". 6.
lumine tuo videbimus lumen.
11 ¶ Prætende miſericordiam tuam ſcienti-
bus te, & iuſtitiam tuam his qui recto ſunt
corde.
12 ¶ Non veniat mihi pes ſuperbiæ: & ma-
nus peccatoris non moueat me.
13 ¶ Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatẽ:
expulſi ſunt nec potuerunt ſtare.

1 Pſalmus ipſi Dauid.

XXXVI.

HEB. 37.

A Noli æmulari in malignantibus, neque
zelaueris facientes iniquitatem.
2 ¶ Quoniam tanquam fœnum velociter a-
reſcent: & quemadmodum olera herbarum
citò decident.
3 ¶ Spera in Domino, & fac bonitatem, &
inhabita terram, & paſceris in diuitijs e-
ius.
4 ¶ Delectare in Domino: & dabit tibi pe-
titiones cordis tui.
5 ¶ Reuela Domino viam tuam, & ſpera in
eo: & ipſe faciet.
6 ¶ Et educet quaſi lumen iuſtitiam tuam:
7 & iudicium tuum tanquam meridiẽ: ¶ ſub-
ditus eſto Domino, & ora eum.
Noli æmulari in eo qui proſperatur in via
ſua, in homine faciente iniuſtitias.
8 ¶ Deſine ab ira, & derelinque furorem:
noli æmulari vt maligneris.
9 ¶ Quoniam qui malignantur, extermi-
nabuntur: ſuſtinentes autem Dominum ipſi
hæreditabunt terram.
10 ¶ Et adhuc puſillum, & non erit peccator:
& quæret locum eius, & non inueniet.
11 ¶ Manſueti autem hæreditabunt terram, Mat. 5. a. 4.
B & delectabuntur in multitudine pacis.
12 ¶ Obſeruabit peccator iuſtum: & ſtride-
bit ſuper eum dentibus ſuis.
13 ¶ Dominus autem irridebit eum, quoniã
proſpicit quod veniet dies eius.
14 ¶ Gladium euaginauerunt peccatores, in-
tenderunt arcum ſuum.
Vt "decipiant' pauperem & inopem, vt "deijciant 5.
trucident rectos corde.
15 ¶ Gladius eorum intret in corda ipſorum:
& arcus eorum confringatur.
16 ¶ Melius eſt modicum iuſto ſuper diuitias
peccatorum multas.
17 ¶ Quoniam brachia peccatorum conteren-
tur: confirmat autem iuſtos Dominus.
18 ¶ Nouit Dominus dies immaculatorum: &
hæreditas eorum in æternum erit.
19 ¶ Non confundentur in tempore malo, &
20 in diebus famis ſaturabuntur: ¶ quia pecca-
C tores peribunt.
Inimici verò Domini mox vt honorifi-
cati fuerint, & exaltati: deficientes quem-

modum fumus deficient.
"Mutuatur ¶"*Mutuabitur' peccator, & non foluet:* 21
6. *iuftus autem mifeeretur & tribuet.*
¶*Quia benedicentes ei hareditabunt ter* 22
ram, maledicentes autem ei difperibunt.
"dirigentur ¶*Apud Dominum greffus hominis" diri-* 23
2. *getur: & viam eius volet.*
¶*Cùm ceciderit, non collidetur: quia Do-* 24
minus fupponit manum fuam.
Eccl.2.b.11. ¶*Iunior fui, etenim fenui, & non vidi* 25
iuftum derelictum, nec femen eius quarens
panem.
¶*Tota die miferetur & commodat: & fe-* 26
men illius in benedictione erit.
¶*Declina à malo, & fac bonum, & inha-* 27
bita in feculum feculi.
¶*Quia Dominus amat iudicium: & non* 28
derelinquet fanctos fuos: in aternum con-
feruabuntur.
Iniufti punientur: & femen impiorum
peribit.
¶ *Iufti autem hareditabunt terram: &* 29
inhabitabunt in feculum feculi fuper eam. D
Pro.31.d.26 ¶ ‖ *Os iufti meditabitur fapientiam, &* 30
lingua eius loquetur iudicium.
Efa.51.c.7. ¶*Lex Dei eius in corde ipfius. & non fup* 31
plantabuntur greffus eius.
¶*Confiderat peccator iuftum: & quarit* 32
mortificare eum.
¶ *Dominus autem non derelinquet eum* 33
in manibus eius: nec damnabit eum cùm iu
dicabitur illi.
¶ *Expecta Dominum, & cuftodi viam* 34
eius, & exaltabit te vt hareditate capias
terram: cùm perierint peccatores videbis.
¶*Vidi impium fuperexaltatum, & eleua-* 35
tum ficut cedros Libani.
.14. ¶*Et tranfiui, et ecce non erat: & quа-* 36
fiui eum, & non eft inuentus locus eius.
¶*Cuftodi innocentiam, et vide aquitatē,* 37
quoniam funt reliquia homini pacifico.
¶*Iniufti autē difperibunt fimul: reliquia* 38
impiorum interibunt.
¶*Salus autē iuftorum à Domino: & pro-* 39
tector eorum in tempore tribulationis.
¶*Et adiuuabit eos Dominus, & liberabit* 40
eos: & eruet eos a peccatoribus, & faluabit
eos: quia fperauerunt in eo.

Pfalmus Dauid in rememora- 1
tione, die fabbathi.

HEB.38. XXXVII.

Pfal.6.a.2. D*Omine, ne in furore tuo arguas me,* 2
neque in ira tua corripias me. A
¶*Quoniam fagitta tua infixa funt mihi,* 3
& confirmafti fuper me manum tuam.
¶*Nō eft fanitas in carne mea à facie ira* 4
tua: non eft pax oßibus meis à facie pecca-
torum meorum.
¶*Quoniam iniquitates mea fupergreffa* 5
.9. *funt caput meum: & ficut onus graue gra*
uata funt fuper me.
6 ¶*Putruerunt & corrupta funt cicatrices*
mea, à facie infipientia mea.
7 ¶*Mifer factus fum & curuatus fum vf-*
que in finem: tota die contriftatus ingre-
diebar.
8 ¶*Quoniam lumbi mei impleti funt illu-*
B *fionibus: & non eft fanitas in carne mea.*
9 ¶*Afflictus fum et humiliatus fum nimis:*
rugiebam a gemitu cordis mei.
10 ¶*Domine, ante te omne defiderium meū:*
& gemitus meus à te non eft abfconditus.
11 ¶*Cor meum conturbatum eft", dereliquit* "in me
me virtus mea: & lumē oculorum meorum,
& ipfum non eft mecum.
12 ¶ *Amici mei, & proximi mei aduerfum*
C *me appropinquauerunt & fteterunt.*
Et qui iuxta me erant, delonge fteterūt:
13 ¶*& vim faciebant qui quarebant animam*
meam.
Et qui inquirebāt mala mihi, locuti funt
vanitates, & dolos tota die meditabantur.
14 ¶*Ego autem tanquam furdus non audie-*
bam, & ficut mutus non aperiens os fuum.
15 ¶*Et factus fum ficut homo non audiens,*
& non habens in ore fuo redargutiones.
16 ¶*Quoniam in te Domine fperaui, tu exau*
dies me Domine Deus meus.
17 ¶ *Quia dixi, Nequando fupergaudeant*
mihi inimici mei: & dum commouentur pe-
des mei, fuper me magna locuti funt.
18 ¶ *Quoniā ego in flagella paratus fum: &*
D *dolor meus in confpectu meo femper.*
19 ¶*Quoniam iniquitatem meam annun-*
tiabo, & cogitabo pro peccato meo.
20 ¶*Inimici autē mei viuunt, & confirmati*
funt fuper me: & multiplicati funt qui ode-
runt me inique.
21 ¶*Qui retribuunt mala pro bonis, detra-*
hebant mihi quoniam fequebar bonitatem.
22 ¶*Ne derelinquas me domine Deus meus:*
ne difcefferis à me.
23 ¶ *Intende in adiutorium meum Domine*
Deus' falutis mea. .4.

1 In finem pro Idithun canti-
cum Dauid.

XXXVIII. HEB.39.

2 D*Ixi, Cuftodiam vias meas: vt non de-*
A *linquam in lingua mea.*
Pofui ori meo cuftodiam, cùm confifteret
peccator aduerfum me.
3 ¶*Obmutui & humiliatus fum, & filui à*
bonis: & dolor meus renouatus eft.
4 ¶*Concaluit cor meum intra me: & in me-*
ditatione mea exardefcit ignis.
5 ¶*Locutus fum in lingua mea, Notum fac*
B *mihi Domine finem meum.*
Et numerum dierum meorum quis eft: vt
fciam quid defit mihi.
6 ¶ *Ecce menfurabiles pofuifti dies meos:*

&

& substantia mea tanquam nihilũ ante te.
Veruntamen vniuersa vanitas : omnis
homo viuens.
Veruntamen in imagine pertransit ho- 7
mo: sed & frustra cõturbatur. Thesaurizat:
& ignorat cui congregabit ea.
Et nunc quæ est expectatio mea? nonne 8
Dominus? & substantia mea apud te est.
Ab omnibus iniquitatibus meis erue 9
me: opprobrium insipienti dedisti me. C
Obmutui, & non aperui os meum, quo- 10
niam tu fecisti: amoue a me plagas tuas. 11
A fortitudine manus tuæ ego defeci : in 12
increpationibus propter iniquitatem, corri-
puisti hominem.
Et tabescere fecisti sicut araneam ani-
mam eius : veruntamen vane conturbatur
omnis homo.
Exaudi orationem meam Domine, & 13
deprecationem meã auribus percipe: lachry-
mas meas
Ne sileas: quoniam aduena ego sum apud
te, & peregrinus, sicut omnes patres mei.
Remitte mihi, vt refrigerer prius quàm 14
abeam, & amplius non ero.

In finem, Psalmus ipsi Dauid. 1

HEB. 40.

XXXIX.

Expectans expectaui Dominum, & inten- 2
dit mihi. A
Et exaudiuit preces meas, & eduxit 3
me de lacu miseriæ, & de luto fæcis.
Et statuit super petram pedes meos, &
direxit gressus meos.
Et immisit in os meum canticum nouũ, 4
carmen Deo nostro.
Videbunt multi, & timebunt : & spera-
bunt in Domino.
Beatus vir cuius est nomẽ Domini spes 5
eius: & non respexit in vanitates & insa-
nias falsas.
Multa fecisti tu Domine Deus meus 6
mirabilia tua: & cogitationibus tuis non est B
qui similis sit tibi.
Annuntiaui & locutus sum: multiplica-
ti sunt super numerum.
Sacrificium & oblationem noluisti: au- 7
res autem perfecisti mihi.
Holocaustum & pro peccato non postula-
Heb.10. b.5. *sti: tunc dixi, Ecce venio.* 8
In capite libri scriptum est de me, vt fa- 9
cerem voluntatem tuam, Deus meus volui,
& legem tuam in medio cordis mei.
Annuntiaui iustitiam tuam in ecclesia 10
magna, ecce labia mea non prohibebo, Domi-
ne tu scisti.
Iustitiam tuã nõ abscondi in corde meo, 11
veritatem tuam & salutare tuum dixi. C
Non abscondi misericordiam tuam & ve-
ritatem tuam à concilio multo.
Tu autem Domine ne longè facias mi- 12
serationes tuas à me : misericordia tua &
veritas tua semper susceperunt me.
13 *Quoniam circumdederũt me mala quorũ*
non est numerus : comprehenderunt me ini-
quitates meæ, & non potui vt viderem.
Multiplicatæ sunt super capillos capitis
mei: & cor meum dereliquit me.
14 *Complaceat tibi Domine vt eruas me:*
Domine, ad adiuuandum me respice. Inf.69.a.2.
15 *Cõfundantur et reuereantur simul, qui* Sup.34.a.4.
quærunt animam meam vt auferant eam. Infr.69.a.3.
Conuertantur retrorsum & reuereantur
D *qui volunt mihi mala.*
16 *Ferant confestim confusionem suam, qui*
dicunt mihi, Euge, euge.
17 *Exultent & lætentur super te omnes*
quærentes te: & dicant semper, Magnificetur
Dominus, qui diligunt salutare tuum.
18 *Ego autem mendicus sum & pauper:*
Dominus solicitus est mei.
Adiutor meus & protector meus tu es:
Deus meus ne tardaueris.

1 In finem, Psalmus ipsi Dauid.

XL.

HEB. 41.

2 *Beatus vir qui intelligit super egenum*
A *& pauperem : in die mala liberabit eum*
Dominus.
3 *Dominus conseruet eum, & viuificet eũ,*
& beatum faciat eum in terra: & non tra-
dat eum in animam inimicorum eius.
4 *Dominus opem ferat illi super lectũ do-*
loris eius: vniuersum stratum eius versasti
in infirmitate eius.
5 *Ego dixi, Domine miserere mei: sana a-*
nimam meam, quia peccaui tibi.
6 *Inimici mei dixerunt mala mihi, Quan-*
B *do morietur, & peribit nomen eius?*
7 *Et si ingrediebatur vt videret, vana lo-*
quebatur, cor eius congregauit iniquitatem
sibi.
8 *Egrediebatur foras, & loquebatur: in id*
ipsum.
Aduersum me susurrabant omnes inimici
mei: aduersum me cogitabant mala mihi.
9 *Verbum iniquum constituerunt aduer-*
sum me, Nunquid qui dormit nõ adijciet vt
resurgat?
10 *Etenim homo pacis meæ in quo speraui,*
qui edebat panes meos : magnificauit super
me supplantationem.
11 *Tu autem Domine miserere mei, & re-* Ioh.13.b.18.
C *suscita me: & retribuam eis.* Act.1.c.16.
12 *In hoc cognoui quoniam voluisti me:*
quoniam non gaudebit inimicus meus su-
per me.
13 *Me autem propter innocentiam suscepi-*
sti : & confirmasti me in conspectu tuo in æ-
ternum.
14 *Benedictus Dominus Deus Israël à se-*
culo, & vsque in seculum: fiat, fiat.

In finem, intellectus filiis Core. 1

H E B. 42. X L I.

QVemadmodum desiderat ceruus ad fon- 2
tes aquarum: ita desiderat anima A
mea ad te Deus.
"fortem 8. ¶ Sitiuit anima mea ad Deum "fontem' 3
viuum: quando veniam & apparebo ante
faciem Dei?
¶ Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die 4
ac nocte: dum dicitur mihi quotidie, Vbi est
Deus tuus?
¶ Hæc recordatus sum, & effudi in me a- 5
nimam meam, quoniam transibo in locum ta-
bernaculi admirabilis, vsque ad domum Dei. B
In voce exultationis et confeßionis, sonus
epulantis.
Infr.c.12. ¶ ‖ Quare tristis es anima mea? & qua- 6
re conturbas me?
Inf.42. b.5. Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi: salutare vultus mei, ¶ & Deus meus. 7
Ad meipsum anima mea conturbata est,
propterea memor ero tui de terra Iordanis,
& Hermonym, à monte modico.
¶ Abyssus abyssum inuocat in voce catara- 8
ctarum tuarum.
Omnia excelsa tua & fluctus tui super
me transierunt.
¶ In die mandauit Dominus misericor- 9
diam suam, & nocte canticum eius,
Apud me oratio Deo vitæ meæ, ¶ dicam 10
Deo, Susceptor meus es,
Quare oblitus es mei? & quare contri- C
status incedo, dum affligit me inimicus?
¶ Dum confringuntur ossa mea, exprobra- 11
uerunt mihi qui tribulant me inimici mei:
Dum dicunt mihi per singulos dies, Vbi
Supr.b.6. est Deus tuus? ¶ ‖ quare tristis es anima 12
Inf.42. b.5. mea? & quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

Psalmus Dauid.

H E B. 43. X L I I.

IVdica me Deus, & discerne causam meam 1
de gente non sancta, ab homine iniquo & A
doloso erue me,
¶ Quia tu es Deus fortitudo mea: quare 2
me repulisti? & quare tristis incedo, dum
affligit me inimicus?
¶ Emitte lucem tuam, & veritatem tuã: 3
ipsa me deduxerunt, & adduxerunt in mon-
tem sanctum tuum, & in tabernacula tua.
¶ Et introibo ad altare Dei, ad Deum qui 4
lætificat iuuentutem meam. B
Sup.41. & 6.c.12. Confitebor tibi in cithara Deus Deus
meus: ¶ quare tristis es anima mea? & quare 5
conturbas me?
Spera in Deo quoniam adhuc confitebor
illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

In finem pro filiis Core ad intel- 1
lectum,

X L I I I. H E B. 44.

2 DEus auribus nostris audiuimus: patres
A nostri annuntiauerunt nobis.
Opus quod operatus es in diebus eorum,
"& in diebus antiquis. ".3.
3 ¶ Manus tua gentes disperdidit & plan-
tasti eos: afflixisti populos, & expulisti eos.
4 ¶ Nec enim in gladio suo possederunt ter-
ram, & brachium eorum non saluauit eos,
Sed dextera tua, & brachium tuum, &
illuminatio vultus tui: quoniam compla-
cuisti in eis.
5 ¶ Tu es ipse rex meus & Deus meus: qui
mandas salutes Iacob.
6 ¶ In te inimicos nostros ventilabimus cor-
nu, & in nomine tuo spernemus insurgentes
"in nobis'. "in nos 4.
7 ¶ Non enim in arcu meo sperabo: & ‖ gla- Ios.24.c.30.
B dius meus non saluabit me. 2.Reg.17.c.
8 ¶ ‖ Saluasti enim nos de affligentibus nos: 30.f.41.
& odientes nos confudisti, 2.Re.8.d.14.
9 ¶ In Deo laudabimur tota die: & in no-
mine tuo confitebimur in seculum.
10 ¶ Nunc autẽ repulisti & confudisti nos: &
nõ egredieris "Deus' in virtutibus nostris. ".7.
11 ¶ Auertisti nos retrorsum post inimicos
nostros: & qui oderunt nos, diripiebant sibi.
12 ¶ Dedisti nos tãquam oues escarum, & in
Gentibus dispersisti nos.
13 ¶ Vendidisti populũ tuũ sine pretio: & non
fuit multitudo in commutationibus eorum.
14 ¶ Posuisti nos opprobrium vicinis nostris,
C subsannationem & derisum his qui sunt in
circuitu nostro.
15 ¶ Posuisti nos in similitudinem Gentibus:
commotionem capitis in populis.
16 ¶ Tota die verecundia mea contra me est,
& confusio faciei meæ cooperuit me.
17 ¶ A voce exprobrantis & obloquentis, à
facie inimici & persequentis.
18 ¶ Hæc omnia venerunt super nos, nec ob-
liti sumus te: & inique non egimus in testa-
mento tuo.
19 ¶ Et non recessit retrò cor nostrum: & de-
clinasti semitas nostras à via tua.
20 ¶ Quoniam humiliasti nos in loco affli-
ctionis, & cooperuit nos vmbra mortis,
21 ¶ Si obliti sumus nomẽ Dei nostri, & si ex-
D pandimus manus nostras ad Deum alienũ?
22 ¶ Nonne Deus requiret ista? ipse enim no-
uit abscondita cordis.
‖ Quoniam propter te mortificamur tota Rom.8.g.36
die, æstimati sumus sicut oues occisionis.
23 ¶ Exurge, quare obdormis Domine? exur-
ge, & ne repellas in finem.
24 ¶ Quare faciem tuam auertis, obliuisceris
inopiæ nostræ & tribulationis nostræ?
25 ¶ Quoniam humiliata est in puluere ani-
ma nostra: conglutinatus est in terra venter
noster.
26 ¶ Exurge Domine, adiuua nos: & redi-
me

me nos propter nomen tuum.

1 In finem, pro iis qui commutabuntur, filiis Core ad intellectum, canticum pro dilecto.

HEB. 45. XLIIII.

2 ERuctauit cor meum verbum bonum: di-
A co ego opera mea regi.
Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis.
3 ¶ *Speciosus forma præ filijs hominum, diffusa est gratia in labijs tuis: propterea benedixit te Deus in æternum.*
4 ¶ *Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime.*
5 ¶ *Specie tua & pulchritudine tua intende prospere, procede & regna,*
B *Propter veritatem & mansuetudinem, & iustitiam: & deducet te mirabiliter dextera tua.*
6 ¶ *Sagittæ tuæ acutæ (populi sub te) cadent in corda inimicorum regis.*
Hebr.1.c.8. 7 ¶ ‖*Sedes tua Deus in seculum seculi: virga directionis virga regni tui.*
8 ¶ *Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.*
9 ¶ *Myrrha & gutta & casia à vestimentis tuis, a domibus eburneis, ex quibus delectauerunt te*
10 ¶ *filiæ regum in honore tuo.*
C *Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circundata varietate.*
11 ¶ *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam: & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui.*
12 ¶ *Et concupiscet rex decorem tuum: quoniam ipse est Dominus Deus tuus, & adorabunt eum.*
13 ¶ *Et filiæ Tyri, in muneribus vultũ tuum deprecabuntur, omnes diuites plebis.* (margin: .4.)
14 ¶ *Omnis gloria eius filiæ regis abintus, in*
15 *fimbrijs aureis* ¶ *circumamicta varietatibus.*
D *Adducentur regi virgines post eam: proximæ eius afferentur tibi.*
16 ¶ *Afferentur in lætitia & exultatione: adducentur in templum regis.*
17 ¶ *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: cõstitues eos principes super omnem terram.*
18 ¶ *Memores erunt nominis tui in omni generatione & generationem.* (margin: * Memor ero 8. * domine 14.)
Propterea populi confitebuntur tibi in æternum, & in seculum seculi.

1 In finem filiis Core pro arcanis Psalmus.

HEB. 46. XLV.

2 DEus noster refugium & virtus: adiu-
A tor in tribulationibus quæ inuenerunt
3 *nos nimis.* ¶ *Propterea non timebimus dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris.*
4 ¶ *Sonuerunt & turbatæ sunt aquæ eorũ: conturbati sunt montes in fortitudine eius.*
5 ¶ *Fluminis impetus lætificat ciuitatẽ Dei. sanctificauit tabernaculũ suum Altissimus.*
6 ¶ *Deus in medio eius non commouebitur:*
B *adiuuabit eam Deus manè diluculo.*
7 ¶ *Conturbatæ sunt gentes, & inclinata sunt regna: dedit vocẽ suam, mota est terra.*
8 ¶ *Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Iacob.*
9 ¶ *Venite, & videte opera Domini, quæ po-*
10 *suit prodigia super terram:* ¶ *auferens bella vsq; ad finem terræ.*
C *Arcum conteret, & confringet arma: & scuta comburet igni.*
11 ¶ *Vacate, & videte quoniã ego sum Deus: exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra.*
12 ¶ *Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Iacob.*

1 In finem, pro filiis Core Psalmus.

XLVI. HEB. 47.

2 OMnes gentes plaudite manibus: iubi-
A late Deo in voce exultationis.
3 ¶ *Quoniam Dominus excelsus, terribilis, Rex magnus super omnem terram.*
4 ¶ *Subiecit populos nobis: & gentes sub pedibus nostris:*
5 ¶ *Elegit nobis hæreditatem suam, speciem Iacob quam dilexit.* (margin: * quem 13.)
6 ¶ ‖*Ascendit Deus in iubilo, Dominus in voce tubæ.* 2.Reg.7.c.
7 ¶ *Psallite Deo nostro, psallite: psallite Regi nostro, psallite.*
8 ¶ *Quoniam Rex omnis terræ Deus: psallite sapienter.*
9 ¶ *Regnabit Deus super gentes: Deus sedet super sedem sanctam suam.* (margin: * Regnauit 8.)
10 ¶ *Principes populorum cõgregati sunt cum Deo Abraham: quoniam dij fortes terræ, vehementer eleuati sunt.*

1 Psalmus cantici filiis Core secunda Sabbathi.

XLVII. HEB. 48.

2 MAgnus Dominus & laudabilis nimis
A in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius.
3 ¶ *Fũdatur exultatiõe vniuersæ terræ mõs Sion, latera Aquilonis, ciuitas Regis magni.*
4 ¶ *Deus in domibus eius cognoscetur, cùm suscipiet eam.*
5 ¶ *Quoniam ecce reges terræ congregati sunt: conuenerunt in vnum.* (margin: .13.)
6 ¶ *Ipsi videntes sic admirati sunt, cõturba-*
7 *ti sunt: commoti sunt:* ¶ *tremor apprehendit eos, ibi dolores vt parturientis.*
8 ¶ *In spiritu vehementi conteres naues Tharsis.*
9 ¶ *Sicut audiuimus, sic vidimus in ciuita-*
B *te Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri: Deus fundauit eam in æternum.*
10 ¶ *Suscepimus Deus misericordiam tuam in me-*

in medio templi tui.
¶ *Secundum nomen tuũ* Deus, *sic & laus* 11
tua in fines terræ: iustitia plena est dexte-
ra tua.
¶ *Lætetur mons* Sion, *& exultẽt filiæ* Iu- 12
dæ propter iudicia tua Domine.
¶ *Circundate* Sion, *et complectimini eam:* 13
narrate in turribus eius.
¶ *Ponite corda vestra in virtute eius : &* 14
distribuite domos eius , vt enarretis in pro-
genie altera.
¶ *Quoniam hic est* Deus , Deus *noster in* 15
æternum & in seculum seculi : ipse reget nos
in secula.

In finem filiis Core Psalmus. 1

HEB.49. XLVIII.

A*Vdite hæc omnes gentes : auribus perci-* 2
pite omnes qui habitatis orbem. A
⌐.3. ¶ *Quiq; terrigenæ & filij hominum:* ⌐ *si-* 3
mul˥ *in vnum diues & pauper.*
¶ *Os meum loquetur sapientiam: & me-* 4
ditatio cordis mei prudentiam.
Infr.77.a.2. ¶ ‖ *Inclinabo in parabolam aurem meam,* 5
Mat.13.c.35. *aperiam in psalterio propositionem meam.*
¶ *Cur timebo in die mala? iniquitas cal-* 6
canei mei circundabit me,
¶ *Qui confidũt in virtute sua, & in mul-* 7
titudine diuitiarum suarum gloriantur.
*& 4. ¶ *Frater non redimit, redimet homo:* * *non* 8
dabit Deo *placationem suam,* B
¶ *Et pretiũ redẽptionis animæ suæ: & la-* 9
borabit in æternũ, ¶ *& viuet adhuc in finẽ,* 10
¶ *Non videbit interitum, cùm viderit sa-* 11
pientes morientes: simul insipiens & stultus
peribunt.
Et relinquent alienis diuitias suas: ¶ *&* 12
sepulchra eorum domus illorum in æternum.
Tabernacula eorum in progenie & proge-
nie, vocauerunt nomina sua in terris suis.
⌐.13. ¶ ⌐ *Et*˥ *homo cùm in honore esset, non in-* 13
tellexit : comparatus est iumentis insipien-
tibus, & similis factus est illis. C
¶ *Hæc via illorum scandalum ipsis: & po-* 14
stea in ore suo complacebunt.
¶ *Sicut oues in inferno positi sunt: mors* 15
depascet eos.
Et dominabuntur eorum iusti in matu-
tino: & auxilium eorum veterascet in infer-
no à gloria eorum.
¶ *Veruntamẽ* Deus *redimet animã meã,* 16
de manu inferi cùm acceperit me.
¶ *Ne timueris cùm diues factus fuerit* 17
homo : & cùm multiplicata fuerit gloria do- D
mus eius.
Iob 27.d.19. ¶ ‖ *Quoniam cùm interierit , non sumet* 18
omnia: neq; descendet cum eo gloria eius.
¶ *Quia anima eius in vita ipsius benedi-* 19
cetur: confitebitur tibi cùm benefeceris ei.
¶ *Introibit vsq; in progenies patrũ suorũ:* 20
⌐.5. ⌐ *&*˥ *vsq; in æternum non videbit lumen*

21 ¶ *Homo cùm in honore esset, nõ intellexit:*
comparatus est iumentis insipientibus, & si-
milis factus est illis.

1 Psalmus Asaph.

XLIX. HEB. 50.

A D*Eus deorum* Dominus *locutus est : &*
vocauit terram
2 *A solis ortu vsq; ad occasum :* ¶ *ex* Sion
species decoris eius.
3 ¶ Deus *manifestè veniet :* Deus *noster,*
& non silebit.
Ignis in conspectu eius exardescet : & in
circuitu eius tempestas valida.
4 ¶ * *Aduocauit*˥ *cælum desursum: & terram* * Aduocabit 8.
discernere populum suum.
5 ¶ *Congregate illi sanctos eius: qui ordinãt*
testamentum eius super sacrificia.
6 ¶ *Et annuntiabunt cæli iustitiam eius:*
B *quoniam* Deus *iudex est.*
7 ¶ *Audi populus meus, & loquar* Israel, *&*
testificabor tibi: Deus Deus *tuus ego sum.*
8 ¶ *Non in sacrificijs tuis arguam te : holo-*
causta autem tua in conspectu meo sunt
semper.
9 ¶ *Non accipiam de domo tua vitulos : neq;*
de gregibus tuis hircos.
10 ¶ *Quoniam meæ sunt omnes feræ sylua-*
rum, iumenta in montibus & boues.
11 ¶ *Cognoui omnia volatilia cæli: & pulchri-*
tudo agri meeum est.
12 ¶ *Si esuriero, non dicam tibi:* ‖ *meus est e-* Sup.23.a.1.
nim orbis terræ, & plenitudo eius.
13 ¶ *Nunquid manducabo carnes taurorum?*
C *aut sanguinem hircorum potabo?*
14 ¶ *Immola* Deo *sacrificium laudis : & red-*
de Altissimo vota tua.
15 ¶ *Et inuoca me in die tribulationis:* ⌐ *&*˥ ⌐.7.
eruam te, & honorificabis me.
16 ¶ *Peccatori autem dixit* Deus, *Quare tu*
enarras iustitias meas, & assumis testamen-
tum meum per os tuum?
17 ¶ *Tu verò odisti disciplinam: & proiecisti*
sermones meos retrorsum.
18 ¶ *Si videbas furem, currebas cũ eo: & cum*
adulteris portionem tuam ponebas.
19 ¶ *Os tuum abundauit malitia: & lingua*
D *tua concinnabat dolos.*
20 ¶ *Sedens, aduersus fratrem tuum loque-*
baris , & aduersus filium matris tuæ pone-
21 *bas scandalum:* ¶ *hæc fecisti, & tacui.*
Existimasti inique quod ero tui similis:
arguam te, & statuam contra faciem tuam.
22 ¶ *Intelligite hæc qui obliuiscimini* Deum:
nequando rapiat, & non sit qui eripiat.
23 ¶ *Sacrificium laudis honorificabit me : &*
illic iter, quo ostendam illi salutare Dei.

1 In finem, Psalmus Dauid ¶ cùm
2 venit ad eum Nathan propheta,
A quando intrauit ad Bethsabee.
2.Reg.12.a.

Miserere

HEB. 51. L.

MIferere mei Deus fecundum magnam 3
mifericordiam tuam.
Et fecundum multitudinem miferatio-
num tuarum dele iniquitatem meam.
Amplius laua me ab iniquitate mea: & 4
à peccato meo munda me.
Quoniã iniquitatẽ meam ego cognofco: 5
& peccatum meum contra me eft femper.
Tibi foli peccaui, & malũ coram te feci: 6
Rom.3.a.4. *‖ut iuftificeris in fermonibus tuis, & vin-*
cas cùm iudicaris.
‖ Ecce enim in iniquitatibus conceptus 7 — Iob 14.a.4.
fum: & in peccatis concepit me mater mea. B
Ecce enim veritatem dilexifti: incerta 8
& occulta fapientia tua manifeftafti mihi.
*Afperges me *hyffopo, & mundabor: la-* 9 — * Domine.
uabis me, & fuper niuem dealbabor.
Auditui meo dabis gaudium & lætitiã, 10
& exultabunt offa humiliata.
Auerte faciem tuam à peccatis meis: & 11
omnes iniquitates meas dele.
Cor mundum crea in me Deus, & fpi- 12
ritum rectum innoua in vifceribus meis. C
Ne proijcias me à facie tua, & Spiritum 13
fanctum tuum ne auferas à me.
Redde mihi lætitiam falutaris tui: & 14
Spiritu principali confirma me.
Docebo iniquos vias tuas: & impij ad 15
te conuertentur.
Libera me de fanguinibus Deus, Deus 16
falutis meæ: & exultabit lingua mea iufti-
tiam tuam.
Domine, labia mea aperies, & os meum 17
annuntiabit laudem tuam. D
Quoniam fi voluiffes facrificium, dedif- 18
fem vtique: holocauftis non delectaberis.
Sacrificium Deo, fpiritus contribulatus: 19
cor contritum & humiliatum, Deus, non de-
fpicies.
Benignè fac Domine in bona voluntate 20
tua Sion: & ædificentur muri Ierufalem.
Tunc acceptabis facrificium iuftitiæ, ob- 21
lationes & holocaufta: tunc imponent fuper
altare tuum vitulos.

In finem, intellectus Dauid cùm 1
venit Doeg Idumæus, & annun-
tiauit Sauli, & dixit, Venit Da- 2
*Achimélech 1. — uid in *domum * Abi-mélech'.
1.Reg.22.b.9.

HEB. 52. LI.

QVid gloriaris in malitia, qui potens es 3
in iniquitate? A
Tota die iniuftitiã cogitauit lin- 4
gua tua: ficut nouacula acuta fecifti dolum.
Dilexifti malitiam fuper benignita- 5
tem: iniquitatem magis, quàm loqui æqui-
tatem.
*linguam dolofam 5. — *Dilexifti omnia verba præcipitationis,* 6
**lingua dolofa'.*

7 *Propterea Deus deftruet te in finẽ: euel-*
B *let te, & emigrabit te de tabernaculo suo, &*
radicem tuam de terra viuentium.
8 *Videbunt iufti & timebũt, & fuper eum*
9 *ridebunt: & dicent, Ecce homo qui non po-*
fuit Deum adiutorem fuum.
Sed fperauit in multitudine diuitiarum
fuarum: & præualuit in vanitate fua.
10 *Ego autem ficut oliua fructifera in domo*
C *Dei, fperaui in mifericordia Dei in æternum,*
& in fæculum fæculi.
11 *Confitebor tibi in fæculum quia feciſti:*
& expectabo nomen tuum, quoniam bonum
eft in confpectu fanctorum tuorum.

1 In finem, pro Amalech intelligentia
Dauid.

LII. — HEB. 53.

2 *DIxit infipiẽs in corde fuo, Nõ eft Deus.* — Pfal.13.a.1.
A *Corrupti funt & abominabiles facti* — 4.Ef.8.d.58
funt in iniquitatibus: nõ eft qui faciat bonũ.
3 *Deus de cælo profpexit fuper filios homi-*
num: vt videat fi eft intelligens, aut requi-
rens Deum.
4 *‖Omnes declinauerunt, fimul inutiles* — Rom.3.b.12
facti funt: non eft qui faciat bonum, non eft
vfque ad vnum.
5 *Nõnne fcient omnes qui operantur ini-*
B *quitatem, qui deuorant plebem meam vt ci-*
bum panis?
6 *Deum non inuocauerunt: illic trepida-*
uerunt timore vbi non erat timor.
Quoniam Deus diffipauit offa eorum qui
hominibus placent: confufi funt, quoniam
Deus fpreuit eos.
7 *Quis dabit ex Sion falutare Ifraël? cùm*
conuerterit Deus captiuitatem plebis fuæ,
exultabit Iacob, & lætabitur Ifraël.

1 In finem, in carminibus intellectus
2 Dauid, cùm veniffent Ziphæi, &
dixiffent ad Saul, Nónne Dauid
abfconditus eft apud nos? 1.Reg.
23.d.19.26.a.1.

LIII. — HEB. 54.

3 *DEus in nomine tuo faluum me fac: &*
A *in virtute tua iudica me.*
4 *Deus exaudi orationem meam: auribus*
percipe verba oris mei.
5 *Quoniã alieni infurrexerunt aduerfum*
me, et fortes quæfierunt animam meã: & ' —.3.
nõ propofuerunt Deũ ante confpectũ fuum.
6 *Ecce enim Deus adiuuat me: & ' Do-* —.5.
B *minus fufceptor eft animæ meæ.*
7 *Auerte mala inimicis meis: *in verita-* *&.
te tua difperde illos.
8 *Voluntariè facrificabo tibi, & ' cõfite-* —.3.
bor nomini tuo Domine, quoniã bonum eft.
9 *Quoniam ex omni tribulatione eripu-*
ifti me: & fuper inimicos meos defpexit o-
culus meus.

In fi-

In finem, in carminibus intellectus Dauid. 1

HEB. 55.

LIIII.

EXaudi Deus orationem meam, & ne de- 2
spexeris deprecationem meam: A
¶ Intende mihi, & exaudi me. 3
Contristatus sum in exercitatione mea:
& conturbatus sum ¶ à voce inimici, & à 4
tribulatione peccatoris.
*iniquitatem 3. Quoniam declinauerunt in me "iniqui-
tates': & in ira molesti erant mihi.
¶ Cor meum conturbatũ est in me, & for- 5
mido mortis cecidit super me.
¶ Timor & tremor venerunt super me, & 6
contexerunt me tenebræ:
¶ Et dixi, Quis dabit mihi pennas sicut 7
columbæ, & volabo, & requiescam? B
¶ Ecce elongaui fugiens: & mansi in soli- 8
tudine.
¶ Expectabam eum qui saluum me fecit 9
à pusillanimitate spiritus, & tempestate.
¶ Præcipita Domine, & diuide linguas eo- 10
rum: quoniam vidi iniquitatem & contra-
dictionem in ciuitate.
¶ Die ac nocte circũdabit eam: super mu- 11
ros eius iniquitas, & labor in medio eius,
¶ & iniustitia. 12
Et non defecit de plateis eius vsura &
dolus.
*.4. ¶ Quoniam si inimicus "meus' maledi- 13
xisset mihi, sustinuissem vtique.
Et si is qui oderat me, super me magna
locutus fuisset: abscõdissem me forsitã ab eo.
¶ Tu vero homo vnanimis, dux meus & 14
notus meus. C
¶ Qui simul mecum dulces capiebas cibos: 15
in domo Dei ambulauimus cum consensu.
¶ Veniat mors super illos: et descendant in 16
infernum viuentes:
Quoniam nequitia in habitaculis eorum
in medio eorum.
¶ Ego autem ad Deum clamaui: & Do- 17
*saluauit 10. minus "saluabit' me.
¶ Vespere, & manè, & meridie narrabo 18
& annuntiabo, & exaudiet vocem meam.
¶ Redimet in pace animam meam ab his 19
qui appropinquant mihi: quoniã inter mul-
tos erant mecum.
¶ Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui 20
est ante secula. D
Non enim est illic commutatio, & non ti-
muerunt Deum: ¶ extendit manum suam in 21
retribuendo.
Contaminauerunt testamentum eius,
¶ diuisi sunt ab ira vultus eius: & appropin- 22
quauit cor illius.
Mat.6.d.29. Molliti sunt sermones eius super oleum:
Luc.12.e.22 & ipsi sunt iacula.
1.Pet.5.b.7. ¶ ‖ Iacta super Dominum curam tuam, 23
*& & ipse te enutriet: * non dabit in æternum
fluctuationem iusto.
24 ¶ Tu vero Deus deduces eos in puteum
interitus.
Viri sanguinum & dolosi non dimidia-
bunt dies suos: ego autem sperabo in te Do-
mine.

1 In finem, pro populo qui à sanctis longè factus est, Dauid in tituli inscriptione, cùm tenuerunt eum Allophyli in Geth. 1.Reg.21.d.12.

LV.

HEB. 56.

2 MIserere mei Deus, quoniam conculca-
A uit me homo: tota die impugnans tri-
bulauit me.
3 ¶ Conculcauerũt me inimici mei tota die:
quoniam multi bellantes aduersum me.
4 ¶ Ab altitudine diei timebo: ego verò in te
sperabo.
5 ¶ In Deo laudabo sermones meos, in Deo
speraui: non timebo quid faciat mihi caro.
6 ¶ Tota die verba mea execrabãtur: aduer-
B sum me omnes cogitationes eorum, in malũ.
7 ¶ Inhabitabunt & abscondent: ipsi calca-
neum meum obseruabunt.
8 Sicut sustinuerunt animam meam ¶ pro
nihilo saluos facies illos: in ira populos con-
fringes.
9 Deus, ¶ vitam meam annuntiaui tibi:
posuisti lachrymas meas in conspectu tuo:
10 Sicut & in promissione tua: ¶ tunc cõuer-
C tentur inimici mei retrorsum,
In quacunq; die inuocauero te, ecce co-
gnoui quoniam Deus meus es.
11 ¶ In Deo laudabo verbũ, in Domino lau-
12 dabo sermonem: ¶ in Deo speraui, non ti-
mebo quid faciat mihi homo.
13 ¶ In me sunt Deus vota tua, quæ reddam,
"laudationes' tibi. *laudationis 6.
14 ¶ Quoniam eripuisti animam meam de
morte, & pedes meos de lapsu, vt placeam
coram Deo in lumine viuentium.

1 In finem, ne disperdas, Dauid in tituli inscriptione, cùm fugeret à facie Saul in speluncam.

1.Re.22.a.1. & 24.a.4.

LVI.

HEB. 57.

2 MIserere mei Deus, miserere mei: quo-
A niam in te confidit anima mea.
Et in vmbra alarum tuarum sperabo,
donec transeat iniquitas.
3 ¶ Clamabo ad Deum altissimum: Deum
qui benefecit mihi.
4 ¶ Misit de cælo, & liberauit me: dedit in
opprobrium conculcantes me.
Misit Deus misericordiã suã & veritatẽ
5 suam, ¶ & eripuit animam meam de medio
catulorum leonum: dormiui conturbatus.
Filij hominum, dentes eorum arma et sa-
gittæ: & lingua eorum, gladius acutus.
6 ¶ Exaltare super cælos Deus: & in omnem
ter-

terram gloria tua. B
¶ Laqueum parauerunt pedibus meis: & 7
incuruauerunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foueam: &
inciderunt in eam.
Inf.107. a.1. ¶ ‖ Paratum cor meum Deus, paratum cor 8
Domino, meum: cantabo & pſalmum dicam.
Ioh.2.d. ¶ ‖ Exurge gloria mea, exurge pſalterium 9
& cithara: exurgam diluculo.
v.4. ¶ Cõfitebor tibi in populis Domine: " & ' 10
pſalmum dicam tibi in gentibus.
¶ Quoniam magnificata eſt vſque ad cælos 11
miſericordia tua, & vſque ad nubes veritas tua.
¶ Exaltare ſuper cælos Deus: & ſuper om- 12
nem terram gloria tua.

In finem, ne diſperdas, Dauid in ti- 1
tuli inſcriptione.

HEB. 58. LVII.

"recta 4. SI verè vtique iuſtitiam loquimini: " re- 2
cta ' iudicate filij hominum. A
¶ Etenim in corde iniquitates operamini: 3
in terra iniuſtitias manus veſtræ cõcinnãt.
¶ Alienati ſunt peccatores à vulua, erra- 4
uerunt ab vtero, locuti ſunt falſa.
¶ Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſer- 5
pentis: ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis
aures ſuas.
¶ Quæ non exaudiet vocẽ incantantium, 6
& venefici incantantis ſapienter.
¶ Deus conteret dentes eorum in ore ipſo- 7
rum: molas leonum confringet Dominus. B
¶ Ad nihilũ deuenient tanquã aqua decur- 8
rens: intendit arcum ſuũ donec infirmentur.
¶ Sicut cera quæ fluit, auferẽtur: ſupercé- 9
cidit ignis, & non viderunt ſolem.
¶ Priuſquam intelligerent ſpinæ veſtræ 10
"ſic 12. rhamnum: ſicut viuentes " ſicut ' in ira ab-
ſorbet eos.
¶ Lætabitur iuſtus cùm viderit vindictã: 11
manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris.
¶ Et dicet homo: Si vtiq; eſt fructus iu- 12
ſto? vtique eſt Deus iudicans eos in terra.

In finem, ne diſperdas, Dauid in ti- 1
tuli inſcriptione, quando miſit
Saul, & cuſtodiuit domũ eius, vt
interficeret eum. 1. Reg. 19. b. 11.

HEB. 59. LVIII.

ERipe me de inimicis meis Deus meus: 2
& ab inſurgentibus in me libera me. A
¶ Eripe me de operantibus iniquitatẽ, & 3
de viris ſanguinum ſalua me.
¶ Quia ecce ceperunt animam meã, irrue- 4
runt in me fortes:
¶ Neq; iniquitas mea, neq; peccatũ meum 5
Domine: ſine iniquitate cucurri & direxi.
¶ Exurge in occurſum meum, & vide: & 6
tu Domine Deus virtutum, Deus Iſraël.
Intende ad viſitandas omnes gentes: non B
miſerearis omnibus qui operantur iniqui-
tatem.
7 ¶ Conuertentur ad veſperam: & famem
patientur vt canes, & circuibunt ciuitatem.
8 ¶ Ecce loquentur in ore ſuo, & gladius in
labijs eorum: quoniam quis audiuit?
9 ¶ Et tu Domine deridebis eos: ad nihilum
deduces omnes gentes.
10 ¶ Fortitudinem meam ad te cuſtodiã, quia
11 Deus ſuſceptor meus es: ¶ Deus meus miſe-
ricordia eius præueniet me.
12 ¶ Deus oſtendit mihi ſuper inimicos meos:
C ne occidas eos, nequando obliuiſcantur po-
puli mei.
Diſperge illos in virtute tua: & depone
eos protector meus Domine:
13 ¶ Delictum oris eorũ, ſermonem labiorum
ipſorũ, & comprehendantur in ſuperbia ſua.
Et de execratione & mendacio annuntia-
14 buntur ¶ in conſummatione: in ira conſum-
mationis, & non erunt.
Et ſcient quia Deus " dominabitur ' Ia- "dominatur 1.
cob, & finium terræ.
15 ¶ Conuertentur ad veſperam, & famẽ pa-
tientur vt canes: & circuibunt ciuitatem.
16 ¶ Ipſi diſpergẽtur ad manducandum: ſi ve-
D rò non fuerint ſaturati, & murmurabunt.
17 ¶ Ego autem cantabo fortitudinem tuam,
& " exaltabo ' mane miſericordiam tuam: "exultabo 9.
Quia factus es ſuſceptor meus, & refu-
gium meum in die tribulationis meæ.
18 ¶ Adiutor meus tibi pſallam, quia Deus
ſuſceptor meus es: Deus meus miſericordia
mea.

1 In finem, pro iis qui immutabuntur
in tituli inſcriptione ipſi Dauid in
2 doctrinam: ¶ ‖ cùm ſuccendit Me- 2.Reg. 8.a.1
ſopotamiam Syriæ & Sobal, & 10.b.7.
conuertit Ioab, & percuſſit Idu- 1.Par.18.a.1
mæam in valle Salinarũ duode-
cim millia. LIX. HEB. 60.

3 DEus repuliſti nos, & deſtruxiſti nos:
A iratus es, & miſertus es nobis.
4 ¶ Commouiſti terram, & cõturbaſti eam:
ſana contritiones eius, quia commota eſt.
5 ¶ Oſtendiſti populo tuo dura: potaſti nos
vino compunctionis.
6 ¶ Dediſti metuentibus te ſignificationem:
B vt fugiant à facie arcus:
7 Vt liberentur dilecti tui: ¶ ſaluum fac de-
xtera tua, & exaudi me.
8 ¶ ‖ Deus locutus eſt in ſancto ſuo, Lætabor, Inf.100.c.7.
& partibor Sichimam, & conuallem taber-
naculorum metibor.
9 ¶ Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes:
& Ephraim fortitudo capitis mei.
10 Iuda rex meus: ¶ Moab olla ſpei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum
meum: mihi alienigenæ ſubditi ſunt.
¶ Quis

¶ *Quis deducet me in ciuitatem muni-* 11
tam? quis deducet me vsque in Idumaam?
¶ *Nonne tu Deus qui repulisti nos: & nō* 12
egredieris Deus in virtutibus nostris? C
¶ *Da nobis auxiliū de tribulatione:* "*&*' 13
"*quia* 1. *vana salus hominis.*
¶ *In Deo faciemus virtutem : & ipse ad* 14
nihilum deducet tribulantes nos.

In finem, in hymnis Dauid. 1

HEB. 61. LX.

E*Xaudi Deus deprecationem meam : in-* 2
tende orationi mea. A
¶ *A finibus terra ad te clamaui: dum an-* 3
xiaretur cor meum in petra exaltasti me.
Deduxisti me, ¶ *quia factus es spes mea:* 4
turris fortitudinis à facie inimici.
¶ *Inhabitabo in tabernaculo tuo in secu-* 5
la: protegar in velamento alarum tuarum.
"*.* 1. ¶ *Quoniam tu Deus* "*meus*' *exaudisti o-* 6
rationem meam: dedisti hareditatem timen-
tibus nomen tuum.
¶ *Dies super dies regis adijcies: annos eius* 7
vsq; in diem generationis & generationis.
"*Permanebit* 1. ¶ "*Permanet*' *in aternum in conspectu* 8
Dei : misericordiam & veritatem eius quis
requiret?
¶ *Sic psalmū dicam nomini tuo in seculū* 9
seculi: vt reddam vota mea de die in diem.

In finem, pro Idithun, Psalmus Dauid. 1

HEB. 62. LXI.

N*Onne Deo subiecta erit anima mea? ab* 2
ipso enim salutare meum. A
¶ *Nam & ipse Deus meus, & salutaris* 3
meus: susceptor meus, non mouebor amplius.
¶ *Quousq; irruitis in hominem? interfici-* 4
tis vniuersi vos: tanquam parieti inclina-
to, & maceria depulsa?
¶ *Veruntamen pretium meum cogitaue-* 5
runt repellere, cucurri in siti: ore suo benedi-
cebant, & corde suo maledicebant.
¶ *Veruntamen Deo subiecta esto anima* 6
mea: quoniam ab ipso patientia mea.
¶ *Quia ipse Deus meus, & saluator meus:* 7
adiutor meus, non emigrabo. B
¶ *In Deo salutare meum, & gloria mea:* 8
Deus auxilij mei, & spes mea in Deo est.
¶ *Sperate in eo omnis congregatio populi,* 9
effundite coram illo corda vestra : Deus ad-
iutor noster in aternum.
¶ *Veruntamen vani filij hominum, men-* 10
daces filij hominum in stateris : vt decipiant
ipsi de vanitate in idipsum.
¶ *Nolite sperare in iniquitate, & rapinas* 11
nolite concupiscere: diuitia si affluant, nolite
cor apponere.
Mt.16.d.27. ¶ *Semel locutus est Deus, duo hac audi-* 12
Rom.2.b.6. *ui, quia potestas Dei est,* ¶ *& tibi Domine* 13
1.Cor.3.b.8 *misericordia: ||quia tu reddes vnicuiq; iuxta*
Gala.6.b.5. *opera sua.*

1 Psalmus Dauid, cùm esset in deserto Idumeæ. 1.Reg.22.a.5.

LXII. HEB. 63.

2 D*Eus, Deus meus, ad te de luce vigilo.*
A *Sitiuit in te anima mea, quam mul-*
tipliciter tibi caro mea.
In terra deserta, & inuia, & inaquosa.
3 ¶ *sic in sancto apparui tibi, vt viderem vir-*
tutem tuam & gloriam tuam.
4 ¶ *Quoniam melior est misericodia tua su-*
per vitas: labia mea laudabunt te.
5 ¶ *Sic benedicam te in vita mea: & in no-*
mine tuo leuabo manus meas.
6 ¶ *Sicut adipe & pinguedine repleatur a-*
nima mea, & labijs exultationis laudabit os
meum.
7 ¶ "*Sic*' *memor fui tui super stratū meum,* "Si 9.
8 *in matutinis meditabor in te:* ¶ *quia fuisti*
adiutor meus.
B *Et in velamento alarum tuarum exulta-*
9 *bo,* ¶ *adhasit anima mea post te: & me susce-*
pit dextera tua.
10 ¶ *Ipsi vero in vanū quasierunt animam*
11 *meam, introibūt in inferiora terra:* ¶ *tradē-*
tur in manus gladij, partes vulpium erunt.
12 ¶ *Rex vero latabitur in Deo,* "*laudabun-* "laudabitur
tur omnes qui iurant' in eo, quia obstructum omnis qui
est os loquentium iniqua. iurat 3.

1 In finem, Psalmus Dauid.

LXIII. HEB. 64.

2 E*Xaudi Deus orationem meam cùm de-*
A *precor : à timore inimici eripe animam*
meam.
3 ¶ *Protexisti me à cōuentu malignantium:*
à multitudine operantium iniquitatem.
4 ¶ *Quia exacuerunt vt gladium linguas*
5 *suas, intenderunt arcum rem amaram:* ¶ *vt*
sagittent in occultis immaculatum.
6 ¶ *Subitò sagittabunt eum, & non time-*
bunt: firmauerunt sibi sermonem nequam:
Narrauerunt vt absconderent laqueos:
dixerunt, Quis videbit eos?
7 ¶ *Scrutati sunt iniquitates : defecerunt*
B *scrutantes* "*scrutinio*'. "scrutinio 4.
8 *Accedet homo* "*ad*' *cor altum:* ¶ *& exal-* "& 6.
tabitur Deus.
Sagitta paruulorū facta sunt plaga eo-
9 *rum:* ¶ *& infirmata sunt contra eos lingua*
eorum.
Conturbati sunt omnes qui videbāt eos:
10 ¶ *& timuit omnis homo.*
Et annuntiauerunt opera Dei : & facta
eius intellexerunt.
11 ¶ *Latabitur iustus in Domino, & sperabit*
in eo, & laudabuntur omnes recti corde.

1 In finem, Psalmus Dauid, Canticum Aggæi, Ieremiæ, & Ezechiel populo transmigrationis quando incipiebant proficisci.

HEB. 65.

LXIIII.

TE decet hymnus Deus in Sion: & tibi 2
reddetur votum in Ieruſalem. A
¶ Exaudi orationem meam: ad te omnis 3
caro veniet.
¶ Verba iniquorũ prævaluerunt ſuper nos: 4
& impietatibus noſtris tu propitiaberis.
¶ Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti: in- 5
habitabit in atrijs tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ: ſanctum
eſt templum tuum, ¶ mirabile in æquitate. 6
Exaudi nos Deus ſalutaris noſter, ſpes B
omnium finium terræ, & in mari longe.
¶ Præparans montes in virtute tua, ac- 7
cinctus potentia: ¶ qui conturbas profundum 8
maris, ſonum fluctuum eius.
Turbabuntur Gentes, ¶ & timebunt qui 9
habitant terminos à ſignis tuis: exitus ma-
tutini & veſpere delectabis.
¶ Viſitaſti terram, & inebriaſti eam: mul- 10
tiplicaſti locupletare eam.
Flumẽ Dei repletũ eſt aquis: paraſti cibũ C
illorum: quoniam ita eſt præparatio eius.
*inebrians 34. ¶ Riuos eius *inebria, multiplica genimi- 11
na eius: in ſtillicidijs eius lætabitur ger-
minans.
¶ Benedices coronæ anni benignitatis tuæ: 12
& campi tui replebuntur ubertate.
¶ Pingueſcent ſpecioſa deſerti, & exulta- 13
tione colles accingentur.
¶ Induti ſunt arietes ouiũ, & valles ab- 14
undabunt frumento: clamabunt, etenim D
hymnum dicent.

In finem, Canticum Pſalmi reſur- 1
rectionis.

HEB. 66.

LXV.

IVbilate Deo omnis terra, ¶ pſalmũ dicite 2
nomini eius: date gloriam laudi eius. A
¶ Dicite Deo, quam terribilia ſunt opera 3
tua Domine: in multitudine virtutis tuæ
mentientur tibi inimici tui.
¶ Omnis terra adoret te, & pſallat tibi: 4
pſalmum dicat nomini tuo.
¶ Venite, & videte opera Dei: terribilis 5
in conſilijs ſuper filios hominum. B
¶ Qui conuertit mare in aridã, in flumi- 6
ne pertranſibunt pede: ibi lætabimur in ipſo.
¶ Qui dominatur in virtute ſua in æter- 7
num oculi eius ſuper gentes reſpiciunt: qui
exaſperant non exaltentur in ſemetipſis.
¶ Benedicite Gentes Deum noſtrum, & 8
auditam facite vocem laudis eius.
¶ Qui poſuit animam meam ad vitam: & 9
non dedit in commotionem pedes meos.
¶ Quoniam probaſti nos Deus: igne nos 10
examinaſti, ſicut examinatur argentum.
¶ Induxiſti nos in laqueum, poſuiſti tri- 11
bulationes in dorſo noſtro: ¶ impoſuiſti ho- 12
mines ſuper capita noſtra. C
Tranſiuimus per ignem & aquam: & e-
duxiſti nos in refrigerium.
13 ¶ Introibo in domum tuam in holocauſtis:
14 reddam tibi vota mea, ¶ quæ diſtinxerunt
labia mea. Et locutum eſt os meum in tribu-
latione mea.
15 ¶ Holocauſta medullata offeram tibi cum
incenſo arietum, offeram tibi boues cum
hircis.
16 ¶ Venite, audite, & narrabo omnes qui ti-
D metis Deum, quanta fecit animæ meæ.
17 ¶ Ad ipſum ore meo clamaui, & exultaui
ſub lingua mea.
18 ¶ Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo, non
exaudiet Dominus.
19 ¶ Propterea exaudiuit Deus, & attendit
voci deprecationis meæ.
20 ¶ Benedictus Deus qui nõ amouit oratio-
nem meam, & miſericordiam ſuam à me.

1 In finem, in hymnis Pſalmus canti-
ci Dauid.

LXVI. HEB. 67.

2 DEus miſereatur noſtri, & benedicat no-
A bis: illuminet vultum ſuum ſuper nos,
& miſereatur noſtri:
3 ¶ Vt cognoſcamus in terra viam tuam: in
omnibus gentibus ſalutare tuum.
4 ¶ Confiteantur tibi populi Deus: confitean-
tur tibi populi omnes.
5 ¶ Lætentur & exultent gentes, quoniam
iudicas populos in æquitate, & gẽtes in ter-
ra dirigis.
6 ¶ Confiteantur tibi populi Deus, confite-
7 antur tibi populi omnes, ¶ terra dedit fru-
B ctum ſuum.
8 Benedicat nos Deus Deus noſter, ¶ bene-
dicat nos Deus, & metuant eum omnes fines
terræ.

1 In finẽ, Pſalmus cantici ipſi Dauid.

LXVII. HEB. 68.

2 EXurgat Deus, & diſſipentur inimici e-
A ius, & fugiant qui oderunt eum, a fa-
cie eius.
3 ¶ Sicut deficit fumus, deficiant: ſicut fluit
cera à facie ignis, ſic pereant peccatores à
facie Dei.
4 ¶ Et iuſti epulentur, & exultent in con-
ſpectu Dei, & delectentur in lætitia.
5 ¶ Cantate Deo, pſalmum dicite nomini
eius: iter facite ei qui aſcendit ſuper occa-
ſum: Dominus nomen illi.
Exultate in conſpectu eius, turbabuntur
6 à facie eius, ¶ patris orphanorum, & iudicis
viduarum.
7 Deus in loco ſancto ſuo: ¶ Deus qui inha-
bitare facit vnius moris in domo:
Qui educit vinctos in fortitudine, ſimi-
liter eos qui exaſperant, qui habitant in ſe-
pulchris.
8 ¶ Deus cùm egredereris in conſpectu po-
puli tui, cùm pertranſires in deſerto:

¶Terra mota est, etenim cæli distillaue- 9
runt à facie Dei Sinai, à facie Dei Israel.
¶Pluuiam volũtariam segregabis, Deus, 10
hæreditati tuæ: & infirmata est, tu verò per B
fecisti eam.
¶Animalia tua habitabunt in ea: parasti 11
in dulcedine tua pauperi, Deus.
¶Dominus dabit verbum euangelizan- 12
tibus virtute multa.
¶Rex virtutum dilecti dilecti: & speciei 13
domus diuidere spolia.
¶Si dormiatis inter medios cleros, pennæ 14
columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi eius
in pallore auri.
¶Dum discernit cælestis reges super eam, 15
niue dealbabuntur in Selmon: ¶ mons Dei, 16
mons pinguis.
¶Mons coagulatus, mõs pinguis: ¶ vt quid 17
suspicamini montes coagulatos?
Mons in quo beneplacitum est Deo habi-
tare in eo: etenim Dominus habitabit in fi-
nem.
¶Currus Dei decem millibus multiplex, 18
millia lætantium, Dominus in eis in Sinai
in sancto.
Eph.4. b.8. ¶‖Ascendisti in altum, cepisti captiuita- 19
tem, accepisti dona in hominibus. C
Etenim non credentes, inhabitare Domi-
num Deum.
¶Benedictus Dominus die quotidie: pro- 20
sperum iter faciet nobis, Deus salutarium
nostrorum.
¶Deus noster Deus saluos faciendi: & Do 21
mini Domini exitus mortis.
¶ Veruntamen Deus confringet capita 22
inimicorum suorum: verticem capilli peram-
bulantium in delictis suis.
¶Dixit Dominus, Ex Basan conuertam, 23
conuertam in profundum maris:
¶ Vt intingatur pes tuus in sanguine: 24
lingua canum tuorum ex inimicis, ab ipso.
¶Viderunt ingressus tuos Deus, ingressus 25
Dei mei, regis mei qui est in sancto.
¶ Præuenerunt principes coniuncti psal- 26
lentibus, in medio iuuencularum tympani-
striarum.
¶ In ecclesijs benedicite Deo Domino, de 27
fontibus Israel:
¶Ibi Ben-iamin adolescentulus in men- 28
tis excessu: D
Principes Iuda, duces eorũ: principes Za-
bulon, principes Nephthali.
¶Manda, Deus, virtuti tuæ: cõfirma hoc, 29
Deus, quod operatus es in nobis.
¶A templo tuo in Ierusalem, tibi offerent 30
reges munera.
¶Increpa feras arundinis, cõgregatio tau- 31
rorum in vaccis populorum: vt excludant
eos qui probati sunt argento.
Dissipa gentes quæ bella volunt: ¶ ve- 32
nient legati ex Aegypto: Aethiopia præueniet
manus eius Deo.
13 ¶ Regna terræ cantate Deo: psallite Do-
14 mino, psallite Deo, ¶ qui ascendit super cæ-
lum cæli, ad orientem.
35 Ecce dabit voci suæ vocem virtutis, ¶ da-
te gloriam Deo, super Israel magnificentia
eius, & virtus eius in nubibus.
36 ¶ Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus
Israel ipse dabit virtutem & fortitudinem
plebi suæ: benedictus Deus.

1 In finem, pro iis qui commutabun-
tur, Dauid.

LXVIII. HEB. 69.

2 SAluum me fac Deus, quoniam intraue-
A runt aquæ vsque ad animam meam.
3 ¶Infixus sum in limo profundi: & nõ est
substantia. Veni in altitudinem maris, &
tempestas demersit me.
4 ¶Laboraui clamãs: raucæ factæ sunt fau-
ces meæ: defecerunt oculi mei, dum spero in
Deum meum.
5 ¶ Multiplicati sunt super capillos capitis
mei qui oderunt me gratis.
Confortati sunt qui persecuti sunt me
inimici mei iniuste: quæ non rapui tunc ex-
soluebam.
6 ¶Deus tu scis insipientiam meam: & de-
licta mea à te non sunt abscondita.
7 ¶ Non erubescant in me qui expectant te
Domine, Domine virtutum.
Non confundantur super me qui quærunt
te, Deus Israel.
8 ¶Quoniam propter te sustinui opprobriũ:
operuit confusio faciem meam.
9 ¶ Extraneus factus sum fratribus meis,
B & peregrinus filijs matris meæ.
10 ¶‖Quoniam zelus domus tuæ comedit Ioh.2.d.17.
me: & ‖opprobria exprobrantium tibi, ecide- Rom.15.a.3.
runt super me.
11 ¶Et operui in ieiunio animam meam: &
factum est in opprobrium mihi.
12 ¶ Et posui vestimentum meũ cilicium: &
factus sum illis in parabolam.
13 ¶Aduersum me loquebantur qui sedebant
in porta: & in me psallebant qui bibebant
vinum.
14 ¶Ego verò orationem meam ad te Domi-
ne: tempus beneplaciti Deus.
In multitudine misericordiæ tuæ exaudi
me, in veritate salutis tuæ.
15 ¶Eripe me de luto, vt non infigar: libera
me ab ijs qui oderunt me, & de profundis
aquarum.
16 ¶ Non me demergat tempestas aquæ, neque
absorbeat me profundum: neque vrgeat su-
per me puteus os suum.
17 ¶Exaudi me Domine, quoniam benigna
est misericordia tua: secundum multitudi-
nem miserationum tuarum respice in me.
18 ¶Et ne auertas faciem tuam à puero tuo:

quo-

quoniam tribulor, velociter exaudi me.
¶Intende animæ meæ, & libera eam: pro- 19
pter inimicos meos eripe me. C
¶Tu ſcis improperium meum, & confuſio- 20
nem meam, & reuerentiam meam.
¶In conſpectu tuo ſunt omnes qui tribu- 21
lant me, improperium expectauit cor meum,
& miſeriam.
Et ſuſtinui qui ſimul contriſtaretur, &
non fuit, & qui conſolaretur, & non inueni.
Mat.27.e.48 ¶Et dederunt in eſcam meam fel: ‖ & in 22
Mar.15.d.36 ſiti mea potauerunt me aceto.
¶Fiat menſa eorū coram ipſis in laqueū, 23
"retributionem 2. & in "retributiones' & in ſcandalum.
¶Obſcurentur oculi eorum ne videant, & 24
dorſum eorum ſemper incurua.
¶Effunde ſuper eos iram tuam: & furor 25
iræ tuæ comprehendat eos.
Act.1.d.20. ¶Fiat habitatio eorum deſerta: & in ta- 26
bernaculis eorum non ſit qui inhabitet.
¶Quoniam quem tu percuſſiſti, perſecuti 27
ſunt: & ſuper dolorem vulnerum meorum
addiderunt.
¶Appone iniquitatem ſuper iniquitatem 28
eorum: & non intrent in iuſtitiam tuam. D
¶Deleantur de libro viuentium, & cum 29
iuſtis non ſcribantur.
¶Ego ſum pauper & dolens: ſalus tua 30
Deus ſuſcepit me.
¶Laudabo nomen Dei cū cantico: & ma- 31
gnificabo eum in laude.
¶Et placebit Deo ſuper vitulum nouel- 32
lum cornua producentem & vngulas.
¶Videant pauperes & lætentur: quærite 33
Deum, & viuet anima veſtra:
¶Quoniā exaudiuit pauperes Dominus: 34
& vinctos ſuos non deſpexit.
¶Laudent illum cæli & terra, mare, & 35
omnia reptilia in eis.
¶Quoniam Deus ſaluam faciet Sion: & 36
ædificabuntur ciuitates Iudæ.
Et inhabitabunt ibi, & hæreditate ac-
quirent eam,
¶Et ſemen ſeruorum eius poſſidebit eā, & 37
qui diligunt nomen eius habitabunt in ea.

In finem, Pſalmus Dauid, in reme- 1
"me 4. moratione quòd ſaluū fecerit "eum'
Dominus.

LXIX.

HEB. 70. DEus in adiutorium meū intende: Do- 2
Sup 34.d.23 39.c.14. mine ad adiuuandum me feſtina. A
Sup.34.d.26 ¶Confundātur, & reuereantur, qui quæ- 3
Infr.70.b.13 runt animam meam:
¶Auertantur retrorſum & erubeſcāt, qui 4
volunt mihi mala.
Auertantur ſtatim erubeſcentes: qui di-
cunt mihi, Euge, euge.
¶Exultent & lætentur in te omnes qui 5
quærunt te: & dicant ſemper, Magnificetur B
Dominus, qui diligunt ſalutare tuum.
6 ¶Ego verò egenus & pauper ſum: Deus
adiuua me.
Adiutor meus & liberator meus es tu:
Domine ne moreris.

1 Pſalmus Dauid, filiorū Ionadab,
& priorum captiuorum.

LXX. HEB. 71.

A IN te Domine ſperaui, non confundar in Sup.30.a 1.
2 æternum: ¶in iuſtitia tua libera me, &
eripe me.
Inclina ad me aurem tuam, & ſalua me.
3 ¶Eſto mihi in Deum protectorem, & in lo-
cum munitum, vt ſaluum me facias.
Quoniam firmamentum meum, & refu-
gium meum es tu.
4 ¶Deus meus eripe me de manu peccatoris,
& de manu contra legem agentis & iniqui:
5 ¶Quoniam tu es patientia mea Domine,
Domine ſpes mea a iuuentute mea.
6 ¶In te confirmatus ſum ex vtero: de ven-
B tre matris meæ tu es protector meus.
7 In te cantatio mea ſemper: ¶tanquam
prodigium factus ſum multis, & tu adiutor
fortis.
8 ¶Repleatur os meum laude: vt cantē glo-
riam tuam, tota die magnitudinem tuam.
9 ¶Ne proiicias me in tempore ſenectutis:
cū defecerit virtus mea, ne derelinquas me.
10 ¶Quia dixerunt inimici mei mihi: & qui
cuſtodiebant animam meam, conſilium fe-
cerunt in vnum,
11 ¶Dicentes, Deus dereliquit eum: perſe-
quimini, & comprehendite eum: quia non eſt
qui eripiat.
12 ¶Deus ne elongeris à me: Deus meus, in
auxilium meum reſpice.
13 ¶Confundantur & deficiant detrahentes
C animæ meæ: operiantur confuſione & pudore
qui quærunt mala mihi.
14 ¶Ego autem ſemper ſperabo: & adiiciam
ſuper omnem laudem tuam.
15 ¶Os meum annuntiabit iuſtitiam tuam:
tota die ſalutare tuum.
16 Quoniam non cognoui literaturam, ¶in-
troibo in "potentiam' Domini: Domine me- "potentias
morabor iuſtitiæ tuæ ſolius. 12.
17 ¶Deus docuiſti me a iuuentute mea: &
vſq; nunc pronuntiabo mirabilia tua.
18 ¶Et vſque in ſenectam & ſenium, Deus
ne derelinquas me,
Donec annuntiem brachium tuum gene-
rationi omni quæ ventura eſt:
19 Potentiam tuam ¶& iuſtitiā tuam, Deus
D vſque in altiſſima quæ feciſti magnalia.
Deus, quis ſimilis' tibi? "ſit.
20 ¶Quantas oſtendiſti mihi tribulationes
multas & malas: & conuerſus viuificaſti me:
& de abyſſis terræ iterum reduxiſti me:
21 ¶Multiplicaſti magnificentiam tuam: &
conuerſus conſolatus es me.

¶Nam & ego confitebor tibi in vasis psal- 22
mi veritatem tuam, Deus: psallam tibi in ci-
thara, sanctus Israel.
¶Exultabunt labia mea cùm cantauero 23
tibi: & anima mea quam redemisti.
¶Sed & lingua mea tota die meditabitur 24
iustitiam tuam: cùm confusi & reueriti fue-
rint qui quærunt mala mihi.

Psalmus in Salomonem. 1

HEB. 72. LXXI.

DEus iudicium tuum regi da: & iustitiã 2
tuam filio regis. A
Iudicare populum tuũ in iustitia, & pau-
peres tuos in iudicio.
¶Suscipiant montes pacem populo, & col- 3
les iustitiam.
¶Iudicabit pauperes populi, & saluos fa- 4
ciet filios pauperum: & humiliabit calum-
niatorem.
¶Et permanebit cum Sole & ante Lu- 5
nam in generatione* & generationem*.
*generatio-
num 2.
¶Descendet sicut pluuia in vellus: & si- 6
cut stillicidia stillantia super terram. B
¶Orietur in diebus eius iustitia, et abun- 7
dantia pacis: donec auferatur Luna.
¶Et dominabitur a mari vsque ad ma- 8
re: & à flumine vsq; ad terminos orbis ter-
rarum.
¶Coram illo procident Aethiopes: & ini- 9
mici eius terram lingent.
¶‖Reges Tharsis & insulæ munera offe- 10
rent: reges Arabum & Saba dona adducent:
Psa.60.a.6.
Mat.2.b.11.
*terra.
¶Et adorabunt eum omnes reges*: omnes 11
gentes seruient ei. C
¶Quia liberabit pauperem à potente, & 12
pauperem cui non erat adiutor.
¶Parcet pauperi & inopi: & animas pau- 13
perum saluas faciet.
¶Ex vsuris & iniquitate redimet ani- 14
mas eorum: & honorabile nomen eorum co-
ram illo.
¶Et viuet & dabitur ei de auro Arabiæ, 15
& adorabunt de ipso semper: tota die bene-
dicent ei.
¶Et erit firmamentum in terra in sum- 16
mis montium, superextolletur super Libanũ D
fructus eius: & florebunt de ciuitate sicut
fœnum terræ.
¶Sit nomen eius benedictum in secula: 17
ante solem permanet nomen eius.
Et benedicentur in ipso omnes tribus ter-
ræ: omnes gentes magnificabunt eum.
¶Benedictus Dominus Deus Israel, qui 18
facit mirabilia solus.
¶Et benedictum nomen maiestatis eius 19
in æternum, & replebitur maiestate eius om
nis terra, fiat, fiat.
¶Defecerunt laudes Dauid filij Iessæ. 20

Psalmus Asaph. 1

LXXII. HEB. 73.

A QVàm bonus Israel Deus his qui recto
sunt corde?
2 ¶Mei autem penè moti sunt pedes,
penè effusi sunt gressus mei.
3 ¶Quia zelaui super iniquos, pacem pec-
catorum videns.
4 ¶Quia non est respectus morti eorum: &
firmamentum in plaga eorum.
5 ¶In labore hominum non sunt, & cũ ho-
minibus non flagellabuntur.
6 ¶Ideo tenuit eos superbia, operti sunt ini-
quitate & impietate sua.
7 ¶Prodijt quasi ex adipe iniquitas eorum:
transierunt in affectum cordis.
8 ¶Cogitauerunt, & locuti sunt nequitiam:
B iniquitatem in excelso locuti sunt.
9 ¶Posuerunt in cælum os suum: & lingua
eorum transiuit in terra:
10 ¶Ideo conuertetur populus meus hic: &
dies pleni inuenientur in eis.
11 ¶Et dixerunt, Quomodo scit Deus, & si
est scientia in excelso?
12 ¶Ecce ipsi peccatores & abundantes in se-
culo, obtinuerunt diuitias.
13 ¶Et dixi, Ergo sine causa iustificaui cor
meum, et laui inter innocentes manus meas:
14 ¶Et fui flagellatus tota die, & castigatio
mea in matutinis.
15 ¶Si dicebam, Narrabo sic: ecce nationem
C filiorum tuorum reprobaui.
16 ¶Existimabam vt cognoscerem hoc: labor
est ante me,
17 ¶Donec intrem in sanctuariũ Dei: & in-
telligam in nouissimis eorum.
18 ¶Veruntamen propter dolos posuisti eis:
deiecisti eos dum alleuarentur.
19 ¶Quomodo facti sunt in desolationem?
subito defecerunt: perierunt propter iniqui-
tatem suam.
20 ¶Velut somnium surgentium Domine, in
ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum
rediges.
21 ¶Quia inflammatum est cor meũ, & re-
22 nes mei commutati sunt: ¶& ego ad nihilum
redactus sum, & nesciui.
23 ¶Vt iumentum factus sum apud te: & ego
semper tecum.
24 ¶Tenuisti manum dexteram meam: & in
D voluntate tua deduxisti me, & cum gloria
suscepisti me.
25 ¶Quid enim mihi est in cælo? & à te quid
volui super terram?
26 ¶Defecit caro mea & cor meũ: Deus cor-
dis mei, & pars mea Deus in æternum.
27 ¶Quia ecce, qui elongant se à te, peribunt:
perdidisti omnes qui fornicantur abs te.
28 ¶Mihi autem adhærere Deo bonum est,
ponere in Domino Deo spem meam:
Vt annuntiem omnes prædicationes tuas
in portis filiæ Sion.

Intelle-

Intellectus Asaph. 1

HEB. 74.

LXXIII.

VT quid Deus repulisti in finem : iratus A
est furor tuus super oues pascua tua?
¶ Memor esto congregationis tua, quam 2
possedisti ab Initio.
*monte 1. Redemisti virgã hareditatis tua: *mõs'
Sion in quo habitasti in eo.
¶ Leua manus tuas in superbias eorum 3
in finem : quanta malignatus est inimicus
in sancto?
¶ Et gloriati sunt qui oderunt te: in me- 4
dio solennitatis tuæ. B
Posuerunt signa sua, signa: ¶ & non co- 5
gnouerunt sicut in exitu super summum.
Quasi in sylua lignorum securibus ¶ ex- 6
ciderunt ianuas eius in idipsum: in securi &
ascia deiecerunt eam.
4.Re.25.b.9 ¶ Incenderunt igni sanctuarium tuũ: in 7
terra polluerunt tabernaculum nominis tui.
¶ Dixerunt in corde suo cognatio eorum si- 8
mul. Quiescere faciamus omnes dies festos
Dei à terra.
¶ Signa nostra non vidimus, iam non est 9
propheta: & nos non cognoscet amplius.
¶ Vsquequo Deus improperabit inimicus, 10
irritat aduersarius nomen tuum in finem?
¶ Vt quid auertis manum tuam, & dex- 11
teram tuam de medio sinu tuo in finem? C
Luc.1.g.70. ¶ Deus autẽ rex noster ante secula: ope- 12
ratus est salutem in medio terra.
¶ Tu confirmasti in virtute tua mare: 13
contribulasti capita draconum in aquis.
¶ Tu confregisti capita draconis: dedisti 14
eum escam populis Aethiopum.
¶ Tu dirupisti fontes & torrentes: tu sic- 15
casti fluuios Ethan.
¶ Tuus est dies, & tua est nox: tu fabrica- 16
tus es auroram & solem.
¶ Tu fecisti omnes terminos terra: asta- 17
tem & ver tu plasmasti ea.
¶ Memor esto huius, Inimicus impropera- 18
uit Domino: & populus insipiens incitauit D
nomen tuum.
*animã cõ- ¶ Ne tradas bestijs *animas' confitentes' 19
fitentem 9. tibi : & animas pauperum tuorum ne obli-
*confiten- uiscaris in finem.
tium 4. ¶ Respice in testamentum tuum: quia re- 20
pleti sunt, qui obscurati sunt terra domibus
iniquitatum.
¶ Ne auertatur humilis factus confusus: 21
pauper & inops laudabunt nomen tuum.
¶ Exurge Deus, iudica causam tuam: me- 22
mor esto improperiorum tuorum, eorum qua
ab insipiente sunt tota die.
¶ Ne obliuiscaris voces inimicorum tuo- 23
rum: superbia eorum qui te oderunt ascendit
semper.

In finem ne *corrumpas', Psalmus 1 cantici Asaph.

*disperdas 5.

LXXIIII. HEB. 75.

2 CONfitebimur tibi Deus : confitebimur,
A & inuocabimus nomen tuum.
3 Narrabimus mirabilia tua: ¶ cum accepe-
ro tempus, ego iustitias iudicabo.
4 ¶ Liquefacta est terra, & omnes qui ha-
bitant in ea: ego confirmaui columnas eius.
5 ¶ Dixi iniquis, Nolite inique agere, et de-
linquentibus, Nolite exaltare cornu.
6 ¶ Nolite extollere in altũ cornu vestrum:
nolite loqui aduersus Deum iniquitatem.
7 ¶ Quia neq; ab oriente, neq; ab occiden-
8 te, neque a desertis montibus : ¶ quoniam
B Deus iudex est.
9 Hunc humiliat, & hunc exaltat: ¶ quia
calix in manu Domini vini meri plenus
misto:
Et inclinauit ex hoc in hoc: veruntamen
fax eius non est exinanita: bibent omnes pec-
catores terra.
10 ¶ Ego autem annuntiabo in seculum: can-
tabo Deo Iacob.
11 ¶ Et omnia cornua peccatorũ confringam:
& exaltabuntur cornua iusti.

1 In finẽ, in laudibus, Psalmus Asaph, canticum ad Assyrios.

LXXV. HEB. 76.

2 NOtus in Iudæa Deus: in Israel magnũ
A nomen eius.
3 ¶ Et factus est in pace locus eius : & ha-
bitatio eius in Sion.
4 ¶ Ibi confregit potentias *arcuum', scutum, *arcuum 5.
gladium & bellum.
5 ¶ Illuminans tu mirabiliter à montibus
6 aternis : ¶ turbati sunt omnes insipientes
corde.
B Dormierunt somnum suum: & nihil in-
uenerunt omnes viri diuitiarum in mani-
bus suis.
7 ¶ Ab increpatione tua Deus Iacob dormi-
tauerunt qui ascenderunt equos.
8 ¶ Tu terribilis es, & quis resistet tibi? ex
tunc ira tua.
9 ¶ De calo auditum fecisti iudicium: terra
C tremuit & quieuit.
10 ¶ Cùm exurgeret in iudicium Deus, vt
saluos faceret omnes mansuetos terra.
11 ¶ Quoniam cogitatio hominis confitebitur
tibi: & reliquia cogitationis diem festum a-
gent tibi.
12 ¶ Vouete & reddite Domino Deo vestro
omnes qui in circuitu eius affertis munera.
13 Terribili ¶ & ei qui aufert spiritum prin-
cipum, terribili apud reges terra.

1 In finẽ pro Idithun, Psalmus Asaph.

LXXVI. HEB. 77.

2 VOce mea ad Dominum clamaui : voce Infr. 141.a2.
A mea ad Deum, & intendit mihi.
3 ¶ In die tribulationis mea Deum exquisi-
ui, manibus meis nocte contra eum : & non

sum deceptus.
Renuit consolari anima mea, Memor fui 4
Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum:
& defecit spiritus meus.
Anticipauerunt vigilias oculi mei: tur- 5
batus sum, & non sum locutus.
Cogitaui dies antiquos: & annos ater- 6
nos in mente habui.
Et meditatus sum nocte cum corde meo: 7
& exercitabar, & scopebam spiritum meum. B
* & 8. Nunquid in æternũ proiiciet Deus, *aut 8
non apponet vt complacitior sit adhuc?
Aut in finem misericordiam suam ab- 9
scindet, a generatione in generationem?
Aut obliuiscetur misereri Deus? aut cõ- 10
tinebit in ira sua misericordias suas?
Et dixi, Nunc cœpi: hæc mutatio dexte- 11
ræ Excelsi. C
Memor fui operũ Domini: quia memor 12
ero ab initio mirabilium tuorum.
Et meditabor in omnibus operibus tuis: 13
& in adinuentionibus tuis exercebor.
Deus in sancto via tua? quis Deus ma- 14
gnus sicut Deus noster? tu es Deus qui fa- 15
cis mirabilia.
Notam fecisti in populis virtutem tuam:
redemisti in brachio tuo populum tuum, fi- 16
lios Iacob & Ioseph.
Viderunt te aquæ Deus, viderunt te a- 17
quæ: & timuerunt, & turbatæ sunt abyssi.
Multitudo sonitus aquarum: vocem de- 18
derunt nubes. D
Etenim sagittæ tuæ transeunt: vox to- 19
nitrui tui in rota.
Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ:
commota est & contremuit terra.
In mari via tua, et semitæ tuæ in aquis 20
multis: & vestigia tua non cognoscentur.
Exo.14.d.19 Deduxisti sicut oues populum tuum in 21
manu Moysi & Aaron.

Intellectus Asaph.

LXXVII.

HEB. 78.

Attendite popule meus legem meam: in- A 1
clinate aurẽ vestrã in verba oris mei.
Sup 48.a.5. Aperiam in parabolis os meum: loquar 2
Mat.13.e.33. propositiones ab initio.
Quanta audiuimus & cognouimus ea: 3
& patres nostri narrauerunt nobis.
Non sunt occultata à filiis eorum in ge- 4
neratione altera,
Narrantes laudes Domini, & virtutes e-
ius, & mirabilia eius quæ fecit.
Et suscitauit testimonium in Iacob: & 5
legem posuit in Israël.
Quanta mandauit patribus nostris nota
facere ea filiis suis: vt cognoscat generatio 6
altera.
Filii qui nascentur & exurgent, & nar-
rabunt filiis suis,
Vt ponant in Deo spem suam, & nõ ob- 7
liuiscantur operum Dei, & mandata eius
exquirant.
8 Ne fiant sicut patres eorum, generatio
praua & exasperans,
Generatio quæ non direxit cor suum, &
non est creditus cum Deo spiritus eius.
9 Filii Ephrem intendentes & mittentes
B arcum: conuersi sunt in die belli.
10 Non custodierunt testamentum Dei: &
in lege eius noluerunt ambulare.
11 Et obliti sunt benefactorum eius, & mi-
rabilium eius quæ ostendit eis.
12 Coram patribus eorum fecit mirabilia in Exo.14.e.21
terra Aegypti, in campo Taneos. Exo.13.d.21
13 Interrupit mare, & perduxit eos: & sta- d.14.d.19.
tuit aquas quasi in vtre. f.24.
14 Et deduxit eos in nube diei: & tota Ps.104.d.38
nocte in illuminatione ignis.
15 Interrupit petrã in eremo, & adaqua- Exo.17.b.6.
uit eos velut in abysso multa.
16 Et eduxit aquam de petra: & *deduxit *eduxit 3.
tanquam flumina aquas.
17 Et apposuerũt adhuc peccare ei: in iram
excitauerunt Excelsum in inaquoso.
18 Et tentauerunt Deum in cordibus suis,
vt peterent escas animabus suis.
19 Et male locuti sunt de Deo: dixerunt, Nu.20.b.11.
Nunquid poterit Deus parare mensam in
deserto?
20 Quoniam percussit petram, & fluxerũt Num.11.a.8.
C aquæ, & torrentes inundauerunt.
Nunquid & panem poterit dare, aut pa-
rare mensam populo suo?
21 Ideo audiuit Dominus, & distulit: &
ignis accensus est in Iacob, & ira ascendit in
Israël.
22 Quia non crediderunt in Deo, nec spe-
rauerunt in salutari eius.
23 Et mandauit nubibus desuper, et ianuas
cæli aperuit.
24 Et pluit illis manna ad mãducandum, Exo.16.b.4.
& panem cæli dedit eis. c.14.
25 Panem angelorum manducauit homo: Nu.11.b.7.
cibaria misit eis in abundantia. Iohã.6.d.31.
26 Transtulit austrum de cælo: & induxit 1.Cor.10.a.3
in virtute sua Africum. Num.11.g.31.
27 Et pluit super eos sicut puluerem carnes:
& sicut arenam maris volatilia pennata.
28 Et ceciderunt in medio castrorum eorũ,
circa tabernacula eorum.
29 Et manducauerunt & saturati sunt ni-
30 mis, & desiderium eorum attulit eis: non
D sunt fraudati a desiderio suo.
Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum: Nu.11.g.33.
31 & ira Dei ascendit super eos.
Et occidit pingues eorum, et electos Israël
impediuit.
32 In omnibus his peccauerunt adhuc: &
non crediderunt in mirabilibus eius.
33 Et defecerunt in vanitate dies eorũ: &
anni eorum cum festinatione.

Cùm

¶Cùm occideret eos, quærebant eum: & 34
[a]Deum. reuertebãtur, & diluculo veniebãt ad " eũ'.
¶Et rememorati ſunt quia Deus adiutor 35
eſt eorum: & Deus excelſus redemptor eo-
rum eſt.
¶Et dilexerunt eum in ore ſuo, & lingua 36
ſua mentiti ſunt ei:
¶Cor autem eorum nõ erat rectum cũ eo, 37
nec fideles habiti ſunt in teſtamento eius.
¶Ipſe autẽ eſt miſericors, & propitius fiet 38
peccatis eorum: & non diſperdet eos.
[a]multipli- Et " abundauit' vt auerteret iram ſuã:
cauit 1. & non accendit omnem iram ſuam.
¶Et recordatus eſt quia caro ſunt: ſpiri- 39
tus vadens, & non rediens.
¶Quoties exacerbauerũt eum in deſerto, 40
in iram concitauerunt eum in inaquoſo? E
¶Et cõuerſi ſunt, & tentauerunt Deum: 41
ſanctum Iſrael exacerbauerunt.
¶Non ſunt recordati manus eius, die qua 42
redemit eos de manu tribulantis.
¶Sicut poſuit in Aegypto ſigna ſua, et pro- 43
digia ſua in campo Taneos.
Exo.7.d.20 ¶‖Et conuertit in ſanguinẽ flumina eo- 44
rum, & imbres eorum, ne biberent.
Exo.8.a.6. ¶‖Miſit in eos cynomyiam, et comedit eos: 45
f.24. & ranam, & diſperdidit eos.
Exo.10.d.13 ¶‖Et dedit ærugini fructus eorum: & la- 46
bores eorum locuſtæ.
Exo.9.c.23. ¶‖Et occidit in grandine vineas eorum: 47
& moros eorum in pruina.
Exo.9.a.3. ¶‖Et tradidit grandini iumenta eorũ: & 48
poſſeſſionem eorum igni.
¶Miſit in eos iram indignationis ſuæ: in- 49
"immiſſio- dignationem, & irã, & tribulationem: " im-
nem 12. miſſiones' per angelos malos.
*& 6. ¶Viam fecit ſemitæ iræ ſuæ, * non pepeper- 50
cit à morte animabus eorum, & iumenta eo- F
rum in morte concluſit.
Ex.12.d.29. ¶‖Et percuſſit omne primogenitum in 51
"laborũ 4. terra Aegypti: " primitias omnis laboris'
eorum in tabernaculis Cham.
Exo.13.c.18 ¶‖Et abſtulit ſicut oues populum ſuum: & 52
perduxit eos tanquam gregem in deſerto.
¶Et eduxit eos in ſpe, & non timuerunt: 53
Exo.14.f.27 & ‖ inimicos eorum operuit mare.
¶Et induxit eos in montẽ ſanctificationis 54
ſuæ, montem quem acquiſiuit dextera eius.
Ioſu.12.b.7. ‖Et eiecit a facie eorũ Gẽtes: & ſorte di-
uiſit eis terram in funiculo diſtributionis.
¶Et habitare fecit in tabernaculis eorum 55
tribus Iſrael.
¶Et tentauerunt, & exacerbauerunt 56
Deum excelſum: & teſtimonia eius non cu-
ſtodierunt.
¶Et auerterunt ſe, & nõ ſeruauerunt pa- 57
ctum: quemadmodum patres eorum, conuer-
ſi ſunt in arcum prauum.
¶In iram concitauerunt eum in collibus 58
ſuis: & in ſculptilibus ſuis ad æmulationem
eum prouocauerunt.

59 ¶Audiuit Deus, & ſpreuit: & ad nihilum
redegit valde Iſrael.
60 ¶‖Et repulit tabernaculũ Silo, taberna- Iere.7.b.12.
G culum ſuum vbi habitauit in hominibus.
61 ¶‖Et tradidit in captiuitatem virtutem 1.Re.4.a.2.
eorum: & pulchritudinem eorum in manus
inimici.
62 ¶Et concluſit in gladio populum ſuum: &
hæreditatem ſuam ſpreuit.
63 ¶Iuuenes eorum comẽdit ignis: & virgi-
nes eorum non ſunt lamentatæ.
64 ¶Sacerdotes eorum in gladio ceciderũt: &
viduæ eorum non plorabantur.
65 ¶Et excitatus eſt tanquã dormiens Domi-
nus, tanquam potens crapulatus à vino:
66 ¶Et percuſſit inimicos ſuos in poſteriora:
opprobrium ſempiternum dedit illis.
67 ¶Et repulit tabernaculum Ioſeph: & tri-
bum Ephraim non elegit:
68 ¶Sed elegit tribum Iuda, montem Sion
quem dilexit.
69 ¶Et ædificauit ſicut vnicornium ſanctificiũ
ſuum in terra, quam fundauit in ſecula.
70 ¶‖Et elegit Dauid ſeruũ ſuum, & ſuſtulit 1.Reg.16.a.
eum de gregibus ouium:
71 ¶de poſt fœtantes accepit eum,
Paſcere Iacob ſeruum ſuum, & Iſraël hæ-
reditatem ſuam.
72 ¶Et pauit eos in innocentia cordis ſui: &
in intellectibus manuũ ſuarum deduxit eos.

1 Pſalmus Aſaph.
LXXVIII. HEB. 79.

D Eus, venerunt Gentes in hæreditatem
A tuam, polluerunt templum ſanctum
tuum: poſuerunt Ieruſalem in pomorum cu-
ſtodiam.
2 ¶Poſuerunt morticina ſeruorum tuorum
eſcas volatilibus cæli: carnes ſanctorum tuo-
rum beſtijs terræ.
3 ¶Effuderunt ſanguinem eorum tanquam
aquam in circuitu Ieruſalem: & non erat
qui ſepeliret.
4 ¶Facti ſumus opprobrium vicinis noſtris:
B ſubſannatio & illuſio his qui in circuitu no-
ſtro ſunt.
5 ¶Vſquequo Domine iraſceris in finẽ, ac-
cendetur velut ignis zelus tuus?
6 ¶‖Effunde iram tuam in Gentes quæ te Ier.10.d.25.
non nouerunt: & in regna quæ nomen tuum
non inuocauerunt:
7 ¶Quia comederunt Iacob: & locum eius
deſolauerunt.
8 ¶‖Ne memineris iniquitatum noſtrarum Iſai.64.c.9.
C antiquarum, citò anticipent nos miſericor-
dia tua: quia pauperes facti ſumus nimis.
9 ¶Adiuua nos Deus ſalutaris noſter: " &' ".6.
propter gloriam nominis tui Domine libera
nos, & propitius eſto peccatis noſtris propter
nomen tuum:
10 ¶Ne forte dicant in gentibus, Vbi eſt Deus
eorum?

eorum? & innotescat in nationibus coram
oculis nostris.
Vltio sanguinis seruorum tuorum qui ef-
fusus est: introeat in conspectu tuo gemitus 11
compeditorum.
Secundum magnitudinẽ brachij tui pos- D
side filios mortificatorum.
Et redde vicinis nostris septuplũ in si- 12
nu eorum: improperium ipsorum quod ex-
probrauerunt tibi Domine.
Nos autem populus tuus & oues pascuæ 13
tuæ confitebimur tibi in seculum,
In generationem & generationẽ annun-
tiabimus laudem tuam.

In finem, pro iis qui commutabun- 1
tur, testimonium Asaph, Psalmus.

HEB. 80.

LXXIX.

Qui regis Israel, intẽde: qui deducis ve- 2
lut ouem Ioseph. A
Qui sedes super cherubim, mani-
festare coram Ephraim, Beniamin, et Ma- 3
nasse.
Excita potentiam tuam, & veni vt sal-
uos facias nos.
Deus conuerte nos: & ostende faciem 4
tuam, & salui erimus.
Domine Deus virtutum, quousque irascẽ- 5
ris super orationem serui tui?
Cibabis nos pane lachrymarũ: & potum 6
dabis nobis in lachrymis in mensura? B
Posuisti nos in cõtradictionẽ vicinis no- 7
stris: & inimici nostri subsannauerunt nos.
Deus virtutum conuerte nos: & ostende 8
faciem tuam, & salui erimus.
Vineam de Aegypto transtulisti: eiecisti 9
Gentes, & plantasti eam.
Dux itineris fuisti in conspectu eius, & 10
plantasti radices eius, & impleuit terram.
Operuit montes vmbra eius: & arbusta 11
eius cedros Dei. C
Extẽdit palmites suos vsque ad mare: & 12
vsque ad flumen propagines eius.
Vt quid destruxisti maceriam eius, & 13
vindemiant eam omnes qui prætergrediun-
tur viam?
Exterminauit eã aper de sylua: & sin- 14
gularis ferus depastus est eam.
Deus virtutum conuertere: respice de 15
cælo, & vide, & visita vineam istam.
Et perfice eam quam plantauit dexte- 16
ra tua: & super filium hominis quem con-
firmasti tibi.
Incensa igni & suffossa ab increpatione 17
vultus tui peribunt. D
Fiat manus tua super virũ dexteræ tuæ: 18
& super filiũ hominis quẽ confirmasti tibi.
Et non discedimus a te: viuificabis nos, 19
& nomen tuum inuocabimus.
Domine Deus virtutum conuerte nos: 20
& ostende faciem tuam, & salui erimus.

1 In finem pro torcularibus Psalmus
ipsi Asaph quinta sabbathi.

LXXX.

HEB. 81.

2 *Exultate Deo adiutori nostro: iubilate*
A *Deo Iacob.*
3 *Sumite psalmum, & date tympanum:*
psalterium iucundum cum cithara.
4 *Buccinate in Neomenia tuba, in insigni*
die solennitatis vestræ.
5 *Quia præceptum in Israel est, & iudiciũ*
Deo Iacob.
6 *Testimonium in Ioseph posuit illud, cùm*
exiret de terra Aegypti, linguam quam non
nouerat, audiuit.

Gen. 41. c. 25. f. 45.

7 *Diuertit ab oneribus dorsum eius: ma-*
B *nus eius in cophino seruierunt.*
8 *In tribulatione inuocasti me, & liberaui*
te, exaudiui te in abscondito tẽpestatis: pro-
baui te apud aquam contradictionis.

Exo. 17. b. 6. Exo. 20. a. 2.

9 *Audi populus meus, & contestabor te:*
10 *Israel si audieris me, non erit in te Deus*
recens, neque adorabis Deum alienum.
11 *Ego enim sum Dominus Deus tuus, qui*
C *eduxi te de terra Aegypti: dilata os tuum, &*
implebo illud.
12 *Et non audiuit populus meus vocẽ meã:*
& Israel non intendit mihi.
13 *Et dimisi eos secundum desideria cordis*
eorum, ibunt in adinuentionibus suis.

Act. 14. c. 16.

14 *Si populus meus audisset me: Israel si in*
vijs meis ambulasset.

Baru. 3. b. 13.

15 *Pro nihilo forsitan inimicos eorum hu-*
miliassem: & super tribulantes eos misissem
manum meam.
16 *Inimici Domini mentiti sunt ei: & erit*
D *tempus eorum in secula.*
17 *Et cibauit eos ex adipe frumenti: & de*
petra melle saturauit eos.

1 Psalmus Asaph.

LXXXI.

HEB. 82.

A *Deus stetit in synagoga deorum: in me-*
dio autem deos dijudicat.
2 *Vsquequo iudicatis iniquitatem: & fa-*
cies peccatorum sumitis?
3 *Iudicate egeno & pupillo: humilem &*
pauperem iustificate.
4 *Eripite pauperem: & egenum de manu*
peccatoris liberate.

Pro. 24. b. 11.

5 *Nescierunt, neque intellexerunt, in te-*
B *nebris ambulant: mouebuntur omnia fun-*
damenta terræ.
6 *Ego dixi, Dij estis, & filij excelsi omnes.*

Ioã. 10. f. 34.

7 *Vos autem sicut homines moriemini: &*
sicut vnus de principibus cadetis.
8 *Surge Deus, iudica terram: quoniam tu*
hæreditabis in omnibus Gentibus.

1 Canticum Psalmi Asaph.

LXXXII.

HEB. 83.

2 *Deus quis similis erit tibi? ne taceas,*
A *neque compescaris Deus.*

Quo-

Quoniam ecce inimici tui sonuerunt: 3
& qui oderunt me, extulerunt caput.
Super populum tuum malignauerunt 4
consilium: & cogitauerunt aduersus sanctos
tuos.
Dixerunt, Venite, & disperdamus eos 5
de gente: & non memoretur nomen Israel
vltra.
Quoniam cogitauerunt vnanimiter, si- 6
mul aduersum te testamentum disposuerunt, B
tabernacula Idumæorum & Ismahelitæ, 7
Moab, & Agareni.
Gebal, & Ammon, & Amalec: alienige- 8
næ cum habitantibus Tyrum.
Etenim Assur venit cum illis: facti sunt 9
in adiutorium filijs Lot.
Iud.7.f.22. Fac illis sicut Madian & ‖ Sisaræ: sicut 10
Iud.4.d.15. Iabin in torrente Cisson.
Disperierunt in Endor: facti sunt vt ster- 11
cus terræ. C
Iud.7.g.25. ‖Pone principes eorum sicut Oreb, & 12
Iud.8.d.21. Zeb, & ‖Zebee, & Salmana.
Omnes principes eorum: qui dixerunt, 13
Hæreditate possideamus sanctuarium Dei.
Deus meus pone illos vt rotam, & sicut 14
stipulam ante faciem venti.
Sicut ignis qui comburit syluam, & si- 15
cut flamma comburens montes:
Ita persequêris illos in tempestate tua, 16
& in ira tua turbabis eos. D
Imple facies eorum ignominia, & quæ- 17
rent nomen tuum Domine.
Erubescant & conturbentur in seculum 18
seculi: & confundantur & pereant.
Et cognoscant quia nomen tibi Domi- 19
nus, tu solus altissimus *in omni terra.

*super omnem terram

1 In finem pro torcularibus filijs Core, Psalmus.

2.

HEB. 84.

LXXXIII.

Qvàm dilecta tabernacula tua Domine 2
virtutum: concupiscit & deficit ani- 3
ma mea in atria Domini. A
Cor meum & caro mea exultauerunt in
Deum viuum.
Etenim passer inuenit sibi domum: & 4
turtur nidum sibi, vbi ponat pullos suos.
Altaria tua domine virtutum, rex meus B
& Deus meus.
Domine. Beati qui habitant in domo tua: in se- 5
cula seculorum laudabunt te.
Beatus vir cuius est auxilium abs te: 6
ascensiones in corde suo disposuit, in valle 7
lachrymarum in loco quem posuit.
*benedictionem. Etenim *benedictionem dabit legislator, 8
ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus C
deorum in Sion.
Domine Deus virtutum exaudi oratio- 9
nem meam: auribus percipe Deus Iacob.
Protector noster aspice Deus, & respice 10
in faciem Christi tui.

11 Quia melior est dies vna in atrijs tuis
D super millia. Elegi abiectus esse in domo Dei
mei: magis quam habitare in tabernaculis
peccatorum.
12 Quia misericordiam & veritatem di-
ligit *Deus: gratiam & gloriam dabit Do- *Dominus E
minus.
13 Non priuabit bonis eos qui ambulant in
innocentia: Domine virtutum, beatus ho-
mo qui sperat in te.

1 In finem filijs Core, Psalmus.

LXXXIIII. HEB. 85.

2 Benedixisti Domine terram tuam: auer-
A tisti captiuitatem Iacob.
3 Remisisti iniquitatem plebis tuæ, ope-
ruisti omnia peccata eorum.
4 Mitigasti omnem iram tuam: auertisti
ab ira indignationis tuæ.
5 Conuerte nos Deus salutaris noster:
& auerte iram tuam a nobis.
6 Nunquid in æternum irasceris nobis?
aut extendes iram tuam a generatione in
B generationem?
7 Deus tu conuersus viuificabis nos: &
plebs tua lætabitur in te.
8 Ostende nobis Domine misericordiam
tuam: & salutare tuum da nobis.
9 Audiam quid loquatur in me Dominus
Deus: quoniam loquetur pacem in plebem
suam.
C Et super sanctos suos: & in eos qui con-
uertuntur ad cor.
10 Veruntamen prope timentes eum salu-
tare ipsius: vt inhabitet gloria in terra no-
stra.
11 Misericordia & veritas obuiauerunt si-
bi: iustitia & pax osculatæ sunt.
12 Veritas de terra orta est: & iustitia de
D cælo prospexit.
13 Etenim Dominus dabit benignitatem:
& terra nostra dabit fructum suum.
14 Iustitia ante eum ambulabit: & ponet
in via gressus suos.

1 Oratio ipsi Dauid.

LXXXV. HEB. 86.

A Inclina Domine aurem tuam, & exaudi
me: quoniam inops & pauper sum ego.
2 Custodi animam meam, quoniam san-
ctus sum: saluum fac seruum tuum Deus
meus sperantem in te.
3 Miserere mei Domine, quoniam ad te
*clamaui tota die. *clamabo
4 Lætifica animam serui tui, quoniam ad
te Domine animam meam leuaui.
5 Quoniam tu Domine suauis & mitis, Ioel 2.c.13.
& multæ misericordiæ omnibus inuocanti-
bus te.
6 Auribus percipe Domine orationem meam:
B & intende voci deprecationis meæ.
7 In die tribulationis meæ clamaui ad te:

quia exaudisti me.
¶*Non est similis tui in dijs Domine: & nō* 8
est secundum opera tua.
¶*Omnes gentes quascunque fecisti, ve-* 9
nient, & adorabunt coram te Domine: & glo
rificabunt nomen tuum.
¶*Quoniam magnus es tu, & faciens mi-* 10
rabilia: tu es Deus solus. C
¶*Deduc me Domine in via tua: & ingre* 11
diar in veritate tua: lætetur cor meum vt ti
meat nomen tuum.
¶*Confitebor tibi Domine Deus meus in* 12
toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in
æternum.
¶*Quia misericordia tua magna est super* 13
me: & eruisti animam meam ex inferno in-
feriori.
¶ *Deus iniqui insurrexerunt super me,* 14
& synagoga potentium quæsierunt animam
meam: & non proposuerunt te in conspectu
suo.
¶*Et tu Domine Deus miserator & mise-* 15
ricors, patiens, & multa misericordia, & D
verax.
¶*Respice in me, & miserere mei, da im-* 16
perium tuum puero tuo: & saluum fac filiū
ancillæ tuæ.
¶*Fac mecum signum in bonum, vt vi-* 17
deant qui oderūt me, & confundantur quo-
niam tu Domine adiuuisti me, & consolatus
es me.

HEB. 87.

Filiis Core Psalmus cantici. 1

LXXXVI.

Fundamenta eius in montibus sanctis: A
¶*diligit Dominus portas Sion super om-* 2
nia tabernacula Iacob.
¶*Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei.* 3
¶ *Memor ero Raab & Babylonis scientium* 4
me.
Ecce alienigenæ, et Tyrus, & populus Ae-
thiopum, hi fuerunt illic.
¶*Nunquid Siō dicet, Homo, & homo na-* 5
tus est in ea: & ipse fundauit eā Altissimus.
¶*Dominus narrabit in scripturis populo-* 6
rum & principum, horum qui fuerunt in
ea.
¶*Sicut lætantium omnium habitatio est* 7
in te.

HEB. 88.

Canticum Psalmi filiis Core in finem pro Maheleth ad respondendum, intellectus Eman Ezrahitæ. 1

LXXXVII.

Domine Deus salutis meæ in die clama 2
ui & nocte coram te. A
¶*Intret in conspectu tuo oratio mea, in-* 3
clina aurem tuam ad precem meam.
¶*Quia repleta est malis anima mea: &* 4
vita mea inferno appropinquauit.
¶*Aestimatus sum cum descendentibus in* 5
lacum: factus sum sicut homo sine adiutorio,
6 ¶*inter mortuos liber.*
Sicut vulnerati dormiētes in sepulchris,
quorum non es memor amplius: & ipsi de
manu tua repulsi sunt.
7 ¶*Posuerunt me in lacu inferiori: in tene-*
B *brosis, & in vmbra mortis.*
8 ¶*Super me confirmatus est furor tuus, &*
omnes fluctus tuos induxisti super me.
9 ¶*Longe fecisti notos meos a me: posuerunt*
me abominationem sibi.
10 *Traditus sum, & non egrediebar: ¶oculi*
mei languerunt præ inopia.
Clamaui ad te Domine tota die: expandi
ad te manus meas.
11 ¶*Nunquid mortuis facies mirabilia: aut*
C *medici suscitabunt, & confitebuntur tibi?*
12 ¶ *Nunquid narrabit aliquis in sepulchro*
misericordiam tuam, & veritatem tuam in
perditionem?
13 ¶*Nunquid cognoscentur in tenebris mi-*
rabilia tua, & iustitia tua in terra obliuio-
nis.
14 ¶*Et ego ad te Domine clamaui: & manè*
oratio mea præueniet te.
15 ¶ *Vt quid Domine repellis orationem*
meam: auertis faciem tuam à me?
16 ¶*Pauper sum ego, & in laboribus à iu-*
D *uentute mea; exaltatus autem, humiliatus*
sum & conturbatus.
17 ¶*In me transierunt iræ tuæ: & terrores*
tui conturbauerunt me.
18 ¶*Circundederunt me sicut aqua: tota die*
circundederunt me simul.
19 ¶*Elongasti a me amicum & proximum:*
& notos meos à miseria.

HEB. 89.

1 Intellectus Ethan Ezrahitæ.

LXXXVIII.

2 *Misericordias Domini in æternum can-*
A *tabo.*
In generationem & generationem annun
tiabo veritatem tuam in ore meo.
3 ¶*Quoniam dixisti, In æternum misericor-*
dia ædificabitur: in cælis præparabitur veri-
tas tua in eis.
4 ¶*Disposui testamentum electis meis, iu-* 2.Re.7.b.12
raui Dauid seruo meo,
5 ¶ *Vsque in æternum præparabo semen*
tuum.
Et ædificabo in generationem & genera-
tionem sedem tuam.
6 ¶*Confitebuntur cæli mirabilia tua Domi*
ne: etenim veritatem tuam in ecclesia san-
ctorum.
7 ¶ *Quoniam quis in nubibus æquabitur*
Domino, similis erit Deo in filijs Dei?
8 ¶*Deus qui glorificatur in concilio san-*
B *ctorum: magnus & terribilis super omnes*
qui in circuitu eius sunt.
9 ¶*Domine Deus virtutum, quis similis*
tibi?

tibi? potens es Domine, & veritas tua in circuitu tuo.

10 ¶Tu dominaris poteſtati maris: motum autem fluctuum eius tu mitigas.

11 ¶Tu humiliaſti ſicut vulneratum, ſuperbum: in brachio virtutis tuæ diſperſiſti inimicos tuos.

Gen.1.a.1. 12 ¶Tui ſunt cæli, & tua eſt terra, orbem terræ & plenitudinem eius tu fundaſti: ¶aquilonem & mare tu creaſti,

13 Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt: ¶tuum brachium cum potentia.

14 Firmetur manus tua, & exaltetur dextera tua: ¶iuſtitia & iudicium præparatio ſedis tuæ. C

15 Miſericordia & veritas præcedent faciẽ tuam: ¶Beatus populus qui ſcit iubilationẽ.

16 Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, ¶& in nomine tuo exultabũt tota die,

17 & in iuſtitia tua exaltabuntur.

18 ¶Quoniam gloria virtutis eorum tu es, & in beneplacito tuo exaltabitur cornu noſtrum.

19 ¶Quia Domini eſt aſſumptio noſtra, & ſancti Iſraël regis noſtri.

20 ¶Tunc locutus es in viſione ſanctis tuis, & dixiſti, Poſui adiutorium *in potẽtẽ, & exaltaui electum de plebe mea.

*super potentem 2.

21 ¶Inueni Dauid ſeruum meum: ¶oleo ſancto meo vnxi eum.

Act.13.d.22. 1.Re.16.a.12. c.12.

22 ¶Manus enim mea auxiliabitur ei: & brachium meum *confortabit eum. D

2.Reg 5.a.2. *confirmabit 8.

23 ¶Nihil proficiet inimicus in eo: & filius iniquitatis non apponet nocere ei.

24 ¶Et concidã a facie ipſius inimicos eius: & odientes eum in fugam conuertam.

25 ¶Et veritas mea, & miſericordia mea cum ipſo: & in nomine meo exaltabitur cornu eius.

26 ¶Et ponam in mari manum eius: & in fluminibus dexteram eius.

*inuocabit 8.

27 ¶Ipſe *inuocauit me, Pater meus es tu: Deus meus & ſuſceptor ſalutis meæ.

28 ¶Et ego primogenitum ponam illum: excelſum præ regibus terræ.

29 ¶In æternum ſeruabo illi miſericordiam meam: & teſtamentum meum fidele ipſi.

30 ¶Et ponam in ſeculum ſeculi ſemen eius: & thronum eius ſicut dies cæli. E

31 ¶Si autem dereliquerint filij eius legem meã, & in iudicijs meis non ambulauerint.

32 ¶Si iuſtitias meas prophanauerint, & mandata mea non cuſtodierint:

33 ¶Viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum.

34 ¶Miſericordiam autem meam non diſpergam ab eo, neque *nocebo in veritate mea.

*decipiam 1.

35 ¶Neq; prophanabo teſtamentum meum, & quæ procedunt de labijs meis non faciam irrita.

36 ¶Semel iuraui in ſancto meo, ſi Dauid

37 mentiar: ¶ſemen eius in æternũ manebit. 2.Re.7.c.16.

38 ¶Et thronus eius ſicut ſol in cõſpectu meo, F & ſicut luna perfecta in æternum: & teſtis in cælo fidelis.

39 ¶Tu vero repuliſti & deſpexiſti: diſtuliſti Chriſtum tuum.

40 ¶*Auertiſti teſtamentum ſerui tui: prophanaſti in terra ſanctuarium eius. *Euertiſti 8.

41 ¶Deſtruxiſti omnes ſepes eius: poſuiſti firmamentum eius formidinem.

42 ¶Diripuerunt eum omnes tranſeuntes viam: factus eſt opprobrium vicinis ſuis.

43 ¶Exaltaſti dexterã *deprimentium eum: lætificaſti omnes inimicos eius. *inimicorũ eius 1.

44 ¶Auertiſti adiutorium gladij eius, & non G es auxiliatus ei in bello.

45 ¶Deſtruxiſti eum ab emundatione: & ſedem eius *in terra colliſiſti. *in terrã 1.

46 ¶Minoraſti dies temporis eius: perfudiſti eum confuſione.

47 ¶Vſquequo Domine auertis in finem: exardeſcet ſicut ignis ira tua?

48 ¶Memorare quæ mea ſubſtantia: numquid enim vane conſtituiſti omnes filios hominum?

49 ¶Quis eſt homo qui viuet, & non videbit mortem: eruet animam ſuam de manu inferi?

50 ¶Vbi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ Domine: ſicut iuraſti Dauid in veritate tua? 2.Re.7.b.11.

51 ¶Memor eſto Domine opprobrij ſeruorum tuorum (quod continui in ſinu meo) multarum gentium.

52 ¶Quod exprobrauerunt inimici tui Domine, quod exprobrauerunt, commutationem Chriſti tui.

53 ¶Benedictus Dominus in æternum: fiat, fiat.

Oratio Moyſi hominis Dei.

LXXXIX. HEB. 90.

A Domine refugium factus es nobis à generatione in generationem.

2 ¶Priuſquam montes fierent, *aut formaretur terra & orbis: a ſeculo & vſque in ſeculum tu es Deus. *& 8.

3 ¶Ne auertas hominem in humilitatem, & dixiſti, Conuertimini filij hominum.

4 ¶Quoniam mille anni ante oculos tuos, tanquam dies heſterna quæ præterijt.

5 ¶Et cuſtodia in nocte: ¶quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt.

6 ¶Mane ſicut herba tranſeat, mane floreat B & tranſeat: veſpere decidat, induret, & areſcat.

7 ¶Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo turbati ſumus.

8 ¶Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo: ſeculum noſtrum in illuminatione vultus tui.

¶Quo-

?Quoniam omnes dies nostri defecerunt: 9
& in ira tua defecimus.
Bec. 18.a.8. Anni nostri sicut aranea meditabuntur.
?dies annorum nostrorum in ipsis, septua- 10
ginta anni.
Si autem in potentatibus: octoginta an- C
ni: & amplius eorum, labor & dolor.
Quoniam superuenit mansuetudo, & cor
ripiemur.
?Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ 11
timore tuo iram tuam? dinumerare? 12
Dexteram tuam sic notam fac: & erudi-
tos corde in sapientia.
?Conuertere Domine, vsquequo? & de- 13
precabilis esto super seruos tuos.
?Repleti sumus mane misericordia tua: 14
& exultauimus, & delectati sumus in om- D
nibus diebus nostris.
?Lætati sumus pro diebus quibus nos hu 15
miliasti: annis quibus vidimus mala.
?Respice in seruos tuos, & in opera tua: 16
& dirige filios eorum.
?Et sit splendor Domini Dei nostri super 17
nos, & opera manuum nostrarum dirige su-
per nos: & opus manuum nostrarum dirige.

Laus cantici Dauid. 1

HEB. 91. XC.

QVi habitat in adiutorio Altissimi, in
protectione Dei cæli commorabitur. A
?Dicet Domino susceptor meus es tu, 2
& refugium meum. Deus meus sperabo in
eum.
?Quoniam ipse liberauit me de laqueo 3
venantium, & a verbo aspero.
*In 4. ?*Scapulis suis obumbrabit tibi, & sub 4
pennis eius sperabis.
?Scuto circundabit te veritas eius: non 5
timebis à timore nocturno.
?A sagitta volante in die, à negotio per- 6
ambulante in tenebris, ab incursu & dæmo- B
nio meridiano.
?Cadent à latere tuo mille, & decem mil 7
lia à dextris tuis: ad te autem non appro-
pinquabit.
?Veruntamen oculis tuis considerabis: & 8
retributionem peccatorum videbis.
?Quoniam tu es Domine spes mea: Altis 9
simum posuisti refugium tuum. C
?Non accedet ad te malum, & flagellum 10
non appropinquabit tabernaculo tuo.
Mat.4.a.6. ?Quoniam ‖ angelis suis mandauit de te, 11
Luc.4.b.10. vt custodiant te in omnibus vijs tuis.
?In manibus portabunt te: ne forte offen 12
das ad lapidem pedem tuum.
?Super aspidem & basiliscũ ambulabis, 13
& conculcabis leonem & draconem.
?Quoniam in me sperauit, liberabo eum: 14
protegam eum, quoniam cognouit nomen D
meum.
?Clamauit ad me, & exaudiam eum: cũ 15
ipso sum in tribulatione: eripiam eum & glo
rificabo eum.
16 ?Longitudine dierum replebo eum: & o-
stendam illi salutare meum.

1 Psalmus cantici in die sabbathi.

XCI. HEB. 92.

2 BOnum est confiteri Domino, & psallere
A nomini tuo Altissime.
3 ?Ad annũtiandum manè misericordiam
tuam, & veritatem tuam per noctem.
4 ?In decachordo psalterio, cum cantico, in
cithara.
5 ? Quia delectasti me Domine in factura
B tua: & in operibus manuum tuarum exul-
tabo.
6 ?‖Quàm magnificata sunt opera tua Do Inf. 110.a.2.
mine: nimis profunda facta sunt cogitatio-
nes tuæ.
7 ?Vir insipiens non cognoscet, & stultus
non intelliget hæc.
8 ?Cùm exorti fuerint peccatores sicut fœ-
num, & apparuerint omnes qui operantur
iniquitatem.
9 Vt intereant in seculum seculi, ?(tu au-
tem altissimus in æternum Domine.)
10 ?Quoniam ecce inimici tui Domine, quo-
niam ecce inimici tui peribunt, & dispergen
tur omnes qui operantur iniquitatem.
11 ? Et exaltabitur sicut vnicornis cornu
C meum: & senectus mea in misericordia hu-
beri.
12 ?Et despexit oculus meus inimicos meos:
&* insurgentibus in me malignantibus, au *ab 5.
diet auris mea.
13 ?Iustus vt palma florebit: * sicut cedrus *& 3.
Libani multiplicabitur.
14 ?Plantati in domo Domini, in atrijs do-
mus Dei nostri florebunt.
15 ?Adhuc multiplicabuntur in senecta hu-
16 beri: & bene patientes erunt: ?vt annun-
tient:
Quoniam rectus Dominus Deus noster,
& non est iniquitas in eo.

Laus cantici ipsi Dauid in die ante sabbathum, quando fundata est terra.

XCII. HEB. 93.

1 DOminus regnauit, decorem indutus est;
A indutus est Dominus fortitudinem, &
præcinxit se.
Etenim firmauit orbem terræ, qui non
commouebitur.
2 ?Parata sedes tua ex tunc: à seculo tu es.
3 ?Eleuauerunt flumina Domine, eleuaue-
runt flumina vocem suam:
4 Eleuauerunt flumina fluctus suos ?à vo-
B cibus aquarum multarum.
Mirabiles elationes maris: mirabilis in
altis Dominus.
5 ?Testimonia tua credibilia facta sunt ni-
mis:

mit: domum tuam decet sanctitudo Domine
in longitudine dierum.

Psalmus ipsi Dauid quarta sabbathi.

HEB. 94. XCIII.

D*Eus vltionum Dominus, Deus vltio-* 1
num libere egit. A
¶ *Exaltare qui iudicas terram: redde re-* 2
tributionem superbis.
¶ *Vsquequo peccatores Domine, vsquequo* 3
peccatores gloriabuntur.
¶ *Effabuntur & loquentur iniquitatem,* 4
loquentur omnes qui operantur iniusti-
tiam?
¶ *Populum tuum Domine humiliauerũt:* 5
& hæreditatem tuam vexauerunt.
¶ *Viduam & aduenam interfecerunt: &* 6
pupillos occiderunt.
¶ *Et dixerunt: Non videbit Dominus: nec* 7
intelliget Deus Iacob. B
¶ *Intelligite insipientes in populo: & stul-* 8
ti aliquando sapite.
¶ *Qui plantauit aurem, non audiet? aut* 9
qui finxit oculum, non considerat?
¶ *Qui corripit gentes, non arguet, qui do-* 10
cet hominem scientiam?
¶ *Dominus scit cogitationes hominũ quo-* 11
niam vana sunt.
¶ *Beatus homo quem tu erudieris Domi-* 12
ne, & de lege tua docueris eum.
¶ *Vt mitiges ei à diebus mali: donec fo-* 13
diatur peccatori fouea. C
¶ *Quia non repellet Dominus plebem* 14
suam, & hæreditatem suam non dereliu-
quet.
¶ *Quoadusque iustitia conuertatur in iu* 15
dicium: & qui iuxta illam omnes qui recto
sunt corde.
¶ *Quis consurget mihi aduersus malignã* 16
tes? aut quis stabit mecum aduersus operan
tes iniquitatem?
¶ *Nisi quia Dominus adiuuit me: paulo-* 17
minus habitasset in inferno anima mea.
¶ *Si dicebam, Motus est pes meus. miseri-* 18
cordia tua Domine adiuuabat me. D.
¶ *Secundum multitudinem dolorũ meo-* 19
rum in corde meo, consolationes tuæ lætifi-
cauerunt animam meam.
¶ *Nũquid adhæret tibi sedes iniquitatis:* 20
dolorem 7. qui fingis "laborem' in præcepto?
¶ *Captabunt in animam iusti: & sangui-* 21
nem innocentem condemnabunt.
¶ *Et factus est mihi Dominus in refugiũ,* 22
& Deus meus in adiutorium spei meæ.
¶ *Et reddet illis iniquitatem ipsorum: &* 23
in malitia eorum disperdet eos, disperdet il-
los Dominus Deus noster.

Laus cantici ipsi Dauid.

XCIIII. HEB. 95.

1 V*Enite exultemus Domino, iubilemus*
A *Deo salutari nostro:*
2 ¶ *Præoccupemus faciem eius in confessio-*
ne & in psalmis iubilemus ei.
3 ¶ *Quoniam Deus magnus Dominus; &*
rex magnus super omnes deos.
4 ¶ *Quia in manu eius sunt fines terræ: &*
altitudines montium ipsius sunt.
5 ¶ *Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit*
illud: & siccam manus eius formauerunt.
6 ¶ *Venite, adoremus & procidamus, & plo-*
7 *remus ante Dominum qui fecit nos:* ¶ *quia*
B *ipse est Dominus Deus noster.*
Et nos populus pascuæ eius, & oues ma-
nus eius.
8 ¶ ‖ *Hodie si vocem eius audieritis, nolite* Heb.3.b.7.
obdurare corda vestra.
Sicut in irritatione secundum diem ten-
tationis in deserto.
9 ¶ *Vbi tentauerunt me patres vestri: pro-*
bauerunt & viderunt opera mea.
10 ¶ ‖ *Quadraginta annis offensus fui gene-* Heb.4.a.3.
rationi illi: & dixi, Semper hi errant corde.
11 *Et isti non cognouerunt vias meas:* ¶ *vt*
iuraui in ira mea, Si introibunt in requiem
meam.

1 Canticum ipsi Dauid quando domus ædificabatur post captiuitatem. 1.Par.16.c.13.

XCV. HEB. 96.

A C*Antate Domino canticum nouũ: can-* 1.Pa.16.c.23
tate Domino omnis terra.
2 ¶ *Cantate Domino, & benedicite nomi-*
ni eius: annuntiate de die in diem salutare
eius.
3 ¶ *Annuntiate inter Gentes gloriam eius,*
in omnibus populis mirabilia eius.
4 ¶ *Quoniam magnus Dominus & lauda-*
bilis nimis: terribilis est super omnes deos.
5 ¶ *Quoniam omnes dij Gentium dæmonia:*
Dominus autem cælos fecit.
6 ¶ *Confessio & pulchritudo in conspectu e-*
ius, sanctimonia & magnificentia in san-
ctificatione eius.
7 ¶ *Afferte Domino patriæ Gentium, affer-*
8 *te Domino gloriam & honorem,* ¶ *afferte Do*
B *mino gloriam nomini eius.*
Tollite hostias, & introite in atria eius,
9 ¶ *adorate Dominum in atrio sancto eius.*
Commoueatur à facie eius vniuersa ter-
10 *ra,* ¶ *dicite in Gentibus quia Dominus re-*
gnauit.
C *Etenim correxit orbem terræ qui non com*
mouebitur: iudicabit populos in æquitate.
11 ¶ *Lætentur cæli, & exultet terra: commo*
12 *ueatur mare, & plenitudo eius:* ¶ *gaudebunt*
campi, & omnia quæ in eis sunt.
Tunc exultabunt omnia ligna syluarum
13 ¶ *à facie Domini, quia venit, quoniam ve-*
nit

nit iudicare terram.
Iudicabit orbem terræ in æquitate, et po-
pulos in veritate sua.

Huic Dauid, quando terra eius re- 1
stituta est ei.

HEB. 97. XCVI.

D*Ominus regnauit, exultet terra: læten* A
tur insulæ multæ.
¶*Nubes & caligo in circuitu eius: iusti-* 2
tia & iudicium correctio sedis eius.
¶*Ignis ante ipsum præcedet: & inflam-* 3
mabit in circuitu inimicos eius.
¶*Alluxerunt fulgura eius orbi terræ: vi-* 4
dit & commota est terra.
¶*Montes sicut cera fluxerunt à facie Do-* 5
mini, à facie Domini omnis terra.
¶*Annuntiauerunt cæli iustitiam eius, &* 6
viderunt omnes populi gloriam eius.
Ex.20.a.4. ¶ ‖ *Confundantur omnes qui adorant* 7
Leu. 26.a.1. *sculptilia, & qui gloriantur in simulachris* B
Deut.5.a.8. *suis.*
Heb.1.b.6. ‖*Adorate eum omnes angeli eius:* ¶*audi-* 8
uit & lætata est Sion.
Et exultauerunt filiæ Iudæ propter iudi-
cia tua Domine.
¶*Quoniam tu Dominus altissimus super* 9
omnem terram: nimis exaltatus es super o-
mnes deos.
Amos 5.d. ¶‖*Qui diligitis Dominum, odite malum:* 10
15. *custodit Dominus animas sanctorum suo-*
Rom.12.b.9 *rum, de manu* "*peccatoris*" *liberabit eos.*
"*peccatorum* ¶*Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia.* 11
4. ¶*Lætamini iusti in Domino: & confite-* 12
mini memoriæ sanctificationis eius.

Psalmus ipsi Dauid. 1

HEB. 98. XCVII.

C*Antate Domino canticum nouum: quia* A
mirabilia fecit.
Saluauit sibi dextera eius: & brachium
sanctum eius.
Isa.52.c.10. ¶‖*Notum fecit Dominus salutare suum:* 2
63.b.8. *in conspectu Gentium reuelauit iustitiam*
suam.
¶*Recordatus est misericordiæ suæ, & ve-* 3
ritatis suæ domui Israel.
Viderunt omnes termini terræ salutare
Dei nostri.
¶*Iubilate Domino omnis terra: cantate,* 4
& exultate, & psallite.
¶*Psallite domino in cithara, in cithara &* 5
voce psalmi: ¶*in tubis ductilibus, & voce tu-* 6
bæ corneæ.
Iubilate in cõspectu regis Domini: ¶*mo-* 7
ueatur mare & plenitudo eius: orbis terra-
rum, & qui habitant in eo.
¶*Flumina plaudent manu, simul montes* 8
exultabunt, ¶*a conspectu Domini: quoniam* 9
venit iudicare terram.
Iudicabit orbem terrarum in iustitia, &
populos in æquitate.

1 Psalmus ipsi Dauid.

XCVIII. HEB. 99.

A D*Ominus regnauit, irascantur populi:*
qui "*sedes*" *super cherubim, moueatur* "*sedet* 1.
terra.
2 ¶ *Dominus in Sion magnus: & excelsus*
super omnes populos.
3 ¶*Confiteantur nomini tuo magno, quo-*
4 *niam terribile & sanctum est:* ¶ *& honor re-*
gis iudicium diligit.
Tu parasti directiones: iudicium & iusti-
tiam in Iacob tu fecisti.
5 ¶*Exaltate Dominum Deum nostrum, &*
adorate scabellum pedum eius: quoniã san-
ctum est.
6 ¶ *Moyses & Aaron in sacerdotibus eius:*
& Samuel inter eos qui inuocant nomen
B *eius.*
Inuocabant Dominũ, & ipse exaudiebat
7 *eos:* ¶*in columna nubis loquebatur ad eos.*
Custodiebant testimonia eius, & præce-
ptum quod dedit illis.
8 ¶*Domine Deus noster tu exaudiebas eos:*
Deus tu propitius fuisti eis, & vlciscens in
omnes adinuentiones eorum.
9 ¶*Exaltate Dominum Deum nostrum, &*
adorate in monte sancto eius: quoniam san-
ctus Dominus Deus noster.

1 Psalmus in confessione.

XCIX. HEB. 100.

2 I*Vbilate Deo omnis terra:* ¶*seruite Domino*
A *in lætitia.*
Introite in conspectu eius in exultatione.
3 ¶*Scitote quoniam dominus ipse est Deus:*
ipse fecit nos, & non ipsi nos.
4 *Populus eius & oues pascuæ eius.* ¶*introi-*
B *te in portas eius in confessione, atria eius in*
hymnis: confitemini illi.
5 *Laudate nomen eius:* ¶ *quoniam suauis*
est Dominus, in æternum misericordia eius,
& vsque in generationem & generationem
veritas eius.

1 Psalmus ipsi Dauid.

C. HEB. 101.

A M*Isericordiam & iudicium cantabo tibi*
Domine.
2 *Psallam,* ¶ *& intelligam in via immacu-*
lata quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei,
in medio domus meæ.
3 ¶ *Non proponebam ante oculos meos rem*
iniustam: facientes præuaricationes odiui.
4 *Non adhæsit mihi* ¶ *cor prauum: declinan-*
tem à me malignum non cognoscebam.
5 ¶*Detrahentem secreto proximo suo, hunc*
B *persequebar.*
Superbo oculo & insatiabili corde, cum
hoc non edebam.
6 ¶*Oculi mei ad fideles terræ, vt sedeant*
mecum: ambulans in via immaculata, hic
mihi

mihi ministrabat.
¶Non habitabit in medio domus meæ qui 7
facit superbiam: qui loquitur iniqua, non di
rexit in conspectu oculorum meorum.
¶In matutino interficiebam omnes pecca 8
tores terræ: vt disperderem de ciuitate Do-
mini omnes operantes iniquitatem.

Oratio pauperis cùm anxius fuerit, 1
& coram Domino effuderit pre-
cem suam.

HEB. 102. C I.

DOmine exaudi orationem meam: & cla 2
mor meus ad te veniat. A
¶Non auertas faciem tuam à me, in 3
quacunque die tribulor, inclina ad me au-
rem tuam.
In quacunque die inuocauero te, veloci-
ter exaudi me.
¶Quia defecerunt sicut fumus dies mei: 4
& ossa mea sicut cremium aruerunt.
¶Percussus sum vt fœnum, & aruit cor 5
meum: quia oblitus sum comedere panem
meum.
¶A voce gemitus mei adhæsit os meum 6
carni meæ.
¶Similis factus sum pellicano solitudinis: 7
factus sum sicut nycticorax in domicilio.
¶Vigilaui & factus sum sicut passer soli- 8
tarius in tecto.
¶Tota die exprobrabant mihi inimici 9
mei: & qui laudabant me aduersum me iu- B
rabant.
¶Quia cinerem tanquam panem man- 10
ducabam, & potum meum cum fletu misce-
bam.
& 3. *¶A facie iræ *indignationis tuæ: quia e-* 11
leuans allisisti me.
¶Dies mei sicut vmbra declinauerunt: 12
& ego sicut fœnum arui.
¶Tu autem Domine in æternum perma- 13
nes: & memoriale tuum in generatione &
generationem.
**Domine 8.* *¶Tu exurgens *misereberis Sion: quia tē-* 14
pus miserendi eius, quia venit tempus. C
¶Quoniam placuerunt seruis tuis lapi- 15
des eius: & terræ eius miserebuntur.
**nomen Do mini 3.* *¶Et timebunt Gentes *nomē tuum Do-* 16
mine, & omnes reges terræ gloriam tuam.
¶Quia ædificauit Dominus Sion, & vi- 17
debitur in gloria sua.
¶Respexit in orationem humilium, & nō 18
spreuit precem eorum.
**in generationem alteram 2.* *¶Scribantur hæc *in generatione altera:* 19
& populus qui creabitur, laudabit Dominū.
¶Quia prospexit de excelso sancto suo, 20
Dominus de cælo in terram aspexit.
**gemitū 3.* *¶Vt audiret *gemitus compeditorum, vt* 21
solueret filios interemptorum.
¶Vt annuntient in Sion nomen Domi- 22
ni, & laudem eius in Ierusalem.

23 *¶In conueniendo populos in vnum, & re-*
D *ges vt seruiant Domino.*
24 *¶Respondit ei in via virtutis suæ, Pau-*
citatem dierum meorum nuntia mihi.
25 *¶Ne reuoces me in dimidio dierum meo-*
rum: in generationem & generationem anni
tui.
26 *¶‖Initio tu Domine terram fundasti: &* Heb. 1.c.14.
opera manuum tuarum sunt cæli.
27 *¶Ipsi peribunt: tu autem permanes, & om*
nes sicut vestimentum veterascent.
Et sicut opertorium mutabis eos, & mu-
28 *tabuntur: ¶tu autem idem ipse es, & anni*
tui non deficient.
29 *¶Filij seruorum tuorum habitabunt: &*
semen eorum in sæculum dirigetur.

1 Ipsi Dauid.

C II. HEB. 103.

A **B**Enedic anima mea Domino: & omnia
quæ intra me sunt nomini sancto eius.
2 *¶Benedic anima mea Domino: & noli obli*
uisci omnes retributiones eius.
3 *¶Qui propitiatur omnibus iniquitatibus*
tuis: qui sanat omnes infirmitates tuas.
4 *¶Qui redimit de interitu vitam tuam:*
qui coronat te in misericordia & miseratio-
nibus.
5 *¶Qui replet in bonis desiderium tuum:*
renouabitur vt aquilæ iuuentus tua.
6 *¶Faciens misericordias Dominus: & iu-*
dicium omnibus iniuriam patientibus.
7 *¶Notas fecit vias suas Moysi, filijs Israël*
B *voluntates suas.*
8 *¶‖Miserator & misericors Dominus: lon-* Nu. 14. c. 18.
ganimis & multum misericors.
9 *¶Non in perpetuum irascetur: neque in*
æternum comminabitur.
10 *¶Non secundum peccata nostra fecit no-*
bis: neque secundum iniquitates nostras re-
tribuit nobis.
11 *¶Quoniam secundùm altitudinem cæli à*
terra: corroborauit misericordiam suam su-
per timentes se.
12 *¶Quantum distat ortus ab occidente: lon-*
C *gè fecit à nobis iniquitates nostras.*
13 *¶Quomodo miseretur pater filiorum: mi-*
14 *sertus est Dominus timentibus se, ¶quoniā*
ipse cognouit figmentum nostrum.
Recordatus est quoniam puluis sumus,
15 *¶homo sicut fœnum dies eius: tanquam flos*
agri sic efflorebit.
16 *¶Quoniam spiritus pertransibit in illo, &*
non subsistet: & non cognoscet amplius lo-
cum suum.
17 *¶Misericordia autem Domini ab æterno*
& vsque in æternum super timentes eum.
18 *Et iustitia illius in filios filiorum, ¶his*
qui seruant testamentum eius.
D *Et memores sunt mandatorum ipsius ad*
faciendum ea.

¶Domi-

¶Dominus in cælo parauit sedem suã: & 19
regnum ipsius omnibus dominabitur.
-.7. ¶Benedicite domino omnes angeli eius: 20
potentes virtute, facientes verbum illius.
ad audiendam vocem sermonum eius.
¶Benedicite Domino: omnes virtutes e- 21
ius: ministri eius qui facitis voluntatem
eius.
¶Benedicite Domino omnia opera eius: in 22
omni loco dominationis eius benedic anima
mea Domino.

Ipsi Dauid. 1

HEB. 104.

CIII.

BEnedic anima mea Domino: Domine A
Deus meus magnificatus es vehemẽter.
Confessionem & decorem induisti: ¶ami 2
ctus lumine sicut vestimento.
Extendens cælum sicut pellem: ¶qui te- 3
gis aquis superiora eius.
Qui ponis nubẽ ascensum tuum: qui am
bulas super pennas ventorum.
Heb. 1.b.7. ¶Qui facis angelos tuos spiritus: & mini 4
stros tuos ignem vrentem.
¶Qui fundasti terram super stabilitatem 5
suam, non inclinabitur in seculum seculi.
¶Abyssus sicut vestimentum amictus e- 6
ius: super montes stabunt aquæ.
¶Ab increpatione tua fugient: à voce to- 7
nitrui tui formidabunt.
¶Ascendunt montes, & descendunt campi 8
in locum quem fundasti eis.
¶Terminum posuisti quem non trans- 9
gredientur, neque conuertentur operire ter- B
ram.
¶Qui emittis fontes in cõuallibus: inter 10
medium montium pertransibunt aquæ.
¶Potabunt omnes bestiæ agri: expectabũt 11
onagri in siti sua.
¶Super ea volucres cæli habitabunt: de 12
"vocem 2. medio petrarum dabunt "voces'.
¶Rigans montes de superioribus suis: de 13
fructu operum tuorum satiabitur terra.
¶Producens fœnum iumentis, & herbam 14
seruituti hominum.
"educat 2. Vt "educat' panem de terra: ¶& vinum 15
"lætificat 5 "lætificet cor hominis.
Vt exhilaret faciem in oleo: & panis cor
hominis confirmet.
¶Saturabuntur ligna campi, & cedri Li 16
bani quas plantauit: ¶Illic passeres nidifi- 17
cabunt.
Herodij domus dux est eorum, ¶montes 18
excelsi ceruis: petra refugium herinacijs.
¶Fecit lunam in tempora: sol cognouit oc- 19
casum suum. C
¶Posuisti tenebras, & facta est nox: in 20
ipsa pertransibunt omnes bestiæ syluæ.
¶Catuli leonum rugientes vt rapiant, & 21
quærant à Deo escam sibi.
¶Ortus est sol, & congregati sunt, & in 22
cubilibus suis collocabuntur.
23 ¶Exibit homo ad opus suum, & ad ope-
ra suam suam vsque ad vesperum.
24 ¶Quam magnificata sunt opera tua Do-
mine: omnia in sapientia fecisti: impleta est
terra possessione tua.
25 ¶Hoc mare magnum, & spatiosum mani-
bus, illic reptilia quorum non est numerus.
26 Animalia pusilla cum magnis: ¶illic na-
ues pertransibunt.
Draco iste quem formasti ad illudendum
27 ei: ¶omnia a te expectant vt des illis escam
D in tempore.
28 ¶Dante te illis, colligent: aperiente te ma-
num tuam, omnia implebuntur bonitate.
29 ¶Auertente autem te faciem, turbabun-
tur: auferes spiritum eorum, & deficient, &
in puluerem suum reuertentur.
30 ¶Emittes spiritum tuum, & creabuntur:
& renouabis faciem terræ.
31 ¶Sit gloria Domini in seculum: lætabitur
Dominus in operibus suis.
32 ¶Qui respicit terram, & facit eam tre-
mere: qui tangit montes & fumigant.
33 ¶||Cantabo Domino in vita mea, psallam Inf. 145.a.2.
Deo meo quamdiu sum.
34 ¶Iucundum sit ei eloquium meum: ego ve
ro delectabor in Domino.
35 ¶ "Deficiant' peccatores à terra, & ini- "Deficient.
qui, ita vt non sint: benedic anima mea Do
mino.

1 Hallelu-ia.

HEB. 105.
1. Par. 16 a.8
Isa. 12.a.4.

CIIII.

A COnfitemini Domino, & inuocate no-
men eius: annuntiate inter gentes o-
pera eius.
2 ¶Cantate ei, & psallite ei: narrate omnia
mirabilia eius.
3 ¶Laudamini in nomine sancto eius: læ-
tetur cor quærentium Dominum.
4 ¶Quærite Dominum, & confirmamini:
quærite faciem eius semper.
5 ¶Mementote mirabilium eius quæ fecit:
prodigia eius, & iudicia oris eius.
6 ¶Semen Abraham, serui eius: filij Iacob
electi eius.
7 ¶Ipse Dominus Deus noster, in vniuersa
terra iudicia eius.
8 ¶Memor fuit in seculum testamenti sui,
verbi quod mandauit in mille generatio-
nes.
9 ¶Quod disposuit ad Abraham: & iura- Ge. 22. c. 16.
menti sui ad Isaac.
10 ¶Et statuit illud Iacob in præceptum, &
Israel in testamentum æternum.
11 ¶Dicens, Tibi dabo terram Chanaan, fu
niculum hæreditatis vestræ.
12 ¶Cùm essent numero breui, paucissimi,
B & incolæ eius.
13 ¶Et pertransierunt de gente in gentem,
& de

& de regno ad populum alterum.
¶Non reliquit hominē nocere eis: & cor- 14
ripuit pro eis reges.
1.Pa.16.c.22 ¶‖Nolite tangere christos meos: & in pro- 15
phetis meis nolite malignari.
3.Re.1.c.14. ¶Et vocauit famem super terram: & om 16
ne firmamentum panis contriuit.
Ge.37.g.36. ¶Misit ante eos virum. ‖in seruum ve- 17
nundatus est Ioseph.
Ge.39.d.20. ¶‖Humiliauerunt in compedibus pedes 18
eius, ferrum pertransiit animam eius, ¶do- 19
nec veniret verbum eius.
Eloquium Domini inflammauit eum,
Ge.41.b.14. ¶‖misit rex & soluit eum, princeps popule- 20
rum, & dimisit eum.
Ge.41.c.40. ¶‖Constituit eum dominum domus suæ, 21
& principem omnis possessionis suæ.
¶Vt erudiret principes eius sicut semet- 22
Ge.46.a.6. ipsum, & senes eius prudentiam doceret.
¶Et intrauit Israel in Aegyptum, & Ia- 23
cob accola fuit in terra Cham. C
Exod.1.a.7. ¶‖Et auxit populum suum vehementer: 24
& firmauit eum super inimicos eius.
Act.7.b.17. ¶‖Conuertit cor eorum vt odirent po- 25
pulum eius, & dolum facerent in seruos
eius.
Exo.3.c.20. ¶‖Misit Moysen seruum suum: Aaron quē 26
4.g.29. elegit ipsum.
Exo.7.b.10. ¶‖Posuit in eis verba signorum suorum, 27
& prodigiorum in terra Cham.
Exo.10.f.21. ¶‖Misit tenebras & obscurauit, & non 28
exacerbauit sermones suos.
Exo.7.c.20. ¶‖Conuertit aquas eorum in sanguinem, 29
& occidit pisces eorum.
Exo.8.b.6. ¶‖[n]Edidit[1] terra eorum ranas in pene- 30
[n]Et dedit tralibus regum ipsorum.
13. ¶‖Dixit, & venit cynomya: & cinifes in 31
Exo.8.f.24. omnibus finibus eorum.
Exo.9.c.23. ¶‖Posuit pluuias eorum grandinem: ignē 32
comburentem in terra ipsorum.
¶Et percussit vineas eorum & ficulneas 33
eorum: & contriuit lignum finium eorum.
Exo.10.c.12 ¶‖Dixit, & venit locusta & bruchus, cu- 34
ius non erat numerus. D
¶Et comedit omne fœnum in terra eo- 35
rum: & comedit omnem fructum terræ eo-
rum.
Exo.12.d.29 ¶‖Et percussit omne primogenitum in 36
terra eorum, primitias omnis laboris eo-
rum.
Exo.12.e.35 ¶‖Et eduxit eos cum argento, & auro, & 37
non erat in tribubus eorum infirmus.
¶Lætata est Aegyptus in profectione eo- 38
Exo.13.d.21 rum, quia incubuit timor eorum super eos.
Psa.77.b.14 ¶‖Expandit nubem in protectionem eo- 39
1.Co.10.a.1. rum, & ignem vt luceret eis per noctem.
Exo.16.c.13. ¶Petierunt & venit coturnix, & pane 40
d.15. cæli saturauit eos.
Nu.20.c.11. ¶‖Dirupit petram, & fluxerunt aquæ, 41
abierunt in sicco flumina.
Gen.17.a.7. ¶‖Quoniam memor fuit verbi sancti sui 42
quod habuit ad Abraham puerum suum.
43 ¶Et eduxit populum suum in exultatio- Ios.3.d.17.
ne, & electos suos in lætitia.
44 ¶‖Et dedit illis regiones Gentium, & la- Inf.110.a.6.
bores populorum possederunt.
45 ¶Vt custodiant iustificationes eius, & le-
gem eius requirant.

1 Halleluia.

CV.

HEB. 106.

A C‖Onfitemini Domino quoniam bonus, Iud.13.e.21.
quoniam in seculum misericordia eius. Ecc.45.d.35
2 ¶‖Quis loquetur potentias Domini, au-
ditas faciet omnes laudes eius?
3 ¶Beati qui custodiunt iudicium, & fa-
ciunt iustitiam in omni tempore.
4 ¶Memento nostri Domine in beneplacito
populi tui, visita nos in salutari tuo.
5 ¶Ad videndum in bonitate electorū tuo-
rum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ, vt
lauderis cum hereditate tua.
6 ¶‖Peccauimus cum patribus nostris: iniu- Iud.7.d.19.
ste egimus, iniquitatem fecimus.
7 ¶Patres nostri in Aegypto non intellexerunt
mirabilia tua, non fuerunt memores multi-
tudinis misericordiæ tuæ.
Et irritauerunt ascendentes in mare,
B Mare-rubrum.
8 ¶Et saluauit eos propter nomen suum, vt
notam faceret potentiam suam.
9 ¶Et increpuit Mare-rubrum, & exicca- Exo.14.e.21
tum est: & deduxit eos in abyssis sicut in
deserto.
10 ¶Et saluauit eos de manu odientium. &
redemit eos de manu inimici.
11 ¶Et operuit aqua tribulantes eos: vnus Exo.14.f.27
ex eis non remansit.
12 ¶Et crediderunt verbis eius: & lauda-
uerunt laudem eius.
13 ¶Cito fecerunt, obliti sunt operum eius:
& non sustinuerunt consilium eius.
14 ¶Et concupierunt concupiscentiam in de-
C serto: ‖& tentauerunt Deum in inaquoso. Nu.11.a.4.
15 ¶‖Dedit eis petitionem ipsorum: & misit Exo.17.a.2.
saturitatem in animas eorum. Nu.11.g.31.
16 ¶Et irritauerunt Moysen in castris: Aa-
ron sanctum Domini.
17 ¶Aperta est terra, & deglutiuit Dathan: Nu.16.e.31.
& operuit super congregationem Abiron. Deu.11.a.6.
18 ¶Et exarsit ignis in synagoga eorum: flam
ma combussit peccatores.
19 ¶Et fecerunt vitulum in Horeb: & ado- Exo.32.a.4.
rauerunt sculptile.
20 ¶Et mutauerunt gloriam suam in simi-
litudinem vituli comedentis fœnum.
21 ¶Obliti sunt Deum qui saluauit eos, qui
22 fecit magnalia in Aegypto: ¶mirabilia in ter
ra-Cham: terribilia in Mari-rubro.
23 ¶‖Et dixit vt disperderet eos: si non Moy- Exo.32.b.10
ses electus eius stetisset in confractione in
conspectu eius.

Vt auerteret iram eius ne disperderet eos: D
¶ *& pro nihilo habuerunt terram desidera-* 24
bilem.
Non crediderunt verbo eius, ¶ *& murmu* 25
rauerunt in tabernaculis suis: non exaudie-
runt vocem Domini.
Nu.14. f.32. ¶ ‖ *Et eleuauit manum suam super eos: vt* 26
prosterneret eos in deserto.
¶ *Et vt deijceret semen eorum in Natio-* 27
nibus, & dispergeret eos in regionibus.
¶ *Et initiati sunt Beel-phegor: & come-* 28
derunt sacrificia mortuorum.
¶ *Et irritauerunt eum in adinuentioni-* 29
bus suis: & multiplicata est in eis ruina.
Nu.25. b.7. ¶ ‖ *Et stetit Phinees & placauit: & cessa-* 30
uit quassatio. E
¶ *Et reputatum est ei in iustitiam in ge-* 31
neratione & generationem, vsque in sempi-
ternum.
Nu.20. b.10 ¶ *Et irritauerunt eum ad aquas contra-* 32
dictionis: & vexatus est Moyses propter eos:
¶ *quia exacerbauerunt spiritum eius.* 33
Et distinxit in labijs suis, ¶ *non disperdi-* 34
derunt gentes quas dixit Dominus illis.
¶ *Et commisti sunt inter Gentes: & di-* 35
dicerunt opera eorum : ¶ *& seruierunt scul-* 36
ptilibus eorum : & factum est illis in scan-
dalum.
¶ *Et immolauerunt filios suos, & filias* 37
suas dæmonijs.
¶ *Et effuderunt sanguinem innocentem,* 38
sanguinem filiorum suorum & filiarum sua- F
rum, quas sacrificauerunt sculptilibus Cha
naán.
*infecta 3. *Et* *interfecta* *est terra in sanguinibus,*
¶ *& contaminata est in operibus eorum : &* 39
fornicati sunt in adinuentionibus suis.
¶ *Et iratus est furore Dominus in populū* 40
suum : & abominatus est hæreditatē suam.
¶ *Et tradidit eos in manus gentium : &* 41
dominati sunt eorum qui oderunt eos.
¶ *Et tribulauerunt eos inimici eorum, &* 42
humiliati sunt sub manibus eorum. ¶ *sæpe li* 43
berauit eos.
Ipsi autem exacerbauerunt eum in con- G
silio suo: & humiliati sunt in iniquitatibus
suis.
¶ *Et vidit cùm tribularentur, & audiuit* 44
orationem eorum.
Deu.30. a.6 ¶ ‖ *Et memor fuit testamenti sui: & pœ-* 45
nituit eum secundum multitudinem mise-
ricordiæ suæ.
¶ *Et dedit eos in misericordias in conspe-* 46
ctu omnium qui ceperant eos.
¶ *Saluos nos fac Domine Deus noster, &* 46
congrega nos de Nationibus.
Vt confiteamur nomini sancto tuo, & glo
riemur in laude tua.
¶ *Benedictus Dominus Deus Israël à se-* 48
culo & vsque in seculum: & dicet omnis po-
pulus, Fiat, fiat.

1 **Hallelu-iah**

C V I.

A C‖*Onfitemini Domino quoniam bonus:* HEB. 107. Iud.13. c.21.
quoniam in seculum misericordia eius.
2 ¶ *Dicant qui redempti sunt à Domino,*
quos redemit de manu inimici: *de regioni-* * & 2.
bus congregauit eos.
3 ¶ *A solis ortu & occasu, ab aquilone &*
mari.
4 ¶ *Errauerunt in solitudine in inaquoso:*
viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt.
5 ¶ *Esurientes & sitientes: anima eorum in*
ipsis defecit.
6 ¶ *Et clamauerunt ad Dominum cùm tri-*
bularentur: & de necessitatibus eorum eri-
puit eos.
7 ¶ *Et deduxit eos in viā rectam: vt irent*
in ciuitatem habitationis.
8 ¶ *Confiteantur Domino misericordiæ e-*
ius, & mirabilia eius filijs hominum.
9 ¶ *Quia satiauit animam inanem, & ani-*
mam esurientem satiauit bonis.
10 ¶ *Sedentes in tenebris & vmbra mortis:*
vinctos in mendicitate & ferro.
11 ¶ *Quia exacerbauerunt eloquia Dei, &*
consilium Altissimi irritauerunt.
12 ¶ *Et humiliatum est in laboribus cor eo-*
rum: infirmati sunt, nec fuit qui adiuua-
ret.
13 ¶ *Et clamauerunt ad Dominum cùm tri-*
B *bularentur: & de necessitatibus eorum libe-*
rauit eos.
14 ¶ *Et eduxit eos de tenebris & vmbra mor*
tis: & vincula eorum disrupit.
15 ¶ *Confiteantur Domino misericordia eius,*
& mirabilia eius filijs hominum.
16 ¶ *Quia contriuit portas æreas : & vectes*
ferreos confregit.
17 ¶ *Suscepit eos de via iniquitatis eorum:*
propter iniustitias enim suas humiliati
sunt.
18 ¶ *Omnem escam abominata est anima*
eorum: & appropinquauerunt vsque ad por
tas mortis.
19 ¶ *Et clamauerunt ad Dominum cùm tri-*
bularentur, & de necessitatibus eorum libe-
rauit eos.
20 ¶ ‖ *Misit verbum suum, & sanauit eos, &* Mat.8. b.15.
eripuit eos de interitionibus eorum. Luc.7. b.10.
21 ¶ *Confiteantur Domino misericordia e-*
ius: & mirabilia eius filijs hominum.
22 ¶ *Et sacrificent sacrificium laudis, & an-*
C *nuntient opera eius in exultatione.*
23 ¶ *Qui descendunt mare in nauibus, facien*
tes operationem in aquis multis.
24 ¶ *Ipsi viderunt opera Domini, & mirabi-*
lia eius in profundo.
25 ¶ *Dixit, & stetit spiritus procellæ: & ex-*
altati sunt fluctus eius.
26 ¶ *Ascendunt vsque ad cælos, & descendūt*
vsque

vsque ad abyssos: anima eorum in malis ta-
bescebat.
¶*Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius:* 27
omnis sapientia eorum deuorata est.
¶*Et clamauerunt ad Dominum cùm tri-* 28
bularentur, & de necessitatibus eorum edu
xit eos.
¶*Et statuit procellam eius in auram: &* 29
siluerunt fluctus eius.
¶*Et lætati sunt, quia siluerunt: & dedu* 30
xit eos in portum voluntatis eorum.
¶*Confiteantur Domino misericordiæ e-* 31
ius: & mirabilia eius filiis hominum.
¶*Et exaltent eum in ecclesia plebis: & in* 32
cathedra seniorum laudent eum.
¶*Posuit flumina in desertum: & exitus* 33
aquarum in sitim.
¶*Terram fructiferam in salsuginem, à* 34
malitia inhabitantium in ea. D
¶*Posuit desertum in stagna aquarum: &* 35
terram sine aqua in exitus aquarum.
¶*Et collocauit illic esurientes: & consti-* 36
tuerunt ciuitatem habitationis.
¶*Et seminauerunt agros, & plantauerũt* 37
vineas: & fecerunt fructum natiuitatis.
¶*Et benedixit eis, & multiplicati sunt* 38
nimis: & iumenta eorum non minorauit.
¶*Et pauci facti sunt, & vexati sunt à* 39
tribulatione malorum & dolore.
¶*Effusa est contentio super principes: &* 40
errare fecit eos in inuio, & non in via.
¶*Et adiuuit pauperem de inopia: & po-* 41
suit sicut oues familias.
Iob 22.c.19. ¶||*Videbunt recti, & lætabuntur: & om-* 42
nis iniquitas oppilabit os suum.
¶*Quis sapiens, & custodiet hæc? et intel-* 43
liget misericordias Domini.

Canticum Psalmi ipsi Dauid. 1

HEB. 108. CVII.

Sup.56.b.8. P*Aratum cor meum Deus, paratum cor* 2
meum: cantabo, & psallam in gloria mea. A
¶*Exurge psalterium & cithara: exurgam* 3
diluculo.
¶*Confitebor tibi in populis Domine, &* 4
psallam tibi in nationibus.
¶*Quia magna est super cælos misericor-* 5
dia tua: & vsque ad nubes veritas tua.
¶*Exaltare super cælos Deus, & super om* 6
nem terram gloria tua: ¶ut liberentur dile- 7
cti tui.
Saluum fac dextera tua, & exaudi me. B
¶*Deus locutus est in sancto suo.* 8
Exultabo, & diuidam Sichimam: & con-
uallem tabernaculorum dimetiar.
¶*Meus est Galaad, & meus est Manas-* 9
ses: & Ephraim susceptio capitis mei.
Iuda rex meus; ¶Moab lebes spei meæ. 10
In Idumæam extendam calceamentum
meum. mihi alienigenæ amici facti sunt.
¶*Quis deducet me in ciuitatem munitã?* 11
quis deducet me vsque in Idumæam?
12 ¶*Nonne tu Deus qui repulisti nos, & non*
exibis, Deus in virtutibus nostris?
13 ¶*Da nobis auxilium de tribulatione. quia*
vana salus hominis.
14 ¶*In Deo faciemus virtutem. & ipse ad*
nihilum deducet inimicos nostros.

1 In finem, Psalmus Dauid.

CVIII. HEB. 109.

2 D*Eus laudem meam ne tacueris: quia*
A *os peccatoris, & os dolosi super me aper-*
tum est.
3 ¶*Locuti sunt aduersum me lingua dolo-*
sa. & sermonibus odii circundederunt me, &
expugnauerunt me gratis.
4 ¶*Pro eo vt me diligerent, detrahebant mi*
hi: ego autem orabam.
5 ¶*Et posuerunt aduersum me mala pro bo*
nis, & odium pro dilectione mea.
6 ¶*Constitue super eum peccatorem: & dia-*
bolus stet à dextris eius.
7 ¶*Cùm iudicatur, exeat condemnatus: &*
oratio eius fiat in peccatum.
8 ¶||*Fiant dies eius pauci: ||& episcopatum* Iob 17.d.12.
eius accipiat alter. Act.1.d.20.
9 ¶*Fiant filii eius orphani, & vxor eius vi*
B *dua.*
10 ¶*Nutantes transferantur filii eius: &*
mendicent: & eiiciantur de habitationibus
suis.
11 ¶*Scrutetur fœnerator omnem substantiã*
eius: & diripiant alieni labores eius.
12 ¶*Non sit illi adiutor: nec sit qui miserea-*
tur pupillis eius.
13 ¶*Fiant nati eius in interitum: in gene-*
ratione vna deleatur nomen eius.
14 ¶*In memoriam redeat iniquitas patrum*
eius in conspectu Domini: & peccatum ma-
tris eius non deleatur.
15 ¶*Fiant contra Dominum semper, & dispe*
16 *reat de terra memoria eorum: ¶pro eo quod*
non est recordatus facere misericordiam.
17 ¶*Et persecutus est hominem inopem &*
mendicum, & compunctum corde mortifi-
C *care.*
18 ¶*Et dilexit maledictionem, & veniet ei:*
& noluit benedictionem, & elongabitur ab
eo.
Et induit maledictionem sicut vestimen
tum, & intrauit sicut aqua in interiora e-
ius, & sicut oleum in ossibus eius.
19 ¶*Fiat ei sicut vestimentum quo operitur:*
& sicut zona qua semper præcingitur.
20 ¶*Hoc opus eorum qui detrahunt mihi a-*
pud Dominum: & qui loquuntur mala ad-
uersus animam meam.
21 ¶*Et tu Domine, Domine, fac mecum pro-*
pter nomen tuum: quia suauis est miseri-
cordia tua.
22 *Libera me, ¶quia egenus & pauper ego*

sum : & cor meum conturbatum est intra
me.
¶Sicut umbra cũ declinat ablatus sum: 23
*locusta 6. & excussus sum sicut *locusta'.
¶Genua mea infirmata sunt à ieiunio: & 24
caro mea immutata est propter oleum.
¶Et ego factus sum opprobrium illis: vi- 25
derunt me, & mouerunt capita sua. D
¶Adiuua me Domine Deus meus, saluũ 26
me fac secundum misericordiam tuam.
¶Et sciant quia manus tua hac, & tu Do 27
*ea 7. mine fecisti *eam'.
¶Maledicent illi, & tu benedices: qui in- 28
surgunt in me, confundantur: seruus autem
tuus letabitur.
¶Induantur, qui detrahũt mihi, pudore, 29
& operiantur sicut diploide confusione sua.
¶Confitebor Domino nimis in ore meo: & 30
in medio multorum laudabo eum.
*Qui 16. ¶*Quia' astitit à dextris pauperis, vt 31
saluã faceret à persequentibus animã meã.

Psalmus Dauid. 1

CIX.

HEB. 110. Mat.22.d. 1.co.15.d.25 Heb.1.d.13. 10.c.13. Act.2.f.34.

Dixit Dominus Domino meo, Sede à de- A
xtris meis:
Donec ponam inimicos tuos scabellum pe
dum tuorum.
¶Virgam virtutis tua immittet Domi- 2
nus ex Sion: dominare in medio inimicorum
tuorum.
Heb.5.b.6. ¶Tecum principium in die virtutis tua 3
7.c.17. in splendoribus sanctorum: ex vtero ante lu-
Phil.2.c.34. ciferum genui te.
¶Iurauit Dominus, & non pœnitebit eũ: 4
Tu es sacerdos in aeternum secundum ordi- B
nem Melchi-sedec.
¶Dominus à dextris tuis, confregit in die 5
ira sua reges.
¶ Iudicabit in nationibus, implebit rui- 6
nas: conquassabit capita in terra multorum.
¶De torrente in via bibet: propterea ex- 7
altabit caput.

Hallelu-ia. 1

CX.

HEB. 111.

Confitebor tibi Domine in toto corde A
meo, in consilio iustorum & congrega-
tione.
Sup.91.b.6. ¶‖Magna opera Domini exquisita in om 2
nes voluntates eius.
¶Confessio & magnificẽtia opus eius: & 3
iustitia eius manet in seculum seculi.
¶Memoriam fecit mirabilium suorũ: mi- 4
sericors & miserator Dominus: ¶escam dedit 5
timentibus se.
Memor erit in seculum testamenti sui.
¶virtutem operum suorum annuntiabit po- 6
pulo suo. B
Su.104.d.44 ¶‖Vt det illis hareditatem gentium: ope- 7
ra manuum eius, veritas & iudicium.
Fidelia omnia mandata eius, ¶confirma 8
ta in seculum seculi, facta in veritate &
aequitate.
9 ¶Redemptionem misit* populo suo: man- *Dominus 15.
dauit in aeternum testamentum suum.
10 Sanctum & terribile nomen eius: ¶ ini- Prou. 1.a.7.
tium sapientia timor Domini. & 9.b.10.
Intellectus bonus omnibus facientibus Eccl.1.b.16.
eum: laudatio eius manet in seculum seculi. Iob 28.d.28

1 Hallelu-ia, reuersionis Aggaei & Zachariae.

CXI.

HEB. 112.

A Beatus vir qui timet Dominum: in man
datis eius volet nimis.
2 ¶Potens in terra erit semen eius: genera-
tio rectorum benedicetur.
3 ¶Gloria & diuitia in domo eius: & iusti-
tia eius manet in seculum seculi:
4 ¶ Exortum est in tenebris lumen rectis:
misericors, & miserator & iustus.
5 ¶Iucundus homo qui miseretur & commo
6 dat: disponet sermones suos in iudicio: ¶quia
in aeternum non commouebitur.
7 ¶In memoria aeterna erit iustus: ab audi-
B tione mala non timebit.
8 Paratũ cor eius sperare in Domino, ¶con-
firmatum est cor eius : non commouebitur,
donec despiciat inimicos suos.
9 ¶Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius
manet in seculum seculi: cornu eius exalta-
bitur in gloria.
10 ¶Peccator videbit, & irascetur, dentibus
suis fremet & tabescet: desiderium peccato-
rum peribit.

1 Hallelu-ia.

CXII.

HEB. 113.

A Laudate pueri Dominum : laudate no-
men Domini.
2 ¶ Sit nomen Domini benedictum ex hoc
nunc & vsque in seculum.
3 ¶‖A solis ortu vsque ad occasum, lauda- Mal.1.c.11.
bile nomen Domini.
4 ¶Excelsus super omnes gentes Dominus,
& super calos gloria eius.
5 ¶Quis sicut Dominus Deus noster qui in
6 altis habitat, ¶& humilia respicit in calo &
in terra?
7 ¶Suscitans à terra inopem, & de stercore
erigens pauperem:
8 ¶Vt collocet eum cum principibus, cũ prin
cipibus populi sui.
9 ¶Qui habitare facit sterilem in domo, ma
trem filiorum laetantem.

1 Hallelu-ia.

CXIII.

HEB. 114.

A In exitu Israël de Aegypto, domus Iacob Exo. 13.a.3.
de populo barbaro.
2 ¶Facta est Iudaa sanctificatio eius, Israël
potestas eius.
3 ¶Mare vidit & fugit: Iordanis conuersus
est retrorsum.

¶Montes

¶Montes exultauerunt vt arietes: & col 4
les ſicut agni ouium.
¶Quid eſt tibi mare quod fugiſti: & tu 5
Iordanis quia conuerſus es retrorſum:
¶Montes exultaſtis ſicut arietes, & colles 6
ſicut agni ouium?
¶A facie Domini mota eſt terra, à facie 7
Dei Iacob.
¶Qui conuertit petram in ſtagna aqua- 8
rum, & rupem in fontes aquarum. B
HEB. 115. ¶NON NOBIS DOMINE, non 1
nobis, ſed nomini tuo da gloriam.
¶Super miſericordia tua & veritate tua 2
nequando dicant Gentes, Vbi eſt Deus eo-
rum?
¶Deus autem noſter in cælo, omnia quæ- 3
cunque voluit, fecit.
Inf.134.c.15 ¶Simulachra gentium, argentum & au- 4
rum, opera manuum hominum.
Sap.15.d.15. ¶‖Os habent & non loquentur: oculos ha 5
bent, & non videbunt.
¶Aures habent, & non audient: nares ha 6
bent, & non odorabunt.
¶Manus habent, & non palpabũt: pedes 7
habent, & non ambulabunt: non clamabunt C
in gutture ſuo.
¶Similes illis fiant qui faciunt ea: & om 8
nes qui confidunt in eis.
¶Domus Iſraël ſperauit in Domino: adiu 9
tor eorum & protector eorum eſt.
¶Domus Aaron ſperauit in Domino: ad- 10
iutor eorum & protector eorum eſt.
¶Qui timent Dominum, ſperauerunt in 11
Domino: adiutor eorum & protector eorum
eſt.
¶Dominus memor fuit noſtri, & benedi- 12
xit nobis.
Benedixit domui Iſraël, benedixit domui
Aaron. D
¶Benedixit omnibus qui timent Domi- 13
num, puſillis cum maioribus.
¶Adijciat Dominus ſuper vos: ſuper vos 14
& ſuper filios veſtros.
¶Benedicti vos à Domino, qui fecit cælũ 15
& terram.
¶Cælum cæli Domino: terram autem de- 16
dit filijs hominum.
Bar.2.d.17. ¶Non mortui laudabunt te Domine, ne- 17
que omnes qui deſcendunt in infernum.
¶Sed nos qui viuimus benedicimus Do- 18
mino, ex hoc nunc & vſque in ſeculum.

Hallelu-ia. 1

HEB. 116. CXIIII.

Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vo- A
cem orationis meæ.
¶Quia inclinauit aurem ſuam mihi: & 2
in diebus meis inuocabo.
¶Circundederunt me dolores mortis: & 3
pericula inferni inuenerunt me.
Tribulationem & dolorem inueni: ¶& no 4
men Domini inuocaui.
5 O Domine libera animam meam: ¶mi-
ſericors Dominus, & iuſtus, & Deus noſter
miſeretur.
6 ¶Cuſtodiens paruulos Dominus: humi-
liatus ſum, & liberauit me.
7 ¶Conuertere anima mea in requiẽ tuam:
quia Dominus benefecit tibi.
8 ¶Quia eripuit animam meam de morte:
oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapſu.
9 ¶Placebo Domino in regione viuorum.

Hallelu-ia.

CXV.

10 Credidi, propter quod locutus ſum: ego Pſalmum
A autem humiliatus ſum nimis. hũc Hebræi
11 ¶Ego dixi in exceſſu meo, ‖Omnis homo annectunt
mendax. præcedenti.
12 ¶Quid retribuam Domino, pro omnibus 2.Co.4.c.13.
quæ retribuit mihi? Rom.3.a.4.
13 ¶Calicem ſalutaris accipiam: & nomen
Domini inuocabo.
14 ¶Vota mea Domino reddam coram omni
15 populo eius: ¶pretioſa in conſpectu Domini
mors ſanctorum eius.
16 ¶O Domine quia ego ſeruus tuus, ego
ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ.
17 ¶Dirupiſti vincula mea: tibi ſacrificabo
hoſtiam laudis, & nomen Domini inuo-
cabo.
18 ¶Vota mea Domino reddam in conſpectu
19 omnis populi eius: ¶in atrijs domus Domi-
ni, in medio tui Ieruſalem.

1 Hallelu-ia.

CXVI. HEB. 117.

Laudate Dominum omnes Gentes: lau- Rom.15.c.11
date eum omnes populi.
2 ¶Quoniam confirmata eſt ſuper nos mi-
ſericordia eius: & ‖ veritas Domini manet Ioh.12.e.34.
in æternum.

1 Hallelu-ia.

CXVII. HEB. 118.

A Confitemini Domino quoniam bonus,
quoniam in ſeculum miſericordia eius.
2 ¶Dicat nunc Iſraël quoniam bonus: quo-
niam in ſeculum miſericordia eius.
3 ¶Dicat nunc domus Aaron: quoniam in
ſeculum miſericordia eius.
4 ¶Dicant nunc omnes qui timent Do- .5.
minum: quoniam in ſeculum miſericordia
eius.
5 ¶De tribulatione inuocaui Dominum: &
exaudiuit me in latitudine Dominus.
6 ¶‖Dominus mihi adiutor: nõ timebo quid Heb.13.a.6.
faciat mihi homo.
7 ¶Dominus mihi adiutor: & ego deſpiciam
inimicos meos.
8 ¶Bonum eſt confidere in Domino, quàm
B confidere in homine.
9 ¶Bonum eſt ſperare in Domino, quàm ſpe
rare in principibus.

¶Omnes gentes circuierunt me: & in no- 10
mine Domini quia vltus sum in eos.
¶Circundantes circundederunt me: & in 11
nomine Domini quia vltus sum in eos.
¶Circundederunt me sicut apes, & exar- 12
serunt sicut ignis in spinis: & in nomine Do
mini quia vltus sum in eos.
¶Impulsus euersus sum vt caderem: & 13
Dominus suscepit me.
Exo.15. a.2. ¶ ||Fortudo mea & laus mea, Dominus: 14
& factus est mihi in salutem.
¶Vox exultationis & salutis in taberna 15
culis iustorum. C
¶Dextera Domini fecit virtutem, dexte 16
ra Domini exaltauit me, dextera Domini
fecit virtutem.
¶Non moriar, sed viuam: & narrabo ope 17
ra Domini.
¶Castigans castigauit me Dominus, & 18
morti non tradidit me.
¶Aperite mihi portas iustitiæ, ingressus 19
in eas confitebor Domino: ¶hæc porta Domi- 20
ni, iusti intrabunt in eam.
¶ Confitebor tibi quoniam exaudisti me: 21
& factus es mihi in salutem.
Mat.21.d.42 ¶ ||Lapidem quem reprobauerunt ædifi- 22
Luc.20.c.17 cantes, hic factus est in caput anguli. D
Act.4. b.11. ¶A Domino factum est istud: & est mi- 23
Rom.9.g.33 rabile in oculis nostris.
1.Pet.2 a.7. ¶Hæc est dies quam fecit Dominus: exul 24
Isa.28.d 16. temus, & lætemur in ea.
¶O Domine saluum me fac, ô Domine be- 25
Mat.21.a.2. ne prosperare: ¶benedictus qui venit in no- 26
mine Domini.
Benediximus vobis de domo Domini:
¶Deus Dominus, & illuxit nobis. 27
Constituite diem solennem in condensis
vsque ad cornu altaris.
¶ Deus meus es tu: & confitebor tibi: 28
Deus meus es tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi quoniam exaudisti me:
& factus es mihi in salutem.
¶Confitemini Domino quoniam bonus: 29
quoniam in seculum misericordia eius.

Hallelu-ia. 1

HEB. 119. Aleph. CXVIII.

BEati immaculati in via: qui ambulant
in lege Domini.
¶ Beati qui scrutantur testimonia eius: 2
in toto corde exquirunt eum.
¶Non enim qui operantur iniquitatem, 3
in vijs eius ambulauerunt.
¶ Tu mandasti mandata tua custodiri 4
nimis.
¶Vtinam dirigantur viæ meæ ad custo- 5
diendas iustificationes tuas.
¶Tunc non confundar, cùm perspexero in 6
omnibus mandatis tuis.
¶Confitebor tibi in directione cordis: in 7
eo quod didici iudicia iustitiæ tuæ.
8 ¶Iustificationes tuas custodiam: non me
derelinquas vsquequaque.

Beth.

9 ¶In quo corrigit adolescentior viã suam?
in custodiendo sermones tuos.
10 ¶In toto corde meo exquisiui te: ne repel-
las me à mandatis tuis.
11 ¶In corde meo abscondi eloquia tua: vt
non peccem tibi.
12 ¶Benedictus es Domine: doce me iustifi-
cationes tuas.
13 ¶In labijs meis pronuntiaui omnia iudi-
cia oris tui.
14 ¶In via testimoniorum tuorum delecta-
tus sum, sicut in omnibus diuitijs.
15 ¶In mandatis tuis exercebor: & conside-
rabo vias tuas.
16 ¶In iustificationibus tuis meditabor: non
obliuiscar sermones tuos.

Gimel.

17 ¶Retribue seruo tuo, viuifica me, & cu-
stodiam sermones tuos.
18 ¶Reuela oculos meos: & considerabo mi-
rabilia de lege tua.
19 ¶Incola ego sum in terra: non abscondas
à me mandata tua.
20 ¶Concupiuit anima mea desiderare iusti-
ficationes tuas in omni tempore.
21 ¶Increpasti superbos: maledicti qui decli-
nant à mandatis tuis.
22 ¶Aufer a me opprobrium & contemptum:
quia testimonia tua exquisiui.
23 ¶Etenim sederunt principes, & aduer-
me loquebantur: seruus autem tuus exerce-
batur in iustificationibus tuis.
24 ¶ Nam & testimonia tua meditatio mea
est: & consilium meum, iustificationes tuæ.

Daleth.

25 ¶Adhæsit pauimento anima mea: viuifi-
ca me secundum verbum tuum.
26 ¶Vias meas enuntiaui, & exaudisti me:
doce me iustificationes tuas.
27 ¶Viam iustificationũ tuarum instrue me:
& exercebor in mirabilibus tuis.
28 ¶Dormitauit anima mea præ tædio: con-
firma me in verbis tuis.
29 ¶Viam iniquitatis amoue à me: & de le-
ge tua miserere mei.
30 ¶Viam veritatis elegi: iudicia tua non
sum oblitus.
31 ¶Adhæsi testimonijs tuis Domine: noli me
confundere.
32 ¶ Viam mãdatorum tuorum cucurri cùm
dilatasti cor meum.

He.

33 ¶Legem pone mihi Domine viam iusti-
ficationum tuarum: & exquiram eam sem-
per.
34 ¶Da mihi intellectum & scrutabor le-
gem tuam: & custodiam illam in toto corde
meo.

¶Deduc me in ſemita mandatorum tuo- 35
rum, quia ipſam volui.
¶Inclina cor meum in teſtimonia tua, & 36
non in auaritiam.
¶Auerte oculos meos ne videant vani- 37
tatem: in via tua viuifica me.
¶Statue ſeruo tuo eloquium tuum in ti- 38
more tuo.
¶Amputa opprobrium meum quod ſuſpi- 39
catus ſum: quia iudicia tua iucunda.
¶Ecce concupiui mandata tua: in æqui- 40
tate tua viuifica me.

Vau.

¶Et veniat ſuper me miſericordia tua 41
Domine, ſalutare tuum ſecũdum eloquium
tuum.
¶Et reſpondebo exprobrantibus mihi ver 42
bum, quia ſperaui in ſermonibus tuis.
¶Et ne auferas de ore meo verbum ve- 43
ritatis vſquequaque: quia in iudicijs tuis
ſuperſperaui.
¶Et cuſtodiam legem tuam ſemper: in ſe- 44
culum & in ſeculum ſeculi.
¶Et ambulabam in latitudine: quia man 45
data tua exquiſiui.
¶Et loquebar in teſtimonijs tuis in con- 46
ſpectu regum, & non confundebar.
¶Et meditabar in mandatis tuis, quæ 47
dilexi.
¶Et leuaui manus meas ad mandata tua 48
quæ dilexi: & exercebor in iuſtificationibus
tuis.

Zain.

¶Memor eſto verbi tui ſeruo tuo, in quo 49
mihi ſpem dediſti.
¶Hæc me cõſolata eſt in humilitate mea: 50
quia eloquium tuum viuificauit me.
¶Superbi inique agebant vſquequaque: 51
à lege autem tua non declinaui.
¶Memor fui iudiciorum tuorum à ſeculo 52
Domine: & conſolatus ſum.
¶Defectio tenuit me pro peccatoribus de- 53
relinquentibus legem tuam.
¶Cantabiles mihi erant iuſtificationes 54
tuæ in loco peregrinationis meæ.
¶Memor fui nocte nominis tui Domine: 55
& cuſtodiui legem tuam.
¶Hæc facta eſt mihi, quia iuſtificationes 56
tuas exquiſiui.

Heth.

¶Portio mea Domine, dixi, cuſtodire le- 57
gem tuam.
¶Deprecatus ſum faciem meam in toto 58
corde meo: miſerere mei ſecundum eloquium
tuum.
¶Cogitaui vias meas: & conuerti pedes 59
meos in teſtimonia tua.
¶Paratus ſum, & non ſum turbatus: vt 60
cuſtodiam mandata tua.
¶Funes peccatorum circumplexi ſunt me: 61
& legem tuam non ſum oblitus.

62 ¶Media nocte ſurgebam ad confitendum
tibi ſuper iudicia iuſtificationis tuæ.
63 ¶Particeps ego ſum omnium timentium
te, & cuſtodientium mandata tua.
64 ¶Miſericordia tua Domine plena eſt ter-
ra: iuſtificationes tuas doce me.

Teth.

65 ¶Bonitatem feciſti cum ſeruo tuo Domi-
ne, ſecundum verbum tuum.
66 ¶Bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam
doce me: quia mandatis tuis credidi.
67 ¶Priuſquam humiliarer, ego deliqui: pro-
pterea eloquium tuum cuſtodiui.
68 ¶Bonus es tu, & in bonitate tua doce me
iuſtificationes tuas.
69 ¶Multiplicata eſt ſuper me iniquitas ſu-
perborum: ego autem in toto corde meo ſcru-
tabor mandata tua.
70 ¶Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum: ego
verò legem tuam meditatus ſum.
71 ¶Bonum mihi quia humiliaſti me: vt di-
ſcam iuſtificationes tuas.
72 ¶Bonum mihi lex oris tui, ſuper millia au-
ri & argenti.

Iod.

73 ¶Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaue-
runt me: da mihi intellectum vt diſcam
mandata tua.
74 ¶Qui timent te, videbunt me, & læta-
buntur: quia in verba tua ſuperſperaui.
75 ¶Cognoui Domine quia æquitas iudicia
tua, & in veritate tua humiliaſti me.
76 ¶Fiat miſericordia tua vt conſoletur me,
ſecundum eloquium tuum ſeruo tuo.
77 ¶Veniant mihi miſerationes tuæ, & vi-
uam: quia lex tua meditatio mea eſt.
78 ¶Confundantur ſuperbi, quia iniuſte ini-
quitatem fecerunt in me: ego autem exerce-
bor in mandatis tuis.
79 ¶Conuertantur mihi timentes te: & qui
nouerunt teſtimonia tua.
80 ¶Fiat cor meum immaculatum in iuſti-
ficationibus tuis, vt non confundar.

Caph.

81 ¶Defecit in ſalutare tuum anima mea:
& in verbum tuum ſuperſperaui.
82 ¶Defecerunt oculi mei in eloquium tuũ,
dicentes: Quando conſolaberis me?
83 ¶Quia factus ſum ſicut vter in pruina:
iuſtificationes tuas non ſum oblitus.
84 ¶Quot ſunt dies ſerui tui: quando facies
de perſequentibus me iudicium?
85 ¶Narrauerunt mihi iniqui fabulationes:
ſed non vt lex tua.
86 ¶Omnia mandata tua veritas: *iniqui
perſecuti ſunt me, adiuua me. *iniquè l.
87 ¶Paulominus conſummauerũt me in ter-
ra: ego autem non dereliqui mandata tua.
88 ¶Secundum miſericordiam tuã viuifica
me: & cuſtodiam teſtimonia oris tui.

Lamed.

89 ¶In æternum Domine verbum tuum

permanet in cælo.
¶In generatione & generationem veri- 90
tas tua. fundasti terram & permanet.
¶Ordinatione tua perseuerat dies: quo- 91
niam omnia seruiunt tibi.
¶Nisi quod lex tua, meditatio mea est: tūc 92
forte periissem in humilitate mea.
¶In æternum nō obliuiscar iustificationes 93
tuas: quia in ipsis viuificasti me.
¶Tuus sum ego, saluum me fac. quoniam 94
iustificationes tuas exquisiui.
¶Me expectauerunt peccatores vt perde- 95
rent me: testimonia tua intellexi.
¶Omnis consummationis vidi finem: la- 96
tum mandatum tuum nimis.

Mem.

¶Quomodo dilexi legem tuam Domine? 97
tota die meditatio mea est.
¶Super inimicos meos prudentem me fe- 98
cisti mandato tuo: quia in æternum mihi
est.
¶Super omnes docētes me intellexi, quia 99
testimonia tua meditatio mea est.
¶Super senes intellexi: quia mandata 100
tua quæsiui.
¶Ab omni via mala prohibui pedes 101
meos: vt custodiam verba tua.
¶A iudicijs tuis non declinaui: quia tu 102
legem posuisti mihi.
¶Quàm dulcia faucibus meis eloquia 103
tua, super mel ori meo.
¶A mandatis tuis intellexi: propterea 104
odiui omnem viam iniquitatis.

Nun.

¶Lucerna pedibus meis verbum tuum: 105
& lumen semitis meis.
¶Iuraui & statui custodire iudicia iusti 106
tiæ tuæ.
¶Humiliatus sum vsquequaque Domi 107
ne: viuifica me secundum verbum tuum.
¶Voluntaria oris mei beneplacita fac 108
Domine, & iudicia tua doce me.
¶Anima mea in manibus meis semper: 109
& legem tuam non sum oblitus.
¶Posuerunt peccatores laqueum mihi: 110
& de mandatis tuis non erraui.
¶Hæreditate acquisiui testimonia tua 111
in æternū: quia exultatio cordis mei sunt.
¶Inclinaui cor meum ad faciendas iu- 112
stificationes tuas in æternum propter re-
tributionem.

Samech.

¶Iniquos odio habui: & legem tuam di 113
lexi.
¶Adiutor & susceptor meus es tu: & in 114
verbum tuum supersperaui.
¶Declinate à me maligni: & scrutabor 115
mandata Dei mei.
¶Suscipe me secundum eloquium tuum, 116
& viuam: & non confundas me ab expe-
ctatione mea.

117 *¶Adiuua me, & saluus ero: & medita-*
bor in iustificationibus tuis semper.
118 *¶Spreuisti omnes discedentes a *iudicijs* **iustitijs Ps*
tuis: quia iniusta cogitatio eorum.
119 *¶Præuaricantes reputaui omnes pecca-*
tores terræ: ideo dilexi testimonia tua.
120 *¶Confige timore tuo carnes meas: à iu-*
dicijs enim tuis timui.

Ain.

121 *¶Feci iudicium & iustitiam: non tradas*
me calumniantibus me.
122 *¶Suscipe seruum tuum in bonum: non*
calumnientur me superbi.
123 *¶Oculi mei defecerunt in salutare tuū,*
& in eloquium iustitiæ tuæ.
124 *¶Fac cum seruo tuo secundum miseri-*
cordiam tuam: & iustificationes tuas doce
me.
125 *¶Seruus tuus sum ego: da mihi intelle-*
ctum, vt sciam testimonia tua.
126 *¶Tempus faciendi Domine: dissipaue-*
runt legem tuam.
127 *¶Ideo dilexi mandata tua super aurum*
& topazion.
128 *¶Propterea ad omnia mandata tua diri*
gebar: omnem viam iniquam odio habui.

Phe.

129 *¶Mirabilia testimonia tua: ideo scruta-*
tata est ea anima mea.
130 *¶Declaratio sermonum tuorum illumi-*
nat: & intellectum dat paruulis.
131 *¶Os meum aperui, & attraxi spiritum:*
quia mandata tua desiderabam.
132 *¶Aspice in me, & miserere mei secun-*
dum iudicium diligentium nomen tuum.
133 *¶Gressus meos dirige secundum eloquiū*
tuum: & non dominetur mei omnis iniu-
stitia.
134 *¶Redime me à calumnijs hominū, *vt* **& 78*
custodiam mandata tua.
135 *¶Faciem tuam illumina super seruum*
tuum: & doce me iustificationes tuas.
136 *¶Exitus aquarū deduxerunt oculi mei:*
quia non custodierunt legem tuam.

Sade.

137 *¶Iustus es Domine: & rectum iudicium*
tuum.
138 *¶Mandasti iustitiam testimonia tua: &*
veritatem tuam nimis.
139 *¶Tabescere me fecit zelus meus: quia*
obliti sunt verba tua inimici mei.
140 *¶Ignitum eloquium tuum vehementer:*
& seruus tuus dilexit illud.
141 *¶Adolescentulus sum ego & contēptus:*
iustificationes tuas non sum oblitus.
142 *¶Iustitia tua, iustitia in æternum: &*
lex tua veritas.
143 *¶Tribulatio & angustia inuenerūt me:*
mandata tua meditatio mea est.
144 *¶Æquitas testimonia tua in æternum:*
intellectum da mihi, & viuam.

Ceph.

Coph.

—.15. ¶Clamaui in toto corde — meo', exaudi 145
me Domine:iustificationes tuas requiram.
"& 5. ¶Clamaui ad te,saluũ me fac:" vt' cu- 146
stodiam mandata tua.
¶Praueni in maturitate, & clamaui: 147
—.12. —"quia' in verba tua supersperaui.
"& 3. ¶Praeuenerunt oculi mei ad te diluculo: 148
vt meditarer eloquia tua.
¶Vocem meam audi secundum miseri- 149
cordiam tuam Domine: & secundum iudi-
cium tuum viuifica me.
¶Appropinquauerunt persequentes me 150
iniquitati: a lege autem tua longe facti
sunt.
¶Prope es tu Domine: & omnes viæ tuæ 151
veritas.
¶Initio cognoui de testimonijs tuis,quia 152
in aeternum fundasti ea.

Res.

¶Vide humilitatem meam,& eripe me: 153
quia legem tuam non sum oblitus.
¶Iudica iudicium meum, & redime me: 154
propter eloquium tuum viuifica me.
¶Longe a peccatoribus salus:quia iusti- 155
ficationes tuas non exquisierunt.
¶Misericordia tua multa Domine: se- 156
cundum iudicium tuum viuifica me.
¶Multi qui persequuntur me, & tribu- 157
lant me:à testimonijs tuis non declinaui.
¶Vidi praeuaricantes, & tabescebã,quia 158
eloquia tua non custodierunt.
¶Vide quoniã mandata tua dilexi Do- 159
mine:in misericordia tua viuifica me.
"& 3. ¶Principiũ verborum tuorũ veritas:" 160
in aeternum omnia iudicia iustitiae tuae.

Sin.

¶Principes persecuti sunt me gratis: & 161
à verbis tuis formidauit cor meum.
¶Laetabor ego super eloquia tua:sicut qui 162
inuenit spolia multa.
¶Iniquitatem odio habui, & abomina- 163
tus sum:legem autem tuam dilexi.
¶Septies in die laudem dixi tibi super 164
iudicia iustitiae tuae.
¶Pax multa diligentibus legem tuam: 165
& non est in illis scandalum.
¶Expectabam salutare tuum Domine, 166
& mandata tua dilexi.
¶Custodiuit anima mea testimonia tua: 167
& dilexit ea vehementer.
¶Seruaui mandata tua & testimonia 168
tua:quia omnes viae meae in conspectu tuo.

Tau.

¶Appropinquet deprecatio mea in con- 169
spectu tuo Domine: iuxta eloquium tuum
da mihi intellectum.
¶Intret postulatio mea in conspectu tuo: 170
secundum eloquium tuum eripe me.
¶Eructabunt labia mea hymnum,cùm 171
docueris me iustificationes tuas.
172 ¶Pronuntiabit lingua mea eloquium
tuum: quia omnia mandata tua aequitas.
173 ¶Fiat manus tua vt saluet me:quoniam
mandata tua elegi.
174 ¶Concupiui salutare tuum Domine: &
lex tua meditatio mea est.
175 ¶Viuet anima mea,& laudabit te:et iu-
dicia tua adiuuabunt me.
176 ¶Errauì sicut ouis quae perijt: quaere
seruum tuum, quia mandata tua non sum
oblitus.

1 Canticum graduum.

CXIX. H E B. 120.

A D Dominum cùm tribularer, clama-
A ui,& exaudiuit me.
2 ¶Domine libera animam meam à labijs
iniquis,& à lingua dolosa.
3 ¶Quid detur tibi, aut quid apponatur
tibi ad linguam dolosam?
4 ¶Sagittae potentis acutae, cum carboni-
bus desolatorijs.
5 ¶Heu mihi,quia incolatus meus prolon-
B gatus est: habitaui cum habitantibus Ce-
6 dar:¶multum incola fuit anima mea.
7 ¶Cum his qui oderunt pacem,eram pa-
cificus:cùm loquebar illis,impugnabant me
gratis.

1 Canticum graduum.

CXX. H E B. 121.

A LEuaui oculos meos in montes vndè 2.Par.20.
veniet auxilium mihi. c.17.
2 ¶Auxilium meum à Domino qui fecit
caelum & terram.
3 ¶Non det in commotionem pedẽ tuum:
neque dormitet qui custodit te.
4 ¶Ecce non dormitabit neque dormiet
qui custodit Israel.
5 ¶Dominus custodit te, Dominus prote-
B ctio tua super manum dexteram tuam.
6 ¶Per diem sol non vret te: neq; luna per
noctem.
7 ¶Dominus custodit te ab omni malo:cu-
stodiat animam tuam Dominus.
8 ¶Dominus custodiat introitum tuum
& exitum tuum, ex hoc nunc & vsque in
seculum.

1 Canticum graduum.

CXXI. H E B. 122.

A LAEtatus sum in his quae dicta sunt
mihi,In domum Domini ibimus,
2 ¶Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis
Ierusalem.
3 ¶Ierusalem quae aedificatur vt ciuitas:
cuius participatio eius in idipsum.
4 ¶Illuc enim ascenderunt tribus, tribus
Domini: testimonium Israel,ad confiten-
dum nomini Domini.
5 ¶Quia illic sederunt sedes in iudicio,se-
des super domum Dauid.
6 ¶Rogate quae ad pacem sunt Ierusalem:

& abundantia diligentibus te: B
¶ Fiat pax in virtute tua: & abundantia 7
in turribus tuis.
¶ Propter fratres meos & proximos meos 8
loquebar pacem de te:
¶ Propter domũ Domini Dei nostri quæ- 9
siui bona tibi.

Canticum graduum. 1

HEB. 123. CXXII.

AD te leuaui oculos meos, qui habitas A
in cælis.
¶ Ecce, sicut oculi seruorum in manibus 2
dominorum suorum.
Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ
suæ: ita oculi nostri ad Dominum Deum no-
strum, donec misereatur nostri.
¶ Miserere nostri Domine, miserere nostri: 3
quia multum repleti sumus despectione.
¶ Quia multum repleta est anima no- 4
stra: opprobrium abundantibus, & despectio
superbis.

Canticum graduum ipsi Dauid. 1

HEB. 124. CXXIII.

NIsi quia Dominus erat in nobis, dicat A
nunc Israel, ¶ nisi quia Dominus erat 2
in nobis.
Cùm exurgerent homines in nos, ¶ fortè 3
viuos deglutissent nos:
Cùm irasceretur furor eorum in nos:
¶ forsitan aqua absorbuisset nos. 4
¶ Torrentem pertransiuit anima nostra: 5
forsitan pertransisset anima nostra aquam B
intolerabilem.
¶ Benedictus Dominus, qui non dedit nos 6
in captionem dentibus eorum.
¶ Anima nostra sicut passer erepta est de 7
laqueo venantium:
Laqueus contritus est, & nos liberati
sumus.
¶ Adiutorium nostrum in nomine Domi- 8
ni, qui fecit cælum & terram.

Canticum graduum. 1

HEB. 125. CXXIIII.

QVi confidunt in Domino, sicut mons A
Sion: nõ commouebitur in æternũ,
qui habitat ¶ in Ierusalem. 2
Montes in circuitu eius: & Dominus in
circuitu populi sui, ex hoc nunc & vsq; in
seculum.
¶ Quia non relinquet Dominus virgam 3
peccatorum super sortem iustorum: vt nõ ex-
tendant iusti ad iniquitatem manus suas.
¶ Benefac Domine bonis & rectis corde. 4
¶ Declinantes autem in obligationes ad- 5
ducet Dominus cum operantibus iniquita-
tem: pax super Israel.

Canticum graduum. 1

HEB. 126. CXXV.

IN conuertendo Dominus captiuitatem A
Sion, facti sumus sicut consolati:

2 ¶ Tunc repletum est gaudio os nostrum, &
lingua nostra exultatione.
Tunc dicent inter Gentes, Magnificauit
Dominus facere cum eis.
3 ¶ Magnificauit Dominus facere nobiscum:
facti sumus lætantes.
4 ¶ Conuerte Domine captiuitatẽ nostram,
sicut torrens in Austro.
5 ¶ Qui seminant in lachrymis, in exulta-
tione metent.
6 ¶ Euntes ibant & flebant, "mittentes' se- " portantes
mina sua.
Venientes autem venient cum exulta-
tione, portantes manipulos suos.

1 Canticum graduum Salomonis. HEB. 127.

CXXVI.

A NIsi Dominus ædificauerit domum, in
vanum laborauerunt qui ædificant
eam.
Nisi Dominus custodierit ciuitatem, fru-
strà vigilat qui custodit eam.
2 ¶ Vanum est vobis ante lucem surgere:
surgite postquam sederitis qui manducatis
panem doloris.
3 Cùm dederit dilectis suis somnum: ¶ ec-
ce, hæreditas Domini filij: merces, fructus
ventris.
4 ¶ Sicut sagittæ in manu potentis: ita filij
excussorum.
5 ¶ Beatus vir qui impleuit desideriũ suum
ex ipsis: non confundetur cùm loquetur ini-
micis suis in porta.

1 Canticum graduum.

CXXVII. HEB. 128.

A BEati omnes qui timent Dominum, qui
ambulant in vijs eius:
2 ¶ Labores manuum tuarum quia man-
ducabis: beatus es, & bene tibi erit.
3 ¶ Vxor tua sicut vitis abundans in late-
ribus domus tuæ.
Filij tui sicut nouellæ oliuarum in circui-
tu mensæ tuæ.
4 ¶ Ecce sic benedicetur homo qui timet Do-
minum.
5 ¶ Benedicat tibi Dominus ex Sion: &
videas bona Ierusalem omnibus diebus vi-
tæ tuæ.
6 ¶ Et videas filios filiorum tuorum, pa-
cem super Israel.

1 Canticum graduum.

CXXVIII. HEB. 129.

A SAEpe expugnauerunt me à iuuentute
mea, dicat nunc Israel,
2 ¶ Sæpe expugnauerunt me à iuuentute
mea: etenim non potuerunt mihi.
3 ¶ Supra dorsum meum fabricauerunt
peccatores: prolongauerunt iniquitatem
suam.
4 ¶ Dominus iustus concidet ceruices pec-
5 catorum: ¶ confundantur & conuertantur
retrorsum

retrorſum omnes qui oderunt Sion.
¶Fiant ſicut fœnum tectorũ, quod priuſ- 6
quam euellatur, exaruit: B
* impleuit ¶De quo non* impleb it' manũ ſuam qui 7
80. metit, & ſinũ ſuum qui manipulos colligit.
¶Et non dixerunt qui præteribant, Be- 8
nedictio Domini ſuper vos: benediximus
vobis in nomine Domini.

Canticum graduum. 1

CXXIX.

HEB. 130. DE profundis clamaui ad te Domine: A
¶Domine exaudi vocem meam: 2
Fiant aures tuæ intendentes in vocem
deprecationis meæ.
¶Si iniquitates obſeruaueris Domine: 3
Domine quis ſuſtinebit?
¶Quia apud te propitiatio eſt: & propter 4
legem tuam ¶ſuſtinui te Domine. 5
Suſtinuit anima mea in verbo eius:
¶ſperauit anima mea in Domino. 6
¶A cuſtodia matutina vſque ad noctem: 7
ſperet Iſrael in Domino.
Quia apud Dominum miſericordia: & co-
pioſa apud eum redemptio.
¶Et ipſe redimet Iſrael ex omnibus ini- 8
quitatibus eius.

Canticum graduum Dauid. 1

CXXX.

HEB. 131. DOmine non eſt exaltatum cor meum, A
neque elati ſunt oculi mei:
Neque ambulaui in magnis, neq; in mi-
rabilibus ſuper me.
¶Si non humiliter ſentiebam, ſed exalta 2
ui animam meam:
Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua, ita
retributio in anima mea.
¶Speret Iſrael in Domino, ex hoc nunc & 3
vſque in ſeculum.

Canticum graduum. 1

CXXXI.

HEB. 132. 2.Re.7.b.12 M‖Emento Domine Dauid, & omnis A
manſuetudinis eius.
¶Sicut iurauit Domino, votũ vouit Deo 2
Iacob:
¶Si introiero in tabernaculũ domus meæ, 3
ſi aſcendero in lectum ſtrati mei.
¶Si dedero ſomnum oculis meis, & pal- 4
pebris meis dormitationem.
¶Et requiem temporibus meis: donec in- 5
ueniam locum Domino, tabernaculum Deo B
Iacob.
¶Ecce audiuimus eam in Ephrata: in- 6
uenimus eam in campis ſyluæ.
taberna- ¶Introibimus in tabernaculum' eius: a- 7
cula 2. dorabimus in loco vbi ſteterunt pedes eius.
2.Pa.6.g.41 ¶‖Surge Domine in requiem tuam, tu & 8
arca ſanctificationis tuæ.
¶Sacerdotes tui induantur iuſtitia: & 9
ſancti tui exultent. C
¶Propter Dauid ſeruum tuum, nõ auer- 10
tas faciem Chriſti tui.
11 ¶Iurauit Dominus Dauid veritatem, &
non fruſtrabitur eum. ‖ De fructu ventris 2.Re.7.c.12.
tui ponam ſuper ſedem tuam. Luc.1.e.55.
12 ¶Si cuſtodierint filij tui teſtamentũ meũ, Act.2.e.30.
& teſtimonia mea hæc quæ docebo eos:
Et filij eorum vſq; in ſeculum ſedebunt
ſuper ſedem tuam.
13 ¶Quoniam elegit Dominus Sion: elegit
D eam in habitationem ſibi.
14 ¶Hæc requies mea in ſeculum ſeculi: hic
habitabo, quoniam elegi eam.
15 ¶Viduam eius benedicens benedicã: pau-
peres eius ſaturabo panibus.
16 ¶Sacerdotes eius induam ſalutari: & ſan-
cti eius exultatione exultabunt.
17 ¶‖*Illuc' producam cornu Dauid, ‖paraui *Illic 4.
lucernam Chriſto meo. Luc.1.g.69.
18 ¶Inimicos eius induam confuſione: ſuper Mal.3.a.1.
ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea.

1 Canticum graduum Dauid.

CXXXII.

HEB. 133. A ECce quàm bonum & quàm iucundum
habitare fratres in vnum:
2 ¶Sicut vnguentũ in capite, quod deſcen-
dit in barbam, barbam Aaron,
Quod deſcendit in oram veſtimenti eius:
3 ¶ſicut ros Hermon, qui deſcendit in mon-
tem Sion.
Quoniam illic mandauit Dominus bene-
dictionem, & vitam vſq; in ſeculum.

1 Canticum graduum.

CXXXIII.

HEB. 134. A ECce nunc benedicite Domino, omnes ſer-
ui Domini.
Qui ſtatis in domo Domini, in atrijs do-
mus Dei noſtri.
2 ¶In noctibus extollite manus veſtras in
ſancta, & benedicite Domino.
3 ¶Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit
cælum & terram.

1 Hallelu ia.

CXXXIIII.

HEB. 135. A LAudate nomen Domini, laudate ſerui
Dominum.
2 ¶Qui ſtatis in domo Domini, in atrijs do-
mus Dei noſtri.
3 ¶Laudate Dominũ, quia bonus Dominus:
pſallite nomini eius, quoniam ſuaue eſt.
4 ¶Quoniam Iacob elegit ſibi Dominus, Iſ-
raël in poſſeſſionem ſibi.
5 ¶Quia ego cognoui quòd magnus eſt Do-
minus, & Deus noſter præ omnibus dijs.
6 ¶Omnia quæcunque voluit Dominus fe-
cit in cælo & in terra, in mari, & in omni-
bus abyſſis.
7 ¶‖Educens nubes ab extremo terræ: ful- Iere.10.b.13
B gura in pluuiam fecit. 51.b.16.
Qui producit ventos de theſauris ſuis: Iohã.3.b.8.
8 ¶‖qui percuſſit primogenita Aegypti ab Exo.12.d.29
homi-

homine vsque ad pecus.
* Et misit ¶ "Emisit' signa & prodigia in medio tui 9
15. Aegypte, in Pharaonem, & in omnes seruos
eius.
Iosu.12. a.2. ¶‖Qui percussit gentes multas: & occidit 10
b.7. reges fortes.
Nu.21.c.24. ¶‖Sehon regem Amorrhaeorum, & Og re- 11
d.13. gem Basan, & omnia regna Chanaan.
Iosu.13. a.7. ¶‖ Et dedit terram eorum haereditatem, 12
haereditatem Israel populo suo. C
¶Domine nomen tuum in aeternum: Do- 13
mine memoriale tuum in generationem &
generationem.
¶Quia iudicabit Dominus populũ suum, 14
& in seruis suis deprecabitur.
Sup.113.a.4. ¶‖Simulachra Gentium, argẽtum & au- 15
rum, opera manuum hominum.
Sup.15.c.15. ¶‖Os habent & nõ loquentur: oculos ha- 16
bent, & non videbunt.
¶Aures habẽt & non audient: neq; enim 17
est spiritus in ore ipsorum. D
¶Similes illis fiant qui faciũt ea, & om- 18
nes qui confidunt in eis.
¶ Domus Israël benedicite Domino: do- 19
mus Aaron benedicite Domino.
¶Domus Leui benedicite Domino: qui ti- 20
metis Dominum, benedicite Domino.
¶Benedictus Dominus ex Sion, qui habi- 21
tat in Ierusalem.

Hallelu-ia. 1

HEB. 136. CXXXV.

Confitemini Domino quoniam bonus: A
quoniã in aeternum misericordia eius.
¶ Confitemini Deo Deorum: quoniam in 2
aeternum misericordia eius.
¶ Confitemini Domino dominorum: quo- 3
niam in aeternum misericordia eius.
¶Qui facit mirabilia magna solus: quo- 4
niam in aeternum misericordia eius.
Gene.1.a.1. ¶‖Qui fecit caelos in intellectu: quoniam 5
& 6.b.1.a. in aeternum misericordia eius.
¶‖Qui firmauit terrã super aquas: quo- 6
niam in aeternum misericordia eius.
¶‖Qui fecit luminaria magna: quoniam 7
in aeternum misericordia eius.
¶ Solem in potestatem diei: quoniam in 8
aeternum misericordia eius. B
¶ Lunam & stellas in potestatem noctis: 9
quoniam in aeternum misericordia eius.
Exo.12.c.29 ¶‖Qui percussit Aegyptum cum primoge- 10
nitis eorum: quoniam in aeternum miseri-
cordia eius.
Exo.13.c.17 ¶‖Qui eduxit Israel de medio eorũ: quo- 11
niam in aeternum misericordia eius.
¶In manu potenti & brachio excelso: quo- 12
niam in aeternum misericordia eius.
¶Qui diuisit Mare-rubrũ in diuisiones: 13
quoniam in aeternum misericordia eius.
¶Et eduxit Israel per medium eius: quo- 14
niam in aeternum misericordia eius.

15 ¶‖ Et excussit Pharaonem & virtutem Ex.14.g.28.
C eius in Mari-rubro: quoniam in aeternum
misericordia eius.
16 ¶ Qui traduxit populum suum per deser-
tum, quoniam in aeternum misericordia eius.
17 ¶ Qui percussit reges magnos: quoniam in
aeternum misericordia eius.
18 ¶‖ Et occidit reges fortes: quoniam in ae- Nu.21.c.24.
ternum misericordia eius.
19 ¶Sehon regem Amorrhaeorum: quoniam in
aeternum misericordia eius.
20 ¶‖Et Og regem Basan: quoniam in aeter- Nu.21.g.33.
num misericordia eius.
21 ¶‖ Et dedit terram eorum haereditatem: Iosu.13. a.7.
quoniam in aeternum misericordia eius.
22 ¶Haereditatem Israel seruo suo: quoniam
D in aeternum misericordia eius.
23 ¶ Quia in humilitate nostra memor fuit
nostri: quoniam in aeternum misericordia
eius.
24 ¶Et redemit nos ab inimicis nostris: quo-
niam in aeternum misericordia eius.
25 ¶ Qui dat escam omni carni: quoniam in
aeternum misericordia eius.
26 ¶ Confitemini Deo caeli: quoniam in ae-
ternum misericordia eius.
Confitemini Domino dominorum: quo-
niam in aeternum misericordia eius.

1 Psalmus Dauid propter Ieremiam.

CXXXVI. HEB. 137.

A Super flumina Babylonis illic sedimus &
fleuimus, dum recordaremur *Sion: *tui.
2 ¶ In salicibus in medio eius suspendimus
organa nostra.
3 ¶ Quia illic interrogauerunt nos qui ca-
ptiuos duxerunt nos, verba cantionum.
Et qui abduxerunt nos, Hymnum can-
tate nobis de canticis Sion.
4 ¶Quomodo cantabimus canticum Domini
in terra aliena?
5 ¶ Si oblitus fuero tui Ierusalem, obliuioni
detur dextera mea.
6 ¶ Adhaereat lingua mea faucibus meis, si
non meminero tui.
Si non proposuero Ierusalem in principio
laetitiae meae.
7 ¶ Memor esto Domine filiorum Edom, in
diem Ierusalem:
Qui dicunt, Exinanite, exinanite vsq;
ad fundamentum in ea.
8 ¶ Filia Babylonis misera: beatus qui re-
tribuet tibi retributionem tuam quam re-
tribuisti nobis.
9 ¶‖ Beatus qui tenebit & allidet paruu- Isai.13.c.16.
los "suos' ad petram. "tuos 4.

1 Ipsi Dauid.

CXXXVII. HEB. 138.

A Confitebor tibi Domine in toto corde
meo: quoniam audisti verba oris mei.
In conspectu angelorum psallam tibi:
¶ado-

¶adorabo ad templum ſanctum tuum, & confitebor nomini tuo.
Super miſericordia tua, & veritate tua: quoniam magnificaſti ſuper omne, nomen ſanctum tuum.
¶ In quacunque die inuocauero te, exaudi 3
me: multiplicabis in anima mea virtutem.
¶ Confiteantur tibi Domine omnes reges 4
ꝟ. 5. terræ, quia audierũt omnia verba oris tui. B
¶ Et cantent in vijs Domini: quoniam 5
magna eſt gloria Domini.
¶ Quoniam excelſus Dominus: & humi- 6
lia reſpicit, & alta a longe cognoſcit.
¶ Si ambulauero in medio tribulationis, 7
viuificabis me: & ſuper iram inimicorum meorum extendiſti manum tuam, & ſaluum me fecit dextera tua.
¶ Dominus retribuet pro me, Domine mi- 8
ſericordia tua in ſeculum, opera manuum tuarum ne deſpicias.

In finem, Pſalmus Dauid. 1
HEB. 139. CXXXVIII.

DOmine probaſti me, & cognouiſti me: A
¶ tu cognouiſti ſeſſionem meam & re- 2
ſurrectionem meam.
¶ Intellexiſti cogitationes meas de longè: 3
ſemitam meam & funiculum meum inueſtigaſti.
¶ Et omnes vias meas præuidiſti: quia 4
non eſt ſermo in lingua mea.
¶ Ecce Domine tu cognouiſti omnia no- 5
uiſſima & antiqua: tu formaſti me, & poſuiſti ſuper me manum tuam.
¶ Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me: 6
confortata eſt, & non potero ad eam.
¶ Quò ibo à ſpiritu tuo? & quò à facie 7
tua fugiam? B
Amos 9.a.2 ¶ Si aſcendero in cælum, tu illic es: ſi de- 8
ſcendero in infernum, ades.
¶ Si ſumpſero pennas meas diluculo, & 9
habitauero in extremis maris:
¶ Etenim illuc manus tua deducet me, & 10
tenebit me dextera tua.
¶ Et dixi, Forſitan tenebræ conculcabunt 11
me: & nox illuminatio mea in delitijs meis.
¶ Quia tenebræ non obſcurabuntur à te, 12
& nox ſicut dies illuminabitur: ſicut tenebræ eius, ita & lumen eius.
¶ Quia tu poſſediſti renes meos: ſuſcepi- 13
ſti me de vtero matris meæ. C
¶ Confitebor tibi, quia terribiliter magni- 14
ficatus es: mirabilia opera tua, & anima
"cognoſcẽt 8. mea "cognoſcet' nimis.
¶ Non eſt occultatum os meum à te quod 15
feciſti in occulto: & ſubſtantia mea in inferioribus terræ.
¶ Imperfectum meum viderunt oculi tui, 16
& in libro tuo omnes ſcribentur: dies formabuntur, & nemo in eis.
¶ Mihi autẽ nimis honorificati ſunt ami- 17
ci tui Deus: nimis " confortatus eſt' princi- "confortati ſunt 3.
patus eorum.
18 ¶ Dinumerabo eos, & ſuper arenam multiplicabuntur: exurrexi, & adhuc ſum tecum.
19 ¶ Si occideris Deus peccatores: viri ſan-
D guinum declinate à me.
20 ¶ Quia dicitis in cogitatione, accipient in vanitate ciuitates ſuas.
21 ¶ Nonne qui oderunt te Domine, oderam: & ſuper inimicos tuos tabeſcebam?
22 ¶ Perfecto odio oderam illos: * inimici fa- *& 4.
cti ſunt mihi.
23 ¶ Proba me Deus, & ſcito cor meum: interroga me, & cognoſce ſemitas meas.
24 ¶ Et vide ſi via iniquitatis in me eſt: & deduc me in via æterna.

1 In finem, Pſalmus Dauid.
CXXXIX. HEB. 140.

2 ERipe me Domine ab homine malo, à vi-
A ro iniquo eripe me.
3 ¶ Qui cogitauerunt iniquitates in corde, tota die conſtituebant prælia.
4 ¶ ‖ Acuerunt linguam ſuã ſicut ſerpentes: Sup. 5. c. 11.
veneuum aſpidum ſub labijs eorum. 13. a. 3.
5 ¶ Cuſtodi me Domine de manu peccatoris: Rom. 3. b. 13.
& ab hominibus iniquis eripe me.
Qui cogitauerũt ſupplãtare greſſus meos:
6 ¶ abſconderunt ſuperbi laqueum mihi:
Et funes extenderunt in laqueum, iuxta iter ſcandalum poſuerunt mihi.
7 ¶ Dixi Domino, Deus meus es tu, exaudi Domine vocem deprecationis meæ.
8 ¶ Domine Domine virtus ſalutis meæ: ob-
B umbraſti ſuper caput meum in die belli:
9 ¶ Ne tradas me Domine à deſiderio meo peccatori: cogitauerunt contra me, ne derelinquas me, ne forte exaltentur.
10 ¶ Caput circuitus eorum, labor labiorum ipſorum operiet eos.
11 ¶ Cadent ſuper eos carbones: in ignẽ deijcies eos, in miſerijs non ſubſiſtent.
12 ¶ Vir linguoſus nõn dirigetur in terra: virum iniuſtum mala capient in interitu.
13 ¶ Cognoui quia faciet Dominus iudicium inopis, & vindictam pauperum.
14 ¶ Veruntamen iuſti confitebuntur nomini tuo: & habitabunt recti cum vultu tuo.

1 Pſalmus Dauid.
CXL. HEB. 141.

A DOmine, clamaui ad te, exaudi me: in- Sup. 76. a. 2.
tende voci meæ, cùm clamauero ad te.
2 ¶ Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo: eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum.
3 ¶ Pone Domine cuſtodiã ori meo, & oſtium circumſtantiæ labijs meis.
4 ¶ Non declines cor meũ in verba malitiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis.
Cum hominibus operãtibus iniquitatem: & non

& non communicabo cum electis eorum.
¶ Corripiet me iustus in misericordia, & 5
increpabit me: oleum autem peccatoris non
impinguet caput meum.
Quoniam adhuc & oratio mea in bene- B
placitis eorum: ¶ absorpti sunt iuncti petræ 6
iudices eorum.
Audient verba mea quoniam potuerunt:
¶ sicut crassitudo terræ erupta est super ter- 7
ram.
Dissipata sunt ossa nostra secus infernũ:
¶ quia ad te Domine Domine oculi mei, in te 8
speraui, non auferas animam meam.
¶ Custodi me à laqueo quem statuerunt 9
mihi: & a scandalis operantium iniquitatẽ.
¶ Cadent in retiaculo eius peccatores: sin- 10
gulariter sum ego donec transeam.

Intellectus Dauid, cùm esset in spe- 1
lunca, oratio. 1.Reg.24.

HEB. 142.

CXLI.

VOce mea ad Dominum clamaui, voce 2
mea ad Dominum deprecatus sum: A
¶ Effundo in conspectu eius orationem 3
meam, & tribulationem meam ante ipsum
pronuntio.
¶ In deficiendo ex me spiritum meum, & 4
tu cognouisti semitas meas.
In via hac qua ambulabam, absconderũt
laqueum mihi.
¶ Considerabam ad dexteram, & videbã: 5
& non erat qui cognosceret me.
Periit fuga à me: & non est qui requirat B
animam meam.
¶ Clamaui ad te Domine, dixi, Tu es spes 6
mea portio mea in terra viuentium.
¶ Intende ad deprecationem meam: quia 7
humiliatus sum nimis.
Libera me à persequentibus me: quia cõ-
fortati sunt super me.
¶ Educ de custodia animam meam, ad cõ- 8
fitendum nomini tuo: me expectant iusti,
donec retribuas mihi.

Psalmus Dauid, quando perseque- 1
batur eum Absalom filius eius.
2.Reg.17.

HEB. 143.

CXLII.

DOmine exaudi orationem meam: auri- A
bus percipe obsecrationem meam in ve-
ritate tua, exaudi me in tua iustitia.
¶ Et non intres in iudiciũ cum seruo tuo: 2
quia non iustificabitur in conspectu tuo om-
nis viuens.
¶ Quia persecutus est inimicus animam 3
meam: humiliauit in terra vitam meam:
Collocauit me in obscuris sicut mortuos se-
culi, ¶ & anxiatus est super me spiritus 4
meus, in me turbatum est cor meum.
¶ Memor fui dierum antiquorum, medi- 5
tatus sum in omnibus operibus tuis: in fa- B
ctis manuum tuarum meditabar.
6 *¶ Expandi manus meas ad te, anima mea*
sicut terra sine aqua tibi:
7 *¶ Velociter exaudi me Domine, defecit spi-*
ritus meus.
Non auertas faciem tuam à me: & simi-
lis ero descendentibus in lacum.
8 *¶ Auditam fac mihi mane misericordiam*
tuam: quia in te speraui.
Notam fac mihi viam in qua ambulem:
quia ad te leuaui animam meam.
9 *¶ Eripe me de inimicis meis Domine, ad te*
10 *confugi: ¶ doce me facere voluntatem tuam,*
quia Deus meus es tu.
C *Spiritus tuus bonus deducet me in terram*
11 *rectam: ¶ propter nomen tuum Domine vi-*
uificabis me, in æquitate tua.
Educes de tribulatione animam meam:
12 *¶ & in misericordia tua disperdes * inimicos* * omnes
meos.
Et perdes omnes qui tribulant animam
meam: quoniam ego seruus tuus sum.

1 Psalmus Dauid aduersus Goliath.

CXLIII. HEB. 144.

A *BEnedictus Dominus Deus meus qui do-*
cet manus meas ad prælium, & digitos
meos ad bellum.
2 *¶ Misericordia mea & refugium meũ: su-*
sceptor meus, & liberator meus:
Protector meus, & in ipso speraui: qui
"subdit' populum meum sub me. "subdis
3 *¶ Domine quid est homo, quia innotuisti*
B *ei? aut filius hominis, quia reputas eum?*
4 *¶ Homo vanitati similis factus est: ‖ dies* Iob.8.b.9.
eius sicut vmbra prætereunt. & 14.a.2.
5 *¶ Domine inclina cælos tuos, & descende:*
tange montes, & fumigabunt.
6 *¶ Fulgura coruscationem, & dissipabis eos:*
emitte sagittas tuas, & conturbabis eos:
7 *¶ Emitte manum tuam de alto, eripe me,*
& libera me de aquis multis, de manu filio-
rum alienorum:
8 *¶ Quorum os locutum est vanitatem: &*
C *dextera eorum dextera iniquitatis.*
9 *¶ Deus canticum nouum cantabo tibi: in*
psalterio decachordo psallam tibi.
10 *¶ Qui das salutem regibus: qui redemisti*
Dauid seruum tuum de gladio maligno:
11 *¶ eripe me.*
Et erue me de manu filiorum alienorum,
quorum os locutũ est vanitatem: & dextera
eorum dextera iniquitatis:
12 *¶ Quorum filii sicut nouellæ plantationes*
in iuuentute sua.
D *Filiæ eorum compositæ: circumornatæ vt*
similitudo templi.
13 *¶ Promptuaria eorum plena: eructantia*
ex hoc in illud.
Oues eorum fœtosæ, abundantes in egres-
14 *sibus suis: ¶ boues eorum crassæ.*

Non

Non eſt ruina maceriæ , neque tranſitus,
neque clamor in plateis eorum.
Beatum dixerunt populum cui hæc ſunt: 15
beatus populus cuius Dominus Deus eius.

Laudatio ipſi Dauid. 1

HEB. 145. CXLIIII.

EXaltabo te Deus meus rex : & benedi- A
cam nomini tuo in ſeculum, & in ſecu-
lum ſeculi.
Per ſingulos dies benedicã tibi, & lauda 2
bo nomen tuũ in ſeculũ, & in ſeculũ ſeculi.
Magnus Dominus & laudabilis nimis: 3
magnitudinis eius non eſt finis.
Generatio & generatio laudabit opera 4
tua, & potentiam tuam pronuntiabunt:
Magnificentiam gloriæ ſanctitatis tuæ 5
loquentur, & mirabilia tua narrabunt.
Et virtutem terribilium tuorum dicēt, 6
& magnitudinem tuam narrabunt.
Memoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ 7
* iuſtitiam tuam 2. *eructabunt: & * iuſtitia tua' exultabunt:* B
Miſerator & miſericors Dominus : pa- 8
tiens & multum miſericors.
Suauis Dominus vniuerſis: & miſera- 9
tiones eius ſuper omnia opera eius.
Confiteantur tibi Domine omnia opera 10
tua, & ſancti tui benedicant tibi:
Gloriam regni tui dicent , & potentiam 11
tuam loquentur.
Vt notam faciant filijs hominum po- 12
tentiam tuam, & gloriam magnificentiæ re-
gni tui. C
Regnum tuum regnum omnium ſeculo- 13
rum: & dominatio tua in omni generatione
& generatione.
Fidelis Dominus in omnibus verbis ſuis:
& ſanctus in omnibus operibus ſuis.
Alleuat Dominus omnes qui corruunt, 14
& erigit omnes eliſos.
*Domine *Oculi omnium in te ſperant*: & tu das* 15
eſcam illorum in tempore opportuno.
Aperis tu manum tuam: & imples om- 16
ne animal benedictione.
Iuſtus Dominus in omnibus vijs ſuis: 17
& ſanctus in omnibus operibus ſuis. D
Propè eſt Dominus omnibus inuocanti- 18
bus eum: omnibus inuocantibus eum in ve-
ritate.
Voluntatem timentium ſe faciet, & de- 19
precationem eorum exaudiet , & ſaluos fa-
ciet eos.
Cuſtodit Dominus omnes diligentes ſe: 20
& omnes peccatores diſperdet.
Laudationem Domini loquetur os meũ: 21
& benedicat omnis caro nomini ſancto eius
in ſeculum, & in ſeculum ſeculi.

Hallelu-ia, Aggæi & Zachariæ. 1

HEB. 146. CXLV.

Sup.103.d.33 LAuda anima mea Dominum, ‖ laudabo 2
Dominum in vita mea , pſallam Deo A
meo quamdiu fuero.
3 *Nolite confidere in principibus, * in filijs* *nec
hominum, in quibus non eſt ſalus.
4 *Exibit ſpiritus eius , & reuertetur in*
terram ſuam : in illa die peribunt omnes co-
gitationes eorum.
5 *Beatus cuius Deus Iacob adiutor eius,*
6 *ſpes eius in Domino Deo ipſius , ‖ qui fe-* Act.14.c.15.
cit cælum & terram, mare, & omnia quæ in Apo.14.b.7.
eis ſunt.
7 *Qui cuſtodit veritatem in ſeculum, fa-*
B *cit iudicium iniuriam patientibus : dat e-*
ſcam eſurientibus.
8 *Dominus ſoluit compeditos: Dominus il-*
luminat cæcos.
Dominus erigit eliſos , Dominus diligit
iuſtos.
9 *Dominus cuſtodit aduenas, pupillum &*
*viduam ſuſcipiet: & * vias' peccatorum di-* *viam 6.
ſperdet.
10 *Regnabit Dominus in ſecula Deus tuus*
Sion, in generationem & generationem.

1 Hallelu-ia.

CXLVI.

A LAudate Dominum , quoniam bonus eſt HEB. 147.
pſalmus Deo noſtro : ſit iucunda deco- Iſte Pſalm.
raq; laudatio. iūgitur præcedēti apud Hebr.
2 *Aedificans Ieruſalem Dominus: diſper-*
ſiones Iſraelis congregabit.
3 *Qui ſanat contritos corde, & alligat con-*
tritiones eorum.
4 *Qui numerat multitudinem ſtellarum:* 4.Eſd. 16.g.
& omnibus eis nomina vocans'.* 57.
5 *Magnus Dominus noſter, et magna vir-* *vocat 8.
tus eius: & ſapientiæ eius non eſt numerus.
6 *Suſcipiens manſuetos Dominus: humi-*
lians autem peccatores vſq; ad terram.
7 *Præcinite Domino in confeſſione: pſallite*
Deo noſtro in cithara.
8 *Qui operit cælum nubibus, & parat ter-*
ræ pluuiam.
Qui producit in montibus fœnũ, & her-
bam ſeruituti hominum.
9 *Qui dat iumentis eſcam ipſorum : ‖ &* Iob.39.a.3.
pullis coruorum inuocantibus eum.
10 *Non in fortitudine equi voluntatem ha-*
bebit: nec in tibijs viri beneplacitum erit ei.
11 *Beneplacitum eſt Domino ſuper timen-*
tes eum , & in eis qui ſperant ſuper miſeri-
cordia eius.

Hallelu-ia.

CXLVII.

12 LAuda Ieruſalem Dominũ , lauda Deum Pſal. hic in-
A *tuum Sion:* gitur præce-
13 *Quoniam confortauit ſeras portarum* denti apud
tuarum, benedixit filijs tuis in te. Hebræos.
14 *Qui poſuit fines tuos pacem : & adipe*
frumenti ſatiat te.
15 *Qui emittit eloquium ſuum terræ: ve-*
lociter currit ſermo eius.

Qui

¶ *Qui dat niuem sicut lanam : nebulam* 16
sicut cinerem spargit.
¶ *Mittit crystallum suam sicut buccellas,* 17
ante faciem frigoris eius quis sustinebit?
¶ *Emittet verbum suum, & liquefaciet* 18
ea: flabit spiritus eius, & fluent aqua.
¶ *Qui annuntiat verbum suum Iacob: iu-* 19
stitias & iudicia sua Israel.
¶ *Non fecit taliter omni nationi: & iudi-* 20
cia sua non manifestauit eis. Hallelu-ia.

Hallelu-ia. 1
CXLVIII.

L*Audate Dominum de cælis: laudate eum* A
in excelsis.
Dan.3.e.58. ¶ || *Laudate eum omnes angeli eius: lauda* 2
te eum omnes virtutes eius.
¶ *Laudate eum sol & luna: laudate eum* 3
omnes stellæ & lumen.
Dan.3.e.59. 60. ¶ || *Laudate eum cæli cælorum : & aquæ* 4
quæ super cælos sunt, ¶ laudẽt nomẽ Domini. 5
Quia ipse dixit, & facta sunt: ipse man-
dauit, & creata sunt.
¶ *Statuit ea in æternum, & in seculum se* 6
culi: præceptum posuit, & non præteribit. B
¶ *Laudate Dominum de terra, dracones* 7
& omnes abyssi:
¶ *Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procel* 8
larum, quæ faciunt verbum eius.
¶ *Montes & omnes colles, ligna fructifera* 9
& omnes cedri.
¶ *Bestiæ, & vniuersa pecora, serpentes &* 10
volucres pennatæ.
¶ *Reges terræ, & omnes populi, principes* 11
& omnes iudices terræ. C
¶ *Iuuenes & virgines, senes cum iunióri-* 12
bus, laudent nomen Domini: ¶ quia exalta- 13
tum est nomen eius solius.
¶ *Confessio eius super cælum & terram:* 14
& exaltauit cornu populi sui.
Hymnus omnibus sanctis eius: filijs Israël
populo appropinquanti sibi. Hallelu-ia.

Hallelu-ia. 1
CXLIX.

C*Antate Domino canticum nouum: laus* A
eius in ecclesia sanctorum.
"filij 6. ¶ *Lætetur Israël in eo qui fecit eũ: & " fi-* 2
liæ' Sion exultent in rege suo.
¶ *Laudent nomen eius in choro, in tympa* 3
no & psalterio psallant ei.
¶ *Quia beneplacitum est Domino in popu-* 4
lo suo, & exaltauit mansuetos in salutem.
¶ *Exultabunt sancti in gloria, lætabuntur* 5
in cubilibus suis.
"Exaltatio- nes 1. ¶ " *Exultationes' Dei in gutture eorũ: &* 6
gladij ancipites in manibus eorum: B
¶ *Ad faciendam vindictã in nationibus,* 7
increpationes in populis.
¶ *Ad alligandos reges eorum in compedi-* 8
bus, & nobiles eorum in manicis ferreis.
¶ *Vt faciant in eis iudicium conscriptum:* 9
gloria hæc est omnibus sanctis eius. Hal-
lelu-ia.

1 Hallelu-ia.
CL.

A L*Audate Dominũ in sanctis eius: lauda-*
te eum in firmamento virtutis eius.
2 ¶ *Laudate eum in virtutibus eius : lau-*
date eum secundum multitudinem magni-
tudinis eius.
3 ¶ *Laudate eum in sono tubæ: laudate eum*
in psalterio & cithara.
4 ¶ *Laudate eum in tympano & choro: lau-*
date eum in chordis & organo.
5 ¶ *Laudate eũ in cymbalis benesonantibus,*
6 *laudate eũ in cymbalis iubilationis : ¶ omnis*
spiritus laudet Dominum. Hallelu-ia.

LIBER PROVERBIORUM, QVEM HEBRAEI MISLE APPELLANT.

CAP. I.

1 P*ARABOLAE Salomonis filij Da-*
A *uid regis Israel: ¶ ad sciẽdam sapien-*
2 *tiam & disciplinam, ¶ ad intelligenda*
3 *verba prudentiæ, & suscipiendam*
eruditionem doctrinæ, iustitiã, & iudicium,
& æquitatẽ: ¶ vt detur paruulis astutia, ado
5 *lescenti scientia & intellectus. ¶ Audiens sa*
piens sapientior erit: & intelligens, guberna-
6 *cula possidebit. ¶ Animaduertet parabolã &*
interpretationẽ, verba sapientũ, & ænigmata
7 *eorum. ¶ Timor Domini, principiũ sapiẽtiæ.* Ps.110.b.10.
Sapientiam atq; doctrinam stulti despiciũt. Eccl.1.b.10.
8 ¶ *Audi fili mi disciplinam patris tui, & ne* Iob 28.d.28
9 *dimittas legem matris tuæ: ¶ vt addatur*
10 *gratia capiti tuo, & torques collo tuo: ¶ Fili*
mi, si te lactauerint peccatores, ne acquiescas
11 *eis. ¶ Si dixerint, Veni nobiscum, insidiemur* Sup.2.b.10.
B *sanguini, abscondamus tendiculas contra in-*
12 *sontem frustrà: ¶ deglutiamus eum sicut in-*
fernus viuentem, & integrum quasi descen-
13 *dentem in lacum. ¶ Omnem pretiosam sub-*
stantiam reperiemus, implebimus domos no-
14 *stras spolijs. ¶ Sortem mitte nobiscum, mar-*
15 *supium vnum sit omnium nostrum. ¶ Fili mi*
ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à
16 *semitis eorum. ¶ || Pedes enim illorũ ad ma-* Isai.59.b.7.
lum currunt, & festinant vt effundant san-
17 *guinem. ¶ Frustrà autem iacitur rete ante*
18 *oculos pennatorum. ¶ Ipsi quoq; contra san-*
guinem suũ insidiantur, & moliuntur frau-
19 *des contra animas suas. ¶ Sic semitæ omnis*
20 *auari, animas possidentium rapiunt. ¶ Sa-*
pientia foris prædicat, in plateis dat vocem
21 *suam: ¶ in capite turbarum clamitat, in fori-*
C *bus portarum vrbis profert verba sua, di-*
22 *cens, ¶ Vsquequo paruuli diligitis infantiã,*
& stulti ea quæ sibi sunt noxia cupient, &
23 *imprudentes odibunt scientiam? ¶ Conuer-*

timini ad correptionem meam: en proferam
vobis spiritum meum, & ostendam vobis
Pro.65.b.11. *verba mea.* ¶*Quia vocaui, & renuistis ex-* 24
66.b.4. *tendi manum meam, & non fuit qui aspi-*
Iere.7.b.13. *ceret.* ¶*Despexistis omne consilium meum, &* 25
35.a.15. *increpationes meas neglexistis.* ¶ *Ego quo-* 26
que in interitu vestro ridebo, & subsanna-
bo, cùm vobis id quod timebatis, aduenerit.
¶*Cùm irruerit repentina calamitas, & in-* 27
teritus quasi tẽpestas ingruerit: quando ve-
nerit super vos tribulatio & angustia: ¶*Tũc* 28
inuocabunt me, & non exaudiam: mane con- D
surgent, & non inuenient me: ¶*eo quòd exo-* 29
sam habuerint disciplinam, & timorem Do-
mini non susceperint, ¶*nec acquieuerint con-* 30
silio meo, & detraxerint vniuersæ correptio-
ni meæ. ¶*Comedent igitur fructus viæ suæ,* 31
suisq; cõsilijs saturabuntur. ¶*auersio paruu-* 32
lorum interficiet eos, & prosperitas stultorũ
perdet illos. ¶*Qui autem me audierit, absq;* 33
terrore requiescet, & abundãtia perfruetur,
timore malorum sublato.

CAP. II.

F*Ili mi, si susceperis sermones meos, &* 1
mandata mea absconderis penes te, ¶ *vt* 2
audiat sapientiam auris tua: inclina cor A
tuum ad cognoscendam prudentiam. ¶*Si e-* 3
nim sapientiam inuocaueris, & inclinaueris
cor tuum prudentiæ, ¶*si quæsieris eam quasi* 4
pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam:
¶*tunc intelliges timorem Domini, & scien-* 5
tiam Dei inuenies. ¶ *quia Dominus dat sa-* 6
pientiam, & ex ore eius prudentia & scien-
tia. ¶ *Custodiet rectorum salutem, & pro-* 7
teget gradientes simpliciter, ¶ *seruans se-* B
mitas iustitiæ, & vias sanctorum custodiẽs. 8
¶*Tunc intelliges iustitiam & iudicium, &* 9
æquitatem & omnem semitam bonam. ¶ *Si* 10
intrauerit sapientia cor tuum, & scientia a-
nimæ tuæ placuerit: ¶ *consilium custodiet te,* 11
& prudentia seruabit te, ¶ *vt eruaris à via* 12
⁕.7. *mali, — &ʾ ab homine qui peruersa loqui-*
tur: ¶*qui relinquunt iter rectum, & ambu-* 13
lant per vias tenebrosas: ¶*qui lætantur cùm* C
malefecerint, & exultant in rebus pessimis: 14
¶ *quorum viæ peruersæ sunt, & infames* 15
gressus eorũ. ¶ *Vt eruaris à muliere aliena,* 16
& ab extranea quæ mollit sermones suos,
¶*& relinquit ducem pubertatis suæ,* ¶*& pa-* 17
cti Dei sui oblita est. inclinata est enim ad 18
mortem domus eius, & ad inferos semitæ ip- D
sius. ¶*omnes qui ingrediuntur ad eã, nõ re-* 19
uertentur, nec apprehendent semitas vitæ.
¶*Vt ambules in via bona: & calles iustorum* 20
custodias. ¶*Qui enim recti sunt, habitabunt* 21
in terra, & simplices permanebunt in ea.
Iob.18.d.17. ¶‖*Impij verò de terra perdentur: & qui ini-* 22
què agunt, auferentur ex ea.

CAP. III.

Deut.8.a.1. F*Ili mi, ne obliuiscaris legis meæ, & præ-* 1
30.c.16. *cepta mea cor tuum custodiat.* ¶ ‖*longi-* 2
A *tudinem enim dierũ, & annos vitæ, & pa-*
3 *cem apponent tibi.* ¶*Misericordia & veritas*
te non deserant, circunda eas gutturi tuo, &
4 *describe in tabulis cordis tui:* ¶ *& inuenies*
gratiam & disciplinam bonam coram Deo &
5 *hominibus.* ¶ *Habe fiduciam in Domino ex*
toto corde tuo, & ne innitaris prudẽtiæ tuæ.
6 ¶*In omnibus vijs tuis cogita illum, & ipse*
7 *diriget gressus tuos.* ¶ ‖ *Ne sis sapiens apud* Ro.12.d.16.
temetipsum: time Deum, & recede à malo.
8 ¶*sanitas quippe erit vmbilico tuo, & irriga-*
9 *tio ossium tuorum.* ¶ ‖ *Honora Dominum de* Tobi.4 b.7.
tua substantia, & de primitijs omnium fru- Luc.14.e.13.
10 *gum tuarum:* ¶ *& *implebuntur horrea tua* *da paupe-
B *saturitate, & vino torcularia tua redunda-* ribus.
11 *bunt.* ¶‖*Disciplinã Domini, fili mi, ne abij-* Heb.12.b.5.
12 *cias: nec deficias cùm ab eo corripteris.* ¶*quem* Apoc.3.d.19
enim diligit Dominus, corripit: & quasi pa-
13 *ter in filio complacet sibi.* ¶ *Beatus homo*
qui inuenit sapientiam, & qui "affluit pru- "effluit pru
14 *dentiaʾ,* ¶ *melior est acquisitio eius nego-* dentiam 5.
tiatione " auri & argenti, primi & purissi- "argenti &
15 *miʾ fructus eius.* ¶*pretiosior est cunctis opi-* auro pri-
bus: & omnia quæ desiderantur, huic non mo 6.
16 *valent comparari.* ¶ *Longitudo dierum in*
dextera eius, & in sinistra illius diuitiæ &
17 *gloria.* ¶ *Viæ eius viæ pulchræ, & omnes se-*
C *mitæ illius pacificæ.* ¶ *Lignum vitæ est his*
18 *qui apprehenderint eam: & qui tenuerit*
19 *eam, beatus.* ¶ *Dominus sapientia fundauit*
20 *terram, stabiliuit cælos prudentia.* ¶*Sapien-*
tia illius eruperunt abyssi, & nubes rore con-
21 *crescunt.* ¶ *Fili mi, ne effluant hæc ab oculis*
22 *tuis. Custodi legem atque consilium:* ¶*& erit*
vita animæ tuæ & gratia faucibus tuis:
23 ¶*tunc ambulabis fiducialiter in via tua, &*
24 *pes tuus non impinget.* ¶*si dormieris, non ti-*
mebis: quiesces, & suauis erit somnus tuus.
25 ¶*ne pauezas repentino terrore, & irruentes*
26 *tibi "potentiasʾ impiorum.* ¶*Dominus enim* "ruinas 8.
erit in latere tuo, & custodiet pedem tuum
27 *ne capiaris.* ¶ *Noli prohibere benefacere eum*
D *qui potest: si vales, & ipse benefac.* ¶*Nec di-*
28 *cas amico tuo, Vade, & reuertere, & cras*
29 *dabo tibi: cùm statim possis dare.* ¶*Ne molia-*
ris amico tuo malum, cùm ille in te habeat
30 *fiduciam.* ¶*Ne contendas aduersus hominem*
31 *frustra, cũ ipse tibi nihil mali fecerit.* ¶ ‖*Ne* Psal.36.a.1.
æmuleris hominem iniustum, nec imiteris a.2.
32 *vias eius:* ¶*quia abominatio Domini est om-*
nis illusor, & cũ simplicibus sermocinatio e-
33 *ius.* ¶ *Egestas à Domino in domo impij: ha-*
34 *bitacula autem iustorum benedicentur.* ¶*ipse*
deludet illusores, & mansuetis dabit gra-
35 *tiam.* ¶*Gloriam sapientes possidebũt: stulto-*
rum "exultatioʾ, ignominia. "exaltatio 1.

CAP. IIII.

1 A*Vdite filij disciplinam patris, & atten-*
2 *dite vt sciatis prudentiam.* ¶ *Donum*
A *bonum tribuam vobis, legem meam ne dere-*
3 *linquatis.* ¶*Nam et ego filius fui patris mei,*

tenellus

tenellus et vnigenitus coram matre mea. ¶ & 4
docebat me, atque dicebat: Suscipiat verba
mea cor tuum, custodi præcepta mea, & vi-
ues. ¶ Possidе sapientiam, posside pruden- 5
tiam: ne obliuiscaris, neque declines à ver-
bis oris mei. ¶ Ne dimittas eam, & custodiet 6
te, dilige eam & conseruabit te. ¶ Principium 7
sapientiæ posside sapientiam, & in omni pos-
sessione tua acquire prudentiam: ¶ arripe 8
illam, & exaltabit te: glorificaberis ab ea B
cùm eam fueris amplexatus. ¶ dabit capiti 9
tuo augmenta gratiarum, & corona inclyta
proteget te. ¶ Audi fili mi, & suscipe verba 10
mea, vt multiplicentur tibi anni vitæ. ¶ Viã 11
sapientiæ monstrabo tibi, ducam te per semi-
tas æquitatis: ¶ quas cùm ingressus fueris, 12
non artabuntur gressus tui, & currens non
habebis offendiculum. ¶ Tene disciplinam, ne 13
dimittas eam: custodi illã, quia ipsa est via C
tua. ¶ Ne delecteris in semitis impiorum, nec 14
tibi placeat malorum via. ¶ Fuge ab ea, nec 15
transeas per illam, declina & desere eam.
¶ non enim dormiunt nisi malefecerint: & nõ 16
rapitur somnus ab eis nisi supplantauerint.
¶ comedunt panem impietatis, & vinũ ini- 17
quitatis bibunt. ¶ Iustorum autem semita, 18
quasi lux splendens, procedit & crescit vsque
ad perfectam diem. ¶ Via impiorum tenebro- 19
sa: nesciunt vbi corruant. ¶ Fili mi, ausculta 20
sermones meos, & ad eloquia mea inclina D
aurem tuam. ¶ ne recedant ab oculis tuis, 21
custodi ea in medio cordis tui: ¶ vita enim 22
sunt inuenientibus ea, & vniuersæ carni sa-
nitas. ¶ Omni custodia serua cor tuum, quia 23
ex ipso vita procedit. ¶ Remoue à te os pra- 24
uum, & detrahentia labia sint procul a te.
¶ Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ 25
præcedant gressus tuos. ¶ Dirige semitã pedi- 26
bus tuis, & omnes viæ tuæ stabilientur. ¶ Ne 27
declines ad dexterã neq; ad sinistram: auerte
pedem tuũ à malo. —.1. vias enim quæ à dex-
tris sunt, nouit Dominus: peruersæ vero sunt
quæ à sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet
cursus tuos, itinera autem tua in pace pro-
ducet.

CAP. V.

Fili mi, attende ad sapientiam meam, & 1
prudentiæ meæ inclina aurem tuam: ¶ vt 2
custodias cogitationes, & disciplinam labia A
tua conseruent. ¶ * Fauus enim stillans labia 3
meretricis, & nitidius oleo guttur eius. ¶ no- 4
uissima autẽ illius amara quasi absynthium,
& acuta quasi gladius biceps. ¶ Pedes eius 5
descendunt in mortem, & ad inferos gressus
eius penetrãt. ¶ Per semitam vitæ non am- 6
bulant, vagi sunt gressus eius & inuestiga-
biles. ¶ Nunc ergo fili mi audi me, & ne re- 7
cedas à verbis oris mei. ¶ Longe fac ab ea 8
viam tuam, & ne appropinques foribus do-
mus eius. ¶ Ne des alienis honorem tuum, & 9
annos tuos crudeli. ¶ ne forte impleantur ex- 10

* Ne intenderis fallaciæ mulieris.

B tranei viribus tuis, & labores tui sint in do-
11 mo aliena. ¶ & gemas in nouissimis quando
consumpseris carnes tuas & corpus tuum, &
12 dicas. ¶ Cur detestatus sum disciplinam, &
C increpationibus non acquieuit cor meũ, ¶ nec
13 audiui vocem docentium me, & magistris
14 non inclinaui aurem meam? ¶ Pene fui in
omni malo, in medio ecclesiæ & synagogæ.
15 ¶ Bibe aquam de cisterna tua & fluenta pu-
16 tei tui. ¶ Deriuentur fontes tui foras, & in
17 plateis aquas tuas diuide. ¶ Habeto eas so-
18 lus, nec sint alieni participes tui. ¶ Sit vena
D tua benedicta, & lætare cum muliere adole-
19 scẽtiæ tuæ: ¶ cerua charissima, & gratissimus
hinnulus, vbera eius inebrient te in omni
tempore, in amore eius delectare iugiter.
20 ¶ Quare seduceris fili mi ab aliena, & fouẽ-
21 ris in sinu alterius? ¶ ‖ Respicit Dominus Iob.31. a.4. & 34.c.21.
vias hominis, & omnes gressus eius conside-
22 rat. ¶ Iniquitates suæ capiunt impium, &
funibus peccatorum suorum constringitur.
23 ¶ Ipse morietur, quia nõ habuit disciplinam,
& in multitudine stultitiæ suæ decipietur.

CAP. VI.

1 Fili mi, si spoponderis pro amico tuo, de-
A fixisti apud extraneum manum tuam,
2 ¶ illaqueatus es verbis oris tui, & captus
3 proprijs sermonibus. ¶ Fac ergo quod dico
fili mi, & temet ipsum libera, quia incidisti
in manũ proximi tui. Discurre, festina, su-
4 scita amicum tuum: ¶ ne dederis somnũ ocu-
5 lis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. ¶ Erue-
re quasi damula de manu, & quasi auis de
6 * manu aucupis. ¶ Vade ad formicam ô pi- *insidijs
ger, & cõsidera vias eius, & disce sapientiã:
7 ¶ quæ cùm non habeat ducem, nec præceptorẽ,
8 nec principem, ¶ parat in æstate cibum sibi,
9 & congregat in messe quod comedat. ¶ ‖ Vs- Infr.24.d.33
queque piger dormies? quando consurges è
10 somno tuo? ¶ Paululum dormies, paululum
B dormitabis, paululũ conseres manus vt dor-
11 mias: ¶ & veniet tibi quasi viator egestas, et
pauperies quasi vir armatus: —.1. Si verò im-
piger fueris, veniet vt fons messis tua, & e-
12 gestas lõge fugiet à te. ¶ Homo apostata, vir
13 inutilis, graditur ore peruerso, ¶ annuit ocu-
14 lis, terit pede, digito loquitur, ¶ prauo corde
machinatur malum, & omni tempore iurgia
15 seminat. ¶ huic extemplo veniet perditio
sua, & subito conteretur, nec habebit vltra
16 medicinam. ¶ Sex sunt quæ odit Dominus, &
17 septimum detestatur anima eius, ¶ Oculos
sublimes, Linguam mẽdacem, Manus effun-
18 dentes innoxium sanguinem, ¶ Cor machi-
nans cogitationes pessimas, Pedes veloces ad
19 currendum in malum, ¶ Proferentem men-
C dacia testem fallacem, Et eum qui seminat
20 inter fratres discordias. ¶ Conserua fili mi
præcepta patris tui, & ne dimittas legem
21 matris tuæ. ¶ Liga ea in corde tuo iugiter, &
22 circunda * gutturi tuo. ¶ Cum ambulaueris, *ea 4.

gra-

gradiantur tecum: cùm dormieris, custodiant
te, & euigilans loquere cum eis. ¶ quia mã- 23
datum lucerna est, & lex lux, & via vitæ
increpatio disciplinæ. ¶ Vt custodiant te à 24
muliere mala, & à blanda lingua extraneæ.
¶ Non concupiscat pulchritudinem eius cor 25
tuum, ne capiaris nutibus illius. ¶ Pretium 26
enim scorti vix est vnius panis: mulier au-
tem viri pretiosam animam capit. ¶ Nun- 27
quid potest homo abscondere ignem in sinu D
suo, vt vestimenta illius non ardeant? ¶ aut 28
ambulare super prunas, vt non comburantur
planta eius? ¶ sic qui ingreditur ad mulierem 29
proximi sui non erit mundus cùm tetigerit
eam. ¶ Non grandis est culpa, cùm quis fu- 30
ratus fuerit, furatur enim vt esurientem
impleat animam: ¶ deprehensus quoque red- 31
det septuplum, & omnem substantiam do-
* *& liberabit se.* *mus suæ tradet. ¶ *Qui autem adulter est, 32*
propter cordis inopiam perdet animã suam,
¶ turpitudinem & ignominiam congregat si- 33
bi, & opprobrium illius non delebitur. ¶ quia 34
zelus & furor viri non parcet in die vindi-
ctæ, ¶ nec acquiescet cuiusquam precibus, nec 35
suscipiet pro redemptione dona plurima.

CAP. VII.

F*Ili mi, custodi sermones meos, & præcepta 1*
*. 12. *mea reconde tibi. ⁃ Fili, honora Domi- A*
num, & valebis: præter eum vero ne timue-
ris alienum'. ¶ Serua mandata mea, & vi- 2
ues: & legem meam quasi pupillam oculi
* *ea 2.* *tui. ¶ liga "eam' in digitis tuis, scribe illam 3*
in tabulis cordis tui: ¶ Dic sapientiæ soror 4
mea es: & prudentiam voca amicam tuam.
¶ Vt custodiat te à muliere extranea & ab 5
aliena quæ verba sua dulcia facit. ¶ De fe- 6
nestra enim domus meæ per cancellos pro- B
spexi, ¶ & video paruulos, cõsidero vecordem 7
iuuenem: ¶ qui transit per plateas iuxta an- 8
gulum, & prope viam domus illius graditur
¶ in obscuro, aduesperascente die, in noctis te- 9
nebris, & caligine. ¶ Et ecce occurrit illi mu- 10
* *capiendas 24.* *lier ornatu meretricio, præparata ad "deci-*
piendas' animas, garrula & vaga, ¶ quietis 11
impatiens, nec valens in domo consistere pe-
dibus suis, ¶ nunc foris, nũc in plateis, nunc 12
iuxta angulos insidians. ¶ Apprehensumque 13
deosculatur iuuenem, & procaci vultu blan-
ditur, dicens, ¶ Victimas pro salute denoui, 14
hodie reddidi vota mea. ¶ Idcirco egressa sum 15
in occursum tuum, desiderans te videre, & C
reperi. ¶ Intexui funibus lectulũ meũ, stra- 16
ui tapetibus pictis ex Aegypto. ¶ aspersi cubile 17
meum myrrha, & aloe, & cinnamomo. ¶ Veni 18
inebriemur vberibus, & fruamur cupitis
amplexibus donec illucescat dies. ¶ non est e- 19
nim vir in domo sua, abijt via longissima.
¶ sacculum pecuniæ secum tulit: in die plenæ 20
lunæ reuersurus est in domum suam. ¶ Irre- 21
tiuit eum multis sermonibus, & blanditijs
labiorum protraxit illum. ¶ Statim eam se- 22
D *quitur quasi bos ductus ad victimã, & quasi*
agnus lasciuiens, & ignorans quod ad vin-
23 *cula stultus trahatur: ¶ donec transfigat sa-*
gitta iecur eius: velut si auis festinet ad la-
queum, & nescit quod de periculo animæ il-
24 *lius agitur. ¶ Nunc ergo fili mi, audi me, &*
25 *attende verbis oris mei. ¶ Ne abstrahatur in*
vijs illius mens tua, neque decipiaris semitis
26 *eius. ¶ multos enim vulneratos deiecit, &*
27 *fortissimi quique interfecti sunt ab ea. ¶ Via*
inferi domus eius penetrantes interiora
mortis.

CAP. VIII.

1 N*Vnquid nõ sapientia clamitat, & pru-*
2 *dentia dat vocem suam? ¶ In summis*
A *excelsisque verticibus supra viam, in medijs*
3 *semitis stans, ¶ iuxta portas ciuitatis in ipsis*
4 *foribus loquitur, dicens, ¶ O viri ad vos cla-*
5 *mito, & vox mea ad filios hominum: ¶ intel-*
ligite paruuli astutiam, & insipientes ani-
6 *maduertite. ¶ Audite, quoniam de rebus ma-*
gnis locutura sum: & aperientur labia mea,
7 *vt recta prædicent. ¶ Veritatem meditabitur*
guttur meũ, & labia mea detestabuntur im-
8 *pium. ¶ Iusti sunt omnes sermones mei, non*
9 *est in eis prauum quid, neque peruersum. ¶ re-*
cti sunt intelligentibus & æqui inuenienti-
10 *bus scientiam. ¶ ‖ Accipite disciplinã meam,* Ioh 28.c.18
B *& non pecuniam: doctrinã magis quàm au-* Sap.7.a.9.
11 *rum eligite. ¶ Melior est enim sapientia cun-*
ctis opibus pretiosissimis: & omne desidera-
12 *bile ei non potest comparari. ¶ Ego sapientia*
habito in consilio, & eruditis intersum cogi-
13 *tationibus. ¶ Timor Domini odit malum: ar-*
rogantiam, & superbiam & viam prauã, &
14 *os bilingue detestor. ¶ Meum est consilium &*
æquitas, mea est prudẽtia, mea est fortitudo.
15 *¶ Per me reges regnant, & legum conditores*
16 *iusta decernunt. ¶ Per me principes imperãt,*
17 *& potentes decernunt iustitiam. ¶ Ego dili-*
gentes me, diligo: & qui mane vigilant ad
18 *me, inuenient me. ¶ Mecum sunt diuitiæ &*
19 *gloria, opes superbæ, & iustitia. ¶ Melior est*
C *enim fructus meus auro & lapide pretioso,*
20 *& genimina mea argento electo. ¶ In vijs iu-*
stitiæ ambulo, in medio semitarum iudicij,
21 *¶ vt ditẽ diligentes me, & thesauros eorũ re-*
22 *pleã. ¶ ‖ Dominus possedit me in initio viarũ* Sap.9.b.9.
suarũ, antequã quicquã faceret à principio.
23 *¶ Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis*
24 *antequam terra fieret. ¶ Nondũ erant abyssi,*
& ego iam concepta erã: necdũ fontes aqua-
25 *rum eruperant. ¶ Necdum montes graui mole*
*constiterant, ante * colles ego parturiebar:* *omnes
26 *¶ adhuc terram non fecerat, & flumina, &*
27 *cardines orbis terræ. ¶ Quãdo præparabat cæ-*
D *los, aderam: quando certa lege & gyro valla-*
28 *bat abyssos. ¶ quãdo æthera firmabat sursum,*
29 *& librabat fontes aquarum. ¶ quando cir-*
cundabat mari terminũ suũ, & legem pone-
bat aquis, ne transirent fines suos: quando
30 *appendebat fundamenta terræ. ¶ Cũ eo eram*

cuncta componens: & delectabar per singulos
dies, ludens coram eo omni tempore: ¶ ludens 31
in orbe terrarum: & deliciæ meæ, esse cum fi-
liis hominum. ¶ Nunc ergo filii audite me. 32
Beati qui custodiunt vias meas. ¶ Audite 33
disciplinam, & estote sapientes, & nolite
abiicere eam. ¶ Beatus homo qui audit me, 34
qui vigilat ad fores meas quotidie, & obser-
uat ad postes ostii mei. ¶ Qui me inuenerit, 35
inueniet vitam, & hauriet salutē a Domi-
no: ¶ qui autē in me peccauerit, lædet animam 36
suam. Omnes qui me oderūt, diligūt mortē.

CAP. IX.

SApientia ædificauit sibi domum, excidit 1
columnas septem. ¶ Immolauit victimas 2
suas, miscuit vinum, & proposuit mensam A
suam. ¶ Misit ancillas suas vt vocarent ad 3
arcē, & ad mœnia ciuitatis. ¶ Siquis est par- 4
uulus, veniat ad me. Et insipientibus locuta
est, ¶ Venite, comedite panem meum, & bi- 5
bite vinum, quod miscui vobis. ¶ Relinquite 6
infantiam, & viuite, & ambulate per vias B
prudentiæ. ¶ Qui erudit derisorem, ipse iniu- 7
riam sibi facit: & qui arguit impium, sibi
maculam generat. ¶ Noli arguere derisorem, 8
ne oderit te. Argue sapientem, & diliget te.
¶ Da sapienti occasionem, & addetur ei sa- 9
Supr.1.a.7. pientia. Doce iustum, & festinabit accipere.
Ps.110.b.10. ¶ Principium sapientiæ timor Domini: & 10
Eccl.1.b.16. scientia sanctorum prudentia. ¶ Per me enim 11
Iob.28.d.28 multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi C
anni vitæ. ¶ Si sapiens fueris, tibi metipsi 12
eris: si autem illusor, solus portabis malum.
¶ Mulier stulta & clamosa, plenaque illecebris, 13
& nihil omnino sciens: ¶ sedit in foribus do- 14
mus suæ super sellam in excelso vrbis loco,
¶ vt vocaret transeuntes per viam & per- 15
gentes itinere suo. ¶ Quis est paruulus, decli- D
net ad me. Et vecordi locuta est, ¶ Aquæ fur- 16
tiuæ dulciores sunt, et panis absconditus sua- 17
uior. ¶ Et ignorauit quod ibi sint gigantes, 18
-.12. & in profundis inferni conuiuæ eius. — Qui
enim applicabitur illi, descendet ad inferos:
nam qui abscesserit ab ea, saluabitur.

PARABOLAE SALOMONIS.

CAP. X.

FIlius sapiens lætificat patrem: filius verò 1
stultus mœstitia est matris suæ. A
¶ Nil proderūt thesauri impietatis: iusti- 2
tia verò liberabit a morte.
¶ Non affliget Dominus fame animā iu- 3
sti, & insidias impiorum subuertet.
¶ Egestatem operata est manus remissa: 4
manus autem fortium diuitias parat.
-.12. — Qui nititur mendaciis, hic pascit ven-
tos, idem autem ipse sequitur aues volātes.
¶ Qui congregat in messe, filius sapiens est: 5
qui autem stertit æstate, filius confusionis.

6 ¶ Benedictio — Domini super caput iusti: -.5.
os autem impiorum operit iniquitas.
7 ¶ Memoria iusti cum laudibus: & nomen
B impiorum putrescet.
8 ¶ Sapiens corde præcepta suscipiet: stultus
cæditur labiis.
9 ¶ Qui ambulat simpliciter, ambulat con-
fidenter: qui autem deprauat vias suas, ma-
nifestus erit.
10 ¶ ‖ Qui annuit oculo, dabit dolorem, & Ecc.27.c.25
stultus labiis verberabitur.
11 ¶ Vena vitæ, os iusti: & os impiorum ope-
rit iniquitatem.
12 ¶ ‖ Odium suscitat rixas: & vniuersa de- 1.Pet.4.b.8.
licta operit charitas. 1.Cor.13.b.
4.
13 ¶ In labiis sapientis inuenitur sapientia,
& virga in dorso eius qui indiget corde.
14 ¶ Sapientes abscondunt scientiam: os au-
tem stulti confusioni proximum est.
15 ¶ Substantia diuitis, vrbs fortitudinis e-
C ius: pauor pauperum, egestas eorum.
16 ¶ Opus iusti, ad vitam: fructus autē im-
pii, ad peccatum.
17 ¶ Via vitæ, custodienti disciplinam: qui
autem increpationes relinquit, errat.
18 ¶ Abscondunt odium labia mendacia: qui
profert contumeliam, insipiens est.
19 ¶ In multiloquio non deerit peccatum: qui
autem moderatur labia sua, prudentissimus
est.
20 ¶ Argentum electum, lingua iusti: cor au-
tem impiorum pro nihilo.
21 ¶ Labia iusti erudiunt plurimos: qui autē
indocti sunt, in cordis egestate morientur.
22 ¶ Benedictio Domini diuites facit, nec so-
ciabitur "eis affictio. "ei s.
23 ¶ Quasi per risum stultus operatur scelus:
D sapientia autem est viro prudentia.
24 ¶ Quod timet impius, veniet super eū: de-
siderium suum iustis dabitur.
25 ¶ Quasi tempestas transiens non erit im-
pius: iustus autem quasi fundamētum sem-
piternum.
26 ¶ Sicut acetum dentibus, & fumus oculis,
sic piger his qui miserunt eum*. *in via
27 ¶ Timor Domini apponet dies, & anni
impiorum breuiabuntur.
28 ¶ Expectatio iustorum lætitia: spes autem
impiorum peribit.
29 ¶ Fortitudo simplicis via Domini: & pa-
uor his qui operantur malum.
30 ¶ Iustus in æternum non commouebitur:
impii autem non habitabunt super terram.
31 ¶ Os iusti parturiet sapientiam: * lingua *& 4.
prauorum peribit.
32 ¶ Labia iusti considerant placita, & os im-
piorum peruersa.

CAP. XI.

1 STatera dolosa abominatio est apud Deū, Inf.20.b.10
A & pondus æquum voluntas eius. d.23.
2 ¶ Vbi fuerit superbia, ibi erit & contume-
lia:

lia: vbi autē est humilitas, ibi & sapientia.
Simplicitas iustorum diriget eos, & sup- 3
plantatio peruersorum vastabit illos.
Eccl.5.c.10. *||Non proderunt diuitiæ in die vltionis: 4*
iustitia autem liberabit à morte.
Iustitia simplicis diriget viam eius: & 5
in impietate sua corruet impius.
Iustitia rectorū liberabit eos: & in in- 6
sidijs suis capientur iniqui.
Sap.5.c.15. *||Mortuo homine impio nulla erit vltrà 7*
spes, & expectatio solicitorum peribit.
Iustus de angustia liberatus est: & tra- 8
detur impius pro eo.
Simulator ore decipit amicū suum: iu- 9
sti autem liberabuntur scientia. B
*exultabit 7. *In bonis iustorū "exaltabitur' ciuitas: 10*
& in perditione impiorum erit laudatio.
Benedictione iustorum exaltabitur ci- 11
uitas: & ore impiorum subuertetur.
Qui despicit amicum suum, indigens 12
corde est: vir autem prudens tacebit.
Qui ambulat fraudulenter, reuelat ar- 13
cana: qui autem fidelis est, celat amici com-
missum.
Vbi non est gubernator, populus corruet: 14
salus autem, vbi multa consilia.
Affligetur malo, qui fidē facit pro extra- 15
neo: qui autem cauet laqueos, securus erit.
Mulier gratiosa inueniet gloriam, & ro- 16
busti habebunt diuitias.
Benefacit animæ suæ vir misericors: qui 17
autem crudelis est, etiam propinquos abijcit. C
Impius facit opus instabile: seminanti 18
autem iustitiam merces fidelis.
Clementia præparat vitam: & sectatio 19
malorum mortem.
Abominabile Domino cor prauū, & vo- 20
luntas eius in ijs qui simpliciter ambulant.
Manus in manu non erit innocens ma- 21
lus: semen autem iustorum saluabitur.
Circulus aureus in naribus suis, mulier 22
pulchra & fatua.
Desiderium iustorum omne bonum est: 23
præstolatio impiorum furor.
Alij diuidūt propria, & ditiores fiūt: alij 24
rapiunt non sua, & semper in egestate sunt.
Anima quæ benedicit, impinguabitur: 25
& qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.
Qui abscondit frumenta, maledicetur 26
in populis: benedictio autem super caput D
vendentium.
Bene consurgit diluculo qui quærit bo- 27
na: qui autem inuestigator malorum est, op-
primetur ab eis.
Qui cōfidit in diuitijs suis, corruet: iu- 28
sti autem quasi virens folium germinabūt.
Qui conturbat domum suam, possidebit 29
ventos: & qui stultus est, seruiet sapienti.
Fructus iusti lignum vitæ: & qui susci- 30
1.Pet.4.d.18. *pit animas, sapiens est.*
||Si iustus in terra recipit, quātò magis 31
impius & peccator?

CAP. XII.

1 A *QVi diligit disciplinā, diligit scientiam:*
qui autem odit increpationes, in-
sipiens est.
2 *Qui bonus est, hauriet* gratiam à Do-* *sibi.
mino: qui autem confidit in cogitationibus
suis, impie agit.
3 *Non roborabitur homo ex impietate: &*
radix iustorum non commouebitur.
4 *Mulier diligens, corona est viro suo: &*
putredo in ossibus eius quæ confusione res
dignas gerit.
5 *Cogitationes iustorum, iudicia: & con-*
silia impiorum fraudulenta.
6 *Verba impiorum insidiantur sanguini:*
os iustorum liberabit eos.
7 *Verte impios, & non erunt: domus au-*
B *tem iustorum permanebit.*
8 *Doctrina sua noscitur vir: qui autem*
vanus & excors est, patebit contemptui.
9 *|| Melior est pauper & sufficiens sibi,* Ecc.10.d.30
quàm gloriosus & indigens pane.
10 *Nouit iustus iumentorum suorum ani-*
mas: viscera autem impiorum crudelia.
11 *||Qui operatur terram suam, satiabitur* Ecc.20.d.30
panibus: qui autem sectatur otium, stultissi- Infr.28.c.19
mus est.
"Qui suauis est" in vini' moderationi- ".12.
bus, in suis munitionibus relinquit contu- "vinis 10.
meliam'.
12 *Desiderium impij monimentum est pes-*
simorum: radix autem iustorum proficiet.
13 *Propter peccata labiorum ruina proxi-*
C *mat malo: effugit autem iustus de angustia.*
14 *De fructu oris sui vnusquisq; replebi-*
tur bonis, & iuxta opera manuum suarum
retribuetur ei.
15 *Via stulti recta in oculis eius: qui autem*
sapiens est, audit consilia.
16 *Fatuus statim indicat iram suam: qui*
autem dissimulat iniuriam, callidus est.
17 *Qui quod nouit loquitur, "index' iu-* "index 14.
stitiæ est: qui autē mentitur, testis est frau-
dulentus.
18 *Est qui promittit, & quasi gladio pun-*
gitur conscientia: lingua autem sapientium
sanitas est.
19 *Labium veritatis firmum erit in per-*
petuum: qui autem testis est repentinus, cō-
cinnat linguam mendacij.
20 *Dolus in corde cogitantium mala: qui*
autem pacis ineunt consilia, sequitur eos
gaudium.
21 *Non contristabit iustum quicquid ei ac-*
D *ciderit: impij autem replebuntur malo.*
22 *Abominatio est Domino labia mendacia:*
qui autem fideliter agunt, placent ei.
23 *Homo versutus celat scientiam: & cor*
insipientium prouocat stultitiam.
24 *Manus fortium dominabitur: quæ au-*

tem remissa est, tributis seruiet.
Mœror in corde viri humiliabit illum, 25
& sermone bono lætificabitur.
Qui negligit damnum propter amicum, 26
iustus est: iter autem impiorum decipiet eos.
Non inueniet fraudulentus lucrum: & 27
substantia hominis erit auri pretium.
In semita iustitiæ, vita: iter autem de- 28
uium ducit ad mortem.

CAP. XIII.

Filius sapiens, doctrina patris: qui autem 1
illusor est, non audit cùm arguitur. A
⁓.9. De fructu oris ⁓ sui[2] homo satiabitur bo- 2
nis: anima autem præuaricatorum iniqua.
Qui custodit os suum, custodit animam 3
suam: qui autem inconsideratus est ad lo-
quendum, sentiet mala.
Vult & nō vult piger: anima autem o- 4
perantium impinguabitur.
Verbum mendax iustus detestabitur: 5
impius autem confundit, & confundetur.
Iustitia custodit innocentis viam: im- 6
pietas autem peccatorum supplantat.
Est quasi diues cùm nihil habeat: & est 7
quasi pauper, cùm in multis diuitijs sit.
Redemptio animæ viri, diuitiæ suæ: qui 8
autem pauper est, increpationē non sustinet. B
Lux iustorum lætificat: lucerna autem 9
impiorum extinguetur.
Inter superbos semper iurgia sunt: qui 10
autem agunt omnia cum consilio, reguntur
sapientia.
Substātia festinata minuetur: quæ aūt 11
paulatim colligitur manu, multiplicabitur.
Spes quæ differtur, affligit animā: lignū 12
vitæ desiderium veniens.
Qui detrahit alicui rei, ipse se in futu- 13
rum obligat: qui autem timet præceptum, in
pace versabitur.
⁓.23. ⁓Animæ dolosæ errant in peccatis: iusti C
autem misericordes sunt & miserantur[2].
Lex sapientis fons vitæ, vt declinet à 14
ruina mortis.
Doctrina bona dabit gratiam: in itine- 15
re contemptorum vorago.
Astutus omnia agit cum consilio: qui au 16
tem fatuus est, aperit stultitiam.
Nuntius impij cadet in malum: legatus 17
autem fidelis, sanitas.
Egestas & ignominia ei qui deserit di- 18
sciplinam: qui autē acquiescit arguenti, glo-
rificabitur.
Desideriū si compleatur, delectat ani- 19
mā: detestantur stulti eos qui fugiunt mala. D
Qui cum sapientibus graditur, sapiens 20
erit: amicus stultorum similis efficietur.
Peccatores persequitur malum: & iustis 21
retribuentur bona.
Bonus relinquit hæredes filios & nepo- 22
tes: & custoditur iusto substantia peccatoris.
"alij 13. Multi cibi in noualibus patrū: & "alijs[2] 23
congregantur absq; iudicio.
24 Qui parcit virgæ*, odit filium suum: qui *suæ 4.
autem diligit illum, instanter erudit. Infr.23.d.13.
25 Iustus comedit, & replet animam suam: Eccl.30.a.1.
venter autem impiorum insaturabilis.

CAP. XIIII.

1 Sapiens mulier ædificat domum suā: insi-
A piens extructā quoq; manibus destruet.
2 ‖Ambulās recto itinere, & timens Deū, Iob 12.a.4.
despicitur ab eo qui infami graditur via.
3 In ore stulti virga superbiæ: labia autem
sapientum custodiunt eos.
4 Vbi non sunt boues, præsepe vacuum est:
vbi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est
fortitudo bouis.
5 Testis fidelis non mentietur: profert au-
tem mendacium dolosus testis.
6 Quærit derisor sapientiam, & non inue-
nit: doctrina prudentium facilis.
7 Vade contra virum stultum, & "nescit[2] "nescito 4.
labia prudentiæ.
8 Sapientia callidi est intelligere viam
suam: & imprudentia stultorum errans.
9 Stultus illudet peccatum, & inter iustos
morabitur gratia.
10 Cor quod nouit amaritudinem animæ
B suæ, in gaudio eius nō miscebitur extraneus.
11 Domus impiorum delebitur, tabernacula
*iustorum germinabunt. *verò 6.
12 Est via quæ videtur homini iusta: no- Inf.16.d.25.
uissima autem eius deducunt ad mortem.
13 Risus dolore miscebitur, & extrema gau
dij luctus occupat.
14 Vijs suis replebitur stultus, & super eum
erit vir bonus.
15 Innocens credit omni verbo: astutus cō-
siderat gressus suos.
⁓Filio doloso nihil erit boni: seruo autem ⁓.24.
sapienti prosperi erunt actus, & dirigetur
via eius[2].
16 Sapiens timet, & declinat à malo: stul-
tus transilit & confidit.
17 Impatiens operabitur stultitiam: & vir
"versutus[2] odiosus est. "verbosus
18 Possidebunt paruuli stultitiam, & expe- 12.
C ctabunt astuti scientiam.
19 Iacebunt mali ante bonos: & impij ante
portas iustorum.
20 Etiā proximo suo pauper odiosus "erit[2]: "est 6.
amici verò diuitum multi.
21 Qui despicit proximū suum, peccat: qui
autem miseretur pauperis, beatus erit.
⁓Qui credit in Domino, misericordiam ⁓.4.
diligit[2].
22 Errant qui operantur malum: miseri-
cordia & veritas præparant bona.
23 In omni opere ⁓ bono[2] erit abundantia: ⁓.6.
vbi autem verba sunt plurima, ibi frequen-
ter egestas.
24 Corona sapientum, diuitiæ eorum: fa-
tuitas stultorum imprudentia.

Libe-

¶ Liberat animas testis fidelis: & profert 25
mendacia versipellis.
¶ In timore Domini fiducia fortitudinis, 26
& filijs eius erit spes. D
¶ Timor Domini fons vitæ, vt declinet à 27
ruina mortis.
¶ In multitudine populi dignitas regis: & 28
in paucitate plebis ignominia principis.
¶ Qui patiens est, multa gubernatur pru- 29
dentia: qui autem impatiens est, exaltat
stultitiam suam.
¶ Vita carnium, sanitas cordis: putredo 30
ossium, inuidia.
Infr.17. a.5. ¶ ‖ Qui calumniatur egentem, exprobrat 31
factori eius: honorat autem eum, qui mise-
retur pauperis.
¶ In malitia sua expelletur impius: spe- 32
rat autem iustus in morte sua.
¶ In corde prudentis requiescit sapientia, 33
"quoq; 16. & indoctos "quosque' erudiet.
¶ Iustitia eleuat gentem: miseros autem 34
facit populos peccatum.
¶ Acceptus est regi minister intelligens: 35
iracundiam eius inutilis sustinebit.

CAP. XV.

Infr.25. c.15 RESponsio mollis frangit iram: sermo du- 1
rus suscitat furorem. A
¶ Lingua sapientum ornat scientiam: os 2
fatuorum ebullit stultitiam.
¶ In omni loco oculi Domini contemplan- 3
tur bonos & malos.
¶ Lingua placabilis, lignũ vitæ: quæ au- 4
tem immoderata est, conteret spiritum.
¶ Stultus irridet disciplinã patris sui: qui 5
autem custodit increpationes, astutior fiet.
".12. " In abundanti iustitia virtus maxima
est: cogitationes autem impiorum eradica-
buntur'.
¶ Domus iusti plurima fortitudo: & in 6
fructibus impij conturbatio.
¶ Labia sapientum disseminabunt scien- 7
tiam: cor stultorum dissimile erit.
Ecc.34. c.21 ¶ ‖ Victimæ impiorum abominabiles Do- 8
mino: vota iustorum placabilia. B
¶ Abominatio est Domino via impij: qui 9
sequitur iustitiam, diligitur ab eo.
".6. ¶ Doctrina mala deserentium viam " vi- 10
tæ': qui increpationes odit, morietur.
¶ Infernus & perditio coram Domino: 11
quanto magis corda filiorum hominum?
¶ Non amat pestilens eum qui se corripit, 12
nec ad sapientes graditur.
Inf.17.d.22. ¶ ‖ Cor gaudens exhilarat faciem: in mæ- 13
rore animi deijcitur spiritus.
¶ Cor sapientis quærit doctrinam: & os 14
stultorum pascitur imperitia.
¶ Omnes dies pauperis, mali: secura mens 15
quasi iuge conuiuium.
¶ Melius est parum cum timore Domini, 16
quàm thesauri magni & insatiabiles.
¶ Melius est vocari ad olera cum charita- 17
te: quàm ad vitulum saginatum cum odio.
18 ¶ Vir iracundus prouocat rixas: qui patiẽs
C est, mitigat suscitatas.
19 ¶ Iter " pigrorum' quasi sepes spinarum: "impiorum.
via iustorum absque offendiculo.
20 ¶ Filius sapiens lætificat patrem: & stul-
tus homo despicit matrem suam.
21 ¶ Stultitia gaudium stulto: & vir prudẽs
dirigit gressus suos.
22 ¶ Dissipantur cogitationes vbi non est cõ-
silium: vbi vero sunt plures consiliarij, con-
firmantur.
23 ¶ Lætatur homo in sententia oris sui: &
sermo opportunus est optimus.
24 ¶ Semita vitæ super eruditum, vt declinet
de inferno nouissimo.
25 ¶ Domum superborum demolietur Domi-
nus: & firmos faciet terminos viduæ.
26 ¶ Abominatio Domini cogitationes malæ
& purus sermo pulcherrimus " firmabitur ".2.
ab eo'.
27 ¶ Conturbat domum suam qui sectatur
D auaritiam: qui autem odit munera, viuet.
‖ " Per misericordiam & fidem purgan- Infr.16.a.6.
tur peccata: per timorem autem Domini de- ".13.
clinat omnis à malo'.
28 ¶ Mens iusti meditabitur " obedientiam': "sapiẽtiam
os impiorum redundat malis. 12.
29 ¶ Longe est Dominus ab impijs: & oratio-
nes iustorum exaudiet.
30 ¶ Lux oculorum lætificat animam: fama
bona impinguat ossa.
31 ¶ Auris quæ audit increpationes vitæ, in
medio sapientum commorabitur.
32 ¶ Qui abijcit disciplinam, despicit animam
suam: qui autem acquiescit increpationibus,
possessor est cordis.
33 ¶ Timor Domini, disciplina sapientiæ: &
gloriam præcedit humilitas.

CAP. XVI.

1 HOminis est animam præparare, & Do-
A mini gubernare linguam.
2 ¶ Omnes viæ " hominis' patent oculis e- "hominum
ius: spirituum ponderator est Dominus. 15.
3 ¶ Reuela Domino opera tua, & dirigentur
cogitationes tuæ.
4 ¶ Vniuersa propter semetipsum operatus
est Dominus: impium quoq; ad diẽ malum.
5 ¶ Abominatio Domini est omnis arrogãs:
etiã si manus ad manũ fuerit, nõ est innocẽs.
" Initium viæ bonæ, facere iustitiam: ac- ".14.
cepta est autem apud Deum magis, quam
immolare hostias'.
6 ¶ ‖ Misericordia & veritate redimitur ini- Sup.15.d.27
quitas: & in timore Domini declinatur à
malo.
7 ¶ Cùm placuerint Domino viæ hominis,
inimicos quoq; eius conuertet ad pacem.
8 ¶ Melius est parum cum iustitia, quàm
B multi fructus cum iniquitate.
9 ¶ Cor hominis disponit viam suam, sed

Domini est dirigere gressus eius.
Diuinatio in labijs regis, in iudicio non 10
errabit os eius.
Pondus & statêra iudicia Domini sunt: 11
" saeculi 4. & opera eius omnes lapides " seculi'.
Abominabiles regi qui agũt impiè: quo- 12
niam iustitia firmatur solium.
Voluntas regum labia iusta: qui recta 13
" diligetur 1. loquitur, " dirigetur'.
Indignatio regis, nuntij mortis: & vir 14
sapiens placabit eam.
In hilaritate vultus regis, vita: & cle- 15
mentia eius quasi imber serotinus.
Posside sapientiam, quia auro melior 16
est: & acquire prudentiam, quia pretiosior C
est argento.
Semita iustorum declinat mala, custos 17
animæ suæ seruat viam suam.
Contritionem præcedit superbia, & ante 18
ruinam exaltatur spiritus.
Melius est humiliari cũ mitibus, quàm 19
diuidere spolia cum superbis.
Eruditus in verbo reperiet bona: et qui 20
sperat in Domino, beatus est.
Qui sapiens est corde, appellabitur pru- 21
dens: & qui dulcis eloquio, maiora reperiet.
Fons vitæ eruditio possidentis: doctrina 22
stultorum, fatuitas.
Cor sapientis erudiet os eius, & labijs e- 23
ius addet gratiam.
Fauus mellis composita verba, dulcedo 24
" & 5. animæ " sanitas ossium. D
Sup. 14 b. 12 || Est via quæ videtur homini recta, & 25
" nouissimũ eius ducit. 13. " nouissima eius ducunt' ad mortem.
Anima laborantis laborat sibi, quia cõ- 26
pulit eum os suum: vir impius fodit ma- 27
lum, & in labijs eius ignis ardescit.
Homo peruersus suscitat lites, & verbo- 28
sus separat principes.
Vir iniquus lactat amicũ suum, & du- 29
cit eum per viam non bonam.
Qui attonitis oculis cogitat praua, mor- 30
dens labia sua perficit malum.
Corona dignitatis senectus quæ in vijs 31
iustitiæ reperietur.
Melior est patiens viro forti: & qui do- 32
minatur animo suo, expugnatore vrbium.
Sortes mittuntur in sinum, sed à Domi- 33
no temperantur.

CAP. XVII.

Melior est bucella sicca cum gaudio, 1
quam domus plena victimis cum iur- A
gio.
Ecc. 10. d. 28 || Seruus sapiens dominabitur filijs stul- 2
Infr. 27. d. 21 tis, & inter fratres hæreditatem diuidet.
Sicut igne probatur argẽtum, & aurum 3
camino: ita corda probat Dominus.
Malus obedit linguæ iniquæ: & fallax 4
obtemperat labijs mendacibus.
Sup. 14. d. 31. || Qui despicit pauperẽ, exprobrat facto- 5
ri eius: & qui ruina lætatur alterius, non
erit impunitus.
6 Corona senum, filij filiorum: & gloria fi-
liorum, patres eorum.
7 Non decent stultum verba composita,
nec principem labium mentiens.
8 Gemma gratissima, expectatio præstolan-
B tis: quocunq; se vertit, prudenter intelligit.
9 Qui celat delictũ, quærit amicitias: qui
altero sermone repetit, separat fœderatos.
10 Plus proficit correptio apud prudentem,
quàm centum plagæ apud stultum.
11 Semper iurgia quærit malus: angelus
autem crudelis mittetur contra eum.
12 Expedit magis vrsæ occurrere raptis fœ-
tibus, quam fatuo confidenti sibi in stultitia
sua.
13 || Qui reddit mala pro bonis, non recedet Ro. 12. d. 17.
malum de domo eius. 1. Pet. 3. b. 9.
14 Qui dimittit aquam, caput est iurgio- 1. Th. 5. c. 15.
C rum, & antequam patiatur contumeliam, Infr. 20. c. 22
iudicium deserit.
15 || Qui iustificat impiũ, & qui condemnat Isai. 5. c. 23.
iustum, abominabilis est vterq; apud Deum.
16 Quid prodest stulto habere diuitias, cùm
sapientiam emere non possit?
Qui altam facit domũ suã, quærit rui- ". 16.
nam: & qui euitat discere, incidet in mala'.
17 Omni tempore diligit qui amicus est, &
frater in angustijs comprobatur.
18 Stultus homo plaudet manibus, cùm spo-
ponderit pro amico suo.
19 Qui meditatur discordias, diligit rixas:
& qui exaltat " os suum', quærit ruinam. " ostium suum 1.
20 Qui peruersi cordis est, non inueniet bo-
D num: & qui vertit linguã, incidet in malũ.
21 Natus est stultus in ignominiam suam:
sed nec pater in fatuo lætabitur.
22 || Animus gaudens ætatem floridam fa- Supr. 15. b. 13
cit: spiritus tristis exiccat ossa.
23 Munera de sinu impius accipit, vt per-
uertat semitas iudicij.
24 || In facie prudentis lucet sapientia: oculi Eccl. 2. c. 14.
stultorum in finibus terræ. 8. a. 1.
25 Ira patris filius stultus, & dolor matris
quæ genuit eum.
26 Non est bonũ, damnum inferre iusto, nec
percutere principem qui recta iudicat.
27 || Qui moderatur sermones suos, doctus & Iacob. 1. c. 19
prudens est: & pretiosi spiritus vir eruditus.
28 Stultus quoq; si tacuerit, sapiẽs reputa-
bitur: & si compresserit labia sua, intelligẽs.

CAP. XVIII.

1 Occasiones quærit qui vult recedere ab
A amico, omni tempore erit exprobra-
bilis.
2 Non recipit stultus verba prudentiæ, nisi
ea dixeris quæ versantur in corde eius.
3 Impius cùm in profundum venerit pec-
catorum, contemnit: sed sequitur eum igno-
minia & opprobrium.
4 Aqua profunda verba ex ore viri: & tor-
rens

uens redundans fons sapientia.
.3.— ¶ Accipere personam impy — in iuditio' 5
non est bonũ, vt declines à veritate iudicij.
¶ Labia stulti misient se rixis, & os eius 6
iurgia prouocat.
¶ Os stulti contritio eius : & labia ipsius 7
ruina animæ eius. B
¶ Verba bilinguis, quasi simplicia, & ipsa 8
perueniunt vsque ad interiora ventris.
—.17. — Pigrum deijcit timor, anima autem ef-
fœminatorum esurient'.
¶ Qui mollis & dissolutus est in opere suo, 9
frater est sua opera dissipantis.
¶ Turris fortissima nomen Domini : ad 10
*ipsum 8. "ipsam' currit iustus, & exaltabitur.
¶ Substantia diuitis vrbs roboris eius, & 11
quasi murus validus circumdans eum.
¶ Antequam conteratur, exaltatur cor ho 12
minis: & antequã glorificetur, humiliatur.
Ecc.11.a.8. ¶ Qui prius respondet quàm audiat. stul- 13
tum se esse demonstrat, & confusione dignũ. C
¶ Spiritus viri sustentat imbecillitatem 14
suam: spiritum vero ad irascendum facilem
quis poterit sustinere?
¶ Cor prudens possidebit scientiam, & au 15
ris sapientium quærit doctrinam.
¶ Donum hominis dilatat viam eius, & 16
ante principes spatium ei facit.
¶ Iustus prior est accusator sui: venit ami 17
cus eius, & inuestigabit eum.
¶ Contradictiones comprimit sors, & in- 18
ter potentes quoque dijudicat.
¶ Frater qui adiuuatur à fratre, quasi ci- 19
uitas firma: et iudicia quasi vectes vrbium.
¶ De fructu oris viri replebitur venter 20
eius, & genimina labiorum ipsius satura- D
bunt eum.
*manibus ¶ Mors & vita, in "manu linguæ : qui di 21
ligunt eam, comedent fructus eius.
¶ Qui inuenit mulierem bonam, inue- 22
nit bonum, & hauriet iucunditatem à Do-
mino.
—.13. — Qui expellit mulierem bonam, expellit
bonum: qui autem tenet adulteram, stultus
est & insipiens'.
¶ Cum obsecrationibus loquitur pauper, 23
& diues effabitur rigide.
¶ Vir amicabilis ad societatem, magis a- 24
micus erit, quàm frater.

CAP. XIX.

Inf.28.a.6. MElior est pauper qui ambulat in sim- 1
—.2. plicitate sua, quam — diues' torquens A
—.12. labia — sua & 'insipiens.
¶ Vbi non est scientia animæ, non est bo- 2
num, & qui festinus est, pedibus offendet.
¶ Stultitia hominis supplantat gressus e- 3
ius: & contra Deum feruet animo suo.
¶ Diuitiæ addunt amicos plurimos: à pau 4
pere autem & hi quos habuit, separantur.
Dan.13.g.61 ¶ ‖ Testis falsus nõ erit impunitus: & qui 5
mendacia loquitur, non effugiet.

6 ¶ Multi colunt personam potentis, & ami
ci sunt dona tribuentis.
7 ¶ Fratres hominis pauperis oderunt eum,
insuper & amici procul recesserunt ab eo.
B Qui tantum verba sectatur, nihil ha-
8 bebit: ¶ qui autem possessor est mentis, diligit
animam suam, & custos prudentiæ inueniet
bona.
9 ¶ Falsus testis non erit impunitus: & qui
loquitur mendacia, peribit.
10 ¶ Non decent stultum deliciæ, nec seruum
dominari principibus.
11 ¶ Doctrina viri per patientiam noscitur,
& gloria eius est iniqua prætergredi.
12 ¶ Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: &
sicut ros super herbam, ita & hilaritas eius.
13 ¶ Dolor patris filius stultus : & tecta iu-
giter perstillantia, litigiosa mulier.
14 ¶ Domus & diuitiæ dantur à parentibus,
à Domino autem proprie vxor prudens.
15 ¶ Pigredo immittit soporem, & anima dis
C soluta esuriet.
16 ¶ Qui custodit mandatum, custodit ani-
mam suã: qui autem negligit "viam suam' *vias suas
mortificabitur. 18.
17 ¶ Fœneratur Domino qui miseretur pau-
peris, & vicissitudinem suam reddet ei.
18 ¶ Erudi filium tuum, ne desperes: ad in-
terfectionem autem eius ne ponas animam
tuam.
19 ¶ Qui* impatiens est, sustinebit damnum: *enim
& cùm rapuerit, aliud apponet.
20 ¶ Audi consilium, & suscipe disciplinam,
vt sis sapiens in nouissimis tuis.
21 ¶ Multæ cogitationes in corde viri: volun
tas autem Domini* permanebit. *in æternũ
22 ¶ Homo indigens misericors est: & melior
est pauper*, quam vir mendax. *iustus
23 ¶ Timor Domini ad vitam : & in ple-
D nitudine commorabitur, absque visitatione
pessimi.
24 ¶ ‖ Abscondit piger manum suam sub ascel Inf.26.b.15.
la, nec ad os suum applicat eam.
25 ¶ Pestilente flagellato stultus sapientior Inf.21.b.11.
erit: si autem corripueris sapientem, intelli-
get disciplinam.
26 ¶ Qui affligit patrem, & fugit matrem,
ignominiosus est & infelix.
27 ¶ Non cesses fili audire doctrinã, nec igno-
res sermones scientiæ.
28 ¶ Testis iniquus deridet iudicium : & os
impiorum deuorat iniquitatem.
29 ¶ Parata sunt derisoribus iudicia: & mal-
lei percutientes stultorum corporibus.

CAP. XX.

1 LVxuriosa res vinum, & tumultuosa e-
A brietas: quicunque his delectatur, non
erit sapiens.
2 ¶ Sicut rugitus leonis, ita & terror regis:
qui prouocat eum, peccat in animam suam.
3 ¶ Honor est homini qui separat se a con-

gentionibus: omnes autem stulti miscentur
contumelijs.
¶Propter frigus piger arare noluit: men- 4
dicabis ergo aestate, & non dabitur illi.
¶Sicut aqua profunda, sic consilium in 5
corde viri: sed homo sapiens exhauriet illud.
¶Multi homines misericordes vocantur: 6
virum autem fidelem quis inueniet?
¶Iustus qui ambulat in simplicitate sua: 7
beatos post se filios derelinquet.
¶Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat om 8
ne malum intuitu suo. B
1.Ioh.1.d.8. ¶Quis potest dicere, mundum est cor 9
3.Re.8.e.46 meum, purus sum a peccato.
2.Pa.6.g.36 ¶||Pondus & pondus, mensura & mensu 10
Eccl.7.c.21. ra, vtrunque abominabile est apud Deum.
Sup.11.a.1. ¶Ex studijs suis intelligitur puer, si mun 11
Inf.20.d.23. da & recta sint opera eius.
¶Aurem audientem, & oculum videntem, 12
Dominus fecit vtrunque.
¶Noli diligere somnum, ne te egestas op- 13
primat: aperi oculos tuos, & saturare pani-
bus.
¶Malum est, malum est, dicit omnis em- 14
ptor: & cùm recesserit, tunc gloriabitur.
¶Est aurum, & multitudo gemmarum: 15
vas autem pretiosum labia scientiae. C
Inf.27.b.13. ¶||Tolle vestimentum eius qui fideiussor 16
extitit alieni, & pro extraneis aufer pignus
ab eo. ¶Suauis est homini panis mendacij, & 17
postea implebitur os eius calculo.
¶Cogitationes consilijs roborantur, & gu 18
bernaculis tractanda sunt bella.
¶Ei qui reuelat mysteria, & ambulat frau 19
dulenter, & dilatat labia sua ne commiscearis.
Pro.21.c.16 ¶||Qui maledicit patri suo & matri, ex- 20
Leu.20.b.9 tinguetur lucerna eius in medijs tenebris.
Mat.15.a.4. ¶Haereditas ad quam festinatur in prin- 21
Sup.17.c.13. cipio, in nouissimo benedictione carebit.
Ro.12.d.17. ¶||Ne dicas, Reddam malum*: expecta 22
1.Pet.3.b.9. Dominum, & liberabit te.
1.Th.5.c.15. ¶Abominatio est apud Dominum pondus 23
*pro malo: & pondus: statera dolosa non est bona. D
Sup.11.a.1. ¶A Domino diriguntur gressus viri: quis 24
20.b.10. autem hominum intelligere potest viam suam?
¶Ruina est homini deuotare sanctos: & 25
post, vota retractare.
¶Dissipat impios rex sapiens, & incur- 26
uat super eos fornicem.
¶Lucerna Domini spiraculum hominis, 27
quae inuestigat omnia secreta ventris.
¶Misericordia & veritas custodiunt re- 28
gem, & roboratur clementia thronus eius.
¶Exultatio iuuenum fortitudo eorum, & 29
dignitas senum canities.
¶Liuor vulneris absterget mala, & pla- 30
gae in secretioribus ventris.

CAP. XXI.

Sicut diuisiones aquarum, ita cor regis in 1
manu Domini: quocunque voluerit, in- A
clinabit illud.
2 ¶Omnis via viri recta sibi videtur: ap-
pendit autem corda Dominus.
3 ¶Facere "misericordiam' & iudicium, ma "iustitiã 1.
gis placet Domino, quàm victimae.
4 ¶Exaltatio oculorum "est' dilatatio cor- "& 12.
dis, lucerna impiorum peccatum.
5 ¶Cogitationes robusti semper in abun-
dantia: omnis autem piger semper in ege-
state est.
6 ¶Qui congregat thesauros lingua menda
cij, vanus & excors est, & impingetur ad la-
queos mortis.
7 ¶Rapinae impiorum detrahent eos, quia
noluerunt facere iudicium.
8 ¶Peruersa via viri, aliena est: qui autem
mundus est, rectum opus eius.
9 ¶Melius est sedere in angulo domatis, Inf.19.c.25 a
B quàm cum muliere litigiosa, & in domo com d.24.
muni.
10 ¶Anima impij desiderat malum, non mi-
serebitur proximo suo.
11 ¶||Mulctato pestilente sapientior erit par- Sup.19.d.24.
uulus: & si sectetur sapientem, sumet scien-
tiam.
12 ¶Excogitat iustus de domo impij, vt de-
trahat impios "a malo'. " in malũ 3.
13 ¶Qui obturat aurem suam ad clamorem
pauperis, et ipse clamabit, & nõ exaudietur.
14 ¶Munus absconditum extinguit iras: &
donum in sinu indignationem maximam.
15 ¶Gaudium iusto est facere iudicium: &
pauor operantibus iniquitatem.
16 ¶Vir qui errauerit a via doctrinae, in coe-
C tu gigantum commorabitur.
17 ¶Qui diligit epulas, in egestate erit: qui
amat vinum & pinguia, non ditabitur.
18 ¶Pro iusto dabitur impius: & pro rectis
iniquus.
19 ¶||Melius est habitare in terra deserta, Ecc 25.e.23
quam cum muliere rixosa & iracunda. Inf.25.d.24.
20 ¶Thesaurus desiderabilis, & oleum in ha Sup.b.9.
bitaculo iusti: & imprudens homo dissipa-
21 bit illud. ¶Qui sequitur iustitiã & miseri-
cordiam, inueniet vitã, iustitiam & gloriã.
22 ¶Ciuitatem fortium ascendit sapiens,
"destruxitq;' robur fiduciae eius. "detraxitq;
23 ¶Qui custodit os suum & linguam suam, 1.
D custodit ab angustijs animam suam.
24 ¶Superbus & arrogans vocatur indoctus,
qui in ira operatur superbiam.
25 ¶Desideria occidunt pigrum: noluerunt e-
26 nim quicquã manus eius operari: ¶tota die
concupiscit & desiderat: qui autem iustus
est tribuet, & non cessabit.
27 ¶||Hostiae impiorum abominabiles: "quae' Isa 1.d.13.
offeruntur ex scelere. "quia 4.
28 ¶Testis mendax peribit: vir obediens lo-
quetur victoriam
29 ¶Vir impius procaciter obfirmat vultum
suum: qui autem rectus est, corrigit viam
suam.

¶Non

¶Non est sapientia, non est prudentia, nō 30
est consilium contra Dominum.
¶Equus paratur ad diem belli: Dominus 31
autem salutem tribuit.

CAP. XXII.

Ecc.7.a.2. M‖Elius est nomen bonum, quàm diui- 1
¶animo tia multa: super argentum* et aurum, A
gratia bona.
¶Diues & pauper obuiauerunt sibi: v- 2
triusque operator est Dominus.
¶Callidus videt malum, & abscondit se: 3
innocens pertransiit, & afflictus est damno.
¶Finis modestiæ timor Domini, diuitiæ 4
& gloria & vita.
*superbi, ¶Arma & gladij in via *peruersi:* custos 5
autem animæ suæ longè recedit ab eis.
¶Prouerbium est. Adolescens iuxta viam 6
suam, etiam cùm senuerit, nō recedet ab ea.
¶Diues pauperibus imperat: & qui acci- 7
pit mutuum, seruus est fœnerantis. B
*malum 1. ¶Qui seminat iniquitatem, metet *ma- 8
la*, & virga iræ suæ consummabitur.
Ecc.31.c.28. ¶‖Qui pronus est ad misericordiam, be- 9
nedicetur: de panibus enim suis dedit pau-
peri.
–.14. – Victoriam & honorē acquiret qui dat
munera: animā autem aufert accipientium.
¶Eijce derisorem, & exibit cum eo iurgiū, 10
cessabuntq; causæ & contumeliæ.
¶Qui diligit cordis munditiam, propter 11
gratiam labiorum suorum habebit amicum
regem.
¶Oculi Domini custodiunt scientiam, & 12
supplantantur verba iniqui.
¶Dicit piger, Leo est foris, in medio pla- 13
tearum occidendus sum. C
¶Fouea profunda os alienæ: cui iratus est 14
Dominus, incidet in eam.
¶Stultitia colligata est in corde pueri, & 15
virga disciplinæ fugabit eam.
¶Qui calumniatur pauperē, vt augeat 16
diuitias suas, dabit ipse ditiori, & egebit.
–.12. – Fili mi*, ¶inclina aurem tuam & au- 17
di verba sapientium: appone autem cor ad
doctrinam meam. ¶quæ pulchra erit tibi cū 18
seruaueris eam in ventre tuo, & redunda-
bit in labijs tuis.
¶Vt sit in Domino fiducia tua, vnde & 19
ostendi eam tibi hodie.
¶Ecce descripsi eam tibi tripliciter, in co- 20
gitationibus & scientia, ¶vt ostenderem ti- 21
bi firmitatem & eloquia veritatis, respon-
dere ex his illis qui miserunt te.
¶Non facias violentiam pauperi: quia 22
pauper est: neque conteras egenum in porta,
¶quia iudicabit Dominus causam eius, & 23
configet eos, qui confixerunt animam eius. D
¶Noli esse amicus homini iracundo, neq; 24
ambules cum viro furioso: ¶ne forte discas 25
semitas eius, & sumas scandalum animæ
tuæ.

26 ¶Noli esse cum his qui defigunt manus
suas, & qui vades se offerunt pro debitis:
27 ¶si enim non habes vnde restituas, quid cau
sa est vt tollat operimentum* de cubili tuo? *tuum 4.
28 ¶Ne transgrediaris terminos antiquos,
quos posuerunt patres tui.
29 ¶Vidisti virum velocem in opere suo? co-
ram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

CAP. XXIII.

1 QVando sederis vt comedas cum princi-
A pe, diligenter attēde quæ apposita sunt
2 ante faciem tuam: ¶& statue cul
trum in gutture tuo, si tamen habes in po-
3 testate animam tuam, ¶ne desideres de ci-
bis eius, in quo est panis mendacij.
4 ¶Noli laborare vt diteris: sed prudentiæ
5 tuæ pone modum: ¶ne erigas oculos tuos ad Sup.13.b.11.
opes quas non potes habere: quia facient si- 20.e.21.
bi pennas quasi aquilæ, & volabunt in cæ- Inf.28.c.20
lum.
6 ¶Ne comedas cum homine inuido, & ne
7 desideres cibos eius: ¶quoniam in similitu-
dinem arioli & coniectoris æstimat quod
ignorat.
Comede & bibe, dicet tibi: & mens eius
8 non est tecum: ¶cibos quos comederas euo-
mes, & perdes pulchros sermones tuos.
9 ¶In auribus insipientiū ne loquaris: quia
despicient doctrinam eloquij tui.
10 ¶Ne attingas paruulorū terminos, & a-
11 grum pupillorum ne introeas: ¶propinquus
B enim illorum fortis est: & ipse iudicabit con-
tra te causam illorum.
12 ¶Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, &
aures tuæ ad verba scientiæ.
13 ¶‖Noli subtrahere à puero disciplinam, si Sup.13.d.24
enim percusseris eum virga, non morietur. Eccl.30.a.1.
14 ¶Tu virga percuties eum, & animā eius
de inferno liberabis.
15 ¶Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus,
16 gaudebit tecum cor meū: ¶& exultabunt re-
nes mei, cùm locuta fuerint recta labia tua.
17 ¶‖Non æmuletur cor tuum peccatores, sed Inf.24.a.1.
18 in timore Domini esto tota die: ¶quia habe-
bis spem in nouissimo, & præstolatio tua non
auferetur.
19 ¶Audi fili mi, & esto sapiens, & dirige in
via animum tuum.
20 ¶Noli esse in conuiuijs potatorum, nec in
C comessationibus eorum qui carnes ad ve-
21 scendum conferunt: ¶quia vacātes potibus,
& dantes symbola consumentur, & vestie-
tur pannis dormitatio.
22 ¶Audi patrem tuum qui genuit te: & ne
contemnas cùm senuerit mater tua.
23 ¶Veritatem eme, & noli vendere sapien-
tiam, & doctrinam, & intelligentiam.
24 ¶Exultat gaudio pater iusti: qui sapientē
25 genuit, lætabitur in eo. ¶gaudeat pater tuus
& mater tua, & exultet quæ genuit te.
26 ¶Præbe fili mi cor tuum mihi, & oculi tui
vias

-dias meas custodiant, ¶ fouea enim profun- 27
da est meretrix, & puteus angustus aliena.
¶ Insidiatur in via quasi latro, & quis 28
incautos viderit, interficiet.
¶ Cui va? cuius patri va? cui rixa? cui 29
fouea?
"suffosio Cui sine causa vulnera? cui "suffusio' ocu D
lorum? ¶ nonne his qui commorantur in vi- 30
no, & student calicibus epotandis?
¶ Ne intuearis vinum quando flauescit, 31
cùm splenduerit in vitro color eius: ingredi-
tur blande, ¶ sed in nouißimo mordebit vt 32
coluber, & sicut regulus venena diffundet.
¶ Oculi tui videbunt extraneas, & cor 33
tuum loquetur peruersa.
¶ Et eris sicut dormiens in medio mari, 34
& quasi sopitus gubernator amisso clauo.
¶ Et dices, Verberauerunt me, sed non do 35
lui: traxerunt me, & ego non sensi. Quando
euigilabo & rursus vina reperiam?

CAP. XXIIII.

Sup.23.b.17 NE amuleris viros malos, nec desideres 1
esse cum eis: ¶ quia rapinas meditatur 2
mens eorum, & fraudes labia eorum loquun A
tur.
¶ Sapientia adificabitur domus, & pru- 3
dentia roborabitur. ¶ in doctrina replebun- 4
tur cellaria, vniuersa substantia pretiosa &
pulcherrima.
¶ Vir sapiens, fortis est: & vir doctus, ro- 5
bustus & validus.
¶ Quia cum dispositione initur bellum: & 6
erit salus vbi multa consilia sunt.
¶ Excelsa stulto sapientia, in porta non 7
aperiet os suum.
¶ Qui cogitat mala facere, stultus voca- 8
bitur. ¶ Cogitatio stulti peccatum est: & abo 9
minatio hominum detractor.
"lassus 7. ¶ Si desperaueris "lapsus' in die angustia 10
imminuetur fortitudo tua.
Psal. 81.a.4. ¶ ‖ Erue eos qui ducuntur ad mortem: & 11
qui trahuntur ad interitū liberare ne cesses.
¶ Si dixeris, Vires non suppetunt: qui in- 12
spector est cordis, ipse intelligit, & seruato-
rem anima tua nihil fallit, reddetq; homini B
iuxta opera sua.
¶ Comede fili mi mel, quia bonum est, & 13
fauum dulcißimum gutturi tuo: ¶ sic & do- 14
ctrina sapientia anima tua: quam cùm in-
ueneris, habebis in nouißimis spem, & spes
tua non peribit.
¶ Ne insidieris, & quaeras impietatem in 15
domo iusti, neque vastes requiem eius.
in die. ¶ Septies enim cadet iustus, & resurget: 16
impij autem corruent in malum.
¶ Cùm ceciderit inimicus tuus, ne gau- 17
deas, & in ruina eius ne exultet cor tuum:
¶ ne forte videat Dominus, & displiceat ei, 18
& auferat ab eo iram suam.
¶ Ne contendas cum pessimis, nec amule- 19
ris impios: ¶ quoniam non habent futuro- 20

C rum spem mali, & lucerna impiorum extin-
guetur.
21 ¶ Time Dominum, fili mi, & regem: & cū
22 detractoribus non commiscearis: ¶ quoniam
repente cōsurget perditio eorum: & ruinam
vtriusque quis nouit?
D 23 ¶ Hac quoque sapientibus,
‖ Cognoscere personam in iudicio, non est Leu.19.c.15.
bonum. Deu.1.c.17.
24 ¶ Qui dicunt impio, iustus es: maledicent 16.d.19.
25 eis populi, & detestabuntur eos tribus, ¶ qui Ecc. 42.a.1.
arguunt "eum,' laudabuntur, & super ipsos ".20.
veniet benedictio.
26 ¶ Labia deosculabitur, qui recta verba
respondet.
27 ¶ Prapara foris opus tuum, & diligenter
exerce agrum tuum, & postea adifices do-
mum tuam.
28 ¶ Ne sis testis frustrà contra proximum
D tuum, nec lactes quenquam labijs tuis.
29 ¶ ‖ Ne dicas, Quomodo fecit mihi, sic fa- Su.20.c.22.
ciam ei: reddam vnicuique secundum opus
suum.
30 ¶ Per agrum hominis pigri transiui, & per
31 vineam viri stulti: ¶ & ecce totum repleue-
rant vrtica, & operuerant superficiem eius
spina, & maceria lapidum destructa erat.
32 ¶ Quod cùm vidissem, posui in corde meo,
& exemplo didici disciplinam.
‖ "Vsquequo piger dormies? vsquequo de Sup.6.b.9.
somno consurges?' ".14.
33 ¶ Parum inquam dormies, modicum dor-
mitabis, pauxillum manus conseres vt quie
34 scas: ¶ & veniet tibi quasi cursor, egestas
tua, & mendicitas quasi vir armatus.

CAP. XXV.

1 HAe quoque parabola Salomonis, quas
A transtulerunt viri Ezechia regis Iuda.
2 ¶ Gloria Dei est celare verbum, & gloria
regum inuestigare sermonem.
3 ¶ Calum sursum, & terra deorsum, & cor
regum inscrutabile.
4 ¶ Aufer rubiginem de argento, & egredie
5 tur vas purißimum: ¶ aufer impietatem de
vultu regis, & firmabitur iustitia thronus
6 eius. ¶ Ne gloriosus appareas coram rege, &
7 in loco magnorum ne steteris. ¶ melius est e-
nim vt dicatur tibi, Ascende huc, quàm vt
humilieris coram principe.
8 ¶ Qua viderunt oculi tui ne proferas in
iurgio cito: ne postea emendare non possis,
B cùm dehonestaueris amicum tuum.
9 ¶ Causam tuam tracta cum amico tuo, &
10 secretum extraneo ne reueles: ¶ ne fortè in-
sultet tibi cùm audierit, & exprobrare non
cesset.
"Gratia & amicitia liberant, quas tibi ".3.
serua, ne exprobrabilis fias.
11 ¶ Mala aurea in lectis argenteis, qui lo-
quitur verbum in tempore suo.
12 ¶ Inauris aurea, & margaritum fulgens,
qui

qui arguit sapientem & aurem obedientem.
¶Sicut frigus niuis in die messis, ita le- 13
gatus fidelis ei qui misit eum, animã ipsius
requiescere facit.
¶Nubes & ventus, & pluuia non sequen 14
tes, vir gloriosus & promissa non complens.
Sup.15.a.1. ¶Patientia leuietur princeps, & ‖ lingua 15
mollis confringet duritiam. C
¶Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi, 16
ne forte satiatus euomas illud.
¶Subtrahe pedem tuum de domo proximi 17
tui, nequando satiatus oderit te.
¶Iaculum, & gladius, & sagitta acuta, 18
homo qui loquitur contra proximum suum
falsum testimonium.
¶Dens putridus, & pes lassus, qui sperat 19
super infideli in die angustia, ¶ & amittit 20
Pallium in die frigoris.
*& 12. Acetum in nithro, * qui cantat carmina
cordi pessimo.
=.10. = Sicut tinea vestimento, & vermis li-
gno: ita tristitia viri nocet cordi.
Ro.12. d.20. ¶‖Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: 21
si sitierit, da ei aquã bibere: ¶ prunas enim 22
congregabis super caput eius, & Dominus
reddet tibi.
¶Ventus aquilo dissipat pluuias, & fa- 23
cies tristis linguam detrahentem. D
Sup.21.b.9. & 19. ¶ ‖ Melius est sedere in angulo domatis 24
quàm cum muliere litigiosa, & in domo com-
muni.
¶Aqua frigida animæ sitienti, & nunti- 25
us bonus de terra longinqua.
¶Fons turbatus pede, & vena corrupta, 26
iustus cadens coram impio.
¶Sicut qui mel multum comedit, non est 27
Eccl.3.c.22. ei bonum: ‖ sic qui scrutator est maiestatis,
opprimetur à gloria.
¶Sicut vrbs patens & absque murorum 28
ambitu, ita vir qui non potest in loquendo
cohibere spiritum suum.

CAP. XXVI.

QVomodo nix in æstate, & pluuia in mes- 1
se: sic indecens est stulto gloria. A
*Num 19. ¶*Sicut auis ad alta transuolans, & pas 2
ser quo libet vadens: sic maledictum frustrà
prolatum in quempiam superueniet.
¶Flagellum equo, & camus asino, & vir- 3
ga in dorso imprudentium.
¶Ne respondeas stulto iuxta stultitiam 4
suam, ne efficiaris ei similis.
¶Responde stulto iuxta stultitiam suam, 5
ne sibi sapiens esse videatur.
¶Claudus pedibus, & iniquitatem bibẽs 6
qui mittit verba per nuntium stultum.
¶Quomodo pulchras frustra habet clau- 7
dus tibias: sic indecens est in ore stultorum B
parabola.
¶Sicut qui mittit lapidem in aceruum 8
Mercurij: ita qui tribuit insipienti hono-
rem.

9 ¶Quomodo si spina nascatur in manu te-
mulenti: sic parabola in ore stultorum.
10 ¶Iudicium determinat causas: & qui im
ponit stulto silentium, iras mitigat.
11 ¶‖Sicut canis qui reuertitur ad vomitũ 2.Pe.2.d.22
suum, sic imprudens qui iterat stultitiam
suam.
12 ¶Vidisti hominem sapientem sibi videri?
magis illo spem habebit insipiens.
13 ¶Dicit piger, Leo est in via, & leana in
14 itineribus: ¶ sicut ostium vertitur in cardi-
ne suo, ita piger in lectulo suo.
15 ¶‖Abscondit piger manus sub ascella sua, Su.19.d.24.
& laborat si ad os suum eas conuerterit.
16 ¶Sapientior sibi piger videtur septem vi
C ris loquentibus sententias.
17 ¶Sicut qui apprehendit auribus canem,
sic qui transit impatiens, & commiscetur ri-
xæ alterius.
18 ¶Sicut noxius est qui mittit sagittas, &
19 lanceas in mortem: ¶ ita vir qui fraudulen-
ter nocet amico suo, & cùm fuerit deprehen-
sus, dicit: Ludens feci.
20 ¶Cũ defecerint ligna, extinguetur ignis:
& susurrone subtracto, iurgia conquiescũt.
21 ¶‖Sicut carbones ad prunas, & ligna ad Ecc.8.b.13.
ignem, sic homo iracundus suscitat rixas.
22 ¶Verba susurronis quasi simplicia, & ipsa
D perueniunt ad intima ventris.
23 ¶Quomodo si argento sordido ornare ve-
lis vas fictile, sic labia tumentia cum pessi-
mo corde sociata.
24 ¶Labijs suis intelligitur inimicus, cùm in
25 corde tractauerit dolos: ¶ quando submiserit
vocem suam, ne credideris ei: quoniam se-
ptem nequitiæ sunt in corde illius.
26 ¶Qui operit odium fraudulenter, reuela-
bitur malitia eius in consilio.
27 ¶‖Qui fodit foueam, incidet in eam: & Ecc.10.b.8.
qui voluit lapidem, reuertetur ad eum. Ecc.27.d.29
28 ¶Lingua fallax non amat veritatem: &
os lubricum operatur ruinas.

CAP. XXVII.

1 NE glorieris in crastinum, ignorans quid
A superuentura pariat dies.
2 ¶Laudet te alienus, & non os tuum, ex-
traneus, & non labia tua.
3 ¶‖Graue est saxum, & onerosa arena: sed Ecc.22.b.18
ira stulti vtroque grauior.
4 ¶Ira non habet misericordiam, nec erum
pens furor: & impetum concitati = spiritus =.17.
ferre quis poterit.
5 ¶Melior est manifesta correptio, quàm a-
mor absconditus.
6 ¶Meliora sunt vulnera diligentis, quàm
fraudulenta oscula odientis.
7 ¶Anima saturata calcabit fauũ: ‖anima Iob.6.a.7.
B esuriens etiam amarum pro dulci sumet.
8 ¶Sicut auis transmigrans de nido suo, sic
vir qui derelinquit locum suum.
9 ¶Vnguento & varijs odoribus delectatur
cor;

or: & bonis amici consiliis anima dulcora-
tur.
10 ¶ *Amicum tuum, & amicũ patris tui ne*
dimiseris: & domum fratris tui ne ingre-
diaris in die afflictionis tuæ.
Melior est vicinus iuxta, quàm frater
procul.
11 ¶ *Stude sapientia fili mi, & lætifica cor*
meum, ut possim exprobranti respondere ser
monem.
12 ¶ *Astutus videns malum, abscõditus est,*
paruuli transeũtes sustinuerunt dispendia. C
Sup.10.c.16 13 ¶ ‖ *Tolle vestimentum eius qui spopondit*
pro extraneo: & pro alienis aufer ei pignus.
14 ¶ *Qui benedicit proximo suo voce gran-*
di, de nocte consurgens maledicenti similis
erit.
15 ¶ *Tecta perstillantia in die frigoris, & li-*
16 *tigiosa mulier comparantur:* ¶ *qui retinet eã,*
quasi qui ventum teneat, & oleum dexteræ
conuocet. suæ "*vocabit*".
17 ¶ *Ferrum ferro exacuitur, & homo exa-*
cuit faciem amici sui.
18 ¶ *Qui seruat ficum, comedet fructus eius:*
& qui custos est domini sui, glorificabitur.
19 ¶ *Quo modo in aquis resplendent vultus*
prospicientium, sic corda hominum manife-
sta sunt prudentibus.
Ecc.14.b.10 20 ¶ ‖ *Infernus & perditio nunquam implen*
tur: similiter & oculi hominum insatiabiles. D
Sup.17.a.3. 21 ¶ ‖ *Quo modo probatur in conflatorio ar-*
gentum, & in fornace aurum: sic probatur
homo ore laudantis.
—.13. — *Cor iniqui inquirit mala, cor autem re*
ctum inquirit scientiam.
22 ¶ *Si contuderis stultum in pila quasi pti-*
sanas feriente desuper pilo, non auferetur
ab eo stultitia eius.
23 ¶ *Diligenter agnosce vultum pecoris tui,*
24 *tuosque greges considera:* ¶ *non enim habebis*
*tibi *iugiter potestatem, sed corona tribuetur* * *in*
generatione & generationem.
25 ¶ *Aperta sunt prata, & apparuerunt her*
ba virentes, & collecta sunt fœna de mon-
tibus.
1.Ti.6.b.8. 26 ¶ ‖ *Agni* * *ad vestimentum tuum: & hæ-*
*sunt *di,* * *agri pretium.*
*ad 27 ¶ *Sufficiat tibi lac caprarũ in cibos tuos,*
& in necessaria domus tuæ, & ad victum
ancillis tuis.

CAP. XXVIII.

1 FVgit impius nemine persequente: iustus
autem quasi leo confidens, absque terrore A
erit.
2 ¶ *Propter peccata terræ multi principes e-*
ius: & propter hominis sapientiam & ho-
rum scientiam quæ dicuntur, vita ducis lon
gior erit.
3 ¶ *Vir pauper calumniãs pauperes, similis*
est imbri vehementi in quo paratur fames.
4 ¶ *Qui derelinquunt legẽ, laudant impiũ:*
qui custodiunt, succenduntur contra eum.
5 ¶ *Viri mali non cogitant iudicium: qui*
autem inquirunt Dominum, animaduer-
tunt omnia.
6 ¶ ‖ *Melior est pauper ambulans in simpli-* Sup.19.a.1.
citate sua, quam diues in prauis itineribus.
7 ¶ *Qui custodit legem, filius sapiens est: qui*
autem comessatores pascit, confundit patrem
B *suum.*
8 ¶ *Qui coaceruat diuitias vsuris & fœno-*
re liberali, in pauperes congregat eas.
9 ¶ *Qui declinat aures suas ne audiat le-*
gem, oratio eius erit execrabilis.
10 ¶ *Qui decipit iustos in via mala, in inte-*
ritu suo corruet, & simplices possidebunt bo-
na eius. —.10.
11 ¶ *Sapiens sibi videtur vir diues: pauper*
autem prudens scrutabitur eum.
12 ¶ *In exultatione iustorum multa gloria*
est: regnantibus impiis ruina hominum.
13 ¶ *Qui abscondit scelera sua, non dirige-*
tur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit
ea, misericordiam consequetur.
14 ¶ *Beatus homo qui semper est pauidus:*
C *qui vero mentis est duræ, corruet in malũ.*
15 ¶ *Leo rugiens, & vrsus esuriens, princeps*
impius super populum pauperem.
16 ¶ *Dux indigens prudentia, multos oppri-*
met per calumniam: qui autem odit auari-
tiam, longi fient dies eius.
17 ¶ *Hominem qui calumniatur animæ san-*
guinem, si vsque ad lacum fugerit, nemo su
stinet.
18 ¶ *Qui ambulat simpliciter saluus erit: qui*
peruersis graditur viis, concidet semel.
19 ¶ ‖ *Qui operatur terram suam, satiabitur* Sup.12.b.11.
panibus: qui autem sectatur otium, reple- Ec.20.d.30.
bitur egestate. Sup.13.b,11.
20 ¶ *Vir fidelis multum laudabitur:* ‖ *qui au* 20.c.21.
tem festinat ditari, non erit innocens. 23.a.4.
21 ¶ *Qui cognoscit in iudicio faciem, non be-*
D *nefacit: iste & pro buccella panis deserit ve-*
ritatem.
22 ¶ *Vir qui festinat ditari, & aliis inuidet,*
ignorat quod egestas superueniet ei.
23 ¶ *Qui corripit hominem, gratiam postea*
inueniet apud eum magis, quam ille qui per
linguæ blandimenta decipit.
24 ¶ *Qui subtrahit aliquid à patre suo, & à*
matre, & dicit hoc non esse peccatum: parti-
ceps homicidæ est.
25 ¶ *Qui se iactat & dilatat, iurgia cõcitat:*
qui vero sperat in Domino, sanabitur.
26 ¶ *Qui cõfidit in corde suo, stultus est. qui*
autem graditur sapienter, ipse "*laudabitur.* "*saluabitur*
27 ¶ *Qui dat pauperi, non indigebit: qui de-* 6.
spicit deprecantem, sustinebit penuriam.
28 ¶ *Cùm surrexerint impii, abscondentur*
homines: cum illi perierint, multiplicabun-
tur iusti.

CAP. XXIX.

Viro qui corripientem dura ceruice con- 1
temnit, repentinus ei superueniet inte- A
ritus, & eum sanitas non sequetur.
¶ In multiplicatione iustorum latabitur 2
vulgus: cùm impij sumpserint principatum,
gemet populus.
¶ Vir qui amat sapientiam, latificat pa- 3
Luc.15.c.13. trem suum: ‖ qui autem nutrit scorta, perdet
substantiam.
¶ Rex iustus erigit terram: vir auarus 4
destruet eam.
¶ Homo qui blandis fictisq; sermonibus 5
loquitur amico suo, rete expandit gressibus
eius.
¶ Peccantem virum iniquum inuoluet la 6
queus, & iustus laudabit atque gaudebit.
¶ Nouit iustus causam pauperum, impius 7
ignorat scientiam. B
¶ Homines pestilentes dissipãt ciuitatem, 8
sapientes vero auertunt furorem.
¶ Vir sapiens si cum stulto contenderit, si- 9
ue irascatur, siue rideat, non inueniet re-
quiem.
¶ Viri sanguinum oderunt simplicem: iu- 10
sti autem quarunt animam eius.
¶ Totum spiritum suum profert stultus: 11
sapiens differt & reseruat in posterum.
¶ Princeps qui libenter audit verba men 12
dacij, omnes ministros habet impios.
¶ Pauper & creditor obuiauerunt sibi: v 13
triusque illuminator est Dominus.
¶ Rex qui iudicat in veritate pauperes, 14
thronus eius in aternum firmabitur.
¶ Virga atque correptio tribuit sapien- 15
tiam: puer autem qui dimittitur voluntati C
sua, confundit matrem suam.
¶ In multiplicatione impiorum multipli- 16
cabuntur scelera, & iusti ruinas eorum vi-
debunt.
¶ Erudi filium tuum, & refrigerabit te, 17
& dabit delicias anima tua.
¶ Cũ prophetia defecerit, dissipabitur po- 18
pulus: qui vero custodit legem, beatus est.
¶ Seruus verbis non potest erudiri: quia 19
quod dicis, intelligit, & respondere contem-
nit.
¶ Vidisti hominem velocem ad loquen- 20
dum? stultitia magis speranda est, quam il-
lius correptio.
¶ Qui delicatè à pueritia nutrit seruum 21
suum, postea sentiet eum contumacem.
¶ Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad 22
indignandum facilis est, erit ad peccandum D
procliuior.
Iob 22.d.29 ¶ ‖ Superbum sequitur humilitas, & hu- 23
milem spiritu suscipiet gloria.
¶ Qui cum fure participat, odit animam 24
suam. adiurantem audit, & non indicat.
¶ Qui timet hominem, cito corruet: qui 25
sperat in Domino, subleuabitur.

26 ¶ Multi requirunt faciem principis, & iu
dicium a Domino egreditur singulorum.
27 ¶ Abominantur iusti virum impium: &
abominantur impij eos qui ⌐ in recta sunt ⌐.7.
via.
⌐ Verbum custodiens filius, extra perdi- ⌐.12.
tionem erit.

CAP. XXX.

1 Verba Congregantis filij Vomentis. Vi-
A sio quam loquutus est vir cum quo est
Deus, & qui Deo secum morante conforta-
tus, ait:
2 ¶ Stultissimus sum virorum, & sapientia
hominum non est mecum.
3 ¶ Non didici sapientiam, & * noui scien- *non 7.
tiam sanctorum.
4 ¶ Quis ascendit in calum, atque descẽdit?
quis continuit spiritum in manibus suis?
quis colligauit aquas quasi in vestimento?
quis suscitauit omnes terminos terra? quod
nomen est eius, & quod nomen filij eius, si
nosti?
5 ¶ ‖ Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est Psa.12.b.7.
6 sperantibus in se: ¶ ‖ ne addas quicquam ver Deu.4.a.2.
bis illius, & arguaris, inueniarisq; mendax. & 12.d.32.
7 ¶ Duo rogaui te, ne deneges mihi antequã
moriar.
8 ¶ Vanitatem, & verba mendacia longè
fac à me.
Mendicitatem, & diuitias ne dederis mi-
B hi: tribue tantum victui meo necessaria.
9 ¶ ne forte satiatus illiciar ad negandum, &
dicam:
Quis est Dominus? aut egestate compul-
sus furer, & periurem nomen Dei mei.
10 ¶ Ne accuses seruum ad dominum suum,
ne forte maledicat tibi, & corruas.
11 ¶ Generatio qua patri suo maledicit, &
qua matri sua non benedicit.
12 ¶ Generatio qua sibi munda videtur, &
tamen non est lota a sordibus suis.
13 ¶ Generatio cuius excelsi sunt oculi, & pal
pebra eius in alta surrecta.
14 ¶ Generatio qua pro dentibus gladios ha-
bet, & commanducat molaribus suis, vt co-
medat inopes de terra, & pauperes ex homi-
nibus.
15 ¶ Sanguisuga dua sunt filia dicentes, Af-
fer, Affer.
Tria sunt insaturabilia, & quartũ quod
C nunquam dicit, Sufficit.
16 ¶ Infernus, & os vulua, & terra qua non
satiatur aqua: ignis vero nunquam dicit,
Sufficit.
17 ¶ Oculum qui subsannat patrem, & qui
despicit partum matris sua, effodiant eum
corui de torrentibus, & comedant eum filij
aquila.
18 ¶ Tria sunt difficilia mihi, & quartum pe
nitus ignoro:
19 ¶ Viam aquila in calo, viam colubri su-
per

per terram, viam nauis in medio mari, & viam viri in adolescentia.

¶Talis est & via mulieris adulteræ, quæ 20
comedit, & tergens os suum dicit, Non sum
operata malum.
¶Per tria mouetur terra, & quartum nõ 21
potest sustinere.
¶Per seruum cùm regnauerit: per stultum 22
cùm saturatus fuerit cibo: ¶per odiosam mu 23
lierem cùm in matrimonio fuerit assumpta:
& per ancillam cùm fuerit hæres dominæ
suæ.
¶ Quatuor sunt minima terræ, & ipsa 24
sunt sapientiora sapientibus: ¶formicæ popu 25
"quæ præparant 10." lus infirmus, "qui præparat' in messe cibum D
"sibi': ¶lepusculus plebs inualida, qui col- 26
"suum 4." locat in petra cubile suum: ¶ regem locusta 27
nõ habet, & egreditur vniuersa per turmas
suas: ¶stellio manibus nititur, & moratur 28
in ædibus regis.
¶Tria sunt quæ bene gradiũtur, & quar- 29
tum quod incedit fœliciter. ¶leo fortissimus 30
bestiarũ, ad nullius pauebit occursum: ¶gal- 31
lus succinctus lumbos: & aries, nec est rex
qui resistat ei.
¶Et qui stultus apparuit postquam ele- 32
uatus est in sublime, si enim intellexisset, o-
ri suo imposuisset manum.
¶ Qui autem fortiter premit ubera ad 33
eliciendum lac, exprimit butyrum: & qui ve
hementer emungit, elicit sanguinem: & qui
prouocat iras, producit discordias.

VERBA LAMVE- 1
LIS REGIS, VISIO QVA ERVDIVIT EVM MATER SVA.

CAP. XXXI.

QVid dilecte mi, quid dilecte vteri mei, 2
quid dilecte votorum meorum? ¶ Ne 3
dederis mulieribus substantiam A
"vias 1." tuam, & "diuitias' tuas ad delendos reges.
¶Noli regibus ô Lamuel, noli regibus da- 4
re vinum: quia nullum secretum est vbi re-
gnat ebrietas, ¶ ne forte bibant & obliui- 5
scantur iudiciorum, & mutent causam fi-
liorum pauperis.
¶Date siceram mœrentibus, & vinum 6
his qui amaro sunt animo: ¶bibant & obli- 7
uiscantur egestatis suæ, & doloris sui non
recordentur amplius.
¶Aperi os tuum muto, & causis omnium 8
filiorum qui pertranseunt: ¶aperi os tuum, 9
"vindica" decerne quod iustum est, & "iudica' inopem
& pauperem.
¶Mulierem fortem quis inueniet? procul, 10
de vltimis finibus precium eius. B
¶Confidit in ea cor viri sui, & spoliis non 11
indigebit.

12 ¶Reddet ei bonum & non malum, omni-
bus diebus vitæ suæ.
13 ¶Quæsiuit lanam & linũ, & operata est
consilio manuum suarum.
14 ¶Facta est quasi nauis institoris delonge,
portans panem suum.
15 ¶Et de nocte surrexit, deditq; prædam do
mesticis suis, & cibaria ancillis suis.
16 ¶Considerauit agrum, & emit eum, de
fructu manuum suarum plantauit vineam.
17 ¶Accinxit fortitudine lumbos suos, & ro
borauit brachium suum.
18 ¶Gustauit, & vidit' quia bona est nego- —.1.
tiatio eius, non extinguetur in nocte lucer-
na eius.
19 ¶Manum suam misit ad fortia, & digiti
C eius apprehenderunt fusum.
20 ¶Manum suam aperuit inopi, & palmas
suas extendit ad pauperem.
21 ¶Non timebit domui suæ à frigoribus ni-
uis. omnes enim domestici eius vestiti sunt
duplicibus.
22 ¶Stragulatam vestem fecit sibi, byssus &
purpura indumentum eius.
23 ¶Nobilis in portis vir eius, quando sede-
rit cum senatoribus terræ.
24 ¶Sindonem fecit & vendidit, & cingu-
lum tradidit Chananæo.
25 ¶Fortitudo et decor indumentum eius, &
D ridebit in die nouissimo.
26 ¶Os suum aperuit sapientiæ, & lex cle-
mentiæ in lingua eius.
27 ¶Considerauit semitas domus suæ, & pa-
nem otiosa non comedit.
28 ¶Surrexerunt filii eius, & beatissimam
prædicauerunt: vir eius, & laudauit eam.
29 ¶Multæ filiæ congregauerunt diuitias: tu
supergressa es vniuersas.
30 ¶Fallax gratia, & vana est pulchritudo:
mulier timens Dominum, ipsa laudabitur.
31 ¶Date ei de fructu manuum suarum, &
laudent eam in portis opera eius.

ECCLESIASTES,
QVI, AB HEBRAEIS COHELETH APPELLATVR.

CAPVT I.

1 VERBA Ecclesiastæ filii Dauid re
2 gis Ierusalem. ¶Vanitas vanita-
A tum, dixit Ecclesiastes: vanitas
vanitatum, & omnia vanitas. —.3.
3 ¶Quid habet amplius homo de vniuerso la-
4 bore suo quo laborat sub sole? ¶ Generatio
præterit, & generatio aduenit, terra autem
5 in æternum stat. ¶Oritur sol, & occidit, &
ad locum suum reuertitur: ibiq; renascens,
6 ¶gyrat per Meridiem, & flectitur ad aqui-
lonem: lustrans vniuersa in circuitu pergit
spiritus.

spiritus, & in circulos suos reuertitur: ¶Om 7
nia flumina intrant in mare, & mare non
redundat: ad locum vnde exeunt flumina,
reuertuntur, vt iterum fluant. ¶Cunctæ res 8
difficiles: non potest eas homo explicare ser-
mone. Non saturatur oculus visu, nec au-
ris auditu impletur. ¶Quid est quod fuit? 9
ipsum quod futurum est. Quid est quod fa-
ctum est? ipsum quod faciendum est. ¶Nihil 10
sub sole nouum, nec valet quisquam dicere,
ecce hoc recens est, iam enim præcessit in sæ- C
culis quæ fuerunt ante nos. ¶Non est prio- 11
rum memoria, sed nec eorum quidem quæ po
stea futura sunt, erit recordatio apud eos qui
futuri sunt in nouissimo. ¶Ego Ecclesiastes 12
fui rex Israël in Ierusalem, ¶& proposui in 13
animo meo quærere & inuestigare sapienter
de omnibus quæ fiunt sub sole. Hanc occupa
tionem pessimam dedit Deus filiis hominum,
vt occuparentur in ea. ¶Vidi cuncta quæ fiũt 14
sub sole, & ecce vniuersa vanitas, & affli-
ctio spiritus. ¶Peruersi difficile corriguntur, 15
& stultorum infinitus est numerus. ¶Locu- 16
tus sum in corde meo, dicens: Ecce magnus D
effectus sum, & præcessi omnes sapientia,
qui fuerunt ante me in Ierusalem, & mens
mea contemplata est multa sapienter, & di-
dici. ¶Dedique cor meum vt scirem pruden- 17
tiam atque doctrinam, erroresque & stulti-
tiam: & agnoui quod in his quoque esset la-
bor, & afflictio spiritus, ¶eo quod in multa 18
sapientia, multa sit indignatio: & qui addit
scientiam, addit & "laborem'.

*dolorem 8.

CAP. II.

DIxi "ergo' in corde meo, Vadam, & af- 1
*ego 10. fluam deliciis, & fruar bonis. Et vidi A
quod hoc quoque esset vanitas. ¶Risum re- 2
putaui errorem: & gaudio dixi: Quid frustrà
deciperis? ¶Cogitaui in corde meo abstrahe- 3
re a vino carnem meam, vt animum meum
transferrem ad sapientiam, deuitaremque
stultitiam, donec viderem quid esset vtile fi-
*quod 6. liis hominum, "quo' facto opus est sub sole nu
mero dierum vitæ suæ. ¶Magnificaui opera 4
mea, ædificaui mihi domos, & plantaui vi-
neas, ¶feci hortos & pomaria, & conseui ea 5
cuncti generis arboribus. ¶Et extruxi mihi 6
piscinas aquarum, vt irrigarem syluam li-
gnorum germinantium. ¶Possedi seruos & 7
ancillas, multamque familiam habui: armen- B
ta quoque et magnos ouium greges vltrà om
nes qui fuerunt ante me in Ierusalem. ¶Co 8
aceruaui mihi argentum & aurum, & sub-
stantias regum & prouinciarum. Feci mihi
cantores & cantatrices, & delicias filiorum
hominum, scyphos & vrceos in ministerio ad
vina fundenda. ¶Et supergressus sum opi- 9
bus omnes qui ante me fuerunt in Ierusa-
lem: sapientia quoque perseuerauit mecum.
¶Et omnia quæ desiderauerunt oculi mei, 10
non negaui eis: nec prohibui cor meum quin
omni voluptate frueretur, & oblectaret se in
his quæ præparaueram: & hanc ratus sum
11 partem meam, si vterer labore meo. ¶Cumque
me conuertissem ad vniuersa opera quæ fe-
cerant manus meæ, & ad labores in quibus
frustra sudaueram, vidi in omnibus vani-
tatem & afflictionem animi, & nihil per-
12 manere sub sole. ¶Transiui ad contemplan-
C dam sapientiam, erroresque & stultitiã (quid
est, inquam, homo vt sequi possit regem fa-
13 ctorem suum?) ¶& vidi quod tantum præ-
cederet sapientia stultitiam, quãtum differt
14 lux à tenebris. ¶‖ Sapientis oculi in capite Inf.8.a.1.
eius: stultus in tenebris ambulat. Et didici Pro.17.d.24
15 quod vnus vtriusque esset interitus. ¶Et
dixi in corde meo, Si vnus & stulti & meus
occasus erit, quid mihi prodest quod maio-
rem sapientiæ dedi operam? Locutusque cum
mente mea, animaduerti quod hoc quoque
16 esset vanitas. ¶Non enim erit memoria sa-
pientis similiter vt stulti in perpetuum, &
futura tẽpora obliuione cuncta pariter ope-
rient. moritur doctus similiter vt indoctus.
17 ¶Et idcirco tæduit me vitæ meæ videntem
mala vniuersa esse sub sole, & cuncta vani-
18 tatem & afflictionem spiritus. ¶Rursus de-
testatus sum omnem industriam meam, qua
D sub sole studiosissime laboraui, habiturus hæ-
19 redem post me, ¶quem ignoro, vtrum sapiens
an stultus futurus sit, & dominabitur in la-
boribus meis, quibus desudaui & solicitus
20 fui. & est quisquam tam vanum? ¶Vnde
cessaui, renuntiauitque cor meum vltra la-
21 borare sub sole. ¶Nam cum alius laboret in
sapientia et doctrina & solicitudine, homini
otioso quæsita dimittit, & hoc "ergo' vanitas *quoque
22 & magnum malum. ¶Quid enim proderit
homini de vniuerso labore suo & afflictione
23 spiritus, qua sub sole cruciatus est? ¶Cuncti
dies eius doloribus & ærumnis pleni sunt,
nec per noctem mente requiescit, & hoc non-
24 ne vanitas est? ¶Nonne melius est comedere
& bibere, & ostendere animæ suæ bona de la-
25 boribus suis? & hoc de manu Dei est. ¶Quis
26 ita deuorabit, & deliciis affluet vt ego? ¶Ho
mini bono in conspectu suo dedit Deus sa-
pientiam, & scientiam, & lætitiam: pecca-
tori autem dedit afflictionem & curam su-
perfluam, vt addat & congreget & [illegible]
ei qui placuit Deo, sed & hoc vanitas [illegible]
cassa solicitudo mentis.

CAP. III.

1 OMnia tempus habent, & suis spatiis
A transeunt vniuersa sub cælo.
2 ¶Tempus nascendi, & tempus moriendi.
Tempus plantandi, & tempus euellendi
quod plantatum est.
3 ¶Tempus occidendi, & tempus sanandi.
Tempus destruendi, & tempus ædificãdi.
4 ¶Tempus flendi, & tempus ridendi.
Tempus plangendi, & tempus saltandi.

¶Tempus spargendi lapides, & tempus 5
colligendi.
Tempus amplexandi, & tempus longè fie
ri ab amplexibus.
¶Tempus acquirendi, & tempus perden- 6
di.
Tempus custodiendi, & tempus abijcien-
di. B
¶Tempus scindendi, & tempus consuẽdi. 7
Tempus tacendi, & tempus loquendi.
¶Tempus dilectionis, & tempus odij. 8
Tempus belli, & tempus pacis.
¶ Quid habet amplius homo de labore suo? 9
¶Vidi afflictionem quam dedit Deus filijs 10
hominum, vt distendantur in ea. ¶Cuncta 11
fecit bona in tempore suo, & mundum tra-
didit disputationi eorum, vt non inueniat
homo opus quod operatus est Deus ab initio
vsq; ad finẽ. ¶Et cognoui quod nõ esset me- 12
lius nisi lætari, & facere bene in vita sua. C
¶Omnis enim homo qui comedit & bibit, & 13
videt bonum de labore suo, hoc donũ Dei est.
¶Didici quod omnia opera quæ fecit Deus, 14
perseuerent in perpetuum, non possimus eis
quicquã addere, nec auferre, quæ fecit Deus
vt timeatur. ¶Quod factum est, ipsum per- 15
manet: quæ futura sunt, iã fuerunt: et Deus
instaurat quod abijt. ¶ Vidi sub sole in loco 16
iudicij impietatem, & in loco iustitiæ iniqui
tatem. ¶Et dixi in corde meo, Iustum & im- 17
pium iudicabit Deus, & tempus omnis rei
tunc erit. ¶Dixi in corde meo de filijs homi- 18
num, vt probaret eos Deus, & ostenderet si-
miles esse bestijs. ¶Idcirco vnus interitus est 19
hominis & iumentorum, & æqua vtriusq;
conditio, sicut moritur homo, sic & illa moriũ
tur, similiter spirant omnia, & nihil habet
homo iumento amplius. cuncta subiacent va
nitati. ¶Et omnia pergunt ad vnum locum: 20
de terra facta sunt, & in terram pariter re-
uertuntur. ¶Quis nouit si spiritus filiorum 21
Adam ascendat sursum, & si spiritus iumen
torũ descendat deorsum? ¶Et deprehendi ni- 22
hil esse melius quàm lætari hominem in ope
re suo, & hanc esse partem illius. Quis enim
eum adducet, vt post se futura cognoscat?

CAP. IIII.

VErti me ad alia, & vidi calumnias quæ 1
sub sole geruntur, & lachrymas innocen A
tium, & neminem consolatorem: nec posse re-
sistere eorum violentiæ, cunctorum auxilio
destitutos. ¶Et laudaui magis mortuos, quã 2
viuentes: ¶& fœliciorem vtroque iudicaui 3
qui necdum natus est, nec vidit mala quæ
sub sole fiunt. ¶ Rursum contemplatus sum 4
omnes labores hominum, & industrias ani-
maduerti patêre inuidiæ proximi, & in hoc
ergo vanitas, & cura superflua est. ¶Stul- 5
tus complicat manus suas, & comedit car- B
nes suas, dicens. ¶Melior est pugillus cum re 6
quie, quàm plena vtraque manus cum la-
7 bore, & afflictione animi. ¶Considerans re-
8 peri & aliam vanitatem sub sole, ¶vnus est
& secundum non habet, non filium, non fra-
trem, & tamen laborare non cessat, nec sa-
tiantur oculi eius diuitijs: nec recogitat, di-
cens: Cui laboro, & fraudo animam meam
bonis? in hoc quoque vanitas est, & afflictio
9 pessima. ¶ Melius est ergo duos esse simul,
quàm vnum: habent enim emolumentũ so-
10 cietatis suæ: ¶si vnus ceciderit, ab altero ful
C cietur. væ soli: quia cùm ceciderit, non habet
11 subleuantem se. ¶Et si dormierint duo, foue-
12 buntur mutuò, vnus quomodo calefiet? ¶Et
si quispiam præualuerit contra vnum, duo
resistunt ei: funiculus triplex difficile rum-
13 pitur. ¶Melior est puer pauper & sapiens re-
ge sene & stulto, qui nescit præuidere in po-
14 sterum. ¶ Quod de carcere catenisq; inter-
D dum quis egrediatur ad regnum: & alius
15 natus in regno, inopia consumatur. ¶ Vidi
cunctos viuentes qui ambulant sub sole cum
adolescente secundo qui consurget pro eo.
16 ¶Infinitus numerus est populi omnium qui
fuerunt ante eũ: & qui postea futuri sunt,
non lætabuntur in eo, sed & hoc vanitas &
17 afflictio spiritus. ¶ Custodi pedem tuum
ingrediens domum Dei, & appropinqua
vt audias. ‖Multo enim melior est obedien- 1.Re.15.e.22
tia, quàm stultorum victima, qui nesciunt Osee 6.a.6.
quid faciunt mali.

CAP. V.

1 NE temerè quid loquaris, neq; cor tuum
A sit velox ad proferendum sermonem co
ram Deo. Deus enim in cælo, & tu super ter
2 ram, idcirco sint pauci sermones tui. ¶Mul-
tas curas sequuntur somnia, & in multis
3 sermonibus inuenietur stultitia. ¶‖Siquid Deu.23.d.21
vouisti Deo, ne moreris reddere: displicet e-
nim ei infidelis et stulta promissio. sed quod-
4 cunque voueris, redde. ¶multoq; melius est
non vouere, quàm post votum promissa non
5 reddere. ¶Ne dederis os tuum vt peccare fa-
B cias carnem tuam. neque dicas coram ange-
lo, Non est prouidentia: ne forte iratus Deus
contra sermones tuos dissipet cuncta opera
6 manuum tuarum. ¶Vbi multa sunt somnia,
plurimæ sunt vanitates, & sermones in-
7 numeri: tu verò Deum time. ¶ Si videris
calumnias egenorum & violenta iudicia: &
subuerti iustitiam in prouincia, non mire-
ris super hoc negotio: quia excelso excelsior
est alius: & super hos quoque eminentiores
8 sunt alij, ¶& insuper vniuersæ terræ rex im
9 perat seruienti. ¶Auarus non implebitur pe
cunia: & qui amat diuitias, fructum non ca
10 piet ex eis. & hoc ergo vanitas. ¶Vbi mul-
C tæ sunt opes, multi & qui comedunt eas. Et
quid prodest possessori, nisi quòd cernit di-
11 uitias oculis suis? ¶ Dulcis est somnus ope-
ranti, siue parum, siue multum comedat: sa-
turitas autem diuitis non sinit eum dormi-
re.

Iob 10. c.20 re. ‖ Est & alia infirmitas pessima, quam 12
vidi sub sole: diuitiæ conseruatæ in malum
domini sui. Pereunt enim in afflictione 13
pessima. generauit filium, qui in summa e-
Iob 1.d.21. gestate erit. ‖ Sicut egressus est nudus de 14
1.Tim.6.b.7 vtero matris suæ, sic reuertetur, & nihil
auferet secum de labore suo. Miserabilis 15
prorsus infirmitas: quomodo venit, sic re-
uertetur. Quid ergo prodest ei quod labora-
uit in ventum? Cunctis diebus vitæ suæ 16
comedit in tenebris & in curis multis, & D
in ærumna atque tristitia. Hoc itaque vi- 17
sum est mihi bonum vt comedat quis & bi-
omni 2. bat, & fruatur lætitia ex labore suo quo la-
borauit ipse sub sole numero dierum vitæ
suæ, quos dedit ei Deus, & hæc est pars il-
lius. Et omni homini cui dedit Deus di- 18
uitias, atque substantiam, potestatemque
ei tribuit vt comedat ex eis, & fruatur par-
te sua, & lætetur de labore suo: hoc est do-
num Dei. Non enim satis recordabitur die- 19
rum vitæ suæ, eo quod Deus occupet delicijs
cor eius.

CAP. VI.

Est & aliud malum quod vidi sub sole, 1
& quidem frequens apud homines. Vir 2
cui dedit Deus diuitias, & substantiam, & A
honorem, & nihil deest animæ suæ ex omni-
bus quæ desiderat: nec tribuit ei potestatem
Deus vt comedat ex eo, sed homo extraneus
vorabit illud. hoc vanitas, & miseria ma-
gna est. Si genuerit quispiam centum libe- 3
ros, & vixerit multos annos, & plures dies B
ætatis habuerit, & anima illius non vtatur
bonis substantiæ suæ, sepulturaque careat: de
hoc ego pronuntio quod melior illo sit abor-
tiuus. Frustrà enim venit, et pergit ad te- 4
nebras, & obliuione delebitur nomen eius. C
Non vidit solem, neque cognouit distantiam 5
boni & mali: etiam si duobus millibus an- 6
nis vixerit, & non fuerit perfruitus bo-
nis: nónne ad vnũ locum properant omnia?
Omnis labor hominis in ore eius: sed ani- 7
ma eius non implebitur. Quid habet am- 8
plius sapiens à stulto? & quid pauper, nisi D
vt pergat illuc vbi est vita? Melius est 9
videre quod cupias, quàm desiderare quod
nescias, sed & hoc vanitas est, & præsum-
ptio spiritus. Qui futurus est, iam vo- 10
catum est nomen eius: & scitur quod homo
sit, & non possit contra fortiorem se in iu-
dicio contendere. Verba sunt plurima, mul- 11
tamque in disputando habentia vanitatem.

CAP. VII.

Qvid necesse est homini maiora se quæ- 1
rere, cùm ignoret quid conducat sibi in A
vita sua numero dierum peregri-
nationis suæ, & tempore quod velut vmbra
præterit? Aut quis ei poterit indicare quid
Pro.22.a.1. post eum futurum sub sole sit? ‖ Melius est 2
nomen bonum, quam vnguenta pretiosa: &
3 dies mortis die natiuitatis. Melius est ire
ad domum luctus quàm ad domum conui-
uij: in illa enim finis cunctorum admonetur
hominum, & viuens cogitat quid* futurum *futurus 3.
4 sit. Melior est ira risu: quia per tristitiam
vultus corrigitur animus delinquentis.
5 Cor sapientium vbi tristitia est, & cor stul-
6 torum vbi lætitia. Melius est a sapiente
corripi, quàm stultorum adulatione deci-
7 pi. quia sicut sonitus spinarum arden-
tium sub olla, sic risus stulti: sed & hoc va-
8 nitas. Calumnia conturbat sapientem, &
9 perdet robur cordis illius. Melior est finis
orationis, quàm principium. Melior est pa-
10 tiens arrogante. Ne sis velox ad irascendũ:
11 quia ira in sinu stulti requiescit. Ne dicas,
B Quid putas causæ est quod priora tempora
meliora fuêre quam nunc sunt? stulta enim
12 est huiuscemodi interrogatio. Vtilior est sa-
pientia cum diuitijs, & magis prodest vi-
13 dentibus solem. Sicut enim protegit sapien
tia, sic protegit pecunia. hoc autem plus ha-
bet eruditio, & sapientia, quod vitam tri-
14 buunt possessori suo. Considera opera Dei,
quod nemo possit corrigere quem ille despe-
15 xerit. In die bona fruere bonis, & malam
diem præcaue. sicut enim hanc, sic & illam
fecit Deus, vt non inueniat homo contra eũ
16 iustas querimonias. Hæc quoque vidi in
diebus vanitatis meæ: iustus perit in iusti-
tia sua, & impius multo viuit tempore in
17 malitia sua. Noli esse iustus multum: ne-
C que plus sapias quam necesse est, ne obstu-
18 pescas. Ne impie agas multum: & noli esse
19 stultus, ne moriaris in tempore non tuo. Bo-
num est te sustentare iustum, sed & ab illo
ne subtrahas manum tuam: quia qui timet
20 Deum, nihil negligit. Sapientia conforta-
uit sapientem super decem principes ciuita-
21 tis. ‖ Non est enim homo iustus in terra, 3.Re.8.e.46
22 qui faciat bonum, & non peccet. Sed & 2.Pa.6.g.36
cunctis sermonibus qui dicuntur, ne accom- Pro.20.b 9.
modes cor tuum: ne fortè audias seruum ma 1 Io.1.d.8.
23 ledicentem tibi. scit enim conscientia tua
24 quia & tu crebro maledixisti alijs. Cuncta
tentaui in sapientia. Dixi sapiens efficiar: &
25 ipsa longius recessit à me multo magis quã
erat: & alta profunditas, quis inueniet eã?
26 Lustraui vniuersa animo meo, vt scirem
D & considerarem, & quærerem sapientiam &
rationem, & vt cognoscerem impietatem
27 stulti, & errorem imprudentium: & inueni
amariorẽ morte mulierẽ, quæ laqueus ve-
natorum est, et sagena cor eius, vincula sunt
manus illius, qui placet Deo: effugiet illam:
28 qui autẽ peccator est, capietur ab illa. Ecce
hoc inueni, dixit Ecclesiastes, vnum & alte
29 rum, vt inuenirem rationem, quam adhuc
quærit anima mea, & non inueni. Virũ de
mille vnum reperi, mulierẽ ex omnibus non
30 inueni. Solummodo hoc inueni, quod fe-

cerit Deus hominē rectum: & ipse se infini-
tis miscuerit quaestionibus. Quis talis vt sa
piens est? et quis cognouit solutionem verbi.

CAP. VIII.

Sup.2.c.14. Pro.17.d.24 S||Apiētia hominis lucet in vultu eius, & 1
potentißimus faciem illius commutabit. A
¶Ego os regis obseruo, & praecepta iuramēti 2
Dei.¶Ne festines recedere a facie eius, neq; 3
permaneas in opere malo: quia omne quod
volueris, facies.¶et sermo illius potestate ple 4
nus est: nec dicere ei quisquā potest. Quare
ita facis?¶Qui custodit praeceptum, non ex- 5
perietur quicquam mali. Tempus & respon-
sionem cor sapientis intelligit.¶Omni nego- 6
tio tempus est, & opportunitas & multa ho-
minis afflictio.¶quia ignorat praeterita, & 7
futura nullo scire potest nuntio.¶Non est in 8
hominis potestate prohibere spiritum, nec B
habet potestatem in die mortis, nec sinitur
quiescere ingruente bello, neque saluabit im
pietas impium.¶Omnia haec consideraui, & 9
dedi cor meum in cunctis operibus quae fiunt
sub sole. Interdum dominatur homo homini
in malum suum.¶Vidi impios sepultos: qui 10
etiam cùm adhus viuerent, in loco sancto e-
rant, & laudabantur in ciuitate quasi iu-
storum operum, sed & hos vanitas est.¶E- 11
tenim quia non profertur cito contra malos
sententia, absque timore vllo filij hominum
perpetrant mala.¶Attamen peccator ex eo 12
quod centies facit malum, & per patientiam
sustentatur, ego cognoui quod erit bonum
timentibus Deum qui verentur faciem e-
ius.¶Non sit bonum impio, nec prolongentur 13
dies eius, sed quasi vmbra transeant qui C
non timent faciem Domini.¶Est & alia va 14
nitas, quae fit super terram. sunt iusti qui-
bus mala proueniunt, quasi opera egerint
impiorum: & sunt impij qui ita securi sunt,
quasi iustorum facta habeant, sed & hoc va
nißimum iudico.¶Laudaui igitur laetitiam 15
quod non esset homini bonum sub sole, nisi D
quod comederet, & biberet, atque gauderet:
& hoc solum secum auferret de labore suo in
diebus vitae suae quos dedit ei Deus sub so-
le.¶Et apposui cor meum vt scirem sapien- 16
* dissensionē. tiam, & intelligerem *distentionē quae ver-
satur in terra. est homo qui diebus & nocti-
bus somnum non capit oculis.¶Et intellexi 17
quod omnium operum Dei nullam poßit ho-
mo inuenire rationem eorum quae fiunt sub
sole: & quanto plus laborauerit ad quaeren-
dum, tanto minus inueniat: etiam si dixerit
sapiens se nosse, non poterit reperire.

CAP. IX.

OMnia haec tractaui in corde meo, vt cu- 1
riose intelligerem: Sunt iusti atque sa A
pientes, & opera eorum in manu Dei, & ta-
men nescit homo vtrum amore, an odio di-
gnus sit:¶sed omnia in futurum seruantur 2
incerta, eo quod vniuersa aeque eueniant iu
sto & impio, bono & malo, mundo & immun
do, immolanti victimas, & sacrificia contem
nenti, sicut bonus, sic & peccator: vt periu-
3 rus, ita & ille qui verum deierat.¶Hoc est
peßimum inter omnia quae sub sole fiunt,
quia eadem cunctis eueniunt: vnde & cor-
da filiorum hominum implentur malitia &
contemptu in vita sua, & post haec ad infe-
4 ros deducētur.¶Nemo est qui semper viuat,
B & qui huius rei habeat fiduciam: melior est
5 canis viuus leone mortuo.¶Viuentes enim
sciunt se esse morituros, mortui vero nihil
nouerunt amplius, nec habent vltra merce-
dem: quia obliuioni tradita est memoria eo-
6 rum.¶Amor quoque & odium, & inuidia
simul perierunt, nec habent partem in hoc
7 seculo, & in opere quod sub sole geritur.¶Va
de ergo, & comede in laetitia panem tuum, &
bibe cum gaudio vinum tuum: quia Deo pla
8 cent opera tua.¶Omni tempore sint vesti-
menta tua candida, & oleum de capite tuo
9 non deficiat.¶Perfruere vita cum vxore quā
C diligis, cūctis diebus vitae instabilitatis tuae,
qui dati sunt tibi sub sole omni tempore va-
nitatis tuae. haec est enim pars in vita & in
10 labore tuo quo laboras sub sole.¶Quodcunq;
facere potest manus tua, instanter operare:
quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec
scientia erūt apud inferos, quo tu properas.
11 ¶Verti me ad aliud, & vidi sub sole, nec ve-
lociū esse cursum, nec fortiū bellum, nec sa-
pientium panem, nec doctorum diuitias, nec
artificum gratiam: sed tempus, casumq; in
12 omnibus.¶Nescit homo finem suum, sed sicut
pisces capiuntur hamo, & sicut aues laqueo
D comprehenduntur: sic capiuntur homines in
tempore malo, cùm eis extemplo superuene-
13 rit.¶Hanc quoque sub sole vidi sapientiam,
14 & probaui maximam:¶Ciuitas parua, &
pauci in ea viri. venit contra eam rex ma-
gnus, & vallauit eam, extruxitq; munitio-
15 nes per gyrum, perfecta est obsidio.¶Inuen-
tusq; est in ea vir pauper & sapiens, & li-
berauit vrbem per sapientiam suam, & nul
lus deinceps recordatus est hominis illius
16 pauperis.¶Et dicebam ego, meliorem esse sa-
pientiam fortitudine: quomodo ergo sapien-
tia pauperis contempta est, & verba eius nō
17 sunt audita?¶Verba sapientium audiuntur
in silentio, plus quàm clamor principis inter
18 stultos.¶||Melior est sapientia, quàm arma Sap.6.a.2.
bellica: & qui in vno peccauerit, multa bona
perdet.

CAP. X.

1 MVsca morientes perdunt suauitatem
A vnguenti. Pretiosior est sapiētia & glo
2 ria, parua ad tempus stultitia.¶Cor sapien-
tis in dextera eius, & cor stulti in sinistra
3 illius.¶Sed & in via stultus ambulans, cùm
4 ipse insipiens sit, omnes stultos aestimat.¶Si
spiritus potestatem habentis ascenderit su-

per

per te, locum tuum ne dimiseris: quia cura-
tio faciet cessare peccata maxima. ¶ Est ma- 5
lum quod vidi sub sole quasi per errorem e-
grediens à facie principis: ¶ positum stultum 6
in dignitate sublimi, & diuites sedere de-
orsum. ¶ Vidi seruos in equis: & principes 7
Pro.26.d.27 *ambulãtes super terram quasi seruos. ¶ ‖ Qui* 8
Ecc.10.b.8. *fodit foueam, incidet in eam: & qui dissipat* B
Ecc.27.d.29 *sepem, mordebit eum coluber. ¶ Qui trans-* 9
fert lapides, affligetur in eis, & qui scindit
ligna, vulnerabitur ab eis. ¶ Si retusum fue- 10
rit ferrum, & hoc non vt prius, sed hebeta-
tum fuerit, multo labore exacuetur, & post
industriam sequetur sapientia. ¶ Si mor- 11
deat serpens in silentio, nihil eo minus ha-
bet qui occulte detrahit. ¶ Verba oris sapien- 12
tis, gratia: & labia insipientis praecipitabũt C
eum. ¶ Initium verborum eius stultitia, & 13
nouissimum oris illius error pessimus. ¶ Stul 14
tus verba multiplicat. Ignorat homo quid
ante se fuerit: & quid post se futurum sit
quis ei poterit indicare? ¶ Labor stultorum 15
affliget eos, qui nesciunt in vrbem perge-
re. ¶ Vae tibi terra cuius rex puer est, & cu- 16
ius principes mane comedunt. ¶ Beata terra 17
cuius rex nobilis est: & cuius principes ve- D
scuntur in tempore suo, ad reficiendum &
non ad luxuriam. ¶ In pigritijs humiliabi- 18
tur contignatio, & in infirmitate manuum
perstillabit domus. ¶ In risum faciunt panẽ, 19
& vinum vt epulentur bibentes: & pecuniae
obediunt omnia. ¶ In cogitatione tua regi ne 20
detrahas, & in secreto cubiculi tui ne malo-
dixeris diuiti: quia & aues caeli portabunt
vocem tuam, & qui habet pennas, annun-
tiabit sententiam.

CAP. XI.

MItte panem tuum super transeuntes 1
aquas: quia post tempora multa inue- A
nies illum. ¶ Da partem septem, necnon & 2
octo: quia ignoras quid futurum sit mali su-
per terram. ¶ Si repletae fuerint nubes, im- 3
brem super terram effundent. Si ceciderit li-
gnum ad Austrum aut ad Aquilonẽ, in quo-
cunque loco ceciderit, ibi erit. ¶ Qui obseruat 4
ventum, non seminat: & qui considerat nu- B
bes, nunquã metet. ¶ Quomodo ignoras quae 5
sit via spiritus, & qua ratione compingan-
tur ossa in ventre praegnantis: sic nescis ope-
ra Dei qui fabricator est omnium. ¶ Mane 6
semina semen tuum, & vespere ne cesset ma-
nus tua: quia nescis quid magis oriatur, hoc
aut illud: & si vtrunque simul, melius erit. C
¶ Dulce lumẽ, & delectabile est oculis videre 7
solem. ¶ Si annis multis vixerit homo, & in 8
his omnibus laetatus fuerit, meminisse de-
bet tenebrosi temporis, & dierũ multorum:
qui cum venerint, vanitatis arguent prae-
terita. ¶ Laetare ergo iuuenis in adolescentia 9
tua, & in bono sit cor tuum in diebus iuuen-
tutis tuae, & ambula in vijs cordis tui, & in D
intuitu oculorum tuorum: & scito quòd pro
omnibus his adducet te Deus in iudicium.
10 *¶ Aufer iram à corde tuo, & amoue mali-*
tiam à carne tua. Adolescentia enim & vo-
luptas vana sunt.

CAP. XII.

1 *MEmento creatoris tui in diebus iuuen-*
A *tutis tuae, antequã veniat tempus af-*
flictionis, & appropinquent anni, de quibus
2 *dicas, non mihi placent, ¶ antequã tenebre-*
scant sol, & lumen, & luna, & stellae, & re-
3 *uertantur nubes post pluuiam: ¶ quando com*
mouebuntur custodes domus, & nutabunt
viri fortissimi, & otiosae erunt molentes in
minuto numero, & tenebrescent videtes per
4 *foramina. ¶ Et claudent ostia in platea, in*
humilitate vocis molentis, & consurgent ad
B *vocem volucris, & obsurdescent omnes filiae*
5 *carminis. ¶ Excelsa quoque timebunt, & for*
midabunt in via, florebit amygdalus, impin
guabitur locusta, & dissipabitur capparis:
quoniã ibit homo in domum aeternitatis suae,
6 *& circuibunt in platea plangentes. ¶ Ante-*
quam rumpatur funiculus argenteus, & re-
currat vitta aurea, & conteratur hydria
super fontem, & confringatur rota super
7 *cisternam, ¶ & reuertatur puluis in ter-*
ram suam vnde erat, & spiritus redeat ad
8 *Deum qui dedit illum. ¶ Vanitas vanita-*
tum, dixit Ecclesiastes, ⸗ & ʾ omnia vanitas. ⸗.3.
9 *¶ Cùmq; esset sapientissimus Ecclesiastes, do*
C *cuit populum, & enarrauit quae fecerat: &*
10 *inuestigãs cõposuit parabolas multas. ¶ quae-*
siuit verba vtilia, & conscripsit sermones re-
11 *ctissimos, ac veritate plenos. ¶ Verba sapien-*
tum sicut stimuli, & quasi claui in altũ de-
fixi, quae per magistrorum ʺ consilium ʾ data ʺconciliũ 2.
12 *sunt a pastore vno. ¶ His amplius fili mi ne*
D *requiras. Faciendi plures libros nullus est fi-*
nis: frequensq; meditatio, carnis afflictio est.
13 *¶ Finem loquendi, pariter omnes audiamus.*
Deum time: & mandata eius obserua: hoc
14 *est enim omnis homo. ¶ Et cũcta quae fiunt,*
adducet Deus in iudicium pro omni ʺ errato ʾ ʺ abscondito 2.
siue bonum siue malum sit.

1 CANTICVM CANTICORVM SALOMONIS, QVOD HEBRAICE DICITVR SIR HASIRIM.

CAPVT I.

2 *OSculetur me ʺ osculo ʾ oris sui: quia* ʺosculis 1.
A *meliora sunt vbera tua vino,*
3 *¶ fragrantia vnguentis optimis.*
Oleum effusum nomẽ tuum: ideo
4 *adolescentulae dilexerunt te. ¶ Trahe me: post*
te curremus ⸗ in odorem vnguentorum tuo- ⸗.3.
rum ʾ. Introduxit me rex in cellaria sua: ex-
ultabimus & laetabimur in te, memores v-

berum tuorum super vinum : recti diligunt
te. ¶Nigra sum, sed formosa filia Ierusalem, 5
sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomo B
nis. ¶Nolite me considerare quod fusca sim, 6
quia decolorauit me sol: filij matris meæ pu-
gnauerunt contra me, posuerunt me custo-
dem vineis : vineam meam non custodiui.
¶Indica mihi quem diligit anima mea, vbi 7
pascas, vbi cubes in meridie, ne vagari in-
cipiam post greges sodalium tuorum. ¶Si 8
ignoras te ô pulcherrima inter mulieres, e- C
gredere, & abi post vestigia gregum*. & pa-
sce hædos tuos iuxta tabernacula pastorum. (*tuorum)
¶Equitatui meo in curribus Pharaonis as- 9
similaui te amica mea. ¶Pulchra sunt genæ 10
tuæ sicut turturis, collum tuum sicut moni-
lia. ¶Murenulas aureas faciemus tibi, ver- 11
miculatas argento. ¶Dum esset rex in accu- 12
bitu suo, nardus mea dedit odorem suum. D
¶Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, 13
inter vbera mea commorabitur. ¶Botrus cy 14
pri dilectus meus mihi, in vineis En-gad-
di. ¶Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu 15
pulchra es, oculi tui columbarum. ¶Ecce tu 16
pulcher es dilecte mi, & decorus. Lectulus
noster floridus: ¶Tigna domorum nostrarum 17
cedrina, laquearia nostra cypressina.

CAP. II.

EGo flos campi, & lilium conuallium, ¶Si- 1
cut lilium inter spinas, sic amica mea 2
inter filias. ¶Sicut malus inter ligna sylua- 3
rum, sic dilectus meus inter filios. Sub vm- A
bra illius quem desideraueram, sedi: & fru-
ctus eius dulcis gutturi meo. ¶Introduxit 4
me* in cellam vinariam, ordinauit in me (*rex)
charitatem. ¶Fulcite me floribus, stipate me 5
malis, quia amore langueo. ¶Læua eius sub 6
capite meo, & dextera illius amplexabitur
me. ¶Adiuro vos filiæ Ierusalem per ca- 7 (Infra.8.a.3. Infr.3.b.5. 5.c.8. 8.a.4.)
preas, ceruosque camporum, ne suscitetis, B
neque euigilare faciatis dilectam, quoad-
usque ipsa velit. ¶Vox dilecti mei, ecce iste 8
venit saliens in montibus, transiliens col-
les. ¶Similis est dilectus meus capreæ, hin- 9
nuloque ceruorum. en ipse stat post parie-
tem nostrum respiciens per fenestras, pro-
spiciens per cancellos. ¶*En dilectus meus 10 (*En)
loquitur mihi. Surge, propera amica mea, C
columba mea, formosa mea, & veni.
¶Iam enim hyems transiit, imber abijt & 11
recessit. ¶Flores apparuerunt in terra no- 12
stra, tempus putationis aduenit : vox tur-
turis audita est in terra nostra : ¶ficus pro- 13
tulit grossos suos, vineæ florentes dederunt
odorem*. Surge, * amica mea, speciosa mea, (*suum) (*propera)
& veni. ¶Columba mea in foraminibus 14
petræ, in cauerna maceriæ, ostende mihi D
faciem tuam, sonet vox tua in auribus
meis: vox enim tua dulcis, & facies tua de-
cora. ¶Capite nobis vulpes paruulas quæ 15
demoliuntur vineas. nam vinea nostra flo-
16 ruit. ¶Dilectus meus mihi, & ego illi, qui
17 pascitur inter lilia, ¶donec aspiret dies, &
inclinentur vmbræ. Reuertere : similis esto
dilecto mi capreæ, hinnuloque ceruorum super
montes Beth-el.

CAP. III.

A IN lectulo meo per noctes quæsiui quem di-
1 ligit anima mea: quæsiui illum, & non in-
2 ueni. ¶Surgam, & circuibo ciuitatem : per
vicos & plateas quæram quem diligit ani- (Infr a.5.b.6.)
3 ma mea. ‖quæsiui illum & nõ inueni. ¶In-
uenerunt me vigiles, qui custodiunt ciuita-
tem, Num quem diligit anima mea vidistis?
4 ¶Paululum cùm pertransissem eos, inueni
B quem diligit anima mea: tenui eum: nec di-
mittam, donec introducam illum in domum
matris meæ, & in cubiculũ genitricis meæ. (Supr.2.b.7.)
5 ¶‖Adiuro vos filiæ Ierusalem per capreas, (Infr.8.a.4.)
ceruosque camporum, ne suscitetis, neque eui
gilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.
6 ¶Quæ est ista quæ ascendit per desertum, si-
C cut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ,
& thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij?
7 ¶En lectulum Salomonis sexaginta fortes
8 ambiunt ex fortissimis Israël : ¶omnes te-
nentes gladios, & ad bella doctissimi: vnius-
D cuiusque ensis super femur suum propter ti-
9 mores nocturnos. ¶Ferculum fecit sibi rex
10 Salomon de lignis Libani. ¶Columnas e-
ius fecit argenteas, reclinatorium aureum,
ascensum purpureum: media charitate con-
11 strauit propter filias Ierusalem. ¶Egredi-
mini & videte filiæ Sion Regem Salomo-
nem in diademate, quo coronauit illum ma-
ter sua in die desponsationis illius, & in die
lætitiæ cordis eius. CAP. IIII.

1 QVàm pulchra es amica mea, quàm
A pulchra es? Oculi tui columbarum,
absque eo quod intrinsecus latet. ‖Ca- (Infra.6.a.4.)
pilli tui sicut greges caprarum, quæ ascende-
2 runt de monte Galaad. ¶Dentes tui sicut
greges tonsarum, quæ ascenderunt de laua-
cro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis non
3 est inter eas. ¶Sicut vitta coccinea labia
B tua, & eloquium tuũ dulce. Sicut fragmen
mali punici, ita genæ tuæ, absque eo quod in-
4 trinsecus latet. ¶Sicut turris Dauid collum
tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis.
mille clypei pendent ex ea, omnis armatura
5 fortium. ¶Duo vbera tua, sicut duo hinnu-
6 li capreæ gemelli, qui pascuntur in lilijs, ¶do-
nec aspiret dies, & inclinentur vmbræ. Va-
dam ad montem myrrhæ, & ad collem thu-
7 ris. ¶Tota pulchra es amica mea, & macula
8 non est in te. ¶Veni de Libano sponsa mea,
C veni de Libano, veni: coronaberis de capite
Amana, de vertice Sanir & Hermon,
de cubilibus leonum, de montibus pardorum.
9 ¶Vulnerasti cor meũ soror mea sponsa, vul-
nerasti cor meum in vno oculorum tuorum,
10 & in vno crine colli tui. ¶Quàm pulchra

sunt

sunt mammæ tuæ soror mea sponsa: pul-
chriora sunt ubera tua vino, & odor vn-
guentorum tuorum super omnia aromata.
¶ Fauus distillans labia tua sponsa, mel & 11
lac sub lingua tua: & odor vestimentorum D
tuorum sicut odor thuris. ¶ Hortus conclu- 12
sus soror mea sponsa, hortus conclusus, fons
signatus. ¶ Emissiones tuæ paradisus ma- 13
lorum punicorum cum pomorum fructibus.
Cypri cum nardo, ¶ nardus & crocus, fistu- 14
la & cinnamomum cum vniuersis lignis
Libani, myrrha & aloë cum omnibus pri-
mis vnguentis. ¶ Fons hortorum: puteus 15
aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de
Libano. ¶ Surge Aquilo, & veni Auster, per- 16
fla hortum meum, & fluant aromata illius.

CAP. V.

VEniat dilectus meus in hortum suum, 1
& comedat fructum pomorum suorum, A
Veni in hortum meũ soror mea sponsa, mes-
sui myrrham meam cum aromatibus meis:
comedi fauum cum melle meo, bibi vinum
meum cum lacte meo: comedite amici, &
bibite, & inebriamini charissimi. ¶ Ego dor- 2
mio, & cor meum vigilat: vox dilecti mei
pulsantis, Aperi mihi soror mea, amica mea,
columba mea, immaculata mea: quia caput
meum plenum est rore, & cincinni mei gut-
tis noctium. ¶ Expoliaui me tunica mea, 3
quomodo induar illa? laui pedes meos, quo-
modo inquinabo illos? ¶ Dilectus meus mi- 4
sit manum suam per foramen, & venter
meus intremuit ad tactum eius. ¶ Surrexi, 5
vt aperirem dilecto meo: manus meæ stilla- B
uerunt myrrham, & digiti mei pleni myr-
rha probatissima. ¶ Pessulum ostij mei aperui 6
dilecto meo: at ille declinauerat, atq; trans-
*ierat. Anima mea liquefacta est, vt * locu-* (*dilectus)
(Sup. 3. a. 1.) *tus est: ‖quæsiui, & non inueni illum: voca-*
ui, & non respondit mihi. ¶ Inuenerunt me 7
custodes qui circumeunt ciuitatem: percus-
serunt me, & vulnerauerunt me, tulerunt
pallium meum mihi custodes murorum.
(Sup. 2. b. 7. 3. b. 5. 8. a. 4.) *¶ ‖Adiuro vos filiæ Ierusalem, si inueneritis* 8
dilectum meum, vt nuncietis ei quia amore C
langueo. ¶ Qualis est dilectus tuus ex dile- 9
cto, ò pulcherrima mulierum? qualis est dile-
ctus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos?
¶ Dilectus meus candidus & rubicundus, 10
electus ex millibus. ¶ Caput eius aurum op- 11
timum. Coma eius sicut elatæ palmarum,
nigra quasi coruus. ¶ Oculi eius sicut co- 12
lumbæ super riuulos aquarum, quæ lacte
sunt lotæ & resident iuxta fluenta plenis-
sima. ¶ Genæ illius sicut areolæ aromatum 13
consitæ à pigmentarijs. Labia eius lilia di- D
stillantia myrrham primam. ¶ Manus illius 14
tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis. Venter
eius eburneus, distinctus saphiris. ¶ Crura 15
illius columnæ marmoreæ quæ fundatæ sunt
super bases aureas. Species eius vt Libani,
16 *electus vt cedri. ¶ Guttur illius suauissi-*
mum, & totus desiderabilis. talis est dile-
ctus meus, & ipse est amicus meus, filiæ Ie-
17 *rusalem. ¶ Quo abijt dilectus tuus ò pulcher-*
rima mulierum? quò declinauit dilectus
tuus, & quæremus eum tecum?

CAP. VI.

1 *DIlectus meus descendit in hortũ suum*
A *ad areolam aromatum, vt pascatur in*
2 *hortis, & lilia colligat. ¶ Ego dilecto meo, &*
dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia.
3 *¶ Pulchra es amica mea, suauis & decora*
sicut Ierusalem: terribilis vt castrorũ acies
4 *ordinata. ¶ Auerte oculos tuos a me, quia ip-*
si me auolare fecerũt. ‖Capilli tui sicut grex Sup. 4. a. 1.
5 *caprarũ, quæ apparuerũt de Galaad. ¶ Den-*
B *tes tui sicut grex ouium quæ ascenderunt de*
lauacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis
6 *non est in eis. ¶ Sicut cortex mali punici, sic*
7 *genæ tuæ absque occultis tuis. ¶ Sexaginta*
sunt reginæ, & octoginta concubinæ, & ado-
8 *lescentularum non est numerus. ¶ Vna est*
C *columba mea, perfecta mea: vna est matri*
suæ, electa genitrici suæ. Viderũt eã filiæ, &
beatissimam prædicauerunt: reginæ & con-
9 *cubinæ, & laudauerunt eam. ¶ Quæ est ista*
quæ progreditur quasi aurora consurgens,
pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt
10 *castrorum acies ordinata? ¶ Descendi in hor-*
D *tum " nucum', vt viderem poma " conual-* "meum 10.
lium, & ' inspicerem si floruisset vinea, & "conuallis
11 *germinassent mala punica. ¶ Nesciui: anima* vt 8.
mea cõturbauit me propter quadrigas Ami-
12 *nadab. ¶ Reuertere reuertere " Sunamitis': * " Sulamitis
reuertere reuertere, vt intueamur te. 2.

CAP. VII.

1 *QVid videbis in " Sunamite', nisi cho-* "Sulamite
A *ros castrorũ? Quam pulchri sunt gres-* 2.
sus tui in calceamentis, filia prin-
cipis: Iunctura fœminum tuorum, sicut
monilia quæ fabricata sunt manu artificis.
2 *¶ Vmbilicus tuus crater tornatilis nũquam*
indigens poculis. Venter tuus sicut aceruus
3 *tritici, vallatus lilijs. ¶ Duo vbera tua, si-*
4 *cut duo hinnuli gemelli capreæ. ¶ Collum*
B *tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut*
piscinæ in Hesebon, quæ sunt in porta filiæ
multitudinis. Nasus tuus sicut turris Liba-
5 *ni, quæ respicit contra Damascum. ¶ Caput*
tuum vt Carmelus: et coma capitis tui, sicut
6 *purpura regis " vincta' canalibus. ¶ Quàm* "iuncta
pulchra es, & quàm decora charissima, in
7 *delicijs: ¶ Statura tua assimilata est palmæ,*
8 *& vbera tua botris. ¶ Dixi, Ascendam in*
C *palmam, & apprehendam fructus eius: &*
erunt vbera tua sicut botri vineæ: & odor
9 *oris tui sicut * malorum. ¶ Guttur tuum sicut* *odor
vinum optimum, dignum dilecto meo ad po-
C *tandum, labijsq; & dentibus illius ad rumi-*
10 *nandum. ¶ Ego dilecto meo, & ad me con-*
11 *uersio eius. ¶ Veni dilecte mi, egrediamur in*

egrediamur in agrum, commoremur in vil-
lis. ℣ Mane surgamus ad vineas, videamus 12
si floruit vinea, si flores fructus parturiunt,
si floruerunt mala punica: ibi dabo tibi hu-
bera mea. ℣ Mandragora dederunt odorem. 13
In portis nostris omnia poma: noua & vete-
ra, dilecte mi, seruaui tibi.

CAP. VIII.

Quis mihi det te fratrem meum, sugen- 1
tem hubera matris meæ, vt inueniam A
te foris: & deosculer te: " & iam'
me nemo despiciat? ℣ Apprehendã te, & du- 2
cam in domum matris meæ*. Ibi me docebis,
& dabo tibi poculum ex vino condito, & mu
stum malorum granatorum meorum. ℣ ‖ La- 3
ua eius sub capite meo, & dextera illius am
plexabitur me: ℣ ‖ Adiuro vos filiæ Ierusa- 4
lem, ne suscitetis, neq; euigilare faciatis di-
lectam donec ipsa velit. ℣ Quæ est ista quæ 5
ascendit de deserto, delicijs affluens, innixa B
super dilectum suum? Sub arbore malo susci-
taui te: ibi corrupta est mater tua, ibi vio-
lata est genitrix tua. ℣ Pone me vt signacu- 6
lum super cor tuũ, vt signaculum super bra
chium tuum: quia fortis est vt mors dile-
ctio: dura sicut infernus æmulatio, lampades
eius lampades ignis atque flammarum. ℣ A- 7
quæ multæ non "poterunt' extinguere cha-
ritatem, nec flumina obruent illam: si dede-
rit homo omnem substantiam domus suæ pro C
dilectione, quasi nihil "despiciet' eam. ℣ Soror 8
nostra parua & hubera non habet. quid fa-
ciemus sorori nostræ in die quando alloquen-
da est? ℣ Si murus est, ædificemus super eum 9
propugnacula argentea: si ostium est, com-
pingamus illud tabulis cedrinis. ℣ Ego mu- 10
rus: & hubera mea sicut turris, ex quo facta
sum coram eo quasi pacem reperiens. ℣ Vinea 11
fuit Pacifico, in ea quæ habet populos: tradi-
dit eam custodibus, vir affert pro fructu e- D
ius mille argenteos. ℣ Vinea mea coram me 12
est. Mille tui "Pacifici', & ducenti his qui cu
stodiunt fructus eius. ℣ Quæ habitas in hor- 13
tis, amici auscultant, fac me audire vocem
tuam. ℣ Fuge dilecte mi, & assimilare ca- 14
preæ hinnuloq; ceruorum super montes aro-
matum.

"etiam 2. * & in cubiculum genitricis meæ. Sup. 2. b. 6. Sup. 2. b. 7. 3. b. 5. & 5. c. 8. " potuerunt " despiciet 6 " Pacifice.

LIBER SAPIENTIAE.

CAPVT I.

DILIGITE iustitiam, qui iu- 1
dicatis terram. Sentite de Domi- A
no in bonitate, & in simplicitate
cordis quærite illum. ℣ ‖ quoniam 2
inuenitur ab his qui non tentant illum: ap-
paret autem eis qui fidem habent in illũ.
℣ peruersæ enim cogitationes separãt a Deo: 3
probata autem virtus corripit insipientes:

3. Re. 3. a. 3. b. 9. Isa. 56. a. 1. 2. Pa. 15. a. 4.

4 ℣ quoniam in maleuolam animam non in-
troibit sapiẽtia, nec habitabit in corpore sub-
5 dito peccatis. ℣ Spiritus enim sanctus disci-
B plinæ effugiet fictũ, et auferet se a cogitatio-
nibus quæ sunt sine intellectu, et corripietur
6 a superueniente iniquitate. ℣ ‖ Benignus est
enim spiritus sapientiæ, & nõ liberabit "ma
ledictum a labijs suis: quoniam renum illius
testis est Deus, & cordis illius scrutator est
7 verus, & linguæ eius auditor. ℣ Quoniam
spiritus Domini repleuit orbem terrarum: &
hoc quod continet omnia, scientiam habet
8 vocis. ℣ Propter hoc qui loquitur iniqua, non
potest latere, nec præteriet illum corripiens
9 iudicium. ℣ In cogitationibus enim impij in-
C terrogatio erit: sermonum autem illius au-
ditio ad Deum veniet, ad correptionem ini-
10 quitatum illius. ℣ Quoniam auris zeli au-
dit omnia, & tumultus murmurationum
11 non abscondetur. ℣ Custodite ergo vos à mur
muratione quæ nihil prodest, & a detractio-
ne parcite linguæ: quoniam sermo obscurus
in vacuum non ibit: os autem quod menti-
12 tur, occidit animam. ℣ ‖ Nolite zelare mortem
in errore vitæ vestræ, ‖ neq; acquiratis per-
ditionem in operibus manuum vestrarum.
13 ℣ Quoniam Deus mortem non fecit, nec læ-
14 tatur in perditione viuorum. ℣ Creauit e-
D nim, vt essent, omnia: & sanabiles fecit na-
tiones orbis terrarum: & non est in illis me-
dicamentum exterminij, nec inferorum re-
15 gnum in terra. ℣ Iustitia enim perpetua est
16 & immortalis. ℣ * impij autem manibus &
verbis accersierunt illam: & æstimantes il-
lam amicam, defluxerunt, & sponsiones po-
suerunt ad illam: quoniam * digni sunt qui
sunt ex parte illius.

Gal. 5. d. 22. Iac. 17. b. 10. "maledicũ 1. Esa. 6. a. 3. Ier. 4. d. 18. Deu. 4. c. 16. d. 23. Eze. 18. d. 32 33. c. 11. * iniustitia autem mortis est acquisitio. * morte.

CAP. II.

1 DIxerunt enim * cogitantes apud se non
A recte, ‖ Exiguum, & cum tædio est tem
pus vitæ nostræ, & non est refrigeriũ in fine
hominis, & non est qui agnitus sit reuersus
2 ab inferis: ℣ quia ex nihilo nati sumus: &
post hoc erimus tanquã non fuerimus: quo-
niam fumus flatus est in naribus nostris: &
sermo scintilla ad commouendũ "cor nostrum:
3 ℣ quia extinctus cinis erit corpus nostrũ, &
spiritus diffundetur tanquam mollis aer, &
transibit vita nostra tanquã vestigium nu-
bis, & sicut nebula dissoluetur, quæ fugata
est a radijs solis, & a calore illius aggraua-
4 ta: ℣ & nomen nostrum obliuionem accipiet
per tempus, & nemo memoriam habebit o-
5 perum nostrorum. ℣ ‖ Vmbra enim transi-
tus est tempus nostrum, & non est reuersio
B finis nostri: quoniam consignata est, & ne-
6 mo reuertitur. ℣ ‖ Venite ergo & fruamur bo
nis quæ sunt, & vtamur creatura tanquam
7 in iuuentute celeriter. ℣ Vino pretioso &
vnguentis nos impleamus, & non prætereat
8 nos flos temporis. ℣ Coronemus nos rosis,
ante-

* impij Iob 7. a. 1. 14. a. 1. 1. Co. 15. d. 32 "extincta y 1. Pa. 19. d. 15 Isa. 22. b. 13. 56. d. 12. 1. Co. 15. d. 32

antequam marcescant : nullum pratum sit
quod non pertranseat luxuria nostra. ¶*Ne-* 9
mo vestrum exors sit luxuria nostra · vbiq;
relinquamus signa lætitiæ : quoniam hæc est
*nostra *pars nostra, & hæc est sors*. ¶ ‖ *Opprima-* 10
Prou.5.b.11. *mus pauperem iustum, & non parcamus vi-*
*veterani *dua, nec* ^*veterano , nec reuereamur*' *canos*
reuerea- *multi temporis.* ¶*Sit autem fortitudo nostra* 11
mus 9. *lex iniustitiæ. quod enim infirmũ est, inutile* C
inuenitur. ¶ *Circumueniamus ergo iustum,* 12
quoniam inutilis est nobis, & contrarius est
operibus nostris, & improperat nobis peccata
legis , & diffamat in nos peccata disciplinæ
nostræ. ¶*Promittit se scientiam Dei habere,* 13
Mat.27.e.43 ‖*& filium Dei se nominat.* ¶‖*Factus est no-* 14
Iohan.7.a.7 *bis in traductionem cogitationum nostrarũ.*
¶*Grauis est nobis etiam ad videndum, quo-* 15
niam dissimilis est alijs vita illius , & im-
mutatæ sunt viæ eius. ¶ *Tanquam nugaces* 16
æstimati sumus ab illo , & abstinet se a vijs
nostris tanquam ab immũditijs , & præfert
nouissima iustorũ, & gloriatur patrem se ha-
bere Deum. ¶ *Videamus ergo si sermones il-* 17
lius veri sint, & tentemus quæ vẽtura sunt
illi , & sciemus quæ erunt nouissima illius. D
Matth.27.e. ¶‖*Si enim est verus filius Dei, suscipiet illũ,* 18
42. *& liberabit illum de manibus contrariorum.*
Psal.21. a.9. ¶*Contumelia & tormento interrogemus eũ,* 19
Ier.11.d.19. *vt sciamus reuerentiam eius , & probemus*
patientiã illius. ¶*Morte turpissima condem-* 20
nemus eum. erit enim ei respectus ex sermo-
nibus illius. ¶*Hæc cogitauerunt , & errauε-* 21
runt: excæcauit enim illos malitia eorũ. ¶*Et* 22
nescierunt sacramenta Dei , neq; mercedem
sperauerunt iustitiæ, nec iudicauerunt hono-
rem animarum sanctarum. ¶ *Quoniã Deus* 23
Gen.1. d.27. ‖*creauit hominem inexterminabilem , & ad*
2.a.7.5.a.1. *imaginem similitudinis suæ fecit illũ.* ¶‖*In-* 24
Eccl.17. a.1. *uidia autem Diaboli mors introiuit in orbem*
Gene.3.a.1. *terrarum:* ¶*imitantur autem illum, qui sunt* 25
ex parte illius.

CAP. III.

Deu.33. a.3. I‖*Vstorum autem animæ in manu Dei* 1
Infr.5.a.4. *sunt , & non tanget illos tormentũ mor-* A
tis. ¶ *Visi sunt oculis insipientium mori: &* 2
æstimata est afflictio, exitus illorum. ¶*Et ab* 3
itinere iusto abierunt in exterminium , &
quod a nobis est iter exterminij : illi autem
sunt in pace. ¶ *Et si coram hominibus tor-* 4
menta passi sunt, spes illorum immortalita-
*Et 3. *te plena est.* ¶ °*In paucis vexati , in multis* 5
bene disponentur : quoniam Deus tentauit
eos, & inuenit illos dignos se. ¶ *Tanquã au-* 6
rum in fornace probauit illos, & quasi holo-
causti hostiam accepit illos , & in tempore erit B
Mat.13.f.43 *respectus illorum.* ¶ ‖ *Fulgebunt* ~ *iusti*' *&* 7
—.2. *tanquam scintillæ in arundineto discurrent.*
1.Cor. 6.a.2 ¶ ‖ *Iudicabunt nationes , & dominabuntur* 8
populis, & regnabit Dominus illorum in per-
petuum. ¶ *Qui confidunt in illo, intelligent* 9
veritatem: & fideles in dilectione acquiescẽt
illi : quoniam donum & pax est electis eius.
10 ¶*Impij autem secundum quæ cogitauerunt,*
correptionem habebunt: qui neglexerunt iu-
11 *stum, & a Domino recesserunt.* ¶*Sapientiam*
C *enim & disciplinam qui abijcit , infelix est:*
& vacua est spes illorũ, & labores sine fru-
12 *ctu, & inutilia opera eorum.* ¶ *Mulieres eo-*
rum insensatæ sunt , & nequissimi filij illo-
13 *rum.* ¶*Maledicta creatura eorum: quoniã fœ*
lix est sterilis & in coinquinata quæ nesciuit
thorum in delicto, habebit fructum in respe-
14 *ctione animarum sanctarum,* ¶‖*& spado quĩ* Esa.56. a.4.
non operatus est per manus suas iniquita-
D *tem, nec cogitauit aduersus Deum nequissi-*
ma. dabitur enim illi fidei donum electum,
15 *& sors in templo Dei acceptissima.* ¶ *Bonorũ*
enim laborum gloriosus est fructus , & quæ
16 *non concidit radix sapientiæ .* ¶ *Filij autem*
adulterorum in consummatione erunt, & ab
17 *iniquo thoro semen exterminabitur.* ¶ *Et si*
quidem longæ vitæ erunt , in nihilum com-
putabuntur, & sine honore erit nouissima se-
18 *nectus illorum.* ¶*Et si celerius defuncti fue-*
rint, non habebunt spem, nec in die agnitio-
19 *nis allocutionem.* ¶"*Nationes*' *enim iniquæ,* "nationis 1
diræ sunt" *consummationis*': "consum-
tionis 1.

CAP. IIII.

1 O *Quàm pulchra est casta generatio cum*
A *claritate : immortalis est enim memo-*
ria illius, quoniam & apud Deũ nota est, &
2 *apud homines.* ¶*Cùm præsens est, imitantur*
illam: & desiderant eam cùm se eduxerit, &
in perpetuum coronata triũphat incoinqui-
3 *natorum certaminũ præmium vincẽs.* ¶*Mul-*
tigena autẽ impiorum multitudo non erit v-
tilis, & "*spuria vitulamina*' *non dabunt ra-* "adulterina
dices altas, nec stabile firmamentum colloca- plantatio-
4 *bunt.* ¶‖*Et si in ramis in tempore germina-* nes 1.
uint: infirmiter posita à vento commouebun- Iere.17.a.6.
tur, & a nimietate ventorum eradicabũtur. Mat.7. d.27.
5 ¶*Confringentur enim rami inconsummati,*
B *& fructus illorũ inutiles, & acerbi ad man-*
6 *ducandum, & ad nihilum apti.* ¶*Ex iniquis*
enim omnes filij qui nascuntur , testes sunt
nequitiæ aduersus parentes in interrogatio-
7 *ne sua.* ¶*Iustus autem si morte præoccupatus*
8 *fuerit, in refrigerio erit.* ¶*Senectus enim ve-*
nerabilis est non diuturna, neq; annorũ nu-
mero computata. cani autem sunt sensus ho-
9 *minis ·* ¶*& ætas senectutis vita immacula-*
10 *ta.* ¶‖*Placens Deo factus dilectus, & viuens* Heb.11.a.5.
11 *inter peccatores translatus est.* ¶ *raptus est,*
ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne
12 *fictio deciperet animã illius.* ¶ *Fascinatio e-*
C *nim nugacitatis obscurat bona, &* "*incõstan-* "instãtia 3.
tia' *concupiscentiæ transuertit sensum sine*
13 *malitia.* ¶ *Consummatus in breui expleuit*
14 *tẽpora multa.* ¶*placita enim erat Deo anima*
illius : propter hoc properauit educere illã de
medio iniquitatũ. populi aũt videntes & non
intelligentes, nec ponẽtes in præcordijs talia.

¶ Quoniam gratia Dei & misericordia in 15
sanctos eius, & respectus in electos illius.
¶ Condemnat autem iustus mortuus viuos 16
impios, & iuuentus celerius cōsummata, lon- D
gam vitam iniusti. ¶ Videbunt enim finem 17
sapientis, & non intelligent quid cogitauerit
de illo Deus, & quare munierit illum Domi-
nus. ¶ Videbunt enim, & contemnent eum: 18
illos autem Dominus irridebit. ¶ & erūt post 19
hac decidentes sine honore, & in contumelia
inter mortuos in perpetuum: quoniā disrum-
pet illos inflatos sine voce, & commouebit il-
los à fundamentis, & vsque ad supremum de-
solabuntur, & erunt gementes, & memoria
illorum peribit. ¶ Venient in cogitatione pec- 20
catorum suorum timidi, & traducent illos ex
aduerso iniquitates ipsorum.

CAP. V.

TVnc stabunt iusti in magna constantia 1
aduersus eos qui se angustiauerunt, & A
qui abstulerunt labores eorum. ¶ Videntes 2
turbabuntur timore horribili et mirabuntur
in subitatione insperata salutis, ¶ dicentes 3
intra se, pœnitentiam agentes, & præ angu-
stia spiritus gementes, Hi sunt quos habui-
mus aliquando in derisum, & in similitudi-
Supr.3.a.2. nem improperij. ¶ ‖ Nos insensati vitam illo- 4
rum æstimabamus insaniam, & finem illo-
rum sine honore. ¶ ecce quomodo computati 5
sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors il-
lorum est. ¶ Ergo errauimus à via veritatis, 6
& iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol in-
telligentiæ non est ortus nobis: ¶ Lassati su- 7
mus in via iniquitatis & perditionis, & B
ambulauimus vias difficiles, viam autē Do-
mini ignorauimus. ¶ Quid nobis profuit su- 8
perbia? aut diuitiarum iactantia quid con-
Sup.2.b.5. tulit nobis? ¶ ‖ Transierunt omnia illa tan- 9
1.Par.29.d. quam vmbra, & tanquam nuntius præcur-
15. rens: ¶ & tanquā nauis quæ pertransit flu- 10
ctuantem aquam: cuius, cùm præterierit, non
est vestigium inuenire, neque semitam carinæ
*tanquam illius in fluctibus. ¶ aut * auis quæ transuo- 11
G. lat in aere, ‖ cuius nullum inuenitur argu-
Pro.30.c.19 mentum itineris illius, sed tantùm sonitus
alarū verberans leuem ventum, & scindens
per vim itineris aërem, commotis alis trās-
uolauit, & post hoc nullum signū inuenitur
itineris illius. ¶ aut tanquam sagitta emissa 12
in locum destinatum, diuisus aër continuò
in se reclusus est, vt ignoretur transitus il- C
lius. ¶ sic & nos nati continuò desiuimus esse, 13
& virtutis quidem nullum signum valui-
mus ostendere. in malignitate autē nostra
consumpti sumus. ¶ Talia dixerūt in inferno 14
Pro.11.a.7. hi qui peccauerunt: ¶ ‖ quoniam spes impij 15
tanquam lanugo est, quæ à vento tollitur: &
tanquam spuma gracilis, quæ à procella di-
spergitur: & tanquam fumus qui à vento
diffusus est: & tanquam memoria hospitis
vnius diei prætereuntis. ¶ Iusti autē in per- 16
petuum viuent, & apud Dominum est mer-
ces eorum, & cogitatio illorum apud Altissi-
17 mum. ¶ Ideo accipient regnum decoris, &
diadema speciei de manu Domini: quoniam
D dextera sua teget eos, & in brachio sancto
18 suo defendet illos. ¶ ‖ Et accipiet arma- *.5.
turam zelus illius, & armabit creaturam Ephe.6.c.13
19 ad vltionem inimicorum. ¶ ‖ Induet pro tho- Esa.59.d.17.
race iustitiam, & accipiet pro galea iudicium Ephe.6.c.17
20 certum, ¶ sumet scutum inexpugnabile a-
21 quitatem: ¶ acuet autem diram iram in lan-
ceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum
22 contra insensatos. ¶ Ibunt directè emissiones
fulgurum, & tanquam à bene curuato arcu
nubium exterminabuntur, & ad certum lo-
23 cum insilient. ¶ Et à petrosa ira plenæ mit-
tentur grandines, excandescet in illos aqua
24 maris, et flumina concurrent duriter. ¶ Con-
tra illos stabit spiritus virtutis, & tanquam
turbo venti diuidet illos. & ad eremum per-
ducet omnem terram * iniquitatis illorum, *iniquitas
& malignitas euertet sedes potentium. 8.

CAP. VI.

1 M ‖ Elior est sapientia, quàm vires: et vir Eccl.9.d.18
2 prudens quam fortis. ¶ Audite ergo re-
A ges, & intelligite, discite iudices finium ter-
3 ræ. ¶ Præbete aures vos qui continetis mul-
titudines, & placetis vobis in turbis natio-
4 num: ¶ ‖ quoniam data est à Domino potestas Rom.13.a.1.
vobis, & virtus ab Altissimo, qui interro-
gabit opera vestra, & cogitationes scrutabi-
5 tur: ¶ quoniam cùm essetis ministri regni il-
lius, non rectè iudicastis, nec custodistis le-
gem iustitiæ, neque secundum voluntatē Dei
6 ambulastis. ¶ Horrendè & citò apparebit vo-
bis: quoniam iudicium durissimum, in his
7 qui præsunt, fiet. ¶ Exiguo enim conceditur
misericordia: potentes autem potenter tor-
8 menta patientur. ¶ ‖ Nō enim subtrahet per- Deu.10.d.17
B sonam cuiusquā Deus *, nec verebitur ma- 2.Pa.19.b.7
gnitudinem cuiusquam: quoniam pusillum Iob.34.b.19
& magnum ipse fecit, & æqualiter cura est Eccl.35.b.16
9 illi de omnibus. ¶ Fortioribus autem fortior Ro.2.b.11.
10 instat cruciatio. ¶ Ad vos ergo reges sunt hi Gal.2.b.6.
sermones mei, vt discatis sapientiam & non Ephe.6.b.9
11 excidatis. ¶ Qui enim custodierint iustitiam, Col.3.b.25.
iustè iudicabuntur: & qui didicerint iusta, Act.10.e.34
12 inuenient quid respondeant. ¶ Concupiscite 1.Pet.1.c.17.
ergo sermones meos, diligite illos, & habebi- *qui est
13 tis disciplinam. ¶ Clara est, & quæ nūquam omnium do-
C marcescit sapientia, & facilè videtur ab his minator.
qui diligunt eam, & inuenitur ab his qui
14 quærunt illam. ¶ Præoccupat qui se concupi-
15 scunt, vt illis se prior ostendat. ¶ Qui de lu-
ce vigilauerit ad illam, non laborabit. assi-
dentem enim illam foribus suis inueniet.
16 ¶ Cogitare ergo de illa, sensus est consum-
matus: & qui vigilauerit propter illam, citò
17 securus erit. ¶ Quoniam dignos se, ipsa cir-
cuit quærens, & in vijs ostendet se illis hila-
riter, & in omni prouidentia occurret illis.

¶ Initium

¶Initium enim illius verissima est discipli- 18
næ concupiscentia. ¶Cura ergo disciplinæ, di- 19
lectio est : & dilectio, custodia legum illius
est: custoditio autem legum, consummatio in-
corruptionis est : ¶ incorruptio autem facit 20
esse proximum Deo. ¶Concupiscentia itaque 21
sapientiæ deducit ad regnum perpetuum.
3.Reg.3.b.9 ¶‖Si ergo delectamini sedibus, & sceptris ô 22
reges populi, diligite sapientiam, vt in per- D
petuum regnetis. ¶ diligite lumen sapientiæ 23
omnes qui præestis populis. ¶Quid est autem 24
sapientia, & quemadmodum facta sit, refe-
ram: & non abscondam à vobis sacramenta
Dei, sed ab initio natiuitatis inuestigabo, &
ponam in lucem scientiam illius, & non præ-
teribo veritatem: ¶neque cum inuidia tabe- 25
scente iter habebo : quoniam talis homo non
erit particeps sapientiæ. ¶ Multitudo autem 26
sapientium, sanitas est orbis terrarum: &
rex sapiens stabilimentum populi est. ¶Ergo 27
accipite disciplinam per sermones meos, &
proderit vobis.

CAP. VII.

SVm quidem & ego mortalis homo, similis 1
omnibus, & ex genere terreno illius qui A
prior factus est, & in ventre matris figura-
Iob.10.b.10 tus sum caro. ¶ ‖decem mensiũ tempore coa- 2
gulatus sum in sanguine, ex semine homi-
nis, & delectamento somni conueniente.
¶ Et ego natus accepi communem aërem, & 3
in similiter factam decidi terrã, & primam
vocem similem omnibus emisi plorans. ¶ in 4
inuolumẽtis nutritus sum, & curis magnis.
¶Nemo enim ex regibus aliud habuit nati- 5
Iob.1.d.21. uitatis initium. ¶ ‖ Vnus ergo introitus est 6
1.Tim.6.b. omnibus ad vitam, & similis exitus. ¶Pro- 7
7. pter hoc optaui, & datus est mihi sensus: &
inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ:
¶& præposui illam regnis & sedibus : & di- 8
uitias nihil esse duxi in cõparatione illius.
Iob.28.c.15. ¶ ‖ nec comparaui illi lapidem pretiosum: 9
Pro.8.b.10. quoniam omne aurum in comparatione illius
arena est exigua, & tanquam lutũ æstima-
bitur argentum in conspectu illius. ¶ Super 10
salutem & speciem dilexi illam, & proposui B
pro luce habere illam : quoniam inextingui-
3.Reg.3.c.13 bile est lumen illius. ¶‖Venerũt autem mihi 11
Mat.6.d.33. omnia bona pariter cum illa, & innumera-
Eccl.1.c.20 bilis honestas per manus illius, ¶& lætatus 12
sum in omnibus : quoniam antecedebat me
ista sapientia, & ignorabam quoniam horũ
omnium mater est. ¶Quam sine fictione di- 13
dici, & sine inuidia communico, & honesta-
tem illius non abscõdo. ¶Infinitus enim the- 14
saurus est hominibus: quo qui vsi sunt, par-
ticipes facti sunt amicitiæ Dei, propter disci-
plinæ dona commendati. ¶Mihi autem dedit 15
Deus dicere ex sententia, & præsumere di-
gna horum quæ mihi dantur : quoniam ipse
sapientiæ dux est, & sapientium emendator.
¶ in manu enim illius & nos, & sermones 16
nostri, & omnis sapientia, & operum scien-
17 tia disciplina. ¶ Ipse enim dedit mihi horum
quæ sunt, scientiam veram: vt sciam dispo-
C sitionem orbis terrarũ, & virtutes elemen-
18 torum, ¶ initium & consummationẽ & me-
dietatem temporum, vicissitudinum permu-
tationes, & * consummationes temporum, * mutatio-
19 ¶morum mutationes, & diuisiones tempo- nem om-
rum, anni cursus, & stellarum dispositiones. nium mo-
20 ¶naturas animalium, & iras bestiarũ, vim rum, 2.
ventorum, & cogitationes hominum, diffe-
rentias * virgultorum & virtutes radicũ, * arborum
21 ¶ & quæcunque sunt absconsa & improuisa, 2
didici. omnium enim artifex docuit me sa-
22 pientia. ¶est enim in illa spiritus intelligen-
tiæ, sanctus, vnicus, multiplex, subtilis, di-
sertus, mobilis, incoinquinatus, certus, sua-
uis, amans bonum, acutus, qui nihil vetat
23 benefacere, ¶ humanus, benignus, stabilis,
certus, securus, omnem habens virtutem, o-
mnia prospiciens, & qui capiat omnes spiri-
24 tus, intelligibilis, mundus, subtilis. ¶Omni-
D bus enim mobilibus mobilior est sapientia:
attingit autem vbique propter suam mundi-
25 tiam. ¶Vapor est enim virtutis Dei, & ema-
natio quædam est claritatis omnipotentis
Dei syncera : & ideo nihil inquinatum in eã
26 incurrit. ¶candor est enim lucis æternæ, & Hebr.1.a.3.
speculũ sine macula Dei maiestatis, & ima-
27 go bonitatis illius. ¶ Et cùm sit vna, omnia
potest: & in se permanens omnia innouat, &
per nationes in animas sanctas se transfert,
28 amicos Dei & prophetas constituit. ¶Nemi-
nem enim diligit Deus, nisi eum qui cum
29 sapientia inhabitat. ¶ Est enim hæc specio-
sior sole, & super omnem dispositionem stel-
30 larum, luci comparata inuenitur prior. ¶ Illi
enim succedit nox, sapientiam autem non
vincit malitia.

CAP. VIII.

1 ATtingit ergo à fine vsque ad finem forti-
2 ter, & disponit omnia suauiter. ¶ Hanc
A amaui, & exquisiui eam à iuuentute mea,
& quæsiui sponsam mihi eam assumere, &
3 amator factus sum formæ illius. ¶Generosi-
tatem illius glorificat, contubernium habens
Dei: sed & omnium Dominus dilexit illam.
4 ¶doctrix enim est disciplinæ Dei, & electrix
5 operum illius. ¶ Et si diuitiæ appetuntur in
vita, quid sapientia locupletius, quæ opera-
6 tur omnia? ¶ Si autem sensus operatur: quis
horum quæ sunt, magis quàm illa est arti-
7 fex? ¶Et si iustitiam quis diligit, labores hu-
B ius magnas habẽt virtutes: sobrietatẽ enim
& prudentiam docet, et iustitiam, & virtu-
tem, quibus vtilius nihil est in vita homi-
8 nibus. ¶Et si multitudinẽ scientiæ desiderat
quis : scit præterita, & de futuris æstimat:
scit versutias sermonum, & dissolutiones ar-
gumentorũ : signa & monstra scit antequam
fiant, & euentus temporum & seculorum.

¶Propo-

propoſui ergo hanc adducere mihi ad conui- 9
uendum: ſciens quoniam mecum communi-
cabit de bonis, & erit allocutio cogitationis et
tadij mei. Habebo propter hanc claritatem 10
ad turbas, & honorem apud ſeniores iuue- C
nis: & acutus inueniar in iudicio, & in 11
conſpectu potentium admirabilis ero, & fa-
cies principum mirabuntur me. Tacentem 12
me ſuſtinebunt, et loquentem me, reſpicient,
& ſermocinãte me plura, manus ori ſuo im-
ponent. Praeterea habebo per hanc, immor- 13
talitatem: & memoriam æternam his qui
poſt me futuri ſunt, relinquam. Diſponam 14
populos: & nationes mihi erunt ſubditæ.
Timebunt me audientes reges horrendi: in 15
multitudine videbor bonus, & in bello fortis.
Intrans in domum meam, conquieſcam cũ 16
illa. non enim habet amaritudinem conuer- D
ſatio illius, nec tædium conuictus illius, ſed
lætitiam & gaudium. Hæc cogitans apud 17
me, & commemorans in corde meo quoniam
* immortalitas 7. "immortalis' eſt in cogitatione "ſapientiæ',
& in amicitia illius delectatio bona, & in 18
"ſapientia 10. operibus manuum illius honeſtas ſine defe-
ctione, & in certamine loquelæ illius ſapien-
tia, & præclaritas in communicatione ſer-
monum ipſius: circuibam quærens, vt mihi
illam aſſumerem. Puer autem eram inge- 19
nioſus & ſortitus ſum animam bonam. Et 20
cùm eſſem magis bonus, veni ad corpus in-
coinquinatum. Et vt ſciui quoniam aliter 21
non poſſem eſſe cõtinens: niſi Deus det, & hoc
*erat ſapientia 6. ipſum" erat 'ſapientiæ', ſcire cuius eſſet hoc
donum: adij Dominum, & deprecatus ſum
*ſumma illum, & dixi ex totis præcordijs meis.

CAP. IX.

*parentũ 1. DEus" patrum' meorum, & Domine mi- 1
ſericordiæ, qui feciſti omnia verbo tuo, A
3.Reg.3.b.9 c.12. ‖& ſapientia tua conſtituiſti hominem, vt 2
dominaretur creaturæ quæ à te facta eſt, vt 3
diſponat orbem terrarum in æquitate & iu-
ſtitia, & in directione cordis iudicium iudi-
cet: da mihi ſedium tuarum aſſiſtricem ſa- 4
pientiã, & noli me reprobare à pueris tuis:
Pſ.115.a.16. ‖ quoniam ſeruus tuus ſum ego, & filius 5
ancillæ tuæ, homo infirmus, & exigui tem-
poris, & minor ad intellectum iudicij & le-
gum. Et ſi quis erit conſummatus inter fi- 6
lios hominum, ſi ab illo abfuerit ſapientia B
1.Par.28.a.4.b.5. tua, in nihilum computabitur. ‖Tu elegiſti 7
me regem populo tuo, & iudicem filiorũ tuo-
2.Par.1.b.9. rum, & filiarum: & dixiſti me ædificare 8
templum in monte ſancto tuo, & in ciuitate
habitationis tuæ altare, ſimilitudinem ta-
bernaculi ſancti tui quod præparaſti ab ini-
Prou.8.b.12 d.27. tio: ‖& tecum ſapientia tua, quæ nouit o- 9
Ioha.1.a.1. pera tua, quæ & affuit tunc cùm orbẽ terra-
rum faceres, & ſciebat quid eſſet placitum
oculis tuis, & quid directum in præceptis
tuis. Mitte illam de cælis ſanctis tuis & à 10
ſede magnitudinis tuæ, vt mecum ſit & me-
cum laboret, vt ſciam quid acceptũ ſit apud
11 te. ſcit enim illa omnia, & intelligit, & de-
C ducet me in operibus meis ſobriè, & cuſtodiet
12 me in ſua potentia. Et erunt accepta opera
mea, & diſponam populum tuum iuſte, &
13 ero dignus ſedium patris mei. ‖Quis enim Iſa.40.c.13.
hominum poterit ſcire conſilium Dei? aut Ro.11.d.34.
14 quis poterit cogitare quid velit Deus? Co- 1 Cor.2.d.16
gitationes enim mortalium timidæ, & in-
15 certæ prouidentiæ noſtræ. Corpus enim
quod corrumpitur, aggrauat animam: et ter-
rena inhabitatio deprimit ſenſum multa co-
16 gitantem. Et difficile æſtimamus quæ in
terra ſunt: & quæ in proſpectu ſunt, inue-
D nimus cum labore. Quæ autem in cælis ſunt,
17 quis inueſtigabit? Senſum autem tuum
quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam, & mi-
ſeris ſpiritum ſanctum tuum de altiſſimis:
18 & ſi correctæ ſint ſemitæ eorum qui ſunt in
terris, & quæ tibi placent didicerint homi-
19 nes? Nam per ſapientiam ſanati ſunt, qui-
cunque placuerunt tibi Domine à principio.

CAP. X.

1 HAEc, illum qui ‖ primus formatus eſt à Gen.1.d.27.
A Deo pater orbis terrarum, cùm ſolus 2.a.7.
2 eſſet creatus, cuſtodiuit. & eduxit illum à * & eduxit
delicto ſuo*, & dedit illi virtutem continen- illum de li-
3 di omnia. Ab hac vt receſſit iniuſtus in ira mo terræ.
ſua, ‖ per iram homicidij "fraternitas' de- Gen.4.b.8.
4 perijt. Propter quod ‖ cùm aqua deleret "fraternitatis 4.
terram, ſanauit iterum ſapientia, per con-
5 temptibile lignũ iuſtum gubernans. ‖Hæc Gen.6.7.8.
& in conſenſu ſuperbiæ, cùm ſe nationes Gen.11.a.2.
extuliſſent, ſciuit iuſtum, & conſeruauit ſi- d.11.12.1.1.
ne querela Deo, & in filijs "miſericordiam' "miſericordia 2.
6 fortem cuſtodiuit. ‖Hæc, iuſtum à pereun- Ge.19.d.17.
B tibus impijs liberauit fugientem, deſcenden-
7 te igne in pentapolim: quibus in teſtimo-
nium nequitiæ fumigabunda conſtat deſerta
terra, & incerto tempore fructus habentes
arbores, & incredibilis animæ memoria ſtans
8 figmentum ſalis. Sapientiam enim præte-
reuntes non tantùm in hoc lapſi ſunt vt
ignorarent bona: ſed & inſipientiæ ſuæ reli-
querũt hominibus memoriam, vt in his quæ
9 peccauerunt, nec latere potuiſſent. Sapien-
tia autem hos qui ſe obſeruant, à doloribus
10 liberauit. ‖Hæc autem, profugum iræ fra- Gen.28.a.2.
tris iuſtum deduxit per vias rectas, & oſtẽ-
dit illi regnum Dei, & dedit illi ſcientiam
ſanctorum, honeſtauit illum in laboribus, &
11 compleuit labores illius. In fraude circum-
C uenientium illum affuit illi, & honeſtum
12 fecit illum. Cuſtodiuit illum ab inimicis,
& à ſeductoribus tutauit illum, & certamen
forte dedit illi, vt vinceret, & ſciret quo-
13 niã omnium potẽtior eſt ſapientia. Hæc,
venditum iuſtum non dereliquit, ſed à pec-
catoribus liberauit eum: deſcenditque cum illo Gen.37.f.28
14 in foueam, ‖& in vinculis non dereliquit Act.7.a.9.
illum, donec afferret illi ſceptrum regni, & Ge.41.c.40
poten-

potentiam aduersus eos qui eum deprimebant: & mendaces ostendit qui maculauerunt illum, & dedit illi claritatem æternã.
Hæc populum iustum, & semen sine quere- 15
Exo.1. b.11. la liberauit a nationibus ‖ quæ illum depri- D
Exo.5.4.5. 7.9. mebant. ‖ Intrauit in animam serui Dei, 16
& stetit contra reges horrendos in portentis
& signis. Et reddidit iustis mercedem la- 17
borum suorum, & deduxit illos in via mirabili: & fuit illis in velamento diei, & in lu-
—.6. ce stellarum per noctem. ‖ ⸗& transtulit 18
Exo.14.c.22 illos per Mare-rubrum, & transuexit illos
Ps.77. b.14. per aquam nimiam. Inimicos autem illo- 19
rum demersit in mare, & ab altitudine in-
Exo.12. e.35 ferorum eduxit illos. ‖ Ideo iusti tulerũt spo-
Exo.15.a.1. lia impiorum. ‖ & decantauerunt Domine 20
nomen sanctum tuum, & victricem manum
tuam laudauerunt pariter. quoniam sapi- 21
entia aperuit os mutorum, & linguas infantium fecit disertas.

CAP. XI.

Exo.16. a.1. Direxit opera eorum in manibus pro- 1
pheta sancti. Iter fecerunt per deser- 2
ta, quæ non habitabãtur: & in locis desertis A
Exo.17.c.12. fixerunt casas. ‖ Steterunt cõtra hostes, & 3
Nu.20.b.11. de inimicis se vindicauerunt. ‖ Sitierunt, 4
& inuocauerunt te, & data est illis aqua de
petra altissima, et requies sitis de lapide duro. Per quæ enim pœnas passi sunt inimici 5
*in eis. illorum, à defectione potus sui: *cùm abundarent filij Israël, lætati sunt. Per hæc, cùm 6
illis deessent, bene cum illis actum est. Nam 7
pro fonte quidem sempiterni fluminis, humanum sanguinem dedisti iniustis. Qui 8
cùm minuerentur in traductione infantium occisorum, dedisti illis abundantem aquam
insperate: ostendẽs per sitim quæ tunc fuit, 9
quemadmodum tuos exaltares, & aduersarios illorũ necares. Cùm enim tentati sunt, 10
& quidem cum misericordia disciplinam ac- B
cipientes, scierunt quemadmodum cum ira
iudicati impij tormenta paterentur. Hos 11
quidem tanquam pater monens probasti: illos autem tanquam durus rex interrogans
condemnasti. Absentes enim & præsentes 12
similiter torquebantur. Duplex enim illos 13
acceperat tædium, & gemitus cum memoria
præteritorum. Cùm enim audirent per sua 14
tormenta bene secum agi, commemorati sunt
Dominũ admirantes in finẽ exitus. Quem 15
enim in expositione praua proiectum deriserunt, in finem euentus mirati sunt: non similiter iustis faciens: pro cogitationibus au 16
Infr.12.d.14 tem insensatis iniquitatis illorum. ‖ Quòd
quidam errantes colebant mutos serpentes, C
& bestias superuacuas, immisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam: ut scirent quia per quæ peccat quis, 17
Le.26. d.22. per hæc & torquetur. ‖ Non enim impossi- 18
Infr.16. a.1. bilis erat omnipotens manus tua, quæ crea-
Iere.8. f.17. uit orbem terrarum ex materia inuisa, immittere illis multitudinem vrsorũ, aut au-
19 daces leones, aut noui generis ira plenas
aut ignotas bestias aut vaporem ignium
spirantes, aut fumi odorem proferentes, aut
horrendas ab oculis scintillas emittentes:
20 quarum non solum læsura poterat illos exterminare, sed & aspectus per timorem occi-
21 dere. Sed & sine his vno spiritu poterant
D occidi persecutionem passi ab ipsis factis suis,
& dispersi per spiritum virtutis tuæ: sed omnia in mensura & numero & pondere di-
22 sposuisti. Multũ enim valere tibi soli "su- "superat 3.
perat' semper: & virtuti brachij tui quis
23 resistet? Quoniam tanquam momentũ staterã, sic est ante te orbis terrarum, & tanquam gutta roris antelucani, quæ descendit
24 in terram. Sed misereris omnium, quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum
25 propter pœnitentiam. Diligis enim omnia
quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti:
nec enim odiens aliquid constituisti aut fe-
26 cisti. Quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu voluisses? aut quod à te vo-
27 catum non esset, conseruaretur? Parcis autem omnibus: quoniam tua sunt Domine,
qui amas animas.

CAP. XII.

1 O Quàm bonus & suauis est Domine "errant ex
2 spiritus tuus in omnibus? Ideóque eos partibus,
A qui "exerrant partibus, corripis': & de qui- corripis 2.
bus peccant, admones et alloqueris: ut relicta Deut.9.a.3.
3 malitia, credant in te Domine. Illos enim 12.d.29.18.
antiquos inhabitatores terræ sanctæ tuæ, c.12.
4 quos exhorruisti, quoniam odibilia opera
tibi faciebant per medicamina, & sacrificia
5 iniusta, & filiorum suorum necatores sine
misericordia, & comestores viscerum hominum deuoratores sanguinis à medio sacra-
6 mento tuo, & auctores parentes animarum
inauxiliatarum perdere voluisti per manus
7 parentum nostrorum, ut dignam "percipe- "percipe-
rent' peregrinationem puerorum Dei, quæ ret 2.
8 tibi omnium charior est terra. Sed & his
tanquam hominibus pepercisti, & misisti
antecessores exercitus tui vespas, ut illos
9 paulatim exterminarent. Non quia impo-
B tens eras in bello subijcere impios iustis, aut
bestijs sæuis, aut verbo duro simul extermi-
10 nare: ‖ sed partibus iudicans dabas locum Exo.23.g.10
pœnitentiæ, non ignorans quoniam nequam Deut.7.d.22
est natio eorum, & naturalis malitia ipsorum, & quoniam non poterat mutari cogi-
11 tatio illorum in perpetuum. Semen enim
erat maledictum ab initio, nec timens ali-
12 quem: veniam dabas peccatis illorũ. Quis
enim dicet tibi, Quid fecisti? aut quis stabit
cõtra iudicium tuum? aut quis "in conspectu "in conspe-
tuo' veniet vindex iniquorum hominum? ctũ tuũ 3.
aut quis tibi imputabit si perierint natio-
13 nes quas tu fecisti? Non enim est alius
Deus quàm tu, ‖ cui cura est de omnibus, vt 1.Pet.5.b.7.
osten-

ostendas quoniam non iniustè iudicas iudi-
cium. ¶ Neq; rex, neq; tyrannus in conspectu 14
tuo inquirent de his quos perdidisti. ¶ Cùm 15
ergo sis iustus, iustè omnia disponis: ipsum
quoq; qui non debet puniri, condemnare, ex-
terum æstimas à tua virtute. ¶ Virtus enim 16
tua, iustitiæ initium est: & ob hoc quod om- C
nium Dominus es, omnibus te parcere facis.
¶ Virtutem enim ostendis tu, qui non crede- 17
ris esse in virtute consummatus, & horum
qui te nesciunt, audaciam traducis. ¶ Tu au- 18
tem dominator virtutis, cum tranquillitate
iudicas, & cum magna reuerentia disponis
nos. subest enim tibi cùm volueris, posse. ¶ Do 19
cuisti autem populum tuum per talia opera,
quoniam oportet iustũ esse & humanum, &
►.3. bonæ spei fecisti filios tuos: quoniam ⌐iudi-
cans˥ das locum in peccatis pœnitentiæ. ¶ Si 20
enim inimicos seruorum tuorum, & debitos
morti, cum tanta cruciasti attentione, & li-
berasti, dans tempus & locum per quæ pos-
sent mutari a malitia: ¶ cum quanta dili- 21
gentia iudicasti filios tuos, quorum parenti-
bus iuramenta & cõuentiones dedisti bona-
rum promissionum? ¶ Cùm ergo das nobis di- 22
sciplinam, inimicos nostros multipliciter fla-
gellas, vt bonitatem tuam cogitemus iudi- D
cantes: & cùm de nobis iudicatur, speremus
misericordiam tuã. ¶ Vnde & illis qui in vi- 23
ta sua insensate et iniuste vixerunt, per hæc
quæ coluerunt, dedisti summa tormenta.
Sup.11.b.16 ¶ ‖ Etenim in erroris via diutius errauerunt, 24
Rom.1.c.23. deos æstimãtes hæc quæ in animalibus
sunt superuacua, infantium insensatorum
more viuentes. ¶ Propter hoc tanquam pue- 25
ris insensatis iudicium in derisum dedisti.
" increpationis 2. ¶ Qui autem ludibrijs " & increpationibus˥ 26
non sunt correpti, dignum Dei iudicium ex-
perti sunt. ¶ In his enim quæ patiebantur, 27
molestè ferebant: in quibus patientes indi-
gnabantur, per hæc quos putabant deos, in
ipsis cùm exterminarentur videntes, illum
quem olim negabant se nosse, verum Deum
agnouerunt: propter quod & finis condem-
nationis eorum veniet super illos.

CAP. XIII.

Rom.1.c.18. VAni autem sunt omnes homines, in qui- 1
bus non subest scientia Dei, ‖ & de his A
quæ videntur bona, non potuerunt intellige-
re eum qui est, neque operibus attendentes
Deut.4.c.13 agnouerunt quis esset artifex: ¶ ‖ sed aut 2
17.a.3. ignem, aut spiritum, aut citatum aerem, aut
gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut so-
lem & lunam, rectores orbis terrarum deos
putauerunt. ¶ Quorum si specie delectati 3
deos putauerunt: sciant quanto his domina-
tor eorum speciosior est. speciei enim gene-
rator hæc omnia constituit. ¶ Aut si virtu- 4
tem, & opera eorum mirati sunt, intelligant
ab illis: quoniam qui hæc fecit, fortior est
illis: ¶ à magnitudine enim speciei & crea- 5
turæ cognoscibiliter poterit creator horum
6 videri. ¶ sed tamen adhuc in his minor est
B querela. Et hi enim fortasse errant, Deum
7 quærentes, & volentes inuenire. ¶ ‖ Etenim Rom.1.c.21.
cùm in operibus illius conuersentur, inqui-
runt: & persuasum habent quoniã bona sunt
8 quæ videntur. ¶ Iterum autem nec his debet
9 ignosci. ¶ Si enim tantum potuerunt scire, vt
possent æstimare seculum: quomodo huius
10 Dominum non facilius inuenerunt? ¶ Infœ-
lices autem sunt, & inter mortuos spes illorũ
est, qui appellauerunt deos opera manuũ ho-
minum, aurum & argentum, artis inuentio-
nem, & similitudines animaliũ, aut lapidem
11 inutilem opus manus antiquæ. ¶ ‖ Aut siquis Isa.44.b.9.
artifex faber de sylua lignum rectum secue- 12.46.b.6.
C rit, & huius doctè eradat omnem corticem, Iere.10.a.3.
& arte sua vsus diligenter fabricet vas v-
12 tile in conuersationem vitæ, ¶ reliquijs autẽ
eius operis ad præparationem escæ abutatur:
13 ¶ & reliquũ horum quod ad nullos est vsus,
faciat lignum curuum, & verticibus plenum
sculpat diligenter per vacuitatem suam, &
per scientiam suæ artis figuret illud, & assi-
14 milet illud imagini hominis, ¶ aut alicui ex
animalibus illud comparet perliniens rubri-
ca, & rubicũdum faciens fuco colorem illius,
& omnem maculam quæ in illo est perlini-
15 ens*. ¶ & faciat ei dignam habitationem, & *terra.
D in pariete ponens illud, ⌐&˥ confirmans fer- ⌐.1.
16 ro, ¶ ne fortè cadat, prospiciens illi, sciens
quoniam non potest adiuuare se. imago enim
17 est, & opus est illi adiutorium. ¶ Et de sub-
stantia sua, & de filijs suis, & de nuptijs vo-
● tum faciens inquirit. Non erubescit loqui
18 cum illo qui sine anima est. ¶ & pro sanitate
quidem infirmum deprecatur, & pro vita
rogat mortuum, & in adiutorium inutilem
19 inuocat: ¶ & pro itinere petit ab eo qui am-
bulare nõ potest: & de acquirẽdo, & de ope-
rando & de omnium rerum euentu petit ab
eo qui in omnibus est inutilis.

CAP. XIIII.

1 ITerum alius nauigare cogitans, & per fe-
A ros fluctus iter facere incipiens, ligno por-
2 tante se, fragilius lignum inuocat. ¶ Illud
enim cupiditas acquirendi excogitauit, &
3 artifex sapientia fabricauit sua. ¶ Tua au-
tem pater, prouidentia* gubernat: quoniam *ab initio
‖ dedisti & in mari viam, & inter fluctus cuncta.
4 semitam firmissimam, ¶ ostendens quoniam Ex.14.c.22.
potens es ex omnibus sanare, etiã si sine rate
5 aliquis adeat mare. ¶ Sed vt non essent va-
cua sapientiæ tuæ opera: propter hoc etiam
& exiguo ligno credunt homines animas
suas, & transeuntes mare per ratem libera-
6 ti sunt: ¶ Sed & ab initio cùm perirent ‖ su- Gene.6.a.4.
perbi gigantes, spes orbis terrarum ad ratem 7.b.7.
confugiens, remisit seculo semen natiuitatis,
7 quæ manu tua erat gubernata. ¶ Benedictũ Psa.118.b.5.
8 est enim lignum, per quod fit iustitia. ¶ ‖ Per Bar.6.a.3.
manus

manus autem quod fit idolum, maledictum
est & ipsum, & qui fecit illud: quia ille qui-
dem operatus est: illud autem cum esset fra-
Psal. 5. b. 7. *gile, Deus cognominatus est.* ¶ *Similiter au-* 9
tem odio sunt Deo, impius & impietas eius. B
¶ *Etenim quod factum est, cum illo qui fe-* 10
cit, tormenta patietur. ¶ *Propter hoc & ido-* 11
lis nationū non erit respectus: quoniā crea-
tura Dei in odium facta sunt, & in tenta-
tionem animabus hominum, & in muscipu-
lam pedibus insipientium. ¶ *Initiū enim for* 12
nicationis, est exquisitio idolorū: & adinuē-
tio illorum, corruptio vitæ est. ¶ *neq; enim e-* 13
rant ab initio, neq; erūt in perpetuū. ¶ *Su-* 14
*hominum aduenit 2. *peruacuitas enim* **hominum has adinuenit*'
in orbem terrarū: & ideo breuis illorū finis
est inuentus. ¶ *Acerbo enim luctu dolens pa-* 15
ter, cito sibi rapti filij fecit imaginē: & illum
.2. *qui tunc* *quasi*' *homo mortuus fuerat, nunc*
tanquam Deum colere cœpit, & cōstituit in-
ter seruos suos sacra & sacrificia. ¶ *Deinde* 16
interueniente tempore, conualescente iniqua
consuetudine, his error tanquam lex custodi-
tus est, & tyrannorum imperio colebātur fi-
gmenta. ¶ *Et hos quos in palàm homines ho-* 17
norare non poterant, propter hoc quod longe
essent, è longinquo figura eorum allata, eui-
dentem imaginem regis, quem honorare vo-
lebant, fecerunt: vt illum qui aberat, tan-
quam præsentem colerent sua solicitudine.
¶ *Prouexit autem ad horū culturam & hos* 18
qui ignorabant, artificis eximia diligentia.
¶ *Ille enim volens placere illi qui se assum-* 19
psit, elaborauit arte sua, vt similitudinē in
melius figuraret. ¶ *Multitudo autē hominum* 20
abducta per speciem operis, eū qui ante tem- C
pus tanquam homo honoratus fuerat, nunc
Deum æstimauerunt. ¶ *Et hæc fuit vitæ hu-* 21
manæ deceptio, quoniam aut affectui aut re-
gibus deseruientes homines, incommunica-
bile nomen lapidibus & lignis imposuerunt.
¶ *Et nō suffecerat errasse eos circa Dei scien-* 22
tiam, sed & in magno viuentes inscientiæ
bello, tot & tam magna mala pacem appel-
lant. ¶ *Aut enim filios suos sacrificantes, aut* 23
obscura sacrificia facientes, aut insaniæ ple-
nas vigilias habentes: ¶ *neq; vitā, neq; nu-* 24
ptias mundas iam custodiunt, sed alius aliū
per inuidiam occidit, aut adulterans contri-
Iere. 7. b. 9. *stat:* ¶ *& omnia commista sunt, sanguis, ho-* 25
micidium, furtum & fictio, corruptio & infi- D
delitas, turbatio & periurium, tumultus bo-
norū, ¶ *Dei immemoratio, animarum inqui-* 26
natio, natiuitatis immutatio, nuptiarum in-
*mœchia & impudicitia 4. *constantia,* **inordinatio mœchiæ & impudi-*
citiæ'. ¶ *Infandorū enim idolorum cultura,* 27
omnis mali causa est, et initiū & finis. ¶ *Aut* 28
enim dum lætantur, insaniūt: aut certè va-
ticinātur falsa, aut viuunt iniustè, aut pe-
ierant cito. ¶ *Dum enim confidunt in idolis* 29
quæ sine anima sunt, male iurantes noceri se
30 *non sperant.* ¶ *Vtraq; ergo illis euenient di-*
gnè, quoniam male senserunt de Deo, atten-
dentes idolis, & iurauerunt iniustè in dolo
31 *contemnentes iustitiam.* ¶ *Non enim iuran-*
tium est virtus, sed peccantium pœna per-
ambulat semper iniustorū præuaricationem.

CAP. XV.

1 TV *autem Deus noster, suauis & verus*
A *es, patiens, & in misericordia disponens*
2 *omnia.* ¶ *Etenim si peccauerimus, tui sumus,*
scientes magnitudinem tuam: & si non pec-
cauerimus, scimus quoniam apud te sumus
3 *computati.* ¶ *Nosse enim te, consummata iu-*
stitia est: & scire iustitiam, & virtutē tuā,
4 *radix est immortalitatis.* ¶ *Non enim in er-*
rorem induxit nos hominum malæ artis ex-
cogitatio, nec vmbra picturæ labor sine fru-
5 *ctu, effigies sculpta per varios colores,* ¶ *cuius*
aspectus insensato dat concupiscentiam, &
diligit mortuæ imaginis effigiem sine anima.
6 ¶ *Malorum amatores digni sunt**, *qui spem* *morte.
habent in talibus, et qui faciunt illos, & qui
7 *diligūt, & qui colunt.* ¶ ‖ *Sed & figulus mol-* Rom. 9. d. 21
lem terram premens laboriosè fingit ad vsus
nostros vnumquodq; vas, & de eodem luto
fingit quæ munda sunt in vsum vasa, & si-
militer quæ his sunt contraria. horum autem
8 *vasorū quis sit vsus, iudex est figulus.* ¶ *Et*
cum labore vano Deum fingit de eodem luto:
ille qui paulò antè de terra factus fuerat, &
post pusillum reducit se vnde acceptus est,
repetitus animæ debitum quam habebat.
9 ¶ *Sed cura est illi, non quia laboraturus est,*
nec quoniam breuis illi vita est, sed concer-
tatur aurificibus & argentarijs: sed & æra-
rios imitatur, & gloriam præfert, quoniā res
10 *superuacuas fingit.* ¶ *Cinis est enim cor e-*
C *ius, & terra superuacua spes illius, & luto*
11 *vilior vita eius:* ¶ *quoniam ignorauit qui se*
finxit, & qui inspirauit illi animam quæ o-
peratur, & qui insufflauit ei spiritum vita-
12 *lem.* ¶ *Sed & æstimauerunt lusum esse vi-*
tam nostram, & conuersationem vitæ com-
positam ad lucrum, & oportere vndecunque
13 *etiam ex malo acquirere.* ¶ *Hic enim scit se*
super omnes delinquere, qui ex terra mate-
14 *ria fragilia vasa, & sculptilia fingit.* ¶ *Om-*
nes enim insipientes, & infelices supra mo-
dum animæ superbi sunt, inimici populi tui,
15 *& imperantes illi:* ¶ *quoniam omnia idola*
nationum deos æstimauerunt, ‖ *quibus ne-* Psal. 113. a. 4 & 134. c. 15.
D *que oculorum visus est ad videndum, neque*
nares ad percipiendum spiritum, neq; aures
ad audiendum, neq; digiti manuum ad tra-
ctandum, sed & pedes eorum pigri ad ambu-
16 *landum.* ¶ *homo enim fecit illos: & qui spi-*
ritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo e-
nim sibi similem homo poterit Deum finge-
17 *re.* ¶ *Cùm enim sit mortalis, mortuum fin-*
git manibus iniquis. Melior enim est ipse his
quos colit: quia ipse quidem vixit cùm esset
mor-

mortalis, illi autem nunquam. ¶Sed & a- 18
nimalia miserrima colunt, insensata enim
comparata his, illis sunt deteriora. ¶Sed nec 19
aspectu aliquis ex his animalibus bona po-
test conspicere. Effugerunt autem Dei lau-
dem, & benedictionem eius.

CAP. XVI.

PRopter hæc & per his similia passi sunt 1
digne tormenta, & per multitudinem be A
Inf.19.c.12. stiarum exterminati sunt. ¶‖Pro quibus tor 2
Nu.11.g.31. mentis, bene disposuisti populum tuũ, ‖qui-
bus dedisti concupiscentiam delectamenti
sui nouum saporem, escam parans eis orty-
gometram: ¶ vt illi quidem concupiscentes 3
escam propter ea quæ illis ostensa & missa
sunt, etiam à necessaria concupiscentia auer
terentur. Hi autem in breui inopes facti,
nouam gustauerũt escam. ¶Oportebat enim 4
illis sine excusatione quidẽ superuenire in-
teritum exercentibus tyrannidem: his au-
tem tantum ostendere quemadmodum ini-
Nu.21.b.6. mici eorum exterminabantur. ¶ Etenim, ‖ 5
cum illis superuenit sæua bestiarum ira, mor
sibus peruersorum colubrorum extermina-
bantur. ¶Sed non in perpetuum ira tua per- 6
mansit, sed ad correptionem in breui turbati
sunt, signum habentes salutis ad commemo-
rationem mandati legis tuæ. ¶Qui enim con 7
uersus est, non per hoc quod videbat, sana-
batur: sed per te omnium saluatorem: ¶& in 8
hoc autem ostendisti inimicis nostris, quia
Exo.8.f.24 tu es qui liberas ab omni malo. ¶‖Illos enim 9
& 10.a.4. locustarum, & muscarum occiderunt mor-
Apo.9.b.7. sus, & non est inuenta sanitas animæ illo-
rum: quia digni erant ab huiusmodi exter-
minari. ¶Filios autem tuos, nec draconum 10
venenatorum vicerunt dentes: misericordia
enim tua adueniens sanabat illos. ¶In me- 11
moria enim sermonum tuorum examina-
bantur, & velociter saluabantur, ne in al-
tam incidentes obliuionem non possent tuo
vti adiutorio. ¶Etenim neque herba, neque 12
Psal.106.b.20 malagma sanauit eos, ‖sed tuus Domine ser
"Tu enim mo, qui sanat omnia. ¶‖"Tu es enim Domi- 13
vita 1. ne, qui vitæ' & mortis habes potestatem, &
De.32.f.39. deducis ad portas mortis & reducis: ¶homo 14
1.Re.2.a.6. autem occidit quidem per malitiam animã
Tob.13.a.2. suam, & cùm exierit spiritus, non reuerte-
tur, nec reuocabit animam quæ recepta est.
¶sed tuam manum effugere impossibile est. 15
Exo.9.c.23. ¶‖Negantes enim te nosse impij, per fortitu- 16
dinẽ brachij tui flagellati sunt: nouis aquis,
& grandinibus, & pluuijs persecutionem
passi, & per ignẽ consummati. ¶Quod enim 17
mirabile erat: in aqua, quæ omnia extin-
guit, plus ignis valebat. vindex est enim or
bis iustorum. ¶Quodam enim tempore man 18
suetabatur ignis, ne comburerentur quæ ad
impios missa erant animalia: sed vt ipsi vi-
dentes, scirent quoniam Dei iudicio patiun-
tur persecutionem. ¶Et quodam tempore in 19
aqua supra virtutem ignis exardescebat vn
dique, vt iniqua terræ nationem extermi-
20 naret. ¶‖Pro quibus angelorum esca nutri- Exo.16.c.14
sti populum tuum, & paratum panem de cæ Num.11.b.7
lo præstitisti illis sine labore omne delecta- Psa.77.c.25.
mentum in se habentem, & omnis saporis Ioh.6.d.31.
21 suauitatem. ¶ "Substantiam enim tuam "Substãtia
& dulcedinem ' tuam quam in filios habes, enim tua
"ostendebas': & deseruiens vniuscuiusque dulcedinẽ 5.
voluntati, ad quod quisque volebat conuer- "ostendebat
22 tebatur. ¶‖Nix autem & glacies sustinebãt 3.
D vim ignis, & non tabescebant: vt scirent Exo.9.b.23.
quoniam fructus inimicorum exterminabat
ignis ardens in grandine & pluuia coruscãs.
23 ¶Hoc autem iterum, vt nutrirentur iusti,* *ignis
24 etiam suæ virtutis oblitus est. ¶ Creatura
enim tibi factori deseruiens, "exardescit' in "excande-
tormentum aduersus iniustos: & lenior fit scit 13.
ad benefaciendum pro his qui in te confi-
25 dunt. ¶Propter hoc & tunc in omnia trans-
figurata omnium nutrici gratiæ tuæ deser-
uiebant ad voluntatem eorum qui à te desi-
26 derati sunt: ¶vt scirent filij tui, quos dilexi-
sti Domine, ‖quoniam non natiuitatis fru- Deu.8.a.3.
ctus pascunt homines, sed sermo tuus hos
27 qui in te crediderint, conseruat. ¶‖Quod e- Mat.4.a.4.
nim ab igne non poterat exterminari, sta-
tim ab exiguo radio solis calefactum tabe-
28 scebat: ¶vt notum omnibus esset, quoniam
oportet præuenire solem ad benedictionem
29 tuam, & ad "orientem' lucis te adorare. ¶In- "ortum 1.
grati enim "fides ' tanquam hybernalis gla- "spes 1.
cies tabescet, & disperiet tanquam aqua su-
peruacua.

CAP. XVII.

1 MAgna sunt enim iuditia tua Domine,
A & inenarrabilia verba tua, propter Exo.10.f.23
2 hoc indisciplinatæ animæ errauerunt. ¶‖Dũ
enim persuasum habent iniqui, posse domi-
nari nationi sanctæ, vinculis tenebrarum,
& longæ noctis compediti, inclusi sub tectis,
fugitiui perpetua prouidentia iacuerunt.
3 ¶Et dum putant se latere in obscuris pecca-
tis: tenebroso obliuionis velamento dispersi
sunt, pauentes horrende, & cum admiratio-
4 ne nimia perturbati. ¶Neque enim quæ con
tinebat illos spelũca, sine timore custodiebat:
quoniam sonitus descendens perturbabat il-
los, & personæ tristes illis apparentes, pa-
5 uorem illis præstabant. ¶ Et ignis quidem
nulla vis poterat illis lumen præbere, nec sy-
derum limpidæ flammæ illuminare poterãt
6 illam noctem horrendam. ¶Apparebat autem
illis subitaneus ignis, timore plenus & ti-
more percussi illius quæ nõ videbatur faciei,
æstimabant deteriora esse quæ videbantur: Ex.7.d.22.
7 ¶ & magicæ artis appositi erant derisus, & 8.b.7.
sapientiæ "gloriæ' correptio cum contumelia. "gloria 5.
8 ¶Illi enim qui promittebãt timores, & per-
turbationes expellere se ab anima languen-
te, hi cum derisu pleni timore languebant.
¶Nam

¶Nam etsi nihil illos ex monstris perturba- 9
bat: transitu animalium & serpentium sibi-
latione commoti, tremebundi peribant: &
aerem quem nulla ratione quis effugere pos-
=.14. set, negantes se videre. ¶ =Frequenter enim 10
praeoccupat pessima, redarguente cōscientia'.
¶Cùm sit enim timida nequitia, dat testi- 11
*condemnata 4. monium *condēnationis'. semper enim prae-
sumit saeua perturbata conscientia. ¶ Nihil 12
enim est timor, nisi praesumptionis adiuto- C
rium, proditio cogitationis auxiliorum. ¶ Et 13
dum abintus minor est expectatio, maiorem
computat scientiam eius causae de qua tor-
mentum praestat. ¶Illi autem qui impoten- 14
tem vere noctem, & ab infimis & ab altissi-
mis inferis superuenientem eundem som-
num dormientes, ¶aliquādo monstrorum ex- 15
agitabantur timore, aliquando animae defi-
ciebant traductione. subitaneus enim illis, &
insperatus timor superuenerat. ¶ Deinde si 16
quisquam ex illis decidisset, custodiebatur in
carcere sine ferro reclusus. ¶Si enim rusticus 17
quis erat, aut pastor, aut agri laborum ope-
rarius praeoccupatus esset: ineffugibilem su-
stinebat necessitatem. ¶Vna enim catena te- 18
nebrarum omnes erant colligati. Siue spiri- D
tus sibilans, aut inter spissos arborum ramos
auium sonus suauis, aut vis aquae decurren-
tis nimium, ¶ aut sonus validus praecipita- 19
tarum petrarum, aut ludentium animalium
cursus inuisus, aut mugientiū valida bestia-
rum vox, aut resonans de altissimis monti-
bus Echo: deficientes faciebant illos prae ti-
more: ¶ Omnis enim orbis terrarum limpido 20
illuminabatur lumine, & nō impeditis ope-
ribus cōtinebatur. ¶Solis autem illis super- 21
posita erat grauis nox, imago tenebrarum,
quae superuentura illis erat. Ipsi ergo sibi e-
rant grauiores tenebris.

CAP. XVIII.

Exo 10.f.23. SAnctis autem tuis maxima erat lux, & 1
*inimici. horum quidem vocem *audiebant, sed fi- A
guram non videbant. Et quia nō & ipsi per
eadem passi erant, magnificabant te: ¶ & qui 2
ante laesi erant, quia non laedebantur, gra-
*te Deū 1. tias agebant: & vt esset differentia, *do-
Exo.14.f.24 num' petebāt. ¶||Propter quod ignis arden- 3
Psa.77.b.14. tem columnam ducē habuerunt ignotae viae,
& 104.d.39. & solem sine laesura boni hospitij praestitisti.
¶Digni quidem illi carere luce, & pati carce- 4
rem tenebrarum, qui inclusos custodiebant
filios tuos, per quos incipiebat incorruptum
Exod.1.c.16. legis lumen seculo dari. ¶ || Cùm cogitarent 5
& 2.a.3. iustorum occidere infantes: & vno exposito
filio, & liberato, in traductionem illorum,
Exo.12.e.29 ||multitudinem filiorum abstulisti, || & pa-
Exo.14.f.27. riter illos perdidisti in aqua valida. ¶ Illa 6
enim nox antè cognita est à patribus no- B
stris: vt vere scientes quibus iuramentis
crediderūt, animaequiores essent. ¶ Suscepta 7
est autem à populo tuo sanitas quidem iu-

8 storum, iniustorum autē exterminatio. ¶Si-
cut enim laesisti aduersarios: sic & nos pro-
9 uocans magnificasti. ¶Absconse enim sacrifi-
cabant iusti pueri bonorum, & iustitiae legem
in *concordiam' disposuerunt: similiter & *concordia 2.
bona & mala recepturos iustos, *patri om- *patrum 1a 2.
10 nium' decantantes laudes. ¶||Resonabat au-
tem inconueniens inimicorum vox, & flebi-
lis audiebatur planctus ploratorum infan- Exo.12.e.30.
11 tium. ¶ Simili autem poena seruus cum do-
mino afflictus est, & popularis homo regi si-
12 milia passus. ¶Similiter ergo omnes vno no-
mine mortis mortuos habebant innumera-
biles. Nec enim ad sepeliendum viui suffi-
ciebant: quoniā vno momento quae erat prae-
13 clarior natio illorum, exterminata est. ¶De
omnibus enim non credentes propter benefi-
cia, tunc cum =primum' fuit exterminium =.4.
primogenitorum, spoponderunt populum Dei
14 se esse. ¶Cùm enim quietum silentium con-
C tineret omnia, & nox in suo cursu medium
15 iter haberet, ¶ omnipotens sermo tuus exi-
liens de caelo à regalibus sedibus, durus de-
bellator in mediam exterminij terram prosi-
16 liuit. ¶ gladius acutus insimulatum impe-
rium tuum portans, & stans repleuit omnia
morte, & vsque ad caelum attingebat stans
17 in terra. ¶ Tunc continuo visus somniorum
malorum turbauerunt illos, & timores su-
18 peruenerunt insperati. ¶ Et alius alibi pro-
iectus semiuiuus, propter quā moriebatur,
19 causam demonstrabat =mortis'. ¶ Visiones =.5.
enim quae illos turbauerunt, haec praemone-
bant, ne inscij quare mala patiebantur, peri-
20 rent. ¶Tetigit autem tunc & iustos tentatio
mortis, & commotio in eremo facta est mul-
titudinis: sed non diu permansit ira tua.
21 ¶||Properans enim homo sine querela *de- Num.16.g.
precari pro populis', proferens seruitutis suae *propugnauit 3.
D scutum orationem, & per incensum depreca-
tionem allegans, restitit irae, & finem impo-
suit necessitati, ostendens quoniam tuus est
22 famulus. ¶Vicit autem turbas, non in vir-
tute corporis, nec armatura potētiae, sed ver-
bo illum qui se vexabat, subiecit, iuramenta
parentum, & testamentum commemorans.
23 ¶Cùm enim iam aceruatim cecidissent super
alterutrum mortui, interstitit, & amputauit
impetum, & diuisit illam quae ad viuos du-
24 cebat viam. ¶||In veste enim poderis, quam Exo.28.a.6.
habebat, totus erat orbis terrarum: et paren-
tum magnalia in quatuor ordinibus lapidum
erant sculpta, & magnificentia tua in dia-
25 demate capitis illius scripta erat. ¶ His au-
tem cessit qui exterminabat, & haec extī-
muit, erat enim sola tentatio irae sufficiens.

CAP. XIX.

1 IMpijs autem vsque in nouissimum sine mi-
A sericordia ira superuenit. Praesciebat enim
2 & futura illorum: ¶||quoniam cùm ipsi per- Exo.12.e.31.
misissent vt se educerent, & cùm magna solli-

citudine præmisissent illos, consequebantur
Exo.14.a.5. illos pœnitentia actus. ¶ Adhuc enim inter 3
manus habentes luctum, & deplorantes ad
monumenta mortuorũ, aliam sibi assumpse-
runt cogitationem insipientiæ: & quos rogan-
tes proiecerant, hos tanquam fugitiuos per-
sequebantur. ¶ducebat enim illos ad hunc fi- 4
nem digna necessitas: & horum quæ accide-
rant commemorationem amittebant, vt quæ
deerant tormentis, repleret punitio: ¶ & po- 5
pulus quidem tuus mirabiliter transiret, illi
autem nouam mortem inuenirent. ¶ Omnis 6
enim creatura ad suum genus ab initio refi- B
gurabatur, deseruiens tuis præceptis, vt pue
ri tui custodirentur illæsi. ¶ Nam nubes ca- 7
stra eorum obumbrabat, & ex aqua quæ an-
te erat, terra arida apparuit, & in mari ru-
bro via sine impedimento, & campus germi-
nans de profundo nimio: ¶ per quem omnis 8
natio transiuit quæ tegebatur tua manu, vi-
dentes tua mirabilia & monstra. ¶ Tãquam 9
enim equi depauerunt escam, & tanquam
agni exultauerunt magnificantes te Domi-
ne, qui liberasti illos. ¶ Memores enim erant 10
adhuc eorum quæ in incolatu illorum facta
fuerant, quemadmodum pro natione anima-
liũ eduxit terra muscas, & pro piscibus eru-
Exo.16.c.13 ctauit fluuius multitudinem ranarũ. ¶ ‖ No- 11
Nu.11.g.31. nissime autem viderunt nouam creaturam C
auium, cum adducti concupiscentia postula-
Sup.16.a.2. uerunt escas epulationis. ¶ ‖ In allocutione e- 12
nim desiderij ascendit illis de mari ortygo-
metra, & vexationes peccatoribus superue-
nerunt, non sine illis quæ ante facta erant
argumentis per vim fluminum: iuste enim
patiebantur secundũ suas nequitias. ¶ Ete- 13
nim detestabiliorem inhospitalitatem insti-
tuerunt. alij quidem ignotos non recipiebant
aduenas, alij autem bonos hospites in serui-
tutem redigebant. ¶ Et non solum hæc, sed & 14
alius quidem respectus illorum erat: quoniã
inuiti recipiebant extraneos. ¶ Qui autem 15
cum lætitia receperunt hos, qui eisdem vsi
erant iustitijs, sæuissimis afflixerunt dolori-
Gen.19.c.11 bus. ¶ Percussi sunt autem cæcitate: sicut illi 16
in foribus iusti cum subitaneis cooperti es-
sent tenebris, vnusquisq; transitum ostij sui
quærebat. ¶ In se enim elementa dum cõuer- 17
tuntur, sicut in organo qualitatis sonus im-
mutatur, & omnia suum sonum custodiunt:
vnde æstimari ex ipso visu certo potest. D
¶ Agrestia enim in aquatica conuerteban- 18
tur: & quæcunque erant natantia, in terram
transibant. ¶ Ignis in aqua valebat supra 19
suam virtutem, et aqua extinguentis natu-
ræ obliuiscebatur. ¶ Flamma econtrario, cor- 20
ruptibilium animaliũ non vexauerunt car-
nes coambulantium, nec dissoluebant illam
quæ facile dissoluebatur, sicut glacies bonam
escam. In omnibus enim magnificasti popu-
lum tuum Domine, & honorasti, & non de-
spexisti in omni tempore, & in omni loco
assistens eis.

IN ECCLESIASTICVM IESV FILII SIRACH.

PROLOGVS.

MVltorum nobis & magnorum per legem & prophetas aliosq; qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oport& laudare Israel doctrinæ & sapientiæ causa: quia non solùm ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse & discentes & scribentes doctissimos fieri. Auus meus Iesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris traditi sunt: voluit & ipse scribere aliquid horum quæ ad doctrinam & sapientiam pertinent: vt desiderantes discere, & illorum periti fieri, magis magisq; attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaq; venire vos cum beneuolentia, & attentiori studio lectionem facere: & veniã habere in illis in quibus videmur sequentes imaginem sapientiæ, deficere in verborum compositione. Nam deficiunt & verba Hebraica quãdo fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solùm hæc, sed & ipsa lex, & prophetæ, cæteraq; aliorum librorum non paruam habent differentiam quando inter se dicuntur. Nam in octauo & tricesimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis postquam perueni in Aegyptum: & cùm multum temporis ibi fuissem, inueni ibi libros relictos, non paruæ, neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum & necessarium putaui & ipse aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librũ istum: & multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis ad illa quæ ad finem ducunt, librũ istum dare, & illis qui volunt animum intendere, & discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundum legem Domini proposuerint vitam agere.

ECCLESIASTICVS.

CAP. I.

1 OMNIS sapientia à Domino Deo 3.Reg.3.b.9
A est, & cum illo fuit semper, & est 4.d.29.
2 ante æuũ. ¶ Arenam maris & plu-
uiæ guttas, & dies seculi quis di-
numerauit? Altitudinem cæli, & latitudinẽ
terræ, & profundũ abyssi quis dimensus est?
3 ¶ Sapientiam Dei præcedentem omnia quis
4 inuestigauit? ¶ Prior omnium creata est sa-
pientia & intellectus prudentiæ ab æuo.
¶ Fons

¶Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis, & 5
ingressus illius mandata æterna. ¶Radix sa- 6
pientiæ cui reuelata est, & astutias illius
quis agnouit? ¶ Disciplina sapientiæ cui re- 7
uelata est et manifestata? & multiplicationẽ
ingressus illius quis intellexit? ¶Vnus est al- 8
*omnium. tissimus creator *omnipotens, & rex potens
& metuendus nimis, sedens super thronum
illius & dominans Deus. ¶Ipse creauit illam 9
in spiritu sancto, & vidit, & dinumerauit, B
& mensus est. ¶Et effudit illam super omnia 10
opera sua, & super omnẽ carnem secundum
datum suum, & præbuit illam diligentibus
se. ¶Timor Domini gloria, & gloriatio, & læ- 11
titia, & corona exultationis. ¶Timor Domini 12
delectabit cor, & dabit lætitiam, & gaudium
*& 4. *in longitudinem dierũ. ¶Timenti Domi- 13
num bene erit in extremis, & in die defun-
ctionis suæ benedicetur. ¶Dilectio Dei hono- 14
rabilis sapientia. ¶Quibus autem apparue- 15
rit in visu, diligunt eam in visione, & in
Psa 110.b.10 agnitione magnalium suorum. ¶Initiũ sa- 16
Prou. 1.a.7. pientiæ, timor Domini, & cum fidelibus in
9.a.10. vulua concreatus est, & cum electis fœminis
graditur, & cum iustis & fidelibus agnosci-
tur. ¶Timor Domini, scientiæ religiositas. 17
¶Religiositas custodiet & iustificabit cor, iu- 18
cunditatem atq; gaudiũ dabit. ¶Timẽti Do- 19
minum bene erit, & in diebus consummatio-
nis illius benedicetur. ¶ Plenitudo sapientiæ 20
est, timere Deũ, & plenitudo a fructibus il- C
lius. ¶Omnem domum illius implebit a ge- 21
nerationibus, & receptacula à thesauris il-
lius. ¶ Corona sapientiæ, timor Domini, re- 22
plens pacẽ, & salutis fructum: ¶ & vidit, & 23
dinumerauit eam. vtraq; autem sunt dona
Dei. ¶Scientiam, & intellectum prudentiæ 24
sapientia compartietur: & gloriã tenentium
se exaltat. ¶Radix sapientiæ est, timere Do- 25
minum: rami enim illius longæui. ¶ In the- 26
sauris sapientiæ intellectus, & scientiæ reli-
giositas: execratio autem peccatoribus sapi-
entia. ¶ Timor Domini expellit peccatum. 27
¶nam qui sine timore est, non poterit iustifi- 28
cari, iracundia enim animositatis illius, sub-
uersio illius est. ¶Vsque in tempus sustinebit 29
patiens, & postea redditio iucunditatis. ¶Bo- 30
nus sensus vsque in tempus abscondet ver- D
ba illius, et labia multorum enarrabunt sen-
sum illius. ¶In thesauris sapientiæ significa- 31
tio disciplinæ: ¶ execratio autem peccatori, 32
cultura Dei. ¶Fili, concupiscens sapientiam, 33
conserua iustitiam, & Deus præbebit illam
tibi. ¶ Sapientia enim & disciplina timor 34
Domini: & quod beneplacitum est illi, ¶fides 35
& mansuetudo & adimplebit thesauros il-
lius. ¶ Ne sis incredibilis timori Domini: & 36
ne accesseris ad illum duplici corde. ¶Ne fue- 37
ris hypocrita in conspectu hominum, & non
scandalizeris in labijs tuis. ¶ Attende in il- 38
lis: ne forte cadas, & adducas animæ tuæ in-

39 honorationẽ, ¶ & reuelet Deus absconsa tua,
40 & in medio synagogæ elidat te: ¶ quoniam
accessisti maligne ad Dominum, & cor tuum
plenum est dolo & fallacia.

CAP. II.

1 FIli, accedens ad seruitutem Dei, sta in
A iustitia, & in timore, & præpara animam
2 tuam ad tentationem. ¶Deprime cor tuum,
& sustine: inclina aurem tuam, & suscipe
verba intellectus, & ne festines in tempore
3 obductionis. ¶ Sustine sustentationes Dei:
coniungere Deo, & sustine, vt crescat in no-
4 uissimo vita tua. ¶Omne quod tibi applicitũ
fuerit, accipe: & in dolore sustine, & in hu-
5 militate tua patientiam habe: ¶quoniam in
igne probatur aurum & argentum, homines
vero receptibiles in camino humiliationis.
6 ¶Crede Deo, & recuperabit te: & dirige viã
B tuam, & spera in illum. Serua timorem il-
7 lius, & in illo veterasce. ¶Metuentes Domi-
num sustinete misericordiam eius: & non
8 deflectatis ab illo, ne cadatis. ¶ Qui timetis
Dominum, credite illi: & non euacuabitur
9 merces vestra. ¶Qui timetis Dominum, spe-
rate in illum: & in oblectationem veniet vo-
10 bis misericordia. ¶ Qui timetis Dominum,
diligite illum, & illuminabuntur corda ve-
11 stra. ¶ Respicite filij nationes hominum: &
scitote quia nullus sperauit in Domino, &
12 confusus est. ¶||Quis enim permãsit in mã- Psal.35.c.25
datis eius, & derelictus est? aut quis inuo-
13 cauit eũ, & despexit illum? ¶ Quoniam pius
& misericors est Deus, & remittet in die
tribulationis peccata: & protector est omni-
14 bus exquirentibus se in veritate. ¶ Væ du-
C plici corde, & labijs scelestis, & manibus ma-
lefacientibus, & peccatori terram ingredien-
15 ti duabus vijs. ¶Væ dissolutis corde, qui non
credunt Deo: & ideo non protegentur ab eo.
16 ¶Væ his qui perdiderũt sustinentiam, & qui
dereliquerunt vias rectas, & diuerterunt in
17 vias prauas. ¶Et quid *facient cùm inspi- *facietis 3.
18 cere cœperit Dominus? ¶ Qui timent Domi-
num, non erunt incredibiles verbo illius: &
qui diligunt illum, conseruabunt viã illius.
19 ¶Qui timent Dominum, inquirent quæ be-
D neplacita sunt ei, & qui diligunt eum, reple-
20 buntur lege ipsius. ¶Qui timent Dominum,
præparabũt corda sua, & in conspectu illius
21 sanctificabunt animas suas. ¶Qui timẽt Do-
minũ, custodiunt mandata illius, & patien-
tiam habebunt vsq; ad inspectionem illius,
22 ¶dicentes, Si pœnitentiam non egerimus, in-
cidemus in manus Domini, & non in manus
23 hominum. ¶Secundum enim magnitudinem
ipsius, sic & misericordia illius cum ipso est.

CAP. III.

1 FIlij sapientiæ, ecclesia iustorum: & natio
2 illorum, obedientia & dilectio. ¶ Iudi-
A cium patris audite filij, & sic facite vt salui

sitis.

filis. ¶ Deus enim honorauit patrem in filijs: 3
& iudicium matris exquirens, firmauit in
filios. ¶ Qui diligit Deum, exorabit pro pec- 4
catis, & continebit se ab illis, & in oratione
dierum exaudietur. ¶ Et sicut qui thesauri- 5
zat, ita & qui honorificat matrem suam.
¶ Qui honorat patrem suum, iucũdabitur in 6
filijs, & in die orationis sua exaudietur.
¶ Qui honorat patrem suum, vita viuet lon 7
giore: & qui obedit patri, refrigerabit ma-
trem. ¶ Qui timet Dominũ, honorat paren- 8
tes, & quasi dominis seruiet his qui se ge- B
Exo.20.c.12 *nuerunt. ¶ ‖ In opere & sermone, et omni pa-* 9
Deu.5.b.16 *tientia honora patrem tuum, ¶ vt superue-* 10
Mat.15.a.4. *niat tibi‖ benedictio a Deo, & benedictio il-*
Mar.7.b.10. *lius in nouissimo maneat. ¶ Benedictio patris* 11
Ephe.6.a.2. *firmat domos filiorũ: maledictio autem ma-*
Ge.27.d.27. *tris eradicat fundamenta. ¶ Ne glorieris in* 12
49.a.2. *contumelia patris tui: non enim est tibi glo-*
ria, sed confusio. ¶ gloria enim hominis ex ho- 13
nore patris sui, & dedecus filij pater sine ho-
nore. ¶ Fili, suscipe senectam patris tui, & 14
non contristes eum in vita illius: ¶ & si de- 15
fecerit sensu, veniam da, & ne spernas eum
in virtute tua. eleemosyna enim patris non
erit in obliuione. ¶ Nam pro peccato matris 16
restituetur tibi bonum, & in iustitia ædifi-
cabitur tibi, ¶ & in die tribulationis com- 17
memorabitur tui: & sicut in sereno glacies,
soluentur peccata tua. ¶ Quam malæ famæ 18
est qui derelinquit patrẽ: & est maledictus à C
Deo, qui exasperat matrem. ¶ Fili, in man- 19
suetudine opera tua perfice, & super homi-
Phil.2.a.3. *num gloriam diligêris. ¶ ‖ Quanto magnus* 20
es, humilia te in omnibus, & coram Deo in-
uenies gratiam, ¶ quoniam magna potentia 21
Pro.25.d.28 *Dei solius, et ab humilibus honoratur. ¶ ‖ Al-* 22
tiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scru-
tatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus, illa
cogita semper, & in pluribus operibus eius
ne fueris curiosus. ¶ non est enim tibi neces- 23
sarium ea quæ abscondita sunt, videre oculis
tuis. ¶ In superuacuis rebus noli scrutari 24
multipliciter, & in pluribus operibus eius nõ
eris curiosus. ¶ Plurima enim super sensum 25
hominum ostensa sunt tibi. ¶ Multos enim 26
supplantauit suspicio illorum, & in vanita-
te detinuit sensus illorum. ¶ Cor durum ha- 27
bebit male in nouissimo: & qui amat peri-
culum, in illo peribit. ¶ Cor ingrediens duas 28
vias, non habebit successus, & prauus corde D
in illis scandalizabitur. ¶ Cor nequam gra- 29
uabitur in doloribus, & peccator adijciet ad
peccandum. ¶ Synagoga superborum non erit 30
sanitas: frutex enim peccati eradicabitur in
illis, & non intelligetur. ¶ Cor sapiẽtis intel- 31
ligitur in sapientia, & auris bona audiet cũ
omni concupiscentia sapientiã. ¶ Sapiẽs cor, 32
& intelligibile abstinebit se à peccatis, & in
Dan.4.e.24 *operibus iustitiæ successus habebit. ¶ ‖ Ignem* 33
ardentem extinguit aqua, & eleemosyna re-

34 *sistit peccatis: ¶ & Deus prospector est eius*
qui reddit gratiam. Meminit in posterum, &
in tempore casus sui inueniet firmamentum.

CAP. IIII.

1 *F‖ILI, eleemosynam pauperis ne defrau-* Tob.4.b.7.
A *des, & oculos tuos ne transuertas a pau-*
2 *pere. ¶ Animam esurientem ne despexeris: &*
3 *non exasperes pauperem in inopia sua. ¶ Cor*
inopis non afflixeris, & nõ protrahas datum
4 *angustianti. ¶ Rogationem contribulati ne*
abijcias: & non auertas faciem tuam ab ege-
5 *no. ¶ Ab inope ne auertas oculos tuos pro-*
pter iram & non relinquas quærentibus ti-
6 *bi retro maledicere. ¶ maledicentis enim tibi*
in amaritudine animæ exaudietur depreca-
tio illius, exaudiet autẽ eum qui fecit illum.
7 *¶ Congregationi pauperum affabilem te faci-*
to, & presbytero humilia animam tuam, &
8 *magnato humilia caput tuũ. ¶ Declina pau-*
peri sine tristitia aurem tuam, & redde de-
bitum tuum, & responde illi pacificè in man-
9 *suetudine. ¶ Libera eum qui iniuriam pati-*
B *tur de manu superbi: & non acide feras in*
10 *anima tua. ¶ In iudicando esto pupillis mi-*
sericors vt pater, & pro viro matri illorum:
11 *¶ & eris tu velut filius Altissimi obediens,*
12 *& miserebitur tui magis quam mater. ¶ Sa-*
pientia filijs suis vitam inspirat, & suscipit
inquirentes se, & præibit in via iustitiæ.
13 *¶ & qui illam diligit, diligit vitam: & qui*
C *vigilauerint ad illam, complectentur placo-*
14 *rem eius. ¶ Qui tenuerint illam, vitam hæ-*
reditabũt: & quo introibit, benedicet Deus.
15 *¶ Qui seruiunt ei, obsequentes erunt sancto:*
16 *& eos qui diligunt illam, diligit Deus. ¶ Qui*
audit illam, iudicabit gentes: & qui intue-
17 *tur illam, permanebit confidens. ¶ Si credide-*
rit ei, hæreditabit illam, & erunt in confir-
18 *matione creatura illorum. ¶ quoniam in ten-*
tatione ambulat cum eo, & in primis eligit
19 *eum. ¶ Timorem & metum, & probationem*
C *inducet super illum: & cruciabit illum in tri-*
bulatione doctrinæ suæ, donec tentet eum in
cogitationibus suis, & credat animæ illius.
20 *¶ Et firmabit illum, & iter adducet dire-*
21 *ctum ad illum, & lætificabit illum, ¶ & de-*
nudabit absconsa sua illi, & thesaurizabit
super illum scientiam & intellectum iusti-
22 *tiæ. ¶ Si autẽ oberrauerit, derelinquet eum,*
23 *& tradet eum in manus inimici sui. ¶ Fili,*
24 *conserua tempus & deuita à malo. ¶ Pro a-*
25 *nima tua ne confundaris dicere verum. ¶ est*
enim confusio adducens peccatum, & est con-
26 *fusio adducens gloriam & gratiam. ¶ Ne ac-*
cipias faciem aduersus faciem tuam, nec ad-
27 *uersus animam tuam mendacium. ¶ Ne re-*
28 *uerearis proximum tuum in casu suo: ¶ nec*
retineas verbum in tempore salutis. Non
abscondas sapientiam tuam in decore suo.
29 *¶ In lingua enim sapientia dignoscitur: &*
D *sensus, & scientia, & doctrina in verbo sen-*
sati.

Vide verso post 4 pag:

sitiâ, & firmamentum in operibus iustitiæ.
¶Non contradicas verbo veritatis vllo mo- 30
do, & de mendacio ineruditionis tuæ cõfun-
dere. ¶Non confundaris cõfiteri peccata tua, 31
& ne subiicias te omni homini pro peccato.
¶Noli resistere contra faciem potentis, nec 32
coneris contra ictũ fluuij. ¶Pro iustitia ago- 33
nizare pro anima tua, & vsq; ad mortem
certa pro iustitia, & Deus expugnabit pro te
inimicos tuos. ¶Noli citatus esse in lingua 34
tua: & inutilis, & remissus in operibus tuis.
¶Noli esse sicut leo in domo tua, euertẽs do- 35
mesticos tuos, & opprimens subiectos tibi.
¶Non sit porrecta manus tua ad accipiendũ, 36
& ad dandum collecta.

CAP. V.

NOli attendere ad possessiones iniquas, 1
& ne dixeris, Est mihi sufficiens vita, A
nihil enim proderit in tempore vindictæ &
obductionis. ¶Ne sequaris in fortitudine tua 2
concupiscentiam cordis tui. ¶& ne dixeris, 3
Quomodo potui? aut quis me subiiciet pro-
pter facta mea? Deus enim vindicans vin-
dicabit. ¶Ne dixeris, Peccaui, & quid mihi 4
Infr.16.b. & 21.a. accidit triste? Altissimus enim est patiens
redditor. ¶‖De propitiato peccato noli esse si- 5
ne metu, neque adiicias peccatum super pec- B
catum. ¶Et ne dicas, Miseratio Domini ma- 6
gna est, multitudinis peccatorum meorum
miserebitur. ¶Misericordia enim, & ira ab 7
illo cito proximant, & in peccatores respicit
ira illius. ¶Non tardes conuerti ad Domi- 8
num, & ne differas de die in diem. ¶subito 9
enim veniet ira illius, & in tempore vindi-
ctæ disperdet te. ¶Noli anxius esse in diuitiis 10
iniustis, non enim proderunt tibi in die ob- C
Prou.10.a.4 11.d.29. ductionis & vindictæ. ¶‖Non ventiles te in 11
omnem ventum, & non eas in omnẽ viam,
sic enim omnis peccator probatur in duplici
lingua. ¶Esto firmus in via Domini, & in 12
veritate sensus tui & scientia, & prosequa-
tur te verbum pacis & iustitiæ. ¶Esto mã- 13
suetus ad audiendum verbum Dei, vt intel-
ligas: & cum sapientia proferas responsum
verũ. ¶Si est tibi intellectus, responde pro- 14
ximo: sin autem, sit manus tua super os tuũ,
ne capiaris in verbo indisciplinato, & con-
fundaris. ¶Honor & gloria in sermone sen- 15
sati, lingua vero imprudentis subuersio est D
ipsius. ¶Non appelleris susurro, & lingua tua 16
ne capiaris, & confundaris. ¶Super furem 17
enim est confusio & pœnitentia, & denota-
tio pessima super bilinguem, susurrationi au-
tem odiũ, & inimicitia & contumelia. ¶Iu- 18
stifica pusillum, & magnum similiter.

CAP. VI.

NOli fieri pro amico inimicus proximo: 1
improperium enim & contumeliã ma- A
lus hæreditabit, & omnis peccator inuidus
& bilinguis. ¶Non te extollas in cogitatione 2
animæ tuæ velut taurus: ne forte elidatur
3 virtus tua per stultitiam, ¶& folia tua co-
medat, & fructus tuos perdat, & relinqua-
4 ris velut lignum aridum in eremo. ¶Anima
enim nequam disperdet qui se habet, & in
gaudium inimicis dat illum, & deducet in
5 sortem impiorum. ¶Verbum dulce multipli-
cat amicos, & mitigat inimicos: & lingua
6 *eucharis* in bono homine abundat. ¶multi *gratiosa 6.
pacifici sint tibi, & consiliarius sit tibi vnus
7 de mille. ¶Si possides amicum, in tentatione
8 posside eum, & ne facile credas ei*. ¶Est e- *teipsum
nim amicus secundum tempus suum, & non
9 permanebit in die tribulationis. ¶Et est a-
micus qui conuertitur ad inimicitiam: & est
amicus qui odium & rixam, & conuitia de-
10 nudabit. ¶Est autem amicus socius mensæ,
11 & non permanebit in die necessitatis. ¶A-
B micus si permanserit fixus, erit tibi quasi
coæqualis, & in domesticis tuis fiducialiter
12 aget. ¶si humiliauerit se contra te, & à facie
tua absconderit se, vnanimem habebis ami-
13 citiã bonã. ¶Ab inimicis tuis separare, & ab
14 amicis tuis attende. ¶Amicus fidelis, prote-
ctio fortis: qui autem inuenit illum, inuenit
15 thesaurum. ¶Amico fideli nulla est compara-
tio, & non est digna ponderatio auri & ar-
16 genti contra bonitatem fidei illius. ¶Amicus
fidelis medicamentum vitæ & immortalita-
tis: & qui metuunt Dominum, inuenient il-
17 lum. ¶Qui timet Deum, æque habebit ami-
citiam bonam: quoniam secundùm illum erit
18 amicus illius. ¶Fili a iuuentute tua excipe
doctrinã, & vsq; ad canos inuenies sapien-
19 tiam. ¶Quasi is qui arat, & qui seminat,
accede ad eam, & sustine bonos fructus il-
20 lius. ¶in opere enim ipsius exiguum labora-
bis, & cito edes de generationibus illius.
21 ¶Quam aspera est nimium sapiẽtia indoctis
C hominibus, & non permanebit in illa excors.
22 ¶Quasi lapidis virtus probatio erit in illis,
23 & non demorabuntur proiicere illam. ¶Sa-
pientia enim doctrinæ secundum nomen est
eius, & non est multis manifesta. quibus aũt
cognita est, permanet vsq; ad conspectũ Dei.
24 ¶Audi fili, & accipe consilium intellectus, &
25 ne abiicias consilium meum. ¶Iniice pedem
tuum in compedes illius, & in torques illius
26 collum tuum. ¶subiice humerum tuum, &
27 porta illã, & ne acedieris vinculis eius. ¶In
omni animo tuo accede ad illam, & in omni
28 virtute tua conserua vias eius. ¶Inuestiga
illã, & manifestabitur tibi, & continens fa-
29 ctus ne derelinquas eam. ¶In nouissimis e-
nim inuenies requiem in ea, & conuertetur
30 tibi in oblectationem. ¶Et erunt tibi compe-
des eius in protectionem fortitudinis, & ba-
ses virtutis, & torques illius in stolam gloriæ.
31 ¶decor enim vitæ est in illa, et vincula illius
32 alligatura salutaris. ¶Stola gloriæ indues eã,
D & coronam gratulationis superpones tibi.
33 ¶Fili, si attenderis mihi, disces*, & si accom- *eam
modaue-

modaneris animum tuum, sapiens eris. ¶ Si 34
inclinaueris aurem tuam, excipies doctrinã:
Infr.8.b.9. & si dilexeris audire, sapiẽs eris. ¶‖In mul- 35
titudine presbyterorum prudentium sta, &
sapientiæ illorum ex corde cõiungere, vt om-
nem narrationem Dei possis audire, & pro-
uerbia laudis non effugiant a te. ¶ Et si vi- 36
deris sensatum, euigila ad eum, & gradus o-
stiorum illius exterat pes tuus. ¶ Cogitatum 37
tuum habe in præceptis Dei, & in mandatis
illius maxime assiduus esto: & ipse dabit ti-
bi cor, & cõcupiscentia sapiẽtiæ dabitur tibi.

CAP. VII.

Noli facere mala, & non te apprehen- 1
dent. ¶ Discede ab iniquo, & deficient 2
mala abs te. ¶ Fili, nõ semines mala in sulcis 3
iniustitiæ, & non metes ea in septuplum. A
¶ Noli quærere ab homine ducatum, neque 4
Psa.142.a.2. à rege cathedram honoris. ¶‖Non te iustifi- 5
Eccle.7.c.17 ces ante Deum, quoniam agnitor cordis ipse
Iob.9.a.1. est: & penes regem noli velle videri sapiens.
c.20. ¶ Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtu- 6
Luc.18.b.12 te irrumpere iniquitates: ne forte extime-
d.21. scas faciem potentis, & ponas scandalum in
agilitate tua. ¶ Non pecces in multitudine 7
Infr.12.a.3. ciuitatis, nec te immittas in populũ. ¶ ‖neq; 8
alliges duplicia peccata: nec enim in vno eris
immunis. ¶ Noli esse pusillanimis in animo 9
tuo. ¶ Exorare, & facere eleemosynam ne de- 10
spicias. ¶ Ne dicas, In multitudine munerum 11
meorum respiciet Deus, & offerente me Deo
altissimo munera mea suscipiet. ¶ Non irri- 12
1.Reg.2.b.7. deas hominem in amaritudine animæ: ‖ est B
enim qui humiliat & exaltat, circunspector
Deus. ¶ Noli amare mendaciũ aduersus fra- 13
trem tuum: neq; in amicum similiter facias.
¶ Noli velle mentiri omne mendacium: assi- 14
duitas enim illius non est bona. ¶ Noli ver- 15
bosus esse in multitudine presbyterorũ, & nõ
iteres verbum in oratione tua. ¶ Non oderis 16
laboriosa opera, & rusticationem creatam ab
Altissimo. ¶ Non te reputes in multitudine 17
Infr.18.c.24 indisciplinatorum. ¶‖Memento iræ, quoniam 18
nõ tardabit. ¶ Humilia valde spiritum tuũ: 19
quoniam vindicta carnis impij, ignis & ver-
mis. ¶ Noli preuaricari in amicum pecuniam 20
differentem, neque fratrem charissimum au-
ro spreueris. ¶ Noli discedere à muliere sen- 21
sata & bona, quam sortitus es in timore Do- C
mini: gratia enim verecundiæ illius super
Leui.19.c.13 aurum. ¶‖Non lædas seruum in veritate o- 22
perantem, neq; mercenarium dantem ani-
Inf.24.d.27. mam suam. ¶‖Seruus sensatus sit tibi dile- 23
Inf.33.d.31. ctus quasi anima tua, non defraudes illum
libertate, neq; inopem derelinquas illum.
¶ Pecora tibi sunt? attende illis: & si sunt v- 24
Infr.30.b.12 tilia, perseuerent apud te. ¶‖Filij tibi sunt? 25
erudi illos, & curua illos a pueritia illorum.
¶ Filiæ tibi sunt? serua corpus illarum, & non 26
ostendas hilarem faciem tuã ad illas. ¶ Tra- 27
de filiam, & grande opus feceris, & homini

28 sensato da illam. ¶ Mulier si est tibi secun-
dum animam tuam, non proijcias illam: &
29 odibili non credas te in toto corde tuo. ¶‖Ho- Sup.3.b.9.
nora patrem tuum, ‖ & gemitus matris tuæ Tob.4.a.3.
30 ne obliuiscaris. ¶ Memento quoniam nisi per
illos natus non fuisses: & retribue illis, quo-
31 modo & illi tibi. ¶ In tota anima tua time
32 Dominũ, & sacerdotes illius sanctifica. ¶ In
D omni virtute tua dilige eum qui te fecit: ‖& Deu.12.c.18
33 ministros eius ne derelinquas. ¶ Honora
Deum ex tota anima tua, & honorifica sa-
34 cerdotes, & propurga te cum brachijs. ¶ Da il-
lis partem, ‖sicut mandatum est tibi, primi- Leuit.2.a.1.
tiarum & purgationis: & de negligentia tua Nu.18.b.15.
35 purga te cum paucis. ¶ Datum brachiorum
tuorum & sacrificium sanctificationis offe-
36 res Domino, & initia sanctorum: ¶ & paupe-
ri porrige manum tuam, vt perficiatur pro-
37 pitiatio, & benedictio tua. ¶ Gratia "datus' "dati 2.
in conspectu omnis viuentis, ‖& mortuo non Rom.12.c.15
38 prohibeas gratiam. ¶ ‖Non desis plorantibus
in consolatione, & cum lugentibus ambula.
39 ¶ Non te pigeat ‖ visitare infirmum: ex his Mat.25.d.36
40 enim in dilectione firmaberis. ¶ In omnibus
operibus tuis memorare nouissima tua, & in
æternum non peccabis.

CAP. VIII.

1 Non litiges cum homine potente, ne for-
2 te incidas in manus illius. ¶‖Non con- Mat.5.d.25.
A tendas cum viro locuplete, ne forte contra te
3 constituat litem tibi. ¶‖Multos enim perdi- Infr.31.a.6.
dit aurum & argentum, & vsq; ad cor re-
4 gum extendit, & cõuertit. ¶ Non litiges cum
homine linguato, & non strues in ignem il-
5 lius ligna. ¶ Non communices homini indo-
6 cto, ne male de progenie tua loquatur. ¶ Ne
despicias hominem auertentem se a peccato,
‖neque improperes ei, memento quoniam Gala.6.a.1.
7 omnes in "correptione' sumus. ¶ ‖Ne sper- 2 Cor.2.a.6 "corruptione
nas hominem in sua senectute: etenim ex
8 nobis senescunt. ¶ Noli de mortuo inimico tuo Leu.19.f.32.
B gaudere: sciens quoniam omnes morimur, & "nolumus
9 in gaudium "volumus' venire. ¶ ‖Ne de- 9.
spicias narrationem presbyterorum sapien- Sup.6.d.35.
10 tium, & in prouerbijs eorum conuersare. ¶ ab
ipsis enim disces sapientiam, & doctrinam
intellectus, & seruire magnatis sine quere-
11 la. ¶ Non te prætereat narratio seniorum: ipsi
12 enim didicerunt a patribus suis. ¶ quoniam
ab ipsis disces intellectum, & in tempore ne-
13 cessitatis "dabis' responsum. ¶ ‖Non incen- "dare 2.
das carbones peccatorum arguens eos, & ne Pro.26.c.21.
incendaris flamma ignis peccatorũ illorum.
14 ¶ Ne contra faciem stes contumeliosi, ne se-
15 deat quasi insidiator ori tuo. ¶‖Noli fœnera- Infr.29.a.4.
C ri homini fortiori te: quod si fœneraueris,
16 quasi perditum habe. ¶ Non spondeas super
virtutem tuam: quod si spoponderis, quasi
17 restituens cogita. ¶ Non iudices contra iudi-
cem: quoniam secundum quod iustum est,
18 iudicat. ¶‖Cum audace non eas in via, ne Gen.4.b.8
forte

fortè grauet mala sua in te: ipse enim secun-
dum voluntatem suam vadit, & simul cum
Pro.22.d.24 *stultitia illius peries.* ¶ ‖ *Cum iracundo non* 19
facias rixam, & cum audace non eas in de- D
sertum: quoniam quasi nihil est ante illum
sanguis, & vbi non est adiutorium, elidet te.
¶ *Cum fatuis consilium non habeas, non enim* 20
poterunt diligere nisi quæ eis placent. ¶ *Co-* 21
ram extraneo ne facias consilium: nescis e-
nim quid pariet. ¶ *Non omni homini cor tuum* 22
manifestes: ne forte inferat tibi gratiam
falsam, & conuicietur tibi.

CAP. IX.

NOn zeles mulierem sinus tui, ne osten- 1
dat super te malitiam doctrinæ nequam. A
¶ *Non des mulieri potestatem animæ tuæ, ne* 2
ingrediatur in virtute tua, & confundaris.
¶ *Ne respicias mulierem multiuolam: ne for-* 3
tè incidas in laqueos illius. ¶ *Cum saltatrice* 4
ne assiduus sis: nec audias illam, ne fortè
Gene.6.a.2. *pereas in efficacia illius.* ¶ ‖ *Virginem ne con-* 5
spicias, ne forte scandalizeris in decore il-
Prou.5.a.2. *lius.* ¶ ‖ *Ne des fornicariis animam tuam in* 6
vllo: ne perdas te, & hæreditatem tuam.
¶ *Noli circunspicere in vicis ciuitatis, nec ob-* 7
erraueris in plateis illius. ¶ ‖ *Auerte faciem* 8
Mat.5.d.28. *tuam à muliere compta, & ne circunspicias*
Gen.34.a.2. *speciem alienam.* ¶ ‖ *propter speciem mulieris* 9
2.Re.11.a.4. *multi perierunt: & ex hoc concupiscentia* B
13.a.1.
Mat.10.c.15. *quasi ignis exardescit.* ¶ *Omnis mulier quæ* 10
est fornicaria, quasi stercus in via conculca-
bitur. ¶ *Speciem mulieris alienæ multi ad-* 11
mirati, reprobi facti sunt. colloquium enim
illius quasi ignis exardescit. ¶ *Cum aliena* 12
muliere ne sedeas omnino, nec accumbas
cum ea super cubitum: ¶ *& non alterceris* 13
cum illa in vino, ne forte declinet cor tuum
in illam, & sanguine tuo labaris in perditio-
nem. ¶ *Ne derelinquas amicum antiquum:* 14
nouus enim non erit similis illi. ¶ *Vinum* 15
nouum, amicus nouus: veterascet, & cum
Iudi.9.a.4. *suauitate bibes illud.* ¶ ‖ *Non zeles gloriam,* 16
2.Re.15.b.10 *& opes peccatoris: non enim scis quæ futura* C
sit illius subuersio. ¶ *Non placeat tibi iniuria* 17
iniustorum, sciens quoniam vsque ad infe-
ros non placebit impius. ¶ *Longe abesto ab ho-* 18
mine potestatem habente occidendi, & non
suspicaberis timorem mortis. ¶ *& si accesseris* 19
ad illum, noli aliquid committere, ne forte
auferat vitam tuam. ¶ *Communionem mor-* 20
tis scito: quoniam in medio laqueorum in- D
gredieris, & super dolentium arma ambu-
labis. ¶ *Secundùm virtutem tuam caue te à* 21
proximo tuo, & cum sapientibus & pruden-
tibus tracta. ¶ *Viri iusti sint tibi conuiuæ, &* 22
in timore Dei sit tibi gloriatio, ¶ *& in sensu* 23
sit tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio tua
in præceptis Altissimi. ¶ *In manu artificum* 24
opera laudabuntur, & princeps populi in sa-
pientia sermonis sui, in sensu vero senio-
rum verbum. ¶ *Terribilis est in ciuitate sua* 25

homo linguosus, & temerarius in verbo suo
odibilis erit.

CAP. X.

1 *IVdex sapiens iudicabit populum suum, &*
2 *principatus sensati stabilis erit.* ¶ ‖ *Secun-* Pro.29.b.12
A *dum iudicem populi, sic & ministri eius: &*
qualis rector est ciuitatis: tales & inhabi-
3 *tantes in ea.* ¶ ‖ *Rex insipiens perdet popu-* 3.Re.12.c.13
lum suum: & ciuitates inhabitabuntur per
4 *sensum prudentium.* ¶ *In manu Dei potestas*
terræ: et execrabilis omnis iniquitas gentium,
& vtilem rectorem suscitabit in tempus su-
5 *per illam.* ¶ *In manu Dei potestas hominis, &*
super faciem scribæ imponet honorem suum.
6 ¶ ‖ *Omnis iniuriæ proximi ne memineris, &* Leu.19.d.17
7 *nihil agas in operibus iniuriæ.* ¶ *Odibilis co-*
ram Deo est & hominibus superbia: & exe-
8 *crabilis omnis iniquitas gentium.* ¶ ‖ *Regnum* Dan.4.c.14.
à gente in gentem transfertur propter iniu- f.28.
stitias, & iniurias, & contumelias, & diuer-
9 *sos dolos.* ¶ *Auaro autem nihil est scelestius.*
10 *Quid superbit terra & cinis?* ¶ *Nihil est ini-*
B *quius quam amare pecuniam. hic enim & ani-*
mam suam venalem habet: quoniam in vita
11 *sua proiecit intima sua.* ¶ *Omnis potentatus*
breuis vita. Languor prolixior grauat medi-
12 *cum.* ¶ *Breuem languorem præcidit medicus: sic*
13 *& rex hodie est, & cras morietur.* ¶ *Cum enim*
morietur homo, hæreditabit serpentes & be-
14 *stias, & vermes.* ¶ *Initium superbiæ hominis,*
15 *apostatare à Deo:* ¶ *quoniam ab eo qui fecit*
illum, recessit cor eius, quoniam initium om-
nis peccati est superbia: qui tenuerit illam,
adimplebitur maledictis, & subuertet eum in
16 *finem.* ¶ *Propterea exhonorauit Dominus con-*
uentus malorum, & destruxit eos vsque in finem.
17 ¶ *Sedes ducum superborum destruxit Deus,*
18 *& sedere fecit mites pro eis.* ¶ *Radices gen-*
C *tium superbarum arefecit Deus, & planta-*
19 *uit humiles ex ipsis gentibus.* ¶ *Terras Gen-*
tium euertit Dominus, & perdidit eas vsque
20 *ad fundamentum.* ¶ *arefecit ex ipsis, & di-*
sperdidit eos, & cessare fecit memoriam eorum
21 *a terra.* ¶ *Memoriam superborum perdidit*
Deus, & reliquit memoriam humilium sen-
22 *su.* ¶ *Non est creata hominibus superbia: neque*
23 *iracundia nationi mulierum.* ¶ *Semen homi-*
num honorabitur hoc, quod timet Deum: semen
autem hoc exhonorabitur, quod præterit
24 *mandata Domini.* ¶ *In medio fratrum re-*
ctor illorum in honore: & qui timent Domi-
25 *num, erunt in oculis illius.* ¶ *Gloria diuitum,*
26 *honoratorum, & pauperum, timor Dei est:* ¶ *non*
despicere hominem iustum pauperem, & non
magnificare virum peccatorem diuitem.
27 ¶ *Magnus est iudex, & potens est in honore:*
D *& non est maior illo qui timet Deum.* ¶ ‖ *Ser-* Prou.17.a.2
28 *uo sensato liberi seruient: & vir prudens &*
disciplinatus non murmurabit correptus,
29 *& inscius non honorabitur.* ¶ *Noli extollere*
te in faciendo opere tuo, & noli cunctari

Pro.3.b.9. in tempore angustia. ¶‖Melior est qui ope- 30
ratur, & abundat in omnibus, quàm qui glo
riatur, & eget pane. ¶Fili, in mansuetudi- 31
ne serua animam tuam, & da illi honorem
secundum meritum suum. ¶Peccantem in a- 32
nimam suam quis iustificabit? & quis ho-
norificabit exhonorantem animam suam?
¶Pauper gloriatur per disciplinam & ti mo- 33
rem suum: & est homo qui honorificatur
propter substantiam suam. ¶Qui autem glo- 34
riatur in paupertate, quanto magis in sub-
stantia? & qui gloriatur in substantia, pau-
pertatem vereatur.

CAP. XI.

Gen.41.a.4. SApientia humiliati exaltabit caput il- 1
Dan.6.a.4. lius, & in medio magnatorum consedere A
Ioan.7.c.18. illum faciet. ¶‖Non laudes virum in specie 2
sua, neque spernas hominem in visu suo.
¶breuis in volatilibus est apis, & initium 3
Act.13.d.21. dulcoris habet fructus illius. ¶‖In vestitu 4
ne glorieris vnquam, nec in die honoris tui
extollaris: quoniam mirabilia opera Altis-
simi solius, & gloriosa & absconsa, & inuisa
1.Re.15.f.28 opera illius. ¶‖Multi tyrãni sederunt in thro 5
Esth.6.a.7. no, et insuspicabilis portauit diadema. ¶Mul 6
ti potentes oppressi sunt valide, & gloriosi
traditi sunt in manus alterorum. ¶Prius- 7
quam interroges, ne vituperes quenquam:
Deu 13.c.14 & cùm interrogaueris, corripe iuste. ¶‖Prius 8
17.b.6. quam audias, ne respondeas verbum, & in
Pro.18.c.13. medio "seniorum' ne adijcias loqui. ¶De ea 9
"sermonũ 1. re qua te non molestat, ne certeris: et in indi-
cio peccantium ne consistas. ¶Fili, ne in mul- 10
1.Tim.6.b.9 tis sint actus tui.‖ & si diues fueris, non e- B
ris immunis a delicto. si enim secutus fue-
Pro.10.c.23. ris, non apprehẽdes: & non effugies, si prae-
cucurreris. ¶‖Est homo laborans, & fe sti- 11
nans, & dolens impius, & tanto magis non
Iob 42.c.10. abundabit. ¶‖Est homo marcidus egens re- 12
cuperatione, plus deficiens virtute, & abun-
dans paupertate. ¶& oculus Dei respexit il- 13
lum in bono, & erexit eum ab humilitate i-
psius, & exaltauit caput eius: & mirati
sunt in illo multi, & honorauerunt Deum.
Iob.1.d.21. ¶‖Bona & mala, vita & mors, paupertas & 14
&.13. honestas a Deo sunt. ¶Sapiẽtia & discipli 15
na, & scientia legis apud Deum. Dilectio, &
via bonorum apud ipsum. ¶Error & tene- 16
brae peccatoribus concreata sunt: qui autem
exultant in malis, consenescunt in malo'.
¶Datio dei permanet iustis, & profectus il- 17
lius successus habebit in aeternum. ¶Est qui 18
locupletatur parce agẽdo, & haec est pars mer- C
Luc.12.c.19. cedis illius ¶in eo quod dicit: ‖Inueni requiẽ 19
mihi, & nũc mãducabo de bonis meis solus.
¶& nescit quod tempus praetereat, & mors 20
appropinquet, & relinquat omnia alijs, &
morietur. ¶Sta in testamento tuo, & in illo 21
colloquere, & in opere mandatorum tuorum
veterasce. ¶Ne manseris in operibus pecca- 22
torum. Confide autem in Deo, & mane in lo

23 co tuo. ¶Facile est enim in oculis Dei subitò
24 honestare pauperem. ¶Benedictio Dei in
mercedem iusti festinat, & in honore veloci
25 processus illius fructificat. ¶ne dicas, Quid
est mihi opus, & quae erunt mihi ex hoc bona?
26 ¶Ne dicas, Sufficiens mihi sum: & quid ex
27 hoc pessimabor? ¶‖In die bonorum ne imme- Inf.18.c.25.
mor sis malorum, & in die malorum ne im-
28 memor sis bonorum: ¶quoniam facile est co-
ram Deo in die obitus retribuere vnicuique
29 secundum vias suas. ¶Malitia horae obliuio-
nem facit luxuriae magnae, & in fine homi-
30 nis denudatio operum illius. ¶Ante mortem
D ne laudes hominem quenquam, quoniam in
31 in filijs suis agnoscitur vir. ¶Non omnem ho
minem inducas in domũ tuam: multa enim
32 sunt insidiae dolosi. ¶Sicut enim eructãt prae-
cordia foetentium, & sicut perdix inducitur
in caueam, & vt caprea in laqueum: sic &
cor superborum: & sicut prospector videns ca
33 sum proximi sui. ¶Bona enim in mala con-
uertens insidiatur, & in electis imponet ma
34 culã. ¶A scintilla enim vna augetur ignis,
& ab vno doloso augetur sanguis: homo ve
35 ro peccator sanguini insidiatur. ¶Attẽde tibi
à pestifero, fabricat enim mala ne forte in-
ducat super te subsannationem in perpetuũ.
36 ¶Admitte ad te alienigenam, & subuertet "tuis.G
te in turbine, & alienabit te a "vijs' pro-
prijs.

CAP. XII.

1 SI benefeceris, scito cui feceris, & erit gra
2 tia in bonis tuis multa. ¶Benefac iusto,
A & inuenies retributionem magnam. & si nõ
3 ab ipso, certe a Domino: ¶Nõ est enim ei be-
ne qui assiduus est in malis, & eleemosynas
non danti: quoniam & Altissimus odio ha-
bet peccatores, & misertus est poenitentibus.
4 ¶‖Da misericordi, & ne suscipias peccatorẽ: Gal.6.c.10.
& impijs & peccatoribus "reddet' vindictã, "redde 4.
5 custodiens eos in diem vindictae. ¶Da bono,
6 & non receperis peccatorem. ¶Benefac humi
li, & non dederis impio: prohibe panes illi
7 dare, ne in ipsis potentior te sit. ¶nam du-
B plicia mala inuenies in omnibus bonis, quae-
cunque feceris illi: quoniam & Altissimus
odio habet peccatores, & impijs reddet vin-
8 dictã. ¶Non agnoscetur in bonis amicus, &
9 non abscondetur in malis inimicus. ¶In bo-
nis viri, inimĩci illius: in tristitia & in ma-
10 litia illius, amicus agnitus est. ¶Non credas
C inimico tuo in aeternum, sicut enim aramẽ-
11 tum, aeruginat nequitia illius. ¶& si humi-
liatus vadat curuus, adijce animum tuum,
12 & custodi te ab illo. ¶Non statuas illum pe-
nes te, nec sedeat ad dexteram tuã, ne con-
uersus stet in loco tuo: ne forte conuersus in
locum tuum, inquirat cathedram tuam: &
in nouissimo cognoscas verba mea, & in ser-
13 monibus meis stimuleris. ¶Quis miserebitur
incantatori a serpente percusso, & omnibus
qui

vide post 4 pag:

qui appropiant bestijs? sic & qui comitatur
cum viro iniquo, & obuolutus est in peccatis
eius. ¶Vna hora tecū permanebit: si autem 14
Iere.41.b.6. declinaueris, non supportabit. ¶||In labijs 15
suis indulcat inimicus, & in corde suo insi- D
diatur, vt subuertat te in foueam. ¶In ocu- 16
lis suis lachrymatur inimicus: & si inuene-
rit tempus, non satiabitur sanguine: ¶& si 17
incurrerint tibi mala, inuenies eū illic prio-
*2. rē. ¶*In oculis suis lachrymatur inimicus,* 18
& quasi adiuuans suffodiet plantas tuas.
¶Caput suum mouebit, & plaudet manu, & 19
multa susurrans commutabit vultum suum.

CAP. XIII.

Deu.7.a.2.4 QVi tetigerit picē, inquinabitur ab ea: 1
& qui communicauerit superbo, induet A
superbiam. ¶Pondus super se tol- 2
let, qui honestiori se communicat. Et ditiorē
te ne socius fueris. ¶Quid communicabit ca- 3
cabus ad ollam? quando enim se colliserint,
confringetur. ¶Diues iniuste egit & fremet: 4
pauper autē lasus tacebit. ¶Si largitus fue- 5
ris, assumet te: & si non habueris, dereliu-
quet te. ¶Si habes, conuiuet tecum, & eua- 6
cuabit te, & ipse non dolebit super te. ¶Si 7
necessarius illi fueris, supplātabit te, & sub-
ridens spem dabit, narrans tibi bona, & di-
cet, Quid opus est tibi? ¶Et confundet te in 8
cibis suis, donec te exinaniat bis & ter: & in
nouissimo deridebit te: & postea videns de-
relinquet te, & caput suum mouebit ad te. B
¶Humiliare Deo, & expecta manus eius. 9
¶Attende, ne seductus in stultitiam humi- 10
lieris. ¶Noli esse humilis in sapientia tua, ne 11
humiliatus in stultitiam seducaris. ¶Aduo- 12
catus a potentiore discede: ex hoc enim ma-
gis te aduocabit. ¶Ne improbus sis, ne impin 13
garis: & ne longe sis ab eo, ne eas in obliuio-
nem. ¶Ne retineas ex aequo loqui cum illo: 14
nec credas multis verbis illius, ex multa e-
nim loquela tentabit te, & subridens inter-
rogabit te de absconditis tuis. ¶Immitis ani 15
mus illius conseruabit verba tua: & non
parcet de malitia, & de vinculis. ¶Caue ti- 16
bi, & attende diligenter auditui tuo: quoniā
cum subuersione tua ambulas. ¶Audiens ve 17
ro illa, quasi in somnis vide: & vigilabis.
¶Omni vita tua dilige Deum, & inuoca il- 18
Isa.27.b.10. lum in salute tua. ¶||Omne animal diligit 19
simile sibi: sic & omnis homo proximum sibi. C
¶Omnis caro ad similem sibi coniungetur, 20
& omnis homo simili sui sociabitur. ¶Si com 21
municabit lupus agno aliquando, sic pecca-
tor iusto. ¶Quæ communicatio sancto homini 22
*pax 2. ad canem, aut quæ *pars* diuiti ad pauperē?
¶Venatio leonis onager in eremo: sic & pas- 23
cua diuitum, sunt pauperes. ¶Et sicut abo- 24
minatio est superbo humilitas: sic & execra-
tio diuitis pauper. ¶Diues commotus confir- 25
matur ab amicis suis: humilis autem cùm
ceciderit, expelletur & à notis. ¶Diuiti de- 26

D cepto multi recuperatores: locutus est super-
27 ba, & iustificauerunt illum. ¶Humilis dece-
ptus est, insuper & arguitur: locutus est sen-
28 sate, & nō est datus ei locus. ¶Diues locutus
est, & omnes tacuerūt, & verbum illius vs-
29 que ad nubes perducēt. ¶Pauper locutus est,
& dicunt, Quis est hic? & si offenderit, sub-
30 uertent illum. ¶Bona est substantia, cui non
est peccatum in conscientia: & nequissima
31 paupertas in ore impij. ¶Cor hominis immu
tat faciem illius, siue in bona, siue in mala.
32 ¶Vestigium cordis boni, & faciem bonā dif-
ficile inuenies, & cum labore.

CAP. XIIII.

1 B||Eatus vir qui non est lapsus verbo ex Inf.19.c.16.
A ore suo, & non est stimulatus in tristitia 25.b.11.
2 delicti. ¶Fœlix qui nō habuit animi sui tri-
3 stitiam, & nō excidit a spe sua. ¶Viro cupido
& tenaci, sine ratione est substantia, & ho-
4 mini liuido ad quid aurum? ¶Qui aceruat
ex animo suo iniuste, alijs cōgregat, & in bo-
5 nis illius alius luxuriabitur. ¶Qui sibi ne-
quam est, cui alij bonus erit? & non iucun-
6 dabitur in bonis suis. ¶Qui sibi inuidet, ni-
hil est illo nequius, & hæc redditio est mali-
7 tiæ illius: ¶& si benefecerit, ignoranter, &
non volēs facit: & in nouissimo manifestat
8 malitiam suam. ¶Nequam est oculus liuidi,
& auertēs faciem suam, & despiciens ani-
9 mam suam. ¶||Insatiabilis oculus cupidi in Pro.27.c.20
B parte iniquitatis. non satiabitur, donec cō-
10 sumat arefaciens animam suam. ¶Oculus
malus ad mala: ||& nō satiabitur pane in- Pro.27.c.20
digēs, & in tristitia erit super mēsam suam.
11 ¶Fili, si habes, benefac tecum, & Deo dignas
12 oblationes offer. ¶Memor esto, quoniam mors
nō tardat, & testamētum inferorum quia
demonstratum est tibi: testamētum enim hu- Sup.4.a.1.
13 ius mūdi morte moritur. ¶||Ante mortē be- Tob.4.b.7.
nefac amico tuo, & secūdum vires tuas ex- Luc.14.c.13.
14 porrigens da pauperi. ¶Non defrauderis à
C die bono, & particula boni doni non te præte
15 reat. ¶Nonne alijs relinques dolores & la-
16 bores tuos in diuisione sortis? ¶Da & accipe,
17 & iustifica animam tuam. ¶Ante obitum
tuum operare iustitiam: quoniam non est a-
18 pud inferos inuenire cibum. ¶||Omnis caro Isa.40.b.7.
sicut fœnum veterascet, & sicut folium fru- Iac.1.b.10.
19 ctificans in arbore viridi. ¶||Alia generan- 1.Pet.1.d.24
tur, & alia deijciuntur: sic generatio carnis
& sanguinis, alia finitur, & alia nascitur.
20 ¶Omne opus corruptibile in fine deficiet: &
21 qui illud operatur, ibit cum illo. ¶Et omne
opus electum iustificabitur: & qui operatur
22 illud, honorabitur in illo. ¶||Beatus vir qui Psal.1.a.2.
D in sapiētia morabitur, & qui in iustitia sua
meditabitur: & in sensu cogitabit circunspe
23 ctionem Dei. ¶Qui excogitat vias illius in
corde suo, & in absconditis suis intelligens,
vadens post illam quasi inuestigator, & in
24 vijs illius consistens: ¶qui respicit per fene-

*ras illius, & in ianuis illius audiens: ¶ qui 25
requiescit iuxta domum illius, & in parie-
tibus illius figens palum statuet casulam
suam ad manus illius, & requiescent in ca-
sula illius bona per æuũ: ¶ statuet filios suos 26
sub tegmine illius, & sub ramis eius mora-
bitur: ¶ protegetur sub tegmine illius a fer- 27
uore, & in gloria eius requiescet.

CAP. XV.

*ibid 18. QVi timet Deum, faciet "bona': & qui 1
continens est iustitiæ, apprehendet il- A
lam, ¶ & obuiabit illi quasi mater 2
honorificata, & quasi mulier à virginitate
suscipiet illum. ¶ Cibabit illum pane vitæ & 3
Iob 4. b.10. intellectus, ‖ & aqua sapientiæ salutaris po-
tabit illum: & firmabitur in illo, & non fle-
ctetur: ¶ & continebit illum, & non confun- 4
detur: & exaltabit illũ apud proximos suos,
¶ & in medio ecclesiæ aperiet os eius, & ad- 5
implebit illũ spiritu sapientiæ & intellectus,
& stola gloriæ vestiet illum. ¶ Iucunditatem 6
& exultationem thesaurizabit super illũ, & B
nomine æterno hæreditabit illum. ¶ Homines 7
stulti non apprehendent illam, & homines
sensati obuiabunt illi: homines stulti non vi
debunt eam: longe enim abest a superbia &
dolo: ¶ viri mendaces non erunt illius memo 8
res: & viri veraces inuenientur in illa, &
successum habebunt vsque ad inspectionem
quia nõ est à Domino missus. Dei. ¶ Nõ est speciosa laus in ore peccatoris: 9
¶ quoniã a Deo profecta est sapientia. sapien 10
tia enim Dei astabit laus, & in ore fideli a-
bundabit, & dominator dabit eam illi. ¶ Non 11
dixeris, Per Deum abest, quæ enim odit ne C
feceris. ¶ Non dicas: ille me implanauit. Non 12
enim necessarij sunt ei homines impij. ¶ Om 13
ne execramentum erroris odit Dominus, &
Ge.1.d.27. non erit amabile timẽtibus eum. ¶ ‖ Deus ab 14
initio constituit hominem, & reliquit illũ in
manu consilij sui. ¶ Adiecit mandata & præ- 15
Mat.19.c.17. cepta sua. ¶ ‖ si volueris mandata seruare, 16
conseruabunt te, & in perpetuum fidem pla
citam facere. ¶ Apposuit tibi aquam & ignẽ: 17
Ier.21.c.8. ad quod volueris porrige manũ tuam. ¶ ‖ An 18
te hominem vita & mors: bonum & malum
quod placuerit ei, dabitur illi: ¶ quoniam 19
multa sapientia Dei, & fortis in potentia, D
videns omnes sine intermissione. ¶ Oculi Do 20
Psa.33.c.16. Heb.4.d.13. mini ad timentes eum, & ipse agnoscit om-
nem operã hominis. ¶ Nemini mandauit im- 21
pie agere, & nemini dedit spacium peccandi.
¶ non enim concupiscit multitudinem filio- 22
rum infidelium & inutilium.

CAP. XVI.

NE iucunderis in filijs impijs, si multi- 1
plicentur: nec oblecteris super ipsos, si A
non est timor Dei in illis. ¶ Non credas vitæ 2
illorum, & ne respexeris in labores eorum.
¶ Melior est enim vnus timẽs Deum, quam 3
mille filij impij. ¶ Et vtile est mori sine filijs, 4
quam relinquere filios impios. ¶ Ab vno sen 5
sate inhabitabitur patria, & à tribus impijs
6 deseretur. ¶ Multa talia vidit oculus meus,
7 & fortiora horum audiuit auris mea. ¶ ‖ In Inf.21. b.10.
synagoga peccantium exardebit ignis, & in
8 gente incredibili exardescet ira. ¶ Non exo- Gen.6.a.4.
rauerunt pro peccatis suis antiqui gigantes,
qui destructi sunt confidentes sua virtuti:
9 ¶ & non pepercit peregrinationi illorum, &
execratus est eos præ superbia verbi illorum.
10 ¶ Non misertus est illis gentem totam per-
B dens, & extollentem se in peccatis suis. ¶ ‖ Et Nu.14.c.30. 26 f.52.
11 sicut sexcenta millia peditum qui congregati
sunt in duritia cordis sui: & si vnus fuisset
12 ceruicatus, mirum si fuisset immunis, ¶ mi-
sericordia enim & ira est cum illo. Potens
13 exoratio, & effundens iram: ¶ secundum mi-
sericordiam suam: sic correptio illius hominẽ
14 secundum opera sua iudicat. ¶ Non effugiet
in rapina peccator, & non retardabit suffe-
15 rent a misericordiam facientis. ¶ Omnis mi
sericordia faciet locum ‖ vnicuique secundum Rom. 2.a.6.
meritum operum suorum, & secundum in-
16 tellectum peregrinationis ipsius. ¶ Non di-
C cas, A Deo abscondar, & ex summo quis mei
17 memorabitur? ¶ In populo magno non agno-
scar: quæ est enim anima mea in tam im-
18 mensa creatura? ¶ Ecce, cælum, & cæli cælo-
rum, abyssus, & vniuersa terra, & quæ in
eis sunt, in conspectu illius commouebuntur,
19 ¶ montes simul, & colles, & fundamenta ter
ræ: & cùm conspexerit illa Deus, tremore
20 concutientur. ¶ Et in omnibus his insensatum
21 est cor: & omne cor intelligitur ab illo, ¶ &
vias illius quis intelligit, & procellam quam
22 nec oculus videbit hominis? ¶ Nam plurima
illius opera sunt in absconsis: sed opera iu-
stitiæ eius quis enunciabit? aut quis susti-
nebit? Longe enim est testamentum a qui-
busdam, & interrogatio "hominum' in con- "omnium
23 summatione est. ¶ Qui minoratur corde, co-
gitat inania: & vir imprudens & errans co
24 gitat stulta. ¶ Audi me fili, & disce discipli-
D nam sensus, & in verbis meis attende in
25 corde tuo, ¶ & dicam in æquitate discipli-
nam, & scrutabor enarrare sapientiam: &
in verbis meis attende in corde tuo, & dico
in æquitate spiritus virtutes quas posuit
Deus in opera sua ab initio, & in veritate
26 enuntio scientiam eius. ¶ *In iudicio Dei o- *& s.
pera eius ab initio, & ab institutione ipso-
rum distinxit partes illorum & initia eo-
27 rum in gentibus suis. ¶ Ornauit in æternum
opera illorum, nec esurierunt, nec laborane-
runt, & non destiterunt ab operibus suis.
28 ¶ Vnusquisque proximum sibi non angustia-
29 bit vsque in æternum. ¶ Non sis incredibilis
30 verbo illius. ¶ Post hæc Deus in terram re-
31 spexit, & impleuit illam bonis suis. ¶ Ani-
ma autem omnis vitalis denuntiabit ante
faciem ipsius, & in ipsa iterum reuersio il-
lorum.

CAP. XVII.

DEus creauit de terra hominem, & se- 1
Gene.1.d.27 cundum imaginem suam fecit illum: A
2.b.7.5.a.1. ¶ Et iterum conuertit illum in ipsam, & se- 2
Sup.2.d.23. cundum se vestiuit illum virtute. ¶ Nume- 3
1.Cor.11.b.8 rum dierum & tempus dedit illi, & dedit
Col.3.b.10. potestatem eorum quæ sunt super terram.
¶ Posuit timorem illius super omnem carnẽ, 4
& dominatus est bestiarum & volatilium.
Gen.1.d.22. ¶ ‖ Creauit ex ipso adiutorium simile sibi: 5
consilium & linguam, & oculos, & aures, &
cor dedit illis excogitandi: & disciplina in-
tellectus repleuit illos. ¶ Creauit illis scien- 6
tiam spiritus, sensu impleuit cor illorum, &
mala & bona ostendit illis. ¶ Posuit oculum 7
*suum 2. "ipsorum' super corda illorum ostendere illis B
magnalia operum suorum, ¶ vt nomen san- 8
ctificationis collaudent, & gloriari in mira-
bilibus illius, vt magnalia enarrent operum
eius. ¶ Addidit illis disciplinam, & legem vi 9
tæ hæreditauit illos. ¶ Testamentum æternũ 10
▸.2. constituit cum illis, ▸ & iustitiam' & iudi-
cia sua ostendit illis. ¶ Et magnalia honoris 11
eius vidit oculus illorum, & honorem vocis
audierunt aures illorum, & dixit illis, At-
tendite ab omni iniquo. ¶ Et mandauit illis 12
vnicuique de proximo suo. ¶ Via illorum co- 13
ram illo sunt semper, non sunt absconsa ab
Rom.13.a.2. oculis ipsius. ¶ ‖ In vnamquamque gentem 14
præposuit rectorem: ¶ & pars Dei Israel fa- 15
▸.2. cta est manifesta. ¶ ▸ Et' omnia opera illorũ 16
velut sol in conspectu Dei: & oculi eius sine
intermissione inspicientes in vijs eorum.
¶ Non sunt absconsa testamenta per iniqui- 17
tatem illorum, & omnes iniquitates eorum C
Inf.29.b.16. in conspectu Dei. ¶ ‖ Eleemosyna viri quasi 18
sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi
Mat.25.c.35. pupillam conseruabit: ¶ ‖ & postea resurget, 19
& retribuet illis retributionem, vnicuique
in caput ipsorum, & conuertet in interiores
partes terræ. ¶ Pœnitentibus autem dedit 20
viã iustitiæ, & confirmauit deficientes su-
stinere, & destinauit illis sortem veritatis.
¶ Conuertere ad Dominum, & relinque pec- 21
*eius 4. cata tua: ¶ precare ante faciem "Domini', 22
& minue offendicula. ¶ Reuertere ad Domi- 23
▸.3. num, & auertere ab iniustitia ▸ tua', & ni
mis odito execrationem: ¶ & cognosce iusti- 24
tias & iudicia Dei, & sta in sorte proposi-
Esa.38.d.19 tionis & orationis altissimi Dei. ¶ In ‖ partes 25
Psal.6.a.6. vade sæculi sancti, cum viuis & dantibus
confessionem Deo. ¶ Non demoreris in errore 26
▸.4. impiorum, ▸ ante mortem confitere'. A mor D
▸.12. tuo quasi nihil, perit ▸ confessio'. ¶ Confite- 27
beris viuens, viuus & sanus confiteberis, &
laudabis Deum, & gloriaberis in misera-
tionibus illius. ¶ Quam magna misericordia 28
Domini, & propitiatio illius conuertentibus
ad se? ¶ Nec enim omnia possunt esse in ho- 29
minibus, quoniam non est immortalis filius
hominis, & in vanitate malitiæ placuerũt.

30 ¶ Quid lucidius sole? & hic deficiet. Aut
quid nequius "excogitauit caro & sanguis? "quàm
31 & hoc arguetur. ¶ Virtutem altitudinis cæli quod
ipse conspicit: & omnes homines terra &
cinis.

CAP. XVIII.

1 QVi viuit in æternum, ‖ creauit omnia Gen.1.a.1.
A simul. Deus solus iustificabitur, & ma
2 net inuictus rex in æternũ. ¶ Quis
3 sufficit enarrare opera illius? ¶ Quis enim
4 inuestigabit magnalia eius? ¶ Virtutem au-
tem magnitudinis eius quis enuntiabit? aut
quis adijciet enarrare misericordiam eius?
5 ¶ Non est minuere neque adijcere, nec est in-
6 uenire magnalia Dei. ¶ Cùm consummaue-
rit homo, tunc incipiet: & cùm quieuerit, a-
7 perabitur. ¶ Quid est homo, & quæ est gratia
illius? & quid est bonum, aut quid nequam
8 illius? ¶ ‖ Numerus dierum hominum, vt Psa.89.b.10
multum centum anni: quasi gutta aquæ ma
ris deputati sunt: & sicut calculus arenæ, sic
9 exigui anni in die æui. Propter hoc patiens
B est Deus in illis, & effundit super eos mise-
10 ricordiam suam. ¶ Vidit præsumptionem cor-
dis eorum quoniam mala est, & cognouit
subuersionem illorum quoniam nequam est.
11 ¶ Ideo adimpleuit propitiationem suam in
12 illis, & ostendit eis viam æquitatis. ¶ Mise-
ratio hominis circa proximum suum: mise-
ricordia autem Dei super omnem carnem.
13 ¶ Qui misericordiam habet, docet, & erudit
14 quasi pastor gregem suum. ¶ Miseretur ex-
cipientis doctrinam miserationis, & qui fe-
15 stinant in iudicijs eius. ¶ Fili, in bonis non
des querelã, & in omni dato non des tristi-
16 tiam verbi mali. ¶ Nonne ardorẽ refrigerabit
ros? sic & verbum melius quam datum.
17 ¶ Nonne ecce verbum super datum bonum?
18 sed vtraque cum homine iustificato. ¶ Stul-
C tus acriter improperabit, & datus indisci-
19 plinati tabescere facit oculos. ¶ Ante iudiciũ
para iustitiam tibi, & antequam loquaris
20 disce. ¶ Ante languorem adhibe medicinam,
& ‖ ante iudicium interroga teipsum, & in 1.Co.11.f.28
21 conspectu Dei inuenies propitiationẽ. ¶ Ante
languorem humilia te, & in tempore infir-
22 mitatis ostende conuersationem tuã. ¶ ‖ Non Luc.18.a.1.
impediaris orare semper, & ne verearis vsque 1.The.5.d.17
ad mortem iustificari. quoniam merces Dei
23 manet in æternum. ¶ Ante orationem præ-
para animam tuam, & noli esse quasi homo
24 qui tentat Deum. ¶ ‖ Memento iræ in die con Sup.7.b.18.
summationis, & tempus retributionis in "conuersio-
25 "conuersatione faciei'. ¶ ‖ Memento pau- ne faciei 3.
pertatis in tempore abundantiæ, & "neces- Sup.11.c.27.
26 sitatem' paupertatis in die diuitiarum. ¶ A necessita-
mane vsque ad vesperam immutabitur tem tum 1.
27 pus, & hæc omnia citata in oculis Dei. ¶ Ho-
D mo sapiens in omnibus metuit, & in die-
28 bus delictorum attendet ab inertia. ¶ Om-
nis astutus agnoscit sapientiam, & in-
uenienti

nuenienti eam dabit confeßionem. ¶ Sensati 29
in verbis & ipsi sapienter egerunt, & intel-
lexerunt veritatem & iustitiam, & implo-
Rom.6.a.13. 13.d.14. rauerunt prouerbia & iudicia. ¶ ‖ Post con- 30
cupiscentias tuas nō eas, & a voluntate tua
auertere. ¶ Si prastes animæ tuæ concupi- 31
scentias eius, faciet te in gaudium inimicis
tuis. ¶ Ne oblecteris in turbis nec in modicis: 32
aßidua enim est commißio illorū. ¶ Ne fue- 33
ris mediocris in contentione ex fœnore, &
ˢ sacculo 1. non est tibi nihil in "sacculo'. eris enim inui-
dus vitæ tuæ.

CAP. XIX.

OPerarius ebriosus non locupletabitur: 1
& qui spernit modica, paulatim deci- A
3.Re.11.a.1. det. ¶ Vinum & ‖ mulieres apostatare faciunt 2
sapientes, & arguent sensatos: ¶ & qui se iū- 3
git fornicarijs, erit nequam: putredo & ver-
mes hæreditabunt illum, & extolletur in ex-
emplum maius, & tolletur de numero anima
Infra.22.c.11 c.13. eius. ¶ ‖ Qui credit cito, leuis corde est, & mi- 4
norabitur: & qui delinquit in animā suam,
insuper habebitur. ¶ Qui gaudet iniquitate, 5
denotabitur: & qui odit correptionem, mi-
nuetur vita: & qui odit loquacitatē, extin-
guit malitiam. ¶ Qui peccat in animā suam, 6
pœnitebit: & qui iucundatur in malitia, de-
notabitur. ¶ Ne iteres verbum nequam & 7
durum, & non minoraberis. ¶ Amico & ini- 8
mico noli narrare sensum tuum: & si est tibi B
delictum, noli denudare. ¶ audiet enim te, & 9
custodiet te, & quasi defendens peccatū odiet
te, et sic aderit tibi semper. ¶ Audisti verbum 10
aduersus proximum tuum? commoriatur in
te, fidens quoniam non te dirumpet. ¶ A fa- 11
cie verbi parturit fatuus, tanquam gemitus
" canis partus infantis. ¶ Sagitta infixa fœmori "car 12
Leu.19.d.17 nis': sic verbum in corde stulti. ¶ ‖ Corripe a- 13
Mat.18.b.15 micum, ne fortè nō intellexerit, & dicat, Non
Luc.17.a.3. feci. aut si fecerit, ne iterum addat facere.
¶ Corripe proximum, ne forte non dixerit: 14
& si dixerit, ne forte iteret. ¶ Corripe ami- 15
cum: sæpe enim fit commißio. ¶ Et non omni 16
verbo credas. est qui labitur lingua, sed non C
Iacob.3.a.2. ex animo. ¶ ‖ Quis est enim qui nō delique- 17
rit in lingua sua? Corripe proximum ante-
quam commineris. ¶ Et da locum timori Al- 18
tißimi: quia omnis sapientia timor Dei, & in
illa timere Deū, & in omni sapientia dispo-
sitio legis. ¶ Et non est sapientia nequitiæ 19
disciplina, & non est cogitatus peccatorum
ᵖ.2. prudentia. ¶ Est nequitia, & "in' ipsa exe- 20
cratio: & est insipiens, qui minuitur sapien-
tia. ¶ Melior est homo qui minuitur sapien- 21
tia, & deficiens sensu in timore, quàm qui
abundat sensu, & transgreditur legem Al-
tißimi. ¶ Est solertia certa & ipsa iniqua. 22
Et est qui emittit verbum certum enarrans D
veritatem. ¶ Est qui nequiter humiliat se, 23
& interiora eius plena sunt dolo. ¶ & est iu- 24
stus qui se nimium submittit a multa hu-
militate: & est iustus qui inclinat faciem
suam, & fingit se non videre quod ignora-
25 tum est: ¶ & si ab imbecillitate virium vete-
tur peccare, si inuenerit tempus malefacien-
26 di, malefaciet. ¶ Ex visu cognoscitur vir, &
27 ab occursu faciei cognoscitur sensatus. ¶ Ami-
ctus corporis, & risus dentium, & ingressus
28 hominis enuntiant de illo. ¶ Est correptio
mendax in ira contumeliosi: & est iudicium
quod non probatur esse bonum: & est tacens,
& ipse est prudens.

CAP. XX.

1 QVàm bonum est arguere, quàm irasci? &
A confitentem in oratione non prohibe-
2 re. ¶ Concupiscentia spadonis deuirginabit
3 iuuenculam: ¶ sic qui facit per vim iudicium
4 iniquum. ¶ Quàm bonum est correptum ma-
nifestare pœnitentiam: sic enim effugies vo-
5 luntarium peccatum. ¶ Est tacens, qui inue-
nitur sapiens: & est odibilis, qui procax est
6 ad loquendum. ¶ Est autem tacens, non ha-
bens sensum loquelæ: & est tacens, sciens tē-
7 pus apti temporis. ¶ ‖ Homo sapiens tacebit Eccle.3.b.7.
vsque ad tempus: lasciuus autem, & impru- Infr.32.a.6.
8 dens non seruabunt tempus. ¶ Qui multis
vtitur verbis, lædet animam suam: & qui
9 potestatem sibi sumit iniustè, odietur. ¶ Est
processio in malis viro indisciplinato, & est
10 inuentio in detrimentum. ¶ Est datum quod
B non est vtile: & est datum, cuius retributio
11 duplex. ¶ Est propter gloriam minoratio: &
12 est qui ab humilitate leuabit caput. ¶ Est
qui multa redimat modico pretio, & resti-
13 tuens ea in septuplum. ¶ Sapiens in verbis
seipsum amabilem facit: gratiæ autem fa-
14 tuorum effundentur. ¶ Datus insipientis non
erit vtilis tibi: oculi enim illius septemplices
15 sunt. ¶ exigua dabit, & multa improperabit:
16 & apertio oris illius inflammatio est. ¶ Hodie
fœneratur quis, & cras expetit, & odibilis
17 est homo huiusmodi. ¶ Fatuo nō erit amicus,
18 & non erit gratia bonis illius. ¶ qui enim
C edunt panem illius: falsæ linguæ sunt. Quo-
19 ties, & quanti irridebunt eum? ¶ Neque enim
quod habendum erat, directo sensu distri-
buit: similiter & quod non erat habendum.
20 ¶ Lapsus falsæ linguæ, quasi qui in pauimēto
cadens: sic casus malorū festinanter veniēt.
21 ¶ Homo "acharis' quasi fabula vana, in ore "ingratus G
22 indisciplinatorum aßidua erit. ¶ Ex ore fa-
tui reprobabitur parabola: non enim dicit il-
23 lam in tempore suo. ¶ Est qui vetatur pecca-
re præ inopia, & in requie sua stimulabitur.
24 ¶ Est qui perdet animam suam præ confusio-
ne, & ab imprudenti persona perdet eam:
25 persona autem acceptione perdet se. ¶ Est
D qui præ confusione promittit amico, & lu-
26 cratus est eum inimicum gratis. ¶ Opprobriū
nequam in homine mendacium, et in ore in-
27 disciplinatorū aßiduè erit. ¶ Potior fur quàm
aßiduitas viri mendacis. perditionem autem
ambo

omibe hareditabunt. ¶ Mores hominum men- 28
dacium sine honore: & confusio illorum, cum
ipsis sine intermissione. ¶ Sapiens in verbis 29
producet seipsum, & homo prudens placebit
Pro.12.b.11. magnatis. ¶ ‖ Qui operatur terram suam, in- 30
& 28.c.19. altabit acervum frugum. & qui operatur iu-
stitiam, ipse exaltabitur: qui vero placet
Exo.23.a.8. magnatis, effugiet iniquitatem: ¶ ‖ Xenia & 31
De.16.d.10. dona, excacant oculos iudicum, & quasi mu-
Iosu.41.c.18. tus in ore avertit correptiones eorum. ¶ ‖ Sa- 32
pientia absconsa & thesaurus inuisus: qua
vtilitas in vtrisque? ¶ Melior est qui celat 33
insipientiam suam, quàm homo qui abscon-
dit sapientiam suam.

CAP. XXI.

Sapi.5.b.5. FIli, ‖ peccasti? non adiicias iterum: sed & 1
de pristinis deprecare vt tibi dimittan- A
tur. ¶ Quasi a facie colubri fuge peccata: & si 2
accesseris ad illa, suscipient te. ¶ Dentes leo- 3
nis dentes eius, interficientes animas homi-
num. ¶ Quasi romphaa bis acuta omnis ini- 4
quitas, plaga illius non est sanitas. ¶ Obiur- 5
gatio & iniuria annullabunt substantiam: &
domus qua nimis locuples est, annullabitur
superbia: sic substantia superbi eradicabitur.
¶ Deprecatio pauperis ex ore vsque ad aures 6
eius perueniet: & iudicium festinato adue-
niet illi. ¶ Qui odit correptionem, vestigium 7
est peccatoris: & qui timet Deum, conuerte-
tur ad cor suum. ¶ Notus à longe potens lin- 8
gua audaci: & sensatus scit labi se ab ipso.
¶ Qui adificat domum suam impendiis alie- 9
nis, quasi qui colligit lapides suos in hyeme. B
Sup.16.a.7. ¶ ‖ Stupa collecta synagoga peccantium, & con- 10
summatio illorum flamma ignis. ¶ Via pec- 11
*compla- cantium *complanata lapidibus, & *in fi-
nata l. nem illorum inferi, & tenebra, & pœna.
*in fine ¶ Qui custodit iustitiam, continebit sensum 12
eius. ¶ Consummatio timoris Dei sapientia 13
& sensus. ¶ Non erudietur, qui non est sa- 14
piens in bono. ¶ Est autem insipientia qua 15
*abundat 2 abundat in malo: & non est sensus vbi *est
amaritudo. ¶ Scientia sapientis tanquam in- 16
undatio abundabit, & consilium illius sicut
fons vita permanet. ¶ Cor fatui quasi vas 17
confractum, & omnem sapientiam non tene-
bit. ¶ Verbum sapiens quodcunque audierit 18
*ad se 3. sciens laudabit, & *adiiciet: audiuit luxurio- C
sus, & displicebit illi, & proiiciet illud post
dorsum suum. ¶ Narratio fatui quasi sarcina 19
in via. nam in labiis sensati inuenietur gra-
tia. ¶ Os prudentis quaeritur in ecclesia, & 20
verba illius cogitabunt in cordibus suis.
¶ Tanquam domus exterminata, sic fatuo sa- 21
pientia: & scientia insensati inenarrabilia
verba. ¶ Compedes in pedibus, stulto doctri- 22
na, & quasi vincula manuum super manum
dextram. ¶ Fatuus in risu exaltat vocem suam: 23
vir autem sapiens vix tacite ridebit. ¶ Or- 24
namentum aureum prudenti doctrina, & D
quasi brachiale in brachio dextro. ¶ Pes fatui 25

facilis in domum proximi: & homo peritus
26 confundetur à persona potentis. ¶ Stultus à
fenestra respiciet in domum: vir autem eru-
27 ditus foris stabit. ¶ Stultitia hominis auscul-
tare per ostium: & prudens grauabitur con-
28 tumelia. ¶ Labia imprudentum stulta nar-
rabunt: verba autem prudentium statera
29 ponderabuntur. ¶ In ore fatuorum cor illo-
30 rum: & in corde sapientium os illorum. ¶ Dum
maledicit impius diabolum: maledicit ipse
31 animam suam. ¶ Susurro coinquinabit ani-
mam suam, & in omnibus odietur: & qui
permanserit, odiosus erit: tacitus & sensa-
tus honorabitur.

CAP. XXII.

1 IN lapide luteo lapidatus est piger, & om-
A nes loquentur super aspernationem illius.
2 ¶ De stercore boum lapidatus est piger: &
omnis qui tetigerit eum, excutiet manus.
3 ¶ Confusio patris est de filio indisciplinato:
4 *filia autem *in deminoratione fiet. ¶ Filia *in 9.
prudens hareditas viro suo. nam qua con- *fatua
5 fundit, in contumeliam fit genitoris. ¶ Pa-
trem & virum confundit audax, & ab im-
piis non minorabitur: ab vtrisque autem in-
6 honorabitur. ¶ Musica in luctu importuna
narratio: flagella & doctrina in omni tem-
7 pore sapientia. ¶ Qui docet fatuum quasi
8 qui conglutinat testam. ¶ qui narrat verbum
non audienti, quasi qui excitat dormientem
9 de graui somno. ¶ *Cum dormiente loquitur, *qui enu-
qui enarrat stulto sapientiam: & in fine nar- merat stul-
10 rationis dicit, Quis est hic? ¶ ‖ Supra mor- to, & in fine
tuum plora, defecit enim lux eius: & supra dicit 9.
11 fatuum plora, deficit enim sensus. ¶ Modicum Iosu.38.b.26.
plora supra mortuum, quoniam requieuit.
12 ¶ Nequissimi enim nequissima vita, super
13 mortem fatui. ¶ ‖ Luctus mortui septem dies: Ge.50.b.10.
B fatui autem & impii, omnes dies vita illo-
14 rum. ¶ ‖ Cum stulto ne multum loquaris, & Prou.23.b.9
15 cum insensato ne abieris. ¶ Serua te ab illo,
vt non molestiam habeas, & non coinquina-
16 beris peccato illius. ¶ Deflecte ab illo, & in-
uenies requiem, & non acediaberis in stulti-
17 tia illius. ¶ Super plumbum quid grauabitur?
18 & quod illi aliud nomen, quam fatuus? ¶ ‖ A- Prou.27.a.3.
renam & salem, & massam ferri facilius est
ferre, quam hominem imprudentem, & fa-
19 tuum & impium. ¶ Loramentum ligneum
C colligatum fundamento adificii non dissolue-
tur: sic & cor confirmatum in cogitatione con-
20 silii. ¶ Cogitatus sensati in omni tempore vel
21 metu non deprauabitur. ¶ *Sicut palea in *Sicut or-
excelsis, & camenta sine impensa posita con- natus are-
22 tra faciem venti non permanebunt: ¶ sic & nosus in pa-
cor timidum in cogitatione stulti contra im- riete limpi-
23 petum timoris non resistet. ¶ Sicut cor tre- do, &
pidum in cogitatione fatui, omni tempore non
metuet: sic & qui in praceptis Dei permanet
24 semper. ¶ Pungens oculum deducet lachrymas:
25 & qui pungit cor, profert sensum. ¶ Mittens
lapidem

lapidem in volatilia, deijciet illa: sic & qui
conuitiatur amico, dissoluit amicitiam. ⁋Ad 26
amicum etsi produxeris gladium, non despe-
res: est enim regressus ad amicum. ⁋Si ape- 27
ruerit os triste, non timeas. est enim concor-
datio: excepto conuitio, & improperio & su-
perbia & mysterij reuelatione, & plaga do-
losa: in his omnibus effugiet amicus. ⁋Fidem 28
posside cum amico in paupertate illius, vt & D
in bonis illius lateris. ⁋In tempore tribula- 29
tionis illius permane illi fidelis, vt & in hæ-
reditate illius cohæres sis. ⁋Ante ignem ca- 30
mini vapor & fumus ignis inaltatur: sic &
ante sanguinem maledicta, & contumeliæ,
& minæ. ⁋Amicum salutare non confunda- 31
ris, à facie illius non me abscondam. & si ma-
la mihi euenerint per illum, sustinebo. ⁋Om 32
Psa.140.a.3 nis qui audiet, cauebit se ab eo. ⁋‖Quis da- 33
bit ori meo custodiam, & super labia mea si-
gnaculum certum, vt non cadam ab ipsis, &
lingua mea perdat me?

CAP. XXIII.

Domine pater & dominator vitæ meæ 1
ne derelinquas me in consilio eorum: A
nec sinas me cadere in illa exprobratione.
⁋Quis superponit in cogitatu meo flagella, 2
& in corde meo doctrinam sapientiæ, vt igno
rationibus eorum non parcant mihi, &
non appareant delicta eorum, ⁋& ne adin- 3
crescant ignorantiæ meæ, & multiplicentur
delicta mea, & peccata mea abundent, &
incidam in conspectu aduersariorum meorũ,
& gaudeat inimicus meus? ⁋Domine pater 4
& Deus vitæ meæ, ne derelinquas me in co-
gitatu illorum. ⁋Extollentiam oculorũ meo- 5
rum ne dederis mihi, & omne desiderium a-
uerte à me: ⁋Aufer a me ventris concupi- 6
scentias, & concubitus concupiscentiæ ne ap-
prehendant me, & animæ irreuerenti & in-
frunitæ ne tradas me. ⁋Doctrinam oris au- 7
dite filij: & qui custodierit illam non periet
labijs, nec scandalizabitur in operibus ne-
quissimis. ⁋In vanitate sua apprehenditur 8
peccator, & superbus & maledicus scandali-
Pro.20.b.7 zabitur in illis. ⁋‖Iurationi non assuescat 9
Ios.27.b.15. os tuũ, multi enim casus in illa. ⁋Nomina- 10
Mat.5.c.33. tio vero Dei nõ sit assidua in ore tuo, & no- B
minibus sanctorum non admiscearis: quoniã
nõ eris immunis ab eis. ⁋Sicut enim seruus 11
interrogatus assidue, à liuore non minuitur:
Infr.27.b.13 ‖sic omnis iurans & nominans in toto à pec
cato non purgabitur. ⁋Vir multũ iurans im 12
plebitur iniquitate, & non discedet à domo
illius plaga. ⁋Et si frustrauerit, delictũ illius 13
super ipsum erit: & si dissimulauerit, delin-
quit dupliciter: ⁋& si in vacuũ iurauerit, 14
non iustificabitur: replebitur enim retribu-
pessima 2. tione domus illius. ⁋Est & alia loquela con 15
traria morti, non inueniatur in hæreditate
Iacob. ⁋Etenim à misericordibus omnia hæc 16
auferentur, & in delictis nõ volutabuntur.

17 ⁋Indisciplinatæ loquelæ nõ assuescat os tuũ:
18 est enim in illa verbum peccati. ⁋Memento
patris & matris tuæ, in medio enim magna-
19 torũ consistis. ⁋ne forte obliuiscatur te Deus
in conspectu illorum, & assiduitate tua in-
fatuatus, improperium patiaris, & maluis-
ses non nasci, & diem natiuitatis tuæ ma-
20 ledicas. ⁋‖Homo assuetus in verbis impro- 2.Re.16.b.a
perij, in omnibus diebus suis non erudietur.
21 ⁋Duo genera abundant in peccatis, & ter-
22 tiũ adducit irã et perditionem. ⁋Anima ca-
C lida quasi ignis ardens nõ extinguetur: do-
23 nec aliquid glutiat: ⁋& homo nequam in ore
carnis suæ non desinet donec incendat ignẽ.
24 ⁋Homini fornicario omnis panis dulcis, non
fatigabitur transgrediens vsque ad finem.
25 ⁋Omnis homo qui trãsgreditur lectũ suum,
contemnens in animam suam, & dicens:
26 ‖Quis me videt? ⁋tenebræ circũdant me, & Esa.29.c.15.
parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit
me: quem vereor? delictorum meorũ non me-
27 morabitur Altissimus. ⁋Et non intelligit,
quoniam omnia videt oculus illius, quoniã
expellit à se timorem Dei huiusmodi homi-
nis timor, & oculi hominum timentes illum.
28 ⁋& non cognouit quoniã oculi Domini mul-
to plus lucidiores sunt super solem, circumspi-
ciẽtes omnes vias hominum, & profundum
abyssi, & hominũ corda intuentes in abscon-
29 ditas partes. ⁋Domino enim Deo antequam
D crearẽtur, omnia sunt agnita: sic & post per-
30 fectum respicit omnia. ⁋‖Hic in plateis ci- Leu.20.b.10
uitatis vindicabitur, & quasi pullus equi- Deu.22.c.22
nus fugabitur: & vbi non sperauit, appre-
31 hẽdetur. ⁋Et erit dedecus omnibus, eo quod
32 non intellexerit timorem Domini. ⁋Sic &
mulier omnis relinquens virũ suum, & sta-
tuens hæreditatem ex alieno matrimonio,
33 ⁋primo enim in lege Altissimi incredibilis
fuit: & secũdo* virum suum dereliquit: ter *in virum suum deliquit 2.
tio in adulterio fornicata est, & ex alio viro
34 filios statuit sibi. ⁋Hæc in ecclesiam adduce-
35 tur, & in filios eius respicietur. ⁋Non tra-
dent filij eius radices, & rami eius non da-
36 bunt fructum. ⁋derelinquet in maledictum
memoriam eius, & dedecus illius non dele-
37 bitur. ⁋Et agnoscent qui derelicti sunt quo-
niam nihil melius est, quam timor Dei: &
nihil dulcius, quam respicere in mandatis
38 Domini. ⁋Gloria magna est sequi Domi-
num: longitudo enim dierum assumetur ab
eo.

CAP. XXIIII.

1 Sapientia laudabit animam suam, & in
A Deo honorabitur, & in medio populi sui
2 gloriabitur, ⁋& in ecclesiis Altissimi aperiet
os suum, & in conspectu virtutis illius glo-
3 riabitur, ⁋& in medio populi sui exaltabi-
tur, & in plenitudine sancta admirabitur.
4 ⁋& in multitudine electorum habebit lau-
dem, & inter benedictos benedicetur, dicens:
⁋Ego

¶Ego ex ore Altissimi prodiui, primogenita 5
ante omnem creaturam. ¶Ego feci in cælis 6
vt oriretur lumen indeficiens, & sicut nebu-
la texi omnem terram. ¶Ego in altissimis ha- 7
bitaui, & thronus meus in columna nubis.
¶Gyrum cæli circuiui sola, & profundum a- 8
byssi penetraui, & in fluctibus maris am-
bulaui, & in omni terra steti. ¶Et in omni 9
populo, ¶& in omni gente primatum habui: 10
¶& omnium excellentium & humilium cor- 11
da virtute calcaui: & in his omnibus requiē
quæsiui, & in hæreditate Domini morabor.
¶Tunc præcepit, & dixit mihi creator om- 12
nium: & qui creauit me, requieuit in ta-
bernaculo meo, ¶& dixit mihi, In Iacob in- 13
habita, & in Israel hæreditare, & in electis
& meis mitte radices. ¶Ab initio ante secula 14
creata sum, & vsque ad futurum seculum
non desinam, & in habitatione sancta corā B
ipso ministraui. ¶Et sic in Siō firmata sum, 15
& in ciuitate sanctificata similiter requie-
ui, & in Ierusalem potestas mea. ¶Et radi- 16
caui in populo honorificato, & in partes Dei
mei hæreditas illius, & in plenitudine san-
ctorum detentio mea. ¶Quasi cedrus exal- 17
tata sum in Libano: & quasi cypressus in
monte Sion, ¶quasi palma exaltata sum in 18
Cades, & quasi plantatio rosæ in Iericho.
¶Quasi oliua speciosa in campis, & quasi pla- 19
tanus exaltata sum iuxta aquā in plateis.
¶Sicut cinnamomum, & balsamum aromati- 20
zans odorem dedi: quasi myrrha electa, dedi
suauitatem odoris: ¶& quasi storax & galba- 21
nus, & vngula, & gutta, & quasi Libanus
non incisus vaporaui habitationem meā: &
quasi balsamū non mistum odor meus. ¶Ego 22
quasi terebinthus extēdi ramos meos, & ra-
mi mei honoris & gratiæ. ¶Ego quasi vitis 23
fructificaui suauitatem odoris: & flores mei
fructus honoris & honestatis. ¶Ego mater 24
pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis C
& sanctæ spei. ¶In me gratia omnis viæ & 25
veritatis: in me omnis spes vitæ & virtu-
tis. ¶Transite ad me omnes qui concupiscitis 26
me, & a generationibus meis implemini.
Psal.18.b.11. ¶‖Spiritus enim meus super mel dulcis, & 27
hæreditas mea super mel & fauū. ¶Memo- 28
Ioan.6.c. ria mea in generationes seculorū. ¶‖Qui e- 29
dunt me, adhuc esurient: & qui bibūt me, ad-
huc sitient. ¶Qui audit me, nō confundetur: 30
& qui operantur in me, non peccabunt. ¶Qui 31
elucidant me, vitam æternam habebūt. ¶Hæc 32
omnia liber vitæ, & testamentum Altissimi,
& agnitio veritatis. ¶Legē mandauit Moy- 33
ses in præceptis iustitiarum, & hæreditatem
domui Iacob, & Israel promissiones. ¶Posuit 34
Dauid puero suo excitare regem ex ipso for-
tissimum, & in throno honoris sedentem in
Gen.2.b.11. sempiternum. ¶‖Qui implet quasi Phison sa- 35
pientiam, & sicut Tygris in diebus nouorum.
¶Qui adimplet quasi Euphrates sensum: 36

D ‖qui multiplicat quasi Iordanis in tempore Iosu.3.c.14.
37 messis. ¶Qui mittit disciplinam sicut lucem,
& assistens quasi Gehon in die vindemiæ.
38 ¶Qui perficit primus scire ipsam, & infir-
39 mior non inuestigabit eam. ¶A mari enim
abundabit cogitatio eius, & consilium illius
40 ab abysso magna. ¶Ego sapientia effudi flu-
41 mina. ¶Ego quasi trames aquæ immensa de
fluuio, ego quasi fluuius Dorix, & sicut a-
42 quæductus exiui de paradiso. ¶Dixi, Rigabo
hortum meum plantationum, & inebriabo
43 *partus* mei fructum. ¶Et ecce factus est mi- *pratus 3.
hi trames abundans, & fluuius meus ap-
44 propinquauit ad mare, ¶quoniam doctrinā
quasi antelucanū illumino omnibus, & enar-
45 rabo illam vsque ad longinquum. ¶Penetra-
bo omnes inferiores partes terræ, & inspiciā
omnes dormientes, & illuminabo *omnes* *.5.
46 sperantes in Domino. ¶Adhuc doctrinā quasi
prophetiam effundam, & relinquam illam quæ-
rentibus sapientiam, & nō desinam in pro-
47 genies illorum vsque in æuū sanctum. ¶‖Vi- Inf.33.c.18.
dete quoniam non soli mihi laboraui, sed om-
nibus exquirentibus veritatem.

CAP. XXV.

1 IN tribus placitum est spiritui meo, quæ
A sunt probata coram Deo & hominibus.
2 ¶Concordia fratrum, & amor proximorum,
3 & vir & mulier bene sibi cōsentientes. ¶Tres
species odiuit anima mea, & aggrauor val-
4 de animæ illorum. ¶Pauperem superbum: &
diuitem mendacem: & senem fatuum & in-
5 sensatum. ¶Quæ in iuuentute tua non con-
gregasti, quomodo in senectute tua inuenies?
6 ¶Quam speciosum canitiei iudiciū, & pres-
7 byteris cognoscere consilium. ¶Quam spe-
ciosa veteranis sapientia, & gloriosis intel-
8 lectus & consilium! ¶Corona senum multa
9 peritia: & gloria illorum timor Dei. ¶No-
uem insuspicabilia cordis magnificaui, & de-
10 cimum dicam in lingua hominibus. ¶Homo
B qui iucundatur in filiis, viuens & videns
11 subuersionem inimicorum suorum. ¶‖Bea- Inf.26.a.1.
tus qui habitat cū muliere sensata, ‖& qui Sup.14.a.1.
lingua sua non est lapsus, & qui non serui- 19.c.16.
12 uit indignis se. ¶Beatus qui inuenit amicū Iaco.3.a.2.
verum, & qui enarrat iustitiā auri audien-
13 ti. ¶Quam magnus qui inuenit sapientiam
& scientiam? sed non est super timentem
14 Dominum. ¶Timor Dei super omnia se su-
15 perposuit: ¶beatus homo, cui donatum est
habere timorem Dei: qui tenet illum, cui
16 assimilabitur? ¶Timor Dei initium dilectio-
nis eius, fidei autem initium agglutinandum
17 est ei. ¶Omnis plaga tristitia cordis est: &
18 omnis malitia nequitia mulieris. ¶Et om-
C nem plagam, & non plagam videbit cor-
19 dis: ¶& omnem nequitiam, & non nequi-
20 tiam mulieris: ¶& omnem obductum, &
21 non obductum odientium: ¶& omnem
vindictam, & non vindictam inimicorum.
¶Non

¶Non est caput nequius super caput colubri: 22
Pro.21.c.19. *¶& non est ira super iram mulieris. ‖Commorari leoni & draconi placebit, quam ha-* 23
bitare cum muliere nequam. ¶Nequitia mu 24
lieris immutat faciẽ eius: & obcæcabit vul-
tum suum tanquam vrsus: & quasi saccum
ostendet in medio proximorum eius. ¶Inge- 25
muit vir eius, & audiens suspirauit modi-
cum. ¶Breuis omnis malitia super malitiam 26
mulieris, sors peccatorum cadat super illam.
¶Sicut ascensus arenosus in pedibus vete- 27
rani, sic mulier linguata homini quieto. ¶Ne 28
respicias in mulieris speciem, & non concu- D
piscas mulierem in specie. ¶Mulieris ira, & 29
irreuerentia, & confusio magna. ¶Mulier si 30
primatũ habeat, contraria est viro suo. ¶Cor 31
humile, & facies tristis, & plaga mortis mu
lier nequam. ¶Manus debiles, & genua dis- 32
soluta, mulier quæ non beatificat virum
Gene.3.a.6. *suum. ¶‖A muliere initium factum est pec-* 33
cati, & per illam omnes morimur. ¶Non des 34
aquæ tuæ exitum, nec modicum: nec mulieri
nequam veniam prodeundi. ¶Si non ambu- 35
lauerit ad manum tuam, confundet te in cõ-
spectu inimicorũ. ¶A carnibus tuis abscin- 36
de illam, ne semper te abutatur.

CAP. XXVI.

Sup.25.b.12. M*‖Vlieris bonæ beatus vir: numerus e-* 1
nim annorum illorum duplex. ¶Mulier A
fortis oblectat virum suum, & annos vitæ 2
illius in pace implebit. ¶Pars bona mulier 3
bona, in parte bona timentium Deum, dabi-
tur viro pro factis bonis: ¶diuitis autem, & 4
pauperis cor bonum, in omni tempore vultus
illorum hilaris. ¶A tribus timuit cor meum, 5
& in quarto facies mea metuit. ¶Delatu- 6
ram ciuitatis, & collectionem populi, ¶& ca- 7
lumniam mendacem super mortem omnia
grauia. ¶Dolor cordis & luctus mulier Zelo- 8
"infideli 6. *typa. ¶In muliere "Zelotypa" flagellum lin-* 9
guæ, omnibus communicans. ¶Sicut boum 10
iugum quod mouetur, ita & mulier nequã:
qui tenet illam, quasi qui apprehendit scor-
pionem. ¶Mulier ebriosa ira magna: & con- 11
tumelia, & turpitudo illius non tegetur. B
¶Fornicatio mulieris in extollẽtia oculorum, 12
Inf.42.b.11. *& in palpebris illius agnoscetur. ¶‖In filia* 13
non auertente se, firma custodiam: ne inuen-
ta occasione vtatur se. ¶Ab omni irreueren- 14
tia oculis caue, et ne mireris si te neglexerit.
¶sicut viator sitiens, ad fontem os aperiet, 15
& ab omni aqua proxima bibet, & contra
omnem palum sedebit, & contra omnem sa-
gittam aperiet pharetram, donec deficiat. C
¶Gratia mulieris sedulæ delectabit virum 16
suum, & ossa illius impinguabit. ¶Discipli- 17
na illius datum Dei est. ¶Mulier sensata & 18
tacita, non est immutatio eruditæ animæ.
¶Gratia super gratiam mulier sancta, & pu- 19
dorata. ¶Omnis autem ponderatio non est 20
digna continentis animæ. ¶Sicut sol oriens 21
mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ
22 *species in ornamentum domus eius. ¶lucerna*
splendens super candelabrum sanctum, &
23 *species faciei super ætatẽ stabilem. ¶Colum-*
næ aureæ super bases argenteas, & pedes fir-
24 *mi super plantas stabilis mulieris. ¶Funda-*
D *menta æterna supra petrã solidam, & man-*
25 *data Dei in corde mulieris sanctæ. ¶In duo-*
bus contristatum est cor meum, & in tertio
26 *iracundia mihi aduenit: ¶Vir bellator defi-*
ciens per inopiam: & vir sensatus contem-
27 *ptus: ¶& qui transgreditur à iustitia ad*
peccatum, Deus parauit eum ad rompheam.
28 *¶Duæ species difficiles & periculosæ mihi*
apparuerunt, difficile exuitur negotians à
negligentia: & non iustificabitur caupo à
peccatis labiorum.

CAP. XXVII.

1 P*Ropter inopiam multi deliquerunt: ‖&* 1.Tim.6.b.
A *qui quærit locupletari, auertit oculum* 9.
2 *suum. ¶Sicut in medio compaginis lapidum*
palus figitur: sic & inter medium venditio-
nis & emptionis angustiabitur peccatis.
3 *¶Conteretur cum delinquente delictum. ¶Si*
4 *non in timore Domini tenueris te instanter,*
5 *cito subuertetur domus tua. ¶Sicut in per-*
cussura cribri remanebit puluis: sic aporia
6 *hominis in cogitatu illius. ¶‖Vasa figuli pro-* Pro.27.c.21.
bat fornax, & homines iustos tentatio tribu- Mat.7.b.15.
7 *lationis. ¶Sicut rusticatio de ligno ostendit*
fructum illius sic verbum ex cogitatu cordis
8 *hominis. ¶Ante sermonem non laudes virũ:*
B *hæc enim tentatio est hominum. ¶Si sequa-*
9 *ris iustitiam, apprehendes illam: & indues*
quasi poderem honoris, & inhabitabis cum
ea: & proteget te in sempiternum, & in die
10 *agnitionis inuenies firmamentum. ¶‖Vola-* Sup.13.c.19.
tilia ad sibi similia conueniunt: & veritas
11 *ad eos qui operantur illam reuertetur. ¶Leo*
venationi insidiatur semper: sic peccata ope-
12 *rantibus iniquitates. ¶Homo sanctus in sa-*
pientia manet sicut sol: nam stultus sicut lu-
13 *na mutatur. ¶In medio insensatorum serua*
verbum tempori: in medio autem cogitan-
14 *tium assiduus esto. ¶Narratio peccantium*
odiosa, & risus illorum in delictis peccati.
15 *¶‖Loquela multum iurans, horripilationem* Sup.23.b.11.
capiti statuet, & irreuerentia ipsius obtu-
16 *ratio aurium. ¶Effusio sanguinis in rixa su-*
perborum: & maledictio illorum auditus gra-
17 *uis. ¶Qui denudat arcana amici, fidem per-*
dit, & non inueniet amicum ad animum
18 *suum. ¶Dilige proximum, & coniungere fide* Sup.19.b.10
19 *cum illo. ¶Quod si denudaueris absconsa il-* 22.d.27.
20 *lius, non persequeris post eum. ¶Sicut enim*
C *homo qui perdit amicum suũ: sic & qui per-*
21 *dit amicitiam proximi sui. ¶Et sicut qui di-*
mittit auẽ de manu sua: sic dereliquisti pro-
22 *ximum tuũ, & non eum capies. ¶non illum*
sequaris, quoniam longe abest: effugit enim
quasi caprea de laqueo, quoniam vulnerata

est

est anima eius. ¶ vltrà enim non poteris col- 23
ligare, & maledicti est concordatio. ¶ denu- 24
dare autem amici mysteria, desperatio est a-
Pro.10.b.10 *nima infelicis. ¶ ‖ Annuens oculo fabricat 25*
iniqua, & nemo eum abiiciet ¶ in conspectu 26
oculorum tuorum condulcabit os suum, & su
per sermones tuos admirabitur. Nouissime
autem peruertet os suum, & in verbis tuis
dabit scandalum. ¶ Multa audiui, & nō coæ- 27
quaui ei, & Dominus odiet illum. ¶ Qui in 28
altū mittit lapidē, super caput eius cadet: &
—.2. *plaga dolosa dolosi diuidet vulnera. ¶ ‖ Et 29*
Pro.26.d.27 *qui foueam fodit, incidet in eā: & qui sta- D*
Ecc.10.b.8. *tuit lapidem proximo, offendet in eo: & qui*
laqueum alij ponit, peribit in illo. ¶ Facienti 30
nequissimum consilium, super ipsum deuol-
uetur: & non agnoscet vnde adueniat illi.
¶ Illusio & improperium superborum, & vin 31
dicta sicut leo insidiabitur illi. ¶ Laqueo pe- 32
ribunt qui oblectantur casu iustorum: dolor
autem consumet illos antequam moriantur.
¶ Ira & furor vtraque execrabilia sunt, & 33
vir peccator continens erit illorum.

CAP. XXVIII.

QVi vindicari vult, à Domino inueniet 1
vindictam, & peccata illius seruans A
Deu.32.e.35 *seruabit. ¶ ‖ Relinque proximo tuo 2*
Mat.6.b.14. *nocenti te: & tunc deprecanti tibi peccata*
Mar.11.e.25. *soluentur. ¶ ‖ Homo homini reseruat iram: & 3*
Ro.12.d.19. *à Deo quærit medelam? ¶ In hominem simi- 4*
lem sibi non habet misericordiam: & de pec-
catis suis deprecatur? ¶ Ipse dum caro sit, re- 5
seruat iram: & propitiationem petit a Deo?
quis exorabit pro delictis illius? ¶ Memento 6
nouissimorum, & desine inimicari. ¶ Tabitu- 7
do enim & mors imminent in mādatis eius.
¶ Memorare timorem Dei, & non irascaris 8
proximo. ¶ Memorare testamentum Altissi- 9
mi, & despice ignorantiam proximi. ¶ Absti- 10
ne te a lite, & minues peccata: ¶ homo enim 11
iracundus incendit litē, & vir peccator tur- B
babit amicos, & in medio pacem habentium
Pro.16.d.21. *immittet inimicitiam. ¶ ‖ Secundum enim 12*
ligna syluæ, sic ignis exardescit: & secundùm
virtutem hominis, sic iracūdia illius erit, &
secundum substantiam suam exaltabit iram
suam. ¶ Certamē festinatū incendit ignem: 13
& lis festinans effundit sanguinē: & lingua
testificans adducit mortem. ¶ Si sufflaueris, 14
quasi ignis exardebit, & si expueris super il-
lam, extinguetur. vtraq; ex ore proficiscun-
tur. ¶ Susurro & bilinguis maledictus, mul- 15
tos enim turbauit pacem habētes. ¶ Lingua 16
tertia multos commouit, & dispersit illos de C
gente in gentem, ¶ ciuitates muratas diuitū 17
destruxit, & domos magnatorum effodit.
¶ Virtutes populorum concidit, & gentes for- 18
tes dissoluit. ¶ Lingua tertia mulieres vi- 19
ratas eiecit, & priuauit illas laboribus suis.
¶ qui respicit illam non habebit requiem, nec 20
habebit amicum in quo requiescat. ¶ Flagelli 21

plaga liuorē facit: plaga autem linguæ com-
22 *minuet ossa. ¶ Multi ceciderunt in ore gladij,*
sed non sic quasi qui interierunt per linguā
23 *suā. ¶ Beatus qui tectus est à lingua nequā,*
qui in iracūdiam illius non transiuit, & qui
non attraxit iugū illius, & in vinculis eius
24 *non est ligatus: ¶ iugum enim illius, iugum*
ferreum est: & vinculum illius, vinculum
25 *æreum est. ¶ Mors illius, mors nequissima: &*
26 *vtilis potius infernus, quam illa. ¶ Perseue-*
rantia illius non permanebit, sed obtinebit
D *vias iniustorum: & in flamma sua non com-*
27 *buret iustos. ¶ Qui relinquunt Deum, inci-*
dent in illam, & exardebit in illis, & nō ex-
tinguetur, & immittetur in illis quasi leo,
28 *et quasi pardus lædet illos. ¶ Sepi aures tuas*
spinis, & linguā nequam noli audire, & ori
29 *tuo facito ostia, & seras auribus tuis. ¶ Aurū*
tuum, & argentū tuum cōfla, & verbis tuis
30 *facito stateram, & frenos ori tuo rectos: ¶ &*
attende ne forte labaris in lingua, & cadas
in conspectu inimicorum insidiantium tibi,
& sit casus tuus insanabilis in mortem.

CAP. XXIX.

1 *QVi facit misericordiam, fœneratur pro-*
A *ximo suo. & qui præualet manu, man*
2 *data seruat. ¶ Fœnerare proximo tuo in tem*
pore necessitatis illius, & iterum redde pro-
3 *ximo in tempore suo. ¶ Confirma verbum, &*
fideliter age cum illo: & in omni tēpore in-
4 *uenies quod tibi necessariū est. ¶ Multi quasi*
inuentionem æstimauerunt fœnus, & præ-
stiterunt molestiam his qui se adiuuerunt.
5 *¶ Donec accipiant, osculantur manus dantis*
& in promissionibus humiliant vocē suam.
6 *¶ Et in tempore redditionis postulabit tem-*
pus, & loquetur verba tædij & murmura-
7 *tionum, & tempus causabitur. ¶ si autem po*
tuerit reddere, "aduersabitur, solidi' vix red "aduersatus solide S.
det dimidium, & computabit illud quasi in-
8 *uentionem. ¶ sin autem, fraudabit illum pe-*
B *cunia sua. & possidebit illum inimicum gra*
9 *tis, ¶ & conuitia & maledicta reddet illi, &*
pro honore & beneficio reddet illi contume-
10 *liam. ¶ Multi non causa nequitia non fœne-*
11 *rati sunt, sed fraudari gratis timuerūt. ¶ Ve*
runtamen super humilē animo fortior esto,
12 *& pro eleemosyna non trahas illum. ¶ Pro-*
pter mādatum assume pauperem: & propter
13 *inopiā eius ne dimittas eum vacuum. ¶ Per-*
de pecuniam propter fratrem & amicum
tuum: & non abscondas illam sub lapide in
14 *perditionem. ¶ ‖ Pone thesaurum tuum in* Tob.4.b.10.
præceptis Altissimi, & proderit tibi magis
15 *quam aurum. ¶ Conclude eleemosynam in*
"corde' pauperis, & hæc pro te exorabit ab "sinu
16 *omni malo. ¶ ‖ Eleemosyna viri quasi saccu-* Sup.17.c.18.
lus cum ipso, & gratiam hominis quasi pu-
17 *pillam conseruabit: ¶ & postea resurget &*
retribuet illis retributionem vnicuique in
18 *caput illorum. ¶ Super scutum potentis, &*

super lanceam, aduersus inimicum tuum pu-
gnabit. Vir bonus fidem facit proximo suo: 19
& qui perdiderit confusionem, derelinquet C
sibi. Gratiam fideiussoris ne obliuiscaris: 20
dedit enim pro te animam suam. Repro- 21
missorem fugit peccator, & immundus. Bo- 22
na repromissoris sibi adscribit peccator: &
ingratus sensu derelinquet liberantem se.
Vir repromittit de proximo suo: & cùm per- 23
diderit reuerentiam, derelinquetur ab eo.
Repromissio nequissima multos perdidit di- 24
rigentes, & commouit illos quasi fluctus ma-
ris. Viros potentes gyrans migrare fecit, & 25
vagati sunt in gentibus alienis. Peccator 26
transgrediens mandatum Domini, incidet
in promissionem nequam: & qui conatur
multa agere, incidet in iudicium. Recupe- 27
Inf.39.e.31.
ra proximum secundum virtutem tuam, & D
attende tibi ne incidas. ‖Initium vitæ ho- 28
minis, aqua & panis & vestimentum, &
domus protegens turpitudinem. Melior est 29
victus pauperis sub tegmine asserum, quàm
epulæ splendidæ in peregre sine domicilio.
Minimum pro magno placeat tibi, & im- 30
properium peregrinationis non audies. Vi- 31
ta nequam hospitandi de domo in domum:
& vbi hospitabitur, non fiducialiter a-
get, nec aperiet os. Hospitabitur, & pa- 32
scet, & potabit ingratos, & ad hæc amara
audiet. Transi hospes, & orna mensam, & 33
quæ in manu habes, ciba cæteros. Exi à fa- 34
cie honoris amicorum meorum: necessitudi-
"ec 19.
ne domus meæ hospitio mihi factus "est' fra-
ter. Grauia hæc homini habenti sensum, 35
Correptio domus, & improperium fænera-
toris.

CAP. XXX.

Pro.13.d.24
23.b.13.
QVi diligit filium suum, assiduat illi fla- 1
gella, vt lætetur in nouissimo suo, & A
non palpet proximorum ostia.
Qui docet filium suum laudabitur in illo, 2
& in medio domesticorum in illo gloriabi-
Deut.6.b.7.
tur. ‖Qui docet filium suũ, in zelum mit- 3
tit inimicum, & in medio amicorum gloria-
bitur in illo. Mortuus est pater eius, & 4
quasi nõ est mortuus, similem enim reliquit
sibi post se. In vita sua vidit, & lætatus est 5
in illo, in obitu suo non est contristatus, nec
confusus est coram inimicis. Reliquit enim 6
defensorem domus contra inimicos, & ami-
cis reddentem gratiam. Pro animabus fi- 7
liorum colligabit vulnera sua, & super om-
nem vocẽ turbabũtur viscera eius. Equus 8
indomitus euadit durus, & filius remissus B
euadet præceps. Lacta filium & pauentẽ te 9
faciet: lude cum eo, & contristabit te. Non 10
corrideas illi: ne doleas: & in nouissimo ob-
stupescent dentes tui. Non des illi potesta- 11
tem in iuuentute, & ne despicias cogitatus
Sup.7.c.25
illius. ‖Curua ceruicem eius in iuuentute, 12
& tunde latera eius dũ infans est: ne fortè
induret, & non credat tibi, & erit tibi dolor
13 animæ. Doce filium tuum, & operare in il-
14 lo, ne in turpitudinem illius offendas. Me-
lior est pauper sanus, & fortis viribus, quã
15 diues imbecillis, & flagellatus malitia. Sa-
lus animæ in sanctitate iustitiæ, & melior
C est omni auro & argento: & corpus validũ,
16 quàm census immensus. Nõ est census su-
per censum salutis corporis: & non est oble-
17 ctamentum super cordis gaudium. Melior
est mors quam vita amara: & requies æter-
18 na quàm languor perseuerans. Bona abscon-
dita in ore clauso, quasi appositiones epula-
19 rum circumposita sepulchro. ‖Quid prode-
Dan.14.b.6.
rit libatio idolo? nec enim manducabit, nec
20 odorabitur. Sic qui effugatur à Domino, &
21 portans mercedes iniquitatis. Vidẽs oculis,
& ingemiscens, sicut spado complectens vir-
22 ginem & suspirans. ‖Tristitiam nõ des ani-
Pro.12.d.25
15.b.13.&
17.d.22.
D mæ tuæ, & non affligas temetipsum in consi-
23 lio tuo. Iucũditas cordis, hæc est vita homi-
nis, & thesaurus sine defectione sanctifica-
24 tis: & exultatio viri est longæuitas. Mise-
rere animæ tuæ placens Deo, & contine, &
congrega cor tuum in sanctitate eius: & tri-
25 stitiam longè expelle à te. Multos enim oc-
26 cidit tristitia, & non est vtilitas in illa. Ze-
lus & iracundia minuunt dies, & ante tem-
27 pus senectam adducet cogitatus. Splendi-
dum cor, bonum in epulis est: epulæ enim il-
lius diligenter fiunt.

CAP. XXXI.

1 VIgilia honestatis tabefaciet carnes, &
2 cogitatus illius auferet somnum. Cogi-
A tatus præscientiæ auertit sensum, & infir-
3 mitas grauis sobriam facit animam. La-
borauit diues in cõgregatione substantiæ, &
4 in requie sua replebitur bonis suis. Labo-
rauit pauper in diminutione victus, & in
5 fine inops fit. Qui aurum diligit, non iu-
stificabitur: & qui insequitur consumptionẽ,
6 replebitur ex ea. ‖Multi dati sunt in auri
Sup.8.a.3.
casus, & facta est in specie ipsius perditio il-
7 lorum. Lignum offensionis est aurum sacrẽ-
ficantium: væ illis qui sectantur illud, & om-
8 nis imprudẽs deperiet in illo. Beatus diues
qui inuentus est sine macula, & qui post au-
rũ nõ abiit, nec sperauit in pecunia et thesau-
9 ris. Quis est hic, & laudabimus eum? fecit
10 enim mirabilia in vita sua. "Quis' pro-
"Qui
batus est in illo, & perfectus "est, & erit illi
*inuentus,
gloria æterna? qui potuit transgredi, & non
est transgressus: & facere mala, & non fecit.
11 Ideo stabilita sunt bona illius in Domino,
& eleemosynas illius enarrabit omnis eccle-
12 sia sanctorum. Supra mensam magnam
B sedisti? non aperias super illam faucem tuam
13 prior. Non dicas, si multa sunt quæ super
illam

illum sunt. ¶ Memento quoniam malus est 14
oculus nequam. ¶ Nequius oculo quid crea- 15
tum est? ideo ab omni facie sua lachrymabi-
tur, cùm viderit. ¶ Ne extendas manum 16
tuam prior, & inuidia contaminatus eru-
bescas. ¶ Ne comprimaris in conuiuio vini. 17
¶ Intellige quæ sunt proximi tui ex teipso. 18
¶ Vtere quasi homo frugi his quæ tibi appo- 19
nuntur, & non cùm manducas multum, o-
dio habearis. ¶ Cessa prior, causa disciplinæ: 20
& noli nimius esse, ne forte offendas. ¶ Et si 21
in medio multorum sedisti, prior illis ne ex-
tendas manum tuam: nec prior poscas bibe-
re. ¶ Quam sufficiens est homini erudito vi- 22
num exiguum, & in dormiendo non labo- C
rabis ab illo, & non senties dolorem. ¶ Vigi- 23
lia & cholera, & tortura viro infrunito:
¶ somnus sanitatis in homine parco, dormiet 24
vsque in mane, & anima illius cum ipso
delectabitur. ¶ Et si coactus fueris in eden- 25
do multum, surge e medio, & vome: & re-
frigerabit te, & non adduces corpori tuo in-
firmitatem. ¶ Audi me fili, & ne spernas 26
me: & in nouissimo inuenies verba mea.
¶ In omnibus operibus tuis esto velox, & om 27
Pro.22.b.9. nis infirmitas non occurret tibi. ¶ Splendi- 28
dum in panibus benedicent labia multorum
& testimonium veritatis illius fidele. ¶ In 29
nequissimo pane murmurabit ciuitas, &
testimonium nequitiæ illius verum est.
¶ Diligentes in vino noli prouocare: multos 30
enim exterminauit vinum. ¶ Ignis probat 31
ferrum durum: sic vinum corda superborum D
arguet in ebrietate potatum. ¶ Aequa vita 32
hominibus, vinum in sobrietate. si bibas il-
lud moderate, eris sobrius. ¶ Quæ vita est 33
quæ minuitur vino? ¶ Quid defraudat vi- 34
Psa.103.b.15 tam? Mors. ¶ Vinum in iucunditatem crea- 35
Pro.31.a.4. tum est, & non in ebrietatē ab initio. ¶ Ex- 36
ultatio animæ & cordis vinum moderatè
potatum. ¶ Sanitas est animæ & corpori so- 37
brius potus. ¶ Vinum multum potatum, ir- 38
ritationem, & iram, & ruinas multas facit.
¶ Amaritudo animæ vinum multum pota- 39
tum. ¶ Ebrietatis animositas, imprudentis 40
offensio, minorans virtutem, & faciens vul
nera. ¶ In conuiuio vini non arguas proxi- 41
mum: & non despicias eum in iucunditate
illius: ¶ verba improperij non dicas illi, & 42
non premas illum in repetendo.

CAP. XXXII.

RECtorem te posuerunt? noli extolli: esto 1
in illis quasi vnus ex ipsis. ¶ Curam il- 2
lorum habe, & sic considera, & omni cura A
tua explicita recumbe: ¶ vt læteris propter 3
illos, & ornamentum gratiæ accipias coro-
nam, & dignationem consequaris corroga-
tionis. ¶ Loquere maior natu: decet enim te. 4
¶ Primum verbum diligenti scientia, & 5
Eccl.3.b.7. non impedias musicam. ¶ Vbi auditus non 6
Sup.20.a.7. est, non effundas sermonem, & importune

7 noli extolli in sapientia tua. ¶ Gemmula car-
bunculi in ornamento auri, & comparatio
8 musicorum in conuiuio vini. ¶ Sicut in fa-
B bricatione auri signum est smaragdi: sic nu-
merus musicorum in iucundo & moderato
9 vino. ¶ Audi tacens, & pro reuerentia acce-
10 det tibi bona gratia. ¶ Adolescens loquere in
11 tua causa vix. ¶ Si bis interrogatus fueris,
12 habeat caput responsum tuum. ¶ In multis
esto quasi inscius, & audi tacens simul &
13 quærens. ¶ In medio magnatorum nō præ- Iob 32.a.6. ¶ loqui
sumas, & vbi sunt senes, non multum lo-
14 quaris. ¶ Ante grandinem præibit corruscatio:
& ante verecundiam præibit gratia, & pro
15 reuerentia accedet tibi bona gratia. ¶ Et ho-
C ra surgendi non te trices: præcurre autem
prior in domum tuam, & illic auocare, &
16 illic lude. ¶ & age conceptiones tuas, & non
17 in delictis & verbo superbo. ¶ Et super his
omnibus benedicito Dominum qui fecit te,
& inebriantem te ab omnibus bonis suis.
18 ¶ Qui timet Dominum, excipiet doctrinam
eius: & qui vigilauerint ad illum, inuenient
19 benedictionem. ¶ Qui quærit legem, replebi-
tur ab ea: & qui insidiose agit, scandaliza-
20 bitur ab ea. ¶ Qui timent Dominum, inue-
nient iudicium iustum, & iustitias quasi
21 lumen accendent. ¶ Peccator homo vitabit
correptionem, & secūdum voluntatem suam
22 inueniet comparationem. ¶ Vir consilij non
D disperdet intelligentiam, alienus & super-
23 bus non pertimescet timorem. ¶ etiam post-
quam fecit cum eo sine consilio, & suis inse-
24 ctationibus arguetur. ¶ Fili sine consilio ni-
25 hil facias, & post factum non pœnitebis. ¶ In
via ruinæ non eas, & non offendes in lapi-
des: nec credas te viæ laboriosæ, ne ponas
26 animæ tuæ scandalum. ¶ Et a filijs tuis ca-
27 ue, & à domesticis tuis attende. ¶ In omni
opere tuo crede ex fide animæ tuæ, hoc est e-
28 nim conseruatio mandatorum. ¶ Qui credit
Deo, attendit mandatis: & qui confidit in
illo, non minorabitur.

CAP. XXXIII.

1 TImenti Dominum non occurrent mala,
A sed in tentatione Deus illum conserua-
2 bit, & liberabit a malis. ¶ Sapiens non odit
mandata & iustitias, & non illidetur quasi
3 in procella nauis. ¶ Homo sensatus credit legi
4 Dei, & lex illi fidelis. ¶ Qui interrogationem
manifestat, parabit verbum, & sic depreca-
tus exaudietur, & conseruabit disciplinam,
5 & tunc respondebit. ¶ Præcordia fatui quasi Sup 21.b.17.
rota carri: & quasi axis versatilis cogitatus
6 illius. ¶ Equus emissarius, sic & amicus sub-
sannator, sub omni supersedente hinnit.
7 ¶ Quare dies diem superat, & iterum lux
8 lucem, & annus annum a sole? ¶ A Domini
scientia separati sunt facto sole, & præceptū
9 custodiente. ¶ Et immutauit tēpora, & dies

 festos

feſtos ipſorum. & in illis dies feſtos celebra-
uerunt ad horam. ꝰ Ex ipſis exaltauit & 10
magnificauit Deus, & ex ipſis poſuit in nu- B
merum dierũ, & omnes homines de ſolo. ‖ &
Gen.2.a.7. ex terra vnde creatus eſt Adam. ꝰ In multi- 11
tudine diſciplinæ Domini ſeparauit eos, &
immutauit vias eorum. ꝰ Ex ipſis benedixit 12
& exaltauit & ex ipſis ſanctificauit, & ad
ſe applicauit: & ex ipſis maledixit & humi-
liauit, & conuertit illos a ſeparatione ipſo-
Rom.9.c.21 rum. ꝰ ‖ Quaſi lutum figuli in manu ipſius, 13
plaſmare illud & diſponere. ꝰ Omnes viæ e- 14
ius ſecundum diſpoſitionem eius: ſic homo in
manu illius qui ſe fecit, & reddet illi ſecun-
dum iudicium ſuum. ꝰ Contra malum bo- 15
num eſt, & contra mortem vita: ſic & cõtra
virum iuſtũ peccator. Et ſic intuere in om-
nia opera Altiſſimi. Duo contra duo, & vnũ
contra vnum. ꝰ Et ego nouiſſimus euigilaui, 16
& quaſi qui colligit acinos poſt vindemia-
tores. ꝰ In benedictione Dei & ipſe ſperaui: 17
& quaſi qui vindemiat, repleui torcular.
Su.24.d.47. ꝰ ‖ Reſpicite quoniam non mihi ſoli laboraui, 18
ſed omnibus exquirentibus diſciplinam. C
ꝰ Audite me magnati, & omnes populi, & re- 19
ctores Eccleſiæ auribus percipite. ꝰ Filio & 20
mulieri, fratri & amico non des poteſtatem
ſuper te in vita tua: & non dederis alij poſ-
ſeſſionem tuam: ne fortè pœniteat te, & de-
preceris pro illis. ꝰ Dum adhuc ſuperes & a- 21
ſpiras, non immutabit te omnis caro. ꝰ Me- 22
lius eſt enim vt filij tui te rogent, quàm te
reſpicere in manus filiorum tuorum. ꝰ In 23
omnibus operibus tuis præcellens eſto. ꝰ Ne 24
dederis maculam in gloriam tuam. In die
conſummationis dierum vitæ tuæ, & in tem
pore exitus tui diſtribue hæreditatem tuam. D
ꝰ Cibaria, & virga, & onus aſino: panis, & 25
diſciplina, & opus ſeruo. ꝰ Operatur in diſ- 26
ciplina, & quærit requieſcere: laxa manus
illi, & quærit libertatem. ꝰ Iugum & lorum 27
curuant collum durum, & ſeruum inclinant
operationes aſſiduæ. ꝰ Seruo maleuolo tortu- 28
ra & compedes, mitte illum in operationem,
ne vacet. ꝰ multam enim malitiam docuit 29
otioſitas. ꝰ In opera conſtitue eum: ſic enim 30
condecet illum. Quod ſi non obaudierit, cur-
ua illum compedibus, & non amplifices ſu-
per omnem carnem. Verùm ſine iudicio ni-
Sup.7.c.23. hil facias graue. ꝰ ‖ Si eſt tibi ſeruus *, ſit ti- 31
*fidelis. bi quaſi anima tua: quaſi fratrem ſic eum
tracta: quoniam in ſanguine animæ com-
paraſti illum. ꝰ Si læſeris eum iniuſte, in 32
fugam conuertetur: & ſi extollens diſceſſe-
rit: quem quæras, & in qua via quæras il-
lum, neſcis.

CAP. XXXIIII.

VAna ſpes & mendacium viro inſenſa- 1
to: & ſomnia extollunt imprudentes. A
ꝰ Quaſi qui apprehendit vmbram, & perſe- 2
quitur ventum, ſic & qui attendit ad viſa

3 mendacia. ꝰ hoc ſecundum hoc viſio ſomnio-
rum. Ante faciem hominis ſimilitudo alte- *.6.
4 rius hominis. ꝰ Ab immundo quid munda-
bitur? & à mendace quid verum dicetur?
5 ꝰ Diuinatio erroris & auguria mendacia,
6 & ſomnia malefacientium, vanitas eſt. ꝰ Et
ſicut parturientis, cor tuum phantaſias pa-
titur, niſi ab Altiſſimo fuerit emiſſa viſita-
7 tio, ne dederis in illis cor tuum. ꝰ multos e-
nim errare fecerunt ſomnia, & exciderunt
8 ſperantes in illis. ꝰ Sine mendacio conſum-
mabitur verbum legis, & ſapientia in ore
9 fidelis complanabitur. ꝰ Qui non eſt tenta-
B tus, quid ſcit? Vir in multis expertus, cogi-
tabit multa: & qui multa didicit, enarrabit
10 intellectum. ꝰ Qui non eſt expertus, pauca
recognoſcit: qui autem in multis factus eſt,
11 multiplicat malitiam. ꝰ *Qui tentatus non *.7.
eſt, qualia ſcit? qui implanatus eſt, abunda-
12 bit nequitia. ꝰ Multa vidi errando, &
13 plurimas verborum cõſuetudines. ꝰ Aliquo-
ties vſque ad mortem periclitatus ſum ho-
rum cauſa, & liberatus ſum gratia Dei.
14 ꝰ Spiritus timentium Deum quæritur, & in
15 reſpectu illius benedicetur. ꝰ Spes enim il-
lorum in ſaluantem illos, & oculi Dei dili-
16 gentes ſe. ꝰ Qui timet Dominum, nihil tre-
C pidabit, & non pauebit: quoniam ipſe eſt ſpes
17 eius. ꝰ Timentis Dominum beata eſt anima
18 eius. ꝰ Ad quem reſpicit, & quis eſt fortitu-
19 do eius? ꝰ ‖ Oculi Domini ſuper timentes eũ, Pſa.32.d.18.
protector potentiæ, firmamentum virtutis,
tegimen ardoris, & vmbraculum meridia-
20 ni, ꝰ deprecatio offenſionis, & adiutorium
caſus, exaltans animam, & illuminans ocu-
los, dans ſanitatem, & vitam & benedi-
21 ctionem. ꝰ ‖ Immolantis ex iniquo oblatio eſt Pro.21.d.28
maculata, & non ſunt beneplacitæ ſubſan-
22 nationes iniuſtorũ. ꝰ Dominus ſolus ſuſti-
nentibus ſe in via veritatis & iuſtitiæ.
23 ꝰ ‖ Dona iniquorum non probat Altiſſimus, Pro.15.b.8.
nec reſpicit in oblationes iniquorum: nec in
multitudine ſacrificiorum eorum propitiabi-
24 tur peccatis. ꝰ Qui offert ſacrificium ex ſub-
ſtantia pauperum, quaſi qui victimat fi-
25 lium in conſpectu patris ſui. ꝰ Panis egen-
D tium, vita pauperum eſt: qui defraudat il-
26 lum, homo ſanguinis eſt. ꝰ Qui aufert in ſu-
dore panem, quaſi qui occidit proximum
27 ſuum. ꝰ ‖ Qui effundit ſanguinem, & qui Leu.19.c.13.
28 fraudem facit mercenario, fratres ſunt. ꝰ V- Sup.7.c.22.
nus ædificans, & vnus deſtruens: quid pro-
29 deſt illis niſi labor? ꝰ Vnus orans, & vnus
maledicens: cuius vocem exaudiet Deus?
30 ꝰ Qui baptizatur à mortuo, & iterum tan-
31 git eum, quid proficit lauatio illius? ꝰ ſic ho-
mo qui ieiunat in peccatis ſuis: & iterum
eadem faciens, quid proficit humiliando ſe?
orationem illius quis exaudiet?

CAP.

CAP. XXXV.

*verbũ 12. QVi conseruat *legem ', multiplicat ora- 1
1.Re 15.c.22. tionem. ¶ ‖ Sacrificium salutare est A
Ier.7.a.3. attendere mandatis, & discedere ab omni 2
*.3. iniquitate: ¶ * & propitiationem litare sa- 3
crificijs super iniustitias ': & deprecatio pro
peccatis recedere ab iniustitia. ¶ Retribuet 4
gratiam qui offert similaginem: & qui facit
misericordiam, offert sacrificium. ¶ Benepla- 5
*.8. citum est Domino recedere ab iniquitate: *
& deprecatio pro peccatis recedere ab iniu-
Exo.23.b.15 stitia'. ¶ ‖ Non apparebis ante conspectum 6
& 34.c.52. Domini vacuus. ¶ Hæc enim omnia propter 7
Deu.16.d.16 mandatum Dei fiunt. ¶ Oblatio iusti impin 8
guat altare, & odor suauitatis est in conspe-
ctu Altissimi. ¶ Sacrificium iusti acceptum 9
est, & memoriam eius non obliuiscetur Do- B
minus. ¶ Bono animo gloriam redde Deo: & 10
non minuas primitias manuum tuarum.
2.Co.9 b.7. ¶ ‖ In omni dato hilarem fac vultum tuum, 11
& in exultatione sanctifica decimas tuas.
Tob.4.b.8. ¶ ‖ Da Altissimo secundum datũ eius, & in 12
bono oculo adinuentionem facito manuum
tuarũ, ¶ quoniam dominus retribuens est, & 13
Le.22.c.20. septies tantũ reddet tibi. ¶ ‖ Noli offerre mu- 14
Deu.15.d.41 nera praua, non enim suscipiet illa. ¶ Et noli 15
inspicere sacrificium iniustum, quoniam Do
De.10.d.17. minus iudex est. ‖ & non est apud illum glo- C
2.Pa.19.b.7 ria personæ. ¶ ‖ Non accipiet Dominus perso- 16
Iob 34.b.19. nam in pauperem, & deprecationem læsi ex-
Sap.6.b.8. audiet. ¶ Non despiciet preces pupilli: nec vi- 17
Rom.2.b.11. duam, si effundat loquelam gemitus. ¶ Non- 18
Gal.2.b.6. ne lachrymæ viduæ ad maxillam descendũt,
Ephe.6.b.9. & exclamatio eius super deducentem eas?
Coll.3.d.25. ¶ A maxilla enim ascendunt vsque ad cælũ, 19
Act.10.c.34. & Dominus exauditor delectabitur in illis.
1.Pet.1.c.17. ¶ Qui adorat Deum in oblectatione, suscipie 20
tur, & deprecatio illius vsque ad nubes pro
pinquabit. ¶ Oratio humiliantis se, nubes 21
penetrabit: & donec propinquet, non conso-
labitur, & non discedet donec Altissimus a-
spiciat. ¶ Et Dominus non elongabit, sed iu- 22
dicabit iustos, & faciet iudicium: & Fortis- D
*quousq; 4. simus non habebit in illis patientiam, *vt'
contribulet dorsum ipsorum: ¶ & Gentibus 23
reddet vindictam, donec tollat plenitudinẽ
superborum: & sceptra iniquorum contribu-
let. ¶ donec reddat hominibus secundũ actus 24
suos: & secundum opera Adæ, & secundum
præsumptionem illius. ¶ donec iudicet iudi- 25
cium plebis suæ, & oblectabit iustos miseri-
cordia sua. ¶ Speciosa misericordia Dei: in 26
tempore tribulationis quasi nubes pluuiæ in
tempore siccitatis.

CAP. XXXVI.

MIserere nostri Deus omnium, & respi- 1
ce nos, & ostende nobis lucem misera- A
tionum tuarum. ¶ & immitte timorem 2
tuum super gentes quæ nõ exquisierunt te:
vt cognoscant quia non est Deus nisi tu, vt
enarrent magnalia tua. ¶ Alleua manum 3
tuam super Gentes alienas, vt videant po-
4 tentiam tuam. ¶ Sicut enim in conspectu eo-
rum sanctificatus es in nobis, sic in conspectu
5 nostro magnificaberis in eis: ¶ vt cognoscant
B te, sicut & nos cognouimus, quoniam non est
6 Deus præter te Domine. ¶ Innoua signa, &
7 immuta mirabilia. ¶ Glorifica manum, &
8 brachium dextrum. ¶ Excita furorem, & ef-
9 funde iram. ¶ Extolle aduersarium, & affli-
10 ge inimicum. ¶ Festina tempus, & memento
11 finis, vt enarrent mirabilia tua. ¶ In ira
flammæ deuoretur qui saluatur, & qui pes-
simant plebem tuam inueniant perditionẽ.
12 ¶ Contere caput principum, inimicorum di-
13 centium: Non est alius præter nos. ¶ Congre-
ga omnes tribus Iacob: & cognoscant quia
non est Deus nisi tu, vt enarrent magnalia
14 tua: & hæreditabis eos, sicut ab initio. ¶ Mi-
serere plebi tuæ, super quam inuocatum est
nomen tuum: & Israel, ‖ quem coæquasti pri Exo.4.c.12.
15 mogenito tuo. ¶ Miserere ciuitati sanctifica-
tionis tuæ Ierusalem, ciuitati requiei tuæ.
16 ¶ Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis, &
17 gloria tua populum tuum. ¶ Da testimonium
C quia ab initio creaturæ tuæ sunt, & suscita
precationes quas loquuti sunt in nomine
18 tuo prophetæ priores. ¶ Da mercedem susti-
nentibus te, vt prophetæ tui fideles inue-
niantur: & exaudi orationes seruorum tuo-
19 rum. ¶ ‖ Secundum benedictionem Aaron da Nu.6.d.24.
populo tuo, & dirige nos in viam iustitiæ: &
sciant omnes qui habitant terram, quia tu
20 es Deus conspector seculorum. ¶ Omnem es-
cam manducabit venter, & est cibus cibo
21 melior ¶ Fauces contingunt cibum feræ, &
22 cor insensatum verba mendacia. ¶ Cor pra-
D uum dabit tristitiam, & homo peritus resi-
23 stet illi. ¶ Omnem masculum excipiet mu-
24 lier: & est filia melior filia. ¶ Species mu-
lieris exhilarat faciem viri sui, & super
omnem concupiscentiam hominis superdu-
25 cit desiderium. ¶ Si est lingua curationis, est
& mitigationis & misericordiæ: non est vir
26 illius secundum filios hominum. ¶ Qui possi-
det mulierem bonam, inchoat possessionem:
adiutorium secundum illum est, & colum-
27 na vt requies. ¶ Vbi non est sepes, diripietur
possessio: & vbi non est mulier, ingemiscit e-
28 gens. ¶ Cui credit, qui non habet nidum?
Et deflectens vbicunque obscurauerit, quasi
succinctus latro exiliens de ciuitate in ciui-
tatem.

CAP. XXXVII.

1 OMnis amicus dicet, Et ego amicitiam
A copulaui. sed est amicus solo nomine
amicus. Nonne tristitia inest vsq; ad mortẽ?
2 ¶ Sodalis autem & amicus ad inimicitiam
3 conuertentur. ¶ O præsumptio nequissima,
vnde creata es cooperire aridam malitia, &
4 dolositate illius? ¶ Sodalis amico coniucun-
datur in oblectationibus, & in tempore tri-

opus. ¶ Sic faber ferrarius sedens iuxta in- 29
cudem. & considerans opus ferri. Vapor i-
gnis uret carnes eius, & in calore fornacis
concertatur ¶ Vox mallei innouat aurem e- 30
ius. & contra similitudinem vasis oculus e- D
ius. ¶ Cor suum dabit in consummationem 31
operum, & vigilia sua ornabit imperfectio-
nem. ¶ Sic figulus sedens ad opus suum, con- 32
uertens pedibus suis rotam, qui in sollicitu-
dine positus est semper propter opus suum, &
innumera est omnis operatio eius. ¶ In bra- 33
chio suo formidabit lutũ, & ante pedes suos
curuabit virtutem suam. ¶ Cor suum dabit 34
vt consummet linitionẽ, & vigilia sua mun
dabit fornacẽ. ¶ Omnes hi in manibus suis 35
sperauerunt, & vnusquisque in arte sua sa
piens est. ¶ sine his omnibus non aedificatur 36
ciuitas. ¶ Et nõ inhabitabunt, nec inambu- 37
labunt, & in ecclesiam nõ transilient. ¶ Su- 38
per sellam iudicis non sedebunt, & testamen
tum iudicij non intelligent, neq; palam fa-
cient disciplinam & iudicium, & in parabo-
lis non inuenientur: ¶ sed creaturã aeui con 39
firmabunt, & deprecatio illorum in opera-
tione artis accommodantes animam suam,
& conquirentes in lege Altißimi.

CAP. XXXIX.

SApientiam omnium antiquorum exqui- 1
ret sapiẽs, & in prophetis vacabit. ¶ Nar 2
rationem virorum nominatorum conserua- A
bit, & in versutias parabolarum simul in-
troibit. ¶ Occulta prouerbiorum exquiret, & 3
in absconditis parabolarum conuersabitur.
¶ In medio magnatorum ministrabit, & in 4
conspectu praesidis apparebit. ¶ In terram a- 5
lienigenarum gentium pertransiet. bona e-
nim & mala in omnibus tentabit. ¶ Cor 6
suum tradet ad vigilandum diluculo ad
Dominum qui fecit illum, & in conspectu
Altißimi deprecabitur. ¶ Aperiet os suum in 7
oratione, & pro delictis suis deprecabitur.
¶ Si enim Dominus magnus voluerit, spi- 8
ritu intelligentiae replebit illũ: ¶ & ipse tan- 9
quam imbres mittet eloquia sapientiae suae, B
& in oratione confitebitur Domino. ¶ Et ipse 10
diriget consilium eius & disciplinam, & in
absconditis suis consiliabitur. ¶ Ipse palàm 11
faciet disciplinam doctrinae suae, & in lege
testamenti Domini gloriabitur. ¶ Collauda- 12
bunt multi sapientiam eius, & vsque in
seculum non delebitur. ¶ Non recedet memo- 13
ria eius, & nomen eius requiretur à gene-
ratione in generationem. ¶ Sapientiam eius 14
enarrabunt gentes, & laudem eius enun-
tiabit ecclesia. ¶ Si permanserit nomen, de-* 15 *eius
relinquet plus quàm mille: & si requieue-
rit, proderit illi. ¶ Adhuc consiliabor, vt e- 16
narrem: vt furore enim repletus sum. ¶ In 17
voce dicit. Obaudite me diuini fructus, &
quasi rosa plantata super riuos aquarum fru
ctificate. ¶ Quasi Libanus odorem suauita- 18

19 *tatis habete. ¶ Florete flores, quasi lilium,*
& date odorem, & frondete in gratiam, &
collaudate canticum, & benedicite Domi-
20 *num in operibus suis. ¶ Date nomini eius*
magnificentiam, & confitemini illi in voce
labiorum vestrorum, & in canticis labio-
rum, & citharis, & sic dicetis in confeßio-
21 *ne. ¶ ‖ Opera Domini vniuersa bona val-* Gen 1. d.31.
22 *de. ¶ ‖ In verbo eius stetit aqua, sicut conge-* Mar. 7. d.37.
C *ries: & in sermone oris illius, sicut excepto-* Gen. 8. a. 5.
23 *ria aquarum: ¶ quoniam in praecepto ipsius*
placor fit, & non est minoratio in salute
24 *ipsius. ¶ Opera omnis carnis coram illo, &*
non est quicquam absconditum ab oculis e-
25 *ius. ¶ A seculo vsque in seculum respicit, &*
26 *nihil est mirabile in conspectu eius. ¶ Non*
est dicere, Quid est hoc, aut quid est istud?
27 *omnia enim in tempore suo quaerentur. ¶ Be-* Gene. 7. d.27
28 *nedictio illius quasi fluuius inundabit: ¶ &*
quo modo cataclysmus aridam inebriauit,
sic ira ipsius gentes quae non exquisierunt
29 *eum, haereditabit. ¶ ‖ Quo modo conuer-* Exo. 14. c.21
tit aquas — in siccitatem', & siccata est —. 5.
terra, et viae illius vijs illorum directae sunt:
30 *sic peccatoribus offensiones in ira eius. ¶ Bo-*
na bonis creata sunt ab initio. sic nequißi-
31 *mis bona & mala. ¶ ‖ Initium necessariae* Sup. 29. d.28
rei vitae hominum, aqua, ignis, & ferrum
— sal', lac, & panis similagineus, & mel, & —. 18.
botrus vuae, & oleum, & vestimentum.
32 *¶ Haec omnia sanctis in bona, sic & impijs &*
33 *peccatoribus in mala conuertentur. ¶ Sunt*
D *spiritus qui ad vindictam creati sunt, &*
in furore suo confirmauerunt tormenta sua:
34 *¶ in tempore consummationis effundent vir-*
tutem: & furorem eius qui fecit illos, con-
35 *fundent. ¶ ‖ Ignis, grando, ‖ fames, & mors,* Iu. 40. b. 6.
36 *omnia haec ad vindictam creata sunt. ¶ be-* Exo. 9. c.23.
stiarum dentes, & scorpij, & serpentes, & 4. Re. 6. e.25.
romphaea vindicãs in exterminium impios. Ier. 24. b.10.
37 *¶ ‖ In mandatis eius epulabuntur, & super*
*terram * in necessitate' praeparabuntur, & in* *necessita-
temporibus suis non praeterient verbum. tem +.
38 *¶ Propterea ab initio confirmatus sum, &*
consiliatus sum, & cogitaui, & scripta di-
39 *misi. ¶ ‖ Omnia opera Domini bona, & omne* Gene. 1. d.31.
40 *opus hora sua subministrauit. ¶ Non est di-*
cere, Hoc illo nequius est: omnia enim in tẽ-
41 *pore suo comprobabuntur. ¶ Et nunc in om-*
ni corde & ore collaudate, & benedicite no-
men Domini.

CAP. XL.

1 *OCcupatio magna creata est omnibus*
A *hominibus, & iugum graue super filios*
Adam à die exitus de ventre matris eorum,
vsque in diem sepulturae in matrem omniũ.
2 *¶ Cogitationes eorum, & timores cordis, ad-*
inuentio expectationis, & dies finitionis:
3 *¶ residentes super sedem gloriosam, vsque ad*
4 *humiliatum in terra & cinere: ¶ ab eo qui*
vtitur hyacintho, & portat coronam vsque

ad eum qui operitur lino crudo. Furor, ze-
lus, tumultus, fluctuatio, & timor mor:is,
iracundia perseuerans, & contentio, ¶ & in 5
mortis 4. tempore refectionis in cubili somnus " no-
ctis', immutat scientiam eius. ¶ Modicum 6
tanquam nihil in requie, & ab eo in somnis
quasi in die respectus. ¶ Conturbatus est in 7
visu cordis sui, tanquam qui euaserit in die
belli. In tempore salutis suæ exurrexit, &
admirans ad nullum timorem ¶ cũ omni car- 8
ne, ab homine vsque ad pecus, & super pec-
Sup.39.d.35. catores septuplum. ¶ ‖Ad hæc mors, sanguis, 9
contentio, & romphæa, oppreßiones, fames, B
& contritio, & flagella: ¶ super iniquos crea 10
Gen.7.b.10. ta sunt hæc omnia, & ‖propter illos factus est
Inf 41. b.13. cataclysmus. ¶ ‖Omnia enim quæ de terra 11
►.3. sunt, in terram conuertentur, ‖& omnes a-
Eccl.1.b.7. quæ in mare conuertentur. ¶ Omne munus, 12
& iniquitas delebitur, & fides in seculum
stabit. ¶ Substantia iniustorum sicut fluuius 13
siccabuntur, & sicut tonitruum magnum in
pluuia personabunt. ¶ In aperiendo manus 14
suas lætabitur, sic præuaricatores in consum
matione tabescent. ¶ Nepotes impiorum non 15
multiplicabunt ramos, & radices immundæ C
super cacumen petræ sonant. ¶ Super omnem 16
aquam viriditas, & ad oram fluminis an-
te omne fœnum euelletur. ¶ Gratia sicut pa- 17
radisus in benedictionibus, & misericordia
1.Tim.6.b.8 in seculo permanet. ¶ ‖Vita sibi sufficientis 18
operarij condulcabitur, & in ea inuenies the-
saurum. ¶ Fili, ædificatio ciuitatis confirma- 19
bit nomen, & super hanc mulier immacula-
ta computabitur. ¶ Vinum & musica lætifi- 20
cant cor, & super vtraque dilectio sapien-
tibia 4. tiæ. ¶ "Tibia' & psalterium suauem faciunt 21
melodiam, & super vtraque lingua suauis.
¶ Gratiã & speciem desiderabit oculus tuus, 22
& super hoc virides sationes. ¶ Amicus & 23
sodalis in tempore conuenictes, & super v- D
trosque mulier cum viro. ¶ Fratres in adiu- 24
torium in tempore tribulationis, & super
eos misericordia liberabit. ¶ Aurum & argen 25
tum est constitutio pedum: & super vtrun-
que consilium beneplacitum. ¶ Facultates & 26
virtutes exaltant cor, & super hæc timor
Domini. ¶ Non est in timore Domini mino- 27
ratio, & non est in eo inquirere adiutoriũ.
¶ Timor Domini sicut paradisus benedictio- 28
nis, & super omnem gloriam operuerunt il-
lum. ¶ Fili in tempore vitæ tuæ ne indigeas. 29
melius est enim mori, quam indigere. ¶ Vir 30
respiciens in mensam alienam, non est vita
eius in cogitatione victus. alit enim animã
suam cibis alienis. ¶ Vir autem disciplina- 31
tus, & eruditus custodiet se. ¶ In ore impru- 32
dentis condulcabitur inopia, & in ventre
eius ignis ardebit.

CAP. XLI.

O Mors quàm amara est memoria tua 1
homini pacem habenti in substantijs A
suis: ¶ viro quieto, & cuius viæ directæ sunt 2
in omnibus, & adhuc valenti accipere cibũ?
3 ¶ O mors bonum est iudicium tuum homini
4 indigẽti, & qui minoratur viribus, ¶ defe-
cto ætate, & cui de omnibus cura est, & in-
5 credibili qui perdit sapientiam. ¶ Noli me-
tuere iudicium mortis. Memento quæ ante
te fuerunt, & quæ superuentura sunt tibi:
6 hoc iudicium a domino omni carni. ¶ & quid
superueniet tibi in beneplacito Altißimi? si-
7 ue decem, siue centum, siue mille anni. ¶ Non
8 est enim in inferno accusatio vitæ. ¶ Filij
B abominationum fiunt filij peccatorum, &
qui conuersantur secus domos impiorum.
9 ¶ Filiorum peccatorum periet hæreditas, &
cum semine illorum aßiduitas opprobrij.
10 ¶ De patre impio queruntur filij, quoniam
11 propter illum sunt in opprobrio. ¶ Væ vobis
viri impij, qui dereliquistis legem Domini
12 Altißimi. ¶ Et si nati fueritis, in maledi-
ctione nascemini: si mortui fueritis, in ma-
13 ledictione erit pars vestra. ¶ ‖Omnia quæ de Sup.40.b.11
terra sunt, in terram conuertentur: sic impij
14 à maledicto in perditionem. ¶ Luctus homi-
num in corpore ipsorum, nomen autem im-
15 piorum delebitur. ¶ Curam habe de bono no-
C mine, hoc enim magis permanebit tibi, quã
16 mille thesauri pretiosi & magni. ¶ Bonæ vi-
tæ numerus dierum: bonum autem nomen
17 permanebit in æuum. ¶ Disciplinam in pace
conseruate filij. sapientia enim abscondita,
& thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtris-
18 que? ¶ ‖ Melior est homo qui abscondit stul- Su.20.d.32.
titiam suam, quam homo qui abscondit sa-
19 pientiam suam. ¶ Veruntamen "reuertimi- *" reueremi-*
20 ni' in his quæ procedunt de ore meo. ¶ Non *ni 1.*
est enim bonum omnem irreuerentiam ob-
seruare: & non omnia omnibus bene pla-
21 cent in fide. ¶ Erubescite a patre & à ma-
tre de fornicatione: & à præsidente & a po-
22 tente de mendacio: ¶ a principe & a iudice
de delicto: à synagoga & plebe de iniquita-
23 te: ¶ à socio & amico de iniustitia: & ' de ►.9.
24 loco in quo habitas: ¶ de furto, de veritate
D Dei, & testamento: de discubitu in panibus,
25 & ab obfuscatione dati & accepti: ¶ à salu-
tantibus de silentio: à respectu mulieris for-
26 nicariæ. & ab auersione vultus cognati. ¶ Ne
auertas faciem à proximo tuo, & ab aufe-
27 rendo partem, & non restituendo. ¶ Ne respi Mat.5.d.28.
cias mulierem alieni viri, & ne scruteris
ãncillam eius, neq; steteris ad lectum eius.
28 ¶ *Ab amicis de sermonibus improperij, & * Caue
cum dederis, ne improperes.

CAP. XLII.

1 NOn duplices sermonem auditus de re-
A uelatione sermonis absconditi, & eris
vere sine confusione, & inuenies gratiam in Leu.19.c.15.
conspectu omnium hominum: ne pro his om- Deu. 1.c.17.
nibus confundaris. ‖& ne accipias personã, 16.d 19.
2 vt delinquas. ¶ De lege Altißimi, & testamẽ Pr.24.c.23.
3 to, & de iudicio iustificare impium, ¶ de ver- Iacob.2.a.2.
bo so-

bis sociorum & viatorum, & de datione hæ-
reditatis amicorum, ¶ de æqualitate stateræ 4
& ponderum, de acquisitione multorum &
paucorum, ¶ de * corruptione' emptionis & 5
negotiatorum, & de multa disciplina filiorũ,
& seruo pessimo latus sanguinare. ¶ Super 6
mulierem nequam bonum est signum. ¶ Vbi 7
manus multæ sunt, claude: & quodcunque
trades, numera & appende: datum vero, &
acceptum omne describe. ¶ De disciplina in- 8
sensati & fatui, & de senioribus qui iudi- B
cantur ab adolescentibus: & eris eruditus in
omnibus, & probabilis in conspectu omnium
virorum. ¶ Filia patris abscondita est, vigi- 9
lia & solicitudo eius aufert somnum ne for-
te in adolescentia sua adultera efficiatur, &
cum viro commorata odibilis fiat: ¶ nequan- 10
do polluatur in virginitate sua, & in pater-
nis suis grauida inueniatur: ne forte cũ vi-
ro commorata transgrediatur, aut certe ste-
rilis efficiatur. ¶ ‖ Super filiam luxuriosam 11
confirma custodiam: nequando faciat te in
opprobrium venire inimicis, a detractione in
ciuitate, & obiectione plebis, & confundat te
in multitudine populi. ¶ Omni homini noli 12
intendere in specie: & in medio mulierũ noli C
commorari. ¶ de vestimentis enim procedit ti- 13
nea, & a muliere iniquitas viri. ¶ Melior est 14
enim iniquitas viri quam mulier benefa-
ciens, & mulier confundens in opprobrium.
¶ Memor ero igitur operum Domini, & quæ 15
vidi annuntiabo in sermonibus Domini ope-
ra eius. ¶ Sol illuminans per omnia respexit, 16
& gloria Domini plenũ est opus eius. ¶ Non- 17
ne Dominus fecit sanctos enarrare omnia
mirabilia sua, quæ confirmauit Dominus o-
mnipotens stabiliri in gloria sua? ¶ Abyssum, 18
& cor hominum inuestigauit: & in astutia D
eorum excogitauit. ¶ Cognouit enim Domi- 19
nus omnem scientiam, & inspexit in signum
æui, annuntians quæ præterierunt & quæ
superuentura sunt, reuelans vestigia occul-
torum. ¶ Non præterit illum omnis cogitatus, 20
& non abscondit se ab eo vllus sermo. ¶ Ma- 21
gnalia sapientiæ suæ decorauit: qui est ante
seculum & vsque in seculum, ¶ neque adie- 22
ctum est neq; minuitur, & non eget alicuius
consilio. ¶ Quam desiderabilia omnia opera 23
eius, & tanquam scintilla quæ est considera-
re? ¶ Omnia hæc viuunt, & manent in secu- 24
lum, & in omni necessitate omnia obaudiunt
ei. ¶ Omnia duplicia, vnum contra vnum, et 25
non fecit quicquam deesse. ¶ Vniuscuiusque 26
confirmauit bona. Et quis satiabitur videns
gloriam eius?

CAP. XLIII.

ALtitudinis firmamentũ pulchritudo e- 1
ius est, species cæli in visione gloriæ. A
¶ Sol in aspectu annuntians in exitu, vas 2
admirabile opus excelsi. ¶ In meridiano exu- 3
rit terram, & in conspectu ardoris eius quis
poterit sustinere? Fornacem custodiens in o-
4 peribus ardoris. ¶ tripliciter sol exurens mõ-
tes, radios igneos exufflans & refulgens, ra-
5 dijs suis obcæcat oculos. ¶ Magnus Dominus
qui fecit illum, & in sermonibus eius festi-
6 nauit iter. ¶ Et luna in omnibus in tempore
7 suo, ostensio temporis & signum æui. ¶ A lu-
na signum diei festi, luminare quod minui-
8 tur in consummatione. ¶ Mensis secundum
nomen eius est crescens mirabiliter in con-
9 summatione. ¶ Vas castrorum in excelsis, in
B firmamento cæli resplendens gloriose. ¶ Spe-
10 cies cæli gloria stellarum mundum illuminãs
11 in excelsis Dominus. ¶ In verbis sanctis sta-
bunt ad iudicium, & non * deficient' in vi-
12 gilijs suis. ¶ Vide arcum, & benedic eum qui
fecit illum, valde speciosus est in splendore
13 suo. ¶ Gyrauit cælum in circuitu gloriæ suæ,
14 manus excelsi aperuerunt illum. ¶ Imperio
suo accelerauit niuem, & accelerat corusca-
15 tiones emittere iudicij sui. ¶ Propterea aper-
ti sunt thesauri, & euolauerunt nebulæ sicut
16 aues. ¶ In magnitudine sua posuit nubes, &
17 confracti sunt lapides grandinis. ¶ In cõspe-
ctu eius commouebuntur montes, & in vo-
18 luntate eius aspirauit notus. ¶ Vox tonitrui
eius verberauit terram, tempestas aquilo-
19 nis, & congregatio spiritus: ¶ & sicut auis
deponens ad sedendum, aspergit niuem, &
20 sicut locusta demergens descensus eius. ¶ Pul-
C chritudinem candoris eius admirabitur ocu-
lus, & super imbrem eius expauescit cor.
21 ¶ Gelu sicut salem effundet super terram: &
dum gelauerit fiet tanquam cacumina tri-
22 buli. ¶ Frigidus ventus aquilo flauit, & ge-
lauit crystallus ab aqua, super omnem con-
gregationem aquarum requiescet, & sicut
23 lorica induet se aquis. ¶ Et deuorabit mon-
tes, & exuret desertum, & extinguet viride
24 sicut ignem. ¶ Medicina omnium in festina-
tione nebulæ: & ros obuians ab ardore ve-
25 nienti humilem efficiet eum. ¶ In sermone e-
ius siluit ventus, & cogitatione sua placa-
uit abyssum, & plantauit illum Dominus
26 IESVS. ¶ Qui nauigant mare, enarrant
pericula eius: & audientes auribus nostris
27 admirabimur. ¶ Illic præclara opera, & mira-
bilia: varia bestiarum genera, & omnium
28 pecorum, & creatura belluarum. ¶ Propter
ipsum confirmatus est itineris finis, & in
29 sermone eius composita sunt omnia. ¶ Multa
D dicemus, & deficiemus in verbis, consum-
matio autem sermonum ipse est in omnibus.
30 ¶ Gloriantes ad quid valebimus? ipse enim
31 omnipotens super omnia opera sua. ¶ ‖ Terri-
bilis Dominus, & magnus vehementer, &
32 mirabilis potentia ipsius. ¶ Glorificantes Do-
minum quantumcunq; potueritis, superua-
lebit adhuc, & admirabilis magnificentia
33 eius. ¶ Benedicentes Dominum, exaltate il-
lum quantum potestis: maior enim est omni
laude.

* correptione 2.

Sup. 26. b. 13

* exarescent 4.

Psal. 95. 2. 3. 95. 2. 4.

laude. ¶ Exaltantes eum replemini virtute. 34
Psa.105.a.2. *Ne laboretis: non enim comprehendetis. ¶ Quis* 35
videbit eum, & enarrabit? & quis magnifi-
cabit eum sicut est ab initio? ¶ Multa abscon- 36
dita sunt maiora his: pauca enim vidimus
operum eius. ¶ Omnia autem Dominus fe- 37
cit, & pie agentibus dedit sapientiam.

CAP. XLIIII.

LAudemus viros gloriosos, & parentes 1
nostros in generatione sua. ¶ Multam 2
gloriam fecit Dominus magnificentia sua à A
seculo. ¶ Dominantes in potestatibus suis ho 3
mines magni virtute, & prudentia sua præ-
diti nuntiantes in prophetis dignitatem pro-
phetarum, ¶ & imperantes in præsenti popu- 4
lo, & virtute prudentiæ populis sanctissima
verba. ¶ In peritia sua requirentes modos 5
*in scriptu-ra 3. *musicos, & narrantes carmina "scripturarum'.*
¶ Homines diuites in virtute pulchritudinis 6
studium habentes: pacificantes in domibus
suis. ¶ Omnes isti in generationibus gentis 7
suæ gloriam adepti sunt, & in diebus suis ha
bentur in laudibus. ¶ Qui de illis nati sunt, 8
reliquerunt nomen narrandi laudes eorum:
¶ & sunt quorum non est memoria: perierunt 9
quasi qui non fuerint, & nati sunt quasi non B
nati, & filij ipsorum cum ipsis. ¶ Sed illi viri 10
misericordiæ sunt, quorum pietates non de-
fuerunt: ¶ cum semine eorum permanent bo- 11
na, ¶ hæreditas sancta nepotes eorum, & in 12
testamentis stetit semen eorum. ¶ & filij eo- 13
rum propter illos vsque in æternum manent:
semen eorum & gloria eorum non dereliu-
quetur. ¶ Corpora ipsorum in pace sepulta 14
sunt, & nomen eorum viuit in generationem C
& generationem. ¶ Sapientiam ipsorum nar- 15
rent populi, & laudem eorum nuntiet ecele-
Gen.5.c.22. *sia. ¶ ‖ Henoch placuit Deo, & translatus est* 16
Hebr.11.a.5. *in paradisum, vt det gentibus pœnitentiam.*
Gen.6.b.9. *¶ ‖ Noe inuentus est perfectus, iustus & in* 17
7.a.1. *tempore iracundiæ factus est reconciliatio.*
Heb.11.b.7. *¶ Ideo dimissum est reliquum terræ, cum fa-* 18
Gen.9.b.9. *ctum est diluuium. ¶ ‖ Testamenta seculi po-* 19
c 11. *sita sunt apud illum, ne deleri possit diluuio*
Gen.12.a.2. *omnis caro. ¶ ‖ Abraham magnus pater mul-* 20
15.b.5.17.a.5 *titudinis gentium, & non est inuentus si-*
Gen.17.a.10 *milis illi in gloria, qui conseruauit legem Ex-*
Gen.22.a.1. *celsi, & fuit in testamento cum illo. ¶ ‖ In* 21
Gala.3.a.6. *carne eius stare fecit testamentum, & ‖ in*
Heb.11.d.17. *tentatione inuentus est fidelis. ¶ Ideo iure-* 22
Gen.22.d.18 *iurando dedit illi "gloriam' in gente sua, cre-* D
"semen 7. *scere illum quasi terræ cumulum. ¶ & vt* 23
stellas exaltare semen eius, & hæreditare il-
los à mari vsque ad mare, & à flumine vsque
ad terminos terræ. ¶ Et in Isaac eodem modo 24
fecit propter Abraham patrem eius. ¶ Bene- 25
dictionem omnium gentium dedit illi Do-
*suum *minus, & testamentum * confirmauit super*
caput Iacob. ¶ Agnouit eum in benedictioni- 26
bus suis, & dedit illi hæreditatem, & diuisit
illi partem in tribubus duodecim. ¶ Et con- 27
seruauit illi homines misericordiæ inuenien-
tes gratiam in oculis omnis carnis.

CAP. XLV.

1 *DIlectus Deo & hominibus Moyses, cu-* Exo.11.a.5.
A *ius memoria in benedictione est. ¶ Si-*
2 *milem illum fecit in gloria sanctorum, &*
magnificauit eum in timore inimicorum, &
3 *in verbis suis monstra placauit. ¶ ‖ Glorifi-* Exo.7.8.9.
cauit illum in conspectu regum, & iussit illi 10.
coram populo suo, & ostendit illi gloriam
4 *suam. ¶ ‖ In fide & lenitate ipsius sanctum* Nu.12.a.3.
fecit illum, & elegit eum ex omni carne. b.7.
5 *¶ Audiuit "enim' eum, & vocem ipsius, &* Heb.3.a.5.
6 *induxit illum in nubem. ¶ ‖ Et dedit illi "cor* ".3.
ad præcepta', & legem vitæ & disciplinæ do- Exod.19.
cere Iacob testamentum suum, & iudicia sua & 20
7 *Israel. ¶ ‖ Excelsum fecit Aaron fratrem eius,* "corā præ-
8 *& similem sibi de tribu Leui. ¶ ‖ statuit ei* cepta 3.
testamentum æternum, & dedit illi sacerdo- Exo.4.d.14.
tium gentis, & beatificauit illum in gloria. Exo.18.a.2.
9 *¶ ‖ & circumcinxit eum zona gloriæ, & in-* Exod 28.
duit eum stolam gloriæ, & coronauit eum in & 29.
10 *vasis virtutis. ¶ Circumpedes & fæmoralia,*
B *& humerale posuit ei, & cinxit illum tin-*
11 *tinnabulis aureis plurimis in gyro, ¶ dare so-*
nitum in incessu suo, auditum facere soni-
tum in templo in memoriam filijs gentis suæ.
12 *¶ Stola sancta auro & hyacintho, & purpu-*
ra, opus textile, viri sapientis iudicio & ve-
13 *ritate præditi. ¶ Torto cocco opus artificis,*
gemmis pretiosis figuratis in ligatura auri,
& opere lapidarij sculptis in memoriam se-
14 *cundum numerum tribuum Israel. ¶ Coro-*
nam auream super mitram eius expressam
signo sanctitatis: & gloria honoris, & opus
15 *virtutis, desideria oculorum ornata. ¶ Sic*
pulchra ante ipsum non fuerunt talia vsque
16 *ad originem. ¶ Non est indutus illa alienige-*
C *na aliquis, sed tantum filij ipsius soli, & ne-*
17 *potes eius per omne tempus. ¶ Sacrificia ipsius*
18 *consumpta sunt igne quotidie. ¶ ‖ Comple-* Leui.8.b.12.
uit Moyses manus eius, & vnxit illum oleo
19 *sancto. ¶ Factum est illi in testamentum æ-*
ternum, & semini eius sicut dies cæli fungi
sacerdotio, & habere laudem, & glorificare
20 *populum suum in nomine suo. ¶ Ipsum elegit*
ab omni viuente, offerre sacrificium Deo,
incensum, & bonum odorem, in memoriam
21 *placare pro populo suo: ¶ "& ' dedit illis in* ".4.
præceptis suis potestatem, in testamentis iu-
dictorum docere Iacob testimonia, & in lege
22 *sua lucem dare Israel. ¶ ‖ Quia contra illum* Num.16.a.1
steterunt alieni, & propter inuidiam cir- 26.b.9.
cundederunt illum homines in deserto, qui
erant cum Dathan & Abiron, & congrega-
23 *tio Core in iracundia. ¶ Vidit Dominus*
Deus, & non placuit illi, & consumpti sunt
24 *in impetu iracundiæ. ¶ Fecit illis monstra, &*
25 *consumpsit illos in flamma ignis. ¶ Et addi-*
D *dit Aaron gloriam, & dedit illi hæreditatem,*
26 *& primitias frugum terræ diuisit illi. ¶ Pa-*

cem

nem ipsis in primis parauit in satietatem:
nam & sacrificia Domini edent, quæ dedit
illi, & semini eius. ¶ Cæterùm in terra 27
gentes non hæreditabit, & pars non est illi in
gente. ipse est enim pars eius & hæreditas.
Num.25.b.7 1.Machab.2.f.58. *¶ ‖ Phinees filius Eleazari tertius in gloria* 28
est, imitando eum in timore Domini: ¶ & 29
stare in reuerentia gentis, in bonitate & ala-
critate animæ suæ placuit Deo Israël. ¶ Ideo 30
statuit illi testamentum pacis, principem san-
ctorum & gentis suæ, vt sit illi & semini e-
ius sacerdotij dignitas in æternum. ¶ Et te- 31
stamentum Dauid regi filio Iessæ de tribu
Iuda, hæreditas ipsi & semini eius, vt daret
sapientiam in cor nostrum iudicare gentem
suam in iustitia: ne abolerentur bona ipsorũ,
& gloriam ipsorum in gentem eorum æter-
nam fecit.

CAP. XLVI.

FOrtis in bello Iesus Naue successor Moysi 1
in prophetis, qui fuit magnus secundum A
nomen suum, ¶ maximus in salutem electo- 2
rum Dei, expugnare insurgentes hostes, vt
consequeretur hæreditatem Israel. ¶ Quam 3
gloriam adeptus est in tollendo manus suas,
& iactando contra ciuitates romphæas?
¶ Quis ante illum sic restitit? Nam hostes ip- 4
*se Dominus * perduxit¹: ¶ ‖ Aut non in ira-* 5
*percussit Iosu.10.c.12 *cundia eius impeditus est sol, & vna dies*
facta est quasi duo? ¶ Inuocauit Altissimum 6
potentem in oppugnando inimicos vndiq;, &
audiuit illum magnus & sanctus Deus in
saxis grandinis virtutis valde fortis. ¶ Im- 7
petum fecit contra gentem hostilem, & in
descensu perdidit contrarios, ¶ vt cognoscant 8
gentes potentiam eius, quia contra Deum
pugnare non est facile: & secutus est a tergo B
Nu.14.a.6. *potentis. ¶ ‖ Et in diebus Moysi misericor-* 9
diam fecit ipse & Caleb filius Iephone, stare
contra hostem, & prohibere gentem à pecca-
Nu.14.d.24. *tis, & perfringere murmur malitiæ. ¶ ‖ Et* 10
ipsi duo constituti, à periculo liberati sunt à
numero sexcentorum millium peditum, in-
ducere illos in hæreditatem in terram quæ
Ios.14.c.11. *manat lac & mel. ¶ ‖ Et dedit Dominus ipsi* 11
Caleb fortitudinem, & vsq; in senectutem
permansit illi virtus, vt ascenderet in excel-
sum terræ locum, & semen ipsius obtinuit
hæreditatem: ¶ vt viderent omnes filij Israel 12
quia bonum est obsequi sancto Deo. ¶ Et iu- 13
dices singuli suo nomine, quorum non est cor- C
ruptum cor, qui non auersi sunt à Domino,
¶ vt sit memoria illorum in benedictione, & 14
ossa eorum pullulent de loco suo, ¶ & nomen 15
eorum permaneat in æternum, permanens
ad filios illorum sanctorum virorum gloria.
¶ Dilectus à Domino Deo suo Samuel pro- 16
pheta Domini, renouauit imperium, &
vnxit principes in gente sua. ¶ In lege Do- 17
mini congregationem iudicauit, & vidit
Deum Iacob, & in fide sua probatus est pro-

18 *pheta. ¶ Et cognitus est in verbis suis fide-*
19 *lis, quia vidit Deum lucis, ¶ & inuocauit*
Dominum omnipotentem in oppugnando ho-
D *stes circumstantes vndique in oblatione vi-*
20 *ri inuiolati. ¶ ‖ Et intonuit de cælo Domi-* 1.Re.7.c.10.
nus, & in sonitu magno auditam fecit vo-
21 *cem suam. ¶ & contriuit principes Tyriorum,*
22 *& omnes duces Philisthijm: ¶ ‖ Et ante tem-* 1.Re.12.a.3.
pus finis vitæ suæ & sæculi, testimonium
præbuit in conspectu Domini, & Christi, pe-
cunias & vsque ad calceamẽta ab omni car-
ne non accepit & non accusauit illum homo.
23 *¶ ‖ Et post hoc dormiuit, & notum fecit regi,* 1.Re.28.c.17
& ostendit illi finem vitæ suæ, & exaltauit
vocem eius de terra in prophetia delere im-
pietatem gentis.

CAP. XLVII.

1 POst hæc ‖ surrexit Nathan propheta in 2.Re.11. a.1.
2 *diebus Dauid. ¶ Et quasi adeps separa-*
3 *tus a carne, sic Dauid à filijs Israel. ¶ ‖ Cum* 1.Reg. 17.d.34.
A *leonibus lusit quasi cum agnis: & in vrsis*
similiter fecit sicut in agnis ouium in iuuen-
4 *tute sua. ¶ ‖ Nunquid non occidit gigantem,* 1.Re.17.f.49
5 *& abstulit opprobrium de gente? ¶ In tollendo*
manum in saxo fundæ deiecit exultationem
6 *Goliæ, ¶ vbi inuocauit Dominum omnipo-*
tentem, & dedit in dextera eius tollere ho-
minem fortem in bello, & exaltare cornu
7 *gentis suæ. ¶ ‖ Sic in decem millibus glorifi-* 1.Re.18.b.7.
cauit eum, & laudauit eum in benedictioni-
bus Domini in offerendo illi coronam glo-
8 *riæ. ¶ contriuit enim inimicos vndique, &*
extirpauit Philisthijm contrarios vsque in
hodiernum diem: contriuit cornu ipsorum
9 *vsque in æternum. ¶ In omni opere dedit*
confessionem Sancto, & Excelso in verbo
10 *gloriæ. ¶ De omni corde suo laudauit Domi-*
B *num, & dilexit Deum qui fecit illum, & de-*
11 *dit illi contra inimicos potentiam: ¶ & stare*
fecit cantores contra altare, & in sono eo-
12 *rum dulces fecit modos. ¶ Et dedit in cele-*
brationibus decus, & ornauit tempora vsq;
ad consummationem vitæ, vt laudarent no-
men sanctum Domini, & amplificarent ma-
13 *nè Dei sanctitatẽ. ¶ ‖ Christus purgauit pec-* 2.Re.12.e.23
cata ipsius, & exaltauit in æternum cornu
eius: & dedit illi testamentum regum, & se-
14 *dem gloriæ in Israel. ¶ Post ipsum surrexit*
filius sensatus, & propter illum deiecit om-
15 *nem potentiam inimicorum. ¶ ‖ Salomon* 3.Reg.3. a.1.
imperauit in diebus pacis, cui subiecit Deus
omnes hostes, vt conderet domum in nomine
suo, et pararet sanctitatem in sempiternum,
quemadmodum eruditus est in iuuentute
16 *sua. ¶ ‖ Et impletus est quasi flumen sapien-* 3 Reg.4.d.31 *tua 5.
17 *tia, & terram retexit anima * sua¹. ¶ Et re-*
C *plesti in cõparationibus ænigmata: ad insu-*
las longè diuulgatum est nomen tuum, & di-
18 *lectus es in pace tua. ¶ In cantilenis & pro-*
uerbijs, et comparationibus & interpretatio-
19 *nibus miratæ sunt terræ, ¶ & in nomine Do-*
mini

mini Dei cui est cognomen Deus Israel.
3.Reg.10.d.27. ¶‖Collegisti quasi aurichalcum aurum, & vt 20
plumbum compleisti argentum, ¶‖& inclina- 21
3.Reg.11.a.4 sti femora tua mulieribus. Potestatem ha-
buisti in corpore tuo, ¶ dedisti maculam in 22
gloria tua, & prophanasti semen tuũ inducere
iracundiam ad liberos tuos, & in cæteris
stultitiam tuam, ¶ vt faceres imperium bi- 23
partitũ, & ex Ephraim imperare imperium
2.Re.7.c.15. durum. ¶‖Deus autem non derelinquet mi- 24
sericordiam suam, & non corrumpet, nec de-
lebit opera sua, neque perdet à stirpe nepotes
electi sui: & semen eius qui diligit Domi- D
num, non corrumpet. ¶Dedit autem reliquũ 25
Iacob, & Dauid de ipsa stirpe. ¶Et finem ha 26
buit Salomon cum patribus suis. ¶Et dereli- 27
quit post se de semine suo gentis stultitiam,
3.Re.12.d.16 ¶&‖imminutum a prudentia Roboam, qui 28
3.Re.12.f.28 auertit gentem consilio suo. ¶‖& Ieroboam 29
filium Nabat, qui peccare fecit Israel, & de-
dit viam peccandi Ephraim, & plurima re-
dundauerunt peccata ipsorum. ¶Valde auer- 30
terunt illos à terra sua. ¶Et quæsiuit omnes 31
nequitias, vsq; dum perueniret ad illos de-
fensio, & ab omnibus peccatis liberauit eos.

CAP. XLVIII.

3.Re.17.a.1. ET surrexit ‖ Elias propheta, quasi ignis, 1
& verbum ipsius quasi facula ardebat. A
¶Qui induxit in illos famem, & imitantes 2
illum inuidia sua, pauci facti sunt. non enim
poterant sustinere præcepta Domini. ¶Verbo 3
Domini continuit cælum, & deiecit à se ignẽ
terra. ¶sic amplificatus est Elias in mirabi- 4
libus suis. ¶ Et quis potest similiter sic glo- 5
3.Re.17.d.22 riari tibi? ‖Qui sustulisti mortuum ab infe-
ris, de sorte mortis, in verbo Domini Dei.
¶Qui deiecisti reges ad perniciem, & confre- 6
gisti facile potentiam ipsorum, & gloriosos
de lecto suo. ¶ Qui audis in Sina iudicium, 7
3.Re.19.e.16 & in Horeb iudicia defensionis. ¶‖Qui vn- 8
gis reges ad pœnitentiam, & prophetas facis
4.Re.2.b.11. successores post te. ¶‖Qui receptus est in tur- 9
bine ignis in curru equorum igneorũ. ¶Qui 10
*indicijs inscriptus es in *indicijs temporum lenire B
iracundiam Domini, conciliare cor patris ad
filium, & restituere tribus Iacob. ¶ Beati 11
sunt qui te viderunt, & in amicitia tua de-
corati sunt. ¶ nam nos vita viuimus tan- 12
tùm, post mortem autem non erit tale nomen
4.Reg.2.b.9 nostrum. ¶ ‖Elias qui in turbine tectus est, 13
& in Elisæo completus est spiritus eius: in
diebus suis non pertimuit principem, & po-
4.Re.13.d.21 tentia nemo vicit illum. ¶‖Nec superauit il- 14
lum verbum aliquod, & mortuum propheta-
uit corpus eius. ¶In vita sua fecit monstra, 15
& in morte mirabilia operatus est. ¶In om- C
nibus istis non pœnituit populus, & non re- 16
cesserunt à peccatis suis vsquedum eiecti
sunt de terra sua, & dispersi sunt in omnem
terram. ¶ & relicta est gens perpauca, & 17
princeps in domo Dauid. ¶Quidam ipsorum 18
fecerunt quod placeret Deo: alij autem mul-
19 ta commiserunt peccata. ¶‖Ezechias muni- 4 Reg.20.
uit ciuitatem suam, & induxit in medium d.20.
ipsius aquam, & fodit ferro rupem, & ædi- 4.Re.18.d.17
20 ficauit ad aquam puteum. ¶ ‖In diebus ip-
sius ascendit Sennacherib, & misit Rabsa-
cen, & sustulit manum suam contra illos, &
extulit manum suam in Sion, & superbus
21 factus est potentia sua. ¶ Tunc mota sunt
D corda & manus ipsorum: & doluerunt quasi
22 parturientes mulieres. ¶ Et inuocauerunt
Dominum misericordem, & expandẽtes ma-
nus suas, extulerunt ad cælum: & sanctus
Dominus Deus audiuit cito vocem ipsorum.
23 ¶ Non est commemoratus peccatorum illo-
rum, neque dedit illos inimicis suis, sed pur-
gauit eos in manu Isaiæ sancti prophetæ.
24 ¶Deiecit castra Assyriorum, & contriuit il- 4.Reg.19.
25 los angelus Domini. ¶ nam fecit Ezechias g.35.
quod placuit Deo, & fortiter iuit in via Da- Tobi 1.d.21.
uid patris sui, quam mandauit illi Isaias Isa.37.g.36.
propheta magnus, & fidelis in cõspectu Dei. 1 Mac.7.f.41
26 ¶‖In diebus ipsius retro rediit sol, & addidit 2.Ma.8.c.19
27 regi vitam. ¶ Spiritu magno vidit vltima, 4.Re.20.b.11.
& consolatus est lugentes in Sion, vsq; in Isa.38.b.11.
28 sempiternum. ¶Ostendit futura & abscon-
dita antequam euenirent.

CAP. XLIX.

1 MEmoria ‖ Iosiæ in compositione odoris 4.Re.22.a.1.
2 facta opus pigmentarij. ¶ In omni ore
A quasi mel indulcabitur eius memoria, & vt 2.Par.34.a.1.
3 musica in conuiuio vini. ¶ Ipse est directus
diuinitus in pœnitentia gentis, & tulit abo-
4 minationes impietatis. ¶‖Et gubernauit ad 4.Re.23.b.9
Dominũ cor ipsius, & in diebus peccatorum
5 corroborauit pietatem. ¶ Præter Dauid, &
Ezechiam, & Iosiam, omnes peccatum com-
6 miserunt: ¶nam reliquerunt legem Altißimi
reges Iuda, & contempserunt timorem Dei.
7 ¶Dederunt enim regnum suum alijs, & glo-
8 riam suam alienigenæ genti. ¶‖Incenderunt 4.Re.25.b.9
B electam sanctitatis ciuitatem, & desertas
9 fecerunt vias ipsius‖in manu Ieremiæ. ¶Nã Iere.1.b.15.
male tractauerunt illum, ‖qui à ventre ma Iere.1.b.5.
tris consecratus est propheta, euertere & e-
ruere, & perdere, & iterum ædificare & re-
10 nouare. ¶ ‖ Ezechiel qui vidit conspectum Ezec.1.a.4.
gloriæ, quam ostendit illi in curru Cheru-
11 bim. ¶Nam commemoratus est inimicorũ in
imbre, benefacere illis qui ostenderũt rectas
12 vias. ¶Et duodecim prophetarum ossa pullu-
C lent de loco suo. nam corroborauerunt Ia-
13 cob, & redemerunt se in fide virtutis. ¶Quo-
modo amplificemus ‖ Zorobabel? nam & ipse Agg.2.d.24.
14 quasi signum in dextera manu Israel. ¶ ‖Et 1.Esd.3.a.2.
Iesum filium Iosedec? qui in diebus suis ædi- 2.Esd.5.a.5.
ficauerunt domum, & exaltauerunt templum Zach.3.a.1.
sanctum Domino, paratum in gloriam sem-
15 piternam. ¶‖Et Nehemias in memoria mul- Nehe.2.d.17
D ti temporis, qui erexit nobis muros euer- 7.a.1.
sos, & stare fecit portas & seras, qui erexit Sup.44.c.16
domos

Ge.41.e.40. *domos nostras.* ¶ ‖ *Nemo natus est in terra* 16
42.a.3. *qualis Henoch, nam & ipse receptus est a*
45.b 5. *terra.* ¶ ‖ *Et Ioseph qui natus est homo, prin-* 17
50.d.20. *ceps fratrum, firmamentum gentis, rector*
fratrum, stabilimentum populi: ¶ *& ossa ip-* 18
sius visitata sunt, & post mortem propheta-
Gen.4.d.25. *runt.* ¶ ‖ *Seth & ‖ Sem apud homines glo-* 19
5.d.32. *riam adepti sunt, & super omnem animam*
in origine Adam.

CAP. L.

1.Mach.12. SImon ‖ *Onia filius, sacerdos magnus, qui* 1
a 5. *in vita sua suffulsit domum, & in die-* A
2.Mach.3. *bus suis corroborauit templum.* ¶ *Templi* 2
& 4. *etiam altitudo ab ipso fundata est, duplex*
ædificatio & excelsi parietes templi. ¶ *In die-* 3
bus ipsius emanauerunt putei aquarum, &
quasi mare adimpleti sunt supra modum.
¶ *Qui curauit gentem suam, & liberauit eam* 4
à perditione. ¶ *Qui præualuit amplificare ci-* 5
uitatem, qui adeptus est gloriam in conuersatio-
ne gentis, & ingressum domus & atrij ampli-
ficauit. ¶ *Quasi stella matutina in medio ne-* 6
bulæ, & quasi luna plena in diebus suis lu-
cet. ¶ *Et quasi sol refulgens, sic ille effulsit in* 7
templo Dei. ¶ *Quasi arcus refulgens inter ne-* 8
bulas gloriæ, & quasi flos rosarum in diebus
vernis, & quasi lilia quæ sunt in transitu
aquæ, & quasi thus redolens in diebus æsta-
tis. ¶ *Quasi ignis effulgens, & thus ardens* 9
in igne. ¶ *Quasi vas auri solidum ornatum* 10
omni lapide pretioso. ¶ *Quasi oliua pullulans,* 11
& cypressus in altitudinem se extollens, in B
accipiendo ipsum stolam gloriæ, & vestiri
eum consummatione virtutis. ¶ *In ascensu* 12
altaris sancti, gloriam dedit sanctitatis ami-
ctum. ¶ *In accipiendo autem partes de manu* 13
sacerdotum, & ipse stans iuxta aram. ¶ *Cir-* 14
ca illum corona fratrum: & quasi plantatio
cedri in monte Libano, sic circa illum steterunt
quasi rami palmæ, & omnes filij Aaron in
gloria sua. ¶ *Oblatio autem Domini in ma-* 15
nibus ipsorum, coram omni synagoga Israel,
& consummationem fungens in ara, ampli-
ficare oblationem excelsi regis, ¶ *porrexit ma-* 16
num suam in libatione, & libauit de san-
guine vuæ. ¶ *Effudit in fundamento altaris* 17
odorem diuinum excelso principi. ¶ *Tunc ex-* 18
clamauerunt filij Aaron, in tubis productili- C
bus sonuerunt, & auditam fecerunt vocem
magnam in memoriam coram Deo. ¶ *Tunc o-* 19
mnis populus simul properauerunt, & ceci-de-
runt in faciem super terram adorare Domi-
num Deum suum, & dare preces omnipoten-
ti Deo excelso. ¶ *Et amplificauerunt psallen-* 20
tes in vocibus suis, & in magna domo au-
ctus est sonus suauitatis plenus. ¶ *Et roga-* 21
uit populus Dominum excelsum in prece, vs-
que dum perfectus est honor Domini, & mu-
nus suum perfecerunt. ¶ *Tunc descendens,* 22
manus suas extulit in omnem congregationem
filiorum Israel dare gloriam Deo a labijs suis,
& in nomine ipsius gloriari. ¶ *& iterauit o-* 23
rationem suam, volens ostendere virtutem
24 *Dei.* ¶ *Et plus orauit Deum omnium, qui ma-*
gna fecit in omni terra, qui auxit dies no-
D *stros a ventre matris nostræ, & fecit nobis-*
25 *cum secundum suam misericordiam,* ¶ *det*
nobis iucunditatem cordis, & fieri pacem in
diebus nostris in Israel per dies sempiternos:
26 ¶ *credere Israel nobiscum esse Dei misericor-*
27 *diam, vt liberet nos in diebus suis.* ¶ *Duas*
gentes odit anima mea: tertia autem non est
28 *gens quam oderim:* ¶ *qui sedent in monte Seir,*
& Philisthijm: & stultus populus qui habitat
29 *in Sichimis.* ¶ *Doctrinam sapientiæ & disci-*
plinæ scripsit in codice isto Iesus filius Syrach
Ierosolymita, qui renouauit sapientiam de
30 *corde suo.* ¶ *Beatus qui in istis versatur bo-*
nis, qui ponit illa in corde suo, sapiens erit
31 *semper.* ¶ *Si enim hæc fecerit, ad omnia va-*
lebit: quia lux Dei vestigium eius est.

ORATIO IESV FI-
LII SIRACH.
CAP. LI.

1 COnfitebor tibi Domine rex, & collau-
2 *dabo te Deum saluatorem meum.* ¶ *Con-*
A *fitebor nomini tuo: quoniam adiutor & pro-*
3 *tector factus es mihi,* ¶ *& liberasti corpus*
meum a perditione, a laqueo linguæ iniquæ,
& à labijs operantium mendacium, & in
conspectu astantium factus es mihi adiutor.
4 ¶ *Et liberasti me secundum multitudinem*
misericordiæ nominis tui à rugientibus, præ-
5 *paratis ad escam.* ¶ *de manibus quærentium*
animam meam, & de portis tribulationum
6 *quæ circumdederunt me:* ¶ *a pressura flam-*
mæ, quæ circumdedit me, & in medio ignis
7 *non sum æstuatus.* ¶ *De altitudine ventris*
inferi, & a lingua coinquinata, & à verbo
mendacij, a rege iniquo, & à lingua iniusta.
8 ¶ *Laudabit vsque ad mortem anima mea Do-*
9 *minum,* ¶ *& vita mea appropinquans erat*
10 *in inferno deorsum.* ¶ *Circumdederunt me*
B *vndique, & non erat qui adiuuaret. Respi-*
ciens eram ad adiutorium hominum, & non
11 *erat.* ¶ *Memoratus sum misericordiæ tuæ Do-*
mine, et operationis tuæ quæ à seculo sunt.
12 ¶ *quoniam eruis sustinentes te Domine, &*
13 *liberas eos de manibus gentium.* ¶ *Exaltasti*
super terram habitationem meam, & pro mor-
14 *te defluente deprecatus sum.* ¶ *Inuocaui Do-*
minum patrem Domini mei, vt non dereliu-
quat me in die tribulationis meæ, & in tem-
15 *pore superborum sine adiutorio.* ¶ *Laudabo no-*
men tuum assidue, & collaudabo illud in con-
16 *fessione, & exaudita est oratio mea.* ¶ *Et li-*
berasti me de perditione, & eripuisti me de
17 *tempore iniquo.* ¶ *Propterea confitebor, & lau-*
dem dicam tibi, & benedicam nomini Domi-
18 *ni.* ¶ *Cùm adhuc iunior sum, priusquam ob-*
errarem, quæsiui sapientiam palam in oratione
19 *mea.* ¶ *Ante tempus postulabam pro illa, &*
C *vsque in nouissimis inquiram eam, & florebit*

tanquam

tanquam pracox vua.¶ Latatum est cor meū 20
in ea, ambulauit pes meus iter rectum, à iu-
uentute mea inuestigabam eam. ¶ Inclinaui 21
modicè aurem meam, & excepi illam. ¶ Mul- 22
tam inueni in meipso sapientiā, & multum
profeci in ea. ¶ Danti mihi sapientiam, dabo 23
gloriam. ¶ Consiliatus sum enim vt facerem 24
illam: zelatus sum bonum, & nō confundar.
¶ Colluctata est anima mea in illa, & in fa- 25
ciendo eam confirmatus sum. ¶ Manus meas 26
extendi in altum, & in sapientia eius luxit
anima mea: & ignorantias meas illumina-
uit. ¶ Animam meam direxi ad illam, & in 27
agnitione inueni eam. ¶ Possedi cum ipsa cor 28
ab initio: propter hoc non derelinquar. ¶ Ven- 29
ter meus conturbatus est quarendo illā: pro-
pterea bonam possidebo possessionem. ¶ Dedit 30
enim mihi Dominus linguam mercedē meā:
& in ipsa laudabo eum. ¶ Appropiate ad me 31
indocti, & congregate vos in domum disci-
plina. ¶ quid adhuc retardatis? & quid dici- 32
tis in his? anima vestra sitiunt vehemēter. D
¶ Aperui os meum, & locutus sum, Compa- 33
*sapientiam *rate vobis sine argento*, ¶ & collum vestrum* 34
subijcite iugo, & suscipiat anima vestra di-
sciplinam. in proximo est enim inuenire eā.
¶ Videte oculis vestris quia modicum labo- 35
raui, & inueni mihi multam requiem. ¶ As- 36
sumite disciplinam in multo numero argen-
ti, & copiosum aurum possidete in ea. ¶ La- 37
tetur anima vestra in misericordia eius, &
non confundemini in laude ipsius. ¶ Opera- 38
mini opus vestrū ante tempus, & dabit vo-
bis mercedem vestram in tempore suo.

PROPHETIA
ISAIAE.
CAP. I.

VISIO Isaia filij Amos quam vi- 1
dit super Iudam et Ierusalē in die- A
bus Ozia, Ioathā, Achaz, & Eze-
chia regum Iuda. ¶ Audite cæli, & 2
auribus percipe terra, quoniam Dominus lo-
cutus est: Filios enutriui, & exaltaui: ipsi au-
tem spreuerūt me. ¶ Cognouit bos possessorem 3
suum, & asinus prasepe Domini sui: Israel
–.3. *autem – me' non cognouit, & populus meus*
non intellexit. ¶ Va genti peccatrici, populo 4
graui iniquitate, semini nequam, filijs scele- B
ratis. dereliquerunt Dominum, blasphema-
uerunt sanctum Israel, abalienati sunt re-
trorsum. ¶ Super quo percutiam vos vltrà, 5
addentes prauaricationem? omne caput lan-
guidum, & omne cor mœrens. ¶ A planta pe- 6
dis vsq; ad verticem non est in eo sanitas.
vulnus, & liuor, & plaga tumēs: non est cir-
cumligata, nec curata medicamine, neq; fota
Infr.5.b.5. *oleo. ¶ ‖ Terra vestra deserta: ciuitates vestra* 7
succensa igne: regionem vestram coram vobis
alieni deuorant: & desolabitur sicut in va-
8 *stitate hostili. ¶ Et derelinquetur filia Sion*
vt vmbraculū in vinea, et sicut tugurium in
cucumerario, & sicut ciuitas qua vastatur. Rom.9.g.29
9 *¶ ‖ Nisi Dominus exercituum reliquisset no-* Ge.19.c.24.
C *bis semē, ‖ quasi Sodoma fuissemus, & quasi*
10 *Gomorrha similes essemus. ¶ Audite verbum*
Domini principes Sodomorum, percipite au-
ribus legem Dei nostri populus Gomorrha. Iere.6.e.20
11 *¶ ‖ Quo mihi multitudinem victimarū ve-* Amos 5.f.22
strarum, dicit Dominus? " plenus sum holo- " Plenus
causta arietū & adipem' pinguium, & san- sum holocau
guinem vitulorum & agnorum & hircorum sto arietum
12 *nolui. ¶ Cùm " veniretis' ante conspectum* & adipe 4.
meū, quis quasiuit hac de manibus vestris, " veneritis
13 *vt ambularetis in atrijs meis? ¶ ne " affera-* 5.
D *tis' vltrà sacrificium frustra: incensum ab-* " offeratis 8
ominatio est mihi. Neomeniam, & sabbathū,
& festiuitates alias non feram, iniqui sunt
14 *cœtus vestri: ¶ calendas vestras, & solenni-*
tates vestras odiuit anima mea: facta sunt
15 *mihi molesta, laboraui sustinens. ¶ Et cùm*
extenderitis manus vestras, auertam oculos
meos a vobis: & cùm multiplicaueritis ora-
tionem, non exaudiam, ‖ manus – enim' ve- Infr.59.a.2.
16 *stra sanguine plena sunt. ¶ ‖ Lauamini, mū-* –.8.
E *di estote, auferte malum cogitationum ve-* 1.Pet.3.b.11.
strarum ab oculis meis: quiescite agere per-
17 *uerse, ¶ discite benefacere: quarite iudicium,*
subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite
18 *viduam. ¶ Et venite, & arguite me, dicit*
Dominus: si fuerint peccata vestra vt cocci-
num, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint
rubra quasi vermiculus, velut lana – alba' –.2.
19 *erunt. ¶ Si volueritis, & audieritis – me',* –.3.
20 *bona terra comedetis. ¶ Quod si nolueritis, &*
me ad iracundiam prouocaueritis: gladius
deuorabit vos, quia os Domini locutum est.
21 *¶ Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis,*
plena iudicij? iustitia habitauit in ea, nunc
22 *autem homicida. ¶ Argentum tuum versum*
est in scoriam: vinum tuum mistū est aqua.
23 *¶ Principes tui infideles, socij furum, omnes*
F *diligunt munera, sequuntur retributiones.*
‖ Pupillo non iudicant: & causa vidua non Iere.5.f.28.
24 *ingreditur ad illos. ¶ Propter hoc ait Domi-* Zach.7.c.10
nus Deus exercituum fortis Israel, Heu, cō-
solabor super hostibus meis, & vindicabor de
25 *inimicis meis. ¶ Et conuertam manum meam*
ad te, & excoquam ad purum scoriam tuam,
26 *& auferam omne stannum tuum. ¶ Et re-*
stituam iudices tuos vt fuerunt prius, &
G *consiliarios tuos sicut antiquitus. post hac*
27 *vocaberis ciuitas iusti, vrbs fidelis. ¶ Sion*
in iudicio redimetur, & reducent eam in iu-
28 *stitia: ¶ & conteret scelestos, & peccatores si-*
mul: & qui dereliquerunt Dominum, con-
29 *sumentur. ¶ Confundentur enim ab idolis*
quibus sacrificauerunt: & erubescetis super
30 *hortis quos elegeratis, ¶ cùm fueritis velut*
quercus defluentibus folijs, & velut hortus
31 *absque aqua. ¶ Et erit fortitudo vestra, vt*
fauilla

favilla stupæ, & opus vestrum quasi scintil-
la: & succendetur vtrunq; simul, & non erit
qui extinguat.

CAP. II.

Mich.4.a.1. VErbum quod vidit Isaias filius Amos 1
super Iudam & Ierusalem. ¶ ||*Et erit in* 2
nouissimis diebus præparatus mons domus A
Domini in vertice montium, & eleuabitur
super colles: & fluent ad eum omnes gentes.
¶ *Et ibunt populi multi, & dicent, Venite &* 3
ascendamus ad montem Domini, & ad do-
mum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, &
ambulabimus in semitis eius: quia de Sion
exibit lex, & verbum Domini de Ierusalem.
¶ *Et iudicabit Gentes, & arguet populos mul* 4
tos: & conflabunt gladios suos in vomeres,
& lanceas suas in falces: non leuabit gens B
contra gentem gladium, nec exercebuntur
vltrà ad prælium. ¶ *Domus Iacob venite, &* 5
ambulemus in lumine Domini. ¶ *Proiecisti* 6
enim populum tuum domum Iacob: quia re-
pleti sunt vt olim, & augures habuerunt
vt Philisthijm, & pueris alienis adhæse-
°Et 2. *runt.* ¶ °*Repleta est terra* ° *argento & auro:* 7
°eius 1. *& non est finis thesaurorum eius:* ¶ *& reple-* 8
ta est terra eius equis: & innumerabiles
quadrigæ eius. Et repleta est terra eius ido-
lis: opus manuum suarum adorauerũt, quod
fecerunt digiti eorum. ¶ *Et incuruauit se ho-* 9
mo, & humiliatus est vir: ne ergo dimittas
eis. ¶ *Ingredere in petram, & abscondere in* 10
fossa humo à facie timoris Domini, & a glo- C
ria maiestatis eius. ¶ *Oculi sublimes hominis* 11
humiliati sunt, & incuruabitur altitudo vi-
rorum: exaltabitur autem Dominus solus in
die illa. ¶ *Quia dies Domini exercituum su-* 12
per omnem superbum, & excelsum, & su-
per omnem arrogantem, & humiliabitur.
¶ *Et super omnes cedros Libani sublimes &* 13
erectas, & super omnes quercus Basan. ¶ *Et* 14
super omnes montes excelsos, & super omnes
colles eleuatos. ¶ *Et super omnem turrim ex-* 15
celsam, & super omnem murum munitum.
¶ *Et super omnes naues Tharsis, et super om-* 16
ne quod visu pulchrum est. ¶ *Et incuruabi-* 17
tur sublimitas hominum, & humiliabitur D
altitudo virorũ: & eleuabitur Dominus so-
lus in die illa. ¶ *Et idola penitus conteren-* 18
Osee 10 b 8. *tur.* ¶ ||*Et introibunt in speluncas petrarum,* 19
Luc.23.d.30. *& in voragines terræ à facie formidinis Do-*
Apoc.9.c.17 *mini, & a gloria maiestatis eius, cùm sur-*
rexerit percutere terram. ¶ *In die illa proij-* 20
ciet homo idola argenti sui, & simulachra
auri sui, quæ fecerat sibi vt adoraret, talpas
& vespertiliones. ¶ *Et ingredietur scissuras* 21
petrarum, & in cauernas saxorum à facie
formidinis Domini, & a gloria maiestatis
eius cùm surrexerit percutere terrã. ¶ *Quie-* 22
scite ergo ab homine, cuius spiritus in nari-
bus eius est, quia excelsus reputatus est ipse.

CAP. III.

1 ECce enim dominator Dominus exercituũ
A *auferet a Ierusalem & à Iuda validum*
& fortem, omne robur panis, & omne robur
2 *aquæ:* ¶ *fortem, & virum bellatorem, iudi-*
cem, & prophetam, & ariolum, & senem.
3 ¶ *Principem super quinquaginta, & honora-*
bilem vultu, & consiliarium, & sapientẽ de
architectis, & prudentem eloquij mystici.
4 ¶ *Et dabo pueros principes eorum, & effæ-*
5 *minati dominabuntur eis.* ¶ *Et irruet popu-*
lus, vir ad virum, & vnusquisq; ad proxi-
mum suum: tumultuabitur puer contra se-
6 *nem, & ignobilis cõtra nobilem.* ¶ *Apprehen-*
det enim vir fratrem suũ domesticum patris
sui, ° *vestimentũ tibi est, princeps esto noster,* °dicens
7 *ruina autem hæc sub manu tua.* ¶ °*Respõde-* °Respondebitq;
B *bit in die illa, dicens, Non sum medicus, &*
in domo mea nõ est panis, neq; vestimẽtum,
8 *nolite constituere me principem populi.* ¶ *Ruit*
enim Ierusalem, & Iudas concidit: quia lin-
gua eorum, & adinuentiones eorum contra
Dominum, vt prouocarent oculos maiestatis
9 *eius.* ¶ *Agnitio vultus eorum respondit eis: &*
peccatum suum quasi Sodoma prædicauerũt,
nec absconderunt, væ animæ eorum, quo-
10 *niam reddita sunt eis mala.* ¶ *Dicite iusto*
quoniam bene, quoniam fructum adinuen-
11 *tionum suarum comedet.* ¶ *Væ impio in ma-*
lum: retributio enim manuum eius fiet ei.
12 ¶ *Populum meum exactores sui spoliaue-*
C *runt, & mulieres dominatæ sunt eis. Popule*
meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiũt,
13 *& viam gressuum tuorum dissipant.* ¶ ||*Stat* Apoc.1.b.7.
ad iudicandum Dominus, & stat ad iudi-
14 *candos populos.* ¶ *Dominus ad iudicium ve-*
niet cum senibus populi sui, & principibus
eius: vos enim depasti estis vineam°*, & ra-* °meam
15 *pina pauperis in domo vestra.* ¶ *Quare atte-*
ritis populum meum, & facies pauperũ com-
molitis, dicit Dominus Deus exercituum?
16 ¶ *Et dixit Dominus, Pro eo quod eleuatæ*
sunt filiæ Sion, & ambulauerunt extẽto col-
D *lo, & nutibus oculorum, ibant & plaudebãt:*
ambulabant, & pedibus suis composito gra-
17 *du incedebant:* ¶ *Decaluabit Dominus verti-*
cem filiarum Sion, & Dominus crinem ea-
18 *rum nudabit.* ¶ *In die illa auferet Dominus*
19 *ornamentum calceamentorũ, & lunulas,* ¶ *&*
torques, & monilia, & armillas, & mitras,
20 ¶ *& discriminalia, & periscelidas, & mure-*
21 *nulas, & olfactoriola, & inaures,* ¶ *& annu-*
22 *los, & gemmas in fronte pendentes,* ¶ *& mu-*
tatoria, & palliola, & linteamina, & acus,
23 ¶ *& specula, & sindones, & vittas, & theri-*
24 *stra.* ¶ *Et erit pro suaui odore fœtor, & pro*
zona funiculus, & pro crispanti crine calui-
25 *tium, & pro fascia pectorali cilicium.* ¶ *Pul-*
cherrimi quoq; viri tui gladio cadẽt, & for-
26 *tes tui in prælio.* ¶ *Et mœrebunt atq; luge-*
bunt portæ eius, & desolata in terra sedebit.

CAP.

CAP. IIII.

ET apprehendent septem mulieres virum 1
vnum in die illa, dicentes, Panem no- A
strum comedemus, & vestimentis nostris o-
periemur: tantummodo inuocetur nomen tuum
super nos, aufer opprobrium nostrum. ❡ In 2
die illa erit germen Domini in magnificen-
tia, & gloria, & fructus terræ sublimis, &
exultatio his qui saluati fuerint de Israel.
❡ Et erit omnis qui relictus fuerit in Sion, 3
& residuus in Ierusalē, sanctus vocabitur,
omnis qui scriptus est in vita in Ierusalem.
❡ Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, 4
& sanguinem Ierusalem lauerit de medio e-
ius in spiritu iudicij & spiritu ardoris. ❡ Et 5
creabit Dominus super omnem locum montis
Sion, & vbi inuocatus est, nubem per diem,
& fumum & splendorem ignis flammantis
in nocte. super omnem enim gloriam prote-
ctio. ❡ Et tabernaculum erit in vmbraculum 6
diei ab æstu, & in securitatem & absconsio-
nem à turbine & à pluuia.

CAP. V.

Iere.2. d.21. Mat.21 c.33. CAntabo dilecto meo canticum patruelis 1
mei vineæ suæ. ‖ Vinea facta est dile- A
cto meo in cornu filio olei. ❡ Et sepiuit eam, et 2
lapides elegit ex illa, & plantauit eam ele-
ctam, & ædificauit turrim in medio eius, &
torcular extruxit in ea: & expectauit vt fa-
ceret vuas, & fecit labruscas. ❡ Nūc ergo ha- 3
bitatores Ierusalem, & viri Iuda, iudicate
inter me & vineam meam. ❡ Quid est quod 4
debui vltra facere vineæ meæ, et non feci ei?
an quod expectaui vt faceret vuas, & fecit
labruscas? ❡ Et nunc ostendam vobis quid ego 5
faciam vineæ meæ. Auferam sepem eius, & B
erit in direptionem: diruam maceriam eius,
Supr.1.b.7. & erit in conculcationem. ❡ Et ponam eam 6
desertam, non putabitur, & non fodietur: &
super eam ascendent vepres & spinæ, & nubibus man-
dabo ne pluant super eam imbrem. ❡ Vinea 7
enim Domini exercituum, domus Israel est:
& viri Iuda, germen eius delectabile: & ex-
pectaui vt faceret iudicium, & ecce iniqui-
tas: & iustitiā, & ecce clamor. ❡ Væ, qui con- 8
iungitis domū ad domum, & agrum agro co-
pulatis vsq; ad terminum loci. nunquid ha-
bitabitis vos soli in medio terræ? ❡ In auri- 9
*hæc Domini exercituum 7. bus meis sunt *hæc, dicit Dominus exerci-
tuum', Nisi domus multæ desertæ fuerint C
grandes & pulchræ, absq; habitatore. ❡ De- 10
cem enim iugera vinearum facient lagun-
culam vnam, & triginta modij sementis fa-
cient modios tres. ❡ Væ, qui consurgitis ma- 11
nè ad ebrietatem sectandam, & potandū v-
sque ad vesperam, vt vino æstuetis. ❡ Citha- 12
ra, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinū
in conuiuijs vestris: & opus Domini non re-
spicitis, nec opera manuum eius considera-
tis. ❡ Propterea captiuus ductus est populus 13
meus, quia non habuit scientiam, & nobiles
eius interierunt fame, & multitudo eius siti
14 exaruit. ❡ Propterea dilatauit infernus ani-
D mam suā, & aperuit os suum absq; vllo ter-
mino: & descendent fortes eius, & populus
15 eius, & sublimes gloriosiq; eius ad eum. ❡ Et
incuruabitur homo, & humiliabitur vir, &
16 oculi sublimium deprimentur. ❡ Et exaltabi-
tur Dominus exercituū in iudicio, & Deus
17 sanctus sanctificabitur in iustitia. ❡ Et pa-
scentur agni iuxta ordinem suum, & deser-
ta in vbertatem versa aduenæ comedent.
18 ❡ Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis
vanitatis, & quasi vinculum plaustri pec-
19 catum. ❡ Qui dicitis, Festinet, & cito veniat
opus eius vt videamus: & appropiet, & ve-
E niat consilium sancti Israel, & sciemus illud.
20 ❡ Væ, qui dicitis malum bonum, & bonum
malum: ponentes tenebras lucem, & lucem
tenebras: ponentes amarum in dulce, & dul-
21 ce in amarum. ❡ ‖ Væ, qui sapientes estis in Prou.3.a.7.
oculis vestris, & coram vobismetipsis pru- Ro.12. d.16.
22 dentes. ❡ Væ, qui potentes estis ad bibendum
vinum, & viri fortes ad miscendam ebrie-
23 tatem. ❡ Qui iustificatis impium pro mune-
24 ribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo. ❡ Pro-
pter hoc sicut deuorat stipulam lingua ignis,
& calor flammæ exurit: sic radix eorum qua-
F si fauilla erit, & germen eorum vt puluis
ascendet. Abiecerunt enim legem Domini
exercituum, & eloquium sancti Israel bla-
25 sphemauerunt. ❡ Ideo iratus est furor Domi-
ni in populum suum, & extendit manum
suam super eum, & percussit eum: & cōtur-
bati sunt montes, & facta sunt morticina
eorum quasi stercus in medio platearum. In
his omnibus non est auersus furor eius, sed
26 adhuc manus eius extenta. ❡ Et eleuabit si-
gnum in nationibus procul, & sibilabit ad
eum de finibus terræ: & ecce festinus velo-
27 citer veniet. ❡ Non est deficiens, neq; laborās
G in eo. nō dormitabit, neq; dormiet, neq; solue
tur cingulum renum eius, nec rumpetur cor-
28 rigia calceamenti eius. ❡ Sagittæ eius acutæ,
& omnes arcus eius extenti. Vngulæ equo-
rum eius vt silex, & rotæ eius quasi impetus
29 tempestatis. ❡ Rugitus eius vt leonis, rugiet
vt catuli leonum: & frendet, & tenebit præ-
dam, & amplexabitur, et non erit qui eruat.
30 ❡ Et sonabit super eum in die illa sicut soni-
tus maris, aspiciemus in terram, & ecce te-
nebræ tribulationis, & lux obtenebrata est
in caligine eius.

CAP. VI.

1 IN anno quo mortuus est rex Ozias, vidi
A Dominum sedentem super solium excel-
sum & eleuatum: *& ea quæ sub ipso erāt, * & plena
2 replebant templum. ❡ Seraphim stabant su- erat domus
per illud: sex alæ vni, & sex alæ alteri. dua- a maiestate
bus velabāt faciem eius, & duabus velabāt eius.
3 pedes eius, & duabus volabant. ❡ Et clama-
bant alter ad alterum, & dicebant, ‖ Sanctus Apoc.4.c.8.
sanctus

*.3. ſanctus ſanctus Dominus *Deus* exerci-
tuū, plena eſt omnis terra gloria eius. ¶ Et 4
commota ſunt ſuperliminaria cardinum à
voce clamantis, & domus repleta eſt fumo.
¶ Et dixi, Va mihi, quia tacui, quia vir pol- 5
lutus labijs ego ſum, & in medio populi pol-
luta labia habentis ego habito, & regem Do- B
minum exercituum vidi oculis meis. ¶ Et 6
volauit ad me vnus de Seraphim, & in ma
nu eius calculus, quem forcipe tulerat de al-
*tetigit 3. tari. Et tetigit os meū, & dixit, ¶ Ecce *te- 7
tigi* hoc labia tua, & auferetur iniquitas
tua, & peccatum tuū mundabitur. ¶ Et au- 8
diui vocem Domini dicentis, Quem mittā? C
& quis ibit nobis? Et dixi, Ecce ego, mitte
me. ¶ Et dixit, Vade, Et dices populo huic, 9
Mat.13.b.14 ‖Audite audientes, & nolite intelligere: &
Mar.4.b.12. videte viſionem, & nolite cognoſcere. ¶ Ex- 10
Luc.8.b.10. cæca cor populi huius, & aures eius aggraua:
Ioā.12.f.40. & oculos eius claude: ne forte videat oculis
Act.28.f.26. ſuis, & auribus ſuis audiat, & corde ſuo in-
Rom.11.b.8 telligat, & conuertatur, & ſanem eum. ¶ Et 11
dixi, Vſquequo Domine? Et dixit, Donec de- D
ſolentur ciuitates abſq; habitatore, & do-
mus ſine homine: & terra relinquetur de-
ſerta. ¶ Et longè faciet Dominus homines, 12
& multiplicabitur quæ derelicta fuerat in
medio terræ. ¶ Et adhuc in ea decimatio, & 13
conuertetur, & erit in oſtenſionē ſicut tere-
binthus, & ſicut quercus quæ expādit ramos
ſuos: ſemen ſanctum erit id quod ſteterit in
ea.

CAP. VII.

4.Re.15.2.5 ET factum eſt in diebus Achaz filij Ioa- 1
than, filij Oziæ regis Iudæ, aſcendit Ra- A
ſin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex
Iſrael in Ieruſalem, ad prælian dum contra
eam: & non potuerunt debellare eam. ¶ Et 2
nuntiauerunt domui Dauid, dicentes, Re-
quieuit Syria ſuper Ephraim, & commotum
eſt cor eius, & cor populi eius: ſicut mouentur
ligna ſyluarum à facie venti. ¶ Et dixit Do 3
minus ad Iſaiam, Egredere in occurſum A-
chaz tu, & qui derelictus eſt Iaſub filius
tuus, ad extremū aquæductus piſcinæ ſupe-
rioris in via Agri fullonis. ¶ Et dices ad eū, 4
Vide vt ſileas: noli timere, & cor tuum ne
formidet à duabus caudis titionū fumigan-
*& 6. tium iſtorū in ira furoris Raſin *regis* Sy-
riæ, & filij Romeliæ: ¶ eo quòd cōſilium inie- 5
rit cōtra te Syria in malum, Ephraim, & fi-
lius Romeliæ, dicentes, ¶ Aſcendamus ad Iu- 6
dam, & ſuſcitemus eum, & auellamus eum B
ad nos, & ponamus regem in medio eius fi-
lium Tabeel. ¶ Hæc dicit Dominus Deus, Nō 7
ſtabit, & non erit iſtud: ¶ ſed caput Syriæ 8
Damaſcus, & caput Damaſci Raſin: & ad-
huc ſexaginta & quinq; anni, & deſinet E-
phraim eſſe populus: ¶ & caput Ephraim Sa 9
maria, & caput Samariæ filius Romeliæ. Si
non credideritis, non permanebitis. ¶ Et ad- 10
iecit Dominus loqui ad Achaz, dicens, ¶ Pe- 11
te tibi ſignum à Domino Deo tuo in profun-
12 dum inferni, ſiue in excelſum ſuprà. ¶ Et di-
xit Achaz, Non petam, & non tentabo Do-
13 minum. ¶ Et dixit, Audite ergo domus Da-
uid, Nunquid parum vobis eſt, moleſtos eſſe
hominibus, quia moleſti eſtis & Deo meo?
14 ¶ Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſi-
C gnum: ‖Ecce, virgo concipiet & pariet filiū, Matt.1.d.23.
15 *& vocabitur* nomē eius Emmanuel. ¶ Bu- Luc.1.c.31.
tyrum & mel comedet, vt ſciat reprobare *vocabitis
16 malum, & eligere bonum. ¶ Quia antequam 9.
ſciat puer reprobare malum, & eligere bo- *vocabis 7.
num, derelinquetur terra quam tu deteſta-
17 ris a facie duorum regum ſuorum. ¶ Adducet
Dominus ſuper te, & ſuper populum tuū, &
ſuper domum patris tui dies qui nō venerūt
à diebus ſeparationis Ephraim à Iuda cum
18 rege Aſſyriorum. ¶ Et erit in die illa ſibila-
bis Dominus muſcæ quæ eſt in extremo flu-
minum Ægypti, & api quæ eſt in terra Aſ-
19 ſur: ¶ & venient, & requieſcent omnes in
torrentibus vallium, & in cauernis petra-
rum, & in omnibus frutetis, & in vniuerſis
20 foraminibus. ¶ In die illa radet Dominus in
nouacula conducta ‖in his qui trans flumen 4.Reg.19.d.
D ſunt, in rege Aſſyriorum, caput & pilos pe- 35.
21 dum, & barbam vniuerſam. ¶ Et erit in die
illa: nutriet homo vaccam boum, & duas o-
22 ues, ¶ & præ vbertate lactis comedet buty-
rum: butyrum enim & mel manducabit om-
23 nis qui relictus fuerit in medio terræ. ¶ Et
erit in die illa: omnis locus vbi fuerint mil-
le vites, mille argenteis, in ſpinas & in ve-
24 pres erūt. ¶ Cum ſagittis & arcu ingredien-
tur illuc: vepres enim & ſpinæ erunt in v-
25 niuerſa terra. ¶ Et omnes mōtes qui in ſar-
culo ſarrientur, non veniet illuc terror ſpi-
narum & vepium, & erit in paſcua bouis,
& in conculcationem pecoris.

CAP. VIII.

1 ET dixit Dominus ad me, Sume tibi li-
A brum grandem, & ſcribe in eo ſtylo ho-
minis, Velociter ſpolia detrahe, cito prædare.
2 ¶ Et adhibui mihi teſtes fideles Vriam ſa-
cerdotem, & Zachariam filium Barachiæ:
3 ¶ & acceſſi ad propheteſſam, & concepit, &
peperit filiū. Et dixit Dominus ad me: Voca
nomen eius Accelera-ſpolia-detrahere. Fe-
4 ſtina prædari. ¶ Quia antequam ſciat puer
vocare patrem ſuum & matrem ſuam, auſe
retur fortitudo Damaſci, & ſpolia Samariæ
5 coram rege Aſſyriorum. ¶ Et adiecit Domi-
6 nus loqui ad me adhuc, dicens, ¶ Pro eo quod
abiecit populus iſte aquas Siloe, quæ vadūt
cum ſilentio, & aſſumpſit magis Raſin, & fi-
7 lium Romeliæ: ¶ propter hoc ecce Dominus
adducet ſuper eos aquas fluminis fortes &
B multas, regem Aſſyriorū & omnem gloriam
eius: & aſcendet ſuper omnes riuos eius, &
8 fluet ſuper vniuerſas ripas eius, ¶ & ibit per
Iudam, inundās, & tranſiens vſq; ad collum

veniet. Et erit extensio alarũ eius, implens
latitudinem terræ tuæ ô Emmanuel. ¶Con- 9
gregamini populi, & vincimini, & audite
vniuersa procul terræ: cõfortamini & vin-
cimini, accingite vos & vincimini. ¶ inite 10
consiliũ & dißipabitur: loquimini verbum,
& non fiet: quia nobiscum Deus. ¶Hæc enim 11
ait Dominus ad me, Sicut in manu forti e-
rudiuit me, ne irem in via populi huius, di-
cens, ¶Non dicatis coniuratio, omnia enim 12
quæ loquitur populus iste, coniuratio est: & C
timorẽ eius ne timeatis, neq; paueatis. ¶Do- 13
minum exercituũ ipsum sanctificate: ipse pa
uor vester, & ipse terror vester. ¶Et erit vo 14
Luc.2.e.34. bis in sanctificationem. ‖ In lapidem autem
Rom.9.g.32. offensionis, et in petram scandali duabus do-
1.Pet.2.b.6. mibus Israël, in laqueum & in ruinam ha-
bitantibus Ierusalem. ¶ Et offendent ex eis 15
plurimi, & cadent & cõterentur, & irretien-
tur & capientur. ¶Liga testimonium, signa 16
legem in discipulis meis. ¶Et expectabo Do- 17
minum qui abscondit faciem suam à domo
Heb.2.d.13. Iacob, et præstolabor eum. ¶‖Ecce, ego et pueri 18
⸗.9. ⸗ mei' quos dedit mihi Dominus in signũ, D
& in portentũ Israël à Domino exercituũ,
qui habitat in monte Sion. ¶ Et cùm dixe- 19
rint ad vos, Quærite à pythonibus, & à di-
uinis qui strident in incantationibus suis:
⸗.3. Nunquid non populus à Deo suo requiret ⸗
visionem'? pro viuis à mortuis? ¶ Ad legem 20
magis, & ad testimonium. Quod si nõ dixe-
rint iuxta verbum hoc, non erit eis matuti-
na lux. ¶Et transibit per eam, corruet, & e- 21
suriet: & cùm esurierit, irascetur, & maledi-
cet regi suo, & Deo suo, & suspiciet sursum.
¶Et ad terram intuebitur, & ecce tribulatio 22
& tenebræ, dissolutio & angustia, & caligo
persequens, & non poterit auolare de angu-
stia sua.

CAP. IX.

Mat.4.c.15. PRimo tempore alleuiata est terra Zabu- 1
lon & terra Nephthali, & nouißimo A
aggrauata est via maris trãs Iordanem Ga-
"Gentium lilææ "Gẽtium. ¶Populus' qui ambulabat in 2
populus 12. tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus
in regione vmbræ mortis, lux orta est eis.
¶Multiplicasti gentem, non magnificasti læ- 3
titiam. Lætabuntur coram te, sicut qui læ-
tantur in messe, sicut exultant victores ca-
pta præda, quando diuidunt spolia. ¶ Iugum 4
enim oneris eius, & virgam humeri eius, &
Iudi.7.f.22. sceptrum exactoris eius superasti, ‖ sicut in
die Madian. ¶Quia omnis violenta præda- 5
tio cum tumultu, & vestimentum mistum
sanguine erit in combustionẽ & cibus ignis.
Luc.2.a.7. ¶ ‖ PARVVLVS enim NATVS est 6
nobis, & filius datus est nobis, & factus est B
principatus super humerum eius: & vocabi-
tur nomen eius admirabilis, consiliarius,
Deus, fortis, pater futuri seculi, princeps pa-
cis. ¶Multiplicabitur eius imperium, & pa- 7
cis non erit finis: super solium Dauid, & su-

per regnum eius ⸗sedebit': vt confirmet il- ⸗.9.
lud: & corroboret in iudicio & iustitia amo-
do & vsque in sempiternum. zelus Domini
8 exercituum faciet hoc. ¶ Verbum misit Do-
9 minus in Iacob, & cecidit in Israël. ¶Et sciet
omnis populus Ephraim, & habitantes Sa-
mariam, in superbia & magnitudine cordis
10 dicentes. ¶ Lateres ceciderunt, sed quadris
lapidibus ædificabimus: sycomoros succide-
11 runt, sed cedros immutabimus. ¶Et eleua-
bit Dominus hostes Rasin super eum, & ini-
12 micos eius in tumultum vertet. ¶ Syriam
ab oriente, & Philisthijm ab occidente: & de-
uorabunt Israël toto ore. In omnibus his non
C est auersus furor eius, sed adhuc manus eius
13 extenta: ¶ & populus non est reuersus ad
percutientem se, & Dominum exercituum
14 non inquisierunt. ¶Et disperdet Dominus ab
Israël caput & caudam, incuruantẽ & "re- "deprauan-
15 frenantem' die vna. ¶ Longæuus & hono- tem
rabilis, ipse est caput: & propheta docens
16 mendacium, ipse est cauda. ¶ Et erunt, qui
beatificant populum istum seducentes, & qui
17 beatificantur, præcipitati. ¶ Propter hoc su-
per adolescentulis eius non lætabitur Do-
minus: & pupillorum eius & viduarum non
D miserebitur: quia omnis hypocrita est & ne-
quam, & vniuersum os locutum est stulti-
tiam. In omnibus his non est auersus furor
18 eius, sed adhuc manus eius extenta. ¶ Suc-
censa est enim quasi ignis impietas, vepres
& spinam vorabit: & succendetur in densi-
tate saltus, & conuoluetur superbia fumi.
19 ¶In ira Domini exercituum conturbata est
terra, & erit populus quasi esca ignis: vir
20 fratri suo nõ parcet. ¶Et declinabit ad dex-
teram, & esuriet: & comedet ad sinistram,
& non saturabitur: vnusquisque carnẽ bra-
21 chij sui vorabit. ¶Manasses Ephraim, & E-
phraim Manassen, simul ipsi contra Iudam.
In omnibus his non est auersus furor eius,
sed adhuc manus eius extenta.

CAP. X.

1 VAE qui condunt leges iniquas: & scri-
2 bentes, iniustitiam scripserunt: ¶vt op-
A primerent in iudicio pauperes, & vim face-
rent causæ humilium populi mei: vt essent
viduæ præda eorum, & pupillos diriperent.
3 ¶Quid facietis in die visitationis, & cala-
mitatis de longe venientis? ad cuius confu-
gietis auxilium? & vbi derelinquetis glo-
4 riam vestram, ¶ne incuruemini sub vinculo
& cum interfectis cadatis? Super omnibus
his nõ est auersus furor eius, sed adhuc ma-
5 nus eius extenta. ¶ Væ Assur, virga furoris
mei & baculus ipse est, in manu eorum in-
6 dignatio mea. ¶Ad gentem fallacem mittam
eum, & contra populum furoris mei mãdabo
B illi, vt auferat spolia & diripiat prædam, &
ponat illum in conculcationem quasi lutum
7 platearum. ¶Ipse autem nõ sic arbitrabitur,
& cor

& cor eius non ita existimabit: ſed ad conte-
rendum erit cor eius, & ad internecionẽ gen
tium non paucarum. ¶ Dicet enim, Nunquid 8
non principes mei ſimul reges ſunt? ¶ Nun- 9
quid non vt Charcamis, ſic Calano: & vt
Arphad, ſic Emath? nunquid non vt Da-
maſcus, ſic Samaria? ¶ Quo modo inuenit 10
manus mea regna idoli, ſic & ſimulachra eo
rum de Ieruſalem & de Samaria. ¶ Nũquid 11
non ſicut feci Samariæ & idolis eius, ſic fa- C
ciam Ieruſalem & ſimulachris eius? ¶ Et e- 12
rit: cum impleuerit Dominus cuncta opera
ſua in monte Sion & in Ieruſalem, viſitabo
4. Reg. 19. g. ſuper fructum magnificè cordis regis ‖ Aſſur,
35. & ſuper gloriam altitudinis oculorum eius.
Inf. 37. g. 36. ¶ Dixit enim, In fortitudine manus meæ fe- 13
ci, & in ſapientia mea intellexi: & abſtuli
terminos populorum, & principes eorum de-
prædatus ſum, & detraxi quaſi potens in
ſublimi reſidentes. ¶ Et inuenit quaſi ni- 14
dum manus mea fortitudinem populorum:
& ſicut colliguntur oua quæ derelicta ſunt,
ſic vniuerſam terram ego cõgregaui: & non
fuit qui moueret pennam, & aperiret os, &
gannirent. ¶ Nunquid gloriabitur ſecuris con- 15
tra eũ qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſer- D
ra contra eum à quo trahitur? quomodo ſi e-
leuetur virga contra eleuantem ſe, & exal-
tetur baculus qui vtique lignum eſt. ¶ Pro- 16
pter hoc mittet dominator Dominus exerci-
tuum, in pinguibus eius tenuitatẽ: & ſub-
tus gloriam eius ſuccenſa ardebit quaſi com-
buſtio ignis. ¶ Et erit lumen Iſrael in igne, 17
& Sanctus eius in flamma: & ſuccendetur,
& deuorabitur ſpina eius, & vepres in die
vna. ¶ Et gloria ſaltus eius, & carmeli eius 18
ab anima vſque ad carnem conſumetur, & E
erit terrore profugus. ¶ Et reliquiæ ligni ſal- 19
tus eius præ paucitate numerabuntur, &
puer ſcribet eos. ¶ Et erit in die illa: non ad- 20
iiciet reſiduum Iſrael, & hi qui fugerunt de
domo Iacob, inniti ſuper eo qui percutit eos:
ſed innitetur ſuper Dominum ſanctum Iſ-
*In verita- rael, *in veritate. ¶ Reliquiæ conuertẽtur, 21
te reliquiæ reliquiæ, inquam, Iacob ad Deum fortem.
14. ¶ ‖ Si enim fuerit populus tuus Iſrael quaſi 22
Rom. 9. f. 27 arena maris, reliquiæ conuertentur ex eo,
Inf. 12. c. 12. conſummatio abbreuiata inundabit iuſti-
tiam. ¶ Conſummationẽ enim & abbreuia- 23
tionem Dominus Deus exercituum faciet in F
medio omnis terræ. ¶ Propter hoc, hæc dicit 24
Dominus Deus exercituum, Noli timere po-
pulus meus habitator Sion, ab Aſſur, in vir-
ga percutiet te, & baculum ſuum leuabit ſu
per te in via Aegypti. ¶ Adhuc enim paulu- 25
lum modicumq;, & conſummabitur indi-
gnatio & furor meus ſuper ſcelus eorum.
Inf. 37. g. 36. ¶ ‖ Et ſuſcitabit ſuper eum Dominus exerci- 26
Iud. 7. g. 25. tuum flagellum, ‖ iuxta plagam Madian in
Petra-Oreb, & virgam ſuam ſuper mare,
& leuabit eam in via Aegypti. ¶ Et erit in 27

die illa: auferetur onus eius de humero tuo,
& iugum eius de collo tuo, & computreſcet
28 iugum a facie olei. ¶ Veniet in Aiath, tran-
G ſibit in Magron: apud Machmas commenda-
29 bit vaſa ſua. ¶ Tranſierunt curſim Gaba ſe-
des noſtra: obſtupuit Rama, Gabaath Saulis
30 fugit. ¶ Hinni voce tua filia Gallim, atten-
31 de Laiſa, paupercula Anathoth. ¶ Migrauit
Medemena: habitatores Gabim confortami-
32 ni. ¶ Adhuc dies eſt, vt in Nobe ſtetur: agi-
tabit manum ſuam ſuper montem filiæ Siõ,
33 collem Ieruſalem. ¶ Ecce, dominator Domi-
nus exercituum confringet lagunculam in
terrore, & excelſi ſtatura ſuccidentur, &
34 ſublimes humiliabuntur. ¶ Et ſubuertentur
condenſa ſaltus ferro: & Libanus cum ex-
celſis cadet.

CAP XI.

1 ET ‖ egredietur virga de radice Ieſſe, & Act. 13. d. 23.
2 flos de radice eius aſcendet. ¶ Et requie-
A ſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſa-
pientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & for-
3 titudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis. ¶ Et
replebit eum ſpiritus timoris Domini: non
ſecundum viſionem oculorum iudicabit, ne-
que ſecundum auditum aurium arguet:
4 ¶ Sed iudicabit in iuſtitia pauperes, & ar-
guet in æquitate pro manſuetis terræ: ‖ & 2. Theſ. 2. c. 8
percutiet terram virga oris ſui, & ſpiritu
5 labiorum ſuorum interficiet impium. ¶ Et
erit iuſtitia cingulum lumborum eius: & fi-
6 des cinctorium renum eius. ¶ ‖ Habitabit lu- Inf. 65. d. 25.
pus cum agno: & pardus cum hœdo accuba-
B bit: vitulus, & leo, & ouis ſimul morabun-
7 tur, & puer paruulus minabit eos. ¶ Vitu-
lus, & vrſus paſcentur: ſimul requieſcent
catuli eorum: & leo quaſi bos comedet pa-
8 leas. ¶ Et delectabitur infans ab vbere ſu-
per foramine aſpidis: & in cauerna reguli,
qui ablactatus fuerit, manum ſuam mittet.
9 ¶ Non nocebunt, & non occident in vniuer-
ſo monte ſancto meo, quia repleta eſt terra
ſcientia Domini, ſicut aquæ maris operien-
10 tes. ¶ In die illa radix Ieſſe, ‖ qui ſtat in ſi- Rom. 15. c. 12
gnum populorum, ipſum gentes deprecabun-
11 tur, & erit ſepulchrum eius glorioſum. ¶ ‖ Et Sup. 10. c. 22
C erit in die illa: adiiciet Dominus ſecundo
manum ſuam ad poſſidendum reſiduum po-
puli ſui, quod relinquetur ab Aſſyriis, & ab
Aegypto, & a Phethros, & ab Aethiopia, &
ab Aelam, & à Sennaar, & ab Emath, &
12 ab inſulis maris. ¶ Et leuabit ſignum in na-
tiones, & congregabit profugos Iſrael, & di-
ſperſos Iuda colliget à quatuor plagis terræ.
13 ¶ Et auferetur zelus Ephraim, & hoſtes Iu
da peribunt: Ephraim non æmulabitur Iu-
dam, et Iudas non pugnabit contra Ephraim.
14 ¶ Et volabunt in humeros Philiſthijm per
D mare, ſimul prædabũtur filios Orientis: Idu
mæa & Moab præceptum manus eorũ; & filij
15 Ammon obedientes erunt. ¶ Et deſolabit

Dominus linguam maris Aegypti, & leua-
bit manum suam super flumen in fortitu-
dine spiritus sui: & percutiet eum in septem
riuis, ita vt transeant per eũ calceati. ¶ Et 16
erit via residuo populo meo, qui relinquetur
Exo.14.g.29 ab Assyrijs: sicut fuit Israëli || in die illa qua
ascendit de terra Aegypti.

CAP. XII.

1 ET dices in die illa, Confitebor tibi Do-
A mine, quoniam iratus es mihi: conuer-
sus est furor tuus, & consolatus es me.
2 ¶ Ecce Deus saluator meus, fiducialiter
Exo.15.a.2. agam, & non timebo: quia || fortitudo mea,
Psal.117.c.14. & laus mea Dominus * & factus est mihi
*Deus 10. in salutem.
3 ¶ Haurietis aquas in gaudio de fontibus
saluatoris.
4 ¶ Et dicetis in die illa, Confitemini Do-
B mino, & inuocate nomen eius: notas facite
in populis adinuentiones eius: mementote
quoniam excelsum est nomen eius.
5 ¶ Cantate Domino quoniã magnificè fe-
cit: annuntiate hoc in vniuersa terra.
6 ¶ Exulta, & lauda habitatio Sion: quia
magnus in medio tui sanctus Israël.

CAP. XIII.

1 ONus Babylonis, quod vidit Isaias fi-
2 lius Amos. ¶ Super montem caligino-
A sum leuate signum, exaltate vocem, leuate
3 manum, & ingrediantur portas duces. ¶ Ego
mandaui sanctificatis meis, & vocaui for-
tes meos in ira mea, exultantes in gloria
4 mea. ¶ Vox multitudinis in montibus, quasi
populorum frequentium, vox sonitus regum
& gentium congregatarum: Dominus exer-
5 cituum praecepit militiae belli, ¶ venientibus
de terra procul, à summitate caeli: Dominus,
& vasa furoris eius, vt disperdat omnẽ ter-
6 ram. ¶ Vlulate, quia prope est dies Domini.
7 quasi vastitas à Domino veniet. ¶ Propter
hoc omnes manus dissoluentur, & omne cor
8 hominis contabescet ¶ & conteretur. Torsio-
nes & dolores tenebunt, quasi parturiens
B dolebunt: vnusquisque ad proximum suum
9 stupebit, facies combustae vultus eorũ. ¶ Ecce
dies Domini veniet, crudelis & indignatio-
nis plenus, & irae, furorisq;, ad ponendam
terram in solitudinem, & peccatores eius cõ-
Eze.32.b.7. 10 terendos de ea: ¶ || Quoniam stellae caeli, &
Ioël.2.c.15. splendor earum non expandent lumẽ suum:
Mat.24.c.29 || obtenebratus est sol in ortu suo, & luna nõ
Mar.13.c.24 11 splendebit in lumine suo. ¶ Et visitabo super
Luc.21.c.25. orbis mala, & contra impios iniquitatem
C eorum, & quiescere faciam superbiam infi-
delium, & arrogantiam fortium humiliabo.
12 ¶ Pretiosior erit vir auro, & homo mundo
13 obrizo. ¶ Super hoc, caelum turbabo: & moue-
bitur terra de loco suo, propter indignatio-
nem Domini exercituum, & propter diem
14 irae furoris eius. ¶ Et erit quasi damula fu-
giens, & quasi ouis: & non erit qui congre-
get: vnusquisque ad populum suum conuer-
tetur, & singuli ad terram suam fugient.
15 ¶ Omnis qui inuentus fuerit, occidetur: &
omnis qui superuenerit, cadet in gladio.
16 ¶ || Infantes eorum allidentur in oculis eo- Psa.136.b.9.
rum: diripientur domus eorum, & vxores
17 eorum violabuntur. ¶ Ecce ego suscitabo su-
per eos Medos, qui argentum non quaerant,
18 nec aurum velint, ¶ sed sagittis paruulos in-
D terficient, & lactentibus vteri non misere-
buntur, & super filios non parcet oculus eo-
19 rum. ¶ Et erit Babylon illa gloriosa in re-
gnis, inclyta in superbia Chaldaeorum, || si- Ge.19.e.24.
cut subuertit Dominus Sodomam & Go-
20 morrham. ¶ Non habitabitur vsq; in finem,
& non fundabitur vsq; ad generationem &
generationem: nec ponet ibi tentoria Arabs,
21 nec pastores requiescent ibi. ¶ Sed requies-
cent ibi bestiae, & replebuntur domus eorum
draconibus: & habitabunt ibi struthiones,
22 & pilosi saltabunt ibi: ¶ & respondebunt ibi
vlulae in aedibus eius, & sirenes in delubris
voluptatis.

CAP. XIIII.

1 PRopè est vt veniat tempus eius, & dies
A eius non elongabũtur. Miserebitur enim
Dominus Iacob, & eliget adhuc de Israel, &
requiescere eos faciet super humum suam:
adiungetur aduena ad eos, & adhaerebit do-
2 mui Iacob. ¶ Et tenebunt eos populi, & ad-
ducent eos in locum suum: & possidebit eos
domus Israel super terram Domini in ser-
uos & ancillas: & erunt capientes eos qui se
3 ceperant, & subijcient exactores suos. ¶ Et
erit in die illa: cùm requiem dederit tibi
Deus à labore tuo, & à concussione tua, & à
4 seruitute dura qua antè seruisti, ¶ sumes
parabolam istam contra regem Babylonis, &
B & dices, Quomodo cessauit exactor, quieuit
5 tributum? ¶ Contriuit Dominus baculum
6 impiorum, virgam dominantium, ¶ caedẽtem
populos in indignatione, plaga insanabili,
subijcientem in furore gentes, persequentem
7 crudeliter. ¶ Conquieuit & siluit omnis ter-
8 ra, gauisa est & exultauit: ¶ abietes quoque
laetatae sunt super te, & cedri Libani. ex quo
9 dormisti, non ascendit qui succidat nos. ¶ In-
fernus subter conturbatus est in occursum
C aduentus tui, suscitauit tibi gigantes. Om-
nes principes terrae surrexerunt de solijs
10 suis, omnes principes nationum. ¶ Vniuersi
respondebunt, & dicent tibi, Et tu vulne-
ratus es sicut & nos, nostri similis effectus
11 es. ¶ Detracta est ad inferos superbia tua,
concidit cadauer tuũ: subter te sternetur ti-
nea, & operimentum tuum, erunt vermes.
12 ¶ Quomodo cecidisti de caelo lucifer, qui ma-
nè oriebaris? corruisti in terram, qui vulne-
13 rabas gentes? ¶ qui dicebas in corde tuo, In
caelum conscendam, super astra Dei exaltabo
solium meum, * sedebo in monte testamenti, *& ză
in la-

in lateribus Aquilonis. ¶ Ascendã super al- 14
titudinem nubium, similis ero Altißimo.
¶ Veruntamen ad infernũ detraheris in pro- 15
fundum laci. ¶ Qui te viderint, ad te incli- 16
nabuntur, teq; prospicient, Nunquid iste est
vir qui conturbauit terram, qui concußit re- D
gna? ¶ Qui posuit orbẽ desertũ, & vrbes eius 17
destruxit, vinctis eius non aperuit carcerẽ?
¶ Omnes reges gentium vniuersi dormierũt 18
in gloria, vir in domo sua. ¶ Tu autem pro- 19
iectus es de sepulchro tuo, quasi stirps inuti-
lis pollutus, & obuolutus cum his qui inter-
fecti sunt gladio, & descenderunt ad funda-
menta laci, quasi cadauer putridum. ¶ Non 20
habebis consortium neque cum eis in sepul-
tura: tu enim terram tuam disperdidisti, tu
populum tuum occidisti: non vocabitur in æ-
ternum semen peßimorum. ¶ Præparate filios 21
eius occisioni in iniquitate patrum suorum: E
non consurgent, nec hæreditabunt terram,
neque implebunt faciem orbis ciuitatum.
¶ Et consurgam super eos, dicit Dominus ex- 22
ercituum: & perdam Babylonis nomẽ, & re-
liquias, & germen, & progeniem: dicit Do-
minus. ¶ Et ponam eam in possessionem eri- 23
cij, & in paludes aquarum, et scopabo eam in
scopa terens, dicit Dominus exercituũ. ¶ Iu- 24
rauit Dominus exercituum, dicens, Si nõ vt
putaui ita erit: & quomodo mente tracta-
ui, ¶ sic eueniet, Vt conterã Assyrium in ter- 25
ra mea, & in montibus meis conculcem eum,
& auferetur ab eis iugum eius, & onus il-
lius ab humero eorum tolletur. ¶ Hoc consi- 26
lium quod cogitaui super omnem terram, &
hæc est manus extenta super vniuersas gen-
tes. ¶ Dominus enim exercituum decreuit: 27
& quis poterit infirmare? & manus eius ex-
tenta: & quis auertet eam? ¶ In anno quo 28
mortuus est rex Achaz, factũ est onus istud.
¶ Ne læteris Philisthæa omnis tu, quoniam 29
comminuta est virga percussoris tui: de radi- G
ce enim colubri egredietur regulus, & semen
eius absorbens volucrem. ¶ Et pascentur pri 30
mogeniti pauperum, & pauperes fiduciali-
ter requiescent: & interire faciam in fame
radicem tuam, & reliquias tuas interficiã.
¶ Vlula porta, clama ciuitas: prostrata est 31
Philisthæa omnis: ab Aquilone enim fumus
veniet, & non est qui effugiet agmen eius.
¶ Et quid respondebitur nuntijs gentis? Quia 32
"ipso Dominus fundauit Sion, & in " ipsa' spe-
rabunt pauperes populi eius.

CAP. XV.

Onus Moab. quia nocte vastata est Ar- 1
Moab, conticuit: quia nocte vastatus A
est Murus Moab, conticuit. ¶ Ascendit do- 2
mus & Dibon ad excelsa in planctum: super
Iere.48.f.37 Nabo & super Medaba, Moab vlulabit: ‖ in
cunctis capitibus eius caluitium, & omnis
Ezec.7.c.18. barba radetur. ¶ ‖ In triuijs eius accincti 3
sunt sacco: super tecta eius, & in plateis e-
ius omnis " vlulatus', descendit in fletum. "vlulat 4.
4 ¶ Clamabit Hesebon & Elcale, vsque Iasa
B audita est vox eorum. super hoc expediti
Moab vlulabunt, anima eius vlulabit sibi.
5 ¶ Cor meum ad Moab clamabit, vectes eius
vsq; ad Segor vitulam " consternantem'. per "consternan-
ascensum enim Luith flens ascendet, & in tem, id est,
via Oronaim clamorem contritionis leua- trimam 7.
6 bunt. ¶ Aquæ enim Nemrim desertæ erunt,
quia aruit herba, defecit germen, viror om-
7 nis interijt. ¶ Secundum magnitudinem ope-
ris & visitatio eorum: ad torrentem salicum
8 ducent eos. ¶ Quoniam circuibit clamor ter-
minum Moab: vsque ad Gallim vlulatus e-
ius, & vsque ad Puteum-Elim clamor eius.
9 ¶ Quia aquæ Dibon repletæ sunt sanguine:
ponam enim super Dibon additamenta: his
qui fugerint de Moab leonem, & " reliquijs' "reliquis
terræ. 12.

CAP. XVI.

1 (Emitte agnũ ⌐ Domine' dominatorem ⌐.10.
A terræ, de Petra-deserti ad montem fi-
2 liæ Sion.) ¶ Et erit sicut auis fugiẽs, & pul-
li de nido auolantes, sic erunt filiæ Moab in
3 transcensu Arnon. ¶ Ini-consilium: coge con-
silium: pone quasi noctem vmbram tuam
in meridie: absconde fugientes, & vagos ne
4 prodas. ¶ Habitabunt apud te profugi mei:
Moab esto latibulum eorum à facie vastato-
ris: finitus est enim puluis, consummatus est
5 miser, defecit, qui conculcabat terram. ¶ Et
B præparabitur in misericordia solium, & se-
debit super eum in veritate in tabernaculo
Dauid iudicans & quærẽs iudicium, & ve-
6 lociter reddens quod iustũ est. ¶ ‖ Audiuimus Ier.48.d.29
superbiã Moab, superbus est valde: superbia
eius & arrogantia eius, & indignatio eius,
7 plusquam fortitudo eius. ¶ Idcirco vlulabit
Moab ad Moab, vniuersus vlulabit: his qui
lætãtur super muros cocti lateris, loquimini
8 plagas suas. ¶ Quoniam suburbana Hesebon
deserta sunt, & vineã Sabama Domini Gen-
tium exciderũt flagella eius: vsque ad Iazer
peruenerunt, errauerunt in deserto, propa-
gines eius relictæ sunt, transierunt mare.
9 ¶ Super hoc plorabo in fletu Iaser vineam
C Sabama: inebriabo te lachryma mea Hese-
bon, & Eleale: quoniam super vindemiam
tuam, & super messem tuam vox calcãtium
10 irruit. ¶ Et auferetur lætitia & exultatio de
Carmelo, & in vineis non exultabit, neque
iubilabit. vinũ in torculari non calcabit qui
calcare consueuerat: vocem calcantium ab-
11 stuli. ¶ Super hoc vẽter meus ad Moab quasi
cithara sonabit, & viscera mea ad murum
12 cocti lateris. ¶ Et erit: cùm apparuerit quod
laborauit Moab super excelsis suis, ingredie-
tur ad sancta sua vt obsecret, & nõ valebit.
13 ¶ Hoc verbum quod locutus est Dominus
14 ad Moab ex tunc. ¶ Et nunc locutus est Do-
minus, dicẽs, In tribus annis quasi anni mer-
cenarij auferetur gloria Moab super omnĩ

* in eo sicut racemus.
populo multo, & relinquetur* paruus & mo-
dicus, nequaquam multus.

CAP. XVII.

ONus Damasci. Ecce Damascus desinet 1
esse ciuitas, & erit sicut aceruus lapi- A
dum in ruina. Derelictæ ciuitates Aroer 2
gregibus erunt, & requiescent ibi, & nō erit
qui exterreat. Et cessabit adiutorium ab 3
Ephraim, & regnum à Damasco: & reliquiæ
Syriæ, sicut gloria filiorum Israël erunt: di-
cit Dominus exercituū. Et erit in die illa: 4
attenuabitur gloria Iacob, & pinguedo car-
nis eius marcescet. Et erit sicut congregās 5
in messe quod restiterit, & brachium eius
spicas leget: & erit sicut quærens spicas in
valle Raphaim. Et relinquetur in eo sicut 6
racemus, & sicut excussio oleæ duarum vel
triū oliuarum in summitate rami, siue qua-
tuor aut quinque in cacuminibus eius fru- B
ctus eius. Dicit Dominus Deus Israël. In 7
die illa inclinabitur homo ad factorē suum,
& oculi eius ad sanctum Israël respicient:
& non inclinabitur ad altaria quæ fece- 8
runt manus eius: & quæ operati sunt digiti
eius non respiciet, lucos & delubra. In die 9
illa erunt ciuitates fortitudinis eius dereli-
ctæ sicut aratra, & segetes quæ derelictæ C
* erit 7.
sunt à facie filiorum Israël, & "eris' deser-
ta. Quia oblita es Dei saluatoris tui, & 10
fortis adiutoris tui non es recordata: pro-
* infidelem.
pterea plantabis plantationē "fidelem', &
germen alienum seminabis. In die plan- 11
tationis tuæ labrusca, & manè semen tuum
florebit. ablata est messis in die hæreditatis,
* multitudini 20.
& dolebit grauiter. Væ "multitudo' popu- 12
lorum multorū ut multitudo maris sonan-
tis: & tumultus turbarum sicut sonitus a- D
quarū multarū. Sonabunt populi sicut so- 13
nitus aquarū inundantiū, & increpabit eū,
& fugiet procul: & rapietur sicut puluis mon
tium à facie venti, & sicut turbo corā tēpe-
state. In tempore vesperæ, & ecce turbatio: 14
in matutino, & nō subsistet. hæc est pars eo-
rum qui vastauerunt nos, & sors diripien-
tium nos.

CAP. XVIII.

VÆ terræ cymbalo alarum quæ est trās 1
flumina Aethiopiæ, qui mittit in ma- 2
re legatos, & in vasis papyri super aquas. A
Ite angeli veloces ad gentem conuulsam, &
dilaceratam: ad populum terribilem, post
quem non est alius: ad gentem expectantem
* expectantem 8.
" & conculcatam, cuius diripuerunt flumina
terram eius. * Omnes habitatores orbis qui 3
* ad montem nominis Domini exercituum, montem Sion.
moramini in terra, cùm eleuatum fuerit si-
gnum in montibus, videbitis, & clangorem
tubæ audietis: quia hæc dicit Dominus ad 4
me, Quiescam, & considerabo in loco meo si-
cut meridiana lux clara est, & sicut nubes
roris in die messis. Ante messem enim totus 5
effloruit, & immatura perfectio germinabit,
& præcidentur ramusculi eius falcibus: &
quæ derelicta fuerint, abscindentur, & ex-
6 cutientur. Et relinquentur simul auibus
montium, & bestiis terræ: & æstate perpetua
erunt super eum volucres, & omnes bestiæ
7 terræ super illum hyemabunt. In tempore
illo deferetur munus Domino exercituum à
populo diuulso & dilacerato: à populo terri-
bili post quem non fuit alius: à gente expe-
ctante, - expectante' & conculcata, cuius - . 1
diripuerunt flumina terram eius, ad locum
nominis Domini exercituum montem Sion.

CAP. XIX.

1 ONus Aegypti. Ecce Dominus ascendet
A super nubem leuem, & ingredietur
Aegyptum & commouebuntur simulachra
Aegypti à facie eius, & cor Aegypti tabescet
2 in medio eius. Et concurrere faciam Aegy-
ptios aduersus Aegyptios: & pugnabit vir
contra fratrem suum, & vir contra amicum
suum, ciuitas aduersus ciuitatem, regnum
3 aduersus regnum. Et dirumpetur spiritus
Aegypti in visceribus eius, & consilium eius
præcipitabo: & interrogabunt simulachra
sua, & diuinos suos, & pythones, & ariolos.
4 Et tradam Aegyptum in manu dominorum
crudelium, et rex fortis dominabitur eorum,
5 ait Dominus Deus exercituum. Et arescet
aqua de mari, & fluuius desolabitur atque
6 siccabitur. Et deficient flumina: * attenua- * & 1
buntur, & siccabuntur riui aggerum. Cala-
7 mus & iuncus marcescet, nudabitur al-
ueus riui à fonte suo: & omnis sementis ir-
8 rigua siccabitur, arescet, & non erit. Et
B mœrebunt piscatores, & lugebunt omnes
mittentes in flumen hamum, & expanden-
tes rete super faciem aquarum emarcescent.
9 Confundentur qui operabantur linum,
10 "plectentes' & texentes subtilia. Et erunt " pectētes 9.
irrigua eius flaccentia: omnes qui faciebant
11 lacunas ad capiendos pisces. Stulti princi-
pes Taneos, sapientes consiliarii Pharaonis
dederunt consilium insipiens. quomodò di-
citis Pharaoni, Filius sapientium ego, filius
12 regum antiquorum? Vbi nunc sunt sapien-
tes tui? annuntient tibi, & indicent quid
cogitauerit Dominus exercituum super Ae-
13 gyptum. Stulti facti sunt principes Ta-
neos, emarcuerunt principes Mempheos, de-
ceperunt Aegyptum, angulum populorum e-
14 ius. Dominus miscuit in medio eius spiri-
tum vertiginis: & errare fecerūt Aegyptum
C in omni opere suo, sicut errat ebrius & vo-
15 mens. Et non erit Aegypto opus quod faciat
caput & caudam incuruantem & refrænan-
16 tem. In die illa erit Aegyptus quasi mulie-
res, & stupebunt, & timebunt à facie com-
motionis manus Domini exercituum, quam
17 ipse mouebit super eam. Et erit terra Iuda
Aegypto in pauorem: omnis qui illius fuerit
recordatus, pauebit à facie consilii Domini
exercituum, quod ipse cogitauit super eam.
In

¶In die illa erunt quinque ciuitates in ter- 18
ra Aegypti, loquentes lingua Chanáan, &
iurantes per Dominum exercituum: Ciui-
tas solis vocabitur vna. ¶In die illa erit al- 19
tare Domini in medio terræ Aegypti, & ti-
tulus Domini iuxta terminum eius: ¶& e- 20
rit in signum & in testimoniũ Domino ex- D
ercituum in terra Aegypti. Clamabũt enim
ad Dominum à facie tribulantis, & mittet
eis saluatorem & propugnatorem qui liberet
eos. ¶Et cognoscetur Dominus ab Aegypto, & 21
cognoscent Aegyptij Dominum in die illa, &
colẽt eum in hostijs & in muneribus: & vo-
ta vouebunt Domino, & soluent. ¶Et per- 22
cutiet Dominus Aegyptum plaga, & sanabit
eam, & reuertentur ad Dominum, & placa-
bitur eis, & sanabit eos. ¶In die illa erit via 23
de Aegypto in Assyrios, & intrabit Assyrius
Aegyptum, & Aegyptius in Assyrios, & ser-
uient Aegyptij Assur. ¶In die illa erit Israël 24
tertius Aegyptio & Assyrio: benedictio in
medio terræ, ¶cui benedixit Dominus exer- 25
cituum, dicens, Benedictus populus meus
Aegypti. & opus manuũ mearum "Assyrio'. — "Assyrius 4.
hæreditas autem mea Israël.

CAP. XX.

IN anno quo ingressus est Tharthan in A- 1
zotum, cùm misisset eum Sargon rex Assy- A
riorum, & pugnasset contra Azotum, & ce-
pisset eam: ¶in tempore illo locutus est Do- 2
minus in manu Isaiæ filij Amos, dicens, Va-
de, & solue saccum de lumbis tuis, & cal-
ciamenta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit
sic vadens nudus, & discalceatus. ¶Et dixit 3
Dominus, Sicut ambulauit seruus meus I-
saias nudus, & discalceatus, trium annorum
signum & portentum erit super Aegyptum
& super Aethiopiam: ¶sic minabit rex Assy- 4
riorum captiuitatem Aegypti, & transmi- B
grationem Aethiopiæ, iuuenem & senem,
"nudam & discalceatam' discoopertis nati- — "nudum & discalceatum 5.
bus ad ignominiam Aegypti. ¶Et timebunt, 5
& confundentur ab Aethiopia spe sua, & ab
Aegypto gloria sua. ¶Et dicet habitator in- 6
sulæ huius in die illa, "Ecce hæc' erat spes — "Haccine
nostra, ad quos confugimus in auxilium, vt
"liberarent' nos a facie regis Assyriorum: & — "liberaret 7
quomodo effugere poterimus nos?

CAP. XXI.

ONus deserti maris. Sicut turbines ab 1
Aphrico veniunt, de deserto venit, de A
terra horribili. ¶Visio dura nũtiata est mihi: 2
qui incredulus est, infideliter agit: & qui
depopulator est, vastat. Ascende Aelam, ob-
side Mede: omnem gemitum eius cessare feci.
¶Propterea repleti sunt lumbi mei dolore, 3
angustia possedit me sicut angustia partu-
rientis: corrui cùm audirem, conturbatus
sum cùm viderem. ¶Emarcuit cor meum, te- 4
nebræ stupefecerũt me: Babylon dilecta mea,
posita est mihi in miraculum. ¶Pone men- 5
sam, contemplare in specula: comedentes &
bibentes surgite principes, arripite clypeum:
6 ¶Hæc enim dixit mihi Dominus, Vade, &
B pone speculatorem: & quodcunque viderit,
7 annuntiet. ¶Et vidit currum duorum equi-
tum, ascensorem asini, & ascensorem cameli:
& contemplatus est diligenter multo intui-
8 tu. ¶Et clamauit leo, Super speculam Domi-
ni ego sum, stans iugiter per diem: & ‖super — Heb.2.a.1.
custodiam meam ego sum, stans totis nocti-
9 bus. ¶Ecce iste venit ascensor vir bigæ e-
C quitum, & respondit, & dixit, ‖Cecidit, ce- — Iere 51.a.1.
cidit Babylon, & omnia sculptilia deorum — Apoc.14.b.8
10 eius contrita sunt in terram. ¶Tritura mea,
& "filia' areæ meæ, quæ audiui à Domino — "filius 1.
exercituum Deo Israël, annuntiaui vobis.
11 ¶Onus Duma, Ad me clamat rex Seir, cu-
stos quid de nocte? custos quid de nocte?
12 ¶Dixit custos, Venit manè & nox: si quæri-
13 tis, quærite: conuertimini, venite. ¶Onus
in Arabia. In saltu ad vesperam dormietis,
14 in semitis Dedanim. ¶Occurrentes sitienti
D ferte aquam, qui habitatis terram austri,
15 cum panibus occurrite fugienti. ¶A facie e-
nim gladiorum fugerunt, à facie gladij im-
minentis, à facie arcus extenti, à facie gra-
16 uis prælij: ¶quoniam hæc dicit Dominus ad
me, Adhuc in vno anno, quasi in anno mer-
cenarij, & auferetur omnis gloria Cedar.
17 ¶Et reliquiæ numeri sagittariorum fortium
de filijs Cedar imminuentur: Dominus enim
Deus Israël locutus est.

CAP. XXII

1 ONus vallis visionis. Quidnam quoque
A tibi est, quia ascendisti & tu omnis in
2 tecta? ¶clamoris plena, vrbs frequens, ciui-
tas exultans: interfecti tui, non interfecti
3 gladio: nec mortui* in bello. ¶Cuncti princi- — *tui mor-
pes tui fugerunt simul, duréq; ligati sunt: — tui.
omnes qui inuenti sunt vincti sunt pariter,
4 procul fugerunt. ¶Propterea dixi, Recedite à
me, amare flebo: nolite incumbere vt cõsole-
mini me super vastitate filiæ populi mei.
5 ¶Dies enim interfectionis & conculcationis
B & fletuũ domino Deo exercituũ in valle vi-
sionis, scrutans murũ, & magnificus super
6 montem. ¶Et Aelã sumpsit pharetrã currum
hominis equitis, & parietem nudauit cly-
7 peus. ¶Et erũt electæ valles tuæ plenæ qua-
drigarũ, et equites ponẽt sedes suas in porta.
8 ¶Et reuelabitur operimentũ Iuda, & "vide- — "videbitis
bis' in die illa armamentariũ domus saltus.
9 ¶Et scissuras ciuitatis Dauid videbitis, quia
multiplicatæ sunt: & cõgregastis aquas pi-
10 scinæ inferioris, ¶et domos Ierusalẽ numera-
C stis, et destruxistis domos ad muniendũ mu-
11 rũ. ¶Et lacũ fecistis inter duos muros, "&' — "ad 1.
aquã piscinæ veteris: & nõ suspexistis ad eũ
qui fecerat eã, & operatorẽ eius delonge non
12 vidistis. ¶Et vocabit Dñs Deus exercituũ in
die illa ad fletũ, & ad planctũ, ad caluitiũ,

& ad cingulum sacci: ¶ & ecce gaudium & 13
lætitia occidere vitulos, & iugulare arietes, D
Sap.2.b.6. *comedere carnes, & bibere vinum, ‖ Come-*
1.Co.15.d.32 *damus & bibamus, cras enim moriemur.*
50.d.12. *¶ Et reuelata est in auribus meis vox Do- 14*
mini exercituum, Si dimittetur iniquitas
hæc vobis donec moriamini: dicit Dominus
Deus exercituũ. ¶ Hæc dicit Dominus Deus 15
exercituum, Vade, ingredere ad eum qui ha-
bitat in tabernaculo, ad Sobnam præpositum
templi, & dices ad eum, ¶ Quid tu hic, aut 16
quasi quis hic? quia excidisti tibi hic sepul-
chrũ, excidisti in excelso memoriale diligen-
ter, in petra tabernaculum tibi. ¶ Ecce, Do- 17
minus asportari te faciet, sicut asportatur E
gallus gallinaceus, & quasi amictum sic sub-
leuabit te. ¶ Coronans coronabit te tribula- 18
tione, quasi pilam mittet te in terram latam
& spatiosam: ibi morieris, & ibi erit currus
gloriæ tuæ, ignominia domus Domini tui.
¶ Et expellam te de statione tua, & de mini- 19
sterio tuo deponam te. ¶ Et erit in die illa: 20
vocabo seruum meũ Eliacim filium Helciæ,
¶ & induam illum tunica tua, & cingulo tuo 21
confortabo eum, & potestatem tuam dabo in F
manu eius: & erit quasi pater habitantibus
Apoc.3.b.7. *Ierusalem, & domui Iuda. ¶ ‖ Et dabo clauem 22*
Iob 12.c.14. *domus Dauid super humerum eius: & ape-*
riet, & non erit qui claudat: & claudet, &
non erit qui aperiat. ¶ Et figam illum paxil 23
lum in loco fideli, & erit in solium gloriæ do-
mui patris sui. ¶ Et suspendent super eum o- 24
mnem gloriam domus patris eius vasorum G
diuersa genera, omne vas paruulum à vasis
craterarum vsque ad omne vas musicorũ. ¶ In 25
die illa, dicit Dominus exercituum, aufere-
tur paxillus qui fixus fuerat in loco fideli:
& frangetur, & cadet, & peribit quod pe-
pendeerat in eo, quia Dominus locutus est.

CAP. XXIII.

ONus Tyri. Vlulate naues maris, quia 1
vastata est domus, vnde venire con- A
sueuerant: de terra Cethim reuelatum est
eis. ¶ Tacete qui habitatis in insula: negotia 2
tio Sidonis, transfretantes mare repleuerũt
te. ¶ In aquis multis semen Nili, messis flu- 3
minis fruges eius: & facta est negotiatio gen
tium. ¶ Erubesce Sidon, ait enim mare, for- 4
titudo maris, dicens, Non parturiui, & non
peperi, & non enutriui iuuenes, nec ad in- B
crementum perduxi virgines. ¶ Cùm audi- 5
tum fuerit in Aegypto, dolebunt cùm audie-
rint de Tyro. ¶ Transite maria, vlulate qui 6
habitatis in insula, ¶ Nunquid non vestra 7
hæc est, quæ gloriabatur à diebus pristinis in
antiquitate sua? ducent eam pedes sui longè
ad peregrinandum. ¶ Quis cogitauit hoc su- 8
per Tyrum quondam coronatam, cuius nego-
tiatores principes, institores eius inclyti ter-
ræ? ¶ Dominus exercituum cogitauit hoc, vt 9
detraheret superbiã omnis gloriæ, et ad igno-
miniam deduceret vniuersos inclytos terræ.
10 *¶ Transi terram tuã quasi flumen, filia ma-*
11 *ris, non est cingulum vltra tibi. ¶ Manum*
C *suam extendit super mare, conturbauit re-*
gna: Dominus mandauit aduersus Chanaã,
12 *vt contereret fortes eius. ¶ & dixit, Non a-*
dijcies vltrà vt glorieris, calumniã sustinẽs
virgo filia Sidonis: in Cethim consurgens
trans freta, ibi quoque non erit requies tibi.
13 *¶ Ecce, terra Chaldæorum talis populus non*
fuit, Assur fundauit eã: in captiuitatẽ tra-
duxerunt robustos eius, suffoderunt domos
14 *eius, posuerunt eam in ruinã. ¶ Vlulate na-*
ues maris, quia deuastata est fortitudo ve-
15 *stra. ¶ Et erit in die illa: in obliuione eris, ô*
Tyre, septuaginta annis, sicut dies regis v-
nius: post septuaginta autem annos erit Ty-
16 *ro quasi canticum meretricis. ¶ Sume citha-*
*ram, *circui ciuitatẽ meretrix obliuioni tra-* *& 7.
D *dita: bene cane, frequenta canticũ, vt me-*
17 *moria tui sit. ¶ Et erit post septuaginta an-*
nos, visitabit Dominus Tyrum, & reducet
eam ad merces suas: & rursum fornicabitur
cum vniuersis regnis terræ super faciẽ ter-
18 *ræ. ¶ Et erunt "negociationes' eius, & "mer-* "negotiatio
cedes' eius sanctificata Domino. non cõdeu- 7.
tur, neque reponentur: quia his qui habitaue- "merces 8.
rint coram Domino, erit negotiatio eius, vt
manducent in saturitatẽ, et vestiantur vsque
ad vetustatem. CAP. XXIIII.
1 *ECce Dominus dissipabit terram, & nu-*
A *dabit eam, & affliget faciem eius, & di-*
2 *sperget habitatores eius. ¶ ‖ Et erit sicut* Osee 4.b.9.
populus, sic sacerdos: & sicut seruus, sic Do-
minus eius: sicut ancilla, sic domina eius:
sicut emens, sic ille qui vendit: sicut fœne-
rator, sic is qui mutuum accipit: sicut qui
3 *repetit, sic qui debet. ¶ Dissipatione dissipa-*
bitur terra, & direptione prædabitur. Do-
4 *minus enim locutus est verbũ hoc. ¶ Luxit,*
& defluxit terra, & infirmata est: defluxit
orbis, infirmata est altitudo populi terræ.
5 *¶ Et terra infecta est ab habitatoribus suis:*
quia transgressi sunt leges, mutauerũt ius,
6 *dissipauerunt fœdus sempiternum. ¶ Pro-*
B *pter hoc maledictio vorabit terram, & pec-*
cabunt habitatores eius. ideoque insanient
cultores eius, & relinquentur homines pau-
7 *ci. ¶ Luxit vindemia, infirmata est vitis,*
ingemuerunt omnes qui lætabantur corde.
8 *¶ Cessauit gaudium tympanorũ, quieuit so-*
nitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ.
9 *¶ Cum cantico nõ bibent vinum: amara erit*
10 *potio bibentibus illam. ¶ Attrita est ciuitas*
vanitatis, clausa est omnis domus nullo in-
11 *troeunte. ¶ Clamor erit super vino in pla-*
teis: deserta est omnis lætitia: translatum est
12 *gaudium terræ. ¶ Relicta est in vrbe solitu-*
13 *do, & calamitas opprimet portas. ¶ Quia hæc*
erunt in medio terræ, in medio populorum,
quomodo si pauca oliuæ quæ remanserunt,
excutiantur

excutiantur ex olea, & racemi cùm fuerint
finita vindemia. ¶ *Hi leuabunt vocem suã,* 14
atque laudabunt: cùm glorificatus fuerit Do- C
minus, hinnient de mari. ¶ *Propter hoc in* 15
doctrinis glorificate Dominũ: in insulis ma-
ris nomen Domini Dei Israel. ¶ *A finibus* 16
terræ laudes audiuimus, gloriam iusti. Et
dixi: Secretum meum mihi, secretum meum
mihi, væ mihi: præuaricantes præuaricati
sunt, & præuaricatione transgressorum præ-
uaricati sunt. ¶ *Formido, & fouea, & la-* 17
queus super te qui habitator es terræ. ¶ *Et* 18
erit: qui fugerit à voce formidinis, cadet in
foueam: & qui se explicauerit de fouea, te-
nebitur laqueo: quia cataractæ de excelsis a-
pertæ sunt, & concutientur fundamenta ter-
ræ. ¶ *Confractione confringetur terra, contri-* 19
tione conteretur terra, commotione comme- D
uebitur terra: ¶ *agitatione agitabitur terra* 20
sicut ebrius, & auferetur quasi tabernacu-
lum vnius noctis: & grauabit eam iniqui-
tas sua, & corruet, & non adijciet vt re-
Ier.48.g.44 *surgat.* ¶ *Et erit in die illa visitabit Domi-* 21
nus super militiam cæli in excelso: & super
reges terræ qui sunt super terram. ¶ *Et con-* 22
gregabuntur in congregatione vnius fascis
in lacum, & claudentur ibi in carcere: & post
multos dies visitabuntur. ¶ *Et erubescet lu-* 23
na, & confundetur sol, cùm regnauerit Do-
minus exercituum in monte Sion, & in Ie-
rusalem, & in conspectu senum suorum fue-
rit glorificatus.

CAP. XXV.

DOmine Deus meus es tu, exaltabo te, 1
& confitebor nomini tuo: quoniam fe- A
cisti mirabilia, cogitationes antiquas fideles
amen. ¶ *Quia posuisti ciuitatem in tumu-* 2
lum, vrbem fortem in ruinam, domum alie-
norum: vt non sit ciuitas, & in sempiternũ
non ædificetur. ¶ *Super hoc laudabit te popu-* 3
lus fortis, ciuitas gentium robustarum time-
bit te. ¶ *Quia factus es fortitudo pauperi,* 4
fortitudo egeno in tribulatione sua, spes a B
turbine, vmbraculum ab æstu, spiritus enim
robustorum quasi turbo impellens parietem.
¶ *Sicut æstus in siti, tumultum alienorum* 5
humiliabis: & quasi calore sub nube torren-
te propaginem fortium marcescere facies.
¶ *Et faciet Dominus exercituum omnibus* 6
populis in monte hoc, conuiuium pinguium,
conuiuium vindemiæ pinguium medullato-
rum, vindemiæ defæcatæ. ¶ *Et præcipitabit* 7
in monte isto faciem vinculi colligati super C
omnes populos, & telam quam orditus est su-
per omnes nationes. ¶ *Præcipitabit mortem* 8
Apo.7.d 27. 21.b.4. *in sempiternum, ‖ & auferet Dominus Deus*
lachrymam ab omni facie, & opprobrium po-
puli sui auferet de vniuersa terra: quia Do-
minus locutus est. ¶ *Et dicet in die illa, Ecce* 9
Deus noster iste, expectauimus eum, & sal-
uabit nos: iste Dominus, sustinuimus eum,
exultabimus & lætabimur in salutari eius.
10 ¶ *Quia requiescet manus Domini in monte*
D *isto: & triturabitur Moab sub eo, sicuti te-*
11 *runtur paleæ in plaustro.* ¶ *Et extendet ma-*
nus suas sub eo, sicut extendit natans ad na-
tandum: & humiliabit gloriam eius cum al-
12 *lisione manuum eius.* ¶ *Et munimenta sub-*
limium murorum tuorum concident, & hu-
miliabuntur, & detrahentur in terram vs-
que ad puluerem.

CAP. XXVI.

1 IN die illa cantabitur canticum istud in
A *terra Iuda:*
*Vrbs fortitudinis nostræ Sion *salua-tor,* ¬.8.
ponetur in ea murus & antemurale.
2 ¶ *Aperite portas, & ingrediatur gens iu-*
sta custodiens veritatem.
3 ¶ *Vetus error abijt: seruabis pacem: pacem,*
quia in te sperauimus.
4 ¶ *Sperastis in Domino in sæculis æternis*
in Domino Deo forti in perpetuum.
5 ¶ *Quia incuruabit habitantes in excelso,*
ciuitatem sublimem humiliabit: humiliabit
eam vsque ad terram, detrahet eam vsque
ad puluerem.
6 ¶ *Conculcabit eam pes, pedes pauperis,*
B *gressus egenorum.*
7 ¶ *Semita iusti recta est, rectus callis iusti*
ad ambulandum.
8 ¶ *Et in semita iudiciorum tuorum Do-*
mine sustinuimus te: nomen tuum & me-
moriale tuum in desiderio animæ.
9 ¶ *Anima mea desiderauit te in nocte: sed*
& spiritu meo in præcordijs meis de manè vi-
gilabo ad te: cùm feceris iudicia tua in ter-
ra, iustitiam discent habitatores orbis.
10 ¶ *Misereamur impio, & non discet iusti-*
tiam: in terra sanctorum iniqua gessit, &
non videbit gloriam Domini.
11 ¶ *Domine exaltetur manus tua, "& non* "vt
C *videant: videãt & confundantur zelantes*
populi, & ignis hostes tuos deuoret.
12 ¶ *Domine dabis pacem nobis: omnia enim*
opera nostra operatus es nobis.
13 ¶ *Domine Deus noster, possederunt nos do-*
mini absque te, tantùm in te recordemur
nominis tui.
14 ¶ *Morientes non viuant, gigantes non re-*
surgant: propterea visitasti & contriuisti
eos, & perdidisti omnem memoriam eorum.
15 ¶ *Indulsisti genti Domine, indulsisti gen-*
ti: nunquid glorificatus es? elongasti omnes
terminos terræ.
16 ¶ *Domine in angustia requisierunt te, in*
tribulatione murmuris doctrina tua eis.
17 ¶ *Sicut quæ concipit, cùm appropinquaue-*
rit ad partum, dolens clamat in doloribus
suis: sic facti sumus à facie tua Domine.
18 ¶ *Concepimus, & quasi parturiuimus &*
peperimus "spiritum: salutes' non fecimus in "spiritum salutis.
D *terra: ideo non ceciderunt habitatores terræ.*

 ¶ *Viuent*

¶Viuens mortui tui, interfecti mei resur- 19
gent: expergiſcimini, & laudate qui habi-
tatis in puluere: quia ros lucis ros tuus, &
terram gigantum detrahes in ruinam.
¶Vade populus meus, intra in cubicula 20
tua, claude oſtia tua ſuper te, abſcondere mo
dicum ad momentum, donec pertranſeat in-
dignatio.
Mich.1.a.3. ¶ ‖ Ecce enim Dominus egredietur de 21
loco ſuo, vt viſitet iniquitatem habitatoris
terræ contra eum: & reuelabit terra ſan-
guinem ſuum, & non operiet vltrà interfe-
ctos ſuos.

CAP. XXVII.

IN die illa viſitabit Dominus in gladio ſuo 1
duro, & grandi, & forti, ſuper Leuiathan A
ſerpentem vectem, & ſuper Leuiathan ſer-
pentem tortuoſum, & occidet cetum qui in
mari eſt. ¶ In die illa vinea meri cantabit 2
ei. ¶ Ego Dominus qui ſeruo eam, repentè 3
propinabo ei: ne forte viſitetur contra eam,
nocte & die ſeruo eam. ¶Indignatio non eſt 4
mihi: quis dabit me ſpinam & veprem in
prælio: gradiar ſuper eam, ſuccendam eam
pariter? ¶ An potius tenebit fortitudinem 5
meam, faciet pacem mihi, pacem faciet mi- B
" egredietur impetu à 10 hi? ¶Qui " ingrediuntur impetu ad ' Iacob, 6
florebit & germinabit Iſrael, & implebunt
faciem orbis ſemine. ¶Nunquid iuxta pla- 7
gam percutientis ſe percuſſit eum? aut ſicut
occidit interfectos eius, ſic occiſus eſt? ¶ In 8
"iudicabit 80. menſura contra menſuram cùm abiecta fue
rit, "iudicabis ' eam: meditata eſt in ſpiri-
tu ſuo duro per diem æſtus. ¶ Idcirco ſuper 9
hoc dimittetur iniquitas domui Iacob: & i-
ſte omnis fructus vt auferatur peccatum e- C
ius, cùm poſuerit omnes lapides altaris ſicut
lapides cineris alliſos. nō ſtabunt luci & de-
lubra. ¶Ciuitas enim munita deſolata erit, 10
ſpecioſa derelinquetur, & dimittetur quaſi
deſertum: ibi paſcetur vitulus, & ibi accu-
babit, & conſumet ſummitates eius. ¶ In 11
ſiccitate meſſes illius conterentur, mulieres
"eam. venientes & docentes "eas': non eſt enim po
pulus ſapiens, propterea non miſerebitur e- D
ius qui fecit eum: & qui formauit eum,
non parcet ei. ¶Et erit: in die illa percutiet 12
Dominus ab alueo fluminis vſque ad tor-
rentem Aegypti, & vos congregabimini
vnus & vnus filij Iſraël. ¶ Et erit: in die 13
illa clangetur in tuba magna, & venient
qui perditi fuerant de terra Aſſyriorum, &
qui eiecti erant de terra Aegypti, & ado-
rabunt Dominum in monte ſancto in Ieru-
ſalem.

CAP. XXVIII.

VAe coronæ ſuperbiæ, ebrijs Ephraim, & 1
flori decidenti, gloriæ exultationis eius, A
qui erant in vertice vallis, pinguiſſimæ er-
rantes à vino. ¶Ecce validus & fortis Do- 2
minus, ſicut impetus grandinis: turbo con-
fringens, ſicut impetus aquarum multarum
inundantium, & emiſſarum ſuper terram
3 ſpatioſam. ¶ Pedibus conculcabitur corona
4 ſuperbiæ ebriorū Ephraim. ¶Et erit flos de-
cidens gloriæ exultationis eius, qui eſt ſu-
per verticem vallis pinguium, quaſi tempo-
raneum ante maturitatem Autumni, quod
cùm aſpexerit videns, ſtatim vt manu te-
5 nuerit, deuorabit illud. ¶In die illa erit Do-
B minus exercituum corona gloriæ, & ſertum
6 exultationis reſiduo populi ſui: ¶ & ſpiritus
iudicij ſedenti ſuper iudicium, & fortitudo
7 reuertentibus de bello ad portam. ¶ Verùm
hi quoque præ vino neſcierunt, & præ ebrie-
tate errauerunt. ſacerdos & propheta ne-
ſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt à vino,
errauerunt in ebrietate, neſcierunt viden-
8 tem, ignorauerunt iudicium. ¶Omnes enim
menſæ repletæ ſunt vomitu ſordiumque,
9 ita vt non eſſet vltra locus. ¶Quem docebit
C ſcientiam? & quem intelligere faciet audi-
tum? ablactatos à lacte, auulſos ab vbe-
10 ribus. ¶Quia manda remanda, manda re-
manda, expecta reexpecta, expecta reexpe-
11 cta, modicum ibi, modicum ibi. ¶‖In loquela 1.Co.14.d.21.
enim labij, & lingua altera loquetur ad po-
12 pulum iſtum. ¶ Cui dixit, Hæc eſt requies
mea, reficite laſſum, & hoc eſt meum refrige-
13 rium: & noluerunt audire. ¶Et erit eis ver
bum Domini, Manda remanda, manda re-
manda, expecta reexpecta, expecta reexpe-
cta, modicum ibi, modicum ibi: vt vadant,
& cadant retrorſum, & conterantur, & il-
14 laqueentur & capiantur. ¶ Propter hoc au-
dite verbum Domini viri illuſores, qui do-
D minamini ſuper populum meum qui eſt in
15 Ieruſalem. ¶Dixiſtis enim, Percuſſimus fœ-
dus cum morte, & cum inferno fecimus pa-
ctum. Flagellum inundans cùm tranſierit,
non veniet ſuper nos: quia poſuimus men-
dacium ſpem noſtram, & mendacio protecti
16 ſumus. ¶ Idcirco hæc dicit Dominus Deus, Pſa.117.d.22.
‖Ecce ego mittam in fundamentis Sion la- Ma.21.d.42.
pidem, lapidem probatum, angularem, pre- Act.4.b.11.
tioſum, in fundamento fundatum. ‖qui cre- 1.Pet.2.a.6.
17 diderit, non feſtinet. ¶Et ponam in pondere Rom.9.g.33.
E iudicium, & iuſtitiam in menſura: & ſub-
uertet grando ſpem mendacij: & protectionē
18 aquæ inundabunt. ¶Et delebitur fœdus ve-
ſtrum cum morte, & pactum veſtrum cum
inferno non ſtabit: flagellum inundans cùm
19 tranſierit, eritis ei in conculcationē. ¶Quan
docunque pertranſierit, tollet vos: quoniam
manè diluculo pertranſibit in die & in no-
cte, & tantummodo ſola vexatio intellectum
20 dabit auditui. ¶Coanguſtatum eſt enim ſtra
tum, ita vt alter decidat, & pallium breue
21 vtrumque operire non poteſt. ¶ ‖Sicut enim 2.Re.5.d.20.
in monte diuiſionum ſtabit Dominus, ſicut‖ 1.Pa.14.c.11.
in valle quæ eſt in Gabaon iraſcetur: vt fa- Ioſ.10.c.10.
F ciat opus ſuum, alienum opus eius: vt opere-
tur

tur opus suum, peregrinum est opus eius ab
eo. ❡Et nunc nolite illudere, ne forte constrin 22
gantur vincula vestra, consummationem e-
nim & abbreviationem audivi à Domino Deo
exercituum super universam terram. ❡Au- 23
ribus percipite & audite vocem meam, at-
tendite, & audite eloquium meũ. ❡Nunquid 24
tota die arabit arans ut serat, proscindet &
sarriet humum suam? ❡Nonne cùm adæqua- 25
uerit faciem eius seret gith, & cyminũ spar-
get, & ponet triticum per ordinem, & hor- G
deum, & milium, & viciam in finibus suis?
❡Et erudiet illum in iudicio, Deus suus do- 26
cebit illum. ❡Non enim in serris triturabi- 27
tur gith, nec rota plaustri super cyminum
circuibit: sed in virga excutitur gith, & cy-
minum in baculo. ❡Panis autem comminue- 28
tur: verùm non in perpetuum triturans tri-
turabit illum, neque vexabit eum rota plau
stri, nec vngulis suis comminuet eum. ❡Et 29
hoc à Domino Deo exercituum exiuit, ut
mirabile faceret consilium, & magnificaret
iustitiam.

CAP. XXIX.

VAe Ariel, Ariel civitas quã expugnauit 1
David: additus est annus ad annum. so- A
lennitates evolutæ sunt. ❡Et circumuallabo 2
Ariel, & erit tristis & mœrens, & erit mihi
quasi Ariel. ❡Et circundabo quasi sphæram 3
in circuitu tuo, & iaciam contra te aggerem,
& munimenta ponam in obsidionem tuam.
❡Humiliaberis, de terra loquêris, & de hu- 4
mo audietur eloquiũ tuum: & erit quasi py-
thonis de terra vox tua, & de humo eloquiũ
tuũ mussitabit. ❡Et erit sicut pulvis tenuis 5
multitudo ventilantium te: & sicut fauilla B
pertransiens multitudo eorum qui contra te
praualuerunt: ❡eritq; repente confestim. A 6
Domino exercituum visitabitur in tonitruo
& commotione terræ, & voce magna turbi-
nis & tempestatis, & flamma ignis deuo-
rantis. ❡Et erit sicut somnium visionis no- 7
cturnæ multitudo omnium gentium quæ di-
micauerunt contra Ariel, & omnes qui mi- C
litauerunt & obsederũt, & praualuerũt ad-
uersus eam. ❡Et sicut somniat esuriens & 8
comedit, cùm autem fuerit expergefactus,
vacua est anima eius. & sicut somniat sitiẽs
& bibit, & postquam fuerit expergefactus,
lassus adhuc sitit, & anima eius vacua est:
sic erit multitudo omnium gentium, quæ di
micauerunt contra montem Sion. ❡Obstu- 9
pescite & admiramini: fluctuate, & vacilla-
te: inebriamini, & nõ à vino: mouemini, &
non ab ebrietate. ❡Quoniã miscuit vobis Do 10
minus spiritũ soporis: claudet oculos vestros,
prophetas & principes vestros qui vident vi
siones operiet. ❡Et erit vobis visio omnium 11
sicut verba libri signati: quem cùm dederint D
scienti literas, dicent: Lege istum: & respon-
debit, Non possum, signatus est enim. ❡Et 12
dabitur liber nescienti literas, diceturq; ei,
13 Lege: & respõdebit, Nescio literas. ❡Et dixit
Dominus, ‖ Eo quod appropinquat populus Mat.15.a.8.
iste ore suo, & labijs suis glorificat me, cor Mat.7.b.6.
autem eius longè est à me, & timuerunt me
14 mandato hominum & doctrinis: ❡Ideo, ecce,
E ego addam ut admirationem faciam populo
huic miraculo grandi & stupendo: ‖ peribit 1.Co.1.d.19.
enim sapiẽtia à sapientibus eius, & intelle-
15 ctus prudentiũ eius abscondetur. ❡ ‖Væ qui Abd.1.a.8.
G profundi estis corde, ut à Domino abscondа-
tis consiliũ, quorũ sunt in tenebris opera, &
dicunt, ‖Quis videt nos, & quis novit nos? Ecc.23.c.25.
16 ❡Peruersa est hæc vestra cogitatio: quasi si
lutum contra figulum cogitet, & dicat opus
factori suo, Non fecisti me: & figmentum di-
17 cat fictori suo, Non intelligis. ❡Nonne ad-
F huc in modico & in breui conuertetur Li-
banus in charmel, & charmel in saltum re-
18 putabitur? ❡Et audient in die illa surdi ver
ba libri, & de tenebris & caligine oculi cæ-
19 corum videbunt. ❡Et addent mites in Do-
mino lætitiã, & pauperes homines in sancto
20 Israël exultabũt. ❡Quoniã defecit qui præ-
ualebat, consummatus est illusor, & succisi
sunt omnes qui vigilabant super iniquita-
21 tem, ❡qui peccare faciebant homines in ver
bo, & arguentem in porta supplantabant, &
22 declinauerunt frustra à iusto. ❡Propter hoc
hæc dicit Dominus ad domum Iacob, qui re-
G demit Abraham, Non modo confundetur Ia
23 cob, nec modo vultus eius erubescet: ❡sed
cùm viderit filios suos, opera manuum mea-
rum in medio sui sanctificantes nomen meũ,
& sanctificabunt sanctum Iacob, & Deum
24 Israel prædicabunt, ❡& scient errantes spi-
ritu intellectum, & mussitatores discent le-
gem.

CAP. XXX.

1 VAe filij desertores, dicit Dominus, ut fa
A ceretis consilium, & non ex me: & or-
diremini telam, & non per spiritum meum,
2 ut adderetis peccatum super peccatum. ❡qui
ambulatis ut descendatis in Aegyptum, &
os meum non interrogastis, sperantes auxi-
lium in fortitudine Pharaonis, & habentes
3 fiduciam in umbra Aegypti. ❡Et erit vobis
fortitudo Pharaonis in confusionem, & fi-
4 ducia umbræ Aegypti in ignominiam. ❡*E- *Ierant
rant enim in Tani principes tui, & nuntij
5 tui usque ad Hanes peruenerunt. ❡Omnes
confusi sunt super populo qui eis prodesse non
potuit. non fuerunt in auxilium, & in ali-
quã utilitatem, sed in confusionem & in op
6 probrium. ❡Onus iumentorum Austri. In
B terra tribulationis & angustiæ, leæna & leo
ex eis, vipera & regulus volans portantes
super humeros iumentorum diuitias suas, &
super gibbum camelorum thesauros suos ad
7 populum qui eis prodesse non poterit. ❡Ae-
gyptus enim frustrà & vanè auxiliabitur:
ideo clamaui super hoc, Superbia tantùm
est.

est. quiesce. ¶ Nunc ergo ingressus scribe ei su- 8
per buxum, & in libro diligenter exara il-
lud, & erit in die nouissimo in testimonium
usque in æternum. ¶ Populus enim ad ira- 9
cundiam prouocans est, & filij mendaces, fi-
lij nolentes audire legem Dei. ¶ Qui dicunt 10
videntibus, Nolite videre: & aspicientibus,
Nolite aspicere nobis ea quæ recta sunt: lo-
quimini nobis placentia, videte nobis erro-
res. ¶ Auferte à me viam, declinate à me 11
semitam, cesset a facie nostra sanctus Israel. C
¶ Propterea hæc dicit sanctus Israel. Pro eo 12
quod reprobastis verbum hoc, & sperastis in
calumnia & in tumultu, & innixi estis su-
per eo: ¶ propterea erit vobis iniquitas hæc 13
sicut interruptio cadens, & requisita in mu-
ro excelso, quoniam subito, dum non spera-
tur, veniet contritio eius. ¶ Et comminue- 14
tur, sicut conteritur lagena figuli contritione
perualida: & non inuenietur de fragmentis
eius testa, in qua portetur igniculus de in-
cendio, aut hauriatur parum aquæ de fo-
*sanctus 8.
uea. ¶ Quia hæc dicit Dominus Deus *Israel, 15
Si reuertamini & quiescatis, salui eritis: in D
silentio & in spe erit fortitudo vestra. Et
noluistis: ¶ & dixistis, Nequaquam, sed ad 16
equos fugiemus: ideo fugietis. Et super ve-
loces ascendemus: ideo velociores erunt, qui
persequentur vos. ¶ Mille homines à facie 17
terroris unius: & à facie terroris quinque,
fugietis, donec relinquamini quasi malus
nauis in vertice montis, & quasi signum su
per collem. ¶ Propterea expectat Dominus ut 18
misereatur vestri: & ideo exaltabitur par-
Psal.2.c.13.
cens vobis: quia Deus iudicij Dominus: ‖ bea
ti omnes qui expectant eum. ¶ Populus enim 19
Sion habitabit in Ierusalem: plorans ne-
quaquam plorabis, miserans miserebitur tui:
ad vocem clamoris tui statim ut audierit,
respondebit tibi. ¶ Et dabit vobis Dominus 20
panem arctum, & aquam breuem: & non E
faciet auolare à te ultra doctorem tuum: &
erunt oculi tui videntes præceptorem tuum.
¶ Et aures tuæ audient verbum post tergum 21
monentis, Hæc est via, ambulate in ea: &
non declinetis neque ad dexteram, neque ad
sinistram. ¶ Et contaminabis laminas 22
sculptilium argenti tui, & vestimentum
conflatilis auri tui, & disperges ea sicut
immunditiam menstruatæ. Egredere di-
ces ei. ¶ Et dabitur pluuia semini tuo, 23
ubicunque seminaueris in terra, & panis
frugum terræ erit uberrimus, & pinguis,
pascetur in possessione tua in die illo agnus
spatiose: ¶ & tauri tui, & pulli asinorum qui 24
operantur terram, commistum migma come-
dent sicut in area ventilatum est. ¶ Et erũt 25
super omnem montem excelsum, & super om F
nem collum eleuatũ riui currentium aqua-
rum in die interfectionis multorum cùm ce-
ciderint turres. ¶ Et erit lux lunæ sicut lux 26

F solis, & lux solis erit septempliciter, sicut lux
septem dierum in die qua alligauerit Domi-
nus vulnus populi sui, & percussuram plagæ
27 eius sanauerit. ¶ Ecce nomen Domini venit
de longinquo, ardens furor eius & grauis ad
portandum: labia eius repleta sunt indi-
gnatione, & lingua eius quasi ignis de-
28 uorans. ¶ Spiritus eius velut torrens inun-
dans usque ad medium colli, ad perdendas
gentes in nihilum, & frænum erroris quod
29 erat in maxillis populorum. ¶ Canticum erit
vobis sicut *vox sanctificatæ solennitatis, & *vox 4.
lætitia cordis sicut qui pergit cum tibia, ut
intret in montem Domini ad fortem Israel.
30 ¶ Et auditam faciet Dominus gloriam vocis
G suæ, & terrorem brachij sui ostendet in com-
minatione furoris, & flamma ignis deuoran
tis allidet in turbine & in lapide grandi-
31 nis. ¶ A voce enim Domini pauebit Assur
32 virga percussus. ¶ Et erit transitus virgæ
fundatus, quam requiescere faciet Dominus
super eum in tympanis, & citharis: & in bel
33 lis præcipuis expugnabit eos. ¶ Præparata est
enim ab heri Tophet, à rege præparata pro-
funda & dilatata. Nutrimenta eius, ignis
& ligna multa: flatus Domini sicut torrens
sulphuris succendens eam.

CAP. XXXI.

1 VAe qui descendunt in Aegyptum ad au-
A xilium, in equis sperantes, & habentes
fiduciam super quadrigis, quia multa sunt:
& super equitibus, quia præualidi nimis: &
non sunt confisi super sanctum Israel, & Do
2 minum non requisierunt. ¶ Ipse autem sa-
piens adduxit malum, & verba sua non ab-
stulit: & consurget contra domum pessimo-
rum, & contra auxilium operantium ini-
3 quitatem. ¶ Aegyptus, homo, & non Deus: &
B equi eorum, caro, & non spiritus, & Domi-
nus inclinabit manum suam, & corruet au-
xiliator, & cadet cui præstatur auxilium,
4 simulq; omnes cõsumentur. ¶ Quia hæc dicit
Dominus ad me, quomodo si rugiat leo, &
catulus leonis super prædam suam, cùm oc-
currerit ei multitudo pastorum, à voce eo-
rum non formidabit, & à multitudine eorũ
C non pauebit: sic descendet Dominus exerci-
tuum, ut prælietur super montem Sion, &
5 super collem eius. ¶ Sicut aues volantes, sic
proteget Dominus exercituum Ierusalem,
protegens & liberans, transiens & saluans.
6 ¶ Conuertimini sicut in profundum recesse-
7 ratis filij Israel. ¶ ‖ In die enim illa abijciet Sup.2.d.18.
vir idola argenti sui, & idola auri sui, quæ
fecerunt vobis manus vestræ in peccatum.
8 ¶ Et cadet Assur in gladio non viri, & gla-
D dius non hominis vorabit eum, & fugiet nõ
à facie gladij, & iuuenes eius vectigales e-
9 runt: & fortitudo eius à terrore transibit, &
pauebunt fugientes principes eius: dixit Do
minus, cuius ignis est in Sion, & caminus
eius

dus in Ierusalem.

CAP. XXXII.

ECce in iustitia regnabit rex, & principes 1
in iudicio praeerunt. ¶ Et erit vir sicut 2
qui absconditur à vento, & celat se a tempe A
state, sicut rivi aquarum in siti, & umbra
petra prominentis In terra deserta. ¶ Non 3
caligabunt oculi videntium, & aures au-
dientium diligenter auscultabunt. ¶ Et cor 4
stultorum intelliget scientiam, & lingua
balborum velociter loquetur & plane. ¶ Non 5
vocabitur vltrà Is qui insipiens est princeps:
neque fraudulentus appellabitur maior,
¶ stultus enim fatua loquetur, & cor eius fa 6
ciet iniquitatem, vt perficiat simulationem,
& loquatur ad Dominum fraudulenter, & B
vacuam faciat animam esurientis, & po-
tum sitienti auferat. ¶ Fraudulenti vasa pes 7
sima sunt: ipse enim cogitationes concinna-
uit ad perdendos mites in sermone menda-
cij, cùm loqueretur pauper iudicium. ¶ Prin- 8
ceps verò ea quæ digna sunt principe cogi-
tabit, & ipse super duces stabit. ¶ Mulieres 9
opulentæ surgite, & audite vocem meam: fi-
liæ confidentes percipite auribus eloquium
✠.9. meum. ¶ Post dies enim & annum vos con 10
turbabimini confidentes: consummata est e- C
nim vindemia, collectio vltrà non veniet.
¶ Obstupescite opulentæ, conturbamini con- 11
fidentes: exuite vos, & confundimini, accin-
gite lumbos vestros. ¶ Super ubera plangi- 12
te, super regione desiderabili, super vinea
Spina 2. fertili. ¶ Super humum populi mei "spina' & 13
vepres ascendent: quanto magis super omnes
domos gaudij ciuitatis exultantis? ¶ Domus 14
enim dimissa est, multitudo vrbis relicta est,
tenebræ & palpatio facta sunt super spelun-
cas vsque in æternum. Gaudium onagrorum D
pascua gregum, ¶ donec effundatur super nos 15
spiritus de excelso: & erit desertum in Char
mel: & charmel in saltum reputabitur. ¶ Et 16
habitabit in solitudine iudicium, & iustitia
in charmel sedebit. ¶ Et erit opus iustitiæ 17
pax, & cultus iustitiæ silentium, & securi-
tas vsque in sempiternum. ¶ Et sedebit po- 18
pulus meus in pulchritudine pacis, & in ta-
bernaculis fiduciæ, & in requie opulenta.
¶ Grando autem in descensione saltus, & hu- 19
militate humiliabitur ciuitas. ¶ Beati qui 20
seminatis super omnes aquas, immittentes
pedem bouis & asini.

CAP. XXXIII.

VAe qui prædaris, nonne & ipse præda- 1
beris? & qui spernis, nonne & ipse sper- A
neris? cùm consummaueris depradationem,
depradaberis: cùm fatigatus desieris contem
nere, contemneris. ¶ Domine, miserere no- 2
stri: te enim expectauimus: esto brachium no
strum in mane, & salus nostra in tempore
tribulationis. ¶ A voce angeli fugerunt po- 3
puli, & ab exaltatione tua dispersæ sunt gen
4 tes. ¶ Et congregabuntur spolia vestra sicut
colligitur bruchus, velut cum fossæ plenæ fue
5 rint de eo. ¶ Magnificatus est Dominus, quo-
niam habitauit in excelso: impleuit Sion iu-
6 dicio & iustitia. ¶ Et erit fides in tempori-
bus tuis: diuitiæ salutis sapientia & scien-
tia: timor Domini ipse est thesaurus eius.
7 ¶ Ecce videntes clamabunt foris, angeli pa-
8 cis amarè flebunt. ¶ Dissipatæ sunt viæ, ces-
B sauit transiens per semitam, irritum factum
est pactum, proiecit ciuitates, non reputauit
9 homines. ¶ Luxit & elanguit terra: confusus
est Libanus, & obsurduit: & factus est Sa-
ron sicut desertum: & concussa est Basan, &
10 Carmelus. ¶ Nunc consurgam, dicit Domi-
11 nus, nunc exaltabor, nunc subleuabor. ¶ Con
cipietis ardorem, parietis stipulam: spiritus
12 vester vt ignis vorabit vos. ¶ Et erunt po-
puli quasi de incendio cinis, spinæ congrega-
13 tæ igni comburentur. ¶ Audite qui longe estis
quæ fecerim, & cognoscite vicini fortitudi-
14 nem meam. ¶ Conterriti sunt in Sion pecca-
tores, possedit tremor hypocritas. quis poterit
C habitare de vobis cum igne deuorante? quis
habitabit ex vobis cum ardoribus sempiter-
15 nis? ¶ ‖ Qui ambulat in iustitijs, & loquitur Psal.14.a.2.
"veritatem', qui proijcit auaritiam ex ca- "veritates
lumnia, & excutit manus suas ab omni mu- 4.
nere, qui obturat aures suas ne audiat san
guinem, & claudit oculos suos ne videat ma
16 lum: ¶ Iste in excelsis habitabit, munimenta
saxorum sublimitas eius: panis ei datus est,
17 aquæ eius fideles sunt. ¶ Regem in decore suo
videbunt oculi eius, cernent terram de longe.
18 ¶ Cor tuum meditabitur timorem: ‖ vbi est 1.Co.1.c.20
literatus? vbi legis verba ponderans? vbi do
19 ctor paruulorum? ¶ Populum imprudentem
non videbis, populum alti sermonis: ita vt
non possis intelligere disertitudinem linguæ
20 eius, in quo nulla est sapientia. ¶ Respice Siõ
ciuitatem solennitatis nostræ: oculi tui vi-
D debunt Ierusalem habitationem opulentam,
tabernaculum quod nequaquam transferri
poterit: nec auferentur claui eius in sempi-
ternum, & omnes funiculi eius non rumpen
21 tur: ¶ quia solummodo ibi magnificus est Do-
minus noster: locus fluuiorum riui latissimi
& patentes: non transibit per eum nauis re
migum, neque trieris magna transgredietur
22 eum. ¶ Dominus enim iudex noster, Domi-
nus legifer noster, Dominus rex noster: ipse
23 saluabit nos. ¶ Laxati sunt funiculi tui, sed
non prævalebunt: sic erit malus tuus, vt di-
latare signum non queas. Tunc diuidentur
spolia prædarum multarum: claudi diripient
24 rapinam. ¶ Nec dicet vicinus, Elangui, po-
pulus qui habitat in ea, auferetur ab eo ini-
quitas.

CAP. XXXIIII.

1 ACcedite Gentes, & audite, & populi at-
A tendite: audiat terra & plenitudo eius,
orbis,

orbis, & omne germen eius. ¶ Quia indignatio 2
Dñi super oēs gētes, & furor super vniuersam
militiā eorum: interfecit eos, & dedit eos in oc-
cisionē. ¶ Interfecti eorum proijciētur, & de ca- 3
dauceribus eorum ascēdet fœtor: tabescēt mon-
tes à sanguine eorū. ¶ Et tabescet oīs militia 4
cælorū, & cōplicabūtur sicut liber cæli: & oīs
militia eorū defluet sicut defluit foliū de vi-
nea & de ficu. ¶ Quoniā inebriatus est in cæ- 5
lo gladius meus: ecce super Idumæā descēdet, B
& super populū interfectionis meæ ad iudiciū.
¶ Gladius Dñi repletus est sanguine, incrassa- 6
tus est adipe, de sanguine agnorū & hircorū,
de sanguine medullatorū arietū: victima enim
Dñi in Bosra, & interfectio magna in terra
Edō. ¶ Et descēdēt vnicornes cū eis, & tauri cū 7
potētibus: inebriabitur terra eorū sanguine, et
Inf.63.a.4. humus eorū adipe pinguiū. ¶ Quia dies vltio- 8
nis dñi, annus retributionum iudicij Siō. ¶ Et 9
cōuertētur torrentes eius in picem, & humus
eius in sulphur: & erit terra eius in picē ar-
dentē. ¶ Nocte & die nō extinguetur, in sempi- 10
ternū ascēdet fumus eius: à generatione in ge- C
nerationē desolabitur, in secula seculorū nō e-
rit transiens per eā. ¶ Et possidebunt illā ono- 11
crotalus, & ericius: & ibis, & coruus habi-
tabunt in ea: & extēdetur super eā mensura,
vt redigatur ad nihilū, & perpendiculū in de-
solationē. ¶ Nobiles eius nō erunt ibi, regē po- 12
tius inuocabunt, & oēs principes eius erūt in
nihilum. ¶ Et orietur in domibus eius spina & 13
vrtica, et paliurus in munitionibus eius: et erit
cubile draconū, et pascua struthionū. ¶ Et occur- 14
rent dæmonia, onocētauris, et pilosus clamabit D
alter ad alterū, ibi cubauit lamia, & inuenit
sibi requiē. ¶ Ibi habuit foueā ericius, et enutri- 15
uit catulos, et circūfodit, & fouit in vmbra e-
ius: illuc cōgregati sunt milui alter ad alterū.
¶ Requirite diligēter in libro Dñi, et legite: v-
nū ex eis nō defuit, alter alterum nō quæsiuit:
quia quod ex ore meo procedit, ille mandauit,
& spiritus eius ipse cōgregauit ea. ¶ Et ipse mi- 17
sit eis sortē, et manus eius diuisit eā illis in mē-
surā: vsq; in æternum possidebunt eā, in gene-
ratione & generationem habitabunt in ea.

CAP. XXXV.

Lætabitur deserta et inuia, et exultabit so- 1
litudo, et florebit quasi liliū. ¶ Germinans 2
germinabit, et exultabit lætabunda & laudās: A
gloria Libani data est ei: decor Carmeli et Sa-
ron: ipsi videbunt gloriā Dñi, & decorem Dei
nostri. ¶ Confortate manus dissolutas, et genua 3
*pusillani-mes: debilia roborate. ¶ Dicite *pusillanimis: Confor- 4
tamini, & nolite timere: ecce Deus vester vl- B
*.9. tionē adducet retributionis: De⁹ ipse veniet, et
*nos. saluabit *vos. ¶ Tūc aperientur oculi cæcorū, & 5
Mat.15.c.30. aures surdorū patebūt. ¶ Tūc saliet sicut ceruus 6
claud⁹, et aperta erit lingua mutorū: quia scissæ
sunt in deserto aquæ, et torrētes in solitudine.
¶ Et quæ erat arida, erit in stagnū, et sitiens in 7
fontes aquarū. In cubilibus, in quib⁹ prius dra- C
cones habitabāt, orietur viror calami & iūci.
¶ Et erit ibi semita & via, & via sancta vo- 8
cabitur: nō trāsibit per eā pollutus, & hæc erit
vobis directa via, ita vt stulti nō errēt per eā.
¶ Nō erit ibi leo, & mala bestia nō ascēdet per 9

D eā, nec inuenietur ibi: et ambulabunt qui libe-
10 rati fuerint. ¶ Et redēpti à Dño cōuertētur, &
veniēt in Sion cū laude, & lætitia sempiterna
super caput eorū: gaudiū & lætitiā obtinebūt,
& fugiet dolor & gemitus.

CAP. XXXVI.

1 Et factū est in quartodecimo anno regis E- 4.Re.18.c.13
A zechiæ, ascēdit Sennacherib rex Assyriorū 2.Pa.32.a.1.
super oēs ciuitates Iuda munitas, & cepit eas.
2 ¶ Et misit rex Assyriorū Rabsacē de Lachis in
Ierusalē, ad regē Ezechiā cū manu graui, &
stetit in aquæductu piscinæ superioris in via A-
3 gri fullonis. ¶ Et egressus est ad eū Eliacim fi-
lius Helciæ, qui erat super domū, & Sobna scri-
4 ba, & Ioahe filius Asaph à cōmētarijs. ¶ Et di-
xit ad eos Rabsaces, Dicite Ezechiæ, Hæc di-
cit rex magnus, rex Assyriorū: Quæ est ista fi-
5 ducia qua cōfidis? ¶ aut quo cōsilio vel fortitu-
dine rebellare disponis? sup quē habes fiduciā,
6 quia recessisti à me? ¶ Ecce cōfidis sup baculū
B arūdineū cōfractū istū, sup Ægyptū: cui si inni-
xus fuerit homo, intrabit in manū eius, et per-
forabit eā: sic Pharao rex Ægypti oībus qui cōfi-
7 dūt in eo. ¶ Quòd si responderis mihi, In dño deo
nostro confidimus: nonne ipse est cuius abstulit
Ezechias excelsa & altaria, et dixit Iudæ &
8 Ierusalē, Corā altari isto adorabitis? ¶ Et nunc
trade te dño meo regi Assyriorū, & dabo tibi
duo millia equorum, nec poteris ex te præbere
9 ascēsores eorum. ¶ Et quomodo sustinebis faciē
C iudicis vnius loci ex seruis dñi mei minoribus?
Quòd si cōfidis in Ægypto in quadrigis, et in
10 equitibus: ¶ & nūc nūquid sine Dño ascēdi ad
terrā istā vt disperderem eā? Dñs dixit ad me,
11 Ascende super terrā istam, & disperde eā. ¶ Et
dixit Eliacim, et Sobna, et Ioahe ad Rabsacē,
Loquere ad seruos tuos Syra lingua: intelligi-
m⁹ enim: ne loquaris ad nos Iudaicè in auribus
12 populi qui est super murum. ¶ Et dixit ad eos
Rabsaces, Nunquid ad dñm tuū & ad te mi-
sit me dñs meus, vt loquerer oīa verba ista: &
nō potius ad viros qui sedēt in muro, vt come-
dāt stercora sua, et bibant vrinā pedū suorum
13 vobiscū? ¶ Et stetit Rabsaces, & clamauit vo-
ce magna Iudaicè, et dixit, Audite verba regis
14 magni, regis Assyriorū. ¶ Hæc dicit rex, Non
seducat vos Ezechias, quia non poterit eruere
15 vos. ¶ Et nō vobis tribuat fiduciā Ezechias su-
per Dño dicēs, Eruēs liberabit nos Dñs, nō da-
bitur ciuitas ista in manu regis Assyriorum.
16 ¶ Nolite audire Ezechiam: hæc enim dicit rex
D Assyriorū, Facite mecū benedictionē, & egre-
dimini ad me, et comedite vnusquisq; vineam
suā, et vnusquisq; ficū suā, & bibite vnusquis-
17 que aquā cisternæ suæ, ¶ donec veniā et tollam
vos ad terrā quæ est vt terra vestra, terrā fru-
18 menti & vini, terrā panū & vinearum. ¶ Nec
conturbet vos Ezechias, dicens: Dñs liberabit
nos. Nūquid liberauerūt dij gentiū vnusquisq;
19 terrā suā de manu regis Assyriorum? ¶ Vbi est
Deus Emath & Arphad? vbi est De⁹ Sephar-
uaim? nūquid liberauerunt Samariā de manu
20 mea? ¶ Quis est ex omnibus dijs terrarū istarū,
qui eruerit terrā suam de manu mea, vt eruat
21 Dñs Ierusalē de manu mea? ¶ Et siluerūt, et nō
responderunt ei verbū. Mandauerat enim *rex, *eis
dicens:

dicēs: Ne respōdeatis ei. ¶ Et ingressus est Elia- 22
cim filius Helciæ qui erat super domū, et Sob-
na scriba, & Ioahe filius Asaph à cōmētarijs,
ad Ezechiā scissis vestibus, & nuntiauerūt ei
verba Rabsacis. CAP. XXXVII.

4.Re.19.a.1. ET factū est: cū audisset rex Ezechias, scidit 1
2.Pa.32.a.1. vestimenta sua, & obuolutus est sacco, & A
intrauit in domū Dñi. ¶ Et misit Eliacim qui 2
erat super domū, & Sobnā scribā, & seniores
de sacerdotibus opertos saccis ad Isaiā filium
Amos prophetā, ¶ & dixerunt ad eū, Hæc di- 3
cit Ezechias, Dies tribulationis, & correptio-
nis, & blasphemiæ dies hæc: quia venerūt filij
vsq; ad partū, & virtus non est pariendi. ¶ Si 4
quomodo audiat dñs deus tu⁹ verba Rabsacis,
quē misit rex Assyriorū dñs suus ad blasphemā-
dū Deū viuētē, et exprobrādū sermonibus quos
audiuit dñs De⁹ tu⁹: leua ergo oratione̅ p reli-
quijs quæ repertæ sunt. ¶ Et venerūt serui regis 5
Ezechiæ ad Isaiā, ¶ & dixit ad eos Isaias, Hæc 6
dicetis dño vestro, Hæc dicit Dñs, Ne timeas à B
facie verborū quæ audisti, quibus blasphema-
uerūt pueri regis Assyriorū me. ¶ Ecce, Ego da- 7
bo ei spiritū, & audiet nuntiū, & reuertetur
ad terrā suā, & corruere eū faciā gladio in ter-
ra sua. ¶ Reuersus est autē Rabsaces, & inue- 8
nit regē Assyriorū præliantē aduersus Lobnā.
Audierat enim quia profectus esset de Lachis.
¶ & audiuit de Tharaca rege Æthiopiæ, di- 9
cētes, Egressus est vt pugnet cōtra te. Quod cū
audisset, misit nūtios ad Ezechiā, dicēs: ¶ Hæc 10
dicetis Ezechiæ regi Iuda, loquētes, Non te de-
cipiat Deus tuus, in quo tu confidis, dicēs, Non C
dabitur Ierusalē in manū regis Assyriorum.
¶ Ecce, tu audisti oīa quæ fecerunt reges Assy- 11
riorū oībus terris quas subuerterūt, & tu pote-
ris liberari? ¶ Nūquid eruerunt eos dij Gētiū, 12
quos subuerterūt patres mei Gozā, & Harā,
& Reseph, & filios Eden, qui erāt in Thelas-
sar? ¶ Vbi est rex Emath, & rex Arphad, & 13
rex vrbis Sepharuaim, Ana & Aua? ¶ Et tu- 14
lit Ezechias libros de manu nuntiorū, et legit
eos, & ascēdit in domū Dñi, & expandit eos
Ezechias coram Dño. ¶ Et orauit Ezechias ad 15
Dñm, dicens: ¶ Dñe exercituū Deus Israël, qui 16
sedes super cherubim: tu es Deus solus omniū
regnorū terræ, tu fecisti cælū & terrā. ¶ Incli- 17
na Dñe aurē tuam, & audi: aperi Dñe oculos
tuos, & vide, & audi oīa verba Sennacherib, D
quæ misit ad blasphemandū Deū viuentē. ¶ Ve- 18
rè enim Dñe deserta fecerunt reges Assyriorū
terras, & regiones earum, ¶ Et dederunt deos 19
earū igni: nō enim erāt dij, sed opera manuum
hominū, lignū et lapis: & cōminuerūt eos. ¶ Et 20
nūc Dñe Deus noster salua nos de manu eius:
& cognoscāt oīa regna terræ quia tu es Dñs
solus. ¶ Et misit Isaias filius Amos ad Ezechiā, 21
dicēs, Hæc dicit Dñs Deus Israël, Pro quibus
rogasti me de Sennacherib rege Assyriorū, ¶ hoc 22
est verbū q locutus est Dñs super eū, Despexit
te, et subsannauit te, virgo filia Siō: post te ca- E
put mouit, filia Ierusalē. ¶ Cui exprobrasti, & 23
quē blasphemasti, & super quē exaltasti vocē,
& leuasti altitudinē oculorū tuorū? Ad san-
ctū Israël. ¶ In manu seruorū tuorū exprobra- 24
sti Dñe: & dixisti, In multitudine quadriga-
rū mearū ego ascēdi altitudinē montium, iuga
Libani: et succidā excelsa cedrorū eius, & ele-
ctas abietes illius, & introibo altitudinē sum-
25 mitatis eius, saltū Carmeli eius. ¶ Ego fodi &
bibi aquā, & exsiccaui vestigio pedis mei oēs
26 riuos aggerū. ¶ Nūquid nō audisti quæ olim fe-
cerim ei? ex diebus antiquis ego plasmaui il-
lud, & nūc adduxi, & factū est in eradicatio-
nē collium compugnantiū, & ciuitatū munitarū.
27 ¶ Habitatores earū breuiata manu contremue-
F runt, & cōfusi sunt, facti sunt sicut fœnū agri,
et gramē pascuæ, et herba tectorū quæ exaruit
28 antequā maturesceret. ¶ Habitationē tuā, et e-
gressum tuū, et introitū tuū cognoui, et insaniā
29 tuā cōtra me. ¶ Cū fureres aduersum me, super-
bia tua ascēdit in aures meas: ponā ergo circu-
lū in naribus tuis, & frenū in labijs tuis, et re-
30 ducā te in viā per quā venisti. ¶ Tibi autē hoc
erit signū, Comede hoc anno, quæ sponte nascū-
tur, et in anno secundo pomis vescere: in anno
autē tertio seminate & metite, & plantate vi-
31 neas, et comedite fructū earū. ¶ Et mittet id q
saluatū fuerit de domo Iuda, et q reliquū est,
32 radicē deorsum, et faciet fructū sursum. ¶ quia
de Ierusalē exibūt reliquiæ, et saluatio de mō-
33 te Siō: zelus Dñi exercituū faciet istud. ¶ Pro-
pterea hæc dicit Dñs de rege Assyriorū, nō in-
G trabit ciuitatē hāc, et nō iaciet ibi sagittā: &
nō occupabit eā clypeus, & nō mittet in circui-
34 tu eius aggerē. ¶ In via qua venit, per eā reuer-
tetur, & ciuitatē hāc nō ingredietur, dicit dñs.
35 ¶ Et protegā ciuitatem istā, vt saluē eā propter
36 me, et ppter Dauid seruū meū. ¶ Egressus est Sup.10.e.12.
autē angelus Dñi, et percussit in castris Assy- 4.re.19.g.35
riorum 185. millia. Et surrexerunt manè, & Tob.1.d.21.
37 ecce omnes cadauera mortuorum. ¶ Et egres- Ecc.48.d.24
sus est, & abijt: et reuersus est Sennacherib rex 1.Ma.7.f.41.
38 Assyriorū, & habitauit in Niniue. ¶ Et factū 2.Ma.8.c.19
est, cū adoraret in tēplo Nesroch deū suū, Adra-
melech, et Sarasar filij eius percusserūt eū gla-
dio, fugeruntq; in terrā Ararat, et regnauit A-
sarhaddō filius ei⁹ p eo. CAP. XXXVIII.

1 IN diebus illis ægrotauit Ezechias vsq; ad 4.Re.20.a.1.
A mortē, et introiuit ad eum Isaias fili⁹ Amos 2.Pa.32.f.24
propheta, et dixit ei: Hæc dicit dñs, Dispone do-
2 mui tuæ, quia morieris tu, et nō viues. ¶ Et con-
uertit Ezechias faciē suam ad parietē, et ora-
3 uit ad dñm, ¶ et dixit, Obsecro dñe, memēto quæ-
so quomodo ambulauerim corā te in veritate
et in corde pfecto, et q bonum est in oculis tuis
4 fecerim. et fleuit Ezechias fletu magno. ¶ Et fa-
5 ctum est verbum dñi ad Isaiā, dicēs. ¶ Vade, et
dic Ezechiæ, Hæc dicit dñs Deus Dauid patris
tui, Audiui orationem tuā, & vidi lachrymas "lachrymam
tuas. ecce, ego adijciā super dies tuos quindecim tuam 40.
6 annos. ¶ et de manu regis Assyriorū eruā te &
7 ciuitatē istā, et ptegā eā. ¶ Hoc autem tibi erit
signū à Dño, quia faciet Dñs verbū hoc q lo-
8 cutus est. ¶ Ecce ego reuerti faciā vmbrā lineā-
B rū, p quas descēderat in horologio Achaz in so-
le, retrorsum decem lineis. Et reuersus est sol
decem lineis per gradus quos descenderat.
9 ¶ Scriptura Ezechiæ regis Iuda cùm ægro-
tasset, & conualuisset de infirmitate sua.
10 ¶ Ego dixi, In dimidio dierum meorum,
vadam

vadam ad portas inferi: quæsiui residuum
annorum meorum.
¶Dixi, Non videbo Dominum Deum in 11
terra viuentium, non aspiciam hominem vl
tra, & habitatorem quietis.
¶Generatio mea ablata est: & conuoluta 12
est à me, quasi tabernaculum pastorum: præ-
cisa est, velut à texente vita mea: dum ad-
huc ordirer succidit me: de mane vsque ad
vesperam finies me.
¶Sperabam vsque ad manè, quasi leo sic 13
contriuit omnia ossa mea: de mane vsque ad C
vesperam finies me.
¶Sicut pullus hirũdinis sic clamabo, me- 14
ditabor vt columba: attenuati sunt oculi mei
suspicientes in excelsum: Domine vim pa-
"sponde 2. tior, "responde' pro me.
¶Quid dicam, aut quid respondebit mihi 15
"fecerim 18 cùm ipse "fecerit' ? recogitabo ° omnes annos
°tibi meos in amaritudine animæ meæ.
r.5. ¶Domine " si' sic viuitur, & in talibus vi 16
ta spiritus mei: corripies me & viuificabis
me.
¶Ecce, in pace amaritudo mea amarissi- 17
ma: tu autem eruisti animam meam vt non
periret, proiecisti post tergum tuum omnia D
peccata mea.
¶Quia non infernus cõfitebitur tibi, neq; 18
mors laudabit te: non expectabunt qui de-
scendunt in lacum, veritatem tuam.
¶Viuens viuens ipse confitebitur tibi, si- 19
cut & ego hodie: pater filijs notam faciet ve-
ritatem tuam.
¶Domine saluum me fac, & psalmos no- 20
stros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ
in domo Domini.
¶Et iussit Isaias vt tollerent massam de 21
ficis, & cataplasmarent super vulnus, & sa-
naretur.
¶Et dixit Ezechias, quod erit signũ quia 22
ascendam in domum Domini?

CAP. XXXIX.

4.re.20.c.12 IN∥tempore illo misit Merodach Baladan 1
filius Baladan rex Babylonis, libros & mu A
nera ad Ezechiam: audierat enim quòd æ-
grotasset, & conualuisset. ¶Lætatus est au- 2
tem super eis Ezechias, & ostendit eis cellam a-
romatum, & argenti, & auri, & odoramen-
torum, & vnguenti optimi, & omnes apo-
thecas supellectilis suæ, & vniuersa quæ in- B
uenta sunt in thesauris eius. Non fuit ver-
bum quod non ostenderet eis Ezechias in
domo sua & in omni potestate sua. ¶Introi- 3
uit autem Isaias propheta ad Ezechiam re-
gem, & dixit ei, Quid dixerunt viri isti,
& vnde venerunt ad te? Et dixit Ezechias,
De terra longinqua venerunt ad me, de Ba-
bylone. ¶Et dixit, Quid viderunt in domo 4
tua? Et dixit Ezechias, Omnia quæ in domo
mea sunt, viderunt: non fuit res quam non C
ostenderim eis in thesauris meis. ¶Et dixit 5
Isaias ad Ezechiam, Audi verbum Domini
6 exercituum: ¶Ecce dies venient, & auferen-
D tur omnia quæ in domo tua sunt, & quæ
thesaurizauerunt patres tui vsque ad diem
hanc, in Babylonem: non relinquetur quic-
7 quam, dicit Dominus. ¶Et de filijs tuis, qui
exibunt de te, quos genueris, tollent, & erũt
8 eunuchi in palatio regis Babylonis. ¶Et di-
xit Ezechias ad Isaiam, Bonum verbum
Domini quod locutus est. Et dixit, Fiat tan-
tùm pax & veritas in diebus meis.

CAP. XL.

1 CONsolamini consolamini popule meus,
2 dicit Deus vester. ¶Loquimini ad cor
A Ierusalem, & aduocate eam: quoniam com-
pleta est malitia eius, dimissa est iniquitas
illius: suscepit de manu Domini duplicia pro Mat.3.a.3.
3 omnibus peccatis suis. ¶∥Vox clamantis in Mar.1.a.3.
deserto: Parate viam Domini, rectas facite Luc.3.a.4.
4 in solitudine semitas Dei nostri. ¶Omnis Ioa.1.c.23.
vallis exaltabitur, & omnis mons & collis
humiliabitur, & erunt praua in directa, &
5 aspera in vias planas. ¶Et reuelabitur glo-
ria Domini, & videbit omnis caro pariter
6 quod os Domini locutum est. ¶Vox dicentis,
B Clama. Et dixi, Quid clamabo? ∥Omnis ca- Ece.14.c.18
ro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos a- Iac.1.b.10.
7 gri. ¶Exiccatum est fœnum, & cecidit flos, 1.Pet.1.d.24
quia spiritus Domini sufflauit in eo. Vere
8 fœnum est populus, ¶exiccatum est fœnum,
& cecidit flos: ∥verbum autem Domini no- Mat.5.c.18.
9 stri manet in æternum: ¶Super montem ex- 24.c.35.
celsum ascende tu qui euangelizas Sion: ex- Mar 13.d.31.
alta in fortitudine vocem tuam, qui euan- Luc.10.d.17
gelizas Ierusalem: exalta, noli timere. Dic
10 ciuitatibus Iuda. Ecce Deus vester: ¶ecce Do
minus Deus in fortitudine veniet, & bra-
C chium eius dominabitur: ecce, merces eius
11 cum eo, & opus illius coram illo. ¶∥Sicut pa- Ioa.10.b.11.
stor gregem suum pascet: in brachio suo con- Eze.34.f.23
gregabit agnos, & in sinu suo leuabit, fœtas 37.f.24.
12 ipse portabit. ¶Quis mensus est pugillo a-
quas, & cælos palmo ponderauit? quis appen
dit tribus digitis molem terræ, & librauit
in pondere montes, & colles in statera?
13 ¶∥Quis adiuuit spiritum Domini? aut quis Ro.11.d.34.
14 consiliarius eius fuit, & ostendit illi? ¶Cum 1.Co.2.d.16.
quo init consilium, & instruxit eum, & do- Sap.9.c.13.
D cuit eum semitam iustitiæ, & erudiuit eum
scientiam, & viam prudentiæ ostendit illi?
15 ¶Ecce, Gentes quasi stilla situlæ, & quasi mo
mentum stateræ reputatæ sunt: ecce, insulæ
16 quasi puluis exiguus. ¶Et Libanus non suf
ficiet ad succendendum, & animalia eius
17 non sufficient ad holocaustum. ¶Omnes gen-
tes quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi
18 nihilum & inane reputatæ sunt ei. ¶∥Cui Act.17.f.29
ergo similem fecistis Deum? aut quam ima-
19 ginem ponetis ei? ¶Nunquid sculptile confla
uit faber? aut aurifex auro figurauit illud,
20 & laminis argenteis argentarius? ¶Forte
lignum

lignum & imputribile elegit: artifex ſapiens E
quærit quomodo ſtatuat ſimulachrum quod
non moueatur. ¶ Nunquid non [a]ſcitis[a]? nun- 21
quid non audiſtis? nunquid non annuntia-
tum eſt vobis ab initio? nunquid non intel-
lexiſtis fundamenta terræ? ¶ Qui ſedet ſuper 22
gyrum terræ, & habitatores eius ſunt quaſi
locuſtæ: qui extendit velut nihilum cælos, &
expandit eos ſicut tabernaculum ad inhabi-
tandum. ¶ Qui dat ſecretorum ſcrutatores 23
quaſi non ſint, iudices terræ velut inane fe-
cit. ¶ Equidem neque [a]plantatus, neque ſa- 24
tus, neque radicatus in terra truncus[a] eorũ: F
repente flauit in eos, & aruerunt, & turbo
quaſi ſtipulam auferet eos. ¶ Et cui aſſimi- 25
laſtis me, & adæquaſtis, dicit ſanctus? ¶ Le- 26
uate in excelſum oculos veſtros, & videte,
quis creauit hæc: qui educit in numero mili-
tiam eorum, & omnes ex nomine vocat præ
multitudine fortitudinis & roboris, virtu-
tisq́ eius, neq; vnum reliquũ fuit. ¶ Qua- 27
re dicis Iacob, & loqueris Iſrael, Abſcondita
eſt via mea à Domino, & à Deo meo iudiciũ G
meum tranſiuit? ¶ Nunquid neſcis, aut non 28
audiſti? Deus ſempiternus dominus, qui crea
uit terminos terræ: non deficiet, neq; labora-
bit, nec eſt inueſtigatio ſapientiæ eius. ¶ Qui 29
dat laſſo virtutem: & his qui non ſunt, for-
titudinem & robur multiplicat. ¶ Deficient 30
pueri, & laborabunt, & iuuenes in infirmi-
tate cadent. ¶ Qui autem ſperant in Domi- 31
no, mutabunt fortitudinem, aſſument pen-
nas ſicut aquilæ, current & non laborabunt,
ambulabunt & non deficient.

[a] ſcietis

[a] plantato neque ſato, neque radicato in terra trunco 8.

CAP. XLI.

TAceant ad me inſulæ, & Gentes mutẽt 1
fortitudinẽ: accedant, & tunc loquan- A
tur, ſimul ad iudiciũ propinquemus. ¶ Quis 2
ſuſcitauit ab Oriente iuſtum, vocauit eum
vt ſequeretur ſe? dabit in conſpectu eius
Gentes, & reges obtinebit: dabit quaſi pul-
uerem gladio eius, *ſicut ſtipulam vento ra
ptam arcui eius. ¶ Perſequetur eos, tranſibit 3
in pace, ſemita in pedibus eius non appare-
bit. ¶ Quis hæc operatus eſt, & fecit vocans 4
generationes ab exordio? Ego Dominus, ‖pri
mus & nouiſſimus ego ſum. ¶ Viderunt in- 5
ſulæ, & timuerunt, extrema terræ obſtupue- B
runt, appropinquauerunt & acceſſerũt. ¶ V- 6
nuſquiſque proximo ſuo auxiliabitur, & fra
tri ſuo dicet, Confortare. ¶ Confortauit fa- 7
ber ærarius percutiens malleo, eum qui cu-
debat tunc temporis, dicens, Glutino bonum
eſt: & confortauit eum clauis, vt non moue-
retur. ¶ Et tu Iſrael ſerue meus, Iacob quem 8
elegi, ſemen Abraham amici mei, ¶ in quo ap 9
prehendi te ab extremis terræ, & à longin- C
quis eius vocaui te, & dixi tibi, Seruus
meus es tu, elegi te, & non abieci te. ¶ Ne ti 10
meas, quia ego tecum ſum: ne declines, quia
ego Deus tuus confortaui te, & auxiliatus
ſum tibi, & ſuſcepit te dextera iuſti mei.
11 ¶ Ecce confundentur & erubeſcẽt omnes qui
pugnant aduerſum te: erunt quaſi non ſint,
12 & peribũt viri qui cõtradicunt tibi. ¶ Quæ-
res eos, & non inuenies viros rebelles tuos.
erunt quaſi non ſint: & veluti conſumptio
13 [a]hominis bellantis[a] aduerſum te. ¶ Quia ego
Dominus Deus tuus apprehendens manum
tuam, dicensq́ tibi, Ne timeas, ego adiuui
14 te. ¶ Noli timere vermis Iacob qui mortui
eſtis ex Iſraël: ego auxiliatus ſum tibi, dicit
Dominus, & redemptor tuus ſanctus Iſrael.
15 ¶ Ego poſui te quaſi plauſtrum triturans no-
D uum, habens roſtra ſerrantia: triturabis
montes, & comminues: & colles quaſi pul-
16 uerem pones. ¶ Ventilabis eos, & ventus
tollet, & turbo diſperget eos: & tu exulta-
bis in Domino, in ſancto Iſrael lætaberis.
17 ¶ Egeni & pauperes quærunt aquas, & non
ſunt: lingua eorum ſiti aruit. Ego Dominus
exaudiam eos, Deus Iſrael non derelin-
18 quam eos. ¶ Aperiam in ſupinis collibus flu-
mina, & in medio camporum fontes: ponam
deſertum in ſtagna aquarum, & terram in-
19 uiam in riuos aquarum. ¶ Dabo in ſolitu-
E dinem cedrum, & ſpinam, & myrtum, &
lignum oliuæ: ponam in deſerto abietem, vl-
20 mum, & buxum ſimul. ¶ Vt videant, &
ſciant, & recogitent, & intelligant pariter
quia manus Domini fecit hoc, & ſanctus
21 Iſraël creauit illud. ¶ Prope facite iudicium
veſtrum, dicit Dominus: afferte, ſiquid for-
22 te habetis, dixit rex Iacob. ¶ Accedant, &
nuntient nobis quæcunque ventura ſunt:
priora quæ fuerunt nuntiate: & ponemus
cor noſtrum, & ſciemus nouiſſima eorum, &
23 quæ ventura ſunt indicate nobis. ¶ Annun-
tiate quæ ventura ſunt in futurum, & ſcie
F mus quia dij eſtis vos: bene quoque aut ma-
le, ſi poteſtis, facite: & loquamur, & videa-
24 mus ſimul. ¶ Ecce, vos eſtis ex nihilo, & o-
pus veſtrum ex eo quod non eſt: abomina-
25 tio eſt qui elegit vos. ¶ Suſcitaui ab Aqui-
lone, & veniet ab Ortu ſolis: vocabit nomen
meum, & adducet magiſtratus quaſi lutum,
26 & velut plaſtes conculcans humum. ¶ Quis
G annuntiauit ab exordio, vt ſciamus: & à
principio, vt dicamus, Iuſtus es? non eſt ne-
que annuntians, neque prædicens, neque au
27 diens ſermones veſtros. ¶ Primus ad Sion
dicet, Ecce adſum, & Ieruſalem euangeli-
28 ſtam dabo. ¶ Et vidi, & non erat neque ex
iſtis quiſquam qui iniret conſilium, & in-
29 terrogatus reſponderet verbum. ¶ Ecce om-
nes iniuſti, & vana opera eorum ventus &
inane ſimulachra eorum.

* Ier. 31 (?)
‖ Inf. 44. a. 6. 48. b. 12. Apo. 1. d. 18. 22. 2. 13.

[a] homines bellantes 1.

CAP. XLII.

1 ECce ſeruus meus, ſuſcipiam eum: electus
A meus complacuit ſibi in illo anima mea:
dedi ſpiritum meum ſuper eum, iudicium
2 Gentibus proferet. ¶ Non clamabit, neq; ac-

Mat. 12. b. 18.

cipiet personam, nec audietur vox eius fo-
ris.¶ Calamum quassatum non conteret, & 3
linum fumigans non extinguet: in verita-
te educet iudicium.¶ Non erit tristis, neque 4
turbulentus, donec ponat in terra iudicium:
& legem eius Insulæ expectabunt. ¶ Hæc dicit 5
Dominus Deus creans cœlos, & extendens
eos: firmans terram & quæ germinant ex ea:
dans flatum populo qui est super eam & spi-
ritum calcantibus eam.¶ Ego Dominus vo- 6
caui te in iustitia, & apprehendi manum B
Inf.49.b.6. *tuam, & seruaui te. Et ‖ dedi te in fœdus po*
puli, in lucem Gentium: ¶ Vt aperires oculos 7
cæcorum, & educeres de cōclusione vinctum,
de domo carceris sedentes in tenebris. ¶ Ego 8
Inf.48.b.11. *Dominus, hoc est nomen meum: ‖ gloriam*
meam alteri non dabo, & laudem meam scul
ptilibus.¶ Quæ prima fuerunt, ecce venerūt: 9
noua quoque ego annuntio, antequam oriā-
tur, audita vobis faciam. ¶ Cantate Domi- 10
no canticum nouum, laus eius ab extremis
terræ: qui descenditis in mare, & plenitudo
eius: insulæ & habitatores earum. ¶ Suble- 11
uetur desertum & ciuitates eius: in domi-
bus habitabit Cedar: laudate habitatores
Petræ, de vertice montium clamabunt.¶ Po- 12
nent Domino gloriam, & laudem eius in in-
sulis nuntiabunt. ¶ Dominus sicut fortis e- 13
*& 7. *gredietur, *sicut vir præliator suscitabit ze C*
lum: vociferabitur, & clamabit: super ini-
micos suos confortabitur.¶ Tacui semper, si- 14
lui, patiens fui, sicut parturiens loquar: dis-
sipabo, & absorbebo simul.¶ Desertos faciam 15
montes & colles, & omne gramen eorum ex-
siccabo: & ponam flumina in insulas, & sta-
gna arefaciam. ¶ Et ducam cæcos in viam 16
quam nesciunt: & in semitis quas ignorane
runt ambulare eos faciam: ponam tenebras
coram eis in lucē, & praua in recta: hæc ver
ba feci eis, & non dereliqui eos. ¶ Conuersi 17
sunt retrorsum: cōfundantur confusione, qui
confidunt in sculptili, qui dicunt conflatili, D
Vos dij nostri.¶ Surdi audite, & cæci intue- 18
mini ad vidēdum. ¶ Quis cæcus, nisi seruus 19
meus? & surdus, nisi ad quem nuntios meos
misi? quis cæcus, nisi qui venundatus est? &
quis cæcus, nisi seruus Domini? ¶ Qui vides 20
multa, nonne custodies? qui apertas habes
aures, nonne audies? ¶ Et Dominus voluit 21
vt sanctificaret eum, & magnificaret legem
& extolleret. ¶ Ipse autem populus direptus, 22
& vastatus: laqueus iuuenum omnes, & in
domibus carcerum absconditi sunt, facti
sunt in rapinam, nec est qui eruat in dire-
ptionem, nec est qui dicat, Redde. ¶ Quis est 23
in vobis qui audiat hoc, attendat, & auscul
tet futura? ¶ Quis dedit in direptionem Ia- 24
cob, & Israël vastantibus? nonne Dominus
ipse, cui peccauimus? Et noluerunt in vijs
eius ambulare, & non audierunt legē eius.
¶ Et effudit super eum indignationem furo 25

ris sui, & forte bellum, & combussit eum in
circuitu, & non cognouit: & succendit eum,
& non intellexit.

CAP. XLIII.

1 ET nūc hæc dicit Dominus creans te Ia-
A *cob, & formans te Israel: Noli timere,*
quia redemi te, & vocaui te nomine tuo:
2 *meus es tu.¶ Cum transieris per aquas, te-*
cum ero, & flumina non operient te: cū am-
bulaueris in igne, non cōbureris, & flamma
3 *nō ardebit in te. ¶ Quia ego Dominus Deus*
tuus sanctus Israel saluator tuus, dedi propi
tiationem tuam Aegyptum, Aethiopiam &
4 *Saba pro te. ¶ Ex quo honorabilis factus es*
in oculis meis, & gloriosus: ego dilexi te, &
dabo homines pro te, & populos pro anima
5 *tua.¶ Noli timere, quia ego tecum sum: ab*
Oriente adducam semen tuum, & ab Occi-
6 *dente congregabo te. ¶ Dicam Aquiloni, Da:*
& Austro, Noli prohibere: affer filios meos de
longinquo, & filias meas ab extremis ter-
7 *ræ. ¶ Et omnem qui inuocat nomen meum,*
in gloriam meam creaui eum, formaui eum,
8 *& feci eum. ¶ Educ foras populum cæcum,*
& oculos habentem, surdum, & aures ei
9 *sunt. ¶ Omnes gentes congregatæ sunt si-*
B *mul, & collectæ sunt tribus: quis in vobis*
annuntiet istud, & quæ prima sunt audire
nos faciet? dent testes eorum, & iustificentur
10 *& audiat, & dicant: Vere. ¶ Vos testes mei,*
dicit Dominus, & seruus meus quem elegi:
vt sciatis, & credatis mihi, & intelligatis
quia ego ipse sum. ante me non est formatus
11 *¶ Deus, & post me non erit. ¶ ‖ Ego sum ego* Ose. 13.b.14
sum Dominus, & non est absque me salua-
12 *tor.¶ Ego annuntiaui, & saluaui: auditum*
feci, & non fuit in vobis alienus. vos testes
13 *mei, dicit Dominus, & ego Deus. ¶ Et ab*
initio ego ipse, & non est qui de manu mea
14 *eruat: operabor, & quis auertet illud? ¶ Hæc*
dicit Dominus redemptor vester, sanctus
Israel, Propter vos emisi in Babylonem, &
detraxi vectes vniuersos, & Chaldæos in
15 *nauibus suis gloriantes. ¶ Ego Dominus san*
16 *ctus vester, creans Israel rex vester. Hæc di-*
cit Dominus, qui dedit in mari viam, & in
17 *aquis torrentibus semitam. ¶ Qui eduxit*
C *quadrigam & equum: agmen & robustum,*
simul obdormierunt, nec resurgent: contriti
18 *sunt quasi linum, & extincti sunt.¶ Ne me-*
mineritis priorū, et antiqua ne intueamini.
19 *¶ Ecce ‖ ego facio noua, & nunc orientur, vti-* 2.Co.5.d.17. Apo.21.b.5.
que cognoscetis ea: ponam in deserto viam,
20 *& in inuio flumina. ¶ Glorificabit me bestia*
agri, dracones & struthiones: quia dedi in
deserto aquas, flumina in inuio, vt darē po-
21 *tum populo meo, electo meo.¶ Populum istum*
22 *formaui mihi, laudē meam narrabit. ¶ Non*
me inuocasti Iacob, nec laborasti in me Is-
23 *rael. ¶ Non obtulisti mihi arietem holocausti*
tui, & victimis tuis non glorificasti me: non
te ser-

te seruire feci in oblatione, nec laborem tibi
prabui in thure. ¶Non emisti mihi argento 24
calamum, & adipe victimarum tuarum non D
inebriasti me. Veruntamen seruire me fecisti
sti in peccatis tuis, prabuisti mihi laborē in
iniquitatibus tuis. ¶Ego sum, ego sum ipse 25
qui deleo iniquitates tuas propter me, & pec
catorum tuorum non recordabor. ¶Reduc me 26
in memoriam, & iudicemur simul. narra si
quid habes vt iustificeris. ¶Pater tuus pri- 27
mus peccauit, & interpretes tui praeuaricati
sunt in me. ¶Et contaminaui principes san- 28
*& t. ctos, *dedi ad internecionem Iacob, & Israel
in blasphemiam.

CAP. XLIIII.

Ier.30.b.10. ET nunc audi Iacob serue meus. & Israel 1
40.g.27. quem elegi. ¶Hac dicit Dominus faciens 2
& formans te, ab vtero auxiliator tuus: no- A
li timere serue meus Iacob, & rectissime quē
elegi. ¶Effundam enim aquas super sitien- 3
tem, & fluenta super aridam: effundam spi-
ritum meum super semen tuum, & benedi-
ctionem meam super stirpem tuam. ¶Et ger 4
minabunt inter herbas quasi salices iuxta
praterfluentes aquas. ¶Iste dicet, Domini e- 5
go sum: & ille vocabit in nomine Iacob, &
hic scribet manu sua, Domino: & in nomine
Israel assimilabitur. ¶Hac dicit Dominus 6
rex Israel, & redemptor eius Dominus ex-
Sup.41.b.4. ercituum. ||Ego primus, & ego nouissimus, &
Inf.48.b.12. absque me non est Deus. ¶Quis similis mei? 7
Apo.1.d.18. vocet & annuntiet, & ordinem exponat mi-
22.a.13. hi, ex quo constitui populum antiquum: ven
tura & qua futura sunt annuntient eis.
¶Nolite timere, neque conturbemini: extunc 8
audire te feci, & annuntiaui: vos estis testes B
mei. numquid est Deus absq; me, & forma-
tor quem ego non nouerim? ¶Plasta idoli om- 9
nes nihil sunt, & amantissima eorum non
proderunt eis. ipsi sunt testes eorum quia nō
vident neque intelligunt, vt confundantur.
¶Quis formauit Deum, & sculptile confla- 10
uit ad nihil vtile? ¶Ecce, omnes participes 11
eius confundentur: fabri enim sunt ex ho-
minibus: conuenient omnes, stabunt & paue
bunt, & confundentur simul. ¶||Faber ferra 12
Sup.13. c.11. rius lima operatus est: in prunis, & in mal-
leis formauit illud, & operatus est in brachio
fortitudinis sua: esuriet & deficiet, non bi-
bet aquam, & lassescet. ¶Artifex lignarius 13
extendit normā, formauit illud in runcina,
fecit illud in angularibus, & in circino tor-
nauit illud: & fecit imaginem viri quasi spe
ciosum hominem habitantem in domo. ¶Suc 14
cidit cedros, tulit ilicem, & quercum qua
steterat inter ligna saltus: plantauit pi-
num, quam pluuia nutriuit. ¶Et facta est 15
hominibus in focum: sumpsit ex eis, & ca- C
lefactus est: & succendit, & coxit panes. de
reliquo autem operatus est Deum, & ado-
rauit: fecit sculptile, & curuatus est ante il-
16 lud. ¶Medium eius combussit igni, & de me-
dio eius carnes *comedit: coxit pulmentum, *coxit &
& saturatus est, & calefactus est, & dixit,
17 Vah, calefactus sum, vidi focum. ¶Reliquū
autem eius Deum fecit & sculptile sibi: cur-
uatur ante illud, & adorat illud, & obse-
crat, dicens: Libera me, quia Deus meus es
18 tu. ¶Nescierunt, neque intellexerunt: obliti
enim sunt, ne videant *oculi eorum & ne
19 intelligant corde suo. ¶Non recogitant in
mente sua, neque cognoscunt, neque sen-
tiunt, vt dicant, Medietatem eius combussi
igni, & coxi super carbones eius panes: coxi
carnes & comedi, & de reliquo eius idolum
20 faciam? ante truncum ligni procidam. ¶Pars
eius cinis est cor insipiens adorauit illud, &
non liberabit animam suā, neque dicet. For-
21 te mendacium est in dextera mea. ¶Memen
to horum Iacob & Israel, quoniam seruus
meus es tu formaui te, seruus meus es tu
22 Israel, non obliuiscaris mei. ¶Deleui vt nu-
bem iniquitates tuas, & quasi nebulam pec
D cata tua. reuertere ad me, quoniam redemi
23 te. ¶Laudate cali, quoniam misericordiam* *.8.
fecit Dominus: iubilate extrema terra: re-
sonate montes laudationem, saltus & omne
lignum eius: quoniam redemit Dominus
24 Iacob, & Israel gloriabitur. ¶Hac dicit Do-
minus redemptor tuus, & formator tuus ex
vtero, Ego sum Dominus faciens omnia, ex-
tendens calos solus, stabiliens terram, & nul
25 lus mecum. ¶Irrita faciens signa diuinorum
& ariolos in furorem vertens. Conuertens
sapientes retrorsum: & scientiam eorum stul
26 tam faciens. ¶Suscitans verbū serui sui, &
consilium nuntiorum suorum complens. Qui
dico Ierusalem, Habitaberis: & ciuitatibus
Iuda, Aedificabimini, et deserta eius suscita-
27 bo. ¶Qui dico profundo, Desolare, & flumi-
28 na tua arefaciam. ¶Qui dico Cyro, Pastor
meus es: & omnem voluntatem meam com-
plebis. Qui dico Ierusalem, Aedificaberis: &
templo, Fundaberis.

CAP. XLV.

1 HAec dicit Dominus christo meo Cyro, cu-
A ius apprehendi dexteram vt subiciam
ante faciem eius Gētes, & dorsa regum ver-
tam, & aperiam coram eo ianuas, & porta
2 nō claudentur. ¶Ego ante te ibo: & gloriosos
terra humiliabo: portas areas conteram, &
3 vectes ferreos confringam. ¶Et dabo tibi the
sauros absconditos, & arcana secretorum: vt
scias quia ego Dominus qui voco nomen
4 tuum Deus Israel. ¶Propter seruum meum
Iacob, & Israel electum meum, & vocaui te
*nomine tuo: assimilaui te, & non cognoui- *in 16.
5 sti me. ¶Ego Dominus, & non est amplius:
extra me non est Deus: accinxi te, & non co-
6 gnouisti me. ¶Vt sciant hi qui ab ortu solis,
& qui ab occidente, quoniam absque me non
7 est. Ego Dominus, & nō est alter: ¶formans

lucem, & creans tenebras: faciens pacem, &
creans malum: ego Dominus faciens omnia
hæc. ¶ *Rorate cæli desuper, & nubes pluant* 8
iustum: aperiatur terra, & germinet salua- B
torē, & iustitia oriatur simul. Ego Dominus
*factori 16. *creaui eum.* ¶ *Væ qui contradicit* "*fictori*" *suo,* 9
Ier.18.a.6. *testa de samijs terræ.* ‖ *Nunquid dicet lutum*
Rom.9.d.20 *figulo suo, Quid facis, & opus tuum absque*
manibus est? ¶ *Væ qui dicit patri, Quid ge-* 10
neras? & mulieri, Quid parturis? ¶ *Hæc di-* 11
cit Dominus sanctus Israel plastes eius, Ven-
tura interrogate me: super filios meos, & su-
per opus manuum mearum mandate mihi.
¶ *Ego feci terram: & hominem super eam* 12
creaui ego: manus meæ tetenderunt cælos, &
omni militiæ eorum mandaui. ¶ *Ego suscita-* 13
ui eum ad iustitiam, & omnes vias eius di-
rigam: ipse ædificabit ciuitatem meam, &
captiuitatem meam dimittet, non in pretio,
neque in muneribus, dicit Dominus Deus
exercituum. ¶ *Hæc dicit Dominus, Labor* 14
Aegypti, & negotiatio Aethiopiæ, & Sabaim C
viri sublimes ad te transibunt, & tui erunt:
Post te ambulabunt, vincti manicis per-
gent: & te adorabunt, teq; deprecabuntur:
tantum in te est Deus, & non est absque te
Deus, ¶ *verè tu es Deus absconditus, Deus* 15
Israel saluator. ¶ *Confusi sunt & erubuerūt* 16
omnes: simul abierunt in confusionem fa-
bricatores errorum. ¶ *Israel saluatus est in* 17
Domino salute æterna: non confundemini,
& non erubescetis vsque in seculum seculi.
¶ *Quia hæc dicit Dominus creans cælos, ipse* 18
Deus formans terram, & faciens eam, ipse
plastes eius, non in vanum creauit eam: vt
habitaretur, formauit eam. ego Dominus, &
non est alius. ¶ *Non in abscondito loquutus* 19
sum: in loco terræ tenebroso: non dixi semini
Iacob. Frustra quærite me. ego Dominus lo-
quens iustitiam, annuntians recta. ¶ *Con-* 20
gregamini, & venite, & accedite simul qui
saluati estis ex Gentibus: nescierunt qui le-
uant lignum sculpturæ suæ, & rogant Deum D
non saluantem. ¶ *Annuntiate, & venite, &* 21
consiliamini simul: quis auditum fecit hoc ab
initio, extunc prædixit illud? nunquid non
ego Dominus, & non est vltra Deus absque
me? Deus iustus & saluans non est præter
me. ¶ *Conuertimini ad me, & salui eritis om-* 22
nes fines terræ: quia ego Deus, & non est a-
lius. ¶ *In memetipso iuraui, egredietur de o-* 23
re meo iustitiæ verbum, & non reuertetur.
R.o.14 b.11. ‖ *quia mihi curuabitur omne genu, & iura-*
Phil.2 b.10. *bit omnis lingua.* ¶ *Ergo in Domino, dicet,* 24
meæ sunt iustitiæ & imperium: ad eum ve-
nient, & confundentur omnes qui repugnāt
ei. ¶ *In Domino iustificabitur & laudabitur* 25
omne semen Israel.

CAP. XLVI.

C*Onfractus est Bel, contritus est Nabo:* 1
facta sunt simulachra eorum bestijs & A
iumentis, onera vestra graui pondere vsque
2 *ad lassitudinem.* ¶ *Contabuerunt, & contri-*
ta sunt simul: non potuerunt saluare portan-
tem, & anima eorum in captiuitatem ibit.
3 ¶ *Audite me domus Iacob, & omne residuum*
domus Israël, qui portamini a meo vtero,
4 *qui gestamini à mea vulua.* ¶ *Vsq; ad sene-*
B *ctam ego ipse, & vsq; ad canos ego portabo,*
ego feci, & ego feram, ego portabo & salua-
5 *bo.* ¶ *Cui assimilastis me, & adæquastis, &*
6 *comparastis me, & fecistis similē?* ¶ *Qui con-*
fertis aurum de sacculo, & argentum statera
ponderatis: conducentes aurificem, vt faciat
7 *Deū: & procidunt & adorant.* ¶ ‖ *Portant il-* Bar.6.c.25.
C *lum in humeris gestantes, & ponentes in lo-*
co suo, & stabit, ac de loco suo nō mouebitur.
sed & cùm clamauerint ad eum, nō audiet:
8 *de tribulatione non saluabit eos.* ¶ *Memen-*
tote istud, & confundamini: redite præuari-
9 *catores ad cor.* ¶ *Recordamini prioris seculi,*
quoniā ego sum Deus, & non est vltrà deus,
10 *nec est similis mei.* ¶ *Annuntians ab exordio*
nouissimum, & ab initio quæ necdum facta
sunt, dicens: Consilium meum stabit, & om-
11 *nis voluntas mea fiet:* ¶ *Vocans ab Oriente* "iustum.
D "*auem*", *& de terra longinqua virum vo-*
luntatis meæ. & locutus sum, & adducam
12 *illud, creaui, & faciam illud.* ¶ *Audite me du-*
13 *ro corde, qui longe estis à iustitia.* ¶ *Propè fe-*
ci iustitiam meam, non elongabitur, & salus
mea non morabitur. Dabo in Sion salutem,
& Israëli gloriam meam.

CAP. XLVII.

1 D*Escēde, sede in puluere virgo filia Ba-*
A *bylon, sede in terra: non est solium filiæ*
Chaldæorum, quia vltrà non vocaberis mol-
2 *lis & tenera.* ¶ *Tolle molam, & mole fari-*
nam, denuda turpitudinem tuam, discooperi
3 *humerū, reuela crura, transi flumina.* ¶ ‖ *Re-* Nah.3.b.5.
uelabitur ignominia tua, & videbitur op-
probrium tuum: vltionem capiam, & non re-
4 *sistet mihi homo.* ¶ *Redemptor noster, Domi-*
nus exercituum nomen illius, sanctus Is-
5 *raël.* ¶ *Sede tacens, & intra in tenebras filia*
Chaldæorum: quia non vocaberis vltrà do-
6 *mina regnorum.* ¶ *Iratus sum super populum*
B *meum, contaminaui hæreditatem meam, &*
dedi eos in manu tua: nō posuisti eis miseri-
cordias, super senem aggrauasti iugum tuum
7 *valde.* ¶ *Et dixisti. In sempiternum ero do-*
mina, non posuisti hæc super cor tuum, neque
8 *recordata es nouissimi tui.* ¶ *Et nunc audī*
hæc delicata, & habitās confidenter, quæ di-
cis in corde tuo, ‖ *Ego sum, & non est præter* Apo.18.b.7.
me amplius: non sedebo vidua, & ignorabo
9 *sterilitatem.* ¶ ‖ *Venient tibi duo hæc subitò in* Inf.51.f.19.
C *die vna, sterilitas & viduitas vniuersa ve-*
nerunt super te, propter multitudinem ma-
leficiorum tuorum, & propter duritiā incan-
10 *torum tuorum vehementem.* ¶ *Et fiduciam*
habuisti in malitia tua, & dixisti, Non est
qui

qui videat me. Sapientia tua & sciētia tua,
hæc decepit te. Et dixisti in corde tuo. Ego
sum, & præter me non est altera. ¶ Veniet su 11
per te malum, & nescies ortum eius: & ir-
ruet super te calamitas, quā non poteris ex-
piare: veniet super te repente miseria quam
nescies. ¶ Sta cum incantatoribus tuis, & cū 12
multitudine maleficiorum tuorū in quibus
laborasti ab adolescentia tua, si forte quid
prosit tibi, aut si possis fieri fortior ¶ Defe- 13
cisti in multitudine consiliorum tuorū: stent,
& saluent te augures cæli, qui contemplaban
tur sydera, & supputabant menses, vt ex eis D
annuntiarēt ventura tibi. ¶ Ecce, facti sunt 14
quasi stipula, ignis combussit eos, non libe-
rabunt animam suam de manu flammæ, nō
sunt prunæ quibus calefiant, nec focus vt se-
deant ad eum. ¶ Sic facta sunt tibi in qui- 15
buscunque laboraueras: negotiatores tui ab
adolescentia tua, vnusquisque in via sua
errauerunt: non est qui saluet te.

CAP. XLVIII.

AVdite hæc domus Iacob, qui vocamini 1
nomine Israël, & de aquis Iuda existis, A
qui iuratis in nomine Domini, & Dei Israel
recordamini nō in veritate neq; in iustitia.
¶ De ciuitate enim sancta vocati sunt, & su 2
per Deum Israël constabiliti sunt: Dominus
exercituum nomen eius. ¶ Priora extunc an- 3
nuntiaui, & ex ore meo exierunt, & audita
feci ea: repentè operatus sum & venerunt.
¶ Sciui enim quia durus es tu, & neruus fer 4
reus ceruix tua, & frons tua ærea. ¶ Prædixi 5
tibi extunc: antequam venirent indicaui ti-
bi, ne forte diceres, Idola mea fecerunt hæc,
& sculptilia mea, & conflatilia mandauerūt
ista. ¶ Quæ audisti, vide omnia: vos autem 6
num annuntiastis? Audita feci tibi noua ex- B
tunc, & conseruata sunt quæ nescis: ¶ nunc 7
creata sunt, & non extunc: & ante diem, &
non audisti ea, ne forte dicas: Ecce ego cogno
ui ea. ¶ Neq; audisti, neq; cognouisti, neque 8
extunc aperta est auris tua. scio enim quia
præuaricans præuaricaberis, & transgres-
sorem ex vtero vocaui te. ¶ Propter nomen 9
meum longè faciā furorem meum: & laude
mea infrenabo te, ne intereas. ¶ Ecce excoxi 10
te, sed non quasi argentum, elegi te in cami-
no paupertatis. ¶ Propter me, propter me fa- 11
Sup.42.b.8. ciam, vt non blasphemer: ‖ & gloriam meam
Sup.41.a.4. 44.a.6. alteri non dabo. ¶ Audi me Iacob, & Israël 12
quem ego voco. ‖ ego ipse, ego primus & ego
nouissimus. ¶ Manus quoque mea fundauit 13
terram, & dextera mea mensa est cælos: ego C
vocabo eos, & stabūt simul. ¶ Congregamini 14
omnes vos, & audite: quis de eis annuntia-
uit hæc? Dominus dilexit eum, faciet volun
tatem suam in Babylone, & brachium suum
in Chaldæis. ¶ Ego ego locutus sum, & voca- 15
ui eum, adduxi eum, & directa est via eius.
¶ Accedite ad me, & audite hoc: non à prin- 16
cipio in abscondito locutus sum: ex tempore
antequam fieret, ibi eram, & nunc Dominus
17 Deus misit me, & spiritus eius. ¶ Hæc dicit
dominus redemptor tuus sanctus Israël. Ego
Dominus Deus tuus docens te vtilia, guber-
18 nans te in via qua ambulas. ¶ Vtinā atten-
D disses mandata mea: facta fuisses sicut flu-
men pax tua, & iustitia tua sicut gurgites
19 maris, ¶ & fuisset quasi arena semen tuum,
& stirps vteri tui vt lapilli eius: nō interis-
set, & non fuisset attritū nomen eius à fa-
20 cie mea. ¶ ‖ Egredimini de Babylone, fugite à Ier.51.a.6.
Chaldæis, in voce exultationis annuntiate:
auditum facite hoc, & efferte illud vsque ad
extrema terræ. ‖ Dicite, Redemit Dominus Exo.17.b.6.
21 seruum suum Iacob. ¶ Non sitierunt in deser Nu.20.b.11.
to, cùm educeret eos: ‖ aquam de petra produ Inf.57.d.21.
xit eis, & scidit petram, & fluxerunt aquæ.
22 ¶ Non est pax impijs, dicit Dominus.

CAP. XLIX.

1 AVdite insulæ, & attendite populi delon-
A ge: Dominus ab vtero vocauit me, de
ventre matris meæ recordatus est nominis
2 mei. ¶ ‖ Et posuit os meum quasi gladiū acu- Inf.51.c.16.
tum: in vmbra manus suæ protexit me, & po
suit me sicut sagittam electam: in pharetra
3 sua abscondit me. ¶ Et dixit mihi, Seruus
4 meus es tu Israël, quia in te gloriabor. ¶ Et
ego dixi, In vacuum laboraui, sine causa, &
vanè fortitudinē meam consumpsi: ergo iu-
dicium meum cum Domino, & opus meum
5 cum Deo meo. ¶ Et nunc dicit Dominus for-
mans me ex vtero seruum sibi, vt reducam
B Iacob ad eum, & Israël nō congregabitur: &
glorificatus sum in oculis Domini, & Deus
6 meus factus est fortitudo mea. ¶ Et dixit,
Parum est vt sis mihi seruus ad suscitandas
tribus Iacob, & fæces Israël conuertendas.
‖ Ecce, dedi te in lucem Gentium, vt sis sa- Sup.42.b.6.
7 lus mea vsque ad extremum terræ. ¶ Hæc Act.13.g.47.
dicit Dominus redemptor Israel, sanctus e-
ius, ad contemptibilem animam, ad abomi-
natam gentem, ad seruum dominorum. Re-
ges videbunt, & consurgent principes, & a-
dorabunt propter Dominum, quia fidelis est,
8 & sanctum Israel qui elegit te. ¶ Hæc dicit
C Dominus, ‖ In tempore placito exaudiui te, 2.Cor.6.a.2.
& in die salutis auxiliatus sum tui: & ser-
uaui te, & dedi te in fœdus populi, vt susci-
tares terram, & possideres hæreditates dissi-
9 patas, ¶ vt diceres his qui vincti sunt, Exi-
te: & his qui in tenebris, Reuelamini. Super
vias pascentur, & in omnibus planis pascua
10 eorum. ¶ ‖ Non esurient, neq; sitient, & non Apo.7.d.16.
percutiet eos æstus & sol quia miserator eo-
rum reget eos, & ad fontes aquarum "pota- "portabit 2.
11 bit eos. ¶ Et ponam omnes montes meos in
12 viam, & semitæ meæ exaltabuntur. ¶ Ecce
D isti delonge venient, & ecce illi ab Aquilone
13 & mari, & isti de terra australi. ¶ Laudate
cæli, & exulta terra, iubilate montes lau-

dem: quia consolatus est Dominus populum
suum, & pauperum suorum miserebitur.
¶ Et dixit Sion, Dereliquit me Dominus, & 14
Dominus oblitus est mei. ¶ Nunquid obliui- 15
sci potest mulier infantem suum, vt non mi
sereatur filio vteri sui? & si illa oblita fue-
rit, ego tamen non obliuiscar tui. ¶ Ecce, in 16
manibus meis descripsi te: muri tui coram E
oculis meis semper. ¶ Venerunt structores 17
Inf. 60. a. 4. tui: destruentes te, & dissipantes a te exibūt.
¶ ‖ Leua in circuitu oculos tuos, & vide, om- 18
nes isti congregati sunt, venerunt tibi: viuo
ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut
ornamento vestieris, & circundabis tibi eos
quasi sponsa. ¶ Quia deserta tua & solitudi- 19
nes tuæ & terra ruinæ tuæ nūc angusta erūt
præ habitatoribus, & longe fugabuntur qui
absorbebant te. ¶ Adhuc dicent in auribus 20
tuis filij sterilitatis tuæ, Angustus est mihi
locus, fac spatium mihi vt habitem. ¶ Et di 21
ces in corde tuo, Quis genuit mihi istos? ego
sterilis, & non pariens, transmigrata & ca- F
ptiua: et istos quis enutriuit? ego destituta et
sola: & isti vbi hic erant? ¶ Hæc dicit Domi- 22
nus Deus, Ecce leuabo ad Gentes manum
meam, & ad populos exaltabo signū meum.
Et afferent filios tuos in vlnis, & filias tuas
super humeros portabunt. ¶ Et erunt reges 23
nutritij tui, & reginæ nutrices tuæ: vultu in
terram demisso adorabunt te, & puluerem pe-
dum tuorum lingent. Et scies quia ego Do-
minus, super quo non confundentur qui ex-
pectant eum. ¶ Nūquid tolletur à forti præ- 24
da? aut quod captum fuerit a robusto, sal-
uum esse poterit? ¶ Quia hæc dicit Dominus, 25
Equidem & captiuitas a forti tolletur: &
quod ablatum fuerit a robusto, saluabitur.
Eos vero qui iudicauerunt te, ego iudicabo,
& filios tuos ego saluabo. ¶ Et cibabo hostes 26
tuos carnibus suis: & quasi musto, sanguine
suo inebriabuntur: & sciet omnis caro, quia
ego Dominus saluans te, & redemptor tuus
fortis Iacob.

CAP. L.

HAec dicit Dominus, Quis est hic liber re- 1
pudij matris vestræ, quo dimisi eam? A
aut quis est creditor meus, cui vendidi vos?
ecce in iniquitatibus vestris venditi estis,
& in sceleribus vestris dimisi matrem ve-
stram. ¶ Quia veni, & non erat vir: vocaui, 2
Inf. 59. a. 1. & non erat qui audiret. ‖ Nunquid abbre-
Nu. 11. c. 23. uiata & paruula facta est manus mea, vt
non possim redimere: aut non est in me vir- B
tus ad liberandum? Ecce in increpatione mea
desertum faciam mare, ponam flumina in
siccum: computrescent pisces sine aqua, & mo
rientur in siti. ¶ Induam cælos tenebris, & 3
saccum ponam operimentum eorum. ¶ Domi- 4
nus dedit mihi linguam eruditam, vt sciam
sustentare eum qui lassus est, verbo: erigit
manè, manè erigit mihi aurem, vt audiam C
5 quasi magistrum. ¶ Dominus Deus aperuit
mihi aurem, ego autem non contradico, re-
6 trorsum non abij. ¶ ‖ Corpus meum dedi per- Mt. 26. g. 67
cutientibus, & genas meas vellentibus, fa-
ciem meam non auerti ab increpantibus &
7 conspuentibus*. ¶ Dominus Deus auxilia- *in me.
tor meus, ideo non sum confusus: ideo posui
faciem meam vt petram durissimam, & scio
8 quoniam non confundar. ¶ ‖ Iuxta est qui iu- Ro. 8. f. 33.
stificat me: quis contradicet mihi? stemus si-
mul. quis est aduersarius meus? accedat ad
9 me. ¶ Ecce Dominus Deus, auxiliator meus:
D quis est qui condemnet me? Ecce omnes quasi
vestimentum conterentur, tinea comedet
10 eos. ¶ Quis ex vobis timens Dominum, au-
diens vocem serui sui qui ambulauit in te-
nebris, & non est lumen ei? speret in nomi-
ne Domini, & innitatur super Deum suum.
11 ¶ Ecce vos omnes accendentes ignem ac-
cincti flammis, ambulate in lumine ignis
vestri, & in flammis quas succendistis: de
manu mea factum est hoc vobis, in doloribus
dormietis.

CAP. LI.

1 AVdite me qui sequimini quod iustum
A est, & quæritis Dominum: attendite ad
petram vnde excisi estis, & ad cauernā laci
2 de qua præcisi estis. ¶ Attendite ad Abrahā
patrem vestrum, & ad Saram quæ peperit
vos: quia vnum vocaui eum, & benedixi ei,
3 & multiplicaui eum. ¶ Consolabitur ergo
B Dominus Sion, & consolabitur omnes rui-
nas eius: & ponet desertum eius quasi deli-
cias, & solitudinem eius quasi hortum Do-
mini. Gaudium & lætitia inuenietur in ea,
4 gratiarum actio, & vox laudis. ¶ Attendi-
te ad me popule meus, & tribus mea au-
dite: quia lex a me exiet, & iudicium meum
5 in lucem populorum requiescet. ¶ Prope est
iustus meus, egressus est saluator meus, &
brachia mea populos iudicabunt: me insulæ
expectabunt: & brachium meum sustinebūt.
6 ¶ Leuate in cælum oculos vestros, & videte
sub terra deorsum: quia cæli sicut fumus li-
C quescent, & terra sicut vestimentum atte-
retur, & habitatores eius sicut hæc interi-
bunt: ‖ Salus autem mea in sempiternum e- Psa. 36. d. 38.
7 rit, & iustitia mea non deficiet. ¶ Audite me d. 39.
qui scitis iustum, populus meus lex mea in
corde eorum: nolite timere opprobrium homi-
8 num, & blasphemias eorū ne metuatis. ¶ Si-
cut enim vestimentum, sic comedet eos ver-
mis & sicut lanam, sic deuorabit eos tinea:
‖ Salus autem mea in sempiternum erit, & Psa. 36. d. 38.
et iustitia mea in generationes generationū. d. 39.
9 ¶ Consurge consurge, induere fortitudinem
D brachium Domini: consurge sicut in diebus
antiquis, in generationibus seculorum. nun-
quid nō tu percussisti superbum, vulnerasti
10 draconem? ¶ ‖ Nunquid non tu siccasti mare, Exo. 14. c. 28
aquam abyssi vehementis: qui posuisti pro-
fundum

fundum maris viam, vt transirent liberati?
¶Et nunc qui redempti sunt a Domino, re- 11
uertentur, & venient in Sion laudantes, &
lætitia sempiterna super capita eorum, gau-
dium & lætitiam tenebunt, fugiet dolor &
gemitus. ¶Ego ego ipse consolabor vos: quis 12
tu vt timeres ab homine mortali, & a filio
hominis, qui quasi fœnum ita arescet? ¶Et 13
oblitus es Domini factoris tui, qui tetendit
cælos, & fundauit terram: & formidasti iu-
giter tota die a facie furoris eius qui te tri-
bulabat, & parauerat ad perdendum. vbi E
nunc est furor tribulantis? ¶Cito veniet gra 14
diens ad aperiendum, & non interficiet v-
sque ad internecionem, nec deficiet panis e-
ius. ¶Ego autem sum Dominus Deus tuus 15
qui conturbo mare, & intumescunt fluctus
eius, Dominus exercituum nomen meum.
Sup.49.a.2. ¶‖Posui verba mea in ore tuo, & in vmbra 16
manus meæ protexi te, vt plantes cælos, &
fundes terram: & dicas ad Sion, Populus
meus es tu. ¶Eleuare, eleuare, consurge Ie- 17
rusalem, quæ bibisti de manu Domini calicē F
iræ eius: vsque ad fundum calicis soporis bi-
bisti, & potasti vsque ad fæces. ¶Non est qui 18
sustentet eam ex omnibus filijs quos genuit:
& non est qui apprehendat manum eius ex
*Sup.47.b.9. omnibus filijs quos enutriuit. ¶‖Duo sunt 19
quæ occurrerunt tibi: quis contristabitur su
per te? vastitas & contritio, & fames & gla
dius, quis consolabitur te? ¶Filij tui proiecti 20
sunt, dormierunt in capite omnium viarum, G
sicut oryx illaqueatus: pleni indignatione
Domini, increpatione Dei tui. ¶Idcirco audi 21
hoc paupercula & ebria non à vino. ¶Hæc 22
dicit dominator tuus Dominus, & Deus
tuus, qui pugnauit pro populo suo. Ecce tuli
de manu tua calicem soporis, fundum cali-
cis indignationis meæ, non adijciet vt bibas
illum vltra. ¶Et ponam illum in manu eo- 23
rum qui te humiliauerunt, & dixerunt ani
mæ tuæ, Incuruare, vt transeamus: & po-
suisti vt terram corpus tuum, & quasi viam
transeuntibus.

CAP. LII.

Consurge, consurge, induere fortitudi- 1
ne tua Sion, induere vestimentis glo- A
riæ tuæ Ierusalem ciuitas sancti: quia non
adijciet vltra vt pertranseat per te incircum
cisus & immundus. ¶Excutere de puluere, 2
consurge, sede Ierusalem: solue vincula colli
tui captiua filia Sion. ¶Quia hæc dicit Do- 3
minus, Gratis venundati estis, & sine ar-
gento redimemini. ¶Quia hæc dicit Domi- 4
Gen.46.a.6 nus Deus, ‖In Aegyptum descendit populus
meus in principio, vt colonus esset ibi: &
Assur absque vlla causa calumniatus est
eum. ¶Et nunc quid mihi est hic, dicit Do- 5
minus, quoniam ablatus est populus meus B
Ro.2.d.24. gratis? Dominatores eius inique agunt, di-
Eze.36.d.20 cit Dominus, ‖& iugiter tota die nomen
6 meum blasphematur. ¶Propter hoc sciet po-
pulus meus nomen meum in die illa: quia
7 ego ipse qui loquebar, ecce adsum. ¶‖Quàm Ro.10.c.15. Nah.1.d.15.
pulchri super montes pedes annuntiantis &
prædicantis pacem: annuntiantis bonum,
prædicantis salutem, dicentis Sion, *Re- *regnauit 9
8 gnabit Deus tuus? ¶vox speculatorum tuo-
rum, leuauerunt vocem, simul laudabunt:
quia oculo ad oculum videbunt cùm con-
9 uerterit Dominus Sion. ¶Gaudete, & lau-
C date simul deserta Ierusalem: quia conso-
latus est Dominus populum suum, redemit
10 Ierusalem. ¶Parauit Dominus brachium
sanctum suum in oculis omnium gentium:
‖& videbunt omnes fines terræ salutare Psa.97.a.3.
11 Dei nostri. ¶Recedite, recedite, exite inde, 2.Co.6.d.17
‖pollutum nolite tangere: exite de medio e-
ius, mundamini qui fertis vasa Domini.
12 ¶Quoniam non in tumultu exibitis, nec in
D fuga properabitis: præcedet enim vos Do-
minus, & congregabit vos Deus Israel.
13 ¶Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur,
14 & eleuabitur, & sublimis erit valde. ¶Si-
cut obstupuerunt super te multi: sic inglo-
rius erit inter viros aspectus eius, & for-
15 ma eius inter filios hominum. ¶Iste asper-
get gentes multas, super ipsum continebunt
reges os suum: ‖quia quibus non est narra- Ro.15.d.21.
tum de eo, viderunt: & qui non audierunt,
contemplati sunt.

CAP. LIII.

1 Quis credidit auditui nostro? & bra- Ioh.12.f.38.
2 chium Domini cui reuelatum est? ¶Et Ro.10.c.16.
A *ascendet sicut virgultum coram *ascendit 4
eo, & sicut radix de terra sitienti: non est spe
cies ei, neque decor: & vidimus eum, & non
3 erat aspectus, & desiderauimus eum. ¶‖De- Mar.9.b.12.
spectum & nouissimum virorum, virum do-
lorum & scientem infirmitatem: & quasi
absconditus vultus eius & despectus, vnde
4 nec reputauimus eum. ¶‖Verè languores no- Mat.8.c.17. & 1.d.24.
stros ipse tulit, & dolores nostros ipse porta-
uit: & nos putauimus eū quasi leprosum, &
5 percussum à Deo & humiliatum. ¶‖Ipse au- 1.Co.15.a.3.
B tem vulneratus est propter iniquitates no-
stras, attritus est propter scelera nostra. disci
plina pacis nostræ super eum, & liuore eius
6 sanati sumus. ¶Omnes nos quasi oues erra-
uimus, vnusquisque in viā suam declinauit:
& posuit Dominus in eo iniquitatem om-
7 nium nostrum. ¶Oblatus est quia ipse vo-
luit, & nō aperuit os suum: sicut ouis ad oc-
cisionem ducetur, & quasi agnus coram ton- Mat.26.f.63
C dente se, obmutescet, & ‖non aperiet os suū. 27.b.14
8 ¶De angustia & de iudicio sublatus est: ge- Act.8.f.32.
nerationem eius quis enarrabit? quia abscis-
sus est de terra viuentium: propter scelus po
9 puli mei percussi eū. ¶Et dabit impios pro se
pultura, & diuitem pro morte sua: ‖eo quod 1.Pet.2.d.22
iniquitatē non fecerit, neque dolus fuerit in 1.Ioh.3.a.5.
10 ore eius. ¶Et Dominus voluit conterere eum

in infirmitate: si posuerit pro peccato animã
suam, videbit semen longæuũ, & voluntas
Domini in manu eius dirigetur. ꝰ Pro eo 11
quod laborauit anima eius, videbit & satu- D
rabitur: in scientia sua iustificabit ipse iustus
ᵃ Seruos meos ᵃseruus meus' multos & iniquitates eorum
ipse portabit. ꝰ Ideo dispertiam ei plurimos, 12
& fortium diuidet spolia, pro eo quod tradi-
Mar.15.c.28. dit in mortem animam sua, ‖ & cum scele-
Luc.22.d.37 ratis reputatus est: & ipse peccata multorũ
Luc.23.e.34 tulit, & pro transgressoribus rogauit.

CAP. LIIII.

ᵇ Lætare 5. Lᵇ‖Auda' sterilis quæ non paris, decanta 1
Luc.23.d.29 laudem, & hinni quæ nõ pariebas: quo- A
Gal.4.d.27. niam multi filij desertæ magis, quàm eius
quæ habet virum, dicit Dominus. ꝰ Dilata 2
locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum
tuorum extende, ne parcas: longos fac funi-
culos tuos, & clauos tuos consolida. ꝰ Ad de- 3
xteram enim, & ad læuam penetrabis: &
semen tuum Gentes hæreditabit, & ciuita- B
tes desertas inhabitabit. ꝰ Noli timere, quia 4
non confunderis, neque erubesces: non enim
te pudebit, quia confusionis adolescentiæ tuæ
obliuisceris, & opprobrij viduitatis tuæ non
recordaberis amplius. ꝰ Quia dominabitur 5
Luc.1.c.32. tui qui fecit te, ‖ Dominus exercituum no-
men eius, & redemptor tuus sanctus Israel, C
Deus omnis terræ vocabitur. ꝰ Quia vt mu 6
lierem derelictam & mœrentem spiritu vo-
cauit te Dominus, & vxorem ab adolescen-
tia abiectam, dixit Deus tuus. ꝰ Ad pun- 7
ctum in modico dereliqui te, & in misera-
tionibus magnis congregabo te. ꝰ In momen- 8
to indignationis abscondi faciem meam pa-
rumper à te, & in misericordia sempiterna D
misertus sum tui: dixit redemptor tuus Do-
Gen 9 b.15. minus. ꝰ Sicut in ‖ diebus Noe istud mihi est, 9
ᶜ diluuij 15. cui iuraui ne inducerem aquas ᶜNoe' vltrà
supra terram: sic iuraui vt non irascar tibi,
& non increpem te: ꝰ Montes enim commo- 10
uebuntur, & colles contremiscent: misericor-
dia autem mea non recedet a te, & fœdus E
pacis meæ non mouebitur: dixit miserator
tuus Dominus. ꝰ Paupercula tempestate con 11
uulsa, absque vlla consolatione, Ecce ego ster-
nam per ordinem lapides tuos, & fundabo
te in sapphiris, ꝰ & ponam iaspidem propu- 12
gnacula tua: & portas tuas in lapides scul-
ptos, & omnes terminos tuos in lapides de-
Ioan.6.e.45 siderabiles. ꝰ ‖ Vniuersos filios tuos doctos à 13
Domino: & multitudinem pacis filijs tuis. F
ꝰ Et in iustitia fundaberis: recede procul à 14
calumnia, quia non timebis: & à pauore,
quia non appropinquabit tibi. ꝰ Ecce accola 15
veniet, qui non erat mecum, aduena quon-
dam tuus adiungetur tibi. ꝰ Ecce ego crea- 16
ui fabrum sufflantem in igne prunas, & G
proferentem vas in opus suum, & ego crea-
ui interfectorem ad disperdendum. ꝰ Omne 17
vas quod fictum est contra te non dirige-
tur: & omnem linguam resistentem tibi in
iudicio, iudicabis. Hæc est hæreditas seruo-
rum Domini, & iustitia eorum apud me, di-
cit Dominus.

CAP. LV.

1 OMnes ‖ sitiẽtes venite ad aquas: & qui Ecc.51.d.33
A non habetis argentum, properate, emi-
te & comedite: ‖ venite, emite absque argen Apo.22.d.17
to, & absque vlla commutatione vinum &
2 lac. ꝰ Quare appenditis argentum non in pa
nibus, & laborem vestrum non in saturita-
te? Audite audientes me, & comedite bonum,
& delectabitur in crassitudine anima ve-
3 stra. ꝰ Inclinate aurem vestram, & venite
B ad me: audite, & viuet anima vestra, & fe-
riam vobiscum pactum sempiternum, ‖ mi- Act.13.e.34.
4 sericordias Dauid fideles. ꝰ Ecce testem po-
pulis dedi eum, ducem ac præceptorem Gen-
5 tibus. ꝰ Ecce, gentem quam nesciebas, vo-
cabis: & gentes quæ te non cognouerunt, ad
te current propter Dominum Deum tuum,
6 & sanctũ Israel: quia glorificauit te. ꝰ Quæ-
rite Dominum dum inueniri potest, inuoca-
7 te eum dum prope est. ꝰ Derelinquat impius
viam suam, & vir iniquus cogitationes
C suas, & reuertatur ad Dominum, & mise-
rebitur eius, & ad Deum nostrum, quoniam
8 multus est ad ignoscendum. ꝰ Non enim co-
gitationes meæ, cogitationes vestræ: neque
9 viæ vestræ viæ meæ, dicit Dominus. ꝰ Quia
sicut exaltãtur cæli à terra, sic exaltatæ sunt
viæ meæ à vijs vestris, & cogitationes meæ
10 à cogitationibus vestris. ꝰ Et quomodo de-
scendit imber, & nix de cælo, & illuc vltrà
non reuertitur, sed inebriat terram, & infun
dit eam, & germinare eam facit, & dat se-
11 men serenti, & panem comedenti. ꝰ Sic erĩt
verbum meum quod egredietur de ore meo:
D non reuertetur ad me vacuũ, sed faciet quæ-
cunque volui, & prosperabitur in his ad quæ
12 misi illud. ꝰ Quia in lætitia egrediemini, &
in pace deducemini: montes & colles canta-
bunt coram vobis laudem, & omnia ligna
13 regionis plaudent manu. ꝰ Pro saliunca ascen
det abies, & pro vrtica crescet myrtus: & e-
rit Dominus nominatus in signum æternũ,
quod non auferetur.

CAP. LVI.

1 HAec dicit Dominus, ‖ Custodite iudi- Sap.1.a.1.
A cium, & facite iustitiam: quia iuxta
est salus mea vt veniat, & iustitia mea vt
2 reueletur. ꝰ Beatus vir qui faciet hoc, & fi-
lius hominis qui apprehendet istud: custo-
diens sabbathum ne polluat illud, custodiens
3 manus suas ne faciat omne malum. ꝰ Et nõ
dicat filius aduenæ qui adhæret Domino, di-
cens, Separatione diuidet me Dominus à po-
pulo suo. Et non dicat Eunuchus, Ecce ego
4 lignum aridum. ꝰ Quia hæc dicit Domi-
B nus Eunuchis. Qui custodierint sabbatha
mea, & elegerint quæ ego volui, et tenuerint
fœdus

...dut meum: ¶ Dabo eis in domo mea & in 5
muris meis locum, & nomen melius a filijs
& filiabus: nomen sempiternũ dabo eis, quod
non peribit: ¶ Et filios aduenæ qui adhærent 6
Domino, vt colant eum, & diligant nomen
eius, vt sint ei in seruos: omnem custodien-
tem sabbathum ne polluat illud, & tenentem
fœdus meum: ¶ Adducam eos in montẽ san- 7
ctum meum, & lætificabo eos in domo ora- C
tionis meæ. holocausta eorum, & victimæ eo-
rum placebunt mihi super altari meo: quia
Mat.21.b.13. ‖domus mea, domus orationis vocabitur cũ-
Mar.11.c.17. ctis populis. ¶ Ait Dominus Deus qui con- 8
Luc.19.g.46 gregat dispersos Israel: Adhuc congregabo ad
eum congregatos eius. ¶ Omnes bestiæ agri 9
venite ad deuorandum, vniuersæ bestiæ sal-
tus. ¶ Speculatores eius cæci omnes, nescie- 10
runt vniuersi: canes muti non valentes la- D
trare, videntes vana, dormientes & aman-
tes somnia. ¶ Et canes impudentissimi ne- 11
scierunt saturitatem. ipsi pastores ignorave-
Iere.6.c.13. runt intelligentiam: ‖ omnes in viam suam
8.d.10. declinauerunt, vnusquisque ad auaritiam
Sap.2.b.7. suam, à summo vsque ad nouissimum. ¶ Ve- 12
Sup.22.d.13. nite, sumamus vinum, & impleamur e-
brietate: & erit sicut hodie, sic & cras, &
multo amplius.

CAP. LVII.

IVstus perit, & nõ est qui recogitet in cor- 1
de suo: & viri misericordiæ colliguntur, A
quia nõ est qui intelligat, à facie enim ma-
litiæ collectus est iustus. ¶ Veniat pax, re- 2
quiescat in cubili suo qui ambulauit in di-
rectione sua. ¶ Vos autem accedite huc filij 3
auguratricis, semen adulteri, & fornicariæ.
¶ Super quem lusistis? super quem dilatastis 4
os, & eiecistis linguam? nunquid non vos fi-
lij scelesti, semen mendax? ¶ qui consolamini 5
in dijs subter omne lignum frondosum, im-
molantes paruulos in torrentibus, subter e-
minẽtes petras? ¶ In partibus torrentis pars 6
tua, hæc est sors tua: & ipsis effudisti liba-
men, obtulisti sacrificium. nunquid super
his non indignabor? ¶ Super montem excel- 7
sum & sublimem posuisti cubile tuum, & il- B
luc ascendisti, vt immolares hostias. ¶ Et 8
post ostium, & retro postem posuisti memo-
riale tuum: quia iuxta me discooperuisti, &
suscepisti adulterum, dilatasti cubile tuum,
& pepigisti cum eis fœdus: dilexisti stratum
eorum manu aperta. ¶ Et ornasti te regio 9
vnguento, & multiplicasti pigmenta tua.
Misisti legatos tuos procul, & humiliata es
vsque ad inferos. ¶ In multitudine viæ tuæ 10
laborasti: non dixisti, Quiescam. vitã ma-
nus tuæ inuenisti, propterea non rogasti. C
¶ Pro quo solicita timuisti, quia mentita es, 11
& mei non es recordata, neque cogitasti in
corde tuo? quia ego tacens, & quasi non vi-
dens, & mei oblita es. ¶ Ego annuntiabo iu- 12
stitiam tuã, & opera tua non proderũt tibi.

13 ¶ Cùm clamaueris, liberent te cõgregati tui,
& omnes eos auferet ventus, tollet aura.
Qui autem fiduciam habet mei, hæreditabit
terram, et possidebit montem sanctũ meum.
14 ¶ Et dicam, ‖Viam facite, præbete iter, de- Inf.62.d.10.
clinate de semita, auferte offendicula de via
15 populi mei. ¶ Quia hæc dicit excelsus, & sub-
D limis habitans æternitatem: & sanctũ no-
men eius in excelso, & in sancto habitãs, &
cum contrito & humili spiritu: vt viuificet
spiritum humilium, & viuificet cor contri-
16 torum. ¶ Non enim in sempiternum litigabo,
neque vsque ad finem irascar: quia spiritus à
facie mea egredietur, & flatus ego faciam.
17 ¶ Propter iniquitatem auaritiæ eius iratus
sum, & percussi eum: abscondi à te faciem ~.12.
meam, & indignatus sum: & abijt vagus
18 in via cordis sui. ¶ Vias eius vidi, & sanaui
eum, & reduxi eum, & reddidi consolationes
19 ipsi, & lugẽtibus eius. ¶ Creaui fructũ labio-
rum pacem, pacẽ ei qui lõge est & qui prope,
20 dixit Dominus, & sanaui eum. ¶ Impij au-
tem quasi mare feruens, quod quiescere non
potest, & redundant fluctus eius in concul-
21 cationem & lutum. ¶ ‖ Non est pax impijs, Sup.48.d.22
dicit Dominus meus.

CAP. LVIII.

1 CLama, ne cesses, quasi tuba exalta vo-
A cem tuã, & annuntia populo meo ‖sce- Sup.1.d.15.
lera eorum, & domui Iacob peccata eorum:
2 ¶ Me etenim de die in diem quærunt, & sci-
re vias meas volunt: quasi gens quæ iusti-
tiam fecerit, & iudicium Dei sui non dereli-
querit: rogant me iudicia iustitiæ: appropin-
3 quare Deo volunt. ¶ Quare ieiunauimus, &
nõ aspexisti: humiliauimus animas nostras,
& nescisti? Ecce in die ieiunij vestri inue-
nitur voluntas vestra, & omnes debitores
4 vestros repetitis. ¶ Ecce ad lites & cõtentio-
B nes ieiunatis, & percutitis pugno impie. No-
lite ieiunare sicut vsque ad hanc diẽ, vt au-
5 diatur in excelso clamor vester. ¶ ‖Nunquid Zach.7.b.5.
tale est ieiunium quod elegi, per diem affli-
gere hominem animam suam? nunquid con-
torquere quasi circulum caput suum, & sac-
cum & cinerem sternere? nunquid istud vo-
cabis ieiunium, & diem acceptabilem Domi-
6 no? ¶ Nonne hoc est magis ieiunium quod e-
legi? dissolue colligationes impietatis, solue
fasciculos deprimentes, dimitte eos qui con-
fracti sunt liberos, & omne onus dirumpe.
7 ¶ ‖Frange esurienti panem tuum, & egenos Eze.18.b.16
vagosque induc in domum tuam: cùm videris Mat.25.c.35.
nudum, operi eum, & carnem tuam ne de-
8 spexeris. ¶ Tunc erumpet quasi manè lumen
C tuũ, & sanitas tua citiùs orietur, & antei-
bit faciem tuã iustitia tua, & gloria Domi-
9 ni colliget te. ¶ Tunc inuocabis & Dominus
exaudiet: clamabis, & dicet, Ecce adsum. si
abstuleris de medio tui catenam, & desieris
extendere digitũ, & loqui quod non prodest.

❡Cùm effuderis esurienti animam tuam, & 10
animã afflictam repleueris: orietur in tene-
bris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut me-
Deus ridies. ❡Et requiẽ tibi dabit Dominus sem- 11
per. & implebit splendoribus animam tuam,
& ossa tua liberabit, & eris quasi hortus ir-
riguus, & sicut fons aquarum, cuius non de-
Inf.61.b.4. ficient aquæ. ❡‖Et ædificabuntur in te de- 12
serta seculorum: fundamenta generationis D
& generationis suscitabis: & vocaberis ædi
ficator sepium: auertẽs semitas in quietem.
❡Si auerteris à sabbatho pedem tuum, face 13
re voluntatem tuam in die sancto meo, &
vocaueris sabbathum delicatum, & sanctum
Domini gloriosum, & glorificaueris eũ dum
non facis vias tuas, & non inuenitur vo-
luntas tua, vt loquaris sermonẽ. ❡Tunc de- 14
lectaberis super Domino, & sustollam te su-
per altitudines terræ, & cibabo te hæredita-
te Iacob patris tui. os enim Domini loqu-
tum est.

CAP. LIX.

Nu.11.c.23. ECce, ‖non est abbreuiata manus Domi- 1
Sup.50.a.2. ni vt saluare nequeat, neq; aggrauata A
est auris eius vt nõ exaudiat. ❡Sed iniqui- 2
tates vestræ diuiserũt inter vos, & Deũ ve-
strum, & peccata vestra absconderũt faciem
Sup.1.d.15. eius à vobis ne exaudiret. ❡‖Manus enim 3
vestræ pollutæ sunt sanguine, & digiti ve-
stri iniquitate: labia vestra locuta sunt mẽ-
dacium, & lingua vestra iniquitatem fa-
tur. ❡Non est qui inuocet iustitiam, neq; est 4
qui iudicet vere: sed confidunt in nihilo, &
Iob.15.d.35. loquuntur vanitates: ‖conceperunt laborem,
& pepererunt iniquitatem. ❡Oua aspidum 5
ruperunt & telas araneæ texuerunt: qui co-
mederit de ouis eorũ, morietur. & quod con-
fotum est, erumpet in regulum. ❡Telæ eorum 6
non erunt in vestimentum, neq; operientur B
operibus suis: opera eorum opera inutilia, &
Prou.1.b.16. opus iniquitatis in manibus eorum. ❡‖Pedes 7
Rom.3.b.15. eorum ad malum currunt, & festinant vt
effundant sanguinem innocentem: cogitatio-
nes eorum cogitationes inutiles: vastitas &
contritio in vijs eorum. ❡Viam pacis nescie- 8
runt, & non est iudicium in gressibus eorũ.
semitæ eorum incuruatæ sunt eis: omnis qui
calcat in eis, ignorat pacem. ❡Propter hoc e- 9
*nobis 6. longatum est iudicium à "vobis", & non ap-
*nos 9. prehendet "vos" iustitia. expectauimus lu-
cem, & ecce tenebræ: splendorem, et in tene-
bris ambulauimus. ❡Palpauimus sicut cæci, 10
parietem, & quasi absq; oculis attrectaui-
mus: impegimus meridie quasi in tenebris,
in caliginosis quasi mortui. ❡Rugiemus qua- 11
si vrsi omnes, & quasi columbæ meditantes
gememus. expectauimus iudicium, & nõ est:
salutem, & elongata est à nobis. ❡Multipli- 12
cata sunt enim iniquitates nostræ coram te,
& peccata nostra responderunt nobis. quia C
scelera nostra nobiscum, & iniquitates no-
stras cognouimus, ❡peccare & mentiri contra 13
Dominum: & auersi sumus ne iremus post
tergum Dei nostri, vt loqueremur calumniã
& transgressionem: concepimus & locuti su-
14 mus de corde verba mendacij. ❡Et conuersum
est retrorsum iudicium, & iustitia longe ste-
tit: quia corruit in platea veritas, & æqui-
15 tas non potuit ingredi. ❡Et facta est veri-
tas in obliuionem: & qui recessit à malo,
prædæ patuit: & vidit Dominus, & malum
apparuit in oculis eius, quia non est iudi-
16 cium. ❡& vidit quia non est vir: et aporia-
tus est, quia non est qui occurrat: & salua-
uit sibi brachium suum, & iustitia eius ipsa
17 confirmauit eum. ❡‖Indutus est iustitia Ephe.6.c.17.
vt lorica, & galea salutis in capite eius: in- 1.Thes.5.b.8
dutus est vestimentis vltionis, & opertus
18 est quasi pallio zeli. ❡Sicut ad vindictam
D quasi ad retributionem indignationis hosti-
bus suis, & vicissitudinem inimicis suis: in-
19 sulis vicem reddet. ❡Et timebunt qui ab
Occidente, nomen Domini: & qui ab Ortu
solis, gloriam eius: cùm venerit quasi flu-
uius violentus, quem spiritus Domini co-
20 git: ❡‖& venerit Sion redemptor, & eis qui Ro.11.d.26.
redeunt ab iniquitate in Iacob, dicit Domi-
21 nus. ❡Hoc fœdus meum cum eis, dicit Do-
minus, Spiritus meus qui est in te, & ver-
ba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de
ore tuo, & de ore seminis tui, & de ore semi-
nis seminis tui, dicit Dominus, àmodo &
vsque in sempiternum.

CAP. LX.

1 SVrge, illuminare "Ierusalem": quia ve- *.4.
A nit lumen tuum, & gloria Domini super
2 te orta est. ❡Quia ecce tenebræ operient ter-
ram, & caligo populos: super te autem orie-
tur Dominus, & gloria eius in te videbi-
3 tur. ❡Et ambulabunt Gentes in lumine tuo,
4 & reges in splendore ortus tui. ❡‖Leua in Sup.49.c.18.
circuitu oculos tuos, & vide: omnes isti con-
gregati sunt, venerunt tibi filij tui de longe
venient, & filiæ tuæ de latere surgent.
5 ❡Tunc videbis, & afflues, & mirabitur &
dilatabitur cor tuum quando conuersa fue-
rit ad te multitudo maris, fortitudo Gen-
6 tium venerit tibi. ❡Inundatio camelorum
operiet te, dromedarij Madiam & Epha: om-
nes de Saba venient aurũ & thus deferen-
7 tes: & laudẽ Domino annuntiantes. ❡Omne
pecus Cedar congregabitur tibi, arietes Na-
B baioth ministrabunt tibi: offerentur super
placabili altari meo, & domum maiestatis
8 meæ glorificabo. ❡Qui sunt isti, qui vt nu-
bes volant, & quasi columbæ ad fenestras
9 suas? ❡Me enim insulæ expectant, & naues
maris in principio, vt adducam filios tuos
de longe: argentum eorum, & aurum eorum
cum eis nomini Domini Dei tui, & sancto
10 Israel, quia glorificauit te. ❡Et ædificabunt
filij peregrinorũ muros tuos, & reges eorum
ministrabũt tibi: in indignatione enim mea
percussi

percussi te, & in reconciliatione mea miser-
Apo.21.g.25 tus sum tui. ¶‖Et aperientur portæ tuæ in- 11 C
giter: die ac nocte non claudentur, vt affe-
ratur ad te fortitudo Gentium, & reges ea-
rum adducantur. ¶Gens enim et regnū quod 12
non seruierit tibi, peribit: & Gentes solitu-
dine vastabuntur. ¶Gloria Libani ad te ve 13
niet, abies & buxus & pinus simul, ad or- C
nandum locum sanctificationis meæ, & lo-
cum pedum meorum glorificabo. ¶ Et veni- 14
ent ad te curui filij eorum qui humiliauerūt
te, & adorabunt vestigia pedum tuorū om-
nes qui detrahebant tibi, & vocabūt te Ci-
uitatem Domini, Sion sancti Israel. ¶Pro eo 15
quod fuisti derelicta, & odio habita, & non
erat qui per te transiret, ponam te in super-
biam seculorum, gaudium in generationem
& generationem. ¶& suges lac Gentium, & 16
mamilla regum lactaberis: & scies quia ego
Dominus saluans te, & redemptor tuus for-
tis Iacob. ¶ Pro ære afferam aurum, & pro 17
ferro afferam argentum, & pro lignis æs. &
pro lapidibus ferrū: & ponam visitationem
tuam pacem, & præpositos tuos iustitiam.
¶Nō audietur vltra iniquitas in terra tua, 18
vastitas & cōtritio in terminis tuis, & oc-
cupabit salus muros tuos, & portas tuas lau D
Apo.21.g.23 datio. ¶‖Non erit tibi amplius sol ad lucen- 19
dū per diē, nec splendor lunæ illuminabit te:
sed erit tibi Dominus in lucē sempiternam,
Apoc.22.a.5 & Deus tuus in gloriam tuam. ¶‖Non occi- 20
det vltrà sol tuus, & luna tua non minue-
tur: quia erit tibi Dominus in lucem sempi-
ternam, & complebuntur dies luctus tui.
¶Populus autem tuus omnes iusti, in perpe- 21
tuum hæreditabunt terram, germen planta-
tionis meæ, opus manus meæ ad glorifican-
dum. ¶Minimus erit in mille, & paruulus in 22
gentem fortissimam: ego Dominus in tempo-
re eius subito faciam istud.

CAP. LXI.

Luc.4.c.18. S‖Piritus Domini super me, eo quòd vn- 1
xerit Dominus me: ad annuntiandum A
mansuetis misit me, vt mederer cōtritis cor-
de, & prædicarem captiuis indulgentiam, &
clausis apertionem. ¶Vt prædicarem annum 2
placabilem Domino & diem vltionis Deo
Matt.5.a.5. nostro: ‖ vt consolarer omnes lugentes: ¶Vt 3
ponerem lugentibus Sion, & darem eis coro-
nam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pal-
lium laudis pro spiritu mœroris: & vocabū-
tur in ea fortes iustitiæ, plātatio Domini ad
Sup.58.d.12. glorificandum. ¶ ‖ Et ædificabunt deserta à 4
seculo, & ruinas antiquas erigēt, & instau- B
rabunt ciuitates desertas, dissipatas in ge-
nerationem & generationem. ¶ Et stabunt 5
alieni, & pascent pecora vestra: & filij pere-
grinorum, agricolæ & vinitores vestri erūt.
¶Vos autem sacerdotes Domini vocabimini: 6
Ministri Dei nostri dicetur vobis: fortitudi-
nem Gentium comedetis, & in gloria earum

7 superbietis. ¶ Pro confusione vestra duplici
C & rubore laudabunt partem eorum: propter
hoc in terra sua duplicia possidebunt, lætitia
8 sempiterna erit eis. ¶Quia ego Dominus di-
ligens iudicium, & odio habens rapinam ∗.3.
in holocausto: & dabo opus eorum in verita-
9 te, & fœdus perpetuum feriam eis. ¶Et scie-
tur in Gentibus semen eorum, & germē eo-
rum in medio populorum: omnes qui vide-
rint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semē
10 cui benedixit Dominus. ¶ Gaudens gaudebo
D in Domino, & exultabit anima mea in Deo
meo: quia induit me vestimentis salutis: &
indumento iustitiæ circumdedit me, quasi
sponsum decoratum corona, & quasi sponsam
11 ornatam monilibus suis. ¶ Sicut enim terra
profert germen suum, & sicut hortus semen
suum germinat: sic Dominus Deus germi-
nabit iustitiam, & laudem coram vniuersis
Gentibus.

CAP. LXII.

1 PRopter Sion non tacebo, & propter Ieru-
A salem non quiescam, donec egrediatur
vt splendor iustus eius, & saluator eius vt
2 lampas accendatur. ¶ Et videbunt Gentes
iustum tuum, & cuncti reges inclytū tuum:
& vocabitur tibi nomen nouum, quod os
3 Domini nominauit. ¶Et eris corona gloriæ ∗nominabit 6.
in manu Domini, & diadema regni in ma-
4 nu Dei tui. ¶ Non vocaberis vltrà Dereli-
B cta: & terra tua nō vocabitur amplius De-
solata: sed vocaberis Voluntas mea in ea, &
terra tua ∗inhabitabitur, quia complacuit ∗inhabitata 2.
Domino in te: & terra tua inhabitabitur.
5 ¶Habitabit enim iuuenis cum virgine, &
habitabunt in te filij tui. Et gaudebit spōsus
super sponsam, & gaudebit super te Deus
6 tuus. ¶Super muros tuos, Ierusalem cōstitui
custodes: tota die & tota nocte in perpetuū
non tacebunt. Qui reminiscimini Domini,
7 ne taceatis, ¶& ne detis silentium ei, donec
C stabiliat, & donec ponat Ierusalem laudē in
8 terra, ¶ Iurauit Dominus in dextera sua, &
in brachio fortitudinis suæ. Si dedero triti-
cum tuum vltrà cibum inimicis tuis: & si
biberint filij alieni vinum tuum in quo la-
9 borasti. ¶Quia qui congregabūt illud, come-
dent, & laudabunt Dominum: & qui cōpor-
10 tāt illud, bibēt in atrijs sanctis meis. ¶Trā-
D site, transite per portas, ‖ præparate viam Sup.57.c.15.
populo, planum facite iter, & eligite lapides,
11 & eleuate signum ad Populos. ¶‖Ecce Domi- Mat.21.a.5.
nus auditum fecit in extremis terræ, ‖dicite Zach.9.b.9.
filiæ Sion, Ecce saluator tuus venit: ecce
merces eius cum eo, & opus eius coram illo.
12 ¶Et vocabunt eos Populus sanctus, redempti
à Domino. Tu autem vocaberis, Quæsita ci-
uitas, & non Derelicta.

CAP. LXIII.

1 QVis est iste qui venit de Edom, tinctis
A vestibus de Bosra, iste formosus in
stola

stola sua, gradiens in multitudine fortitu-
dinis suæ? Ego qui loquor iustitiam, & pro-
Apoc.19.c.13 pugnator sum ad saluandum. ¶‖Quare ergo 2
rubrum est indumentũ tuum, & vestimen-
ta tua sicut calcantium in torculari? ¶Tor- 3
cular calcaui solus, & de Gentibus non est
vir mecum: calcaui eos in furore meo, & cõ-
culcaui eos in ira mea: & aspersus est san-
guis eorum super vestimenta mea, & omnia
indumenta mea inquinaui. ¶‖Dies enim 4
Sup 34.b.8. vltionis in corde meo, annus "retributionis'
"redemptionis 12. mea venit. ¶Circumspexi, & non erat au- 5
xiliator: quæsiui, & non fuit qui adiuuaret:
& saluauit mihi brachium meum, & indi-
gnatio mea ipsa auxiliata est mihi. ¶Et cõ- 6
culcaui populos in furore meo, & inebriaui B
eos in indignatione mea, & detraxi in ter-
ram virtutem eorum. ¶Miserationum Do- 7
mini recordabor, laudem Domini super om-
nibus quæ reddidit nobis Dominus, & super
multitudinem bonorum domui Israel, quæ
largitus est eis secundùm indulgentiã suam,
& secundùm multitudinem misericordia-
rum suarum. ¶Et dixit, Veruntamen popu- 8
lus meus est, filij non negantes: & factus est
eis saluator. ¶In omni tribulatione eorũ non 9
est tribulatus, & angelus faciei eius salua-
uit eos: in dilectione sua, & in indulgentia C
sua ipse redemit eos, & portauit eos, & ele-
uauit eos cunctis diebus seculi. ¶Ipsi autem 10
ad iracundiam prouocauerunt, & afflixerũt
spiritum "sancti' eius: & conuersus est eis in
"sanctũ 3. inimicum, & ipse debellauit eos. ¶Et recor- 11
datus est dierum seculi Moysi — &' populi
—.15. sui: Vbi est qui ‖eduxit eos de mari cum pa-
Exo.14.g.29 storibus gregis sui? vbi est qui posuit in me-
dio eius spiritum sancti sui? ¶Qui eduxit ad 12
dexteram Moysen brachio maiestatis suæ:
qui scidit aquas ante eos, vt faceret sibi no-
men sempiternum. ¶Qui eduxit eos per a- 13
byssos, quasi equum in deserto non impin-
gentem. ¶Quasi animal in campo descendẽs 14
spiritus Domini ductor eius fuit: sic addux-
isti populum tuum vt faceres tibi nomẽ glo-
Deu.26.c.15 riæ. ¶‖Attende de cælo, & vide de habitacu- 15
Baru.2.d.16 lo sancto tuo & "gloriæ tuæ: vbi est zelus D
"solio tuus, & fortitudo tua, multitudo viscerum
tuorum, & miserationum tuarum? super me
continuerunt se. ¶Tu enim pater noster. & 16
Abraham nesciuit nos, & Israel ignorauit
nos: tu Domine pater noster, redemptor no-
ster, à seculo nomen tuum. ¶Quare errare 17
nos fecisti Domine de vijs tuis: indurasti
cor nostrum, ne timeremus te? conuertere
propter seruos tuos, tribus hæreditatis tuæ.
¶Quasi nihilum possederunt populum san- 18
ctum tuum: hostes nostri conculcauerunt
sanctificationem tuam. ¶Facti sumus quasi 19
in principio, cùm non dominareris nostri,
neq; inuocaretur nomen tuum super nos.

CAP. LXIIII.

1 VTinam dirumperes cælos, & descende-
2 res: à facie tua mõtes defluerẽt. ¶Sicut
A exustio ignis tabescerẽt, aquæ arderent igni,
vt notum fieret nomen tuum inimicis tuis:
3 à facie tua gentes turbarentur. ¶Cùm fece-
ris mirabilia, non sustinebimus: descendisti,
4 & à facie tua montes defluxerunt. ¶‖A se- 1.Cor.2.b.9.
culo non audierunt, neq; auribus perceperũt:
oculus non vidit Deus absq; te, quæ præpa-
5 rasti expectantibus te. ¶Occurristi lætanti,
B & facienti iustitiam: in vijs tuis recorda-
buntur tui: ecce, tu iratus es, & peccauimus:
6 in ipsis fuimus semper, & saluabimur. ¶Et
facti sumus vt "immundus' omnes nos, & "immundi
quasi pannus menstruatæ vniuersæ iustitiæ
nostræ: & cecidimus quasi folium vniuersi,
& iniquitates nostræ quasi ventus abstule-
7 runt nos. ¶Non est qui inuocet nomen tuũ:
C qui consurgat, & teneat te: abscondisti fa-
ciem tuam à nobis, & allisisti nos in manu
8 iniquitatis nostræ. ¶Et nunc Domine pater
noster es tu, nos vero lutum: & fictor noster
tu, & opera manuum tuarum omnes nos.
9 ¶‖Ne irascaris Domine satis, & ne vltra Psal.78.b.8.
memineris iniquitatis — nostræ': ecce, respi- —.1.
10 ce, populus tuus omnes nos. ¶Ciuitas sancti
tui facta est deserta, Sion deserta facta est,
11 Ierusalem desolata est. ¶Domus sanctifica-
tionis nostræ & gloriæ nostræ, vbi laudaue-
D runt te patres nostri, facta est in exustionem
ignis, & omnia desiderabilia nostra versa
12 sunt in ruinas. ¶Nunquid super his conti-
nebis te Domine, tacebis & affliges nos ve-
hementer?

CAP. LXV.

1 Q‖Væsierunt me qui ante non interro- Ro.10.d.20.
A gabant, inuenerunt qui non quæsie-
runt me. dixi, Ecce ego, ecce ego, ad
Gentem quæ non inuocabat nomen meum.
2 ¶Expandi manus meas tota die ad populum
incredulum, qui graditur in via non bona
3 post cogitationes suas. ¶Populus qui ad ira-
cundiam prouocat me ante faciem meã sem
per: qui immolãt in hortis, & sacrificant su-
4 per lateres: ¶qui habitant in sepulchris, &
in delubris idolorum dormiunt: qui come-
dũt carnẽ suillam, & ius prophanum in va-
5 sis eorum. ¶Qui dicunt, Recede a me, non
appropinques mihi, quia immundus es: isti
fumus erunt in furore meo, ignis ardẽs tota
6 die. ¶Ecce scriptum est coram me: non tace-
bo, sed reddam & retribuam in sinum eo-
7 rũ ¶iniquitates vestras, & iniquitates pa-
trum vestrorum simul, dicit Dominus, qui
sacrificauerunt super montes, & super colles
exprobrauerunt mihi, & remetiar opus eo-
8 rum primum in sinu eorum. ¶Hæc dicit Do-
B minus, Quomodo si inueniatur granum in
botro, & dicatur, Ne dissipes illud, quoniam
benedictio est: sic faciã propter seruos meos,
vt non

vt non disperdam totũ. ¶ Et educam de Ia- 9
cob semen, & de Iuda possidentem montes
meos: & hæreditabũt eam electi mei, & ser-
ui mei habitabunt ibi. ¶ Et erunt campestria 10
in caulas gregum, & vallis Achor in cubile
armentorum populo meo qui requisierunt
me. ¶ Et vos qui dereliquistis Dominum, 11
qui obliti estis montem sanctum meum, qui
ponitis Fortunæ mensam, & libatis super
eam. ¶ Numerabo vos in gladio, & omnes in 12
Prou.1.c.24. cæde corruetis: ‖ pro eo quod vocaui, & non
Iere.7.c.13. respondistis: locutus sum, & non audistis. &
Inf.66.b.4. faciebatis malum in oculis meis: & quæ no-
lui, elegistis. ¶ Propter hoc hæc dicit Domi- 13
nus Deus, Ecce, serui mei comedent, & vos
esurietis: ecce, serui mei bibent, & vos sitie-
b.5. tis: ¶ Ecce serui mei lætabuntur, & vos 14
confundemini: Ecce serui mei laudabũt præ C
exultatione cordis: & vos clamabitis præ do-
lore cordis, & præ contritione spiritus vlu-
labitis. ¶ Et dimittetis nomen vestrum in 15
iuramentũ electis meis: & interficiet te Do-
minus Deus, & seruos suos vocabit nomine
alio. ¶ In quo qui benedictus est super terrã, 16
benedicetur in Deo amen: & qui iurat in
terra, iurabit in Deo amen: quia obliuioni
traditæ sunt angustiæ priores, & quia ab-
scondita sunt ab oculis nostris. ¶ Ecce enim 17
Inf.66.g.22. ego creo ‖ cælos nouos, & terram nouam: &
Apoc.21.a.1. non erunt in memoria priora, & non ascen-
dent super cor. ¶ Sed gaudebitis & exulta- 18
bitis vsque in sempiternum in his quæ ego
creo: quia ecce ego creo Ierusalem exultatio-
nem, & populum eius gaudium. ¶ Et exulta- 19
bo in Ierusalem, & gaudebo in populo meo:
& non audietur in eo vltrà vox fletus &
vox clamoris. ¶ Non erit ibi amplius infans 20
dierum, & senex qui non impleat dies suos, D
quoniam puer centũ annorum morietur, &
peccator centum annorum maledictus erit.
¶ Et ædificabunt domos, & habitabunt: & 21
plantabunt vineas, & comedent fructus ea-
rum. ¶ Non ædificabunt, & alius habitabit: 22
non plantabunt, & alius comedet: secundum
enim dies ligni, erunt dies populi mei, & o-
pera manuum eorum inueterabunt ¶ electi 23
mei. Non laborabunt frustrà, neq; genera-
bunt in conturbatione: quia semen benedi-
ctorum Domini est, & nepotes eorum cũ eis.
Psal.31.b.5. ¶ ‖ Eritq; antequam clamẽt, ego exaudiam: 24
Sup.11.b.6. adhuc illis loquentibus, ego audiam. ¶ ‖ Lu- 25
pus & agnus pascentur simul, & leo & bos
comedent paleas, & serpenti puluis panis e-
ius: non nocebunt neque occident in omni
monte sancto meo, dicit Dominus.

CAP. LXVI.

Act.7.f.49. HAEc dicit Dominus, ‖ Cælum sedes 1
mea: terra autem scabellum pedũ meo- A
rum: quæ est ista domus quam ædificabitis
mihi? & quis est iste locus quietis meæ? ¶ O- 2
mnia hæc manus mea fecit, & facta sunt v-
niuersa ista, dicit Dominus. ad quem autem
respiciam, nisi ad pauperculum, et contritum
3 spiritu, & trementem sermones meos? ¶ Qui
immolat bouẽ, quasi qui interficiat virum.
qui mactat pecus, quasi qui excerebret ca-
nem. qui offert oblationem, quasi qui san-
guinem suillum offerat. qui recordatur thu-
B ris, quasi qui benedicat idolo. Hæc omnia e-
legerunt in vijs suis, & in abominationibus
4 suis anima eorum delectata est. ¶ Vnde &
ego eligam illusiones eorum: & quæ timebãt,
adducam eis: quia ‖ vocaui, & non erat qui Prou.1.c.24.
responderet: locutus sum, & non audierunt: Iere.7.c.13.
feceruntq; malum in oculis meis, & quæ no- Sup.65.b.12.
5 lui, elegerunt. ¶ Audite verbum Domini, qui
tremitis ad verbum eius: dixerunt fratres
vestri odientes vos, & abijcientes propter no
men meum: glorificetur Dominus, & vide-
bimus in lætitia vestra: ipsi autem confun-
6 dentur. ¶ Vox "populi' de ciuitate, vox de "fremitus
templo, vox Domini reddentis retributio- l.
7 nem inimicis suis. ¶ Antequam parturiret,
C peperit: antequã veniret partus eius, pepe-
8 rit masculũ. ¶ Quis audiuit vnquam tale?
& quis vidit huic simile? nunquid parturiet
terra in die vna? aut parietur gens simul,
quia parturiuit & peperit Sion filios suos?
9 ¶ Nunquid ego, qui alios parere facio, ipse
non pariam, dicit Dominus? si ego, qui gene-
rationem cæteris tribuo, sterilis ero, ait Do-
10 minus Deus tuus? Lætamini cum Ierusalẽ,
& exultate in ea omnes qui diligitis eam:
gaudete cum ea gaudio vniuersi qui lugetis
11 super eã: ¶ vt sugatis, & repleamini ab v-
bere consolationis eius: vt mulgeatis, & de-
licijs affluatis ab omnimoda gloria eius.
D ¶ Quia hæc dicit Dominus, Ecce ego decli-
12 nabo super eam quasi fluuium pacis, et quasi
torrentem inundantem gloriam Gentium,
quam sugetis: ad ubera portabimini, & su-
13 per genua blandientur vobis. ¶ Quomodo si
cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos,
14 & in Ierusalem consolabimini. ¶ Videbitis,
& gaudebit cor vestrũ, & ossa vestra quasi
herba germinabunt: & cognoscetur manus
Domini seruis eius, & indignabitur inimi-
15 cis suis. ¶ Quia ecce Dominus in igne ve-
E niet, & quasi turbo quadrigæ eius: reddere
in indignatione furorem suum, & increpa-
16 tionem suam in flamma ignis: ¶ quia in
igne Dominus dijudicabit, & in gladio suo
ad omnem carnem, & multiplicabuntur in-
17 terfecti à Domino. ¶ Qui sanctificabantur,
& mundos se putabant in hortis post "ia- "vnam l.
nuam' intrinsecus, qui comedebant carnem
suillam, & abominationem & murem: simul
18 consumentur, dicit Dominus. ¶ Ego autem
F opera eorum, & cogitationes eorum: venio
vt congregem cum omnibus gentibus & lin-
guis: & venient, & videbunt gloriã meam.
19 ¶ Et ponam in eis signum, & mittam ex eis
qui

qui saluati fuerint, ad Gentes in mare, in
Aphricam, & Lydiam tenentes sagittam: in
Italiam & Graciam, ad insulas longe, ad eos
qui non audierunt de me, & non viderunt
gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam
meam Gentibus, ° & adducēt omnes fratres 20
vestros de cunctis gentibus donum Domino,
in equis, & in quadrigis, & in lecticis, &
in mulis, & in carrucis, ad mōtem sanctum
meum Ierusalem, Dicit Dominus, quo modo
si inferant filij Israel munus in vase mun-
do in domum Domini. ° Et assumam ex 21
eis in sacerdotes, & leuitas, dicit Dominus.
Sup.65.e.15. ° ‖Quia sicut cæli noui & terra noua, quæ 22
Apoc.21.a.1. ego facio stare coram me, dicit Dominus: sic G
stabit semen vestrum, & nomen vestrum.
° Et erit mensis ex mense, & sabbathum ex 23
sabbatho: veniet omnis caro vt adoret corā
facie mea, dicit Dominus. ° Et egredientur, 24
& videbunt cadauera virorum qui præua-
Mar.9.g.44. ricati sunt in me: ‖vermis eorū non morie-
tur, & ignis eorum non extinguetur: & erūt
vsque ad satietatem vīsionis omni carni.

PROPHETIA IEREMIAE.

CAP. I

VERBA Ieremiæ filij Helciæ, de 1
sacerdotibus qui fuerunt in Ana- A
thoth, in terra Bē-iamin. ° Quod 2
factum est verbū Domini ad eum
in diebus Iosiæ filij Amon regis Iuda, in ter-
tiodecimo anno regni eius. ° Et factum est in 3
diebus Ioacim filij Iosiæ regis Iuda, vsq; ad
consummationem vndecimi anni Sedeciæ
filij Iosiæ regis Iuda, vsque ad transmigra-
tionem Ierusalem in mense quinto. ° Et fa- 4
ctum est verbum Domini ad me, dicens,
° Priusquam te formarem in vtero, noui te: 5
& antequam exires de vulua, sanctificaui B
te, & prophetam in Gentibus dedi te. ° Et 6
dixi, A, a, a, Domine Deus: ecce nescio loqui,
quia puer ego sum. ° Et dixit Dominus ad 7
me, Noli dicere, Puer sum: quoniam ad om-
nia quæ mittam te, ibis: & vniuersa quæ-
cunque mandauero tibi, loqueris. ° Ne ti- 8
meas à facie eorum: quia tecum ego sum, vt
eruam te, dicit Dominus. ° Et misit Domi- 9
nus manum suam, & tetigit os meū: & di-
Isai.51.e.16. xit Dominus ad me, ‖Ecce, dedi verba mea
59.g.21. in ore tuo: ° ecce constitui te hodie super 10
Infr.18.a.7. Gentes, & super regna: ‖vt euellas, & de-
struas, & disperdas, & dissipes, & ædifices,
& plantes. ° Et factum est verbum Domini 11
ad me, dicens, Quid tu vides Ieremia? Et
dixi, Virgam vigilantem ego video. ° Et di- 12
xit Dominus ad me, Bene vidisti, quia vi-
gilabo ego super verbo meo vt faciam illud.
° Et factum est verbum Domini secundo ad 13
me, dicens, Quid tu vides? Et dixi, Ollam
C succensam ego video, & faciem eius à facie
14 Aquilonis. ° Et dixit Dominus ad me, ‖Ab Infr.4.b.5.
Aquilone pandetur * malum super omnes ha 15 b.9.
15 bitatores terræ. ° quia ecce ego conuocabo o- * omne
mnes cognationes regnorum Aquilonis, ait
Dominus: & venient, & ponent vnusquis-
que solium suum in introitu portarum Ie-
rusalem, & super omnes muros eius in cir-
16 cuitu, & super vniuersas vrbes Iuda. ° Et
D loquar iudicia mea cum eis super omnē ma-
litiam eorum qui dereliquerunt me, & liba-
uerunt dijs alienis, & adorauerūt opus ma-
17 nuum suarū. ° Tu ergo accinge lumbos tuos,
& surge & loquere ad eos omnia quæ ego
præcipio tibi. Ne formides a facie eorum: nec
18 enim timere te faciā vultum eorum. ° ‖Ego Infr.6.g.27.
quippe dedi te hodie in ciuitatem munitam, 15.d.20.
& in columnam ferream, & in murū æreum
super omnem terram regibus Iudæ, princi-
pibus eius, & sacerdotibus, & populo terræ. * omni
19 ° Et bellabunt aduersum te, & non præua-
lebunt: quia ego tecum sum, ait Dominus,
vt liberem te.

CAP. II.

1 ET factum est verbū Domini ad me, di-
2 cens, ° Vade, & clama in auribus Ieru-
A salem, dicens, Hæc dicit Dominus, Recorda-
tus sum tui, miserans adolescentiam tuam,
& charitatem desponsationis tuæ, quādo se-
cuta es me in deserto, in terra, quæ non se-
3 minatur. ° Sanctus Israel Domino, primitiæ
frugum eius: omnes qui deuorant eum de-
linquunt. mala venient super eos, dicit Do-
4 minus. ° Audite verbum Domini domus
Iacob, & omnes cognationes domus Israel:
5 ° hæc dicit Dominus, ‖Quid inuenerunt pa- Mich.6.a.3.
tres vestri in me iniquitatis, quia elonga-
uerunt a me, & ambulauerunt post vanita-
6 tem, & vani facti sunt? ° Et non dixerunt,
B Vbi est Dominus qui ascendere nos fecit de
terra Aegypti: qui traduxit nos per deser-
tum, per terram inhabitabilem & inuiam,
per terram sitis & imaginē mortis, per ter-
ram in qua non ambulauit vir, neq; habi-
7 tauit homo? ° Et induxi vos in terram Car-
meli, vt comederetis fructum eius & optima
illius: & ingressi cōtaminastis terrā meam,
& hæreditatem meam posuistis in abomi-
8 nationem. ° Sacerdotes non dixerūt, Vbi est
Dominus? & tenentes legem nescierunt me,
& pastores præuaricati sunt in me: & pro-
phetæ prophetauerunt in Baal, & idola se-
9 cuti sunt. ° Propterea adhuc iudicio contendā
C vobiscum, ait Dominus. & cum filijs vestris
10 disceptabo. ° Transite ad insulas Cethim, &
videte: & in Cedar mittite, & cōsiderate ve-
hementer: & videte si factū est huiuscemo-
11 di. ° Si mutauit gēs deos suos, & certe ipsi
non sunt dij: populus verò meus mutauit
12 gloriam suam in idolum. ° Obstupescite cæli
super hoc, et portæ eius desolamini vehemen-
ter.

tor, dicit Dominus. ¶ Duo enim mala fecit 13
populus meno, Me dereliquerunt fontē aquæ
viuæ, & foderūt sibi cisternas: cisternas dis-
sipatas, quæ continere non valent aquas.
¶ Nūquid seruus est Israel, aut vernaculus? 14
quare ergo factus est in prædam? ¶ Super eū 15
rugierunt leones, & dederunt vocem suam,
posuerunt terram eius in solitudinem: ciui-
tates eius exustæ sunt, & non est qui habi-
tet in eis. ¶ Filij quoq; Mempheos & Taph- 16
nes constuprauerunt te vsque ad verticem.
¶ Nunquid non istud factum est tibi, quia 17
dereliquisti Dominum Deum tuum eo tem- D
pore quo ducebat te per viam? ¶ Et nūc quid 18
tibi vis in via Aegypti, vt bibas aquā tur-
bidam? & quid tibi cum via Assyriorum, vt
bibas aquam fluminis? ¶ Arguet te malitia 19
tua, & auersio tua increpabit te. Scito, &
vide quia malum & amarum est reliquisse
te Dominum Deum tuum, & non esse timo-
rem mei apud te, dicit Dominus Deus exer-
cituum. ¶ A seculo confregisti iugum meum, 20
rupisti vincula mea, & dixisti, Non ser-
Infr. 3. b. 6. uiam. ‖ In omni enim colle sublimi, & sub
Isai. 5. a. 1. omni ligno frondoso tu prosternebaris mere-
Mat. 21. d. 33. trix. ¶ ‖ Ego autem plantaui te vineam ele- 21
ctam, omne semen verum. quomodo ergo cō- E
uersa es mihi in prauum vinea aliena? ¶ Si 22
laueris te nitro, & multiplicaueris tibi her-
bam borith: maculata es in iniquitate tua
coram me, dicit Dominus Deus. ¶ Quomodo 23
dicis, Non sum polluta, post Baalim non am-
bulaui? vide vias tuas in cōualle, scito quid
feceris cursor leuis explicans vias suas. ¶ O- 24
nager assuetus in solitudine, in desiderio a-
nimæ suæ attraxit ventum amoris sui. nul-
lus auertet eam: omnes qui quærunt eam,
non deficient: in menstruis eius inuenient
eam. ¶ Prohibe pedem tuum à nuditate, & 25
guttur tuum à siti. Et dixisti, Desperaui,
nequaquam faciam: adamaui quippe alie-
nos, & post eos ambulabo. ¶ Quomodo cōfun- 26
ditur fur quando deprehenditur, sic confusi F
sunt domus Israel, ipsi & reges eorum, prin-
cipes & sacerdotes, & prophetæ eorum: ¶ di- 27
centes ligno, Pater meus es tu: & lapidi, Tu
Infr. 32. f. 33. me genuisti. ‖ verterunt ad me tergum, &
non faciem: & in tempore afflictionis suæ
dicent, Surge, & libera nos. ¶ Vbi sunt dij 28
tui quos fecisti tibi? surgant, & liberent te
Infr. 11. c. 13. in tempore afflictionis tuæ: ‖ secundum nu-
merum quippe ciuitatum tuarum erant dij
tui Iuda. ¶ Quid vultis mecum iudicio con- 29
tendere? omnes dereliquistis me, dicit Domi-
nus. ¶ Frustra percussi filios vestros, disci- 30
plinā non receperunt: deuorauit gladius ve-
ster prophetas vestros, quasi leo vastator
¶ generatio vestra. Videte verbum Domini. 31
Nūquid solitudo factus sum Israeli, aut ter G
ra serotina? quare ergo dixit populus meus,
Recessimus, nō veniemus vltra ad te? ¶ Nū- 32
quid obliuiscetur virgo ornamenti sui, aut
sponsa fasciæ pectoralis suæ? populus vero
meus oblitus est mei diebus innumeris.
33 ¶ Quid niteris bonam ostendere viam tuam
ad quærendam dilectionem, quæ insuper &
34 malitias tuas docuisti vias tuas, ¶ & in alis
tuis inuentus est sanguis animarum paupe-
rum & innocentū? non in fossis inueni eos,
35 sed in omnibus quæ supra memoraui. ¶ Et
dixisti, Absq; peccato & innocens ego sum:
et propterea auertatur furor tuus à me. Ec-
ce, ego iudicio contendam tecum eo quod di-
36 xeris, Non peccaui. ¶ Quam vilis facta es
nimis, iterans vias tuas? & ab Aegypto cō-
37 funderis, sicut confusa es ab Assur. ¶ Nam &
ab ista egredieris, & manus tuæ erunt super
caput tuum: quoniā obtriuit Dominus con-
fidentiam tuam, et nihil habebis prosperum.

CAP. III.

1 Vlgo dicitur, Si dimiserit vir vxorem
A suam, & recedens ab eo, duxerit virum
alterum: nunquid reuertetur ad eam vltra?
nunquid non polluta, & contaminata erit
mulier illa? tu autem fornicata es cū ama-
toribus multis: tamen reuertere ad me, dicit
2 Dominus*. ¶ Leua oculos tuos in directum, *& ego su-
& vide vbi ^non prostrata sis: in vijs sede- scipiam te
bas, expectans eos quasi latro in solitudine: 15.
& polluisti terram in fornicationibus tuis, ^nunc 9.
3 & in malitijs tuis. ¶ Quam ob rem prohibitæ
sunt stillæ pluuiarum, & serotinus imber nō
fuit: frons mulieris meretricis facta est tibi,
4 noluisti erubescere. ¶ Ergo saltem àmodo vo-
ca me, Pater meus, dux virginitatis meæ tu
5 es. ¶ Nunquid irasceris in perpetuum, aut
B perseuerabis in finem? Ecce, locuta es & fe-
6 cisti mala, & potuisti. ¶ Et dixit Dominus
ad me in diebus Iosiæ regis, ‖ Nunquid vi- Sup. 2. d. 20.
disti quæ fecerit auersatrix Israel? abijt si-
bimet super omnem montem excelsum, &
sub omni ligno frondoso, & fornicata est ibi.
7 ¶ Et dixi cùm fecisset hæc omnia, Ad me
reuertere: & non est reuersa. Et vidit
8 præuaricatrix soror eius Iuda. ¶ quia pro eo
quod mœchata esset auersatrix Israel, di-
misissem eam, & dedissem ei libellum repu-
dij: & non timuit præuaricatrix Iuda soror
eius, sed abijt, & fornicata est etiam ipsa.
9 ¶ Et facilitate fornicationis suæ contamina-
C uit terram, et mœchata est cum lapide & li-
10 gno. ¶ Et in omnibus his non est reuersa ad
me præuaricatrix soror eius Iuda in toto cor-
11 de suo, sed in mendacio, ait Dominus. ¶ Et
dixit Dominus ad me, Iustificauit animam
suam auersatrix Israel, comparatione præ-
12 uaricatricis Iudæ. ¶ Vade, & clama sermones
istos contra Aquilonem, & dices, Reuertere
auersatrix Israel, ait Dominus, et nō auertā
D faciem meā a vobis: quia sanctus ego sum,
dicit Dominus: & non irascar in perpetuum.
13 ¶ Verumtamen scito iniquitatē tuā, quia in

Dominum Deum tuum præuaricata es : &
dispersisti vias tuas alienis sub omni ligno
frondoso, & vocem meam non audisti, ait
Dominus; ⁋ Conuertimini filij reuertentes, 14
dicit Dominus: quia ego vir vester: & assu-
mam vos vnum de ciuitate, & duos de co-
gnatione, & introducam vos in Sion. ⁋ Et 15
dabo vobis pastores iuxta cor meum, & pa-
scēt vos scientia & doctrina. ⁋ Cumq; mul- 16
tiplicati fueritis, & creueritis in terra in
diebus illis, ait Dominus: non dicent vltrà, E
Arca testamenti Domini: neq; ascendet su-
per cor, neq; recordabuntur illius, nec visi-
tabitur, nec fiet vltrà. ⁋ In tempore illo vo- 17
cabunt Ierusalem Solium Domini: & con-
gregabuntur ad eā omnes Gentes in nomine
Domini in Ierusalem: & non ambulabunt
post prauitatem cordis sui pessimi. ⁋ In die- 18
bus illis ibit domus Iuda ad domum Israël,
& venient simul de terra Aquilonis ad ter-
ram quam dedi patribus vestris. ⁋ Ego au- 19
tem dixi, Quomodo ponā te in filios, & tri-
buam tibi terram desiderabilem, hæredita-
tem præclaram exercituū Gentium? Et di-
xi, patrem vocabis me, & post me ingredi F
non cessabis. ⁋ Sed quomodo si contemnat mu 20
lier amatorem suum, sic contempsit me do-
mus Israël, dicit Dominus. ⁋ Vox in vijs au-
dita est, ploratus & vlulatus filiorū Israël:
quoniam iniquam fecerunt viam suam, ob-
liti sunt Domini Dei sui. ⁋ Cōuertimini fi- 22
lij reuertentes, et sanabo auersiones vestras.
Ecce nos venimus ad te: tu enim es Domi-
nus Deus noster. ⁋ Verè mendaces erant col- 23
les, & multitudo montium: verè in Domino G
Deo nostro salus Israel. ⁋ Confusio comēdit 24
laborem patrum nostrorum ab adolescentia
nostra, greges eorum & armenta eorum, fi-
lios eorum & filias eorum. ⁋ Dormiemus in 25
confusione nostra, & operiet nos ignominia
nostra: quoniam Domino Deo nostro peccaui-
mus nos, & patres nostri ab adolescentia
nostra vsq; ad diem hanc: & non audiuimus
vocem Domini Dei nostri.

CAP. IIII.

*conuerteris 16.

SI *reuerteris' Israël, ait Dominus, ad me 1
conuertere: si abstuleris offendicula tua A
à facie mea, non commoueberis. ⁋ Et iura- 2
bis, Viuit Dominus, in veritate, & in iudi-
cio, & in iustitia: & benedicēt eum Gentes,
ipsumq; laudabunt. ⁋ Hæc enim dicit Domi- 3
nus viro Iuda, & *Ierusalē, ‖ Nouate vobis
nouale, & nolite serere super spinas: ⁋ circū- 4
cidimini Domino, & auferte præputia cor-
dium vestrorū viri Iuda, & habitatores Ie-
rusalē: ne fortè egrediatur vt ignis indigna-
tio mea, & succendatur, & nō sit qui extin-
guat: propter malitiā cogitationum vestra-
rum. ⁋ Annuntiate in Iuda, & in Ierusalem 5
auditum facite: loquimini, & canite tuba in B
terra: clamate fortiter, & dicite, Congrega-

*habitatori
*Ose.10.c.12.

mini, & ingrediamur ciuitates munitas.
6 ⁋ leuate signum in Sion. Confortamini, no-
lite stare, ‖ quia malum ego adduco ab Aqui- Sup.1.c.14.
7 lone, & contritionē magnam. ⁋ Ascendit leo
de cubili suo, & prædo Gentium se leuauit: Infe.59.b.9.
egressus est de loco suo, vt ponat terrā tuam
in solitudinem: ciuitates tuæ vastabuntur,
8 remanentes absq; habitatore. ⁋ Super hoc
C accingite vos cilicijs, plangite & vlulate:
quia non est auersa ira furoris Domini *à *nobis 7.
9 vobis'. ⁋ Et erit in die illa, dicit Dominus,
Peribit cor regis, & cor principum: & obstu-
pescent sacerdotes, & prophetæ consterna-
10 buntur. ⁋ Et dixi, Heu heu heu Domine
Deus, ergóne decepisti populū istum & Ieru-
salem, dicens, Pax erit vobis: & ecce peruē-
11 nit gladius vsq; ad animā? ⁋ In tempore illo
dicetur populo huic & Ierusalē, ventus vrēs
in vijs quæ sunt in deserto viæ filiæ populi
mei, non ad ventilandum, & ad purgandū.
12 ⁋ Spiritus plenus ex his veniet mihi: & nūc
D ego *loquar iudicia mea cū eis. ⁋ Ecce, quasi *sed
13 nubes ascēdet, & quasi tēpestas currus eius:
velociores aquilis equi illius: væ nobis, quo-
14 niam vastati sumus. ⁋ Laua à malitia cor
tuū Ierusalem, vt salua fias: vsquequo mo-
15 rabuntur in te cogitationes noxiæ? ⁋ Vox e-
nim annuntiantis à Dan, & notum facien-
16 tis idolum de monte Ephraim. ⁋ *Concitate *Dicite Gētibus.
Gentes', Ecce auditum est, in Ierusalem cu-
stodes venire de terra longinqua, & dare su-
17 per ciuitates Iuda vocem suam. ⁋ Quasi cu-
stodes agrorum facti sunt super eam in gy-
ro: quia me ad iracundiam prouocauit, dicit
18 Dominus. ⁋ ‖ Via tua, et cogitationes tuæ fe- Sapi.1.a.3.
cerunt hæc tibi: ista malitia tua, quia ama- b.5.
19 ra, quia tetigit cor tuum. ⁋ Ventrem meum,
ventrem meum doleo, sensus cordis mei tur-
bati sunt in me: non tacebo, quoniam vocem
buccinæ audiuit anima mea, clamorem præ-
20 lij. ⁋ Contritio super contritionem vocata est,
E & vastata est omnis terra: repentè vastata
sunt tabernacula mea, subito pelles meæ.
21 ⁋ Vsquequo videbo fugientem, audiam vo-
22 cem buccinæ? ⁋ Quia stultus populus meus
me non cognouit: filij insipientes sunt, & ve-
cordes: sapientes sunt vt faciant mala, be-
23 ne autem facere nescierunt. ⁋ Aspexi terram,
& ecce vacua erat, & nihili, & cælos, & non
24 erat lux in eis. ⁋ Vidi montes, & ecce moue-
F bantur: ⁋ & omnes colles conturbati sunt.
25 ⁋ Intuitus sum, & non erat homo: & omne
26 volatile cæli recessit. ⁋ Aspexi, & ecce Char-
melus desertus: & omnes vrbes eius destru-
ctæ sunt à facie Domini, & à facie iræ furo-
27 ris eius. ⁋ Hæc enim dicit Dominus, Deserta
erit omnis terra, sed tamen consummatio-
28 nem non faciam. ⁋ Lugebit terra, & mære-
bunt cæli desuper: eo quod locutus sum,
cogitaui, & non pœnituit me, nec auersus
29 sum ab eo. ⁋ A voce equitis, et mittentis sa-
gittam

gittam fugit omnis ciuitas: ingreßi sunt ar-
dua, & ascenderunt rupes: vniuersa vrbes
derelictæ sunt, & non habitat in eis homo.
¶Tu autem vastata quid facies? cùm vestie- 30
ris te coccino, cum ornata fueris monili au-
reo, & pinxeris stibio oculos tuos: frustrà cō-
poneris, contempserunt te amatores tui, a-
nimam tuam quærent. ¶ Vocem enim quasi 31
parturientis audiui, angustias vt puerperæ.
¶Vox filiæ Siō *inter morientes, expanden- 32
tésque manus suas: væ mihi, quia defecit
anima mea propter interfectos.

*inter morientis expandētisq; 2.

CAP. V.

CIrcuite vias Ierusalem, & aspicite, & 1
considerate, & quærite in plateis eius, A
an inueniatis virum facientem iudicium, &
quærētem fidem: & propitius ero ei. ¶Quod 2
si etiā viuit Dominus, dixerint, & hoc fal-
so iurabunt. ¶ Domine oculi tui respiciunt 3
fidem: percußisti eos, & non doluerunt: at-
triuisti eos, & renuerunt accipere discipli-
nam: indurauerunt facies suas supra petrā,
& noluerunt reuerti. ¶ Ego autem dixi, For- 4
sitan pauperes sunt & stulti, ignorantes viā
Domini, iudicium Dei sui. ¶ Ibo igitur ad 5
optimates, & loquar eis: ipsi enim cognoue-
runt viam Domini, iudicium Dei sui. &
ecce, magis hi simul confregerunt iugū, ru-
perunt vincula. ¶ Idcirco percußit eos leo de 6
sylua, lupus ad vesperam vastauit eos, par- B
dus vigilans super ciuitates eorum: omnis
qui egressus fuerit ex eis, capietur, quia
multiplicatæ sunt præuaricationes eorum,
confortatæ sunt auersiones eorum. ¶ Super 7
quo propitius tibi esse potero? filij tui dereli-
querunt me, & iurant in his qui non sunt
dij: saturaui eos, & mœchati sunt, & in do-
mo meretricis luxuriabantur. ¶ Equi ama- 8
tores*, & emissarij facti sunt: ‖ vnusquisq;
ad vxorem proximi sui hinniebat. ‖ ¶ Nun- 9
quid super his non visitabo, dicit Dominus?
& in gente tali non vlciscetur anima mea?
¶Ascendite muros eius, & dißipate, cōsum- 10
mationem autem nolite facere. auferte pro- C
pagines eius, quia non sunt Domini. ¶Præ- 11
uaricatione enim præuaricata est in me do-
mus Israel, & domus Iuda, ait Dominus.
¶Negauerunt Dominum, & dixerunt, ‖ Non 12
est ipse: neq; veniet super nos malum: gla-
dium & famem non videbimus. ¶Prophetæ 13
fuerunt in ventum locuti, & responsum
non fuit in eis: hæc ergo euenient illis. ¶Hæc 14
dicit Dominus Deus exercituum, Quia locu-
ti estis verbum istud: ecce ego do verba mea
in ore tuo in ignem, & populum istum li-
gna, & vorabit eos. ¶Ecce ego adducam su- 15
per vos gentem de longinquo domus Israel, D
ait Dominus: gentem robustam, gentem an-
tiquam, gentem cuius ignorabis linguā, nec
intelliges quid loquatur. ¶ Pharetra eius 16
quasi sepulchrum patens, vniuersi fortes.

*in fœminas
Eze. 22. b. 11.
Infr. 9. c. 9.
Infr. 14. b. 15
27. d. 17.
.7.
.5.

17 ¶Et comedet segetes tuas, & panem tuum:
deuorabit filios tuos, & filias tuas: comedet
gregem tuum, & armenta tua: comedet vi-
neam tuam & ficum tuam: & conteret vr-
bes munitas tuas, in quibus tu habes fidu-
18 ciam, gladio. ¶ Verumtamen in diebus illis,
E ait Dominus, non faciā vos in consumma-
19 tionem. ¶ ‖ Quod si dixeritis, Quare fecit no-
bis Dominus Deus noster hæc omnia? dices
ad eos, Sicut dereliquistis me, & seruistis
Deo alieno in terra vestra: sic seruietis alie-
20 nis in terra nō vestra. ¶ Annuntiate hoc do-
mui Iacob, & auditum facite in Iuda, di-
21 centes: ¶ Audi popule stulte, qui non habes
cor: qui habentes oculos non videtis: & au-
22 res, & non auditis. ¶Me ergo non timebitis,
ait Dominus: & à facie mea non dolebitis?
Qui posui arenam terminum mari, præce-
ptum sempiternum quod non præteribit, &
F commouebuntur, & non poterunt: & intu-
mescent fluctus eius, & non transibūt illud:
23 ¶populo autem huic factum est cor incredu-
lum & exasperans, recesserunt & abierunt.
24 ¶Et non dixerunt in corde suo, Metuamus
Dominum Deum nostrū, qui dat nobis plu-
uiam temporaneam & serotinam in tempore
suo: plenitudinem annuæ messis custodien-
25 tem nobis. ¶Iniquitates * vestræ declinaue-
runt hæc: & peccata * vestra prohibuerunt
26 bonum a * vobis: ¶ Quia inuenti sunt in
populo meo impij, insidiantes quasi aucupes,
laqueos ponētes, & pedicas ad capiendos vi-
27 ros. ¶Sicut decipula plena auibus, sic domus
eorum plena dolo: ideo magnificati sunt &
28 ditati. ¶ Incrassati sunt & impinguati: &
G præterierunt sermones meos pessime. ‖ Cau-
sam viduæ non iudicauerunt, causam pu-
pilli non direxerunt, & iudicium pauperum
29 non iudicauerunt. ¶ Nunquid super his non
visitabo, dicit Dominus? aut super gentem
huiuscemodi non vlciscetur anima mea?
30 ¶Stupor & mirabilia facta sunt in terra:
31 ¶prophetæ prophetabant mendacium, & sa-
cerdotes applaudebant manibus suis: & po-
pulus meus dilexit talia: quid igitur fiet in
nouißimo eius?

Inf. 16. b. 10.
*nostra.
*nostra
*nobis 16.
Esai. 1. f. 23.
Zach. 7. c. 10
. 3.

CAP. VI.

1 COnfortamini filij Ben-iamin in medio
A Ierusalem, & in Thecua clangite buc-
cina, & super Bethacarem leuate vexillum:
quia malum visum est ab Aquilone, & con-
2 tritio magna. ¶ Speciosæ & delicatæ assimi-
3 laui filiam Sion. ¶Ad eam venient pastores,
& greges eorū: fixerunt in ea tētoria in cir-
cuitu: pascet vnusquisq; eos qui sub manu
4 sua sunt. ¶Sanctificate super eam bellū: cō-
surgite, & ascēdamus in meridie: væ nobis,
quia declinauit dies, quia longiores factæ
5 sunt vmbræ vesperi. ¶Surgite, & ascenda-
mus in nocte, & dißipemus domos eius.
6 ¶Quia hæc dicit Dominus exercituū, Cædite

lignum eius, & fundite circa Ierusalem ag-
gerem: hac est ciuitas visitationis, omnis ca- B
lumnia in medio eius. ¶ *Sicut frigidam facit* 7
cisterna aquā suā, sic frigidā fecit malitiam
suam: iniquitas & vastitas audietur in ea,
coram me semper infirmitas & plaga. ¶ *Eru-* 8
dire Ierusalem, ne fortè recedat anima mea
à te, ne forte ponam te desertam terram in-
habitabilem. ¶ Hac dicit Dominus exerci- 9
tuum, vsque ad racemum colligent quasi in
vinea reliquias Israel: conuerte manum
tuam, quasi vindemiator ad cartallū. ¶ Cui 10
loquar? & quem contestabor, vt audiat? ecce,
incircumcisa aures eorum, & audire nō pos- C
sunt: ecce verbum Domini factum est eis in
opprobrium: & non suscipient illud. ¶ *Idcir-* 11
co furore Domini plenus sum, laboraui su-
stinens: effunde super paruulum foris, &
super consilium iuuenum simul: vir enim
cum muliere capietur, senex cum pleno die-
rum. ¶ Et transibunt domus eorum ad al- 12
teros, agri & vxores pariter: quia extēdam
manum meam super habitantes terram, di-
Isa.56.c.11. *cit Dominus.* ¶ ‖ *A minore quippe vsque ad* 13
Infr.8.c.10. *maiorem omnes auaritia student: & à pro-*
pheta vsque ad sacerdotem cuncti faciunt
dolum. ¶ *Et curabant contritionē filia populi* 14
mei cū ignominia [illegible] *tes, Pax, pax, & non* D
erat pax. ¶ C[illegible]*si sunt, quia abominatio-* 15
nem fecerunt: quin potius cōfusione nō sunt
confusi, & erubescere nescierunt. quā ob rem
cadent inter ruentes: in tempore visitatio-
nis sua corruent, dicit Dominus. ¶ Hac dicit 16
Dominus, State super vias, & videte, &
interrogate de semitis antiquis, qua sit via
Mat.11.d.29 *bona, & ambulate in ea:* ‖ *& inuenietis re-*
frigerium animabus vestris. Et dixerunt,
Non ambulabimus. ¶ *Et constitui super vos* 17
speculatores. Audite vocē tuba. Et dixerūt, E
Non audiemus. ¶ *Ideo audite Gentes, & co-* 18
gnosce congregatio, quanta ego faciam eis.
¶ *Audi terra, Ecce ego adducam mala super* 19
populum istum, & fructū cogitationum eius:
quia verba mea non audierunt, & legem
Isai.1.c.11. *meam proiecerunt.* ¶ ‖ *Vt quid mihi thus de* 20
Saba affertis, & calamum suaue olentem de
terra longinqua? holocautomata vestra non
sunt accepta, & victima vestra non placue-
runt mihi. ¶ *Propterea hac dicit Dominus,* 21
Ecce ego dabo in populū istū ruinas, et ruent F
in eis patres & filij simul, vicinus & proxi-
mus, & peribunt. ¶ *Hac dicit Dominus, Ecce* 22
populus venit de terra Aquilonis, & gens
magna consurget à finibus terra. ¶ *Sagittam* 23
& scutum arripiet: crudelis est, & non mi-
serebitur. vox eius quasi mare sonabit: &
super equos ascendent, praparati quasi vir
ad pralium, aduersum te filia Sion. ¶ *Audi-* 24
uimus famam eius, dissoluta sunt manus
nostra: tribulatio apprehendit nos, dolores
vt parturientis. ¶ *Nolite exire ad agros, &* 25

in via ne ambuletis: quoniam gladius ini-
26 *mici pauor in circuitu.* ¶ *Filia populi mei*
G *accingere cilicio, et conspergere cinere: luctum*
vnigeniti fac tibi planctum amarum, quia
27 *repente veniet vastator super *nos.* ¶ ‖ *Pro-* *vos
batorem dedi te in populo meo robustum: & Sup.1.d.18.
28 *scies, & probabis viam eorum.* ¶ *Omnes isti* Infr.15.d.20
principes declinantes, ambulantes fraudu-
*lenter, * as & ferrum: vniuersi corrupti* *vt 6.
29 *sunt.* ¶ *Defecit sufflatorium, in igne consum-*
ptum est plumbum, frustra conflauit confla-
tor: malitia enim eorum non sunt cōsumpta.
30 ¶ *Argentum reprobum vocate eos, quia Do-*
minus proiecit illos.

CAP. VII.

1 VErbum quod factum est ad Ieremiam à
2 Domino, dicens, ¶ Sta in porta domus
A Domini, & pradica ibi verbum istud, & dic,
Audite verbum Domini omnis Iuda, qui in-
gredimini per portas has, vt adoretis Do-
3 *minum.* ¶ Hac dicit Dominus exercituum
Deus Israel, ‖ *Bonas facite vias vestras, &* Inf.26.d.13.
studia vestra: & habitabo vobiscum in loco
4 *isto.* ¶ *Nolite confidere in verbis mendacij,*
dicentes, Templum Domini, templum Do-
5 *mini, templū Domini est.* ¶ *Quoniam si *be-* *benedixe-
ne direxeritis vias vestras, & studia ve- ritis
stra: si feceritis iudicium inter virū & pro-
6 *ximum eius,* ¶ *aduena & pupillo & vidua*
non feceritis calumniam, nec sanguinē in-
nocentem effuderitis in loco hoc, & post deos
alienos non ambulaueritis in malum vo-
7 *bismetipsis:* ¶ *habitabo vobiscum in loco isto,*
B *in terra quam dedi patribus vestris à secu-*
8 *lo & vsque in seculum.* ¶ *Ecce, vos confi-* [illegible].9.
ditis vobis in sermonibus mendacij, qui non
9 *proderunt vobis:* ¶ *furari, occidere, adultera-*
ri, iurare mendaciter, libare Baalim, & ire
10 *post deos alienos quos ignoratis.* ¶ *Et veni-*
stis, & stetistis coram me in domo hac, in
qua inuocatum est nomē meum, & dixistis,
Liberati sumus: eo quod fecerimus omnes
11 *abominationes istas.* ¶ ‖ *Nunquid ergo spe-* Mat.21.b.13.
C *lunca latronum facta est domus ista, in qua* Mar.11.c.17.
inuocatum est nomen meum in oculis ve- Luc.19.g.46
stris? ego ego sum: ego vidi, dicit Dominus.
12 ¶ *Ite ad locum meum in Silo, vbi habitauit*
nomen meum à principio: & videte qua fe-
cerint ei propter malitiam populi mei Israel.
13 ¶ *& nunc quia fecistis omnia opera hac, dicit*
Dominus: *& locutus sum ad vos manè con-*
surgens, & loquens, & non audistis: ‖ *&* Prou.1.c.24.
14 *vocaui vos, & non respondistis:* ¶ ‖ *Faciam* Isa.65.b.12.
domui huic in qua inuocatum est nomen
meum, & in qua vos habetis fiduciam: &
loco quem dedi vobis [illegible] *patribus vestris,*
15 ‖ *sicut feci Silo.* ¶ *Et proijciam vos à facie* 1.Reg.4.c.2.
mea, sicut proieci omnes fratres vestros vni- b.10.
16 *uersum semē Ephraim.* ¶ ‖ *Tu ergo noli ora-* Infr.11.c.14.
re pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem 14.b.11.
& orationem, & non obsistas mihi: quia non
exau-

exaudiam te. ‖Nonne vides quid isti faciũt 17
in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ierusalẽ?
Inf.44.d.17. e.19. ‖Filij colligunt ligna, & patres succendunt 18
ignem, & mulieres conspergunt adipem, ut D
faciant placentas reginæ cæli, & libent dijs
alienis, & me ad iracundiam prouocent.
‖Nunquid me ad iracundiam prouocant, di- 19
cit Dominus? nonne semetipsos in confusio-
nem vultus sui? ‖Ideo hæc dicit Dominus 20
Deus, Ecce furor meus, & indignatio mea
conflatur super locum istum, super viros, &
super iumenta, & super lignum regionis, &
super fruges terræ, & succendetur, & non
extinguetur. ‖Hæc dicit Dominus exerci- 21
tuum Deus Israël, Holocautomata vestra E
addite victimis vestris, & comedite carnes.
‖Quia non sum locutus cum patribus ve- 22
stris, & non præcepi eis in die qua eduxi eos
de terra Aegypti, de verbo holocautomatum
& victimarum. ‖Sed hoc verbum præce- 23
pi eis, dicens, Audite vocem meam, & ero
vobis Deus, & vos eritis mihi populus: &
ambulate in omni via quam mandaui vo-
bis ut bene sit vobis. ‖Et non audierunt, 24
nec inclinauerunt aurem suam: sed abierunt
* voluntatibus 2. in * voluptatibus, & in prauitate cordis
sui mali: factique sunt retrorsum & non in
antè, ‖à die qua egressi sunt patres eorum 25
de terra Aegypti, vsque ad diem hanc. Et
misi ad vos omnes seruos meos prophetas per F
diem, consurgens diluculo, & mittens. ‖Et 26
non audierunt me, nec inclinauerunt aurem
Infr.16.c.12. suam: sed indurauerunt ceruicem suam: ‖&
peius operati sunt, quàm patres eorum. ‖Et 27
loquêris ad eos omnia verba hæc, & nõ au-
dient te: & vocabis eos, & non respondebunt
tibi. ‖Et dices ad eos, Hæc est gens quæ non 28
audiuit vocem Domini Dei sui, nec recepit
disciplinam: periit fides, & ablata est de ore
eorum. ‖Tonde capillum tuum & proijce, & 29
sume in directum planctum: quia proiecit
Dominus, & reliquit generationem furoris
sui, ‖quia fecerunt filij Iuda malum in o- 30
culis meis, dicit Dominus. Posuerunt offen-
dicula sua in domo in qua inuocatum est G
nomen meum, ut pollueerent eam: ‖& ædifi- 31
cauerunt excelsa Topheth, quæ est in valle
filij Ennom: ut incenderent filios suos, & fi-
lias suas igni: quæ non præcepi nec cogitaui
in corde meo. ‖Ideo ecce dies venient, dicit 32
Dominus, & non dicetur amplius, Topheth
& vallis filij Ennom: sed vallis interfectio-
nis: & sepelient in Topheth, eo quod non
sit locus. ‖Et erit morticinum populi hu- 33
ius in cibos volucribus cæli & bestijs terræ,
Ezec.26.c.13 & non erit qui abigat. ‖‖Et quiescere fa- 34
ciam de vrbibus Iuda, & de plateis Ierusa-
lem vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vocem
sponsi & vocem sponsæ: in desolatione enim
erit terra.

CAP. VIII.

1 IN illo tempore, ait Dominus, eijcient ossa
A * regis Iuda, & ossa principum eius, & * regum 8.
ossa sacerdotum, & ossa prophetarum, & ossa
eorum qui habitauerunt Ierusalem, de se-
2 pulchris suis. ‖Et expandent ea ad solem, &
lunam, & omnẽ militiam cæli quæ dilexe-
runt, & quibus seruierunt, & post quæ am-
bulauerunt, & quæ quæsierũt & adoraue-
runt: non colligentur, & non sepelientur: in
3 sterquilinium super faciem terræ erunt. ‖Et
eligent magis mortem quàm vitam omnes
qui residui fuerint de cognatione hac pessi-
ma in vniuersis locis quæ derelicta sunt ad
quæ eieci eos, dicit Dominus exercituum.
4 ‖Et dices ad eos, Hæc dicit Dominus, Nun-
B quid qui cadit, non resurget? & qui auersus
5 est, non reuertetur? ‖Quare ergo auersus est
populus iste in Ierusalem auersione conten-
tiosa? Apprehenderunt mendacium, & no-
6 luerunt reuerti. ‖Attendi, & auscultaui:
nemo quod bonum est loquitur, nullus est
qui agat pœnitentiam super peccato suo, di-
C cens, Quid feci? Omnes cõuersi sunt ad cur-
sum suum, quasi equus impetu vadens ad
7 prælium. ‖Miluus in cælo cognouit tempus
suum, turtur, & hirundo, & ciconia custo-
dierunt tempus aduentus sui: populus au-
tem meus non cognouit iudicium Domini.
8 ‖Quomodo dicitis, Sapientes nos sumus, &
lex Domini nobiscum est? verè mendacium
9 operatus est stylus mendax Scribarũ. ‖Con-
fusi sunt sapientes, perterriti & capti sunt:
verbum enim Domini proiecerunt, & sa-
10 pientia nulla est in eis. ‖Propterea dabo
D mulieres eorum exteris, agros eorum hære-
dibus: quia ‖à minimo vsque ad maximum Isa.56.b.11. Sup.6.c.13.
omnes auaritiam sequuntur: à propheta vs-
que ad sacerdotem cuncti faciunt menda-
11 cium. ‖Et sanabant contritionem filiæ po-
puli mei ad ignominiam, dicentes, Pax, pax:
12 cùm non esset pax. ‖Confusi sunt, quia abo-
minationem fecerunt: quinimo confusione
non sunt confusi, & erubescere nescierunt:
idcirco cadent inter corruentes, in tempore
visitationis suæ corruent, dicit Dominus.
13 ‖Congregans congregabo eos, ait Domi-
nus: non est vua in vitibus, & non sunt
ficus in ficulnea, folium defluxit: & dedi
14 eis quæ prætergressa sunt. ‖Quare sede-
mus? conuenite & ingrediamur ciuitatem
munitam, & sileamus ibi: quia Dominus
E Deus noster silere nos fecit, & potum dedit
nobis aquam fellis: peccauimus enim Domi-
15 no. ‖‖Expectauimus pacem, & non erat bo- Inf.14.d.19.
16 num: tempus medelæ: & ecce formido. ‖A
Dan auditus est fremitus equorũ eius, à vo-
ce hinnituum pugnatorum eius commota est
omnis terra: & venerũt, & deuorauerũt ter-
ram, & plenitudinem eius, vrbẽ & habita-
17 tores eius. ‖Quia ecce ego mittã vobis ser-

pentes regulos, quibus non est incantatio: &
mordebunt vos, ait Dominus. ¶ dolor meus 18
super dolorē, in me cor meum mœrens. ¶ Ec- 19
ce, vox clamoris filiæ populi mei de terra lō- G
ginqua. Nunquid Dominus non est in Sion:
aut rex eius non est in ea? Quare ergo me
ad iracundiam concitauerunt in sculptili-
bus suis, & in vanitatibus alienis? ¶ Tran- 20
sijt messis, finita est æstas: & nos saluati nō
sumus. ¶ Super contritione filiæ populi mei 21
contritus sum & cōtristatus, stupor obtinuit
me. ¶ Nunquid resina nō est in Galaad, aut 22
medicus non est ibi? quare igitur non est ob-
ducta cicatrix filiæ populi mei?

CAP. IX.

QVis dabit capiti meo aquam, & oculis 1
meis fontem lachrymarum: & plora- A
bo die ac nocte interfectos filiæ po-
puli mei? ¶ Quis dabit me in solitudine di- 2
uersorium viatorum, & derelinquam popu-
lum meum, & recedam ab eis? quia omnes
adulteri sunt, * cœtus præuaricatorum. ¶ Et 3
*& extenderunt linguam suam quasi arcum
mendacij & non veritatis: confortati sunt
in terra, quia de malo ad malū egressi sunt,
& me non cognouerunt, dicit Dominus. ¶ V- 4
nusquisque se a proximo suo custodiat, & in B
omni fratre suo non habeat fiduciam: quia
omnis frater supplantans supplantabit, &
omnis amicus fraudulenter incedet. ¶ Et vir 5
fratrem suum deridebit, & veritatem non
loquentur: docuerunt enim linguam suam
loqui mendacium: vt inique agerent, labo-
rauerunt. ¶ Habitatio tua in medio doli: in 6
dolo renuerunt scire me, dicit Dominus.
¶ Propterea hæc dicit Dominus exercituum, 7
Ecce ego conflabo, & probabo eos. quid enim
aliud faciam à facie filiæ populi mei? ¶ Sa- 8
gitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta C
Psal.27.a.3. est. ‖ in ore suo pacem cum amico suo loqui-
Sup.5.b.9. tur, & occulte ponit ei insidias. ¶ ‖ Nunquid 9
super his non visitabo, dicit Dominus? aut
in gentem huiusmodi non vlciscetur anima
mea? ¶ Super montes assumam fletum ac la- 10
mentum, & super speciosa deserti planctum:
quoniam incensa sunt, eo quod non sit vir
pertransiens: & non audierunt vocem possi-
dentes: à volucre cæli vsque ad pecora trans-
migrauerunt & recesserunt. ¶ Et dabo Ie- 11
rusalem in aceruos arenæ, & cubilia draco-
num: & ciuitates Iuda dabo in desolationē,
eo quod non sit habitator. ¶ Quis est vir sa- 12
piens qui intelligat hoc, & ad quem verbum D
oris Domini fiat vt annunciet istud, quare
perierit terra, & exusta sit quasi desertum,
eo quod non sit qui pertranseat? ¶ Et dixit 13
Dominus, quia dereliquerunt legem meam
quam dedi eis, & non audierūt vocē meam,
& non ambulauerunt in ea: ¶ & abierunt 14
post prauitatem cordis sui, & post Baalim,
quod didicerunt à patribus suis. ¶ Idcirco 15
hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël.
‖ Ecce ego cibabo populum istum absynthio, Inf.23.c.15.
16 & potum dabo eis aquam fellis. ¶ Et disper-
E gam eos in gentibus, quas non nouerunt ipsi
& patres eorum: & mittam post eos gla-
17 dium, donec consumantur. ¶ Hæc dicit Do-
minus exercituum, * Contemplamini, & vo- *Deus Israel 7.
cate lamentatrices, vt veniant, & ad eas
quæ sapientes sunt, mittite, & properent:
18 ¶ festinent, & assumant super nos lamen-
tum: deducant oculi nostri lachrymas,
19 & palpebræ nostræ defluant aquis. ¶ Quia
vox lamentationis audita est de Sion, Quo-
modo vastati sumus & confusi vehementer?
quia dereliquimus terram, quoniam * deie- *desertæ
20 cta sunt tabernacula nostra. ¶ Audite ergo *assumant aures vestræ.
F mulieres verbum Domini: & * assumat au-
ris vestra sermonē oris eius: & docete filias
vestras lamentum: & vnaquæque proximā
21 suam planctum: ¶ quia ascendit mors per fe-
nestras nostras, ingressa est domos nostras,
disperdere paruulos de foris, iuuenes de pla-
22 teis. ¶ Loquere, Hæc dicit Dominus, Et ca-
det morticinum hominis quasi stercus super
faciem regionis, & quasi fœnum post tergum
23 metentis, & non est qui colligat. ¶ Hæc dicit
Dominus: ‖ Non glorietur sapiens in sapien- 1.Cor.1.d.31
tia sua, & non glorietur fortis in fortitudi- 1.Cor.10.d.
ne sua, & nō glorietur diues in diuitijs suis: 17.
24 ¶ sed in hoc glorietur, qui gloriatur, scire &
G nosse me, quia ego sum Dominus qui facio
misericordiam & iudicium & iustitiam in
terra. hæc enim placent mihi, ait Dominus.
25 ¶ Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & visi-
tabo super omnē qui circuncisum habet præ-
26 putium, ¶ super Aegyptum, & super Iudam,
& super Edom, & super filios Ammō, & su-
per Moab, & super omnes qui attonsi sunt in
comam, habitantes in deserto: quia omnes
gentes habent præputium, omnis autem do-
mus Israel incircuncisi sunt corde.

CAP. X.

1 AVdite verbum quod locutus est Domi-
2 nus super vos domus Israel. ¶ Hæc dicit
A Dominus, Iuxta vias Gentiū nolite discere:
& a signis cæli nolite metuere, quæ timent
3 gentes: ¶ quia leges populorum vanæ sunt:
quia lignum de saltu præcidit opus manus
4 artificis in ascia. ¶ ‖ Argento & auro decora- Sup.13.e.11.
uit illud: clauis & malleis compegit, vt non 14.a.8.
5 dissoluatur. ¶ In similitudinem palmæ fa-
bricata sunt, & non loquentur: portata tol-
lentur, quia incedere non valent: nolite ergo
timere ea, quia nec male possunt facere, nec
6 bene: ¶ ‖ Non est similis tui Domine: magnus Mich.7.d.18
es tu, & magnum nomen tuum in fortitu-
7 dine. ¶ ‖ Quis non timebit te ô rex gentium? Apoc.15.b.4
tuum est enim decus: inter cunctos sapientes
Gentium, & in vniuersis regnis eorum nul-
8 lus est similis tui. ¶ Pariter insipientes &
fatui probabuntur: doctrina vanitatis eo-
rum

rum lignum est. ❡Argentum inuolutum de 9
Tharsis affertur, & aurum de Ophaz: opus B
artificis, & manus ærarij. hyacinthus & pur
pura indumentum eorum: opus artificum v-
niuersa hæc. ❡Dominus autem Deus verus 10
est: ipse Deus viuens, & rex sempiternus. ab
indignatione eius commouebitur terra: &
non sustinebunt Gentes comminationem e-
ius. ❡Sic ergo dicetis eis, Dij qui cælos & ter 11
ram non fecerunt, pereant de terra & de his
Gene.1.a.1. b.9. quæ sub cælo sunt. ❡‖Qui facit terram in 12
fortitudine sua, præparat orbem in sapientia
Inf.51. b.15. sua, & prudentia sua extendit cælos. ❡Ad 13
vocem suam dat multitudinem aquarum in
cælo, & eleuat nebulas ab extremitatibus
Psal.134.b.7 terræ: ‖fulgura in pluuiam facit, & educit
Inf.51. b.16. ventum de thesauris suis. ❡Stultus factus 14
est omnis homo a scientia, confusus est arti- C
fex omnis in sculptili: quoniam falsum est
quod cōflauit, & nō est spiritus in eis. ❡Va- 15
na sunt & opus risu dignum: in tēpore vi-
sitationis suæ peribunt. ❡Non est his similis 16
pars Iacob: qui enim formauit omnia, ipse
est: & Israel virga hæreditatis eius: Domi-
nus exercituum nomen illi. ❡Congrega de 17
terra confusionem tuam, quæ habitas in ob-
sidione. ❡quia hæc dicit Dominus, Ecce, ego 18
longe proijciam habitatores terræ in hac vi-
ce: & tribulabo eos, ita vt non inueniantur.
❡Væ mihi super cōtritione mea, pessima pla- 19
ga mea. Ego autem dixi, Plane hæc infirmi-
tas mea est, & portabo illā. ❡Tabernaculum 20
meum vastatum est, omnes funiculi mei di- D
rupti sunt: filij mei exierunt à me, & non
subsistunt: non est qui extēdat vltra ten-
torium meum, & erigat pelles meas. ❡Quia 21
stulte egerunt pastores, & Dominū non quæ-
sierunt: propterea non intellexerunt, & om-
nis grex eorum dispersus est. ❡Vox auditio- 22
nis ecce venit, & commotio magna de terra
Aquilonis: vt ponat ciuitates Iuda solitudi-
nem, & habitaculum draconum. ❡Scio Do- 23
mine quia non est hominis via eius: nec vi-
ri est vt ambulet, & dirigat gressus suos.
Psal.6. a.1. ❡‖Corripe me Domine, veruntamen in iu- 24
dicio: & non in furore tuo, ne forte ad nihi-
Psal.78.b.6. lum redigas me. ❡Effunde indignationem 25
tuam super Gentes quæ non cognouerunt te,
& super prouincias quæ nomen tuum non
inuocauerunt: quia comederunt Iacob, &
deuorauerunt eum, & consumpserunt illum,
& decus eius dissipauerunt.

CAP. XI.

VErbum quod factum est à Domino ad 1
Ieremiam, dicens, ❡Audite verba pacti 2
huius, & loquimini ad viros Iuda, & ad A
habitatores Ierusalem, ❡& dices ad eos, Hæc 3
dicit Dominus Deus Israel, Maledictus vir
qui non audierit verba pacti huius, ❡quod 4
præcepi patribus vestris in die qua eduxi
eos de terra Aegypti, de fornace ferrea di-
cens, Audite vocem meam, & facite omnia
quæ præcipio vobis: & eritis mihi in popu-
5 lum: & ego ero vobis in Deum. ❡Vt suscitem
iuramentum quod iuraui patribus vestris
daturum me eis, terram fluentem lacte &
melle, sicut est dies hæc. Et respondi, & dixi,
6 Amen Domine. ❡Et dixit Dominus ad me,
Vociferare omnia verba hæc in ciuitatibus
Iuda, & foris Ierusalem, dicēs: Audite ver-
7 ba pacti huius, & facite illa: ❡quia conte-
stans contestatus sum patres vestros in die
qua eduxi eos de terra Aegypti vsque ad
diem hanc: mane consurgens contestatus
8 sum, & dixi, Audite vocem meam. ❡& non
B audierunt, nec inclinauerunt aurē suam: sed
abierunt vnusquisq; in prauitate cordis sui
mali: & induxi super eos omnia verba pacti
huius, quod præcepi vt facerēt, & non fece-
9 runt. ❡Et dixit Dominus ad me, inuenta est
coniuratio in viris Iuda, & in habitatoribus
10 Ierusalem. ❡Reuersi sunt ad iniquitates pa-
trum suorum priores, qui noluerunt audire
verba mea, & hi ergo abierūt post deos alie-
nos, vt seruirent eis: irritum fecerūt domus
Israel & domus Iuda pactum meum quod
11 pepigi cum patribus eorum. ❡Quam ob rem
hæc dicit Dominus, Ecce, ego inducam super
eos mala, de quibus exire non poterunt: &
12 clamabunt ad me, & nō exaudiam eos. ❡Et
ibunt ciuitates Iuda, & habitatores Ierusa-
lem, & clamabūt ad *eos¹ quibus libant, & *Deos 4.
& nō saluabunt eos in tēpore afflictionis eo- Supr.2.f.28.
13 rū. ❡‖Secūdùm numerū enim ciuitatū tua-
C rum erant dij tui Iuda: & secundùm nume-
rū viarū *Ierusalē posuistis aras confusionis, *tuarum
14 aras ad libandum Baalim. ❡‖Tu ergo noli Sup.7. c.16.
orare pro populo hoc, & ne assumas pro eis Inf.15.b.11.
laudem et orationem: quia non exaudiam in
tempore clamoris eorū ad me, in tempore af-
15 flictionis eorum. ❡Quid est quod dilectus
meus in domo mea fecit scelera multa? num-
quid carnes sanctæ auferent à te malitias
16 tuas in quibus gloriata es? ❡Oliuam ube-
rem pulchram, fructiferam, speciosam voca-
uit Dominus nomen tuum: ad vocem lo-
quelæ, grandis exarsit ignis in ea, & com-
17 busta sunt fruteta eius. ❡Et Dominus ex-
ercituum qui plantauit te, locutus est super
te malum: pro malis domus Israel & domus
Iuda, quæ fecerunt sibi ad irritandū me, li-
18 bantes Baalim. ❡Tu aūt Domine demōstra-
sti mihi, & cognoui: tu ostendisti mihi studia
19 eorum. ❡Et ego quasi agnus mansuetus, qui
D portatur ad victimam, & non cognoui quia
cogitauerūt super me cōsilia, -dicētes¹. Mit- -.6.
tamus lignum in panem eius, & eradamus
eū de terra viuentiū, & nomen eius nō me-
20 moretur amplius. ❡Tu autem Domine Sa-
baoth, qui iudicas iustè, ‖& probas renes & Inf.17. b.10.
corda, videā vltionem tuā ex eis: tibi enim 20.c.12.
21 reuelaui causam meā. ❡Propterea hæc dicit

Dominus ad viros Anathoth, qui quærunt
animã suam, & dicunt, Non prophetabis in
nomine Domini, & non morieris in mani-
bus nostris. ¶ Propterea hæc dicit Dominus 22
exercituum. Ecce, ego visitabo super eos: iu-
uenes morientur in gladio, filij eorũ & filiæ
eorum morientur in fame. ¶ Et reliquiæ non 23
erunt ex eis: inducam enim malũ super vi-
ros Anathoth, annum visitationis eorum.

CAP. XII.

Iustus quidem tu es Domine, si disputem 1
tecum: verumtamen iusta loquar ad te. A
Iob 21.a 7. Haba.1.a.3. ‖Quare via impiorum prosperatur: bene est
omnibus qui prævaricantur, & inique agũt?
¶Plantasti eos, & radicem miserunt: profi- 2
ciunt & faciunt fructum: prope es tu ori eo-
rum, & longe a renibus eorum. ¶Et tu Do- 3
mine nosti me, vidisti me, & probasti cor
meum tecum: congrega eos quasi gregem ad
victimam, & sanctifica eos in die occisionis.
¶Vsquequo lugebit terra, & herba omnis 4
regionis siccabitur propter malitiam habi-
tantium in ea? consumptum est animal, &
volucre, quoniã dixerunt, Non videbit no-
uissima nostra. ¶ Si cum peditibus currens 5
laborasti, quomodo contendere poteris cum B
equis? cùm autem in terra pacis securus fue-
ris, quid facies in superbia Iordanis? ¶ Nam 6
& fratres tui & domus patris tui, etiam ipsi
pugnauerunt aduersum te, & clamauerunt
post te plena voce: ne credas eis cùm locuti
fuerint tibi bona. ¶ Reliqui domum meam, 7
dimisi hæreditatem meam: dedi dilectam
animam meam in manum inimicorum e-
ius. ¶ Facta est mihi hæreditas mea quasi 8
leo in sylua: dedit contra me vocem, ideo odi-
ui eam. ¶ Nunquid auis discolor hæreditas 9
mea mihi? nunquid auis tincta per totum?
venite, congregamini omnes bestiæ terræ,
properate ad deuorandum. ¶ Pastores multi 10
demoliti sunt vineam meam, conculcaue- C
runt partem meam: dederunt portionem
meam desiderabilem in desertum solitudi-
nis. ¶Posuerunt eam in dissipationem, lu- 11
xitque super me. desolatione desolata est om-
nis terra: quia nullus est qui recogitet cor-
de. ¶Super omnes vias deserti venerũt va- 12
statores, quia gladius Domini deuorabit ab
extremo terræ vsque ad extremum eius:
non est pax vniuersæ carni. ¶ Seminauerũt 13
triticum, & spinas messuerunt: hæreditatem
acceperunt, & non eis proderit: confunde-
mini à fructibus vestris, propter iram fu-
roris Domini. ¶ Hæc dicit Dominus aduer- 14
sum omnes vicinos meos pessimos, qui tan- D
gunt hæreditatem, quam distribui populo
meo Israël: Ecce, ego euellam eos de terra
sua, & domum Iuda euellam de medio eo-
rum. ¶ Et cùm euulsero eos, conuertar & 15
miserebor eorum: & reducam eos, virum ad
hæreditatem suam, & virum in terram
16 suam. ¶ Et erit: si eruditi didicerint vias
populi mei, vt iurent in nomine meo, Viuit
Dominus, sicut docuerunt populum meum
iurare in Baal: ædificabuntur in medio po-
17 puli mei. ¶ Quòd si non audierint, euellam
gentem illam euulsione & perditione, ait
Dominus.

CAP. XIII.

1 HÆc dicit Dominus ad me, Vade, &
A posside tibi lumbare lineũ, & pones il-
lud super lumbos tuos, & in aquam non in-
2 feres illud. ¶ Et possedi lumbare iuxta verbũ
3 Domini, & posui circa lumbos meos. ¶ Et fa-
ctus est sermo Domini ad me secundò, di-
4 cens: ¶ Tolle lumbare quod possedisti, quod
est circa lumbos tuos, & surgens vade ad
Euphráten, & abscondе ibi illud in forami-
5 ne petræ. ¶ Et abij, & abscondi illud in Eu-
6 phrate, sicut præceperat mihi Dominus. ¶ Et
factum est post dies plurimos, dixit Dominus
ad me, Surge, vade ad Euphráten: & tolle
inde lumbare, quod præcepi tibi vt abscõde-
7 res illud ibi. ¶ Et abij ad Euphráten, & fodi,
& tuli lumbare de loco vbi absconderam il-
lud: & ecce, computruerat lumbare, ita vt
8 nulli vsui aptum esset. ¶ Et factum est ver-
9 bum Domini ad me, dicens, ¶ Hæc dicit Do-
minus, Sic putrescere faciam superbiam Iu-
10 dæ, & superbiam Ierusalem multam. ¶ Popu-
B lum istum pessimũ, qui nolunt audire ver-
ba mea, et ambulant in prauitate cordis sui:
abieruntque post deos alienos, vt seruirẽt eis,
& adorarent eos: et erunt sicut lũbare istud,
11 quod nulli vsui aptum est. ¶ Sicut enim ad-
hæret lumbare ad lumbos viri, sic aggluti-
naui mihi omnem domũ Israël, & omnẽ do-
mum Iuda, dicit Dominus: vt essent mihi in
populũ, & in nomẽ, & in laudem, & in glo-
12 riam & non audierunt. ¶ Dices ergo ad eos
sermonem istum, Hæc dicit Dominus Deus
Israel, Omnis lagũcula implebitur vino. Et
dicent ad te, Nunquid ignoramus quia om-
13 nis lagũcula implebitur vino? ¶ Et dices ad
eos, Hæc dicit Dominus, Ecce ego implebo o-
mnes habitatores terræ huius, & reges qui
sedẽt de stirpe Dauid super thronum eius, &
sacerdotes, & prophetas, & omnes habitato-
14 res Ierusalẽ, ebrietate: ¶ & dispergã eos vi-
C rum à fratre suo, & patres & filios pariter,
ait Dominus, non parcam, & nõ concedam:
15 neque miserebor vt non disperdam eos. ¶ Au-
dite, & auribus percipite. Nolite eleuari,
16 quia Dominus locutus est. ¶ Date Domino
Deo vestro gloriã, antequã cõtenebrescat, &
antequam offendãt pedes vestri ad montes
caliginosos: expectabitis lucem, & ponet eam
17 in vmbram mortis, & in caliginem. ¶ Quod
si hoc nõ audieritis, in abscondito plorabit a-
nima mea a facie superbiæ: ‖ plorans plora- Thre.1.a.R
bit, & deducet oculus meus lachrymam, quia
18 captus est grex Domini. ¶ Dic regi & domi-
natrici,

matrici, Humiliamini, sedete: quoniã descen-
dit de capite vestro corona gloriæ vestræ.
¶ Ciuitates Austri clausæ sunt, & nõ est qui 19
aperiat: translata est omnis Iuda transmi-
gratione perfecta. ¶ Leuate oculos vestros, et 20
videte qui venitis ab Aquilone: vbi est grex D
qui datus est tibi, pecus inclytũ tuũ? ¶ Quid 21
dices cùm visitauerit te? tu enim docuisti
eos aduersum te, & erudisti in caput tuum.
nunquid non dolores apprehendent te, quasi
mulierem parturientem? ¶ Quod si dixeris in 22
Inf.30.c.14. corde tuo, Quare venerunt mihi hæc? ‖ Pro-
15. pter multitudinem iniquitatis tuæ reuelata
sunt verecundiora tua, polluta sunt plantæ
tuæ. ¶ Si mutare potest æthiops pellem suam, 23
aut pardus varietates suas: & vos poteritis
benefacere, cùm didiceritis malum. ¶ Et dis- 24
seminabo eos quasi stipulam quæ vento ra- E
ptatur in deserto. ¶ Hæc sors tua parsq; mẽ- 25
suræ tuæ à me, dicit Dominus, quia oblita es
mei, & confisa es in mendacio. ¶ Vnde & ego 26
nudaui femora tua contra faciem tuam, &
apparuit ignominia tua, ¶ adulteria tua, & 27
hinnitus tuus scelus fornicationis tuæ: super
colles in agro vidi abominationes tuas. Væ
tibi Ierusalem, non mundaberis post me: vs-
quequo adhuc?

CAP. XIIII.

QVod factum est verbum Domini ad Ie- 1
remiã de sermonibus siccitatis. ¶ Lu- 2
xit Iudæa, & portæ eius corruerunt, A
& obscuratæ sunt in terra, et clamor Ierusa-
lem ascendit. ¶ Maiores miserunt minores 3
suos ad aquam: venerunt ad hauriendũ, non
inuenerunt aquam, reportauerunt vasa sua
vacua: confusi sunt & afflicti, & operuerũt
capita sua. ¶ Propter terræ vastitatem, quia 4
non venit pluuia in terram, confusi sunt a-
gricolæ, operuerunt capita sua. ¶ Nam & cer- 5
ua in agro peperit, & reliquit: quia non e-
rat herba. ¶ Et onagri steterunt in rupibus, 6
traxerunt ventum quasi dracones, defece-
runt oculi eorum, quia non erat herba. ¶ Si 7
iniquitates nostræ responderint nobis: Do- B
mine fac propter nomen tuum, quoniam
multæ sunt auersiones nostræ, tibi peccaui-
mus. ¶ Expectatio Israel, saluator eius in 8
tempore tribulationis: quare quasi colonus
futurus es in terra, & quasi viator decli-
nans ad manendum? ¶ Quare futurus es 9
velut vir vagus, vt fortis qui non potest
saluare? tu autem in nobis es Domine, &
nomen tuum inuocatum est super nos, ne
derelinquas nos. ¶ Hæc dicit Dominus po- 10
pulo huic, qui dilexit mouere pedes suos, &
non quieuit, & Domino non placuit: Nunc
recordabitur iniquitatum eorum, & visita-
bit peccata eorum. ¶ Et dixit Dominus ad 11
Sup.7.c.16. me, ‖ Noli orare pro populo isto in bonum.
11.c.14. ¶ Cùm ieiunauerint, non exaudiam preces 12
eorum: & si obtulerint holocautomata &
victimas, non suscipiam ea: quoniam gla-
13 dio & fame & peste consumam eos. ¶ Et di-
xi, A, a, a, Domine Deus, Prophetæ dicunt
eis, ‖ Non videbitis gladium, & fames non Sup.5.c.12.
erit in vobis, sed pacem veram dabit vobis Infr.23.d.17.
14 in loco isto. ¶ Et dixit Dominus ad me, Fal-
C so prophetæ vaticinantur in nomine meo:
‖ non misi eos, & non præcepi eis, neque lo- Inf.23.e.21.
cutus sum ad eos: visionem mendacem, & 27.c.15.
diuinationem " fraudulentam' & seductio- 29.b.9.
15 nem cordis sui prophetant vobis. ¶ Idcirco " & fraudu-
hæc dicit Dominus de prophetis qui prophe- lentiam 4.
tant in nomine meo, quos ego non misi, di-
centes, Gladius & fames non erit in terra
hac: In gladio & fame consumentur prophe-
16 tæ illi. ¶ Et populi quibus prophetant, erunt
proiecti in vijs Ierusalem præ fame & gla-
dio, & non erit qui sepeliat eos: ipsi & vxo-
res eorũ, filij & filiæ eorum, & effundam su-
17 per eos malũ suũ. ¶ Et dices ad eos verbum
istud, ‖ Deducant oculi mei lachrymam per Thre.1.f.16.
noctem & diem, & non taceant: quoniam 2.f.18.
contritione magna contrita est virgo filia
18 populi mei, plaga pessima vehementer. ¶ Si
D egressus fuero ad agros: ecce, occisi gladio. &
si introiero in ciuitatem: ecce attenuati fa-
me. Propheta " nanque' & sacerdos abierunt " quoque
19 in terram quam ignorabant. ¶ Nunquid pro-
ijciens abiecisti Iudam? aut Sion abomina-
ta est anima tua? quare ergo percussisti nos,
ita vt nulla sit sanitas? ‖ expectauimus pa- Supr.8.c.15.
cem, & non est bonum: & tempus curatio-
20 nis, & ecce turbatio. ¶ Cognouimus Domine
impietates nostras, iniquitates patrum no-
21 strorum, quia peccauimus tibi. ¶ Ne des
nos in opprobrium propter nomen tuum, ne-
que facias nobis contumeliam solij gloriæ
tuæ: recordare, ne irritũ facias fœdus tuum
22 nobiscum. ¶ Nunquid sunt in sculptilibus
Gentium qui pluant? aut cœli possunt dare
imbres? nónne tu es Dominus Deus no-
ster quem expectauimus? tu enim fecisti
omnia hæc.

CAP. XV.

1 ET dixit Dominus ad me, Si steterit
A Moyses & Samuel [coram] me, non est a-
nima mea ad populum istum. eijce illos à fa-
2 cie mea, & egrediantur. ¶ Quod si dixerint
ad te, Quò egrediemur? dices ad eos, Hæc di-
cit Dominus, ‖ Qui ad mortem, ad mor- Zach.11.b.9.
tem: & qui ad gladium, ad gladium: & qui
ad famem, ad famem: & qui ad captiui-
3 tatem, ad captiuitatem. ¶ Et visitabo su-
per eos quatuor species, dicit Dominus, Gla-
dium ad occisionem, & canes ad laceran-
dum, & volatilia cœli, & bestias terræ ad
4 deuorandum & dissipandum: ¶ & dabo eos
in feruorem vniuersis regnis terræ: ‖ propter 4.Re.21.b.11
Manassem filium Ezechiæ regis Iuda, su-
5 per omnibus quæ fecit in Ierusalem. ¶ Quis
enim miserebitur tui Ierusalem? aut quis

contristabitur pro te? aut quis ibit ad rogan-
dum pro pace tua? ¶ *Tu reliquisti me, dicit* 6
Dominus: retrorsum abiisti: & extendam B
manum meam super te, & interficiam te:
laboraui rogans. ¶ *Et dispergam eos venti-* 7
labro in portis terræ: interfeci & disperdidi
populũ meum, & tamen a vijs suis non sunt
reuersi. ¶ *Multiplicatæ sunt mihi viduæ eius* 8
super arenam maris: induxi eis super matrẽ
adolescentis vastatorem meridie: misi super
ciuitates repente terrorem. ¶ *Infirmata est* 9
Amos 8.c.9 *quæ peperit septem, defecit anima eius, || oc-*
cidit ei sol, cum adhuc esset dies: confusa est,
& erubuit: & residuos eius in gladium dabo
in conspectu inimicorum eorum, ait Domi-
nus. ¶ *Væ mihi mater mea: quare genuisti* 10
me virum rixæ, virum discordiæ in vniuer- C
sa terra? non fœneraui, nec fœnerauit mihi
quisquam: omnes maledicunt mihi. ¶ *Dicit* 11
Dominus, Si non reliquiæ tuæ in bonum, si
non occurri tibi in tempore afflictionis, &
in tempore tribulationis aduersus inimi-
cum. ¶ *Nunquid fœderabitur ferrum ferro* 12
ab Aquilone, & æs? ¶ *Diuitias tuas & the-* 13
sauros tuos in direptionem dabo gratis in o-
mnibus peccatis tuis, & in omnibus termi-
Ro.10.d.19. *nis tuis.* ¶ *Et adducam inimicos tuos de ter-* 14
Deu.32.d.22 *ra quam nescis: quia ignis succensus est in*
furore meo, super vos ardebit. ¶ *Tu scis Do-* 15
mine, recordare mei, & visita me, & tuere
me ab his qui persequuntur me: noli in pati-
entia tua suscipere me: scito quoniam susti-
nui propter te opprobrium. ¶ *Inuenti sunt* 16
sermones tui, & comedi eos, & factum est
mihi verbum tuum in gaudium & in læti-
tiam cordis mei: quoniam inuocatum est no-
men tuum super me Domine Deus exerci-
Psal 1.a.1. *tuum.* ¶ || *Non sedi in concilio ludentium, &* 17
25.a.4. *gloriatus sum a facie manus tuæ: solus sede-* D
bam, quoniam comminatione replesti me.
Iof.30.c.15. ¶ || *Quare factus est dolor meus perpetuus, &* 18
plaga mea desperabilis renuit curari? facta
est mihi quasi mendacium aquarum infide-
lium. ¶ *Propter hoc hæc dicit Dominus, Si* 19
conuerteris, conuertam te, & ante faciem
meam stabis: & si separaueris pretiosum à
vili, quasi os meum eris. conuertentur ipsi
Sup.1.d.18. *ad te, & tu nõ conuerteris ad eos.* ¶ || *Et da-* 20
6.g.27. *bo te populo huic in murum æreum, fortem,*
& bellabunt aduersum te, & non præuale-
bunt: quia ego tecum sum vt saluem te, &
eruam te, dicit Dominus. ¶ *Et liberabo te de* 21
manu pessimorum, & redimam te de manu
fortium.

CAP. XVI.

E*T factum est verbum Domini ad me,* 1
dicens, ¶ *Non accipies vxorem: & non* 2
erunt tibi filij & filiæ in loco isto. ¶ *Quia hæc* 3
dicit Dominus super filios & filias, qui ge- A
nerantur in loco isto: & super matres eorum
quæ genuerunt eos: & super patres eorum,
de quorum stirpe sunt nati in terra hac.
4 ¶ *Mortibus ægrotationum morientur: non*
plangentur, & non sepelientur, in sterquili-
nium super faciem terræ erunt: & gladio &
fame consumentur, & erit cadauer eorum in
5 *escam volatilibus cæli, & bestijs terræ.* ¶ *Hæc*
enim dicit Dominus, Ne ingrediaris domum
conuiuij, neque vadas ad plangendum, ne-
que consoleris eos: quia abstuli pacẽ meam
a populo isto, dicit Dominus, misericordiam
6 *& miserationes.* ¶ *Et morientur grandes &*
B *parui in terra ista: non sepelientur neque*
plangentur, & non se incident, neque cal-
7 *uitium fiet pro eis.* ¶ *Et non frangent inter*
eos lugenti panẽ ad consolandum super mor-
tuo: & non dabunt eis potum calicis ad con-
8 *solandum super patre suo & matre.* ¶ *Et do-*
mum conuiuij ne ingrediaris, vt sedeas cum
9 *eis, & comedas & bibas.* ¶ *Quia hæc dicit*
Dominus exercituum Deus Israel, Ecce,
ego auferam de loco isto in oculis vestris, &
in diebus vestris vocem gaudij, & vocem
10 *lætitiæ, vocem sponsi & vocem sponsæ.* ¶ *Et*
cum annunciaueris populo huic omnia ver-
ba hæc, & dixerint tibi, || *Quare locutus* Sup.7.f.26.
est Dominus super nos omne malum grande
istud? quæ iniquitas nostra? & quod pec-
catum nostrum, quod peccauimus Domino
11 *Deo nostro?* ¶ *Dices ad eos, Quia dereli-*
querunt me patres vestri, ait Dominus, &
C *abierunt post deos alienos, & seruierunt eis,*
adorauerunt eos: & me dereliquerunt, &
12 *legem meam non custodierunt.* ¶ || *Sed &* Sup.5.c.19.
vos peius operati estis, quam patres vestri.
ecce enim ambulat vnusquisque post praui-
tatem cordis sui mali, vt me non audiat.
13 ¶ *Et eijciam vos de terra hac, in terrã quam*
ignoratis vos, & patres vestri: & seruie-
tis ibi dijs alienis die ac nocte, qui non da-
14 *bunt vobis requiem.* ¶ *Propterea ecce dies* Infr.23.b.7.
veniunt, dicit Dominus, & non dicetur vl-
tra, Viuit Dominus qui eduxit filios Israel
15 *de terra Aegypti:* ¶ *sed, viuit Dominus qui*
eduxit filios Israel de terra Aquilonis, & de
vniuersis terris ad quas eieci eos: & redu-
cã eos in terrã suam, quã dedi patribus eo-
16 *rum.* ¶ *Ecce, ego mittam piscatores multos,*
dicit Dominus: & piscabuntur eos: & post
D *hæc mittam eis multos venatores, & vena-*
buntur eos de omni monte, & de omni colle,
17 *& de cauernis petrarum.* ¶ *Quia oculi mei*
super omnes vias eorum: non sunt abscon-
dita à facie mea, & non fuit occulta ini-
18 *quitas eorum ab oculis meis.* ¶ *Et reddam*
primùm duplices iniquitates, & peccata eo-
rum: quia contaminauerunt terram meam
in morticinis idolorum suorum, & abomi-
nationibus suis impleuerunt hæreditatem
19 *meam.* ¶ *Domine fortitudo mea, & robur*
meum, & refugium meum in die tribulatio-
nis. ad te Gẽtes venient ab extremis terræ,
& di-

& dicent, Verè mendacium possederun: pa-
tres nostri, vanitatem quæ eis non profuit.
¶ Nunquid faciet sibi homo deos, & ipsi non 20
sunt Dij? ¶ Idcirco ecce ego ostendam eis per 21
vicem hanc, ostendam eis manum meam, &
virtutem meam: & scient quia nomen mihi
Dominus.

CAP. XVII.

PEccatum Iuda scriptum est stylo ferreo in 1
vngue adamantino, exaratum super la- A
titudinē cordis eorū, & in cornibus ararum
eorum. ¶ Cùm recordati fuerint filij eorum 2
ararum suarum, & lucorum suorum, ligno-
rumquè frondentium in montibus excelsis,
¶ sacrificantes in agro: fortitudinē tuam & 3
omnes thesauros tuos in direptionem dabo,
excelsa tua propter peccata in vniuersis fi-
nibus tuis. ¶ Et relinquèris sola ab hæredi- 4
tate tua, quā dedi tibi, & seruire te faciam
inimicis tuis in terra quam ignoras: quo-
niam ignem succendisti in furore meo, vsq;
in æternum ardebit. ¶ Hæc dicit Dominus, 5
Isa.30.a.1.31 a.1. ‖ Maledictus homo qui confidit in homine,
& ponit carnem brachium suum, & a Do-
Inf 48. a.7. mino recedit cor eius. ¶ ‖ Erit enim quasi 6
Int.48.[illegible]6. myrica in deserto, & non videbit cùm ve-
nerit bonum: sed habitabit in siccitate in de-
serto in terra salsuginis & inhabitabili.
¶ Benedictus vir qui confidit in Domino, & 7
Psal.1.a.3. erit Dominus fiducia eius. ¶ ‖ Et erit quasi 8
lignum quod transplantatur super aquas, B
quod ad humorē mittit radices suas: & non
timebit cùm venerit æstus. Et erit foliū eius
viride, & in tempore siccitatis non erit so-
licitum, nec aliquando desinet facere fru-
omniū 7. ctum. ¶ Prauum est cor hominis & inscru- 9
1.Re 11. b.7. tabile: quis cognoscet illud? ¶ ‖ Ego Domi- 10
Psal.7.b.10. nus scrutans cor, & probans renes: qui do
Sup.11.d.20 vnicuique iuxta viam suam, & iuxta fru-
Apo.2. f.23. ctum adinuentionum suarum. ¶ Perdix fo- 11
uit quæ non peperit: fecit diuitias, & non in
iudicio: in dimidio dierum suorum dereliu-
quet eas, & in nouissimo suo erit insipiens.
¶ Solium gloriæ altitudinis à principio, lo- 12
cus sanctificationis nostræ. ¶ Expectatio Is- 13
raël Domine, omnes qui te derelinquunt,
confundentur: recedentes à te, in terra scri-
bentur: quoniam dereliquerunt venam a-
quarum viuentium Dominum. ¶ Sana me 14
Domine, & sanabor: saluū me fac, & saluus C
ero: quoniam laus mea tu es. ¶ Ecce ipsi di- 15
cunt ad me, Vbi est verbū Domini? veniat.
¶ Et ego non sum turbatus, te pastorem se- 16
quens: & diem hominis non desideraui, tu
scis. Quod egressum est de labijs meis, re-
ctum in conspectu tuo fuit. ¶ Non sis tu mi- 17
hi formidini, spes mea tu in die afflictionis.
¶ Confundantur qui me persequuntur, & 18
non confundar ego: paueant illi, & non pa-
ueam ego: induc super eos diem afflictionis,
& duplici contritione contere eos. ¶ Hæc di- 19
cit Dominus ad me, Vade, & sta in porta fi-
liorum populi per quam ingrediuntur reges
Iuda, & egrediuntur, & in cunctis portis Ie-
20 rusalem: ¶ & dices ad eos, Audite verbum
Domini reges Iuda, & omnis Iuda, cunctiq;
habitatores Ierusalem qui ingredimini per
21 portas istas. ¶ Hæc dicit Dominus, Custodi-
te animas vestras, & nolite portare ponde-
ra in die sabbathi, nec inferatis per portas
22 Ierusalem. ¶ Et nolite ejcere onera de domi-
D bus vestris in die sabbathi, & omne opus
non facietis: sanctificate diem sabbathi, si-
23 cut præcepi patribus vestris. ¶ Et non audie-
runt, nec inclinauerunt aurem suam, sed
indurauerunt ceruicem suam, ne audirent
24 me, & ne acciperent disciplinam. ¶ Et erit:
si audieritis me, dicit Dominus, vt non in-
feratis onera per portas ciuitatis huius in
die sabbathi: & si sanctificaueritis diem sab-
25 bathi, ne faciatis in eo omne opus. ¶ Ingre-
dientur per portas ciuitatis huius reges &
principes, sedentes super solium Dauid, &
ascendentes in curribus & equis, ipsi &
principes eorum viri Iuda, & habitatores
Ierusalē. & habitabitur ciuitas hæc in sem-
26 piternum. ¶ Et venient de ciuitatibus Iuda,
& de circuitu Ierusalem, & de terra Ben-
iamin, & de campestribus, & de montuosis,
& ab Austro, portantes holocaustum, & vi-
ctimam, & sacrificium, & thus, & inferent
27 oblationem in domum Domini. ¶ Si autem
non audieritis me, vt sanctificetis diem sab-
bathi, & ne portetis onus, & ne inferatis per
portas Ierusalem in die sabbathi, succendam
ignem in portis eius, & deuorabit domos Ie-
rusalem, & non extinguetur.

CAP. XVIII.

1 VErbum quod factum est ad Ieremiam à
2 Domino, dicens, ¶ Surge & descende in
3 domum figuli, & ibi audies verba mea. ¶ Et
A descendi in domum figuli, & ecce, ipse facie-
4 bat opus super rotam. ¶ Et dissipatum est
vas quod ipse faciebat è luto manibus suis:
conuersusquè fecit illud, vas alterum si-
5 cut placuerat in oculis eius vt faceret. ¶ Et
factum est verbum Domini ad me, dicens,
6 ¶ ‖ Nunquid sicut figulus iste, non potero vo- Esa.45. b.9.
bis facere domus Israel? ait Dominus, ecce, Rom.9.d.20
sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu
7 mea, domus Israel. ¶ Repente loquar aduer-
sum gentem & aduersus regnum, ‖ vt era- Sup.1. b.10.
8 dicem & destruam & disperdam illud. ¶ Si
pœnitentiam egerit gens illa à malo suo quod
locutus sum aduersus eam: agam & ego pœ-
nitentiam super malo quod cogitaui vt fa-
9 cerem ei. ¶ Et subito loquar de gente & de
10 regno, vt ædificem & plantem illud. ¶ Si fe-
B cerit malum in oculis meis, vt nō audiat vo-
cem meam: pœnitentiam agam super bono,
11 quod locutus sum vt facerem ei. ¶ Nunc er-
go dic viro Iuda, & habitatoribus Ierusalē,

Inf.15.a.5. 35.c.15. Ion.3.c.8.

diceus: Hæc dicit Dominus, ‖ Ecce, ego fingo
contra vos malum, & cogito contra vos co-
gitationem, ‖reuertatur vnuſquiſque à via
ſua mala, & dirigite vias veſtras & ſtudia
veſtra. ¶ Qui dixerunt, Deſperauimus: poſt 12
cogitationes enim noſtras ibimus, & vnuſ-
quiſq; prauitatem cordis ſui mali faciemus.
¶ Ideo hæc dicit Dominus, Interrogate gen- 13
tes, Quis audiuit talia horribilia, quæ fecit
nimis virgo Iſrael? ¶ Nunquid deficiet de pe 14
tra agri nix Libani? aut euelli poſſunt aquæ C
erumpentes frigidæ, & defluentes? ¶ Quia 15
oblitus eſt mei populus meus, fruſtra liban-
tes & impingentes in vijs ſuis, in ſemitis
ſeculi, vt ambularent per eas in itinere non
trito: ¶ ‖vt fieret terra eorum in deſolatio- 16
nem, & in ſibilum ſempiternum: omnis qui
præterierit per eam, obſtupeſcet, & mouebit
caput ſuum. ¶ Sicut ventus vrens diſpergam 17
eos coram inimico: dorſum, & non faciem o-
ſtendam eis in die perditionis eorum. ¶ Et 18
dixerunt, Venite, & cogitemus contra Iere-
miam cogitationes: non enim peribit lex à
ſacerdote, neque conſilium à ſapiente, nec
ſermo à propheta: venite, & percutiamus
eum lingua, & non attendamus ad vniuer-
ſos ſermones eius. ¶ Attende Domine ad me, 19
& audi vocem aduerſariorum meorum.
¶ Nunquid redditur pro bono malum, quia 20
foderũt foueam animæ meæ? Recordare quod D
ſteterim in conſpectu tuo, vt loquerer pro eis
bonum, & auerterem indignationem tuam
ab eis. ¶ Propterea da filios eorum in famem, 21
& deduc eos in manus gladij: fiant vxores
eorum abſque liberis, & viduæ: & viri ea-
rum interficiantur morte: iuuenes eorum
confodiantur gladio in prælio. ¶ Audiatur cla 22
mor de domibus eorum, adduces enim ſuper
eos latronem repente: quia foderunt foueam,
vt caperent me, & laqueos abſconderunt
pedibus meis. ¶ Tu autem Domine ſcis omne 23
conſilium eorum aduerſum me in mortem:
ne propitieris iniquitati eorum, & peccatum
eorum à facie tua non deleatur: fiant cor-
ruentes in conſpectu tuo, in tempore furoris
tui abutere eis.

CAP. XIX.

HAec dicit Dominus, Vade, & accipe la- 1
gunculam figuli teſtam à ſenioribus A
populi, & à ſenioribus ſacerdotum. ¶ Et egre 2
dere ad vallem filij Ennom, quæ eſt iuxta
introitum portæ fictilis: & prædicabis ibi ver
ba quæ ego loquar ad te. ¶ Et dices, Audite 3
verbum Domini reges Iuda, & habitatores
Ieruſalem: hæc dicit Dominus exercituum,
Deus Iſrael, Ecce, ego inducam afflictionem
ſuper locum iſtum: ita vt omnis qui audie-
rit illam, tinniãt aures eius. ¶ Eo quod de- 4
reliquerint me, & alienum fecerint locum
iſtum: & libauerunt in eo dijs alienis, quos
neſcierunt ipſi, & patres eorum, & reges Iu
da: & repleuerunt locum iſtum ſanguine in-
5 *nocentum. ¶ Et ædificauerũt excelſa Baalim*
ad comburendos filios ſuos igni in holocau-
ſtum Baalim, quæ non præcepi, nec locutus
6 *ſum, nec aſcenderunt in cor meum. ¶ Propte-*
B *rea ecce dies veniunt, dicit dominus: & non*
vocabitur amplius locus iſte, Topheth, &
7 *Vallis filij Ennom, ſed vallis occiſionis. ¶ Et*
diſſipabo conſilium Iuda & Ieruſalem in lo-
co iſto: & ſubuertam eos gladio in conſpectu
inimicorum ſuorum, & in manu quærentiũ
animas eorum. & dabo cadauera eorum eſcã
8 *volatilibus cæli, & beſtijs terræ. ¶ ‖Et po-*
nam ciuitatem hanc in ſtuporem, & in ſibi-
C *lum: omnis qui præterierit per eam, obſtu-*
*peſcet, & ſibilabit ſuper *vniuerſa plaga e-*
9 *ius. ¶ Et cibabo eos carnibus filiorum ſuorũ,*
& carnibus filiarum ſuarum: & vnuſquiſ-
que carnem amici ſui comedet in obſidione
& in anguſtia in qua concludent eos inimi-
10 *ci eorum, & qui quærũt animas eorum. ¶ Et*
conteres lagunculam in oculis virorum qui
11 *ibunt tecum. ¶ Et dices ad eos, Hæc dicit Do*
minus exercituum, Sic conteram populum
iſtum & ciuitatem iſtam, ſicut conteritur
vas figuli quod non poteſt vltrà inſtaura-
ri. & in Topheth ſepelientur, eo quod non ſit
12 *alius locus ad ſepeliendum. ¶ Sic faciam loco*
huic, ait Dominus, & habitatoribus eius:
& ponam ciuitatem iſtam ſicut Topheth.
13 *¶ Et erunt domus Ieruſalem & domus re-*
D *gum Iuda ſicut locus Topheth, immundæ:*
omnes domus in quarum domatibus ſacrifi-
cauerunt omni militiæ cæli, & libauerunt
14 *libamina dijs alienis. ¶ Venit autem Iere-*
mias de Topheth, quo miſerat eum Domi-
nus ad prophetandum, & ſtetit in atrio do-
mus Domini, & dixit ad omnem populum.
15 *¶ Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſ-*
rael. Ecce ego inducam ſuper ciuitatem hãc,
& ſuper omnes vrbes eius vniuerſa mala
quæ locutus ſum aduerſum eam: quoniã in-
durauerunt ceruicem ſuam, vt non audirent
ſermones meos.

Sup.18.c.16. Inf. 49.c.15. & 50.c.13.

* vniuerſas plagas 4.

CAP. XX.

1 *ET audiuit Phaſſur filius Emmer ſacer-*
A *dos, qui conſtitutus erat princeps in do-*
mo Domini, Ieremiã prophetantem ſermo-
2 *nes iſtos. ¶ Et percuſſit Phaſſur Ieremiã pro-*
phetam, & miſit eum in neruũ, quod erat in
porta Ben-iamin ſuperiori, in domo Domini.
3 *¶ Cùmq; illuxiſſet in craſtinum, eduxit Phaſ*
ſur Ieremiam de neruo, & dixit ad eum Ie-
remias, Non Phaſſur vocauit Dominus no-
4 *men tuum, ſed pauorem vndique. ¶ Quia hæc*
dicit Dominus, Ecce, ego dabo te in pauorẽ,
te & omnes amicos tuos: & corruent gladio
inimicorum ſuorum, & oculi tui videbunt,
& omnem Iudam dabo in manum regis Ba-
bylonis: & traducet eos in Babylonẽ: & per-
5 *cutiet eos gladio. ¶ Et dabo vniuerſam ſub-*
ſtantiam

ſtantiam ciuitatis huius: & omnem laborem
eius, omneq́; pretium, & cunctos theſauros
regum Iuda dabo in manu inimicorum eo- B
rum: & diripient eos, & tollent, & ducent in
Babylonem. ¶Tu autem Phaſſur, & omnes 6
habitatores domus tuæ ibitis in captiuita-
tem, & in Babylonẽ venies, & ibi morieris:
ibiq́; ſepelieris tu, & omnes amici tui quibus
propheta ſti mendacium. ¶Seduxiſti me Do- 7
mine, & ſeductus ſum: fortior me fuiſti, &
inualuiſti: factus ſum in deriſum tota die, o-
mnes ſubſannant me. ¶Quia iam olim lo- 8
quor, vociferans iniquitatem, et vaſtitatem
clamito: & factus eſt mihi ſermo Domini in
opprobrium, et in deriſum tota die. ¶Et dixi, 9
Non recordabor eius, neque loquar vltra in
nomine illius. & factus eſt in corde meo qua-
ſi ignis exæſtuans, clauſuſq́; in oſſibus meis:
& defeci, ferre non ſuſtinens. ¶Audiui enim 10
contumelias multorum, & terrorem in cir-
cuitu, perſequimini, & perſequamur eum: ab
omnibus viris qui erant pacifici mei, & cu-
ſtodientes latus meum: ſi quo modo decipia- C
tur, & præualeamus aduerſus eum, & con-
ſequamur vltionem ex eo. ¶Dominus autem 11
mecum eſt quaſi bellator fortis: idcirco qui
perſequuntur me, cadent, & infirmi erunt:
Inf.23.g.40 confundentur vehementer, ‖quia non intel-
lexerunt opprobrium ſempiternum quod nun
quam delebitur. ¶Et tu Domine exercituum 12
Sup.11.d.20 ‖probator iuſti, qui vides renes & cor: vi-
17.b.10. deam quæſo vltionem tuam ex eis: tibi enim
reuelaui cauſam meam. ¶Cantate Domino, 13
laudate Dominum: quia liberauit animam
Iob.3.a.2. pauperis de manu malorum. ¶‖Maledicta 14
dies in qua natus ſum: dies in qua peperit D
me mater mea, non ſit benedicta. ¶Maledi- 15
ctus vir qui annuntiauit patri meo, dicẽs:
Natus eſt tibi puer maſculus: & quaſi gau-
dio lætificauit eum. ¶Sit homo ille vt ſunt 16
ciuitates quas ſubuertit Dominus, & non
pœnituit eum: audiat clamorem manè, &
*quia 2. vlulatum in tempore meridiano: ¶*qui non 17
me interfecit a vulua, vt fieret mihi mater
mea ſepulchrum, & vulua eius conceptus æ-
ternus. ¶Quare de vulua egreſſus ſum, vt 18
viderem laborem & dolorem, & conſumeren
tur in confuſione dies mei?

CAP. XXI.

VErbum quod factum eſt ad Ieremiam à 1
Domino, quando miſit ad eum rex Se- A
decias Phaſſur filium Melchiæ, & Sophoniã
filium Maaſiæ ſacerdotem, dicens. ¶Interro- 2
ga pro nobis Dominum, quia Nabuchodono-
ſor rex Babylonis præliatur aduerſum nos: ſi
forte faciat Dominus nobiſcum ſecundum
omnia mirabilia ſua, & recedat à nobis. ¶Et 3
dixit Ieremias ad eos, Sic dicetis Sedeciæ.
¶Hæc dicit Dominus Deus Iſraël, Ecce, ego 4
conuertam vaſa belli quæ in manibus ve-
ſtris ſunt, & quibus vos pugnatis aduer-
ſum regem Babylonis & Chaldæos, qui obſi-
dent vos in circuitu murorum: & congrega-
5 bo ea in medio ciuitatis huius. ¶Et debella-
B bo ego vos in manu extenta, & in brachio
forti, & in furore, & in indignatione, & in
6 ira grandi. ¶Et percutiam habitatores ciui-
tatis huius: homines & beſtiæ peſtilentia ma
7 gna morientur. ¶Et poſt hoc, ait Dominus,
dabo Sedeciam regem Iuda, & ſeruos eius &
populum eius, & qui derelicti ſunt in ciui-
tate hac à peſte, & gladio, & fame in manu
Nabuchodonoſor regis Babylonis, & in manu
inimicorum eorum, & in manu quærentium
animam eorum, & percutiet eos in ore gla-
dij, & non flectetur neque parcet, nec miſe-
8 rebitur. ¶Et ad populum hunc dices, Hæc di
C cit Dominus, Ecce, ego do coram vobis viam
9 vitæ & viam mortis. ¶‖Qui habitauerit in Inf.38.a.2.
vrbe hac, morietur gladio, & fame, & peſte:
qui autem egreſſus fuerit, & transfugerit
ad Chaldæos, qui obſident vos, viuet: & erit
10 ei anima ſua quaſi ſpolium. ¶Poſui enim fa
ciem meam ſuper ciuitatem hanc in malũ,
& non in bonum, ait Dominus, in manu re-
gis Babylonis dabitur, & exuret eam igni.
11 ¶Et domui regis Iuda, Audite verbum Do-
12 mini. ¶Domus Dauid, hæc dicit Dominus,
D ‖Iudicate mane iudicium, & eruite vi op- Inf.22.a.3.
preſſum de manu calumniantis: ne forte e-
grediatur vt ignis indignatio mea, & ſuc-
cendatur, & non ſit qui ei extinguat propter
13 malitiã ſtudiorum veſtrorum. ¶Ecce, ego ad
te habitatricẽ vallis ſolidæ atq́; campeſtris,
ait dominus: qui dicitis. Quis percutiet nos?
14 & quis ingredietur domos noſtras? ¶Et viſi-
tabo ſuper vos iuxta fructum ſtudiorũ ve-
ſtrorũ, dicit Dominus. & ſuccendam ignem in
ſaltu eius: & deuorabit omnia in circuitu e-
ius.

CAP. XXII.

1 HAec dicit Dominus, Deſcende in domũ
A regis Iuda, & loqueris ibi verbum hoc:
2 ¶& dices, Audi verbum Domini rex Iuda,
qui ſedes ſuper ſolium Dauid: tu & ſerui tui
& populus tuus, qui ingredimini per portas
3 iſtas. ¶Hæc dicit Dominus, ‖Facite iudicium Sup.21.b.12.
& iuſtitiam: & liberate vi oppreſſum de ma
nu calumniatoris: & aduenam, & pupillum
& viduam nolite contriſtare, neque oppri-
matis iniquè, & ſanguinem innocentem ne
4 effundatis in loco iſto. ¶Si enim facientes fe
ceritis verbum iſtud: ingredientur per por-
tas domus huius reges ſedentes de genere Da
uid ſuper thronum eius, & aſcendentes cur-
rus & equos, ipſi & ſerui, & populus eorum.
5 ¶Quòd ſi non audieritis verba hæc: in me-
B metipſo iuraui, dicit Dominus, quia in ſoli-
6 tudinem erit domus hæc. ¶Quia hæc dicit
Dominus ſuper domum regis Iuda, Galaad
tu mihi caput Libani: ſi non poſuero te ſoli-
7 tudinẽ, vrbes inhabitabiles. ¶Et ſanctifica-
bo ſuper te interficientem virũ & arma eius:
&

& succidens electas cedros tuas, & præcipi-
tabunt in ignem. ¶ Et pertransibunt gentes 8
multæ per ciuitatē hanc: & dicet vnusquis-
De.29. d.24 *que proximo suo: ‖ Quare fecit Dominus sic*
3.Re.9. b.8. *ciuitati huic grandi? ¶ Et respondebunt, Eo* 9
quod dereliquerint pactum Domini Dei sui, C
& adorauerint deos alienos, & seruierint
eis. ¶ Nolite flere mortuū, neq; lugeatis super 10
eum fletu: plangite eum qui egreditur, quia
non reuertetur vltra, nec videbit terram na-
tiuitatis suæ. ¶ Quia hæc dicit Dominus ad 11
Sellum filiū Iosiæ regem Iuda, qui regnauit
pro Iosia patre suo, qui egressus est de loco isto.
Non reuertetur huc amplius: ¶ sed in loco ad 12
quem transtuli eum, ibi morietur, & terram
istam non videbit amplius. ¶ Væ qui ædificat 13
domum suam in iniustitia, & cœnacula sua D
non in iudicio: amicum suum opprimet fru-
strà, & mercedē eius non reddet ei. ¶ Qui di- 14
cit: Aedificabo mihi domum latam & cœna-
cula spatiosa: qui aperit sibi fenestras, & fa-
cit laquearia cedrina, pingitq; sinopide. ¶ Nū- 15
quid regnabis, quoniam confers te cedro? pa-
ter tuus nunquid non comedit & bibit, &
fecit iudicium & iustitiam tunc cùm bene
erat ei? ¶ Iudicauit causam pauperis & egeni 16
in bonum suum, nunquid non ideo quia co-
gnouit me, dicit Dominus? ¶ Tui vero oculi 17
& cor ad auaritiam, & ad sanguinem inno- E
centem fundendum, & ad calumniam, & ad
cursum mali operis. ¶ Propterea hæc dicit Do- 18
minus ad Ioakim filium Iosiæ regem Iuda,
Non plangent eum, Væ frater, & væ soror:
non concrepabunt ei, Væ Domine, & væ in-
clyte. ¶ Sepultura asini sepelietur putrefa- 19
ctus & proiectus extra portas Ierusalem.
¶ Ascende Libanum, & clama: & in Basan 20
da vocem tuam, & clama ad transeuntes,
quia contriti sunt omnes amatores tui. ¶ Lo- 21
cutus sum ad te in abundantia tua: dixisti,
Non audiam. hæc est via tua ab adolescentia
tua, quia non audisti vocem meam. ¶ Omnes 22
pastores tuos pascet ventus, & amatores tui F
in captiuitatem ibunt: & tunc confunderis,
& erubesces ab omni malitia tua. ¶ Quæ se- 23
des in Libano, & nidificas in cedris, quomo-
do congemuisti cū venissent tibi dolores, quo-
si dolores parturientis? ¶ Viuo ego, dicit Do- 24
minus: quia si fuerit Iechonias filius Ioakim
regis Iuda, annulus in manu dextera mea,
inde euellam eū. ¶ Et dabo te in manu quæ- 25
rentium animam tuam, & in manu quorum
tu formidas faciem, & in manu Nabuchodo-
nosor regis Babylonis, & in manu Chaldæo-
rum. ¶ Et mittam te & matrem tuam quæ 26
genuit te, in terram alienā, in qua nati non
estis, ibiq; moriemini: ¶ & in terrā ad quam 27
ipsi leuant animam suam, vt reuertantur il- G
luc: non reuertentur. ¶ Nunquid vas fictile 28
atq; contritum vir iste Iechonias? nunquid
vas absque omni voluptate? quare abiecti

sunt ipse & semen eius, & proiecti in terrā
29 *quā ignorauerūt? ¶ Terra, terra, terra, audi*
30 *sermonē Domini. ¶ Hæc dicit dominus, Scri-*
be virum istum sterilem, virum qui in die-
bus suis non prosperabitur. nec enim erit de
semine eius vir qui sedeat super solium Da-
uid, & potestatem habeat vltra in Iuda.

CAP. XXIII.

1 V‖Æ pastoribus qui disperdunt & dila- Eze.13.a.9.
A cerant gregem pascuæ meæ, dicit Domi- 34.a.2.
2 *nus. ¶ Ideo hæc dicit dominus Deus Israel ad*
pastores qui pascunt populum meum, Vos di-
spersistis gregem meum, & eiecistis eos, &
nō visitastis eos: ecce, ego visitabo super vos
malitiam studiorū vestrorum, ait Dominus.
3 *¶ Et ego congregabo reliquias gregis mei de*
omnibus terris, ad quas eiecero eos illuc: &
conuertā eos ad rura sua, & crescent & mul-
4 *tiplicabuntur. ¶ Et suscitabo super eos pasto-*
res, & pascent eos: non formidabunt vltrà, & 1.
& non pauebunt: & nullus quæretur ex nu- Isa 4.a.2.
5 *mero, dicit Dominus. ¶ ‖ Ecce, dies veniunt,* 40.c.11.
dicit Dominus, & suscitabo Dauid germen 45 b.8.
iustum: & regnabit rex, & sapiens erit: & Inf.33.c.14.
6 *faciet iudiciū & iustitiā in terra. ¶ ‖ In die-* Eze.34.c.11.
bus "illis' saluabitur Iuda, & Israel habita- f.14.
bit confidenter: & hoc est nomē quod voca- Dan.9 f.24.
7 *bunt eum, Dominus iustus noster. ¶ ‖ Propter* Ioh.1. g.45.
hoc ecce dies veniunt dicit Dominus, & non "illius s.
B *dicent vltrà, Viuit Dominus, qui eduxit fi-* Sup.16.c.14
8 *lios Israël de terra Aegypti. ¶ Sed, ‖ Viuit Do-* Deu.33.d.28
minus qui eduxit & adduxit semen domus
Israël de terra Aquilonis, & de cunctis ter-
ris ad quas eieceram eos illuc: & habitabūt
9 *in terra sua. ¶ Ad prophetas, Contritū est cor*
meum in medio mei, contremuerunt omnia
ossa mea: factus sum quasi vir ebrius, &
quasi homo madidus à vino, à facie Domini,
10 *& à facie verborum sanctorum eius. ¶ Quia*
"adulteris' repleta est terra, quia à facie ma- "adulterijs
ledictionis luxit terra, arefacta sunt arua
deserti: factus est cursus eorum malus, & for-
11 *titudo eorum dissimilis. ¶ Propheta namque*
C *& sacerdos polluti sunt: & in domo mea in-*
12 *ueni malum eorum, ait Dominus. ¶ Idcirco*
via eorum erit quasi lubricum in tenebris:
impellentur enim & corruent in ea: afferam
enim super eos mala, annum visitationis eo-
13 *rum, ait Dominus. ¶ Et in prophetis Sama-*
riæ vidi fatuitatem: "& ' prophetabant in ".7.
Baal, & decipiebant populum meum Israël.
14 *¶ Et in prophetis Ierusalem vidi similitu-*
dinem "adulterantium', & iter mendacij: & "adulterium
confortauerunt manus pessimorum, vt non 15.
conuerteretur vnusquisque à malitia sua. fa-
cti sunt mihi omnes vt Sodoma, & habita-
15 *tores eius quasi Gomorrha. ¶ Propterea hæc*
D *dicit Dominus exercituū ad prophetas, ‖ Ecce* Sup.9. d.15.
ego cibabo eos absynthio, & potabo eos felle: à
prophetis enim Ierusalem egressa est pollutio
16 *super omnem terram. ¶ Hæc dicit Dominus*
exerci-

Inf.27.b.9. 29.b.8. exercituum, ‖Nolite audire verba propheta-
rum, qui prophetãt vobis, & decipiunt vos:
visionem cordis sui loquuntur, non de ore
Domini. ¶Dicunt his qui blasphemant me, 17
Sup.5.c.12. 14.b.13. Locutus est Dominus, ‖Pax erit vobis, &
omni qui ambulat in prauitate cordis sui,
dixerunt, Non veniet super vos malum.
¶Quis enim affuit in consilio Domini, & vi 18
dit & audiuit sermonem eius? quis conside-
Inf.30.c.14. rauit verbum illius & audiuit? ¶‖Ecce, tur- 19
"egreditur 6. bo Dominica indignationis " egredietur', &
tempestas erumpens: super caput impiorum
veniet. ¶Non reuertetur furor Domini, vs- 20
que dum faciat, & vsque dum compleat co-
Sup.14.c.14 gitationem cordis sui. in nouissimis diebus
Inf.27.c.15. & 29.b.9. intelligetis consilium eius. ¶‖Non mittebam 21
prophetas, & ipsi currebant: non loquebar ad E
eos, & ipsi prophetabant. ¶ Si stetissent in 22
consilio meo & nota fecissent verba mea po-
pulo meo: auertissem vtique eos à via sua
mala, & à cogitationibus suis pessimis. ¶Pu- 23
tásne Deus e vicino ego sum, dicit Dominus,
& non Deus delonge? ¶ Si occultabitur vir 24
in absconditis: & ego non videbo eum, dicit
Dominus? nunquid non cælum & terram e-
go impleo, dicit Dominus? ¶Audiui quæ di- 25
xerunt prophetæ, prophetantes in nomine
meo mendacium, atque dicentes, Somniaui,
somniaui. ¶Vsquequo istud est in corde pro- 26
phetarum vaticinantium mendaciũ & pro-
phetantium seductiones cordis sui? ¶Qui vo 27
lunt facere vt obliuiscatur populus meus no
minis mei propter somnia eorum quæ narrat
vnusquisque ad proximum suum: sicut obliti
sunt patres eorũ nominis mei propter Baal. F
¶Propheta qui habet somnium, narret som- 28
nium: & qui habet sermonem meum, loqua
tur sermonem meũ verè. quid paleis ad tri-
ticum, dicit Dominus? ¶Nunquid non ver- 29
ba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus, &
quasi malleus conterens petram? ¶Propterea 30
ecce ego ad prophetas, ait Dominus: qui fu-
rantur verba mea vnusquisque à proximo
suo. ¶Ecce ego ad prophetas, ait dominus: qui 31
assumunt linguas suas, & aiunt, Dicit Do-
minus. ¶Ecce, ego ad prophetas somniantes 32
mendacium, ait Dominus: qui narrauerunt
ea, & seduxerunt populum meum in menda
cio suo, & in miraculis suis: cùm ego non mi
sissem eos, nec mandassem eis, qui nihil pro-
fuerunt populo huic, dicit Dominus. ¶Si igi- 33
tur interrogauerit te populus iste, vel prophe
ta, aut sacerdos, dicens, Quod est onus Domi
ni? dices ad eos, Vt quid vobis onus? proijciã
quippe vos, dicit Dominus. ¶Et propheta & 34
sacerdos, & populus qui dicit, Onus Domi-
ni: visitabo super virum illum, & super do- G
mum eius. ¶Hæc dicetis vnusquisque ad 35
proximum & ad fratrem suum. Quid respon
dit Dominus? Et quid locutus est Dominus?
¶Et onus Domini vltrà non memorabitur: 36
quia onus erit vnicuiq; sermo suus: & per-
uertistis verba Dei viuentis, Domini ex-
37 ercituum Dei nostri. ¶Hæc dices ad prophe-
tam, Quid respondit tibi Dominus? & quid
38 loquutus est Dominus? ¶Si autem onus Do-
mini dixeritis, propter hoc hæc dicit Domi-
nus, Quia dixistis sermonem istum, Onus
Domini: & misi ad vos, dicens: Nolite dicere,
39 Onus Domini: ¶propterea ecce ego tollã vos
portans, & derelinquam vos, & ciuitatem
quam dedi vobis, & patribus vestris a facie
40 mea. ¶ ‖Et dabo vos in opprobrium sempi- Sup.20.c.11
ternum, & in ignominiam æternam, quæ
nunquam obliuione delebitur.

CAP. XXIIII.

1 Ostendit mihi Dominus: & ecce duo ca-
A lathi pleni ficis, positi ante templum
Domini, postquam transtulit Nabuchodono-
sor rex Babylonis Iechoniam filium Ioacim
regem Iuda, & principes eius, & fabrum, &
inclusorem de Ierusalem, & adduxit eos in
2 Babylonem. ¶Calathus vnus, ficus bonas ha
bebat nimis: vt solent ficus esse primi tem-
poris. & calathus vnus, ficus habebat malas
nimis, quæ comedi non poterant, eo quod es-
3 sent malæ. ¶Et dixit Dominus ad me, Quid
B tu vides Ieremia? Et dixi: Ficus: ficus bonas,
bonas valde: & malas, malas valde: quæ co-
4 medi non possunt, eo quod sint malæ. ¶ Et
factum est verbum Domini ad me, dicens:
5 ¶Hæc dicit Dominus Deus Israel, Sicut fi-
cus hæ bonæ, sic cognoscam transmigrationem
Iuda, quam emisi de loco isto in terram Chal
6 dæorum, in bonum. ¶Et ponam oculos meos
C super eos ad placandum, & reducam eos in
terrã hanc: & ædificabo eos & nõ destruam:
7 & plantabo eos, & non euellam. ¶ Et dabo
eis cor, vt sciãt me, quia ego sum Dominus:
‖& erunt mihi in populum, & ego ero eis in Inf.21.f.33.
Deum: quia reuertentur ad me in toto corde
8 suo. ¶Et sicut ficus pessimæ, quæ comedi non Inf.29.d.17.
possunt, eo quod sint malæ: hæc dicit Domi-
nus, sic dabo Sedeciam regem Iuda, & prin-
cipes eius, & reliquos de Ierusalem, qui re-
D manserunt in vrbe hac, & qui habitant in
9 terra Aegypti. ¶Et dabo eos in vexationem
afflictionemq; omnibus regnis terræ: in op-
probrium, & in parabolam, & in prouerbiũ,
& in maledictionem in vniuersis locis ad
10 quæ ejeci eos. ¶‖Et mittam in eis gladium, Inf.29.d.17.
& famem, & pestem donec consumantur de
terra quam dedi eis, & patribus eorum.

CAP. XXV.

1 VErbum quod factum est ad Ieremiam
A de omni populo Iuda in anno quarto Ioa
cim filij Iosiæ regis Iuda, (ipse est annus pri
mus Nabuchodonosor regis Babylonis.)
2 ¶"Quod loquutus est Ieremias propheta ad "Quæ 8.
omnem populum Iuda, & ad vniuersos ha-
3 bitatores Ierusalem, dicens. ¶A tertiodecimo
anno Iosiæ filij Amon regis Iuda, vsque ad
diem

diem hanc: iste tertius & vicesimus annus,
factum est verbum Domini ad me, & locu-
tus sum ad vos de nocte consurgens & lo-
quens, & non audistis. Et misit Dominus 4
ad vos omnes seruos suos prophetas, consur-
gens diluculo, mittensque: & non audistis,
neque inclinastis aures vestras vt audire-
4.Re.17.b.13 *tis, cùm diceret, ‖Reuertimini vnusquis-* 5
Sup.18.b.12. *que à via sua mala, & à pessimis cogitatio-*
Inf.25.a.5. *nibus vestris: & habitabitis in terra quam*
35.c.15. *dedit Dominus vobis & patribus vestris, à*
seculo & vsque in seculum. Et nolite ire 6
post deos alienos, vt seruiatis eis, adoretisque B
eos: neque me ad iracundiam prouocetis in
operibus manuum vestrarum, & non affli-
gam vos. Et non audistis me, dicit Domi- 7
nus, vt me ad iracundiam prouocaretis in
operibus manuum vestrarum in malum ve-
strū. Propterea hæc dicit Dominus exerci- 8
tuum, Pro eo quod non audistis verba mea.
ecce, ego mittam, & assumam vniuersas 9
cognationes Aquilonis, ait Dominus, & Na-
buchodonosor regem Babylonis seruum meū:
& adducam eos super terram istam & su-
per habitatores eius, & super omnes natio-
nes quæ in circuitu illius sunt: & interfi-
ciam eos, & ponam eos in stuporem & in si-
bilum, & in solitudines sempiternas. Per- 10
damque ex eis vocem gaudij, & vocem læti-
tiæ, vocem sponsi & vocem sponsæ, vocem
Dan.9.a.2. *molæ, & lumen lucernæ. ‖Et erit vniuersa* 11
Inf.29.c.10. *terra hæc in solitudinem & in stuporem: &*
& 29.c.10. *seruient omnes gentes istæ regi Babylonis se-* C
2.pa 36.d.22 *ptuaginta annis. ‖Cùmque impleti fuerint* 12
1 Esd.1.a.1. *septuaginta anni, visitabo super regem Ba-*
& 6.a.3. *bylonis, & super gentem illam, dicit Domi-*
3 Esd. 1.g.57 *nus, iniquitatem eorum, & super terram*
& 2.a.1. *Chaldæorum: & ponam illam in solitudines*
& 6.c.24. *sempiternas. Et adducam super terram il-* 13
lam omnia verba mea quæ locutus sum con-
tra eam, omne quod scriptum est in libro
isto, quæcunque prophetauit Ieremias aduer
sum omnes gentes. Quia seruierunt eis 14
cùm essent gentes multæ & reges magni: &
reddam eis secundùm opera eorum & secun-
dum facta manuum suarum. Quia sic di- 15
cit Dominus exercituum Deus Israel. Sume
calicem vini furoris huius de manu mea: D
& propinabis de illo cunctis gētibus ad quas
ego mittam te. Et bibent, & turbabuntur, 16
& insanient à facie gladij quem ego mittam
inter eos. Et accepi calicem de manu Domi 17
ni, & propinaui cunctis gentibus ad quas
misit me Dominus: Ierusalem & ciuitati- 18
bus Iuda, & regibus eius & principibus e-
ius: vt darem eos in solitudinem, & in stu-
porem, & in sibilum, & in maledictionem,
sicut est dies ista. Pharaoni regi Aegypti, & 19
seruis eius, & principibus eius, & omni po-
pulo eius, & vniuersis generaliter: cunctis 20
regibus terræ Ausitidis, & cunctis regibus ter

ræ Philisthijm, & Ascalonis, & Gazæ, & Ac-
21 *caron, & reliquijs Azoti, & Idumææ, &*
22 *Moab, & filijs Ammon: Et cunctis regibus*
E *Tyri, & vniuersis regibus Sidonis: & regi-*
bus terræ insularum qui sunt trans mare.
23 *Et Dedan, & Thema, & Buz, & vniuer-*
24 *sis qui attonsi sunt in comam. Et cunctis*
regibus Arabiæ, & cunctis regibus Occiden-
25 *tis, qui habitant in deserto. Et cunctis re-*
gibus Zambri & cunctis regibus Elā, & cun-
26 *ctis regibus Medorum: cunctis quoque regi-*
bus Aquilonis de prope & de longe, vnicuique
contra fratrem suum & omnibus regnis ter
ræ, quæ super faciem eius sunt: & rex Se-
27 *sach bibet post eos. Et dices ad eos, Hæc di-*
cit Dominus exercituum Deus Israel, Bibi-
te, & inebriamini & vomite: & cadite, neque
surgatis, a facie gladij quē ego mittam inter
28 *vos. Cùmque noluerint accipere calicem de*
F *manu tua vt bibant, dices ad eos, Hæc dicit*
Dominus exercituum, Bibentes, bibetis:
29 *‖quia ecce, in ciuitatem in qua inuocatum* 1.Pet.4.d.17
est nomen meum, ego incipiam affligere, &
vos quasi innocentes & immunes eritis? nō
eritis immunes, gladium enim ego voco su-
per omnes habitatores terræ, dicit Dominus
30 *exercituum. Et tu prophetabis ad eos om-* Ioël.3.c.16.
nia verba hæc, & dices ad illos: ‖Dominus de Amos 1.a.2.
excelso rugiet, & de habitaculo sancto suo
dabit vocem suam: rugiens rugiet super de-
corem suum: celeusma quasi calcantium con
cinetur aduersus omnes habitatores terræ.
31 *Peruenit sonitus vsque ad extrema terræ:*
Quia iudicium Domino cum gentibus: iudi-
catur ipse cum omni carne, impios tradidi
32 *gladio, dicit Dominus. Hæc dicit Dominus*
exercituum. Ecce, afflictio egredietur de gen
G *te in gentem: & turbo magnus egredietur à*
33 *summitatibus terræ. Et erunt interfecti*
Domini in die illa à summo terræ vsque ad
summum eius: non plangentur & non colli-
gentur, neque sepelientur: in sterquilinium
34 *super faciem terræ iacebunt. Vlulate pasto-*
res & clamate: & aspergite vos cinere opti-
mates gregis: quia completi sunt dies vestri,
vt interficiamini: & dissipationes vestræ,
35 *& cadetis quasi vasa pretiosa. Et peribit*
D *fuga a pastoribus, & saluatio ab optimati-*
36 *bus gregis. Vox clamoris pastorum, & vlu-*
latus optimatum gregis: quia vastauit Do-
37 *minus pascua eorum. Et conticuerunt arua*
38 *pacis a facie iræ furoris domini. Dereliquit*
quasi leo vmbraculum suum, quia facta est
terra eorum in desolationem à facie iræ co-
lumbæ, & à facie iræ furoris Domini.

CAP. XXVI.

1 *IN principio regni Ioacim filij Iosiæ regis Iu-*
A *dæ, factum est verbum istud à Domino,*
2 *dicens, Hæc dicit Dominus, sta in atrio do-*
mus Domini, & loqueris ad omnes ciuitates
Iuda, de quibus veniunt, vt adorent in do-
mo

mo Domini, vniuersos sermones quos ego mã
daui tibi vt loquaris ad eos: noli subtrahere
verbum, ¶ si forte audiant & conuertantur 3
vnusquisque a via sua mala: & pœniteat
me mali quod cogito facere eis propter mali-
tiam studiorum eorum. . ¶ Et dices ad eos, 4
Hæc dicit Dominus, Si non audieritis me vt
ambuletis in lege mea quã dedi vobis, ¶ vt 5
audiatis sermones seruorum meorum Pro-
phetarum, quos ego misi ad vos de nocte con-
1.Re 4.a.2. b.10. surgens, & dirigens, & non audistis. ¶ ‖Da- 6
bo domum istam sicut Silo, & vrbem hanc
dabo in maledictionem cunctis gentibus ter
ræ. ¶ Et audierunt sacerdotes & prophetæ, 7
& omnis populus Ieremiã loquentem verba B
hæc in domo Domini. ¶ Cumq; complesset Ie- 8
remias loquens omnia quæ præceperat ei Do-
minus, vt loqueretur ad vniuersum populũ:
apprehenderunt eum sacerdotes & prophe-
tæ, & omnis populus, dicens, Morte moria-
tur. ¶ Quare prophetauit in nomine Domi- 9
ni, dicens: Sicut Silo erit domus hæc: & vrbs
ista desolabitur: eo quod non sit habitator?
Et congregatus est omnis populus aduersus
Ieremiam in domo Domini. ¶ Et audierunt 10
principes Iuda verba hæc: & ascenderunt
de domo regis in domum Domini, & sede- C
runt in introitu portæ domus Domini no-
uæ. ¶ Et locuti sunt sacerdotes & prophetæ 11
ad principes & ad omnem populum, dicen-
tes, iudicium mortis est viro huic: quia pro-
phetauit aduersus ciuitatem istam, sicut au-
distis auribus vestris. ¶ Et ait Ieremias ad 12
Sup.25.c.12. omnes principes & ad vniuersum populum,
2.pa.36.d.22 dicens: ‖Dominus misit me vt prophetarem
1.Esd.1.a.1. ad domum istã, & ad ciuitatem hanc omnia
& 6.a.3. verba quæ audistis. ¶ Nũc ergo bonas faci- 13
3.Esd.1.g.57 te vias vestras, & studia vestra, & audi- D
& 2.a.1.& te vocẽ Domini Dei vestri: & pœnitebit Do-
6.c.24. minũ mali quod locutus est aduersum vos.
Sup.7.a.3. ¶ Ego autẽ, ecce, in manibus vestris sum: fa 14
cite mihi quod bonũ & rectum est in oculis
vestris. ¶ Veruntamen scitote & cognoscite 15
quod si occideritis me, sanguinem innocentẽ
tradetis contra vosmetipsos, & contra ciuita
tẽ istam, & habitatores eius: in veritate e-
nim misit me Dominus ad vos, vt loquerer
in auribus vestris omnia verba hæc. ¶ Et di 16
xerũt principes, & omnis populus ad sacerdo E
tes & ad prophetas. Non est viro huic iudi-
cium mortis: quia in nomine Domini Dei
nostri locutus est ad nos. ¶ Surrexerunt ergo 17
viri de senioribus terræ: & dixerunt ad om-
nem cœtum populi loquentes: ¶ Michæas de 18
Morasthi fuit Propheta in diebus Ezechiæ
regis Iuda, & ait ad omnem populum Iuda,
Mich.3.d.12 dicens. Hæc dicit Dominus exercituum: ‖Siõ
quasi ager arabitur: & Ierusalẽ in aceruum
Domini lapidũ erit: & mons domus in excelsa sylua-
rum. ¶ Nunquid morte condemnauit eũ Eze 19
chias rex Iuda, & omnis Iuda? nunquid nõ F
timuerunt Dominum, & deprecati sunt fa-
ciẽ Domini: & pœnituit Dominũ mali quod
locutus fuerat aduersum eos? Itaque *nos fa *non faciamus
cimus* malum grande cõtra animas nostras.
20 ¶ Fuit quoq; vir prophetans in nomine Do-
mini Vrias filius Semei de Cariathiarim: &
prophetauit aduersus ciuitatẽ istam, & ad-
uersus terram hanc, iuxta omnia verba Ie-
21 remiæ. ¶ Et audiuit rex Ioacim, & omnes po
tentes & principes eius verba hæc: & quæ-
siuit rex interficere eum. Et audiuit Vrias,
& timuit, fugitq;, & ingressus est Aegyptũ.
22 ¶ Et misit rex Ioacim viros in Aegyptũ, El-
G nathan filium Achobor, & viros cum eo in
23 Aegyptum. ¶ Et eduxerunt Vriam de Aegy-
pto: & adduxerunt eum ad regem Ioacim, &
percussit eum gladio: & proiecit cadauer eius
24 in sepulchris vulgi ignobilis: ¶ Igitur manus
Ahicam filij Saphan fuit cum Ieremia vt
non traderetur in manus populi, & interfi-
cerent eum.

CAP. XXVII.

1 IN principio regni Ioacim filij Iosiæ regis
A Iuda, factum est verbum istud ad Ieremiã
2 a Domino, dicens: ¶ Hæc dicit Dominus ad
me, Fac tibi vincula et catenas: & pones eas
3 in collo tuo. ¶ Et mittes eas ad regem Edom,
& ad regem Moab, & ad regẽ filiorum Am-
mon, & ad regem Tyri, & ad regem Sidonis:
in manu nuntiorum qui venerunt Ierusa-
4 lem ad Sedeciam regem Iuda. ¶ Et præcipies
eis vt ad dominos suos loquantur. Hæc dicit
Dominus exercituum Deus Israel, Hæc di-
5 cetis ad dominos vestros, ¶ Ego feci terram,
& homines, & iumenta quæ sunt super fa-
ciem terræ in fortitudine mea magna, & in
brachio meo extento: & dedi eam ei qui pla-
6 cuit in oculis meis. ¶ Et nunc itaque ego
dedi omnes terras istas in manu Nabucho-
donosor regis Babylonis serui mei: insuper &
7 bestias agri dedi ei, vt seruiant illi. ¶ Et ser
uient ei oẽs gentes, & filio eius, & filio filij
eius: donec veniat tẽpus terræ eius et ipsius,
& seruient ei gentes multæ & reges magni.
8 ¶ Gens autẽ & regnũ quod non seruierit Na
B buchodonosor regi Babylonis: & quicunq; nõ
curuauerit collũ suum sub iugo regis Babylo
nis: in gladio, & in fame & in peste visitabo
super gentem illam, ait Dominus: donec con-
9 sumã eos in manu eius. ¶ ‖Vos ergo nolite au Sup.23.d.16 Inf.29.b.8.
dire prophetas vestros, & diuinos, & som-
niatores, et augures, & maleficos qui dicunt
10 vobis: Non seruietis regi Babylonis. ¶ Quia
mendaciũ prophetant vobis: vt longè vos fa
ciant de terra vestra: & eyciãt vos, & perea
11 tis. ¶ Porro gẽs quæ subiecerit ceruicẽ suam
sub iugo regis Babylonis, & seruierit ei: di-
mittã eã in terra sua, dicit Dominus: & co-
12 let eã, & habitabit in ea. ¶ Et ad Sedeciã re
C gem Iuda locutus sum secundum omnia ver
ba hæc, dicens: Subycite colla vestra sub iugo
regis

regis Babylonis, & seruite ei, & populo eius,
& viuetis. ⁋Quare moriemini tu, & popu- 13
lus tuus gladio, & fame, & peste, sicut locu-
tus est Dominus ad gentem quæ seruire no-
luerit regi Babylonis? ⁋Nolite audire verba 14
prophetarum dicentium vobis, Non serui-
etis regi Babylonis: quia mendacium ipsi lo-
Sup 14.c.14. *quuntur vobis. ⁋Quia non misi eos, ait Do-* 15
23.c.51.29. *minus, & ipsi prophetant in nomine meo*
b.9. *mendaciter, vt eijciant vos, & pereatis*
tam vos quàm prophetæ qui vaticinantur
vobis. ⁋Et ad sacerdotes, & ad populum i- 16
stum locutus sum, dicens: Hæc dicit Domi-
nus, Nolite audire verba prophetarum ve-
strorum, qui prophetant vobis dicentes, Ecce
vasa Domini reuertentur de Babylone nunc
cito, mendaciũ enim prophetant vobis. ⁋No- 17
lite ergo audire eos, sed seruite regi Babylo- D
nis, vt viuatis. quare datur hæc ciuitas in
solitudinem? ⁋Et si prophetæ sunt, & est ver 18
bum Domini in eis: occurrant Domino exer-
cituum, vt non veniant vasa quæ derelicta
fuerant in domo Domini, & in domo regis
Iuda, & in Ierusalem, in Babylonem. ⁋Quia 19
4.Re.25.c.13 *hæc dicit Dominus exercituũ ‖ad columnas,*
& ad mare, & ad bases, & ad reliqua va-
sorum quæ remanserunt in ciuitate hac: ⁋quæ 20
4.Re.24.d. *non tulit Nabuchodonosor rex Babylonis, ‖cũ*
16. *transferret Iechoniam filium Ioacim regem*
Iuda de Ierusalem in Babylonem, & omnes
optimates Iuda & Ierusalem. ⁋Quia hæc di 21
cit Dominus exercituum Deus Israel ad va
sa quæ derelicta sunt in domo Domini, & in
4.Re.25.c.13 *domo regis Iuda & Ierusalem. ⁋‖In Babylo-* 22
nem transferentur, & ibi erunt vsque ad
diem visitationis suæ, dicit Dominus, & af-
ferri faciam ea, & restitui in loco isto.

CAP. XXVIII.

ET factum est in anno illo in principio re 1
gni Sedeciæ regis Iuda, in anno quarto, A
in mense quinto, dixit ad me Hananias fi-
lius Azur propheta de Gabaon, in domo Do-
mini coram sacerdotibus & omni populo, di-
cens ⁋Hæc dicit Dominus exercituum Deus 2
Israel, Contriui iugũ regis Babylonis. ⁋Ad- 3
huc duo anni dierum, & ego referri faciam
ad locum istum omnia vasa domus Domini,
quæ tulit Nabuchodonosor rex Babylonis de
loco isto, & transtulit ea in Babylonem. ⁋Et 4
Iechoniam filium Ioacim regem Iuda, & om
nem transmigrationem Iuda, qui ingressi
sunt in Babylonem, ego conuertam ad locum
istum, ait Dominus, conteram enim iugum
regis Babylonis. ⁋Et dixit Ieremias prophe- 5
ta ad Hananiam prophetam in oculis sacer- B
dotum, & in oculis omnis populi qui stabat
in domo Domini: ⁋& ait Ieremias propheta, 6
Amen, sic faciat Dominus: suscitet Dominus
verba tua quæ prophetasti: vt referantur
vasa in domum Domini, & omnis transmi-
gratio de Babylone ad locum istum. ⁋Verum 7
tamen audi verbum hoc quod ego loquor in
auribus tuis, & in auribus vniuersi populi.
8 *⁋Prophetæ qui fuerunt ante me & ante te*
ab initio, & prophetauerunt super terras
multas, & super regna magna, de prælio &
9 *de afflictione & de fame. ⁋Propheta qui va*
C *ticinatus est pacem: cùm venerit verbum e-*
ius, scietur propheta quem misit Dominus
10 *in veritate. ⁋Et tulit Hananias propheta*
catenã de collo Ieremiæ prophetæ, & confre-
11 *git eam. ⁋Et ait Hananias in conspectu om-*
nis populi, dicens, Hæc dicit Dominus, Sic
confringam iugum Nabuchodonosor regis Ba
bylonis post duos annos dierum de collo om-
12 *nium Gentium. ⁋Et abijt Ieremias prophe-*
ta in viam suam. Et factum est verbum
Domini ad Ieremiam, postquam confregit
Hananias propheta catenam de collo Iere-
13 *miæ prophetæ, dicens: ⁋Vade, & dices Ha-*
D *naniæ, Hæc dicit Dominus, Catenas ligneas*
contriuisti, & facies pro eis catenas ferreas.
14 *⁋Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus*
Israel, Iugum ferreum posui super collũ cun-
ctarum Gentium istarum, vt seruiant Na-
buchodonosor regi Babylonis, & seruient ei:
15 *insuper & bestias terræ dedi ei. ⁋Et dixit*
Ieremias propheta ad Hananiam prophetã,
Audi Hanania: non misit te Dominus, & tu
confidere fecisti populum istum in mẽdacio.
16 *⁋Ideirco hæc dicit Dominus: Ecce ego mittã*
te à facie terræ. hoc anno morieris, aduer-
17 *sum enim Dominum locutus es. ⁋Et mor-*
tuus est Hananias propheta in anno illo,
mense septimo.

CAP. XXIX.

1 *ET hæc sunt verba libri quæ misit Iere-*
A *mias propheta de Ierusalẽ ad reliquias*
seniorum transmigrationis, & ad sacerdo-
tes, & ad prophetas, & ad omnem populum
quem traduxerat Nabuchodonosor de Ieru-
2 *salem in Babylonem: ⁋postquam egressus est*
Iechonias rex, & domina, & eunuchi, &
principes Iuda, & Ierusalem, & faber, &
3 *inclusor de Ierusalem: ⁋in manu Elasa filij*
Saphan, & Gamariæ filij Helciæ, quos misit
Sedecias rex Iuda ad Nabuchodonosor regem
4 *Babylonis in Babylonem, dicens: ⁋Hæc dicit*
Dominus exercituum Deus Israel omni
transmigrationi quam transtuli de Ierusa-
5 *lem in Babylonem. ⁋Aedificate domos, & ha*
bitate: & plantate hortos, & comedite fru-
6 *ctum eorum. ⁋Accipite vxores, & generate*
B *filios & filias: & date filijs vestris vxores,*
& filias vestras date viris, & pariant filios
& filias: & multiplicamini ibi, & nolite esse
7 *pauci numero. ⁋Et quærite pacem ciuitatis*
ad quam transmigrare vos feci: & orate pro
ea ad Dominum: quia in pace illius erit pax
8 *vobis. ⁋Hæc enim dicit Dominus exercituũ* Sup.14 b.13.
Deus Israel: ‖Non vos seducant prophetæ ve 23.d.15.
stri: qui sunt in medio vestrûm: & diuini 27.b.9.
ve-

vestri: & ne attendatis ad somnia vestra
quæ vos somniatis: ¶ Quia falso ipsi prophe- 9
c.1. tant vobis in nomine meo: & non misi
Sup.25.c.12. eos, dicit Dominus: ¶ ‖ Quia hæc dicit Domi- 10
& 26.c.22. nus, Cùm cœperint impleri in Babylone se-
2.Pa.36.d.21 ptuaginta anni, visitabo vos: & suscitabo su-
1.Esd.1.a.1. per vos verbum meum bonum, vt reducam
Dan.9.a.2. vos ad locum istum. ¶ Ego enim scio cogita- 11
tiones quas ego cogito super vos, ait Domi- C
nus, cogitationes pacis, & non afflictionis, vt
dem vobis finem & patientiam. ¶ Et inuo- 12
cabitis me, & ibitis: & orabitis me, & ego
exaudiam vos. ¶ Quæretis me, & inuenie- 13
tis: cùm quæsieritis me in toto corde vestro.
Esa.1.g.47. ¶ Et inueniar à vobis, ait Dominus: & redu 14
cam captiuitatem vestram, & congregabo
vos de vniuersis gentibus: & de cunctis lo-
cis ad quæ expuli vos, dicit Dominus: & re-
uerti vos faciam de loco ad quem transmi-
grare vos feci. ¶ Quia dixistis, Suscitauit no 15
bis Dominus prophetas in Babylone. ¶ Quia 16
hæc dicit Dominus ad regem qui sedet super
solium Dauid, & ad omnem populum habi- D
tatorem vrbis huius, ad fratres vestros qui
non sunt egressi vobiscum in transmigratio-
Sup.24.d.10 nem. ¶ Hæc dicit Dominus exercituum, ‖ Ec- 17
ce mittam in eos gladium, & famem, & pe-
Sup.24.c.8. stem: ‖ & ponam eos quasi ficus malas quæ
comedi nõ possunt, eo quod pessimæ sint. ¶ Et 18
persequar eos in gladio & in fame, & in pe
stilentia: & dabo eos in vexationem vniuer-
sis regnis terræ: in maledictionem & in stu-
porem, & in sibilum, & in opprobrium cũctis
gentibus ad quas ego eieci eos. ¶ Eo quod nõ 19
audierint verba mea, dicit Dominus: quæ
misi ad eos per seruos meos prophetas de no-
cte consurgens & mittens: & non audistis,
dicit Dominus. ¶ Vos ergo audite verbũ Do- 20
mini omnis transmigratio quam emisi de Ie E
rusalem in Babylonem. ¶ Hæc dicit Dominus 21
exercituum Deus Israël ad Achab filium Co
liæ, & ad Sedeciam filium Maasiæ, qui pro-
phetant vobis in nomine meo mẽdaciter. Ec-
ce ego tradam eos in manus Nabuchodonosor
regis Babylonis: & percutiet eos in oculis ve
stris. ¶ Et assumetur ex eis maledictio omni 22
transmigrationi Iuda quæ est in Babylone,
dicentium, Ponat te Dominus sicut Sedeciã,
& sicut Achab quos frixit rex Babylonis in
igne, ¶ pro eo quod fecerint stultitiam in Is- 23
raël, & mœchati sunt in vxores amicorum
suorum, & locuti sunt verbũ in nomine meo F
mendaciter quod non mandaui eis, ego sum
iudex & testis, dicit Dominus. ¶ Et ad Se- 24
meiam Nehelamitẽ, dices. ¶ Hæc dicit Domi- 25
nus exercituũ Deus Israël, Pro eo quod misi-
sti in nomine tuo libros ad omnem populum
qui est in Ierusalem, & ad Sophoniam filiũ
Maasiæ sacerdotem, & ad vniuersos sacer-
dotes, dicens: ¶ Dominus dedit te sacerdotem 26
pro Ioiade sacerdote, vt sis dux in domo Do-
mini super oẽm virum arreptitiũ & prophe
tantem, vt mittas eum in neruum & in car
27 cerem. ¶ Et nunc quare non increpasti Iere-
miam Anathothiten, qui prophetat vobis?
28 ¶ Quia super hoc misit in Babylonem ad nos,
dicens: Longum est, ædificate domos & habi-
tate & plantate hortos, & comedite fructus
29 eorum. ¶ Legit ergo Sophonias sacerdos librũ
30 istum in auribus Ieremiæ prophetæ. ¶ Et fa-
ctum est verbum Domini ad Ieremiã, dicẽs:
31 ¶ Mitte ad omnem transmigrationem, dicẽs:
G Hæc dicit Dominus ad Semeiã Nehelamitẽ:
Pro eo quod prophetauit vobis Semeias, &
ego non misi eũ: & fecit vos confidere in men
32 dacio. ¶ Idcirco hæc dicit Dominus, Ecce, ego
visitabo super Semeiã Nehelamiten, & su-
per semen eius: non erit ei vir sedens in me-
dio populi huius, & non videbit bonum quod
ego faciam populo meo, ait Dominus, quia
præuaricationem locutus est aduersus Domi
num.

CAP. XXX.

1 HOc verbum quod factum est ad Iere-
2 miam a Domino, dicens. ¶ Hæc dicit Do
A minus Deus Israël dicens: Scribe tibi omnia
3 verba quæ locutus sum ad te, in libro. ¶ Ecce
enim dies veniunt, dicit Dominus, & con-
uertam conuersionem populi mei Israël &
Iuda, ait Dominus, et conuersam eos ad ter-
ram quam dedi patribus eorum, & posside-
4 bunt eam. ¶ Et hæc verba quæ locutus est Do
5 minus ad Israël & ad Iudam. ¶ Quoniã hæc
dicit Dominus: Vocem terroris audiuimus:
6 formido, & non est pax. ¶ Interrogate & vi-
dete si generat masculus: quare ergo vidi om
nis viri manum super lumbum suum, quasi
parturientis, & conuersæ sunt vniuersæ fa- Ioël.2.a.2.
7 cies in auruginẽ? ¶ ‖ Væ, quia magna dies il- c.11.
la, nec est similis eius: tempusq; tribulationis Amo.5.e.18
8 est Iacob, & ex ipsa saluabitur. ¶ Et erit in Soph.1.d.15.
B die illa, ait Dominus exercituũ: conteram in Isa.13.a.6.
gũ eius de collo tuo, & vincula eius dirumpã
9 & nõ dominabuntur ei amplius alieni: ¶ sed
seruient Domino Deo suo, & Dauid regi suo
10 quẽ suscitabo eis. ¶ ‖ Tu ergo non timeas ser- Isa.41.a.5.
ue meus Iacob, ait Dominus, neque paueas 44.a.2.
Israël. quia ecce ego saluabo te de terra lon- Luc.1.g.70.
ginqua, & semen tuum de terra captiuitatis
eorum: & reuertetur Iacob, & quiescet, &
cunctis affluet bonis, & non erit quẽ formi-
11 det: ¶ Quoniam tecũ ego sum, ait Dominus,
vt saluem te: faciam enim consummationem
in cunctis gentibus in quibus dispersi te: te
autem non faciam in consummationem: sed
castigabo te in iudicio, vt non videaris tibi
12 innoxius. ¶ Quia hæc dicit Dominus: Insa-
nabilis fractura tua, pessima plaga tua.
13 ¶ Non est qui iudicet iudicium tuum ad al-
ligandum: curationum vtilitas non est tibi.
14 ¶ Omnes amatores tui obliti sunt tui, teq;
C nõ quærent. ‖ plaga enim inimici percussi te Sup.21.d.19
castigatione crudeli: ‖ propter multitudinem Sup.13.d.22.
inquita-

iniquitatis tuæ dura facta sunt peccata tua.
Sup.15.d.18. ¶ || Quid clamas super contritione tua? Insa- 15
Sup.13.d.22. nabilis est dolor tuus: || propter multitudinē
iniquitatis tuæ, & propter dura peccata tua
feci hæc tibi. ¶ Propterea omnes qui comedūt 16
te, deuorabuntur: & vniuersi hostes tui in
captiuitatē ducentur: & qui te vastant, va-
stabuntur, cunctosq́ue prædatores tuos dabo in
prædam. ¶ Obducam enim cicatricem tibi, & 17
à vulneribus tuis sanabo te, dicit Dominus.
Quia eiectam vocauerunt te Sion. Hæc est
quæ non habebat requirentem. ¶ Hæc dicit 18
Dominus, Ecce, ego conuertam conuersionem D
tabernaculorum Iacob, & tectis eius misere
bor: & ædificabitur ciuitas in excelso suo, &
templū iuxta ordinē suum fundabitur. ¶ Et 19
egredietur de eis laus, voxq́ue ludentium: &
multiplicabo eos: & nō minuentur. & glori-
ficabo eos, & nō attenuabuntur. ¶ Et erunt 20
filij eius sicut à principio: & cœtus eius co-
ram me permanebit: & visitabo aduersum
omnes qui tribulāt eum. ¶ Et erit dux eius 21
ex eo: & princeps de medio eius producetur:
& applicabo eum, & accedet ad me. quis e-
nim iste est, qui applicet cor suum, vt appro-
pinquet mihi ait Dominus? ¶ Et eritis mihi 22
in populum: & ego ero vobis in Deū. ¶ Ecce, 23
turbo Domini, furor egrediens, procella ruēs:
in capite impiorum conquiescet. ¶ Non auer- 24
tet iram indignationis Dominus: donec fa-
ciat & compleat cogitationem cordis sui: in
nouissimo dierum intelligetis ea.

CAP. XXXI.

IN tempore illo, dicit Dominus, Ero Deus 1
vniuersis cognationibus Israel, & ipsi erūt A
mihi in populum. ¶ Hæc dicit Dominus, In- 2
uenit gratiam in deserto populus qui reman
serat gladio: vadet ad requiem suam Israel.
¶ Longe Dominus apparuit mihi. Et in cha- 3
ritate perpetua dilexi te, ideo attraxi te mi-
serans. ¶ Rursumq́ue ædificabo te, & ædificabe- 4
ris virgo Israel, adhuc ornaberis tympanis
tuis, & egredieris in choro ludentium. ¶ Ad- 5
huc plantabis vineas in montibus Samariæ:
plantabunt plantantes, & donec tempus ve
niat, non vindemiabunt: ¶ Quia erit dies in 6
qua clamabunt custodes * in monte E-
*in monte Samariæ phraim. || Surgite, & ascendamus in Sion ad
Esa.2.a.2. Dominum Deum nostrum. ¶ Quia hæc dicit 7
Mich.4.a.1. Dominus, Exultate in lætitia Iacob, & hin-
Zach.8.d.21 nite contra caput Gentium: personate, &
canite, & dicite: Salua Domine populum
tuum reliquias Israel. ¶ Ecce, ego adducam 8
eos de terra Aquilonis, & congregabo eos ab B
extremis terræ: inter quos erunt cæcus &
claudus, & prægnans, & pariens simul, cœ-
tus magnus reuertentium huc. ¶ In fletu ve 9
*precibus nient: & in * misericordia reducam eos: &
adducam eos per torrentes aquarum in via
recta, & non impingent in ea: quia factus
sum Israeli pater, & Ephraim primogeni-
10 tus meus est. ¶ Audite verbum Domini gen-
tes, & annuntiate in insulis quæ procul sunt
& dicite, Qui dispersit Israel congregabit
eum: & custodiet eum sicut pastor gregem
11 suum. ¶ Redemit enim Dominus Iacob, &
12 liberauit eum de manu potentioris. ¶ Et ve-
nient, & laudabunt in monte Sion: & con-
fluent ad bona Domini super frumento, &
vino, & oleo, & fœtu pecorum, & armento-
rum: eritq́ue anima eorum quasi hortus irri-
13 guus, & vltrà non esurient. ¶ Tunc lætabi-
C tur virgo in choro, iuuenes & senes simul:
& conuertam luctum eorum in gaudium, &
14 consolabor eos, & lætificabo a dolore suo. ¶ Et
inebriabo animam sacerdotum pinguedine:
& populus meus bonis meis adimplebitur,
15 ait Dominus. ¶ Hæc dicit Dominus, || Vox in Mat.2.d.18.
excelso audita est lamentationis, luctus &
fletus Rachel plorantis filios suos: & nolen-
16 tis consolari super eis, quia non sunt. ¶ Hæc
dicit Dominus, Quiescat vox tua a ploratu,
& oculi tui a lachrymis: quia est merces ope-
ri tuo, ait Dominus, & reuertentur de terra
17 inimici. ¶ Et est spes nouissimis tuis, ait Do
minus, & reuertentur filij ad terminos suos.
18 ¶ Audiens audiui Ephraim transmigrantē,
Castigasti me & eruditus sum, quasi iuuen
D culus indomitus, conuerte me, & conuertar:
19 quia tu Dominus Deus meus. ¶ Postquam
enim conuertisti me, egi pœnitentiā: & post-
quam ostendisti mihi, percussi femur meum.
Confusus sum & erubui, quoniam sustinuī
20 opprobrium adolescentiæ meæ. ¶ Si filius ho-
norabilis mihi Ephraim, si puer delicatus:
quia ex quo locutus sum de eo, adhuc recor-
dabor eius. Idcirco conturbata sunt viscera
mea super eum: miserans miserebor eius,
21 ait Dominus. ¶ Statue tibi speculam, pone
tibi amaritudines: dirige cor tuum in viam
rectam, in qua ambulasti: reuertere virgo
22 Israel, reuertere ad ciuitates tuas istas. ¶ Vs
quequo deliciis dissolueris filia vaga? quia
creauit Dominus nouum super terram.
FOEMINA CIRCVNDABIT
23 VIRVM. ¶ Hæc dicit Dominus exercituū
E Deus Israel, Adhuc dicent verbum istud in
terra Iuda, & in vrbibus eius, cùm conuer-
tero captiuitatem eorum. Benedicat tibi Do
minus pulchritudo iustitiæ, mons sanctus:
24 ¶ & habitabunt in eo Iudas, & omnes ciui-
tates eius simul: agricolæ & minantes gre-
25 ges. ¶ Quia inebriaui animam lassam: & om
26 nem animam esurientem saturaui. ¶ Ideo
quasi de somno suscitatus sum: & vidi, &
27 somnus meus dulcis mihi. ¶ Ecce, dies ve-
niunt, dicit Dominus: & seminabo domum
Israel, & domum Iuda semine hominum, &
28 semine iumentorū. ¶ Et sicut vigilaui super
eos vt euellerem, & demolirer, & dissiparem
& disperderem & affligerem: sic vigilabo su
per eos vt ædificem & plantem, ait Domi-
nus.

Eze.18.a.2. nus. ¶ In diebus illis non dicent vltrà: ‖ Pa- 29
tres comederunt vuam acerbam, & dentes
filiorum obstupuerunt. ¶ Sed vnusquisque in 30
iniquitate sua morietur: omnis homo qui co- F
mederit vuam acerbam, obstupescent dentes
eius. ¶ ‖ Ecce, dies venient dicit Dominus: & 31
Heb.8.b.8. feriam domui Israel & domui Iuda fœdus
nouum: ¶ non secundum pactum quod pepigi 32
*eorum 6. cum patribus * vestris in die qua apprehen-
di manum eorum, vt educerem eos de terra
Aegypti: pactum quod irritum fecerunt, &
ego dominatus sum eorum, dicit Dominus.
¶ Sed hoc erit pactum quod feriam cũ domo 33
Heb.10.c.16 Israel post dies illos, dicit Dominus: ‖ Dabo
legem meam in visceribus eorũ, & in corde
Sup.24.c.7. eorum scribam eam: & ero eis in Deum, ‖ &
ipsi erunt mihi in populũ. ¶ Et non docebit 34
vltrà vir proximum suum, & vir fratrem
*Cognoscite suum, dicens, * Cognosce Dominum. omnes
9. enim cognoscent me à minimo eorum vsque
Act.10.g.43. ad maximum, ait Dominus: ‖ quia propitia-
bor iniquitati eorum, & peccati eorum non
memorabor amplius. ¶ Hæc dicit Dominus 35
qui dat solem in lumine diei, ordinem lunæ
& stellarũ in lumine noctis: qui turbat ma- G
re, & sonant fluctus eius, Dominus exerci-
tuum nomen illi. ¶ Si defecerint leges istæ co- 36
ram me, dicit Dominus: tunc & semen Israel
deficiet, vt non sit gens coram me cunctis die-
bus. ¶ Hæc dicit Dominus, Si mensurari po- 37
tuerint cæli sursum, & inuestigari funda-
menta terræ deorsum: & ego abyciam vniuer-
sum semen Israel, propter omnia quæ fecerũt
dicit Dominus. ¶ Ecce, dies veniũt, dicit Do- 38
minus: ædificabitur ciuitas Domino à turre
Hananeel vsque ad portam anguli. ¶ Et exi- 39
*normam bit vltra * normam mensuræ in conspectu eius
super collem Gareb: & circuibit Goatha: ¶ Et 40
omnem vallem cadauerũ, & cineris, & vni-
uersam regionem mortis, vsque ad torren-
tem Cedron, & vsque ad angulum portæ e-
quorum Orientalis: sanctum Domini non
euelletur, & non destruetur vltrà in perpe-
tuum.

CAP. XXXII.

VErbum quod factum est ad Ieremiam à 1
Domino in anno decimo Sedeciæ regis A
Iuda: ipse est annus decimusoctauus Nabu-
chodonosor. ¶ Tunc exercitus regis Babylonis 2
obsidebat Ierusalem: & Ieremias propheta
erat clausus in atrio carceris, qui erat in do-
mo regis Iuda. ¶ Clauserat enim eum Sede- 3
cias rex Iuda, dicens: Quare vaticinaris, di-
cens: Hæc dicit Dominus, Ecce ego dabo ciui-
tatem istam in manu regis Babylonis, & ca-
piet eam? ¶ Et Sedecias rex Iuda non effu- 4
giet de manu Chaldæorũ: sed tradetur in ma-
nus regis Babylonis: & loquetur os eius cum
ore illius, & oculi eius oculos eius videbũt.
¶ Et in Babylonem ducet Sedeciam: & ibi 5
erit donec visitem eum, ait Dominus. si autẽ B
dimicaueritis aduersum Chaldæos, nihil pro-
6 sperum habebitis. ¶ Et dixit Ieremias, Factũ
7 est verbum Domini ad me, dicẽs. ¶ Ecce Ha-
nameel filius Sellũ patruelis tuus veniet ad
te, dicens: Eme tibi agrum meum qui est in
Anathoth: tibi enim competit ex propinquita-
8 te vt emas. ¶ Et venit ad me Hanameel fi-
lius patrui mei secundum verbum Dominĩ
ad vestibulum carceris, & ait ad me, Possidé
agrum meum qui est in Anathoth in terra
Beniamin. quia tibi competit hæreditas, &
tu propinquus es vt possideas. Intellexi autẽ
9 quod verbum Domini esset. ¶ Et emi agrum
ab Hanameel filio patrui mei qui est in Ana-
thoth: et appendi ei argentum septem stateres,
10 & decem argenteos. ¶ Et scripsi in libro, &
signaui, & adhibui testes: & appendi argen-
11 tum in statera. ¶ Et accepi librum possessionis
signatum, & stipulationes, & rata, & signa
12 forinsecus, ¶ & dedi librũ possessionis Baruch
filio Neri filij Maasiæ in oculis Hanameel pa
truelis mei, & in oculis testium qui scripti
erant in libro emptionis, in oculis omnium
13 Iudæorũ qui sedebant in atrio carceris. ¶ Et
14 præcepi Baruch coram eis, dicens: ¶ Hæc dicit
C Dominus exercituum Deus Israel, Sume li-
bros istos, librum emptionis hunc signatum,
& librum hunc qui apertus est: & pone illos
in vase fictili, vt permanere possint diebus
15 multis. ¶ Hæc enim dicit Dominus exerci-
tuum Deus Israel. Adhuc possidebuntur do-
16 mus, & agri, & vineæ, in terra ista. ¶ Et o-
raui ad Dominum postquam tradidi librum
17 possessionis Baruch filio Neri, dicens: ¶ Heu,
heu, heu, Domine Deus, ecce tu fecisti cælum
& terram in fortitudine tua magna, & in
brachio tuo extento: non erit tibi difficile om
18 ne verbum. ¶ ‖ Qui facis misericordiam in Exo.34.a.7.
millibus, & reddis iniquitatem patrum in
sinum filiorum eorum post eos, Fortissime,
magne, & potens Dominus exercituum no-
19 men tibi. ¶ Magnus consilio, & incomprehen-
sibilis cogitatu: cuius oculi aperti sunt super
omnes vias filiorum Adam: vt reddas vni-
cuique secundum vias suas, & secundũ fru-
20 ctum adinuentionum eius. ¶ Qui posuisti si-
gna & portenta in terra Aegypti vsque ad
diẽ hanc, & in Israel, & in hominibus: & fe-
21 cisti tibi nomẽ sicut est dies hæc. ¶ Et eduxisti
D populum tuũ Israel de terra Aegypti, in si-
gnis, & in portentis, & in manu robusta, &
22 in brachio extẽto, & in terrore magno. ¶ Et
dedisti eis terram hanc, quã iurasti patribus
eorum vt dares eis terram fluẽtem lacte &
23 melle. ¶ Et ingressi sunt, & possederunt eam:
non obedierunt voci tuæ, & in lege tua non
ambulauerunt: omnia quæ mandasti eis vt
facerent, nõ fecerunt: & euenerũt eis omnia
24 mala hæc. ¶ Ecce munitiones extructæ sunt
aduersum ciuitatẽ, vt capiatur: & vrbs da- * & in ma-
ta est in manus Chaldæorũ, * qui præliantur nus regis Ba
aduersum eã à facie gladij, & famis, & pesti- bylonis.

leatia: & quacunque locutus es, acciderunt,
vt tu ipse cernis. ¶ Et tu dicis mihi Domine 25
Deus, Eme agrum argento, & adhibe testes
cùm vrbs data sit in manus Chaldaeorum?
¶ Et factum est verbum Domini ad Ieremiã 26
dicens: ¶ Ecce ego Dominus Deus vniuersa 27
carnis: nunquid mihi difficile erit omne ver
bum? ¶ Propterea hac dicit Dominus, Ecce, e- 28
go tradam ciuitatem istam in manus Chal- E
daeorum, & in manus regis Babylonis, & ca-
pient eam. ¶ Et venient Chaldai praliantes 29
aduersum vrbem hanc, & succendent eam
igni, & comburent eam, et domos in quarum
domatibus sacrificabãt Baal, & libabant dijs
alienis libamina ad irritandum me. ¶ Erant 30
enim filij Israel & filij Iuda iugiter facientes
malum in oculis meis ab adolescentia sua: fi-
lij Israel qui vsque nunc exacerbant me in
opere manuum suarũ, dicit dominus. ¶ Quia 31
in furore, & in indignatione mea facta est
mihi ciuitas hac, a die quã adificauerunt eã,
vsque ad diem istam, quã auferetur de con-
spectu meo. ¶ Propter malitiam filiorum Is- 32
raël & filiorum Iuda, quam fecerunt ad i-
racundiam me prouocantes, ipsi & reges eo-
rum, principes eorum, & sacerdotes eorum,
& propheta eorum, viri Iuda & habitatores F
Sup.2.f.26. Ierusalem. ¶ Et verterunt ad me terga & 33
non facies: cùm docerem eos diluculo & eru-
direm, & nollent audire vt acciperent disci-
3.Re.21.a.4. plinam. ¶ ‖Et posuerunt idola sua in domo, 34
in qua inuocatum est nomen meum, vt pol-
luerent eam. ¶ Et adificauerũt excelsa Baal, 35
qua sunt in valle filij Ennom: vt initiarent
filios suos & filias suas Moloch: quod non
mandaui eis, nec ascendit in cor meum, vt
facerent abominationem hanc, & in pecca-
tum deducerent Iudam. ¶ Et nunc propter 36
ista, hac dicit Dominus Deus Israel ad ciui-
tatem hanc, de qua vos dicitis quod trada-
tur in manus regis Babylonis in gladio, & in
fame, & in peste. ¶ Ecce, ego congregabo eos 37
de vniuersis terris ad quas eieci eos in fu-
rore meo, & in ira mea, & in indignatione
grandi: & reducam eos ad locum istum, &
habitare eos faciam confidenter. ¶ Et erunt 38
mihi in populum, & ego ero eis in Deum.
Eze.11.d.19. ¶ Et dabo eis cor vnum, & viam vnam, vt 39
36.f.26. timeãt me vniuersis diebus: & bene sit eis,
& filijs eorum post eos. ¶ Et feriam eis pactũ 40
sempiternum, & non desinam eis beneface- G
re: & timorem meum dabo in corde eorum,
vt non recedant à me. ¶ Et latabor super eis, 41
cùm bene eis fecero: & plantabo eos in terra
ista in veritate in toto corde meo & in tota
anima mea. ¶ Quia hac dicit Dominus, Si- 42
cut adduxi super populum istum omne ma-
lum hoc grande: sic adducam super eos omne
bonum quod ego loquor ad eos. ¶ Et posside- 43
buntur agri in terra ista de qua vos dicitis
quod deserta sit, eo quòd non remanserit ho

mo & iumentũ, & data sit in manus Chal-
44 daeorum. ¶ Agri ementur pecunia, & scriben-
tur in libro, & imprimetur signum, & te-
stis adhibebitur in terra Ben-iamin, & in
circuitu Ierusalem, in ciuitatibus Iuda, &
in ciuitatibus montanis, & in ciuitatibus
campestribus, & in ciuitatibus qua ad Au-
strum sunt: quia conuertam captiuitatem
eorum, ait Dominus.

CAP. XXXIII.

1 ET factum est verbum Domini ad Iere-
A miam secundo, cùm adhuc clausus esset
2 in atrio carceris, dicens, ¶ Hac dicit Domi-
nus qui facturus est: " & ' formaturus illud, "Dominus
3 & paraturus, Dominus nomen eius. ¶ Cla- 5.
ma ad me, & exaudiam te: & annuntiabo
4 tibi grandia, & firma qua nescis. ¶ Quia
hac dicit Dominus Deus Israël ad domos vr
bis huius, & ad domos regis Iuda qua de-
structa sunt, & ad munitiones, & ad gla-
5 dium ¶ venientium vt dimicent cum Chal-
dais, & impleant eas cadaueribus hominum
quos percussi in furore meo & in indigna-
tione mea, abscondens faciem meam à ciui-
tate hac propter omnem malitiam eorum.
6 ¶ Ecce, ego obducam " eis ' cicatricem & sani- "ei 7.
tatem, & curabo eos: & reuelabo illis depre-
7 cationem pacis & veritatis. ¶ Et conuertã
conuersionem Iuda, & conuersionem " Ieru- "Israel 1.
8 salẽ: ' & adificabo eos sicut a principio. ¶ Et
emundabo illos ab omni iniquitate sua, in
qua peccauerunt mihi, & propitius ero cun-
ctis iniquitatibus eorum in quibus deliqne
9 runt mihi, & spreuerunt me. ¶ Et erit mihi
in nomen, & in gaudium, & in laudem, &
in exultationem cunctis gentibus terra qua
audierint omnia bona qua ego facturus sum
eis: & pauebunt, & turbabuntur in vniuer
sis bonis, & in omni pace quam ego faciam
10 eis. ¶ Hac dicit Dominus, Adhuc audietur in
loco isto (quem vos dicitis esse desertum, eò
quod non sit homo nec iumentum: in ciuita-
tibus Iuda, & foris Ierusalem, qua desolata
sunt absque homine & absque habitatore &
11 absque pecore). ¶ Vox gaudij & vox latitia,
vox sponsi & vox sponsa, vox dicentium,
Confitemini Domino exercituum, quoniam
bonus Dominus, quoniam in aeternum mise-
ricordia eius: & portantium vota in domum
Domini. reducam enim conuersionem terra
12 sicut à principio, dicit Dominus. ¶ Hac dicit
C Dominus exercituum, Adhuc erit in loco isto
deserto absque homine, & absque iumento,
& in cunctis ciuitatibus eius, habitaculum
13 pastorum accubantium gregum. ¶ In ciuita-
tibus montuosis & in ciuitatibus campestri-
bus, & in ciuitatibus qua ad Austrum sunt:
& in terra Ben-iamin, & in circuitu Ieru-
salẽ & in ciuitatibus Iuda adhuc transibũt
greges ad manum numerãtis, ait Dominus.
14 ¶ ‖Ecce dies venient, dicit Dominus, & sus- Sup.23.a.5.
citabo

citabo verbum bonum quod locutus sum ad
domũ Israel & ad domum Iuda. ¶In diebus 15
illis, & in tempore illo germinare faciã Da-
uid germen iustitiæ: & faciet iudicium &
iustitiã in terra. ¶In diebus illis saluabitur 16
Iuda, & Ierusalem habitabit confidẽter, &
hoc est nomen quod vocabunt eum, Domi-
nus iustus noster. ¶Quia hæc dicit Dominus, 17
Non interibit de Dauid vir, qui sedeat super
thronum domus Israel. ¶Et de sacerdotibus 18
& de Leuitis non interibit vir à facie mea,
qui offerat holocautomata, & incendat sacri
ficium, & cædat victimas omnibus diebus.
¶Et factum est verbum Domini ad Ieremiã 19
dicens, ¶Hæc dicit Dominus, Si irritum po- 20
test fieri pactum meum cũ die, & pactũ meũ D
cum nocte, vt non sit dies & nox in tempore
suo. ¶Et pactũ meum irritum esse poterit cũ 21
Dauid seruo meo, vt non sit ex eo filius qui
regnet in throno eius, & Leuitæ & sacerdo-
tes ministri mei. ¶Sicuti enumerari non pos-
sunt stellæ cæli, & metiri arena maris, sic
multiplicabo semẽ Dauid serui mei, & Leui
tas ministros meos. ¶Et factũ est verbũ Do- 23
mini ad Ieremiam dicens: ¶Nunquid non 24
vidisti quid populus hic locutus sit, dicens:
Duæ cognationes quas elegerat Dominus,
abiectæ sunt: & populũ meum despexerunt,
eo quod non sit vltra gens coram eis. ¶Hæc 25
dicit Dominus, Si pactum meũ inter diem &
noctẽ, & leges cælo & terræ nõ posui: ¶equi- 26
dẽ & semen Iacob, & Dauid serui mei proij-
ciam, vt non assumam de semine eius prin-
cipes seminis Abraham, Isaac, & Iacob. re-
ducam enim conuersionem eorum, & mise-
rebor eis.

Israel hoc est quod vocabis eam 10.

CAP. XXXIIII.

VErbum quod factum est ad Ieremiam à 1
Domino, quando Nabuchodonosor rex A
Babylonis, & omnis exercitus eius, vniuer-
saq; regna terræ quæ erant sub potestate ma
nus eius, & omnes populi bellabant contra
Ierusalẽ, & contra omnes vrbes eius, dicẽs:
¶Hæc dicit Dominus Deus Israel, Vade, & 2
loquere ad Sedeciam regem Iuda: & dices ad
eum, Hæc dicit Dominus, Ecce, ego tradam
ciuitatem hãc in manus regis Babylonis, &
succendet eam igni. ¶Et tu non effugies de 3
manu eius: sed comprehensione capiẽris: &
in manu eius traderis: & oculi tui oculos
regis Babylonis videbunt, & os eius cum ore
tuo loquetur, & Babylonem introibis. ¶At- 4
tamen audi verbum Domini Sedecia rex Iu-
da, Hæc dicit Dominus ad te, Non morieris
in gladio, ¶sed in pace morieris, & secundum 5
combustiones patrum tuorum regum prio-
rum qui fuerunt ante te, sic comburent te:
& Væ Domine, plangent te: quia verbum
ego locutus sum, dicit Dominus. ¶Et locutus 6
est Ieremias propheta ad Sedeciam regem B
Iuda vniuersa verba hæc in Ierusalem.
7 *¶Et exercitus regis Babylonis pugnabat con*
tra Ierusalem, & contra omnes ciuitates
Iuda quæ reliquæ erant contra Lachis,
& contra Azecha: hæ enim supererant de
8 *ciuitatibus Iuda, vrbes munitæ. ¶Ver-*
bum quod factum est ad Ieremiam à Do-
mino, postquam percussit rex Sedecias fœ-
dus cum omni populo in Ierusalem, præ-
9 *dicans: ¶Vt dimitteret vnusquisque ser-*
uum suum & vnusquisque ancillam suam,
Hebræum & Hebræam liberos: & nequa-
quam dominarentur eis, id est in Iudæo &
10 *fratre suo. ¶Audierunt ergo omnes princi-*
pes, & vniuersus populus, qui inierant pa-
ctum, vt dimitteret vnusquisque seruum
suum & vnusquisque ancillam suam libe-
ros, & vltra non dominarentur eis. audie-
11 *runt igitur, & dimiserunt. ¶Et conuersi*
sunt deinceps: & retraxerunt seruos & an-
cillas suas quos dimiserant liberos, & sub- -.6.
12 *iugauerunt in famulos & famulas. ¶Et fa-*
ctum est verbum Domini ad Ieremiam à Do
13 *mino, dicens: ¶Hæc dicit Dominus Deus Is-*
rael, Ego percussi fœdus cum patribus ve-
C *stris in die qua eduxi eos de terra Aegypti,*
14 *de domo seruitutis, dicens: ¶‖Cùm completi* Exo.21. a.2.
fuerint septem anni, dimittat vnusquisque Deu.15.c.12.
fratrem suum Hebræũ, qui venditus est ei,
& seruiet tibi sex annis: & dimittes eũ à te
liberum, & non audierunt patres vestri me,
15 *nec inclinauerunt aurem suam. ¶Et con-*
uersi estis vos hodie, & fecistis quod rectum
est in oculis meis, vt prædicaretis libertatem
vnusquisq; ad amicum suũ: & inistis pactũ
in conspectu meo, in domo in qua inuocatum
16 *est nomen meum super eam. ¶Et reuersi e-*
stis, & commaculastis nomen meum: & re-
duxistis vnusquisque seruum suum, & v-
nusquisque ancillam suam quos dimisera-
tis vt essent liberi & suæ potestatis: & sub-
iugastis eos vt sint vobis serui & ancillæ.
17 *¶Propterea hæc dicit Dominus, Vos non au-*
distis me, vt prædicaretis libertatem vnus-
D *quisque fratri suo, & vnusquisque amico*
suo: ecce ego prædico vobis libertatem, ait Do
minus, ad gladium, ad pestem, & ad fa-
mem: & dabo vos in commotionem cunctis
18 *regnis terræ. ¶Et dabo viros qui præuari-*
cantur fœdus meum, & non obseruauerunt
verba fœderis quibus assensi sunt in conspe-
ctu meo, vitulum quem conciderunt in
duas partes, & transierunt inter diuisiones
19 *eius. ¶Principes Iuda & principes Ierusa-*
lem, eunuchi & sacerdotes, & omnis populus
terræ, qui transierunt inter diuisiones vi-
20 *tuli: ¶Et dabo eos in manus inimicorum*
suorum, & in manus quærentium animam
eorum: & erit morticinum eorum in escam
21 *volatilibus cæli & bestijs terræ. ¶Et Sede-*
ciam regem Iuda & principes eius dabo in
manus inimicorum suorum, & in manus

quærentium animas eorum, & in manus
exercituum regis Babylonis, qui recesse-
runt a vobis. ¶ Ecce, Ego præcipio, dicit Do- 22
minus, & reducam eos in ciuitatem hanc,
& præliabuntur aduersus eam, & capient
eam, & incendent igni: & ciuitates Iuda
dabo in solitudinem, eo quod non sit habi-
tator.

CAP. XXXV.

VErbum quod factum est ad Ieremiam à 1
Domino in diebus Ioacim filij Iosiæ regis A
Iuda, dicens: ¶ Vade ad domum Rechabita- 2
rum, & loquere eis, & introduces eos in do-
mum Domini in vnam exedram thesauro-
rum, & dabis eis bibere vinum. ¶ Et assum- 3
psi Iezoniam filium Ieremiæ filij Hapsaniæ,
& fratres eius, & omnes filios eius, & vni-
uersam domum Rechabitarum. ¶ Et intro- 4
duxi eos in domum Domini, ad gazophyla-
cium filiorum Hanan filij Iegedeliæ hominis
Dei, quod erat iuxta gazophylacium prin-
cipum, super thesaurum Maasiæ filij Sellum,
qui erat custos vestibuli. ¶ Et posui coram 5
filijs domus Rechabitarum scyphos plenos vi
no, & calices: & dixi ad eos, Bibite vinum.
¶ Qui responderunt, Non bibemus vinum: 6
quia Ionadab filius Rechab, pater noster, B
præcepit nobis, dicens, Non bibetis vinum
vos & filij vestri vsque in sempiternum.
¶ Et domum non ædificabitis, & sementem 7
non seretis, & vineas non plantabitis, nec
habebitis: sed in tabernaculis habitabitis
cunctis diebus vestris, vt viuatis diebus
multis super faciem terræ in qua vos pere-
grinamini. ¶ Obediuimus ergo voci Iona- 8
dab filij Rechab, patris nostri, in omnibus
quæ præcepit nobis: ita vt non biberemus vi
num cunctis diebus nostris: nos & mulieres
nostræ, filij & filiæ nostræ: ¶ & non ædifica- 9
remus domos ad habitandum: & vineam, &
agrum & sementem non habuimus: ¶ sed ha 10
bitauimus in tabernaculis, & obedientes
fecimus 8. *" fuimus ' iuxta omnia quæ præcepit nobis*
Ionadab pater noster. ¶ Cùm autem ascen- 11
disset Nabuchodonosor rex Babylonis ad ter-
ram nostram, diximus, Venite & ingredia- C
mur Ierusalem à facie exercitus Chaldæo-
rum, & à facie exercitus Syriæ: & mansi-
mus in Ierusalem. ¶ Et factum est verbum 12
Domini ad Ieremiam, dicens: ¶ Hæc dicit Do 13
minus exercituum Deus Israël, Vade, & dic
viris Iuda & habitatoribus Ierusalem, Num
quid non recipietis disciplinam, vt obediatis
verbis meis, dicit Dominus? ¶ Præualue- 14
runt sermones Ionadab filij Rechab, quos
præcepit filijs suis vt non biberent vinum:
& non biberunt vsque ad diem hanc, quia
obedierunt præcepto patris sui: ego autem
locutus sum ad vos, de mane consurgens &
loquens, & non obedistis mihi. ¶ Misique ad 15
vos omnes seruos meos prophetas, consur-
gens diluculo, mittensque, & dicens: ‖ Con- Sup. 18. b. 11.
uertimini vnusquisque à via sua pessima, 25. a. 5.
& bona facite studia vestra: & nolite se-
qui deos alienos, neque colatis eos, & habi-
tabitis in terra quam dedi vobis & patri-
bus vestris: & non inclinastis aurem ve-
16 *stram, neque audistis me. ¶ Firmauerunt*
igitur filij Ionadab filij Rechab præceptum pa
D *tris sui quod præceperat eis: populus autem*
17 *iste non obediuit mihi. ¶ Idcirco hæc dicit*
Dominus exercituum Deus Israël: Ecce, ego
adducam super Iudam & super omnes ha-
bitatores Ierusalem vniuersam afflictionem
quam locutus sum aduersum illos: eo quod
locutus sum ad illos, & non audierunt: vo-
18 *caui illos, & non responderunt mihi. ¶ Do-*
mui autem Rechabitarum dixit Ieremias:
Hæc dicit Dominus exercituum Deus Is-
raël, Pro eo quod obedistis præcepto Iona-
dab patris vestri, & custodistis omnia man
data eius, & fecistis vniuersa quæ præcepit
19 *vobis: ¶ Propterea hæc dicit Dominus exer-*
cituum Deus Israël, Non deficiet vir de stir
pe Ionadab filij Rechab, stans in conspectu
meo cunctis diebus.

CAP. XXXVI.

1 *ET factum est in anno quarto Ioacim fi-*
A *lij Iosiæ regis Iuda: factum est verbum*
2 *hoc ad Ieremiam a Domino, dicens: ¶ Tolle*
volumen libri, & scribes in eo omnia ver-
ba quæ locutus sum tibi aduersum Israel &
Iudam, & aduersum omnes gentes: a die
qua locutus sum ad te ex diebus Iosiæ vs-
3 *que ad diem hanc. ¶ Si forte audiente domo*
Iuda vniuersa mala quæ ego cogito facere
eis, reuertatur vnusquisque à via sua pes-
sima: & propitius ero iniquitati, & peccato
4 *eorum. ¶ Vocauit ergo Ieremias Baruch fi-*
lium Neriæ, & scripsit Baruch ex ore Iere-
miæ omnes sermones Domini, quos locutus
5 *est ad eum, in volumine libri, ¶ & præcepit*
Ieremias Baruch, dicens, Ego clausus sum,
6 *nec valeo ingredi domum Domini. ¶ Ingre-*
dere ergo tu, & lege de volumine in quo scri
B *psisti ex ore meo verba Domini: audiente*
populo in domo Domini in die ieiunij: in-
super & audiente vniuerso Iuda, qui ve-
7 *niunt de ciuitatibus suis, leges eis: ¶ Si for-*
te cadat oratio eorum in conspectu Domini,
& reuertatur vnusquisque a via sua pes-
sima: quoniam magnus furor & indigna-
tio est, quam loquutus est Dominus aduer-
8 *sus populum hunc. ¶ Et fecit Baruch filius*
Neriæ iuxta omnia quæ præceperat ei Ie-
remias propheta, legens ex volumine ser-
9 *mones Domini in domo Domini. ¶ Factum*
est autem in anno quinto Ioacim filij Iosiæ
regis Iuda, in mense nono: prædicauerunt
ieiunium in conspectu Domini omni populo
in Ierusalem, & vniuersæ multitudini
quæ confluxerat de ciuitatibus Iuda in Ie-
rusalem.

rusalem. ¶ Legitque Baruch ex volumine 10
sermones Ieremiæ in domo Domini in ga-
zophylacio Gamariæ filij Saphan scribæ, in C
vestibulo superiori, in introitu portæ nouæ
domus Domini, audiente omni populo.
¶ Cùmque audisset Michæas filius Gama- 11
riæ filij Saphan, omnes sermones Domini ex
libro: ¶ descendit in domum regis ad gazo- 12
phylacium scribæ: & ecce, ibi omnes princi-
pes sedebant, Elisama scriba, & Dalaias fi-
lius Semeiæ, & Elnathan filius Achobor:
& Gamarias filius Saphan, & Sedecias
filius Hananiæ, & vniuersi principes. ¶ Et 13
nuntiauit eis Michæas omnia verba quæ
audiuit, legente Baruch ex volumine in
auribus populi. ¶ Miserunt itaque omnes 14
principes ad Baruch, Iudi filium Natha-
niæ filij Selemiæ, filij Chusi, dicentes: Vo-
lumen ex quo legisti audiente populo, su-
me in manu tua, & veni. Tulit ergo Ba- D
ruch filius Neriæ volumen in manu sua,
& venit ad eos. ¶ Et dixerunt ad eum, Sede 15
& lege hæc in auribus nostris. Et legit Ba-
ruch in auribus eorum. ¶ Igitur cum au- 16
dissent omnia verba, obstupuerunt vnus-
quisque ad proximum suum, & dixerunt
ad Baruch, Nuntiare debemus regi omnes
sermones istos. ¶ Et interrogauerunt eum, 17
dicentes: Indica nobis quomodo scripsisti
omnes sermones istos ex ore eius. ¶ Dixit 18
autem eis Baruch. Ex ore suo loquebatur
quasi legens ad me omnes sermones istos:
& ego scribebam in volumine atramento.
¶ Et dixerunt principes ad Baruch, Va- 19
de, & abscondere tu & Ieremias, & nemo
sciat vbi sitis. ¶ Et ingressi sunt ad regem 20
in atrium: porrò volumen commendaue-
runt in gazophylacio Elisamæ scribæ: & nun
tiauerunt audiente rege omnes sermones.
¶ Misitque rex Iudi, vt sumeret volumen: 21
qui tollens illud de gazophylacio Elisamæ E
scribæ, legit audiente rege, & vniuersis
principibus qui stabant circa regem. ¶ Rex 22
autem sedebat in domo hyemali in mense
nono: & posita erat arula coram eo plena
prunis. ¶ Cùmque legisset Iudi tres pagel- 23
las vel quatuor, scidit illud scalpello scri-
bæ, & proiecit in ignem qui erat super aru-
lam: donec consumeretur omne volumen
igni qui erat in arula. ¶ Et non timuerunt, 24
neque sciderunt vestimenta sua rex, & om-
nes serui eius qui audierunt vniuersos ser-
mones istos. ¶ Veruntamen Elnathan, & 25
Dalaias, & Gamarias contradixerunt regi
ne combureret librum: & non audiuit eos.
¶ Et præcepit rex Ieremiel filio Amélech, 26
& Saraiæ filio Ezriel, & Selemiæ filio Ab- F
deel, vt comprehenderent Baruch scribam,
& Ieremiam prophetam: abscondit au-
tem eos Dominus. ¶ Et factum est verbum 27
Domini ad Ieremiam prophetam postquam
combusserat rex volumen, & sermones quos
scripserat Baruch ex ore Ieremiæ, dicens:
28 ¶ Rursum tolle volumen aliud: & scribe in
eo omnes sermones priores, qui erant in pri-
mo volumine, quod combussit Ioacim rex
29 Iuda. ¶ Et ad Ioacim regem Iuda, dices,
Hæc dicit Dominus, Tu combussisti volu-
men illud, dicens. Quare scripsisti in eo an-
nuntians, Festinus veniet rex Babylonis,
& vastabit terram hanc: & cessare faciet
30 ex illa hominem & iumentum? ¶ Propterea
hæc dicit Dominus contra Ioacim regem Iu-
G da, Non erit ex eo qui sedeat super solium
Dauid: & cadauer eius proijcietur ad æstum
31 per diem, & ad gelu per noctem. ¶ Et visi-
tabo contra eum, & contra semen eius, &
contra seruos eius iniquitates suas, & ad-
ducam super eos & super habitatores Ieru-
salem, & super viros Iuda omne malum
quod locutus sum ad eos: & non audierunt.
32 ¶ Ieremias autem tulit volumen aliud, &
dedit illud Baruch filio Neriæ scribæ: qui
scripsit in eo ex ore Ieremiæ omnes sermones
libri, quem combusserat Ioacim rex Iuda
igni: & insuper additi sunt sermones multo
plures, quàm antea fuerant.

CAP. XXXVII.

1 ET regnauit rex Sedecias filius Iosiæ pro 4.Re.4.d.17
A Iechonia filio Ioacim: quem constituit 2.Pa.36.b.10
regem Nabuchodonosor rex Babylonis in ter- 3.Es.1.f.47.
2 ra Iuda. ¶ Et non obediuit ipse, & serui e-
ius, & populus terræ verbis Domini quæ lo-
3 cutus est in manu Ieremiæ prophetæ. ¶ Et
misit rex Sedecias Iuchal filium Selemiæ,
& Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem ad
Ieremiam prophetam, dicens: Ora pro no-
4 bis Dominum Deum nostrum. ¶ Iere-
mias autem liberè ambulabat in medio po-
puli, non enim miserant eum in custo-
diam carceris. Igitur exercitus Pharaonis e-
gressus est de Aegypto: & audientes Chal-
dæi qui obsidebant Ierusalem, huiuscemodi
5 nuntium, recesserunt ab Ierusalem. ¶ Et fa-
ctum est verbum Domini ad Ieremiam pro-
6 phetam, dicens: ¶ Hæc dicit Dominus Deus
B Israel. Sic dicetis regi Iuda, qui misit vos
ad me interrogandum: Ecce exercitus Pha-
raonis, qui egressus est vobis in auxilium,
reuertetur in terram suam in Aegyptum:
7 ¶ & redient Chaldæi, & bellabunt contra
ciuitatem hanc, & capient eam, & succen-
8 dent eam igni. ¶ Hæc dicit Dominus, No-
lite decipere animas vestras, dicentes, Eun-
tes abibunt & recedent a nobis Chaldæi:
9 quia non abibunt. ¶ Sed & si percusseritis
omnem exercitum Chaldæorum qui præ-
liantur aduersum vos, & derelicti fuerint
ex eis aliqui vulnerati: singuli de tento-
rio suo consurgent, & incendent ciuitatem
10 hanc igni. ¶ Ergo cùm recessisset exercitus

Chaldæorum ab Ierusalem propter exerci-
tum Pharaonis : ¶ egressus est Ieremias de 11
Ierusalem vt iret in terram Ben-iamin,
& diuideret ibi possessionem in conspectu ci-
uium . ¶ Cùmque peruenisset ad portam 12
Ben-iamin , erat ibi custos portæ per vi- C
ces , nomine Ierias , filius Selemiæ filij Ha-
naniæ : & apprehendit Ieremiam prophe-
tam , dicens : Ad Chaldæos profugis . ¶ Et 13
respondit Ieremias , Falsum est , non fu-
gio ad Chaldæos . Et non audiuit eum , sed
comprehendit Ierias Ieremiam , & addu-
xit eum ad principes . ¶ Quam ob rem irati 14
principes contra Ieremiam, cæsum eum mi-
serunt in carcerem qui erat in domo Iona-
than scribæ . ipse enim præpositus erat super
carcerem . ¶ Itaque ingressus est Ieremias 15
in domum laci & in ergastulum : & sedit
ibi Ieremias diebus multis . ¶ Mittens au- 16
tem Sedecias rex tulit eum : & interrogauit
eum in domo sua abscondite, & dixit , Pu-
tásne est sermo à Domino ? Et dixit Iere-
mias, Est. Et ait, In manus regis Babylonis D
traderis . ¶ Et dixit Ieremias ad regem Se- 17
deciam , Quid peccaui tibi & seruis tuis &
populo tuo, quia misisti me in domum carce-
ris? ¶ Vbi sunt prophetæ vestri qui propheta- 18
bant vobis, & dicebant, Non veniet rex Ba
bylonis super vos , & super terram hanc?
¶ Nunc ergo audi obsecro domine mi rex, Va- 19
leat deprecatio mea in conspectu tuo : & ne
me remittas in domum Ionathan scribæ , ne
moriar ibi . ¶ Præcepit ergo rex Sedecias vt 20
traderetur Ieremias in vestibulo carceris:
& daretur ei torta panis quotidie , excepto
pulmento , donec consumerentur omnes pa-
nes de ciuitate : & mansit Ieremias in ve-
stibulo carceris.

CAP. XXXVIII.

AVdiuit autem Saphatias filius Mathã, 1
& Gedelias filius Phassur, & Iuchal fi- A
lius Selemiæ, & Phassur filius Melchiæ, ser-
mones quos Ieremias loquebatur ad omnem
Sup. 11. c. 9. populum, dicens: ¶ Hæc dicit Dominus, ‖ Qui- 2
cunque manserit in ciuitate hac , morietur
gladio, & fame, & peste : qui autem profu-
gerit ad Chaldæos, viuet, & erit anima e-
ius sospes & viuens . ¶ Hæc dicit Dominus, 3
Tradendo tradetur ciuitas hæc in manu ex-
ercitus regis Babylonis, & capiet eam . ¶ Et 4
dixerunt principes regi , Rogamus vt occi-
datur homo iste : de industria enim dissoluit
manus virorum bellantium , qui remanse-
runt in ciuitate hac, & manus vniuersi po- B
puli, loquens ad eos iuxta verba hæc. siqui-
dem homo iste non quærit pacem populo
huic, sed malum . ¶ Et dixit rex Sedecias, 5
Ecce ipse in manibus vestris est : nec enim
fas est regem vobis quicquam negare. ¶ Tu- 6
lerunt ergo Ieremiam , & proiecerunt eum
in lacum Melchiæ filij Amelech qui erat in
vestibulo carceris : & submiserunt Iere-
miam in "funibus in lacum in quo non ' e- "funibus & in lacu nō 9
rat aqua, sed lutum. descendit itaque Iere-
7 mias in cœnum. ¶ Audiuit autem Abde-me-
lech Æthiops vir eunuchus qui erat in do-
mo regis , quod misissent Ieremiã in lacum:
8 porro rex sedebat in porta Ben-iamin . ¶ Et
egressus est Abde-melech de domo regis , &
9 locutus est ad regem , dicens . ¶ Domine mi
C rex , malefecerunt viri isti omnia quæcun-
que perpetrarunt contra Ieremiam prophe-
tam, mittentes eum in lacum , vt moriatur
ibi fame , non sunt enim panes vltrà in ci-
10 uitate . ¶ Præcepit itaque rex Abde-melech
Æthiopi, dicens , Tolle tecum hinc triginta
viros, & leua Ieremiam prophetam de lacu,
11 antequam moriatur . ¶ Assumptis ergo Ab-
de-melech secum viris ingressus est domum
regis, quæ erat sub cellario: & tulit inde ve-
teres pannos, & antiqua * quæ computrue- *vestimẽta
rant: & submisit ea ad Ieremiam in lacum
12 per funiculos. ¶ Dixitque Abde-melech Æ-
thiops ad Ieremiam , Pone veteres pannos,
& hæc scissa & putrida sub cubito manuum
tuarum, & " super ' funes . fecit ergo Iere- "subter 4i
13 mias sic. ¶ Et extraxerunt Ieremiam funi-
D bus, & eduxerunt eum de lacu . mansit au-
14 tem Ieremias in vestibulo carceris. ¶ Et mi-
sit rex Sedecias , & tulit ad se Ieremiam
prophetam ad ostium tertium quod erat in
domo Domini : & dixit rex ad Ieremiam,
Interrogo ego te sermonem , ne abscondas à
15 me aliquid . ¶ Dixit autem Ieremias ad Se-
deciam, Si annuntiauero tibi, nunquid non
interficies me? & si consilium dedero tibi, non
16 me audies ? ¶ Iurauit rex Sedecias Ieremiæ
clàm, dicens : Viuit Dominus qui fecit no-
bis animam hanc, si occidero te , & si tra-
didero te in manus virorum istorum qui
17 quærunt animam tuam . ¶ Et dixit Iere-
mias ad Sedeciam , Hæc dicit Dominus ex-
ercituum Deus Israel , Si profectus exieris
E ad principes regis Babylonis , viuet anima
tua, & ciuitas hæc non succendetur igni : &
18 & saluus eris tu, & domus tua . ¶ Si autem
non exieris ad principes regis Babylonis, tra
detur ciuitas hæc in manus Chaldæorum, &
succendent eam igni : & tu non effugies de
19 manu eorum. ¶ Et dixit rex Sedecias ad Ie-
remiam : Solicitus sum propter Iudæos qui
transfugerunt ad Chaldæos: ne forte tradar
20 in manus eorum, & illudant mihi. ¶ Respon-
dit autem Ieremias, Non te tradent , audi
quæso vocem Domini, quam ego loquor ad
te, & bene tibi erit, & viuet anima tua.
21 ¶ Quod si nolueris egredi. iste est sermo quem
22 ostendit mihi Dominus . ¶ Ecce omnes mu-
F lieres quæ remanserunt in domo regis Iuda,
educentur ad principes regis Babylonis : &
ipsæ dicent, Seduxerunt te, & præualuerunt
aduersum te viri pacifici tui, demerserũt in
cœno.

ueno, & in lubrico pedes tuos, & recesserunt
à te. ¶ *Et omnes vxores tuæ, & filij tui edu-* 23
centur ad Chaldæos: & non effugies manus
eorũ, sed in manu regis Babylonis capieris:
& ciuitatem hanc comburet igni. ¶ *Dixit er-* 24
go Sedecias ad Ieremiam, Nullus sciat ver-
ba hæc, & non morieris. ¶ *Si autem audie-* 25
rint principes quia locutus sum tecum: &
venerint ad te & dixerint tibi, Indica nobis G
quid locutus sis cum rege, ne celes nos, & nõ
te interficiemus: & quid locutus est tecum
rex: ¶ *Dices ad eos, Prostraui ego preces meas* 26
coram rege, ne me reduci iuberet in domum
Ionathan, & ibi morerer. ¶ *Venerunt ergo* 27
omnes principes ad Ieremiam, & interroga-
uerunt eum: & locutus est eis iuxta omnia
verba quæ præceperat ei rex, & cessauerunt
ab eo: nihil enim fuerat auditum. ¶ *Mansit* 28
verò Ieremias in vestibulo carceris, vsque
ad diem quo capta est Ierusalem: & factum
est vt caperetur Ierusalem.

CAP. XXXIX.

4.Re.25.a.2. Inf.52.a.4. *A*NNo nono Sedeciæ regis Iuda, mense 1
decimo, venit Nabuchodonosor rex Ba- A
bylonis, & omnis exercitus eius ad Ierusa-
lem, & obsidebant eam. ¶ *Vndecimo autem* 2
anno Sedeciæ, mense quarto, "*quinta*' *men-* "nona 1.
sis aperta est ciuitas. ¶ *Et ingressi sunt om-* 3
nes principes regis Babylonis, & sederunt in
porta media. Neregel, Serésser, Semegar-na-
bu, Sar-sachim, Rabsares, Neregel, Serésser,
Reb-mag, & omnes reliqui principes regis
Babylonis. ¶ *Cumq; vidisset eos Sedecias rex* 4
Iuda, & omnes viri bellatores, fugerunt:
& egressi sunt nocte de ciuitate per viam
horti regis, & per portam quæ erat inter
duos muros, & egressi sunt ad viam deserti.
¶ *Persecutus est autem eos exercitus Chal-* 5
dæorum: & comprehenderunt Sedeciam in
campo solitudinis Iericuntinæ, & captum B
adduxerunt ad Nabuchodonosor regem Ba-
bylonis in Reblátha, quæ est in terra-E-
math: & locutus est ad eum iudicia. ¶ *Et oc-* 6
cídit rex Babylonis filios Sedeciæ in Rebla-
tha, in oculis eius: & omnes nobiles Iuda
occídit rex Babylonis. ¶ *Oculos quoque Se-* 7
deciæ eruit: & vinxit eum compedibus, vt
duceretur in Babylonem. ¶ *Domum quoque* 8
regis, & domum vulgi succenderunt Chal-
dæi igni: & murum Ierusalem subuerte-
runt. ¶ *Et reliquias populi, qui remanserant* 9
in ciuitate, & perfugas qui transfugerant
ad eum, & superfluos vulgi qui remanse-
rant, transtulit Nabuzardan magister mi-
litum in Babylonem. ¶ *Et de plebe pauperũ,* 10
qui nihil penitus habebant, dimisit Nabu- C
zardan magister militum in terra-Iuda: &
dedit eis vineas & cisternas in die illa.
¶ *Præceperat autem Nabuchodonosor rex Ba-* 11
bylonis de Ieremia Nabuzardan magistro
militum, dicens: ¶ *Tolle illum, & pone super* 12
eum oculos tuos, nihilq; ei mali facias: sed
13 *vt voluerit, sic facias ei.* ¶ *Misit ergo Nabu-*
zardan princeps militiæ, & "*Nabusezbaz*' "Nabu & Sesban 16.
& Rab-sares, & Neregel, et Serešer, & Reb-
mag, & omnes optimates regis Babylonis,
14 ¶ *miserunt & tulerunt Ieremiam de vesti-*
bulo carceris, & tradiderunt eum Godoliæ
D *filio Ahicam filij Saphan, vt intraret in do-*
15 *mum, & habitaret in populo.* ¶ *Ad Ieremiam*
autẽ factus fuerat sermo Domini, cùm clau-
16 *sus esset in vestibulo carceris, dicens,* ¶ *Vade,*
& dic Abdemelech Aethiopi, dicens, Hæc di-
cit Dominus exercituum Deus Israël, Ecce,
ego inducam sermones meos super ciuitatem
hanc in malum, & non in bonum: & erunt
17 *in conspectu tuo in die illa.* ¶ *Et liberabo te*
in die illa, ait Dominus: & non tradéris in
18 *manus virorum quos tu formidas:* ¶ *Sed*
eruens liberabo te, & gladio non cades: sed
erit tibi anima tua in salutem, quia in me
habuisti fiduciam, ait Dominus.

CAP. XL.

1 *S*Ermo qui factus est ad Ieremiam à Do-
A *mino, postquam dimissus est à Nabuzar-*
dan magistro militiæ de Rama, quando tulit
eum vinctum catenis in medio omnium quò
migrabant de Ierusalem & Iuda, & duce-
2 *bantur in Babylonem.* ¶ *Tollens ergo princeps*
militiæ Ieremiam, dixit ad eum, Dominus
Deus tuus locutus est malũ hoc super locum
3 *istum,* ¶ *& adduxit: & fecit Dominus sicut*
locutus est: quia peccastis Domino, & non
audistis vocem eius, & factus est vobis ser-
4 *mo hic.* ¶ *Nunc ergo ecce sol[illegible]e hodie de ca-*
tenis quæ sunt in manibus tuis: si placet tibi
vt venias mecum in Babylonem, veni: &
ponam oculos meos super te: si autem displi-
cet tibi venire mecum in Babylonem, reside:
ecce omnis terra in conspectu tuo est, quod
elegeris, & quo placuerit tibi vt vadas, il-
5 *luc perge.* ¶ *Et mecum noli venire: sed habi-*
B *ta apud Godoliã filium Ahicam filij Saphan,*
quem præposuit rex Babylonis ciuitatibus
Iuda: habita ergo cũ eo in medio populi: vel
quocũq; placuerit tibi vt vadas, vade. De-
dit quoq; ei magister militiæ cibaria, & mu-
6 *nuscula, & dimisit eum.* ¶ *Venit autem Ie-*
remias ad Godoliam filium Ahicam in Ma-
sphath: & habitauit cum eo in medio populi
7 *qui relictus fuerat in terra.* ¶ *Cumq; audis-*
sent omnes principes exercitus, qui dispersi
fuerant per regiones, ipsi & socij eorũ, quod
præfecisset rex Babylonis Godoliam filium
Ahicam terræ: & quod commendasset ei vi-
ros, & mulieres, & paruulos, & de pauperi-
bus terræ qui non fuerãt translati in Baby-
8 *lonem,* ¶ *Venerunt ad Godoliam in Masphath*
C *& Ismahel filius Nathaniæ, & Iohanan, &*
Ionathã, filij Caree, & Sareas filius Thane-
humeth, & filij Ophi qui erant de Netopha-
thi, et Iezonias filius Maachathi, ipsi et viri

4.Reg.25. b.24.

eorum. ¶ Et iurauit eis Godolias filius Abi- 9
cam filij Saphan, & comitibus eorum, dicēs,
Nolite timere seruire Chaldæis: habitate in
terra, & seruite regi Babylonis, & bene erit
vobis. ¶ Ecce ego habito in Masphath, vt re- 10
spondeam præcepto Chaldæorum, qui mit-
tuntur ad nos: vos autem colligite vinde-
miam, & messem & oleū, & condite in va-
sis vestris: & manete in vrbibus vestris
quas tenetis. ¶ Sed & omnes Iudæi qui erāt 11
in Moab, & in *filijs Ammon, & in Idu-
mæa, et in vniuersis regionibus, audito quòd
dedisset rex Babylonis reliquias in Iudæa, &
quòd præposuisset super eos Godoliam filium
Ahicam filij Saphan: ¶ reuersi sunt inquam 12
omnes Iudæi de vniuersis locis ad quæ pro- D
fugerant, & venerūt in terram Iuda ad Go-
doliam in Masphath: & collegerunt vinum,
& messem multam nimis. ¶ Iohanan autem 13
filius Caree, & omnes principes exercitus,
qui dispersi fuerant in regionibus, venerunt
ad Godoliam in Masphath. ¶ Et dixerunt ei, 14
Scito quòd Baalis rex filiorū Ammon misit
Ismahel filium Nathaniæ percutere animam
tuam. Et nō credidit eis Godolias filius Ahi-
cam. ¶ Iohanan autem filius Caree dixit ad 15
Godoliam seorsum in Masphath loquēs, Ibo,
& percutiam Ismahel filiū Nathaniæ nullo
sciente, ne interficiat animam tuam: & dis-
sipentur omnes Iudæi qui congregati sunt
ad te, & peribunt reliquiæ Iuda. ¶ Et ait 16
Godolias filius Ahicam ad Iohanan filium
Caree, Noli facere verbum hoc: falsum enim
tu loqueris de Ismahel.

*finibus

CAP. XLI.

ET factum est in mense septimo, venit 1
Ismahel filius Nathaniæ, filij Elisama A
de semine regali, & optimates regis, & decē
viri cum eo, ad Godoliam filium Ahicam in
Masphath: & comederunt ibi panes simul in
Masphath. ¶ Surrexit autem Ismahel filius 2
Nathaniæ, & decem viri qui cum eo erant,
& percusserunt Godoliam filium Ahicam fi-
lij Saphan gladio, & interfecerūt eum, quem
præfecerat rex Babylonis terræ. ¶ Omnes 3
quoque Iudæos qui erant cum Godolia in
Masphath, & Chaldæos qui reperti sunt ibi,
& viros bellatores percussit Ismahel. ¶ Se- 4
cundo autem die postquam occiderat Godo-
liam nullo adhuc sciente. ¶ Venerunt viri de 5
Sichem, & de Silo, & de Samaria octoginta
viri rasi barba, & scissis vestibus, & squa-
lentes: & munera & thus habebant in ma-
nu, vt offerrent in domo Domini. ¶ Egressus 6
ergo Ismahel filius Nathaniæ in occursum B
eorū de Masphath, incedens & plorans ibat:
cùm autem occurrisset eis, dixit ad eos, Ve-
nite ad Godoliam filium Ahicam. ¶ Qui cùm 7
venissent ad medium ciuitatis, interfecit
eos Ismahel filius Nathaniæ circa medium
laci, ipse & viri qui erant cum eo. ¶ Decem 8
autem viri reperti sunt inter eos, qui dixe-
runt ad Ismahel, Noli occidere nos, quia ha-
bemus thesauros in agro, frumenti, & hor-
dei, & olei, & mellis. Et cessauit: & non in-
9 terfecit eos cum fratribus suis. ¶ Lacus au-
tem in quem proiecerat Ismahel omnia ca-
dauera virorum quos percussit propter Go-
doliam, ipse est quem fecit rex Asa, propter
Baasa regem Israel: ipsum repleuit Ismahel
10 filius Nathaniæ occisis. ¶ Et captiuas duxit
C Ismahel omnes reliquias populi, qui erant
in Masphath, filias regis, & vniuersum po-
pulum qui remanserat in Masphath: quos
commendauerat Nabuzardan princeps mi-
litiæ, Godoliæ filio Ahicam. Et cepit eos Is-
mahel Nathaniæ: & abijt, vt transiret ad fi-
11 lios Ammon. ¶ Audiuit autem Iohanan fi-
lius Caree, & omnes principes bellatorum
qui erant cum eo, omne malum quod fecerat
12 Ismahel filius Nathaniæ. ¶ Et assumptis v-
niuersis viris, profecti sunt vt bellarent ad-
uersum Ismahelem filium Nathaniæ, & in-
uenerunt eum ad aquas multas quæ sunt in
13 Gabaon. ¶ Cumque vidisset omnis populus
D qui erat cum Ismahel, Iohanan filium Ca-
ree, & vniuersos principes bellatorum qui
14 erant cum eo, lætati sunt. ¶ Et reuersus est
omnis populus, quem ceperat Ismahel, in
Masphath: reuersusque abijt ad Iohanan fi-
15 lium Caree. ¶ Ismahel autem filius Natha-
niæ fugit cum octo viris a facie Iohanan, &
16 abijt ad filios Ammon. ¶ Tulit ergo Iohanan
filius Caree, & omnes principes bellatorum
qui erant cum eo, vniuersas reliquias vul-
gi, quas reduxerant ab Ismahel filio Na-
thaniæ de Masphath, postquam percussit Go-
doliam filium Ahicam: fortes viros ad præ-
lium, & mulieres, & pueros, & eunuchos
17 quos reduxerat de Gabaon. ¶ Et abierunt &
sederunt peregrinantes in Chamaam, quæ
est iuxta Beth-lehem: vt pergerent, & in-
18 troirent Aegyptum ¶ à facie Chaldæorum.
timebant enim eos, quia percusserat Ismahel
filius Nathaniæ Godoliā filium Ahicam, quē
præposuerat rex Babylonis in terra Iuda.

CAP. XLII.

1 ET accesserunt omnes principes bellato-
A rum, & Iohanan filius Caree, & Iezo-
nias filius *Osaiæ, & reliquum vulgus à
2 paruo vsque ad magnum: ¶ Dixeruntque ad Ie
remiam prophetam, Cadat oratio nostra in
conspectu tuo: & ora pro nobis ad Dominum
Deum tuū pro vniuersis reliquijs istis, quia
derelicti sumus pauci de pluribus, sicut oculi
3 tui nos intuentur: ¶ Et annunciet nobis Do
minus Deus tuus viam per quam perga-
4 mus, & verbū quod faciamus. ¶ Dixit autē
ad eos Ieremias propheta, Audiui: ecce ego
oro ad Dominum Deum vestrum secundum
verba vestra. omne verbum quodcunque re-
spōderit mihi, indicabo vobis: nec celabo vos
quic-

*Iosiæ 8. Osiæ 6.

quicquam. ¶ Et illi dixerunt ad Ieremiam, 5
Sit Dominus inter nos testis veritatis &
fidei, si non iuxta omne verbum in quo mi-
serit te Dominus Deus tuus ad nos, sic fa-
ciemus: ¶ Siue bonum est, siue malum, voci 6
Domini Dei nostri ad quem mittimus te,
obediemus: vt bene sit nobis cum audieri-
mus vocem Domini Dei nostri. ¶ Cùm autē 7
completi essent decem dies, factum est ver- B
bum Domini ad Ieremiam ¶ Vocauitq; Io- 8
hanan filium Caree, & omnes principes bel-
latorum, qui erāt cum eo, & vniuersum po-
pulum à minimo vsq; ad magnum. ¶ Et di- 9
xit ad eos, Hæc dicit Dominus Deus Israel,
ad quem misistis me, vt prosternerem preces
vestras in conspectu eius, ¶ Si quiescentes 10
manseritis in terra hac, ædificabo vos, & nō
destruam: plantabo, & non euellam: iam e-
nim placatus sum super malo quod feci vo-
bis. ¶ Nolite timere à facie regis Babylonis, 11
quem vos pauidi formidatis: nolite metuere
eum, dicit Dominus: quia vobiscū sum ego,
vt saluos vos faciam, & eruam de manu e-
ius, ¶ & dabo vobis misericordias, & misere- 12
rebor vestri, & habitare vos faciam in ter-
ra vestra. ¶ Si autem dixeritis vos, Nō ha- 13
bitabimus in terra ista, nec audiemus vo- C
cem Domini Dei nostri, ¶ dicentes, Nequa- 14
quam, sed ad terram Aegypti pergemus:
vbi non videbimus bellū, & clangorem tubæ
non audiemus, et famem non sustinebimus:
& ibi habitabimus. ¶ Propter hoc nunc au-
dite verbum Domini reliquiæ Iuda, Hæc di-
cit Dominus exercituū, Deus Israel: Si po-
sueritis faciem vestram, vt ingrediamini
Aegyptum, & intraueritis vt ibi habitetis:
¶ gladius quem vos formidatis, ibi compre- 16
hendet vos in terra Aegypti: & fames pro
qua estis solliciti, adhærebit vobis in Aegy-
pto, & ibi moriemini. ¶ Omnesq; viri qui 17
posuerint faciem suam vt ingrediantur Ae-
gyptum, vt habitent ibi, morientur gladio,
& fame & peste: nullus de eis remanebit,
nec effugiet a facie mali quod ego afferam
super eos. ¶ Quia hæc dicit Dominus exerci- 18
tuum, Deus Israel, Sicut conflatus est furor D
meus, & indignatio mea super habitatores
Ierusalem: sic conflabitur indignatio mea su
per vos, cùm ingressi fueritis Aegyptum: &
eritis in iusiurandum, & in stuporem, & in
maledictum, & in opprobrium: & nequa-
quam vltra videbitis locum istum. ¶ Ver- 19
bum Domini super vos reliquiæ Iuda: noli-
te intrare Aegyptum: Scientes scietis quia
obtestatus sum vos hodie, ¶ quia decepistis 20
animas vestras. vos enim misistis me ad
^b vestrū 5. Dominum Deum ^b nostrum dicentes, Ora
pro nobis ad Dominum Deum nostrum. &
iuxta omnia quæcunque dixerit tibi Domi-
nus Deus noster, sic annuntia nobis, & fa-
ciemus. ¶ Et annuntiaui vobis hodie, & non 21
audistis vocem Domini Dei vestri super
22 vniuersis pro quibus misit me ad vos. ¶ Nūc
ergo scientes scietis quia gladio & fame &
peste moriemini in loco ad quem voluistis
intrare vt habitaretis ibi.

CAP. XLIII.

1 FActum est autem, cùm complesset Iere-
A mias loquens ad populum vniuersos ser-
mones Domini Dei eorum, pro quibus mise-
rat eum Dominus Deus eorum ad illos, om-
2 nia verba hæc: ¶ dixit Azarias filius ^a Iosiæ, ^a Osaia 4. Ozia 6.
& Iohanan filius Caree, & omnes viri su-
perbi, dicentes ad Ieremiam, Mendacium tu
loqueris: non misit te Dominus Deus noster,
dicens, Ne ingrediamini Aegyptum: vt ha-
3 bitetis illic. ¶ Sed Baruch filius Neriæ inci-
tat te aduersum nos, vt tradat nos in ma-
nus Chaldæorum vt interficiat nos, & tra-
4 duci faciat in Babylonem. ¶ Et non audiuit
B Iohanā filius Caree, & omnes principes bel-
latorū, & vniuersus populus, vocem Domini
5 vt manerēt in terra Iuda: ¶ Sed tollēs Io-
hanan filius Caree, & vniuersi principes bel
latorum vniuersos reliquiarū Iuda, qui re-
uersi fuerant de cunctis Gentibus ad quas
fuerant ante dispersi, vt habitarent in terra
6 Iuda: ¶ viros & mulieres, & paruulos, & fi-
lias regis: & omnē animā quam reliquerat
Nabuzardan princeps militiæ cum Godolia
filio Ahicam filij Saphan: & Ieremiam pro-
7 phetam, & Baruch filiū Neriæ. ¶ Et ingressi
C sunt terram Aegypti, quia non obedierunt
voci Domini: & venerunt vsq; ad Taphnis.
8 ¶ Et factus est sermo Domini ad Ieremiā in
9 Taphnis, dicens, ¶ Sume lapides grandes in
manu tua, & abscondes eos in crypta, quæ est
sub muro lateritio in porta domus Pharao-
nis in Taphnis, cernentibus viris Iudæis.
10 ¶ Et dices ad eos, Hæc dicit Dominus exerci-
tuum Deus Israel: Ecce, ego mittā, & assu-
mā Nabuchodonosor regem Babylonis seruū
meum: & ponam thronum eius super lapides
istos quos abscondi, & statuet solium suum
11 super eos. ¶ Veniensq; percutiet terrā Ae-
D gypti: quos in mortem, in mortem: & quos in
captiuitatem, in captiuitatem: & quos in
12 gladium, in gladium. ¶ Et succendet ignē in
delubris deorum Aegypti, & comburet ea, &
captiuos ducet illos: & amicietur terra Ae-
gypti, sicut amicitur pastor pallio suo: & e-
13 gredietur inde in pace. ¶ Et conteret statuas
domus Solis quæ sunt in terra Aegypti: &
delubra deorum Aegypti comburet igni.

CAP. XLIIII.

1 VErbum quod factum est ad Ieremiam,
A ad omnes Iudæos qui habitabāt in ter-
ra Aegypti, habitantes in Magdalo, & in Ta-
phnis, & in Memphis, & in terra Phatures,
2 dicens, ¶ Hæc dicit Dominus exercituū Deus
Israel, Vos vidistis omne malum istud quod
adduxi super Ierusalem, & super omnes
vrbes

urbes Iuda: & ecce desesta sunt hodie, &
non est in eis habitator: ¶ *Propter malitiam* 3
quam fecerunt, ut me ad iracundiam prouo-
carens, & irent, & sacrificarent, & colerent
deos alienos quos nesciebant & illi & vos
et patres vestri. ¶ *Et misi ad vos omnes ser-* 4
uos meos prophetas de nocte consurgẽs, mit-
tensq́; & dicens, Nolite facere verbum abo-
v. 22. *minationis huiuscemodi quam odiui.*
¶ *Et non audierunt, nec inclinauerunt au-* 5
rem suam ut conuerterentur a malis suis,
& non sacrificarent dijs alienis. ¶ *Et con-* 6
flata est indignatio mea & furor meus: & B
succensa est in ciuitatibus Iuda, & in pla-
teis Ierusalem: & versa sunt in solitudinem
& vastitatem secundum diẽ hanc. ¶ *Et nunc* 7
hac dicit Dominus exercituum Deus Israel,
v. 8. *Quare vos facitis malum grande hoc cõ-*
tra animas vestras: ut intereat ex vobis vir
& mulier, paruulus & lactens de medio Iu-
da, nec relinquatur vobis quicquam resi-
duum. ¶ *Prouocantes me in operibus manuũ* 8
vestrarum, sacrificando dijs alienis in ter-
ra-Aegypti, in quam ingressi estis ut habi-
tetis ibi: & dispereatis, & sitis in maledi-
ctionem & in opprobrium cunctis gentibus
terra? ¶ *Nunquid obliti estis mala patrum* 9
vestrorum, & mala regum Iuda, & mala
eorum 6. *uxorũ eius, & mala vestra, & mala uxo-*
rum vestrarum, qua fecerunt in terra Iu-
da, & in regionibus Ierusalem? ¶ *Non sunt* 10
mundati usq́; ad diem hanc: & non timue-
runt, & non ambulauerunt in lege Domini,
& in praceptis meis, qua dedi coram vobis
& coram patribus vestris. ¶ *Ideo hac dicit* 11
Amos. 9. a. 4 *Dominus exercituũ Deus Israel,* ‖ *Ecce ego* C
Iere. g. 27. *ponam faciem meam in vobis in malum: &*
disperdam omnem Iudam. ¶ *Et assumam re-* 12
liquias Iuda, qui posuerũt facies suas ut in-
grederentur terram-Aegypti, & habitarent
ibi: & consumẽtur omnes in terra-Aegypti:
cadent in gladio & in fame: & consumentur
à minimo usq́; ad maximũ, in gladio & in
fame morientur: & erunt in iusiurandũ &
in miraculum, & in maledictionem, & in
super 4. *opprobrium.* ¶ *Et visitabo habitatores ter-* 13
ra-Aegypti, sicut visitaui super Ierusalem:
in gladio & fame, & peste. ¶ *Et non erit qui* 14
effugiat, & sit residuus de reliquijs Iudaorũ
qui vadunt ut peregrinentur in terra-Ae-
gypti: et reuertantur in terrã Iuda ad quam
ipsi eleuant animas suas, ut reuertantur &
habitent ibi. non reuertentur nisi qui fuge-
rint. ¶ *Responderunt autem Ieremia omnes* 15
viri scientes quod sacrificarent uxores eo- D
rum dijs alienis: & vniuersa mulieres qua-
rum stabat multitudo grandis: & omnis po-
pulus habitantiũ in terra-Aegypti in Pha-
turos, dicentes, ¶ *Sermonem quem loquutus* 16
es ad nos in nomine Domini non audiemus
Sup. 7. d. 18. *ex te:* ¶ ‖ *sed facientes faciemus omne verbũ* 17

quod egredietur de ore nostro, ut sacrifice-
mus regina cali, & libemus ei libamina, si-
cut fecimus nos & patres nostri, reges nostri
& principes nostri in urbibus Iuda, & in
plateis Ierusalem, & saturati sumus pani-
bus, & bene nobis erat, malumq́; non vidi-
18 *mus.* ¶ *Ex eo autem tempore quo cessauimus*
sacrificare regina cali, & libare ei libaminã,
indigemus omnibus, & gladio & fame con-
19 *sumpti sumus.* ¶ ‖ *Quod si nos sacrificamus* Sup. 7. d. 18.
E *regina cali, & libamus ei libamina: nũquid*
sine viris nostris fecimus ei placentas ad co-
20 *lendum eam, & libandum ei libamina?* ¶ *Et*
dixit Ieremias ad omnem populum, aduer-
sum viros, & aduersum mulieres, & aduer-
sum vniuersam plebem, qui responderant ei
21 *verbum, dicens:* ¶ *Nunquid non sacrificium*
quod sacrificastis in ciuitatibus Iuda & in
plateis Ierusalem vos & patres vestri, reges
vestri & principes vestri & populus terra,
horum recordatus est Dominus, & ascendit
22 *super cor eius?* ¶ *Et nõ poterat Dominus ul-*
tra portare propter malitiam studiorum ve-
strorum, & propter abominationes quas fe-
cistis: & facta est terra vestra in desolatio-
nem, & in stuporem & in maledictum, eo
quod non sit habitator, sicut est dies hac.
23 ¶ *Propterea quod sacrificaueritis idolis, &*
peccaueritis Domino: & non audieritis vocẽ
Domini, & in lege & in praceptis & in te-
stimonijs eius nõ ambulaueritis: idcirco eue-
nerunt vobis mala hac, sicut est dies hac.
24 ¶ *Dixit autem Ieremias ad omnem populum*
F *& ad vniuersas mulieres: Audite verbum*
Domini omnis Iuda, qui estis in terra-Ae-
25 *gypti:* ¶ *Hac inquit Dominus exercituum*
Deus Israel, dicẽs, Vos & uxores vestra lo-
cuti estis ore vestro, & manibus vestris im-
plestis, dicentes, Faciamus vota nostra qua
vouimus, ut sacrificemus regina cali, & li-
bemus ei libamina, implestis vota vestra, &
26 *opere perpetrastis ea.* ¶ *Ideo audite verbum*
Domini omnis Iuda, qui habitatis in terra-
Aegypti, Ecce ego iuraui in nomine meo ma-
gno, ait Dominus, quia nequaquam ultrà
vocabitur nomẽ meũ ex ore omnis viri Iu-
dai dicentis, Viuit Dominus Deus, in omni
27 *terra-Aegypti.* ¶ ‖ *Ecce ego vigilabo super eos* Sup. c. 31.
G *in malum, & non in bonum: & consumentur*
omnes viri Iuda qui sunt in terra-Aegypti,
gladio & fame, donec penitus consumantur.
28 ¶ *Et qui fugerint gladium, reuertentur de*
terra-Aegypti in terram Iuda viri pauci: &
scient omnes reliquia Iuda ingredientium
terram-Aegypti, ut habitẽt ibi, cuius sermo
29 *compleatur, meus, an illorum.* ¶ *Et hoc vo-*
bis signum, ait Dominus, quod visitem ego
super vos in loco isto: ut sciatis quia verè
complebuntur sermones mei contra vos in
30 *malum.* ¶ *Hac dicit Dominus: Ecce ego tradã*
Pharaonem Ephree regem Aegypti in manu
inimi-

inimicorum eius, & in manu quærentium
animam illius: sicut tradidi Sedeciã regem
Iuda in manu Nabuchodonosor regis Baby-
lonis inimici sui, & quærentis animã eius.

CAP. XLV.

VErbum quod loquutus est Ieremias pro- 1
pheta ad Baruch filium Neriæ, cum scri- A
psisset verba hæc in libro ex ore Ieremiæ, an-
no quarto Ioacim filij Iosiæ regis Iuda, di-
cens: ¶ *Hæc dicit Dominus Deus Israel ad te* 2
Baruch. ¶ *Dixisti, Væ misero mihi, quoniam* 3
addidit Dominus dolorem dolori meo: labo-
raui in gemitu meo, & requiem non inue-
ni. ¶ *Hæc dicit Dominus. Sic dices ad eum,* 4
Ecce quos ædificaui, ego destruo: & quos plã-
taui, ego euello, & vniuersam terram hanc.
¶ *Et tu quæris tibi grandia? noli quærere.* 5
quia ecce ego adducam malum super omnem
carnem, ait Dominus: & dabo tibi animam
tuam in salutem in omnibus locis ad quæ-
cunque perrexeris.

CAP. XLVI. A

QVod factum est verbum Domini ad Ie- 1
remiam prophetã contra Gentes ¶ *ad* 2
Aegyptum aduersum exercitum
Pharaonis Nechao regis Aegypti, qui erat
iuxta fluuium Euphraten in Charcamis,
quem percußit Nabuchodonosor rex Babylo-
nis, in quarto anno Ioacim filij Iosiæ regis
Iuda. ¶ *Præparate scutũ & clypeum, & pro-* 3
cedite ad bellum. ¶ *Iungite equos, & ascen-* 4
dite equites: state in galeis, polite lanceas,
induite vos loricis. ¶ *Quid igitur? vidi ipsos* 5
pauidos & terga vertentes, fortes eorum cæ-
sos: fugerunt conciti, nec respexerunt: terror B
"fugiet *vndique, ait Dominus.* ¶ *Non* "*fugiat*' *ve-* 6
lox, nec saluari se putet fortis: ad Aquilonem
iuxta flumen Euphraten victi sunt, & rue-
runt. ¶ *Quis est iste, qui quasi flumẽ ascen-* 7
dit: & veluti fluuiorum, intumescunt gur-
gites eius? ¶ *Aegyptus, fluminis instar ascen-* 8
dit, & velut flumina mouebuntur fluctus
eius, & dicet, Ascendens operiã terram: per-
dam ciuitatem, & habitatores eius. ¶ *Ascen-* 9
dite equos, & exultate in curribus, & pro-
cedant fortes, Aethiopia & Libyes tenentes
scutum, & Lydij arripientes, & iacientes sa-
gittas. ¶ *Dies autẽ ille Domini Dei exercituũ* 10
dies vltionis, vt sumat vindictã de inimi-
cis suis: deuorabit gladius & saturabitur, & C
inebriabitur sanguine eorum: victima enim
Domini Dei exercituum in terra Aquilonis
iuxta flumen Euphraten. ¶ *Ascende in Ga-* 11
laad, & tolle resinã virgo filia Aegypti: fru-
stra multiplicas medicamina, sanitas nõ erit
tibi. ¶ *Audierunt Gentes ignominiam tuam,* 12
& vlulatus tuus repleuit terrã: quia fortis
⌐.6. *impegit in fortẽ, ⌐&' ambo pariter concide-*
runt. ¶ *Verbũ quod locutus est Dominus ad* 13
Ieremiam prophetam, super eo quod venturus
esset Nabuchodonosor rex Babylonis, & per-

14 *cussurus terrã Aegypti:* ¶ *Annũtiate Aegy-*
D *pto, & auditũ facite in Magdalo, & resonet*
in Memphis, & in Taphnis: dicite, Sta, &
præpara te: quia deuorabit gladius ea quæ
15 *per circuitũ tuum sunt.* ¶ *Quare computruit*
fortis tuus? nõ stetit: quoniã Dominus sub-
16 *uertit eum.* ¶ *Multiplicauit ruentes, ceciditq;*
vir ad proximum suum: & dicent, Surge, &
reuertamur ad populũ nostrum, et ad terram
natiuitatis nostræ, à facie gladij columbæ.
17 ¶ *Vocate nomen Pharaonis regis Aegypti tu-*
18 *multum, adduxit tẽpus.* ¶ *Viuo ego, (inquit*
E *rex, Dominus exercituum nomen eius) quo-*
niã sicut Thabor in montibus, & sicut Car-
19 *melus in mari, veniet.* ¶ *Vasa transmigra-*
tionis fac tibi habitatrix filia Aegypti: quia
Memphis in solitudinem erit, & deseretur,
20 *& inhabitabilis erit.* ¶ *Vitula elegans atque*
formosa Aegyptus: stimulator ab Aquilone
21 *veniet ei.* ¶ *Mercenarij quoq; eius qui ver-*
sabantur in medio eius, quasi vituli sagi-
nati versi sunt, & fugerunt simul, nec stare
potuerunt, quia dies interfectionis eorum
venit super eos, tempus visitationis eorum.
22 ¶ *Vox eius quasi æris sonabit, quoniam cum*
exercitu properabunt, & cum securibus ve-
23 *nient ei, quasi cædentes ligna.* ¶ *Succiderunt*
F *saltum eius, ait Dominus, qui supputari non*
potest: multiplicati sunt super locustas, & nõ
24 *est eis numerus.* ¶ *Confusa est filia Aegypti,*
& tradita in "*manum*' *populi Aquilonis.* "manus 8.
25 ¶ *Dixit Dominus exercituum Deus Israel,*
Ecce, ego visitabo super tumultum Alexan-
driæ, & super Pharaonem, & super Aegy-
ptum, & super deos eius, & super reges eius:
& super Pharaonem, & super eos qui confi-
26 *dunt in eo.* ¶ *Et dabo eos in* "*manum*' *quæ-*
rentium animam eorum, & in "*manum*' "manus 8.
Nabuchodonosor regis Babylonis, & in "*ma-*
num' *seruorum eius: & post hæc habitabitur*
27 *sicut diebus pristinis, ait Dominus.* ¶ ‖ *Et tu* Isa 43.a.1.
G *ne timeas serue meus Iacob, & ne paueas Is-* 44.a.2.
raël: quia ecce ego saluum te faciam de lon- Sup.30.b.10
ginquo, & semen tuum de terra captiuitatis
suæ: & reuertetur Iacob, & requiescet, &
prosperabitur, & nõ erit qui exterreat eum.
28 ¶ *Et tu noli timere serue meus Iacob, ait Do-*
minus: quia tecum ego sum, quia ego consu-
mam cunctas gentes ad quas eieci te: te ve-
ro non consumam, sed castigabo te in iudi-
cio, nec quasi innocenti parcam tibi.

CAP. XLVII.

1 *QVod factum est verbum Domini ad Ie-*
A *remiam prophetam contra Palæsthi-*
nos, antequã percuteret Pharao Ga-
2 *zam,* ¶ *Hæc dicit Dominus. Ecce aquæ ascen-*
dunt ab Aquilone, & erunt quasi torrens
inundans: & operient terram & plenitudi-
nem eius, vrbem & habitatores eius: clama- "vlulabit
bunt homines, & "*vlulabunt omnes habi-* omnis ha-
3 *tatores*' *terræ.* ¶ *A strepitu pompæ armorum,* bitator 3.
& bella-

& bellatorum eius, à commotione quadriga-
rũ eius, & multitudine rotarum illius. Non B
respexerunt patres filios manibus dissolutis.
¶pro aduentu diei in quo vastabuntur om- 4
nes Philisthijm, & dißipabitur Tyrus & Si-
don cũ omnibus reliquis auxilijs suis. depo-
pulatus est enim Dominus Palæsthinos, reli- C
quias insulæ Cappadociæ. ¶Venit caluitium 5
super Gazam: conticuit Ascalon, & reliquiæ
vallis earum, vsquequo concidêris? ¶O mu- 6
cro Domini? vsquequo non quiesces? In gre- D
dere in vaginam tuam: refrigerare, & sile.
¶Quomodo quiescet cum Dominus præcepe- 7
rit ei aduersus Ascalonẽ, & aduersum ma-
ritimas eius regiones, ibiq; condixerit illi?

CAP. XLVIII.

AD Moab, Hæc dicit Dominus exercituũ 1
Deus Israel, Væ super Nabo, quoniã va- A
stata est & confusa: capta est Cariathaim,
confusa est fortis, & tremuit. ¶Non est vltrà 2
exultatio in Moab contra Hesebon: cogita-
uerunt malum, Venite, & disperdamus eam
de gente. ergo silens cõticesces, sequeturq; te
gladius. ¶Vox clamoris de Oronaim: vasti- 3
tas, & contritio magna. ¶Cõtrita est Moab: 4
annuntiate clamorem paruulis eius. ¶Per 5
ascensum enim Luith plorãs ascendet in fle-
tu: quoniam in descensu Oronaim hostes v-
lulatum contritionis audierunt. ¶Fugite, 6
Sup.17.a.6. saluate animas vestras: & ‖eritis quasi my-
Sup.17.a.9. rica in deserto. ¶‖Pro eo enim quod habuisti 7
fiduciam in munitionibus tuis, & in the-
sauris tuis, tu quoq; capiêris: & ibit Cha-
mos in transmigrationem, sacerdotes eius, et
principes eius simul. ¶Et veniet prædo ad 8
omnem vrbem, & vrbs nulla saluabitur: & B
peribunt valles, & dißipabũtur campestria,
quoniã dixit Dominus. ¶Date florem Moab, 9
quia florẽs egredietur: & ciuitates eius de-
serta erũt et inhabitabiles. ¶Maledictus qui 10
facit opus Domini fraudulenter: & maledi-
ctus qui prohibet gladium suũ à sanguine.
¶Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, & 11
requieuit in fæcibus suis. nec transfusus est
de vase in vas, & in transmigrationem non
abijt: idcirco permansit gustus eius in eo, &
odor eius nõ est immutatus. ¶Propterea ecce 12
dies veniunt, dicit Dominus: & mittam ei
ordinatores & stratores lagunculatũ: & ster
nent eũ: & vasa eius exhaurient, & lagun-
culas eorum collident. ¶Et cõfundetur Moab 13
3.Re.12.d.16 a Chamos, ‖sicut confusa est domus Israel à
g.29. Beth-el, in qua habebat fiduciam. ¶Quomo- 14
Isa.16.b.6. do dicitis, ‖Fortes sumus, & viri robusti ad
præliandum? ¶Vastata est Moab, et ciuitates 15
* ascende- illius "succenderunt': & electi iuuenes eius C
runt 14. descenderunt in occisionẽ: ait rex, Dominus
exercituum nomẽ eius. ¶Prope est interitus 16
Moab, vt veniat: & malũ eius velociter ac-
curret nimis. ¶Consolamini eum omnes qui 17
estis in circuitu eius: & vniuersi qui scitis

nomen eius: dicite, Quomodo confracta est
18 virga fortis, baculus gloriosus? ¶Descende
de gloria, & sede in siti habitatio filiæ Dibõ:
quoniam vastator Moab "ascendet' ad te, * ascendit 14.
19 dißipabit munitiones tuas. ¶In via sta, &
prospice habitatio Aroer: interroga fugiẽtem:
20 & ei qui euasit, dic: Quid accidit? ¶Confu-
sus est Moab, quoniam victus est: vlulate, &
clamate, annuntiate in Arnon quoniã va-
21 stata est Moab. ¶Et iudicium venit ad ter-
ram campestrem: super Helon, & super Iasa,
22 & super Mephaath, ¶& super Dibon, & su-
23 per Nabo, & super domũ Deblathaim, ¶&
super Cariathaim, & super Beth-gamul, &
24 super Beth-maon, ¶& super Carioth, & su-
D per Bosra: & super oẽs ciuitates terræ Moab,
25 quæ longe & propè sunt. ¶Abscissum est cor-
nu Moab, & brachium eius contritũ est, ait
26 Dominus. ¶Inebriate eum, quoniam contra
Dominum erectus est: & allidet manũ Moab
in vomitu suo, & erit in derisum etiã ipse.
27 ¶fuit enim in derisum tibi Israel, quasi in-
ter fures reperisses eum. propter verba ergo
tua quæ aduersum illum locutus es, captiuus
28 ducêris. ¶Relinquite ciuitates, & habitate
in petra habitatores Moab, & estote quasi
columba nidificans in summo ore foraminis.
29 ¶Audiuimus superbiam Moab, superbus est
valde: sublimitatem eius & arrogantiam,
& superbiam, & altitudinem cordis eius.
30 ¶Ego scio, ait Dominus, iactantiam eius: &
E quod non sit iuxta eam virtus eius, nec iu-
31 xta quod poterat conata sit facere. ¶Ideo su-
per Moab eiulabo, & ad Moab vniuersam
clamabo, ad viros muri fictilis lamẽtantes.
32 ¶De planctu Iazer plorabo tibi vinea Sa-
bama: propagines tuæ transierũt mare, vsq;
ad mare Iazer peruenerunt: super messem
33 tuã, & vindemiam tuã prædo irruit. ¶‖Ab- Isai.16.c.10.
lata est lætitia & exultatio de Carmelo &
de terra Moab, & vinũ de torcularibus su-
stuli: nequaquã calcator vuæ solitũ celeuma
34 cantabit. ¶De clamore Hesebon vsq; Eleale
& Iasa, dederunt vocem suam: à Segor vsq;
ad Oronaim vitulam "conternantem': aquæ * conster-
35 quoq; Nemrim pessimæ erunt. ¶Et auferam nantem.
F de Moab, ait Dominus offerentem in excel-
36 sis, & sacrificantem dijs eius. ¶Propterea cor
meum ad Moab quasi tibia* resonabit: & cor * aris.
meum ad viros muri fictilis dabit sonitum
tibiarum: quia plus fecit quam potuit, id-
37 circo perierunt. ¶‖Omne enim caput calui- Isai.15.a.2.
tium, & omnis barba rasa erit: in cunctis Ezec.7.18.
manibus colligatio & super omne dorsum ci-
38 licium. ¶Super omnia tecta Moab, & in pla-
teis eius omnis planctus: quoniam contriui
39 Moab sicut vas inutile, ait Dominus. ¶Quo-
modo victa est, & vlulauerũt? quomodo de-
iecit ceruicem Moab, & confusus est? eritq;
Moab in derisum & in exemplum omnibus
40 in circuitu suo. ¶Hæc dicit Dominus, Ecce
quasi

quasi aquila volabit, & extendet alas suas
ad Moab. ¶Capta est Carioth, & munitio- 41
nes comprehēsa sunt: & erit cor fortiū Moab G
in die illa, sicut cor mulieris parturientis.
¶Et cessabit Moab esse populus: quoniam cō- 42
tra Dominum gloriatus est. ¶Pauor & fouea 43
& laqueus super te ô habitator Moab, dicit
Isai.24.c.18. Dominus. ¶‖Qui fugerit à facie pauoris, ca- 44
det in foueam: & qui conscenderit de fouea,
capietur laqueo: adducam enim super Moab
annum visitationis eorū, ait Dominus. ¶In 45
vmbra Hesebon steterunt de laqueo fugien-
tes: quia ignis egressus est de Hesebon, &
flamma de medio Sion: & deuorauit partem
Moab, & verticem filiorum tumultus. ¶Va 46
tibi Moab, periisti popule Chamos: quia com-
prehensi sunt filij tui, & filia tua in capti-
uitatem. ¶Et conuertam captiuitatem Moab 47
in nouissimis diebus, ait Dominus.

Hucusque iudicia Moab.

CAP. XLIX.

AD filios Ammon. Hæc dicit Dominus, 1
Nunquid non filij sunt Israel? aut hæ- A
res non est ei? Cur igitur hæreditate possedit
Melchom, Gad: & populus eius in vrbibus
eius habitauit? ¶Ideo ecce dies veniunt, di- 2
cit Dominus: & auditum faciam super Rab-
bath filiorum Ammō fremitum prælij, & erit
*tumultū 2. in *tumultū dissipata, filiæq; eius igne suc-
cendentur, & possidebit Israel possessores suos,
ait Dominus. ¶Vlula Hesebon, quoniam va- 3
stata est Hai. clamate filiæ Rabbath, accingi-
te vos cilicijs: plangite & circuite per sepes:
quoniam Melchom in transmigrationem du-
cetur, sacerdotes eius, & principes eius si-
mul. ¶Quid gloriaris in vallibus? defluxit 4
vallis tua filia delicata, quæ confidebas in
thesauris tuis, & dicebas, Quis veniet ad
me? ¶Ecce ego inducā super te terrorē, ait Do- 5
minus Deus exercituum, ab omnibus, qui B
sunt in circuitu tuo, & dispergemini singuli
à conspectu vestro, nec erit qui cōgreget fu-
*fugiētes & gientes. ¶Et post hæc reuerti faciam *capti- 6
uos filiorū Ammon, ait Dominus. ¶Ad Idu- 7
mæam. Hæc dicit Dominus exercituū: Nun-
quid nō vltrà est sapientia in Theman? Pe-
rijt consiliū à filijs: inutilis facta est sapien-
tia eorū. ¶Fugite & terga vertite, descendite 8
in voraginem habitatores Dedan: quoniam
perditionē Esau adduxi super eum, tempus
visitationis eius. ¶Si vindemiatores venis- 9
sent super te, nō reliquissent racemū: si fures
in nocte, rapuissent quod sufficeret sibi. ¶Ego 10
vero discooperui Esau, reuelaui abscōdita e-
ius, & celari non poterit: vastatum est semē
eius, & fratres eius, & vicini eius, & non
erit. ¶Relinque pupillos tuos: ego faciam eos 11
viuere: et viduæ tuæ in me sperabūt. ¶Quia 12
hæc dicit Dominus, Ecce, quibus nō erat iu- C
dicium vt biberent calicem, bibentes bibent: et
tu quasi innocēs relinquêris? non eris inno-
13 cens, sed bibēs bibes. ¶Quia per memetipsum
iuraui, dicit Dominus, quod in solitudinē &
in opprobrium, & in desertum, & in male-
dictionem erit Bosra: & omnes ciuitates eius
14 erunt in solitudines sempiternas. ¶‖Auditū Abd.1.a.b.
audiui a Domino, & legatus ad gentes mis-
sus est, Congregamini, & venite cōtra eam,
15 et cōsurgamus in prælium. ¶Ecce enim paruu-
lum dedi te in Gentibus, contemptibilē inter
16 homines. ¶Arrogantia tua decepit te, & su-
perbia cordis tui. qui habitas in cauernis pe-
træ, & apprehendere niteris altitudinē col-
lis. ‖cùm exaltaueris quasi aquila nidum Abd.1.a.4.
17 tuum, inde detrahā te, dicit Dominus. ¶Et
erit Idumæa deserta: omnis qui trāsibit per
D eam, stupebit & sibilabit super omnes plagas
18 eius. ¶‖Sicut subuersa est Sodoma et Gomor-
rha & vicina eius, ait Dominus: non habi- Gen.19.c.24
tabit ibi vir, & non incolet eam filius homi- Isa.50.f.40.
19 nis. ¶Ecce quasi leo ascēdet de superbia Ior-
danis ad pulchritudinē robustam: quia su-
bito currere faciam eum ad illā: & quis erit
electus quem præponam ei? quis enim simi-
lis mei? & quis sustinebit me? ‖ & quis est
20 iste pastor, qui resistat vultui meo? ¶Propte- Iob.41.a.1.
rea audite consilium Domini quod inijt de Isa.50.g.44
Edom: & cogitationes eius, quas cogitauit de
habitatoribus Themā, Si non deiecerint eos
paruuli gregis, nisi dissipauerint cū eis habi-
21 taculum eorū. ¶A voce ruinæ eorum cōmota
est terra: clamor in Mari-rubro auditus est
22 vocis eius. ¶Ecce quasi aquila ascendet &
auolabit: & expandet alas suas super Bosrā:
& erit cor fortium Idumææ in die illa, quasi
23 cor mulieris parturientis. ¶Ad Damascum.
E Confusa est Emath & Arphad: quia auditū
pessimum audierunt, turbati sunt in mari:
24 præ solicitudine quiescere nō potuit. ¶Disso-
luta est Damascus, versa est in fugā, tremor
apprehendit eam angustia & dolores tenue-
25 runt eam quasi parturientē. ¶Quomodo de-
reliquerunt ciuitatem laudabilem, vrbē læ-
26 titiæ? ¶Ideo cadent iuuenes eius in plateis
eius: & omnes viri prælij conticescent in die
27 illa, ait Dominus exercituū. ¶Et succendam
ignem in muro Damasci, & deuorabit mœ-
28 nia Bē-adad. ¶Ad Cedar, & ad regna Asor,
quæ percussit Nabuchodonosor rex Babylo-
nis, hæc dicit Dominus, Surgite, & ascen-
dite ad Cedar, & vastate filios Orientis.
29 ¶Tabernacula eorum, & greges eorum capi-
F ent: pelles eorum, & omnia vasa eorum, &
camelos eorum tollent sibi: & vocabunt su-
30 per eos formidinem in circuitu*. ¶Fugi- *eius
te, abite vehementer, in voraginibus
sedete qui habitatis Asor, ait Dominus:
inijt enim contra vos Nabuchodonosor rex
Babylonis consilium, & cogitauit aduersum
31 vos cogitationes. ¶Consurgite, & ascendite
ad gentem quietā, & habitantē confidenter,

ait Dominus, non ostia, nec vectes eis: soli
habitant. ¶ *Et erunt cameli eorum in dire-* 32
ptionem, & multitudo iumentorum in præ-
dam. & dispergam eos in omnem ventum,
qui sunt attonsi in comam: & ex omni confi-
nio eorum adducam interitum super eos, ait
Dominus. ¶ Et erit Asor in habitaculū dra- 33
conū, deserta vsq; in æternū: nō manebit ibi
vir, nec incolet eam filius hominis. ¶ Quod 34
factum est verbū Domini ad Ieremiam pro- G
phetā aduersus Aelam in principio regni Se-
deciæ regis Iuda, dicēs, ¶ Hæc dicit Dominus 35
exercituū, Ecce ego confringam arcū Aelam,
& summā fortitudinē eorū. ¶ Et inducam su- 36
per Aelā quatuor ventos à quatuor plagis
cæli: & ventilabo eos in omnes ventos istos:
& non erit gens ad quā nō perueniant pro-
fugi Aelam. ¶ Et pauere faciam Aelam corā 37
inimicis suis, & in conspectu quærentiū ani
mam eorum: & adducam super eos malum,
irā furoris mei, dicit Dominus, *et mittā post*
eos gladium, donec cōsumam eos. ¶ Et ponam 38
solium meum in Aelam, & perdā inde reges
& principes, ait Dominus. ¶ *In nouißimis* 39
aūt diebus reuerti faciam captiuos Aelam,
dicit Dominus.

CAP. L.

VErbum quod locutus est Dominus de 1
Babylone, & de terra Chaldæorū in ma- A
nu Ieremiæ prophetæ. ¶ Annuntiate in Gen- 2
tibus, & auditum facite, leuate signū: præ-
dicate, & nolite celare: dicite, Capta est Ba-
bylon, confusus est Bel, victus est Merodach,
confusa sunt sculptilia eius, superata sunt
idola eorum. ¶ Quoniam ascendit cōtra eam 3
gens ab Aquilone, quæ ponet terram eius in
solitudinem: & non erit qui habitet in ea,
ab homine vsque ad pecus, & moti sunt, &
abierunt. ¶ In diebus illis, & in tempore illo 4
ait Dominus, *venient filij Israel ipsi & filij*
Iuda simul: ambulantes & flentes propera-
bunt, & Dominū Deum *suum quærent.* ¶ In 5
Sion *interrogabunt viam, huc facies eorum:*
venient, & apponentur ad Dominū *fœdere*
sempiterno quod nulla obliuione delebitur.
¶ *Grex perdiens factus est populus meus: pa* 6
stores eorum seduxerunt eos: feceruntq; va-
gari in montibus: de monte in collem trāsie-
runt, obliti sunt cubilis sui. ¶ Omnes qui 7
inuenerunt, comederunt eos: & hostes eorum
dixerunt, Non *peccauimus: pro eo quod pec-*
cauerunt Domino *decori iustitiæ, & expe-*
ctationi patrum eorum Domino. ¶ Recedite 8
de medio Babylonis, & de terra Chaldæorū B
egredimini: & estote quasi hædi ante gre-
gem. ¶ Quoniam *ecce ego suscito, & adducam* 9
in Babylonem congregationem gentium ma-
gnarum de terra Aquilonis: & præparabū-
tur aduersus eam, & inde capietur: sagitta
eius quasi viri fortis interfectoris nō reuer-
tetur vacua. ¶ Et erit Chaldæa *in prædam:* 10
omnes vastantes eam replebuntur, ait Do-
11 *minus.* ¶ Quoniam *exultatis, & magna lo-*
quimini, diripientes hæreditatē meam: quo-
*niam effusi estis sicut * vitulus' super her-* *vitulæ
12 *bā, & mugistis sicut tauri.* ¶ Cōfusa *est ma-*
ter vestra nimis, & adaquata pulueri quæ
genuit vos: ecce nouißima erit in Gentibus,
13 **deserta, inuia, & arens.* ¶ Ab *ira* Domini *&
C *non habitabitur, sed redigetur tota in solitu-*
dinem: omnis qui transibit per Babylonem,
stupebit, & sibilabit super vniuersis plagis
14 *eius.* ¶ *Præparamini contra Babylonem per*
circuitum omnes qui intenditis arcum, de-
bellate eam, non parcatis iaculis: quia Do-
15 *mino peccauit.* ¶ Clamate *aduersus eā, vbiq;*
dedit manum, ceciderunt fundamenta eius:
destructi sunt muri eius, quoniam vltio Do-
mini est, vltionem accipite de ea: sicut fecit,
16 *facite ei.* ¶ Disperdite *satorem de Babylone,*
& tenentem falcem in tempore meßis: a fa-
cie gladij columbæ vnusquisq; ad populum
suum conuertetur, & singuli ad terram suā
17 *fugient.* ¶ Grex *dispersus Israël, leones eiece-*
runt eū: primus comedit eum rex Assur: iste
nouißimus exossauit eū Nabuchodonosor *rex*
18 Babylonis. ¶ *Propterea hæc dicit* Dominus
exercituum Deus *Israël,* Ecce, *ego visitabo*
regem Babylonis & terram eius: sicut visi-
19 *taui regem Assur:* ¶ *& reducam Israel ad ha-*
D *bitaculum suum, & pascetur * Carmelus' &* *Carmelum
Basan, & in monte Ephraim & Galaad sa- 6.
20 *turabitur anima eius.* ¶ *In diebus illis & in*
tempore illo, ait Dominus, *quæretur iniqui-*
tas Israël, & non erit: & peccatum Iuda, &
non inuenietur: quoniam propitius ero eis
21 *quos reliquero.* ¶ Super *terram dominantiū*
ascēde, & super habitatores eius visita, dis-
sipa, & interfice quæ post eos sunt, ait Do-
minus, & fac iuxta omnia quæ præcepi tibi.
22 ¶ Vox *belli in terra, & contritio magna.*
23 ¶ Quomodo *confractus est, & contritus mal-*
leus vniuersæ terræ? quomodo versa est in
24 *desertum* Babylon *in gentibus?* ¶ *Illaqueauī*
te, & capta es Babylon, *& nesciebas: inuenta*
es & apprehensa: quoniam Dominum *pro-*
25 *uocasti.* ¶ *Aperuit* Dominus *thesaurū suum,*
& protulit vasa iræ suæ: quoniam opus est
Domino Deo *exercituū in terra* Chaldæorū.
26 ¶ *Venite ad eam ab extremis finibus, aperite*
E *vt exeant qui conculcent eam: tollite de via*
lapides, & redigite in aceruos, & interficite
27 *eam: nec sit quicquam reliquum.* ¶ *Dißipate*
vniuersos fortes eius, descendant in occisio-
nem: væ eis, quia venit dies eorum, tempus
28 *visitationis eorum.* ¶ Vox *fugientium, & eo-*
rū qui euaserunt de terra Babylonis: vt an-
nuntient in Sion *vltionem* Domini Dei *no-*
29 *stri, vltionem templi eius.* ¶ *Annuntiate in*
Babylonē *plurimis omnibus qui tendunt ar-*
cū: consistite aduersus eā per gyrū, & nullus
euadat: reddite ei secūdum opus suū: iuxta
omnia quæ fecit, facite illi: quia contra Do-
minum

minum erecta est, aduersum sanctū Israel.
30 ¶ Idcirco cadent iuuenes eius in plateis eius: 30
& oēs viri bellatores eius conticescent in die
illa, ait Dominus. ¶ Ecce ego ad te superbe, 31
dicit Dominus Deus exercituum: quia venit
dies tuus, tēpus visitationis tuæ. ¶ Et cadet 32
superbus, & corruet, & nō erit qui suscitet
eum: & succendā ignem in vrbibus eius, &
deuorabit omnia in circuitu eius. ¶ Hæc dicit 33
Dominus exercituū, Calumniā sustinēt filij F
Israel & filij Iuda simul: oēs qui ceperūt eos,
tenēt, nolunt dimittere eos. ¶ Redemptor eo- 34
rū fortis Dominus exercituū nomē eius, iu-
dicio defendet causam eorum, vt exterreat
terrā, & commoueat habitatores Babylonis.
¶ Gladius ad Chaldæos, ait Dominus, & ad 35
habitatores Babylonis, & ad principes, & ad
sapientes eius. ¶ Gladius ad diuinos eius, qui 36
stulti erunt: gladius ad fortes illius, qui ti-
mebūt. ¶ Gladius ad equos eius, & ad currus 37
eius, & ad omne vulgus quod est in medio
eius, & erūt quasi mulieres: gladius ad the-
sauros eius, qui diripientur. ¶ Siccitas super 38
aquas eius erit et arescēt: quia terra sculpti-
lium est, & in portētis gloriātur. ¶ Propterea 39
habitabunt dracones cum fatuis ficarijs: &
habitabūt in ea struthiones: & non inhabi-
tabitur vltrà vsq; in sempiternum, nec ex-
truetur vsq; ad generationē & generationē.
Ge.19. c.24. Sup.49.d.8. ¶ ‖ Sicut subuertit Dominus Sodomā & Go- 40
morrham, & vicinas eius, ait Dominus: nō
habitabit ibi vir, & non incolet eam filius
hominis. ¶ Ecce populus venit ab Aquilone 41
& gens magna, & reges multi consurgent à G
finibus terræ. ¶ Arcum & scutum apprehen- 42
dēt: crudeles sunt & immisericordes: vox eo-
rum quasi mare sonabit, et super equos ascē-
dent: sicut vir paratus ad prælium contra te
filia Babylon. ¶ Audiuit rex Babylonis famā 43
eorum, & dissolutæ sunt manus eius: angu-
stia apprehendit eum, dolor quasi parturien-
tē. ¶ Ecce quasi leo ascendet de superbia Ior- 44
danis ad pulchritudinem robustam. quia su-
bito currere faciam eum ad illā: & quis erit
electus quem præponam ei? quis est enim si-
Iob.41.a.1. Sup.49.d.20. milis mei? & quis sustinebit me? & ‖ quis est
iste pastor qui resistat vultui meo? ¶ Propte- 45
rea audite consilium Domini quod mēte con
cepit aduersum Babylonem: & cogitationes
eius quas cogitauit super terram Chaldæo-
rum, Nisi detraxerint eos paruuli gregū, nisi
dissipatum fuerit cum ipsis habitaculum eo-
rum. ¶ A voce captiuitatis Babylonis cōmota 46
est terra, & clamor inter gentes auditus est.

CAP. LI.

HAEc dicit Dominus, Ecce ego suscitabo 1
super Babylonem & super habitatores A
eius, qui cor suum leuauerunt contra me:
quasi ventū pestilentē. ¶ Et mittam in Ba- 2
bylonem ventilatores, & ventilabunt eam,
& demolientur terram eius: quoniam vene-
runt super eam vndique in die afflictionis
3 eius. ¶ Non tendat qui tendit arcum suum,
& non ascendat loricatus. nolite parcere iu-
uenibus eius, interficite omnem militiam
4 eius. ¶ Et cadent interfecti in terra Chal-
dæorum, & vulnerati in regionibus eius,
5 ¶ Quoniam nō fuit viduatus Israel & Iuda
à Deo suo Domino exercituum: terra autē eo-
6 rum repleta est delicto a sancto Israel. ¶ Fu-
gite de medio Babylonis, ᵃ & ᵇ saluet vnus- ᵃ vt
quisq; animam suā: nolite tacere super ini-
quitatem eius: quoniā tempus vltionis ᵇ est ᵇ eius
à Domino, vicissitudinem ipse retribuet ei.
7 ¶ Calix aureus Babylō in manu Domini in-
ebrians omnem terram: de vino eius biberūt
8 Gentes, et ideo cōmotæ sunt. ¶ ‖ Subito cecidit Isa.21.c.9. Apo.14.b.8.
Babylon, & contrita est: vlulate super eam,
tollite resinam ad dolorē eius, si forte sane-
9 tur. ¶ Curauimus Babylonem, & non est sa-
nata: derelinquamus eam, & eamus vnus-
quisq; in terrā suā: quoniam peruenit vsq;
ad cælos iudicium eius, et eleuatum est vsq;
10 ad nubes. ¶ Protulit Dominus iustitias no-
B stras: venite & narremus in Sion opus Do-
11 mini Dei nostri. ¶ Acuite sagittas, implete
pharetras: suscitauit Dominus spiritū regum
Medorum: & cōtra Babylonem mens eius est
vt perdat eam, quoniam vltio Domini est,
12 vltio tēpli sui. ¶ Super muros Babylonis le-
uate signum, augete custodiam: leuate custo-
des, præparate insidias: quia cogitauit Domi
nus, et fecit quæcunq; locutus est contra ha-
13 bitatores Babylonis. ¶ Quæ habitas super a-
quas multas, locuples in thesauris: venit fi-
14 nis tuus pedalis præcisionis tuæ. ¶ ‖ Iurauit Amos.5.c.8
Dominus exercituum per animā suā, Quo-
niam replebo te hominibus quasi brucho, &
15 super te celeusma cantabitur. ¶ Qui fecit
terram in fortitudine sua, & præparauit or-
bem in sapientia sua, & prudentia sua ex-
16 tendit cælos. ¶ Dante eo vocem multiplican-
tur aquæ in cælo: ‖ qui leuat nubes ab extre- Gene.1.a.7. b.9.
mo terræ, ‖ fulgura in pluuiam fecit: & pro-
17 duxit ventum de thesauris suis. ¶ Stultus Sup.10. b.12 Psal.134. b.7 Sup.10.b.13.
factus est omnis homo à scientia: confusus
est omnis conflator in sculptili: quia mendax
18 est cōflatio eius, nec est spiritus in eis. ¶ Va-
na sunt opera, & risu digna, in tempore vi-
19 sitationis suæ peribunt. ¶ Non sicut hæc, pars
Iacob: quia qui fecit omnia ipse est, & Israel
sceptrum hæreditatis eius: Dominus exerci-
20 tuum nomen eius. ¶ Collidis tu mihi vasa
C belli, & ego collidam in te Gentes & disper-
21 dam in te regna: ¶ Et collidā in te equum, &
equitem eius: & collidā in te currū, & ascē-
22 sorem eius: ¶ Et collidā in te virum & mu-
lierē, & collidā in te senem & puerū, & col-
23 lidā in te iuuenem & virginē: ¶ Et collidam
in te pastorem & gregem eius, & collidam in
te agricolā & iugales eius, & collidam in te
24 duces et magistratus. ¶ Et reddam Babyloni

& cun-

& reddit habitatoribus Chaldaea omne ma-
lum suum quod fecerunt in Sion, in oculis
vestris, ait Dominus. ¶ Ecce ego ad te mons 25
pestifer, ait Dominus, qui corrumpis vni-
uersam terram: & extendam manum meam
super te, & euoluam te de petris, & dabo te
in montem combustionis. ¶ Et non tollent de 26
te lapidem in angulum, & lapidem in fun-
damenta, sed perditus in aeternum eris, ait
Dominus. ¶ Leuate signum in terra: clangi- 27
*montibus. te buccina in *Gentibus': sanctificate super
eam Gentes: annunciate contra illam regi-
bus Ararat, Menni, & Ascenez: numerate
contra eam Taphsar, adducite equum quasi
bruchū aculeatum. ¶ Sanctificate cōtra eam 28
Gentes, reges Mediae, duces eius, et vniuersos
magistratus eius, cunctamq; terram potesta-
tis eius. ¶ Et commouebitur terra, & cōtur- 29
babitur: quia euigilabit contra Babylonem
cogitatio Domini, vt ponat terram Babylo-
nis desertam & inhabitabilem. ¶ Cessaue- 30
runt fortes Babylonis à praelio, habitauerunt D
in praesidijs: deuoratum est robur eorum, &
facti sunt quasi mulieres: incensa sunt ta-
bernacula eius, contriti sunt vectes eius.
¶ Currens obuiam currenti veniet: & nun- 31
tius obuius nūtianti: vt annunciet regi Ba-
bylonis quia capta est ciuitas eius à summo
vsque ad summum: ¶ & vada praeoccupata 32
sunt, & paludes incēsa sunt igni, & viri bel
latores conturbati sunt. ¶ Quia haec dicit Do 33
minus exercituū, Deus Israel, Filia Babylo-
nis quasi area, tempus triturae eius: adhuc
modicum, & veniet tempus messionis eius.
¶ Comedit me, deuorauit me Nabuchodono- 34
sor rex Babylonis: reddidit me quasi vas in-
ane: absorbuit me quasi draco, repleuit ven-
trem suum teneritudine mea, & eiecit me.
¶ Iniquitas aduersum me, & caro mea super 35
Babylonem, dicit habitatio Sion, & sanguis
meus super habitatores Chaldaeae, dicit Ieru-
salem. ¶ Propterea haec dicit Dominus, Ecce 36
ego iudicabo causam tuam: & vlciscar vltio-
nem tuam: & desertū faciam mare eius, &
siccabo venam eius. ¶ Et erit Babylon in tu- 37
mulos, habitatio draconum: stupor & sibilus,
eo quod non sit habitator. ¶ Simul vt leones 38
rugient, excutient comas velut catuli leo-
num. ¶ In calore eorum ponam potus eorum: 39
& inebriabo eos, vt sopiantur, & dormiant
somnum sempiternum, & non consurgant,
dicit Dominus. ¶ Deducam eos quasi agnos 40
*& 13. ad victimam° quasi arietes cū haedis. ¶ Quo- 41
modo capta est Sesach, & cōprehensa est in- E
clyta vniuersa terra? quomodo facta est in
stuporem Babylon inter Gentes? ¶ Ascendit 42
super Babylonem mare: multitudine fluctuū
eius operta est. ¶ Factae sunt ciuitates eius in 43
stuporem: terra inhabitabilis & deserta, ter-
*transfiet 4. ra in qua nullus habitet, nec *transeat' per
eam filius hominis. ¶ Et visitabo super Bel 44
in Babylone, & eijciam quod absorbuerat de
ore eius: & non confluent ad eum vltrà Gē-
tes, siquidem & murus Babylonis corruet.
45 ¶ Egredimini de medio eius populus meus:
vt saluet vnusquisq; animam suam ab ira
46 furoris Domini. ¶ Et ne forte mollescat cor
vestrum, & timeatis auditum qui audietur
in terra: & veniet in anno auditio, & post
hunc annum auditio: & iniquitas in terra,
47 & dominator super dominatorem. ¶ Propte-
rea ecce dies veniunt, & visitabo super scul-
ptilia Babylonis: & omnis terra eius con-
fundetur & vniuersi interfecti eius cadent
48 in medio eius. ¶ Et laudabunt super Baby-
lonē caeli & terra, & omnia quae in eis sunt:
quia ab Aquilone venient ei praedones, ait
49 Dominus. ¶ Et quomodo fecit Babylon vt ca-
F derent occisi in Israel: sic de Babylone cadent
50 occisi in vniuersa terra. ¶ Qui fugistis gla-
dium, venite, nolite stare, recordamini pro-
cul Domini, & Ierusalem ascendat super cor
51 vestrum. ¶ Confusi sumus, quoniam audiui-
mus opprobriū: operuit ignominia facies no-
stras: quia venerunt alieni super sanctifica-
52 tionem domus Domini. ¶ Propterea ecce dies
veniunt, ait Dominus: & visitabo super
sculptilia *eius', & in omni terra eius mu- *Babylonis
53 giet vulneratus. ¶ Si ascenderit Babylon in
caelum, & firmauerit in excelso robur suum:
à me venient vastatores eius, ait Dominus.
54 ¶ Vox clamoris de Babylone, & contritio ma-
55 gna de terra Chaldaeorum: ¶ quoniam va-
stauit Dominus Babylonē, & perdidit ex ea
vocem magnam: & sonabunt fluctus eorum
quasi aquae multae: dedit sonitum vox eorū:
56 ¶ Quia venit super eam, id est super Babylo-
nem praedo, & apprehensi sunt fortes eius, &
emarcuit arcus eorum: quia fortis vltor Do-
57 minus reddēs retribuet. ¶ Et inebriabo prin-
cipes eius & sapientes eius, & duces eius, &
magistratus eius, & fortes eius: & dormient
somnum sempiternum, & non expergiscen-
tur, ait rex, Dominus exercituū nomē eius.
58 ¶ Haec dicit Dominus exercituū, Murus Ba-
G bylonis ille *latissimus' suffossione suffodie- *altissimus
tur, & portae eius excelsae igne comburentur,
& labores populorum ad nihilū, & gentium
59 in ignē erunt et disperibunt. ¶ Verbum quod
praecepit Ieremias propheta, Saraiae filio Ne-
riae filij Maasiae, cùm pergeret cū Sedecia rege
in Babylonē, in anno quarto regni eius: Sa-
60 raias autem erat princeps prophetiae. ¶ Et
scripsit Ieremias omne malum quod ventu-
rū erat super Babylonem in libro vno: omnia
verba haec quae scripta sunt contra Babylonē.
61 ¶ Et dixit Ieremias ad Saraiam, Cùm ve-
neris in Babylonem, & videris, & legeris o-
62 mnia verba haec, ¶ dices, Domine tu locutus
es contra locū istum vt disperderes eum: ne
sit qui in eo habitet ab homine vsq; ad pe-
63 cus, & vt sit perpetua solitudo. ¶ Cumq; com
pleueris

pleueris legere librum istum, ligabis ad eum
lapidem, & proycies illum in medium Eu-
phraten: & dices, Sic submergetur Babylõ, 64
& non consurget à facie afflictionis quã ego
adduco super eam, & dissoluetur. Hucusque
verba Ieremiæ.

CAP. LII.

4.Reg.24.d.18. 2.Pa.36.b.13 Filius viginti et vnius anni erat Sedecias 1
cum regnare cœpisset: & vndecim annis A
regnauit in Ierusalem, & nomẽ matris eius
Amital, filia Ieremiæ de Lobna. Et fecit 2
malum in oculis Domini, iuxta omnia quæ
fecerat Ioacim. Quoniam furor Domini e- 3
rat in Ierusalem & in Iuda, vsquequo proij-
ceret eos à facie sua: & recessit Sedecias à
rege Babylonis. Factum est autem in anno 4
Sup.39.a.1. 4.Re.25.a.1. nono regni eius, in mense decimo, decima
mensis: venit Nabuchodonosor rex Babylonis,
ipse, & omnis exercitus eius aduersus Ieru-
salem, & obsederunt eam, & ædificauerunt
contra eam munitiones in circuitu. Et fuit 5
ciuitas obsessa, vsq; ad vndecimum annum
regis Sedeciæ. Mense autem quarto, nona 6
mensis, obtinuit fames ciuitatẽ: & nõ erant
alimenta populo terræ. Et dirupta est ciui- 7
tas, & omnes viri bellatores eius fugerunt, B
exieruntq; de ciuitate nocte per viam portæ,
quæ est inter duos muros, et ducit ad hortum
regis (Chaldæis obsidentibus vrbem in gyro)
& abierunt per viam quæ ducit in eremum.
Persecutus est autem Chaldæorum exerci- 8
tus regem: & apprehenderunt Sedeciam in
deserto, quod est iuxta Iericho: & omnis co-
mitatus eius diffugit ab eo. Cumq; com- 9
prehendissent regem, adduxerũt eum ad regem
Babylonis in Reblatha, quæ est in terra E-
math: et locutus est ad eum iudicia. Et iu- 10
gulauit rex Babylonis filios Sedeciæ in ocu-
lis eius: sed & omnes principes Iuda occidit
in Reblatha. Et oculos Sedeciæ eruit, & 11
vinxit eum cõpedibus, & adduxit eum rex
Babylonis in Babylonẽ: & posuit eum in do-
mo carceris vsq; ad diem mortis eius. In 12
mense autem quinto, decima mensis, ipse est C
annus nonusdecimus Nabuchodonosor regis
Babylonis: venit Nabuzardan princeps mi-
litiæ, qui stabat coram rege Babylonis in Ie-
rusalem. Et incendit domũ Domini, & do- 13
mum regis, & omnes domos Ierusalem, &
omnem domum magnam igne combussit.
Et totum murum Ierusalem per circuitum 14
destruxit cunctus exercitus Chaldæorum qui
erat cum magistro militiæ. De pauperibus 15
autem populi, & de reliquo vulgo quod re-
manserat in ciuitate, & de perfugis qui trãs-
fugerant ad regem Babylonis, & cæteros de
multitudine, trãstulit Nabuzardan princeps
militiæ. De pauperibus vero terræ reliquit 16
Nabuzardan princeps militiæ in vinitores
& agricolas. Columnas quoq; æreas, quæ 17
erant in domo Domini, & bases, & mare D
æneum quod erat in domo Domini, confre-
gerunt Chaldæi: & tulerunt omne æs eorum
18 in Babylonem. Et lebetes, & creagras, &
psalteria, & phialas, et mortariola, & omnia
vasa ærea quæ in ministerio fuerãt, tulerũt.
19 Et hydrias, & thymiamateria, & vrceos,
& peluies, & cãdelabra, & mortaria, & cya-
thos: quotquot aurea, aurea: & quotquot ar-
gentea, argentea tulit magister militiæ.
20 Columnas duas, & mare vnum, *vitulos *&
duodecim æreos, qui erant sub basibus quas
fecerat rex Salomon in domo Domini: non e-
rat pondus æris omnium horum vasorum.
21 De columnis autem, decem & octo cubiti
E altitudinis erant in columna vna: & funi-
culus duodecim cubitorũ circuibat eam: porrò
grossitudo eius, quatuor digitorũ: & intrin-
22 secus caua erat. Et capitella super vtramq;
ærea: altitudo capitelli vnius, quinq; cubi-
torum: & retiacula, & malogranata super
coronam in circuitu, omnia ærea" Similiter
23 columna secũda & malogranata'. Et fue-
runt malogranata nonaginta sex dependen-
tia: & omnia malogranata centum retiacu-
24 lis circumdabantur. Et tulit magister mi-
litiæ Saraiam sacerdotem primum, & So-
phoniam sacerdotem secundum: & tres cu-
25 stodes vestibuli. Et de ciuitate tulit eunu-
chum vnum, qui erat præpositus super viros
bellatores: & septem viros de his qui vide-
bant faciem regis, qui inuenti sunt in ciui-
tate: & scribam principem militum, qui pro-
babat tyrones: & sexaginta viros de populo
terræ, qui inuenti sunt in medio ciuitatis.
26 Tulit autem eos Nabuzardan magister
F militiæ: & duxit eos ad regem Babylonis in
27 Reblatha. Et percussit eos rex Babylonis: &
interfecit eos in Reblatha in terra Emath:
28 & translatus est Iuda de terra sua. Iste est
populus quem transtulit Nabuchodonosor: in
anno septimo, Iudæos tria millia & viginti
29 tres. In anno octauodecimo Nabuchodono-
sor de Ierusalem animas octingentas trigin-
30 ta duas. In anno vicesimotertio Nabucho-
donosor, transtulit Nabuzardan magister
militiæ animas Iudæorum septingẽtas qua-
draginta quinque. omnes ergo animæ, qua-
31 tuor millia sexcenta. Et factum est in tri-
G cesimoseptimo anno trãsmigrationis Ioachin
regis Iuda, duodecimo mense, vicesimaquin-
ta mensis, eleuauit Euil-merodach rex Ba-
bylonis ipso anno regni sui, caput Ioachin re-
gis Iudæ: & eduxit eum de domo carceris.
32 Et locutus est cum eo bona: & posuit thro-
num eius super thronos regum qui erant post
33 se in Babylone. Et mutauit vestimẽta car-
ceris eius, & comedebat panẽ coram eo sem-
34 per cunctis diebus vitæ suæ. Et cibaria e-
ius, cibaria perpetua dabantur ei à rege Ba-
bylonis statuta per singulos dies, vsque ad
diem mortis suæ cunctis diebus vitæ eius.

" Similiter erat columna secunda & malogranata. Et erant super capitellum in circuitu omnia ærea. similiter columna altera versus 5.

THRENI, ID EST LAMENTATIONES IEREMIAE, QVAE HEBRAICE CINOTH INSCRIBVNTVR.

Hæc verba apud lxx. leguntur, nō autem apud Hebræos.

ET factum est, postquam in captiuitatem redactus est Israel, & Ierusalem deserta est, sedit Ieremias propheta flēs, & planxit lamentatione hac in Ierusalem, & amaro animo suspirans, & eiulans dixit.

Aleph. QVomodo sedet sola ciuitas plena populo: 1
facta est quasi vidua domina Gen- A
tium? princeps prouinciarum facta
est sub tributo.
Beth. ¶||Plorans plorauit in nocte, & lachryma 2
Iere.13. a.17. eius in maxillis eius: non est qui consoletur
eam ex omnibus charis eius: omnes amici e-
ius spreuerunt eam, & facti sunt ei inimici.
Ghimel. ¶Migrauit Iudas propter afflictionem, & 3
multitudinē seruitutis: habitauit inter Gē-
tes, nec inuenit requiem: omnes persecutores
eius apprehenderunt eam inter angustias.
Daleth. ¶Viæ Siō lugēt, eo quod nō sint qui ve- 4
niant ad solennitatē: Omnes portæ eius de- B
structæ: sacerdotes eius gementes: virgines
eius squalidæ, & ipsa oppressa amaritudine.
He. ¶Facti sunt hostes eius in capite, inimici 5
eius locupletati sunt: quia Dominus locutus
est super eam propter multitudinem iniqui-
tatum eius: paruuli eius ducti sunt in capti
uitatem ante faciem tribulantis.
Vau. ¶Et egressus est a filia Sion omnis decor 6
eius: facti sunt principes eius velut arietes C
non inuenientes pascua: & abierunt absque
fortitudine ante faciem subsequentis.
Zain. ¶Recordata est Ierusalem dierū afflictio- 7
nis suæ, & præuaricationis, omnium deside-
rabilium suorū quæ habuerat à diebus an-
tiquis cùm caderet populus eius in manu ho-
stili, & non esset auxiliator: viderunt eam
hostes, & deriserunt sabbatha eius.
Heth. ¶Peccatum peccauit Ierusalem, propterea 8
instabilis facta est: omnes qui glorificabant
eam, spreuerunt illam, quia viderunt igno-
miniam eius: ipsa autem gemēs, & conuer-
sa est retrorsum.
Teth. ¶Sordes eius in pedibus eius, nec recorda- 9
ta est finis sui: deposita est vehementer, non D
habens consolatorem: vide Domine afflictio-
nem meam, quoniam erectus est inimicus.
Iod. ¶Manum suam misit hostis ad omnia de- 10
siderabilia eius: quia vidit Gentes ingressas
sanctuarium suum, de quibus præceperas ne
intrarent in ecclesiam tuam.
Caph. ¶Omnis populus eius gemens, & quærēs 11
panem: dederunt pretiosa quæq; pro cibo ad
refocillandam animam. vide Domine & cō-
sidera, quoniam facta sum vilis.
Lamed. ¶O vos omnes qui transitis per viam, 12
attendite, & videte si est dolor sicut dolor
meus quoniam vindemiauit me, & locutus
est Dominus in die iræ furoris sui.
13 ¶De excelso misit ignem in ossibus meis, Mem.
E & erudiuit me: expandit rete pedibus meis,
conuertit me retrorsum: posuit me desolatā,
tota die mœrore confectam.
14 ¶Vigilauit iugū iniquitatum mearū: in Nun.
manu eius conuolutæ sunt, & impositæ collo
meo: infirmata est virtus mea: dedit me Do-
minus in manum de qua nō potero surgere.
15 ¶Abstulit omnes magnificos meos Domi- Samech.
nus de medio mei: vocauit aduersum me tē-
pus, vt contereret electos meos: torcular
calcauit Dominus virgini filiæ Iuda.
16 ¶||Idcirco ego plorans, & oculus meus de- Ain.
F ducēs aquas: quia longe factus est à me con Iere.14. c.17
solator conuertens animam meā: facti sunt Infr.2.f.18.
filij mei perditi, quoniam inualuit inimicus.
17 ¶Expandit Sion manus suas, non est qui Phe.
consoletur eam: mandauit Dominus aduer-
sum Iacob, in circuitu eius hostes eius: fa-
cta est Ierusalem quasi polluta menstruis
inter eos.
18 ¶Iustus est Dominus, quia os eius ad ira- Sade.
cundiam prouocaui, audite obsecro vniuersi
populi, & videte dolorem meū: virgines meæ
& iuuenes mei abierunt in captiuitatem.
19 ¶Vocaui amicos meos, ipsi deceperunt me: Coph.
G sacerdotes mei & senes mei in vrbe cōsum-
pti sunt: quia quæsierunt cibum sibi, vt re-
focillarent animam suam.
20 ¶Vide Domine quoniam tribulor, contur- Res.
batus est venter meus: subuersum est cor
meum in memetipsa, quoniam amaritudine
plena sum: foris "interficit" gladius, & domi "interfecit
mors similis est. 9.
21 ¶Audierunt quia ingemisco ego, & non est Sin.
qui cōsoletur me: omnes inimici mei audie-
runt malum meum, lætati sunt, quoniam tu
fecisti: adduxisti diem consolationis, & fient
similes mei.
22 ¶Ingrediatur omne malum eorum coram Thau.
te: & vindemia eos sicut vindemiasti me
propter omnes iniquitates meas: multi enim
gemitus mei, & cor meum mœrens.

CAP. II.

1 QVomodo obtexit caligine in furore suo Aleph.
A Dominus filiam Sion: proiecit de cælo
in terram inclytam Israel, & non
est recordatus scabelli pedum suorum in die
furoris sui?
2 ¶Præcipitauit Dominus, nec pepercit om- Beth.
nia speciosa Iacob: destruxit in furore suo mu
nitiones virginis Iuda, et deiecit in terram:
polluit regnum, & principes eius.
3 ¶Confregit in ira furoris omne cornu Is- Ghimel.
rael: auertit retrorsum dexteram suam à fa
cie inimici: et succendit in Iacob quasi ignem
flammæ deuorantis in gyro.
4 ¶Tetendit arcum suum quasi inimicus, Daleth.
firmauit

firmauit dexteram suam quasi hostis: & oc- B
cidit omne quod pulchrum erat visu in ta-
bernaculo filiæ Sion, effudit quasi ignem in-
dignationem suam.
He. ¶Factus est Dominus velut inimicus: præ- 5
cipitauit Israel, præcipitauit omnia mœnia
eius, dissipauit munitiones eius, & repleuit
in filia Iuda humiliatum & humiliatam.
Vau. ¶Et dissipauit quasi hortū tentoriū suum, 6
demolitus est tabernaculum suum: obliuioni
tradidit Dominus in Siō festiuitatē & sab-
bathum: & in opprobrium & in indignatio-
nem furoris sui regem & sacerdotem.
Zain. ¶Repulit Dominus altare suū, maledixit 7
sanctificationi suæ: tradidit in manus ini- C
mici muros turrium eius: vocem dederunt in
domo Domini, sicut in die solenni.
Heth. ¶Cogitauit Dominus dissipare murū filiæ 8
Sion: tetendit funiculum suum, & nō auer-
tit manum suam a perditione: luxitq́ ante-
murale, & murus pariter dissipatus est.
Teth. ¶Defixæ sunt in terra portæ eius: perdidit 9
& cōtriuit vectes eius: regē eius & princi-
pes eius in Gentibus: non est lex, & prophe-
tæ eius non inuenerūt visionem à Domino.
Iod. ¶Sederunt in terra, conticuerūt senes fi- 10
liæ Sion: consperserunt cinere capita sua, ac-
cincti sunt cilicijs, abiecerunt in terram ca-
pita sua virgines Ierusalem.
Caph. ¶Defecerunt præ lachrymis oculi mei, con- 11
turbata sunt viscera mea: effusum est in D
terra iecur meum super contritionem filiæ
populi mei, cùm deficeret paruulus & lactēs
in plateis oppidi.
Lamed. ¶Matribus suis dixerūt, Vbi est triticum 12
& vinum? cùm deficerent quasi vulnerati
in plateis ciuitatis: cùm exhalarent animas
suas in sinu matrum suarum.
Mem. ¶Cui comparabo te? vel cui assimilabo te 13
filia Ierusalem? cui exæquabo te, & consola-
bor te virgo filia Sion? magna est enim ve-
lut mare contritio tua. quis medebitur tui?
Nun. ¶Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stul- 14
ta: nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te E
ad pœnitentiam prouocarent: viderunt au-
tem tibi assumptiones falsas & eiectiones.
Samech. ¶Plauserūt super te manibus omnes trā- 15
seuntes per viam: sibilauerunt & mouerunt
caput suum super filiā Ierusalem, Hæccine
est vrbs, dicentes, perfecti decôris, gaudium
vniuersæ terræ?
Phe. ¶Aperuerunt super te os suum omnes 16
inimici tui: sibilauerunt & fremuerūt den-
tibus, & dixerunt, Deuorabimus: en ista
est dies quam expectabamus, inuenimus,
vidimus.
Ain. ¶Fecit Dominus quæ cogitauit, comple- 17
Leu.26.c.16 uit sermonem suum quem præceperat a die- F
d.25. bus antiquis: destruxit, & non pepercit, &
Deu.28.b.15 lætificauit super te inimicum, & exaltauit
cornu hostium tuorum.

18 ¶Clamauit cor eorū ad Dominum super Sadi.
muros filiæ Sion: Deduc quasi torrentem Iere.14.c.17
lachrymas per diem & noctem: non des re- Supr.1.c.16.
quiem tibi, neq; taceat pupilla oculi tui.
19 ¶Cōsurge, lauda in nocte in principio vi- Coph.
giliarum: effunde sicut aquam cor tuū ante
conspectū Domini: leua ad eum manus tuas
pro anima paruulorum tuorum, qui defece-
runt in fame in capite omniū compitorum.
20 ¶Vide Domine, & considera quem vinde- Res.
G miaueris ita, ergone comedēt mulieres fru-
ctum suum paruulos ad mensuram palmæ?
si occiditur in sanctuario Domini sacerdos
& propheta?
21 ¶Iacuerunt in terra foris puer & senex: Sin.
virgines meæ & iuuenes mei ceciderunt in
gladio, interfecisti in die furoris tui, percus-
sisti, nec misertus es.
22 ¶Vocasti quasi ad diem solennē: qui ter- Thau.
rerent me de circuitu, & non fuit in die fu-
roris Domini qui effugeret & relinquere-
tur: quos educaui & enutriui, inimicus
meus consumpsit eos.

CAP. III.

1 A EGo vir videns paupertatem meam in Aleph.
virga indignationis eius.
2 ¶Me minauit, & adduxit in tenebras: & Aleph.
non in lucem.
3 ¶Tantùm in me vertit, & conuertit ma- Aleph.
num suam tota die.
4 ¶Vetustam fecit pellem meam: & carnem Beth.
meam, contriuit ossa mea.
5 ¶Aedificauit in gyro meo, & circundedit Beth.
me felle & labore.
6 ¶In tenebrosis collocauit me: quasi mor- Beth.
tuos sempiternos.
7 ¶Circum ædificauit aduersum me: vt non Ghimel.
egrediar: aggrauauit compedem meum.
8 ¶Sed & cùm clamauero & rogauero, ex- Ghimel.
clusit orationem meam.
9 ¶Conclusit vias meas lapidibus quadris, Ghimel.
semitas meas subuertit.
10 ¶Vrsus insidians factus est mihi: leo in Daleth.
B *absconditis. *absc̄odito
11 ¶Semitas meas subuertit, & cōfregit me, Daleth.
posuit me desolatam.
12 ¶Tetendit arcum suū, & posuit me quasi Daleth.
signum ad sagittam.
13 ¶Misit in renibus meis filias pharetræ suæ. He.
14 ¶Factus sum in derisum omni populo He.
meo, canticum eorum tota die.
15 ¶Repleuit me amaritudinibus, inebriauit He.
me absynthio.
16 ¶Et fregit ad numerum dentes meos, ci- Vau.
bauit me cinere.
17 ¶Et repulsa est *anima mea, oblitus sum Vau.
bonorum. *à pace 6.
18 ¶Et dixi, Perijt finis meus, & spes mea Vau.
C à Domino.
19 ¶Recordare paupertatis & transgressio- Zain.
nis meæ, absynthij & fellis.

Zain. ¶Memoria memor ero, & tabescet in me 20
anima mea.
Zain. ¶Hoc recolens in corde meo, "ideo' spe- 21
"in Deo rabo.
Heth. ¶Misericordia Domini quia non sumus 22
consumpti: quia non defecerunt miseratio-
nes eius.
"noua 5. "¶Noui' diluculo, multa est fides tua. 23
Heth. ¶Pars mea Dominus, dixit anima mea: 24
propterea expectabo eum.
Teth. ¶Bonus est Dominus sperãtibus in eum, 25
animæ quærenti illum.
Teth. ¶Bonum est præstolari cum silentio salu- 26
tare Dei. D
Teth. ¶Bonum est viro cùm portauerit iugũ ab 27
adolescentia sua.
Iod. ¶Sedebit solitarius & tacebit: quia leua- 28
"se uit' super se.
Iod. ¶Ponet in puluere os suũ, si fortè sit spes. 29
Iod. ¶Dabit percutienti se maxillam, satura- 30
bitur opprobrijs.
Caph. ¶Quia non repellet in sempiternum Do- 31
minus.
Caph. ¶Quia si abiecit, & miserebitur secundũ 32
multitudinem misericordiarum suarum.
Caph. ¶Non enim humiliauit ex corde suo, & 33
abiecit filios hominum.
Lamed. ¶Vt contereret sub pedibus suis omnes 34
vinctos terræ.
Lamed. ¶Vt declinaret iudicium viri in conspe- 35
ctu vultus Altissimi.
Lamed. ¶Vt perverteret hominem in iudicio suo, 36
Dominus ignorauit. E
¶‖Quis est iste qui dixit vt fieret, Do- 37
Mem. mino non iubente?
Amos 3.b.6. ¶‖Ex ore Altissimi non egredientur nec 38
Mem. mala nec bona?
Amos 3.b.6. ¶Quid murmurauit homo viuens, vir 39
Mem. pro peccatis suis?
Nun. ¶Scrutemur vias nostras, & quæramus, 40
& reuertamur ad Dominum.
Nun. ¶Leuemus corda nostra, cum manibus ad 41
Dominum in cælos.
Nun. ¶Nos inique egimus, & ad iracundiam 42
prouocauimus: idcirco tu inexorabilis es.
Samech. ¶Operuisti in furore, & percussisti nos: 43
occidisti, nec pepercisti.
Samech. ¶Opposuisti nubẽ tibi, ne transeat oratio. 44
Samech. ¶Eradicationem & abiectionem posuisti 45
me in medio populorum. F
Phe. ¶Aperuerunt super nos os suum omnes 46
inimici.
Phe. ¶Formido & laqueus facta est nobis va- 47
ticinatio & contritio.
Phe. ¶Diuisiones aquarum deduxit oculus 48
meus in contritione filiæ populi mei.
Ain. ¶Oculus meus afflictus est, nec tacuit, eò 49
quòd non esset requies.
Ain. ¶Donec respiceret & videret Dominus 50
de cælis.
Ain. ¶Oculus meus deprædatus est animam 51
meam in cunctis filiabus vrbis meæ.
52 ¶Venatione ceperunt me quasi auem ini- Sade.
mici mei gratis.
53 ¶Lapsa est in lacum vita mea, & posue- Sade.
runt lapidem super me.
54 ¶Inundauerunt aquæ super caput meum: Sade.
dixi: Perij.
55 ¶Inuocaui nomen tuum Domine de lacu Coph.
nouissimo.
56 ¶Vocem meam audisti: ne auertas aurem Coph.
tuam a singultu meo & clamoribus.
57 ¶Appropinquasti in die quando inuocaui Coph.
G te: dixisti, Ne timeas.
58 ¶Iudicasti Domine causam animæ meæ, Res.
redemptor vitæ meæ.
59 ¶Vidisti Domine iniquitatem illorũ ad- Res.
uersum me: iudica iudicium meum.
60 ¶Vidisti omnem furorem, vniuersas co- Res.
gitationes eorum aduersum me.
61 ¶Audisti opprobrium eorum Domine, om- Sin.
nes cogitationes eorum aduersum me.
62 ¶Labia insurgentium mihi, & medita- Sin.
tiones eorum aduersum me tota die.
63 ¶Sessionem eorum, & resurrectionem eo- Sin.
rum vide, ego sum psalmus eorum.
64 ¶Reddes eis vicem Domine, iuxta opera Thau.
manuum suarum.
65 ¶Dabis eis scutum cordis laborem tuum. Thau.
66 ¶Persequêris in furore, & conteres eos Thau.
sub cælis Domine.

CAP. IIII.

1 QVomodo obscuratum est aurum, muta- Aleph.
A tus est color optimus, dispersi sunt la-
pides sanctuarij in capite omnium
platearum?
2 ¶Filij Sion inclyti, & amicti auro primo: Beth.
quomodo reputati sunt in vasa testea, opus
manuum figuli?
3 ¶Sed & lamiæ nudauerunt mammã, la- Ghimel.
ctauerunt catulos suos: filia populi mei cru-
delis quasi struthio in deserto.
4 ¶Adhæsit lingua lactentis ad palatum e- Daleth.
ius in siti: paruuli petierunt panem, & non
erat qui frangeret eis.
5 ¶Qui vescebantur voluptuosè, interie- He.
runt in vijs: qui nutriebantur in croceis,
amplexati sunt stercora.
6 ¶Et maior effecta est iniquitas filiæ po- Vau.
puli mei peccato Sodomorum: ‖quæ subuer- Gen.19.e.24
sa est in momento, & non ceperunt in ea Ier.49.d.18.
manus.
7 ¶Cãdidiores Nazaræi eius niue, nitidio- Zain.
B res lacte, rubicundiores ebore antiquo, sap-
phiro pulchriores:
8 ¶Denigrata est super carbones facies eo- Heth.
rũ, & nõ sunt cogniti in plateis: adhæsit cu-
tis eorũ ossib⁹: aruit, et facta est quasi lignũ.
9 ¶Melius fuit occisis gladio, quàm interfe- Teth.
ctis fame: quoniam isti extabuerunt con-
consumpti à sterilitate terræ.
10 ¶Manus mulierum misericordium coxe- Iod.
runt

uunt filios suos: facti sunt cibus earum in
contritione filiæ populi mei.
Caph. ❡Cõpleuit Dominus furorem suũ, effu- 11
dit irã indignationis suæ: et succendit ignem
in Sion, & deuorauit fundamenta eius.
Lamed. ❡Non crediderũt reges terræ, & vniuersi 12
habitatores orbis quoniam ingrederetur ho-
stis & inimicus per portas Ierusalem:
Mem. ❡Propter peccata prophetarum eius, & 13
iniquitates sacerdotum eius qui effuderunt C
in medio eius sanguinem iustorum.
Nun. ❡Errauerunt cæci in plateis, polluti sunt 14
intrare sanguine: cumq; non possent, tenuerunt la-
cinias suas.
Samech. ❡Recedite polluti, clamauerunt eis, rece- 15
dite, abite, nolite tangere: iurgati quippe
sunt & commoti: dixerunt inter Gentes, Nõ
addet vltrà vt habitet in eis.
Phe. ❡Facies Domini diuisit eos, non addet vt 16
respiciat eos: facies sacerdotum non erubue-
runt, neq; senum miserti sunt.
Ain. ❡Cùm adhuc subsisteremus, defecerunt 17
oculi nostri ad auxilium nostrum vanum,
cùm respiceremus attenti ad gentẽ quæ sal-
nos uare non poterat.
Sadi. ❡Lubricauerunt vestigia nostra in iti- 18
nere platearum nostrarum, appropinquauit D
finis noster, completi sunt dies nostri, quia
uenit finis noster.
Coph. ❡Velociores fuerunt persecutores nostri 19
aquilis cæli: super mõtes persecuti sunt nos,
in deserto insidiati sunt nobis.
Res. ❡Spiritus oris nostri Christus Dominus 20
captus est in peccatis nostris: cui diximus,
In vmbra tua viuemus in Gentibus.
Sin. ❡Gaude & lætare filia Edom quæ habi- 21
tas in terra Hus: ad te quoq; perueniet ca-
lix, inebriaberis atq; nudaberis.
Thau. ❡Completa est iniquitas tua filia Sion, 22
non addet vltrà vt transmigret te: visita-
uit iniquitatem tuam filia Edom, discoope-
ruit peccata tua.

ORATIO IEREMIAE.

CAP. V.

Recordare Domine quid acciderit nobis: 1
intuere & respice opprobrium nostrum. A
❡Hæreditas nostra versa est ad alienos: do- 2
mus nostra ad extraneos. ❡Pupilli facti su- 3
mus absq; patre: matres nostræ quasi vi-
duæ. ❡Aquam nostram pecunia bibimus: li- 4
gna nostra pretio comparauimus. ❡Ceruici- 5
...13. bus nostris* minabamur, lassis non daba-
tur requies. ❡Aegypto dedimus manum, & 6
Assyrijs: vt saturaremur pane. ❡Patres no- 7
stri peccauerunt, & non sunt: & nos iniqui-
tates eorum portauimus. ❡Serui dominati 8
sunt nostri: non fuit qui redimeret de manu
eorum. ❡In animabus nostris afferebamus 9
panem nobis, à facie gladij in deserto. ❡Pellis B
nostra, quasi clibanus, exusta est à facie tem 10
pestatum famis. ❡Mulieres in Sion humi- 11
liauerunt, & virgines in ciuitatibus Iuda.
12 ❡Principes manu suspensi sunt: facies senum
13 non erubuerunt. ❡Adolescentibus impudice
abusi sunt: & pueri in ligno corruerunt.
14 ❡Senes defecerunt de portis: iuuenes de cho-
15 ro psallentium. ❡Defecit gaudium cordis no-
C stri: versus est in luctum chorus noster.
16 ❡Cecidit corona capitis nostri: væ nobis,
17 quia peccauimus. ❡Propterea mœstum fa-
ctum est cor nostrum: ideo contenebrati sunt
18 oculi nostri: ❡Propter montem Sion quia di-
19 sperijt: vulpes ambulauerunt in eo. ❡Tu au-
D tem Domine in æternum permanebis, solium
20 tuũ in generatione & generationẽ. ❡Quare
in perpetuũ obliuisceris nostri? derelinques
21 nos in longitudine dierum? ❡‖Conuerte nos Ier.31.b.18.
Domine ad te, & conuertemur: innoua dies
22 nostros, sicut à principio. ❡Sed proijciens re-
pulisti nos, iratus es cõtra nos vehementer.

PROPHETIA BARUCH.

CAP. I.

1 ET hæc verba libri quæ scripsit Ba-
A ruch filius Neriæ, filij Maasiæ, filij
Sedeciæ, filij Sedei, filij Helciæ in
2 Babylonia, ❡in anno quinto, in se-
ptimo die mensis in tempore quo ceperunt
Chaldæi Ierusalem: & succenderunt eam
3 igni. ❡Et legit Baruch verba libri huius ad
aures Iechoniæ filij Ioacim regis Iuda, & ad
aures vniuersi populi venientis ad librum:
4 ❡& ad aures potentium filiorum regum, &
ad aures presbyterorum, & ad aures populi,
à minimo vsque ad maximum eorum om-
nium habitantium in Babylonia, ad flumen
5 Sodi. ❡Qui audientes plorabant, & ieiuna-
6 bant, & orabant in conspectu Domini. ❡Et
B collegerunt pecuniam, secundùm quod potuit
7 vniuscuiusque manus: ❡& miserunt in Ie-
rusalem ad Ioacim filium Helciæ filij Salon
sacerdotem, & ad sacerdotes, & ad omnem
populum qui inuenti sunt cum eo in Ierusa-
8 lem. ❡cùm "acciperet' vasa templi Domini "acciperent
quæ ablata fuerant de templo, reuocare in
terram Iuda decima die mensis Siban, vasa
argentea quæ fecit Sedecias filius Iosiæ rex
9 Iuda, ❡postea quàm cepisset Nabuchodonosor
rex Babylonis Iechoniam, & principes, &
vinctos, & potentes, & populũ terræ ab Ie-
10 rusalẽ, & duxit eos* in Babylonẽ. ❡Et dixe- *vinctos
runt, Ecce misimus ad vos pecunias, de qui-
bus emite holocautomata, & thus, & facite
manna, & offerte pro peccato ad aram Do-
11 mini Dei nostri: ❡& orate pro vita Nabu-
chodonosor regis Babylonis, & pro vita Bal-
thasar filij eius, vt sint dies eorum sicut dies
12 cæli super terram: ❡& vt det Dominus vir-
C tutem nobis, & illuminet oculos nostros, vt
viuamus sub vmbra Nabuchodonosor regis

Babylonis, & sub umbra Balthasar filij eius,
& seruiamus eis multis diebus, & inueniamus gratiam in conspectu eorum. ¶ Et pro 13
nobisipsis orate ad Dominũ Deum nostrum:
quia peccauimus Domino Deo nostro, & non
est auersus furor eius à nobis usque in hunc
diem. ¶ Et legite librum istum quem misi- 14
mus ad vos recitari in tẽplo Domini, in die
Infr.2.b.6. solenni, & in die opportuno: ¶ & dicetis: ‖Do 15
mino Deo nostro iustitia: nobis autem con-
fusio faciei nostræ, sicut est dies hæc, omni
Iudæ & habitantibus in Ierusalem. ¶ Regi- 16
bus nostris, & principibus nostris, & sacer-
dotibus nostris, & prophetis nostris, & pa-
Dan.9.a.5. tribus nostris. ¶‖Peccauimus ante Dominũ 17
Deum nostrum, & non credidimus, diffiden-
tes in eum: ¶ & non fuimus subiectibiles il- 18
li, & non audiuimus vocem Domini Dei no D
stri, ut ambularemus in mandatis eius quæ
dedit nobis. ¶ A die qua eduxit patres no- 19
stros de terra Aegypti, usq; ad diem hanc
eramus incredibiles ad Dominũ Deum no-
strum: & dissipati recessimus, ne audiremus
Deu.28.b.15 vocem ipsius. ¶‖Et adhæserunt nobis multa 20
mala & maledictiones, quæ constituit Domi-
nus Moysi seruo suo: qui eduxit patres no-
stros de terra Aegypti, dare nobis terram
fluentem lac & mel, sicut hodierna die. ¶ Et 21
non audiuimus vocem Domini Dei nostri
secundum omnia verba prophetarũ quos mi-
-.4. sit ad nos, - & ad iudices nostros': ¶ & abi- 22
uimus vnusquisq; in sensum cordis nostri
maligni, operari dijs alienis, facientes mala
ante oculos Domini Dei nostri.

CAP. II.

Propter quod statuit Dominus Deus no- 1
ster verbum suum quod locutus est ad A
nos, & ad iudices nostros qui iudicauerunt
*in *Israel, & ad reges nostros, & ad principes
nostros, & ad omnem Israel, & Iuda: ¶ vt 2
adduceret Dominus super nos mala magna
quæ non sunt facta sub cælo quemadmodum
Deu.28.f.53 facta sunt in Ierusalem, ‖ secundũ quæ scri-
pta sunt in lege Moysi, ¶ vt manducaret ho- 3
mo carnes filij sui, & carnes filiæ suæ. ¶ Et 4
dedit eos sub manu regum omnium qui sunt
in circuitu nostro in improperium & in de-
solationem, & in omnibus populis in quibus
nos dispersit Dominus. ¶ Et facti sumus sub- 5
tus & non suprà: quia peccauimus Domino
Deo nostro, non obaudiendo voci ipsius. ¶‖Do 6
Sup.1.c.15. mino Deo nostro iustitia: nobis autem & pa- B
tribus nostris confusio faciei, sicut est dies
hæc. ¶ Quia locutus est Dominus super nos 7
omnia mala hæc quæ venerũt super nos: ¶ & 8
non sumus deprecati faciem Domini Dei no
stri, vt reuerteremur vnusquisq; nostrum à
vijs nostris pessimis. ¶ Et vigilauit Domi- 9
nus in malis, & adduxit ea super nos: quia
iustus est Dominus in omnibus operibus
suis quæ mandauit nobis. ¶ & non audiui- 10
mus vocem ipsius, vt iremus in præceptis
11 Domini quæ dedit ante faciẽ nostram. ¶‖Et Dan.9.d.15.
nunc Domine Deus Israel, qui eduxisti po-
pulum tuum de terra Aegypti in manu va-
lida, & in signis, & in prodigijs, & in vir-
tute tua magna, & in brachio excelso, & fe-
12 cisti tibi nomen sicut est dies iste: ¶ peccaui-
C mus, impiè egimus, iniquè gessimus Domi-
ne Deus noster, in omnibus iustitijs tuis.
13 ¶ Auertatur ira tua à nobis: quia derelicti
sumus pauci inter gẽtes, vbi dispersisti nos.
14 ¶ Exaudi Domine preces nostras, & oratio-
nes nostras, & educ nos propter te: & da no-
bis inuenire gratiam ante faciem eorum qui
15 nos abduxerunt: ¶ vt sciat omnis terra quia
D tu es Dominus Deus noster, & quia nomen
tuum inuocatum est super Israel, & super
16 genus ipsius. ¶ Respice Domine de domo san-
cta tua in nos, & inclina aurem tuam, &
17 exaudi nos. ¶ ‖ Aperi oculos tuos & vide: Deu.26.c.15
quia‖non mortui qui sunt in inferno, quorũ Isa 63.d.15.
spiritus acceptus est a visceribus suis, dabũt 64.c.9.
18 honorem & iustificationem Domino: ¶ sed a- Ps.115.d.17.
nima quæ tristis est super magnitudinẽ ma-
li, & incedit curua & infirma, & oculi defi-
cientes, & anima esuriens dat tibi gloriam
19 & iustitiam Domino. ¶ Quia non secundùm
iustitias patrum nostrorum nos fundimus
-preces, & petimus' misericordiam ante -.10.
20 conspectum tuum Domine Deus noster: ¶ sed
quia misisti iram tuam, & furorem tuum
super nos, sicut locutus es in manu puerorum
21 tuorum prophetarum, ¶ dicens, Sic dicit
Dominus, ‖ Inclinate humerum vestrum & Iere.27.b.8.
ceruicem vestram, & opera facite regi Ba- b.11.
E bylonis: & sedebitis in terra quam dedi pa-
22 tribus vestris. ¶ Quod si non *audieritis vo- *feceritis
cem Domini Dei vestri operari regi Baby- nec
loniæ: defectionem vestram faciam de ciui-
23 tatibus Iuda, & à foris Ierusalem, ¶ & au-
feram a vobis vocem iucunditatis, & vo-
cem gaudij & vocem sponsi, & vocem spon-
sæ, & erit omnis terra sine vestigio ab inha-
24 bitantibus eam. ¶ & non audierunt vocem
tuam, vt operarentur regi Babylonis: & sta-
tuisti verba tua quæ locutus es in manibus
puerorum tuorum prophetarũ, vt transfer-
rentur ossa regum nostrorum & ossa patrum
25 nostrorum de loco suo, ¶ & ecce proiecta sunt
in calore solis, & in gelu noctis: & mortui
sunt in doloribus pessimis in fame, & in gla
26 dio, & in emissione. ¶ Et posuisti templum,
F in quo inuocatum est nomen tuum in ipso,
sicut hæc dies, propter iniquitatem domus
27 Israel, & domus Iuda. ¶ Et fecisti in nobis
Domine Deus noster secundùm omnem bo-
nitatem tuam, & secundum omnem mise-
28 rationem tuam illam magnam. ¶ sicut lo-
cutus es in manu pueri tui Moysi in die qua
præcepisti ei scribere legem tuam coram fi- Leu.26.b.14
29 lijs Israel, ¶ dicens, ‖Si non audieritis vocem Deu.28.b.15
meam,

meam, multitudo hæc magna conuertetur in
minimam inter Gentes, quo ego eos disper-
gam: ¶ quia scio quod me nõ audiet populus. 30
populus est enim duræ ceruice: & cõuertetur
ad cor suum in terra captiuitatis suæ: ¶ & 31
scient quia ego sum Dominus Deus eorum: G
& dabo eis cor, & intelligẽt: & aures, & au-
dient. ¶ Et laudabunt me in terra captiuita- 32
tis suæ, & memores erunt nominis mei. ¶ Et 33
auertent se a dorso suo duro, & à maligni-
tatibus suis: quia reminiscentur viam patrũ
suorum qui peccauerunt in me. ¶ Et reuoca- 34
bo illos in terram quam iuraui patribus eo-
rum Abraham, Isaac, & Iacob, & domina-
buntur eius: & multiplicabo eos, & non mi-
norabuntur. ¶ Et statuam illis testamentum 35
alterum sempiternum, vt sim illis in Deum,
& ipsi erunt mihi in populum: & non mo-
uebo amplius populum meum filios Israël à
terra quam dedi illis.

CAP. III.

ET nunc Domine omnipotẽs Deus Israël, 1
anima in angustijs, & spiritus anxius A
clamat ad te: ¶ audi Domine, & miserere, 2
quia Deus es misericors, & miserere nostri:
quia peccauimus ante te. ¶ Quia tu sedes in 3
sempiternum, & nos peribimus in æuum?
¶ Domine omnipotens Deus Israël, audi nũc 4
orationem mortuorũ Israël, & filiorum ipso-
rũ qui peccauerũt ante te, & non audierunt
vocem Domini Dei sui, & agglutinata sunt
nobis mala. ¶ Noli meminisse iniquitatum 5
patrum nostrorum, sed memento manus tuæ
& nominis tui in tempore isto: ¶ quia tu es 6
Dominus Deus noster, & laudabimus te Do
mine. ¶ quia propter hoc dedisti timorem tuũ 7
in cordibus nostris, & vt inuocemus nomen
tuum, & laudemus te in captiuitate nostra,
quia conuertimur ab iniquitate patrum no-
strorum qui peccauerunt ante te. ¶ Et ecce 8
nos in captiuitate nostra sumus hodie, qua
nos dispersisti in improperium, & in maledi-
ctum, & in peccatum, secundum omnes ini-
quitates patrum nostrorum, qui recesserunt
a te Domine Deus noster. ¶ Audi Israël mã- 9
data vitæ: auribus percipe, vt scias pruden B
tiam. ¶ Quid est Israël quod in terra inimi- 10
corum es? ¶ inueterasti in terra aliena, coin- 11
quinatus es cum mortuis: deputatus es cum
descendentibus in infernum. ¶ Dereliquisti 12
fontem sapientiæ, ¶ nam si in via Dei am- 13
bulasses, habitasses vtique in pace super ter-
ram. ¶ Disce vbi sit prudẽtia, vbi sit virtus, 14
vbi sit intellectus: vt scias simul vbi sit lon-
giturnitas vitæ & victus, vbi sit lumen o-
culorũ & pax. ¶ Quis inuenit locum eius? & 15
quis intrauit in thesauros eius? ¶ Vbi sunt 16
principes Gentium, & qui dominantur super
bestias quæ sunt super terram? ¶ qui in aui- 17
bus cæli ludunt, ¶ qui argentũ thesaurizãt, 18
& aurum in quo confidunt homines: & non
est finis acquisitionis eorum? qui argentũ fa
bricant, & solliciti sunt, nec est inuẽtio operũ
19 illorum? ¶ exterminati sunt, & ad inferos de-
scenderunt, & alij loco eorum exurrexerunt.
20 ¶ Iuuenes viderunt lumẽ & habitauerũt su
C per terram: viã autem disciplinæ ignorauе-
21 runt, ¶ neq; intellexerunt semitas eius, neq;
filij eorum susceperunt eam, a facie ipsorum
22 longe facta est: ¶ non est audita in terra Cha
23 naan, neque visa est in Theman. ¶ Filij quo-
que Agar qui exquirunt prudentiam quæ de
terra est, negotiatores terræ, & Theman, &
fabulatores, & exquisitores prudẽtiæ & in-
telligentiæ: viam autem sapientiæ nescierũt:
24 neque commemorati sunt semitas eius. ¶ O
Israël, quàm magna est domus Dei, & in-
25 gens locus possessionis eius. ¶ Magnus est, &
26 non habet finem: excelsus & immensus. ¶ Ibi
fuerunt gigantes nominati illi qui ab initio
fuerunt, statura magna, scientes bellum.
27 ¶ Non hos elegit Dominus, neque viam disci-
28 plinæ "inuenerunt': propterea perierũt. ¶ Et "dedit illis
quoniam non habuerunt sapientiam, inse- 3.
29 rierunt propter suam insipientiam. ¶ Quis
ascendit in cælum, & accepit eam, & dedu-
30 xit eam de nubibus? ¶ Quis transfretauit
D mare, & inuenit illã, & attulit illam super
31 aurum electũ? ¶ Non est qui possit scire vias
32 eius, neque qui exquirat semitas eius: ¶ sed
qui scit vniuersa, nouit eam, & adinuenit
eam prudentia sua: qui præparauit terrã in
æterno tempore, & repleuit eam pecudibus &
33 quadrupedibus: ¶ qui emittit lumen, & va-
dit: & vocauit illud, & obedit illi in tremo-
34 re. ¶ Stellæ autẽ dederunt lumen in custodijs
35 suis, & lætatæ sunt: ¶ vocatæ sunt, & dixe-
runt, Adsumus, & luxerunt ei cum iucun-
36 ditate, qui fecit illas. ¶ Hic est Deus noster,
37 & non æstimabitur alius aduersus eũ. ¶ Hic
adinuenit omnem viam disciplinæ, & tra-
didit illam Iacob puero suo, & Israël dilecto
38 suo. ¶ Post hæc in terris visus est, & cum ho-
minibus conuersatus est.

CAP. IIII.

1 HIc liber mandatorum Dei, & lex quæ
A est in æternum: omnes qui tenent eam,
peruenient ad vitam: qui autem dereliquе-
2 runt eam, in mortem. ¶ Conuertere Iacob, &
apprehende eam, ambula per viam ad splen
3 dorem eius contra lumen eius. ¶ Ne tradas
alteri gloriam tuã, & dignitatem tuam gẽti
4 alienæ. ¶ Beati sumus Israël: quia quæ Deo
5 placent, manifesta sunt nobis. ¶ Animæquior
6 esto populus Dei, memorabilis Israël: ¶ ve-
numdati estis Gentibus, non in perditionem:
sed propter quod in ira Dei ad iracundiam
prouocastis Dominum, traditi estis aduersa-
7 rijs. ¶ Exacerbastis enim eum qui fecit vos,
B Deum æternum, immolantes dæmonijs, &
8 non Deo. ¶ Obliti enim estis eum qui nutri-
uit vos, & contristastis nutricẽ vestram Ie-
n 5 rusalem.

rusalem. ¶ Vidit enim iracundiam à Deo 9
Vicinitates venientem vobis, & dixit: Audite "confines'
Sion, adduxit enim mihi Deus luctum ma-
gnum: ¶ vidi enim captiuitatem populi mei, 10
filiorum meorum & filiarum, quam super-
duxit illis æternus. ¶ Nutriui enim illos cum 11
iucunditate: dimisi autem illos cum fletu &
luctu. ¶ Nemo gaudeat super me viduam & 12
desolatam: à multis derelicta sum propter
peccata filiorum meorum, quia declinauerũt
à lege Dei. ¶ Iustitias autem ipsius nescie- 13
runt, nec ambulauerunt per vias mandato- C
rum Dei, neque per semitas veritatis eius
cum iustitia ingreßi sunt. ¶ Veniant confines 14
Sion, & memorentur captiuitatem filiorum
& filiarum mearum, quam superduxit illis
æternus. ¶ Adduxit enim super illos gentem 15
de longinquo, gentem improbam, & alterius
linguæ: ¶ qui non sunt reueriti senem, neque 16
puerorum miserti sunt, & adduxerunt di-
lectos viduæ, & a filijs vnicam desolauerũt.
¶ Ego autem quid possum adiuuare vos? 17
¶ Qui enim adduxit super vos mala, ipse 18
vos eripiet de manibus inimicorum vestro-
rum. ¶ Ambulate filij, ambulate: ego enim 19
derelicta sum sola. ¶ Exui me stola pacis, in- 20
dui autem me sacco obsecrationis, et clamabo D
ad Altißimũ in diebus meis. ¶ Animæquio- 21
res estote filij, clamate ad Dominum, & eri-
piet vos de manu principũ inimicorũ. ¶ Ego 22
enim speraui in æternum salutem vestram:
& venit mihi gaudiũ à sancto super mise-
ricordia, quæ veniet vobis ab æterno salu-
tari nostro. ¶ Emisi enim vos cum luctu & 23
ploratu: reducet autem vos mihi Dominus
cum gaudio & iucunditate in sempiternum.
¶ Sicut enim viderunt vicinæ Sion capti- 24
uitatem vestram à Deo: sic videbunt & in E
celeritate salutem vestrã à Deo, quæ super-
ueniet vobis cum honore magno, & splen-
dore æterno. ¶ Filij patienter sustinete iram, 25
quæ superuenit vobis: persecutus est enim
te inimicus tuus, sed cito videbitis perdi-
tionem ipsius: & super ceruices ipsius a-
scendes. ¶ Delicati mei ambulauerunt vias 26
asperas: ducti sunt enim vt grex direptus
ab inimicis. ¶ Animæquiores estote filij, & 27
proclamate ad Dominum: erit enim me-
moria vestra ab eo qui duxit vos. ¶ Sicut e- 28
nim fuit sensus vester vt erraretis à Deo: F
decies tantum iterum conuertentes requi-
retis eum. ¶ Qui enim induxit vobis mala, 29
ipse rursum adducet vobis sempiternam iu-
cunditatem cũ salute vestra. ¶ Animæquior 30
esto Ierusalem: exhortatur enim te qui te
nominauit. ¶ Nocentes peribunt, qui te ve- 31
xauerunt: & qui gratulati sunt in tua rui-
na, punientur. ¶ Ciuitates quibus seruie- 32
runt filij tui, punientur: & quæ accepit filios
tuos. ¶ Sicut enim gauisa est in tua ruina, 33
& læta est in casu tuo: sic contristabitur

34 in sua desolatione. ¶ Et amputabitur exul-
tatio multitudinis eius, & gaudimonium
35 eius erit in luctũ. ¶ Ignis enim superueniet
ei ab æterno in longiturnis diebus, & habi-
G tabitur à dæmonijs in multitudine tẽporis.
36 ¶ ‖ Circumspice Ierusalem ad Orientem, & Inf.5.b.5.
vide iucunditatem à Deo tibi venientem.
37 ¶ Ecce enim veniunt filij tui quos dimisisti
dispersos: veniunt collecti ab Oriente vsque
ad Occidentem, in verbo sancti gaudentes in
in honorem Dei.

CAP. V.

1 Exue te Ierusalẽ stola luctus & vexatio-
A nis tuæ: & indue te decore & honore e-
ius quæ à Deo tibi est sempiterna gloria.
2 ¶ Circundabit te diploide à Deo iustitiæ, &
impone mitram capiti tuo honoris æterni.
3 ¶ Deus enim ostendet splendorem suum in
4 te, qui sub cælo est. ¶ Nominabitur enim tibi
nomen tuum à Deo in sempiternũ, Pax iu-
5 stitiæ & honor pietatis. ¶ Exurge Ierusalẽ &
B sta in excelso: & ‖ circumspice ad Orientem, Sup.4.g.36.
& vide collectos filios tuos ab Oriente sole
vsq; ad Occidentem, in verbo sancti gauden-
6 tes Dei memoria. ¶ Exierũt enim abs te pe-
dibus ducti ab inimicis: adducet autem illos
Dominus ad te portatos in honorem sicut fi-
7 lios regni. ¶ Constituit enim Deus humiliare
C omnem montem excelsum, & rupes peren-
nes, & conualles replere in æqualitatem ter-
ræ: vt ambulet Israël diligenter in honorem
8 Dei. ¶ Obumbrauerunt autem & syluæ, &
D omne lignum suauitatis Israël mandato Dei.
9 ¶ Adducet enim Deus Israël cum iucundita-
te in lumine maiestatis suæ cum misericor-
dia & iustitia quæ est ex ipso.

CAP. VI.

Exemplar epistolæ quam misit Ieremias
ad "abducendos' captiuos in Babyloniam à "abductos
rege Babyloniorum, vt annuntiaret illis se- 14.
cundùm quod præceptum est illi a Deo.

1 Propter peccata quæ peccastis ante Deum Ier.25.b.9.
A abducemini in Babyloniam captiui à Na-
2 buchodonosor rege Babyloniorum. ¶ Ingreßi
itaque in Babylonem, eritis ibi annis plu-
rimis & temporibus longis vsque ad gene-
rationes septem: post hæc autem adducam
3 vos inde cum pace. ¶ ‖ Nunc autem videbi- Isa.44.b.10
tis in Babylonia deos aureos & argenteos, 46.b.6.&.7.
& lapideos & ligneos in humeris portari,
4 ostentantes metum Gentibus. ¶ Videte ergo
ne & vos similes efficiamini factis alienis,
& metuatis, & metus vos capiat in ipsis.
5 ¶ Visa itaque turba de retro & ab ante a-
dorantes, dicite in cordibus vestris: Te
6 oportet adorari Domine. ¶ Angelus enim
meus vobiscum est: ipse autem exquiram a-
7 nimas vestras. ¶ Nam lingua ipsorum polita
à fabro, ipsa etiam inaurata & inargentata
8 falsa sunt: & non possunt loqui. ¶ Et sicut
virgini amanti ornamenta: ita accepto auro
fabri-

fabricati ſunt. ¶ Coronas certè aureas ha- 9
bent ſuper capita ſua dij illorum: vnde ſub-
trahunt ſacerdotes ab eis aurum & argen- B
tum, & erogant illud in ſemetipſis. ¶ Dant 10
autem & ex ipſo proſtitutis, & meretrices
ornant: & iterū cùm receperint illud à me-
retricibus, ornant deos ſuos. ¶ Hi autem non 11
liberantur ab ærugine & tinea. ¶ Opertis au 12
tem illis veſte purpurea, extergunt faciem
ipſorum propter puluerem domus, qui eſt plu
rimus inter eos. ¶ Sceptrum autem habet vt 13
homo, ſicut iudex regionis qui in ſe peccan-
tem non interficit. ¶ Habet etiam in manu 14
gladium & ſecurim: ſe autem de bello et a la
tronibus non liberat. Vnde vobis notum ſit,
* timueritis *quia non ſunt dij. ¶ Non ergo * veneremini* 15
eos. Sicut enim vas hominis confractū in-
utile efficitur: tales ſunt & dij illorum. ¶ Con 16
ſtitutis illis in domo, oculi eorum pleni ſunt
puluere à pedibus introeuntium. ¶ Et ſicut 17
alicui qui regem offendit, circumſepta ſunt
ianuæ, aut ſicut ad ſepulchrum adductū mor
tuum: ita tutantur ſacerdotes oſtia clauſu-
ris & ſeris, ne à latronibus expolientur. ¶ Lu 18
cernas accendunt illis, & quidem multas,
ex quibus nullam videre poſſunt: ſunt autē
ſicut trabes in domo. ¶ Corda vero eorum di- 19
cunt elingere ſerpentes qui de terra ſunt, dū
comedunt eos, & veſtimentum ipſorum, &
non ſentiunt. ¶ Nigræ fiunt facies eorum à 20
fumo, qui in domo fit. ¶ Supra corpus eorum, 21
& ſupra caput eorum volant noctuæ & hi- C
rundines, & aues etiam, ſimiliter & catta.
¶ Vnde ſciatis quia non ſunt dij. Ne ergo ti- 22
mueritis eos. ¶ Aurum etiam quod habēt, ad 23
ſpeciem eſt. Niſi aliquis exterſerit æruginem
non fulgebunt: neque enim dum conflaren-
Iſa.46.b.6. *tur, ſentiebāt. ¶ ‖ Ex omni pretio empta ſunt* 24
c.7. *in quibus ſpiritus non ineſt ipſis. ¶ Sine pe-* 25
Sup.6.a.3. *dibus ‖ in humeris portantur, oſtentantes*
ignobilitatem ſuam hominibus. Confundan
tur etiam qui colunt ea. ¶ Propterea ſi ceci- 26
derint in terrā, à ſemetipſis non conſurgunt:
neq; ſi quis ſtatuerit eū rectum, per ſemet-
* humeri *ipſum ſtabit: ſed ſicut mortuis * munera eo-*
rum illis apponentur. ¶ Hoſtias illorum ven 27
dunt ſacerdotes ipſorum, & abutuntur: ſi-
militer & mulieres eorum decerpentes, neq;
infirmo, neque mendicanti aliquid imper-
tiunt. ¶ de ſacrificijs eorū fœtæ & menſtrua- 28
tæ contingunt. Scientes itaque ex his quia
non ſunt dij, ne timeatis eos. ¶ Vnde enim 29
vocantur dij? Quia mulieres apponunt dijs
argenteis, & aureis, & ligneis: ¶ & in domi- 30
bus eorum ſacerdotes ſedent, habentes tuni-
cas ſciſſas, & capita & barbam raſam, quo-
rum capita nuda ſunt. ¶ Rugiunt autem cla 31
mantes contra deos ſuos, ſicut in cœna mor-
tui. ¶ Veſtimenta eorum auferunt ſacerdo- 32
tes, & veſtiunt vxores ſuas & filios ſuos.
¶ Neque ſi quid mali patiuntur ab aliquo, 33

D *neque ſi quid boni, poterunt retribuere: neq;*
regem conſtituere poſſunt, neque auferre.
34 *¶ Similiter neque dare diuitias poſſunt, ne-*
que malum retribuere. Si quis illis votum
vouerit, & non reddiderit: neque hoc requi-
35 *runt. ¶ Hominem à morte non liberant, neq;*
36 *infirmum a potentiori eripiunt. ¶ Hominem*
cæcum, ad viſum non reſtituunt: de neceſſi-
37 *tate hominem non liberabunt. ¶ Viduæ non*
miſerebuntur, neque orphanis benefacient.
38 *¶ Lapidibus de monte ſimiles ſunt dij illorū,*
lignei & lapidei, & aurei & argentei. Qui
39 *autem colunt ea, confundentur. ¶ Quomodo*
ergo æſtimandum eſt, aut dicendum illos eſſe
40 *deos. ¶ Adhuc enim ipſis Chaldæis non hono-*
rantibus ea: qui cùm audierint mutum non
poſſe loqui, offerunt illud ad Bel, poſtulantes
41 *ab eo loqui: ¶ quaſi poſſint ſentire qui nō ha*
bent motum. & ipſi cùm intellexerint, relin-
quent ea: ſenſum enim nō habent ipſi dij il-
42 *lorum. ¶ Mulieres autem circundatæ funibus*
43 *in vijs ſedent, ſuccēdentes oſſa oliuarū. ¶ Cū*
E *aūt aliqua ex ipſis attracta ab aliquo tran-*
ſeunte dormierit cum eo, proximæ ſuæ expro
brat, quod ea non ſit digna habita, ſicut ipſa
44 *neque funis eius diruptus ſit. ¶ Omnia aūt*
quæ illis fiunt, falſa ſunt. Quomodo æſtiman
45 *dum aut dicendum eſt illos eſſe deos? ¶ A fa-*
bris autem & ab aurificibus facta ſunt. Ni-
hil aliud erunt niſi id quod volunt eſſe ſacer
46 *dotes. ¶ Aurifices etiam ipſi qui ea faciunt,*
non ſunt multi temporis. Nunquid ergo poſ-
ſunt ea quæ fabricata ſunt ab ipſis, eſſe dij?
47 *¶ Reliquerunt autē falſa & opprobrium po-*
48 *ſtea futuris. ¶ Nam cùm ſuperuenerit illis*
*prælium, & mala cogitant ſacerdotes * poſt* *. 8.
49 *ſe, vbi ſe abſcondant cum illis. ¶ Quomodo*
ergo ſentiri debeant quoniā dij ſunt, qui nec
de bello ſe liberant, neq; de malis ſe eripiūt?
50 *¶ Nā cùm ſint lignea & inaurata, & inar-*
gentata, ſcietur poſteà quia falſa ſunt, ab v-
niuerſis Gentibus & regibus: quæ manifeſta
ſunt, quia non ſunt dij, ſed opera manuū ho-
51 *minum, & nullum Dei opus cum illis. ¶ Vnde*
ergo notū eſt, quia nō ſunt dij, ſed opera ma-
nuū hominū, & nullū Dei opus in ipſis eſt?
52 *¶ Regem regioni non ſuſcitant, neq; pluuiam*
53 *hominibus dabunt. ¶ Iudiciū quoque non di-*
ſcernent, neq; regiones liberabunt ab iniu-
F *ria: quia nihil poſſunt, ſicut cornicula inter*
54 *mediū cæli & terræ. ¶ Etenim cum inciderit*
ignis in domum deorum ligneorū & argen-
teorum, & aureorū, ſacerdotes quidem ipſo-
rum fugient, & liberabuntur: ipſi vero ſicut
55 *trabes in medio comburentur. ¶ Regi autem*
& bello non reſiſtent. Quomodo ergo æſti-
mandum eſt, aut recipiendum quia dij ſunt?
56 *¶ Non a furibus, neq; à latronibus ſe libera-*
bunt dij lignei, & lapidei, et inaurati, & in-
57 *argētati, quibus iniqui fortiores ſunt. ¶ Au-*
rum & argentū, & veſtimentum quo operti
ſunt.

funt, auferent illis, & abibunt, nec sibi au-
xilium ferent. ⁋ *Itaque melius est esse regem* 58
ostentantem virtutem suam: aut vas in do
mo vtile, in quo gloriab tur: qui possidet il-
lud: vel ostium in domo, quod custodit quæ
in pace sunt: quam falsi dij. ⁋ *Sol quidem &* 59
luna, ac sydera cùm sint splendida & emissa
ad vtilitates obaudiunt. ⁋ *Similiter & ful-* 60
gur cùm apparuerit, perspicuum est: idipsum
autem & spiritus in omni regione spirat.
⁋ *Et nubes quibus cùm imperatum fuerit à* 61
Deo perambulare in vniuersum orbem, per-
ficiunt quod imperatum est eis. ⁋ *Ignis e-* 62
tiam missus desuper vt consumat montes &
sylnas, facit quod præceptum est ei. Hæc au-
tem, neque speciebus, neque virtutibus vni
eorum similia sunt. ⁋ *Vnde neque existi-* 63
mandum est, neque dicendum illos esse deos, G
quando non possunt neque iudicium iudica-
re, neque quicquã facere hominibus. ⁋ *Scien-* 64
tes itaque quia non sunt dij, ne ergo timue-
ritis eos. ⁋ *Neque enim regibus maledicent,* 65
neque benedicent. ⁋ *Signa etiam in cœlo gen* 66
tibus non ostendunt, neque vt sol lucebunt,
neque illuminabunt vt luna. ⁋ *Bestiæ me-* 67
liores sunt illis, quæ possunt fugere sub tectũ
ac prodesse sibi. ⁋ *Nullo itaque modo nobis est* 68
manifestum quia sunt dij: propter quod ne
timeatis eos. ⁋ *Nam sicut in cucumerario for* 69
mido nihil custodit, ita sunt dij illorũ lignei,
& argentei, & inaurati. ⁋ *Eodem modo & in* 70
horto spina alba, supra quam omnis auis se-
det. Similiter & mortuo proiecto in tenebris
similes sunt dij illorum lignei, & inaurati,
& inargentati. ⁋ *A purpura quoque & mar* 71
more quæ supra illos tenent, scietis itaque
quia non sunt dij. Ipsi etiam postremo come-
duntur, & erunt opprobrium in regione.
⁋ *Melior est homo iustus qui non habet sima-* 72
lachra: nam erit longe ab opprobrijs.

PROPHETIA EZECHIELIS.

CAPVT I.

ET *factum est in trisesimo anno, in* 1
quarto, in quinta mensis: cùm essem A
in medio captiuorum ‖ *iuxta fluuium*
Inf.3.f.23. 9.d.20. *Chobar, aperti sunt cœli, & vidi vi-*
siones Dei. ⁋ *In quinta mensis, ipse est an-* 2
nus quintus transmigrationis regis Ioachin,
⁋ *factum est verbum Domini ad Ezechie-* 3
lem filium Buzi sacerdotem in terra Chal-
dæorum, ‖ *secus flumen Chobar: & facta est*
Inf.3.f.23. 9.d.20. *super eum ibi manus Domini.* ⁋ *Et vidi, &* 4
ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone,
& nubes magna, & ignis inuoluens, & splen B
dor in circuitu eius: & de medio eius quasi
species electri, id est, de medio ignis, ⁋ *& ex* 5
medio eius similitudo quatuor animalium:
& hic aspectus eorum, similitudo hominis in
6 *eis.* ⁋ *Et quatuor facies vni: & quatuor pen*
7 *na vni.* ⁋ *Et pedes eorum pedes recti, &*
planta pedis eorum quasi planta pedis vi-
tuli, & scintillæ quasi aspectus æris canden-
8 *tis.* ⁋ *Et manus hominis sub pennis eorum*
in quatuor partibus: & facies & pennas per
9 *quatuor partes habebant.* ⁋ *Iunctæq; erant*
C *pennæ eorum alterius ad alterum: non reuer*
tebantur cùm incederent: sed vnumquodque
10 *ante faciem suam gradiebatur.* ⁋ *Similitudo*
autem vultus eorum, facies hominis, & fa-
cies leonis à dextris ipsorum quatuor: facies
autẽ bouis, à sinistris ipsorum quatuor: & fa
11 *cies aquilæ desuper ipsorum quatuor.* ⁋ *Et* ‒.6.
facies eorum, & pennæ eorum extentæ desu-
per, duæ pennæ singulorum iungebantur,
12 *& duæ tegebant corpora eorum.* ⁋ *& vnum-*
quodque eorum coram facie sua ambulabat:
vbi erat impetus spiritus, illuc gradieban-
tur, nec reuertebantur cùm ambularent.
13 ⁋ *Et similitudo animalium, & aspectus eorũ*
quasi carbonum ignis ardentium, & quasi
D *aspectus lampadarum. Hæc erat visio dis-*
currens in medio animalium splendor ignis,
14 *& de igne fulgur egrediens.* ⁋ *Et animalia*
ibant, & reuertebantur in similitudinem
15 *fulguris coruscantis.* ⁋ *Cùmq; aspicerem a-*
nimalia, apparuit rota vna super terram
16 *iuxta animalia, habens quatuor facies,* ⁋ *&*
aspectus rotarum, & opus earum quasi visio
maris: & vna similitudo ipsarum quatuor:
& aspectus earum & opera, quasi sit rota in
17 *medio rotæ.* ⁋ *Per quatuor partes earum eun*
tes ibant: & non reuertebantur cùm am-
18 *bularent.* ⁋ *Statura quoque erat rotis, &* Inf.9.c.12.
altitudo, & horribilis aspectus: ‖ *& totum*
corpus oculis plenum in circuitu ipsarum
19 *quatuor.* ⁋ *Cùmque ambularent animalia,*
ambulabant pariter & rotæ iuxta ea: & cùm
E *eleuarentur animalia de terra, eleuabantur*
20 *simul & rotæ.* ⁋ *Quocunque ibat spiritus il-*
luc eunte spiritu, & rotæ pariter eleuaban-
tur, sequentes eum. Spiritus enim vitæ erat
21 *in rotis.* ⁋ *Cum euntibus ibant, & cum stan-*
tibus stabant, & cum eleuatis à terra, pari-
ter eleuabantur & rotæ, sequentes ea: quia
22 *spiritus vitæ erat in rotis.* ⁋ *Et similitudo*
F *super capita animalium, firmamenti, quasi*
aspectus crystalli horribilis, & extenti super
23 *capita eorum desuper.* ⁋ *Sub firmamento au-*
tem pennæ eorum rectæ alterius ad alterum
vnumquodque duabus alis velabat corpus
24 *suum, & alterum similiter velabatur.* ⁋ *Et*
audiebam sonum alarum quasi sonum a-
quarum multarum, quasi sonum sublimis
Dei cùm ambularent, quasi sonus erat mul-
titudinis vt sonus castrorum. cùmque sta-
25 *rent, demittebantur pennæ eorum.* ⁋ *Nam*
G *cùm fieret vox super firmamentum quod e-*
rat super caput eorum, stabant, & submit-
26 *tebant alas suas.* ⁋ *Et super firmamentum*
quod

quod erat imminens capiti eorum, quasi
aspectus lapidis sapphiri similitudo throni:
& super similitudinem throni, similitudo
quasi aspectus hominis desuper. ¶ Et vidi 27
quasi speciem electri, velut aspectum ignis
intrinsecus eius per circuitum, a lumbis e-
ius & desuper: & à lumbis eius usque deor-
sum, vidi quasi speciem ignis splendentis in
circuitu. ¶ Velut aspectum arcus cùm fuerit 28
in nube in die pluuia, hic erat aspectus splen
doris per gyrum.

CAP. II.

HAec visio similitudinis gloriæ Domini, 1
& vidi, & cecidi in faciem meam, & A
audiui vocem loquentis. Et dixit ad me,
Fili hominis sta super pedes tuos, & loquar
tecum. ¶ Et ingressus est in me spiritus post- 2
quam locutus est mihi, & statuit me supra
pedes meos: & audiui loquentem ad me, ¶ & 3
dicentem, Fili hominis, mitto ego te ad filios
Israel, ad Gentes apostatrices, quæ recesse-
*ipsi & i. runt à me: * patres eorum prauaricati sunt B
pactum meum usque ad diem hanc. ¶ Et fi- 4
lij dura facie & indomabili corde sunt, ad
quos ego mitto te: & dices ad eos, Hæc dicit
Dominus Deus. ¶ Si fortè vel ipsi audiant, 5
& si forte quiescant, quoniam domus exa-
sperans est: & scient quia propheta fuerit in
medio eorum. ¶ Tu ergo fili hominis ne ti- 6
meas eos, neque sermones eorum metuas: C
quoniam increduli & subuersores sunt te-
cum, & cum scorpionibus habitas. verba eo-
rum ne timeas, & vultus eorum ne formi-
des: quia domus exasperans est. ¶ Loquêris 7
ergo verba mea ad eos, si fortè audiant, &
quiescant: quoniam irritatores sunt. ¶ Tu 8
autem fili hominis audi quæcunque loquor D
ad te: & noli esse exasperans sicut domus
exasperatrix est: aperi os tuum, & comede
quæcunque ego do tibi. ¶ Et vidi, & ecce, ma 9
nus missa ad me, in qua erat inuolutus li-
Apo.5.a.1. ber: ¶ & expandit illum coram me, ‖ qui erat 10
scriptus intus & foris: & scripta erant in eo
lamentationes, & carmen, & væ.

CAP. III.

ET dixit ad me, Fili hominis quodcunque 1
inueneris, comede: comede volumen istud A
& vadens loquere ad filios Israel. ¶ Et ape- 2
rui os meum, & cibauit me volumine illo:
¶ & dixit ad me, Fili hominis venter tuus 3
comedet, & viscera tua complebuntur vo-
Apo.10.d.9. d.10. lumine isto, quod ego do tibi. ‖ Et comedi il-
lud & factum est in ore meo sicut mel dulce.
¶ Et dixit ad me, Fili hominis, vade ad do- 4
mum Israel, & loquêris verba mea ad eos:
¶ Non enim ad populum profundi sermonis, 5
& ignotæ linguæ tu mittêris, ad domum Is-
rael: ¶ neque ad populos multos profundi ser 6
monis & ignotæ linguæ, quorum non possis
audire sermones: & si ad illos mitteretis,
ipsi audirent te. ¶ Domus autem Israel no- 7
lunt audire te, quia nolunt audire me. om-
nis quippe domus Israel attrita fronte est,
8 & duro corde. ¶ Ecce dedi faciem tuam va-
B lentiorem faciebus eorum, & frontem tuam
9 duriorem frontibus eorum. ¶ Vt adamantem
& vt silicem dedi faciem tuam: ne timeas
eos, neque metuas a facie eorum quia do-
10 mus exasperans est. ¶ Et dixit ad me, Fili
hominis, omnes sermones meos quos loquor
ad te, assume in corde tuo, & auribus tuis
11 audi. ¶ & vade, ingredere ad transmigra-
C tionem ad filios populi tui, & loquêris ad
eos, & dices eis, Hæc dicit Dominus Deus: si
12 forte audiant & quiescant. ¶ Et assumpsit
me spiritus, & audiui post me vocem com-
motionis magnæ, Benedicta gloria Domini
13 de loco suo, ¶ & vocem alarum animalium
percutientium alterã ad alteram, & vocem
rotarum sequentium animalia, & vocẽ com
14 motionis magnæ. ¶ Spiritus quoque leuauit
me, & assumpsit me: & abij amarus in in-
D dignatione spiritus mei: manus enim Domi-
15 ni erat mecum, confortans me. ¶ Et veni ad
transmigrationem ad aceruum nouarum fru
gum, ad eos qui habitabant iuxta flumen
Chobar: & sedi vbi illi sedebant: & mansi
ibi septem diebus mœrens in medio eorum.
16 ¶ Cùm autem pertransissent septem dies, fa-
ctum est verbum Domini ad me, dicens:
17 ¶ ‖ Fili hominis, speculatorem dedi te domui Inf.33.b.7.
Israel: & audies de ore meo verbum, & an-
18 nuntiabis eis ex me. ¶ Si dicente me ad im-
pium, Morte morieris: non annuntiaueris ei,
E neque locutus fueris vt auertatur à via sua
impia, & viuat: ipse impius in iniquitate
sua morietur, sanguinem autem eius de ma-
19 nu tua requiram. ¶ Si autem tu annuntia-
ueris impio, & ille non fuerit conuersus ab
impietate sua, & à via sua impia: ipse qui-
dem in iniquitate sua morietur, tu autem
20 animam tuam liberasti. ¶ Sed & si conuer-
sus iustus à iustitia sua fuerit, & fecerit ini
quitatem: ponam offendiculum coram eo, ipse
morietur: quia non annuntiasti ei, in pecca-
to suo morietur, & non erunt in memoria iu
stitiæ eius quas fecit: sanguinem vero eius
21 de manu tua requiram. ¶ Si autem tu an-
F nuntiaueris iusto vt nõ peccet iustus, & ille
nõ peccauerit viuẽs viuet, quia annuntia-
22 sti ei, & tu animã tuam liberasti. ¶ Et facta
est super me manus Domini, & dixit ad me,
Surgens egredere in campum, & ibi loquar
23 tecum. ¶ Et surgẽs egressus sum in campum:
& ecce ibi gloria Domini stabat, quasi gloria
‖ quam vidi iuxta fluuium Chobar: & ceci- Su.1.a.1.&.3.
24 di in faciem meam. ¶ Et ingressus est in me
spiritus, & statuit me super pedes meos: &
locutus est mihi, & dixit ad me, Ingredere et
25 includere in medio domus tuæ. ¶ Et tu fili ho
G minis, ecce data sunt super te vincula: & li-
gabunt te in eis: & non egredieris in medio
eorum.

eorum. ❡ Et linguam tuam adhærere faciam 26
palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir ob-
iurgans: quia domus exasperans est. ❡ Cùm 27
autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum,
& dices ad eos, Hæc dicit Dominus Deus,
Qui audit, audiat: & qui quiescit, quiescat:
quia domus exasperans est.

CAP. IIII

ET tu fili hominis, sume tibi laterem, & 1
pones eum coram te: & describes in eo A
ciuitatem Ierusalem. ❡ Et ordinabis aduer- 2
sus eam obsidionem, & ædificabis munitio-
nes, & comportabis aggerem, & dabis contra
eam castra, & pones arietes in gyro. ❡ Et tu 3
sume tibi sartaginem ferream, & pones eam
*in *murum ferreum, inter te & inter ciuitatē:
& obfirmabis faciem tuā ad eam, & erit in
obsidionem, & circundabis eam: signum est
domui Israel: ❡ Et tu dormies super latus 4
tuum sinistrum, & pones iniquitates domus
Israel super eo numero dierum quibus dor-
mies super illud, & assumes "iniquitatē' eo-
"iniquitates rum. ❡ Ego autem dedi tibi annos iniquita- 5
tis eorum, & numero dierum trecentos &
nonaginta dies: & portabis iniquitatem do-
mus Israel. ❡ Et cùm compleueris hæc, dor- 6
mies super latus tuum dextrum secundo: & B
Nu.14.f.34. assumes || iniquitatem domus Iuda quadra-
ginta diebus. diem pro anno, diem, inquam,
pro anno dedi tibi. ❡ Et ad obsidionem Ieru- 7
salem conuertes faciem tuam, & brachium
"extentum 8 tuum erit "extentum': & prophetabis aduer
sus eam. ❡ Ecce, circundedi te vinculis & 8
non te conuertes à latere tuo in latus aliud,
donec compleas dies obsidionis tuæ. ❡ Et tu 9
tu sume tibi frumentum, & hordeum, & fabā,
& lentem, & milium, & viciam: & mittes
ea in vas vnum, & facies tibi panes nume
ro dierum quibus dormies super latus tuū:
trecentis & nonaginta diebus comedes illud.
❡ Cibus autem tuus quo vesceris, erit in pon 10
dere viginti stateres in die: à tempore vsque C
ad tempus comedes illud. ❡ Et aquam in men 11
sura bibes sextam partem hin: a tempore vs
que ad tempus bibes illud. ❡ Et quasi subci- 12
neritium hordeaceum comedes illud: & ster-
core quod egreditur de homine, operies illud
in oculis eorum. ❡ Et dixit Dominus, Sic co- 13
Oseæ 9.a.3. medent filij Israel || panem suum pollutum
inter gentes ad quas eijciam eos. ❡ Et dixi, 14
Ah, ah, ah, Domine Deus, ecce anima mea
non est polluta, & morticinum & laceratum
à bestijs non comedi ab infantia mea vsque
nunc, & non est ingressa in os meum omnis
caro immunda. ❡ Et dixit ad me, Ecce dedi 15
tibi fimum boum pro stercoribus humanis: D
& facies panem tuum in eo. ❡ Et dixit ad 16
Inf.5.d.10. me, Fili hominis, || ecce ego conteram bacu-
& 14.d.13. lum panis in Ierusalem: & comedent panem
in pondere, & in solicitudine: & aquam in
mensura, & in angustia bibent. ❡ Vt defi- 17

cientibus pane & aqua, corruat vnusquis-
que ad fratrem suum, & contabescant in
iniquitatibus suis.

CAP. V.

1 ET tu fili hominis sume tibi gladium acu
A tum, radentem pilos: & assumes eum, &
duces per caput tuum, & per barbam tuam:
& assumes tibi stateram ponderis, & diui-
2 des eos. ❡ Tertiam partem igni combures in
medio ciuitatis, iuxta completionem dierum
obsidionis: & assumes tertiam partem: & con
cides gladio in circuitu eius: tertiam verò
aliam disperges in ventum, & gladium nu-
3 dabo post eos. ❡ Et sumes inde paruum nu-
merum: & ligabis eos in summitate pallij tui.
4 ❡ Et ex eis rursum tolles & proijcies eos in
medio ignis, & combures eos igni: & ex eo e-
gredietur ignis in omnem domum Israel.
5 ❡ Hæc dicit Dominus Deus, Ista est Ierusalē,
in medio Gentium posui eam, & in circuitu
6 eius terras. ❡ Et contempsit iudicia mea, vt
plus esset impia quam Gentes: & præcepta
B mea vltra quam terræ quæ in circuitu eius
sunt. iudicia enim mea proiecerunt, & in
7 præceptis meis non ambulauerunt. ❡ Idcirco
hæc dicit Dominus Deus, Quia superastis
gētes quæ in circuitu vestro sunt, & in præ-
ceptis meis non ambulastis, & iudicia mea
non fecistis, & iuxta iudicia gētium quæ in
8 circuitu vestro sunt non estis operati. ❡ Ideo -.9.
hæc dicit Dominus Deus, Ecce, ego ad te, &
ipse ego faciam in medio tui iudicia in oculis
9 Gentium: ❡ & faciam in te quod non feci, &
quibus similia vltrà non faciam propter om
10 nes abominationes tuas. ❡ Ideo patres come-
dent filios in medio tui, & filij comedent pa-
tres suos: & faciam in te iudicia, & venti-
labo vniuersas reliquias tuas in omnē ven-
11 tum. ❡ Idcirco viuo ego, dicit dominus Deus,
Nisi pro eo quod sanctum meum violasti in
C omnibus offensionibus tuis, & in cunctis a-
bominationibus tuis: ego quoque confringam,
& non parcet oculus meus, & non miserebor.
12 ❡ Tertia pars tui peste morietur, & fame con
sumetur in medio tui: & tertia pars tui in
gladio cadet in circuitu tuo: tertiā vero par-
tem tuam in omnem ventum dispergam, &
13 gladium euaginabo post eos. ❡ Et complebo
furorem meum, & requiescere faciam indi-
gnationem meam in eis, & consolabor: &
scient quia ego Dominus locutus sum in ze-
lo meo, cùm impleuero indignationem meam
14 in eis. ❡ Et dabo te in desertum & in oppro-
D brium gentibus quæ in circuitu tuo sunt, in
15 conspectu omnis prætereuntis. ❡ Et erit op-
probrium & blasphemia, exemplum & stu-
por in gentibus quæ in circuitu tuo sunt,
cùm fecero in te iudicia in furore & in indi-
gnatione, & in increpationibus iræ, Ego Do
16 minus locutus sum. ❡ Quando misero sagit-
tas famis pessimas in eos quæ erunt morti-
feræ

fera, & quas mittam ut disperdam vos: &
Sup.4.d.16. *fame congregabo super vos, ‖& conteram in*
Inf.14.d.13. *vobis baculum panis. ¶ Et immittam in vos 17*
famem & bestias pessimas usque ad inter-
necionem: & pestilentia & sanguis transi-
bunt per te, & gladium inducam super te,
ego Dominus locutus sum.

CAP. VI.

ET factus est sermo Domini ad me, dicẽs: 1
¶ Fili hominis pone faciem tuam ad mon 2
tes Israël: & prophetabis ad eos, ¶ & dices, 3
Inf.36.a.1. ‖Montes Israel audite verbum domini Dei. A
Hæc dicit Dominus Deus montibus & col-
libus, rupibus & vallibus, Ecce, ego indu-
cam super vos gladium, & disperdam ex-
celsa vestra, ¶ & demoliar aras vestras, & 4
confringentur simulachra vestra: & deijciam
interfectos vestros ante idola vestra. ¶ Et 5
dabo cadauera filiorum Israël ante faciem
simulachrorum vestrorum: & dispergam ossa
vestra circum aras vestras ¶ in omnibus ha- 6
bitationibus vestris. Vrbes deserta erunt, &
excelsa demolientur & dissipabuntur: & in-
teribunt aræ vestræ, & confringentur & ces
sabunt idola vestra, & conterentur delubra B
vestra, & delebuntur opera vestra. ¶ Et ca- 7
det interfectus in medio vestri: & scietis
quia ego sum Dominus. ¶ Et relinquam in 8
vobis eos, qui fugerint gladium in Genti-
bus, cùm dispersero vos in terris. ¶ Et recor- 9
dabuntur mei liberati vestri in gentibus ad
quas captiui ducti sunt: quia contriui cor
eorum fornicans & recedens à me, & oculos
eorum fornicantes post idola sua: & displi-
cebunt sibimet super malis quæ fecerunt in
vniuersis abominationibus suis. ¶ Et scient 10
quia ego Dominus non frustra locutus sum C
ut facerem eis malum hoc. ¶ Hæc dicit Do- 11
ᵘmanu tua 6. minus Deus, Percute ᵘmanum tuam' & al-
lide pedem tuum, & dic, Heu, ad omnes abo-
ᵘqui 15. minationes malorum domus Israël: ᵘquia'
gladio, fame, & peste ruituri sunt. ¶ Qui lon 12
ge est, peste morietur: qui autem prope, gladio
corruet: & qui relictus fuerit & obsessus, fa-
me morietur: & complebo indignationem
meam in eis. ¶ Et scietis quia ego Dominus, 13
cùm fuerint interfecti vestri in medio ido- D
lorum vestrorum in circuitu ararum ve-
strarum, in omni colle excelso, & in cunctis
summitatibus montium, & subtus omne li-
gnũ nemorosum, & subtus vniuersam quer-
cum frondosam, locum vbi accenderunt thu-
ra redolentia vniuersis idolis suis. ¶ Et ex- 14
tendam manum meam super eos: & faciam
terram desolatam & destitutam à deserto
Deblatha in omnibus habitationibus eorũ:
& scient quia ego Dominus.

CAP. VII.

ET factus est sermo Domini ad me, dicẽs: 1
¶ Et tu fili hominis, hæc dicit Dominus 2
Deus terræ Israël, Finis venit, venit finis A
3 super quatuor plagas terræ. ¶ Nunc finis su-
per te, & immittam furorem meum in te:
& iudicabo te iuxta vias tuas: & ponã con-
4 tra te omnes abominationes tuas. ¶ Et non
parcet oculus meus super te, & non misere-
bor, sed vias tuas ponam super te, & abomi
nationes tuæ in medio tui erunt: & scietis
5 quia ego Dominus. ¶ Hæc dicit Dominus De-
6 us, Afflictio vna, afflictio ecce venit, ¶ finis
B venit, venit finis, euigilauit aduersum te:
7 ecce venit. ¶ Venit ᵘcontritio' super te, quæ ha ᵘconfractio 5.
bitas in terra: venit tempus, prope est dies
8 occisionis, & non gloriæ montium. ¶ Nunc de
propinquo effundam iram meam super te, &
complebo furorem meum in te: & iudicabo
te iuxta vias tuas, & imponam tibi omnia
9 scelera tua. ¶ Et non parcet oculus meus, nec
miserebor: sed vias tuas imponã tibi, & abo
minationes tuæ in medio tui erunt, & scietis
10 quia ego sum Dominus percutiẽs. ¶ Ecce dies,
C ecce venit: egressa est ᵘcontritio': floruit vir- ᵘconfractio 4.
11 ga, germinauit superbia. ¶ Iniquitas surre-
xit in virga impietatis: non ex eis, & non
ex populo, neq; ex sonitu eorum: & non erit
12 requies in eis. ¶ Venit tẽpus, appropinquauit
dies: qui emit, nõ lætetur: & qui vendit, non
lugeat: quia ira super omnem populum eius.
13 ¶ Quia qui vendit, ad id quod vendidit non
D reuertetur: & adhuc in viuentibus vita eo-
rum: visio enim ad oẽm multitudinem eius
nõ regredietur: & vir in iniquitate vitæ suæ
14 non confortabitur. ¶ Canite tuba, præparen-
tur omnes, & non est qui vadat ad prælium:
ira enim mea super ᵘvniuersum populũ' e- ᵘomnẽ mul-
15 ius. ¶ Gladius foris: et pestis & fames intrin titudinẽ 5.
secus: qui in agro est, gladio morietur. & qui
in ciuitate, pestilentia & fame deuorabun-
16 tur. ¶ Et saluabuntur qui fugerint ex eis: &
erunt in montibus quasi columbæ conualliũ
omnes trepidi, vnusquisque in iniquitate
17 sua. ¶ Omnes manus dissoluentur, & omnia
18 genua fluent aquis. ¶ ‖Et accingent se cili- Inf.27.a.2.
E cijs, & operiet eos formido: & in omni facie Ier 48.f.37.
confusio, & in vniuersis capitibus eorum cal- Pro.11.a.4.
19 uitium. ¶ Argentum eorum foras proijcietur, Sop.1.d.18.
& aurum eorum in sterquilinium erit. Ar- Ecc.5.b.10.
gentum eorum, & aurum eorum non vale- c.13.
bit liberare eos in die furoris Domini, ani-
mam suam non saturabunt, & ventres eo-
rum non implebuntur: quia scandalum ini-
20 quitatis eorum factum est. ¶ Et ornamentũ
monilium suorum in superbiam posuerunt,
& imagines abominationum suarum & si-
mulachrorum fecerunt ex eo: propter hoc dedi
21 eis illud in immunditiam: ¶ & dabo illud in
F manus alienorum ad diripiendum, & im-
pijs terræ in prædam, & contaminabunt il-
22 lud. ¶ Et auertam faciem meam ab eis: &
violabunt arcanum meum: & introibunt in
23 illud emissarij, & contaminabunt illud. ¶ Fac
conclusionem: quoniam terra plena est iu-
dicio

dicio sanguinum, & ciuitas plena iniquita-
te. ¶ *Et adducam pessimos de gentibus, &* 24
possidebunt domos eorum: & quiescere fa-
ciam superbiam potentium, & possidebunt
sanctuaria eorum. ¶ *Angustia superueniente* 25
requirent pacem, & non erit. ¶ *Conturbatio* 26
super conturbationem veniet, & auditus su-
per auditum: & quaerent visionem de prophe-
ta, & lex peribit a sacerdote, & consilium à
senioribus. ¶ *Rex lugebit, & princeps indue-* 27
tur moerore, et manus populi terrae conturba-
buntur. Secundum viam eorum faciam eis,
& secundum iudicia eorum, iudicabo eos: &
scient quia ego Dominus.

CAP. VIII.

ET factum est in anno sexto, in sexto men- 1
se, in quinta mensis: ego sedebam in do- A
mo mea, & senes Iuda sedebant coram me,
& cecidit ibi super me manus Domini Dei.
¶ *Et vidi, & ecce similitudo quasi aspectus* 2
ignis ab aspectu lumborum eius & deorsum
ignis & a lumbis eius, & sursum, quasi aspe-
ctus splendoris, ut visio electri. ¶ ‖ *Et emissa* 3
Dan.14.f.35 *similitudo manus apprehendit me in cincin-*
no capitis mei: & eleuauit me Spiritus inter
terram & caelum, & adduxit me in Ierusa-
lem in visione Dei, iuxta ostium interius B
quod respiciebat ad Aquilonem, ubi erat sta-
tutum idolum zeli ad prouocandam aemula-
tionem. ¶ *Et ecce ibi gloria Dei Israel secun-* 4
dum visionem quam videram in campo. ¶ *Et* 5
dixit ad me, Fili hominis, leua oculos tuos
ad viam Aquilonis. Et leuaui oculos meos C
ad viam Aquilonis: & ecce ab Aquilone por-
ta altaris idolum zeli in ipso introitu. ¶ *Et* 6
dixit ad me: Fili hominis putasne vides tu
quid isti faciunt, abominationes magnas,
quas domus Israel facit hic, ut procul rece-
dam à sanctuario meo? & adhuc conuersus,
videbis abominationes maiores. ¶ *Et intro-* 7
duxit me ad ostium atrij: & vidi, & ecce fo- D
ramen vnum in pariete. ¶ *Et dixit ad me,* 8
Fili hominis fode parietem. Et cùm fodissem
parietem, apparuit ostium vnum. ¶ *Et dixit* 9
ad me: Ingredere, & vide abominationes
pessimas, quas isti faciunt hic. ¶ *Et ingressus* 10
vidi, & ecce omnis similitudo reptilium, &
animalium abominatio, & vniuersa idola
domus Israel depicta erant in pariete in cir-
cuitu per totum. ¶ *Et septuaginta viri de* 11
senioribus domus Israel, & Iezonias filius
Saphan stabat in medio eorum, stantium E
ante picturas: & vnusquisque habebat thu-
ribulum in manu sua: & vapor nebulae de
thure consurgebat. ¶ *Et dixit ad me: Certè* 12
vides fili hominis quae seniores domus Is-
rael faciunt in tenebris, vnusquisque in ab-
scondito cubilis sui: dicunt enim, Non videt
Dominus nos, dereliquit Dominus terram.
¶ *Et dixit ad me: Adhuc conuersus videbis* 13
abominationes maiores quas isti faciunt.
14 ¶ *Et introduxit me per ostium portae domus*
Domini, quod respiciebat ad Aquilonem: &
ecce ibi mulieres sedebant plangentes Ado-
15 *nidem.* ¶ *Et dixit ad me: Certe vidisti fili ho-*
F *minis: adhuc conuersus videbis abominatio-*
16 *nes maiores his.* ¶ *Et introduxit me in atrium*
domus Domini interius: & ecce in ostio tem-
pli Domini inter vestibulum & altare, quasi
viginti quinque viri dorsa habentes contra
templum Domini, & facies ad Orientem: &
17 *adorabant ad ortum solis.* ¶ *Et dixit ad me:*
G *Certe vidisti fili hominis: nunquid leue est*
hoc domui Iuda, ut facerent abominationes
istas quas fecerunt hic, quia replentes terram
iniquitate, conuersi sunt ad irritandum me?
18 *& ecce applicant ramum ad nares suas.* ¶ *Ergo*
& ego faciam in furore: non parcet oculus
meus, nec miserebor: & cùm clamauerint ad
aures meas voce magna, non exaudiam eos.

CAP. IX.

1 *ET clamauit in auribus meis voce ma-*
A *gna, dicens: Appropinquauerunt visita-*
tiones vrbis, & vnusquisque vas interfe-
2 *ctionis habet in manu sua.* ¶ *Et ecce sex vi-*
ri veniebant de via portae superioris, quae
respicit ad Aquilonem: & vniuscuiusque vas
interitus in manu eius: vir quoque vnus in
medio eorum vestitus erat lineis, & atra-
mentarium scriptoris ad renes eius: & ingressi
3 *sunt, & steterunt iuxta altare aereum.* ¶ *Et*
gloria Domini Israel assumpta est de cherub,
quae erat super eum ad limen domus: & vo-
B *cauit virum qui indutus erat lineis, & a-*
tramentarium scriptoris habebat in lumbis
4 *suis.* ¶ *Et dixit Dominus ad eum: Transi per*
mediam ciuitatem in medio Ierusalem: ‖ & Exo.12.b.7
signa thau super frontes virorum gementium Apo.7.a.3.
& dolentium super cunctis abominationibus
5 *quae fiunt in medio eius.* ¶ *Et illis dixit au-*
diente me, Transite per ciuitatem sequentes
eum, & percutite: non parcat oculus vester,
6 *neque misereamini.* ¶ *Senem, adolescentulum,*
C *& virginem, "paruulos', & mulieres inter-* "paruulum,
ficite vsque ad internecionem: omnem autem
super quem videritis thau, ne occidatis, &
à sanctuario meo incipite. Coeperunt ergo à
viris senioribus, qui erant ante faciem do-
7 *mus.* ¶ *Et dixit ad eos: Contaminate domum*
& implete atria interfectis: egredimini. Et
egressi sunt, & percutiebant eos qui erant in
8 *ciuitate.* ¶ *Et caede completa remansi ego: ruique*
super faciem meam, & clamans, aio: Heu,
heu, heu Domine Deus, ergone disperdes om-
nes reliquias Israel, effundens furorem tuum
9 *super Ierusalem?* ¶ *Et dixit ad me: Iniquitas*
D *domus Israel & Iuda magna est nimis val-*
de, & repleta est terra sanguinibus, & ciui-
tas repleta est auersione: dixerunt enim,
Dereliquit Dominus terram, & Dominus non
10 *videt.* ¶ *Igitur & meus non parcet oculus,*
neque miserebor: viam eorum super caput eo-
rum

rum reddam. ¶ *Et ecce, vir qui erat indutus* 11
lineis, qui habebat atramentarium in dorso
suo, respondit verbũ, dicens: Feci sicut præ-
cepisti mihi.

CAP. X.

ET vidi, & ecce in firmamento quod erat 1
super caput cherubim, quasi lapis sap- A
phirus, quasi species similitudinis solij, ap-
paruit super ea. ¶ *Et dixit ad virum qui in-* 2
dutus erat lineis, & ait: Ingredere in medio
rotarum quæ sunt subtus cherubim, & imple
manum tuam prunis ignis quæ sunt inter
cherubim, & effunde super ciuitatem. In-
gressusq; est in conspectu meo: ¶ *cherubim au-* 3
tem stabant à dextris domus cùm ingrede-
retur vir, & nubes impleuit atrium inte-
rius. ¶ *Et eleuata est gloria Domini desuper* 4
cherub ad limen domus: & repleta est domus
nube, & atrium repletum est splendore glo-
riæ Domini. ¶ *Et sonitus alarum cherubim* 5
audiebatur vsque ad atrium exterius, quasi
vox Dei omnipotentis loquentis. ¶ *Cùmque* 6
præcepisset viro qui indutus erat lineis, di- B
cens: Sume ignem de medio rotarũ quæ sunt
inter cherubim ingressus ille stetit iuxta ro-
tam. ¶ *Et extendit cherub manum de medio* 7
cherubim, ad ignẽ qui erat inter cherubim:
& sumpsit, & dedit in manus eius qui indu-
tus erat lineis: qui accipiẽs egressus est. ¶ *Et* 8
apparuit in cherubim similitudo manus ho-
minis subtus pennas eorum, ¶ *& vidi, & ecce* 9
quatuor rotæ iuxta cherubim: rota vna iu-
xta cherub vnum, & rota alia iuxta cherub
vnum: species autem rotarum erat quasi vi-
sio lapidis chrysolithi, ¶ *& aspectus earum si-* 10
militudo vna quatuor: quasi sit rota in me-
dio rotæ. ¶ *Cùmq; ambularent, in quatuor* 11
c.12. *partes gradiebantur: & non reuertebãn-*
tur ambulantes: sed ad locum ad quem ire
declinabat quæ prima erat, sequebantur &
Sup.1.c.18. *cætera, nec conuertebãtur.* ¶ ‖ *Et omne corpus* 12
earum, & colla, & manus, & pennæ, & cir- C
culi plena erant oculis, in circuitu quatuor
rotarum. ¶ *Et rotas istas vocauit volubiles* 13
audiente me. ¶ *Quatuor autem facies habe-* 14
bat vnum: facies vna, facies cherub: & fa-
cies secunda, facies hominis: & in tertio fa-
cies leonis: & in quarto facies aquilæ. ¶ *Et* 15
eleuata sunt cherubim: ipsum est animal
quod videram iuxta fluuiũ Chobar. ¶ *Cùm-* 16
que ambularent cherubim, ibant pariter &
rotæ iuxta ea: & cùm eleuarent cherubim a-
las suas, vt exaltarentur de terra, non resi-
debant rotæ, sed & ipsæ iuxta erant. ¶ *Stan-* 17
tibus illis, stabant: & cum eleuatis eleuaban-
tur: spiritus enim vitæ erat in eis. ¶ *Et egres-* 18
sa est gloria Domini à limine templi, & ste-
tit super cherubim. ¶ *Et eleuantia cherubim* 19
alas suas, exaltata sunt à terra coram me:
& illis egredientibus, rotæ quoque subsecutæ D
sunt: & stetit in introitu portæ domus Domi-
ni orientalis, & gloria Dei Israel erat super
20 *ea.* ¶ *Ipsum est animal* ‖ *quod vidi subter Deũ* Su.1.a.1.a.3.
Israël, iuxta fluuium Chobar: & intellexi
21 *quia cherubim essent.* ¶ *Quatuor* vultus v-* *per quatuor
ni, & quatuor alæ vni: & similitudo manus
22 *hominis sub alis eorum.* ¶ *Et similitudo vul-*
tuum eorum, ipsi vultus quos videra iuxta
fluuium Chobar, & intuitus eorum & impe-
tus singulorum ante faciem suam ingredi.

CAP. XI.

1 ET eleuauit me spiritus, & introduxit me
A *ad portam domus Domini orientalem,*
quæ respicit ad solis ortum: & ecce, in introi-
tu portæ vigintiquinq; viri: & vidi in me-
dio eorum Iezoniam filium Azur, & Phel-
2 *tiam filium Banaiæ, principes populi.* ¶ *Di-*
xitq; ad me, Fili hominis, hi sunt viri qui co-
gitant iniquitatem, & tractant consilium
3 *pessimum in vrbe ista:* ¶ *dicentes, Nonne du-*
dum ædificatæ sunt domus? hæc est lebes, nos
4 *autem carnes.* ¶ *Idcirco vaticinare de eis,*
5 *vaticinare fili hominis.* ¶ *Et irruit in me*
spiritus Domini, & dixit ad me: Loquere,
Hæc dicit Dominus: sic locuti estis domus Is-
raël, & cogitationes cordis vestri ego noui.
6 ¶ *plurimos occidistis in vrbe hac, & implestis*
7 *vias eius interfectis.* ¶ *Propterea hæc dicit*
B *Dominus Deus: Interfecti vestri, quos po-*
suistis in medio eius, hi sunt carnes, & hæc
8 *est lebes: & educam vos de medio eius.* ¶ *Gla-*
dium metuistis, & gladium inducam super
9 *vos, ait Dominus Deus.* ¶ *Et eijciam vos de*
medio eius, daboq; vos in manum hostium,
10 *& faciam in vobis iudicia.* ¶ *Gladio cadetis:*
in finibus Israël iudicabo vos, & scietis quia
11 *ego Dominus.* ¶ *Hæc non erit vobis in lebe-*
tem, & vos non eritis in medio eius in car-
12 *nes: in finibus Israël iudicabo vos,* ¶ *Et scie-*
tis quia ego dominus: quia in præceptis meis
non ambulastis, & iudicia mea non fecistis,
sed iuxta iudicia gentium, quæ in circuitu
13 *vestro sunt, estis operati.* ¶ *Et factũ est, cùm*
C *prophetarem, Pheltias filius Banaiæ mortuus*
est: & cecidi in faciem meam clamans voce
magna, & dixi: Heu, heu, heu domine Deus:
consummationem tu facis reliquiarũ Israël?
14 ¶ *Et factum est verbum Domini ad me, di-*
15 *cens:* ¶ *Fili hominis fratres tui viri propin-*
qui tui, & omnis domus Israël, vniuersi
quibus dixerunt habitatores Ierusalẽ: Lon-
ge recedite à Domino, nobis data est terra in
16 *possessionem.* ¶ *Propterea hæc dicit Dominus*
Deus: Quia longè feci eos in gẽtibus, & quia
dispersi eos in terris: ero eis in sanctificatio-
nem modicam in terris ad quas venerunt.
17 ¶ *Propterea loquere, Hæc dicit Dominus*
Deus, Congregabo vos de populis, & aduna-
bo de terris in quibus dispersi estis: daboq;
18 *vobis humum Israël.* ¶ *Et ingredientur illuc,* Ier.31.f.33.
& auferent omnes offensiones, cunctasque Inf.18.g 31.
19 *abominationes eius de illa.* ¶ ‖ *Et dabo eis cor* 37.c.26.
vnum,

vnum, & spiritum nouum tribuam in vi-
sceribus eorum, & auferam cor lapideum
de carne eorum, & dabo eis cor carneum: D
Vt in praeceptis meis ambulent, & iudicia 20
mea custodiant, faciantque ea: ‖ & sint mihi
in populum, & ego sim eis in Deum. Quo- 21
rum * cor post offendicula & abominationes
suas ambulat, horum viam in capite suo po-
nam, dicit Dominus Deus. Et eleuauerunt 22
cherubim alas suas, & rotae cum eis: & gloria
Dei Israel erat super ea. Et ascendit gloria 23
Domini de medio ciuitatis, stetitque super
montem qui est ad Orientem vrbis. Et 24
spiritus leuauit me, adduxitque * in Chal-
daeam ad transmigrationem, in visione, in
spiritu Dei: & sublata est à me visio quam
videram. Et loquutus sum ad transmi- 25
grationem omnia verba Domini quae osten-
derat mihi.

Inf. 21. a. 7. Heb. 8. c. 10
* autem
* me 4.

CAP. XII.

ET factus est sermo Domini ad me, dicēs: 1
Fili hominis in medio domus exaspe- 2
rantis tu habitas, qui oculos habent ad vi- A
dendum, & non vident: & aures ad audien
dum, & non audiunt. quia domus exasperās
est. Tu ergo fili hominis, fac tibi vasa trans 3
migrationis, & transmigrabis per diem co-
ram eis: transmigrabis autem de loco tuo ad
locum alterum in conspectu eorum, si forte a-
spiciant quia domus exasperans est. Et effe 4
res foras vasa tua quasi vasa "transmigran
tis' per diem in conspectu eorum: tu autem e- B
gredieris vespere coram eis, sicut egreditur
migrans. Ante oculos eorum perfode tibi pa 5
rietem: & egredieris per eum. In conspectu 6
eorum in humeris portaberis, in caligine ef-
fereris: faciem tuam velabis, & non vide-
bis terram: quia portentum dedi te domui
Israël. Feci ergo sicut praeceperat mihi *: va 7
sa mea protuli quasi vasa "transmigrantis'
per diem: & vespere perfodi mihi parietem
manu: & in caligine egressus sum, & in hu- C
meris portatus in conspectu eorum. Et fa- 8
ctus est sermo Domini manè ad me, dicens:
Fili hominis nunquid non dixerunt ad te 9
domus Israel domus exasperans, Quid tu fa
cis? Dic ad eos, Haec dicit Dominus Deus: 10
Super ducem onus istud, qui est in Ierusalē,
& super omnē domum Israël, quae est in me-
dio eorum. Dic, Ego portentum vestrum: 11
quomodo feci, sic fiet illis in transmigratio-
nem, & in captiuitatem ibunt. Et dux qui 12
est in medio eorum, in humeris portabitur, D
in caligine egredietur: parietem perfodient,
vt educant eum: facies eius operietur, vt nō
videat oculo terram. ‖ Et extendam rete 13
meum super eum, & capietur in sagena
mea: & adducam eum in Babylonem in ter-
ram Chaldaeorum: & ipsam non videbit,
ibique morietur. Et omnes qui circa eum 14
sunt, praesidium eius & agmina eius disper-

"transmigrationis 5.
* Dominus
"transmigrationis 5.
Inf. 17. f. 20. & 32. a. 3.

gam in omnem ventum: & gladium euagi-
15 nabo post eos: Et scient quia ego Dominus
quando dispersero illos in Gentibus, & dis-
16 seminauero eos in terris. Et relinquam ex
eis viros paucos a gladio, & fame, & pesti-
lentia: vt enarrent omnia scelera eorum in
gētibus ad quas ingredientur: & scient quia
17 ego Dominus. Et factus est sermo Dominī
18 ad me, dicens: Fili hominis panem tuum in
E conturbatione comede: sed & aquam tuam in
19 festinatione & moerore bibe. Et dices ad
populum terrae, Haec dicit Dominus Deus
ad eos qui habitant in Ierusalem in terra
Israel, Panem suum in sollicitudine come-
dent, & aquam suam in desolatione bibent:
vt desoletur terra à multitudine sua, pro-
pter iniquitatem omnium qui habitant in
20 ea. Et ciuitates quae nunc habitantur, de-
solatae erunt, terraque deserta: & scietis quia
21 ego Dominus. Et factus est sermo Dominī
22 ad me, dicens: Fili hominis, quod est prouer
bium istud vobis in terra Israel? dicentium:
F In longum differentur dies, & peribit omnis
23 visio. Ideo dic ad eos: Haec dicit Dominus
Deus: Quiescere faciam prouerbium istud,
neque vulgo dicetur vltrà in Israel: & loque-
re ad eos quod appropinquauerint dies, &
24 sermo omnis visionis. Non enim erit vltrà
omnis visio cassa, neque diuinatio ambigua
25 in medio filiorum Israel. Quia ego Domi-
nus loquar: & quodcunque locutus fuero ver
G bum, & fiet, non prolongabitur amplius: sed
in diebus vestris domus exasperans loquar
verbū, & faciam illud, dicit dominus Deus.
26 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:
27 Fili hominis, ecce domus Israël dicentium:
Visio quam hic videt, in dies multos, & in
28 tempora longa iste prophetat. Propterea dic
ad eos, Haec dicit Dominus Deus: Non pro-
longabitur vltrà omnis sermo meus: verbum
quod locutus fuero, complebitur: dicit Domi-
nus Deus.

CAP. XIII.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicēs:
2 Fili hominis, vaticinare ad prophetas
A Israël, qui prophetant: & dices prophetanti-
bus de corde suo, Audite verbum Domini.
3 Haec dicit Dominus Deus: ‖ Vae prophetis Ier. 23. a. 1.
insipientibus: qui sequuntur spiritum suū, Inf. 14. c. 9.
4 & nihil vident. Quasi vulpes in desertis, 34. a. 2.
5 prophetae tui Israel erant. Non ascendistis
ex aduerso, neque opposuistis murum pro do-
mo Israel: vt staretis in praelio in die Domi-
6 ni. Vident vana, & diuinant mendacium,
dicentes: Ait Dominus: cùm Dominus non
miserit eos: & perseuerauerunt confirmare
7 sermonem. Nunquid non visionem cassam
vidistis, & diuinationem mendacem locuti
estis? & dicitis, ait Dominus: cùm ego non
8 sim loquutus. Propterea haec dicit Domi-
nus Deus: Quia loquuti estis vana, & vi-
distis

dictis mendacium: ideo ecce ego ad vos, di-
cis Dominus Deus. ¶ *Et erit manus mea su-* 9
per prophetas qui vident vana, & diuinant B
mendaciũ in concilio populi mei non erunt,
& in scriptura domus Israel non scribentur,
nec in terram Israel ingredientur: & scietis
quia ego Dominus Deus. ¶ *Eo quod decepe-* 10
rint populum meum, dicentes: Pax, & non
est pax: & ipse ædificabat parietem, illi au-
tem liniebant eum luto absque paleis. ¶ *Dic* 11
ad eos qui liniunt absque temperatura, quod
casurus sit: erit enim imber inundans, &
dabo lapides prægrandes desuper irruentes,
& ventum procellæ dissipantem. ¶ *Siquidem* 12
ecce cecidit paries: nunquid non dicetur vo-
bis, Vbi est litura quam linistis? ¶ *Propterea* 13
hæc dicit Dominus Deus: Et erumpere fa-
ciam spiritum tempestatum in indignatione
mea, & imber inundans in furore meo erit:
& lapides grandes in ira in consumptio-
nem. ¶ *Et destruam parietem quem linistis* 14
absque temperamento: & adæquabo eum ter-
ræ, & reuelabitur fundamentum eius: & ca- C
det, & consumetur in medio eius: & scietis
quia ego sum Dominus. ¶ *Et complebo indi-* 15
gnationem meã in pariete, & in his qui li-
niunt eum absque temperamento, dicamq́;
vobis: Non est paries, & non sunt qui li-
niunt eum. ¶ *Prophetæ Israel qui prophetant* 16
ad Ierusalem, & vident ei visionem pacis:
& non est pax, ait Dominus Deus. ¶ *Et tu* 17
fili hominis, pone faciem tuam contra filias
populi tui, quæ prophetant de corde suo: &
vaticinare super eas, ¶ *& dic, Hæc dicit Do-* 18
ª quæ l. *minus Deus: Væ* ª *qui*ᵇ *consuunt puluillos*
sub omni cubito manus: & faciunt ceruica-
lia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendas
animas: & cùm caperent animas populi mei,
viuificabant animas eorum. ¶ *Et violabant* 19
me ad populum meum, propter pugillum hor-
dei & fragmen panis, vt interficerent ani-
mas quæ non moriuntur, & viuificarent
animas quæ non viuunt, mentientes populo
meo credenti mendacijs. ¶ *Propter hoc hæc di-* 20
cit Dominus Deus, Ecce, ego ad puluillos D
vestros quibus vos capitis animas volan-
tes: & dirumpam eos de brachijs vestris: &
dimittam animas quas vos capitis, animas
ad volandum. ¶ *Et dirumpam ceruicalia ve-* 21
stra, & liberabo populum meum de manu
vestra, neque erunt vltra in manibus ve-
stris ad prædandum: & scietis quia ego Do-
minus. ¶ *Pro eo quod mœrere fecistis cor iu-* 22
sti mendaciter, quem ego non contristaui:
& confortastis manus impij, vt non reuer-
teretur a via sua mala, & viueret: ¶ *pro-* 23
pterea vana non videbitis, & diuinationes
non diuinabitis amplius, & eruam populum
meum de manu vestra: & scietis quia ego
Dominus.

CAP. XIIII.

1 *ET venerũt ad me viri seniorum Israël,*
2 *& sederunt coram me.* ¶ *Et factus est*
3 *sermo Domini ad me, dicens:* ¶ *Fili hominis,*
A *viri isti posuerunt immũditias suas in cor-*
dibus suis, & scandalum iniquitatis suæ
statuerunt contra faciem suam: nunquid
4 *interrogatus respondebo eis?* ¶ *Propter hoc lo-*
quere eis, & dices ad eos, Hæc dicit Domi-
nus Deus: Homo homo de domo Israël, qui
posuerit immunditias suas in corde suo, &
scandalum iniquitatis suæ statuerit contra
faciem suam, & venerit ad prophetam in-
B *terrogans per eum me: ego Dominus respon-*
debo ei in multitudine immunditiarũ sua-
5 *rum.* ¶ *Vt capiatur domus Israel in corde suo*
quo recesserunt à me in cunctis idolis suis.
6 ¶ *Propterea dic ad domum Israel, Hæc dicit*
Dominus Deus: Conuertimini & recedite
ab idolis vestris, & ab vniuersis contami-
nationibus vestris auertite facies vestras.
7 ¶ *Quia homo homo de domo Israël, & de*
proselytis quicunque aduena fuerit in Is-
rael, si alienatus fuerit a me, & posuerit i-
dola sua in corde suo, & scandalum iniqui-
tatis suæ statuerit contra faciem suam, &
venerit ad prophetam vt interroget per eum
8 *me, ego Dominus respondebo ei per me.* ¶ *Et*
ponam faciem meam super hominem illum,
C *& faciam eum in exemplum & in prouer-*
bium, & disperdam eum de medio populi
9 *mei: & scietis quia ego Dominus.* ¶ ‖ *Et pro-* Sup.13.a.3.
pheta cùm errauerit & loquutus fuerit ver-
bum: ego Dominus decepi prophetam il-
lum, & extendam manum meam super il-
lum, & delebo eum de medio populi mei Is-
10 *rael.* ¶ *Et portabunt iniquitatem suam, iu-*
xta iniquitatem interrogantis, sic iniquitas
11 *prophetæ erit:* ¶ *Vt non erret vltrà domus Is-*
rael à me, neque polluatur in vniuersis præ-
D *uaricationibus suis, sed sint mihi in popu-*
lum, & ego sim eis in Deum, ait Dominus
12 *exercituum.* ¶ *Et factus est sermo Domini ad*
13 *me, dicens:* ¶ *Fili hominis, terra cùm pecca-*
uerit mihi, vt præuaricetur præuaricans,
extendam manum meam super eam, ‖ *&* Sup.4.d.16.
conteram virgam panis eius: & immittam 5.d.16.
in eam famem, & interficiam de ea homi-
14 *nem & iumentum.* ¶ *Et si fuerint tres viri*
isti in medio eius, Noë, Daniel, & Iob, ipsi in
stitia sua liberabunt animas suas, ait Domi-
15 *nus exercituũ.* ¶ *Quod si & bestias pessimas*
E *induxero super terram, vt vastem eam: &*
& fuerit inuia, eo quod non sit pertransiens
16 *propter bestias:* ¶ *Tres viri isti si fuerint in*
ea, viuo ego, dicit Dominus Deus, quia nec
filios nec filias liberabunt: sed ipsi soli li-
berabuntur, terra autem desolabitur.
17 ¶ *Vel si gladium induxero super terram il-*
lam, & dixero gladio, Transi per terram: &
interfecero de ea hominem & iumentum.

¶Et tres viri isti fuerint in medio eius: vi- 18
uo ego, dicit Dominus Deus, non liberabunt F
filios neque filias: sed ipsi soli liberabuntur.
¶Si autem & pestilentiam immisero super 19
terram illam, & effudero indignationem
meam super eam in sanguine, vt auferam
ex ea hominem & iumentum: ¶Et Noë, & 20
Daniel, & Iob fuerint in medio eius: viuo
ego, dicit Dominus Deus, quia filium & fi-
liam non liberabunt: sed ipsi iustitia sua li-
berabunt animas suas. ¶Quoniam hæc dicit 21
Dominus Deus: Quod & si quatuor iudicia
mea pessima, gladium, & famem, ac bestias
malas, & pestilentiam immisero in Ierusa-
lem, vt interficiam de ea hominem & pe-
cus: ¶Tamen relinquetur in ea saluatio e- 22
ducentium filios & filias: ecce ipsi egredien-
tur ad vos, & videbitis viam eorum & ad- G
inuentiones eorum: & consolabimini super
malo quod induxi in Ierusalem in omnibus
quæ importaui super eam. ¶Et consolabuntur 23
vos, cùm videritis viam eorum & adinuen-
tiones eorum: & cognoscetis quod non fru-
strà fecerim omnia quæ feci in ea, ait Do-
minus Deus.

CAP. XV.

ET factus est sermo Domini ad me, dicens, 1
¶Fili hominis, quid fiet de ligno vitis 2
ex omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter A
ligna syluarum? ¶Nunquid tolletur de ea 3
lignum, vt fiat opus, aut fabricabitur de ea
paxillus, vt dependeat in eo quodcunque
vas? ¶Ecce igni datum est in escam, vtram- 4
que partem eius consumpsit ignis, & me-
dietas eius redacta est in fauillam: nunquid
vtile erit ad opus? ¶Etiam cùm esset inte- 5
grum, non erat aptum ad opus: quanto ma-
gis cùm illud ignis deuorauerit & combusse-
rit, nihil ex eo fiet operis? ¶Propterea hæc di- 6
cit Dominus Deus, Quomodo lignum vitis B
inter ligna syluarum quod dedi igni ad de-
uorandum, sic "tradam' habitatores Ierusa- "tradidi 6.
lem. ¶Et ponam faciem meam in eos: de igne 7
egredientur, & ignis consumet eos: & scietis
quia ego Dominus, Cùm posuero faciẽ meam
in eos, ¶& dedero terram inuiam & desola- 8
tam: eo quòd præuaricatores extiterint, dicit
Dominus Deus.

CAP. XVI.

ET factus est sermo Domini ad me, dicẽs, 1
¶Fili hominis, notas fac Ierusalem abo- 2
minationes suas. ¶& dices, Hæc dicit Domi- 3
nus Deus Ierusalem, Radix tua & generatio A
tua de terra Chanaan: pater tuus Amor-
rhæus, & mater tua Cethæa. ¶Et quando 4
nata es, in die ortus tui non est præcisus vm
bilicus tuus, & aqua non es lota in salutem,
nec sale salita, nec inuoluta pannis. ¶Non 5
pepercit super te oculus, vt faceret tibi vnũ
de his, misertus tui: sed proiecta es super fa
ciem terræ in abiectione animæ suæ, in die
qua nata es. ¶Transiens autem per te, vidi 6
te conculcari in sanguine tuo, & dixi tibi
cùm esses in sanguine tuo: Viue, dixi in-
7 *quam tibi, In sanguine tuo viue. ¶Multipli-*
catam quasi germen agri dedi te: & multi-
plicata es, & grandis effecta, & ingressa es,
& peruenisti ad mundum muliebrem: ube-
ra tua intumuerunt, & pilus tuus germina-
8 *uit, & eras nuda & confusione plena. ¶Et*
B *trãsiui per te, & vidi te: & ecce tempus tuũ*
tempus amantiũ, & expandi amictũ meum
super te, & operui ignominiam tuam. Et iu-
raui tibi, & ingressus sum pactum secũ, ait
9 *Dominus Deus: & facta es mihi. ¶Et laui*
te aqua, & emundaui sanguinẽ tuum ex te:
10 *& vnxi te oleo. ¶Et vestiui te discoloribus,*
& calceaui te hyacintho: & cinxi te bysso, &
11 *indui te subtilibus. ¶Et ornaui te ornamen*
G *to, & dedi armillas in manibus tuis, & tor-*
12 *quem circa collum tuum. ¶Et dedi inaurem*
super os tuum, & circulos auribus tuis, & co
13 *ronam decoris in capite tuo. ¶Et ornata es*
auro & argento, & vestita es bysso, & poly-
mito, & multis coloribus: similam & mel, &
& oleum comedisti, & decora facta es vehe-
14 *menter nimis, & profecisti in regnum. ¶Et*
egressum est nomen tuum in Gentes propter
speciem tuam: quia perfecta eras in decore
meo, quem posueram super te, dicit Dominus
15 *Deus. ¶Et habens fiduciam in pulchritudi-*
ne tua fornicata es in nomine tuo: & expo-
suisti fornicationem tuam omni transeunti,
16 *vt eius fieres. ¶Et sumens de vestimentis*
tuis, fecisti tibi excelsa hinc inde consuta: &
fornicata es super eis, sicut non est factum,
17 *neque futurum est. ¶Et tulisti vasa decoris*
tui, de auro meo atque argento meo, quæ de-
di tibi: & fecisti tibi imagines masculinas,
18 *& fornicata es in eis. ¶Et sumpsisti vesti-*
menta tua multicoloria, & "operuisti illas': "vestita es eis 32.
& oleum meum, & thymiama meum posui-
19 *sti coram eis. ¶Et panem meum quem dedi*
tibi, similam & oleum, & mel quibus enutri
ui te, posuisti in conspectu eorum in odorem
suauitatis, & factum est, ait dominus Deus.
20 *¶Et tulisti filios tuos & filias tuas quas ge-*
C *nerasti mihi: & immolasti eis ad deuoran-*
21 *dum. Nũquid parua est fornicatio tua? ¶Im*
molasti filios meos, & dedisti, illos consecrãs,
22 *eis. ¶Et post omnes abominationes tuas &*
fornicationes, non es recordata dierum ado-
lescentiæ tuæ, quando eras nuda & confusio-
23 *ne plena cõculcata in sanguine tuo. ¶Et ac-*
cidit post omnem malitiam tuam (væ væ ti-
24 *bi, ait Dominus Deus) ¶& ædificasti tibi lu*
panar, & fecisti tibi prostibulum in cunctis
25 *plateis. ¶Ad omne caput viæ ædificasti signũ*
prostitutionis tuæ: & abominabilem fecisti
decorem tuum: & diuisisti pedes tuos omni
transeunti, & multiplicasti fornicationes
26 *tuas. ¶Et fornicata es cum filijs Aegypti vi-*
cinis tuis magnarum carnium: & multipli-
casti

casti fornicationem tuam ad irritandũ me.
¶Ecce, ego extendam manum meam super 27
ius tuũ 10 te, & auferam iustificationem tuam : &
dabo te in animas odientium te filiarũ Pa-
lesthinarum, quæ erubescunt in via tua sce
lerata. ¶Et fornicata es in filijs Assyriorum, 28
eo quod necdum fueris expleta: & postquam
fornicata es, nec sic es satiata. ¶Et multipli- 29
casti fornicationem tuam in terra Chanáan
cum Chaldæis: & nec sic satiata es. ¶In quo 30
mundabo cor tuum, ait Dominus Deus : cùm
facias omnia hæc opera mulieris meretricis
& procacis ? ¶Quia fabricasti lupanar tuum 31
in capite omnis viæ, & excelsum tuũ fecisti
in omni platéa: nec facta es quasi meretrix D
fastidio augens pretium, ¶sed quasi mulier 32
adultera quæ super virum suum inducit alie
nos. ¶Omnibus meretricibus dantur merce- 33
des, tu autem dedisti mercedes cunctis ama-
toribus tuis, & dona donabas eis vt intrarẽt
ad te vndique ad fornicandum tecum. ¶Fa- 34
ctumq́; est in te contra consuetudinem mulie
rum in fornicationibus tuis, & post te non
erit fornicatio: in eo enim quod dedisti mer-
cedes, & mercedes non accepisti, factũ est in
te contrariũ. ¶Propterea meretrix audi ver- 35
bum Domini, ¶Hæc dicit Dominus Deus, 36
Quia effusum est æs tuum, & reuelata est
ignominia tua in fornicationibus tuis super
amatores tuos, & super idola abominationũ
tuarum in sanguine filiorum tuorũ quos de-
disti eis: ¶Ecce, ego congregabo omnes amato- 37
res tuos quibus commista es, & omnes quos
dilexisti cum vniuersis quos oderas: & con-
gregabo eos super te vndique, & nudabo igno
miniam tuam coram eis, & videbunt omnẽ
Eze.23.b.10. *turpitudinem tuam. ¶‖Et iudicabo te iudi-* 38
g.45. *cijs adulterarum & effundentium sanguinẽ:*
& dabo te in sanguinem furoris & zeli. ¶Et 39
dabo te in manus eorum, & destruent lupa- E
nar tuum, & demolientur prostibulum tuũ:
& denudabunt te vestimentis tuis, & au-
ferent vasa decoris tui : & derelinquent te
nudam plenamq́; ignominia : ¶Et adducent 40
super te multitudinem, & lapidabunt te la-
4.Re.25.b.9 *pidibus, & trucidabunt te gladijs suis. ¶‖Et* 41
comburent domos tuas igni, & facient in te
iudicia in oculis mulierum plurimarum: &
desines fornicari, & mercedes vltra non da-
bis. ¶Et requiescet indignatio mea in te: & 42
auferetur zelus meus à te, & quiescam, nec
irascar amplius. ¶Eo quod non fueris recor- 43
data dierum adolescentiæ tuæ, & prouocasti
me in omnibus his : quapropter & ego vias
tuas in capite tuo dedi, ait Dominus Deus,
& non feci iuxta scelera tua in omnibus a-
bominationibus tuis. ¶Ecce, omnis qui dicit 44
vulgo prouerbiũ, in te assumet illud, dicens:
Sicut mater ita & filia eius. ¶Filia matris 45
tuæ es tu, quæ proiecit virum suum, & filios
suos: & soror sororum tuarũ es tu, quæ pro-
iecerunt viros suos & filios suos: mater ve-
stra Cethæa, & pater vester Amorrhæus.
46 *¶Et soror tua maior, Samaria, ipsa & filiæ*
eius quæ habitant ad sinistram tuam: soror
autem tua minor te, quæ habitat à dextris
47 *tuis, Sodoma, & filiæ eius. ¶Sed nec in vijs*
earum ambulasti, neque secundũ scelera ea-
F *rum fecisti pauxillum minus : pene sceleva-*
48 *tiora fecisti illis in omnibus vijs tuis. ¶Viuo*
ego, dicit Dominus Deus, quia non fecit So-
doma soror tua ipsa, & filiæ eius, sicut fecisti Gen.18.f.29
49 *tu & filiæ tuæ. ¶Ecce‖hæc fuit iniquitas So*
domæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis,
& abundantia, & otium ipsius & filiarum
eius: & manum egeno & pauperi non porri-
50 *gebant. ¶Et eleuatæ sunt, & fecerunt abo-*
minationes coram me : & abstuli eas sicut
51 *vidisti. ¶Et Samaria dimidium peccatorũ* vidi 2.
tuorum non peccauit: sed vicisti eas sceleri-
bus tuis, & iustificasti sorores tuas in om-
nibus abominationibus tuis quas operata es.
52 *¶Ergo & tu porta confusionem tuam, quæ vi*
cisti sorores tuas peccatis tuis, sceleratius a-
gens ab eis: iustificatæ sunt enim à te. ergo
& tu confundere, & porta ignominiã tuam,
53 *quæ iustificasti sorores tuas. ¶Et conuertam*
restituens eas conuersione Sodomorum cum
filiabus suis, & conuersione Samariæ & fi-
liarum eius : & conuertam reuersionẽ tuam
54 *in medio earum, ¶vt portes ignominiã tuam*
& confundaris in omnibus quæ fecisti, con-
55 *solans eas. ¶Et soror tua Sodoma & filiæ eius*
G *reuertentur ad antiquitatem suam: & Sa-* .12.
maria, & filiæ eius reuertentur ad anti-
quitatem suam, & tu, & filiæ tuæ reuer-
56 *temini ad antiquitatem vestram. ¶Nõ fuit*
autem Sodoma soror tua audita in ore tuo,
57 *in die superbiæ tuæ, ¶antequam reuelaretur*
malitia tua: sicut hoc tempore in opprobrium
filiarum Syriæ, & cunctarum in circuitu
tuo filiarum Palæsthinarum quæ ambiunt
58 *te per gyrum. ¶scelus tuum & ignominiam*
59 *tuam tu portasti, ait Dominus Deus. ¶Quia*
hæc dicit Dominus Deus. Et faciam tibi si-
cut despexisti iuramentum, vt irritum fa-
60 *ceres pactum : ¶& recordabor ego pacti meĩ*
tecum in diebus adolescentiæ tuæ: & susci-
61 *tabo tibi pactum sempiternum. ¶Et recor-*
daberis viarum tuarum, & confunderis:
cùm receperis sorores tuas te maiores cum
minoribus tuis: & dabo eas tibi in filias, sed
62 *non ex pacto tuo. ¶Et suscitabo ego pactum*
63 *meum tecum, & scies quia ego dominus, ¶vt*
recorderis & confundaris, & non sit tibi vl-
trà aperire os præ confusione tua, cùm placa-
tus tibi fuero in omnibus quæ fecisti, ait Do
minus Deus.

CAP. XVII.

1 *ET factum est verbum Domini ad me, di-*
2 *cens: ¶Fili hominis propone ænigma, &*
3 *narra parabolam ad domum Israel : ¶& di-*
A *ces, Hæc dicit Dominus Deus, Aquila grãdis*

magnarum alarum, longo membrorum du-
ctu, plena plumis & varietate, venit ad Li-
banum, & tulit medullam cedri. ¶ Summi- 4
tatem frondium eius auulsit: & transporta-
uit eam in terram Chanaan, in vrbe ne-
gotiatorum posuit illam. ¶ Et tulit de semine 5
terræ, & posuit illud in terra pro semine:
vt firmaret radicem super aquas multas, in
superficie posuit illud. ¶ Cùmque germinasset, 6
creuit in vineam latiorem, humili statura, B
respicientibus ramis eius ad eam: & radices
eius sub illa erant. facta est ergo vinea, &
fructificauit in palmites, & emisit propagi-
nes. ¶ Et facta est aquila altera grandis, ma- 7
gnis alis, multisque plumis: & ecce vinea ista
quasi mittens radices suas ad eam, palmi-
tes suos extendit ad illam, vt irrigaret eam
*Que de areolis germinis sui. ¶ *In terra bona su-* 8
per aquas multas plantata est: vt faciat fron- C
des, & portet fructum, vt sit in vineam gran-
dem. ¶ Dic, Hæc dicit Dominus Deus, Ergone 9
prosperabitur? nonne radices eius euellet, &
**fructum 5 *fructus eius distringet, & siccabit omnes*
palmites germinis eius, & arescet: & non in
brachio grandi, neque in populo multo, vt e-
uelleret eam radicitus? ¶ Ecce plantata est: 10
ergone prosperabitur? nonne cum tetigerit eã
ventus vrens siccabitur, & in areis germi-
nis sui arescet? ¶ Et factum est verbum Do- 11
mini ad me, dicens: ¶ Dic ad domum exaspe- 12
rantem, Nescitis quid ista significent? Dic, D
Ecce venit rex Babylonis in Ierusalẽ: & assu-
met regem & principes eius, & adducet eos
ad semetipsum in Babylonem. ¶ Et tollet de 13
semine regni, ferietque cum eo fœdus, & ab eo
accipiet iusiurandum. sed & fortes terræ tol-
let: ¶ Vt sit regnum humile, & non eleuetur, 14
sed custodiet pactũ eius, et seruet illud. ¶ Qui 15
recedens ab eo, misit nuntios ad Aegyptum,
vt daret sibi equos, & populũ multum. Num-
quid prosperabitur, vel consequetur salutem
qui fecit hæc? & qui dissoluit pactum, num-
quid effugiet? ¶ Viuo ego, dicit Dominus De- 16
us, quoniam in loco regis qui constituit eum E
regẽ, cuius fecit irritum iuramentũ, et soluit
pactum quod habebat cum eo, in medio Ba-
bylonis morietur. ¶ Et non in exercitu gran- 17
di, neque in populo multo faciet contra eum
Pharao prælium: in iactu aggeris, & in ex-
structione vallorũ, vt interficiat animas mul-
tas. ¶ Spreuerat enim iuramentum, vt solue- 18
ret fœdus, & ecce dedit manũ suam, & cùm F
omnia hæc fecerit, non effugiet. ¶ Propterea 19
hæc dicit Dominus Deus, Viuo ego, quoniam
iuramentum quod spreuit, & fœdus quod
Sup.12.d.15. *præuaricatus est, ponam in caput eius. ¶ ‖Et* 20
Inf.32.a.3. *expandam super eum rete meum, & compre-*
hendetur in sagena mea: & adducam eum in
Babylonem, & iudicabo eum ibi in præuari-
catione qua despexit me. ¶ Et omnes profugi 21
eius cum vniuerso agmine suo, gladio cadẽt:
residui autẽ in omnem ventũ dispergentur:
& scietis quia ego Dominus loquutus sum.
22 *¶ Hæc dicit Dominus Deus, Et sumam ego*
de medulla cedri sublimis, & ponam: de ver-
tice ramorum eius tenerum distringam, &
plantabo super montem excelsum & emi-
23 *nentem. ¶ In monte sublimi Israel plantabo*
G *illud, & erumpet in germen, & faciet fructũ,*
& erit in cedrum magnam: & habitabunt
sub ea omnes volucres & vniuersum vola-
tile, sub vmbra frondium eius nidificabit.
24 *¶ Et scient omnia ligna regionis, quia ego*
Dominus humiliaui lignum sublime, & ex-
altaui lignum humile: & siccaui lignum vi-
ride, & frondere feci lignũ aridum, Ego Do-
minus locutus sum, & feci.

CAP. XVIII.

1 *ET factus est sermo Domini ad me, dicẽs:*
2 *¶ Quid est quod inter vos parabolã ver-*
A *titis in prouerbium istud in terra Israel? di-*
centes, ‖Patres comederunt vuam acerbam, Ier.31.e.35.
3 *& dentes filiorum obstupescunt. ¶ Viuo ego,*
dicit Dominus Deus, si erit vltrà vobis pa-
4 *rabola hæc in prouerbium in Israel. ¶ Ecce*
omnes animæ, meæ sunt: vt anima patris,
ita & anima filij, mea est: anima quæ pecca-
5 *uerit, ipsa morietur. ¶ Et vir, si fuerit iu-*
6 *stus, & fecerit iudicium & iustitiam, ¶ in*
montibus non comederit, & oculos suos non
leuauerit ad idola domus Israel: & vxorem
proximi sui non violauerit, & ad mulierem
7 *menstruatam non accesserit, ¶ Et hominem*
B *nõ contristauerit: pignus debitori reddiderit,*
per vim nihil rapuerit, ‖panem suum esu- Isa.58.b.7.
rienti dederit, & nudũ operuerit vestimen- Mat.25.c.20
8 *to, ¶ Ad vsuram non commodauerit, & am-*
plius non receperit: ab iniquitate auerterit
manum suam, & iudicium verum fecerit
9 *inter virum & virum: ¶ *in præceptis meis* *&
ambulauerit, & iudicia mea custodierit, vt
faciat veritatem: hic iustus est, vita viuet,
10 *ait Dominus Deus. ¶ Quod si genuerit filiũ*
latronem effundentem sanguinem, & fecerit
11 *vnum de istis: ¶ & hæc quidem omnia non fa-*
C *cientem, sed in montibus comedentẽ, & vxo-*
12 *rem proximi sui polluentẽ: ¶ Egenum & pau-*
perem contristantem, rapiẽtem rapinas, pi-
gnus non reddentem, & ad idola leuantem
13 *oculos suos, abominationem facientem: ¶ Ad*
vsuram dantem, & amplius accipientẽ: num-
quid viuet? nõ viuet, cùm vniuersa hæc de-
testãda fecerit, morte morietur, sanguis eius
14 *in ipso erit. ¶ Quod si genuerit filium, qui vi-*
dens omnia peccata patris sui quæ fecit, ti-
15 *muerit, & non fecerit simile eis: ¶ super mon-*
tes non comederit, & oculos suos non leuaue-
rit ad idola domus Israel, & vxorem proxi-
16 *mi sui non violauerit: ¶ Et virum non contri-*
D *stauerit, pignus non retinuerit, & rapinam*
non rapuerit, panem suum esurienti dede-
17 *rit, & nudum operuerit vestimento. ¶ A*

paupe-

pauperis iniuria auerterit manum suam,
vsuram & superabundantiam non acceperit,
*& rit, *iudicia mea fecerit, in præceptis meis
ambulauerit: hic non morietur in iniquitate
te patris sui, sed vita viuet. ¶ Pater eius 18
quia calumniatus est, & vim fecit fratri, &
malum operatus est in medio populi sui: ecce,
mortuus est in iniquitate sua. ¶ Et dicitis, 19
quare non portabit filius iniquitatem patris?
Videlicet, quia filius iudicium & iustitiam operatus est, omnia præcepta mea cu-
De.24.c.16. stodiuit, & fecit illa, viuet vita. ¶ ‖ Anima 20
4.Re.14.b.6 quæ peccauerit, ipsa morietur: filius non por-
2.Pa.25.a.4 tabit iniquitatem patris, & pater non portabit
portabit iniquitatem filij: iustitia iusti super E
eum erit, & impietas impij erit super eum.
¶ Si autem impius egerit pœnitentiam ab 21
omnibus peccatis suis quæ operatus est, & cu-
stodierit omnia præcepta mea, & fecerit iu-
dicium & iustitiam: vita viuet, & non mo-
rietur. ¶ Omnium iniquitatum eius quas o- 22
peratus est, non recordabor: in iustitia sua
quam operatus est, viuet. ¶ ‖ Nunquid vo- 23
Psa.29. a.4. luntatis meæ est mors impij, dicit Dominus
Inf.33.c.11. Deus, & non vt conuertatur à vijs suis, &
2.Pet.3. b.9 viuat? ¶ Si autem auerterit se iustus a iu- 24
stitia sua, & fecerit iniquitatem secundum
omnes abominationes quas operari solet impius,
nunquid viuet? omnes iustitiæ eius quas
fecerat, non recordabuntur: in præuaricatio- F
ne qua præuaricatus est, & in peccato suo
quod peccauit, in ipsis morietur. ¶ ‖ Et dixi- 25
Inf.33.d.20. stis, Non est æqua via Domini, Audite ergo
domus Israel, Nunquid via mea non est æ-
qua, & non magis viæ vestræ prauæ sunt?
¶ Cum enim auerterit se iustus a iustitia sua, 26
& fecerit iniquitatem, morietur in eis: in in-
iustitia quam operatus est, morietur. ¶ Et 27
cùm auerterit se impius ab impietate sua
quam operatus est, & fecerit iudicium & iu-
stitiam: ipse animam suam viuificabit. ¶ Con 28
siderans enim, & auertens se ab omnibus ini G
quitatibus suis quas operatus est, vita vi-
uet, & non morietur. ¶ Et dicunt filij Israel, 29
Non est æqua via Domini. Nunquid viæ meæ
non sunt æquæ domus Israel, & non magis
viæ vestræ prauæ? ¶ Idcirco vnumquemque 30
iuxta vias suas iudicabo domus Israel, ait
Mat.3.a.2. Dominus Deus. ‖ Conuertimini, & agite pœ-
nitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris:
& non erit vobis in ruinam iniquitas. ¶ Proij 31
*iniquitates cite a vobis omnes *præuaricationes vestras
in quibus præuaricati estis, & facite vobis
cor nouum, & spiritum nouum: & quare mo-
riemini domus Israel? ¶ ‖ Quia nolo mortem 32
Sup.c.23. morientis, dicit Dominus Deus, reuertimini
Inf.33.c.11. & viuite.

CAP. XIX.

*fili hominis ET tu *assume planctum super principes 1
Israel, ¶ & dices, Quare mater tua leæ- 2
na inter leones cubauit, in medio leunculo- A
3 rum enutriuit catulos suos? ¶ Et eduxit vnum
de leunculis suis, leo factus est: & didicit ca-
4 pere prædam, hominemque comedere. ¶ Et au-
dierunt de eo Gentes, & non absque vulne-
ribus suis ceperunt eum: & adduxerunt *eum
5 in catenis, in terram Aegypti. ¶ Quæ cùm vi-
disset quoniam infirmata est, & perijt expe-
ctatio eius: tulit vnum de leunculis suis, leo-
6 nem constituit eum. ¶ Qui incedebat inter
B leones, & factus est leo, & didicit prædam
7 capere, et homines deuorare: ¶ Didicit viduas
facere, & ciuitates eorum in desertum ad-
ducere: & desolata est terra & plenitudo e-
8 ius à voce rugitus illius. ¶ Et conuenerunt
aduersus eum *Gentes vndique de prouin-
cijs, & expanderunt super eum rete suum, in
9 vulneribus earum captus est. ¶ Et miserunt
C eum in caueam, in catenis adduxerunt eum
ad regem Babylonis: miseruntque eum in car-
cerem, ne audiretur vox eius vltra super
10 montes Israel. ¶ Mater tua quasi vinea in
sanguine tuo super aquam plantata est: fru-
ctus eius, & frondes eius creuerunt ex aquis
11 multis. ¶ Et factæ sunt ei virgæ solidæ in
sceptra dominantium, & exaltata est statura
eius inter frondes: & vidit altitudinem suam
12 in multitudine palmitum suorum. ¶ Et euul
D sa est in ira, in terramque proiecta: ‖ & ventus Ose.13 d.15.
vrens siccauit fructum eius: marcuerunt, &
arefactæ sunt virgæ roboris eius: ignis come-
13 dit eam. ¶ Et nunc transplantata est in de-
14 sertum, in terra inuia & sitienti. ¶ Et egres
sus est ignis de virga ramorum eius, qui fru-
ctum eius comedit: & non fuit in ea virga
fortis, sceptrum dominantium. Planctus est,
& erit in planctum.

CAP. XX.

1 ET factum est in anno septimo, in quinto,
A in decima mensis: venerunt viri de se-
nioribus Israel vt interrogarent Dominum, &
2 sederunt coram me. ¶ Et factus est sermo Do
3 mini ad me, dicens: ¶ Fili hominis loquere
senioribus Israel, & dices ad eos. Hæc dicit
Dominus Deus, Nunquid ad interrogandum me
vos venistis? viuo ego, quia non respondebo
4 vobis, ait Dominus Deus. ¶ Si iudicas eos, si
iudicas fili hominis? abominationes patrum
5 eorum ostende eis. ¶ Et dices ad eos, Hæc di-
cit Dominus Deus, in die qua elegi Israel, &
leuaui manum meam pro stirpe domus Ia-
cob: & apparui eis in terra Aegypti, & leua-
ui manum meam pro eis, dicens. Ego Domi-
6 nus Deus vester: ¶ in die illa leuaui manum
meam pro eis, vt educerem eos de terra Ae-
gypti, in terram quam prouideram eis, fluen
tem lacte & melle, quæ est egregia inter om-
7 nes terras. ¶ Et dixi ad eos, Vnusquisque
B offensiones oculorum suorum abijciat, & in
idolis Aegypti nolite pollui: ego Dominus
8 Deus vester. ¶ Et irritauerunt me, noluerunt-
que me audire: vnusquisque abominationes

oculorũ ſuorum non proiecit, nec idola Aegy-
pti reliquerunt. & dixi vt effunderẽ indi-
gnationem meã ſuper eos, & implerem iram
meam in eis, in medio terræ Aegypti. ¶ *Et* 9
feci propter nomen meum, vt non violaretur
coram gentibus, in quarũ medio erant, & in-
ter quas apparui eis, vt educerem eos de ter
ra Aegypti. ¶ *Eieci ergo eos de terra Aegy-* 10
Leu.18.a.5. *pti, & eduxi eos in deſertum.* ¶ ‖ *Et dedi eis* 11
Rom.10.a.5 *præcepta mea, & iudicia mea oſtendi eis, quæ*
Exo.20.b.8 *faciens homo, viuet in eis.* ¶ *Inſuper &* ‖ *ſab-* 12
31.c.13. *batha mea dedi eis, vt eſſent ſignum inter*
Deu.5.b.12. *me & eos: & ſcirent quia ego Dominus ſan-*
ctificans eos. ¶ *Et irritauerunt me domus Iſ* 13
raël in deſerto, in præceptis meis non ambu
Gal.3.b.12. *lauerunt, & iudicia mea proiecerunt,* ‖ *quæ*
Exo.16.f.28 *faciens homo viuet in eis:* ‖ *& ſabbatha mea*
violauerunt vehementer. dixi ergo vt ef-
funderem furorem meum ſuper eos in deſer
to, & conſumerem eos. ¶ *Et feci propter nomẽ* 14
meum, ne violaretur corã Gentibus de qui-
bus eieci eos, in conſpectu earum. ¶ *Ego igitur* 15
leuaui manum meam ſuper eos in deſerto, ne C
inducerem eos in terram quã dedi eis fluen-
tem lacte & melle, præcipuam terrarum om-
nium: ¶ *Quia iudicia mea proiecerunt, & in* 16
præceptis meis non ambulauerunt, & ſab-
batha mea violauerunt: poſt idola enim cor
eorũ gradiebatur. ¶ *Et pepercit oculus meus* 17
ſuper eos, vt non interficerẽ eos: nec conſum-
pſi eos in deſerto. ¶ *Dixi autem ad filios eorũ* 18
in ſolitudine: In præceptis patrum veſtrorũ
nolite incedere, nec iudicia eorũ cuſtodiatis
nec in idolis eorum polluamini. ¶ *Ego Domi-* 19
nus Deus veſter, in præceptis meis ambula-
te, & iudicia mea cuſtodite, & facite ea. ¶ *Et* 20
ſabbatha mea ſanctificate, vt ſint ſignum
*ſciatis 3. *inter me & vos: & "ſciatur' quia ego ſum*
& Dominus Deus veſter. ¶ *Et exacerbauerunt* 21
me filij, **in præceptis meis nõ ambulauerũt:*
& iudicia mea non cuſtodierunt, vt facerent
ea quæ cùm fecerit homo, viuet in eis: et ſab
batha mea violauerũt, & comminatus ſum
vt effunderem furorem meum ſuper eos, &
implerem iram meam in eis in deſerto. ¶ *A-* 22
uerti autem manum meam, & feci propter D
nomen meum, vt non violaretur coram Gen
tibus, de quibus eieci eos in oculis earum.
¶ *Iterum leuaui manum meã in eos in ſoli-* 23
tudine, vt diſpergerem illos in nationes, &
ventilarẽ in terras. ¶ *eo quod iudicia mea nõ* 24
feciſſent, & præcepta mea reprobaſſent, &
ſabbatha mea violaſſent, & poſt idola pa.rũ
ſuorum fuiſſent oculi eorũ. ¶ *Ergo & ego dedi* 25
eis præcepta non bona, & iudicia in quibus
nõ viuent: ¶ *Et pollui eos in muneribus ſuis* 26
cùm offerrent omne quod aperit vuluã, pro-
pter delicta ſua: & ſcient quia ego dominus.
¶ *Quamobrem loquere ad domum Iſraël fili* 27
hominis, & dices ad eos, Hæc dicit Dominus
Deus, Adhuc & in hoc blaſphemauerunt me

patres veſtri, cùm ſpreuiſſent me contemnen
28 *tes,* ¶ *& induxiſſem eos in terram ſuper quã*
leuaui manum meam vt darem **eis: vide-* *illam Sy.
runt omnẽ collum excelſum, & omne lignum
nemoroſum, & immolauerunt ibi victimas
ſuas, & dederunt ibi irritationem oblationis
ſuæ, & poſuerunt ibi odorem ſuauitatis ſuæ,
29 *& libauerunt libationes ſuas.* ¶ *Et dixi ad*
E *eos, Quid eſt excelſum ad quod vos ingredi-*
mini? Et vocatum eſt nomen eius Excelſum
30 *vſque ad hanc diem.* ¶ *Propterea dic ad do-*
mum Iſraël, Hæc dicit Dominus Deus. Cer-
te in via patrum veſtrorum vos polluimi-
ni, & poſt offendicula eorum vos fornica-
31 *mini.* ¶ *Et in oblatione donorum veſtrorum,*
cùm traducitis filios veſtros per ignem, vos
polluimini in omnibus idolis veſtris vſque
hodie: & ego reſpondebo vobis domus Iſraël?
Viuo ego dicit Dominus Deus, quia non re-
32 *ſpondebo vobis.* ¶ *Neque cogitatio mentis ve*
ſtra fiet, dicentium, Erimus ſicut Gentes, &
ſicut cognationes terræ, vt colamus ligna &
33 *lapides.* ¶ *Viuo ego dicit Dominus Deus, quo-*
niam in manu forti, & in brachio extento,
34 *& in furore effuſo regnabo ſuper vos.* ¶ *Et*
educam vos de populis: & congregabo vos de
terris, in quibus diſperſi eſtis, in manu va-
lida, & in brachio extento, & in furore ef-
35 *fuſo regnabo ſuper vos.* ¶ *Et adducam vos in*
deſertum populorum, & iudicabor vobiſcum
36 *ibi facie ad faciem.* ¶ *Sicut iudicio contendi*
F *aduerſum patres veſtros in deſerto terræ* *Deus &
Aegypti, ſic iudicabo vos dicit Dominus.*
37 ¶ *Et ſubijciam vos ſceptro meo, & inducam*
38 *vos in vinculis fœderis.* ¶ *Et eligam de vo-*
bis tranſgreſſores & impios, & de terra in-
colatus eorum educam eos, & in terram Iſ-
raël non ingredientur, & ſcietis quia ego Do
39 *minus.* ¶ *Et vos domus Iſraël. Hæc dicit Do*
minus Deus, Singuli poſt idola veſtra am-
bulate, & ſeruite eis. Quod ſi & in hoc non
audieritis me, & nomen meum ſanctum pol-
lueritis vltra in muneribus veſtris, & in i-
40 *dolis veſtris.* ¶ *in monte ſancto meo, in mon-*
te excelſo Iſraël, ait Dominus Deus, ibi ſer-
uiet mihi omnis domus Iſraël: omnes, inquã
in terra in qua placebunt mihi, & ibi quæ-
ram primitias veſtras, & initium decimarũ
veſtrarum in omnibus ſanctificationibus ve
41 *ſtris.* ¶ *In odorem ſuauitatis ſuſcipiam vos,*
cùm eduxero vos de populis, & congregauero
vos de terris, in quas diſperſi eſtis: & ſan-
42 *ctificabor in vobis in oculis nationum.* ¶ *Et*
G *ſcietis quia ego Dominus, cùm induxero vos*
ad terram Iſraël, in terram pro qua leuaui
manum meam, vt darem eam patribus ve-
43 *ſtris.* ¶ *Et recordabimini ibi viarum veſtra-*
rum, et omnium ſcelerum veſtrorum, quibus
polluti eſtis in eis, & diſplicebitis vobis in
conſpectu veſtro in omnibus malitijs ve-
44 *ſtris quas feciſtis.* ¶ *Et ſcietis quia ego Do-*
minus,

minus, cum benefecero vobis propter nomen
meum, & non secundum vias vestras ma-
las, neque secundum scelera vestra pessima
domus Israel, ait Dominus Deus. ¶ Et factus 45
est sermo Domini ad me, dicens, ¶ Fili homi- 46
nis, pone faciem tuam contra viam Austri,
& stilla ad Aphricum, et propheta ad saltum
agri meridiani. ¶ Et dices saltui meridiano, 47
Audi verbum Domini, Hæc dicit Dominus
Deus, Ecce, ego succendam in te ignem, &
comburam in te omne lignum viride, & o-
mne lignum aridum: non extinguetur flam-
ma succensionis: & comburetur in ea omnis
facies ab Austro usque ad Aquilonem. ¶ Et 48
videbit universa caro quia ego Dominus suc-
cendi eã, nec extinguetur. ¶ Et dixi, Ah, Ah, 49
Ah, Domine Deus: ipsi dicunt de me: Nun-
quid non per parabolas loquitur iste?

CAP. XXI.

ET factus est sermo Domini ad me, dicẽs, 1
¶ Fili hominis, pone faciem tuam ad Ie- 2
rusalem, & stilla ad sanctuaria, & propheta A
contra humũ Israel. ¶ Et dices terræ Israël, 3
Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego ad te, &
eijciam gladium meum de vagina sua, &
occidam in te iustum & impium. ¶ Pro eo 4
autem quod occidi in te iustum & impium,
idcirco egredietur gladius meus de vagina
sua ad omnem carnem ab Austro usque ad
Aquilonem: ¶ Ut sciat omnis caro quia ego 5
Dominus eduxi gladium meum de vagina
sua irrevocabilem. ¶ Et tu fili hominis inge- 6
misce in contritione lumborum, & in ama-
ritudinibus ingemisce coram eis. ¶ Cumque 7
dixerint ad te, Quare tu gemis? dices, Pro B
auditu, quia venit, & tabescet omne cor, &
dissolventur universæ manus, & infirmabi-
tur omnis spiritus, & per cuncta genua flu-
ent aquæ: ecce venit, & fiet, ait Dominus
Deus. ¶ Et factus est sermo Domini ad me, 8
dicẽs, ¶ Fili hominis, propheta, & dices, Hæc 9
dicit Dominus Deus, Loquere, Gladius, gla-
dius exacutus est et limatus. ¶ Ut cædat vi- 10
ctimas exacutus est, ut splendeat limatus
est: qui moves sceptrũ filij mei, succidisti om-
ne lignum. ¶ Et dedi eum ad leuigandum, ut 11
teneatur manu: iste exacutus est gladius, & C
iste limatus est, ut sit in manu interficien-
tis. ¶ Clama, & ulula fili hominis, quia hic 12
factus est in populo meo: hic in cunctis duci-
bus Israel qui fugerant: gladio traditi sunt
cum populo meo, idcirco plaude super femur.
¶ quia probatus est, & hoc cũ sceptrum sub- 13
uerterit, & non erit, dicit Dominus Deus.
¶ Tu ergo fili hominis propheta, & percute 14
manu ad manum, & duplicetur gladius, ac
triplicetur gladius interfectorum: hic est
gladius occisionis magnæ, qui obstupescere
eos facit, ¶ & corde tabescere, & multiplicat 15
ruinas. In omnibus portis eorum dedi con-
turbationem gladij acuti & limati ad ful-
16 gendum, amicti ad cædem. ¶ Exacuere, vade
D ad dexteram siue ad sinistram, quocunq; fa-
17 ciei tuæ est appetitus. ¶ Quin & ego plau-
dam manu ad manum, & implebo indigna-
tionem meam: ego Dominus locutus sum.
18 ¶ Et factus est sermo Domini ad me, dicens,
19 ¶ Et tu fili hominis pone tibi duas vias, ut
veniat gladius regis Babylonis: de terra v-
na egredientur "ambo": & manu capiet con- "ambæ 1.
iecturam, in capite viæ civitatis conijciet.
20 ¶ Viam pones, ut veniat gladius ad Rab-
E bath filiorum Ammon, & ad Iudam in Ie-
21 rusalem munitissimam. ¶ Stetit enim rex
Babylonis in bivio, in capite duarum viarũ,
divinationem quærens, commiscens sagittas:
22 interrogavit idola, exta consuluit. ¶ Ad dex-
teram eius facta est divinatio super Ierusa-
lem, ut ponat arietes, ut aperiat os in cæde,
"ut" eleuet vocẽ in ululatu, ut ponat arie- "& 15.
tes contra portas, ut comportet aggerem, ut
23 ædificet munitiones. ¶ Eritq; quasi consu-
lens frustra oraculum in oculis eorum, &
sabbathorum otium imitans: ipse autem re-
24 cordabitur iniquitatis ad capiendum. ¶ Id-
F circo hæc dicit Dominus Deus, Pro eo quod
recordati estis iniquitatis vestræ, & reuela-
stis prævaricationes vestras, & apparuerunt
peccata vestra in omnibus cogitationibus
vestris: pro eo, inquam, quod recordati estis,
25 manu capiemini. ¶ Tu autem prophane im-
pie dux Israël, cuius venit dies in tempore
26 iniquitatis præfinita: ¶ Hæc dicit Dominus
Deus, Aufer cidarim, tolle coronam: nonne
hæc est quæ humilem sublevavit, & subli-
27 mem humiliavit? ¶ Iniquitatem, iniquita-
tem, iniquitatem ponam eam: & hoc nõ fa-
ctum est, donec veniret cuius est iudicium,
28 & tradam ei. ¶ Et tu fili hominis, propheta,
& dic, Hæc dicit Dominus Deus ad filios
Ammon, & ad opprobrium eorum: & dices,
Mucro mucro evagina te ad occidendum: li-
29 ma te ut interficias, & fulgeas. ¶ Cum tibi
G viderentur vana, & divinarentur menda-
cia, ut dareris super colla vulneratorum im-
piorum, quorum venit dies in tempore ini-
30 quitatis præfinita. ¶ Reuertere ad vaginam
tuam: "in loco" in quo creatus es, in terra "in locum
31 nativitatis tuæ iudicabo te, ¶ & effundam
super te indignationem meam: in igne fu-
roris mei sufflabo in te, daboq; te in manus
hominum insipientium & fabricantium in-
32 teritum. ¶ Igni eris cibus, sanguis tuus erit
in medio terræ, oblivioni traderis: quia ego
Dominus locutus sum.

CAP. XXII.

1 ET factum est verbũ Domini ad me, di-
2 cens, ¶ Et tu fili hominis, nonne iudi-
A cas, nonne iudicas civitatem sanguinum? &
3 ostendes ei omnes abominationes suas, ¶ &
dices, Hæc dicit Dominus Deus, Civitas ef-
fundens sanguinem in medio sui, ut veniat

tempus eius: & quæ fecit idóla cõtra semet-
ipsam, vt pollueretur. ¶ *In sanguine tuo qui* 4
à te effusus est, deliquisti: & in idolis tuis
quæ fecisti, polluta es: & appropinquare fe-
cisti dies tuos, & adduxisti tempus annorum
tuorum: propterea dedi te opprobrium Genti-
bus, & irrisionem vniuersis terris. ¶ *Quæ* 5
iuxta sunt & quæ procul à te, triũphabunt
de te: sordida, nobilis, grãdis interitu. ¶ *Ecce* 6
principes Israel singuli in brachio suo fue-
runt in te, ad effundẽdum sanguinem. ¶ *Pa-* 7
trem & matrem contumelijs affecerunt in B
te, aduenam calumniati sunt in medio tui,
pupillum & viduam contristauerunt apud
te. ¶ *Sanctuaria mea spreuistis, & sabbatha* 8
mea polluistis. ¶ *Viri detractores fuerunt in* 9
te ad effundendum sanguinẽ, & super mon-
tes comederunt in te, scelus operati sunt in
Leuit.18.a.7 *medio tui.* ¶ ‖*Verecundiora patris discoope-* 10
ruerunt in te, immunditiam menstruatæ
Iere.5.b.8. *humiliauerunt in te.* ¶ ‖*Et vnusquisque in* 11
vxorem proximi sui operatus est abomina-
tionem, & socer nurum suam polluit nefa-
rie, frater sororem suam filiam patris sui op-
pressit in te. ¶ *Munera acceperunt apud te ad* 12
effundendum sanguinem: vsuram & super- C
abundantiam accepisti, & auare proximos
tuos calumniabaris: meiq; oblita es, ait Do-
minus Deus. ¶ *Ecce, complosi manus meas* 13
super auaritiã tuã quã fecisti, & super san-
guinem qui effusus est in medio tui. ¶ *Nun-* 14
quid sustinebit cor tuum, aut præualebunt
manus tuæ in diebus quos ego faciam tibi?
ego Dominus locutus sum, & faciam. ¶ *Et* 15
dispergam te in nationes, & ventilabo te in
terras, & deficere faciam immunditiã tuam
à te. ¶ *Et possidebo te in conspectu Gentium:* 16
& scies quia ego Dominus. ¶ *Et factum est* 17
verbum Domini ad me, dicens, ¶ *Fili homi-* 18
nis, versa est mihi domus Israel in scoriam: D
omnes isti æs, & stannũ, & ferrũ, & plum-
bum in medio fornacis, scoria argenti facti
sunt. ¶ *Propterea hæc dicit Dominus Deus,* 19
Eo quod versi estis omnes in scoriam, pro-
pterea ecce ego congregabo vos in medio Ie-
rusalem ¶ *congregatione argenti, & æris, &* 20
stanni, & ferri, et plumbi in medio fornacis:
vt succendam in ea ignem ad conflandũ. sic
congregabo in furore meo & in ira mea, &
requiescam: & conflabo vos. ¶ *Et congregabo* 21
vos, & succendam vos in igne furoris mei, E
& conflabimini in medio eius. ¶ *Vt conflatur* 22
argentum in medio fornacis, sic eritis in me-
dio eius: & scietis quia ego Dominus, cùm
effuderim indignationem meam super vos.
¶ *Et factum est verbum Domini ad me, di-* 23
cens, ¶ *Fili hominis, dic ei, Tu es terra im-* 24
munda, & nõ cõpluta in die furoris. ¶ *Con-* 25
iuratio prophetarum in medio eius: sicut leo
rugiens rapiensq; prædam, animas deuora-
runt, opes & pretium acceperunt, viduas

26 *eius multiplicauerunt in medio illius.* ¶ *Sa-*
F *cerdotes eius contempserunt legem meam, &*
polluerunt sanctuaria mea: inter sanctum et
prophanum non habuerunt distantiam: &
inter pollutum & mundũ non intellexerunt:
& à sabbathis meis auerterunt oculos suos,
27 *& coinquinabar in medio eorum.* ¶ ‖*Princi-* Mich.3.d.11
pes eius in medio illius quasi lupi rapientes Soph.3.a.3.
prædam: ad effundendum sanguinem, & ad
perdendas animas, & auare sectanda lucra.
28 ¶ *Prophetæ autem eius liniebant eos absque*
temperamento, videntes vana, & diuinan-
G *tes* "*eis*' *mendacium, dicentes, Hæc dicit Do-* "ei
minus Deus: cùm Dominus non sit locutus.
29 ¶ "*Populi terræ calumniabantur calumniã*', "populum
& rapiebant violenter: egenum et pauperem terræ ca-
affligebant, & aduenã opprimebant calum- lumniaban-
30 *nia absq; iudicio.* ¶ *Et quæsiui de eis virum* tur calum-
qui interponeret sepem, & staret oppositus nia 4.
contra me pro terra, ne dissiparem eam: &
31 *non inueni.* ¶ *Et effudi super eos indigna-*
tionem meam, * *in igne iræ meæ consumpsi* *&
eos: viam eorum in caput eorum reddidi, ait
Dominus Deus.

CAP. XXIII.

1 *ET factus est sermo Domini ad me, dicẽs,*
2 ¶ *Fili hominis, duæ mulieres filiæ ma-*
A *tris vnius fuerũt.* ¶ *Et fornicatæ sunt in Ae-*
3 *gypto, in adolescentia sua fornicatæ sunt: ibi*
subacta sunt ubera earum, & fracta sunt
4 *mammæ pubertatis earum.* ¶ *Nomina autem*
earum Oolla maior: & Ooliba soror eius " "7.
minor': *& habui eas, & pepererunt filios &*
filias. Porrò earum nomina Samaria Oolla,
5 *& Ierusalem Oolıba.* ¶ *Fornicata est igitur*
super me Oolla, & insaniuit in amatores
6 *suos, in Assyrios propinquantes,* ¶ *vestitos*
hyacintho, principes & magistratus, iuuenes
cupidinis vniuersos, equites, ascensores e-
7 *quorum.* ¶ *Et dedit fornicationes suas super*
eos electos filios Assyriorum vniuersos: & in
omnibus in quos insaniuit, in immunditijs
8 *eorum polluta est.* ¶ *Insuper & fornicationes*
B *suas quas habuerat in Aegypto, nõ reliquit:*
nam & illi dormierunt cum ea in adolescen-
tia eius, & illi confregerunt ubera puber-
tatis eius, et effuderunt fornicationem suam
9 *super eam.* ¶ *Propterea tradidi eam in ma-*
nus amatorum suorum, in manus filiorum
Assur, super quorum insaniuit libidinem.
10 ¶ ‖*Ipsi discooperuerunt ignominiam eius, fi-* Sup.16.d.38
lios & filias eius tulerunt, & ipsam occide-
runt gladio: & factæ sunt famosæ mulieres,
11 *& iudicia perpetrauerunt in ea.* ¶ *Quod cùm*
vidisset soror eius Oolıba, plus quàm illa in-
saniuit libidine: & fornicationem suam su-
12 *per fornicationem sororis suæ* ¶ *ad filios As-*
syriorum præbuit impudenter, ducibus &
magistratibus ad se venientibus indutis
veste varia, equitibus qui vectabantur e-
quis, & adolescentibus forma cunctis egre-
giis.

gia. ¶ Et vidi quòd polluta esset via vna 13
ambarum. ¶ Et auxit fornicationes suas: 14
cumque vidisset viros depictos in pariete, C
imagines Chaldæorum expressas coloribus,
¶ & accinctos balteis renes, & tiaras tinctas 15
in capitibus eorum, formam ducũ omnium,
similitudinem filiorum Babylonis terræque
Chaldæorum in qua orti sunt: ¶ Insanuit 16
super eos concupiscentia oculorum suorum,
& misit nũtios ad eos in Chaldæam. ¶ Cum- 17
que venissent ad eam filij Babylonis ad cu-
bile mammarũ, polluerunt eam stupris suis,
& polluta est ab eis, & saturata est anima
eius ab illis. ¶ Denudauit quoq; fornicatio- 18
nes suas, & discooperuit ignominiam suam:
& recessit anima mea ab ea, sicut recesserat
anima mea à sorore eius. ¶ Multiplicauit e- 19
nim fornicationes suas, recordans dies ado-
lescentiæ suæ, quibus fornicata est in terra
Aegypti. ¶ Et insaniuit libidine super concu- 20
bitum eorum, quorum carnes sunt vt carnes
asinorum, & sicut fluxus equorum fluxus
eorum. ¶ Et visitasti scelus adolescentiæ tuæ, 21
quando subacta sunt in Aegypto vbera
tua, & confracta sunt mammæ pubertatis
tuæ. ¶ Propterea Ooliba, hæc dicit Dominus 22
Deus, Ecce ego suscitabo omnes amatores D
tuos contra te, de quibus satiata est anima
tua: & congregabo eos aduersum te in cir-
cuitu, ¶ Filios Babylonis & vniuersos Chal- 23
dæos, nobiles, tyrannosq; & principes omnes
filios Assyriorum, iuuenes forma egregia,
duces & magistratus vniuersos, principes
principum, & nominatos ascensores equo-
rum. ¶ Et venient super te instructi curru 24
& rota, * multitudo populorum: lorica & *& 1.
clypeo & galea armabuntur contra te vn-
dique: & dabo coram eis iudicium, & iudi-
cabunt te iudicijs suis. ¶ Et ponam zelum 25
meum in te, quem exercent tecum in furo-
re: nasum tuum & aures tuas præcident: &
quæ remanserint, gladio concident: ipsi filios
tuos & filias tuas capient, & nouissimum
tuum deuorabitur igni. ¶ Et denudabunt te 26
vestimentis tuis, & tollent vasa gloriæ tuæ.
¶ Et requiescere faciam scelus tuum de te, 27
& fornicationem tuam de terra Aegypti:
nec leuabis oculos tuos ad eos, & Aegypti nõ
recordaberis amplius. ¶ Quia hæc dicit Do- 28
minus Deus, Ecce ego tradam te in manus E
eorum quos odisti, in manus de quibus sa-
tiata est anima tua. ¶ Et agent tecũ in odio: 29
& tollent omnes labores tuos, & dimittent
te nudam & ignominia plenam, & reuela-
bitur ignominia fornicationum tuarũ, scelus
tuum & fornicationes tuæ. ¶ Fecerunt hæc 30
tibi quia fornicata es post gentes, inter quas
polluta es in idolis earum. ¶ In via sororis 31
tuæ ambulasti, & dabo calicem eius in ma-
nu tua. ¶ Hæc dicit Dominus Deus, Calicem 32
sororis tuæ bibes profundum & latum: eris

in derisum & in subsannationem quæ est
33 capacissima. ¶ Ebrietate & dolore repleberis:
"calice' mœroris & tristitiæ, "calice' sororis *calicē 16.
34 tuæ Samariæ. ¶ Et bibes illum, & epotabis
vsq; ad fæces, & fragmenta eius deuorabis,
vbera tua lacerabis: quia ego locutus sum,
35 ait Dominus Deus. ¶ Propterea hæc dicit Do-
minus Deus, Quia oblita es mei & proiecisti
me post corpus tuum, tu quoq; porta scelus
36 tuum, & fornicationes tuas. ¶ Et ait Domi-
F nus ad me, -dicens', Fili hominis, nunquid -.4.
iudicas Oollam & Oolibam, & annuntias
37 eis scelera earum? ¶ Quia adulteratæ sunt,
& sanguis in manibus earum: & cum idolis
suis fornicatæ sunt: insuper & filios suos,
quos genuerunt mihi, obtulerunt eis ad de-
38 uorandum. ¶ Sed & hoc fecerunt mihi, Pol-
luerunt sanctuarium meum in die illa, &
39 sabbatha mea prophanauerũt. ¶ Cumq; im-
molarent filios suos idolis suis, & ingrede-
rentur sanctuariũ meum in die illa vt pol-
luerent illud: etiam hæc fecerunt in medio
40 domus meæ. ¶ Miserunt ad viros venientes
de longe, ad quos nuntium miserant, itaque
ecce venerunt: quibus te lauisti, & circunli-
nisti stibio oculos tuos, & ornata es mundo
41 muliebri. ¶ Sedisti in lecto pulcherrimo, &
mensa ornata est ante te: thymiama meum,
& vnguentum meum posuisti super eam.
42 ¶ Et vox multitudinis exultãtis erat in ea:
& in viris qui de multitudine hominũ ad-
ducebantur, & veniebant de deserto, posue-
runt armillas in manibus eorum, & coro-
43 nas speciosas in capitibus eorum. ¶ Et dixi
ei quæ attrita est in adulterijs, Nunc forni-
44 cabitur in fornicatione sua etiam hæc. ¶ Et
ingressi sunt ad eam quasi ad mulierẽ me-
retricem: sic ingrediebantur ad Oollam & ad
45 Oolibam mulieres nefarias. ¶ Viri ergo iusti
G sunt: || hi iudicabunt eas iudicio adultera- Sup.16. d.38
rum, & iudicio effundentium sanguinem:
quia adulteræ sunt, & sanguis in manibus
46 earum*. ¶ Hæc enim dicit Dominus Deus, *& cũ ido-
Adduc ad eas multitudinem, & trade eas in lis suis for-
47 tumultum & in rapinam: ¶ Et lapidentur nicatæ sunt.
lapidibus populorum, & confodiantur gladijs
eorum: filios & filias earum interficient, &
48 domos earum igne succendent. ¶ Et auferam
scelus de terra, & discent omnes mulieres ne
49 faciant secundùm scelus earum. ¶ Et da-
bunt scelus vestrum super vos, & peccata
idolorum vestrorũ portabitis: & scietis quia
ego Dominus Deus.

CAP. XXIIII.

1 ET factum est verbum Domini ad me in
A anno nono, in mense decimo, decima
2 -die' mensis dicens, ¶ Fili hominis', scribe -.15.
tibi nomen diei huius, in qua confirmatus
est rex Babylonis aduersum Ierusalẽ hodie.
3 ¶ Et dices per prouerbium ad domum irrita-
tricem parabolam, & loqueris ad eos, Hæc
dicit

dicit Dominus Deus, pone ollam: pone in-
quam, & mitte in eam aquam. ¶ Congere 4
frusta eius in eam, omnem partem bonam,
femur & armum, electa & ossibus plena.
¶ Pinguissimum pecus assume, compone quoque 5
strues ossium sub ea: efferbuit coctio eius, & B
discocta sunt ossa illius in medio eius. ¶ Pro- 6
pterea hæc dicit Dominus Deus, Væ ciuitati
sanguinum, ollæ cuius rubigo in ea est, et ru-
bigo eius non exiuit de ea: per partes & per
partes suas eÿce eam, non cecidit super eam
sors. ¶ Sanguis enim eius in medio eius est, 7
super limpidissimam petram effudit illum:
non effudit illum super terram, vt possit o-
periri puluere. ¶ Vt superinducerem indigna- 8
tionem meam, & vindicta vlciscerer: dedi
sanguinem eius super petram limpidissimam
Nah.3.a.2. ne operiretur. ¶ Propterea hæc dicit Dominus 9
Hab.2.c.12. Deus, Væ ciuitati sanguinum, cuius ego C
grandem faciam pyram. ¶ Congere ossa quæ 10
igne succendam: consumentur carnes, & co-
quetur vniuersa compositio, & ossa tabescēt.
¶ Pone quoque eam super prunas vacuam, vt 11
incalescat & liquefiat æs eius, & confletur
in medio eius inquinamentum eius, & con-
sumatur rubigo eius. ¶ Multo labore suda- 12
tum est, & non exiuit de ea nimia rubigo e-
ius, neque per ignem. ¶ Immunditia tua ex- 13
ecrabilis: quia mundare te volui, & non es D
mundata a sordibus tuis: sed nec mundabe-
ris prius, donec quiescere faciam indigna-
tionem meam in te. ¶ Ego Dominus locutus 14
sum, Veniet, & faciam: non transeam, nec
parcam, nec placabor: iuxta vias tuas, & iu-
xta adinuentiones tuas iudicabo te, dicit
Dominus. ¶ Et factum est verbum Domini 15
ad me, dicens, ¶ Fili hominis, ecce ego tollo à 16
te desiderabile oculorum tuorum in plaga: &
non planges, neque plorabis: neque fluent la-
chrymæ tuæ. ¶ Ingemisce tacens, mortuorum 17
luctum non facies: corona tua circumligata E
sit tibi, & calceamenta tua erunt in pedi-
bus tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos
lugentium comedes. ¶ Locutus sum ergo ad 18
populum manè, & mortua est vxor mea
vespere: feciquè manè sicut præceperat mihi.
¶ Et dixit ad me populus, Quare non indi- 19
cas nobis quid ista significent quæ tu facis?
¶ Et dixi ad eos, Sermo Domini factus est ad 20
me, dicens, ¶ Loquere domui Israel. Hæc di- 21
cit Dominus Deus, Ecce ego polluam san- F
ctuarium meum, superbiam imperÿ vestri,
& desiderabile oculorum vestrorum, & super
quo pauet anima vestra: & filÿ vestri & fi-
liæ vestræ quas reliquistis, gladio cadent.
¶ Et facietis sicut feci, Ora amictu non ve- 22
labitis, & cibos lugentium non comedetis.
¶ Coronas habebitis in capitibus vestris, & 23
calceamenta in pedibus: non plangetis neque
flebitis, sed tabescetis in iniquitatibus ve-
stris, & vnusquisque gemet ad fratrem suū.

24 ¶ Eritque Ezechiel vobis in portentum: iu-
G xta omnia quæ fecit, facietis cùm venerit
istud: & scietis quia ego Dominus Deus.
25 ¶ Et tu fili hominis, ecce in die qua tollam
ab eis fortitudinem eorum, & gaudium di-
gnitatis, & desiderium oculorum eorum su-
per quo requiescunt animæ eorum, filios &
26 filias eorum. ¶ In die illa cùm venerit fu-
27 giens ad te, vt annuntiet tibi: ¶ In die inquā
illa aperietur os tuum cum eo qui fugit, &
loqueris, & non silebis vltra: erisque eis in
portentum, & scietis quia ego Dominus.

CAP. XXV.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens, ¶ Fili hominis, pone faciem tuam
A contra filios Ammon: & prophetabis de eis.
3 ¶ Et dices filÿs Ammō, Audite verbum Do-
mini Dei: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo
quod dixisti euge euge super sanctuarium
meum, quia pollutum est: & super terram
Israel, quoniam desolata est: et super domum
Iuda, quoniam ducti sunt in captiuitatem.
4 ¶ Idcirco ego tradam te filÿs orientalibus in
hæreditatem, & collocabunt caulas suas in
te, & ponent in te tentoria sua: ipsi comedēt
5 fruges tuas: & ipsi bibent lac tuum. ¶ Dabo-
què Rabbath in habitaculum camelorum, &
filios Ammon in cubile pecorum: & scietis
6 quia ego Dominus. ¶ Quia hæc dicit Domi-
B nus Deus: Pro eo quod plausisti manu, &
percussisti pede, & gauisa es ex toto affectu
7 super terram Israel: ¶ idcirco ecce ego exten-
dam manum meam super te, et tradam te in
direptionem Gentium, & interficiam te de
populis, & perdam de terris, & conteram: &
8 *scietis' quia ego Dominus. ¶ Hæc dicit Do- *scies 6.
minus Deus, Pro eo quòd dixerunt Moab &
Seir: Ecce, sicut omnes Gentes, domus Iuda:
9 ¶ idcirco ecce ego aperiam humerum Moab
de ciuitatibus, de ciuitatibus inquam eius,
& de finibus eius inclytas terræ Bethiesi-
10 moth, & Beel-meon, & Cariathaim, ¶ *Fi- *filios 4.
C lÿs' Orientis cum filÿs Ammon, & dabo eam
in hæreditatem: vt non sit vltrà memoria
11 filiorum Ammon in Gentibus. ¶ Et in Moab
faciam iudicia: & scient quia ego Dominus.
12 ¶ Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd fe-
cit Idumæa vltionem vt se vindicaret de
filÿs Iuda, peccauitque delinquens, & vindi-
13 ctam expetiuit de eis: ¶ Idcirco hæc dicit Do-
minus Deus: Extendam manū meam super
Idumæam, & auferam de ea hominem &
iumentum, & faciam eam desertam ab Au-
stro: & qui sunt in Dedan, gladio cadent.
14 ¶ Et dabo vltionem meam super Idumæam
per manum populi mei Israel. & facient in
Edom iuxta iram meam & furorem meum:
& scient vindictam meam, dicit Dominus
15 Deus. ¶ Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo
D quòd fecerunt Palæsthini vindictā, & vlti
se sunt toto animo, interficientes & implen-

tes inimicitias veteres: ¶propterea hac dicit 16
Dominus Deus. Ecce ego extendam manum
meam super Palæsthinos, & interficiam in-
terfectores, & perdam reliquias maritima
regionis: ¶ faciamq; in eis vltiones magnas 17
arguens in furore: & scient quia ego Domi-
nus: cùm dedero vindictam meã super eos.

CAP. XXVI.

ET factum est in vndecimo anno, prima 1
mensis, factus est sermo Domini ad me, A
dicens, ¶ Fili hominis pro eo quod dixit Ty- 2
rus de Ierusalem: Euge, confracta sunt porta
populorum, conuersa est ad me: implebor, de-
serta est. ¶ Propterea hac dicit Dominus 3
Deus: Ecce ego super te Tyre, & ascendere
faciam ad te gentes multas, sicut ascendit
mare fluctuans. ¶Et dissipabunt muros Ty- 4
ri, & destruent turres eius: & radam pul-
uerem eius de ea, & dabo eam in limpidissi-
mam petram. ¶ Siccatio sagenarum erit in 5
medio maris, quia ego locutus sum, ait Do-
minus Deus, & erit in direptionem Genti-
bus. ¶Filia quoq; eius qua sunt in agro, gla- 6
dio interficientur: & scient quia ego Domi-
nus. ¶Quia hac dicit Dominus Deus, Ecce 7
ego adducam ad Tyrum Nabuchodonosor regẽ
Babylonis ab Aquilone regem regum, cum e-
quis, & curribus, & equitibus, & cœtu, popu
loq; magno. ¶ Filias tuas qua sunt in agro, 8
gladio interficiet: & circundabit te munitio- B
nibus, & comportabit aggerem in gyro: & e-
leuabit contra te clypeum. ¶ Et vineas & 9
arietes temperabit in muros tuos, & turres
tuas destruet in armatura sua. ¶Inundatio- 10
ne equorum eius operiet te puluis eorum: à
sonitu equitum & rotarum & curruum mo-
uebuntur muri tui, cùm egressus fuerit por-
tas tuas quasi per introitum vrbis dissipa-
ta. ¶ Vngulis equorum suorum conculcabit 11
omnes plateas tuas: populum tuum gladio
cadet, & statua tua nobiles in terram cor-
ruent. ¶Vastabunt opes tuas, diripient ne- 12
gotiationes tuas: & destruent muros tuos,
& domos tuas praclaras subuertent: & la-
pides tuos, & ligna tua & puluerem tuum
Iere.7.g.34. in medio aquarum ponent. ¶ ‖ Et quiescere 13
faciam multitudinem canticorum tuorum, C
& sonitus cithararum tuarum non audie-
tur amplius. ¶ Et dabo te in limpidissimam 14
petrã, siccatio sagenarum eris, nec adificabe-
ris vltrà: quia ego locutus sum, ait Domi-
nus Deus. ¶Hac dicit Dominus Deus Tyro, 15
Nunquid non à sonitu ruina tua & gemitu
interfectorum tuorum cùm occisi fuerint, in
medio tui commouebuntur insula? ¶ Et de- 16
scendẽt de sedibus suis omnes principes ma-
ris: & auferent exuuias suas, & vestimẽta
sua varia abycient, & induentur stupore, in
terra sedebũt, et attoniti super repentino ca-
su tuo admirabuntur? ¶Et assumentes super 17
te lamentum, dicent tibi, Quomodo peristi

qua habitas in mari, vrbs inclyta, qua fu-
isti fortis in mari cum habitatoribus tuis,
18 quos formidabant vniuersi? ¶Nunc stupebũt
D naues in die pauoris tui, & turbabuntur in-
sula in mari, eo quod nullus egrediatur ex
19 te. Quia hac dicit Dominus Deus. ¶ Cùm
dedero te vrbem desolatam sicut ciuitates
qua non habitantur: & adduxero super te
20 abyssum, & operuerint te aqua multa: ¶ Et
detraxero te cum his qui descendunt in la-
cum ad populum sempiternum, & collocaue-
ro te in terra nouissima sicut solitudines ve-
teres cum his qui deducuntur in lacum, vt
non habiteris: porrò cùm dedero gloriam in
21 terra viuentium: ¶ In nihilum redigam te,
& non eris, & requisita non inuenieris vl-
tra in sempiternum, dicit Dominus Deus.

CAP. XXVII.

1 ET factum est verbum Domini ad me,
2 dicens, ¶Tu ergo fili hominis, assume su-
3 per Tyrum lamentum: ¶ & dices Tyro, qua
A habitat in introitu maris, negotiationi po-
pulorum ad insulas multas, Hac dicit Do-
minus Deus, O Tyre, tu dixisti, Perfecti de-
4 coris ego sum, ¶ & in corde maris sita. Fini-
timi tui qui te adificauerunt, impleuerunt
5 decorem tuum: ¶abietibus de Sanir extruxe-
runt te cum omnibus tabulatis maris: ce-
drum de Libano tulerunt, vt facerent tibi
6 malũ. ¶Quercus de Basan dolauerũt in re-
mos tuos: & transtra tua fecerunt tibi ex
ebore Indico, & pratoriola de insulis Italia.
7 ¶Byssus varia de Aegypto texta est tibi in
velum, vt poneretur in malo: hyacinthus &
purpura de insulis Elisa facta sunt operi-
8 mentũ tuum. ¶Habitatores Sidonis & Ara-
B dij fuerunt remiges tui: sapientes tui, Tyre,
9 facti sunt gubernatores tui. ¶Senes Giblij &
prudentes eius habuerunt nautas ad mini-
sterium varia supellectilis tua: omnes naues
maris & nauta earum fuerũt in populo ne-
10 gotiationis tua. ¶Persa, & Lydij, & Libyes
erant in exercitu tuo viri bellatores tui. cly-
peum & galeam suspenderunt in te pro or-
11 natu tuo. ¶Filij Aradij cũ exercitu tuo erant
super muros tuos in circuitu: sed & Pigmai
qui erant in turribus tuis, pharetras suas
suspenderunt in muris tuis per gyrum: ipsi
12 compleuerunt pulchritudinem tuam. ¶Car-
thaginenses negotiatores tui à multitudine
cunctarum diuitiarum, argento, ferro, stan-
no, plumboque repleuerunt nundinas tuas.
13 ¶Gracia, Thubal, & Mosoch, ipsi institores
C tui: mancipia, & vasa area adduxerunt
14 populo tuo. ¶De domo Thogorma, equos, &
equites, & mulos adduxerunt ad forum
15 tuum. ¶ Filij Dedan negotiatores tui: insula
multa negotiatio manus tua: dentes ebur-
neos & hebeninos commutauerunt in pre-
16 tio tuo. ¶Syrus negotiator tuus propter mul-
titudinem operum tuorum, gemmam &
purpuram,

purpuram, & scutulata, & byssum, & sericũ,
& chodchod proposuerunt in mercatu tuo.
¶ Iuda & terra Israel ipsi institores tui in 17
frumento primo: balsamum, & mel, & oleũ,
& resinam proposuerunt in nundinis tuis.
¶ Damascenus negotiator tuus in multitu- 18
dine operum tuorum, in multitudine diuer- D
sarum opum, in vino pingui, in lanis colo-
ris optimi. ¶ Dan, & Græcia, & Mosel in 19
nundinis tuis proposuerunt ferrum fabre-
factum: stacte, & calamus in negotiatione
tua. ¶ Dedan institores tui in tapetibus ad 20
sedendum. ¶ Arabia & vniuersi principes 21
Cedar, ipsi negotiatores manus tuæ: cum
agnis & arietibus, & hædis venerunt ad te
negotiatores tui. ¶ Venditores Saba & Ree- 22
ma ipsi negotiatores tui: cum vniuersis pri-
mis aromatibus, & lapide pretioso & auro, E
quod proposuerunt in mercatu tuo. ¶ Haran, 23
& Chenne, & Eden, negotiatores tui Saba:
Assur & Chelmad venditores tui. ¶ Ipsi ne- 24
gotiatores tui multifariam inuolucris hya-
cinthi, et polymitorum, gazarumque pretiosa-
rum, quæ obuoluta & astricta erant funi-
bus: cedros quoque habebant in negotiatio-
nibus tuis. ¶ Naues maris, principes tui in 25
negotiatione tua: & repleta es, & glorificata
nimis in corde maris. ¶ In aquis multis ad- 26
duxerunt te remiges tui: Ventus auster con-
triuit te in corde maris. ¶ Diuitiæ tuæ & 27
thesauri tui, & multiplex instrumentum
tuum, nautæ tui & gubernatores tui qui te- F
nebant supellectilem tuam, & populo tuo
præerant: viri quoque bellatores tui qui e-
rant in te, cum vniuersa multitudine tua
quæ est in medio tui: cadent in corde maris
in die ruinæ tuæ. ¶ A sonitu clamoris guber- 28
natorum tuorum conturbabuntur classes.
¶ Et descendent de nauibus suis omnes qui 29
tenebant remum: nautæ & vniuersi guber-
natores maris in terra stabunt. ¶ Et eiula- 30
bunt super te voce magna, & clamabunt a-
mare: & superiacient puluerem capitibus
suis, & cinere conspergentur. ¶ Et radent su- 31
per te caluitium, & accingentur cilicijs: &
plorabunt te in amaritudine animæ ploratu
amarissimo. ¶ Et assument super te carmen 32
lugubre, & plangent te, Quæ est vt Tyrus, G
quæ obmutuit in medio maris? ¶ Quæ in exi- 33
tu negotiationum tuarum de mari impleuisti
populos multos: in multitudine diuitiarum
tuarum, & populorum tuorum ditasti reges
terræ: ¶ Nunc contrita es a mari, in pro- 34
fundis aquarum opes tuæ, & omnis multi-
tudo tua quæ erat in medio tui, ceciderunt.
¶ Vniuersi habitatores insularum obstupue- 35
runt super te: & reges earum omnes tempe-
state [illegible] mutauerunt vultus. ¶ Nego- 36
[illegible] populorum sibilauerunt super te: ad
[illegible] deducta es: & non eris vsque in
perpetuum.

CAP. XXVIII.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens, ¶ Fili hominis dic principi Tyri,
A Hæc dicit Dominus Deus, Eo quod eleuatum
est cor tuum, & dixisti, Deus ego sum, & in
cathedra Dei sedi in corde maris: cum sis
homo, & non Deus: & dedisti cor tuum quasi
3 cor Dei. ¶ Ecce sapientior es tu Daniele: om-
4 ne secretum non est absconditum à te. ¶ In
sapientia, & prudentia tua fecisti tibi for-
titudinem: & acquisisti aurum et argentum
5 in thesauris tuis. ¶ In multitudine sapien-
B tiæ tuæ, & in negotiatione tua multiplica-
sti tibi fortitudinem: & eleuatum est cor
6 tuum in robore tuo. ¶ Propterea hæc dicit
Dominus Deus, Eo quod eleuatum est cor
7 tuum quasi cor Dei: ¶ Idcirco ecce ego addu-
cam super te alienos robustissimos Gentium:
& nudabunt gladios suos super pulchritu-
dinem sapientiæ tuæ, & pollluent decorem
8 tuum. ¶ Interficient & detrahent te: & mo-
rieris in interitu occisorum in corde maris.
9 ¶ Nunquid dicens loquêris, Deus ego sum,
corã interficientibus te: cùm sis homo, & non
10 Deus, in manu occidentium te? ¶ Morte in-
C circumcisorum morieris in manu alienorum:
quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.
11 ¶ Et factus est sermo Domini ad me, dicẽs,
12 ¶ Fili hominis leua planctum super regem
Tyri: & dices ei, Hæc dicit Dominus Deus,
Tu signaculũ similitudinis plenus sapiẽtia,
13 & perfectus decore. ¶ In delicijs paradisi Dei
fuisti: omnis lapis pretiosus operimentũ tuũ:
sardius, topazius & iaspis, chrysolithus, &
D onyx, & berillus, sapphirus, & carbunculus,
& smaragdus: aurum opus decòris tui: & fo-
ramina tua, in die qua cõditus es præparata
14 sunt. ¶ Tu cherub extentus & protegens, &
posui te in monte sancto Dei, in medio lapi-
15 dum ignitorũ ambulasti. ¶ Perfectus in vijs
tuis a die conditionis tuæ: donec inuenta est
16 iniquitas in te. ¶ In multitudine negotia-
tionis tuæ repleta sunt interiora tua ini-
quitate, & peccasti: & eieci te de mõte Dei,
& perdidi te ô cherub protegẽs, de medio la-
17 pidum ignitorum. ¶ Et eleuatum est cor tuũ
in decòre tuo: perdidisti sapientiam tuam in
E decòre tuo, in terram proieci te: ante faciem
18 regum dedi te, vt cernerent te. ¶ In multi-
tudine iniquitatum tuarum, & iniquitate
negotiationis tuæ polluisti sanctificationem
tuam: producã ergo ignem de medio tui qui
comedat te, & dabo te in cinerem super ter-
ram in conspectu omnium videntium te.
19 ¶ Omnes qui viderint te in Gentibus, ob-
stupescent super te: nihili factus es, & non
20 eris in perpetuum. ¶ Et factus est sermo Do-
F mini ad me, dicens, ¶ Fili hominis, pone fa-
21 ciem tuam contra Sidonem: & prophetabis
22 de ea, ¶ & dices, Hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ad te Sidon, & glorificabor in medio
tui

tui: & ſcient quia ego Dominus cùm fecero
in ea iudicia: & ſanctificatus fuero in ea.
¶ Et immittam ei peſtilentiam & ſangui- 23
nem in plateis eius: & corruent interfecti in
medio eius gladio per circuitũ: & ſcient quia
ego Dominus. ¶ Et non erit vltrà domui Iſ- 24
rael offendiculum amaritudinis, & ſpina
dolorem inferens vndiq; per circuitum eo- G
rum qui aduerſantur eis: & ſcient quia ego
Dominus Deus. ¶ Hæc dicit Dominus Deus, 25
Quando congregauero domum Iſrael de po-
pulis in quibus diſperſi ſunt, ſanctificabor in
eis coram Gentibus: & habitabunt in terra
ſua quam dedi ſeruo meo Iacob. ¶ Et habita 26
bunt in ea ſecuri: & ædificabunt domos, &
plantabunt vineas, & habitabunt confiden-
ter, cùm fecero iudicia in omnibus qui ad-
uerſantur eis per circuitum: & ſcient quia
ego Dominus Deus eorum.

CAP. XXIX.

ᵃvna 10.
ᵇduodeci-
ma 1.

IN anno decimo, decimo menſe, ᵃundeci- 1
maᵇ die menſis, factum eſt verbũ Domini A
ad me dicens, ¶ Fili hominis, pone faciẽ tuam 2
contra Pharaonem regẽ Aegypti: & prophe-
tabis de eo, & de Aegypto vniuerſa. ¶ Lo- 3
quere, & dices, Hæc dicit Dominus Deus,
Ecce ego ad te Pharao rex Aegypti draco ma-
gne, qui cubas in medio fluminum tuorum,
& dicis, Meus eſt fluuius, & ego feci me-
metipſum. ¶ Et ponam frænum in maxillis 4
tuis: & agglutinabo piſces fluminum tuorũ
ſquamis tuis: & extraham te de medio flu-
minũ tuorũ, & vniuerſi piſces tui ſquamis B
tuis adhærebunt. ¶ Et proijciam te in deſer- 5
tum, & omnes piſces fluminis tui: ſuper fa-
ciem terræ cades, non colligẽris, neq; congre-
gaberis: beſtijs terræ, & volatilibus cæli dedi
te ad deuorandum. ¶ Et ſcient omnes habi- 6
tatores Aegypti quia ego Dominus: pro eo
quod fuiſti baculus arũdineus domui Iſrael,
¶ Quando apprehenderunt te manu, & con- 7
fractus es, & lacerasti omnem humerum eo-
rum: & innitentibus eis ſuper te, cõminutus
es, & diſſoluiſti omnes renes eorũ. ¶ Propte- 8
rea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego addu-
cam ſuper te gladium: & interficiam de te
hominem & iumentum. ¶ Et erit terra Ae- 9
gypti in deſertum & in ſolitudinem: & ſciẽt

ᵃdixerit 3.

quia ego Dominus: pro eo quod ᵃdixerisᵇ,
Fluuius meus eſt, & ego feci eũ. ¶ Idcirco ecce 10
ego ad te, & ad flumina tua: daboq; terram
Aegypti in ſolitudines, gladio diſſipatam, à
turre Syenes, vſq; ad terminos Aethiopiæ.
¶ Non pertranſibit eam pes hominis, neq; pes 11
iumenti gradietur in ea: & non habitabitur C
quadraginta annis. ¶ Daboq; terram Ae- 12
gypti deſertam in medio terrarum deſerta-
rum, & ciuitates eius in medio vrbium ſub-
uerſarum, & erunt deſolatæ quadraginta
annis: & diſpergam Aegyptios in nationes,
& ventilabo eos in terras. ¶ Quia hæc dicit 13
Dominus Deus: poſt finem quadraginta
annorum congregabo Aegyptum de populis
14 in quibus diſperſi fuerant. ¶ Et reducam
captiuitatem Aegypti, & collocabo eos in ter-
ra Phatures, in terra natiuitatis ſuæ: & e-
15 runt ibi in regnum humile: ¶ inter cætera
regna erit humillima, & non eleuabitur vl-
tra ſuper nationes, & imminuam eos ne
16 imperent Gentibus. ¶ Neque erunt vltra
domui Iſrael in confidentia, docentes ini-
D quitatem, vt fugiant & ſequantur eos: &
17 ſcient quia ego Dominus Deus. ¶ Et factum
eſt in viceſimo & ſeptimo anno, in primo,
in vna menſis: factum eſt verbum Domini
18 ad me, dicens, ¶ Fili hominis, Nabuchodono-
ſor rex Babylonis ſeruire fecit exercitum
ſuum ſeruitute magna aduerſus Tyrum: o-
mne caput decaluatum, & omnis humerus
depilatus eſt: & merces non eſt reddita ei,
neque exercitui eius de Tyro, pro ſeruitute
19 qua ſeruiuit mihi aduerſus eam. ¶ Propterea
hæc dicit Dominus Deus: Ecce, Ego dabo
Nabuchodonoſor regem Babylonis in terra
Aegypti: & accipiet multitudinem eius, &
deprædabitur manubias eius, & diripiet
ſpolia eius: & erit merces exercitui illius.
20 ¶ Et operi quo ſeruiuit aduerſus eam, dedi
ei terram Aegypti: pro eo quod laborauẽ-
21 runt mihi, ait Dominus Deus. ¶ In die illo
pullulabit cornu domui Iſrael, & tibi dabo
apertum os in medio eorum, & ſcient quia
ego Dominus.

CAP. XXX.

1 ET factum eſt verbũ Domini ad me, di-
2 cens: ¶ Fili hominis, propheta & dic, Hæc
A dicit Dominus Deus, Vlulate, væ væ diei:
3 ¶ quia iuxta eſt dies, & appropinquat dies
Domini: dies nubis, tempus Gentium erit.
4 ¶ Et veniet gladius in Aegyptum: & erit pa-
uor in Aethiopia, cùm ceciderint vulnerati
in Aegypto, & ablata fuerit multitudo il-
5 lius, & deſtructa fundamenta eius. ¶ Ae-
thiopia, & Lybia, & Lydi, & omne reli-
quum vulgus, & Chub, & filij terræ fœde-
6 ris: cum eis gladio cadent. ¶ Hæc dicit Domi-
B nus Deus, Et corruent fulcientes Aegyptũ,
& deſtruetur ſuperbia imperij eius: à turre
Syenes gladio cadent in ea, ait Dominus
7 Deus exercituum: ¶ & diſſipabuntur in
medio terrarum deſolatarũ, & vrbes eius in
8 medio ciuitatum ᵃdeſertarumᵇ erunt. ¶ Et

ᵃdeſolata-
rum 6.

ſcient quia ego Dominus, cùm dedero ignem
in Aegypto, & attriti fuerint omnes auxi-
9 liatores eius. ¶ In die illa egredientur nuntij
C à facie mea in trieribus ad conterendam
Aethiopiæ confidentiã, & erit pauor in eis in
10 die Aegypti: quia abſq; dubio veniet. ¶ Hæc
dicit Dominus Deus, Et ceſſare faciã mul-
titudinem Aegypti in manu Nabuchodono-
11 ſor regis Babylonis. ¶ Ipſe & populus eius cũ
eo fortiſſimi Gentium adducentur ad di-

ſperden-

sperdendam terram, & euaginabunt gladios
suos super Aegyptum, & implebunt terram
interfectis. ¶ Et faciam alueos fluminũ ari- 12
dos, & tradam terram in manus pessimorũ,
& dissipabo terram & plenitudinem eius in
manus alienorũ: ego Dominus locutus sum.
Zach. 13. a. 2. ¶ ‖Haec dicit Dominus Deus, Et disperdam 13
simulachra, & cessare faciam idola de Mem- D
phis, & dux de terra Aegypti non erit am-
plius: & dabo terrorẽ in terra Aegypti. ¶ Et 14
disperdam terram Phathures, & dabo ignem
in Taphnis, & faciam iudicia in Alexan-
dria. ¶ Et effundam indignationem meam 15
super Pelusium robur Aegypti, & interficiam
multitudinẽ Alexandriae, ¶ & dabo ignẽ in 16
Aegypto, quasi parturiens dolebit Pelusium,
& Alexandria erit dissipata, & in Memphis
angustiae quotidianae. ¶ Iuuenes Heliopoleos, 17
& Bubasti gladio cadent, & ipsae captiuae E
ducẽtur. ¶ Et in Taphnis nigrescet dies, cùm 18
contriuero ibi sceptra Aegypti, & defecerit in
ea superbia potentiae eius: ipsam nubes ope-
riet, filiae autem eius in captiuitatẽ ducen-
tur. ¶ Et iudicia faciam in Aegypto: & scient 19
quia ego Dominus. ¶ Et factum est in un- 20
decimo anno, in primo mẽse, in septima mẽ-
sis, factum est verbum Domini ad me, dicẽs:
¶ Fili hominis, brachium Pharaonis regis 21
Aegypti confregi: & ecce non est obuolutum,
ut restitueretur ei sanitas, ut ligaretur pan- F
nis & fasciretur linteolis, & recepto robore
possit tenere gladium. ¶ Propterea haec dicit 22
Dominus Deus. Ecce ego ad Pharaonem re-
gem Aegypti, & comminuam brachium eius
forte, sed confractum: & deiiciam gladium de
manu eius. ¶ & dispergã Aegyptum in Gen- 23
tibus, & ventilabo eos in terris. ¶ Et con- 24
fortabo brachia regis Babylonis, daboq; gla-
dium meum in manu eius: & confringam
brachia Pharaonis, & gement gemitibus in-
terfecti corã facie eius. ¶ Et confortabo bra- 25
chia regis Babylonis, & brachia Pharaonis
concident: & scient quia ego Dominus, cùm G
dedero gladium meum in manum regis Ba-
bylonis, & extẽderit eum super terram Ae-
gypti. ¶ Et dispergam Aegyptum in nationes, 26
& ventilabo eos in terras, & scient quia ego
Dominus.

CAP. XXXI.

ET factum est in anno undecimo, tertio 1
mense, una mensis, factum est verbum A
Domini ad me, dicens, ¶ Fili hominis, dic 2
Pharaoni regi Aegypti, & populo eius, Cui
similis factus es in magnitudine tua? ¶ Ecce 3
Assur quasi cedrus in Libano pulcher ramis,
& frondibus nemorosus, excelsusq; altitu-
dine, & inter condensas frondes eleuatum
est cacumen eius. ¶ Aquae nutrierunt illum, 4
abyssus exaltauit illum: flumina eius ma-
nabant in circuitu radicũ eius, & riuos suos
emisit ad uniuersa ligna regionis. ¶ Propte- 5
rea eleuata est altitudo eius super omnia li-
B gna regionis: & multiplicata sunt arbusta
eius, & eleuati sunt rami eius prae aquis
6 multis. ¶ Cumq; extendisset umbram suam,
in ramis eius fecerunt nidos omnia volati-
lia caeli, & sub frondibus eius genuerunt o-
mnes bestiae saltuum, et sub umbraculo illius
7 habitabat coetus gentium plurimarum. ¶ E-
ratq; pulcherrimus in magnitudine sua, &
in dilatatione arbustorũ suorum: erat enim
8 radix illius iuxta aquas multas. ¶ Cedri nõ
fuerunt altiores illo in paradiso Dei, abie-
C tes non adaequauerunt summitatem eius, &
platani non fuerunt aequae frondibus illius:
omne lignum paradisi Dei non est assimilatũ
9 illi, & pulchritudini eius: ¶ Quoniam specio-
sum feci eum, & multis condensisq; frondi-
bus: & aemulata sunt eum omnia ligna vo-
10 luptatis, quae erant in paradiso Dei. ¶ Pro-
pterea haec dicit Dominus Deus, Pro eo quod
D sublimatus est in altitudine, & dedit sum-
mitatem suam virentem atq; condensam, &
eleuatum est cor eius in altitudine sua:
11 ¶ Tradidi eum in manus fortissimi gentium,
faciens faciet ei: iuxta impietatem eius eie-
12 ci eum. ¶ Et succident eum alieni & crude-
lissimi nationum, & proiicient eum super
montes, & in cunctis conuallibus corruent
rami eius, & confringentur arbusta eius in
uniuersis rupibus terrae: & recedent de um-
braculo eius omnes populi terrae: & relin-
13 quent eum. ¶ In ruina eius habitauerunt o-
E mnia volatilia caeli, & in ramis eius fuerũt
14 uniuersae bestiae regionis. ¶ Quam ob rem
non eleuabuntur in altitudine sua omnia li-
gna aquarum, nec ponent sublimitatẽ suam
inter nemorosa atq; frondosa, nec stabunt in
sublimitate sua omnia quae irrigãtur aquis:
quia omnes traditi sunt in mortem ad ter-
ram ultimam in medio filiorum hominum
15 ad eos qui descendunt in lacum. ¶ Haec dicit
Dominus Deus. In die quando descendit ad
inferos, induxi luctum, operui eum abysso: &
F prohibui flumina eius, & coercui aquas
multas: contristatus est super eum Libanus,
16 & omnia ligna agri concussa sunt. ¶ A sonitu
ruinae eius commoui Gentes, cùm deducerem
eum ad infernum cum his qui descendebant
in lacum: & consolata sunt in terra infima
omnia ligna voluptatis egregia atq; praecla-
ra in Libano, uniuersa quae * irrigabantur *irriganatur 5.
17 aquis. ¶ Nam & ipsi cum eo descendent ad
G infernum ad interfectos gladio: & brachium
uniuscuiusq; sedebit sub umbraculo eius in
18 medio nationum. ¶ Cui assimilatus es ô in-
clyte atque sublimis inter ligna voluptatis?
Ecce, deductus es cum lignis voluptatis ad
terram ultimam: in medio incircumcisorum
dormies, cum eis qui interfecti sunt gladio.
ipse est Pharao, & omnis multitudo eius, di-
cit Dominus Deus.

CAP. XXXII.

ET factum est, duodecimo anno, in mense 1
duodecimo, in vna mensis, factum est A
verbum Domini ad me, dicens, ¶ Fili homi- 2
nis, assume lamentum super Pharaonem re-
gem Aegypti, & dices ad eum, Leoni Gentiũ
assimilatus es, & draconi qui est in mari: &
ventilabas cornu in fluminibus tuis, & cõ-
turbabas aquas pedibus tuis, & conculca-
bas flumina earum. ¶ propterea hæc dicit Do 3
Sup.12.d.13. 17.f.20. minus Deus, ‖ Expandam super te rete meũ
in multitudine populorum multorum, & ex-
traham te in sagena mea. ¶ Et proijciam te 4
in terram, super faciem agri abijciam te: &
habitare faciam super te omnia volatilia
cæli, & saturabo de te bestias vniuersæ ter-
ræ. ¶ Et dabo carnes tuas super montes, & 5
implebo colles tuos sanie tua. ¶ Et irrigabo 6
terram fœtore sanguinis tui super montes, B
Isai.13.b.10. Ioël.2.b.10. 3.c.15. Mat.24.c.29. & valles implebuntur ex te. ¶ ‖ Et operiam 7
cùm extinctus fueris, cælos: & nigrescere
faciam stellas eius: solem nube tegam, & lu-
na non dabit lumen suum. ¶ Omnia lumi- 8
naria cæli mœrere faciam super te: & dabo
tenebras super terram tuam, dicit Domi-
nus Deus. ¶ * Et irritabo cor populorũ mul- 9
torum, cùm induxero contritionem tuam in
Gentibus super terras quas nescis. ¶ Et stu- 10
pescere faciam super te populos multos, &
reges eorum horrore nimio formidabunt su-
per te, * cùm volare cœperit gladius meus
super facies eorum: & obstupescent repente C
singuli pro anima sua in die ruinæ ʺ suæ ʾ.
¶ Quia hæc dicit Dominus Deus, Gladius 11
regis Babylonis veniet tibi, ¶ in gladijs for- 12
tium deijciam multitudinem tuam, inexpu-
gnabiles omnes Gentes hæ: & vastabunt su-
perbiam Aegypti, & dissipabitur multitudo
eius. ¶ Et perdam omnia iumenta eius quæ 13
erant super aquas plurimas: & non contur-
babit eas pes hominis vltrà, neque vngula
iumentorum turbabit eas. ¶ Tunc purissimas 14
reddam aquas eorũ, & flumina eorum quasi
oleum adducam, ait Dominus Deus. ¶ Cùm 15
dedero terram Aegypti desolatam: deseretur
autem terra à plenitudine sua, quando per-
cussero omnes habitatores eius: & sciẽt quia
ego Dominus. ¶ Planctus est, & plangẽt eum: 16
filiæ Gentium plangent eum, super Aegyptũ,
& super multitudinem eius plangent eum,
ait Dominus Deus. ¶ Et factum est in duo- 17
decimo anno, in quintadecima mensis, factũ D
est verbum Domini ad me, dicens. ¶ Fili ho- 18
minis, cane lugubre super multitudinẽ Ae-
gypti: & detrahe eam ipsam, & filias gentiũ
robustarum ad terram vltimam cum his qui
descendunt in lacum. ¶ Quo pulchrior es? 19
descende, & dormi cũ incircumcisis. ¶ In me- 20
dio interfectorũ gladio cadent: gladius datus
est, attraxerunt eam, & omnes populos eius.
¶ Loquentur ei potentissimi robustorum de 21
medio inferni, qui cum auxiliatoribus eius
descenderunt, & dormierunt incircũcisi, in-
22 terfecti gladio. ¶ Ibi Assur & omnis multi-
tudo eius: in circuitu illius sepulchra eius:
omnes interfecti, & qui ceciderunt gladio.
23 ¶ Quorum data sunt sepulchra in nouissimis
laci: & facta est multitudo eius per gyrum
E sepulchri eius: vniuersi interfecti, cadentesq́ue
gladio, qui dederant quondam formidinem
24 in terra viuentium. ¶ Ibi Aelam, & omnis
multitudo eius per gyrum sepulchri sui. om-
nes hi interfecti, ruentesq́ue gladio, qui de-
scenderunt incircuncisi ad terram vltimam:
qui posuerunt terrorem suũ in terra viuen-
tium, & portauerunt ignominiam suam cum
25 his qui descenderunt in lacum. ¶ In medio
interfectorum posuerunt cubile eius in vni-
uersis populis eius: in circuitu eius sepulchrũ
illius: omnes hi incircũcisi, interfectiq́ue gla-
dio. dederunt enim terrorem suum in terra
viuentium, & portauerunt ignominiã suam
cum his qui descendunt in lacum, in medio
26 interfectorum positi sunt. ¶ Ibi Mosoch, &
Thubal, & omnis multitudo eius: in circuitu
F eius sepulchra illius. omnes hi incircuncisi,
interfectiq́ue, & cadentes gladio, quia dederũt
27 formidinem suam in terra viuentium. ¶ Et
non dormient cum fortibus, cadentibusq́ue, &
incircuncisis qui descenderunt ad infernum
cum armis suis, & posuerũt gladios suos sub
capitibus suis, et fuerunt iniquitates eorum
in ossibus eorũ: quia terror fortiũ facti sunt
28 in terra viuentium. ¶ Et tu ergo in medio
incircuncisorũ cõtereris, & dormies cum in-
29 terfectis gladio. ¶ Ibi Idumæa & reges eius,
& omnes duces eius, qui dati sunt cum ex-
ercitu suo cũ interfectis gladio: & qui cum
G incircuncisis dormierunt, & cũ his qui ʺ de- ʺ descen-
30 scenderunt ʾ in lacum. ¶ Ibi principes Aqui- dunt 1.
lonis omnes & vniuersi venatores: qui de-
ducti sunt cũ interfectis, pauentes, & in sua
fortitudine confusi: qui dormierũt incircun-
cisi cũ interfectis gladio, & portauerunt cõ-
fusionẽ suam cũ his qui descendunt in lacũ.
31 ¶ Vidit eos Pharao, & cõsolatus est super v-
niuersa multitudine sua, quæ interfecta est
gladio, Pharao & omnis exercitus eius, ait
32 Dominus Deus: ¶ quia ʺ dedit ʾ terrorẽ ʺ suũ ʾ ʺ dedi 6.
in terra viuentiũ, & dormiuit in medio in- ʺ meum 4.
circũcisorum cum interfectis gladio, Pharao
& omnis multitudo eius: ait Domin[us] Deus.

CAP. XXXIII.

1 ET factum est verbum Domini ad me di-
2 cens, ¶ Fili hominis, loquere ad filios po-
A puli tui, & dices ad eos: Terra cùm induxero
super eam gladium, & tulerit populus terræ
virum vnum de nouissimis suis, & consti-
3 tuerit eum super se speculatorem: ¶ Et ille
viderit gladium venientẽ super terram, &
cecinerit buccina, & annuntiauerit populo:
4 ¶ Audiens autem quisquis ille est, sonitum

*quum ceciderint vulnerati tui in medio terræ, ait Dominus Deus.
*propter vniuersas iniquitates quas operatus es.
ʺ tua 1.

buccina, & non se obseruauerit, veneritq́;
gladius, & tulerit eum: sanguis ipsius super
caput eius erit. ¶ Sonum buccinæ audiuit, & 5
non se obseruauit, sanguis eius in ipso erit:
si autem se custodierit, animam suam* sal- (* saluauit 3.)
uabit. ¶ Quod si speculator viderit gladium 6
venientem, & non insonuerit buccina: & po-
pulus se non custodierit, veneritq́; gladius, B
& tulerit de eis animã: ille quidem in ini-
quitate sua captus est, sanguinem autem e-
ius de manu speculatoris requiram. ¶ ‖ Et tu 7 (Sup.3.d.17.)
fili hominis speculatorem dedi te domui Is-
rael: audiens ergo ex ore meo sermonem, an-
nuntiabis eis ex me. ¶ Si me dicente ad im- 8
pium, Impie, morte morieris: non fueris locu-
tus vt se custodiat impius à via sua: ipse
impius in iniquitate sua morietur, sangui-
nem autem eius de manu tua requiram.
¶ Si autem annuntiante te ad impium vt à 9
vijs suis conuertatur, non fuerit conuersus
à via sua: ipse in iniquitate sua morietur:
porro tu animam tuam liberasti. ¶ Tu ergo 10
fili hominis dic ad domum Israel: Sic locuti C
estis, dicentes, Iniquitates nostræ, et peccata
nostra super nos sunt, & in ipsis nos tabe-
scimus: quomodo ergo viuere poterimus?
¶ ‖ Dic ad eos, Viuo ego, dicit Dominus Deus: 11 (Sup.18.f.24. g.32.)
nolo mortem impij, sed vt conuertatur im-
pius à via sua, & viuat. Conuertimini* à (* conuertimini 1.)
vijs vestris pessimis: & quare moriemini do-
mus Israel? ¶ Tu itaque fili hominis dic ad 12
filios populi tui: Iustitia iusti non liberabit
eum in quacunq; die peccauerit: & impietas
impij nõ nocebit ei, in quacunq; die conuer-
sus fuerit ab impietate sua: & iustus nõ po-
terit viuere in iustitia sua, in quacunq; die
peccauerit. ¶ Etiam si dixero iusto quod vi- 13
ta viuat, & confisus in iustitia sua fecerit
iniquitatem: omnes iustitiæ eius obliuioni
tradentur, & in iniquitate sua quam ope-
ratus est, in ipsa morietur. ¶ Si autem dixe- 14
ro impio, Morte morieris: & egerit pœniten- D
tiã à peccato suo, feceritq́; iudicium & iusti-
tiam, ¶ & pignus restituerit ille impius, ra- 15
pinamq́; reddiderit, in mandatis vitæ am-
bulauerit, nec fecerit quicquam iniustũ: vi-
ta viuet, & non morietur. ¶ Omnia peccata 16
eius quæ peccauit, non imputabuntur ei: iu-
dicium & iustitiam fecit, vita viuet. ¶ Et 17
dixerũt filij populi tui, Non est æqui ponderis
via Domini, et ipsorũ via iniusta est. ¶ Cùm 18
enim recesserit iustus à iustitia sua, fecerit-
que iniquitates, morietur in eis. ¶ Et cùm 19
recesserit impius ab impietate sua, feceritq́;
iudicium & iustitiam: viuet in eis. ¶ ‖ Et di 20 (Sup.18.f.25.)
citis, Nõ est recta via Domini. Vnumquem-
que iuxta vias suas iudicabo de vobis do-
mus Israel. ¶ Et factũ est in duodecimo an- 21
no, in decimo mense, in quinta mensis trans- E
migrationis nostræ, venit ad me qui fugerat
de Ierusalẽ, dicẽs, Vastata est ciuitas. ¶ Ma- 22
nus autem Domini facta fuerat ad me ve-
spere, antequam veniret qui fugerat: ape-
ruitq́; os meum donec veniret ad me manè,
23 & aperto ore meo non silui amplius. ¶ Et fa-
24 ctũ est verbũ Domini ad me, dicẽs: ¶ Fili ho-
minis, qui habitãt in ruinosis his, super hu-
mum Israel, loquentes aiunt: Vnus erat A-
braham, & hæreditate possedit terram: nos
autem multi sumus, nobis data est terra in
25 possessionem. ¶ Idcirco dices ad eos: Hæc dicit
F Dominus Deus: Qui in sanguine comeditis,
& oculos vestros leuatis ad immũditias ve-
stras, & sanguinẽ funditis: nunquid terram
26 hæreditate possidebitis? ¶ Stetistis in gladijs
vestris, fecistis abominatiões, et vnusquisq;
vxorem proximi sui polluit: & terram hære-
27 ditate possidebitis. ¶ Hæc dices ad eos: Sic di-
cit Dominus Deus: Viuo ego, quia qui in
ruinosis habitãt, gladio cadẽt: & qui in agro
est, bestijs tradetur ad deuorandum: qui au-
tem in præsidijs & speluncis sunt, peste mori-
28 entur. ¶ Et dabo terram in solitudinem & in
desertum, & deficiet superba fortitudo eius,
& desolabuntur montes Israel, eo quod nul-
29 lus sit qui per eos transeat. ¶ Et scient quia
ego Dominus, cùm dedero terrã eorum deso-
latam & desertã propter vniuersas abomi-
30 nationes suas quas operati sunt. ¶ Et tu fili
hominis: filij populi tui qui loquuntur de te
G iuxta muros, & in ostijs domorum, & dicunt
vnus ad alterum, vir ad proximum suũ, lo-
quentes: Venite, & audiamus quis sit sermo
31 egrediens à Domino. ¶ Et veniunt ad te,
quasi si ingrediatur populus, et sedent coram
te populus meus: & audiũt sermones tuos &
non faciunt eos: quia in canticum oris sui
vertunt illos, & auaritiam suam sequitur
32 cor eorum. ¶ Et es eis quasi carmẽ musicum,
quod suaui dulciq́; sono canitur: & audiunt
33 verba tua, & non faciunt ea. ¶ Et cùm ve-
nerit quod prædictum est (ecce enim venit)
tunc scient quòd prophetes fuerit inter eos.

CAP. XXXIIII.

1 ET factum est verbũ Domini ad me, di-
2 cens, ¶ Fili hominis propheta de pastori-
A bus Israel: propheta, & dices pastoribus, Hæc
dicit Dominus Deus: ‖ Væ pastoribus Israel: (Iere.23.a.1.)
qui pascebant semetipsos: nonne greges à pa- (Sup.13.a.1.)
3 storibus pascuntur? ¶ Lac comedebatis, & la-
nis operiebamini: & quod crassum erat, occi-
debatis: gregem autem meum non pasceba-
4 tis. ¶ Quod infirmum fuit, non consolidastis:
& quod ægrotum, non sanastis: quod con-
fractum est, non alligastis: & quod abiectum
est, non reduxistis: & quod perierat, nõ quæ-
sistis: sed cum austeritate imperabatis eis,
5 & cũ potentia. ¶ Et dispersæ sunt oues meæ,
eo quod non esset pastor: & factæ sunt in de-
uorationem omnium bestiarum agri, & di-
6 spersæ sunt. ¶ Errauerunt greges mei in
B cunctis montibus, & in vniuerso colle ex-
celso

celso: & super omnem faciem terræ dispersi
sunt greges mei, & non erat qui requireret,
non erat, inquam, qui requireret. ¶ Propte- 7
rea pastores audite verbum Domini. ¶ Viuo 8
ego, dicit Dominus Deus, quia pro eo quòd
facti sunt greges mei in rapinã, & oues meæ
in deuorationem omnium bestiarum agri, eo
quòd non esset pastor (neque enim quæsie-
runt pastores mei gregem meum: sed pasce-
bant pastores semetipsos, & greges meos non C
pascebant) ¶ propterea pastores audite ver- 9
bum Domini. ¶ Hæc dicit Dominus Deus: 10
Ecce ego ipse super pastores, requiram gre-
gem meum de manu eorum, & cessare faciã
eos vt vltrà non pascant gregem*, nec pa-
scant amplius pastores semetipsos: & libera-
bo gregem meum de ore eorum, & non erit
vltra eis in escam. ¶ Quia hæc dicit Domi- 11
nus Deus, ‖ Ecce, ego ipse requiram oues
meas, & visitabo eas. ¶ Sicut visitat pastor 12
gregem suum in die quando fuerit in medio
ouium suarum dissipatarum: sic visitabo o-
ues meas, & liberabo eas de omnibus locis
in quibus dispersæ fuerant in die nubis &
caliginis. ¶ Et educam eas de populis, & cõ- 13
gregabo eas de terris, & inducam eas in ter
ram suam: & pascam eas in montibus Is-
raël, in riuis, & in cunctis sedibus terræ.
¶ In pascuis vberrimis pascam eas, & in 14
montibus excelsis Israël erũt pascua earum: D
ibi requiescent in herbis virentibus, & in
pascuis pinguibus pascentur super montes
Israël. ¶ Ego pascam oues meas: & ego eas 15
accubare faciam, dicit Dominus Deus.
¶ Quod perierat, requiram: & quod abiectũ 16
erat, reducam: & quod confractum fuerat,
alligabo: & quod infirmum fuerat, cõsolida-
bo: & quod pingue & forte, custodiam: & pa-
scam illas in iudicio. ¶ Vos autẽ greges mei, 17
hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego iudico
inter pecus & pecus, arietum & hircorum.
¶ Nonne satis vobis erat pascua bona depa- 18
sci? insuper & reliquias pascuarum vestra- E
rum conculcastis pedibus vestris: & cum pu-
rissimam aquam biberetis, reliquam pedibus
vestris turbabatis. ¶ Et oues meæ his quæ 19
conculcata pedibus vestris fuerant, pasce-
bantur: & quæ pedes vestri turbauerant,
hæc bibebant. ¶ Propterea hæc dicit Domi- 20
nus Deus ad vos: Ecce, ego ipse iudico inter
pecus pingue & macilentum. ¶ Pro eo quòd 21
lateribus, & humeris impingebatis, & cor-
nibus vestris ventilabatis omnia infirma
pecora, donec dispergerentur foras: ¶ saluabo 22
gregem meum, et non erit vltrà in rapinam, F
& iudicabo inter pecus & pecus. ¶ ‖ ET 23
SVSCITABO SVPER EAS
PASTOREM VNVM, qui pascat
eas, ‖ seruum meum Dauid: ipse pascet eas,
& ipse erit eis in pastorem. ¶ Ego autem Do- 24
minus ero eis in Deum: & seruus meus Da

*meum

Infr. c. 23.

Ioha. 1. g. 45. & 10. b. 11.
Isai. 40. c. 11.
Dan. 9. g. 24 & 25.
Ose. 3. b. 5.

uid princeps in medio eorum: ego Dominus
25 locutus sum. ¶ Et faciam cum eis pactum
pacis, & cessare faciam bestias pessimas de
terra: & qui habitant in deserto, securi dor-
26 mient in saltibus. ¶ Et ponam eos in circui-
tu collis mei benedictionem: & deducam im-
brem in tempore suo, * pluuiæ benedictionis
27 erunt. ¶ Et dabit lignum agri fructũ suum,
G & terra dabit germen suũ, & erunt in terra
sua absque timore: & scient quia ego Domi-
nus, cùm contriuero catenas iugi eorum, &
28 eruero eos de manu imperantium sibi. ¶ Et
non erunt vltrà in rapinam in Gentibus,
neque bestiæ terræ deuorabunt eos: sed habita-
29 bunt confidenter absque vllo terrore. ¶ Et su-
scitabo eis germen nominatum: & non erunt
vltrà imminuti fame in terra, neque porta-
30 bunt vltrà opprobrium Gentium. ¶ Et scient
quia ego Dominus Deus eorum cum eis, &
ipsi populus meus domus Israël: ait Domi-
31 nus Deus. ¶ ‖ Vos autem greges mei, greges
pascuæ meæ homines estis: & ego Dominus
Deus vester, dicit Dominus Deus.

*&

Ioh. 10. b. 11. c. 14.

CAP. XXXV.

1 ET factus est sermo Domini ad me, di-
2 cens, ¶ Fili hominis pone faciem tuam
A aduersum montẽ Seir, & prophetabis de eo,
3 ¶ & dices illi, Hæc dicit Dominus Deus: Ec-
ce ego ad te mons Seir, & extendam ma-
num meam super te, & dabo te desolatum
4 atque desertum. ¶ Vrbes tuas demoliar, & tu
desertus eris: & scies quia ego Dominus.
5 ¶ Eò quod fueris inimicus sempiternus, &
concluseris filios Israël in manus gladij in
tempore afflictionis eorũ in tempore iniqui-
6 tatis extremæ: ¶ Propterea viuo ego, dicit Do
B minus Deus, quoniam sanguini tradam te,
& sanguis te persequetur: & cùm sanguinẽ
7 oderis, sanguis persequetur te. ¶ Et dabo
montem Seir desolatum atque desertũ: & au-
8 feram de eo euntem & redeuntem. ¶ Et im-
plebo montes eius occisorum suorũ: in collibus
tuis, & in vallibus tuis, atque in torrenti-
9 bus interfecti gladio cadent. ¶ In solitudines
C sempiternas tradam te, & ciuitates tuæ non
habitabuntur: & scietis quia ego Dominus
10 Deus. ¶ Eò quòd dixeris, Duæ gentes, & duæ
terræ meæ erũt, & hereditate possidebo eas:
11 cùm Dominus esset ibi: ¶ Propterea viuo ego,
dicit Dominus Deus, quia faciam iuxta
iram tuam, & secundum zelum tuũ quem
fecisti odio habens eos: & notus efficiar per
12 eos cùm te iudicauero. ¶ Et scies quia ego Do
minus audiui vniuersa opprobria tua quæ
locutus es de montibus Israël, dicens, Deser-
13 ti, nobis ad deuorandum dati sunt. ¶ Et in-
surrexisti super me ore vestro, & derogastis
aduersum me verba vestra: ego audiui.
14 ¶ Hæc dicit Dominus Deus, Lætãte vniuersa
15 terra, in solitudinẽ te redigã. ¶ Sicuti gaui-

fus es super hæreditatem domus Israël, eo D
quod fuerit dißipata, sic faciam tibi: dißi-
patus eris mons Seir, & Idumæa omnis, &
scient quia ego Dominus.

CAP. XXXVI.

Sup. 5. a. 2. *TV autem fili hominis, propheta super* e
montes Israel, & dices, ‖ Montes Israël A
audite verbũ Domini: ❡ Hæc dicit Dominus 2
Deus, Eo quod dixerit inimicus de vobis,
Euge, altitudines sempiternæ in hæreditatẽ
datæ sunt nobis: ❡ propterea vaticinare, & 3
dic, Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod
desolati estis, & conculcati per circuitum, &
facti in hæreditatem reliquis Gentibus, &
ascendistis super labiũ linguæ, & opprobriũ
populi: ❡ propterea montes Israel audite ver- 4
bum Domini Dei, Hæc dicit Dominus Deus,
montibus, & collibus, torrentibus, vallibusq́;
desertis, & parietinis, & vrbibus derelictis
quæ depopulatæ sunt & subsannatæ à reli- B
quis gentibus per circuitum. ❡ Propterea hæc 5
dicit Dominus Deus, Quoniam in igne zeli
mei locutus sum de reliquis gentibus, &
de Idumæa vniuersa, quæ dederunt terram
meam sibi in hæreditatem cũ gaudio, & toto
corde, & ex animo: et eiecerunt eam vt va-
starent: ❡ Idcirco vaticinare super humũ Is- 6
rael, & dices montibus & collibus, iugis &
vallibus, Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
in zelo meo, & in furore meo locutus sum, eo
quod confusionem Gentium sustinueritis.
❡ Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Ego le- 7
uaui manum meam vt Gentes quæ in cir-
cuitu vestro sunt, ipsæ confusionem suã por-
tent. ❡ Vos autem montes Israel ramos ve- 8
stros germinetis, & fructum vestrũ afferatis
populo meo Israël: prope enim est vt veniat.
❡ Quia ecce ego ad vos, & conuertar ad vos, 9
& arabimini, & accipietis sementem. ❡ Et C
multiplicabo in vobis homines, omnemq́; do- 10
mum Israel: & habitabuntur ciuitates, &
ruinosa instaurabuntur. ❡ Et replebo vos ho- 11
minibus, & iumentis: & multiplicabuntur,
& crescent: & habitare vos faciam sicut à
principio, bonisq́; donabo maioribus, quàm
habuistis ab initio: & scietis quia ego Do-
minus. ❡ Et adducam super vos homines po- 12
pulum meum Israël, & hæreditate poßide-
bunt te: & eris eis in hæreditatem, & non
addes vltrà vt absq́; eis sis. ❡ Hæc dicit Do- 13
minus Deus: Pro eo quod dicunt de vobis,
Deuoratrix hominũ es, & suffocans gentem
tuam: Propterea homines non comedes am-
plius, & gentem tuam non necabis vltrà: ait
Dominus Deus: ❡ nec auditam faciam in te 14
amplius confusionẽ Gentium, & opprobrium D
populorum nequaquam portabis, & gentem
tuã nõ amittes amplius, ait Dominus Deus.
❡ Et factum est verbum Domini ad me, di- 15
cens: ❡ Fili hominis, domus Israël habitaue- 16
runt in humo sua, & polluerunt eam in vijs
suis, & in studijs suis: iuxta immunditiam
menstruatæ facta est via eorum coram me.
17 *❡ Et effudi indignationem meã super eos pro*
sanguine quem fuderunt super terram, & in
18 *idolis suis polluerunt eam. ❡ et dispersi eos in*
Gentes, & ventilati sunt in terras: iuxta
vias eorũ, & adinuentiones eorum iudicaui
19 *eos. ❡ ‖ Et ingreßi sunt ad gẽtes ad quas in-* Isai. 52. b. 5.
troierunt, & polluerũt nomen sanctum meũ, Rom. 2. d. 24
cũ diceretur de eis: Populus Domini iste est,
20 *& de terra eius egreßi sunt. ❡ Et peperci no-*
mini sancto meo, quod polluerat domus Is-
21 *raël in Gentibus ad quas ingreßi sunt. ❡ Id-*
E *circo dices domui Israel, Hæc dicit Dominus*
Deus, Non propter vos ego faciam domus Is-
raël, sed propter nomen sanctum meũ quod
22 *polluistis in gentibus ad quas intrastis. ❡ Et* Infr. 39. g. 28
sanctificabo nomen meum magnũ, quod pol-
lutum est inter Gẽtes, quod polluistis in me-
dio earum: vt sciant Gentes quia ego Do-
minus, ait Dominus exercituum, cum san-
23 *ctificatus fuero in vobis coram eis: ❡ Tollam*
quippe vos de Gentibus, & congregabo vos
de vniuersis terris, & adducam vos in ter-
24 *ram vestram. ❡ Et effundam super vos aquã*
mundam, & mundabimini ab omnibus in-
quinamentis vestris, & ab vniuersis idolis
25 *vestris mundabo vos ❡ ‖ Et dabo vobis cor* Sup. 11. e. 19.
F *nouũ, ‖ & spiritum nouum ponam in medio* Iol. 39. g. 29.
vestri, & auferã cor lapideum de carne ve-
26 *stra, & dabo vobis cor carneũ. ❡ Et spiritum*
meũ ponam in medio vestri: & faciam vt in
præceptis meis ambuletis, & iudicia mea
27 *custodiatis & operemini. ❡ Et habitabitis in*
terra quam dedi patribus vestris: & eritis
28 *mihi in populum, & ego vobis in Deũ. ❡ Et*
saluabo vos ex vniuersis inquinamẽtis ve-
stris: & vocabo frumentum, & multiplicabo
29 *illud, & non imponã vobis famem. ❡ Et mul-*
tiplicabo fructum ligni, & genimina agri: vt
non portetis vltrà opprobrium famis in Gẽ-
30 *tibus. ❡ Et recordabimini viarum vestrarũ*
peßimarum, studiorumq́; non bonorũ: & di-
splicebũt vobis iniquitates vestræ & scelera
31 *vestra. ❡ Non propter vos ego faciam, ait Do*
minus Deus, notum sit vobis: confundimini
& erubescite super vijs vestris, domus Isra-
32 *ël. ❡ Hæc dicit Dominus Deus, In die qua*
G *mundauero vos ex omnibus iniquitatibus*
vestris, & inhabitari fecero vrbes, & in-
33 *staurauero ruinosa: ❡ & terra deserta fuerit*
exculta, quæ quondã erat desolata in oculis
34 *omnis viatoris, ❡ dicent, Terra illa inculta*
facta est vt hortus voluptatis: & ciuitates
desertæ, & destitutæ atq; suffossæ, munitæ
35 *sederũt. ❡ Et scient gẽtes quæcunq; derelictæ*
fuerint in circuitu vestro, quia ego Dominus
ædificaui dißipata, plantauiq́; inculta, ego
36 *Dominus locutus sim & fecerim. ❡ Hæc dicit*
Dominus Deus, Adhuc in hoc inuenient me
domus Israël vt faciam eis: Multiplicabo eos
sicut

sicut gregem hominum, vt gregem sanctum,
¶ vt gregem Ierusalē in solemnitatibus eius: 37
Sic erunt ciuitates desertæ, plenæ gregibus
hominum: & scient quia ego Dominus.

CAP. XXXVII.

FActa est super me manus Domini, & e- 1
duxit me in spiritu Domini: & dimisit A
me in medio campi qui erat plenus ossibus.
¶ Et circunduxit me per ea in gyro: erant au- 2
tem multa valde super faciem campi, siccaq;
vehementer. ¶ Et dixit ad me, Fili hominis 3
putásne viuent ossa ista? Et dixi, Domine
Deus tu nosti. ¶ Et dixit ad me, Vaticinare 4
de ossibus istis: & dices eis, Ossa arida audi-
te verbū Domini. ¶ Hæc dicit Dominus Deus 5
ossibus his, Ecce ego intromittam in vos spi-
ritum, & viuetis. ¶ Et dabo super vos ner- 6
uos, & succrescere faciam super vos carnes, B
& superextendam in vobis cutem: & dabo
vobis spiritū, & viuetis: & scietis quia ego
Dominus. ¶ Et prophetaui sicut præceperat 7
mihi: factus est autem sonitus prophetante
me, & ecce cōmotio: & accesserūt ossa ad ossa,
vnumquodq; ad iūncturam suam. ¶ Et vidi, 8
& ecce super ea nerui, & carnes ascenderūt:
& extenta est in eis cutis désuper, & spiritū
nō habebant. ¶ Et dixit ad me, Vaticinare 9
ad spiritum, vaticinare fili hominis, & dices C
ad spiritū, Hæc dicit Dominus Deus: A qua-
tuor ventis veni spiritus: & insuffla super
interfectos istos, & reuiuiscāt. ¶ Et prophe- 10
taui, sicut præceperat mihi: & ingressus est
in ea spiritus, & vixerunt: steteruntq; su-
per pedes suos exercitus grandis nimis val-
de. ¶ Et dixit ad me, Fili hominis, ossa hæc 11
vniuersa domus Israël est: ipsi dicūt, Arue-
runt ossa nostra, & periit spes nostra, & ab-
scissi sumus. ¶ Propterea vaticinare & dices 12
ad eos, Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego D
aperiam tumulos vestros, & educam vos de
sepulchris vestris populus meus: & inducam
vos in terram Israel. ¶ Et scietis quia ego 13
Dominus, cum aperuero sepulchra vestra, &
eduxero vos de tumulis vestris popule
meus: ¶ Et dedero spiritū meum in vobis, & 14
vixeritis, & requiescere vos faciam super
humum vestram: & scietis quia ego Domi-
nus locutus sum & feci, ait Dominus Deus.
¶ Et factus est sermo Domini ad me, dicens, 15
¶ Et tu fili hominis, sume tibi lignum vnū: 16
& scribe super illud Iuda & filiorum Israël
sociorum eius. & tolle lignum alterū, & scri-
be super illud Ioseph lignum Ephraim, &
cuncta domus Israel, sociorumq; eius. ¶ Et 17
adiunge illa vnum ad alterum tibi in lignū E
vnum: & erunt in vnionem in manu tua.
¶ Cùm autem dixerint ad te filij populi tui 18
loquentes: Nonne indicas nobis quid in his
tibi velis? ¶ loquêris ad eos, Hæc dicit Do- 19
minus Deus, Ecce, ego assumam lignum Io-
seph, quod est in manu Ephraim, & tribus

Israel quæ sunt ei adiunctæ: & dabo eas pa-
riter cum ligno Iuda, & faciam eas in lignū
20 *vnum: & erunt vnū in manu eius. ¶ Erunt*
autem ligna super quæ scripseris in manu
21 *tua, in oculis eorum. ¶ Et dices ad eos: Hæc*
F *dicit Dominus Deus: Ecce, ego assumam fi-*
lios Israel de medio nationum ad quas abie-
runt, & congregabo eos vndique, & addu-
22 *cam eos ad humum suam. ¶ ‖ Et faciam eos* Ioh. 10. d. 16.
in gentem vnam in terra in montibus Is-
rael, & rex vnus erit omnibus imperans: &
non erunt vltrà duæ gentes, nec diuidentur
23 *ampliùs in duo regna. ¶ Neq; polluentur vl-*
trà in idolis suis & abominationibus suis,
& cunctis iniquitatibus suis: & saluos eos
faciam de vniuersis sedibus in quibus pec-
cauerunt, & emundabo eos: & erunt mihi
24 *populus, & ego ero eis Deus. ¶ ‖ Et seruus* Sup. 34. f. 23.
meus Dauid rex super eos, & pastor vnus Ioh. 1. g. 45.
erit omnium eorum. in iudicijs meis ambu- 10. b. 11.
labunt, & mandata mea custodient, & fa- Isa. 40. c. 11.
25 *cient ea. ¶ Et habitabunt super terrā quam* Iere. 23. a. 5.
G *dedi seruo meo Iacob, in qua habitauerunt* Dan. 9. f. 24.
patres vestri: & habitabunt super eam ipsi, g. 25.
& filij eorum, & filij filiorum eorum, vsq; in
sempiternum: & Dauid seruus meus prin-
26 *ceps eorū in perpetuum. ¶ Et percutiam illis*
fœdus pacis, ‖ pactum sempiternum erit eis: Ioh. 12. e. 34.
& fundabo eos, & multiplicabo, & dabo san Ps. 109. a. 4.
ctificationem meam in medio eorum in per- & 106. a. 2.
27 *petuum. ¶ Et erit tabernaculum meū in eis:*
& ero eis Deus, & ipsi erunt mihi populus.
28 *¶ Et scient Gentes quia ego Dominus san-*
ctificator Israel cùm fuerit sanctificatio mea
in medio eorum in perpetuum.

CAP. XXXVIII.

1 *ET factus est sermo Domini ad me di-*
2 *cens, ¶ Fili hominis, pone faciem tuam*
A *contra ‖ Gog, & terram Magog, principem* Infr. 39. a. 1.
capitis Mosoch & Thubal: & vaticinare de b. 6.
3 *eo, ¶ & dices ad eum, Hæc dicit Dominus* Apoc. 20. c. 8
Deus, Ecce, ego ad te Gog principem capitis -. 4.
4 *Mosoch & Thubal, ¶ & circumagam te, &* -. 2.
ponam frænum in maxillis tuis, & educam
te & omnem exercitum tuum, equos & e-
quites vestitos loricis vniuersos, multitu-
dinem magnam hastam & clypeū arripien-
5 *tium & gladium. ¶ Persæ, Aethiopes, & Li-*
6 *byes cum eis, omnes scutati & galeati. ¶ Go-*
B *mer, & vniuersa agmina eius, domus Tho-*
gorma latera Aquilonis, & totū robur eius,
7 *populiq; multi tecum. ¶ Præpara & instrue*
te, & omnē multitudinem tuam quæ coacer-
8 *uata est ad te: et esto eis in præceptum. ¶ Post*
dies multos visitaberis: in nouissimo anno-
rum venies ad terram quæ reuersa est à gla-
dio, & congregata est de populis multis ad
montes Israel, qui fuerūt deserti iugiter: hæc
de populis educta est, & habitabunt in ea
9 *cōfidenter vniuersi. ¶ Ascendens autē quasi*
C *tempestas venies & quasi nubes, vt operias*

terram tu & omnia agmina tua, & populi C
multi tecum. Hæc dicit Dominus Deus, In 10
die illa ascendent sermones super cor tuum,
& cogitabis cogitationem pessimam: & di- 11
ces, Ascendam ad terram absque muro: ve-
niam ad quiescentes habitantesq; secure: hi
omnes habitant sine muro, & vectes & por-
tæ non sunt eis. Vt diripias spolia, & in- 12
uadas prædam, vt inferas manum tuam su-
per eos qui deserti fuerant, & postea resti-
tuti, & super populum qui est congregatus
ex Gentibus, qui possidere cœpit & esse ha-
bitator vmbilici terræ. Saba, & Dedan, & 13
negotiatores Tharsis, & omnes leones eius D
dicent tibi, Nunquid ad sumenda spolia tu
venis? ecce ad diripiendam prædam congre-
gasti multitudinem tuam, vt tollas argen-
tum & aurum, & auferas supellectilem at-
que substantiam, & diripias manubias in-
finitas. Propterea vaticinare fili hominis, 14
& dices ad Gog, Hæc dicit Dominus Deus,
Nunquid non in die illo, cùm habitauerit po-
pulus meus Israel cõfidenter, scies? Et ve- 15
nies de loco tuo à lateribus Aquilonis tu & E
populi multi tecum, ascensores equorum v-
niuersi, cœtus magnus, & exercitus vehe-
mens. Et ascendes super populum meum 16
Israel quasi nubes, vt operias terram. In no-
uissimis diebus eris, & adducã te super ter-
ram meam: vt sciant Gentes me, cùm san-
ctificatus fuero in te in oculis eorum ó Gog.
Hæc dicit Dominus Deus, Tu ergo ille es de 17
quo locutus sum in diebus antiquis in ma-
nu seruorum meorũ prophetarum Israel, qui
prophetauerunt in diebus illorũ temporum,
vt adducerem te super eos. Et erit in die 18
illa: in die aduentus Gog super terrã Israel, F
ait Dominus Deus, ascendet indignatio mea
in furore meo. Et in zelo meo, in igne iræ 19
meæ locutus sum. Quia in die illa erit com-
Mat.24.c.29 motio magna super terrã Israel: ‖ & com- 20
Luc.21.c.26. mouebuntur à facie mea pisces maris, & vo
lucres cœli, & bestiæ agri, & omne reptile
quod mouetur super humum, cunctiq; homi-
nes qui sunt super faciem terræ, & subuer-
tentur montes, & cadent sepes, & omnis
murus corruet in terram. Et cõuocabo ad- 21
uersus eum in cunctis montibus meis gla- G
dium, ait Dominus Deus: gladius vniuscu-
iusque in fratrem suum dirigetur. Et iu- 22
dicabo eum peste, & sanguine, & imbre ve-
hementi, & lapidibus immensis: ignẽ, & sul-
phur pluam super eum, & super exercituum
eius, & super populos multos qui sunt cũ eo.
Et magnificabor, & sanctificabor: & notus 23
ero in oculis multarum gentium: & scient
quia ego Dominus.

CAP. XXXIX.

TV autem fili hominis, vaticinare aduer 1
sum Gog, & dices, Hæc dicit Dominus A
Sup.38.a.1. Deus, Ecce ego super te ‖ Gog principem ca-
2 pitis Mosoch & Thubal: & circumagam te,
‖ & "seducam te, & ascendere te faciam de Apo.20.c.8.
lateribus Aquilonis: & adducam te super "reducam
3 montes Israel. Et percutiam arcum tuum 8.
in manu sinistra tua, & sagittas tuas de ma
4 nu dextera tua deyciam. Super montes Is-
rael cades tu, & omnia agmina tua & po-
puli tui qui sunt tecum: feris, auibus, omni-
que volatili, & bestijs terræ dedi te ad de-
5 uorandum. Super faciem agri cades: quia
6 ego locutus sum, ait Dominus Deus. Et im
8 mittam ignem in Magog, & in his qui ha-
bitant in insulis confidenter: & scient quia
7 ego Dominus. Et nomẽ sanctum meum no-
tum faciam in medio populi mei Israel, &
non polluam nomen sanctum meũ amplius:
& scient Gentes quia ego Dominus sanctus
8 Israel. Ecce venit, & factũ est, ait Domi-
nus Deus, hæc est dies de qua locutus sum.
9 Et egredientur habitatores de ciuitatibus
Israel, & succendent & comburent arma,
clypeum & hastas, arcum & sagittas, & ba-
culos, manus, & contos: & succendent ea igne
10 septem annis. Et non portabunt ligna de
C regionibus, neq; succident de saltibus: quo-
niam arma succendent igne, & deprædabũ-
tur eos quibus prædæ fuerant, & diripient
11 vastatores suos, ait Dominus Deus. Et erit
in die illa: dabo Gog locum nominatũ sepul-
chrũ in Israel: vallem viatorum ad orientem
maris, quæ obstupescere faciet prætereuntes:
& sepelient ibi Gog et omnem multitudinem
eius, & vocabitur Vallis multitudinis Gog.
12 Et sepelient eos domus Israel, vt mundent
13 terram septẽ mensibus. Sepeliet autẽ eum
D omnis populus terræ, & erit eis nominata
dies in qua glorificatus sum, ait Dominus
14 Deus. Et viros iugiter cõstituent lustran-
tes terrã qui sepeliant & requirant eos qui
remãserant super faciem terræ, vt emundẽt
eam: post menses autẽ septem quærere incipi-
15 ent. Et circuibũt peragrantes terrã: cumq;
viderint os hominis, statuẽt iuxta illud ti-
tulum donec sepeliant illud pollinctores in
16 Valle multitudinis Gog. Nomen autẽ ciui-
17 tatis Amona, & mundabunt terrã. Tu ergo
fili hominis, hæc dicit Dominus Deus, Dic
omni volucri, & vniuersis auibus, cunctisq;
E bestijs agri, Conuenite, properate, concurrite
vndiq; ad victimam meam, quam ego im-
molo vobis, victimam grandem super mon-
tes Israel: vt comedatis carnẽ, & bibatis san
18 guinem. Carnes fortium comedetis, & san-
guinem principum terræ bibetis: arietum,
agnorum, & hircorum taurorumq;, & alti-
19 lium, & pinguium omnium. Et comedetis
adipem in saturitatẽ, & bibetis sanguinem
in ebrietatem, de victima quam ego immo-
20 labo vobis: Et saturabimini super mensam
meam de equo, & equite forti, & de vniuer-
sis viris bellatoribus, ait Dominus Deus.

¶Et ponam gloriam meam in Gentibus, & 21
videbunt omnes gentes iudicium meũ quod F
fecerim, & manum meam quam posuerim su
per eos. ¶ Et scient domus Israel quia ego 22
Dominus Deus eorũ à die illa & deinceps.
¶Et scient Gentes quoniã in iniquitate sua 23
capta sit domus Israel: eò quòd dereliquerint
me, & absconderim faciem meam ab eis, &
tradiderim eos in manus hostium, & cecide-
rint in gladio vniuersi. ¶Iuxta immunditiã 24
eorum & scelus feci eis, & abscondi faciem
meam ab illis. ¶Propterea hæc dicit Dominus 25
Deus, Nunc reducam captiuitatem Iacob,
& miserebor omnis domus Israel: & assu-
mam zelũ pro nomine sancto meo. ¶Et por- 26
tabunt confusionem suam, & omnem præ-
uaricationem qua præuaricati sunt in me G
cum habitauerint in terra sua confidenter
neminem formidantes. ¶Et reduxero eos de 27
populis, & congregauero de terris inimicorũ
suorum, & sanctificatus fuero in eis in ocu-
Sup.36.e.23. lis gentium plurimarum. ¶ ‖ Et scient quia 28
ego Dominus Deus eorum, eò quòd transtu-
lerim eos in nationes, & congregauerim eos
super terram suam, & non dereliquerim
quenquam ex eis ibi. ¶Et non abscondã vl- 29
Sup.36.e.26 tra faciem meam ab eis, ‖ eo quod effude-
rim spiritum meũ super omnem domum Is-
rael, ait Dominus Deus.

CAP. XL.

IN vicesimoquinto anno transmigrationis 1
nostræ, in exordio anni decima mensis, A
quartodecimo anno, postquam percussa est ci-
uitas: in ipsa hac die facta est super me ma-
nus Domini, & adduxit me illuc. ¶In visio- 2
nibus Dei adduxit me in terram Israel, &
dimisit me super montem excelsum nimis:
super quem erat quasi ædificium ciuitatis
vergentis ad Austrum. ¶ Et introduxit me 3
illuc: & ecce vir, cuius erat species quasi spe-
cies æris, & funiculus lineus in manu eius,
calamus mensuræ in manu eius. stabat au-
tem in porta. ¶Et locutus est ad me idẽ vir, 4
Fili hominis, vide oculis tuis, & auribus
tuis audi, & pone cor tuũ in omnia quæ ego
ostendam tibi: quia vt ostendantur tibi ad-
ductus es huc: annuntia omnia quæ tu vi-
des domui Israel. ¶Et ecce murus forinsecus 5
in circuitu domus vndiq;, & in manu viri
calamus mensuræ sex cubitorum & palmo:
& mensus est latitudinem ædificij calamo
vno, altitudinẽ quoq; calamo vno. ¶Et ve- 6
nit ad portã quæ respiciebat viam orienta-
lem, & ascendit per gradus eius: & mensus
est limẽ portæ calamo vno latitudinẽ, id est,
limen vnum calamo vno in latitudine. ¶Et 7
thalamum vno calamo in longũ, & vno ca- B
lamo in latum: & inter thalamos, quinque
cubitos: ¶ & limen portæ iuxta vestibulum 8
portæ intrinsecus, calamo vno. ¶ Et mensus 9
est vestibulũ portæ octo cubitorum, & fron-
tem eius duobus cubitis: vestibulum autem
10 portæ erat intrinsecus. ¶Porro thalami por-
tæ ad viam orientalem, tres hinc & tres
inde: mensura vna trium & mensura vna
11 frontium ex vtraque parte. ¶Et mensus est
latitudinem liminis portæ decem cubito-
rum: & longitudinem portæ tredecim cubi-
12 torum. ¶Et marginem ante thalamos cubiti
vnius: & cubitus vnus finis vtrinque. tha-
lami autem, sex cubitorum erant hinc &
13 inde: ¶ Et mensus est portam à tecto thala-
mi, vsq; ad tectum eius, latitudinẽ vigin-
tiquinque cubitorum: ostium contra ostium.
14 ¶Et fecit frontes per sexaginta cubitos: et ad
frontem atrium portæ vndique per circui-
15 tum. ¶ Et ante faciem portæ quæ pertinge-
bat vsque ad faciem vestibuli portæ inte-
16 rioris, quinquaginta cubitos. ¶ Et fenestras
C obliquas in thalamis & in frontibus eorum
quæ erant intra portam vndique per cir-
cuitum: similiter autem erant & in vesti-
bulis fenestræ per gyrum intrinsecus, & an-
17 te frontes pictura palmarum*. ¶ Et eduxit *salata
me ad atrium exterius, & ecce gazophyla-
cia, & pauimentum stratum lapide in atrio
per circuitum: triginta gazophylacia in cir-
18 cuitu pauimenti. ¶Et pauimentum in fron-
te portarum secundum longitudinem porta-
19 rum erat inferius. ¶Et mensus est latitudi-
nem à facie portæ inferioris vsq; ad frontem
atrij interioris extrinsecus, centum cubitos
20 ad Orientem & ad Aquilonem. ¶ Portam
quoq; quæ respiciebat viam Aquilonis atrij
exterioris, mensus est tam in longitudine
21 quàm in latitudine. ¶Et thalamos eius tres
hinc & tres inde: & frontem eius & vesti-
bulum eius secundum mensuram portæ prio-
ris: quinquaginta cubitorum longitudinem
eius & latitudinem vigintiquinq; cubito-
22 rum. ¶Fenestræ autem eius, & vestibulũ, &
sculpturæ secundum mensuram portæ quæ
respiciebat ad Orientem: & septem graduum
erat ascensus eius, & vestibulum ante eam.
23 ¶Et porta atrij interioris contra portam A-
D quilonis, & Orientalem: & mensus est à
24 porta vsq; ad portam centũ cubitos. ¶Et e-
duxit me ad viam australem, & ecce porta
quæ respiciebat ad Austrum: & mensus est
frontem eius, & vestibulum eius iuxta mẽ-
25 suras superiores. ¶ Et fenestras eius & ve-
stibula in circuitu, sicut fenestras cæteras:
quinquaginta cubitorũ longitudine, & lati-
26 tudine vigintiquinq; cubitorũ. ¶Et in gra-
dibus septem ascendebatur ad eam: & vesti-
bulum ante fores eius: et cælatæ palmæ erãt,
27 vna hinc, & altera inde in fronte eius. ¶Et
porta atrij interioris in via australi: & mẽ-
sus est a porta vsq; ad portã in via australi,
28 centum cubitos. ¶ Et introduxit me in atriũ
interius, ad portã australẽ: & mẽsus est por-
29 tam iuxta mẽsuras superiores. ¶Thalamum

eius, & frontem eius, & vestibulũ eius eis-
dem mensuris: & fenestras eius, & vestibu-
lum eius in circuitu quinquaginta cubitos
longitudinis, & latitudinis viginti quinque
cubitos. ¶ *Et vestibulum per gyrum longitu-* 30
dine vigintiquinq; cubitorum, & latitudine E
quinq; cubitorum. ¶ *Et vestibulum eius ad* 31
atrium exterius, & palmas eius in fronte:
& octo gradus erant quibus ascendebatur
per eam. ¶ *Et introduxit me in atrium inte-* 32
rius per viam orientalem: & mẽsus est por-
tam secundum mensuras superiores. ¶ *Tha-* 33
lamum eius, & frontem eius, & vestibulum
eius, sicut suprà: & fenestras eius, & vesti-
bula eius in circuitu, longitudine quinqua-
ginta cubitorũ, & latitudine vigintiquinq;
cubitorum. ¶ *Et vestibulum eius, id est atrij* 34
exterioris: & palmæ cælatæ in fronte eius
hinc & inde: & in octo gradibus ascensus e-
ius. ¶ *Et introduxit me ad portam quæ re-* 35
spiciebat ad Aquilonem: & mensus est se-
cundum mensuras superiores. ¶ *Thalamum* 36
eius, & frontem eius, & vestibulum eius, &
fenestras eius per circuitũ, lõgitudine quin-
quaginta cubitorum, & latitudine viginti-
.16. *quinq; cubitorum.* ¶ *Et vestibulũ eius re-* 37
spiciebat ad atriũ exterius: & cælatura pal-
marum in fronte eius hinc & inde: & in octo
gradibus ascẽsus eius. ¶ *Et per singula gazo* 38
phylacia ostium in frontibus portarum: ibi F
lauabant holocaustum. ¶ *Et in vestibulo portæ* 39
duæ mensæ hinc, & duæ mensæ inde: vt im-
moletur super eas holocaustum, & pro pecca-
to, et pro delicto. ¶ *Et ad latus exterius quod* 40
ascendit ad ostiũ portæ quæ pergit ad Aqui-
lonem, duæ mensæ: & ad latus alterum ante
vestibulum portæ, duæ mensæ. ¶ *Quatuor* 41
mensæ hinc, & quatuor mensæ inde: per la-
tera portæ octo mensæ erant super quas im-
molabant. ¶ *Quatuor autem mensæ ad holo-* 42
caustum, de lapidibus quadris extructæ: lon-
gitudine cubiti vnius & dimidij: & latitu-
dine cubiti vnius & dimidij, & altitudine
cubiti vnius: super quas ponãt vasa in qui-
bus immolatur holocaustum & victima.
¶ *Et labia earum palmi vnius, reflexa in-* 43
trinsecus per circuitum: super mensas autẽ,
carnes oblationis. ¶ *Et extra portam interio-* 44
rem gazophylacia cantorum in atrio interio-
ri, quod erat in latere portæ respicientis ad
Aquilonem: & facies eorum contra viã au-
stralem, vna ex latere portæ orientalis quæ
respiciebat ad viam Aquilonis. ¶ *Et dixit* 45
ad me, Hoc est gazophylacium quod respicit G
viam meridianam, sacerdotum erit qui ex-
cubant in custodijs templi. ¶ *Porro gazophy-* 46
lacium quod respicit ad viam Aquilonis,
sacerdotum erit qui excubant ad ministe-
rium altaris. isti sunt filij Sadoc, qui accedũt
de filijs Leui ad Dominum vt ministrẽt ei.
¶ *Et mensus est atrium longitudine centum* 47
cubitorum, & latitudine centum cubitorum
per quadrum: & altare ante faciem templi.
48 ¶ *Et introduxit me in vestibulum templi, &*
mensus est vestibulum quinq; cubitis hinc,
& quinque cubitis inde: & latitudinem por-
tæ trium cubitorum hinc, & trium cubito-
49 *rum inde.* ¶ *Longitudinem autem vestibuli,*
viginti cubitorum: & latitudinem vndecim
cubitorum, & octo gradibus ascendebatur ad
"eam'. Et columnæ erant in frontibus: vna "cum 2.
hinc & altera inde.

CAP. XLI.

1 ET introduxit me in templum, & men-
A *sus est frontes sex cubitos latitudinis*
hinc, & sex cubitos latitudinis inde, latitu-
2 *dinem tabernaculi.* ¶ *Et latitudo portæ, de-*
cem cubitorum erat: & latera portæ quinque
cubitis hinc, & quinq; cubitis inde: & men-
sus est longitudinem eius quadraginta cu-
bitorum, et latitudinem viginti cubitorum.
3 ¶ *Et ingressus intrinsecus mensus est in*
fronte portæ, duos cubitos: & portam, sex cu-
bitorum: & latitudinem portæ, septem cubi-
4 *torum.* ¶ *Et mensus est longitudinem eius*
viginti cubitorum, & latitudinem viginti
cubitorum ante faciem templi: & dixit ad
5 *me, Hoc est sanctum sanctorum.* ¶ *Et mẽsus*
est parietem domus sex cubitorum: & lati-
tudinem lateris, quatuor cubitorum vndiq;
6 *per circuitum domus.* ¶ *Latera autem, latus*
ad latus, bis triginta tria: & erant eminen-
tia quæ ingrederentur per parietem domus,
in lateribus per circuitum vt continerent, &
7 *non attingerent parietẽ templi.* ¶ *Et platea*
B *erat in rotundum, ascendens sursum per co-*
chleam, & in cœnaculum templi deferebat
per gyrum: idcirco latius erat templum in
superioribus: & sic de inferioribus ascende-
8 *batur ad superiora, in medium.* ¶ *Et vidi in*
domo altitudinem per circuitum, fundata
latera ad mensuram calami sex cubitorum
9 *spatio:* ¶ *& latitudinem per parietem lateris*
forinsecus quinq; cubitorum: & erat inte-
10 *rior domus in lateribus domus.* ¶ *Et inter*
gazophylacia latitudinem viginti cubitorum
11 *in circuitu domus vndique,* ¶ *& ostium late-*
ris ad orationem, ostium vnum ad viam A-
quilonis, & ostium vnum ad viam Austra-
lem: & latitudinem loci ad orationẽ, quinq;
12 *cubitorum in circuitu.* ¶ *Et ædificium quod*
C *erat separatum, versumq; ad viam respi-*
cientem ad mare, latitudinis septuaginta
cubitorum, paries autem ædificij, quinq; cu-
bitorum latitudinis per circuitum: & longi-
13 *tudo eius, nonaginta cubitorum.* ¶ *Et mẽsus*
est domus longitudinem, centum cubito-
rum: & quod separatum erat ædificium, &
parietes eius, longitudinis centum cubito-
14 *rum.* ¶ *Latitudo autem ante faciem do-*
mus: & eius quod erat separatum contra o-
15 *rientem, centum cubitorum.* ¶ *Et mensus est*
longi-

longitudinem ædificij cõtra faciem eius quod
erat separatum ad dorsum: et thecas ex vtra
que parte centum cubitorum: & templum
interius, & vestibula atrij. ¶ Limina & fe- 16
nestras obliquas, & ethecas in circuitu per
tres partes, contra vniuscuiusque limen,
stratumq; ligno per gyrum in circuitu: terra
autem vsque ad fenestras, & fenestræ clau-
sæ ¶ super ostia. Et vsque ad domum interio- 17
*& 2. *rem, & forinsecus: *per omnem parietem in*
circuitu intrinsecus, & forinsecus ad mensu
ram. ¶ Et fabrefacta cherubim & palmæ: & 18
palma inter cherub & cherub, duasq; facies D
habebat cherub. ¶ Faciem hominis iuxta pal- 19
mam ex hac parte, & faciem leonis iuxta
palmam ex alia parte: expressam per omnem
domum in circuitu. ¶ De terra vsque ad su- 20
periora portæ, cherubim & palmæ cælatæ e-
rant in pariete templi. ¶ Limen quadrangu 21
lum: & facies sanctuarij, aspectus contra a-
spectum. ¶ Altaris lignei trium cubitorum al 22
titudo: & longitudo eius, duorum cubitorum:
& anguli eius, & longitudo eius, & parietes
eius lignei. Et loquutus est ad me, Hæc est
mensa coram Domino. ¶ Et duo ostia erant 23
in templo, & in sanctuario. ¶ Et in duobus 24
ostijs ex vtraque parte bina erãt ostiola, quæ
in seinuicem plicabantur: bina enim ostia
erant ex vtraque parte ostiorum. ¶ Et cæla- 25
ta erant in ipsis ostijs templi cherubim, &
sculptura palmarũ, sicut in parietibus quoq;
expressa erant: quamobrem et grossiora erant
ligna in vestibuli fronte forinsecus. ¶ Super 26
quæ fenestræ obliquæ, & similitudo palma-
rum hinc atque inde in humerulis vesti-
buli: secundum latera domus, latitudinemq;
parietum.

CAP. XLII.

ET eduxit me in atrium exterius per viã 1
ducentem ad Aquilonem, & introduxit A
me in gazophylacium, quod erat contra se-
paratum ædificium & contra ædem vergen-
tem ad Aquilonem. ¶ In facie longitudinis, 2
centum cubitos ostij Aquilonis: & latitudi-
nis quinquaginta cubitos: ¶ contra viginti 3
cubitos atrij interioris, & contra pauimen-
tum stratum lapide atrij exterioris, vbi e-
rat porticus iuncta porticui triplici. ¶ Et 4
ante gazophylacia deambulatio decem cubi-
torum latitudinis, ad interiora respiciens
via cubiti vnius. Et ostia eorum ad Aqui-
lonem: ¶ Vbi erant gazophylacia in superio- 5
ribus humiliora: quia supportabant porticus
quæ ex illis eminebant de inferioribus, & de
medijs ædificij. ¶ Tristega enim erant, & non 6
habebant columnas, sicut erant columnæ a- B
triorum: propterea eminebant de inferiori-
bus, & de medijs à terra cubitis quinqua-
ginta. ¶ Et peribolus exterior secundum ga- 7
zophylacia, quæ erant in via atrij exterio-
ris ante gazophylacia: longitudo eius, quin-
8 quaginta cubitorum. ¶ Quia longitudo erat
gazophylaciorum atrij exterioris quinqua-
ginta cubitorum: & longitudo ante faciem
9 templi, centum cubitorum. ¶ Et erat subter
gazophylacia hæc introitus ab Oriente in-
10 gredientium in ea de atrio exteriori: ¶ In la-
titudine periboli atrij, quod erat contra viã
orientalem, in faciem ædificij separati, &
11 erant ante ædificium gazophylacia. ¶ Et
via ante faciem eorum iuxta similitudi-
nem gazophylaciorum: quæ erant in via A-
quilonis: secundùm longitudinem eorum, sic
& latitudo eorum: & omnis introitus eo-
12 rum, & similitudines, & ostia eorum. ¶ Se-
C cundum ostia gazophylaciorum quæ erant
in via respiciente ad Notũ: ostium in capi-
te viæ, quæ via erat ante vestibulum sepa-
ratum per viam orientalem ingredientibus.
13 ¶ Et dixit ad me, Gazophylacia Aquilonis,
& gazophylacia Austri, quæ sunt ante ædi-
ficium separatum: hæc sunt gazophylacia san
cta, in quibus vescuntur sacerdotes qui ap-
propinquant ad Dominum in sancta san-
ctorum, ibi ponent sancta sanctorum, & obla
tionem pro peccato, & pro delicto: locus enim
14 sanctus est. ¶ Cùm autem ingressi fuerint sa
cerdotes, non egredientur de sanctis in atriũ
exterius: & ibi reponent vestimenta sua in
quibus ministrant, quia sancta sunt: ve-
stienturq; vestimentis alijs, & sic procedent
15 ad populum. ¶ Cùmq; complesset mensuras
D domus interioris, eduxit me per viam portæ
quæ respiciebat ad viam orientalem: & men
16 sus est eam vndique per circuitum. ¶ Men-
sus est autem contra ventum orientalem ca-
lamo mensuræ: quingentos calamos in cala-
17 mo mensuræ per circuitum. ¶ Et mensus est
contra ventum aquilonis quingentos cala-
18 mos, in calamo mensuræ per gyrum. ¶ Et ad
ventum australem mensus est quingentos
19 calamos, in calamo mensuræ ¶ per circuitum.
Et ad ventum occidentalẽ mensus est quin-
20 gentos calamos, in calamo mensuræ. ¶ Per
quatuor ventos mensus est murum eius vn-
dique per circuitum, longitudinem quingen-
torum cubitorum, & latitudinem quingen-
torum cubitorum, diuidentem inter san-
ctuarium & vulgi locum.

CAP. XLIII.

1 ET duxit me ad portam quæ respiciebat
2 ad viam orientalẽ. ¶ Et ecce gloria Dei
A Israel ingrediebatur per viam orientalem: &
vox erat ei quasi vox aquarũ multarum, &
3 terra splendebat à maiestate eius. ¶ ‖ Et vidi Sup.9.b.11.
visionem secundùm speciem quam videram,
quando venit vt disperderet ciuitatem: &
species secundùm aspectum ‖ quem videram Su.1.a.1,a.5.
iuxta fluuium Chobar: & cecidi super faciẽ
4 meam. ¶ Et maiestas Domini ingressa est tẽ-
plum per viam portæ quæ respiciebat ad O-
5 rientem. ¶ Et eleuauit me spiritus, & intro-

 duxit

duxit me in atrium interius: & ecce repleta B
erat gloria Domini domus. ¶ *Et audiui lo-* 6
quentem ad me de domo, & vir stabat iuxta
me. ¶ *Et dixit ad me, Fili hominis, locus solij* 7
mei, & locus vestigiorum pedum meorum,
vbi habito in medio filiorum Israel in ater-
num: & non polluent vltra domus Israel no
men sanctum meũ, ipsi, & reges eorũ in for-
nicationibus suis, & in ruinis regum suorũ,
& in excelsis. ¶ *Qui fabricati sunt limen suũ* 8
iuxta limen meũ, & postes suos iuxta postes
meos: & murus erat inter me & eos: & pol-
luerunt nomẽ sanctum meum in abomina-
tionibus quas fecerunt: propter quod cõsum- C
psi eos in ira mea. ¶ *Nunc ergo repellant pro-* 9
cul fornicationẽ suam, & ruinas regũ suo-
rum à me, & habitabo in medio eorum sem-
per. ¶ *Tu autem fili hominis, ostende domui* 10
Israel templum, & confundantur ab iniqui-
tatibus suis: et metiantur fabricam, ¶ *& eru* 11
bescant ex omnibus quæ fecerunt. Figuram
domus, & fabricæ eius exitus & introitus,
& omnem descriptionem eius, & vniuersa
præcepta eius, cunctumq; ordinem eius, &
omnes leges eius ostende eis, & scribes in
oculis eorum: vt custodiant omnes descriptio-
nes eius, & præcepta illius, & faciant ea.
¶ *Ista est lex domus in summitate montis.* 12
*Omnes fines
Omnis finis eius in circuitu sanctum san D
ctorum est: hæc est ergo lex domus. ¶ *Istæ au-* 13
tem mensuræ altaris in cubito verissimo, qui
habebat cubitũ & palmum: in sinu eius erat
cubitus, & cubitus in latitudine: & definitio
eius vsque ad labium eius, in circuitu, pal-
mus vnus, hæc quoq; erat fossa altaris. ¶ *Et* 14
de sinu terræ vsque ad crepidinem nouissi-
mam duo cubiti, & latitudo cubiti vnius.
& à crepidine minore vsq; ad crepidinẽ ma-
iorẽ quatuor cubiti, et latitudo cubiti vnius.
¶ *Ipse autẽ ariel quatuor cubitorum: & ab a-* 15
riel vsque ad sursum, cornua quatuor. ¶ *Et* 16
ariel duodecim cubitorum in longitudine per E
duodecim cubitos latitudinis: quadrangula-
tum æquis lateribus. ¶ *Et crepido quatuor-* 17
decim cubitorum longitudinis per quatuor-
decim cubitos latitudinis in quatuor angulis
eius: et corona in circuitu eius dimidij cubiti,
& sinus eius vnius cubiti per circuitũ: gra-
dus autem eius versi ad orientẽ. ¶ *Et dixit* 18
ad me, Fili hominis, hæc dicit dominus deus,
Hi sunt ritus altaris, in quacunque die fue
rit fabricatum: vt offeratur super illud holo
caustum, & effundatur sanguis. ¶ *Et dabis* 19
sacerdotibus & Leuitis, qui sunt de semine F
Sadoc, qui accedũt ad me, ait Dominus De-
us, vt offerant mihi vitulum de armẽto pro
peccato. ¶ *Et assumens de sanguine eius, po-* 20
nes super quatuor cornua eius, & super qua-
tuor angulos crepidinis, & super coronam in
circuitu: & mundabis illud & expiabis.
¶ *Et tolles vitulum qui oblatus fuerit pro* 21
peccato, & combures eum in separato loco do-
22 *mus extra sanctuarium.* ¶ *Et in die secunda*
offeres hircum caprarum immaculatum pro
peccato, & expiabunt altare, sicut expiaue-
23 *runt in vitulo.* ¶ *Cùmq; compleueris expians*
illud, offeres vitulum de armento immacu-
G *latum, & arietem de grege immaculatum.*
24 ¶ *Et offeres eos in conspectu Domini: & mit-*
tent sacerdotes super eos sal, & offerent eos
25 *holocaustum Domino.* ¶ *Septem diebus facies*
hircum pro peccato quotidie: & vitulum de
armento, & arietem de pecoribus imma-
26 *culatos offerent.* ¶ *Septem diebus expia-*
bunt altare, & mundabunt illud: & imple-
27 *bunt manum eius.* ¶ *Expletis autem diebus,*
in die octaua & vltra, facient sacerdotes su
per altare holocausta vestra, & quæ pro pace
offerunt: & placatus ero vobis, ait Dominus
Deus.

CAP. XLIIII.

1 *ET conuertit me ad viam portæ sanctuarij*
A *exterioris, quæ respiciebat ad Orientem:*
2 *& erat clausa.* ¶ *Et dixit Dominus ad me,*
Porta hæc clausa erit: non aperietur, & vir
non transiet per eam: quoniam Dominus
Deus Israel ingressus est per eam, eritquè
3 *clausa* ¶ *principi. Princeps ipse sedebit in ea,*
vt comedat panem coram Domino: per viam
portæ vestibuli ingredietur, & per viam e-
4 *ius egredietur.* ¶ *Et adduxit me per viam*
portæ Aquilonis in conspectu domus: & vi-
di, & ecce impleuit gloria Domini domum
5 *Domini: & cecidi in faciem meam.* ¶ *Et di-*
B *xit ad me Dominus, Fili hominis, pone cor*
tuum, & vide oculis tuis, & auribus tuis
audi omnia quæ ego loquor ad te de vniuer-
sis ceremonijs domus Domini, & de cunctis
legibus eius, & pones cor tuum in vijs tem-
6 *pli, per omnes exitus sanctuarij.* ¶ *Et dices*
ad exasperantem me domum Israel, Hæc di-
cit Dominus Deus, Sufficiant vobis omnia
7 *scelera vestra domus Israel:* ¶ *eo quod indu-*
citis filios alienos incircuncisos corde & in-
circuncisos carne, vt sint in sanctuario meo,
& polluant domum meam: & offertis panes
meos, adipem & sanguinem: & dissoluitis pa
ctum meum in omnibus sceleribus vestris.
8 ¶ *Et non seruastis præcepta sanctuarij mei:*
C *& posuistis custodes obseruationum mearum*
9 *in sanctuario meo vobismetipsis.* ¶ *Hæc dicit*
Dominus Deus, Omnis alienigena incircum
cisus corde & incircuncisus carne, non ingre-
dietur sanctuarium meum, omnis filius alie
10 *nus qui est in medio filiorum Israel.* ¶ *Sed &*
Leuitæ qui longè recesserunt à me in errore
filiorũ Israel, & errauerunt à me post idola
11 *sua, & portauerunt iniquitatem suam:* ¶ *E-*
runt in sanctuario meo æditui, & ianitores
portarum domus, & ministri domus: ipsi
mactabunt holocausta, & victimas populi:
& ipsi stabunt in conspectu eorum, vt mini-
12 *strent eis.* ¶ *Pro eo quòd ministrauerunt illis*

in conspectu idolorum suorum, & facti sunt D
domus Israel in offendiculum iniquitatis:
idcirco leuaui manum meam super eos, ait
portabunt. Dominus Deus, & "portauerunt' iniquita-
tem suam: ¶ & non appropinquabunt ad me, 13
vt sacerdotio fungantur mihi, neque acce-
dent ad omne sanctuarium meum iuxta san
cta sanctorum: sed portabunt confusionem
suam, & scelera sua quæ fecerunt. ¶ Et dabo 14
eos ianitores domus, in omni ministerio eius
& in vniuersis quæ fient in ea. ¶ Sacerdotes 15
*& autem * Leuitæ filij Sadoc, qui custodierunt E
ceremonias sanctuarij mei, cum errarent filij
Israel a me: ipsi accedent ad me, vt mini-
strent mihi: & stabunt in conspectu meo vt
offerant mihi adipem & sanguinem, ait Do
minus Deus. ¶ Ipsi ingredientur sanctuariũ 16
meum, & ipsi accedent ad mensam meam,
vt ministrent mihi, & custodiant ceremo-
nias meas. ¶ Cùmq; ingredientur portas a- 17
trij interioris, vestibus lineis induentur:
nec ascendet super eos quicquam laneum,
quando ministrant in portis atrij interio-
ris & intrinsecus. ¶ Vitta linea erunt in ca 18
pitibus eorum, & feminalia linea erunt in
lumbis eorum, & non accingentur in sudore.
¶ Cùmq; egredientur atrium exterius ad po 19
pulum, exuent se vestimentis suis in quibus F
ministrauerant, & reponent ea in gazophy-
lacio sanctuarij, & vestient se vestimentis
alijs, & non sanctificabunt populum in ve-
stibus suis. ¶ Caput autem suum non radent 20
neque comam nutrient: sed tondentes atton-
dent capita sua. ¶ Et vinum non bibet om- 21
nis sacerdos, quando ingressurus est atrium
Leu.21.c.24 interius. ¶ || Et viduam, & repudiatam non
accipient vxores, sed virgines de semine do-
mus Israel: sed et viduam, quæ fuerit vidua
à sacerdote accipient. ¶ Et populum meum 23
docebũt quid sit inter sanctum & pollutum:
& inter mundum & immundum ostendent
eis. ¶ Et cùm fuerit controuersia, stabunt in 24
iudicijs meis, & iudicabunt: leges meas &
præcepta mea in omnibus solennitatibus
meis custodient, & sabbatha mea sanctifi-
cabunt. ¶ Et ad mortuum hominem non in- 25
gredientur, ne polluantur, nisi ad patrem & G
matrem, & filium & filiam, & fratrem &
sororem quæ alterum virum non habuerit:
in quibus contaminabuntur. ¶ Et postquam 26
fuerit emundatus, septem dies numerabun-
tur ei. ¶ Et in die introitus sui in sanctua- 27
rium ad atrium interius vt ministret mihi
in sanctuario, offeret pro peccato suo, ait Do-
.4.
Deu. 18.a.1. minus Deus. "Non' ¶ || erit autem eis hære- 28
Nu.18. c.20. ditas, ego hæreditas eorum: & possessionem
non dabitis eis in Israel, ego enim possessio
eorum. ¶ Victimam & pro peccato & pro de- 29
licto ipsi comedent: & omne votum in Israel
Ex.22. d.29. ipsorum erit. ¶ || Et primitiua omnium pri- 30
mogenitorum, & omnia libamenta ex om-
nibus quæ offeruntur, sacerdotum erunt: &
primitiua ciborum vestrorum dabitis sacer-
doti, vt reponat benedictionem domui "suæ'. "tua 1.
31 ¶ || Omne morticinum, & captum a bestia, Leu.22. b.8.
de auibus & de pecoribus non comedent sa-
cerdotes.

CAP. XLV.

1 CVmq; cœperitis terram diuidere sorti-
A to, separate primitias Domino sancti-
ficatum de terra longitudine vigintiquinq;
millia, & latitudine decem millia sanctifi-
catum erit in omni termino eius per circui-
2 tum. ¶ Et erit ex omni parte sanctificatum
quingentos per quingentos, quadrifariam
per circuitum: & quinquaginta cubitis in
3 suburbana eius per gyrum. ¶ Et à mensura
ista mensurabis longitudinem vigintiquinq;
millium, & latitudinem decem millium, &
in ipso erit templum, sanctumq; sanctorum.
4 ¶ Sanctificatum de terra erit sacerdotibus
B ministris sanctuarij, qui accedunt ad mini-
sterium Domini: & erit eis locus in domos,
5 & in sanctuariũ sanctitatis. ¶ Vigintiquin-
que autẽ millia longitudinis, & decẽ millia
latitudinis erunt Leuitis, qui ministrant
domui: ipsi possidebũt viginti gazophylacia.
6 ¶ Et possessionem ciuitatis dabitis quinque
millia latitudinis, & longitudinis viginti-
quinq; millia, secundum separationem san-
7 ctuarij omni domui Israel. ¶ Principi quoque
C hinc & inde in separationẽ sanctuarij, & in
possessionem ciuitatis, contra faciem separa-
tionis sanctuarij, & contra faciem possessio-
nis vrbis, a latere Maris vsq; ad Mare, & à
latere Orientis vsq; ad Orientem. Longitu
dinem autem iuxta vnamquanque partẽ à
termino occidentali vsque ad terminũ orien
8 talem. ¶ De terra erit ei possessio in Israel:
& non depopulabuntur vltra principes po-
pulum meum: sed terram dabunt domui Is-
9 rael, secundum tribus eorũ. ¶ Hæc dicit Do-
D minus Deus, Sufficiat vobis principes Israel
iniquitatem & rapinas intermittite, & iu-
dicium & iustitiam facite, separate confinia
vestra à populo meo, ait Dominus Deus.
10 ¶ Statera iusta, & ephi iustum, & batus iu-
11 stus erit vobis. ¶ Ephi & batus æqualia, &
vnius mensuræ erunt, vt capiat decimam
partem cori batus, & decimã partẽ cori ephi:
iuxta mensuram cori erit æqua libratio eo-
12 rum. ¶ || Siclus autem, viginti obolos habet: Ex.30. b.13.
Porro viginti sicli, & vigintiquinq; sicli, & Leu.27.c.25.
13 quindecim sicli, mnam faciunt. ¶ Et hæ sunt Nu.3.g.47.
primitiæ quas tolletis: sextam partem ephi
de coro frumenti, & sextam partem ephi de
14 coro hordei. ¶ Mensura quoque olei, batus o-
E lei, decima pars cori est: & decem bati, corum
faciunt: quia decem bati implent corum.
15 ¶ Et arietem vnum de grege ducentorum de
his quæ nutriunt Israel in sacrificium, & in
holocaustum, & in pacifica, ad expiandũ pro
eis,

eis, ait Dominus Deus. ‖ Omnis populus 16
terræ tenebitur primitijs his principi in Is-
rael. ‖ Et super principem erunt holocausta, 17
& sacrificium, & libamina in solennitati-
bus, & in Calẽdis, & in sabbathis, in uni-
uersis solẽnitatibus domus Israel. ipse faciet
pro peccato sacrificium, & holocaustum, &
pacifica: ad expiandum pro domo Israel.
‖ *Hæc dicit Dominus Deus, in primo mense,* 18
una mensis sumes vitulum de armento im- F
maculatum: & expiabis sanctuariũ. ‖ Et tol- 19
let sacerdos de sanguine quod erit pro pec-
cato: & ponet in postibus domus, & in qua-
tuor angulis crepidinis altaris, et in postibus
portæ atrij interioris. ‖ Et sic facies in septi- 20
ma mensis pro unoquoque qui ignorauit, &
errore deceptus est, & "expiabitis' pro domo. — "expiabis
‖ *In primo mense, quartadecima die mensis* 21
erit vobis Pascha solennitas: septem diebus
azyma comedentur. ‖ Et faciet princeps in 22
die illa pro se & pro uniuerso populo terræ, G
vitulum pro peccato. ‖ Et in septem dierum 23
solennitate faciet holocaustum Domino se-
ptem vitulos, & septẽ arietes immaculatos
quotidie septem diebus, & pro peccato hir-
cum caprarum. ‖ Et sacrificium ephi per vi- 24
tulũ, & ephi per arietem faciet: & olei hin
per singula ephi. ‖ Septimo mense, quintade- 25
cima die mensis in solennitate faciet sicut
suprà dicta sunt per septem dies: tam pro pec
cato, quàm pro holocausto, & in sacrificio, &
in oleo.

CAP. XLVI.

HAec dicit Dominus Deus, Porta atrij 1
interioris, quæ respicit ad Orientẽ, erit A
clausa sex diebus in quibus opus fit: die au-
tem sabbathi aperietur, sed & in die Calen-
darum aperietur. ‖ Et intrabit princeps per 2
viam vestibuli portæ deforis, & stabit in
limine portæ: & facient sacerdotes holocau-
stum eius, & pacifica eius: & adorabit super
limen portæ, & egredietur: porta autem non
claudetur usque ad vesperam. ‖ Et adora- 3
bit populus terræ ad ostium portæ illius in
sabbathis & in Calendis coram Domino.
‖ *Holocaustum autem hoc offeret princeps* 4
Domino: in die sabbathi sex agnos imma- B
culatos, & arietem immaculatum: ‖ Et sa- 5
crificium ephi per arietem: in agnis autem
sacrificium quod dederit manus eius: & olei
hin per singula ephi. ‖ In die autem Calen- 6
darum vitulum de armento immaculatum:
& sex agni & arietes immaculati erũt. ‖ Et 7
ephi per vitulum, ephi quoque per arietem
faciet sacrificium: de agnis autem, sicut in-
uenerit manus eius: & olei hin, per singula
ephi. ‖ Cùmq; ingressurus est princeps, per 8
viam vestibuli portæ ingrediatur, & per C
eandem viam exeat. ‖ Et cùm intrabit po- 9
pulus terræ in conspectu Domini in solenni-
tatibus: qui ingreditur per portam Aquilo-
nis, ut adoret, egrediatur per viã portæ meri-
dianæ: porro qui ingreditur per viam portæ
meridianæ, egrediatur per viam portæ Aqui-
lonis, nõ reuertetur per viam portæ per quã
ingressus est, sed e regione illius egredietur.
10 ‖ *Princeps autem in medio eorum cum ingre*
dientibus ingredietur, & cum egredientibus
11 *egredietur. ‖ Et in nundinis, & in solenni-*
D *tatibus erit sacrificium ephi per vitulum, &*
ephi per arietem: de agnis autem erit sacri-
ficium sicut inuenerit manus eius: & olei
12 *hin, per singula ephi. ‖ Cùm autem fecerit*
princeps spontaneum holocaustum, aut pa-
cifica voluntaria Domino: aperietur ei por-
ta quæ respicit ad Orientem, & faciet holo-
caustum suum, & pacifica sua, sicut fieri so-
let in die sabbathi: & egredietur, claudetur-
13 *que porta postquam exierit. ‖ Et agnum e-*
E *iusdem anni immaculatum, faciet holocau-*
stum quotidie Domino: semper manè faciet
14 *illud. ‖ Et faciet sacrificiũ super eo cata ma-*
ne mane sextam partem ephi, & de oleo ter-
tiam partem hin, ut misceatur similæ: sacri-
ficium Domino legitimum, iuge atque per-
15 *petuum. ‖ Faciet agnum & sacrificium, &*
oleum cata mane mane: holocaustum sempi-
16 *ternum. ‖ Hæc dicit Dominus Deus, Si de-*
derit princeps "donum' alicui de filijs suis: hæ — "domum
reditas eius filiorum suorum erit, possidebũt
17 *eam hæreditariè. ‖ Si autem dederit legatũ*
F *de hæreditate sua uni seruorum suorum: erit*
illius usque ad annum remissionis, & reuer
tetur ad principem: hæreditas autem eius fi-
18 *lijs eius erit. ‖ Et non accipiet princeps de*
hæreditate populi per violentiam, & de pos-
sessione eorum, sed de possessione sua hæredi-
tatem dabit filijs suis: ut non dispergatur po
pulus meus unusquisque à possessione sua.
19 ‖ *Et introduxit me per ingressum qui erat*
ex latere portæ in gazophylacia sanctuarij
ad sacerdotes, quæ respiciebant ad Aquilonẽ:
& erat ibi locus vergens ad Occidentem.
20 ‖ *Et dixit ad me, Iste est locus ubi coquent*
G *sacerdotes pro peccato, & pro delicto: ubi co-*
quent sacrificium, ut non "efferant in atriũ — "efferant in
21 *exterius', & sanctificetur populus. ‖ Et edu-* — atrio exte-
xit me in atrium exterius, & circumduxit — riori.
me per quatuor angulos atrij: & ecce atrio-
lum erat in angulo atrij, atriola singula per
22 *angulos atrij. ‖ In quatuor angulis atrij a-*
triola disposita quadraginta cubitorum per
longum, & triginta per latum: mensura v-
23 *nius quatuor erant. ‖ Et paries per circui-*
tum ambiens quatuor atriola: & culinæ fa-
24 *bricatæ erant subter porticus per gyrum. ‖ Et*
dixit ad me, Hæc est domus culinarum in
qua coquent ministri domus Domini victi-
mas populi.

CAP. XLVII.

1 *ET conuertit me ad portam domus, & ec-*
A *ce aquæ egrediebantur subter limen do-*
mus

mus ad Orientem, facies enim domus respi-
ciebat ad Orientem: aqua autem descende-
bant in latus templi dextrum ad Meridiem
altaris. ¶ Et eduxit me per viam portæ A- 2
quilonis, & conuertit me ad viam foras por-
tam exteriorem, viam quæ respiciebat ad
Orientem: & ecce aquæ redundantes à la-
tere dextro. ¶ Cùm egrederetur vir ad Orien 3
tem, qui habebat funiculum in manu sua,
& mensus est mille cubitos: & traduxit me
per aquam vsque ad talos. ¶ Rursumque men 4
sus est mille, & traduxit me per aquam vs-
que ad genua: ¶ & mensus est mille, & tra- 5
duxit me per aquam vsque ad renes. Et
mensus est mille, torrentem quem non po-
tui pertransire, quoniam intumuerãt aquæ
profundi torrentis qui non potest transua-
dari. ¶ Et dixit ad me, Certe vidisti fili ho- 6
minis. Et eduxit me, & conuertit ad ripam B
torrentis. ¶ Cùmque me conuertissem, ecce in 7
ripa torrentis ligna multa nimis ex vtraque
parte. ¶ Et ait ad me, Aquæ istæ quæ egre- 8
diuntur ad tumulos sabuli orientalis, & de-
scendunt ad plana deserti, intrabunt mare,
& exibunt, & sanabuntur aquæ. ¶ Et omnis 9
anima viuens quæ serpit, quocunque vene-
rit torrens, viuet: & erunt pisces multi sa-
tis postquam venerint illuc aquæ istæ, & sa
nabuntur: & viuent omnia ad quæ venerit
torrens. ¶ Et stabunt super illa piscatores, ab 10
Engaddi vsque ad En-gallim siccatio sage-
narum erit: plurima species erunt piscium e-
ius, sicut pisces maris magni, multitudinis
nimiæ: ¶ in littoribus autem eius, & in pa- 11
lustribus non sanabuntur, quia in salinas
dabuntur. ¶ Et super torrentem orietur in ri 12
fructiferũ. pis eius ex vtraque parte omne lignum po- C
miferum: non defluet folium ex eo, & non
deficiet fructus eius: per singulos menses affe
ret primitiua, quia aquæ eius de sanctuario
egredientur: & erunt fructus eius in cibum,
& folia eius ad medicinam. ¶ Hæc dicit Do- 13
minus Deus, Hic est terminus in quo possi-
debitis terram in duodecim tribubus Israël:
Ge.48.d.22. ‖ quia Ioseph duplicẽ funiculum habet. ¶ Pos 14
sidebitis autem eam singuli æque vt frater
Ge.12.b.7. suus: ‖ super quam leuaui manum meam vt
22.c.16. darem patribus vestris: & cadet terra hæc
vobis in possessionem. ¶ Hic est autem ter- 15
minus terræ: ad plagam septentrionalem, à
mari magno via Hethalon, venientibus Se-
dada, ¶ Emath, Berotha, Sabarim, quæ est 16
inter terminum Damasci & confinium E-
math, domus Tichõ quæ est iuxta terminum
Auran. ¶ Et erit terminus à mari vsque ad 17
atrium Enõ terminus Damasci, & ab Aqui
*& 8. lone ad Aquilonẽ, *terminus Emath: plaga D
septentrionalis. ¶ Porro plaga orientalis de 18
medio Auran, & de medio Damasci, & de
medio Galaad, & de medio terræ Israel, Ior-
danis disterminãs ad mare orientale, metie-
19 mini etiam plagam orientalẽ. ¶ Plaga autem
australis meridiana, à Thamar vsque ad a-
quas contradictionis Cades: & torrens vsque
ad mare magnũ: & hæc est plaga ad Meridiẽ
20 australis. ¶ Et plaga maris, mare magnum à
confinio per directum, donec venias Emath:
21 hæc est plaga maris. ¶ Et diuidetis terram
22 istam vobis per tribus Israel: ¶ & mittetis
eam in hæreditatem vobis, & aduenis qui
accesserint ad vos, qui genuerint filios in
medio vestrũ: & erunt vobis sicut indigenæ
inter filios Israël: vobiscum diuident posses-
23 sionem in medio tribuum Israel. ¶ In tribu
autem quacunque fuerit aduena, ibi dabitis
possessionem illi, ait Dominus Deus.

CAP. XLVIII.

1 ET hæc nomina tribuum à finibus Aqui-
A lonis iuxta viam Hethalon pergentibus
Amath atrium Enan terminus Damasci, ad
Aquilonẽ iuxta viam Emath. Et erit ei pla
2 ga orientalis mare, Dan vna. ¶ Et ad termi-
num Dan, à plaga orientali vsque ad pla-
3 gam Maris, Aser vna: ¶ & super terminum
Aser, à plaga orientali vsque ad plagam Ma
4 ris, Nephthali vna. ¶ Et super terminum
Nephthali, à plaga orientali vsque ad pla-
5 gam maris, Manasse vna. ¶ Et super termi-
num Manasse, à plaga orientali vsque ad pla
6 gam Maris, Ephraim vna. ¶ Et super termi
num Ephraim, à plaga orientali vsque ad
7 plagam Maris, Ruben vna. ¶ Et super termi
num Ruben, à plaga orientali vsque ad pla-
8 gam Maris, Iuda vna. ¶ Et super terminum
Iuda, à plaga orientali vsque ad plagã Ma-
ris, erunt primitiæ quas separabitis vigin-
tiquinque millibus latitudinis & longitu-
dinis, sicuti singulæ partes à plaga orientali
vsque ad plagam Maris: & erit sanctuariũ
9 in medio eius. ¶ Primitiæ quas separabitis
Domino longitudo vigintiquinque millibus,
10 & latitudo decem millibus. ¶ Hæ autem erũt
B primitiæ sanctuarij sacerdotum: ad Aquilo-
nem longitudinis vigintiquinque millia, &
ad Mare latitudinis decem millia, sed & ad
Orientem latitudinis decem millia, & ad
meridiem longitudinis vigintiquinque mil-
lia: & erit sanctuarium Domini in medio
11 eius. ¶ Sacerdotibus sanctuariũ erit de filijs
Sadoc, qui custodierunt ceremonias meas, &
non errauerunt cùm errarent filij Israël, si-
12 cut errauerunt & Leuitæ. ¶ Et erunt eis pri
mitiæ de primitijs terræ sanctum sancto-
13 rum, iuxta terminũ Leuitarum. ¶ Sed & Le
uitis similiter iuxta fines sacerdotum vigin
tiquinque millia longitudinis, & latitudinis
decem millia. Omnis longitudo, viginti &
quinque millium, & latitudo decem millium.
14 ¶ Et non venundabunt ex eo, neque muta-
bunt, neque transferentur primitiæ terræ,
15 quia sanctificata sunt Domino. ¶ Quinque
millia autẽ quæ supersunt in latitudine per
vigin-

uigintiquinq; millia, prophana erunt vrbis
in habitaculũ, & in suburbana, & erit ciui-
tas in medio eius. ¶ *Et hæ mensura eius: Ad* 16
plagam septentrionalem, quingenta & qua-
tuor millia: & ad plagam meridianam, quin
genta & quatuor millia: & ad plagam orien
talem, quingẽta & quatuor millia: & ad pla
gam occidentalẽ, quingenta & quatuor mil-
lia. ¶ *Erunt autem suburbana ciuitatis, ad* 17
Aquilonẽ ducenta quinquaginta, & ad Me- C
ridiem ducenta quinquaginta, & ad orientẽ
ducenta quinquaginta millia, & ad Mare
ducẽta quinquaginta. ¶ *Quod aũt reliquum* 18
fuerit in longitudine secundum primitias
sanctuarij, decem millia in Orientem, & de-
cem millia in Occidentem, erunt sicut pri-
mitiæ sanctuarij: & erunt fruges eius in pa
nes his qui seruiunt ciuitati. ¶ *Seruientes au* 19
tem ciuitati, operabuntur ex omnibus tri-
bubus Israel. ¶ *Omnes primitiæ uigintiquin* 20
que millium, per uigintiquinque millia in
quadrum, separabuntur in primitias san-
ctuarij, & in possessionem ciuitatis. ¶ *Quod* 21
autem reliquum fuerit, principis erit ex om
ni parte primitiarũ sanctuarij, & possessio-
nis ciuitatis e regione uigintiquinque mil-
lium primitiarum usq; ad terminum orien-
talem: sed & ad Mare e regione uigintiquin
que millium usque ad terminum Maris, si-
militer in partibus principis erit: & erũt pri
mitiæ sanctuarij, & sanctuarium templi in
medio eius. ¶ *De possessione autem Leuitarũ,* 22
& de possessione ciuitatis in medio partium
principis erit: "in' terminum Iuda, & "on' **inter 2.*
terminum Ben-iamin, & ad principem per-
tinebit. ¶ *Et reliquis tribubus, a plaga orien* 23
tali usque ad plagam occidentalem, Ben-ia
min una. ¶ *Et contra terminum Ben-iamin* 24
à plaga orientali usq; ad plagam occidenta- D
lem, Simeon una ¶ *Et super terminum Si-* 25
meonis à plaga orientali usq; ad plagam oc-
cidentalem, Issachar una. ¶ *Et super terminũ* 26
Issachar, à plaga orientali usque ad plagam
occidentalem, Zabulon una. ¶ *Et super termi* 27
num Zabulon, à plaga orientali usque ad
plagam maris, Gad una. ¶ *Et super terminũ* 28
Gad, ad plagam austri in meridiem: & erit
finis de Thamar, usque ad aquas contradi-
ctionis Cades, hæreditas contra mare ma-
gnum. ¶ *Hæc est terra quam mittetis in sor-* 29
tem tribubus Israel: & hæ partitiones earũ,
ait Dominus Deus. ¶ *Et hi egressus ciuita-* 30
tis: A plaga septẽtrionali quingentos & qua-
tuor millia mensurabis. ¶ *Et portæ ciuitatis* 31
**in nominibus tribuum 4.* *"omnibus tribubus' Israël, portæ tres a Se-*
ptentrione, porta Ruben una, porta Iuda u-
na, porta Leui una. ¶ *Et ad plagam orien-* 32
talem, quingentos & quatuor millia: & por-
tæ tres, porta Ioseph una, porta Ben-iamin
una, porta Dan una. ¶ *Et ad plagam meri-* 33
dianam, quingentos & quatuor millia me-
*tieris: *porta Simeonis una, porta Issachar* **& portæ tres +a*
34 *una, porta Zabulon una.* ¶ *Et ad plagam*
occidentalem, quingentos & quatuor millia:
& portæ eorum tres, porta Gad una, porta
35 *Aser una, porta Nephthali una.* ¶ *Per circuĩ*
tum decem & octo millia, & nomen ciuitatis
ex illa die, Dominus ibidem.

DANIELIS
PROPHETIA.

CAPVT I.

1 ANNO *tertio regni Ioacim regis*
A *Iuda, venit Nabuchodonosor rex*
Babylonis in Ierusalem, & obsedit
2 *eam.* ¶ *& tradidit Dominus in*
manu eius Ioacim regem Iuda, & partẽ ua-
sorum domus Dei, & asportauit ea in terrã
Sennaar in domum Dei sui, & uasa intulit
3 *in domum thesauri Dei sui.* ¶ *Et ait rex A-*
sphenez præposito eunuchorum, ut introdu-
ceret de filijs Israël, & de semine regio & ty
4 *rannorum.* ¶ *Pueros in quibus nulla esset ma*
cula, decoros forma, & eruditos omni sapien-
tia, cautos scientia, & doctos disciplina, &
qui possent stare in palatio regis: ut doceret
5 *eos literas, & linguam Chaldæorum.* ¶ *Et*
constituit eis rex annonam per singulos dies
de cibis suis, & de vino unde bibebat ipse:
ut enutriti tribus annis, postea starent in
6 *conspectu regis.* ¶ *Fuerunt ergo inter eos de*
B *filijs Iuda, Daniel, Ananias, Misaël, Aza-*
7 *rias.* ¶ *Et imposuit eis præpositus eunucho-*
rum nomina: Danieli Baltassar, Ananiæ, Si-
drach, Misaëli, Misach & Azariæ, Abdena-
8 *go.* ¶ *Proposuit autẽ Daniel in corde suo, ne*
pollueretur de mensa regis, neque de vino
potus eius: & rogauit eunuchorum præpositũ
9 *ne contaminaretur.* ¶ *Dedit autem Deus Da*
nieli gratiam & misericordiam in conspectu
10 *principis eunuchorum.* ¶ *Et ait princeps eu-*
nuchorum ad Danielem: Timeo ego dominum
meum regem, qui constituit vobis cibum &
potum, qui si viderit vultus vestros maci-
lentiores præ cæteris adolescentibus coæuis
vestris, condemnabitis caput meum regi.
11 ¶ *Et dixit Daniel ad Malasar, quem consti-*
C *tuerat princeps eunuchorum super Danielẽ,*
12 *Ananiam, Misaëlem, & Azariam,* ¶ *Tenta*
nos obsecro seruos tuos diebus decem, & den-
tur nobis legumina ad vescendum, & aqua
13 *ad bibendum:* ¶ *& contemplare vultus no-*
stros, & vultus puerorum qui vescũtur cibo
regio: & sicut videris, facies cũ seruis tuis.
14 ¶ *Qui audito sermone huiuscemodi, tentauit*
15 *eos diebus decem.* ¶ *Post dies autem decem*
apparuerunt vultus eorum meliores & cor-
pulentiores præ omnibus pueris qui vesce-
16 *bantur cibo regio.* ¶ *Porro Malasar tollebat*
cibaria, & vinum potus eorum: dabatq; eis
legu-

legumina. ¶ Pueris autem his dedit Deus 17
scientiam & disciplinam in omni libro & sa D
pientia: Danieli autem intelligentiam om-
nium visionum & somniorum. ¶ Completis 18
itaque diebus, post quos dixerat rex ut in-
troducerentur: introduxit eos præpositus eu-
nuchorum in conspectu Nabuchodonosor.
¶ Cùmque eis locutus fuisset rex, non sunt in- 19
uenti tales de vniuersis, vt Daniel, Ana-
nias, Misaël, & Azarias: & steterunt in con
spectu regis. ¶ Et omne verbum sapientiæ & 20
intellectus quod sciscitatus est ab eis rex, in-
uenit in eis decuplum super cunctos ariolos
& magos qui erant in vniuerso regno eius.
Inf.6.g.28. ¶ ||Fuit autem Daniel vsque ad annum pri 21
mum Cyri regis.

CAP. II.

IN anno secundo regni Nabuchodonosor, vi- 1
dit Nabuchodonosor somnium, & conterri- A
tus est spiritus eius, & somnium eius fugit
Virgo 15. ab eo. ¶ Præcepit ^autem^ rex vt conuocarentur
arioli, & magi, & malefici, & Chaldæi, vt
indicarent regi somnia sua: qui cũ venissent,
steterunt coram rege. ¶ Et dixit ad eos rex, 3
Vidi somnium, & mẽte confusus ignoro quid
viderim. ¶ Responderuntque Chaldæi regi Sy- 4
riacè, Rex in sempiternum viue: dic somniũ
seruis tuis, & interpretationem eius indica-
bimus. ¶ Et respondens rex ait Chaldæis: Ser 5
mo recessit à me: nisi indicaueritis mihi som
nium & coniecturam eius, peribitis vos, &
domus vestræ publicabuntur. ¶ Si autem som 6
nium & coniecturam eius narraueritis: præ-
mia, & dona, & honorem multum accipietis
à me. somnium igitur & interpretationem
eius indicate mihi. ¶ Responderunt secundo, 7
atque dixerunt: Rex somnium dicat seruis
suis, & interpretationẽ illius indicabimus.
¶ Respondit rex, & ait, Certè noui quod tem 8
pus redimitis, scientes quod recesserit à me B
sermo. ¶ Si ergo somnium non indicaueritis 9
mihi, vna est de vobis sententia, quod inter-
pretationem quoque fallacem & deceptione
plenam composueritis, vt loquamini mihi do
nec tempus pertranseat. Somnium itaque
dicite mihi, vt sciam quod interpretationem
quoque eius veram loquamini. ¶ Responden 10
tes ergo Chaldæi coram rege, dixerunt, Non
est homo super terram, qui sermonem tuum,
rex, possit implere, sed neque regum quisquã
magnus & potens, verbum huiuscemodi sci-
scitatur ab omni ariolo, & mago, & Chal-
dæo. ¶ Sermo enim quem tu quæris, rex, gra- 11
uis est: nec reperietur quisquam qui indicet
illum in conspectu regis: exceptis diis, quorum
non est cum hominibus conuersatio. ¶ Quo 12
audito, rex in furore & in ira magna præ-
cepit vt perirent omnes sapientes Babylo-
nis. ¶ Et egressa sententia, sapientes inter- 13
ficiebantur: quærebanturque Daniel, & socii
eius, vt perirent. ¶ Tunc Daniel requisiuit 14
C de lege atque sententia ab Arioch principe
militiæ regis, qui egressus fuerat ad inter-
15 ficiendos sapientes Babylonis. ¶ Et interro-
gauit eum qui à rege potestatem acceperat,
quam ob causam tam crudelis sententia à
facie regis esset egressa. Cùm ergo rem indi-
16 casset Arioch Danieli. ¶ Daniel ingressus ro-
gauit regem, vt tempus daret sibi ad solu-
17 tionem indicandam regi. ¶ Et ingressus est
domum suam: Ananiæque & Misaeli, & Aza-
18 riæ sociis suis, indicauit negotium: ¶ vt quæ-
rerent misericordiam a facie Dei cæli super
sacramento isto, & non perirent Daniel &
socii eius, cum cæteris sapientibus Babylonis.
19 ¶ Tunc Danieli mysterium per visionem no-
cte reuelatum est: & benedixit Daniel Deũ
20 cæli, ¶ & loquutus ait, ¶ ||Sit nomen Domini Psa.112.a.2.
benedictum à seculo & vsque in seculum:
21 quia sapientia & fortitudo eius sunt: ¶ Et
ipse mutat tempora & ætates: transfert re-
gna atque constituit. dat sapientiam sapien-
tibus, & scientiam intelligentibus discipli-
22 nam: ¶ Ipse reuelat profunda & abscondita:
D & nouit in tenebris constituta: & lux cum
23 eo est. ¶ Tibi Deus patrum ^meorum^ cõfiteor, ^nostrorum^
teque laudo: quia sapientiam & fortitudinem
dedisti mihi: & nunc ostendisti mihi quæ ro-
gauimus te, quia sermonem regis aperuisti
24 nobis. ¶ Post hæc Daniel ingressus ad Arioch
quem constituerat rex, vt perderet sapien-
tes Babylonis, sic ei loquutus est: Sapien-
tes Babylonis ne perdas: introduc me in con-
25 spectu regis, & solutionẽ regi narrabo. ¶ Tunc
Arioch festinus introduxit Danielem ad re-
gem, & dixit ei: Inueni hominem de filiis
transmigrationis Iuda, qui solutionem regi
26 annunciet. ¶ Respondit rex, & dixit Danieli
cuius nomen erat Baltassar, Putasne verè po
tes mihi indicare somnium quod vidi, & in-
27 terpretationem eius? ¶ Et respondens Daniel
coram rege, ait, Mysterium quod rex inter-
rogat, sapientes, magi, & arioli, & aruspices
28 nequeunt indicare regi. ¶ Sed est Deus in cæ
lo reuelans mysteria, qui indicauit tibi rex
Nabuchodonosor, quæ ventura sunt in nouis-
simis temporibus. Somnium tuum & visio-
nes capitis tui in cubili tuo, huiuscemodi
29 sunt: ¶ Tu rex cogitare cœpisti in stratu tuo
E quid esset futurum post hæc: & qui reuelat
mysteria, ostendit tibi quæ ventura sunt.
30 ¶ Mihi quoque non in sapientia quæ est in
me, plus quam in cunctis viuentibus, sacra-
mentum hoc reuelatum est: sed vt interpre-
tatio regi manifesta fieret, & cogitationes
31 mentis tuæ scires. ¶ Tu rex videbas, & ecce
quasi statua vna grandis: statua illa magna
& statura sublimis stabat contra te, & intui-
32 tus eius erat terribilis. ¶ Huius statuæ caput
ex auro optimo erat, pectus autem et brachia
de argento, porro venter & femora ex ære:
33 ¶ tibiæ autem ferreæ, pedum quædam pars
erat

erat ferrea, quadam autem fictilis. ¶Vide- 34
¬.4. bas ita, donec abscissus est lapis – de monte[1]
sine manibus : & percussit statuam in pedi-
bus eius ferreis & fictilibus, & comminuit
eos. ¶Tunc contrita sunt pariter ferrum, te- 35
sta, as, argentum & aurum, & redacta qua-
si in fauillam astiua area, qua rapta sunt
vento: nullusq; locus inuentus est eis, lapis
autem qui percusserat statuam, factus est
mons magnus, & impleuit vniuersam ter-
ram, ¶hoc est somnium. Interpretationē quo- 36
que eius dicemus coram te rex. ¶Tu rex re- 37
gum es, & Deus cali regnum & fortitudi- F
nem & imperium & gloriam dedit tibi: ¶& 38
omnia in quibus habitant filij hominum &
bestia agri, volucres quoque cali dedit in ma
nu tua, & sub ditione tua vniuersa consti-
tuit. tu es ergo caput aureum. ¶Et post te 39
consurget regnum aliud minus te: & regnum
tertium aliud areum, quod imperabit vni-
uersa terra. ¶Et regnum quartum erit ve- 40
lut ferrum. quomodo ferrum comminuit &
domat omnia: sic comminuet & conteret om-
nia hac. ¶Porro quia vidisti pedum & di- 41
*testa 13. gitorum partem "testeam' figuli, & partem
ferream: regnum diuisum erit, quod tamen
de plantario ferri orietur, secundum quod vi
disti ferrum mistum testa ex luto. ¶Et di- 42
gitos pedum ex parte ferreos, & ex parte fi-
ctiles: ex parte regnum erit solidum, & ex
parte contritum. ¶Quod autem vidisti fer- 43
rum mistum testa ex luto, commiscebuntur
quidem humano semine, sed non adharebunt
sibi, sicuti ferrum misceri non potest testa.
¶In diebus autem regnorum illorum susci- 44
tabit Deus cali regnum quod in aternum
non dissipabitur, & regnum eius alteri po-
pulo non tradetur: comminuet autem & con
sumet vniuersa regna hac: & ipsum stabit
in aternum. ¶Secundum quod vidisti, quod 45
de monte abscissus est lapis sine manibus, &
comminuit testam, & ferrum, & as, & ar-
gentum & aurum, Deus magnus ostendit
regi qua ventura sunt postea, & verum est
somnium & fidelis interpretatio eius. ¶Tūc 46
rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam
& Daniëlem adorauit: & hostias, & incen-
sum pracepit vt sacrificarent ei. ¶Loquens 47
ergo rex, ait Daniëli, Vere Deus vester, deus
deorum est, & Dominus regum & reuelans
mysteria: quoniam tu potuisti aperire hoc sa
cramentum. ¶Tunc rex Daniëlem in subli- 48
lime extulit, & munera multa & magna
dedit ei: & constituit eum principem super
omnes prouincias Babylonis: & prafectum
magistratuum super cunctos sapientes Baby-
lonis. ¶Daniël autem postulauit à rege: & 49
constituit super opera prouintia Babylonis,
Sidrach, Misach, & Abdenago: ipse autem
Daniël erat in foribus regis.

CAP. III.

1 NAbuchodonosor rex fecit statuam au-
A ream altitudine cubitorum sexaginta,
latitudine cubitorum sex, & statuit eam in
2 campo Dura prouintia Babylonis. ¶Itaque
Nabuchodonosor rex misit ad congregandos
satrapas, magistratus, & iudices, duces &
tyrannos, & prafectos, omnesq; principes re-
gionum, vt conuenirent ad dedicationē sta-
tua quam erexerat Nabuchodonosor rex.
3 ¶Tunc congregati sunt satrapa, magistratus
& iudices, duces & tyranni, & optimates
qui erant in potestatibus constituti, & v-
niuersi principes regionum vt conuenirent
ad dedicationem statua quam erexerat Na-
buchodonosor rex: stabant autem in conspe-
ctu statua quam posuerat Nabuchodonosor
4 rex: ¶& praco clamabat valenter: Vobis di-
5 citur populis, tribubus, & linguis. ¶In hora
qua audieritis sonitum tuba & fistula & ci-
thara, sambuca & psalterij, & symphonia, &
vniuersi generis musicorum: cadentes ado-
rate statuam auream quam constituit Na-
6 buchodonosor rex. ¶Si quis autem non pro-
stratus adorauerit, eadem hora mittetur in
7 fornacē ignis ardentis. ¶Post hac igitur sta-
tim vt audierunt omnes populi sonitum tu-
ba, fistula, & cithara, sambuca & psalterij,
symphonia, & omnis generis musicorum. ca-
dentes omnes populi, tribus & lingua ado-
rauerunt statuam auream quam constitue-
8 rat Nabuchodonosor rex. ¶Statimq; in ipso
tempore accedentes viri Chaldai accusaue-
9 runt Iudaos, ¶dixeruntq; Nabuchodonosor
10 regi, Rex in aternum viue. ¶tu rex, posuisti
decretum, vt omnis homo qui audierit so-
nitum tuba, fistula & cithara, sambuca &
psalterij, & symphonia, & vniuersi generis
musicorum, prosternat se, & adoret statuam
11 auream, ¶si quis autem non procidens ado-
rauerit, mittatur in fornacem ignis arden-
12 tis. ¶Sunt ergo viri Iudai quos constituisti
super opera regionis Babylonia, Sidrach, Mi-
sach, & Abdenago: viri isti contempserunt,
B rex decretum tuum: deos tuos non colunt, &
statuam auream quam erexisti, nō adorant.
13 ¶Tunc Nabuchodonosor in furore & in ira
pracepit, vt adducerentur Sidrach, Misach,
& Abdenago: qui confestim adducti sunt in
14 conspectu regis. ¶Pronuntiansq; Nabucho-
donosor rex, ait eis, Verène Sidrach, Misach,
& Abdenago deos meos non colitis, & statuā
auream quam "constitui' non adoratis. *erexi 9.
15 ¶Nunc ergo si estis parati, quacunque hora
audieritis sonitū tuba, fistula, cithara, sam-
buca & psalterij & symphonia, omnisq; ge-
neris musicorum, prosternite vos, & adora-
te statuam quā feci, quod si non adoraueri-
tis, eadem hora mittemini in fornacem ignis
ardentis: & quis est Deus qui eripiet vos de
16 manu mea. ¶Respondentes Sidrach, Misach,
&

& Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonosor,
Non oportet nos de hac re respondere tibi.
¶ Ecce enim Deus noster quem colimus, po- 17
test eripere nos de camino ignis ardentis, &
de manibus tuis, ò rex, liberare. ¶ Quod si 18
noluerit, notum sit tibi, rex, quia deos tuos
non colimus, & statuam auream quã erexi-
sti non adoramus. ¶ Tunc Nabuchodonosor 19
repletus est furore, & aspectus faciei illius
immutatus est super Sidrach, Misach, & Ab-
denago, & praecepit ut succenderetur fornax
septuplum quam succendi consueuerat. ¶ Et 20
viris fortissimis de exercitu suo iussit, ut
ligatis pedibus Sidrach, Misach & Abdena-
go mitterent eos in fornacem ignis ardentis.
¶ Et confestim viri illi vincti cũ braccis suis 21
& tiaris, & calceamentis, & vestibus missi C
sunt in medium fornacis ignis ardentis, ¶ nã 22
iussio regis urgebat: fornax autem succensa
erat nimis. Porro viros illos qui miserant
Sidrach, Misach & Abdenago interfecit flam
ma ignis. ¶ Viri autem hi tres, id est, Sidrach 23
Misach & Abdenago, ceciderunt in medio
camino ignis ardentis, colligati.

Quæ sequuntur, in Hebræis volu-minibus non reperi.

¶ Et ambulabant in medio flammæ laudan- 24
tes Deum, & benedicentes Domino. ¶ Stans 25
autem Azarias, orauit sic, aperiensq; os suũ
in medio ignis, ait, ¶ Benedictus es Domine 26
Deus patrum nostrorum, & laudabile & glo
riosum nomen tuum in secula: ¶ quia iustus 27
es in omnibus quæ fecisti nobis, & uniuersa
opera tua vera, & viæ tuæ rectæ, & omnia
iudicia tua vera. ¶ Iudicia enim vera feci- 28
sti iuxta omnia quæ induxisti super nos, &
super ciuitatem sanctam patrum nostrorum
Ierusalẽ: quia in veritate & in iudicio in-
duxisti omnia hæc propter peccata nostra.
¶ Peccauimus enim & iniquè egimus recedẽ 29
tes à te, & deliquimus in omnibus, ¶ & præ- 30
cepta tua non audiuimus, nec obseruauimus,
nec fecimus sicut præceperas nobis ut bene
nobis esset. ¶ omnia ergo quæ induxisti super 31
nos, & uniuersa quæ fecisti nobis, vero iudi
cio fecisti: ¶ & tradidisti nos in manibus ini 32
micorum nostrorũ iniquorum, & pessimorũ,
præuaricatorumq;, & regi iniusto & pessimo
ultra omnem terram. ¶ Et nunc non possu- 33
mus aperire os: confusio & opprobrium facti
sumus seruis tuis, & his qui colunt te. ¶ Ne, 34
quæsumus, tradas nos in perpetuum propter
nomen tuum, & ne dissipes testamentum D
tuum, ¶ neque auferas misericordiam tuam 35
à nobis propter Abraham dilectum tuum, &
Isaac seruum tuum, & Israel sanctum tuũ:
¶ quibus locutus es, pollicens quod multipli- 36
cares semen eorum sicut stellas cæli, & sicut
arenam quæ est in littore maris: ¶ quia Do- 37
mine imminuti sumus plus quàm omnes
gentes, sumusq; humiles in uniuersa terra
38 hodie propter peccata nostra. ¶ Et non est in
tempore hoc princeps, & dux, & propheta,
neq; holocaustum, neque sacrificium, neque
oblatio, neque incensum, neque locus primi-
39 tiarum coram te, ¶ ut possimus inuenire mi-
sericordiam tuam, sed in animo contrito, &
40 spiritu humilitatis suscipiamur. ¶ Sicut in
holocausto arietum & taurorum, & sicut in
millibus agnorum pinguium: sic fiat sacrifi-
cium nostrum in conspectu tuo hodie, ut pla-
ceat tibi: quoniam non est confusio, confi-
41 dentibus in te. ¶ Et nunc sequimur te in to-
to corde, & timemus te, & quærimus faciem
42 tuam. ¶ Ne confundas nos: sed fac nobiscum
iuxta mansuetudinem tuam, & secundum
43 multitudinem misericordiæ tuæ. ¶ Et erue
nos in mirabilibus tuis, & da gloriam no-
44 mini tuo Domine: ¶ & confundantur omnes
qui ostendunt seruis tuis mala, confundan-
tur in omni potentia, & robur eorum conte-
45 ratur: ¶ & sciant quia tu es Dominus Deus
solus, & gloriosus super orbem terrarum.
46 ¶ Et non cessabant qui miserant eos mini-
stri regis succendere fornacem, naphtha &
47 stupa & pice & malleolis: ¶ & effundeba-
tur flamma super fornacem cubitis qua-
48 draginta nouem: ¶ & erupit, & incendit
quos reperit iuxta fornacem de Chaldæis.
49 ¶ Angelus autem Domini descendit cum A-
E zaria & socijs eius in fornacem: & excussit
50 flammam ignis de fornace, ¶ & fecit mediũ
fornacis quasi ventum roris flantem, & non
tetigit eos omnino ignis, neque contristauit,
51 nec quicquã molestiæ intulit. ¶ Tunc hi tres
quasi ex uno ore laudabant & glorificabant
& benedicebant Deum in fornace, dicentes:
52 ¶ Benedictus es Domine Deus patrum no-
strorum, & laudabilis, * & superexaltatus * & gloriosus
in secula: & benedictum nomen gloriæ tuæ
sanctum & laudabile & superexaltatum in
omnibus seculis.
53 ¶ Benedictus es in templo sancto gloriæ
tuæ, & superlaudabilis & supergloriosus in
secula.
54 ¶ Benedictus es in throno regni tui, & su
perlaudabilis & " superexaltatus in secula. " supergloriosus
55 ¶ Benedictus es qui intueris abyssos, ‖ & Psa. 79. a. 2.
sedes super cherubim, & laudabilis & su- 98. a. 1.
perexaltatus in secula.
56 ¶ Benedictus es in firmamento cæli, & lau
dabilis & gloriosus in secula.
57 ¶ ‖ Benedicite omnia opera Domini Domi- Ps. 144. b. 10.
no, laudate & superexaltate eum in secula.
58 ¶ Benedicite angeli Domini Domino, lau-
date & superexaltate eum in secula.
59 ¶ ‖ Benedicite cæli Domino, laudate & su- Ps. 102. d. 20
perexaltate eum in secula. 148. a. 2.
60 ¶ Benedicite aquæ omnes quæ super cælos Psa. 62. d. 35.
sunt Domino, laudate & superexaltate eum 148. a. 4.
in secula.

q ¶ Bene-

Benedicite omnes virtutes Domini Do 61
mino, laudate et supeeexaltate eũ in secula.
Psal.148.a.3 ‖Benedicite sol & luna Domino, laudate 62
& superexaltate eum in secula.
‖Benedicite stella cali Domino, laudate 63
& superexaltate eum in secula.
Benedicite omnis imbee & eos Domino, 64
laudate & superexaltate eum in secula.
∗.7. Benedicite omnis spicitus ∗ Dei' domino, 65
laudate & superexaltate eum in secula.
Benedicite ignis & astus Domino, lau- 66
date & superexaltate eum in secula.
"aestus 3. cauma 4. Benedicite frigus & " astas Domino, lan 67
date & supeeexalsate eum in secula.
Benedicite rores & penina Domino, lan 68
date & superexaltate eum in secula.
Benedicite gelu & frigus Domino, lan- 69
date & superexaltate eum in secula.
Benedicite glacies & niues Domino, lau 70
date & superexaltate eum in secula. F
Benedicite noctes & dies Domino, lan- 71
date & superexaltate eum in secula.
Benedicite lux & tenebra Domino, lan 72
date & superexaltate eum in secula,
Benedicite fulgura & nubes Domino, 73
laudate & superexaltate eum in secula.
Benedicat terea Dominum, laudet & su 74
peeexaltet eum in secula.
Benedicite montes & colles Domino, lau 75
date & superexaltate eum in secula.
Benedicite vniuersa germinantia in ter 76
ra Domino, laudate & superexaltate eum in
secula.
Benedicite fontes Domino, laudate & 77
superexaltate eum in secula.
Benedicite maria & flumina Domino, 78
laudate & superexaltate eum in secula.
Benedicite cete, & omnia qua mouentur 79
in aquis Domino, laudate & superexaltate
eum in secula.
Benedicite omnes volucres cali domino, 80
laudate & superexaltate eum in secula.
Benedicite omnes bestia & pecoea Domi 81
no, laudate & superexaltate eum in secula.
Benedicite filij hominum Domino, lau- 82
date & superexaltate eum in secula.
Benedicat Israel Dominum, laudet & 83
superexaltet eum in secula.
Benedicite sacerdotes Domini Domino, 84
laudate & superexaltate eum in secula.
Benedicite serui Domini Domino, lau- 85
date & superexaltate eum in secula.
Benedicite spiritus & anima iustorum 86
Domino, laudate & superexaltate eum in
secula.
Benedicite sancti & humiles corde Do- 87
mino, laudate & superexaltate eum in se-
cula.
Benedicite Anania, Azaria, Misail Do 88
mino, laudate & superexaltate eum in se-
cula.

Quia eruit nos de infeeno, & saluos fecit
de manu mortis, & liberauit nos de medio
ardentis flamma, & de medio ignis eruit
nos.
89 Confitemini Domino, quoniam bonus,
quoniam in seculum misecicordia eius.
90 Benedicite omnes religiosi Domino Deo
deorum, laudate & confitemini ei, quia in
omnia secula misericordia eius.

Hucusque in Hebræo non habetur:
& quæ posuimus, de Theodo-
tionis editione translata sunt.

91 Tunc Nabuchodonosor rex obstupuit, &
surrexit propere, & ait optimatibus suis:
G Nonne tees viros misimus in medium ignis
compeditos? Qui respondentes regi, dixerunt,
92 Vere rex. Respondit* & ait, Ecce ego video *rex
quatuor viros solutos, & ambulantes in me-
dio ignis, & nihil corruptionis in eis est, &
93 species quarti similis filio Dei. Tunc acces-
sit Nabuchodonosor ad ostium fornacis ignis
ardentis, & ait, Sidrach, Misach, & Abde-
nago serui Dei excelsi, egredimini, & veni-
te. Statimq; egressi sunt Sidrach, Misach, &
94 Abdenago de medio ignis. Et congregati
satrapa & magistratus, & iudices, & poten-
tes regis, contemplabantur viros illos quo-
niam nihil potestatis habuisset ignis in cor-
poribus eorum, & capillus capitis eorum non
esset adustus, etiam sarabalia eorum non
fuissent immutata, & odor ignis non tran-
95 sisset per eos. Et erumpens Nabuchodono-
sor, ait, Benedictus Deus eorum, Sidrach vi-
delicet, Misach, & Abdenago, qui misit an-
gelum suum, & eruit seruos suos qui credi-
derunt in eum: & verbum regis immuta-
uerunt, & tradiderunt corpora sua ne ser-
uirent, & ne adorarent omnem Deum exce-
96 pto Deo suo. A me ergo positum est hoc de-
cretum, vt omnis populus, tribus, & lin-
gua quacunque loquuta fuerit blasphe-
miam contra Deum Sidrach, Misach, &
Abdenago, dispereat, & domus eius va-
stetur: neque enim est alius Deus qui possit
97 ita saluare. Tunc rex promouit Sidrach,
Misach, & Abdenago in prouincia Babylo-
98 nis. Nabuchodonosor, rex, omnibus popu-
lis, gentibus, & linguis, qui habitant in v-
99 niuersa terra, pax vobis multiplicetur. Si-
gna & mirabilia fecit apud me Deus excel-
100 sus. Placuit ergo mihi prædicare signa e-
ius quia magna sunt: et mirabilia eius, quia
fortia: & regnum eius ∗ regnum' sempiter- ∗.2.
num, ‖& potestas eius in generatione & ge Inf.4.g.30.
nerationem. 7.d.14.

CAP. IIII.

1 EGo Nabuchodonosor quietus eram in do
2 mo mea, & florens in palatio meo, som-
A niũ vidi quod perterruit me: & cogitationes
mea

mea in strato meo, & visiones capitis mei
conturbauerunt me. ¶ Et per me propositum 3
est decretum, vt introducerentur in conspe-
ctu meo cuncti sapientes Babylonis, & vt
solutionem somnij indicarent mihi. ¶ Tunc 4
ingrediebantur arioli, magi, Chaldæi, & a-
ruspices, & somnium narraui in conspectu
eorum: & solutionem eius non indicauerunt
mihi: ¶ donec collega ingressus est in conspectu 5
meo Daniel, cui nomen Baltassar, secundum
nomen Dei mei, qui habet spiritum deorum
sanctorum in semetipso: & somnium coram
ipso locutus sum. ¶ Baltassar princeps ario- 6
lorum, quoniam ego scio quod spiritum san-
ctorum deorum habeat in te, & omne sacra-
mentum non est impossibile tibi: visiones B
somniorum meorum quas vidi, & solutio-
nem earum narra. ¶ Visio capitis mei in cu- 7
bili meo, Videbam, & ecce arbor in medio
terræ, & altitudo eius nimia. ¶ Magna ar- 8
bor, & fortis: & proceritas eius contingens
cælum: aspectus illius erat vsque ad termi-
nos vniuersæ terræ. ¶ Folia eius pulcherrima 9
& fructus eius nimius: & esca vniuerso-
rum in ea: subter eam habitabant anima-
lia & bestiæ: & in ramis eius conuersaban-
tur volucres cæli: & ex ea vescebatur omnis
caro. ¶ Videbam in visione capitis mei super 10
stratum meum, & ecce vigil & sanctus de
cælo descēdit. ¶ Clamauit fortiter, & sic ait: 11
Succidite arborem, & præcidite ramos eius:
excutite folia eius & dispergite fructus eius:
fugiant bestiæ quæ subter eam sunt, & vo-
lucres de ramis eius. ¶ Veruntamen germen 12
radicum eius in terra sinite, & alligetur
vinculo ferreo, & æreo in herbis quæ foris
sunt, & rore cæli tingatur, & cum feris pars
eius in herba terræ. ¶ Cor eius ab humano 13
commutetur, & cor feræ detur ei: & septem C
tempora mutentur super eum. ¶ In senten- 14
tia vigilum decretum est, & sermo sancto-
rum, & petitio donec cognoscant viuentes
quoniam dominatur Excelsus in regno ho-
minum, & cuicunque voluerit, dabit illud,
& humillimum hominem constituet super
eum. ¶ Hoc somnium vidi ego Nabuchodo- 15
nosor rex: tu ergo Baltassar interpretatio-
nem narra festinus: quia omnes sapientes
regni mei non queunt solutionem edicere
mihi: tu autem potes, quia spiritus deorum
sanctorum in te est. ¶ Tunc Daniel cuius 16
nomen Baltassar, cœpit intra semetipsum
tacitus cogitare quasi vna hora: & cogita-
tiones eius conturbabant eum. Respondens
autem rex ait, Baltassar, somnium & inter- D
pretatio eius non conturbent te. Respon-
dit Baltassar, & dixit, Domine mi, som-
nium his qui te oderunt: & interpretatio
eius hostibus tuis sit. ¶ Arborem quam 17
vidisti sublimem atque robustam, cuius
altitudo pertingit ad cælum, & aspectus il-

18 lius in omnem terram: ¶ & rami eius pul-
cherrimi, & fructus eius nimius, & esca
omnium in ea, subter eam habitantes be-
stiæ agri, & in ramis eius commorantes a-
19 ues cæli. ¶ Tu es rex, quia magnificatus es,
& inualuisti: & magnitudo tua creuit &
peruenit vsque ad cælum, & potestas tua
20 in terminos vniuersæ terræ. ¶ Quod autem
vidit rex vigilem, & sanctum descendere
de cælo, & dicere, Succidite arborem & dissi-
pate illam, attamen germen radicum eius
in terra dimittite, & vinciatur ferro & æ-
re in herbis foris, & rore cæli consperga-
tur, & cum feris sit pabulum eius, donec se-
21 ptem tempora mutentur super eum: ¶ Hæc
E est interpretatio sententiæ Altissimi, quæ
22 peruenit super dominum meum regem. ¶ E-
ijcient te ab hominibus, & cum bestijs fe-
risque erit habitatio tua, ‖ & fœnum vt bos Inf. 5. f. 21.
comedes, & rore cæli infunderis: septem
quoque tempora mutabuntur super te, do-
nec scias quod dominetur Excelsus super re-
gnum hominum, & cuicunque voluerit, det
23 illud. ¶ Quod autem præcepit vt relinque-
retur germen radicum eius, id est, arboris:
regnum tuum tibi manebit postquam co-
24 gnoueris potestatem esse cælestem. ¶ Quam
ob rem rex consilium meum placeat tibi: ‖ & Ecc. 3. d. 33.
peccata tua eleemosynis redime, & iniqui-
tates tuas misericordijs pauperum, forsitan
25 ignoscet delictis tuis. ¶ Omnia* venerunt *hæc
26 super Nabuchodonosor regem. ¶ Post finem
mensium duodecim, in aula Babylonis de-
27 ambulabat. ¶ Responditque rex, & ait, Non-
ne hæc est Babylon* magna quam ego ædifi- *ciuitas
caui in domum regni, in robore fortitudi-
28 nis meæ, & in gloria decoris mei? ¶ Cumque
F sermo adhuc esset in ore regis, vox de cælo
ruit, Tibi dicitur Nabuchodonosor rex, Re-
29 gnum transibit a te, ¶ & ab hominibus ei- *tuam
cient te, & cum bestijs* feris erit habitatio *&
tua, fœnum quasi bos comedes, & septem
tempora mutabuntur super te: donec scias
quod dominetur Excelsus in regno hominū,
30 & cuicunque voluerit, det illud. ¶ Eadem ho-
ra sermo completus est super Nabuchodono-
sor, & ex hominibus abiectus est, & fœnum
vt bos comedit, & rore cæli corpus eius in-
fectum est: donec capilli eius in similitudi-
nem aquilarum crescerent, & vngues eius
31 quasi auium. ¶ Igitur post finem dierum ego
Nabuchodonosor oculos meos ad cælum leua-
ui, & sensus meus redditus est mihi: & Al-
G tissimo benedixi, & viuentem in sempiter-
num laudaui, & glorificaui: ‖ quia potestas Sup. 3. p. 100.
eius potestas sempiterna, & regnum eius Infr. 7. d. 14.
32 in generatione & generationem. ¶ Et om-
nes habitatores terræ apud eum in nihi-
lum reputati sunt: iuxta voluntatem enim
suam facit tam in virtutibus cæli quam in ha-
bitatoribus terræ, & non est qui resistat ma-

nui eius, & dicat ei, Quare fecisti? ¶In ipso 33
tempore sensus meus reuersus est ad me, &
ad honorem regni mei, decoremque perueni: &
figura mea reuersa est ad me: & optimates
mei, & magistratus mei requisierunt me, &
in regno meo restitutus sum: & magnificentia
amplior addita est mihi. ¶ Nunc igitur ego 34
Nabuchodonosor laudo, & magnifico, & glo-
rifico regem cæli: quia omnia opera eius ve-
ra & viæ eius iudicia, & gradientes in su-
perbia potest humiliare.

CAP. V.

BAlsasar rex fecit grande conuiuium opti- 1
matibus suis mille: & vnusquisque se- A
cundum suam bibebat ætatem. ¶Præcepit er- 2
go iam temulentus vt afferrentur vasa au-
rea & argentea quæ asportauerat Nabucho-
donosor pater eius de templo quod fuit in Ie-
rusalem: vt biberent in eis rex & optimates
eius, vxoresque eius & concubinæ. ¶Tunc al- 3
lata sunt vasa aurea * quæ asportauerat de
templo quod fuerat in Ierusalem. & biberũt
in eis rex & optimates eius, vxores & con-
cubinæ illius. ¶Bibebant vinum, & lauda- 4
bant deos suos aureos & argenteos, æreos,
ferreos, ligneosque & lapideos. ¶In eadem ho- 5
ra apparuerunt digiti, quasi manus hominis
scribentis contra candelabrum in superficie
parietis aulæ regiæ: & rex aspiciebat articu-
los manus scribentis. ¶Tunc facies regis com- 6
mutata est, & cogitationes eius conturbabãt B
eum: & compages renum eius soluebantur, &
genua eius ad se inuicem collidebantur. ¶Ex- 7
clamauit itaque rex fortiter vt introduce-
rent magos, Chaldæos & aruspices. Et pro-
loquens rex ait sapientibus Babylonis. Qui-
cunque legerit scripturam hanc, & inter-
pretationem eius manifestam mihi fecerit,
purpura vestietur, & torquem auream ha-
bebit in collo, & tertius in regno meo erit.
¶Tunc ingressi omnes sapientes regis non po- 8
tuerunt nec scripturam legere, nec interpre-
tationem indicare regi. ¶Vnde rex Balsasar 9
satis conturbatus est, & vultus illius im-
mutatus est: sed & optimates eius turba- C
bantur. ¶Regina autem pro re quæ accide- 10
rat regi & optimatibus eius, domum con-
uiuij ingressa est: & proloquens ait, Rex in
æternum viue: non te conturbent cogitatio-
nes tuæ, neque facies tua immutetur. ¶Est 11
vir in regno tuo, qui spiritum deorum san-
ctorum habet in se: & in diebus patris tui,
scientia & sapientia inuenta sunt in eo: nam
& rex Nabuchodonosor pater tuus princi-
pem magorum, incantatorum, Chaldæorum,
& aruspicum constituit eum, pater inquam
tuus ô rex: ¶quia spiritus amplior, & pru- 12
dentia, intelligentiaque, interpretatio som-
niorum, & ostensio secretorum, ac solutio li-
gatorum inuenta sunt in eo, hoc est in Da-
niele: cui rex posuit nomen Baltassar. nunc

*& argentea 14.

itaque Daniel vocetur, & interpretationem
13 narrabit. ¶Igitur introductus est Daniel co-
ram rege. Ad quem præfatus rex ait, Tu es
D Daniel de filijs captiuitatis Iuda, quem ad-
14 duxit pater meus rex de Iudæa? ¶ Audiui
de te quoniam spiritum deorum habeas: &
scientia intelligentiaque ac sapientia am-
15 pliores inuentæ sunt in te. ¶Et nunc intro-
gressi sunt in conspectu meo sapientes magi,
vt scripturam hanc legerent, & interpreta-
tionem eius indicarent mihi: * & nequiue-
16 runt sensum huius sermonis edicere*. ¶Por-
ro ego audiui de te quod possis obscura in-
terpretari, & ligata dissoluere: si ego vales
scripturam legere, & interpretationem eius
indicare mihi, purpura vestieris, & tor-
quem auream circa collum tuum habebis, &
17 tertius in regno meo princeps eris. ¶Ad quæ
respondens Daniel, ait, coram rege munera
tua sint tibi, & dona domus tuæ alteri da:
E scripturam autem legam tibi, rex, & inter-
18 pretationem eius ostendam tibi. ¶ O rex,
Deus altissimus regnum, & magnificen-
tiam, gloriam & honorem dedit Nabucho-
19 donosor patri tuo. ¶Et propter magnificen-
tiam quam dederat ei, vniuersi populi, tri-
bus & linguæ tremebant, & metuebant
eum. quos volebat, interficiebat: & quos
volebat, percutiebat: & quos volebat, ex-
altabat: & quos volebat, humiliabat.
20 ¶Quando autem eleuatum est cor eius, &
spiritus illius obfirmatus est ad superbiam,
depositus est de solio regni sui, & gloria eius
21 ablata est: ¶& a filijs hominum eiectus est,
F sed & cor eius cum bestijs positum est, &
cum onagris erat habitatio eius: fœnum
quoque vt bos comedebat, & rore cæli corpus
eius infectum est: donec cognosceret quod
potestatem haberet Altissimus in regno ho-
minum, & quemcunque voluerit, suscitabit
22 super illud. ¶Tu quoque filius eius Balsasar,
non humiliasti cor tuum, cùm scires hæc om-
23 nia: ¶sed aduersum dominatorem cæli ele-
uatus es: & vasa domus eius allata sunt co-
ram te: & tu, & optimates tui, & vxores
tuæ: & concubinæ tuæ vinum bibistis in
eis: deos quoque argenteos, & aureos, & æ-
reos, ferreos, ligneosque, & lapideos qui non
vident, neque audiunt, neque sentiunt, lau-
dasti: porro Deum qui habet flatum tuum in
manu sua & omnes vias tuas, non glorifi-
24 casti. ¶Idcirco ab eo missus est articulus ma-
G nus, qui scripsit hoc quod exaratum est.
25 Hæc est autem scriptura quæ digesta est:
MANE, THECEL, PHARES.
26 ¶Et hæc est interpretatio sermonis: MA-
NE, numerauit Deus regnum tuũ, & com-
27 pleuit illud. ¶THECEL, appensus es in
28 statera, & inuentus es minus habẽs. ¶PHA-
RES, diuisum est regnum tuum, & datum
29 est Medis & Persis. ¶Tunc iubente rege in-
dutus

*mihi 16.

Sup.4. ca.22.

dutus est Daniel purpura, & circundata est
torques aurea collo eius: & prædicatum est
de eo quod haberet potestatem tertius in re-
suo gno. ¶ Eadem nocte interfectus est Balsasar 30
rex Chaldæus. ¶ Et Darius Medus successit 31
in regnum, annos natus sexagintaduos.

CAP. VI.

Esd.9.a.1. PLacuit ‖ Dario, & constituit super regnũ 1
satrapas centum viginti, ut essent in to- A
to regno suo. ¶ Et super eos, principes tres, ex 2
quibus Daniel vnus erat: vt satrapæ illis
redderent rationem, & rex non sustineret
molestiam. ¶ Igitur Daniel superabat omnes 3
principes & satrapas: quia spiritus Dei am-
plior erat in illo. Porro rex cogitabat consti-
tuere eum super omne regnum: ¶ vnde prin- 4
*auferrent cipes & satrapæ quærebant occasionem vt
Danielem 3 *inuenirent Danieli* ex latere *regni*: nul-
*regis 17. lamq; causam, & suspicionem reperire po-
tuerunt, eo quod fidelis esset, & omnis culpa
& suspicio non inueniretur in eo. ¶ Dixe- 5
runt ergo viri illi, Non inueniemus Danieli B
huic aliquam occasionem, nisi forte in lege
Dei sui. ¶ Tunc principes & satrapæ surri- 6
puerunt regi, & sic locuti sunt ei: Dari rex,
in æternum viue: ¶ consilium inierunt om- 7
nes principes regni, magistratus, & satrapæ,
senatores & iudices, vt decretum impera-
torium exeat, & edictum, Vt omnis qui pe-
tierit aliquam petitionem à quocunque Deo
& homine, vsque ad triginta dies, nisi à te
rex, mittatur in lacum leonum. ¶ Nunc itaq; 8
rex confirma sententiam, & scribe decretum:
vt non immutetur quod statutum est a Me-
dis & Persis, nec præuaricari cuiquã liceat.
¶ Porro rex Darius proposuit edictũ, & sta- 9
tuit. ¶ Quod cùm Daniel comperisset, id est, 10
constitutam legem, ingressus est domum suã:
& fenestris apertis in cœnaculo suo, contra C
Ierusalem tribus temporibus in die flectebat
genua sua, & adorabat, confitebaturq; coram
Deo suo sicut & antè facere consueuerat.
¶ Viri ergo illi curiosius inquirentes, inue- 11
nerunt Danielem orantem, & obsecrantem
Deum suum. ¶ Et accedentes locuti sunt re- 12
gi super edicto. Rex, nunquid non constitui-
sti vt omnis homo qui rogaret quenquã de
dijs & hominibus vsque ad dies triginta,
nisi te rex, mitteretur in lacum leonum? Ad
quos respondens rex, ait, Verus est sermo iu-
xta decretum Medorum atque Persarum, D
quod præuaricari non licet. ¶ Tunc respon- 13
dentes dixerunt coram rege: Daniel de filijs
captiuitatis Iuda, non curauit de lege tua &
de edicto quod constituisti, sed tribus tempo-
ribus per diem orat obsecratione sua. ¶ Quod 14
verbum cùm audisset rex, satis contristatus
est, & pro Daniele posuit cor vt liberaret
eum, & vsque ad occasum solis laborabat vt
erueret illum. ¶ Viri autem illi intelligentes 15
regem, dixerunt ei, Scito rex quia lex Me-
dorum atque Persarum est, vt omne decre-
tum quod constituerit rex, non liceat immu-
16 tari. ¶ Tunc rex præcepit, & adduxerũt Da-
E nielem, & miserunt eum in lacum leonum.
Dixitq; rex Danieli, Deus tuus quem colis
17 semper, ipse liberabit te. ¶ Allatusq; est lapis
vnus, & positus est super os laci: quem obsi-
gnauit rex annulo suo, et annulo optimatum
18 suorum, ne quid fieret contra Danielem. ¶ Et
abijt rex in domum suam, et dormiuit incœ-
natus, cibiq; non sunt allati coram eo, insu-
19 per & somnus recessit ab eo. ¶ Tunc rex pri-
mo diluculo consurgens, festinus ad lacum
20 leonum perrexit: ¶ appropinquansq; lacui,
Danielem voce lachrymabili inclamauit, &
F affatus est eum, Daniel serue Dei viuentis,
Deus tuus cui tu seruis semper, putasne va
21 luit te liberare à leonibus? ¶ Et Daniel regi
22 respondens ait, Rex in æternũ viue. ¶ ‖ Deus 1.Ma.2.f.60.
meus misit angelum suum & conclusit ora
leonum, & non nocuerunt mihi: quia coram
eo iustitia inuenta est in me: sed & coram te
23 rex, delictum non feci. ¶ Tunc vehementer
rex gauisus est super eo, & Danielem præ-
cepit educi de lacu, eductusq; est Daniel de
lacu, & nulla læsio inuenta est in eo, quia cre
24 didit Deo suo. ¶ Iubente autem rege adducti
sunt viri illi qui accusauerunt Danielem:
& in lacum leonum missi sunt ipsi & filij, &
vxores eorum: & non peruenerunt vsque
ad pauimentũ laci, donec arriperent eos leo-
nes, & omnia ossa eorum comminuerunt.
25 ¶ Tũc Darius rex scripsit vniuersis populis,
G tribubus & linguis habitãtibus in vniuersa
26 terra, PAX vobis multiplicetur. ¶ A me cõ-
stitutum est decretum, vt in vniuerso im-
perio & regno meo tremiscant, & paueant
Deum Danielis. ipse est enim Deus viuens
& æternus in secula: & regnum eius non dis
sipabitur, & potestas eius vsque in æternũ.
27 ¶ Ipse liberator atque saluator, faciens signa
& mirabilia in cælo & in terra: qui libera-
28 uit Danielem de *lacu* leonum. ¶ ‖ Porrò Da *manu 1.
niel perseuerauit vsque ad regnum Darij, re Sup.1.d.21.
gnumq; Cyri Persæ.

CAP. VII.

1 ANno primo Balsasar regis Babylonis Da
A niel somnium vidit: visio autem capi-
tis eius in cubili suo: & somnium scribens,
breui sermone comprehendit: summatimq;
2 perstringens, ait, ¶ Videbam in visione mea
nocte, & ecce quatuor venti cæli pugnabant
3 in mari magno. ¶ Et quatuor bestiæ gran-
des ascendebant de mari diuersæ inter se.
4 ¶ Prima quasi leæna, & alas habebat aqui-
læ, aspiciebam donec euulsæ sunt alæ eius, &
sublata est de terra, & super pedes quasi
homo stetit, & cor hominis datum est ei.
5 ¶ Et ecce, bestia alia similis vrso in parte
stetit: & tres ordines erant in ore eius: &
in dentibus eius, & sic dicebant ei, Surge,

comede carnes plurimas. ⁋ Post hac aspicie- 6
bam, & ecce alia quasi pardus, & alas ha- B
bebat quasi auis, quatuor super se: & qua-
tuor capita erant in bestia, & potestas data
est ei. ⁋ Post hac aspiciebam in visione noctis, 7
& ecce bestia quarta terribilis atque mira-
bilis & fortis nimis: dentes ferreos habebat
magnos, comedens atque comminuens, & re-
liqua pedibus suis conculcans: dissimilis au-
tem erat cæteris bestijs quas videram ante
eam, & habebat cornua decem. ⁋ Considera- 8
bam cornua, & ecce cornu aliud paruulum C
ortum est de medio eorum: & tria de corni-
bus primis euulsa sunt à facie eius, & ecce
oculi, quasi oculi hominis erant in cornu isto,
& os loquens ingentia. ⁋ Aspiciebam, donec 9
throni positi sunt, & antiquus dierum sedit:
vestimentum eius candidum quasi nix, &
capilli capitis eius quasi lana munda: thro-
nus eius flamma ignis: rotæ eius, ignis accen
sus. ⁋ Fluuius igneus, rapidusque egrediebatur 10

Apo.5. c.22.

à facie eius: ‖ millia millium ministrabant
ei, & decies millies centena millia assiste-
bant ei: iudicium sedit, & libri aperti sunt.
⁋ Aspiciebam propter vocem sermonum gran 11
dium, quos cornu illud loquebatur: & vidi
quoniam interfecta esset bestia, & perisset D
corpus eius, & traditum esset ad comburen-
dum igni: ⁋ aliarum quoque bestiarum abla- 12
ta esset potestas: & tempora vitæ constituta
essent eis vsque ad tempus & tempus. ⁋ A- 13
spiciebam ergo in visione noctis, & ecce cum
nubibus cæli quasi filius hominis veniebat,
& vsque ad antiquum dierum peruenit: &
in conspectu eius obtulerunt eum. ⁋ Et de- 14
dit ei potestatem, & honorem, & regnum:
& omnes populi, tribus, & linguæ ipsi ser-

Luc.1.c.33.
Mic.4.b.7.
Sup.3 g.100
4.g.31.

uient: ‖ potestas eius, potestas æterna quæ
non auferetur, & regnum eius quod non
corrumpetur. ⁋ Horruit spiritus meus, ego 15
Daniel territus sum in his, & visiones ca-
pitis mei conturbauerunt me. ⁋ Accessi ad 16
vnum de assistentibus, & veritatem quæ- E
rebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mi-
hi interpretationem sermonum, & docuit
me, ⁋ Hæ quatuor bestiæ magnæ: quatuor 17
sunt regna, quæ consurgent de terra. ⁋ Su- 18
scipient autem regnum sancti Dei altissi-
mi: & obtinebunt regnum vsque in seculum
& seculum seculorum. ⁋ Post hoc volui dili- 19
genter discere de bestia quarta, quæ erat dis
similis valde ab omnibus & terribilis ni-
mis: dentes & vngues eius ferrei: comede-
bat & comminuebat, & reliqua pedibus suis
conculcabat. ⁋ & de cornibus decem quæ ha- 20
bebat in capite: et de alio quod ortum fuerat
ante quod ceciderant tria cornua: & de cor- F
nu illo quod habebat oculos, & os loquens
grandia, & maius erat cæteris. ⁋ Aspicie- 21
bam, & ecce cornu illud faciebat bellum ad-
uersus sanctos, & præualebat eis: ⁋ donec ve- 22
nit antiquus dierum, & iudicium dedit san
ctis excelsi, & tempus aduenit, & regnum
23 obtinuerunt sancti. ⁋ Et sic ait, Bestia quar-
ta, regnum quartum erit in terra, quod ma
ius erit omnibus regnis, & deuorabit vni-
uersam terram, & conculcabit, & commi-
24 nuet eam. ⁋ Porro cornua decem ipsius re-
gni, decem reges erunt: & alius consurget
post eos, & ipse potentior erit prioribus, &
25 tres reges humiliabit. ⁋ Et sermones contra
G excelsum loquetur, & sanctos Altissimi con-
teret: & putabit quod possit mutare tempo-
ra & leges, & tradentur in manu eius v-
que ad tempus & tempora & dimidium tem
26 poris. ⁋ Et iudicium sedebit, vt auferа-
tur potentia, & conteratur, & dispereat
27 vsque in finem. ⁋ Regnum autem, & po-
testas, & magnitudo regni quæ est subter
omne cælum, detur populo sanctorum al-
tissimi: ‖ cuius regnum, regnum sempiter-
num est, & omnes reges seruient ei & obe-

Esa.9.a.7.
Sup.d.24.

28 dient. ⁋ Hucusque finis verbi. Ego Daniel
multum cogitationibus meis conturbabar, &
facies mea mutata est in me, verbum autem
in corde meo conseruaui.

CAP. VIII.

1 ANno tertio regni Balsasar regis, visio
A apparuit mihi. Ego Daniel, post id quod
2 videram in principio, ⁋ vidi in visione mea,
cùm essem in Susan castro quod est in Ae-
lam *regione: vidi autem in visione esse me

*ciuitate

3 super portam Vlai. ⁋ Et leuaui oculos meos,
& vidi: & ecce aries vnus stabat ante pa-
ludem, habens cornua excelsa, & vnum ex-
4 celsius altero atque succrescens. Postea ⁋ vi-
di arietem cornibus ventilantem * contra
Occidentem, & contra Aquilonem, & con-
tra Meridiem: & omnes bestiæ non poterant

*contra O-
rientẽ & 13

resistere ei, neque liberari de manu eius: fe-
citque secundum voluntatem suam, & ma-
5 gnificatus est. ⁋ Et ego intelligebam: ecce au-
B tem hircus caprarum veniebat ab Occidente
super faciem totius terræ, & non tangebat
terram: porro hircus habebat cornu insigne
6 inter oculos suos. ⁋ Et venit vsque ad arie-
tem illum cornutum, quem videram stãtem
ante portam, & cucurrit ad eum in impetu
7 fortitudinis suæ. ⁋ Cùmque appropinquasset
prope arietem: efferatus est in eum, & per-
cussit arietem: & comminuit duo cornua e-
ius, & non poterat aries resistere ei: cùmque
eum misisset in terram, conculcauit, & nemo
8 quibat liberare arietem de manu eius. ⁋ Hir
C cus autem caprarum magnus factus est ni-
mis: cùmque creuisset, fractum est cornu ma-
gnum, & orta sunt quatuor cornua subter
9 illud per quatuor ventos cæli. ⁋ De vno au-
tem ex eis egressum est cornu vnum modi-
cum: & factum est grande contra Meridiem,
& contra Orientem, & cõtra fortitudinem.
10 ⁋ Et magnificatum est vsque ad fortitudi-
nem

num cæli, & deiecit de fortitudine & de stel
lis, & conculcauit eas. ¶ Et vsque ad prin- 11
cipem fortitudinis magnificatum est: & ab
eo tulit iuge sacrificium, & deiecit locum
sanctificationis eius. ¶ Robur autem datum 12
*ei est ¶ *contra iuge sacrificium propter peccata:
& prosternetur veritas in terra, & faciet, D
& prosperabitur. ¶ Et audiui vnum de san- 13
ctis loquentem, & dixit vnus sanctus alteri
nescio cui loquenti, Vsquequo visio, & iuge
sacrificium, & peccatum desolationis quæ fa
cta est: & sanctuarium, & fortitudo concul-
cabitur? ¶ Et dixit ei, Vsque ad vesperam & 14
*dies mane, *duo millia trecenti: & mundabitur
sanctuarium. ¶ Factum est autem cùm vi- 15
derem ego Daniel visionem, & quærerem
intelligentiam: ecce stetit in conspectu meo
quasi species viri. ¶ Et audiui vocem viri 16
Iosf.9.f.21. inter Vlai: & clamauit, & ait, || Gabriel fac
intelligere istum visionem. ¶ Et venit, & 17
stetit iuxta vbi ego stabam: cùmque venisset, E
pauens corrui in faciem meam, & ait ad
me: Intellige fili hominis, quoniam in tem-
pore finis complebitur visio. ¶ Cumque loque- 18
retur ad me, collapsus sum pronus in terrã:
& tetigit me, & statuit me in gradu meo.
¶ dixitque mihi: Ego ostendam tibi quæ futu- 19
ra sunt in nouissimo maledictionis: quoniam
habet tempus finem suum. ¶ Aries quem vi- 20
disti habere cornua, rex Medorum est at-
que Persarum. ¶ Porro hircus caprarum, rex 21
Græcorum est, & cornu grande quod erat in- E
ter oculos eius, ipse est rex primus. ¶ Quod au 22
tem fracto illo surrexerunt quatuor pro eo:
quatuor reges de gente eius consurgent, sed
non in fortitudine eius. ¶ Et post regnum 23
eorum cùm creuerint iniquitates, consurget
rex impudens facie, & intelligens proposi-
tiones. ¶ & roborabitur fortitudo eius, sed nõ 24
in viribus suis: & supra quam credi potest,
vniuersa vastabit, & prosperabitur & fa-
ciet. Et interficiet robustos, & populum san-
ctorum ¶ secundùm voluntatem suam, & di- 25
rigetur dolus in manu eius: & cor suum ma
gnificabit, & in copia rerum omnium occidet
plurimos: & contra principem principum con
surget, & sine manu conteretur. ¶ Et visio 26
vesperè & manè, quæ dicta est, vera est: tu G
ergo visionem signa, quia post multos dies e-
rit. ¶ Et ego Daniel langui, & ægrotaui per 27
dies: cùmque surrexissem, faciebam opera re-
gis, & stupebam ad visionem, & nõ erat qui
interpretaretur.

CAP. IX.

Sup.6.a.1.& 39.c. IN anno primo || Darij filij Assueri de semi- 1
ne Medorum, qui imperauit super regnum A
Chaldæorum: ¶ Anno vno regni eius, ego Da 2
Ier.25.c.12. niel intellexi in libris || numerum annorum
de quo factus est sermo Domini ad Ieremiã
prophetam, vt complerentur desolationis Ie-
rusalem septuaginta anni. ¶ Et posui fa- 3
ciem meam ad Dominum Deum meum *.4.
rogare & deprecari in ieiunijs, sacco & cine-
4 re. ¶ Et oraui Dominum Deum meum, &
confessus sum, & dixi: || Obsecro Domine 2.Esd.1.b.9.
Deus magne & terribilis, custodiens pa-
ctum & misericordiam diligentibus te, &
5 custodientibus mandata tua. ¶ || Peccauimus, Bar.1.d.17.
iniquitatem fecimus, impie egimus, & re-
cessimus & declinauimus à mandatis tuis
6 ac iudicijs. ¶ Non obediuimus seruis tuis pro-
B phetis qui locuti sunt in nomine tuo regibus
nostris, principibus nostris, patribus nostris,
7 omnique populo terræ. ¶ Tibi domine iustitia:
nobis autem confusio faciei, sicut est hodie
viro Iuda, & habitatoribus Ierusalẽ & om-
ni Israel, his qui prope sunt, & his qui pro-
cul in vniuersis terris ad quas eiecisti eos
propter iniquitates eorum, in quibus pecca-
8 uerunt in te. ¶ Domine, nobis confusio faciei,
regibus nostris, principibus nostris, & pa-
9 tribus nostris qui peccauerunt. ¶ Tibi autem
Domino Deo nostro misericordia & propi-
10 tiatio, quia recessimus à te, ¶ & non audiui-
mus vocem Domini Dei nostri vt ambula-
remus in lege eius, quam posuit nobis per
11 seruos suos prophetas. ¶ Et omnis Israel præ-
uaricati sunt legem tuam, & declinauerunt
C ne audirent vocem tuam, & stillauit super
nos maledictio & detestatio || quæ scripta est De.27.c.14.
in libro Moysi serui Dei, quia peccauimus ei.
12 ¶ Et statuit sermones suos quos locutus est
super nos & super principes nostros qui iu-
dicauerunt nos, vt superinduceret in nos ma
gnum malum quale nunquam fuit sub om-
ni cælo, secundum quod factum est in Ieru-
13 salem. ¶ Sicut scriptum est in lege Moysi, om-
ne malum hoc veniet super nos: & non ro-
gauimus faciem tuam Domine Deus noster
vt reuerteremur ab iniquitatibus nostris,
14 & cogitaremus veritatem tuam. ¶ Et vi-
gilauit Dominus super malitiam, & addu-
D xit eam super nos: iustus Dominus Deus no-
ster in omnibus operibus suis quæ fecit: non
15 enim audiuimus vocem eius. ¶ Et nunc Do- Bar.2.b.11.
mine Deus noster || qui eduxisti populum Exo.15.b.14.
tuum de terra Aegypti in manu forti, &
fecisti tibi nomen secundum diem hanc, pec-
16 cauimus, iniquitatem fecimus. ¶ Domine in
omnem iustitiam tuam auertatur obsecro
ira tua, & furor tuus à ciuitate tua Ieru-
salem, & à monte sancto tuo. Propter pecca-
ta enim nostra, & iniquitates patrum no-
strorum, Ierusalem & populus tuus in oppro
brium sunt omnibus per circuitum nostrum.
17 ¶ Nunc ergo exaudi Deus noster orationem
E serui tui, & preces eius: & ostende faciem
tuam super sanctuarium tuum quod deser-
18 tum est propter temetipsum. ¶ Inclina
Deus meus aurem tuam, & audi: ape-
ri oculos tuos, & vide desolationem no-
stram, & ciuitatem super quam inuocatum

est nomen tuum. neque enim in iustificatio
nibus nostris prosternimus preces ante fa-
ciem tuam, sed in miserationibus tuis mul-
tis. Exaudi Domine, placare Domine: at- 19
tende & fac, ne moreris propter temetipsum
Deus meus: quia nomen tuum inuocatum est
super ciuitatem & super populum tuum.
Cumque adhuc loquerer & orarem, & confi- 20
terer peccata mea, & peccata populi mei Is-
rael, & prosternerem preces meas in conspe-
ctu Dei mei, pro monte sancto Dei mei. Ad- 21
Sup.8.d.16. huc me loquente in oratione, ecce vir || Ga- F
briel quem videram in visione a principio,
cito volans tetigit me in tempore sacrificij
vespertini. Et docuit me, & locutus est mi- 22
hi, dixitque, Daniel, nunc egressus sum vt do-
cerem te, & intelligeres. Ab exordio precum 23
tuarum egressus est sermo: Ego autem veni
vt indicarem tibi, quia vir desideriorum es:
tu autẽ animaduerte sermonem, & intellige
Ma.24.b.15. visionem. || Septuaginta hebdomades ab- 24
Ioan 1.g.45. breuiatæ sunt super populum tuum, & super
vrbem sanctam tuam, vt cõsummetur præ-
uaricatio, & finem accipiat peccatum, & de-
leatur iniquitas, & adducatur iustitia sem-
*prophetes 6 piterna, & impleatur visio & * prophetia:
Eze.37.f.24. || & vngatur sanctus sanctorum. Scito ergo 25
& animaduerte ab exitu sermonis vt iterũ
ædificetur Ierusalem, vsque ad Christum du- G
cem, hebdomades septem & hebdomades se-
xaginta duæ erunt: & rursum ædificabitur
platea, & muri in angustia temporum. Et 26
post hebdomades sexagintaduas occidetur
Christus, & non erit eius populus qui eum
negaturus est. Et ciuitatem & sanctuarium
dissipabit populus cum duce venturo: & finis
eius vastitas, & post finem belli statuta de-
solatio. Confirmauit autem pactum multis 27
hebdomada vna: & in dimidio hebdomadis
Mat.24.b.15 deficiet hostia & sacrificium: || & erit in tem
plo abominatio desolationis, & vsque ad con
summationem & finem perseuerabit deso-
latio.

CAP. X.

ANno tertio *Cyri regis Persarum, ver- 1
*regni bum reuelatum est Danieli cognomen- A
to Baltassar, & verbum verum, & fortitudo
magna, intellexitque sermonem: intelligentia
enim est opus in visione. In diebus illis ego 2
Daniel lugebam trium hebdomadarum die-
bus, panem desiderabilem non comedi, & 3
caro & vinum non introierunt in os meum,
sed neque vnguento vnctus sum: donec com-
plerentur trium hebdomadarum dies. Die 4
autem vicesima & quarta mensis primi erã
iuxta fluuium magnum, qui est Tygris. Et 5
leuaui oculos meos, & vidi: & ecce vir vnus
vestitus lineis, & renes eius accincti auro
obrizo. & corpus eius quasi chrysolithus, & 6
facies eius velut species fulguris, & oculi e-
ius vt lampas ardẽs: & brachia eius, & quæ
deorsum sunt vsque ad pedes, quasi species
æris candentis: & vox sermonũ eius vt vox
7 multitudinis. Vidi autem ego Daniel solus
B visionem: porro viri qui erant mecum non
viderunt, sed terror nimius irruit super eos,
8 & fugerunt in absconditum. Ego autem
relictus solus vidi visionem grandem hanc:
& non remansit in me fortitudo, sed & spe-
cies mea immutata est in me, et emarcui, nec
9 habui quicquam virium. Et audiui vocem
sermonum eius: & audiens iacebam conster-
natus super faciem meam, & vultus meus
10 hærebat terræ. Et ecce manus tetigit me,
& erexit me super genua mea, & super arti-
11 culos manuum mearum. Et dixit ad me,
Daniel vir desideriorum intellige verba quæ
ego loquor ad te, & sta in gradu tuo: nunc e-
nim sum missus ad te. Cumque dixisset mihi
12 sermonem istum, steti tremens. Et ait ad
C me, Noli metuere Daniel: quia ex die primo
quo posuisti cor tuum ad intelligẽdum, vt te
affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt
verba tua: & ego veni propter sermones
13 tuos. Princeps autẽ regni Persarum restitit
mihi viginti & vno diebus: & ecce Michael
vnus de principibus primis venit in adiu-
toriũ meum, & ego remansi ibi iuxta regem
14 Persarum. Veni autem vt docerem te quæ
ventura sunt populo tuo in nouissimis die-
15 bus, quoniam adhuc visio in dies. Cumque
loqueretur mihi huiuscemodi verbis, deieci
16 vultum meum ad terram, & tacui. Et ec-
ce quasi similitudo filij hominis tetigit la-
bia mea, & aperiens os meum locutus sum,
& dixi ad eum qui stabat contra me, Domi-
ne mi, in visione tua dissolutæ sunt cõpages
17 meæ, & nihil in me remansit virium. Et
D quomodo poterit seruus Domini mei loqui
cum Domino meo? nihil in me remansit vi-
18 riũ, sed & halitus meus intercluditur. Rur
sum ergo tetigit me quasi visio hominis &
19 confortauit me, & dixit, Noli timere vir
desideriorum, pax tibi, confortare, & esto ro-
bustus. Cùmque loqueretur mecum, conualui,
& dixi, Loquere Domine mi, quia conforta-
20 sti me. Et ait, Nunquid scis quare venerim
ad te? & nunc reuertar, vt prælier aduer-
sum principem Persarum. cùm ego egrede-
rer, apparuit princeps Græcorum veniens.
21 Veruntamen annuntiabo tibi quod expres
sum est in scriptura veritatis: & nemo est
adiutor meus in omnibus his, nisi Michael
princeps vester.

CAP. XI.

1 EGo autem ab anno primo Darij Medi sta
A bam vt confortaretur & roboraretur.
2 Et nunc veritatẽ annũtiabo tibi. Ecce ad-
huc tres reges stabunt in Persida, & quartus
ditabitur opibus nimijs super omnes: & cum
inualuerit diuitijs suis, cõcitabit omnes ad-
3 uersum regnũ Græciæ. Surget vero rex for-
tis, &

tis, & dominabitur potestate multa: et faciet
quod placuerit ei. ¶ *Et cùm steterit, contere-* 4
tur regnum eius, & diuidetur in quatuor
ventos cœli. sed non in posteros eius, neque se-
cundùm potentiã illius qua dominatus est.
lacerabitur enim regnum eius etiam in ex-
ternos, exceptis his. ¶ *Et confortabitur rex* 5
Austri, & de principibus eius præualebit su-
per eum, & dominabitur ditione. multa e-
nim dominatio eius. ¶ *Et post finem anno-* 6
rum fœderabuntur: filiaque regis Austri ve-
niet ad regem Aquilonis facere amicitiam,
& non obtinebit fortitudinem brachij, nec
stabit semen eius: & tradetur ipsa, & qui
adduxerunt eam, adolescentes eius, & qui
confortabant eam in temporibus. ¶ *Et stabit* 7
de germine radicum eius plantatio: & ve- B
niet cum exercitu, & ingredietur prouinciã
regis Aquilonis: & abutetur eis, & obtine-
bit. ¶ *Insuper & deos eorũ & sculptilia, vasa* 8
quoque pretiosa argenti & auri, captiua du-
cet in Aegyptum: ipse præualebit aduersus
regem Aquilonis. ¶ *Et intrabit in regnũ rex* 9
Austri, & reuertetur ad terram suam. ¶ *Filij* 10
autem eius prouocabuntur, & congregabunt
multitudinem exercituum plurimorum: &
veniet properans & inũdans: & reuertetur
& concitabitur, & congredietur cum robore
eius. ¶ *Et prouocatus rex Austri egredietur,* 11
& pugnabit aduersus regem Aquilonis, &
præparabit multitudinem nimiam, & dabi-
tur multitudo in manus eius. ¶ *Et capiet* 12
multitudinem, & exaltabitur cor eius, &
deijciet multa millia: sed non præualebit.
¶ *Conuertetur enim rex Aquilonis, & præ-* 13
parabit multitudinem multo maiorẽ quàm
prius: & in fine temporũ annorumque, veniet
properans cum exercitu magno & opibus ni- C
Isai.19.c.16. *mijs.* ¶ ‖ *Et in temporibus illis multi consur-* 14
2.Mac.1.b.12 *gent aduersum regem Austri: filij quoque præ-*
uaricatorum populi tui extollentur, vt im-
pleant visionem, & corruent. ¶ *Et veniet* 15
rex Aquilonis, & comportabit aggerem, &
capiet vrbes munitissimas: & brachia Au-
stri non sustinebunt, & consurgẽt electi eius
ad resistendum, & non erit fortitudo. ¶ *Et* 16
faciet veniens super eum iuxta placitum
suum, & non erit qui stet cõtra faciem eius:
& stabit in terra inclyta, & consumetur in
manu eius. ¶ *Et ponet faciem suam vt ve-* 17
niat ad tenendum vniuersum regnum eius,
& recta faciet cum eo: & filiam fœminarum
dabit ei, vt euertat illud: & non stabit, nec
illius erit. ¶ *Et conuertet faciem suam ad in-* 18
sulas, & capiet multas: & cessare faciet prin
cipem opprobrij sui, & opprobrium eius con-
uertetur in eum. ¶ *Et conuertet faciẽ suam* 19
ad imperium terræ suæ, & impinget, & cor- D
ruet, & non inuenietur. ¶ *Et stabit in loco* 20
eius vilissimus, & indignus decore regio: &
in paucis diebus conteretur, non in furore
21 *nec in prælio.* ¶ *Et stabit in loco eius despe-*
ctus, & nõ tribuetur ei honor regius. & ve-
niet clam, & obtinebit regnum in fraudu-
22 *lentia.* ¶ *Et brachia pugnantis expugnabun-*
tur à facie eius, & conterentur: insuper &
23 *dux fœderis.* ¶ *Et post amicitias, cum eo fa-*
ciet dolum: & ascendet, & superabit in mo-
24 *dico populo.* ¶ *Et abundantes & vberes vr-*
bes ingredietur: & faciet quæ non fecerunt
patres eius, & patres patrum eius: rapinas
& prædam & diuitias eorum dissipabit, &
contra firmissimas cogitationes inibit: & hoc
25 *vsque ad tempus.* ¶ *Et concitabitur fortitu-*
do eius & cor eius aduersum regem Austrĩ
in exercitu magno: & rex Austri prouocabi-
tur ad bellum multis auxilijs et fortibus ni-
mis: & non stabunt, quia inibunt aduersus
26 *eum consilia.* ¶ *Et comedentes panem cum*
E *eo, conterent illum, exercitusque eius oppri-*
27 *metur: & cadent interfecti plurimi.* ¶ *Duo-*
rum quoque regum cor erit vt malefaciant,
& ad mensam vnam mendacium loquen-
tur, & non proficient: quia adhuc finis in a-
28 *liud tempus.* ¶ *Et reuertetur in terrã suam*
cum opibus multis: & cor eius aduersum te-
stamentum sanctum, & faciet, & reuerte-
29 *tur in terram suam.* ¶ *Statuto tempore re-*
uertetur, & veniet ad Austrum: & non erit
30 *priori simile nouissimum.* ¶ *Et venient su-*
per eum trieres, & Romani, & percutietur,
& reuertetur, & indignabitur contra testa-
mentum sanctuarij, & faciet: reuerteturque,
& cogitabit aduersum eos qui dereliquerunt
31 *testamentum sanctuarij.* ¶ *Et brachia ex eo*
stabunt, & polluent sanctuarium fortitudi-
nis, & auferent iuge sacrificium: & dabunt
32 *abominationem in desolationem.* ¶ *Et impij*
in testamentum simulabunt fraudulenter:
populus autem sciens Deum suum, obtinebit
33 *& faciet.* ¶ *Et docti in populo docebunt plu-*
F *rimos: & ruent in gladio & in flamma &*
34 *in captiuitate & in rapina dierum.* ¶ *Cum-*
que corruerint, subleuabuntur auxilio par-
uulo: & applicabuntur eis plurimi fraudu-
35 *lenter.* ¶ *Et de eruditis ruent, vt conflentur*
& eligantur & dealbentur vsque ad tem-
pus præfinitum: quia adhuc aliud tempus e-
36 *rit.* ¶ *Et faciet iuxta volũtatem suam rex,*
& eleuabitur, & magnificabitur aduersus
omnem Deum: & aduersus Deum deorum
loquetur magnifica, & dirigetur, donec com-
pleatur iracundia. perpetrata quippe est de-
37 *finitio.* ¶ *Et Deum patrum suorum non re-*
putabit: & erit in concupiscentijs fœmina-
rum, nec quenquam deorum curabit: quia
38 *aduersum vniuersa consurget.* ¶ *Deum au-*
tem Maozim in loco suo venerabitur: &
Deum quem ignorauerunt patres eius colet
auro, & argento, & lapide pretioso, rebusque
39 *pretiosis.* ¶ *Et faciet vt muniat Maozim*
G *cum deo alieno quem* * *cognouit, & multi-* *non

 plicabit

plicabit gloriam, & dabit eis potestatem in
multis, & terram diuidet gratuito. ¶ Et in 40
tempore præfinito præliabitur aduersus eum
rex Austri, & quasi tempestas veniet contra
illum rex Aquilonis in curribus & in equi-
tibus, & in classe magna: & ingredietur ter
ras, & conteret & pertransiet. ¶ Et introi- 41
bit in terram gloriosam, & multi corruent:
hæ autem solæ saluabuntur de manu eius,
Edom, & Moab, & principium filiorum Am-
mon. ¶ Et mittet manum suam in terras: & 42
terra Aegypti non effugiet. ¶ Et dominabi- 43
tur thesaurorum auri, & argenti, & in om-
nibus pretiosis Aegypti: per Libyam quoque,
& Aethiopiam transibit. ¶ Et fama turbabit 44
eum ab Oriente & ab Aquilone: & veniet
in multitudine magna vt conterat & inter-
ficiat plurimos. ¶ Et figet tabernaculum suum 45
Apadno inter maria, super montem inclytum
& sanctum: & veniet vsque ad summita-
tem eius, & nemo auxiliabitur ei.

CAP. XII.

IN tempore autem illo consurget Michael 1
princeps magnus, qui stat pro filijs populi A
tui: & veniet tempus quale non fuit ab eo
ex quo gentes esse cœperunt vsque ad tempus
illud. Et in tempore illo saluabitur populus
tuus, omnis qui inuentus fuerit scriptus in
libro. ¶ Et multi de his qui dormiunt in ter- 2
Matth.25. ræ puluere, euigilabunt: ‖ alij in vitam æter-
d.46. nam, & alij in opprobrium, vt videant sem-
Sap.3.b.7. per. ¶ Qui autem docti fuerint, ‖ fulgebunt 3
Mat.13.f.43. quasi splendor firmamenti: & qui ad iusti-
tiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpe- B
tuas æternitates. ¶ Tu autem Daniel claude 4
sermones, & signa librum vsque ad tempus
statutum: plurimi pertransibunt, & multi-
plex erit scientia. ¶ Et vidi ego Daniel, & 5
ecce quasi duo alij stabant: vnus hinc super
ripam fluminis, & alius inde ex altera ripa
ᵐdixit 1. fluminis. ¶ ᵐEt dixi viro qui erat indutus 6
lineis, qui stabat super aquas fluminis, Vs-
quequo finis horum mirabilium? ¶ Et audiui 7
virum qui indutus erat lineis, qui stabat
Apo.10.b.5. super aquas fluminis, ‖ cùm eleuasset dexte- C
ram & sinistram suam in cælum, & iurasset
per viuentem in æternum, quia in tempus
& tempora, & dimidium temporis. Et cùm
completa fuerit dispersio manus populi san-
cti, complebuntur vniuersa hæc. ¶ Et ego au- 8
diui, & non intellexi. Et dixi, Domine mi,
quid erit post hæc? ¶ Et ait, Vade Daniel: 9
quia clausi sunt, signatique sermones vsque
ad præfinitum tempus. ¶ Eligentur & deal- 10
babuntur, & quasi ignis probabuntur mul-
ti: & impiè agent impij, neque intelligent om- D
nes impij, porro docti intelligent. ¶ Et à tem- 11
pore cùm ablatum fuerit iuge sacrificium, &
posita fuerit abominatio in desolationem: dies
mille, ducenti nonaginta. ¶ Beatus qui expe- 12
ctat & peruenit vsque ad dies mille trecen-
13 tos triginta quinque. ¶ Tu autem vade ad
præfinitum: & requiesces, & stabis in sorte
tua in finem dierum.

Hucusque Danielem in Hebręo volumine legimus.

Quæ sequuntur vsque ad finem libri, de Theodotionis editione translata sunt.

CAP. XIII.

1 ET erat vir habitans in Babylone, & no-
2 men eius Ioacim: ¶ & accepit vxorem
A nomine Susannam filiam Helciæ, pulchram
3 nimis, & timentem Deum. ¶ parentes enim
illius cùm essent iusti, erudierunt filiam
4 suam secundùm legem Moysi. ¶ Erat autem
Ioacim diues valde, & erat ei pomarium
vicinum domui suæ, & ad ipsum conflue-
bant Iudæi, eò quòd esset honorabilior om-
5 nium. ¶ Et constituti sunt duo senes iudices
in illo anno: de quibus loquutus est Domi-
nus, Quia egressa est iniquitas de Babylone
à senioribus iudicibus qui videbantur re-
6 gere populum. ¶ Isti frequentabant domum
Ioacim, & veniebant ad eos omnes qui ha-
7 bebant iudicia. ¶ Cùm autem populus reuer-
tisset per meridiem, ingrediebatur Susanna,
8 & deambulabat in pomario viri sui. ¶ Et
videbant eam senes quotidie ingredientem
& deambulantem: & exarserunt in concu-
9 piscentiam eius: ¶ & euerterunt sensum
suum, & declinauerunt oculos suos vt non
viderent cælum, neque recordarentur iudicio-
10 rum iustorum. ¶ Erant ergo ambo vulnerati
B amore eius, nec indicauerunt sibi vicissim
11 dolorem suum: ¶ erubescebant enim indica-
re sibi concupiscentiam suam, volentes con-
12 cumbere cum ea. ¶ & obseruabant quotidie
sollicitiùs videre eam. Dixitque alter ad
13 alterum, ¶ Eamus domum, quia hora pran-
14 dij est. Et egressi recesserunt à se. ¶ Cumque
reuertissent, venerunt in vnum: & sciisci-
tantes abinuicem causam, confessi sunt
concupiscentiam suam: & tunc in commune
statuerunt tempus, quando eam possent
15 inuenire solam. ¶ Factum est autem, cùm
obseruarent diem aptum, ingressa est ali-
quando sicut heri & nudiustertius, cum
duabus solis puellis, voluitque lauari in
16 pomario. æstus quippe erat. ¶ & non erat
ibi quisquam præter duos senes absconditos
17 & contemplantes eam. ¶ Dixit ergo puellis,
Afferte mihi oleum & smigmata, & ostia
18 pomarij claudite, vt lauer. ¶ Et fecerũt sicut
præceperat: clauseruntque ostia pomarij, &
egressæ sunt per posticum vt afferrent quæ
iusserat, nesciebantque senes intus esse ab-
19 sconditos. ¶ Cùm autem egressæ essent puellæ,
C surrexerunt duo senes, & accurrerunt ad
20 eam, & dixerunt, ¶ Ecce ostia pomarij clausa
sunt, & nemo nos videt, & nos in concu-
piscen-

piſcentia tui ſumus: quam ob rem aſſentire
nobis, & commiſcere nobiſcum. ¶ *quod ſi no-* 21
lueris, dicemus contra te teſtimonium, quod
fuerit tecum iuuenis, & ob hanc cauſam e-
miſeris puellas à te. ¶ *Ingemuit Suſanna,* 22
& ait, Anguſtiæ ſunt mihi vndiq;, ſi enim
hoc egero, mors mihi eſt: ſi autem non egero,
non effugiam manus veſtras. ¶ *Sed melius* 23
eſt mihi abſq; opere incidere in manus ve-
ſtras, quam peccare in conſpectu Domini.
¶ *Et exclamauit voce magna Suſanna: ex-* 24
clamauerunt autem & ſenes aduerſus eam.
¶ *Et cucurrit vnus ad oſtia pomarij, & ape-* 25
ruit. ¶ *Cùm ergo audiſſent clamorem famuli* 26
domus in pomario, irruerũt per poſticum, vt
viderent quidnam eſſet. ¶ *Poſtquam autem* 27
ſenes locuti ſunt, erubuerunt ſerui vehemẽ-
ter: quia nunquam dictus fuerat ſermo hu-
iuſcemodi de Suſanna. Et facta eſt dies cra-
ſtina. ¶ *Cumque veniſſet populus ad Ioacim* 28
virum eius, venerunt & duo presbyteri ple- D
ni iniqua cogitatione aduerſus Suſannam,
vt interficerent eam. ¶ *Et dixerunt coram* 29
populo, Mittite ad Suſannam filiam Helciæ
vxorem Ioacim. Et ſtatim miſerunt. ¶ *Et* 30
venit cum parentibus, & filijs, & vniuerſis
cognatis ſuis. ¶ *Porrò Suſanna erat delicata* 31
nimis, & pulchra ſpecie. ¶ *At iniqui illi iuſ-* 32
ſerunt vt diſcooperiretur (erat enim cooper-
ta) vt vel ſic ſatiarentur decòre eius. ¶ *Fle-* 33
bant igitur ſui, & omnes qui nouerant eã.
¶ *Conſurgentes autem duo presbyteri in me-* 34
dio populi, poſuerunt manus ſuas ſuper ca-
put eius. ¶ *Quæ flens ſuſpexit ad cœlum, erat* 35
enim cor eius fiduciam habens in Domino.
¶ *Et dixerunt presbyteri, Cùm deambulare-* 36
mus in pomario ſoli, ingreſſa eſt hæc cum
duabus puellis, & clauſit oſtia pomarij: &
dimiſit à ſe puellas. ¶ *Venitq; ad eam ado-* 37
leſcens qui erat abſconditus, & concubuit
cum ea. ¶ *Porro nos cùm eſſemus in angulo* 38
pomarij, videntes iniquitatem, cucurrimus
ad eos, & vidimus eos pariter commiſceri.
¶ *Et illum quidem non quiuimus compre-* 39
hendere, quia fortior nobis erat, & apertis E
oſtijs exiliuit: ¶ *hanc autem cùm apprehen-* 40
diſſemus, interrogauimus quiſnã eſſet ado-
leſcens, & noluit indicare nobis. huius rei
teſtes ſumus. ¶ *Credidit eis multitudo quaſi* 41
ſenibus & iudicibus populi, & condemnaue-
runt eam ad mortem. ¶ *Exclamauit autem* 42
voce magna Suſanna, & dixit, Deus æter-
ne, qui abſconditorum es cognitor, qui noſti
omnia antequam fiant, ¶ *tu ſcis quoniam* 43
falſum teſtimonium tulerunt contra me: &
ecce morior, cùm nihil horum fecerim quæ
iſti malitioſè compoſuerunt aduerſum me.
¶ *Exaudiuit autem Dominus vocem eius.* 44
¶ *Cumque duceretur ad mortem, ſuſcitauit* 45
Dominus ſpiritum ſanctum pueri iunioris,
cuius nomen Daniel: ¶ *Et exclamauit voce* 46
magna, Mundus ego ſum à ſanguine huius.
47 ¶ *Et conuerſus omnis populus ad eum, dixit,*
Quis eſt iſte ſermo quem tu locutus es?
48 ¶ *Qui cùm ſtaret in medio eorum, ait, Sic fa-*
tui filij Iſrael, nõ iudicantes, neq; quod ve-
rum eſt cognoſcentes, condemnaſtis filiam
49 *Iſrael?* ¶ *Reuertimini ad iudicium, quia fal-*
ſum teſtimonium locuti ſunt aduerſus eam.
50 ¶ *Reuerſus eſt ergo populus cum feſtinatio-*
F *ne. & dixerunt ei ſenes, Veni, & ſede in*
medio noſtrûm, & indica nobis: quia tibi
51 *Deus dedit honorem ſenectutis.* ¶ *Et dixit*
ad eos Daniel, Separate illos ab inuicem pro-
52 *cul, & diiudicabo eos.* ¶ *Cùm ergo diuiſi eſ-*
ſent alter ab altero, vocauit vnum de eis,
& dixit ad eum, Inueterate dierum malo-
rum, nunc venerunt peccata tua quæ opera-
53 *baris prius:* ¶ *iudicans iudicia iniuſta, inno-*
centes opprimens, & dimittens noxios, ‖di- Exo.23.b.7.
cente Domino, Innocentem & iuſtum non
54 *interficies.* ¶ *Nunc ergo ſi vidiſti eam, dic*
ſub qua arbore videris eos colloquentes ſibi.
55 *Qui ait, Sub ſchino.* ¶ *Dixit autem Daniel,*
Rectè mentitus es in caput tuum: Ecce enim
angelus Dei accepta ſententia ab eo, ſcindet
56 *te medium.* ¶ *Et amoto eo iuſſit venire a-*
lium, & dixit ei, Semen Chanáan, & non
Iuda, ſpecies decepit te, & concupiſcentia
57 *ſubuertit cor tuum:* ¶ *Sic faciebatis filiabus*
Iſrael, & illæ timentes loquebantur vobis:
ſed non filia Iuda ſuſtinuit iniquitatem
58 *veſtram.* ¶ *Nunc ergo dic mihi ſub qua ar-*
bore comprehenderis eos loquentes ſibi. Qui
59 *ait, Sub prino.* ¶ *Dixit autem ei Daniel,*
G *Rectè mentitus es & tu in caput tuum:*
manet enim angelus Domini gladium ha-
bens, vt ſecet te medium, & interficiat
60 *vos.* ¶ *Exclamauit itaque omnis cœtus vo-*
ce magna, & benedixerunt Deum qui ſal-
61 *uat ſperantes in ſe.* ¶ *Et conſurrexerunt*
aduerſus duos presbyteros (conuicerat enim
eos Daniel ex ore ſuo falſum dixiſſe teſti-
monium) feceruntque eis ſicut male egerant
62 *aduerſus proximum,* ¶ *vt facerent ‖ ſecun-* Deut.19.d.19.
dùm legem Moyſi: & interfecerunt eos, &
ſaluatus eſt ſanguis innoxius in die illa.
63 ¶ *Helcias autem & vxor eius laudauerunt*
Deum pro filia ſua Suſanna cum Ioacim
marito eius, & cognatis omnibus: quia non
64 *eſſet inuenta in ea res turpis.* ¶ *Daniel au-*
tem factus eſt magnus in conſpectu populi
65 *à die illa, & deinceps.* ¶ *Et rex Aſtyages ap-*
poſitus eſt ad patres ſuos, & ſuſcepit Cyrus
Perſes regnum eius.

CAP. XIIII.

1 E*Rat autem Daniel conuiua regis, & ho-*
A *noratus ſuper omnes amicos eius.*
2 ¶ *Erat quoq; idolum apud Babylonios no-*
mine Bel: & impendebantur in eo per dies
ſingulos, ſimilæ artabæ duodecim, & oues
qua-

quadraginta, viniq; amphora sex. ? Rex 3
quoq; colebat eum, & ibat per singulos dies
adorare eum: porro Daniel adorabat Deum
suum. Dixitq; ei rex, Quare non adoras
Bel? ? Qui respondens, ait ei, Quia non colo 4
idola manufacta, sed viuentem Deum qui
creauit cælum & terram, & habet potesta-
tem omnis carnis. ? Et dixit rex ad eum, 5
Non videtur tibi esse Bel viuens Deus? An
non vides quãta comedat & bibat quotidie?
? Et ait Daniel arridens, Ne erres rex. iste 6
est enim intrinsecus luteus & forinsecus a- B
reus, neque comedit aliquando. ? Et iratus 7
rex vocauit sacerdotes eius, & ait eis, Nisi
dixeritis mihi, quis est qui comedat impen-
sas has, moriemini. ? Si autem ostenderitis 8
quoniam Bel comedat hæc, morietur Daniel
quia blasphemauit in Bel. Et dixit Daniel
regi, Fiat iuxta verbum tuum. ? Erant au- 9
tem sacerdotes Bel septuaginta, exceptis vxo-
ribus & paruulis & filijs. Et venit rex cum
Daniele in templum Belis. ? Et dixerũt sa- 10
cerdotes Belis, Ecce nos egredimur foras: &
tu rex pone escas, & vinum misce, & clau-
de ostium, & signa annulo tuo: ? & cùm in- 11
gressus fueris manè, nisi inueneris omnia co- C
mesta à Bel, morte moriemur, vel Daniel
*Confidebant qui mentitus est aduersum nos. ? *Contem- 12
nebant' autem, quia fecerãt sub mensa ab-
sconditum introitum, & per illum ingredie-
bantur semper, & deuorabant ea. ? Factum 13
est igitur postquam egressi sunt illi, & rex
posuit cibos ante Bel, præcepit Daniel pue-
ris suis, & attulerunt cinerem, & cribrauit
per totum templũ coram rege: & egressi clau
serunt ostium: & signantes annulo regis,
abierunt. ? Sacerdotes autem ingressi sunt 14
nocte, iuxta consuetudinem suam, & vxores
& filij eorum: & comederunt omnia & bibe-
runt. ? Surrexit autem rex primo diluculo, 15
& Daniel cùm eo. ? Et ait rex, Saluáne sunt 16
signacula Daniel? Qui respondit, Salua,
rex. ? Statimq; cùm aperuisset ostium, intui- 17
tus rex mensam, exclamauit voce magna, D
Magnus es Bel, & nõ est apud te dolus quis-
quam. ? Et risit Daniel. & tenuit regem, ne 18
ingrederetur introò: & dixit, Ecce pauimen-
tum, animaduerte cuius vestigia sint hæc.
? Et dixit rex, Video vestigia virorum & 19
mulierum, & infantium. Et iratus est rex.
? Tunc apprehendit sacerdotes, & vxores, & 20
filios eorum: & ostenderunt ei abscondita
ostiola per quæ ingrediebantur, & consume-
bant quæ erant super mensam. ? Occidit er- 21
go illos rex, & tradidit Bel in potestatẽ Da-
nielis: qui subuertit eum, & templum eius.
? Et erat draco magnus in loco illo, & cole- 22
bant eum Babylonij. ? Et dixit rex Danieli, 23
Ecce nunc non potes dicere quia iste non sit
Deus viuens: adora ergo eum. ? Dixitque 24
Daniel, Dominum Deum meum adoro: quia E

25 ipse est Deus viuens: ? *Tu autem rex da — *iste autem non est Deus viuens:
mihi potestatem, & interficiam draconem
absque gladio & fuste. Et ait rex, Do tibi.
26 ? Tulit ergo Daniel picem, & adipem, & pi-
los, & coxit pariter: fecitq; massas, & dedit
in os draconis, & diruptus est draco. Et di-
27 xit*, Ecce quem colebatis. ? Quod cùm au- — *Daniel
dissent Babylonij, indignati sunt vehemen-
ter: & congregati aduersum regem, dixe-
runt, Iudæus factus est rex: Bel destruxit,
draconem interfecit, & sacerdotes occidit.
28 ? Et dixerunt cùm venissent ad regem, Tra-
de nobis Danielem, alioquin interficiemus
29 te & domum tuã. ? Vidit ergo rex quod ir-
F ruerent in eum vehementer: & necessitate
30 compulsus tradidit eis Danielem. ? Qui mi-
serunt eum in lacũ leonum, & erat ibi die-
31 bus sex. ? Porro in lacu erant leones septem,
& dabantur eis duo corpora quotidie, & duæ
oues: & tunc non data sunt eis, vt deuora-
32 rent Danielem. ? Erat autem Habacuc pro-
pheta in Iudæa, & ipse coxerat pulmentum,
& intriuerat panes in alueolo: & ibat in
33 campum, vt ferret messoribus. ? Dixitq; an-
gelus Domini ad Habacuc, Fer prandium
quod habes, in Babylonem Danieli, qui est
34 in lacu leonum. ? Et dixit Habacuc, Domi-
ne, Babylonem non vidi, & lacum nescio.
35 ? ‖ Et apprehendit eum angelus Domini in — Ezec. 8. a. 3.
vertice eius, & portauit eum capillo capitis
sui, posuitq; eum in Babylonem super lacum
36 in impetu spiritus sui. ? Et clamauit Haba-
cuc, dicens, Daniel*, tolle prandium quod — *serue Dei
37 misit tibi Deus. ? Et ait Daniel, Recordatus
G es enim mei Deus, & non dereliquisti** di- — **quærentes
38 ligentes' te. ? Surgensq; Daniel comedit. — t.
Porro angelus Domini restituit Habacuc
39 confestim in loco suo. ? Venit ergo rex die se-
ptimo, vt lugeret Danielem: & venit ad la-
cum, & introspexit, & ecce Daniel sedens*. — *in medio leonum
40 ? Et exclamauit voce magna rex, dicens,
Magnus es Domine Deus Danielis. Et ex-
41 traxit eũ*. ? Porro illos qui perditionis eius — *de lacu leonum
causa fuerant, intromisit in lacum, & deuo-
rati sunt in momento coram eo.

LIBER OSEE
PROPHETAE.

CAP. I.

1 V. Erbum Domini quod factum est
A ad Osee filium Beeri in diebus O-
ziæ, Ioathan, Achaz, Ezechiæ re-
gum Iuda, & in diebus Ieroboam
2 filij Ioas regis Israel. ? Principium loquendi
Domino in Osee: et dixit Dominus ad Osee,
Vade, sume tibi vxorem fornicationum, & — -.6.
fac' filios fornicationum: quia fornicãs for-
3 nicabitur terra à Domino. ? Et abijt, & ac-
cepit

cepit Gomer filiam Debelaim: & concepit, &
peperit ei filium. ¶ Et dixit Dominus ad eũ, 4
Voca nomen eius Iezrahel: quoniam adhuc B
modicum, & visitabo sanguinem Iezrahel
super domum Iehu, & quiescere faciam re-
gnum domus Israel. ¶ Et in illa die conte- 5
ram arcum Israel in valle Iezrahel. ¶ Et 6
concepit adhuc, & peperit filiam. Et dixit
ei, Voca nomen eius Absque misericordia:
quia non addam vltrà misereri domui Is-
rael, sed obliuione obliuiscar eorum. ¶ Et do- 7
mui Iuda miserebor & saluabo eos in Do- C
mino Deo suo: & non saluabo eos in arcu &
gladio & in bello & in equis & in equiti-
bus. ¶ Et ablactauit eam quæ erat Absque 8
misericordia. Et concepit, & peperit filium.
¶ Et dixit, Voca nomen eius, Non populus 9
meus, quia vos non populus meus, & ego nõ
Deus ero vester. ¶ Et erit numerus filiorum Is- 10
rael, quasi arena maris: quæ sine mensura
Rom.9.f.25 est, & non numerabitur. Et erit: in loco vbi
dicetur eis, Non populus meus vos, dicetur
eis, Filij Dei viuentis. ¶ Et congregabuntur 11
filij Iuda, & filij Israel pariter: & ponent si-
bimet caput vnum, & ascendent de terra:
quia magnus dies Iezrahel.

CAP. II.

DIcite fratribus vestris, Populus meus: 1
& sorori vestræ, Misericordiam conse- A
cuta. ¶ Iudicate matrem vestram, iudicate: 2
quoniam ipsa non vxor mea, & ego non vir
eius. Auferat fornicationes suas à facie sua,
& adulteria sua de medio vberum suorũ:
¶ Ne forte expoliem eam nudam, & sta- 3
tuam eam secundum diem natiuitatis suæ:
& ponam eam quasi solitudinẽ, & statuam
eam velut terram inuiam, & interficiam
eam siti. ¶ Et filiorum illius non miserebor: 4
quoniam filij fornicationum sunt, ¶ quia 5
fornicata est mater eorum, confusa est quæ
concepit eos, quia dixit, Vadam post amato-
res meos qui dãt panes mihi et aquas meas,
lanam meam & linum meum, oleũ meum,
& potum meum. ¶ Propter hoc ecce ego se- 6
piam viam tuam spinis, & sepiam eam ma-
ceria, & semitas suas non inueniet. ¶ Et se- 7
quetur amatores suos, & non apprehendet B
eos: & quæret eos, & non inueniet: & dicet,
Vadam, & reuertar ad virum meum prio-
rem: quia bene mihi erat tunc magis quàm
nunc. ¶ Et hæc nesciuit quia ego dedi ei fru- 8
mentum, & vinum, & oleum, & argentum
multiplicaui ei, & aurũ quæ fecerunt Baal.
¶ Idcirco conuertar, & sumam frumentum 9
meum in tempore suo, & vinum meum in
tempore suo, & liberabo lanam meam & li-
num meum, quæ operiebant ignominiam e-
ius. ¶ Et nunc reuelabo stultitiam eius in o- 10
culis amatorum eius: & vir non eruet eam
de manu mea: ¶ & cessare faciam omne gau- 11
dium eius, solennitatem eius, neomeniam
eius, sabbathum eius, & omnia festa tem-
12 pora eius. ¶ Et corrumpam vineam eius, &
ficum eius: de quibus dixit, Mercedes hæ
C meæ sunt, quas dederũt mihi amatores mei.
& ponam eam in saltum, & comedet eam
13 bestia agri. ¶ Et visitabo super eã dies Baa-
lim, quibus accendebat incensum, & orna-
batur inaure sua, & monili suo, & ibat post
amatores suos, & mei obliuiscebatur, dicit
14 Dominus. ¶ Propter hoc, ecce ego lactabo eã,
& ducam eam in solitudinem: & loquar ad
15 cor eius. ¶ Et dabo ei vinitores eius ex eo-
dem loco, & Vallem-Achor ad aperiendam
spem: & canet ibi iuxta dies iuuentutis suæ,
& iuxta dies ascensionis suæ de terra Ae-
16 gypti ¶ Et erit in die illa, ait Dominus: vo-
cabit me Vir meus, & non vocabit me vltrà
17 Baalim. ¶ Et auferam nomina Baalim de
ore eius, & non recordabitur vltrà nominis
18 eorum. ¶ Et percutiam cum eis fœdus in die
illa cum bestia agri, & cum volucre cæli, &
D cum reptili terræ, & arcum & gladium, &
bellum conteram de terra: et dormire eos fa-
19 ciam fiducialiter. ¶ Et sponsabo te mihi in
sempiternum: & sponsabo te mihi in iustitia
& iudicio, & in misericordia & in misera-
20 tionibus. ¶ Et sponsabo te mihi in fide: &
21 scies quia ego Dominus. ¶ Et erit in die illa,
exaudiam, dicit Dominus, exaudiam cælos,
22 & illi exaudient terram. ¶ Et terra exaudiet
triticum, & vinum, & oleum: & hæc exau-
23 dient Iezrahel. ¶ Et seminabo eam mihi in
terram, & miserebor eius quæ fuit Absque
24 misericordia. ¶ ‖ Et dicam non populo meo, Rom.9.f.25.
Populus meus es tu: & ipse dicet: Deus 2.Pe.1.b.10.
meus es tu.

CAP. III.

1 ET dixit Dominus ad me, Adhuc vade,
A & dilige mulierem dilectam amico, & a- *&
dulterã: sicut diligit Dominus filios Israel,
& ipsi respiciunt ad deos alienos, & diligunt
2 vinacia vuarum. ¶ Et fodi eam mihi quin-
decim argenteis, & coro hordei, & dimidio
3 coro hordei. ¶ Et dixi ad eam, Dies multos
expectabis me: non fornicaberis, & non eris
4 viro: sed & ego expectabo te. ¶ quia dies
multos sedebunt filij Israel sine rege, & sine
principe, & sine sacrificio, & sine altari, &
5 sine ephod, & sine theraphim. ¶ & post hæc
reuertentur filij Israel, & quærent Domi-
num Deum suum, ‖ & Dauid regem suum: Eze.34.e.23.
& pauebunt ad Dominum, & ad bonum e-
ius nouissimo dierum.

CAP. IIII.

1 AVdite verbum Domini filij Israel, quia
A iudicium Domino cum habitatoribus
terræ: non est enim veritas, & non est mi-
sericordia, & non est scientia Dei in terra.
2 ¶ Maledictum & mendaciũ, & homicidium
& furtum & adulterium inundauerunt, &
3 sanguis sanguinem tetigit. ¶ Propter hoc lu-
gebit

gebit terra, & infirmabitur omnis qui habi-
tat in ea, in bestia agri, & in volucre cæli:
sed & pisces maris congregabuntur. ¶ Verū- 4
tamen vnusquisque non iudicet: & non ar-
guatur vir: populus enim tuus sicut hi qui
contradicunt sacerdoti. ¶ Et corrues hodie, et 5
corruet etiam propheta tecum: nocte tacere B
feci matrē tuam. ¶ Conticuit populus meus, 6
eo quod non habuerit scientiam: quia tu
scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio
fungaris mihi: & oblita es legis Dei tui, ob-
liuiscar filiorum tuorum & ego. ¶ Secundum 7
multitudinem eorum sic peccauerunt mihi:
gloriam eorum in ignominiam commutabo.
¶ Peccata populi mei comedent, & ad iniqui- 8
tatem eorum sublenabunt animas eorum.
¶ Et erit sicut populus, sic sacerdos: & visita- 9
bo super eum vias eius, & cogitationes eius
Le.26.d.26. reddam ei. ¶ ‖ Et comedent & non saturа- 10
Mich.6.c.13. buntur: fornicati sunt, & non cessauerunt:
Agg.1.b.6. quoniam Dominum dereliquerunt in non C
custodiendo. ¶ Fornicatio & vinū, & ebrie- 11
tas auferunt cor. ¶ Populus meus in ligno 12
suo interrogauit, & baculus eius annuntia-
uit ei: spiritus enim fornicationum decepit
eos, & fornicati sunt a Deo suo. ¶ Super ca- 13
pita montium sacrificabant, & super colles
accendebant thymiama: subtus quercum &
populum & terebinthū, quia bona erat vm-
bra eius: ideo fornicabuntur filiæ vestræ &
sponsæ vestræ adulteræ erunt. ¶ Non visitabo 14
super filias vestras cum fuerint fornicatæ,
& super sponsas vestras cum adulterаue- D
rint: quoniam ipsi cum meretricibus cōuer-
sabantur, & cum effœminatis sacrificabant,
& populus non intelligens vapulabit. ¶ Si 15
fornicaris tu Israël, non delinquat saltē In-
da: & nolite ingredi in Galgala, & ne ascē-
deritis in Beth-auen, neque iurаueritis,
Viuit Dominus. ¶ Quoniā sicut vacca lasci- 16
uiens declinauit Israël: nunc pascet eos Do-
minus, quasi agnum in latitudine. ¶ Parti- 17
ceps idolorum Ephraim, dimitte eū. ¶ Sepa- 18
ratum est conuiuium eorū, fornicatione for-
nicati sunt: dilexerunt afferre ignominiam
protectores eius. ¶ Ligauit eum spiritus in 19
alis suis, & confundentur à sacrificijs suis.

CAP. V.

AVdite hoc sacerdotes, & attendite do- 1
mus Israël, & domus regis auscultate: A
quia vobis iudicium est, quoniam laqueus
*sicut facti estis speculationi, & * rete expansum
super Thabor. ¶ Et victimas declinastis in 2
profundum: & ego eruditor omnium eorum.
¶ Ego scio Ephraim, & Israël non est abscon- 3
ditus à me: quia nunc fornicatus est E-
phraim, contaminatus est Israël. ¶ Non da- 4
bunt cogitationes suas vt reuertantur ad
Deum suum: quia spiritus fornicationum in
medio eorum, & Dominum non cognouerūt. B
¶ Et respondebit arrogantia Israël in facie 5

eius: & Israël & Ephraim ruent in ini-
6 quitate sua, ruet etiam Iudas cum eis. ¶ In
gregibus suis & in armentis suis vadent ad
quærendum Dominum, & non inuenient:
7 ablatus est ab eis. ¶ In Dominum præuari-
cati sunt, quia filios alienos genuerunt: nūc
C deuorabit eos mensis cum partibus suis.
8 ¶ Clangite buccina in Gabaa, tuba in Ra-
ma: vlulate in Beth-auen, post tergū tuum
9 Ben-iamin. ¶ Ephraim in desolatione erit
in die correptionis: in tribubus Israël osten-
10 di fidem. ¶ Facti sunt principes Iuda quasi
assumentes terminum: super eos effundam
11 quasi aquam iram meam. ¶ Calumniam pa
tiens est Ephraim, fractus iudicio: quoniam
12 cœpit abire post sordes: ¶ Et ego quasi tinea
13 Ephraim: & quasi putredo domui Iuda. ¶ Et
vidit Ephraim languorem suum, & Iudas
D vinculum suum: & abijt Ephraim ad Assur,
& misit ad regem vltorem: & ipse non po-
terit sanare vos, nec soluere poterit a vobis
14 vinculum. ¶ Quoniam ego quasi leæna E-
phraim, & quasi catulus leonis domui Iu-
da: ego ego capiam & vadam: tollam, &
15 non est qui eruat. ¶ Vadens reuertar ad lo-
cum meum: donec deficiatis, & quæratis
faciem meam.

CAP. VI.

1 IN tribulatione sua manè consurgent ad
A me, Venite, & reuertamur ad Dominum:
2 ¶ quia ipse cepit, & sanabit nos: percutiet,
3 & curabit nos: ¶ Viuificabit nos post duos 1.Cor.15.a.3
dies: in die tertia suscitabit nos, & viue- a.5 4.
B mus in conspectu eius. Sciemus, sequemurq́;
vt cognoscamus Dominum: quasi diluculum
præparatus est egressus eius, & veniet quasi
imber nobis temporaneus & serotinus ter-
4 ræ. ¶ Quid faciam tibi Ephraim? quid fa-
ciam tibi Iuda? misericordia vestra quasi
nubes matutina, & quasi ros mane per-
5 transiens. ¶ Propter hoc dolaui in prophetis,
C *occidi eos in verbis oris mei: & iudicia tua *&
6 quasi lux egredientur. ¶ Quia misericordiam
volui, & non sacrificium: ‖ & scientiam 1.Re.15.c.22.
7 Dei plus quàm holocausta. ¶ Ipsi autem si- Mat.9.b.13.
cut Adam transgressi sunt pactum, ibi præ- 12 a.7.
8 uaricati sunt in me. ¶ Galaad ciuitas ope- Ecc.4.d.17.
rantium idolum, supplantata sanguine.
9 ¶ Et quasi fauces virorum latronum, parti-
D ceps sacerdotum, in via interficientium per-
gentes de Sichem: quia scelus operati sunt.
10 ¶ In domo Israël vidi horrendum: ibi forni-
cationes Ephraim: contaminatus est Israël.
11 ¶ Sed & Iuda pone messem tibi, cùm conuer-
tero captiuitatem populi mei.

CAP. VII.

1 CVm sanare vellem Israël, reuelata est
A iniquitas Ephraim & malitia Sama-
riæ quia operati sunt mendacium: & fur in-
2 gressus est spolians, latrunculus foris. ¶ Et ne
forte dicant in cordibus suis omnem malè-
tiam

tiam eorum me recordatum: nunc circunde-
derunt eos adinuentiones sua, coram facie
mea facta sunt. ¶ *In malitia sua lætificaue-* 3
runt regem: & in mendacijs suis principes.
¶ *Omnes adulterantes, quasi clibanus suc-* 4
census à coquente: quieuit paululum ciuitas
à commistione fermenti, donec fermentare- B
tur totum. ¶ "Dies' *regis nostri, cœperunt* 5 — *Die 1.*
principes furere à vino: extendit manũ suã
cum illusoribus. ¶ *Quia applicauerunt quasi* 6
clibanum cor suum, cùm insidiaretur eis: to-
ta nocte dormiuit coquens eos, mane ipse
succensus quasi ignis flammæ. ¶ *Omnes ca-* 7
lefacti sunt quasi clibanus, & deuorauerunt
iudices suos: omnes reges eorum ceciderunt:
non est qui clamet in eis ad me. ¶ *Ephraim* 8
in populis ipse commiscebatur: Ephraim
factus est subcinericius panis, qui non re-
uersatur. ¶ *Comederunt alieni robur eius,* 9
& ipse nesciuit: sed & cani effusi sunt in C
eo, & ipse ignorauit. ¶ *Et humiliabitur su-* 10
perbia Israel in facie eius: nec reuersi sunt
ad Dominum Deum suum, & non quæsie-
runt eum in omnibus his. ¶ *Et factus est E-* 11
phraim quasi columba seducta, non habens
cor: Aegyptum inuocabant, ad Assyrios abie-
runt. ¶ *Et cùm profecti fuerint, expandam* 12
super eos rete meum: quasi volucrem cæli
detraham eos, cadam eos secundum auditio-
nem cœtus eorum. ¶ *Væ eis quoniam recesse-* 13
runt à me: vastabuntur, quia præuaricati
sunt in me: & ego redemi eos, & ipsi locuti D
sunt contra me mendacia. ¶ *Et non clama-* 14
uerunt ad me in corde suo, sed vlulabant in
cubilibus suis: super triticum & vinum ru-
minabant, recesserunt à me. ¶ *Et ego erudiui* 15
eos, & confortaui brachia eorum: & in me
cogitauerunt malitiam. ¶ *Reuersi sunt, vt* 16
essent absque iugo: facti sunt quasi arcus do-
losus: cadent in gladio principes eorum, à
furore linguæ suæ. Ista subsannatio eorum
in terra Aegypti.

CAP. VIII.

IN gutture tuo sit tuba quasi aquila su- 1
per domum Domini: pro eo quòd trans- A
gressi sunt fœdus meum, & legem meã præ-
uaricati sunt. ¶ *Me* "*inuocabũt*' *Deus meus,* 2 — *inuocabant 3.*
cognouimus te Israel. ¶ *Proiecit Israel bo-* 3
num, inimicus persequetur eum. ¶ *Ipsi re-* 4
gnauerunt, & non ex me: principes extite-
runt, & non cognoui: argentum suum & au-
rum suum fecerunt sibi idola, vt interirent:
¶ *proiectus est vitulus tuus Samaria, iratus* 5
est furor meus in eos. vsquequo non poterũt B
emundari? ¶ *Quia ex Israel & ipse est: ar-* 6
tifex fecit illum, & non est Deus: quoniam
in aranearum telas erit vitulus Samariæ.
¶ *Quia ventum seminabunt, & turbinem* 7
metent: culmus stans non est in eo, germen
non faciet farinam: quod & si fecerit, alieni
comedent eam. ¶ *Deuoratus est Israel: nunc* 8
factus est in nationibus quasi vas immun-
9 *dum.* ¶ *Quia ipsi ascenderunt ad Assur, ona-*
C *ger solitarius sibi: Ephraim munera dede-*
10 *runt amatoribus.* ¶ *Sed & cum mercede con-*
duxerint nationes, nunc congregabo eos: &
quiescent paulisper ab onere regis & princi-
11 *pum.* ¶ *Quia multiplicauit Ephraim altaria*
ad peccandũ: facta sunt ei aræ in delictum:
12 ¶ *Scribam ei multiplices leges meas quæ ve-*
13 *lut aliena computata sunt.* ¶ *Hostias offe-*
rent, immolabunt carnes, & comedent, &
D *Dominus non suscipiet eas: nunc recordabi-*
tur iniquitatis eorum, & visitabit peccata
eorum, ipsi in Aegyptum conuertentur.
14 ¶ *Et oblitus est Israel factoris sui, & ædifi-*
cauit delubra: & Iudas multiplicauit vrbes
munitas, & mittam ignem in ciuitates e-
ius, & deuorabit ædes illius.

CAP. IX.

1 *NOli lætari Israel, noli exultare sicut*
A *populi: quia fornicatus es a Deo tuo,*
dilexisti mercedem super omnes areas tri-
2 *tici.* ¶ *Area & torcular non pascet eos, &*
3 *vinum mentietur eis.* ¶ *Non habitabunt in*
terra Domini: reuersus est Ephraim in Ae-
4 *gyptum, & in Assyrijs pollutum comedet.* ¶ *Nõ*
libabunt Domino vinum, & non placebunt
ei: sacrificia eorum quasi panis lugentium,
omnes qui comedent eum, contaminabun-
tur: quia panis eorum anima ipsorum, non
5 *intrabit in domum Domini.* ¶ *Quid facietis*
B *in die solenni, in die festiuitatis Domini?*
6 ¶ *Ecce enim profecti sunt à vastitate: Aegy-*
ptus congregabit eos, Memphis sepeliet eos:
desiderabile argentum eorum vrtica hære-
7 *ditabit, lappa in tabernaculis eorum.* ¶ *Ve-*
nerunt dies visitationis, venerunt dies re-
tributionis: scitote Israel stultũ prophetam,
insanum virum spiritualem propter mul-
titudinem iniquitatis tuæ " *& multitudo*' — "*multitudinem*
8 *amantiæ.* ¶ *Speculator Ephraim cum Deo*
meo: propheta laqueus ruinæ factus est su-
per omnes vias eius, insania in domo Dei
9 *eius.* ¶ *Profunde peccauerunt, ‖ sicut in die-* — Iud.19. f.25.
bus Gabaa: ‖ recordabitur iniquitatis eorũ, — 1.Reg.8.
10 *& visitabit peccata eorum.* ¶ *Quasi vuas in* — 4.Reg.9.
C *deserto inueni Israel: quasi prima poma fi-*
culneæ in cacumine eius vidi patres eorum:
ipsi autem intrauerunt ad Beelphegor, &
abalienati sunt in cõfusionem, & facti sunt
11 *abominabiles sicut ea quæ dilexerunt.* ¶ *E-*
phraim quasi auis auolauit, gloria eorum à
12 *partu & ab vtero, et à conceptu.* ¶ *Quod & si*
enutrierint filios suos, absque liberis eos fa-
ciam in hominibus: sed & væ eis, cùm reces-
13 *sero ab eis.* ¶ *Ephraim (vt vidi) Tyrus erat*
D *fundata in pulchritudine: & Ephraim edu-*
14 *cet ad interfectorem filios suos.* ¶ *Da eis Do-*
mine. Quid dabis? Da eis vuluam sine li-
15 *beris, & vbera arentia.* ¶ *Omnes nequitiæ*
eorum in Galgal, quia ibi exosos habui eos:
propter

propter malitiam adinuentionum eorum de
domo mea eijciam eos: non adda ut diligam
eos, omnes principes eorũ recedentes. ꝰPer- 16
cussus est Ephraim, radix eorũ exiccata est,
fructum nequaquam facient. Quod & si ge-
nuerint, interficiam amantißima vteri eo-
rum. ꝰAbijciet eos Deus meus, quia non au- 17
dierunt eum: & erunt vagi in nationibus.

CAP. X.

VItis frondosa Israël, fructus adaequatus 1
est ei: secundum multitudinem fructus A
sui multiplicauit altaria, iuxta hubertatem
terra sua exuberauit simulachris. ꝰDiuisum 2
est cor eorum, nunc interibunt: ipse confrin-
get simulachra eorum, depopulabitur aras
eorum. ꝰQuia nunc dicent, Non est rex no- 3
bis: non enim timemus Dominum: & rex
quid faciet nobis? ꝰLoquimini verba visio- 4
nis inutilis, & ferietis fœdus: & germina-
bit quasi amaritudo iudicium super sulcos
agri. ꝰVaccas Beth-auen coluerunt habita- 5
tores Samaria quia luxit super eum popu-
lus eius, & aditui eius super eum exulta-
uerunt in gloria eius, quia migrauit ab eo.
ꝰSiquidem & ipse in Assur delatus est, mu- 6
nus regi Vltori: confusio Ephraim capiet, & B
cõfundetur Israël in voluntate sua. ꝰTran- 7
sire fecit Samaria regem suum quasi spumã
super faciem aqua. ꝰ& disperdentur excelsa 8
idoli peccatũ Israël: lappa & tribulus ascen-
Isai.2.d.19. det super aras eorum: || & dicent montibus,
Apo.6.b.16. Operite nos: & collibus, Cadite super nos.
9.b.6. ꝰEx diebus Gabaa peccauit Israel, ibi stete- 9
Luc.23.d.30 runt: non comprehendet eos in Gabaa præ- C
Iudi.10.b.6. lium super filios iniquitatis. ꝰIuxta deside- 10
19.f.23. rium meum corripiam eos: congregabuntur
super eos populi, cùm corripientur propter
duas iniquitates suas. ꝰEphraim vitula do- 11
cta diligere trituram, & ego transiui super
pulchritudinem colli eius: ascendam super
Ephraïm, arabit Iudas, confringet sibi sulcos
Iere.4.a.3. Iacob. ꝰ || Seminate vobis "in iustitia', & 12
"in verita- metite in ore misericordia. innouate vobis D
te iustitiam nouale. tempus autem requirendi Dominũ,
14. cùm venerit qui docebit vos iustitiam. ꝰA- 13
rastis impietatem, iniquitatem messuistis,
comedistis frugem mendacij: quia confisus es
*& in vijs tuis, *in multitudine fortium tuorũ.
ꝰConsurget tumultus in populo tuo: & om- 14
nes munitiones tua vastabuntur sicut va-
Iud.8.c.18. status est Salmana à domo eius || qui "vin-
"iudicauit cauit' Baal in die prælij, matre super filios
allisa. ꝰSic fecit vobis Bethel, à facie mali- 15
tia nequitiarum vestrarum.

CAP. XI.

Mat.2.c.15. SIcut mane transit, pertransijt rex Israël. 1
Quia puer Israel, & dilexi eum: & || ex A
Aegypto vocaui filium meum. ꝰVocauerunt 2
eos, sic abierunt à facie eorum: Baalim im-
molabant & simulachris sacrificabant. ꝰEt 3
ego quasi nutritius Ephraim, portabam eos
in brachijs meis: & nescierunt quòd curarem
4 eos. ꝰIn funiculis Adam traham eos, in vin
culis charitatis: & ero eis quasi exaltans
iugum super maxillas eorum: et declinaui ad
5 eum vt vesceretur. ꝰNon reuertetur in ter-
B ram Aegypti, & Assur ipse rex eius: quo-
6 niam noluerunt conuerti. ꝰCœpit gladius in
ciuitatibus eius, & consumet electos eius, &
7 comedet capita eorum. ꝰEt populus meus
pendebit ad reditum meum: iugum autem
imponetur eis simul, quod non auferetur.
8 ꝰQuomodo dabo te Ephraïm, protegam te
Israel? quomodo dabo te || sicut Adama, po- Ge.19.e.24.
C nam te vt Seboim? Conuersum est in me cor
meũ, pariter conturbata est pœnitudo mea.
9 ꝰNon faciam furorem iræ meæ: non conuer-
tar vt disperdam Ephraïm: quoniam Deus
ego, & non homo: in medio tui sanctus, & nõ
10 ingrediar ciuitatem. ꝰPost Dominum am-
D bulabunt, quasi leo rugiet: quia ipse rugiet,
11 & formidabunt filij maris. ꝰEt auolabunt
quasi auis ex Aegypto, & quasi columba de
terra Assyriorum: & collocabo eos in domibus
12 suis, dicit Dominus. ꝰCircundedit me in
"negatione' Ephraïm, & in dolo domus Is- "negotia-
raël: Iudas autem testis descendit cum Deo tione.
& cum sanctis "fidelis'. "fidelibus.

CAP. XII.

1 EPhraïm pascit ventum, & sequitur a-
A estum: tota die mendacium & vastita-
tem multiplicat: et fœdus cum Assyrijs inijt,
2 & oleum in Aegyptum ferebat. ꝰIudicium
ergo Domini cum Iuda, & visitatio super
Iacob: iuxta vias eius, & iuxta adinuen-
3 tiones eius reddet ei. ꝰ||In vtero supplanta- Gen.25.e.25
uit fratrem suum: & ||in fortitudine sua di- Gen.32.f.28.
4 rectus est cum angelo. ꝰEt inualuit ad an-
B gelum & confortatus est: fleuit, & rogauit
eum: in Beth-el inuenit eum, & ibi locutus
5 est nobiscũ. ꝰEt Dominus Deus exercituũ,
6 Dominus memoriale eius. ꝰEt tu ad *Deum *Dominum
tuum conuerteris: misericordiam & iudi-
cium custodi, & spera in Deo tuo semper.
7 ꝰChanaan in manu eius statera dolosa, ca-
8 lumniam dilexit. ꝰEt dixit Ephraïm, Ve-
C runtamen diues effectus sum, inueni idolũ
mihi: omnes labores mei nõ inuenient mihi
9 iniquitatem quam peccaui. ꝰEt ego Domi-
nus Deus tuus ex terra Aegypti, adhuc se-
dere te faciam in tabernaculis, sicut in die-
10 bus festiuitatis. ꝰEt locutus super prophe-
D tas, & ego visionem multiplicaui, & in ma-
11 nu prophetarum assimilatus sum. ꝰSi in
Galaad idolum, "tamen' frustra erant in "ergo 8.
Galgal bobus immolantes, nam & altaria
12 eorum quasi acerui super sulcos agri. ꝰ||Fu- Gen.28.a.5.
git Iacob in regionem Syria, & seruiuit Is- "seruauit 7.
raël in vxorem, & in vxorem "seruiuit'.
13 ꝰ||In propheta autẽ eduxit Dominus Israel Exo.14.c.21
14 de Aegypto: & in propheta seruatus est. ꝰAd 22.
iracundiã me prouocauit Ephraïm in ama-
ritudini-

vitudinibus suis, & sanguis eius super eum
veniet, & opprobrium eius restituet ei Do-
minus suus.

CAP. XIII.

LOquente Ephraim horror inuasit Israël: 1
& deliquit in Baal, & mortuus est. ¶ Et 2
nunc addiderunt ad peccandum: feceruntque A
sibi conflatile de argento suo quasi similitu-
dinem idolorum, factura artificum totũ est.
his ipsi dicunt, Immolate homines vitulos
adorantes. ¶ Idcirco erunt quasi nubes ma- 3
tutina, & sicut ros matutinus præteriens, B
sicut puluis turbine raptus ex area, & sicut
Isa.42.b.10 *fumus de fumario. ¶ ‖ Ego autem Dominus 4*
Deus tuus ex terra Aegypti: & Deum absque
me nescies, & saluator non est præter me.
¶ Ego cognoui te in deserto, in terra solitudi- 5
nis. ¶ Iuxta pascua sua adimpleti sunt, & 6
saturati sunt: eleuauerunt cor suum, & ob-
liti sunt mei: ¶ Et ego ero eis quasi leæna, si- 7
cut pardus in via Assyriorum. ¶ Occurram 8
eis quasi vrsa raptis catulis, & dirumpam
interiora iecoris eorum, & consumam eos ibi
quasi leo, bestia agri scindet eos. ¶ Perditio 9
tua Israel: tantummodo in me auxilium
tuum. ¶ Vbi est rex tuus? maxime nunc sal- 10
uet te in omnibus vrbibus tuis: & iudices C
1.Reg.8.a.5. *tui, ‖ de quibus dixisti, Da mihi reges &*
principes. ¶ Dabo tibi regem in furore meo, 11
& auferam in indignatione mea. ¶ Colligata 12
est iniquitas Ephraim, absconditum pecca-
tum eius. ¶ Dolores parturientis venient ei, 13
ipse filius non sapiens. nunc enim non stabit
in contritione filiorum. ¶ De manu mortis li- 14
1.Cor.15.g.54. *berabo eos, de morte redimam eos: ‖ ero mors*
tua ô mors, morsus tuus ero inferne, conso-
Heb.2.d.14. *latio abscondita est ab oculis meis. ¶ Quia 15*
Eze.19.d.12 *ipse inter fratres diuidet: ‖ & adducet vren-*
tem ventum Dominus de deserto ascenden-
tem: & siccabit venas eius, & desolabit fon-
tem eius, & ipse diripiet thesaurum omnis
vasis desiderabilis.

CAP. XIIII.

PEreat Samaria, quoniam ad amaritu- 1
dinem concitauit Deum suum: in gladio A
pereant, paruuli eorum elidantur, & fœtæ e-
Ioel.2.c.12. *ius discindantur. ¶ ‖ Conuertere Israël ad 2*
Zach.1.b.4. *Dominum Deum tuum: quoniam corruisti*
in iniquitate tua. ¶ Tollite vobiscum verba, 3
& conuertimini ad Dominum, & dicite ei,
Omnem aufer iniquitatem, & accipe bonũ:
& reddemus vitulos labiorum nostrorum.
¶ Assur non saluabit nos, super equum non 4
ascendemus: nec dicemus vltrà, Dij nostri
opera manuum nostrarum: quia eius qui in B
te est, misereberis pupilli. ¶ Sanabo contri- 5
tiones eorum, diligam eos spontaneè: quia
auersus est furor meus ab eis. ¶ Ero quasi 6
* & Israël germinabit 9. *ros * Israël, germinabit sicut lilium, & e- C*
rumpet radix eius vt Libani. ¶ Ibunt rami 7
eius, & erit quasi oliua gloria eius: & odor
8 *eius vt Libani. ¶ Conuertentur sedentes in*
vmbra eius: viuent tritico, & germinabunt
quasi vinea: memoriale eius sicut vinum
9 *Libani. ¶ Ephraim quid mihi vltra idola?*
ego exaudiam, & dirigam eum ego vt abie-
D *tem virentem: ex me fructus tuus inuentus*
10 *est. ¶ Quis sapiens, & intelliget ista? intelli-*
gens, & sciet hæc? quia rectæ viæ Domini,
& iusti ambulabunt in eis: præuaricatores
verò corruent in eis.

PROPHETIA
IOEL.

CAPVT I.

1 *VErbum Domini quod factum est*
2 *ad Ioel filium Phatuel. ¶ Audite*
A *hoc senes, & auribus percipite om-*
nes habitatores terræ: si factum est
istud in diebus vestris, aut in diebus patrũ
3 *vestrorum? ¶ Super hoc filijs vestris narra-*
te, & filij vestri filijs suis, & filij eorum ge-
4 *nerationi alteræ. ¶ Residuum erucæ comedit*
locusta, & residuum locustæ comedit bru-
chus, & residuum bruchi comedit rubigo.
5 *¶ Expergiscimini ebrij, & flete, & vlulate*
omnes qui bibitis vinum in dulcedine: quo-
6 *niam perijt ab ore vestro. ¶ Gens enim ascẽ-*
dit super terram meam, fortis & innume-
rabilis: dentes eius vt dentes leonis: & mo-
7 *lares eius vt catuli leonis. ¶ Posuit vineam*
B *meam in desertum, & ficum meam decorti-*
cauit: nudans spoliauit eam & proiecit, albi
8 *facti sunt rami eius. ¶ Plange quasi virgo*
accincta sacco super virum pubertatis suæ.
9 *¶ Perijt sacrificium & libatio de domo Domi-*
10 *ni: luxerũt sacerdotes ministri Domini. ¶ De-*
populata est regio, luxit humus: quoniã de-
uastatum est triticum, confusum est vinum,
11 *elanguit oleum. ¶ Confusi sunt agricolæ, v-*
lulauerũt vinitores super frumento, & hor-
12 *deo, quia perijt messis agri. ¶ Vinea confusa*
est, & ficus elanguit: malogranatum, & pal-
C *ma, & malum, & omnia ligna agri arue-*
runt: quia confusum est gaudium a filijs ho-
13 *minum. ¶ Accingite vos, & plangite sacer-*
dotes, vlulate ministri altaris: ingredimini,
cubate in sacco ministri Dei mei: quoniam
interijt de domo Dei vestri sacrificium &
14 *libatio. ¶ ‖ Sanctificate ieiunium, vocate cœ-* Infr.2.d.15.
D *tum, congregate senes, omnes habitatores*
*terræ in domum * Dei vestri: & clamate ad* *Domini 1.
15 *Dominum, ¶ A, a, a, diei: quia prope est dies*
Domini, & quasi vastitas a potente veniet.
16 *¶ Nunquid non corã oculis vestris alimenta*
perierunt de domo Dei nostri, lætitia & ex-
17 *ultatio? ¶ Computruerunt iumenta in ster-*
core suo, demolita sunt horrea, dissipata sunt
apothecæ: quoniam confusum est triticum.

? Quid ingemuit animal, mugierunt greges 18
armẽtis? Quia no est pascua eis: sed & greges
pecorum disperierunt. ? Ad te Domine cla- 19
mabo: quia ignis comedit speciosa deserti, &
flãma succendit omnia ligna regionis. ? Sed 20
& bestia agri quasi area sitiens imbrem,
suspexerunt ad te: quoniam exiccati sunt
fontes aquarum, & ignis deuorauit specio-
sa deserti.

CAP. II

CAnite tuba in Sion, ululate in monte 1
sancto meo, conturbentur omnes habi- A
tatores terra: Quia venit dies Domini, quia
prope est ? dies tenebrarum & caliginis, dies 2
nubis & turbinis: quasi mane expansum su-
per montes populus multus & fortis: similis
ei non fuit a principio, & post eum non erit
vsq; in annos generationis & generationis.
? Ante faciem eius ignis vorans, & post eum 3
exurens flamma: quasi hortus voluptatis
terra coram eo, & post eum solitudo deserti,
neq; est qui effugiat eum. ? Quasi aspectus 4
equorum, aspectus eorum: & quasi equites
sic current. ? Sicut sonitus quadrigarum su- 5
per capita montium exilient, sicut sonitus
flamma ignis deuorãtis stipulam, velut po-
pulus fortis praeparatus ad praelium. ? A fa- 6
cie eius cruciabuntur populi: omnes vultus B
redigentur in ollam. ? Sicut fortes current: 7
quasi viri bellatores ascendent murum: vi-
ri in vijs suis gradientur, & non declina-
bunt a semitis suis. ? Vnusquisque fratrem 8
suum non coartabit, singuli in calle suo am-
bulabunt: sed & per fenestras cadent, & non
demolientur. ? Vrbem ingredientur: in mu- 9
ro current, domos conscendent, per fenestras
intrabunt quasi fur. ? A facie eius contre- 10
Isai.13.b.10. muit terra, moti sunt cali: || sol & luna obte-
Ezec.32.b.7 nebrati sunt, & stella retraxerunt splendo- C
Infr.3.c.15. rem suum. ? Et Dominus dedit vocem suam 11
Mat.24.c.29 ante faciem exercitus sui: quia multa sunt
Mar.13.c.24 nimis castra eius, quia fortia & facientia
Luc.21.e.25. verbum eius: || magnus enim dies Domini,
Isai.13.a.6. & terribilis valde: & quis sustinebit eum?
b.9. ? Nunc ergo dicit Dominus. Conuertimini 12
Iere.30.a.7. ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & in
Am.5.c.20. fletu & in planctu. ? Et scindite corda ve- 13
Soph.1.d.15. stra, & non vestimenta vestra, & conuerti-
Psal.85.a.5. mini ad Dominum Deum vestrum: || quia
Ioan.4.a.2. benignus & misericors est, patiens & multa
misericordia, & praestabilis super malitia.
Ion.3.d.9. ? || Quis scit si conuertatur, & ignoscat*, & 14
*Deus relinquat post se benedictionem, sacrificium
& libamen Domino Deo" nostro? ? Canite 15
"vestro 4. tuba in Sion, sanctificate ieiunium, vocate
Sup.1.c.14. coetum. ? Congregate populum, || sanctificate 16
ecclesiam, coadunate senes: congregate par- D
uulos, & sugentes vbera: egrediatur spon-
sus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo.
? Inter vestibulum & altare plorabunt sa- 17
cerdotes ministri Domini: & dicent, Parce

Domine, parce populo tuo: & ne des haredi-
tatem tuam in opprobrium, vt dominentur
eis nationes. quare dicunt in populis, Vbi est
18 deus eorum? ? Zelatus est Dominus terram
19 suam, & pepercit populo suo. ? Et respondit
E Dominus, & dixit populo suo, Ecce ego mit-
tam vobis frumentum, et vinum, & oleum,
& replebimini "eis': & non dabo eos vltra *eo 12.
20 opprobrium in Gẽtibus. ? Et eum qui ab A-
quilone est, procul faciam a vobis. & expel-
lam eum in terram inuiam et desertam, fa-
ciem eius contra mare orientale, & extremũ
eius ad mare nouissimum. & ascendet foetor
eius, & ascendet putredo eius,' quia superbe
21 egit. ? Noli timere terra, exulta & latare:
quoniam magnificauit Dominus vt faceret.
22 ? Nolite timere animalia regionis: quia ger-
minauerunt speciosa deserti, quia lignum
attulit fructum suum, ficus & vinea dede-
23 runt virtutem suam. ? Et filij Sion exulta-
F te, & latamini in Domino Deo vestro: quia
dedit vobis doctorem iustitia, & descendere
faciet ad vos imbrem matutinum & seroti-
24 num sicut in principio. ? Et implebuntur
area frumento, & redundabunt torcularia
25 vino & oleo. ? Et reddam vobis annos quos
comedit locusta, bruchus, & rubigo, & eruca:
fortitudo mea magna, quam misi in vos.
26 ? Et comedetis vescentes, & saturabimini:
& laudabitis nomen Domini Dei vestri quĩ
fecit mirabilia vobiscum, & non confunde-
27 tur populus meus in sempiternum. ? Et scie-
G tis quia in medio Israel ego sum: & ego Do-
minus Deus vester, & non est amplius: &
non confundetur populus meus in aeternum.
28 ? Et erit post haec: || effundam spiritum meum Isai.44.d.3.
super omnem carnem: & prophetabunt filij Act.2.c.17.
vestri & filia vestra: senes vestri somnia
somniabunt, & iuuenes vestri visiones vi-
29 debunt. ? Sed & super seruos meos & ancil-
las in diebus illis effundam spiritum meum.
30 ? Et dabo prodigia in caelo, & in terra, san-
31 guinẽ, & ignem, & vaporẽ fumi. ? || Sol con- Sup.2.b.10.
uertetur in tenebras, & luna in sanguinem, Infr.3.c.15.
anteq̃uã veniat dies Domini magnus & hor- Mt.24.c.29.
32 ribilis. ? Et erit: || omnis qui inuocauerit no- Luc.21.c.25.
men Domini, saluus erit. quia in mõte Sion, Ro.10.c.13.
& in Ierusalem erit saluatio, sicut dixit Do-
minus, & in residuis quos Dominus voca-
uerit.

CAP. III.

1 QVia ecce in diebus illis & in tempore
A illo cum conuertero captiuitatem Iuda
2 & Ierusalem: ? Congregabo omnes
gentes, & deducam eas in vallem Iosaphat:
& disceptabo cum eis ibi super populo meo,
& hareditate mea Israel, quos disperserunt
3 in nationibus, & terrã meã diuiserunt. ? Et
super populum meum miserunt sortem: &
posuerunt puerum in prostibulum, & puel-
4 lam vendiderũt pro vino vt biberent. ? Ve-
rum quid mihi & vobis Tyrus & Sidon, &
omnis

omnis terminus Palæstinorum? nunquid vl-
tionem vos reddetis mihi? & si vlciscimini
vos contra me, cito velociter reddam vicis-
situdinem vobis super caput vestrum. ᵖAr- 5
gentum enim meum & aurũ tulistis: & de- B
siderabilia mea & pulcherrima intulistis in
delubra vestra. ᵖ Et filios Iuda, & filios Ie- 6
rusalem vendidistis filijs Græcorum, vt lon-
ge faceretis eos de finibus suis. ᵖ Ecce ego su- 7
scitabo eos de loco in quo vendidistis eos: &
conuertam retributionem vestram in caput
vestrum. ᵖ Et vendam filios vestros & fi- 8
lias vestras in manibus filiorum Iuda, &
venundabunt eos Sabæis genti longinquæ,
quia Dominus locutus est. ᵖ Clamate hoc in 9
Gentibus, sanctificate bellum, suscitate ro-
bustos. Accedant, ascendant omnes viri bel-
latores. ᵖ Concidite aratra vestra in gla- 10
dios, & ligones vestros in lanceas. Infirmus
dicat, Quia fortis ego sum. ᵖ Erumpite, & 11
venite omnes gentes de circuitu, & congre- C
gamini: ibi occumbere faciet Dominus robu-
stos tuos. ᵖ Consurgant, & ascendant Gentes 12
in vallem Iosaphat: quia ibi sedebo, vt iu-
Apo.14.d.15 dicem omnes gentes in circuitu. ᵖ ‖Mittite 13
falces, quoniam maturauit messis: venite,
& descendite, quia plenum est torcular, ex-
uberant torcularia: quia multiplicata est
malitia eorum. ᵖ Populi populi in valle con- 14
cisionis: quia iuxta est dies Domini in valle
Sup.2.b.10. concisionis. ᵖ ‖Sol & luna obtenebrati sunt: 15
g.31. & stellæ retraxerunt splendorẽ suum. ᵖ ‖Et 16
Iere.25.f.30 Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalẽ da-
Amos 1.a.2. bit vocem suam: & mouebuntur cæli & ter-
ra, & Dominus spes populi sui & fortitudo
filiorum Israel. ᵖ Et scietis quia ego Dominus 17
Deus vester habitans in Sion in monte san- D
cto meo: & erit Ierusalem sancta, & alieni
Amos 9.d.13. non transibunt per eam amplius. ᵖ ‖Et erit 18
in die illa: stillabunt montes dulcedinem, &
colles fluent lacte: & per omnes riuos Iuda
ibũt aquæ: & fons de domo Domini egredie-
tur, & irrigabit torrentem spinarum. ᵖ Æ- 19
gyptus in desolationem erit, & Idumæa in
desertũ perditionis: pro eo quod inique ege-
rint in filios Iuda, & effuderint sanguinem
innocentẽ in terra sua. ᵖ Et Iudæa in æter- 20
num habitabitur, et Ierusalem in generatio-
nem & generationem. ᵖ Et mundabo san- 21
guinem eorum, quem non mundaueram: &
Dominus commorabitur in Sion.

PROPHETIA
AMOS.

CAPVT I.

*pastoribus 4. VErba Amos, qui fuit in *pastora- 1
libus[1] Thecue: quæ vidit super Is- A
raël in diebus Oziæ regis Iuda, &
in diebus Ieroboam filij Ioas regis Israel,
2 ‖ante duos annos terræmotus. ᵖ Et dixit, Zac.14.b.5.
‖Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem Ier.25.f.30.
dabit vocem suam: & luxerunt speciosa pa- Ioel.3.c.16.
storum, & exiccatus est vertex Carmeli.
3 ᵖ Hæc dicit Dominus, Super tribus sceleri-
bus Damasci, & super quatuor non conuer-
tam eum: eo quod triturauerint in plaustris
4 ferreis Galaad. ᵖ Et mittam ignem in do-
B mum Azael, & deuorabit domos Ben-adad.
5 ᵖ Et conteram vectem Damasci: & disper-
dam habitatorem de campo idoli, & tenen-
tem sceptrum de domo voluptatis: & trans-
feretur populus Syriæ Cyrenen, dicit Domi-
6 nus. ᵖ Hæc dicit Dominus, Super tribus sce-
leribus Gazæ, & super quatuor non conuer-
tam *eũ[1]: eo quod transtulerint captiuitatẽ *eam 3.
perfectam, vt concluderent eam in Idumæa.
7 ᵖ Et mittam ignem in murum Gazæ, & de-
8 uorabit ædes eius. ᵖ Et disperdam habitato-
rem de Azoto, & tenentẽ sceptrum de Asca-
lone: & conuertam manum meam super Ac-
caron, & peribunt reliqui Philisthinorũ, di-
9 cit Dominus Deus. ᵖ Hæc dicit Dominus,
C Super tribus sceleribus Tyri, & super qua-
tuor non conuertam *eum[1]: eo quod conclu- *eam 2.
serint captiuitatem perfectam in Idumæa,
10 & non sint recordati fœderis fratrum. ᵖ Et
mittam ignem in murum Tyri, & deuorabit
11 ædes eius. ᵖ Hæc dicit Dominus, Super tribus
sceleribus Edom, & super quatuor non con-
uertam eum: eo quod persecutus sit in gladio
fratrem suum, & violauerit misericordiam
eius, & tenuerit vltra furorẽ suum, & in-
D dignationẽ suam seruauerit vsq; in finem.
12 ᵖ Mittam ignem in Theman, & deuorabit
13 ædes Bosræ. ᵖ Hæc dicit Dominus, Super tri-
bus sceleribus filiorum Ammon, & super
quatuor non conuertam eum: eo quòd disse-
cuerit prægnantes Galaad ad dilatandum
14 terminum suum. ᵖ Et succendam ignem in
muro Rabba: & deuorabit ædes eius in vlu-
latu in die belli, & in turbine in die com-
15 motionis. ᵖ Et ibit Melchom in captiuitatem
ipse, & principes eius simul, dicit Dominus.

CAP. II.

1 HÆc dicit Dominus, Super tribus sce-
A leribus Moab, & super quatuor non
conuertam eum: eo quod incenderit ossa regis
2 Idumææ vsq; ad cinerẽ. ᵖ Et mittam ignem
in Moab, & deuorabit ædes Carioth: & mo-
3 rietur in sonitu Moab, in clangore tubæ: ᵖ &
disperdam iudicem de medio eius, & omnes
principes eius interficiam cum eo, dicit Do-
4 minus. ᵖ Hæc dicit Dominus, Super tribus
sceleribus Iuda, & super quatuor non con-
uertam eum: eo quod abiecerit legem Do-
mini, & mandata eius non custodierit:
deceperunt enim eos idola sua, post quæ ab-
5 ierant patres eorum. ᵖ Et mittam ignem in
6 Iudam, & deuorabit ædes Ierusalem. ᵖ Hæc
B dicit Domin⁹, Super tribus sceleribus Israel,

& super quatuor non conuertam eum: pro
eo quod vendiderit pro argento iustum, &
pauperem pro calceamentis. ¶ *Qui conterunt* 7
super puluerem terræ capita pauperum, &
viam humilium declinant: & filius ac pa-
ter eius ierunt ad puellam, vt violarent no-
men sanctum meum. ¶ *Et super vestimen-* 8
tis pignoratis accubuerunt iuxta omne al- C
tare: & vinum damnatorum bibebant in
Nu.21. c.24. *domo Dei sui.* ¶ ‖ *Ego autem exterminaui* 9
Deu.2.c.24. *Amorrhæum à facie eorum: cuius altitudo*
f.3,1. *cedrorum, altitudo eius, & fortis ipse quasi*
quercus: & contriui fructum eius desuper,
Exo.14.c.22. *& radices eius subter.* ¶ ‖ *Ego sum qui ascē-* 10
Deut.8. a.2. *dere vos feci de terra-Aegypti:* ‖ *& duxi vos*
in deserto quadraginta annis, vt possidere-
tis terram Amorrhæi. ¶ *Et suscitaui de filijs* 11
vestris in prophetas, & de iuuenibus vestris D
Nazaræos. nunquid non ita est filij Israel,
dicit Dominus? ¶ *Et propinabatis Nazaræis* 12
vinum: & prophetis mandabatis, dicentes,
"super 16. *Ne prophetetis.* ¶ *Ecce ego stridebo* "*subter*' 13
vos, sicut stridet plaustrum onustum fœno.
¶ *Et peribit fuga à veloce, & fortis non ob-* 14
tinebit virtutem suam, & robustus non sal-
uabit animam suam: ¶ *& tenens arcum non* 15
stabit. & velox pedibus suis non saluabitur,
et ascensor equi non saluabit animam suam:
¶ *& robustus corde inter fortes nudus fugiet* 16
in illa die, dicit Dominus.

CAP. III.

AVdite verbum quod locutus est Domi- 1
nus super vos, filij Israel: super omnem A
cognationem quam eduxi de terra-Aegypti,
dicens, ¶ *Tantummodo vos cognoui ex om-* 2
nibus cognationibus terræ: idcirco visitabo
super vos omnes iniquitates vestras. ¶ *Nun-* 3
quid ambulabunt duo pariter, nisi conuene-
rit eis? ¶ *Nunquid rugiet leo in saltu, nisi ha-* 4
buerit prædam? nunquid dabit catulus leo-
nis vocem de cubili suo, nisi aliquid appre-
henderit? ¶ *nunquid cadet auis in laqueum* 5
terræ absq; aucupe? nunquid auferetur la-
queus de terra, antequam quid ceperit? ¶ *Si* 6
clanget tuba in ciuitate, & populus non ex- B
pauescet? si erit malum in ciuitate, quod Do-
minus non fecerit? ¶ *Quia non faciet Domi-* 7
nus Deus verbum, nisi reuelauerit secretum
suum ad seruos suos prophetas. ¶ *Leo rugiet,* 8
quis nō timebit? Dominus Deus locutus est,
quis non prophetabit? ¶ *Auditum facite in* 9
ædibus Azoti, & in ædibus terræ-Aegypti, &
dicite, Congregamini super montes Sama-
riæ, & videte insanias multas in medio e-
ius, & calumniam patientes in penetrali-
bus eius. ¶ *Et nescierunt facere rectum, dicit* 10
Dominus, thesaurizantes iniquitatem, & C
rapinas in ædibus suis. ¶ *Propterea hæc dicit* 11
Dominus Deus, Tribulabitur & circuietur
terra: & detrahetur ex te fortitudo tua, &
diripientur ædes tuæ. ¶ *Hæc dicit Dominus,* 12
Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo
crura, aut extremum auriculæ: sic eruentur
filij Israel qui habitant in Samaria, in pla-
13 *ga lectuli, &* "*in Damasci grabato*'. ¶ *Audi-* "in Damasco grabato 9.
te & contestamini in domo Iacob, dicit Do-
14 *nus Deus exercituum:* ¶ *quia in die cùm vi-*
D *sitare cœpero præuaricationes Israel, super*
eum visitabo & super altaria Beth-el: &
amputabuntur cornua altaris, & cadent in
15 *terram.* ¶ *Et percutiam domum hyemalem*
cum domo æstiua: & peribunt domus ebur-
neæ, & dissipabuntur ædes multæ, dicit
Dominus.

CAP. IIII.

1 *AVdite verbum hoc vaccæ pingues, quæ*
A *estis in monte Samariæ: quæ calumniā*
facitis egenis, & confringitis pauperes: quæ
dicitis dominis vestris: Afferte, & bibemus.
2 ¶ *Iurauit Dominus Deus in sancto suo, quia*
ecce dies venient super vos. & leuabunt vos
in contis, & reliquias vestras in ollis fer-
3 *uentibus.* ¶ *Et per aperturas exibitis altera*
contra alteram, & proijciemini in Armon,
4 *dicit Dominus.* ¶ *Venite ad Beth-el, & im-*
piè agite: ad Galgalam, & multiplicate præ-
uaricationem: & offerte manè victimas ve-
5 *stras, tribus diebus decimas vestras.* ¶ *Et sa-*
B *crificate de fermentato laudem: & vocate*
voluntarias oblationes, & annuntiate: sic
enim voluistis filij Israel, dicit Dominus
6 *Deus.* ¶ *Vnde & ego dedi vobis stuporē den-*
tium in cunctis vrbibus vestris, & indigen-
tiam panum in omnibus locis vestris: & non
7 *estis reuersi ad me, dicit Dominus.* ¶ *Ego*
quoq; prohibui à vobis imbrem, cùm adhuc
tres menses superessent vsq; ad messem: &
plui super vnam ciuitatem, & super alterā
ciuitatem non plui: pars vna compluta est,
8 *& pars super quam non plui, aruit.* ¶ *Et ve-*
nerunt duæ & tres ciuitates ad vnam ci-
C *uitatem vt biberent aquam, et non sunt sa-*
tiatæ: & non redistis ad me, dicit Dominus.
9 ¶ ‖ *Percussi vos in vento vrente & in auru-* Agg.2.c.18.
gine, multitudinem hortorum vestrorum, &
vinearum vestrarum, olineta vestra & fice-
ta vestra comedit eruca: & non redistis ad
10 *me, dicit Dominus.* ¶ *Misi in vos mortem in*
D *via Aegypti, percussi in gladio iuuenes ve-*
stros, vsque ad captiuitatem equorum ve-
strorum: & ascendere feci putredinē castrorū
vestrorū in nares vestras: & non redistis ad
11 *me, dicit Domin'.* ¶ *Subuerti vos,* ‖ *sicut sub-* Gen.19.c.24.
uertit Deus Sodomam & Gomorrham, &
facti estis quasi torris raptus ab incendio: &
12 *non redistis ad me, dicit Dominus.* ¶ *Qua-*
propter hæc faciam tibi Israel: postquam au-
tem hæc fecero tibi, præparare in occursum
13 *Dei tui Israel.* ¶ *Quia ecce formans montes,*
& creans ventum, & annuntians homini
eloquium suum, faciens matutinam nebu-
lam, & gradiens super excelsa terræ. Domi-
nus

mus Deus exercituum nomen eius.

CAP. V.

AVdite verbum istud quod ego leuo su- 1
per vos planctum: domus Israel cecidit, A
& non adjiciet vt resurgat. ¶ Virgo Israël 2
proiecta est in terram suam, non est qui su-
scitet eam. ¶ Quia hæc dicit Dominus Deus, 3
Vrbs de qua egrediebantur mille, relinquen-
tur in ea centum: & de qua egrediebantur
centum, relinquentur in ea decem in domo
Israel. ¶ Quia hæc dicit Dominus domui Is- 4
rael, Quærite me, & viuetis. ¶ Et nolite 5
quærere Beth-el, & in Galgalam nolite in-
trare, & in Bersabee non transibitis: quia
Galgala captiua ducetur, & Beth-el erit in-
utilis. ¶ Quærite Dominũ, & viuite: ne for- 6
tè comburatur vt ignis domus Ioseph, & B
deuorabit, & nõ erit qui extinguat Beth-el.
¶ Qui conuertitis in absynthium iudicium, 7
& iustitiam in terra relinquitis. ¶ Facientē 8
Arcturum, & Orionem, & conuertentem in
mane tenebras, & diem in noctem mutan-
Infr.9.b.6. tem: ‖qui vocat aquas maris, et effundit eas C
super faciem terræ: Dominus nomen est e-
ius. ¶ Qui subridet vastitatem super robu- 9
stum, & depopulationem super potentem af-
fert. ¶ Odio habuerunt corripientem in por- 10
ta: & loquentem perfectè abominati sunt.
¶ Idcirco, pro eo quod diripiebatis pauperem: 11
Soph.1.c.13. & prædam electam tollebatis ab eo: ‖domos
quadro lapide ædificabitis, & non habitabi-
tis in eis: vineas plantabitis amantißimas,
& non bibetis vinum earum. ¶ Quia cogno- 12
ui multa scelera vestra, & fortia peccata ve-
stra: hostes iusti accipientes munus, & pau-
peres deprimentes in porta. ¶ Ideo prudens 13
in tempore illo tacebit, quia tempus malum D
est. ¶ Quærite bonum, & non malum, vt vi- 14
uatis: & erit Dominus Deus exercituũ vo-
Rom.12.b.9. biscum, sicut dixistis. ¶ ‖Odite malũ, & di- 15
Psa.96.d.10. ligite bonum, & constituite in porta iudiciũ:
33.c.15. si fortè misereatur Dominus Deus exerci-
36.c.27. tuum reliquijs Ioseph. ¶ Propterea hæc dicit 16
Dominus Deus exercituum dominator, in
omnibus plateis planctus: & in cunctis quæ
foris sunt, dicetur væ væ & vocabunt agri-
colam ad luctum: & ad planctum eos qui E
*vijs 16. sciunt plangere. ¶ Et in omnibus *vineis* 17
erit planctus: quia pertransibo in medio tui,
Isai.13.a.6. dicit Dominus. ¶ ‖Væ desiderantibus diem 18
b.9. Domini: ad quid eam vobis? dies Domini
Iere.30.b.7. ista, tenebræ, & non lux. ¶ Quomodo si fu- 19
Ioël 2.c.11. giat vir à facie leonis, & occurrat ei vrsus:
Soph.1.d.15. & ingrediatur domum, & innitatur manu
sua super parietem, et mordeat eum coluber.
¶ Nunquid non tenebræ dies Domini, & non 20
Isai.1.c.11. lux: & caligo, & non splendor in ea? ¶ ‖Odi, 21
d.14. & proieci festiuitates vestras: & nõ capiam F
Iere.6.e.20. odorem cœtuum vestrorum. ¶ ‖Quod si obtu- 22
Mala.2.c.12. leritis mihi holocautomata, & munera ve-
stra, non suscipiam: & vota pinguium ve-
23 strorum non respiciam. ¶ Aufer à me tumul-
tum carminum tuorum: & cantica lyræ tuæ
24 non audiã. ¶ Et reuelabitur quasi aqua iu-
25 diciũ, & iustitia quasi torrens fortis. ¶ ‖Nũ- Act.7.e.42.
G quid hostias & sacrificium obtulistis mihi in
deserto quadraginta annis, domus Israel?
26 ¶ Et portastis tabernaculum Moloch* vestro, *Deo
& imaginem idolorum vestrorum, sydus Dei
27 vestri, quæ fecistis vobis. ¶ Et migrare vos
faciam trans Damascum, dicit Dominus,
Deus exercituum nomen eius.

CAP. VI.

1 VÆ ‖qui opulenti estis in Sion, & con- Luc.6.d.25.
A fiditis in monte Samariæ: optimates ca-
pita populorum, ingredientes pompaticè do-
2 mum Israel. ¶ Transite in Chalanne, & vi-
dete, & ite inde in Emath magnam: & de-
scendite in Geth Palæsthinorum, & ad opti-
ma quæque regna horum: si latior terminus
3 eorum termino vestro est? ¶ Qui separati
estis in diem malum: & appropinquatis so-
4 lio iniquitatis. ¶ Qui dormitis in lectis ebur-
B neis, & lasciuitis in stratis vestris: qui co-
meditis agnum de grege, & vitulos de me-
5 dio armenti. ¶ Qui canitis ad vocem psalte-
rij: sicut Dauid putauerunt se habere vasa
6 cantici. ¶ Bibentes vinum in phialis, & op-
timo vnguento delibuti, et nihil patiebantur
7 super contritione Ioseph. ¶ Quapropter nunc
migrabũt in capite transmigrantium: & au-
8 feretur factio lasciuientium. ¶ ‖Iurauit Do- Iere.51.b.14
C minus Deus in anima sua, dicit Dominus
Deus exercituum, Detestor ego superbiam
Iacob, & domos eius odi, & tradam ciuita-
9 tem cum habitatoribus suis. ¶ Quod si reli-
qui fuerint decem viri in domo vna: & ipsi
10 morientur. ¶ Et tollet eum propinquus suus,
& comburet eum, vt efferat ossa de domo: &
dicet ei qui in penetralibus domus est, Nun-
11 quid adhuc est penes te? ¶ Et respõdebit, Fi-
nis est. Et dicet ei, Tace, & non recorderis
12 nominis Domini. ¶ Quia ecce Dominus mã-
dauit, & percutiet domum maiorem ruinis,
13 & domum minorem scißionibus. ¶ Nunquid
D currere queunt in petris equi, aut arari po-
test in bubalis, quoniã conuertistis in ama-
ritudinem iudicium, & fructum iustitiæ in
14 absynthiũ? ¶ Qui lætamini in nihili: qui di-
citis, Nunquid non in fortitudine nostra as-
15 sumpsimus nobis cornua? ¶ Ecce enim susci-
tabo super vos domus Israel, dicit Dominus
Deus exercituũ, gentem: & conterẽt vos ab
introitu Emath, vsque ad torrentem deserti.

CAP. VII.

1 HÆc ostendit mihi Dominus Deus: &
A ecce fictor locustæ in principio germi-
nantium serotini imbris, & ecce serotinus
2 post *tonsorem gregis. ¶ Et factum est: cùm *tonsionem
consummasset comedere herbam terræ, dixi, regis 2.
Domine Deus propitius esto obsecro: quis
suscitabit Iacob, quia paruulus est? ¶ Miser-

tus est Dominus super hoc: Non erit, dicit
Dominus. ¶ Hæc ostendit mihi Dominus 4
Deus: & ecce vocabat iudicium ad ignem
Dominus Deus, & deuorauit abyssum mul-
tam, & comedit simul partem. ¶ Et dixi, 5
Domine Deus, quiesce obsecro: quis suscita- B
bit Iacob, quia paruulus est? ¶ Misertus est 6
Dominus super hoc: Sed & istud non erit,
dicit Dominus Deus. ¶ Hæc ostendit mihi 7 ▸.4.
Dominus[a]: & ecce Dominus stans super *Deus
murum litum, & in manu eius trulla cæ-
mentarij. ¶ Et dixit Dominus ad me, Quid 8
tu vides Amos? Et dixi, Trullam cæmenta-
rij. Et dixit Dominus, Ecce ego ponam trul-
lam in medio populi mei Israel: non adijciam
vltrà superinducere eum. ¶ Et demolientur 9
excelsa idoli, & sanctificationes Israel deso- C
labuntur, & consurgam super domum Iero-
beam in gladio. ¶ Et misit Amasias sacerdos 10
Beth-el ad Ieroboam regem Israel, dicens,
Rebellauit contra te Amos in medio domus
Israel: non poterit terra sustinere vniuersos
sermones eius. ¶ Hæc enim dicit Amos, In 11
gladio morietur Ieroboam, & Israel captiuus
migrabit de terra sua. ¶ Et dixit Amasias 12
ad Amos, Qui vides, gradere, fuge in terram
Iuda: & comede ibi panem, & prophetabis
ibi. ¶ Et in Beth-el non adijcies vltrà vt 13
prophetes: quia sanctificatio regis est, & do-
mus regni est. ¶ Respondit[que] Amos, & dixit 14
ad Amasiam, Non sum propheta, & non sum D
filius prophetæ: sed armentarius ego sum
vellicans sycomoros. ¶ Et tulit me Dominus 15
cùm sequerer gregem, & dixit Dominus ad
me, Vade, propheta ad populum meũ Israel.
¶ Et nunc audi verbum Domini, Tu dicis, 16
Non prophetabis super Israel, & non stilla-
bis super domum idoli. ¶ Propter hoc hæc di- 17
cit Dominus, Vxor tua in ciuitate fornicabi-
tur, & filij tui & filiæ tuæ in gladio cadent,
& humus tua funiculo metietur: & tu in
terra polluta morieris, & Israel captiuus mi-
grabit de terra sua.

CAP. VIII.

HAec ostendit mihi Dominus Deus: & 1
ecce vncinus pomorum. ¶ Et dixit, 2
Quid tu vides Amos? Et dixi, Vncinum po- A
morum. Et dixit Dominus ad me, Venit fi-
nis super populum meum Israel: non adij-
ciam vltra vt pertranseam eum. ¶ Et stri- 3
debunt cardines templi in die illa, dicit Do-
minus Deus: multi morientur[a]: in omni loco
projicietur silentium. ¶ Audite hoc qui conte- 4
ritis pauperem, & deficere facitis egenos ter-
ræ, ¶ dicentes, Quando transibit[a] messis[b] & 5 [a]mensis 1.
venundabimus merces: & sabbatum, & a- B
periemus frumentum: vt imminuamus men-
suram, & augeamus siclum, & supponamus
stateras dolosas: ¶ Vt possideamus in argento 6
egenos et pauperes, pro calceamentis, & quis-
quilias frumenti vendamus? ¶ Iurauit Do- 7
minus in [a]superbia[b] Iacob, Si oblitus fuero [a]superbiã
8 vsque ad finem omnia opera eorum. ¶ Num-
quid super isto non commouebitur terra, &
lugebit omnis habitator eius: & ascendet
quasi fluuius vniuersus, & ejicietur, & de-
9 fluet quasi riuus Aegypti? ¶ Et erit || in die Iere.15.b.9.
C illa, dicit Dominus[a], occidet sol in meridie, *Deus 1.
& tenebrescere faciam terram in die lumi-
10 nis. ¶ || & conuertam festiuitates vestras in Tob.2.b.6.
luctum, & omnia cantica vestra in plan- 1.Ma.1.c.42.
ctum: & inducam super omne dorsum ve-
strum saccum, & super omne caput caluitiũ:
& ponam eam quasi luctum vnigeniti, &
11 nouissima eius quasi diem amarum. ¶ Ecce,
dies veniunt, dicit Dominus, & emittam
famem in terram: non famem panis, neque
sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini.
12 ¶ Et commouebuntur à Mari vsque ad ma-
D re, & ab Aquilone vsq[ue] ad Orientem: cir-
cuibunt quærentes verbum Domini, & non
13 inuenient. ¶ In die illa deficient virgines
14 pulchræ, & adolescentes in siti. ¶ Qui iurant
in delicto Samariæ, & dicunt, Viuit Deus
tuus Dan: & viuit via Ber-sabee, et cadent
& non resurgent vltrà.

CAP. IX.

1 VIdi Dominum stantem super altare: &
A dixit, Percute cardinem, et commoueantur
tur superliminaria: auaritia enim in capite
omnium, & nouissimũ eorum in gladio in-
terficiam: non erit fuga[a] eis: fugient[b], & non [a]eis qui fu-
2 saluabitur ex eis qui fugerit. ¶ || Si descende- gient 3.
rint vsq[ue] ad infernũ, inde manus mea edu- Psal.138.b.8
cet eos: & si ascenderint vsq[ue] in cælum, inde
3 detraham eos. ¶ Et si absconditi fuerint in
vertice Carmeli, inde scrutans auferã eos:
& si celauerint se ab oculis meis in profun-
do maris, ibi mandabo serpenti & mordebit
4 eos. ¶ Et si abierint in captiuitatem coram
inimicis suis, ibi mandabo gladio, & occidet
eos: || & ponam oculos meos super eos in ma- Ier.44.c.11.
5 lum, & non in bonum. ¶ Et Dominus Deus
B exercituum qui tangit terram, & tabescet:
& lugebunt omnes habitantes in ea: & as-
cendet sicut riuus omnis, & defluet sicut flu-
6 uius Aegypti. ¶ Qui ædificat in cælo ascen-
sionem suam, & fasciculum suum super ter-
ram fundauit: || qui vocat aquas maris, & Supr.5.c.8.
effundit eas super faciem terræ, Dominus
7 nomen eius. ¶ Numquid non vt filij Aethio-
pũ vos estis mihi, filij Israel, ait Dominus?
numquid non Israel ascendere feci de terra
Aegypti: & Palæsthinos de Cappadocia, &
8 Syros de Cyrene? ¶ Ecce oculi Domini Dei
C super regnum peccans, & conteram illud à
facie terræ: verumtamen conterens non con-
9 teram domum Iacob, dicit Dominus. ¶ Ecce
enim mandabo ego, & concutiam in omni-
bus gentibus domum Israel, sicut concutitur
in cribro: & non cadet lapillus super terram.
10 ¶ In gladio morientur omnes peccatores po-
puli

puli mei: qui dicunt, Non appropinquabit,
& non veniet super nos malum. ¶In die il- 11
Act.15.c.16. la suscitabo tabernaculum David, quod ce-
sidit: & readificabo aperturas murorum e-
ius, & ea qua corruerant, instaurabo: & re-
adificabo eum sicut in diebus antiquis. ¶ Vt 12
possideant reliquias Idumaa, & omnes na-
tiones, eo quod inuocatum sit nomen meum
super eos: dicit Dominus faciens hac. ¶Ecce 13
dies veniunt, dicit Dominus: & comprehen- D
det arator messorem, & calcator vua mit-
Ioel 3.d.18. tentem semen: ‖ & stillabunt montes dulce-
dinem, & omnes colles culti erunt. ¶Et con- 14
uertam captiuitatem populi mei Israel: &
adificabunt ciuitates desertas, & inhabita-
bunt, & plantabunt vineas, & bibent vi-
num earum: & facient hortos, & comedent
fructus eorum. ¶ Et plantabo eos super hu- 15
mum suam: & non euellam eos vltra de
terra sua quã dedi eis, dicit Dominus Deus
tuus.

PROPHETIA
ABDIAE.

Visio Abdia. Hac dicit Dominus 1
Ier.49.c.14. Deus ad Edom. ‖ Auditum audi- A
uimus a Domino, & legatum ad
Gentes misit, Surgite, & consurgamus ad-
uersus eum in prælium. ¶ Ecce paruulũ dedi 2
te in Gentibus: contemptibilis tu es valde.
¶Superbia cordis tui extulit te, habitantem 3
in scissuris petrarum, exaltantem soliũ tuũ:
*dicit in cor qui *dicis in corde tuo, Quis detrahet me
de suo 14. in terram? ¶‖Si exaltatus fueris vt aquila, 4
Ier.49.c.16. & si inter sydera posueris nidum tuum: inde
detraham te, dicit Dominus. ¶ Si fures in- 5
troissent ad te, si latrones per noctem, quo- B
modo conticuisses? nonne furati essent suffi-
cientia sibi? si vindemiatores introissent ad
te, nunquid saltem racemũ reliquissent tibi?
¶Quomodo scrutati sunt Esau: inuestigaue- 6
runt abscondita eius? ¶ Vsq; ad terminum 7
emiserunt te omnes viri fœderis tui: illuse- C
runt tibi: inualuerunt aduersum te viri pa-
cis tua: qui comedunt tecum, ponent insidias
Esa.29.c.14. subter te: non est prudentia in eo. ¶ ‖Nun- 8
quid non in die illa, dicit Dominus, perdam
sapientes de Idumæa, & prudẽtiam de mõte
Esau? ¶ Et timebunt fortes tui à Meridie, 9
vt intereat vir de mõte Esau. ¶Propter in- 10
Ge.27.g.41. terfectionẽ, & ‖ propter iniquitatem in fra- D
trem tuum Iacob, operiet te confusio, & pe-
ribis in æternum. ¶In die cum stares aduer- 11
*.4. sus eum, quando capiebant alieni exerci-
tuum eius, & extranei ingrediebantur por-
tas eius, & super Ierusalem mittebant sor-
tem: tu quoq; eras quasi vnus ex eis. ¶ Et 12
non despicies in die fratris tui, in die pere- E
grinationis eius: & non lataberis super filios
Iuda, in die perditionis eorum: & non ma-
13 gnificabis os tuum in die angustia. ¶Neque
ingredieris portam populi mei in die ruinæ
eorum: neque despicies & tu in malis eius in
die vastitatis illius: & non emitteris aduer-
sus exercitum eius in die vastitatis illius.
14 ¶Neque stabis in exitibus, vt interficias eos
qui fugerint: & non concludes reliquos eius
15 in die tribulationis. ¶ Quoniam iuxta est
F dies Domini super omnes gentes: sicut feci-
sti, fiet tibi: retributionem tuam conuertet in
16 caput tuum. ¶Quomodo enim *bibistis su- *bibisti
per montem sanctum meum, bibent omnes
Gentes iugiter: & bibent & absorbebunt, &
17 erunt quasi non sint: ¶Et in monte Sion e-
rit saluatio, & erit sanctus: & possidebit do-
18 mus Iacob eos qui se possederant. ¶ Et erit
domus Iacob ignis, & domus Ioseph flamma,
G & domus Esau stipula, & succendentur in
eis, & deuorabunt eos: & non erunt reliquia
domus Esau, quia Dominus locutus est.
19 ¶Et hæreditabunt hi qui ad Austrum sunt,
montem Esau, & qui in campestribus Phi-
listhijm: & possidebunt regionem Ephraim
& regionem Samaria: & Beniamin possi-
20 debit Galaad. ¶ Et transmigratio exercitus
huius filiorum Israel, omnia Chananaorum *loca
vsque ad Sareptam: & transmigratio Ie-
rusalem, qua in Bosphoro est, possidebit ciui-
21 tates Austri. ¶ Et ascendent saluatores in
montem Sion iudicare montem Esau: & erit
Domino regnum.

IONAE PRO-
PHETIA.

CAPVT I.

1 ET factum est verbum Domini ad Io-
2 nam filium Amathi, dicens, ¶Surge,
A & vade in Niniuen ciuitatem gran-
dem, & prædica in ea: quia ascendit malitia
3 eius coram me. ¶ Et surrexit Ionas, vt fu-
geret in Tharsis à facie Domini, & descendit
in Ioppen, & inuenit nauẽ euntem in Thar-
sis: & dedit naulum eius, & descendit in eã,
vt iret cum eis in Tharsis à facie Domini.
4 ¶Dominus autem misit ventum magnũ in
mare: & facta est tempestas magna in ma-
5 ri, & nauis periclitabatur conteri. ¶ Et ti-
muerunt nauta, & clamauerũt viri ad Deũ
B suum: & miserũt vasa qua erãt in naui in
mare, vt alleuiaretur ab eis: & Ionas des-
cendit ad interiora nauis, & dormiebat so-
6 pore graui. ¶Et accessit ad eũ gubernator, &
dixit ei, Quid tu sopore deprimeris? surge,
inuoca Deũ tuum, si forte recogitet Deus de
7 nobis, & nõ pereamus. ¶Et dixit vir ad col-
legã suũ, Venite, & mittamus sortes, & scia-
mus quare hoc malũ sit nobis. Et miserunt

fortes: & cecidit sors super Ionam. ❡ *Et dixe-* 8
runt ad eum, Indica nobis: cuius causa ma-
lum istud sit nobis: quod est opus tuum? qua
terra tua? & quo vadis? vel ex quo populo es
tu? ❡ *Et dixit ad eos, Hebraus ego sum, &* 9
Dominum Deū cali ego timeo, qui fecit ma-
re & aridam. ❡ *Et timuerunt viri timore* 10
magno, & dixerūt ad eum, Quid hoc fecisti? C
Cognouerunt enim viri quod à facie Domi-
ni fugeret: quia indicauerat eis. ❡ *Et dixe-* 11
runt ad eum, Quid faciemus tibi, & cessabit
mare à nobis? quia mare ibat, & intumesce-
*bat**. ❡ *Et dixit ad eos, Tollite me, & mittite* 12 **super eos.*
in mare, & cessabit mare à vobis: scio enim
ego quoniam propter me tempestas hac gran-
est* *dis *super vos.* ❡ *Et remigabant viri, ut re-* 13
uerterentur ad aridam, et non valebāt: quia
mare ibat, & intumescebat super eos. ❡ *Et* 14
clamauerunt ad Dominum, & dixerūt, Quæ D
sumus Domine, ne pereamus in anima viri
istius, & ne des super nos sanguinē innocē-
tem: quia tu Domine, sicut voluisti fecisti.
❡ *Et tulerunt Ionam, & miserunt in mare:* 15
& stetit mare à feruore suo. ❡ *Et timuerunt* 16
viri timore magno Dominum, & immolaue-
runt hostias Domino, & vouerunt vota.

CAP. II.

Mat.12.c.40 16 a.4. Luc.11.d.30. 1.Cor.15.a.4 — *ET preparauit Dominus piscem grandem* 1
ut deglutiret Ionā: & erat Ionas in vē- A
tre piscis tribus diebus & tribus noctibus.
❡ *Et orauit Ionas ad Dominum Deum* 2
suum de ventre piscis. ❡ *Et dixit,* 3
Psal.3.a.5. 17.a.7.117.a. 5.119.a.1. — ‖ *Clamaui de tribulatione mea ad Do-*
minum, & exaudiuit me: de ventre inferi B
clamaui, & exaudisti vocem meam.
❡ *Et proiecisti me in profundum in corde* 4
maris, & flumen circumdedit me: omnes
gurgites tui, & fluctus tui super me tran-
sierunt.
❡ *Et ego dixi, Abiectus sum à conspectu* 5
oculorum tuorum: verumtamen rursus vi- C
debo templum sanctum tuum.
Psa.68.a.1. — ❡ ‖ *Circumdederunt me aqua vsq; ad a-* 6
nimam, abyssus vallauit me, pelagus ope-
ruit caput meum.
❡ *Ad extrema montium descendi, terra* 7
vectes concluserunt me in aternum: & sub-
leuabis de corruptione vitam meam, Domi-
ne Deus meus.
❡ *Cùm angustiaretur in me anima mea,* 8
Domini recordatus sum: vt veniat ad te o-
ratio mea ad templum sanctum tuum.
❡ *Qui custodiunt vanitates frustra, mise-* 9
ricordiam suam derelinquunt. D
❡ *Ego autē in voce laudis immolabo tibi:* 10
quacunq; voui reddam pro salute Domino.
❡ *Et dixit Dominus pisci: & euomuit Io-* 11
nam in aridam.

CAP. III.

ET factum est verbum Domini ad Ionam 1
secundò, dicens, ❡ *Surge, & vade in Ni-* 2
A *niuen ciuitatem magnam: & pradica in ea*
3 *pradicationem quam ego loquor ad te.* ❡ *Et*
surrexit Ionas, & abyt in Niniuē iuxta ver-
bum Domini: & Niniue erat ciuitas magna
4 *itinere trium dierum.* ❡ *Et cœpit Ionas in-*
B *troire ciuitatem itinere diei vnius: & cla-*
mauit, & dixit, Adhuc quadraginta dies, &
5 *Niniue subuertetur.* ❡ ‖ *Et crediderunt viri* Mat.12.d.41
Niniuita in Deum: & pradicauerunt ieiu- Luc.11.e.32.
nium, & vestiti sunt saccis à maiore vsque
6 *ad minorem.* ❡ *Et peruēnit verbum ad regē*
C *Niniue: & surrexit de solio suo, & abiecit*
vestimentum suū à se, & indutus est sacco,
7 *& sedit in cinere.* ❡ *Et clamauit, & dixit in*
Niniue ex ore regis & principum eius, dicēs,
Homines, & iumenta, & boues, & pecora nō
gustent quicquam: nec pascantur, & aquam
8 *non bibant.* ❡ *Et operiantur saccis homines*
& iumenta, & clament ad Dominū in for-
titudine: ‖ *& cōuertatur vir a via sua ma-* Ier.18.b.11.
D *la & ab iniquitate qua est in manibus eo-*
9 *rum.* ❡ ‖ *Quis scit si conuertatur, & ignoscat* Ioël.2.c.14.
Deus: & reuertatur à furore ira sua, & non
10 *peribimus?* ❡ *Et vidit Deus opera eorū quia*
conuersi sunt de via sua mala: & misertus
est Deus super malitia quam locutus fuerat
vt faceret eis, & non fecit.

CAP. IIII.

1 *ET afflictus est Ionas afflictione magna,*
2 *& iratus est:* ❡ *& orauit ad Dominum,*
A *& dixit, Obsecro Domine, nunquid non hoc*
est verbum meum, cùm adhuc essem in terra
mea? propter hoc praoccupaui vt fugerem in
Tharsis, ‖ *scio enim quia tu Deus clemens &* Psal.85.a.5.
misericors es, patiēs & multa miserationis, Ioël.2.c.13.
3 *& ignoscens super malitia.* ❡ *Et nunc Do-*
B *mine tolle quaso animam meam a me: quia*
4 *melior est mihi mors quàm vita.* ❡ *Et dixit*
5 *Dominus, Putásne bene irasceris tu?* ❡ *Et e-*
gressus est Ionas de ciuitate, & sedit contra
Orientem ciuitatis: & fecit sibimet vmbra-
culum ibi, & sedebat subter illud in vmbra,
6 *donec videret quid accideret ciuitati.* ❡ *Et*
praparauit Dominus Deus hederam, & as-
cendit super caput Iona, vt esset vmbra su-
per caput eius, & protegeret eum, laborane-
rat enim: & latatus est Ionas super hedera,
7 *latitia magna.* ❡ *Et parauit Deus vermem*
C *ascensu diluculi in crastinū: & percussit he-*
8 *deram & exaruit.* ❡ *Et cùm ortus fuisset sol,*
pracepit Dominus vento calido & vrenti: &
percussit sol super caput Iona, & aestuabat:
& petiuit anima sua vt moreretur, & di-
9 *xit, Melius est mihi mori quàm viuere.* ❡ *Et*
dixit Dominus ad Ionā, Putásne bene iras-
ceris tu super hederā? Et dixit, Bene irascor
10 *ego vsque ad mortem.* ❡ *Et dixit Dominus,*
D *Tu doles super hederā, in qua non laborasti,*
neq; fecisti vt cresceret qua sub vna nocte
11 *nata est, & sub vna nocte periyt.* ❡ *Et ego non*
parcam Niniue ciuitati magna, in qua sunt
plusquam

plusquam centum viginti millia hominum,
qui nesciunt quid sit inter dextram & si-
nistram suam, & iumenta multa?

MICHÆÆ PRO-
PHETIA.

CAPVT I.

VERBVM Domini quod factum 1
est ad Michæam Morasthitem, in A
diebus Ioatham, Achaz & Eze-
chiæ regum Iuda: quod vidit super
Deu.32.a.1. Samariā & Ierusalem. ¶ ‖Audite populi om 2
Isa.1.a.2. nes: & attendat terra & plenitudo eius: &
sit Dominus Deus vobis in testem, Domi-
Isa.25.d.21. nus de templo sancto suo. ¶ ‖Quia ecce Do- 3
minus egredietur de loco suo. & descendet, &
calcabit super excelsa terræ. ¶ Et consumen- 4
tur montes subtus eum: & valles scindentur
sicut cera à facie ignis, sicut aquæ quæ de-
currunt in præceps. ¶ In scelere Iacob omne 5
istud, & in peccatis domus Israel, quod sce- B
lus Iacob: nonne Samaria? & quæ excelsa
Iudæ? nonne Ierusalem? ¶ & ponam Sama- 6
riam quasi acervum lapidum in agro cum
plantatur vinea. & detraham in vallem la-
pides eius, & fundamenta eius revelabo.
¶ Et omnia sculptilia eius concidentur, & 7
omnes mercedes eius comburentur igne, &
omnia idola eius ponam in perditionem:
quia de mercedibus meretricis congregata
sunt, & vsque ad mercedem meretricis re-
vertentur. ¶ Super hoc plangam, & vlulabo: 8
vadam spoliatus & nudus: faciam planctum
velut draconum, & luctum quasi struthio-
num. ¶ Quia desperata est plaga eius, quia 9
venit vsque ad Iudam, tetigit portam po- C
puli mei vsque ad Ierusalē. ¶ In Geth nolite 10
annuntiare, lachrymis ne ploretis: in domo
Pulueris puluere vos cōspergite. ¶ Et trāsite 11
vobis habitatio Pulchra, confusa ignominia,
non est egressa quæ habitat In exitu: plan-
ctum domus vicina accipiet ex vobis, quæ
stetit sibimet. ¶ Quia infirmata est in bo- 12
num quæ habitat In amaritudinibus: quia D
descendit malum à Domino in portam Ie-
rusalem. ¶ Tumultus quadrigæ stuporis ha- 13
bitanti Lachis: principium peccati est filiæ
Sion, quia in te inventa sunt scelera Israel.
¶ Propterea dabit emissarios super hæredita- 14
tem Geth: domus Mendacij in deceptionem
regibus Israel. ¶ Adhuc hæredem adducam ti- 15
bi quæ habitas in Maresa: vsque ad Odol-
lam veniet gloria Israel. ¶ Decalvare, & 16
tondēre super filios deliciarum tuarum: di-
lata calvitium tuum sicut aquila: quoniam
captivi ducti sunt ex te.

CAP. II.

1 VAE qui cogitatis inutile & operamini
A malum in cubilibus vestris, in luce ma-
tutina faciunt illud, quoniam contra Deum
2 est manus eorum. ¶ Et concupierunt agros,
violenter tulerunt, & rapuerunt domos: &
calumniabantur virum & domum eius, vi-
3 rum & hæreditatem eius. ¶ Idcirco hæc dicit
Dominus, Ecce ego cogito super familiam i-
stam malum: vnde non auferetis colla ve-
stra, & non ambulabitis superbi, quoniam
4 tempus pessimum est. ¶ In die illa sumetur
super vos parabola, & cantabitur canticum
B cum suavitate, dicentium, Depopulatione va-
stati sumus: pars populi mei commutata est:
quomodo recedet à me, cùm revertatur, qui
5 regiones nostras dividat? ¶ Propter hoc non
erit tibi mittēs funiculum sortis in cœtu Do
6 mini*. ¶ Ne loquamini loquentes, Non stil- * ô Israël.
labit super istos, non comprehendet confusio.
7 ¶ Dicit domus Iacob, Nunquid abbreviatus
est spiritus Domini, aut tales sunt cogitatio-
nes eius? Nonne verba mea bona sunt cum
8 eo qui rectè graditur? ¶ Et econtrario popu-
C lus meus in adversarium consurrexit: desu-
per tunicam pallium sustulistis: & eos qui
transibant simpliciter, convertistis in bellū.
9 ¶ Mulieres populi mei eiecistis de domo deli-
ciarum suarum: à parvulis earum tulistis
10 laudem meam in perpetuum. ¶ Surgite, &
ite, quia non habetis hic requiē: propter im-
munditiam eius corrumpetur putredine pes-
11 sima. ¶ Vtinam non essem vir habens spiri-
tum, & mendaciū potius loquerer: stillabo ti-
bi in vinum, & in ebrietatem: & erit super
12 quem stillatur populus iste. ¶ Congregatione
D congregabo Iacob totum te: in vnum condu-
cam reliquias Israel, pariter ponam illum
quasi gregem in ovili, quasi pecus in medio
caularū, tumultuabuntur à multitudine ho
13 minum. ¶ Ascendet enim pandens iter ante
eos: divident, & transibunt portam, & egre-
dientur per eam: & transibit rex eorum co-
ram eis, & Dominus in capite eorum.

CAP. III.

1 ET dixi, Audite principes Iacob, & duces
A domus Israel, Nunquid non vestrum est
2 scire iudicium: ¶ quia odio habetis bonum, &
diligitis malum: qui violenter tollitis pelles
eorum desuper eis, & carnem eorum desu-
3 per ossibus eorum? ¶ Qui comederunt carnem
populi mei, & pellem eorum desuper excoria-
verunt: & ossa eorum confregerunt & con-
ciderunt sicut in lebete, & quasi carnem in
4 medio ollæ. ¶ Tunc clamabunt ad Dominum,
B & non exaudiet eos: & abscondet faciem
suam ab eis in tempore illo, sicut nequiter
5 egerunt in adinventionibus suis. ¶ Hæc dicit
Dominus super prophetas qui seducunt po-
pulum meum: qui mordent dentibus suis, &
& prædicant pacem: & si quis non dederit in

ore eorum quippiam, sanctificant super eum C
prælium. ¶ Propterea nox vobis pro visione 6
erit, & tenebræ vobis pro diuinatione: & oc-
cumbet sol super prophetas, & obtenebrabi-
tur super eos dies. ¶ Et confundentur qui vi 7
dent visiones, & confundentur diuini: & o-
perient omnes vultus suos, quia non est re-
sponsum Dei. ¶ Veruntamen ego repletus sum 8
fortitudine spiritus Domini, iudicio & vir-
tute: vt annuntiem Iacob scelus suum, &
Israel peccatum suum. ¶ Audite hoc princi- 9
pes domus Iacob, & iudices domus Israel, D
qui abominamini iudicium, & omnia recta
peruertitis. ¶ Qui ædificatis Sion in sangui- 10
Eze.22.f.27. nibus, & Ierusalem in iniquitate. ¶ ‖ Prin- 11
Soph.3.a.3. cipes eius in muneribus iudicabant, & sa-
cerdotes eius in mercede docebant, & prophe
tæ eius in pecunia diuinabant: & super Do-
minum requiescebant, dicentes: Nunquid
non Dominus in medio nostrûm? non veniet
super nos mala. ¶ Propter hoc, causa vestri, 12
Ier.26.f.18. ‖ Sion quasi ager arabitur, & Ierusalẽ quasi
aceruus lapidum erit, & mons templi in ex-
celsa syluarum.

CAP. IIII.

Isa.2.a.2. ET ‖ erit, in nouissimo dierum erit mons 1
domus Domini præparatus in vertice A
montium, & sublimis super colles, & fluent
ad eum populi. ¶ Et properabunt gẽtes mul- 2
tæ, & dicent, Venite, ascendamus ad montem
Domini & ad domum Dei Iacob: & docebit
nos de vijs suis, & ibimus in semitis eius:
quia de Sion egredietur lex, & verbum Do-
mini de Ierusalem. ¶ Et iudicabit inter po- 3
pulos multos, & corripiet gentes fortes v-
sque in longinquum: & concident gladios
suos in vomeres, & hastas suas in ligones: B
non sumet gens aduersus gentem gladium,
& non discent vltra belligerare. ¶ Et sedebit 4
vir subtus vineam suam, & subtus ficum
suam, & non erit qui deterreat: quia os Do-
mini exercituum locutum est. ¶ Quia omnes 5
populi ambulabunt vnusquisque in nomine
Dei sui: nos autem ambulabimus in nomine
Domini Dei nostri in æternum & vltra. ¶ In 6
die illa dicit Dominus, congregabo claudi-
cantem: & eam quam eieceram, colligam, &
consolabor quam afflixeram. ¶ ‖ Et ponam claudican- 7
Soph.3.d.19 tem in reliquias: & eam quæ laborauerat,
Luc.1.c.33. in gentem robustam. ‖ & regnabit Dominus
Dan.7.d.14. super eos in monte Sion, ex hoc nunc & vs-
que in æternum. ¶ Et tu turris gregis, ne- 8
"filia bulosa" filiæ Sion vsque ad te veniet: & ve C
niet potestas prima regnum filiæ Ierusalem.
¶ Nunc quare mœrore contraheris? nunquid 9
rex non est tibi, aut consiliarius tuus perijt,
quia comprehendit te dolor sicut parturien-
tem? ¶ Dole, & satage filia Sion quasi par- 10
turiens: quia nunc egredieris de ciuitate, &
habitabis in regione, & venies vsque ad D
Babylonem, ibi liberaberis: ibi redimet te Do
11 minus de manu inimicorum tuorum. ¶ Et
nunc congregatæ sunt super te gentes multæ
quæ dicũt, Lapidetur: & aspiciat in Sion o-
12 culus noster. ¶ Ipsi autẽ non cognouerunt co-
gitationes Domini, & non intellexerunt con
silium eius: quia congregauit eos quasi fœ-
13 num areæ. ¶ Surge, & tritura filia Sió: quia
cornu tuum ponam ferreum, & vngulas
tuas ponam æreas: & comminues populos
multos, & interficies Domino rapinas eorum
& fortitudinem eorum Domino vniuersæ
terræ.

CAP. V.

1 NVnc vastaberis filia latronis: obsidio-
A nem posuerunt super nos, in virga
2 percutient maxillam iudicis Israel. ¶ ‖ ET Mat.2.a.6.
TV BETH-LEHEM Ephrata, par- Ioan.7.f.42.
uulus es in millibus Iuda: ex te mihi egre-
dietur qui sit dominator in Israel: & egres-
sus eius ab initio, a diebus æternitatis.
3 ¶ Propter hoc dabit eos vsque ad tempus, in
quo parturiens pariet: *reliquiæ fratrum e- *& 10.
4 ius conuertentur ad filios Israel. ¶ Et stabit
B & pascet in fortitudine Domini in sublimi-
tate nominis Domini Dei sui: & conuerten-
tur, quia nunc magnificabitur vsque ad ter
5 minos terræ. ¶ Et erit iste "pax: Assyrius cùm "pax Assy-
venerit in terram nostram, & quando cal- rijs 5.
cauerit in domibus nostris: & suscitabimus
super eum septem pastores, & octo primates
6 homines. ¶ Et pascent terram Assur in gla-
dio, & terram Nemrod in lanceis eius, & li-
berabit ab Assur, quum venerit in terram
nostram, & quum calcauerit in finibus no-
7 stris. ¶ Et erunt reliquiæ Iacob in medio po-
C pulorum multorum quasi ros a Domino, &
quasi stillæ super herbam quæ non expectat
virum, & non præstolatur filios hominum.
8 ¶ Et erunt reliquiæ Iacob in Gentibus in
medio populorum multorum, quasi leo in iu-
mentis syluarum, & quasi catulus leonis
in gregibus pecorum: qui quum transierit,
& conculcauerit, & ceperit, nõ est qui eruat.
9 ¶ *Exaltabitur manus tua super hostes tuos, *&
10 omnes inimici tui interibunt. ¶ Et erit in
D die illa, dicit Dominus: auferam equos tuos
de medio tui, & disperdam quadrigas tuas.
11 ¶ Et perdam ciuitates terræ tuæ, & de-
12 struam omnes munitiones tuas, ¶ & au-
feram maleficia de manu tua, & diuina-
13 tiones non erunt in te. ¶ Et perire fa-
ciam sculptilia tua, & statuas tuas de me-
dio tui: & non adorabis vltra opera ma-
14 nuum tuarum. ¶ Et euellam lucos tuos de
15 medio tui: & conteram ciuitates tuas. ¶ Et
faciam in furore & in indignatione vltio-
nem in omnibus gentibus quæ non audie-
runt.

CAP. VI.

1 AVdite quæ Dominus loquitur, Surge,
A contende iudicio aduersum montes, &
audiant

audiant colles vocem tuam. ¶ Audiant mon- 2
tes iudicium Domini, & fortia fundamenta
terræ: quia iudicium Domini cum populo
Ier.2.a.4. suo, & cum Israel dijudicabitur. ¶ ‖ Popule 3
meus quid feci tibi, aut quid molestus fui
Exo.14.c.22 tibi? responde mihi. ¶ Quia eduxi te de ter- 4
ra Aegypti, & de domo seruientium libera-
ui te: & misi ante faciem tuam Moysen, &
Aaron, & Mariam? ¶ Popule meus memento 5
Num.22.23. quæso ‖ quid cogitauerit Balach rex Moab: &
24.25. quid responderit ei Balaam filius Beor, de
Setim vsque ad Galgalam, vt cognosceres
iustitias Domini. ¶ Quid dignum offeram 6
Domino, curuabo genu Deo excelso? nunquid
offeram ei holocautomata & vitulos anni- B
culos? ¶ Nunquid placari potest Dominus 7
in millibus arietum, aut in multis millibus
hircorum pinguium? nunquid dabo primoge-
nitum meum pro scelere meo, fructum ventris
mei pro peccato animæ meæ? ¶ Indicabo tibi ô 8
homo quid sit bonum, & quid Dominus re-
quirat à te. Vtique facere iudicium & dili-
gere misericordiam, & solicitum ambulare
cum Deo tuo. ¶ Vox Domini ad ciuitatẽ cla- 9
mat, & salus erit timentibus nomen "tuũ", C
"suum 6. audite tribus, & quis approbabit illud? ¶ Ad- 10
huc ignis in domo impij thesauri iniquitatis,
& mensura minor iræ plena. ¶ Nunquid iu- 11
stificabo stateram impiam & sacelli pondé-
ra dolosa? ¶ In quibus diuites eius repleti 12
sunt iniquitate, & habitantes in ea loque-
bantur mendacium, & lingua eorum frau-
dulenta in ore eorũ. ¶ Et ego ergo cœpi percu- 13
tere te perditione super peccatis tuis. ¶ Tu co 14
Le.26.d.26. medes & non saturaberis: & humiliatio tua
in medio tui: & apprehendes & non salua-
De.28.d.38. bis: & quos saluaueris, in gladiũ dabo. ¶ ‖ Tu 15
Agg.1.b.6. seminabis, & non metes, tu calcabis oliuam, D
& non vngeris oleo, & mustum, & non bibes
vinum. ¶ Et custodisti præcepta Amri, & om 16
"volunta- ne opus domus Achab: & ambulasti in "vo-
tibus 3. luptatibus' eorum, vt darem te in perditio-
nem, & habitantes in ea in sibilum, & op-
probrium populi mei portabitis.

CAP. VII.

VAe mihi, quia factus sum sicut qui col- 1
ligit in autumno racemos vindemiæ: A
non est botrus ad comedendum, præcoquas
ficus desiderauit anima mea. ¶ Perijt sanctus 2
de terra, & rectus in hominibus non est: om
nes in sanguine insidiantur, vir fratrem suũ
ad mortem venatur. ¶ Malũ manuum sua- 3
rum dicunt bonum: princeps postulat, & iu-
dex in reddendo est: & magnus locutus est
desiderium animæ suæ, & conturbauerunt
eam. ¶ Qui optimus in eis est, quasi paliu- 4
rus: & qui rectus, quasi spina de sepe. Dies
speculationis tuæ, visitatio tua venit: nunc
erit vastitas eorum. ¶ Nolite credere amico: 5
Mat.10.c.21 & nolite confidere in duce: ab ea qui dormit
d.35. in sinu tuo custodi claustra oris tui. ¶ ‖ Quia 6
B filius contumeliam facit patri, & filia con-
surgit aduersus matrem suam, nurus aduer
sus socrum suam: ‖ & inimici hominis do- Ma.10.d.36
7 mestici eius. ¶ Ego autem ad Dominum a-
spiciam, expectabo Deum saluatorem meum:
8 audiet me Deus meus. ¶ Ne læteris inimica
mea super me, quia cecidi: consurgam cum
9 sedero in tenebris, Dominus lux mea est. ¶ I-
ram Domini portabo, quoniam peccaui ei:
donec causam meam iudicet & faciat iudi-
cium meum: educet me in lucem, videbo iu-
10 stitiam eius. ¶ Et aspiciet inimica mea, &
operietur confusione, quæ dicit ad me, Vbi
est Dominus Deus tuus? Oculi mei vide-
C bunt in eam: nunc erit in conculcationẽ vt
11 lutum platearum. ¶ Dies vt ædificentur ma
12 ceriæ tuæ: in die illa longe fiet lex. ¶ In die
illa & vsque ad te veniet Assur, & vsque
ad ciuitates munitas: & à ciuitatibus mu-
nitis vsque ad flumen, & ad mare de mari,
13 & ad montem de monte. ¶ Et terra erit in
desolationẽ propter habitatores suos, & pro-
14 pter fructum cogitationum eorum. ¶ Pasce
populum tuum in virga tua gregem hære-
ditatis tuæ, habitantes solos in saltu, in me-
dio Carmeli: pascentur Basan & Galaad iu-
15 xta dies antiquos. ¶ Secundum dies egres-
sionis tuæ de terra Aegypti ostendam ei mi-
16 rabilia. ¶ Videbunt gentes, & confundentur
super omni fortitudine sua: ponent manum
17 super os, aures eorum surdæ erunt. ¶ Lin-
D gent puluerem sicut "serpens', velut reptilia "serpentes'
terræ proturbabuntur de ædibus suis: Domi-
num Deum nostrum desiderabunt, & time-
18 bunt te. ¶ ‖ Quis Deus similis tui, ‖ qui au- Ier.10.a.6.
fers iniquitatem, & transis peccatum reli- Act.10.g.43
quiarum hæreditatis tuæ? non immittet vl- Col.2.c.13.
trà furorem suum, quoniam volens miseri-
19 cordiam est. ¶ Reuertetur & miserebitur no-
stri, deponet iniquitates nostras: & projiciet
in profundum maris omnia peccata nostra.
20 ¶ Dabis veritatem Iacob, misericordiam A-
braham: quæ iurasti patribus nostris à die-
bus antiquis.

PROPHETIA
NAHVM.

CAPVT I.

1 ONVS Niniue. Liber visionis Na
2 hum Elcesæi. ¶ Deus æmulator, &
A vlciscens Dominus, vlciscens Do-
minus & habens furorem, vlciscẽs
Dominus in hostes suos, & irascens ipse
3 inimicis suis. ¶ Dominus patiens & magnus
fortitudine, & mundans non faciet inno-
centem. Dominus in tempestate & turbine
4 via eius, & nebulæ puluis pedum eius. ¶ In-
crepans mare & exiccans illud: & omnia
flumina

flumina ad desertum deducens. Infirmatus
est Basan, & Carmelus: & flos Libani elan
guit. ¶ Montes commoti sunt ab eo, & colles 5
desolati sunt: & contremuit terra à facie e-
ius, & orbis, & omnes habitantes in eo. B
¶ Ante faciē indignationis eius quis stabit? 6
& quis resistet in ira furoris eius? indigna-
tio eius effusa est vt ignis: & petra dissoluta
sunt ab eo. ¶ Bonus Dominus, & confortans 7
in die tribulationis: & sciens sperãtes in se.
¶ & in diluuio prætereunte, consummationē 8
faciet loci eius: & inimicos eius persequen-
tur tenebræ. ¶ Quid cogitatis contra Domi- 9
num, consummationē ipse faciet, non con- C
surget duplex tribulatio. ¶ Quia sicut spinæ 10
se inuicem complectuntur: sic conuiuium eo-
rum pariter potantium, consumentur quasi
stipula ariditate plena. ¶ Ex te exibit cogitãs 11
contra Dominum malitiam: mente pertra-
ctans præuaricationē. ¶ Hæc dicit Dominus, 12
Si perfecti fuerint: & ita plures, sic quoque
attondentur, & "pertransibit': afflixi te, & D
non affligam te vltra. ¶ Et nunc conteram 13
virgam eius de dorso tuo, & vincula tua di-
srumpam. ¶ Et præcipiet super te Dominus, 14
non seminabitur ex nomine tuo amplius: de
domo Dei tui interficiam sculptile & confla-
tile, ponam sepulchrum tuum, quia inhono-
ratus es. ¶ ‖ Ecce super montes pedes euan- 15
gelizantis & annuntiantis pacem: celebra
Iuda festiuitates tuas, & redde vota tua:
quia non adijciet vltra vt pertranseat in te
Belial, vniuersus interijt.

"pertransibunt 8.

Isa.52.b.7.
Ro.10.c.15.

CAP. II.

A*Scendit qui dispergat coram te, qui cu-* 1
stodiat obsidionem: contemplare viam, A
conforta lumbos, robora virtutem valde.
¶ Quia reddidit Dominus superbiam Iacob, 2
sicut superbiam Israel, quia vastatores dissi-
pauerunt eos, & propagines eorum corrupe-
runt. ¶ Clypeus fortiū eius ignitus. viri ex- 3
ercitus in coccineis: ignea habenæ currus in
die præparationis eius, & agitatores consopi-
ti sunt. ¶ In itineribus "cõturbati sunt, qua- 4
drigæ' collisæ sunt in plateis: aspectus eorum
quasi lampades, quasi fulgura discurrentia.
¶ Recordabitur fortium suorum, ruent in iti- 5
neribus suis: velociter ascendent muros e- B
ius, & præparabitur vmbraculum: ¶ Portæ 6
fluuiorum apertæ sunt, & templū ad solum
dirutum. ¶ Et miles captiuus abductus est: 7
& ancillæ eius minabantur, gementes vt co-
lumbæ, murmurantes in cordibus suis. ¶ Et 8
Niniue quasi piscina aquarū aqua eius: ipsi
vero fugerunt: state, state, & non est qui re-
uertatur. ¶ Diripite argentum, diripite au- 9
rum: & non est finis diuitiarum ex omni- C
bus vasis desiderabilibus. ¶ Dissipata est, & 10
scissa, & dilacerata: & cor tabescens, & dis-
solutio geniculorum, & defectio in cunctis
renibus, & facies omnium eorum sicut ni-

"conturbatæ sunt quadrigæ 1.

Isa.2.b.7.

11 *gredo ollæ. ¶ Vbi est habitaculum leonum, &*
pascua catulorum leonum: ad quam iuit leo,
vt ingrederetur illuc: catulus leonis, & non
12 *est qui exterreat? ¶ Leo cepit sufficienter ca-*
D *tulis suis, & necauit leænis suis: & imple-*
uit præda speluncas suas, & cubile suum ra-
13 *pina. ¶ Ecce ego ad te, dicit Dominus exerci-*
tuum: & succendam vsque ad fumum qua-
drigas "tuas', & leunculos tuos comedet
gladius: & exterminabo de terra prædam
tuam, & non audietur vltra vox nuntiorum
suorum.

"eius 8.

CAP. III.

1 V*AE ‖ ciuitas sanguinum, vniuersa men-*
A *dacij dilaceratione plena: non recedet à*
2 *te rapina. ¶ Vox flagelli, & vox impetus ro-*
tæ, & equi frementis, & quadrigæ "feruen-
3 *tis, & equitis ascendentis. ¶ Et micantis gla-*
dij, & fulgurãtis hastæ, & multitudinis in-
terfectæ, & grauis ruinæ': nec est finis cada-
4 *uerum, & corruent in corporibus suis. ¶ Pro-*
pter multitudinem fornicationum meretricis
speciosæ & gratæ, & habentis maleficia, quæ
vendidit gentes in fornicationibus suis, &
5 *familias in maleficijs suis: ¶ ‖ Ecce ego ad te,*
dicit Dominus exercituum: & reuelabo pu-
B *denda tua in facie tua, & ostendam Genti-*
bus nuditatem tuam, & regnis ignominiam
6 *tuam. ¶ Et proijciam super te abominationes*
& cõtumelijs te afficiam, & ponam te in ex-
7 *emplum. ¶ Et erit, omnis qui viderit te, resi-*
liet à te, & dicet, Vastata est Niniue: quis
commouebit super te caput? vnde quæram
8 *consolatorem tibi? ¶ Nunquid melior es ° Ale-*
xandria populorum quæ habitat in flumi-
nibus? aqua in circuitu eius: cuius diuitiæ,
9 *mare: aquæ muri eius. ¶ Aethiopia fortitudo*
eius, & Aegyptus, & non est finis: Aphrica &
10 *Libyes fuerunt in auxilio tuo. ¶ Sed & ipsa*
C *in transmigrationem ducta est in captiuita-*
tem: paruuli eius elisi sunt in capite omniū
viarum, & super inclytos eius miserunt sor-
tem, & omnes optimates eius confixi sunt in
11 *compedibus. ¶ Et tu ergo inebriaberis, & eris*
despecta, & tu quæres auxilium ab inimico.
12 *¶ Omnes munitiones tuæ sicut ficus cum*
grossis suis: si concussæ fuerint, cadent in os
13 *comedentis. ¶ Ecce populus tuus mulieres in*
medio tui: inimicis tuis ad apertionem pan-
dentur portæ terræ tuæ, deuorabit ignis ve-
14 *ctes tuos. ¶ Aquam propter obsidionem hau-*
ri tibi, extrue munitiones tuas, intra in lu-
15 *tum & calca, subigens tene laterem. ¶ Ibi*
comedet te ignis, peribis gladio, deuorabit te
vt bruchus: congregare vt bruchus, multipli-
16 *care vt locusta. ¶ Plures fecisti negotiatio-*
nes tuas, quàm stellæ sint cæli: bruchus ex-
17 *pansus est, & auolauit. ¶ Custodes tui qua-*
D *si locustæ: & paruuli tui quasi locustæ locu-*
starum quæ considunt in sepibus in die fri-
goris: sol ortus est, & auolauerunt, & non est
co-

Eze.24.b.9.
Hab.2.c.12.

"ferutes & equites ascẽdentes. Et micantes gladij, & fulgurantes hastæ & multitudines interfectæ, & graues ruinæ 7.

Isa.47.a.3.

° ab

cognitus locus earum vbi fuerint. ¶Dormi- 18
tauerunt pastores tui rex Assur, sepelientur
principes tui: latitauit populus tuus in mon
tibus, & non est qui congreget. ¶Non est ob- 19
scura contritio tua, pessima est plaga tua: om
nes qui audierunt auditionem tuam, com-
presserunt manum super te: quia super quem
non transiit malitia tua semper.

PROPHETIA
HABACVC.

CAPVT I.

ONVS quod vidit Habacuc pro- 1
pheta. ¶Vsquequo Domine clama- 2
bo, & non exaudies? Vociferabor ad A
te vim patiens, & non saluabis?
¶Quare ostendisti mihi iniquitatem & la- 3
borem, videre prædam & iniustitiam contra
→13. me? → Quare respicis contemptores, & taces
conculcante impio iustiorem se? Et facies ho-
mines quasi pisces maris, & quasi reptilia
non habentia ducem? ‹ & factum est iudi-
cium & contradictio potentior? ¶Propter hoc 4
lacerata est lex, & non peruenit vsque ad fi- B
nem iudicium: quia impius præualet aduer-
sus iustum, propterea egreditur iudiciũ per-
Act.13.f.41. uersum. ¶‖Aspicite in gentibus & videte, & 5
admiramini, & obstupescite: quia opus fa-
ctum est in diebus vestris, quod nemo cre-
det cum narrabitur. ¶Quia ecce ego susci- 6
tabo Chaldæos, gentem amaram & velocem,
ambulantem super latitudinem terræ, vt
possideat tabernacula non sua. ¶Horribilis 7
& terribilis est: ex semetipsa iudicium &
onus eius egredietur. ¶Leuiores pardis equi 8
eius, & velociores lupis vespertinis: & dif- C
fundentur equites eius: equites namque e-
ius de longè venient, volabunt quasi aquila
festinans ad comedendum. ¶Omnes ad præ- 9
dam venient, facies eorum ventus vrens:
& congregabit quasi arenam, captiuitatem.
¶Et ipse de regibus triumphabit, & tyran- 10
ni ridiculi eius erunt: ipse super omnem mu
nitionem ridebit, & comportabit aggerem, &
capiet eam. ¶Tunc mutabitur spiritus, & 11
pertransibit, & corruet: hæc est fortitudo eius
Dei sui. ¶Nunquid non tu à principio Do- 12
mine Deus meus, sancte meus, & non mo-
riemur? Domine in iudicium posuisti eum:
& fortem vt corriperes, fundasti eum.
¶Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, 13
& respicere ad iniquitatem non poteris, D
quare non respicis super iniqua agentes, &
taces deuorante impio iustiorem se? ¶Et fa- 14
cies homines quasi pisces maris, & quasi re-
ptile non habens principem. ¶Totum in ha- 15
mo subleuauit, traxit illud in sagena sua, &
congregauit in rete suum. Super hoc lætabi-
16 tur & exultabit, ¶propterea immolabit sa-
genæ suæ, et sacrificabit reti suo: quia in ip-
sis incrassata est pars eius, & cibus eius ele-
17 ctus. ¶Propter hoc ergo expandit sagenam
suam, et semper interficere gentes non "par- "cessat
cet.›

CAP. II.

1 SVper custodiam meam stabo, & figam Esa.21.b.8.
A gradum super munitionem: & contem-
plabor, vt videam quid dicatur mihi, &
2 quid respondeam ad arguentem me. ¶Et re-
spondit mihi Dominus, & dixit, Scribe vi-
sum, & explana eum super tabulas: vt per-
3 currat qui legerit eum. ¶Quia adhuc visus
procul, & apparebit in finem, & non men-
tietur, si moram fecerit, expecta illum: quia
4 veniens veniet, & non tardabit. ¶Ecce, qui
incredulus est, non erit recta anima eius in
5 semetipso: ‖iustus autẽ in fide sua viuet. ¶Et Ioan.3.d.36
quo modo vinum potantem decipit: sic erit Rom.1.b.17
vir superbus, & non decorabitur: qui dila- Gal.3.b.11.
tauit quasi infernus animam suam: & ipse He.10.g.38.
quasi mors, & non adimpletur: & congre-
gauit ad se omnes gentes, & coaceruauit ad
6 se omnes populos. ¶Nunquid non omnes isti
B super eum parabolam sument, & loquelam
ænigmatum eius: & dicetur, Væ ei qui mul-
tiplicat non sua? Vsquequo & aggrauat con
7 tra se densum lutum? ¶Nunquid non repen-
te consurgent, qui mordeant te: & suscita-
buntur lacerantes te, et eris in rapinam eis?
8 ¶Quia tu spoliasti gentes multas, spoliabunt
te omnes qui reliqui fuerint de populis pro-
pter sanguinem hominis & iniquitatem ter
ræ ciuitatis, & omnium habitantium in ea.
9 ¶Væ qui congregat auaritiam malam do-
mui suæ, vt sit in excelso nidus eius, & li-
10 berari se putat de manu mali. ¶Cogitasti con
fusionem domui tuæ, concidisti populos mul-
11 tos, & peccauit anima tua. ¶Quia lapis de
C pariete clamabit: & lignum quod inter iun-
12 cturas ædificiorum est, respondebit. ¶‖Væ qui Eze.24.b.9.
ædificat ciuitatem in sanguinibus, & præ- Nah.3.a.1.
13 parat vrbem in iniquitate. ¶Nunquid non
hæc sunt à Domino exercituum? Labora-
bunt enim populi in multo igne: & gentes
14 in vacuum, & deficient. ¶Quia replebitur
terra, vt cognoscant gloriam Domini, quasi
15 aquæ operientes mare. ¶Væ qui potum dat
amico suo, mittens fel suum & inebrians,
16 vt aspiciat nuditatem eius. ¶Repletus es
ignominia pro gloria, bibe tu quoque & con-
sopire: circumdabit te calix dexteræ Domini,
& vomitus ignominiæ super gloriam tuam.
17 ¶Quia iniquitas Libani operiet te, & va-
D stitas animalium deterrebit eos de sangui-
nibus hominis, & iniquitate terræ, &
ciuitatis, & omnium habitantium in ea.
18 ¶Quid prodest sculptile, quia sculpsit illud
fictor suus conflatile & imaginem falsam?
quia sperauit in figmento fictor eius, vt fa-
ceret

ceret simulachra muta, ❡ Væ qui dicit li- 19
gno, expergiscere, Surge, lapidi tacenti, nun-
quid ipse docere poterit? Ecce, iste coopertus
est auro & argento: & omnis spiritus non
Psa.10. a.4. est in visceribus eius: ❡ ‖ Dominus autem in 20
templo sancto suo: sileat a facie eius omnis
terra.

ORATIO HABA-CVC PRO IGNO-RANTIIS. 1

CAP. III.

DOmine audiui auditionem tuam, & ti 2
mui: Domine opus tuum in medio an- A
norũ, viuifica illud: in medio annorum no-
tum facies: cum iratus fueris, misericordiæ
recordaberis.
❡ Deus ab Austro veniet, & sanctus de 3
monte Pharan. Semper operuit cælos gloria
eius, & laudis eius plena est terra.
❡ Splendor eius vt lux erit, cornua in ma 4
nibus eius: ibi abscondita est fortitudo e-
ius.
❡ Ante faciem eius ibit mors, & egredie- 5
tur diabolus ante pedes eius.
❡ Stetit & mensus est terram: aspexit, & 6
dissoluit Gentes, & contriti sunt montes se-
culi: incuruati sunt colles mundi, ab itineri-
bus æternitatis eius.
❡ Pro iniquitate vidi tentoria Aethiopiæ, 7
turbabuntur pelles terræ Madian. B
❡ Nunquid in fluminibus iratus es Do- 8
mine? aut in fluminibus furor tuus? vel in
*ascẽdes 2. mari indignatio tua, "qui ascendis' super e-
quos tuos, & quadrigæ tuæ saluatio?
❡ Suscitans suscitabis arcum tuum, iura- 9
menta tribubus quæ locutus es, Semper flu-
uios scindes terræ.
❡ Viderunt te, & doluerunt montes, gur- 10
ges aquarum transiit, dedit abyssus vocem
suam, altitudo manus suas leuauit.
❡ Sol & luna steterunt in habitaculo suo, 11
in luce sagittarum tuarum ibunt, in splen- C
dore fulgurantis hastæ tuæ.
*& ❡ In fremitu conculcabis terram: *in fu- 12
rore obstupefacies Gentes.
❡ Egressus es in salutem populi tui, in sa- 13
lutem cum christo tuo: percussisti caput de
eius domo impij, denudasti fundamentum vsque
ad collum. Semper
❡ Maledixisti sceptris eius, capiti bellato- 14
rum eius, venientibus vt turbo ad dispergen
dum me: exultatio eorum, sicut eius qui de-
uorat pauperem in abscondito.
❡ Viam fecisti in mari equis tuis, in luto 15
aquarum multarum. D
❡ Audiui & conturbatus est venter meus, 16
à voce contremuerunt labia mea, ingredia-
tur putredo in ossibus meis, & subter me
scateat: vt requiescam in die tribulationis,
vt ascendam ad populum accinctum no-
strum.
17 ❡ Ficus enim non florebit, & non erit ger-
men in vineis: mentietur opus oliuæ, & arua
non afferent cibum: abscindetur de ouili pe-
cus, & non erit armentum in præsepibus.
18 ❡ Ego autem in Domino gaudebo, & exul-
tabo in Deo Iesu meo.
19 ❡ Deus Dominus fortitudo mea, & ponet
pedes meos quasi ceruorum: & super excel-
sa mea deducet me victor, in psalmis canen-
tem.

SOPHONIÆ PROPHETIA.

CAPVT I.

1 VERBVM Domini quod factum
A est ad Sophoniam filium Chusi,
filij Godoliæ, filij Amariæ, filij
Ezechiæ, in diebus Iosiæ filij A-
2 mon regis Iuda. ❡ Congregans congregabo
3 omnia a facie terræ dicit Dominus: ❡ con-
gregans hominem & pecus, congregans vo-
latilia cæli & pisces maris: & ruinæ impio-
rum erunt, & disperdam homines a facie
4 terræ, dicit Dominus. ❡ Et extendam ma-
num meam super Iudam, & super omnes ha-
bitantes Ierusalem: & disperdam de loco hoc
B reliquias Baal, & nomina æditoruum cum
5 sacerdotibus: ❡ & eos qui adorant super tecta
militiam cæli, & adorant, & iurant in Do-
6 mino, & iurant in Melchom. ❡ Et qui auer-
tuntur de post tergum Domini, & qui non
quæsierunt Dominum, nec inuestigauerunt
7 eum. ❡ Silete à facie Domini Dei, quia iuxta
est dies Domini, quia præparauit Dominus
8 hostiam, sanctificauit vocatos suos. ❡ Et erit:
in die hostiæ Domini visitabo super principes
& super filios regis, & super omnes qui in-
9 duti sunt veste peregrina: ❡ & visitabo su-
per omnem qui arroganter ingreditur super
limen in die illa, qui complent domum Do-
10 mini—Dei' sui iniquitate & dolo. ❡ Et erit *.7.
C in die illa, dicit Dominus, vox clamoris à
porta piscium, & vlulatus a Secunda, & con
11 tritio magna a collibus. ❡ Vlulate habitato-
res Pilæ: conticuit omnis populus Chanaan,
12 disperierunt omnes inuoluti argento. ❡ Et e-
rit in tempore illo: scrutabor Ierusalem in lu-
cernis, & visitabo super viros defixos in fæ-
cibus suis: qui dicunt in cordibus* suis. Non
faciet bene Dominus, & non faciet male.
13 ❡ Et erit fortitudo eorum in direptionem, &
domus eorum in desertum: ‖ & ædificabunt Am.5.c.11.
domos, & non habitabunt: & plantabunt
14 vineas, & non bibent vinum earum. ❡ Iu-
xta

xta est dies Domini magnus, iuxta est &
velox nimis: vox diei Domini amara, tri-
Ier. 10. b. 7. *bulabitur ibi fortis.* ¶ ‖ Dies iræ dies illa, 15
Ioel. 2. c. 11. *dies tribulationis & angustiæ, dies calami-*
Am. 5. c. 18. *tatis & miseriæ, dies tenebrarum & cali- D*
ginis, dies nebulæ & turbinis: ¶ *dies tubæ* 16
& clangoris super ciuitates munitas, &
super angulos excelsos. ¶ *Et tribulabo ho-* 17
mines, & ambulabunt vt cæci, quia Do-
mino peccauerunt: & effundetur sanguis
eorum sicut humus, & corpora eorum sicut
Eze. 7. c. 19. *stercora.* ¶ ‖ *Sed & argentum eorum, & au-* 18
rum eorum non poterit liberare eos in die i-
Inf. 3. b. 8. *ræ Domini:* ‖ *in igne zeli eius deuorabitur*
omnis terra, quia consummationem cum fe-
stinatione faciet cunctis habitantibus ter-
ram.

CAP. II.

Conuenite, congregamini gens non ama- 1
bilis: ¶ *Priusquam pariat iussio quasi* 2
puluerem transeuntem diem, antequam ve- A
... 7. *niat super vos ira furoris Domini, ante-*
quam veniat super vos dies indignationis
Domini. ¶ *Quærite Dominum omnes man-* 3
sueti terræ, qui iudicium eius estis operati:
quærite iustum, quærite mansuetum, si quo-
modo abscondamini in die furoris Domini.
¶ *Quia Gaza destructa erit & Ascalon in* 4
desertum, Azotum in meridie eijcient, &
Accaron eradicabitur. ¶ *Væ qui habitatis fu-* 5
niculum maris, gens perditorum: verbum Do-
mini super vos Chanaan terra Philisthino-
rum, & disperdam te, ita vt non sit inhabi- B
tator. ¶ *Et erit funiculus maris requies pa-* 6
storum & caulæ pecorum, ¶ *& erit funiculus* 7
eius qui remanserit de domo Iuda, ibi pa-
scentur: in domibus Ascalonis ad vesperam
requiescent: quia visitabit eos Dominus Deus
eorum, & auertet captiuitatem eorum. ¶ *Au-* 8
diui opprobrium Moab, & blasphemias filio-
rum Ammon: quæ exprobrauerunt populo
meo, & magnificati sunt super terminos eo-
rum. ¶ *Propterea viuo ego, dicit Dominus* 9
exercituum Deus Israel: quia Moab vt So-
doma erit, & filij Ammon quasi Gomorrha,
siccitas spinarum, & acerui salis, & deser- C
tum vsque in æternum: reliquiæ populi
mei diripient eos, & residui gentis meæ pos-
sidebunt illos. ¶ *Hoc eis eueniet pro super-* 10
bia sua: quia blasphemauerunt, & magni-
ficati sunt super populum Domini exerci-
tuum. ¶ *Horribilis Dominus super eos, &* 11
attenuabit omnes deos terræ, & adorabunt
eum viri de loco suo, omnes insulæ Gen-
tium. ¶ *Sed & vos Aethiopes interfecti gla-* 12
dio meo eritis. ¶ *Et extendet manum suam* 13
super Aquilonem, & perdet Assur: & ponet
Speciosam in solitudinem & in inuium &
Isa. 34. c. 11. *quasi desertum.* ¶ ‖ *Et accubabunt in medio* 14
eius greges, omnes bestiæ Gentium: & ono-
crotalus, & ericius in liminibus eius mora- D
buntur: vox cantantis in fenestra, coruus in
superliminari, quoniam attenuabo robur e-
15 *ius.* ¶ *Hæc est ciuitas gloriosa habitans in*
confidentia: quæ dicebat in corde suo: Ego
sum, & extra me non est alia amplius, quo-
modo facta est in desertum cubile bestiarum?
omnis qui transit per eam, sibilabit & mouebit
manum suam.

CAP. III.

1 *Væ prouocatrix, & redempta ciuitas co-*
2 *lumba.* ¶ *Non audiuit vocem, & non su-*
A *scepit disciplinam: in domino non est confisa,* Eze. 22. f. 27
3 *ad Deum suum non appropinquauit.* ¶ ‖ *Prin-* Mich. 3. b. 11
cipes eius in medio eius quasi leones rugien-
tes: iudices eius lupi vespere, non relinque-
4 *bant in mane.* ¶ *Prophetæ eius vesani, viri*
infideles: sacerdotes eius polluerunt san-
5 *ctum, iniuste egerunt contra legem.* ¶ *Domi-*
nus iustus in medio eius non faciet iniqui-
tatem: mane mane iudicium suum dabit in
lucem, & non abscondetur: nesciuit autem
6 *iniquus confusionem.* ¶ *Disperdidi gentes, &*
dissipati sunt anguli earum: desertas feci
B *vias eorum, dum non est qui transeat: de-*
solatæ sunt ciuitates eorum non remanente
7 *viro, neque vllo habitatore.* ¶ *Dixi, Atta-*
men timebis me, suscipies disciplinam: &
non peribit habitaculum eius, propter om-
nia in quibus visitaui eam: veruntamen
diluculo surgentes corruperunt omnes cogi-
8 *tationes suas.* ¶ *Quapropter expecta me dicit*
Dominus, in die resurrectionis meæ in fu-
turum, quia iudicium meum vt congregem
Gentes, & colligam regna: & effundam su-
per eos indignationem meam, omnem iram
furoris mei: ‖ *in igne enim zeli mei deuora-* Sup. 1. d. 18.
9 *bitur omnis terra.* ¶ *Quia tunc reddam po-*
pulis labium electum, vt inuocent omnes in
nomine Domini, & seruiant ei humero vno.
10 ¶ *Vltra flumina Aethiopiæ, inde supplices*
mei filij dispersorum meorum deferent mu-
11 *nus mihi.* ¶ *In die illa non confunderis su-*
per cunctis adinuentionibus tuis, quibus
præuaricata es in me: quia tunc auferam de
C *medio tui magniloquos superbiæ tuæ, & non*
adijcies exaltari amplius in monte sancto
12 *meo.* ¶ *Et derelinquam in medio tui popu-*
lum pauperem & egenum: & sperabunt in
13 *nomine Domini.* ¶ *Reliquiæ Israel non fa-*
cient iniquitatem, nec loquentur menda-
cium, & non inuenietur in ore eorum lin-
gua dolosa: quoniam ipsi pascentur & accu-
14 *babunt, & non erit qui exterreat.* ¶ *Lauda*
filia Sion, iubila Israel: lætare, & exulta in
15 *omni corde filia Ierusalem.* ¶ *Abstulit Domi-*
nus iudicium tuum, auertit inimicos tuos:
rex Israel Dominus in medio tui, non ti-
16 *mebis malum vltra.* ¶ *In die illa dicetur Ie-*
D *rusalem, Noli timere Sion, non dissoluantur*
17 *manus tuæ.* ¶ *Dominus Deus tuus in me-*
dio tui fortis, ipse saluabit: gaudebit super te
in

*& in lætitia, silebit in dilectione tua: * exul-
tabit super te in laude. ¶ Nugas qui a lege 18
recesserant, congregabo: quia ex te erant: vt
non vltra habeas super eis opprobrium. ¶ Ec- 19
ce ego interficiam omnes qui afflixerunt te
Mich.4. b.7 in tempore illo. ‖& saluabo claudicantem, &
eam quæ eiecta fuerat congregabo: & ponam
eos in laudem & in nomen, in omni terra
confusionis eorum. ¶ In tempore illo quo ad- 20
ducam vos, & in tempore quo congregabo
vos: dabo enim vos in nomen, & in laudem
omnibus populis terræ, cùm conuertero ca-
ptiuitatem vestram coram oculis vestris,
dicit Dominus.

PROPHETIA
AGGAEI.

CAPVT I.

1.Esd.6.a.1. e.13. IN ‖ anno secundo Darij regis in mense 1
sexto, in die vna mensis: factum est ver A
bum Domini in manu Aggæi prophetæ
ad Zorobabel filium Salathiel ducem Iu
da, & ad Iesum filium Iosedec sacerdotẽ ma-
gnum, dicens. ¶ Hæc ait Dominus exercituũ, 2
dicens. Populus iste dicit, Nondum venit tem
pus domus Domini ædificandæ. ¶ Et factum 3
est verbum Domini in manu Aggæi prophe-
tæ, dicens, ¶ Nunquid tempus vobis est vt ha 4
*vestris 2. bitetis in domibus * laqueatis, & domus ista
deserta? ¶ Et nunc hæc dicit Dominus exer- 5
cituum, Ponite corda vestra super vias ve- B
De.28.‖d.38 stras. ¶ ‖Seminastis multum, & intulistis pa 6
Mic.6.d.15. rum: comedistis, & non estis satiati: bibistis,
& non estis inebriati: operuistis vos, & non
estis calefacti: & qui mercedes congregauit,
misit eas in sacculum pertusum. ¶ Hæc dicit 7
Dominus exercituum, Ponite corda vestra
super vias vestras, ¶ ascendite in montem, 8
portate ligna, & ædificate domum: & acce-
ptabilis mihi erit, & glorificabor, dicit Do-
minus. ¶ Respexistis ad amplius, & ecce fa- 9
ctum est minus: & intulistis in domum, &
exsufflaui illud: quam ob causam, dicit Do- C
minus exercituum? quia domus mea deserta
est, & vos festinatis vnusquisque in domum
suam. ¶ Propter hoc super vos prohibiti sunt 10
cæli ne darent rorem, & terra prohibita est
ne daret germen suum, ¶ & vocaui siccita- 11
tem super terram, & super montes, & super
triticum, & super vinum, & super oleum, &
quæcunque profert humus, & super homines
& super iumenta, & super omnem laborem
manuum. ¶ Et audiuit Zorobabel filius Sa- 12
lathiel, & Iesus filius Iosedec sacerdos ma-
*Domini 4. gnus, & omnes reliquiæ populi vocem * Dei D
sui, & verba Aggæi prophetæ, sicut misit eum
Dominus Deus eorum ad eos: & timuit po-
pulus à facie Domini. ¶ Et dixit Aggæus 13
nuntius Domini de nuntijs Domini, populo
dicens: Ego vobiscum sum, dicit Dominus.
14 ¶ Et suscitauit Dominus spiritum Zoroba-
bel filij Salathiel ducis Iuda, & spiritum
Iesu filij Iosedec sacerdotis magni, & spiri-
tum reliquorum de omni populo: & ingressi
sunt: & faciebant opus in domo Domini ex-
ercituum Dei sui.

CAP. II.

1 IN die vicesima & quarta mensis in sexto
2 mense, in anno secundo Darij regis. ¶ In
A septimo mense, vicesima & prima mensis
factum est verbum Domini in manu Aggæi
3 prophetæ, dicens: ¶ Loquere ad Zorobabel fi-
lium Salathiel ducem Iuda, & ad Iesum fi-
lium Iosedec sacerdotem magnum, & ad re-
4 liquos populi, dicens: ¶ Quis in vobis est de-
relictus qui vidit domum istam in gloria
sua prima? & quid vos videtis hanc nunc?
nunquid non ita est, quasi non sit in oculis
5 vestris? ¶ Et nunc confortare Zorobabel, dicit
Dominus, & confortare Iesu fili Iosedec sa-
cerdos magne, & confortare omnis populus
terræ, dicit Dominus exercituum: & facite
(quoniã ego vobiscũ sum, dicit dominus ex-
6 ercituũ) ¶ verbum quod pepigi vobiscũ, cùm
egrederemini de terra Aegypti: & spiritus
meus erit in medio vestrûm: nolite timere.
7 ¶ Quia hæc dicit Dominus exercituũ, ‖Ad- He.12.g.26.
huc vnum modicum est, & ego commouebo
8 cælum & terram, & mare, & aridam. ¶ Et
B mouebo omnes gentes, ET VENIET
DESIDERATVS cunctis Gentibus:
& implebo domum istam gloria, dicit Domi-
9 nus exercituum. ¶ Meum est argentum: &
meum est aurum, dicit Dominus exercituũ.
10 ¶ Magna erit gloria domus istius nouissimæ
plus quàm primæ, dicit Dominus exercituũ:
& in loco isto dabo pacem, dicit Dominus ex-
11 ercituum. ¶ In vicesima & quarta noni men
sis, in anno secundo Darij regis, factum est
verbum Domini ad Aggæum prophetam, di-
12 cens: ¶ Hæc dicit Dominus exercituum, In-
13 terroga sacerdotes legem, dicens, ¶ Si tulerit
homo carnem sanctificatam in ora vestimen
ti sui, & tetigerit de summitate eius panem
aut pulmentum, aut vinum, aut oleum,
aut omnem cibum: nunquid sanctificabi-
tur? Respondentes autem sacerdotes, di-
14 xerunt, Non. ¶ Et dixit Aggæus: Si tetigerit
pollutus in anima, ex omnibus his, nun-
C quid contaminabitur? Et responderunt sa-
cerdotes, & dixerunt, Contaminabitur.
15 ¶ Et respondit Aggæus, & dixit, Sic populus
iste, & sic gens ista ante faciem meam, dicit
Dominus, & sic omne opus manuum eorum,
& omnia quæ obtulerunt ibi, contaminata
16 erunt. ¶ Et nunc ponite corda vestra, à die
hac & suprà antequam poneretur lapis su-
17 per lapidem in templo Domini. ¶ Cùm acce-
deretis ad aceruum viginti modiorum, &
fierent

sterent decem: & intraretis ad torcular, vt
exprimeretis quinquaginta lagenas, & fie-
Amos 4.c.9 bant viginti: ¶‖Percussi vos vento vrente 18
& aurugine, & grandine omnia opera ma-
nuum vestrarum: & non fuit in vobis qui
reuerteretur ad me dicit Dominus. ¶Ponite 19
corda vestra ex die ista & in futurum, a die D
vicesima & quarta noni mensis: a die qua
fundamenta iacta sunt templi Domini, po-
nite super cor vestrum. ¶Nunquid iam se- 20
men in germine est, & adhuc vinea, & ficus
& malogranatum & lignum oliuæ non flo-
ruit? ex die ista benedicam. ¶Et factum est 21
verbum Domini secundo ad Aggæum, in vi-
cesima & quarta mensis, dicens: ¶Loquere 22
ad Zorobabel ducem Iuda, dicens: Ego moue-
bo cælum pariter & terram. ¶Et subuertam 23
solium regnorum, & conteram fortitudinem
regni Gentium, & subuertam quadrigam
& ascensorem eius, & descendent equi, &
ascensores eorum, vir in gladio fratris sui.
¶In die illa dicit Dominus exercituum, as- 24
Ecc.49.c.13 sumam te ‖ Zorobabel fili Salathiel serue
meus, dicit Dominus, & ponam te quasi si-
gnaculum, quia te elegi, dicit Dominus ex-
ercituum.

PROPHETIA ZACHARIAE.

CAPVT I.

IN mense octauo in anno secundo Darij 1
factum est verbum Domini ad Zacha- A
riam filium Barachiæ filij Addo prophe-
tam, dicens: ¶Iratus est Dominus super 2
Mala.3.b.7. patres vestros iracundia. ¶Et dices ad eos: 3
Isa.21.b.8. Hæc dicit Dominus exercituum, ‖Conuerti-
31.c.6. mini ad me, ait Dominus exercituũ, & con-
45.d.22. uertar ad vos, dicit Dominus exercituum.
Ier.3.c.12. ¶Ne sitis sicut patres vestri, ‖ ad quos cla- 4
25.d.19. mabant prophetæ priores, dicentes: Hæc dicit
31.c.18. Dominus exercituum, ‖Conuertimini de vijs
Eze.18.g.30 vestris malis, & de cogitationibus vestris
20.a.7. pessimis: & non audierunt, neque attende-
33.c.11. runt ad me dicit Dominus. ¶Patres vestri 5
Ose.14.a.2. vbi sunt? & prophetæ nunquid in sempiter-
Ioel.2.c.12. num viuent? ¶Veruntamen verba mea & 6
legitima mea quæ mandaui seruis meis pro- B
phetis, nunquid non comprehenderunt patres
vestros, & conuersi sunt, & dixerunt, Sicut
cogitauit Dominus exercituum facere nobis
secundum vias nostras, & secundum adin-
uentiones nostras fecit nobis. ¶In die vice- 7
sima & quarta vndecimi mensis Sabath:
in anno secundo Darij factum est verbum
Domini ad Zachariam filium Barachiæ fi-
lij Addo prophetam, dicens. ¶Vidi per no- 8
ctem, & ecce, vir ascendens super equum
rufum, & ipse stabat inter myrteta, quæ e-
rant in profundo, & post eum equi rufi, va-
9 rij, & albi. ¶Et dixi, Quid sunt isti Domi-
ne mi? & dixit ad me angelus * qui loque- *Domini
batur in me, Ego ostendam tibi quid sint
10 hæc. ¶Et respondit vir qui stabat inter myr-
teta, & dixit, Isti sunt quos misit Dominus,
11 vt perambulent terram. ¶Et responderunt
angelo Domini, qui stabat inter myrteta, &
C dixerunt: Perambulauimus terram, & ecce
12 omnis terra habitatur & quiescit. ¶Et re-
spondit angelus Domini: & dixit, Domine
exercituum, vsquequo tu non misereberis
Ierusalem & vrbium Iuda, quibus iratus –.6.
13 es? iste iam septuagesimus annus est? ¶Et
respondit Dominus angelo qui loquebatur
14 in me verba bona, verba consolatoria. ¶Et
dixit ad me angelus qui loquebatur in me,
Clama, dicens: Hæc dicit Dominus exerci- Inf.8.a.2.
tuum, ‖Zelatus sum Ierusalem & Sion ze-
15 lo magno. ¶Et ira magna ego irascor super
gentes opulentas, quia ego iratus sum pa-
16 rum, ipsi vero adiuuerunt in malum. ¶Pro-
pterea hæc dicit Dominus, reuertar ad Ie-
rusalem in misericordijs, domus mea ædi-
ficabitur in ea, ait Dominus exercituum:
& perpendiculum extendetur super Ieru-
17 salem. ¶Adhuc clama, dicens, Hæc dicit Do-
minus exercituum, Adhuc affluent ciuita-
D tes meæ bonis: & consolabitur adhuc Do-
18 minus Sion, & eliget adhuc Ierusalem. ¶Et
leuaui oculos meos, & vidi: & ecce quatuor
19 cornua. ¶Et dixi ad angelum qui loqueba-
tur in me, Quid sunt hæc? Et dixit ad me,
Hæc sunt cornua quæ ventilauerunt Iu-
20 dam, & Israel, & Ierusalem. ¶Et osten-
21 dit mihi Dominus quatuor fabros. ¶Et di-
xi, Quid isti veniunt facere? Qui ait, di-
cens, Hæc sunt cornua quæ ventilauerunt
Iudam per singulos viros, & nemo eorum
leuauit caput suum: & venerunt isti deter-
rere ea, vt deijciant cornua gentium quæ le-
uauerunt cornu super terram Iuda vt di-
spergerent eam.

CAP. II.

1 ET leuaui oculos meos, & vidi: & ecce
A vir, & in manu eius funiculus menso-
2 rum. ¶Et dixi, quo tu vadis? Et dixit ad
me, Vt metiar Ierusalem, & videam quan-
ta sit latitudo eius, & quanta longitudo
3 eius. ¶Et ecce angelus qui loquebatur in me,
egrediebatur, & angelus alius egrediebatur
4 in occursum eius. ¶Et dixit ad eum, Curre,
loquere ad puerum istum, dicens, Absque
muro habitabitur Ierusalem præ multitu-
dine hominum & iumentorum in medio e-
5 ius. ¶Et ego ero ei, ait Dominus, murus
B ignis in circuitu: & in gloria ero in medio
6 eius. ¶O, ô fugite de terra Aquilonis, di-
cit Dominus, quoniam in quatuor ven-
7 tos cæli, dispersi vos, dicit Dominus. ¶O
Sion fuge quæ habitas apud filiam Babylo-

nis. ❡quia hae dicit Dominus exercituum, 8
Post gloriam misit me ad gentes qua spolia-
uerunt vos: qui enim tetigerit vos, tangit
*eius 2. pupillam oculi "mei': ❡quia ecce ego leuo ma 9
num meam super eos, & erunt prada his
qui seruiebant sibi: & cognoscetis quia Do-
minus exercituum misit me. ❡Lauda, & la- 10
tare filia Sion, quia ecce ego venio, & habi-
tabo in medio tui, ait Dominus. ❡Et appli- 11
cabuntur gentes multa ad Dominum in die
illa, & erunt mihi in populum, & habitabo
in medio tui: & scies quia Dominus exerci-
tuum misit me ad te. ❡Et possidebit Domi- 12
nus Iudam partem suam in terra sanctifi-
cata: & eliget adhuc Ierusalem. ❡Sileat om 13
nis caro a facie Domini: quia consurrexit de
habitaculo sancto suo.

CAP. III.

*7. ET ostendit mihi "Dominus' Iesum sacer- 1
dotem magnum stantem coram angelo A
Domini: & satan stabat a dextris eius, vt
aduersaretur ei. ❡Et dixit Dominus ad sa- 2
tan, Increpet Dominus in te satan: & incre-
pet Dominus in te, qui elegit Ierusalem:
nunquid non iste torris est, erutus de igne?
❡Et Iesus erat indutus vestibus sordidis: & 3
stabat ante faciem angeli. ❡Qui respondit, 4
& ait ad eos qui stabant coram se, dicens: B
Auferte vestimenta sordida ab eo. Et dixit
ad eum, Ecce abstuli a te iniquitatem tuam,
& indui te mutatorijs. ❡Et dixit, Ponite ci- 5
darim mundam super caput eius. Et posue-
runt cidarim mundam super caput eius, &
induerunt eum vestibus: & angelus Domi-
ni stabat. ❡Et contestabatur angelus Do- 6
mini Iesum, dicens: ❡Hac dicit Dominus ex- 7
ercituum, Si in vijs meis ambulaueris, & C
custodiam meam custodieris: tu quoque iu-
dicabis domum meam, & custodies atria
mea, & dabo tibi ambulantes [illegible] qui
nunc hic assistunt. ❡Audi Iesu sacerdos ma- 8
gne, tu & amici tui qui habitant coram te,
quia viri portendentes sunt. ecce enim ego
Inf. 5. d. 12. ADDVCAM SERVVM MEVM
Luc. 1. g. 78. ORIENTEM. ❡Quia ecce lapis quem 9
dedi coram Iesu: super lapidem vnum se-
ptem oculi sunt. ecce ego calabo sculpturam D
eius, ait Dominus exercituum: & auferam
iniquitatem terra illius in die vna. ❡In die 10
illa, dicit Dominus exercituum: vocabit
vir amicum suum subter vineam, & subter
ficum.

CAP. IIII.

ET reuersus est angelus qui loquebatur 1
in me: & suscitauit me, quasi virum A
qui suscitatur de somno suo. ❡Et dixit ad 2
me, Quid tu vides? & dixi, Vidi, & ecce, can
delabrum aureum totum, & lampas eius su
per caput ipsius: & septem lucerna eius su-
*& septē 6. per illud: & septem * infusoria lucernis qua
erant super caput eius. ❡Et dua oliua super 3
illud: vna à dextris lampadis, & vna à si-
4 nistris eius. ❡Et respondi, & aio ad ange-
lum qui loquebatur in me: dicēs, Quid sunt
5 hac, Domine mi? ❡Et respondit angelus qui
B loquebatur in me, & dixit ad me, Nunquid
nescis quid sunt hac: Et dixi, Non Domine
6 mi. ❡Et respondit, & ait ad me, dicens. Hoc
est verbum Domini ad Zorobabel, dicens:
Non in exercitu, nec in robore: sed in spiritu
7 meo, dicit Dominus exercituum. ❡Quis tu
C mons magne coram Zorobabel? in planum: &
educet lapidem primarium, & exaquabit
8 gratiam gratia eius. ❡Et factum est ver-
9 bum Domini ad me, dicens. ❡Manus Zoro-
babel fundauerunt domum istam, & ma-
nus eius perficient eam: & scietis quia Do-
10 minus exercituum misit me ad vos. ❡Quis
enim despexit dies paruos? & latabuntur &
videbunt lapidem stanneum in manu Zoro-
babel. Septem isti oculi sunt Domini, qui
11 discurrunt in vniuersam terram. ❡Et re-
spondi, & dixi ad eum, Quid sunt dua oliua
D ista ad dexteram candelabri, & ad sinistrā
12 eius? ❡Et respondi secundo, & dixi ad eum,
Quid sunt dua spica oliuarum, qua sunt iu-
xta duo rostra aurea, in quibus sunt suffu-
13 soria ex auro? ❡Et ait ad me, dicens: Nun-
quid nescis quid sunt hac? Et dixi, Non Do-
14 mine mi. ❡Et dixit, Isti sunt duo filij olei
"splendoris' qui assistunt dominatori vni- *5.
uersa terra.

CAP. V.

1 ET conuersus sum, & leuaui oculos meos:
2 & vidi, & ecce volumen volans. ❡Et
A dixit ad me, Quid tu vides? Et dixi, * Ego *Em
video volumen volans. longitudo eius vi-
ginti cubitorum, & latitudo eius decem cu-
3 bitorum. ❡Et dixit ad me, Hac est maledi-
ctio qua egreditur super faciem omnis terra:
quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, iudi-
cabitur: & omnis iurans, ex hoc similiter
4 iudicabitur. ❡Educam illud, dicit Dominus
exercituum: & veniet ad domum furis &
B ad domum iurantis in nomine meo men-
daciter: & commorabitur in medio domus
eius, & consumet "eum', & ligna eius, & *eam 8.
5 lapides eius. ❡Et egressus est angelus qui
loquebatur in me: & dixit ad me, Leua o-
culos tuos, & vide quid est hoc quod egredi-
6 tur. ❡Et dixi, Quidnam est? Et ait, Hac est
C amphora egrediens. Et dixit, "Hac' est ocu- *His 11.
7 lus eorum in vniuersa terra. ❡Et ecce talen
tum plumbi portabatur, & ecce mulier vna
8 sedens in medio amphora. ❡Et dixit, Hac
D est impietas. Et proiecit eam in medio am-
phora, & misit massam plumbeam in os e-
9 ius. ❡Et leuaui oculos meos, & vidi: & ecce,
dua mulieres egredientes, & spiritus in alis
earum, & habebant alas quasi alas miluie
& leuauerunt amphoram inter terram &
10 calum. ❡Et dixi ad angelum qui loqueba-
tur

tur in me. Quo ista deferunt amphoram?
¶ Et dixit ad me, Vt ædificetur ei domus in 11
terra Sennaar, & stabiliatur, & ponatur ibi
super basem suam.

CAP. VI.

ET conuersus sum, & leuaui oculos meos, 1
& vidi: & ecce, quatuor quadrigæ egre- A
dientes de medio duorum montium: & mon-
tes, montes ærei. ¶ In quadriga prima equi 2
rufi, & in quadriga secunda equi nigri: ¶ & 3
in quadriga tertia equi albi, & in quadri-
& ga quarta equi varij fortes. ¶ Et respondi, 4
& dixi ad angelum qui loquebatur in me.
Quid sunt hæc Domine mi? ¶ Et respondit 5
angelus, & ait ad me, Isti sunt quatuor
venti cæli, qui egrediuntur vt stent coram
dominatore omnis terræ. ¶ In qua erant e- 6
qui nigri, egrediebantur in terram Aquilo-
nis: & albi egressi sunt post eos: & varij e- B
gressi sunt ad terram Austri. ¶ Qui autem 7
erant robustissimi, exierunt, & quærebant
ire & discurrere per omnem terram. Et di-
xit. Ite, perambulate terram, & perambu-
lauerunt terram. ¶ Et vocauit me, & locu- 8
tus est ad me, dicens: Ecce, qui egrediuntur
in terram Aquilonis, requiescere fecerunt spi
ritum meum in terra Aquilonis. ¶ Et factū 9
est verbum Domini ad me, dicens. ¶ Sume a 10
transmigratione ab Holdai, & a Tobia, & ab
Idaia: & venies tu in die illa, & intrabis
domum Iosiæ filij Sophoniæ, qui venerunt de C
Babylone. ¶ Et sumes aurum & argentum, 11
& facies coronas: & pones in capite Iesu filij
Iosedec sacerdotis magni, ¶ & loqueris ad 12
eum, dicens: Hæc ait Dominus exercituum,
Sup.3.c.8. dicēs: ‖ ECCE VIR ORIENS NO- D
Luc.1.g.78. MEN EIVS: & subter eum orietur, &
ædificabit templum Domino. ¶ Et ipse ex- 13
truet templum Domino: & ipse portabit glo-
riam, & sedebit, & dominabitur super solio
suo: & erit sacerdos super solio suo, & consi-
lium pacis erit inter illos duos. ¶ Et coronæ 14
erunt Helem, & Tobiæ, & Idaiæ, & Hen fi-
lio Sophoniæ, memoriale in templo Domini.
¶ Et qui procul sunt, venient, & ædifica- 15
bunt in templo Domini, & scietis quia Do-
minus exercituum misit me ad vos. Erit au-
tem hoc, si auditu audieritis vocem Domini
Dei vestri.

CAP. VII.

ET factum est in anno quarto Darij re- 1
gis, factum est verbum Domini ad Za- A
chariam, in quarta mensis noni, qui est Ca-
sleu. ¶ Et miserunt ad domum Dei Sarasar 2
& Rogom-melech, & viri qui erant cum eo,
ad deprecandam faciem Domini, ¶ vt dice- 3
rent sacerdotibus domus Domini exercituū
& prophetis, loquentes, Nunquid flendum
est mihi in quinto mense, vel sanctificare
me debeo, sicut iam feci multis annis? ¶ Et 4
factum est verbum Domini exercituum ad
5 me, dicens: ¶ Loquere ad omnem populum
B terræ, & ad sacerdotes, dicens: ‖ Cum ieiuna- Esa.58.a.5.
retis, & plangeretis in quinto & septimo
per hos septuaginta annos: nunquid ieiuniū
6 ieiunastis mihi? ¶ & cum comedistis & bi-
bistis: nunquid non vobis comedistis, & vo-
7 bismetipsis bibistis? ¶ Nunquid non sunt
verba, quæ loquutus est Dominus in manu
prophetarum priorum, cum adhuc Ierusa-
lem habitaretur, & esset opulenta, ipsa &
vrbes in circuitu eius, & ad Austrum, & in
8 campestribus habitaretur? ¶ Et factum est
verbum Domini ad Zachariam, dicens:
9 ¶ Hæc ait Dominus exercituum, dicens, Iu-
C dicium verum iudicate, & misericordiam &
miserationes facite vnusquisque cum fra-
10 tre suo. ¶ ‖ Et viduam & pupillam, & ad- Ex.22.d.22.
uenam, & pauperem nolite calumniari: & Esa.1.f.23.
malū vir fratri suo non cogitet in corde suo. Ier.5.g.28.
11 ¶ Et noluerunt attendere, & auerterunt sca
palam recedentes: & aures suas aggrauaue-
12 runt, ne audirent. ¶ Et cor suum posuerunt
vt adamantem, ne audirent legem & verba
quæ misit Deus exercituum in spiritu suo
D per manum prophetarum priorum: & facta
est indignatio magna a Domino exercituum.
13 ¶ Et factum est sicut locutus est, & *non au- *sicut
dierunt: sic clamabunt, & non exaudiam, di-
14 cit Dominus exercituum. ¶ Et dispersi eos per
omnia regna quæ nesciunt: & terra desolata
est ab eis, eo quod non esset transiens & re-
uertens: & posuerunt terram desiderabilem
in desertum.

CAP. VIII.

1 ET factum est verbum Domini exerci-
2 tuum, dicens. ¶ Hæc dicit Dominus exer-
A cituum, ‖ Zelatus sum Sion zelo magno, & Sup.1.c.14.
3 indignatione magna zelatus sum eam. ¶ Hæc
dicit Dominus exercituum, Reuersus sum ad
Sion, & habitabo in medio Ierusalem: &
vocabitur Ierusalem, Ciuitas veritatis, &
Mons Domini exercituum, mons sanctifica-
4 tus. ¶ Hæc dicit Dominus exercituum Adhuc
habitabunt senes, & anus in plateis Ierusa-
lem: & viri baculus in manu eius præ mul
5 titudine dierum. ¶ Et plateæ ciuitatis com- -.6.
plebuntur infantibus, & puellis ludentibus
6 in plateis eius. ¶ Hæc dicit Dominus exerci-
tuum, Si videbitur difficile in oculis reli-
quiarum populi huius in diebus illis, nun-
quid in oculis meis difficile erit, dicit Domi-
7 nus exercituum? ¶ Hæc dicit Dominus ex-
ercituum: Ecce ego saluabo populum meum
de terra orientis, & de terra occasus solis.
8 ¶ Et adducam eos, & habitabunt in me-
dio Ierusalem: & erunt mihi in populum, &
ego ero eis in Deum in veritate & in iusti-
9 tia. ¶ Hæc dicit Dominus exercituū, Confor-
B tentur manus vestræ qui auditis in his die-
bus sermones istos per os prophetarum in die
qua fundata est domus Domini exercituum,
10 vt templum ædificaretur. ¶ Siquidem ante

dies illos merces hominũ non erat, nec mer-
ces iumentorum erat, neque introeunti, ne-
que exeunti erat pax pręt tribulatione: & di-
misi omnes homines vnumquemque contra
proximum suũ. ¶ Nunc autem non iuxta dies 11
priores ego faciã reliquijs populi huius dicit
Dominus exercituum, ¶ sed semen pacis e- 12
rit: vinea dabit fructũ suum, & terra dabit
germen suum, & cęli dabunt rorem suum: &
possidere faciam reliquias populi huius vni-
uersa hęc. ¶ Et erit: sicut eratis maledictio 13
in Gentibus, domus Iuda & domus Israel: C
sic saluabo vos, & eritis benedictio: nolite ti-
mere, confortentur manus vestrę. ¶ Quia 14
hęc dicit Dominus exercituum, Sicut cogi-
taui vt affligerem vos, cùm ad iracundiam
prouocassent patres vestri me, dicit Domi-
nus*, & non sum misertus: ¶ sic conuersus 15 — *exercituũ 5.
cogitaui in diebus istis vt benefaciam do-
mui Iuda & Ierusalem: nolite timere. ¶ Hęc 16
sunt ergo verba quę facietis, ‖ Loquimini — Eph.4.f.25.
veritatem vnusquisque cum proximo suo.
veritatem & iudicium pacis iudicate in por-
tis vestris. ¶ Et vnusquisque malum contra 17
amicum suum ne cogitetis in cordibus ve-
stris, & iuramentum mendax ne diligatis:
omnia enim hęc sunt quę odi, dicit Domi-
nus. ¶ Et factum est verbum Domini exer- 18
cituum ad me, dicens, ¶ Hęc dicit Dominus 19
exercituum, Ieiunium quarti, & ieiunium
quinti, & ieiunium septimi, & ieiunium de- D
cimi erit domui Iuda in gaudium & lętitiã
& in solennitates pręclaras: veritatem tan-
tum & pacem diligite. ¶ Hęc dicit Dominus 20
exercituũ, Vsquequo veniant populi, & ha-
bitent in ciuitatibus multis, ¶ & vadant 21
habitatores vnus ad alterum, dicentes, Ea-
mus & deprecemur faciem Domini, & quę-
ramus Dominum exercituum, vadam etiam
ego. ¶ Et venient populi multi & gentes ro- 22
busta ad quęrendum Dominum exercituum
in Ierusalem, & deprecandam faciem Domi-
ni. ¶ Hęc dicit Dominus exercituum, In die- 23
bus illis, in quibus apprehendent decem ho-
mines ex omnibus linguis Gentium, & ap-
prehendent fimbriam viri Iudęi, dicentes,
Ibimus vobiscum: audiuimus enim quoniam
Deus vobiscum est.

CAP. IX.

ONus verbi Domini in terra Hadrach 1
& Damasci requiei eius: quia Domini A
est oculus hominis, & omnium tribuum Is-
rael. ¶ Emath quoque in terminis eius, & 2
Tyrus, & Sidon: assumpserunt quippe sibi sa-
pientiam valde. ¶ Et ędificauit Tyrus mu- 3
nitionem suam, & coaceruauit argentum
quasi humum, & aurum vt lutum platea-
rum. ¶ Ecce Dominus possidebit eam, & per- 4
cutiet in mari fortitudinẽ eius, & hęc igni
deuorabitur. ¶ Videbit Ascalon, & timebit: 5
& Gaza, & dolebit nimis: & Accaron, quo-
niam confusa est spes eius: & peribit rex de
6 Gaza, & Ascalon non habitabitur. ¶ Et se-
debit separator in Azoto, & disperdam su-
7 perbiam Philisthinorum. ¶ Et auferam san-
guinem eius de ore eius, & abominationes
B eius de medio dentium eius: & relinquetur
etiam ipse Deo nostro, & erit quasi dux in
8 Iuda, & Accaron quasi Iebusęus. ¶ Et cir-
cundabo domum meam ex his qui militant
mihi euntes & reuertentes, & non transibit
super eos vltrà exactor: quia nunc vidi in
9 oculis meis. ¶ ‖ Exulta satis filia Sion, iu- — Esa.62.d.11.
bila filia Ierusalẽ: ECCE REX TVVS — Mat 21.a.5.
veniet tibi iustus & saluator: ipse pauper
& ascendens super * asinum ' & super pul- — *asinam
10 lum filium asinę. ¶ Et * disperdam ' quadri- — *dispergã 1
gam ex Ephraim, & equum de Ierusalem,
C & dissipabitur arcus belli: & loquetur pa-
cem Gentibus, & potestas eius à mari vs-
que ad mare, & à fluminibus vsque ad fi-
11 nes terrę. ¶ Tu quoque in sanguine testa-
menti tui emisisti vinctos tuos de lacu in
12 quo non est aqua. ¶ Conuertimini ad muni-
tionem vincti spei, hodie quoque annuntiãs
13 duplicia reddam tibi. ¶ Quoniã extendi mi-
hi Iudam quasi arcum, impleui Ephraim &
suscitabo filios tuos Sion super filios tuos
Gręcia, & ponam te quasi gladium fortium.
14 ¶ Et Dominus Deus super eos videbitur, &
exibit vt fulgur iaculum eius: & Dominus
Deus in tuba canet, & vadet in turbine Au-
15 stri. ¶ Dominus exercituum proteget eos: &
D deuorabunt, & subijcient lapidibus fundę:
& bibentes inebriabuntur quasi à vino, &
replebuntur vt phiala, & quasi cornua al-
16 taris. ¶ Et saluabit eos Dominus Deus eorũ
in die illa, vt gregem populi sui: quia lapi-
des sancti eleuabuntur super terram eius.
17 ¶ Quid enim bonum eius est, & quid pul-
chrum eius nisi frumentum electorum, & vi-
num germinans virgines?

CAP. X.

1 PEtite à Domino pluuiam in tempore se-
A rotino, & Dominus faciet niues, & plu-
uiam imbris dabit eis, singulis herbam in
2 agro. ¶ Quia simulachra locuta sunt inuti-
le, & diuini viderunt mendacium, & som-
niatores locuti sunt frustrà: vanè consola-
bantur: idcirco abducti sunt quasi grex: af-
3 fligentur, quia non est eis pastor. ¶ Super pa-
stores iratus est furor meus, & super hircos
B visitabo: quia visitauit Dominus exercituũ
gregẽ suum, domum Iuda, & posuit eos quasi
4 equum glorię suę in bello. ¶ Ex ipso angulus,
ex ipso paxillus, ex ipso arcus prælij, ex ipso
5 egredietur omnis exactor simul. ¶ Et erunt
quasi fortes, conculcantes lutum viarum in
prælio: & bellabunt, quia Dominus cum eis:
6 & confundentur ascensores equorum. ¶ Et
confortabo domum Iuda, & domum Ioseph
saluabo: & conuertam eos, quia miserebor
eorum:

eorum: & erunt sicut fuerunt quando non
proieceram eos: ego enim Dominus Deus eo-
rum, & exaudiam eos. ℣ Et erunt quasi for- 7
tes Ephraim, & lætabitur cor eorum quasi a C
vino: & filij eorum videbunt, & lætabun-
tur, & exultabit cor eorum in Domino. ℣ Si- 8
bilabo eis, & congregabo illos, quia redemi
eos: & multiplicabo eos sicut ante fuerant
multiplicati. ℣ Et seminabo eos in populis, & 9
de longe recordabuntur mei: & viuent cum
filijs suis, & reuertentur. ℣ Et reducam eos de 10
terra Aegypti, & de Assyrijs congregabo eos:
& ad terram Galaad & Libani adducam
eos: & non inuenietur eis locus, ℣ & transi- 11
bit in maris freto, & percutiet in mari flu- D
ctus, & confundentur omnia profunda flu-
minis: & humiliabitur superbia Assur, &
sceptrum Aegypti recedet. ℣ Confortabo eos 12
in Domino, & in nomine eius ambulabunt:
dicit Dominus.

CAP. XI.

Aperi Libane portas tuas, & comedat 1
ignis cedros tuas. ℣ Vlula abies, quia ce- 2
cidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt: A
vlulate quercus Basan, quoniam succisus est
saltus munitus. ℣ Vox vlulatus pastorum, 3
quia vastata est magnificentia eorum: vox
rugitus leonum, quoniam vastata est super-
bia Iordanis. ℣ Hæc dicit Dominus Deus 4
meus, Pasce pecora occisionis, ℣ quæ qui posse- 5
derant, occidebant, & non dolebant: & ven-
debant ea, dicentes, Benedictus Dominus: di-
uites facti sumus: & pastores eorum non
parcebant eis. ℣ Et ego non parcam vltra su 6
per habitantes terram, dicit Dominus: ecce
ego tradam homines, vnumquemque in ma
nu proximi sui, & in manu regis sui: &
concident terram, & non eruam de manu
eorum. ℣ Et pascam pecus occisionis propter 7
hoc ô pauperes gregis: & assumpsi mihi duas B
virgas, vnam vocaui Decorem, & alteram
vocaui Funiculum: & paui gregem. ℣ Et 8
succidi tres pastores in mense vno, & con-
tracta est anima mea in eis: siquidem &
anima eorum variauit in me. ℣ Et dixi, 9
Ezec.15.a.2. Non pascam vos: ‖ quod moritur, moriatur:
& quod succiditur, succidatur, & reliqui de-
uorent vnusquisque carnem proximi sui.
℣ Et tuli virgam meam quæ vocabatur De- 10
cus, & abscidi eam, vt irritum facerem fœ- C
dus meum quod percussi cum omnibus popu-
lis. ℣ Et in irritum deductum est in die il- 11
la: & cognouerunt sic pauperes gregis qui
custodiunt mihi, quia verbum Domini est.
℣ Et dixi ad eos, Si bonum est in oculis 12
vestris, afferte mercedem meam: & si non,
Mat.27.a.9. quiescite. ‖ Et appenderunt mercedem
meam triginta argenteos. ℣ Et dixit Domi- 13
nus ad me, Proijce illud ad statuarium de-
corum pretium quo appretiatus sum ab eis.
℣ Et tuli triginta argenteos: & proieci illos

14 in domum Domini, ad statuarium. ℣ Et
præscidi virgam meam secundam, quæ ap-
pellabatur Funiculus, vt dissoluerem ger-
15 manitatem inter Iudam & Israel. ℣ Et di-
D xit Dominus ad me, Adhuc sume tibi vasa
16 pastoris stulti. ℣ Quia ecce ego suscitabo pa-
storem in terra, qui derelicta non visitabit,
dispersum non quæret, & contritum non sa-
nabit, & id quod stat, non enutriet, & carnes
pinguium comedet, & vngulas eorum dissol-
17 uet. ℣ O pastor & idolum, derelinquens gre-
gem: gladius super brachium eius, & super
oculum dextrum eius: brachium eius aridi-
tate siccabitur, & oculus dexter eius tene-
brescens obscurabitur.

CAP. XII.

1 Onus verbi Domini super Israël. Dicit
A Dominus extendens cælum, & fundans
terram, & fingens spiritum hominis in eo.
2 ℣ Ecce, ego ponam Ierusalem superliminare
crapulæ omnibus populis in circuitu: sed &
3 Iuda erit in obsidione contra Ierusalem. ℣ Et
erit in die illa, ponam Ierusalem lapidem o-
neris cunctis populis: omnes qui leuabunt
eam, concisione lacerabuntur: & colligentur
4 aduersus eam omnia regna terræ. ℣ In die
B illa dicit Dominus, percutiam omnem e-
quum in stuporem, & ascensorem eius in a-
mentiam: & super domum Iuda aperiam o-
culos meos, & omnem equum populorum
5 percutiam cæcitate. ℣ Et dicent duces Iuda
in corde suo, Confortentur mihi habitatores
Ierusalem in Domino exercituum Deo eo-
6 rum. ℣ In die illa ponam duces Iuda sicut
caminum ignis in lignis, & sicut "facem" "fascem 4.
ignis in fœno: & deuorabunt ad dexteram
& ad sinistram omnes populos in circuitu:
& habitabitur Ierusalem rursus in loco suo
7 in Ierusalem. ℣ Et saluabit Dominus ta-
B bernacula Iuda, sicut in principio: vt non
magnifice glorietur domus Dauid, & gloria
8 habitantium Ierusalem contra Iudam. ℣ In
C die illa proteget Dominus habitatores Ieru-
salem, & erit qui offenderit ex eis in die il-
la, quasi Dauid: & domus Dauid quasi Dei,
sicut angelus Domini in conspectu "eorum". "eius
9 ℣ Et erit in die illa: quæram conterere
omnes gentes quæ veniunt contra Ierusa-
10 lem. ℣ Et effundam super domum Dauid, &
super habitatores Ierusalem spiritum gratiæ
& precum: & ‖ aspicient ad me quem confi- Ioh. 19.g.37
xerunt: & plangent eum planctu quasi super
vnigenitum, et dolebunt super eum vt dole-
11 ri solet in morte primogeniti. ℣ In die illa ma
gnus erit planctus in Ierusalem, ‖ sicut plan- 2.Pa.35.d.22
12 ctus Adadremmon in campo Mageddon. ℣ Et
D planget terra: familiæ & familiæ seorsum:
familia domus Dauid seorsum, & mulieres
13 eorum seorsum: ℣ familia domus Nathan se-
orsum, & mulieres eorum seorsum: familia
domus Leui seorsum, & mulieres eorũ seor-

 sum:

ſum : familia Semei ſeorſum , mulieres eorum ſeorſum. ¶Omnes familiæ reliquæ, fa- 14
milia & familia ſeorſum , & mulieres eorum ſeorſum.

CAP. XIII.

IN die illa erit fons patens domui Dauid & 1
habitantibus Ieruſalem : in ablutionem A
Eze.30. d.31 *peccatoris & menſtruatæ . ¶Et* ‖ *erit in die* 2
illa, dicit Dominus exercituum , Diſperdam
nomina idolorum de terra, & non memorabuntur vltrà: & pſeudoprophetas , & ſpiri-
tum immundum auferam de terra . ¶Et e- 3
rit: cùm prophetauerit quiſpiam vltra , dicent ei pater eius & mater eius qui genue-
runt eum , Non viues, quia mendacium lo- B
cutus es in nomine Domini, & configẽt eum
pater eius & mater eius, genitores eius cùm
prophetauerit. ¶Et erit in die illa , confun- 4
dentur prophetæ vnuſquiſque ex viſione
ſua cùm prophetauerit, nec operientur pallio
ſaccino, vt mentiantur: ¶ſed dicet, Non ſum 5
propheta, homo agricola ego ſum : quoniam
Adam exemplum meum ab adoleſcentia C
mea . ¶Et dicetur ei , Quid ſunt plagæ iſtæ 6
in medio manuum tuarum ? Et dicet , His
plagatus ſum in domo eorum qui diligebant
me . ¶ Phramea ſuſcitare ſuper paſtorem 7
meum , & ſuper virum cohærentem mihi,
Mat.26.c.31. *dicit Dominus exercituum:* ‖ *percute paſto-*
Ma.14.c.27. *rem, & diſpergentur oues: & conuertam ma*
num meam ad paruulos. ¶Et erunt in omni 8
"diſpergentur" *terra, dicit Dominus, partes duæ in ea* " *di-* D
ſperdentur' & deficient: & tertia pars relin
quetur in ea . ¶ Et ducam tertiam partem 9
per ignem, & vram eos ſicut vritur argentum : & probabo eos ſicut probatur aurum.
Ipſe vocabit nomen meum, & ego exaudiam
*& *eum. *Dicam, Populus meus es , & ipſe di-*
cet, Dominus Deus meus.

CAP. XIIII.

ECce veniens dies Domini : & diuiden- 1
tur ſpolia tua in medio tui. ¶Et congre- 2
gabo omnes gentes ad Ieruſalem in prælium. A
& capietur ciuitas , & vaſtabuntur domus,
& mulieres violabuntur: & egredietur media pars ciuitatis in captiuitatem , & reli-
quum populi non auferetur ex vrbe . ¶ Et 3
egredietur Dominus , & præliabitur contra
gentes illas ſicut præliatus eſt in die certa-
minis. ¶Et ſtabunt pedes eius in die illa ſu- 4
per Montem oliuarum qui eſt contra Ieruſalem ad Orientem , & ſcindetur Mons oli-
uarum ex media parte ſui ad Orientem &
ad Occidentem prærupto grandi valde , &
ſeparabitur medium montis ad Aquilonem,
& medium eius ad Meridiem . ¶Et fugietis 5
ad vallem montium eorum , quoniam con- B
iungetur vallis montium vſque ad proxi-
Amos 1.a.1. *mum: & fugietis ſicut fugiſtis* ‖ *à facie ter-*
ræmotus in diebus Oziæ regis Iuda: & ve-
niet Dominus Deus meus omneſque ſancti
6 *cum eo. ¶Et erit in die illa: non erit lux, ſed*
7 *frigus & gelu . ¶ Et erit dies vna quæ nota*
eſt Domino, non dies neque nox: & in tem-
8 *pore veſperi erit lux . ¶ Et erit in die illa:*
exibunt aquæ viuæ de Ieruſalem : medium
earum ad mare orientale, & medium earum
ad mare nouiſſimum in æſtate & in hyeme
9 *erunt. ¶Et erit Dominus rex ſuper omnem*
terram: in die illa erit Dominus vnus , &
10 *erit nomen eius vnum. ¶Et reuertetur omnis terra vſque ad deſertum , de colle Rem-*
mon ad Auſtrum Ieruſalem: & exaltabitur,
& "*habitabit' in loco ſuo , à porta Ben-ia-* "habitabitur"
min vſque ad locum portæ prioris **vſque ad*
portam angulorum: & à turre Hananeel vſ *&
11 *que ad torcularia regis . ¶Et habitabunt in*
ea, & anathema non erit amplius: ſed ſede-
12 *bit Ieruſalem ſecura. ¶Et hæc erit plaga qua*
C *percutiet Dominus omnes gentes quæ pu-*
gnauerunt aduerſus Ieruſalem. Tabeſcet caro vniuſcuiuſque ſtantis ſuper pedes ſuos, &
oculi eius contabeſcent in foraminibus ſuis,
13 *& lingua eorum contabeſcet in ore ſuo . ¶In*
die illa erit tumultus Domini magnus in
eis: & apprehendet vir manum proximi ſui,
& conſeretur manus eius ſuper manum pro-
14 *ximi ſui. ¶Sed & Iudas pugnabit aduerſus*
Ieruſalem : & congregabuntur diuitiæ omnium gentium in circuitu, aurum & argen-
15 *tum, & veſtes multæ ſatis. ¶Et ſic erit ruina equi & muli & cameli & aſini , & om-*
nium iumentorum quæ fuerint in caſtris il-
16 *lis, ſicut ruina hæc . ¶ Et omnes qui reliqui*
fuerint de vniuerſis gentibus quæ venerũt
contra Ieruſalem, aſcendent ab anno in annum , vt adorent regem Dominum exerci-
tuum, & celebrent feſtiuitatem tabernacu-
17 *lorum . ¶ Et erit: qui non aſcenderit de familiis terræ ad Ieruſalem , vt adoret regem*
Dominum exercituum, non erit ſuper eos im
18 *ber. ¶Quod & ſi familia Aegypti non aſcen-*
D *derit: & non venerit: nec ſuper eos erit , ſed*
erit ruina qua percutiet dominus omnes gen
tes quæ non aſcenderint ad celebrandam fe-
19 *ſtiuitatem tabernaculorum . ¶Hoc erit peccatum Aegypti, & hoc peccatum omnium gen*
tium quæ non aſcenderint ad celebrandam
20 *feſtiuitatem tabernaculorum . ¶ In die illa*
erit quod ſuper frenum equi eſt, ſanctum Do
mino: & erunt lebetes in domo Domini quaſi
21 *phialæ coram altari. ¶Et erit omnis lebes in*
Ieruſalem, & in Iuda ſanctificatus Domino
exercituum : & venient omnes immolantes,
& ſument ex eis, & coquent in eis , & non
erit mercator vltrà in domo Domini exercituum in die illa.

PRO-

PROPHETIA MALACHIAE.

CAPVT I.

ONVS verbi Domini ad Israël in 1
propheta. manu Malachiæ. ¶ Dilexi vos, di- 2
cit Dominus: & dixistis, In quo A
dilexisti nos? Nonne frater erat
Rom.9.c.13. Esau Iacob, dicit Dominus, ‖ & dilexi Iacob.
*Seir ¶ Esau autem odio habui: & posui * montes 3
eius in solitudinem, & hæreditatem eius in
dracones deserti. ¶ Quod si dixerit Idumæa, 4
Destructi sumus, sed revertentes ædificabi-
mus quæ destructa sunt, hæc dicit Dominus
exercituum. Isti ædificabunt, & ego destruã:
& vocabuntur termini impietatis, & popu-
lus cui iratus est Dominus usque in æter-
num. ¶ Et oculi vestri videbunt: & vos di- 5
cetis: Magnificetur Dominus super terminũ
Israël. ¶ Filius honorat patrem, & servus do- 6
minum suum: si ergo pater ego sum, ubi est B
honor meus? & si dominus ego sum, ubi est
timor meus, dicit Dominus exercituum?
ad vos ô sacerdotes, qui despicitis nomen
meum, & dixistis: In quo despeximus nomen
tuum? ¶ Offertis super altare meum panem 7
pollutum: & dicitis, In quo polluimus te? In
eo quod dicitis, Mensa Domini despecta est.
¶ Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne 8
malum est: & si offeratis claudum & lan-
guidũ, nonne malum est? offer illud duci tuo, C
si placuerit ei, aut si susceperit faciem suam,
dicit Dominus exercituum. ¶ Et nunc depre- 9
camini vultum Dei, ut misereatur vestri
(de manu enim vestra factum est hoc) si
quo modo suscipiat facies vestras, dicit Do-
minus exercituum. ¶ Quis est in vobis qui 10
claudat ostia, & incendat altare meum gra-
tuito? non est mihi voluntas in vobis, dicit
Dominus exercituum: & munus non susci-
Psa.112.a.3. piam de manu vestra. ¶ ‖ Ab ortu enim solis 11
usque ad Occasum, magnum est nomen meũ
in Gentibus, & in omni loco sacrificatur, &
offertur nomini meo oblatio munda: quia
magnum est nomen meum in Gentibus, di-
cit Dominus exercituum. ¶ Et vos polluistis 12
illud in eo quod dicitis, Mensa Domini con- D
taminata est: & quod superponitur, contem-
ptibile est cum igne qui illud devorat. ¶ Et 13
dixistis, Ecce de labore, & exufflastis illud,
dicit Dominus exercituum, & intulistis de
rapinis claudum & languidum, & intulistis
munus. nunquid suscipiã illud de manu ve-
stra, dicit Dominus? ¶ Maledictus dolosus, 14
qui habet in grege suo masculum, & votum
faciens immolat debile Domino: quia rex
magnus ego, dicit Dominus exercituum, &
nomen meum horribile in Gentibus.

CAP. II.

1 ET nunc ad vos mandatum hoc ô sacer-
2 dotes. ¶ ‖ Si nolueritis audire, & si no- Le.26.b.14.
A lueritis ponere super cor ut detis gloriam De.28.b.15.
nomini meo, ait Dominus exercituum, mit-
tam in vos egestatem, & maledicam bene-
dictionibus vestris, & maledicam illis: quo-
3 niam non posuistis super cor. ¶ Ecce ego pro-
iiciam vobis brachium, & dispergam super
vultum vestrum stercus solennitatum ve-
4 strarum & assumet vos secum. ¶ Et scietis
quia misi ad vos mandatum istud: ut esset
pactum meum cum Levi, dicit Dominus
5 exercituum. ¶ Pactum meum fuit cum eo vi-
tæ & pacis. & dedi ei timorem, & timuit
6 me, & à facie nominis mei pavebat. ¶ Lex
B veritatis fuit in ore eius, & iniquitas non
est inventa in labiis eius: in pace & in æqui-
tate ambulavit mecum, & multos avertit ab
7 iniquitate. ¶ Labia enim sacerdotis custo-
dient scientiam, & legem requirent ex ore
eius: quia angelus Domini exercituum est.
8 ¶ Vos autem recessistis de via, & scandali-
zastis plurimos in lege: irritum fecistis pa-
ctum Levi, dicit Dominus exercituum.
9 ¶ Propter quod & ego dedi vos contemptibi-
les, & humiles omnibus populis, sicut non
servastis vias meas, & accepistis faciem in
10 lege. ¶ ‖ Nunquid non pater unus omnium Mat.23.b.9.
nostrũm? nunquid non Deus unus creavit Eph.4.a.5.
nos? quare ergo despicit unusquisque * no- *vestrũm
strũm fratrem suum, violans pactum pa-
11 trum nostrorum? ¶ Transgressus est Iuda, &
C abominatio facta est in Israël & in Ierusa-
lem: quia contaminavit Iudas sanctificatio-
nem Domini, quam dilexit, & habuit filiam
12 Dei alieni. ¶ Disperdet Dominus virum qui
fecerit hoc, magistrũ & discipulum de * ta- *tabernacu-
bernaculis Iacob, ‖ & offerentem munus Do- culo
13 mino exercituum. ¶ Et hoc rursum fecistis, Am.5.f.22.
operiebatis lachrymis altare Domini, fletu
& mugitu, ita ut non respiciam ultra, ad
sacrificium, nec accipiam placabile quid de
14 manu vestra. ¶ Et dixistis, Quam ob cau-
sam? quia Dominus testificatus est inter te
& uxorem pubertatis tuæ, quam tu despe-
xisti. & hæc particeps tua, & uxor fœderis
15 tui. ¶ Nonne unus fecit, & residuum spiri-
D tus eius est? Et quid unus quærit, nisi se-
men Dei? Custodite ergo spiritum vestrum,
& uxorem adolescentiæ tuæ noli despicere.
16 ¶ Cùm odio habueris, dimitte, dicit Domi-
nus Deus Israël: operiet autem iniquitas ve-
stimentum eius, dicit Dominus exercituum.
custodite spiritum vestrum, & nolite despi-
17 cere. ¶ Laborare fecistis Dominum in ser-
monibus vestris. Et dixistis, In quo eum fe-
cimus laborare? In eo quod dicitis, Omnis
qui facit malum, bonus est in conspectu Do-
mini, & tales ei placent: aut certe ubi est
Deus iudicii?

CAP. III.

Mat.11.b.10 Ecce ego mitto angelum meum, & pra- 1
Mar.1.a.2. parabit viam ante faciem meam. Et A
Luc.1.b.17. statim veniet ad templum suum Dominator
& 7.d.27. quem vos quaritis, & angelus testamenti,
Ps.131.d.17. quem vos vultis. Ecce venit, dicit Domi-
nus exercituum: & quis poterit cogitare 2
diem aduentus eius? & quis stabit ad vi-
dendum eum? Ipse enim quasi ignis con-
flans, & quasi herba fullonum: & sedebit 3
conflans & emundans argentum, & purga-
bit filios Leui, & colabit eos quasi aurum
& quasi argentum, & erunt Domino offe-
rentes sacrificia in iustitia. Et placebit Do 4
mino sacrificium Iuda, & Ierusalem sicut
dies seculi & sicut anni antiqui. Et acce- 5
dam ad vos in iudicio, & ero testis velox
maleficis, & adulteris, & periuris, & qui
* & humi- calumniantur mercedem mercenarij, * vi-
liant duas & pupillos, & opprimunt peregrinum, B
nec timuerunt me, dicit Dominus exerci-
tuum. Ego enim Dominus, & non mutor: 6
& vos filij Iacob non estis consumpti. A 7
diebus enim patrum vestrorum recessistis a
Zach.1.a.3. legitimis meis, & non custodistis. Reuer-
timini ad me, & reuertar ad vos, dicit Do-
minus exercituum. Et dixistis: In quo re-
uertemur? Si affiget homo Deum, quia vos 8
"confiximus configitis me? Et dixistis, In quo " configi-
6. mus te? In decimis, & in primitijs. Et in 9
penuria vos maledicti estis, & me vos con- C
figitis gens tota. Inferte omnem decimam 10
in horreum: & sit cibus in domo mea. & pro-
bate me super hoc, dicit Dominus: si non a-
peruero vobis cataractas cali, & effudero
vobis benedictionem vsque ad abundan-
tiam. & increpabo pro vobis deuorantem, 11
& non corrumpet fructum terra vestra: nec
erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus
exercituum. Et beatos vos dicent omnes 12
gentes: eritis enim vos terra desiderabilis,
Iob 21.b.14. dicit Dominus exercituum. Inualuerunt 13
Esa.58.a.2. super me verba vestra, dicit Dominus. Et 14
dixistis, Quid locuti sumus contra te? Dixi- D
stis, Vanus est qui seruit Deo: & quod emo-
lumentum quia custodiuimus pracepta e-
ius, & quia ambulauimus tristes coram Do
mino exercituum? ergo nunc beatos dicimus 15
arrogantes: siquidem adificati sunt facien-
tes impietatem, & tentauerunt Deum, &
salui facti sunt. Tunc locuti sunt timentes 16
Dominum vnusquisque cum proximo suo: &
attendit Dominus, & audiuit: & scriptus
est liber monimenti coram eo timentibus Do-
minum, & cogitantibus nomen eius. Et e- 17
runt mihi, ait Dominus exercituum, in die
qua ego facio in peculium: & parcam eis, si-
cut parcit vir filio suo seruienti sibi. Et con 18
uertemini, et videbitis quid sit inter iustum
& impium: & inter seruientem Deo, & non
seruientem ei.

CAP. IIII.

1 Ecce enim dies veniet succensa quasi ca-
A minus: & erunt omnes superbi, & om-
nes facientes impietatem stipula: & inflam-
mabit eos dies veniens, dicit Dominus ex-
ercituum, qua non derelinquet eis radicem
2 & germen. Et orietur vobis timentibus Zac.3.c.8.
nomen meum Sol iustitia, & sanitas in pen 6.d.12.
nis eius: & egrediemini, & salietis sicut vi- Luc.1.g.78.
3 tuli de armento. Et calcabitis impios, cùm
B fuerint cinis sub planta pedum vestrorum in
die qua ego facio, dicit Dominus exercituum.
4 Mementote legis Moysi serui mei, quam Exo.20.
mandaui ei in Horeb ad omnem Israel pra- Deu. 4 5.6.
5 cepta & iudicia. Ecce ego mittam vobis Mat.11.b.24
Eliam prophetam, antequam veniat dies 17.b.10.
Domini magnus & horribilis. Et conuer- Mar. 9.b.11.
tet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad pa Luc.1.b.17.
tres eorum: ne forte veniam, & percutiam 9.a.8.
terram anathemate.

LIBER PRIMVS MACHABAEORVM.

CAPVT I.

1 Et factum est, postquam percussit A-
A lexander Philippi Macedo, qui pri-
mus regnauit in Gracia, egressus de
terra Cethim, Darium regem Persa-
2 rum & Medorum: constituit pralia multa,
& obtinuit omnium munitiones, & interfe-
3 cit reges terra, & pertransiit vsque ad fi-
nes terra, & accepit spolia multitudinis gen
4 tium: & siluit terra in conspectu eius. Et
congregauit virtutem, & exercitum fortem
nimis: & exaltatum est & eleuatum cor e-
5 ius, & obtinuit regiones Gentium, & tyran
6 nos: & facti sunt illi in tributum. Et post
hac decidit in lectum, & cognouit quia mo-
7 reretur. Et vocauit pueros suos nobiles, qui
secum erant nutriti à iuuentute: & diuisit
8 illis regnum suum, cùm adhuc viueret. Et
regnauit Alexander annis duodecim, & mor
9 tuus est. Et obtinuerunt pueri eius regnum,
10 vnusquisque in loco suo: & imposuerunt
omnes sibi diademata post mortem eius, &
filij eorum post eos annis multis, & multipli-
11 cata sunt mala in terra: Et exijt ex eis ra-
B dix "peccatrix Antiochus illustris, filius An "peccati
tiochi regis qui fuerat Roma obses: & re-
gnauit in anno centesimo tricesimoseptimo
12 regni Gracorum. In diebus illis exierunt
ex Israel filij iniqui, & suaserunt multis,
dicentes: Eamus, & disponamus testamen-
tum cum Gentibus qua circa nos sunt: quia
ex quo recessimus ab eis, inuenerunt nos
13 multa mala. Et bonus visus est sermo
14 in oculis eorum. Et destinauerunt aliqui
de populo, & abierunt ad regem, & dedit
illis

vide pro 6. pag.
325.

ßlit potestatem, vt facerent iustitiam Gen-
tium. ¶ Et ædificauerunt gymnasium in Ie- 15
rosolymis secundum leges nationum: ¶ Et fe- 16
cerunt sibi præputia, & recesserunt a testa-
mento sancto, & iuncti sunt Nationibus, &
venundati sunt vt facerent malum. ¶ Et 17
paratum est regnum in conspectu Antiochi,
& cœpit regnare in terra Aegypti, vt regna-
ret super duo regna. ¶ Et intrauit in Aegy- 18
ptum in multitudine graui, in curribus & C
elephantis, & equitibus, & copiosa nauium
multitudine: ¶ & constituit bellum aduersus 19
Ptolemæum regem Aegypti, & veritus est
Ptolemæus a facie eius, & fugit, & cecide-
runt vulnerati multi. ¶ Et comprehēdit ci- 20
uitates munitas in terra Aegypti: & acce-
pit spolia terræ Aegypti. ¶ Et conuertit An- 21
tiochus, postquam percußit Aegyptum in
centesimo & quadragesimo & tertio anno:
& ascendit ad Israel, ¶ & ascendit Ierosoly- 22
mam in multitudine graui. ¶ Et intrauit in 23
sanctificationem cum superbia, & accepit al-
tare aureum, & candelabrum luminis, &
vniuersa vasa eius, & mensam propositio-
nis, & libatoria, & phialas, & mortariola
aurea, & velum, & coronas, & ornamentū
aureum quod in facie templi erat: & com-
minuit omnia. ¶ Et accepit argentum & au- 24
rum & vasa concupiscibilia: & accepit the-
sauros occultos quos inuenit: & sublatis om- D
nibus abijt in terram suam. ¶ Et fecit cædem 25
hominum, & locutus est in superbia magna.
¶ Et factus est planctus magnus in Israël, 26
& in omni loco eorū: ¶ & ingemuerunt prin- 27
cipes & seniores, & iuuenes, & virgines in-
firmati sunt, & speciositas mulierum im-
mutata est. ¶ Omnis maritus sumpsit la- 28
mentum: & quæ sedebant in thoro maritali,
lugebant: ¶ & commota est terra super habi- 29
tantes in ea, et vniuersa domus Iacob induit
confusionem. ¶ Et post duos annos dierū mi- 30
sit rex principem tributorū in ciuitates Iu-
da, & venit Ierusalem cum turba magna.
¶ Et locutus est ad eos verba pacifica in do- 31
lo: & crediderunt ei. ¶ Et irruit super ciui- 32
tatem repente, & percußit eā plaga magna,
& perdidit populum multum ex Israël. ¶ Et 33
accepit spolia ciuitatis: & succendit eā igni,
& destruxit domos eius, et muros eius in cir-
cuitu: ¶ & captiuas duxerunt mulieres, & 34
natos, & pecora possederunt. ¶ Et ædificaue- 35
runt ciuitatem Dauid muro magno, & fir-
mo, & turribus firmis, & facta est illis in
arcem: ¶ & posuerunt illic gentē peccatricem 36
viros iniquos, & conualuerunt in ea. ¶ & po- 37
suerunt arma, & escas, & congregauerunt E
spolia Ierusalem, & reposuerunt illic: & facti
sunt in laqueum magnum. ¶ Et factum est 38
hoc ad insidias sanctificationis, & in diabo-
lum malum in Israël: ¶ & effuderunt san- 39
guinem innocentem per circuitum sanctifi-

cationis, & contaminauerunt sanctificatio-
40 nem. ¶ Et fugerunt habitatores Ierusalem
propter eos, & facta est habitatio exterorū,
& facta est extera semini suo, & nati eius
41 reliquerunt eam. ¶ Sanctificatio eius desola-
ta est sicut solitudo, ‖ dies festi eius conuersi Tob.2.b.6. Am. 8.c.10.
sunt in luctū, sabbatha eius in opprobrium,
42 honores eius in nihilum. ¶ Secundum glo-
riam eius multiplicata est ignominia eius:
& sublimitas eius conuersa est in luctum.
43 ¶ Et scripsit rex Antiochus omni regno suo,
vt esset omnis populus, vnus: & relinqueret
44 vnusquisque legem suam. ¶ Et consenserunt
omnes gentes secundum verbum regis An-
45 tiochi: ¶ & multi ex Israël consenserunt ser-
uituti eius, & sacrificauerunt idolis, & co-
46 inquinauerunt sabbathum. ¶ Et misit rex
F libros per manus nuntiorum in Ierusalem &
in omnes ciuitates Iuda: vt sequerentur le-
47 ges Gentium terræ, ¶ & prohiberent holocau-
sta & sacrificia, & placationes fieri in tēplo
48 Dei, ¶ & prohiberent celebrari sabbathum,
49 & dies solennes. ¶ & iußit coinquinari san-
50 cta, & sanctum populum Israel. ¶ Et iußit
ædificari aras, & templa, & idola, & immo-
51 lari carnes suillas, & pecora communia, ¶ &
relinquere filios suos incircuncisos, & coin-
quinari animas eorum in omnibus immun-
ditijs & abominationibus, ita vt obliuisce-
rentur legem, & immutarent omnes iustifi-
52 cationes Dei. ¶ Et quicunq; non fecissent se-
cundum verbum regis Antiochi, morerētur.
53 ¶ Secundum omnia verba hæc scripsit omni
regno suo: & præposuit principes populo quē
54 hæc fieri cogerent. ¶ Et iusserunt ciuitatibus
55 Iuda sacrificare. ¶ Et congregati sunt multi
de populo ad eos qui dereliquerant legem Do
56 mini: & fecerunt mala super terrā: ¶ & ef-
G fugauerunt populum Israel in abditis, & in
57 absconditis fugitiuorum locis. ¶ Die quinta-
decima mensis Casleu, quinto & quadrage-
simo & centesimo anno ædificauit rex -.10.
Antiochus abominandum idolum desolatio-
nis super altare Dei, & per vniuersas ciui-
tates Iuda in circuitu ædificauerunt aras:
58 ¶ & ante ianuas domorum, & in plateis in-
59 cendebant thura, & sacrificabant. ¶ & libros
legis Dei combusserunt igni, scindentes eos:
60 ¶ & apud quemcunq; inueniebatur libri te-
stamenti Domini, & quicunque obseruabat
legem Domini, secundùm edictum regis tru-
61 cidabant eum. ¶ In virtute sua faciebant hæc
populo Israel qui inueniebatur in omni mēse
62 & mense in ciuitatibus. ¶ Et quinta & vi-
cesima die mensis sacrificabant super aram
63 quæ erat contra altare. ¶ Et mulieres quæ
circuncidebant filios suos, trucidabantur se-
64 cundùm iussum regis Antiochi, ¶ & suspen-
debant pueros à ceruicibus per vniuersas
domos eorum: & eos qui circumciderant illos
65 trucidabant. ¶ Et multi de populo Israel de-

finierunt apud se, ut non manducarent im-
munda: & elegerunt magis mori quàm cibis
coinquinari immundis: ꝰ & noluerunt in- 66
fringere legem Dei sanctã, & trucidati sunt.
ꝰ & facta est ira magna super populũ valde. 67

CAP. II.

IN *diebus illis surrexit Mathathias filius* 1
Iohannis filij Simeonis, sacerdos ex filijs A
Ioarim ab Ierusalem, & consedit in monte
Modin: ꝰ & habebat filios quinq;, Iohan- 2
nem, qui cognominabatur Gaddis: ꝰ & Si- 3
monem, qui cognominabatur Thasi: ꝰ & Iu- 4
dam, qui vocabatur Machabaus: ꝰ & Elea- 5
zarum, qui cognominabatur Abaron: & Io-
natham, qui cognominabatur Apphus. ꝰ hi 6
viderũt mala quæ fiebant in populo Iuda et
in Ierusalẽ. ꝰ Et dixit Mathathias, Væ mi- 7
hi, ut quid natus sum videre contritionem
populi mei, & contritionem ciuitatis sanctæ,
& sedere illic, cùm datur in manibus ini-
micorum? ꝰ Sancta in manu extraneorum 8
facta sunt: templum eius sicut homo ignobi-
lis. ꝰ Vasa gloriæ eius captiua abducta sunt: 9
trucidati sunt senes eius in plateis, & iuue-
nes eius ceciderunt in gladio inimicorum.
ꝰ Quæ gens non hæreditauit regnum eius, & 10
non obtinuit spolia eius? ꝰ Omnis compositio 11
eius ablata est. Quæ erat libera, facta est
ancilla. ꝰ Et ecce sancta nostra, & pulchritu- 12
do nostra, & claritas nostra desolata est, & B
coinquinauerunt ea gentes. ꝰ Quò ergo no- 13
bis adhuc viuere? ꝰ Et scidit vestimenta sua 14
Mathathias, & filij eius: & operuerunt se
cilicijs, & planxerunt valde. ꝰ Et venerunt 15
illuc qui missi erant à rege Antiocho, ut co-
gerent eos qui confugerant in ciuitatem Mo-
din, immolare, & accendere thura, & à lege
Dei discedere. ꝰ Et multi de populo Israël 16
consentientes accesserunt ad eos: sed Matha-
thias & filij eius constanter steterunt. ꝰ Et 17
respondentes qui missi erant ab Antiocho,
dixerunt Mathathiæ, Princeps & clarissi-
mus & magnus es in hac ciuitate, & orna-
tus filijs & fratribus. ꝰ ergo accede prior, & 18
fac iussum regis, sicut fecerunt omnes gen-
tes, & viri Iuda, & qui remanserunt in Ie-
rusalem: & eris tu, & filij tui inter amicos
regis, & amplificatus auro & argento, &
muneribus multis. ꝰ Et respondit Matha- 19
thias: & dixit magna voce, Etsi omnes gen-
tes regi Antiocho obediunt, ut discedant v-
nusquisque à seruitute legis patrum suorũ,
& consentiant mandatis eius: ꝰ ego & filij 20
mei, & fratres mei obediemus legi patrum
nostrorum. ꝰ propitius sit nobis Deus: non est 21
nobis utile relinquere legem, & iustitias
Dei. ꝰ non audiemus verba regis Antiochi, 22
nec sacrificabimus, transgredientes legis no- C
stra mandata, ut eamus altera via. ꝰ Et ut 23
cessauit loqui verba hæc, accessit quidam Iu-
dæus in omnium oculis sacrificare idolis su-

per aram in ciuitate Modin secundum ius-
24 *sum regis: ꝰ & vidit Mathathias, & doluit,*
& contremuerunt renes eius, & accensus est
furor eius secundùm iudicium legis, & insi-
25 *liens trucidauit eum super aram: ꝰ sed &*
virum quem rex Antiochus miserat, qui co-
gebat immolare, occidit in ipso tempore, &
26 *aram destruxit, ꝰ & zelatus est legem, sicut* No.25.b.7.
27 *fecit Phinees Zamri filio Salomi. ꝰ Et excla-* c.13.
mauit Mathathias voce magna in ciuitate
dicens, Omnis qui zelum habet legis sta-
28 *tuens testamentum, exeat post me. ꝰ Et fu-*
git ipse, & filij eius in montes, & reliquerũt
29 *quæcunque habebant in ciuitate. ꝰ Tunc de-*
scenderunt multi quærentes iudicium & iu-
30 *stitiam in desertum: ꝰ & sederunt ibi ipsi, &*
filij eius, & mulieres eorum, & pecora eo-
rum, quoniam "inundauerũt' super eos ma- "indurauerunt 20.
31 *la. ꝰ Et renunciatum est viris regis, & ex-*
D *ercitui qui erant in Ierusalem ciuitate Da-*
uid, quoniam discessissent viri quidam, qui
dissipauerunt mandatum regis in loca occul-
ta in deserto, & abijssent post illos multi.
32 *ꝰ Et statim perrexerunt ad eos, & constitue-*
runt aduersus eos prælium in die sabbatho-
33 *rum, ꝰ & dixerunt ad eos, Resistitis & nunc*
adhuc? exite, & facite secundùm verbum re-
34 *gis Antiochi, & viuetis. ꝰ Et dixerunt, Non*
exibimus, neque faciemus verbum regis, ut
35 *polluamus diem sabbathorum. ꝰ Et concita-*
36 *uerunt aduersus eos prælium. ꝰ Et non re-*
sponderunt eis, nec lapidem miserunt in eos,
37 *nec oppilauerunt loca occulta: ꝰ dicentes, Mo-*
riamur omnes in simplicitate nostra: & te-
stes erunt super nos cælum & terra quòd in-
38 *iustè perditis nos. ꝰ Et intulerunt illis bel-*
lum sabbathis: & mortui sunt ipsi & uxo-
res eorum, & filij eorum & pecora eorum vs-
39 *que ad mille animas hominum. ꝰ Et cogno-*
uit Mathathias & amici eius, & luctum ha-
40 *buerunt super eos valde. ꝰ Et dixit vir pro-*
ximo suo, Si omnes fecerimus sicut fratres
nostri fecerunt, & non pugnauerimus ad-
uersus gentes pro animabus nostris & iusti-
ficationibus nostris: nunc citius disperdent
41 *nos à terra. ꝰ Et cogitauerũt in die illa, di-*
E *centes, Omnis homo quicunque venerit ad*
nos in bello die sabbathorum, pugnemus ad-
uersus eum: & non moriemur omnes, sicut
42 *mortui sunt fratres nostri in occultis. ꝰ Tũc*
congregata est ad eos synagoga "Iudæorum' "Asidæorum 3.
fortis viribus ex Israel, omnis voluntarius
43 *in lege: ꝰ & omnes qui fugiebant à malis,*
additi sunt ad eos, & facti sunt illis ad fir-
44 *mamentum. ꝰ Et collegerunt exercitum, &*
percusserunt peccatores in ira sua, & viros
iniquos in indignatione sua, & cæteri fuge-
45 *runt ad nationes, ut euaderent. ꝰ Et circui-*
uit Mathathias, & amici eius, & destruxe-
46 *runt aras: ꝰ & circunciderunt pueros incir-*
cumcisos quotquot inuenerunt in finibus eo-
rum:

326

E tum : & in fortitudine. ? Et persecuti sunt 47
filios superbiæ, & prosperatũ est opus in ma-
nibus eorum: ? & obtinuerunt legem de ma- 48
nibus gentium, & de manibus regum: & nõ
dederunt cornu peccatori. ? Et appropinqua- 49
uerunt dies Mathathiæ moriendi, & dixit F
filijs suis, Nunc confortata est superbia, &
castigatio, & tempus euersionis, & ira indi-
gnationis ? Nũc ergo ò filij æmulatores estote 50
legis, & date animas vestras pro testamento
patrum vestrorum. ? & mementote operum 51
patrum, quæ fecerũt in generationibus suis:
& accipietis gloriam magnam, & nomen æ-
Gen.12.a.5. b.9. ternum. ? ‖ Abraham nonne in tentatione 52
inuentus est fidelis, & reputatum est ei ad
Ge.41 e.40. iustitiam? ? Ioseph in tempore angustiæ suæ 53
Nu.25.b.7. c.13. custodiuit mandatum: & factus est domi-
Ecc.45.d.18 nus Aegypti. ? ‖Phinees pater noster, zelan- 54
Iosu.1.a.2. do zelum Dei, accepit testamentum æterni sacerdo
Iud.14.a.6. tij æterni. ? ‖ Iesus dum impleuit verbum, 55
Ioſ.12.d.24. factus est dux in Israel. ? ‖Caleb dum testi- 56
2.Reg.2.a.4. ficatur in ecclesia, accepit hæreditatem.
4.reg.2.b.11 ? ‖David in sua misericordia consecutus est 57
Dan.3.b.16. sedem regni in secula. ? ‖ Elias dum zelat 58
c.24. zelum legis, receptus est in cælum. ? ‖Ana- 59
nias & Azarias & Misael, credentes, libe-
Dan.9.f.12 rati sunt de flamma. ? ‖Daniel in sua sim- 60
plicitate liberatus est de ore leonum. ? Et ita 61
cogitate per generationem & generationem:
quia omnes qui sperant in eum, non infir-
mantur. ? Et a verbis viri peccatoris ne ti- 62
mueritis: quia gloria eius, stercus & vermis
est: ? hodie extollitur, & cras non inuenie- 63
tur: quia conuersus est in terram suam, & G
cogitatio eius periit. ? Vos ergo filij confortа- 64
* cùm feceritis quæ vobis præcepta sunt in lege à Domino Deo vestro. mini, & viriliter agite in lege: quia * in ipsa
gloriosi eritis. ? Et ecce Simon frater vester, 65
scio quod vir consilij est: ipsum audite sem-
per, & ipse erit vobis pater. ? Et Iudas Ma- 66
chabæus fortis viribus à iuuentute sua, sit
vobis princeps militiæ, & ipse aget bellum
populi. ? Et adducetis ad vos omnes factores 67
legis: & vindicate vindictam populi vestri.
? Retribuite retributionem Gentibus, & in- 68
tendite in præceptum legis. ? Et benedixit 69
eos, & appositus est ad patres suos. ? Et de- 70
functus est anno centesimo & quadragesimo
sexto: & sepultus est à filijs suis in sepul-
chris patrum suorum in Modin, & planxe-
runt eum omnis Israel planctu magno.

CAP. III.

ET surrexit Iudas qui vocabatur Macha- 1
bæus filius eius pro eo: ? & adiuuabant 2
eum omnes fratres eius, & vniuersi qui se A
cõiunxerant patri eius, et præliabantur præ-
lium Israel cum lætitia. ? Et dilatauit glo- 3
riam populo suo, & induit se loricam sicut gi-
gas, & succinxit se arma bellica sua in præ-
lijs, & protegebat castra gladio suo. ? Similis 4
factus est leoni in operibus suis, & sicut ca-
5 tulus leonis rugiens in venatione. ? Et per-
secutus est iniquos perscrutans eos: & qui
conturbabant populum suum, eos succendit
6 flammis: ? & repulsi sunt inimici eius præ
timore eius, & omnes operarij iniquitatis
conturbati sunt: & directa est salus in ma-
7 nu eius. ? Et exacerbabat reges multos, &
lætificabat Iacob in operibus suis, & in se-
8 culum memoria eius in benedictione. ? Et
perambulabat ciuitates Iuda, & perdidit
9 impios ex eis, & auertit iram ab Israel. ? Et
B nominatus est vsq; ad nouissimum terræ, &
10 congregauit pereuntes. ? Et congregauit A-
pollonius Gentes, & à Samaria virtutem
multam & magnam, ad bellandum contra
11 Israel. ? Et cognouit Iudas, & exijt obuiam
illi: & percussit, & occidit illum, & ceciderũt
12 vulnerati multi, & reliqui fugerunt. ? &
accepit spolia eorum, & gladium Apollonij
abstulit Iudas, & erat pugnans in eo omni-
13 bus diebus. ? Et audiuit Seron princeps ex-
ercitus Syriæ quod congregauit Iudas con-
gregationem fidelium & ecclesiam secum.
14 ? & ait, Faciam mihi nomen, & glorificabor
in regno, & debellabo Iudam, & eos qui cũ
15 ipso sunt, qui spernebant verbum Regis. ? Et
præparauit se: & ascenderunt cum eo castra
impiorum fortes auxiliarij, vt facerent
16 vindictam in filios Israel. ? Et appropin-
quauerunt vsq; ad Beth-horon: & exiuit
17 Iudas obuiam illi cum paucis. ? Vt autem
C viderunt exercitum venientẽ sibi obuiam,
dixerunt Iudæ, Quomodo poterimus pauci
pugnare contra multitudinem tantam, &
tam fortem, & nos fatigati sumus ieiunio
18 hodie? ? Et ait Iudas: Facile est concludi
multos in manu paucorum: & non est diffe-
rentia in conspectu Dei cæli liberare in mul-
19 tis & in paucis? ? quoniam non in multitu-
dine exercitus victoria belli, sed de cælo for-
20 titudo est. ? Ipsi veniunt ad nos in multitu-
dine contumaci & superbia, vt disperdant
nos, & vxores nostras, & filios nostros, &
21 vt spolient nos. ? nos verò pugnabimus pro
22 animabus nostris, & legibus nostris: ? & ipse
Dominus conteret eos ante faciem nostram.
23 vos autẽ ne timueritis eos. ? Vt cessauit au-
tem loqui, insiluit in eos subito: & contri-
tus est Seron, & exercitus eius in conspectu
24 ipsius: ? & persecutus est eum in descensu
Beth-horon vsq; in campum, & ceciderunt
ex eis octingenti viri, reliqui autem fuge-
25 runt in terrã Philisthijm. ? Et cecidit timor
Iudæ ac fratrum eius, & formido super om-
26 nes gentes, in circuitu eorum: ? & peruenit
ad regem nomẽ eius, & de prælijs Iudæ nar-
27 rabant omnes gentes. ? Vt audiuit autẽ rex
Antiochus sermones istos, iratus est animo:
D & misit, & congregauit exercitum vniuersi
28 regni sui, castra fortia valde: ? & aperuit
ærarium suũ, & dedit stipendia exercitui in

annum

quum: & mandauit illis, ut essent parati
ad omnia. ¶ Et vidit quod defecit pecunia 29
de thesauris suis, & tributa regionis modi-
ca propter dissensionem & plagam quam fe-
cit in terra, ut tolleret legitima qua erant à
primis diebus. ¶ & timuit ne non haberet ut 30
semel & bis in sumptus & donaria qua de-
derat ante larga manu: & abundauerat su-
per reges qui ante eum fuerant. ¶ Et cōster- 31
natus erat animo valde, & cogitauit ire in
Persidem, & accipere tributa regionum, &
congregare argentum multum. ¶ Et reliquit 32
Lysiam hominem nobilem de genere regali,
super negotia regia, à flumine Euphrate vs-
que ad flumē Aegypti: ¶ & ut nutriret An- 33
tiochum filium suum, donec rediret. ¶ Et tra 34
didit ei medium exercitum & elephantos: &
mandauit ei de omnibus qua volebat, & de
inhabitantibus Iudaam & Ierusalem: ¶ & 35
ut mitteret ad eos exercitum, ad conteren- E
dam & extirpandam virtutē Israel, & re-
liquias Ierusalem, & auferēdam memoriam
eorum de loco: ¶ & ut constitueret habitato- 36
res filios alienigenas in omnibus finibus eo-
rum, & sorte distribueret terram eorum.
¶ Et rex assumpsit partē exercitus residui, 37
& exiuit ab Antiochia ciuitate regni sui an-
no centesimo & quadragesimo septimo: &
transfretauit Euphraten flumen, et peram-
bulabat superiores regiones. ¶ Et elegit Ly- 38
sias Ptolemaum filium Dorymini, & Nica-
norem & Gorgiam, viros potentes ex amicis
regis: ¶ & misit cum eis quadraginta millia 39
virorum, & septem millia equitum: ut ve-
nirent in terram Iuda, & disperderent eam
secundum verbum regis. ¶ Et processerunt 40
cum vniuersa virtute sua, & venerunt, &
applicuerunt Emmaum in terra campestri.
¶ Et audierunt mercatores regionum nomen 41
eorum: & acceperunt argentum & aurum
multum valde, & pueros: & venerūt in ca-
stra, ut acciperent filios Israel in seruos, &
additi sunt ad eos exercitus Syria, & terra
alienigenarum. ¶ Et vidit Iudas, & fratres 42
eius, quia multiplicata sunt mala, & exer- F
citus applicabant ad fines eorum, & cogno-
uerunt verba regis qua mandauit populo fa-
cere in interitum & consummationem: ¶ & 43
dixerunt vnusquisque ad proximum suum,
Erigamus deiectionem populi nostri, & pu-
gnemus pro populo nostro, & sanctis nostris.
¶ Et congregatus est conuentus, ut essent pa- 44
rati in prælium: & ut orarent & peterent
misericordiam & miserationes. ¶ Et Ierusa- 45
lem non habitabatur, sed erat sicut desertū:
non erat qui ingrederetur & egrederetur de
natis eius: & sanctum conculcabatur: & filij
alienigenarum erant in arce, ibi erat habi-
tatio Gentium: & ablata est voluptas a Ia-
cob, & defecit ibi tibia & cithara. ¶ Et con- 46
gregati sunt, & venerunt in Maspha contra

Ierusalem: quia locus orationis erat in Ma-
47 spha ante in Israel. ¶ Et ieiunauerunt illa
die, & induerunt se cilicijs, et cinerem impo-
suerunt capiti suo: & disciderunt vestimen-
48 ta sua, ¶ & expanderunt libros legis, de qui-
bus scrutabantur Gentes similitudinem si-
49 mulachrorum suorum: ¶ & attulerunt orna-
menta sacerdotalia, & primitias et decimas,
& suscitauerunt Nazaraos, qui impleuerāt
50 dies: ¶ et clamauerunt voce magna in cælum,
G dicentes, Quid faciemus istis, & quo eos du-
51 cemus? ¶ & sancta tua conculcata sunt, &
contaminata sunt, & sacerdotes tui facti
52 sunt in luctū & in humilitatē: ¶ & ecce Na-
tiones conuenerunt aduersum nos, ut nos di-
53 sperdant: tu scis quæ cogitant in nos. ¶ Quo-
modo poterimus subsistere ante faciem eorū,
54 nisi tu Deus adiuues nos? ¶ Et tubis excla-
55 mauerunt voce magna. ¶ Et post hæc consti-
tuit Iudas duces populi, tribunos & centu-
riones, & pentacontarchos, & decuriones.
56 ¶ ‖ Et dixit his qui ædificabant domos, & — Deu. 20. a. 5. b. 6. Iudic. 7. a. 3.
sponsabant vxores, & plantabant vineas, &
formidolosis, ut rediret vnusquisque in do-
57 mum suam secundum legem. ¶ Et mouerunt
castra, & collocauerunt ad Austrum Em-
58 maum. ¶ Et ait Iudas, Accingimini, & estote
filij potentes, & estote parati in mane ut
pugnetis aduersus nationes has, quæ conue-
nerunt aduersus nos disperdere nos & san-
59 cta nostra: ¶ quoniam melius est nos mori in
bello, quam videre mala gentis nostræ &
60 sanctorum. ¶ Sicut autem fuerit voluntas in
cælo, sic fiat.

CAP. IIII.

1 ET assumpsit Gorgias quinque millia viro-
A rum, & mille equites electos: & moue-
2 runt castra nocte, ¶ ut applicarent ad castra
Iudæorum, & percuterent eos subito. & filij
3 qui erant ex arce, erant illis duces. ¶ Et au-
diuit Iudas, & surrexit ipse & potentes per-
cutere virtutem exercituum regis, qui erant
4 in Emmaum. ¶ Adhuc enim dispersus erat
5 exercitus à castris. ¶ Et venit Gorgias in
castra Iudæ noctu, & neminem inuenit, &
quærebat eos in montibus: quoniam dixit,
6 Fugiunt hi à nobis. ¶ Et cùm dies factus es-
set, apparuit Iudas in campo cum tribus mil-
libus virorum tantum: qui tegumenta &
7 gladios nōn habebant*: ¶ & viderunt castra — *ut volebant
Gentium valida, & loricatos, & equitatus
in circuitu eorum, & hi docti ad prælium.
8 ¶ Et ait Iudas viris qui secum erant, Ne
timueritis multitudinem eorū, & impetum
9 eorum ne formidetis. ¶ ‖ Mementote quali- — Exo. 14. b. 9. c. 22.
ter salui facti sunt patres nostri in mari ru-
bro, cùm sequeretur eos Pharao cum exercitu
10 multo. ¶ Et nunc clamemus in cælum: & mi-
serebitur nostri Dominus, & memor erit te-
B stamenti patrum nostrorum, & conteret ex-
ercitum istum, ante faciem nostram hodie:

¶ &

¶ & scient omnes gentes quia est qui redi- 11
mat & liberet Israel. ¶ Et eleuauerunt alie- 12
nigenæ oculos suos, & viderunt eos venien-
tes ex aduerso. ¶ Et exierunt de castris in 13
prælium, & tuba cecinerũt hi qui erant cum
Iuda. ¶ Et congressi sunt: & contrita sunt 14
Gentes, & fugerunt in campum. ¶ Nouissimi 15
autem omnes ceciderunt in gladio, & perse-
quuti sunt eos vsque Gezeron, & vsque in
campos Idumææ, & Azoti, & Iamniæ: &
ceciderunt ex illis vsque ad tria millia vi-
rorum. ¶ Et reuersus est Iudas, & exercitus 16
eius, sequens eum. ¶ Dixitq; ad populum, 17
Non concupiscatis spolia: quia bellum contra
nos est, ¶ & Gorgias & exercitus eius prope 18
nos in monte: sed state nunc contra inimicos
nostros, & expugnate eos, & sumetis postea
spolia securi. ¶ Et adhuc loquente Iuda hæc, 19
ecce apparuit pars quædam prospiciens de
Gorgias monte. ¶ Et vidit quod in fugam conuersi 20
sui sunt & succenderunt castra. fumus enim
qui videbatur, declarabat quod factum est.
¶ Quibus illi conspectis timuerunt valde, 21
aspicientes simul & Iudam & exercitum in C
campo paratum ad prælium. ¶ Et fugerunt 22
omnes in campum alienigenarum: ¶ & Iu- 23
das reuersus est ad spolia castrorum, & acce-
perunt aurum multum, & argentũ, & hya-
cinthum, & purpuram marinam, & opes
magnas. ¶ Et conuersi hymnum canebant, & 24
benedicebant Deum in cælum, quoniam bo-
nus est, quoniam in seculum misericordia e-
ius. ¶ Et facta est salus magna in Israel, in 25
die illa. ¶ Quicunque autem alienigenarum 26
euaserunt, venerunt & nuntiauerunt Ly-
siæ vniuersa quæ acciderant. ¶ Quibus ille 27
auditis, consternatus animo deficiebat: quòd
non qualia voluit, talia contigerunt in Is-
raël, & qualia mandauit rex. ¶ Et sequenti 28
anno congregauit Lysias virorum electorum
sexaginta millia, & equitum quinque mil-
lia, vt debellaret eos. ¶ Et venerunt in Iu- 29
dæam, & castra posuerunt in Beth-horon, &
occurrit illis Iudas cum decem millibus vi-
ris. ¶ Et viderunt exercitum fortem, & ora- 30
uit, & dixit, Benedictus es saluator Israel, D
Iere.17.f.50 ‖ qui contriuisti impetum potentis in manu
Iere.14.b.13. serui tui Dauid, & ‖ tradidisti castra alieni-
genarum in manu Ionathæ filij Saul, & ar-
migeri eius. ¶ Conclude exercitum illum in 31
manu populi tui Israel, & confundantur in
exercitu suo & equitibus. ¶ Da illis formi- 32
dinem, et tabefac audaciam virtutis eorum,
& commoueantur contritione sua. ¶ Deiice 33
illos gladio diligentium te: & collaudent te
omnes qui nouerunt nomen tuum in hym-
nis. ¶ Et commiserunt prælium: & ceciderũt 34
de exercitu Lysiæ quinque millia virorum.
¶ Videns autem Lysias fugam suorum, & 35
Iudæorum audaciã, & quod parati sunt aut
viuere aut mori fortiter, abijt Antiochiam,

& elegit milites, vt multiplicati rursus ve-
36 nirent in Iudæam. ¶ Dixit autem Iudas, &
fratres eius, Ecce contriti sunt inimici no-
stri: ascendamus nunc mundare sancta, &
37 renouare. ¶ Et congregatus est omnis exer-
38 citus, & ascenderunt in montem Sion. ¶ Et
E viderunt sanctificationem desertam, & al-
tare prophanatum, & portas exustas, & in
atrijs virgulta nata sicut in saltu vel in
39 montibus, & pastophoria diruta. ¶ Et sciderunt
runt vestimenta sua, & planxerunt plan-
ctu magno, & imposuerunt cinerẽ super ca-
40 put suum: ¶ & ceciderunt in faciem super
terram, & exclamauerunt tubis signorum,
41 & clamauerunt in cælum. ¶ Tunc ordinauit
Iudas viros, vt pugnarent aduersus eos qui
42 erant in arce, donec emundarent sancta. ¶ Et
elegit sacerdotes sine macula, voluntatẽ ha-
43 bentes in lege Dei: ¶ & mundauerunt san-
cta, & tulerunt lapides contaminationis in
44 locum immundum. ¶ Et cogitauit de altarĩ
holocaustorum quod prophanatum erat, quid
45 de eo faceret. ¶ Et incidit illis consilium bo-
num, vt destruerent illud: ne forte illis esset
in opprobrium, quia contaminauerunt illud
46 Gentes, & demoliti sunt illud. ¶ Et reposue-
F runt lapides in monte domus in loco apto,
quoadusque veniret propheta, & responde-
47 ret de eis. ¶ Et acceperunt lapides integros
secundum legem, et ædificauerunt altare no-
48 uum secundum illud quod fuit prius: ¶ & æ-
dificauerunt sancta, & quæ intra domũ e-
rant intrinsecus: & ædem, & atria sanctifi-
49 cauerunt. ¶ Et fecerunt vasa sancta noua,
& intulerunt candelabrum, et altare incen-
50 sorum, & mensam in templum. ¶ Et incen-
sum posuerunt super altare, & accenderunt
lucernas quæ super candelabrum erant, &
51 lucebant in templo. ¶ Et posuerũt super mẽ-
sam panes, & appenderunt vela, & con-
summauerunt omnia opera quæ fecerant.
52 ¶ ‖ Et ante matutinum surrexerunt quinta 2.Ma.10.a.5
& vicesima die mensis noni (hic est mensis
Casleu) centesimi quadragesimi octaui an-
53 ni: ¶ & obtulerunt sacrificium secundum le-
gem super altare holocaustorum nouum quod
54 fecerunt. ¶ Secundum tempus & secundum
G diem in qua contaminauerunt illud gentes,
in ipsa renouatũ est in canticis, & citharis,
55 & cinyris, & in cymbalis. ¶ Et cecidit omnis
populus in faciem, & adorauerunt & bene-
dixerunt in cælum eum, qui prosperauit eis.
56 ¶ ‖ Et fecerunt dedicationem altaris diebus Ioh.10.c.22.
octo, & obtulerunt holocausta cum lætitia,
57 & sacrificium salutaris & laudis. ¶ Et orna-
uerunt faciem templi coronis aureis & scu-
tulis: & dedicauerunt portas & pastophoria,
58 & imposuerũt eis ianuas. ¶ ‖ Et facta est læ- Ioh.10.c.22.
titia in populo magna valde, & auersum est
59 opprobrium Gentium. ¶ Et statuit Iudas &
fratres eius & vniuersa ecclesia Israel, vt

agatur

agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis ab anno in annum per dies octo à
quinta & vicesima die mensis Casleu, cum
lætitia & gaudio. ⁋ *& ædificauerunt in tem-* 60
pore illo montem Sion, & per circuitum mu-
ros altos & turres firmas. nequando venirent Gentes, & conculcarent eum sicut an-
tea fecerunt. ⁋ *Et collocauit illic exercitum,* 61
vt seruarent eum, & muniuit eum ad cu-
stodiendam Beth-suram, vt haberet populus
munitionem contra faciem Idumææ.

CAP. V.

E*T factum est, vt audierunt Gentes in* 1
circuitu quia ædificatum est altare & A
sanctuarium sicut prius, irata sunt valde:
⁋ *& cogitabant tollere genus Iacob qui erant* 2
inter eos, & cœperunt occidere de populo,
& persequi. ⁋ *Et debellabat Iudas filios E-* 3
sau in Idumæa, & eos qui erant in Araba-
thane: quia circunsedebant Israelitas. &
percussit eos plaga magna. ⁋ *Et recordatus* 4
est malitiam filiorum Bean, qui erant po-
pulo in laqueum & in scandalū, insidiantes
in via. ⁋ *& conclusi sunt ab eo in turribus,* 5
& applicuit ad eos, et anathematizauit eos,
& incendit turres eorum igni cum omnibus
qui in eis erant. ⁋ *Et transiuit ad filios Am-* 6
mon, & inuenit manum fortem, & populum
copiosum, & Timotheum ducem ipsorum:
⁋ *& commisit cum eis prælia multa, & con-* 7
triti sunt in conspectu eorum, & percussit
eos: ⁋ *& cepit Gazer ciuitatem, & filias e-* 8
ius, & reuersus est in Iudæam. ⁋ *Et congre-* 9
gata sunt Gentes quæ sunt in Galaad ad-
uersus Israelitas qui erant in finibus eo-
rum, vt tollerent eos: & fugerunt in Dathe-
man munitionem, ⁋ *& miserunt literas ad* 10
Iudam & fratres eius, dicentes, Congregatæ
sunt aduersum nos gentes per circuitum,
vt nos auferant: ⁋ *& parant venire, & oc-* 11
cupare munitionem in quam confugimus: &
Timotheus est dux exercitus eorum. ⁋ *Nunc* 12
ergo veni, & eripe nos de manibus eorum,
quia cecidit multitudo de nobis. ⁋ *Et omnes* 13
fratres nostri qui erant in locis Tubin inter- B
fecti sunt: & captiuas duxerunt vxores eo-
rum, & natos, & spolia, & peremerunt illic
fere mille viros. ⁋ *Et adhuc epistolæ legeban-* 14
tur, & ecce alij nuntij venerunt de Galilæa
conscissis tunicis, nuntiantes secundum ver-
ba hæc: ⁋ *dicentes conuenisse aduersum se à* 15
Ptolemaida, & Tyro, & Sidone: & repleta
est omnis Galilæa alienigenis, vt nos consu-
mant. ⁋ *Vt audiuit autem Iudas, & populus* 16
sermones istos, conuenit ecclesia magna co-
gitare quid facerent fratribus suis qui in
tribulatione erant, & expugnabantur ab
eis. ⁋ *Dixitque Iudas Simoni fratri suo, E-* 17
lige tibi viros, & vade, & libera fratres
tuos in Galilæa: ego autem & frater meus
Ionathas ibimus in Galaaditim. ⁋ *Et reli-* 18
quit Iosephum filium Zachariæ, & Azariam duces populi cum residuo exercitu in
19 *Iudæa ad custodiam,* ⁋ *& præcepit illis, di-*
cens, Præstote populo huic: & nolite bellum
committere aduersum gentes, donec reuer-
20 *tamur.* ⁋ *Et partiti sunt Simoni viri tria*
millia, vt iret in Galilæam: Iudæ autem
21 *octo millia in Galaaditim.* ⁋ *Et abijt Simon*
C *in Galilæam, & commisit prælia multa cum*
gentibus: & contritæ sunt gentes à facie
eius, & persecutus est eos vsque ad portam
22 ⁋ *Ptolemaidis, & ceciderunt de gentibus fe-*
re tria millia virorum, & accepit spolia eo-
23 *rum,* ⁋ *& assumpsit eos qui erant in Galilæa*
& in Arbatis cum vxoribus & natis, & o-
mnibus quæ erant illis, & adduxit in Iu-
24 *dæam cum lætitia magna.* ⁋ *Et Iudas Ma-*
chabæus & Ionathas frater eius transierunt
Iordanem, & abierunt viam trium dierum
25 *per desertum.* ⁋ *Et occurrerunt eis Nabu-*
thæi, & susceperunt eos pacifice, & narra-
uerunt eis omnia quæ acciderant fratribus
26 *eorum in Galaaditide,* ⁋ *& quia multi ex*
eis comprehensi sunt in Barasa, & Bosor, &
in Alimis, & in Casphor, & Mageth, & Car-
naim. hæ omnes ciuitates munitæ, & ma-
27 *gnæ.* ⁋ *Sed & in cæteris ciuitatibus Galaa-*
ditidis tenentur comprehensi, & in crastinū
constituerunt admouere exercitum ciuitati-
bus his, & comprehendere, & tollere eos in
28 *vna die.* ⁋ *Et conuertit Iudas & exercitus*
eius viam in desertum Bosor repente, & oc-
cupauit ciuitatem: & occidit omnem mas-
culum in ore gladij, & accepit omnia spolia
29 *eorum, & succendit eam igni.* ⁋ *Et surrexe-*
runt inde nocte, & ibant vsque ad munitio-
30 *nem.* ⁋ *Et factum est diluculo, cùm eleuasset*
D *oculos suos, & ecce populus multus, cuius*
non erat numerus, portantes scalas & ma-
chinas, vt comprehenderent munitionem: &
31 *expugnabant eos.* ⁋ *Et vidit Iudas quia cœ-*
pit bellum, & clamor belli ascendit ad cæ-
lum sicut tuba, & clamor magnus de ciuita-
32 *te:* ⁋ *& dixit exercitui suo, Pugnate hodie*
33 *pro fratribus vestris.* ⁋ *Et venit tribus or-*
dinibus post eos, & exclamauerunt tubis, &
34 *clamauerunt in oratione.* ⁋ *Et cognouerunt*
castra Timothei quia Machabæus est, & re-
fugerunt à facie eius: & percusserunt eos
plaga magna, & ceciderunt ex eis in die illa
35 *fere octo millia virorum.* ⁋ *Et diuertit Iu-*
das in Maspha, & expugnauit, & cepit eam:
& occidit omnem masculum eius, & assum-
36 *psit spolia eius, & succendit eam igni.* ⁋ *Inde*
perrexit, & cepit Casbon & Mageth, & Bo-
37 *sor, & reliquas ciuitates Galaaditidis.* ⁋ *Post*
hæc autem verba, congregauit Timotheus
exercitum alium, & castra posuit cōtra Ra-
38 *phon trans torrentem.* ⁋ *Et misit Iudas spe-*
culari exercitum: & renuntiauerunt ei,
dicentes, Quia conuenerunt ad eum omnes
gentes

gentes quæ in circuitu nostro sunt, & exer-
citus multus nimis: & Arabas conduxerũt 39
in auxilium sibi, & castra posuerunt trans
torrentem, parati ad te venire in prælium.
Et abijt Iudas obuiam illis. Et ait Timo- 40
theus principibus exercitus sui, Cum appro- E
pinquauerit Iudas & exercitus eius ad tor-
rentem aquæ: si transierit ad nos prior, non
poterimus sustinere eum: quia potens poterit
aduersum nos. Si vero timuerit transire, & 41
posuerit castra extra flumen, transfretemus
ad eos, & poterimus aduersus illum. Vt au- 42
tem appropinquauit Iudas ad torrentem a-
quæ, statuit scribas populi secus torrentem,
& mandauit eis, dicens, Neminem homi-
num reliqueritis, sed veniant omnes in præ-
lium. Et transfretauit ad illos prior, & o- 43
mnis populus post eum, & contrita sunt om-
nes gentes a facie eorum, & proiecerunt ar-
ma sua, & fugerunt ad phanum quod erat
in Carnaim. Et occupauit ipsam ciuita- 44
tem, & phanum succendit igni cum omnibus
quæ erant in ipso: & oppressa est Carnaim,
& non potuit sustinere contra faciem Iudæ.
Et congregauit Iudas vniuersos Israelitas 45
qui erant in Galaaditide, à minimo vsque
ad maximum, & vxores eorum & natos, &
exercitum magnum valde, vt venirent in
terram Iudæ. Et venerunt vsq; Ephron: 46
& hæc ciuitas magna in ingressu posita, mu-
nita valde, et non erat declinare ab ea dex-
tera vel sinistra, sed per mediam iter erat.
Et incluserunt se qui erant in ciuitate, 47
& obstruxerunt portas lapidibus: & misit F
Num. 20. c. ad eos Iudas verbis pacificis, dicẽs, Tran- 48
seamus per terram vestram, vt eamus in
terram nostram: & nemo vobis nocebit, tan-
tum pedibus transibimus. Et nolebant eis
aperire. Et præcepit Iudas prædicari in ca- 49
stris, vt applicarent vnusquisq; in quo erat
loco. & applicuerũt se viri virtutis, & op- 50
pugnauit ciuitatem illam tota die & tota
nocte, & tradita est ciuitas in manu eius:
& peremerunt omnem masculum in ore 51
gladij, & eradicauit eam, & accepit spolia e-
ius, & transiuit per totam ciuitatem super
interfectos. Et transgressi sunt Iordanem 52
in campo magno, contra faciem Beth-san.
Et erat Iudas congregans extremos, & ex- 53
hortabatur populum per totam viam, donec
venirent in terram Iuda: & ascenderunt 54
in montem Sion cum lætitia & gaudio, &
obtulerunt holocausta, quod nemo ex eis ce-
cidisset donec reuerterentur in pace. Et in 55
diebus quibus erat Iudas & Ionathas in ter
ra Galaad, & Simon frater eius in Galilæa
contra faciem Ptolemaidis, audiuit Iose- 56
phus Zachariæ filius, & Azarias princeps
virtutis res bene gestas, & prælia quæ fa-
cta sunt, & dixit, Faciamus & ipsi nobis 57
nomen, & eamus pugnare aduersus gentes

58 quæ in circuitu nostro sunt. Et præcepit his
qui erant in exercitu suo, & abierunt Iam-
59 niam. Et exiuit Gorgias de ciuitate, & vi-
ri eius obuiam illis in pugnam. Et fugati
60 sunt Iosephus & Azarias vsq; in fines Iu-
dææ: & ceciderunt illo die de populo Israel ad
duo millia viri, & facta est plaga magna in
61 populo: quia non audierunt Iudam & fra-
tres eius, existimantes fortiter se facturos.
62 Ipsi autem non erant de semine virorum
illorum per quos salus facta est in Israel.
63 Et "viri Iudæ' magnificati sunt valde in "vir Iudas
conspectu omnis Israel, & gentium omnium & fratres
64 vbi audiebatur nomen eorum. Et conue- eius
65 nerunt ad eos fausta acclamantes. Et exi-
uit Iudas & fratres eius, & expugnabant
filios Esau in terra quæ ad Austrum est, &
percussit Chebron, & filias eius: & muros e-
ius & turres succendit igni in circuitu.
66 Et mouit castra, vt iret in terram alieni-
67 genarum, & perambulabat Samariam. In
die illa ceciderunt sacerdotes in bello, dum
"volunt' fortiter facere, dum sine consilio "vult
68 "exeunt' in prælium. Et declinauit Iudas "exit 2
in Azotum in terram alienigenarum, & di-
ruit aras eorum, & sculptilia deorum ipsorũ
succendit igni: & cepit spolia ciuitatum, &
reuersus est in terram Iuda.

CAP. VI.

1 ET rex Antiochus perambulabat superio-
A res regiones, & audiuit esse ciuitatem
Elymaidem in Perside nobilissimam, & co-
2 piosam in argento & auro, templumque
in ea locuples valde: & illic velamina au-
rea, & loricæ, & scuta, quæ reliquit Alexan-
der Philippi rex Macedo qui regnauit pri-
3 mus in Græcia. Et venit, & quærebat ca-
pere ciuitatem, & deprædari eam, & non po-
tuit: quoniam innotuit sermo his qui erant
4 in ciuitate, & insurrexerunt in prælium,
& fugit inde, & abijt cum tristitia magna,
5 & reuersus est in Babyloniam. Et venit
qui nuntiaret ei in Perside, quia fugata
6 sunt castra quæ erant in terra Iuda: &
quia abijt Lysias cum virtute forti in pri-
mis, & fugatus est à facie Iudæorum, & in-
ualuerunt armis & viribus, & spolijs mul-
tis quæ ceperunt de castris quæ exciderunt:
7 & quia diruerunt abominationem quam
ædificauerant super altare quod erat in Ie-
rusalem: & sanctificationem, sicut prius cir-
cumdederunt muris excelsis: sed & Bethsu-
8 ram ciuitatem suã. Et factum est, vt au-
diuit rex sermones istos, expauit, & commo-
tus est valde: & decidit in lectum, & incidit
in languorem præ tristitia, quia non factum
9 est ei sicut cogitabat. Et erat illic per dies
B multos: quia renouata est in eo tristitia ma-
10 gna, & arbitratus est se mori. Et vocauit
omnes amicos suos, & dixit illis, Recessit
somnus ab oculis meis, & concidi & corrui

corde præ sollicitudine: ¶ & dixi in corde meo, 11
In quantam tribulationem deveni, & in
quos fluctus tristitiæ in qua nunc sum: qui
iucundus eram, et dilectus in potestate mea?
¶ Nunc vero reminiscor malorum quæ feci 12
in Ierusalem, unde & abstuli omnia spolia
aurea & argentea quæ erant in ea, & misi
auferre habitantes Iudæã, sine causa. ¶ Co- 13
gnovi ergo quia propterea invenerunt me
mala ista: & ecce pereo tristitia magna in
terra aliena. ¶ Et vocavit Philippum unum 14
de amicis suis, & præposuit eum super uni-
versum regnum suum: ¶ & dedit ei diade- 15
ma, & stolam suam, & annulum, ut addu-
ceret Antiochum filium suum, & nutriret
eum, & regnaret. ¶ Et mortuus est illic An- 16
tiochus rex anno centesimo quadragesimo
nono. ¶ Et cognovit Lysias quoniam mortuus 17
est rex, & constituit regnare Antiochum fi-
lium eius, quem nutrivit adolescentem: &
vocavit nomen eius Eupatorem. ¶ Et hi qui 18
erant in arce, concluserant Israel in circuitu
Sanctorum: & quærebãt eis mala semper &
firmamentum Gentium. ¶ Et cogitavit Iu- 19
das disperdere eos: & convocavit universum C
populum, ut obsiderent eos. ¶ Et convenerũt 20
simul, & obsederunt eos anno cẽtesimo quin-
quagesimo, & fecerũt balistas & machinas.
¶ Et exierunt quidam ex eis qui obsideban- 21
tur: & adiunxerunt se illis aliqui impij ex
Israel, ¶ & abierunt ad regem, & dixerunt, 22
Quousq; nõ facis iudicium & vindicas fra-
tres nostros? ¶ Nos decrevimus servire patri 23
tuo, & ambulare in præceptis eius, & obse-
qui edictis eius: ¶ et filij populi nostri propter 24
hoc alienabant se à nobis. & quicunq; inve-
niebantur ex nobis, interficiebantur, & hæ-
reditates nostræ diripiebantur. ¶ Et non ad 25
nos tantum extenderunt manum, sed & in
omnes fines nostros. ¶ & ecce applicuerũt ho- 26
die ad arcem in Ierusalem occupare eam, &
munitionem in Beth-surã munierunt. ¶ & 27
nisi præveneris eos velocius, maiora, quàm
hæc facient, & non poteris obtinere eos. ¶ Et 28
iratus est rex ut hæc audivit: & convocavit
omnes amicos suos, & principes exercitus
sui, & eos qui super equites erant. ¶ sed & 29
de regnis alijs, & de insulis maritimis ve- D
nerunt ad eum exercitus conductitij. ¶ Et e- 30
rat numerus exercitus eius, centum millia
peditum, & viginti millia equitum, & ele-
phanti triginta duo docti ad prælium. ¶ Et 31
venerunt per Idumæam, & applicuerunt ad
Beth-suram, & pugnaverunt dies multos, et
fecerunt machinas: & exierunt: & succende-
runt eas igni, & pugnaverũt viriliter. ¶ Et 32
recessit Iudas ab arce, & movit castra ad
Bethzacharam contra castra regis. ¶ Et sur- 33
rexit rex ante lucem, & concitavit exercitus
in impetum contra viam Bethzacharam: &
comparaverunt se exercitus in prælium, &

34 tubis cecinerunt: ¶ & elephantis ostenderunt
sanguinem uvæ & mori, ad acuendos eos in
35 prælium. ¶ & diviserunt bestias per legiones:
& astiterunt singulis elephantis mille viri
in loricis concatenatis, & galeæ æreæ in ca-
pitibus eorum: & quingenti equites ordina-
36 ti unicuique bestiæ electi erant. ¶ Hi ante
tempus ubicunq; erat bestia, ibi erant: &
quocunq; ibat, ibant, & non discedebant ab
37 ea. ¶ Sed & turres ligneæ super eos firmæ
protegentes super singulas bestias: & super
eas machinæ: & super singulas, viri virtu-
tis triginta duo, qui pugnabant desuper: &
38 intus magister bestiæ. ¶ Et residuum equi-
E tatum hinc & inde statuit in duas partes,
tubis exercitum commovere, & perurgere
39 constipatos in legionibus eius. ¶ Et ut reful-
sit sol in clypeos aureos, & æreos, resplendue-
runt montes ab eis, & resplenduerunt sicut
40 lampades ignis. ¶ Et distincta est pars exer-
citus regis per montes excelsos, & alia per
41 loca humilia: & ibant caute et ordinatè. ¶ Et
commovebantur omnes inhabitantes terram
à voce multitudinis eorum, & incessu turbæ,
& collisione armorum. erat enim exercitus
42 magnus valde & fortis. ¶ Et appropiavit
Iudas, & exercitus eius in prælium: & ceci-
43 derunt de exercitu regis sexcenti viri. ¶ Et
vidit Eleazar filius Saura, unam de bestijs
loricatam loricis regis, & erat eminens su-
per cæteras bestias, & visum est ei quod in
44 ea esset rex: ¶ & dedit se ut liberaret popu-
lum suum, & acquireret sibi nomen æter-
45 num. ¶ Et cucurrit ad eam audacter in me-
dio legionis interficiens à dextris, & à sini-
46 stris, & cadebant ab eo huc atq; illuc. ¶ Et
ivit sub pedes elephantis, & supposuit se ei,
& occidit eum: & cecidit in terram super ip-
47 sum, & mortuus est illic. ¶ Et videntes vir-
F tutem regis, & impetum exercitus eius, di-
48 verterunt se ab eis. ¶ Castra autem regis a-
scenderunt contra eos in Ierusalem, & ap-
plicuerunt castra regis ad Iudæam & mon-
49 tem Sion. ¶ Et fecit pacem cum his qui erãt
in Beth-sura: & exierunt de civitate, quia
nõ erant eis ibi alimenta cõclusis, quia sab-
50 batha erant terræ. ¶ Et comprehendit rex
Beth-suram: & constituit illic custodiã ser-
51 vare eam. ¶ Et convertit castra ad locum
sanctificationis dies multos: & statuit illic
balistas, & machinas, & ignis iacula, &
tormenta ad lapides iactandos, & spicula &
scorpios ad mittendas sagittas & fundibu-
52 la. ¶ Fecerunt autem & ipsi machinas ad-
versus machinas eorum, & pugnaverũt dies
53 multos. ¶ Escæ autem non erant in civitate,
eo quod septimus annus esset: & qui reman-
serant in Iudæa de Gẽtibus, consumpserant
54 reliquias eorum quæ reposita fuerant. ¶ Et
remanserunt in sanctis viri pauci, quoniam
obtinuerat eos fames: & dispersi sunt unus-
quisque

quiſque in locum ſuum. ¶ *Et audiuit Lyſias* 55
quod Philippus quem cõſtituerat rex Antio-
chus cùm adhuc viueret, vt nutriret Antio-
chum filium ſuum, & regnaret, ¶ *reuerſus* 56
eſſet à Perſide & Media, & exercitus qui G
abierat cum ipſo, & quia quærebat ſuſcipere
regni negotia: ¶ *& feſtinauit ire, & dicere ad* 57
regem & duces exercitus. Deficimus quoti-
die, & eſca nobis modica eſt, & locus quem
obſidemus eſt munitus, & incumbit nobis
ordinare de regno. ¶ *Nunc itaque demus de-* 58
xtras hominibus iſtis, & faciamus cum illis
pacem, & cum omni gente eorum: ¶ *& con-* 59
ſtituamus illis vt ambulẽt in legitimis ſuis
ſicut prius. propter legitima enim ipſorum,
quæ deſpeximus, irati ſunt, & fecerunt om-
nia hæc. ¶ *Et placuit ſermo in conſpectu re-* 60
gis & principum: & miſit ad eos pacem fa-
cere: & receperunt illam. ¶ *Et iurauit illis* 61
rex & principes: & exierunt de munitione.
¶ *Et intrauit rex montem Sion, & vidit* 62
munitionem loci: & rupit citius iuramen-
tum quod iurauit, & mandauit deſtruere
murum in gyro. ¶ *Et diſceſſit feſtinanter, &* 63
reuerſus eſt Antiochiam, & inuenit Philip-
pum dominantem ciuitati: & pugnauit ad-
uerſus eum, & occupauit ciuitatem.

CAP. VII.

ANno cẽteſimo quinquageſimoprimo exijt 1
Demetrius Seleuci filius ab vrbe Ro- A
ma, & aſcendit cum paucis viris in ciuita-
tem maritimam, & regnauit illic. ¶ *Et fa-* 2
ctum eſt: vt ingreſſus eſt domum regni pa-
trum ſuorum, comprehendit exercitus An-
tiochum & Lyſiam, vt adducerent eos ad
eum. ¶ *Et res ei innotuit: & ait, Nolite mihi* 3
oſtendere faciem eorum. ¶ *Et occidit eos ex-* 4
ercitus. Et ſedit Demetrius ſuper ſedem re-
gni ſui, ¶ *& venerunt ad eum viri iniqui &* 5
impij ex Iſrael: & Alcimus dux eorum, qui
volebat fieri ſacerdos. ¶ *Et accuſauerunt po-* 6
pulum apud regem, dicentes, Perdidit Iudas
& fratres eius omnes amicos tuos, & nos
diſperdidit de terra noſtra. ¶ *Nunc ergo mit-* 7
te virum cui credis, vt eat & videat exter-
* in *minium omne quod fecit nobis * & regioni-*
bus regis: & puniat omnes amicos eius &
adiutores eorum. ¶ *Et elegit rex ex amicis* 8
ſuis Bacchidem, qui dominabatur trans flu- B
men magnum in regno, & fidelem regi: &
miſit eum, ¶ *& Alcimum impium conſtituit* 9
in ſacerdotium, & mandauit ei facere vl-
tionem in filios Iſraël. ¶ *Et ſurrexerunt, &* 10
venerunt cum exercitu magno in terrã Iu-
da: & miſerunt nuntios, & locuti ſunt ad
Iudam & ad fratres eius verbis pacificis in
Inf.10.d.46. *dolo.* ¶ ‖ *Et non intenderunt ſermonibus eo-* 11
rum: viderunt enim quia venerũt cum ex-
ercitu magno. ¶ *Et conuenerunt ad Alcimum* 12
& Bacchidem congregatio ſcribarum requi-
rere quæ iuſta ſunt: ¶ *& primi, Aſidæi qui* 13
erant in filijs Iſrael: & exquirebant ab eis
14 *pacem.* ¶ *Dixerunt enim, Homo ſacerdos de*
15 *ſemine Aaron venit, non decipiet nos.* ¶ *Et*
locutus eſt cum eis verba pacifica: & iura-
uit illis, dicens, Non inferemus vobis malũ,
16 *neque amicis veſtris.* ¶ *Et crediderunt ei.*
Et comprehendit ex eis ſexaginta viros, &
occidit eos in vna die ſecundum verbum
17 *quod ſcriptum eſt,* ¶ ‖ *Carnes ſanctorum tuo-* Pſal.78. a.2.
C *rum, & ſanguinem ipſorum effuderunt in* 2.3.
circuitu Ieruſalem, & non erat qui ſepeli-
18 *ret.* ¶ *Et incubuit timor & tremor in omnem*
populum: quia dixerunt: Non eſt veritas
& iudicium in eis: tranſgreſſi ſunt enim
conſtitutum, & iuſiurandum quod iurauer-
19 *runt.* ¶ *Et mouit Bacchides caſtra ab Ieru-*
ſalem, & applicuit in Bethzecha: & miſit,
& comprehendit multos ex eis qui ad ſe re-
fugerant, & quoſdam de populo mactauit,
20 *& in puteum magnum proiecit.* ¶ *Et com-*
miſit regionem Alcimo, & reliquit cum eo
auxilium in adiutorium ipſi. Et abijs Bac-
21 *chides ad regem:* ¶ *& ſatis agebat Alcimus*
22 *pro principatu ſacerdotij ſui.* ¶ *& conuene-*
runt ad eum omnes qui perturbabant po-
pulum ſuum, & obtinuerunt terram Iuda,
23 *& fecerunt plagam magnam in Iſrael.* ¶ *Et*
vidit Iudas omnia mala quæ fecit Alcimus
& qui cum eo erant, filijs Iſrael, multo plus
24 *quam Gentes:* ¶ *& exijt in omnes fines Iu-*
dææ in circuitu, & fecit vindictam in vi-
ros deſertores, & ceſſauerunt vltra exire in
25 *regionem.* ¶ *Vidit autem Alcimus quod præ-*
D *ualuit Iudas & qui cum eo erant: & cogno-*
uit quia non poteſt ſuſtinere eos, & regreſ-
ſus eſt ad regem, & accuſauit eos multis
26 *criminibus.* ¶ ‖ *Et miſit rex Nicanorem, v-* 2.Mac.15.a.1
num ex principibus ſuis nobilioribus, qui e-
rat inimicitias exercens contra Iſrael: &
27 *mandauit ei euertere populum.* ¶ *Et venit*
Nicanor in Ieruſalem cum exercitu magno,
& miſit ad Iudam & ad fratres eius ver-
28 *bis pacificis cum dolo,* ¶ *dicens, Non ſit pu-*
gna inter me & vos: veniam cum viris
paucis, vt videam facies veſtras cum pace.
29 ¶ *Et venit ad Iudam, & ſalutauerunt ſe in-*
uicem pacifice: & hoſtes parati erant rapere
30 *Iudam.* ¶ *Et innotuit ſermo Iudæ quoniam*
cum dolo venerat ad eum, & conterritus eſt
ab eo, & amplius noluit videre faciem eius.
31 ¶ *Et cognouit Nicanor quoniam denuda-*
E *tum eſt conſilium eius: & exiuit obuiam*
32 *Iudæ in pugnam iuxta Capharſalama.* ¶ *Et*
ceciderunt de Nicanoris exercitu, fere quin-
que millia viri, & fugerunt in ciuitatem
33 *Dauid.* ¶ *Et poſt hæc verba aſcendit Nica-*
nor in montem Sion: & exierunt de ſacerdo-
tibus populi ſalutare eum in pace, & demõ-
ſtrare ei holocautomata quæ offerebantur
34 *pro rege.* ¶ *Et irridens ſpreuit eos, & pol-*
35 *luit: & locutus eſt ſuperbe,* ¶ *& iurauit cum*

ira, dicens, Nisi traditus fuerit Iudas, & ex-
ercitus eius in manus meas: continuo cũ re-
gressus fuero in pace, succendam domũ istam.
Et exijt cum ira magna: ¶ & intrauerunt 36
sacerdotes, & steterunt ante faciem altaris
& templi: & flentes dixerunt, ¶ Tu Domine 37
elegisti domum istam ad inuocandum nomen F
tuum in ea, vt esset domus orationis & obse-
crationis populo tuo. ¶ Fac vindictam in ho- 38
mine isto, & exercitu eius, & cadant in gla-
dio: memento blasphemias eorum, & ne de-
deris eis vt permaneant. ¶ Et exijt Nicanor 39
ab Ierusalem, & castra applicuit ad Beth-
horon & occurrit illi exercitus Syriæ. ¶ Et 40
Iudas applicuit in Adarsa cum tribus mil-
4.re.19.g.35 libus virorum: & orauit Iudas, & dixit: ¶ ‖Qui 41
Tob.1.d.21. missi erãt à rege Sennacherib, Domine, quia
Ecc.48.d.25 blasphemauerunt te, ‖ exijt angelus, & per-
Esa.37.g.36. cussit ex eis centum octogintaquinq; millia:
2.Ma.8.c.19 ¶ sic contere exercitum istum in conspectu 42
15.c.22. nostro hodie, & sciant cæteri quia male lo-
cutus est super sancta tua, & iudica illum
secundum malitiam illius. ¶ Et commiserũt 43
exercitus prælium terciadecima die mensis
Adar: & contrita sunt castra Nicanoris, &
cecidit ipse primus in prælio. ¶ Vt autem vi- 44
dit exercitus eius quia cecidisset Nicanor, G
proiecerunt arma sua & fugerunt: ¶ & per- 45
secuti sunt eos viam vnius diei ab Adazer,
vsquequo veniatur in Gazara, & tubis ce-
cinerunt post eos cum significationibus. ¶ Et 46
exierunt de omnibus castellis Iudææ in cir-
cuitu, & ventilabant eos cornibus, & con-
uertebantur iterum ad eos, & ceciderunt o-
mnes gladio, & non est relictus ex eis nec
vnus. ¶ Et acceperunt spolia eorum in præ- 47
dam: & caput Nicanoris amputauerunt, &
dexteram eius quam extenderat superbe, &
attulerunt, & suspenderunt contra Ierusa-
lem. ¶ Et lætatus est populus valde, & ege- 48
runt diem illam in lætitia magna. ¶ Et con- 49
stituit agi omnibus annis diem istam ter-
tiadecima die mensis Adar. ¶ Et siluit terra 50
Iuda dies paucos.

CAP. VIII.

ET audiuit Iudas nomen Romanorum 1
quia sunt potentes viribus, & acquie- A
scunt ad omnia quæ postulantur ab eis: &
quicunq; accesserunt ad eos, statuerunt cum
eis amicitias, & quia sunt potẽtes viribus.
¶ Et audierunt prælia eorum, & virtutes bo- 2
nas quas fecerunt in Galatia, quia obtinue-
runt eos & duxerunt sub tributũ: ¶ & quã- 3
ta fecerunt in regione Hispaniæ, & quod in
potestatem redegerunt metalla argenti &
auri quæ illic sunt, & possederunt omnem
locum consilio suo & patientia: ¶ locaq; quæ 4
longe erant valde ab eis, & reges qui super-
uenerant eis ab extremis terræ, contriue-
runt, & percusserunt eos plaga magna: cæteri
autem dant eis tributum omnibus annis:
5 ¶ & Philippum & Persen Ceteorum regem,
& cæteros qui aduersum eos arma tulerant
contriuerunt in bello, & obtinuerunt eos.
6 ¶ & Antiochum magnum regem Asiæ, qui eis
pugnam intulerat, habens centum viginti
elephantes & equitatum, & currus, & ex-
ercitum magnum valde, contritum ab eis:
7 ¶ & quia ceperunt eum viuum, & statuerũt
ei vt daret ipse & qui regnarent post ip-
8 sum, tributum magnum, & daret obsides, &
8 constitutum, ¶ & regionem Indorum, & Me-
dos, & Lydos de optimis regionibus eo-
rum: & acceptas eas ab eis, dederunt Eu-
9 meni regi. ¶ & quia qui erant apud Hella-
dam, voluerunt ire, & tollere eos: & inno-
10 tuit sermo his, ¶ & miserunt ad eos ducem
vnum, & pugnauerunt contra illos, & ceci-
derunt ex eis multi, & captiuas duxerunt
vxores eorum, & filios, & diripuerunt eos,
& terram eorum possederunt, & destruxe-
runt muros eorum, & in seruitutem illos
11 redegerunt vsq; in hunc diem: ¶ & residua
regna, & insulas quæ aliquando restiterant
illis, exterminauerunt, & in potestatem re-
12 degerunt. ¶ Cum amicis autem suis, & qui
in ipsis requiem habebant, conseruauerunt
amicitiam, & obtinuerunt regna quæ erant
proxima, & quæ erant longè: quia quicunq;
audiebant nomen eorum, timebant eos.
13 ¶ quibus verò vellent auxilio esse vt regna-
rent, regnabant: quos autem vellent, regno
14 deturbabant: & exaltati sunt valde. ¶ Et in
omnibus istis nemo portabat diadema, nec
induebatur purpura, vt magnificaretur in
15 ea. ¶ Et quia curiam fecerunt sibi, & quoti-
die consulebant trecentos viginti consilium
C agentes semper de multitudine, vt quæ di-
16 gna sunt, gerant. ¶ & committunt vni ho-
mini magistratum suum per singulos annos
dominari vniuersæ terræ suæ: & omnes obe-
diunt vni, & non est inuidia, neque zelus
17 inter eos. ¶ Et elegit Iudas Eupolemum fi-
lium Iohannis filij Iacob, & Iasonem filium
Eleazari, & misit eos Romam constituere
18 cum illis amicitiam & societatem: ¶ & vt
auferrent ab eis iugum Græcorum, quia vi-
derunt quod in seruitutem premerent re-
19 gnum Israel. ¶ Et abierunt Romam viam
multam valde, & introierunt curiam, & di-
20 xerunt, ¶ Iudas Machabæus, et fratres eius, &
populus Iudæorum miserunt nos ad vos sta-
tuere vobiscum societatem & pacem, & con-
21 scribere nos socios & amicos vestros. ¶ Et
22 placuit sermo in conspectu eorum. ¶ Et hoc
rescriptum est quod rescripserunt in tabulis
æreis, & miserunt in Ierusalem, vt esset a-
pud eos ibi memoriale pacis & societatis.
23 ¶ BENE SIT ROMANIS & genti
D Iudæorum in mari & in terra in æternum:
24 gladiusq; & hostis procul sit ab eis. ¶ Quod
si institerit bellum Romanis prius, aut om-
nibus

nibus socijs eorum in omni dominatione eo-
rum: ¶ auxilium feret gens Iudæorum, prout 25
tempus dictauerit, corde pleno: ¶ & prælian- 26
tibus non dabũt, neq; subministrabunt tri-
ticum, arma, pecuniam, naues, sicut placuit
Romanis: & custodient mandata eorum, ni-
hil ab eis accipientes. ¶ Similiter autem & si 27
genti Iudæorum prius acciderit bellum, ad-
iuuabunt Romani ex animo: prout eis tem-
pus permiserit: ¶ & adiuuantibus non da- 28
bitur triticum, arma, pecunia, naues, sicut
placuit Romanis: & custodient mandata eo-
rum absque dolo. ¶ secundum hæc verba con- 29
stituerunt Romani populo Iudæorum. ¶ Quod 30
si post hæc verba hi aut illi addere, aut de-
mere ad hæc aliquid voluerint, facient ex
proposito suo: & quæcunque addiderint vel
dempserint, rata erunt. ¶ Sed & de malis 31
quæ Demetrius rex fecit in eos, scripsimus
ei, dicentes: Quare grauasti iugum tuum
super amicos nostros, & socios Iudæos? ¶ Si 32
ergo iterum adierint nos aduersum te, facie-
mus illis iudicium, & pugnabimus tecum
mari terraq;.

CAP. IX.

INterea vt audiuit Demetrius quia ceci- 1
dit Nicanor & exercitus eius in prælio, A
apposuit & Bacchidem & Alcimum rursum
mittere in Iudæam, & dextrum cornu cum
illis. ¶ Et abierunt viam quæ ducit in Gal- 2
gala, & castra posuerunt in Masaloth, quæ
est in Arbellis: & occupauerunt eam, & pe-
remerunt animas hominum multas. ¶ In 3
mense primo anni centesimi & quinquage-
simi secundi applicuerunt exercitum ad Ie-
rusalem: ¶ & surrexerunt, & abierunt in 4
Beream viginti millia virorum, et duo mil-
lia equitum. ¶ Et Iudas posuerat castra in 5
Laisa, & tria millia viri electi cum eo: ¶ & 6
viderunt multitudinẽ exercitus quia multi
sunt, & timuerunt valde: & multi subtra-
xerunt se de castris, & non remanserunt ex
eis nisi octingẽti viri. ¶ Et vidit Iudas quòd 7
defluxit exercitus suus, & bellum perurge-
bat eum, & confractus est corde: quia nõ ha-
bebat tempus congregandi eos, & dissolutus
est. ¶ Et dixit his qui residui erant: Surga- 8
mus, & eamus ad aduersarios nostros, si po-
terimus pugnare aduersus eos. ¶ Et auerte- 9
bant eum, dicentes: Non poterimus, sed libe-
remus animas nostras modo, & reuertamur
ad fratres nostros: & tunc pugnabimus ad-
uersus eos. nos autem pauci sumus. ¶ Et ait 10
Iudas, Absit istam rem facere, vt fugiamus
ab eis: & si appropiauit tempus nostrum, B
moriamur in virtute propter fratres no-
stros, & non inferamus crimẽ gloriæ nostræ.
¶ Et mouit exercitus de castris, & steterunt 11
illis obuiam: & diuisi sunt equites in duas
partes, & fundibularij & sagittarij præibãt
exercitum, & primi certaminis omnes poten-

12 *tes. ¶ Bacchides autem erat in dextro cornu,*
& proximauit legio ex duabus partibus, &
13 *clamabant tubis: ¶ exclamauerunt autem &*
hi qui erant ex parte Iudæ etiam ipsi, &
commota est terra à voce exercituum: & cõ-
missum est prælium à manè vsq; ad vespe-
14 *ram. ¶ Et vidit Iudas quod firmior est pars*
exercitus Bacchidis in dextris, & conuene-
15 *runt cum ipso omnes constantes corde: ¶ &*
contrita est dextera pars ab eis, & persecu-
16 *tus est eos vsque ad montem Azoti. Et qui*
in sinistro cornu erant, viderunt quod con-
tritum est dextrum cornu, & secuti sunt post
Iudam & eos qui cum ipso erant a tergo:
17 *¶ & ingrauatum est prælium, & ceciderunt*
18 *vulnerati multi ex his & ex illis. ¶ Et Iu-*
19 *das cecidit, & cæteri fugerunt. ¶ Et Iona-*
C *thas, & Simon tulerũt Iudam fratrem suũ,*
& sepelierunt eum in sepulchro patrum suo-
20 *rum in ciuitate Modin. ¶ Et fleuerunt eum*
omnis populus Israel planctu magno: & lu-
21 *gebant dies multos, ¶ & dixerunt: Quomodo*
cecidit potens, qui saluum faciebat populum
22 *Israel? ¶ Et cætera verba bellorum Iudæ, &*
virtutũ quas fecit, & magnitudinis eius nõ
23 *sunt descripta, multa enim erãt valde. ¶ Et*
factum est, post obitum Iudæ emerserunt ini-
qui in omnibus finibus Israel, & exorti sunt
24 *omnes qui operabantur iniquitatem. ¶ In*
diebus illis facta est fames magna valde, &
tradidit se Bacchidi omnis regio eorum cum
25 *ipsis. ¶ Et elegit Bacchides viros impios, &*
26 *constituit eos dominos regionis: ¶ & exqui-*
rebant & perscrutabantur amicos Iudæ, &
adducebant eos ad Bacchidem, & vindicabat
27 *in illos, & illudebat. ¶ Et facta est tribula-*
tio magna in Israel, qualis non fuit ex die
28 *qua nõ est visus propheta in Israel. ¶ Et cõ-*
gregati sunt omnes amici Iudæ, & dixerunt
29 *Ionathæ, ¶ Ex quo frater tuus Iudas defun-*
ctus est, vir similis ei non est qui exeat con-
tra inimicos, Bacchidem & eos qui inimici
30 *sunt gentis nostræ. ¶ Nunc itaque te hodie*
elegimus esse pro eo nobis in principẽ & du-
31 *cem ad bellandum bellum nostrum. ¶ Et su-*
scepit Ionathas tempore illo principatum, &
32 *surrexit loco Iudæ fratris sui. ¶ Et cognouit*
33 *Bacchides, & quærebat eum occidere. ¶ Et*
cognouit Ionathas & Simon frater eius, &
D *omnes qui cum eo erant: & fugerunt in de-*
sertum Thecuæ, & consederunt ad aquam
34 *lacus Asphar. ¶ Et cognouit Bacchides, & die*
sabbathorum venit ipse & omnis exercitus
35 *eius trans Iordanem: ¶ & Ionathas misit* .12
fratrem suum ducem populi, & rogauit Na-
buthæos amicos suos, vt commodarent illis *commen-*
36 *apparatum suũ qui erat copiosus. ¶ Et exie-* *daret 19.*
runt filij Iambri ex Madaba, et comprehẽde-
runt Iohannem & omnia quæ habebat, &
37 *abierunt habentes ea. ¶ Post hæc verba re-*
nuntiatũ est Ionathæ & Simoni fratri eius

quia filij Iambri faciunt nuptias magnas, &
ducunt sponsam ex Madaba filiam vnius de
magnis principibus Chanáan cum ambitio-
ne magna. ¶ Et recordati sunt sanguinis Io- 38
hannis fratris sui: & ascenderũt, & abscon-
derunt se sub tegumento montis. ¶ Et eleua- 39
uerunt oculos suos, & viderunt: & ecce tu-
multus, & apparatus multus: & spõsus pro-
cessit, & amici eius: & fratres eius obuiam
illis cum tympanis, & musicis, & armis
multis. ¶ Et surrexerunt ad eos ex insidijs, 40
& occiderunt eos, & ceciderunt vulnerati
multi, & residui fugerunt in montes: & ac-
ceperunt omnia spolia eorum, ¶ & conuersæ 41
sunt nuptiæ in luctum, & vox musicorum
ipsorum in lamentum. ¶ Et vindicauerunt 42
vindictam sanguinis fratris sui: & reuersi
sunt ad ripam Iordanis. ¶ Et audiuit Bac- 43
chides, & venit die sabbathorum vsque ad
oram Iordanis in virtute magna. ¶ Et dixit 44
ad suos Ionathas: Surgamus, & pugnemus E
contra inimicos nostros, non est enim hodie
sicut heri, & nudiustertius. ¶ ecce enim bel- 45
lum ex aduerso, aqua vero Iordanis hinc &
inde, & ripæ, & paludes, & saltus: & non est
1.Pa.10.2.3. locus diuertendi. ¶ ‖ Nunc ergo clamate in 46
cælum, vt liberemini de manu inimicorum
vestrorum. Et commissum est bellum. ¶ Et 47
extendit Ionathas manum suam percutere
Bacchidem, & diuertit ab eo retro: ¶ & dissi- 48
lijt Ionathas & qui cum eo erant in Iorda-
nem, & transnatauerunt ad eos Iordanem:
¶ & ceciderunt de parte Bacchidis die illa 49
mille viri: & reuersi sunt in Ierusalem, ¶ & 50
ædificauerunt ciuitates munitas in Iudæa,
munitionem quæ erat in Iericho, & in Am-
maum, & in Beth-horon, & in Beth-el, &
Thamnata, & Phara, & Thopo muris excel-
sis & portis & seris. ¶ Et posuit custodiam 51
in eis, vt inimicitias exercerent in Israel:
¶ & muniuit ciuitatem Beth-suram, & Ga- 52
zaram, & arcem, & posuit in eis auxilia, &
apparatum escarum: ¶ & accepit filios prin- 53
cipum regionis obsides, & posuit eos in arce
in Ierusalem, in custodiam. ¶ Et anno cente- 54
simo quinquagesimotertio, mense secũdo præ- F
cepit Alcimus destrui muros domus sanctæ
interioris, & destrui opera prophetarum: &
cœpit destruere. ¶ In tempore illo percussus est 55
Alcimus: & impedita sunt opera illius, &
occlusum est os eius, & dissolutus est paralysi,
nec vltra potuit loqui verbum & mandare
de domo sua. ¶ Et mortuus est Alcimus in 56
tempore illo cum tormento magno. ¶ Et vidit 57
Bacchides quoniam mortuus est Alcimus: &
…18. reuersus est ad regem, & siluit terra Iuda
annis duobus. ¶ Et cogitauerunt omnes ini-
qui, dicentes: Ecce Ionathas & qui cum eo 58
sunt, in silentio habitant confidenter: nunc
ergo adducamus Bacchidem, & comprehen-
det eos omnes vna nocte. ¶ Et abierunt & 59

60 consilium ei dederunt. ¶ Et surrexit vt ve-
niret cum exercitu multo: & misit occulte e-
pistolas socijs suis qui erant in Iudæa, vt
comprehenderent Ionathan & eos qui cum
eo erant: sed non potuerunt, quia innotuit
61 eis consilium eorum. ¶ Et apprehendit de vi-
ris regionis, qui principes erant * militiæ *malitia 30
62 quinquaginta viros, & occidit eos: ¶ & se-
cessit Ionathas, & Simon, & qui cum eo e-
rant in Beth-bessen, quæ est in deserto: &
extruxit diruta eius, & firmauerunt eam.
63 ¶ Et cognouit Bacchides, & congregauit vni-
G uersam multitudinem suam: & his qui de
64 Iudæa erant denuntiauit. ¶ Et venit, & ca-
stra posuit desuper Beth-bessin: & oppugna-
65 uit eam dies multos, & fecit machinas. ¶ Et
reliquit Ionathas Simonem fratrem suum in
ciuitate, & exijt in regionem, & venit cum
66 numero: ¶ & percussit Odaren & fratres e-
ius, & filios Phaseron in tabernaculis ipso-
rum, & cœpit cædere & crescere in virtuti-
67 bus. ¶ Simon verò, & qui cum ipso erãt, ex-
ierũt de ciuitate, & succenderunt machinas.
68 ¶ & pugnauerunt contra Bacchidem, & con-
tritus est ab eis, & afflixerunt eum valde,
quoniã consilium eius & congressus eius erat
69 inanis. ¶ Et iratus contra viros iniquos qui
ei consilium dederant vt veniret in regio-
nem ipsorum, multos ex eis occîdit: ipse au-
tem cogitauit cum reliquis abire in regio-
70 nem suam. ¶ Et cognouit Ionathas: & misit
ad eum legatos componere pacem cum ipso, &
71 reddere ei captiuitatem. ¶ Et libenter acce-
pit, & fecit secundum verba eius, & iurauit
se nihil facturũ ei mali omnibus diebus vi-
72 tæ eius. ¶ Et reddidit ei captiuitatem quam
prius erat prædatus de terra Iuda: & con-
uersus abijt in terram suam, & non apposuit
73 amplius venire in fines eius. ¶ Et cessauit
gladius ex Israel: & habitauit Ionathas in
Machmas, & cœpit Ionathas ibi iudicare po-
pulum, & exterminauit impios ex Israel.

CAP. X.

1 ET anno centesimo sexagesimo ascendit
A Alexander Antiochi filius, qui cognomi-
natus est Nobilis: & occupauit Ptolemai-
dam, & receperunt eum, & regnauit illic.
2 ¶ Et audiuit Demetrius rex, & congregauit
exercitum copiosum valde, & exiuit obuiam
3 illi in prælium. ¶ Et misit Demetrius episto-
lam ad Ionathan verbis pacificis, vt ma-
4 gnificaret eum: ¶ dixit enim, Anticipemus
facere pacem cum eo, priusquam faciat cum
5 Alexandro aduersum nos: ¶ recordabitur e-
nim omnium malorum quæ fecimus in eum,
6 & in fratrem eius, & in gentem eius. ¶ Et
dedit ei potestatem congregandi exercitum,
& fabricare arma, & esse ipsum socium e-
ius, & obsides qui erant in arce iussit tradi
7 ei. ¶ Et venit Ionathas in Ierusalem, & le-
git epistolas in auditu omnis populi et eorum

qui

qui in arce erant. ¶ Et timuerunt timore 8
magno, quoniam audierunt quòd dedit ei
rex potestatem congregandi exercitum. ¶ Et 9
traditi sunt Ionathæ obsides, & reddidit eos
parentibus suis: ¶ & habitauit Ionathas in 10
Ierusalem, & cœpit ædificare & innouare ci-
uitatem. ¶ Et dixit facientibus opera, vt 11
extruerent muros, & montem Sion in cir-
cuitu lapidibus quadratis ad munitionem:
& ita fecerunt. ¶ Et fugerũt alienigenæ qui 12
erant in munitionibus quas Bacchides ædi-
ficauerat: ¶ & reliquit vnusquisq; locum, & 13
abijt in terram suam: ¶ tantum in Beth-su- 14
ra remanserunt aliqui ex his qui reliquerant
legem & præcepta Dei. erat enim hæc
eis ad refugium. ¶ Et audiuit Alexander 15
rex promissa quæ promisit Demetrius Iona-
thæ: & narrauerunt ei prælia, & virtutes B
quas ipse fecit, & fratres eius, & labores
quos laborauerunt. ¶ & ait: Nunquid inue- 16
niemus aliquem virum talem? & nunc fa-
ciemus eum amicum, & socium nostrum.
¶ Et scripsit epistolam, & misit ei secundum 17
hæc verba, dicens: ¶ REX Alexander fra- 18
tri Ionathæ salutẽ. ¶ Audiuimus de te quod 19
vir potens sis viribus, & aptus es vt sis a-
micus noster: ¶ & nunc constituimus te hodie 20
summum sacerdotem gentis tuæ, vt amicus
voceris regis (& misit ei purpuram, & coro-
nam auream) & quæ nostra sunt sentias no-
biscum, & conserues amicitias ad nos. ¶ Et 21
induit se Ionathas stola sancta septimo men-
se, anno centesimo sexagesimo in die solennẽ
scenopegiæ: & congregauit exercitum, & fe-
cit arma copiosa. ¶ Et audiuit Demetrius 22
verba ista, & contristatus est nimis, & ait:
¶ Quid hoc fecimus, quod præoccupauit nos 23
Alexander apprehendere amicitiam Iudæo-
rum ad munimen sui? ¶ Scribam & ego illis 24
verba deprecatoria, & dignitates, & dona:
vt sint mecum in adiutorium. ¶ Et scripsit 25
eis in hæc verba, Rex Demetrius genti Iu-
dæorum salutem. ¶ Quoniam seruastis ad 26
nos pactum, & mansistis in amicitia nostra,
& non accessistis ad inimicos nostros, audi-
uimus, & gauisi sumus. ¶ Et nunc perseue- 27
rate adhuc conseruare ad nos fidem, & re-
tribuemus vobis bona pro his quæ fecistis
nobiscum. ¶ Et remittemus vobis præstatio- 28
nes multas, & dabimus vobis donationes. C
¶ Et nunc absoluo vos & omnes Iudæos à 29
tributis, & pretia salis indulgeo, & coronas
remitto, & tertias seminis: ¶ & dimidiam 30
partem fructus ligni quod est portionis meæ
relinquo vobis ex hodierno die & deinceps,
ne accipiatur à terra Iuda & à tribus ci-
uitatibus quæ additæ sunt illi ex Samaria
& Galilæa ex hodierna die & in totum tem-
pus: ¶ & Ierusalem sit sancta & libera cum 31
finibus suis: et decimæ et tributa, ipsius sint.
¶ Remitto etiam potestatem arcis quæ est in 32
Ierusalẽ: & do eam summo sacerdoti, vt cõ-
stituat in ea viros quoscunque ipse elegerit,
33 qui custodiant eam. ¶ Et omnem animam
Iudæorum, quæ captiua est à terra Iuda in
omni regno meo relinquo liberam gratis, vt
omnes à tributis soluantur, etiam pecorum
34 suorum. ¶ Et omnes dies solennes, & sabba-
tha, & neomeniæ, & dies decreti, & tres dies
ante diem solennem, & tres dies post diem
solennem sint omnes immunitatis & remis-
sionis omnibus Iudæis qui sunt in regno
35 meo: ¶ & nemo habebit potestatem agere ali-
quid, & mouere negotia aduersus aliquem
36 illorum in omni causa. ¶ Et ascribantur ex
Iudæis in exercitu regis ad triginta millia
virorum, & dabuntur illis copiæ vt oportet
omnibus exercitibus regis, & ex eis ordina-
buntur qui sint in munitionibus regis ma-
37 gni: ¶ & ex his constituentur super negotia
regni quæ aguntur ex fide, & principes sint
ex eis, & ambulent in legibus suis, sicut
38 præcepit rex in terra Iuda. ¶ Et tres ciuita-
tes quæ additæ sunt Iudææ ex regione Sa-
mariæ, cum Iudæa reputentur: vt sint sub
vno, & non obediant alienæ potestati, nisi
39 summi sacerdotis: ¶ Ptolemaida & confines
D eius, quas dedi donum sanctis qui sunt in
Ierusalem ad necessarios sumptus sanctorũ.
40 ¶ Et ego do singulis annis quindecim millia
siclorum argenti de rationibus regis, quæ
41 me contingunt: ¶ & omne quod reliquum
fuerit, quod nõ reddiderant qui super nego-
tia erant annis prioribus, ex hoc dabunt in
42 opera domus. ¶ Et super hæc quinq; millia
siclorum argenti, quæ accipiebant de sancto-
rum ratione per singulos annos: & hæc ad sa
cerdotes pertineant, qui ministerio fungun-
43 tur. ¶ Et quicunq; confugerint in templum
quod est Ierosolymis, & in omnibus finibus
eius, obnoxij regi in omni negotio dimittan-
tur, & vniuersa quæ sunt eis in regno meo,
44 libera habeant. ¶ Et ad ædificanda vel re-
stauranda opera sanctorũ sumptus dabuntur
45 de ratione regis: ¶ & ad extruẽdos muros in
Ierusalem & cõmuniendos in circuitu, sum-
ptus dabuntur de ratione regis, & ad con-
46 struendos muros in Iudæa. ¶ Vt audiuit autẽ
Ionathas & populus sermones istos, ‖nõ cre- Sup. 7. b. m.
diderunt eis, nec receperunt eos: quia recor-
dati sunt malitiæ magnæ quã fecerat in If-
47 rael, & tribulauerat eos valde. ¶ Et compla-
cuit eis in Alexandrum, quia ipse fuerat eis
princeps sermonũ pacis, & ipsi auxiliũ fere-
48 bant omnibus diebus. ¶ Et congregauit rex
Alexander exercitũ magnũ, & admouit ca-
49 stra cõtra Demetrium. ¶ Et cõmiserunt præ-
lium duo reges, & fugit exercitus Demetrij,
& insecutus est eum Alexander, & incubuit
50 super eos. ¶ Et inualuit prælium nimis, do-
nec occidit sol: & cecidit Demetrius in die il-
51 la. ¶ Et misit Alexander ad Ptolemæũ regem

Aegypti legates secundum hæc verba dicens:
¶ QVONIAM regressus sum in regnum 52
meum, & sedi in sede patrum meorum, &
obtinui principatum, & contriui Demetrium, E
& possedi regionem nostram, ¶ & commisi 53
pugnam cum eo, & contritus est ipse, & ca-
stra eius à nobis, & sedemus in sede regni
eius: ¶ & nunc statuamus adinuicem amici- 54
tiam: & da mihi filiam tuam vxorem, &
ego ero gener tuus, & dabo tibi dona, & ipsi
dignitatem. ¶ Et respondit rex Ptolemæus, 55
dicens. FELIX dies in qua reuersus es ad
terram patrum tuorum, & sedisti in sede re-
gni eorum. ¶ Et nunc faciam tibi quod scri- 56
psisti: sed occurre mihi Ptolemaidam, vt vi-
deamus inuicem nos, & spondeam tibi sicut
dixisti. ¶ Et exiuit Ptolemæus de Aegypto, 57
ipse & Cleopatra filia eius, & venit Ptole-
maidam anno centesimo sexagesimo secundo.
¶ Et occurrit ei Alexander rex, & dedit ei 58
Cleopatram filiam suam: & fecit nuptias
eius Ptolemaidæ, sicut reges in magna glo-
ria. ¶ Et scripsit rex Alexander Ionathæ, vt 59
veniret obuiam sibi. ¶ Et abijt cum gloria 60
Ptolemaidam, & occurrit ibi duobus regibus,
& dedit illis argentum multum, & aurum,
& dona: & inuenit gratiam in conspectu eo-
rum. ¶ Et conuenerunt aduersus eum viri 61
pestilentes ex Israel, viri iniqui interpellan-
tes aduersus eum: & non intendit ad eos
rex. ¶ Et iussit spoliari Ionathan vestibus 62
suis, & indui eum purpura: & ita fecerunt.
Et collocauit eum rex sedere secum. ¶ Dixitque 63
principibus suis: Exite cum eo in medium
ciuitatis, & prædicate vt nemo aduersus
eum interpellet de vllo negotio, nec quis-
quam ei molestus sit de vlla ratione. ¶ Et 64
factum est vt viderunt qui interpellabant F
gloriam eius quæ prædicabatur, & opertum
eum purpura, fugerunt omnes: ¶ & magni- 65
ficauit eum rex, & scripsit eum inter pri-
mos amicos, & posuit eum ducem, & partici-
pem principatus. ¶ Et reuersus est Ionathas 66
in Ierusalem cum pace & lætitia. ¶ In anno 67
centesimo sexagesimo quinto, venit Deme-
trius filius Demetrij a Creta in terram pa-
trum suorum. ¶ Et audiuit Alexander rex, 68
& contristatus est valde, & reuersus est An-
tiochiam. ¶ Et constituit Demetrius rex 69
Apollonium ducem, qui præerat Cœlesyriæ:
& congregauit exercitum magnum, & ac-
cessit ad Iamniam: & misit ad Ionathan sum-
mum sacerdotem, ¶ dicens: Tu solus resistis 70
nobis, ego autem factus sum in derisum &
in opprobrium, propterea quia tu potestatem
aduersum nos exerces in montibus. ¶ Nunc 71
ergo si confidis in virtutibus tuis, descende
ad nos in campum, & comparemus illic in-
uicem: quia mecum est virtus bellorum.
¶ Interroga & disce quis sum ego & cæteri 72
qui auxilio sunt mihi, qui & dicunt quia nõ
potest stare pes vester ante faciem nostram,
quia bis in fugam conuersi sunt patres tui
73 in terra sua: ¶ & nunc quomodo poteris su-
stinere equitatum & exercitum tantum in
campo, vbi non est lapis, neque saxum, neque
74 locus fugiendi? ¶ Vt audiuit autem Ionathas
sermones Apollonij, motus est animo: & ele-
git decem millia virorum, & exijt ab Ieru-
salem, & occurrit ei Simon frater eius in
75 adiutorium: ¶ & applicuerunt castra in Iop-
pen, & exclusit eum à ciuitate: quia custodia
Apollonij Ioppe erat, & oppugnauit eam.
76 ¶ Et exterriti qui erant in ciuitate, aperue-
G runt ei, & obtinuit Ionathas Ioppen. ¶ Et
77 audiuit Apollonius, & admouit tria millia
78 equitum, & exercitum multum. ¶ Et abijt
Azotum tanquam iter faciens, & statim
exijt in campum: eo quod haberet multitu-
dinem equitum, & confideret in eis. Et in-
secutus est eum Ionathas in Azotum, & cõ-
79 miserunt prælium. ¶ Et reliquit Apollonius
80 in castris mille equites post eos occulte. ¶ Et
cognouit Ionathas quoniam insidiæ sunt post
se, & circuierunt castra eius, & iecerunt ia-
cula in populum à mane vsque ad vesperam.
81 ¶ Populus autem stabat, sicut præceperat Io-
82 nathas: & laborauerũt equi eorum. ¶ Et eie-
cit Simon exercitum suum, & commisit con-
tra legionem. equites enim fatigati erant, &
83 contriti sunt ab eo, & fugerunt. ¶ Et qui di-
spersi sunt per campũ, fugerunt in Azotum,
& intrauerunt in Beth-dagõ idolum suum,
84 vt ibi se liberarent. ¶ Et succendit Ionathas
Azotum, & ciuitates quæ erant in circuitu
eius, & accepit spolia eorum, & templũ Da-
gon: & omnes qui fugerunt in illud, succen-
85 dit igni. ¶ Et fuerunt qui ceciderunt gladio
cum his qui succẽsi sunt, fere octo millia vi-
86 rorum. ¶ Et mouit inde Ionathas castra, &
applicuit ea Ascalonem: & exierunt de ciui-
87 tate obuiam illi in magna gloria. ¶ Et reuer-
sus est Ionathas in Ierusalem cum suis, ha-
88 bentibus spolia multa. ¶ Et factum est: vt
audiuit Alexander rex sermones istos, addi-
89 dit adhuc glorificare Ionathan. ¶ Et misit ei
fibulam auream, sicut consuetudo est dare
cognatis regum. Et dedit ei Accaron & om-
nes fines eius in possessionem.

CAP. XI.

1 ET rex Aegypti congregauit exercitum,
A sicut arenam quæ est circa oram maris,
& naues multas: & quærebat obtinere re-
gnum Alexandri dolo, & addere illud regno
2 suo. ¶ Et exijt in Syriam verbis pacificis, &
aperiebant ei ciuitates, & occurrebant ei:
quia mandauerat Alexander rex exire ei
3 obuiam, eo quod socer suus esset. ¶ Cum autẽ
introiret ciuitatem Ptolemæus, ponebat cu-
4 stodias militum in singulis ciuitatibus. ¶ Et
vt appropiauit Azoto, ostenderunt ei tem-
plum Dagon succensum igni, & Azotum, &

castra

vatera eius demolita, & corpora proiecta, &
eorum qui cæsi erant in bello tumulos quos
fecerant secus viam. ¶ Et narrauerunt regi 5
quia hæc fecit Ionathas: vt inuidiam face-
rent ei: & tacuit rex. ¶ Et occurrit Ionathas 6
regi in Ioppen cum gloria, & inuicem se sa-
lutauerunt, & dormierunt illic. ¶ Et abijt 7
Ionathas cum rege vsque ad fluuium qui
vocabatur Eleutherus: & reuersus est in Ie-
rusalem. ¶ Rex autem Ptolemaus obtinuit 8
dominium ciuitatum vsque Seleuciam ma-
ritimam, & cogitabat in Alexandrum con-
silia mala. ¶ Et misit legatos ad Demetriũ, 9
dicens, VENI, componamus inter nos pa-
ctum, & dabo tibi filiam meam quam habet
Alexander, & regnabis in regno patris tui.
¶ pœnitet enim me quod dederim illi filiam 10
meam: quæsiuit enim me occidere. ¶ Et vi- 11
tuperauit eum, propterea quod concupierat
regnũ eius. ¶ Et abstulit filiam suã, & dedit 12
eam Demetrio, & alienauit se ab Alexan- B
dro, & manifestata sunt inimicitiæ eius.
¶ Et intrauit Ptolemaus Antiochiam, & im- 13
posuit duo diademata capiti suo, Aegypti &
Asiæ. ¶ Alexander autem rex erat in Cili- 14
cia illis temporibus: quia rebellabant qui e-
rant in locis illis. ¶ Et audiuit Alexander, & 15
venit ad eum in bellum: & produxit Ptole-
maus rex exercitum, & occurrit ei in manu
valida, & fugauit eum. ¶ Et fugit Alexan- 16
der in Arabiam, vt ibi protegeretur: rex au-
tem Ptolemaus exaltatus est. ¶ Et abstulit 17
Zabdiel Arabs caput Alexãdri, & misit Pto-
lemaeo. ¶ Et rex Ptolemaus mortuus est in 18
die tertia: & qui erant in munitionibus pe-
rierunt ab his qui erant intra castra. ¶ Et 19
regnauit Demetrius anno centesimo sexage-
simoseptimo. ¶ In diebus illis congregauit Io- 20
nathas eos qui erant in Iudæa, vt expugna-
rent arcem quæ est in Ierusalem: & fecerunt
contra eam machinas multas. ¶ Et abierunt 21
quidam qui oderant gentem suam viri ini-
qui ad regem Demetrium, & renuntiaue-
runt ei quod Ionathas obsideret arcem. ¶ Et 22
vt audiuit, iratus est: & statim venit ad
Ptolemaidam, & scripsit Ionathæ ne obside-
ret arcem, sed occurreret sibi ad colloquium
festinatò. ¶ Vt audiuit autẽ Ionathas, iussit 23
obsidere: & elegit de senioribus Israel, & de C
sacerdotibus, & dedit se periculo. ¶ Et accepit 24
aurum & argentũ, & vestem, & alia xenia
multa, & abijt ad regem Ptolemaidam, &
inuenit gratiam in conspectu eius. ¶ Et in- 25
terpellabant aduersus eum quidam iniqui
ex gente sua. ¶ Et fecit ei rex sicut fecerant 26
ei qui ante eum fuerant: & exaltauit eum
in conspectu omnium amicorum suorum, ¶ & 27
statuit ei principatum sacerdotij, & quæcun-
que alia habuit prius pretiosa, & fecit eum
principem amicorum. ¶ Et postulauit Iona- 28
thas à rege vt immunem faceret Iudæam,
& tres toparchias, & Samariam, & con-
fines eius: & promisit ei talenta trecenta.
29 ¶ Et consensit rex: & scripsit Ionathæ episto-
las de his omnibus, hunc modum continen-
30 tes, ¶ Rex Demetrius fratri Ionathæ salu-
31 tem & genti Iudæorum. ¶ Exemplum episto-
læ, quam scripsimus Lastheni parenti nostro
32 de vobis, misimus ad vos vt sciretis: ¶ Rex
33 Demetrius Lastheni parenti salutem. ¶ Gẽ-
ti Iudæorum amicis nostris, & conseruanti-
bus quæ iusta sunt apud nos, decreuimus
benefacere, propter benignitatem ipsorum
34 quam erga nos habent. ¶ Statuimus ergo il-
D lis omnes fines Iudææ, & tres ciuitates, Ly-
dam & Ramatham, quæ additæ sunt Iudææ
ex Samaria, & omnes confines earum se-
questrari omnibus sacrificantibus in Iero-
solymis pro his quæ ab eis prius accipiebat
rex per singulos annos, & pro fructibus ter-
35 ræ & pomorum. ¶ Et alia quæ ad nos perti-
nebant decimarum & tributorum, ex hoc
tempore remittimus eis: & areas salina-
36 rum, & coronas quæ nobis deferebantur, ¶ o-
mnia ipsis concedimus, & nihil horum irri-
37 tum erit ex hoc & in omne tempus. ¶ Nunc
ergo curate facere horum exemplum, & de-
tur Ionathæ, & ponatur in monte sancto, &
38 in loco celebri. ¶ Et videns Demetrius rex
quod siluit terra in conspectu suo, & nihil ei
resistit, dimisit totum exercitum suum, v-
numquemq; in locum suum, excepto pere-
grino exercitu quem traxit ab insulis Gen-
tium: & inimici erant ei omnes exercitus
39 patrum eius. ¶ Tryphon autem erat quidam
partium Alexandri prius: & vidit quoniam
omnis exercitus murmurauit contra Deme-
trium, & iuit ad Emalchuel Arabem, qui
40 nutriebat Antiochum filium Alexandri: ¶ &
assidebat ei, vt traderet eum ipsi, vt regna-
ret loco patris sui: & enuntiauit ei quanta
fecit Demetrius, & inimicitias exercituum
eius aduersus illum. Et mansit ibi diebus
41 multis. ¶ Et misit Ionathas ad Demetrium
E regem vt eijceret eos qui in arce erant in Ie-
rusalem, & qui in præsidijs erant: quia im-
42 pugnabant Israel. ¶ Et misit Demetrius ad
Ionathan, dicens, Non hæc tantum faciam
tibi & genti tuæ, sed gloria illustrabo te &
43 gentẽ tuam cùm fuerit opportunum. ¶ Nunc
ergo rectè feceris, si miseris in auxilium
mihi viros: quia discessit omnis exercitus
44 meus. ¶ Et misit ei Ionathas tria millia vi-
rorum fortium Antiochiam: & venerunt
ad regem, & delectatus est rex in aduentu
45 eorum. ¶ Et conuenerunt qui erant de ciui-
tate, centum viginti millia virorum, & vo-
46 lebant interficere regem. ¶ Et fugit rex in
aulam: & occupauerunt qui erant de ciui-
tate itinera ciuitatis, & cœperunt pugnare.
47 ¶ Et vocauit rex Iudæos in auxilium, & cõ-
uenerũt omnes simul ad eum, et dispersi sunt

s 4 omnes

omnes per ciuitatem: ¶ & ceciderunt in illa 48
die centum millia hominũ, & succenderunt
ciuitatem, & ceperunt spolia multa in die il-
la, et liberauerunt regem. ¶ *Et viderunt qui* 49
erant de ciuitate quod obtinuissent Iudæi ci-
uitatem sicut volebant: & infirmati sunt
mente sua, & clamauerũt ad regẽ cum pre-
cibus, dicentes, ¶ *Da nobis dextras, & cessent* 50
Iudæi oppugnare nos & ciuitatem. ¶ *Et pro-* 51
iecerunt arma sua, & fecerũt pacem: & glo-
rificati sunt Iudæi in conspectu regis, & in
conspectu omniũ qui erant in regno eius, &
nominati sunt in regno: & regressi sunt in
Ierusalem, habentes spolia multa. ¶ *Et sedit* 52
Demetrius rex in sede regni sui: & siluit ter
ra in conspectu eius. ¶ *Et mentitus est omnia* 53
quæcũq; dixit, & abalienauit se à Ionatha, F
& non retribuit ei secundum beneficia quæ
sibi tribuerat, & vexabat eum valde. ¶ *Post* 54
hæc autem reuersus est Tryphon, & Antio-
chus cum eo puer adolescens, & regnauit, &
imposuit sibi diadema. ¶ *Et congregati sunt* 55
ad eum omnes exercitus quos disperserat
Demetrius, & pugnauerunt contra eum: &
fugit, & terga vertit. ¶ *Et accepit Tryphon* 56
bestias, & obtinuit Antiochiam: ¶ *& scripsit* 57
Antiochus adolescens Ionathæ, dicens, Con-
stituo tibi sacerdotium, & constituo te super
quatuor ciuitates, vt sis de amicis Regis:
¶ *Et misit illi vasa aurea in ministerium,* 58
& dedit ei potestatem bibendi in auro &
esse in purpura, & habere fibulam auream:
¶ *& Simonem fratrem eius constituit du-* 59
cem à terminis Tyri vsq; ad fines Aegypti.
¶ *Et exijt Ionathas, & perambulabat trans* 60
flumen ciuitates: & congregatus est ad eum
omnis exercitus Syriæ in auxilium, & ve-
nit Ascalonem, & occurrerunt ei honorificè
de ciuitate. ¶ *Et abijt inde Gazam: & con-* 61
cluserunt se qui erant Gazæ, & obsedit eam,
& succendit quæ erant in circuitu ciuitatis
& prædatus est eam. ¶ *Et rogauerunt Ga-* 62
zenses Ionathan, & dedit illis dextram: &
accepit filios eorum obsides, & misit illos in
Ierusalem, & perambulauit regionem vsq;
Damascũ. ¶ *Et audiuit Ionathas quod præ-* 63
uaricati sunt principes Demetrij in Cades G
quæ est in Galilæa cum exercitu multo, vo-
lentes eum remouere à negotio regni: ¶ *&* 64
occurrit illis: fratrem autem suum Simo-
nem reliquit intra prouinciam. ¶ *Et appli-* 65
cuit Simon ad Beth-suram, & expugnabat
eam diebus multis, & conclusit eos. ¶ *Et po-* 66
stulauerunt ab eo dextras accipere, & dedit
illis: & eiecit eos inde, & cepit ciuitatem,
& posuit in ea præsidium. ¶ *Et Ionathas &* 67
castra eius applicuerunt ad aquam Genesar:
& ante lucem vigilauerunt in campo Asor.
¶ *& ecce castra alienigenarum occurrebant* 68
in campo, & tendebant ei insidias in mon-
tibus: ipse autem occurrit ex aduerso. ¶ *Insi-* 69
dias verò exurrexerunt de locis suis, & com-
70 *miserunt prælium.* ¶ *Et fugerunt qui erant*
ex parte Ionathæ omnes: & nemo relictus
est ex eis, nisi Mathathias filius Absolomi,
& Iudas filius Calphi princeps militiæ ex-
71 *ercitus.* ¶ *Et scidit Ionathas vestimẽta sua,*
& posuit terram in capite suo, & orauit.
72 ¶ *Et reuersus est Ionathas ad eos in præliũ,*
& conuertit eos in fugam, & pugnauerunt.
73 ¶ *Et viderunt qui fugiebant partis illius,*
& reuersi sunt ad eum, & insequebantur cũ
eo omnes vsq; Cades ad castra sua, & per-
74 *uenerunt vsq; illuc.* ¶ *& ceciderunt de alie-*
nigenis in die illa tria millia virorum: &
reuersus est Ionathas in Ierusalem.

CAP. XII.

1 ET *vidit Ionathas quia tempus eum iu-*
A *uat, & elegit viros, & misit eos Romam*
statuere & renouare cum eis amicitiam:
2 ¶ *& ad Spartiatas, & ad alia loca misit e-*
3 *pistolas secundum eandem formam.* ¶ *& abi-*
erunt Romam, & intrauerunt curiam, &
dixerunt, Ionathas summus sacerdos, &
gens Iudæorum miserunt nos, vt renouare-
mus amicitiam et societatem secundum pri-
4 *stinum.* ¶ *Et dederunt illis epistolas ad ipsos*
per loca, vt deducerent eos in terram Iuda
5 *cum pace.* ¶ *Et hoc est exemplum epistolarum*
6 *quas scripsit Ionathas Spartiatis.* ¶ IO-
NATHAS *summus sacerdos, & seniores*
gentis, & sacerdotes, & reliquus populus
Iudæorum Spartiatis fratribus salutem.
7 ¶ *Iampridem missæ erant epistolæ ad Oniam*
summum sacerdotem à Dario qui regnabat
apud vos, quoniam estis fratres nostri, sicut
8 *scriptum continet quod subiectum est:* ¶ *Et*
B *suscepit Onias virum qui missus fuerat*
cum honore: & accepit epistolas, in quibus
significabatur de societate & amicitia.
9 ¶ *Nos * cum nullo horum indigeremus ha-* *enim
bentes solatio sanctos libros qui sunt in
10 *manibus nostris,* ¶ *maluimus mittere ad*
vos renouare fraternitatem & amicitiam,
ne fortè alieni efficiamur a vobis: multa e-
nim tempora transierunt, ex quo misistis ad
11 *nos.* ¶ *Nos ergo in omni tempore sine inter-*
missione in diebus solennibus, & cæteris
quibus oportet, memores sumus vestri in sa-
crificijs quæ offerimus, & in obseruationi-
bus, sicut fas est & decet meminisse fratrũ.
12 ¶ *Lætamur itaque de gloria vestra.* ¶ *Nos*
13 *autem circundederunt multæ tribulationes,*
& multa prælia, & impugnauerunt nos re-
14 *ges qui sunt in circuitu nostro.* ¶ *Noluimus*
ergo vobis molesti esse, neque cæteris so-
15 *cijs, & amicis nostris in his prælijs.* ¶ *habui-*
mus enim de cælo auxilium, & liberati su-
mus nos, & humiliati sunt inimici nostri.
16 ¶ *Elegimus itaq; Numenium Antiochi, &*
C *Antipatrem Iasonis filium, & misimus* -.4.
ad Romanos renouare cum eis amicitiam
& so-

& ſocietatem priſtinam. ¶ Mandauimus ita- 17
que eis vt veniant etiam ad vos, & ſalu-
tent vos, & reddant vobis epiſtolas noſtras
de innouatione fraternitatis noſtræ. ¶ Et 18
nũc benefacietis reſpondentes nobis ad hæc.
¶ Et hoc reſcriptum eſt epiſtolarum, quod mi 19
ſerat "Onias. ¶ REX Spartiatarum Onias. 20
Ionathæ ſacerdoti magno ſalutem. ¶ Inuen- 21
tum eſt in ſcriptura de Spartiatis & Iudæis
quoniam ſunt fratres, & quòd ſunt de gene
re Abraham. ¶ Et nunc ex quo hæc cognoui- 22
mus, benefacitis ſcribentes nobis de pace ve
ſtra. ¶ Sed & nos reſcripſimus vobis, Pecora 23
noſtra, & poſſeßiones noſtræ, veſtra ſunt: &
veſtra noſtra. mandauimus itaque hæc nun
tiari vobis. ¶ Et audiuit Ionathas quoniam 24
regreßi ſunt principes Demetrij cum exerci- D
tu multo ſupra quàm prius pugnare aduer-
ſus eum: ¶ & exijt ab Ieruſalem, & occurrit 25
eis in Amathite regione: non enim dederat
eis ſpatium vt ingrederentur regionem eius.
¶ Et miſit ſpeculatores in caſtra eorum, & 26
reuerſi renuntiauerunt quòd conſtituunt ſu
peruenire illis nocte. ¶ Cùm occidiſſet autem 27
ſol, præcepit Ionathas ſuis vigilare, & eſſe in
armis paratos ad pugnam tota nocte, & po-
ſuit cuſtodes per circuitum caſtrorum. ¶ Et 28
audierunt aduerſarij quòd paratus eſt Iona-
thas cum ſuis in bello: & timuerunt, & for-
midauerunt in corde ſuo, & accenderunt fo-
cos in caſtris ſuis. ¶ Ionathas autem & qui 29
cum erant, non cognouerunt vſque mane:
videbant autem luminaria ardentia, ¶ & 30
ſecutus eſt eum Ionathas & non comprehen
dit eos: tranſierant enim flumen Eleuthe-
rum. ¶ Et diuertit Ionathas ad Arabas, qui 31
vocabantur Zabadæi: & percußit eos, & ac- E
cepit ſpolia eorum. ¶ Et iunxit, & venit Da- 32
maſcum, & perambulabat omnem regionem
illam. ¶ Simon autem exijt, & venit vſq; ad 33
Aſcalonem, & ad proxima præſidia. & decli-
nauit in Ioppen, & occupauit eam. ¶ (audi- 34
uit enim quòd vellent præſidium tradere par
tibus Demetrij) & poſuit ibi cuſtodes vt cu-
ſtodirent eam. ¶ Et reuerſus eſt Ionathas, & 35
conuocauit ſeniores populi, & cogitauit cum
eis ædificare præſidia in Iudæa, ¶ & ædifica- 36
re muros in Ieruſalem, & exaltare altitu-
dine magna inter medium arcis & ciuita-
tis, vt ſepararet eam à ciuitate, vt eſſet ipſa
ſingulariter, & neque emant, neque ven-
dant. ¶ Et conuenerunt vt ædificarent ciui- 37
tatem: & cecidit murus qui erat ſuper tor-
rentem ab ortu ſolis, & reparauit eum qui
vocatur Caphetetha: ¶ & Simon ædificauit 38
Adiada in Sephela, & muniuit eam, & im-
poſuit portas & ſeras. ¶ Et cùm cogitaſſet 39
Tryphon regnare Aſiæ, & aſſumere diadema
& extendere manum in Antiochum regem:
¶ timens ne forte non permitteret eum Io- 40
nathas, ſed pugnaret aduerſus eum, quære-

"Univres Rex Spartiatarum Onia. ſic Græca.

bat comprehendere eum, & occidere. Et ex-
41 urgens abijt in Beth-ſan. ¶ Et exiuit Iona-
thas obuiam illi cum quadraginta millibus
virorum electorum in prælium, & venit
42 Beth-ſan. ¶ Et vidit Tryphon quia venit Io
nathas cum exercitu multo, vt extenderet
43 in eum manus: & timuit, ¶ & excepit eum
cum honore, & commendauit eum omnibus
amicis ſuis, & dedit ei munera: & præcepit
exercitibus ſuis vt obedirent ei, ſicut ſibi.
44 ¶ Et dixit Ionathæ, Vt quid vexaſti vniuer-
ſum populum, cùm bellum nobis non ſit?
45 ¶ Et nunc remitte eos in domos ſuas, elige
autem tibi viros paucos qui tecum ſint, &
veni mecum Ptolemaidam, & tradam eam
tibi, & reliqua præſidia & exercitum, &
vniuerſos præpoſitos negotij, & conuerſus
46 abibo: propterea enim veni. ¶ Et credidit ei,
& fecit ſicut dixit, & dimiſit exercitum, &
47 abierunt in terram Iuda, ¶ retinuit autem
G ſecum tria millia virorum: ex quibus remiſit
in Galilæam duo millia, mille autem vene-
48 runt cum eo. ¶ Vt autem intrauit Ptole-
maidam Ionathas, clauſerunt portas ciuita-
tis Ptolemenſes, & comprehenderunt eum:
& omnes qui cum eo intrauerant gladio in-
49 terfecerunt. ¶ Et miſit Tryphon exercitum
& equites in Galilæam, & in campum ma-
gnum, vt perderent omnes ſocios Ionathæ.
50 ¶ At illi cùm cognouiſſent quia comprehenſus
eſt Ionathas & perijt, & omnes qui cum eo
erant: hortati ſunt ſemetipſos, & exierunt
51 parati in prælium. ¶ Et videntes hi qui in-
ſequuti fuerant, quia pro anima res eſt il-
52 lis, reuerſi ſunt: ¶ Illi autem venerunt om-
nes cum pace in terram Iuda. Et planxerũt
Ionatham, & eos qui cum ipſo erant valde:
53 & luxit Iſraël luctu magno. ¶ Et quæſie-
runt omnes gentes quæ erant in circuitu eo-
54 rum, conterere eos: dixerunt enim, ¶ Non ha-
bent principem & adiuuantem: nunc ergo
expugnemus illos, & tollamus de hominibus
memoriam eorum.

CAP. XIII.

1 ET audiuit Simon quòd congregauit Try-
A phon exercitum copioſum vt veniret in
2 terram Iuda, & attereret eam. ¶ Videns quia
in tremore populus eſt & in timore, aſcendit
3 Ieruſalem, & congregauit populum: ¶ & ad-
hortans dixit, Vos ſcitis quanta ego & fra-
tres mei, & domus patris mei fecimus pro
legibus & pro ſanctis prælia, & anguſtias
4 quales vidimus: ¶ horum gratia perierunt
fratres mei omnes propter Iſraël, & relictus
5 ſum ego ſolus. ¶ Et nunc non mihi contingat
parcere animæ meæ in omni tempore tribu-
lationis: non enim melior ſum fratribus
6 meis. ¶ Vindicabo itaque gentem meam &
ſancta, natos quoque "noſtros, & vxores: "veſtros 13
quia congregatæ ſunt vniuerſæ gentes con-
7 terere nos inimicitiæ gratia: ¶ Et accenſus

est spiritus populi simul vt audiuit sermones
istos: ¶ & responderunt voce magna, dicen- 8
tes: Tu es dux noster loco Iudæ & Ionathæ
fratris tui. ¶ pugna prælium nostrum: & om- 9
nia quæcunque dixeris nobis, faciemus. ¶ Et 10
congregans omnes viros bellatores, accelera- B
uit consummare vniuersos muros Ierusa-
lem, & muniuit eam in gyro. ¶ Et misit Io- 11
nathan filium Absalomi, & cum eo exerci-
tum nouum in Ioppen, ¶ & eiectis his qui 12
erant in arce, remansit illic ipse. Et mouit
Tryphon a Ptolemaida cum exercitu multo,
vt veniret in terram Iuda, & Ionathas
cum eo in custodia. ¶ Simon autem appli- 13
cuit in Addus contra faciem campi. ¶ Et vt 14
cognouit Tryphon quia surrexit Simon loco
fratris sui Ionathæ: & quia commissurus es-
set cum eo prælium, misit ad eum legatos,
¶ dicens, Pro argēto quod debebat frater tuus 15
▶.18. Ionathas in ratione Regis, propter nego-
tia quæ habuit, detinuimus eum. ¶ Et nunc 16
mitte argenti talenta centum, & duos filios
eius obsides, vt non dimissus fugiat à nobis,
& remittemus eum. ¶ Et cognouit Simon 17
quia cum dolo loqueretur secum, iussit ta-
men dari argentum & pueros: ne inimici- C
tiam magnam sumeret ad populum Israel,
dicentem: ¶ Quia non misit ei argentum & 18
pueros, propterea perijt. ¶ Et misit pueros, & 19
centum talenta: & mentitus est, & non dimi
sit Ionathan. ¶ Et post hæc venit Tryphon 20
intra regionem, vt contereret eam, & gyra-
uerunt per viam quæ ducit Ador, & Simon
& castra eius ambulabant in omnem locum
quocunque ibant. ¶ Qui autem in arce erāt, 21
miserunt ad Tryphonem legatos, vt festina-
ret venire per desertum, & mitteret illis ali
monias. ¶ Et parauit Tryphon omnem equi- 22
tatum, vt veniret illa nocte: erat autem nix
multa valde, & non venit in Galaaditim.
¶ Et cùm appropinquasset Bascaman, occidit 23
Ionathan & filios eius illic. ¶ Et conuertit 24
Tryphon, & abijt in terram suam. ¶ Et misit 25
Simon, & accepit ossa Ionathæ fratris sui, &
sepeliuit ea in Modin ciuitate patrum eius. D
¶ Et planxerunt eum omnis Israel planctu 26
magno, & luxerunt eum dies multos. ¶ Et 27
ædificauit Simon super sepulchrum patris
sui & fratrū suorum ædificium altum visu,
lapide polito retrò & antè: ¶ & statuit septē 28
pyramidas, vnam contra vnam patri & ma
tri, & quatuor fratribus: ¶ & his circumpo- 29
suit columnas magnas: & super columnas ar
ma, ad memoriam æternam: & iuxta arma
naues sculptas, quæ viderentur ab omnibus
nauigantibus mare. ¶ hoc est sepulchrum 30
quod fecit in Modin vsque in hunc diem.
¶ Tryphon autem cùm iter faceret cum An- 31
tiocho rege adolescente, dolo occidit eum: ¶ Et 32
regnauit loco eius, & imposuit sibi diadema
Asiæ, & fecit plagam magnam in terra. ¶ Et 33

E ædificauit Simon præsidia Iudææ, muniens
ea turribus excelsis, & muris magnis, &
portis, & seris: & posuit alimenta in mu-
34 nitionibus. ¶ Et elegit Simon viros, & misit
ad Demetrium regem vt faceret remissio-
nem regioni: quia actus omnes Tryphonis
35 per direptionem fuerant gesti. ¶ Et Deme-
trius rex ad verba ista respondit ei, & scri-
36 psit epistola talem. ¶ Rex Demetrius Simoni
summo sacerdoti, & amico regum, & senio-
37 ribus, & Genti Iudæorum salutem. ¶ Coro-
nam auream, & bahem quam misistis, su-
scepimus: & parati sumus facere vobiscum
pacem magnam, & scribere præpositis regis
38 remittere vobis quæ indulsimus. ¶ Quæcun-
que enim constituimus vobis constant. Mu-
39 nitiones quas ædificastis, vobis sint: ¶ remit-
timus quoque ignorantias, & peccata vsque
in hodiernum diem, & coronam quam de-
bebatis: & siquid aliud erat tributarium in
40 Ierusalem, iam non sit tributarium. ¶ Et si
qui ex vobis apti sunt conscribi inter no-
stros, conscribantur, & sit inter nos pax.
41 ¶ Anno centesimo septuagesimo ablatum est
42 iugum Gentium ab Israel. ¶ Et cœpit popu-
F lus Israel scribere in tabulis & gestis publi-
cis, anno primo sub Simone summo sacer-
dote, magno duce, & principe Iudæorum.
43 ¶ In diebus illis applicuit Simon ad Gazam,
& circumdedit eam castris: & fecit machi-
nas, & applicuit ad ciuitatē, & percussit tur
44 rem vnam, & comprehendit eam. ¶ Et eru-
perant qui erant intra machinam, in ciuita-
tem, et factus est motus magnus in ciuitate.
45 ¶ Et ascenderunt qui erant in ciuitate cum
vxoribus & filijs supra murum scissis tuni-
cis suis, & clamauerunt voce magna postu-
46 lantes à Simone dextras sibi dari, ¶ & dixe-
runt, Non nobis reddas secundùm malitias
nostras, sed secundum misericordias suas.
47 ¶ * Et flexus Simon nō debellauit eos: eiecit * & seruie-
tamen eos de ciuitate, & mundauit ædes in mus tibi.
quibus fuerant simulachra, & tunc intrauit
in eam cum hymnis benedicens Dominum:
48 ¶ & eiecta ab ea omni immunditia, colloca-
uit in ea viros qui legem facerent: & muni-
49 uit eam, & fecit sibi habitationem. ¶ Qui au
G tem erant in arce Ierusalem, prohibebantur
egredi & ingredi regionem, & emere, & ven
dere: & esurierunt valde, & multi ex eis fa
50 me perierunt, ¶ & clamauerunt ad Simo-
nem vt dextras acciperet, & dedit illis: &
eiecit eos inde, & mundauit arcem a conta-
51 minationibus, ¶ & intrauerunt in eam ter-
tia & vicesima die secundi mensis, anno cen
tesimo septuagesimo primo, cum laude & ra-
mis palmarum, & cinnyris, & cymbalis, &
nablis, & hymnis & canticis, quia contritus
52 est inimicus magnus ex Israel. ¶ Et consti-
tuit vt omnibus annis agerētur dies hi cum
53 lætitia. ¶ Et muniuit montem templi, quē
erat

erat ſecus urcem, et hubitauit ibi ipſe, & qui
eum eo erant. ¶ Et vidit Simon Iohannem 54
filium ſuum quod vir eſſet: & poſuit eum
ducem virtutum vniuerſarum, & hubitu-
uit in Gazaeis.

CAP. XIIII.

ANno centeſimo ſeptuageſimo ſecundo con 1
gregauit rex Demetrius exercitum ſuũ, A
& abijt in Mediam ad contrahenda ſibi au-
xilia, vt expugnaret Tryphonem. ¶ Et au- 2
diuit Arſaces rex Perſidis & Mediæ, quia
intrauit Demetrius confines ſuos, & miſit
vnum de principibus ſuis, vt comprehende-
ret eum viuum. ¶ Et abijt, & percuſſit ca- 3
ſtra Demetrij, & comprehendit eum, & du-
xit eum ad Arſacem, & poſuit eum in cuſto-
diam. ¶ Et ſiluit omnis terra Iuda omnibus 4
diebus Simonis, & quæſiuit bona genti ſuæ,
& placuit illis poteſtas eius & gloria eius
omnibus diebus. ¶ Et cum omni gloria ſua 5
accepit Ioppen in portum, & fecit introitum
in inſulis maris. ¶ Et dilatauit fines gentis 6
ſuæ, & obtinuit regionem. ¶ Et congregauit 7
captiuitatem multam, & dominatus eſt Ga-
zara & Beth-ſura, & arci: & abſtulit im-
munditias ex ea, & non erat qui reſiſteret
ei. ¶ Et vnuſquiſque colebat terram ſuam 8
cum pace: & terra Iuda dabat fructus ſuos, B
& ligna camporum fructum ſuum. ¶ Senio- 9
res in plateis ſedebant omnes, & de bonis
terræ tractabant, & iuuenes induebant ſe
gloriam, & ſtolas belli. ¶ Et ciuitatibus tri- 10
buebat alimonias, & conſtituebant eas vt
eſſent vaſa munitionis quoadusque nomi-
natum eſt nomen gloriæ eius vſque ad extre
mum terræ. ¶ Fecit pacem ſuper terram, & 11
lætatus eſt Iſraël lætitia magna. ¶ Et ſedit 12
vnuſquiſque ſub vite ſua, & ſub ficulnea
ſua: & non erat qui eos terreret. ¶ Defecit 13
impugnans eos ſuper terram: reges contriti
ſunt in diebus illis. ¶ Et confirmauit omnes 14
humiles populi ſui, & legem exquiſiuit, &
abſtulit omnem iniquum & malum: ¶ ſancta 15
glorificauit, & multiplicauit vaſa ſanctorũ.
¶ Et auditum eſt Romæ quia defunctus eſſet 16
Ionathas, & vſq; in Spartiatas: & contriſta
ti ſunt valde. ¶ Vt audierunt autem quod 17
Simon frater eius factus eſſet ſummus ſa- C
cerdos loco eius, & ipſe obtineret omnem re-
gionẽ, & ciuitates in ea: ¶ ſcripſerũt ad eum 18
in tabulis æreis, vt renouarent amicitias &
ſocietatem quam fecerant cum Iuda & cum
Ionatha fratribus eius. ¶ Et lecta ſunt in con 19
ſpectu eccleſiæ in Ieruſalem. Et hoc exem-
plum epiſtolarum quas Spartiatæ miſerunt.
¶ SPARTIANORVM [a] principes[b] & 20
ciuitates Simoni ſacerdoti magno, & ſenio-
ribus, & ſacerdotibus, & reliquo populo Iu-
dæorum fratribus ſalutem. ¶ Legati qui 21
miſſi ſunt ad populum noſtrum, nunciaue-
runt nobis de veſtra gloria & honore & læ-

[a] princeps
[b] ſ.

22 titia: & gauiſi ſumus in introitu eorũ. ¶ Et
ſcripſimus quæ ab eis erant dicta in cõcilijs
populi ſic, Numenius Antiochi, & Antipater
Iaſonis filius legati Iudæorum, venerunt ad
nos, renouantes nobiſcum amicitiam priſti-
23 nam. ¶ Et placuit populo excipere viros glo-
rioſè, & ponere exemplum ſermonum eorum
D in ſegregatis populi libris, vt ſit ad memo-
riam populo Spartiatarum. Exemplum au-
tem horum ſcripſimus Simoni magno ſacer-
24 doti. ¶ Poſt hæc autem miſit Simon Numeniũ
Romam, habentem clypeum aureum magnũ,
pondo mnarum mille ad ſtatuendam cum eis
ſocietatem. Cùm autem audiſſet populus Ro
25 manus ¶ ſermones iſtos, dixerunt, Quam gra
tiarum actionem reddemus Simoni & filijs
26 eius? ¶ Reſtituit enim ipſe fratres ſuos, &
expugnauit inimicos Iſraël ab eis, & ſtatue-
runt ei libertatem, & deſcripſerunt in ta-
bulis æreis, & poſuerunt in titulis in monte
27 Sion. ¶ — Et hoc eſt exemplum ſcripturæ. •.7•
OCTAVA decima die menſis Elul, anno
centeſimo ſeptuageſimo ſecundo, anno tertio
ſub Simone ſacerdote magno in Aſaramel,
28 ¶ in cõuentu magno ſacerdotum, & populi &
principum gentis, & ſeniorum regionis, nota
facta ſunt hæc. Quoniam frequenter facta
29 ſunt prælia in regione noſtra. ¶ Simon au-
tem Mathathiæ filius ex filijs Iarib, & fra-
tres eius dederunt ſe periculo, & reſtiterunt
aduerſarijs gentis ſuæ, vt ſtarẽt ſancta ipſo-
rum & lex, & gloria magna glorificauerunt
30 gentem ſuam. ¶ Et congregauit Ionathas gen
E tem ſuam, & factus eſt illis ſacerdos ma-
31 gnus, & appoſitus eſt ad populum ſuum. ¶ Et
voluerunt inimici eorum calcare, & attere-
re regionem ipſorum, & extendere manus in
32 ſancta eorum. ¶ Tunc reſtitit Simon, & pu-
gnauit pro gente ſua, & erogauit pecunias
multas, & armauit viros virtutis gentis
33 ſuæ, & dedit illis ſtipendia: ¶ & muniuit ci-
uitates Iudææ, & Bethſuram quæ erat in fi-
nibus Iudææ, vbi erant arma hoſtium, antea
34 & poſuit illic præſidiũ viros Iudæos. ¶ Et Iop-
pen muniuit quæ erat ad mare: & Gazarã,
quæ eſt in finibus Azoti, in qua hoſtes an-
tea habitabant, & collocauit illic Iudæos: &
quæcunque apta erant ad correptionem eo-
35 rum, poſuit in eis. ¶ Et vidit populus actum
Simonis, & gloriam quam cogitabat facere
genti ſuæ, & poſuerunt eum ducem ſuum &
principem ſacerdotum, eo quod ipſe feceret
hæc omnia, & iuſtitiam & fidem quam con-
ſeruauit genti ſuæ, & exquiſiuit omni modo
36 exaltare populum ſuum. ¶ Et in diebus eius
F proſperatum eſt in manibus eius, vt tolle-
rentur gentes de regione ipſorum, & qui in
ciuitate Dauid erant in Ieruſalem in arce,
de qua procedebant, & contaminabant om-
nia quæ in circuitu ſanctorum ſunt, & in-
37 ferebant plagam magnam caſtitati, ¶ & col-
locauit

locauit in ea viros Iudæos ad iuramentum
regionis & ciuitatis, & exaltauit muros in
Ierusalem. ¶ Et rex Demetrius statuit illi 38
summum sacerdotium. ¶ Secundum hæc fecit 39
eum amicum suum, & glorificauit eum glo-
ria magna. ¶ Audiuit enim quod appellati 40
sunt Iudæi à Romanis amici, & socij, & fra-
tres, & quia susceperunt legatos Simonis
gloriose: ¶ & quia Iudæi & sacerdotes eorum 41
consenserunt eum esse ducem suum & sum-
mum sacerdotem in æternum, donec surgat
propheta fidelis: ¶ & vt sit super eos dux, & 42
vt cura esset illi pro sanctis, & vt constitue-
ret præpositos super opera eorum, & super
regionem & super arma & super præsidia, G
¶ & cura sit illi de sanctis: & vt audiatur 43
ab omnibus, & scribantur in nomine eius
omnes conscriptiones in regione: & vt ope-
riatur purpura & auro: ¶ & ne liceat vlli ex 44
populo & ex sacerdotibus irritum facere ali-
quid horum, & contradicere his quæ ab eo di
cuntur, aut conuocare conuentum in regione
sine ipso: & vestiri purpura, & vti fibula
aurea. ¶ qui autem fecerit extra hæc, aut irri 45
tum fecerit aliquid horum: reus erit. ¶ Et cō 46
placuit omni populo statuere Simonem, & fa
cere secundum verba ista. ¶ Et suscepit Si- 47
mon, & placuit ei vt summo sacerdotio fun-
geretur, & esset dux & princeps gentis Iu-
dæorum & sacerdotum, & præesset omnibus.
¶ Et scripturam istam dixerunt ponere in ta 48
bulis æreis, & ponere eas in peribolo sancto-
rum, in loco celebri: ¶ exemplum autem eo- 49
rum ponere in ærario, vt habeat Simon &
filij eius.

CAP. XV.

ET misit rex Antiochus filius Demetrij e- 1
pistolas ab insulis maris, Simoni sacer- A
doti, & principi gentis Iudæorum, & vni-
uersæ genti: ¶ & erant continentes hunc mo- 2
dum, REX *Antiochus Simoni sacerdoti*
magno, & genti Iudæorum salutem. ¶ Quo- 3
niam quidem pestilentes obtinuerunt re-
gnum patrum nostrorum, volo autem ven-
dicare regnum, & restituere illud sicut erat
antea: & electam feci multitudinem exer-
citus, & feci naues bellicas. ¶ Volo autem 4
*procedere per *regionem, vt vlciscar in eos*
qui corruperunt regionem nostram, & qui
desolauerunt ciuitates multas in regno meo.
¶ Nūc ergo statuo tibi omnes oblationes quas 5
remiserunt tibi ante me omnes reges, &
quæcunque alia dona remiserunt tibi: ¶ & 6
permitto tibi facere percussuram proprij nu-
mismatis in regione tua. ¶ Ierusalem autem 7
sanctam esse liberam, & omnia arma quæ B
fabricata sunt, & præsidia quæ construxisti,
quæ tenes, maneant tibi. ¶ Et omne debitum 8
regis, & quæ futura sunt regi, ex hoc & in
totum tempus remittuntur tibi. ¶ Cùm au- 9
tem obtinuerimus regnum nostrum, glorifi-

*regiones 15.1

cabimus te, & gentem tuam, & templum
gloria magna, ita vt manifestetur gloria ve
10 *stra in vniuersa terra. ¶ Anno centesimo se-*
ptuagesimo quarto, exijt Antiochus in ter-
ram patrum suorum, & conuenerunt ad eū
omnes exercitus, ita vt pauci relicti essent
11 *cum Tryphone. ¶ Et insecutus est eum An-*
tiochus Rex, & venit Doram fugiens per
12 *maritimam: ¶ sciebat enim quod congregata*
sunt mala in eum, & reliquit eum exerci-
13 *tus. ¶ Et applicuit Antiochus super Doram*
C *cum centum viginti millibus virorum bel-*
14 *ligeratorum, & octo millibus equitum: ¶ &*
circuiuit ciuitatem, & naues a mari acces-
serunt: & vexabant ciuitatem à terra &
mari, & neminem sinebant ingredi vel e-
15 *gredi. ¶ Venit autem Numenius & qui cum*
eo fuerant, ab vrbe Roma, habentes episto-
las regibus & regionibus scriptas, in quibus
16 *continebantur hæc. ¶* LVCIVS *consul*
17 *Romanorum, Ptolemæo regi salutem. ¶ Lega-*
ti Iudæorum venerunt ad nos amici nostri,
renouantes pristinam amicitiam & socie-
tatem, missi à Simone principe sacerdotum,
18 *& populo Iudæorum. ¶ Attulerunt autem &*
19 *clypeum aureum mnarum mille. ¶ Placuit*
itaque nobis scribere regibus & regionibus,
vt non inferant illis mala, neque impugnēt
D *eos & ciuitates eorum, & regiones eorum: &*
vt non ferant auxilium pugnantibus ad-
20 *uersus eos. ¶ Visum autem est nobis accipere*
21 *ab eis clypeum. ¶ Siqui ergo pestilentes fu-*
gerint de regione ipsorum ad vos, tradite eos
Simoni principi sacerdotum, vt vindicet in
22 *eos secundùm legem suam. ¶ Hæc eadem scri*
pta sunt Demetrio regi, & Attalo, & Arabæ
23 *& Arsaci, ¶ & in omnes regiones, & Sam-*
psamæ, & Spartiatis, & Delo, & Myndo, &
& Sicioni, & Cariæ, & Samum & Pamphi-
liam & Lyciam, & Halicarnassum & Rho-
dum & Phaselida & Coo & Siden & Ara-
do & Cortynam & Cnidum & Cyprum &
24 *Cyrenen. ¶ Exemplum autem eorum scripse-*
25 *runt Simoni principi sacerdotum*. ¶ Antio-*
chus autem rex applicuit castra in Doram
secundo, admonens ei semper manus, & ma
chinas faciens: & conclusit Tryphonem, ne
26 *procederet, ¶ & misit ad eum Simon duo mil*
E *lia virorum electorum in auxilium, & ar-*
27 *gentum & aurum & vasa copiosa: ¶ & no-*
luit ea accipere, sed rupit omnia quæ pactus
28 *est cum eo antea, & alienauit se ab eo. ¶ Et*
misit ad eum Athenobium vnum de amicis
suis, vt tractaret cum ipso dicens: Vos tene-
tis Ioppen, & Gazaram, & arcem quæ est in
29 *Ierusalem ciuitates regni mei: ¶ fines earum*
desolastis, & fecistis plagam magnam in
terra, & dominati estis per loca multa in
30 *regno meo. ¶ Nunc ergo tradite ciuitates*
quas occupastis, & tributa locorum in qui-
31 *bus dominati estis extra fines Iudææ. ¶ Sin*
autem,

* & populo Iudæorum.

autem, date pro illis quingenta talenta ar-
genti, & exterminij quod exterminastis, &
tributorum ciuitatum alia talenta quingen F
ta: sin autem, veniemus & expugnabimus
vos. ¶ Et venit Athenobius amicus regis in 32
Ierusalem, & vidit gloriam Simonis, & cla-
ritatem in auro & argento, & apparatum
copiosum, & obstupuit, & retulit ei verba
regis. ¶ Et respondit ei Simon, & dixit ei, 33
Neque alienam terram sumpsimus, neque
alienam detinemus: sed hæreditatem patrum
nostrorum, quæ iniuste ab inimicis nostris
aliquo tempore possessa est. ¶ Nos vero tem- 34
pus habentes, vendicamus hæreditatem pa-
trum nostrorum. ¶ Nam de Ioppe & Gazara 35
quæ expostulas, ipsi faciebant in populo pla-
gam magnam, & in regione nostra: horum
damus talenta centum. Et non respondit ei
Athenobius verbum. ¶ Reuersus autem cum 36
ira ad regem, renuntiauit ei verba ista, & G
gloriam Simonis, & vniuersa quæ vidit: &
iratus est rex ira magna. ¶ Tryphon autem 37
fugit naui in Orthosiada. ¶ Et constituit 38
rex Cendebæum ducem maritimum, & ex-
ercitum peditum & equitum dedit illi. ¶ Et 39
mandauit illi mouere castra contra faciem
Iudææ: & mandauit ei ædificare Cedronem,
& obstruere portas ciuitatis, & debellare po-
pulum. Rex autem persequebatur Trypho-
nem. ¶ Et peruenit Cendebæus Iamniam, & 40
cœpit irritare plebem, & conculcare Iudæam,
& captiuare populum & interficere & ædi-
ficare Cedronem. ¶ Et collocauit illic equites, 41
& exercitum: vt egressi perambularent
viam Iudææ, sicut constituit ei rex.

CAP. XVI.

ET ascendit Iohannes de Gazaris, & nun 1
tiauit Simoni patri suo quæ fecit Cen- A
debæus in populo ipsorum. ¶ Et vocauit Si- 2
mon duos filios suos seniores, Iudam, & Io-
hannem, & ait illis, Ego & fratres mei, &
domus patris mei expugnauimus hostes Is-
raël ab adolescentia vsque in hunc diem: &
prosperatum est in manibus nostris liberare
Israël aliquoties. ¶ Nunc autem senui, sed 3
estote loco meo, & fratris mei, & egressi pu-
gnate pro gente nostra: auxilium vero de
cælo vobiscum sit. ¶ Et elegit de regione vi- 4
ginti millia virorum belligeratorum, & e-
quites, & profecti sunt ad Cendebæum: &
dormierunt in Modin. ¶ Et surrexerunt ma- 5
ne, & abierunt in campum: & ecce exercitus
copiosus in obuiam illis peditum & equi-
tum, & fluuius torrens erat inter medium
ipsorum. ¶ Et admouit castra contra faciem 6
eorum ipse & populus eius, & vidit popu-
lum trepidantem ad transfretandum tor-
rentem, & transfretauit primus: & vide-
runt eum viri, & transierunt post eum.
¶ Et diuisit populum, & equites in medio 7
peditum. erat autem equitatus aduersario-

8 rum copiosus nimis. ¶ Et exclamauerunt
sacris tubis: & in fugam conuersus est Cen-
B debæus, & castra eius: & ceciderunt ex eis
multi vulnerati, residui autem in munitio-
9 nem fugerunt. ¶ Tunc vulneratus est Iudas
frater Iohannis: Iohannes autem insecutus
est eos, donec venit Cedronem quam ædifi-
10 cauit: ¶ & fugerunt vsque ad turres quæ e-
rant in agris Azoti, & succendit eas igni.
Et ceciderunt ex illis duo millia virorum, &
11 reuersus est in Iudæam in pace. ¶ & Ptole-
mæus filius Abobi constitutus erat dux in
campo Iericho, & habebat argentum & au-
12 rum multum. ¶ erat enim gener summi sa-
13 cerdotis. ¶ Et exaltatum est cor eius, & vo-
lebat obtinere regionem, & cogitabat dolum
aduersus Simonem & filios eius vt tolleret
14 eos. ¶ Simon autem perambulans ciuitates
quæ erant in regione Iudææ, & solicitudinem
C gerens earum, descendit in Iericho ipse &
Mathathias filius eius, & Iudas anno cen-
tesimo septuagesimo septimo, mense vndeci-
15 mo, hic est mensis Sabath. ¶ Et suscepit eos
filius Abobi in munitiunculam, quæ voca-
tur Doch, cum dolo, quam ædificauit: & fe-
cit eis conuiuium magnum, & abscondit illic
16 viros. ¶ Et cùm inebriatus esset Simon &
filij eius, surrexit Ptolemæus cum suis, &
sumpserunt arma sua, & intrauerunt in
conuiuium, & occiderunt eum, & duos filios
17 eius, & quosdam pueros eius, ¶ & fecit de-
ceptionem magnam in Israel, & reddidit ma
18 la pro bonis. ¶ Et scripsit hæc Ptolemæus, &
misit regi vt mitteret ei exercitum in au-
xilium, & traderet ei regionem, & ciuita-
19 tes eorum, & tributa. ¶ Et misit alios in Ga
zaram tollere Iohannem: & tribunis misit
D epistolas, vt venirent ad se, & daret eis ar-
20 gentum & aurum, & dona. ¶ Et alios misit
21 occupare Ierusalem, & montem templi. ¶ Et
præcurrens quidam, nuntiauit Iohanni in
Gazara quia perijt pater eius, & fratres e-
22 ius, & quia misit te quoque interfici. ¶ Vt
audiuit autem vehementer expauit: & com-
prehendit viros qui venerant perdere eum,
& occidit eos: cognouit enim quia quærebant
23 eum perdere. ¶ Et cætera sermonum Iohan-
nis, & bellorum eius, & bonarum virtutum
quibus fortiter gessit, & ædificij murorum
24 quos extruxit, & rerum gestarum eius: ¶ ec-
ce hæc scripta sunt in libro dierum sacerdo-
tij eius, ex quo factus est princeps sacerdo-
tum post patrem suum.

PRO-

LIBER SECVNDVS MACHABAEORVM.

CAPVT I.

FRATRIBVS *qui sunt per Aegy-* 1
ptum Iudais, salutem dicunt fratres A
qui sunt in Ierosolymis Iudai, & qui
in regione Iudaa, & pacem bonam.
¶Benefaciat vobis Deus, & meminerit te- 2
stamenti sui quod locutus est ad Abraham,
& Isaac, & Iacob seruorum suorum fideliũ:
¶& det vobis cor omnibus vt colatis eum, 3
& faciatis eius voluntatem corde magno,
& animo volenti. ¶Adaperiat cor vestrum 4
in lege sua, & in praceptis suis, & faciat pa
cem. ¶Exaudiat orationes vestras, & recon- 5
cilietur vobis, nec vos deserat in tempore B
malo. ¶Et nunc hic sumus orantes pro vo- 6
bis. ¶Regnante Demetrio, anno centesimo 7
sexagesimo nono, nos Iudai scripsimus vobis
in tribulatione & impetu qui superuenit no
bis in istis annis, ex quo recessit Iason a san
cta terra & à regno. ¶Portam succenderunt 8
& effuderunt sanguinem innocentem: & o-
rauimus ad Dominum, & exauditi sumus,
& obtulimus sacrificium & similaginem, &
accendimus lucernas, & proposuimus panes.
¶Et nunc frequentate dies scenopegia men- 9
sis Casleu. ¶Anno centesimo octogesimo octa- 10
uo, populus qui est Ierosolymis, & in Iudaa,
senatusq; & Iudas Aristobolo magistro Pto-
lemai regis qui est de genere christorum sa-
cerdotum, & his qui in Aegypto sunt Iudais
salutem & sanitatem. ¶De magnis periculis 11
à Deo liberati magnificè gratias agimus ipsi, C
vtpote qui aduersus talem regem dimicaui-
mus. ¶Ipse enim ebullire fecit de Perside eos 12
qui pugnauerunt contra nos & sanctam
▶.10. *ciuitatem. ¶Nam cùm in Perside esset dux* 13
ipse, & cum ipso immensus exercitus, cecidit
in templo Nanea, consilio deceptus sacerdo-
"vt enim 10. *tum Nanea. ¶" etenim ' cum ea habita-* 14
turus venit ad locum Antiochus & amici
"acciperet 8. *eius, & vt" acciperet' pecunias multas dotis*
nomine. ¶Cùmq; proposuissent eas sacerdo- 15
tes Nanea, & ipse cum paucis ingressus esset
intra ambitum phani, clauserunt templum,
¶cùm intrasset Antiochus: apertoq; occulto 16
aditu templi, mittentes lapides percusserunt
ducem, & eos qui cum eo erant, & diuise- D
runt membratim, & capitibus amputatis
foras proiecerunt. ¶Per omnia benedictus 17
Deus, qui tradidit impios. ¶Facturi igitur 18
quinta & vicesima die mensis Casleu, puri-
ficationem templi, necessarium duximus si-
gnificare vobis: vt & vos quoque agatis
*festum 4. *diem *scenopegia, & diem ignis qui datus*
est quando Nehemias adificato templo & al-
tari obtulit sacrificia. ¶Nam cum in Persi- 19
dem ducerentur patres nostri, sacerdotes qui
tunc cultores Dei erant, ‖ acceptum ignem Leu.6.b.9.
de altari occulte absconderunt in valle vbi 12.13.
erat puteus altus & siccus: & in eo contuta- & 10.a.1.
ti sunt eum, ita vt omnibus ignotus esset lo- & 16.a.3.
20 *cus. ¶Cùm autem praterissent anni multi,* c.12.
E *& placuit Deo vt mitteretur Nehemias a*
rege Persidis: nepotes sacerdotum illorum
qui absconderant, misit ad requirendum i-
gnem: & sicut narrauerunt nobis, non in-
21 *uenerunt ignem, sed aquam crassam. ¶Et*
iussit eos haurire, & afferri sibi: & sacrifi-
cia qua imposita erant, iussit sacerdos Ne-
hemias aspergi ipsa aqua, & ligna, & qua
22 *erant superposita. ¶Vtq; hoc factum est, &*
tempus affuit quo sol refulsit qui prius erat
in nubilo, accensus est ignis magnus, ita vt
23 *omnes mirarentur. ¶Orationem autem fa-*
ciebant omnes sacerdotes, dum consummare-
tur sacrificium, Ionatha inchoante, cateris
24 *autem respondentibus. ¶Et Nehemia erat*
oratio hunc habens modum, DOMINE
Deus omnium creator terribilis & fortis, iu
F *stus & misericors, qui solus es bonus rex,*
25 *solus prastans, solus iustus & omnipotens*
& aternus, qui liberas Israel de omni malo,
qui fecisti patres electos, & sanctificasti eos,
26 *¶accipe sacrificium pro vniuerso populo tuo*
Israel, & custodi partem tuam, & sanctifica.
27 *¶Congrega dispersionem nostram, libera eos*
qui seruiunt Gentibus, & contemptos & a-
bominatos respice: vt sciant Gentes quia tu
28 *es Deus noster. ¶Afflige opprimentes nos &*
29 *contumeliam facientes in superbia. ¶‖Con-* Deu.30.a.3. b.5.
stitue populum tuum in loco sancto tuo, ‖ si- Inf.2.d.18.
30 *cut dixit Moyses. ¶Sacerdotes autem psalle-*
bant hymnos, vsquequo consumptum esset
31 *sacrificium. ¶Cùm autem consumptum esset*
sacrificium, ex residua aqua Nehemias iussit
32 *lapides maiores perfundi. ¶Quod vt factum*
est, ex eis flamma accensa est: sed & ex lu-
G *mine quod refulsit ab altari consumpta est.*
33 *¶vt vero manifestata est res, renuntiatum*
est regi Persarum quod in loco in quo ignem
absconderant hi qui translati fuerant sa-
cerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias
& qui cum eo erant, purificauerunt sacrifi-
34 *cia. ¶Considerans autem rex, & rem dili-*
*genter examinans, fecit ei templum, * vt* *& si qui-
35 *probaret quod factum erat. ¶& quum pro-* bus rex do-
basset, sacerdotibus donauit multa bona, & nauerat mul
alia" atque alia munera, &' accipiens ma- ta bona, ac-
36 *nu sua, tribuebat eis. ¶Appellauit autem Ne* cipiebat ex
hemias hunc locum Nephthar, quod inter- hoc & tribue
pretatur purificatio. Vocatur autem apud bat 4.
plures Nephi. "innumera 4.

CAP. II.

1 INuenitur autem in descriptionibus Iere-
A *mia propheta, quod iussit eos ignem acci-*
pere qui transmigrabant, vt significatũ est,
2 *& vt mandauit transmigratis. ¶Et dedit*
illis

filiis legem ne obliuiscerentur præcepta Do-
Bar.6. mini, ‖& vt non exerrarent mentibus vi-
dentes simulachra aurea & argentea, & or
namenta eorum. ⁋Et alia huiusmodi dicēs, 3
hortabatur ne legem amouerēt à corde suo.
⁋Erat autem in ipsa scriptura, quomodo ta- 4
bernaculum & arcam iussit propheta diuino
responso ad se facto comitari secum, vsque-
Deu.34.a.1. quo exijt in montem, ‖in quo Moyses ascen-
dit & vidit Dei hæreditatem. ⁋Et veniens 5
ibi Ieremias inuenit locum speluncæ: & ta- B
bernaculum, & arcam, & altare incensi in-
tulit illuc, & ostium obstruxit. ⁋Et accesse- 6
runt quidam simul, qui sequebantur, vt no-
tarent sibi locum, & non potuerunt inueni-
re. ⁋Vt autem cognouit Ieremias, culpans 7
illos, dixit, Quod ignotus erit locus, donec
congreget Deus congregationem populi, &
propitius fiat. ⁋& tunc Dominus ostendet 8
hæc, & apparebit maiestas Domini, & nubes
3.Re.8.b.14. erit sicut & Moysi manifestabatur, ‖& sicut
c.21. & 30. cùm Salomon petijt vt locus sanctificaretur
2.Pa.6.c.14. magno Deo, manifestabat hæc. ⁋Magnificè 9
d.21. etenim sapientiam tractabat: & vt sapien-
3.Re.8.g.62. tiam habens, ‖obtulit sacrificium dedicatio- C
Leu.9.d.24. nis, & consummationis templi. ⁋Sicut & 10
3.Re.18.f.38 Moyses orabat ad Dominum, ‖& descendit
2.Pa.7.a.1. ignis de cælo, & consumpsit holocaustum.
ᵒsic & Salo- ⁋ᵒEt dixit Moyses, "eo quòd non sit come- 11
mō orauit, stum quod erat pro peccato, &'consumptum
& descendit est. ⁋Similiter & Salomon octo diebus cele- 12
ignis de cælo branit dedicationem. ⁋Inferebantur autem 13
& consum- in descriptionibus & commentarijs Nehe-
psit holocau- miæ hæc eadem, & qualiter construens bi-
stum. bliothecam congregauit de"regibus'libros &
Leu.12.d.16 prophetarum & Dauid, & epistolas regum,
& 17. & de donarijs. ⁋Similiter autem & Iudas 14
"cur nō co- ea quæ"didicerat'per bellum quod nobis ac- D
medistis ho- ciderat, congregauit omnia, & sunt apud
stiam pro pec nos. ⁋Si ergo desideratis hæc, mittite qui per- 15
cato in loco ferant vobis. ⁋Acturi itaque purificationem 16
sancto, eo scripsimus vobis: bene ergo facietis si egeritis
quòd non sit hos dies. ⁋Deus autem qui liberauit popu- 17
manducatū, lum suum, & reddidit hæreditatem omni-
mandatum bus, & regnum, & sacerdotium, & sanctifi-
quod erat cationem, ⁋sicut promisit in lege, speramus 18
pro peccato ı quod cito nostri miserebitur, & congrega-
" regionibus bit de sub cælo in locum sanctum. ⁋Eripuit 19
13. enim nos de magnis periculis, & locum pur-
"deciderant gauit. ⁋De Iuda vero Machabæo, & fratri- 20
5. bus eius, & de templi magni purificatione, E
Deu.30. a.3. & de aræ dedicatione: ⁋sed & de prælijs quæ 21
a.5. pertinent ad Antiochum Nobilem & fi-
lium eius Eupatorem: ⁋& de illuminatio- 22
nibus quæ de cælo facta sunt ad eos qui pro
Iudæis fortiter fecerunt, ita vt vniuersam
regionem cùm pauci essent, vindicarent &
barbaram multitudinem fugarent, ⁋& fa- 23
mosissimum in toto orbe templum recupera-
rent, & ciuitatem liberarent, & leges quæ
ᵒabolita 7. "abolendæ' erant restituerentur, Domino
cum omni tranquillitate propitio facto illis.
24 ⁋Item quæ ab Iasone Cyrenæo, quinque li-
bris comprehensa, tentauimus nos vno vo-
25 lumine breuiare. ⁋Considerantes enim mul
F titudinem librorum, & difficultatem volen-
tibus aggredi narrationes historiarum pro-
26 pter multitudinem rerum: ⁋curauimus vo-
lentibus quidem legere, vt esset animi oble-
ctatio: studiosis vero, vt facilius possint me-
moriæ commendare: omnibus autem legenti-
27 bus, vtilitas conferatur. ⁋Et nobis quidem
ipsis, qui hoc opus breuiandi causa suscepi-
mus, non facilem laborem, imò vero nego-
tium plenum vigiliarum, & sudoris assum-
28 psimus. ⁋Sicut hi qui præparant conuiuium,
& quærunt aliorum voluntati parère, pro-
pter multorum gratiam, libenter laborem su-
29 stinemus. ⁋veritatem quidem de singulis au-
G ctoribus concedentes, ipsi autem secundum
30 datam formam breuitati studentes. ⁋Sicut
enim nouæ domus architecto de vniuersa
structura curandum est: ei vero qui pingere
curat, quæ apta sunt ad ornatum exquiren-
31 da sunt: ita æstimandū est & in nobis. ⁋E-
tenim intellectum colligere, & ordinare ser-
monem, & curiosius partes singulas quasque
32 disquirere, historiæ congruit auctori: ⁋bre-
uitatem vero dictionis sectari, & executio-
nes rerum vitare, breuianti concedendum
33 est. ⁋Hinc ergo narrationem incipiemus: de
præfatione tantum dixisse sufficiat, stultum
etenim est ante historiam effluere: in ipsa au-
tem historia succingi.

CAP. III.

1 IGitur cùm sancta ciuitas habitaretur in
A omni pace, leges etiam adhuc optime cu-
stodirentur propter Oniæ pontificis ᵒpieta- "dispositio-nem &
2 tem & animos odio habentes mala, ⁋fie-
bat vt & ipsi reges & principes locum sum-
mo honore dignum ducerent, & templum
3 maximis muneribus illustrarent, ⁋ita vt
Seleucus Asiæ rex de redditibus suis præsta-
ret omnes sumptus ad ministerium sacrifi-
4 ciorum pertinentes. ⁋Simon autem de tribu
Ben-iamin præpositus templi constitutus,
contendebat obsistente sibi principe sacerdo-
tum, iniquum aliquid in ciuitate moliri.
5 ⁋Sed cùm vincere Oniam non posset, ve-
nit ad Apollonium Tharsææ filium, qui eo
tempore erat dux Cœlesyriæ & Phœnicis:
6 ⁋& nuntiauit ei pecunijs innumerabilibus
plenum esse ærarium Ierosolymis, & com-
munes copias immensas esse quæ non perti-
nent ad rationem sacrificiorum: esse autem
possibile, sub potestate regis cadere vniuer-
7 sa. ⁋Cùmque retulisset ad regem Apollonius
B de pecunijs quæ delatæ erant, ille accitum
Heliodorum qui erat super negotia eius, mi-
sit cum mandatis, vt prædictam pecuniam
8 transportaret. ⁋Statimque Heliodorus iter
est aggressus, specie quidem quasi per Cœ-
lesyriam

lesyriam & Phœnicem ciuitates esset pera-
graturus, re vera autẽ regis propositum per-
fecturus. ¶Sed cùm venisset Ierosolymã, & 9
benignè à summo sacerdote in ciuitate esset
exceptus, narrauit de dato indicio pecunia-
rum, & cuius rei gratia adesset, aperuit: in-
terrogabat autem si vere hæc ita essent.
¶Tunc summus sacerdos ostendit deposita 10
esse hæc, & victualia viduarũ et pupillorum.
¶quædam vero esse Hircani Tobiæ viri val- 11
de eminẽtis, in his quæ detulerat impius Si-
mon: vniuersa autem argenti talenta esse
quadringenta, & auri ducenta. ¶decipi vero 12
eos qui credidissent loco & templo, quod per C
vniuersum mundum honoratur, pro sui ve-
neratione & sanctitate omnino impoßibile
esse. ¶At ille pro his quæ habebat in manda- 13
regia 2. tis à rege, dicebat omni genere * regi † ea esse
deferenda. ¶Constituta autem die intrabat 14
de his Heliodorus ordinaturus. Non modica
vero per vniuersam ciuitatem erat trepida-
tio. ¶Sacerdotes autem ante altare cum sto- 15
lis sacerdotalibus iactauerunt se, & inuoca-
bant de cælo eum qui de depositis legem po-
suit, vt his qui deposuerant ea, salua custo-
diret. ¶Iam vero qui videbat summi sacer- 16
dotis vultum, mente vulnerabatur: facies
enim & color immutatus declarabat inter-
num animi dolorem. ¶circunfusa enim erat 17
mœstitia quædam viro, & horror corporis:
per quæ manifestus aspicientibus dolor cor-
dis eius efficiebatur. ¶ Alij etiam gregatim 18
de domibus cõfluebant: publica supplicatio- D
ne obsecrantes, pro eo quod in contemptum
locus esset venturus. ¶ Accinctæq; mulieres 19
cilicijs pectus, per plateas confluebant, sed
& virgines quæ conclusæ erant, procurre-
bant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quæ-
dam vero per fenestras aspiciebant: ¶vniuer 20
sæ autem protendentes manus in cælum, de-
precabantur: ¶ erat enim misera commistæ 21
multitudinis, & magni sacerdotis in agone
constituti expectatio. ¶Et hi quidem inuo- 22
cabant omnipotentem Deum, vt credita sibi,
his qui crediderant, cum omni integritate
Inf.5.c.18. conseruarentur. ¶‖Heliodorus autem, quod 23
decreuerat, perficiebat eodem loco ipse cum
satellitibus circa ærarium, præsens. ¶ Sed 24
spiritus omnipotentis Dei magnam fecit suæ E
ostensionis euidentiã, ita vt omnes qui ausi
fuerant parêre ei, ruentes Dei virtute, in
dissolutionem & formidinem conuerteren-
tur. ¶Apparuit enim illis quidam equus ter 25
ribilem habens sessorem, optimis operimentis
adornatus: isque cum impetu Heliodoro prio-
res calces elisit. qui autem ei sedebat, vide-
batur arma habere aurea. ¶Alij etiam ap- 26
paruerunt duo iuuenes virtute decori, opti-
mi gloria, speciosiq; amictu: qui circunstete-
runt eum, & ex vtraque parte flagellabant,
sine intermißione multis plagis verberan-

27 tes. ¶Subito autem ‖Heliodorus concidit in Inf.5.c.2.
terram, cumq; multa caligine circunfusum
rapuerunt, atque in sella gestatoria positum
28 eiecerunt. ¶Et is qui cum multis cursori-
bus & satellitibus prædictum ingressus est
ærarium, portabatur nullo sibi auxilium fe-
29 rente, manifesta Dei cognita virtute: ¶ &
ille quidem per diuinam virtutem iacebat
mutus, atque omni spe & salute priuatus.
30 ¶Hi autem Dominum benedicebant, quia
F magnificabat locum suum: & templum quod
paulo ante timore ac tumultu erat plenum,
apparente omnipotente Domino, gaudio &
31 lætitia impletum est. ¶Tunc vero ex amicis
Heliodori quidam rogabant confestim O-
niam, vt inuocaret Altißimum, vt vitam
donaret ei qui in supremo spiritu erat con-
32 stitutus. ¶Considerans autem summus sa-
cerdos ne forte rex suspicaretur malitiam a-
liquam ex Iudæis circa Heliodorum consum-
matam, obtulit pro salute viri hostiam salu
33 tarem. ¶ Cùmque summus sacerdos exora-
ret, ijdem iuuenes eisdem vestibus amicti,
astantes Heliodoro, dixerunt, Oniæ sacerdo-
ti gratias age: nam propter eum Dominus
34 tibi vitam donauit. ¶tu autem à Deo fla-
G gellatus, nuntia omnibus magnalia Dei &
potestatem. Et his dictis, non comparuerũt.
35 ¶Heliodorus autem hostia Deo oblata: & vo
tis magnis promißis ei qui viuere illi con-
ceßit, & Oniæ gratias agens, recepto exerci-
36 tu repedabat ad regem. ¶Testabatur autem
omnibus ea quæ sub oculis suis viderat ope-
37 ra magni Dei. ¶Cùm autem rex interrogaß-
set Heliodorum, quis esset aptus adhuc semel
38 Ierosolymam mitti, ait, ¶Si quem habes ho-
stem, aut regni tui insidiatorem, mitte illuc,
& flagellatum eum recipies, si tamen eua-
serit: eo quod in loco sit vere Dei quædam
39 virtus. ¶Nam ipse qui habet in cælis habi-
tationem, visitator & adiutor est loci illius,
& venientes ad malefaciendum, percutit ac
40 perdit. ¶Igitur de Heliodoro & ærarij custo-
dia ita res se habet.

CAP. IIII.

1 SImon autem prædictus pecuniarũ & pa-
A triæ delator, male loquebatur de Onia,
tanquam ipse Heliodorũ instigasset ad hæc,
2 & ipse fuisset inuentor malorum: ¶prouiso-
remq; ciuitatis ac defensorem gentis suæ, &
æmulatorem legis Dei audebat insidiatorem
3 regni dicere. ¶ Sed cùm inimicitiæ in tan-
tum procederent, vt etiam per quosdam Si-
4 monis necessarios homicidia fierent: ¶consi-
derans Onias periculum contentionis, & A-
pollonium insanire, vtpote ducem Cœlesyriæ
& Phœnicis, ad augendam malitiam Si-
5 monis, ad regem se contulit, ¶non vt ciuium
accusator, sed communem vtilitatem apud
semetipsum vniuersæ multitudinis consi-
6 derans. ¶ videbat enim sine regali proui-
dentia

dentia impoßibile esse pacem rebus dari, nec
Simonem posse cessare a stultitia sua. ¶Sed 7
post Seleuci vita excessum, cùm suscepisset re-
gnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur:
ambiebat Iason frater Oniæ summum sa-
cerdotium: ¶adito rege promittens ei argen- 8
ti talenta trecenta sexaginta, & ex reddi-
tibus alijs talenta octoginta. ¶super hoc pro- 9
mittebat & alia centum quinquaginta, si B
potestati eius concederetur gymnasium & e-
phebiam sibi constituere, & eos qui in Iero-
solymis erant Antiochenos scribere. ¶Quod 10
cùm rex annuisset, & obtinuisset principa-
tum, statim ad gentilem ritum contribules
suos transferre cœpit: ¶& amotis his quæ 11
humanitatis causa Iudæis à regibus fue-
rant constituta, & per Iohannem patrem
Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia &
societate functus est legatione legitima, ci-
uium iura destituens, praua instituta san-
ciebat. ¶Etenim ausus est sub ipsa arce gym- 12
nasium constituere, & optimos quosque e-
pheborum in lupanaribus ponere. ¶Erat au- 13
tem hoc non initium, sed incremẽtum quod-
dam, & profectus gentilis, & alienigenæ
conuersationis, propter impij & non sacerdotis
Iasonis nefarium & inauditum scelus: ¶ita 14
vt sacerdotes iam non circa altaris officia
dediti essent, sed contempto templo, & sacri-
ficijs neglectis, festinarent participes fieri
palestræ, & præbitionis eius iniustæ, & in
exercitijs disci, ¶& patrios quidem honores 15
nihil habentes, Græcas glorias optimas ar- C
bitrabantur: ¶quarum gratia periculosa eos 16
contentio habebat, & eorum instituta æ-
mulabantur, ac per omnia his consimiles es-
se cupiebant, quos hostes, & peremptores ha-
buerant. ¶In leges enim diuinas impie age- 17
re impune non cedit: sed hoc tempus sequens
declarabit. ¶Cùm autem quinquennalis a- 18
gon Tyri celebraretur, & rex præsens esset,
¶misit Iason facinorosus ab Ierosolymis vi- 19
ros peccatores, portantes argenti didrach-
mas trecentas in sacrificium Herculis, quas
postulauerunt hi qui asportauerant ne in
sacrificijs erogarentur, quia non oporteret,
sed in alios sumptus eas deputari. ¶Sed hæc 20
oblata sunt quidem ab eo qui miserat in sa-
crificium Herculis: propter præsentes autem
data sunt in fabricam nauium triremium.
¶Misso autem in Aegyptum Apollonio Mne- 21
sthei filio propter primates Ptolemæi Philo-
metoris regis, Cùm cognouisset Antiochus
alienum se a negotijs regni effectum, proprijs
vtilitatibus consulens profectus inde venit
Ioppen, & inde Ierosolymam. ¶Et magnificè 22
ab Iasone & ciuitate susceptus, cum facula-
rum luminibus, & laudibus ingressus est: D
& inde in Phœnicen exercitum conuertit.
¶Et post triennij tempus misit Iason Mene- 23
laum supradicti Simonis fratrem portan-

tem pecunias regi, & de negotijs necessarijs
24 responsa perlaturum. ¶At ille commendatus
regi, cùm magnificasset faciem potestatis eius,
in semetipsum retorsit summum sacerdotiũ,
superponens Iasoni talenta argenti trecen-
25 ta. ¶Acceptisque a rege mandatis venit,
nihil quidem habens dignum sacerdotio: a-
nimos vero crudelis tyranni, & feræ beluæ
26 iram gerens. ¶Et Iason quidem qui pro-
prium fratrem captiuauerat, ipse deceptus
profugus in Ammanitem expulsus est re-
27 gionem. ¶Menelaus autem principatum
quidem obtinuit: de pecunijs vero regi pro-
missis nihil agebat, cùm exactionem faceret
28 Sostratus qui arci erat præpositus. ¶nam ad
hunc exactio vectigalium pertinebat: quam
ob causam vterque ad regem sunt reuocati.
29 ¶Et Menelaus amotus est a sacerdotio, suc-
E cedente Lysimacho fratre suo: Sostratus au-
30 tem prælatus est Cyprijs. ¶Et cùm hæc age-
rentur, contigit Tharsenses & Mallotas se-
ditionem mouere, eo quod Antiochidi regis con-
31 cubinæ dono essent dati. ¶Festinanter ita-
que rex venit sedare illos, relicto suffecto
32 vno ex comitibus suis Andronico. ¶Ratus
autem Menelaus accepisse se tempus oppor-
tunum, aurea quædam vasa è templo fu-
ratus donauit Andronico, & alia vendide-
33 rat Tyri, & per vicinas ciuitates. ¶Quod cũ
certißime cognouisset Onias arguebat eum,
ipse in loco tuto se continens Antiochiæ secus
34 Daphnem. ¶Vnde Menelaus accedens ad An-
dronicum, rogabat vt Oniam interficeret.
Qui cùm venisset ad Oniã, & datis dextris
cum iureiurando (quãuis esset ei suspectus)
suasisset de asylo procedere, statim eum pere-
35 mit, non veritus iustitiam. ¶Ob quam cau-
sam non solùm Iudæi, sed etiam aliæ quoque
nationes indignabantur, & moleste ferebant
36 de nece tanti viri iniusta. ¶Sed regressum
regem de Ciliciæ locis adierunt Iudæi apud
Antiochiam, simul & Græci: conquerentes de
37 iniqua nece Oniæ. ¶Contristatus itaque
est animo Antiochus, propter Oniam, & fle-
F xus ad misericordiam, lachrymas fudit, re-
cordatus defuncti sobrietatem & modestiã.
38 ¶accensisque animis Andronicum purpura
exutum, per totam ciuitatem iubet circum-
duci: & in eodem loco in quo in Oniam im-
pietatem commiserat, sacrilegum vita pri-
uari, Domino illi condignam retribuente pœ-
39 nam. ¶Multis autem sacrilegijs in templo à
Lysimacho commißis Menelai consilio, & di-
uulgata fama, congregata est multitudo ad-
uersum Lysimachum multo iam auro ex-
40 portato. ¶Turbis autem insurgentibus, & a-
nimis ira repletis, Lysimachus armatis ferè
tribus millibus iniquis manibus vti cœpit,
duce quodam tyranno, ætate pariter & de-
41 mentia prouecto. ¶Sed vt intellexerunt co-
natum Lysimachi, alij lapides, alij fustes va-

lides arripuêre: quidam verò cinerem in Ly-
simachum iecère. ¶ Et multi quidem vulne- 42
rati, quidam autem & prostrati, omnes vero
in fugam conuersi sunt: ipsum etiam sacrilegum
secus ærarium interfecerunt. ¶ De his 43
ergo cœpit iudicium aduersus Menelaum a- G
gitari. ¶ Et cùm venisset rex Tyrũ, ad ipsum 44
negotium detulerunt missi tres viri a senio-
ribus. ¶ Et cùm superaretur Menelaus, promi- 45
sit Ptolemæo multas pecunias dare ad sua-
dendum regi. ¶ Itaque Ptolemæus in quodam 46
atrio positum, quasi refrigerandi gratia, re-
gem adijt, & deduxit a sententia: ¶ & Mene- 47
laum quidem vniuersæ malitiæ reum crimi-
nibus absoluit: miseros autẽ qui etiam si a-
pud Scythas causam dixissent, innocentes iu-
dicarentur, hos morte damnauit. ¶ Cito er- 48
go iniustam pœnam dederunt, qui pro ciui-
tate, & populo, & sacris vasis causam prose-
cuti sunt. ¶ Quam ob rem Tyrij quoque indi- 49
gnati, erga sepulturam eorum liberalissimi
extiterunt. ¶ Menelaus autem propter eorum 50
qui in potentia erant, auaritiam, permane-
bat in potestate, crescens in malitia ad insi-
dias ciuium.

CAP. V.

EOdem tempore Antiochus secundã pro- 1
fectionem parauit in Aegyptum. ¶ Con- 2
tigit autem per vniuersam Ierosolymorum A
ciuitatem videri diebus quadraginta per
aëra equites discurrentes, auratas stolas ha-
bentes, & hastas quasi cohortes armatas,
¶ & cursus equorum per ordines digestos, & 3
congressiones fieri cominus, & scutorum mo-
tus, & galeatorum multitudinem gladijs di-
strictis & telorum iactus, & aureorũ armo-
rum splendorem, omnisq́ue generis loricarum.
¶ Quapropter oẽs rogabant in bonũ monstra 4
conuerti. ¶ Sed cùm falsus rumor exisset, tan- 5
quam vita excessisset Antiochus, assumptis
Iason nõ minus mille viris, repente aggres-
sus est ciuitatem: & ciuibus ad murum con-
uolantibus, ad vltimum apprehensa ciuita-
te, Menelaus fugit in arcem. ¶ Iason verò 6
non parcebat in cæde ciuibus suis, nec cogi-
tabat prosperitatem aduersum cognatos ma-
lum esse maximum, arbitrans hostium &
non ciuium se trophæa capturum. ¶ Et prin- 7
cipatum quidem non obtinuit, finem vero B
insidiarum suarum confusionem accepit, &
profugus iterum abijt in Ammaniten. ¶ Ad 8
vltimum in exitium sui conclusus ab Areta
Arabum tyranno, fugiens de ciuitate in ci-
uitatem, omnibus odiosus vt refuga legum
& execrabilis, vt patriæ & ciuium hostis, in
Aegyptum extrusus est: ¶ & qui multos de 9
patria sua expulerat, peregre perijt, Lace-
dæmonas profectus, quasi pro cognatione ibi
refugium habiturus: ¶ & qui insepultos mul- 10
tos abiecerat, ipse & illamentatus & inse-
pultus abijcitur: sepultura neque peregrina
vsus, neque patrio sepulchro participans.
11 ¶ His itaque gestis, suspicatus est rex socie-
tatem deserturos Iudæos: & ob hoc profectus
ex Aegypto efferatis animis ciuitatem qui-
12 dem armis cepit. ¶ Iussit autem militibus
interficere, nec parcere occursantibus, & per
13 domos ascendentes trucidare. ¶ Fiebant ergo
cædes iuuenum ac seniorum, & mulierum,
& natorum exterminia, virginumq́ue & par-
14 uulorum neces. ¶ Erant autem toto triduo o-
ctoginta millia interfecti, quadraginta mil-
lia vincti, non minus autem venundati.
15 ¶ Sed nec ista sufficiunt, ausus est etiam in-
C trare templum vniuersa terra sanctius,
Menelao ductore, qui legum & patriæ fuit
16 proditor: ¶ & scelestis manibus sumens san-
cta vasa quæ ab alijs regibus & ciuitatibus
erant posita ad ornatum loci & gloriam,
17 contrectabat indignè & contaminabat. ¶ Ita
alienatus mente Antiochus, non considerabat
quod propter peccata habitantium ciuita-
tem, modicum Deus fuerat iratus: propter
18 quod & accidit circa locum despectio: ¶ alio-
quin, nisi contigisset eos multis peccatis esse
inuolutos, || sicut Heliodorus qui missus est
à Seleuco rege ad expoliandum ærarium, e-
tiam hic statim adueniens flagellatus, &
19 repulsus vtique fuisset ab audacia. ¶ Verùm
non propter locum, gentem: sed propter gen-
20 tem, locum Deus elegit. ¶ Ideoq́ue & ipse locus
particeps factus est populi malorum, postea
autem fiet socius bonorum, & qui derelictus
in ira Dei omnipotentis est, iterum in ma-
gni Domini reconciliatione cũ summa gloria
21 exaltabitur. ¶ Igitur Antiochus mille & o-
D ctingentis ablatis de templo talentis, velo-
citer Antiochiam regressus est, existimans
se præ superbia terram ad nauigandum, pe-
lagus vero ad iter agendum, deducturum
22 propter mentis elationem. ¶ Reliquit autem
& præpositos ad affligendam gentem: Iero-
solymis quidem Philippum, genere Phrygem,
moribus crudeliorem eo ipso à quo consti-
23 tutus est: ¶ in Garizim autem Andronicum
& Menelaum, qui grauius quam ca-
24 teri imminebant ciuibus. ¶ Cùmque ap-
positus esset contra Iudæos, misit odiosum
principem Apollonium cum exercitu viginti
& duobus millibus, præcipiens ei omnes
perfectæ ætatis interficere, mulieres ac
25 iuuenes vendere. ¶ Qui cùm venisset Ie-
rosolymam, pacem simulans, quieuit v-
que ad diem sanctum sabbathi: & tunc fe-
riatis Iudæis, arma capere suis præcepit.
26 ¶ Omnesque qui ad spectaculum processe-
rant, trucidauit: & ciuitatem cum ar-
matis discurrens, ingentem multitudinem
27 peremit. ¶ Iudas autem Machabæus, quĩ
decimus fuerat, secesserat in desertum lo-
cum, ibique inter feras vitam in monti-
bus cum suis agebat: & fœni cibo vescentes,
demo-

Sup. 3. d. 13. e. 27.

demorabantur, ne participes essent coinquinationis.

CAP. VI.

1 *SEd non post multum temporis misit rex*
A *senem quendam Antiochenum, qui compelleret Iudæos ut se transferrent a patriis*
2 *& Dei legibus: ¶ contaminare etiam quod in Ierosolymis erat templum, & cognominare Iouis Olympii: & in Garizim, prout erant hi qui locum inhabitabant, Iouis hospitalis.*
3 *¶ Pessima autem & vniuersis grauis erat*
4 *malorum incursio: ¶ nam templum luxuria & commessationibus Gentium erat plenum, & scortantium cum meretricibus, sacratisque ædibus mulieres se vltro ingerebant, intro ferentes ea quæ non licebat.*
5 *¶ Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legi-*
6 *bus prohibebantur. ¶ Neque autem sabbatha custodiebantur, neque dies solennes patrii seruabantur, nec simpliciter Iudæum se esse quisquam confitebatur.*
7 *¶ Ducebantur autem cum amara necessitate in die natalis*
B *regis ad sacrificia, & cum Liberi sacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire.*
8 *¶ Decretum autem exiit in proximas gentilium ciuitates, suggerentibus Ptolemæis, ut pari modo & ipsi aduer-*
9 *sus Iudæos agerent, ut sacrificarent: ¶ eos autem qui nollent transire ad instituta gentium, interficerent. erat ergo videre mise-*
10 *riam. ¶ Duæ enim mulieres delatæ sunt natos suos circumcidisse: quas infantibus ad vbera suspensis, cum publice per ciuitatem circumduxissent, per muros præcipitauerunt.*
11 *¶ Alii vero ad proximas conuenientes speluncas, & latenter sabbati diem celebrantes, cum indicati essent Philippo, flammis succensi*
C *sunt: eo quod verebantur propter religionem & obseruantiam, manu sibimet auxilium ferre.*
12 *¶ Obsecro autem eos qui hunc librum lecturi sunt, ne abhorrescant propter aduersos casus, sed reputent ea quæ acciderunt non ad interitum, sed ad correptionem esse generis nostri.*
13 *¶ Etenim multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim vltiones adhibere, magni beneficii est indicium.*
14 *¶ Non enim sicut in aliis nationibus Dominus patienter expectat, ut eas cum iudicii dies aduenerit, in plenitudine peccatorum puniat:*
15 *¶ ita & in nobis statuit, ut peccatis nostris in finem deuolutis, ita demum in nos vindicet.*
16 *¶ Propter quod nunquam quidem a nobis misericordiam suam*
D *amouet: corripiens vero in aduersis populum suum, non derelinquit.*
17 *¶ Sed hæc nobis ad commonitionem legentium dicta sint paucis. Iam autem veniendum est ad narrationem.*
18 *¶ Igitur Eleazarus vnus de primoribus scribarum, vir ætate prouectus, & vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare.*
19 *¶ At ille gloriosissimam mortem magis quam odibilem vitam complectens: voluntarie præibat ad*
20 *supplicium. ¶ Intuens autem quemadmodum oporteret accedere patienter sustinens, destinauit non admittere illicita propter vitæ*
21 *amorem. ¶ Hi autem qui astabant, iniqua miseratione commoti, propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum secreto rogabant afferri carnes quibus vesci ei licebat, ut simularetur manducasse, sicut rex imperaue-*
22 *rat de sacrificii carnibus: ¶ ut hoc facto a mor-*
E *te liberaretur, & propter veterem viri amicitiam, hanc in eo faciebant humanitatem.*
23 *¶ At ille cogitare cœpit ætatis ac senectutis suæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque a puero optimæ conuersationis actus, & secundum sanctæ & a Deo conditæ legis constituta, respondit cito,*
24 *dicens præmitti se velle in infernum. ¶ Non enim ætati nostræ dignum est, inquit, fingere: ut multi adolescentes, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad*
25 *vitam alienigenarum: ¶ & ipsi propter meam simulationem, & propter modicum*
F *corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hoc maculam atque execrationem meæ*
26 *senectuti conquiram. ¶ Nam etsi in præsenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum omnipotentis nec viuus, nec defunctus*
27 *effugiam. ¶ Quam ob rem fortiter vita excedendo, senectute quidem dignus apparebo:*
28 *¶ adolescentibus autem exemplum forte relinquam, si prompto animo, ac fortiter pro grauissimis ac sanctissimis legibus honesta morte perfungar. His dictis confestim ad*
29 *supplicium trahebatur. ¶ Hi autem qui eum*
G *ducebant, & paulo ante fuerant mitiores in iram conuersi sunt propter sermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos ar-*
30 *bitrabantur. ¶ Sed cum plagis perimeretur, ingemuit, & dixit, Domine qui habes sanctam scientiam, manifeste tu scis quia cum a morte possem liberari, duros corporis sustineo dolores: secundum animam vero propter*
31 *timorem tuum libenter hæc patior. ¶ Et iste quidem hoc modo vita decessit, non solum iuuenibus, sed & vniuersæ genti memoriam mortis suæ ad exemplum virtutis & fortitudinis derelinquens.*

CAP. VII.

1 *COntigit autem septem fratres vna cum*
A *matre sua apprehensos, compelli a rege edere contra fas carnes porcinas, flagris &*
2 *taureis cruciatos. ¶ Vnus autem ex illis qui erat primus, sic ait: Quid quæris, & quid vis discere a nobis? parati sumus mori magis*
3 *quam patrias Dei leges præuaricari. ¶ Iratus itaque rex iussit sartagines & ollas æneas*
4 *succendi. Quibus statim succensis, ¶ iussit ei qui prior fuerat locutus, amputari lin-*

guam : & cute capitis abstracta , summas
quoque manus & ped.s ei prascindi, cateris
eius fratribus & matre inspicientibus. ¶ *Et* 5
cùm iam per omnia inutilis factus esset, ius-
sit ignem admoveri & adhuc spirantem tor-
reri in sartagine : in qua cùm diu cruciare-
tur, cateri vna cum matre inuicem se hor-
tabantur mori fortiter. ¶ *dicentes,* Dominus 6
Deus *aspiciet veritatem , & consolabitur in*
De.32.c.36. *nobis.* ‖ *quemadmodum in protestatione can-* B
f.43. *tici declarauit* Moyses : *& in seruis suis con-*
solabitur. ¶ Mortuo *itaque illo primo hoc mo-* 7
do , sequentem deducebant ad illudendum:
& cute capitis eius cum capillis abstracta,
interrogabant si manducaret , prius quam
toto corpore per membra singula puniretur.
¶ *At ille respondẽs patria voce, dixit:* Non fa 8
ciam. Propter *quod & ille sequẽti loco primi*
tormenta suscepit: ¶ *& in vltimo spiritu con-* 9
stitutus sic, ait : Tu *quidem scelestißime in*
prasenti vita nos perdis: sed rex mundi de-
functos nos pro suis legibus , in aterna vita
resurrectione suscitabit . ¶ Post *hunc tertius* 10
illuditur, & linguam postulatus cito protu- C
lit, & manus constanter extendit : ¶ *& cum* 11
fiducia ait: E *calo ista possideo , sed propter*
Dei *leges nunc hac ipsa despicio, quoniam ab*
ipso me ea recepturum spero , ¶ *ita vt rex,* 12
& qui cum ipso erant , mirarentur adole-
scentis animum, quod tanquam nihilum du
ceret cruciatus . ¶ Et *hoc ita defuncto, quar-* 13
tum vexabant similiter torquentes . ¶ Et 14
cùm iam esset ad mortem, sic ait : Potius *est*
ab hominibus morti datos spem expectare à
Deo, *iterum ab ipso resuscitandos: tibi enim*
resurrectio ad vitam non erit. ¶ Et *cùm ad-* 15
mouissent quintum, vexabant eum . At *ille*
respiciens in eum, ¶ *dixit :* Potestatem *inter* 16
homines habens, cùm sis corruptibilis , facis
quod vis : noli autem putare genus nostrum
à Deo *esse derelictum .* ¶ *tu autem patienter* 17
sustine , & videbis magnam potestatem
ipsius, qualiter te , & semen tuum torque-
bit. ¶ Post *hunc ducebant sextum , & is mo-* 18
ri incipiens, sic ait: Noli *frustrà errare. nos*
enim propter nosmetipsos hoc patimur , pec- D
cantes in Deum *nostrum, & digna admira-*
tione facta sunt in nobis. ¶ *tu autem ne ex-* 19
istimes tibi impunè futurum , quod contra
Deum *pugnare tentaueris .* ¶ Supra *modum* 20
autem mater mirabilis, & bonorum memo-
ria digna , qua pereuntes septem filios sub
vnius diei tempore conspiciens , bono animo
ferebat propter spem quam in Deo *habebat.*
¶ *singulos illorum hortabatur voce patria for* 21
titer , repleta sapientia & fœminea cogita-
tioni masculinum animum inserens , ¶ *dixit* 22
ad eos : Nescio *qualiter in vtero meo appa-*
ruistis: neque enim ego spiritum & animam
donaui vobis & vitam, & singulorum mem
bra, non ego ipsa compegi . ¶ *sed enim mundi* 23
creator, qui formauit hominis natiuitatem,
quiq; omnium inuenit originem , & spiri-
tum vobis iterum cum misericordia reddet
& vitam , sicut nunc vosmetipsos despicitis
24 *propter leges eius .* ¶ Antiochus *autem con-*
temni se arbitratus , simul & exprobrantis
voce despecta , cùm adhuc adolescentior su-
E *peresset , non solùm verbis hortabatur , sed*
& cum iuramento affirmabat se diuitem &
beatum facturum , & translatum à patrijs
legibus amicum habiturum , & res necessa-
25 *rias ei prabiturum .* ¶ Sed *ad hac cùm ado-*
lescens nequaquam inclinaretur , vocauit
rex matrem , & suadebat ei vt adolescenti
26 *fieret in salutem.* ¶ Cùm *autem multis eam*
verbis esset hortatus , promisit suasuram se
27 *filio suo .* ¶ Itaque *inclinata ad illum, irri-*
dens crudelem tyrannum , ait patria voce:
Fili *mi miserere mei, qua te in vtero nouem*
mensibus portaui, & lac triẽnio dedi & alui,
28 *& in atatem istam perduxi,* ¶ Peto *te nate,*
vt aspicias ad calum & terram , & ad om-
F *nia qua in eis sunt & intelligas quia ex ni-*
29 *hilo fecit illa* Deus *& hominum genus:* ¶ *ita*
fiet vt non timeas carnificem istum, sed di-
gnus fratribus tuis effectus particeps, susci-
pe mortem , vt in illa miseratione cum fra-
30 *tribus tuis te recipiam.* ¶ Cùm *hac illa adhuc*
diceret, ait adolescens: Quem *sustinetis? non*
obedio pracepto regis, sed pracepto legis , qua
31 *data est nobis per* Moysen. ¶ Tu *vero qui in-*
uentor omnis malitia factus es in Hebraos,
32 *non effugies manum* Dei . ¶ Non *enim pro*
33 *peccatis nostris hac patimur .* ¶ Et *si nobis*
propter increpationem, & correptionem Do-
minus Deus *noster modicum iratus est : sed*
34 *iterum reconciliabitur seruis suis.* ¶ Tu *au-*
tem ò scelestè & omnium hominum flagitio-
sißime, noli frustrà extolli vanis spebus in
35 *seruos eius inflammatus .* ¶ *nondum enim*
G *omnipotentis* Dei *& omnia inspicientis iu-*
36 *dicium effugisti .* ¶ Nam *fratres mei modico*
nunc dolore sustentato, sub testamẽto aterna
vita effecti sunt : tu vero iudicio Dei *iustas*
37 *superbia tua pœnas exolues .* ¶ Ego *autem*
sicut & fratres mei animam & corpus meũ
trado pro patrijs legibus: inuocans Deum *ma*
turius genti nostra propitium fieri, teq; cum
tormentis & verberibus confiteri quod ipse
38 *est* Deus *solus .* ¶ In *me vero & in fratribus*
meis desinet omnipotentis ira, qua super om
39 *ne genus nostrum iuste superducta est.* ¶ Tũc
rex accensus ira , in hunc super omnes cru-
delius desauit , indigne ferens se derisum.
40 ¶ Et *hic itaque mundus obijt , per omnia in*
41 Domino *confidens .* ¶ Nouißimè *autem post*
42 *filios & mater consumpta est.* ¶ Igitur *de sa*
crificijs, & de nimijs crudelitatibus satis di-
ctum est.

CAP. VIII.

IVdas verò Machabæus, & qui cum illo e- 1
rant, introibant latenter in castella: & A
° & amicos connocantes cognatos, ° & eos qui perman-
serunt in Iudaismo assumentes, eduxerunt
ad se sex millia virorum. ¶ Et inuocabāt Do 2
minum, vt respiceret in populū qui ab om-
nibus calcabatur, & misereretur tēplo quod
contaminabatur ab impijs: ¶ misereretur etiā 3
exterminio ciuitatis, quæ esset illico compla-
nanda, & vocem sanguinis ad se clamantis
audiret. ¶ memoraretur quoque iniquißi- 4
mas mortes paruulorum innocentum, & bla
sphemias nomini suo illatas, & indignare-
tur super his. ¶ At Machabæus congregata 5
multitudine, intolerabilis gentibus efficie-
batur. ira enim Domini in misericordiam
conuersa est. ¶ Et superueniens castellis & 6
ciuitatibus improuisus, succendebat eas: & B
opportuna loca occupans, non paucas hostium
strages dabat: ¶ maxime autem noctibus ad 7
huiuscemodi excursus ferebatur, & fama
virtutis eius vbique diffundebatur. ¶ Vi- 8
dens autem Philippus paulatim virum ad
profectum venire, ac frequentius res ei ce-
dere prosperè, ad Ptolemæum ducem Cœle-
syriæ & Phœnicis scripsit vt auxilium fer-
ret regijs negotijs. ¶ At ille velociter misit 9
Nicanorem Patrocli de primoribus amicum,
datis ei de permistis gentibus, armatis non
minùs viginti millibus, vt vniuersum Iu-
dæorum genus deleret, adiuncto ei & Gor- C
gia viro militari, & in bellicis rebus expe-
rientißimo. ¶ Constituit autem Nicanor vt 10
regi tributum quod Romanis erat dandum,
duo millia talentorum de captiuitate Iudæo-
rum suppleret: ¶ statimq́ue ad maritimas ci- 11
uitates misit, conuocans ad coemptionem Iu-
daicorum mancipiorum, promittens se nona-
ginta mancipia talento distracturum, non
respiciens ad vindictam quæ eum ab omni-
potente esset consecutura. ¶ Iudas autem vbi 12
comperit, indicauit his qui secum erant Iu-
dæis, Nicanoris aduentum. ¶ Ex quibus qui- 13
dam formidantes, & non credentes Dei iu-
stitiæ in fugā vertebantur: ¶ alij vero siquid 14
eis supererat, vendebant: simulq́ue Domi-
num deprecabantur vt eriperet eos ab impio
Nicanore, qui eos prius quam cominus ve-
niret, vēdiderat: ¶ & si non propter eos, pro- 15
pter testamentum tamē quod erat ad patres
eorum, & propter inuocationem sancti & ma D
gnifici nominis eius super ipsos. ¶ Conuocatis 16
autem Machabæus septem millibus, qui cum
ipso erant, rogabat ne hostibus reconciliaren-
tur, neque metuerent iniquè venientium
aduersum se hostium multitudinem, sed
fortiter contenderent: ¶ ante oculos haben- 17
tes contumeliam quæ loco sancto ab his in-
iustè esset illata, itemq́ue & ludibrio habitæ
ciuitatis iniuriam, adhuc etiam veterum

18 instituta conuulsa. ¶ Nam illi quidem armis
confidunt, ait: simul & audacia, nos autē in
omnipotente Domino, qui potest & venien-
tes aduersum nos, & vniuersum mundum
19 vno nutu delere, confidimus. ¶ Admonuit au
tem eos & de auxilijs Dei quæ facta sunt
E erga parentes: ‖ & quod sub Sennacherib 4.re.19.g.35
centum octogintaquinque millia perierunt: Tob.1.d.21.
20 ¶ & de prælio quod eis aduersus Galatas fuit Ec.48.d.24.
in Babylonia, vt omnes vbi ad rem ventum Isa.37.g.36.
est, Macedonibus socijs hæsitantibus, ipsi sex 1.Ma.7.f.41
millia soli peremerunt centum viginti mil- Inf.15.c.22.
lia propter auxilium illis datum de cælo, &
beneficia pro his plurima consecuti sunt.
21 ¶ His verbis constantes effecti sunt, & pro
22 legibus & patria mori parati. ¶ Constituit
itaque fratres suos duces vtrique ordini, Si-
monem & Iosephum, & Ionathan, subiectis
23 vnicuique millenis & quingentenis. ¶ Ad
hoc etiam ab Esdra lecto illis sancto libro, &
dato signo adiutorij Dei in prima acie ipse
24 dux commisit cum Nicanore. ¶ Et facto sibi
adiutore omnipotente interfecerunt super
nouem millia hominum. maiorem autem par
tem exercitus Nicanoris vulneribus debi-
25 lem factam fugere compulerunt. ¶ Pecunijs
F vero eorum qui ad emptionem ipsorum ve-
nerant sublatis, ipsos vsquequaque perse-
26 cuti sunt, ¶ sed reuersi sunt hora conclusi,
nam erat ante sabbathum: quam ob causam
27 non perseuerauerunt insequentes. ¶ Arma
autem ipsorum, & spolia congregantes, sab-
bathum agebant, benedicentes Dominū qui
liberauit eos in isto die, misericordiæ ini-
28 tium stillans in eos. ¶ Post sabbathum verò
debilibus & orphanis, & viduis diuiserunt
spolia: & residua ipsi cum suis habuere.
29 ¶ His itaque gestis, & communiter ab om-
nibus facta obsecratione, misericordem Do-
minum postulabant, vt in finem seruis suis
30 reconciliaretur. ¶ Et ex his qui cum Timo-
theo & Bacchide erant contra se contenden-
tes, super viginti millia interfecerunt & mu
nitiones excelsas obtinuerūt: & plures præ-
das diuiserūt, æquam portionem debilibus,
pupillis & viduis, sed & senioribus faciētes:
31 ¶ Et cùm arma eorum diligenter collegis-
G sent, omnia composuerūt in locis opportunis,
residua vero spolia Ierosolymam detulerunt:
32 ¶ & Philarchen qui cum Timotheo erat, in-
terfecerunt virum scelestum, qui in multis
33 Iudæos afflixerat. ¶ Et cùm epinicia agerent
in Ierosolymis, eum qui sacras ianuas incen-
derat, id est Calisthenem, cùm in quoddam
domicilium refugisset, incenderunt, digna ei
34 mercede pro impietatibus suis reddita. ¶ Fa
cinorosissimus autem Nicanor, qui mille ne-
gotiantes ad Iudæorum venditionem addu-
35 xerat, ¶ humiliatus auxilio Domini ab his,
quos nullos existimauerat, deposita veste glo
ria, per mediterranea fugiens, solus venit

Antiochiam, summam infelicitatem de in-
teritu sui exercitus consecutus. ¶ Et qui 36
promiserat Romanis se tributum restituere
de captiuitate Ierosolymorum, prædicabat
nunc protectorem Deum habere Iudæos, &
ob ipsum innumerabiles esse, eo quod seque-
rentur leges ab ipso constitutas.

CAP. IX.

EOdem tempore Antiochus inhonestè re- 1
uertebatur de Perside. ¶ Intrauerat e- 2
nim in eam quæ dicitur Persepolis, & ten- A
*templa 15 tauit expoliare *templum, & ciuitatem op-
primere: sed multitudine ad arma concur-
rente, in fugam versi sunt: & ita contigit
vt Antiochus post fugam turpiter rediret.
¶ Et cùm venisset circa Ecbatanam, recogno- 3
uit quæ erga Nicanorem & Timotheum ge-
sta sunt. ¶ Elatus autem in ira, arbitrabatur 4
se iniuriam illorum qui se fugauerant, posse
in Iudæos retorquere: ideoque iussit agitari
currum suum, sine intermissione agens iter,
cælesti eum iudicio perurgente, eo quod ita
superbe loquutus est se venturum Ierosoly-
mam, & congeriem sepulchri Iudæorum eam
2.Pa.16.c.9. facturum. ¶ Sed qui vniuersa conspicit Do- 5
minus Deus Israel, percussit eum insanabi-
li & inuisibili plaga. Vt enim finiuit hunc
ipsum sermonem, apprehendit eum dolor di-
rus viscerum, & amara internorum tormen
ta ¶ & quidem satis iuste, quippe qui mul- 6
tis & nouis cruciatibus aliorum torserat vi-
scera, licèt ille nullo modo a sua malitia ces-
saret. ¶ Super hoc autem superbia repletus, 7
ignem spirans animo in Iudæos, & præci- B
piens accelerari negotium, contigit illum im
petu euntem de curru cadere, & graui cor-
poris collisione membra vexari. ¶ Isque qui 8
sibi videbatur etiam fluctibus maris impe-
rare, supra humanum modum superbia re-
pletus, & montium altitudines in statera
appendere, nunc humiliatus ad terrã in ge-
statorio portabatur, manifestam Dei virtu-
tem in semetipso contestans. ¶ ita vt de cor- 9
pore impij vermes scaturirent, ac viuentes
in doloribus carnes eius effluerent, odore e-
tiam illius & fœtore exercitus grauaretur.
¶ & qui paulo ante sydera cæli contingere se 10
arbitrabatur, eum nemo poterat propter in-
tolerantiam fœtoris portare. ¶ Hinc igitur 11
cœpit ex graui superbia deductus ad agni-
tionem sui venire, diuina admonitus plaga,
per momenta singula doloribus suis augmen
ta capientibus. ¶ & cùm nec ipse iam fœto- 12
rem suum ferre posset, ita ait, Iustum est
subditum esse Deo, & mortalem non paria
Deo sentire. ¶ Orabat autem hic scelestus 13
Dominum, à quo non esset misericordiam
consecuturus. ¶ Et ciuitatem ad quam fe- 14
stinans veniebat, vt eam ad solum deduce-
ret, ac sepulchrum congestorum faceret, nunc
15 optat liberam reddere: ¶ & Iudæos quos neq;
sepultura quidem se dignos habiturum, sed
auibus ac feris diripiendos traditurum, &
& cum paruulis exterminaturum dixerat,
æquales nunc Atheniensibus facturum pol-
16 licetur: ¶ templum etiam sanctum, quod
prius expoliauerat, optimis donis ornatu-
C rum, & sancta vasa multiplicaturum, &
pertinentes ad sacrificia sumptus de reddi-
17 tibus suis præstaturum: ¶ super hæc & Iudæũ
se futurum, & omnem locum terræ peram-
bulaturum, & prædicaturum Dei potesta-
18 tem. ¶ Sed non cessantibus doloribus (super-
uenerat enim in eum iustum Dei iudicium)
desperans scripsit ad Iudæos in modum de-
precationis epistolam hæc continentem.
19 ¶ OPTIMIS ciuibus Iudæis plurimam
salutem, & bene valere, & esse fœlices, rex
20 & princeps Antiochus. ¶ Si bene valetis &
filij vestri, & ex sententia vobis cũcta sunt,
21 maximas agimus gratias. ¶ Et ego in infir-
mitate constitutus, vestri autem memor be-
nignè reuersus de Persidis locis, & infirmi-
tate graui apprehensus necessarium duxi
22 pro communi vtilitate curam habere, ¶ non
desperans memetipsum, sed spem multam ha
23 bens effugiendi infirmitatem. ¶ Respiciens
autem quod & pater meus quibus tempori-
D bus in locis superioribus ducebat exercitum,
ostendit qui post se susciperet principatum.
24 ¶ vt si quid contrarium accideret, aut diffi-
cile nuntiaretur, scientes hi qui in regioni-
bus erant, cui esset rerum summa derelicta,
25 non turbarẽtur. ¶ Ad hæc considerans de pro-
ximo potentes quosque & vicinos tempori-
bus insidiantes & euentum expectantes, de-
signaui filium meum Antiochum regem, quẽ
sæpe recurrens in superiora regna multis ve
strum commendabam: & scripsi ad eum quæ
26 subiecta sunt. ¶ Oro itaque vos, & peto me-
mores beneficiorum publice & priuatim, vt
vnusquisque conseruet fidem ad me & ad fi-
27 lium meum. ¶ Confido enim eum modeste &
humane acturum, & sequentem propositum
28 meum, & communem vobis fore. ¶ Igitur ho
micida & blasphemus pessime percussus, &
vt ipse alios tractauerat, peregre in montibus
29 miserabili obitu vita functus est. ¶ Trans-
ferebat autem corpus Philippus collactaneus
eius: qui metuens filium Antiochi, ad Ptole-
mæum Philometorem in Aegyptum abijt.

CAP. X.

1 MAchabæus autem & qui cum eo erant
A Domino se protegente, templum qui-
2 dem & ciuitatem recepit: ¶ aras autem quas
alienigenæ per plateas extruxerant, itemq;
3 delubra demolitus est, ¶ & purgato templo,
aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidibus
igne concepto sacrificia obtulerunt post bien-
nium, & incensum & lucernas & panes pro-
positio-

positionis posuerunt. ¶ Quibus gestis roga- 4
bant Dominum prostrati in terram, ne am-
plius talibus malis inciderēt: sed & si quan-
do peccassent, vt ab ipso mitius corriperen-
tur, & non barbaris ac blasphemis homini-
2.Ma.4.f.52 bus traderentur. ¶ Qua die autem templum 5
ab alienigenis pollutum fuerat, contigit ea-
dem die purificationem fieri, vicesima quin-
ta mensis, qui fuit Casleu. ¶ Et cum lætitia 6
diebus octo egerunt in modum tabernaculo-
rum: recordantes quod ante modicum tem-
poris diem solennem tabernaculorum in B
montibus, & in speluncis more bestiarum
egerant. ¶ Propter quod thyrsos, & ramos vi 7
rides, & palmas præferebant ei qui prospe-
rauit mundare locum suum. ¶ Et decreuerūt 8
communi præcepto & decreto, vniuersæ gen-
ti Iudæorum omnibus annis agere dies istos.
¶ Et Antiochi quidem qui appellatus est No 9
bilis, vitæ excessus ita se habuit. ¶ Nunc au- 10
tem de Eupatore Antiochi impij filio, quæ
gesta sunt, narrabimus breuiantes mala quæ
in bellis gesta sunt. ¶ Hic enim suscepto re- 11
gno, constituit super negotia regni Lysiam
quendam Phœnicis & Syriæ militiæ princi- C
pem. ¶ Nam Ptolemæum, qui dicebatur, Ma- 12
cer, iusti tenax, erga Iudæos esse constituit, &
præcipue propter iniquitatem quæ facta erat
in eos, & pacifice agere cum eis. ¶ Sed ob hoc 13
accusatus ab amicis apud Eupatorem, cùm
frequenter proditor audiret, eo quod Cy-
prum creditam sibi a Philometore deseruis-
set, & ad Antiochum Nobilem translatus
etiam ab eo recessisset, veneno vitam finiuit.
¶ Gorgias autem cum esset dux locorum, as- 14
sumptis aduenis frequenter Iudæos debel-
labat. ¶ Iudæi vero, qui tenebant opportunas 15
munitiones, fugatos ab Ierosolymis susci-
piebant, & bellare tentabant. ¶ Hi vero qui 16
erant cum Machabæo per orationes Domi-
num rogantes vt esset sibi adiutor, impetum
fecerunt in munitiones Idumæorum: ¶ mul- 17
taq; vi insistentes, loca obtinuerunt, occur-
rentes interemerunt, & omnes simul nō mi D
°quinque nus viginti ° millibus trucidauerunt. ¶ Qui- 18
dam autē cùm fugissent in duas turres val-
de munitas, omnem apparatū ad repugnan-
dum habentes. ¶ Machabæus ad eorum expu- 19
gnationem, relicto Simone & Iosepho, item-
que Zachæo, eisque qui cum ipsis erant sa-
tis multis, ipse ad eas quæ amplius perur-
gebant pugnas, conuersus est. ¶ Hi verò qui 20
cum Simone erant, cupiditate ducti, à qui-
busdam qui in turribus erant, suasi sunt pe
cunia: & septuaginta millibus didrachmis
acceptis, dimiserunt quosdam effugere. ¶ Cū 21
autem Machabæo nuntiatum esset quod fa-
ctum est, principibus populi congregatis ac-
cusauit, quod pecunia fratres vendidissent,
aduersarijs eorum dimissis. ¶ Hos igitur pro- 22
ditores factos interfecit, & confestim duas E
23 turres occupauit. ¶ Armis autem ac manibus
omnia prospere agendo, in duabus munitio-
nibus plus quàm viginti millia peremit.
24 ¶ Et Timotheus qui prius a Iudæis fuerat
superatus, conuocato exercitu peregrinæ mul
titudinis, & congregato ° equitatu Asiano °exercitu 15.
25 aduenit, quasi armis Iudæā capturus. ¶ Ma-
chabæus autem & qui cū ipso erant, appro-
pinquante illo deprecabantur Dominum, ca-
put terra aspergentes, lumbosque cilicijs præ-
26 cincti, ¶ ad altaris crepidinem prouoluti, vt
sibi propitius, inimicis autem eorum esset
inimicus, & aduersarijs aduersaretur, sicut Ex.23.d.20.
27 lex dicit. ¶ Et ita post orationem sumptis ar- Deu.20.a.4
F mis, longius de ciuitate procedentes, & pro- 28.a.7.
28 ximi hostibus effecti resederunt. ¶ Primo au-
tem solis ortu vtrique commiserūt: isti qui-
dem victoriæ & prosperitatis sponsorem cum
virtute Dominum habentes: illi autem du-
29 cem belli animum habebant. ¶ Sed cùm ve-
hemens pugna esset, apparuerunt aduersa-
rijs de cælo viri quinque in equis, frænis au-
30 reis decori, ducatum Iudæis præstantes: ¶ ex
quibus duo Machabæum medium habentes,
armis suis circumseptum incolumem con-
seruabant: in aduersarios autem tela, & ful
mina iaciebant, ex quo & cæcitate confusi,
31 & repleti perturbatione cadebant. ¶ Interfe-
cti sunt autē viginti millia quingenti, & e-
32 quites sexcenti. ¶ Timotheus vero confugit
G in Gazaram præsidium munitum, cui præe-
33 rat Chæreas. ¶ Machabæus autem, & qui cū
eo erant lætantes obsederunt præsidium die-
34 bus quatuor. ¶ At hi qui intus erant, loci fir
mitate confisi, supra modum maledicebant,
35 & sermones nefandos iactabant. ¶ Sed cùm
dies quinta illucesceret, viginti iuuenes ex
his qui cum Machabæo erant, accensi animis
propter blasphemiam, viriliter accesserunt
ad murum, & feroci animo incedentes ascen
36 debant: ¶ Sed & alij similiter ascendentes tur
res portasque succendere aggressi sunt, at-
37 que ipsos maledicos viuos concremare. ¶ Per
continuum autem biduum præsidio vastato,
Timotheum occultantem se in quodam re-
pertum loco peremerunt: & fratrem illius
Chæream & Apollophanem occiderunt.
38 ¶ Quibus gestis, in hymnis & confessionibus
benedicebant Dominum, qui magna fecit in
Israel, & victoriam dedit illis.

CAP. XI.

1 SEd paruo post tempore, Lysias procura-
A tor regis, & propinquus, ac negotiorum
præpositus, grauiter ferens de his quæ acci-
2 derant: ¶ congregatis octoginta millibus &
equitatu vniuerso veniebat aduersus Iu-
dæos, existimans se ciuitatem quidem ca-
ptam Gentibus habitaculum facturum:
3 ¶ templum vero in pecuniæ quæstum, sicut
cætera delubra Gentium habiturum, & per
4 singulos annos venale sacerdotium: ¶ nulla

quam recogitans Dei potestatem, sed mente
effrænatus in multitudine peditum, & in
millibus equitum & in octoginta elephantis
confidebat. ¶ Ingressus autem Iudæam, & 5
appropians Beth-sura, quæ erat in angusto
loco, ab Ierosolyma internallo quinque sta-
diorum, illud præsidium expugnabat. ¶ Vt 6
autem Machabæus & qui cum eo erant, co-
gnouerunt expugnari præsidia, cum fletu & B
lachrymis rogabant Dominum, & omnis tur
ba simul, vt bonum angelum mitteret ad
salutem Israel. ¶ Et ipse primus Machabæus 7
sumptis armis, cæteros adhortatus est simul
secum periculum subire, & ferre auxilium
fratribus suis. ¶ Cùmque pariter prompto 8
animo procederent, Ierosolymis apparuit
præcedens eos eques in veste candida, armis
aureis hastam vibrans. ¶ Tunc omnes simul 9
benedixerunt misericordem Dominum, & C
conualuerunt animis: non solùm homines,
sed & bestias ferocissimas, & muros ferreos
parati penetrare. ¶ Ibant igitur prompti, de 10
cælo habentes adiutorem, & miserantem
super eos Dominum. ¶ Leonum autem more 11
impetu irruentes in hostes prostrauerunt ex
eis vndecim millia peditum, & equitum
mille sexcentos. ¶ vniuersos autem in fugam 12
verterunt, plures autem ex eis vulnerati
nudi euaserunt. Sed & ipse Lysias turpiter
fugiens euasit. ¶ Et quia non insensatus e- 13
rat, secum ipso reputans factam erga se di-
minutionem, & intelligens inuictos esse He-
bræos, omnipotentis Dei auxilio innitentes,
misit ad eos: ¶ *promisitq́; se consensurum om* 14
nibus quæ iusta sunt, & regem compulsurum D
amicum fieri. ¶ Annuit autem Machabæus 15
precibus Lysiæ, in omnibus vtilitati consu-
lens: & quæcunque Machabæus scripsit Ly-
siæ, de Iudæis, ea rex concessit. ¶ Nam erant 16
scripta Iudæis epistola: à Lysia siquidẽ hunc
modum continentes: LYSIAS *populo Iu-*
dæorum salutem. ¶ Ioannes & Abesalom 17
qui missi fuerant à vobis, tradentes scripta,
postulabant vt ea quæ per illos significaban
tur, implerem. ¶ Quæcunque igitur regi po- 18
tuerunt perferri exposui: & quæ res permit
tebant, concessit. ¶ Si igitur in negotijs fidem 19
conseruaueritis, & deinceps bonorum vobis
causa esse tentabo. ¶ De cæteris autem per 20
singula verba mandaui & istis & his qui à
me missi sunt, colloqui vobiscum. ¶ Bene va- 21
lete. Anno centesimo quadragesimo octauo
mensis Dioscori, die vicesima & quarta.
¶ *Regis autem epistola, ista cõtinebat.* REX 22
Antiochus Lysiæ fratri salutem. ¶ Patre no- 23
stro inter deos translato, nos volentes eos E
qui sunt in regno nostro sine tumultu agere,
& rebus suis adhibere diligentiam, ¶ *audi-* 24
uimus Iudæos non consensisse patri meo vt
transferrentur ad ritũ Græcorum, sed tenere
velle suum institutum, ac propterea postu-

25 *lare à nobis concedi sibi legitima sua.* ¶ Vo-
lentes igitur hanc quoque gentem quietam
esse, statuentes iudicauimus templum resti-
tui illis vt agerent secundum suorum maio-
26 *rum consuetudinem.* ¶ Bene igitur feceris, si
miseris ad eos, & dexteram dederis: vt co-
gnita nostra voluntate, bono animo sint, &
27 *vtilitatibus proprijs deseruiant.* ¶ Ad Iu-
dæos verò regis epistola talis erat. REX
F *Antiochus senatui Iudæorum, & cæteris Iu-*
28 *dæis salutem.* ¶ Si valetis, sic estis vt volu-
29 *mus: sed & ipsi bene valemus.* ¶ Adijt nos
Menelaus dicens velle vos descendere ad ve
30 *stros qui sunt apud nos:* ¶ His igitur qui com
meant vsque ad diem tricesimum mensis
31 *Xantici, damus dextras securitatis,* ¶ vt Iu-
daicis vtantur cibis, & legibus suis, sicut &
prius: & nemo eorum vllo modo molestiam
patiatur de his quæ per ignorantiam gesta
32 *sunt.* ¶ Misimus autem & Menelaũ, qui vos
33 *alloquatur.* ¶ Valete. Anno centesimo quadra
G *gesimooctauo Xantici mensis quintadecima*
34 *die.* ¶ Miserunt autem etiam Romani episto-
lam ita se habentem: QVINTVS *Mem-*
mius & Titus Manilus legati Romanorum,
35 *populo Iudæorum salutem.* ¶ De his quæ Ly-
sias cognatus regis concessit vobis, & nos con
36 *cessimus.* ¶ De quibus autem ad regem in-
dicauit referendum, confestim aliquem mit-
tite, diligentius inter vos conferentes: vt
decernamus sicut congruit vobis. nos enim
37 *Antiochiam accedimus.* ¶ Ideoq́; festinate
rescribere, vt nos quoque sciamus cuius estis
38 *voluntatis.* ¶ Bene valete. Anno centesimo
quadragesimooctauo, quintadecima die men-
sis Xantici.

CAP. XII.

1 HIs factis pactionibus, Lysias pergebat
A *ad regem, Iudæi autem agriculturæ*
2 *operam dabant.* ¶ Sed hi qui resederant Ti-
motheus & Apollonius Gennei filius, sed &
Hieronymus, & Demophon, super hos &
Nicanor Cypriarches, non sinebant eos in
3 *silentio agere & quietè.* ¶ Ioppitæ verò tale
quoddam flagitium perpetrarunt. rogaue-
runt Iudæos, cum quibus habitabant, ascen-
dere scaphas quas parauerant, cum vxori-
bus, & filijs, quasi nullis inimicitijs inter
4 *eos subiacentibus.* ¶ Secundum commune
itaque decretum ciuitatis, & ipsis acquies-
centibus, pacisq́; causa nihil suspectum ha-
bentibus: cùm in altum processissent submer-
5 *serunt non minus ducentos.* ¶ Quam cru-
delitatem Iudas in suæ gentis homines fa-
ctam vt cognouit, præcepit viris qui erant
6 *cum ipso: & inuocato iusto iudice Deo,* ¶ ve-
nit aduersus interfectores fratrum, & por-
tum quidem nocte succendit, scaphas exus-
B *sit, eos autem qui ab igne refugerant, gladio*
7 *peremit.* ¶ Et cùm hæc ita egisset, discessit
quasi iterum reuersurus, & vniuersos Ioppi-

sen

tas eradicaturus. ¶Sed cùm cognouisset & 8
eos qui erant Iamnia, velle pari modo face-
re habitantibus secum Iudæis, ¶Iamnitis 9
quoque nocte superuenit, & portum cum na-
uibus succendit: ita vt lumen ignis appare-
ret Ierosolymis, à stadijs ducentis quadra-
ginta. ¶Inde cùm iam abissent nouem sta- 10
dijs, & iter facerent ad Timotheum, com-
miserunt cum eo Arabes quinque millia
viri, & equites quingenti. ¶Cumque pu- 11
gna valida fieret, & auxilio Dei prosperè
cessisset, residui Arabes victi, petebant a Iu-
da dextram sibi dari, promittentes se pascua
daturos, & in cæteris profuturos. ¶Iudas 12
autem arbitratus verè in multis eos vtiles,
promisit pacem, dextrisque acceptis, discessere
ad tabernacula sua. ¶Aggressus est autem 13
& ciuitatem quandã firmam pontibus mu-
risque circumseptam, quæ à turbis habitaba-
tur gentium promiscuarum, cui nomen Ca-
sphin. ¶Hi verò qui intus erant, confidentes 14
in stabilitate murorum & apparatu alimo- C
niarum, remißius agebant, maledictis la-
cessentes Iudam, ac blasphemantes, ac loquẽ-
tes quæ fas non est. ¶Machabæus autem in- 15
uocato magno mundi principe, qui sine arie-
Iof.6.c.20. *tibus & machinis ‖temporibus Iesu præcipi-*
tauit Iericho, irruit ferociter muris: ¶& ca- 16
pta ciuitate per Domini voluntatem innu-
merabiles cædes fecit, ita vt adiacens sta-
gnum stadiorum duorum latitudinis, san-
guine infectum fluere videretur. ¶Inde di- 17
scesserunt stadia septingenta quinquaginta,
& venerunt in Characa ad eos qui dicun-
tur Tubianæi, Iudæos: ¶& Timotheum qui- 18
dem in illis locis non comprehenderunt, nul-
loque negotio perfecto regressus est, relicto in
quodam loco firmißimo præsidio. ¶Dositheus 19
autem & Sosipater, qui erant duces cum
Machabæo, peremerunt à Timotheo relictos
in præsidio, decem millia viros. ¶At Macha- 20
bæus ordinatis circum se sex millibus, et con- D
stitutis per cohortes, aduersus Timotheum
processit, habentem secum centum viginti
millia peditum, equitumque duo millia quin-
gentes. ¶Cognito autem Iudæ aduentu, Ti- 21
motheus præmisit mulieres & filios & reli-
quum apparatum, in præsidium quod Car-
nion dicitur. erat enim inexpugnabile, &
accessu difficile propter locorum angustias.
¶Cumque cohors Iudæ prima apparuisset, ti- 22
mor hostibus incussus est, ex præsentia Dei
qui vniuersa conspicit, & in fugam versi
sunt alius ab alio, ita vt magis à suis deij-
cerentur, & gladiorum suorum ictibus debi-
litarentur. ¶Iudas autem vehementer in- 23
stabat puniens prophanos, & prostrauit ex
eis triginta millia virorum. ¶Ipse verò Ti- 24
motheus incidit in partes Dosithei & Sosi-
patris: & multis precibus postulabat vt
viuus dimitteretur, eo quod multorum ex

Iudæis parentes haberet, ac fratres, quos
25 *morte eius decipi eueniret. ¶Et cùm fidem*
E *dedisset restituturum se eos secundum con-*
stitutum, illæsum eum dimiserunt, propter
26 *fratrum salutem. ¶Iudas autem regressus*
est a Carnion, interfectis vigintiquinque
27 *millibus. ¶Post horum fugam & necem, mo-*
uit exercitum ad Ephron ciuitatem muni-
tam, in qua multitudo diuersarum gentium
habitabat: & robusti iuuenes pro muris cõ-
sistentes fortiter repugnabant: in hac autem
machina multa, & telorum erat apparatus.
28 *¶Sed cùm omnipotentem inuocassent, qui*
potestate sua vires hostium confringit, cepe-
runt ciuitatem: & ex eis qui intus erant,
29 *vigintiquinque millia prostrauerunt. ¶In-*
de ad ciuitatem Scytharum abierunt quæ
30 *ab Ierosolymis sexcentis stadijs aberat. ¶Cõ-*
testantibus autem his qui apud Scythopoli-
tas erant Iudæis, quod benignè ab eis ha-
berentur, etiam temporibus infœlicitatis
31 *quod modestè secum egerint: ¶gratias agen-*
tes eis, & exhortati etiam de cætero erga
genus suum benignos esse, venerunt Ieroso-
lymam die solenni septimanarum instante.
32 *¶Et post pentecosten abierunt contra Gor-*
33 *giam præpositum Idumææ. ¶Exiuit autem*
cum peditibus tribus millibus & equitibus
34 *quadringentis. ¶Quibus congreßis, contigit*
F *paucos ruere Iudæorum. ¶Dositheus verò*
35 *quidam de Bacenoris eques, vir fortis, Gor-*
giam tenebat: & cùm vellet illum capere
viuum, eques quidam de Thracibus irruit
in eum, humerumque eius amputauit: atque
36 *ita Gorgias effugit in Maresa. ¶At illis qui*
cum Esdrin erant, diutius pugnantibus &
fatigatis, inuocauit Iudas Dominum ad-
37 *iutorem, & ducem belli fieri: ¶incipiens voce*
patria, & cum hymnis clamorem extollens,
38 *Fugam Gorgiæ militibus incußit. ¶Iudas*
autem collecto exercitu venit in ciuitatem
Odollam: Et cùm septima dies superueni-
ret, secundum consuetudinem purificati, in
39 *eodem loco sabbathum egerunt. ¶Et sequen-*
ti die venit cum suis Iudas, vt corpora pro-
stratorum tolleret, & cum parentibus pone-
40 *ret in sepulchris paternis. ¶Inuenerunt au-*
tem sub tunicis interfectorum de donarijs
idolorum quæ apud Iamniam fuerunt, ‖à Deu.7.d.25.
quibus lex prohibet Iudæos: omnibus ergo
manifestum factum est ob hanc causam eos
41 *corruisse. ¶Omnes itaque benedixerunt iu-*
stum iudicium Domini, qui occulta fecerat
42 *manifesta. ¶Atque ita ad preces conuersi,*
rogauerunt vt id quod factum erat deli-
ctum, obliuioni traderetur. At verò fortißi-
mus Iudas hortabatur populum conseruare
se sine peccato, sub oculis videntes quæ facta
sunt, pro peccatis eorum qui prostrati sunt.
43 *¶Et facta collatione, duodecim millia drach-*
G *mas argenti misit Ierosolymam offerri pro*

* peccatis mortuorum *peccato' sacrificium, bene & religiose de re-
surrectione cogitans. ¶ (nisi enim eos qui ce- 44
ciderant, resurrecturos speraret, superfluum
videretur & vanum orare pro mortuis) ¶ & 45
quia considerabat quod hi qui cum pietate
dormitionem acceperant, optimam haberent
repositam gratiam. ¶ Sancta ergo & salubris 46
est cogitatio pro defunctis exorare, ut a pec-
catis solvantur.

CAP XIII.

ANno centesimo quadragesimonono, co- 1
gnovit Iudas Antiochum Eupatorem A
venire cum multitudine adversus Iudaeam.
¶ Et cum eo Lysiam procuratorem & prae- 2
positum negotiorum, secum habentem pedi-
tum centum decem millia, et equitum quin-
que millia, & elephantos viginti duos, cur-
rus cum falcibus trecentos. ¶ Commiscuit 3
autem se illis & Menelaus: & cum multa
fallacia deprecabatur Antiochum, non pro
patriae salute, sed sperans se constitui in prin-
cipatum. ¶ Sed rex regum suscitavit animos 4
Antiochi in peccatorem: & suggerente Ly- B
sia hunc esse causam omnium malorum, ius-
sit (ut eis est consuetudo) apprehensum in
eodem loco necari. ¶ Erat autem in eodem 5
loco turris quinquaginta cubitorum, agge-
stum undique habens cineris: haec prospe-
ctum habebat in praeceps. ¶ inde in cinerem 6
deiici iussit sacrilegum, omnibus eum pro- C
pellentibus ad interitum. ¶ Et tali lege prae- 7
varicatorem legis contigit mori, nec terrae
dari Menelaum. ¶ Et quidem satis iuste. 8
nam quia multa erga aram Dei delicta
commisit, cuius ignis & cinis erat sanctus:
ipse in cineris morte damnatus est. ¶ Sed 9
rex mente effrenatus veniebat, nequiorem
se patre suo Iudaeis ostensurus. ¶ Quibus 10
Iudas cognitis, praecepit populo ut die ac no-
cte Dominum invocarent, quo sicut semper,
& nunc adiuvaret eos: ¶ quippe qui lege & 11
patria sancto que templo privari vererentur,
ac populum qui nuper paululum respirasset,
ne sineret blasphemis rursus nationibus sub-
di. ¶ Omnibus itaque simul id facientibus, 12
& petentibus a Domino misericordiam cum D
fletu & ieiuniis, per triduum continuum
prostratis, hortatus est eos Iudas ut se prae-
pararent. ¶ ipse vero cum senioribus cogita- 13
vit prius quam rex admoveret exercitum ad
Iudaeam, & obtineret civitatem exire, & Do
mini iudicio committere exitum rei. ¶ Dans 14
itaque potestatem omnium Deo mundi crea-
tori, & hortatus suos ut fortiter dimicarent,
& usque ad mortem pro legibus, templo, ci-
vitate, patria, & civibus starent: circa Mo-
din exercitum constituit. ¶ Et dato signo suis 15
Dei victoria, iuvenibus fortissimis electis, E
nocte aggressus aulam regiam, in castris in-
* quatuordecim terfecit viros *quatuor millia' & maximum
elephantorum cum his qui superpositi fue-
16 rant. ¶ summoque metu ac perturbatione
hostium castra repleverunt, rebusque pro-
17 spere gestis abierunt. ¶ Hoc autem factum est
die illucescente, adiuvante eum Domini pro-
18 tectione. ¶ Sed rex accepto gustu audaciae
Iudaeorum, arte difficultatem locorum ten-
19 tabat: ¶ & Beth-suram quae erat Iudaeorum
F praesidium munitum, castra admovebat: sed
20 fugabatur, impingebat, minorabatur. ¶ His
autem qui intus erant, Iudas necessaria mit-
21 tebat. ¶ Enuntiavit autem mysteria hostibus
Rhodocus quidam de Iudaico exercitu, qui
requisitus comprehensus est, & conclusus.
22 ¶ Iterum rex sermonem habuit ad eos qui
erant in Beth-suris: dextram dedit: accepit,
23 abiit. ¶ commisit cum Iuda: superatus est.
G Ut autem cognovit rebellasse Philippum An-
tiochiae, qui relictus erat super negotia, men-
te consternatus Iudaeos deprecans, subditusque
eis iurat de omnibus quibus iustum visum
est: & reconciliatus obtulit sacrificium, ho-
24 noravit templum, & munera posuit. ¶ Ma-
chabaeum amplexatus est, & fecit eum a Pto-
lemaide usque ad Gerrenos ducem & prin-
25 cipem. ¶ Ut autem venit Ptolemaidam, gra-
viter ferebant Ptolemenses amicitiae con-
ventionem, indignantes ne forte foedus ir-
26 rumperent. ¶ Tunc ascendit Lysias tribunal,
& exposuit rationem, & populum sedavit,
regressusque est Antiochiam: & hoc modo re-
gis profectio & reditus processit.

CAP. XIIII.

1 SEd post triennii tempus cognovit Iudas
A & qui cum eo erant, Demetrium Seleuci
cum multitudine valida & navibus, per por-
tum Tripolis ascendisse ad loca opportuna,
2 ¶ & tenuisse regiones adversus Antiochum
3 & ducem eius Lysiam. ¶ Alcimus autem qui-
dam qui summus sacerdos fuerat, sed vo-
luntarie coinquinatus est temporibus com-
mistionis, considerans nullo modo sibi esse
4 salutem, neque accessum ad altare: ¶ venit
ad regem Demetrium centesimo quinqua-
gesimo anno, offerens ei coronam auream,
& palmam, super haec & thallos qui templi
esse videbantur. Et ipsa quidem die siluit.
5 ¶ Tempus autem opportunum dementiae suae
nactus, convocatus a Demetrio ad consi-
lium, & interrogatus quibus rebus & con-
6 siliis Iudaei niterentur: ¶ respondit, ipsi qui
dicuntur Assidaei Iudaeorum, quibus praeest
Iudas Machabaeus, bella nutriunt, & sedi-
tiones movent, nec patiuntur regnum esse
7 quietum. ¶ nam & ego defraudatus paren-
tum gloria (dico autem summo sacerdotio)
8 huc veni: ¶ primo quidem utilitatibus regis
B fidem servans, secundo autem etiam civi-
bus consulens. nam illorum pravitate uni-
versum genus nostrum non minime vexatur.
9 Sed *his singulis o rex cognitis, & regio- *suo
ni, & generi secundum humanitatem tuam
pro-

promulgatam omnibus prospiss. ¶ nam 10
quamdiu superest Iudas, impoßibile est pa-
cem esse negotijs. ¶Talibus autem ab hoc di- 11
ctis & cæteri amici hostiliter se habentes
aduersus Iudam, inflammauerunt Deme-
trium. ¶ Qui statim Nicanorem præpositum 12
elephantorum ducem misit in Iudæam:
¶datis mandatis vt ipsum quidem Iudam 13
caperet: eos verò qui cum illo erant, disper-
geret, & constitueret Alcimum maximi tem-
pli summum sacerdotem. ¶ Tunc gentes 14
quæ de Iudæa fugerant Iudam, congregatim
se Nicanori miscebát, miserias & clades Iu-
dæorum prosperitatis rerum suarum existi-
mantes. ¶ Audito itaque Iudæi Nicanoris 15
aduentu, & conuentu nationum, conspersi C
terra rogabant eum qui populum suum con-
stituit; in æternum custodiret, quique suam
portionem signis euidentibus protegit.
¶Imperante autem duce, statim inde moue- 16
runt, conueneruntque ad castellum Dessau.
¶Simon verò frater Iudæ commiserat cum 17
Nicanore: sed conterritus est repentino ad-
uentu aduersariorum. ¶Nicanor tamen au- 18
diens virtutem comitum Iudæ & animi
magnitudinem quam pro patriæ certamini-
bus habebant, sanguine iudicium facere me-
tuebat. ¶ Quam ob rem præmisit Posido- 19
nium, & Theodotium, & Mathiam vt da-
rent dextras atque acciperent. ¶ Et cùm diu 20
de his consilium ageretur, & ipse dux ad
multitudinem retulisset: omnium vna fuit
sententia amicitijs annuere. ¶ Itaque diem 21
constituerunt qua secreto inter se agerent:
ǎ 12. & ° singulis sellæ prolatæ sunt & positæ.
¶ Præcepit autem Iudas armatos esse locis 22
opportunis, ne forte ab hostibus repente mali
aliquid oriretur: & congruum colloquium
fecerunt. ¶Morabatur autem Nicanor Iero- 23
solymis, nihilque inique agebat, gregesque D
turbarum quæ congregatæ fuerant, dimisit.
¶Habebat autem Iudam semper charum ex 24
animo, & erat viro inclinatus. ¶ Roga- 25
uitque eum ducere vxorem, filiosque pro-
creare. Nuptias fecit: quiete egit, comiter-
que viuebant. ¶Alcimus autem videns cha- 26
ritatem illorum adinuicem & conuentio-
nes, venit ad Demetrium, & dicebat, Ni-
canorem rebus alienis assentire, Iudamque
regni insidiatorem successorem sibi desti-
nasse. ¶ Itaque rex exasperatus, & pessimis 27
huius criminationibus irritatus, scripsit
Nicanori, dicens, grauiter quidem se ferre
de amicitiæ conuentione, iubere tamen Ma-
chabæum citius vinctum mittere Antio-
chiam. ¶ Quibus cognitis Nicanor conster- 28
nabatur, & grauiter ferebat, si ea quæ con-
uenerant, irrita faceret, nihil læsus à viro.
¶ sed quia regi resistere non poterat, oppor- 29
tunitatem obseruabat qua præceptum perfi-
ceret. ¶At Machabæus videns secum auste- 30

E sterius agere Nicanorem, & consuetum oc-
cursum ferocius exhibentem, intelligens non
ex bono esse austeritatem illam, paucis suo-
rum congregatis occultauit se a Nicanore.
31 ¶ Quod cùm ille cognouit fortiter se à vi-
ro præuentum, venit ad maximum & san-
ctißimum templum: & sacerdotibus solitas
hostias offerentibus, iußit sibi tradi virum.
32 ¶ quibus cum iuramento dicentibus nescire
se vbi esset qui quærebatur, extendens ma-
33 num ad templum, ¶iurauit, dicens: Nisi Iu-
dam mihi vinctum tradideritis, istud Dei
phanum in planitiem deducam, & altare
effodiam, & templum hoc Libero patri con-
34 secrabo. ¶ Et his dictis abijt. Sacerdotes au-
tem protendentes manus in cælum, inuoca-
bant eum qui semper propugnator esset gen-
35 tis ipsorum, hæc dicentes. ¶Tu Domine vni-
uersorum, qui nullius indiges, voluisti tem-
36 plum habitationis tuæ fieri in nobis. ¶ Et
F nunc sancte sanctorum omnium Domine, cō-
serua in æternum impollutam domū istam,
37 quæ nuper mundata est. ¶ Razias autem
quidam de senioribus ab Ierosolymis delatus
est Nicanori, vir amator ciuitatis, & bene
audiens: qui pro affectu, Pater Iudæorum
38 appellabatur. ¶Hic multis temporibus con-
tinentiæ propositum tenuit in Iudaismo, cor-
pusque & animam tradere contentus pro
39 perseuerantia. ¶Volens autem Nicanor ma-
nifestare odiū quod habebat in Iudæos, misit
milites quingentos, vt eum comprehende-
40 rent. ¶ putabat enim si illum decepisset, sese
41 cladem Iudæis maximam illaturum. ¶Tur-
bis autem irruere in domū eius, & ianuam
disrumpere atque ignem admouere cupien-
tibus, cùm iam comprehenderetur, gladio se
42 petijt: ¶ eligens nobiliter mori potius quàm
subditus fieri peccatoribus, & contra nata-
43 les suos indignis iniurijs agi. ¶ Sed cùm per
G festinationem non certo ictu plagam dedis-
set, & turba intra ostia irrumperent, recur-
rens audacter ad murū præcipitauit semet-
44 ipsum viriliter in turbas: ¶ quibus veloci-
ter locum dantibus casui eius, venit per me-
45 diam ceruicem: ¶ & cùm adhuc spiraret, ac-
census animo, surrexit: & cùm sanguis eius
magno fluxu deflueret, & grauißimis vul-
neribus esset saucius, cursu turbam pertrā-
46 sijt: ¶ & stans supra quandam petram præ-
ruptam, et iam exanguis effectus, complexus
intestina sua, vtrisque manibus proiecit super
turbas, inuocans dominatorem vitæ ac spi-
ritus, vt hæc illi iterum redderet: atque ita
vita defunctus est.

CAP. XV.

1 NIcanor autem vt comperit Iudam esse 1.Ma.7.d.26
A in locis Samariæ, cogitauit cum omni
impetu die sabbathi committere bellum.
2 ¶ Iudæis vero qui illum per necessitatem
sequebantur dicentibus, Ne ita ferociter, &
barbarè

barbarè feceris, sed honorē tribue diei san-
ctificationis, & honora eum qui vniuersa
conspicit: ¶ ille infælix interrogauit, si est po- 3
tens in cælo qui imperauit agi diem sabba-
thorum. ¶ Et respondentibus illis, Est Domi- 4
nus viuus ipse in cælo potens, qui iussit agi
septimam diem. ¶ At ille ait, Et ego potens 5
sum super terram, qui impero sumi arma, &
negotia regis impleri. Tamen non obtinuit
vt consilium perficeret. ¶ Et Nicanor qui- 6
dem cum summa superbia erectus, cogitaue-
rat commune trophæum statuere de Iuda.
¶ Machabæus autem semper confidebat cum 7
omni spe auxilium sibi à Deo affuturum, B
¶ & hortabatur suos ne formidarent ad ad- 8
uentum Nationum, sed in mente haberent
adiutoria sibi facta de cælo, & nunc sperarēt
ab Omnipotente sibi affuturam victoriam.
¶ Et allocutus eos de lege & prophetis, ad- 9
monens etiam certamina quæ fecerāt prius,
promptiores constituit eos: ¶ & ita animis 10
eorum erectis simul ostendebat Gentiū fal-
laciam, & iuramentorum præuaricationem.
¶ Singulos autem illorum armauit, non cly- 11
pei & hastæ munitione, sed sermonibus opti-
mis & exhortationibus, exposito digno fide
somnio, per quod vniuersos lætificauit. ¶ E- 12
rat autem huiuscemodi visus: Oniam qui C
fuerat summus sacerdos, virum bonum &
benignum, verecundum visu, modestum
moribus, & eloquio decorum, & qui à pue-
ro in virtutibus exercitatus sit, manus pro-
tendentē, orare pro omni populo Iudæorum.
¶ Post hoc apparuisse & alium virum ætate 13
& gloria mirabilem, & magni decoris habi-
tudinē circa illum. ¶ Respondentem vero O- 14
niam dixisse. Hic est fratrum amator, & po-
puli Israël: hic est qui multum orat pro po-
pulo & vniuersa sancta ciuitate, Ieremias
Propheta Dei. ¶ Extendisse autem Ieremiam 15
dexteram, & dedisse Iudæ gladium aureum,
dicentem: ¶ Accipe sanctum gladium munus 16
à Deo, in quo deiicies aduersarios populi mei
Israël. ¶ Exhortati itaque Iudæ sermonibus 17
bonis valde, de quibus extolli posset impe-
tus, & animi iuuenum confortari, statuerūt D
dimicare & confligere fortiter: vt virtus de
negotiis iudicaret, eo quod ciuitas sancta, &
templum periclitarentur. ¶ erat enim pro v- 18
xoribus & filiis, itemq́ pro fratribus & co-
gnatis minor sollicitudo: maximus verò &
primus pro sanctitate timor erat templi. ¶ sed 19
& eos qui in ciuitate erant, non minima
sollicitudo habebat pro his qui congressuri e-
rant. ¶ Et cùm iam omnes sperarent iudi- 20
cium futurum, hostesq́ adessent, atque ex-
ercitus esset ordinatus, bestiæ equitesq́ op-
portuno in loco compositi, ¶ considerans Ma- 21
chabæus aduentum multitudinis, & appa-
ratum varium armorum, & ferocitatem be-
stiarum, extendens manus in cælum, prodi-

gia facientem Dominum inuocauit, qui non
secundùm armorum potentiam, sed prout ipsi
22 *placet, dat dignis victoriam. ¶ Dixit autem*
E *inuocans hoc modo, ‖ Tu Domine qui misisti* 4.re.19.g.73
angelum tuum sub Ezechia rege Iuda, & Tob.1.d.21.
interfecisti de castris Sennacherib centum Ec.48.d.24.
23 *octingintaquinque millia: ¶ & nunc domi-* Isa.7.g.36.
nator cælorum mitte angelum tuum bonum 1.Ma.7.f.41.
ante nos in timore, & tremore magnitudinis Supr.8.c.19.
24 *brachii tui, ¶ vt metuant qui cum blasphe-*
mia veniunt aduersus sanctum populum
25 *tuum. Et hic quidem ita perorauit. ¶ Nica-*
nor autem, & qui cum ipso erant, cum tubis
26 *& canticis admouebāt. ¶ Iudas vero, & qui*
cum eo erant, inuocato Deo, per orationes con
27 *gressi sunt: ¶ manu quidem pugnantes, sed*
Dominum cordibus orantes, prostrauerunt
non minus triginta quinque millia, præ-
28 *sentia Dei magnificè delectati. ¶ Cumq́ ces-*
sassent, & cum gaudio redirent, cognouerunt
29 *Nicanorem ruisse cum armis suis. ¶ Facto*
F *itaque clamore, & perturbatione excitata,*
patria voce omnipotentem Dominum bene-
30 *dicebant. ¶ Præcepit autem Iudas qui per o-*
mnia corpore & animo mori pro ciuibus pa-
ratus erat, caput Nicanoris, & manum cum
humero abscissam, Ierosolymam perferrē.
31 *¶ Quò cùm peruenisset, conuocatis contribu-*
libus, & sacerdotibus ad altare, accersiit &
32 *eos qui in arce erāt. ¶ Et ostēso capite Nica-*
noris, & manu nefaria quam extenderat cō-
tra domum sanctam omnipotentis Dei, ma-
33 *gnificè gloriatus est. ¶ Linguam etiam impii*
Nicanoris præcisam iussit particulatim aui-
bus dari: manum autem dementis contra
34 *templum suspendi. ¶ Omnes igitur cæli be-*
nedixerunt Dominum, dicentes, Benedictus
qui locum suum incontaminatum seruauit.
35 *¶ Suspendit autem Nicanoris caput in sum-*
G *ma arce, vt euidens esset, & manifestum si-*
36 *gnum auxilii Dei. ¶ Itaque omnes communi*
consilio decreuerunt nullo modo diem istum
37 *absque celebritate præterire. ¶ habere autem*
celebritatem tertiadecima die mensis Adar,
quæ dicitur voce Syriaca, pridie Mardochæi
38 *diei. ¶ Igitur his erga Nicanorem gestis, & ex*
illis temporibus ab Hebræis ciuitate possessa,
ego quoque in his faciam finem sermonis.
39 *¶ Et si quidem bene, et vt historia competit,*
hoc & ipse velim: si autem minus digne, con
40 *cedēdum est mihi. ¶ Sicut enim vinum sem-*
per bibere aut semper aquam, contrarium
est, alternis autem vti delectabile: ita legen-
tibus si semper exactus sit sermo, non erit
gratus. Hic ergo erit consummatus.

SAN-

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MATTHAEVM.

CAP. I.

LIBER generatio- 1
nis Iesu Christi filij A
‖David, filij Abra-
Luc.3.f.31. ham. ‖Abrahã ge- 2
Gene.11.2.3. nuit Isaac. Isaac au-
Ge.25.d.26. tẽ genuit Iacob. ‖Ia-
Ge 29.d.25. cob autem genuit Iu
1.Par.2.a.5. dam et fratres eius.
Rut.4.d.18. ‖Iudas autem ge- 3
1.Par 1.b.10. nuit Phares & Zaram de Thamar. ‖Phares
Num.7.b.12 autem genuit Esron. Esron autem genuit
1.Par.2.b.11 Aram. Aram autem genuit Aminadab. A- 4
minadab autẽ genuit Naasson. Naasson au-
tem genuit Salmon. Salmon autem genuit 5
Rut.4.d.17. Booz de Rahab. ‖ Booz autem genuit Obed
1.Par.2.b.12 ex Ruth. Obed autem genuit Iesse. ‖ Iesse 6
1.Reg.15.a.1 autem genuit David regem. ‖ David autem
17.b.12. rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ.
2.Reg.12.f. ‖Salomon autem genuit Roboam. Roboam 7
24. autem genuit Abiam. Abia aũt genuit Asa.
3.Re.11.g.43 Asa autem genuit Iosaphat. Iosaphat au- 8
1.Par.3.b.10 tem genuit Ioram. Ioram autem genuit O- B
3.Re.14.g.31 ziam. ‖Ozias autẽ genuit Ioatham. Ioa- 9
2.Par.26.d. tham autem genuit Achaz. Achaz autẽ ge-
23. nuit Ezeciam. ‖ Ezecias autem genuit 10
2.Par.27. Manassen. ‖Manasses autem genuit ‖Amon.
d.9. Amon autem genuit Iosiam. Iosias aũt ge- 11
2.Par.28. nuit Iechoniam & fratres eius in transmi-
d.27. gratione Babylonis. Et post transmigratio- 12
4.re.20.d.21 nem Babylonis, ‖Iechonias genuit Salathiel.
4.re.21.c.19. ‖Salathiel autem genuit Zorobabel. Zoro- 13
4.re.21.d.24 babel autem genuit Abiud. Abiud autem ge-
4.re 23.f.30. nuit ‖ Eliacim. Eliacim autẽ genuit Azor.
1.Par.3.c.16. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem ge- 14
1.Par.3.c.17. nuit Achim. Achim autem genuit Eliud.
1.Par.3.d.19 Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar au- 15
1.Esd.3.a.2. tem genuit Mathan, Mathan autem genuit C
5.a.2. Iacob. Iacob autem genuit Ioseph virũ Ma 16
Agg.1.a.1. riæ: de qua natus est Iesus qui vocatur Chri
stus. Omnes itaq; generationes ab Abra- 17
ham usq; ad David, generationes quatuor-
decim. & à David usq; ad transmigratio-
nem Babylonis, generationes quatuordecim.
& à transmigratione Babylonis vsque ad
Christum, generationes quatuordecim.
Christi autem generatio sic erat. Cùm esset 18
Luc.1.c.27. ‖desponsata mater eius Maria Ioseph, ante-
quam convenirent, inventa est in vtero ha-
bens de spiritu sancto. Ioseph autem vir e- 19
Deut.24.a.1 ius cùm esset iustus, & nollet eam ‖traduce-
re: voluit occulte dimittere eam. Hæc au- 20
tem eo cogitante, ecce angelus Domini appa- D
ruit in somnis ei, dicens: Ioseph fili David,
noli timere accipere Mariam coniugẽ tuam.
quod enim in ea natum est, de Spiritu san-
21 cto est. pariet autem filium: ‖& vocabis no Luc.1.e.31.
men eius Iesum. ipse enim salvum faciet po- Act.4.b.12.
22 pulum suum à peccatis eorum. (Hoc autem
totum factum est vt adimpleretur quod di-
ctum est à Domino per prophetam dicẽtem.
23 ‖Ecce virgo in vtero habebit, & pariet fi- Esa.7.c.14.
liũ: & "vocabunt' nomen eius Emmanu-el, "vocabitur
quod est interpretatum, Nobiscum Deus.)
24 Exurgens autem Ioseph a somno, fecit sicut
præcepit ei angelus Domini, & accepit con-
25 iugem suam. Et non cognoscebat eam donec
peperit filium suum primogenitum: & vo-
cavit nomen eius Iesum.

CAP. II.

1 CVm ergo natus esset Iesus in Beth-lehẽ Luc.2.a.7.
A "Iudæ' in diebus Herodis regis, ecce "Iudea 7.
2 Magi ab oriente venerunt Ierosolymam, di-
centes, Vbi est qui natus est rex Iudæorum?
vidimus enim stellã eius in oriente, & ve-
3 nimus adorare eum. Audiens autem He-
rodes rex, turbatus est, & omnis Ierosolyma
4 cum illo. Et congregans omnes principes
sacerdotum & Scribas populi, sciscitabatur
5 ab eis vbi Christus nasceretur. At illi di-
xerunt ei, In Beth-lehem Iudæ. Sic enim
6 scriptum est per prophetam: ‖Et tu Beth- Mich.5.a.2.
lehem Terra-Iuda, nequaquam minima es Iohã.7.f.42.
in principibus Iuda: ex te enim exiet dux
7 qui "regat' populum meum Israel. Tunc "reget 5.
B Herodes clàm vocatis Magis, diligenter di-
dicit ab eis tempus stellæ quæ apparuit eis.
8 & mittens illos in Beth-lehem, dixit, Ite,
& interrogate diligenter de puero: & cùm
inveneritis, renuntiate mihi, vt & ego ve-
9 niens adorem eum. Qui cùm audissent re-
gem, abierunt. & ecce stella quam viderant
in oriente, antecedebat eos, vsquedum ve-
10 niens staret supra, vbi erat puer. Videntes
autẽ stellam, gavisi sunt gaudio magno val-
11 de. Et intrantes domum, invenerunt pue-
rum cum Maria matre eius, & procidentes
adoraverunt eum: ‖& apertis thesauris suis Psal.71.b.10.
obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myr-
12 rham. Et responso accepto in somnis ne re-
dirent ad Herodem, per aliam viam reversi
13 sunt in regionem suam. Qui cùm recessis-
C sent: ecce angelus Domini apparuit in som-
nis Ioseph, dicens, Surge, & accipe puerum
& matrem eius, & fuge in Aegyptũ: & esto
ibi vsq; dum dicã tibi. Futurum est enim,
vt Herodes quærat puerum ad perdendum
14 eum. Qui consurgens accepit puerum &
matrem eius nocte: & secessit in Aegyptum.
15 Et erat ibi vsque ad obitum Herodis: vt
adimpleretur quod dictum est à Domino per
prophetam, dicentem, ‖ Ex Aegypto vocavi Osee 11.a.1.
16 filium meum. Tunc Herodes videns quo-
niam illusus esset à Magis, iratus est valde:
& mittens occidit omnes pueros qui erant in
Beth-

Beth-léhem, & in omnibus finibus eius, à
bimatu & infra, secundum tempus quod ex-
quisierat à Magis. ¶ Tunc adimpletum est 17
quod dictum est per Ieremiam prophetam,
Iere.31.c.15. dicentem, ¶||Vox in Rama audita est, plora- 18
tus & vlulatus multus, Rachel plorans fi-
lios suos, & noluit consolari, quia non sunt.
¶Defuncto autem Herode, ecce angelus Do- 19
mini apparuit in somnis Ioseph in Aegypto, D
¶dicens, Surge, & accipe puerum & matrem 20
eius, et vade in terram Israel: defuncti sunt
enim qui quærebant animam pueri. ¶ Qui 21
consurgens, accepit puerum & matrem eius,
& venit in Terram-Israel. ¶ Audiens au- 22
tem quod Archelaus regnaret in Iudæa pro
Herode patre suo, timuit illo ire: & admoni-
tus in somnis, secessit in partes Galilææ.
¶Et veniens habitauit in ciuitate quæ vo- 23
catur Nazareth: vt adimpleretur quod di-
ctum est per prophetas: Quoniam Naza-
ræus vocabitur.

CAP. III.

IN diebus autem illis venit Iohannes Ba- 1
ptista prædicans in deserto Iudææ, ¶et di- 2
Mar.1.a.4. cens, ||Pœnitentiam agite: "appropinquabit' A
Luc.3.a.3. enim regnum cælorum. ¶ Hic est enim "qui 3
"appropin- dictus' est per Isaiam prophetam, dicentem,
quauit 3. ||Vox clamantis in deserto, Parate viam Do
"de quo di- mini, rectas facite semitas eius. ¶ Ipse autē 4
ctum Iohannes habebat vestimentum de pilis ca-
Isai.40.a.3. melorum, & zonam pelliceam circa lumbos
Mar.1.a.3. suos: esca autem eius erat locustæ & mel syl-
Luc.3.a.4. uestre. ¶Tunc exibat ad eum Ierosolyma & 5
Iohā.1.c.24. omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanē:
¶& baptizabantur ab eo in Iordane, confi- 6
tentes peccata sua. ¶ Videns autem multos 7
Pharisæorum & Sadducæorum venientes ad B
Infr.23.d.33. baptismum suum, dixit eis, ||progenies vipe-
rarum, quis demonstrauit vobis fugere à
ventura ira? ¶ Facite ergo fructum dignum 8
pœnitentiæ. ¶Et ne velitis dicere intra vos, 9
Iohā.8.c.39 ||Patrem habemus Abraham. dico enim vo-
Act.13.d.20. bis quoniam "potens est' Deus de lapidibus
"potest 6. istis suscitare filios Abrahæ. ¶Iam enim se- 10
Infr.7.c.8. curis ad radicem arborū posita est. || Omnis C
ergo arbor quæ non facit fructum bonum,
"exciditur "excidetur, & in ignem mittetur'. ¶||Ego 11
& in ignem quidē baptizo vos in aqua in pœnitentiam:
mittitur 4. qui autem post me venturus est, (fortior me
Marc.1.b.8. est, cuius non sum dignus calceamenta por-
Luc.3.c.16. tare,) ipse vos baptizabit in Spiritu sancto
Iohā.1.d.26 & igni. ¶Cuius ventilabrum in manu sua, 12
Act.11.c.16. & permundabit aream suam: & congregabit
& 19.a.4. triticum suum in horreum, paleas autem cō-
Marc.1.b.9. buret igni inextinguibili. ¶||Tunc venit Ie- 13
Luc.3.d.21. sus à Galilæa in Iordanem, ad Iohannem, vt
baptizaretur ab eo. ¶ Iohannes autem pro- 14
hibebat eum, dicens, Ego à te debeo baptiza- D
ri, & tu venis ad me. ¶ Respondens autem 15
Iesus, dixit ei, Sine modò. sic enim decet nos
implere omnem iustitiam. Tunc dimisit eum.

16 ¶Baptizatus autē Iesus', confestim ascen-
dit de aqua. & ecce aperti sunt ei cæli: & vi-
dit spiritum Dei descendentem sicut colum-
17 bam, & venientem super se. ¶ Et ecce vox de
cælis dicens, ||Hic est filius meus dilectus, in Luc 9. c.35.
quo mihi complacui. 2.Pet.1.c.17.

CAP. IIII.

1 TVnc Iesus ductus est in desertum à Spi- Mar.1.b.12.
2 ritu, vt tentaretur à diabolo. ¶ Et cùm Luc.4.a.1.
A ieiunasset quadraginta diebus & quadra-
3 ginta noctibus, postea esuriit. ¶ Et accedens
tentator dixit ei, Si filius Dei es, dic vt lapi-
4 des isti panes fiant. ¶ Qui respondens dixit,
Scriptum est, ||Non in solo pane viuit homo, Deut.8.a.3.
sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.
5 ¶Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam
ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum
6 templi, ¶ & dixit ei, Si filius Dei es, mitte te
deorsum. Scriptum est enim, || Quia angelis Psal.90.c.11.
suis "mandabit' de te, & in manibus tollent "mandauit
te, ne forte offendas ad lapidem pedē tuum.
7 ¶Ait illi Iesus rursum, Scriptum est, ||Non Deut.6.c.16
8 tentabit Dominum Deum tuum. ¶ Iterum
B assumpsit eum diabolus in montem excel-
sum valde: & ostendit ei omnia regna mū-
9 di, & gloriam eorum, ¶& dixit ei, Hæc om-
10 nia tibi dabo, si cadens adoraueris me. ¶Tūc
dicit ei Iesus, Vade "Satana: scriptum est e- "post me 4.
nim, || Dominum Deum tuum adorabis: & Deut.6.c.13
11 illi soli seruies. ¶ Tunc reliquit eum diabo-
lus: & ecce angeli accesserunt, & ministra-
12 bant ei. ¶ Cùm autem audisset Iesus quod
Iohannes traditus esset, ||secessit in Galilæā: Mar.1.b.14.
13 ¶& relicta ciuitate Nazareth, venit ||& ha- Luc.4.c.14.
bitauit in Capharnaum maritima, in fini- Iohā.4.f.43.
14 bus Zabulon & Nephthali, ¶vt adimplere-
15 tur quod dictum est per Isaiam prophetam.
C ¶||Terra Zabulon & terra Nephthali, via Isaiæ 9.a.1.
maris trans Iordanem "Galilææ' gentium: "Galilæa 2.
16 ¶populus qui "sedebat' in tenebris, vidit lucē "ambula-
magnam: & sedentibus in regione "umbræ' bat.
17 mortis, lux orta est eis. ¶ Exinde cœpit Iesus "& vm-
prædicare, & dicere, ||Pœnitentiā agite: "ap- bra 2.
18 propinquabit' enim regnū cælorum. ¶||Am- Mar.1.b.15.
bulans autem Iesus iuxta mare Galilææ, vi- "appropin-
dit duos fratres, Symonem qui vocatur Pe- quauit 10.
trus, & Andream fratrē eius, mittētes rete Mar.1.b.16.
19 in mare (erant enim piscatores) ¶et ait illis, Luc.5.a.1.
Venite post me: & faciam vos fieri piscatores
20 hominum. ¶ At illi continuo relictis retibus
21 secuti sunt eū. ¶Et procedēs inde, vidit alios
D duos fratres, Iacobum Zebedæi & Iohannem
fratrem eius in naui cū Zebedæo patre eorū,
22 reficientes retia sua, et vocauit eos. ¶Illi au-
tem statim relictis retibus & patre, secuti
23 sunt eū. ¶Et circuibat Iesus totam Galilæā,
docens in synagogis eorū, & prædicans euan-
gelium regni: & sanans omnem languorem
24 & omnem infirmitatem in populo. ¶Et abiit
opinio eius in totam Syriam, & obtulerūt ei
omnes male habentes, varijs languoribus &
tor-

tormentis comprehensos, et qui dæmonia ha-
bebant, & lunaticos, & paralyticos: & cura-
Marc.3.a.7. uit eos: || & secutæ sunt eum turbæ multæ 25
Luc.6.c.17. de Galilæa, & Decapoli, & de Ierosolymis, &
de Iudæa, & de trans Iordanem.

CAP. V.

Iesus V Idens autem turbas, ascendit in mon- 1
tem: & cum sedisset, accesserunt ad eum A
discipuli eius, & aperiens os suum docebat 2
Lucæ 6.c.20 eos, dicens, ||Beati pauperes spiritu: quoniã 3
Psal.36 b.11. ipsorum est regnum cælorum. ||Beati mites: 4
Isai.61.a.3. quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui 5
& 65.c.13. lugent: quoniam ipsi||consolabuntur. ||Beati 6
& 66.c 10. qui esuriunt, & sitiunt iustitiam: quoniam
Psal.23.a.4. ipsi saturabuntur. Beati misericordes: quo- 7
niam ipsi misericordiam consequentur. Bea- 8
ti mundo corde: quoniam ipsi Deum vide-
ipsi 2. bunt. Beati pacifici: quoniam filij Dei vo- 9
1.Pe 2. d.20 cabuntur. ||Beati qui persecutionem patiũ- 10
& 3.c.14. tur propter iustitiam: quoniam ipsorum est
& 4.d.14. regnum cælorum. Beati estis cùm maledi- 11
homines xerint vobis, & persecuti vos fuerint, &
dixerint omne malum aduersum vos men-
tientes, propter me: gaudete & exultate, 12
quoniam merces vestra copiosa est in cælis.
sic enim persecuti sunt prophetas, qui fue- B
Mar.9.g.50 runt ante vos. Vos estis sal terræ. || Quod 13
Luc.14.g.34 si sal euanuerit, in quo salietur? ad nihilum
valet vltra, nisi vt mittatur foras, & con-
culcetur ab hominibus. Vos estis lux mun- 14
di. Nõ potest ciuitas abscondi supra montem
Mar.4.c.21. posita. ||neq; accendunt lucernam, & po- 15
nunt eam sub modio, sed super candelabrũ,
vt luceat omnibus qui in domo sunt. ||Sic 16
Luc.8. b.16. luceat lux vestra coram hominibus: vt vi-
& 11.e.33. deant opera vestra bona, & glorificent pa-
1.Pet.2. c.12. trem vestrum qui in cælis est. Nolite puta- 17
re quoniam veni soluere legem aut prophe-
Luc.16.d.17. tas: non veni soluere, sed adimplere. ||Amẽ 18
quippe dico vobis, donec transeat cælum & C
terra, iota vnum aut vnus apex non præte-
Iaco.2.b.10. ribit a lege: donec omnia fiant. || Qui ergo 19
soluerit vnum de mandatis istis minimis,
& docuerit sic homines: minimus vocabitur
in regno cælorum. qui autem fecerit & do-
cuerit: hic magnus vocabitur in regno cæ-
lorum. Dico enim vobis, quia nisi abunda- 20
Luc.11.f.39. uerit iustitia vestra || plus quàm Scribarum
& Pharisæorum, non intrabitis in regnum
cælorum. Audistis quia dictũ est antiquis: 21
Exo.20.c.13 ||Non occides. qui autem occiderit, reus erit
Deut.5.b.17 iudicio. Ego autem dico vobis, quia omnis 22
qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. D
Qui autem dixerit fratri suo raca: reus erit
concilio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit
gehennæ ignis. Si ergo offers munus tuum 23
ad altare, & ibi recordatus fueris quia fra-
ter tuus habet aliquid aduersum te: relin- 24
*reconci- que ibi munus tuum ante altare, & vade
liare 6. prius* reconciliari fratri tuo: & tunc ve-
Luc.12.g.58 niens offeres munus tuum. || Esto consen- 25
tiens aduersario tuo cito dum es in via cum
eo: ne forte tradat te aduersarius iudici, &
iudex tradat te ministro, & in carcerem
26 mittaris. Amen dico tibi, non exies inde
27 donec reddas nouissimũ quadrantem. Au-
distis quia dictum est antiquis. || Non mœ- Exo.20.c.14
28 chaberis. Ego autem dico vobis, quia om-
nis || qui viderit mulierem ad concupiscen- Eccl.41.d.
dum eam, iam mœchatus est eam in corde 25.
29 suo. Quod si oculus tuus dexter scandali- Inf.18.a.8.
E zat te, erue eum, & proijce abs te. expedit Mar.9.g.47.
enim tibi vt pereat vnum membrorum tuo-
rum, quàm totum corpus tuum mittatur in
30 gehennam. Et si dextra manus tua scan-
dalizat te, abscinde eam, & proijce abs te:
expedit enim tibi vt pereat vnum membro-
rum tuorum, quam totum corpus tuum eat
31 in gehennam. Dictum est autem, ||Quicun- Deut.24.a.1
que dimiserit vxorem suam, det ei libellum Infr.19.b.7.
32 repudij. Ego autem dico vobis, quia omnis Mar.10.a.4.
qui dimiserit vxorem suam, excepta forni- Luc.16.d.18
cationis causa, facit eam mœchari: & qui 1.Cor.7.b.10
33 dimissam duxerit, adulterat. Iterum au-
F distis, quia dictum est antiquis, || Non per- Leui.19.c.12
iurabis: reddes autem Domino iuramenta Exo.20.b.7.
34 tua. Ego autem dico vobis non iurare om- Deu.5.b.11.
nino, neque || per cælum: quia thronus Dei Inf.23.c.22.
35 est: neq; per terram, quia scabellum est pe-
dum eius: neq; per Ierosolymam: quia ciui-
36 tas est magni regis. neq; per caput tuum
iurauerís: quia non potes vnum capillum
37 album facere aut nigrum. ||Sit sermo au- Iaco.5.c.12.
tem vester, est, est: non, non: quod autem his
38 abundantius est, a malo est. Audistis quia
dictum est, || Oculum pro oculo, & dentem Exo 21.e.24
39 pro dente. Ego autem dico vobis non resi- Deu.19.d.21
stere malo: sed si quis te percusserit in dexte- Leu.24.d.20
ram maxillam tuam, præbe illi & alteram: Luc.6.c.29.
40 ||& ei qui vult tecum in iudicio contende-
re, & tunicam tuã tollere: dimitte ei & pal-
41 lium. & quicunque te angariauerit mille
42 passus, vade cum illo & alia duo. ||Qui pe- ....6.
tit à te, da ei: & volenti mutuare a te, ne 1.Cor. 6.b.7
43 auertaris. Audistis quia dictum est, ||Dili- Deu.23. c.7.
G ges proximum tuum, & odio habebis inimi- Leu.19. d.18
44 cum tuum. Ego autem dico vobis, Diligite Luc.6. d.27.
inimicos vestros, benefacite his qui oderunt Rom.12.d.
vos: || & orate pro persequentibus & ca- 17.
45 lumniantibus vos: vt sitis filij patris ve- Luc.23.e.34.
stri qui in cælis est, qui solem suũ oriri facit Act.7. g.60.
super bonos & malos, & pluit super iustos 1.Cor.4.c.12
46 & iniustos. Si enim diligitis eos qui vos
diligunt, quam mercedem* habebitis? non- *habetis 2.
47 ne & publicani hoc faciunt? Et si saluta-
ueritis fratres vestros tantùm, quid amplius
48 facitis? nonne & ethnici hoc faciunt? Esto-
te ergo vos perfecti, sicut & pater vester cæ-
lestis perfectus est.

CAP. VI.

1 A Ttendite ne iustitiam vestram faciatis
A coram hominibus, vt videamini ab
eis:

est: alioquin mercedem non habebitis apud
patrem vestrum qui in cælis est. ¶ Cùm ergo 2
facis eleemosynam, noli tuba canere ante
te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis & in
vicis, vt honorificentur ab hominibus: A-
men dico vobis, receperunt mercedem suam.
Rom.12. b.8 ¶ ‖ Te autem faciente eleemosynam, nesciat 3
sinistra tua quid faciat dextera tua: ¶ vt sit 4
Luc.14. c.14 eleemosyna tua in abscondito. ‖ & pater tuus
qui videt in abscondito, reddet tibi. ¶ Et 5
Esai.29. d.13 cùm oratis, ‖ non eritis sicut hypocritæ, qui
amant in synagogis & in angulis platearum
stantes orare, vt videantur ab hominibus:
Amen dico vobis, receperunt mercedem
4.Re.4.e.33. suam. ¶ ‖ Tu autem cùm oraueris, intra in 6
Act.10.a.9. cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem
tuum in abscondito: & pater tuus qui videt
in abscondito, reddet tibi. ¶ Orantes autem, 7
* faciunt nolite multum loqui, sicut ethnici *. pu-
tant enim quod in multiloquio suo exau-
diantur. ¶ Nolite ergo assimilari eis. scit e- 8
nim pater vester quid opus sit vobis, ante- B
quam petatis eum. ¶ Sic ergo vos orabitis, 9
Luc.11.a.2. ‖ Pater noster qui es in cælis, sanctificetur
nomen tuum. ¶ Adueniat regnum tuum. 10
Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra.
¶ Panem nostrum supersubstantialem da no- 11
bis hodie. ¶ Et dimitte nobis debita nostra, 12
sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.
¶ Et ne nos inducas in tentationem. Sed li- 13
Infr.18.d.32. bera nos à malo. Amen. ¶ ‖ Si enim dimi- 14
Mar.11.c.25. seritis hominibus peccata eorum: dimittet
Eccl.28.a.7. & vobis pater vester cælestis delicta ve-
stra. ¶ Si autem non dimiseritis homini- 15
bus: nec pater vester dimittet vobis pecca-
ta vestra. ¶ Cùm autem ieiunatis, nolite 16
fieri sicut hypocritæ tristes. exterminant e-
nim facies suas, vt pareant hominibus ie-
iunantes. Amen dico vobis quia receperunt
mercedem suam. ¶ Tu autem cùm ieiunas, 17
vnge caput tuum, & faciem tuam laua: ¶ ne 18
videaris hominibus ieiunans, sed patri tuo
qui est in abscondito: & pater tuus qui vi-
Luc.12. d.33. det in abscondito, reddet tibi. ¶ ‖ Nolite the- 19
1.Ti.6. d.19. saurizare vobis thesauros in terra: vbi æru- C
go & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt
& furantur. ¶ Thesaurizate autem vobis 20
thesauros in cælo: vbi neque ærugo neque
tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt
Luc.12.c.34. nec furantur. ¶ ‖ Vbi enim est thesaurus 21
Luc.11.e.34. tuus, ibi est & cor tuum. ¶ ‖ Lucerna cor- 22
–.6. poris – tui', est oculus – tuus'. Si *oculus
–.3. tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lu-
*igitur 2. cidum erit. ¶ Si autem oculus tuus fue- 23
rit nequam: totum corpus tuum tenebrosum
erit. Si ergo lumen quod in te est, tenebræ
Luc.16.c.13. sunt: ipsæ tenebræ, quantæ erunt? ¶ ‖ Nemo 24
potest duobus dominis seruire. aut enim vnũ
odio habebit, & alterum diliget: aut vnum
sustinebit, & alterum contemnet. Non pote-
stis Deo seruire & mammonæ. ¶ Ideo dico vo- 25
bis, ‖ ne soliciti sitis animæ vestræ quid mã- Luc.12.c.22.
ducetis, neque corpori vestro quid indua- 1.Pet.5. b.7.
mini. Nonne anima plus est quam esca: & Psal.54.d.
26 corpus plus quàm vestimentum? ¶ Respicite 23.
volatilia cæli, quoniam nõ serunt, neq; me- Phil.4.a.6.
D tunt, neque congregant in horrea: & pater 1.Ti.6.b.8.
vester cælestis pascit illa. Nonne vos magis
27 pluris estis illis? ¶ Quis autem vestrum cogi-
tans, potest adiicere ad staturam suam cu-
28 bitum vnum? ¶ Et de vestimento quid soli-
citi estis? Considerate lilia agri quomodo
29 crescunt: non laborant neque nent. ¶ Dico
autem vobis, quoniam nec Salomon in omni
gloria sua coopertus est sicut vnum ex istis.
30 ¶ Si autem fœnum agri, quod hodie est, &
cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit:
31 quantò magis vos "minimæ' fidei? ¶ Nolite " medicæ
ergo soliciti esse, dicentes, Quid manducabi-
mus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?
32 ¶ hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit e-
nim pater vester quia his omnibus indige-
33 tis. ¶ ‖ Quærite ergo primùm regnum Dei & 3.Reg.3.a.9.
iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vo-
34 bis. ¶ Nolite ergo soliciti esse in crastinum.
Crastinus enim dies solicitus erit sibi-ipsi.
sufficit diei malitia sua.

CAP. VII.

1 N ‖ Olite iudicare, vt non iudicemini. Luc.6.f.37.
2 * ¶ In quo enim iudicio iudicaueritis, Rom.2.a.1.
A iudicabimini: ‖ & in qua mẽsura mensi fue- Mar.4. c.24.
3 ritis, remetietur vobis. ¶ Quid autem vides *Nolite con-
festucam in oculo fratris tui: & trabem in demnare, vt
4 oculo tuo non vides? ¶ Aut quomodo dicis non condemnemini.
fratri tuo, * Sine eiiciam festucam de oculo *frater
5 tuo: & ecce trabs est in oculo tuo? ¶ Hypocri-
ta, eiice primùm trabem de oculo tuo, & tunc
videbis eiicere festucam de oculo fratris tui.
6 ¶ Nolite dare sanctum canibus: neq; mitta-
tis margaritas vestras ante porcos, ne fortè
conculcent eas pedibus suis, & conuersi di-
7 rumpant vos. ¶ ‖ Petite, & dabitur vobis: Infr.21. b.22
quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur Mar.11.c.24.
8 vobis. ¶ ‖ Omnis enim qui petit, accipit: & Luc.11 b.9.
qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. Ioh.14.b.13.
9 ¶ Aut quis est ex vobis homo, quem si petie- & 16.c.23.
B rit filius suus panem, nunquid lapidem por- Iac.1.a.6.
10 riget ei? ¶ Aut si piscem petierit, nunquid
11 serpentem porriget ei? ¶ Si ergo vos, cùm sitis
mali, nostis bona-data' dare filiis vestris: –.5.
quanto magis pater vester qui in cælis est,
12 dabit bona petentibus se? ¶ Omnia ergo quæ- Luc.6.d.31.
cunque vultis vt faciant vobis homines: Tob.4.c.16.
* & vos facite illis. Hæc est enim lex et Pro- *ita 5.
13 phetæ. ¶ Intrate per angustam portam: quia Luc.13. c.24
lata porta, & spatiosa via est quæ ducit ad
perditionem, & multi sunt qui intrant per
14 eam. ¶ "Quàm' angusta porta, & arcta via "Quoniã 3.
est quæ ducit ad vitam: & pauci sunt qui
15 inueniunt eam! ¶ Attendite à falsis prophe-
C tis, qui veniunt ad vos in vestimentis o-
uium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

¶ ‖ a fru-

Luc.6.f.44. ¶‖à fructibus eorum cognoscetis eos. Nun- 16
quid colligunt de spinis vuas, aut de tribu-
lis ficus? ¶Sic omnis arbor bona, fructus bo- 17
nos facit: mala autẽ arbor malos fructus fa-
cit. ¶ Non potest arbor bona, malos fructus 18
facere: neq; arbor mala bonos fructus face-
Sup.3.b.10. re. ¶ ‖ Omnis arbor quæ non facit fructum 19
bonum, excidetur, & in ignem mittetur.
¶Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. 20
Infr.25.b.11. ¶Non omnis qui dicit mihi, ‖ Domine, Do- 21
mine, intrabit in regnum cælorum: sed qui
facit voluntatem patris mei qui in cælis
est, ipse intrabit in regnum cælorum. ¶Mul- 22
ti dicent mihi in illa die, Domine, Domine,
Act.19.c.13. nonne in nomine tuo prophetauimus, & ‖in
nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomi-
ne tuo virtutes multas fecimus? ¶ Et tunc 23
confitebor illis, Quia nunquam noui vos: D
omnes. ‖discedite à me qui operamini iniquita-
Psal.6.a.9. tem. ¶ ‖ Omnis ergo qui audit verba mea 24
Inf.25.d.41. hæc, & facit ea: assimilabitur viro sapienti
Luc.13.c.27. qui ædificauit domum suam super petram,
Luc.6.g.47. ¶& descendit pluuia, & venerunt flumina, 25
Rom.2.b.13. & flauerunt venti, & irruerunt in domum
Iaco.1.d 22. illam, & non cecidit. fundata enim erat su-
Iaco.1.a.13. per petram. ¶ ‖ Et omnis qui audit verba 26
mea hæc, & non facit ea, similis erit viro
stulto qui ædificauit domum suam super a-
Eze.13.b.11. renam: ¶‖& descendit pluuia, & venerunt 27
flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in
domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius
magna. ¶Et factum est: cùm consummasset 28
Mar.1.c.22. Iesus verba hæc, ‖ admirabantur turbæ su-
Luc.4 c.32. per doctrina eius. ¶Erat enim docens eos si- 29
cut potestatem habens, & non sicut Scribæ
⌐.4. ⌐eorum˥ & Pharisæi.

CAP. VIII.

CVm autem descendisset de monte, se- 1
Mar.1.d.40. quuta sunt eum turbæ multæ: ¶ ‖ & 2
Luc.5.c.12. ecce leprosus veniens, adorabat eum, dicens, A
Domine, si vis, potes me mundare. ¶Et ex- 3
tendens Iesus manum, tetigit eum dicens,
Volo. Mundare. Et confestim mundata est
lepra eius. ¶ Et ait illi Iesus, Vide nemini 4
Leui.14.a.2. dixeris: sed vade, ‖ ostende te sacerdoti, &
offer munus quod præcepit Moyses in testi-
Luc.7.a.1. monium illis. ¶‖Cùm autem introisset Ca- 5
Iohã.4.g 46 pharnaum, accessit ad eum Centurio, rogans
eum, ¶& dicens: Domine, puer meus iacet in 6
domo paralyticus, & male torquetur. ¶Et 7
ait illi Iesus, Ego veniam, & curabo eum.
Luc.7.a.6. ¶Et respondens Centurio, ait, ‖Domine non 8
sum dignus vt intres sub tectum meum. sed
tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.
⌐.13. ¶Nã & ego homo sum sub potestate⌐consti- 9
tutus˥, habens sub me milites: & dico huic,
vade, & vadit: & alij, veni, & venit: &
seruo meo fac hoc, & facit. ¶Audiens autẽ Ie- 10
Esa.49.f.25. sus, miratus est: & sequentibus se dixit, A-
Malac.1.c.11 men dico vobis, non inueni tantam fidem in
Luc.13.c.29 Israel. ¶ Dico autem vobis quòd multi ‖ ab 11

B Oriente & Occidente venient, & recum-
bent cum Abraham & Isaac & Iacob in re-
12 gno cælorum: ¶filij autem regni eijcientur in
tenebras exteriores: ‖ ibi erit fletus & stri- Infr.22.b.13.
13 dor dentium. ¶ Et dixit Iesus Centurioni, Luc.13.f.28.
‖Vade: & sicut credidisti, fiat tibi. Et sana- Ps.106.b.20
14 tus est puer in illa hora. ¶ Et cùm venisset Sap 16.b.12.
Iesus in domum Petri, ‖ vidit socrum eius Mar.1.c.29.
15 iacentem & febricitantem: ¶& tetigit ma- Luc.4.f.38.
num eius, et dimisit eam febris, & surrexit,
16 & ministrabat ei. ¶ ‖ Vespere autem facto, Mar.1.c.32.
obtulerunt ei multos dæmonia habentes: & Luc.4.g.40.
eijciebat spiritus verbo: & omnes male ha-
17 bentes curauit: ¶ vt adimpleretur quod di-
ctum est per Isaiam prophetam, dicentem,
‖Ipse infirmitates nostras accepit: & ægro- Esa.53.a.4.
18 tationes* portauit. ¶ Videns autem Iesus 1.Pet.2.d 24
turbas multas circum se, iussit* ire trans *nostras
19 fretum. ¶ ‖Et accedens vnus scriba, ait illi, *discipulos
20 Magister, sequar te, quocunque ieris. ¶Et Luc.9.g.57.
C dicit ei Iesus, Vulpes foueas habent, & vo-
lucres cæli nidos: filius autem hominis non
21 habet vbi caput* reclinet. ¶ Alius autem de *suum
discipulis eius ait illi, Domine, permitte me
22 primùm ire, & sepelire patrem meum. ¶Ie-
sus autem ait illi, Sequere me, & dimitte
23 mortuos sepelire mortuos suos. ¶ Et ascen- Mar.4.d.36.
dente eo in nauiculam, secuti sunt eum di- Luc.8.c.22.
24 scipuli eius: ¶ & ecce motus magnus factus
est in mari, ita vt nauicula operiretur flu-
25 ctibus, ipse verò dormiebat. ¶Et accesserunt
ad eum*, & suscitauerunt eum, dicentes, *discipuli
26 Domine, salua nos, perimus. ¶ Et dicit eis, eius.
Quid timidi estis modicæ fidei? Tunc surgẽs
imperauit ventis & mari, & facta est tran-
27 quillitas magna. ¶ Porro homines mirati
sunt dicentes, Qualis est hic, quia venti &
28 mare obediunt ei? ¶ Et cùm venisset trans Marc.5.a.1.
D fretum in regionem Gerasenorum, occurre- Luc.8.d.26.
runt ei duo habentes dæmonia, de monu-
mentis exeuntes, sæui nimis, ita vt nemo
29 posset transire per viam illam. ¶Et ecce cla-
mauerunt, dicentes, Quid nobis & tibi Iesu
fili Dei? Venisti huc ante tempus torquere
30 nos? ¶ ‖ Erat autem non longe ab illis grex Mar.5.b.11.
31 multorum porcorum pascens. ¶Dæmones au- Luc.8.d.32.
tem rogabant eũ dicentes, Si eijcis nos, mit-
32 te nos in gregem porcorum. ¶Et ait illis, Ite.
At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce
impetu abijt totus grex per præceps in ma-
33 re: & mortui sunt in aquis. ¶Pastores autem
fugerunt: & venientes in ciuitatem, nun-
tiauerunt omnia, & de ijs qui dæmonia ha-
34 buerant. ¶ Et ecce tota ciuitas exijt obuiam
Iesu, & viso eo, ‖rogabant vt transiret a fi- Mar.5.b.17.
nibus eorum. Luc.8.e.37.

CAP. IX. Act.16 g.39.

1 ET ascendens* in nauiculam, transfreta- *Iesus.
2 uit: & venit in ciuitatem suam. ¶ ‖Et Marc.2.a.3.
A ecce offerebant ei paralyticum iacentem in Luc.5.d.18.
lecto. Et videns Iesus fidem illorũ, dixit pa- Iohã.5.a.6.

ʒ paralytico:

ralytico: Confide fili, remittuntur tibi pecca-
ta tua. ¶ *Et ecce quidam de scribis dixerunt* 3
intra se, Hic blasphemat. ¶ *Et cum vidisset* 4
Iesus cogitationes eorum, dixit, Vt quid co-
gitatis mala in cordibus vestris? ¶ *Quid est* 5
Esa.43.d.15. *facilius, dicere,* ‖*Dimittuntur tibi peccata**:
**tua:* *an dicere, Surge & ambula?* ¶ *Vt autem scia-* 6
tis quia filius hominis habet potestatem in
terra dimittendi peccata: tunc ait paralytico,
Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum
Act.9.f.34. *tuam.* ¶ ‖ *Et surrexit, et abijt in domum suã.* 7
¶ *Videntes autem turba timuerunt, & glo-* 8
rificauerunt, Deum, qui dedit potestatem
Marc.2.b.14 *talem hominibus* ¶ ‖ *Et cum transiret inde* 9
Luc.5.c.27. *Iesus, vidit hominem sedentem in telonio,*
Matthaeum nomine. Et ait illi, Sequere me.
Et surgens, secutus est eum. ¶ *Et factum est:* 10
discumbente eo in domo, ecce multi publica-
ni & peccatores venientes, discumbebant
cum Iesu & discipulis eius. ¶ *Et videntes* 11
Pharisaei, dicebant discipulis eius, Quare B
cum publicanis & peccatoribus manducat
magister vester? ¶ *At Iesus audiens, ait,* 12
Marc.2.c.17 ‖*Non est opus valentibus medicus, sed ma-*
le habentibus. ¶ *Euntes autem discite quid* 13
Osee 6.a.6. *est,* ‖*Misericordiam volo, & non sacrificium.*
Infr.12.a.7. *Non enim veni vocare iustos, sed peccato-*
1.Tim.1.c.15 *res**. ¶ *Tunc accesserunt ad eum discipuli* 14
**ad poeni-* *Ioannis dicentes,* ‖*Quare nos & Pharisaei ie-*
tentiam 2. *iunamus frequenter: discipuli autem tui non*
Marc.2.c.18 *ieiunant?* ¶ *Et ait illis Iesus, Nunquid pos-* 15
Lucae 5.f.33. *sunt filij sponsi lugere, quamdiu cum illis est*
sponsus? Venient autem dies cùm auferetur
ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt. ¶ *Nemo* 16
autem immittit commissuram panni rudis
in vestimentum vetus. tollit enim plenitu-
dinem eius à vestimento: & peior scissura
fit. ¶ *Neque mittunt vinum nouum in vtres* 17
veteres, alioquin rumpuntur vtres, & vi-
num effunditur. & vtres pereunt. Sed vi- C
num nouum in vtres nouos mittunt: & am-
Marc.5.b.22 *bo conseruantur.* ¶ ‖ *Haec illo loquente ad eos,* 18
Lucae 8.f.41 *ecce princeps vnus accessit, &* ⸢*adorabat*⸣
⸢*adorauit* *eum, dicens,* ⸢ *Domine*⸣ *filia mea modo de-*
7. *functa est: sed veni, impone manum* ⸢ *tuam*⸣
⸢.12. *super eam, & viuet.* ¶ *Et surgens Iesus, se-* 19
⸢.10. *quebatur eum, & discipuli eius.* ¶ ‖ *Et ecce* 20
Leu.15.d.24 *mulier quae sanguinis fluxũ patiebatur duo-*
Marc.5.c.25 *decim annis, accessit retro, & tetigit fimbriã*
Lucae 8.f.43. *vestimenti eius.* ¶ *Dicebat enim intra se, Si* 21
tetigero tantum vestimentũ eius: salua ero.
¶ *At Iesus conuersus & videns eam, dixit,* 22
Confide filia, fides tua te saluam fecit. Et
salua facta est mulier ex illa hora. ¶ *Et cum* 23
venisset Iesus in domum principis, & vidis-
⸢*dixit ad* *set tibicines & turbam tumultuantem* ⸢*di-*
eos 1. *cebat*⸣, ¶ *Recedite: non est enim mortua puel-* 24
la, sed dormit. Et deridebant eum. ¶ *Et cùm* 25
* *& dixit,* *eiecta esset turba, intrauit: & tenuit ma-*
Puella sur- *num eius**. *Et surrexit puella.* ¶ *Et exijt fa-* 26
ge. *ma haec in vniuersam terram illam.* ¶ *Et* 27
transeunte inde Iesu, secuti sunt eum duo
caeci clamantes & dicentes, Miserere nostri,
28 *fili Dauid.* ¶ *Cum autem venisset domum,*
D *accesserunt ad eum caeci, & dicit eis Iesus,*
Creditis quia hoc possum facere vobis? Di-
29 *cunt ei, Vtique Domine.* ¶ *Tunc tetigit ocu-*
los eorum, dicens, Secundùm fidem vestram
30 *fiat vobis.* ¶ *Et aperti sunt oculi eorum, &*
comminatus est illis Iesus, dicens, Videte ne
31 *quis sciat.* ¶ *Illi autem exeuntes, diffama-*
32 *uerunt eum in tota terra illa.* ¶ *Egressis au-*
tem illis, ‖ *ecce obtulerunt ei hominem mu-* Infr.12.b.22
33 *tum, daemonium habentem.* ¶ *Et eiecto dae-* Lucae 11.b.14
monio, locutus est mutus, & mirata sunt Infr.12.b 24
turbae, dicentes, Nunquam apparuit sic in Marc.3.c.22
34 *Israel.* ¶ ‖ *Pharisaei autem dicebant, In prin-* Lucae 11.b.15
35 *cipe daemoniorum eijcit daemones.* ¶ ‖ *Et cir-* Marc.6.a.6.
cuibat Iesus omnes ciuitates, & castella, do- Lucae 13.a.10
cens in synagogis eorum, & praedicans euan-
gelium regni, & curans omnem languorem,
36 *& omnem infirmitatem.* ¶ ‖ *Videns autem* Marc.6.c.34
turbas, misertus est eis: quia erant vexati,
& iacentes sicut oues non habentes pasto-
37 *rem.* ¶ ‖ *Tũc dicit discipulis suis, Messis qui-* Lucae 10.a.2
38 *dem multa, operarij autem pauci.* ¶ *Rogate* Ioha.4.c.36
ergo dominum messis vt emittat operarios
in messem suam.

CAP. X.

1 ET *conuocatis duodecim discipulis suis,* Marc.3.b.13.
A *dedit illis potestatẽ spirituum immundo-* & 6.a.7.
rum, vt eijcerent eos, & curarent omnẽ lan- Lucae 6.c.13
2 *guorem, & omnem infirmitatem.* ¶ *Duode-* & 9.a.1.
cim autem apostolorũ nomina sunt haec: Pri- & 10.a.1.
mus, Simon qui dicitur Petrus, & Andreas
3 *frater eius.* ¶ *Iacobus Zebedaei, & Iohannes*
frater eius, Philippus et Bartholomaeus, Tho-
mas, & Matthaeus publicanus, & Iacobus
4 *Alphaei, &* **Thaddaeus,* ¶ *Simon Cananaeus,* * *Lebbaeus*
5 *& Iudas Iscariotes, qui & tradidit eũ.* ¶ *Hos* *qui cogno-*
duodecim misit Iesus: praecipiens eis, dicens, *minatus est*
In viam gentium ne abieritis, & in ciuita- 1.
6 *tes Samaritanorum ne intraueritis.* ¶ *sed*
potiùs ite ‖ *ad oues quae perierunt domus Is-* Act.13.g.46.
7 *rael.* ¶ *Euntes autẽ praedicate, dicentes, Quia*
8 *appropinquauit regnum caelorum.* ¶ *Infirmos*
curate, mortuos suscitate, leprosos mundate,
daemones eijcite. gratis accepistis, gratis da-
9 *te.* ¶ ‖ *Nolite possidere aurum, neque argen-* Marc.6.b.8
10 *tum, neq; pecuniam in zonis vestris:* ¶ *non* Lucae 9.a.3.
B *peram in via, neque duas tunicas, neq; cal-* & 10.a.4.
ceamenta, neq; virgam. dignus enim est o- 1.Tim 5.e 18
11 *perarius cibo suo.* ¶ ‖ *In quamcunque autem* Mar.6.b.10
ciuitatem aut castellum intraueritis, inter- Lucae 9.a.4.
rogate quis in ea dignus sit: & ibi manete & 10.a.5.
12 *donec exeatis.* ¶ *Intrantes autẽ in domum,*
13 *salutate eã, dicentes, Pax huic domui.* ¶ *Et si*
quidem fuerit domus illa digna, veniet pax
vestra super eam. si autem non fuerit digna:
14 *pax vestra reuertetur ad vos.* ¶ ‖ *Et quicũq;* Marc.6.b.11
non receperit vos, neque audierit sermones Lucae 9.a.5.
vestros: exeuntes foras de domo vel ciuitate

¶ ‖ *excutite*

* illa t. *‖excutite puluerē de pedibus vestris. ¶A- 15
Act.15.g.51. men dico vobis, Tolerabilius erit terræ So-
& 18.a.6. domorum & Gomorrhæorum in die iudicij,
Luc.10.a.3. quam illi ciuitati. ¶‖Ecce ego mitto vos si- 16
cut oues in medio luporum. Estote ergo pru-
dētes sicut serpētes, & simplices sicut colum-
bæ. ¶Cauete autem ab hominibus. Tradent 17
enim vos in cōcilijs, & in synagogis suis fla-
gellabunt vos: ¶ & ad præsides & ad reges 18
ducemini propter me, in testimonium illis &
Mar.13.b.11. gentibus. ¶‖Cum autem tradent vos, nolite 19
Luc.12.b.11 cogitare quomodo aut quid loquamini: dabi- C
tur enim vobis in illa hora quid loquami-
ni: ¶non enim vos estis qui loquimini, sed 20
spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.
Luc.21.d.16 ¶‖Tradet autem frater fratrem in mortem, 21
& pater filium: & insurgent filij in parentes
& morte eos afficient, ¶ & eritis odio omni- 22
* homini-bus bus* propter nomen meum: qui autem perse-
uerauerit vsque in finem, hic saluus erit.
¶Cùm autem persequentur vos in ciuitate 23
ista, fugite in aliam: amen dico vobis, non
consummabitis ciuitates Israel, donec veniat
Luc.6.f.40. filius hominis. ¶‖Non est discipulus super 24
Ioan.13.b.16 magistrum, nec seruus super dominum suū.
& 15.c.20. ¶sufficit discipulo vt sit sicut magister eius: 25
& seruo, sicut dominus eius. Si patrem fa-
milias Beel-zebub vocauerunt: quantò ma-
gis domesticos eius? ¶Ne ergo timueritis eos. 26
Mar.4.c.22. ‖Nihil enim est opertum, quod non reuela-
Luc.8.c.17. bitur: & occultum, quod non scietur. ¶Quod 27
& 12.a.2. dico vobis in tenebris, dicite in lumine: &
quod in aure auditis, prædicate super tecta.
¶Et nolite timere eos qui occidunt corpus, 28
animam autem non possunt occidere: sed po-
tius timete eum qui potest & animam &
corpus perdere in gehennam. ¶Nonne duo 29
passeres asse veneunt: & vnus ex illis non D
cadet super terram sine patre vestro? ¶Vestri 30
autē & capilli capitis omnes numerati sunt.
¶Nolite ergo timere: multis passeribus me- 31
Mar.8.d.38. liores estis vos. ¶‖Omnis ergo qui confitebi- 32
Luc.9.c.26. tur me coram hominibus, confitebor & ego
& 12.b.8. eum coram patre meo qui in cælis est. ¶ qui 33
2.Tim.b.12. autem negauerit me coram hominibus: ne-
gabo & ego eum coram patre meo qui in cæ-
Luc.12.f.51. lis est. ¶‖Nolite arbitrari quia pacem vene- 34
Mich.7.b.6. rim mittere in terram. non veni pacem mit-
tere, sed gladium: ¶veni enim separare ‖ho- 35
minem aduersus patrem suū, & filiam ad-
uersus matrem suam, & nurum aduersus
socrum suam: ¶& inimici hominis, domestici 36
Luc.14.f.26. eius. ¶‖Qui amat patrem aut matrem plus 37
quam me, non est me dignus. & qui amat
filium aut filiam super me, non est me di-
Mar.8.d.34. gnus. ¶‖Et qui non accipit crucem suam, & 38
Inf.16.d.24. sequitur me: non est me dignus. ¶‖Qui in- 39
Luc 9.c.24. uenit animam suam: perdet illam. & qui
& 17.f.26.& perdiderit animam suam propter me: inue-
17.g.33. niet eam. ¶‖Qui recipit vos, me recipit: & 40
Ioā.12.d.25. qui me recipit, recipit eum qui me misit.

41 ¶‖Qui recipit prophetam in nomine prophe- Luc.10.c.16
tæ: mercedem prophetæ accipiet. & qui reci- Ioā.13.c.20.
pit iustum in nomine iusti: mercedem iusti Mar.9.f.41.
42 accipiet. ¶Et quicunque potum dederit vni
ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, tan-
tum in nomine discipuli: amen dico vobis,
non perdet mercedem suam.

CAP. XI.

1 ET factum est, cùm consummasset Iesus
A præcipiēs duodecim discipulis suis, tran-
sijt inde, vt doceret & prædicaret in ciuita-
2 tibus eorum. ¶‖Iohannes autem cùm audis- Luc.7.c.18.
set in vinculis opera Christi: mittens duos
3 de discipulis suis, ¶ait illi, Tu es qui ventu-
4 rus es, an alium expectamus? ¶ Et respon-
dens Iesus ait illis, Euntes renuntiate Io-
5 hanni quæ audistis & vidistis: ¶ ‖Cæci vi- Esai.35.a.5.
dent, claudi ambulant, leprosi mundantur, & 61.a.1.
surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes
6 euangelizantur: ¶& beatus est qui non fue-
7 rit scandalizatus in me. ¶ ‖Illis autem ab- Luc.7.d.24.
euntibus cœpit Iesus dicere ad turbas de Io-
hanne, Quid existis in desertum videre? a-
8 rundinem vento agitatam? ¶Sed quid exi-
stis videre? hominem mollibus vestitum?
Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus
9 regū sunt. ¶Sed quid existis videre? prophe-
B tam? Etiam dico vobis, & plus quā prophe-
10 tam. ¶Hic est enim de quo scriptum est, ‖Ec- Mala.3.a.1.
ce ego mitto angelū meum ante faciem tuā, Mar.1.a.2.
11 qui præparabit viam tuā ante te. ¶Amē di- Luc.7.d.27.
co vobis, non surrexit inter natos mulierum
maior Iohanne Baptista: qui autē minor est
12 in regno cælorū, maior est illo. ¶‖A diebus au- Luc.17.d.16.
tem Iohannis Baptistæ vsq; nunc, regnum
cælorū vim patitur, & violenti rapiunt il-
13 lud. ¶ Omnes enim prophetæ & lex, vsq; ad
14 Iohannem prophetauerunt: ¶& si vultis re-
cipere, ‖ipse est Elias qui venturus est. Mala.4.b.5.
15 ¶Qui habet aures audiendi, audiat. ¶ ‖Cui Luc.7.e.31.
16 autem similem æstimabo generationē istam?
Similis est pueris sedentibus in foro: qui cla-
17 mantes coæqualibus ¶ dicunt, Cecinimus vo-
bis, & non saltastis: lamentauimus, & non
18 planxistis. ¶Venit enim Iohānes neq; man-
C ducans neque bibens: & dicunt, Dæmonium
19 habet. ¶Venit filius hominis manducans &
bibens: & dicunt, Ecce homo vorax & po-
tator vini, publicanorum & peccatorum a-
micus. Et iustificata est sapientia a filijs
20 suis. ¶Tunc cœpit exprobrare ciuitatibus, in
quibus factæ sunt plurimæ virtutes eius,
21 quia non egissent pœnitentiam. ¶ ‖Væ tibi Luc.10.b.13.
Corozain, væ tibi Beth-saida: quia si in
Tyro & Sidone factæ essent virtutes quæ
factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere
22 pœnitentiam egissent. ¶ Verumtamen dico
vobis: Tyro & Sidoni remissius erit in die
23 iudicij, quam vobis. ¶Et tu Capharnaū, nū-
quid vsq; in cælum exaltaberis? vsq; in in-
fernum descendes. quia si in Sodomis factæ

fuiſſent virtutes quæ factæ ſunt in te, fortè
manſiſſent vſque in hanc diem. ¶ Veruntа- 24
men dico vobis quia Terræ Sodomorum re- D
Luc.10.d.21. miſsius erit in die iudicij, quam tibi. ¶ ‖ In 25
illo tempore reſpondens Ieſus dixit, Confi-
teor tibi pater Domine cœli & terræ, quia
abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudenti-
bus, & reuelaſti ea paruulis. ¶ Ita pater: 26
quoniam ſic fuit placitum ante te. ¶ Omnia 27
Iohā.7.d.28 mihi tradita ſunt a patre meo. ‖ Et nemo
& 8.b.19. nouit filium niſi pater: neq; patrem quis no-
& 10.c.15. uit, niſi filius, & cui voluerit filius reuela-
re. ¶ Venite ad me omnes qui laboratis, & 28
Iere.6.d.16. onerati eſtis: & ego reficiam vos. ¶ ‖ Tollite 29
iugum meum ſuper vos, & diſcite à me quia
mitis ſum & humilis corde: & inuenietis
2.Iohā.5.a.3 requiem animabus veſtris. ¶ ‖ Iugum enim 30
meum ſuaue eſt, & onus meum leue.

CAP. XII.

Mar.2.d.23. IN illo tempore abijt Ieſus per ſata, ſab- 1
Luc.6.a.1. batho: diſcipuli autem eius eſurientes cœ- A
perunt vellere ſpicas, & manducare. ¶ Pha- 2
riſæi autem videntes, dixerunt ei, Ecce, di-
—.4. ſcipuli tui faciunt quod non licet eis facere
re ſabbathis. ¶ At ille dixit eis, Non legiſtis 3
1.Reg.21.a.4 quid ‖ fecerit Dauid quando eſurijt, & qui
cum eo erant: ¶ quomodo intrauit in domum 4
Dei, & panes propoſitionis comedit, quos non
licebat ei edere, neque his qui cum eo erant,
Leu.24.b.8. niſi ‖ ſolis ſacerdotibus? ¶ ‖ Aut non legiſtis in 5
Num.28.b.9 lege, quia ſabbathis ſacerdotes in templo
ſabbathum violant, & ſine crimine ſunt?
¶ Dico autem vobis, quia templo maior eſt 6
Oſee 6.a.6. hic. ¶ Si autem ſciretis quid eſt, ‖ Miſericor- 7
diam volo, & non ſacrificium: nunquam cō-
demnaſſetis innocentes. ¶ Dominus enim eſt 8
filius hominis etiam ſabbathi. ¶ Et cum inde 9
tranſiſſet, venit in ſynagogam eorum. ¶ Et 10
erat 1. ecce homo manum habens aridam, & in-
Mar.3.a.1. terrogabant eum, dicentes, Si licet ſabbathis
Luc.6.b.6. curare? vt accuſarent eum. ¶ Ipſe autem di- 11
Deu.22.a.4. xit illis, ‖ Quis erit ex vobis homo qui ha-
beat ouem vnā: & ſi ceciderit hæc ſabbathis
in foueam, nonne tenebit & leuabit eam?
¶ Quanto magis melior eſt homo oue? Itaque 12
licet ſabbathis benefacere. ¶ Tunc ait homi- 13
ni, Extende manum tuam. Et extendit: &
reſtituta eſt ſanitati ſicut altera. ¶ Exeūtes 14
autem Phariſæi, conſilium faciebant aduer- B
ſus eum, quomodo perderent eum. ¶ Ieſus au- 15
tem ſciens receſsit inde: & ſecuti ſunt eum
multi, & curauit eos omnes: ¶ & præcepit eis 16
ne manifeſtum eum facerent. ¶ Vt adimple- 17
retur quod dictum eſt per Iſaiam prophe-
Iſai.42.a.1. tam, dicentem, ¶ ‖ Ecce puer meus quem ele- 18
gi, dilectus meus in quo bene complacuit a-
nimæ meæ. Ponam ſpiritum meum ſuper
eum, & iudicium gentibus nuntiabit. ¶ Non 19
contendet, neque clamabit, neque audiet
aliquis in plateis vocem eius. ¶ arundinem 20
quaſſatam non confringet, & linum fumi-
gans non extinguet: donec eijciat ad victo-
21 riam iudicium: ¶ & in nomine eius Gentes
22 ſperabunt. ¶ ‖ Tunc oblatus eſt ei dæmonium Sup.9.d.32.
habens, cæcus & mutus: & curauit eum, ita Luc.11.b.14.
23 vt loqueretur, & videret. ¶ Et ſtupebant
omnes turbæ, & dicebant, Nunquid hic eſt
24 filius Dauid? ¶ ‖ Phariſæi autē audientes di- Sup.9.d.34.
xerunt, Hic non eijcit dæmones niſi in Beel- Mar.3.c.22.
25 zebub principe dæmoniorum. ¶ Ieſus autem
ſciens cogitationes eorum, dixit eis, ‖ Omne Luc.11.c.17.
regnum diuiſum contra ſe, deſolabitur: &
omnis ciuitas vel domus diuiſa contra ſe,
26 non ſtabit. ¶ Et ſi ſatanas ſatanam eijcit,
aduerſus ſe diuiſus eſt: quomodo ergo ſtabit
27 regnum eius? ¶ Et ſi ego in Beel-zebub eij-
cio dæmones: filij veſtri in quo eijciunt? Ideò
28 ipſi iudices veſtri erunt. ¶ Si autem ego in
ſpiritu Dei eijcio dæmones: igitur peruenit
29 in vos regnum Dei. ¶ aut quomodo poteſt
C quiſquam intrare in domum fortis, & va-
ſa eius diripere: niſi prius alligauerit for-
30 tem, & tunc domum illius diripiet? ¶ Qui
non eſt mecum, contra me eſt: & qui nō con-
31 gregat mecum, ſpargit. ¶ ‖ Ideo dico vobis: Mar.3.d.28.
omne peccatum & blaſphemia remittetur Luc.12.b.10.
hominibus, ſpiritus * autem blaſphemia 1.Ioh.5.d.16
32 non remittetur. ¶ Et quicunq; dixerit ver- *blaſphe-
bum contra filium hominis, remittetur ei: mia
qui autem dixerit contra ſpiritum ſanctum:
non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque
33 in futuro. ¶ Aut facite arborem bonam, &
fructum eius bonum: aut facite arborem
malam, & fructum eius malum. ſiquidem
34 ex fructu arbor agnoſcitur. ¶ Progenies vi-
perarum, quomodo poteſtis bona loqui, cùm
ſitis mali? ‖ ex abundantia enim cordis os Luc.6.g.45.
35 loquitur. ¶ Bonus homo de bono theſauro pro-
fert bona & malus homo de malo theſauro
36 profert mala. ¶ Dico autem vobis, quoniam
omne verbum otioſum quod locuti fuerint
homines, reddent rationem de eo in die iu-
37 dicij. ¶ Ex verbis enim tuis iuſtificaberis,
38 & ex verbis tuis condemnaberis. ¶ Tunc
reſponderunt ei quidam de Scribis & Pha-
riſæis, dicentes, Magiſter, volumus à te ſi-
39 gnum videre. ¶ Qui reſpondens ait illis,
‖ Generatio mala & adultera ſignū quærit: Inf.16.a.4.
& ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ Luc.11.d.29.
40 Prophetæ. ¶ ‖ Sicut enim fuit Ionas in ven- 1.Cor.1.c.22
D tre ceti tribus diebus & tribus noctibus: ſic Ionæ 2.a.1.
erit filius hominis in corde terræ tribus die-
41 bus & tribus noctibus. ¶ ‖ Viri Niniuitæ Ionæ 3.b.5.
ſurgent in iudicio cum generatione iſta, &
condemnabunt eam: quia pœnitentiam ege-
runt in prædicatione Ionæ. Et ecce plus
42 quam Ionas hic. ¶ ‖ Regina auſtri ſurget in 3.Reg.10.a.1
iudicio cum generatione iſta, & condemna-
bit eam: ‖ quia venit à finibus terræ audi- 2.Par.9.a.1.
re ſapientiam Salomonis, & ecce plus quàm
43 Salomon hic. ¶ ‖ Cùm autem immundus ſpi- Luc.11.c.24.
ritus exierit ab homine, ambulat per loca
arida

arida quærens requiem, & nō inuenit. ¶Tūc 44
dicit, Reuertar in domum meam vnde exi-
ui. Et veniens inuenit eam vacantem, sco-
pis mundatam, & ornatam. ¶Tūc vadit, & 45
assumit septem alios spiritus secū nequiores
2.Pet.2.d.20 se, & intrantes habitant ibi: ‖ & fiunt no-
nißima hominis illius peiora prioribus. Sic
Marc.3.d.31. erit & generationi huic peßimæ. ¶‖Adhuc eo 46
Luc.8.c.20. loquente ad turbas, ecce mater eius & fra-
tres stabant foris, quærentes loqui ei. ¶Di- 47
xit autem ei quidā, Ecce mater tua & fra-
"loqui te-cum 2. tres tui foris stant, quærentes "te'. ¶At ipse 48
respondens dicenti sibi ait, Quæ est mater
mea, & qui sunt fratres mei? ¶Et extendēs 49
manum in discipulos suos, dixit, Ecce mater
mea & fratres mei. ¶Quicunque enim fe- 50
cerit voluntatem patris mei qui in cælis est:
& 9. ipse meus frater & soror, & mater est.

CAP. XIII.

Mar.4.a.1. IN illo die exiens Iesus de domo, sedebat 1
Luc.8.a.4. secus mare. ¶‖Et congregatæ sunt ad eum 2
turbæ multæ, ita vt in nauiculam ascen- A
dens sederet: & omnis turba stabat in litto-
re: ¶& locutus est eis multa in parabolis, di- 3
semē suū. cens, Ecce exijt qui seminat, seminare. ¶Et 4
dum seminat, quædam ceciderunt secus viā,
& venerunt volucres cæli & comederunt
ea. ¶Alia autem ceciderunt in petrosa, vbi 5
non habebant terram multam: & continuo
exorta sunt, quia non habebant altitudinem
terræ. ¶sole autem orto æstuauerunt: & quia 6
non habebant radicem, aruerunt. ¶Alia au- 7
tem ceciderunt in spinas: & creuerunt spi-
næ, & suffocauerunt ea. ¶Alia autem ceci- 8
derunt in terram bonam: & dabant fructū,
"centum: aliud "centesimum, aliud sexagesimum, a-
aliud sexa- liud tricesimum'. ¶Qui habet aures audien 9
ginta, aliud di, audiat. ¶Et accedentes discipuli dixe- 10
triginta 1. rūt ei, Quare in parabolis loqueris eis? ¶Qui 11
Sic paulo respondens, ait illis, Quia vobis datum est B
post. nosse "mysteria' regni cælorum: illis autem
"mysteriū. non est datum. ¶‖Qui enim habet, dabitur 12
Inf.25.c.29. ei, & abundabit: qui autem non habet, &
quod habet, auferetur ab eo. ¶Ideo in para- 13
bolis loquor eis: quia videntes non vident,
& audientes non audiunt, neque intelli-
"vt adim- gunt: ¶"& adimpletur' in eis prophetia 14
pleatur. Isaiæ "dicens', ‖Auditu, audietis, et non in-
"dicentis. telligetis: & videntes videbitis, & non vi-
Isaiæ 6.c.9. debitis: ¶Incrassatum est enim cor populi hu- 15
Mat.4.b.12. ius, & auribus grauiter audierunt, & ocu-
Luc.8.b.10. los suos clauserunt: nequando videant ocu-
Iohā.12.f.44 lis, & auribus audiant, & corde intelligant
Act.28.f.16. & conuertantur, & sanem eos. ¶‖Vestri au- 16
Rom.11.b.8. tem beati oculi quia vident, & aures ve-
Luc.10.d.23 stræ quia audiunt. ¶Amen quippe dico vo- 17
bis quia multi prophetæ & iusti cupierunt
videre quæ videtis, & non viderunt: & au-
dire quæ auditis, & non audierunt. ¶Vos 18
Mat.4.b.14. ergo audite parabolam seminantis. ¶‖Om- 19
Luc.8.b.11. nis qui audit verbum regni & non intelli- C
git, venit malus, & rapit quod seminatum
est in corde eius: hic est qui secus viam se-
20 minatus est. ¶Qui autem super petrosa se-
minatus est: hic est qui verbum audit, &
21 continuo cum gaudio accipit illud, ¶non ha-
bet autem in se radicem, sed est temporalis.
facta autem tribulatione & persecutione
propter verbum, continuo scandalizatur.
22 ¶Qui autem seminatus est in spinis: hic est
qui verbum audit, & solicitudo seculi istius
& fallacia diuitiarum suffocat verbum &
23 sine fructu efficitur. ¶Qui vero in terram
bonam seminatus est: hic est qui audit ver-
bum, & intelligit, & fructum affert, & facit
aliud quidem centesimum, aliud autem
24 sexagesimum, aliud vero tricesimū. ¶‖Aliam Mar.4.d.26.
parabolam proposuit illis, dicens, Simile fa-
ctum est regnum cælorum homini qui semi-
25 nauit bonum semen in agro suo. ¶‖cùm au- Sap.2.d.24.
tem dormirent homines, venit inimicus e-
D ius, & superseminauit zizania in medio
26 tritici, & abijt. ¶Cùm autem creuisset her-
ba, & fructum fecisset: tunc apparuerunt &
27 zizania. ¶Accedentes autem serui patris
familiás, dixerunt ei, Domine, nónne bo-
num semen seminasti in agro tuo? Vnde ergo
28 habet zizania? ¶Et ait illis, Inimicus homo
hoc fecit. Serui autē dixerunt ei, Vis* imus, *igitur 1.
29 & colligimus ea? ¶Et ait, Non: ne forte col-
ligentes zizania, eradicetis simul cum eis
30 & triticum. ¶Sinite vtraque crescere vsq;
ad messem: & in tempore meßis dicam mes-
soribus, Colligite primum zizania, & alli-
gate ea in fasciculos ad comburendum, tri-
ticum autem congregate in horreum meum.
31 ¶‖Aliam parabolam proposuit eis, dicens, Mar.4.d.30.
Simile est regnum cælorum grano sinâpis, Luc.13.d.18.
quod accipiens homo seminauit in agro suo:
32 ¶quod minimum quidem est omnibus semi-
nibus: cùm autem creuerit, maius est om-
nibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres
cæli veniant, & habitent in ramis eius.
33 ¶‖Aliam parabolam locutus est eis. Simile Luc.13.e.21.
E est regnum cælorum fermēto, quod acceptum
mulier abscondit in farinæ satis tribus: do-
34 nec fermentatum est totum. ¶‖Hæc omnia Mar.4.d.33.
locutus Iesus in parabolis ad turbas: & sine
35 parabolis non loquebatur eis: ¶vt implere-
tur quod dictum erat per prophetam dicen-
tem, ‖Aperiam in parabolis os meum, eru- Psal.77.a.2.
ctabo abscondita a constitutione mundi.
36 ¶Tunc dimißis turbis venit in domum: &
accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes,
Edissere nobis parabolam zizaniorum agri.
37 ¶Qui respondens ait illis, Qui seminat bo-
38 num semen, est filius hominis. ¶Ager au-
tem: est mundus. Bonum vero semen: hi
sunt filij regni. Zizania autem: filij sunt
39 nequam. ¶Inimicus autem qui seminauit
ea: est diabolus. ‖ meßis vero, consummatio Apo.14.c.15.
seculi est. Messores autem: angeli sunt.

? Sicut ergo colliguntur zizania, & igni 40
comburuntur: sic erit in consummatione se- F
culi. ? mittet filius hominis angelos suos, & 41
colligent de regno eius omnia scandala, & eos
qui faciunt iniquitatem: ? & mittent eos in 42
caminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dē-
Sap.3.b.7. tium. ? ‖ Tunc iusti fulgebunt sicut sol in re- 43
Dani.12.a.3. gno patris eorum. Qui habet aures audien-
di audiat. ? Simile est regnum cælorum the- 44
sauro abscondito in agro: quem qui inuēnit
homo, abscondit, & præ gaudio illius vadit,
& vendit vniuersa quæ habet, & emit a-
grum illum. ? Iterum simile est regnum cælo- 45
rum homini negotiatori, quærenti bonas
margaritas. ? Inuenta autem vna pretiosa 46
margarita, abijt, & vendidit omnia quæ ha-
buit, et emit eam. ? Iterum simile est regnum 47
cælorum sagenæ missæ in mare, & ex omni
genere piscium* congreganti. ? quam, cum 48
impleta esset, edūcentes, & secus litus se-
dentes, elegerunt bonos in vasa, malos au-
tem foras miserunt. ? Sic erit in consumma- 49
tione seculi, exibunt angeli, & separabunt G
malos de medio iustorum, ? & mittent eos in 50
caminum ignis, ibi erit fletus & stridor den
tium. ? Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei, 51
Domine. Etiam. ? Ait illis, Ideo, omnis scriba doctus 52
in regno cælorum, similis est homini patri-
familiás, qui profert de thesauro suo noua
& vetera. ? Et factum est: cùm consumma- 53
Mar.6.a.1. set Iesus parabolas istas, transijt inde. ? ‖ Et 54
Luc.4.c.16. veniens in patriam suam, docebat eos in sy-
nagogis eorum, ita vt mirarentur, & dice-
rent, Vnde huic sapientia hæc, & virtutes?
Ioh.6.c.42. ? ‖ Nonne hic est fabri filius? Nonne mater 55
eius dicitur Maria: & fratres eius, Iacobus
& Ioseph, & Simon & Iudas: ? & sorores e- 56
ius, nonne omnes apud nos sunt? Vnde ergo
huic omnia ista? ? Et scandalizabantur in 57
Mare.6.a.4. eo. Iesus autem dixit eis, ‖ Non est propheta
Luc.4.d.24. sine honore nisi in patria sua, et in domo sua.
Ioh.4.f.44. ? Et non fecit ibi virtutes multas propter 58
incredulitatem illorum.

CAP. XIIII.

Mar.6.b.14. IN illo tempore ‖ audiuit Herodes tetrar- 1
Luce 9.a.1. cha famam Iesu: ? & ait pueris suis, Hic 2
est Iohannes Baptista: ipse surrexit à mor- A
Mar.6.c.17. tuis, & ideo virtutes operantur in eo. ? ‖ He- 3
Luc.3.d.19. rodes enim tenuit Iohannem, & alligauit
eum: & posuit in carcerem propter Herodia-
Philippi 1. dem vxorem fratris sui. ? Dicebat enim il- 4
li Iohannes, Non licet tibi habere eam. ? Et 5
Infr.21.c.26 volens illum occidere, timuit populum: ‖ quia
sicut prophetam eum habebant. ? Die autem 6
natalis Herodis saltauit filia Herodiadis in
medio: & placuit Herodi. ? Vnde cum iura- 7
mento pollicitus est ei dare quodcunque postu-
lasset ab eo. ? At illa præmonita a matre sua, 8
Da mihi, inquit, hic in disco caput Iohannis
Baptistæ. ? Et contristatus est rex: propter 9
iuramentum autem & eos qui pariter re-
10 cumbebant, iussit dari. ? Misitque, & de-
11 collauit Iohannem in carcere. ? Et allatum
est caput eius in disco: & datum est puellæ,
12 & attulit matri suæ. ? Et accedentes disci-
B puli eius, tulerunt corpus*, & sepelierunt *eius.
illud: & venientes nuntiauerunt Iesu. Luc.9.a.10.
13 ? ‖ Quod cùm audisset Iesus, secessit inde in Marc.6.d.31
nauicula, in locum desertum seorsum. & cum Ioan.6.a.1.
audissent turbæ, ‖ secutæ sunt eum pede-
14 stres de ciuitatibus. ? Et exiens vidit tur-
bam multam: & misertus est eis, & curauit
15 languidos eorum. ? Vespere autem facto ac-
cesserunt ad eum discipuli eius, dicentes,
Desertus est locus, & hora iam præterijt: di-
mitte turbas, vt euntes in castella, emant
16 sibi escas. ? Iesus autem dixit eis, Non ha-
bent necesse ire: ‖ date illis vos manducare. Mar.6.e.37.
17 ? Responderunt ei, ‖ Non habemus hic nisi Luc.9.b.13.
18 quinque panes & duos pisces. ? Qui ait eis, Ioan.6.b.9.
19 Afferte mihi illos huc. ? Et cùm iussisset tur-
bam discumbere super fœnum: acceptis
quinque panibus & duobus piscibus, aspi-
ciens in cælum benedixit & fregit, & dedit
discipulis panes, discipuli autem turbis.
20 ? Et manducauerunt omnes, & saturati
C sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim co-
21 phinos fragmentorum plenos. ? Manducan-
tium autem fuit numerus, quinque millia
virorum, exceptis mulieribus & paruulis.
22 ? Et statim "iussit' Iesus discipulos ascen- "cōpulit 7.
dere in nauiculam, & præcedere eum trans Mar.6.c.45.
23 fretum, donec dimitteret turbas. ? Et di-
missa turba, ‖ ascendit in montem solus ora- Iohā.6.b.17.
24 re. Vespere autem facto solus erat ibi. ? na- Luc.6.b.12.
uicula autem in medio mari iactabatur flu-
25 ctibus: erat enim cōtrarius ventus. ? Quar-
ta autem vigilia noctis, vēnit ad eos
26 ambulans super mare. ? Et videntes eum
super mare ambulantem, turbati sunt, di-
centes, Quia phantasma est. Et præ timore
27 clamauerunt. ? Statimque Iesus locutus est
eis, dicens, Habete fiduciam: ego sum, noli-
28 te timere. ? Respondens autem Petrus di-
xit, Domine si tu es, iube me ad te venire
29 super aquas. ? At ipse ait, Veni: Et descen-
D dens Petrus de nauicula, ambulabat super
30 aquam vt veniret ad Iesum. ? Videns verò
ventum validum, timuit: & cùm cœpisset
mergi, clamauit dicens, Domine, saluum me
31 fac. ? Et continuo Iesus extendens manum,
apprehendit eum: & ait illi, Modicæ fidei
32 quare dubitasti? ? Et cùm "ascendissent' "ascendisset
33 in nauiculam, cessauit ventus. ? Qui au-
tem in nauicula erant, venerunt, & adora-
34 uerunt eum, dicētes, Verè filius Dei es. ? ‖ Et Mar.6.g.53.
cùm transfretassent, venerunt in Terram
35 Genesar. ? Et cùm cognouissent eum viri loci
illius, miserunt in vniuersam regionem il-
lam, & obtulerunt ei omnes male habentes:
36 ? & rogabant eum vt vel fimbriam vesti-
menti

menti eius tangerent. Et quicunque tetige-
runt, salui facti sunt.

CAP. XV.

Mar.7.a.2. *TVnc accesserunt ad eum ab Ierosolymis* 1
Scribæ & Pharisæi, dicentes, ❡ *Qua-* 2
"traditio- *re discipuli tui transgrediuntur* " *traditio-* A
nes. *nem¹ seniorum? non enim lauant manus suas*
cùm panem manducant. ❡ *Ipse autem respō-* 3
dens ait illis, Quare & vos transgredimini
mandatum Dei propter traditionem ve-
Exo.20.c.12 *stram? Nam Deus dixit,* ❡ ‖ *Honora patrem* 4
Deut.5.b.16 *& matrem. &,* ‖*Qui maledixerit patri, vel*
& 14.b.16. *matri, morte moriatur.* ❡ *Vos autem dicitis,* 5
Ephe.6.a.2. *Quicunque dixerit patri vel matri, Munus*
Leui.20.b.9 *quodcunque est ex me, tibi proderit.* ❡ *& non* 6
Pro.20.b.20 *honorificabit patrem suum, aut matrem*
Exo.21.c.16 *suam: & irritum fecistis mandatum Dei*
propter traditionem vestram. ❡ *Hypocri-* 7
tæ, bene prophetauit de vobis Isaias, di-
Isai.29.d.13. *cens,* ❡ ‖ *Populus hic, labijs me honorat: cor* 8
Mar.7.a.6. *autem eorum longè est a me.* ❡ *Sine causa au* 9
⌐.5. *tem colunt me, docentes doctrinas, ⌐ &¹* B
mandata hominū. ❡ *Et conuocatis ad se tur-* 10
bis, dixit eis, Audite & intelligite. ❡ *Non* 11
quod intrat in os, coinquinat hominem: sed
quod procedit ex ore, hoc coinquinat homi-
nem. ❡ *Tunc accedentes discipuli eius dixe-* 12
runt ei, Scis quia Pharisæi, audito verbo hoc
scandalizati sunt? ❡ *At ille respondens ait,* 13
Iohā.15.a.2. ‖*Omnis plantatio quam non plantauit pa-*
Luc.6.f.39. *ter meus cælestis eradicabitur.* ❡ ‖*Sinite il-* 14
*& *los: cæci sunt, * duces cæcorum. cæcus autem*
si cæco ducatum præstet, ambo in foueam ca-
dunt. ❡ *Respondens autem Petrus dixit ei,* 15
Edissere nobis parabolam istam. ❡ *At ille di-* 16
xit, Adhuc & vos sine intellectu estis? ❡ *Non* 17
intelligitis quia omne quod in os intrat, in
ventrem vadit, & in secessum emittitur?
❡ *Quæ autem procedunt de ore, de corde ex-* 18
eunt, & ea coinquinant hominem: ❡ *de corde* 19
Gene 6.a.5. *enim exeunt* ‖*cogitationes malæ, homicidia,*
& 8.d.21. *adulteria, fornicationes, furta, falsa testi-*
monia, blasphemiæ. ❡ *hæc sunt quæ coinqui-* 20
nant hominem. Non lotis autem manibus C
manducare, non coinquinat hominem. ❡ *Et* 21
egressus inde Iesus, secessit in partes Tyri
Mar.7.c.25. *& Sidonis.* ❡ ‖ *Et ecce mulier Chananæa à* 22
finibus illis egressa clamauit, dicens ei, Mi-
serere mei Domine fili Dauid: filia mea
malè à dæmonio vexatur. ❡ *Qui non respon-* 23
dit ei verbum. Et accedentes discipuli eius
rogabant eum, dicentes, Dimitte eam: quia
clamat post nos. ❡ *Ipse autem respondens,* 24
Sup.10.a.6. *ait, Non sum missus nisi* ‖*ad oues quæ perie-*
Luc.19.b.10 *runt domus Israël.* ❡ *At illa venit, & ado-* 25
Iob.10.a.3. *rauit eum, dicens, Domine, adiuua me.*
❡ *Qui respondens, ait, Non est bonum sume-* 26
re panem filiorum, & mittere canibus. ❡ *At* 27
illa dixit, Etiam Domine: nam & catelli
edunt de micis quæ cadunt de mensa domi-
norum suorum. ❡ *Tunc respondens Iesus, ait* 28
illi, O mulier, magna est fides tua: fiat ti-
bi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa
29 *hora.* ❡ *Et cùm transisset inde Iesus, venit*
secus Mare Galilææ: & ascendens in mon-
30 *tem, sedebat ibi.* ❡ ‖ *Et accesserunt ad eum* Esa.35.a.5.
turbæ multæ, habentes secum mutos, cæcos, Luc.7.d.22.
claudos, debiles, & alios multos: & proiece-
31 *runt eos ad pedes eius, & curauit eos:* ❡ *ita*
D *vt turbæ mirarentur videntes mutos lo-*
quentes, claudos ambulantes, cæcos viden-
32 *tes: & magnificabant Deum Israël.* ❡ ‖*Iesus* Marc.8.a.1.
autem conuocatis discipulis suis, dixit, Mi-
sereor turbæ: quia triduo iam perseuerant
mecum, & non habent quod manducent: &
dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in
33 *via.* ❡ *Et dicunt ei discipuli, Vnde ergo nobis*
in deserto panes tantos, vt saturemus tur-
34 *bam tantam?* ❡ *Et ait illis Iesus, Quot ha-*
betis panes? At illi dixerūt, Septem, & pau-
35 *cos pisciculos.* ❡ *Et præcepit turbæ vt discum-*
36 *berent super terram.* ❡ *Et accipiens septem*
panes, & pisces, ⌐ & ¹ gratias agens fregit, ⌐.6.
& dedit discipulis suis, & discipuli dederunt
37 *populo.* ❡ *Et comederunt omnes, & saturati*
sunt. Et quod superfuit de fragmentis, tu-
38 *lerunt septem sportas plenas.* ❡ *Erant au-*
tem qui manducauerunt, quatuor millia ho-
39 *minum, extra paruulos & mulieres.* ❡ *Et di-*
missa turba, ascendit in nauiculam: & ve-
nit in fines Magedan.

CAP. XVI.

1 *ET accesserunt ad eum Pharisæi & Sad-* Mar.8.b.12.
A *ducæi tentantes: & rogauerunt eum vt* Luc.12.g.54
2 *signum de cælo ostenderet eis.* ❡ *At ille re-*
spondens, ait illis, Facto vespere dicitis, Se-
3 *renū erit, rubicundum est enim cælum.* ❡ *Et*
manè, Hodie tempestas, rutilat enim triste
cælum. * *Faciem ergo cæli dijudicare nostis:* * Hypocri-
4 *signa autem temporum non potestis?* ❡ ‖*Ge-* tæ 1.
neratio mala & adultera signum quærit: & Sap.12.e.39.
signum non dabitur ei ‖ *nisi signum Ionæ* Ion.2.a.2.
5 ⌐ *prophetæ¹. Et relictis illis, abijt.* ❡ *Et cum* ⌐.6.
venissent discipuli eius trans fretum, obliti
6 *sunt panes accipere.* ❡ *Qui dixit illis,* ‖*In-* Mar.8.b.14.
tuemini & cauete à fermento Pharisæorū & Luc.12.a.1.
7 *Sadducæorum.* ❡ *At illi cogitabant inter se*
8 *dicentes, Quia panes non accepimus.* ❡ *Sciēs*
B *autem Iesus, dixit, Quid cogitatis inter vos*
9 *modicæ fidei, quia panes non habetis?* ❡ *Nō-*
dum intelligitis, neque recordamini quin-
que panum, ‖ *in quinque millia hominum,* Sup.14.c.17.
10 *& quot cophinos sumpsistis?* ❡ *neque septem* Iohan.6.b.9
panum, in quatuor millia hominum, & quot Sup.15.d.34
11 *sportas sumpsistis?* ❡ *Quare non intelligitis*
quia non de pane dixi vobis, Cauete à fer-
12 *mento Pharisæorū & Sadducæorum?* ❡ *Tunc*
intellexerunt quia non dixerit cauendum
à fermento panum, sed à doctrina Pharisæo-
13 *rum & Sadducæorum.* ❡ ‖ *Venit autem Ie-* Mar.8.c.27.
sus in partes Cæsareæ Philippi: & interro-

Luc.9.b.18. *gabat discipulos suos, dicens,* ‖ *Quem* di-*
*me *cunt homines esse filium hominis?* ¶ *At illi* 14
dixerunt, Alij Iohannem Baptistam, alij au-
tem Eliam, alij vero Ieremiam, aut vnum C
ex prophetis. ¶ *Dicit illis Iesus, Vos autem* 15
quem me esse dicitis? ¶ *Respondens Simon* 16
Iohā.6.g.69 *Petrus dixit,* ‖ *Tu es Christus filius Dei vi-*
ui. ¶ *Respondens autem Iesus, dixit ei, Bea-* 17
Iohā.1.f.42. *tus es Simon* ‖ *Bar-Iona: quia caro & san-*
guis non reuelauit tibi, sed pater meus qui
in cælis est. ¶ *Et ego dico tibi quia tu es Pe-* 18
trus: & super hanc petrā ædificabo ecclesiam
meam, & portæ inferi non praualebunt ad-
Inf.18.c.18. *uersus eam.* ¶ ‖ *Et tibi dabo claues regni cæ-* 19
Ioh.20.c.23. *lorum. Et quodcunque ligaueris super ter-*
⌐.9. *ram, erit ligatum⌐&˺ in cælis: & quodcun-*
que solueris super terram, erit solutum⌐&˺
in cælis. ¶ *Tunc præcepit discipulis suis vt* 20
⌐.6. *nemini dicerēt quia ipse esset⌐Iesus˺ Chri-*
stus. ¶ *Exinde cœpit Iesus ostendere discipu-* 21
lis suis quia oporteret eum ire Ierosolymam,
& multa pati à senioribus & scribis & prin
cipibus sacerdotum, & occidi, & tertia die
resurgere. ¶ *Et assumens eum Petrus, cœpit* 22
increpare illum, dicens, Absit à te Domine:
non erit tibi hoc. ¶ *Qui conuersus, dixit Pe-* 23
Mar.8.d.33. *tro,* ‖ *Vade post me satana, scandalū es mihi:* D
quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ
hominum. ¶ *Tunc Iesus dixit discipulis suis,* 24
Sup.10.d.38 ‖ *Si quis vult post me venire, abneget se-*
Luc.9.c.23. *metipsum, & tollat crucem suam, & sequa-*
& 14.c.27. *tur me:* ¶ *qui enim voluerit animam suam* 25
17.g.33. *saluam facere, perdet eam. qui autem perdi-*
Ioh.12.d.25. *derit animam suam propter me, inueniet eā.*
¶ *Quid enim prodest homini, si mundum v-* 26
niuersum lucretur, anima vero suæ detri-
Psal.48.a.8. *mentum patiatur?* ‖ *Aut quam dabit homo*
Psal.61.b.13 *commutationem pro anima sua?* ¶ ‖ *Filius e-* 27
Act.17.g.31. *nim hominis venturus est in gloria patris*
Rom.2.a.6. *sui cum angelis suis:* ‖ *& tunc reddet vni-*
Mar.6.a.1. *cuiq; secundum opera eius.* ¶ ‖ *Amen dico vo-* 28
Luc.9.c.27. *bis, sunt quidā de hîc stantibus qui non gu-*
stabunt mortem, donec videant filium ho-
minis venientem in regno suo.

CAP. XVII.

"assumpsit E*T post dies sex " assumit˺ Iesus Petrum* 1
Mar.9.a.2. *& Iacobum & Iohannem fratrem eius,* A
Luc.9.d.28. *& duxit illos in montem excelsum seorsum:*
¶ *& transfiguratus est ante eos. Et resplen-* 2
duit facies eius sicut sol: vestimenta autem
eius facta sunt alba sicut nix. ¶ *Et ecce ap-* 3
paruerunt illis Moyses & Elias cum eo lo-
quentes. ¶ *Respondens autem Petrus, dixit* 4
ad Iesum, Domine, bonum est nos hîc esse: si
vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi v-
num, & Moysi vnum, & Eliæ vnū. ¶ *Adhuc* 5
eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit
2.Pet.1.d.17. *eos:* ‖ *Et ecce vox de nube, dicens, Hic est fi-*
Sup.3.d.17. *lius meus dilectus in quo mihi bene compla-*
cui: ipsum audite. ¶ *Et audientes discipuli,* 6
ceciderunt in faciē suam, & timuerūt val-
7 *de.* ¶ *Et accessit Iesus, & tetigit eos: dixitq;*
8 *eis, Surgite, & nolite timere.* ¶ *Leuantes au-*
tem oculos suos, neminem viderunt, nisi so-
9 *lum Iesum.* ¶ *Et descendētibus illis de monte*
B *præcepit eis Iesus, dicens, Nemini dixeritis*
visionem, donec filius hominis a mortuis
10 *resurgat.* ¶ *Et interrogauerunt eum disci-*
puli, dicentes, ‖ *Quid ergo Scribæ dicunt* Mar.9.b.11.
11 *quòd Eliam oporteat primum venire?* ¶ *At* Mala.4.a.5.
ille respondens, ait eis, Elias quidem ventu- Sup.11.b.14.
12 *rus est*, & restituet omnia.* ¶ *dico autē vo-* *primū 1.
bis, quia Elias iam venit, & non cognoue-
runt eum, sed fecerunt in eo quæcunque vo-
luerunt. Sic & filius hominis passurus est ab
13 *eis.* ¶ *Tunc intellexerunt discipuli, quia de*
14 *Iohanne Baptista dixisset eis.* ¶ ‖ *Et cùm ve-* Mar.9.c.14.
nisset ad turbam, accessit ad eum homo geni- Luc.9.e.37.
15 *bus prouolutus ante eum,* ¶ *dicens, Domine*
miserere filio meo, quia lunaticus est, & ma-
C *le patitur: nam sæpe cadit in ignem, & cre-*
16 *bro in aquam:* ¶ *& obtuli eum discipulis*
17 *tuis: & non potuerunt curare eum.* ¶ *Respon-*
*dens * Iesus, ait, O generatio incredula &* *autem
peruersa, quousque ero vobiscum? vsquequo
18 *patiar vos? Afferte huc illum ad me.* ¶ *Et*
increpauit illum Iesus: & exijt ab eo dæmo-
19 *nium, & curatus est puer ex illa hora.* ¶ *Tūc*
accesserunt discipuli ad Iesum secreto, & di-
xerunt, Quare nos non potuimus eijcere il-
20 *lum?* ¶ *Dixit illis Iesus, Propter incredulita-*
tem vestram. ‖ *Amen quippe dico vobis, si* Luc.17.b.6.
habueritis fidem sicut granum sinapis, di-
cetis monti huic, transi hinc illuc: & transi-
21 *bit, & nihil impossibile erit vobis.* ¶ *Hoc au-*
tem genus non eijcitur nisi per orationem &
22 *ieiunium.* ¶ ‖ *Conuersantibus autem eis in* Mar.9.c.31.
Galilæa, dixit illis Iesus, Filius hominis tra- Luc.9.f.44.
23 *dendus est in manus hominum:* ¶ *& occident* & 24.a.7.
eum, & tertia die resurget. Et contristati Infr.20.c.18
24 *sunt vehementer.* ¶ *Et cùm venissent Ca-*
D *phernaum, accesserunt qui didrachma acci-*
piebant, ad Petrum, & dixerunt ei, Magister
25 *vester non soluit didrachma?* ¶ *Ait, Etiam.*
Et cùm intrasset in domum, præuenit eum
Iesus, dicens, Quid tibi videtur Simon? Re-
ges terræ à quibus accipiunt tributum vel
26 *censum? à filijs suis, an ab alienis?* ¶ *Et ille*
dixit, Ab alienis. Dixit illi Iesus. Ergo libe-
27 *ri sunt filij.* ¶ *Vt autem non scandalizemus*
eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum
piscem qui primus ascenderit, tolle: & aperto
ore eius inuenies staterem: illum sumens, da
eis pro me & te.

CAP. XVIII.

1 I*N illa hora accesserunt discipuli ad Ie-*
A *sum, dicentes,* ‖ *Quis, putas, maior* Mar.9.e.34.
2 *est in regno cælorum?* ¶ *Et aduocans Ie-* Luc.9.f.46.
sus paruulum, statuit eum in medio eo- Inf.19.b.14.
3 *rum,* ¶ *& dixit, Amen dico vobis, nisi con-* 1.Cor.14.d.
uersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, 20.
4 *non intrabitis in regnum cælorum.* ¶ *Qui-*
cunque

cunque ergo humiliauerit se sicut paruulus
iste, hic est maior in regno cælorum. ¶ Et qui 5
susceperit vnum paruulum talem in nomi-
Mar.9.f.42. ne meo, me suscipit. ¶ ‖ Qui autem scandali- 6
zauerit vnum de pusillis istis qui in me cre-
dunt, expedit ei vt suspendatur mola asi-
naria in collo eius, & demergatur in profun-
Luc.17.a.1. dum maris. ¶ Væ mundo a scandalis. Ne- 7
cesse est enim vt veniant scandala: verun-
tamen væ homini illi per quem scandalum
Sup.5.e.30. venit. ¶ ‖ Si autem manus tua, vel pes tuus 8
Mar.9.g.43. scandalizat te: abscinde eum, & proiice abs
te: bonum tibi est ad vitam ingredi debilem
vel claudum, quam duas manus vel duos
pedes habentem mitti in ignem æternum.
¶ Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, 9
& proiice abs te: bonum tibi est vnum ocu- B
lum habentem in vitam intrare, quam duos
oculos habentem mitti in gehennam ignis.
¶ Videte ne contemnatis vnum ex his pu- 10
Psal.33.a.8. sillis. dico enim vobis, quia ‖ angeli eorum in
cælis semper vident faciem patris mei qui
Luc.19.b.10 in cælis est. ¶ ‖ Venit enim filius hominis 11
Luc.15.a.4. saluare quod perierat. ¶ ‖ Quid vobis vide- 12
tur? si fuerint alicui centum oues, & erra-
uerit vna ex eis: nonne relinquit nonagin-
tanouem in montibus, & vadit quærere eam
quæ errauit? ¶ & si contigerit vt inueniat 13
eam: amen dico vobis, quia gaudet super
eam magis, quam super nonagintanouem
quæ non errauerunt. ¶ Sic non est voluntas 14
ante patrem vestrum, qui in cælis est vt
Leu.19.d.17. pereat vnus de pusillis istis. ¶ ‖ Si autem pec- 15
cauerit in te frater tuus, vade, & corripe
eum inter te & ipsum solum. si te audierit:
lucratus eris fratrem tuum. ¶ Si autem te 16
non audierit: adhibe tecum adhuc vnum
Leu.19.d.17 vel duos, vt ‖ in ore duorum vel trium te-
Ecc.19.b.13 stium stet omne verbum. ¶ Quod si non au- 17
Iac.5.d.19. dierit eos: dic ecclesiæ. si autem ecclesiam non C
Deu.19.c.15 audierit: sit tibi sicut ‖ ethnicus & publica-
2.Cor.13.a.1 nus. ¶ ‖ Amen dico vobis, quæcunque alliga- 18
He.10.d.28 ueritis super terram, erunt ligata & in cælo:
Ioha.8.c.17. & quæcunque solueritis super terram: erunt
2.Th.3.d.14. soluta & in cælo. ¶ Iterum dico vobis, quia 19
2.Cor.5.e.9. si duo ex vobis consenserint super terram,
Ioh.20.d.23 de omni re quamcunque petierint, fiet il-
Luc.17.a.4. lis à patre meo qui in cælis est. ¶ ‖ Vbi enim 20
sunt duo vel tres congregati in nomine meo,
ibi sum in medio eorum. ¶ Tunc accedens Pe- 21
trus ad eum, dixit, ‖ Domine, quoties pecca-
bit in me frater meus, & dimittam ei? vs-
que septies? ¶ Dixit illi Iesus, Non dico tibi 22
vsque septies: sed vsque septuagies septies.
¶ Ideo assimilatum est regnum cælorum ho- 23
mini regi qui voluit rationem ponere cum
seruis suis. ¶ Et cùm cœpisset rationem po- 24
nere, oblatus est ei vnus qui debebat ei de-
cem millia talenta. ¶ Cùm autem non habe- 25
ret vnde redderet, iussit eum dominus eius
venundari, & vxorem eius & filios, & om-

26 nia quæ habebat, & reddi. ¶ Procidens au-
D tem seruus ille, orabat eum, dicens: Patien-
27 tiam habe in me, & omnia reddam tibi. ¶ Mi-
sertus autem Dominus serui illius, dimisit
28 eum, & debitum dimisit ei. ¶ Egressus autem
seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis
qui debebat ei centum denarios: & tenens
suffocabat eum, dicens: Redde quod debes.
29 ¶ Et procidens conseruus eius, rogabat eum,
dicens: Patientiam habe in me, & omnia
30 reddam tibi. ¶ Ille autem noluit: sed abiit, &
misit eum in carcerem, donec redderet de-
31 bitum. ¶ Videntes autem conserui eius quæ
fiebant, contristati sunt valde: & venerunt,
& narrauerunt domino suo omnia quæ fa-
32 cta fuerant. ¶ Tunc vocauit illum dominus Luc.2.c.13.
suus: & ait illi: Serue nequam, omne debi-
33 tum dimisi tibi, quoniam rogasti me, ¶ nonne
ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut
34 & ego tui misertus sum? ¶ Et iratus domi-
nus eius, tradidit eum tortoribus, quoadus- Supr.6.b.12
35 que redderet vniuersum debitum. ¶ Sic & Mar.11.c.25
pater meus cælestis faciet vobis, si non re-
miseritis vnusquisque fratri suo de cordi-
bus vestris.

CAP. XIX.

1 ET factum est, cùm consummasset Iesus Marc.10.a.1
A sermones istos, migrauit a Galilæa, ‖ &
2 venit in fines Iudææ trans Iordanem, ¶ &
secutæ sunt eum turbæ multæ: & curauit eos Marc.10.a.2
3 ibi. ¶ ‖ Et accesserunt ad eum Pharisæi ten-
tantes eum, & dicentes. Si licet homini dimit-
4 tere vxorem suam, quacunque ex causa? ¶ Qui
respondens, ait eis, Non legistis, quia ‖ qui fe- Gen.1.d.27.
cit * ab initio, masculum & fœminam fecit * hominem
5 eos? Et dixit, ¶ ‖ Propter hoc, dimittet ho- Gen.2.d.24.
mo patrem & matrem, & adhærebit vxori Ephe.5.g.31
6 suæ: & erunt duo in carne vna. ¶ Itaque iam 1.Co.6.d.16
non sunt duo: sed vna caro. Quod ergo Deus
7 coniunxit, homo non separet. ¶ Dicunt illi,
Quid ergo ‖ Moyses mandauit dare libellum Deut.24.a.1
8 repudii, & dimittere? ¶ Ait illis, Quoniam
Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vo-
bis dimittere vxores vestras: ab initio au-
9 tem non fuit sic. ¶ ‖ Dico autem vobis, quia Sup.5.e.32.
quicunque dimiserit vxorem suam, nisi ob Mar.10.b.11
B fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: Luc.16.d.18
10 & qui dimissam duxerit, mœchatur. ¶ Di- 1.Cor.7.b.11
cunt ei discipuli eius, Si ita est causa homi-
11 nis cum vxore, non expedit nubere. ¶ Qui
dixit illis, Non omnes capiunt verbum istud,
12 sed quibus datum est. ¶ Sunt enim eunuchi
qui de matris vtero sic nati sunt, & sunt eu-
nuchi qui facti sunt ab hominibus: & sunt
eunuchi qui seipsos castrauerunt propter re-
gnum cælorum. Qui potest capere, capiat.
13 ¶ ‖ Tunc oblati sunt ei paruuli, vt manus eis Mar.10.b.13
imponeret & oraret. Discipuli autem incre- Luc.18.c.15.
14 pabant eos. ¶ Iesus vero ait eis, ‖ Sinite par- Supr.18.a.3.
uulos, & nolite eos prohibere ad me venire:
15 talium est enim regnum cælorum. ¶ Et cùm

x 5 impo-

Mar.10.b.17 *imposuisset eis manus, abijt inde. ¶ ‖ Et ecce* 16
Luc.18.d.18 *vnus accedens, ait illi, Magister bone, quid*
boni faciam, vt habeam vitam æternam.
¶ Qui dixit ei, Quid me interrogas de bono? 17
Vnus est bonus, Deus. Si autem vis ad vi- C
tam ingredi, serua mandata. ¶ Dicit illi, 18
Quæ? Iesus autem dixit, ‖ Non homicidium
Exo.20.c.13 *facies, Non adulterabis, Non facies furtum,*
Non falsum testimonium dices. ¶ Honora 19
patrem tuum & matrem tuam, Diliges pro-
ximum tuum sicut teipsum. ¶ Dicit illi ado- 20
lescens, Omnia hæc custodiui a iuuentute
—.8. *mea: quid adhuc mihi deest? ¶ Ait illi Ie-* 21
*omnia *sus: Si vis perfectus esse, vade, vende * quæ*
habes, & da pauperibus, & habebis thesau-
rum in cælo: & veni, sequere me. ¶ Cùm 22
audisset autem adolescens verbum, abijt tri-
stis: erat enim habens multas possessiones.
¶ Iesus autem dixit discipulis suis, Amen 23
dico vobis, quia diues difficile intrabit in
regnum cælorum. ¶ Et iterum dico vobis, fa- 24
cilius est camelum per foramen acus transi-
re, quàm diuitem intrare in regnum cælo-
rum. ¶ Auditis autem his, discipuli mira- 25
bantur valde, dicentes: Quis ergo poterit D
saluus esse? ¶ Aspiciens autem Iesus, dixit 26
illis, Apud homines hoc impossibile est: apud
Ma.10.d.28 *Deum autem omnia possibilia sunt. ¶ ‖ Tunc* 27
Luc.18.c.28 *respondens Petrus, dixit ei, Ecce nos reli-*
quimus omnia, & sequuti sumus te, quid
ergo erit nobis? ¶ Iesus autem dixit illis, A- 28
men dico vobis, quod vos qui secuti estis me,
in regeneratione cùm sederit filius hominis
Luc.22.c.30 *in sede maiestatis suæ, ‖ sedebitis & vos su-*
per sedes duodecim, iudicantes duodecim
tribus Israel. ¶ Et omnis qui reliquerit do- 29
mum, vel fratres, aut sorores, aut patrem,
aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut a-
gros propter nomen meum, centuplum acci-
Inf.20.b.16 *piet, & vitam æternam possidebit. ¶ ‖ Multi* 30
Mar.10.c.31 *autem erunt primi, nouissimi: & nouissimi,*
Luc.13.f.30. *primi.*

CAP. XX.

Simile est regnum cælorum homini patri- 1
familiâs qui exijt primo mane condu- A
cere operarios in vineam suã. ¶ Conuentione 2
autem facta cũ operarijs ex denario diurno,
misit eos in vineam suam. ¶ Et egressus cir- 3
ca horam tertiam, vidit alios stantes in foro
*meam. *otiosos, ¶ & dixit illis, Ite & vos in vineã*: 4
& quod iustum fuerit, dabo vobis. ¶ Illi au- 5
tem abierunt. Iterum autem exijt circa sex-
tam & nonam horã: & fecit similiter. ¶ Cir- 6
ca vndecimam vero exijt, & inuenit alios
stantes, & dicit illis, Quid hic statis tota
die otiosi? ¶ Dicunt ei, Quia nemo nos con- 7
*meam. *duxit. Dicit illis, Ite & vos in vineam *.*
¶ Cùm sero autem factum esset, dicit domi- 8
nus vineæ procuratori suo, Voca operarios, B
& redde illis mercedem, incipiens à nouissi-
mis vsque ad primos. ¶ Cùm venissent ergo 9
qui circa vndecimam horam venerant, ac-
10 *ceperunt singulos denarios. ¶ Venientes au-*
tem & primi, arbitrati sunt quod plus es-
sent accepturi: acceperunt autem & ipsi sin-
11 *gulos denarios. ¶ Et accipientes murmura-*
12 *bant aduersus patremfamiliâs, ¶ dicentes:*
Hi nouissimi vna hora fecerunt: & pares
illos nobis fecisti qui portauimus pondus diei
13 *& æstus. ¶ At ille respondens, vni eorum di-*
xit, Amice, non facio tibi iniuriam: nonne ex
14 *denario conuenisti mecum? ¶ Tolle quod tuũ*
est, & vade: volo autem & huic nouissimo
15 *dare sicut & tibi. ¶ Aut non licet mihi quod*
volo, facere? an oculus tuus nequam est quia
16 *ego bonus sum? ¶ ‖ Sic erunt nouissimi, pri-* Sup 19.d.30
mi: & primi, nouissimi. ‖ multi enim sunt Mar.10.e.38
17 *vocati: pauci vero electi. ¶ ‖ Et ascendẽs Ie-* Luc.13.f.31.
sus Ierosolymã, assumpsit duodecim discipu- Iof.22.b.14
18 *los secreto, & ait illis. ¶ Ecce ascendimus Ie-* Mar.10.c.32
rosolymã, & filius hominis tradetur princi- Luc.18.f.31.
C *pibus sacerdotũ & Scribis, & condemnabũt*
19 *eum morte, ¶ & tradent eũ Gentibus ad illu-*
dendum, & flagellandum, & crucifigendum,
20 *& tertia die resurget. ¶ ‖ Tunc accessit ad eũ* Mar.10.f.33
mater filiorum Zebedæi cum filijs suis, ado-
21 *rans & petens aliquid ab eo. ¶ Qui dixit ei,*
Quid vis? Ait illi, Dic vt sedeant hi duo fi-
lij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad
22 *sinistram in regno tuo. ¶ Respondens autem*
Iesus, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis
bibere calicem quem ego bibiturus sum? Di-
23 *cunt ei, possumus. ¶ Ait illis, Calicem quidem*
meum bibetis: sedere autem ad dexteram
*meam * & sinistram, non est meum dare vo-* *vel
24 *bis, sed quibus paratũ est a patre meo. ¶ ‖ Et* Mar.10.f.41
audientes decem, indignati sunt de duobus
25 *fratribus. ¶ ‖ Iesus autem vocauit eos ad se,* Luc.22.c.25
& ait: Scitis quia principes gentium domi-
D *nantur eorum: & qui maiores sunt, potesta-*
26 *tem exercent in eos. ¶ Non ita erit inter vos.*
sed quicunque voluerit inter vos maior fie-
27 *ri, sit vester minister. ¶ & qui voluerit in-* Phil.2.a.7.
28 *ter vos primus esse, erit vester seruus. ¶ ‖ Si-*
cut filius hominis non venit ministrari, sed
ministrare, & dare animam suam redem-
29 *ptionem pro multis. ¶ ‖ Et egredientibus illis* Ma.10.g.46
30 *ab Iericho, secuta est eum turba multa: ¶ &* Luc.18.f.35
ecce duo cæci sedentes secus viam audierunt
quia Iesus transiret, & clamauerũt, dicẽtes:
31 *Domine, miserere nostri, fili Dauid. ¶ Turba*
autẽ increpabat eos vt tacerent. At illi ma-
gis clamabant, dicẽtes, Domine, miserere no-
32 *stri, fili Dauid. ¶ Et stetit Iesus, & vocauit*
33 *eos, & ait, Quid vultis vt faciã vobis? ¶ Di-*
cunt illi, Domine, vt aperiantur oculi nostri.
34 *¶ Misertus autem eorum Iesus, tetigit ocu-*
los eorum. Et confestim viderunt, & secuti
sunt eum.

CAP. XXI.

1 *Et cùm appropinquassent Ierosolymis, &* Marc.11.a.1.
A *venissent Beth-phage ad Montem-oli-* Luc.19.d.29
ueti,

neti, tunc Iesus misit duos discipulos, ¶ di- 2
cens eis. Ite in castellum quod contra vos
est, & statim inuenietis asinam alligatam
& pullum cum ea: soluite, & adducite mihi.
¶ & si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia 3
Dominus his opus habet: & confestim dimit-
tet eos. ¶ Hoc autem factum est vt adimple- 4
retur quod dictum est per prophetam, dicen-
Esai.62.e.11 tem, ¶ Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus ve- 5
Zach.9.b.9. nit tibi mansuetus, & sedens super asinam
Ioh.12.b.15. & pullum filium subiugalis. ¶ Euntes autem 6
discipuli, fecerunt sicut præcepit illis Iesus:
¶ Et adduxerunt asinam & pullum: & im- 7
posuerunt super eos vestimenta sua, & eum
desuper sedere fecerunt. ¶ Plurima autẽ tur- 8
ba strauerunt vestimenta sua in via: alij au-
tem cædebant ramos de arboribus, & ster-
nebant in via: ¶ turbæ autem quæ præcede- 9
bant & quæ sequebantur, clamabant, dicen-
Psa.117.d.26 tes, Hosan-na filio Dauid: ‖ benedictus qui
Mar.11.b.9. venit in nomine Domini: hosan-na in al-
Luc.19.f.38 tissimis. ¶ Et cum intrasset Ierosolymam, com- 10
mota est vniuersa ciuitas, dicens, Quis est
hic? ¶ Populi autem dicebant, Hic est Iesus 11
Marc.11.b.11 propheta, a Nazareth Galilææ. ¶ Et ‖ intra- 12
Iohã.2.c.14. uit Iesus in templum Dei: & eijciebat om-
De.14.d.25. nes vendentes & ementes in templo, & men-
Luc.19.g.45 sas nummulariorum, & cathedras venden-
tium columbas euertit: ¶ & dicit eis, Scriptũ 13
Isa.56.a.7. est, ‖ Domus mea, domus orationis vocabi-
Ier.7.b.11. tur: ‖ vos autem fecistis illam speluncam la-
tronum. ¶ Et accesserunt ad eum cæci, & clau- 14
Mar.12.c.18 di in templo: & sanauit eos. ¶ ‖ Videntes au- 15
Luc.19.g.47 tem principes sacerdotum & Scribæ mira- B
bilia quæ fecit, & pueros clamantes in tem-
plo, & dicentes: Hosan-na filio Dauid, in-
dignati sunt, ¶ & dixerunt ei, Audis quid 16
isti dicunt? Iesus autem dixit eis, Vtique. nun-
Psalm. 8.a.3 quam legistis, ‖ Quia ex ore infantium, &
lactentium perfecisti laudem? ¶ Et relictis 17
illis, abijt foras extra Ciuitatem in Betha-
niam: ibique mansit. ¶ Manè autem reuertens 18
Mar.11.b.13 in ciuitatem, esuriit. ¶ ‖ Et videns fici arbo- 19
rem vnam secus viam, venit ad eam, & ni-
hil inuenit in ea nisi folia tantùm, & ait il-
li. Nunquam ex te fructus nascatur in sem-
piternum. Et arefacta est continuo ficulnea.
Mar.11.c.20 ¶ ‖ Et videntes discipuli, mirati sunt dicen- 20
tes, Quomodo continuo aruit? ¶ Respondens 21
autem Iesus, ait eis, Amen dico vobis, si ha-
bueritis fidem, & non hæsitaueritis, non so-
lùm de ficulnea facietis, sed & si monti huic
Supr.7.a.7. dixeritis, Tolle & iacta te in mare: fiet. ¶ ‖ Et 22
Mar.11.c.24 omnia quæcunque petieritis in oratione cre-
Ioh.15.b.7. dentes, accipietis. ¶ Et cùm venisset in tem- 23
1.Ioh.3.d.22 plum, accesserunt ad eum docentem princi-
Mar.11.d.28 pes sacerdotum & seniores populi, dicentes:
Luc.20.a.2. ‖ In qua potestate hæc facis? Et quis tibi de-
dit hanc potestatem? ¶ Respondens Iesus di- 24
xit eis: Interrogabo vos & ego vnum ser- C
monem, quem si dixeritis mihi, & ego vobis

25 dicam in qua potestate hæc facio. ¶ Baptis-
mus Iohannis vnde erat, e cælo, an ex ho-
minibus? At illi cogitabant inter se, dicen-
26 tes. ¶ Si dixerimus e cælo, dicet nobis: Quare
ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus
ex hominibus: timemus turbam. ‖ omnes e- Supr.14.a.5.
nim ᵃ habent ᵇ Iohannem sicut prophetam. ᵃhabebant
27 ¶ Et respondentes Iesu, dixerunt, Nescimus. Mar.6.c.20.
Ait illis & ipse, Nec ego dico vobis in qua po-
28 testate hæc facio. ¶ Quid autem vobis vide-
tur? Homo quidam habebat duos filios: &
accedens ad primum, dixit, Fili, vade hodie
29 operare in vinea mea. ¶ Ille autem respon-
dens, ait Nolo. Postea autem pœnitentia mo-
30 tus, abijt: ¶ Accedens autem ad alterum, di-
xit similiter: At ille respondens, ait. Eo Do-
31 mine. Et non iuit. ¶ quis ex duobus fecit vo-
luntatẽ patris? Dicunt ei, Primus. Dicit illis
Iesus, amẽ dico vobis, quia publicani & me-
32 retrices præcedunt vos in regnũ Dei. ¶ Venit
enim ad vos Iohannes in via iustitiæ: & nõ
credidistis ei: publicani autem & meretrices
crediderunt ei: vos autem videntes nec pœ-
nitentiam habuistis postea, vt crederetis ei.
33 ¶ Aliam parabolam audite: Homo erat pa- Marc.12.a.1.
D terfamilias qui plantauit vineam, & sepem Luc.20.b.7.
circundedit ei, & fodit in ea torcular, & æ- Isa.5.a.1.b.5
dificauit turrim, & locauit eam agricolis: & Iere.2.d.21.
34 peregre profectus est. ¶ Cùm autem tempus
fructuum appropinquasset, misit seruos suos
35 ad agricolas, vt acciperent fructus eius. ¶ Et
agricolæ apprehensis seruis eius, alium ceci-
derunt, alium occiderunt, alium vero lapi-
36 dauerunt. ¶ Iterum misit alios seruos plures
37 prioribus: & fecerunt illis similiter. ¶ No-
uissime autem misit ad eos filium suum, di-
38 cens, Verebuntur filium meum. ¶ Agricolæ
autem videntes filium, dixerunt intra se.
‖ Hic est hæres, venite, occidamus eum, & Inf 26.a.3.
39 habebimus hæreditatem eius. ¶ Et apprehen- & 27.a.1.
sum eum eiecerunt extra vineam, & occi- Ioh.11.g.53.
40 derunt. ¶ Cùm ergo venerit dominus vineæ,
41 quid faciet agricolis illis? ¶ aiunt illi, Malos
male perdet: & vineam suam locabit alijs
agricolis, qui reddant ei fructum temporibus
42 suis. ¶ ‖ Dicit illis Iesus, Nunquam legistis Psa.117.c.22
in scripturis, Lapidem quem reprobauerunt Act.4.b.11.
ædificantes, hic est factus in caput anguli? Rom.9.g.33
A Domino factum est istud: & est mirabile 1.Pet.2.a.7.
43 in oculis nostris? ¶ Ideo dico vobis, quia au- Luc.20.c.17
feretur à vobis regnum Dei, & dabitur gen- Mar.12.a.10
44 ti facienti fructus eius. ¶ ‖ Et qui ceciderit Zach.12.a.3.
super lapidem istum, confringetur: super Dan.2.e.34.
45 quem vero ceciderit, conteret eum. ¶ Et cùm
audissent principes sacerdotum, & Pharisæi
parabolas eius: cognouerunt quod de ipsis di-
46 ceret. ¶ Et quærentes eum tenere, timuerunt
turbas: quoniam sicut prophetam eum ha-
bebant.

CAP.

Mar.12.d.40 trare. ¶ Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypo- 14
Lu.20.g.47. critæ, ‖ quia comeditis domos viduarum o-
rationes longas orantes, propter hoc amplius
accipietis iudicium. ¶ Væ vobis Scribæ & 15
Pharisæi hypocritæ: quia circuitis mare &
aridam, vt faciatis vnum proselytum: &
cum fuerit factus, facitis eum filium gehen-
næ duplo quam vos. ¶ Væ vobis duces cæci, 16
qui dicitis, Quicunque iurauerit per tem-
plum, nihil est: qui autem iurauerit in auro
templi, debet. ¶ Stulti & cæci. quid enim ma- 17
ius est, aurum, an templum quod sanctificat
aurum? ¶ Et quicunque iurauerit in altari, 18
nihil est: quicunque autem iurauerit in do-
no quod est super illud, debet. ¶ Cæci, quid 19
enim maius est, donum, an altare quod san-
ctificat donum? ¶ Qui ergo iurat in altari, 20
iurat in eo, & in omnibus quæ super illud C
sunt: ¶ & quicunque iurauerit in templo, iu- 21
Sup.5.e.34. rat in illo & in eo qui habitat in ipso: ¶ ‖ & 22
qui iurat in cælo, iurat in throno Dei & in
Luc.11.f.42. eo qui sedet super eum. ¶ ‖ Væ vobis Scribæ 23
& Pharesæi hypocritæ: quia decimatis men-
tam & anethum & cyminum, & reliquistis
quæ grauiora sunt legis, iudicium, & mise-
ricordiam, & fidem. hæc oportuit facere, &
illa non omittere. ¶ Duces cæci, excolantes cu 24
Luc.11.e.39. licem, camelum autem glutientes. ¶ ‖ Væ vo- 25
bis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia mun-
datis quod deforis est calicis & paropsidis:
"plena sunt intus autem "pleni estis rapina & immun-
ditia. ¶ Pharisæe cæce, munda prius quod in- 26
tus est, calicis & paropsidis, vt fiat id quod
deforis est, mundum. ¶ Væ vobis Scribæ & 27
Pharisæi hypocritæ: quia similes estis sepul-
chris dealbatis, quæ à foris parent hominibus
speciosa, intus vero plena sunt ossibus mor-
tuorum, & omni spurcitia. ¶ sic & vos à foris 28
quidem paretis hominibus iusti: intus au-
tem pleni estis hypocrisi & iniquitate. ¶ Væ 29
vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia æ- D
dificatis sepulchra prophetarum, & ornatis
monumenta iustorum, ¶ & dicitis, Si fuisse- 30
mus in diebus patrum nostrorum, non esse-
mus socij eorum in sanguine prophetarum.
¶ itaque testimonio estis vobismetipsis, quia 31
filij estis eorum qui prophetas occiderunt.
¶ Et vos implete mensuram patrum vestro- 32
Sup.3.b.7. rum. ¶ ‖ Serpentes genimina viperarum, 33
quomodo fugietis à iudicio gehennæ? ¶ Ideo 34
ecce ego mitto ad vos prophetas & sapientes
& scribas, & ex illis occidetis & crucifigetis,
& ex eis flagellabitis in synagogis vestris,
& persequemini de ciuitate in ciuitatem:
¶ vt veniat super vos omnis sanguis iustus 35
qui effusus est super terram, à sanguine A-
bel iusti vsque ad sanguinem Zachariæ filij
Gen.4.b.8. Barachiæ, ‖ quem occidistis inter templum
Heb.11.a.4. & altare. ¶ Amen dico vobis, venient hæc 36
2.Pa.24.f.22 omnia super generationem istam. ¶ ‖ Ierusa- 37
Luc.13.g.34 lem, Ierusalem, quæ occidis prophetas, & la-

pidas eos qui ad te missi sunt, quoties vo-
lui congregare filios tuos, ‖ quemadmodum 4.Es.1.c.30.
gallina congregat pullos suos sub alas, & no-
38 luisti? ¶ Ecce relinquetur vobis domus ve-
39 stra deserta. ¶ Dico enim vobis, non me vi-
debitis amodo donec dicatis, Benedictus qui
venit in nomine Domini.

CAP. XXIIII.

1 ET egressus Iesus de templo, ibat. Et ac- Mar.13.a.1.
A cesserunt discipuli eius vt ostenderent Luc.21.b.5.
2 ei ædificationes templi. ¶ Ipse autem respon-
dens dixit illis, Videtis hæc omnia? Amen di-
co vobis, non relinquetur hic lapis super la-
3 pidem qui non destruatur. ¶ ‖ Sedente au- Luc.19.g.44
tem eo super Montem-oliueti, accesserunt ad
eum discipuli secreto, dicentes, Dic nobis,
quando hæc erunt? & quod signum aduen-
4 tus tui, & consummationis seculi? ¶ ‖ Et re- Ephes.5.b.6
spondens Iesus, dixit eis, Videte ne quis vos Col 2.d.18.
5 seducat. ¶ multi enim venient in nomine
meo, dicentes, Ego sum Christus: & multos
6 seducent: ¶ Audituri enim estis prælia & o-
piniones præliorum. Videte ne turbemini:
oportet enim hæc fieri, sed nondum est finis.
7 ¶ consurget enim gens in gentem & regnum
in regnum: & erunt pestilentiæ, & fames,
8 & terræmotus per loca. ¶ hæc autem omnia,
9 initia sunt dolorum. ¶ ‖ Tunc tradent vos in Ioh.15.e.20
tribulationem, & occident vos: & eritis odio & 16.a.2.
omnibus gentibus propter nomen meum. Sup.10.c.17
10 ¶ Et tunc scandalizabuntur multi, & in- Luc.21.c.12,
B uicem tradent: & odio habebunt inuicem.
11 ¶ Et multi pseudoprophetæ surgent: & sedu-
12 cent multos. ¶ Et quoniam abundabit ini-
13 quitas, refrigescet charitas multorum. ¶ qui
autem perseuerauerit vsque in finem, hic
14 saluus erit. ¶ Et prædicabitur hoc Euange-
lium regni in vniuerso orbe in testimonium
omnibus gentibus, & tunc veniet consum-
15 matio. ¶ ‖ Cum ergo videritis abominatio- Mar.13.b.14
nem desolationis quæ dicta est ‖ à Daniele Luc.21.d.20
propheta, stantem in loco sancto (qui legis in- Dan.9.g.27.
16 telligat) ¶ tunc qui in Iudæa sunt, fugiant
17 ad montes: ¶ & qui in tecto, non descendat
18 tollere aliquid de domo sua: ¶ & qui in agro,
19 non reuertatur tollere tunicam suam. ¶ Væ
autem prægnantibus & nutrientibus in il-
20 lis diebus. ¶ Orate autem, vt non fiat fuga
21 vestra in hyeme vel ‖ sabbatho. ¶ erit enim Act.1.b.12.
tunc tribulatio magna qualis non fuit ab
22 initio mundi vsque modo, neque fiet. ¶ Et
nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret sal-
ua omnis caro: sed propter electos breuiabun-
23 tur dies illi. ¶ ‖ Tunc si quis vobis dixerit, Mar.13.c.21.
Ecce hic est Christus, aut illic: nolite crede- Luc.17.d.23.
24 re. ¶ Surgent enim pseudochristi, & pseudo-
prophetæ: & dabunt signa magna & prodi-
gia, ita vt in errorem inducantur (si fieri
25 potest) etiam electi. ¶ Ecce prædixi vobis.
26 ¶ Si ergo dixerint vobis, Ecce in deserto est:
nolite

nolite exire: ecce in penetralibus: nolite cre-
dere. ⁋ Sicut enim fulgur exit ab Oriente, 27
& paret vsque in Occidentem: ita erit & C
Luc.17.g.37 aduentus filij hominis. ⁋ ‖Vbicunque fuerit 28
Marc.13.a.4 corpus, illic congregabũtur & aquilæ. ⁋‖Sta- 29
Luc.21.e.25. tim autem post tribulationem dierum illo-
Eze.32.b.7. rum sol obscurabitur, & luna non dabit lu-
Isa.13.b.10. men suum, & stellæ cadent de cælo, & vir-
Ioël.2.g.31. tutes cælorum commouebuntur: ⁋ & tunc pa- 30
& 3.c.15. rebit signum filij hominis in cælo, & tunc
plangent omnes tribus terræ: & videbunt
filium hominis venientem in nubibus cæli
Apoc.1.b.7. cum virtute multa & maiestate. ⁋‖Et mit- 31
1.Co.15.g.52 tet angelos suos cum tuba, & voce magna:
& cõgregabunt electos eius à quatuor ven-
tis, a summis cælorum vsque ad terminos
eorum. ⁋ Ab arbore autem fici discite para- 32
bolam. cùm iam ramus eius tener fuerit, &
folia nata, scitis quia prope est æstas: ⁋ ita & 33
vos, cùm videritis hæc omnia, scitote quia
prope est in ianuis. ⁋ Amen dico vobis, quia 34
non præteribit generatio hæc donec omnia
Mar.13.d.31 hæc fiant. ⁋ ‖ Cælum & terra transibunt: 35
verba autem mea non præteribunt. ⁋ De die 36
autem illa & hora nemo scit, neque angeli
Luc.17.f.26. cælorum, nisi solus pater. ⁋‖Sicut autem in 37
diebus Noe: ita erit & aduentus filij homi- D
Gen.7.b.5. nis. ⁋‖Sicut enim erant in diebus ante dilu- 38
1.Pet.3.d.20 uium comedentes & bibentes, nubentes &
nuptui tradentes, vsque ad eum diem quo
intrauit Noe in arcam, ⁋ & non cognouerunt 39
donec vênit diluuium, & tulit omnes: ita
Luc.17.g.36 erit & aduentus filij hominis. ⁋ ‖Tunc duo 40
erunt in agro: vnus assumetur, & vnus re-
linquetur. ⁋ duæ molentes in mola: vna as- 41
*duo in le- sumetur, & vna relinquetur. * ⁋ ‖Vigilate 42
cto: vnus as ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester
sumetur, & venturus sit. ⁋‖Illud autem scitote, ‖ quo- 43
vnus relin- niam si sciret paterfamilias qua hora fur
quetur. venturus esset, vigilaret vtique, & non si-
1.Th.5.d.17 neret perfodi domum suam. ⁋ Ideo & vos 44
Mar.13.d.32 estote parati, quia qua nescitis hora filius
Luc.12.e.39. hominis venturus est. ⁋‖Quis, putas, est fi- 45
delis seruus & prudens, quem constituit do-
minus suus super familiam suam, vt det il-
Luc.12.e.42 lis cibum in tempore? ⁋ ‖Beatus ille seruus, 46
Apo.16.c.15 quem cùm venerit dominus eius, inuenerit
sic facientem, ⁋ amen dico vobis, quoniam 47
super omnia bona sua constituet eum. ⁋ Si 48
autem dixerit malus seruus ille in corde suo,
Moram facit dominus meus venire: ⁋ & cœ- 49
perit percutere conseruos suos, manducet au-
tem & bibat cum ebriosis: ⁋ veniet dominus 50
serui illius in die qua non sperat, & hora
qua ignorat, ⁋ & diuidet eum, partemq; eius 51
Sup.13.f.42. ponet cum hypocritis, ‖illic erit fletus et stri-
Inf.25.c.30. dor dentium.

CAP. XXV.

TVnc simile erit regnum cælorum decem 1
virginibus, quæ accipientes lampades A
suas exierunt obuiam sponso & sponsæ.
2 ⁋ Quinque autem ex eis erant fatuæ, &
3 quinque prudentes: ⁋ sed quinque fatuæ, ac-
ceptis lampadibus, non sumpserunt oleum
4 secum: ⁋ prudentes vero acceperunt oleum in
5 vasis suis cum lampadibus. ⁋ Moram autem
faciente sponso dormitauerunt omnes & dor-
6 mierunt. ⁋ Media autem nocte clamor factus
7 est, Ecce sponsus venit, exite obuiã ei. ⁋ Tunc
surrexerunt omnes virgines illæ: & ornaue-
8 runt lampades suas. ⁋ Fatuæ autem sapien-
tibus dixerunt, Date nobis de oleo vestro:
9 quia lampades nostræ extinguuntur. ⁋ Re-
sponderunt prudentes, dicentes, Ne forte non
sufficiat nobis & vobis, ite potius ad ven-
10 dentes, & emite vobis. ⁋ Dum autem irent
emere, vênit sponsus: & quæ paratæ erant,
intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est
11 ianua. ⁋ Nouissime – vero veniunt & reli- –.6.
quæ virgines, dicentes: Domine, Domine, a-
12 peri nobis. ⁋ At ille respondens, ait, Amen di-
13 co vobis, nescio vos. ⁋‖Vigilate itaque, quia Mar.13.d.33
14 nescitis diem neque horam. ⁋ ‖ Sicut enim Sup.24.e.42
B homo peregre proficiscẽs, vocauit seruos suos, Luc.19.b.12.
15 & tradidit illis bona sua. ⁋ Et vni dedit
quinque talenta, alij autem duo, alij vero
vnum, vnicuique secundum propriam vir-
16 tutem, & profectus est statim. ⁋ Abijt autem
qui quinque talenta acceperat, & operatus
17 est in eis, & lucratus est alia quinque. ⁋ Si-
militer & qui duo acceperat, lucratus est a-
18 lia duo. ⁋ Qui autem vnum acceperat, abiẽs
fodit in terram, & abscondit pecuniam do-
19 mini sui. ⁋ Post multum vero temporis venit
dominus seruorum illorum, & posuit ratio-
20 nem cum eis. ⁋ Et accedens qui quinque ta-
lenta acceperat, obtulit alia quinque talen-
ta, dicens: Domine, quinque talenta tradi-
disti mihi. ecce alia quinque superlucratus
21 sum. ⁋ Ait illi dominus eius, Euge serue bo-
ne & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis,
super multa te constituam: intra in gau-
22 dium domini tui. ⁋ Accessit autem & qui duo
talenta acceperat, & ait, Domine, duo talen-
C ta tradidisti mihi: & ecce alia duo lucratus
23 sum, ⁋ Ait illi dominus eius, Euge serue bo-
ne & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis,
super multa te constituam, intra in gaudium
24 domini tui. ⁋ Accedens autem & qui vnum
talentum acceperat ait, Domine, scio quia
homo durus es, metis vbi non seminasti: &
25 congregas, vbi non sparsisti: ⁋ & timens abij,
& abscondi talentum tuum in terra, ecce ha-
26 bes quod tuum est. ⁋ Respondens autem do-
minus eius, dixit ei, Serue male & piger,
sciebas quia meto vbi non semino, & con-
27 grego vbi non sparsi: ⁋ oportuit ergo te com-
mittere pecuniam meam nummularijs, &
veniens ego recepissem vtique quod meum
28 est cum vsura. ⁋ Tollite itaque ab eo talen-
tum, & date ei qui habet decem talenta. Supr.13.b.12
29 ⁋ ‖Omni enim habenti dabitur, & abunda- Mar.4.c.25
bit

Lucæ 8.c.18 bit: ei autem qui non habet, & quod vide-
& 19.d.26. tur habere, auferetur ab eo. ¶ Et inutilem 30
Sup.8.b.12. seruum eycite in tenebras exteriores. ‖ Illic
& 22.b.13. erit fletus & stridor dentium. ¶ Cum autem 31
venerit filius hominis in maiestate sua, &
omnes angeli cum eo, tunc sedebit super se-
dem maiestatis suæ: ¶ & congregabuntur 32
ante eum omnes gentes, & separabit eos ab
inuicem, sicut pastor segregat oues ab hœdis:
¶ & statuet oues quidem a dextris suis, hæ- 33
dos autem a sinistris. ¶ Tunc dicet rex his 34
qui a dextris eius erunt, Venite benedicti
patris mei, possidete paratum vobis regnum D
Esa.58.b.7. a constitutione mundi. ¶ ‖ esuriui enim: & 35
Eze.18.b.7. dedistis mihi manducare. sitiui: & dedistis
mihi bibere. hospes eram, & collegistis me.
Ecc.7.d.39. ¶ nudus, & operuistis me. infirmus, & vi- 36
sitastis me. in carcere eram, & venistis ad
me. ¶ Tunc respondebunt ei iusti, dicentes: 37
Domine, quando te vidimus esurientem, &
pauimus: sitientem, & dedimus tibi potum?
¶ quando autem te vidimus hospitem, & 38
collegimus te? aut nudum, & cooperuimus
te? ¶ aut quando te vidimus infirmum, aut 39
in carcere: & venimus ad te? ¶ Et respon- 40
dens rex, dicet illis, Amen dico vobis, quan-
diu fecistis uni ex his fratribus meis mini-
mis, mihi fecistis. ¶ Tunc dicet & his qui à 41
Psal.6.b.9. sinistris erunt. ‖ Discedite à me maledicti
Sup.7.c.23. in ignem æternum, qui paratus est diabolo
Luc.13.f.27. & angelis eius. ¶ esuriui enim, & non dedi- 42
stis mihi manducare. sitiui, & non dedistis
mihi potum. ¶ hospes eram, & non collegi- 43
stis me. nudus, & non operuistis me. infir-
mus, & in carcere, & non visitastis me.
¶ Tunc respondebunt ei & ipsi, dicentes, Do- 44
mine, quando te vidimus esurientem, aut
sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut in-
firmum, aut in carcere, & non ministraui-
mus tibi? ¶ Tunc respondebit illis, dicens, A- 45
men dico vobis, quamdiu non fecistis uni
Ioh.5.c.29. de minoribus his, nec mihi fecistis. ¶ ‖ Et ibunt 46
Dan.12.a.2. hi in supplicium æternum: iusti autem, in
vitam æternam.

CAP. XXVI.

ET factum est: cum consummasset Iesus 1
sermones hos omnes: dixit discipulis A
Marc.14.a.1 suis. ¶ ‖ Scitis quia post biduum Pascha fiet, 2
Lucæ 22.a.1 & filius hominis tradetur ut crucifigatur.
¶ Tunc congregati sunt principes sacerdo- 3
tum, & seniores populi in atrium principis
sacerdotum, qui dicebatur Caiphas: ¶ & con 4
silium fecerunt ut Iesum dolo tenerent, &
occiderent. ¶ Dicebant autem, Non in die 5
festo, ne forte tumultus fieret in populo.
Iohan.11.a.2 ¶ ‖ Cum autem Iesus esset in Bethania, in 6
& 12.a.3. domo Simonis leprosi, ¶ accessit ad eum mu- 7
Marc.14.a.3 lier habens alabastrum unguenti pretiosi,
& effudit super caput ipsius recumbentis.
¶ Videntes autem discipuli, indignati sunt, 8

9 dicentes, Ut quid perditio hæc? ¶ potuit enim
istud venundari multo, & dari pauperi-
10 bus. ¶ Sciens autem Iesus, ait illis, Quid
molesti estis huic mulieri? opus enim bonum
11 operata est in me: ¶ ‖ nam semper pauperes Deu.15.b.11
habetis vobiscum: me autem non semper
12 "habetis'. ¶ Mittens enim hæc unguentum "habebitis
hoc in corpus meum: ad sepeliendum me, fe-
13 cit. ¶ Amen dico vobis, ubicunque prædica-
tum fuerit hoc euangelium in toto mundo,
dicetur & quod hæc fecit in memoriam e-
14 ius. ¶ ‖ Tunc abiit unus de duodecim, qui Mar.14.b.10
B dicebatur Iudas Iscariotes, ad principes sa- Lucæ 22.a.3
15 cerdotum: ¶ & ait illis, Quid vultis mihi
dare, & ego vobis eum tradam? At illi con-
16 stituerunt ei triginta argenteos. ¶ Et exin-
de quærebat opportunitatem ut eum trade-
17 ret. ¶ ‖ Prima autem "die' Azymorum acces- Mar.14.b.12
serunt discipuli ad Iesum, dicentes: Ubi vis Luc.22.a.7.
18 paremus tibi comedere Pascha? ¶ At Iesus ".5.
dixit, Ite in ciuitatem ad quendam: & di-
cite ei, Magister dicit, Tempus meum propè
est, apud te facio Pascha cũ discipulis meis.
19 ¶ Et fecerunt discipuli sicut constituit illis
20 Iesus & parauerunt Pascha. ¶ ‖ Vespere au- Mar.14.b.17
tem facto, discumbebat cum duodecim disci- Luc.22.b.14
21 pulis suis. ¶ Et edentibus illis, dixit, Amen Iohā.13.c.21
dico vobis, quia unus vestrûm me traditu-
22 rus est. ¶ Et contristati valde, cœperunt
singuli dicere, Nunquid ego sum Domine?
23 ¶ At ipse respondens, ait, Qui intingit me-
cum manum in paropside, hic me tradet.
24 ¶ Filius quidem hominis vadit, ‖ sicut scri- Psa.40.b.10
C ptum est de illo: væ autem homini illi, per
quem filius hominis "tradetur': bonum erat "traditur 2
25 ei, si natus non fuisset homo ille. ¶ Respon-
dens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit,
Nunquid ego sum rabbi? Ait illi, Tu dixisti.
26 ¶ ‖ Cœnantibus autem eis, accepit Iesus pa- 1.co.11.c.24
nem, & benedixit, ac fregit: deditq; discipu-
lis suis, & ait, Accipite, & comedite: hoc est
27 corpus meum. ¶ Et accipiens calicem, gratias
egit: & dedit illis, dicens, Bibite ex hoc om-
28 nes. ¶ Hic est enim sanguis meus noui te-
stamenti, qui pro multis effundetur in re-
29 missionem peccatorum. ¶ Dico autem vobis,
non bibam amodo de hoc genimine vitis us-
que in diem illum, cùm illud bibam vobis-
30 cum nouum in regno patris mei. ¶ Et hym-
no dicto, exierunt in montem oliueti.
31 ¶ Tũc dicit illis Iesus, ‖ Omnes vos scandaliũ Mar.14.c.27
patiemini in me, in ista nocte. Scriptum est Ioh.16.b.32
enim, ‖ Percutiam pastorem, & disper- Zach.13.b.7
32 gentur oues gregis. ¶ ‖ Postquam autem re- Mar.14.c.28
33 surrexero, præcedam vos in Galilæam. ¶ Re- & 16.b.7
spondens autem Petrus, ait illi, Etsi omnes
scandalizati fuerint in te, ego nunquam
34 scandalizabor. ¶ Ait illi Iesus, Amen
dico tibi, quia in hac nocte antequam gal-
35 lus cantet, ter me negabis. ¶ ‖ Ait illi Pe- Ioh.13.d.38.
trus, Etiã si oportuerit me mori tecum, non

te ne-

te negabo . Similiter & omnes discipuli di-
Mar.14.d.32 xerunt. ¶ ||Tunc venit Iesus cum illis in vil 36
Luc.22.d.39 lam quæ dicitur Geth-semani : & dixit di- D
scipulis suis , Sedete hic donec vadam illuc,
& orem, ¶ Et assumpto Petro & duobus filijs 37
Zebedæi , cœpit contristari & mœstus esse.
¶ Tunc ait illis, Tristis est anima mea vsque 38
ad mortem : sustinete hic , & vigilate me-
cum. ¶ Et progressus pusillum, procidit in fa- 39
ciem suam, orans, & dicens, Pater mi, si pos-
sibile est, transeat à me calix iste. verunta-
men non sicut ego volo , sed sicut tu . ¶ Et 40
venit ad discipulos suos, & inuenit eos dor-
mientes: & dicit Petro, Sic non potuistis v-
na hora vigilare mecum? ¶ Vigilate, & ora- 41
te vt non intretis in tentationem . Spiritus
quidem promptus est , caro autem infirma.
¶ Iterum secundo abijt: & orauit, dicens, Pa- 42
ter mi , si non potest hic calix transire nisi
bibam illum: fiat voluntas tua . ¶ Et venit 43
iterum, & inuenit eos dormientes . erant e-
nim oculi eorum grauati , ¶ Et relictis illis, 44
iterum abijt : & orauit tertiò , eundem ser-
monem, dicens : ¶ Tunc venit ad discipulos 45
suos. & dicit illis , Dormite iam, & requie-
scite: ecce appropinquauit hora , & filius ho-
minis tradetur in manus peccatorum. ¶ Sur 46
"appropinquabit gite eamus: ecce " appropinquauit ' qui me
"tradit 5. "tradet'. ¶ ||Adhuc eo loquente , ecce Iudas 47
Mar.14.e.43 vnus de duodecim venit , & cum eo turba E
Luc.22.e.47 multa cum gladijs & fustibus, missi à prin-
Ioh.18.a.3. cipibus sacerdotum & senioribus populi.
¶ Qui autem tradidit eum , dedit illis signũ, 48
dicens , Quemcunque osculatus fuero , ipse
est: tenete eum . ¶ Et confestim accedens ad 49
Iesum, dixit: Aue rabbi. Et osculatus est eũ.
¶ Dixitq; illi Iesus, Amice, ad quid venisti? 50
Tunc accesserunt , & manus iniecerunt in
Iesum: & tenuerunt eum. ¶ Et ecce vnus ex 51
his qui erant cum Iesu, extendens manum,
exemit gladium suum. & percutiens seruum
principis sacerdotum amputauit auriculam
eius. ¶ Tunc ait illi Iesus . Conuerte gladium 52
Gen.9.a.6. tuum in locum suum . ||omnes enim qui ac-
Apo.13.c.10. ceperint gladium, gladio peribunt. ¶ An pu- 53
*modo 2. tas quia non possum * rogare patrem meum:
*.2. & exhibebit mihi *modo' plusquam duode-
cim legiones angelorum? ¶ Quomodo ergo im- 54
Isa.53.c.10. plebuntur || scripturæ , quia sic oportet fieri?
¶ In illa hora dixit Iesus turbis , Tanquam 55
ad latronem existis cum gladijs & fustibus
comprehendere me : quotidie apud vos sede-
Sup.c.31. debam docens in templo : & non me tenui-
Mar.14.e.53 stis. ¶ Hoc autem totum factum est, || vt ad- 56
Luc.22.f.54 implerentur scripturæ prophetarum . Tunc F
Ioh.18.d.24 discipuli omnes ||relicto eo fugerunt. ¶ At illi 57
tenentes Iesum, duxerunt ad Caipham prin
cipem sacerdotum, vbi Scribæ & seniores con
uenerant. ¶ Petrus autem sequebatur eum à 58
longe , vsque in atrium principis sacerdo-
tum. Et ingressus intro , sedebat cum mini-

59 stris, vt videret finem. ¶ || "Principes au- "Princeps
tem sacerdotum & omne concilium quære- Mar.14.f.55
bant falsum testimonium contra Iesum. vt
60 eum morti traderent : ¶ & non inuenerunt.
cùm multi falsi testes accessissent. Nouissime
61 autem venerunt duo falsi testes: ¶ & dixe- Ioh.2.d.19.
runt, Hic dixit . ||Possum destruere templum
62 Dei, & post triduum reædificare illud . ¶ Et
surgens princeps sacerdotum , ait illi , Nihil
respondes ad ea, quæ isti aduersum te testi-
63 ficantur? ¶ Iesus autem tacebat . Et princeps
sacerdotum ait illi: Adiuro te per Deum vi-
uum , vt dicas nobis si tu es Christus filius
64 Dei. ¶ Dicit illi Iesus, Tu dixisti : verunta- Sup.16.d.27
men dico vobis, ámodo videbitis ||filium ho- 1.Th.4.d.14
minis sedentem à dextris virtutis Dei , & Ro.14.b.10.
65 venientem in nubibus cæli . ¶ Tunc princeps
G sacerdotum scidit vestimenta sua , dicens:
Blasphemauit, quid adhuc egemus testibus?
66 ecce, nunc audistis blasphemiam: ¶ quid vo-
bis videtur? At illi respondentes dixerunt,
67 Reus est mortis . ¶ || Tunc expuerunt in fa- Isaiæ 50.b.6
ciem eius : & colaphis eum ceciderunt. alij Ma.14.g.65
68 autem palmas in faciem eius dederunt, ¶ di-
centes: Prophetiza nobis Christe: quis est qui
69 te percussit? ¶ Petrus vero sedebat foris, in Luc.22.f.55
atrio: & accessit ad eum vna ancilla, dicens: Ioh.18.d.25
70 Et tu cum Iesu Galilæo eras. ¶ At ille nega-
uit coram omnibus. dicens , Nescio quid di-
71 cis. ¶ Exeunte autem illo ianuam, vidit eum
alia *ancilla': & ait his qui erant ibi , Et *.3.
72 hic erat cum Iesu Nazareno. ¶ Et iterum ne-
gauit cum iuramento, Quia non noui homi-
73 nem : ¶ Et post pusillum accesserunt qui sta-
bant: & dixerunt Petro , Verè & tu ex illis
es, nam & loquela tua manifestum te facit.
74 ¶ Tunc cœpit detestari & iurare quia non
nouisset hominem . Et continuo gallus can-
75 tauit. ¶ Et recordatus est Petrus verbi Iesu
quod dixerat, Prius quàm gallus cantet, ter
me negabis, Et egressus foras , fleuit amarè.

CAP. XXVII.

1 MAne autem facto , consilium inierunt
A omnes principes sacerdotum & senio-
res populi aduersus Iesum , vt eum morti
2 traderent. ¶ Et vinctum|| adduxerunt eum, Mar.15.b.16
3 & tradiderunt Pontio Pilato præsidi. ¶ Tunc Luc.22.g.61
videns Iudas qui eum tradidit quod dam- Luc.23.a.1
natus esset: pœnitentia ductus retulit tri- Ioh.18.c.28
ginta argenteos principibus sacerdotum &
4 senioribus, ¶ dicens , Peccaui , tradens san-
guinem iustum , At illi dixerunt , Quid ad
5 nos? tu videris . ¶ Et proiectis argenteis in
templo, recessit, & abiens, ||laqueo se suspen- Act.1.c.18.
6 dit . ¶ Principes autem sacerdotum acceptis
argenteis , dixerunt , Non licet eos mittere
in corbonam : quia pretium sanguinis est.
7 ¶ Consilio autem inito emerunt ex illis a-
grum figuli, in sepulturam peregrinorum.
8 ¶ Propter hoc vocatus est ager ille , ||Hacel- Act.1.c.19.
dama, hoc est, ager sanguinis , vsque in ho-
diernum

diernum diem. ¶ Tunc impletum est quod 9
dictum est per Ieremiam prophetam, dicen- B
Zac.11.c.12. tem, ‖ Et acceperunt triginta argenteos pre-
tium appretiati quem appretiauerunt à fi-
lijs Israel: ¶ & dederunt eos in agrum figu- 10
Marc.15.a.2. li, sicut constituit mihi Dominus. ¶ Iesus au 11
Lucæ 23.a.3. tem stetit ante præsidē, & interrogauit eum
Iohā.18.f.33. præses, dicens, Tu es Rex Iudæorum? Dicit
illi Iesus, Tu dicis. ¶ Et cùm accusaretur à 12
principibus sacerdotum & senioribus, nihil
respondit. ¶ Tunc dicit illi Pilatus, Non au- 13
dis quanta aduersum te dicunt testimonia?
¶ Et non respondit ei ad vllum verbum: ita 14
vt miraretur præses vehemēter. ¶ Per diem 15
autem solennem consueuerat præses populo
dimittere vnum vinctum quem voluissent.
¶ habebat autē tunc vinctum insignem, qui 16
dicebatur Barabbas. ¶ Congregatis ergo illis, 17
dixit Pilatus, Quem vultis dimittam vo-
bis: Barabbam, an Iesum qui dicitur Chri-
stus? ¶ Sciebat enim quod per inuidiam tra- 18
didissent eum. ¶ Sedente autem illo pro tri- 19
bunali, misit ad eum vxor eius, dicēs, Nihil C
tibi & iusto illi. multa enim passa sum hodie
Marc.15.b.11 per visum propter eum. ¶ ‖ Principes autem 20
Lucæ 23.c.18 sacerdotum & seniores persuaserunt populis
Iohā.18.g.4. vt peterent Barabbam, Iesum vero perde-
Acto.3.c.14. rent. ¶ Respondens autem præses, ait illis, 21
Quē vultis vobis de duobus dimitti? At illi
dixerūt, Barabbā. ¶ Dicit illis Pilatus, Quid 22
igitur faciam de Iesu qui dicitur Christus?
¶ Dicunt omnes, Crucifigatur. Ait illis præ- 23
ses, Quid enim mali fecit? At illi magis cla-
mabant, dicentes, Crucifigatur. ¶ Videns au 24
tem Pilatus quia nihil proficeret, sed magis
tumultus fieret: accepta aqua, lauit manus
coram populo, dicens, Innocens ego sum à
sanguine iusti huius: vos videritis. ¶ Et re- 25
spondens vniuersus populus, dixit, Sanguis
eius super nos, & super filios nostros. ¶ Tunc 26
dimisit illis Barabbam: Iesum autem flagel-
latum tradidit eis vt crucifigeretur. ¶ Tunc 27
milites præsidis suscipientes Iesum in præ- D
Mar.15.b.16 torium, ‖ congregauerunt ad eum vniuersam
Iohā.19.a.2. cohortem: ¶ & exuentes eum, chlamydem coc- 28
cineam circundederunt ei, ¶ & plectentes co- 29
ronam de spinis, posuerunt super caput eius,
& arūdinem in dextera eius. Et genu flexo
ante eum, illudebant ei, dicentes, Aue rex
Iudæorum. ¶ Et expuentes in eū, acceperunt 30
arundinem & percutiebant caput eius. ¶ Et 31
postquam illuserunt ei, exuerunt eū chlamy-
dem: & induerunt eum vestimentis eius, &
Mar.15.b.21 duxerunt eū vt crucifigerent. ¶ ‖ Exeuntes 32
Luc.23.d.26 autē inuenerunt hominem Cyrenæū, nomine
Mar.15.b.21 Simonem: hunc angariauerunt vt tolleret
Luc.23.e.33. crucem eius. ¶ ‖ Et venerunt in locum qui 33
Iohā.19.c.17 dicitur Golgotha, quod est Caluariæ locus.
Mar.15.c.24 ¶ Et dederunt ei vinum bibere cū felle mi- 34
Luc.23.e.34. xtum. Et cū gustasset, noluit bibere. ¶ ‖ Post- 35
Iohā.19.c.18 quàm autem crucifixerunt eum, diuiserunt

vestimenta eius, sortem mittentes: — vt im- —.15.
pleretur quod dictum est per Prophetam di-
centem, ‖ Diuiserunt sibi vestimenta mea: Psal.21.c.19.
36 & super vestem meam miserunt sortē. ¶ Et Iohā.19.c.24.
37 sedentes seruabant eum. ¶ Et imposuerunt
E super caput eius causam ipsius scriptam:
HIC EST IESVS REX IV-
38 DAEORVM. ¶ Tunc crucifixi sunt cum
eo duo latrones: vnus a dextris, & vnus à
39 sinistris. ¶ Prætereuntes autem blasphema-
40 bant eum mouentes capita sua: ¶ & dicētes, Iohā.2.d.19.
‖ — Vah qui destruis templum Dei, & in —.2.
triduo illud reædificas: salua temetipsum: si
41 filius Dei es, descende de cruce. ¶ Similiter
& principes Sacerdotum illudentes cū Scri-
42 bis & senioribus, dicebant, ¶ Alios saluos fe-
cit: seipsum non potest saluum facere: ‖ si rex Sap.2.d.18.
Israel est, descendat nunc de cruce & credi-
43 mus ei: ¶ ‖ confidit in Deo: liberet nunc eum Psal.21.b.9.
si vult: dixit enim, Quia filius Dei sum.
44 ¶ Idipsum autem & latrones qui crucifixi e-
45 rant cum eo, improperabant ei. ¶ A sexta au-
tem hora, tenebræ factæ sunt super vniuer-
46 sam terram, vsque ad horam nonam. ¶ Et
circa horam nonā clamauit Iesus voce ma-
gna, dicens, Eli, Eli, lammasabacthani? hoc
est, ‖ Deus meus, Deus meus, vt quid dere- Psal.21.a.1.
47 liquisti me? ¶ Quidam autem illic stantes &
48 audientes, dicebant, Eliam vocat iste. ¶ Et
F continuò currēs vnus ex eis, acceptam spon-
giam impleuit ‖ aceto: & imposuit arundini, Psal.68.e.22
49 & dabat ei bibere. ¶ Cæteri vero dicebant,
Sine videamus an veniat Elias liberans
50 eum. ¶ Iesus autem iterū clamans voce ma-
51 gna, emisit spiritum. ¶ Et ecce ‖ velum templi 2.Par.3.d.14
scissum est in duas partes, à summo vsque
deorsum. & terra mota est, & petræ scissæ
52 sunt. ¶ & monumenta aperta sunt: & multa
corpora sanctorum qui dormierant, surrexe-
53 runt. ¶ Et exeuntes de monumentis post re-
surrectionem eius, venerunt in sanctam ci-
54 uitatem. & apparuerunt multis. ¶ Centurio
autem & qui cum eo erant custodientes Ie-
sum, viso terræmotu & his quæ fiebant, ti-
muerunt valde dicētes, Vere filius Dei erat
55 iste. ¶ ‖ Erant autem ibi mulieres multæ à Mar.15.d.
longe, quæ secutæ erāt Iesum à Galilæa, mi- 40.
56 nistrantes ei: ¶ inter quas erat Maria Mag-
dalene, & Maria Iacobi & Ioseph mater, &
57 mater filiorum Zebedæi. ¶ Cùm autem serò Mar.15.d.42
G factum esset, venit quidam homo diues ab Luc.23.g.50
Arimathæa, nomine Ioseph, qui & ipse disci- Iohā.19.g.38.
58 pulus erat Iesu. ¶ hic accessit ad Pilatum, &
petijt corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit reddi
59 corpus. ¶ Et accepto corpore, Ioseph inuoluit
60 illud in sindone munda. ¶ & posuit illud in
monumento suo nouo quod exciderat in pe-
tra. Et aduoluit saxum magnum ad ostium
61 monumenti, & abijt. ¶ Erat autem ibi Ma-
ria Magdalene, & altera Maria, sedentes
62 contra sepulchrū. ¶ Altera autem die, quæ est

J post

post Parasceuen, conuenerunt principes sa-
cerdotum, & Pharisæi ad Pilatum, ¶ dicen- 63
tes, Domine, recordati sumus, quia seductor
ille dixit adhuc viuens. Post tres dies resur-
gam. ¶Iube ergo custodiri sepulchrum vsq; in 64
diem tertium: ne fortè veniant discipuli e-
ius, & furentur eum, & dicant plebi, Sur-
rexit à mortuis: & erit nouissimus error pe-
ior priore. ¶Ait illis Pilatus, Habetis custo- 65
diam. Ite, custodite sicut scitis. ¶Illi autem 66
abeuntes, munierunt sepulchrum: signantes
lapidem, cum custodibus.

CAP. XXVIII.

Mar.16.b.6. VEspere autem sabbathi quæ lucescit in 1
Ioh.20.c.21. prima sabbathi, venit Maria Magdale- A
ne, & altera Maria videre sepulchrum. ¶Et 2
ecce terræmotus factus est magnus. Angelus
enim Domini descendit de cælo & accedens,
reuoluit lapidem, & sedebat super eũ: ¶erat 3
*vestimẽta. autem aspectus eius sicut fulgur: & *vesti-
mentum eius sicut nix. ¶Præ timore autem 4
eius, exterriti sunt custodes, & facti sunt
velut mortui. ¶ Respondens autem angelus 5
dixit mulieribus, Nolite timere vos. scio e-
nim quod Iesum qui crucifixus est, quæritis.
¶non est hic: surrexit enim, sicut dixit. ve- 6
*.3. nite, *& videte locum vbi positus erat Do-
minus. ¶Et cito euntes, dicite discipulis eius 7
*præcedet quia surrexit: & ecce *præcedit vos in Gali-
læam. ibi eum videbitis. ecce prædixi vobis.
¶ Et exierunt citò de monumento cum ti- 8
more & gaudio magno, currentes nuntiare B
discipulis eius. ¶ Et ecce Iesus occurrit illis, 9
dicens, Auete. Illæ autem accesserunt, & te-
nuerunt pedes eius, & adorauerunt eum.
¶Tunc ait illis Iesus, Nolite timere. ite, nũ- 10
tiate fratribus meis vt eant in Galilæam,
ibi me videbunt. ¶ Quæ cùm abijssent, ecce 11
quidam de custodibus venerũt in ciuitatem, C
& nuntiauerunt principibus sacerdotũ om-
nia quæ facta fuerant. ¶ Et congregati cum 12
senioribus, consilio accepto, pecuniam copio-
sam dederunt militibus, ¶dicentes, Dicite, 13
Quia discipuli eius nocte venerunt, & fu-
rati sunt eũ nobis dormientibus. ¶Et si hoc 14
auditum fuerit à præside, nos suadebimus
ei, & securos vos faciemus. ¶ At illi accepta 15
pecunia, fecerunt sicut erant edocti. Et di-
uulgatum est verbũ istud apud Iudæos, vsq;
in hodiernum diem. ¶Vndecim autem disci- 16
puli abierunt in Galilæam, in montem, vbi
constituerat illis Iesus. ¶ Et videntes eum 17
adorauerunt, quidam autem dubitauerunt.
¶Et accedens Iesus locutus est eis, dicens, 18
Iohn.17.a.2 ‖Data est mihi omnis potestas in cælo & in D
Heb.2.b.8. terra. ¶euntes ergo docete omnes gentes: ba- 19
Mar.16.d.15 ptizantes eos in nomine patris & filij &
spiritus sancti, ¶docentes eos seruare omnia 20
quæcunque mandaui vobis, & ecce ego vo-
biscum sum omnibus diebus, vsque ad con-
summationem seculi.

SANCTVM IESV
CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

CAP. I.

1 INitium euangelij Iesu Christi filij Dei.
2 ¶Sicut scriptum est in Isaia propheta.
A (‖ Ecce ego mitto angelum meum ante Mala.3.a.1.
faciem tuam, qui præparabit viã tuam
3 ante te) ¶‖Vox clamantis in deserto, Parate Isa.40.a.3.
viam Domini, rectas facite semitas eius. Iohã.1.c.15.
4 ¶ Fuit Iohannes in deserto baptizans, & Luc.3.a.4.
prædicans baptismum pœnitentiæ in remis- Matt.3.a.1.
5 sionem peccatorum. ¶ ‖ Et egrediebatur ad Matt.3.a.5.
eum omnis Iudææ regio, & Ierosolymitæ v-
niuersi: & baptizabantur ab illo in Iordanis
6 flumine confitentes peccata sua. ¶ Et erat Luc.11.c.22.
Iohannes vestitus pilis cameli, & zona pel- Mat.3.c.12.
licea circa lumbos eius: & locustas & mel Luc.3.c.16.
7 syluestre edebat. Et prædicabat dicens, ¶Ve- Iohã.1.d.27.
nit fortior me post me: cuius non sum dignus Acto.1.a.5.
procumbens soluere corrigiam calceamento- & 2.a.4.
8 rum eius. ¶ ‖ Ego baptizaui vos aqua: ille & 11.c.16.
9 verè baptizabit vos Spiritu sancto. ¶Et fa- & 19.a.4.
ctum est: in diebus illis ‖ venit Iesus à Na- Mat.3.d.22.
zareth Galilææ: & baptizatus est à Iohan-
10 ne in Iordane. ¶ Et statim ascendens de a-
qua, vidit cælos apertos, ‖& Spiritum *tan- Luc.3.d.22.
quam columbam descendentẽ & manentem *sanctum.
11 in ipso. ¶‖Et vox facta est de cælis, Tu es fi- Iohã.1.d.32.
B lius meus dilectus, in te complacui. ¶ ‖Et Matt.4.a.1.
12 statim spiritus expulit eum in desertum. Luc.4.a.1.
13 ¶Et erat in deserto quadraginta diebus, &
quadraginta noctibus: & tẽtabatur à sata-
na: eratq; cum bestijs, et angeli ministrabant
14 illi. ¶ Postquam autem traditus est Iohan- Matt.4.b.12
nes, venit Iesus in Galilæam, prædicans e- Luc.4.c.14.
15 uangelium regni Dei, ¶& dicens, Quoniam Iohã.4.f.43
impletum est tempus, & appropinquauit re-
gnum Dei: pœnitemini, & credite Euange-
16 lio. ¶ ‖ Et præteriens secus Mare Galilææ, Matt.4.c.18
vidit Simonem & Andream fratrem eius, Luc.5.a.2.
mittentes retia in mare (erant enim pisca-
17 tores) ¶& dixit eis Iesus, Venite post me, &
18 faciã vos fieri piscatores hominũ. ¶ Et pro-
19 tinus relictis retibus, secuti sunt eum. ¶Et
progressus inde pusillũ, vidit Iacobum Zebe-
dæi & Iohannem fratrem eius, & ipsos com-
20 ponentes retia in naui: ¶ & statim vocauit
illos. Et relicto patre suo Zebedæo in naui
21 cum mercenarijs, secuti sunt eum. ¶‖Et in- Mat.4.b.13.
grediuntur Capharnaũ: & statim sabbathis Luc.4.e.13.
22 ingressus in synagogã, docebat eos. ¶‖Et stu- Mat.7.d.28
pebant super doctrina eius. erat enim docẽs
eos quasi potestatem habens, & non sicut
23 Scribæ. ¶ ‖Et erat in synagoga eorũ homo in Luc.4.e.32.
C spiritu immundo: & exclamauit, ¶ dicens,
24 Quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti
25 *perdere nos? scio qui sis, Sanctus Dei. ¶ Et *ante tẽpus
comminatus est ei Iesus, dicens, Obmutesce,
& exi

& exi de homine. ¶ Et discerpens eum spiri- 26
tus immundus, & exclamans voce magna,
exijt ab eo. ¶ Et mirati sunt omnes: ita vt 27
conquirerent inter se dicentes. Quidnam est
hoc? quaenam doctrina haec noua? quia in po-
testate etiam spiritibus immundis imperat,
& obediunt ei? ¶ Et processit rumor eius sta- 28
Mat. 8. b. 14. tim in omnem regionem Galilaeae. ¶ ‖ Et pro- 29
Luc. 4. f. 42. tinus egredientes de synagoga, venerunt in
domum Simonis & Andreae cum Iacobo &
Iohanne. ¶ Decumbebat autem socrus Simo- 30
nis febricitans: et statim dicūt ei de illa. ¶ Et 31
accedens eleuauit eam apprehensa manu e-
ius: & continuo dimisit eam febris, & mini-
strabat eis. ¶ Vespere autem facto cum occi- 32
disset sol, afferebant ad eum omnes male ha-
bentes & daemonia habentes: ¶ & erat omnis 33
ciuitas congregata ad ianuam. ¶ Et curauit 34
multos qui vexabantur varijs languoribus: D
Luc. 4. g. 41. ‖ & daemonia multa eijciebat, & non sinebat
ea loqui, quoniam sciebant eum. ¶ Et diluculo 35
lo valde surgens, egressus abijt in desertum
locum: ibiq; orabat. ¶ Et prosecutus est eum 36
Simon, & qui cum illo erant. ¶ Et cùm in- 37
uenissent eū, dixerunt ei. Quia omnes quae-
Luc. 4. g. 43. runt te. ¶ ‖ Et ait illis, Eamus in proximos 38
vicos & ciuitates, vt & ibi praedicem: ad hoc
Matt. 8. a. 2. enim veni. ¶ Et erat praedicans in synagogis 39
Luc. 5. c. 12. eorum, & in omni Galilaea: & daemonia eij-
ciens. ¶ Et venit ad eum leprosus deprecans 40
eum: & genu flexo dixit ei, Si vis, potes me
mundare. ¶ Iesus autem misertus eius, ex- 41
tendit manum suam: & tangens eum, ait
illi, Volo, Mundare. ¶ Et cùm dixisset, statim 42
discessit ab eo lepra, & mundatus est. ¶ Et 43
comminatus est ei, statimq; eiecit illum: ¶ & 44
dicit ei, Vide nemini dixeris: sed vade ostē-
de te principi sacerdotum, et offer pro emun-
Leuit. 14. a. 3 datione tua ‖ quae praecepit Moyses, in testi-
monium illis. ¶ At ille egressus coepit praedi- 45
care & diffamare sermonem: ita vt iam non
Luc. 4. g. 42. posset manifeste introire in ciuitatem, ‖ sed
foris in desertis locis esset, & conueniebant
ad eum vndique.

CAP. II.

Matt. 9. a. 1. ET iterū intrauit Capharnaū post dies*, 1
Luc. 5. d. 18. & auditum est quod in domo esset, ¶ & A
*octo *cōuenerunt multi, ita vt non* caperet' ne- 2
*cōfestim 2. que ad ianuam, & loquebatur eis verbum.
*caperēt 6. ¶ Et venerunt ad eum ferentes paralyticū, 3
qui à quatuor portabatur. ¶ Et cùm non pos- 4
sent offerre eum illi prae turba, nudauerunt
tectum vbi erat: & patefacientes submise-
runt grabatum in quo paralyticus iacebat.
¶ Cùm autem vidisset Iesus fidem illorum, 5
ait paralytico, Fili, dimittuntur tibi peccata
tua. ¶ Erant autem illic quidam de Scribis 6
sedētes: & cogitātes in cordibus suis, ¶ Quid 7
Iob. 14. a. 4. hic sic loquitur? blasphemat. ‖ Quis potest di-
Isa. 43. d. 25. mittere peccata, nisi solus Deus? ¶ Quo sta- 8
tim cognito, Iesus spiritu suo quia sic cogita-
rent intra se, dixit illis. Quid ista cogitatis
9 in cordibus vestris? ¶ Quid est facilius, dice-
B re paralytico, Dimittuntur tibi peccata: an
dicere, Surge, tolle grabatum tuum & am-
10 bula? ¶ Vt autem sciatis quia filius hominis
habet potestatem in terra dimittendi pecca-
11 ta (ait paralytico) ¶ tibi dico, Surge, tolle
grabatum tuum, & vade in domum tuam.
12 ¶ Et statim surrexit ille: & sublato grabato
abijt coram omnibus, ita vt mirarentur om-
nes, & honorificarent Deum, dicentes, quia
13 nunquam sic vidimus. ¶ Et egressus est rur-
sus ad mare: omnisq; turba veniebat ad eū,
14 & docebat eos. ¶ ‖ Et cùm praeteriret, vidit Matt. 9. a. 9.
*Leui' Alphaei sedentem ad teloniū: & ait Luc. 5. c. 27.
illi, Sequere me. Et surgens secutus est eum. *Leuin. 9.
15 ¶ Et factum est: cùm accumberet in domo
illius, multi publicani & peccatores simul
discumbebant cum Iesu & discipulis eius.
erant enim multi qui & sequebantur eum.
16 ¶ Et Scribae & Pharisaei videntes quia mā-
ducaret cum publicanis & peccatoribus, di-
cebant discipulis eius, Quare cum publica-
nis & peccatoribus manducat & bibit*ma- *.6.
17 gister vester'? ¶ Hoc audito Iesus ait illis,
C Non necesse habent sani medico: sed qui ma-
le habent. ‖ non enim veni vocare iustos, sed 2. Ti. 1. c. 15.
18 peccatores. ¶ Et erant discipuli Iohannis & Mat. 9. b. 11.
Pharisaei ieiunantes: & veniunt, & dicunt Luc. 5. f. 32.
illi, Quare discipuli Iohannis & Pharisaeorū
ieiunant: tui autem discipuli non ieiunant?
19 ¶ Et ait illis Iesus, Nunquid possunt filij nu-
ptiarum quamdiu sponsus cum illis est, ie-
iunare? Quanto tempore habent secum spon-
20 sum, non possunt ieiunare. ¶ ‖ Venient autem Mat. 9. b. 15.
dies cùm auferetur ab eis sponsus: & tunc Luc. 5. g. 35.
21 ieiunabunt in illis diebus. ¶ Nemo assumen-
tum panni rudis assuit vestimento veteri:
alioquin aufert supplementum nouum à ve
22 teri, & maior scissura fit. ¶ Et nemo mittit
vinū nouum in vtres veteres: alioquin di-
rumpit vinū vtres, & vinum effundetur, &
D vtres peribunt. sed vinum nouum in vtres
23 nouos mitti debet. ¶ ‖ Et factum est iterū cū Matt. 12. a. 8.
sabbathis ambularet per sata, & discipuli e- Luc. 6. a. 1.
24 ius coeperūt progredi & vellere spicas. ¶ Pha-
risaei autem dicebant ei, Ecce quid faciunt
25 *sabbathis quod non licet? ¶ Et ait illis, ‖ Nū- *discipuli
quam legistis quid fecerit Dauid, quando tui.
necessitatem habuit & esurijt ipse & qui cū 2. Re. 21. b. 6.
26 eo erant? ¶ quomodo introiuit in domum Dei
sub Abiathar principe sacerdotum, & panes
propositionis manducauit, quos non licebat
manducare ‖ nisi sacerdotibus, & dedit eis Exo. 29. f. 32
27 *qui cum eo erant? ¶ Et dicebat eis, Sabba- Leui. 8. f. 31.
thum propter hominem factum est: & non & 24. b. 9.
28 homo propter sabbathum. ¶ Itaq; Dominus *&
est filius hominis, etiam sabbathi.

CAP. III.

1 ET introiuit iterum in synagogā: & erat Matt. 12. a. 9
2 ibi homo habens manum aridam. ¶ Et Luc. 6. a. 16.

obseruabant eum si sabbathis curaret: vt A
accusarent illum. ¶ *Et ait homini habenti* 3
manum aridam, Surge in medium. ¶ *Et di-* 4
cit eis, Licet sabbathis benefacere, an male?
animam saluam facere, an perdere? At illi
tacebant. ¶ *Et circumspiciens eos cũ ira, con-* 5
tristatus super cæcitate cordis eorum, dicit
homini, Extende manum tuam. Et extẽdit:
Mat.12.b.14 *& restituta est manus illi.* ¶ ‖ *Exeuntes au-* 6
Ioh.10.g.39 *tem Pharisæi, statim cum Herodianis consi-*
lium faciebant aduersus eum quomodo eum
perderent. ¶ *Iesus autem cum discipulis suis* 7
secessit ad mare: et multa turba à Galilæa &
Iudæa secuta est eum, ¶ *& ab Ierosolymis &* 8
ab Idumæa & trans Iordanem: & qui circa B
Tyrum & Sidonem, multitudo magna, au-
dientes quæ faciebat, venerunt ad eum. ¶ *Et* 9
dixit discipulis suis vt nauicula sibi deser-
uiret propter turbam, ne comprimerẽt eum.
¶ *multos enim sanabat, ita vt irruerent in* 10
eum vt illum tangerent quotquot habebant
plagas. ¶ *Et spiritus immundi, cùm illum vi-* 11
debant, procidebant ei: & clamabant dicen-
tes, ¶ *Tu es filius Dei. Et vehementer com-* 12
Mat.10.a.1. *minabatur eis ne manifestarent illũ.* ¶ ‖ *Et* 13
Luc.6.b.13. *ascendens in montẽ vocauit ad se quos vo-*
& 9.a.1. *luit ipse: & venerunt ad eum.* ¶ *Et fecit vt* 14
Infr.6.a.7. *essent duodecim cum illo: & vt mitteret eos*
prædicare. ¶ *Et dedit illis potestatem curan-* 15
di infirmitates, & eijciendi dæmonia. ¶ *Et* 16
imposuit Simôni nomen Petrus, ¶ *& Iacô-* 17
bum Zebedæi & Iohannem fratrem Iacôbi: C
& imposuit eis nomina Boanerges, quod est,
filij tonitrui. ¶ *Et Andream & Philippum, &* 18
Bartholomæum & Matthæum, & Thomã &
Iacôbum Alphæi, & Thaddæum & Simônem
Cananæum, ¶ *& Iudam Iscariotem qui &* 19
Matt.9.d.34 *tradidit illum.* ¶ ‖ *Et veniunt ad domum: &* 20
& 12.b.24. *conuenit iterum turba, ita vt nõ possent ne-*
Luc.11.b.15. *que panem manducare.* ¶ *Et cùm audissent* 21
sui, exierunt tenere eũ. dicebant enim, Quo-
niam in furorem versus est. ¶ *Et Scribæ qui* 22
ab Ierosolymis descenderant, dicebant, Quo-
niam Beel-zebub habet. & quia in principe
dæmoniorum eijcit dæmonia. ¶ *Et conuocatis* 23
eis, in parabolis dicebat illis, Quomodo potest D
satanas satanam eijcere? ¶ *Et si regnum in* 24
se diuidatur, non potest regnum illud stare.
¶ *Et si domus super semetipsam dispertia-* 25
tur: non potest domus illa stare. ¶ *Et si sata-* 26
nas consurrexerit in semetipsum, dispertitus
est, & non poterit stare, sed finẽ habet. ¶ *Ne-* 27
mo potest vasa fortis ingressus in domum
*eius 1. **diripere, nisi prius fortem alliget, & tunc*
Matt.12.c.31 *domum eius diripiet.* ¶ ‖ *Amen dico vobis,* 28
Luc.12.b 10. *quoniam omnia dimittentur filijs hominum*
1.Ioh.5.d.16 *peccata, & blasphemiæ quibus blasphema-*
uerint. ¶ *qui autem blasphemauerit in Spi-* 29
"hab.bit *ritum sanctum, non " habet' remissionem in*
æternum, sed reus erit æterni delicti. ¶ *Quo-* 30
niam dicebant, Spiritum immundum ha-

31 *bet.* ¶ ‖ *Et veniunt mater eius & fratres: &* Mat.12.c.46
foris stantes miserunt ad eum vocantes Luc.8.c.19.
32 *eum:* ¶ *& sedebat circa eum turba: & dicunt*
ei, Ecce mater tua & fratres tui foris quæ-
33 *runt te.* ¶ *Et respondens eis, ait, Quæ est*
34 *mater mea & fratres mei?* ¶ *Et circumspiciẽs*
eos qui in circuitu eius sedebant, ait, Ecce
35 *mater mea & fratres mei.* ¶ *Qui enim fece-*
rit voluntatem Dei: hic frater meus & soror
mea & mater est.

CAP. IIII.

1 ET *iterum cœpit docere ad mare: & con-* Mat.13.a.1.
A *gregata est ad eum turba multa, ita vt* Luc.8.a.4.
nauim ascendens sederet in mari, & omnis
2 *turba circa mare super terram erat:* ¶ *& do-*
cebat eos in parabolis multa, & dicebat il-
3 *lis in doctrina sua,* ¶ *Audite: ecce, exijt semi-*
4 *nans ad seminandum.* ¶ *Et dum seminat, a-*
liud cecidit circa viam, & venerunt volu-
5 *cres cæli, & comederunt illud.* ¶ *Aliud verò*
cecidit super petrosa vbi non habuit terram
multam: & statim exortum est, quoniam non
6 *habebat altitudinem terræ:* ¶ *& quando ex-*
ortus est sol, exæstuauit, & eo quod non ha-
7 *bebat radicem, exaruit.* ¶ *Et aliud cecidit in*
spinas: & ascenderunt spinæ, & suffocaue-
8 *runt illud, & fructum non dedit.* ¶ *Et aliud*
cecidit in terram bonam: & dabat fructum
ascendentem & crescentem, & afferebat v-
num "triginta', vnum "sexaginta' & vnũ " trigesimũ
9 *"centum'.* ¶ *Et dicebat, Qui habet aures* "sexagesimũ
10 *audiendi audiat.* ¶ *Et cùm esset singularis,* "centesimũ
interrogauerunt eum hi qui cum eo erant & infrà.
11 *duodecim, parabolam.* ¶ *Et dicebat eis, Vobis*
datum est nosse mysterium regni Dei: illis
B *autem qui foris sunt, in parabolis omnia*
12 *fiunt:* ¶ ‖ *vt videntes videant, & non vi-* Isaiæ 6.c.9.
deant: & audientes audiant, & non intelli- Mat.13.b.14.
gant: ne quando conuertantur & dimittan- Luc.8.b.10.
13 *tur eis peccata.* ¶ *Et ait illis, Nescitis para-* Ioh.12.f 40.
bolam hanc? & quomodo omnes parabolas Act.28.f.26.
14 *cognoscetis?* ¶ *Qui seminat: verbũ seminat.* Rom.11.b.8
15 ¶ *Hi autem sunt qui circa viam: vbi semi-*
natur verbum, & cùm audierint, confestim
venit satanas, & aufert verbum quod se-
16 *minatum est in cordibus eorum.* ¶ *Et hi sunt*
similiter qui super petrosa seminantur: qui
cùm audierint verbum, statim cum gaudio
17 *accipiunt illud:* ¶ *& nõ habent radicem in se,*
sed temporales sunt: deinde orta tribulatio-
ne & persecutione propter verbum, confe-
18 *stim scandalizantur.* ¶ *Et alij sunt qui in*
spinis seminantur: hi sunt qui verbum au-
19 *diunt,* ¶ *& ærumnæ seculi, & ‖ deceptio diui-* 1.Tim.6.c.
tiarum, & circa reliqua concupiscentiæ in- 17.
troeuntes suffocant verbum, & sine fructu
20 *efficitur.* ¶ *Et hi sunt qui super terram bo-*
nam seminati sunt: qui audiunt verbum &
suscipiunt, & fructificant, vnum triginta,
21 *vnum sexaginta, & vnum centum.* ¶ *Et di-*
C *cebat illis,* ‖ *Nunquid venit lucerna vt sub* Mat.5.b.15.
modio

Luc.8.c.16. modio ponatur? aut sub lecto? nonne vt super
& 11.c.33. candelabrum ponatur? ¶ ‖Non est enim ali- 22
Mat.10.c.26 quid absconditum quod non manifestetur:
Luc.8.c.17. nec factum est occultum, "sed vt in palã ve-
"quod non niat'. ¶ Si quis habet aures audiendi au- 23
veniat in diat. ¶ Et dicebat illis, Videte quid audiatis. 24
palàm. ‖In qua mensura mensi fueritis, remetietur
–.8. vobis, – & adjicietur vobis.* ¶ ‖Qui enim 25
*qui audi- habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam
tis 1. quod habet, auferetur ab eo. ¶ Et dicebat, Sic 26
Matt.7.a.2. est regnum Dei, quemadmodum si homo ia-
Luc.6.f.38. ciat sementem in terram, ¶ & dormiat, & 27
Mat.13.b.12 exurgat nocte & die, & semen germinet, &
& 25.c.29. increscat dum nescis ille. ¶ Vltrò enim terra 28
Luc.8.c.18. fructificat, primùm herbam, deinde spicam,
& 19.d.26. deinde plenum frumentũ in spica. ¶ Et 29
*ex cùm * se produxerit fructus: statim mittit
Mat.13.d.27. falcem, quoniam adest messis. ¶ Et dicebat, 30
Luc.13.d.29 Cui assimilabimus regnum Dei? aut cui pa- D
rabola comparabimus illud? ¶ Sicut granum 31
sinapis, quod cùm seminatum fuerit in ter-
ra, minus est omnibus seminibus quæ sunt
"natum in terra: ¶ & cùm "seminatum' fuerit, a- 32
in arborem scendit, & fit maius omnibus oleribus: &
Mat.13.e.34. facit ramos magnos, ita vt possint sub vm-
bra eius aues cæli habitare. ¶ Et talibus 33
multis parabolis loquebatur eis verbũ, prout
poterant audire: ¶ sine parabola autem non 34
loquebatur eis: seorsum autem discipulis suis
disserebat omnia. ¶ Et ait illis in illa die, cùm 35
Mat 8.d.23. sero esset factum, Transeamus contra. ¶ ‖Et 36
Luc.8.c.22. dimittentes turbam, assumunt eum ita vt
erat in naui: & aliæ naues erant cum illo.
¶ Et facta est procella magna venti, & flu- 37
ctus mittebat in nauim, ita vt impleretur
nauis. ¶ Et erat ipse in puppi super ceruical 38
dormiens: & excitant eum, & dicunt illi,
Magister, non ad te pertinet quia perimus?
¶ Et exurgens comminatus est vento, & di- 39
xit mari, Tace, obmutesce. Et cessauit ven-
tus: & facta est tranquillitas magna. ¶ Et 40
ait illis, Quid timidi estis? necdum habetis
fidem? Et timuerunt timore magno: & dice-
bant ad alterutrũ, quis, putas, est iste, quia
& ventus & mare obediunt ei?

CAP. V.

Mat.8.d.28. ET venerunt trans fretum maris in re- 1
Luc.8.d.26. gionem Gerasenorum. ¶ Et exeunti ei de 2
naui, statim occurrit de monumentis homo A
in spiritu immundo, ¶ qui domicilium habe- 3
bat in monumentis, & neque catenis iam
quisquam poterat eum ligare: ¶ quoniam sæ- 4
pe compedibus & catenis vinctus, dirupisset
catenas, & compedes comminuisset, & nemo
poterat eum domare. ¶ & semper die ac no- 5
cte in monumentis & in montibus erat, cla-
mans & concidens se lapidibus. ¶ Vidẽs au- 6
tem Iesum à longe, cucurrit & adorauit eum:
¶ & clamans voce magna, dixit, Quid mihi 7
& tibi Iesu fili Dei altissimi? adiuro te per
Deum, ne me torqueas. ¶ Dicebat enim illi, 8
Exi spiritus immunde ab homine. Et inter-
9 rogabat eum, Quod tibi nomen est? ¶ Et di-
cit ei, Legio mihi nomen est: quia multi su-
10 mus. ¶ Et deprecabatur eum multum, ne se
11 expelleret extra regionem. ¶ ‖Erat autem ibi Mat.8.d.30.
circa montem grex porcorum magnus, pa- Luc.8.d.32.
12 scens. ¶ Et deprecabantur eum spiritus, di-
B centes, Mitte nos in porcos, vt in eos intro-
13 eamus. ¶ Et cõcessit eis statim Iesus. Et ex-
euntes spiritus immũdi, introierunt in por-
cos: & magno impetu grex præcipitatus est
in mare, ad duo millia, & suffocati sunt in
14 mari. ¶ Qui autem pascebant eos, fugerunt,
& nuntiauerunt in ciuitatem & in agros.
15 Et egressi sunt videre quid esset facti: ¶ &
veniunt ad Iesum, & vident illum qui à
dæmonio vexabatur, sedentem, vestitum, &
16 sanæ mentis, & timuerunt. ¶ Et narraue-
runt illis, qui viderant, qualiter factum es-
set ei qui dæmonium habuerat: & de porcis.
17 ¶ Et rogare cœperunt eum, vt discederet de Luc.8.d.37.
18 finibus eorum. ¶ Cumq; ascenderet nauim, Act.16.d.39.
cœpit illum deprecari qui à dæmonio vexa-
19 tus fuerat vt esset cum illo, ¶ & non admisit
eum, sed ait illi, Vade in domum tuam ad
tuos, & annuntia illis quanta tibi Domi-
20 nus fecerit, & misertus sit tui. ¶ Et abijt, &
cœpit prædicare in Decapoli quanta sibi fe-
21 cisset Iesus: & oẽs mirabantur. ¶ Et cũ tran-
C scẽdisset Iesus in naui rursum trans fretum,
conuenit turba multa ad eum, & erat circa
22 mare. ¶ ‖Et venit quidam de archisynagogis Mat.9.c.18.
nomine Iairus: & videns eum, procidit ad Luc.8.f.41.
23 pedes eius, ¶ & deprecabatur eum multùm,
dicens, Quoniam filia mea in extremis est,
Veni, impone " manus' super eam, vt salua "manum
24 sit & viuat. ¶ Et abijt cum illo, & sequeba-
tur eum turba multa, & comprimebant eũ.
25 ¶ ‖Et mulier quæ erat in profluuio sangui- Leu.15.d.24
26 nis annis duodecim, ¶ & fuerat multa per- Mat.9.c.20.
pessa à compluribus medicis, & erogauerat Luc.8.f.43.
omnia sua, nec quicquam profecerat, sed
27 magis deterius habebat: ¶ cùm audisset de
Iesu, venit in turba retrò, & tetigit vesti-
28 mentum eius. ¶ dicebat enim, Quia si vel
29 vestimentum eius tetigero, salua ero. ¶ Et
confestim siccatus est fons sanguinis eius: &
30 sensit corpore quia sanata esset à plaga. ¶ Et
statim Iesus in semetipso cognoscens virtu-
tem quæ exierat de illo, conuersus ad tur-
bam, aiebat, Quis tetigit vestimenta mea?
31 ¶ Et dicebant ei discipuli sui, Vides turbam
D comprimentem te, & dicis, Quis me tetigit?
32 ¶ Et circumspiciebat videre eam quæ hoc fe-
33 cerat. ¶ Mulier verò timens & tremens, sciẽs
quod factum esset in se: venit et procidit an-
34 te eum, & dixit ei omnem veritatem. ¶ Ille
autem dixit ei, ‖ Filia, fides tua te saluam Luc.7.g.50
fecit: vade in pace, et esto sana à plaga tua.
35 ¶ Adhuc eo loquente veniunt "ad archisyna- "ab archisy-
gogum', dicentes, Quia filia tua mortua est: nagogo g.

Luc.8. g.39. *quid vltrà vexas magistrum?¶ Iesus autem* 36
audito verbo quod dicebatur, ait archisyna-
gogo. Noli timere: tantummodo crede. ¶ *Et* 37
non admisit quenquam se sequi, nisi Petrum
& Iacobum & Iohannem fratrem Iacobi.
¶ *Et veniunt in domum archisynagogi, &* 38
videt tumultũ, & flentes, & eiulantes mul-
tùm. ¶ *Et ingressus, ait illis, Quid turbami-* 39
Mat.9.c.24. *ni & ploratis? ‖ puella non est mortua, sed*
dormit. ¶ *Et irridebant eum. Ipse vero eie-* 40
ctis omnibus, assumit patrem & matrem E
puellæ, & qui secum erant, & ingrediuntur
vbi puella erat iacens. ¶ *Et tenens manum* 41
Act.9.g.40. *puellæ, ait illi, ‖ Thalitha cumi, quod est in-*
terpretatum, Puella (tibi dico) surge. ¶ *&* 42
confestim surrexit puella: & ambulabat, e-
rat autem annorum duodecim: & obstupue-
runt stupore magno. ¶ *Et præcepit illis vehe-* 43
"iussit *menter vt nemo id sciret: & "dixit' dari*
illi manducare.

CAP. VI.

Mat.13. g.54 ET egressus, inde, abijt in patriam suam: 1
Luc.4.c.16. *& sequebantur eũ discipuli sui.* ¶ *& fa-* 2
Ioh.4.f.44. *cto sabbatho cœpit in synagoga docere: &* A
multi audientes admirabantur in doctrina
eius dicentes, Vnde huic hæc omnia? & quæ
est sapientia quæ data est illi, & virtutes
Iohã.6.e.42. *tales quæ per manus eius efficiũtur?* ¶ ‖ *Non-* 3
ne hic est faber, filius Mariæ, frater Iacobi
& Ioseph & Iudæ & Simonis? nonne & so-
rores eius hic nobiscum sunt? Et scandali-
zabantur in illo. ¶ *Et dicebat illis Iesus,* 4
Mat.13.g.57. ‖ *Quia non est propheta sine honore, nisi in*
Luc.4.d.24. *patria sua, & in domo sua, & in cognatione*
Iohã.4.f.44 *sua.* ¶ *& non poterat ibi virtutem ullam fa-* 5
cere: nisi paucos infirmos impositis manibus
curauit: ¶ *& mirabatur propter incredulita-* 6
Mat.9.d.35. *tem eorum, ‖ & circuibat castella in circui-*
Luc.13.d.22. *tu docens.* ¶ ‖ *Et vocauit duodecim: & cœpit* 7
Mat.10.a.1. *eos mittere binos, & dabat illis potestatem*
Sup.3.b.14. *spirituũ immundorum.* ¶ *Et præcepit eis ne* 8
quid tollerent in via, nisi virgam tantùm: B
non peram, non panẽ, neq; in zona æs, ¶ *sed* 9
Luc.9.a.1. *calceatos ‖ sandalijs, & ne induerentur dua-*
Act.12.b.8. *bus tunicis.* ¶ *Et dicebat eis, Quocunq; in-* 10
troieritis in domũ: illic manete donec exeatis
Mat.10.b.14 *inde.* ¶ ‖ *& quicunque non receperint vos,* 11
Luc.9.a.5. *nec audierint vos': ‖ exeuntes inde excutite*
.7. *puluerem de pedibus vestris in testimonium*
Act.13.g.51. *illis.* ¶ *Et exeuntes prædicabant vt pœniten-* 12
& 18.b.6. *tiam agerent:* ¶ *& dæmonia multa eijciebãt,* 13
Iac.5.c.14. *& ‖ ungebãt oleo multos ægros, & "sanabat'.*
"sanaban- ¶ ‖ *Et audiuit rex Herodes (manifestũ enim* 14
tur. *factum est nomen eius) & dicebat, Quia Io-*
Mat.14.a.1. *hannes Baptista resurrexit à mortuis: &*
Luc.9.a.7. *propterea virtutes operantur in illo.* ¶ *Alij* 15
autem dicebant, Quia Elias est. Alij vero C
dicebant, Quia propheta est, quasi vnus èx
Mat.14.a.2. *prophetis.* ¶ ‖ *Quo audito, Herodes ait, Quem* 16
ego decollaui Iohannem, hic à mortuis re-
Luc.3.d.19. *surrexit.* ¶ ‖ *Ipse enim Herodes misit ac te-* 17
nuit Iohannem, & vinxit eum in carcere
propter Herodiadem vxorẽ Philippi fratris
18 *sui, quia duxerat eam.* ¶ *Dicebat enim Io-*
hannes Herodi, ‖ Non licet tibi habere vxo- Leu.18. b.16
19 *rem fratris tui.* ¶ *Herodias autem insidia-*
batur illi: & volebat occidere eum, nec pote-
20 *rat.* ¶ *Herodes enim metuebat Iohannem,*
sciens eum virum iustum & sanctũ: & cu-
stodiebat eum, & audito eo multa faciebat,
21 *& libenter eum audiebat.* ¶ *Et cùm dies op-* "in natali
portunus accidisset, Herodes " natalis sui' suo 8.
cœnam fecit principibus & tribunis & pri-
22 *mis Galilææ.* ¶ *cumq; introisset filia ipsius*
Herodiadis, & saltasset, & placuisset Hero-
di, simulq; recumbẽtibus: rex ait puellæ, Pete
23 *à me quod vis: & dabo tibi.* ¶ *& iurauit illi,*
‖ *Quia quicquid petieris, dabo tibi, licet di-* Esth.5.b.6.
24 *midium regni mei.* ¶ *Quæ cùm exisset, dixit*
D *matri suæ, Quid petam? At illa dixit, Caput*
25 *Iohannis Baptistæ.* ¶ *Cumq; introisset statim*
cum festinatione ad regem, petiuit dicens,
Volo vt protinus des mihi in disco caput Io-
26 *hannis Baptistæ.* ¶ *Et contristatus est rex.*
Propter iusiurandum & propter simul dis-
27 *cumbentes noluit eam contristare:* ¶ *sed misso*
spiculatore præcepit afferri caput eius in di-
28 *sco. & decollauit eum in carcere.* ¶ *Et attulit*
caput eius in disco: & dedit illud puellæ, &
29 *puella dedit matri suæ.* ¶ *Quo audito, disci-*
puli eius venerunt, & tulerunt corpus eius:
30 *& posuerunt illud in monumento.* ¶ *Et con-*
uenientes Apostoli ad Iesum, renuntiauerũt
31 *ei omnia quæ egerant & docuerant.* ¶ ‖ *Et*
ait illis, Venite seorsum in desertum locum, Mat.14. b.13
& requiescite pusillum. Erant enim qui ve- Luc. 9.a.10.
niebant & redibant multi, & nec spatium
32 *manducandi habebant.* ¶ *Et ascendentes in*
nauim, abierunt in desertũ locum seorsum.
33 ¶ *Et viderunt eos abeuntes, & cognouerunt*
E *multi: & pedestres de omnibus ciuitatibus*
34 *concurrerunt illuc, & præuenerunt eos.* ¶ ‖ *Et* Mat.9.d.36.
exiens, vidit turbam multam Iesus: & mi- & 14.b.14.
sertus est super eos, quia erant sicut oues non
habentes pastorem, & cœpit illos docere mul- Mat.14. b.15
35 *ta.* ¶ ‖ *Et cùm iam hora multa fieret, ac-*
cesserunt discipuli eius, dicentes, Desertus
36 *est locus hic, & iam hora præterijt:* ¶ ‖ *dimit-* Luc.9.b.12.
te illos, vt euntes in proximas villas & vi-
37 *cos, emant sibi cibos quos manducent.* ¶ *Et*
respondens ait illis, ‖ Date illis vos man- Mat.14.b.16
ducare. Et dixerunt ei, Euntes emamus du- Luc.9.b.13.
centis denarijs panes: & dabimus illis man-
38 *ducare.* ¶ *Et dicit eis, Quot panes habetis?*
ite & videte. Et cùm cognouissent, dicunt,
39 ‖ *Quinque, & duos pisces.* ¶ *Et præcepit il-* Iohã.6.a.9.
lis vt accumbere facerent omnes secundùm
40 *contubernia super viride fœnũ.* ¶ *Et discu-*
buerunt in partes per centenos & quinqua-
41 *genos.* ¶ *Et acceptis quinq; panibus, & duo-*
F *bus piscibus: intuens in cœlum benedixit, &*
fregit panes, & dedit discipulis suis, vt po-
nerent

nerũt ante eos: et duos pisces diuisit omnibus.
¶ Et mãducauerũt omnes, & saturati sunt. 42
¶ Et sustulerunt reliquias fragmentorũ duo- 43
Mat.14.c.21 decim cophinos plenos. & de piscibus. ¶ ‖ Erãt 44
autem qui manducauerant quinque millia
Ioh.6.b.10. virorum. ¶ Et statim coegit discipulos suos 45
ascendere nauim, vt praecederent eum trans-
fretum ad Beth-saidam: dum ipse dimitte-
ret populum. ¶ Et cùm dimisisset eos, abijt in 46
montem orare. ¶ Et cùm sero esset, erat na- 47
uis in medio mari, et ipse solus in terra. ¶ Et 48
videns eos laborantes in remigando (erat e-
nim ventus contrarius eis) & circa quar-
tam vigilam noctis venit ad eos ambulans
super mare: & volebat praeterire eos. ¶ At illi 49
vt viderunt eum ambulantem super mare,
putauerunt phantasma esse, & exclamaue-
runt. ¶ Omnes enim viderunt eum, & con- 50
turbati sunt. Et statim locutus est cum eis, G
& dixit eis, Confidite, ego sum: nolite time-
re. ¶ Et ascendit ad illos in nauim, & cessa- 51
uit ventus. Et plus magis intra se stupebãt.
¶ non enim intellexerunt de panibus: erat e- 52
nim cor eorum obcaecatum. ¶ Et cùm trans- 53
fretassent venerũt in terram Genezareth:
Mat.14.d.34 & applicuerunt. ¶ Cumq; egressi essent de 54
naui, continuo cognouerunt eum: ¶ & per- 55
currentes vniuersam regionem illam, coepe-
runt in grabatis eos qui se male habebant
circumferre, vbi audiebant eum esse. ¶ Et 56
quocunque introibat in vicos vel in villas
aut ciuitates, in plateis ponebant infirmos,
& deprecabantur eũ, vt vel fimbriam ve-
stimenti eius tangerent, & quotquot tan-
gebant eum, salui fiebant.

CAP. VII.

ET conueniunt ad eum Pharisaei & qui- 1
dam de Scribis, venientes ab Ierosoly- A
Matt.5.a.2. mis. ¶ ‖ Et cùm vidissent quosdam ex disci- 2
pulis eius communibus manibus, id est non
lotis mãducare panes, vituperauerũt. ¶ Pha- 3
risaei enim, et omnes Iudaei, nisi crebrò laue-
rint manus, non manducant, tenentes tra-
ditionem seniorũ: ¶ & a foro, nisi baptizen- 4
tur, non comedunt. & alia multa sunt quae
tradita sunt illis seruare, baptismata calicũ
& vrceorum, & aeramentorũ & lectorũ. ¶ Et 5
interrogabant eũ Pharisaei & Scribae, Qua-
re discipuli tui non ambulant iuxta tradi-
tionem seniorum, sed communibus manibus
manducant panem? ¶ At ille respondens, di- 6
xit eis, Bene prophetauit Isaias de vobis hy-
Esa.29.d.13. pocritis, sicut scriptum est, ‖ Populus hic la-
* abest 8. bijs me honorat, cor autem eorum longe * est
à me. ¶ in vanum autem me colunt, docentes 7
* & doctrinas * praecepta hominum. ¶ Relinquen- 8
tes enim mandatum Dei, tenetis traditio- B
nes hominum, baptismata vrceorum & ca-
licum: & alia similia his facitis multa. ¶ Et 9
* fecistis dicebat illis, Bene irritũ * facitis praeceptum
Dei, vt traditionem vestram seruetis.

10 ¶ Moyses enim dixit, ‖ Honora patrem tuum Exo.20.b.12
& matrem tuam: &, Qui maledixerit patri Deu.5.b.16.
11 vel matri, morte moriatur. ¶ Vos autem di- Ephe.6.a.2.
citis, Si dixerit homo patri aut matri, Cor- Exo.21.c.16
ban, (quod est donum) quodcunq; ex me, ti- Leu.20.b.9.
12 bi profuerit: ¶ & vltra non dimittitis eum Pro.20.c.20
13 quicquam facere patri suo aut matri: ¶ re-
scindentes verbum Dei per traditionem ve-
stram, quam tradidistis. & similia huius-
14 modi multa facitis. ¶ ‖ Et aduocans iterum Mat.15.b.10
turbam, dicebat illis, Audite me omnes, &
15 intelligite. ¶ Nihil est extra hominem in-
troiens in eum, quod possit eum coinquinare.
sed quae de homine procedunt, illa sunt quae
16 communicant hominem. ¶ Si quis habet au-
17 res audiendi, audiat. ¶ Et cùm introisset in
domum à turba, interrogabant eum discipu-
18 li eius parabolam. ¶ Et ait illis, Sic & vos
C imprudentes estis? Non intelligitis quia om-
ne extrinsecus introiens in hominem, non
19 potest eum communicare: ¶ quia non intrat
in cor eius, sed in ventrem vadit, & in se-
20 cessum exit, purgans omnes escas? ¶ Dice-
bat autem quoniam quae de homine exeunt,
21 illa communicant hominem. ¶ ‖ Ab intus e- Gen.6.a.5.
nim de corde hominum malae cogitationes & 8.d.21.
procedunt, adulteria, fornicationes, homi-
22 cidia, ¶ furta, auaritia, nequitia, dolus, im-
pudicitia, oculus malus, blasphemia, super-
23 bia, stultitia. ¶ Omnia haec mala ab intus
24 procedunt, & communicant hominem. ¶ ‖ Et Mat.15.c.21
inde surgens abijt in fines Tyri & Sidonis:
& ingressus domum, neminem voluit scire,
25 & non potuit latere. ¶ Mulier enim statim
vt audiuit de eo, cuius filia habebat spiri-
tum immundum, intrauit, & procidit ad
26 pedes eius. ¶ Erat enim mulier Gentilis,
Syrophoenissa genere. Et rogabat eum vt dae-
27 monium eijceret de filia eius. ¶ Qui dixit il-
li, Sine prius saturari filios. non est enim bo-
num sumere panem filiorum, & mittere ca-
28 nibus. ¶ At illa respondit, & dixit illi. Vti-
D que Domine. nam & catelli comedunt sub
29 mensa de micis puerorũ. ¶ Et ait illi, Propter
hunc sermonem vade, exijt daemonium a fi-
30 lia tua. ¶ Et cùm abijsset domum suam, in-
uenit puellam iacentem supra lectum. et dae-
31 monium exijsse. ¶ Et iterum exiẽs de finibus
Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilaeae
32 inter medios fines Decapoleos. ¶ ‖ Et addu- Mat.9.d.32.
cunt ei surdum & mutum: & deprecabantur Luc.11.b.14.
33 eũ vt imponat illi manũ. ¶ Et apprehendens
eum de turba seorsum, misit digitos suos in
auriculas eius: & expuens, tetigit linguam
34 eius. ¶ & suspiciens in caelũ, ingemuit: & ait
35 illi, Ephphetha, quod est adaperire. ¶ Et sta-
tim apertae sunt aures eius: et solutũ est vin
36 culum linguae eius, & loquebatur recte. ¶ Et
praecepit illis ne cui dicerent. Quanto autem
eis praecipiebat, tantò magis plus praedica-
37 bant, ¶ & eo amplius admirabantur, dicen-

Gene.1.d.38 *tes,‖Bene omnia fecit: & surdos fecit audi-*
Eccl,39.c,25 *re, & mutos loqui.*

CAP. VIII.

Mat.15.d.32. *IN diebus illis iterum cùm turba multa es-* 1
*cum Iesu *set *, nec haberent quod manducarent:* A
conuocatis discipulis, ait illis, ℣ *Misereor su-* 2
per turbam: quia ecce iam triduo sustinent
me, nec habent quod manducent: ℣ *& si di-* 3
misero eos ieiunos in domum suam, deficient
in via: quidam enim ex eis delonge vene-
runt. ℣ *Et responderunt ei discipuli sui, Vn-* 4
de illos quis poterit hic saturare panibus in
solitudine? ℣ *Et interrogauit eos, Quot pa-* 5
nes habetis? Qui dixerunt, Septem. ℣ *Et* 6
præcepit turbæ discumbere super terram. Et
accipiens septem panes, gratias agens fregit:
& dabat discipulis suis vt apponerent, &
apposuerunt turbæ. ℣ *Et habebant pisciculos* 7
paucos: & ipsos benedixit, & iussit apponi.
℣ *Et manducauerũt & saturati sunt: & su-* 8
stulerunt quod superauerat de fragmentis,
septem sportas. ℣ *Erant autem qui mandu-* 9
cauerant, quasi quatuor millia: & dimisit
Mat.15.d.39. *eos.* ℣ ‖ *Et statim ascendens nauim cum dis-* 10
Mat.16.a.1. *cipulis suis, vẽnit in partes Dalmanutha.* B
Luc.11.g.54. ℣ ‖ *Et exierunt Pharisæi, & cœperunt con-* 11
quirere cum eo, quærentes ab illo signum de
cælo, tentantes eum. ℣ *Et ingemiscens spiri-* 12
tu, ait. Quid generatio ista signum quærit?
Amen dico vobis, si dabitur generationi isti
signum. ℣ *Et dimittens eos, ascendit iterum* 13
Matt.16.a.5. *nauim, & abijt trans fretũ.* ℣ ‖ *Et obliti sunt* 14
panes sumere: & nisi vnum panem non ha-
bebant secum in naui. ℣ *Et præcipiebat eis,* 15
dicens, Videte & cauete à fermento Phari-
sæorum, & fermento Herodis. ℣ *Et cogitabãt* 16
ad alterutrum, dicentes, Quia panes nõ ha-
bemus. ℣ *Quo cognito, ait illis Iesus, Quid* 17
cogitatis, quia panes non habetis? nondum
cognoscitis nec intelligitis? adhuc cæcatũ ha-
betis cor vestrum? ℣ *oculos habentes non vi-* 18
Sup.6.f.41 *detis? & aures habentes non auditis?* ‖ *Nec*
Iohã.6.b,11. *recordamini* ℣ *quando quinque panes fregi* 19
in quinq; millia. & quot cophinos fragmen C
torum plenos sustulistis? Dicunt ei, Duode-
cim. ℣ *Quando & septem panes in quatuor* 20
millia, quot sportas fragmentorum tulistis?
Et dicunt ei, Septem. ℣ *Et dicebat eis, Quo-* 21
modo nondũ intelligitis? ℣ *Et veniunt Beth-* 22
saidam: & adducunt ei cæcum, & rogabant
eum vt illum tangeret. ℣ *Et apprehensa ma-* 23
nu cæci, eduxit eum extra vicum: & expuẽs
in oculos eius impositis manibus suis, inter-
rogauit eum si quid videret. ℣ *Et aspiciens,* 24
ait, Video homines velut arbores, ambulan-
tes. ℣ *Deinde iterum imposuit manus super* 25
oculos eius: & cœpit videre, & restitutus
est, ita vt clarè videret omnia. ℣ *Et misit il-* 26
lum in domum suam, dicens, Vade in domum
tuam: et si in vicum introieris, nemini dixe-
Mat.16.b.13 *ris.* ℣ ‖ *Et egressus est Iesus & discipuli eius* 27

in castella Cæsareæ Philippi: & in via in-
terrogabat discipulos suos, dicens eis, ‖ *Quem* Luc.9.b.18.
28 *me dicunt esse homines?* ℣ *Qui responderunt*
*illi dicentes, * Iohannẽ Baptistam, alij Eliã,* * Alij
29 *alij verò quasi vnum de prophetis.* ℣ *Tunc*
D *dicit illis, Vos vero quem me esse dicitis?*
Respondens Petrus, ait ei, Tu es Christus.
30 ℣ *Et comminatus est eis ne cui dicerent de*
31 *illo.* ℣ *Et cœpit docere eos quoniam oportet fi-*
lium hominis pati multa, & reprobari à se-
nioribus & à summis sacerdotibus & Scri-
32 *bis, & occidi: & post tres dies resurgere.* ℣ *Et*
palam verbum loquebatur. Et apprehendẽs
33 *eum Petrus, cœpit increpare eum.* ℣ *Qui con-*
uersus, & videns discipulos suos, commina-
tus est Petro, dicens, Vade retro me satana,
quoniam non sapis quæ Dei sunt, sed quæ
34 *sunt hominum.* ℣ *Et conuocata turba cum*
discipulis suis, dixit eis, ‖ *Si quis vult me* Mat.10.d.38
sequi, deneget semetipsum: & tollat crucem & 16.d.24.
35 *suam, & sequatur me.* ℣ *Qui enim voluerit* Luc.9.c.23.
animam suam saluam facere, perdet eã: qui & 14.f.27.
autem perdiderit animam suam propter me Luc.17.g.33.
36 *& Euangelium, saluam faciet eam.* ℣ *Quid* Ioh.12.d.25.
enim proderit homini, si lucretur mundum
totum, & detrimentum animæ suæ faciat?
37 ℣ *Aut, quid dabit homo commutationis pro*
38 *anima sua?* ℣ *Qui enim me " confusus' fue-* Mat.10.d.33
rit, & verba mea in generatione ista adul- Luc.9.d.26.
tera & peccatrice: et filius hominis " confun- & 12.b.9.
detur' eum, cùm venerit in gloria patris sui " confessus
cum angelis sanctis. " confitebi-
tur

CAP. IX.

1 *ET dicebat illis, Amen dico vobis, quia* Mat.16.d 27
A *sunt quidam de hic stantibus qui non* Luc.9.d.27.
gustabunt mortem: donec videant regnum Mat.17.a.1.
2 *Dei veniens in virtute.* ℣ ‖ *Et post dies sex* Luc.9.d 28.
" assumit' Iesus Petrum & Iacobum & Io- " assumpsit
hannem: & ducit illos in montem excelsum
seorsum solos, & transfiguratus est coram ip-
3 *sis.* ℣ *Et vestimenta eius facta sunt splen-*
dentia & candida nimis velut nix, qualia
fullo non potest super terram candida facere.
4 ℣ *Et apparuit illis Elias cum Moyse: & erant*
5 *loquentes cum Iesu.* ℣ *Et respondens Pe-*
trus, ait Iesu, Rabbi, bonum est nos hic esse:
& faciamus tria tabernacula, tibi vnum, &
6 *Moysi vnum, & Eliæ vnũ.* ℣ *Non enim scie-*
bat quid diceret: erant enim timore exter-
7 *riti.* ℣ *& facta est nubes obumbrans eos: &*
B *vẽnit vox de nube, dicens, Hic est filius*
8 *meus charissimus: audite illum.* ℣ *Et statim*
circunspicientes, neminem amplius viderũt,
9 *nisi Iesum tantùm secũ.* ℣ ‖ *Et descendenti-* Mat.17.b.9.
bus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam
quæ vidissent, narrarẽt: nisi cũ filius homi-
10 *nis à mortuis resurrexerit.* ℣ *Et verbũ cõti-*
nuerũt apud se: cõquirentes quid esset. Cùm
11 *à mortuis resurrexerit.* ℣ *Et interrogabant*
eum, dicentes, Quid ergo dicunt Pharisæi & Mala.4.a.5.
Scribæ, quia Eliam oportet venire primùm?
℣ *Qui*

¶ Qui respondens, ait illis, Elias cùm vene- 12
Isa.53.a.3. rit primo, restituet omnia: & quo modo‖scri-
Mala.4.b.5 ptum est in filium hominis, vt multa pati-
Mat.17.b.12 atur & contemnatur. ¶‖Sed dico vobis quia 13
& Elias venit (& fecerũt illi quæcunq; vo- C
luerunt) sicut scriptũ est de eo. ¶ Et veni- 14
ens ad discipulos suos, vidit turbã magnam
circa eos, & Scribas conquirentes cum illis.
¶ Et confestim omnis populus videns Iesum, 15
stupefactus est, & expauerunt: & accurentes,
salutabant eũ. ¶ Et interrogauit eos, Quid 16
Mat.17.b.14 inter vos conquiritis? ¶ Et respõdens vnus 17
Luc.9.e.37. de turba, dixit, Magister, attuli filium meũ
ad te habentem spiritum mutum: ¶ qui vbi- 18
cunque eum apprehenderit, allidit illum, &
spumat, & stridet dẽtibus, & arescit, & dixi
discipulis tuis vt eiicerent illũ, & nõ potue-
runt. ¶ Qui respondens eis, dixit, O genera- 19
tio incredula, quãdiu apud vos ero? quan-
diu vos patiar? afferte illũ ad me. ¶ Et attu- 20
lerunt eum. Et cùm vidisset eũ, statim spiri
tus cõturbauit illũ: & elisus in terrã, volu-
tabatur spumãs. ¶ Et interrogauit patrẽ e- 21
ius, Quãtum tẽporis est ex quo ei hoc acci- D
dit? At ille ait, Ab infantia: ¶ & frequẽter eũ 22
*aquam in ignẽ & in aquas misit, vt eum perderet.
sed siquid potes, adiuua nos, misertus nostri.
¶ Iesus autẽ ait illi, Si potes credere, omnia 23
possibilia sunt credenti. ¶ Et continuo excla- 24
mãs pater pueri, cũ lachrymis aiebat, Credo
Domine, adiuua incredulitatẽ meam. ¶ Et cũ 25
videret Iesus concurrentẽ turbam, commi-
natus est spiritui immundo, dicẽs illi, Sur-
de & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab
eo: & amplius ne introeas in eũ. ¶ Et excla- 26
mans, & multũ discerpens eũ, exiit ab eo: &
factus est sicut mortuus, ita vt multi dice-
rent, Quia mortuus est. ¶ Iesus autẽ tenens 27
manũ eius eleuauit eum: & surrexit. ¶ Et cũ 28
introisset in domũ, discipuli eius secreto in-
terrogabant eum, Quare nos non potuimus
eiicere eũ? ¶ Et dixit illis, Hoc genus in nul- 29
lo potest exire, nisi in oratione & ieiunio.
Mat.17.d.22 ¶‖Et inde profecti prætergrediebantur Gali 30
Luc.9.e.21. læã: nec volebat quenquã scire. ¶‖ Docebat 31
autem discipulos suos. & dicebat illis, Quo- E
niã filius hominis tradetur in manus homi-
nũ, & occidẽt eũ, & occisus tertia die resur-
get. ¶ At illi ignorabãt verbũ: & timebãt in- 32
terrogare eum. ¶ Et venerunt Capharnaum. 33
*essent Qui cũ domi *esset, interrogabat eos, Quid
in via tractabatis? ¶ At illi tacebant. siqui- 34
Mat.18.a.1 dem in via inter se disputauerant‖quis eo-
Luc.9.f.46 rum maior esset. ¶ Et residẽs vocauit duode- 35
cim: & ait illis, Siquis vult primus esse, erit
omniũ nouissimus, & omniũ minister. ¶ Et 36
accipiens puerũ, statuit eũ in medio eorũ, quẽ
cum cõplexus esset, ait illis, ¶ Quisquis vnũ 37
ex huiusmodi pueris receperit in nomine
Luc.9.f.49. meo: me recipit. & quicunq; me susceperit:
Mat.9.f.32. nõ me suscipit, sed eũ qui misit me. ¶‖ Re- 38

¶ spondit illi Iohannes, dicens, Magister, vidi-
mus quendam in nomine tuo eiicientem dæ-
monia, qui non sequitur nos, & prohibui-
39 ¶ mus eum. Iesus autem ait, Nolite prohibere 1.Cor.12.a.3
eum. ‖nemo est enim qui faciat virtutem in
nomine meo, & possit cito male loqui de me:
40 ¶ qui enim non est aduersum vos, pro vobis
41 est. ¶ ‖Quisquis enim potum dederit vobis Mt.10.d.42
calicẽ aquæ in nomine meo, quia Christi e- *frigida.
stis: amen dico vobis, non perdet mercedem Mat.18.a.6
42 suam. ¶‖ Et quisquis scandalizauerit vnũ Luc.17.a.2.
ex his pusillis credentibus in me: bonum est
ei magis si circundaretur mola asinaria collo
43 eius, & in mare mitteretur. ¶‖ Et si scandali Mat.5.e.30.
G zauerit te manus tua, abscinde illã. bonum & 18.a.2.
est tibi debilẽ introire in vitam, quàm duas
manus habentem ire in gehennam, in ignem
44 inextinguibilem, ¶‖ vbi vermis eorum non Esa.66.g.
45 moritur, & ignis non extinguitur. ¶ Et si pes 42.
tuus te scandalizat, amputa illum. bonum
est tibi claudum introire in vitam æternam
quàm duos pedes habentem, mitti in gehen-
46 nam ignis inextinguibilis, ¶ vbi vermis eo-
rum non moritur, & ignis non extinguitur.
47 ¶ Quod si oculus tuus scandalizat te, eiice e-
um, bonum est tibi luscum introire in regnũ
Dei, quam duos oculos habentem, mitti in ge
48 hennam ignis, ¶ vbi vermis eorum non mori
49 tur, & ignis non extinguitur. ¶‖ Omnis e- Leu.2.c.13.
nim igne salietur: & omnis victima sale sa Mat.5.b.13.
50 lietur. ¶‖Bonum est sal, quod si sal insulsum Luc.14.g.34
fuerit: in quo illud condietis? Habete in vo-
bis sal, & pacem habete inter vos.

CAP. X.

1 ET inde exurgens, venit in fines Iudææ Mat.19.a.1.
A vltra Iordanem: & conueniunt iterum
turba ad eum, & sicut consueuerat, iterum do-
2 cebat illos. ¶ Et accedentes Pharisæi, interro-
gabant eum, Si licet viro vxorẽ dimittere:
3 tentantes eum. ¶ At ille respõdens, dixit eis,
4 Quid vobis præcepit Moyses? ¶ Qui dixerũt, Deu.24.a.1
‖Moyses permisit libellum repudij scribere &
5 dimittere ¶. Quibus respondens Iesus, ait,
Ad duritiam cordis vestri scripsit vobis præ
6 ceptum istud, ¶ ab initio autem creaturæ ‖ Gen.1.d.27.
masculum & fœminam fecit eos Deus.
7 ¶‖Propter hoc, relinquet homo patrem suum Mat.19.a.4
8 & matrẽ: & adhærebit ad vxorem suam, ¶ & Gen.2.d.24
erunt duo in carne vna. Itaque iam nõ sunt 1.Co.6.d.16
9 duo, sed vna caro, ¶‖Quod ergo Deus coniũ- Eph.5.g.31.
10 xit, homo non separet. ¶ Et in domo iterum 1.Co.7.b.10
discipuli eius de eodem interrogauerunt eũ.
11 ¶ Et ait illis, Quicunque dimiserit vxorem
B suam & aliam duxerit: adulterium commit
12 tit super eam. ¶ Et si vxor dimiserit virum
13 suum, & alij nupserit, mœchatur. ¶‖ Et offe- Mat.19.b.13
rebãt illi paruulos, vt tangeret illos. Discipu Luc.18.c.15
14 li autem cõminabantur offerentibus. ¶ Quos
cùm videret Iesus, indigne tulit, & ait illis,
Sinite paruulos venire ad me: & ne prohi-
bueritis eos, talium enim est regnum Dei

Amen dico vobis: quisquis non receperit 15
regnum Dei velut paruulus, non intrabit in
illud. Et complexans eos, & imponens 16
manus super illos, benedicebat eos. Et 17
viam. 5. cùm egressus esset in via', procurrens qui- C
dicens, dam genu flexo ante eum rogabat eum', ‖
Mat.19.c.16 Magister bone, quid faciam vt vitam æter-
Luc.18.d.18. nam percipiam? Iesus autem dixit ei, Quid 18
me dicis bonum? Nemo bonus, nisi vnus De
Exo.20.c.15. us. ‖Præcepta nosti, Ne adulteris, Ne occi- 19
das, Ne fureris, Ne falsum testimonium di-
xeris, Ne fraudem feceris, Honora patrem
tuum & matrem. At ille respondens, ait il 20
li, Magister, hæc omnia obseruaui a iuuentu
te mea. Iesus autem intuitus eum, dilexit 21
eum, & dixit ei, Vnum tibi deest. vade, quæ
cunque habes, vende, & da pauperibus, &
habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere
me. Qui contristatus in verbo, abiit mæ- 22
rens. erat enim habens multas possessiones.
Et circumspiciens Iesus, ait discipulis suis, 23
Quam difficile qui pecunias habent, in re-
gnum Dei introibunt‖. Discipuli autem ob 24
stupescebant in verbis eius. At Iesus rursus D
respondens ait illis, Filioli, quàm difficile est
confidentes in pecuniis, in regnum Dei in-
troire? Facilius est camelum per foramē a- 25
cus transire, quàm diuitem intrare in regnū
Dei. Qui magis admirabantur, dicentes ad 26
semetipsos, Et quis potest saluus fieri? Et 27
intuens illos Iesus, ait, Apud homines im-
possibile est: sed non apud Deum. omnia
Mat.19.d.27 enim possibilia sunt apud Deum. ‖ Et cœ 28
Luc.18.e.28. pit ei Petrus dicere, Ecce, nos dimisimus
omnia, & secuti sumus te. Respondens Ie-
sus, ait, Amen dico vobis, nemo est qui 29
reliquerit domum, aut fratres, aut sorores,
aut patrem, aut matrem, aut filios, aut a-
gros propter me & propter Euangeliū: qui 30
non accipiet centies tantum nunc in tempore
hoc: domos, & fratres, & sorores, & matres,
& filios, & agros, cum persecutionibus: & in
seculo futuro vitam æternam. ‖Multi au- 31
Mat.19.d.30 tem erunt primi, nouissimi: & nouissimi, pri
Luc.13.f.30. mi. Erant autem in via ascendentes Ieco- 32
solymam: & præcedebat illos Iesus, & stupe- E
Mat.20.c.17 bant: & sequentes timebant. ‖Et assumens
Luc.18.f.31. iterū duodecim, cœpit illis dicere quæ essent
ei euentura. Quia ecce ascendimus Ieroso- 33
lymam, & filius hominis tradetur principi-
bus sacerdotum, & Scribis & senioribus, &
damnabunt eum morte, & tradent eum gen
tibus, & illudent ei, & conspuent eum, & 34
flagellabunt eum, & interficient eum, & ter
tia die resurget. ‖Et accedunt ad eum Iacó 35
Mt.20.c.20 bus & Iohannes filij Zebedæi dicentes, Ma-
gister, volumus vt quodcunque petierimus,
facias nobis. At ille dixit eis, Quid vultis 36
vt faciam vobis? Et dixerunt, Da no- 37
bis vt vnus ad dexteram tuam, & alius ad
sinistram tuam sedeamus in gloria tua.

38 Iesus autem ait eis, Nescitis quid petatis.
F potestis bibere calicem, quem ego bibo: aut
39 baptismo quo ego baptizor, baptizari? At
illi dixerunt ei, Possumus. Iesus autem ait
eis, Calicem quidem quem ego bibo bibetis,
& baptismo quo ego baptizor baptizabimi-
40 ni: sedere autem ad dexteram meam, vel ad
sinistram, non est meum dare vobis', sed —.5.
41 quibus paratum est. ‖Et audientes decem, Mt.20.c.24
cœperunt indignari de Iacobo & Iohanne.
42 Iesus autem vocans eos ait illis, ‖ Scitis Luc.22.c.25
quia hi qui videntur principari gentibus,
dominantur eis: & principes eorum potesta-
43 tem habent ipsorum. Non ita est autem in
vobis, sed quicunque voluerit fieri maior,
44 erit vester minister: & quicunque volue-
rit in vobis primus esse, erit omnium ser-
45 uus. Nam & filius hominis non venit vt
ministraretur ei, sed vt ministraret, & da-
ret animam suam redemptionem pro mul-
46 tis. ‖ Et veniunt Iericho: & proficiscente Mt.20.d.29
eo de Iericho, & discipulis eius & plurima Luc.18.f.35
multitudine, filius Timæi Bartimæus cæcus,
47 sedebat iuxta viam mendicans. Qui cùm
audisset quia Iesus Nazarenus est: cœpit
clamare & dicere, Iesu fili Dauid, miserere
48 mei. Et comminabantur ei multi, vt tace-
ret. At ille multo magis clamabat, Fili Da-
49 uid, miserere mei. Et stans Iesus præcepit
illum vocari. Et vocant cæcum dicentes ei:
50 Animæquior esto, surge, vocat te. Qui pro-
iecto vestimento suo exiliens, venit ad
51 eum. Et respondens Iesus dixit illi, Quid
tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei, Rab
52 boni vt videam. Iesus autem ait illi, Va-
de, fides tua te saluum fecit. Et confestim
vidit, & sequebatur eum in via.

CAP. XI.

1 ET cùm appropinquarent Ierosolymæ & Mat.21.a.1.
A Bethaniæ ad montem Oliuarum, mit- Luc.19.c.29.
2 tit duos ex discipulis suis, & ait illis, Ite
in castellum quod contra vos est, & sta-
tim introeuntes illuc, inuenietis pullum li-
gatum, super quem nemo adhuc homi-
3 num sedit: soluite illum, & adducite. Et
si quis vobis dixerit, Quid facitis? dicite
quia Domino necessarius est: & continuè
4 illum dimittet huc. Et abeuntes inue-
nerunt pullum ligatum ante ianuam foris
5 in biuio: & soluunt eum. Et quidam de
illic stantibus" dicebant' illis, Quid facitis "dicebat 6.
6 soluentes pullum? Qui dixerunt eis sicut
præceperat illis Iesus: & dimiserunt eis.
7 ‖Et duxerunt pullum ad Iesum: & impo- Ioh.12.b.14.
nunt illi vestimenta sua, & sedit super eū.
8 Multi autem vestimenta sua strauerunt
in via: alij autem frondes cædebant de ar-
9 boribus, & sternebant in via. Et qui
præibant & qui sequebantur clamabant,
B dicentes, Hosanna. ‖ benedictus qui Mat.21.a.9.
10 venit in nomine Domini. benedictum Luc.19.f.38
quod

Psa.117.d.24 *quod venit regnum patris nostri Dauid,*
Mat.21.a.10 *Hosan-na in excelsis.* ¶ Et introiuit Iero- 11
Luc.19.g.45 *solymam in templum: & circumspectis omni-*
bus, cùm iam vespera esset hora, exiit in Be-
thaniam cum duodecim. ¶ Et alia die cùm 12
Mat.21.b.19 *exirent à Bethania esuriit.* ¶ Cùmque vidis- 13
set à longe ficum habentem folia, venit si-
quid forte inueniret in ea. Et cùm venisset
ad eam, nihil inuenit prater folia. non enim
erat tempus ficorum. ¶ Et respondens dixit 14
ei, Iam non amplius in aternum ex te fru-
ctum quisquam manducet. Et audiebant di-
scipuli eius. ¶ Et veniunt Ierosolymam. Et 15
cùm introisset in templum, cœpit eiicere ven- C
dentes & ementes in templo, & mensas nu-
mulariorum, & cathedras vendentium co-
lumbas euertit, ¶ *& non sinebat vt quis-* 16
quam transferret vas per templum. ¶ *& do-* 17
Isa.56.b.7. *cebat, dicens eis, Nonne scriptum est, ‖ Quia*
domus mea, domus orationis vocabitur om-
Iere.7.b.11 *nibus gentibus?‖ Vos autem fecistis eam spe-*
luncam latronum. ¶ Quo audito, principes sa- 18
cerdotum & Scribæ quærebant quomodo eum
perderent. timebant enim eũ. quoniam vni-
uersa turba admirabatur super doctrina e-
Mat.21.b.19 *ius.* ¶ Et cùm vespera facta esset, egredieba- 19
tur de ciuitate. ¶ Et cùm mane transirent, 20
viderunt ficum aridam factam à radicibus.
¶ Et recordatus Petrus, dixit ei, Rabbi, ecce 21
ficus cui maledixisti, aruit. ¶ Et respondens 22
Iesus ait illis, Habete fidem Dei. ¶ *amen di-* 23
co vobis, quia quicunque dixerit huic mon-
ti, Tollere & mittere in mare, & non hæsi-
tauerit in corde suo, sed crediderit quia quod-
Mat.7.a.7. & 21.b.22 *cunque dixerit, fiat, fiet ei.* ¶ ‖ Propterea dico 24
Luc.11.b.9 *vobis, omnia quæcunque orantes petitis, cre-*
Mat.6.b.10 *dite quia accipietis, & euenient vobis* ¶ Et 25
& 18.d.35. *cùm stabitis ad orandum, dimittite siquid*
habetis aduersus aliquem: vt & pater ve-
ster qui in cælis est, dimittat vobis peccata
vestra. ¶ *Quod si vos non dimiseritis: nec* 26
pater vester qui in cælis est, dimittet vobis D
Mat.21.b.5 *peccata vestra.* ¶ Et veniunt rursus Ieroso- 27
Luc.20.a.1. *lymam. Et cùm ambularet in templo, acce-*
dunt ad eum summi sacerdotes & Scribæ &
seniores, ¶ *& dicunt ei, In qua potestate hæc* 28
facis? & quis dedit tibi hanc potestatem vt
ista facias? ¶ Iesus autem respondens ait il- 29
lis, Interrogabo vos & ego vnum verbum,
& respondete mihi: & dicam vobis in qua
potestate hæc faciam. ¶ Baptismus Iohannis, 30
de cælo erat, an ex hominibus? Respondete mi-
hi. ¶ At illi cogitabant secum, dicentes, Si di- 31
xerimus de cælo, dicet, Quare ergo non cre-
didistis ei? ¶ Si dixerimus ex hominibus, *ti- 32
*timemus. *mebant populum, omnes enim habebant Io-*
hannem quia verè propheta esset. ¶ Et res- 33
pondentes dicunt Iesu, Nescimus. Et respon-
dens Iesus ait illis, Neque ego dico vobis in
qua potestate hæc faciam.

CAP. XII.

1 ET cœpit illic in parabolis loqui. Vineam Mat.21.d.33
A pastinauit homo, & circundedit sepem, Luc.20.b.9.
& fodit lacum, & ædificauit turrim, & loca- Isaiæ 5.a.1.
uit eam agricolis: & peregre profectus est. Iere.2.d.21.
2 ¶ Et misit ad agricolas in tempore seruum, vt
3 ab agricolis acciperet de fructu vineæ. ¶ Qui
apprehensum eum ceciderũt: & dimiserunt
4 *vacuum.* ¶ Et iterum misit ad illos alium
seruum: & illum in capite vulnerauerunt,
5 *& contumeliis affecerunt.* ¶ Et rursum aliũ
misit, & illũ occiderunt: & plures alios: quos-
6 *dam cædentes, alios verò occidentes.* ¶ Ad-
huc ergo vnum habens filium charissimum:
& illum misit ad eos nouissimum, dicens,
7 *Quia reuerebuntur filium meum.* ¶ Coloni
autem dixerunt ad inuicem, Hic est hæres:
venite, occidamus eum: & nostra erit hære-
8 *ditas.* ¶ Et apprehendentes eum, occiderunt:
9 *& eiecerunt extra vineam.* ¶ Quid ergo fa-
ciet Dominus vineæ? Veniet, & perdet colo-
10 *nos: & dabit vineam aliis.* ¶ Nec scripturam Psa.117.d.22
hanc legistis, ‖ Lapidem quem reprobaue- Isa.28.d.16.
runt ædificantes, hic factus est in caput an- Act.4.b.11
11 *guli,* ¶ A Domino factum est illud, & est Rom.9.g.33
12 *mirabile in oculis nostris:* ¶ Et quærebant eũ 1.Pet.2.a.8
tenere: & timuerunt turbam, cognouerunt Mt.21.d.42
B *enim quoniam ad eos parabolam hanc dixe-* Mat.22.b.15.
13 *rit. Et relicto eo abierunt.* ¶ ‖ Et mittunt Luc.20.d.20
ad eum quosdam ex Pharisæis & Herodia-
14 *nis: vt eum caperent in verbo.* ¶ Qui veni-
entes dicunt ei, Magister, scimus quia ve-
rax es, & non curas quemquam: nec enim
vides in faciem hominum, sed in veritate
viam Dei doces, licet dare tributum Cæsari:
15 *an non dabimus?* ¶ Qui sciens versutiam il-
lorum, ait illis, Quid me tentatis? afferte
16 *mihi denarium vt videam.* ¶ At illi attule-
runt ei. Et ait illis, Cuius est imago hæc, &
17 *inscriptio? Dicunt ei, Cæsaris.* ¶ Respondens
autem Iesus dixit illis, ‖ Reddite igitur quæ Rom.13.b.7
sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.
18 *Et mirabantur super eo.* ¶ ‖ Et venerunt ad Mat.22.c.23
eum Sadducæi qui dicunt resurrectionem Luc.20.d.27
non esse: & interrogabant eum dicentes,
19 ¶ Magister, Moyses nobis scripsit, ‖ vt si cuius Deu.25.a.5
frater mortuus fuerit, & dimiserit vxorẽ,
& filios non reliquerit: accipiat frater eius
vxorem ipsius, & resuscitet semen fratri suo.
20 ¶ Septem ergo fratres erant: & primus acce-
pit vxorem, & mortuus est non relicto semi-
21 *ne.* ¶ Et secundus accepit eam, & mortuus
est: & nec iste reliquit semen. Et tertius si-
22 *militer.* ¶ Et acceperunt eam similiter sep-
tem: & non reliquerunt semen. Nouissima
23 *omnium defuncta est & mulier.* ¶ In resur-
rectione ergo cùm resurrexerint, cuius de his
erit vxor? septem enim habuerunt eam v-
24 *xorem.* ¶ Et respondens Iesus, ait illis, Non-
C *ne ideo erratis, non scientes scripturas, ne-*
25 *que virtutẽ Dei?* ¶ Cùm enim à mortuis re-
surrexe-

surrexerint, neque nubent, neque nubentur. sed
Dei — sunt sicut angeli in cælis. ¶ De mortuis au- 26
tem quod resurgant, nō legistis in libro Moy
si, super rubū quomodo dixerit illi Deus in-
quiens, ‖Ego sum Deus Abraham, & Deus
Exod.3.b.6. Isaac, & Deus Iacob? ¶ Non est Deus mortuo 27
Mat.22.c.32. rum, sed viuorum. Vos ergo multum erratis.
Luc.20.f.37 ¶ Et accessit vnus de Scribis qui audierat il 28
los conquirentes. & videns quoniam bene il
lis responderit, interrogauit eum quod esset
primum omnium mandatum. ¶ Iesus autem 29
respondit ei, Quia primum omnium manda
Deut.6.a.4 tum est, ‖Audi Israël, Dominus Deus tuus,
noster. Deus vnus est. ¶ Et diliges Dominum Deū 30
Dominus 7 tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima
*vester. tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtu-
Deus 4. te tua. Hoc est primum mandatum. ¶ Secun 31
Leu.19.d.18 dum autem simile est illi, ‖Diliges proximū
Mat.22.d.39 tuum tanquam teipsum. Maius horum aliud
Rom.13.c.9. mandatum non est. ¶ Et ait illi Scriba, Bene 32
Gal.5.c.14 Magister, in veritate dixisti, quia vnus est
Ia.2.b.8. Deus, & non est alius præter eum. ¶ Et vt 33
diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu,
& ex tota anima, & ex tota fortitudine: &
diligere proximum tanquam seipsum, maius
est omnibus holocautomatibus & sacrificiis.
¶ Iesus autem videns quod sapienter respon 34
disset, dixit illi, Non es longe a regno Dei.
Et nemo iam audebat eū interrogare. ¶ ‖Et 35
Mat.22.d.41 respondens Iesus, dicebat, docens in templo. D
Quomodo dicunt Scribæ Christum filium es-
Luc.20.g.41 se Dauid? ¶ Ipse enim Dauid dicit in Spiritu 36
Psa.109.a.1. sancto, ‖Dixit Dominus Domino meo, sede à
dextris meis, donec ponam inimicos tuos sca
bellum pedum tuorum. ¶ Ipse ergo Dauid di- 37
cit eum Dominum: & vnde est filius eius?
Et multa turba eum libenter audiuit. ¶ Et 38
dicebat eis in doctrina sua, ‖Cauete à Scri-
Mat.23.a.6 bis, qui volūt in stolis ambulare, & salutari
Luc.11.f.43 in foro, ¶ & in primis cathedris sedere in sy- 39
& 20.g.46. nagogis, & primos discubitus in cœnis: ¶ qui 40
deuorant domos viduarum sub obtentu pro-
lixæ orationis: hi accipient prolixius iudiciū.
¶ Et sedens Iesus contra gazophylacium, as- 41
Luc.21.a.1. piciebat quomodo turba iactaret æs in gazo
phylacium, & multi diuites iactabant mul-
ta. ¶ Cùm venisset autem vidua vna pau- 42
per, misit duo minuta, quod est quadrans:
¶ & conuocans discipulos suos, ait illis, Amen 43
dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus
omnibus misit qui miserunt in gazophylaci-
um. ¶ Omnes enim ex eo quod abundabat il 44
lis, miserunt: hæc verò de penuria sua om-
nia quæ habuit, misit totum victum suum.

CAP. XIII.

Mat.24.a.1 ET cùm egrederetur de templo, ait illi v- 1
Luc.21.a.5. nus ex discipulis suis, Magister, aspice A
quales lapides, & quales structuræ. ¶ Et re- 2
spondens Iesus, ait illi, Vides has omnes ma-
Luc.19.g.44 gnas ædificationes? ‖Non relinquetur lapis
super lapidem qui non destruatur. ¶ Et cùm 3
sederet in monte oliuarum contra templum,
interrogabant eum separatim Petrus & Ia-
4 cobus & Iohannes & Andreas, ¶ Dic nobis,
quando ista fient? & quod signū erit quando
5 hæc omnia incipient consummari? ¶ Et respō
dens Iesus cœpit dicere illis, ‖Videte, ne quis Ephe.5.b.6.
6 vos seducat. ¶ multi enim venient in nomine 2.Th.2.a.3.
meo dicentes, quia ego sum: & multos sedu-
7 cent. ¶ Cùm audieritis autem bella & opinio
nes bellorum, ne timueritis. oportet enim hæc
8 fieri: sed nondum finis. ¶ Exurget enim gens
B contra gentem, & regnum super regnum: &
erunt terræmotus per loca, & fames. Initiū
9 dolorum hæc. ¶ Videte autem vosmetipsos.
Tradent enim vos in conciliis, & in synago-
gis vapulabitis, & ante præsides & reges sta
10 bitis propter me, in testimonium illis. ¶ Et in
omnes gentes primùm oportet prædicari euā
11 geliū. ¶ ‖Et cùm duxerint vos tradentes, no- Mat.10.b.19
lite præcogitare quid loquamini: sed quod da Luc.12.b.11
tum vobis fuerit in illa hora, id loquimini. & 21.c.14
non enim vos estis loquentes: sed Spiritus
12 sanctus. ¶ Tradet autem frater fratrem in
mortem, & pater filium: & consurgent filij
13 in parentes, & morte afficient eos. ¶ Et eri-
tis odio omnibus, propter nomen meum. Qui
autem sustinuerit in finem, hic saluus erit.
14 ¶ ‖Cùm autem videritis abominationē de- Dan.9.g.27
solationis stantem, ‖vbi non debet (qui legit, Mat.24.b.
intelligat) tunc qui in Iudæa sunt, fugiant 16.
15 in montes: ¶ & qui super tectum, ne descēdat Luc.21.d.20
in domū, nec introeat vt tollat quid de do-
16 mo sua: ¶ & qui in agro erit, non reuertatur
17 retro, tollere vestimentum suum. ¶ Væ autē
C prægnantibus & nutrientibus in illis die-
18 bus. ¶ Orate verò vt hyeme non fiant. ¶ E-
19 runt enim dies illi tribulationes tales, qua-
les non fuerunt ab initio creaturæ quam
20 condidit Deus vsque nunc, neque fient. ¶ Et
nisi breuiasset Dominus dies, nō fuisset sal-
ua omnis caro: sed propter electos quos ele-
21 git, breuiauit dies. ¶ ‖Et tunc si quis vobis
dixerit, Ecce, hic est Christus, ecce illic: ne cre Mt.24.d.23
22 dideritis. ¶ Exurgent enim pseudochristi & Luc.21.b.8.
pseudoprophetæ: & dabunt signa & portenta
ad seducendos, si fieri potest, etiam electos.
23 ¶ Vos ergo videte, ecce prædixi vobis omnia.
24 ¶ ‖Sed in illis diebus post tribulationem illā Eze.32.b.7.
sol contenebrabitur, & luna nō dabit splen- Isa.13.b.10
25 dorē suum: ¶ Et stellæ cæli erunt decidentes, Ioel 2.c.10.
& virtutes quæ in cælis sunt, mouebuntur. g.31.& 3.c.
26 ¶ Et tunc videbunt filium hominis venien- 15.
27 tem in nubibus, cū virtute multa & gloria.
D ¶ ‖Et tunc mittet angelos suos, & congrega- Mat.24.c.31
bit electos suos à quatuor ventis, à summo
28 terræ vsque ad summum cæli. ¶ A ficu autem
discite parabolam. Cùm iam ramus eius te-
ner fuerit, & nata fuerint folia: cognoscitis
29 quia in proximo sit æstas. ¶ sic & vos cùm
videritis hæc fieri, scitote quod in proximo
30 sit in ostiis. ¶ Amen dico vobis, quoniam non
transi-

transibit generatio hæc, donec omnia ista
fiant. ¶ Cælum & terra transibunt: verba 31
autem mea non transibunt. ¶ De die autem 32
illo vel hora nemo scit, neq; angeli in cælo,
Mat.24.d. neque filius: nisi pater. ¶ || Videte, vigilate, 33
42. & orate: nescitis enim quando tempus sit.
¶ Sicut homo qui peregrè profectus reliquit do 34
mum suam, & dedit seruis suis potestatem
cuiusque operis, & ianitori præcepit vt vigi
let. ¶ Vigilate ergo (nescitis enim quando do- 35
minus domus veniat, sero, an media nocte,
an gallicantu, an mane) ¶ ne cùm venerit re 36
pente, inueniat vos dormientes. ¶ Quod autem 37
vobis dico, omnibus dico, Vigilate.

CAP. XIIII.

Mat.26.a.2. Luc.22.a.1. ERat autē Pascha & Azyma post biduū: 1
& quærebant summi sacerdotes & Scri A
bæ quomodo eum dolo tenerent & occiderent.
¶ Dicebant enim, Non in die festo, ne fortè 2
* in populo tumultus fieret *populi'. ¶ || Et cùm esset Be- 3
Mat.26.a.6. thania in domo Simónis Leprosi, & recum-
Ioh.12.a.1. beret, venit mulier habens alabastrum vn-
* pistici 2. guenti nardi *spicati' pretiosi: & fracto ala-
Mat.26.a.8 Ioh.12.a.4. bastro, effudit super caput eius. ¶ || Erant au 4
tem quidā indignè ferentes intra semetip-
sos, & dicentes, Vt quid perditio ista vnguē
ti facta est? ¶ Poterat enim vnguentū istud 5
venundari plus quam trecentis denariis, &
dari pauperibus. Et fremebant in eam. ¶ Ie 6
sus autem dixit, Sinite eam: quid illi molesti
* habebitis estis? Bonum opus operata est in me. ¶ sem- 7
per enim pauperes *habetis' vobiscū: & cùm
volueritis, potestis illis benefacere: me autē
non semper habetis. ¶ Quod habuit hæc, fe- 8
cit: præuenit vngere corpus meum in sepul-
turam. ¶ Amen dico vobis, vbicunque prædi 9
catum fuerit Euangelium istud in vniuer-
so mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in 10
Mat.26.b. 14. memoriam eius. ¶ || Et Iudas Iscariotes vnus B
de duodecim abiit ad summos sacerdotes, vt
Luc.22.a.4. proderet eum illis. ¶ Qui audientes gauisi 11
sunt: & promiserunt ei pecuniam se daturos.
Mat.26.b.16 Et quærebat quomodo || illum opportunè tra-
Luc.22.a.6. deret. ¶ Et primo die Azymorum quando pa- 12
scha immolabant, dicunt ei discipuli, Quò
vis eamus, & paremus tibi vt manduces pa
scha? ¶ Et mittit duos ex discipulis suis: & di 13
cit eis, Ite in ciuitatem: & occurret vobis ho
mo lagenam aquæ baiulans, sequimini eum:
¶ & quocunque introierit, dicite domino do- 14
mus, quia magister dicit, Vbi est refectio
mea, vbi pascha cum discipulis meis mandu
cem? ¶ Et ipse vobis demonstrabit cœnaculū 15
grande, stratum: & illic parate nobis. ¶ Et a- 16
bierunt discipuli eius, & venerunt in ciuita
tem: & inuenerunt sicut dixerat illis, & pa
Mt.26.b. 20 rauerunt pascha. ¶ || Vespere autem facto, ve- 17
Luc.22.b. 14 nit cum duodecim. ¶ Et discumbentibus eis 18
Ioh.13. c. 21. & manducantibus, ait Iesus, Amē dico vo-
bis, quia vnus ex vobis tradet me, qui mā- C
ducat mecum. ¶ At illi cœperunt contristari, 19

20 & dicere ei singulatim, Nunquid ego? ¶ Qui
ait illis, || Vnus ex duodecim qui intingit me Luc.22.c.21.
21 cum *manum' in catino. ¶ & filius quidem *.8.
hominis vadit || sicut scriptum est de eo: væ Psa.40.c.10
autem homini illi per quē filius hominis * Act.1.c.16.
tradetur', bonum erat ei, si non esset natus Mt.26.b. 24
22 homo ille. ¶ Et manducantibus illis, || accepit *traditur 1.
Iesus panem: & benedicens fregit, & dedit 1.Co.11.c.24
23 eis, & ait, Sumite, hoc est corpus meum. ¶ Et
accepto calice, gratias agens dedit eis. & bi-
24 berunt ex illo omnes. ¶ Et ait illis, Hic est
sanguis meus noui testamenti, qui pro mul-
25 tis effundetur. ¶ Amen dico vobis, quia iam
non bibam de *genimine vitis vsque in diē *hoc
illum cùm illud bibam (nouum) in regno
26 Dei. ¶ Et hymno dicto exierunt in montem
27 oliuarum. ¶ Et ait eis Iesus, || Omnes scanda Ioh.16.d.31.
lizabimini *in me' in nocte ista: quia scri- *.10.
ptum est: || Percutiam pastorem: & disper- Zach.13.a.7
28 gentur oues. ¶ Sed postquam resurrexero,
29 || præcedam vos in Galilæam. ¶ Petrus autem Inf.16.b.7.
ait illi, Et si omnes scandalizati fuerint:
30 sed non ego. ¶ Et ait illi Iesus, Amen dico ti-
D bi, quia tu hodie in nocte hac, priusquam gal
lus vocem bis dederit, ter me es negaturus.
31 ¶ At ille amplius loquebatur, Et si oportuerit
me simul commori tibi, non te negabo. Simi-
32 liter autem & omnes dicebant. ¶ || Et veni- Mt.26.d.36.
unt in prædium, cui nomen Getsemani. Et
ait discipulis suis, || Sedete hìc donec orem. Luc.22.d.40
33 ¶ Et assumit Petrum & Iacobum & Iohan-
34 nem secum: & cœpit pauere & tædere. ¶ Et
ait illis, Tristis est anima mea vsq; ad mor
35 tem: sustinete hìc & vigilate. ¶ Et cùm pro-
cessisset paululum, procidit super terram: &
orabat vt si fieri posset, transiret ab eo hora:
36 ¶ & dixit, Abba, pater, omnia tibi possibilia
sunt: transfer calicem hunc à me, sed non
37 quod ego volo, sed quod tu. ¶ Et venit, & in-
38 uenit eos dormientes. ¶ Et ait Petro, Simon
dormis? nō potuisti vna hora vigilare? Vigi-
late, & orate vt nō intretis in tentationem.
Spiritus quidem promptus est, caro verò in-
39 firma. ¶ Et iterum abiēs orauit eundem ser-
40 monem, dicens. ¶ Et reuersus, denuo inuenit
eos dormientes (erant enim oculi eorum gra
uati) & ignorabant quid responderent ei.
41 ¶ Et venit tertiò, & ait illis, Dormite iam
E & requiescite. Sufficit, venit hora, ecce fi-
lius hominis tradetur in manus peccatorū.
42 ¶ Surgite, eamus. ecce, qui me tradet, prope
43 est. ¶ Et adhuc eo loquente venit Iudas Isca-
riotes, vnus de duodecim, & cum eo || turba Mt.26.d. 47
multa cum gladiis & lignis, *à summis sa- Lu.22.c. 47.
44 cerdotibus & Scribis & senioribus. ¶ Dede- Iohā.18.a.3
rat autem traditor eius signum eis dicens, *missi.
Quemcunq; osculatus fuero, ipse est: tenete
45 eum, & ducite cautè. ¶ Et cùm venisset, sta-
tim accedens ad eum, ait, Rabbi. & oscula-
46 tus est eum. ¶ At illi manus iniecerunt in eū:
47 & tenuerunt eum. ¶ Vnus autem quidam de
circum-

circumstantibus educens gladium , percussit
seruum summi sacerdotis: & amputauit illi
auriculam . ¶ Et respondens Iesus, ait illis, 48
Tanquam ad latronem existis cum gladiis
& lignis comprehendere me? ¶ quotidie eram 49
Mt.26.f.56 *apud vos in templo docens , & non me te-*
nuistis. Sed vt impleantur scriptura. ¶ ‖ Tūc 50
discipuli eius relinquentes eū, omnes fuge-
runt. ¶ Adolescens autem quidam sequeba- 51
tur eum amictus sindone super nudo : & te- F
nuerunt eum. ¶ At ille reiecta sindone, nudus 52
Lu.22.f.54. *profugit ab eis. ¶ ‖ Et adduxerunt Iesum ad* 53
Ioha.18.c.13 *summum sacerdotem: & conuenerunt omnes*
sacerdotes & Scribæ & seniores. ¶ Petrus au 54
tē à longe secutus est eum vsque intro in a-
trium summi sacerdotis: & sedebat cum mi-
nistris ad ignem, & calefaciebat se. ¶ ‖ Sum- 55
Mt.26.f.59. *mi verò sacerdotes & omne concilium quære*
bant aduersus Iesum testimonium, vt eum
morti traderent, nec inueniebant. ¶ Multi e- 56
nim testimonium falsum dicebant aduer-
sus eum: & conuenientia testimonia non e-
rant. ¶ Et quidam surgentes, falsum testi- 57
Ioha.2.d.19. *monium ferebant aduersus eum , dicentes,*
¶ Quoniam nos audiuimus eum dicentem, ‖ 58
Ego dissoluam templum hoc manufactum ,
"post *& "per' triduum aliud non manu factum,*
ædificabo. ¶ Et non erat conueniens testimo- 59
nium illorum. ¶ Et exurgens summus sacer- 60
dos in medium, interrogauit Iesum , dicens,
Non respondes quicquam ad ea quæ tibi obi
ciuntur ab his? ¶ ille autem tacebat, & nihil 61
respondit. Rursum summus sacerdos interro-
gabat eum: & dixit ei, Tu es Christus fili-
—.7. *us—Dei' benedicti? ¶ Iesus autem dixit illi,* 62
Mt.24.c.30. *Ego sum. ‖ & videbitis filium hominis sedē-* G
*Dei. *tem à dextris virtutis*, & venientem cum*
nubibus cæli. ¶ Summus autem sacerdos scin 63
dens vestimenta sua, ait, Quid adhuc desi-
deramus testes ? ¶ Audistis blasphemiam. 64
quid vobis videtur? Qui omnes condemna-
uerunt eum esse reum mortis : ¶ Et cœperūt 65
quidam conspuere eum, & velare faciem e-
ius, & colaphis eū cædere, & dicere ei , Pro-
Mt.26.g.69 *phetiza . & ministri alapis eum cædebant.*
Luc.22.f.55. *¶ ‖ Et cùm esset Petrus in atrio deorsum, ve-* 66
Iohā.18.c.17 *nit vna ex ancillis summi sacerdotis. ¶ &* 67
cùm vidisset Petrum calefacientē se, aspiciēs
illum, ait: Et tu cum Iesu Nazareno eras.
¶ At ille, negauit, dicens, Neque scio , neque 68
Mat.26.g.71 *noui quid dicas . Et exiit foras ante atriū:*
& gallus cantauit. ¶ ‖ Rursus autem cùm vi 69
disset illum ancilla, cœpit dicere circumstan
tibus, Quia hic ex illis est . ¶ At ille iterum 70
Luc.22.f.58. *negauit . ‖ Et post pusillum rursus qui asta-*
Ioh.18.c.25. *bant, dicebant Petro , Verè ex illis es: nā &*
Galilæus es. ¶ Ille autem cœpit anathemati- 71
zare & iurare, Quia nescio hominem istum
quē dicitis. ¶ Et statim gallus iterum canta- 72
Mt.26.g.75. *uit. ‖ Et recordatus est Petrus verbi quod di*
Iohā.13.d.38 *xerat ei Iesus. Prius quàm gallus cantet bis,*
ter me negabis . Et cœpit flere.

CAP. XV.

1 *ET confestim , manè consilium facientes* Mat.27.a.1
A *summi sacerdotes cū senioribus & Scri-* Luc.22.g.66
bis & vniuerso concilio , vincientes Iesum, Ioh.18.d.28.
2 *duxerunt & tradiderunt Pilato. ¶ Et inter-*
rogauit eum Pilatus , Tu es rex Iudæorum?
3 *At ille respondens, ait illi, Tu dicis. ¶ ‖ Et ac-* Mat.27.b.12
cusabant eum summi sacerdotes in multis. Luc.23.a.6.
4 *¶ ‖ Pilatus autem rursum interrogauit eum,* Iohā.18.f.33.
dicens, Non respondes quicquam? vide inquā
5 *tis te accusant. ¶ Iesus autem amplius nihil*
6 *respondit: ita vt miraretur Pilatus. ¶ Per diē*
autem festum solebat dimittere illis vnum
7 *ex vinctis quemcūque petissent ¶. Erat au-*
tem qui dicebatur Barabbas, qui cū seditio-
sis erat vinctus, qui in seditione fecerat ho-
8 *micidium. ¶ Et cùm ascendisset turba, cœpit*
9 *rogare, sicut semper faciebat illis . ¶ Pilatus*
autem respondit eis, & dixit, Vultis dimittā
10 *vobis regem Iudæorum? ¶ Sciebat enim quod*
per inuidiam tradidissent eum summi sacer-
11 *dotes. ¶ Pontifices autem concitauerunt tur-*
12 *bam, vt magis Barabbam dimitteret eis .*
B *¶ ‖ Pilatus autem iterum respōdens, ait illis,* Mat.27.c.22
13 *Quid ergo vultis faciam regi Iudæorū? ¶ ‖ At* Luc.23.c.14.
14 *illi iterum clamauerunt, Crucifige eum. ¶ Pi-* Ioh.18.g.39.
latus vero dicebat illis, Quid enim mali fe- & 19.a.6.
cit? At illi magis clamabant, Crucifige eum.
15 *¶ Pilatus autem volens populo satisfacere,*
dimisit illis Barabbā. & tradidit Iesum fla
16 *gellis cæsum vt crucifigeretur. ¶ ‖ Milites au-* Mat.27.c.27
tem duxerunt eum in atrium prætorij, & cō- Iohā.19.a.2.
17 *uocant totam cohortem : ¶ & induunt eum*
purpura, & imponunt ei, plectentes spineam
18 *coronam. ¶ Et cœperunt salutare eum, Aue*
19 *rex Iudæorum . ¶ Et percutiebant caput eius*
arundine : & conspuebant eum, & ponentes
20 *genua, adorabant eum. ¶ Et postquam illuse*
runt ei, exuerunt illum purpura , & indue-
runt eum vestimentis suis , & educunt il-
21 *lum vt crucifigerent eum. ¶ ‖ Et angariaue-* Mat.27.d.32
runt prætereuntem quēpiam , Simonem Cy Luc.23.d.26
renæum venientem de villa, patrē Alexan- Mat.27.d.33
22 *dri & Rufi, vt tolleret crucem eius. ¶ ‖ Et per* Luc.23.c.33.
ducunt illum in Golgotha locum quod est in- Ioh.19.c.17.
23 *terpretatum, Caluariæ locus. ¶ Et dabant ei* Mat.27.d.35
bibere myrrhatum vinum : & non accepit. Luc.23.d.34
24 *¶ ‖ Et crucifigentes eum, diuiserunt vestimē* Ioh.19.d.23.
C *ta eius, mittentes sortem super eis, quis quid*
25 *tolleret. ¶ Erat autem hora tertia: & crucifi-*
26 *xerunt eum. ¶ Et erat titulus causæ eius in-*
27 *scriptus, REX IVDAEORVM. ¶ Et*
cum eo crucifigunt duos latrones: vnum à de
28 *xtris, & alium a sinistris eius. ¶ Et impleta*
est scriptura quæ dicit, ‖ Et cum iniquis re- Isa.53.d.12.
29 *putatus est . ¶ Et prætereuntes blasphema-* Iohā.2.c.19.
bant eum, mouentes capita sua, & dicentes, "destruis
Vah ‖ qui "destruit' templum , & in tribus* *Dei.
30 *diebus "ædificat' : ¶ saluum fac temetipsum* "reædificas
31 *descendens de cruce. ¶ Similiter & summi sa*
cerdotes

cerdotes illudentes, ad alterutrum cum Scri
bis dicebant, Alios saluos fecit, seipsum non
potest saluum facere. ¶ Christus rex Israel 32
descendat nunc de cruce: vt videamus & cre
damus. Et qui cum eo crucifixi erant, conui
tiabantur ei. ¶ Et facta hora sexta, tenebræ 33
factæ sunt per totam terram vsque in horã
nonam. ¶ Et hora nona exclamauit Iesus vo 34
Psa.21.a.1. ce magna, dicens. ‖ Eloi, eloi, lamma sabacthã
Mat.27.e.46. ni? quod est interpretatum, Deus meus, De-
us meus, vt quid dereliquisti me? ¶ Et qui- 35
dam de circumstantibus audientes dicebant, D
Ecce, Eliam vocat. ¶ Currens autem vnus, 36
Psa.68.c.20 & implens spongiam ‖ aceto circumponẽsq;
calamo, potum dabat ei, dicens, Sinite: videa
mus si veniat Elias ad deponendum eum.
¶ Iesus autem emissa voce magna expirauit. 37
¶ Et velum templi scissum est in duo, à sum 38
mo vsque deorsum. ¶ Videns autem centu- 39
rio qui ex aduerso stabat, quia sic clamans ex
pirasset ait, Vere hic homo filius Dei erat.
Mat.27.f.55. ¶ ‖ Erant autem & mulieres delonge aspiciẽ- 40
tes. inter quas erat Maria Magdalene, &
Luc.8.a.2. Maria Iacobi minoris & Ioseph mater, & Sa
lome: ¶ & cùm esset in Galilæa, ‖ sequeban- 41
tur eum & ministrabant ei, & aliæ multæ
quæ simul cũ eo ascenderant Ierosolymam.
Mat.27.g.57 ¶ ‖ Et cùm iam sero esset factum (quia erat 42
Luc.23.g.50. Parasceue, quod est ante sabbathũ) ¶ venit 43
Ioh.19.g.38 Ioseph ab Arimathæa nobilis decurio, qui &
ipse erat expectans regnum Dei: & audacter
introiuit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu.
¶ Pilatus autem mirabatur si iam obiisset, 44
Et accersito centurione, interrogauit eum si
iam mortuus esset. ‖ ¶ Et cùm cognouisset à cẽ 45
turione, donauit corpus Ioseph. ¶ Ioseph autẽ 46
mercatus sindonem, & deponens eum inuo-
luit sindone, & posuit eum in monumento
quod erat excisum de petra, & aduoluit la-
pidem ad ostium monumenti. ¶ Maria au- 47
tem Magdalene & Maria Ioseph aspiciebant
vbi poneretur.

CAP. XVI.

Mat.28.a.1. ET cùm transisset sabbathũ, Maria Mag- 1
Luc.24.a.1. dalene & Maria Iacobi, & Salome eme- A
Ioh.20.a.1. runt aromata, vt venientes vngerẽt Iesũ.
¶ Et valde mane vna sabbathorum, veniũt 2
ad monumentum, orto iam sole. ¶ Et dice- 3
bant ad inuicem. Quis reuoluet nobis lapi-
dem ab ostio monumenti? ¶ Et respicientes 4
Mat.28.a.5 viderunt reuolutum lapidem. Erat quippe
Luc.24.a.4. magnus valde. ¶ ‖ Et introeuntes in monu- 5
Ioh.20.c.14 mentũ, viderunt iuuenem sedentem in de-
xtris, coopertum stola candida: & obstupue-
runt. ¶ Qui dicit illis, Nolite expauescere: 6
Iesum quæritis Nazarenũ, crucifixum: sur-
rexit, non est hic, ecce locus vbi posuerunt
eum. ¶ Sed ite, dicite discipulis eius & Petro, 7
præcedet ‖ quia præcedit vos in Galilæam: ibi eum B
Mat.26.c.32 videbitis, ‖ sicut dixit vobis. ¶ At illæ exeun 8
Sup.14.c.28 tes, fugerunt de monumẽto, inuaserat enim
eas tremor & pauor: & nemini quicquam
9 dixerunt. timebant enim. ¶ Surgens autem
*mane prima sabbathi, ‖ apparuit primo Ma *Iesus.
ria Magdalene, ‖ de qua eiecerat septem dæ- Ioh.20.d.16.
10 monia. ¶ Illa vadens nunciauit his qui cum Luc.8.a.2.
11 eo fuerant, lugentibus & flentibus. ¶ Et illi
C audientes quia viueret, & visus esset ab
12 ea, non crediderunt. ¶ Post hæc autem ‖ duobus
ex his ambulantibus ostensus est in alia ef- Luc.24.b.13.
13 figie, euntibus in villam. ¶ & illi euntes nun
14 tiauerunt cæteris: nec illis crediderũt. ¶ ‖ No Luc.24.e.36
D nißime recumbentibus illis vndecim appa- Ioh.20.c.19.
ruit: & exprobrauit incredulitatem eorum
& duritiam cordis, quia iis qui viderant eũ
15 resurrexisse, non crediderunt. ¶ Et dixit eis, ‖ Mat.28.d.19
Euntes in mundum vniuersum prædicate
16 Euangelium omni creaturæ. ¶ Qui crediderit
& baptizatus fuerit, saluus erit: qui vero
17 non crediderit: condemnabitur. ¶ Signa au- Act.16.d.18
D tem eos qui crediderint, hæc sequentur: ‖ In Act.2.a.4.
nomine meo ‖ dæmonia eiicient. ‖ Linguis & 10.g.46.
18 loquentur nouis, ¶ ‖ Serpentes tollent, Et Act.28.a.5.
si mortiferum quid biberint, non eis noce-
bit. ‖ Super ægros manus imponent: & bene Act.28.b.8.
19 habebunt. ¶ Et Dominus quidem Iesus post-
quam loquutus est eis, ‖ assumptus est in cæ Luc.24.g.51
20 lum, & *sedit à dextris Dei. ¶ Illi autem pro *sedet.
fecti prædicauerunt vbique Domino coope-
rante, & sermonem confirmante sequentibus
signis.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

CAP. I.

1 QVONIAM quidem multi co-
A nati sunt ordinare narrationẽ quæ
2 in nobis cõpleta sunt rerũ: ¶ sicut
tradiderunt nobis qui ab initio
ipsi viderunt & ministri fuerunt sermo-
3 nis, ¶ visum est & mihi assequuto omnia à
principio diligenter, ex ordine tibi scribere
4 ‖ optime Theophile, ¶ vt cognoscas eorum ver Act.1.a.1.
borum de quibus eruditus es, veritatem.
5 ¶ Fuit in diebus Herodis regis Iudææ, sacer-
dos quidã nomine Zacharias, de vice ‖ Abia: 1.Paral.24.
& vxor illius de filiabus Aarõ, & nomẽ eius a.10.
6 Elisabeth. ¶ Erant autem iusti ambo ante
Deum, incedentes in omnibus mandatis &
7 iustificationibus Domini sine querela, ¶ &
non erat illis filius: eo quod esset Elisabeth
sterilis, & ambo processissent in diebus suis.
8 ¶ Factum est autem: cùm sacerdotio funge-
9 retur* in ordine vicis suæ ante Deum, ¶ se- *Zacharias
cundùm consuetudinẽ sacerdotij, sorte exiit
vt ‖ incensum poneret ingressus in templum Exo.30.c.7
10 Domini. ¶ ‖ & omnis multitudo populi erat Leu.16.d.17.
erat

orans foris hora incensi. ¶ Apparuit autē illi 11
Angelus Domini, stans à dexteis altaris in-
censi. ¶ Et Zacharias turbatus est, videns: & 12
timor irruit super eum. ¶ Ait autem ad illum 13
angelus, Ne timeas Zacharia, quoniam ex-
audita est deprecatio tua: & vxor tua Elisa
Infr.f.63. beth pariet tibi filium, ‖& vocabis nomen
eius Iohannem: ¶ & erit gaudiū tibi & exul 14
tatio, & multi in natiuitate eius gaudebūt. B
¶ erit enim magnus coram Domino: & vi- 15
num & siceram non bibet: & spiritu sancto
replebitur adhuc ex vtero matris sua. ¶ & 16
multos filiorum Israel conuertet ad Dominū
Deum ipsorum. ¶ & ipse præcedet ante illum 17
Mat.11.b.14 ‖in spiritu & virtute Elia: ‖vt conuertat cor
Mala.4.b.6 da patrum in filios, & incredulos ad prudē-
tiam iustorum, parare Domino plebem per-
fectam. ¶ Et dixit Zacharias ad angelum, 18
Vnde hoc sciam? ego enim sum senex: & vxor
mea processit in diebus suis. ¶ Et respondens 19
angelus dixit ei, Ego sum Gabriel qui asto
ante Deum: & missus sum loqui ad te, &
hac tibi euangelizare. ¶ Et ecce, eris tacens, 20
& non poteris loqui vsque in diem quo hac
fiant: pro eo quod nō credidisti verbis meis,
qua implebuntur in tempore suo. ¶ Et erat 21
plebs expectans Zachariam: & mirabantur
quod tardaret ipse in templo. ¶ Egressus au- 22
tem non poterat loqui ad illos, & cognoue-
runt quod visionē vidisset in templo. Et ip- C
se erat innuens illis, & permāsit mutus. ¶ Et 23
factum est: vt impleti sunt dies officij eius,
abijt in domum suam. ¶ post hos autem dies 24
concepit Elisabeth vxor eius: & occultabat
se mensibus quinque, dicens, ¶ Quia sic fecit 25
mihi Dominus in diebus quibus respexit au
ferre opprobrium meum inter homines. ¶ In 26
mense autem sexto, missus est angelus Ga-
briel à Deo in ciuitatem Galilaa, cui nomen
Mat.1.c.18. Nazareth, ¶ ‖ad virginem desponsatam vi- 27
ro, cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid: &
nomen virginis Maria. ¶ Et ingressus ange- 28
lus, ad eam dixit, Aue gratia plena, Domi-
nus tecū: benedicta tu in mulieribus. ¶ Qua 29
"vidisset 2. cùm "audisset', turbata est in sermone eius,
& cogitabat qualis esset ista salutatio. ¶ Et 30
ait angelus ei, Ne timeas Maria, inuenisti
Isai.7.c.14. enim gratiam apud Deum. ¶ ‖ecce concipies 31
Infr.2.c.21. in vtero, & paries filium: ‖& vocabis nomē
Mat.1.d.21. eius Iesum. ¶ hic erit magnus: & filius altis- 32
simi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus
sedem Dauid patris eius: ¶ ‖& regnabit in 33
Dan.7.d.14 domo Iacob in aeternum, & regni eius non e-
& g.27. rit finis. ¶ Dixit autem Maria ad angelum, 34
Mich.4.b.7 Quomodo fiet istud: quoniam virum nō co- D
gnosco? ¶ Et respondens angelus, dixit ei, Spi- 35
ritus sanctus superueniet in te, & virtus
altissimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod
nascetur "ex te' Sanctum, vocabitur filius
".S. Dei. ¶ Et ecce Elisabeth cognata tua, & ipsa 36
concepit filium in senectute sua: & hic men-

37 sis, sextus est illi qua vocatur sterilis: ¶ quia
non erit impossibile apud Deum omne ver-
38 bum. ¶ Dixit autem Maria, Ecce ancilla Do-
mini, fiat mihi secundum verbum tuum. Et
39 discessit ab illa angelus. ¶ Exurgens autem
Maria in diebus illis, abiit in montana cum
40 festinatione in ciuitatem Iuda: ¶ & intrauit
in domum Zacharia, & salutauit Elisabeth.
41 ¶ Et factum est: vt audiuit salutationem
Maria Elisabeth, exultauit infans in vte-
ro eius. & repleta est Spiritu sancto Elisa-
42 beth. ¶ & exclamauit voce magna, & dixit,
Benedicta tu inter mulieres, & benedictus
43 fructus vētris tui. ¶ Et vnde hoc mihi vt ve-
44 niat mater Domini mei ad me? ¶ Ecce enim
E vt facta est vox salutationis tua in auribus
meis, exultauit in gaudio infans in vtero
45 meo. ¶ & beata qua "credidit' quoniam per- "credidisti
ficientur ea qua dicta sunt "ei' a Domino. "tibi
46 ¶ Et ait Maria:

Magnificat anima mea Dominum.

47 ¶ Et exultauit spiritus meus in Deo salutari
meo.
48 ¶ Quia respexit humilitatem ancilla sua.
ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes "in genera-
generationes. tionem &
49 ¶ Quia fecit mihi magna qui potens est, & generatio-
sanctum nomen eius. nem. 1.
50 ¶ Et misericordia eius" à progenie in proge- "in proge-
nies', timentibus eum. nies & pro
51 ¶ Fecit potentiam in ‖brachio suo: ‖dispersit g.nies 7.
superbos mente cordis sui. Isai.51.b.9.
52 ¶ Deposuit potentes de sede, & exaltauit hu- Psa.32.b.10.
miles. Isai.29.c.15.
53 ¶ ‖Esurientes impleuit bonis: & diuites di- Psa.33.b.11.
misit inanes. 1.Reg.2.b.5
54 ¶ Suscepit Israël puerum suum, "recordatus' " memora-
misericordia sua. ri 10.
55 ¶ ‖Sicut locutus est ad patres nostros, Abra- Isai 30.d.18
ham & semini eius in secula. & 41.b.8
56 ¶ Mansit autē Maria cum illa quasi mēsibus & 54.b.5
F tribus: & reuersa est in domum suam. Ierem.31.a.3
57 ¶ Elisabeth autē impletum est tempus pari- & d.20.
58 endi: & peperit filium. ¶ Et audierunt vici- Psa.131.c.11.
ni & cognati eius quia magnificauit Domi- Gen.17.c.19.
nus misericordiam suam cum illa, ‖& con- & 22.c.16.
59 gratulabantur ei. ¶ Et factū est: in die octa- Supr.b.14
uo venerunt circumcidere puerum, & voca-
60 bant eum nomine patris sui, Zachariā. ¶ Et
respondēs mater eius, dixit, Nequaquā, sed
61 vocabitur Iohānes. ¶ Et dixerunt ad illam,
Quia nemo est in cognatione tua qui voce-
62 tur hoc nomine. ¶ Innuebant autem patri
63 eius, quem vellet vocari eum. ¶ Et postulās
pugillarē, scripsit, dicens, ‖Iohannes est no- Sup.b.13
64 mē eius. Et mirati sunt vniuersi. ¶ Apertū
est autē illico os eius, & lingua eius, & lo-
65 quebatur benedicens Deum. ¶ Et factus est
timor super omnes vicinos eorum: & super
omnia montana Iudaa diuulgabantur om-
66 nia verba hac: ¶ & posuerunt omnes qui au-
dierant

dixerant in corde suo, dicentes, Quis, putas,
puer iste erit? Etenim manus Domini erat
cum illo. ¶ Et Zacharias pater eius repletus 67
Infr. 2. d. 30. est Spiritu sancto: & prophetauit, dicens,
Mat. 1 d. 2. ¶ ‖ Benedictus Dominus Deus Israel: quia 68
*plebi 7. visitauit & fecit redemptionem *plebis' suæ: G
Psa. 131. d. 17. ¶ ‖ Et erexit cornu salutis nobis, in domo 69
David pueri sui.
Psal. 73. c. 12. ¶ ‖ Sicut locutus est per os sanctorum, qui à 70
seculo sunt prophetarum eius.
Iere 23. a. 6. ¶ ‖ Salutem ex inimicis nostris, & de manu 71
& 30, b. 10. omnium qui oderunt nos.
¶ Ad faciendam misericordiam cũ patribus 72
nostris: & memorari testamenti sui sancti.
Gen. 22. c. 16 ¶ ‖ Iusiurandum quod iurauit ad Abrahàm 73
Ier. 31. f. 33. patrem nostrum, daturum se nobis,
Heb. 6. c. 13. ¶ Vt sine timore de manu inimicorum no- 74
& d. 17. strorum liberati, seruiamus illi,
1. Pet. 1, c 15. ¶ In sanctitate & iustitia coram ipso, omni- 75
bus diebus nostris.
¶ Et tu puer, propheta Altissimi vocaberis: 76
Mala. 4. b. 5. ‖ præibis enim ante faciem Domini parare
Sup. b. 17. vias eius.
¶ Ad dandum scientiam salutis plebi eius, in 77
remissionem peccatorum eorum,
¶ Per viscera misericordiæ Dei nostri, in 78
Zach. 3 d. 9. quibus visitauit nos ‖ Oriens ex alto
& 6 c. 12. ¶ Illuminare his qui in tenebris, & in vm- 79
Mala. 4. a. 2. bra mortis sedent: ad dirigendos pedes no-
stros in viam pacis.
¶ Puer autem crescebat, & confortabatur 80
spiritu, & erat in desertis vsq; in diẽ osten-
sionis suæ ad Israel.

CAP. II.

FActum est autem, in diebus illis exijt e- 1
dictum à Cæsare Augusto, vt describere- A
tur vniuersus orbis. ¶ Hæc descriptio prima, 2
facta est à præside Syriæ Cyrino. ¶ Et ibant 3
omnes vt profiterentur, singuli in suam ci-
uitatem. ¶ Ascendit autem & Ioseph à Ga- 4
*in 1. lilæa de ciuitate Nazareth, in Iudæam, *ci-
Mich 5. a. 2. uitatem David quæ vocatur ‖ Beth-lehem:
Matt. 2 a. 6. eo quod esset de domo & familia David, ¶ vt 5
Iohã. 7. f. 42. profiteretur cum Maria desponsata sibi vxo-
re prægnante. ¶ Factum est autem, cùm es- 6
sent ibi, impleti sunt dies vt pareret. ¶ Et 7
peperit filium suum primogenitum, & pan-
nis eum inuoluit, & reclinauit eum in præ-
*ei. sepio: quia non erat *eis' locus in diuersorio.
¶ Et pastores erant in regione eadem vigi- 8
lantes, & custodientes vigilias noctis super
gregem suum. ¶ Et ecce, angelus Domini ste- 9
tit iuxta illos, & claritas Dei circumfulsit B
illos, & timuerunt timore magno. ¶ Et dixit 10
illis angelus, Nolite timere: ecce enim euan-
gelizo vobis gaudium magnum, quod erit
omni populo: ¶ quia natus est vobis hodie 11
Saluator qui est Christus Dominus in ciui-
tate David. ¶ Et hoc vobis signum, Inuenie- 12
tis infantem pannis inuolutum: & positum
in præsepio. ¶ Et subito facta est cum ange- 13
lo multitudo militiæ cælestis laudantium
14 Deum, & dicentium, ¶ Gloria in altissimis
Deo: & in terra pax *hominibus bonæ vo- *in 4.
15 luntatis. ¶ Et factum est vt discesserunt ab
eis angeli in cælum, pastores loquebantur ad
inuicem: Transeamus vsque Beth-lehem, &
videamus hoc verbum quod factum est,
16 *quod Dominus ostendit' nobis. ¶ Et ve- *quod fecit
nerunt festinantes: & inuenerunt Mariã & Dominus &
17 Ioseph, & infantem positũ in præsepio. ¶ Vi- ostendit.
C dentes autẽ cognouerunt de verbo quod di-
18 ctum erat illis de puero hoc. ¶ Et omnes qui
audierunt, mirati sunt, *& de his quæ di- *. 1.
19 cta erant a pastoribus ad ipsos. ¶ Maria au-
tem conseruabat omnia verba hæc, conferens
20 in corde suo. ¶ Et reuersi sunt pastores, glori-
ficantes & laudantes Deum in omnibus quæ
audierant, & viderant sicut dictum est ad
21 illos. ¶ ‖ Et postquam consummati sunt dies Gen. 17. b. 12
octo vt circumcideretur puer: ‖ vocatum est Leui. 12. a. 3.
nomen eius Iesus, quod vocatum est ab an- Sup. 1. c. 31.
22 gelo, prius quam in vtero conciperetur. ¶ Et Mat. 1. d. 21.
postquam impleti sunt dies purgationis eius
‖ secundum legem Moysi, tulerunt illum in Leui. 12. b. 6.
23 Ierusalem, vt sisterent eum Domino, ¶ (si-
cut scriptum est in lege Domini, ‖ Quia om- Exo. 13. a. 2.
ne masculinum adaperiens vuluam, sanctũ Num. 8. c. 16
24 Domino vocabitur.) ¶ & vt darent hostiam
‖ secundum quod dictum est in lege Domini, Leui. 12. b. 8.
par turturum, aut duos pullos columbarum.
25 ¶ Et ecce: homo erat in Ierusalem, cui no-
D men Simeon, & homo iste iustus & timora-
tus, expectans consolationem Israel, & Spi-
26 ritus sanctus erat in eo. ¶ Et responsum ac-
ceperat à Spiritu sancto, non visurum se
mortem, nisi prius videret Christum Domi-
27 ni. ¶ Et venit in spiritu in templũ. Et cùm
inducerent puerum Iesum parentes eius, vt
facerent secundum consuetudinem legis pro
28 eo: ¶ & ipse accepit eum in vlnas suas, &
benedixit Deum, & dixit,
29 ¶ Nunc dimittis seruum tuum Domine, se-
cundum verbum tuum in pace:
30 ¶ Quia viderunt oculi mei salutare tuum,
31 ¶ Quod parasti ante faciem omnium popu-
E lorum:
32 ¶ Lumen ad reuelationem gentium, & glo-
riam plebis tuæ Israel.
33 ¶ Et erat pater eius & mater mirantes su-
34 per his quæ dicebãtur de illo. ¶ Et benedixit
illis Simeon, et dixit ad Mariam matrem e-
ius, ‖ Ecce positus est hic in ruinam, & in Isai. 8. c. 14.
resurrectionem multorum in Israel, & in si- Rom. 9. g. 32
35 gnum cui contradicetur: ¶ (& tuam ipsius 1. Pet. 2. b. 8.
animam pertransibit gladius) vt reuelentur
36 ex multis cordibus cogitationes. ¶ Et erat
Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu A-
ser: hæc processerat in diebus multis, et vixe-
rat cum viro suo annis septem à virginita-
37 te sua. ¶ Et hæc vidua *vsq; ad annos octo- *erat 5.
F ginta quatuor: quæ nõ discedebat de tẽplo,
z ieiuniis

ieiunijs & obsecrationibus seruiens nocte ac
die. ꝰ *Et hac ipsa hora superueniens confi-* 38
tebatur Domino : & loquebatur de illo om-
*Ierusalem 15. *nibus qui expectabant redemptionem* " *Is-*
rael'. ꝰ *Et vt perfecerunt omnia secundum* 39
legem Domini, reuersi sunt in Galilaeam, in
ciuitatem suam Nazareth. ꝰ *Puer autem* 40
*spiritu t. *crescebat, & confortabatur** *: plenus sapien-*
tia: & gratia Dei erat in illo. ꝰ *Et ibant pa-* 41
rentes eius per omnes annos in Ierusalem,
Exo.23.c 15. & 34.b 17. Deut.16.a.1 ‖*in die solenni Paschae.* ꝰ *Et cùm factus esset* 42
annorum duodecim, ascendentibus illis in
Ierosolymam secundum consuetudinem diei
festi, ꝰ *consummatisq; diebus, cùm redirent,* 43
remansit puer Iesus in Ierusalē, & non co-
gnouerunt parentes eius. ꝰ *Existimantes au-* 44
tem illū esse in comitatu, venerunt diei iter
& requirebant eum inter cognatos et notos.
ꝰ *Et non inuenientes, regressi sunt in Ieru-* 45
salem, requirentes eum. ꝰ *Et factum est: post* 46
triduum inuenerunt illum in templo seden- G
tem in medio doctorum, audientem illos, &
Mat.7.d.28. Mar.1.b 22. Inf.4.c.32. Ioh.7.b.15. *interrogantem eos.* ꝰ‖*Stupebant autem om-* 47
nes qui eū audiebant, super prudētia & re-
sponsis eius. ꝰ *Et videntes, admirati sunt.* 48
Et dixit mater eius ad illum, Fili, quid fe-
cisti nobis sic? ecce pater tuus & ego dolentes
quaerebamus te. ꝰ *Et ait ad illos, Quid est* 49
quod me quaerebatis? nesciebatis quia in his
quae patris mei sunt, oportet me esse? ꝰ *Et ipsi non* 50
intellexerunt verbum quod locutus est ad
eos. ꝰ *Et descendit cum eis, & venit Naza-* 51
reth : & erat subditus illis. Et mater eius
conseruabat omnia verba haec in corde suo.
ꝰ *Et Iesus proficiebat sapientia & aetate &* 52
gratia apud Deum & homines.

CAP. III.

ANno autem quintodecimo imperij Ty- 1
berij Caesaris procurante Pontio Pilato A
Iudaeam, tetrarcha autem Galilaeae Herode,
Philippo autem fratre eius tetrarcha Ituraeae
& Trachonitidis regionis, & Lysania Abi-
linae tetrarcha, ꝰ *sub principibus sacerdotum* 2
Anna & Caipha: factum est verbum Domi-
ni super Iohannem Zachariae filium, in de-
Mat.3.a.1. Marc.1.a.3. *serto.* ꝰ ‖*Et venit in omnem regionem Ior-* 3
danis, praedicans baptismum poenitentiae in
remissionem peccatorum: ꝰ *sicut scriptum est* 4
Isa 40.a.3. Iohā.1.c.23. *in libro sermonum Isaiae prophetae.* ‖*Vox cla-*
mantis in deserto: Parate viam Domini, re- B
ctas facite semitas eius. ꝰ *omnis vallis im-* 5
plebitur: & omnis mons & collis humiliabi-
tur. & erunt praua in directa: & aspera in
vias planas. ꝰ *& videbit omnis caro salut-* 6
re Dei. ꝰ *Dicebat ergo ad turbas quae exibāt* 7
Matt.3.b.7. *vt baptizarentur ab ipso.* ‖*Genimina vipe-*
rarum, quis ostendit vobis fugere à ventu-
ra ira? ꝰ *Facite ergo fructus dignos poeniten-* 8
tiae. & ne coeperitis dicere, Patrem habemus
Abraham. Dico enim vobis quia potens est
Deus de lapidibus istis suscitare filios A-
9 *brahae.* ꝰ *Iam enim securis ad radicem* "*ar-* *arboris
borum' *posita est. Omnis ergo arbor non fa-* "excidetur.
ciens fructum bonum, "*excidetur. & in ignē* & in ignem
10 *mittetur*'. ꝰ *Et interrogabant eum turbae,* mittitur t.
11 *dicentes, Quid ergo faciemus?* ꝰ *Respondens*
C *autem, dicebat illis,* ‖ *Qui habet duas tuni-* Iac.2.c.15.
cas, det non habenti : & qui habet escas, si- 1.Iohan.3.
12 *militer faciat.* ꝰ *Venerunt autem & publi-* c.17.
cani vt baptizarentur, & dixerunt ad il-
13 *lum, Magister, quid faciemus?* ꝰ *At ille dixit*
ad eos, Nihil amplius quam quod constitu-
14 *tum est vobis faciatis.* ꝰ *Interrogabant au-*
tem eum & milites, dicentes, Quid facie-
mus & nos? Et ait illis, Neminem concutia-
tis, neque calumniam faciatis : & contenti
15 *estote stipendijs vestris.* ꝰ *Existimante au-*
tem populo & cogitantibus omnibus in cor-
D *dibus suis de Iohanne, ne fortè ipse esset*
16 *Christus:* ꝰ *respondit Iohannes, dicens om-*
nibus, ‖ *Ego quidem aqua baptizo vos: ve-* Mat.3.c.11.
niet autem fortior me, cuius non sum di- Mar.1 a.8.
gnus soluere corrigiam calceamentorum e- Iohā.1.d 26.
ius: ‖*ipse vos baptizabit in Spiritu sancto,* Act.1.a.5. & 11.b.16.
17 *& igni.* ꝰ‖*cuius ventilabrum in manu eius,* & 19.a 4.
& purgabit aream suam: & congregabit tri- Mat.3.c.12.
ticum in horreum suum, paleas autem com-
18 *buret igni inextinguibili.* ꝰ *Multa quidem*
& alia exhortans euangelizabat populo.
19 ꝰ‖*Herodes autem tetrarcha cùm corripere-* Mat.14.a.3.
tur ab illo de Herodiade vxore fratris sui, Mar.6.c.17.
20 *et de omnibus malis quae fecit Herodes:* ꝰ *ad-*
iecit & hoc super omnia, & inclusit Iohan-
21 *nem in carcerem.* ꝰ *Factum est autem cùm* Mat.3.c.13.
E *baptizaretur omnis populus, & Iesu bapti-* Marc.1.a 9.
22 *zato & orante, apertum est caelum:* ꝰ *& des-* Iohā.1.d.32.
cendit Spiritus sanctus corporali specie si-
cut columba in ipsum : & vox de caelo facta
est. ‖*Tu es filius meus dilectus: in te compla-*
23 *cuit mihi.* ꝰ *Et ipse Iesus erat incipiens*
quasi annorum triginta: ‖ *vt putabatur, fi-* Isai.42.a.1.
24 *lius Ioseph, qui fuit Heli,* ꝰ *qui fuit Mat-* Mat.4 d.17.
that, qui fuit Leui, qui fuit Melchi, qui & 17.a 5.
25 *fuit Ianne, qui fuit Ioseph,* ꝰ *qui fuit Mat-* Inf 9.d.35.
thathiae, qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui 2.Pet.1.c.17.
26 *fuit Hesli, qui fuit Nagge,* ꝰ *qui fuit Ma-* Mat.12 g.35.
hath, qui fuit Mathathiae, qui fuit Semei, Mar.6.a.3.
27 *qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda,* ꝰ *qui fuit Io-* Infe 4. d.22.
F *hanna, qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel,* Iohā.1. f.45. & 6.e.42.
28 *qui fuit Salathiel, qui fuit Neri,* ꝰ *qui fuit*
Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosan, qui
29 *fuit Elmadan, qui fuit Her,* ꝰ *qui fuit Iesu,*
qui fuit Eliezer, qui fuit Iorim, qui fuit
30 *Matthat, qui fuit Leui,* ꝰ *qui fuit Simeon,*
qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Io-
31 *na, qui fuit Eliacim,* ꝰ *qui fuit Melea, qui*
fuit Menna, qui fuit Matthatha, qui fuit
32 *Nathan, qui fuit Dauid,* ꝰ *qui fuit Iesse, qui* Mat.1.a.6.
fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon,
33 *qui fuit Naasson,* ꝰ *qui fuit Aminadab, qui*
G *fuit Aram, qui fuit Esron, qui fuit Phares,*
34 *qui fuit Iuda,* ꝰ *qui fuit Iacob, qui fuit*
Isaac

Isaac, qui fuit Abraha, qui fuit Thare, qui
fuit Nachor, ¶ qui fuit Sarug, qui fuit Ra- 35
gau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui
fuit Sale, ¶ qui fuit Caina, qui fuit Arphax- 36
ad, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit La-
mech, ¶ qui fuit Mathusale, qui fuit Henoch, 37
qui fuit Iared, qui fuit Malaleel, qui fuit
Cainan, ¶ qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui 38
fuit Adam, qui fuit Dei.

CAP. IIII.

Mat.4.a.1. Mar.1.b.12. IEsus autem plenus Spiritu sancto, regres- 1
sus est a Iordane: & agebatur in Spiritu A
in desertum, ¶ diebus quadraginta, & tenta- 2
batur a diabolo. Et nihil manducauit in die-
*postea 1. bus illis: & consummatis illis *esuriit. ¶ Di- 3
xit autem illi diabolus, Si filius Dei es, dic
lapidi huic vt panis fiat. ¶ Et respondit ad 4
Deut.8.a.3. Mat.4.a.4. illum Iesus, Scriptum est, ‖ Quia non in solo
pane *viuet homo, sed in omni verbo Dei.
*viuit ¶ Et duxit illum diabolus in montem excel- 5
sum, & ostendit illi omnia regna orbis terra
in momento temporis: ¶ & ait illi, Tibi dabo 6
potestatem hanc vniuersam, & gloriam il- B
lorum: quia mihi tradita sunt, & cui volo, do
illa. ¶ Tu ergo si adoraueris coram me, erunt 7
tua omnia. ¶ Et respondens Iesus, dixit illi, 8
Deut.6.c.13. & 10.d.20. Scriptum est, ‖ Dominum Deum tuum ado-
rabis: & illi soli seruies. ¶ Et duxit illum in 9
Ierusalem, & statuit eum super pinnam tē-
pli: & dixit illi, Si filius Dei es, mitte te hinc
Psal.90.c.11 deorsum. ¶ Scriptum est enim quod Angelis 10
suis mandauit de te, vt conseruent te: ¶ & 11
quia in manibus tollent te, ne forte offendas
ad lapidem pedem tuum. ¶ Et respondens Ie- 12
Deu.6.c.16. sus, ait illi, Dictum est, ‖ Non tentabis Do-
minum Deum tuum. ¶ Et consummata omni 13
tentatione diabolus recessit ab illo, vsque ad
Mat.4.b.12. tempus. ¶ Et regressus est Iesus in virtute 14
Mar.1.b.14. Spiritus in Galilaam: & fama exiit per v- C
Iohā.4.f.43. niuersam regionem de illo. ¶ Et ipse docebat 15
in synagogis eorum: & magnificabatur ab o-
Mat.13.g.54 mnibus. ¶ ‖ Et venit Nazareth vbi erat nu- 16
Marc.6.a.1. tritus: & intrauit secundum consuetudinem
suam die sabbathi in synagogam: & surrexit
legere. ¶ Et traditus est illi liber Isaia pro- 17
pheta. Et vt reuoluit librum, inuenit locum
Isai.61.a.1. vbi scriptum erat: ¶ ‖ Spiritus Domini super 18
me, propter quod vnxit me, euangelizare
pauperibus misit me, sanare contritos corde,
¶ pradicare captiuis remissionē, & cacis vi- 19
sum, dimittere confractos in remissionem,
pradicare annū Domini acceptum, & diem
retributionis. ¶ Et cùm plicuisset librū, red- 20
didit ministro, & sedit. Et omniū in synago- D
ga oculi erant intendentes in eum. ¶ Cœpit 21
autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est
hac scriptura in auribus vestris. ¶ Et omnes 22
testimonium illi dabant: & mirabantur in
verbis gratia, qua procedebant de ore ipsius,
& dicebant, Nonne hic est filius Ioseph?
¶ Et ait illis, Vtique dicetis mihi hanc si- 23
militudinem, Medice, cura te ipsum: quanta
audiuimus facta in Capharnaum, fac & hīc
24 in patria tua. ¶ Ait autem, Amen dico vo-
bis: ‖ quia nemo propheta acceptus est in pa- Iohā.4.f.44.
25 tria sua. ¶ In veritate dico vobis, ‖ multa 3.Re.17.b.9.
vidua erant in diebus Elia in Israel, quan-
do ‖ clausum est calum annis tribus & men- Iaco.5.d.18.
sibus sex, cum facta esset fames magna in
26 omni terra: ¶ & ad nullam illarum missus
est Elias, nisi in Sarepta Sidonia, ad mulie-
27 rem viduam. ¶ Et ‖ multi leprosi erant in Is- 4.Re.5.d.14
E rael sub Elisao propheta: & nemo eorū mun-
28 datus est nisi Naaman Syrus. ¶ Et repleti
sunt omnes in synagoga ira, hac audientes.
29 ¶ Et surrexerunt, & eiecerunt illum extra
ciuitatem: & duxerunt illum vsque ad super-
cilium montis, super quem ciuitas illorum
30 erat adificata, vt pracipitarent eum. ¶ Ipse
autem transiens per medium illorum, ibat.
31 ¶ ‖ Et descendit in Capharnaum ciuitatem Matt.4.b.13. Mar.4.a.21.
32 Galilaa: ibique docebat illos sabbathis. ¶ ‖ Et Mat. .d.28.
stupebant in doctrina eius: quia in potestate Mar.1.c.25.
33 erat sermo ipsius. ¶ ‖ Et in synagoga erat ho-
F mo habens damonium immundum: & ex-
34 clamauit voce magna, ¶ dicens, Sine, quid
nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti perdere
35 nos? scio te qui sis, Sanctus Dei. ¶ Et incre-
pauit illum Iesus, dicens, Obmutesce, & exi
ab eo. Et cùm proiecisset illum damonium in
36 mediū, exiit ab illo, nihilque illum nocuit. ¶ Et
factus est pauor in omnibus, & colloquebantur
tur ad inuicem, dicentes, Quod est hoc verbū
quia in potestate & virtute imperat immū-
37 dis spiritibus, & exeunt? ¶ Et diuulgabatur
38 fama de illo in omnem locū regionis. ¶ Sur-
gens autem Iesus de synagoga, introiuit in
domum Simonis. ‖ Socrus autem Simonis te- Mat.8.b.14.
nebatur magnis febribus: & rogauerunt il- Mar.1.c.30.
39 lum pro ea. ¶ Et stans super illam imperauit
febri, & dimisit illam. Et continuo surgens,
40 ministrabat illis. ¶ Cùm autem sol occidisset,
G omnes qui habebant infirmos variis langu-
oribus ducebant illos ad eum. At ille singulis Mar.1.c.34.
41 manus imponens curabat eos. ¶ Exibant au-
tem damonia a multis, clamantia & dicen-
tia, Quia tu es filius Dei: & increpans non
sinebat ea loqui, quia sciebāt ipsum esse Chri-
42 stum. ¶ Facta autē die, ‖ egressus ibat in de- Mar.1.d.45.
sertum locū: & turba requirebant eum, &
venerunt vsque ad ipsum: & detinebāt illum
43 ne discederet ab eis. ¶ Quibus ille ait, Quia
& aliis ciuitatibus oportet me euangelizare
44 regnum Dei: quia ideo missus sum. ¶ Et erat
pradicans in synagogis Galilaa.

CAP. V.

1 FActum est autem, cùm turba irruerent
A in eum, vt audirent verbum Dei, & ipse
2 stabat secus stagnum Genesareth. ¶ Et vidit Mat.4.c.18.
duas naues stantes secus stagnum: piscatores Mar.1.b.16.
3 autem descenderāt, & lauabant retia. ¶ A-
scendens autem in vnam nauem qua erat
Simonis, rogauit eū a terra reducere pusillū.

Et sedens, docebat de nauicula turbas. ¶Vt 4
cessauit autem loqui, dixit ad Simonem, Duc
in altum, & laxate retia vestra in captu- 5
ram. ¶Et respondens Simon, dixit illi, Præ-
ceptor, per totam noctem laborantes, nihil
cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.
¶Et cùm hoc fecissent, concluserunt piscium 6
multitudinem copiosam, rumpebatur autem B
rete eorum. ¶Et annuerunt socijs qui erant 7
in alia naui vt venirent & adiuuarent eos.
Et venerunt & impleuerunt ambas naui-
*penè culas: ita vt *mergerentur. ¶Quod cùm vi- 8
deret Simon Petrus, procidit ad genua Iesu,
dicens, Exi à me, quia homo peccator sum
Domine. ¶ Stupor enim circundederat eum 9
& omnes qui cum illo erant, in captura pi-
scium quam ceperant. ¶Similiter autem Ia- 10
cóbum & Iohannem filios Zebedæi, qui erant
socij Simonis. Et ait ad Simónem Iesus, No-
li timere: ex hoc iam, homines eris capiens.
¶Et subductis ad terram nauibus, relictis 11
Matt.8.a.2. omnibus secuti sunt eum. ¶ Et factum est, 12
Mar.1.d.40. cùm esset in vna ciuitatum, & ecce vir ple- C
nus lepra, & videns Iesum, & procidens
in faciem, rogauit eum dicens, Domine, si
vis, potes me mundare. ¶Et extendens ma- 13
num, tetigit eum, dicens, Volo, Mundare. Et
confestim lepra discessit ab illo. ¶& ipse præ- 14
cepit illi vt nemini diceret: sed, Vade, osten-
de te sacerdoti, & offer pro emundatione tua
Leu.14.a.4. ‖sicut præcepit Moyses, in testimonium illis.
¶Perambulabat autem magis sermo de illo. 15
& conueniebant turbæ multæ vt audirent,
& curarentur ab infirmitatibus suis. ¶ Ipse 16
autem secedebat in desertum, & orabat.
¶Et factum est in vna dierum, & ipse se- 17
debat docens. Et erant Pharisæi sedentes &
legis doctores qui venerant ex omni castel- D
lo Galilææ & Iudææ & Ierusalem: & vir-
Mat.9.a.2. tus Domini erat ad sanandum eos. ¶Et ecce 18
Mar.2.a.3. viri portantes in lecto hominem qui erat
paralyticus: & quærebant eum inferre, &
ponere ante eum. ¶ Et non inuenientes qua 19
parte illum inferrent præ turba, ascende-
runt supra tectum, & per tegulas summise-
runt eum cum lecto in medium, ante Iesum.
¶Quorum fidem vt vidit, dixit, Homo, re- 20
mittuntur tibi peccata tua. ¶ Et cœperunt 21
cogitare Scribæ & Pharisæi, dicentes, Quis
est hic qui loquitur blasphemias? quis potest
dimittere peccata, nisi solus Deus? ¶ Vt co- 22
gnouit autem Iesus cogitationes eorum, re- E
*mala. spondens dixit ad illos, Quid cogitatis *in
cordibus vestris? ¶ Quid est facilius dicere, 23
Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge
& ambula? ¶Vt autem sciatis quia filius ho 24
minis habet potestatem in terra dimittendi
peccata (ait paralytico) Tibi dico, surge, tolle
lectum tuum, & vade in domum tuam.
¶Et confestim consurgens coram illis, tulit 25
*lectum *in quo iacebat: & abijt in domum suam,

26 magnificans Deum. ¶Et stupor apprehendit
omnes: & magnificabant Deum. Et repleti
sunt timore, dicentes, Quia vidimus mira-
27 bilia hodie. ¶Et post hæc exijt, & vidit pu- Matt.9.a.9.
F blicanum nomine Leui, sedentem ad Telo- Mar.2.b.14.
28 nium, & ait illi, Sequere me. ¶Et relictis o-
29 mnibus, surgens secutus est eum. ¶ & fecit
ei conuiuium magnum Leui in domo sua: &
erat turba multa publicanorum, & aliorum
30 qui cum illis erant discumbentes. ¶Et mur- Matt.9.b.11.
murabant Pharisæi & Scribæ eorum, dicen- Mar.2.b.16.
tes ad discipulos eius, Quare cum publica-
nis & peccatoribus manducatis & bibitis?
31 ¶Et respondens Iesus, dixit ad illos, Non e-
gent qui sani sunt, medico: sed qui male ha-
32 bent. ¶Non veni vocare iustos, sed peccato- 1.Ti.1.c.15.
33 res ad pœnitentiã. ¶At illi dixerunt ad eũ, Mat.9.b.14.
‖Quare discipuli Iohannis ieiunant freque- Mar.2.c.18.
ter, & obsecrationes faciunt, similiter &
Pharisæorum: tui autem edunt & bibunt?
34 ¶ Quibus ipse ait, Nunquid potestis filios
G sponsi, dum cum illis est sponsus, facere ieiu-
35 nare? ¶Venient autem dies: & cùm ablatus
fuerit ab illis sponsus, tunc ieiunabunt in
36 illis diebus. ¶ Dicebat autem & similitudi-
nem ad illos, quia nemo commissuram à no-
uo vestimento immittit in vestimentũ ve-
tus. alioquin & nouum rumpit, & veteri
37 nõ conuenit commissura à nouo. ¶‖Et nemo Mat.9.b.17.
mittit vinum nouum in vtres veteres: alio- Mar.2.c.20.
quin rumpet vinũ nouum vtres, & ipsum
38 effundetur, & vtres peribunt. ¶ sed vinum
nouũ in vtres nouos mittendũ est: & vtraq;
39 conseruantur. ¶Et nemo bibẽs vetus, statim
vult nouum. dicit enim, Vetus melius est.

CAP. VI.

1 FActum est autem in ‖ Sabbatho secundo- Mat.12.a.1.
A primo, cùm transiret per sata, vellebant Mar.2.d.23.
discipuli eius spicas, & manducabant cõfri-
2 cantes manibus. ¶Quidam autem Pharisæo-
rum dicebant illis, Quid facitis quod non
3 licet in sabbathis? ¶ Et respondens Iesus ad
eos, dixit, Nec hoc legistis quod fecit Dauid,
cùm esurisset ipse & qui cum illo erant.
4 ¶‖quomodo intrauit in domum Dei, & pa- 1.Reg.21.
nes propositionis sumpsit, & manducauit, & b.6.
dedit his qui cum ipso erant, quos non licet
5 manducare ‖ nisi tantùm sacerdotibus? ¶Et Exo.29.e.32
dicebat illis, Quia dominus est filius homi- Leu.8.f.31.
6 nis, etiam sabbathi. ¶ Factum est autem & & 24.b.9.
in alio sabbatho, vt intraret in synagogam,
et doceret. ‖Et erat ibi homo, & manus eius Mat.12.a.10
7 dextra erat arida. ¶Obseruabant aũt Scri- Mar.3.a.1.
bæ & Pharisæi si in sabbatho curaret: vt in-
8 uenirent vnde accusarent eum. ¶ Ipse verò
sciebat cogitationes eorum: & ait homini qui
habebat manũ aridam, Surge: & sta in me-
9 dium. Et surgẽs, stetit. ¶Ait aũt ad illos Ie-
B sus, *Interrogo vos, si licet sabbathis bene- *Interro-
facere an male: animam saluam facere an gabo 3.
10 perdere? ¶Et circunspectis omnibus dixit ho-
mini,

nmni. Extende manũ tuam. Et extendit: &
restituta eſt manus eius. ¶ Ipſi aũt repleti 11
ſunt inſipientia: & colloquebantur ad inui-
*de cem, quidnam facerent * Ieſu. ¶ Factum eſt 12
autem in illis diebus, exijt in montem orare,
Mat.10.a.1. & erat pernoctãs in oratione Dei. ¶‖Et cùm 13
Mar.3.b.13. dies factus eſſet, vocauit diſcipulos ſuos: &
& 6 a.7. elegit duodecim ex ipſis, quos & Apoſtolos
Infr.9.a.1. nominauit. ¶Simonem quem cognominauit 14
Petrum, & Andream fratrem eius, Iacobum
& Iohannem, Philippum & Bartholomaum,
¶Matthaũ & Thomam, Iacobum Alphai & 15
Simonem qui vocatur Zelotes. ¶ & Iudam 16
Iacobi, & Iudã Iſcariotẽ, qui fuit proditor.
¶Et deſcendens cum illis ſtetit in loco cam- 17
peſtri, & turba diſcipulorum eius, & multi- C
tudo copioſa plebis ab omni Iudaa & Ieru-
[illegible].1. ſalẽ: & maritima & Tyri et Sidonis. ¶qui 18
venerant vt audirent eum, & ſanarẽtur à
languoribus ſuis. Et qui vexabantur à ſpi-
ritibus immundis, curabantur. ¶Et omnis 19
turba quarebat eum tangere: quia virtus de
Math.5.a.2. illo exibat, & ſanabat omnes. ¶‖Et ipſe ele- 20
uatis oculis in diſcipulos ſuos, dicebat. Beati
pauperes: quia veſtrum eſt regnum Dei.
Iſa.65.b.12. ¶‖Beati qui nunc eſuritis, quia ſaturabi- 21
Iſai.61.c.3. mini. ‖Beati qui nunc fletis: quia ridebitis.
& 65.b.10. ¶‖Beati eritis cùm vos oderint homines, & 22
Mat.5.a.11. cùm ſeparauerint vos, & exprobrauerint, &
eiecerint nomen veſtrum tanquam malum,
propter filium hominis. ¶Gaudete in illa die 23
& exultate: ecce enim merces veſtra multa
eſt in calo. ſecundũ has enim faciebant Pro- D
Amos 6.a.1. phetis patres eorum. ¶‖Veruntamen va 24
"qui vobis diuitibus, "quia' habetis conſolatio-
Eccl.31.a.8. nem veſtram. ¶‖Va vobis qui ſaturati 25
Iſa.65.c.13. eſtis: quia eſurietis. Va vobis qui ride-
"va vobis tis nunc: quia lugebitis & flebitis. "¶Va 26
cùm bene- cùm benedixerint vobis' omnes homines. ſe-
dixerint cundum hac enim faciebant "pſeudoprophe-
vobis 3. tis' patres eorum. ¶Sed vobis dico qui audi- 27
"prophetis tis, ‖Diligite inimicos veſtros: benefacite his
20. qui oderunt vos. ¶Benedicite maledicenti- 28
Mat.5.c.44. bus vobis, & orate pro calumniantibus vos.
Mat.5.f.39. ¶‖Et qui te percutit in maxillam, prabe* & 29
1.Cor.6.b.7 alteram. ‖Et ab eo qui aufert tibi veſtimẽ-
*ei tum, etiam tunicam noli prohibere. ¶Omni 30
autem petenti te, tribue: & qui aufert qua
Mat.7.b.12. tua ſunt, ne repetas. ¶‖Et prout vultis vt 31
Tob.4.c.16. faciãt vobis homines, & vos facite illis ſimi-
Mat.5.g.46. liter. ¶‖Et ſi diligitis eos qui vos diligunt: 32
qua vobis eſt gratia? nam & peccatores, di-
ligentes ſe diligunt. ¶Et ſi benefeceritis his 33
qui vobis benefaciunt: qua vobis eſt gratia? E
Mat.5.g.42. ſiquidem & peccatores hoc faciunt. ¶‖Et ſi 34
Deu.15.b.8. mutuum dederitis his à quibus ſperatis re-
cipere: qua gratia eſt vobis? nam & pecca-
tores peccatoribus fœnerantur, vt recipi-
Mat.5.g.44. ant aqualia. ¶‖Veruntamen diligite ini- 35
micos veſtros: benefacite & mutuum date,
nihil inde ſperantes: & erit merces veſtra
multa, & eritis filij Altiſſimi, quia ipſe be-
36 nignus eſt ſuper ingratos & malos. ¶Eſtote
ergo miſericordes: ſicut & pater veſter mi-
37 ſericors eſt. ¶Nolite iudicare, & non iudi- Matt.7.a.1.
cabimini. nolite condemnare, & non con-
demnabimini. Dimittite, & dimittemini.
38 ¶Date, & dabitur vobis: menſuram bonam
& confertã & coagitatam & ſupereffluen-
tem dabunt in ſinum veſtrũ. ‖Eadem quip- Matt.8.a.2.
pe menſura qua menſi fueritis, remetietur Mar.4.c.24.
39 vobis. ¶Dicebat autem illis & ſimilitudi- Mat.15.b.14
F nem: ‖Nunquid poteſt cacus cacum ducere?
40 nonne ambo in foueam "cadunt'? ¶Non eſt "cadent 5.
diſcipulus ſuper magiſtrum: perfectus au-
tem omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter eius.
41 ¶‖Quid autem vides feſtucam in oculo fra- Mat.10.c.24
tris tui: trabem autem qua in oculo tuo eſt, Iohã 13.b.16
42 non conſideras? ¶Aut quomodo potes dicere & 15.c.20.
fratri tuo, Frater, ſine, eyciam feſtucam Matt.7.a.3.
de oculo tuo: ipſe in oculo tuo trabem non
videns? Hypocrita, eyce primum trabem de
oculo tuo: & tunc perſpicies vt educas fe-
43 ſtucam de oculo fratris tui. ¶‖Non eſt enim Mat.7.c.17.
arbor bona qua facit fructus malos: neque
44 arbor mala faciens fructum bonum. ¶‖Vna- Mat.7.c.16.
quaque enim arbor de fructu ſuo cognoſci- & 12.c.33.
tur. Neq; enim de ſpinis colligunt ficus: neq;
45 de rubo vindemiant vuam. ¶Bonus homo
G de bono theſauro cordis ſui profert bonum:
& malus homo de malo theſauro profert
malum. Ex abundantia enim cordis, os lo-
46 quitur. ¶Quid autem vocatis me ‖Domine, Mat.7.c.21.
47 Domine: & non facitis qua dico? ¶Omnis Ro.12.b.14.
qui venit ad me, & audit ſermones meos, et Iac.1.d.22.
facit eos: oſtendam vobis cui ſimilis ſit.
48 ¶ſimilis eſt homini adificanti domum, qui
fodit in altum, & poſuit fundamentum ſu-
per petram. inundatione autem facta, illi-
ſum eſt flumen domui illi, & non potuit eam
mouere: fundata enim erat ſuper petram.
49 ¶Qui autem audit, & non facit: ſimilis eſt
homini adificanti domũ ſuam ſuper terram
ſine fundamẽto: in quam illiſus eſt fluuius:
& continuo cecidit, & facta eſt ruina domus
illius magna.

CAP. VII.

1 CVm autem impleſſet omnia verba ſua
A in aures plebis, ‖intrauit Capharnaũ. Matt.8.a.5.
2 ¶Centurionis autem cuiuſdam ſeruus male Iohã.4.[illegible].46.
habens, erat moriturus: qui illi erat pretio-
3 ſus. ¶Et cùm audiſſet de Ieſu, miſit ad eum
ſeniores Iudaorum, rogans eum vt veni-
4 ret, & "ſaluaret' ſeruum eius. ¶At illi cùm "ſanaret [illegible]
veniſſent ad Ieſum, rogabant eum ſolicite,
dicentes ei, Quia dignus eſt vt hoc illi pra-
5 ſtes. ¶diligit enim gentem noſtram: & ſyna-
6 gogam ipſe adificauit nobis. ¶Ieſus autem
ibat cum illis. Et cùm iam non longe eſſet à
domo, miſit ad eum centurio amicos, dicens,
‖Domine, noli vexari. Non enim ſum di- Matt.8.a.8.
7 gnus vt ſub tectum meum intres. ¶propter

quod & meipsum non sum dignum arbitra-
tus vt venirem ad te: sed dic verbo, & sa-
nabitur puer meus. ⁋ nam & ego homo sum 8
sub potestate constitutus, habens sub me mi- B
lites: & dico huic, vade, & vadit: & alij,
veni, & venit: & seruo meo, fac hoc, & fa-
cit. ⁋ Quo audito, Iesus miratus est: & con- 9
uersus, sequētibus se turbis, dixit, Amen di-
co vobis, nec in Israel tantam fidem inueni.
Psal.106.d.20. ⁋ Et reuersi qui missi fuerant domum: ‖in- 10
Sap.16.b.12. uenerunt seruum qui languerat, sanū. ⁋ Et 11
*Iesus factum est: deinceps ibat *in ciuitatem quæ
vocatur Naim: & ibant cum eo discipuli e-
ius & turba copiosa. ⁋ Cùm autem appropin- 12
quaret portæ ciuitatis, ecce defunctus effere-
batur, filius vnicus matri suæ: & hæc vidua
erat, & turba ciuitatis multa cum illa. ⁋ Quā 13
cùm vidisset Dominus, misericordia motus
super eam, dixit illi, Noli flere. ⁋ Et accessit, 14
& tetigit loculum. Hi autem qui portabant,
steterunt. Et ait, Adolescens, tibi dico, surge. C
⁋ Et resedit qui erat mortuus, & cœpit lo- 15
qui. Et dedit illum matri suæ. ⁋ Accepit au- 16
tem omnes timor: & magnificabant Deum
Luc.24.c.19. dicentes, ‖ Quia propheta magnus surrexit
Iohā.4.e.19. in nobis: et quia Deus visitauit plebem suā.
& 6.b.14. ⁋ Et exijt hic sermo in vniuersam Iudæam 17
& 7.f.40. de eo, & in omnem circa regionem. ⁋ Et nun- 18
tiauerunt Iohanni discipuli eius de omnibus
Mat.11.a.2. his. ⁋ Et conuocauit duos de discipulis suis 19
Iohannes: & misit ad Iesum, dicens, Tu es
qui venturus es: an aliū expectamus? ⁋ Cùm 20
autē venissent ad eū viri, dixerūt, Iohānes
Baptista misit nos ad te, dicens, Tu es qui
venturus es: an aliū expectamus? ⁋ In ipsa 21
autē hora, multos curauit a languoribus &
plagis, & spiritibus malis: & cæcis multis
donauit visum. ⁋ Et respondens, dixit illis, 22
Euntes renuntiate Iohanni quæ audistis &
vidistis: ‖ Quia cæci vidēt, claudi ambulāt, D
Isa.29.f.18. leprosi mūdantur, surdi audiunt, mortui re-
& 35.a.5. surgunt, ‖ pauperes euangelizantur: ⁋ & bea- 23
Mat.15.d.30. tus est quicunque nō fuerit scandalizatus in
Isa.61.a.1. me. ⁋ ‖ Et cùm discessissent nuntij Iohannis, 24
Mat.11.a.7. cœpit de Iohanne dicere ad turbas. Quid ex-
istis in desertum videre? arundinem vento
*agitatam *moueri? ⁋ Sed quid existis videre? hominē 25
mollibus vestimentis indutum? Ecce, qui in
veste pretiosa sunt & delicijs, in domibus re-
gum sunt. ⁋ Sed quid existis videre? pro- 26
phetam? Vtique dico vobis, & plusquam pro-
phetā. ⁋ hic est de quo scriptū est. ‖ Ecce mit- 27
Mal.3.a.1. to angelum meū ante faciem tuā qui præpa-
Mat.11.b.10. rabit viam tuam ante te. ⁋ Dico enim vo- 28
Marc.1.a.2. bis, maior inter natos mulierū propheta Io-
hāne Baptista nemo est. qui autem minor est
in regno Dei, maior est illo. ⁋ Et omnis popu- 29
lus audiēs & publicani, iustificauerūt Deū, E
baptizati baptismo Iohannis. ⁋ Pharisæi au- 30
tem & legis periti consilium Dei spreuerunt
in semetipsos, non baptizati ab eo. ⁋ Ait 31
autem Dominus, Cui ergo similes dicā ho- Mat.11.b.16.
mines generationis huius, & cui similes
32 sunt? ⁋ Similes sunt pueris sedentibus in fo-
ro, & loquentibus adinuicem, & dicentibus,
Cantauimus vobis tibijs, & non saltastis:
33 lamentauimus, & non plorastis. ⁋ ‖ Venit au- Mat.3.a.4.
tem Iohannes Baptista ‖ neque manducās pa- Mar.1.a.6.
nem, neque bibens vinum: & dicitis, Dæ-
34 monium habet. ⁋ Venit filius hominis man-
ducans & bibens: & dicitis, Ecce homo de-
uorator & bibens vinum, amicus publica-
35 norum & peccatorum. ⁋ Et iustificata est
36 sapientia ab omnibus filijs suis. ⁋ Rogabat
F autem illum quidam de Pharisæis vt man-
ducaret cum illo. Et ingressus domum Pha-
37 risæi discubuit. ⁋ ‖ Et ecce mulier quæ erat in Mat.26.a.7.
ciuitate peccatrix, vt cognouit quod *accu- Mar.14.a.3.
buisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum Iohā.12.a.3.
38 vnguenti: ⁋ & stans retro secus pedes eius, *Iesus
lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis
capitis sui tergebat, & osculabatur pedes e-
39 ius, & vnguento vngebat. ⁋ Videns autem
Pharisæus qui vocauerat eum, ait intra se,
dicens, Hic si esset propheta, sciret vtique quæ
& qualis est mulier quæ tangit eum, quia
40 peccatrix est. ⁋ Et respondens Iesus, dixit ad
illum, Simon, habeo tibi aliquid dicere. At
41 ille ait, Magister, dic. ⁋ Duo debitores erant
cuidam fœneratori: vnus debebat denarios
42 quingentos, & alius quinquaginta. ⁋ Non
habentibus illis vnde redderent, donauit v-
43 trisque. Quis ergo eum plus diligit? ⁋ Respon-
G dens Simon dixit, Æstimo quia is cui plus
donauit. At ille dixit ei, Rectè iudicasti.
44 ⁋ Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni,
Vides hanc mulierem? Intraui in domū tuā,
aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem
lachrymis rigauit pedes meos, & capillis
45 suis tersit. ⁋ Osculum mihi non dedisti: hæc
autem ex quo intraui, non cessauit osculari
46 pedes meos. ⁋ Oleo caput meum non vnxisti:
hæc autem vnguento vnxit pedes meos.
47 ⁋ Propter quod dico tibi, Remittuntur ei
peccata multa, quoniam dilexit multū. Cui
48 autē minus dimittitur, minus diligit. ⁋ Di-
xit autem ad illam, ‖ Remittuntur tibi pec- Matt.9.a.2.
49 cata. ⁋ Et cœperunt qui simul accumbebant,
dicere intra se, Quis est hic qui etiam pec-
50 cata dimittit? ⁋ ‖ Dixit autem ad mulierem, Mar.5.c.34.
Fides tua te saluam fecit: vade in pace.

CAP. VIII.

1 ET factum est deinceps, & ipse iter fa-
A ciebat per ciuitates & castella prædi-
cans & euangelizans regnum Dei: & duo-
2 decim cum illo, ⁋ & mulieres aliquæ quæ e-
rant curatæ à spiritibus malignis & infir-
mitatibus, ‖ Maria quæ vocatur Magdalene, Mar.16.c.9.
3 de qua septem dæmonia exierant, ⁋ & Io-
hanna vxor Chusæ procuratoris Herodis, &
Susanna, & aliæ multæ quæ ministrabant ei Matt.23. a.3.
4 de facultatibus suis. ⁋ Cùm autem turba Mar.4.a.2.
pluri-

plurima conueniret, & de ciuitatibus pro-
perarent ad eum, dixit per similitudinem:
¶ Exiit qui seminat, seminare semen suum. 5
& dum seminat, aliud cecidit secus viam,
& conculcatum est, & volucres cæli comede-
runt illud. ¶ Et aliud cecidit supra petram: 6
& natum aruit, quia non habebat humo-
rem. ¶ Et aliud cecidit inter spinas: & simul 7
exortæ spinæ suffocauerunt illud. ¶ Et aliud 8
cecidit in terram bonam: & ortum, fecit fru- B
ctum centuplum. Hæc dicens clamabat, Qui
Mat.13.a.10. habet aures audiendi, audiat. ¶ ‖ Interroga- 9
Mar.4.b.10. bant autem eum discipuli eius, quæ esset hæc
Isaiæ 6.c.9. parabola. ¶ Quibus ipse dixit, Vobis datum 10
Mat.13.b.14 est nosse mysterium regni Dei, ceteris autem
Mar.4.b.12. in parabolis, ‖ vt videntes non videant, &
Ioh.12.f.40. audientes non intelligant. ¶ Est autem hæc 11
Act.28.f.26. parabola: Semen est verbum Dei. ¶ Qui au- 12
Rom.11.b.8. tem secus viam: hi sunt qui audiunt. dein-
de venit diabolus, & tollit verbum de corde
eorum, ne credentes salui fiant. ¶ Nam qui 13
supra petram: qui cùm audierint, cum gau-
dio suscipiunt verbum: & hi radices non ha-
ᵛqui ad. bent. ᵛ quia ad tempus credunt, & in tem-
pore tentationis recedunt. ¶ Quod autem in 14
spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & à
sollicitudinibus & diuitiis, & voluptatibus
vitæ, euntes, suffocantur, & non referunt
fructum. ¶ Quod autem in bonam terram: 15
hi sunt qui in corde bono & optimo audien-
tes verbum retinent, et fructum afferunt in
Mat.5.b.15. patientia. ¶ Nemo autem lucernam accen- 16
Mar.4.c.21. dens, operit eam vase, aut subtus lectum po- C
nit: sed supra candelabrum ponit, vt intrā-
Mat.10.c.26 tes videant lumen: ¶ Non est enim occultum 17
Mar.4.c.22. quod non manifestetur: nec absconditū quod
Mat.13.b.12. non cognoscatur, & in palam veniat. ¶ ‖ Vi- 18
& 25.c.29. dete ergo quomodo audiatis. Qui enim ha-
Mar.4.c.25. bet, dabitur illi: & quicunq; non habet, etiā
Mt.12.d.46. quod putat se habere, auferetur ab illo.
Mar.3.d.31. ¶ ‖ Venerunt autem ad illum mater & fra- 19
tres eius: & non poterant adire eū præ tur-
ba. ¶ Et nuntiatum est illi, Mater tua & 20
fratres tui stant foris, volentes te videre.
¶ Qui respondens, dixit ad eos, Mater mea 21
& fratres mei, hi sunt qui verbum Dei au-
Mat.8.c.23. diunt & faciunt. ¶ Factum est autē in vna 22
Mar.4.d.36. dierū: & ipse ascendit in nauiculam, & dis-
cipuli eius, & ait ad illos, Trāsfretemus trās
stagnum. Et ascenderunt. ¶ Et nauiganti- 23
bus illis obdormiuit, & descendit procella D
ᵛcompelle- venti in stagnum, & ᵛcomplebantur, & pe-
bantur. riclitabantur. ¶ Accedentes autem suscitaue- 24
runt eum, dicentes, Præceptor, perimus. At
ille surgens, increpauit ventū & tempesta-
tem aquæ: & cessauit: & facta est tranquil-
litas. ¶ Dixit autē illis, Vbi est fides vestra? 25
Qui timentes, mirati sunt ad inuicem, di-
centes, Quis, putas, hic est, quia & ventis
Mat.8.d.28. & mari imperat, & obediunt ei? ¶ Et naui- 26
Marc.5.a.1. gauerunt ad regionem Gerasenorum, quæ est

27 contra Galilæam. ¶ Et cùm egressus esset ad
terram, occurrit illi vir quidam qui habebat
dæmonium iam temporibus multis, & vesti-
mento non induebatur, neque in domo ma-
28 nebat, sed in monumentis. ¶ Is vt vidit Ie-
sum, procidit ante illum, & exclamans voce
magna, dixit, Quid mihi & tibi est Iesu fili
Dei altissimi? obsecro te ne me torqueas.
29 ¶ Præcipiebat enim spiritui immūdo vt exi-
ret ab homine. Multis enim temporibus ar-
ripiebat illum, & vinciebatur catenis, &
compedibus custoditus: & ruptis vinculis
30 agebatur a dæmonio in deserta. ¶ Interroga-
uit autem illum Iesus, dicens, Quod tibi no-
E men est? At ille dixit, Legio, quia intraue-
31 rant dæmonia multa in eum. ¶ Et rogabant
illum ne imperaret illis vt in abyssum irēt.
32 ¶ ‖ Erat autem ibi grex porcorum multorum Mat.8.d.30.
pascentium in monte: & rogabant eum vt Mar.5.a.11.
permitteret eis in illos ingredi. Et permisit
33 illis. ¶ Exierunt ergo dæmonia ab homine, &
intrauerunt in porcos: & impetu abiit grex
per præceps in stagnum, & suffocatus est.
34 ¶ Quod vt viderunt factum qui pascebant,
fugerunt: & nuntiauerunt in ciuitatem &
35 in villas. ¶ Exierunt autem videre quod
factum est: & venerunt ad Iesum, & inue-
nerunt hominem sedentem à quo dæmonia
exierant, vestitum, ac sana mente ad pedes
36 eius, & timuerunt. ¶ Nuntiauerunt au-
tem illis & qui viderant, quomodo sanus
37 factus esset a legione. ¶ Et rogauerunt il-
lum omnis multitudo regionis Gerasenorum
vt discederet ab ipsis: quia magno timore
tenebantur. Ipse autem ascendens nauim,
38 reuersus est. ¶ Et rogabat illum vir à quo
F dæmonia exierant, vt cum eo esset. Dimi-
39 sit autem eum Iesus, dicens, ¶ Redi in do-
mum tuam, & narra quanta tibi fecit
Deus. Et abiit per vniuersam ciuitatem,
40 prædicans quanta illi fecisset Iesus. ¶ Factum
est autem: cum rediisset Iesus, excepit illum
turba. Erant autem omnes expectantes Mat.9.c.18.
41 eum. ¶ Et ecce venit vir cui nomen Iairus, Mar.5.b.22.
& ipse princeps synagogæ erat: & cecidit ad
pedes Iesu, rogans eum vt intraret in do-
42 mum eius, ¶ quia vnica filia erat ei ferè
annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et
contigit, dum iret, à turbis comprimeba-
43 tur. ¶ Et mulier quædam erat in fluxu san-
guinis ab annis duodecim, quæ in medicos
erogauerat omnem substantiam suam, nec
44 ab vllo potuit curari: ¶ accessit retro, &
tetigit fimbriam vestimenti eius: & confe-
45 stim stetit fluxus sanguinis eius. ¶ Et ait
Iesus, Quis est qui me tetigit? Negantibus
autem omnibus dixit Petrus, & qui cum il-
lo erant, Præceptor, turbæ te comprimunt
46 & affligunt, & dicis, Quis me tetigit? ¶ Et
dixit Iesus, Tetigit me aliquis. nam ᵛego no- ᵛ&
47 ui virtutem de me exiisse. ¶ Videns autem

*mulier, quia non latuit, tremens venit, &
procidit ante pedes eius: & ob quam causam
tetigerit eum, indicauit coram omni populo:
& quemadmodum confestim sanata sit.* ⁋ *At* 48
*ipse dixit ei, Filia, fides tua saluam te fecit:
vade in pace.* ⁋ *Adhuc illo loquente, venit* 49
quidam ad principem synagogæ, dicens ei, G
*Quia mortua est filia tua, noli vexare il-
lum.* ⁋ *Iesus autem audito hoc verbo, respon-* 50
*dit patri puellæ, Noli timere: crede tantum,
& salua erit.* ⁋ *Et cùm venisset domum, non* 51
*permisit intrare secum quenquam, nisi Pe-
trum, & Iacobum, & Iohannem, & patrem
& matrem puellæ.* ⁋ *Flebant autem omnes,* 52
*& plangebant illam. At ille dixit, Nolite fle-
re, non est mortua puella sed dormit.* ⁋ *Et ir-* 53
ridebant eum, scientes quod mortua esset.
⁋ *Ipse autem tenens manum eius clamauit,* 54
dicens, Puella surge. ⁋ *Et reuersus est spiri-* 55
*tus eius: & surrexit continuò. Et iussit illi
dare manducare.* ⁋ *Et stupuerunt parentes* 56
*eius, quibus præcepit ne alicui dicerent quod
factum erat.*

CAP. IX.

Mat.10.a.1. Mar.3.b.13. *CONuocatis autem duodecim Apostolis,* 1
dedit illis virtutem & potestatem su- A
*per omnia dæmonia, & vt languores cura-
rent.* Mat.10.a.9. ⁋ *Et misit illos prædicare regnum Dei,* 2
Mar.6.a.8. *& sanare infirmos.* ⁋ *Et ait ad illos, Nihil* 3
*in via 1. *tuleritis *in via*, neque virgam, neque peram,
neque panem, neque pecuniam, neque duas tu-
nicas habeatis.* ⁋ *Et in quamcunque domum* 4
-.1. *intraueritis, ibi manete, & inde ne exea-*
Act.13.g.51. *tis.* ⁋ *Et quicunque non receperint vos: ‖ ex-* 5
*euntes de ciuitate illa, etiam puluerem pe-
dum vestrorum excutite in testimonium su-
pra illos.* ⁋ *Egressi autem circuibant per ca-* 6
stella euangelizantes & curantes vbique.
Mat.14.a.1. ⁋ *Audiuit autem Herodes tetrarcha omnia* 7
Mar.6.b.14. *quæ fiebant ab eo: & hæsitabat eò quod di-
ceretur à quibusdam, Quia Iohannes surre-
xit à mortuis:* ⁋ *à quibusdam verò, Quia E-* 8
*lias apparuit: ab aliis autem, Quia prophe-
ta vnus de antiquis surrexit.* ⁋ *Et ait He-* 9
*rodes, Iohannem ego decollaui: Quis est autem
iste de quo ego talia audio? Et quærebat vi-*
Mat.14.b.13. *dere eum.* ⁋ ‖ *Et reuersi Apostoli, narrauerunt* 10
Mar.6.d.31. *illi quæcunque fecerunt: & assumptis illis se-
cessit seorsum in locum desertum, qui est Beth-
saida.* ⁋ *Quod cùm cognouissent turbæ, secu-* 11
tæ sunt illum: & excepit eos, & loquebatur B
*illis de regno Dei, & eos qui cura indigebant,
sanabat.* ⁋ *Dies autem cœperat declinare. Et* 12
Mat.14.b.15 *accedentes duodecim, dixerunt illi, ‖ Dimit-*
Mar.6.e.36. *te turbas, vt euntes in castella villasque quæ
circa sunt, diuertant, & inueniant escas:
quia hic in loco deserto sumus.* ⁋ *Ait autem* 13
ad illos, Vos date illis manducare. At illi di-
Iohā.6.b.9. *xerunt, ‖ Non sunt nobis plus quàm quinque
panes, & duo pisces: nisi forte nos eamus,
& emamus in omnem hanc turbam escas.*

14 ⁋ *Erant autem ferè viri quinque millia.
Ait autem ad discipulos suos, Facite illos di-*
15 *scumbere per conuiuia quinquagenos.* ⁋ *Et
ita fecerunt. Et discumbere fecerunt omnes.*
16 ⁋ *Acceptis autem quinque panibus & duo-
bus piscibus, respexit in cælum, & benedixit
illis: & fregit, & distribuit discipulis suis,*
17 *vt ponerent ante turbas.* ⁋ *Et manducaue-
runt omnes: & saturati sunt. Et sublatum
est quod superfuit illis, fragmentorum cophi-*
18 *ni duodecim.* ⁋ ‖ *Et factum est: cùm solus esset* Mat.16.b.13
orans, erant cum illo & discipuli: & interro- Mar.8.c.27.
gauit illos dicens, Quem me dicunt esse tur-
19 *bæ?* ⁋ *At illi responderunt, & dixerunt, Iohan-
nem Baptistam, alii autem Eliam, alii verò*
C *quia vnus Propheta de prioribus surrexit.*
20 ⁋ *Dixit autem illis, Vos autem quem me esse
dicitis? Respondens Simon Petrus dixit, Chri-*
21 *stum Dei.* ⁋ *At ille increpans illos, præcepit*
22 *ne cui dicerent hoc:* ⁋ *dicens, ‖ Quia oportet* Mat.17.c.23
filium hominis multa pati, & reprobari à Mar.8.d.31.
senioribus & principibus sacerdotum et scri-
23 *bis, & occidi, & tertia die resurgere.* ⁋ ‖ *Di-* Mat.10.d.38
cebat autem ad omnes, Si quis vult post me & 16.d.24.
venire, abneget semetipsum, & tollat cru- Mar.8.d.34.
24 *cem suam quotidie, & sequatur me.* ⁋ ‖ *Qui* Infr.14.f.27
enim voluerit animam suam saluam facere, & 17.g.33.
perdet illam: nam qui perdiderit animam suam Ioh.12.d.25.
25 *propter me: saluam faciet illam.* ⁋ *Quid enim
proficit homo, si lucretur vniuersum mun-
dum, se autem ipsum perdat, & detrimentum*
26 *sui faciat?* ⁋ ‖ *Nam qui me erubuerit & meos* Mat.10.e.33
sermones, hunc filius hominis erubescet cùm Mar.8.d.38.
venerit in maiestate sua & patris, & san- 2.Tim.2.b.
27 *ctorum angelorum.* ⁋ ‖ *Dico autem vobis ve-* 12.
rè, sunt aliqui hîc stantes, qui non gusta- Mat.16.d.28
bunt mortem donec videant regnum Dei. Mar.9.a.1.
28 ⁋ ‖ *Factum est autem post hæc verba ferè* Mat.17.a.1.
D *dies octo, & assumpsit Petrum & Iacobum* Mar.9.a.2.
& Iohannem, & ascendit in montem vt ora-
29 *ret.* ⁋ *Et facta est, dum oraret, species vul-
tus eius altera: et vestitus eius albus & re-*
30 *fulgens.* ⁋ *Et ecce duo viri loquebantur cum*
31 *illo. Erant autem Moyses & Elias,* ⁋ *visi in
maiestate: & dicebant excessum eius, quem*
32 *completurus erat in Ierusalem.* ⁋ *Petrus ve-
rò & qui cum illo erant, grauati erant som-
no. Et euigilantes, viderunt maiestatem e-*
33 *ius, & duos viros qui stabant cum illo.* ⁋ *Et
factum est: cùm discederent ab illo, ait Pe-
trus ad Iesum, Præceptor, Bonum est nos hîc
esse: & faciamus tria tabernacula, vnum
tibi, & vnum Moysi, & vnum Eliæ: nesciens*
34 *quid diceret.* ⁋ *Hæc autem illo loquente, fa-
cta est nubes, & obumbrauit eos: & timue-*
35 *runt, intrantibus illis in nubem.* ⁋ *Et vox*
E *facta est de nube, dicens, ‖ Hic est filius meus* Mat.3.d.17.
36 *dilectus: ipsum audite.* ⁋ *Et dum fieret vox,* 2.Pet.1.c.17.
*inuentus est Iesus solus. Et ipsi tacuerunt,
& nemini dixerunt in illis diebus quic-* Mat.17.b.14
37 *quam ex his quæ viderant.* ⁋ ‖ *Factum est* Mar.9.c.17.

autem

autem in sequenti die, descendentibus illis
¹illis de monte, occurrit ¹ illi' turba multa. ¶ Et 38
ecce vir de turba exclamauit, dicens, Magi-
ster, obsecro te, respice in filium meum quia
vnicus est mihi. ¶ & ecce spiritus apprehen- 39
dit eum, & subito clamat, & elidit, & dissi-
pat eum cum spuma, & vix discedit dila-
nians eum. ¶ & rogaui discipulos tuos vt 40
eijcerent illum, & non potuerunt. ¶ Respon- 41
dens autem Iesus, dixit, O generatio infide-
lis & peruersa, vsquequo ero apud vos &
patiar vos? Adduc huc filium tuum. ¶ Et 42
cum accederet, elisit illi dæmonium, & dissi-
pauit. Et increpauit Iesus spiritum immun-
dum, & sanauit puerum: & reddidit illum
patri eius. ¶ Stupebant autem omnes in ma- 43
gnitudine Dei: omnibusque mirantibus in
omnibus quæ faciebat, dixit ad discipulos
suos. ¶ Ponite vos in cordibus vestris sermo- 44
nes istos, filius enim hominis futurum est
vt tradatur in manus hominum. ¶ At illi 45
ignorabant verbum istud, & erat velatum F
ante eos, vt non sentirent illud: & time-
Iosu.32.c.24 bant eum interrogare de hoc verbo. ¶ ‖ In- 46
Mat.18.a.1. trauit autem cogitatio in eos, quis eorum
Mar.9.c.34. maior esset. ¶ At Iesus videns cogitationes 47
cordis illorum, apprehendit puerum, & sta-
tuit illum secus se, ¶ & ait illis, Quicunque 48
susceperit puerum istum in nomine meo, me
recipit. & quicunque me receperit, recipit
eum qui me misit. Nam qui minor est inter
vos omnes, hic maior est. ¶ Respondens au- 49
tem Iohannes dixit, Præceptor, vidimus
quendam in nomine tuo eijcientem dæmo-
nia, & prohibuimus eum: quia non sequitur
nobiscum. ¶ Et ait ad illum Iesus, Nolite 50
¹nos. pro nobis est. prohibere. qui enim non est aduersum ¹ vos,
pro vobis' est. ¶ Factum est autem dum com- 51
plerentur dies assumptionis eius, & ipse fa-
ciem suam firmauit vt iret in Ierusalem.
¶ Et misit nuntios ante conspectum suum: & 52
euntes intrauerunt in ciuitatem Samari- G
tanorum vt pararent illi. ¶ Et non recepe- 53
runt eum, quia facies eius erat euntis in
Ierusalem. ¶ Cùm vidissent autem discipuli 54
eius Iacobus, & Iohannes, dixerunt, Domi-
ne, vis dicimus vt ignis descendat de cælo,
& consumat illos? ¶ Et conuersus increpauit 55
illos, dicens, Nescitis cuius spiritus estis.
Iohã.3.b.17. ¶ ‖ Filius hominis non venit animas perde- 56
& 12.g.47. re, sed saluare. Et abierunt in aliud castel-
lum ¶ Factum est autem ambulantibus illis 57
Mat.8.c.19. in via, dixit quidam ad illum, ‖ Sequar te
Domine quocunque ieris. ¶ Dixit illi Iesus, Vulpes 58
& 8. foueas habent, & volucres cæli nidos: filius
*suum. autem hominis non habet vbi caput * recli-
net. ¶ Ait autem ad alterum, Sequere me. 59
Ille autem dixit, Domine, permitte mihi pri-
mum ire, et sepelire patrem meum. ¶ Dixitque 60
ei Iesus, Sine vt mortui sepeliant mortuos
*& suos: tu autem vade, * annuntia regnum

61 Dei. ¶ Et ait alter, Sequar te Domine, sed
permitte mihi primùm renuntiare his quæ
62 domi sunt. ¶ Ait ad illum Iesus, Nemo mit-
tens manum suam ad aratrum, & respiciens
retrò, aptus est regno Dei.

CAP. X.

1 POst hæc autem designauit Dominus &
A alios septuaginta duos: & misit illos bi-
nos ante faciem suam in omnem ciuitatẽ &
2 locum quo erat ipse venturus. ¶ Et dicebat
illis, ‖ Messis quidem multa: operarij autem Mat.9.d.37.
pauci. Rogate ergo dominum messis, vt mit-
3 tat operarios in messem suam. ¶ ‖ Ite: ecce Mat.10.b.16
4 ego mitto vos sicut agnos inter lupos. ¶ ‖ No- Mar.6.a.8.
lite portare sacculum, neque peram, neque 4.Reg.4.c.
calceamenta: ‖ & neminem per viam salu- 29.
5 taueritis. ¶ In quamcunque domum intraue-
6 ritis, primùm dicite, pax huic domui. ¶ & si
ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum
7 pax vestra: sin autẽ, ad vos reuertetur. ¶ In
eadem autem domo manete edentes & bi-
bentes quæ apud illos sunt. ‖ dignus est enim Mat.10.b.10
B operarius mercede sua. Nolite trãsire de do- Deu.24.c.14
8 mo in domum. ¶ Et in quamcunque ciuita- 1.Ti.5.c.18.
tem intraueritis, & susceperint vos, man-
9 ducate quæ apponuntur vobis: ¶ & curate
infirmos qui in illa sunt, & dicite illis, Ap-
10 propinquauit in vos regnũ Dei. ¶ In quam-
cunque autẽ ciuitatem intraueritis, & non
susceperint vos, exeuntes in plateas eius di-
11 cite, ¶ ‖ Etiam puluerem qui adhæsit nobis Act.13.g.51.
de ciuitate vestra, extergimus in vos, ta-
men hoc scitote quia appropinquauit regnũ
12 Dei. ¶ Dico vobis quia Sodomis in die illa
13 remissius erit, quàm illi ciuitati. ¶ ‖ Væ tibi Mat.11.c.21.
C Corozain, væ tibi Beth-saida: quia si in
Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes quæ
factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere
14 sedentes pœniterent. ¶ Veruntamen Tyro &
Sidoni remissius erit in iudicio, quàm vo-
15 bis. ¶ Et tu Capharnaum vsque ad cælum
exaltata, vsque ad infernum demergêris.
16 ¶ ‖ Qui vos audit, me audit: et qui vos sper- Mat.10.d.
nit, me spernit. Qui autem me spernit, 40.
17 spernit eum qui misit me. ¶ Reuersi sunt au- Ioh.13.c.20.
tem septuaginta duo cum gaudio, dicentes,
Domine, etiam dæmonia subijciuntur nobis
18 in nomine tuo. ¶ Et ait illis, Videbam sata-
19 nam sicut fulgur de cælo cadentem. ¶ Ecce,
dedi vobis potestatem calcandi supra ser-
pentes, & scorpiones, & super omnem vir-
20 tutem inimici: & nihil vobis nocebit. ¶ Ve-
runtamen in hoc nolite gaudere, quia spiri-
tus vobis subijciuntur: gaudete autem quod
21 nomina vestra scripta sunt in cælis. ¶ ‖ In Mat.11.d.25.
D ipsa hora exultauit ¹ spiritu', & dixit, Con- ¹In spiritu
fiteor tibi pater, Domine cæli & terræ, quòd sancto.
abscondisti hæc à sapientibus & prudenti-
bus, & reuelasti ea paruulis. Etiam pater
22 quoniam sic placuit ante te. ¶ Omnia mihi
tradita sunt à patre meo. Et nemo scit quis

sit filius, nisi pater: & quis sit pater, nisi
filius, & cui voluerit filius reuelare. ⁋ *Et* 23
Mat.13.b.18 *conuersus ad discipulos suos, dixit,* ‖*Beati o-*
culi qui vident quæ vos videtis. ⁋ *Dico enim* 24
vobis, quod multi prophetæ & reges volue-
runt videre quæ vos videtis, & non vide-
runt: & audire quæ auditis, & non audie-
Mat.22.d.35 *runt.* ⁋ *Et ecce quidam Legisperitus sur-* 25
Mar.12.e.28 *rexit tentans illum, & dicens, Magister,* E
quid faciendo vitam æternam possidebo? ⁋ *At* 26
ille dixit ad eum, In lege quid scriptum est?
Deut.6.a.5. *quomodo legis?* ⁋ *Ille respondens dixit,* ‖*Dili-* 27
ges Dominum Deum tuũ ex toto corde tuo,
& ex tota anima tua, & ex omnibus viri-
bus tuis & ex omni mente tua: & proximũ
tuum sicut teipsum. ⁋ *Dixitq́; illi, Recte re-* 28
spondisti: hoc fac & viues. ⁋ *Ille autem vo-* 29
lens iustificare seipsum, dixit ad Iesum, Et
"Suspiciens *quis est meus proximus?* ⁋ "*Suscipiens' au-* 30
tem Iesus, dixit, Homo quidam descendebat
ab Ierusalem in Iericho, & incidit in latro-
nes, qui etiam despoliauerunt eum: & plagis F
impositis abierunt semiuiuo relicto. ⁋ *Accidit* 31
autem vt sacerdos quidam descenderet ea-
dem via: & viso illo præteriuit. ⁋ *Similiter* 32
& Leuita, cùm esset secus locum, & videret
eum, pertransijt. ⁋ *Samaritanus autem qui-* 33
dam iter faciens, venit secus eum: & vi-
dens eum, misericordia motus est. ⁋ *Et ap-* 34
propians alligauit vulnera eius, infundens
oleum & vinum: & imponens illum in iu-
mentum suum, duxit in stabulum, & curam
eius egit. ⁋ *Et altera die protulit duos dena-* 35
rios, & dedit stabulario, & ait, Curam illius
habe: & quodcunque supererogaueris, ego
cùm rediero, reddã tibi. ⁋ *Quis horum trium* 36
videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit
in latrones? ⁋ *At ille dixit, Qui fecit miseri-* 37
cordiam in illum. Et ait illi Iesus, Vade, &
tu fac similiter. ⁋ *Factum est autem dum* 38
irent, & ipse intrauit in quoddam castel-
lum: & mulier quædam Martha nomine, G
excepit illum in domum suam, ⁋ *& huic erat* 39
soror nomine Maria, quæ etiam sedens se-
cus pedes Domini, audiebat verbum illius.
⁋ *Martha autem satagebat circa frequens* 40
ministerium, quæ stetit & ait, Domine,
non est tibi curæ quod soror mea reliquit
me solam ministrare? dic ergo illi, vt me ad-
iuuet. ⁋ *Et respondens dixit illi Dominus,* 41
Martha, Martha, solicita es, & turbaris er-
ga plurima. ⁋ *Porro vnum est necessarium.* 42
Maria optimam partem elegit, quæ non au-
feretur ab ea.

CAP. XI.

ET factum est: cùm esset in quodam loco 1
orans, vt cessauit, dixit vnus ex discipu- A
lis eius ad eum, Domine, doce nos orare, si-
cut docuit & Ioannes discipulos suos. ⁋ *Et* 2
Mat.6.b.9. *ait illis,* ‖*Cùm oratis, dicite, Pater, sanctifi-*
cetur nomen tuum. Adueniat regnũ tuum,
3 " ⁋ *panem nostrum quotidianum da nobis* "Fiat volũ-
4 "*hodie',* ⁋ *& dimitte nobis peccata nostra,* tas tua, si-
siquidem & ipsi dimittimus omni debenti cut in cælo
nobis. Et ne nos inducas in tentationem. & in terra
5 ⁋ *Et ait ad illos, Quis vestrũ habebit ami-* 4.
cum, & ibit ad illum media nocte, & dicet "quotidie
6 *illi, Amice, commoda mihi tres panes,* ⁋ *quo-* 20.
niam amicus meus venit de via ad me, &
7 *non habeo quod ponam ante illum.* ⁋ *& ille*
deintus respondens dicat, Noli mihi mole-
stus esse, iam ostium clausum est, & pueri
mei mecum sunt in cubili: non possum surge-
8 *re & dare tibi.* ⁋ *Et " si ille perseuerauerit* ".2.
pulsans': dico vobis, etsi non dabit illi sur-
gens eo quod amicus eius sit, propter impro-
B *bitatem tamen eius surget, & dabit illi*
9 *quotquot habet necessarios.* ⁋ ‖ *Et ego dico* Mat.7.a.7.
vobis, Petite, & dabitur vobis: quærite & & 21.b.22.
10 *inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.* ⁋ *Om-* Mar.11.c.24.
nis enim qui petit, accipit: & qui quærit,
11 *inuenit, & pulsanti aperietur.* ⁋ ‖*Quis au-* Ioh.14.b.13.
tem ex vobis patrem petit panem, nunquid & 15.a.7.
lapidem dabit illi? Aut piscem: nunquid pro & 16.c.23.
12 *pisce serpentem dabit illi?* ⁋ *Aut si petierit* Iac.1.a.5.
13 *ouum: nunquid porriget illi scorpionem?* ⁋ *Si* Mat.7.b.9.
ergo vos cùm sitis mali, nostis bona data da-
re filijs vestris: quanto magis pater vester
"*de cælo dabit spiritum bonum petentibus* "cælestis.
14 *se?* ⁋ ‖*Et erat ejciens dæmonium, & illud e-* Mat 9.d.32.
rat mutum. Et cùm ejecisset dæmonium, lo- & 12.b.22.
cutus est mutus: & admiratæ sunt turbæ.
15 ⁋ ‖*Quidam autem ex eis dixerunt, In Beel-* Mar.3.c.22.
zebub principe dæmoniorum ejcit dæmonia.
16 ⁋ *Et alij tentantes, signum de cælo quære-*
17 *bant ab eo.* ⁋ *Ipse autem vt vidit cogitatio-*
C *nes eorum, dixit eis, Omne regnũ in se di-*
uisum, "desolabitur', & domus supra domũ "desola-
18 "*cadet'.* ⁋ *Si autem & satanas in seipsum* tur 5.
diuisus est: quomodo stabit regnũ eius? quia "cadit 5.
dicitis in Beelzebub me ejcere dæmonia.
19 ⁋ *Si autem ego in Beelzebub ejcio dæmonia:*
filij vestri in quo ejciunt? Ideo ipsi, iudices
20 *vestri erunt.* ⁋ *Porro si in digito Dei ejcio*
dæmonia: profecto peruenit in vos regnum
21 *Dei.* ⁋ *Cùm fortis armatus custodit atrium*
22 *suum: in pace sunt ea quæ possidet.* ⁋ *Si au-*
tem fortior eo superueniens vicerit eum: v-
niuersa arma eius "auferet' in quibus con- "aufert 8.
23 *fidebat, & spolia eius "distribuet'.* ⁋ *Qui non* "distri-
" *est mecum, contra me est: & qui non colligit* buit 7.
24 *mecum, dispergit.* ⁋ *Cùm immundus spiritus*
exierit de homine, perambulat per loca ina-
quosa, quærens requiem. Et non inueniens
dicit, Reuertar in domum meam vnde exi-
25 *ui.* ⁋ *Et cùm venerit, inuenit " scopis mun-* "eam
26 *datam & ornatam.* ⁋ *Tunc vadit, & assumit*
D *septem alios spiritus nequiores se: & ingressi*
habitant ibi. Et fiunt nouissima hominis il-
27 *lius peiora prioribus.* ⁋ *Factum est autem*
cùm hæc diceret, extollens vocem quædam
mulier de turba, dixit illi, Beatus venter
qui

qui te portauit, & ubera quæ suxisti. ¶ At 28
ille dixit, Quinimo beati qui audiunt ver-
bum Dei, & custodiunt illud. ¶ Turbis au- 29
Matt.12.c.39 tem concurrentibus cœpit dicere, ‖Generatio
Iohã.2.a.2. hæc, generatio nequam est: signum quærit,
3.Re.10.a.1. & signũ non dabitur ei nisi signũ Ionæ Pro-
2.Par.9.a.1. phetæ. ¶ ‖Nam sicut fuit Ionas signum Ni- 30
niuitis: ita erit & filius hominis generatio-
ni isti. ¶ ‖Regina austri surget in iudicio cũ 31
viris generationis huius, & condemnabit
illos: quia venit à finibus terræ audire sa-
pientiam Salomonis. & ecce plus quam Sa-
lomon hic. ¶ Viri Niniuitæ surgent in iudicio 32
cum generatione hac, & condemnabunt il-
Ionæ.3.b.5. lam: ‖quia pœnitentiam egerunt ad prædi-
Mat.5.b.15. cationem Ionæ. & ecce plus quam Ionas hic.
Mar.4.c.21. ¶ ‖Nemo lucernam accendit, & in abscondito 33
ponit, neque sub modio: sed supra candela- E
brum, ut qui ingrediuntur, lumen videant.
Mat.6.c.22. ¶ ‖Lucerna corporis tui, est oculus tuus. Si 34
oculus tuus fuerit simplex, totũ corpus tuũ
lucidum erit: si autem nequam fuerit, etiam
corpus tuum tenebrosum erit. ¶ Vide ergo ne 35
lumen quod in te est, tenebræ sint. ¶ Si ergo 36
corpus tuum totum lucidum fuerit non ha-
bens aliquam partem tenebrarum: erit lu-
cidum totum, & sicut lucerna fulgoris illu-
minabit te. ¶ Et cùm loqueretur, rogauit il- 37
lum quidam Pharisæus ut pranderet apud
se. Et ingressus recubuit. ¶ Pharisæus autem 38
cœpit intra se reputans dicere, quare non
baptizatus esset ante prandium. ¶ Et ait Do- 39
Mat.23.e.25 minus ad illum. ‖ Nunc vos Pharisæi quod
deforis est calicis & catini mundatis: quod
autem intus est vestrum, plenum est rapi-
na & iniquitate. ¶ Stulti nonne qui fecit 40
quod deforis est, etiam id quod deintus est,
fecit? ¶ Veruntamen quod superest, date e- 41
leemosynam: & ecce omnia munda sunt vo- F
bis. ¶ Sed væ vobis Pharisæis, quia decima- 42
tis mentam & rutam & omne olus: & præ-
teritis iudicium & charitatem Dei. hæc au-
tem oportuit facere, & illa non omittere.
Inf.20.g.46. ¶ ‖Væ vobis Pharisæis, quia diligitis primas 43
Mat.23.a.6. cathedras in synagogis, & salutationes in
Mar.12.d.38 foro. ¶ Væ vobis quia estis ut monumenta 44
quæ non apparent, & homines ambulantes
supra, nesciunt. ¶ Respondens autẽ quidam 45
ex Legisperitis, ait illi, Magister, hæc dicens
etiam contumeliam nobis facis. ¶ At ille ait, 46
Mat.23.a.4. Et vobis legisperitis væ: ‖quia oneratis ho-
mines oneribus quæ portare non possunt, &
ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas.
¶ Væ vobis, qui ædificatis monumenta Pro- 47
phetarum. patres autem vestri occiderunt G
illos. ¶ Profecto testificamini quod consenti- 48
tis operibus patrũ vestrorum: quoniam ipsi
quidem eos occiderunt, vos autem ædifica-
tis eorum sepulchra. ¶ Propterea & sapien- 49
tia Dei dixit, Mittam ad illos Prophetas &
Apostolos, & ex illis occident & persequen-

50 tur: ¶ ut inquiratur sanguis omnium Pro-
phetarum, qui effusus est a constitutione
51 mundi à generatione ista, ¶ ‖a sanguine A- Gen.4.b.8.
bel, usque ad sanguinem Zachariæ qui pe- 2.Par.24.c.
rijt inter altare & ædem. Ita dico vobis, re- 21.
52 quiretur ab hac generatione. ¶ Væ vobis Le-
gisperitis, quia tulistis clauem scientiæ: ipsi
non introistis, & eos qui introibant, prohi-
53 buistis. ¶ Cùm autem hæc ad illos diceret,
cœperunt Pharisæi & Legisperiti grauiter
insistere, & os eius opprimere de multis,
54 ¶ insidiantes ei, & quærentes aliquid capere
de ore eius, ut accusarent eum.

CAP. XII.

1 MVltis autem turbis circumstantibus,
A ita ut se inuicem conculcarent, cœpit
dicere ad discipulos suos, ‖ Attendite à fer- Mat.16.a.6.
mento Pharisæorum, quod est hypocrisis. Mar.8.b.15.
2 ¶ ‖Nihil "autem" opertum est, quod non re- Mat.10.c.26
uelabitur: neque absconditum, quod non scia- Mar.4.c.22.
3 tur. ¶ Quoniam quæ in tenebris dixistis, in "enim
lumine dicentur: & quod in aurem locuti
estis in cubiculis, prædicabitur in tectis.
4 ¶ Dico autem vobis amicis meis, Ne terrea-
mini ab his qui occidunt corpus, & post hæc
5 non habent amplius quid faciant. ¶ Osten-
dam autem vobis quem timeatis: timete eũ
qui postquam occiderit, habet potestatem
mittere in gehennam. ita dico vobis, hunc
6 timete. ¶ Nonne quinque passeres veneunt
dipondio: & unus ex illis non est in obliuio-
7 ne coram Deo? ¶ Sed & capilli capitis vestri
omnes numerati sunt. Nolite ergo timere:
8 multis passeribus pluris estis. ¶ ‖Dico autem Mat.10.c.32
vobis, Omnis quicunque confessus fuerit me Mar.8.d.38.
B coram hominibus, & filius hominis confite- 2.Ti.2.b.12.
9 bitur illum coram angelis Dei. ¶ ‖ qui au- Mat.12.c.32
tem negauerit me coram hominibus, nega- Mar.3.d.28.
10 bitur coram angelis Dei. ¶ ‖ Et omnis qui
dicit verbum in filium hominis, remittetur
illi: ei autem qui in Spiritum sanctum bla-
11 sphemauerit, non remittetur. ¶ ‖Cùm autem Mat.10.b.19
inducent vos in synagogas, & ad magistra- Mar.13.b.11.
tus & potestates, nolite soliciti esse qualiter,
aut quid respondeatis, aut quid dicatis.
12 ¶ Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa
13 hora quid oporteat vos dicere. ¶ Ait autem
ei quidam de turba, Magister, dic fratri
14 meo ut diuidat mecum hæreditatem. ¶ At
ille dixit ei, Homo, quis me constituit iudi-
15 cem aut diuisorem super vos? ¶ Dixitq; ad
illos, Videte & cauete ab omni auaritia:
quia non in abundantia cuiusquã vita eius
16 est, ex his quæ possidet. ¶ Dixit autem simi-
litudinem ad illos, dicens, ‖ Hominis cuius- Ecc.11.c.19.
17 dam diuitis uberes fructus ager attulit. ¶ Et
C cogitabat intra se dicens, Quid faciam, quia
18 non habeo quo congregem fructus meos? ¶ Et
dixit, Hoc faciã: destruã horrea mea, & ma-
iora faciam: & illuc congregabo omnia quæ
nata

nata sunt mihi, & bona mea:¶ & dicam a- 19
nima mea, Anima, habes multa bona posita
in annos plurimos : requiesce , comede, bibe,
epulare.¶ Dixit autem illi Deus, Stulte, hac 20
nocte animam tuam repetunt à te:qua au-
tem parasti , cuius erunt ? ¶ Sic est qui sibi 21
thesaurizat, & non est in Deum diues.¶Di- 22
xitque ad discipulos suos , Ideo dico vobis:
Psa.54.d.25. ‖*Nolite soliciti esse animæ vestræ quid mã-*
Matt.6.d.25 *ducetis : neque corpori quid induamini.*
1.Pet.5.b.7. ¶*Anima plus est quam esca , & corpus plus* 23
quàm vestimentum . ¶ Considerate coruos, 24
quia non seminant neque metunt , quibus
non est cellarium neque horreum , & Deus
pascit illos . Quanto magis vos pluris estis
illis?¶Quis autem vestrum cogitando potest 25
adijcere ad staturam suam cubitum vnum?
¶*Si ergo neque quod minimum est potestis,* 26
quid de cæteris soliciti estis ? ¶ Considerate 27
lilia quomodo crescunt:non laborant , neque D
nent.dico autem vobis,nec Salomon in om-
ni gloria sua vestiebatur sicut vnũ ex istis.
¶*Si autem fœnum quod hodie est in agro,* 28
& cras in clibanum mittitur , Deus sic ve-
stit: quanto magis vos.pusillæ fidei.¶Et vos 29
nolite quærere , quid manducetis , aut quid
bibatis: & nolite in sublime tolli : ¶ hæc e- 30
nim omnia gentes mundi quærunt . Pater
autem vester scit quoniam his indigetis.
⌐.20. ¶*Veruntamen quærite ⌐ primum¹ regnum* 31
& iustitiã eius. Dei : & hæc omnia adijcientur vobis.¶No-* 32
lite timere pusillus grex,quia complacuit pa-
Mat.19.c.21 *tri vestro dare vobis regnum. ¶ ‖Vendite* 33
Matt.6.c.20 *quæ possidetis, & date eleemosynam.‖Facite*
vobis sacculos qui non veterascunt,thesau-
rum non deficientem in cælis, quo fur non
appropiat, neque tinea corrumpit. ¶ Vbi e- 34
nim thesaurus vester est,ibi & cor vestrum
erit. ¶ Sint lumbi vestri præcincti, & lu- 35
⌐.14. *cernæ ardentes ⌐ in manibus vestris¹, ¶ &* E
vos similes hominibus expectantibus domi- 36
num suum quando reuertatur à nuptijs:
vt cum venerit & pulsauerit, confestim a-
periant ei.¶Beati serui illi, quos cùm vene- 37
rit Dominus , inuenerit vigilantes . amen
dico vobis , quod præcinget se, & faciet illos
discumbere , & transiens ministrabit illis.
¶*Et si venerit in secunda vigilia , & si in* 38
tertia vigilia venerit, & ita inuenerit: bea-
Mat.24.d.43 *ti sunt serui illi. ¶‖Hoc autem scitote, quo-* 39
niam si sciret paterfamiliàs qua hora fur
Apo.16.c.15 *veniret, ‖ vigilaret vtique , & non sineret*
perfodi domum suam.¶Et vos estote parati: 40
quia qua hora non putatis , filius hominis
veniet. ¶ Ait autem ei Petrus, Domine, ad 41
nos dicis hanc parabolam : an & ad omnes?
¶*Dixit autem Dominus,Quis,putas,est fi-* 42
constituet 2. *delis dispensator & prudens , quem* consti-*
tuit¹ Dominus supra familiam suam,vt det
illis in tempore tritici mensuram? ¶ Beatus 43
ille seruus , quem cùm venerit Dominus,

44 *inuenerit ita facientem. ¶ Verè dico vobis,*
F *quoniam supra omnia quæ possidet , consti-*
45 *stituet illum.¶Quod si dixerit seruus ille in*
corde suo , Moram facit dominus meus ve-
nire: & cœperit percutere seruos et ancillas,
46 *& edere & bibere, & inebriari:¶ veniet do-*
minus serui illius in die qua non sperat, &
hora qua nescit, & diuidet eum, partemque
47 *eius cum infidelibus ponet . ¶ Ille autem*
seruus qui cognouit voluntatem domini sui,
& non se præparauit, & non fecit secundum
48 *voluntatem eius : vapulabit multis. ¶qui*
autem non cognouit , & fecit digna plagis:
vapulabit paucis . Omni autem cui mul-
tum datum est , multum quæretur ab eo: &
cui commendauerunt multum , plus petent
49 *ab eo. ¶ Ignem veni mittere in terram: &*
50 *quid volo, nisi vt accendatur?¶Baptismo au*
G *tem habeo baptizari : & quomodo coarctor,*
51 *vsquedum perficiatur? ¶ ‖Putatis quia pa-* Mat.10.d.34
cem veni dare in terram? Non , dico vobis:
52 *sed separationem. ¶erũt enim ex hoc,quin-*
que in domo vna diuisi, tres in duos, & duo
53 *in tres: ¶ diuidentur pater in filium, & fi-*
lius in patrem suum : mater in filiam , &
filia in matrem , socrus in nurum suam,
54 *& nurus in socrum suam. ¶ ‖ Dicebat au-* Mat.16. a.2.
tem & ad turbas , Cùm videritis nubem
orientem ab occasu , statim dicitis , Nim-
55 *bus venit : & ita fit . ¶ & cùm austrum*
56 *flantẽ, dicitis, Quia æstus erit: & fit.¶Hy-*
pocritæ , faciem cæli & terræ nostis probare:
hoc autem tempus quomodo non probatis?
57 ¶*Quid autem & à vobisipsis non iudicatis*
58 *quod iustum est? ¶ ‖Cùm autem vadis cum* Mat.5. d.25.
aduersario tuo ad principem, in via da ope-
ram liberari ab illo : ne fortè trahat te ad
iudicem, & iudex tradat te exactori, & ex-
59 *actor mittat te in carcerem. ¶ Dico tibi,non*
exies inde , donec etiam nouissimum minu-
tum reddas.

CAP. XIII.

1 *ADerant autem ¹quidam ipso in tempore,*
A *nuntiantes illi de Galilæis , quorum*
sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificijs
2 *eorum. ¶ Et respondens dixit illis, Putatis*
quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis pec-
3 *catores fuerint, quia talia passi sunt?¶Non,*
dico vobis:sed nisi pœnitentiam habueritis,
4 *omnes similiter peribitis. ¶ Sicut illi decem*
& octo supra quos cecidit turris in Siloe, &
occidit eos:putatis quia & ipsi debitores fue
B *rint præter omnes homines habitantes in*
5 *Ierusalem? ¶ Non , dico vobis: sed si pœni-*
tentiam non habueritis,omnes similiter pe-
6 *ribitis. ¶ Dicebat autẽ hanc similitudinem,*
Arborem fici habebat quidam plantatam in
vinea sua: & venit quærens fructum in il-
7 *la, & non inuenit. ¶Dixit autem ad culto-*
rem vineæ , Ecce anni tres sunt ex quo ve-
nio quærens fructum in ficulnea hac : & non
inuenio.

locutenis. Succide ergo illam. ut quid etiam
terram occupat? ¶At ille respondens dicit il- 8
li. Domine, dimitte illam & hoc anno, vsque
dum fodiam circa illam, & mittam stercora. C
¶& si quidem fecerit fructum: sin autem, in 9
futurum succides eam. ¶Erat autem docens 10
in synagoga eorum sabbathis. ¶Et ecce mu- 11
lier quæ habebat spiritum infirmitatis an-
nis decem & octo: & erat inclinata, nec om-
nino poterat sursum respicere. ¶Quam cùm 12
videret Iesus, vocauit eam ad se, & ait illi,
Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. ¶Et 13
imposuit illi manus, & confestim erecta est,
& glorificabat Deum. ¶Respondens autem 14
archisynagogus, indignans quia sabbatho cu-
rasset Iesus, dicebat turbæ, Sex dies sunt in
quibus oportet operari. in his ergo venite, &
curamini: & non in die sabbathi. ¶Respon- 15
"hypocritæ *dens autem ad illum Dominus dixit, " Hy- D*
pocrita', vnusquisque vestrum sabbatho non
soluit bouem suum aut asinum à præsepio, &
ducit adaquare? ¶Hanc autem filiam Abra- 16
hæ quam alligauit satanas, ecce, decem &
octo annis non oportuit solui à vinculo isto
die sabbathi? ¶Et cùm hæc diceret, erubesce- 17
bant omnes aduersarij eius: & omnis popu-
lus gaudebat in vniuersis quæ gloriose fie-
Mat.13.d.31. *bant ab eo. ¶‖Dicebat ergo, Cui simile est re- 18*
Mar.4.c.30. *gnum Dei, & cui simile æstimabo illud? ¶Si- 19*
mile est grano sinápis, quod acceptum homo
misit in hortum suum, & creuit: & factum
est in arborem magnam, & volucres cæli re-
Mat.13. e.33. *quieuerunt in ramis eius. ¶Et iterum di- 20*
xit, Cui simile æstimabo regnum Dei? ¶Si- 21
mile est fermento, quod acceptum mulier ab- E
scondit in farinæ sata tria: donec fermenta-
retur totum. ¶Et ibat per ciuitates & ca- 22
stella docens, et iter faciens in Ierusalē. ¶Ait 23
autem illi quidam, Domine, si pauci sunt
qui saluantur? Ipse autem dixit ad illos,
Mat.7.b.13. *¶Contendite intrare per angustam portam: 24*
quia multi, dico vobis, quærent intrare, &
Mat.25.a.10 *non poterunt. ¶Cùm autem intrauerit pa- 25*
terfamiliás, & clauserit ostium, & incipietis
foris stare, & pulsare ostium, dicentes, Do-
mine aperi nobis: & respondens dicet vobis,
Nescio vos vnde sitis: ¶tunc incipietis dice- 26
re, Manducauimus coram te & bibimus, &
in plateis nostris docuisti. ¶Et dicet vobis, 27
Nescio vos, vnde sitis: discedite à me om- F
Mat.7. e.23. *nes operarij iniquitatis. ¶Ibi erit fletus & 28*
& 25.d.41. *stridor dentium. cùm videritis Abraham &*
Psal.6.b.9. *Isaac & Iacob, & omnes Prophetas in regno*
Dei, vos autem expelli foras. ¶Et venient 29
ab Oriente & Occidēte & Aquilone & Au-
Mat.19.d.30 *stro: & accumbent in regno Dei. ¶Et ecce 30*
& 20.b.16. *sunt nouissimi qui " erunt' primi. & sunt*
Mar.10. d.31 *primi, qui " erunt' nouissimi. ¶In ipsa die 31*
"erant *accesserunt quidā Pharisæorū, dicentes illi,*
Exi & vade hinc: quia Herodes vult te oc-
cidere. ¶Et ait illis, Ite, & dicite vulpi illi, 32

G Ecce eijcio dæmonia & sanitates perficio ho-
33 die & cras, & tertia die consummor. ¶Ve-
runtamen oportet me hodie & cras & se-
quenti die ambulare: quia non capit prophe-
34 tam perire extra Ierusalem. ¶Ierusalem, Ie- Mat.23. d.37
rusalem quæ occidis Prophetas, et lapidas eos
qui mittuntur ad te, quoties volui congre-
gare filios tuos quemadmodum auis nidum
35 suum sub pennis, & noluisti? ¶Ecce relin-
quetur vobis domus vestra deserta. Dico au-
tem vobis, quia non videbitis me donec ve-
niat cùm dicetis, Benedictus qui ve[nit] in Infr.19.f.38.
nomine Domini.

CAP. XIIII.

1 ET factum est: cùm intraret Iesus in do-
A mum cuiusdam principis Pharisæorum
sabbatho manducare panem, & ipsi obserua-
2 bant eum. ¶Et ecce homo quidam hydropi-
3 cus erat ante illum. ¶Et respondens Iesus
dixit ad Legisperitos & Pharisæos, dicens,
4 Si licet sabbatho curare? ¶At illi tacuerunt.
ipse vero apprehensum sanauit eum: ac di-
5 misit. ¶Et respondens ad illos dixit, Cuius
vestrum asinus aut bos in puteum cadet: &
non continuo extrahet illum die sabbathi?
6 ¶Et non poterāt ad hæc respondere illi. ¶Di-
7 cebat autem & ad inuitatos parabolam, in-
B tendens quomodo primos accubitus eligerēt,
8 dicens ad illos: ¶Cùm inuitatus fueris ad
nuptias, non discumbas in primo loco: ne for-
9 te honoratior te sit inuitatus ab illo: ¶& ve-
niens is qui te & illum vocauit, dicat tibi,
Da huic locum: & tunc incipias cum rubore
10 nouissimum locum tenere. ¶Sed cùm vocatus
fueris, vade recumbe in nouissimo loco: vt
cùm venerit qui te inuitauit, dicat tibi,
C Amice, ascende superius. Tunc erit tibi glo- Pro.25. a.7.
11 ria coram simul discumbentibus: ¶quia om-
nis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se
12 humiliat, exaltabitur. ¶Dicebat autem &
ei qui se inuitauerat, Cùm facis prandium Mat.23. b.13
aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque Inf.18. c.14.
fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos Tob.4.b.7.
diuites: ne forte te & ipsi reinuitent, & Prou.3.a.9.
13 fiat tibi retributio. ¶Sed cùm facis conui-
uium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæ-
14 cos, ¶& beatus eris, quia non habent retri-
buere tibi: retribuetur enim tibi in resur-
15 rectione iustorum. ¶Hæc cum audisset qui-
dam de simul discumbētibus, dixit illi, Bea-
D tus qui " manducabit' panem in regno Dei. "manducat
16 ¶At ipse dixit ei, Homo quidam fecit cœnam t.
17 magnam, & vocauit multos. ¶Et misit Mat.22. a.2.
seruum suum hora cœnæ dicere inuitatis, Apoc.19.b.9
vt venirent, quia iam parata sunt omnia.
18 ¶Et cœperunt simul omnes excusare. Pri-
mus dixit ei, Villā emi, & necesse habeo ex-
ire et videre illā. rogo te, habe me excusatū.
19 ¶Et alter dixit, Iuga boum emi quinque, &
eo probare illa: rogo te, habe me excusatum.
20 ¶Et alius dixit, Vxorē duxi, & ideo nō pos-
sum

ssum venire. ¶ Et reuersus seruus, nuntiauit 21
hæc domino suo. Tunc iratus paterfamiliâs, E
dixit seruo suo, Exi cito in plateas & vicos
ciuitatis: & pauperes ac debiles & cæcos &
claudos introduc huc. ¶ Et ait seruus, Do- 22
mine, factum est vt imperasti: & adhuc lo-
cus est. ¶ Et ait Dominus seruo, Exi in vias 23
& sepes: & compelle intrare, vt impleatur
domus mea. ¶ Dico autem vobis, quod nemo 24
virorum illorum qui vocati sunt, gustabit
cœnam meam. ¶ Ibant autem turbæ multæ 25
Mat.10.d.37 cum eo: & conuersus dixit ad illos, ¶ ‖ Si quis 26
venit ad me, & non odit patrem suum &
matrem, & vxorem & filios, & fratres &
sorores, adhuc autem & animam suam: non
Mat.10.d.38 potest meus esse discipulus. ¶ ‖ Et qui non 27
& 16.d.24. baiulat crucem suam, & venit post me: non F
Mar.8.d.34. potest meus esse discipulus. ¶ Quis enim ex 28
"nonne vobis volens turrim ædificare, " non[t] prius
sedens cõputat sumptus qui necessarij sunt,
si habeat ad perficiendum: ¶ ne posteà quam 29
posuerit fundamentum, & non potuerit per-
ficere, omnes qui vident, incipiant illudere
ei, ¶ dicentes, Quia hic homo cœpit ædifica- 30
re, & non potuit consummare? ¶ Aut quis 31
rex iturus committere bellum aduersus a- G
lium regem, non sedens prius cogitat, si possit
cum decem millibus occurrere ei, qui cum
viginti millibus venit ad se? ¶ alioquin ad- 32
huc illo longe agente, legationem mittens,
rogat ea quæ pacis sunt. ¶ Sic ergo omnis ex 33
vobis qui non renuntiat omnibus quæ pos-
Mat.5.b.13. sidet, non potest meus esse discipulus. ¶ ‖ Bo- 34
Mar.9.g.50. num est sal. Si autem sal " euanuerit: in
"quoque quo condietur? ¶ Neque in terram, neque in 35
sterquilinium vtile est, sed foras mittetur.
Qui habet aures audiendi, audiat.

CAP. XV.

ERant autem appropinquantes ei publi- 1
cani & peccatores vt audirent illum. A
¶ Et murmurabant Pharisæi & Scribæ, di- 2
centes, Quia hic peccatores recipit, & man-
ducat cum illis. ¶ Et ait ad illos parabolam 3
Mat.18.b.12 istam, dicens, ¶ ‖ Quis ex vobis homo qui 4
habet centum oues: & si perdiderit vnam
ex illis, nonne dimittit nonagintanouem in
deserto, & vadit ad illam quæ perierat do-
nec inueniat eam? ¶ Et cùm inuenerit eam, 5
imponit in humeros suos gaudens: ¶ & ve- 6
niens domum conuocat amicos & vicinos, B
dicens illis, Congratulamini mihi, quia in-
ueni ouem meam quæ perierat. ¶ Dico vobis 7
quòd ita gaudium erit in cælo super vno pec-
catore pœnitentiam agente, quam super no-
nagintanouem iustis qui non indigent pœ-
nitentia. ¶ Aut quæ mulier habens drach- 8
mas decem: si perdiderit drachmam vnam,
"euertit 1. nonne accendit lucernam, et " euertit[t] domũ,
"eam & quærit diligenter, donec inueniat[t]? ¶ Et 9
cùm inuenerit, conuocat amicas & vicinas,

dicens, Congratulamini mihi, quia inueni
10 drachmam quam perdideram. ¶ Ita, dico vo-
C bis, gaudium erit coram angelis Dei super
11 vno peccatore pœnitentiam agente. ¶ Ait
autem, Homo quidam habuit duos filios:
12 ¶ & dixit adolescentior ex illis patri, Pater,
da mihi portionem substantiæ quæ me con-
13 tingit. Et diuisit illis substantiam. ¶ Et non
post multos dies, congregatis omnibus ado-
lescentior filius peregre profectus est in re-
gionem longinquam: & ibi dissipauit sub-
14 stantiam suam viuendo luxuriose. ¶ Et post-
D quam omnia " consummasset[t], facta est fa- "dissipasset 1.
mes valida in regione illa, & ipse cœpit e-
15 gere. ¶ Et abijt, & adhæsit vni ciuium regio-
nis illius. Et misit illum in villam suam vt
16 pasceret porcos. ¶ Et cupiebat implere ven-
trem suum de siliquis quas porci manduca-
17 bant: & nemo illi dabat. ¶ In se autem re-
uersus dixit, Quanti mercenarij[t] patris mei "in domo
abundant panibus, ego autem hic fame pe-
18 reo? ¶ Surgam, & ibo ad patrem meum, &
dicam ei, Pater peccaui in cælum & coram
19 te: ¶ iam non sum dignus vocari filius tuus:
fac me sicut vnum de mercenarijs tuis.
20 ¶ Et surgens venit ad patrem suum. Cùm
E autem adhuc longe esset, vidit illum pater
ipsius, & misericordia motus est, & accur-
rens cecidit super collum eius, & osculatus est
21 eum. ¶ Dixitq; ei filius, Pater, peccaui in cæ-
lum & coram te, iam non sum dignus voca-
22 ri filius tuus. ¶ Dixit autem pater ad seruos
suos: Cito proferte stolam primam, & indui-
te illum, & date annulum in manum eius,
23 & calceamenta in pedes eius: ¶ & adducite
F vitulum saginatum, & occidite, & mandu-
24 cemus, & epulemur, ¶ quia hic filius meus
mortuus erat & reuixit: perierat & inuen-
25 tus est. Et cœperunt epulari. ¶ Erat autem
filius eius senior in agro, & cùm veniret &
appropinquaret domui, audiuit symphoniam
26 & chorum: ¶ & vocauit vnum de seruis, &
27 interrogauit quid hæc essent. ¶ Isq; dixit illi,
Frater tuus venit, & occidit pater tuus vi-
tulum saginatum, quia saluum illum rece-
28 pit. ¶ Indignatus est autem, & nolebat in-
troire. Pater ergo illius egressus cœpit rogare
29 illum. ¶ At ille respondens, dixit patri suo,
G Ecce tot annis seruio tibi, & nunquã man-
datum tuum præterini, & nunquam dedi-
sti mihi hœdum vt cum amicis meis epula-
30 rer: ¶ sed postquam filius tuus hic, qui de-
uorauit substantiam suam cum meretrici-
bus venit, occidisti illi vitulum saginatum.
31 ¶ At ipse dixit illi, Fili, tu semper mecum
32 es, & omnia mea tua sunt. ¶ epulari autem
& gaudere oportebat, quia frater tuus hic
mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuen-
tus est.

CAP.

CAP. XVI.

Dicebat autem & ad discipulos suos, Ho 1
mo quidã erat diues qui habebat vil- A
licum: & hic diffamatus est apud illũ, quasi
dissipasset bona ipsius. ¶ Et vocauit illum, & 2
ait illi, Quid hoc audio de te? redde rationẽ
villicationis tuæ: iam enim non poteris vil-
licare. ¶ Ait autem villicus intra se, Quid 3
faciam, quia dominus meus aufert à me
villicationem? fodere non valeo, mendicare
erubesco. ¶ Scio quid faciam, vt cùm amo- 4
tus fuero à villicatione recipiant me in do-
mos suas. ¶ Conuocatis itaque singulis de- 5
bitoribus domini sui, dicebat primo, Quan-
tum debes domino meo? ¶ At ille dixit, Cen- 6
tum cados olei. Dixitque illi, Accipe cautio- B
nem tuam & sede, cito scribe quinquagin-
ta. ¶ Deinde alij dixit, Tu vero quantum de- 7
bes? Qui ait, Centum coros tritici. Ait illi,
Accipe literas tuas, & scribe octoginta. ¶ Et 8
laudauit dominus villicũ iniquitatis, quia
prudenter fecisset: quia filij huius seculi pru-
dentiores filijs lucis in generatione sua sunt.
¶ Et ego vobis dico, facite vobis amicos de 9
mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis, C
recipiant vos in æterna tabernacula. ¶ Qui 10
fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est:
& qui in modico iniquus est, & in maiori
iniquus est. ¶ Si ergo in iniquo mammona fi- 11
deles non fuistis: quod verum est quis cre-
det vobis? ¶ Et si in alieno fideles non fui- 12
Mat.6.c.24. stis: quod vestrũ est, quis dabit vobis? ¶ Ne- 13
mo seruus potest duobus dominis seruire, aut
enim vnum odiet, & alterum diliget: aut
vni adhærebit, & alterum contemnet. non
potestis Deo seruire & mammonæ. ¶ Audie- 14
bant autem omnia hæc Pharisæi qui erant
auari: & deridebant illum. ¶ Et ait illis, 15
Vos estis qui iustificatis vos coram homini- D
bus: Deus autem nouit corda vestra, quia
quod hominibus altum est, abominatio est
Mat.11.b.12. ante Deum. ¶ ‖ Lex & prophetæ, vsque ad Io- 16
hannem: ex eo regnum Dei euangelizatur,
Mat.5.c.18. & omnis in illud vim facit. ¶ ‖ Facilius est 17
autem cælum & terram præterire, quam de
Mat.5.e.32. lege vnum apicem cadere. ¶ ‖ Omnis qui di- 18
Mat.10.b.11. mittit vxorem suam: & alteram ducit, mœ-
1.Cor.7.b. chatur: & qui dimissam a viro ducit, mœ-
10. chatur. ¶ Homo quidam erat diues "& in- 19
"qui duebatur purpura & bysso: & epulabatur E
quotidie splendide. ¶ Et erat quidam mẽdi- 20
cus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuã
eius, vlceribus plenus: ¶ cupiens saturari de 21
*& nemo il- micis, quæ cadebant de mensa diuitis, *sed &
li dabat. canes veniebant, & lingebant vlcera eius.
¶ Factũ est autem vt moreretur mẽdicus, & 22
portaretur ab angelis in sinũ Abrahæ. Mor-
tuus est autẽ & diues: & sepultus est in in-
ferno. ¶ Eleuãs autem oculos suos cũ esset in 23
tormentis, vidit Abrahã a longe, & Lazarũ
in sinu eius: ¶ & ipse clamans dixit, Pater 24
Abrahã, miserere mei, & mitte Lazarũ vt
F intingat extremũ digiti sui in aquã, vt re-
frigeret linguam meam, quia crucior in hac
25 flamma. ¶ Et dixit illi Abrahã, Fili, recordare
re quia recepisti bona in vita tua, & Laza-
rus similiter mala: nũc autẽ hic consolatur,
26 tu vero cruciaris. ¶ & in his omnibus, inter
nos & vos chaos magnũ firmatũ est: vt hi
qui volũt hinc transire ad vos, non possint,
27 neque inde huc transmeare. ¶ Et ait, Rogo ergo
te pater vt mittas eum in domũ patris mei.
28 ¶ habeo enim quinque fratres, vt testetur il-
lis, ne & ipsi veniant in hunc locũ tormento-
29 rũ. ¶ Et ait illi Abraham, Habẽt Moysen &
30 prophetas: audiant illos. ¶ At ille dixit, Non,
G pater Abrahã: sed si quis ex mortuis ierit ad
31 eos, pœnitentiam agent. ¶ Ait autem illi, Si
Moysen & prophetas non audiunt, neque si
quis ex mortuis resurrexerit, credent.

CAP. XVII.

1 ET ait ad discipulos suos, Impossibile est
A vt non veniant scandala: ‖ væ autem illi Mat.18.a.7.
2 per quem veniunt. ¶ ‖ Vtilius est illi si lapis Mar.9.f.42.
molaris imponatur circa collum eius, & pro-
ijciatur in mare, quam vt scandalizet v-
3 num de pusillis istis. ¶ Attendite vobis. ‖ Si Mat.18.c.25
peccauerit in te frater tuus, increpa illum: Leu.19.d.17.
4 & si pœnitentiam egerit, dimitte illi. ¶ Et Ecc.19.b.13.
si septies in die peccauerit in te, & septies in —.18.
die conuersus fuerit ad te, dicens, Pœnitet
5 me, dimitte illi. ¶ Et dixerunt Apostoli Do-
6 mino, Adauge nobis fidem. ¶ ‖ Dixit au- Mat.17.c.20
B tem Dominus, Si haberetis fidem sicut gra-
num sinapis, diceretis huic arbori moro, E-
radicare & transplantare in mare: & obe-
7 diret vobis. ¶ Quis autem vestrum habens
seruum arantem aut pascentem*, qui re- *boues
gresso de agro dicat illi, Statim transi, re-
8 cumbe: ¶ & non dicit ei, Para quod cœnem, &
præcinge te & ministra mihi donec mandu-
cem & bibam, & post hæc tu manducabis &
9 bibes? ¶ Nunquid gratiam habet seruo illi,
C quia fecit quæ ei imperauerat? Non puto.
10 ¶ Sic & vos cùm feceritis omnia quæ præ-
cepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles su-
11 mus: quod debuimus facere, fecimus. ¶ Et
factum est, dum iret in Ierusalem, tran-
sibat per mediam Samariam & Galilæam.
12 ¶ Et cum ingrederetur quoddam castellum,
occurrerunt ei decem viri leprosi, qui stete-
13 runt à longe: ¶ & leuauerunt vocem, dicen-
tes, Iesu præceptor, miserere nostri.
14 ¶ Quos vt vidit, dixit, Ite, ‖ ostẽdite vos sa- Leu.14.a.2.
D cerdotibus. Et factum est: dum irent, mun-
15 dati sunt. ¶ Vnus autẽ ex illis, vt vidit quia
mundatus est: regressus est, cum magna voce
16 magnificans Deum, ¶ & cecidit in faciem
ante pedes eius, gratias agens: & hic erat
17 Samaritanus. ¶ Respondens autem Iesus, di-
xit, Nonne decem mundati sunt? & nouem
18 vbi sunt? ¶ Non est inuentus qui rediret,
& daret

& daret gloriã Deo, nisi hic alienigena. ¶ Et 19
ait illi, Surge, vade: quia fides tua te saluũ
fecit. ¶ Interrogatus autem à Pharisæis quã- 20
do venit regnum Dei: respõdit eis et dixit,
Non venit regnum Dei cum obseruatione:
¶ neque dicent, Ecce hic, aut ecce illic. Ecce 21
enim regnum Dei intra vos est. ¶ Et ait ad 22
discipulos suos, Venient dies quando deside- E
retis videre vnum diem filij hominis: &
Mat 24.b.23 non videbitis. ¶ ‖ Et dicent vobis, Ecce hîc 23
Mar.13.c.21. & ecce illic. Nolite ire, neq; sectemini. ¶ Nam 24
sicut fulgur coruscans de sub cælo, in ea quæ
sub cælo sunt, fulget: ita erit filius hominis
in die sua. ¶ Primum autem oportet illum 25
multa pati, & reprobari à generatione hac.
Mat.24.e.37 ¶ ‖ Et sicut factum est in diebus Noe: ita erit 26
Gen.7.a.5. & in diebus filij hominis. ¶ Edebãt & bibe- 27
bant, vxores ducebant & dabantur ad nu- F
ptias vsque in diem qua intrauit Noe in
arcam: & venit diluuium, & perdidit om-
Gen.19.c.24 nes. ¶ Similiter ‖ sicut factum est in diebus 28
Lot: Edebant & bibebant, emebant & ven-
debant, plantabant & ædificabant: ¶ qua die 29
autem exijt Lot à Sodomis, pluit ignem &
sulphur de cælo, & omnes perdidit: ¶ secun- 30
dum hæc erit qua die filius hominis reue-
labitur. ¶ In illa hora qui fuerit in tecto, & 31
vasa eius in domo, ne descendat tollere illa: G
& qui in agro, similiter non redeat retro.
Sup.9.c.24. ¶ Memores estote vxoris Lot. ¶ ‖ Quicunque 32
Mat.10.d.39 quæsierit animam suam saluã facere, perdet 33
Mar.8.d.35. illam: et quicunque perdiderit illam, viui-
Ioh.12.d.25. ficabit eam. ¶ Dico vobis, ‖ in illa nocte erũt 34
Mt.24.d.40 duo in lecto vno: vnus assumetur, & alter
1.Thi.4.d.17 relinquetur: ¶ duæ erũt molentes in vnum: 35
*.2. vna assumetur, & altera relinquetur. *duo
in agro: vnus assumetur, & alter relinque-
tur*. ¶ Respondentes dicunt illi, ¶ Vbi Do- 36
mine? Qui dixit illis, Vbicunque fuerit cor- 37
pus, illuc congregabuntur & aquilæ.

CAP. XVIII.

Dicebat autẽ & parabolam ad illos quo- 1
Ecc.18.c.22. niam oportet ‖ semper orare & non de- A
1.Thi.5.c.17. ficere, ¶ dicens, Iudex quidam erat in qua- 2
dam ciuitate, qui Deum non timebat, &
hominem non reuerebatur. ¶ Vidua autem 3
quædam erat in ciuitate illa: & veniebat ad
eum, dicens, Vindica me de aduersario meo.
¶ Et nolebat per multum tempus. Post hæc 4
autem dixit intra se, Etsi Deum nõ timeo,
nec hominem reuereor: ¶ tamen quia molesta 5
est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in B
nouißimo veniens sugillet me. ¶ Ait autem 6
Dominus, Audite quid iudex iniquitatis
dicit. ¶ Deus autem non faciet vindictam 7
electorum suorum clamantium ad se die ac
nocte: & patientiam habebit in illis? ¶ Dico 8
vobis quia cito faciet vindictam illorum.
Veruntamen filius hominis veniens, putas,
inueniet fidem in terra? ¶ Dixit autem & 9
ad quosdam qui in se confidebant tanquam
iusti, & aspernabantur cæteros parabolam
10 istam: ¶ *Duo homines ascendebant in tem- *dicens.
plum vt orarent: vnus Pharisæus, & alter
11 Publicanus. ¶ Pharisæus stans, hæc apud se
orabat: Deus gratias ago tibi, quia non sum
sicut cæteri hominum: raptores, iniusti, a-
12 dulteri: velut etiam hic publicanus. ¶ Ieiu-
no bis in sabbatho: decimas do omnium quæ
13 poßideo. ¶ Et Publicanus à longe stans, no-
C lebat nec oculos ad cælum leuare: Sed per-
cutiebat pectus suum, dicens, Deus propi-
14 tius esto mihi peccatori. ¶ Dico vobis, descen-
dit hic iustificatus in domum suam ab illo.
‖ quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: Sup.14.b.11
15 & qui se humiliat, exaltabitur. ¶ ‖ Afferē- Mat. 23.b.12
bant autem ad illum & infantes, vt eos Mat.19.b.13
tangeret. Quod cùm viderent discipuli, in- Mar.10.b.13
16 crepabant illos. ¶ Iesus autem conuocans il-
los, dixit, Sinite pueros venire ad me, &
nolite vetare eos, talium est enim regnum
17 Dei. ¶ Amen dico vobis, quicunque non acce-
D perit regnum Dei sicut puer, non intrabit in
18 illud. ¶ ‖ Et interrogauit eum quidam prin-
ceps, dicens, Magister bone, quid faciens Mat.19.c.16.
19 vitam æternam poßidebo? ¶ Dixit autem ei Mar.10.b.17
Iesus, Quid me dicis bonum? nemo bonus
20 nisi solus Deus. ¶ Mandata nosti: ‖ Non occi- Exo.20.b.13
des, Non mœchaberis, Non furtum facies,
Non falsum testimonium dices, Honora pa-
21 trem tuum & matrem. ¶ Qui ait, Hæc om-
22 nia custodiui à iuuentute mea. ¶ Quo audi-
to, Iesus ait ei, Adhuc vnũ tibi deest: omnia
quæcunque habes vende, & da pauperibus,
& habebis thesaurum in cælo: & veni, se-
23 quere me. ¶ His ille auditis, contristatus est:
24 quia diues erat valde. ¶ Videns autem Iesus
E illum tristem factum, dixit, Quam difficile,
qui pecunias habent, in regnum Dei intra-
25 bunt? ¶ Facilius est enim camelum per fora-
men acus transire, quàm diuitem intrare
26 in regnum Dei. ¶ Et dixerunt qui audie-
27 bant, Et quis potest saluus fieri? ¶ Ait illis,
Quæ impoßibilia sunt apud homines, poßibi-
28 lia sunt apud Deum. ¶ Ait autem Petrus,
Ecce, nos dimisimus omnia, & secuti sumus
29 te. ¶ Qui dixit eis, Amen dico vobis, nemo
est qui reliquit domum aut parentes, aut
fratres, aut vxorem, aut filios propter re-
30 gnum Dei, ¶ & non recipiat multo plura in
hoc tempore, & in seculo venturo vitam æ-
31 ternam. ¶ ‖ Assumpsit autem Iesus duodecim, Mat.20.b.17
F & ait illis, Ecce ascendimus Ierosolymam, & Mar.10.e.32
consummabuntur omnia quæ scripta sunt
32 per prophetas de filio hominis. ¶ tradetur e-
nim Gentibus, et illudetur, & flagellabitur,
33 et conspuetur: ¶ & postquã flagellauerint, oc-
34 cident eum, & tertia die resurget. ¶ Et ipsi
nihil horum intellexerunt, & erat verbum
istud absconditum ab eis, & non intellige- Mat.20.d.29
35 bant quæ dicebantur. ¶ ‖ Factum est autem, Mar.10.g.
G cùm appropinquaret Iericho, cæcus quidam 46.
sede-

sedebat secus viam, mendicans. ¶ Et cùm 36
audiret turbam prætereuntem, interrogabat
quid hoc esset. ¶ Dixerunt autem ei quod 37
Iesus Nazarenus transiret. ¶ Et clamauit, 38
dicens, Iesu fili Dauid miserere mei. ¶ Et 39
qui præibant, increpabant eum vt taceret.
Ipse verò multo magis clamabat, Fili Dauid
miserere mei. ¶ Stans autem Iesus, iussit il- 40
lum adduci ad se. Et cum appropinquasset,
interrogauit illum, ¶ dicens, Quid tibi vis 41
faciam? At ille dixit, Domine vt videam. ¶ Et 42
Iesus dixit illi, Respice, fides tua te saluum
fecit. ¶ Et confestim vidit, & sequebatur il- 43
lum magnificans Deum. Et omnis plebs vt
vidit, dedit laudem Deo.

CAP. XIX.

ET ingressus perambulabat Iericho. ¶ Et 1
ecce vir nomine Zachæus. & hic prin- 2
ceps erat publicanorum, & ipse diues. ¶ & 3
quærebat videre Iesum quis esset: & nō po- A
terat præ turba, quia statura pusillus erat.
¶ Et præcurrens ascendit in arborem sycomo- 4
rum vt videret eum: quia inde erat tran-
siturus. ¶ Et cum venisset ad locum, suspiciēs 5
Iesus vidit illum, & dixit ad eum, Zachæe,
festinans descende: quia hodie in domo tua
oportet me manere. ¶ Et festinans descen- 6
dit, & excepit illum gaudens. ¶ Et cùm vi- 7
derent omnes, murmurabant, dicentes quòd
ad hominem peccatorem diuertisset. ¶ Stans 8
"Iesum. *autem Zachæus, dixit ad "Dominum', Ecce B*
dimidium bonorum meorum, Domine, do
pauperibus: & si quid aliquem defraudaui,
reddo quadruplum. ¶ Ait Iesus ad eū, Quia 9
hodie salus domui huic facta est: eo quod &
Mat.18.b.12 *ipse filius sit Abrahæ. ¶ || Venit enim filius 10*
hominis quærere & saluum facere quod pe-
rierat. ¶ Hæc illis audientibus adiciens, di- 11
xit parabolam, eo quod esset prope Ierusalē,
& quia existimarēt quod confestim regnum
Mat.25.b.14 *Dei manifestaretur. ¶ Dixit ergo, || Homo 12*
quidam nobilis abijt in regionem longinquā C
accipere sibi regnum, & reuerti. ¶ Vocatis 13
autem decem seruis suis dedit eis decem
mnas, & ait ad illos, Negotiamini dum ve-
nio. ¶ Ciues autem eius oderāt eum: & mi- 14
serunt legationem post illum, dicentes, No-
lumus hunc regnare super nos. ¶ Et factum 15
est vt rediret accepto regno: & iussit vocari
seruos, quibus dedit pecuniā vt sciret quan-
tum quisque negotiatus esset. ¶ Venit au- 16
tem primus, dicens, Domine, mna tua decem
mnas acquisiuit. ¶ Et ait illi, Euge bone ser- 17
ue, quia in modico fuisti fidelis, eris potesta- D
tem habens super decem ciuitates. ¶ Et al- 18
ter venit, dicens, Domine, mna tua fecit
quinque mnas. ¶ Et huic ait, Et tu esto su- 19
per quinque ciuitates. ¶ Et alter venit, di- 20
cens, Domine, ecce mna tua quam habui re-
positam in sudario. ¶ timui enim te, quia ho- 21
mo austerus es: tollis quod non posuisti, &
22 *metis quod non seminasti. ¶ Dicit ei, De ore*
tuo te iudico serue nequam. sciebas quod ego
homo austerus sum, tollens quod non posui,
23 *& metens quod non seminaui: ¶ & quare*
non dedisti pecuniam meam ad mensam, &
ego veniens cum vsuris vtique exegissem il-
24 *lam? ¶ Et astantibus dixit, Auferte ab illo*
mnam, & date illi qui decem mnas habet.
25 *¶ Et dixerunt ei, Domine, habet decē mnas.*
26 *¶ || Dico autem vobis, quia omni habenti da-* Sup.8.c.18.
bitur°: ab eo autem qui non habet, & quod Mat.13.b.12.
27 *habet auferetur ab eo. ¶ Veruntamen inimi-* 25.c.29.
cos meos illos qui noluerunt me regnare su- Mar.4.c.25.
per se, adducite huc: & interficite ante me. °& abun-
28 *¶ || Et his dictis, præcedebat ascendens Iero-* dabit.
29 *solymam. ¶ Et factum est, || cum appropin-* Mat.21.a.1.
E *quasset ad Bethphage & Bethaniam ad mō-* Mar.11.a.1.
tem qui vocatur oliueti, misit duos discipu-
30 *los suos, ¶ dicens, Ite in castellum quod con-*
tra °est: in quod introeuntes, inuenietis pul- °vos
lum asinæ alligatum, cui nemo vnquam ho-
31 *minum sedit: soluite illum, & adducite. ¶ Et*
si quis vos interrogauerit, Quare soluitis? sic
dicetis ei, Quia Dominus operam eius desi-
32 *derat. ¶ Abierunt autem qui missi erant:*
& inuenerunt sicut dixit illis, stantem pul-
33 *lum. ¶ Soluentibus autem illis pullum, dixe-*
runt domini eius ad illos, Quid soluitis pul-
34 *lum? ¶ At illi dixerunt, Quia Dominus eum* Iohā.12.b.14.
35 *necessarium habet. ¶ Et duxerunt illum ad*
F *Iesum. Et iactantes vestimenta sua supra*
36 *pullum, imposuerunt Iesum. ¶ Eunte autem*
illo substernebant vestimenta sua in via.
37 *¶ Et cum appropinquaret iam ad descensum*
montis oliueti, cœperunt omnes turbæ "de- "discipulo-
scendentium' gaudentes laudare Deum vo- rum.
ce magna, super omnibus quas viderāt vir-
38 *tutibus, dicentes, Benedictus qui venit rex*
in nomine Domini, pax in cælo: & gloria in
39 *excelsis. ¶ Et quidam Pharisæorum de tur-*
bis, dixerunt ad illum, Magister increpa dis-
40 *cipulos tuos. ¶ Quibus ipse ait, Dico vobis,*
quia si hi tacuerint, lapides clamabunt.
41 *¶ Et vt appropinquauit, videns ciuitatem,*
42 *fleuit super illam, dicens, ¶ Quia si cognouis-*
G *ses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad*
pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab
43 *oculis tuis. ¶ Quia venient dies in te: et cir-*
cundabunt te inimici tui vallo, & circunda-
44 *bunt te, & coangustabunt te vndique. ¶ &*
ad terram prosternent te, & filios tuos qui
in te sunt. || & non relinquent in te lapidem Mat.24.a.2.
super lapidem: eo quod non cognoueris tem- Mar.13.a.2.
45 *pus visitationis tuæ. ¶ Et ingressus in tem-* Infr.21.a.6.
plum, cœpit eÿcere vendentes in illo & emē- Mat.21.b.12.
46 *tes, ¶ dicens illis, Scriptum est, || Quia do-* Mar.11.b.
mus mea, domus orationis est: || Vos autem 15.
47 *fecistis illam speluncam latronum. ¶ Et erat* Esa.56.c.7.
docens quotidie in templo. Principes autem Iere.7.b.11.
sacerdotum & Scribæ & Principes plebis
48 *quærebant illum perdere: ¶ & non inueni-*

bant quid facerent illi. Omnis enim populus
suspensus erat, audiens illum.

CAP. XX.

Mat.21. b.23 ET factum est: in vna dierum docente illo 1
Mar.11.d.27. populum in templo & euangelizante, A
conuenerunt principes sacerdotum & Scribæ
cum senioribus, ¶ & aiunt dicentes ad illum, 2
Dic nobis, in qua potestate hæc facis? aut,
Quis est qui dedit tibi hanc potestatē? ¶ Re- 3
spondens autem Iesus, dixit ad illos, Interro-
gabo vos & ego vnum verbum. Respondete
mihi, ¶ Baptismus Iohannis de cælo erat, an 4
ex hominibus? ¶ At illi cogitabant intra se, 5
dicentes, Quia si dixerimus de cælo, dicet,
Quare ergo non credidistis illi? ¶ Si autem 6
dixerimus ex hominibus, plebs vniuersa la-
pidabit nos: certi sunt enim Iohannem pro-
phetam esse. ¶ Et responderunt se nescire vn- 7
de esset. ¶ Et Iesus ait illis, Neque ego dico 8
vobis in qua potestate hæc facio. ¶ Cœpit au- 9
Mat.21.c.33. tem dicere ad plebem parabolam hanc, ‖ Ho- B
Mar.12.a.1. mo* plantauit vineam, & locauit eam colo-
Isai.5.a.1. nis: & ipse peregre fuit multis temporibus.
Iere.2. d.21. ¶ Et in tempore * misit ad cultores seruum, 10
*quidam vt de fructu vineæ darent illi. Qui cæsum
*vinde- dimiserunt eum inanem. ¶ Et addidit alte- 11
mia 6. rum seruum mittere. Illi autem hunc quoq;
cædentes & afficientes contumelia dimise-
runt inanem. ¶ Et addidit tertium mittere: 12
qui & illum vulnerantes eiecerunt. ¶ Dixit 13
autem dominus vineæ, Quid faciam? mit-
tam filium meum dilectum: forsitan cùm
hunc viderint, verebūtur. ¶ Quem cùm vi- 14
dissent coloni, cogitauerunt intra se, dicen- C
tes, Hic est hæres, occidamus illum, vt nostra
fiat hæreditas. ¶ Et eiectum illum extra vi- 15
neam, occiderunt. Quid ergo faciet illis do-
minus vineæ? ¶ veniet & perdet colonos istos, 16
& dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt
illi, Absit. ¶ Ille autem aspiciēs eos ait, Quid 17
est ergo hoc quod scriptum est, ‖ Lapidē quem
Psa.117.c.21. reprobauerunt ædificantes, hic factus est in
Act.4.b.11. caput anguli? ¶ Omnis qui ceciderit super il- 18
Rom.9.g.33. lum lapidem, conquassabitur: super quem
1.Pet.2. b.8. autē ceciderit, comminuet illum. ¶ Et quæ- 19
Isai. 28.d. rebant principes sacerdotum & Scribæ mit-
tere in illum manus illa hora: & timuerunt
populum. cognouerunt enim quòd ad ipsos
dixerit similitudinem hanc. ¶ ‖ Et obseruan- 20
Mat.21. d.42 tes, miserunt insidiatores qui se iustos si- D
Mat.22. b.15 mularent: vt caperent eum in sermone, * &
Mar 12.b.13. traderent illum principatui & potestati præ-
*vt 6. sidis. ¶ Et interrogauerunt eum dicentes, 21
Magister, scimus quia rectè dicis & doces: &
non accipis personam, sed viam Dei in ve-
ritate doces. ¶ licet nobis tributum dare Cæ- 22
sari, an non? ¶ Considerans autem dolum il- 23
lorum, dixit ad eos, Quid me tentatis? ¶ O- 24
stendite mihi denarium. Cuius habet ima-
ginem & inscriptionem? Respondentes dixe-
Rom.13. b.7 runt, Cæsaris. ¶ Et ait illis, ‖ Reddite ergo 25
quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei,
26 Deo. ¶ Et non potuerunt verbum eius re-
prehendere coram plebe: & mirati in re-
27 sponso eius, tacuerunt. ¶ ‖ Accesserunt autem Mat.22. c.23
E quidam Sadducæorum qui negant esse re- Mar.12. b.18
28 surrectionem, & interrogauerunt eum, ¶ di-
centes, Magister, Moyses scripsit nobis, ‖ Si Deu.25. a.5.
frater alicuius mortuus fuerit habens vxo-
rem, & hic sine liberis fuerit, vt accipiat
eam frater eius vxorem, & suscitet semen
29 fratri suo. ¶ septem ergo fratres erant, &
primus accepit vxorem, & mortuus est sine
30 filiis. ¶ Et sequens accepit illam, & ipse mor-
31 tuus est sine filio. ¶ Et tertius accepit illam.
Similiter & omnes septem, & non reliquε-
32 runt semen, & mortui sunt. ¶ Nouissimè om-
33 nium mortua est & mulier. ¶ In resurrectio-
ne ergo, cuius eorum erit vxor? siquidem se-
34 ptem habuerunt eam vxorem. ¶ Et ait illis
Iesus, Filii huius seculi nubunt, & tradun-
35 tur ad nuptias: ¶ Illi vero qui digni habe-
F buntur seculo illo & resurrectione ex mor-
tuis, neque nubunt, neque ducunt vxores,
36 ¶ neque vltra mori poterunt, æquales enim
angelis sunt: & filii sunt Dei, cum sint filii
37 resurrectionis. ¶ Quia verò resurgant mor-
tui, & Moyses ostendit secus rubum, sicut di-
cit ‖ Dominum, Deum Abraham, & Deum Exo.3.b.6.
38 Isaac, & Deum Iacob. ¶ Deus autem non est Mat.22. d 32
mortuorū, sed viuorum. omnes enim viuunt Mar.12.c.26
39 ei. ¶ Respondentes autem quidā Scribarum,
40 dixerunt ei, Magister, bene dixisti. ¶ Et am-
plius non audebant eum quicquam interro-
41 gare. ¶ Dixit autem ad illos, Quomodo dicūt
42 Christum, filium esse Dauid? ¶ & ipse Dauid
G dicit in libro Psalmorum, ‖ Dixit Dominus Mt.22.d.44.
43 Domino meo, sede a dextris meis, ¶ donec po- Mar.12.d.36
nam inimicos tuos, scabellum pedū tuorum? Psal.109.a.1.
44 ¶ Dauid ergo Dominum illum vocat: & quo-
45 modo filius eius est? ¶ Audiente autem omni
46 populo, dixit discipulis suis, ¶ ‖ Attendite à Mat.23.a.6.
Scribis qui volunt ambulare in stolis, & Mar.12. d.38
amant salutationes in foro, & primas cathe- Sup.11. f.43.
dras in synagogis, & primos discubitus in
47 conuiuiis. ¶ qui deuorant domos viduarum:
simulantes longam orationem. Hi accipient
damnationem maiorem.

CAP. XXI.

1 RESpiciens autem, vidit eos qui mitte- Mar.12.d.41
A bant munera sua in gazophylacium di-
2 uites. ¶ Vidit autem & quandam viduam
pauperculam, mittentem æra minuta duo.
3 ¶ Et dixit, Vere dico vobis, quia vidua hæc
4 pauper, plus quam omnes misit. ¶ nam om-
nes hi, ex abundanti sibi miserunt in mu-
nera Dei: hæc autē ex eo quod deest illi, om-
5 nem victum suum quem habuit, misit. ¶ Et
B quibusdam dicentibus de templo quod bonis
6 lapidibus & donis ornatū esset, dixit. ¶ Hæc Mat.24.a.2.
quæ videtis, ‖ venient dies in quibus non Mar.13.a.1.
relinquetur lapis super lapidem, qui non de- Sup.19.g.44
struatur.

struatur. ¶ *Interrogauerunt autem illum,* 7
dicentes, Praeceptor, quando haec erunt? &
quod signum cum fieri incipient? ¶ *Qui dixit,* 8
Videte ne seducamini. multi enim venient
in nomine meo, dicentes quia ego sum: & tē-
pus appropinquauit, nolite ergo ire post eos.
¶ *Cum autem audieritis praelia & seditio-* 9
nes, nolite terreri: oportet primum haec fieri,
sed nondum statim finis. ¶ *Tunc dicebat il-* 10
lis, Surget gens contra gentem, & regnum
aduersus regnum: ¶ *& terraemotus magni e-* 11
runt per loca, & pestilentiae & fames, terro- C
resq; de caelo, & signa magna erunt. ¶ *Sed* 12
ante haec omnia injicient vobis manus suas:
& persequentur tradentes in synagogas &
custodias, trahentes ad reges et praesides pro-
pter nomen meum. ¶ *contingent autem vobis* 13
in testimonium. ¶ *Ponite ergo in cordibus* 14
vestris non praemeditari quemadmodum re-
spondeatis. ¶ *ego enim dabo vobis os & sa-* 15
pientiam: cui non poterunt [re]sistere & con-
tradicere omnes aduersarij vestri. ¶ *Trade-* 16
mini autem a parentibus & fratribus, & D
cognatis & amicis: & morte afficient ex vo-
bis. ¶ *& eritis odio omnibus* * *propter no-* 17 — * *homini-bus*
men meum: ¶ *& capillus de capite vestro non* 18
peribit. ¶ *In patientia vestra possidebitis a-* 19
Mat.24.b.15 *nimas vestras.* ¶ ‖ *Cum autem videritis* 20
Mar.13.b.14 *circundari ab exercitu Ierusalem: tunc sci-*
Dan.9.g.27. *tote quia appropinquauit desolatio eius.*
¶ *tunc qui in Iudaea sunt, fugiant ad mon-* 21
tes: & qui in medio eius, discedant: & qui
in regionibus, non intrent in eam. ¶ *quia* 22
dies vltionis hi sunt, vt impleantur omnia
quae scripta sunt. ¶ *Vae autem praegnantibus* 23
& nutrientibus in illis diebus. erit enim
pressura magna super terram, & ira populo E
huic. ¶ *Et cadent in ore gladij: & captiui du-* 24
centur in omnes gentes. & Ierusalem calca-
bitur a Gentibus: donec impleantur tempo-
Mat.24.c.29 *ra nationum.* ¶ ‖ *Et erunt signa in sole &* 25
Mar.13.c.14. *luna & stellis: & in terris pressura gentium*
Isa 13.b.10. *prae confusione sonitus maris & fluctuum,*
Ezec.32.b.7. ¶ *arescentibus hominibus prae timore & ex-* 26
Ioel 3.c.15. *pectatione, quae superuenient vniuerso orbi.*
nam virtutes caelorum mouebuntur: ¶ *& tūc* 27
videbunt filium hominis venientem in nu-
be cum potestate magna & maiestate. ¶ *His* 28
autem fieri incipientibus, respicite, & leuate F
Rom.8.d.23 *capita vestra:* ‖ *quoniam appropinquat re-*
demptio vestra. ¶ *Et dixit illis similitudinē,* 29
Videte ficulneam & omnes arbores: ¶ *cum* 30
producunt iam ex se fructum, scitis quoniam
prope est aestas. ¶ *Ita & vos cum videritis* 31
haec fieri, scitote quoniam prope est regnum
Dei. ¶ *Amen dico vobis quia non praeteribit* 32
generatio haec, donec omnia fiant. ¶ *Caelum* 33
& terra transibunt: verba autem mea non
Rom.13.d.13 *transibunt.* ¶ ‖ *Attendite autem vobis, ne* 34
forte grauentur corda vestra in crapula & G
ebrietate & curis huius vitae: & superue-

35 *niat in vos repentina dies illa.* ¶ *tanquam*
laqueus enim superueniet in omnes qui se-
36 *dent super faciem omnis terrae.* ¶ *Vigilate*
itaq; omni tempore orantes, vt digni habea-
mini fugere ista omnia quae futura sunt, &
37 *stare ante filium hominis.* ¶ *Erat autem die-*
bus docens in templo: noctibus vero exiens,
morabatur in monte qui vocatur Oliueti.
38 ¶ *Et omnis populus* * *manicabat* ' *ad eum in* — * *mane ibat l.* * *mane accelerabat l.*
templo audire eum.

CAP. XXII.

1 **A**ppropinquabat autem dies festus Azy- — Mat.26.a.2.
2 *morum, qui dicitur Pascha:* ¶ *& quaere-* — Mar.14.a.1.
A *bant principes sacerdotum & Scribae, quo-* — Mat.26.b.14
modo eum interficerent: timebant vero ple- — Mar.14.b.10
3 *bem.* ¶ ‖ *Intrauit autem satanas in Iudam*
qui cognominabatur Iscariotes, vnum de
4 *duodecim:* ¶ *& abijt, & locutus est cū prin-*
cipibus sacerdotum & magistratibus, quem-
5 *admodum illū traderet eis.* ¶ *Et gauisi sunt,*
6 *& pacti sunt pecuniam illi dare.* ¶ *Et spo-*
pondit. Et quaerebat opportunitatem vt tra-
7 *deret illum sine turbis,* ¶ ‖ *Venit autem dies* — Mat.26.b.17
Azymorū, in qua necesse erat occidi pascha. — Mar.14.b.12
8 ¶ *Et misit Petrum & Iohannem, dicens,*
B *Euntes parate nobis pascha, vt manduce-*
9 *mus.* ¶ *At illi dixerunt, Vbi vis paremus?*
10 ¶ *Et dixit ad eos, Ecce introeuntibus vobis*
in ciuitatem, occurret vobis homo * *amphō-* — * *quidam*
ram aquae portans: sequimini eum in do-
11 *mum in quam intrat,* ¶ *& dicetis patrifa-*
milias domus, Dicit tibi Magister, Vbi est
diuersorium vbi pascha cum discipulis meis
12 *manducem?* ¶ *Et ipse ostendet vobis caena-*
culum magnum stratum: & ibi parate.
13 ¶ *Euntes autem inuenerunt sicut dixit illis,*
14 *& parauerunt pascha.* ¶ ‖ *Et cum facta esset* — Mt.26.b.20.
hora, discubuit, & duodecim Apostoli cum — Mar.14.b.17
15 *eo.* ¶ *& ait illis, Desiderio desideraui hoc pa-*
scha manducare vobiscū, antequam patiar.
16 ¶ *Dico enim vobis, quia ex hoc non mandu-*
cabo illud, donec impleatur in regno Dei.
17 ¶ *Et accepto calice gratias egit, & dixit, Ac-*
18 *cipite & diuidite inter vos.* ¶ *dico enim vo-*
bis quod nō bibam de generatione vitis, do-
19 *nec regnū Dei veniat.* ¶ ‖ *Et accepto pane,* — 1.Co.11.e.24
gratias egit & fregit: et dedit eis, dicens, Hoc
est corpus meum, quod pro vobis datur. hoc
20 *facite in meam commemorationē.* ¶ *Similiter*
& calicem, postquam caenauit, dicens, Hic est
calix nouum testamentum in sanguine meo,
21 *qui pro vobis fundetur.* ¶ ‖ *Veruntamen ecce* — Mat.26.b.21
manus tradentis me, mecum est in mensa. — Marc.14.c.20.
22 ¶ *Et quidem filius hominis* ‖ *secundum quod* — Io.13.b.18.
C *definitum est, vadit: veruntamen vae homi-* — Ps 40.b.10
23 *ni illi per quem* * *tradetur* '. ¶ *Et ipsi coepe-* — * *traditur l.*
runt quaerere inter se, quis esset ex eis qui
24 *hoc facturus esset.* ¶ *Facta est autem & con-*
tentio inter eos, quis eorū videretur esse ma-
25 *ior.* ¶ *Dixit autem eis,* ‖ *Reges gentium do-* — Mat.20.d.25
minantur eorum: & qui potestatem habent — Mar.10.f.42

super eet, benefici vocautur. ¶Vos autem non 26
"minor. sic: sed qui maior est in vobis, fiat sicut "iu-
nior': & qui pracessor est, sicut ministrator.
¶Nam quis maior est, qui recumbit, an qui 27
ministrat? uonne qui recumbit? Ego autem
in medio vestrum sum, sicut qui ministrat:
¶vos autem estis qui permansistis mecum in 28
tentationibus meis. ¶Et ego dispono vobis si- 29
cut disposuis mihi pater meus, regnum: ¶vt 30
edatis & bibatis super mēsam meam in re-
gno meo, & sedeatis super thronos iudican-
tes duodecim tribus Israël. ¶ Ait autem do- 31
"Simoni, Simon. minus, "Simon, Simon', ecce satanas expe- D
tiuit vos vt cribraret sicut triticū: ¶ego au- 32
tem rogaui pro te vt non deficias fides tua:
& tu aliquando conuersus confirma fratres
tuos. ¶Qui dixit ei, Domine, tecum paratus 33
Mat.26 e 34 sum & in carcerem & in mortem ire. ¶‖Et 34
Mar.14.c.30 ille dixis, Dico tibi Petre, non cantabit ho-
die gallus, donec ter abueges nosse me. Et di-
Mat.10.b.9. xit eis, ¶ Quando misi vos‖ sine sacculo & 35
pera, & calceamentis: nunquid aliud defuit
vobis? ¶At illi dixerunt, Nihil. Dixit ergo 36
eis: Sed nunc qui habet sacculum, tollat, si-
militer & peram: & qui non habet, vendat
tunicam suam, & emat gladium. ¶ Dico e- 37
Isa.53.d.12. nim vobis, quoniam adhuc hoc ‖ quod scri-
ptum est, oportet impleri in me, Et cum ini-
quis deputatus est. Etenim ea qua sunt de
me, finem habent. ¶ At illi dixerunt, Domi- 38
ne, ecce duo gladij hic. At ille dixit eis, Satis
Mat.26.d.36. est. ¶ ‖Et egressus ibat secundùm consuetu- 39
dinem in montem oliuarum. Secuti sunt au
Mar.14. d.32 tem illum & discipuli. ¶ Et cùm peruenisset 40
Ioan. 18.a.1. ad locum, dixit illis, Orate, ne intretis in E
Mt.26.d.39. tentationem. ¶ ‖ Et ipse auulsus est ab eis 41
Mr.14. d.35. quantum iactus est lapidis: & positis geni-
bus, orabat, ¶dicens, Pater, si vis, transfer 42
calicem istum à me. Veruntamen non mea
voluntas, sed tua fiat. ¶Apparuit autem illi 43
angelus de calo, confortans eum. Et factus
in agonia, prolixius orabat. ¶ Et factus est 44
sudor eius sicut gutta sanguinis decurrentis
in terram. ¶Et cum surrexisset ab oratione, 45
& venisset ad discipulos suos, inuenit eos
dormientes pra tristitia. ¶Et ait illis, Quid 46
dormitis? surgite, orate, ne intretis in ten-
Mt.26.e.47. tationem. ¶‖Adhuc eo loquente, ecce turba: 47
Mar.14.e.43 & qui vocabatur Iudas, vnus de duodecim,
Ioan.18. a.3. antecedebat eos, & appropinquauit Iesu, vt
oscularetur eum. ¶ Iesus autem dixit illi, 48
Iuda, osculo filium hominis tradis? ¶Viden- 49
tes autem hi qui circa ipsum erant, quod
futurum erat, dixerunt ei, Domine, si per-
cutimus in gladio? ¶ Et percussit vnus ex 50
illis seruum principis sacerdotum: & ampu-
tauit auriculam eius dexteram. ¶ Respon- 51
dens autem Iesus, ait, Sinite vsque huc. Et
cùm tetigisset auriculam eius, sanauit eum. F
¶Dixit autem Iesus ad eos qui venerant ad 52
se, principes sacerdotū & magistratus tem-

pli, & seniores, Quasi ad latronem existis
53 cum gladijs & fustibus? ¶Cum quotidie vo-
biscum fuerim in templo, non extendistis
manus in me: sed hac est hora vestra, & po-
54 testas tenebrarum. ¶‖Comprehendentes au- Mat.26.f.57
tem eum, duxerunt ad domum principis Mar.14.f.43.
sacerdotum: Petrus verò sequebatur à longe. Iohan.18.c.
55 ¶‖Accenso autem igne in medio atrij, & cir- 12.c.24.
cunsedentibus illis, erat Petrus in medio eo- Mt.26.g.69.
56 rum. ¶ Quem cùm vidisset ancilla quadam Ma.14.g.66
sedentem ad lumen, & eum fuisset intuita, Ioh.18.c.25.
57 dixit: Et hic cum illo erat. ¶ At ille negauit
58 eum, dicens, Mulier, non noui illum. ¶ ‖Et Mat.26.g.73
post pusillum alius videns eum, dixit, Et tu Mr.14 g.70.
de illis es. Petrus verò ait, O homo non
59 sum. ¶ Et interuallo facto, quasi hora v-
nius, ‖alius quidam affirmabat, dicens, Verè Ioh.18.e.26
& hic cum illo erat. nam & Galilaus est.
60 ¶Et ait Petrus, Homo nescio quid dicis. Et
G continuò adhuc illo loquente cantauit gal-
61 lus. ¶Et conuersus Dominus respexit Petrū.
Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut
dixerat, ‖ Quia prius quàm gallus cantet, Mat.26.e.34
62 ter me negabis. ¶ Et egressus foras Petrus Mar.14 e.30
63 fleuit amarè. ¶Et viri qui tenebāt "illum', Iohā.13.d.38
64 illudebant ei, cadentes. ¶Et velauerūt eum, "Iesum.
& percutiebant faciem eius. & interroga-
bant eum, dicentes, Prophetiza, quis est qui
65 te percussit? ¶ Et alia multa blasphemantes
66 dicebant in eū. ¶‖Et vt factus est dies, con- Mat.27.a.1.
uenerunt seniores plebis & principes sacer- Mar.15.a.1.
dotum & Scriba, & duxerunt illum in con- Ioh.18.c.28.
67 cilium suum, dicentes, ¶ Si tu es Christus,
dic nobis. Et ait illis, Si vobis dixero, non
68 credetis mihi: ¶ si autem & interrogaue-
ro, non respondebitis mihi, neque dimitte-
69 tis. ¶Ex hoc autem erit filius hominis sedēs
70 à dextris virtutis Dei. ¶ Dixerunt autem
omnes, Tu ergo es filius Dei? Qui ait, Vos
71 dicitis, quia ego sum. ¶At illi dixerūt, Quid
adhuc desideramus testimonium? ipsi enim
audiuimus de ore eius.

CAP. XXIII.

1 ET surgens omnis multitudo eorum du-
2 xerunt illum ad Pilatum. ¶ Cœperunt Mat.27. a.2.
A autem illum accusare, dicentes, Hunc inue-
nimus subuertentem gentem nostram, &
‖prohibentem tributa dare Casari, & di-
3 centem se Christum regem esse. ¶ ‖ Pilatus Mat.22. b.21
autem interrogauit eum, dicens, Tu es rex Mar.12. b.17
Iudaorum? At ille respondens ait. Tu dicis. Mat 27.b.11.
4 ¶Ait autem Pilatus ad principes sacerdo- Mar.15.a.2.
tum & turbas: Nihil inuenio causa in hoc Iohā.18.f.33.
5 homine. ¶ At illi inualescebant, dicentes,
"Commouet' populum docens per vniuersam "Cōmouit
6 Iudaam, incipiens à Galilaa vsq; huc. ¶Pi-
latus autem audiēs Galilaam, interrogauit
7 si homo Galilaus esset. ¶Et vt cognouit quod
B de Herodis potestate esset, remisit eum ad
Herodem, qui & ipse Ierosolymis erat illis
8 diebus. ¶Herodes autem viso Iesu, gauisus
est

sit valde, erat enim cupiens ex multo tempo
re videre eum, eo quòd audiret multa de eo.
& sperabat signum aliquod videre ab eo fie-
ri. ¶ *Interrogabat autem eum multis sermo-* 9
nibus. At ipse nihil illi respondebat. ¶ *Stabãt* 10
autem principes sacerdotum & Scribæ con-
stanter accusantes eum. ¶ *Spreuit autem il-* 11
lum Herodes cum exercitu suo: & illusit in-
dutũ veste alba, & remisit ad Pilatum. ¶ *Et* 12
facti sunt amici Herodes & Pilatus in ipsa C
die. nam antea inimici erant adinuicẽ. ¶ *Pi-* 13
latus autem conuocatis principibus sacerdo-
tum & magistratibus, & plebe, ¶ *dixit ad il-* 14
los, Obtulistis mihi hunc hominem, quasi a-
uertentem populum: & ecce ego coram vobis
Ioh.18.g.38. *interrogans,* ‖ *nullam causam inueni in ho-*
19.a.4. *mine isto ex his in quibus eum accusatis.*
¶ *Sed neq; Herodes. nam remisi vos ad il-* 15
lum, & ecce, nihil dignum morte actum est
ei ¶ *Emendatum ego illum dimittam.* ¶ *Ne-* 16
cesse autem habebat dimittere eis per diem 17
festum, vnum. ¶ *Exclamauit autem simul* 18
vniuersa turba, dicens, Tolle hunc, & di-
mitte nobis Barabbam. ¶ *qui erat propter se-* 19
ditionem quandam factam in ciuitate &
homicidium, missus in carcerẽ. ¶ *Iterum au-* 20
tem Pilatus loquutus est ad eos, volens di-
mittere Iesum. ¶ *At illi succlamabant, dicẽ-* 21
tes, Crucifige, crucifige eum. ¶ *Ille autẽ ter-* 22
Mat.27.e.23 *tio dixit ad illos,* ‖ *Quid enim mali fecit iste?*
Mar.15.b.14 *nullã causam mortis inuenio in eo. corripiã*
ergo illum, & dimittam. ¶ *At illi instabant* 23
vocibus magnis postulantes vt crucifigere- D
tur: & inualescebant voces eorum. ¶ *Et Pi-* 24
latus adiudicauit fieri petitionẽ eorũ. ¶ *Di-* 25
misit autẽ illis eum qui propter homicidium
& seditionem missus fuerat in carcerẽ, quẽ
petebant: Iesum vero tradidit volũtati eo-
Mat.27.d.32 *rum.* ¶ ‖ *Et cùm ducerent eũ, apprehenderũt* 26
Mar.15.b.21 *Simonem quendam Cyrenensem venientem*
de villa: & imposuerunt illi crucem portare
post Iesum. ¶ *Sequebatur autem illum multa* 27
turba populi & mulierum: quæ plangebant
& lamentabantur eum. ¶ *Conuersus autem* 28
ad illas Iesus, dixit, Filiæ Ierusalem, nolite
flere super me: sed super vos ipsas flete, &
super filios vestros. ¶ *Quoniã, ecce, venient* 29
dies, in quibus dicẽt, Beatæ steriles, & ven-
tres qui non genuerunt, & ubera quæ non
lactauerunt. ¶ *Tunc incipient dicere monti-* 30
Isai.2.d.19. *bus,* ‖ *Cadite super nos: & collibus: Operite* E
Osee 10.b.8 *nos.* ¶ *Quia si in viridi ligno hæc faciunt: in* 31
Apoc.6.d. *arido quid fiet?* ¶ *Ducebantur autem & alij* 32
16.9.2.6. *duo nequam cum eo, vt interficerẽtur.* ¶ ‖ *Et* 33
Mat.27.d.33 *postquam venerunt in locum qui vocatur*
Mar.15.b.22 *Caluariæ, ibi crucifixerũt eum: & latrones,*
Iohã.19.c.17 *vnum à dextris, et alterũ à sinistris.* ¶ *Iesus* 34
autẽ dicebat, Pater, dimitte illis, non enim
sciunt quid faciunt. Diuidentes verò ve-
stimenta eius, miserũt sortes. ¶ *Et stabat po-* 35
*spectans. *pulus * expectans, & deridebant eum prin-*

cipes cum eis, dicentes, Alios saluos fecit, se
saluũ faciat, si hic est Christus, Dei electus.
36 ¶ *Illudebant autem ei & milites accedentes,*
37 *& acetum offerentes ei,* ¶ * *dicentes, Si tu es* *& 3.
38 *rex Iudæorum, saluum te fac.* ¶ *Erat autẽ &*
F *superscriptio scripta super eũ literis Græcis,*
& Latinis, & Hebraicis: Hic est rex Iudæo-
39 *rum.* ¶ *Vnus autem de his qui pendebãt la-*
tronibus, blasphemabat eum, dicentes, Si tu
es Christus, saluum fac temetipsum, & nos.
40 ¶ *Respondens autem alter increpabat eũ, di-*
cens, Neq; tu times Deum, quod in eadem
41 *damnatione es.* ¶ *Et nos quidem iuste, nam*
digna factis recipimus: his vero nihil mali
42 *gessit.* ¶ *Et dicebat ad Iesum, Domine, me-*
mento mei, cùm veneris in regnum tuum.
43 ¶ *Et dixit illi Iesus, Amen dico tibi: Hodie*
44 *mecum eris in paradiso.* ¶ *Erat autem ferè*
hora sexta: & tenebræ factæ sunt in vniuer-
45 *sam terram vsq; in horam nonam.* ¶ *Et ob-*
scuratus est sol: & velũ tẽpli scissum est me-
46 *diũ.* ¶ *Et clamãs voce magna Iesus ait,* ‖ *Pa-* Psal.30.a.6.
ter, in manus tuas cõmendo spiritum meum.
47 *Et hæc dicens, expirauit.* ¶ *Videns autẽ Cen-*
G *turio quod factum fuerat, glorificauit Deũ,*
48 *dicens, Verè hic homo iustus erat.* ¶ *Et omnis*
turba eorum qui simul aderant ad spectacu-
lum istud, & videbant quæ fiebant, percu-
49 *tientes pectora sua reuertebantur.* ¶ *stabant*
autem omnes noti eius à longe: & mulieres
quæ secutæ eum erant à Galilæa hæc viden-
50 *tes.* ¶ ‖ *Et ecce vir nomine Ioseph qui erat* Mat.27.g.57
51 *decurio, vir bonus & iustus,* ¶ *hic non con-* Mar.15.d.43
senserat consilio & actibus eorũ, ab Arima- Iohã.19.g.38
thæa ciuitate Iudææ, qui expectabat & ipse
52 *regnum Dei.* ¶ *hic accessit ad Pilatũ, & pe-*
53 *tijt corpus Iesu:* ¶ *& depositum inuoluit sin-*
done, & posuit eum in monumento exciso in
54 *quo nondum quisquam positus fuerat.* ¶ *Et*
dies erat parasceues, & sabbathũ illucesce-
55 *bat.* ¶ *Subsequutæ autem mulieres quæ cum*
eo venerant de Galilæa, viderunt monu-
mentum, & quemadmodum positũ erat cor-
56 *pus eius.* ¶ *Et reuertentes parauerunt aro-*
mata & vnguenta: & sabbatho quidem si-
luerunt secundùm mandatum.

CAP. XXIIII.

1 *VNa autem sabbathi valde diluculo ve-* Matt.28.a.1.
A *nerunt ad monumentum, portantes quæ* Mar.16.a.2.
2 *parauerant aromata.* ¶ *& inuenerunt lapi-* Iohã.20.a.1.
3 *dem reuolutũ à monumento.* ¶ *Et ingressæ,*
4 *non inuenerũt corpus Domini Iesu.* ¶ *Et fa-*
ctum est: dum mente consternatæ essent de
isto, ecce duo viri steterũt secus illas in veste
5 *fulgenti.* ¶ *Cùm timerẽt autem, & declina-*
rent vultum in terram, dixerunt ad illas,
6 *Quid quæritis viuentẽ cum mortuis?* ¶ *non*
est hic, sed surrexit. recordamini qualiter lo- Mat.16.c.21
quutus est vobis, cũ adhuc in Galilæa esset, 17.c.23.
7 ¶ *dicens,* ‖ *Quia oportet filium hominis tra-* Mar.9.c.31.
di in manus hominum peccatorum & cruci- Sup.9.c.20.

figi: & die tertia resurgere. ¶ Et recordatæ 8
sunt verborum eius ¶ Et regressæ à monu- 9
mento, nuntiauerunt hæc omnia illis vnde- B
cim, & ceteris omnibus. ¶ Erat autem Ma- 10
ria Magdalene, & Iohanna, & Maria Iaco-
bi, & cæteræ quæ cum eis erant, quæ dice-
bant ad Apostolos hæc. ¶ Et visa sunt ante 11
illos sicut delíramentum verba ista, & non
crediderunt illis. ¶ Petrus autem surgẽs cu- 12
currit ad monumentum: & procumbens vi-
dit linteamina sola posita, & abijt secũ mi-
Mar.16. c.12 rans quod factum fuerat. ¶ ‖ Et ecce duo ex 13
illis ibant ipsa die in castellum quod erat in
spatio stadiorum sexaginta ab Ierusalem, no-
mine Emmaus. ¶ & ipsi loquebantur ad in- 14
uicem de his omnibus quæ acciderant. ¶ Et 15
factum est: dum fabularentur & secũ quæ- C
rerent, & ipse Iesus appropinquans ibat cum
illis. ¶ oculi autem illorum tenebantur ne 16
eum agnoscerent. ¶ Et ait ad illos, Qui sunt 17
hi sermones quos confertis ad inuicem am-
bulantes, & estis tristes? ¶ Et respondens v- 18
nus cui nomen Cleophas, dixit ei, Tu solus
peregrinus es in Ierusalem, & non cognoui-
sti quæ facta sunt in illa, his diebus? ¶ Qui- 19
bus ille dixit, Quæ? Et dixerũt, de Iesu Na-
zareno, qui fuit vir propheta, potens in o-
pere & sermone coram Deo & omni populo.
¶ Et quomodo eum tradiderunt summi sa- 20
cerdotes & principes nostri in damnationem
mortis, & crucifixerunt eum. ¶ nos autem 21
sperabamus quia ipse esset redempturus Is-
rael: & nunc super hæc omnia, tertia dies est
hodie quod hæc facta sunt. ¶ Sed & mulie- 22
res quædam ex nostris, terruerunt nos, quæ D
ante lucem fuerunt ad monumentum, ¶ & 23
non inuento corpore eius, venerunt, dicen-
tes se etiam visionem angelorum vidisse, qui
dicunt eum viuere. ¶ Et abierunt quidam 24
ex nostris ad monumentum: & ita inuene-
runt sicut mulieres dixerũt, ipsum verò non
inuenerunt. ¶ Et ipse dixit ad eos: O stulti, 25
& tardi corde ad credẽdum in omnibus quæ
loquuti sunt Prophetæ. ¶ Nonne hæc oportuit 26
pati Christum, & ita intrare in gloriam
suam? ¶ Et incipiens à Moyse & omnibus 27
Prophetis, interpretabatur illis in omnibus
scripturis quæ de ipso erant. ¶ Et appropin- 28
quauerunt castello quo ibãt: & ipse se finxit
longiùs ire. ¶ Et coëgerunt illum, dicentes, 29
Mane nobiscum, quoniam aduesperascit, & E
inclinata est iam dies. Et intrauit cum illis.
¶ Et factum est, dum recumberet cum eis, 30
accepit panem, & benedixit ac fregit, & por-
rigebat illis. ¶ Et aperti sunt oculi eorum, & 31
cognouerunt eum: & ipse euanuit ex oculis
eorum. ¶ Et dixerunt ad inuicem, Nonne cor 32
nostrum ardens erat in nobis, dum loquere-
tur in via, & aperiret nobis scripturas? ¶ Et 33
surgentes eadem hora regressi sunt in Ieru-
salem: & inuenerunt congregatos vndecim,
34 & eos qui cum illis erant, ¶ dicentes, Quòd
surrexit Dominus verè, & apparuit Simo-
35 ni. ¶ Et ipsi narrabant quæ gesta erant in
via: & quomodo cognouerunt eum in fra-
36 ctione panis. ¶ ‖ Dum autem hæc loquuntur, Mar.16.c.14
F stetit Iesus in medio eorum, & dicit eis, Pax Ioh.20.c.19.
37 vobis: ego sum, nolite timere. ¶ Conturbati
vero & conterriti, existimabant se spiritum
38 videre. ¶ Et dixit eis, Quid turbati estis, &
39 cogitationes ascendunt in corda vestra? ¶ Vi-
dete manus meas, & pedes, quia ego ipse
sum. palpate & videte: quia spiritus carnem
& ossa non habet, sicut me videtis habere.
40 ¶ Et cùm hoc dixisset, ostendit eis manus &
41 pedes. ¶ Adhuc autem illis non credentibus
& mirantibus præ gaudio, dixit, Habetis
42 hîc aliquid quod manducetur? ¶ At illi ob-
tulerunt ei partem piscis assi, et fauum mel-
43 lis. ¶ Et cùm manducasset coram eis, sumens
44 reliquias dedit eis. ¶ Et dixit ad eos, Hæc
sunt verba quæ locutus sum ad vos cum
adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est
G impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moy-
45 si, & Prophetis, & Psalmis de me. ¶ Tunc
aperuit illis sensum, vt intelligerent scri-
46 pturas: ¶ & dixit eis, Quoniam ‖ sic scriptum Psal.18. a.7.
est, & sic oportebat Christum pati, & resur-
47 gere à mortuis tertia die, ¶ & prædicari in
nomine eius pœnitentiam & remissionem
peccatorum in omnes gentes, incipientibus
48 ab Ierosolyma. ¶ ‖ Vos autem testes estis ho- Act.1.b.8.
49 rum. ¶ ‖ Et *ego mitto promissum patris mei Ioh.14. d.26
in vos: ‖ vos autem sedete in ciuitate, quoad 15.d.26.
50 vsque induamini virtute ex alto. ¶ Eduxit *ecce 1.
autem eos foras in Bethaniam: & eleuatis Act.1.a.4.
51 manibus suis benedixit eis. ¶ ‖ Et factũ est: Iohan.15.d.
dum benediceret illis, recessit ab eis, & fere- Mar.16. d.19
52 batur in cælum. ¶ Et ipsi adorantes regressi Act.1.b.9.
53 sunt in Ierusalem cum gaudio magno: ¶ & e-
rant semper in templo, laudantes & bene-
dicentes Deum. Amen.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM IOHANNEM.

CAP. I.

1 IN PRINCIPIO erat verbum, &
A verbũ erat apud Deũ, & Deus erat ver
2 bum. ¶ Hoc erat in principio apud Deũ.
3 ¶ Omnia per ipsum facta sunt: & sine
4 ipso factum est nihil quod factum est: ¶ in
ipso vita erat, & vita erat lux hominum:
5 ¶ & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam
6 non comprehenderunt. ¶ ‖ Fuit homo missus Matth.3. a.2
7 à Deo, cui nomen erat Iohannes. ¶ Hic ve- Mar.1.a.2.
nit in testimonium: vt testimonium perhi-
beret de lumine, vt omnes crederent per il-
8 lum. ¶ non erat ille lux: sed vt testimonium
perhi-

Infr.3.c.19. perhiberet de lumine. ¶ ‖Erat lux vera, quæ 9
a.5. illuminat omnem hominem venientem in-
Heb.11.a.3. hunc mundum. ¶ in mundo erat, & ‖mun- 10
dus per ipsum factus est, & mundus eũ non B
cognouit. ¶ In propria venit, & sui eum non 11
receperunt. ¶ quotquot autem receperunt eũ, 12
dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui
credunt in nomine eius. ¶ qui non ex sangui- 13
nibus, neque ex voluntate carnis, neq; ex
Mat.1.c.16. voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. ¶ ‖Et 14
Luc.2.a.7. verbum caro factum est, & habitauit in no-
bis (& vidimus gloriam eius, gloriam quasi
vnigeniti a patre) plenum gratia & veri-
tatis. ¶ Iohannes testimonium perhibet de 15
ipso, & clamat, dicens, Hic erat quem dixi,
Qui post me venturus est, ante me factus
1.Ti.6.d.17. est: quia prior me erat. ¶ ‖Et de plenitudine 16
eius nos omnes accepimus, & gratiam pro
gratia. ¶ quia lex per Moysen data est, gra- 17
tia & veritas per Iesum Christum facta
1.Ioh.4.c.12 est. ¶ ‖Deũ nemo vidit vnquam: vnigeni- 18
1.Ti.6.c.16. tus Filius qui est in sinu Patris ipse enar- C
Infr.3.c.26. rauit. ¶ Et hoc est ‖testimonium Iohannis, 19
quando miserunt Iudæi ab Ierosolymis sa-
cerdotes & Leuitas ad eum, vt interroga-
rent eum, Tu quis es? ¶ Et confessus est, & 20
Infr.3.d.28. non negauit: ‖& confessus est, Quia nõ sum
ego Christus. ¶ Et interrogauerunt eũ, Quid 21
ergo? Elias es tu? Et dixit, Non sum. Prophe-
ta es tu? Et respondit, Non. ¶ Dixerunt ergo 22
ei, Quis es, vt responsum demus his qui mi-
serunt nos? quid dicis de teipso? ¶ Ait, ‖Ego 23
Isa.40.a.3. vox clamantis in deserto, dirigite viam Do
Matt.3.a.3. mini, sicut dixit Isaias Propheta. ¶ Et qui 24
Mar.1.a.3. missi fuerant, erant ex Pharisæis. ¶ Et in- 25
Luc.3.a.4. terrogauerunt eum, & dixerunt ei, Quid
ergo baptizas, si tu non es Christus, neque
Elias, neq; Propheta? ¶ Respondit eis Iohan- 26
nes, dicens, baptizo in aqua: medius autem D
Mat.3.c.11. vestrum stetit quem vos nescitis. ¶ ‖Ipse est 27
Mar.1.b.7. qui post me venturus est, qui ante me factus
Luc.3.d.16. est, cuius ego non sum dignus, vt soluam e-
Act.1.a.5. ius corrigiam calceamenti. ¶ Hæc in Betha- 28
2.a.2.11.b.16 nia facta sunt trans Iordanem, vbi erat Io-
19.a 4. hannes baptizans. ¶ "Altera die vidit' Io- 29
"Postera hannes Iesum venientem ad se, & ait, Ecce
die videt 3. agnus Dei, ecce qui tollit "peccatum' mundi.
"peccata ¶ Hic est de quo dixi, Post me venit vir, qui
"Israeli ante me factus est: quia prior me erat. ¶ & 31
ego nesciebam eum, sed vt manifestetur" in E
Israel' propterea veni ego in aqua baptizãs.
¶ Et testimonium perhibuit Iohannes, dicẽs, 32
Mat.3.d.16. ‖Quia vidi Spiritum descendentem quasi co-
Mar.1.b.10. lumbam de cælo, & mansit super eum. ¶ Et 33
Luc.3.c.22. ego nesciebam eum: sed qui misit me bapti-
zare in aqua, ille mihi dixit, Super quem
videris Spiritum descendentem & manen-
tem super eum, hic est qui baptizat in Spi-
ritu sancto. ¶ Et ego vidi: & testimonium 34
perhibui, quia hic est filius Dei. ¶ Altera die 35
iterum stabat Iohannes, & ex discipulis e-

36 ius duo. ¶ Et respiciens Iesum ambulantem
37 dicit, Ecce agnus Dei. ¶ Et audierunt eum
duo discipuli loquentem, & secuti sunt Ie-
38 sum. ¶ Conuersus autem Iesus, & videns
eos sequentes se, dicit eis, Quid quæritis?
Qui dixerunt ei, Rabbi (quod dicitur inter-
39 pretatum magister) vbi habitas? ¶ Dicit eis,
F Venite, & videte. Venerunt, ‖& viderunt
vbi maneret, & apud eum manserunt die
40 illo: hora autem erat quasi decima. ¶ Erat
autem Andreas frater Simonis Petri vnus
ex duobus qui audierant a Iohanne, & se-
41 quuti fuerant eum. ¶ Inuenit hic primum
fratrem suum Simonem, & dicit ei, Inueni-
mus Messiam, quod est interpretatum Chri-
42 stus. ¶ Et adduxit eum ad Iesum. Intuitus
autem eum Iesus, dixit, Tu es Simon filius
"Iona': tu vocaberis Cephas, quod inter- "Iohanna
43 pretatur Petrus. ¶ ‖In crastinũ voluit exire Gen.3.c.15.
in Galilæam: & inuenit Philippum. Et dicit 49.b.10.
44 ei Iesus, Sequere me. ¶ Erat autẽ Philippus Deu.18.c.18
45 à Bethsaida, ciuitate Andreæ & Petri. ¶ In- Isa.40.c.10.
uenit Philippus Nathanael, & dicit ei, Quẽ 45.b.8.
‖scripsit Moyses in lege & ‖Prophetæ: inueni- Iere.23.a.5.
46 mus Iesum filium Ioseph, à Nazareth. ¶ Et Ezec.34.e.23
G dixit ei Nathanael, A Nazareth potest ali- 37.f.24 g.25
quid boni esse? Dicit ei Philippus, Veni & Dan.9.f.24.
47 vide. ¶ Vidit Iesus Nathanael venientem g.25.
ad se, & dicit de eo, Ecce verè Israelita, in
48 quo dolus non est. ¶ Dicit ei Nathaniel, Vn-
de me nosti? Respondit Iesus & dixit ei,
Prius quàm te Philippus vocaret, cùm esses
49 sub ficu, vidi te. ¶ Respondit ei Nathanael,
& ait: Rabbi, tu es filius Dei, tu es rex Is-
50 rael. ¶ Respondit Iesus, & dixit ei, Quia dixi
tibi, Vidi te sub ficu, credis: maius his vi-
51 debis. ¶ Et dicit ei, Amen, Amen dico vobis, *à modo 1.
*videbitis cælum apertum, & ‖angelos Dei Mat.24.c.30
ascendentes, & descendentes, supra Filium 28.d.18.
hominis.

CAP. II.

1 ET die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana
2 Galilææ: & erat mater Iesu ibi. ¶ Voca-
A tus est autem & Iesus, & discipuli eius ad
3 nuptias. ¶ Et deficiente vino, dicit mater Ie-
4 su ad eum, Vinum non habent. ¶ Et dicit ei
Iesus, Quid mihi & tibi est mulier? nondum
5 venit hora mea. ¶ Dicit mater eius mini-
6 stris, Quodcunq; dixerit vobis, facite. ¶ E-
rant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ, se-
cundum purificationem Iudæorum, capientes
7 singulæ metretas binas vel ternas. ¶ Dicit
eis Iesus, Implete hydrias aqua. Et imple-
8 uerunt eas vsq; ad summum. ¶ Et dicit eis
Iesus, Haurite nunc, & ferte architriclino.
9 Et tulerũt. ¶ Vt aũt gustauit architriclinus
B ‖aquã vinũ factã, et non sciebat vnde esset, Infr.4.f.46.
ministri aũt sciebãt qui hauserãt aquã: vo-
10 cat spõsum architriclinus, ¶ & dicit ei, Om-
nis homo primum bonum vinũ ponit: & cum
inebriati fuerint, tunc id quod deterius est.

Tu autem seruasti bonum vinum vsq; ad-
huc. ¶ Hoc fecit initium signorum Iesus in 11
Cana Galilaa : & manifestauit gloriam
suam. & crediderunt in eum discipuli eius.
¶ Post hoc descendit Capharnaum ipse & 12
mater eius, & fratres eius. & discipuli eius:
& ibi manserunt non multis diebus . ¶ Et 13
prope erat Pascha Iudaorũ, & ascendit Ie-
sus Ierosolymam: ¶ & inuênit in templo vẽ- 14
dentes boues & oues & columbas , & nu- C
mularios sedentes . ¶ Et cùm fecisset quasi 15
flagellum de funiculis, omnes eiecit de tem-
plo, oues quoque & boues, & nummulariorum
effudit as, & mensas subuertit. ¶ Et his qui 16
columbas vendebant , dixit , Auferte ista
hinc. & nolite facere domum patris mei, do-
mum negotiationis . ¶ Recordati sunt verò 17
Psal.68.b.10 discipuli eius quia scriptum est: ‖ Zelus do-
mus tua comedit me . ¶ Responderunt ergo 18
Iudai & dixerunt ei, Quod signum ostendis
nobis quia hac facis? ¶ Respondit Iesus, et di- 19
Mat.26. f.61 xit eis, ‖ Soluite templum hoc , & in tribus D
27.c.40. diebus excitabo illud. ¶ Dixerunt ergo Iudai, 20
Mar.14. f.58 Quadraginta & sex annis adificatum est
15.c.29. templum hoc, & tu in tribus diebus excita-
bis illud? ¶ Ille autem dicebat de templo cor- 21
poris sui. ¶ Cùm ergo resurrexisset à mor- 22
tuis, recordati sunt discipuli eius , quia hoc
Psal.3 b.6. dicebat, ‖ & crediderunt scriptura, & sermo-
50.b.9. ni quem dixit Iesus. ¶ Cùm autem esset Ie- 23
rosolymis in pascha in die festo, multi credi-
derunt in nomine eius , videntes signa eius
qua faciebat. ¶ Ipse autem Iesus non crede- 24
bat semetipsum eis, eo quòd ipse nosset om-
nes: ¶ & quia opus ei non erat vt quis te- 25
stimonium perhiberet de homine : ipse enim
sciebat quid esset in homine.

CAP. III.

ERat autem homo ex Pharisais , Nicode- 1
mus nomine, princeps Iudaorum . ¶ Hic 2
venit ad Iesum nocte, & dixit ei, Rabbi, sci- A
mus quia à Deo venisti magister , nemo e-
nim potest hac signa facere qua tu facis, nisi
fuerit Deus cum eo. ¶ Respondit Iesus, & di- 3
*renatus. xit ei: Amen , amen dico tibi, nisi quis "na-
tus' fuerit denuò, non potest videre regnum
Dei. ¶ Dicit ad eum Nicodemus, Quomodo 4
potest homo nasci, cum sit senex? numquid po-
test in ventrem matris sua iterum introire
*renasci. & "nasci? ¶ Respondit Iesus, Amen, amẽ dico 5
tibi , nisi quis renatus fuerit ex aqua &
*sancto. Spiritu * , non potest introire in regnum
Dei. ¶ Quod natum est ex carne, caro est: & 6
quod natum est ex spiritu, spiritus est: ¶ Non 7
mireris, quia dixi tibi, oportet vos nasci de-
nuò. ¶ Spiritus vbi vult spirat: & vocem e- 8
Psal.134. a.8. ius audis, ‖ sed nescis vnde veniat" &' quò B
*aut. vadat : sic est omnis qui natus est ex Spiri-
tu. ¶ Respondit Nicodemus, & dixit ei, Quo- 9
modo possunt hac fieri? ¶ Respondit Iesus, & 10
dixit ei , Tu es magister in Israel , & hac

11 ignoras? ¶ Amen, amen dico tibi, quia quod
scimus, loquimur , & quod vidimus, testa-
mur, & testimonium nostrum non accipitis.
12 ¶ Si terrena dixi vobis & non creditis: quo-
13 modo si dixero vobis calestia , credetis? ¶ Et
nemo ascendit in calum , nisi qui descendit
14 de calo, Filius hominis qui est in calo. ¶ ‖ Et Num.21.c.9
sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto:
15 ita exaltari oportet filium hominis: ¶ vt om-
nis qui credit in ipsum, non pereat, sed ha-
16 beat vitam aternam. ¶ ‖ Sic enim Deus di- 1.Ioh.4.b.9.
lexit mundum, vt filium suum vnigenitum
daret: vt omnis qui credit in eum , non pe-
17 reat, sed habeat vitã aternam. ¶ Non enim
misit Deus filium suum in mundum, vt iu-
dicet mundum , sed vt saluetur mundus per
18 ipsum. ¶ Qui credit in eum, non iudicatur.
C qui autem non credit, iã iudicatus est: quia
non "credidit' in nomine vnigeniti filij Dei. *credit.
19 ¶ Hoc est autem iudicium : quia ‖ lux venit Supr.1.a.9.
in mundum , & dilexerunt homines magis
tenebras quam lucem : erant enim eorum
20 mala opera. ¶ Omnis enim qui "male' agit, *mala s.
odit lucem , & non venit ad lucem , vt non
21 arguantur opera eius: ¶ qui autem facit ve-
ritatem, venit ad lucem, vt manifestentur
22 opera eius, quia in Deo sunt facta. ¶ Post hac
venit Iesus & discipuli eius in Iudaam ter-
ram: & illic demorabatur cum eis, & ‖ bapti- Infr 4.a.2.
23 zabat. ¶ Erat autem & Iohannes baptizãs
in Aenon iuxta Salim: quia aqua multa e-
rant illic, & veniebant , & baptizabantur.
24 ¶ Nondum enim missus fuerat Iohannes in
25 carcerem. ¶ Facta est autem quastio ex disci-
pulis Iohannis cum Iudais de purificatione.
26 ¶ Et venerunt ad Iohannem, & dixerũt ei,
Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui
tu ‖ testimonium perhibuisti, ecce hic bapti- Supr.1. c.19.
27 zat, & omnes veniunt ad eum. ¶ Respondit
D Iohannes & dixit , Non potest homo accipere
quicquam , nisi fuerit ei datum de calo.
28 ¶ Ipsi vos mihi testimoniũ perhibetis, ‖ quod Supr.1. c.20.
dixerim , Non sum ego Christus : sed quia
29 missus sum ante illum . ¶ Qui habet spon-
sam , sponsus est : amicus autem sponsi qui
stat & audit eum , gaudio gaudet propter
vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum im-
pletum est. ¶ Illum oportet crescere: me au-
31 tem minui. ¶ Qui desursum venit, super o-
mnes est. Qui est de terra, de terra est, & de
terra loquitur. Qui de calo venit, super om-
32 nes est. ¶ Et quod vidit & audiuit , hoc te-
statur : & testimonium eius nemo accipit:
33 ¶ Qui * accepit eius testimonium , signauit *autem
34 quia Deus verax est . ¶ Quem enim misit Rom.3. a.4.
Deus, verba Dei loquitur. non enim ad mẽ- Infr.2.c. 26.
35 suram dat Deus spiritum. ¶ Pater diligit fi-
36 lium: & omnia dedit in manu eius. ¶ ‖ Qui 1.Io.5. b 10.
credit in Filium, habet vitam aternam: qui
autem incredulus est filio, non videbit vitã,
sed ira Dei manet super eum.

CAP.

CAP. IIII.

VT ergo cognouit Iesus quia audierunt 1
Pharisæi quod Iesus plures discipulos A
Sup.3.e.22. facit, & baptizat, quam Iohãnes. ¶ (quan- 2
quam Iesus non baptizaret, sed discipuli e-
ius) ¶ reliquit Iudæam, & abijt iterum in 3
Galilæam. ¶ oportebat autẽ eum transire per 4
Samariam. ¶ Venit ergo in ciuitatem Sama- 5
Gen.33.d.19 riæ quæ dicitur Sichar: ‖ iuxta prædiũ quod
48.d.22. dedit Iacob, Ioseph filio suo. ¶ Erat autem ibi 6
Ios.24.g.32. fons Iacob. Iesus ergo fatigatus ex itinere,
*autem sedebat sic supra fontem. Hora erat * quasi
sexta. ¶ Venit mulier de Samaria haurire 7
aquam. Dicit ei Iesus, Da mihi bibere. ¶ Di- 8
scipuli enim eius abierant in ciuitatem, ut
cibos emerent. ¶ Dicit ergo ei mulier illa Sa- 9
maritana: Quomodo tu Iudæus cùm sis, bibe- B
re a me poscis, quæ sum mulier Samarita-
na? non enim coütuntur Iudæi Samaritanis.
¶ Respondit Iesus et dixit ei: Si scires donum 10
Dei, & quis est qui dicit tibi, Da mihi bi-
bere: tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi
aquam viuam. ¶ Dicit ei mulier, Domine, 11
neque in quo haurias, habes, & puteus al-
tus est: unde ergo habes aquam viuam?
¶ Nunquid tu maior es patre nostro Iacob, 12
qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit,
& filij eius, & pecora eius? ¶ Respondit Ie- 13
sus, & dixit ei, Omnis qui bibit ex aqua
hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex a-
qua quam ego dabo ei, non sitiet in æternũ,
¶ sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons 14
aquæ salientis in vitam æternam. ¶ Dicit 15
ad eum mulier, Domine, da mihi hanc a- C
quam, ut non sitiam neq; veniam huc hau-
rire. ¶ Dicit ei Iesus, Vade, voca virũ tuum, 16
& veni huc. ¶ Respondit mulier, & dixit, 17
Non habeo virum. Dicit ei Iesus, Bene di-
xisti, quia non habeo virum. ¶ quinq; enim 18
viros habuisti: & nunc quem habes, non est
tuus vir. hoc vere dixisti. ¶ Dicit ei mulier, 19
Domine, video quia Propheta es tu. ¶ Patres 20
nostri in monte hoc adorauerunt, & vos di-
Deu.12.a.6. citis, ‖ quia Ierosolymis est locus vbi adorare
oportet. ¶ Dicit ei Iesus, Mulier crede mihi, 21
quia veniet hora, quando neque in monte
hoc, neque in Ierosolymis adorabitis Patrẽ.
4.Reg.17.e. ¶ ‖ Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus 22
28.g.36. quod scimus, quia salus ex Iudæis est. ¶ Sed 23
venit hora, & nunc est, quando veri adora-
tores adorabunt Patrem in spiritu & veri-
tate. Nam & Pater tales quærit, qui adorẽt
2.Co.3.d.17. eum. ¶ Spiritus est Deus, & eos qui adorant 24
eum, in spiritu & veritate oportet adorare.
¶ Dicit ei mulier, Scio quia Messias venit, 25
qui dicitur Christus, cùm ergo venerit, ille D
nobis annuntiabit omnia. ¶ Dicit ei Iesus, 26
Ego sum qui loquor tecum. ¶ Et continuo 27
venerunt discipuli eius: & mirabantur,
quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen
dixit, Quid quæris, aut quid loqueris cum
28 ea? ¶ Reliquit ergo hydriam suam mulier:
& abijt in ciuitatem, & dicit illis homini-
29 bus, ¶ Venite & videte hominem qui dixit
mihi omnia quæcunque feci. nunquid ipse
30 est Christus? ¶ Exierunt ergo de ciuitate, &
31 veniebant ad eum. ¶ Interea rogabant eum
32 discipuli, dicentes, Rabbi, manduca. ¶ Ille
autem dixit eis, Ego cibum habeo mandu-
33 care quem vos nescitis. ¶ Dicebant ergo di-
scipuli adinuicem. Nunquid aliquis attulit
34 ei manducare? ¶ Dicit ei Iesus, Meus cibus
E est ut faciam voluntatem eius qui misit
35 me, ut perficiam opus eius. ¶ Nonne vos di-
citis, quod adhuc quatuor menses sunt, &
messis venit? Ecce dico vobis, leuate ocu-
los vestros, & videte regiones, quia albæ
36 sunt iam ad ‖ messem. ¶ Et qui metit, mer- Mat.9.d.37.
cedem accipit, & congregat fructum in vi- Luc.10.a.2.
tam æternam: ut & qui seminat, simul
37 gaudeat & qui metit. ¶ In hoc enim est ver-
bum verum: quia alius est qui seminat, &
38 alius est qui metit. ¶ Ego misi vos metere
quod vos non laborastis: alij laborauerunt,
39 & vos in labores eorum introistis. ¶ Ex ci-
uitate autem illa multi crediderunt in eum
Samaritanorum, propter verbum mulieris
testimonium perhibentis, Quia dixit mihi
40 omnia quæcunq; feci. ¶ Cùm venissent ergo
ad illum Samaritani, rogauerũt eum ut ibi
41 maneret. Et mansit ibi duos dies. ¶ Et mul-
to plures crediderunt propter sermonem e-
42 ius. ¶ Et mulieri dicebant, Quia iam non
F propter tuam loquelam credimus. ipsi enim
audiuimus, & scimus quia hic est vere sal-
43 uator mundi. ¶ Post duos autem dies exijt
44 inde: & abijt in Galilæam. ¶ Ipse enim Iesus
‖ testimonium perhibuit quia Propheta in Mat.13.g.57.
45 sua patria honorem non habet. ¶ Cùm ergo Marc.6.a.4.
venisset in Galilæam, exceperunt eum Ga- Luc.4.d.24.
lilæi, cùm omnia vidissent quæ fecerat Ie- Mat.4.b.12.
rosolymis in die festo: & ipsi enim venerant Mar.1.b.4.
46 ad diem festum. ¶ Venit ergo iterum in Ca- Luc.4.b.14.
na Galilææ, vbi fecit ‖ aquam vinum. Et e- Sup.2.b.9.
rat quidam regulus cuius filius infirmaba-
47 tur Capharnaum. ¶ Hic cùm audisset quia
Iesus adueniret à Iudæa in Galilæam, abijt
G ad eum, & rogabat eum ut descenderet &
sanaret filium eius. incipiebat enim mori.
48 ¶ Dixit ergo Iesus ad eum, Nisi signa & pro-
49 digia videritis, non * creditis. ¶ Dicit ad eũ *credetis
regulus, Domine, descende prius quàm mo-
50 riatur filius meus. ¶ Dicit ei Iesus, Vade, fi-
lius tuus viuit. Credidit homo sermoni quẽ
51 dixit ei Iesus, & ibat. ¶ Iam autem eo de-
scendente, serui occurrerũt ei: & nuntiaue-
52 runt dicentes, quia filius eius viueret. ¶ In-
terrogabat ergo horam ab eis, in qua melius
habuerit. Et dixerunt ei, Quia heri hora
53 septima reliquit eum febris. ¶ Cognouit ergo
pater, quia in illa hora erat in qua dixit
ei Iesus, Filius tuus viuit. & credidit ipse

& domus eius tota. ¶Hoc iterum secundum 54
signum fecit Iesus, cùm venisset a Iudæa in
Galilæam.

CAP. V.

Leu.23.a.5. Deu.16.a.1. POst hæc erat || dies festus Iudæorum, & 1
ascendit Iesus Ierosolymam. ¶Est autem 2
Ierosolymis super Probatica, piscina quæ A
cognominatur Hebraicè Bethsaida, quinque
porticus habens. ¶ In his iacebat multitudo 3
magna languentium, cæcorum, claudorum,
aridorum expectantium aquæ motum. ¶An- 4
gelus autem Domini descendebat secundum
tempus in piscinam: & mouebatur aqua. Et
qui prior descendisset in piscinam post mo-
tionem aquæ, sanus fiebat à quacunque deti-
nebatur infirmitate. ¶ Erat autem quidam 5
homo ibi triginta & octo annos habens in in-
firmitate sua. ¶Hunc cùm vidisset Iesus ia- 6
centem, & cognouisset, quia iam multum
tempus haberet, dicit ei, Vis sanus fieri?
¶Respondit ei languidus, Domine, hominem 7
non habeo, vt cùm turbata fuerit aqua, mit- B
tat me in piscinam: dum venio enim ego, a-
lius ante me descendit. ¶Dixit ei Iesus, Sur- 8
ge, tolle grabatum tuũ, & ambula. ¶Et sta- 9
tim sanus factus est homo ille: & sustulit
grabatum suum, & ambulabat. Erat autem
sabbathum in die illo. ¶Dicebant ergo Iudæi, 10
illi qui sanatus fuerat, || Sabbathum est,
Exo.20.b.11 Iere.27.d.24 || non licet tibi tollere grabatum tuum. ¶Re- 11
spondit eis, Qui me sanum fecit, ille mihi
dixit, Tolle grabatum tuum, & ambula.
¶Interrogauerunt ergo eum, Quis est ille 12
homo qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum,
& ambula? ¶Is autem qui sanus fuerat ef- 13
fectus, nesciebat quis esset. Iesus enim de-
clinauit à turba constituta in loco. ¶ Postea 14
inuenit eum Iesus in templo, & dixit illi, C
Ecce sanus factus es: iam noli peccare, ne de-
terius tibi aliquid contingat. ¶Abijt ille ho- 15
mo, & nuntiauit Iudæis quia Iesus esset qui
fecit eum sanum. ¶ Propterea persequeban- 16
tur Iudæi Iesum, quia hæc faciebat in sab-
batho. ¶ Iesus autem respondit eis, Pater 17
meus vsque modo operatur: & ego operor.
¶Propterea ergo magis quærebant eum Iu- 18
dæi interficere: quia non solùm soluebat sab-
bathum, sed & patrem suum dicebat Deum,
æqualem se faciens Deo. Respondit itaque Ie-
sus, & dixit eis, ¶ Amen, amen dico vobis, 19
non potest Filius à se facere quicquam, nisi
quod viderit Patrem facientem. quæcunque
enim ille fecerit, hæc & filius similiter facit.
¶Pater enim diligit Filium, & omnia de- 20
monstrat ei quæ ipse facit, & maiora his de- D
monstrabit ei opera, vt vos miremini. ¶Si- 21
cut enim Pater suscitat mortuos & viuifi-
cat: sic & Filius quos vult, viuificat. ¶Neque 22
enim Pater iudicat quenquam: sed omne iu-
dicium dedit Filio, ¶ vt omnes honorificent 23
Filium, sicut honorificant Patrem, qui non
honorificat Filium, non honorificat Patrem,
24 qui misit illum. ¶ Amen, amen dico vobis,
quia qui verbum meum audit, & credit ei
qui misit me, habet vitam æternam, & in
iudicium non venit: sed "transiet' à morte "transijt
25 in vitam. ¶ Amen, amen dico vobis, quia
venit hora & nunc est, quando mortui au-
dient vocem Filij Dei, & qui audierint, vi-
26 uent. ¶ Sicut enim Pater habet vitam in
E semetipso: sic dedit & Filio habere vitam
27 in semetipso: ¶ & potestatem dedit ei etiam
iudicium facere, quia filius hominis est.
28 ¶Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua
omnes qui in monumentis sunt, audient
29 vocem "eius': ¶ & procedent || qui bona fece- "filij Dei
runt, in resurrectionem vitæ: qui verò mala Mat.25.d.46
30 egerunt, in resurrectionem iudicij. ¶Nõ pos-
sum ego à meipso facere quicquam. Sicut
audio, iudico, & iudicium meum, iustum est,
quia non quæro voluntatem meam, sed vo-
31 luntatem eius qui misit me. ¶ Si ego testi-
monium perhibeo de meipso, testimonium
32 meum non est verum. ¶|| Alius est qui testi- Matt.3.d.17.
monium perhibet de me: & scio quia verum
est testimonium * quod perhibet de me. *eius.
33 ¶|| Vos misistis ad Iohannem: & testimoniũ Sup.1.b.15.
34 perhibuit veritati. ¶Ego autem non ab ho- c.19.
mine testimonium accipio: sed hæc dico vt
35 vos salui sitis. ¶ Ille erat lucerna ardens &
lucens. Vos autem voluistis ad horam exul-
36 tare in luce eius. ¶Ego autem habeo testimo-
nium maius Iohanne. Opera enim quæ de-
dit Pater vt perficiam ea: ipsa opera quæ ego
facio, testimonium perhibent de me, quia
37 pater misit me, ¶ & qui misit me Pater, || ipse Matt.3.d.17.
F testimonium perhibuit de me. neque vocem e- 17.a.5.
ius vnquam audistis, neque || speciem eius vi- Deu.4.b.12.
38 distis. ¶ & verbum eius non habetis in vo-
bis manens: quia quem misit ille, huic vos
39 non creditis. ¶ Scrutamini scripturas, quia
vos putatis in ipsis vitam æternam habere:
& illæ sunt quæ testimonium perhibent de
40 me: ¶ & non vultis venire ad me vt vitam
41 habeatis: ¶ Claritatem ab hominibus non
42 accipio. ¶Sed cognoui vos, quia dilectionem
43 Dei non habetis in vobis. ¶Ego veni in no-
mine Patris mei, & non "accipitis' me: si a- "accepistis
lius venerit in nomine suo, illum accipietis.
44 ¶Quomodo vos potestis credere, qui gloriam
ab inuicem accipitis: & gloriam quæ à solo
45 Deo est, non quæritis? ¶ Nolite putare quia
ego accusaturus sim vos apud Patrem. est
qui accusat vos, Moyses, in quo vos speratis.
46 ¶Si enim crederetis Moysi: crederetis forsi-
47 tan & mihi. de me enim || ille scripsit. ¶ Si Gene.3.c.15.
autem illius literis non creditis: quomodo 22.d.18. &
verbis meis credetis? 49.b.10.

CAP. VI.

Deu.18.c.15.
1 POst hæc || abijt Iesus trans mare Galilææ, Mat.14.b.13.
2 quod est Tyberiadis: ¶ & sequebatur eum Mar.6.e.32.
A multitudo magna, quia videbant signa quæ Luc.9.a.10.
facie-

faciebat super his qui infirmabantur. ¶ Subijt 3
ergo in montem Iesus: & ibi sedebat cum
Exo.12.c.15. discipulis suis. ¶ Erat autem proximum ‖ Pa- 4
Leu.23.a.5. scha, dies festus Iudæorum. ¶ Cùm subleuas- 5
Deut.16.a.2. set ergo oculos Iesus, & vidisset quia multi-
tudo maxima venit ad eum, dixit ad Philip-
pum, Vnde ememus panes, vt manducent
hi? ¶ Hoc autem dicebat tentans eum, ipse e- 6
nim sciebat quid esset facturus. ¶ Respondit 7
ei Philippus, Ducentorum denariorum panes
non sufficiunt eis, vt vnusquisque modicum
quid accipiat. ¶ Dicit ei vnus ex discipulis 8
eius, Andreas frater Simonis Petri, ¶ Est 9
Mat.14.c.17. puer vnus hic qui habet ‖ quinque panes
Mar.6.e.38. ordeaceos, & duos pisces: sed hæc quid sunt
Luc.9.b.13. inter tantos? ¶ Dicit ergo Iesus, Facite homi- 10
nes discumbere. Erat autem fœnum multũ B
in loco. Discubuerunt ergo viri, numero
quasi quinque millia. ¶ Accepit ergo Iesus 11
panes: & cùm gratias egisset, distribuit
discumbentibus: similiter & ex piscibus
quantum volebant. ¶ Vt autẽ impleti sunt, 12
dixit discipulis suis, Colligite quæ superaue-
runt fragmenta, ne pereant. ¶ Collegerũt 13
ergo, & impleuerunt duodecim cophinos
fragmentorum ex quinque panibus ordea-
* & duobus piscibus. ceis*, quæ superfuerunt his qui manduca-
uerant. ¶ Illi ergo homines cùm vidissent 14
quod Iesus fecerat signum, dicebant, Quia
hic est verè propheta qui venturus est in
mundum. ¶ Iesus ergo cùm cognouisset 15
quia venturi essent vt raperent eum, & fa-
Mat.14.c.23. cerent eum regem: ‖ fugit iterum in mon-
Mar.6.f.46. tem ipse solus. ¶ Vt autem serò factum est, 16
descenderunt discipuli eius ad mare. ¶ Et 17
cùm ascendissent nauim, venerunt trans
mare in Capharnaum. & tenebræ iam fa-
ctæ erant: & non venerat ad eos Iesus.
¶ Mare autem, vento magno flante, exurge- 18
bat. ¶ Cùm remigassent ergo quasi stadia 19
vigintiquinque aut triginta, vident Iesum
ambulantem super mare, & proximum na- C
ui fieri, & timuerunt. ¶ Ille autem dicit eis, 20
Ego sum, nolite timere. ¶ Voluerunt ergo ac- 21
cipere eum in nauim: & statim nauis fuit
ad terram quam ibant. ¶ Altera die, turba 22
quæ stabat trans mare, vidit quia nauicula
alia non erat ibi nisi vna, & quia non in-
troisset cum discipulis suis Iesus in nauim,
sed soli discipuli eius abijssent: ¶ aliæ verò 23
superuenerunt naues à Tyberiade iuxta lo-
cum vbi manducauerant panem, gratias
* agentes Deo *agentes Domino*. ¶ Cùm ergo vidisset tur- 24
ba quia Iesus non esset ibi, neque discipuli
eius, ascenderunt in nauiculas, & venerunt
Capharnaum quærentes Iesum. ¶ Et cùm 25
inuenissent eum trans mare, dixerunt ei,
Rabbi, quando huc venisti? ¶ Respondit eis 26
Iesus, & dixit, Amen, Amẽ dico vobis, quæ-
ritis me non quia vidistis signa, sed quia D
manducastis ex panibus, & saturati estis.

27 ¶ Operamini non cibum qui perit, sed qui
permanet in vitam æternam, quem Filius
hominis dabit vobis. Hunc enim Pater si- Sup.1.e.32.
28 gnauit Deus. ¶ Dixerunt ergo ad eum, Quid Mat.3.d.17.
29 faciemus vt operemur opera Dei? ¶ Respon- & 17.a.5.
dit Iesus, & dixit eis, ‖ Hoc est opus Dei, 1.Ioh.3.d.23
30 vt credatis in eum quem misit ille. ¶ Dixe-
runt ergo ei, Quod ergo tu facis signum,
vt videamus, & credamus tibi? quid opera-
31 ris? ¶ Patres nostri manducauerunt manna
in deserto, ‖ sicut scriptum est, ‖ Panem de cæ- Exo.16.a.4.
32 lo dedit eis manducare. ¶ Dixit ergo eis Ie- d.14.
sus, Amen, amen dico vobis, non Moyses de- Num.11.b.7.
dit vobis panem de cælo, sed Pater meus dat Psa.77.c.24.
33 vobis panem de cælo verum. ¶ Panis enim Sap.16.c.20
Dei est qui de cælo descendit, & dat vitam
34 mundo. ¶ Dixerunt ergo ad eum, Domine,
35 semper da nobis panem hunc. ¶ Dixit autem
eis Iesus, ‖ Ego sum panis vitæ: qui venit Eccl.24.c.
ad me, non esuriet: & qui credit in me, 29.
36 non sitiet vnquam. ¶ Sed dixi vobis quia
37 & vidistis me & non creditis. ¶ Omne quod
dat mihi Pater, ad me *veniet: & eum qui
38 venit ad me, non eijciam foras. ¶ quia de-
scendi de cælo, non vt faciam voluntatem
meam, sed voluntatem eius qui misit me.
39 ¶ Hæc est enim voluntas eius qui misit me,
Patris: vt omne quod dedit mihi, non per-
dam ex eo, sed resuscitem illud in nouissimo
40 die. ¶ Hæc est autem voluntas Patris mei
E qui misit me: vt omnis qui videt filium,
& credit in eum, habeat vitam æternam,
& ego resuscitabo eum in nouissimo die.
41 ¶ Murmurabant ergo Iudæi de illo, quia di-
xisset, Ego sum panis * qui de cælo descendi: *viuus.
42 ¶ & dicebant, ‖ Nonne hic est Iesus filius Mat.13.g.55.
Ioseph, cuius nos nouimus patrem & ma-
trem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de
43 cælo descendi? ¶ Respondit ergo Iesus, & di-
44 xit eis, Nolite murmurare inuicem: ¶ nemo
potest venire ad me, nisi Pater qui misit
me, traxerit eum, & ego resuscitabo eum in
45 nouissimo die. ¶ Est scriptum in Prophetis,
‖ Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui Isa.54.f.13.
audiuit à Patre, & didicit, venit ad me.
46 ¶ Non quia patrem vidit quisquam, ‖ nisi is Mat.11.d.27.
47 qui est à Deo, hic vidit Patrem. ¶ Amen, a-
men dico vobis, qui credit in me, habet vitã
48 æternam. ¶ Ego sum panis vitæ. ¶ Patres
49 vestri ‖ manducauerunt manna in deserto: Exo.16.a.13.
50 & mortui sunt. ¶ Hic est panis de cælo de-
scendens: vt siquis ex ipso manducauerit,
51 nõ moriatur. ¶ Ego sum panis viuus, qui de
F cælo descendi. Siquis manducauerit ex hoc
pane, viuet in æternum: & panis quem ego
52 dabo, caro mea est pro mundi vita. ¶ Litiga-
bant ergo Iudæi adinuicem, dicentes, Quo-
modo potest hic nobis carnem suam dare ad
53 manducandũ? ¶ Dixit ergo eis Iesus, Amen,
amen dico vobis, nisi manducaueritis carnẽ
Filij hominis, & biberitis eius sanguinẽ, non
habe-

habebitis vitam in vobis. ❡ Qui manducat 54
meam carnem, & bibit meum sanguinem,
habet vitam æternam: & ego resuscitabo eũ
1.Co.11. f.27 in nouißimo die. ❡ Caro enim mea, vere est 55
cibus, & sanguis meus vere est potus. ❡ qui 56
manducat meam carnem, & bibit meum
sanguinem, in me manet, & ego in illo. ❡ Si- 57
cut misit me viuens Pater, & ego viuo pro-
pter Patrem: & qui manducat me, & ipse
viuet propter me. ❡ Hic est panis qui de cælo 58
descendit. Non sicut manducauerunt patres
vestri manna: & mortui sunt. Qui mandu-
cat hunc panem, viuet in æternũ. ❡ Hæc di- 59
xit in synagoga docens, in Capharnaum.
❡ Multi ergo audientes ex discipulis eius di- 60
xerunt, Durus est hic sermo, et quis potest eũ
audire? ❡ Sciens autẽ Iesus apud semetipsum 61
quia murmurarent de hoc discipuli eius, di- G
xit eis, Hoc vos scandalizat? ❡ Si ergo vide- 62
Sup.3.b.13. ritis ‖ Filium hominis ascendentem vbi erat
prius? ❡ Spiritus est qui viuificat, caro non 63
prodest quicquã. verba quæ ego locutus sum
vobis, spiritus & vita sunt. ❡ Sed sunt qui- 64
dam ex vobis, qui non credunt. Sciebat e-
nim ab initio Iesus qui essent non credentes,
& quis traditurus esset eum. ❡ Et dicebat, 65
Propterea dixi vobis, quia nemo potest ve-
nire ad me, nisi fuerit ei datũ a patre meo.
❡ Ex hoc multi discipulorum eius abierunt 66
retro: et iam non cum illo ambulabant. ❡ Di- 67
xit ergo Iesus ad duodecim, Nunquid & vos
vultis abire? ❡ Respondit ergo ei Simon Pe- 68
trus, Dom[...] ad quem ibimus? verba vitæ
Mat.16. c.16 æternæ hab[...]nos credimus & cognoui- 69
Mar.8.c.29. mus quia tu [...]ristus filius Dei. ❡ Respõ- 70
Luc.9.c.20. dit eis Iesus, Nonne ego vos duodecim ele-
gi: & ex vobis vnus diabolus est? ❡ Dicebat 71
autem Iudam Simonis Iscariotem: hic enim
erat traditurus eum, cùm esset vnus ex duo-
decim.

CAP. VII.

autem ᵛGalilæa. ᵛIudæa 2. POst hæc ambulabat Iesus in ᵛ Galilæã⁾, 1
non enim volebat in ᵛ Iudæam⁾ ambula- A
re: quia quærebant eum Iudæi interficere.
❡ Erat autem in proximo dies festus Iudæo- 2
Leui.23.f.34 rum, ‖ Scenopegia. ❡ Dixerũt autem ad eum 3
fratres eius, Transi hinc, & vade in Iudæã,
vt & discipuli tui videant opera tua quæ
facis. ❡ Nemo quippe in occulto quid facit, & 4
quærit ipse in palam esse. si hæc facis, mani-
festa teipsum mundo. ❡ Neque enim fratres 5
eius credebant in eum. ❡ Dicit ergo eis Iesus, 6
Tempus meum nondum aduenit: tempus au-
tem vestrum semper est paratum. ❡ Non po- 7
test mundus odisse vos. me autem odit: quia
ego testimonium perhibeo de illo quod opera
eius mala sunt. ❡ Vos ascendite ad diem fe- 8
autem stum hunc. ego ᵛ non ascendo⁾ ad diem B
ᵛnondum festum istum: quia meum tempus nondum
ascendam 1. impletum est. ❡ Hæc cùm dixisset, ipse man- 9
sit in Galilæa. ❡ Vt autem ascenderunt fra- 10
tres eius, tunc & ipse ascendit ad diem fe-
stum, non manifestè, sed quasi in occulto.
11 ❡ Iudæi ergo quærebant eum in die festo, &
12 dicebant, Vbi est ille? ❡ Et murmur multus
erat in turba de eo. Quidam enim dicebant,
Quia bonus est. Alij autem dicebant, Non,
13 sed seducit turbas. ❡ Nemo tamen palam lo-
quebatur de illo, propter metum Iudæorum.
14 ❡ Iam autem die festo mediante, ascendit
15 Iesus in templum, & docebat. ❡ Et mirabã-
tur Iudæi, dicentes, Quomodo hic literas scit,
16 cùm non didicerit? ❡ Respondit eis Iesus, &
dixit, Mea doctrina non est mea, sed eius
17 qui misit me. ❡ Si quis voluerit voluntatem
C eius facere: cognoscet de doctrina, vtrum ex
18 Deo sit, an ego a meipso loquar. ❡ Qui à se-
metipso loquitur, gloriam propriam quærit.
qui autem quærit gloriam eius qui misit eũ,
hic verax est, & iniustitia in illo non est.
19 ❡ Nonne Moyses dedit vobis legem: & nemo
Exo.20.c.20 & 24.a.3. 20 ex vobis facit legem? ❡ ‖ Quid me quæritis
Sup.5.c.18. interficere? Respondit turba, & dixit, Dæ-
monium habes: quis te quærit interficere?
21 ❡ Respondit Iesus, & dixit eis, Vnum opus
Leui.12. a.3. 22 feci: & omnes miramini. ❡ propterea ‖ Moy-
ses dedit vobis circuncisionem: non quia ex
Gen.17.b.10 D Moyse est, sed ex ‖ patribus, & in sabbatho
23 circunciditis hominem. ❡ Si circuncisionẽ ac-
cipit homo in sabbatho, vt non soluatur lex
Moysi: mihi indignamini quia totum homi-
24 nem sanum feci in sabbatho? ❡ Nolite iudi-
Deu.1. c.16. care secundum faciem: sed ‖ iustum iudicium
25 iudicate. ❡ Dicebant ergo quidam ex Ieroso-
lymis, Nonne hic est quem quærunt interfi-
26 cere? ❡ Et ecce, palam loquitur, & nihil ei di-
cunt: Nunquid vere cognouerunt principes
27 quia hic est Christus? ❡ Sed hunc scimus
vnde sit: Christus autem cùm venerit, ne-
28 mo scit vnde sit. ❡ Clamabat ergo Iesus in
templo docens, & dicẽs, Et me scitis, & vnde
sim scitis. & à meipso non veni, sed est ve-
29 rus qui misit me, quem vos nescitis. ❡ Ego
scio eum: quia ab ipso sum, & ipse me misit.
30 ❡ Quærebant ergo eum apprehendere: & ne-
E mo misit in illum manus, quia nondum ve-
31 nerat hora eius. ❡ De turba autẽ multi cre-
diderunt in eum, & dicebant, Christus cùm
venerit, nunquid plura signa faciet quàm
32 quæ hic facit? ❡ Audierunt Pharisæi turbam
murmurantem de illo hæc: & miserunt prin-
cipes* & Pharisæi ministros vt apprehen- *sacerdo-
33 derent eum. ❡ Dixit ergo eis Iesus, Adhuc tum 1.
modicum tempus vobiscum sum: & vado ad
34 eum qui me misit. ❡ ‖ Quæretis me, & nõ in- Infr.13. d.33
uenietis: & vbi ego sum, vos non potestis
35 venire. ❡ Dixerunt ergo Iudæi ad semetip-
sos, Quò hic iturus est, quia non inueniemus
eum? nunquid in dispersionem Gentium itu-
36 rus est, & docturus Gentes? ❡ Quis est hic
F sermo quem dixit, Quæretis me, & non in-
uenietis: & vbi sum ego, vos non potestis ve
37 nire? ❡ In nouißimo autem ‖ die magno festi- Leu.23.f.37.
uitatis

vltatis stabat Iesus, & clamabat, dicens, Si-
quis sitit, veniat ad me, et bibat. ¶Qui cre- 38
Deu.18.c.15. dit in me || sicut dicit scriptura: flumina de
Ioel 2.g.28. ventre eius fluent aquæ viuæ. ¶ (Hoc au- 39
Act.2.c.17. tem dixit de Spiritu quem accepturi erant
credentes in eum. nondum enim erat Spiri-
—.1. tus "datus': quia Iesus nondum erat glo-
*sanctus 4. rificatus.) ¶Ex illa ergo turba cùm audissent 40
hos sermones eius, dicebãt, Hic est vere pro-
pheta. ¶Alij dicebant, Hic est Christus. Qui- 41
dam autem dicebant, Nunquid a Galilæa
venit Christus? ¶ Nonne scriptura dicit, 42
Mich.5.a.2. quia ex semine || Dauid, & de Beth-lehem G
Mat.2.a.6. castello vbi erat Dauid, venit Christus?
¶Dissensio itaque facta est in turba propter 43
eum. ¶Quidam autem ex ipsis volebant ap- 44
prehendere eum: sed nemo misit super eum
manus. ¶Venerunt ergo ministri ad pontifi- 45
ces & Pharisæos. Et dixerunt eis illi: Quare
non adduxistis illum? ¶Responderunt mini- 46
stri, Nunquam sic locutus est homo, sicut hic
loquitur homo. ¶Responderũt ergo eis Pharisæi, Nũ- 47
quid & vos seducti estis? ¶Nũquid ex prin- 48
cipibus aliquis credidit in eum, aut ex Pha-
risæis? ¶sed turba hæc quæ non nouit legem, 49
maledicti sunt. ¶ Dixit Nicodemus ad eos, 50
Sup.3.a.2. ||ille qui venit ad eũ nocte, qui vnus erat ex
ipsis: ¶Nunquid lex nostra iudicat hominẽ: 51
Deu.17.b.8. nisi prius audierit ab ipso, & || cognouerit
& 19.d.15. quid faciat? ¶Responderunt, & dixerunt ei, 52
scripturas Nũquid & tu Galilæus es? Scrutare, & vi-
"surrexit 1. de quia a Galilæa propheta nõ "surgit'. ¶Et 53
reuersi sunt vnusquisque in domum suam.

CAP. VIII.

IEsus autem perrexit in montem Oliue- 1
ti: ¶& diluculo iterum venit in templũ, 2
& omnis populus venit ad eum. & sedens A
docebat eos. ¶ Adducunt autem Scribæ & 3
Pharisæi mulierem in adulterio deprehen-
sam: & statuerunt eam in medio, ¶& dixe- 4
runt ei, Magister, hæc mulier modo deprehẽsa
Leu.20.b.10 est in adulterio. ¶||in lege autem Moyses mã- 5
dauit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo
quid dicis? ¶ Hoc autem dicebant tentantes 6
eum: vt possent accusare eum. Iesus aũt in-
clinans se deorsum, digito scribebat in ter-
ra. ¶ Cum ergo perseuerarent interrogantes 7
Deu.17.b.7. eum: erexit se, & dixit eis, ||Qui sine peccato
est vestrum, primus in illã lapidem mittat.
¶Et iterum se inclinans, scribebat in terra. 8
hæc ¶Audientes aũt, vnus post vnum exibant, 9
incipientes à senioribus. & remãsit solus Ie-
sus, & mulier in medio stans. ¶Erigens aũt 10
se Iesus, dixit ei, Mulier, vbi sunt qui te ac-
cusabant? ¶nemo te cõdemnauit? Quæ dixit: 11
Nemo Domine. Dixit autem Iesus, Nec ego
te cõdemnabo. Vade, & iã amplius noli pec-
care. ¶Iterum ergo locutus est eis Iesus, di- 12
1.Ioh.1.b.5. cens, ||Ego sum lux mundi: qui sequitur me, B
"ambula- non "ambulat' in tenebris: sed habebit lumẽ
bit 3. vitæ. ¶ Dixerunt ergo ei Pharisæi, Tu de 13
teipso testimoniũ perhibes: testimoniũ tuum
14 non est verum. ¶Respõdit Iesus, & dixit eis
Etsi ego testimonium perhibeo de meipso,
verum est testimonium meũ: quia scio vn-
de veni, & quo vado: vos autem nescitis
15 vnde venio, aut quo vado. ¶ Vos secundum
carnem iudicatis: ego non iudico quenquam.
16 ¶& si iudico ego, iudicium meum verum est:
quia solus non sum, sed ego & qui misit me,
17 Pater. ¶Et in lege vestra scriptum est, ||quia Deu.17.b.6.
duorum hominum testimonium verum est. & 19.d.15.
18 ¶Ego sum qui testimonium perhibeo de me- Mat.18.b.16
ipso: & testimoniũ perhibet de me, qui misit 2.Cor.13.a.1
19 me, Pater. ¶Dicebant ergo ei, Vbi est pater Heb.10.c.28
tuus? Respondit Iesus, Neque me scitis, neq;
Patrem meum. si me sciretis, forsitan & Pa-
20 trem meum sciretis. ¶ Hæc verba locutus est
Iesus in gazophylacio, docens in templo: &
nemo apprehendit eum, quia necdum vene-
21 rat hora eius. ¶Dixit ergo iterum eis Iesus,
C Ego vado, & quæretis me, & in peccato
vestro moriemini. Quo ego vado, vos nõ po-
22 testis venire. ¶ Dicebant ergo Iudæi, Nun-
quid interficiet semetipsum, quia dicit, Quò
23 ego vado, vos non potestis venire? ¶Et dice-
bat eis, Vos de deorsum estis, ego de supernis
sum. Vos de mundo hoc estis: ego non sum de
24 hoc mundo. ¶Dixi ergo vobis quia moriemi-
ni in peccatis vestris. si enim non crederi-
tis quia ego sum, moriemini in peccato ve-
25 stro. ¶ Dicebant ergo ei, Tu quis es? Dixit
eis Iesus, Principium "qui' & loquor vo- "quia 1.
26 bis. ¶Multa habeo de vobis loqui & iudica- "quod 1.
re. sed qui me misit, verax est: & ego quæ Sup.3.d.33.
27 audiui ab eo, hæc loquor in mundo. ¶Et non Rom.3.a.4.
cognouerũt quia patrem "eis' dicebat Deũ. "eius
28 ¶Dixit ergo eis Iesus, Cùm exaltaueritis
filium hominis, tunc cognoscetis quia ego
sum, & à meipso facio nihil, sed sicut docuit
29 me Pater, hæc loquor: ¶ & qui me misit,
D mecum est: & non reliquit me solum, quia
30 ego quæ placita sunt ei, facio semper. ¶ Hæc
illo loquente, multi crediderunt in eum.
31 ¶Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt
ei, Iudæos, Si vos manseritis in sermone
32 meo, verè discipuli mei eritis: ¶& cognosce-
tis veritatem, & veritas liberabit vos.
33 ¶Responderunt ei, Semen Abrahæ sumus, &
nemini seruiuimus vnquam: quomodo tu
34 dicis, Liberi eritis? ¶Respondit eis Iesus, A-
men, amen dico vobis, quia ||omnis qui facit Rom.6.c.16
35 peccatum, seruus est peccati. ¶ seruus autem 2.Pet.2.d.19
non manet in domo in æternum: filius ma-
36 net in æternum. ¶si ergo vos filius liberaue-
37 rit, verè liberi eritis. ¶Scio quia filij Abra-
hæ estis: sed quæritis me interficere, quia
38 sermo meus non capit in vobis. ¶ Ego quod
E vidi apud Patrem, loquor: & vos quæ vi-
39 distis apud patrem vestrum, facitis. ¶ Re-
sponderunt & dixerũt ei, Pater noster, Abra-
ham est. Dicit eis Iesus. Si filij Abrahæ estis,
opera

opera Abraha facite. ⁋Nunc autem quaritis 40
me interficere hominem, qui veritatem vo-
bis locutus sum, quam audiui à Deo:hoc A-
braham non fecit. ⁋ Vos facitis opera patris 41
vestri. Dixerunt itaq; ei, Nos ex fornicatio-
ne non sumus nati. vnum patrem habemus
Deum. ⁋Dixit ergo eis Iesus: Si Deus pa- 42
ter vester esset: diligeretis vtique me. ego e-
nim ex Deo processi, & veni: neque enim à
meipso veni, sed ille me misit. ⁋Quare lo- 43
quelam meam non cognoscitis? Quia non po-
a.Ioh.3.b.8. testis audire sermonem meum. ⁋‖Vos ex pa- 44
tre diabolo estis: & desideria patris vestri F
vultis facere. ille, homicida erat ab initio, &
in veritate non stetit: quia non est veritas
in eo. cum loquitur mendacium, ex proprijs
loquitur, quia mendax est, & pater eius.
⁋Ego autem quia veritatem dico, non credi- 45
*arguit 4. tis mihi. ⁋ Quis ex vobis * arguet me de 46
peccato? Si veritatem dico: quare vos non
a.Ioh.4.a.6. creditis mihi? ⁋‖Qui ex Deo est, verba Dei 47
audit. Propterea vos non auditis, quia ex
Deo non estis. ⁋Responderunt ergo Iudai, & 48
dixerunt ei, Nonne benedicimus nos quia
Samaritanus es tu, & damonium habes?
⁋Respondit Iesus, Ego damonium non ha- 49
beo: sed honorifico patrem meum, & vos in-
honorastis me. ⁋ Ego autem non quaro glo- 50
riam meam. est qui quarat, & iudicet. ⁋A- 51
men, amen dico vobis, si quis sermonē meū
seruauerit, mortem nō videbit in aternum.
⁋Dixerunt ergo Iudai, Nunc cognouimus 52
quia damonium habes. Abraham mortuus
est & Propheta: & tu dicis, Si quis sermonē
meum seruauerit, non gustabit mortem in
aternum. ⁋Nūquid tu maior es patre nostro 53
Abrahā, qui mortuus est? & Propheta mor- G
tui sunt. Quem teipsum facis? ⁋ Respondit 54
Iesus, Si ego glorifico meipsum, gloria mea
nihil est. est pater meus qui glorificat me,
quem vos dicitis quia Deus vester est. ⁋& 55
non cognouistis eum, ego autem noui eum.
Et si dixero quia non scio eum: ero similis
vobis, mendax. Sed scio eum, & sermonem
eius seruo. ⁋ Abrahā pater vester exultauit 56
vt videret diem meum: & vidit, & gauisus
est. ⁋ Dixerunt ergo Iudai ad eum, Quin- 57
quaginta annos nondum habes, et Abraham
vidisti? ⁋ Dixit eis Iesus, Amen, amen dico 58
vobis, antequam Abraham fieret, ego sum.
⁋Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum. 59
Iesus autem abscondit se, & exiuit de tēplo.

CAP. IX.

*.8. ET pratergiens Iesus vidit hominem ca- 1
cum à natiuitate: ⁋& interrogauerunt 2
eum discipuli eius, Rabbi, quis peccauit, hic, A
aut parentes eius, vt cacus nasceretur? ⁋Re- 3
spondit Iesus, Neque hic peccauit, neque pa-
rentes eius: sed vt manifestentur opera Dei
in illo. ⁋ Me oportet operari opera eius qui 4
misit me, donec dies est. venit nox, quando
5 nemo potest operari. ⁋quandiu sum in mun-
6 do, lux sum mundi. ⁋ Hac cum dixisset, ex-
puit in terram, & fecit lutum ex sputo, &
7 liniuit lutum super oculos eius, ⁋& dixit ei,
Vade, laua in natatoria Siloe, quod inter-
pretatur Missus. Abijt ergo, & lauit: & ve-
8 nit videns. ⁋Itaque vicini & qui * viderāt *videbāt 7.
B eum priùs quia mendicus erat, dicebant,
Nonne hic est qui sedebat, & mendicabat?
9 Alij dicebant, Quia hic est. ⁋ Alij autem,
Nequaquam, sed similis est ei. Ille vero di-
10 cebat, Quia ego sum. ⁋ Dicebant ergo ei,
11 Quomodo aperti sunt tibi oculi? ⁋ Respon-
dit, Ille homo qui dicitur Iesus, lutum fe-
cit: & vnxit oculos meos, & dixit mihi, Va-
de ad natatoriam Siloe, & laua. Et abij, &
12 laui, & vidi. ⁋Et dixerunt ei, Vbi est ille?
13 Ait, Nescio. ⁋Adducunt eū ad Pharisaos qui
14 cacus fuerat. ⁋Erat autē sabbathum quan-
do lutum fecit Iesus, & aperuit oculos eius.
15 ⁋Iterum ergo interrogabant eum Pharisai
C quomodo vidisset. Ille autē dixit eis, Lutum
mihi posuit super oculos, & laui: & video.
16 ⁋Dicebant ergo ex Pharisais quidam, Non
est hic homo a Deo, qui sabbathum non cu-
stodit. Alij autem dicebant, Quomodo potest
homo peccator hac signa facere? Et schisma
17 erat inter eos. ⁋ Dicunt ergo caco iterum,
Tu, quid dicis de illo qui aperuit oculos
tuos? Ille autem dixit, Quia propheta est.
18 ⁋Non crediderunt ergo Iudai de illo, quia
cacus fuisset & vidisset: donec vocauerunt
19 parentes eius qui viderat, ⁋& interrogaue-
runt eos, dicentes, Hic est filius vester, quem
vos dicitis quia cacus natus est? Quomodo
20 ergo nunc videt? ⁋Responderunt eis parentes
D eius, & dixerunt, Scimus quia hic est filius
21 noster, & quia cacus natus est: ⁋ quomodo
autem nunc videat, nescimus, aut quis eius
aperuit oculos, nos nescimus. ipsum interro-
gate: atatem habet, ipse de se loquatur.
22 ⁋Hac dixerunt parentes eius, quoniam ti-
mebant Iudaos. iam enim conspirauerant
Iudai, vt si quis eum confiteretur esse Chri-
23 stum, extra synagogam fieret. ⁋ Propterea
parentes eius dixerunt, Quia atatem ha-
24 bet, ipsum interrogate. ⁋ Vocauerunt ergo
E rursum hominem qui fuerat cacus, & dixe-
runt ei, Da gloriam Deo, nos scimus quia
25 hic homo peccator est. ⁋Dixit ergo eis ille, Si
peccator est, nescio: vnū scio, quia cacus cùm
26 essem, modo video. ⁋Dixerunt ergo illi, Quid
27 fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos? ⁋Re-
spondit eis, Dixi vobis iam, & audistis:
quid iterum vultis audire? nunquid & vos
28 vultis discipuli eius fieri? ⁋ Maledixerunt
ergo ei, & dixerunt, Tu discipulus illius sis:
29 nos autem Moysi discipuli sumus. ⁋ Nos sci-
mus quia Moysi locutus est Deus: hunc au-
30 tem nescimus vnde sit. ⁋ Respondit ille ho-
F mo, & dixit eis, In hoc enim mirabile est
quia

quia vos nescitis vnde sit, & aperuit meos
oculos. ¶ Scimus autem quia peccatores Deus 31
non audit: sed si quis Dei cultor est, & vo-
luntatem eius facit, hunc exaudit. ¶ A secu- 32
lo non est auditum quia quis aperuit oculos
cæci nati. ¶ Nisi esset hic a Deo, non poterat 33
facere quicquam. ¶ Responderunt, & dixe- 34
runt ei, In peccatis natus es totus, & tu do-
ces nos? Et eiecerunt eum foras. ¶ Audiuit 35
Iesus quia eiecerunt eum foras: & cum in- G
uenisset eum, dixit ei, Tu credis in filium
Dei? ¶ Respondit ille, & dixit, Quis est Do- 36
mine, vt credam in eũ? ¶ Dixit ei Iesus, Et 37
vidisti eum: & qui loquitur tecum, ipse est.
¶ At ille ait, Credo Domine. Et procidens 38
adorauit eum. ¶ Et dixit ei Iesus, In iudiciũ 39
ego in hunc mundum veni: vt qui non vi-
dent, videant: & qui vident, cæci fiant. ¶ Et 40
audierunt quidam ex Pharisæis qui cum ip-
so erant: & dixerunt ei, Nunquid et nos cæ-
ci sumus? ¶ Dixit eis Iesus, Si cæci essetis, 41
non haberetis peccatum: nunc vero dicitis,
Quia videmus. Peccatum vestrum manet.

CAP. X.

AMen, amen dico vobis, qui non intrat 1
per ostium in ouile ouium, sed ascendit A
aliunde: ille fur est & latro. ¶ Qui autẽ in- 2
trat per ostium, pastor est ouium. ¶ Huic 3
ostiarius aperit: & oues vocem eius audiũt:
& proprias oues vocat nominatim, & edu-
cit eas. ¶ Et cùm proprias oues emiserit, an- 4
te eas vadit: & oues illum sequuntur, quia
sciunt vocem eius. ¶ Alienum autem non se- 5
quuntur, sed fugiunt ab eo: quia non noue-
runt vocem alienorum. ¶ Hoc prouerbium 6
dixit eis Iesus. Illi autem non cognouerunt
quid loqueretur eis. ¶ Dixit ergo eis iterum 7
Iesus, Amen, amen dico vobis, quia ego sum B
ostium ouium. ¶ Omnes quotquot venerunt, 8
fures sunt & latrones: sed non audierunt eos
oues. ¶ Ego sum ostium. Per me si quis intro- 9
ierit, saluabitur: & ingredietur & egredie-
tur, & pascua inueniet. ¶ Fur non venit nisi 10
vt furetur & mactet & perdat. Ego veni
vt vitam habeant, & abundantius habeãt.
Isa.40.c.11. ¶ Ego sum pastor bonus. ‖ Bonus pastor ani- 11
Eze.34.c.23. mam suã dat pro ouibus ⸗ suis'. ¶ Mercena- 12
& 37.f.24. rius autem & qui non est pastor, cuius non
⸗.5. sunt oues propriæ, videt lupum venientem,
& dimittit oues, & fugit: & lupus rapit, &
Mat.12.d.27 dispergit oues. ¶ mercenarius autem fugit, 13
Luc.10.d.22 quia mercenarius est: & nõ pertinet ad eum C
⸗.5. de ouibus. ¶ Ego sum pastor bonus: & cogno- 14
Mat.28.d.19 sco meas, & cognoscunt me meæ. ¶ ‖ Sicut no- 15
Mar.16.d.15 uit me pater, & ego agnosco patrem: & ani-
Luc.24.g.47 mam meam pono pro ouibus ⸗ meis'. ¶ Et a- 16
Act.10.f.35. lias oues habeo quæ non sunt ex hoc ouili: &
13.g.47. illas oportet me adducere, & vocem meam
13.b.7. audient, ‖ & fiet vnum ouile & vnus pa-
Gal.1.b.9. stor. ¶ Propterea me diligit pater: ‖ quia ego 17
Eze.37.f.22. pono animam meam, vt iterum sumam D
Isa.53.b.7.

18 eam. ¶ Nemo tollit eam à me: sed ego pono
eam à meipso. potestatem habeo ponendi eã:
& potestatem habeo iterum sumendi eam.
19 Hoc mandatum accepi à patre meo. ¶ Dissen-
sio iterũ facta est inter Iudæos propter ser-
20 mones hos. ¶ Dicebant autem multi ex ipsis,
Dæmonium habet & insanit: quid eum au-
21 ditis? ¶ Alij dicebant, Hæc verba non sunt
E dæmonium habentis. nunquid dæmonium
22 potest cæcorum oculos aperire? ¶ Facta sunt 1.Mach.4.
autem Encænia in Ierosolymis: & hyems e- f.56.59.
23 rat. ¶ Et ambulabat Iesus in templo, in por-
24 ticu Salomonis. ¶ Circundederunt ergo eum
Iudæi, & dicebant ei, Quousq; animam no-
stram tollis? si tu es Christus, dic nobis pa-
25 lam. ¶ Respondit eis Iesus, Loquor vobis: &
non creditis. opera quæ ego facio in nomine
patris mei, hæc testimonium perhibent de
26 me: ¶ sed vos non creditis, quia non estis ex
27 ouibus meis*. ¶ Oues meæ vocem meam au- *sicut dixi
diunt: & ego cognosco eas, & sequuntur me. vobis 1.
28 ¶ Et ego vitam æternam do eis: & non peri-
F bunt in æternũ, & non rapiet eas quisquam
29 de manu mea. ¶ Pater meus* quod dedit mi- *qui dedit
hi, maius' omnibus est: & nemo potest rape- mihi, ma-
30 re de manu patris mei. ¶ Ego & pater vnũ ior 1.
31 sumus. ¶ Sustulerunt * lapides Iudæi, vt la- *ergo ite-
32 pidarent eum. ¶ Respondit eis Iesus, Multa rum 4.
bona opera ostendi vobis ex patre meo, pro-
33 pter quod eorum opus me lapidatis? ¶ Respon-
derunt ei Iudæi, De bono opere non lapida-
mus te, sed de blasphemia: & quia tu homo
34 cùm sis, facis teipsum Deum. ¶ Respondit eis
Iesus, Nonne scriptum est in lege vestra,
35 quia ‖ Ego dixi, dij estis? ¶ Si illos dixit deos, Psa.81.b.6.
ad quos sermo Dei factus est, & non potest
36 solui scriptura: ¶ quem pater sanctificauit &
G misit in mundum, vos dicitis, Quia blasphe-
37 mas: quia dixi, filius Dei sum? ¶ Si non fa-
38 cio opera patris mei, nolite credere mihi. ¶ Si
autem facio: & si mihi non vultis credere,
operibus credite: vt cognoscatis & credatis
39 quia pater in me est, & ego in patre. ¶ Quæ-
rebant ergo eum apprehendere: & exiuit de
40 manibus eorum. ¶ Et abijt iterũ trans Ior-
danem in eum locum vbi erat Iohannes ba-
41 ptizans primum: & mansit illic. ¶ & multi
venerunt ad eum, & dicebant, Quia Iohan-
nes quidem signum fecit nullum. Omnia
autem quæcunq; dixit Iohannes de hoc, ve-
42 ra erant. ¶ Et multi crediderunt in eum.

CAP. XI.

1 ERat autem quidã languens Lazarus à
A Bethania, de castello Mariæ & Marthæ
2 *sororis' eius. ¶ (Maria autẽ erat ‖ quæ vn- *sororum
xit Dominũ vnguento, & extersit pedes eius Mat.26.a.7.
capillis suis: cuius frater Lazarus infirma- Luc.7.f.37.
3 batur.) ¶ Miserũt ergo sorores eius ad eũ di- Infr.12.a.3.
centes, Domine, ecce quẽ amas, infirmatur.
4 ¶ Audiens autem Iesus, dixit eis, Infirmitas

hæc

hac nō est ad mortem, sed pro gloria Dei: vt
glorificetur filius Dei per eam. ¶ Diligebat 5
autem Iesus Martham, et sororem eius Ma-
riam & Lazarum. ¶ Vt ergo audiuit quia 6
infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem
loco duobus diebus: ¶ deinde post hæc dixit di- 7
scipulis suis, Eamus in Iudæam iterū. ¶ Di- 8
cunt ei discipuli, Rabbi, nunc quærebant te
Iudæi lapidare, & iterum vadis illuc? ¶ Re- 9
spōdit Iesus, Nonne duodecim sunt horæ diei? B
Si quis ambulauerit in die, non offendit:
quia lucem huius mundi videt. ¶ si autem 10
ambulauerit in nocte, offendit, quia lux non
"hoc *est in eo. ¶ Hæc ait. & post "hæc' dicit eis, La-* 11
zarus amicus noster dormit: sed vado vt à
somno excitem eum. ¶ Dixerunt ergo discipu- 12
li eius, Domine, si dormit, saluus erit. ¶ Di- 13
xerat autem Iesus de morte eius: illi autem
putauerunt quia de dormitione somni dice-
ret. ¶ Tunc ergo Iesus dixit eis manifeste, 14
Lazarus mortuus est: ¶ & gaudeo propter 15
vos, vt credatis, quoniam non eram ibi. sed
eamus ad eum. ¶ Dixit ergo Thomas qui di- 16
citur Didymus, ad condiscipulos, Eamus &
nos, vt moriamur cum eo. ¶ Venit itaq; Ie- 17
sus: & inuēnit eum quatuor dies iam in mo- C
numento habentem. ¶ Erat autem Bethania 18
iuxta Ierosolymam quasi stadijs quindecim.
¶ Multi autem ex Iudæis venerant ad Mar- 19
tham & Mariam, vt consolarentur eas de
fratre suo. ¶ Martha ergo vt audiuit quia 20
Iesus venit, occurrit illi: Maria autem domi
sedebat. ¶ Dixit ergo Martha ad Iesum, Do- 21
mine si fuisses hic, frater meus non fuisset
mortuus. ¶ sed & nunc scio quia quæcunque 22
poposceris à Deo, dabit tibi Deus. ¶ Dicit illi 23
Iesus, Resurget frater tuus. ¶ Dicit ei Mar- 24
Supr.5.c.29 *tha, Scio quia resurget || in resurrectione, in*
Luc.14.c.14 *nouissimo die. ¶ Dixit ei Iesus, Ego sum re-* 25
Sup.6.d.33. *surrectio & vita: || qui credit in me: etiam si*
c.47. *mortuus fuerit, viuet. ¶ & omnis qui vi-* 26
uit, & credit in me, non morietur in æter-
num. Credis hoc? ¶ Ait illi, Vtique Domine, 27
*viui *ego credidi, quia tu es Christus filius Dei* D
—.7. *qui in—hunc' mundū venisti. ¶ Et cùm hæc* 28
dixisset, abijt, & vocauit Mariam sororem
suam silentio, dicens, Magister adest, & vo-
"surrexit *cat te. ¶ Illa vt audiuit "surgit' cito, & ve-* 29
nit ad eum. ¶ nondum enim venerat Iesus 30
in castellum: sed erat adhuc in illo loco vbi
occurrerat ei Martha. ¶ Iudæi ergo qui erant 31
cum ea in domo, & consolabantur eam, cùm
vidissent Mariam quia cito surrexit et exijt,
secuti sunt eam, dicentes, Quia vadit ad
monumentum, vt ploret ibi. ¶ Maria ergo 32
cùm venisset vbi erat Iesus, videns eum,
cecidit ad pedes eius, & dicit ei, Domine si
fuisses hic, non esset mortuus frater meus.
¶ Iesus ergo vt vidit eam plorantem, & Iu- 33
dæos qui venerant cum ea plorantes, infre- E
muit spiritu, et turbauit seipsum, ¶ & dixit: 34

Vbi posuistis eum? Dicunt ei, Domine veni
35 *& vide. ¶ Et lachrymatus est Iesus. ¶ Dixe-*
36 *runt ergo Iudæi, Ecce quomodo amabat eum.*
37 *¶ Quidam autem ex ipsis, dixerunt, Non po-*
terat hic || qui aperuit oculos cæci' facere vt Sup 9.a.6.
38 *hic non moreretur? ¶ Iesus ergo rursum fre-* *nati
mens in semetipso, venit ad monumentum.
erat autem spelunca: & lapis superpositus
39 *erat ei. ¶ Ait Iesus, Tollite lapidem. Dicit ei*
Martha soror eius qui mortuus fuerat, Do-
mine, iam fœtet, quatriduanus est enim.
40 *¶ Dicit ei Iesus, Nonne dixi tibi quoniam si*
41 *credideris, videbis gloriam Dei? ¶ Tulerunt*
ergo lapidem. Iesus autem eleuatis sursum
oculis dixit, Pater, gratias ago tibi quoniam
42 *audisti me. ¶ ego autem sciebam quia sem-*
per me audis, sed propter populum qui cir-
cunstat, dixi, vt credant quia tu me misi-
43 *sti. ¶ Hæc cùm dixisset, voce magna clama-*
F *uit, Lazare veni foras. ¶ Et statim prodijt*
44 *qui fuerat mortuus, ligatus pedes & ma-*
nus institis, & facies illius sudario erat li-
gata. Dixit eis Iesus, Soluite eum, & sinite
45 *abire. ¶ Multi ergo ex Iudæis qui venerant*
ad Mariam & Martham, & viderant, quæ
46 *fecit Iesus, crediderunt in eum. ¶ Quidam*
autem ex ipsis abierunt ad Pharisæos, &
47 *dixerunt eis quæ fecit Iesus. ¶ Collegerunt*
ergo Pontifices & Pharisæi concilium, & di-
cebant, Quid facimus, quia hic homo multa
48 *signa facit? ¶ Si dimittimus eum sic, omnes*
credent in eum: & venient Romani, & tol-
49 *lent *nostrum locum & gentem. ¶ Vnus au-* *& 8.
tem ex ipsis || Caiphas — nomine', cùm esset Iof.18.c.14.
G *Pontifex anni illius, dixit eis, Vos nescitis* —.7.
50 *quicquam. ¶ nec cogitatis quia expedit "no-* "vobis
bis' vt vnus moriatur homo pro populo, &
51 *non tota gens pereat. ¶ Hoc autē a semetipso*
non dixit: sed cùm esset pontifex anni illius,
prophetauit quod Iesus moriturus erat pro
52 *gente: ¶ & non tantum pro gēte, sed vt filios*
Dei qui erant dispersi, congregaret in vnū.
53 *¶ Ab illo ergo die cogitauerunt vt interficerēt*
54 *eum. ¶ Iesus ergo iam non in palàm ambu-*
labat apud Iudæos, sed abijt in regionē iuxta
desertum in ciuitatem quæ dicitur Ephrem,
55 *& ibi morabatur cum discipulis suis. ¶ Pro-*
ximum autē erat Pascha Iudæorū: & ascen-
derunt multi Ierosolymam de regione ante
56 *Pascha, vt sanctificarēt seipsos. ¶ Quærebant*
ergo Iesum: & colloquebantur adinuicem, in
templo stantes, Quid putatis, quia nō vēnit
ad diem festum? Dederant autem Pontifices
& Pharisæi mandatum, vt si quis cognoue-
rit vbi sit, indicet, vt apprehendant eum.

CAP. XII.

1 *IEsus ergo ante sex dies Paschæ vēnit Be-* Matt.26.a.6.
A *thaniam, vbi Lazarus fuerat mortuus* Mar.14.a.3.
2 *quem suscitauit Iesus. ¶ Fecerunt autem ei*
cœnam ibi: & Martha ministrabat. Laza-
rus verò vnus erat ex discumbētibus cū eo.
¶ Maria

¶ Mari[illegible] ergo accepit libram vnguenti nardi 3
pi[illegible] pretiosi. & vnxit pedes Iesu, & ex-
tersit pedes eius capillis suis: & domus im-
pleta est ex odore vnguenti. ¶ Dixit ergo v- 4
nus ex discipulis eius Iudas Iscariotes, qui
erat eum traditurus. ¶ Quare hoc vnguen- 5
tum non veniit trecentis denarijs, & datũ
est egenis? ¶ Dixit autem hoc, non quia de 6
egenis pertinebat ad eum: sed quia fur erat,
& loculos habens, ea quæ mittebantur por-
*Sinite tabat. ¶ Dixit ergo Iesus, * Sine[1] illam, vt 7
in diem sepulturæ meæ seruet illud. ¶ Pau- B
peres enim semper habetis vobiscum: me au 8
*habetis 4. tem non semper * habebitis[4]. ¶ Cognouit ergo 9
turba multa ex Iudæis quia illic est: & ve-
nerunt, non propter Iesum tantùm, sed vt
Lazarum viderent, quem suscitauit à mor-
tuis. ¶ Cogitauerunt autem principes sacer- 10
dotum vt & Lazarum interficerent: ¶ quia 11
multi propter illum abibant ex Iudæis, &
credebant in Iesum. ¶ In crastinum autem 12
turba multa quæ venerat ad diem festum,
cùm audissent quia venit Iesus Ierosolymã:
¶ acceperunt ramos palmarum, & processerũt 13
obuiam ei, & clamabant, Hosan-na, benedi-
ctus qui venit in nomine Domini, Rex If-
Matt.21.a.7. raël. ¶ ‖ Et inuenit Iesus asellum, & sedit 14
Mar.11.a.7. super eum, sicut scriptum est, ¶ Noli timere 15
Luc.19.f.35. filia Sion: ‖ ecce rex tuus venit sedens super
Zach.9.b.9. pullum asinæ. ¶ Hæc non cognouerunt disci- 16
puli eius primùm: sed quando glorificatus C
est Iesus: tunc recordati sunt quia hæc erãt
scripta de eo, & hæc fecerunt ei. ¶ Testimo- 17
nium ergo perhibebat turba quæ erat cum
eo quando Lazarum vocauit de monumen-
to, & suscitauit eum à mortuis. ¶ Propterea 18
& obuiam venit ei turba, quia audierunt
eum fecisse hoc signum. ¶ Pharisæi ergo dixe 19
runt ad semetipsos, Videtis quia nihil pro-
ficimus? ecce mundus totus post eum abijt.
¶ Erant autem quidam Gentiles ex his qui 20
ascenderant vt adorarent in die festo. ¶ Hi 21
ergo accesserunt ad Philippum qui erat à D
Bethsaida Galilææ, & rogabant eum, dicen-
tes, Domine, volumus Iesum videre. ¶ Venit 22
Philippus, & dicit Andreæ. Andreas rursum
& Philippus dixerunt Iesu. ¶ Iesus autẽ re- 23
spondit eis, dicens, Venit hora, vt clarifice-
tur filius hominis. ¶ Amen, amen dico vobis, 24
nisi granum frumenti cadens in terram,
mortuum fuerit: ¶ ipsum solum manet. si au 25
tem mortuum fuerit, multum fructum af-
fert. ‖ Qui amat animam suam, perdet eam:
Mat.10.d.38 & 16.d.25. & qui odit animam suam in hoc mundo, in
Mar.8.d.35. vitam æternam custodit eam. ¶ Si quis mihi 26
Luc.9.c.24. & 17.g.33. ministrat, me sequatur: & vbi sum ego, illic
& minister meus erit. Si quis mihi mini-
strauerit, honorificabit eum pater meus.
¶ Nunc anima mea turbata est. Et quid di- 27
cam? Pater, saluifica me ex hac hora. Sed E
propterea veni in horam hanc. ¶ Pater, cla- 28

rifica nomen tuum. Venit ergo vox de cælo,
29 * Et clarificaui, & iterum clarificabo. ¶ Tur- *dicens
ba ergo quæ stabat & audierat, dicebat to-
nitruum esse factum. ¶ Alij dicebant, Ange-
30 lus ei locutus est. ¶ Respondit Iesus, & dixit,
Non propter me hæc vox venit, sed propter
31 vos. ¶ Nunc iudicium est mundi. nunc prin-
32 ceps huius mundi eijcietur foras. ¶ Et ego si
exaltatus fuero à terra, omnia traham ad
33 meipsum. ¶ (hoc autem dicebat significans
34 qua morte esset moriturus.) ¶ Respondit ei
turba, Nos audiuimus ‖ ex lege, quia Chri- Psa.109.a.4. & 116.a.2.
stus manet in æternum: & quomodo tu di-
cis, Oportet exaltari filium hominis? Quis Isa.40.b.6.
35 est iste filius hominis? ¶ Dixit ergo eis Iesus, Eze.37.g.25
F Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambu-
late dum lucem habetis, vt non vos tenebræ
comprehendant: & qui ambulant in tene-
36 bris, nescit quo vadat. ¶ Dum lucem habetis,
credite in lucem, vt filij lucis sitis. Hæc locu-
tus est Iesus: & abijt, & abscondit se ab eis.
37 ¶ Cùm autem tanta signa fecisset coram eis,
38 non credebant in eum: ¶ vt sermo Isaiæ Pro-
phetæ impleretur, quẽ dixit, ‖ Domine, quis Isai.53.a.1.
credidit auditui nostro? & brachium Domini Ro 10.c.16.
39 cui reuelatum est? ¶ Propterea non poterant
40 credere, quia iterum dixit Isaias, ¶ ‖ Excæ- Isa.6.c.9.10.
G cauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, Mat.13.b.14
vt non videant oculis, & nõ intelligant cor- Mar.4.b.12
41 de, & conuertantur, & sanem eos. ¶ Hæc di- Luc.8.b.10.
xit Isaias, quando vidit gloriam eius, & lo- Act.28.f.27.
42 cutus est de eo. ¶ Veruntamen & ex princi- Rom.11.b.8.
pibus multi crediderunt in eum: sed propter
Pharisæos non confitebantur, vt è synagoga
43 non eijcerentur. ¶ dilexerunt enim gloriam
44 hominum magis, quàm gloriam Dei. ¶ Iesus
autem clamauit, & dixit, Qui credit in me,
non credit in me, sed in eum qui misit me.
45 ¶ Et qui videt me, videt eum qui misit me.
46 ¶ Ego lux in mundum veni: vt omnis qui
47 credit in me, in tenebris non maneat. ¶ Et si
quis audierit verba mea, & non custodierit:
ego non iudico eum, non enim veni vt iudi-
cem mundum, sed vt saluificem mundum.
48 ¶ Qui spernit me, & non accipit verba mea:
habet qui iudicet eum. ‖ sermo quem locutus Mar.16.d.16
sum, ille iudicabit eum in nouissimo die.
49 ¶ Quia ego ex meipso non sum locutus, sed
qui misit me Pater, ipse mihi mandatum
50 dedit quid dicam, & quid loquar. ¶ Et scio
quia mandatum eius vita æterna est. Quæ
ergo ego loquor: sicut dixit mihi Pater, sic
loquor.

CAP. XIII.

* 1 ANte diem autem festum Paschæ, sciens Matt.26.a.2
A Iesus quia venit hora eius vt transeat Mar.14.a.1.
ex hoc mundo ad Patrem: cùm dilexisset suos Luc.22.a.1.
2 qui erant in mũdo, in finem dilexit eos. ¶ Et
cœna facta, cùm diabolus iã misisset in cor,
vt traderet eum Iudas Simonis Iscariotes:
3 ¶ sciẽs quia omnia dedit ei Pater in manus,

& quia à Deo exiuit, & ad Deum vadit:
ꝰsurgit à cœna, & ponit vestimenta sua. & 4
cùm accepisset linteum, præcinxit se. ꝰDeinde 5
"mittit 7. "misit' aquam in peluim, & cœpit lauare pe
des discipulorũ, & extergere linteo quo erat
præcinctus. ꝰVenit ergo ad Simonē Petrum. 6
Et dicit ei Petrus, Domine, tu mihi lauas pe-
des? ꝰRespondit Iesus, & dixit ei, Quod ego 7
facio, tu nescis modò, scies autem postea.
ꝰDicit ei Petrus, Non lauabis mihi pedes in 8
æternum. Respondit ei Iesus, Si non lauero
"habes 4. te, non " habebis partem mecum. ꝰDicit ei 9
Simon Petrus, Domine, non tantum pedes
meos: sed & manus, & caput. ꝰDicit ei Ie- 10
sus, Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes
lauet, sed est mundus totus. Et vos mundi B
estis, sed non omnes. ꝰSciebat enim quisnam 11
esset qui traderet eum, propterea dixit, Non
estis mundi omnes. ꝰ Postquam ergo lauit 12
pedes eorum, & accepit vestimenta sua, cùm
recubuisset, iterum dixit eis, Scitis quid fe-
cerim vobis? ꝰVos vocatis me Magister, & 13
Domine: & bene dicitis, sum etenim. ꝰSi er- 14
go ego laui pedes vestros, Dominus & magi-
ster, & vos debetis alter alterius lauare
pedes. ꝰ Exemplum enim dedi vobis, vt 15
quemadmodum ego feci vobis, ita & vos
Infr. 15. c.2. faciatis. ꝰ‖Amen, amen dico vobis, non est 16
Mt.10. c.24. seruus maior domino suo, neque apostolus
Luc.6.f.40. maior est eo qui misit illum. ꝰSi hæc scitis, 17
beati eritis si feceritis ea. ꝰ Non de omni- 18
bus vobis dico: ego scio quos elegerim. Sed vt
Psa.40.b.10 adimpleatur scriptura, ‖Qui manducat me-
"leuauit 3. cum panem " leuabit' contra me calcaneum C
suum. ꝰAmodo dico vobis, prius quàm fiat: 19
vt cùm factum fuerit, credatis, quia ego
Mt.10.d.40 sum. ꝰ‖Amen, amen dico vobis, qui acci- 20
Luc.10.c.16 pit si quem misero, me accipit: qui autem
me accipit, accipit eum qui me misit. ꝰCùm 21
hæc dixisset Iesus, turbatus est spiritu: &
Mt.26.b.c21 protestatus est, & dixit: ‖ Amen, amen dico
Mar.14.b.c. vobis: quia vnus ex vobis tradet me. ꝰAs- 22
Luc.22.b.21. piciebant ergo ad inuicem discipuli, hæsitan-
Inf.21.d.20. tes de quo diceret. ꝰ ‖ Erat ergo recumbens 23
vnus ex discipulis eius in sinu Iesu, quem
diligebat Iesus. ꝰ Innuit ergo huic Simon 24
Petrus, & dixit ei, Quis est de quo dicit?
ꝰItaque cùm recubuisset ille supra pectus Ie- 25
su, dicit ei, Domine quis est? ꝰRespondit Ie- 26
sus: Ille est cui ego intinctũ panem porrexe-
ro. Et cùm intinxisset panem, dedit Iudæ
Simonis, Iscariotæ. ꝰEt post buccellam, tunc 27
introiuit in eum Satanas. Et dicit ei Ie-
sus, Quod facis, fac citius. ꝰHoc autem ne- 28
mo sciuit discumbentium ad quid dixerit ei.
ꝰQuidam enim putabant, quia loculos ha- 29
bebat Iudas, quod dixisset ei Iesus, Eme ea
quæ opus sunt nobis ad diem festum: aut D
egenis vt aliquid daret. ꝰCùm ergo accepis- 30
set ille buccellam, exiuit continuò. Erat au-
tem nox. ꝰ Cùm ergo exisset, dixit Iesus, 31

Nunc clarificatus est filius hominis: &
32 Deus clarificatus est in eo. ꝰSi Deus clari-
ficatus est in eo, & Deus clarificabit eum
in semetipso: & continuò clarificabit eum.
33 ꝰFilioli, adhuc modicum vobiscum sum.
‖Quæretis me: & ‖ sicut dixi Iudæis: Quò Supr.7.e.34
ego vado, vos non potestis venire: & vobis Leu.19.d.18
34 dico modò. ꝰ ‖Mandatum nouum do vobis, Mt.22.d 39.
Vt diligatis inuicem: sicut dilexi vos, vt & Inf.15. b.12.
35 vos diligatis inuicem. ꝰ In hoc cognoscent
omnes quia discipuli mei estis, si dilectio-
36 nem habueritis ad inuicem. ꝰDicit ei Simon
Petrus, Domine, quò vadis? Respondit Ie-
sus, Quò ego vado, non potes me modò se-
37 qui, sequeris autem postea. ꝰ Dicit ei Pe-
trus. Quare non possum te sequi modò? ‖ ani- Mt 26.d.35.
38 mam meam pro te ponam. ꝰRespondit ei Ie- Mar.14.c.29
sus, Animam tuam pro me pones? Amen, Luc.22.d.33.
amen dico tibi, non cantabit gallus, donec ter
me neges.

CAP. XIIII.

1 Non turbetur cor vestrum. Creditis in *Et ait dis-
2 Deum, & in me credite. ꝰIn domo Pa- cipulis suis.
A tris mei mansiones multæ sunt, si quo mi-
nus: dixissem vobis, Quia vado parare vo-
3 bis locum. ꝰEt si abiero, & præparauero vo-
bis locum: Iterum venio & accipiam vos ad
4 meipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis. ꝰEt
5 quò ego vado scitis, & viam scitis. ꝰDicit
ei Thomas, Domine, nescimus quò vadis: &
6 quomodo possumus viam scire? ꝰDicit ei Ie-
sus, Ego sum via, & veritas, & vita nemo
7 venit ad Patrem, nisi per me. ꝰSi cognouis-
setis me, & patrem meum vtique cognouis-
setis: & amodo " cognoscetis' eum, & vidi- "cognosci-
8 stis eum. ꝰDicit ei Philippus, Domine, ostē- tis 1.
9 de nobis Patrem, & sufficit nobis. ꝰDicit ei
Iesus, Tanto tempore vobiscum sum: & non
"cognouistis' me? Philippe, qui " videt me, vi "cognouistis
det' & patrem. *Quomodo tu dicis, Ostende 1.
10 nobis patrem? ꝰNon "credis' quia ego in pa- "videt me,
tre, & pater in me est? Verba quæ ego loquor vidit 4.
vobis, a meipso non loquor. Pater autem in *Et 2.
11 me manens, ipse facit opera. ꝰNon creditis "creditis
B quia ego in patre & pater in me est? ꝰAlio-
12 quin propter opera ipsa credite. Amen, amē
dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego
facio & ipse faciet, & maiora horum faciet,
13 quia ego ad patrem vado. ꝰ‖Et quodcunque Infr.16.e.23
petieritis in nomine meo, hoc faciam: vt glo- Mat.7.a.7.
14 rificetur Pater in filio. ꝰ Si quid petieritis & 21.b.22.
15 me in nomine meo, hoc faciam. ꝰSi diligitis Mar.11.c.24
16 me: mandata mea seruate. ꝰEt ego rogabo
"patrem, & alium paracletum dabit vobis, *Patrem
17 vt maneat vobiscum in æternum. ꝰSpiri-
tum veritatis, quem mundus non potest ac-
cipere, quia non videt eum, nec scit eum.
vos autem "cognoscitis eum': quia apud vos "cognoscetis
18 manebit, & in vobis erit. ꝰNon relinquam
19 vos orphanos: veniam ad vos. ꝰAdhuc mo-
C dicum: & mundus me iam non videt. Vos
autem

autem videtis me: quia ego viuo, & vos
viuetis. ¶ In illo die vos cognoscetis quia 20
ego sum in patre meo, & vos in me, & ego
in vobis. ¶ Qui habet mandata mea, & ser- 21
uat ea: ille est qui diligit me. ¶ Qui autem
diligit me, diligetur a patre meo: & ego dili-
gam eum, & manifestabo ei meipsum. ¶ Di- 22
xit ei Iudas, non ille Iscariotes, Domine,
quid factũ est, quia manifestaturus es nobis
teipsum, & non mundo? ¶ Respondit Iesus, & 23
dixit ei, Si quis diligit me, sermonem meum
seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad
eum veniemus, & mansionem apud eum fa-
ciemus. ¶ qui non diligit me, sermones meos 24
non seruat. Et sermonem quem audistis,
non est meus: sed eius qui misit me, Patris.
¶ Hæc locutus sum vobis apud vos manens. 25
¶ Paracletus autem Spiritus sanctus, quem 26
mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit D
omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque
dixero vobis. ¶ Pacem relinquo vobis, pacem 27
meam do vobis, non quomodo mundus dat,
ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neq;
formidet. ¶ Audistis quia ego dixi vobis, 28
Vado & venio ad vos. Si diligeretis me,
gauderetis vtiq; quia vado ad Patrem: quia
Pater maior me est. ¶ Et nunc dixi vobis 29
priusquam fiat: vt cum factum fuerit, cre-
datis. ¶ Iam nõ multa loquar vobiscum, ve- 30
nit enim princeps mundi huius, & in me
non habet quicquam. ¶ Sed vt cognoscat mũ- 31
Act.2.c.26. dus quia diligo patrem: ‖ & sicut mandatum
dedit mihi Pater, sic facio. Surgite, eamus
hinc.

CAP. XV.

EGo sum vitis vera: & Pater meus agri- 1
cola est. ¶ Omnem palmitem in me, non 2
*tollit 1. ferentem fructum, * tollet' eum: & omnem A
qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum
Sup.13.a.10 plus afferat. ¶ Iam vos ‖ mundi estis propter 3
sermonem quem locutus sum vobis. ¶ Ma- 4
nete in me: & ego in vobis. Sicut palmes nõ
potest ferre fructum a semetipso, nisi manse-
rit in vite: sic nec vos nisi in me manseritis.
¶ Ego sum vitis: vos palmites, qui manet in 5
me, & ego in eo, hic fert fructum multum:
quia sine me nihil potestis facere. ¶ Si quis 6
in me non manserit: mittetur foras sicut pal-
mes, & arescet, & colligent eum, & in ignem
mittent, & ardet. ¶ Si manseritis in me, & 7
verba mea in vobis manserint: quodcun-
que volueritis, petetis, & fiet vobis. ¶ In 8
hoc clarificatus est Pater meus: vt fru- B
ctum plurimum afferatis, & efficiamini mei
discipuli. ¶ Sicut dilexit me pater, & ego 9
dilexi vos. Manete in dilectione mea. ¶ Si 10
præcepta mea seruaueritis, manebitis in
dilectione mea, sicut & ego Patris mei præ-
cepta seruaui, & maneo in eius dilectione.
¶ Hæc locutus sum vobis: vt gaudium meũ 11
in vobis sit, & gaudium vestrum imple-
12 tur. ¶ ‖ Hoc est præceptum meum, vt diliga- Sup.13.d.34
13 tis inuicem, sicut dilexi vos. ¶ Maiorem hac Ephe 5.b.9.
dilectionem nemo habet, vt animam suam 1.The.4.b.9
14 ponat quis pro amicis suis. ¶ Vos amici mei
15 estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. ¶ Iã
non * dicã' vos seruos: quia seruus nescit *dicam
C quid faciat dominus eius. Vos autem dixi
amicos: quia omnia quæcunque audiui a
16 Patre meo, nota feci vobis. ¶ Non vos me
elegistis: sed ego elegi vos: & posui vos: vt
‖ eatis, & fructum afferatis: & fructus ve- Mat.28.d.19
ster maneat: vt quodcunq; petieritis patrem
17 in nomine meo, det vobis. ¶ ‖ Hæc mando vo- 1.Ioã.3.c.11. & 4.b.7.
18 bis, vt diligatis inuicem. ¶ Si mundus vos
odit: scitote quia me priorem vobis odio ha-
19 buit. ¶ Si de mundo fuissetis: mundus quod
suum erat, diligeret. quia vero de mundo nõ
estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea
20 odit vos mundus. ¶ Mementote sermonis
mei quem ego dixi vobis. ‖ Non est seruus Sup.13.b.16
D maior domino suo. ‖ Si me persecuti sunt: & Mat.10.c.24
vos persequentur. si sermonem meum serua- Luc.6.f.40.
21 uerunt: & vestrum seruabunt. ¶ Sed hæc Mat.24.a.9.
omnia facient vobis propter nomen meum:
22 quia nesciunt eum qui misit me. ¶ Si non
venissem, & locutus fuissem eis, peccatum
non haberent: nunc autem excusationem
23 non habent de peccato suo. ¶ Qui me odit &
24 Patrem meum odit. ¶ Si opera non fecissem
in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non
haberent. nunc autem & viderunt & ode-
25 runt & me & patrem meum. ¶ Sed vt adim-
pleatur sermo qui in lege eorum scriptus est:
26 ‖ Quia odio habuerunt me gratis. ¶ Cum Psa.34.d.19
autem venerit paracletus, ‖ quem ego mit- Lu.24.g.49.
tã vobis a Patre, spiritum veritatis, qui a
Patre procedit, ille testimonium perhibebit
27 de me: ¶ & vos testimonium * perhibebitis:' *perhibetis 4.
quia ab initio mecum estis.

CAP. XVI.

1 HAec locutus sum vobis, vt non scanda-
2 lizemini. ¶ Absq; synagogis facient
A vos: sed venit hora, vt omnis qui interfi-
cit vos, arbitretur obsequium se præstare
3 Deo. ¶ & hæc facient vobis: quia non noue-
4 runt Patrem, neq; me. ¶ Sed hæc locutus sum
vobis, vt cum venerit hora eorum, reminis-
camini, quia ego dixi vobis. Hæc autem vo-
bis ab initio non dixi: quia vobiscum eram.
5 ¶ Et nunc vado ad eum qui misit me, & ne-
6 mo ex vobis interrogat me: quo vadis? ¶ Sed
quia hæc locutus sum vobis, tristitia imple-
7 uit cor vestrum. ¶ Sed ego veritatem dico vo-
bis, expedit vobis vt ego vadam. si enim nõ
abiero, paracletus non veniet ad vos: si au-
B tem abiero, mittam eum ad vos. ¶ Et cum
8 venerit ille, arguet mundum de peccato, &
9 de iustitia, & de iudicio. ¶ de peccato quidẽ:
10 quia non * credunt' in me. ¶ de iustitia ve- *crediderunt.
ro: quia ad Patrem vado: & iam non videbi-
11 tis me. ¶ de iudicio autẽ: quia princeps huius

mundi iam iudicatus est. ? Adhuc multa ha- 12
beo vobis dicere: sed non potestis portare mo-
do. ? Cùm autem venerit ille Spiritus veri- 13
tatis, docebit vos omnem veritatem. non e-
nim loquetur à semetipso: sed quacunq; au-
diet, loquetur, & quæ ventura sunt, annũ-
tiabit vobis. ? Ille me clarificabit, quia de 14
meo accipiet, & annuntiabit vobis. ? Omnia 15
quæcunq; habet Pater, mea sunt. Propterea
dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit
vobis. ? Modicum, & iam non videbitis me: 16
& iterum modicum, & videbitis me: quia
vado ad Patrem. ? Dixerunt ergo ex disci- 17
pulis eius ad inuicem, Quid est hoc quod di-
cit nobis: Modicum, & non videbitis me: &
iterum modicum, & videbitis me: &, quia
vado ad Patrem? ? Dicebant ergo, Quid est 18
hoc quod dicit, Modicum? nescimus quid lo-
quitur. ? Cognouit autem Iesus, quia vole- 19
bant eum interrogare, & dixit eis, De hoc C
quæritis inter vos, quia dixi, Modicum, &
non videbitis me, & iterum modicũ, & vi-
debitis me. ? Amen, amen dico vobis, quia 20
plorabitis, & flebitis vos, mundus aũt gau-
debit: vos autem contristabimini, sed tristi-
tia vestra vertetur in gaudiũ. ? Mulier cùm 21
parit, tristitiã habet, quia venit hora eius:
cùm autem peperit puerum, iam non memi-
nit pressuræ propter gaudium quia natus est
homo in mundum. ? Et vos igitur, nũc qui- 22
dem tristitiam habetis, iterum autem vide-
bo vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudium
vestrum nemo tollet à vobis. ? Et in illo die 23
Sup.14.b.13. me non rogabitis quicquam. ‖ Amen, amen D
Mat.7.a.7. dico vobis, si quid petieritis patrem in no-
& 21.b.22. mine meo, dabit vobis. ? Vsque modo non 24
Mar.11.c.24 petistis quicquam in nomine meo. Petite &
Luc.11.b.9. accipietis: vt gaudium vestrum sit plenum.
Iaco.1.a.5. ? Hæc in prouerbijs locutus sum vobis. Ve- 25
nit hora cùm iam non in prouerbijs loquar
vobis, sed palàm de Patre annũtiabo vobis.
? in illo die in nomine meo petetis: & non 26
dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis.
? Ipse enim Pater amat vos, quia vos me 27
amastis, & credidistis quia ego à Deo exiui.
? Exiui à patre, & veni in mundum: iterum 28
relinquo mundum, et vado ad Patrem. ? Di- 29
cunt ei discipuli eius, Ecce, nunc palàm lo-
queris, & prouerbium nullum dicis. ? nunc 30
scimus quia scis omnia, & non opus est tibi
vt quis te interroget. in hoc credimus quia
à Deo existi. ? Respondit eis Iesus, Modò cre- 31
Mat.26.c.31. ditis. ? ‖ Ecce, venit hora, & iam venit, vt 32
Mat.14.c.27 dispergamini vnusquisque in propria, & me
solum relinquatis: et non sum solus, quia Pa
ter mecum est. ? Hæc locutus sum vobis, vt 33
in me pacem habeatis. In mundo pressuram
habebitis: sed confidite, ego vici mundum.

CAP. XVII.

HAEc locutus est Iesus: & subleuatis o- 1
culis in cælum, dixit, Pater, venit ho- A
ra, clarifica filium tuum, vt filius tuus cla-
2 rificet te. ? ‖ Sicut dedisti ei potestatem om- Mat.28.d.18
nis carnis, vt omne quod dedisti ei, det eis
3 vitam æternam. ? Hæc est autem vita æter-
na, Vt cognoscant te solum Deum verum, &
4 quem misisti Iesum Christum. ? Ego te cla-
rificaui super terrã: opus consummaui quod
5 dedisti mihi vt faciam: ? & nunc clarifica
me tu Pater apud temetipsum, claritate
quam habui prius quàm mundus esset,
6 apud te. ? Manifestaui nomen tuum homi-
nibus quos dedisti mihi de mũdo. Tui erant:
& mihi eos dedisti, & sermonem tuum ser-
7 uauerunt. ? Nunc cognouerunt quia omnia
8 quæ dedisti mihi, abs te sunt: ? quia verba
B quæ dedisti mihi, dedi eis: & ipsi acceperunt,
& cognouerunt verè quia à te exiui, & cre-
9 diderunt quia tu me misisti. ? Ego pro eis
rogo: Non pro mundo rogo: sed pro his quos
10 dedisti mihi, quia tui sunt. ? Et mea omnia,
tua sunt: & tua, mea sunt: & clarificatus
11 sum in eis. ? Et iam non sum in mundo: &
hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater
sancte, serua eos in nomine tuo quos dedisti
12 mihi: vt sint vnum, sicut & nos. ? Cùm es-
sem cum eis, ego seruabã eos in nomine tuo.
‖ Quos dedisti mihi custodiui: & nemo ex Infr.18.b.9.
eis perijt, nisi filius perditionis, ‖ vt scriptu- Ps.40.b.10.
13 ra impleatur. ? Nunc autem ad te venio: & & 108.2.8.
C hæc loquor in mundo, vt habeant gaudium
14 meum impletum in semetipsis. ? Ego dedi
eis sermonem tuum, & mundus eos odio ha-
buit, quia non sunt de mundo, sicut & ego
15 non sum de mundo. ? Non rogo vt tollas eos
16 de mũdo, sed vt serues eos à malo. ? De mũ-
do non sunt: sicut & ego non sum de mundo.
17 ? Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus ve-
18 ritas est. ? Sicut tu me misisti in mũdum: &
19 ego misi eos in mundũ. ? Et pro eis ego san-
ctifico meipsum: vt sint & ipsi sanctificati in
20 veritate. ? Non pro eis autem rogo tantùm,
sed & pro eis qui credituri sunt per verbum
21 eorum in me: ? vt omnes vnum sint, sicut
tu pater in me, & ego in te, vt & ipsi in no-
bis vnum sint: vt credat mundus quia tu
22 me misisti. ? Et ego claritatem quam dedi-
D sti mihi, dedi eis: vt sint vnum, sicut &
23 nos vnum sumus. ? Ego in eis, & tu in me:
vt sint consummati in vnum: & cognoscat
mundus quia tu me misisti, & dilexisti eos,
24 sicut & me dilexisti. ? Pater, quos dedisti
mihi, volo, vt vbi sum ego, & illi sint me-
cum: vt videant claritatem meam quam
dedisti mihi, quia dilexisti me ante consti-
25 tutionem mundi. ? Pater iuste, mundus te
non cognouit. ego autem te cognoui: & hi co-
26 gnouerunt, quia tu me misisti. ? Et notum
feci eis nomen tuum: & notum faciam, vt
dilectio qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego
in ipsis.

CAP.

CAP. XVIII.

Mat.26.e.36 HAEc cùm dixisset Iesus, egressus est cũ 1
Mar.14.d.32 discipulis suis trans Torrentem-Ce- A.
Luc.22. d.39 dron, vbi erat hortus, in quem introiuit ipse
2.Re.15.c.23 & discipuli eius. ¶ Sciebat autem & Iudas, 2
qui tradebat eum, locum : quia frequenter
Iesus conuenerat illuc cum discipulis suis.
Mat.26.e.47 ¶ ‖Iudas ergo cùm accepisset cohortem, & 3
Mar.14.e.43 a Pontificibus & Pharisais ministros: venit
Luc.22. e.47 illuc cum laternis & facibus & armis. ¶Ie- 4
sus itaque sciens omnia quæ ventura erant
super se, processit, et dixit eis, Quem quæri-
tis? ¶ Responderunt ei, Iesum Nazarenum. 5
Dicit eis Iesus, Ego sum. Stabat autẽ & Iu-
das qui tradebat eum, cũ ipsis. ¶Vt ergo di- 6
xit eis, Ego sum: abierunt retrorsum, & ce- B
ciderunt in terram. ¶ Iterum ergo interro- 7
gauit eos, Quem quæritis? Illi autem dixe-
runt, Iesum Nazarenum. ¶Respondit Iesus, 8
Dixi vobis, quia ego sum. si ergo me quæ-
ritis, sinite hos abire. ¶ Vt impleretur sermo 9
Sup.17.b.12. quem dixit, ‖ Quia quos dedisti mihi, non
perdidi ex eis quenquam. ¶Simon ergo Pe- 10
trus habens gladium, eduxit eum: & percus-
sit pontificis seruum : & abscidit auriculam
eius dexteram. Erat autẽ nomen seruo Mal-
chus. ¶Dixit ergo Iesus Petro, Mitte gladium 11
tuum in vaginam, Calicem quem dedit mi-
vis vt hi pater, non bibam illum? ¶ Cohors ergo & 12
tribunus & ministri Iudæorum comprehen-
derunt Iesum, & ligauerunt eum: ¶& addu- 13
Luc.3.a.2. xerunt eum ad‖Annam primùm : erat enim C
socer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius.
Sup.11.f.49. ¶Erat autem‖Caiphas, qui consilium dede- 14
rat Iudæis, Quia expedit vnum hominem
mori pro populo. ¶ Sequebatur autem Iesum 15
Simon Petrus, & alius discipulus. Discipu-
lus autem ille erat notus pontifici, & introi-
uit cum Iesu in atrium pontificis. ¶ Petrus 16
Mat.25.f.58 autem stabat ad ostium foris. ‖ Exiuit ergo
Mar.14.f.54 discipulus * alius qui erat notus pontifici, &
Luc.12.f.54. dixit ostiariæ: & introduxit Petrum. ¶Dicit 17
* ille 6. ergo Petro ancilla ostiaria, Nunquid & tu ex
discipulis es hominis istius? Dicit ille, Non
sum. ¶ Stabant autem serui & ministri ad 18
*calefie- prunas, quia frigus erat, & * calefaciebant
bant 7. se. erat autem cum eis & Petrus, stans, & D
calefaciens se. ¶ Pontifex ergo interrogauit 19
Iesum de discipulis suis, & de doctrina eius.
¶Respondit ei Iesus, Ego palàm locutus sum 20
mundo, ego semper docui in synagoga, & in
templo quo omnes Iudæi conueniunt : & in
occulto locutus sum nihil. ¶Quid me inter- 21
rogas? interroga eos qui audierunt quid lo-
cutus sim ipsis: ecce, hi sciunt quæ dixerim
ego. ¶Hæc autem cùm dixisset, vnus assistẽs 22
ministrorum dedit alapam Iesu, dicens, Sic
respondes pontifici? ¶Respondit ei Iesus, Si 23
male locutus sum, testimonium perhibe de
Mat.25.f.57. malo : si autem bene, quid me cædis? ¶ ‖ Et 24
Mar.14.f.53. misit eum Annas ligatum ad Caipham pon-

25 tificem. ¶ Erat autem Simon Petrus stans, Luc.22 f.54.
E & calefaciens se. ‖ Dixerunt ergo ei, Nun- Mat.26.g.69
quid & tu ex discipulis eius es? Negauit ille Mar 14.g.67
26 & dixit, Non sum. ¶Dicit ei vnus ex seruis Luc.22.f.56.
pontificis, cognatus eius cuius abscidit Pe-
trus auriculam, Nonne ego te vidi in horto
27 cum illo? ¶ Iterum ergo negauit Petrus : &
28 statim gallus cantauit. ¶ ‖ Adducunt ergo *ad Cai-
Iesum *a Caipha in prætorium. Erat autem pham
mane: & ipsi non introierunt in prætorium, Mat.27.a.2.
vt non ‖ contaminarentur, sed vt mandu- Mar.15.a.1.
29 carent pascha. ¶ Exiuit ergo Pilatus ad eos Luc.23.a.1.
foras, & dixit, Quam accusationem affertis Act 10.d.28.
30 aduersus hominem hunc? ¶Responderunt, & & 11.a.3.
dixerunt ei, Si non esset hic malefactor, non
31 tibi tradidissemus eum. ¶Dixit ergo eis Pi-
F latus, Accipite eum vos, & secundum legem
vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iu-
dæi, Nobis non licet interficere quenquam.
32 ¶ ‖ Vt sermo Iesu impleretur quem dixit, si- Mat.20.c.19.
33 gnificans qua morte esset moriturus. ¶ In- Mat.27.b.11.
troiuit ergo iterum in prætorium Pilatus, & Mar.15.a.2.
vocauit Iesum, & dixit ei, Tu es rex Iudæo- Luc.23.a.4.
34 rum? ¶Respondit Iesus, A temetipso hoc di-
35 cis, an alij dixerunt tibi de me? ¶ Respondit
Pilatus, Nunquid ego Iudæus sum? Gens
tua, & pontifices tradiderunt te mihi: quid
36 fecisti? ¶Respondit Iesus, Regnum meum non
est de hoc mundo. si ex hoc mundo esset regnũ
meum, ministri mei vtique decertarent vt
non traderer Iudæis. nunc autem regnum
37 meum non est hinc. ¶ Dixit itaque ei Pila-
G tus, Ergo rex es tu? Respondit Iesus, Tu di-
cis, quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum,
& ad hoc veni in mundum, vt testimonium
perhibeam veritati : omnis qui est ex veri-
38 tate, audit vocem meam. ¶Dicit ei Pilatus,
Quid est veritas? Et cùm hoc dixisset, iterũ
exiuit ad Iudæos, & dicit eis, Ego nullam
39 inuenio in eo causam. ¶Est autem consuetu- Mat.27. b.15
do vobis vt vnum dimittam vobis in Pa- Mar 15. a.6.
scha: vultis ergo dimittam vobis regem Iu- Luc.23.c.17.
40 dæorum? ¶ Clamauerũt ergo rursum omnes,
dicentes, Non hunc, sed Barabbam. Erat au-
tem Barabbas latro.

CAP. XIX.

1 TVnc ergo apprehendit Pilatus Iesum, &
2 flagellauit. ¶ ‖Et milites plectentes co- Mat.27. c.27
A ronam de spinis, imposuerunt capiti eius: Mar.15. b.16
3 & veste purpurea circumdederunt eum. ¶ Et
veniebant ad eum, & dicebant, Aue rex Iu-
4 dæorum, & dabant ei alapas. ¶Exiuit* iterũ *ergo 1.
Pilatus foras, & dicit eis, Ecce adduco vobis
eum foras, vt cognoscatis quia nullam inue-
5 nio in eo causam. ¶ Exiuit ergo Iesus* por- *foras 1.
tans coronam spineam, & purpureum vesti-
6 mentum. Et dicit eis, Ecce homo. ¶Cùm er-
go vidissent eum pontifices & ministri, cla-
mabant, dicentes, Crucifige, crucifige *eum*. *e. 6.
Dicit eis Pilatus, Accipite eum vos, & cru-
cifigite. ego enim non inuenio in eo causam.

℣Responderũt ei Iudæi, Nos legem habemus: 7
*nostram 2. & secundum legem debet mori, quia filium B
Dei se fecit. ℣Cùm ergo audisset Pilatus 8
hunc sermonem, magis timuit. ℣Et ingressus 9
est prætorium iterum: & dicit ad Iesum, Vn-
de es tu? Iesus autem responsum non dedit
ei. ℣Dicit ergo ei Pilatus, Mihi non loqueris? 10
nescis quia potestatem habeo crucifigere te, &
potestatem habeo dimittere te? ℣Respondit Ie- 11
sus, Non haberes potestatem aduersum me
vllam, nisi tibi datum esset desuper. Propte-
rea qui me tradidit tibi, maius peccatum
*Et habet. ℣*Exinde quærebat Pilatus dimit- 12
tere eum. Iudæi autem clamabant, dicentes,
Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. C
enim omnis qui se regem facit, contradicit Cæsa-
ri. ℣Pilatus autem cùm audisset hos sermo- 13
nes, adduxit foras Iesum: & sedit pro tribu-
nali, in loco qui dicitur Lithostrotos, He-
braice autem Gabbatha. ℣Erat autem para- 14
scéue Paschæ, hora quasi sexta, & dicit Iu-
dæis, Ecce rex vester. ℣Illi autem clamabãt, 15
Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus,
Regem vestrum crucifigam? Responderunt
pontifices, Non habemus Regem, nisi Cæsa-
rem. ℣Tunc ergo tradidit eis illum, vt cru- 16
cifigeretur. Susceperunt autem Iesum: & e-
eum 3. duxerunt. ℣‖Et baiulans sibi crucem exi- 17
Mat.27.d.33 uit in eum qui dicitur Caluariæ locum. He-
Mar.15.b.22 braice * Golgotha: ℣vbi crucifixerunt eum, 18
Luc.23.e.33. & cum eo alios duos hinc, & hinc: medium
*autem. autem Iesum. ℣Scripsit autem & titulum 19
Pilatus: & posuit super crucem. Erat autem D
scriptum, Iesus Nazarenus Rex Iudæorum.
℣Hunc ergo titulum multi Iudæorum lege- 20
runt: quia prope ciuitatem erat locus, vbi
crucifixus est Iesus: Et erat scriptum He-
braicè, Græcè & Latinè. ℣Dicebant ergo Pi- 21
lato Pontifices Iudæorum, Noli scribere Rex
Iudæorum: sed quia ipse dixit, Rex sum Iu-
dæorum. ℣Respondit Pilatus, quod scripsi, 22
scripsi. ℣Milites ergo cum crucifixissent eum, 23
acceperunt vestimentum eius. (& fecerunt
quatuor partes: vnicuique militi partem) &
tunicam. Erat autem tunica inconsutilis,
desuper contexta per totum. ℣Dixerunt er- 24
go adinuicem, Non scindamus eam, sed sor- E
tiamur de illa cuius sit. Vt scriptura imple-
retur, dicens, ‖Partiti sunt vestimenta
Mat.27.d.35 mea sibi: & in vestem meam miserunt sor-
Mr.15.c.24. tem. Et milites quidem hæc fecerunt. ℣Sta- 25
Luc.23.e.34. bant autem iuxta crucem Iesu mater eius,
Psal.21.c.19. & soror matris eius, Maria Cleophæ, & Ma-
ria Magdaléne. ℣Cùm vidisset ergo Iesus 26
matrem & discipulum stantem quem dilige-
bat, dicit matri suæ: Mulier, Ecce filius
tuus. ℣Deinde dicit discipulo, Ecce mater 27
tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus
suam in suã. ℣Postea sciens Iesus quia omnia iã 28
Psal.68.c.22 consummata sunt, ‖vt consummaretur scri-
ptura, dicit, Sitio. ℣Vas ergo erat positum 29

aceto plenum. Illi autem spongiam plenam
aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt ori
30 eius. ℣Cùm ergo accepisset Iesus acetum, di-
F xit, Consummatum est. Et inclinato capite
31 tradidit spiritum. ℣Iudæi ergo (quoniam Pa-
rascéue erat) vt non remanerent in cruce
corpora sabbatho (erat enim magnus dies il-
le Sabbathi) rogauerunt Pilatum vt fran-
32 gerentur eorum crura, & tollerentur. ℣Vene-
runt ergo milites: & primi quidem frege-
runt crura, & alterius qui crucifixus est cũ
33 eo. ℣Ad Iesum autem cùm venissent, vt vi-
derunt eum iam mortuum, non fregerunt
34 eius crura, ℣sed vnus militum lancea latus
eius aperuit, & continuo exiuit sanguis &
35 aqua. ℣Et qui vidit, testimoniũ perhibuit:
& verum est testimonium eius. Et ille scit
36 quia vera dicit, vt & vos credatis. ℣Facta
sunt enim hæc vt scriptura impleretur, ‖Os Exo.12.g.46
37 non comminuetis ex eo. ℣Et iterũ alia scri- Num.9.b.12
ptura dicit, ‖Videbunt in quẽ transfixerunt. Zac.12.c.10.
38 ℣Post hæc autem rogauit Pilatum Ioseph ab Mat.27.g.57
Arimathæa (eo quod esset discipulus Iesu, oc- Mr.15.d.42.
G cultus autem propter metum Iudæorum) vt Luc.23.g.50
tolleret corpus Iesu. Et permisit Pilatus. Ve-
39 nit ergo, & tulit corpus Iesu. ℣Venit autem
& ‖Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte Supr.3.a.1.
primum, ferens mixturam myrrhæ & aloës, & 9.g.50.
40 quasi libras centum. ℣Acceperunt ergo cor-
pus Iesu, & ligauerunt illud linteis cum aro-
41 matibus, sicut mos est Iudæis sepelire. ℣Erat
autem in loco, vbi crucifixus est, hortus: & in
horto monumentum nouum, in quo nondum
42 quisquam positus erat. ℣Ibi ergo propter Pa-
rascéuen Iudæorum, quia iuxta erat monu-
mentum, posuerunt Iesum.

CAP. XX.

1 VNa autem sabbathi, Maria Magdaléne Mat.28.a.1.
A venit mane, cùm adhuc tenebræ essent, Mar.16.a.1.
ad monumentum: & vidit lapidem sublatũ Luc.24.a.1.
2 à monumento. ℣Cucurrit ergo, & venit ad
Simonem Petrum, & ad alium discipulum
quem amabat Iesus, & dicit illis, Tulerunt
Dominum de monumento, & nescimus vbi
3 posuerunt eum. ℣Exijt ergo Petrus & ille a-
lius discipulus, & venerunt ad monumen-
4 tum. ℣Currebant autem duo simul, & ille
alius discipulus præcucurrit citius Petro, &
5 venit primus ad monumentum. ℣Et cùm se
B inclinasset, vidit posita linteamina: non ta-
6 men introiuit. ℣Venit ergo Simon Petrus se-
quens eum, & introiuit in monumentum, &
7 vidit linteamina posita, ℣& sudarium quod
fuerat super caput eius, non cum linteami-
nibus positum, sed separatim inuolutum in
8 vnum locum. ℣Tunc ergo introiuit & ille
discipulus qui venerat primus ad monu-
9 mentum: & vidit & credidit. ℣Nondũ enim
sciebant scripturam, quia oportebat eum à
10 mortuis resurgere. ℣Abierunt ergo iterum
11 discipuli ad semetipsos. ℣‖Maria autem sta- Mat.28.a.1.
bat ad

bat ad monumentum foris, plorans. Dum C
Mar.16.a.5. ergo fleret, inclinauit se, & prospexit in mo
Luc.24.a.4. numentum: ‖ & vidit duos angelos in al- 12
bis, sedentes, vnum ad caput, & vnũ ad pe
des, vbi positum fuerat corpus Iesu. Dicunt 13
ei illi, Mulier, quid ploras? Dicit eis, Quia
tulerunt Dominum meum: & nescio vbi po-
suerunt eum. Hæc cùm dixisset, conuersa 14
est retrorsum, & vidit Iesum stantem: & nõ
sciebat quia Iesus est. Dicit ei Iesus, Mu- 15
lier, quid ploras? quem quæris? Illa existi- D
mans quia hortulanus esset, dicit ei, Domi-
ne, si tu sustulisti eum, dicito mihi vbi posui
sti eum: & ego eum tollam. Dicit ei Iesus, 16
Maria. Conuersa illa dicit ei, Rabboni (quod
dicitur Magister.) Dicit ei Iesus, Noli me 17
tangere (nondum enim ascendi ad patrem
meum,) vade autem ad fratres meos, & dic
eis, Ascendo ad patrem meum, & patrem ve
strum, Deum meum & Deum vestrum. Ve 18
nit Maria Magdalene annuntians discipu-
lis, Quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi.
Mr.16.c.14. ‖ Cùm ergo sero esset die illo, vna sabbatho- 19
Luc.24.e.36 rum, & fores essent clausæ, vbi erant dis- E
1.Cor.15.a.5 cipuli congregati propter metum Iudæorum:
venit Iesus, & stetit in medio, & dicit eis,
Pax vobis. Et cùm hoc dixisset, ostendit eis 20
manus & latus. Gauisi sunt ergo discipuli
*Iesus 1. viso Domino. Dixit ergo eis * iterum. Pax 21
vobis. Sicut misit me pater, & ego mitto
vos. Hoc cùm dixisset, insufflauit: & dicit 22
Mat.18.c.18 eis, Accipite Spiritum sanctum. ‖ quorum 23
remiseritis peccata, remittuntur eis: & quo-
rum retinueritis, retenta sunt. Thomas au 24
tem vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus F
non erat cum eis quando venit Iesus. Di- 25
xerunt ergo ei alij discipuli, Vidimus domi-
num. Ille autem dixit eis, Nisi videro in ma
*figuram 3: nibus eius * fixuram' clauorum, & mittam
digitum meum in locum clauorum, & mittã
manum meam in latus eius, non credam.
Et post dies octo, iterum erant discipuli e- 26
ius intus: & Thomas cum eis. Venit Iesus
ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit,
Pax vobis. Deinde dicit Thomæ, Infer di- 27
gitum tuum huc, & vide manus meas, & G
affer manũ tuam, & mitte in latus meum:
& noli esse incredulus, sed fidelis. Respondit 28
Thomas, & dixit ei, Dominus meus & deus
meus. Dicit ei Iesus, Quia vidisti me Tho- 29
ma, credidisti: beati qui non viderunt & cre
Infr.21.d.25 diderunt. ‖ Multa quidem & alia signa fe- 30
cit Iesus in conspectu discipulorum suorum,
quæ non sunt scripta in libro hoc. Hæc au- 31
tem scripta sunt, vt credatis quia Iesus est
Christus filius Dei: & vt credentes vitam
habeatis in nomine eius.

CAP. XXI.

*discipulis 4 POstea manifestauit se iterum Iesus * ad 1
mare Tiberiadis. Manifestauit autem A
sic: Erant simul Simon Petrus & Thomas 2
Supr.1.g.45. qui dicitur Didymus, & ‖ Nathanaël qui
erat à Cana Galileæ, ‖ & filij Zebedæi, & a- Mat.4.c.21.
3 lij ex discipulis eius duo. Dicit eis Simon Mar.1.b.19.
Petrus, Vado piscari. Dicunt ei, Venimus &
nos tecum. Et exierunt & ascenderunt in
4 nauim: & illa nocte nihil prendiderunt. Ma
ne autem iam facto stetit Iesus in littore: nõ
tamen cognouerunt discipuli quia Iesus est.
5 Dicit ergo eis Iesus, Pueri, nunquid pul-
mentarium habetis? Responderunt ei, Non.
6 Dicit eis, ‖ Mittite in dexteram nauigij re- Luc.5.a.4.
D te: & inuenietis. Miserunt ergo: & iam non
valebant illud trahere præ multitudine pi-
7 scium. Dicit ergo discipulus ille quem di-
ligebat Iesus, Petro, Dominus est. Simõ Pe-
trus cum audisset quia dominus est: tunica
B succinxit se (erat enim nudus) & misit se in
8 mare. Alij autem discipuli nauigio vene-
runt (nõ enim longe erant à terra, sed quasi
cubitis ducentis.) trahentes rete piscium.
9 Vt ergo descenderunt in terram, viderunt
prunas positas, & piscem superpositum, & pa
10 nem. Dicit eis Iesus, Afferte de piscibus
11 quos prendidistis nunc. Ascendit Simon
E Petrus, & traxit rete in terram, plenum ma
gnis piscibus, centum quinquaginta tribus.
Et cùm tanti essent, non est scissum rete.
12 Dicit eis Iesus, Venite, prandete. Et nemo
audebat " discumbentium' interrogare eum, "discentiū 1
13 Tu quis es? scientes quia Dominus est. Et "accepit.
venit Iesus, " & accipit' panem, & " dat eis, "dabat.
14 & piscem similiter. Hoc iam tertio manife
C status est Iesus discipulis suis, cum resurre-
15 xisset à mortuis. Cùm ergo prandissent, di-
cit Simoni Petro Iesus, Simon " Iohannis', di "Iona 2. &
ligis me plus his? Dicit ei, Etiam Domine: bis infra.
tu scis quia amo te. Dicit ei, Pasce agnos
16 meos. Dicit ei iterum, Simon " Iohannis' di-
ligis me? Ait illi, Etiam Domine, tu scis quia
17 amo te. Dicit ei, Pasce agnos meos. Dicit ei
tertio, Simon " Iohannis' amas me? Contri-
status est Petrus: quia dixit ei tertio, Amas
me? & dixit ei, Domine, tu omnia " scis': tu "nosti.
scis quia amo te. Dicit ei. * Pasce oues meas. *Iesus 2.
18 Amen, amen dico tibi, cum esses iunior cin- 2.Pet.1.c.14
gebas te, & ambulabas vbi volebas. cum au
D tem senueris, extendes manus tuas, & alius
19 te cinget, & ducet quo * non vis. Hoc au- *tu
tem dixit, significans qua morte clarificatu-
rus esset Deum. Et cum hoc dixisset, dicit ei,
20 Sequere me. Conuersus Petrus, vidit illum
discipulum quem diligebat Iesus, sequen-
tem, ‖ qui & recubuit in cœna super pectus Sup.13.c.25.
eius, & dixit, Domine quis est qui tradet
21 te? Hunc ergo cùm vidisset Petrus, dicit
22 Iesu, Domine, hic autem quid? Dicit ei Ie-
sus, " Sic' eum volo manere donec veniam, "Si 2.
23 quid ad te: tu me sequere. Exiuit ergo ser- "Si sic 3.
mo iste inter fratres, quia discipulus ille
non moritur. Et non dixit ei Iesus, Non mo
ritur, sed, " Sic' eum volo manere donec ve- "Si 2.
24 niam, quid ad te? Hic est discipulus ille "Si sic 3.

qui testimonium perhibet de his, & scripsit
hac: & scimus quia verum est testimonium
Sup.20.g.30 eius. ‖Sunt autem & alia multa qua fecit 25
Iesus: qua si scribantur per singula, nec ipsum
arbitror mundum capere posse eos qui scri-
bendi sunt, libros.

ACTA APOSTO-
LORVM.

CAP. I.

PRIMVM quidem sermonem feci de 1
omnibus, ô Theophile, qua cœpit Ie- A
sus facere & docere, usque in diem 2
qua pracipiens Apostolis per Spiritum
sanctum, quos elegit, assumptus est: quibus 3
& prabuit seipsum viuum post passionem
suam in multis argumentis, per dies qua-
draginta apparens eis, & loquens de regno
Dei. Et conuescens, ‖ pracepit eis, ab Iero- 4
Luc.24.g.49. solymis ne discederent. sed expectarent pro-
Ioh.14. d.26 missionem Patris, ‖ quam audistis (inquit)
Mat.3.b.11. per os meum: ‖quia Iohannes quidem ba- 5
Mar.1.b.8. ptizauit aqua, vos autem ‖ baptizabimini
Luc.3.c.16. Spiritu sancto non post multos hos dies. Igi 6
Ioh.1. d.26. tur qui conuenerant, interrogabant eum, 7
Infr.11.c.7. dicentes, Domine, si in tempore hoc restitues B
16.19.a.4. regnum Israël? Dixit autem eis, Non est ve-
Infr.2.a.2. strum nosse tempora vel momenta, qua Pa-
a.4. ter posuit in sua potestate: sed ‖ accipietis 8
virtutem superuenientis Spiritus sancti in
Luc.24.g.48 vos, & ‖eritis mihi testes in Ierusalem, & in
Infr.2.e.32. omni Iudaa, & Samaria, & vsq; ad vltimũ
Mar.16.d.19 terra. ‖Et cùm hac dixisset, videntibus il- 9
Luc.24.g.51 lis eleuatus est: & nubes suscepit eum ab o-
culis eorum. Cumq; intuerentur in calum 10
euntem illum, ecce duo viri astiterunt iuxta
illos in vestibus albis, qui & dixerunt, Vi- 11
ri Galilai, quid statis aspicientes in calum?
hic Iesus qui assumptus est à vobis in calũ,
sic veniet quemadmodũ vidistis eum eun-
tem in calum. Tunc reuersi sunt Ierosoly- 12
mam à monte qui vocatur Oliueti, qui est
iuxta Ierusalem, sabbathi habens iter. Et 13
cùm introissent in cœnaculum, ascenderunt C
vbi manebant Petrus & Iohannes, Iacobus
& Andreas, Philippus & Thomas, Bartholo-
maus & Matthaus, Iacobus Alphai & Si-
mon Zelotes, & Iudas Iacobi. hi omnes e- 14
rant perseuerantes vnanimiter in oratione
cum mulieribus & Maria matre Iesu, &
fratribus eius. In diebus illis exurgens Pe 15
trus in medio fratrum, dixit (erat autem
*nominũ 1. turba "hominum' simul, fere centum vigin-
ti.) Viri fratres, oportet impleri scriptu- 16
Psa.40. b.9. ram ‖quam pradixit Spiritus sanctus per os
Ioh.13.b.18. Dauid de Iuda, ‖ qui fuit dux eorum qui
18.a.3 comprehenderunt Iesum, qui connumera- 17
tus erat in nobis, & sortitus est sortem mi-
Mat.27.a.7. nisterij huius. ‖Et hic quidem possedit agrũ 18

de mercede iniquitatis, ‖ & suspensus cre- Mat.27.a.5.
puit medius: & diffusa sunt omnia viscera
19 eius. Et notum factum est omnibus habi-
tantibus Ierusalem. ita vt appellaretur ager
ille, lingua eorum, Haceldema, hoc est ager
20 sanguinis. Scriptum est enim in libro Psal-
D morum: ‖ Fiat commoratio "eorum' deserta, Psa.68. c.26
& non sit qui inhabitet in ea. ‖Et episcopa- "eius 4.
21 tum eius accipiat alter. Oportet ergo ex Psa.108.b.8
his viris qui nobiscum sunt congregati, in
omni tempore quo intrauit & exiuit inter
22 nos Dominus Iesus, Incipiens à baptisma-
te Iohannis vsq; in diem qua assumptus est
à nobis, testem resurrectionis eius nobiscum
23 fieri vnum ex istis. Et statuerunt duos,
Ioseph, qui vocabatur Barsabas, qui cogno-
24 minatus est Iustus, & Mathiam. Et oran-
tes dixerunt, Tu Domine qui corda nosti
omnium, ostende quem elegeris ex his duo-
25 bus vnum, accipere locum ministerij huius
& apostolatus, de quo prauaricatus est Iu-
26 das vt abiret in locum suum. Et dederunt
sortes eis, & cecidit sors super Mathiam, &
annumeratus est cum vndecim Apostolis.

CAP. II.

1 ET cùm complerentur ‖dies Pentecostes, e-
2 rant omnes pariter in eodem loco: ‖& Matt.3. a.11.
A factus est repente de calo sonus, tanquã ad- Mar.1.b.8.
uenientis spiritus vehementis, & repleuit Luc.3 c.16.
3 totam domum vbi erant sedentes. Et ap- Supr.1.a.8.
paruerunt illis dispertita lingua tanquam In fr.11. b.15.
4 ignis, seditq; supra singulos eorum: & ‖re- 19.a.6.
pleti sunt omnes Spiritu sancto, & cœperunt Iohã.7.f.38.
loqui varijs linguis prout Spiritus sanctus
5 dabat eloqui illis. Erant autem in Ierusa-
lem habitantes Iudai, viri religiosi ex omni
6 natione qua sub calo est. Facta autem hac
voce conuenit multitudo, & mente confusa
est, quoniam audiebat vnusquisque lingua
7 sua illos loquentes. Stupebant autem om-
B nes, & mirabantur, dicentes, Nonne, ecce,
8 omnes isti qui loquuntur, Galilai sunt: &
quomodo nos "audiuimus' vnusquisq; lin- "audimus
9 guam nostram, in qua nati sumus? Parthi, 1.
& Medi, & Aelamita, & qui habitant Me-
sopotamiam, Iudaam, & Cappadociam, Pon-
10 tum, & Asiam, Phrygiam, & Pamphyliam,
Aegyptum & partes Libya qua est circa Cy-
11 renem, & aduena Romani, Iudai quoq;, &
Proselyti, Cretes & Arabes: "audiuimus' eos "audimus
loquentes nostris linguis magnalia Dei. 1.
12 Stupebant autem omnes, & mirabantur,
adinuicem dicentes, Quidnam vult hoc esse?
13 Alij autem irridentes dicebant, Quia mu-
14 sto pleni sunt isti. Stans autem Petrus cum
vndecim, leuauit vocem suam, & locutus est
eis, Viri Iudai, & qui habitatis Ierusalem
C vniuersi, hoc vobis notum sit, & auribus
15 percipite verba mea. Non enim, sicut vos
astimatis, hi ebrij sunt, cùm sit hora diei
16 tertia: sed hoc est quod dictum est per pro-
phetam

Ioel.2.g.28. phetam Ioel. ¶ Et erit, in nouissimis diebus 17
Esa.44.a.4. (dicit Dominus) effundam de Spiritu meo
super omnem carnem: & prophetabunt filij
vestri & filiæ vestræ, & iuuenes vestri vi-
siones videbunt, & seniores vestri somnia
somniabunt. ¶ Et quidem super seruos meos, 18
& super ancillas meas in diebus illis effun-
dam de Spiritu meo, & prophetabunt: ¶ & 19
dabo prodigia in cælo sursum, & signa in ter-
ra deorsum, sanguinem, & ignem & vapo-
rem fumi. ¶ Sol conuertetur in tenebras, & 20
luna in sanguinem, antequam veniat dies
Ioel 2.g.32. Domini magnus & manifestus. ¶ Et erit o- 21
Rom.10.c.13 mnis quicunque inuocauerit nomen Domini,
saluus erit. ¶ Viri Israelitæ, audite verba 22
hæc, Iesum Nazarenum virum approbatum D
à Deo in vobis, virtutibus & prodigijs & si-
gnis quæ fecit Deus per illum in medio ve-
*& 5. stri, sicut * vos scitis: ¶ hunc definito consilio 23
& præscientia Dei traditũ, per manus ini-
quorum affigentes, interemistis. ¶ quẽ Deus 24
suscitauit solutis doloribus inferni, iuxta
quod impossibile erat teneri illum ab eo.
Psal.15.b.8. ¶ Dauid enim dicit in eum, ‖ ¶ Prouidebã Do- 25
minum in conspectu meo, semper: quoniam
à dextris est mihi ne commouear. ¶ Propter 26
hoc lætatum est cor meum, & exultauit lin-
gua mea, insuper & caro mea requiescet in
spe. ¶ Quoniam non derelinques animam 27
meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum
videre corruptionem. ¶ Notas mihi fecisti 28
vias vitæ: replebis me iucunditate cum fa-
cie tua. ¶ Viri fratres, liceat audenter dicere 29
3.Reg.2.b.10 ad vos de patriarcha Dauid ‖ quoniam * de- E
*& 4. functus est, & sepultus est: & sepulchrum e-
ius est apud nos, vsque in hodiernum diem.
¶ Propheta igitur cum esset, & sciret quia 30
Psal.131.c.11. iureiurando ‖ iurasset illi Deus de fructu
lumbi eius sedere super sedem eius: ¶ proui- 31
dens locutus est de resurrectione Christi,
Psal.15.b.10. quia ‖ neque derelictus est in inferno, ‖ neque
Iose.13.e.25. caro eius vidit corruptionem. ¶ Hunc Ie- 32
Supr.1.b.8. sum resuscitauit Deus, ‖ cuius omnes nos te-
stes sumus. ¶ Dextera igitur Dei exaltatus, 33
& promissione Spiritus sancti accepta à Pa-
"hoc donum tre, effudit "hunc quem' vos videtis & au-
quod. ditis. ¶ Non enim Dauid ascendit in cælum: 34
Psa.109.a.1. dixit autem ipse, ‖ Dixit Dominus Domino
meo, sede à dextris meis, ¶ donec ponam ini- 35
micos tuos scabellum pedum tuorum. ¶ Cer- 36
tissimè sciat ergo omnis domus Israël quia
& Dominum eum, & Christum fecit Deus,
hunc Iesum, quẽ vos crucifixistis. ¶ His au- 37
tem auditis compuncti sunt corde, & dixe- F
runt ad Petrum & ad reliquos Apostolos,
Quid faciemus viri fratres? ¶ Petrus verò 38
ad illos, Pœnitentiam (inquit) agite, & ba-
ptizetur vnusquisque vestrum in nomine Ie-
su Christi in remissionem peccatorum ve-
strorum: & accipietis donum Spiritus san-
cti. ¶ Vobis enim est repromissio, & filijs ve- 39
stris, & omnibus qui longè sunt, quoscunque
40 aduocauerit Dominus Deus noster. ¶ Alijs
etiam verbis plurimis testificatus est, &
exhortabatur eos, dicens, Saluamini à gene-
41 ratione ista praua. ¶ Qui ergo receperunt ser-
monem eius, baptizati sunt: & appositæ sunt
42 in die illa animæ circiter tria millia. ¶ Erãt
autem perseuerantes in doctrina Apostolorũ,
& communicatione fractionis panis, & ora-
43 tionibus. ¶ Fiebat autem omni animæ timor:
G multa quoque prodigia & signa per Apostolo-
los in Ierusalem fiebant, & metus erat ma-
44 gnus in vniuersis. ¶ Omnes etiam qui cre-
debant, erant pariter, & habebant omnia
45 communia. ¶ Possessiones & substantias ven-
debant, & diuidebant illa omnibus, prout
46 cuique opus erat. ¶ Quotidie quoque perdurã-
tes vnanimiter in templo, & frangentes
circa domos panem, sumebant cibum cum
47 exultatione & simplicitate cordis: ¶ collau-
dantes Deum, & habentes gratiam ad om-
nem plebem. Dominus autem augebat qui
salui fierent quotidie in idipsum.

CAP. III.

1 PEtrus autem & Iohannes ascendebãt in
2 templũ, ad horam orationis nonam. ¶ Et
A quidam vir qui erat claudus ex vtero ma-
tris suæ, baiulabatur: quem ponebant quoti-
die ad portam templi, quæ dicitur Speciosa,
vt peteret eleemosynam ab introeuntibus in
3 templum. ¶ Is cum vidisset Petrum & Io-
hannem incipientes introire in templum,
4 rogabat vt eleemosynam acciperet. ¶ Intuens
autem in eum Petrus cum Iohanne, dixit,
5 Respice in nos. ¶ At ille intendebat in eos,
6 sperans se aliquid accepturum ab eis. ¶ Pe-
trus autem dixit, Argentum & aurum non
est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In
nomine Iesu Christi Nazareni surge, et am-
7 bula. ¶ Et apprehensa manu eius dextra, al-
B leuauit eum, & protinus consolidatæ sunt
8 bases eius & plantæ. ¶ Et exiliens stetit, &
ambulabat: & intrauit cum illis in templũ
ambulans, & exiliens, & laudans Deum.
9 ¶ Et vidit omnis populus eum ambulantẽ,
10 & laudantem Deum. ¶ Cognoscebant autem
illum, quod ipse erat qui ad eleemosynam se-
debat ad Speciosam portã templi: & impleti
sunt stupore & extasi in eo quod contigerat
11 illi. ¶ Cum "teneret' autem Petrum & Io- "viderent
hannem, cucurrit omnis populus ad eos ad
porticum quæ appellatur Salomonis, stupen-
12 tes. ¶ Videns autem Petrus, respondit ad po-
pulum, Viri Israelitæ quid miramini in hoc,
aut nos quid intuemini, quasi nostra virtu-
te aut "pietate' fecerimus hunc ambulare? "potestate
13 ¶ Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus
C Iacob, Deus patrum nostrorum glorificauit Mat.27.c.20
filium suum Iesum, quem vos quidem tra- Mar.15.b.11.
didistis & negastis ante faciem Pilati, iu- Luc.23.c.18.
14 dicante illo dimitti. ¶ ‖ Vos autem sanctum Ioh.18.g.40

& iustum negastis, & petistis virum homi-
cidam donari vobis: ¶ auctorē vere vitæ in- 15
terfecistis, quem Deus suscitauit a mortuis,
cuius nos testes sumus. ¶ Et in fide nominis 16
*videstis *eius, hunc quem vos *videtis & nostis, con-*
firmauit nomen eius: & fides quæ per eum
*illi 1. *est, dedit *integram sanitatem istam in con-*
spectu omnium vestrum. ¶ Et nunc fratres 17
scio quia per ignorantiam fecistis, sicut &
*quæ 5. *principes vestri. ¶ Deus autem *qui prænunciauit per os omnium prophetarum, pati*
Christum suum, sic impleuit. ¶ Pœnitemini 19
igitur & conuertimini, vt deleantur peccata
vestra: ¶ vt cùm venerint tempora refrige- 20
rij à conspectu Domini, & miserit eum qui
prædicatus est vobis Iesum Christū, ¶ quem 21
oportet quidem cælum suscipere vsque in tem D
pora restitutionis omnium quæ locutus est
Deus per os sanctorum suorum, à seculo pro-
...c.23 phetarum. ¶ Moyses quidem dixit, ‖ Quoniā 22
prophetam suscitabit vobis Dominus Deus
vester de fratribus vestris tanquam me:
ipsum audietis iuxta omnia quæcunque locu-
tus fuerit vobis. ¶ Erit autem, omnis anima 23
quæ non audierit prophetam illum, extermi-
nabitur de plebe. ¶ Et omnes prophetæ à Sa- 24
**& 5. *muel, & deinceps qui locuti sunt *annuntia-*
uerūt dies istos. ¶ Vos estis filij prophetarum 25
& testamenti quod disposuit Deus ad pa-
Gene.12.a.3. *tres nostros, dicens ad Abraham, ‖ Et in se-*
22.b.12.22. *mine tuo benedicētur omnes familiæ terræ.*
d.18.26.a.4. *¶ Vobis primum Deus suscitans Filiū suum,* 26
misit eum benedicentem vobis, vt conuertat
se vnusquisque à nequitia sua.

CAP. IIII.

LOquentibus autem illis ad populum, 1
superuenerunt sacerdotes & magistra- A
tus templi & Sadducæi, ¶ dolentes quod do- 2
*Iesu 7. *cerent populum, & annuntiarent in *Iesum*
resurrectionem ex mortuis: ¶ & iniecerunt 3
in eos manus, & posuerunt eos in custodiam
in crastinum. erat enim iā vespera. ¶ Multi 4
autem eorum qui audierant verbum, cre-
diderunt: & factus est numerus virorum
quinque millia. ¶ Factum est autem in crasti- 5
num, vt congregarentur principes eorum,
& seniores & scribæ in Ierusalē. ¶ & Annas 6
princeps sacerdotum, & Caiphas & Ioban-
nes, & Alexander, & quotquot erant de ge-
nere sacerdotali. ¶ Et statuentes eos in me- 7
dio, interrogabāt, In qua virtute aut in quo B
nomine fecistis hoc vos? ¶ Tunc repletus Spi- 8
ritu sancto Petrus, dixit ad eos, Principes
*Israël 5. *populi & seniores **: ¶ Si nos hodie diiudica-* 9
**audite *mur in benefacto hominis infirmi, in quo*
iste saluus factus est: ¶ notū sit omnibus vo- 10
bis & omni plebi Israël, quia in nomine Ie-
su Christi Nazareni, quem vos crucifixi-
stis, quem Deus suscitauit à mortuis, in hoc
Psa.117.d.22 *iste astat coram vobis sanus. ¶ ‖ Hic est lapis* 11
Mat.21.d.42 *qui reprobatus est à vobis ædificantibus:*

12 *qui factus est in caput anguli. ¶ & non est* Mat.12.a.10.
in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen Luc.20.c.17
est sub cælo datum hominibus, in quo opor- Isa.28.d.16.
13 *teat nos saluos fieri. ¶ Videntes autem Petri* 1.Pet.2.a.7.
C *constantiam & Iohannis, comperto quod ho-* Rom.9.g.33.
mines essent sine literis & idiotæ, admira-
bantur, & cognoscebant eos quoniam cū Iesu
14 *fuerant. ¶ hominem quoque videntes stan-*
tem cum eis qui curatus fuerat, nihil pote-
15 *rant contradicere. ¶ Iusserunt autem eos fo-*
ras extra concilium secedere: & conferebant
16 *adinuicem, ¶ dicentes, Quid faciemus homi-*
nibus istis? quoniam quidem notum signum
factum est per eos, omnibus habitantibus
Ierusalem: manifestum est, & non possumus
17 *negare. ¶ Sed ne amplius diuulgetur in po-*
pulum, comminemur eis, ne vltra loquantur
18 *in nomine hoc vlli hominum. ¶ Et vocantes*
D *eos, denuntiauerunt ne omnino loquerentur,*
19 *neque docerent in nomine Iesu. ¶ Petrus vero*
& Iohannes respondentes, dixerunt ad eos,
Si iustum est in conspectu Dei, vos potius
20 *audire quàm Deum, iudicate. ¶ non enim*
possumus quæ vidimus & audiuimus non
21 *loqui. ¶ At illi comminantes, dimiserunt eos*
non inuenientes quomodo punirent eos, pro-
pter populum, quia omnes clarificabant id
quod factum fuerat, in eo quod acciderat.
22 *¶ Annorum enim erat amplius quadraginta*
homo in quo factum fuerat signum istud sa-
23 *nitatis. ¶ Dimissi autem venerunt ad suos:*
E *& annuntiauerunt eis quanta ad eos prin-*
24 *cipes sacerdotum & seniores dixissent. ¶ Qui*
cùm audissent, vnanimiter leuauerunt vo-
*cem ad Deum, & dixerunt, Domine, *tu es* *Deus 7.
qui fecisti cælum & terram, mare & omnia
25 *quæ in eis sunt, ¶ qui Spiritu sancto per os*
patris nostri Dauid pueri tui dixisti, ‖ Qua- Psal.2.a.1.
re fremuerunt Gentes, & populi meditati
26 *sunt inania? ¶ Astiterūt reges terræ, et prin-*
cipes conuenerunt in vnum aduersus Do-
27 *minum, & aduersus Christum eius? ¶ con-*
uenerunt enim verè in ciuitate ista aduer-
sus sanctum puerū tuū Iesum, quē vnxisti,
Herodes, & Pontius Pilatus, cum Gentibus
28 *& populus Israel, ¶ facere quæ manus tua*
29 *& consilium ⌐ tuum decreuerunt fieri. ¶ Et* ⌐.6.
F *nunc Domine respice in minas eorum. & da*
seruis tuis, cum omni fiducia loqui verbum
30 *tuum, ¶ in eo quòd manum tuam extendas*
ad sanitates & signa & prodigia fieri per
31 *nomen sancti filij tui Iesu. ¶ Et cùm orassent,*
motus est locus in quo erant congregati: &
repleti sunt omnes Spiritu sancto, & loque-
32 *bantur verbum Dei cum fiducia. ¶ Multitu-*
*dinis autem credentium erat cor ⌐ vnum & * ⌐.5.
anima vna: nec quisquam eorum quæ possi-
debat, aliquid suum esse dicebat, sed erant
33 *illis omnia communia. ¶ Et virtute magna*
G *reddebant Apostoli testimonium resurrectio-*
nis Iesu Christi Domini ⌐ nostri: & gratia ⌐.6.
magna

magna erat in omnibus illis. ¶ Neque enim 34
quisquam egens erat inter illos. Quotquot
enim possessores agrorum aut domorum erãt,
vendentes afferebant pretia eorum quæ
vendebant, ¶ et ponebant ante pedes Aposto- 35
lorum. Diuidebatur autem singulis prout
cuique opus erat. ¶ Ioseph autem qui cogno- 36
minatus est "Barnabas' ab Apostolis, (quod
est interpretatum filius consolationis) Le-
uites, Cyprius genere, ¶ cùm haberet agrum, 37
vendidit eum, & attulit pretium, & posuit
ante pedes Apostolorum.

"Barsabas

CAP. V.

VIr autem quidã nomine Ananias, cum 1
Saphira vxore sua vendidit agrum, ¶ & 2
fraudauit de pretio agri, conscia vxore sua: A
& afferens partem quandam, ad pedes Apo-
stolorum posuit. ¶ Dixit autem Petrus, "Ana- 3
nia, cur tentauit satanas cor tuum, mentiri
te Spiritui sancto, & fraudare de pretio a-
gri? ¶ Nonne manens tibi manebat, & ve- 4
numdatum in tua erat potestate? Quare po-
suisti in corde tuo hanc rem? Non es menti-
tus hominibus, sed Deo. ¶ Audiens autem 5
Ananias hæc verba, cecidit, & expirauit.
Et factus est timor magnus super omnes qui
audierunt. ¶ Surgentes autem iuuenes, amo- 6
uerunt eum, & efferentes sepelierunt. ¶ Fa- 7
ctum est autem quasi horarum trium spa- B
tium, & vxor ipsius, nesciens quod factum
fuerat, introiuit. ¶ Respondit autem ei Pe- 8
trus, Dic mihi ⸗ mulier', si tanti agrũ ven-
didistis? At illa dixit, Etiam tanti. ¶ Petrus 9
autem ad eam, Quid vtique conuenit vobis
tentare Spiritum Domini? Ecce, pedes eorũ
qui sepelierunt virum tuum, ad ostium, &
efferent te. ¶ Confestim cecidit ante pedes 10
eius, & expirauit. Intrantes autẽ iuuenes,
inuenerunt illam mortuã: & extulerunt, &
sepelierunt ad virum suum. ¶ Et factus est 11
timor magnus in vniuersa ecclesia, & in
omnes qui audierunt hæc. ¶ Per manus autẽ 12
Apostolorum fiebant signa & prodigia mul- C
ta in plebe. Et erant vnanimiter omnes in
porticu Salomonis. ¶ Cæterorum autem ne- 13
mo audebat se coniungere illis: sed magnifi-
cabat eos populus. ¶ Magis autem augebatur 14
credentium in Domino multitudo virorũ ac
mulierum: ¶ ita vt in plateas eijcerent infir 15
mos, & ponerent in lectulis ac grabatis, vt
veniente Petro saltem vmbra illius obum-
braret quenquam illorum, ⸗ & liberarentur
omnes ab infirmitatibus suis'. ¶ Cõcurrebat 16
autem & multitudo vicinarũ ciuitatum Ie-
rusalem, afferentes ægros & vexatos à spi-
ritibus immundis: qui curabantur omnes.
¶ Exurgens autẽ princeps sacerdotum & om- 17
nes qui cũ illo erant, quæ est hæresis Saddu- D
cæorum, repleti sunt zelo: ¶ & iniecerũt ma- 18
nus in Apostolos, & posuerunt eos in custodia
publica. ¶ Angelus autẽ Domini per noctem 19

"Ad Ananiam
"ad eum

⸗ v. 6.

⸗ v. 5.

aperiens ianuas carceris, & educens eos, di-
20 xit, ¶ Ite, & stantes loquimini in templo ple-
21 bi omnia verba vitæ huius. ¶ Qui cum au-
dissent, intrauerunt diluculo in templum &
docebant. Adueniens autẽ princeps sacerdotũ
& qui cum eo erant, conuocauerunt conciliũ
& omnes seniores filiorum Israel: & mise-
22 runt ad carcerem vt adducerentur. ¶ Cum
autem venissent ministri, & aperto carcere
non inuenissent illos: reuersi nuntiauerunt,
23 ¶ dicentes, Carcerem quidem inuenimus
clausum cum omni diligentia, & custodes
stantes ante ianuas: aperientes autem, ne-
24 minem intus inuenimus. ¶ Vt autem audie-
E runt hos sermones magistratus templi &
principes sacerdotum ambigebant de illis
25 quidnam fieret. ¶ Adueniens autem quidam
nuntiauit eis: Quia ecce viri quos posuistis
in carcerem, sunt in templo stantes, & do-
26 centes populum. ¶ Tunc abijt magistratus cũ
ministris, & adduxit illos sine vi: timebant
27 enim populum ne lapidarentur. ¶ Et cum
adduxissent illos, statuerunt in concilio. Et
28 interrogauit eos princeps sacerdotum, ¶ di-
cens: Præcipiendo præcepimus vobis ne do-
ceretis in nomine isto: & ecce repleuistis Ie-
rusalem doctrina vestra, & vultis indu-
cere super nos sanguinem hominis istius.
29 ¶ Respondens autem Petrus & Apostoli, di-
F xerunt, Obedire oportet Deo magis, quàm
30 hominibus. ¶ Deus patrum nostrorum susci-
tauit Iesum, quem vos interemistis, suspen-
31 dentes in ligno. ¶ Hunc principem & salua-
torem Deus exaltauit dextera sua, ad dan-
dam pœnitentiam Israëli, & remissionem
32 peccatorum. ¶ & nos sumus testes horum
verborum, & Spiritus sanctus, quem dedit
33 Deus omnibus obedientibus sibi. ¶ Hæc cùm
audissent, dissecabantur, & cogitabant in-
34 terficere illos. ¶ Surgens autem quidam in
concilio Pharisæus, nomine Gamaliel, le-
gisdoctor honorabilis vniuersæ plebi iussit
35 "foras ad breue homines fieri'. ¶ Dixitque
ad illos, Viri Israelitæ, attendite vobis su-
36 per hominibus istis quid acturi sitis. ¶ An-
G te hos enim dies extitit Theodas, dicens se
esse aliquem, cui consensit numerus virorum
circiter quadringentorum, qui occisus est:
& omnes qui credebant ei, dissipati sunt, &
37 "redacti ad nihilum. ¶ Post hunc extitit
Iudas Galilæus in diebus professionis, &
auertit populum post se & ipse perijt: & om-
nes quotquot consenserunt ei, dispersi sunt.
38 ¶ Et nunc ⸗ itaque' dico vobis, Discedite ab
hominibus istis & sinite illos: quoniam si est
ex hominibus consilium hoc aut opus, dis-
39 soluetur: ¶ si vero ex Deo est, non poteri-
tis dissoluere eos, ne forte & Deo repugnare
inueniamini. Consenserunt autem illi.
40 ¶ Et conuocantes Apostolos, cæsis denun-
tiauerunt ne loquerentur in nomine Iesu,
& dimi-

"pusillum foras Apostolos secedere 5.

"redactus est 10.

⸗ v. 19

& dimiserunt eos. ¶ Et illi quidem ibant 41
gaudentes à conspectu concilij, quoniam di-
gni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliã
pati. ¶ Omni autem die non cessabant in 42
templo & circa domos docentes & euangeli-
zantes Christum Iesum.

CAP. VI.

IN diebus autem illis crescente numero 1
discipulorum, factum est murmur Graeco- A
rum aduersus Hebraeos, eo quod despicere-
tur in ministerio quotidiano viduae eorum.
¶ Conuocantes autem duodecim multitudi- 2
nem discipulorum, dixerunt, Nõ est aequum,
nos derelinquere verbum Dei, & ministra-
re mensis. ¶ Considerate ergo, fratres, viros 3
ex vobis boni testimonij septem, plenos Spi-
ritu sancto & sapientia, quos constituamus
super hoc opus. ¶ Nos vero, orationi & mini- 4
sterio verbi instantes erimus. ¶ Et placuit 5
sermo coram omni multitudine. Et elegerũt B
Stephanum virum plenum fide & Spiritu
Infr.21.b.8. sancto, & ‖ Philippum, & Prochorum, & Ni-
" timotheũ canorem, & " Timonem' & Parmenam, &
12. Nicolaum aduenam Antiochenum. ¶ Hos sta 6
tuerunt ante conspectum Apostolorum: & o-
rantes imposuerunt eis manus. ¶ Et verbum 7
* Domini *Dei' crescebat, & multiplicabatur nume-
rus discipulorum in Ierusalem valde: multa
etiam turba sacerdotum obediebat fidei.
¶ Stephanus autem plenus gratia & forti- 8
tudine faciebat prodigia & signa magna in C
populo. ¶ Surrexerunt autem quidam de sy- 9
nagoga, quae appellatur Libertinorum, &
Cyrenensium, & Alexandrinorũ, & eorum
qui erant à Cilicia & Asia, disputantes cum
Stephano: ¶ & non poterant resistere sa- 10
pientiae & Spiritui qui loquebatur. ¶ Tunc 11
summiserunt viros, qui dicerent se audiuis-
se eum dicentem verba blasphemiae in Moy-
sen & Deum. ¶ Commouerunt itaque ple- 12
bem, & seniores, & Scribas: & concurrentes D
rapuerunt eum, & adduxerunt in conciliũ,
¶ & statuerunt falsos testes qui dicerent, 13
Homo iste non cessat loqui verba aduersus
locum sanctum & legem. ¶ audiuimus enim 14
eum dicentem, quoniam Iesus Nazarenus
hic, destruet locum istum, & mutabit tra-
ditiones, quas tradidit nobis Moyses. ¶ Et 15
intuentes eum omnes qui sedebant in con-
cilio, viderunt faciem eius tanquam fa-
ciem angeli.

CAP. VII.

DIxit autẽ princeps sacerdotum, Si haec 1
ita se habent? ¶ Qui ait, Viri fratres & 2
patres audite. Deus gloriae apparuit patri A
nostro Abrahae cum esset in Mesopotamia,
prius quàm moraretur in Charan, ¶ & di- 3
Gene.12.a.1. xit ad illum, ‖ Exi de terra tua, & de cogna-
tione tua, & veni in terram quam monstra-
uero tibi. ¶ Tunc exijt de terra Chaldaeorum, 4
& habitauit in Charan. Et inde postquam
mortuus est pater eius, transtulit illum in
terram illam, in qua nunc vos habitatis.
5 ¶ Et non dedit illi haereditatem in ea nec
passum pedis: " & ' repromisit dare illi eam " sed
in possessionem, & semini eius post ipsum,
6 cùm non haberet filium. ¶ Locutus est autem
- ei' Deus, ‖ Quia erit semen eius accola in -.6.
terra aliena, & seruituti eos subijcient, & Gen.15.c.13
male tractabunt eos annis quadringentis:
7 ¶ & gentem cui seruierint, iudicabo ego " di- " dixit Do-
xit Deus'. & post haec exibunt, & seruient minus.
8 mihi in loco isto. ¶ ‖ Et dedit illi testamẽtum Gen.17.b.10
B circuncisionis, ‖ & sic genuit Isaac, ‖ & cir- Gen.21.a.2.
cumcidit eum die octauo: & ‖ Isaac, Iacob. & a.4
9 ‖ Iacob, duodecim Patriarchas. ¶ Et Patri- Gen.25.c.24
archae aemulantes, ‖ Ioseph vendiderunt in d.20.
10 Aegyptum. & erat Deus cum eo: ¶ & eripuit Gen 29.d 32
eum ex omnibus tribulationibus eius. et ‖ de- 30.a.b.c.d.
dit ei gratiã & sapientiã in conspectu Pha- 35.d.23.
raonis regis Aegypti, & constituit eum prae- Gen.37.f.28
positum super Aegyptum & super omnem Gen.41.e.37
11 domum suam. ¶ Venit autem fames in vni-
uersam Aegyptum & Chanaan, & tribula-
tio magna, & non inueniebant cibos patres
12 nostri. ¶ ‖ Cùm audisset autem Iacob esse fru- Gen.42.a.2.
mẽtum in Aegypto: misit patres nostros pri-
13 mum: ¶ & ‖ in secundo cognitus est Ioseph à Gen.45.a.3.
fratribus suis, & manifestatũ est Pharaoni a.4.
14 genus eius. ¶ Mittẽs autem Ioseph, accersiuit
Iacob patrem suum, & omnem cognationem
15 * in animabus septuagintaquinque. ¶ ‖ Et * suam
descendit Iacob in Aegyptum: & defunctus Gen.46.a.2.
16 est ipse & patres nostri. ¶ ‖ Et translati sunt a.5.
in Sichem, & positi sunt in sepulchro ‖ quod Gen.49.d.32
emit Abraham pretio argenti a filijs Hemor Gen.50.b.7.
17 filij Sichem. ¶ Cùm autem appropinquaret Gen.23.c.16
C tempus promissionis, quam confessus erat 59.b.13.
Deus Abrahae, ‖ creuit populus & multipli- Iosu 24.g.38
18 catus est in Aegypto. ¶ quoadusque surrexit Exod.1.a.7.
alius rex in Aegypto, qui non sciebat Ioseph.
19 ¶ Hic circunueniens genus nostrum afflixit
patres nostros, vt exponerent infantes suos,
20 ne viuificarentur. ¶ ‖ Eodem tempore natus Exod.2.a.2.
est Moyses, & fuit gratus Deo, qui nutritus Heb.11.c.23.
21 est tribus mẽsibus in domo patris sui. ¶ Ex-
posito autem illo, sustulit eum filia Pharao-
22 nis, & nutriuit eum sibi in filium. ¶ Et eru-
ditus est Moyses omni sapientia Aegyptiorũ:
& erat potens in verbis & in operibus suis.
23 ¶ Cùm autẽ impleretur ei quadraginta an-
norum tempus, ascendit in cor eius vt visi-
24 taret fratres suos filios Israel. ¶ ‖ Et cùm Exo.2.b.12.
vidisset quendam iniuriam patientem, vin-
dicauit illum & fecit vltionem ei qui iniu-
25 riam sustinebat, percusso Aegyptio. ¶ Existi-
mabat autem intelligere fratres, quoniam
Deus per manum ipsius daret salutem illis:
26 at illi non intellexerunt. ¶ ‖ Sequenti verò Exo.2.b.13.
die apparuit illis litigantibus: & reconcilia-
D bat eos in pace, dicens, Viri, fratres estis, vt
27 quid nocetis alterutrum? ¶ Qui autem iniu-
riam

viam faciebat proximo, repulit eum, dicens,
Quis te constituit principem & iudicem su-
per nos? ? numquid interficere me tu vis, 28
quemadmodum interfecisti heri Aegyptium?
? Fugit autem Moyses in verbo isto: & factus 29
est aduena in terra Madian, ubi generauit
filios duos. ? Et expletis annis quadraginta, 30
Exod.3.a.2. || apparuit illi in deserto montis Sina ange-
lus in igne flamma rubi. ? Moyses autē vi- 31
dens, admiratus est visum. Et accedente illo
vt consideraret, facta est ad eum vox Domi-
dicens ni, ? Ego sum Deus patrum tuorum, Deus 32
Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Tre-
mefactus autem Moyses, non audebat consi-
derare. ? Dixit autem illi Dominus, Solue 33
calceamentum pedum tuorum: locus enim in
quo stas, terra sancta est. ? Videns vidi af- 34
flictionem populi mei qui est in Aegypto, &
gemitum eorum audiui, & descendi liberare
-.5. eos. Et nunc veni - & mittam te in Aegy-
ptum. ? Hunc Moysen, quem negauerunt, di- 35
centes, Quis te constituit principem & du-
cem? hunc Deus principem & redemptorem
misit, cum manu angeli qui apparuit illi in
Exod.7.8.9. rubo. ? || Hic eduxit illos faciens prodigia & 36
10.11.14. signa in terra Aegypti, & in rubro mari, & E
Exo.16.a.1. || in deserto annis quadraginta. ? Hic est 37
Deu.18.c.15. Moyses qui dixit filijs Israel, || Prophetam su-
Exod.19.a.3. scitabit vobis Deus de fratribus vestris tā-
a.19. quam me ipsum audietis. ? Hic est qui fuit 38
in ecclesia in solitudine, cum angelo qui lo-
quebatur ei in monte Sina, & cum patribus
nostris: qui accepit verba vitæ dare nobis.
? Cui noluerunt obedire patres nostri: sed 39
repulerunt, & auersi sunt cordibus suis in
Exo.32.a.1. Aegyptum, ? dicentes ad Aaron: || Fac nobis, 40
*Moysi enim huic Deos qui præcedant nos: *Moyses enim hic,
qui eduxit nos de terra Aegypti, nescimus
quid factum sit ei. ? Et vitulum fecerunt in 41
diebus illis, & obtulerunt hostiam simula-
chro, & lætabantur in operibus manuū sua-
rum. ? Conuertit autem Deus, & tradidit 42
eos seruire militiæ cæli, sicut scriptum est in
Amos5.g.25 libro Prophetarum. || Numquid victimas &
hostias obtulistis mihi annis quadraginta
in deserto, domus Israel? ? Et suscepistis ta- 43
bernaculū Moloch, & sydus Dei vestri Rem-
pham, figuras quas fecistis, adorare eas. Et F
transferam vos trans Babylonem. ? Taber- 44
naculum testimonij fuit patribus nostris in
-.4. deserto, sicut disposuit - Deus || loquens ad
Exo.25.d.40. Moysen, vt faceret illud secundum formam
Heb.8.b.5. quam viderat. ? || Quod & induxerunt, su- 45
Iosue 3.c.14 scipientes patres nostri cum Iesu in possessio-
1.Re.16.c.13. nem gentium, quas expulit Deus à facie pa-
trum nostrorum, vsque in diebus Dauid,
Psa.131.a.5. ? || qui inuenit gratiam ante Deum, & || pe- 46
3.Reg. 6.a.1. tijt vt inueniret tabernaculum Deo Iacob.
1.par 17.b.12 ? || Salomon aūt ædificauit illi domum. ? Sed 47
*per prophetam. || non Excelsus in manufactis habitat, sicut 48
*propheta dicit: ? || Cælū mihi sedes est: ter- 49

ra autem scabellum pedum meorum. Quam Infr.17.f.24.
domum ædificabitis mihi, dicit Dominus? Isa.66.a.1.
50 aut quis locus requietionis meæ est? ? Nonne 3.Re.8.c.27.
51 manus mea fecit hæc omnia? ? Dura ceruice 2.Par.6.c.18
& incircumcisis cordibus & auribus, vos
semper Spiritui sancto *resistitis: sicut pa- *restitistis
52 tres vestri, et vos. ? Quem Prophetarum non
sunt persequuti patres vestri? Et occiderunt
G eos qui prænuntiabant de aduentu Iusti,
cuius vos nunc proditores & homicidæ fui-
53 stis: ? qui accepistis legem in dispositione an-
54 gelorum, & non custodistis. ? Audientes au-
tem hæc dissecabantur cordibus suis, & stri-
55 debant dentibus in eum. ? Cùm autem esset
plenus Spiritu sancto, intendens in cælum,
vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dex-
56 tris Dei. ? Et ait, Ecce video cælos apertos,
& filium hominis stantem à dextris * Dei. *virtutis
57 ? Exclamantes autem voce magna, cōtinue-
runt aures suas, & impetum fecerunt vna-
58 nimiter in eum. ? Et eijcientes eum extra
ciuitatem, lapidabant: & testes deposuerunt
vestimenta sua secus pedes || adolescentis qui Infr.22.e.20
59 vocabatur Saulus. ? Et lapidabant Stepha-
num inuocantem, & dicentem: Domine Ie-
60 su, suscipe spiritum meum. ? Positis autem
genibus, clamauit voce magna, - dicens: -.3.
Domine ne statuas illis hoc peccatum. Et
cum hoc dixisset, obdormiuit*. Saulus au- *in Domino.
tem erat consentiens neci eius.

CAP. VIII.

1 FActa est autem in illa die persecutio ma-
A gna in Ecclesia, quæ erat Ierosolymis, &
omnes dispersi sunt per regiones Iudææ &
2 Samariæ, præter Apostolos. ? Curauerunt
autem Stephanum viri timorati: & fecerūt
3 planctum magnum super eum. ? Saulus au-
tem deuastabat ecclesiam: per domos intrās,
|| & trahens viros ac mulieres, tradebat in Inf.22.a.4.
4 custodiam. ? Igitur qui dispersi erant per- c.19.
5 transibant, euangelizantes verbum*. ? Phi- *Dei
lippus autem descendens in ciuitatem Sa-
6 mariæ, prædicabat illis Christum. ? Inten-
debant autem turba his quæ à Philippo di-
cebantur, vnanimiter audientes, & viden-
7 tes signa quæ faciebat. ? Multi enim eorum
qui habebant spiritus immundos, clamantes
B voce magna, exibant. Multi autem paralyti-
8 ci & claudi curati sunt. ? Factum est ergo
9 gaudium magnum in illa ciuitate. ? Vir au-
tem quidam nomine Simon, qui antè fuerat
in ciuitate magus, seducens gentem Sama-
10 riæ, dicens se esse aliquem magnum: ? cui au-
scultabant omnes à minimo vsq; ad maxi-
mum, dicentes, Hic est virtus Dei, quæ vo-
11 catur magna. ? Attendebant autem eum,
propter quod multo tēpore magicis suis* de- *artibus
12 mentasset eos. ? Cum vero credidissent Phi-
lippo euangelizanti de regno Dei: *& no- *in
mine Iesu Christi, baptizabantur viri ac
13 mulieres. ? Tunc Simon & ipse credidit: &

tum baptizatus esset, adhærebat Philippo. C
Videns etiam signa & virtutes maximas
fieri, stupens admirabatur. ¶*Cum autē au-* 14
dissent Apostoli qui erant in Ierosolymis,
quod recepisset Samaria verbum Dei: mise-
runt ad eos Petrum et Iohannem. ¶*Qui cùm* 15
venissent, orauerunt pro ipsis, vt acciperent
Spiritum sanctū. ¶*Nondum enim in quen-* 16
quam illorum venerat, sed baptizati tan-
tùm erant in nomine Domini Iesu. ¶ *Tunc* 17
imponebant manus super illos, & accipiebāt
Spiritum sanctum. ¶ *Quum vidisset autem* 18
Simon, quia per impositionem manus Apo- D
stolorum, daretur spiritus sanctus, obtulit eis
pecuniam, ¶*dicens, Date & mihi hanc pote-* 19
statem, vt cuicunque imposuero manus, ac-
cipiat Spiritum sanctum. ¶*Petrus autē di-* 20
xit ad eum, Pecunia tua tecum sit in perdi-
tionem: quoniam donum Dei existimasti
pecunia possideri. ¶ *Non est tibi pars, neque* 21
sors in sermone isto. cor enim tuum non est
rectum coram Deo. ¶*Pœnitentiam itaq; age* 22
ab hac nequitia tua: & roga Deum, si fortè
remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. ¶*In* 23
felle enim amaritudinis, & obligatione ini-
quitatis video te esse. ¶*Respondens autē Si-* 24
mon dixit: Precamini vos pro me ad Domi-
num, vt nihil veniat super me horum quæ
dixistis. ¶ *Et illi quidem testificati & lo-* 25
quuti verbum Domini, redibāt Ierosolymā, E
& multis regionibus Samaritanorum euā-
gelizabant. ¶ *Angelus autē Domini loqu-* 26
tus est ad Philippum, dicens, Surge, & vade
contra meridianum, ad viā quæ descēdit ab
Ierusalem in Gazam, hæc est deserta. ¶*Et* 27
surgens abijt. Et ecce, vir Aethiops, eunu-
"Candacis 18. *chus, potens "Candaces' reginæ Aethiopum,*
qui erat super omnes gazas eius, venerat
adorare in Ierusalem: ¶ *& reuertebatur se-* 28
dens super currum suū, legensq; Isaiam pro-
phetam. ¶*Dixit autē Spiritus Philippo: Ac-* 29
cede, & adiunge te ad currum istū. ¶*Accur-* 30
rens autē Philippus, audiuit eum legentē I-
saiam Prophetam, & dixit: Putasne intelli-
gis quæ legis? ¶*Qui ait, Et quomodo possum,* 31
si non aliquis ostenderit mihi? Rogauitque
Philippum vt ascenderet, & sederet secum.
¶*Locus autē scripturæ quā legebat, erat hic:* 32
Isai.53.b.7. ‖*Tanquā ouis ad occisionē ductus est: & sicut* F
agnus corā tondente se, sine voce, sic non a-
peruit os suū. ¶*In humilitate iudicium eius* 33
sublatum est. Generationem eius quis enar-
"tollitur 11 *rabit, quoniam "tolletur' de terra vita eius?*
¶*Respondēs autem eunuchus Philippo, dixit:* 34
Obsecro te, de quo propheta dicit hoc? de se,
an de alio aliquo? ¶*Aperiens autē Philippus* 35
os suum, & incipiens à scriptura ista, euan-
gelizauit illi Iesum. ¶*Et dum irēt per viā,* 36
venerūt ad quandā aquā: & ait eunuchus,
"quid *Ecce aqua, "quis' prohibet me baptizari?*
¶*Dixit autem Philippus, Si credis ex toto* 37
corde, licet. Et respondens ait, Credo filium
38 *Dei esse Iesum Christū.* ¶*Et iussit stare cur-*
rum: & descenderunt vterq; in aquā, Phi-
39 *lippus & eunuchus, & baptizauit eū.* ¶*Cùm*
autem ascendissent de aqua, Spiritus Domi-
ni rapuit Philippum, & amplius non vidit
eum eunuchus. Ibat autem per viam suam
40 *gaudens.* ¶*Philippus autem inuentus est in*
Azoto, & pertransiens euangelizabat ciui-
tatibus cunctis, donec veniret Cæsaream.

CAP. IX.

1 *SAulus autem adhuc spirans minarū &*
A *cædis in discipulos Domini, accessit ad*
2 *principem Sacerdotū.* ¶ ‖*& petijt ab eo epi-* *Gala.1.c.13.*
stolas in Damascū ad synagogas, vt si quos *Infr.22.a.5.*
inuenisset huius viæ viros ac mulieres, vin-
3 *ctos perduceret in Ierusalem.* ¶ ‖*Et cùm iter* *Inf.22.b.6.*
faceret: contigit vt appropinquaret Damas-
co. ‖ *& subito circumfulsit eum lux de cælo.* *1.Cor.15.a.8*
4 ¶‖*Et cadens in terram, audiuit vocem di-* *2.Cor.12.a.8*
centem sibi, Saule, Saule quid me perseque-
5 *ris?* ¶ *Qui dixit, Quis es Domine? Et ille,*
Ego sum Iesus, quem tu persequeris. durum
6 *est tibi contra stimulum calcitrare.* ¶*Et tre-*
mens ac stupens dixit, Domine, quid me vis
facere? Et Dominus ad eū, Surge, & ingre-
B *dere ciuitatem, & ibi dicetur tibi quid te o-*
7 *porteat facere.* ¶*Viri autem illi qui comita-*
bantur cum eo, stabant stupefacti, audientes
quidem vocem, neminem autem videntes.
8 ¶*Surrexit autem Saulus de terra, apertisq;*
oculis nihil videbat. Ad manus autem illum
9 *trahentes, introduxerunt Damascum.* ¶*Et*
erat' tribus diebus nō videns, & non man- *"ibi*
10 *ducauit, neq; bibit.* ¶*Erat autem quidā di-*
scipulus Damasci, nomine Ananias: & dixit
ad illum in visu Dominus, Anania. At ille
11 *ait, Ecce ego Domine.* ¶ *Et Dominus ad eū,*
Surge, & vade in vicum qui vocatur Re-
ctus: & quære in domo Iudæ Saulum nomine
12 *Tharsensem. ecce enim orat.* ¶*(Et vidit vi-*
rum Ananiam nomine, introeuntem, & im-
ponentem sibi manus vt visum recipiat.)
13 ¶*Respondit autem Ananias, Domine, audi-*
C *ui à multis de viro hoc, quanta mala fecerit*
14 *sanctis tuis in Ierusalem:* ¶ *& hic habet po-*
testatem à principibus sacerdotum alligandi
15 *omnes qui inuocant nomen tuū.* ¶*Dixit au-*
tem ad eum Dominus, Vade, quoniam vas
electionis est mihi iste, vt portet nomen meū
coram gentibus & regibus, & filijs Israel.
16 ¶*Ego enim ostendam illi quanta oporteat*
17 *eum pro nomine meo pati.* ¶ *Et abijt Ana-*
nias, & introiuit in domum: & imponens ei
manus, dixit, Saule frater, Dominus misit
me Iesus, qui apparuit tibi in via qua ve-
niebas: vt videas & implearis Spiritu san-
18 *cto.* ¶ *Et confestim ceciderunt ab oculis eius*
D *tanquam squamæ, & visum recepit. & sur-*
19 *gens baptizatus est.* ¶ *Et cùm accepisset ci-*
bum, confortatus est. Fuit autē cum discipu-
lis

lis qui erant Damasci, per dies aliquot. ¶ Et 20
in synagogis prædicabat S. cōtinuo ingressus in synagogas, prædicabat
Iesum, quoniam hic est filius Dei. ¶ Stupebāt 21
autē omnes qui audiebāt, et dicebant, Nonne
hic est qui expugnabat in Ierusalem eos qui
inuocabant nomen istud, & huc ad hoc venit
vt vinctos illos duceret ad principes sacer-
dotum? ¶ Saulus autem multo magis conua- 22
lescebat, & confundebat Iudæos qui habita-
bant Damasci, affirmans quoniam hic est
Christus. ¶ Cùm autem implerentur dies 23
multi, consilium fecerunt Iudæi vt eum in-
terficerent. ¶ Nota autem facta sunt Saulo 24
2.Co.11.g.32 insidiæ eorum. ‖ Custodiebant autem & por-
tas die ac nocte, vt eum interficerēt. ¶ Acci- 25
eius pientes autem eum discipuli nocte, per mu-
rum dimiserunt eum, submittentes in spor-
ta. ¶ Cùm autem venisset in Ierusalem, ten- 26
tabat se iungere discipulis, & omnes time- E
bant eum, non credentes quod esset discipu-
lus. ¶ Barnabas autem apprehensum illum 27
duxit ad Apostolos: & narrauit illis quomo-
do in via vidisset Dominū, & quia locutus
est ei, & quomodo in Damasco fiducialiter
egerit in nomine Iesu. ¶ Et erat cum illis in- 28
trans & exiens in Ierusalem, & fiducialiter
agēs in nomine Domini. ¶ Loquebatur quoq; 29
Gentibus, & disputabat cum Græcis: illi au-
tem quærebant occidere eum. ¶ Quod cùm co- 30
gnouissent fratres, deduxerunt eum Cæsa-
ream, & dimiserūt Tharsum. ¶ Ecclesia qui- 31
dem per totā Iudæam & Galilæā & Sama-
riā habebat pacē, & ædificabatur ambulans
in timore Domini, & cōsolatione sancti Spi-
ritus replebatur. ¶ Factum est autē, vt Pe- 32
trus dum transiret vniuersos, deueniret ad
sanctos qui habitabant Lyddæ. ¶ Inuenit au- 33
tem ibi hominem quendam, nomine Æneā, F
ab annis octo iacentem in grabato, qui erat
sanat S. paralyticus. ¶ Et ait illi Petrus, Ænea *sa- 34
net te Dominus Iesus Christus: surge, &
sterne tibi. Et continuo surrexit. ¶ Et vide- 35
runt eum omnes qui habitabant Lyddæ, &
Saronæ, qui conuersi sunt ad Dominum. ¶ In 36
Ioppe autem fuit quædam discipula nomine
Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas.
Hæc erat plena operibus bonis & eleemosy-
nis quas faciebat. ¶ Factū est autē in diebus 37
illis, vt infirmata moreretur. Quam cùm la-
uissent, posuerunt eam in cœnaculo. ¶ Cùm 38
autem prope esset Lydda ab Ioppe, discipuli
audientes quia Petrus esset in ea, miserunt
duos viros ad eum, rogantes, Ne pigriteris
venire vsq; ad nos. ¶ Exurgens autem Pe- 39
trus venit cū illis. Et cùm aduenisset, duxe- G
runt illum in cœnaculum: & circumsteterunt
illum omnes viduæ flentes, & ostendētes ei
tunicas et vestes, quas faciebat illis Dorcas.
¶ Eiectis autem omnibus foras, Petrus ponēs 40
genua orauit: & conuersus ad corpus, dixit:
Tabitha surge. At illa aperuit oculos suos: &

41 viso Petro, resedit. ¶ Dans autem illi manū,
erexit eam. Et cùm vocasset sanctos & vi-
42 duas, assignauit eam viuam. ¶ Notū autem
factum est per vniuersam Ioppen: & credi-
43 derunt multi in Domino. ¶ Factum est au-
tem vt dies multos moraretur in Ioppe, apud
Simonem quendam coriarium.

CAP. X.

1 Vir autem quidem erat in Cæsarea, no-
A mine Cornelius, centurio cohortis quæ
2 dicitur Italica, ¶ religiosus, ac timens Deum
cum omni domo sua, faciens eleemosynas
multas plebi, & deprecans Deum semper:
3 ¶ is vidit in visu manifeste, quasi hora diei
nona, angelum Dei introeuntem ad se, & di-
4 centem sibi, Corneli. ¶ At ille intuens eum
timore correptus, dixit, Quis es Domine?
Dixit autē illi, Orationes tuæ & eleemosynæ
tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu
5 Dei. ¶ Et nunc mitte viros in Ioppen, & ac-
cersi Simonem quendam qui cognominatur
6 Petrus. ¶ hic hospitatur apud Simonē quen-
dam coriarium, cuius est domus iuxta mare.
7 hic dicet tibi quid te oporteat facere. ¶ Et
cùm discessisset angelus qui loquebatur illi,
vocauit duos domesticos suos, & militē me-
tuentem Dominum ex his qui illi parebant.
8 ¶ Quibus cùm narrasset omnia, misit illos in
9 Ioppen. ¶ Postera autem die iter illis facien-
B tibus, & appropinquantibus ciuitati, ascen-
dit Petrus in superiora, vt oraret circa horā
10 sextam. ¶ Et cùm esuriret, voluit gustare.
Parantibus autem illis, cecidit super eum
11 mentis excessus: ¶ & vidit cælum apertum,
& descendens vas quoddam, velut linteum
magnum, quatuor initiis submitti de cælo
12 in terram. ¶ in quo erant omnia quadrupe-
13 dia & serpentia terræ, & volatilia cæli. ¶ Et
facta est vox ad eum, Surge Petre, occide, &
14 manduca. ¶ Ait autem Petrus, Absit Domi-
ne, quia nunquam manducaui omne cōmune
15 & immundum. ¶ Et vox iterum secundo ad
eum: *Quæ Deus purificauit, tu commune *Quod*
16 ne dixeris. ¶ Hoc autem factum est per ter.
C Et statim receptū est vas in cælum. ¶ Et dū
17 intra se hæsitaret Petrus quidnā esset visio
quam vidisset, ecce viri, qui missi erant à
Cornelio, inquirentes domum Simonis, asti-
18 terunt ad ianuā. ¶ Et cùm vocassent, inter-
rogabāt, si Simon, qui cognominatur Petrus,
19 illic haberet hospitium. ¶ Petro autem cogi-
tante de visione, dixit Spiritus ei, Ecce viri
20 tres quærunt te. ¶ ‖ Surge itaque & descen- *Infr.15.b.7*
de, & vade cum eis, nihil dubitans: quia ego
21 misi illos. ¶ Descendens autem Petrus ad vi-
ros, dixit, Ecce, ego sum quem quæritis: quæ
22 causa est, propter quam venistis? ¶ Qui dixe-
runt, Cornelius Centurio, vir iustus, et timēs
Deum, & testimonium habens ab vniuersa
gente Iudæorum, responsum accepit ab Angelo
sancto accersire te in domum suā, & audire
verba

verba abs te. ¶ Introducens ergo eos, recepit 23
hospitio. Sequenti autem die surgens profe- D
ctus est cum illis: & quidam ex fratribus ab
Ioppe comitati sunt eum. ¶ Altera autem die 24
introiuit Cæsaream. Cornelius vero expe-
ctabat illos, conuocatis cognatis suis, & ne-
cessarijs amicis. ¶ Et factum est cum introis- 25
set Petrus, obuius venit ei Cornelius: &
eum procidens ad pedes eius adorauit. ¶ Petrus 26
verò eleuauit eum, dicens, Surge, & ego ipse
homo sum. ¶ Et loquens cum illo intrauit, & 27
inuenit multos qui conuenerant: ¶ dixitque 28
ad illos, Vos scitis quomodo abominatum sit
viro Iudæo coniungi, aut accedere ad alie-
nigenam: sed mihi ostendit Deus, neminem
communem aut immundum dicere hominē.
¶ Propter quod sine dubitatione veni accer- 29
situs. Interrogo ergo, quam ob causam accer- E
sistis me? ¶ Et Cornelius ait, A nudiusquar- 30
ta die, vsque ad hanc horam, orans eram ho-
ra nona in domo mea, & ecce vir stetit ante
me in veste candida: ¶ & ait, Corneli, exau- 31
dita est oratio tua, & eleemosynæ tuæ com-
memoratæ sunt in conspectu Dei. ¶ Mitte er- 32
go in Ioppen, & accersi Simonem qui cogno-
minatur Petrus: hic hospitatur in domo Si-
monis coriarij iuxta mare. ¶ Confestim ergo 33
misi ad te: & tu benefecisti veniendo. Nunc
ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus,
audire omnia quæcunque tibi præcepta sunt
à Domino. ¶ Aperiens autem Petrus os suū, 34
Deu.10.d.17 dixit, In veritate comperi quia non est per- F
2.Pa.19.c.7. sonarum acceptor Deus: ¶ sed in omni gente, 35
Iob.34.b.19. qui timet eum, & operatur iustitiam, acce-
Sap.6.b.8. ptus est illi. ¶ Verbum misit Deus filijs Is- 36
Eccl.35.b.16 rael, annuntians pacē per Iesum Christum.
Rom.2.b.11. (hic est omnium Dominus.) ¶ Vos scitis, 37
Gal.2.b.6. quod factum est verbum per vniuersam Iu-
Eph.6.b.9. dæam, incipiens enim à ‖ Galilæa, post ba-
Colo.3.d.25 ptismum quod prædicauit Iohannes: ¶ Iesum 38
1.Pet.1.c.17. à Nazareth quomodo vnxit eum Deus Spi-
Mat.4.c.18. ritu sancto & virtute, qui pertransijt bene-
Luc.4.b.14. faciendo & sanando omnes oppressos à dia-
bolo, quoniam Deus erat cum illo. ¶ Et nos 39
testes sumus omnium quæ fecit in regione
Iudæorum & Ierusalē, quem occiderunt su-
spendentes in ligno. ¶ Hunc Deus suscitauit 40
tertia die, & dedit eum manifestum fieri
¶ non omni populo, sed testibus præordinatis 41
à Deo: nobis, qui manducauimus & bibimus
cum illo postquam resurrexit à mortuis. ¶ Et 42
præcepit nobis prædicare populo, & testifica- G
ri quia ipse est qui constitutus est à Deo iu-
Iere.31.f.34. dex viuorum & mortuorum. ¶ Huic omnes 43
Mich.7.d.18 Prophetæ testimonium perhibent, remissio-
nem peccatorum accipere per nomen eius o-
mnes qui credunt in eum. ¶ Adhuc loquente 44
Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus su-
per omnes qui audiebant verbum. ¶ Et ob- 45
stupuerunt ex circumcisione fideles qui ve-
Infr.15.b.8. nerant cum Petro, ‖ quia & in nationes gra-

46 tia Spiritus sancti effusa est. ¶ Audiebant
enim illos loquentes linguis, & magnifican-
47 tes Deum. Tunc respondit Petrus, ¶ Nun-
quid aquam quis prohibere potest, vt non
baptizentur hi qui Spiritum sanctum acce-
48 perunt sicut & nos? ¶ Et iussit eos baptizari
in nomine Domini Iesu Christi. Tunc roga-
uerunt eum vt maneret apud eos aliquot
diebus.

CAP. XI.

1 AVdierunt autem Apostoli et fratres qui
A erant in Iudæa, quoniam & gentes re-
2 ceperunt verbum Dei. ¶ Cùm autem ascen-
disset Petrus Ierosolymam, disceptabant ad-
3 uersus illum qui erant ex circumcisione, ¶ di-
centes, Quare introisti ad viros præputium
4 habentes, & manducasti cum illis? ¶ Incipi-
ens autem Petrus exponebat illis ordinem,
5 dicens: ¶ Ego eram in ciuitate Ioppe orans,
& vidi in excessu mentis visionem, descen-
dens vas quoddam velut linteum magnum
quatuor initijs summitti de cælo, & venit
6 vsque ad me. ¶ In quod intuens, cōsiderabam,
& vidi quadrupedia terræ, & bestias, & re-
7 ptilia, & volatilia cæli. ¶ Audiui autem &
vocem dicentem mihi, Surge Petre, occide &
8 manduca. ¶ Dixi autem, Nequaquam Do-
mine: quia *commune aut immundum nun- *omne l.
9 quam introiuit in os meum. ¶ Respondit au-
tem *vox secundo de cælo, Quæ Deus mun- *mihi l.
10 dauit, tu ne commune dixeris. ¶ Hoc autem
factum est per ter: & recepta sunt omnia
11 rursum in cælum. ¶ Et ecce, viri tres confe-
B stim astiterunt in domo in qua eram, missi
12 à Cæsarea ad me. ¶ Dixit autem spiritus
mihi vt irem cum illis, nihil hæsitans. Ve-
nerunt autem mecum & sex fratres isti: &
13 ingressi sumus in domum viri. ¶ Narrauit
autem nobis quomodo vidisset angelum in
domo sua, stantem & dicentem sibi, Mitte in
Ioppen, & accersi Simonem, qui cognomina-
14 tur Petrus, ¶ qui loquetur tibi verba in qui-
bus saluus eris tu & vniuersa domus tua.
15 ¶ Cùm autem cœpissem loqui, cecidit Spiri-
tus sanctus super eos, sicut & in nos in ini-
16 tio. ¶ Recordatus sum autem verbi Domini,
sicut dicebat, ‖ Iohannes quidem baptizauit Sup.1.a.5.
aqua, ‖ Vos autem baptizabimini Spiritu Matt.3.c.11.
17 sancto. ¶ Si ergo eandem gratiam dedit illis Marc.1.b.8.
Deus, sicut & nobis qui credidimus in Do- Luc.3.c.16.
C minum Iesum Christum: ego quis eram, qui Ioh.1.d.26.
18 possem prohibere Deum? ¶ His auditis tacu- Inf.19.a.4.
erunt, & glorificauerunt Deum, dicentes, Er-
go & Gentibus pœnitentiam dedit Deus ad
19 vitam. ¶ Et illi quidem qui dispersi fuerant
à tribulatione quæ facta fuerat sub Stepha-
no, perambulauerunt vsque Phœnicen &
Cyprum & Antiochiam, nemini loquentes
20 verbum, nisi solis Iudæis. ¶ Erant autem
quidam ex eis viri Cyprij & Cyrenæi, qui
cùm introissent Antiochiam, loquebantur ad
Græcos,

Græcos, annuntiantes Dominum Ieſum. ¶ Et 21
erat manus Domini cum eis: multuſq; nu-
merus credentium conuerſus eſt ad Domi-
num. ¶ Peruenit autē ſermo ad aures eccle- 22
ſiæ quæ erat Ieroſolymis, ſuper iſtis: & mi-
ſerunt Barnabā uſq; ad Antiochiam. ¶ Qui 23
cum perueniſſet, & vidiſſet gratiam Dei, D
*In gauiſus eſt: & hortabatur omnes * propoſito
cordis permanere in Domino: ¶ quia erat vir 24
bonus, & plenus Spiritu ſancto & fide. Et
appoſita eſt multa turba Domino. ¶ Profe- 25
ctus eſt autem Tarſum, vt quæreret Sau-
lum: ¶ quem cum inueniſſet, perduxit Antio- 26
chiam. Et annum totum conuerſati ſunt ibi
in eccleſia: & docuerunt turbam multam,
ita vt cognominarentur primum Antiochiæ
diſcipuli Chriſtiani. ¶ In his autem diebus 27
ſuperuenerunt ab Ieroſolymis prophetæ An-
tiochiam. ¶ & ſurgens vnus ex eis nomine 28
Agabus, ſignificabat per ſpiritum famem
magnam futuram in vniuerſo orbe terra-
Cæſare i. rum, quæ facta eſt ſub Claudio: ¶ Diſcipuli 29
autem, prout quis habebat, propoſuerunt
Infr.12.d.24 ſinguli in ‖ miniſterium mittere habitanti-
bus in Iudæa fratribus: ¶ quod & fecerunt, 30
mittentes ad ſeniores per manus Barnabæ
& Sauli.

CAP. XII.

EOdem autē tempore miſit Herodes rex 1
manus, vt affligeret quoſdam de eccle- A
ſia. ¶ Occidit autem Iacobum fratrē Iohan- 2
nis gladio. ¶ Videns autem quia placeret Iu- 3
dæis, appoſuit apprehendere & Petrum. E-
rant autem dies Azymorum. ¶ Quem cum 4
*tradenſq; apprehendiſſet, miſit in carcerem, *tradens
*ad cuſto- quatuor quaternionibus militum * cuſto-
diendum diendum, volens poſt paſcha producere eum
eum. populo. ¶ Et Petrus quidem ſeruabatur in 5
carcere. Oratio autem fiebat ſine intermiſ-
ſione ab eccleſia ad Deū pro eo. ¶ Cùm autē 6
producturus eum eſſet Herodes, in ipſa nocte
erat Petrus dormiēs inter duos milites, vin-
ctus catenis duabus: & cuſtodes ante oſtium
cuſtodiebant carcerem. ¶ Et ecce angelus Do- 7
mini aſtitit: et lumen refulſit in habitacu-
lo: percuſſoq; latere Petri, excitauit eum, di-
cens, Surge velociter: Et ceciderunt catenæ
de manibus eius. ¶ Dixit autem angelus ad 8
eum, Præcingere, & calcea te caligas tuas. B
Et fecit ſic. Et dixit illi: Circunda tibi ve-
ſtimentum tuum, & ſequere me. ¶ Et ex- 9
iens ſequebatur eum, & neſciebat quia ve-
rum eſt quod fiebat per angelum: exiſtima-
bat autem ſe viſum videre. ¶ Tranſeuntes 10
autem primam & ſecundam cuſtodiam, ve-
nerunt ad portam ferream quæ ducit ad ci-
uitatem, quæ vltro aperta eſt eis. Et exeun-
tes proceſſerunt vicum vnum: & continuò
diſceſſit angelus ab eo. ¶ Et Petrus ad ſe re- 11
uerſus, dixit: Nunc ſcio verè quia miſit Do-
minus angelum ſuum, & eripuit me de ma-
nu Herodis, & de omni expectatione plebis
12 Iudæorum. ¶ Conſideranſq;, venit ad domū
Mariæ matris Iohannis, qui cognominatus
eſt Marcus, vbi erant multi congregati &
13 orantes. ¶ Pulſante autem * eo oſtium ia- *Petro ꝫ.
C nuæ, proceſſit puella ad videndum, nomine
14 Rhode. ¶ Et vt cognouit vocem Petri, præ
gaudio non aperuit ianuam, ſed intro cur-
rens nuntiauit ſtare Petrum ante ianuam.
15 ¶ At illi dixerunt ad eam, Inſanis. Illa au-
tem affirmabat ſic ſe habere. Illi autem di-
16 cebant, Angelus eius eſt. ¶ Petrus autē per-
ſeuerabat pulſans. Cùm autē aperuiſſent*, *oſtium
17 viderunt eum, & obſtupuerunt. ¶ Annuens
autem eis manu, vt tacerent, narrauit quo-
modo Dominus eduxiſſet eum de carcere, di-
xitq;, Nuntiate Iacobo & fratribus hæc. Et
18 egreſſus abijt in alium locum. ¶ Facta autem
die, erat non parua turbatio inter milites,
19 quidnam factum eſſet de Petro. ¶ Herodes
autem cùm requiſiſſet eum, & non inueniſ-
ſet, inquiſitione facta de cuſtodibus, iuſſit
D eos duci: deſcēdenſq; à Iudæa in Cæſaream,
20 ibi commoratus eſt. ¶ Erat autē iratus Ty-
rijs & Sidonijs. At illi vnanimes venerunt
ad eum, & perſuaſo Blaſto, qui erat ſuper
cubiculum regis, poſtulabant pacem, eo quod
21 alerentur regiones eorum ab illo. ¶ Statuto
autem die Herodes veſtitus veſte regia, ſe-
dit pro tribunali, & concionabatur ad eos.
22 ¶ Populus autem acclamabat, Dei voces, &
23 non hominis. ¶ Confeſtim autem percuſſit
eum angelus Domini, eo quod non dediſſet
honorem Deo: & conſumptus à vermibus,
24 expirauit. ¶ Verbum autem Domini creſce-
25 bat & multiplicabatur. ¶ Barnabas autem
& Saulus reuerſi ſunt ab Ieroſolymis exple-
to ‖ miniſterio, aſſumpto Iohanne qui cogno- Sup.11. d.29.
minatus eſt Marcus.

CAP. XIII.

1 ERant autem in eccleſia quæ erat Antio-
A chiæ, ‖ prophetæ & doctores, in quibus Inf.14. d.25.
Barnabas, & Simon qui vocabatur Niger,
& Lucius Cyrenenſis, & Manahem qui e-
rat Herodis Tetrarchæ collactaneus, & Sau-
2 lus. ¶ Miniſtrantibus autem illis Domino, &
ieiunantibus, dixit Spiritus ſanctus: ‖ Se- Roma.1. a.1.
gregate mihi Saulum et Barnabam in opus,
3 ad quod aſſumpſi eos. ¶ Tunc ieiunantes &
orantes, imponentesque eis manus, dimiſe-
4 runt illos. ¶ Et ipſi quidem miſſi à Spiritu
ſancto, abierunt Seleuciam: & inde nauiga-
5 uerunt Cyprum. ¶ Et cùm veniſſent Sa-
laminam prædicabāt verbum Dei in ſyna-
gogis Iudæorum. Habebant autem & Iohā-
6 nem in miniſterio. ¶ Et cum perambulaſ-
ſent vniuerſam inſulam vſque ad Paphum,
inuenerunt quendam virum magum pſeu-
doprophetam, Iudæum, cui nomen erat * Bar- *Barlen
7 ieſu: ¶ qui erat cum Proconſule Sergio
B Paulo viro prudente. Hic acceritis Barnaba

 & Saulo,

& Saulo, desiderabat audire verbum Dei.
¶ Resistebat autem illis Elymas, magus (sic 8
enim interpretatur nomen eius) quærens a-
uertere Proconsulem à fide. ¶ Saulus aũt, qui 9
& Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens
in eum, ¶ dixit, O plene omni dolo, & omni 10
fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitia,
non desinis subuertere vias Domini rectas.
¶ Et nunc ecce manus Domini super te, & 11
eris cæcus, non videns solem vsque ad tem-
pus. Et confestim cecidit in eum caligo & te-
nebræ, & circuiens quærebat qui ei manum
daret. ¶ Tũc Proconsul cùm vidisset factum, 12
credidit admirans super doctrina Domini.
¶ Et cùm a Papho nauigassent Paulus, & 13
qui cum eo erant, venerunt Pergen Pãphy-
liæ. Iohannes autem discedens ab eis, reuer-
sus est Ierosolymam. ¶ Illi vero pertranseun- 14
tes Pergen, venerunt Antiochiam Pisidiæ: & C
ingressi synagogam die sabbathorum, sede-
runt. ¶ Post lectionem autem legis & Pro- 15
phetarum, miserunt principes synagogæ ad
eos, dicentes Viri fratres, si quis est in vobis
sermo exhortationis ad plebem, dicite. ¶ Sur- 16
gens autem Paulus, & manu silentium in-
dicẽs, ait, Viri Israelitæ, & qui timetis Deũ,
audite: ¶ Deus plebis Israel elegit patres no- 17
stros, & plebem exaltauit cum essent incolæ
Exod. 1. a. 1. || in terra Aegypti, & in || brachio excelso e-
Exo. 1., c. 16. duxit eos ex ea, ¶ & per quadraginta anno- 18
14. e 22. f. 29. rum tempus mores eorum sustinuit in de-
Exo. 16. a. 2. serto. ¶ Et destruens gentes septem in ter- 19
ra Chanaan, || sorte distribuit eis terram
Iosu. 14. a. 2. eorum, ¶ quasi post quadringentos & quin- 20
Iudic. 3. b. 9. quaginta annos: & || post hæc dedit iudices,
1. Reg. 8. a. 5 vsque ad Samuel Prophetam. ¶ Et exinde 21
1. Reg. 9. ?. 16 || postulauerunt regem. & dedit illis Saul fi-
c. 17. 10. a. 1. lium Cis, virum de tribu Beniamin, annis
1. Reg 16. a. quadraginta. ¶ Et amoto illo, || suscitauit 22
1. c. 13. illis Dauid regem: cui testimonium perhi- D
Psa. 88. c. 21. bens, dixit. || Inueni Dauid filium Iessæ, vi-
Isa 1?. ?. ?. rum secundum cor meum, qui faciet omnes
Matt. 3. a. 1. voluntates meas. ¶ Huius Deus ex semine 23
Mar. ?. ?. secundum promissionem eduxit Israel sal-
Luc. 3. a. 3. uatorem Iesum, ¶ prædicante Iohanne ante 24
faciem aduentus eius baptismum pœniten-
tiæ omni populo Israel. ¶ Cùm impleret au- 25
tem Iohannes cursum suum, dicebat, Quem
Iohã. 1. c. 20. me arbitramini esse || non sum ego, sed || ecce
Matth. 3. c. 11 venit post me, cuius non sum dignus cal-
Marc. 1 a. 7. ceamenta pedum soluere. ¶ Viri fratres, filij 26
Luc. 3. d. 16. generis Abraham, & qui in vobis timent
Iohã. 1. d. 27. Deum, vobis verbum salutis huius missum
est. ¶ Qui enim habitabant Ierusalem, & 27
principes eius hunc ignorãtes, & voces Pro-
phetarum quæ per omne sabbathum legun-
Matt. 27. c. tur, iudicantes impleuerunt: ¶ & nullam 28
20. c. 22. causam mortis inuenientes in eo, || petierunt
Marc. 15. b. 13. à Pilato, vt interficerent eum. ¶ Cumque 29
Luc. 23. c. 21. consummassent omnia quæ de eo scripta e- E
c. 23. rant, deponentes eum de ligno, posuerunt in

30 monumento. ¶ || Deus verò suscitauit eum à Iohã. 19 a. 6.
31 mortuis tertia die: ¶ || qui visus est per dies Mat. 28. a. 6.
multos his qui simul ascenderant cum eo de Mar. 16. b. 6.
Galilæa in Ierusalem, qui vsque nunc sunt Luc. 24. a. 5.
32 testes eius ad plebem. ¶ Et nos vobis annun- Iohã. 20. a. 1.
tiamus eam quæ ad patres nostros repromis- 10. c. 19.
33 sio facta est: ¶ quoniam hanc Deus adimple-
uit filijs " nostris ', resuscitans Iesum, sicut " vestris
& in Psalmo secundo scriptum est: || Filius Psal. 2. b 7.
34 meus es tu, ego hodie genui te. ¶ Quod autem Heb. 1. b. 5.
suscitauit eum a mortuis, amplius iam non & 5. b. 5.
reuersurum in corruptionem, ita dixit, Isai. 55. a. 3.
|| Quia dabo vobis sancta Dauid fidelia. Psa. 15. b. 10.
35 ¶ ideoque & aliàs dicit: || Non dabis Sanctum Sup. 2. c. 31.
36 tuum videre corruptionem. ¶ Dauid enim in
sua generatione cùm administrasset, volun-
tati Dei || dormiuit, & appositus est ad pa- 3. Reg. 2. b. 10
37 tres suos, & vidit corruptionem. ¶ Quem
vero Deus suscitauit*, non vidit corruptio- *à mortuis
38 nem. ¶ Notum igitur sit vobis viri fratres,
F quia per hunc vobis remissio peccatorum an-
nuntiatur, * ab omnibus quibus non potui- *& 1.
39 stis in lege Moysi iustificari. ¶ In hoc omnis
40 qui credit, iustificatur. ¶ Videte ergo ne su-
perueniat vobis quod dictum est in Prophe-
41 tis, ¶ || Videte contemptores, & admiramini, Aba. 1. b. 5.
& disperdimini: quia opus operor ego in die-
bus vestris, opus quod non credetis, si quis
42 enarrauerit vobis. ¶ Exeuntibus autem illis
rogabant vt sequenti sabbatho loquerentur
43 sibi verba hæc. ¶ Cumque dimissa esset sy-
nagoga, secuti sunt multi Iudæorum, & co-
lentium * aduenarum Paulum & Barna- *Deum
bam: qui loquentes suadebant eis vt perma-
44 nerent in gratia Dei. ¶ Sequenti vero sab-
batho penè vniuersa ciuitas conuenit audi-
45 re verbum Dei. ¶ Videntes autem turbas
G Iudæi, repleti sunt zelo, & contradicebant
his quæ à Paulo dicebantur blasphemantes.
46 ¶ Tunc constãter Paulus & Barnabas dixe-
runt: Vobis oportebat primum loqui ver-
bum Dei: sed quoniam repellitis illud, & in-
dignos vos iudicatis æternæ vitæ: ecce con-
47 uertimur ad Gentes. ¶ sic enim præcepit no- Isa. 46. b. 6.
bis Dominus: || Posui te in lucem Gentium,
vt sis in salutem vsque ad extremum ter-
48 ræ. ¶ Audientes autem Gentes gauisa sunt,
& glorificabant verbum Domini: & credide-
runt quotquot erant præordinati ad vitam
49 æternam. ¶ Disseminabatur autem verbum
50 Domini per vniuersam regionem. ¶ Iudæi
autem concitauerunt mulieres religiosas &
honestas, & primos ciuitatis, & excitauerũt
persecutionem in Paulum & Barnabam: &
51 eiecerunt eos de finibus suis. ¶ || At illi ex- Mat. 10. b. 14
cusso puluere pedum in eos, venerunt Ico- Mar. 6. b. 11.
52 nium. ¶ Discipuli quoque replebantur gau- Luc. 9. a. 5.
dio & Spiritu sancto.

CAP. XIIII.

1 FActum est autem Iconij vt simul introi-
A rent synagogam Iudæorum & loqueren-
tur,

tus, ita ut crederet Iudaeorum & Graecorum
copiosa multitudo. ¶ Qui vero increduli fue- 2
runt Iudaei, suscitauerunt, & ad iracun-
diam concitauerunt animas Gentium ad-
uersus fratres. ¶ Multo igitur tempore demo- 3
rati sunt, fiducialiter agentes in Domino
testimonium perhibente verbo gratiae suae,
dante signa & prodigia fieri per manus eo-
rum. ¶ Diuisa est autem multitudo ciuita- 4
tis: & quidam quidē erant cum Iudaeis, qui-
dam vero cum Apostolis. ¶ Cùm autem fa- 5
ctus esset impetus Gentilium & Iudaeorum
cum principibus suis, ut contumeliis affice-
rent, & lapidarent eos, ¶ intelligentes confu- 6
gerunt ad ciuitates Lycaoniae Lystram &
Derben, & uniuersam in circuitu regionem, B
& ibi euangelizantes erant. ¶ * Et quidam 7
vir Lystris infirmus pedibus sedebat, clau-
dus ex utero matris suae: qui nunquam am-
bulauerat. ¶ Hic audiuit Paulū loquentem. 8
Qui intuitus eum, & videns quia fidē ha-
beret ut saluus fieret, ¶ dixit magna voce, 9
Surge super pedes tuos rectus. Et exiliuit: &
ambulabat. ¶ Turba autem cum vidissent 10
quod fecerat Paulus, leuauerunt vocem suā
Lycaonice dicentes, Dii similes facti homi-
nibus, descenderunt ad nos. ¶ Et vocabant 11
Barnabam, Iouem: Paulū verò Mercurium,
quoniā ipse erat dux verbi. ¶ Sacerdos quo- 12
que Iouis qui erat ante ciuitatem, tauros &
coronas ante ianuas afferens, cum populis
volebat sacrificare. ¶ Quod ubi audierunt 13
Apostoli Barnabas & Paulus, conscissis tu- C
nicis suis exilierunt in turbas clamantes,
¶ & dicentes, Viri, quid haec facitis? & nos 14
mortales sumus, similes vobis homines, an-
nuntiantes vobis ab his vanis conuerti ad
Deum viuum ‖ qui fecit caelum, & terram,
& mare, & omnia quae in eis sunt: ¶ qui in 15
praeteritis generationibus ‖ dimisit omnes
gentes ingredi vias suas. ¶ Et quidem non 16
sine testimonio semetipsum reliquit, bene-
faciens de caelo, dans pluuias, & tempora
fructifera, implens cibo & laetitia corda *no-
stra'. ¶ Et haec dicentes, vix sedauerunt tur- 17
bas, ne sibi immolarent. ¶ Superuenerunt 18
autem quidam ab Antiochia & Iconio Iu-
daei: & persuasis turbis ‖ lapidantesq; Pau-
lum, traxerunt extra ciuitatem, existiman-
tes eum mortuum esse. ¶ Circūdantibus au- 19
tem eum discipulis, surgens intrauit ciui- D
tatem, & postera die profectus est cum Bar-
naba in Derben. ¶ Cumq; euangelizassent 20
ciuitati illi, & docuissent multos, reuersi
sunt Lystrā & Iconium, & Antiochiā. ¶ con- 21
firmantes animas discipulorum, exhortan-
tesq; ut permanerent in fide, & quoniam
per multas tribulationes oportet nos intra-
re in regnū Dei. ¶ Et cùm constituissent illis 22
per singulas ecclesias presbyteros, & orassent
cum ieiunationibus, commendauerunt eos

* Et commota est omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus autem & Barnabas morabantur Lystris.

Psal.145.a.6.
Apoc.14.b.7.
Psal.8.c.13.

*vestra 7.

2.Cor.11.f.
24.25.

23 Domino in quem crediderunt. ¶ Transeun-
tesque Pisidiam, venerunt in Pamphyliam:
24 ¶ & loquentes verbum Domini in *Pergen', *Attaliam
25 descenderunt in *Attaliam'. ¶ ‖ & inde naui- *Perge 1.
gauerunt Antiochiam, unde erant traditi Sup.13.a.4.
26 gratiae Dei in opus quod cōpleuerunt. ¶ Cùm
autē venissent, & congregassent ecclesiam,
retulerunt quanta fecisset Deus cum illis, &
27 quia aperuisset Gentibus ostium fidei. ¶ Mo-
rati sunt autem tempus non modicum cum
discipulis.

CAP. XV.

1 ET quidam descendentes de Iudaea, doce-
A bant fratres: ‖ Quia nisi circumcidamini Gala.5.a.2.
secundum morem Moysi, non potestis salua-
2 ri. ¶ Facta ergo seditione non minima Paulo
& Barnabae aduersus illos, statuerunt ut a-
scenderent Paulus & Barnabas, & quidam
alii ex aliis ad Apostolos & presbyteros in Ie-
3 rusalem, super hac quaestione. ¶ Illi ergo de-
ducti ab ecclesia pertransibant Phoenicen &
Samariam, narrantes conuersionem Gen-
tium: & faciebant gaudium magnum om-
4 nibus fratribus. ¶ Cum autem venissent Ie-
rosolymam, suscepti sunt ab ecclesia & ab A-
postolis, & senioribus, annuntiantes quanta
5 Deus fecisset cum illis. ¶ Surrexerunt autem
quidam de haeresi Pharisaeorum qui credide-
B runt, dicentes, Quia oportet circumcidi eos,
6 praecipere quoque seruare legem Moysi. ¶ Cō-
ueneruntque Apostoli & seniores videre de
7 verbo hoc. ¶ Cum autem magna conquisitio
fieret, surgens Petrus dixit ad eos, ‖ Viri fra- Sup.10.b.20
tres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus
Deus in nobis elegit, per os meum audire
8 Gentes verbum Euangelii, & credere. ¶ Et
qui nouit corda Deus, testimonium perhi-
buit, ‖ dans illis Spiritum sanctum sicut & Sup.10.g.45
9 nobis: ¶ & nihil discreuit inter nos & illos,
10 fide purificans corda eorum. ¶ Nunc ergo
quid tentatis Deum, imponere iugum super
ceruices discipulorum, quod neque patres
11 nostri neque nos portare potuimus? ¶ Sed
C per gratiam Domini Iesu Christi credimus
12 saluari, quemadmodum & illi. ¶ Tacuit au-
tem omnis multitudo: & audiebant Barna-
bam & Paulum narrantes quanta Deus fe-
cisset signa & prodigia in Gentibus per eos.
13 ¶ Et postquam tacuerunt, respondit Iacobus,
14 dicens, Viri fratres, audite me. ¶ Simon nar-
rauit quemadmodum primum Deus visita-
uit sumere ex Gentibus populum nomini
15 suo. ¶ Et huic concordant verba Propheta-
16 rum, sicut scriptum est: ¶ ‖ post haec re- Amos.9.c.11
uertar, & reaedificabo tabernaculum Dauid,
quod decidit, & diruta eius reaedificabo, &
17 erigam illud: ¶ ut requirant caeteri hominū
D Dominum, & omnes gentes super quas in-
uocatum est nomen meum, dicit Domi-
18 nus faciens haec. ¶ Notum à saeculo est Do-
19 mino opus suum. ¶ Propter quod ego iu-

dico, non inquietari eos qui ex Gentibus cō-
Infr,15.c.29 21.c.25. uertuntur ad Deum, ? sed || scribere ad eos vt 20
abstineant se à contaminationibus simula-
chrorum, & fornicatione, & suffocatis, &
sanguine. ? Moyses enim à temporibus anti- 21
quis habet in singulis ciuitatibus qui eum
prædicent in synagogis, vbi per omne sabba-
thum legitur. ? Tunc placuit Apostolis & se- 22
nioribus cum omni ecclesia, eligere viros ex
eis, & mittere Antiochiam cū Paulo & Bar-
naba, Iudam, qui cognominabatur Barsabas,
& Silam, viros primos in fratribus, ? scri- 23
Epistolam continentē hæc 4: bentes per manus eorū'. APOSTOLI
& seniores, fratres, his qui sunt Antiochiæ
& Syriæ & Ciliciæ fratribus ex Gentibus,
salutem. ? Quoniam audiuimus, quia quidā 24
ex nobis exeuntes, turbauerunt vos verbis, E
euersentes animas vestras, quibus non mā-
dauimus: ? placuit nobis collectis in vnum, 25
eligere viros & mittere ad vos cum charissi-
mis nostris Barnaba & Paulo: ? hominibus 26
qui tradiderūt animas suas pro nomine Do
mini nostri Iesu Christi. ? Misimus ergo Iu- 27
dam & Silam, qui & ipsi vobis verbis refe-
rent eadem. ? Visum est enim Spiritui sancto 28
& nobis, nihil vltra imponere vobis oneris
Sup.15.d.20 Infr.21.c.25. quàm hæc necessaria: ? vt || abstineatis vos ab 29
immolatis simulachrorum, & sanguine, &
suffocato, & fornicatione, à quibus custodiē-
tes vos, bene agetis. Valete. ? Illi ergo dimis- 30
si descenderunt Antiochiam: & congregata F
multitudine tradiderunt epistolam. ? Quam 31
cùm legissent, gauisi sunt super consolatione.
? Iudas autē & Silas, & ipsi cùm essent pro- 32
phetæ, verbo plurimo consolati sunt fratres,
& confirmauerūt. ? Facto autē ibi aliquanto 33
tempore, dimissi sunt cum pace à fratribus
ad eos qui miserant illos. ? Visum est autem 34
⌐.7.⌐ Silæ ibi remanere: ⌐Iudas autē solus abijt'*.
*Ierusalem ? Paulus autem & Barnabas demorabantur 35
Antiochiæ, docentes, & euangelizantes cum
alijs pluribus verbum Domini. ? Post aliquot 36
autem dies, dixit ad Barnabam Paulus, Re- G
uertentes visitemus fratres per vniuersas
ciuitates, in quibus prædicauimus verbum
Domini, quomodo se habeant. ? Barnabas au 37
tem volebat secum assumere & Iohannē, qui
cognominabatur Marcus. ? Paulus autē ro- 38
gabat eūm, (vt qui discessisset ab eis de Pā-
quū missi fuerant 5. phylia, & non isset cum eis in opus) non de-
bere recipi. ? Facta est autem dissensio, ita 39
vt discederent abinuicem, & Barnabas qui-
dem assumpto Marco nauigaret Cyprum.
? Paulus verò electo Sila profectus est, tra- 40
ditus gratiæ Dei à fratribus. ? Perambula- 41
bat autem Syriam & Ciliciam, confirmans
⌐.4. ecclesias: ⌐præcipiens custodire præcepta A-
postolorum & seniorum'.

CAP. XVI.

PEruenit autem in Derbē & Lystram. Et 1
ecce, discipulus quidam erat ibi nomine A
Timótheus, filius mulieris ⌐ viduæ' fidelis, ⌐cuiusdam Iudææ ꝫ.
2 patre Gentili. ? Huic testimonium bonum
reddebant qui in Lystris erant & Iconio
3 fratres. ? Hunc voluit Paulus secum proficis-
ci: & assumens circumcidit eum propter Iu-
dæos qui erant in illis locis: Sciebant enim
4 omnes quod pater erat Gentilis. ? Cùm au-
tem pertransirent ciuitates, tradebant eis
custodire dogmata, quæ erant decreta ab A-
postolis & senioribus qui erant Ierosolymis.
5 ? Et ecclesiæ quidem confirmabantur fide, &
6 abundabant numero quotidie. ? Transeuntes
autem Phrygiam & Galatiæ regionem, ve-
tati sunt à Spiritu sancto loqui verbum* in *Dei
7 Asia. ? Cùm venissent autem in Mysiā, ten-
B tabant ire in Bithyniam, & non permisit eos
8 Spiritus Iesu. ? Cùm autē pertransissent My-
9 siam, descenderunt Troadem: ? & visio per
noctem Paulo ostensa est: Vir Macedo quidā
erat stans, & deprecans eū, & dicens, Tran-
10 siens in Macedoniam, adiuua nos. ? Vt autē
visum vidit, statim quæsiuimus proficisci in
Macedoniam, certi facti quod vocasset nos
11 Deus euangelizare eis. ? Nauigantes autem
à Troade, recto cursu venimus Samothra-
12 ciam, & sequenti die Neapolim: ? & inde
Philippos: quæ est prima partis Macedoniæ
ciuitas colonia. Eramus autem in hac vrbe
13 diebus aliquot ⌐ consistentes'. ? Die autem ⌐conferentes
C sabbathorum egressi sumus foras portam iux
ta flumen, vbi videbatur oratio esse: & se-
dentes loquebamur mulieribus quæ conue-
14 nerant. ? Et quædam mulier nomine Lydia,
purpuraria ciuitatis Thyatirenorum, colens
Deum, audiuit: cuius Dominus aperuit cor
15 intendere his quæ dicebātur à Paulo. ? Cùm
autem baptizata esset, & domus eius, de-
precata est, dicens, Si iudicastis me fidelem
Domino esse, introite in domū meam, & ma-
16 nete. Et coegit nos. ? Factum est autem eun-
tibus nobis ad orationem, puellam quandam
habentem spiritum pythonem obuiare nobis,
quæ quæstum magnum præstabat dominis
17 suis diuinando. ? Hæc subsecuta Paulum &
nos, clamabat dicens, Isti homines serui Dei
excelsi sunt, qui annuntiant vobis viā sa-
18 lutis. ? Hoc autem faciebat multis diebus
D Dolens autem Paulus, & conuersus, spiritui
dixit, Præcipio tibi in nomine Iesu Christi
19 exire ab ea. Et exijt eadem hora. ? Videntes
autem domini eius quia exiuit spes quæstus
eorum, apprehendentes Paulum & Silā per-
20 duxerunt in forum ad principes: ? & offerē-
tes eos magistratibus, dixerunt, Hi homines
conturbant ciuitatem nostram, cùm sint Iu-
21 dæi: ? & annuntiant morē quē non licet no-
bis suscipere, neque facere, cùm simus Roma- ⌐suis
22 ni. ? Et cucurrit plebs aduersus eos: & ma- 2.Co.11.f.25
gistratus scissis tunicis ⌐eorum', iusserūt eos 1.Thes.2.a.2
23 virgis cædi. ? Et cùm || multas plagas eis im- Phil.1.c.30
posuissent, miserunt eos in || carcerem, præci- d.29.
pientes

pientes custodi vt diligenter custodiret eos.
¶ *Qui cùm tale præceptum accepiſſet, miſit* 24
eos in interiorem carcerem, & pedes eorum E
ſtrinxit ligno. ¶ *Media autem nocte, Paulus* 25
& Silas orantes, laudabant Deum. Et au-
diebant eos qui in custodia erant. ¶ *Subitò* 26
verò terræmotus factus eſt magnus, ita vt
mouerentur fundamenta carceris. Et ſtatim
aperta ſunt omnia oſtia: & vniuerſorum
vincula ſoluta ſunt. ¶ *Expergefactus autem* 27
cuſtos carceris, & vidẽs ianuas apertas car-
ceris, euaginato gladio volebat ſe interficere,
æſtimãs fugiſſe vinctos. ¶ *Clamauit autem* 28
Paulus voce magna, dicens, Nihil tibi male-
feceris: vniuerſi enim hic ſumus. ¶ *Petitóq;* 29
lumine introgreſſus eſt: & tremefactus pro-
cidit Paulo & Silæ ad pedes: ¶ *& producens* 30
eos foras, ait, Domini, quid me oportet face-
re vt ſaluus fiam? ¶ *At illi dixerunt, Crede* 31
in Dominum Ieſum: & ſaluus eris tu, & do- F
mus tua. ¶ *Et locuti ſunt ei verbum Domi-* 32
ni cum omnibus qui erant in domo eius.
¶ *Et tollens eos in illa hora noctis, lauit* 33
plagas eorum: & baptizatus eſt ipſe, & om-
nis domus eius continuò. ¶ *Cumq; perduxiſ-* 34
ſet eos in domum ſuam, appoſuit eis men-
ſam, & lætatus eſt cum omni domo ſua cre-
dens Deo. ¶ *Et cùm dies factus eſſet, miſe-* 35
runt magiſtratus lictores, dicentes, Dimitte
homines illos. ¶ *Nuntiauit autem cuſtos car-* 36
ceris verba hæc Paulo: Quia miſerunt ma-
giſtratus vt dimittamini. nunc igitur ex-
euntes, ite in pace. ¶ *Paulus autem dixit eis,* 37
Cæſos nos publicè, indemnatos, homines Ro-
manos miſerunt in carcerem, & nunc occul- G
tè nos eijciunt? Non ita: ſed veniant, & ipſi
nos eijciant. ¶ *Nuntiauerunt autem magi-* 38
ſtratibus lictores verba hæc. Timueruntque
audito quòd Romani eſſent: ¶ *& venientes* 39
deprecati ſunt eos, & educentes rogabant
vt egrederentur de vrbe. ¶ *Exeuntes au-* 40
tem de carcere, introierunt ad Lydiam: &
viſis fratribus, conſolati ſunt eos, & pro-
fecti ſunt.

CAP. XVII.

CVm autem perambulaſſent Amphipo- 1
lim & Apolloniam, venerunt Theſſalo- A
nicam, vbi erat ſynagoga Iudæorum. ¶ *Se-* 2
cundum conſuetudinem autem Paulus in-
troiuit ad eos, & per ſabbatha tria diſſere-
bat eis de ſcripturis: ¶ *adaperiẽs & inſinuãs* 3
quia Chriſtum oportuit pati & reſurgere à
mortuis: & quia hic eſt Ieſus Chriſtus, quẽ
ego annuntio vobis. ¶ *Et quidam ex eis cre-* 4
diderunt, & adiuncti ſunt Paulo & Silæ, &
de colentibus Gentilibus multitudo magna,
& mulieres nobiles non paucæ. ¶ *Zelantes* 5
autem Iudæi, aſſumenteſq; de vulgo viros B
quoſdam malos, & turba facta, concitauerũt
ciuitatem: & aſſiſtentes domui Iáſonis,
quærebant eos producere in populũ. ¶ *Et cùm* 6
non inueniſſent eos, trahebant Iáſonem &
quoſdam fratres ad principes ciuitatis, cla-
*mantes: Quoniam hi qui *orbem' concitant,* *vrbem
7 *& huc venerunt,* ¶ *quos ſuſcepit Iaſon, & hi*
omnes contra decreta Cæſaris faciunt, regem
8 *alium dicentes eſſe, Ieſum.* ¶ *Concitauerunt*
autem plebem, et principes ciuitatis audien-
9 *tes hæc.* ¶ *Et accepta ſatisfactione à Iáſone*
10 *& à cæteris, dimiſerunt eos.* ¶ *Fratres verò*
C *confeſtim per noctem dimiſerunt Paulum*
& Silam in Berœam. Qui cùm veniſſent, in
11 *ſynagogam Iudæorum introierunt.* ¶ *(Hi au-*
tem erant nobiliores eorum qui ſunt Theſ-
ſalonicæ, qui ſuſceperunt verbum cum omni
auiditate, quotidie ſcrutantes ſcripturas, ſi
12 *hæc ita ſe haberent.* ¶ *Et multi quidem cre-*
diderunt ex eis, & mulierum Gentilium ho-
13 *neſtarum, & viri non pauci.)* ¶ *Cùm autem*
cognouiſſent in Theſſalonica Iudæi, quia &
Berœæ prædicatum eſt à Paulo verbum Dei,
venerunt & illuc, commouentes & turban-
14 *tes multitudinem.* ¶ *Statimq; tunc Paulum*
D *dimiſerunt fratres, vt iret vſque ad mare:*
Silas autem & Timotheus remanſerunt ibi.
15 ¶ *Qui autem deducebant Paulum, perduxe-*
runt eum vſq; ad Athenas, & accepto mã-
dato ab eo ad Silam & Timotheũ, vt quàm
celeriter venirent ad illum, profecti ſunt.
16 ¶ *Paulus autem cùm Athenis eos expecta-*
ret, incitabatur ſpiritus eius in ipſo, videns
17 *idololatriæ deditam ciuitatem.* ¶ *Diſputabat*
igitur in ſynagoga cum Iudæis, & colenti-
bus, & in foro, per omnes dies ad eos qui
18 **aderant'.* ¶ *Quidam autem Epicurei &* *audierant.
Stoici philoſophi diſſerebant cum eo, & qui-
*dam dicebant: Quid vult *ſeminator ver-* *ſemini-
borum' hic, dicere? Alij verò, Nouorum uerbius.
dæmoniorum videtur annuntiator eſſe: quia
Ieſum & reſurrectionem annuntiabat eis.
19 ¶ *Et apprehenſum eum, ad Areópagum du-*
E *xerunt, dicentes, Poſſumus ſcire quæ eſt hæc*
20 *noua, quæ à te dicitur, doctrina?* ¶ *noua enim*
quædam infers auribus noſtris. Volumus
21 *ergo ſcire quidnam velint hæc eſſe.* ¶ *(Athe-*
nienſes autem omnes, & aduenæ hoſpites,
ad nihil aliud vacabant niſi aut dicere, aut
22 *audire aliquid noui.)* ¶ *Stans autem Pau-*
lus in medio Areopagi, ait, Viri Athenien-
*ſes, per omnia quaſi *ſuperſtitioſos' vos vi-* *ſuperſtitio-
23 *deo.* ¶ *Prætериens enim & videns ſimula-* ſiores 2.
chra veſtra, inueni & aram in qua ſcriptũ
erat, IGNOTO DEO. Quod ergo igno-
rantes colitis, hoc ego annuntio vobis.
24 ¶ ‖ *Deus qui fecit mundum & omnia quæ in* Gene 1. a.
F *eo ſunt, hic cæli & terræ cũ ſit Dominus, ‖ nõ* Sup. 7. f. 48.
25 *in manu factis templis habitat,* ¶ *nec mani-*
bus humanis colitur, indigens aliquo, cum
ipſe det omnibus vitam & inſpirationem,
26 *& omnia:* ¶ *fecitq; ex vno omne genus ho-*
minum, inhabitare ſuper vniuerſam faciem
terræ, definiens ſtatuta tempora & terminos

habitationis eorum, quærere Deum si forte 27
* & i. attrectent eum * aut inueniant, quamuis
non longe sit ab vnoquoque nostrum. In ipso 28
enim viuimus & mouemur & sumus, sicut
& quidam vestrorum poetarum dixerunt,
Aratus. Ipsius enim & genus sumus. Genus ergo 29
Isa.40.d.18. cum simus Dei, non debemus æstimare auro
aut argento, aut lapidi, sculpturæ artis & co-
gitationis hominis, Diuinum esse simile. Et 30
tempora quidem huius ignorantiæ despiciens G
Deus, nunc annuntiat hominibus vt omnes
vbique pœnitentiam agant, eo quod sta- 31
tuit diem in quo iudicaturus est orbem in
æquitate, in viro in quo statuit, fidem præ-
bens omnibus, suscitans eum à mortuis.
Cùm audissent autem resurrectionem mor- 32
tuorum, quidam quidem irridebant, quidam
vero dixerunt, Audiemus te de hoc iterum.
Sic Paulus exiuit de medio eorum. Qui- 33
dam vero viri adhærentes ei, crediderunt:
in quibus & Dionysius Areopagita, & mu-
lier nomine Damaris, & alij cum eis.

CAP. XVIII.

Post hæc egressus ab Athenis, venit Co- 1
rinthum. & inueniens quendam Iu- 2
dæum, nomine Aquilam, Ponticum genere, A
qui nuper venerat ab Italia, & Priscillam
vxorem eius (eo quod præcepisset Claudius
discedere omnes Iudæos a Roma) accessit ad
eos. Et quia eiusdem erat artis, manebat 3
apud eos, & operabatur (erant autem sceno-
factoriæ artis.) Et disputabat in synagoga 4
per omne sabbathum, interponens nomen
Domini Iesu, suadebatque Iudæis & Græcis.
Cùm venissent autem de Macedonia Silas 5
& Timotheus, instabat verbo Paulus, testi- B
ficans Iudæis esse Christum, Iesum. Con- 6
tradicentibus autem eis & blasphemantibus,
excutiens vestimenta sua, dixit ad eos, San-
guis vester super caput vestrum: mundus
ego, ex hoc ad Gentes vadam. Et migrans 7
inde, intrauit in domum cuiusdam, nomine
Titi Iusti, colentis Deum, cuius domus erat
coniuncta synagogæ. Crispus autem archi- 8
synagogus credidit Domino, cum omni domo C
sua: & multi Corinthiorum audientes cre-
debant, & baptizabantur. Dixit autem Do- 9
minus nocte per visionem Paulo, Noli time-
re, sed loquere, & ne taceas, propter quod 10
ego sum tecum: & nemo apponetur tibi vt no-
ceat te: quoniam populus est mihi multus in
*ibi hac ciuitate. Sedit autem annum & sex 11
menses, docens apud eos verbum Dei. Gallione 12
autem proconsule Achaiæ, insurrexerunt v-
no animo Iudæi in Paulum, & adduxerunt eum
ad tribunal, dicentes, Quia contra legem hic 13
persuadet hominibus colere Deum. Incipien- 14
te autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Iu- D
dæos, Si quidem esset iniquum aliquid, aut
facinus pessimum ô viri Iudæi, rectè vos su-
stinerem. Si vero quæstiones sunt de ver- 15
bo & nominibus, & legis vestræ, vos ipsi vi-
16 deritis: Iudex ego horum nolo esse. Et mi-
17 nauit eos à tribunali. Apprehendentes au-
tem omnes Sosthenem principem synagogæ,
percutiebant eum ante tribunal: & nihil eo-
18 rum Gallioni curæ erat. Paulus vero cum
E adhuc sustinuisset dies multos, fratribus va-
le faciens, nauigauit Syriam, (& cum eo Pri-
scilla & Aquila.) qui sibi totonderat in Cen- Nu.6.c.18.
19 chris caput: habebat enim votum. Deuenitque Inf.21.d.24.
Ephesum, & illos ibi reliquit. Ipse vero in-
gressus synagogam, disputabat cum Iudæis.
20 Rogantibus autem eis, vt ampliori tempore
21 maneret, non consensit, sed valefaciens, &
dicens, Iterum reuertar ad vos Deo volen-
22 te: profectus est ab Epheso. Et descendens
F Cæsaream, ascendit, & salutauit ecclesiam,
23 & descendit Antiochiam. Et facto ibi ali-
quanto tempore profectus est, perambulans
ex ordine Galaticam regionem et Phrygiam,
24 confirmans omnes discipulos. Iudæus autem
quidam, Apollo nomine, Alexandrinus * ge- *natione.
nere, vir eloquens, deuenit Ephesum, potens
25 in scripturis. Hic erat edoctus viam Domi-
ni: & feruens spiritu loquebatur, & docebat
diligenter ea quæ sunt Iesu, sciens tantum
26 baptisma Iohannis. Hic ergo cœpit fiducia-
G liter agere in synagoga. Quem cùm audissent
Priscilla & Aquila, assumpserunt eum, &
diligentius exposuerunt ei viam * Domini. *Dei 5.
27 Cùm autem vellet ire Achaiam, exhortati
fratres, scripserunt discipulis vt susciperent
eum. Qui cùm venisset contulit multum his
28 qui crediderant. Vehementer enim Iudæos
reuincebat, publicè ostendens per scripturas,
esse Christum Iesum.

CAP. XIX.

1 Factum est autem cùm Apollo esset Corin-
A thi, vt Paulus peragratis superioribus
partibus veniret Ephesum, & inueniret
2 quosdam discipulos: dixitque ad eos, Si Spi-
ritum sanctum accepistis credentes? At illi
dixerunt ad eum, Sed neque si Spiritus san-
3 ctus est, audiuimus. Ille vero ait, In quo
ergo baptizati estis? Qui dixerunt, In Iohan-
4 nis baptismate. Dixit autem Paulus, Io- Mat.3.c.11.
hannes baptizauit baptismo pœnitentiæ po- Mar.1.b.8.
pulum, dicens: In eum qui venturus esset Luc.3.c.16.
post ipsum vt crederent, hoc est, in Iesum. Iohã.1.d.26.
5 His auditis, baptizati sunt in nomine Do- Sup.1.a.5.11.
6 mini Iesu. Et cùm imposuisset illis manus b.16.19. a 4.
B Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, Sup.2.a.4.
& loquebantur linguis, & prophetabant.
7 Erant autem omnes viri ferè duodecim. In-
8 trogressus autem synagogam, cum fiducia lo-
quebatur per tres menses, disputans & sua-
9 dens de regno Dei. Cum autem quidam in-
durarentur, & non crederent, maledicentes
* viam Domini coram multitudine, disce- *via co-
dens ab eis, segregauit discipulos, quotidie ram 1.
10 disputans in schola tyranni cuiusdam. Hoc

autem

autem factum est per biennium, ita ut om-
nes qui habitabant in Asia, audirent ver-
bum Domini, Iudæi atque Gentiles. ¶ Virtu- 11
tesq; non quaslibet faciebat Deus per manū
Pauli: ¶ ita ut etiam super languidos de- 12
ferrentur à corpore eius sudaria vel semi-
cinctia, & recedebant ab eis languores, &
spiritus nequam egrediebantur. ¶ Tentaue- 13
runt autem quidam - & de circumeuntibus C
Iudæis exorcistis, inuocare super eos qui ha-
bebant spiritus malos, nomen Domini Iesu,
dicentes, Adiuro vos per Iesum quem Pau-
lus prædicat. ¶ Erant autem quidam Sceuæ 14
Iudæi principis sacerdotum septem filij, qui
hoc faciebant. ¶ Respondens autem spiritus 15
nequam dixit eis, Iesum noui, & Paulum
scio: vos autem qui estis? ¶ Et insiliens homo 16
in eos in quo erat dæmonium pessimum, &
dominatus amborum, inualuit contra eos,
ita ut nudi & vulnerati effugerent de do-
mo illa. ¶ Hoc autem notum factum est om- 17
nibus Iudæis atq; Gentilibus, qui habitabāt
Ephesi: & cecidit timor super omnes illos, &
magnificabatur nomen Domini Iesu. ¶ Mul- 18
tiq; credentium veniebant confitentes & D
annuntiantes actus suos. ¶ Multi autem ex 19
eis qui fuerant curiosa sectati, contulerunt
libros, & combusserunt coram omnibus: &
computatis pretijs illorum, inuenerunt pe-
cuniam denariorum quinquaginta millium.
¶ Ita fortiter crescebat verbum Dei & con- 20
firmabatur. ¶ His autem expletis proposuit 21
Paulus in Spiritu, transita Macedonia &
Achaia ire Ierosolymam, dicens, Postquam
fuero ibi, oportet me & Romā videre. ¶ Mit- 22
tens autem in Macedoniam duos ex mini-
strantibus sibi, Timotheum & Erastum, ipse
remansit ad tempus in Asia. ¶ Facta est au- 23
tem illo tempore turbatio non minima de E
via - Domini. ¶ Demetrius enim qui- 24
dam nomine, argentarius, faciens ædes
argenteas Dianæ, præstabat artificibus non
modicum quæstum: ¶ quos conuocans & eos 25
qui huiusmodi erant opifices, dixit, Viri, sci-
tis quia de hoc artificio est nobis acquisitio:
¶ & videtis, & auditis quia non solùm E- 26
phesi, sed penè totius Asiæ, Paulus hic sua-
dens auertit multam turbam, dicens, Quo-
niam non sunt dij qui manibus fiunt. ¶ Non 27
solùm autem hæc periclitabitur nobis pars
in redargutionē venire, sed & magnæ Dia-
næ templum in nihilum reputabitur, sed &
destrui incipiet maiestas eius, quā tota Asia
& orbis colit. ¶ His auditis repleti sunt ira, 28
& exclamauerunt, dicentes, Magna Diana
Ephesiorū. ¶ Et impleta est ciuitas tota con- 29
fusione, & impetum fecerunt vno animo in F
theatrum, rapto Gaio & Aristarcho Macedo-
nibus comitibus Pauli. ¶ Paulo autem volēte 30
intrare in populum, non permiserunt disci-
puli. ¶ Quidam autem & de Asiæ principibus 31
qui erant amici eius, miserunt ad eum, ro-
32 gantes ne se daret in theatrum: ¶ alij autem
aliud clamabant. Erat enim ecclesia confu-
sa: & plures nesciebant qua ex causa conue-
33 nissent. ¶ De turba autem detraxerunt A-
lexandrum, propellentibus eū Iudæis. Alex-
ander autem manu silentio postulato, vole-
34 bat reddere rationem populo. ¶ Quem ut co-
gnouerunt Iudæum esse, vox facta vna est
omnium, quasi per horas duas clamantium,
35 Magna Diana Ephesiorum. ¶ Et cùm sedasset
G scriba turbas, dixit, Viri Ephesij, quis enim
est hominum, qui nesciat Ephesiorum ciuita-
tem cultricem esse magnæ Dianæ, Iouisq;
36 prolis? ¶ Cum ergo his contradici non possit,
oportet vos sedatos esse, & nihil temere age-
37 re. ¶ Adduxistis enim homines istos, neq; sa-
crilegos, neq; blasphemantes deam vestram.
38 ¶ Quòd si Demetrius, & qui cum eo sunt ar-
tifices, habent aduersus aliquem causam,
conuentus forenses aguntur, & proconsules
39 sunt, accusent inuicem. ¶ Si quid autem al-
terius rei quæritis: in legitima ecclesia pote-
40 rit absolui. ¶ Nā & periclitamur argui sedi-
tionis hodiernæ: cum nullus obnoxius sit (de
quo possimus reddere rationem) concursus
istius. Et cùm hæc dixisset, dimisit ecclesiam.

CAP. XX.

1 POstquam autem cessauit tumultus, vo-
A catis Paulus discipulis, & exhortatus
eos, valedixit, & profectus est ut iret in Ma-
2 cedoniam. ¶ Cùm autem perambulasset par-
tes illas, & exhortatus eos fuisset multo ser-
3 mone, venit ad Græciam: ¶ vbi cùm fecisset
menses tres, factæ sunt illi insidiæ à Iudæis
nauigaturo in Syriam: habuitq; consilium
4 vt reuerteretur per Macedoniam. ¶ Comita-
tus est autem eum * " Sosipater Pyrrhi Be- * vsque in
rœensis, Thessalonicensium verò Aristarchus, Asiam 3.
& Secundus, & Gaius Derbeus, & Timo- " Sopater 5.
theus, Asiani verò Tychicus & Trophimus.
5 ¶ Hi cum præcessissent, sustinuerunt nos
6 Troade: ¶ nos verò nauigauimus post dies
B azymorum à Philippis, & venimus ad eos
Troadem in diebus quinque, vbi demorati
7 sumus diebus septem. ¶ Vna autem Sabba-
thi cùm conuenissemus ad frangendum pa-
nem, Paulus disputabat cum eis profecturus
in crastinum, protraxitq; sermonem vsque
8 in mediam noctem. ¶ Erant autē lampades
copiosæ in cœnaculo vbi eramus congregati.
9 ¶ Sedens autem quidam adolescens nomine
Eutychus, super fenestram, cùm mergeretur
somno graui, disputante diu Paulo, ductus
somno, cecidit de tertio cœnaculo deorsum, &
10 sublatus est mortuus. ¶ Ad quem cùm descē-
C disset Paulus, incubuit super eum: & com-
plexus dixit, Nolite turbari, anima enim
11 ipsius in ipso est. ¶ Ascēdens autē, frangensq;
panem & gustans, satisq; allocutus vsque in
12 lucem, sic profectus est. ¶ Adduxerunt autem

puerum viuentem, & consolati sunt nō mi-
nime. Nos autem ascendentes nauem, na- 13
uigauimus in Asson, inde suscepturi Paulū.
sic enim disposuerat ipse per terram iter fa-
cturus. Cùm autē inuenisset nos in Asson, 14
assumpto eo venimus Mitylenen. Et inde 15
nauigantes, sequenti die venimus contra
Chium: & alia applicuimus Samum: & se-
quenti die venimus Milétum. Proposuerat 16
enim Paulus trāsnauigare Ephesum, ne qua
mora illi fieret in Asia. Festinabat enim, si
possibile sibi esset, vt diem Pentecosten face-
ret Ierosolymis. A Miléto autem mittens 17
Ephesum, vocauit maiores natu ecclesiæ. D
Qui cùm venissent ad eū, & simul essent, 18
dixit eis, Vos scitis a prima die qua ingressus
sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne
tempus fuerim, seruiens Domino cum om- 19
ni humilitate & lachrymis, & tentationibus
quæ mihi acciderunt ex insidijs Iudæorum:
quomodo nihil subtraxerim vtilium, quo- 20
minus annuntiarem vobis, & docerem vos
publice & per domos, testificans Iudæis 21
atque Gentilibus in Deum pœnitentiam &
fidem in Dominum nostrum Iesum Chri-
stum. Et nunc ecce alligatus ego spiritu, 22
vado in Ierusalem: quæ in ea ventura sint E
mihi ignorans, nisi quod Spiritus sanctus 23
per omnes ciuitates mihi protestatur, dicens,
quoniam vincula & tribulationes Ierosoly-
mis me manent. Sed nihil horum vereor: 24
nec facio animā meā pretiosiorem quàm me,
dummodo consummem cursum meum & mi-
nisterium* quod accepi a Domino Iesu testi- *verbi
ficari Euangelium gratiæ Dei. Et nūc ecce 25
ego scio, quia amplius non videbitis faciem
meam vos omnes, per quos transiui prædicās
regnum Dei. Quapropter contestor vos ho- 26
dierna die, quia mundus sum à sanguine o- F
mnium. Non enim subterfugi, quominus 27
annuntiarem omne consiliū Dei vobis. At- 28
tendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos
Spiritus sanctus posuit episcopos, regere ec-
clesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo.
Ego scio quoniam intrabunt post discessio- 29
nem meam lupi "rapaces' in vos, nō parcen- *graues 1.
tes gregi. Et ex vobisipsis exurgēt viri lo- 30
quentes peruersa, vt abducāt discipulos post
se. Propter quod vigilate, memoria retinē- 31
tes quoniam per triennium nocte & die non
cessaui, cum lachrymis monens vnumquenq;
vestrū. Et nūc commendo vos Deo & ver- 32
bo gratiæ ipsius, qui potens est ædificare, &
dare hæreditatem in sanctificatis omnibus.
Argentū & aurum, aut vestē nullius con- 33
cupiui. ᵃIpsi (sicut) scitis quoniam ad ea quæ 34 ᵃsicut
mihi opus erāt, & his qui mecum sunt, mi- G 1.Cor.4.c.12.
nistrauerūt manus istæ. Omnia ostēdi vo- 35 2.The.2 b.9.
bis, quoniam sic laborantes, oportet suscipere 2.The.3.b.8.
infirmos ac meminisse verbi Domini Iesu,
(quoniā ipse dixit,) Beatius est magis dare,

36 quàm accipere. Et cùm hæc dixisset, positis
37 genibus suis orauit cum omnibus illis. Ma-
gnus aūt fletus factus est omniū. & procū-
bentes super collum Pauli, osculabātur eum,
38 dolentes maxime in verbo quod dixerat,
quoniam amplius faciem eius nō essent vi-
suri. Et deducebant eum ad nauem.

CAP. XXI.

1 Cvm aūt factum esset vt nauigaremus,
A abstracti ab eis, recto cursu venimus
Coum, & sequenti die Rhodum, & inde Pa-
2 tarā. Et cùm inuenissemus nauem transf-
retantem in Phœnicen: ascendentes naui-
3 gauimus. Cum apparuissemus autē Cypro,
relinquentes eam ad sinistrā, nauigauimus
in Syriam, & venimus Tyrum: ibi enim na-
4 uis expositura erat onus. Inuentis autem
discipulis, mansimus ibi diebus septem: qui
Paulo dicebant per Spiritum, ne ascenderet
5 Ierosolymam. Et expletis diebus profecti
ibamus, deducentibus nos omnibus cū vxo-
ribus & filijs vsq; foras ciuitatem: & positis
6 genibus in litore, orauimus. Et cùm vale-
fecissemus inuicem, ascendimus nauem: illi
7 autem redierunt in sua. Nos vero nauiga-
B tione "expleta' à Tyro descendimus Ptole- "expleta 12
maidam: & salutatis fratribus, mansimus
8 die vna apud illos. Alia autem die profe-
cti, venimus Cæsareā. Et intrantes domum
Philippi euangelistæ, qui erat "vnus' de se- ".2.
9 ptem, mansimus apud eum. Huic autem e- Sup.6.b 5.
rant quatuor filiæ virgines, prophetantes.
10 Et cū moraremur per dies aliquot, super-
uenit quidam à Iudæa propheta nomine A-
11 gabus. Is cùm venisset ad nos, tulit zonam
Pauli: & alligans sibi pedes & manus dixit,
Hæc dicit Spiritus sanctus: Virum cuius est
zona hæc, sic alligabunt in Ierusalem Iudæi,
12 & tradent in manus Gentium. Quod cum
C audissemus, rogabamus nos & qui loci illius
13 erant, ne ascenderet Ierosolymam. Tunc re-
spondit Paulus, & dixit, Quid facitis flen-
tes & affligentes cor meū? Ego enim non so-
lū alligari, sed & mori in Ierusalem paratus
14 sum propter nomē Domini Iesu. Et cùm eū
suadere non possemus, quieuimus, dicentes,
15 Domini voluntas fiat. Post dies autē istos
16 præparati, ascendebamus in Ierusalem. Ve-
nerunt autē & ex discipulis à Cæsarea no-
biscum, adducētes secum (apud quem hospi-
taremur) "Iasonem' quendam Cypriū, an- "Mnasonem 1.
17 tiquū discipulum. Et cùm venissemus Ie-
rosolymam, libenter exceperunt nos fratres.
18 Sequenti autem die introibat Paulus no-
biscum ad Iacobum, omnesq; collecti sunt se-
19 niores. Quos cum salutasset, narrabat per
D singula quæ Deus fecisset in Gētibus per mi-
20 nisterium ipsius. At illi cū audissent, ma-
gnificabant Deū, dixeruntq; ei: Vides frater
quot millia sunt in Iudæis qui crediderunt:
21 & omnes æmulatores sunt legis. Audierunt
autem

autem de te, quia diſceſſionem doceas à Moy
ſe eorum qui per Gentes ſunt Iudaeorum:
dicens nō debere eos circumcidere filios ſuos,
neq; ſecundum conſuetudinem ingredi.
¶ Quid ergo eſt? Vtique oportet conuenire 22
multitudinem: audient enim te ſuperueniſ-
ſe. ¶ Hoc ergo fac quod tibi dicimus, Sunt no 23
bis viri quatuor, votum habentes ſuper ſe.
¶ His aſſumptis, ſanctifica te cum illis: & 24
Num.6.c.18 impende in illis, ‖ vt radant capita: & ſciēt
Sup.15.c.8. omnes quia quae de te audierunt, falſa ſunt,
ſed ambulas & ipſe cuſtodiens legem. ¶ De 25
his autem qui crediderunt ex Gentibus nos E
Sup.15.d. ‖ ſcripſimus, iudicantes vt abſtineant ſe ab
20.c.29. idolis immolato, & ſanguine, & ſuffocato, &
fornicatione. ¶ Tunc Paulus aſſumptis viris, 26
Iſ.f.24.e.18 poſtera die ‖ purificatus cum illis intrauit in
templum, annuntians expletionem dierum
purificationis, donec offerretur pro vnoquo-
que eorum oblatio. ¶ Dum autem ſeptem 27
dies conſummarentur, hi qui de Aſia erant
Iudaei, cum vidiſſent eum in templo, concita-
uerunt omnem populum, & iniecerunt ei
manus, ¶ clamantes, Viri Iſraëlitae, adiuua- 28
te: hic eſt homo qui aduerſus populum & le-
gem & locum hunc omnes vbiq; docens, in-
ſuper & gentiles induxit in templum, & vio
lauit ſanctum locum iſtum. ¶ (Viderant e- 29
nim Trophimum Epheſium in ciuitate cum F
ipſo, quem aeſtimauerunt quoniam in tem-
plum introduxiſſet Paulus.) ¶ Commotaq; 30
eſt ciuitas tota: & facta eſt concurſio populi.
Et apprehendentes Paulum, trahebant eum
extra templum: & ſtatim clauſa ſunt ia-
nua. ¶ Quaerentibus autem eum occidere, 31
nuntiatum eſt tribuno cohortis, Quia tota
confunditur Ieruſalem. ¶ Qui ſtatim aſſum- 32
ptis militibus & centurionibus, decurrit ad
Inf.26.c.21. illos. ‖ Qui cùm vidiſſent tribunum & mili-
tes, ceſſauerunt percutere Paulum. ¶ Tunc 33
accedens tribunus apprehendit eum, & iuſ-
ſit eum alligari catenis duabus: & interro-
gabat quis eſſet, & quid feciſſet. ¶ Alij autē 34
aliud clamabant in turba. Et cùm non poſ- G
ſet certum cognoſcere prae tumultu, iuſſit du-
ci eum in caſtra. ¶ Et cum veniſſet ad gra- 35
dus, contigit vt portaretur à militibus pro-
pter vim populi. ¶ Sequebatur enim multi- 36
tudo populi, clamans, Tolle eum. ¶ Et cùm 37
coepiſſet induci in caſtra Paulus, dicit tri-
buno, Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui
dixit, Graecè noſti? ¶ Nonne tu es Aegyptius 38
qui ante hos dies tumultum concitaſti, &
eduxiſti in deſertum quatuor millia viro-
rum ſicariorum? ¶ Et dixit ad eum Pau- 39
Inf.22.a.3. lus, ‖ Ego homo ſum quidem Iudaeus à Thar-
ſo, Ciliciae non ignotae ciuitatis municeps.
Rogo autem te, permitte mihi loqui ad po-
pulū. ¶ Et cùm ille permiſiſſet, Paulus, ſtans 40
in gradibus, annuit manu ad plebem, &
magno ſilentio facto, allocutus eſt lingua
Hebraea, dicens,

CAP. XXII.

1 VIri fratres & patres, audite quam ad
2 vos nunc reddo rationem. ¶ (Cùm au-
A diſſent autem quia Hebraea lingua loquere-
tur ad illos, magis praeſtiterunt ſilentium.
3 ¶ Et dicit,) ¶ ‖ Ego ſum vir Iudaeus, natus Sup.21.g.39.
Tharſo Ciliciae, nutritus autem in iſta ci-
uitate, ſecus pedes Gamaliel eruditus iuxta
veritatem paternae legis, aemulator legis ſi-
4 cut & vos omnes eſtis hodie: ¶ ‖ qui hanc Sup.8.a.3.
viam perſecutus ſum vſq; ad mortem, alli-
gans & tradens in cuſtodias viros ac mu-
5 lieres, ¶ ſicut princeps ſacerdotum mihi te-
ſtimonium reddit, & omnes maiores natu.
B ‖ a quibus & epiſtolas accipiens ad fratres, Sup.9.a.2.
Damaſcum pergebam, vt adducerem inde
6 vinctos in Ieruſalem, vt punirentur. ¶ ‖ Fa- Sup.9.a.3.
ctum eſt autem eunte me, & appropinquan-
te Damaſco media die, ſubitò de caelo circum-
7 fulſit me lux copioſa: ¶ & decidēs in terram,
audiui vocem dicentem mihi, Saule, Saule,
8 quid me perſequeris? ¶ Ego autem reſpondi,
Quis es Domine? Dixitq; ad me, Ego ſum
Ieſus Nazarenus, quem tu perſequeris.
9 ¶ Et qui mecum erant, lumen quidem vide-
C runt, vocem autem non audierunt eius quī
10 loquebatur mecum. ¶ Et dixi, Quid faciam
Domine? Dominus autem dixit ad me, Sur-
gens vade Damaſcum: & ibi tibi dicetur de
11 omnibus quae te oporteat facere. ¶ Et cū non
viderem prae claritate luminis illius, ad ma-
num deductus à comitibus, veni Damaſ-
12 cum. ¶ Ananias autem quidam, vir * ſecun- *timora-
dum legem teſtimonium habens ab omnibus tus 1.
13 habitantibus Iudaeis, ¶ veniens ad me, &
D aſtans dixit mihi, Saule frater, reſpice. Et
14 ego eadem hora reſpexi in eum. ¶ At ille di-
xit, Deus patrum noſtrorum praeordinauit
te, vt cognoſceres voluntatem eius, & vi-
deres iuſtum, & audires vocem ex ore eius:
15 ¶ quia eris teſtis illius ad omnes homines,
16 eorum quae vidiſti & audiſti. ¶ Et nunc
quid moraris? Exurge, & baptizare, & ab-
17 lue peccata tua inuocato nomine ipſius. ¶ Fa-
ctum eſt autem reuertenti mihi in Ieruſa-
lem, & oranti in templo, fieri me in ſtupore
18 mentis, ¶ & videre illum dicentem mihi: Fe-
E ſtina, & exi velociter ex Ieruſalem: quoniā
non recipient teſtimonium tuum de me.
19 ¶ Et ego dixi, Domine, ipſi ſciunt quia ‖ ego Sup.8.a.3.
eram concludens in carcerem, & caedens per
20 ſynagogas eos qui credebant in te. ¶ Et cùm
funderetur ſanguis Stephani teſtis tui, ego
‖ aſtabam & conſentiebam, & cuſtodiebam Sup.7.g.58.
21 veſtimenta interficientium illum. ¶ Et dixit
ad me, Vade, quoniam ego in nationes longè
22 mittam te. ¶ Audiebant autem eum vſque
ad hoc verbum, & leuauerunt vocem ſuam
F dicentes, Tolle de terra huiuſmodi: non enim
23 fas eſt eum viuere. ¶ Vociferantibus autem

eis, & proijcientibus vestimenta sua, & pul-
uerem iactantibus in aërem, ¶ iussit tribu- 24
nus induci eum in castra, & flagellis cadi, &
torqueri eum : vt sciret propter quam cau-
sam sic acclamarent ei. ¶ Et cum astrinxis- 25
sent eum loris, dicit astanti sibi Centurioni
Paulus: Si hominem Romanum & indemna-
tum licet vobis flagellare? ¶ Quo audito, Cen 26
turio accessit ad tribunum, & nuntiauit, di
cens, Quid acturus es? hic enim homo ciuis
Romanus est. ¶ Accedens autem tribunus, di- 27
xit illi, Dic mihi, si tu Romanus es ? At ille G
dixit, Etiam. ¶ Et respondit tribunus, Ego 28
*ciuilitatē multa summa " ciuitatem' hanc consecutus
sum. Et Paulus ait , Ego autem & natus
sum. ¶ Protinus ergo discesserunt ab illo qui 29
eum torturi erant. Tribunus quoque timuit
postquam rescivit, quia ciuis Romanus es-
set, & quia alligasset eum. ¶ Postea autem 30
volens scire diligentiùs qua ex causa accu-
saretur à Iudaeis, soluit eum , & iussit sa-
cerdotes conuenire & omne concilium : &
producens Paulum, statuit inter illos.

CAP. XXIII.

INtendens autem in concilium Paulus ait, 1
Viri fratres, ego omni conscientia bona cō- A
uersatus sum ante Deum , vsque in hodier-
num diem. ¶ Princeps autem sacerdotum A- 2
nanias praecepit astantibus sibi percutere os
eius. ¶ Tunc Paulus dixit ad eum, Percutiet 3
*sedes iudi- te Deus , paries dealbate . Et tu " sedent
cans i. iudicas' me secundum legem , & contra le-
gem iubes me percuti? ¶ Et qui astabant di- 4
xerunt, Summum sacerdotem Dei maledi-
cis ? ¶ Dixit autem Paulus, Nesciebam fra- 5
tres, quia princeps est sacerdotum. Scriptum
Exo.22.d.28 est enim: ‖ Principem populi tui non maledi-
ces. ¶ Sciens autem Paulus quia vna pars 6
esset Sadducaeorum , & altera Pharisaeorum,
Philip.3.b.5 exclamauit in concilio, Viri fratres , ‖ ego
*Pharisaei. Pharisaeus sum filius " Pharisaeorum: 'de spe B
Inf.24.c.22. & resurrectione mortuorum ego iudicor. ¶ Et 7
cum hac dixisset , facta est dissensio inter
Pharisaeos & Sadducaeos , & soluta est mul-
Mat.22.c.23 titudo. ¶ ‖ Sadducaei enim dicunt non esse re- 8
surrectionem, neque angelum, neque Spiri-
tum: Pharisaei autem vtraque confitentur.
¶ Factus est autem clamor magnus. Et sur- 9
gentes quidam Pharisaeorum, pugnabant di-
centes, Nihil mali inuenimus in homine i-
sto. quid si Spiritus locutus est ei, aut ange-
lus? ¶ Et cum magna dissensio facta esset, ti- 10
mens tribunus ne discerperetur Paulus ab
ipsis , iussit milites descendere , & rapere
eum de medio eorum, ac deducere eum in ca-
stra. ¶ Sequenti autem nocte assistens ei 11
Dominus, ait, Constans esto: sicut enim testi C
ficatus es de me in Ierusalem, sic te oportet
& Romae testificari. ¶ Facta autem die colle- 12
gerunt se quidam ex Iudaeis, & deuouerunt
se, dicentes , neque manducaturos , neque

13 bibituros donec occiderent Paulum. ¶ Erant
autem plus quàm quadraginta ‐ viri', qui ‐.5.
14 hanc coniurationem fecerant : ¶ qui acces-
serunt ad principes sacerdotum & seniores,
& dixerunt , Deuotione deuouimus nos ni-
hil gustaturos , donec occidamus Paulum.
15 ¶ Nunc ergo vos notum facite tribuno cum
concilio , vt producat illum ad vos , tan-
quam aliquid certius cognituri de eo. Nos
vero, priusquàm appropiet , parati sumus
16 interficere illum. ¶ Quod cùm audisset filius
sororis Pauli insidias , venit & intrauit in
17 castra , nuntiauitque Paulo. ¶ Vocans autem
D Paulus ad se vnum ex Centurionibus, ait,
Adolescentem hunc perduc ad tribunum, ha-
18 bet enim aliquid indicare illi. ¶ Et ille qui-
dem assumens eum duxit ad tribunum , &
ait, Vinctus Paulus * rogauit me hunc ado- *vocans 6.
lescentem perducere ad te, habentem aliquid
19 loqui tibi: ¶ Apprehendens autem tribunus
manum illius , secessit cum eo seorsum , &
interrogauit illum: Quid est quod habes in-
20 dicare mihi? ¶ Ille autem dixit, Iudaeis con-
uenit rogare te , vt crastina die producas
Paulum in concilium , quasi aliquid certius
21 inquisituri sint de illo. ¶ Tu vero ne credide-
ris illis, insidiantur enim ei ex eis viri am-
plius quàm quadraginta, qui se deuouerunt
E non manducare neque bibere , donec interfi-
ciant eum: & nunc parati sunt, expectantes
22 promissum tuum. ¶ Tribunus igitur dimisit
adolescentem , praecipiens ne cui loqueretur
23 quoniam haec nota sibi fecisset. ¶ Et conuoca-
tis duobus centurionibus , dixit illis, Para-
te milites ducentos , vt eant vsque Caesa-
réam, & equites septuaginta , & lancearios
24 ducentos, a tertia hora noctis: ¶ & iumenta
praeparate. vt imponentes Paulum, eum sal-
uum perducerent ad Felicem praesidem.
25 ¶ (‐Timuit enim ne forte raperent eum Iu ‐.9.
daei, & occiderent, & ipse postea calumniam
sustineret, tanquam accepturus pecuniam')
26 ¶ scribens epistolā continentē hac: C L A V-
F D I V S Lysias optimo Praesidi Felici salu-
27 tem . ¶ Virum hunc comprehensum à Iu-
daeis, & incipientem interfici ab eis, super-
ueniens cum exercitu, eripui, cognito, quia
28 Romanus est. ¶ Volensque scire causam quā
obijciebant illi, deduxi eum in concilium eo-
29 rum . ¶ Quem inueni accusari de quaestio-
nibus legis ipsorum : nihil vero dignum
30 morte aut vinculis habentem crimen. ¶ Et
cùm mihi perlatum esset de insidijs quas pa-
rauerant illi, misi eum ad te, denuntians &
accusatoribus, vt dicant apud te , Vale.
31 ¶ Milites vero , secundum praeceptum sibi,
assumentes Paulum , duxerunt per noctem
32 in Antipatridem. ¶ Et postera die dimissis
G equitibus vt cum eo irent, reuersi sunt ad
33 castra . ¶ Qui cùm venissent Caesaréam, &
tradidissent epistolam praesidi, steterunt an-
te il-

te ipsum & Paulum. ¶ Cùm legisset autem, 34
& interrogasset de qua prouincia esset: & co-
gnoscens quia de Cilicia, ¶ Audiam te, in- 35
*& 4. quit cum * accusatores tui venerint. Iussit-
que in prætorio Herodis custodiri eum.

CAP. XXIIII.

Post quinque autem dies descendit prin- 1
ceps Sacerdotum Ananias, cum seniori- A
bus quibusdam & Tertullo quodam oratore,
qui adierunt præsidem aduersus Paulum.
¶ Et citato Paulo, cœpit accusare Tertullus, 2
dicens. Cum in multa pace agamus per te,
multa corrigantur per tuam prouidentiam
¶ semper & vbique suscipimus optime Fe- 3
lix, cum omni gratiarum actione. ¶ Ne diu- 4
tius autem te protraham, oro breuiter vt au- B
dias nos pro tua clementia. ¶ Inuenimus 5
hunc hominem pestiferum, & concitantem
seditiones omnibus Iudæis in vniuerso or-
be, & auctorem seditionis sectæ Naza-
renorum, ¶ qui etiam templum violare co- 6
natus est, quem & apprehensum voluimus
secundum legem nostram iudicare. ¶ Super- 7
ueniens autem tribunus Lysias, cum vi ma-
gna eripuit eum de manibus nostris, ¶ iu- 8
bens accusatores eius ad te venire, a quo
poteris ipse iudicans, de omnibus istis cogno-
scere, de quibus nos accusamus eum. ¶ Adie- 9
cerunt autem & Iudæi, dicentes hæc ita se C
habere. ¶ Respondit autem Paulus, (an- 10
nuente sibi præside dicere) Ex multis annis
te esse iudicem genti huic sciens, bono animo
pro me satisfaciam. ¶ Potes enim cognoscere 11
quia non plus sunt mihi dies quam duode-
cim, ex quo ascendi adorare in Ierusalem.
¶ & neque in templo inuenerunt me cum 12
aliquo disputantem, aut concursum facien-
tem turbæ, neque in synagogis, neque in ci-
uitate: ¶ neque probare possunt tibi de qui- 13
bus nunc me accusant. ¶ Confiteor autem hoc 14
tibi, quod secundum sectam, quam dicunt D
*patrio 2. *.7. hæresim, sic deseruio "patri' Deo "meo' cre-
dens omnibus quæ in lege & Prophetis scri-
pta sunt: ¶ spem habens in Deum, quam & 15
& hi ipsi expectant, resurrectionem futu-
ram iustorum & iniquorum. ¶ In hoc & ipse 16
studeo sine offendiculo conscientiam habere
ad Deum, & ad homines semper. ¶ Post an- 17
nos autem plures, eleemosynas facturus in E
gentem meam, veni, & oblationes, & vota:
Sup.21.c.26 ¶ in quibus inuenerunt me purificatum in 18
templo: non cum turba, neque cum tumul-
tu. ¶ * Quidam autem ex Asia Iudæi, quos 19
oportebat apud te præsto esse & accusare, si-
quid haberent aduersum me: ¶ aut hi ipsi di- 20
cant, siquid inuenerunt in me iniquitatis, cum
stem in concilio, ¶ nisi de vna hac solummo- 21
do voce, qua clamaui inter eos stans, Quo- F
niam de resurrectione mortuorum ego iudi-
Sup.23.b.6. cor hodie à vobis. ¶ Distulit autem illos Fe- 22
lix, certissimè sciens de via hac, dicens,

* Et apprehenderunt me, clamantes & dicentes, Tolle inimicum nostrum.

Cùm Tribunus Lysias descenderit, audiam
23 vos. ¶ Iussitque Centurioni custodire eum, &
habere requiem, nec quenquam de suis
24 prohibere ministrare ei. ¶ Post aliquot au-
G tem dies veniens Felix cum Drusilla vxore
sua, quæ erat Iudæa, vocauit Paulum, &
audiuit ab eo fidem quæ est in Christum Ie-
25 sum. ¶ Disputante autem illo de iustitia &
castitate, & de iudicio futuro, tremefactus
Felix respondit, Quod nunc attinet, vade:
26 tempore autem opportuno accersam te: ¶ si-
mul & sperans, quod pecunia "ei' daretur *.2.
à Paulo, propter quod & frequenter accer-
27 sens eum, loquebatur cum eo. ¶ Biennio au-
tem expleto, accepit successorem Felix Por-
tium Festum. Volens autem gratiam præ-
stare Iudæis Felix, reliquit Paulum vin-
ctum.

CAP. XXV.

1 Festus ergo cùm venisset in prouinciam,
A post triduum ascendit Ierosolymam à Cæ-
2 sarea. ¶ Adieruntque eum principes sacerdo-
tum, & primi Iudæorum aduersus Pau-
3 lum: & rogabant eum, ¶ postulantes gra-
tiam aduersus eum, vt iuberet perduci eum
in Ierusalem, insidias tendentes vt inter-
4 ficerent eum in via. ¶ Festus autem respon-
dit, seruari Paulum in Cæsarea: se autem
5 maturius profecturum. ¶ Qui ergo in vobis
(ait) potentes sunt, descendentes simul, si
6 quod est in viro crimen, accusent eum. ¶ De-
B moratus autem inter eos dies non amplius
quam octo aut decem, descendit Cæsaream,
& altera die sedit pro tribunali, & iussit
7 Paulum adduci. ¶ Qui cum perductus esset,
circumsteterunt eum qui ab Ierosolyma desce-
derant Iudæi, multas & graues causas obij-
8 cientes, quas non poterant probare. ¶ Paulo
rationem reddente, Quoniam neque in le-
gem Iudæorum, neque in templum, neque in Cæ-
9 sarem quicquam peccaui. ¶ Festus autem vo-
C lens gratiam præstare Iudæis, respondens Pau-
lo, dixit: Vis Ierosolymam ascendere, & ibi
10 de his iudicari apud me? ¶ Dixit autem Pau-
lus, Ad tribunal Cæsaris sto, vbi me oportet
iudicari: Iudæis non nocui, sicut tu melius
11 nosti. ¶ Si enim nocui, aut dignum morte a-
liquid feci, non recuso mori: si vero nihil est
eorum quæ hi accusant me, nemo potest me
12 illis donare. Cæsarem appello. ¶ Tunc Fe-
stus cum concilio locutus, respondit, Cæsarem
13 appellasti: ad Cæsarem ibis. ¶ Et cum dies ali-
D quot transacti essent: Agrippa rex & Berni-
ce descenderunt Cæsaream ad salutandum
14 Festum. ¶ Et cùm dies plures ibi demorarentur,
Festus regi indicauit de Paulo, dicens, Vir
15 quidam est derelictus à Felice vinctus, ¶ de
quo cùm essem Ierosolymis, adierunt me princi-
pes sacerdotum & seniores Iudæorum, postulantes
16 aduersus illum damnationem. ¶ Ad quos re-
spondi, Quia non est Romanis consuetudo donare
aliquem

aliquem hominē, prius quàm is qui accusa-
tur, præsentes habeat accusatores, locumque
defendendi accipiat ad abluenda crimina.
¶Cùm ergo huc conuenissent, sine vlla dila- 17
tione sequenti die sedens pro tribunali, ius- E
si adduci virum. ¶De quo cum stetissent ac- 18
cusatores, nullam causam deferebant, de qui
bus ego suspicabar malum: ¶Quæstiones ve- 19
ro quasdam de sua superstitione habebant
aduersus eum, & de quodam Iesu defuncto
quem affirmabat Paulus viuere. ¶Hæsitans 20
autem ego de huiusmodi quæstione, dicebam
si vellet ire Ierosolymam, & ibi iudicari de
istis. ¶Paulo autem appellante vt seruare- 21
tur "ad Augusti cognitionem' iussi seruari F
"Augusti cognitioni.
eum, donec mittam eū ad Cæsarem. ¶Agrip- 22
pa autem dixit ad Festum, Volebam & ipse
hominem audire. Cras, inquit, audies eum.
¶Altera autem die cum venisset Agrippa & 23
Bernice cum multa ambitione, & introissent
in auditorium cum tribunis & viris princi-
palibus ciuitatis, iubente Festo adductus est
Paulus. ¶Et dicit Festus, Agrippa rex, & om 24
nes qui simul adestis nobiscum viri, vide- G
tis hunc, de quo omnis multitudo Iudæorum
interpellauit me Ierosolymis, *petentes &
*et hic 4.
acclamantes non oportere eum viuere am-
plius. ¶Ego vero comperi nihil dignum mor- 25
te eum admisisse. Ipso autem hoc appellante
ad Augustum, iudicaui mittere. ¶De quo 26
quid certū scribam domino, non habeo. Pro-
pter quod produxi eum ad vos, & maximè
ad te, rex Agrippa, vt interrogatione facta
habeam, quid scribam. ¶Sine ratione enim 27
mihi videtur, mittere vinctum, & causas
eius non significare.

CAP. XXVI.

Agrippa verò ad Paulum ait, Permitti- 1
tur tibi loqui pro temetipso. Tunc Pau- A
lus extenta manu cœpit rationem reddere.
¶De omnibus quibus accusor à Iudæis, rex 2
Agrippa, æstimo me beatum, apud te cum
sim defensurus me hodie, ¶maximè te scien- 3
"omnes 1.
te "omnia' quæ apud Iudæos sunt consuetudi-
nes & quæstiones: Propter quod obsecro, pa-
tienter me audias. ¶Et quidem vitā meam 4
à iuuentute, quæ ab initio fuit in gente mea
in Ierosolymis, nouerunt omnes Iudæi: ¶Præ- 5
scientes me ab initio (si velint testimonium B
perhibere) quoniam secundum certissimam
sectam nostræ religionis vixi Pharisæus.
¶Et nunc in spe quæ ad patres nostros re- 6
promissionis facta est à Deo, sto iudicio subie-
"in quam 1
ctus ¶"in qua' duodecim tribus nostræ nocte 7
& die deseruientes sperant deuenire. De qua
spe accusor à Iudæis, rex. ¶Quid incredibile 8
iudicatur apud vos, si Deus mortuos susci-
tat? ¶Et ego quidem existimaueram, me ad- 9
uersus nomen Iesu Nazareni debere multa
Sup. 8.a.3.
contraria agere. ¶‖quod & feci Ierosolymis, 10
9.a.2.22. a.4
& multos sanctorum ego in carceribus in- C
clusi, à principibus sacerdotum potestate ac-
cepta: & cùm occiderentur, detuli sententiā.
11 ¶Et per omnes synagogas frequenter pu-
niens eos, compellebam blasphemare: & am-
plius insaniens in eos, persequebar vsque in
12 exteras ciuitates. ¶In quibus ‖dum irem Da- Sup.9.a.3.
mascum cum potestate & permissu principū
13 sacerdotum, ¶‖die media, in via, vidi, rex, Sup.9.a.3. 12.b.9.
de cælo supra splendorem solis circumfulsisse
me lumen, & eos qui mecum simul erant.
14 ¶Omnesque nos cùm decidissemus in terram,
D audiui vocem loquentem mihi Hebraica lin
gua: Saule, Saule, quid me persequeris? du-
rum est tibi contra stimulum calcitrare.
15 ¶Ego autem dixi, Quis es Domine? Domi-
nus autem dixit, Ego sum Iesus, quem tu
16 persequeris. ¶Sed exurge & sta super pedes
tuos: ad hoc enim apparui tibi, vt constituā
te ministrum & testem eorum quæ vidisti,
17 & eorum quibus apparebo tibi, ¶eripiens te
de "populis' & gentibus, in quas nunc ego "populo 2.
18 mitto te, ¶aperire oculos eorum, vt conuer-
E tantur à tenebris ad lucem, & de potestate
satanæ ad Deum, vt accipiant remissionem
peccatorum & sortem inter sanctos per fidē
19 quæ est in me. ¶Vnde, rex Agrippa, non fui
20 incredulus cælesti visioni: ¶‖sed his qui sunt Sup.9.d.20.
Damasci primum, & Ierosolymis, & in omnē c.28.13.c.14.
regionem Iudææ, & Gentibus annuntiabam 14.a.1.
vt pœnitentiam agerent, & conuerterentur
ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes.
21 ¶Hac ex causa me Iudæi cū essem in templo,
‖comprehensum tentabant occidere'. Sup.21.f.32. — volentes me' in-
22 interficere. ¶Auxilio autem adiutus Dei, "4.
F vsque in hodiernum diem sto, testificans mi-
nori atque maiori, nihil extra dicens quàm ea
quæ Prophetæ locuti sunt futura esse, &
23 Moyses, ¶si passibilis Christus, si primus ex
resurrectione mortuorum, lumen annuntia-
24 turus est populo & Gentibus. ¶Hæc loquente
eo, & rationem reddente, Festus magna voce
dixit, Insanis Paule: multæ te litteræ ad in-
25 saniam conuertunt. ¶Et Paulus. Non insa-
nio (inquit) optime Feste: sed veritatis &
26 sobrietatis verba loquor. ¶Scit enim de his
rex ad quem & constanter loquor, latere e-
nim eum nihil horum arbitror. Neque enim
27 in angulo quicquam horum gestum est. ¶Cre
dis rex Agrippa prophetis? Scio quia credis.
28 ¶Agrippa autem ad Paulum: In modico sua-
G des me Christianum fieri. ¶Et Paulus: Opto
29 apud Deum, & in modico, & in magno: non
tantum te, sed etiam omnes qui audiunt ho
die fieri tales, qualis & ego sum, exceptis
30 vinculis his. ¶Et exurrexit rex, & præses,
31 & Bernice, & qui assidebant eis. ¶Et cùm
secessissent, loquebantur ad inuicem, dicentes,
Quia nihil morte aut vinculis dignum quid
32 "fecit' homo iste. ¶Agrippa autē Festo dixit, "facit 2.
Dimitti poterat homo hic, si non appellasset
Cæsarem.

CAP.

CAP. XXVII.

VT autem iudicatum est nauigare eum 1
in Italiam, & tradi Paulum cum reli- A
quis custodiæ centurioni nomine Iulio cohor-
B.Co.11.f.25 tis Augustæ, ¶ascendentes nauem Adrume- 2
tinam incipientes nauigare circa Asiæ loca,
sustulimus, perseuerante nobiscum Aristar-
cho Macedone Thessalonicensi. ¶Sequente au 3
tem die deuenimus Sidonem. Humane autē
tractans Iulius Paulum, permisit ad amicos
ire, & curam sui agere. ¶Et inde cum sustu- 4
lissemus, subnauigauimus Cyprum: proptere-
reà quòd essent venti contrarij. ¶Et pelagus 5
Ciliciæ & Pamphyliæ nauigantes, venimus
Lystram, quæ est Lyciæ: ¶ & ibi inueniens 6
Centurio nauem Alexandrinam nauigantē
in Italiam, transposuit nos in eam. ¶Et cum 7
multis diebus tarde nauigaremus, & vix B
deuenissemus contra Gnidum, prohibente
nos vento, adnauigauimus Cretæ iuxta Sal
monem. ¶Et vix iuxta nauigantes, veni- 8
mus in locum quendam qui vocatur Boni-
portus, cui iuxta erat ciuitas Thalassa.
¶Multo autem tempore peracto, & cum iam 9
*& 6. non esset tuta nauigatio, eo quod *ieiunium
*eos iam præteriisset, consolabatur *Paulus, ¶di- 10
cens eis, Viri, video quoniam cum iniuria &
multo damno non solùm oneris & nauis,
sed etiam animarum nostrarum incipit esse
nauigatio. ¶Centurio autem gubernatori & 11
nauclero magis credebat, quam his quæ à
Paulo dicebantur. ¶Et cum aptus portus nō 12
esset ad hyemandum, plurimi statuerunt con
silium nauigare inde, si quomodo possent de- C
uenientes Phœnicem, hyemare, portum Cre-
tæ respicientem ad Africum & ad Corum.
¶Aspirante autem Austro, æstimantes pro- 13
positum se tenere, cum sustulissent de Asson,
legebant Cretam. ¶Non post multum autem 14
misit se contra ipsam ventus Typhonicus
qui vocatur Euroaquilo. ¶Cumq; arrepta 15
esset nauis, & non posset conari in ventū, da
ta naue flatibus, ferebamur. ¶In insulam 16
autem quandam decurrentes, quæ vocatur
Clauda, potuimus vix obtinere scapham.
¶Qua sublata, adiutorijs vtebātur, accingen 17
*& 3. tes nauem, *timentes ne in Syrtim incide-
rent, summisso vase sic ferebantur. ¶Validè 18
autem nobis tempestate iactatis, sequenti
die iactum fecerunt. ¶& tertia die suis ma- 19
nibus armamenta nauis proiecerunt. ¶Neq; 20
autem sole, neque syderibus apparentibus D
per plures dies, & tempestate non exigua im
minente, iam ablata erat spes omnis salutis
nostræ. ¶Et cùm multa ieiunatio fuisset, tunc 21
stans Paulus in medio eorum, dixit, Opor-
tebat quidem ò viri, audito me, non tollere
à Creta, lucrifq; facere iniuriam hanc & ia-
cturam. ¶Et nunc suadeo vobis bono animo 22
esse. amissio enim nullius animæ erit ex vo-
bis, præterquam nauis. ¶Astitit enim mihi 23
hac nocte angelus Dei cuius sum ego, & cui
24 deseruio, ¶dicens, Ne timeas Paule: Cæsari
te oportet assistere: & ecce donauit tibi Deus
25 omnes qui nauigant tecum. ¶Propter quod
E bono animo estote viri: credo enim Deo, quia
26 sic erit, quemadmodum dictum est mihi. ¶In
insulam autem quandam oportet nos deue-
27 nire. ¶Sed postea quam quarta decima nox
superuenit, nauigantibus nobis in Adria cir-
ca mediam noctem, suspicabantur nautæ ap-
28 parere sibi aliquam regionē. ¶Qui & sum-
mittentes bolidem, inuenerunt passus vigin
ti: & pusillum inde separati, inuenerunt
29 passus quindecim. ¶Timentes autem ne in
aspera loca incideremus, de puppi mittentes
30 ancoras quatuor, optabant diem fieri. ¶Nau-
tis verò quærentibus fugere de naui, cùm
misissent scapham in mare, sub obtentu quasi
31 inciperent à prora ancoras extendere, ¶dixit
Paulus Centurioni & militibus, Nisi hi in
naui manserint, vos salui fieri non potestis.
32 ¶Tunc absciderunt milites funes scaphæ: &
F passi sunt eam excidere. ¶Et cùm lux inci-
33 peret fieri, rogabat Paulus omnes sumere ci-
bum, dicens, Quartadecima die hodie expe-
ctantes ieiuni permanetis, nihil accipientes.
34 ¶Propter quod rogo vos accipere cibum pro
salute vestra: quia nullius vestrum capil- Mat.10.c.30
35 lus de capite peribit. ¶Et cùm hæc dixisset, Luc.12.b.7.
sumens panem, gratias egit Deo in conspe-
ctu omnium: & cum fregisset, cœpit mandu-
36 care. ¶Animæquiores autem facti omnes, &
37 ipsi sumpserunt cibum. ¶Eramus verò vni-
uersæ animæ in naui ducentæ septuaginta
38 sex. ¶Et satiati cibo alleuiabant nauem, ia-
39 ctantes triticum in mare. ¶Cùm autem
G dies factus esset, terram non agnoscebant: si-
num verò quendam considerabant haben-
tem litus, in quem cogitabant, si possent ei-
40 cere nauem. ¶Et cùm ancoras sustulissent,
committebant se mari, simul laxantes iun-
cturas gubernaculorum: & leuato artemone
secundum auræ flatum, tendebant ad litus.
41 ¶Et cùm incidissemus in locum dithalas-
sum, impegerunt nauem: & prora quidem
fixa manebat immobilis: puppis verò solue-
42 batur à vi maris. ¶Militum autem consi-
lium fuit vt custodias occiderent: nequis cū
43 enatasset, effugeret. ¶Centurio autem vo-
lens seruare Paulum, prohibuit fieri: iussit-
que eos qui possent natare, emittere se pri-
44 mos, & euadere, & ad terram exire: ¶& cæ-
teros alios in tabulis ferebant: quosdam su-
per ea quæ de naui erant. Et sic factum est,
vt omnes animæ euaderent ad terram.

CAP. XXVIII.

1 ET cùm euasissemus, tunc cognouimus
A quia *Mitylene', insula vocabatur. Bar- Melita L.
bari verò præstabant non modicam huma-
2 nitatem nobis. ¶Accensa enim pyra reficie-
bant nos omnes, propter imbrem qui im-
minebat

mincbat & frigus. ¶ *Cùm congregasset au-* 3
tem Paulus sarmentorum aliquantam mul-
titudinem, & imposuisset super ignem, vi-
pera à calore cum processisset, inuasit manū
eius. ¶ *Vt vero viderunt Barbari pendentem* 4
bestiam de manu eius, adinuicem dicebant,
Vtiq; homicida est homo hic, qui cùm eua-
serit de mari, vltio non sinit eum viuere.
¶ *Et ille quidem excutiens bestiam in ignē,* 5
nihil mali passus est. ¶ *At illi existimabant* B
eum in tumorem conuertendum, ᵛ & ʾ subito 6
casurum & mori. Diu autem illis ᵛ expectan
tibus ʾ & videntibus nihil mali in eo fieri,
conuertentes se, dicebant eum esse Deum.
¶ *In locis autem illis erant prædia principis* 7
insulæ, nomine Publij, qui nos suscipiens, tri-
duo benignè exhibuit. ¶ *Contigit autem pa-* 8
trem Publij febribus, & dysenteria vexatum
iacere. Ad quem Paulus intrauit: & cùm o-
rasset, et imposuisset ei manus, saluauit eum.
¶ *Quo facto, & omnes qui in insula habe-* 9
bāt infirmitates, accedebāt, & curabantur: C
¶ *qui etiam multis honoribus nos honorauc-* 10
runt, & nauigantibus imposuerunt quæ ne-
cessaria erant. ¶ *Post menses autem tres naui* 11
gauimus in naui Alexandrina, quæ in in-
sula hyemauerat, cui erat insigne Castorū.
¶ *Et cùm venissemus Syracusam, mansimus* 12
ibi triduo. ¶ *Inde circumlegentes deuenimus* 13
Rhegium: & post vnum diem flante Austro,
secunda die venimus Puteolos, ¶ *vbi inuen-* 14
tis fratribus rogati sumus manere apud eos
dies septem: & sic venimus Romam. ¶ *Et in-* 15
de cùm audissent fratres, occurrerunt nobis D
vsq; ad Appij forum, ac tres Tabernas. Quos
cum vidisset Paulus, gratias agens Deo, ac-
cepit fiduciam. ¶ *Cùm autem venissemus Ro* 16
mam, permissum est Paulo manere sibimet
cum custodiente se milite. ¶ *Post tertium au-* 17
tem diem conuocauit primos Iudæorum. Cū-
que conuenissent, dicebat eis, Ego, viri fra-
tres, nihil aduersus ᵛ plebem ʾ faciens, aut mo
rem paternum, vinctus ab Ierosolymis tra-
ditus sum in manus Romanorum, ¶ *qui cùm* 18
interrogationem de me habuissent, voluerūt E
me dimittere, eo quod nulla esset causa mor-
tis in me. ¶ *Contradicentibus autem Iudæis,* 19
coactus sum appellare Cæsarem, non quasi
gentem meam habens aliquid accusare.
¶ *Propter hanc igitur causam rogaui vos vi-* 20
dere & alloqui. Propter spem enim Israël,
catena hac circumdatus sum. ¶ *At illi dixe-* 21
runt ad eum, Nos neq; literas accepimus de
te à Iudæa, neq; adueniens aliquis fratrum
nuntiauit, aut locutus est quid de te malū.
¶ *Rogamus autem à te audire quæ sentis:* 22
nam de secta hac notum est nobis quia vbi-
que ei contradicitur. ¶ *Cùm constituissent* 23
autem illi diem, venerunt ad eum in hospi- F
tium plures: quibus exponebat, testificans
regnum Dei, suadensq; eis de Iesu ex lege
Moysi & Prophetis, à mane vsq; ad vespe-
24 *ram.* ¶ *Et quidam credebant his quæ di-*
cebantur, quidam vero non credebant.
25 ¶ *Cumq; inuicem non essent consentientes,*
discedebant, dicente Paulo vnum verbum:
Quia bene Spiritus sanctus locutus est per
26 *Isaiam Prophetam ad patres nostros,* ¶ *di-*
cens, Vade ad populum istum, & dic ad eos,
‖*Aure audietis, & non intelligetis: & viden* Isa.6.c.9.
27 *tes videbitis, & non perspicietis.* ¶ *Incrassa-* Mat.13.c.14.
tum est enim cor populi huius, & auribus Mar.4.b.12.
G *grauiter audierunt, & oculos suos compres-* Luc.8.b.10.
serunt ne forte videant oculis, & auribus Ioh.12.f.40.
audiant, & corde intelligant, & conuertan- Ro.11.a.b.8.
28 *tur, & sanem eos.* ¶ *Notum ergo sit vobis,*
quoniam Gentibus missum est hoc salutare
29 *Dei, & ipsi audient.* ¶ *Et cùm hæc dixis-*
set, exierunt ab eo Iudæi, multam habentes
30 *inter se quæstionem.* ¶ *Mansit autem biennio*
toto in suo conducto: & suscipiebat omnes
31 *qui ingrediebantur ad eum,* ¶ *prædicans re-*
gnum Dei, & docens quæ sunt de Domino
Iesu Christo cum omni fiducia, sine pro-
hibitione.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

CAP. I.

1 PAVLVS *seruus Iesu Christi, vo-*
A *catus Apostolus,* ‖*segregatus in Euā-* Act.13.a.2.
2 *gelium Dei.* ¶ *(quod ante promiserat*
per prophetas suos in scripturis san-
3 *ctis)* ¶ *de filio suo, (qui factus est ei ex se-* ..2.
4 *mine Dauid secundum carnem,* ¶ *qui præde-*
stinatus est filius Dei in virtute, secundum
spiritum sanctificationis, ex resurrectione
5 *mortuorum Iesu Christi Domini nostri,* ¶ *per*
quem accepimus gratiam & Apostolatum
ad obediendum fidei in omnibus Gentibus
6 *pro nomine eius,* ¶ *in quibus estis & vos vo-*
7 *cati Iesu Christi)* ¶ *omnibus qui sunt Romæ*
dilectis Dei, vocatis sanctis, Gratia vobis &
pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu
8 *Christo.* ¶ *Primum quidem gratias ago Deo*
meo per Iesum Christum pro omnibus vobis,
quia fides vestra annuntiatur in vniuerso
9 *mundo.* ¶ *Testis enim mihi est Deus, cui ser-*
uio in spiritu meo in Euangelio filij eius,
quod sine intermissione memoriam vestri fa-
10 *cio* ¶ *semper in orationibus meis, obsecrans*
B *si quomodo tandem aliquando prosperum i-*
ter habeam in voluntate Dei, veniendi ad
11 *vos.* ¶ *Desidero enim videre vos vt aliquid*
impertiar vobis gratiæ spiritualis, ad con-
12 *firmandos vos:* ¶ *id est, simul consolari in vo-*
bis per eam quæ inuicem est fidem vestram
13 *atq; meam.* ¶ *Nolo autem vos ignorare fra-*
tres quia sæpe proposui venire ad vos, (&
prohi-

ᵛ aut i.
ᵛ sperantibus 15.

ᵛ legem.

probibitus sum vsq; adhuc) vt aliquem fru
•&.4. ctum habeam • in vobis, sicut & in cæteris
gen ibus, ¶Græcis ac Barbaris, sapientibus, 14
•itaque 9. & insipientibus debitor sum. ¶ •ita' (quod 15
in me) promptum est , & vobis qui Romæ
estis, euangelizare. ¶Non enim erubesco E- 16
uangelium. Virtus enim Dei est, in salutem
omni credenti, Iudæo primùm & Græco. ¶Iu 17
stitia enim Dei in eo reuelatur ex fide in
Abac.2.a.4. fidem: sicut scriptum est: ‖ Iustus autem ex
Heb.10.g.34 fide "viuit'. ¶Reuelatur enim ira Dei de cæ 18
Gal.3.b.11. lo, super omnem impietatem & iniustitiam
"viuet 2. hominum eorum qui veritatem Dei' in in-
►.1. iustitia detinent: ¶quia quod notum est Dei, 19
manifestum est in illis, Deus enim illis ma- C
nifestauit. ¶Inuisibilia enim ipsius, à crea- 20
tura mundi, per ea quæ facta sunt intelle-
cta, conspiciuntur: sempiterna quoq; eius vir
tus & diuinitas: ita vt sint inexcusabiles.
Ephe.4.d. ¶ ‖ Quia cùm cognouissent Deum, non sicut 21
17.d.18. Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt:
sed euanuerunt in cogitationibus suis, & ob-
scuratum est insipiens cor eorum. ¶dicentes 22
enim se esse sapientes, stulti facti sunt. ¶Et 23
mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in
similitudinem imaginis corruptibilis homi-
nis, & volucrum & quadrupedum, & serpen
tium. ¶ (Propter quod tradidit illos Deus in 24
desideria cordis eorum, in immunditiam: vt
contumelijs afficiant corpora sua in semetip-
sis.) ¶ qui commutauerunt veritatem Dei 25
•emenda- in "mendacium': & coluerunt, & seruierunt
cio 2. creaturæ potius quàm creatori, qui est bene-
dictus in secula. Amen. ¶Propterea tradidit 26
illos Deus in passiones ignominiæ. Nam fœ- D
minæ eorum immutauerunt naturalē vsum,
in eum vsum qui est contra naturam. ¶Si- 27
militer autem & masculi, relicto naturali
vsu fœminæ, exarserunt in desiderijs suis
inuicem, masculi in masculos turpitudinem
operantes, & mercedem (quam oportuit) er-
roris sui in semetipsis recipientes. ¶Et sicut 28
non probauerunt Deum habere in notitia:
• tradidit illos Deus in reprobum sensum • vt
faciant ea quæ non conueniunt: ¶ repletos 29
omni iniquitate, malitia, fornicatione, aua-
ritia, nequitia, plenos inuidia, homicidio,
contentione, dolo, malignitate, susurrones,
¶detractores, Deo odibiles, contumeliosos, su- 30
perbos, elatos, inuentores malorum, parenti-
bus non obedientes, ¶insipientes, incompo- 31
sitos, sine affectione, absque fœdere, sine mi
sericordia. ¶ Qui cùm iustitiam Dei cogno- 32
uissent, non intellexerunt quoniam qui talia
►.1. agunt, digni sunt morte: non solùm qui'
►.1. ea faciunt, sed etiam qui' consentiunt fa-
cientibus.

CAP. II.

Matt.7.a.1. PRopter quod inexcusabilis es ò homo om- 1
nis qui iudicas. ‖ In quo enim iudicas A
alterum, teipsum condemnas. eadem enim
2 agis "quæ' iudicas. ¶Scimus enim quoniam "qui. 1.
iudicium Dei est secundum veritatem in
3 eos qui talia agunt. ¶Existimas autem hoc
ò homo qui iudicas eos qui talia agunt, & fa
4 cis ea, quia tu effugies iudicium Dei? ¶ An
diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & lon-
ganimitatis contemnis, ignorans quoniam
benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?
5 ¶Secundum autem duritiam tuam & impœ
nitens cor, thesaurizas tibi iram, in "die' iræ "diem 2.
6 & reuelationis iusti iudicij Dei, ¶‖qui red- Mat.16.d.
7 det vnicuique secundum opera eius: ¶ ijs
B quidem qui secundum patientiam boni ope-
ris, gloriam & honorem & incorruptionem
8 quærunt: vitam æternam. ¶ijs autem qui
sunt ex contentione, & qui non acquiescunt
veritati, credunt autem iniquitati: ira &
9 indignatio. ¶Tribulatio & angustia in om-
nem animam hominis operantis malum,
10 Iudæi primùm & Græci: ¶ gloria autem &
honor & pax omni operanti bonum, Iudæo
11 primùm & Græco. ¶ ‖ non enim est acceptio Deu.10.d.17
12 personarum apud Deum. ¶ Quicunq; enim 2.Par.19.c.7
C sine lege peccauerunt, sine lege • peribunt: & Iob.34.b.19
quicunque in lege peccauerunt, per legem Act.10.c.34.
13 iudicabuntur. ¶ ‖ Non enim auditores legis •& 2.
iusti sunt apud Deum: sed factores legis iu- Mat.7.d.21.
14 stificabuntur. ¶ Cùm enim Gentes quæ le- Iaco.1.d.22.
gem non habent, naturaliter ea quæ legis
sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes,
15 ipsi sibi sunt lex: ¶qui ostendunt opus legis
scriptum in cordibus suis, testimonium red-
dente illis conscientia ipsorum, & inter se
inuicem "cogitationum accusantium, aut e- " cogitatio-
16 tiam defendentium', ¶ in die cùm iudica- nibus accu-
bit Deus occulta hominum, secundum Euan antibus,
17 gelium meum, per Iesum Christum. ¶Si au- aut etiam
tem tu Iudæus cognominaris, & requiescis in defenden-
18 lege, & gloriaris in Deo, ¶& nosti volunta- tibus.
tem eius', & probas vtiliora, instructus per ►.1.
16 legem, confidis teipsum esse ducem cæcorum,
20 lumen eorum qui in tenebris sunt, ¶erudi-
torem insipientium, magistrum infantium,
habentem formam scientiæ & veritatis in
21 lege. ¶Qui ergo alium doces teipsum non
doces: qui prædicas non furandum, furaris:
22 ¶qui dicis non mœchandum, mœcharis: qui
D abominaris idola, sacrilegium facis: ¶qui in
23 lege gloriaris, per præuaricationem legis
24 Deum inhonoras. ¶‖ (Nomen enim Dei per Isai.52.b.5.
vos blasphematur inter Gentes sicut scri- Eze.36.d.20
25 ptum est.) ¶Circumcisio quidem prodest, si
legem obserues: si autem præuaricator legis
sis, circumcisio tua præputium facta est.
26 ¶Si igitur præputium iustitias legis custo-
diat: nonne præputium illius in circumci-
27 sionem reputabitur? ¶& iudicabit id quod ex
natura est præputium, legem consummans,
te, qui per literam & circumcisionē præuari-
28 cator legis es? ¶Nō enim qui in manifesto, Iu-
29 dæus est: neq; quæ in manifesto, in carne, est
cir-

circuncisio: ¶sed qui in abscondito, Iudaus 29
est: & circuncisio cordis, in spiritu, non litera: cuius laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

CAP. III.

Quid ergo amplius Iudaeo est? aut qua 1
vtilitas circuncisionis? ¶Multum per 2
omnem modum. Primum qui- A
dē quia credita sunt illis eloquia Dei. ¶quid 3
enim si quidam illorum non crediderunt?
2.Ti. 2.b.13. ‖Nunquid incredulitas illorum fidem Dei
"euacuabit 5. euacuauit'? ¶Absit. ‖Est autem Deus ve- 4
rax, ‖omnis autem homo mendax, sicut scri-
Ioh.3.d.33. ptum est: Vt iustificeris in sermonibus tuis:
Psa.115.a.11. & vincas cum iudicaris. ¶Si autem iniqui- 5
Psa.50.a.6. tas nostra iustitiam Dei commendat, quid
dicemus? Nunquid iniquus est Deus qui in-
fert iram? (secundum hominem dico.) ¶Ab- 6
-.4 sit. alioquin quomodo iudicabit Deus -hunc'
mūdum. ¶Si enim veritas Dei in meo men- 7
dacio abundauit, in gloriam ipsius: quid ad-
huc & ego tāquam peccator iudicor, ¶& non 8
(sicut blasphemamur, & sicut aiunt quidam B
nos dicere) faciamus mala, vt veniant bo-
na' quorū damnatio iusta. ¶Quid ergo? pra- 9
"Praecausati 10 cellimus eis? Nequaquam. " ‖Causati' enim
sumus Iudaeos & Graecos, omnes sub peccato
Gal.3.d.22. esse: ¶sicut scriptum est: ¶Quia non est iustus 10
Psal.13.a.1. quisquam, ‖non est intelligens, non est re- 11
52.a.3. quirens Deum. ¶Omnes declinauerunt, si- 12
mul inutiles facti sunt: non est qui faciat bo
Psal.5.c.11. num, non est vsque ad vnum. ¶‖Sepulchrum 13
Psal.139.a.4 patens est guttur eorum, linguis suis dolose
Psal.9.b.7. agebant. ‖Venenum aspidum sub labijs eo- C
Isai.59.b.7. rum. ¶‖Quorum os maledictione & amari- 14
Prou.1.b.16. tudine plenum est: ¶‖Veloces pedes eorum ad 15
effundendum sanguinem. ¶Contritio & in- 16
felicitas in vijs eorum: ¶& viam pacis non 17
Psal.35. a.2. cognouerunt. ¶‖Non est timor Dei ante ocu- 18
Gal.2.d.16. los eorum. ¶Scimus autem quoniam quaecun 19
que lex loquitur, iis qui in lege sunt, loqui-
tur, vt omne os obstruatur, & subditus fiat
Gala.d.16. omnis mundus Deo: ¶‖quia ex operibus legis 20
non iustificabitur omnis caro coram illo. Per
legem enim cognitio peccati. ¶Nunc autem 21
sine lege iustitia Dei manifestata est: testifi-
cata a lege & Prophetis. ¶Iustitia autem 22
Dei per fidem Iesu Christi, in omnes & su-
per omnes qui credunt in eum. non enim est
distinctio. ¶Omnes enim peccauerunt: & e- 23
gent gloria Dei. ¶iustificati gratis per gra- 24
tiam ipsius, per redemptionem quae est in
Christo Iesu. ¶quem proposuit Deus "propi- 25
"propitiatorem. tiationem', per fidem in sanguine ipsius, ad
ostensionem iustitiae suae, propter remissionem D
praecedentium delictorum, ¶in sustentatione 26
Dei, ad ostensionem iustitiae eius in hoc tem-
pore: vt sit ipse iustus, & iustificās eum qui
est ex fide Iesu Christi. ¶Vbi est ergo gloria- 27
-.1. tio -tua'? Exclusa est. Per quam legem? fa-
ctorum? Non, sed per legem fidei. ¶Arbitra- 28
mur enim iustificari hominem per fidem si
29 ne operibus legis. ¶An Iudaeorum Deus tan-
tum? nonne & Gentium? Imo & Gentium.
30 ¶quoniam quidem vnus est Deus, qui "iu- "iustificabit 3.
stificat circuncisionem ex fide, & praepu-
31 tium per fidem. ¶Legem ergo destruimus
per fidem? Absit, sed legem statuimus.

CAP. IIII.

1 Quid ergo dicemus inuenisse Abraham
A patrem nostrum secundum carnem?
2 Si ¶enim Abraham ex operibus
*iustificatus est: habet gloriam, sed non a- *legis
3 pud Deum. ¶Quid enim dicit scriptura?
‖Credidit Abraham Deo: & reputatum est Gen.15.b.6.
4 illi ad iustitiam. ¶Ei autem qui operatur, Gal.3.a.6.
merces non imputatur secundum gratiam, Iac.2.d.23.
5 sed secundum debitum. ¶Ei vero qui non
operatur, credenti autem in eum qui iustifi-
cat impium, reputatur fides eius ad iustitiā
6 -secundum propositum gratiae Dei'. ¶Sicut -.2.
& Dauid dicit beatitudinem hominis, cui
Deus accepto fert iustitiam sine operibus. Psal.31.a.1.
7 ¶‖Beati, quorum remissae sunt iniquitates,
B & quorum tecta sunt peccata. ¶Beatus vir "imputabit 6.
8 cui non "imputauit' Dominus peccatum.
9 ¶Beatitudo ergo haec in circuncisione *-ma *tantum.
net', an etiam in praeputio? Dicimus enim -.3.
quia reputata est Abrahae fides ad iustitiā.
10 ¶Quomodo ergo reputata est? in circuncisio-
ne, an in praeputio? Non in circuncisione, sed
11 in praeputio. ¶‖Et signum accepit circunci- Gen.17.b.10 b.11
sionis, signaculum iustitiae fidei quae est in
praeputio: vt sit pater omnium credentium
per praeputium, vt reputetur & illis ad iu-
12 stitiam: ¶& sit pater circuncisionis, non iis
tantum qui sunt ex circuncisione, sed & iis
qui sectantur vestigia fidei quae est in prae-
13 putio patris nostri Abrahae. ¶Non enim per
legem promissio Abrahae, aut semini eius vt
C haeres esset mundi: sed per iustitiam fidei.
14 ¶Si enim qui ex lege, haeredes sunt: exina-
15 nita est fides, abolita est promissio. ¶Lex e-
nim iram operatur. Vbi enim non est lex:
16 nec praeuaricatio. ¶Ideo ex fide: vt secun-
dum gratiam* firma sit promissio omni se- *vt 2.
mini, non ei qui ex lege est solùm, sed & ei
qui ex fide est Abrahae, qui pater est omniū
17 nostrum. ¶(sicut scriptum est: ‖Quia patrem Gen.17.a.4.
multarum gentium posui te) ante Deum,
"cui credidisti', qui viuificat mortuos & "cui credidit 2.
18 vocat ea quae non sunt, tanquam ea quae
D sunt. ¶qui contra spem in spem credidit: vt
fieret pater multarum gentium secundum
quod dictum est -ei': ‖Sic erit semen tuum -.1.
19 -sicut stellae caeli, & arena maris'. ¶Et non Gen.15.a.5.
infirmatus est fide: nec considerauit corpus -.7.
suum* emortuum, cùm fere centum esset an *iam 2.
20 norum, & emortuam vuluam Sarae. ¶In re-
promissione etiam Dei non haesitauit diffi-
dentia: sed confortatus est fide, dans gloriam
21 Deo, ¶plenissimè sciens quia quaecunque pro-
misit,

tnisit, potens est & facere. ¶Ideo & reputa- 22
tum est illi ad iustitiam. ¶ Non est autem 23
scriptum tantùm propter ipsum quia reputa
•.5. tum est illi ad iustitiam. ¶Sed & propter 24
nos, quibus reputabitur credentibus in eum,
•.1. qui suscitauit Iesum Christum Dominum
nostrum a mortuis, ¶qui traditus est prop- 25
ter delicta nostra, & resurrexit propter iu-
stificationem nostram.

CAP. V.

IVstificati ergo ex fide, pacem habeamus 1
ad Deum per Dominum nostrum Iesum A
Eph.2.d.18. Christum: ¶per quem & habemus accessum 2
per fidem in gratiam istam in qua stamus,
& gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. ¶Nō 3
solum autem: sed & gloriamur in tribulatio-
Iaco.1.a.3. nibus, scientes quod tribulatio patientiam
operatur, ¶patientia autem probationem, 4
probatio vero spem. ¶ spes autem non con- 5
Heb.9.d.14. fundit: quia charitas Dei diffusa est in
cordibus nostris, per spiritum sanctum qui
Heb.9.d.15. datus est nobis. ¶ Vt quid enim Christus 6
g.28. cùm adhuc infirmi essemus, secundùm tem- B
1.Pe.3.d.18. pus pro impijs mortuus est? ¶ Vix enim pro 7
iusto quis moritur: nam pro bono forsitan
quis audeat mori. ¶Commendat autem cha 8
•si ritatem suam Deus in nobis: quoniam cum
•secundum adhuc peccatores essemus, Christus pro no-
tempus bis mortuus est. ¶Multo igitur magis nunc 9
iustificati in sanguine ipsius, salui erimus
ab ira per ipsum. ¶Si enim cum inimici esse- 10
mus, reconciliati sumus Deo per mortem Fi-
lij eius: multo magis reconciliati, salui eri-
mus in vita ipsius. ¶Non solùm autem: sed 11
& gloriamur in Deo per Dominum nostrum
Iesum Christum, per quem nunc reconcilia
tionem accepimus. ¶Propterea sicut per vnū 12
hominem peccatum in hunc mundum intra C
uit & per peccatum mors: & ita in omnes
homines mors pertransijt, in quo omnes pec-
cauerunt. ¶Vsque ad legem enim peccatum 13
•imputatur erat in mundo: peccatum autem non impu-
cum lex non tabatur, cùm lex non esset. ¶Sed regnauit 14
est 5. mors ab Adam vsque ad Moysen, etiam in
eos qui non peccauerunt in similitudinem
præuaricationis Adæ, qui est forma futuri.
¶Sed non sicut delictum, ita & donum, si e- 15
nim vnius delicto multi mortui sunt: mul-
tò magis gratia Dei & donum, in gratia
vnius hominis Iesu Christi in plures abun-
•peccantē 5. dauit. ¶Et non sicut per vnum peccatum, 16
ita & donum. nam iudicium quidem ex v- D
no, in condemnationem: gratia autem ex
multis delictis, in iustificationem. ¶Si enim 17
in vnius delicto mors regnauit per vnum,
multo magis abundantiam gratiæ & dona-
tionis & iustitiæ accipientes, in vita regna
bunt per vnum Iesum Christum. ¶ Igitur 18
sicut per vnius delictum, in omnes homines
in condemnationem: sic & per vnius iusti-
tiā in omnes homines in iustificationem vi-
19 tæ. ¶Sicut enim per inobedientiam vnius
hominis, peccatores constituti sunt multi:
ita & per vnius obeditionem, iusti consti-
20 tuentur multi. ¶Lex autem subintrauit vt
abundaret delictum. Vbi autem abundauit
21 delictum, superabundauit gratia. ¶ Vt sicut
regnauit peccatum in mortem: ita & gra- •in morte 5.
tia regnet per iustitiam in vitam æternam,
per Iesum Christum Dominum nostrum.

CAP. VI.

1 QVid ergo dicemus? Permanebimus in
2 peccato vt gratia abundet? ¶Absit.
A Qui enim mortui sumus pecca-
3 to, quomodo adhuc viuemus in illo? ¶An i-
gnoratis quia quicunque baptizati sumus in •fratres
Christo Iesu, in morte ipsius baptizati su- Gal.3.d.27.
4 mus? ¶Consepulti enim sumus cum illo per Colo.2.b.12
baptismum in mortem: vt quomodo Chri-
stus surrexit à mortuis per gloriam patris,
ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.
5 ¶Si enim cōplantati facti sumus similitu- Ephe.4.f.23
dini mortis eius: simul & resurrectionis eri- Colo 3.b.10
6 mus. ¶Hoc scientes, quia vetus homo noster Heb.9.d.14.
simul crucifixus est, vt destruatur corpus 11.a.3.
peccati, vt vltra non seruiamus peccato. 1.Pet.2.a.2.
7 ¶Qui enim mortuus est, iustificatus est a pec
8 cato. ¶Si autem mortui sumus cum Christo:
B credimus quia simul etiam viuemus cum
9 Christo: ¶ scientes quod Christus resurgens
ex mortuis iam non moritur, mors illi vltra
10 nō dominabitur. ¶Quod enim mortuus est,
peccato mortuus est semel: quod autem vi-
11 uit, viuit Deo. ¶Ita & vos existimate, vos
mortuos quidē esse peccato viuentes autem
12 Deo in Christo Iesu Domino nostro. ¶Non er
go regnet peccatum in vestro mortali corpo-
13 re vt obediatis concupiscentijs eius. ¶ Sed ne-
que exhibeatis membra vestra arma ini-
quitatis peccato: sed exhibete vos Deo, tan-
quam ex mortuis viuentes: & membra ve-
14 stra arma iustitiæ Deo. ¶Peccatum enim vo
C bis non dominabitur, non enim sub lege e-
15 stis, sed sub gratia. ¶Quid ergo? peccabimus,
quoniam non sumus sub lege, sed sub gratia?
16 Absit. ¶Nescitis quoniam cui exhibetis vos Ioh.8.d.34.
seruos ad obediendum, serui estis eius cui o- 2.Pet.2.d.19
beditis, siue peccati ad mortē, siue obeditio-
17 nis ad iustitiam? ¶Gratias autem Deo quod
fuistis serui peccati, obedistis autem ex cor-
de in eam formā doctrinæ in qua traditi e-
18 stis. ¶Liberati autē a peccato, serui facti e-
19 stis iustitiæ. ¶Humanū dico, propter infirmi
D tatem carnis vestræ, sicut enim exhibuistis
mēbra vestra seruire immunditiæ & iniqui
tati, ad iniquitatē: ita nunc exhibete mem-
bra vestra seruire iustitiæ, in sanctificatio-
20 nem. ¶Cùm enim serui essetis peccati, liberi
21 fuistis iustitiæ. ¶Quē ergo fructum habuistis
tunc in illis, in quibus nūc erubescitis? Nā •.5.
22 finis illorū mors est. ¶Nūc vero liberati a pec
cato, serui autem facti Deo, habetis fructum

vestrum in sanctificationem, finem verò vi-
tam æternã. ¶ Stipendia enim peccati, mors. 23
Gratia autem Dei, vita æterna in Christo
Iesu Domino nostro.

CAP. VII.

AN ignoratis fratres (scientibus enim le- 1
gem loquor) quia lex in homine domi- A
1.Cor.7.g.39 natur quanto tempore viuit? ¶ ‖ Nam quæ 2
sub viro est mulier: viuẽte viro alligata est
—.1. legi. si autẽ mortuus fuerit vir—eius[1]: "so-
*liberata 2. luta[2] est a lege viri. ¶ Igitur viuẽte viro, vo- 3
cabitur adultera, si fuerit cũ alio viro: si autẽ
mortuus fuerit vir eius, liberata est a lege
—.1. —viri[1]: vt non sit adultera, si fuerit cũ alio
viro. ¶ Itaque fratres mei & vos mortificati 4
estis legi per corpus Christi: vt sitis alterius
qui ex mortuis resurrexit, vt fructificemus
Deo. ¶ Cum enim essemus in carne, passiones 5
peccatorum, quæ per legem erant, operaban-
tur in mẽbris nostris, vt fructificarent mor-
ti. ¶ nunc autem soluti sumus a lege mortis, 6
in qua detinebamur: ita vt seruiamus in no-
uitate spiritus, & non in vetustate literæ.
¶ Quid ergo dicemus, lex peccatum est? Absit. 7
Sed peccatum non cognoui, nisi per legem. B
nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex di-
Exo.20.c.17 ceret: ‖ Non concupisces. ¶ Occasione autẽ ac- 8
Deu.5.c.21. cepta, peccatum per mandatum operatum est
in me omnem concupiscentiam. Sine lege e-
nim peccatũ mortuum erat. ¶ Ego autem vi- 9
uebam sine lege aliquando. Sed cùm venis-
set mandatum, peccatum reuixit. ¶ Ego au- 10
tem mortuus sum: & inuentũ est mihi man-
datum, quod erat ad vitã, hoc esse ad mortẽ.
1.Tim.1.b.8. ¶ Nam peccatum occasione accepta per man- 11
datum, seduxit me, & per illud occidit. ¶ Ita- 12
que lex quidem sancta, & mandatum san-
ctum, & iustum & bonũ. ¶ Quod ergo bonum 13
est, mihi factum est mors? Absit. sed pecca-
tum, vt appareat peccatum, per bonum ope-
ratum est mihi mortem: vt fiat supra modũ
peccans peccatum per mandatum. ¶ Scimus 14
enim quod lex spiritualis est: ego autem car- C
nalis sum, venundatus sub peccato. ¶ Quod 15
enim operor, nõ intelligo: non enim quod vo-
bonum lo, hoc ago: sed quod odi*, illud facio. ¶ Si 16
*malum autem quod nolo, illud facio: consentio legi,
quoniam bona est. ¶ Nunc autem iam non 17
ego operor illud, sed quod habitat in me pec-
catum. ¶ Scio enim quia non habitat in me, 18
hoc est, in carne mea, bonum. Nam velle ad-
iacet mihi: perficere autem bonum, non inue-
nio. ¶ Non enim quod volo bonum, hoc facio: 19
sed quod nolo malũ, hoc ago. ¶ Si autem quod 20
nolo, illud facio: iam non ego operor illud, sed
quod habitat in me, peccatum. ¶ Inuenio igi- 21
tur, legem, volenti mihi facere bonum, quo-
niam mihi malum adiacet. ¶ Condelector e- 22
nim legi Dei secundùm interiorem homi-
nem: ¶ video autem aliam legem in membris 23
meis, repugnantem legi mentis meæ, & ca-
ptiuantem me in lege peccati quæ est in
24 membris meis. ¶ (Infelix ego homo, quis me
25 liberabit de corpore mortis huius? ¶ Gratia
Dei per Iesum Christum Dominũ nostrum.)
Igitur ego ipse mente seruio legi Dei: carne
autem, legi peccati.

CAP. VIII.

1 NIhil ergo nunc damnationis est iis qui
A sunt in Christo Iesu: qui non secũdùm
2 carnem ambulant: ¶ Lex enim spiritus vitæ
in Christo Iesu, liberauit me a lege peccati
3 & mortis. ¶ Nam quod impossibile erat legi,
in quo infirmabatur per carnẽ: Deus filium
suum mittens in similitudinem carnis pec-
cati, & de peccato damnauit peccatũ in car-
4 ne, ¶ vt iustificatio legis impleretur in no-
bis, qui non secundùm carnem ambulamus,
5 sed secundùm spiritum. ¶ Qui enim secun-
dùm carnem sunt: quæ carnis sunt, sapiunt.
B qui verò secundùm spiritum sunt: quæ sunt
6 spiritus, sentiunt. ¶ Nam prudentia carnis,
mors est: prudentia autem spiritus, vita &
7 pax. ¶ quoniam sapientia carnis, "inimica "inimicitia
est Deo[2]: legi enim Dei non "est subiecta[2], est in Deum
8 nec enim potest. ¶ Qui autem in carne sunt, 1.
9 Deo placere non possunt. ¶ Vos autem in car- "subiicitur
ne non estis, sed in spiritu: si tamen Spiritus 3.
Dei habitat in vobis. Siquis autem Spiri-
10 tum Christi non habet: hic non est eius. ¶ Si
autem Christus in vobis est: corpus quidem
mortuum est propter peccatum, spiritus verò
11 "viuit[1] propter "iustificationem[2]. ¶ Quòd si "vita 1.
C Spiritus eius qui suscitauit Iesum à mor- "iustitiã 1.
tuis, habitat in vobis: qui suscitauit Iesum
Christum à mortuis, viuificabit & mortalia
corpora vestra, propter inhabitantem Spiri-
12 tum eius in vobis. ¶ Ergo fratres debitores
sumus: non carni, vt secundum carnem vi-
13 uamus. ¶ Si enim secundum carnem vixeri-
tis: moriemini. si autem spiritu, facta carnis
14 mortificaueritis: viuetis. ¶ Quicunque enim
15 spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. ¶ ‖ Non 2.Tim.1.b.7
enim accepistis spiritum seruitutis iterum
in timore: ‖ sed accepistis spiritum adoptionis Gala.4.a.5.
filiorum, in quo clamamus, Abba, (Pater.)
16 ¶ Ipse—enim[1] Spiritus, testimonium reddit —.5.
17 spiritui nostro quod sumus filii Dei. ¶ Si au-
tem filii: & hæredes. hæredes quidem Dei: co-
hæredes autem Christi: si tamen cõpatimur,
18 vt & cõglorificemur. ¶ Existimo enim quod
D non sunt condigna passiones huius temporis,
ad futuram gloriã quæ reuelabitur in nobis.
19 ¶ Nam expectatio creaturæ, reuelationem fi-
20 liorũ Dei expectat. ¶ Vanitati enim creatura
subiecta est, non volens, sed propter eum qui
21 subiecit eam "in spe[2]: ¶ quia & ipsa creatura "in spem 2.
liberabitur a seruitute corruptionis, in liber-
22 tatẽ gloriæ filiorũ Dei. ¶ Scimus enim quod
omnis creatura ingemiscit: & parturit vsque
23 adhuc. ¶ Non solùm autem illa, sed et nos ipsi
primitias spiritus habentes, & ipsi intra nos
gemimus,

b.5. *gemimus, adoptionem filiorum Dei expe-*
ctantes, redemptionem corporis nostri. ¶ *Spe* 24
enim salui facti sumus. Spes autem quæ vi- E
detur, non est spes. nam quod videt quis:
quid sperat? ¶ *Si autem quod non videmus,* 25
speramus: per patientiam expectamus. ¶ *Si-* 26
militer autem & Spiritus adiuuat infirmi-
tatem nostram. nam quid oremus sicut opor-
tet nescimus: sed ipse Spiritus postulat pro
nobis gemitibus inenarrabilibus. ¶ *Qui au-* 27
tem scrutatur corda, scit quid desideret Spi-
ritus: quia secundum Deum postulat pro san-
ctis. ¶ *Scimus autem quoniam diligentibus* 28
Deum, omnia cooperantur in bonum, iis qui
secundum propositum vocati sunt sancti. ¶ *Nã* 29
quos præsciuit: & prædestinauit conformes F
fieri imaginis filij sui: vt sit ipse primogeni-
tus in multis fratribus. ¶ *Quos autẽ præ-* 30
destinauit: hos & vocauit. & quos vocauit:
hos & iustificauit. quos autem iustificauit:
*magnifi- *illos & "glorificauit'.* ¶ *Quid ergo dicemus ad* 31
cauit 19. *hæc? si Deus pro nobis, quis contra nos?* ¶ *Qui* 32
°suo. *etiam proprio filio° non pepercit, sed pro nobis*
omnibus tradidit illum: quomodo non etiam
cum illo omnia nobis donauit? ¶ *Quis accu-* 33
sabit aduersus electos Dei? Deus qui iustifi-
cat. ¶ *Quis est qui condemnet? Christus Ie-* 34
sus qui mortuus est, imo qui & resurrexit,
°& 1. *qui° est ad dexteram Dei, qui etiam interpel-*
c.3. *pellat pro nobis.* ¶ *Quis ergo nos separabit* 35
à charitate Christi? tribulatio? an angustia?
an fames? an nuditas, an periculum? an per-
secutio? an gladius? ¶ *(sicut scriptum est:* 36
Psal.43.d.23 ‖*Quia propter te mortificamur tota die: æsti-* G
mati sumus sicut oues occisionis.) ¶ *Sed in* 37
his omnibus superamus propter eum qui di-
lexit nos. ¶ *Certus sum enim quia neque* 38
mors, neque vita, neque angeli, neque prin-
cipatus, neque virtutes, neq; instantia, neq;
futura, neque fortitudo, ¶ *neq; altitudo, ne-* 39
que profundum, neque creatura alia poterit
nos separare à charitate Dei, quæ est in
Christo Iesu Domino nostro.

CAP. IX.

°Iesu *Veritatem dico in Christo°, non men-* 1
tior, testimonium mihi perhibente con- A
scientia mea in Spiritu sancto, ¶ *quoniam* 2
tristitia mihi magna est & continuus dolor
Act.9.a.2. *cordi meo.* ¶ ‖*Optabã enim ego ipse anathe-* 3
1.Cor.15.b.9 *ma esse à Christo pro fratribus meis, qui*
sunt cognati mei secundum carnẽ, ¶ *qui sunt* 4
Israelitæ, quorum adoptio est filiorum, & glo-
" testamen- *ria, & "testamentum', & legislatio, & obse-*
ta 3. *quium, & promissa,* ¶ *quorum [illegible]res, & ex* 5
quibus est Christus secundum carnem, qui B
est super omnia Deus benedictus in secula.
Amen. ¶ *Non autem quòd exciderit verbum* 6
Dei. Non enim omnes qui ex Israël, hi sunt
"quia 15. *Israelitæ:* ¶ *neq; "qui' semen sunt Abrahæ,* 7
Gen.21.b.12 *omnes filij: ‖ sed in Isaac vocabitur tibi se-*
mẽ: ¶ *id est, nõ qui filij carnis, hi filij Dei: sed* 8
qui ‖ filij sunt promissionis, æstimantur in se- Gal.4.d.28.
9 *mine.* ¶ *Promissionis enim verbum hoc est,*
C ‖*Secundum hoc tempus veniam: & erit Sa-* Gen.18.b.10
10 *ræ filius.* ¶ *Non solùm autem "illa': ‖ sed &* c.2.
Rebecca ex vno concubitu habens, Isaac "pa- "illi 4.
11 *tris nostri'.* ¶ *Cùm enim nondum nati fuis-* Gen.25.c.24
sent, aut aliquid boni egissent aut mali: (vt "patre no-
secundum electionem propositum Dei mane- stro 5.
12 *ret,)* ¶ *non ex operibus, sed ex vocante dictũ*
13 *est ei: ‖ Quia maior seruiet minori,* ¶ *sicut* Gen.25.e.23
scriptum est ‖ Iacob dilexi, Esau autem odio Mal.1.a.3.
14 *habui.* ¶ *Quid ergo dicemus? numquid iniqui-* a.3.
15 *tas apud Deum? Absit.* ¶ *Moysi enim dicit,*
D ‖*Miserebor cuius misereor: & misericordiam* Exo.33.d.19.
16 *præstabo cui miserebor.* ¶ *igitur non volentis,*
17 *neq; currentis, sed miserentis est Dei.* ¶ *Dicit*
enim scriptura Pharaoni: ‖ Quia in hoc ip- Exod.9.c.16
sum excitaui te, vt ostẽdam in te virtutem
meam: & vt annuntietur nomen meum in
18 *vniuersa terra.* ¶ *Ergo cuius vult misere-*
19 *tur: & quem vult indurat.* ¶ *Dicis itaq; mi-*
hi: Quid adhuc queritur? voluntati enim e-
20 *ius quis resistit?* ¶ *O homo, tu quis es qui re-*
E *spondeas Deo? ‖ Numquid dicit figmentum ei* Isa.45.b.9.
21 *qui se finxit: Quid me fecisti sic? An non ha-* Iere.18.a.6.
bet potestatem figulus luti, ex eadem massa Sap.15.b.7.
facere aliud quidem vas in honorem: aliud
22 *verò in contumeliam?* ¶ *Quòd si Deus vo-*
lens ostendere iram, & notam facere poten-
tiam suã, sustinuit in multa patientia, vasa
23 *iræ, "apta' in interitum,* ¶ *vt ostenderet di-* "aptata
uitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ quæ
24 *præparauit in gloriã.* ¶ *Quos & vocauit nos:*
nõ solùm ex Iudæis, sed etiam ex Gentibus,
25 ¶ *sicut in Osee dicit, ‖ Vocabo non plebem* Osee.2.d.23
meam, plebem meam: & non dilectam, dile- 1.Pet.2.b.10.
ctam: & non misericordiam consecutam, mi-
26 *sericordiam consecutam.* ¶ ‖ *Et erit: in loco* Osee.1.d.10
F *vbi dictum est eis, Non plebs mea vos: ibi*
27 *vocabuntur filij Dei viui:* ¶ *Isaias autẽ cla-*
mat pro Israel: ‖ Si fuerit numerus filiorum Isa.10.e.22.
Israel tanquam arena maris, reliquiæ saluæ Osee.1.d.10
28 *fient.* ¶ *Verbum enim consummans, & ab-*
breuians in æquitate: quia verbum breuia-
29 *tum faciet Dominus super terram.* ¶ *& sicut* Isai.1.c.9.
prædixit Isaias: ‖ Nisi Dominus sabbaoth re-
liquisset nobis semen: sicut Sodoma facti es-
semus, & sicut Gomorrha similes fuissemus.
30 ¶ *Quid ergo dicemus? Quòd Gentes quæ non*
G *sectabantur iustitiam, apprehenderunt iusti-*
31 *tiam, iustitiam autẽ quæ ex fide est.* ¶ *Israel*
verò "sectando' legem iustitiæ, in legem iu- "sectans 6.
32 *stitiæ non peruẽnit.* ¶ *Quare? Quia non ex*
fide, sed quasi ex operibus, offenderunt enim
33 *in lapidem offensionis,* ¶ *sicut scriptum est:*
‖*Ecce pono in Sion lapidem offensionis, &* Isai.8.c.14.
petram scandali: & omnis qui credit in eũ, 28.d.16.
non confundetur. 1.Pet.2.b.7.

CAP. X.

1 *Fratres, voluntas quidem cordis mei &*
A *obsecratio ad Deum, fit pro illis in salu-*
tem.

tem. ¶Testimonium enim perhibeo illis quod 2
æmulationem Dei habent, sed nõ secundum
scientiam. ¶Ignorãtes enim iustitiam Dei, 3
& suam quærentes statuere, iustitiæ Dei nõ
sunt subiecti. ¶Finis enim legis, Christus: 4
ad iustitiam omni credenti. ¶ Moyses enim 5
scripsit, quoniam iustitiam quæ ex lege est
Leui.18.a.5. ‖qui fecerit homo, viuet in ea. ¶Quæ autem 6
Eze.20.b 11. ex fide est iustitia, sic dicit, ‖ Ne dixeris in
Deu.30.c.12 corde tuo, Quis ascendet in cælum? id est, B
Christum deducere. ¶Aut quis descendet in 7
abyssum? hoc est, Christum à mortuis reuoca-
—.3. re. ¶Sed quid dicit — scriptura' ? ‖ Prope est 8
Deu.30.c.14 verbum in ore tuo, & in corde tuo. hoc est
verbum fidei quod prædicamus. ¶Quia si cõ 9
fitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in
corde tuo credideris quòd Deus illum suscita
uit à mortuis, saluus eris. ¶Corde enim cre- 10
ditur ad iustitiam: ore autem cõfessio fit ad- C
Isa.28.d.16. salutem. Dicit enim scriptura: ¶‖Omnis qui 11
credit in illum, non confundetur. ¶ Non e- 12
nim est distinctio Iudæi & Græci: nam idem
Dominus omnium, diues in omnes qui inuo
Ioe.2.g.32. cant illum. ¶Omnis enim quicunque inuoca- 13
Act.2.c.21. uerit nomen Domini, saluus erit. ¶Quomo- 14
do ergo inuocabunt in quem non credide-
runt? Aut quomodo credent ei quem non au
dierunt? Quomodo autem audient sine præ-
dicante? ¶ Quomodo verò prædicabunt nisi 15
Isa.52.b.7. mittantur? sicut scriptum est: ‖Quàm speciosi
Nah.1.d.15. pedes euangelizantium pacem, euangeli-
*obedierũt. zantium bona: ¶Sed non omnes *obediunt' 16
t. Euangelio. Isaias enim dicit, ‖ Domine quis D
Isa.53.a.1. credidit auditui nostro? ¶Ergo fides ex audi- 17
Ioh 12.f.38. tu: auditus autem per verbum Christi. ¶Sed 18
Psal.18.a.5. dico, Nunquid non audierunt? Et quidem ‖in
omnem terram exiuit sonus eorum: & in fi-
nes orbis terræ verba eorum. ¶ Sed dico, 19
Nunquid Israel non cognouit? Primus Moy-
Deu.32.c.21 ses dicit, ‖ Ego ad æmulationem vos addu-
cam in non gentem: in gentem insipientem,
in iram vos mittam. ¶Isaias autem audet, 20
Isai.65.a.1. & dicit, ‖ Inuentus sum à non quærentibus
me: palam apparui iis qui me non interro-
Isai.65.a.2. gabant. ¶Ad Israel autem dicit, ‖ Tota die 22
expandi manus meas ad populum non cre-
—.6. dentem, & contradicentem — mihi'.

CAP. XI.

DIco ergo: Nunquid Deus repulit popu- 1
lum suum? Absit. Nam & ego Israeli- A
ta sum, ex semine Abraham, de tribu Benia-
min. ¶Non repulit Deus plebem suam quam 2
præsciuit. An nescitis in Elia quid dicit scri-
ptura: quemadmodum interpellat Deum ad-
3.Re.19.b.10 uersum Israel? ¶‖Domine, prophetas tuos oc- 3
ciderunt, altaria tua suffoderunt: & ego re-
lictus sum solus, & quærunt animam meã.
3 Re.19.b.18 ¶Sed quid dicit illi diuinum responsum? ‖Re 4
liqui mihi septem millia virorũ, qui non cur
—.4. uauerũt genua — *Baal'. ¶Sic ergo & in hoc 5
*ante tempore, reliquiæ secundum electionem gra-
6 tiæ — saluæ' factæ sunt. ¶ Si autem gratia —.1.
B iam non ex operibus, alioquin gratia iam
7 non est gratia. ¶Quid ergo? quod quærebat
Israel, hoc non est consecutus: electio autem
8 consecuta est: cæteri verò excæcati sunt ¶ si- Isa.6.c.9.
cut scriptum est: ‖ Dedit illis Deus spiritum Mat.13.b.14
compunctionis, oculos, vt non videant: & au Ioh.12 f.40.
res, vt non audiant vsque in hodiernum Act.28.f.26.
9 diem. ¶Et Dauid dicit: ‖Fiat mensa eorum Psa.68 c.23.
* in laqueum & in captionem & in scanda- *coram ipsis.
10 lum & in retributionem illis. ¶Obscurentur
oculi eorum ne videant: & dorsum eorum
11 semper incurua. ¶Dico ergo. Nunquid sic of-
fenderunt vt caderent? Absit. Sed illorum
delicto, salus est Gentibus, vt illos æmulen-
12 tur. ¶Quod si delictum illorum diuitiæ sunt
mundi, & diminutio eorum diuitiæ Gentiũ
13 quanto magis plenitudo eorum? ¶Vobis enim
dico Gentibus, quamdiu quidem ego sum
Gentium Apostolus, ministerium meum ho-
14 norificabo, ¶si quo modo ad æmulandum pro-
uocem carnem meam, & saluos faciam ali-
15 quos ex illis. ¶Si enim amissio eorum, recon-
ciliatio est mundi: quæ assumptio, nisi vita
16 ex mortuis? ¶Quod si delibatio sancta est, &
17 massa: & si radix sancta, & rami. ¶Quod si
aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum
C oleaster esses, insertus es in illis, & socius ra
18 dicis & pinguedinis oliuæ factus es. ¶ noli
gloriari aduersus ramos. Quod si gloriaris:
19 non tu radicem portas, sed radix te. ¶Dicis
20 ergo: Fracti sunt rami, vt ego inserar. ¶Be-
ne: propter incredulitatem fracti sunt, tu au
tem fide stas: noli altum sapere, sed time.
21 ¶Si enim Deus naturalibus ramis non pe-
22 percit: ne forte nec tibi parcat. ¶Vide ergo
bonitatem & seueritatem Dei: in eos quidẽ
qui ceciderunt, seueritatem: in te autem bo-
nitatem Dei, si permanseris in bonitate, alio
23 quin & tu excideris. ¶Sed & illi, si non per-
manserint in incredulitate, inserentur. potẽs
24 est enim Deus iterum inserere illos. ¶Nam si
tu ex naturali excisus es oleastro, & contra
naturam insertus es in bonam oliuam: quan
to magis ii qui secundũ naturam, inserentur
25 suæ oliuæ? ¶ Nolo enim vos ignorare fratres
mysteriũ hoc, (vt nõ sitis vobisipsis sapiẽtes)
quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec
26 plenitudo Gentium intraret: ¶ & sic omnis
D Israel saluus fieret, sicut scriptum est: ‖ Ve- Isa.59.d.20.
niet ex Sion, qui eripiat, & auertat impie-
27 tatem à Iacob. ¶Et hoc illis à me testamen-
28 tum: cum abstulero peccata eorum. ¶Secun-
dum Euangelium quidem, inimici propter
vos: secundum electionem autem, charissimi
29 propter patres. ¶ Sine pœnitentia enim sunt
30 dona & vocatio Dei. ¶ Sicut enim aliquan-
do & vos non credidistis Deo, nunc autem
misericordiam consecuti estis propter incre-
31 dulitatem illorum. ¶ita & isti nunc non cre-
diderunt in vestram misericordiam, vt &
ipsi

ipsi misericordiam consequantur. ¶Conclusit 32
enim Deus omnia in incredulitatem: ut om
nium misereatur. ¶O altitudo diuitiarum 33
sapientiæ & scientiæ Dei: quam incompre-
hensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabi-
Sap.9.c.13. les viæ eius: ¶‖Quis enim cognouit sensum 34
Isa.40.c.13. Domini? Aut quis consiliarius eius fuit?
1.Cor.2.d.16 ¶Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? 35
¶Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso 36
sunt omnia: ipsi gloria in secula. Amen.

CAP. XII.

Phil.4.d.18. OBsecro itaque vos fratres per miseri- 1
cordiam Dei, ‖ ut exhibeatis corpora A
vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo pla
centem, rationabile obsequium vestrum. ¶Et 2
nolite conformari huic seculo: sed reforma-
mini in nouitate sensus vestri, ‖ut probetis
Eph.5.d.17. quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens,
1.The.4.a.3. & perfecta. ¶Dico enim per gratiam quæ da 3
ta est mihi, omnibus qui sunt inter vos, Non
plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere
1.Co.12.b.11 ad sobrietatem, ‖unicuique sicut Deus diuisit
Ephe.4.b.7. mensuram fidei. ¶Sicut enim in uno corpore 4
multa membra habemus, omnia autem mē- B
bra non eundem actum habent: ¶ita multi 5
unum corpus sumus in Christo, singuli au-
tem alter alterius membra. ¶Habentes au- 6
tem donationes, secundùm gratiam quæ da
ta est nobis, differentes: siue prophetiam se-
cundum rationem fidei, ¶siue ministerium in 7
ministrando, siue qui docet in doctrina, ¶qui 8
exhortatur in exhortando, qui tribuit in sim C
plicitate: qui præest in sollicitudine, qui mise-
retur in hilaritate. ¶Dilectio sine simula- 9
Amo.5.d.15 tione. ‖Odientes malum, adhærentes bono.
Eph.4.a.3. ¶‖Charitatem fraternitatis inuicem diligē- 10
1.Pet.2.d.22 tes. ‖Honore inuicem præuenientes. ¶‖Solli- 11
2.c.17. citudine non pigri. Spiritu feruentes. Domi-
Heb.13.a.1. no seruientes. ¶Spe gaudentes. In tribula- 12
1.Pet.5.b.5. tione patientes. Orationi instantes. ¶Neces- 13
Heb.13.a.2. sitatibus sanctorum communicantes. ‖Hospi
1.Pet.4.b.9. talitatem sectantes. ¶‖Benedicite persequen 14
Mat.5.g.44. tibus vos: benedicite, & nolite maledicere.
1.Cor.3.c.13 ¶Gaudere cum gaudentibus, flere cum flen- 15
Prou.3.a.7. tibus. ¶Idipsum inuicem sentientes. ‖Non al 16
Esa.5.c.21. ta sapientes, sed humilibus consentientes.
Pro.20.d.22 ‖ Nolite esse prudentes apud vosmetipsos.
1.Pet.3.b.9. ¶‖Nulli malum pro malo reddentes. ‖Proui- 17
2.Co.8.d.12 dentes bona non tantùm coram Deo, sed e- D
Heb.12.d.14 tiam coram omnibus hominibus. ¶‖Si fieri 18
potest, quod ex vobis est cum omnibus ho-
Eccl.28.a.1. minibus pacem habentes. ¶‖Non vosmetip- 19
Mat.5.f.39. sos defendentes charissimi, sed date locum
Deu.32.e.35 iræ, scriptum est enim: Mihi "vindictam':
Heb.10.f.30 °ego retribuam, dicit Dominus. ¶Sed si esu- 20
Pro.25.c.21. rierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, po-
"vindicta 1 tum da illi. hoc enim faciens, carbones ignis
° 6. congeres super caput eius. ¶Noli vinci a ma 21
lo: sed vince in bono malum.

CAP. XIII.

1 OMnis anima potestatibus sublimio- Sap.6.a.4.
A ribus subdita sit. Non est enim po- Tit.3.a.1.
testas nisi a Deo. quæ autem sunt, a Deo 1.Pet.2.c.13.
2 "ordinata' sunt. ¶Itaque qui resistit potesta- "ordinata 2
ti, Dei ordinationi resistit. Qui autem resi-
stunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.
3 ¶nam principes non sunt timori boni operis,
sed mali. Vis autem non timere potestatem?
4 Bonum fac: & habebis laudem ex illa. ¶Dei
B enim minister est tibi in bonum. Si autem
malum feceris: time, non enim sine causa
gladium portat. Dei enim minister est: vin-
5 dex in irā ei qui malum agit. ¶Ideo necessi-
tate subditi estote: non solùm propter iram,
6 sed etiam propter conscientiam. ¶Ideo enim
& tributa præstatis. ministri enim Dei sunt
7 in hoc ipsum seruientes. ¶‖Reddite ergo om- Mat.22.c.21.
nibus debita: cui tributum, tributū: cui ve-
ctigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui ho
8 norem, honorem. ¶Nemini quicquam debea-
C tis: nisi, ut inuicem diligatis. qui enim dili-
9 git proximum, legem impleuit. ¶Nam, ‖Nō Ex.20.b.14.
adulterabis, Non occides, Non furaberis, Non Deu.5.b.18.
falsum testimonium dices, Non concupisces. Mat.19.c.18
& si quod est aliud mandatum: in hoc verbo Leu.19.d.18.
instauratur. ‖Diliges proximum tuum si- Mat.22.d.39
10 cut teipsum. ¶Dilectio "proximi', malum Mar.12.c.31.
non operatur. Plenitudo ergo legis est dile- Gal.5.c.14.
11 ctio. ¶Et hoc scientes tempus, quia hora est Iaco.2.b.8.
iam nos de somno surgere. Nunc enim pro- "proximo 1.
pior est nostra salus, quam cùm credidimus.
12 ¶Nox præcessit, dies autem appropinquauit.
D Abijciamus ergo opera tenebrarum, & indua
13 mur arma lucis. ¶Sicut in die honeste am-
bulemus: ‖non in comessationibus & ebrie- Luc.21.f.34
tatibus, non in cubilibus & impudicitijs, Gal.5.c.16.
14 non in contentione & æmulatione: ¶sed 1.Pet.2.c.11.
"induimini' Dominum Iesum Christum, "induite 4.
& carnis curam ne feceritis in desiderijs.

CAP. XIIII.

1 INfirmum autem in fide assumite: non in
2 disceptationibus cogitationū. ¶Alius enim
A credit se manducare omnia: qui autem in-
3 firmus est, olus °manducet'. ¶Is qui mandu- °mādūcat 1
cat, nō manducantē non spernat: & qui non
manducat, manducantem non iudicet. Deus
4 enim illum assumpsit. ¶‖Tu quis es, qui iu- Iac.4.c.12.
dicas alienum seruum? Domino suo stat aut
cadit. stabit autem: potens est enim Deus
5 statuere illum. ¶Nam alius iudicat diem in-
ter diem: alius autem iudicat omnem diē.
6 unusquisque in suo sensu abundet. ¶Qui sa
B pit diem, Domino sapit. Et qui manducat:
Domino manducat: gratias enim agit Deo.
Et qui non manducat, Domino non mandu-
7 cat, & gratias agit Deo. ¶Nemo enim no-
8 strum sibi viuit: & nemo sibi moritur. ¶Si-
ue enim viuimus, Domino viuimus: siue
morimur, Domino morimur. Siue ergo vi-
9 uimus, siue morimur, Domini sumus. ¶In

& 4. hoc enim Christus mortuus est, & resurre-
xit: vt & mortuorum & viuorum domine-
tur. ¶ Tu autem quid iudicas fratrē tuum? 10
1.Co.5.b.10 aut tu quare spernis fratrem tuum? ‖ Om-
nes enim stabimus ante tribunal Christi.
Isa.45.d.23. ¶ scriptum est enim, ‖ Viuo ego, dicit Domi- 11
Phil.2.b.10. nus, quoniam mihi * flectetur' omne genu: C
*flectet 5. & omnis lingua confitebitur Deo. ¶ Itaque 12
vnusquisque nostrum pro se rationem red-
det Deo. ¶ Non ergo amplius inuicem iudi- 13
cemus. sed hoc iudicate magis, ne ponatis
offendiculum fratri vel scandalum. ¶ Scio & 14
confido in Domino Iesu, quia nihil commune
per ipsum, nisi ei qui existimat quid com-
mune esse, illi commune est. ¶ Si enim pro- 15
pter cibum frater tuus contristatur: iam non
1.Cor.2.b.12 secundum charitatem ambulas. ‖ Noli cibo
tuo illum perdere pro quo Christus mortuus
est. ¶ Non ergo blasphemetur bonū nostrum. 16
¶ Non est enim regnum Dei esca & potus: 17
sed iustitia, et pax, & gaudiū in Spiritu san
cto. ¶ qui enim in hoc seruit Christo, placet 18
Deo, & probatus est hominibus. ¶ Itaq; quæ 19
pacis sunt, sectemur: & quæ ædificationis D
⌐.6. sunt, inuicem ⌐ custodiamus'. ¶ Noli pro- 20
Tit.1.d.15. pter escam destruere opus Dei. ‖ omnia qui-
dem sunt munda: sed malum est homini qui
1.Cor.8.d.13 per offendiculum manducat. ¶ ‖ Bonum est 21
non manducare carnem & non bibere vi-
num, neque in quo frater tuus offenditur,
aut scandalizatur, aut infirmatur. ¶ Tu fi- 22
dem habes? penes temetipsum habe coram
Deo: Beatus qui non iudicat semetipsum in
eo quod probat. ¶ Qui autem discernit, si 23
manducauerit, damnatus est: quia non ex
fide. Omne autem quod non est ex fide, pec-
catum est.

CAP. XV.

DEbemus autem nos firmiores, imbecil- 1
litates infirmorum sustinere, & non A
nobis placere. ¶ Vnusquisque vestrum proxi- 2
mo suo placeat in bonum, ad ædificationem.
¶ Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut 3
Psa.68.b.10 scriptum est, ‖ Improperia improperantium
tibi, ceciderunt super me. ¶ Quæcunq; enim 4
scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta
sunt: vt per patientiam & consolationē scri-
pturarum, spem habeamus. ¶ Deus autem pa- 5
2.Co.1.b.10 tientiæ & solatij ‖ det vobis idipsum sapere
in alterutrum secundū Iesum Christum: ¶ vt 6.
vnanimes, vno ore honorificetis Deum & B
patrem Domini nostri Iesu Christi. ¶ Propter 7
quod suscipite inuicem: sicut & Christus su-
scepit vos in honorē Dei. ¶ Dico enim Chri- 8
stum Iesum, ministrum fuisse circuncisionis
propter veritatem Dei, ad confirmandas pro-
missiones patrum. ¶ Gentes autem super mi- 9
sericordia honorare Deum, sicut scriptum
Psa.17.d.50. est: ‖ Propterea confitebor tibi in Gentibus C
2.Reg.22.d. Domine, & nomini tuo cantabo. ¶ Et iterum 10
50. dicit, Lætamini Gentes cum plebe eius. ¶ Et 11
iterum, ‖ Laudate omnes gentes Dominum: Psa.116.a.1.
12 & magnificate eum omnes populi. ¶ Et rur-
sus Isaias ait, ‖ Erit radix Iesse: & qui ex- Isa.11.c.10.
surget regere Gentes, in eum Gentes spera-
13 bunt. ¶ Deus autem spei repleat vos omni
gaudio & pace in credendo: vt abundetis in *in 1.
14 spe, * & virtute Spiritus sancti. ¶ Certus
sum autem fratres mei & ego ipse de vobis,
quoniam & ipsi pleni estis dilectione, repleti
omni scientia, ita vt possitis alterutrum mo
15 nere. ¶ Audacius autem scripsi vobis fratres
D ex parte, tanquam in memoriam vos redu-
cens: propter gratiam quæ data est mihi à
16 Deo: ¶ vt sim minister Christi Iesu in Gen-
tibus: sanctificans Euangelium Dei, vt fiat
oblatio Gentium accepta ⌐ & sanctificata in ⌐.5.
17 Spiritu sancto. ¶ Habeo igitur gloriam in
18 Christo Iesu ad Deum. ¶ Non enim audeo a-
liquid loqui eorum quæ per me non * efficit' *efficit 1.
Christus in obedientiam Gentium, verbo &
19 factis. ¶ in virtute signorum & prodigiorū,
in virtute Spiritus sancti: ita vt ab Ieru-
E salem per circuitum vsq; ad Illyricum re-
20 pleuerim Euangelium Christi. ¶ Sic autem
prædicaui Euangelium hoc, non vbi nomi-
natus est Christus, ne super alienum funda-
21 mentum ædificarem: ¶ sed sicut scriptum est,
‖ Quibus non est annuntiatum de eo, vide- Isa.52.d.15.
22 bunt, & qui non audierūt intelligent. ¶ Pro-
pter quod & impediebar plurimum venire
23 ad vos. * ¶ Nunc vero vlterius locum nō ha- *& prohibi-
bens in his regionibus, cupiditatem autē ha- tus sum v-
bens veniendi ad vos ex multis iam præce- que adhuc.
24 dentibus annis: ¶ cùm in Hispaniā proficisci
cœpero, spero quod præteriens videam vos,
& à vobis deducar illuc, si vobis primum ex
25 parte fruitus fuero. ¶ Nunc igitur proficiscar
F in Ierusalem ministrare sanctis. ¶ Probaue-
26 runt enim Macedonia & Achaia collationem
aliquam facere in pauperes sanctorum qui
27 sunt in Ierusalem. ¶ Placuit enim eis: & de-
bitores sunt eorum. ‖ Nam si spiritualium 1.Cor.9.b.11
eorum participes facti sunt gentiles: debent
28 & in carnalibus ministrare illis. ¶ Hoc igi-
tur cùm consummauero, & assignauero eis
fructum hunc: per vos proficiscar in Hispa-
29 niam. ¶ Scio autem quoniam veniēs ad vos,
in abundantia benedictionis Christi veniā.
30 ¶ Obsecro ergo vos fratres per Dominum no-
strum Iesum Christum, & per charitatem ⌐ ⌐.1.
sancti' spiritus, vt adiuuetis me in oratio-
31 nibus ⌐ pro me' ad Deum, ¶ vt liberer ab in- ⌐.13.
fidelibus qui sunt in Iudæa, & obsequij mei
32 oblatio accepta fiat in Ierusalem sanctis, ¶ vt
veniam ad vos in gaudio per voluntatem
33 Dei, vt refrigerer vobiscum. ¶ Deus autem
pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

CAP. XVI.

1 COmmendo autem vobis Phœben soro-
A rem nostram, quæ est in ministerio ec-
2 clesiæ quæ est in Cenchris: ¶ vt eam suscipia-
tis

Ris in Domino dignè sanctis: & aßistatis ei
in quocunq; negotio vestri indiguerit. etenim
ipsa quoq; astitit multis, & mihi ipsi. ¶ Sa- 3
Act.18.a.2. 3.26. lutate || Priscam & Aquilam adiutores meos
in Christo Iesu. ¶ (qui pro anima mea suas 4
ceruices supposuerunt: quibus non solus ego
gratias ago, sed & cuncta ecclesia Gentium)
¶ & domesticam ecclesiam eorum. Salutate 5
Epænetum dilectũ mihi: qui est primitiuus
Iesu Asia in Christo. ¶ Salutate Mariam, quæ 6
"vobis multũ laborauit in "nobis'. ¶ Salutate An- 7
"Iuniam 1. dronicum & "Iuliam' cognatos & concapti-
uos meos: qui sunt nobiles in Apostolis, qui et B
ante me fuerunt in Christo. ¶ Salutate Am- 8
pliatum dilectißimũ mihi in Domino. ¶ Sa- 9
lutate Vrbanum adiutorem nostrũ in Chri-
sto Iesu, & Stachyn dilectum meum. ¶ Salu- 10
tate Apellen probum in Christo. Salutate
domo eos qui sunt ex Aristoboli. ¶ Salutate Hero- 11
dionem cognatum meum. Salutate eos qui
sunt ex Narcißi domo, qui sunt in Domino.
¶ Salutate Tryphanam & Tryphosam: quæ 12
laborant in Domino. Salutate Persidem cha-
rißimam, quæ multùm laborauit in Domi-
no. ¶ Salutate Rufum electum in Domino, & 13
matrem eius & meam. ¶ Salutate Asyncri- 14
tum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Her-
men: & qui cum eis sunt fratres. ¶ Salutate 15
Philologum & Iuliam, Nereum, & sororem
eius & Olympiadem: & omnes qui cum eis
sunt sanctos. ¶ Salutate inuicem in osculo 16
sancto. Salutant vos omnes Ecclesiæ Chri-
sti. ¶ Rogo autem vos fratres, vt obseruetis 17
eos qui dissensiones & offendicula præter do- C
ctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & de-
clinate ab illis. ¶ Huiuscemodi enim Christo 18
Domino nostro non seruiunt, sed suo ventri:
& per dulces sermones & benedictiones se-
ducunt corda innocentiũ. ¶ Vestra enim obe- 19
dientia in omnem locum diuulgata est. Gau-
deo igitur in vobis. Sed volo vos sapientes
esse in bono: & simplices in malo. ¶ Deus au- 20
tem pacis conterat Satanã sub pedibus ve-
stris velociter. Gratia Domini nostri Iesu
Act.16.a.1. Christi vobiscum. ¶ || Salutat vos Timotheus 21
Phili.2.c.19. adiutor meus, & Lucius, & Iason, & Sosi-
pater cognati mei. ¶ Saluto vos ego Tertius, 22
qui scripsi epistolam, in Domino. ¶ Salutat 23
"vniuersa ecclesia 6. vos Caius hospes meus, & "vniuersa eccle- D
sia'. Salutat vos Erastus arcarius ciuitatis,
& Quartus, frater. ¶ Gratia Domini nostri 24
Ephe.3.d.20 Iesu Christi cum omnibus vobis, Amẽ. ¶ || Ei 25
autem qui potens est vos confirmare iuxta
Euangelium meum & prædicationem Iesu
Christi, secundum reuelationẽ mysterij tem-
poribus æternis taciti. ¶ (quod nunc patefa- 26
ctum est per scripturas prophetarum secun-
dum præceptum æterni Dei, ad obeditionem
fidei) in cunctis Gentibus cogniti, ¶ soli sa- 27
"-.1. pienti Deo per Iesum Christum, cui "ho-
nor, &' gloria in secula seculorum. Amen.

EPISTOLA PAVLI AD CORINTHIOS PRIMA.

CAP. I.

1 PAulus vocatus Apostolus Iesu Chri-
A sti, per voluntatem Dei, & Sosthenes
2 frater, ¶ Ecclesiæ Dei quæ est Corin-
thi, sanctificatis in Christo Iesu, vo-
catis sanctis, cum omnibus qui inuocant no-
men Domini nostri Iesu Christi in omni lo-
3 co ipsorum & nostro: ¶ Gratia vobis & pax à
Deo patre nostro & Domino Iesu Christo.
4 ¶ Gratias ago Deo meo semper pro vobis in
gratia Dei, quæ data est vobis in Christo
5 Iesu. ¶ quòd in omnibus diuites facti estis in
6 illo, in omni verbo, & in omni scientia, ¶ (si-
cut testimonium Christi confirmatum est in
7 vobis,) ¶ ita vt nihil vobis desit in vlla gra
tia, expectantibus reuelationem Domini no-
8 stri Iesu Christi, ¶ qui & cõfirmabit vos vs-
B que in finem sine crimine, in die aduentus
9 Domini nostri Iesu Christi. ¶ || Fidelis Deus: 1.Th.5.d.24.
per quem vocati estis in societatem filij eius
10 Iesu Christi Domini nostri. ¶ Obsecro autem
vos fratres, per nomen Domini nostri Iesu
Christi, vt idipsum dicatis omnes, & non
sint vobis in schismata: sitis aũt perfecti "in "eadẽ mente, & eadem sententia 3.
11 eodem sensu, & in eadem scientia'. ¶ Signi-
ficatum est enim mihi de vobis fratres mei,
ab ijs qui sunt Chloes, quia contentiones
12 sunt inter vos. ¶ Hoc autem dico, quòd vnus-
quisque vestrum dicit, Ego quidem sum
Pauli, ego autem || Apollo, ego verò Cephæ, Act.18.f.24.
13 ego autem Christi. ¶ Diuisus est Christus?
Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis?
14 aut in nomine Pauli baptizati estis? ¶ Gra-
tias ago Deo* quòd neminem vestrum ba- *meo
15 ptizaui, nisi || Crispum & Caium: ¶ nequis Act.18.c.8.
dicat quòd in nomine meo baptizati estis.
16 ¶ Baptizaui autem & Stephanæ domũ. Ca-
C terùm nescio si quem alium *baptizauerim. *vestrum
17 ¶ Non enim misit me Christus baptizare,
sed euangelizare: || non in sapientia verbi, 2.Pet.1.c.16
18 vt non euacuetur crux Christi. ¶ Verbum
enim crucis pereuntibus quidem stultitia
est: ijs autem qui salui fiunt, id est nobis,
19 || Dei virtus est. ¶ Scriptum est enim, || Per- Iudi.2.a.1. 2.4.
dam sapientiam sapientium: & prudentiam
20 prudentium reprobabo. ¶ || Vbi sapiens? vbi Rom.1.b.26.
scriba? vbi conquisitor huius seculi? Nonne Isa.9.c.14.
stultam fecit Deus sapientiam huius mũdi? Isa.33.c.18.
21 ¶ Nam quia in Dei sapientia non cognouit
mundus per sapientiam Deum: placuit Deo
D per stultitiam prædicationis saluos facere
22 credentes. ¶ Quoniam & Iudæi signa petunt,
23 & Græci sapientiam quærunt: ¶ nos autem
prædicamus Christum crucifixum, Iudæis
quidem scandalum, Gentibus autem stulti-
24 tiam, ¶ ipsis autem vocatis Iudæis atque

Græcis Christum Dei virtutẽ & Dei sapien
tiam. ¶quia quod stultum est Dei, sapientius 25
est hominibus. & quod infirmum est Dei, for
tius est hominibus. ¶videte enim vocationẽ 26
vestram fratres, quia non multi sapientes
secundum carnem, non multi potentes, non
multi nobiles: ¶ sed quæ stulta sunt mundi, 27
elegit Deus, vt confundat sapientes: & in-
firma mundi elegit Deus, vt confundat for-
tia: ¶& ignobilia mundi, & contemptibilia 28
elegit Deus, & ea quæ non sunt, vt ea quæ
sunt, destrueret: ¶vt non glorietur omnis ca- 29
ro in conspectu eius. ¶ Ex ipso autem vos e- 30
stis in Christo Iesu, qui factus est nobis sa-
Iere. 23.a.5. pientia a Deo & ‖iustitia & sanctificatio &
a.6. redemptio: vt quemadmodum scriptum est:
Iere.9.f.22. ‖Qui gloriatur, in Domino glorietur.
g.23.

CAP. II.

2.Cor.10.d. ET ego cum venissem ad vos fratres, veni 1
17. ‖non in sublimitate sermonis aut sapien A
Sup.1.c.17. tia, annuntians vobis testimonium Christi.
¶ Non enim iudicaui me scire aliquid inter 2
vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixũ.
Act.18.a.1. ¶ Et ‖ego in infirmitate & timore & tremo- 3
Sup.1.c.17. re multo fui apud vos: ¶ & ‖sermo meus & 4
prædicatio mea non in persuasibilibus huma
næ sapiẽtiæ, verbis, sed in ostensione spiritus B
& virtutis: ¶vt fides vestra non sit in sapiẽ 5
tia hominum, sed in virtute Dei. Sapientiã
autem loquimur inter perfectos. ¶sapiẽtiam 6
vero non huius seculi, neq; principum huius
seculi, qui destruuntur: ¶ sed loquimur Dei 7
sapientiam in mysterio, quæ abscondita est,
quam prædestinauit Deus ante secula in glo
riam nostram, ¶quam nemo principũ huius 8
seculi cognouit: si enim cognouissent, nun-
quam Dominum gloriæ crucifixissent. ¶Sed 9
Isa.64.a.4. sicut scriptum est, ‖Quod oculus non vidit, C
nec auris audiuit, nec in cor hominis ascen-
dit quæ præparauit Deus ijs qui diligunt il-
lum. ¶nobis autem reuelauit Deus per spiri- 10
tum suum. Spiritus enim omnia scrutatur
etiam profunda Dei. ¶ Quis enim hominum 11
scit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis
qui in ipso est? ita & quæ Dei sunt nemo co-
gnouit nisi spiritus Dei, ¶Nos autem nõ spi- 12
*.2. ritum *huius' mundi accepimus, sed spiritũ
qui ex Deo est: vt sciamus quæ à Deo dona-
2.Pet.1.c.16. ta sunt nobis. ¶‖quæ & loquimur non in do- 13
ctis humanæ sapientiæ verbis: sed in doctri-
na Spiritus, spiritualibus spiritualia compa
rantes. ¶Animalis autem homo non percipit 14
*examina- ea quæ sunt spiritus Dei, stultitia enim est D
tur 1. illi, & non potest intelligere: quia spirituali-
Isa 40. c.13. ter *examinatur'. ¶Spiritualis autem iudi- 15
Sap.9.c.13. cat omnia: & ipse à nemine iudicatur.
Rom.11.d.34 ¶‖Quis enim cognouit sensum* Domini qui 16
*domini? instruat eum' ? Nos autem sensum Christi
aut quis habemus.
instruxit eum?

CAP. III.

ET ego fratres non potui vobis loqui 1
quasi spiritualibus, sed quasi carnali- A
2 bus. Tanquam paruulis in Christo, ¶lac vo-
bis potum dedi, non escam: nondum enim po
teratis. sed nec nunc quidem potestis: adhuc
3 enim carnales estis. ¶ Cum enim sit inter
vos zelus & contentio, nonne carnales e-
4 stis, & secundum hominem ambulatis? ¶Cũ
enim quis dicat, Ego quidem sum Pauli: a-
lius autem, Ego Apollo: nõne *homines' estis? *carnales
5 Quid igitur est Apollo? ¶quid vero Paulus?
Ministri eius cui credidistis, & vnicuiq; si-
6 cut Dominus dedit. ¶Ego plantaui, Apollo
7 rigauit: sed Deus incrementum dedit. ¶Ita-
B que neque qui plantat est aliquid, neq; qui
rigat: sed qui incrementum dat, Deus.
8 ‖¶Qui autẽ plantat & qui rigat vnũ sunt. Psa.61. b.13.
Vnusquisque autem propriam mercedem ac- Galat.6.b.5.
9 cipiet secundum suum laborem. ¶Dei enim
sumus adiutores: Dei agricultura estis, Dei
10 ædificatio estis. ¶Secũdum gratiam Dei quæ
data est mihi, vt sapiens architectus funda-
mentum posui: alius autem superædificat.
Vnusquisque autem videat quomodo super-
11 ædificet. ¶Fundamentum enim aliud nemo
potest ponere, præter id quod positum est,
12 quod est Christus Iesus. ¶Si quis autem su-
C peraedificat super fundamentum hoc, aurũ,
argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum,
13 stipulam, ¶ vniuscuiusq; opus manifestum
erit: Dies enim *Domini declarabit, quia in *.3.
igne reuelabitur: & vniuscuiusq; opus qua-
14 le sit, ignis probabit. ¶Si cuius opus manse-
rit quod superædificauit: mercedem accipiet.
15 ¶Si cuius opus arserit, detrimentum patie-
tur: ipse autem saluus erit: sic tamen quasi
16 per ignem. ¶Nescitis quia templum Dei e-
17 stis: & Spiritus Dei habitat in vobis? ¶Si
D quis autem templum Dei violauerit, disper-
det illum Deus, ‖Templum enim Dei sanctũ Inf.6. d.19.
18 est: quod estis vos, ¶Nemo se seducat: si quis 2.Cor. 6.d.
videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo, 16.
19 stultus fiat vt sit sapiens. ¶Sapientia enim
huius mundi, stultitia est apud Deum. Scri
ptum est enim, ‖Comprehendam sapientes in
20 astutia eorum. ¶Et iterum, ‖Dominus no- Iob.5.a.13.
uit cogitationes sapientium, quoniam vanæ Psa.93. b.11.
21 sunt. ¶Nemo itaq; glorietur in hominibus.
22 Omnia enim vestra sunt: ¶siue Paulus, siue
Apollo, siue Cephas, siue mundus, siue vita,
siue mors, siue præsentia, siue futura, omnia
23 enim vestra sunt: ¶vos autem Christi: Chri
stus autem Dei.

CAP. IIII.

1 SIc nos existimet homo vt ‖ ministros 2.Cor.6.a.4
A Christi, & dispensatores mysteriorum
2 Dei. ¶Hic iam quæritur inter dispensatores
3 Vt fidelis quis inueniatur. ¶Mihi autem pro
minimo est vt à vobis iudicer, aut ab huma
4 no die: sed neque meipsum iudico. ¶ Nihil
enim mihi conscius sum: sed non in hoc iu-
stificatus sum: qui autem iudicat me, Domi-
5 nus est. ¶Itaque nolite ante tempus iudica-
re. quo-

re: quoadusque veniat Dominus, qui & il-
luminabit abscondita tenebrarum, & mani-
festabit consilia cordium: & tunc laus erit
unicuique a Deo. ¶ Hæc autem fratres trāſ- 6
figuraui in me & Apollo, propter vos: vt in
nobis discatis, ne supra quam scriptum est,
vnus aduersus alterum infletur pro alio.
¶ Quis enim te discernit? Quid autem ha- 7
bes quod non accepisti? Si autem accepisti, B
quid gloriaris quasi non acceperis? ¶ Iam sa- 8
turati estis, iam diuites facti estis: sine no-
*regnaretis bis regnatis: & vtinam * regnetis[1], vt &
9. nos vobiscum * regnemus[1]. ¶ Puto enim quod 9
*regnare- Deus nos Apostolos nouissimos ostendit, tan- C
mus 5. quam morti destinatos: quia spectaculū fa-
cti sumus mundo, & angelis & hominibus.
¶ Nos stulti propter Christum: vos aūt pru- 10
dentes in Christo. nos infirmi: vos autem
fortes. vos nobiles: nos aūt ignobiles. ¶ Vsq; 11
in hanc horam, & esurimus, & sitimus, &
nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabi-
Act.20.g.34 les sumus, ¶ ‖ & laboramus operantes mani- 12
1.The.2.b.9 bus nostris. maledicimur: & benedicimus.
2.The.3.b.8. persecutionē patimur: & sustinemus. ¶ bla- 13
sphemamur: & obsecramus. tanquam pur-
gamenta huius mundi facti sumus, omnium
peripsema vsq; adhuc. ¶ Non vt confundam 14
vos, hæc scribo: sed vt filios meos charissimos
moneo. ¶ Nam si decem millia pædagogorum 15
habeatis in Christo: sed non multos patres.
Nam in Christo Iesu, per euangeliū ego vos
genui. ¶ Rogo ergo vos, imitatores mei esto- 16
sicut & ego te. ¶ Ideo misi ad vos Timotheum, qui est 17
Christi filius meus charissimus & fidelis in Domi- D
no: qui vos commonefaciet vias meas quæ
sunt in Christo Iesu, sicut vbique in omni
Ecclesia doceo. ¶ Tanquam nō venturus sim 18
ad vos, sic inflati sunt quidam. ¶ Veniā au- 19
tem ad vos cito, si Dominus voluerit: & co-
gnoscam non sermonē eorū qui inflati sunt:
sed virtutem. ¶ Non enim in sermone est re- 20
gnum Dei: sed in virtute. ¶ Quid vultis? in 21
virga veniam ad vos: an in charitate, et spi-
ritu mansuetudinis?

CAP. V.

OMnino auditur inter vos fornicatio, & 1
talis fornicatio, qualis nec inter Gen- A
Leui.18.b.8. tes, ‖ ita vt vxorem patris aliquis habeat.
20.b.11. ¶ Et vos inflati estis: & non magis luctum 2
habuistis, vt tollatur de medio vestrum qui
Coll.2.a.5. hoc opus fecit. ¶ ‖ Ego quidem absens corpore, 3
præsens autem spiritu, iam iudicaui vt præ- B
*hoc 1. sens, eum qui sic * operatus est, ¶ in nomine 4
Domini nostri Iesu Christi, congregatis vo-
bis & meo spiritu, cum virtute Domini no-
Christi 9. stri Iesu ¶ tradere huiusmodi Satanæ in in- 5
teritum carnis, vt spiritus saluus sit in die
*.2. Domini * nostri[1] Iesu * Christi[1]. ¶ Non est 6
Gala.5.b.9. bona gloriatio vestra. ‖ Nescitis quia modi- C
cum fermentum totam massam corrumpit?
igitur 4. ¶ Expurgate vetus fermentum, vt sitis no- 7
ua conspersio, sicut estis azymi. Etenim
Pascha nostrum immolatus est Christus.
8 ¶ Itaque epulemur, non in fermento veteri,
neque in fermento malitiæ & nequitiæ: sed
9 in azymis synceritatis & veritatis. ¶ Scri-
psi vobis in epistola, Ne commisceamini for-
10 nicarijs. ¶ non vtiq; fornicarijs huius mun-
di, aut auaris, aut rapacibus, aut idolis ser-
D uientibus: alioquin debueratis de hoc mun-
11 do exisse. ¶ Nunc autem scripsi vobis non cō-
misceri, si is qui frater nominatur, est for-
nicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut
maledicus, aut ebriosus, aut rapax: cum e-
12 iusmodi nec cibum sumere. ¶ Quid enim mi-
hi de ijs qui foris sunt, iudicare? Nonne de
13 ijs qui intus sunt vos iudicatis? ¶ nam eos
qui foris sunt, Deus iudicabit. Auferte ma-
lum ex vobisipsis.

CAP. VI.

1 AVdet aliquis vestrum habens negotium
A aduersus alterum, iudicari apud ini-
2 quos, & non apud sanctos? ¶ An nescitis quo-
niam sancti de* mundo iudicabunt? Et si in *hoc
vobis iudicabitur mundus: indigni estis qui
3 de minimis iudicetis? ¶ Nescitis quoniam
angelos iudicabimus? quanto magis secula-
4 ria? ¶ Secularia igitur iudicia si habueritis:
contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos con-
5 stituite ad iudicandum. ¶ Ad verecundiam
vestram dico. Sic non est inter vos sapiens
B quisquam, qui possit iudicare inter fratrem
6 suum? ¶ Sed frater cum fratre iudicio con-
7 tendit: & hoc apud infideles? ¶ Iam quidem
omnino delictum est in vobis, quod iudicia
habetis inter vos. ‖ Quare non magis iniu- Mat.5.g.40.
riam accipitis? quare non magis fraudē pa- Luc.6.d.29.
8 timini? ¶ Sed vos iniuriā facitis & frauda- Rom 12 d.19
9 tis: & hoc fratribus. ¶ An nescitis quia ini- 1.Thes.4.a.6
qui regnū Dei non possidebunt? Nolite erra-
re: Neque fornicarij, neque idolis seruientes,
neque adulteri, neque molles, neque mascu-
10 lorum concubitores, ¶ neque fures, neq; aua-
C ri, neque ebriosi, neque maledici, neque ra-
11 paces regnū Dei possidebunt. ¶ Et hæc * qui- *quidam 1.
dem[1] fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati
estis, sed iustificati estis in nomine Domini
nostri Iesu Christi, et in Spiritu Dei nostri.
12 ¶ ‖ Omnia mihi licent, sed non omnia expe- Eccl.37.d.31
diunt. Omnia mihi licent: sed ego sub nul- Infr.10.f.22.
13 lius redigar potestate. ¶ Esca ventri, & ven-
ter escis, Deus aūt & hunc & * has[1] destruet. *hanc
corpus autem non fornicationi, sed Domino: hac 4.
14 & Dominus corpori. ¶ Deus vero & Domi-
num suscitauit: & nos suscitabit per virtu-
15 tem suam. ¶ Nescitis quoniam corpora ve-
D stra mēbra sunt Christi? Tollens ergo mem-
bra Christi, faciam membra meretricis? Ab-
16 sit. ¶ An nescitis, quoniam qui adhæret me-
retrici, vnum corpus efficitur? ‖ Erunt enim Gen.2.d.24.
17 (inquit) duo in carne vna. ¶ Qui autem ad- Mat.19 a.5.
18 hæret Domino: vnus spiritus est. ¶ Fugite Mar.10.a.8.

*enim fornicationem. Omne*peccatum quodcunq;
Ephe.5.g.31. fecerit homo, extra corpus est: qui autem for-
Sup.3.d.17. nicatur, in corpus suum peccat. ¶ An nescitis 19
2.Co.6 d.16 quoniam membra vestra, templum sunt Spi
Infr.7.d.23. ritus sancti qui in vobis est, quem habetis a
1.Pet.1.c.18. Deo. & non estis vestri? ¶ ‖Empti enim estis 20
pretio magno. Glorificate & portate Deum
in corpore vestro.

CAP. VII.

DE quibus autem scripsistis mihi: Bo- 1
num est homini mulierem non tange- A
re. ¶propter fornicationem autem vnusquis- 2
que suam vxorē habeat, & vnaquaque suū
1.Pet.3.b.7. virum habeat. ¶ ‖Vxori vir debitum red- 3
dat: similiter autem & vxor viro. ¶ Mulier 4
sui corporis potestatem non habet: sed vir.
Similiter autem & vir, sui corporis potesta-
tem non habet: sed mulier. ¶ Nolite fraudare 5
inuicem, nisi forte ex consensu ad tempus,
*ieiunio vt vacetis*orationi: & iterum reuertimini
& 1. in idipsum, ne tentet vos Satanas propter
incontinentiam vestram. ¶ Hoc autem dico 6
secundùm indulgentiam, non secundum im-
perium. ¶ Volo autem omnes homines esse si- 7
cut me ipsum: sed vnusquisque proprium do-
num habet ex Deo: alius quidem sic: alius
vero sic. ¶ Dico autem non nuptis & viduis: 8
*maneāt 12 bonum est illis si sic *permaneant' sicut & B
ego. ¶ Quod si non se continēt: nubant. Me- 9
lius est enim nubere, quam vri. ¶ Iis autem 10
qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non
Matt.5.e.32. ego, sed Dominus, ‖ vxorem a viro non di-
10.b.9. scedere: ¶ quod si discesserit, manere innu- 11
Mar.10.b.9. ptam, aut viro suo reconciliari. Et vir vxo-
10.11. rem non dimittat. ¶ Nam ceteris, ego dico, 12
Luc.16.d.18. non Dominus. Si quis frater vxorem habet
infidelem, & hæc consentit habitare cum il-
lo: non dimittat illam. ¶ Et si qua mulier ha- 13
bet virum infidelem, & hic consentit habi- C
tare cum illa: non dimittat virum. ¶ sancti- 14
ficatus est enim vir infidelis per mulierem
fidelem: & sanctificata est mulier infidelis
per virum fidelem. alioquin filij vestri im-
mundi essent: nunc aūt sancti sunt. ¶ Quod 15
si infidelis discedit: discedat. non enim ser-
uituti subiectus est frater aut soror in hu-
iusmodi: in pace autem vocauit nos Deus.
¶ Vnde enim scis mulier, si virum saluum 16
facies? aut vnde scis vir, si mulierem saluam
facies? ¶ nisi vnicuique sicut diuisit Domi- 17
nus, vnumquenque sicut vocauit Deus, ita
ambulet, & sicut in omnibus ecclesijs doceo.
¶ Circuncisus aliquis vocatus est? non addu- 18
cat præputium. In præputio aliquis vocatus D
est? non circuncidatur. ¶ Circuncisio nihil est, 19
& præputium nihil est: sed obseruatio man-
Ephe.4.a.1. datorum Dei. ¶ ‖Vnusquisq; in qua vocatio 20
ne vocatus est: in ea permaneat. ¶ Seruus 21
vocatus es? non sit tibi cura, sed & si potes
fieri liber, magis vtere. ¶ Qui enim in Domi. 22
no vocatus est seruus, libertus est Domini:
similiter qui liber vocatus est, seruus est
23 Christi. ¶ Pretio empti estis, nolite fieri serui Sup.6.d.20.
24 hominum. ¶ Vnusquisq; in quo vocatus est, 1.Pet.1 c.18.
E *frater' in hoc*permaneat' apud Deū. ¶ De *fratres 2.
25 virginibus autem præceptum Domini non *maneant.
habeo: consilium autem do, tanquam miseri-
cordiam consecutus a Domino vt sim fidelis.
26 ¶ Existimo*ergo' hoc bonum esse propter in- *enim au-
stantem necessitatē, quoniam bonum est ho- tem 6.
27 mini sic esse. ¶ Alligatus es vxori? noli quæ-
rere solutionem. Solutus es ab vxore? noli
28 quærere vxorem. ¶ Si autem acceperis vxo-
rem: non peccasti. Et si nupserit virgo, non
peccauit. tribulationem tamen carnis habe-
bunt huiusmodi. Ego autem vobis parco.
29 ¶ Hoc itaque dico fratres, tempus breue est,
reliquum est, vt & qui habent vxores, tan-
30 quam non habentes sint: ¶ & qui flent, tan-
quam non flentes: & qui gaudent, tanquam
non gaudentes: & qui emunt, tanquam non
31 possidentes: ¶ & qui vtuntur hoc mundo, tā-
F quam non vtantur. præterit enim figura
32 huius mundi. ¶ volo autem vos sine sollicitu-
dine esse. Qui sine vxore est: sollicitus est quæ
33 Domini sunt, quomodo placeat Deo. ¶ Qui au
tem cū vxore est, sollicitus est quæ sunt mun-
di, quomodo placeat vxori: & diuisus est.
34 ¶ Et mulier innupta & virgo, cogitat quæ
Domini sunt: vt sit sancta & corpore & spi-
ritu. Quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt
35 mundi: quomodo placeat viro. ¶ Porro hoc ad
vtilitatem vestram dico: non vt laqueum
vobis iniiciam, sed ad id quod honestum est,
& quod facultatē præbeat sine impedimento
36 Dominum*obseruandi'. ¶ Si quis autē tur- *obsecrādi.
pem se videri existimat super virgine sua,
quod sit superadulta, & ita oportet fieri:
G quod vult faciat non peccat, *si' nubat. *. 1.
37 ¶ Nam qui statuit in corde suo firmus, non
habens necessitatem, potestatem autem ha-
bens suæ voluntatis, & hoc iudicauit in cor-
de suo, seruare virginem suam: bene facit.
38 ¶ Igitur & qui matrimonio iūgit: virginem
suam, bene facit: & qui non iungit, melius
39 facit. ¶ ‖Mulier alligata est legi quanto tem- Rom.7.a.2.
pore vir eius viuit. quòd si dormierit vir e-
ius, liberata est*: cui vult nubat: tantùm in *à lege
40 Domino. ¶ Beatior autem erit, si sic perman-
serit secundùm meum consilium, puto autem
quòd & ego spiritum Dei habeam.

CAP. VIII.

c DE ijs autem quæ idolis sacrificantur,
A scimus quia omnes scientiā habemus.
2 Scientia inflat: charitas vero ædificat. ¶ Si
quis autem se existimat scire aliquid, non-
dum cognouit, quemadmodum oporteat eum
3 scire. ¶ Si quis autem diligit Deum, hic co-
4 gnitus est ab eo. ¶ De escis autem quæ idolis
immolantur, scimus quia nihil est idolum
B in mundo, & quod nullus est Deus, nisi v-
5 nus. ¶ Nam etsi sunt qui dicantur dij, siue
in ca-

in cælo, siue in terra (siquidem sunt dij multi, & domini multi) ¶ nobis tamen vnus 6
*ipso Deus, Pater, ex quo omnia et nos in *illum': & vnus Dominus, Iesus Christus, per quem
omnia, & nos per ipsum. ¶ Sed non in omni- 7
*cum bus est scientia. Quidam autem *conscientia
vsque nunc idoli, quasi idolothytum man- C
ducant: & conscientia ipsorum cum sit infirma, polluitur. ¶ Esca autem nos nō commen- 8
dat Deo. Neque enim si manducauerimus, abundabimus: neq; si non mäducauerimus,
deficiemus. ¶ Videte autem ne forte hæc li- 9
centia vestra offendiculum fiat infirmis. ¶ Si 10
enim quis viderit eū qui habet scientiam, D
in idolio recumbentem: nonne conscientia eius, cùm sit infirma, ædificabitur, ad mandu-
Rom.14.e.15 candum idolothyta? ¶ ‖Et peribit infirmus in 11
*conscientia tua *scientia' frater, propter quem Christus
mortuus est? ¶ Sic autem peccantes in fra- 12
tres, & percutientes conscientiam eorum in-
Ro.14.d.21. firmam: in Christū peccatis. ¶ ‖Quapropter 13
si esca scandalizat fratrem meum: non mā-
ducabo carnem in æternū, ne fratrem meum
scandalizem.

CAP. IX.

NOn sum liber? Non sum Apostolus? 1
Nonne Christum Iesum Dominum no- A
strum vidi? Nonne opus meum vos estis in
*.1. Domino? ¶ ⌐Et' si alijs non sum Apostolus: 2
sed tamen vobis sum. nam signaculum apo-
stolatus mei vos estis in Domino. ¶ mea de- 3
fensio apud eos qui me interrogant, hæc est:
¶ Nunquid non habemus potestatem man- 4
ducandi & bibendi? ¶ Nunquid non habe- 5
mus potestatem mulierem sororē circumdu-
cendi, sicut & cæteri Apostoli & fratres Do-
mini, & Cephas? ¶ Aut ego solus & Barna- 6
bas, non habemus potestatem hoc operandi?
¶ Quis militat suis stipēdijs vnquam? Quis 7
plantat vineam: & de fructu eius non edit?
Quis pascit gregem: & de lacte gregis non
manducat? ¶ Nunquid secundum hominem 8
hæc dico? An & lex hæc non dicit? ¶ Scriptum 9
Deu 25.a.4. est enim in lege Moysi, ‖Non alligabis os boui B
1.Tim.5.c.18 triturati. Nunquid de bobus cura est Deo?
*hoc ¶ An propter nos vtique *dicit? Nam propter 10
nos scripta sunt. quoniam debet in spe qui
arat, arare: & qui triturat, in spe fructus
Rom.15.f.27 percipiendi. ¶ ‖Si nos vobis spiritualia semi- 11
nauimus: magnum est si nos carnalia ve-
stra metamus? ¶ Si alij potestatis vestræ par- 12
ticipes sunt: quare non potius nos? Sed non
vsi sumus hac potestate: sed omnia sustine-
mus, ne quod offendiculum demus Euange-
Deu.18.a.1. lio Christi. ¶ ‖Nescitis quoniam qui in sa- 13
crario operantur: quæ de sacrario sunt edūt:
*.8. ⌐&' qui altari deseruiunt, cum altari
participant? ¶ Ita & Dominus ordinauit ijs 14
qui Euangelium annunciant, de Euange-
lio viuere. ¶ Ego autem nullo horum vsus 15
sum. Non autem scripsi hæc, vt ita fiant in C
me: bonum est enim mihi magis mori, quàm
16 vt gloriam meam quis euacuet. ¶ Nam & si
euangelizauero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: væ enim mihi est si
17 non euangelizauero. ¶ Si enim volens hoc
ago: mercedem habeo. si autem inuitus: di-
18 spensatio mihi credita est. ¶ Quæ est ergo
merces mea? Vt Euangelium prædicans, sine
sumptu ponam Euangelium, vt non abutar
19 potestate mea in Euangelio. ¶ Nam cum li-
ber essem ex omnibus, omnium me seruum
20 feci: vt plures lucrifacerem. ¶ Et factus sum
Iudæis tanquam Iudæus: vt Iudæos lucra-
21 rer. ¶ ijs qui sub lege sunt: quasi sub lege essem (cùm ipse non essem sub lege) vt eos quī
sub lege erant, lucrifacerem: ijs qui sine lege
D erant, tanquam sine lege essem (cum sine lege Dei non essem: sed in lege essem Christi)
22 vt lucrifacerem eos qui sine lege erant. ¶ Fa-
ctus sum infirmis infirmus: vt infirmos lu-
crifacerem. Omnibus omnia factus sum: vt
23 omnes facerem saluos. ¶ Omnia autem facio
propter Euangelium: vt particeps eius effi-
24 ciar. ¶ Nescitis quod ij qui in stadio currunt,
omnes quidem currunt: sed vnus accipit
brauium? Sic currite vt comprehendatis.
25 ¶ Omnis autem qui in agone contendit: ab
omnibus se abstinet, & illi quidem vt corru-
ptibilem coronam accipiant: nos autem in-
26 corruptam. ¶ Ego igitur sic curro, non quasi
in incertum: sic pugno, non quasi aerem ver-
27 berans: ¶ sed castigo corpus meum, & in ser-
uitutem redigo, ne forte cùm alijs prædica-
uerim, ipse reprobus efficiar.

CAP. X.

1 NOlo enim vos ignorare fratres, quo-
A niam patres nostri omnes ‖ sub nube Exo.13.d.21.
2 fuerūt, & omnes ‖mare transierunt, ¶ et om- Num.9 c.18
nes in Moyse baptizati sunt in nube & in Exo.14.e.22
3 mari: ¶ & ‖omnes eundem escam spiritualem Exo 16.d.15
4 manducauerunt, ¶ & ‖omnes eundem potum Exo 17.b.6.
spiritalem biberunt: (bibebant autem de spi- Num 20.b.
B ritali, consequente eos petra: petra autem 10.b.11.
5 erat Christus.) ¶ sed non in pluribus eorum
beneplacitum est Deo. nam ‖prostrati sunt in Nu.26.g.65.
6 deserto. ¶ Hæc autem in figura facta sunt
nostri, vt non simus concupiscentes malo-
7 rum, ‖ sicut & illi concupierunt. ¶ Neque Num.11.a.
idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis: 4.[illegible]
quemadmodum scriptum est: ‖Sedit populus Psal.105.b.
manducare & bibere, et surrexerunt ludere. 14.
8 ¶ Neque fornicemur, ‖ sicut quidam ex ipsis Exo.32.b.6.
fornicati sunt, et ceciderunt vna die viginti Nu.25.a.2.
9 tria millia. ¶ Neque tentemus Christum: si-
C cut quidam eorum tentauerūt, & ‖a serpen- Num.21.b.5
10 tibus perierunt. ¶ Neque murmuraueritis: b.6.
‖sicut quidā eorum murmurauerunt, & pe- Nu.11.g.33.
11 rierunt ab exterminatore. ¶ Hæc autem om- 14.f.37.
nia in figura contingebant illis: scripta sunt
autem ad correptionem nostram, in quos fi-
nes

nes seculorum deuenerunt. ¶ Itaque qui se 12
existimat stare, videat ne cadat. ¶ Tentatio 13
* apprehendit 1.
vos non * apprehendat', nisi humana: fidelis
autem Deus est, qui non patietur vos tẽtari
supra id quod potestis: sed faciet etiam cum D
tentatione prouentum, vt possitis sustinere.
¶ Propter quod charissimi mihi, fugite ab 14
idolorum cultura. ¶ Vt prudentibus loquor: 15
vos ipsi iudicate quod dico. ¶ Calix benedi- 16
ctionis cui benedicimus, nonne communica-
tio sanguinis Christi est? & panis quẽ fran-
gimus, nonne participatio corporis Domini
est? ¶ Quoniam vnus panis, vnũ corpus mul- 17
* nam omnes 6.
ti sumus, * omnes qui' de vno pane * parti- B
* & de vno calice.
cipamus. ¶ Videte Israel secundum carnem: 18
nonne qui edunt hostias, participes sunt al-
taris? ¶ Quid ergo? dico quod idolis immola- 19
tum, sit aliquid? aut quod idolũ sit aliquid?
¶ Sed quæ immolant Gentes, dæmonijs im- 20
molant, & non Deo. Nolo autem vos socios
fieri dæmoniorũ. ¶ Non potestis calicem Do- 21
mini bibere, & calicem dæmoniorũ: non po-
testis mensæ Domini participes esse, & men-
sæ dæmoniorum. ¶ An æmulamur Dominum? 22
Eccl.37.d.38
Nunquid fortiores illo sumus? ‖ Omnia mihi F
Sup.5.c.11.
licent, sed non omnia expediũt. ¶ Omnia mi- 23
hi licent, sed non omnia ædificant. ¶ Nemo 24
quod suum est, quærat: sed quod alterius.
¶ Omne quod in macello venit, manducate: 25
nihil interrogantes propter conscientiam.
Psal.23.a.1. 49.b.12.
¶ ‖ Domini' est terra, & plenitudo eius. ¶ Si- 26
quis vocat vos infidelium *, & vultis ire: 27
* enim 1.
omne quod vobis apponitur, manducate, ni-
* ad cœnam.
hil interrogantes propter conscientiam. ¶ Si 28
* immolatitium 7.
quis autem dixerit, Hoc * immolatum' est G
idolis: nolite manducare propter illũ qui in-
dicauit, & propter conscientiam: ¶ conscien- 29
tiam autem dico non tuam, sed alterius. Vt
* alia 3.
quid enim libertas mea iudicatur ab * alie-
na' conscientia? ¶ Si ego cum gratia partici- 30
po: quid blasphemor pro eo quod gratias ago?
Col.3.c.17.
¶ ‖ Siue ergo manducatis, siue bibitis, siue a- 31
liud quid facitis: omnia in gloriam Dei fa-
cite. ¶ Sine offensione estote Iudæis & Gen- 32
tibus, & ecclesiæ Dei: ¶ sicut & ego per om- 33
nia omnibus placeo, non quærens quod mihi
vtile est, sed quod multis: vt salui fiant.

CAP. XI.

IMitatores mei estote, sicut & ego Christi. 1
¶ Laudo autem vos fratres, quod per om- 2
nia mei memores estis: & sicut tradidi vo- A
bis, præcepta mea tenetis. ¶ Volo autem vos 3
Ephe.5.c.23.
scire, ‖ quod omnis viri caput, Christus est:
caput autẽ mulieris, vir: caput vero Chri-
sti, Deus. ¶ Omnis vir orans aut prophetãs 4
velato capite, deturpat caput suũ. ¶ Omnis 5
autem mulier orans aut prophetans non ve-
lato capite, deturpat caput suum. vnũ enim B
est ac si decaluetur. ¶ Nam si non velatur 6
* & 21.
mulier, * tondeatur. Si verò turpe est mulieri
tonderi aut decaluari: velet caput suũ. ¶ Vir 7
quidẽ non debet velare caput * suum': quo-
*. 5.
niam imago & gloria Dei est. mulier autem
8 gloria viri est. ¶ Non enim vir ex muliere
Gen.2. d.22. d.22.
9 est, sed mulier ex viro. ¶ ‖ Etenim nõ est cre-
D atus vir propter mulierem, sed mulier pro-
* velamen
10 pter virũ. ¶ (Ideo debet mulier * potestatem'
* suum, &
C habere supra caput * propter angelos.) ¶ Ve-
11 runtamen neque vir sine muliere: neque mu-
12 lier sine viro, in Domino. ¶ Nã sicut mulier
de viro, ita & vir per mulierem: omnia au-
13 tem ex Deo. ¶ Vosipsi iudicate: decet mulierẽ
14 non velatam orare Deum? ¶ Nec ipsa natura
docet vos, quod vir quidem si comam nu-
15 triat, ignominia est illi: ¶ mulier verò si co-
D mam nutriat, gloria est illi, quoniam capilli
16 pro velamine ei dati sunt? ¶ Si quis autem
* ecclesiæ 2.
videtur contentiosus esse: nos talem consue-
tudinem non habemus, neque * ecclesia' Dei.
17 ¶ Hoc autem præcipio: non laudans quod non
18 in melius, sed in deterius conuenitis. ¶ Pri-
mum quidem conuenientibus vobis in eccle-
siam, audio scissuras esse inter vos, & ex par-
19 te credo. ¶ Nam oportet & hæreses esse: vt &
qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.
20 ¶ Conuenientibus ergo vobis in vnum, iam
E non est dominicam cœnam manducare. ¶ V-
21 nusquisque enim suam cœnam præsumit ad
manducandum. Et alius quidem esurit:
22 alius autem ebrius est. ¶ Nunquid domos nõ
habetis ad manducandum & bibendum?
aut ecclesiam Dei contemnitis: & confun-
ditis eos qui non habent? Quid dicam vobis?
23 Laudo vos in hoc? non laudo. ¶ Ego enim ac-
cepi à Domino quod & tradidi vobis, quo-
niam Dominus Iesus in qua nocte tradeba-
24 tur, accepit panem: ¶ Et gratias agens fre-
Mat.26.e.26 Mar.14.e.22 Luc.22.b.19.
git, & dixit: ‖ Accipite & manducate, hoc
F est corpus meum quod pro vobis tradetur:
25 hoc facite in meam commemorationem. ¶ Si-
militer & calicem, postquam cœnauit, di-
cens, Hic calix, nouum testamentum est in
meo sanguine. hoc facite, quotiescunque bi-
26 betis, in meam commemorationem. ¶ Quo-
tiescunque enim manducabitis panem hunc,
& calicem bibetis: mortem Domini annun-
Ioh.6.f.59.
27 tiabitis, donec veniat. ¶ ‖ Itaque quicun-
que manducauerit panem hunc, vel biberit
calicem Domini indignè: reus erit corporis
1.Cor.13.b.5.
28 & sanguinis Domini. ¶ ‖ Probet autem se-
ipsum homo: & sic de pane illo edat, & de ca-
29 lice bibat. ¶ Qui enim manducat & bibit
G indignè: iudicium sibi manducat, & bibit,
30 non diiudicans corpus Domini. ¶ Ideo inter
vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt
31 multi. ¶ Quod si nosmetipsos diiudicare-
32 mus: non vtique iudicaremur. ¶ Dum iudi-
camur autem, à Domino corripimur: vt
33 non cum hoc mundo damnemur. ¶ Itaque fra-
tres mei, cùm conuenitis ad manducandum,
34 inuicem expectate. ¶ Si quis esurit, domi
manducet: vt non in iudicium conueniatis.

Cætera

Cætera autem, cùm venero, disponam.

CAP. XII.

DE spiritualibus autem, nolo vos igno- 1
rare fratres ¶ Scitis quoniã cùm Gen- 2
tes essetis, ad simulachra muta prout duce- A
bamini euntes. ¶ Ideo notum vobis facio, 3
Mar. 9. f. 36. *quod ‖ nemo in Spiritu Dei loquens, dicit*
*Iesum I. *anáthema* Iesu *. Et nemo potest dicere, Do-*
Rom. 12. b. 6. *minus Iesus: nisi in Spiritu sancto. ¶ ‖ Divi- 4*
1. Pet. 4. c. 10 *siones vero gratiarum sunt: idem autem Spi-*
ritus. ¶ Et divisiones ministrationum sunt: 5
idem autem Dominus. ¶ Et divisiones ope- 6
rationum sunt, idem vero Deus, qui opera-
tur omnia in omnibus. ¶ Vnicuique autem 7
datur manifestatio Spiritus ad vtilitatem.
¶ Alij quidem per Spiritum datur sermo sa- 8
pientiæ: alij autem sermo scientiæ secundum B
eundem Spiritum: ¶ alteri fides in eodem 9
Spiritu: alij gratia sanitatum, in vno Spi-
ritu: ¶ alij operatio virtutum, alij prophetia, 10
alij discretio spirituum, alij genera lingua-
Rom. 12. a. 3. *rum, alij interpretatio sermonum. ¶ ‖ Hæc 11*
Eph. 4. b. 7. *autem omnia operatur vnus atque idem*
Rom. 12. a. 4. *Spiritus, dividẽs singulis prout vult. ¶ ‖ Si- 12*
cut enim corpus vnum est, & membra ha-
bet multa, omnia autem membra corporis
cùm sint multa, vnum tamen corpus sunt:
ita & Christus. ¶ Etenim in vno Spiritu o- 13
mnes nos in vnũ baptizati sumus, sive Iu-
dæi, sive Gentiles, sive servi, sive liberi: & o-
mnes in vno Spiritu potati sumus. ¶ Nam 14
& corpus non est vnum membrum, sed mul-
ta. ¶ Si dixerit pes, Quoniam non sum ma- 15
nus, non sum de corpore: num ideo non est de
corpore? ¶ Et si dixerit auris, Quoniam non 16
sum oculus, non sum de corpore: num ideo nõ C
est de corpore? ¶ Si totum corpus oculus: 17
vbi auditus? Si totum auditus: vbi odora-
tus? ¶ Nunc autem posuit Deus membra, v- 18
numquodque eorum in corpore sicut voluit.
¶ Quod si essent omnia vnum membrum, vbi 19
corpus? ¶ Nunc autem multa quidem mem- 20
bra: vnum autem corpus. ¶ Non potest au- 21
tem oculus dicere manui, Opera tua non in-
digeo. aut iterum caput pedibus, Non estis
mihi necessarij. ¶ Sed multo magis quæ vi- 22
dentur membra corporis infirmiora esse, ne-
cessariora sunt: ¶ & quæ putamus ignobilio- 23
ra membra esse corporis, his honorem abun-
dantiorem circumdamus: & quæ inhonesta
sunt nostra, abundantiorem honestatem ha-
bent. ¶ Honesta autem nostra, nullius egent: 24
sed Deus temperavit corpus, ei cui deerat
abundantiorem tribuendo honorem, ¶ vt 25
non sit schisma in corpore, sed idipsum pro
invicem sollicita sint membra. ¶ Et siquid 26
patitur vnum membrum: compatiuntur o- D
mnia membra. sive gloriatur vnum mem-
brum: congaudent omnia membra. ¶ ‖ Vos 27
Rom. 12. b. 5. *autem estis corpus Christi, & membra de*
Ephe. 4. b. 11. *membro. ¶ ‖ Et quosdam quidem posuit Deus 28*
in ecclesia primùm Apostolos, secundò pro-
phetas, tertio doctores, deinde virtutes,
exinde gratias curationum, opitulationes,
29 *gubernationes, genera linguarum. * ¶ Nun-* *interpreta- tiones ser- monum.
quid omnes Apostoli? nunquid omnes pro-
30 *phetæ? nunquid omnes doctores? ¶ nunquid*
omnes virtutes? nunquid omnes gratiam
habent curationum? nunquid omnes linguis
loquuntur? nunquid omnes interpretan-
31 *tur? ¶ Aemulamini autem charismata me-*
liora. Et adhuc excellentiorem viam vo-
bis demonstro.

CAP. XIII.

1 *SI linguis hominum loquar & angelo-*
A *rum, charitatem autem non habeam: fa-*
ctus sum velut æs sonans, aut cymbalũ tin-
2 *niens. ¶ Et si habuero prophetiam, & nove-*
rim mysteria omnia, & omnem scientiam, &
si habuero omnem fidem ita vt montes trans-
feram, charitatem autem non habuero: ni-
3 *hil sum. ¶ Et si distribuero in cibos paupe-*
B *rum omnes facultates meas, & si tradidero*
corpus meum ita vt ardeam, charitatem au-
4 *tem non habuero: nihil mihi prodest. ¶ Cha-*
ritas patiens est, benigna est: Charitas non
æmulatur, non agit perperam: non inflatur,
5 *¶ non est ambitiosa, nõ quærit quæ sua sunt,*
6 *non irritatur, non cogitat malum: ¶ non gau-*
det super iniquitate: congaudet autem ve-
7 *ritati: ¶ omnia suffert, omnia credit, omnia*
8 *sperat, omnia sustinet. ¶ Charitas nunquam*
C *excidit: sive prophetiæ evacuabuntur, sive*
linguæ cessabunt, sive scientia destruetur.
9 *¶ Ex parte enim cognoscimus, & ex parte*
10 *prophetamus. ¶ Cùm autem venerit quod*
perfectũ est, evacuabitur quod ex parte est.
11 *¶ Cum essem parvulus, loquebar vt parvu-*
lus, sapiebam vt parvulus, cogitabam vt
parvulus. Quando autem factus sum vir:
12 *evacuavi quæ erant parvuli. ¶ Videmus nũc*
D *per speculum in ænigmate: tunc autem facie*
ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc au-
13 *tem cognoscam sicut & cognitus sum. ¶ Nunc*
autem manent, fides, spes, charitas, tria hæc.
maior autem horum est charitas.

CAP. XIIII.

1 *SEctamini charitatem, æmulamini spiri-*
2 *talia: magis autem vt prophetetis. ¶ Qui*
A *enim loquitur lingua, non hominibus loqui-*
*tur, sed Deo: nemo enim audit. * Spiritu** *Spiritus
3 *autem loquitur mysteria. ¶ Nam qui prophe-*
tat, hominibus loquitur ad ædificatio-
nem, & exhortationem, & consolationem.
4 *¶ Qui loquitur lingua, semetipsum ædificat:*
5 *qui autem prophetat, ecclesiã ædificat. ¶ Volo*
autem omnes vos loqui linguis: magis au-
tem prophetare. Nam maior est qui prophe-
tat, quàm qui loquitur linguis: nisi fortè
interpretetur vt ecclesia ædificationem ac-
6 *cipiat. ¶ Nunc autem fratres, si venero ad*
B *vos linguis loquens: quid vobis prodero, nisi*

vobis

vobis loquar aut in reuelatione, aut in ſciē-
tia, aut in prophetia, aut in doctrina? ¶Ta- 7
men quæ ſine anima ſunt vocem dantia, ſi-
ue tibia, ſiue cithara: niſi diſtinctionem ſo-
nituum dederint, quomodo ſcietur id quod
canitur, aut quod citharizatur? ¶Etenim ſi 8
incertam vocem det tuba: quis parabit ſe ad
bellum? ¶Ita & vos per linguam niſi mani- 9
feſtum ſermonem dederitis: quomodo ſcietur
id quod dicitur? eritis enim in aëra loquen-
tes. ¶Tam multa, vt puta genera lingua- 10
*.2. rum ſunt in *hoc mundo: & nihil ſine vo- C
ce eſt. ¶Si ergo neſciero virtutem vocis, ero 11
ei cui loquor barbarus: & qui loquitur, mi-
hi barbarus. ¶Sic & vos, quoniam æmula- 12
tores eſtis ſpirituum, ad ædificationem eccle-
ſiæ quærite vt abundetis. ¶Et ideo qui lo- 13
quitur lingua: oret vt interpretetur. ¶Nam 14
ſi orem lingua, ſpiritus meus orat, mens au-
tem mea ſine fructu eſt. ¶Quid ergo eſt? O- 15
rabo ſpiritu, orabo et mente: pſallam ſpiritu,
pſallam & mente. ¶Cæterum ſi benedixeris 16
*quis ſup- ſpiritu: *qui ſupplet locum idiotæ, quomodo
plet locum dicet: Amen, ſuper tuā benedictionem? quo- D
idiotæ. niam quid dicas, neſcit. ¶Nam tu quidem 17
bene gratias agis: ſed alter non ædificatur.
¶Gratias ago Deo meo, quod omnium ve- 18
ſtrum lingua loquor. ¶Sed in eccleſia volo 19
quinq; verba ſenſu meo loqui, vt & alios
inſtruam: quam decem millia verborum in
lingua. ¶Fratres, nolite pueri effici ſenſibus, 20
ſed malitia paruuli eſtote: ſenſibus autem
*enim perfecti eſtote. ¶In lege *ſcriptum eſt, ‖Quo- 21
Iſa.28.c.11. niam in alijs linguis & labijs alijs loquar
populo huic: & nec ſic exaudient me, dicit
Dominus. ¶Itaque linguæ in ſignū ſunt non 22
*prophetia fidelibus, ſed infidelibus: *prophetiæ autem,
s. non infidelibus, ſed fidelibus. ¶Si ergo conue- 23
niat vniuerſa eccleſia in vnum, & omnes E
linguis loquantur, intrent autem idiotæ aut
*quid infideles, nonne dicent *quod inſanitis? ¶Si 24
autem omnes prophetent, intret autem quis
infidelis vel idiota: conuincitur ab omnibus,
dijudicatur ab omnibus: ¶occulta cordis eius 25
manifeſta fiunt: & ita cadens in faciem a-
dorabit Deum, pronuntians quod vere Deus
in vobis ſit. ¶Quid ergo eſt fratres? Cum 26
conuenitis, vnuſquiſque veſtrum pſalmum
habet, doctrinam habet, apocalypſin habet,
linguam habet, interpretationem habet: om-
nia ad ædificationē fiant. ¶Siue lingua quis 27
loquitur: ſecundum duos, aut vt multum F
tres, & per partes, & vnus interpretetur.
¶Si autem non fuerit interpres, taceat in 28
eccleſia, ſibi autem loquatur & Deo. ¶Pro- 29
phetæ autem duo aut tres dicant, & cæteri
diiudicent. ¶Quod ſi alij reuelatum fuerit 30
ſedenti, prior taceat. ¶Poteſtis enim omnes 31
per ſingulos prophetare: vt omnes diſcant, &
*ſubiectus omnes exhortentur: ¶& ſpiritus propheta- 32
eſt. rum, prophetis *ſubiecti ſunt. ¶Non enim 33

eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis: ſicut & in o-
34 mnibus eccleſijs ſanctorum *doceo. ¶‖Mu- *.1.
G lieres in eccleſijs taceant, non enim permit- 1.Tim.2.d.12
titur eis loqui, ‖ſed ſubditas eſſe, ſicut & lex Gene.3.c.16.
35 dicit. ¶Siquid autem volunt diſcere, domi
viros ſuos interrogent. Turpe eſt enim mu-
36 lieri loqui in eccleſia. ¶An a vobis verbum
Dei proceſſit? aut in vos ſolos peruenit?
37 ¶Si quis videtur propheta eſſe, aut ſpiri-
tualis, cognoſcat quæ ſcribo vobis, quia Do-
38 mini ſunt mandata. ¶Si quis autem igno-
39 rat, ignorabitur. ¶Itaque fratres æmulamini
prophetare: & loqui linguis nolite prohibere.
40 ¶Omnia autem honeſte & ſecundum ordi-
nem fiant in vobis.

CAP. XV.

1 NOtum autem vobis facio, fratres, E- Gala.1.b.11
A uangeliū quod prædicaui vobis, quod
2 & accepiſtis, in quo & ſtatis, ¶per quod &
ſaluamini, qua ratione prædicauerim vobis
3 ſi tenetis, niſi fruſtra credidiſtis. ¶Tradidi
enim vobis in primis quod & accepi: quo-
niam ‖Chriſtus mortuus eſt pro peccatis no- 1.Pet.2.d.24
D 4 ſtris ſecundum ſcripturas: ¶& ‖quia ſepul- Iſai.53.b.5.
tus eſt, & quia reſurrexit tertia die, ſecun- c.8.
5 dum ſcripturas: ¶& ‖quia viſus eſt Cephæ: Ioan.2.a.2.
6 & poſt hoc vndecim. ¶Deinde viſus eſt Mat.12.c.40
plusquā quingentis fratribus ſimul: ex qui- Mat.28.a.6.
bus multi manent vſq; adhuc, quidam aūt Mar.16.a.6.
7 dormierunt. ¶Deinde viſus eſt Iacobo, dein- Luc.24.a.6.
8 de Apoſtolis omnibus. ¶‖Nouiſſime aūt om- c.14.
B nium tanquam abortiuo, viſus eſt & mihi. Ioh.20.c.19.
9 ¶‖Ego enim ſum minimus Apoſtolorum qui Act.9.a.3.
non ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniam Ephe.3.b.8.
10 perſecutus ſum eccleſiam Dei. ¶Gratia autē
Dei ſum id quod ſum: & gratia eius in me
vacua non fuit, ſed abundantius illis om-
nibus laboraui: non ego autē, ſed gratia Dei
11 mecum: ¶Siue enim ego, ſiue illi: ſic prædica-
12 mus, & ſic credidiſtis. ¶Si autem Chriſtus
prædicatur quod reſurrexit à mortuis: quo-
modo quidam dicunt in vobis, quoniam re-
13 ſurrectio mortuorum non eſt? ¶Si autem re-
ſurrectio mortuorum non eſt: neque Chri-
14 ſtus reſurrexit. ¶Si autem Chriſtus nō re-
ſurrexit, inanis eſt ergo prædicatio noſtra,
15 inanis eſt & fides veſtra. ¶inuenimur autē
& falſi teſtes Dei: quoniam teſtimoniū di-
ximus aduerſus Deum, quod ſuſcitauerit
C Chriſtum, quem non ſuſcitauit, ſi mortui nō
16 reſurgunt. ¶Nam ſi mortui non reſurgunt,
17 neq; Chriſtus reſurrexit. ¶Quod ſi Chriſtus
non reſurrexit: vana eſt fides veſtra, adhuc
18 enim eſtis in peccatis veſtris. ¶Ergo & qui
19 dormierunt in Chriſto, perierūt. ¶Si in hac
vita tantum, in Chriſto ſperantes ſumus:
miſerabiliores ſumus omnibus hominibus.
20 ¶Nunc autem Chriſtus reſurrexit a mor- Apoc.1.
21 tuis ‖primitiæ dormientium, ¶‖quoniam Coll.1.
*quidem per hominem mors: & ‖per homi- *enim
22 nem reſurrectio mortuorum. ¶Et ſicut in Gen.
Adam

Rom.5.c.12. Adam omnes moriuntur: ita & in Christo
6.d.23. omnes viuificabuntur. ¶ ‖Vnusquisque au- 23
1.Th.4.d.15. tem in suo ordine, primitiæ Christus: deinde
ÿ qui sunt Christi, ⌐ qui' in aduentū eius
⌐.2. ⌐ crediderunt'. ¶ Deinde finis, cùm tradide- 24
⌐.2. rit regnum Deo & Patri, cùm euacuauerit D
omnem principatū & potestatem & virtu-
Psa.109.a.1. tem. ¶ Oportet aūt illum regnare: ‖donec po- 25
Heb.1.d.13. nat omnes inimicos sub pedibus eius. ¶ "No- 26
10.c.13. uißima' autem inimica destruetur mors.
"Nouißi- ‖Omnia enim subiecit sub pedibus eius. Cū
me autem dicat, ¶ Omnia subiecta sunt ei: sine 27
Psa.8.b.8. dubio, præter eum qui subiecit ei omnia.
Heb.2.b.8. ¶ Cum autem subiecta fuerint illi omnia: 28
tunc & ipse Filius subiectus erit ei qui sub-
iecit sibi omnia, vt sit Deus omnia in omni-
bus. ¶ Alioquin quid facient qui baptizan- 29
tur pro mortuis, si omnino mortui non resur-
gunt? vt quid & baptizantur pro illis? ¶ vt 30
quid & nos periclitamur omni hora? ¶ Quo- 31
"propter tidie morior " per' vestram gloriam fratres,
quam habeo in Christo Iesu Domino nostro.
¶ Si (secundum hominem) ad bestias pugna- 32
ni Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non
Isa.22.d.13. resurgunt: ‖manducemus & bibamus, cras
56.d.12. enim moriemur. ¶ Nolite seduci, Corrumpūt 33
Sap.2.b.6. mores bonos colloquia mala. ¶ Euigilate" iu- 34
"iuste 4. sti': & nolite peccare. ignorantiam enim Dei E
quidam habent, ad reuerentiā vobis loquor.
"dicet 4. ¶ Sed " dicis' aliquis, Quomodo resurgunt 35
"veniūt 8. mortui? quali autem corpore "venient'? ¶ In- 36
sipiens, tu quod seminas non viuificatur,
nisi prius moriatur. ¶ Et quod seminas, non 37
corpus quod futurum est, seminas, sed nu-
dum granum, vtputa, tritici aut alicuius
cæterorum. ¶ Deus autem dat illi corpus si- 38
"voluit 8. cut "vult': & vnicuiq; seminum proprium
corpus. ¶ Non omnis caro, eadem caro: sed a- 39
lia hominum, alia pecorum, alia volucrum,
alia [illegible]um. ¶ Et corpora cælestia, & corpora 40
ter[illegible]: sed alia quidem cælestium gloria,
alia [illegible]m terrestrium. ¶ Alia claritas So- 41
lis, alia claritas Lunæ, & alia claritas stel-
larum. Stella enim a stella differt in clari-
tate: ¶ sic & resurrectio mortuorum. Semi- 42
natur in corruptione: surget in incorruptio- F
ne. ¶ Seminatur in ignobilitate: surget in 43
gloria. Seminatur in infirmitate: surget in
virtute. ¶ Seminatur corpus animale: surget 44
corpus spiritale. Si est corpus animale, est &
Gen.2.b.7. spiritale, ¶ sicut scriptum est, ‖ Factus est 45
primus homo Adam in animam viuentem:
nouißimus Adam in spiritum viuificantem.
¶ Sed non prius quod spiritale est, sed quod 46
animale: deinde quod spiritale. ¶ Primus ho- 47
mo de terra, terrenus: secundus homo de cæ-
lo, cælestis ¶ Qualis terrenus: tales & ter- 48
reni. & qualis cælestis: tales & cælestes.
¶ Igitur sicut portauimus imaginem terreni: 49
portemus & imaginem cælestis. ¶ Hoc autem 50
dico fratres, quia caro & sanguis regnum

Dei possidere non possunt: neque corruptio
51 incorruptelam possidebit. ¶ Esse mysterium
G vobis dico. Omnes quidem resurgemus: sed
52 non omnes immutabimur. ¶ In momento, in
ictu oculi, in nouißima tuba (canet enim ⌐ ⌐.8.
tuba') & mortui resurgent incorrupti: &
53 nos immutabimur. ¶ Oportet enim corru-
ptibile hoc induere incorruptionem: & mor-
54 tale hoc induere immortalitatem. ¶ Cum au-
tem °mortale hoc induerit immortalitatem: ° corruptum
tunc fiet sermo qui scriptus est: ‖Absorpta est hoc indue-
55 mors in victoria. ¶ Vbi est mors victoria rit incorru-
56 tua? vbi est mors stimulus tuus? ¶ Stimulus ptionem,
autem mortis, peccatum est: virtus verò & c.
57 peccati, lex. ¶ Deo autem gratias qui dedit Ose 13.d.14.
nobis victoriam per Dominum nostrum Ie- Heb.2.d.14.
58 sum Christum. ¶ Itaque fratres mei dilecti, 1.Ioh.5.a.5.
stabiles estote & immobiles: abundantes in
opere Domini semper, scientes quod labor
vester non est inanis in Domino.

CAP. XVI.

1 DE collectis autem quæ fiunt in sanctos,
A sicut ordinaui ecclesiis Galatiæ, ita &
2 vos facite. ¶ Per vnam sabbathi vnusquisq;
vestrum apud se seponat, recondens quod
ei bene placuerit: vt non cùm venero, tunc
3 collectæ fiant. ¶ Cùm autem præsens fuero
quos probaueritis per epistolas, hos mit-
tam perferre gratiam vestram in Ierusalē.
4 ¶ Quod si dignum fuerit vt & ego eam: me-
5 cum ibunt. ¶ Veniam autē ad vos cùm Ma-
cedoniam pertransiero. nam Macedoniam
6 pertransibo. ¶ Apud vos autem forsitan ma-
B nebo, vel etiam hyemabo: vt vos me dedu-
7 catis quocunque iero. ¶ Nolo enim vos modo
in transitu videre. spero enim me aliquan-
tulum temporis manere apud vos, si Domi-
8 nus permiserit. ¶ Permanebo autem Ephe-
9 si vsque ad Pentecosten. ¶ Ostium enim
mihi apertum est magnum & euidens: &
10 aduersarij multi. ¶ Si autem venerit Timo-
theus, videte vt sine timore sit apud vos.
opus enim Domini operatur, sicut & ego.
11 ¶ Nequis ergo illum spernat. deducite autem
illum in pace: vt veniat ad me. expecto enim
12 illum cum fratribus. ¶ De Apollo autem fra-
C tre ⌐ vobis notum facio, quoniam' multum ⌐.3.
rogaui eum, vt veniret ad vos cum fratri-
bus: & vtique non fuit voluntas eius, vt
nunc veniret. veniet autem cùm ei vacuum
13 fuerit. ¶ Vigilate, state in fide, viriliter agi-
14 te, & cōfortamini. ¶ omnia vestra in chari-
15 tate fiant. ¶ Obsecro autem vos fratres, no-
stis domum Stephanæ & Fortunati°: quoniā ° & Achai-
sunt primitiæ Achaiæ, & in ministerium ci.
16 sanctorum ordinauerunt seipsos: ¶ vt & vos
subditi sitis eiusmodi, & omni cooperanti &
17 laboranti. ¶ Gaudeo autem in præsentia
Stephanæ & Fortunati & Achaici, quoniam
id quod vobis deerat, ipsi suppleuerunt.
¶ Refecc-

¶ refecerunt enim & meum spiritum & ve- 18
strum. Cognoscite ergo qui huiusmodi sunt.
*omnes ¶ Salutant vos *ecclesiæ Asiæ. Salutant vos 19
in Domino multum, Aquila & Priscilla cum
apud quos & hospitor domestica sua ecclesia. ¶ Salutant vos om- 20
nes fratres. Salutate inuicem in osculo san-
cto. ¶ Salutatio, mea manu Pauli. ¶ Si quis 21
non amat Dominum nostrum Iesum Chri- 22
stum, sit anáthema. Maranatha. ¶ Gratia 23
→.3. Domini nostri Iesu - Christi' vobiscum.
¶ Charitas mea cum omnibus vobis in Chri-
sto Iesu. Amen.

EPISTOLA PAVLI AD CORINTHIOS SECVNDA.

CAP. I.

PAVLVS Apostolus Iesu Christi 1
per voluntatem Dei, & Timotheus A
frater: ecclesiæ Dei quæ est Corinthi,
cum omnibus sanctis qui sunt in v-
niuersa Achaia: ¶ Gratia vobis & pax a Deo 2
Ephe.1.a.3. Patre nostro, & Domino Iesu Christo. ¶ Be- 3
1.Pet.1.a.3. nedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu
Christi, pater misericordiarum, & Deus to-
tius consolationis, ¶ qui consolatur nos in om- 4
ni tribulatione nostra: vt possimus & ipsi
consolari eos qui in omni pressura sunt, per
exhortationem qua exhortamur & ipsi a
Deo. ¶ quoniam sicut abundant passiones 5
Christi in nobis: ita & per Christum abun-
dat consolatio nostra. ¶ Siue autem tribula- 6
*siue consolamur pro vestra consolatione. mur, pro vestra exhortatione & salute: *si-
ue exhortamur pro vestra exhortatione &
salute' quæ operatur "tolerantiam' earun-
dem passionum quas & nos patimur: ¶ " & 7
→.6. spes nostra firma est' pro vobis: scientes
"in tolerantiam 4. quod sicut socij passionum estis, sic eritis &
consolationis. ¶ Non enim volumus ignorare 8
"vt spes nostra firma sit. vos fratres, de tribulatione nostra, quæ facta
est in Asia, quoniam supra modum grauati
sumus supra virtutem, ita vt tæderet nos
etiam viuere. ¶ Sed ipsi in nobismetipsis re- 9
sponsum mortis habuimus, vt non simus fi-
dentes in nobis, sed in Deo qui suscitat mor-
tuos, ¶ qui de tantis periculis nos eripuit & 10
eruit: in quem speramus, quoniam & adhuc
eripiet, ¶ adiuuantibus & vobis in oratione 11
pro nobis: vt ex multarum personis facierũ,
eius quæ in nobis est donationis, per multos
gratiæ agantur pro nobis. ¶ Nam gloria no- 12
stra hæc est testimonium conscientiæ nostræ,
quod in simplicitate & synceritate Dei, & C
non in sapientia carnali, sed in gratia Dei
→.2. conuersati sumus in hoc' mundo: abundã-
tius autem ad vos. ¶ Non enim alia scribi- 13
*cognouistis. mus vobis, quàm quæ legistis & " cognosci-
tis'. Spero autem quod vsq; in finem cogno-
scetis: ¶ sicut & cognouistis nos ex parte, 14
quòd gloria vestra sumus, sicut & vos no-
15 stra in die Domini nostri Iesu Christi. ¶ Et
hac confidentia volui prius venire ad vos,
16 vt secundam gratiam haberetis: ¶ et per vos
transire in Macedoniam, & iterum a Mace-
donia venire ad vos, & a vobis deduci in
17 Iudæam. ¶ Cùm ergo hoc voluissem, nunquid
leuitate vsus sum? Aut quæ cogito, secun-
D dum carnem cogito, vt sit apud me EST, &
18 NON? ¶ Fidelis autem Deus, quia sermo
noster qui "fuit' apud vos, non est in illo "fit 1
19 EST, & NON. ¶ Dei enim filius Iesus
Christus, qui in vobis, per nos prædicatus
est, per me & Syluanum et Timotheum, non
fuit EST, & NON, sed EST in illo
20 fuit. ¶ Quotquot enim promissiones Dei
sunt, in illo EST: ideo & per ipsum, Amen
21 Deo, ad gloriam nostram. ¶ Qui autem con-
firmat nos vobiscum in Christo, & qui vn-
22 xit nos, Deus: ¶ qui & signauit nos, & dedit
23 pignus Spiritus in cordibus nostris. ¶ Ego
autem testem Deũ inuoco in animam meã,
quòd parcens vobis, non veni vltra Corin-
24 thum, ¶ non quia dominamur fidei vestræ:
sed adiutores sumus gaudij vestri. nam fi-
de statis.

CAP. II.

1 STatui autem hoc ipsum apud me ne ite-
2 rum in tristitia venirem ad vos. ¶ Si e-
A nim ego contristo vos: & quis est qui me læ-
3 tificet, nisi qui contristatur ex me? ¶ Et hoc
ipsum scripsi vobis: vt non cùm venero, tri-
stitiam super tristitiam habeam, de quibus
oportuerat me gaudere: confidens in omni-
bus vobis, quia meum gaudium, omnium
4 vestrum est. ¶ Nam ex multa tribulatione
& angustia cordis scripsi vobis per multas
lachrymas: non vt contristemini: sed vt scia-
tis, quam charitatem habeam abundantiùs
5 in vobis. ¶ Si quis autem contrista[illegible] non
B me contristauit: sed ex parte, vt no[illegible] [illegible]em
6 omnes vos. ¶ Sufficit illi qui eiusmodi est,
7 obiurgatio hæc quæ fit à pluribus: ¶ ita vt
econtrario magis donetis & consolemini, ne
fortè abundantiori tristitia absorbeatur qui
8 eiusmodi est. ¶ Propter quod obsecro vos vt
9 confirmetis in illum charitatem. ¶ Ideo enim
& scripsi, vt cognoscam experimentum ve-
10 strum, an in omnibus obedientes sitis. ¶ Cui
C autem aliquid 'donastis' : & ego. Nã & ego "donatis 3.
quod donaui, si quid donaui, propter vos in
11 persona Christi, ¶ vt non circumueniamur
a satana. non enim ignoramus cogitationes
12 eius. ¶ Cùm venissem autem Troadem pro-
pter Euangeliũ Christi, & ostiũ mihi aper-
13 tum esset in Domino, ¶ non habui requiem
spiritui meo, eo quod non inuenerim Titum
fratrem meum, sed valefaciens eis, profe-
14 ctus sum in Macedoniam. ¶ Deo autem gra-
D tias, qui semper triumphat nos in Christo
Iesu, & odorem notitiæ suæ manifestat per
nos

nos in omni loco. ¶ quia Christi bonus odor 15
sumus Deo in iis qui salui fiunt, & in iis qui
pereunt. ¶ aliis quidem odor mortis in mor- 16
tem: aliis autem odor vitæ in vitam. Et ad
hæc quis tam idoneus? ¶ Non enim sumus si- 17
cut plurimi, adulterantes verbum Dei, sed
ex synceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo,
in Christo loquimur.

CAP. III.

INcipimus iterum nosmetipsos commenda- 1
re? aut nunquid egemus (sicut quidam) A
commendatitiis epistolis ad vos, aut ex vo-
bis? ¶ Epistola nostra vos estis, scripta in cor- 2
dibus nostris, quæ scitur & legitur ab om-
nibus hominibus: ¶ manifestati quod episto- 3
la estis Christi ministrata à nobis, & scri-
pta non atramento, sed Spiritu Dei viui: nõ
in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis car-
nalibus. ¶ Fiduciam autem talem habemus 4
per Christum ad Deum: ¶ non quod suffici- 5
entes simus cogitare aliquid à nobis, quasi
ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est.
¶ qui & idoneos nos fecit ministros noui te- 6
*litera, sed Spiritus. stamenti: non *litera, sed Spiritu. litera e- B
nim occidit: Spiritus autẽ viuificat. ¶ Quod 7
si ministratio mortis, literis deformata in
lapidibus, fuit in gloria, ita vt non possent
intendere filii Israel in faciem Moysi, propter
gloriam vultus eius, quæ euacuatur: ¶ quo- 8
modo non magis ministratio Spiritus erit in
gloria? ¶ Nam si ministratio damnationis, 9
–.8. –in gloria est: multo magis abundat mini-
sterium iustitiæ in gloria. ¶ Nam nec glorifi- 10
catum est, quod claruit in hac parte, propter
excellentem gloriam. ¶ Si enim quod euacua- 11
tur, per gloriam est: multo magis quod ma- C
net, in gloria est. ¶ Habentes igitur talem 12
Exo.34. d.33 spem, multa fiducia vtimur: ¶ & non sicut 13
Moyses ponebat velamen super faciem suã,
vt non intenderent filii Israël in faciem e-
ius quod euacuatur. ¶ sed obtusi sunt sensus 14
eorum. Vsque in hodiernum enim diem, id- D
ipsum velamen in lectione veteris testamẽ-
*quod 6. ti manet non reuelatum (*quoniã in Chri-
sto euacuatur) ¶ sed vsque in hodiernũ diẽ, 15
cùm legitur Moyses, velamen positum est su-
per cor eorum. ¶ Cum autem conuersus fue- 16
Ioh.4. d.24. rit ad Dominũ: auferetur velamen. ¶ Do- 17
minus autem Spiritus est. Vbi autem Spiri-
tus Domini: ibi libertas. ¶ Nos vero omnes, 18
reuelata facie gloriam Domini speculantes,
in eandem imaginẽ trãsformamur à clari-
tate in claritatem tanquam à Domini Spi-
ritu.

CAP. IIII.

IDeo habentes hanc ministrationem, iuxta 1
quod misericordiam consecuti sumus, non A
deficimus, ¶ sed abdicamus occulta dedeco- 2
ris, non ambulantes in astutia, neque adul-
terantes verbum Dei, sed in manifestatione
veritatis commendantes nosmetipsos ad om-
nem conscientiam hominum coram Deo.
3 ¶ Quòd si etiam opertum est Euangelium
nostrum: in iis qui pereunt est opertum,
4 ¶ In quibus Deus huius seculi excæcauit mẽ-
tes infidelium, vt non fulgeat *illuminatio *eis 2.
Euangelii gloriæ Christi, qui est imago Dei.
5 ¶ Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Ie-
B sum Christum Dominum –nostrũ: nos au- –.2.
6 tem, seruos vestros per Iesum. ¶ quoniam
Deus qui dixit de tenebris lucem splende-
scere, – *ipse illuxit in cordibus nostris ad –.11.
illuminationem scientiæ claritatis Dei, in *qui 3.
7 facie Christi Iesu. ¶ Habemus autẽ thesau-
rum istum in vasis fictilibus: vt sublimitas
8 sit virtutis Dei, & non ex nobis. ¶ In omni-
bus tribulationem patimur, sed non angu-
stiamur: aporiamur, sed non destituimur:
9 ¶ persecutionẽ patimur, sed non derelinqui-
C mur: *deiicimur, sed non perimus: ¶ semper *humiliamur, sed non confundimur.
10 mortificationem Iesu in corpore nostro cir-
cumferentes, vt & vita Iesu manifestetur
11 in corporibus nostris. ¶ Sẽper enim nos qui
viuimus, in mortem tradimur propter Ie-
sum: vt & vita Iesu manifestetur in carne
12 nostra mortali. ¶ Ergo mors in nobis opera-
13 tur, vita autem in vobis. ¶ Habentes autem
eundem spiritum fidei, sicut scriptum est:
Credidi, Propter quod locutus sum, & nos Psa.115. a.10
14 credimus propter quod & loquimur: ¶ scien-
tes quoniam qui suscitauit Iesum, & nos
cum Iesu suscitabit & constituet vobiscum.
15 ¶ Omnia enim propter vos: vt gratia abun-
D dans, per multos in gratiarum actione, ab-
16 undet in gloriam Dei. ¶ Propter quod non
deficimus: sed licet is qui foris est noster ho-
mo corrumpitur: tamen is qui intus est, re-
17 nouatur de die in diem. ¶ Id enim quod in
præsenti est momentaneum & leue tribula-
tionis nostræ, supra modum in sublimitate
æternum gloriæ pondus operatur –in nobis, –.2.
18 ¶ non contemplantibus nobis quæ videntur,
sed quæ non videntur. Quæ enim videntur,
temporalia sunt: quæ autem non videntur,
æterna sunt.

CAP. V.

1 SCimus enim, quoniam si terrestris do-
A mus nostra huius habitationis dissolua-
tur, quòd ædificationem ex Deo habemus,
domum non manufactam æternam in cælis.
2 ¶ Nam & in hoc ingemiscimus, habitatio-
nem nostram quæ de cælo est, superindui cu-
3 pientes: ¶ si tamen vestiti, non nudi inue- Apo.16.c.15
4 niamur. ¶ Nam & qui sumus in hoc taber-
naculo, ingemiscimus grauati: eo quòd nolu-
mus expoliari, sed superuestiri, vt absorbea-
5 tur quod mortale est, à vita. ¶ Qui autem
efficit nos in hoc ipsum, Deus: qui dedit no-
6 bis pignus spiritus. ¶ Audentes igitur sem-
per, & scientes quoniam dum sumus in cor-
7 pore, peregrinamur à Domino, ¶ (per fidem
8 enim ambulamus, & non per speciem) ¶ au-
demus autem, & bonam voluntatem habe-

Ee mus

mus magis peregrinari à corpore, & præsen- B
tes esse ad Dominum. ¶ Et ideo contendimus, 9
siue absentes, siue præsentes placere illi.
Ro.14.b.10. ¶ ||Omnes enim nos manifestari oportet ante 10
tribunal Christi, vt referat vnusquisque
propria corporis, prout gessit, siue bonum siue
malum. ¶ Scientes ergo timorem Domini ho- 11
minibus suademus: Deo autẽ manifesti su-
mus. Spero autem & in conscientijs vestris
manifestos nos esse. ¶ Non iterum commen- 12
damus nos vobis, sed occasionem damus vo-
bis gloriandi pro nobis: vt habeatis ad eos
qui in facie gloriantur, & non in corde. ¶ Si- 13
"excidimus. ne enim mente " excedimus, Deo: siue so- C
brij sumus, vobis. ¶ Charitas enim Christi 14
vrget nos: æstimantes hoc, quoniam si vnus
pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui
sunt. ¶ & pro omnibus mortuus est Christus: 15
vt & qui viuunt, iam non sibi viuant, sed
ei qui pro ipsis mortuus est & resurrexit.
¶ Itaque nos, ex hoc neminem nouimus se- 16
cundum carnem. Et si cognouimus secundum
carnem Christum: sed nunc iam non noui-
mus. ¶ Si qua ergo in Christo noua creatu- 17
ra, vetera transierunt, ||ecce facta sunt om- D
Isa.43.c.19. nia noua. ¶ Omnia autem ex Deo, qui nos 18
Apo.21.b.5. reconciliauit sibi per Christum: & dedit no-
bis ministerium reconciliationis. ¶ quoniam 19
quidem Deus erat in Christo mundum re-
concilians sibi, non reputans illis delicta ip-
sorum, & posuit in nobis verbum reconcilia-
tionis. ¶ Pro Christo ergo legatione fungi- 20
mur, tanquam Deo exhortante per nos. Ob-
secramus pro Christo, reconciliamini Deo.
¶ Eum qui non nouerat peccatum, pro nobis 21
peccatum fecit: vt nos efficeremur iustitia
Dei in ipso.

CAP. VI.

*& 7. ADiuuantes autem * exhortamur, ne in 1
vacuum gratiam Dei recipiatis. ¶ (Ait 2
Isa.49.c.8. enim. || Tempore accepto exaudiui te: & in A
die salutis adiuui te. Ecce, nunc tempus ac-
1.Co.10.g.32 ceptabile: ecce nunc dies salutis.) ¶ nemini 3
dantes vllam offensionem, vt non vitupere-
tur ministerium nostrum: ¶ sed in omnibus 4
1.Cor.4.a.1. exhibeamus nosmetipsos ||sicut Dei mini-
stros, in multa patientia, in tribulationibus,
in necessitatibus, in angustijs, ¶ in plagis, in 5
carceribus, in seditionibus, in laboribus, in
vigilijs, in ieiunijs, ¶ in castitate, in scientia, 6
in longanimitate, in suauitate, in Spiritu B
sancto, in charitate non ficta, ¶ in verbo ve- 7
ritatis, in virtute Dei, per arma iustitiæ à
dextris, & à sinistris, ¶ per gloriam & igno- 8
bilitatem, per infamiam & bonam famam:
vt seductores & veraces: sicut qui ignoti &
cogniti: ¶ quasi morientes, & ecce viuimus: 9
vt castigati, & non mortificati: ¶ quasi tri- 10
stes, semper autem gaudentes: sicut egentes,
multos autem locupletantes: tanquam nihil
habentes, & omnia possidentes. ¶ Os nostrum 11
patet ad vos ô Corinthij, cor nostrum dilata-
12 tum est. ¶ Non angustiamini in nobis: angu-
C stiamini autem in visceribus vestris. ¶ eam-
13 dem autem habentes remunerationem (tan-
14 quam filijs dico) dilatamini & vos. ¶ Nolite
iugum ducere cum infidelibus. Quæ enim
participatio iustitiæ cum iniquitate? Aut
15 quæ societas luci ad tenebras? ¶ Quæ autem
conuentio Christi ad Belial? Aut quæ pars
16 fideli cum infideli? ¶ Qui autem consensus
D templo Dei cum idolis? ||Vos enim estis tem- 1.Cor.3.d.16
plum Dei viui: sicut dicit Deus. || Quoniam 6.d.19.
inhabitabo in illis: & inambulabo, & ero il- Leu.26.b.12
17 lorũ Deus: & ipsi erunt mihi populus. ¶ ||Pro- Isa.52.c.11.
pter quod exite de medio eorum, & separa-
mini, dicit Dominus, & immundum ne teti-
18 geritis: & ego recipiam vos. ¶ ||& ero vobis in Iere.31.a.8.
patrem: & vos eritis mihi in filios & filias, b.19.
dicit Dominus omnipotens.

CAP. VII.

1 HAs ergo habentes promissiones charis-
A simi, mundemus nos ab omni inquina-
mento carnis & spiritus, perficientes sancti-
2 ficationem in timore Dei. ¶ Capite nos. Ne-
minem læsimus, neminẽ corrupimus, nemi-
3 nem circumuenimus. ¶ Non ad condemnatio-
nem * dico, prædixi enim quòd in cordibus *vestram
nostris estis ad commoriendum & ad conui-
4 uendum. ¶ Multa mihi fiducia est apud vos,
multa mihi gloriatio pro vobis: repletus sum
cõsolatione, superabundo gaudio in omni tri-
5 bulatione nostra. ¶ Nam & cùm venissemus
B in Macedoniam, nullam requiem habuit ca-
ro nostra, sed omnem tribulationem passi su-
6 mus: foris pugnæ: intus timores. ¶ Sed qui
consolatur humiles, consolatus est nos Deus
7 in aduentu Titi. ¶ Non solùm autem in ad-
uentu eius, sed etiã in consolatione, qua con-
solatus est in vobis, referens nobis vestrum
desiderium, vestrum fletum, vestram æmu-
lationem pro me, ita magis vt gauderem.
8 ¶ Quoniam & si contristaui vos in epistola,
C non me pœnitet: etsi pœniteret, videns quòd
epistola illa (& si ad horam) vos contrista-
9 uit. ¶ nunc gaudeo: non quia contristati estis,
sed quia contristati estis ad pœnitentiam.
Contristati enim estis secundum Deum, vt
in nullo detrimentum patiamini ex nobis.
10 ¶ ||Quæ enim secundum Deum tristitia est, 1.Pet.2.d.19.
pœnitentiam in salutem stabilem operatur:
11 sæculi autem tristitia mortẽ operatur. ¶ Ecce
enim hoc ipsum, secundum Deum contristari
vos, quãtam in vobis operatur solicitudinẽ:
sed defensionem, sed indignationẽ, sed timo-
rem, sed desideriũ, sed æmulationem, sed vin-
dictam: in omnibus exhibuistis vos, incon-
12 taminatos esse negotio. ¶ Igitur etsi scripsi
vobis, non propter eũ qui fecit iniuriam, nec
propter eũ qui passus est: sed ad manifestan-
dam solicitudinem nostram quam habemus
13 pro vobis * corã Deo. ¶ ideo consolati sumus. *ad vos 6.

In con-

In consolatione autem nostra, abundantius D
magis gauisi sumus super gaudio Titi, quia
refectus est spiritus eius ab omnibus vobis.
¶ & si quid apud illũ de vobis gloriatus sum, 14
non sum confusus: sed sicut omnia vobis in
veritate locuti sumus, ita & gloriatio nostra
quæ fuit ad Titum, veritas facta est. ¶ & 15
viscera eius abundantius in vobis sunt: re-
miniscentis omnium vestrûm obedientiam,
quomodo cũ timore & tremore excepistis il-
lum. ¶ Gaudeo quod in omnibus confido in 16
vobis.

CAP. VIII.

NOtam autẽ facimus vobis fratres gra- 1
tiam Dei, quæ data est in ecclesijs Ma- A
cedoniæ, ¶ quod in multo experimento tribu- 2
lationis abundantia gaudij ipsorum fuit, &
altissima paupertas eorum abundauit in di-
uitias simplicitatis eorum, ¶ quia secundum 3
virtutem (testimonium illis reddo) & supra
virtutem voluntarij fuerunt, ¶ cum multa 4
exhortatione obsecrantes nos gratiã & com-
municationem ministerij quod fit in sanctos.
¶ Et non sicut sperauimus, sed semetipsos de- 5
derunt primum Domino, deinde nobis per
voluntatem Dei: ¶ ita vt rogaremus Titum, 6
vt quemadmodum cœpit, ita & perficiat in B
vobis etiam gratiam istam. ¶ Sed sicut in 7
omnibus abundatis fide & sermone, & sciẽ-
a.6. *tia, & omni solicitudine, insuper & cha-*
ritate vestra in nos, vt et in hac gratia abũ-
detis. ¶ Non quasi imperans dico: sed per a- 8
liorum solicitudinem, etiam vestræ charita-
tis ingenium bonum comprobans. ¶ Scitis e- 9
nim gratiam Domini nostri Iesu Christi,
quoniam propter vos egenus factus est, cum
esset diues: vt illius inopia vos diuites esse-
tis. ¶ Et consilium in hoc do: hoc enim vobis 10
vtile est, qui non solum facere, sed & velle
cœpistis ab anno priore: ¶ nunc verò & facto 11
perficite: vt quemadmodum promptus est a-
nimus voluntatis: ita sit & perficiendi ex eo
quod habetis. ¶ Si enim voluntas prompta 12
est: secundum id quod habet, accepta est, non
secundum id quod non habet. ¶ Non enim vt 13
alijs sit remissio, vobis autem tribulatio: sed
ex æqualitate. ¶ In præsenti tempore vestra 14
abundantia illorum inopiam suppleat: vt & C
illorum abundantia vestræ inopiæ sit supple-
mentum, vt fiat æqualitas, ¶ sicut scriptum 15
Exo.16.d.18 *est: ‖ Qui multum * non abundauit: & qui*
*habuit 11. *modicum, non minorauit. ¶ Gratias autem* 16
Deo, qui dedit eandem solicitudinem pro vo-
bis in corde Titi, ¶ quoniam exhortationem 17
quidem suscepit: sed cùm solicitior esset, sua
voluntate profectus est ad vos. ¶ Misimus 18
etiam cum illo fratrem, cuius laus est in E-
uangelio per omnes ecclesias: ¶ non solùm au- 19
tem, sed & ordinatus est ab ecclesijs comes D
peregrinationis nostræ, in hanc gratiam
quæ ministratur à nobis ad Domini gloriã,
& destinatam voluntatem nostram: ¶ deuĩ- 20
tantes hoc, ne quis nos vituperet in hac ple-
21 *nitudine quæ ministratur à nobis. ¶ ‖ Pro-* Rom.12.d.17
uidemus enim bona non solùm coram Deo,
22 *sed etiam coram hominibus. ¶ Misimus au-*
tem cum illis & fratrem nostrũ, quem pro-
bauimus in multis sæpe solicitum esse: nunc
autem multo solicitiorem, confidentia mul-
23 *ta in vos, ¶ siue pro Tito qui est socius meus*
*& in * vos adiutor: siue fratres nostri, Apo-* *in vobis.
24 *stoli ecclesiarum * gloria Christi. ¶ Ostensio-* *gloria 2.
nem ergo quæ est charitatis vestræ & nostræ
gloriæ pro vobis, in illos ostendite in facie
ecclesiarum.

CAP. IX.

1 NAm de ministerio quod fit in sanctos ex
A abundanti est mihi scribere vobis.
2 *¶ Scio enim promptum animum vestrum: pro*
quo de vobis glorior apud Macedones. Quo-
niam & Achaia parata est ab anno præteri-
to, & vestra æmulatio prouocauit plurimos.
3 *¶ Misi autem fratres, vt ne quod gloriamur*
de vobis, euacuetur in hac parte, vt (quem-
4 *admodum dixi) parati sitis: ¶ ne cum vene-*
B *rint Macedones mecum, & inuenerint vos*
imparatos: erubescamus nos, vt non dicamus
5 *vos in hac substantia. ¶ Necessarium ergo ex-*
istimaui rogare fratres vt præueniant ad
vos, & præparent repromissam benedictionẽ
hanc paratam esse sic, quasi benedictionem,
6 *non tanquam auaritiam. ¶ Hoc autem dico,*
Qui parcè seminat, parcè & metet: & qui
C *seminat in benedictionibus, de benedictioni-*
7 *bus & metet. ¶ Vnusquisq; prout destinauit*
in corde suo, non ex tristitia aut ex necessi-
tate. ‖ Hilarem enim datorem diligit Deus. Eccl.35.b.11.
8 *¶ Potens est autem Deus omnem gratiam a-*
bundare facere in vobis: vt in omnibus sem-
per omnem sufficientiam habentes, abunde-
9 *tis in omne opus bonum, ¶ sicut scriptum est:*
‖ Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius Psa.111.b.9.
10 *manet in * æternũ. ¶ Qui autẽ administrat* *seculum
semen seminanti: & panem ad manducandũ seculi.
præstabit: & multiplicabit semen vestrũ, &
augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ:
11 *¶ vt in omnibus locupletati abũdetis in om-*
D *nem simplicitatẽ, quæ operatur per nos gra-*
12 *tiarum actionem Deo. ¶ Quoniam ministeriũ*
huius officij non solùm supplet ea quæ desunt
sanctis, sed etiam abundat per multas gra-
13 *tiarum actiones in Domino: ¶ per probatio-*
nem ministerij huius, glorificantes Deum in
obedientia confessionis vestræ in Euangeliũ
Christi, & simplicitate communicationis in
14 *illos, & in omnes, ¶ & in ipsorum obsecratio-*
ne pro vobis, desiderãtium vos propter emi-
15 *nentem gratiam Dei in vobis. ¶ Gratias Deo*
super inenarrabili dono eius.

CAP. X.

1 IPse autem ego Paulus obsecro vos per
A mansuetudinem & modestiam Christi, qui
in facie quidẽ humilis sum inter vos, absens

autem confido in vobis. ꝰ Rogo autem, ne 2
præsens audeam per eam confidentiam qua
existimor audere in quosdam: qui arbitran-
tur nos tanquam secundum carnem ambu-
lemus. ꝰ In carne enim ambulantes, non se- 3
cundum carnem militamus. ꝰ Nam arma 4
militiæ nostræ non carnalia sunt: sed poten-
tia Deo ad destructionem munitionum, consi-
lia destruentes, ꝰ & omnem altitudinem ex- 5
tollentem se aduersus scientiam Dei, & in B
captiuitatem redigentes omnem intellectum
in obsequium Christi; ꝰ & in promptu ha- 6
bentes vlcisci omnem inobedientiam, cùm
impleta fuerit vestra obedientia. ꝰ Quæ se- 7
cundum faciem sunt, videte. Si quis confidit
sibi, Christi se esse: hoc cogitet iterum apud
se, quia sicut ipse Christi est: ita & nos. ꝰ Nã 8
& si amplius aliquid gloriatus fuero de po-
testate nostra, quam dedit nobis Dominus in
ædificationem, & non in destructionem ve-
stram, non erubescam. ꝰ Vt autem nõ existi- 9
mer tanquam terrere vos per epistolas, C
ꝰ (quoniam quidem epistolæ, inquiunt, gra- 10
ues sunt & fortes: præsentia autem corporis
infirma, & sermo contemptibilis) ꝰ hoc cogi- 11
tet qui eiusmodi est, quia quales sumus ver-
bo per epistolas absentes: tales & præsentes
in facto. ꝰ Non enim audemus inserere aut 12
comparare nos quibusdam, qui seipsos com-
mendant: sed ipsi in nobis nosmetipsos me-
tientes, & comparantes nosmetipsos nobis.
ꝰ Nos autẽ non in immensum gloriabimur. 13
Ephe. 4. b. 8. ‖ sed secundum mensuram regulæ, qua men-
sus est nobis Deus, mensuram pertingendi
vsque ad vos. ꝰ Non enim quasi non pertin- 14
gentes ad vos, superextendimus nos. Vsque D
ad vos enim peruenimus in Euangelio Chri-
sti. ꝰ non in immensum gloriantes in alienis 15
laboribus: spem autem habentes crescentis
fidei vestræ, in vobis magnificari secundum
regulam nostram in abundantiam, ꝰ etiam 16
in illa quæ vltra vos sunt, euangelizare,
non in aliena regula, in ijs quæ præparata
Iere. 9. g. 23. sunt gloriari. ꝰ ‖ Qui autem gloriatur: in Do 17
1. Cor. 1. d. 31 mino glorietur. ꝰ Non enim qui seipsum com- 18
"Domin" 3. mendat, ille probatus est: sed quem "Deus"
commendat.

CAP. XI.

VTinam sustineretis modicum quid insi- 1
pientiæ meæ: sed & supportate me. A
ꝰ Aemulor enim vos Dei æmulatione. De- 2
spondi enim vos vni viro, virginem castam
Gene. 3. a. 4. exhibere Christo. ꝰ Timeo autem ne ‖ sicut 3
serpens Heuam seduxit astutia sua: ita cor-
rumpantur sensus vestri, & excidant à sim-
plicitate quæ est in Christo. ꝰ Nam si is qui 4
venit alium Christũ prædicat, quem nõ præ-
dicauimus, aut alium spiritũ accipitis quem
non accepistis: aut aliud Euangelium quod
non recepistis: rectè pateremini. ꝰ Existimo 5
enim nihil me minus fecisse à magnis Apo-

6 stolis. ꝰ Nam etsi imperitus sermone, sed non
B scientia. in omnibus autem manifestati su-
7 mus vobis. ꝰ Aut nunquid peccatum feci,
meipsum humilians, vt vos exaltemini?
quoniam gratis Euangelium Dei euangeli-
8 zaui vobis? ꝰ Alias ecclesias expoliaui, acci-
piens stipendium ad ministerium vestrum.
9 ꝰ Et cum essem apud vos, & egerem: nulli
onerosus fui: nam quod mihi deerat, supple-
uerunt fratres qui venerunt à Macedonia:
& in omnibus sine onere me vobis seruaui,
10 & seruabo. ꝰ Est veritas Christi in me, quo-
C niam hæc gloriatio non infringetur in me in
11 regionibus Achaiæ. ꝰ Quare? quia non dilig●
12 vos? Deus scit. ꝰ Quod autem facio: & fa-
ciam, vt amputem occasionem eorũ qui vo-
lunt occasionem: vt in quo gloriantur, inue-
13 niantur sicut & nos. ꝰ Nam eiusmodi pseu-
doapostoli, sunt operarij subdoli, transfigurã-
14 tes se in apostolos Christi. ꝰ Et non mirum:
ipse enim Satanas transfigurat se in Ange-
15 lum lucis. ꝰ non est ergo magnum si ministri
D eius transfigurentur velut ministri iustitiæ:
quorum finis erit secundum opera ipsorum.
16 ꝰ Iterum dico, (ne quis me putet insipien-
tem esse, alioquin velut insipientem accipite
17 me, vt & ego modicum quid glorier) ꝰ quod
loquor, non loquor secundum "Deum", sed "Dominum 1.
quasi in insipientia, in hac substantia gloriæ.
18 ꝰ Quoniam multi gloriantur secundum car-
19 nem: & ego gloriabor. ꝰ Libẽter enim suffer-
20 tis insipientes: cùm sitis ipsi sapientes. ꝰ Su-
E stinetis enim si quis vos in seruitutem re-
digit, si quis deuorat, si quis accipit, si quis
21 extollitur, si quis in faciem vos cædit. ꝰ Se-
cũdum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi
fuerimus ⌐ in hac parte˺. In quo quis audet ⌐. 1.
22 (in insipientia dico) audeo & ego. ꝰ Hebræi
sunt: & ego, Israëlitæ sunt: & ego. Semen A-
23 brahæ sunt: & ego. ꝰ Ministri Christi sunt:
⌐ & ego˺ (vt minus sapiens dico) plus ego: in ⌐. 2.
laboribus plurimis, in carceribus abundan-
F tiùs, in plagis supra modum, in mortibus fre-
24 quenter. ꝰ A Iudæis quinquies, ‖ quadrage- Deut. 25. a. 3.
25 nas, vna minus, accepi. ꝰ ‖ Ter virgis cæsus Act. 16. c. 22.
sum, semel lapidatus sum, ‖ ter naufragium Act. 14. c. 18.
26 feci, nocte et die in profundum maris fui, ꝰ in Act. 27. a. 2.
itineribus sæpe, periculis fluminum, periculis & 41.
latronum, periculis ex genere, periculis ex
Gentibus, periculis in ciuitate, periculis in
solitudine, periculis in mari, periculis in fal-
27 sis fratribus. ꝰ in labore & ærumna, in vi-
gilijs multis, in fame & siti, in ieiunijs mul-
28 tis, in frigore & nuditate, ꝰ præter illa quæ
extrinsecus sunt: instantia mea quotidiana,
29 solicitudo omnium ecclesiarum. ꝰ Quis infir-
G matur, & ego non infirmor? quis scandali-
30 zatur, & ego non vror? ꝰ Si gloriari oportet:
31 quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor. ꝰ Deus
& pater Domini nostri Iesu Christi, qui est
benedictus in secula, scit quod non mentior.
ꝰ ‖ Damasci

Act.9.d,24. ‖ Damasci præpositus Gentis Areta regis, 32
custodiebat ciuitatem Damascenorum, vt
me comprehenderet: & per fenestram in 33
*.4. sporta dimissus sum per murum, & *sis' ef-
fugi manus eius.

CAP. XII.

SI gloriari oportet (non expedit quidem: 1
venlam autem ad visiones & reuelatio- A
Act.9.a.3. 32.d.17. nes Domini. ‖Ssio hominem in Christo an- 2
te annos quatuordesim (siue in corpore, ne-
scio: siue extra sorpus, nescio: Deus scit) ra-
ptum huiusmodi vsque ad tertium salum.
Et scio huiusmodi hominem (siue in corpo- 3
re, siue extra sorpus, nescio: Deus scit) quo- 4
niam raptus est in Paradisum: & audiuit
arcana verba, quæ non licet homini loqui.
Pro huiusmodi gloriabor: pro me autem ni- 5
hil gloriabor, nisi in infirmitatibus meis. B
Nam & si voluero gloriari, non ero insi- 6
piens: veritatem enim dicam. parco autem:
*in 1. ne quis *me existimet supra id quod videt
*.5. in' me, aut aliquid audit ex me. Et ne ma- 7
gnitudo reuelationum extollat me, datus est
mihi stimulus carnis meæ angelus satanæ,
vt me colaphizet. Propter quod ter Domi- 8
num rogaui, vt discederet à me. & dixit 9
mihi, Sufficit tibi gratia mea, nam virtus C
in infirmitate perficitur. Libenter igitur glo-
riabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet
in me virtus Christi. Propter quod placeo 10
mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in
necessitatibus, in persequutionibus, in an-
gustiis pro Christo. Cùm enim infirmor: tunc
potens sum. Factus sum insipiens: vos me 11
coëgistis. Ego enim à vobis debui commen- D
*feci dari: nihil enim minus *fui' ab iis qui sunt
supra modum Apostoli, tametsi nihil sum.
*Apostoli 5. Signa tamen *Apostolatus mei' facta sunt 12
super vos in omni patiētia, in signis & pro-
digiis & virtutibus. Quid est enim quod 13
minus habuistis præ cæteris ecclesiis: nisi
quòd ego ipse non grauaui vos? Donate mihi
hanc iniuriam. Ecce, tertio hoc paratus 14
sum venire ad vos: & non ero grauis vobis. E
Non enim quæro quæ vestra sunt: sed vos.
Nec enim debent filii parentibus thesauri-
zare, sed parentes filiis. Ego autem liben- 15
tissime impendam & superimpendar ipse pro
animabus vestris: licet plus vos diligens
minus diligar. Sed esto: ego vos non gra- 16
uaui: sed cùm essem astutus, dolo vos cepi.
Nunquid per aliquem eorum quos misi ad 17
vos, circumueni vos? Rogaui Titum, & 18
misi cum illo fratrē. Nunquid Titus vos cir- F
cumuenit? nonne eodem spiritu ambulaui-
mus? nonne iisdem vestigiis? Olim puta- 19
tis quod excusemus nos apud vos? Coram
Deo, in Christo loquimur: omnia autem
charissimi propter ædificationem vestram.
Timeo enim ne fortè cum venero, non 20
quales volo, inueniam vos: & ego inue-
G niar à vobis, qualem non vultis, ne fortè
contentiones, æmulationes, animositates,
dissensiones, detractiones, susurrationes, in-
21 flationes, seditiones sint inter vos. ne ite-
rum cùm venero, humiliet me Deus apud
vos: & lugeam multos ex iis qui ante pec-
cauerunt, & non egerunt pœnitentiam su-
per immunditia & fornicatione & impudi-
citia quam gesserunt.

CAP. XIII.

1 ECce tertio hoc venio ad vos: ‖ In ore Deu.19.b.15
A duorum vel trium testium stabit omne Mat.18.b.16
2 verbum. Prædixi & prædico vt præsens*, Iohā 8.c.17.
& nunc absens iis qui ante peccauerunt, & Heb.10.c.28
cæteris omnibus, quoniam si venero iterum, *bis 4.
3 non parcam. An experimentum quæritis
eius qui in me loquitur Christus: qui in vo-
bis non infirmatur, sed potens est in vobis?
4 nam etsi crucifixus est ex infirmitate: sed
B viuit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi
sumus in illo: sed *viuemus' cum eo ex vir- *viuimus 9
5 tute Dei in vobis. ‖Vosmetipsos tentate si 1.Co.11.f.28
estis in fide: ipsi vos probate. An non cogno-
scitis vosmetipsos quia Christus Iesus in
6 vobis est, nisi fortè reprobi estis. Spero au-
tem quod *cognoscitis' quia nos non sumus *cognosce-
7 reprobi. Oramus autem Deum, vt nihil tis 8.
mali faciatis, non vt nos probati apparea-
C mus, sed vt vos quod bonum est, faciatis, nos
8 autem vt reprobi simus. Non enim possu-
mus aliquid aduersus veritatē: sed pro ve-
9 ritate. Gaudemus enim, quoniam nos in-
firmi sumus, vos autem potentes estis. Hoc
10 & oramus, vestram consummationem. Ideo
hæc absens scribo: vt non præsens durius a-
D gam secundum potestatem quam Dominus
dedit mihi in ædificationem, & non in de-
11 structionem. De cætero fratres, gaudete,
perfecti estote: exhortamini. idem sapite: pa-
cem habete. & Deus pacis & dilectionis erit
12 vobiscum. Salutate inuicem in osculo san-
13 cto. Salutant vos omnes sancti. Gratia Do
mini nostri Iesu Christi, & charitas Dei, &
communicatio sancti Spiritus sit cum om-
nibus vobis, Amen.

EPISTOLA PAVLI GALATAS.

CAP. I.

1 PAVLVS Apostolus non ab homi-
A nibus, neq; per hominem, sed per Ie-
sum Christum, & Deum patrem qui
2 suscitauit eū à mortuis, & qui me-
cum sunt omnes fratres ecclesiæ Galatiæ.
3 Gratia vobis & pax à Deo patre & Domi-
4 no nostro Iesu Christo. qui dedit semetip-
sum pro peccatis nostris, vt eriperet nos de
præsenti sæculo nequam, secundum volun-
5 tatem Dei & patris nostri: cui est gloria in

secula seculorũ. Amen. ⁋ Miror, quòd sic tam 6
cito transferimini ab eo qui vos vocauit in B
gratiam Christi, in aliud Euangeliũ: ⁋ quod 7
non est aliud nisi sunt aliqui qui vos cõturbant, & volunt conuertere Euangeliũ Christi. ⁋ Sed licet nos, aut angelus de cælo euan- 8
gelizet vobis præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. ⁋ Sicut prædiximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis e- 9
uangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit. ⁋ Modo enim hominibus sua- 10
deo, an Deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus
1.Co.15.a.1. non essem. ⁋ ‖ Notum enim vobis facio fra- 11
tres Euangelium quod euangelizatum est à
Ephe.3.a.3. me, quia non est secundum hominem. ⁋ neque 12
enim ego ab homine accepi illud, neque didi- C
ci: sed per reuelationem Iesu Christi. ⁋ Au- 13
distis enim conuersationem meam aliquando in Iudaismo, quoniam supra modum persequebar ecclesiam Dei, & expugnabam illam. ⁋ & proficiebã in Iudaismo supra mul- 14
tos coætaneos meos in genere meo, abundantius æmulator existens paternarum mearum
traditionum. ⁋ Cùm autem placuit ei qui 15
me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam suam, ⁋ vt reuelaret filiũ 16
suum in me, vt euangelizarem illũ in Gentibus, continuo non acquieui carni & sanguini, ⁋ neque veni Ierosolymam ad ante- 17
cessores meos apostolos: sed abij in Arabiam, & iterum reuersus sum Damascum. ⁋ Dein- 18
de post annos tres veni Ierosolymam videre D
Petrum: & mansi apud eum diebus quindecim. ⁋ Alium autem apostolorum vidi nemi- 19
nem: nisi Iacobum fratrem Domini. ⁋ Quæ 20
autem scribo vobis: ecce coram Deo, quia nõ
mentior. ⁋ Deinde veni in partes Syriæ & 21
Ciliciæ. ⁋ Eram autem ignotus facie ecclesijs 22
Iudææ, quæ erãt in Christo: ⁋ tantùm autem 23
auditum habebant. Quoniam qui persequebatur nos aliquando, nunc euangelizat fidem quam aliquando expugnabat, ⁋ & in 24
me clarificabant Deum.

CAP. II.

1 Deinde post annos quatuordecim, iterũ
A ascendi Ierosolymam cum Barnaba,
2 assumpto & Tito. ⁋ Ascendi autem secundum reuelationem: & contuli cum illis Euangelium quod prædico in Gentibus, seorsum autem ijs qui videbantur ─ *aliquid esse', ne
─.7. *maiores esse 3. forte in vacuum currerem aut cucurrissem.
3 ⁋ Sed neque Titus qui mecum erat, cùm esset
4 Gentilis, compulsus est circumcidi ⁋ ─ sed'
propter subintroductos falsos fratres qui subintroierunt explorare libertatem nostram quam habemus in Christo Iesu, vt nos in
5 seruitutem redigerent. ⁋ Quibus neque ad ho-
*subiectione 3. ram cessimus *subiectioni': vt veritas Euangelij permaneat apud vos. ⁋ Ab ijs autem qui 6
videbantur esse aliquid (quales aliquando B

fuerint, nihil mea interest. ‖ Deus personam Deu.10.d.17.
hominis non accipit) mihi enim qui vide- 2.Pa.9.c.17.
bantur esse ─ aliquid', nihil contulerunt. Iob.34.b.19.
7 ⁋ Sed e contra cùm vidissent quod creditum Sup 6.b.8.
est mihi Euangelium præputij, sicut Petro Eccl.35.b.16.
8 circuncisionis. ⁋ (qui enim operatus est Pe- Rom.2.b.11.
tro in Apostolatum circuncisionis: operatus Ephe.6.b.9.
9 est et mihi inter Gentes) ⁋ & cum cognouis- Colo.3.d.25.
sent gratiam quæ data est mihi, Iacobus & Act.10.e.34.
Cephas et Iohannes qui videbantur colum- 1.Pet.1.c.17.
næ esse, dextras dederunt mihi & Barnabæ ─.6.
societatis: vt nos in gentes, ipsi autẽ in cir-
10 cuncisionem: ⁋ tantum vt pauperum memores essemus, quod etiam solicitus fui hoc
11 ipsum facere. ⁋ Cum autem venisset *Ce- *Petrus
C phas' Antiochiam: in faciem ei restiti, quia
12 reprehensibilis erat. ⁋ Prius enim quam venirent quidam à Iacobo, cum Gentibus edebat: cum autem venissent, subtrahebat & segregabat se, timens eos qui ex circuncisione
13 erant. ⁋ Et simulationi eius cõsenserunt cæteri Iudæi, ita vt & Barnabas duceretur ab
14 eis in illam simulationem. ⁋ Sed cum vidissem quod non rectè ambularent ad veritatem Euangelij, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu cùm Iudæus sis, gentiliter viuis, & nõ Iudaice: quomodo gentes cogis Iudaizare?
15 ⁋ Nos natura Iudæi, & non ex Gentibus pec- Rom.3.c.19.
16 catores. ⁋ ‖ Scientes autem quod non iustifi- c.20.
catur homo ex operibus legis, nisi per fidem
Iesu Christi: & nos in Christo Iesu *credi- *credidimus 1.
mus', vt iustificemur ex fide Christi, & non
ex operibus legis: propter quod ex ‖ operibus Rom.3.c.20
17 legis non iustificabitur omnis caro. ⁋ Quod si
D quærentes iustificari in Christo, inuenti sumus & ipsi peccatores: nunquid Christus
18 peccati minister est? Absit. ⁋ Si enim quæ destruxi, iterum hæc ædifico: præuaricatorem
19 me constituo. ⁋ Ego enim per legem, legi mortuus sum, vt Deo viuã. Christo confixus sum
20 cruci. ⁋ Viuo autẽ iam non ego: viuit vero in me Christus. Quod autem nunc viuo in carne: in fide viuo filij Dei, qui dilexit me, &
21 tradidit semetipsum pro me. ⁋ Non abijcio gratiam Dei. Si enim per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.

CAP. III.

1 O Insensati Galatæ, quis vos fascinauit *credere 6.
A non *obedire' veritati, ante quorum oculos Iesus Christus proscriptus est, in vobis
2 crucifixus? ⁋ Hoc solum à vobis volo discere, Ex operibus legis Spiritum accepistis, an ex
3 auditu fidei? ⁋ Sic stulti estis vt cum spiritu
4 cœperitis, nunc carne consummemini? ⁋ Tã- *scriptum
ta passi estis sine causa? si tamen sine causa. est 6.
5 ⁋ Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & opera- Gen.15.b.6.
tur virtutes in vobis: ex operibus legis, an Rom.4.a.3.
6 ex auditu fidei? ⁋ Sicut *, ‖ Abraham credidit c.18.
Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Iaco.2.d.23
7 ⁋ *Cognoscite' ergo quia qui ex fide sunt, ij *Cognoscitis 4.
8 sunt filij Abrahæ. ⁋ Prouidens autem scri-

ptura

pitura quia ex fide iustificat Gentes Deus:
Gene.12.a.3. prænuntiauit Abrahæ, ‖ Quia benedicentur B
22.d.18. in te omnes gentes. ¶ Igitur qui ex fide sunt, 9
26.a.4. benedicentur cum fideli Abraham. ¶ Qui- 10
cunque enim ex operibus legis sunt, sub ma-
Ecc.44.d.20 ledicto sunt. Scriptum est enim: ‖ Maledi-
Deu.27.d.26 ctus omnis qui non permanserit in omnibus
quæ scripta sunt in libro legis, vt faciat ea.
Abac.2.a.4. ¶ Quoniam autem in lege nemo iustificatur 11
Rom.1.b.17. apud Deum, manifestum est: ‖ quia iustus
"viuet 3. ex fide "viuit'. ¶ Lex autem non est ex fide: 12
Leui.18.a.5. sed ‖ Qui fecerit ea, viuet in illis. ¶ Christus 13
nos redemit de maledicto legis: factus pro no-
Deu.21.d.23 bis maledictum (quia scriptum est: ‖ Male-
dictus omnis qui pendet in ligno) ¶ vt in 14
Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Chri-
sto Iesu: vt pollicitationem Spiritus accipia-
mus per fidem. ¶ Fratres, (secundum homi- 15
Heb.9.c.17. nem dico) ‖ tamen hominis confirmatum te- C
stamentum nemo spernit, aut superordinat.
¶ Abrahæ dictæ sunt promißiones: & semini 16
eius. Non dicit, Et seminibus, quasi in mul-
tis: sed quasi in vno. Et semini tuo qui est
Christus. ¶ Hoc autem dico, testamentum 17
cõfirmatum est à Deo: quæ post quadringen-
tos & triginta annos facta est lex, non irri-
tum facit ad euacuandam promißionem.
¶ Nam si ex lege hæreditas, iam non ex pro- 18
mißione. Abrahæ autem per repromißionem
donauit Deus. ¶ Quid igitur lex? Propter 19
"trangres-sionem "transgreßiones' posita est, donec veniret
semen cui promiserat, ordinata per angelos
in manu mediatoris. ¶ Mediator autẽ, vnius 20
non est. Deus autem vnus est. ¶ Lex ergo 21
aduersus promissa Dei? Absit. Si enim data D
esset lex quæ posset viuificare: verè ex lege
Rom.3.b.2. esset iustitia. ¶ Sed ‖ conclusit scriptura om- 22
nia sub peccato: vt promißio ex fide Iesu
Christi daretur credentibus. ¶ Prius autem, 23
quàm veniret fides: sub lege custodiebamur
conclusi, in eam fidem quæ reuelanda erat.
¶ Itaq; lex, pædagogus noster fuit in Christo: 24
vt ex fide iustificemur. ¶ At vbi venit fides: 25
iam non sumus sub pædagogo. ¶ Omnes enim 26
filij Dei estis per fidem in Christo Iesu.
Rom.6.a.1. ¶ ‖ Quicunque enim in Christo baptizati 27
estis: Christum induistis. ¶ Non est Iudæus, 28
neq; Græcus, non est seruus, neq; liber, non
est masculus, neque fœmina. Omnes enim
vos vnum estis in Christo Iesu. ¶ Si autem 29
vos Christi: ergo semen Abrahæ estis, secun-
dum promißionem hæredes.

CAP. IIII.

DIco autem, quanto tempore hæres 1
paruulus est, nihil differt à seruo, cùm A
sit dominus omnium, ¶ sed sub tutoribus & 2
actoribus est vsque ad præfinitum tempus à
patre: ¶ ita & nos, cum essemus paruuli, 3
sub elementis mundi eramus seruientes.
¶ At vbi venit plenitudo tẽporis, misit Deus 4
filium suum factum ex muliere, factum sub
5 lege: ¶ vt eos qui sub lege erant, redimeret,
6 vt adoptionem filiorum reciperemus. ¶ Quo-
niam autem estis filij°: misit Deus Spiri- °Dei
tum filij sui in corda vestra clamantem: Ab-
7 ba, Pater. ¶ Itaque iam non est seruus, sed
filius. Quod si filius: & hæres per Deum.
8 ¶ Sed tunc quidem ignorantes Deum, ijs quæ
9 natura non sunt dij, seruiebatis. ¶ Nunc au-
B tem cùm cognoueritis Deum, imo cogniti si-
tis à Deo: quomodo conuertimini iterum ad
infirma & egena elementa, quibus denuo
10 seruire vultis? ¶ Dies obseruatis, & menses,
11 & tempora, & annos. ¶ Timeo vos, ne fortè
12 sine causa laborauerim in vobis. ¶ Estote si-
cut ego, quia & ego sicut vos: fratres, obsecro
13 vos. Nihil me læsistis. ¶ Scitis autem quia
per infirmitatem carnis euangelizaui vobis
14 iampridem: ¶ & tentationem "vestram' in "meam 2.
carne mea, non spreuistis neque respuistis,
sed sicut angelum Dei excepistis me, sicut
15 Christum Iesum. ¶ Vbi est ergo beatitudo
vestra? Testimonium enim perhibeo vobis,
quia si fieri posset, oculos vestros eruissetis,
16 & dedissetis mihi. ¶ Ergo inimicus vobis fa-
17 ctus sum verum dicens vobis? ¶ Æmulan-
C tur vos non bene: sed excludere vos volunt,
18 vt illos æmulemini. ¶ Bonum autem æmula-
mini in bono semper: & non tantùm cum
19 præsens sum apud vos. ¶ Filioli mei, quos ite-
rum parturio, donec formetur Christus in
20 vobis. ¶ Vellem autem esse apud vos modò,
& mutare vocem meam: quoniam confun-
21 dor in vobis. ¶ Dicite mihi qui sub lege vul-
22 tis esse, legem non legistis? ¶ Scriptum est e-
nim quoniam Abraham duos filios habuit: Gen.16.d.15
‖ vnum de ancilla, & ‖ vnum de libera. Gene.21.a.1.
23 ¶ Sed qui de ancilla, secundum carnem na-
tus est: qui autem de libera, per repromißio-
24 nem. ¶ quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc
enim sunt duo testamenta. Vnum quidem
D "à' monte Sina, in seruitutem generans: "in
25 quæ est Agar. ¶ (Sina enim, mons est in A-
rabia: qui coniunctus est ei, quæ nunc est Ie-
26 rusalem) & seruit cum filijs suis. ¶ Illa au-
tem quæ sursùm est Ierusalem, libera est:
27 quæ est mater nostra. ¶ Scriptum est enim:
‖ Lætare sterilis, quæ non paris: erumpe & Isai.54.a.1.
clama, quæ non parturis: quia multi filij de-
sertæ, magis quàm eius quæ habet virum.
28 ¶ ‖ Nos autem fratres secundum Isaac pro- Rom.9.b.8.
29 mißionis filij sumus. ¶ Sed quemodo tunc is
qui secundùm carnem natus fuerat, perse-
quebatur eum qui secundum spiritum: ita &
30 nunc. ¶ Sed quid dicit scriptura? ‖ Ejice an- Gen.21.a.10
cillam & filium eius. non enim hæres erit fi-
31 lius ancillæ cum filio liberæ. ¶ Itaq; fratres,
non sumus ancillæ filij, sed liberæ: qua liber-
tate Christus nos liberauit.

CAP. V.

1 STate: & nolite iterũ iugo seruitutis con- Act.15.a.1.
2 tineri. ¶ ‖ Ecce ego Paulus dico vobis: a 2.

quoniam si circuncidamini, Christus vobis A
nihil proderit. Testificor autem rursus om- 3
ni homini circuncidenti se, quoniam debitor
est vniuersæ legis faciendæ. Euacuati e- 4
stis à Christo, qui in lege iustificamini: à
gratia excidistis. Nos enim spiritu, ex fide, 5
spem iustitiæ expectamus. Nam in Christo 6
Iesu neque circuncisio aliquid valet, neque
præputium: sed fides quæ per charitatem o- B
peratur. Currebatis bene: quis vos impe- 7
*Nemini consenseritis. diuit veritati non obedire? *Persuasio*, non 8
est ex eo qui vocat vos. ‖Modicum fermen- 9
*hac tum totam massam corrumpit. Ego confido 10
in vobis in Domino: quod nihil aliud sapie-
1.Cor.5.b.6 tis: qui autem conturbat vos, portabit iudi-
cium, quicunque est ille. Ego autem fratres, 11
si circuncisionem adhuc prædico: quid adhuc
persecutionem patior? Ergo euacuatum est
scandalum crucis. Vtinam & abscindantur 12
qui vos conturbant. Vos enim in libertatē 13
vocati estis fratres: tantùm ne libertatem
in occasionem detis carnis, sed per charitatē
*spiritus *seruite inuicem. Omnis enim lex in vno 14
Leu.19.d.18. sermone impletur: ‖Diliges proximum tuum C
Mat.22.d.39 sicut teipsum. Quod si inuicem mordetis & 15
Mar.12.d.31. comeditis: videte ne ab inuicem consumami-
Rom.13.c.8. ni. Dico autem ‖Spiritu ambulate, & de- 16
Iacob.2.b.8. sideria carnis non perficietis. Caro enim 17
Rom.13.d.14 concupiscit aduersus spiritum: spiritus autē
1.Pet.2.c.11. aduersus carnem. hæc enim sibi inuicem ad-
uersantur: vt non quæcunque vultis, illa fa-
ciatis. Quod si spiritu ducimini: non estis 18
sub lege. Manifesta sunt autem opera car- 19
*.9. nis, quæ sunt, fornicatio, immunditia, *im-
pudicitia', luxuria, idolorum seruitus, ve- 20
neficia, inimicitiæ, contentiones, æmulatio-
nes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, 21
homicidia, ebrietates, comessationes, & his D
similia. quæ prædico vobis, sicut prædixi,
quoniam qui talia agunt, regnum Dei non
consequentur. Fructus autem Spiritus est: 22
charitas, gaudium, pax, patientia, benigni-
tas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fi- 23
des, modestia, continentia, castitas. Aduersus
huiusmodi non est lex. Qui autem sunt 24
Christi, carnem suam crucifixerunt cum vi-
tiis & concupiscentiis. Si viuimus spiritu: 25
spiritu & ambulemus. Non efficiamur ina- 26
nis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inui-
cem inuidentes.

CAP. VI.

FRatres & si præoccupatus fuerit homo in 1
aliquo delicto, vos qui spirituales estis, A
huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, con-
siderans teipsum, ne & tu tenteris. Alter 2
alterius onera portate: et sic adimplebitis le-
gem Christi. Nam si quis existimat se ali- 3
quid esse, cùm nihil sit: ipse se seducit. Opus 4
autem suum probet vnusquisque, & sic in se- B
metipso tantùm gloriam habebit, & non in
1.Cor.3.b.8. altero. ‖Vnusquisque enim onus suum por- 5
6 tabit. Communicet autem is qui catechi-
zatur *verbo', ei qui se catechizat, in om- *verbū, 5.
7 nibus bonis. Nolite errare: Deus non irri-
8 detur. Quæ enim seminauerit homo: hæc &
metet. Quoniam qui seminat in carne sua:
de carne & metet corruptionem. qui autem
seminat in spiritu: de spiritu metet vitam
9 æternam. ‖Bonum autem facientes, nō de- 2.The.3.c.13
C ficiamus. tempore enim suo metemus nō de-
10 ficientes. Ergo dum tempus habemus, ope-
remur bonum ad omnes, maxime autem ad
11 domesticos fidei. Videte qualibus literis
12 scripsi vobis mea manu. Quicunque *volunt *enim
placere in carne: hi cogunt vos circuncidi,
tantùm vt crucis Christi persecutionem non
13 patiantur. Neque enim qui circunciduntur,
legem custodiunt. sed volunt vos circuncidi:
14 vt in carne vestra glorientur. Mihi autem
D absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Ie-
su Christi: per quem mihi mūdus crucifixus
15 est, & ego mundo. In Christo enim Iesu
neque circuncisio aliquid valet, neque præpu-
16 tium: sed noua creatura. Et quicunque hanc
regulam secuti fuerint, pax super illos, &
17 misericordia, & super Israel Dei. De cætero
nemo mihi molestus sit. ego enim stigmata
18 Domini Iesu in corpore meo porto. Gratia
Domini nostri Iesu Christi, cum spiritu ve-
stro fratres. Amen.

EPISTOLA PAVLI AD EPHESIOS.

CAP. I.

1 PAVLVS Apostolus Iesu Christi per
A voluntatē Dei: omnibus sanctis qui
sunt Ephesi: & fidelibus in Christo
2 Iesu. Gratia vobis & pax à Deo pa-
3 tre nostro, & Domino Iesu Christo. ‖Bene- 2.Cor.1.a.3.
dictus Deus & Pater Domini nostri Iesu 1.Pet.1.a.3.
Christi, qui benedixit nos in omni benedi-
ctione spirituali, in cœlestibus, in Christo:
4 sicut elegit nos in ipso ante mundi consti-
tutionem, vt essemus sancti & immaculati
5 in conspectu eius in charitate. Qui prede-
stinauit nos in adoptionem filiorum, per Ie-
B sum Christum, in ipsum: secundum propositū
6 voluntatis suæ: in laudem gloriæ gratiæ
suæ, in qua gratificauit nos in dilecto *filio *.1.
7 suo'. In quo habemus redemptionem per
sanguinem eius (remissionē peccatorum) se-
8 cundum diuitias gratiæ eius. quæ supera-
bundauit in nobis in omni sapientia & pru-
9 dentia, vt notum faceret nobis sacramentū
voluntatis suæ, secundum beneplacitū eius,
10 quod proposuit in eo, *in dispensatione' ple- *in dispensationem 1.
nitudinis temporum, instaurare omnia in
Christo, quæ in cœlis & quæ in terra sunt, in
11 ipso. In quo etiam nos sorte vocati sumus:
prædestinati secundum propositum eius qui
operatur

operatur omnia, secundum consilium volun-
tatis sua: ¶ vt simus in laudem gloria eius 12
nos, qui ante sperauimus in Christo: ¶ in quo 13
& vos, cum audissetis verbū veritatis, (E- C
uangelium salutis vestra:) in quo et creden-
tes signati estis Spiritu promissionis sancto,
¶ qui est pignus hareditatis nostra, in rede- 14
ptionem acquisitionis, in laudem gloria ip-
sius. ¶ Propterea & ego audiens fidem vestrā 15
Christo — qua est in "Domino' Iesu, & dilectionem in
omnes sanctos: ¶ non cesso gratias agens pro 16
vobis, memoriam vestri faciens in orationi-
bus meis, ¶ vt Deus, Domini nostri Iesu 17
Christi pater gloria, det vobis spiritum sa-
agnitionē, — pientia & reuelationis, in "agnitione' eius,
¶ illuminatos oculos cordis vestri, vt sciatis 18
qua sit spes vocationis eius, & qua diuitia
gloria hareditatis eius in sanctis, ¶ & qua 19
sit supereminens magnitudo virtutis eius in D
Infr. 3. b. 7. — *nos, qui credimus: ‖ secundum operationem*
potentia virtutis eius, ¶ quam operatus est 20
in Christo, suscitans illum a mortuis, & con-
stituens ad dexteram suam in calestibus,
¶ supra omnem principatum & potestatem & 21
virtutem, & dominationem, et omne nomen
quod nominatur non solum in hoc seculo, sed
Psal. 8. b. 8. — *etiam in futuro. ¶ ‖ Et omnia subiecit sub* 22
super omnia ipsi ecclesia 5. — *pedibus eius: & ipsum dedit caput "supra*
omnem ecclesiam', ¶ qua est corpus ipsius, 23
& Colo. 2. c. 13. — *plenitudo eius, qui omnia in omnibus ad-*
impletur.

CAP. II.

3. 2. 3. — ET ‖ vos [illegible]m essetis mortui delictis & 1
conuiuificauit — *peccatis vestris, ¶ in quibus aliquando* 2
ambulastis secundum seculum mundi huius, A
secundum principem potestatis aeris huius,
spiritus, qui nūc operatur in filios diffiden-
tia, ¶ in quibus & nos omnes aliquando con- 3
uersati sumus in desideriis carnis nostra,
facientes voluntatem carnis & cogitatio-
num, & eramus natura filii ira sicut & ca-
teri: ¶ Deus autem (qui diues est in miseri- 4
cordia) propter nimiam charitatem suā qua
dilexit nos, ¶ & cum essemus mortui pecca- 5
tis, conuiuificauit nos Christo, (cuius gratia
estis saluati,) & conresuscitauit, ¶ & conse- 6
dere fecit in calestibus in Christo Iesu, ¶ vt 7
ostenderet in seculis superuenientibus abun- B
dantes diuitias gratia sua, in bonitate super
nos in Christo Iesu. ¶ Gratia enim estis sal- 8
uati per fidem (& hoc nō ex vobis, Dei enim
donum est;) ¶ non ex operibus, vt ne quis glo- 9
rietur. ¶ Ipsius enim sumus factura, creati in 10
Christo Iesu in operibus bonis, qua prapa-
rauit Deus vt in illis ambulemus. ¶ Propter 11
quod memores estote quod aliquando vos
qui — "eratis Gētes in carne, qui dicebamini pra-
putium ab ea qua dicitur circumcisio in car-
quod 8. — *ne, manufacta: ¶ "qui' eratis illo in tempo-* 12
re sine Christo, alienati a conuersatione Is- C
rael, & hospites testamentorum, promissio-
nis spem non habentes, & sine Deo in hoc
13 *mundo. ¶ Nunc autem in Christo Iesu vos*
qui aliquando eratis longè, facti estis prope
14 *in sanguine Christi. ¶ Ipse enim est pax no-*
stra, qui fecit vtraque vnum, & medium pa-
rietem maceria soluens, "inimicitias' in — *inimicitiam 4.*
15 *carne sua: ¶ legem mandatorū decretis eua-*
cuans: vt duos condat in semetipso in vnum
16 *nouum hominem, faciens pacem, ¶ "&' re-* — *vt*
conciliet ambos in vno corpore, Deo per cru-
cem, interficiens "inimicitias' in semetipso. — *inimici-*
17 *¶ Et veniens euangelizauit pacē vobis qui* — *tiam 8.*
18 *longe fuistis, & pacem iis qui prope. ¶ ‖ quo-* — Rom. 5. a. 2.
D *niam per ipsum habemus accessum ambo in*
19 *vno Spiritu ad Patrem. ¶ Ergo iam nō estis*
hospites & aduena: sed estis ciues sanctorum
20 *& domestici Dei, ¶ superadificati super fun-*
damentum Apostolorum & Prophetarū, ipso
21 *summo angulari lapide Iesu Christo: ¶ in quo*
omnis adificatio constructa, crescit in tem-
22 *plum sanctum in Domino, ¶ in quo & vos*
coadificamini in habitaculum Dei in Spiri-
tu sancto.

CAP. III.

1 HVius rei gratia, ego Paulus vinctus
2 Christi Iesu, pro vobis Gentibus: ¶ *si*
A *tamen audistis dispensationem gratia Dei*
3 *qua data est mihi in vobis, ¶ quoniam se-*
cundum reuelationem notum mihi factum
est sacramentum, sicut supra scripsi in bre-
4 *ui: ¶ prout potestis legentes intelligere pru-*
5 *dentiam meam in mysterio Christi, ¶ quod*
aliis generationibus non est agnitum filiis
hominum, sicuti nunc reuelatum est sanctis
6 *Apostolis eius & Prophetis in Spiritu. ¶ Gē-*
tes esse coharedes & concorporales & cōpar-
ticipes promissionis eius in Christo Iesu per
7 *Euangelium: ¶ Cuius factus sum minister*
B *secundum donum gratia Dei, qua data est*
mihi ‖ secundum operationem virtutis eius. — Sup. 1. d. 17.
8 *¶ ‖ Mihi omnium sanctorum minimo, data est* — 1. Cor. 15. b. 9
gratia hac, In Gentibus euangelizare in-
9 *uestigabiles diuitias Christi, ¶ & illuminare*
omnes qua sit dispensatio sacramenti ab-
10 *sconditi à seculis in Deo, ¶ qui omnia creauit*
vt innotescat "principibus' & potestati-* — *nunc 1.*
bus, in calestibus, per ecclesiam, multiformis — *principa-*
11 *sapientia Dei, ¶ secundū prafinitionē seculo-* — *tibus 3.*
rum, quam fecit in Christo Iesu Domino no-
12 *stro. ¶ In quo habemus fiduciam & accessum*
C *in confidentia, per fidem eius. ¶ Propter quod*
13 *peto ne deficiatis in tribulationibus meis*
14 *pro vobis, qua est gloria vestra. ¶ Huius rei*
gratia flecto genua mea ad Patrem Domini
15 *nostri Iesu Christi, ¶ ex quo omnis pater-*
16 *nitas in "calis' & in terra nominatur, ¶ vt* — *in calo 9.*
det vobis secundum diuitias gloria sua,
"virtutem' corroborari per Spiritū eius in — *virtute 3.*
17 *interiori homine: ¶ Christum habitare per*
fidem in cordibus vestris, in charitate ra-
18 *dicati & fundati, ¶ vt possitis comprehen-*

dere tum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, D
& longitudo, & sublimitas, & profundum.
¶ *scire etiam supereminentem scientiæ cha-* 19
ritatem Christi, vt impleamini in omnem
Ro.16. d.25. *plenitudinem Dei.* ¶ ‖ *Ei autem qui potens* 20
est omnia facere superabundanter quam pe-
timus aut intelligimus, secundum virtutem
Ro.16. d.27. *quæ operatur in nobis:* ¶ ‖ *Ipsi gloria in eccle-* 21
sia, et in Christo Iesu in omnes generationes
seculi seculorum. Amen.

CAP. IIII.

OBsecro itaque vos ego vinctus in Domi- 1
Phil.1. d.27. *no, ‖ vt digne ambuletis vocatione qua* A
Colo.1.b.10. *vocati estis,* ¶ *cum omni humilitate & man-* 2
1.Thes.2.c. *suetudine, cum patientia, supportantes in-*
12.4.a.5. *uicem in charitate,* ¶ ‖ *soliciti seruare vni-* 3
Rom.12.c.10 *tatem spiritus in vinculo pacis.* ¶ *Vnum cor-* 4
1.Cor.7.10. *pus, & vnus spiritus: sicut* * *vocati estis in*
* & *vna spe vocationis vestræ.* ¶ *Vnus Domi-* 5
Mal.2.b.10 *nus, vna fides, vnũ baptisma.* ¶ ‖ *Vnus Deus* 6
Deu.4. f.35. *& Pater omnium, qui est super omnes, &*
Rom.12.a.3. *per omnia, & in omnibus nobis.* ¶ ‖ *Vnicuique* 7
1.Co.12.b.11 *autem nostrum data est gratia ‖ secundum* B
2.Co.10.d.13 *mensuram donationis Christi.* ¶ *Propter* 8
Psal.67. e.19 *quod dicit, ‖ Ascendens in altum, captiuam*
duxit captiuitatem: dedit dona hominibus.
¶ *(Quod autem ascendit, quid est, nisi quia* 9
& descẽdit primum in inferiores partes ter-
ræ? ¶ *Qui descendit, ipse est & qui ascendit* 10
supra omnes cælos, vt impleret omnia.)
1.Co.12.d.28 ¶ ‖ *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos,* 11
quosdam autem Prophetas, alios vero Euã-
gelistas, alios autem pastores & doctores ¶ *ad* 12
consummationem sanctorum in opus mini-
sterij, in ædificationem corporis Christi: ¶ *do-* 13
nec occurramus omnes in vnitatem fidei & C
agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in
mensuram ætatis plenitudinis Christi: ¶ *vt* 14
iam non simus paruuli fluctuantes: & cir-
cumferamur omni vento doctrinæ in nequi-
tia hominum, in astutia ad circumuentio-
Zach.8.c.16. *nem erroris.* ¶ ‖ *Veritatẽ autem facientes in* 15
charitate, crescamus in illo per omnia, qui
est caput, Christus: ¶ *ex quo totum corpus* 16
compactum & connexum per omnem iun-
cturam subministrationis, secundum opera-
tionem in mensuram vniuscuiusque mem-
bri, augmentum corporis facit in ædificatio-
Rom.1.a.9. *nem sui in charitate.* ¶ *Hoc igitur dico & ‖ te-* 17
1.Pet.4.a.3. *stificor in Domino: vt iam non ambuletis ‖ si-* D
cut & Gentes ambulant in vanitate sensus
Rom.1. c.21. *sui.* ¶ ‖ *tenebris obscuratum habentes intel-* 18
lectum, alienati à vita Dei per ignorantiam
quæ est in illis, propter cæcitatem cordis ip-
sorum, ¶ *qui desperantes, semetipsos tradi-* 19
derunt impudicitiæ, in operationem immun-
ditiæ omnis in auaritiam. ¶ *Vos autem non* 20
ita didicistis Christum: ¶ *si tamen illum* 21
audistis, & in ipso edocti estis, (sicut est ve-
* *deponere* *ritas in Iesu.)* ¶ ‖ * *Deponite* *vos, secun-* 22
Colo.3. b.8. *dum pristinam conuersationẽ veterem ho-* E

minem, qui corrumpitur secundum deside- Heb.12.a.1.
23 *ria erroris.* ¶ ‖ *Renouamini autem spiritu* 1.Pet.4.a.2.
24 *mentis vestræ:* ¶ *& ‖ induite nouum homi-* Rom. 6. a.4.
nem qui secundum Deum creatus est in iu- 12.a.2.
25 *stitia, & sanctitate veritatis.* ¶ ‖ *Propter* Col.3.b.12.
F *quod deponentes mẽdacium, ‖ loquimini ve-* 1.Pet.2.a.1.
ritatem vnusquisque cum proximo suo: quo- Zach.8.c.16.
26 *niam sumus inuicem membra.* ¶ ‖ *Irascimi-* Psal.4.a.5.
ni, & nolite peccare. sol non occidat super
27 *iracundiam vestram.* ¶ ‖ *Nolite locum dare* Iaco.4.b.7.
28 *diabolo.* ¶ *Qui furabatur, iam non furetur:*
magis autem laboret, operando manibus
suis quod bonum est, vt habeat vnde tribuat
29 *necessitatem patienti.* ¶ *Omnis sermo ma-*
lus ex ore vestro non procedat: sed si quis bo-
nus ad ædificationem " *fidei* ' *vt det gra-* " opportu-
30 *tiam audientibus.* ¶ *Et nolite contristare* nitatis 1.
G *Spiritum sanctum Dei: in quo signati estis*
31 " *in die* ' *redemptionis.* ¶ *Omnis amaritudo,* " in diem 2.
& ira, & indignatio, & clamor, & blasphe-
mia tollatur à vobis cum omni malitia.
32 ¶ ‖ *Estote autem inuicem benigni, miseri-* Colo.3. b.12
cordes, donantes inuicem sicut & Deus in
Christo donauit vobis.

CAP. V.

1 *EStote ergo imitatores Dei: sicut filij cha-*
2 *rissimi:* ¶ ‖ *& ambulate in dilectione,* Ioh.13. d.34.
A *sicut & Christus dilexit nos, & tradidit* & 15 b.12.
semetipsum pro nobis oblationem & hostiam 1.Ioh.4.c.15
3 *Deo in odorem suauitatis.* ¶ ‖ *Fornicatio* Colos.3.a.5.
autem & omnis immunditia, aut auaritia,
nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos,
4 ¶ *aut turpitudo, aut stultiloquium, aut*
scurrilitas, quæ ad rem non " *pertinet* ' *: sed* " pertinẽt 2.
5 *magis gratiarum actio.* ¶ *Hoc enim scitote*
intelligentes, quod omnis fornicator, aut
B *immundus, aut auarus (* " *quod est idolorum* " qui est
seruitus ' *) non habet hæreditatem in regno* idolorum
6 *Christi & Dei.* ¶ ‖ *Nemo vos seducat inani-* seruus 1.
bus verbis. propter hæc enim venit ira Dei Mat.24.a.4.
7 *in filios diffidentiæ.* ¶ *Nolite ergo effici par-* Mar.13.a.5.
8 *ticipes eorum.* ¶ *Eratis enim aliquando te-* Luc.21. b.8.
nebræ: nunc autem lux in Domino. Vt filij Colo.2.d.18
9 *lucis ambulate* ¶ *(fructus enim lucis, est in* 2.Thes.2.a.3.
omni bonitate, & iustitia, & veritate)
10 ¶ *probantes quid sit beneplacitum Deo:*
11 ¶ *& nolite communicare operibus infructuo-*
C *sis tenebrarum, magis autem* * *redarguite.* * & 4.
12 ¶ *Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe*
13 *est & dicere.* ¶ *Omnia autẽ quæ arguuntur:*
à lumine manifestantur. omne enim quod
14 *manifestatur, lumen est.* ¶ *Propter quod di-*
cit: Surge qui dormis & exurge a mortuis:
15 *& illuminabit te Christus.* ¶ *Videte itaque*
D *fratres quomodo cautè ambuletis: ‖ non quasi* Colo.4.a.5.
16 *insipientes,* ¶ *sed vt sapientes: redimentes*
17 *tempus, quoniam dies mali sunt:* ¶ *Propterea*
nolite fieri imprudentes: ‖ sed intelligentes Rom.12. a.2.
18 *quæ sit voluntas Dei.* ¶ *Et nolite inebriari* 1.Thes.4.a.3.
vino in quo est luxuria, sed implemini Spi-
19 *ritu* *. ¶ *loquentes vobismetipsis in psalmis* * sancto.
&

& hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris Domi-
no: ¶ gratias agentes semper pro omnibus, in 20
nomine Domini nostri Iesu Christi Deo & E
Patri. ¶ Subiecti inuicem, in timore Christi. 21
Gene.3.c.16. ¶ || Mulieres viris suis subditæ sint, sicut do- 22
Colo.3.d.18 mino: ¶ || quoniam vir, caput est mulieris: si- 23
1.Pet.3.a.1. cut Christus caput est ecclesiæ. Ipse, saluator F
1.Cor.11.a.3. corporis eius. ¶ Sed sicut ecclesia subiecta 24
est Christo, ita & mulieres viris suis in o-
Colo.3.d.19 mnibus. ¶ || Viri, diligite vxores vestras, si- 25
cut & Christus dilexit ecclesiam, & seipsum
tradidit pro ea: ¶ vt illam sanctificaret, mun- 26
vitæ dans eam lauacro aquæ in verbo. ¶ vt ex- 27
*ipsam 2. hiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non
habentem maculam, aut rugam, aut aliquid
huiusmodi, sed vt sit sancta & immaculata.
¶ Ita & viri debent diligere vxores suas vt 28
corpora sua. Qui suam vxorem diligit: seip-
sum diligit. ¶ Nemo enim vnquam carnem 29
suam odio habuit: sed nutrit & fouet eam, G
sicut & Christus ecclesiam. ¶ quia membra 30
sumus corporis eius, de carne eius & de ossi-
Gen.2.d.24 bus eius. ¶ || Propter hoc relinquet homo pa- 31
Matt.19.a.5. trem & matrem suam: & adhærebit vxori
Mar.10.a.7. suæ. & || erunt duo in carne vna. ¶ Sacramen- 32
1.Cor.6.d.16 tum hoc magnum est. ego autem dico in
Christo & in ecclesia. ¶ Veruntamen & vos 33
singuli, vnusquisque vxorem suam sicut
vt 7. seipsum diligat: vxor autem timeat virum
-.7. suum.

CAP. VI.

Colo.3.d.20 Filij, obedite parentibus vestris in Domi- 1
Exo.20.c.12 no. hoc enim iustum est. ¶ || Honora patrem 2
Deu.5.c.16. tuum & matrem tuam: (quod est manda- A
Eccl.3.b.9. tum primum in promissione,) ¶ vt bene sit 3
7.c.29. tibi, & sis longæuus super terram. ¶ Et vos 4
Mat 15.a.4. patres, nolite ad iracundiam prouocare filios
Mar.7.b.10. vestros. sed educate illos in disciplina & cor-
Colo.3.d.22 reptione Domini. ¶ || Serui obedite dominis 5
Tit.2.c.9. carnalibus, cum timore & tremore, in sim-
1.Pet.2.c.18. plicitate cordis vestri, sicut Christo: ¶ non 6
ad oculum seruientes, quasi hominibus pla-
centes, sed vt serui Christi, facientes vo-
luntatem Dei ex animo. ¶ cum bona volun- 7
tate seruientes, sicut Domino & non homi-
nibus. ¶ scientes quoniam vnusquisque quod- 8
cunque fecerit bonum, hoc recipiet a Domino,
siue seruus, siue liber. ¶ Et vos domini ea- 9
dem facite illis, remittentes minas: scientes
quia & illorum & vester Dominus est in
Deu.10.d.17 cælis: & || personarum acceptio non est apud
2.Par.19.c.7 eum. ¶ De cætero fratres, confortamini in Do 10
Iob.34.b.19 mino, & in potentia virtutis eius. ¶ Induite 11
Sap.6.b.8. vos armaturam Dei: vt possitis stare ad-
Eccl.35.b.14 uersus insidias diaboli. ¶ quoniam non est 12
Ro.2.b.11. nobis colluctatio aduersus carnem & sangui-
Gala.2.b.6. nem: sed aduersus principes & potestates,
Colo.3.d.25 aduersus mundi rectores tenebrarum harum,
Act.10.c.34. contra spiritualia nequitiæ, in cælestibus.
1.Pet.1.c.17. ¶ Propterea accipite armaturam Dei: vt pos- 13
C sitis resistere in die malo, & *in omnibus *& omni-
14 perfecti stare. ¶ State ergo succincti lumbos bus perfe-
vestros in veritate, & induti loricam iusti- ctis 1.
15 tiæ, ¶ & calceati pedes in præparationem E-
16 uangelij pacis: ¶ in omnibus sumentes scutum
fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi
17 ignea extinguere. ¶ & || galeam salutis assu- Esa.59.d.17
mite: & gladium spiritus, (quod est verbum 1.Thes.5.b.8
18 Dei) ¶ || per omnem orationem & obsecratio- Luc.18.a.1.
nem orantes omni tempore in spiritu: & in Colo.4.a.2.
ipso || vigilantes in omni instantia, & obse-
19 cratione pro omnibus sanctis: ¶ || & pro me, 2.Thes.3.a.1.
D vt detur mihi sermo in apertione oris mei
cum fiducia, notum facere mysterium Euan-
20 gelij, ¶ pro quo legatione fungor in catena, ita
vt in ipso audeam, prout oportet me loqui.
21 ¶ Vt autem & vos sciatis quæ circa me sunt,
quid agam: omnia vobis nota faciet Tychi-
cus, charissimus frater & fidelis minister in
22 Domino: ¶ quem misi ad vos in hoc ipsum,
vt cognoscatis quæ circa nos sunt, & conso-
23 letur corda vestra. ¶ Pax fratribus & chari-
tas cum fide a Deo Patre*, & Domino Iesu *nostro
24 Christo. ¶ Gratia cum omnibus qui diligunt
Dominum nostrum Iesum Christum in in-
corruptione. Amen.

EPISTOLA PAVLI AD PHILIPPENSES.

CAP. I.

1 PAVLVS & Timotheus serui Iesu
A Christi: omnibus sanctis in Christo
Iesu, qui sunt Philippis cum episcopis
2 & diaconibus: ¶ Gratia vobis & pax
a Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo.
3 ¶ Gratias ago deo meo in omni memoria ve-
4 stri ¶ (semper in cunctis orationibus meis pro
omnibus vobis, cum gaudio deprecationem fa-
5 ciens) ¶ super communicatione vestra in E-
6 uangelio Christi a prima die vsque nunc. ¶ con-
fidens hoc ipsum quia qui cœpit in vobis o-
pus bonum, perficiet vsque in diem Christi Ie-
7 su. ¶ sicut est mihi iustum, hoc sentire pro om-
nibus vobis, eo quod habeam vos in corde, &
in vinculis meis, & in defensione, & confir-
matione Euangelij, socios gaudij mei omnes
8 vos esse. ¶ Testis enim mihi est Deus, quomo-
B do cupiam omnes vos in visceribus Iesu Chri-
9 sti. ¶ Et hoc oro, vt charitas vestra magis ac
magis abundet in scientia & in omni sensu:
10 ¶ vt probetis potiora, vt sitis sinceres, & sine
11 offensa in diem Christi, ¶ repleti fructu iusti-
tiæ per Iesum Christum, in gloriam & laudem
12 Dei. ¶ Scire autem vos volo fratres, quia quæ
circa me sunt, magis ad profectum venerunt
13 Euangelij. ¶ ita vt vincula mea manifesta
fierent in Christo in omni prætorio, & in
14 cæteris omnibus, ¶ vt plures e fratribus in
Domino,

Domino, confidentes in vinculis meis, abun-
dantiùs auderent sine timore verbum Dei
loqui. ¶ Quidam quidē & propter inuidiam 15
& contentionem: quidam autem & propter
bonam voluntatem Christum prædicant.
¶ Quidam ex charitate: scientes quoniam in 16
defensionem Euangelij positus sum. ¶ Qui- 17
dam autē ex contentione Christum annun- C
tiant non syncere: existimantes pressuram se
suscitare vinculis meis. ¶ Quid enim? Dum 18
omni modo, siue per occasionem, siue per ve-
ritatem Christus annuntietur: & in hoc
gaudeo, sed & gaudebo. ¶ Scio enim quia hoc 19
mihi proueniet ad salutem, per vestram ora-
tionem & subministrationem Spiritus Iesu
Christi, ¶ secundùm expectationem & spem 20
meam, quia in nullo confundar, sed in omni
fiducia sicut semper, & nunc magnificabitur
Christus in corpore meo, siue per vitam, siue
per mortem. ¶ Mihi enim viuere Christus 21
est: & mori lucrum. ¶ Quod si viuere in car 22
*hoc 1. ne, "hic' mihi fructus operis est, & quid D
eligam ignoro. ¶ Coarctor autem è duobus: 23
desiderium habens dissolui & esse cum Chri-
sto, multo magis melius: ¶ permanere autem 24
*magis 4. in carne, *necessarium propter vos. ¶ Et hoc 25
confidens, scio quia manebo & permanebo o-
mnibus vobis, ad profectum vestrū & gau-
dium fidei: ¶ vt gratulatio vestra abundet in 26
Christo Iesu in me, per meum aduentum
Ephe.4.a.1. iterum ad vos. ¶ ‖Tantùm digne Euangelio 27
Coll.1.b.10. Christi conuersamini: vt siue cum venero, &
1.The.2.c.12 videro vos, siue absens, audiam de vobis
quia statis in vno spiritu, vnanimes, colla-
borantes fidei Euangelij. ¶ Et in nullo ter- 28
reamini ab aduersarijs, quæ illis est causa
perditionis, vobis aūt salutis, & hoc à Deo:
¶ quia vobis donatum est pro Christo, non so- 29
lùm vt in eum credatis, sed vt etiam pro illo
patiamini, ¶ idem certamen habentes quale 30
*auditis 1. & vidistis in me, & nunc "audistis' de me.

CAP. II.

SIqua ergo consolatio in Christo, si quod 1
solatium charitatis, siqua societas spiri- A
*ac misera- tus, siqua viscera "miserationis': ¶ implete 2
tiones 7. gaudium meum, vt idem sapiatis, eandem
charitatem habentes, vnanimes idipsum
sentientes: ¶ nihil per contentionem, neque 3
per inanem gloriam: sed in humilitate, su-
1.Cor.10.f. periores sibi inuicem arbitrantes: ¶ ‖non quæ 4
24.3.b.5. sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ a-
liorum. ¶ Hoc enim sentite in vobis, quod & 5
in Christo Iesu: ¶ qui cùm in forma Dei es- 6
set, non rapinam arbitratus est esse se æqua-
lem Deo, ¶ sed semetipsum exinaniuit, for- 7
mam serui accipiens, in similitudinem ho-
minum factus, & habitu inuentus vt ho-
Heb.2.b.9. mo. ¶ ‖Humiliauit semetipsum, factus obe- 8
diens vsque ad mortem: mortem autem cru-
cis. ¶ Propter quod & Deus exaltauit illum: 9
& donauit illi nomen quod est super omne B

10 nomen: ¶ ‖vt in nomine Iesu omne genu fle- Esa.45.d.23.
ctatur, cælestium, terrestrium, & infernorū. Rom.14.b.11
11 ¶ & omnis lingua confiteatur quia Dominus
Iesus Christus in gloria est Dei Patris.
12 ¶ Itaque charissimi mei (sicut semper obedi-
stis:) non vt in præsentia mei tantum, sed
multo magis nūc in absentia mea, cum me-
tu & tremore vestram salutem operamini.
13 ¶ Deus est enim qui operatur in vobis &
14 velle & perficere, pro bona voluntate. ¶ ‖O- 1.Pet.4.c.9.
mnia autem facite sine murmurationibus &
15 hæsitationibus: ¶ vt sitis sine querela, &
simplices filij Dei, sine reprehensione in me-
dio nationis prauæ & peruersæ. inter quos
16 lucetis sicut luminaria in mundo: ¶ verbum
C vitæ continentes ad gloriam meam in die
Christi, quia non in vacuum cucurri, neque
17 in vacuum laboraui. ¶ Sed & si immolor, su-
pra sacrificium & obsequium fidei vestræ,
18 gaudeo & congratulor omnibus vobis. ¶ Id-
ipsum autem & vos gaudete, & congratu-
19 lamini mihi. ¶ Spero autem in Domino Iesu,
‖Timotheum me cito mittere ad vos: vt & Acto.16.a.1.
ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos
20 sunt. ¶ Neminem enim habeo tam vnani-
mem, qui sincera affectione pro vobis solici-
21 tus sit. ¶ ‖Omnes enim quæ sua sunt quæ- 1.Cor.10.f.
22 runt: non quæ sunt Iesu Christi. ¶ Experi- 24.13.b.5.
mentum autem eius cognoscite, quia sicut
patri filius mecum seruiuit in Euangelio.
23 ¶ Hunc igitur spero me mittere ad vos, mox,
24 vt videro quæ circa me sunt. ¶ Confido au-
tem in Domino quoniam & ipse veniam ad
25 vos cito. ¶ Necessarium autem existimaui,
D Epaphroditum fratrem & cooperatorem &
commilitonem meum, vestrum autem Apo-
stolum, & ministrum necessitatis meæ, mit-
26 tere ad vos. ¶ quoniam quidem omnes vos
desiderabat: & mœstus erat, propterea quod
27 audieratis illum infirmatum. ¶ Nam & in-
firmatus est vsque ad mortem: sed Deus mi-
sertus est eius: non solùm autem eius, ve-
rumetiam & mei, ne tristitiam super tristi-
28 tiā haberem. ¶ Festinantiùs ergo misi illum:
vt viso eo, iterum gaudeatis, et ego sine tri-
29 stitia sim. ¶ Excipite itaque illum cum omni
gaudio in Domino: & eiusmodi cum honore
30 habetote, ¶ quoniā propter opus Christi, vsque
ad mortem accessit. tradens animam suam,
vt impleret id quod ex vobis deerat erga
meum obsequium.

CAP. III.

1 DE cætero fratres mei, gaudete in Do-
A mino. Eadem vobis scribere, mihi qui-
dem non pigrum, vobis autem necessarium.
2 ¶ Videte canes, videte malos operarios, vide-
3 te concisionem. ¶ Nos enim sumus circunci-
sio, qui spiritu seruimus Deo: & gloriamur
in Christo Iesu, & non in carne fiduciam
4 habentes, ¶ quanquam & ego habeam confi-
dentiam in carne. Siquis alius videtur con-
fidere

fidere in carne: ego magis. ° circumcisus o- 5
ctano die ex genere Israel, de tribu Ben- ia-
1.Co.11.e.22 *min., Hebraus ex Hebrais, ‖ secundum le-*
Act.23.b.6. *gem Pharisaus, ° secundum amulationem 6*
persequens ecclesiam Dei, secundum iusti-
tiam qua in lege est conuersatus sine querе-
la. ° Sed qua mihi fuerunt lucra, hac arbi- 7
tratus sum propter Christum detrimenta. B
° Veruntamen existimo omnia detrimentum 8
esse propter eminentem scientiam Iesu Chri-
sti Domini mei propter quem omnia detri-
mentū feci, & arbitror vt stercora, vt Chri-
stum lucrifaciam: ° & Inueniar in illo non 9
habens meam iustitiam qua ex lege est, sed
°Iesu *illam qua ex fide est Christi°, qua ex Deo est*
iustitia in fide: ° ad cognoscendum illum, & 10
virtutem resurrectionis eius, & societatem
°passionis *"passionum' illius: configuratus morti eius,*
° si quo modo occurram ad resurrectionem 11
qua est ex mortuis. ° Non quod iam accepe- 12
rim, aut iam perfectus sim: sequor autem, si C
comprehendam in quo & comprehensus sum
à Christo Iesu. ° Fratres, ego me non arbi- 13
tror comprehendisse. Vnum autem, qua qui-
dem retro sunt obliuiscens, ad ea vero qua
sunt priora extendens meipsum, ° ad desti- 14
natum persequor, ad brauium superna vo-
cationis Dei in Christo Iesu. ° Quicunque 15
ergo perfecti sumus, hoc sentiamus: & si
"reuelabit *quid aliter sapitis, & hoc vobis Deus "reue-*
6. *lauit'. ° Veruntamen ad quod peruenimus, 16*
vt idem sapiamus, in eadem permaneamus
regula. ° Imitatores mei estote fratres, et ob- 17
seruate eos qui ita ambulant sicut habetis
"nos 1. *formam "nostram'. ° ‖ Multi enim ambu- 18*
Rom.16.c.17 *lant, quos sape dicebam vobis (nunc autem*
& flens dico) inimicos crucis Christi: ° quo- 19
rum finis, interitus: quorum Deus, venter
est: & gloria in confusione ipsorum, qui ter-
rena sapiunt. ° Nostra autem conuersatio in 20
calis est: vnde etiam Saluatorem expecta-
mus, Dominum nostrum Iesum Christum,
° qui reformabit corpus humilitatis nostra, 21
configuratum corpori claritatis sua secun-
dum operationem qua etiam possit subijcere
sibi omnia.

CAP. IIII.

ITaque fratres mei charissimi & deside- 1
→.1. *ratissimi, gaudiū meum' & corona mea: A*
°Euodiam. *sic state in Domino, charissimi. ° "Eucho- 2*
diam' rogo & Synthicen deprecor idipsum
sapere in Domino. ° Etiam rogo & te germa- 3
ne compar, adiuua illas qua mecum labora-
uerunt in Euangelio cum Clemente, & ca-
teris adiutoribus meis, quorum nomina sunt
in libro vita. ° Gaudete in Domino semper: 4
iterum dico, gaudete. ° Modestia vestra nota 5
sit omnibus hominibus. Dominus prope est.
° Nihil soliciti sitis: sed in omni oratione & 6
obsecratione cum gratiarum actione petitio- B
nes vestra innotescant apud Deum. ° Et 7

pax Dei qua exuperat omnem sensum, cu-
stodiat corda vestra & intelligentias ve-
8 *stras in Christo Iesu. ° De catero fratres,*
quacunque sunt vera, quacunque pudica,
quacunque iusta, quacunque sancta, qua-
cunque amabilia, quacunque bona fama, si-
qua virtus, si qua laus "disciplina', hac co- →.1.
9 *gitate. ° Qua & didicistis, & accepistis, &*
audistis, & vidistis in me, hac agite, &
10 *Deus pacis erit vobiscum. ° Gauisus sum*
C *autem in Domino vehementer, quoniam*
tandem aliquando refloruistis pro me senti-
re, sicut & sentiebatis: occupati autem era-
11 *tis. ° Non quasi propter penuriam dico, ego*
enim didici, in quibus sum, sufficiens esse.
12 *° Scio & humiliari, scio & abundare: (vbi-*
que, & in omnibus institutus sum) & satia-
ri, & esurire, & abundare, & penuriam
13 *pati. ° omnia possum in eo qui me confortat.*
14 *° Veruntamen bene fecistis, communicantes*
15 *tribulationi mea. ° Scitis autem & vos Phi-*
lippenses, quod in principio Euāgelij, quan-
do profectus sum à Macedonia, nulla mihi
ecclesia communicauit in ratione dati & ac-
16 *cepti, nisi vos soli: ° quia & Thessalonicam,*
17 *semel & bis in vsum mihi misistis. ° Non*
D *quia quaro datum: sed requiro fructum a-*
18 *bundantem "in ratione vestra'. ° Habeo au-* "In rationē
tem omnia, & abundo: repletus sum, acceptis vestram 1.
ab Epaphrodito qua misistis, odorem suaui-
tatis, ‖ hostiam acceptam, placentem Deo. Rom.12.a.1.
19 *° Deus autem meus impleat omne deside-*
rium vestrum secundū diuitias suas in glo-
20 *ria, in Christo Iesu. ° Deo autem & patri no-*
21 *stro gloria in secula seculorum. Amen. ° Sa-*
22 *lutate omnem sanctū in Christo Iesu. ° Sa-*
lutant vos qui mecum sunt, fratres. Salutāt
vos omnes sancti: maxime autem qui de
23 *Casaris domo sunt. ° Gratia Domini nostri*
Iesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

EPISTOLA PAVLI AD COLOSSENSES.

CAP. I.

1 *PAVLVS Apostolus Iesu Christi per*
A *voluntatem Dei, & Timotheus fra-*
2 *ter: ° ijs qui sunt Colossis sanctis &*
fidelibus fratribus in Christo Iesu:
3 *° Gratia vobis & pax à Deo patre nostro, &*
Domino Iesu Christo. Gratias agimus Deo
& Patri Domini nostri Iesu Christi semper
4 *pro vobis, orantes: ° audientes fidem vestrā*
in Christo Iesu, & dilectionem quam habe-
5 *tis in sanctos omnes, ° propter spem qua re-*
posita est vobis in calis, quam audistis in
6 *verbo veritatis Euangelij, ° quod peruenit*
ad vos, sicut & in vniuerso mundo est, &
B *fructificat & crescit sicut in vobis, ex ea die*
qua

quæ audistis & cognovistis gratiam Dei in B
veritate, ¶ sicut didicistis ab Epaphra cha- 7
rissimo conservo nostro, qui est fidelis pro vo-
bis minister Christi Iesu, ¶ qui etiam mani- 8
festavit nobis dilectionem vestram in spiri-
tu. ¶ Ideo & nos ex qua die audivimus, non 9
cessamus pro vobis orantes & postulantes,
ut impleamini agnitione voluntatis eius,
in omni sapientia & intellectu spirituali: ¶ ut 10
ambuletis digne Deo, per omnia placentes:
in omni opere bono fructificantes, & crescen-
tes in scientia Dei: ¶ in omni virtute con- 11
fortati secundum potentiam claritatis eius
in omni patientia & longanimitate cū gau-
"Patri 2. Deo Patri 12. *dio, ¶ gratias agentes " Deo & Patri' qui* 12
dignos nos fecit in partem sortis sanctorum,
in lumine: ¶ qui eripuit nos de potestate te- 13
nebrarum, & transtulit in regnum filii di-
lectionis suæ, ¶ in quo habemus redemptio- 14
*& *nem, *remissionem peccatorum, ¶ qui est ima-* 15
*vel 1. *go Dei invisibilis, primogenitus omnis crea-*
Iohā.1.a.4. *turæ: ¶ quoniam ‖ in ipso condita sunt uni-* 16
versa in cælis, & in terra, visibilia, & invi- C
sibilia, sive throni, sive dominationes, sive
principatus, sive potestates: omnia per ip-
sum, & in ipso creata sunt: ¶ & ipse est ante 17
omnes, & omnia in ipso constant. ¶ Et ipse 18
est caput corporis ecclesiæ, qui est principium,
1.Cor.15.c.21. *‖ primogenitus ex mortuis: ut sit in omnibus*
ipse primatum tenens: ¶ quia in ipso compla- 19
Apoc.1.b.9. *cuit omnem plenitudinem inhabitare: ¶ & per* 20
per eum reconciliare omnia in ipsum, pacifi-
cans per sanguinem crucis eius, sive quæ in
terris, sive quæ in cælis sunt. ¶ Et vos cùm 21
essetis aliquando alienati & inimici sensu,
in operibus malis: ¶ nunc autem reconcilia- 22
vit in corpore carnis eius per mortem, exhi-
bere vos sanctos & immaculatos, & irrepre-
hensibiles coram ipso. ¶ si tamen permanetis 23
in fide fundati & stabiles, & immobiles à
spe Evangelii quod audistis, quod prædica-
tum est in universa creatura quæ sub cælo
est, cuius factus sum ego Paulus minister.
¶ Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis, 24
& adimpleo ea quæ desunt passionum Chri-
sti, in carne mea pro corpore eius, quod est D
ecclesia: ¶ cuius factus sum ego minister se- 25
cundum dispensationem Dei, quæ data est
mihi in vobis, ut impleam verbum Dei,
¶ mysterium quod absconditum fuit à sæculis 26
& generationibus, nunc autem manifestatū
est sanctis eius, ¶ quibus voluit Deus notas 27
facere divitias gloriæ Sacramenti huius in
Gentibus, quod est Christus, in vobis spes
gloriæ, ¶ quem nos annuntiamus, corripientes 28
omnem hominem, & docentes omnem homi-
nem in omni sapientia, ut exhibeamus om-
nem hominem perfectum in Christo Iesu.
¶ In quo & laboro, certando secundum ope- 29
rationem eius quam operatur in me in vir-
tute.

CAP. II.

1 *Volo enim vos scire qualem sollicitudi-*
A *nem habeam pro vobis & pro iis qui*
sunt Laodiceæ, & quicunque nō viderunt fa-
2 *ciem meam in carne: ¶ ut consolentur corda*
ipsorū, instructi in charitate, & in omnes di-
vitias plenitudinis intellectus, in agnitionē
3 *mysterii Dei * Patris * Christi Iesu, ¶ in quo* *& 3.
sunt omnes thesauri sapiētiæ & scientiæ ab- *& 7.
4 *sconditi. ¶ Hoc autem dico, ut nemo vos de-*
5 *cipiat in sublimitate sermonum. ¶ ‖ Nam etsi* 1.Cor.5.a.3.
corpore absens sum, sed spiritu vobiscū sum:
gaudens & videns ordinem vestrum, et fir-
B *mamentū eius quæ in Christo est, fidei ve-*
6 *stræ. ¶ Sicut ergo accepistis Iesum Christum*
7 *Dominum*, in ipso ambulate, ¶ radicati &* *nostrum
superædificati in ipso, & cōfirmati fide sicut
& didicistis, abūdantes "in illo' in gratia- ".4.
8 *rum actione. ¶ Videte ne quis vos decipiat* "in ea 3.
per philosophiā, & inanem fallaciam: secun-
dum traditionem hominum, secundum ele-
menta mundi, & non secundum Christum.
9 *¶ quia in ipso inhabitat omnis plenitudo di-*
10 *vinitatis corporaliter: ¶ & estis in illo reple-*
ti, qui est caput omnis principatus & pote-
11 *statis: ¶ in quo & circumcisi estis circumcisione*
non manu facta in expoliatione corporis car-
12 *nis, * in circumcisione Christi, ¶ consepulti* *sed
ei in baptismo: in quo & resurrexistis per fi-
dem operationis Dei, qui suscitavit illum à
13 *mortuis. ¶ ‖ Et vos cum mortui essetis in de-* Ephe.2.a.1.
C *lictis & præputio carnis vestræ, convivifica-*
14 *vit cū illo: donans vobis omnia delicta, ¶ de-*
lens quod adversus nos erat, chirographum
"decreti', quod erat contrarium nobis, & ip- "decretis 3.
15 *sum tulit de medio, affigens illud cruci: ¶ &*
expolians principatus & potestates, traduxit
confidenter palam, triumphans illos in se-
16 *metipso. ¶ Nemo ergo vos iudicet in cibo aut*
in potu, aut in parte diei "festi', aut neome- ".5.
17 *niæ, aut sabbathorum: ¶ quæ sunt umbra fu-*
18 *turorum, corpus autem Christi. ¶ ‖ Nemo vos* Mat.24.a.4.
seducat, volens in humilitate & religione
angelorum, quæ non vidit ambulans, frustra
19 *inflatus sensu carnis suæ, ¶ & nō tenens ca-*
put, ex quo totum corpus per nexus & con-
iunctiones subministratum & constructum,
20 *crescit in augmentum Dei. ¶ Si ergo mortui*
D *estis cum Christo, ab elemētis "huius' mun-* ".2.
di: quid adhuc tanquam viventes in mun-
21 *do decernitis? ¶ " Ne tetigeritis, neq; gusta-* "Ne tetige-
22 *veritis, neque contrectaveritis': ¶ quæ sunt* ris, neque
omnia in interitum ipso usu, secundum præ- gustaveris
23 *cepta & doctrinas hominum. ¶ quæ sunt ra-* neque con-
tionem quidē habentia sapientiæ in super- trectaveris.
stitione & humilitate, & non ad parcendum
corpori, non in honore aliquo ad saturitatem
carnis.

CAP. III.

1 *Igitur si consurrexistis cum Christo: quæ*
A *sursum sunt, quærite, ubi Christus est in*
2 *dextera Dei sedēs, ¶ quæ sursum sunt, sapi-*
te, non

re: non quæ super terram. ° Mortui enim e- 3
stis: & vita vestra est abscondita cum Chri-
°autem enim 12. sto in Deo. ° Cum ° Christus apparuerit, vita 4
vestra: tunc & vos apparebitis cum ipso in
Ephe.5.a.3. gloria. ° ‖ Mortificate ergo membra vestra quæ 5
sunt super terram, fornicationem, immundi-
tiam, libidinem, concupiscentiam malam, &
auaritiam, quæ est simulachrorum seruitus.
° propter quæ, venit ira Dei super filios in- 6
credulitatis. ° in quibus & vos ambulastis 7
Rom.6.a.4. aliquando, cum viueretis in illis. ‖ ° Nunc au- 8
b.12. tem deponite & vos omnia, iram, indigna- B
Ephe.4.f.23. tionem, malitiam, blasphemiam, turpem ser-
Heb.12.a.1. monem de ore vestro. ° Nolite mentiri inui- 9
1.Pet.2.a.1. cem: expoliantes vos veterem hominem cum
4.a.2. actibus suis, ° & induentes nouum eum qui 10
renouatur in agnitionem, secundum imagi-
°masculus & fœmina. nem eius qui creauit illum, ° vbi non est °, 11
Gentilis & Iudæus, circuncisio & præputium,
Barbarus & Scytha, seruus & liber: sed
Eph.6.b.11. omnia, & in omnibus Christus. ° ‖ Induite 12
vos ergo sicut electi Dei, sancti, & dilecti
viscera misericordiæ, benignitatem, humili-
tatem, modestiam, patientiam, ° supportan- 13
tes inuicem: & donantes vobismetipsis si C
quis aduersus aliquem habet querelam. si-
cut & Dominus donauit vobis: ita & vos.
—.1. ° Super omnia autem hæc, charitatem ─ ha- 14
bete ˡ, quod est vinculum perfectionis: ° & 15
pax Christi exultet in cordibus vestris, in
qua & vocati estis in vno corpore: & grati
estote. ° Verbum Christi habitet in vobis a- 16
bundanter, in omni sapientia: docentes &
°in commonentes vosmetipsos, ° psalmis, hym-
nis, & canticis spiritualibus, in gratia can-
1.Cor.10.g.36. tantes in cordibus vestris Deo. ° ‖ Omne 17
quodcunque facitis in verbo aut in opere, om-
°facite 9. nia in nomine Domini Iesu Christi °, gra- D
Eph.5.c.22. tias agentes Deo, et Patri per ipsum. ° ‖ Mu- 18
1.Pet.3.a.1. lieres subditæ estote viris, sicut oportet, in
Ephe.5.f.25. Domino. ° ‖ Viri, diligite vxores °: & nolite 19
°vestras amari esse ad illas. ° ‖ Filij, obedite parenti- 20
—.4. bus per omnia. hoc enim placitum est ─ in ˡ
Eph.6.a.5. Domino. ° Patres, nolite ad indignationem 21
Tit.2.c.9. prouocare filios vestros: vt non pusillo animo
1.Pet.2.c.18 fiant. ° ‖ Serui, obedite per omnia dominis 22
carnalibus, non ad oculum seruientes, quasi
hominibus placentes, sed in simplicitate cor-
dis, timentes Deum. ° Quodcunque facitis, 23
ex animo operamini sicut Domino, & non
hominibus: ° scientes quod à Domino acci- 24
pietis retributionem hæreditatis. Domino
Christo seruite. ° qui enim iniuriam facit, 25
Rom.2.b.6. ‖ recipiet id quod inique gessit: & ‖ non est
Act.10.f.34. personarum acceptio ─ apud Deum ˡ.
—.1.

CAP. IIII.

Domini, quod iustum est et æquum, ser- 1
Luc.18.a.1. uis præstate: scientes quod & vos Do- A
1.Thes.5.c.17 minum habetis in cælo. ° ‖ Orationi instate: 2
Eph.6.c.18. vigilantes in ea in gratiarum actione. ° ‖ oran- 3
2.Thes.3.a.1. tes simul & pro nobis, vt Deus aperiat no-
bis ostium sermonis ad loquendum myste-
rium Christi (propter quod etiam vinctus
4 sum) ° vt manifestem illud ita vt oportet
5 me loqui. ° ‖ In sapientia ambulate ad eos Eph.5.d.15.
6 qui foris sunt: tempus redimentes. ° Sermo
B vester semper in gratia sale sit conditus: vt
sciatis quomodo oporteat vos vnicuique re-
7 spondere. ° Quæ circa me sunt, omnia vobis
nota faciet Tychicus charissimus frater, &
fidelis minister, & conseruus in Domino:
8 ° quem misi ad vos ad hoc ipsum vt cogno-
scat quæ circa vos sunt, & consoletur corda
9 vestra, ° cum Onesimo charissimo & fideli
fratre qui ex vobis est. ⁿ Omnia ˡ quæ hic a- ⁿqui omnia
10 guntur, nota facient vobis. ° Salutat vos
Aristarchus concaptiuus meus, & Marcus
consobrinus Barnabæ, (de quo accepistis
C mandata. Si venerit ad vos excipite illum.)
11 ° & Iesus qui dicitur Iustus: qui sunt ex
circuncisione. hi soli sunt adiutores mei in
12 regno Dei: qui mihi fuerunt solatio. ° Salu-
tat vos Epaphras qui ex vobis est, seruus
Christi Iesu, semper solicitus pro vobis in o-
rationibus, vt stetis perfecti et pleni in om-
13 ni voluntate Dei. ° Testimonium enim illi
perhibeo quod habet multum laborem pro vo-
bis, & pro ijs qui sunt Laodiceæ, & qui Hie-
14 rapoli. ° Salutat vos ‖ Lucas medicus charis- 2.Ti.4.b.11.
15 simus, & Demas. ° Salutate fratres qui sunt
D Laodiceæ: & Nympham & quæ in domo eius
16 est Ecclesiam. ° Et cum lecta fuerit apud vos
epistola, facite vt & in Laodicensium eccle-
sia legatur: & ⁿ eam quæ Laodicensium est, ⁿea quæ Laodicensium est vobis legatur
17 vos legatis ˡ. ° Et dicite Archippo, Vide mi-
nisterium quod accepisti in Domino: vt illud
18 impleas. ° Salutatio, mea manu Pauli. Me-
mores estote vinculorum meorum. Gratia
° vobiscum. Amen. °Domini nostri Iesu Christi.

EPISTOLA PAVLI AD THESSALONICENSES PRIMA.

CAP. I.

1 PAVLVS & Syluanus & Timo-
A theus ecclesiæ Thessalonicensium in Deo
patre, & Domino Iesu Christo. Gra-
2 tia vobis & pax °. ° Gratias agimus °à Deo patre nostro, & Domino Iesu Christo 2.
Deo semper pro omnibus vobis: memoriam
vestri facientes in orationibus nostris sine
3 intermissione, ° memores operis fidei vestræ
B & laboris, & charitatis, & sustinentiæ spei
Domini nostri Iesu Christi, ante Deum &
4 patrem nostrum: ° scientes fratres dilecti à
5 Deo, electionem vestram: ° quia Euangelium
nostrum non fuit ad vos in sermone tantum,
C sed in virtute & in spiritu sancto, & in
plenitudine multa, sicut scitis quales fue-
6 rimus in vobis propter vos. ° Et vos imita-
tores nostri facti estis, & Domini: excipientes
verbum

verbum in tribulatione multa, cum gaudio
Spiritus sancti: ¶ ita vt facti sitis forma o- 7
mnibus credentibus in Macedonia & in A-
chaia. ¶ A vobis enim diffamatus est sermo 8
Domini: non solum in Macedonia & in A- D
& 1. chaia, sed in omni loco, fides vestra quæ est
ad Deum, profecta est, ita vt non sit nobis
necesse quicquam loqui. ¶ Ipsi enim de nobis 9
annuntiant qualem introitum habuerimus
ad vos: & quomodo conuersi estis ad Deum
à simulachris, seruire Deo viuo & vero, ¶ & 10
expectare Filium eius de cælis (quem susci-
tauit ex mortuis) Iesum, qui eripuit nos ab
ira ventura.

CAP. II.

NAm ipsi scitis fratres introitum no- 1
strũ ad vos quia non inanis fuit: ¶ sed 2
Act.16.d.17. e.22. ante passi ‖ & contumelys affecti (sicut sci- A
tis) in Philippis, fiduciã habuimus in Deo no
stro, loqui ad vos Euangelium Dei in multa
sollicitudine. ¶ Exhortatio enim nostra non 3
de errore, neq; de immunditia, neq; in dolo:
¶ sed sicut probati sumus à Deo vt credere- 4
tur nobis Euangelium, ita loquimur: non
quasi hominibus placentes, sed Deo, qui pro-
bat corda nostra. ¶ Neque enim aliquando 5
fuimus in sermone adulationis, sicut scitis:
neq; in occasione auaritiæ, Deus testis est:
¶ nec quærentes ab hominibus gloriam, neq; 6
à vobis, neque ab alijs. ¶ Cùm possemus vo- 7
bis oneri esse, vt Christi Apostoli: sed facti su
*lenes 2. mus *paruuli in medio vestrũ, tanquã si nu- B
trix foueat filios suos: ¶ Ita desiderãtes vos, 8
cupide volebamus tradere vobis non solùm
Euangelium Dei, sed etiam animas nostras:
Act.20.g.34 quoniam charissimi nobis facti estis. ¶ ‖ Me- 9
1.Co.4 c.12. mores enim estis fratres laboris nostri & fa
2.The.3.b.8. tigationis. ‖ nocte & die operantes, ne quem
vestrum grauaremus, prædicauimus in vo-
bis Euangelium Dei. ¶ Vos testes estis & 10
Deus, quam sanctè, & iustè & sine querela
vobis, qui credidistis, fuimus: ¶ sicut scitis 11
qualiter vnumquemque vestrum (sicut pa-
ter filios suos) ¶ deprecantes vos & consolã- 12
tes, testificati sumus vt ambularetis dignè
Deo, qui vocauit vos in suum regnum &
gloriam. ¶ Ideo & nos gratias agimus Deo 13
sine intermissione: quoniam cum accepissetis C
*. 5. à nobis verbum auditus Dei, accepistis *il-
lud non vt verbum hominum, sed (sicut est
verè) verbum Dei, qui operatur in vobis
qui credidistis. ¶ Vos enim imitatores facti 14
estis fratres ecclesiarum Dei quæ sunt in
Iudæa, in Christo Iesu: quia eadem passi estis
& vos à contribulibus vestris, sicut & ipsi
à Iudæis, ¶ qui & Dominum occiderunt Ie- 15
sum & Prophetas, & nos persecuti sunt, &
Deo non placent, & omnibus hominibus ad-
uersantur, ¶ prohibentes nos Gentibus lo- 16
*peruenit qui vt salua fiant: vt impleant peccata sua
*autem 8. semper. *præuenit *enim ira Dei super il-

17 los vsque in finem. ¶ Nos autem fratres de-
D solati à vobis ad tempus horæ, aspectu, non
corde: abundantius festinauimus faciem ve-
18 stram videre cũ multo desiderio, ¶ quoniam
voluimus venire ad vos, ego quidem Pau-
lus & semel & iterum: sed impediuit nos
19 Satanas. ¶ Quæ est enim nostra spes, aut gau
dium aut corona gloriæ? Nonne vos ante
Dominum nostrum Iesum Christum estis in
20 aduentu eius? ¶ vos enim estis gloria nostra
& gaudium.

CAP. III.

1 PRopter quòd non sustinentes amplius,
A placuit nobis remanere Athenis, solis.
2 ¶ & misimus ‖ Timotheum fratrem nostrum, Act.16.a.1.
& ministrum Dei in Euangelio Christi, ad
confirmandos vos & exhortandos pro fide
3 vestra: ¶ vt nemo moueatur in tribulatio-
bus istis. ipsi enim scitis, quod in hoc positi
4 sumus. ¶ Nam & cum apud vos essemus,
prædicebamus vobis passuros nos tribulatio-
5 nes, sicut & factum est, & scitis. ¶ Propterea
B & ego amplius non sustinens, misi ad cogno-
scendam fidem vestram: ne forte tentauerit
vos is qui tentat, & inanis fiat labor noster.
6 ¶ Nunc autem veniente Timotheo ad nos à
vobis, & annũtiante nobis fidẽ & charita-
tem vestram, & quia memoriam nostri ha-
betis bonam semper, desiderantes nos vide-
7 re, sicut nos quoque vos: ¶ ideo consolati su-
C mus fratres, in vobis, in omni necessitate &
tribulatione nostra per fidem vestram,
8 ¶ quoniam nunc viuimus, si vos statis in
9 Domino. ¶ Quam enim gratiarum actionem
possumus Deo retribuere pro vobis, in omni
gaudio quo gaudemus propter vos ante Deũ
10 nostrum, ¶ nocte ac die abundantiùs oran-
D tes vt videamus faciem vestram, & com-
11 pleamus ea quæ desunt fidei vestræ? ¶ Ipse
autem Deus & Pater noster, & Dominus
noster Iesus Christus dirigat viam *nostram
12 ad vos. ¶ Vos autem Dominus multiplicet, *vestram
& abundare faciat charitatem in inuicem,
& in omnes: quemadmodum & nos in vo-
13 bis, ¶ ad confirmanda corda vestra sine que-
rela, in sanctitate, ante Deum & Patrem no
strum, in aduentu Domini nostri Iesu Chri-
sti cum omnibus sanctis eius, Amen.

CAP. IIII.

1 DE cætero ergo fratres, rogamus vos &
A obsecramus in Domino Iesu, vt quem-
admodum accepistis à nobis quomodo opor-
teat vos ambulare, & placere Deo, *sicut & *sic & am-
2 ambulatis, vt abundetis magis. ¶ Scitis e- buletis 8.
nim quæ præcepta *dederim vobis per Do- *dederi-
3 minum Iesum. ¶ ‖ Hæc est enim voluntas mus 2.
Dei, sanctificatio vestra: vt abstineatis vos Rom.12.a.1.
4 à fornicatione, ¶ vt sciat vnusquisq; vestrũ Eph.5.d.17
vas suum possidere in sanctificatione & ho-
5 nore: ¶ non in passione desiderij, sicut & Gẽ-
6 tes quæ ignorant Deum, ¶ & nequis super-
grediatur,

gre[...]neq; circumueniat in negotio fra- B
t[...] suum: quoniam vindex est Dominus de
°& 1. h[is] omnibus, sicut* prædiximus vobis, & te-
sti[fic]ati sumus. Non enim vocauit nos Deus 7
in immunditiam: sed in sanctificationem.
°.2. Itaque qui hæc spernit, non hominem 8
spernit, sed Deum, qui etiam dedit Spiritum
suum sanctum in nobis. De charitate au- 9
tem fraternitatis non necesse habemus scri-
Ioh.13.d.34. bere vobis: ‖ ipsi enim vos à Deo didicistis
15.c.17. vt diligatis inuicem. Etenim illud facitis 10
1.Ioh.2.b.10 in omnes fratres in vniuersa Macedonia.
4.c.13. Rogamus autem vos fratres vt abundetis C
magis: & operam detis vt quieti sitis, & 11
vt vestrum negotium agatis, & operemini
manibus vestris, sicut præcepimus vobis:
& vt honestè ambuletis ad eos qui foris 12
sunt: & nullius aliquid desideretis. Nolu- 13
mus autem vos ignorare fratres de dormien-
tibus, vt non contristemini, sicut & cæteri
qui spem non habent. Si enim credimus 14
quod Iesus mortuus est & resurrexit: ita &
Deus eos qui dormierunt per Iesum adducet
cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo 15
1.Cori.14.e. Domini, quia nos qui viuimus, qui residui D
23.g.50. sumus* in aduentu Domini non præuenie-
*in aduen- mus eos qui dormierũt. Quoniam ipse Do- 16
tum 6. minus in iussu & in voce archangeli & in
tuba Dei descendet de cælo: & mortui qui in
Christo sunt, resurgent primi. Deinde nos 17
qui viuimus, qui relinquimur: simul rapie-
*Domino mur cum illis in nubibus obuiam * Christo
4. in aera, & sic semper cum Domino erimus.
Itaq; consolamini inuicem in verbis istis. 18

CAP. V.

De temporibus autem et momentis frà- 5
tres non indigetis vt scribamus vobis. A
1.Pet.3.c.10 ‖ Ipsi enim diligenter scitis quia dies Do- 2
Apoc.13.a.3. mini, sicut fur in nocte, ita veniet. Cùm e- 3
16.c.15. nim dixerint, pax & securitas: tunc repen-
*parturien- tinus eis superueniet interitus, sicut dolor
ti 1. *in vtero * habenti, & non effugient. Vos 4
*habentis autem fratres, non estis in tenebris: vt vos
dies illa tanquam fur comprehendat. Om- 5
nes enim vos, filij lucis estis, & filij diei: non
sumus noctis neque tenebrarum. Igitur nõ 6
dormiamus sicut & cæteri: sed vigilemus &
sobrij simus. Qui enim dormiunt, nocte dor- 7
miunt: & qui ebrij sunt nocte ebrij sunt. B
Nos autem qui diei sumus, sobrij simus. 8
Isa.59.c.17. induti loricam fidei & charitatis, & galeã
Ephe.6.c.17. spem salutis. quoniam non posuit nos Deus 9
in iram, sed in acquisitionem salutis per Do-
minum nostrũ Iesum Christum, qui mor- 10
tuus est pro nobis: vt siue vigilemus, siue
dormiamus, simul cum illo viuamus. Pro- 11
pter quod consolamini inuicem: & ædificate
alterutrum sicut & facitis. Rogamus au- 12
tem vos fratres vt noueritis eos qui labo- C
rant inter vos, & præsunt vobis in Domino,
& monent vos: vt habeatis illos abundan- 13
tius in charitate propter opus illorum. pa-
14 cem habete cum eis. Rogamus autem vos
fratres, corripite inquietos, consolamini pu-
sillanimes, suscipite infirmos, patientes esto-
15 te ad omnes. ‖ Videte ne quis malum pro Prou.17.b.13
D malo alicui reddat: sed semper quod bonum 20.d.22.
16 est sectamini inuicem, & in omnes. Semper Rom.12.d.17
17 gaudete. ‖ Sine intermissione orate. In 1.Pet.3.b.9.
18 omnibus gratias agite. hæc est enim volun- Eccl.18.c.22
tas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis. Luc.18.a.1.
19 Spiritum nolite extinguere. Prophetias Colos.4.a.2.
20 nolite spernere. Omnia autem probate:
21 quod bonum est tenete. Ab omni specie ma-
22 la abstinete vos. Ipse autem Deus pacis
23 sanctificet vos per omnia: vt integer spiri-
tus vester, & anima & corpus sine querela,
in aduentu Domini nostri Iesu Christi serue-
24 tur. ‖ Fidelis est qui vocauit vos, qui etiã 1.Cor.1.b.9.
25 faciet. Fratres orate pro nobis. Salutate
26 fratres omnes in osculo sancto. Adiuro vos
27 per Dominum vt legatur epistola hæc om- °.1.
28 nibus sanctis fratribus. Gratia Domini no-
stri Iesu Christi vobiscum. Amen.

EPISTOLA PAVLI AD THESSALONICENSES SECVNDA.

CAP. I.

1 PAVLVS & Syluanus & Timo-
A theus: ecclesiæ Thessalonicensium in
Deo Patre nostro & Domino Iesu
2 Christo: Gratia vobis & pax à Deo
3 patre nostro & Domino Iesu Christo. Gra-
tias agere debemus semper Deo pro vobis
B fratres, ita vt dignum est, quoniam super-
crescit fides vestra, & abundat charitas v-
4 niuscuiusq; vestrum in inuicem: ita vt &
nosipsi in vobis gloriemur in ecclesijs Dei, pro
patientia vestra, & fide in omnibus persecu-
tionibus vestris & tribulationibus, quas su-
5 stinetis in exemplum iusti iudicij Dei, vt
digni habeamini *regno Dei, pro quo & pa- *in
6 timini. si tamen iustum est apud Deum
retribuere * tribulationem, ijs qui vos tri- *retribu-
7 bulant: & vobis qui tribulamini requiem tionem.
C nobiscum, in reuelatione Domini Iesu de cæ-
8 lo cum angelis virtutis eius, in flammã
ignis dantis vindictam ijs qui non nouerunt
Deum, & qui non obediunt Euangelio Do-
9 mini nostri Iesu Christi. qui pœnas dabũt
in interitu æternas à facie Domini & à glo-
10 ria virtutis eius: cum venerit glorificari
in sanctis suis & admirabilis fieri in omni-
bus qui crediderunt, quia creditum est testi-
11 monium nostrum super vos in die illo. In
quo etiam oramus semper pro vobis: vt di-
gnetur vos vocatione sua Deus noster, &
impleat omnem voluntatem bonitatis* & *suæ.
12 opus fidei in virtute, vt clarificetur no-

mus Domini nostri Iesu Christi in vobis, &
vos in illo, secundum gratiam Dei nostri, &
Domini Iesu Christi.

CAP. II.

ROgamus autem vos fratres per aduen- 1
tum Domini nostri Iesu Christi, & no- A
stra congregationis in ipsum : ¶ vt non cito 2
moueamini à vestro sensu, neq; terreamini,
neque per spiritum, neque per sermonem,
neque per epistolam tanquam per nos mis-
Ephe.5.b.6. sam, quasi instet dies Domini. ¶ ‖ Nequis 3
vos seducat vllo modo, quoniam nisi venerit
discessio primum, & reuelatus fuerit homo
peccati, filius perditionis, ¶ qui aduersatur 4
& extollitur supra omne quod dicitur Deus,
aut quod colitur, ita vt in templo Dei se-
deat, ostendens se tanquam sit Deus. ¶ Non 5
retinetis quod cùm adhuc essem apud vos, B
hæc dicebam vobis? ¶ Et nunc quid detineat 6
scitis: vt reueletur in suo tempore: ¶ (Nam 7
mysterium iam operatur iniquitatis: tan-
tum vt qui tenet nunc, teneat, donec de me-
dio fiat.) ¶ Et tunc reuelabitur ille iniquus: 8
Isa.11.a.4. ‖quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris
sui : & destruet illustratione aduentus sui
eum, ¶ cuius est aduentus secundum opera- 9
tionem Satanæ, in omni virtute, & signis
& prodigijs mendacibus, ¶ & in omni sedu- 10
ctione iniquitatis ijs qui pereunt, eo quod C
charitatem veritatis non receperunt vt sal-
ui fierent. ¶ Ideo mittet illis Deus operatio- 11
nem erroris, vt credant mendacio: ¶ vt iu- 12
dicentur omnes qui non crediderũt verita-
ti, sed consenserunt iniquitati. ¶ Nos autem 13
debemus gratias agere Deo semper pro vobis
"nos fratres dilecti à Deo, quod elegerit " vos'
Deus primitias in salutem, in sanctificatio-
"ad quod 2. ne spiritus & fide veritatis, ¶ " in quam' & 14
vocauit vos per Euangeliũ nostrum, in ac- D
quisitionem gloriæ Domini nostri Iesu Chri-
sti. ¶ Itaq; fratres state : & tenete traditio- 15
nes quas didicistis, siue per sermonem, siue
per epistolam nostram. ¶ Ipse autem Domi- 16
nus noster Iesus Christus, & Deus & pater
noster qui dilexit nos, & dedit consolationẽ
æternam, & spem bonam in gratia. ¶ Exhor- 17
tetur corda vestra, & confirmet in omni o-
pere & sermone bono.

CAP. III.

Eph.6.d.18. Colos.4.a.3. DE cætero fratres, ‖ orate pro nobis, vt 1
sermo Dei currat & clarificetur, sicut A
& apud vos: ¶ & vt liberemur ab importu- 2
nis & malis hominibus. non enim omnium
est fides. ¶ Fidelis autem Dominus est, qui 3
confirmabit vos & custodiet à malo. ¶ Con- 4
fidimus autẽ de vobis in Domino, quoniam
"præcepimus quæ " præcipimus', & facitis, & facietis.
¶ Dominus autẽ dirigat corda vestra in cha- 5
ritate Dei, & patientia Christi. ¶ Denũtia- B
mus autem vobis fratres in nomine Domini 6
nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab o-
mni fratre ambulante inordinatè, & non se-
cundum traditionem quã acceperunt à no-
7 bis. ¶ Ipsi enim scitis quemadmodũ oporteat
imitari nos: quoniã non inquieti fuimus in-
8 ter vos. ¶ ‖ neq; gratis panem manducaui- Act.20.g.34. 1.Cor.4.c.12 1.The.2.b.9.
mus ab aliquo, sed in labore & in fatigatio-
ne nocte & die operantes, ne quem vestrum
9 grauaremus. ¶ Non quasi nõ habuerimus po-
C testatem : sed vt nosmetipsos formam dare-
10 mus vobis ad imitandum nos. ¶ Nam et cùm
essemus apud vos, hoc denuntiabamus vo-
bis : quoniam si quis non vult operari, nec
11 manducet. ¶ " Audiuimus' enim inter vos "Audimus 1.
quosdam ambulantes inquietè, nihil operã-
12 tes, sed curiose agentes. ¶ Iis autem qui eius-
modi sunt, denuntiamus, & obsecramus in
Domino Iesu Christo, vt cũ silentio operan-
13 tes, suum panem manducent. ¶ ‖ Vos autem Gala.6.c.9.
14 fratres nolite deficere benefacientes. ¶ Quod
D si quis non obedit verbo nostro, per epistolam
hunc notate. & ne commisceamini cum illo,
15 vt confundatur: ¶ & nolite quasi inimicum
16 existimare, sed corripite vt fratrem. ¶ Ipse
autem Dominus pacis det vobis pacem sem-
piternam in omni loco. Dominus sit cum om-
17 nibus vobis. ¶ Salutatio, mea manu Pauli:
quod est signum in omni epistola. ita scribo.
18 ¶ Gratia Domini nostri Iesu Christi cum o-
mnibus vobis. Amen.

EPISTOLA PAVLI AD TIMOTHEVM PRIMA.

CAP. I.

1 PAVLVS Apostolus Iesu Christi
A secundum imperium Dei saluatoris
nostri, & Christi Iesu spei nostræ:
2 ¶ ‖ Timotheo dilecto filio in fide: Gra- Act.16.a.1. "c.4.
tia, misericordia, & pax à Deo patre, &
3 Christo Iesu Domino nostro. ¶ Sicut rogaui te
vt remaneres Ephesi cùm irem in Macedo-
niam, vt denuntiares quibusdam ne aliter
4 docerent, ¶ neq; intenderent fabulis & ge-
nealogijs interminatis: quæ quæstiones præ-
stant magis quàm ædificationem Dei quæ
5 est in fide. ¶ Finis autem præcepti est chari-
B tas de corde puro, & conscientia bona, & fide
6 non ficta. ¶ A quibus quidam aberrantes,
7 conuersi sunt in vaniloquium, ¶ volentes
esse legis doctores, non intelligentes neq; quæ
8 loquuntur, neq; de quibus affirmãt. ¶ ‖ Sci- Rom.7.b.12.
mus autem quia bona est lex, si quis ea le-
9 gitimè vtatur. ¶ " sciens' hoc quia lex iusto "scientes
non est posita, sed iniustis, & non subditis,
impijs & peccatoribus, sceleratis & conta-
minatis, patricidis & matricidis, homicidis,
10 ¶ fornicarijs, masculorum concubitoribus,
plagiarijs, mendacibus, periuris, & si quid
11 aliud sanæ doctrinæ aduersatur, ¶ quæ est se-
cundum Euangelium gloriæ beati Dei, quod
12 creditum est mihi. ¶ Gratias ago ei qui me
confor-

In confortauit ° Christo Iesu Domino nostro C
quia fidelem me existimauit, ponens in mi-
nisterio: qui prius blasphemus fui & perse- 13
quutor & contumeliosus. sed misericordiam
Dei consecutus sum, quia ignorans feci in
incredulitate. Superabundauit autem gra- 14
tia Domini nostri cum fide & dilectione,
quæ est in Christo Iesu. Fidelis sermo, & 15
Mat.9.b.13. omni acceptione dignus: quod ‖Christus Ie-
Mar.2.c.17. sus venit in ⌜hunc⌝ mundum peccatores sal-
⌜.1. uos facere, quorum primus ego sum. Sed ideo 16
misericordiam consecutus sum vt in me pri- D
mo ostenderet Christus Iesus omnem pati-
°deforma- tiam, ad ⌜informationem⌝ eorum qui credituri
tionem 1. sunt illi in vitam æternam. Regi autem secu- 17
lorum immortali, inuisibili, soli Deo honor
& gloria in secula seculorum. Amen. Hoc 18
præceptum commendo tibi fili Timothee: se-
cundum præcedentes in te prophetias, vt mi-
lites in illis bonam militiam, habens fidem 19
& bonam conscientiam, quam quidam repel-
lentes, circa fidem naufragauerunt. ex qui- 20
bus est Hymenæus & Alexander: quos tra-
didi Satanæ, vt discant non blasphemare.

CAP. II.

OBsecro igitur primum omnium fieri ob- 1
secrationes, orationes, postulationes, A
gratiarum actiones pro omnibus hominibus,
pro regibus & omnibus qui in sublimitate 2
sunt: vt quietam & tranquillam vitam aga-
mus in omni pietate & castitate. hoc enim 3
bonum est & acceptum coram saluatore no-
stro Deo, qui omnes homines vult saluos 4
fieri, & ad agnitionem veritatis venire. V- 5
nus enim Deus, vnus & mediator Dei &
hominum homo Christus Iesus: qui dedit 6
⌜.7. redemptionem semetipsum pro omnibus ⌜cu- B
ius⌝ testimonium temporibus suis ⌜confir-
2.Tim.1.c.11 matum est⌝. ‖In quo positus sum ego præ- 7
dicator & Apostolus (veritatem dico, non men-
tior) doctor Gentium in fide & veritate.
Volo ergo viros orare in omni loco: leuantes 8
1.Pet.3 a.3. puras manus, sine ira & disceptatione. ‖Si- C
militer & mulieres in habitu ornato: cum 9
verecundia & sobrietate ornantes se, non in
tortis crinibus, aut auro, aut margaritis,
vel veste pretiosa, sed quod decet mulieres 10
promittentes pietatem per opera bona. Mu- 11
lier in silentio discat, cum omni subiectione.
1.Co.14.f.34 ‖Docere autem mulieri non permitto, neq; 12
Gen.1.d.27. dominari in virum: sed esse in silentio. ‖A- 13
dam enim primus formatus est: deinde He-
Gen.3.b.6. ua. & Adam non est seductus: ‖mulier au- 14
tem seducta, in præuaricatione fuit. Sal- 15
uabitur autem per filiorum generationem si
°perman- ⌜permanserint⌝ in fide & dilectione & san-
serit. ctificatione cum sobrietate.

CAP. III.

FIdelis sermo. Siquis episcopatum deside- 1
rat, bonum opus desiderat. ‖Oper- 2
Titi.1.b.7. tet ⌜ergo⌝ episcopum irreprehensibilem esse, A
°enim

Titi.1.b.6. ‖vnius vxoris virum, sobrium, prudentem,
⌜.5. ornatum, ⌜pudicum⌝, hospitalem, doctorem,
3 non vinolentum, non percussorem: sed mo-
4 destum, non litigiosum, non cupidum, °sua °sed
domui bene præpositum, filios habentem sub-
5 ditos cum omni castitate. Siquis autem do-
B mui suæ præesse nescit: quomodo ecclesiæ Dei
6 diligentiam habebit? Non neophytum: ne in
superbiam elatus, in iudicium incidat dia-
7 boli. Oportet autem illum & testimonium
habere bonum ab iis qui foris sunt: vt non
in opprobrium incidat & laqueum diaboli.
8 Diaconos similiter pudicos, non bilingues,
C non multo vino deditos, non turpe lucrum
9 sectantes: habentes mysterium fidei in
10 conscientia pura. Et hi autem probentur
primum: & sic ministrent, nullum crimen
11 habentes. Mulieres similiter pudicas, non
detrahentes, sobrias, fideles in omnibus.
12 Diaconi sint vnius vxoris viri: qui filiis
13 suis bene præsint, & suis domibus. Qui
D enim bene ministrauerint, gradum bonum
sibi acquirent, & multam fiduciam in fide
14 quæ est in Christo Iesu. Hæc tibi scribo°: °fili Timo-
15 sperans me ad te venire cito. si autem tar- thee
dauero. vt scias quomodo oporteat te in do-
mo Dei conuersari, quæ est ecclesia Dei vi-
16 ui, columna & firmamentum veritatis. Et
manifeste magnum est pietatis sacramentum,
quod manifestatum est in carne, iustificatum
est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum
est Gentibus, creditum est in mundo, assum-
ptum est in gloria.

CAP. IIII.

1 SPiritus autem manifeste dicit, quia ‖in 2.Tim.3.a.1.
A nouissimis temporibus discedent quidam 2.Pet.3.a.1.
a fide, attendentes spiritibus erroris & doctri- Iudæ 1.d.18.
2 nis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium
mendacium, & cauteriatam habentium suam
3 conscientiam, prohibentium nubere, absti-
nere a cibis quos Deus creauit ad percipien-
dum cum gratiarum actione fidelibus, & iis
4 qui cognouerunt veritatem. Quia omnis
B creatura Dei bona est, & nihil reiiciendum
5 quod cum gratiarum actione percipitur. san-
ctificatur enim per verbum Dei & oratio-
6 nem. Hæc proponens fratribus, bonus eris
minister Christi Iesu, enutritus verbis fidei 2.Ti 2.d.23.
7 et bonæ doctrinæ quam assecutus es. ‖Ineptas Titi 3 c 9.
autem & aniles fabulas deuita: exerce ⌜.13.
8 autem⌝ teipsum ad pietatem. Nam corpo-
C ralis exercitatio, ad modicum vtilis est: pie-
tas autem ad omnia vtilis est: promissionem
9 habens vitæ quæ nunc est, & futuræ. Fi-
10 delis sermo & omni acceptione dignus. In
hoc enim laboramus & maledicimur, °quia °quod spe-
sperauimus⌝ in Deum viuum qui est saluator rauimus 1.
omnium hominum, maxime fidelium.
11 Præcipe hæc & doce. Nemo adolescentiam
12 tuam contemnat: sed exemplum esto fide-
lium in verbo, in conuersatione, in charitate,

in fide, in castitate. ¶ Dum venio, attende 13
& lectioni, exhortationi doctrinæ. ¶ Noli negli- 14
gere gratiam quæ in te est. quæ data est tibi D
per prophetiam, cum impositione manuum
presbyterij. ¶ Hæc meditare, in his esto: vt 15
profectus tuus manifestus sit omnibus. ¶ At- 16
tende tibi & doctrinæ: insta in illis. Hoc e-
nim faciens, & teipsum saluum facies, &
eos qui te audiunt.

CAP. V.

SEniorem ne increpaueris: sed obsecra vt 1
patrem: iuuenes, vt fratres: ¶ anus, vt 2
matres: iuuenculas, vt sorores in omni casti- A
tate. ¶ Viduas honora: quæ verè viduæ sunt. 3
¶ Siqua autem vidua filios aut nepotes ha- 4
*discant 1. bet: * discat* primùm domum suam regere,
& mutuam vicem reddere parentibus, hoc
enim acceptum est coram Deo. ¶ Quæ autem 5
*sperat 10. verè vidua est & desolata: *speret* in Deū,
*instat 10. & *instet* obsecrationibus et orationibus no-
cte & die. ¶ Nam quæ in delitijs est: viuens 6
mortua est. ¶ Et hoc præcipe vt irreprehensi- 7
*Siquis pro biles sint. ¶ *Siquis* autem suorum, & ma- 8
fiqua. ximè domesticorum curam non habet: fidem
negauit, & est infideli deterior. ¶ Vidua eli- 9
gatur non minus sexaginta annorum, quæ B
fuerit vnius viri vxor, ¶ in operibus bonis 10
testimonium habens, si filios educauit, si ho-
spitio recepit, si sanctorum pedes lauit, si tri-
bulationem patientibus subministrauit, si
omne opus bonum subsecuta est. ¶ Adolescen- 11
tiores autem viduas deuita. Cum enim lu-
xuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt:
¶ habentes damnationem, quia primam fi- 12
dem irritā fecerunt. ¶ simul autem & otiosæ 13
discunt circuire domos: non solùm otiosæ, sed
& verbosæ & curiosæ, loquentes quæ non o-
portet. ¶ Volo ergo iuniores nubere, filios pro- 14
creare, matresfamiliâs esse: nullam occasio-
nem dare aduersario* maledicti gratia. ¶ Iam 15
*post enim quædam conuersæ sunt retro * satanā.
¶ Si quis fidelis habet viduas, subministret 16
*vt illis, * &* non grauetur ecclesia: vt ijs quæ C
verè viduæ sunt, sufficiat. ¶ Qui bene præ- 17
sunt presbyteri, duplici honore digni habean-
tur: maximè qui laborant in verbo & do-
Deu.25.a.4. ctrina. ¶ Dicit enim scriptura: ‖ Non *infra- 18
1 Cor.9.a.9. nabis* os boui trituranti. &, Dignus est ope-
*alligabis rarius mercede sua. ¶ Aduersus presbyterum 19
Mat.10.b.10 accusationem noli recipere: nisi sub duobus
Luc.10, b.7. aut tribus testibus. ¶ Peccantes, coram omni- 20
bus argue: vt & cæteri timorem habeant.
¶ Testor coram Deo & Christo Iesu & electis 21
angelis, vt hæc custodias sine præiudicio, ni- D
hil faciēs in aliam partem declinādo. ¶ Ma- 22
nus citò nemini imposueris, neque commu-
nicaueris peccatis alienis. Teipsum castum
custodi. ¶ Noli adhuc aquam bibere: sed mo- 23
dico vino vtere propter stomachum tuum,
& frequentes tuas infirmitates. ¶ Quo- 24
rundam hominum peccata manifesta sunt,

præcedentia ad iudicium: quosdam autem
25 subsequuntur. ¶ Similiter & facta bona,
manifesta sunt: & quæ aliter se habent, ab-
scondi non possunt.

CAP. VI.

1 QVicunque sunt sub iugo serui dominos
A suos omni honore dignos arbitren-
tur: ne nomen Domini & doctrina
2 blasphemetur. ¶ Qui autem fideles habent
dominos, non contemnant quia fratres sunt,
sed magis seruiant*, quia fideles sunt & di-
lecti, qui beneficij participes sunt. Hæc doce,
3 & exhortare. ¶ Siquis aliter docet, & non
acquiescit sanis sermonibus Domini nostri
Iesu Christi, & ei quæ secundum pietatem
4 est doctrinæ: ¶ superbus est, nihil sciens, sed
languens circa quæstiones & pugnas verbo-
rum: ex quibus oriuntur inuidiæ, contentio-
5 nes, blasphemiæ, suspiciones malæ, ¶ cōflicta-
B tiones hominum mente corruptorum, & qui
veritate priuati sunt, existimantium quæ-
6 stum esse pietatem. ¶ Est autem quæstus
7 magnus, pietas cum sufficientia. ¶ ‖ Nihil e- Iob.1.d.21.
nim intulimus in * hunc* mundum: haud Eccl.5.c.14.
dubium, quod nec auferre quid possumus. *.1.
8 ¶ ‖ Habentes autem alimenta, & quibus te- Pro.27.d.26
9 gamur, his contenti simus. ¶ Nam qui vo- Mat.6.d.25.
lunt diuites fieri, incidunt in tentationem
& laqueum * diaboli*, & desideria multa *.1.
*inutilia, & nociua, quæ mergunt homines *&
10 in interitum & perditionem. ¶ Radix enim
omnium malorum est cupiditas: quam qui-
dam appetentes errauerunt à fide, & inse-
11 ruerunt se doloribus multis. ¶ Tu autē ô ho-
C mo Dei, hæc fuge: sectare verò iustitiam,
pietatem, fidem, charitatem, patientiam,
12 mansuetudinem. ¶ Certa bonum certamen
fidei: apprehende vitam æternam, in qua
vocatus es & confessus bonam confessionem
13 coram multis testibus. ¶ Præcipio tibi coram
Deo qui viuificat omnia, & Christo Iesu
‖ qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato Mat.27.b.11.
14 bonam confessionem: ¶ vt serues mandatum Ioh.18.g.37.
sine macula, irreprehensibile vsque in ad-
15 uentum Domini nostri Iesu Christi. ¶ quem
suis temporibus ostendet beatus & solus po-
tens, ‖ Rex regum & Dominus dominantiū, Apo.17.d.14
16 ¶ qui solus habet immortalitatem, & lucem & 19.c.16.
inhabitat inaccessibilem, ‖ quem nullus ho- Iohan.1.c.18
minum vidit, sed nec videre potest, cui ho- 1.Ioh.4.c.12
nor & imperium * sempiternum. Amen. *in
17 ¶ Diuitibus huius seculi præcipe non sublime
D sapere, ‖ neq; sperare in incerto diuitiarum, Luc.12.b.15.
sed in Deo viuo (qui præstat nobis omnia a-
18 bunde ad fruendum) ¶ bene agere, diuites
fieri in bonis operibus, facile tribuere, com-
19 municare, ¶ thesaurizare sibi fundamētum
bonum in futurum, vt apprehendant veram
20 vitam. ¶ O Timothee, depositum custodi: de-
uitans prophanas vocum nouitates, & oppo-
21 sitiones falsi nominis scientiæ, ¶ quam qui-
dam

dam promittentes, circa fidem exciderunt.
Gratia tecum. Amen.

EPISTOLA PAVLI AD TIMOTHEVM SECVNDA.

CAP. I.

PAVLVS Apostolus Iesu Christi 1
per voluntatem Dei, secundum pro- A
missionem vitæ quæ est in Christo
Iesu. ¶ *Timótheo charissimo filio, gra-* 2
ˢ& *tia, misericordia,ˢ pax à Deo patre, et Chri-*
sto Iesu Domino nostro.
ˢmeo ¶ *Gratias ago Deoˢ, cui seruio à progenitori-* 3
ˢmeis *busˢ in conscientia pura, quod sine intermis-*
sione habeam tui memoriam in orationibus
meis, nocte ac die ¶ *desiderans te videre, me-* 4
mor lachrymarum tuarum, vt gaudio im-
plear, ¶ *recordationẽ accipiens eius fidei quæ* 5
est in te non ficta, quæ & habitauit primum
in auia tua Loide, et matre tua Eunice, cer-
tus sum autem quod & in te. ¶ *Propter quã* 6
causam admoneo te vt resuscites gratiam B
Dei, quæ est in te per impositionem ma-
Rom.8.c.15. *nuum mearum.* ¶ ‖ *Non enim dedit nobis* 7
Deus spiritum timoris: sed virtutis, & di-
lectionis, & sobrietatis. ¶ *Noli itaque eru-* 8
bescere testimonium Domini nostri, neque
me vinctum eius: sed collabora Euangelio
secundum virtutem Dei, ¶ *qui nos liberauit* 9
⌐.4. *& vocauit vocatione ⌐sua⌐ sancta,* ‖ *non*
Tit.3.b.5. *secundum opera nostra, sed secundum propo-*
situm suum & gratiam, quæ data est nobis C
Tit.1.a.3. *in Christo Iesu* ‖ *ante tẽpora secularia.* ¶ *Ma-* 10
nifestata est autem nunc per illuminationẽ
saluatoris nostri Iesu Christi, qui destruxit
quidem mortem, illuminauit autem vitam
& incorruptionem per Euangelium: ¶ *in quo* 11
1.Tim.2.b.7 ‖ *positus sum ego prædicator & Apostolus &*
magister Gentium. ¶ *Ob quã causam etiam* 12
hæc patior: sed non confundor. Scio enim cui
credidi, & certus sum quia potens est depo-
situm meum seruare in illum diem. ¶ *For-* 13
mam habe sanorum verborum, quæ à me D
audisti in fide & in dilectione in Christo Ie-
su. ¶ *Bonum depositum custodi per spiritum* 14
ˢenim *sanctum, qui habitat in nobis.* ¶ *Sciˢ hoc,* 15
quòd auersi sunt à me omnes qui in Asia
ˢPhiletus *sunt: ex quibus estˢ Phigelus⌐ & Hermoge-*
Infr.4.d.19. *nes.* ¶ *Det misericordiam Dominus* ‖ *Onesi-* 16
phori domui: quia sæpe me refrigerauit, &
catenam meam non erubuit: ¶ *sed cùm Ro-* 17
mam venisset: solicitè me quæsiuit, & inue-
nit. ¶ *Det illi Dominus inuenire misericor-* 18
diam à Domino in illa die. Et quãta Ephesi
ministrauit, tu melius nosti.

CAP. II.

TV *ergo fili mi, confortare in gratia quæ* 1
est in Christo Iesu: ¶ *& quæ audisti à* 2
A *me per multos testes, hæc commenda fideli-*
bus hominibus, qui idonei erunt & alios do-
3 *cere.* ¶ *Labora sicut bonus miles Christi Ie-*
4 *su.* ¶ *Nemo militans ⌐Deo⌐ implicat se nego-* ⌐.1.
tiis secularibus: vt ei placeat cui se proba-
5 *uit.* ¶ *Nam & qui certat in agone: nonˢ co-* ˢcoronabi-
6 *ronatur⌐ nisi legitimè certauerit.* ¶ *Laboran-* tur
tem agricolam oportet primùm de fructibus
7 *percipere.* ¶ *Intellige quæ dico: dabit enim ti-*
8 *bi Dominus in omnibus intellectum.* ¶ *Me-*
B *mor esto, ⌐Dominum⌐ Iesum Christum re-* ⌐.6.
surrexisse à mortuis, ex semine Dauid, se-
9 *cundum Euangelium meum,* ¶ *in quo laboro*
vsque ad vincula, quasi male operans: sed
10 *verbum Dei non est alligatum.* ¶ *Ideo omnia*
sustineo propter electos: vt & ipsi salutem
consequantur, quæ est in Christo Iesu cũ glo-
11 *ria cælesti.* ¶ *Fidelis sermo. Nam si com-*
12 *mortui sumus: & conuiuemus.* ¶ *si sustine-*
bimus: & conregnabimus. ‖ *si negauerimus:* Mat.10.d.33
13 *& ille negabit nos.* ¶ ‖ *si non credimus: ille fi-* Mar.8.d.38.
delis permanet, negare seipsum non potest. Rom.3.a.3.
14 ¶ *Hæc commone: testificans coramˢ Domino⌐* ˢDeo.
C *Noli contendere verbis (ad nihil enim vtile* ⌐.1.
est) ⌐nisi⌐ ad subuersionem audientium.
15 ¶ *Solicitè cura teipsum probabilem exhibere*
Deo, operarium inconfusibilẽ, rectè tractan-
16 *tem verbum veritatis.* ¶ *Prophana autem &*
inaniloquia deuita. multũ enimˢ proficiunt⌐ ˢproficiẽt 7.
17 *ad impietatem:* ¶ *& sermo eorum vt cancer*
ˢserpit⌐: ex quibus est Hymenæus & Philè- ˢserpet 7.
18 *tus:* ¶ *qui à veritate exciderunt, dicentes re-*
surrectionem esse iam factam, & subuerte-
19 *runt quorundam fidem.* ¶ *Sed firmum fun-*
D *damentum Dei stat, habens signaculum hoc.*
Cognouit Dominus qui sunt eius, & disce-
dat ab iniquitate omnis qui nominat no-
20 *men Domini.* ¶ *In magna autem domo, non*
solùm sunt vasa aurea & argentea, sed &
lignea & fictilia: & quædam quidem in ho-
21 *norem, quædam autem in cõtumeliam.* ¶ *Si-*
quis ergo emundauerit se ab istis: erit vas
in honorem sanctificatum & vtile Domino,
22 *ad omne opus bonum paratum.* ¶ *Iuuenilia*
autẽ desideria fuge: sectare verò iustitiam,
fidem, charitatem, & pacem cum iis qui in-
23 *uocant Dominum de corde puro.* ¶ ‖ *Stultas* 1.Tim.1.b.7.
autem & sine disciplina quæstiones deuita: Tit.3.c.9.
24 *sciens quia generant lites.* ¶ *Seruum autem*
Domini non oportet litigare: sed mansuetum
25 *esse ad omnes, docibilem, patientem,* ¶ *cum*
modestia corripientem eos qui resistunt ⌐ve- ⌐.1.
ritati⌐: nequando Deus det illis pœnitẽtiam
26 *ad cognoscendam veritatem,* ¶ *& resipiscant*
à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad
ipsius voluntatem.

CAP. III.

1 HOc *autem scito, quòd* ‖ *In nouissimis* 1.Tim.4.a.1.
A *diebus instabunt tempora periculosa:*
2 ¶ *& erunt homines seipsos amantes, cupidi,* 2.Reg.3.a.3.
elati, superbi, blasphemi, parentibus non Iudæ d.18.

obedientes, ingrati, scelesti, ¶ sine affectione, 3
sine pace, criminatores, incontinentes, im-
mites, sine benignitate, ¶ proditores, proter- 4
ui, tumidi, & voluptatum amatores magis
quàm Dei: ¶ habentes speciem quidem pie- 5
tatis, virtutem autem eius abnegantes. Et
hos deuita. ¶ ex his enim sunt qui penetrant 6
domos: & captiuas ducunt mulierculas one- B
ratas peccatis, quæ ducuntur varijs deside-
rijs: ¶ semper discentes, & nunquam ad scië- 7
[Exo.7.b.11. c.22.] tiam veritatis peruenientes. ¶ || Quemad- 8
modum autem Iannes & Mambres restite-
runt Moysi: ita & hi resistunt veritati, ho-
mines corrupti mente, reprobi circa fidem,
¶ sed vltra non proficient: insipientia enim 9
eorum manifesta erit omnibus, sicut & illo-
rum fuit. ¶ Tu autem assecutus es meam do- 10
ctrinam, institutionem, propositum, fidem, C
longanimitatem, dilectionem, patientiam,
¶ persecutiones, passiones: qualia mihi facta 11
sunt Antiochiæ, Iconij, Lystris: quales per-
secutiones sustinui. & ex omnibus eripuit
me Dominus. ¶ Et omnes qui pie volût vi- 12
uere in Christo Iesu, persecutionem patien-
tur. ¶ Mali autem homines & seductores 13
proficient in peius: errantes, & in errorem
mittentes. ¶ Tu vero permane in ijs quæ di- 14
dicisti, & credita sunt tibi: sciens à quo di- D
diceris. ¶ & quia ab infantia sacras literas 15
nosti, quæ te possunt instruere ad salutem,
[2.Pet.1.d.20] per fidem quæ est in Christo Iesu. ¶ || Omnis 16
scriptura diuinitùs inspirata, vtilis est ad
[“corripiendum.] docendum, ad arguendum, ad “corrigen-
dum’, ad erudiendum in iustitia: ¶ vt 17
perfectus sit homo Dei, ad omne opus bo-
num instructus.

CAP. IIII.

TEstificor coram Deo & Iesu Christo qui 1
iudicaturus est viuos & mortuos, & per A
aduentum ipsius, & regnum eius. ¶ prædica 2
verbum, insta opportune, importune: argue,
obsecra, increpa in omni patientia & do-
ctrina. ¶ Erit enim tempus cùm sanam do- 3
ctrinam non sustinebunt: sed ad sua deside-
ria coaceruabunt sibi magistros, prurientes
auribus, ¶ & à veritate quidem auditum 4
auertent, ad fabulas autem conuertentur.
¶ Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac 5
[-.1.] Euangelistæ, ministerium tuum imple. - So- B
brius esto’. ¶ Ego enim iam delibor: & tem- 6
pus resolutionis meæ instat. ¶ Bonum certa- 7
men certaui, cursum consummaui, fidem ser-
uaui. ¶ In reliquo, reposita est mihi corona 8
iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa
die, iustus iudex: non solùm autem mihi, sed
& ijs qui diligunt aduentum eius. ¶ Festina 9
ad me venire cito. ¶ Demas enim me reli- 10
quit, diligens hoc seculum, & abijt Thessalo-
nicam: Crescens in Galatiam, Titus in Dal-
[Col.4.d.14.] matiam. ¶ || Lucas est mecum solus. Marcum 11
assume, & adduc tecum: est enim mihi vtilis
12 in “ministerium’. ¶ Tychicum autem misi [“ministeriu-]
13 Ephesum. ¶ Penulam quam reliqui Troade
apud Carpum, veniens affer tecum, & li-
14 bros, maxime autem membranas. ¶ Alexan-
C der ærarius multa mala mihi ostëdit. “red- [“reddat 6.]
15 det’ illi Dominus secundû opera eius: ¶ quem
& tu deuita, valde enim restitit verbis no-
16 stris. ¶ In prima mea defensione nemo mihi
affuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis
17 imputetur. ¶ Dominus autem mihi astitit,
& cöfortauit me, vt per me prædicatio “im- [“impleretur 6.]
pleatur’, & audiant omnes Gentes, & libe-
18 ratus sum de ore leonis. ¶ “Liberauit’ me [“liberabit autem 3.]
D Dominus ab omni opere malo: et saluum fa-
ciet in regnum suum cæleste. cui gloria in
19 secula seculorum. Amen. ¶ Saluta “Priscam’ [“Priscillam]
20 & Aquilam, & || Onesiphori domum. ¶ Era- [Sup.1.d.16.]
stus remansit Corinthi. Trophimum autem
21 reliqui infirmum Mileti. ¶ Festina ante hye-
mem venire. Salutant te Eubulus & Pu-
dens & Linus & Claudia, & fratres om-
22 nes. ¶ Dominus Iesus Christus cum spiritu
tuo. Gratia vobiscum. Amen.

EPISTOLA PAVLI AD TITVM.

CAP. I.

1 PAVLVS seruus Dei, Apostolus au-
A tem Iesu Christi secundum fidë ele-
ctorum Dei & agnitionem veritatis:
2 quæ secundum pietatem est ¶ in spem
vitæ æternæ, quam promisit qui non menti-
3 tur, Deus, || ante tempora secularia: ¶ mani- [2.Tim.1.c.9]
festauit autem temporibus suis verbû suum
in prædicatione, quæ credita est mihi secun-
4 dum præceptum saluatoris nostri Dei: ¶ Tito
B dilecto filio secundum communem fidë, gra-
tia & pax à Deo patre, & Christo Iesu sal-
5 uatore nostro. ¶ Huius rei gratia reliqui te
Cretæ, vt ea quæ desunt corrigas, & consti-
tuas per ciuitates presbyteros, sicut & ego
6 disposui tibi. ¶ || Siquis sine crimine est, v- [1.Tim.3.a.2.]
nius vxoris vir, filios habens fideles, non in
7 accusatione luxuriæ, aut non subditos. ¶ || O- [1.Tim.3.a.2.]
portet enim episcopum sine crimine esse, si-
C cut Dei dispensatorem: non superbum, non
iracundum, non vinolentum, non percussorë,
8 non turpis lucri cupidum: ¶ sed hospitalem,
benignum, * sobrium, iustum, sanctum, con- [*prudentem 6.]
9 tinentem: ¶ amplectentem eum qui secûdum
doctrinam est, fidelem sermonem, vt potens
sit * exhortari in doctrina sana, & eos qui [*& 4.]
10 contradicunt, arguere. ¶ Sunt enim multi in-
obedientes, vaniloqui & seductores, maxime
11 qui de circuncisione sunt: ¶ quos oportet re-
dargui. qui vniuersas domos subuertunt,
docentes quæ non oportet, turpis lucri gra-
12 tia. ¶ Dixit quidam ex illis, proprius ipso-
rum propheta, Cretenset semper mendaces.
mala

mala bestia, ventres pigri. ¶ Testimonium 13
hoc verum est. Quam ob causam increpa il- D
los dure, vt sani sint in fide: ¶ non intenden- 14
tes Iudaicis fabulis, & mandatis hominum
Ro.14.d.20. auersantium se a veritate. ¶ ‖Omnia mun- 15
da mundis: coinquinatis autem & infideli-
bus nihil est mundum, sed inquinata sunt
eorum & mens & conscientia. ¶ Confitentur 16
se nosse Deum, factis autem negant, cum sint
abominati & incredibiles, & ad omne opus
bonum reprobi.

CAP. II.

TV autem loquere quæ decent sanam do- 1
ctrinam. ¶ Senes, vt sobrij sint, pudici, 2
prudentes, sani in fide, in dilectione, in pa- A
tientia. ¶ Anus similiter, in habitu sancto nō 3
criminatrices, non multo vino seruientes:
bene docentes, ¶ vt prudentiam doceant a- 4
dolescentulas, vt viros suos ament, filios
⸗.1. suos diligant, ¶ prudētes, castas, ⸗sobrias', 5
domus curam habentes, benignas, subditas B
viris suis, vt non blasphemetur verbū Dei.
¶ Iuuenes similiter hortare vt sobrij sint. ¶ In 6
omnibus teipsum præbe exemplum bonorum 7
" integritatem, grauitatem 1. operum, in doctrina, "in integritate, in gra-
uitate' ¶ verbum sanum, irreprehensibile. 8
vt is qui ex aduerso est, vereatur nihil ha- C
Ephe.6.a.5. bens malum dicere de nobis. ¶ ‖Seruos domi- 9
Colo.3.d.22. nis suis subditos esse, in omnibus placentes,
1.Pet.2.c.18. non contradicentes: ¶ non fraudantes, sed in 10
omnibus fidem bonam ostendentes: vt do-
ctrinam Saluatoris nostri Dei ornent in o-
"salutaris 1 mnibus. ¶ Apparuit enim gratia Dei "sal- 11
uatoris nostri' omnibus hominibus: ¶ eru- 12
diens nos vt abnegantes impietatem & se-
cularia desideria, sobrie, & iuste, & pie vi-
uamus in hoc seculo, ¶ expectantes beatam 13
spem & aduentū gloriæ magni Dei & Sal- D
uatoris nostri Iesu Christi, ¶ qui dedit se- 14
metipsum pro nobis, vt nos redimeret ab om-
ni iniquitate, & mundaret sibi populum ac-
ceptabilem, sectatorē bonorum operum. ¶ Hæc 15
loquere, & exhortare & argue cum omni
imperio. Nemo te contemnat.

CAP. III.

ADmone illos principibus & potestatibus 1
subditos esse, dicto obedire, ad omne opus A
bonum paratos esse, ¶ neminem blasphema- 2
re, non litigiosos esse, sed modestos: omnem o-
stendentes mansuetudinem ad omnes homi-
nes. ¶ Eramus enim aliquando & nos insi- 3
pientes, increduli, errantes, seruientes desi-
derijs & voluptatibus varijs, in malitia &
inuidia agentes, odibiles, odientes inuicem.
¶ Cùm autem benignitas & humanitas ap- 4
2.Tim.1.b.9. paruit saluatoris nostri Dei: ¶ ‖Non ex ope- 5
ribus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum B
suam misericordiam saluos nos fecit, per la-
uacrum regenerationis & renouationis Spi-
ritus sancti, ¶ quem effudit in nos abunde 6
per Iesum Christum saluatorem nostrū, ¶ vt 7
iustificati gratia ipsius, hæredes simus se-
8 cundum spem vitæ æternæ. ¶ Fidelis sermo
C est & de his volo te confirmare: vt curent
bonis operibus præesse qui credunt Deo. Hæc
9 sunt bona & vtilia hominibus. ¶ ‖ Stultas 1.Tim.4 b.7
autem quæstiones, & genealogias, & cōten- 2.Tit.2.d.23
tiones, & pugnas legis deuita. sunt enim in-
10 utiles & vana. ¶ Hæreticum hominem post
vnam & secundam correptionem deuita:
11 ¶ sciens quia subuersus est qui eiusmodi est,
& delinquit, cùm sit proprio iudicio condem-
12 natus. ¶ Cum misero ad te Arteman aut
D Tychicum, festina ad me venire Nicopolim.
13 ibi enim statui hyemare. ¶ Zenam legisperi-
tum & Apollo solicite præmitte, vt nihil illis
14 desit. ¶ Discant autem & nostri bonis operi-
bus præesse ad vsus necessarios: vt non sint
15 infructuosi. ¶ Salutant te qui mecum sunt
omnes: saluta eos qui nos amant in fide.
Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA PAVLI AD PHILEMONEM.

1 PAVLVS vinctus Christi Iesu, &
A Timotheus frater: Philemoni dilecto
2 & adiutori nostro, ¶ & Appiæ sorori
charissimæ, & Archippo commilitonī
nostro, & ecclesiæ quæ in domo tua est:
3 ¶ Gratia vobis & pax à Deo patre nostro, &
4 Domino Iesu Christo. ¶ Gratias ago Deo
meo, semper memoriam tui faciens in ora-
5 tionibus meis, ¶ audiens charitatem tuam
& fidem quam habes in Domino Iesu, & in
6 omnes sanctos: ¶ vt communicatio fidei tuæ
B euidens fiat in agnitione omnis boni quod
7 est in vobis in Christo Iesu. ¶ Gaudium e-
nim magnum habui & consolationem in
charitate tua, quia viscera sanctorum re-
8 quieuerūt per te frater. ¶ Propter quod mul-
tam fiduciam habens in Christo Iesu impe-
9 randi tibi quod ad rem pertinet: ¶ propter
charitatem magis obsecro, cùm sis talis, vt
Paulus senex, nunc autem & vinctus Iesu
10 Christi. ¶ Obsecro te pro meo filio quem ge-
11 nui in vinculis, Onesimo. ¶ qui tibi aliquā-
do inutilis fuit, nunc autem & mihi & ti-
12 bi vtilis, ¶ quem remisi ⸗ tibi'. Tu autem
C illum "vt' mea viscera, suscipe. ¶ quem ego ⸗.3.
13 volueram mecum detinere, vt pro te mihi "id est 6.
14 ministraret in vinculis Euangelij: ¶ sine
consilio autem tuo nihil volui facere, vti ne
velut ex necessitate bonum tuum esset, sed
15 voluntarium. ¶ Forsitan enim ideo dis-
cessit ad horam à te, vt æternùm illum re-
16 ciperes. ¶ iam non vt seruum, sed pro seruo
charissimum fratrem, maximè mihi, quan-
to autem magis tibi & in carne & in Do-
17 mino? ¶ Si ergo habes me socium, suscipe il-

lum sicut me. ? Si autem aliquid nocuit tibi 18
aut debet: hoc mihi imputa. ? Ego Paulus 19
scripsi mea manu: ego reddam ut non dicam D
tibi, quod & teipsum mihi debes. ? ita fra- 20
ter. Ego te fruar in Domino. Refice viscera
*Christo. mea in "Domino'. ? Confidens in obedientia 21
tua scripsi tibi: sciens quoniam & super id
quod dico, facies. ? Simul autem & para mi- 22
hi hospitium. nam spero per orationes ve-
stras donari me vobis. ? Salutat te Epa- 23
phras concaptiuus meus in Christo Iesu,
? Marcus, Aristarchus, Demas & Lucas ad- 24
iutores mei. ? Gratia Domini nostri Iesu 25
Christi cum spiritu vestro. Amen.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD HEBRAEOS.

CAP. I.

MVltipharíam multisque modis o- 1
lim Deus loquens patribus in A
prophetis: ? nouissime diebus 2
istis locutus est nobis in Filio,
quem constituit haeredem vniuersorum, per
Sap. 7. d. 26. quem fecit & secula. ? || qui cùm sit splendor 3
gloriae, & figura substantiae eius, portansque
omnia verbo virtutis suae, purgationem
peccatorum faciens, sedet ad dexteram ma-
iestatis in excelsis: ? tanto melior angelis 4
effectus, quantò differentius prae illis nomen
haereditauit. ? Cui enim dixit aliquando 5
Psal. 2. b. 7. angelorum, || Filius meus es tu, ego hodie B
2. Re. 7. b. 14. genui te? Et rursum, || Ego ero illi in patrem:
& ipse erit mihi in filium? ? Et cùm ite- 6
rum introducit primogenitum in orbem ter-
Psal. 96. b. 8. rae, dicit, || Et adorent eum omnes angeli
Psa. 103. a. 4. Dei. ? Et ad angelos quidem dicit, || Qui fa- 7
cit angelos suos, spiritus: & ministros suos,
Psa. 44. b. 7. flammam ignis. ? Ad filium autem: || Thro- 8
nus tuus Deus in seculum seculi: virga ae- C
quitatis, virga regni tui. ? Dilexisti iusti- 9
tiam, & odisti iniquitatem: propterea vnxit
te Deus, Deus tuus oleo exultationis prae
Psa. 101. d. 26. participibus tuis. ? Et, || Tu in principio Do- 10
mine terram fundasti: & opera manuum
tuarum sunt caeli. ? ipsi peribunt, tu autem 11
permanebis: & omnes vt vestimentum ve-
*inuolues 1 terascent. ? Et velut amictum "mutabis' 12
eos, & mutabuntur: tu autem idem ipse es, D
& anni tui non deficient. ? Ad quem autem 13
Psa. 109. a. 1. angelorum dixit aliquando: || Sede à dexte-
1. Co. 15. d. 25 ris meis, || quoadusque ponam inimicos tuos
scabellum pedum tuorum? ? Nonne omnes, 14
sunt administratorij spiritus: in ministe-
*capiunt rium missi propter eos qui haereditatem "ca-
pient' salutis?

CAP. II.

PRopterea abundantius oportet obserua- 1
re nos ea quae audiuimus: ne forte per- A
2 effluamus. ? Si enim qui per angelos dictus
est sermo, factus est firmus, & omnis praeua-
ricatio & inobedientia accepit iustam mer-
3 cedis retributionem: ? quomodo nos effugie-
mus si tantam neglexerimus salutem: quae
cùm initium accepisset enarrari per Domi-
num: ab eis qui audierunt, in nos confirma-
4 ta est. ? contestante Deo signis, & portentis,
& varijs virtutibus, & Spiritus sancti di-
stributionibus secundum suam voluntatem.
5 ? Non enim angelis subiecit "Deus' orbem "1.
6 terrae futurum, de quo loquimur. ? Testatus
B est autem in quodam loco quis, dicẽs, || Quid Psal. 8. a. 5.
est homo quod memor es eius: aut filius ho-
7 minis quoniam visitas eum? ? Minuisti eum
paulominus ab angelis: gloria & honore co-
ronasti eum, & constituisti eum super opera
8 manuum tuarum. ? || Omnia subiecisti sub Mat. 28. d. 18
pedibus eius: In eo enim quod omnia ei sub- 1. Co. 15. d. 26
iecit: nihil dimisit non subiectum ei. Nunc Eph. 1. d. 22.
autem necdum videmus omnia subiecta ei.
9 ? || Eum autẽ qui modico quàm angeli, mi- Phi. 2. b. 8.
noratus est, videmus Iesum propter passio-
C nem mortis, gloria & honore coronatum: vt
gratia Dei, pro omnibus gustaret mortem.
10 ? Decebat enim eum propter quem omnia, &
per quem omnia, qui multos filios in gloriam
adduxerat, authorem salutis eorũ, per "pas- " passione
11 sionem' "consummare'. ? Qui enim sanctifi- 6.
cat, & qui sanctificantur: ex vno omnes. "consum-
Propter quam causam non confunditur fra- mari.
12 tres eos vocare: ? dicens, || Nuntiabo nomen Psa. 21. c. 23.
tuum fratribus meis: in medio ecclesiae lau- Psal. 17. a. 3.
13 dabo te. ? Et iterum, || Ego ero fidens in eum. Isai. 8. d. 18.
Et iterum || Ecce ego & pueri mei: quos dedit
14 mihi Deus. ? Quia ergo pueri communicaue-
D rũt carni & sanguini: & ipse similiter par-
ticipauit eisdem. || vt per mortem destrueret Ose. 13. d. 14.
eum qui habebat mortis imperium, id est 1 Co. 15. g. 54
15 diabolum. ? Et liberaret eos qui timore mor-
tis per totam vitam obnoxij erant seruituti.
16 ? Nusquam enim angelos apprehendit: sed
17 semen Abrahae apprehendit. ? Vnde debuit
per omnia fratribus similari: vt misericors
fieret & fidelis pontifex ad Deũ, vt repro-
18 pitiaret delicta populi. ? In eo enim in quo
passus est ipse & tentatus: potens est & eis
qui tentantur auxiliari.

CAP. III.

1 VNde fratres sancti, vocationis caelestis
A participes, considerate Apostolorũ & põ-
2 tificem confessionis nostrae Iesum": ? qui fi- "Christũ 6.
delis est ei qui fecit illum, sicut & || Moyses Nu. 12. b. 7.
3 in omni domo eius. ? Amplioris enim gloria
iste prae Moyse dignus est habitus, quantò
ampliorem honorem habet domus, qui fa-
4 bricauit illam. ? Omnis namque domus, fa-
bricatur ab aliquo. qui autem omnia crea-
5 uit, Deus est. ? Et Moyses quidẽ fidelis erat
in tota domo eius tanquam famulus, in te-
6 stimonium eorum quae dicenda erãt. ? Chri-
stus

stus verò tanquam filius in domo sua: quæ B
domus sumus nos, si fiduciam & gloriã spei
vsq; ad finem, firmam retineamus. ¶ Quæ 7
Psa.94.b.8. propter sicut dicit Spiritus sanctus, ‖ Hodie si
vocem eius audieritis, ¶ nolite obdurare cor- 8
da vestra sicut in exacerbatione secundum
diem tentationis in deserto. ¶ Vbi tentaue- 9
runt me patres vestri: probauerunt & vide-
rũt opera mea quadraginta annis. ¶ Propter 10
quod infensus fui generationi huic: & dixi,
Semper errant corde. Ipsi autem non cogno-
uerunt vias meas. ¶ quibus iuraui in ira 11
mea, Si introibunt in requiem meam. ¶ Vi- 12
dete fratres, ne forte sit in aliquo vestrũ cor C
malum, incredulitatis, discedendi à Deo vi-
uo: ¶ sed adhortamini vosmetipsos per singu- 13
los dies, donec Hodie cognominatur, vt non
obduretur quis ex vobis fallacia peccati.
¶ Participes enim Christi effecti sumus: si ta- 14
men initium substantiæ eius vsq; ad finem
firmum retineamus. ¶ Dum dicitur, Hodie si 15
vocem eius audieritis, nolite obdurare corda
vestra quemadmodum in illa exacerbatione.
¶ Quidam enim audientes exacerbauerunt: 16
sed nõ vniuersi qui profectò sunt ex Aegypto
per Moysen. ¶ Quibus autẽ infensus est qua- 17
draginta annis? Nonne illis qui peccauerũt,
Nu.14.f.58. ‖ quorum cadauera prostrata sunt in deser-
Nu.14.d.28. to? ¶ ‖ Quibus autem iurauit non introire in 18
d.23. requiem ipsius: nisi illis qui increduli fue-
runt? ¶ Et videmus quia non potuerunt in- 19
* in requiem ipsius. troire* propter incredulitatem.

CAP. IIII.

Timeamus ergo ne forte relicta pollicita- 1
tione introeundi in requiem eius, ex- A
istimetur aliquis ex vobis deesse. ¶ Etenim 2
& nobis nunciatum est, quemadmodum &
illis. sed non profuit illis sermo auditus, non
admistus fidei ex ijs quæ audierunt. ¶ Ingre- 3
diemur enim in requiem qui credidimus:
Psa.94.b.11 quemadmodum dixit, ‖ Sicut iuraui in ira
mea, si introibunt in requiem meam: et qui-
dem operibus ab institutione mundi perfe-
ctis. ¶ Dixit enim quodam loco de die septi- 4
Gene.2.a.2. ma sic: ‖ Et requieuit Deus die septima ab B
omnibus operibus suis. ¶ Et in isto rursum, 5
Si introibunt in requiem meam. ¶ Quoniam 6
ergo superest introire quosdam in illam, & ij,
quibus prioribus annunciatum est, non in-
troierunt propter incredulitatem: ¶ iterũ ter- 7
minat diem quendam: Hodie, in Dauid di-
cendo, post tantum temporis, sicut supra di-
Supr.3.b.7. ctum est, ‖ Hodie si vocem eius audieritis:
nolite obdurare corda vestra. ¶ Nam si eis 8
Iesus requiem præstitisset: nunquam de alia
loqueretur post hac die. ¶ Itaque relinquitur 9
sabbatismus populo Dei. ¶ Qui enim in- C
gressus est in requiem eius, etiã ipse requie- 10
* & uit ab operibus suis, sicut* à suis Deus. ¶ Fe- 11
stinemus ergo ingredi in illam requiem: vt
ne in eundem quis incidat incredulitatis

12 exemplum. ¶ Viuus est enim sermo Dei &
efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti:
& pertingens vsq; ad diuisionem animæ ac
spiritus, compagum quoq; ac medullarum, &
discretor cogitationum & intentionum cor-
13 dis. ¶ ‖ Et non est vlla creatura inuisibilis in Psa.33.c.16.
C conspectu eius. omnia autem nuda & aperta Eccl.13.d.20
14 sunt oculis eius, ad quem nobis sermo. ¶ Ha-
bentes ergo pontificem magnum qui pene-
trauit cælos Iesum filiũ Dei: teneamus* con- * spei nostræ
15 fessionem. ¶ Non enim habemus pontificem,
qui non possit compati infirmitatibus no-
stris: tentatum autem per omnia pro simili-
16 tudine absq; peccato. ¶ Adeamus ergo cum
fiducia ad thronum gratiæ*: vt misericor- * eius
diam consequamur, & gratiam inueniamus
in auxilio oportuno.

CAP. V.

1 OMnis nanque Pontifex ex hominibus
A assumptus, pro hominibus constitui-
tur in ijs quæ sunt ad Deum: vt offerat do-
2 na & sacrificia pro peccatis. ¶ qui condolere
possit ijs qui ignorant & errant: quoniam &
3 ipse circundatus est infirmitate. ¶ & propte-
rea debet, quemadmodum pro populo, ita e-
4 tiam pro semetipso offerre pro peccatis. ¶ ‖ Nec 2.Pa.26.c.18
B quisquam sumit sibi honorem: sed qui vo-
5 catur a Deo, tanquam Aaron. ¶ Sic & Chri-
stus non semetipsum clarificauit vt pontifex
fieret: sed qui locutus est ad eum, ‖ Filius Psal.2.b.7.
6 meus es tu: ego hodie genui te. ¶ Quemad-
modum & in alio loco dicit, ‖ Tu es sacerdos Psa.109.a.4
in æternum, secundum ordinem Melchi-se-
7 dec. ¶ Qui in diebus carnis suæ, preces sup-
C plicationesq; ad eum qui possit illum saluum
facere a morte cum clamore valido & la-
chrymis offerens, * exauditus est pro sua re- * & 10.
8 uerentia. ¶ Et quidem cum esset filius*, di- * Dei
9 dicit ex ijs quæ passus est, obedientiam: ¶ &
consummatus, factus est omnibus obtempe-
10 rantibus sibi, causa salutis æternæ, ¶ appel-
latus à Deo pontifex iuxta ordinẽ Melchi-
11 sedech. ¶ De quo nobis grandis sermo & *in- * ininter-
D terpretabilis ad dicendum: quoniam imbe- pretabilis 70.
12 cilles facti estis ad audiendum. ¶ Etenim
cum deberetis magistri esse propter tempus:
rursum indigetis vt vos doceamini quæ sint
elementa exordij sermonum Dei: & facti estis
13 quibus lacte opus sit, non solido cibo. ¶ Omnis
enim qui lactis est particeps, expers est ser-
14 monis iustitiæ, paruulus enim est. ¶ Perfe-
ctorum autem est solidus cibus: eorum qui
pro consuetudine exercitatos habent sensus
ad discretionem boni ac mali.

CAP. VI.

1 QVapropter intermittentes inchoationis
A Christi sermonem, ad perfectionem fe-
ramur, nõ rursum iacientes funda-
mentũ pœnitẽtiæ ab operibus mortuis, & fi-
2 dei ad Deũ, ¶ baptismatũ doctrinæ, imposi-
tionis quoq; manuũ, ac resurrectionis mor-
tuorum,

tuorum, & iudicij æterni. ¶Et hoc faciemus, 3
Mat.12.d.45 *si quidem permiserit Deus. ¶ ‖ Impoßibile* 4
Luc.10.e.26. *enim est eos qui semel sunt illuminati, gu-*
2.Pe.2.d.20 *stauerunt etiam donum cæleste, & partici-*
pes facti sunt Spiritus sancti. ¶gustauerunt 5
nihilominus bonum Dei verbum, virtutesq́;
seculi venturi, & prolapsi sunt: ¶rursus re- 6
nouari ad pœnitentiam, rursum crucifigen- B
tes sibimetipsis filium Dei, & ostentui ha-
bentes. ¶ Terra enim sæpe venientem super 7
se bibens imbrem, & generans herbam opor-
tunam illis à quibus colitur: accipit benedi-
ctionem a Deo. ¶proferens autem spinas ac 8
tribulos, reproba est, & maledicto proxima,
cuius consummatio in combustionem. ¶Con- 9
fidimus autem de vobis dilectißimi meliora
& viciniora saluti: tametsi ita loquimur.
¶Non enim iniustus Deus, vt obliuiscatur 10
operis vestri & dilectionis quam ostendistis
in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis &
ministratis. ¶ Cupimus autem vnumquenq; 11
vestrum eandem ostentare solicitudinem ad C
expletionem spei vsq; in finem: ¶vt non se- 12
gnes efficiamini, verum imitatores eorũ qui
fide & patientia hæreditabunt promißiones.
¶Abrahæ namque promittens Deus, quoniã 13
neminem habuit per quem iuraret maio-
Gen.22 c 16. *rem, ‖iurauit per semetipsum, ¶dicens, ‖Nisi* 14
Gen.12. a.3. *benedicens benedicam te, & multiplicans*
18.c.18. 22.d.17. *multiplicabo te. ¶Et sic longanimiter ferens,* 15
adeptus est repromißionem. ¶Homines enim 16
per maiorem sui iurant: & omnis controuer-
siæ eorum finis, ad confirmationem, est iura-
mentum. ¶In quo abundantius volens Deus 17
ostendere pollicitationis hæredibus immobi-
litatem consilij sui: interposuit iusiurandum: D
¶vt per duas res immobiles, quibus impos- 18
sibile est mentiri Deum, fortißimum sola-
tium habeamus qui confugimus ad tenen-
dam propositam spem, ¶ quam sicut ancoram 19
habemus animæ tutam ac firmam, & ince-
dentem vsque ad interiora velaminis, ¶vbi 20
præcursor pro nobis introijt Iesus, secundum
ordinem Melchi-sedech, pontifex factus in
æternum.

CAP. VII.

Ge.14. d.18. HIc enim ‖Melchi-sedech, rex Salem, sa- 1
cerdos Dei summi, qui obuiauit Abra- A
ha regresso à cæde regum, & benedixit ei:
¶cui & decimas omnium diuisit Abraham, 2
primùm quidem qui interpretatur rex iu-
stitiæ: deinde autem & rex Salem, quod est,
rex pacis, ¶ sine patre, sine matre, sine ge- 3
nealogia neque initium dierum neque finem
vitæ habens, aßimilatus autem filio Dei,
manet sacerdos in perpetuum. ¶ Intuemini 4
autem quantus sit hic, cui & decimas dedit
Nu.18.e.21. *de præcipuis Abraham patriarcha. ¶Et qui* 5
Deu.18.a.1. *dem ‖de filijs "Leui sacerdotium accipientes,*
a.3. *‖mandatum habent decimas sumere a popu-*
Iosu.14. a.4. *lo secundum legem, id est, a fratribus suis,*
quanquam & ipsi exierint de lumbis Abra-
6 *hæ. ¶Cuius autem generatio non annume-*
B *ratur in eis, decimas sumpsit ab Abraham,*
& hunc qui habebat repromißiones, bene-
7 *dixit. ¶Sine vlla autem contradictione, quod*
8 *minus est, a meliore benedicitur. ¶ Et hic*
quidem, decimas morientes homines acci-
piunt: ibi autem contestatur, quia viuit.
9 *¶Et (vt ita dictum sit,) per Abraham & Le-*
10 *ui qui decimas "accepit' decimatus est. ¶ad-* "accipis 8.
huc enim in lumbis patris erat, quando ob-
11 *uiauit ei Melchi-sedech. ¶ Si ergo consum-*
matio per sacerdotium Leuiticum erat (po-
pulus enim sub ipso legem accepit) quid ad-
huc necessarium fuit secundum ordinẽ Mel-
C *chi-sedech, alium surgere sacerdotem, & non*
12 *secundum ordinem Aaron dici? ¶ Translato*
enim sacerdotio, necesse est vt & legis trãs-
13 *latio fiat. ¶ In quo enim hæc dicuntur: de a-*
lia tribu est, de qua nullus altario præstò
14 *fuit. ¶ Manifestum est enim quod ex Iuda*
ortus sit Dominus noster: in qua tribu nihil
15 *de "sacerdotibus' Moyses locutus est. ¶ Et* "sacerdotio
amplius adhuc manifestum est: si secundum 1.
similitudinem Melchi-sedech exurgat alius
16 *sacerdos, ¶ qui non secundum legem man-*
dati carnalis factus est, sed secundum vir-
17 *tutem vitæ insolubilis. ¶Contestatur enim,*
‖Quoniam tu es sacerdos in æternum, se- Psa.109.a.4.
18 *cundum ordinem Melchi-sedech. ¶Reproba-*
tio quidem fit præcedentis mandati, propter
19 *infirmitatem eius & inutilitatem. ¶ nihil*
enim ad perfectum adduxit lex: introductio
vero melioris spei, per quam proximamus ad
20 *Deum. ¶Et quantum est non sine iureiurã-*
do (alij quidem, sine iureiurando sacerdotes
21 *facti sunt. ¶ hic autem cum iureiurando per*
D *eum qui dixit ad illum: ‖Iurauit Dominus,* Psa.109.a.4.
& non pœnitebit eum: tu es sacerdos in æ-
22 *ternum) ¶ in tantum, melioris testamenti*
23 *sponsor factus est Iesus. ¶Et alij quidem plu-*
res facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte
24 *prohiberentur permanere: ¶ hic autem eò*
quod maneat in æternum, sempiternum ha-
25 *bet sacerdotium. ¶ Vnde & saluare in per-*
petuum potest "accedens' per semetipsum ad "acceden-
Deum: semper viuens ad interpellandum tes 8.
26 *pro "nobis'. ¶ Talis enim decebat vt nobis* "eis 7.
esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus,
segregatus à peccatoribus, & excelsior cælis
27 *factus. ¶ qui non habet necessitatem quoti-*
die (quemadmodum sacerdotes) ‖ prius pro Leuit.9.b.7.
suis delictis hostias offerre, deinde pro popu- 16.b.6.
28 *li. hoc enim fecit semel, se offerendo. ¶ Lex*
enim homines constituit sacerdotes infirmi-
tatem habentes: sermo autem iurisiuran-
di qui post legem est, Filium in æternum
perfectum.

CAP. VIII.

1 CApitulum autem super ea quæ dicuntur,
A *talem habemus pontificem, qui conse-*
dit in

dit in dextera sedis magnitudinis in cælis:
sanctorum minister, & tabernaculi veri, 2
"Deus quod fixit "Dominus' & non homo. Omnis 3
enim pontifex, ad offerendum munera &
hostias constituitur. unde necesse est & hunc
habere aliquid quod offerat: si ergo esset 4
super terram, nec esset sacerdos: cum essent
qui offerrent secundum legem munera, qui 5
exemplari & umbræ deserviunt cælestium.
Sicut responsum est Moysi, cum consumma-
Exo.25. d.40. ret tabernaculum, (Vide inquit) omnia fa-
cito secundum exemplar quod tibi ostensum
Act.7.f.44. est in monte. Nunc autem melius sortitus 6
est ministerium quanto & melioris testa- B
menti mediator est, quod in melioribus re-
promissionibus sancitum est. Nam si illud 7
prius culpa vacasset: non utique secundi lo-
cus inquireretur. Vituperans enim eos di- 8
Iere.31.f.31. cit: Ecce dies venient, dicit Dominus: &
consummabo super domum Israel, & super
domum Iuda testamentum novum, non se- 9
cundum testamentum quod feci patribus C
eorum in die qua apprehendi manum eo-
rum ut educerem illos de Terra-Ægypti,
quoniam ipsi non permanserunt in testa-
mento meo: & ego neglexi eos, dicit Domi-
nus. Quia hoc est testamentum quod dispo- 10
nam domui Israel post dies illos, dicit Domi-
nus: Dando leges meas in mentem eorum,
& in corde eorum superscribam eas: & ero
eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum:
& non docebit unusquisque proximum suũ, 11
& unusquisque fratrem suum, dicens, Co-
gnosce Dominum: quoniam omnes scient
me à minore usque ad maiorem eorum. D
quia propitius ero iniquitatibus eorum: & 12
peccatorum eorum iam nõ memorabor. Di- 13
cendo autem novum: veteravit prius. Quod
autem antiquatur & senescit: prope inte-
ritum est.

CAP. IX.

HAbuit quidem & prius, iustificationes 1
Exo.25.a.8. 26.a.1.36. a.8. cultura, & sanctum sæculare. Taber- 2
naculum enim factum est primum, in quo A
erant, cãdelabra, & mensa, & propositio pa-
num, quæ dicitur Sancta. Post velamen- 3
tum autem secundum, tabernaculum, quod
dicitur Sancta Sanctorum: aureum habens 4
thuribulum, & arcam testamenti circumte-
ctam ex omni parte auro, in qua urna au-
rea habens manna, & virga Aaron quæ
3.Reg.8.a.9. 2 Par.5.c.10 Exo.25.c.22 fronduerat, & tabulæ testamenti, superq; 5
eam erant Cherubim gloriæ obumbrantia
propitiatorium. de quibus non est modo di-
cendum per singula. His vero ita composi- 6
tis, in priori quidem tabernaculo semper B
introibant Sacerdotes, sacrificiorum officia
Exo.30.b.10 Leu.16.a.2. f.10. consummantes. in secundo autem, semel 7
in anno solus pontifex: non sine sanguine
"offerret quem "offert' pro sua & populi ignorantia:
hoc significante Spiritu sancto, nondum 8
propalatam esse sanctorum viam, adhuc
9 priore tabernaculo habente statum. quæ
parabola est temporis instantis: iuxta quam
munera & hostiæ offeruntur, quæ non pos-
sunt iuxta conscientiam perfectum facere
10 servientem, solummodò in cibis & in poti-
bus, & variis baptismatibus, & iustitiis
carnis usque ad tempus correctionis imposi-
11 tis. Christus autem assistens pontifex fu-
turorum bonorum, per amplius & perfectius
tabernaculum non manufactum, id est, non
12 huius creationis: neq; per sanguinem hir-
corum "aut' vitulorum, sed per proprium "& 6.
C sanguinem introivit semel in Sancta, æter- Act.20.f.28.
13 na redemptione inventa. Si enim sanguis 1.Pet.1.c.19.
hircorum & taurorum & cinis vitulæ asper- 1.Ioh.1.c.7.
sus, inquinatos sanctificat ad emundatio- Apo.1.b.5.
14 nem carnis: quanto magis sanguis Christi Leuit.9.b.8.
qui per Spiritum sanctum semetipsum ob- 16.b.6.c.14.
tulit immaculatum Deo, "emundavit' con- Nu.19.a.4.
scientiam "nostram' ab operibus mortuis, ad Luc.1.g.77.
15 serviendum Deo viventi? Et ideo novi te- Rom.5.a.5.
stamenti mediator est: ut morte intercedem- a.6.
te, in redemptionem earum prævaricationũ "emunda-
quæ erant sub priori testamẽto, repromissio- bis 7.
nem accipiant qui vocati sunt, æternæ hæ- "vestram 7.
16 reditatis. Ubi enim testamentum est: Gala.3.b.15.
D mors necesse est intercedat testatoris. Te-
17 stamentum enim, in mortuis confirmatum
est: alioquin nondum valet, dum vivit qui
18 testatus est. Unde nec primum quidem sine
19 sanguine dedicatum est. lecto enim omni
mandato legis à Moyse universo populo: ac-
E cipiens sanguinem vitulorum & hircorum
cum aqua & lana coccinea & hyssopo: ipsum
quoque librum & omnem populum aspersit,
20 dicens, Hic sanguis testamenti, quod Exo.24.c.8.
21 mandavit ad vos Deus. Etiam taberna- Mat.26.c.28
culum & omnia vasa ministerii sanguine
22 similiter aspersit. Et omnia pene in san-
guine secundum legem mundantur: & sine
23 sanguinis effusione non fit remissio. Necesse
F est ergo exemplaria quidem cælestium, his
mundari: ipsa autem cælestia melioribus
24 hostiis quàm istis. Non enim in manufa-
cta Sancta Iesus introivit exemplaria ve-
rorum: sed in ipsum cælum, ut appareat nũc
25 vultui Dei pro nobis. Neque ut sæpe offe-
rat semetipsum, quemadmodum Pontifex
intrat in Sancta, per singulos annos in san-
26 guine alieno: alioquin oportebat eum fre-
G quenter pati ab origine mundi: nunc autem
semel "in consummatione' sæculorum, ad " in cõsum-
"destitutionem' peccati, per hostiam suam matione 2.
27 apparuit. Et quemadmodum statutum est "destructio-
hominibus semel mori, post hoc autem iu- nem 5.
28 dicium: sic & Christus semel oblatus est Rom.5.a.6.
ad multorum exhaurienda peccata, secundo b.7.
sine peccato apparebit expectantibus se, in 1.Pet.3.c.18.
salutem.

CAP.

CAP. X.

Leu.16.c.14. V ‖Mbram enim habens lex, futurorum 1
bonorum, non ipsam imaginem rerum: A
per singulos annos eisdem ipsis hostijs quas
offerunt indesinenter, nunquam potest acce-
dentes perfectos facere: ¶ alioquin cessassent 2
offerri, ideo quod nullam haberent vltra cō-
scientiam peccati, cultores semel mundati.
¶ sed in ipsis commemoratio peccatorum per 3
singulos annos fit. ¶ impossibile enim est san- 4
guine taurorum & hircorum auferri pecca-
Psal.39.b.7. ta. ¶ Ideo ingrediens mundum dicit: ‖Ho- 5
stiam & oblationem noluisti: corpus autem
aptasti mihi: ¶ holocautomata, & pro peccato, 6
non tibi placuerunt. ¶ Tūc dixi, Ecce venio: 7
in capite libri scriptum est de me: Vt fa- B
ciam Deus voluntatem tuam. ¶ Superius di 8
cens, Quia hostias & oblationes, & holocau-
tomata, & pro peccato noluisti, nec placita
sunt tibi, quæ secundum legem offeruntur:
¶ tunc dixi, Ecce venio vt faciam Deus vo- 9
luntatem tuam: aufert primùm, vt sequens
statuat. ¶ In qua voluntate sanctificati su- 10
mus per oblationem corporis Iesu Christi se-
mel. ¶ Et omnis quidem sacerdos præstò est 11
quotidie ministrans, & easdem sæpe offerens
hostias, quæ nunquam possunt auferre pec-
cata: ¶ hic autem vnam pro peccatis offe- 12
rens hostiam, in sempiternum sedet in dexte- C
Psa.109.a.1. 1.Co.15.d.25 ra Dei, ¶ de cætero expectans, ‖donec ponan- 13
tur inimici eius scabellum pedum eius. ¶ Vna 14
enim oblatione, consummauit in sempiter-
num sanctificatos. ¶ Contestatur autem nos 15
& Spiritus sanctus. Postquam enim dixit:
Ie.31.31. f.33 ¶ ‖Hoc autem testamentum quod testabor 16
Sup.8.b.8. ad illos post dies illos, dicit Dominus, ⁿDan-
ⁿDabo do' leges meas in cordibus eorum, & in mē-
tibus eorum superscribam eas: ¶ & peccato- 17
rum & iniquitatum eorum iam non recor- D
dabor amplius. ¶ Vbi autem horum remissio: 18
iam non est oblatio pro peccato. ¶ Habentes 19
itaq; fratres fiduciam in introitu sanctorum
in sanguine Christi: ¶ quam initiauit nobis 20
viam nouam & viuentem per velamen, id
est, carnem suam, ¶ & sacerdotem magnum 21
super domum Dei, ¶ accedamus cum vero 22
corde in plenitudine fidei aspersi corda à cō-
scientia mala, & abluti corpus aqua mūda,
¶ teneamus spei nostræ confessionem indecli- 23
nabilem (fidelis enim est qui repromisit) ¶ & 24
consideremus inuicem in prouocationē cha- E
ritatis & bonorum operum: ¶ non deserentes 25
collectionem nostram, sicut consuetudinis est
quibusdam, sed consolantes, & tantò magis
quantò videritis appropinquantem diem.
Sup.6.a.4. ¶ ‖ Voluntarie enim peccantibus nobis post 26
acceptam notitiam veritatis, iam non relin-
quitur pro peccatis hostia, ¶ terribilis autem 27
quædam expectatio iudicij & ignis æmula-
tio, quæ consumptura est aduersarios. ¶ Irri- 28
tam quis faciens legem Moysi: sine vlla mi-
Deut.17.b.6 seratione, ‖duobus vel tribus testibus mori-
19.d.15. Mat.18.b.16 29 tur: ¶ quantò magis putatis, deteriora me-
Ioh.8.c.17. reri supplicia qui filium Dei conculcauerit,
2.Co.13.a.1. & sanguinem testamenti pollutum duxerit,
in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ
Deu.32.e.35. 30 contumeliam fecerit? ¶ Scimus enim qui di-
ⁿvindicta F xit, ‖Mihi ⁿvindictam', ego retribuam. Et
1. iterum: ‒Quia' ‖ iudicabit Dominus popu-
Rom.12.d.19 31 lum suum. ¶ Horrendum est incidere in ma-
‒.5. 32 nus Dei viuentis. ¶ Rememoramini autem
pristinos dies: in quibus illuminati, magnum
33 certamen sustinuistis passionum. ¶ & in al-
tero quidem opprobrijs & tribulationibus
spectaculum facti, in altero autem socij tali-
34 ter conuersantium effecti. ¶ Nam & vinctis
G compassi estis: & rapinam bonorū vestrorum
cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos ha-
35 bere meliorem & manentē substantiā. ¶ No-
lite itaq; amittere confidentiam vestram,
36 quæ magnam habet remunerationem. ¶ Pa-
tientia enim vobis necessaria est: vt volun-
tatem Dei facientes, reportetis promissionē.
Abac.2.a.4. 37 ¶ ‖ Adhuc enim modicum aliquantulumq;,
1.Pet.1.a.6. qui venturus est, veniet, & non tardabit.
Rom.1.c.17. Gal.3.b.12. 38 ¶ ‖iustus autem meus ex fide ⁿviuit'. quod
ⁿviuet 1. si subtraxerit se: non placebit animæ meæ.
‒.6. 39 ¶ Nos autē non sumus subtractionis ‒ filij' in
perditionē: sed fidei in acquisitionē animæ.

CAP. XI.

1 EST autem fides, sperandarum substan-
A tia rerum, argumentum nō apparentiū.
2 ¶ In hac enim testimonium consecuti sunt
Gene.1.a.1. 3 senes. ¶ ‖Fide intelligimus aptata esse secula
a.3. verbo Dei: vt ex inuisibilibus visibilia fie-
Gene.4.a.4. 4 rent. ¶ ‖Fide, plurimam hostiam Abel quàm
Mat.23.d.34 Cain, obtulit Deo: ‖per quam testimonium
consecutus est esse iustus, testimonium per-
hibente muneribus eius Deo, & per illam
Gene.5.c.24 5 defunctus adhuc loquitur. ¶ Fide, ‖ Henoch
Ecc.44.c.16 translatus est, ne videret mortem, & nō in-
49.d.16. ueniebatur: quia transtulit illum Deus. an-
te translationem enim, testimonium habuit
6 placuisse Deo. ¶ Sine fide autem impossibile
‒.3. B est placere ‒Deo'. Credere enim oportet ac-
cedentem ad Deum quia est, & inquirenti-
Gene.6.c.13 7 bus se remunerator sit. ¶ Fide, ‖ Noe responso
c.18. accepto de ijs quæ adhuc nō videbantur, me-
Eccl.44.c.17 tuens, aptauit arcam in salutem domus suæ,
per quam damnauit mundum: & iustitiæ
8 quæ per fidem est, hæres est institutus. ¶ Fi-
Gen.12.a.4. de, ‖qui vocatur Abraham obediuit in locum
13.a.1. exire quem accepturus erat in hæreditatem:
9 & exijt, nesciens quò iret. ¶ Fide demoratus
est in Terra ‒repromissionis, tanquam in a-
liena, in casulis habitando cum Isaac &
Iacob cohæredibus repromissionis eiusdem.
10 ¶ Expectabat enim fundamenta habentem
C ciuitatem: cuius artifex & conditor Deus.
Gen.17.c.19 11 ¶ Fide, ‖& ipsa Sara sterilis virtutē in con-
18.b.10. ceptione seminis accepit, etiam præter tem-
21.a.2. pus ætatis: quoniā fidelem credidit esse eum
qui

qui repromiserat. ¶ Propter quod & ab vno 12
Eccl.44.d. orti sunt (& hoc emortuo) ‖ tanquam sidera
22.d.23. cæli in multitudine, & sicut arena quæ est
ad oram maris, innumerabiles. ¶ Iuxta fidem 13
defuncti sunt omnes isti non acceptis repro-
missionibus, sed à longe eas aspicientes, &
salutantes, & confitentes quia peregrini &
hospites sunt super terram. ¶ Qui enim hæc 14
dicunt: significant se patriā inquirere. ¶ Et 15
si quidem ipsius meminissent de qua exie-
runt: habebant vtiq; tempus reuertendi.
¶ nunc autem meliorem appetunt, id est, cæ- 16
lestem. Ideo non confunditur Deus vocari D
Deus eorum. parauit enim illis ciuitatem.
Gene.22.a. ¶ Fide, ‖ obtulit Abraham Isaac, cum tenta- 17
b.9. retur: & vnigenitum offerebat "qui" susce-
Ecc.44.d.21 perat repromissiones. ¶ (ad quem dictum est) 18
"in quo ‖ Quia in Isaac vocabitur tibi semen, ¶ arbi- 19
Gen.21.b.12 trans quia & a mortuis suscitare potens est
Rom.9.b.7. Deus. vnde eum & in parabolam accepit.
Ge.27.d.27. ¶ Fide, ‖ & de futuris, benedixit Isaac, Iacob 20
f.36. & Esau. ¶ Fide, ‖ Iacob moriens, singulos fi- E
Ge.48.c.15. liorum Ioseph benedixit: ‖ & adorauit fasti- 21
Ge.47.g.31. gium virgæ eius. ¶ Fide, ‖ Ioseph moriens, de 22
Gene.50.d. profectione filiorum Israël memoratus est:
24.25. & de ossibus suis mandauit. ¶ Fide, ‖ Moyses 23
Exod.2.a.2. natus, occultatus est mensibus tribus à pa-
Acto.7.c.20 rentibus suis: eo quod vidissent elegantem
Exo.1.c.16. infantem, & non timuerunt ‖ regis edictum.
Exo.2.b.11. ¶ Fide ‖ Moyses grandis factus negauit se esse 24
filium filiæ Pharaonis. ¶ magis eligens affligi 25
cum populo Dei, quàm tēporalis peccati ha-
bere iucunditatem, ¶ maiores diuitias æsti- 26
mans thesauro Aegyptiorum, improperium
Christi. aspiciebat enim in remunerationem.
¶ Fide reliquit Aegyptum: non veritus ani- 27
mositatem regis. inuisibilem enim tanquam F
Exo.12.b.11. videns sustinuit. ¶ Fide, ‖ celebrauit pascha, 28
d.21. & sanguinis effusionem: ne qui vastabat
Exo.14.e.22. primitiua, tangeret eos. ¶ Fide, ‖ transierunt 29
mare-rubrum tanquam per aridam terrā:
quod experti Aegyptij, deuorati sunt. ¶ Fide, 30
Iosu.6.c.20. ‖ muri Iericho corruerūt, circuitu dierum se-
Iosu.6.d.23. ptem. ¶ Fide, ‖ Rahab meretrix non perijt cū 31
d.25. incredulis: ‖ excipiēs exploratores cum pace.
Iosu.2.a.2. ¶ Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tē- 32
pus enarrantē de Gedeon, Barac, Sampson,
Iephte, Dauid, Samuel, & Prophetis: ¶ qui 33
per fidem deuicerunt regna, operati sunt iu-
stitiam, adepti sunt repromissiones, obtura-
uerunt ora leonum, ¶ extinxerunt impetum 34
"effugerunt ignis, "effugauerūt" aciem gladij: conualue- G
4. runt de infirmitate, fortes facti sunt in bel-
lo, castra verterunt exterorum: ¶ acceperunt 35
mulieres de resurrectione mortuos suos: alij
autem distenti sunt, non suscipientes redem-
ptionem, vt meliorē inuenirent resurrectio-
nem. ¶ Alij vero ludibria et verbera experti, 36
insuper & vincula & carceres: ¶ lapidati 37
sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gla-
dij mortui sunt, circuierunt in melotis, in

pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti,
38 ¶ quibus dignus non erat mundus, in solitu-
dinibus errantes, in montibus & speluncis,
39 & in cauernis terræ. ¶ Et hi omnes testimo-
nio fidei probati, non acceperunt repromissio-
40 nem, ¶ Deo pro nobis melius aliquid proui-
dente, vt non sine nobis consummarentur.

CAP. XII.

1 IDeoq; et nos tantam habentes impositam
A nubem testium: ‖ deponentes omne pon- Rom.6.a.4.
dus & circumstans nos peccatum, per patiē- Colos.3.b.8.
tiam curramus "ad" propositum nobis cer- Eph.4.c.22.
2 men, ¶ aspicientes in authorem fidei, & con- 1.Pet.2.a.1.
summatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio 4.a.1.
sustinuit crucem, confusione contempta, atq; "…7.
3 in dextera sedis Dei sedet. ¶ Recogitate e-
nim eum qui talem sustinuit à peccatoribus
aduersum semetipsum contradictionem: vt
ne fatigemini, animis vestris deficientes.
4 ¶ Nondum "enim" vsque ad sanguinem re- "…6.
B stitistis, aduersus peccatum repugnantes:
5 ¶ et obliti estis consolationis, quæ vobis, tan-
quam filijs loquitur, dicens, ‖ Fili mi, noli Pro.3.b.11.
negligere disciplinam Domini: neque fatigē- Iob.5.c.17.
6 ris dum ab eo argueris. ¶ ‖ Quem enim dili- Apoc.3.c.19.
git Dominus, castigat: flagellat autem om-
7 nem filium quem recipit. ¶ In disciplina
perseuerate. Tanquam filijs vobis offert se
Deus: quis enim filius, quem nō corripit pa-
8 ter? ¶ Quod si extra disciplinam estis, cuius
participes facti sunt omnes: ergo adulteri,
9 & nō filij estis. ¶ Deinde patres quidē carnis
C nostræ, eruditores habuimus, & reuereba-
mur eos: num multò magis obtemperabimus
10 Patri spirituū, & viuemus? ¶ Et illi quidem
in tempore paucorum dierum, secundum vo-
luntatem suam erudiebant nos: hic autem
ad id quod vtile est in recipiendo sanctifi-
11 cationem eius. ¶ Omnis autem disciplina in
præsenti quidem videtur non esse gaudij, sed
D mœroris: postea autem fructum pacatissi-
mum exercitatis per eam, "reddet" iustitiæ. "reddit 6.
12 ¶ Propter quod remissas manus & soluta ge-
13 nua erigite: ¶ & gressus rectos facite pedibus
vestris: vt non claudicans quis erret, magis
14 autem sanetur. ¶ ‖ Pacē sequimini cum om- Rom.12.d.18
nibus, & sanctimoniā: sine qua nemo vide-
15 bit Deum: ¶ cōtemplantes nequis desit gra-
tiæ Dei: ne qua radix amaritudinis sursum
germinans impediat, & per illam inquinen-
16 tur multi. ¶ Nequis fornicator aut propha-
E nus ‖ vt Esau: qui propter vnam escam ven- Ge.25.d.33.
17 didit primitiua sua. ¶ scitote enim quoniam
& ‖ postea cupiens hæreditare benedictionē, Gen.27.f.38
reprobatus est: non enim inuenit pœniten-
tiæ locum, quanquam cum lachrymis inqui-
18 sisset eā. ¶ ‖ Non enim accessistis ad tractabi- Exo.19.c.12.
lem montem, & "accessibilem" ignem, & 20.d.21.
19 turbinem & caliginem, & procellam, ¶ & tu- "accensibi-
bæ sonum, & vocem verborum, quam qui lem 4.
audierunt, excusauerunt se, ne eis fieret
verbum.

verbum. ¶ (Non enim portabant quod dice- 20
Exo.19. c.13 batur. ‖ Et si bestia tetigerit montem, lapi-
dabitur. ¶ Et ita terribile erat quod vide- 21
batur, Moyses dixit: Exterritus sum & tre- F
mebundus) ¶ Sed accessistis ad Sion mõtem, 22
& ciuitatem Dei viuentis, Ierusalem cale-
stem, & multorum millium angelorum fre-
quentiam, ¶ & ecclesiam primitiuorum, qui 23
conscripti sunt in cælis, & iudicem omnium
"spiritum Deum, & " spiritus' iustorum perfectorum,
"spiritnũ 7. ¶ & testamenti noui mediatorem Iesum, & 24
sanguinis aspersionẽ melius loquentẽ quàm
Abel. ¶ Videte ne recusetis loquentem. Si e- 25
nim illi non effugerunt, recusantes eum qui
super terram loquebatur: multo magis nos,
qui de cælis loquentem nobis, auertimus. G
¶ cuius vox mouit terram tunc: nunc autem 26
Agge.2.b.7. repromittit, dicens, ‖ Adhuc semel: & ego mo-
uebo non solùm terram, sed & cælum. ¶ Quod 27
autem, Adhuc semel, dicit: declarat mobi-
lium translationem tanquam factorum, vt
maneant ea quæ sunt immobilia. ¶ Itaque 28
regnum immobile suscipiẽtes, habemus gra-
tiam: per quam seruiamus placentes Deo,
Deu.4.d.24. cum metu & reuerentia. ¶ Etenim ‖ Deus 29
noster ignis consumens est.

CAP. XIII.

—.1. CHaritas fraternitatis maneat — in 1
Ro.12. c.10. vobis'. ¶ ‖ Et hospitalitatem nolite ob- 2
c.13. liuisci, ‖ per hanc enim " placuerunt' qui- A
1.Pet.4. c.9. dam angelis hospitio receptis. ¶ Mementote 3
Gen.18. a.3. vinctorum, tanquam simul vincti: & la-
19.a.2. borantium, tanquam & ipsi in corpore mo-
"latuerũt 1. rantes. ¶ Honorabile connubium in omnibus, 4
& thorus immaculatus. Fornicatores enim
& adulteros iudicabit Deus. ¶ Sint mores 5
sine auaritia: contenti præsentibus. ipse e-
nim dixit: Non te deseram, neque derelin-
Deu.31. b.8. quam. ¶ ita vt confidenter dicamus: ‖ Do- 6
Iosu.1.a.5. minus mihi adiutor: non timebo quid faciat
Psa.55. c.12. mihi homo. ¶ Mementote præpositorum ve- 7
117.a.6. strorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei: B
quorum intuentes exitum conuersationis,
imitamini fidem. ¶ Iesus Christus heri & 8
hodie: ipse & in secula. ¶ Doctrinis varijs & 9
peregrinis nolite abduci. Optimum est enim
gratia stabiliri cor, non escis: quæ non pro-
fuerunt ambulantibus in eis. ¶ Habemus 10
altare: de quo edere non habent potestatem
Leu.4.c.12. qui tabernaculo deseruiunt. ¶ ‖ Quorum e- 11
6.d.30.16. nim animalium infertur sanguis pro peccato
f.27. in sancta per pontificem, horum corpora cre-
mantur extra castra. ¶ Propter quod & Ie- 12
sus, vt sanctificaret per suum sanguinem
populum extra portam passus est. ¶ Exeamus 13
igitur ad eum extra castra: improperium e-
Mich.2.c.10 ius portantes. ¶ ‖ Non enim habemus hic 14
manentem ciuitatem: sed futuram inquiri- C
mus. ¶ Per ipsum ergo offeramus hostiam 15
laudis semper Deo, id est, fructum labiorum
confitentium nomini eius. ¶ Beneficentia 16

autem & communionis nolite obliuisci. ta-
17 libus enim hostijs promeretur Deus. ¶ Obe-
dite præpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi
enim peruigilant quasi rationem pro ani-
mabus vestris reddituri: vt cum gaudio hoc
faciant & non gementes. hoc enim non ex-
18 pedit vobis. ¶ Orate pro nobis. confidimus
D enim quia bonam conscientiam habemus in
19 omnibus bene volentes conuersari. ¶ Am-
plius autem deprecor vos hoc facere, quo ce-
20 lerius restituar vobis. ¶ Deus autem pacis
qui eduxit de mortuis pastorem magnum
ouium, in sanguine testamenti æterni, Do-
21 minũ nostrum Iesum Christum: ¶ aptet vos
in omni bono, vt faciatis eius voluntatem,
faciens in vobis quod placeat coram se per
Iesum Christum: cui est gloria in secula se-
22 culorum. Amen. ¶ Rogo autem vos fratres,
vt sufferatis verbum solatij. Etenim per-
23 paucis scripsi vobis. ¶ Cognoscite fratrem no-
strum Timotheum dimissum: cum quo (si ce-
24 lerius venerit) videbo vos. ¶ Salutate om-
nes præpositos vestros, & omnes sanctos. Sa-
25 lutant vos de Italia — fratres'. ¶ Gratia cum —.8.
omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA CATHOLICA IACOBI APOSTOLI.

CAP. I.

1 IACOBVS Dei & Domini nostri Ie-
A su Christi seruus, duodecim tribubus
2 quæ sunt in dispersione, salutem. ¶ Om-
ne gaudium existimate fratres mei,
3 cum in tentationes varias incideritis: ¶ ‖ sci- Rom.5.a.3.
entes quod probatio fidei vestræ patientiam
4 operatur. ¶ Patientia autem opus perfectum
habeat: vt sitis perfecti & integri, in nullo
5 deficientes. ¶ Si quis autem vestrum indi-
get sapientia, postulet a Deo qui dat omni-
bus affluenter, & non improperat: & dabi-
6 tur ei. ¶ ‖ Postulet autem in fide nihil hæsi- Mat.7.a.7.
B tans. qui enim hæsitat, similis est fluctui 21.b.22.
maris, qui a vento mouetur & circumfer- Mar.11. c.24
7 tur. ¶ non ergo æstimet homo ille quòd acci- Luc.11.b.9.
8 piat aliquid à Domino. ¶ Vir duplex animo Ioh.14. b.13.
9 inconstans est in omnibus vijs suis. ¶ Glo- 16.c.23.24.
rietur autem frater humilis, in exaltatione
10 sua. ¶ diues autem, in humilitate sua, quo-
11 niam sicut flos fœni transibit: ¶ exortus est
enim sol cum ardore, & arefecit fœnum, &
flos eius decidit, & decor vultus eius deper-
ijt: ita & diues in itineribus suis marce-
12 scet. ¶ ‖ Beatus vir qui suffert tentationem: Ps.101. c.25.
quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coro- Ecc.14.c.18.
nam vitæ quam repromisit Deus diligenti- Isa.40.b.6.
13 bus se. ¶ Nemo cùm tentatur, dicat quoniam 1.Pet.1. d.24
à Deo tentatur: Deus enim intentator ma- Iob.5.c.17.
lorum

lorum est: ipse autem neminem tentat. ¶ V- 14
nusquisque vero tentatur à concupiscentia sua
abstractus & illectus. ¶ Deinde concupiscen- 15
tia cum conceperit, parit peccatum. peccatum
vero cùm consummatū fuerit, generat mor- C
tem. ¶ Nolite itaque errare fratres mei dile- 16
ctissimi. ¶ Omne datum optimum, & omne 17
donum perfectum, desursum est, descendens
à Patre luminum, apud quem non est trans-
mutatio, nec vicissitudinis obumbratio. ¶ Vo- 18
enim luntarie genuit nos verbo veritatis, ut si-
mus initium aliquod creaturæ eius. ¶ Scitis 19
Pro.17.d.27 fratres mei dilectissimi: ‖ Sit autem omnis
homo velox ad audiendum: tardus autem ad
loquendum, & tardus ad iram. ¶ Ira enim 20
viri, iustitiam Dei non operatur. ¶ Propter 21
quod abycientes omnem immunditiā & a-
bundantiam malitiæ, in mansuetudine su- D
scipite insitum verbū, quod potest saluare a-
Mat.7.b.12. c.21. nimas vestras. ¶ ‖ Estote autem factores ver 22
Rom.2.b.13. bi, & non auditores tantùm: fallentes vos-
metipsos. ¶ Quia si quis auditor est verbi, & 23
non factor: hic comparabitur viro consideranti
vultum natiuitatis suæ in speculo. ¶ conside- 24
rauit enim se, & abyt, & statim oblitus est
*in legem qualis fuerit. ¶ Qui autem perspexerit *In 25
perfectā 1. lege perfecta' libertatis, & permanserit in
ea, non auditor obliuiosus factus, sed factor
operis: hic beatus in facto suo erit. ¶ Si quis 26
autem putat se religiosum esse, non refrænās
linguam suam, sed seducens cor suum: huius
vana est religio. ¶ Religio munda & imma- 27
culata apud Deum & Patrē, hæc est, Visita-
re pupillos & viduas in tribulatione eorum:
& immaculatum se custodire ab hoc seculo.

CAP. II.

Leu.19.c.15. FRatres mei, ‖ nolite in personarum acce- 1
Deu.1.c.16. ptione habere fidem Domini nostri Iesu A
c.17.16.d.19. Christi gloriæ. ¶ Etenim si introierit in con- 2
Pro.24.e.23 uentum vestrum vir aureum annulum ha-
Ecc.42.a.1. bens in veste candida, introierit autem &
pauper in sordido habitu, ¶ & intendatis in 3
eum qui indutus est veste præclara, & di-
xeritis ei, Tu sede hic bene: pauperi autem
dicatis, Tu sta illic: aut sede sub scabello pe-
dum meorum: ¶ nonne iudicatis apud vos- 4
metipsos, & facti estis iudices cogitationum
iniquarum? ¶ Audite fratres mei dilectissimi: 5
nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo,
diuites in fide, & hæredes regni quod repro-
misit Deus diligentibus se? ¶ Vos autem ex- 6
honorastis pauperem. Nonne diuites per po- B
tentiam opprimunt vos: & ipsi trahunt vos
ad iudicia? ¶ Nonne ipsi blasphemant bonum 7
nomen quod inuocatum est super vos? ¶ Si 8
tamen legem perficitis regalem secundum
*scripturam *scripturas', Diliges proximum tuum sicut
1. teipsum: bene facitis: ¶ si autem personas ac- 9
cipitis, peccatum operamini, redarguti a lege
Leu.19.d.18. quasi transgressores. ¶ ‖ Quicunque autem 10
Mat.22.d.39 totam legem seruauerit, offendat autem in

11 vno: factus est omnium reus. ¶ Qui enim Mar.12.c.30.
dixit, Non mœchaberis, dixit &, Non occi- Rom.13.c.9.
des. Quod si non mœchaberis, occides autem: Gal.5.b.13.
12 factus es transgressor legis. ¶ Sic loquimini, Leu.19.c.15.
& sic facite sicut per legem libertatis inci- g.17.
13 pientes iudicari. ¶ Iudicium enim sine mi- Deu.1.d.18.
C sericordia illi qui non fecit misericordiam. Mat.5.c.19.
Superexaltat autem misericordia iudicium.
14 ¶ Quid proderit fratres mei, si fidem quis di-
cat se habere: opera autē non habeat? Nun-
15 quid poterit fides saluare eum? ¶ Si autem
frater aut soror ‖ nudi sint, & indigeant vi- 1.Ioh.3.c.17.
16 ctu quotidiano; ¶ dicat autem aliquis ex vo
bis, illis: Ite in pace, calefacimini & satura-
mini, non dederitis autem eis quæ necessa-
17 ria sunt corpori: quid proderit? ¶ Sic & fides,
si non habeat opera, mortua est in semetipsa.
18 ¶ Sed dicit quis: Tu fidem habes, & ego ope-
ra habeo. ostende mihi fidem tuam sine ope-
ribus: & ego ostendam tibi ex operibus fi-
19 dem meam. ¶ Tu credis quoniam vnus est
D Deus. Bene facis: & dæmones credunt, &
20 contremiscunt. ¶ Vis autem scire ô homo ina-
nis, quoniam fides sine operibus *otiosa' est? *mortua 5.
21 ¶ Abraham pater noster nonne ex operibus
iustificatus est, ‖ offerens Isaac filium suum
22 super altare? ¶ Vides quoniam fides coopera- Gen.22.b.9.
batur operibus illius: & ex operibus fides cō-
23 summata est? ¶ Et suppleta est scriptura, di-
cens, ‖ Credidit Abraham Deo, et reputatum Gen.15.b.6.
est illi ad iustitiam, & amicus Dei appella- Rom.4.a.3.
24 tus est. ¶ Videtis quoniam ex operibus iusti- Gal.3.a.6.
25 ficatur homo: & non ex fide tantùm? ¶ Si-
militer autem & ‖ Rahab meretrix, nonne
ex operibus iustificata est suscipiens nūtios, Iosu.2.a.1.
26 & alia via eyciens? ¶ Sicut enim corpus sine a.4.6.d.25.
spiritu mortuum est: ita & fides sine operi- Heb.11.f.31.
bus mortua est.

CAP. III.

1 NOlite ‖ plures magistri fieri fratres Mat.23.a.8.
A mei, scientes quoniam maius iudicium
2 sumitis. ¶ In multis enim offendimus om-
nes. Si quis in verbo non offendit: hic perfe-
ctus est vir. *potest' etiam fræno circumdu- *potens 1.
3 cere totum corpus. ¶ Si autem equis fræna in
ora mittimus ad consentiendum nobis etiam
4 omne corpus illorum circumferimus. ¶ Et
ecce, naues, cùm magnæ sint, & à ventis
validis minentur: circumferuntur *-an- *tamen 4.
tem' à modico gubernaculo vbi impetus di- -.3.
5 rigentis voluerit. ¶ Ita & lingua modicum
quidem membrum est, & magna exaltat. Ecce
quantus ignis quam magnam syluam incen-
6 dit: ¶ Et lingua ignis est, vniuersitas ini-
B quitatis. Lingua constituitur in membris
nostris, quæ maculat totū corpus, & inflam-
mat rotam natiuitatis nostræ inflammata à
7 gehenna. ¶ Omnis enim natura bestiarū &
volucrū & serpentium & cæterorū doman-
8 tur, & domita sunt a natura humana. ¶ lin-
guam autem nullus hominū domare potest,
inquietum

inquietum malum, plena veneno mortifero.
In ipsa benedicimus Deum & patrem: & 9
in ipsa maledicimus homines qui ad simili-
tudinem Dei facti sunt. Ex ipso ore proce- 10
dit benedictio & maledictio. Non oportet C
fratres mei hæc ita fieri. Nunquid fons de 11
eodem foramine emanat dulcem, & amarã
aquam? Nunquid potest fratres mei, ficus 12
* salsam 1. vuas facere: aut vitis, ficus? Sic neq; * sal-
sa¹, dulcem potest facere aquam. Quis sa- 13
piens & disciplinatus inter vos? Ostendat
ex bona conuersatione operationẽ suã in mã-
suetudine sapientiæ. Quod si zelum ama- 14
—.7. rũ habetis, & contentiones — sint¹ in cordibus D
vestris: nolite gloriari & mendaces esse ad-
uersus veritatem. Non est enim ista sapi- 15
entia desursum descendens: sed terrena, ani-
malis, diabolica. Vbi enim zelus & conten- 16
tio, ibi inconstantia, & omne opus prauum.
Quæ autẽ desursum est sapientia, primùm 17
quidem pudica est: deinde pacifica, modesta,
—.4. suadibilis, — bonis consentiens¹ plena mise-
ricordia & fructibus bonis, non iudicans, si-
ne simulatione. Fructus autem iustitiæ, in 18
pace seminatur, facientibus pacem.

CAP. IIII.

VNde bella & lites in vobis? Nõnne hinc? 1
ex concupiscentijs vestris quæ militant A
in membris vestris? Concupiscitis: & 2
non habetis. occiditis & zelatis: & non
potestis adipisci. litigatis & belligeratis: &
non habetis, propter quod non postulatis.
Petitis, & non accipitis: eo quòd male pe- 3
tatis: vt in concupiscentijs vestris insuma-
Gen.6.a.3. tis. ‖Adulteri*, nescitis quia ‖amicitia hu- 4
8.d.21. ius mundi, inimica est Dei? ‖Quicunque er-
1.Ioh.2.c.15 go voluerit amicus esse seculi huius: inimi- B
* & adulte- cus Dei constituitur. An putatis quia ina- 5
ræ 1. niter scriptura dicat: Ad inuidiam concupi-
Ioh.15.c.19. scit spiritus qui habitat in * vobis¹? Maio- 6
* nobis 1. rem autem dat gratiam. Propter quod dicit,
1.Pet.5.b.5. ‖Deus superbis resistit, ‖ humilibus autem
Pro.3.d.34. dat gratiam. Subditi ergo estote Deo, ‖re- 7
Ephe.4.f.27 sistite autem diabolo, & fugiet à vobis.
1.Pet.5.c.9. Appropinquate Deo: & appropinquabit vo 8
bis. Emundate manus, peccatores: & purifi- C
cate corda, duplices animo. Miseri estote, & 9
lugete, & plorate: risus vester in luctũ con-
1.Pet.5.b.6. uertatur, & gaudium in mœrorem. ‖Hu- 10
miliamini in conspectu Domini & exalta-
bit vos. Nolite detrahere alterutrum fra- 11
—.6. tres — mei¹. Qui detrahit fratri: aut qui iu-
dicat fratrem suum: detrahit legi, & iudi-
cat legem. Si autem iudicas legem: non es
—.1. factor legis, sed iudex. Vnus est — enim¹ le- 12
gislator, & iudex qui potest perdere & li-
Rom.14.a.4. berare. ‖Tu autem quis es qui iudicas pro- 13
ximum? Ecce nunc qui dicitis, Hodie aut
crastino ibimus in illam ciuitatem, & facie-
mus ibi quidem annum, & mercabimur, & D
lucrum faciemus, (qui ignoratis quid erit 14
in crastino. Quæ est enim vita vestra? va-
por est * ad modicum parens, & deinceps ex- * enim 1.
15 terminabitur) pro eo vt dicatis: Si Domi-
nus voluerit: &, Si vixerimus, faciemus hoc
16 aut illud. Nunc autem exultatis in super-
bijs vestris. Omnis exultatio talis, maligna
17 est. Scienti igitur bonum facere, & non fa-
cienti, peccatum est illi.

CAP. V.

1 AGite nunc diuites, plorate, vlulantes in
A miserijs vestris quæ aduenient vobis.
2 Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt: & vesti-
3 menta vestra à tineis comesta sunt. Au-
rum & argentum vestrum æruginauit: &
ærugo eorum in testimonium vobis erit, &
manducabit carnes vestras sicut ignis. The-
saurizastis — vobis iram¹ in nouissimis die- —.7.
4 bus. Ecce merces operariorum qui messue-
runt regiones vestras, quæ fraudata est à vo
bis, clamat: & clamor eorum in aures Do-
5 mini sabbaoth introiuit. Epulati estis su-
B per terrã: & in luxurijs enutristis corda ve-
6 stra in die occisionis. * Adduxistis¹ & occi- * addixistis
7 distis iustum: & non * restitit¹ vobis. Pa- 5.
tientes igitur estote fratres, vsq; ad aduen- * resistit 4.
tum Domini. Ecce, agricola expectat pretio-
sum fructum terræ: patienter ferens donec
8 accipiat temporaneũ & serotinum. Patien-
tes estote & vos, et confirmate corda vestra:
quoniam aduentus Domini * appropinqua- * appropin-
9 bit¹. Nolite ingemiscere fratres in alteru- quauit 5.
C trum: vt non iudicemini. Ecce, iudex ante
10 ianuam assistit. Exemplum accipite fratres
* laboris & patientiæ, Prophetas qui locuti * exitus ma-
11 sunt in nomine Domini. Ecce beatificamus li & longa-
eos qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob au- nimitatis,
distis, & finem Domini vidistis, quoniam &
12 misericors Dominus est & miserator. Ante
omnia autem fratres mei, ‖nolite iurare, ne- Mat.5.f.34.
que per cælum, neq; per terram, neq; aliud
quodcunq; iuramentum. Sit autẽ sermo ve-
ster, est, est, non, non: vt non sub iudicio de-
13 cidatis. Tristatur * aliquis vestrum? oret. * autem
14 Aequo animo est? psallat. Infirmatur quis
in vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, & orẽt
super eum, ‖ vngentes eum oleo in nomine Mar.6.b.13.
15 Domini. & oratio fidei saluabit infirmum,
D & alleuabit eum Dominus: & si in peccatis
16 sit, remittentur ei. Confitemini ergo alte-
rutrum peccata vestra: & orate pro inuicem
vt saluemini, multum enim valet depreca-
17 tio iusti assidua. ‖Elias, homo erat similis 3.Reg.17.a.1
nobis passibilis: & oratione orauit vt non Luc.4.d.25.
plueret super terram, & non pluit annos tres
18 & menses sex. Et ‖rursum orauit: et cælum 3.Re.18.g.42
dedit pluuiam, & terra dedit fructum suũ. & 45.
19 Fratres mei, si quis ex vobis errauerit à
20 veritate, & conuerterit quis eũ: scire debet
quoniam qui conuerti fecerit peccatorem ab
errore viæ suæ, saluabit animam eius à mor
te, & * operit¹ multitudinem peccatorum. * operiet 1.

EPISTO-

EPISTOLA PETRI APOSTOLI PRIMA.

CAP. I.

PETRVS Apostolus Iesu Christi, e- 1
lectis aduenis dispersionis Ponti, Ga- A
latia, Cappadocia, Asiæ, & Bithyniæ,
¶secundum præscientiam Dei patris, 2
in sanctificationem Spiritus, in obedientiam
& aspersionem sanguinis Iesu Christi: Gra-
1.Cor.1.a.3. tia vobis & pax multiplicetne. ¶ ‖ Benedi- 3
Ephe.1.a.3. ctus Deus & pater Domini nostri Iesu Chri
sti, qui secundum misericordiam suam ma-
gnam regenerauit nos in spem viuam, per
resurrectionem Iesu Christi ex mortuis, ¶in 4
hæreditatem incorruptibilem, & incontami-
natam, & immarcescibilem, conseruatam in
cælis in vobis, ¶qui in virtute Dei custodi- 5
mini per fidem in salutem, paratam reuelari
"exultatis 6. in tempore nouissimo. ¶in quo" exultabitis', 6
modicum nunc si oportet contristari in va- B
rijs tentationibus: ¶ vt probatio vestra fidei 7
multo pretiosior auro (quod per ignem proba-
tur) inueniatur in laudem & gloriã & ho-
"reuelationem norem in" reuelatione' Iesu Christi: ¶quem 8
cum non videritis, diligitis: in quem nunc
–.1. quoque non videntes – creditis': credentes
autem exultatis lætitia inenarrabili & glo-
rificata, ¶reportantes finem fidei vestræ, sa- 9
°vestrarũ. lutem animarum°. ¶De qua salute exqui- 10
sierunt atque scrutati sunt Prophetæ, qui de
futura in vobis gratia prophetauerunt,
¶ scrutantes in quod vel quale tempus si- 11
gnificaret in eis Spiritus Christi: prænun-
tians eas quæ in Christo sunt passiones &
posteriores glorias: ¶ quibus reuelatum est 12
quia non sibimetipsis, vobis autem ministra-
bant ea quæ nunc nuntiata sunt vobis per
eos qui euangelizauerũt vobis, Spiritu san- C
"quæ 2. cto misso de cælo in" quem' desiderant an-
geli prospicere. ¶Propter quod succincti lum- 13
"perfecti bos mentis vestræ, sobrij," perfecte' sperate
"reuelationem in eam quæ offertur vobis gratiam, in "re-
uelatione' Iesu Christi. ¶quasi filij obedien- 14
tiæ, non configurati prioribus ignorantiæ ve-
stræ desiderijs: ¶sed secundum eum qui voca- 15
°vt nit vos, Sanctum° & ipsi in omni conuer-
Leu.11.g.44 satione sancti sitis: ¶ quoniam scriptum est: 16
19.a.2. ‖Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum.
20.b.7. ¶Et si Patrem inuocatis eum ‖ qui sine ac- 17
Deu.10.d.17 ceptione personarum iudicat secundum vni-
Rom.2.b.11. uscuiusque opus: in timore incolatus vestri
Gala.2.b.6. tempore conuersamini. ¶ ‖Scientes quod non 18
1.Cor.6.d. corruptibilibus auro vel argento redempti
20.7.d.23. estis de vana vestra conuersatione paterna
Act.20.f.28. traditionis: ¶ ‖ sed pretioso sanguine quasi 19
Heb.9.c.12. d.14. agni immaculati Christi & incontaminati, D
1.Ioh.1.c.7. ¶præcogniti quidem ante mundi constitutio- 20
Apoc.1.b.5. nem, manifestati autem nouissimis tempo-
21 ribus propter vos, ¶qui per ipsum fideles e-
stis in Deo qui suscitauit eum à mortuis, &
dedit ei gloriam, vt fides vestra & spes esset
22 in Deo. ¶ Animas vestras castificantes in
obedientia charitatis, in fraternitatis amore
simplici ex corde inuicem diligite attentius:
23 ¶ renati non ex semine corruptibili, sed in-
corruptibili per verbum Dei viui & perma-
24 nentis in æternum. ¶ ‖ quia omnis caro vt Isa 40.b.6.
fœnum: & omnis gloria eius tanquam flos Ecc.14.c.18.
fœni. exaruit fœnum: & flos eius decidit. Iaco.1.b.10.
25 ¶ Verbum autem Domini manet in æter-
num. hoc est autem verbum quod euangeli-
zatum est in vobis.

CAP. II.

1 DEponentes igitur omnem malitiam, Rom.6.a.4.
A & omnem dolum, & simulationes, & Eph.4.c.22.
2 inuidias, & omnes detractiones, ¶sicut modo Colo.3.b.8.
geniti infantes. "rationabiles', sine dolo lac Heb.12.a.1.
concupiscite: vt in eo crescatis in salutem. "rationabile 4.
3 ¶ – si tamen' gustastis quoniam dulcis est –.3.
4 Dominus. ¶ Ad quem accedentes, lapidem
viuum, ab hominibus quidem reprobatum, a
5 Deo autem electũ & honorificatum: ¶ & ipsi
tanquam lapides viui superædificamini,
"domos spirituales' sacerdotium sanctum, "domus spi-
offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per ritualis 3.
6 Iesum Christum. ¶ Propter quod continet
scriptura, ‖ Ecce pono in Sion lapidem sum- Isai.28.d.16.
mum angularem electum, pretiosum. & qui Rom.9.g.33.
7 crediderit in eum, non confundetur. ¶Vobis
igitur honor credẽtibus. non credentibus au-
B tem, ‖lapis quem reprobauerunt ædificantes, Psa.117.c.22
8 hic factus est in caput anguli: ¶ & lapis of- Mat.21.d.42
fensionis, & petra scandali, his qui offendũt Act.4.b.11.
verbo, nec credunt in "quo' & positi sunt. Isa.8.c.14.
9 ¶‖Vos autem genus electum, regale sacerdo- "quod 1.
tium, gens sancta, populus acquisitionis: vt Exo.19.a.6.
virtutes annuntietis eius qui de tenebris
vos vocauit in admirabile lumen suum.
10 ¶ ‖ Qui aliquando non populus: nunc autem Osee 2.d.23
populus Dei. qui non consecuti misericordiã Rom.9.f.25.
11 nunc autem misericordiam cõsecuti. ¶‖Cha- Ro.12.d.14.
C rissimi obsecro – vos' tanquam aduenas & Gala.4.c.16.
peregrinos, abstinere vos a carnalibus desi- d.19.
12 derijs quæ militant aduersus animam, ¶con- –.2.
uersationem vestram inter Gentes habentes Infr.3.c.16.
bonam, vt in eo quod detrectant de vobis
tanquã de malefactoribus, ex bonis operibus
vos considerantes, glorificent Deum in die
13 visitationis. ¶‖ Subiecti igitur estote omni Rom.13.a.1.
humana creaturæ propter Deum: siue regi,
14 quasi præcellenti: ¶siue ducibus tanquam ab
eo missis ad vindictam malefactorum, laudẽ
15 vero bonorum: ¶ quia sic est voluntas Dei,
vt benefacientes obmutescere faciatis im-
16 prudentium hominum ignorantiam: ¶ quasi Ro.12.c.10.
liberi, et non quasi velamen habentes mali- Ephe.6.a.5.
17 tiæ libertatem, sed sicut serui Dei. ¶Omnes Col.3.d.22.
honorate. ‖Fraternitatem diligite. Deum ti- Tit.2.c.9.
18 mete. Regem honorificate. ¶ ‖ Serui, subditi 1.Cor.7.c.19

estote in omni timore dominis, non tantum D
bonis & modestis, sed etiam dyscolis. ¶ Hac 19
est enim gratia, si propter Dei conscientiam
sustinet quis tristitias, patiēs iniuste. ¶ Qua 20
"gratia — enim est "gloria': si peccantes, & colaphiza-
"patiētes 3. — ti suffertis? Sed si benefacientes "patienter'
sustinetis: hac est gratia apud Deum: ¶ In 21
hoc enim vocati estis: quia & Christus
"vobis, vo- — passus est pro "nobis, vobis' relinquens ex-
bis — emplum ut sequamini vestigia eius. ¶ ‖qui 22
"nobis, no- — peccatum non fecit, nec inuentus est dolus
bis 3. — in ore eius. ¶ qui cum malediceretur, nō ma- 23
Isai.53.c.9. — ledicebat: cùm pateretur, non comminaba-
1 Iohā.3.a.5. — tur: tradebat autem iudicanti se iniustē.
Isai.53.a.4. — ¶ ‖qui peccata nostra ipse pertulit in corpore 24
b.5. — suo super lignum: ut peccatis mortui, iustitia
viuamus. cuius liuore sanati estis. ¶ Eratis 25
enim sicut oues errantes: sed conuersi estis
nunc ad pastorem & episcopum animarum
vestrarum.

CAP. III.

Eph.5.c.22. — SImiliter & ‖ mulieres subditæ sint viris 1
Colo.3.d.18. — suis: ut & si qui non credunt verbo, per A
mulierum conuersationem sine verbo lucri-
"sanctam — fiant, ¶ considerantes in timore "castam' con- 2
1.Tim.2.c.19 — uersationem vestram. ¶ ‖ Quarum non sit 3
extrinsecus capillatura, aut circundatio au-
ri, aut indumenti vestimentorum cultus:
¶ sed qui absconditus est cordis homo, in in- 4
corruptibilitate quieti & modesti spiritus,
"quod est — "qui est' in conspectu Dei locuples. ¶ Sic e- 5
13. — nim aliquando & sanctæ mulieres sperantes
in Deo, ornabant se, subiectæ proprijs viris.
Ge.18.b.12. — ¶ ‖Sicut Sara obediebat Abrahæ, Dominum 6
eum vocans: cuius estis filiæ, benefacientes, B
& non pertimentes ullam perturbationem.
1.Cor.7.a.3. — ¶ ‖Viri similiter, cohabitantes secundū scien- 7
tiam, quasi infirmiori vasculo muliebri im-
partientes honorem, tanquam & cohæredi-
bus gratiæ vitæ: ut non impediantur ora-
"In fine 3. — tiones vestræ. ¶ "In fine' autē: omnes vna- 8
nimes, compatiētes, fraternitatis amatores,
Pro.17.c.13. — misericordes, modesti, humiles: ¶ ‖ non red- 9
20.d.22. — dentes malum pro malo, nec maledictum pro
Mat.5.f.39. — maledicto: sed econtrario, benedicentes: quia
Rom.12.d.17 — in hoc vocati estis, ut benedictionem hære-
1.Th.5.c.15. — ditate possideatis. ¶ ‖Qui enim vult vitam 10
Psa.33.b.13. — diligere, & dies videre bonos: Coerceat lin-
guam suam a malo, & labia eius ne loquan-
Psa.33.c.15. — tur dolum. ¶ ‖Declinet* a malo, & faciat bo- 11
36.a.?. — num: inquirat pacem, et sequatur eā: ¶ Quia 12
Isai.1.d.16. — oculi Domini super iustos, & aures eius in C
*autem — preces eorum: Vultus autem Domini super
facientes mala. ¶ Et quis est qui vobis no- 13
Mat.5.a.10. — ceat, si boni æmulatores fueritis? ¶ ‖Sed & si 14
quid patimini propter iustitiam: beati. Ti-
"ut — morem autem eorum ne timueritis, "&' non
conturbemini: ¶ Dominum autem Christum 15
sanctificate in cordibus vestris, parati sem-
*& fide — per ad satisfactionem omni poscenti vos ra-
Sup.2.c.12. — tionem de ea, quæ in vobis est, spe* ¶ ‖ sed 16

cum modestia & timore, conscientiam ha-
bentes bonam: ut in eo quod detrahunt vo-
bis, confundantur qui calumniantur ve-
stram bonam in Christo conuersationem.
17 ¶ Melius est enim ut bene facientes (si vo-
D luntas Dei velit) pati, quam male facien-
18 tes. ¶ ‖quia & Christus semel pro peccatis — Rom.5.a.6.
nostris' mortuus est, iustus pro iniustis: — Heb 9.d.14.
ut nos offerret Deo, " mortificatos quidem — e.28.
19 carne, viuificatos' autem spiritu. ¶ In quo & — —.5.
his qui in carcere erant " spiritu' veniens — "mortificatus quidem
20 prædicauit: ¶ qui increduli fuerant aliquan- — carne, viui-
do, ‖quando expectabant Dei patientiam in — ficatus 4.
diebus Noë, cùm fabricaretur arca. in qua — spiritibus
pauci, id est octo animæ saluæ factæ sunt per — 3.
21 aquam. ¶ Quod & "vos' nunc similis formæ — Gen.6.c.14.
saluos facit baptisma: non carnis depositio — Mat.24.d.37
sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in — Luc.17.f.26.
22 Deum per resurrectionem Iesu Christi. ¶ qui — "nos 3.
est in dextera Dei, deglutiens mortem, ut
vitæ æternæ hæredes efficeremur: profectus
in cælum, subiectis sibi angelis & potestati-
bus & virtutibus.

CAP. IIII.

1 CHristo igitur passo in carne, & vos ea-
A dem cogitatione armamini. quia qui
2 passus est in carne, desijt à peccatis: ¶ ut iam
non desiderijs hominum, sed voluntati Dei
quod reliquum est in carne viuat temporis.
3 ¶ ‖Sufficit enim præteritum tempus ad vo- — Eph.4.c.23.
luntatem Gentium consummandam, his qui
ambulauerunt in luxurijs, desiderijs, vino-
lentijs, comessationibus, potationibus, & il-
4 licitis idolorum cultibus. ¶ "in quo' "admi- — "in quibus
rantur' non concurrentibus vobis in ean- — nunc obstu-
dem luxuriæ confusionem, blasphemantes. — pescunt 13.
5 ¶ qui reddent rationem ei, qui paratus est — "peregrinā-
B iudicare viuos & mortuos. ¶ Propter hoc e- — tur 3.
6 nim & mortuis euangelizatum est: ut iudi-
centur quidem secundum homines in carne,
viuant autem secundum Deum "in' Spiri- — —.1.
7 tu. ¶ Omnium autem finis "appropinqua- — "appropin-
bit'. Estote itaque prudentes: & vigilate in — quauit 8.
8 orationibus. ¶ Ante omnia autem, mutuam — "vosmetip-
in " vobismetipsis' charitatem continuam — sos 3.
habentes: quia ‖charitas operit multitudi- — Pro.10.b.12.
9 nem peccatorum. ¶ ‖Hospitales inuicem sine — Rom.12 c.13
10 murmuratione. ¶ ‖Vnusquisque sicut accepit — Heb.13.a.2.
C gratiam, in alterutrum illam administran- — Phil.2.b.14.
tes: ‖ sicut boni dispensatores multiformis — Rom.12 b.6.
11 gratiæ Dei. ¶ Si quis loquitur: quasi sermo- — 1.Cor.4.a.2.
nes Dei. si quis ministrat: tanquam ex vir-
tute, quam administrat Deus. ut in omni-
bus honorificetur Deus per Iesum Christum:
cui est gloria & imperium in secula seculo-
12 rum. Amen. ¶ Charissimi, nolite peregrinari
in feruore qui ad tentationē vobis fit, quasi
13 noui aliquid vobis contingat: ¶ sed commu-
nicantes Christi passionibus, gaudete, ut &
in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultā-
14 tes. ¶ Si exprobamini in nomine Christi,

beati

glorię Dei Spiritus in vobis requiescis 1. gloria & Dei Spiritus in vobis requiescit 1. — beati eritis: quoniam quod est honoris, glo- D
riæ, & virtutis Dei, et qui est eius Spiritus:
super vos requiescet. ¶ Nemo autem ve- 15
strum patiatur vt homicida, aut fur, aut
maledicus, aut alienorum appetitor. ¶ Si au- 16
tem vt Christianus: non erubescat, glorifi-
cet autem Deū in isto nomine. ¶ quoniā tem 17
pus est vt incipiat iudicium a domo Dei. Si
autem primum a nobis: quis finis eorum
Prou.11.d.31. — qui non credunt Dei Euangelio? ¶ || Et si 18
qui iam — iustus vix saluabitur: impius & pecca-
saluatur 1 — tor vbi parebunt? ¶ Itaque & hi qui pa tiun- 19
tur secundum voluntatem Dei: fideli crea-
tori commendent animas suas in benefactis.

CAP. V.

SEniores ergo qui in vobis sunt obsecro, 1
consenior & testis Christi passionum, A
b.1. — qui & eius quæ in futuro reuelanda est,
gloriæ communicator: ¶ pascite qui in vobis 2
est gregem Dei, prouidentes non coacte, sed
spontanee secundum Deum: neque turpis
lucri gratia, sed voluntarie: ¶ neque vt do- 3
forma facti gregis — minantes in cleris, sed forma facti gregi
ex animo. ¶ Et cum apparuerit princeps pa- 4
storum, percipietis immarcescibilem gloriæ B
coronam. ¶ Similiter adolescentes subditi e- 5
Rom.12.c.10 — stote senioribus. || Omnes autē inuicem hu-
Iacob.4.b.6 — militatem insinuate, quia Deus superbis re-
Iaco.4.c.10. — sistit, humilibus autem dat gratiam. ¶ || Hu- 6
Psa.54.d.23. — miliamini igitur sub potenti manu Dei, vt C
Matt.6.c.25. d.28. — vos exaltet in tempore visitationis: ¶ || om- 7
Luc.12.c.22. — nem sollicitudinem vestram proiicientes in
eum, quoniam ipsi cura est de vobis. ¶ Sobrij 8
estote & vigilate: quia aduersarius vester
diabolus tanquam leo rugiens circuit, quæ-
rens quem deuoret. ¶ Cui resistite fortes in 9
fide: scientes eandem passionem ei quæ in
mundo est, vestræ fraternitati fieri. ¶ Deus 10
autem omnis gratiæ, qui vocauit nos in æ- D
ternam suam gloriam in Christo Iesu, modi-
cum passos ipse perficiet, confirmabit, solida-
bitque. ¶ Ipsi gloria, & imperium in secula se- 11
culorum. Amen. ¶ Per Syluanum fidelem fra- 12
trem vobis, vt arbitror, breuiter scripsi: ob-
secrans & contestans hanc esse veram gra-
tiam Dei, in qua statis. ¶ Salutat vos eccle- 13
collecta — sia, quæ est in Babylone, coelecta: & Mar-
cus filius meus. ¶ Salutate inuicem in osculo 14
sancto: Gratia vobis omnibus qui estis in
Christo Iesu. Amen.

EPISTOLA PETRI APOSTOLI SECVNDA.

CAP. I.

Simeon 1. — SIMON Petrus, seruus & Aposto- 1
lus Iesu Christi, ijs qui coæqualem no- A
biscum sortiti sunt fidem in iustitia
Dei nostri & Saluatoris Iesu Christi:
¶ Gratia vobis & pax adimpleatur in co- 2
gnitione Dei & Christi Iesu Domini no- — a.10.
3 stri: ¶ quomodo omnia nobis diuinæ virtutis
suæ quæ ad vitam & pietatem, donata — donata est 7.
sunt per cognitionem eius qui vocauit nos
4 propria gloria & virtute, ¶ per quem ma- — qua 7.
xima & pretiosa nobis promissa donauit: vt — quam 8.
per hæc efficiamini diuinæ consortes naturæ,
fugientes eius quæ in mundo est, concupiscē-
5 tiæ corruptionem. ¶ Vos autem curam omnem
B subinferentes, ministrate in fide vestra vir-
6 tutem, in virtute autem scientiam, ¶ in sci-
entia autem abstinentiam, in abstinentia
autem patientiam, in patientia autem pie-
7 tatem, ¶ in pietate autem amorem frater-
nitatis, in amore autem fraternitatis cha-
8 ritatem. ¶ Hæc enim si vobiscum assint, & — vobis cum adsint 5.
superent: non vacuos, nec sine fructu vos
constituent in Domini nostri Iesu Christi
9 cognitione. ¶ Cui enim non præsto sunt hæc
cæcus est, & manu tentans, obliuionem acci-
piens purgationis veterum suorum delicto-
10 rum. ¶ Quapropter fratres magis satagite vt
per bona opera certam vestram vocationem
& electionem faciatis: hæc enim facientes,
11 non peccabitis aliquando. ¶ Sic enim abun-
danter ministrabitur vobis introitus in æ-
ternum regnum Domini nostri & saluatoris
12 Iesu Christi. ¶ Propter quod incipiam vos
semper commonere de his: & quidem scien-
C tes & confirmatos vos in præsenti verita-
13 te. ¶ Iustum autem arbitror quamdiu sum in
hoc tabernaculo, suscitare vos in commoni-
14 tione: ¶ certus quod velox est depositio ta-
bernaculi mei secundum quod & Dominus
noster Iesus Christus || significauit mihi. — Ioh.21.d.19.
15 ¶ Dabo autem operam & frequenter habere
vos post obitum meum, vt horum memoriam
16 faciatis. ¶ || Non enim indoctas fabulas se- — doctas 3.
cuti, notam fecimus vobis Domini nostri — 1.Cor.1.c.17
Iesu Christi virtutem & præsentiam: — 2.4.1 a.4.c. 11.4 d.40.
sed speculatores facti illius magnitudinis.
17 ¶ Accipiens enim a Deo patre honorem & — præsen-
D gloriam, voce delapsa ad eum huiuscemodi a — tiam 5.
magnifica gloria, || Hic est filius meus di- — Mat.17.a.5.
lectus in quo mihi complacui, ipsum audite.
18 ¶ Et hanc vocem nos audiuimus de cælo al-
latam, cum essemus cum ipso in monte san-
19 cto. ¶ Et habemus firmiorem propheticum
sermonem: cui benefacitis attendentes quasi
lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec dies
elucescat, & lucifer oriatur in cordibus ve-
20 stris: ¶ || hoc primum intelligentes quod — 2.Ti.3.d.16.
omnis prophetia scripturæ propria interpre-
21 tatione non fit. ¶ Non enim voluntate hu-
mana allata est aliquando prophetia: sed
Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti
Dei homines.

CAP. II.

1 FVerunt vero & pseudoprophetæ in po-
A pulo, sicut & in vobis erunt magistri
mendaces qui introducent sectas perditionis,

& eum qui emit eos, Dominum negant: su-
perducentes sibi celerem perditionem. ¶ Et 2
multi sequentur eorum luxurias, per quos
via veritatis blasphemabitur: ¶et in auari- 3
tia fictis verbis de vobis negotiabuntur.
quibus iudicium iam olim nō cessat: & per-
Iob.4.d.18. ditio eorum non dormitat. ¶ ‖ Si enim Deus 4
Iudæ a.6. angelis peccantibus non pepercit: sed ruden-
tibus inferni detractos in tartarum tradi-
dit cruciandos, in iudicium reseruari: ¶ Et 5
Gene.7. a.1. originali mundo non pepercit. ‖ sed octauum
Noe iustitiæ præconem custodiuit, diluuium
Gen.19.e.24 mundo impiorum inducens. ¶ ‖Et ciuitates 6
Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem
redigens, euersione damnauit: exemplum eo-
rum qui impie acturi sunt ponens: ¶ & iu- 7
"a.1. stum Lot oppressum à nefandorum "iniuria B
ac' luxuriosa conuersatione eripuit. ¶ aspe- 8
ctu enim & auditu iustus erat: habitans a-
pud eos qui de die in diem animam iustam
"Deus iniquis operibus cruciabant. ¶ Nouit "Do- 9
minus' pios de tentatione eripere, iniquos
verò in diem iudicij reseruare cruciandos:
¶magis autem eos qui post carnem in concu- 10
piscentia immunditiæ ambulant, domina-
tionemq; contemnunt, audaces, sibi placen-
"a.6. tes: sectas non metuunt "introducere' bla-
sphemātes. ¶Vbi angeli, fortitudine & vir- 11
tute cùm sint maiores, non portant aduersum
"à Domino se" execrabile iudicium. ¶ Hi vero velut ir- 12
a. rationabilia pecora, naturaliter in captio- C
nem & in perniciem, in his quæ ignorant
blasphemantes in corruptione sua peribunt,
¶percipientes mercedem iniustitiæ, volupta- 13
"coinquina- tem existimantes diei delicias " coinquina-
tiones 1. tionis' & maculæ: delicijs affluentes, in cō-
uiuijs suis luxuriantes vobiscum, ¶ oculos 14
habentes plenos adulterij & incessabilis de-
licti. Pellicientes animas instabiles, cor ex-
ercitum auaritia habentes, maledictionis fi-
lij: ¶ derelinquentes rectam viam errauer- 15
Nu.22. d.23. runt, ‖ secuti viam Balaam ex Bosor, qui
Iudæ b.11. mercedem iniquitatis amauit. ¶ correptio- 16
nem vero habuit suæ vesaniæ. subiugale
"a.4. mutum "animal', hominis voce loquens,
Iudæ c.12. prohibuit Prophetæ insipientiam. ¶‖Hi sunt 17
fontes sine aqua, & nebulæ turbinibus exa- D
gitatæ, quibus caligo tenebrarum reserua-
"Superbia tur. ¶ "Superba' enim vanitatis loquentes, 18
pelliciunt in desiderijs carnis luxuriæ eos qui
paululum effugiunt, qui in errore conuer-
santur, ¶libertatem illis promittentes, cum 19
Ioh.8.d. 24. ipsi serui sint corruptionis. ‖à quo enim quis
Rom.6 d.24 superatus est: huius & seruus est. ¶‖Si enim 20
Heb.6.a.4. refugientes coinquinationes mundi in co-
10.7.26. gnitione Domini nostri & saluatoris Iesu
Mat.12. d.45 Christi, his rursus implicati superantur: fa-
cta sunt eis posteriora deteriora prioribus.
¶Melius enim erat illis non cognoscere viam 21
iustitiæ, quàm post agnitionem, retrorsum
conuerti ab eo quod illis traditum est sancto
22 mandato. ¶Contigit enim eis illud veri pro-
uerbij: ‖ Canis reuersus ad suum vomitum: Pro.26.b.11.
&, Sus lota in volutabro luti.

CAP. III.

1 HAnc ecce vobis charissimi secundam
A scribo epistolam, in quibus vestram ex-
cito in commonitione, synceram mentem:
2 ¶vt memores sitis eorum quæ prædixi ver-
borum à sanctis prophetis, & Apostolorum
vestrorum, præceptorum Domini & Salua-
3 toris. ¶‖hoc primum scientes, quod venient 1.Tim.4.a.1.
in nouissimis diebus in deceptione illusores, 2.Tim.3.a.1.
iuxta proprias concupiscentias ambulantes, Iudæ d.18.
4 ¶dicentes, ‖ Vbi est promissio aut aduentus Ezec.12.g.27
eius? ex quo enim patres dormierunt, omnia
5 sic perseuerant ab initio creaturæ. ¶ Latet
B enim eos hoc volentes quod cæli erant prius,
& terra, de aqua, & per aquam consistens
6 Dei verbo: ¶per quæ, ille tunc mundus aqua
7 inundatus perijt. ¶Cæli autem qui nūc sunt,
& terra eodem verbo repositi sunt, igni re-
seruati in diem iudicij & perditionis impio-
8 rum hominum. ¶ Vnum vero hoc non lateat
vos charissimi, quia vnus dies apud Do-
minum sicut mille anni, & mille anni sicut
9 dies vnus. ¶ Non tardat Dominus "promis- "promissi 4.
sionem suam', sicut quidam existimant: sed promissis 9.
C patienter agit propter vos, nolens aliquos
perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti.
10 ¶ ‖ Adueniet autem dies Domini vt fur: in 1.The.5.a.2.
quo cæli magno impetu transient, elementa Apoc.3.a.3.
vero calore soluentur, terra autem & quæ 16.c.15.
11 in ipsa sunt opera, exurentur. ¶ Cùm igitur
hæc omnia dissoluenda sint, quales oportet
vos esse in sanctis conuersationibus & pie-
12 tatibus, ¶expectantes & properantes in ad-
uentum diei "Domini', per quem cæli ardē- "Dei 1.
tes soluentur, & elementa ignis ardore ta-
13 bescent? ¶ ‖Nouos verò cælos & nouam ter- Apoc.21.a.1.
ram " secūdum promissa' ipsius expectamus, Isa.65.c.17.
14 in quibus iustitia habitat. ¶ Propter quod 66.g.22.
charissimi hæc expectantes, satagite, imma- "& promis-
15 culati & inuiolati ei inueniri in pace: ¶‖& sa
Domini nostri" longanimitatem, salutem ar- Rom.2.a.4.
bitremini, sicut & charissimus frater noster "Iesu Chri-
Paulus secundum datam sibi sapientiā scri- sti.
16 psit vobis: ¶sicut & in omnibus epistolis, lo-
D quens in eis de his, in quibus sunt quædam
difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles
deprauant, sicut & cæteras scripturas, ad
17 suam ipsorum perditionem. ¶Vos igitur fra-
tres, præscientes, custodite, ne insipientium
errore traducti excidatis à propria firmita-
18 te. ¶ crescite vero in gratia & in cognitio-
ne Domini nostri & saluatoris Iesu Christi.
Ipsi gloria & nunc & in diem æternitatis.
Amen.

EPISTOLA IOHANNIS APOSTOLI PRIMA.

CAP. I.

QVOD fuit ab initio, quod audi- 1
uimus, quod vidimus oculis no- A
stris, quod perspeximus, & manus
nostra contrectauerunt de verbo
vitæ: ¶ (& vita manife- 2
stata est: & vidimus, & testamur, & an-
nuntiamus vobis vitam æternam quæ erat
apud Patrem, & apparuit nobis:) ¶ quod vi- 3
dimus & audiuimus, annuntiamus vobis,
vt & vos societatem habeatis nobiscum, & B
societas nostra sit cum Patre & cum Filio e-
ius Iesu Christo. ¶ Et hæc scribimus vobis 4
▸.2. vt ˹gaudeatis, &˺ gaudium vestrum sit ple
num. ¶ Et hæc est annuntiatio quam audi- 5
Iohā.8.b.12. uimus ab eo, & annuntiamus vobis, ‖ Quo-
niam Deus lux est: & tenebræ in eo nō sunt
vllæ. ¶ Si dixerimus quoniam societatem ha- 6
bemus cum eo, & in tenebris ambulamus: C
mentimur, & veritatem non facimus. ¶ Si 7
autem in luce ambulamus sicut & ipse est in
Heb.9.d.14. luce: societatem habemus ad inuicem, ‖ &
2.Pet.1.d.19 sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos
Apoc.1.a.5. ab omni peccato. ¶ ‖ Si dixerimus quoniam 8
3.Re.8.e.46. peccatum non habemus: ipsi nos seducimus,
2.Pa.6.g.36. Pro.20.b.9. & veritas in nobis non est. ¶ Si confiteamur 9
Eccl.7.c.21. peccata nostra: fidelis est & iustus, vt re- D
mittat nobis peccata nostra, & emundet nos
ab omni iniquitate. ¶ Si dixerimus quoniam 10
non peccauimus: mendacem facimus eum, &
verbum eius non est in nobis.

CAP. II.

FIlioli mei, hæc scribo vobis, vt non pec- 1
cetis. Sed & si quis peccauerit, aduoca- A
tum habemus apud Patrem, Iesum Christū
iustum: ¶ & ipse est propitiatio pro peccatis 2
nostris: non pro nostris autem tantùm, sed
etiam pro totius mundi. ¶ Et in hoc scimus 3
quoniam cognouimus eum, si mandata eius
ᵃDeum obseruemus. ¶ Qui dicit se nosse ᵃeum˺, & 4
mandata eius non custodit: mendax est, &
in hoc veritas non est. ¶ Qui autem seruat 5
verbum eius: verè in hoc charitas Dei per-
fecta est, in hoc scimus quoniam in ipso su-
mus. ¶ Qui dicit se in ipso manere, debet si- 6
cut ille ambulauit, & ipse ambulare. ¶ Cha- 7
rissimi, non mandatum nouum scribo vobis,
sed mandatum vetus quod habuistis ab ini-
tio. Mandatum vetus est verbum quod au-
Ioh.13.d.34. distis. ¶ ‖ Iterum mandatum nouum scribo 8
15.b.12. vobis, quod verū est ˹& ˺ in ipso, & in vo-
▸.1. bis: quia tenebræ transierunt, & verum lu- B
men iam lucet. ¶ Qui dicit se in luce esse, & 9
fratrem suum odit: in tenebris est vsque ad-
Iosr.3.c.14. huc. ¶ ‖ Qui diligit fratrem suum, in lumine 10
manet, & scandalum in eo non est. ¶ Qui 11
autem odit fratrem suum: in tenebris est, &
in tenebris ambulat, & nescit quo eat: quia
12 tenebræ obcæcauerunt oculos eius. ¶ Scribo
vobis filioli, quoniam remittuntur vobis
13 peccata propter nomen eius. ¶ Scribo vobis
patres, quoniam cognouistis eum qui ab ini-
tio est. Scribo vobis adolescentes, quoniam
14 vicistis malignum. ¶ ᵃScribo˺ vobis infan- ᵃScripsi 1.
tes, quoniam cognouistis patrē. ᵃScribo vo- ᵃScripsi vo-
bis iuuenes˺, quoniam fortes estis, & ver- bis adole-
bum Dei manet in vobis, & vicistis mali- scentes 3.
15 gnum. ¶ Nolite diligere mundum, neque ea
C quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundū,
16 non est charitas Patris in eo. ¶ quoniam om-
ne quod est in mundo, concupiscentia carnis
est, & concupiscentia oculorum, & superbia
vitæ, quæ non est ex Patre, sed ex mundo est.
17 ¶ Et mundus ᵃtransit˺, & concupiscentia e- ᵃtransibit
ius. Qui autem facit voluntatem Dei, ma- 16.
18 net in æternum. ¶ Filioli, nouissima hora est,
& sicut audistis, quia Antichristus venit:
nunc Antichristi multi facti sunt. vnde sci-
19 mus, quia nouissima hora est. ¶ Ex nobis
prodierunt: sed non erant ex nobis. nam si
D fuissent ex nobis, permansissent vtique no-
biscum: sed vt manifesti sint quoniam non
20 sunt omnes ex nobis. ¶ Sed vos vnctionem
21 habetis à Sancto, & nostis omnia. ¶ Non
scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem,
sed quasi scientibus eam: & quoniam omne
22 mendacium ex veritate non est. ¶ Quis est
mendax, nisi is qui negat quoniam Iesus ˹ ▸.5.
non˺ est Christus? Hic est Antichristus qui
23 negat Patrem & Filium. ¶ Omnis qui negat
Filium: nec Patrem habet. qui confitetur Fi-
24 lium: & Patrē habet. ¶ Vos quod audistis ab
initio, in vobis permaneat: Si in vobis per
manserit quod audistis ab initio, & vos in
25 Filio & Patre manebitis. ¶ Et hæc est repro-
missio quam ipse pollicitus est nobis vitam
26 æternam. ¶ Hæc scripsi vobis de his qui se-
27 ducunt vos. ¶ Et vos vnctionē quam acce-
E pistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse
habetis vt aliquis doceat vos: sed sicut vn-
ctio eius docet vos de omnibus, & verū est,
& nō est mendaciū. Et sicut docuit vos: ma-
28 nete in eo. ¶ Et nunc filioli manete in eo: vt
cùm apparuerit, habeamus fiduciā, & nō cō-
29 fundamur ab eo in aduentu eius. ¶ Si scitis
quoniam iustus est. scitote quoniam & om-
nis qui facit iustitiam, ex ipso natus est.

CAP. III.

1 VIdete qualem charitatem dedit nobis
A Pater, vt filij Dei nominemur & simus.
Propter hoc mundus non nouit nos: quia non
2 nouit eum. ¶ Charissimi, nunc filij Dei su-
mus: & nondum apparuit quid erimus. Sci-
mus quoniam cùm apparuerit, similes ei eri-
mus: quoniam videbimus eum sicuti est.
3 ¶ Et omnis qui habet hanc spem in eo, san-
4 ctificat se, sicut & ille sanctus est. ¶ Omnis

qui facit peccatum, & iniquitatem facit: &
Esa.53.a 4. peccatum est iniquitas. ¶‖Et scitis quia ille 5
1.Pet.2. d.22 apparuit vt peccata nostra tolleret: & ‖pec-
Isai.53.c.9. catum in eo non est. ¶ Omnis qui in eo ma- 6
net, non peccat: & omnis qui peccat, non vi-
dit eum, nec cognouit eum. ¶ Filioli, nemo vos 7
seducat. Qui facit iustitiam, iustus est: sicut
Iohā.8. f.44 & ille iustus est. ¶ ‖ Qui facit peccatum, ex 8
diabolo est: quoniam ab initio diabolus pec- B
cat. In hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat
opera diaboli. ¶ Omnis qui natus est ex Deo, 9
peccatum non facit: quoniam semen ipsius in
eo manet, & non potest peccare, quoniam ex
Deo natus est. ¶ In hoc manifesti sunt filij 10
"non facit Dei, & filij diaboli. Omnis qui " non est iu-
iustitiam 1. stus', non est ex Deo: & qui non diligit fra-
trem suum. ¶ quoniam hæc est annunciatio, 11
Iohā.13.d.34 quam audistis ab initio, ‖ Vt diligatis alte-
15.b.12. rutrum. ¶ ‖ Non sicut ‖ Cain qui ex maligno 12
Gene.4.b.8. erat: & occidit fratrem suum. Et propter
quid occidit eum? Quoniam opera eius ma- C
ligna erant: fratris autem eius, iusta. ¶ No- 13
lite mirari fratres, si odit vos mundus. ¶ Nos 14
Iohā.5.d.24 scimus quoniam ‖ translati sumus de morte
Sup.2.b.10. ad vitam, ‖ quoniam diligimus fratres. Qui
Leu.19.d.17. non diligit: manet in morte. ¶ ‖ Omnis qui o- 15
Mat.5.d.21. dit fratrem suum, homicida est. Et scitis
quoniam omnis homicida non habet vitam
Ioh.15. b.13. æternam in semetipso manentem. ¶ ‖ In hoc 16
cognouimus charitatem Dei, quoniam ille
animam suam pro nobis posuit: & nos debe-
Iaco.2.c.15. mus pro fratribus animas ponere. ¶ ‖ Qui ha 17
2.16. buerit substantiam ° mundi, & viderit fra-
°huius trem suū necesse habere, & clauserit viscera
sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in
eo? ¶ Filioli mei, non diligamus verbo, neque 18
lingua, sed opere & veritate. ¶ In hoc cogno- 19
scimus quoniam ex veritate sumus: & in D
conspectu eius suadebimus corda nostra.
¶ Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum: 20
maior est Deus corde nostro, & nouit omnia.
¶ Charissimi, si cor nostrum non reprehende- 21
Mat.7.a.7. rit nos: fiduciam habemus ad Deum. ¶ ‖ & 22
21.b.22. quicquid petierimus, accipiemus ab eo: quo-
Iohā.14.b.13 niam mandata eius custodimus, & ea quæ
15.a.7. sunt placita coram eo, facimus. ¶ ‖ Et hoc est 23
16.c.24. mandatum eius, Vt credamus in nomine filij
Iosc.3.e.14. eius Iesu Christi: & ‖ diligamus alterutrum,
Ioh.6. d.29. sicut dedit mandatum nobis. ¶ Et qui seruat 24
17.a.3. mandata eius, in illo manet, & ipse in eo. &
Ioh.13.d.34. in hoc scimus quoniam manet in nobis de
15.b.12. Spiritu quem dedit nobis.
Iohā.14.c.23
15.b.10.

CAP. IIII.

1 CHarissimi, nolite omni spiritui crede-
A re, sed probate spiritus si ex Deo sint:
quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in
2 mundum. ¶ In hoc cognoscitur spiritus Dei.
omnis spiritus qui confitetur Iesum Christū
3 in carne venisse, ex Deo est: ¶ et omnis spiri-
tus qui soluit Iesum, ex Deo nō est. & hic est
antichristus. de quo audistis quoniam ve-
4 nit, & nunc iam in mundo est. ¶ Vos ex Deo
estis filioli, & vicistis " eum'. quoniam ma- "eos 4.
ior est qui in vobis est, quam qui in mundo.
5 ¶ Ipsi de mundo sunt: ideo de mundo loquun-
6 tur, & mundus eos audit. ¶ Nos ex Deo su-
mus. ‖ Qui nouit Deum: audit nos. qui non Iohā.8. f.47
B est ex Deo: non audit nos. in hoc cognosci- 10.e 27.
mus spiritum veritatis, & spiritum erroris.
7 ¶ Charissimi, diligamus nos inuicem quia
charitas ex Deo est. Et omnis qui diligit, ex
8 Deo natus est, & cognoscit Deum. ¶ ‖ Qui nō Iohā.3.b.16.
diligit, non nouit Deum: quoniā Deus cha-
9 ritas est. ¶ In hoc apparuit charitas Dei in
nobis, quoniam filium suum vnigenitū misit
Deus in mundum, vt viuamus per eum.
10 ¶ In hoc est charitas: non quasi nos dilexeri-
mus Deum, sed quoniam ipse ° dilexit nos, & °prior
misit filium suum propitiationem pro pecca-
11 tis nostris. ¶ Charissimi, si sic Deus dilexit
C nos: & nos debemus alterutrum diligere:
12 ¶ ‖ Deum nemo vidit vnquam. Si diligamus Iohā.1. c.18.
inuicem: Deus in nobis manet, & charitas 1.Ti.6.c.16.
13 eius in nobis perfecta est. ¶ In hoc cognosci-
mus quoniam in eo manemus, & ipse in no-
14 bis: quoniam de Spiritu suo dedit nobis. ¶ Et
nos vidimus, & testificamur quoniam pater
misit Filium – suum' Saluatorem mundi. –.4.
15 ¶ Quisquis confessus fuerit quoniam Iesus
est filius Dei: Deus in eo manet, & ipse in
16 Deo. ¶ Et nos cognouimus & credidimus
charitati, quam habet Deus in nobis. Deus
charitas est: & qui manet in charitate, in
17 Deo manet, & Deus in eo. ¶ In hoc perfecta
est charitas ° nobiscum, vt fiduciam habea- °Dei
mus in die iudicij: quia sicut ille est, & nos
18 sumus in hoc mundo. ¶ Timor non est in
D charitate: sed perfecta charitas foras mittit
timorem quoniam timor pœnam habet. qui
autem timet: non est perfectus in charitate.
19 ¶ Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus
20 prior dilexit nos. ¶ Si quis dixerit, quoniam
diligo Deum: & fratrem suum oderit, men-
dax est. Qui enim non diligit fratrem suum
quem " videt', Deum quem non " videt', "vidit 4.
21 quomodo potest diligere? ¶ ‖ Et hoc manda- Ioh.13.d.34.
tum habemus " a Deo': vt qui diligit Deū, 15.b.12.
diligat & fratrem suum. Ephe.5. a.2.
"ab eo 4.

CAP. V.

1 OMnis qui credit quoniā Iesus est Chri-
A stus, ex Deo natus est. Et omnis qui
diligit eum qui genuit: diligit & eum qui
2 natus est ex eo. ¶ In hoc cognoscimus quo-
niam diligimus natos Dei: cum Deum dili-
3 gamus, & mandata eius faciamus. ¶ Hæc
est enim charitas Dei, vt mandata eius cu-
stodiamus: ‖ & mandata eius grauia non Mat.11. d.30
4 sunt. ¶ Quoniam omne quod natum est ex
Deo: vincit mundū. & hæc est victoria quæ
5 vincit mūdum: fides nostra. ¶ ‖ Quis est ° qui 1.Cor.15 g
vincit mundum, nisi qui credit quoniam Ie- 57.
6 sus est filius Dei? ¶ hic est qui venit per °autem
aquam

aquam & sanguinem Iesus Christus: non in B
aqua solũ: sed in aqua & sanguine. Et Spi-
ritus est qui testificatur quoniam Christus
est veritas. ¶ Quonian tres sunt qui testi- 7
v.5. monium dant in cælo, Pater, Verbum, &
Spiritus sanctus. & hi tres vnum sunt. ¶ Et 8
tres sunt qui testimonium dant in terra:
v.15. Spiritus, aqua, & sanguis: & hi tres vnũ
sunt. ¶ Si testimonium hominũ accipimus: 9
testimonium Dei maius est. quoniam hoc est
testimonium Dei quod maius est, quoniam
testificatus est de filio suo. ¶ Qui credit in fi- 10
Iohã. 3. d. 36. lium Dei, habet testimoniũ Dei in se. ‖ Qui C
non credit Filio, mendacem facit eum: quia
non credit in testimonium quod testificatus
est Deus de filio suo. ¶ Et hoc est testimoniũ, 11
quoniam vitam æternã dedit nobis Deus.
Et hæc vita in filio eius est. ¶ Qui habet fi- 12
Dei lium: habet vitam. qui non habet filium
*scripsi Dei, vitam non habet. ¶ Hæc *scribo vobis, 13
vt sciatis quoniam vitam habetis æternam
qui creditis in nomine filij Dei. ¶ Et hæc est 14
*Deum fiducia quã habemus ad *eum. Quia ‖ quod-
Sup. 3. d. 22. cunq; petierimus secundum voluntatem e-
ius, audit nos. ¶ Et scimus quia audit nos 15
quicquid petierimus: scimus quoniam habe- D
*postulaui- mus petitiones quas *postulamus ab eo.
mus 1. ¶ Qui scit fratrem suum peccare: peccatum 16
*petet, & non ad mortem, *petat, & dabitur ei vita,
dabit ei vi- peccanti non ad mortem. Est peccatum ad
tam, peccã- mortem: non pro illo dico vt roget quis.
tibus 6. ¶ Omnis iniquitas, peccatum est. & est pec- 17
catum ad mortem. ¶ Scimus quia omnis qui 18
natus est ex Deo, non peccat: sed generatio
Dei conseruat eum, & malignus non tangit
eũ. ¶ Scimus quoniã ex Deo sumus: et mun- 19
dus totus in maligno positus est. ¶ Et scimus 20
Luc. 24. g. 45 quoniam filius Dei venit: ‖ & dedit nobis
sensum vt cognoscamus verum Deum, & si-
mus in vero filio eius. Hic est verus Deus:
& vita æterna. ¶ Filioli, custodite vos à si- 21
mulachris. Amen.

EPISTOLA IOHANNIS APOSTOLI SECVNDA.

SENIOR, electæ dominæ & natis 1
eius, quos ego diligo in veritate, & nõ A
ego solus, sed & omnes qui cognoue-
runt veritatem. ¶ propter veritatem 2
quæ permanet in nobis, & nobiscũ erit in æ-
ternum. ¶ Sit vobiscum gratia, misericordia, 3
pax à Deo patre, & à Christo Iesu filio Pa-
tris in veritate, et charitate. ¶ Gauisus sum 4
valde quoniam inueni de filijs tuis ambu- B
lantes in veritate, sicut mandatum accepi-
Ioh. 10. d. 34 mus à Patre. ¶ Et nunc rogo te domina, non 5
15. b. 12. tanquam mandatum nouum scribens tibi,
1. Ioh. 3. b. 11. sed quod habuimus ab initio, ‖ vt diligamus
6 alterutrum. ¶ Et hæc est charitas, vt ambu-
lemus secundum mandata eius. Hoc est e-
nim mandatum, vt quemadmodũ audistis
7 ab initio, in eo ambuletis: ¶ quoniam multi
C seductores exierunt in mundum, qui non
confitentur Iesum Christũ venisse in carnẽ:
8 hic est seductor et antichristus. ¶ Videte vos-
metipsos, ne perdatis quæ operati estis: sed
9 vt mercedem plenã accipiatis. ¶ Omnis qui
recedit, & non permanet in doctrina Christi:
Deum nõ habet. Qui permanet in doctrina:
10 hic & Patrẽ, & Filium habet. ¶ Si quis ve-
D nit ad vos, & hanc doctrinã non affert: no-
lite recipere eum in domum, nec AVE ei di-
11 xeritis. ¶ Qui enim dicit illi AVE: commu-
12 nicat operibus eius malignis. ¶ *Plura ha- *Ecce præ-
bens vobis scribere: nolui per chartam & a- dixi vobis,
tramentũ: spero enim me futurũ apud vos, vt in die
et os ad os loqui: vt gaudium vestrum plenũ Domini non
13 sit. ¶ Salutant te filij sororis tuæ electæ. confunda-
mini.

EPISTOLA IOHANNIS APOSTOLI TERTIA.

1 SENIOR Gaio charissimo, quem ego
2 diligo in veritate. ¶ Charissime de
A omnibus orationem facio prosperè te
ingredi & valere, sicut prosperè a-
3 git anima tua. ¶ Gauisus sum valde veni-
entibus fratribus, & testimonium perhiben-
tibus veritati tuæ, sicut tu in veritate am-
4 bulas. ¶ *Maiorem horum, nõ habeo gratiã *Maius bo-
quam vt audiã filios meos in veritate am- rum non
5 bulare. ¶ Charissime, fideliter facis quicquid habeo gau-
6 operaris in fratres, & hoc in peregrinos ¶ te- dium 1.
B stimonium reddiderunt charitati tuæ in con-
spectu ecclesiæ: quos, *bene facies, deducens *benefa-
7 digno Deo. ¶ Pro nomine enim eius profecti cient, de-
8 sunt, nihil accipientes à Gentibus. ¶ Nos er- duces
go debemus suscipere huiusmodi: vt coopera-
9 tores simus veritatis. ¶ Scripsissem forsitan
C ecclesiæ: sed is qui amat primatum gerere in
10 eis, Diotrepes, non recipit nos. ¶ propter hoc
si venero, commoneam eius opera quæ facit:
verbis malignis garriens in nos. & quasi
non ei ista sufficiant: neq; ipse suscipit fra-
tres, & eos qui suscipiunt, prohibet, & de ec-
11 clesia eijcit. ¶ Charissime, noli imitari ma-
lum, sed quod bonum est. Qui bene facit, ex
Deo est: qui male facit, non vidit *Deum. *eum 7.
12 ¶ Demetrio testimonium redditur ab omni-
D bus, & ab ipsa veritate, sed & nos testimo-
nium perhibemus: & nosti quoniam testi-
13 monium, nostrum verum est. ¶ Multa ha-
bui tibi scribere: sed nolui per atramentum
14 & calamum scribere tibi. ¶ Spero autem
protinus te videre, & os ad os loquemur.
Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos
nominatim.

IVDAE APOSTOLI EPISTOLA CATHOLICA.

IVDAS Iesu Christi seruus, frater au- 1
tem Iacobi: his qui sunt in Deo patre A
dilectis, & Christo Iesu conseruatis, &
vocatis: ¶ Misericordia vobis & pax & 2
charitas adimpleatur. ¶ Charissimi, omnem 3
solicitudinem faciens scribendi vobis de cō-
muni vestra salute, necesse habui scribere
"supercertare 2. vobis: deprecans "supercertari' semel tradi-
tæ sanctis fidei. ¶ Subintroierunt enim qui- 4
dam homines (qui olim præscripti sunt in
hoc iudiciū impij, Dei nostri gratiam trāſ-
ferentes in luxuriam, & solum Dominato-
rem, & Dominum nostrum Iesum Christum
negantes. ¶ Commonere autem vos volo, sci- 5
entes semel omnia, quoniam Iesus, populum B
Nu.14.f.37. de terra Aegypti saluans, ‖ secundo eos qui
non crediderunt perdidit: ¶ Angelos verò qui 6
non seruauerunt suum principatum, sed de-
reliquerunt suum domicilium, in iudicium
magni diei, vinculis æternis sub caligine re-
Gen.19 c.24 seruauit. ¶ ‖ Sicut Sodoma & Gomorrha, & 7
finitimæ ciuitates simili modo exfornicatæ,
& abeuntes post carnem alteram, factæ sunt
exemplum, ignis æterni pœnam sustinentes.
¶ Similiter & hi carnem quidem maculant, 8
dominationem autem spernunt, maiestatem
Zach.3.a.1. autem blasphemant. ¶ ‖ Cùm Michael ar- 9
changelus, cum diabolo disputans altercare-
tur de Moysi corpore: non est ausus iudicium
inferre blasphemiæ, sed dixit, Imperet tibi
Dominus. ¶ Hi autem quæcunq; quidē igno- 10
rant, blasphemant: quæcunque autem na- C
turaliter, tanquam muta animalia, norunt,
"quia 3. in his corrumpuntur. ¶ Væ illis, " qui' in 11
—.5. via ‖ Cain abierunt: & ‖ errore Balaam,
Gene.4.b.7. mercede effusi sunt, & ‖ in cōtradictione Core
Num.22..23. perierunt. ¶ Hi sunt in epulis suis, maculæ, 12
24. conuiuantes sine timore, semetipsos pascen-
Nu.16.a.1. tes, nubes sine aqua quæ à ventis circunfe-
c.12.27.a.3. runtur, arbores autumnales, infructuosæ, bis
2.Pet.2. d.17 mortuæ, eradicatæ, ¶ fluctus feri maris, de- 13
spumantes suas confusiones, sidera errantia:
quibus procella tenebrarum seruata est in
æternum. ¶ Prophetauit autem de his septi- 14
Apoc.1. b.7. mus ab Adam, Enoch, dicens, ‖ Ecce venit
Dominus in sanctis millibus suis, ¶ facere 15
iudicium contra omnes, & arguere omnes
impios, de omnibus operibus impietatis eo-
rum quibus impie egerunt, & de omnibus
"Deum duris quæ locuti sunt contra "eum' peccato-
res impij. ¶ Hi sunt murmuratores querulo- 16
Psa.15. c.10. si, secundum desideria sua ambulantes, & ‖ os
"superba 4. eorum loquitur "superbiam' mirantes per-
sonas quæstus causa. ¶ Vos autem charissi- 17
mi, memores estote verborum quæ prædicta
sunt ab Apostolis Domini nostri Iesu Chri-
18 sti, ¶ qui dicebant vobis, quoniam ‖ " in no- 1.Tim.4.2.
nissimo tempore' venient illusores, secundum 2.Tim.3.a.1.
desideria sua ambulantes "in impietatibus'. 2.Pet.3.a.3.
19 ¶ Hi sunt qui segregant semetipsos, anima- "in nouissimis temporibus.
20 les, Spiritum non habentes. ¶ Vos autē cha-
rissimi, superædificantes vosmetipsos san- "impietatum 4.
ctissimæ " nostræ' fidei, in Spiritu sancto o-
21 rantes, ¶ vosmetipsos in dilectione Dei ser- "in impietate 5.
D uate, expectantes misericordiam Domini no-
22 stri Iesu Christi in vitam æternam. ¶ Et hos "vestra 5.
23 quidem arguite iudicatos: ¶ illos verò salua-
te, de igne rapientes. Alijs autem misereminè
in timore: odientes & eā quæ carnalis est,
24 maculatam tunicam. ¶ Ei autem qui potens
est vos conseruare sine peccato, & constituere
ante conspectum gloriæ suæ immaculatos —in —.6.
exultatione' —in aduentu Domini nostri Ie- —.3.
25 su Christi' ¶ soli Deo saluatori nostro per Ie-
sum Christum Dominum nostrum gloria &
magnificentia, imperium & potestas ante
omne seculum, & nunc & in omnia secula
seculorum. Amen.

APOCALYPSIS IOHANNIS APOSTOLI.

CAP. I.

1 APOCALYPSIS Iesu Chri-
A sti quam dedit illi Deus, palam
facere seruis suis quæ oportet fieri
citò: & significauit, mittens per
2 angelum suum seruo suo Iohanni, ¶ qui
testimonium perhibuit verbo Dei, & te-
stimonium Iesu Christi, quæcunque vidit.
3 ¶ Beatus qui legit & audit verba prophetiæ
huius: & seruat ea quæ in ea scripta sunt.
4 tempus enim prope est, ¶ Iohannes septem
ecclesijs quæ sunt in Asia. Gratia vobis &
pax ab eo ‖ qui est, & qui erat, & qui ven- Exo.3. d.14.
turus est, & à septem spiritibus quæ in con-
5 spectu throni eius sunt, ¶ & à Iesu Christo
B qui est testis fidelis, ‖ primogenitus mortuo- 1.Co.15.c.20
rum, & princeps regum terræ, qui dilexit Colo.1.c.18.
nos, & lauit nos à peccatis nostris ‖ in san- Heb.9.c.12.
6 guine suo, ¶ & fecit nos regnum & sacerdo- d.14.
tes Deo & patri suo, ipsi gloria & imperium 1.Pet.1.d.19.
7 in secula seculorum. Amen. ¶ ‖ Ecce venit cū 1.Iohā. 1.c.7
nubibus, & videbit eum omnis oculus, & Isa.3.c.13.
qui eum pupugerunt. Et plangent se super Mat.24.c.30
8 eum omnes tribus terræ. etiam, amen. ¶ ‖ Ego Iudæ c.14.
sum α & ω, principium & finis, dicit Do- Isa.44. a.6.
minus Deus, qui est, & qui erat, & qui ve- Infr.21. b.6.
9 turus est omnipotens. ¶ Ego Iohannes frater 22.c.13.
vester & particeps in tribulatione, & regno,
& patientia in Christo Iesu, fui in Insula,
quæ appellatur Patmos, propter verbum Dei
10 & testimonium Iesu. ¶ Fui in spiritu in do-
minica die, & audiui post me vocem ma-
11 gnam tanquam tubæ ¶ dicentis, Quod vides,
scribe

scribe in libro: & mitte septem ecclesijs quæ C
sunt in Asia, Epheso, & Smyrnæ, & Pergamo
& Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ, &
Laodiciæ. ⁋ Et conuersus sum vt viderem 12
vocem quæ loquebatur mecum. Et conuersus
vidi septem candelabra aurea: ⁋ & in medio 13
☞.1. *septem candelabrorum* – *aureorum*' *similem*
filio hominis vestitum podere, & præcinctum
ad mamillas zona aurea. ⁋ caput autẽ eius 14
& capilli erant candidi, tanquam lana alba,
& tanquam nix. et oculi eius tanquam flã-
ma ignis: ⁋ & pedes eius similes aurichalco, 15
sicut in camino ardenti. & vox illius tan-
quam vox aquarum multarum: ⁋ & habe- 16
bat in dextera sua stellas septem. & de ore e-
ius gladius vtraq; parte acutus exibat: & D
facies eius, sicut sol lucet in virtute sua.
⁋ Et cùm vidissem eum, cecidi ad pedes eius 17
tanquam mortuus. Et posuit dexteram suam
Isai.41.b.4. & 44.a.6. *super me, dicens, Noli timere: ‖ ego sum pri-*
mus & nouissimus, ⁋ & viuus, & fui mor- 18
tuus, & ecce sum viuens in secula seculorũ,
& habeo claues mortis & inferni. ⁋ Scribe 19
ergo quæ vidisti, & quæ sunt, & quæ oportet
fieri post hæc. ⁋ Sacramentum septem stella- 20
rum, quas vidisti in dextera mea, & septem
candelabra aurea. septem stellæ: angeli sunt
septem ecclesiarum. & candelabra septem:
septem ecclesiæ sunt.

CAP. II.

☞.7. – ET' *angelo Ephesi ecclesiæ scribe, Hæc* 1
dicit qui tenet septem stellas in dexte- A
ra sua, qui ambulat in medio septem cande-
labrorum aureorum. ⁋ Scio opera tua, & la- 2
borem, & patientiam tuam: & quia non po-
tes sustinere malos, & tentasti eos qui se di-
cunt Apostolos esse, & non sunt, & inuenisti
eos mendaces: ⁋ & patientiam habes, & su- 3
stinuisti propter nomen meum, & non defe-
☞.9. *cisti. ⁋ Sed habeo aduersum te* – *pauca*', *quod* 4
charitatem tuam primam reliquisti. ⁋ Me- 5
mor esto itaque vnde excideris: & age pœ-
nitentiam, & prima opera fac. sin autem: B
venio tibi, & mouebo candelabrum tuum de
loco suo, nisi pœnitentiam egeris. ⁋ Sed hoc 6
habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ
& ego odi. ⁋ Qui habet aurem, audiat quid 7
Spiritus dicat ecclesijs, Vincenti dabo edere
de ligno vitæ, quod est in Paradiso Dei mei.
⁋ Et angelo Smyrnæ ecclesiæ scribe, Hæc dicit 8
primus & nouissimus, qui fuit mortuus, &
viuit. ⁋ Scio tribulationem tuam et pauper- 9
tatem tuam, sed diues es: & blasphemaris ab
his qui se dicunt Iudæos esse & non sunt, sed
sunt synagoga satanæ. ⁋ Nihil horum timeas 10
quæ passurus es. Ecce missurus est diabolus C
aliquos ex vobis in carcerem vt tentemini.
& habebitis tribulationem diebus decem.
Esto fidelis vsq; ad mortem: & dabo tibi co-
ronam vitæ. ⁋ Qui habet aurẽ, audiat quid 11
Spiritus dicat ecclesijs, Qui vicerit, non læ-

12 *detur à morte secunda. ⁋ Et angelo Pergami*
ecclesiæ scribe, Hæc dicit qui habet romphæã
13 *vtraque parte acutam, ⁋ Scio vbi habitas,*
D *vbi sedes est satanæ: & tenes nomẽ meum,*
& non negasti fidem meam. Et in diebus il-
lis Antipas testis meus fidelis, qui occisus
14 *est apud vos, vbi satanas habitat. ⁋ Sed ha-*
beo aduersus te pauca: quia habes illic tenẽ-
tes doctrinam ‖ Balaam, qui docebat Balac Nu.24.c.14.
mittere scandalum, coram filijs Israel, edere 25.a.2.
15 *& fornicari: ⁋ ita habes & tu tenentes do-* 31.c.16.
16 *ctrinam Nicolaitarum. ⁋ Similiter pœniten-*
tiam age. si quo minus: veniam tibi citò, &
17 *pugnabo cum illis in gladio oris mei. ⁋ Qui*
habet aurem, audiat quid Spiritus dicat
E *ecclesijs, Vincenti dabo manna absconditum,*
& dabo illi calculum candidum: & in calcu-
lo, nomen nouum scriptum, quod nemo scit,
18 *nisi qui accipit. ⁋ Et angelo Thyatiræ ecclesiæ*
scribe, Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos
tanquam flammam ignis, & pedes eius si-
19 *miles aurichalco. ⁋ Noui opera tua, et fidem,*
& charitatem – *tuam*', *& ministerium, &* ☞.1.
patientiam tuam, & opera tua nouissima
20 *plura prioribus. ⁋ Sed habeo aduersus te*
F *pauca: quia permittis mulierem Iezabel,*
quæ se dicit propheten, docere, & seducere
seruos meos, fornicari, & manducare de ido-
21 *lothytis. ⁋ Et ‖ dedi illi tempus vt pœniten-* Iob.24.d.23.
tiam ageret: & non vult pœnitere a forni-
22 *catione sua. ⁋ Ecce mittam eam in lectum:*
& qui mœchantur cum ea, in tribulatione
maxima erunt, nisi pœnitentiam ab operi-
23 *bus suis egerint: ⁋ & filios eius interficiam*
"in mortem', & scient omnes ecclesiæ quia "in morte
‖ ego sum scrutans renes & corda: & dabo 8.
24 *vnicuiq; vestrum secundum opera sua. ⁋ Vo-* 1.Re.16.b.7.
bis autem dico " cæteris qui Thyatiræ estis, Psal.7.b.10.
G *Quicunq; non habent doctrinam hanc, qui* Iere.11.d.20
non cognouerunt " altitudinem' satanæ, 17.b.10.
quemadmodum dicunt: non mittam super 20.c.12.
25 *vos aliud pondus. ⁋ tamẽn id quod habetis,* "& "altitudi-
26 *tenete donec veniam. ⁋ Et qui vicerit &*
custodierit vsque in finem opera mea: ‖ dabo nes 5.
27 *illi potestatem super Gentes. ⁋ & reget eas* Psa.2.c.8.
in virga ferrea, – *&' tanquam vas figuli* ☞.1.
28 *confringentur, ⁋ sicut & ego accepi à patre*
29 *meo: & dabo illi stellam matutinam. ⁋ Qui*
habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ec-
clesijs.

CAP. III.

1 ET *angelo ecclesiæ Sardis, scribe, Hæc*
A *dicit qui habet septem Spiritus Dei, &*
septem stellas, Scio opera tua, quia nomen
2 *habes quod viuas, & mortuus es. ⁋ Esto vi-*
gilans, & confirma cætera quæ moritura e-
rant. Non enim " inuenio' opera tua plena "inueni 3.
3 *coram Deo meo. ⁋ In mente ergo habe quali-*
ter acceperis & audieris: & serua, & pœni- Infr.16.c.15
tentiam age. Si ergo non vigilaueris, ‖ Ve- 1.The.5.a.2.
niam ad te tanquam fur, & nescies qua ho- 2.Pet.3.c.10

 ra ve-

ra veniam ad te. ¶ Sed habes pauca nomina 4
in Sardis, qui non inquinauerunt vestimē-
ta sua: & ambulabunt mecum in albis, quia
digni sunt. ¶ Qui vicerit, sic vestietur ve- 5
stimentis albis, & non delebo nomen eius de
libro vitæ. & confitebor nomen eius coram B
patre meo, & coram angelis eius. ¶ Qui ha- 6
bet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccle-
sijs. ¶ Et angelo Philadelphiæ ecclesiæ scribe. 7
Isai.22. f.22. Hæc dicit Sanctus & Verus, ‖ qui habet cla-
Iob.12. b.14. uem Dauid. qui aperit, & nemo claudit:
claudit, et nemo aperit. ¶ Scio opera tua. Ec- 8
ce dedi coram te ostium apertum quod nemo
potest claudere: quia modicam habes virtu-
tem, & seruasti verbum meū, et non negasti
nomen meum. ¶ Ecce dabo de synagoga sata- 9
næ, qui dicunt se Iudæos esse, & non sunt,
sed mentiuntur. Ecce faciam illos vt veni-
ant, & adorent ante pedes tuos: & scient
quia ego dilexi te. ¶ quoniam seruasti ver- 10
bum patientiæ meæ, & ego seruabo te ab ho- C
ra tentationis, quæ ventura est in orbem v-
niuersum tentare habitantes in terra. ¶ Ec- 11
ce venio cito: tene quod habes, vt nemo ac-
cipiat coronam suam. ¶ Qui vicerit, faciam 12
illum columnam in templo Dei mei: & foras
non egredietur amplius: & scribam super eū
nomen Dei mei: & nomen ciuitatis Dei mei
nouæ Ierusalem, quæ descendit de cælo a Deo
meo, & nomen meum nouum. ¶ Qui habet 13
aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesijs.
¶ Et angelo Laodiciæ ecclesiæ scribe. Hæc di- 14
Eccl.24.2.9. cit Amen, testis fidelis & verus, qui est prin
b.14. cipium creaturæ Dei. ¶ Scio opera tua, quia 15
Colo.1. c.13. neq; frigidus es, neque calidus. vtinam fri- D
gidus esses, aut calidus. ¶ sed quia tepidus es,
& nec frigidus nec calidus, incipiam te euo-
mere ex ore meo: ¶ quia dicis, Quod diues 17
sum, & locupletatus, & nullius egeo: & ne-
scis quia tu es miser, & miserabilis, & pau-
per, & cæcus, & nudus. ¶ Suadeo tibi emere 18
a me aurum ignitum probatum, vt locuples
fias: & vestimentis albis induaris, vt non
appareat confusio nuditatis tuæ: & collyrio
Prou.3. b.11. inunge oculos tuos vt videas. ¶ ‖ Ego quos 19
Heb.12. b.6. amo, arguo & castigo. Aemulare ergo, & pœ-
nitentiam age. ¶ Ecce sto ad ostium & pulso. 20
si quis audierit vocem meam, & aperuerit
*mihi *ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum
illo, & ipse mecum. ¶ Qui vicerit, dabo ei se- 21
dere mecum in throno meo: sicut & ego vi-
ci, & sedi cum Patre meo in throno eius.
¶ Qui habet aurem, audiat quid Spiritus 22
dicat ecclesijs.

CAP. IIII.

POst hæc vidi: & ecce ostium apertum in 1
cælo, & vox prima quam audiui tanquā A
-.7. tubæ loquentis mecum, dicens, Ascende huc,
* Post hæc & ostendā tibi quæ oportet fieri ⸢cito⸣ *post
statim 3. hæc. ¶ *Statim⸣ fui in spiritu: & ecce sedes 2
* Et 3. posita erat in cælo, & supra sedem sedens.

3 ¶ Et qui sedebat, similis erat aspectu lapidis
iaspidis, & sardini: & iris erat in circuitu
4 sedis, similis visioni smaragdinæ. ¶ Et in
B circuitu sedis sedilia vigintiquatuor: & su-
per thronos, vigintiquatuor seniores seden-
tes, circumamicti vestimentis albis, & in
5 capitibus eorum coronæ aureæ. ¶ Et de thro-
no procedebant fulgura, & voces, & toni-
trua: & septē lampades ardentes ante thro-
6 num, qui sunt septem Spiritus Dei. ¶ Et in
conspectu sedis tanquam mare vitreum si-
mile crystallo: & in medio sedis & in circuitu
sedis quatuor animalia plena oculis ante &
7 retro. ¶ Et animal primum, simile leoni: &
secundum animal, simile vitulo: & tertium
C animal, habens faciem quasi hominis: &
8 quartum animal, simile aquilæ volāti. ¶ Et
quatuor animalia, singula eorum habebant
alas senas in circuitu: & intus plena sunt
oculis. & requiem non habebant die ac no-
cte, dicentia, ‖ Sanctus, sanctus, sanctus Do- Isai.6.a.3.
minus Deus omnipotens, qui erat, & qui est
9 & qui venturus est. ¶ Et cum darent illa a-
nimalia gloriam & honorem, & benedictio-
nem sedenti super thronum, viuenti in se-
10 cula seculorum: ¶ procedebant vigintiqua-
D tuor seniores ante sedentem in throno, & a-
dorabant viuentem in secula seculorum, &
mittebant coronas suas ante thronum, di-
11 centes, ¶ Dignus es Domine Deus noster ac-
cipere gloriam & honorem & virtutem: quia
tu creasti omnia, & propter voluntatē tuam
erant & creata sunt.

CAP. V.

1 ET vidi in dextera sedentis supra thro-
A num, librum scriptum intus & foris, si-
2 gnatum sigillis septem. ¶ Et vidi angelum
fortem, prædicantem voce magna, Quis est
dignus aperire librum, & soluere signacula
3 eius? ¶ Et nemo poterat neque in cælo neq; in
terra, neque subtus terram aperire librum,
4 neq; respicere illum. ¶ Et ego flebam multum
quoniam nemo dignus inuentus est aperire
5 librum, nec videre eum. ¶ Et vnus de senio-
ribus *dixit⸣ mihi, Ne fleueris: ecce vicit leo *dicit 6.
de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum,
6 & soluere septem signacula eius. ¶ Et vidi,
B & ecce in medio throni & quatuor anima-
lium, & in medio seniorum, agnum stantem
tanquam occisum, habentem cornua septem
& oculos septem: qui sunt septem spiritus
7 Dei, missi in omnem terram. ¶ Et venit, &
accepit de dextera sedentis in throno librū.
8 ¶ Et cum aperuisset librum, quatuor ani-
malia & vigintiquatuor seniores ceciderunt
coram agno, habentes singuli citharas, &
phialas aureas plenas odoramentorum, quæ
9 sunt orationes sanctorum: ¶ & cantabant
C canticum nouum, dicentes, Dignus es ⸢Do- -.3.
mine⸣ accipere librum, & aperire signacula
eius: quoniam occisus es, & redemisti nos

Deo in sanguine tuo, ex omni tribu et lingua
& populo, & natione: ¶ & fecisti nos Deo no- 10
regnabunt 2. stro regnum & sacerdotes, & ᵃ regnabimusᵇ
super terram. ¶ Et vidi, & audiui vocem 11
angelorum multorum in circuitu throni, &
animalium & seniorum: & erat numerus
Dan.7.c.10. eorum ‖ millia millium, ¶ dicentium voce ma- 12
gna: Dignus est Agnus qui occisus est, acci- D
pere virtutem, & diuinitatem, & sapien-
tiam, & fortitudinem, & honorem, & glo-
riam, & benedictionem. ¶ Et omnem creatu- 13
ram quæ in cælo est, & super terram, & sub
terra, & quæ sunt in mari, et quæ in eo: om-
nes audiui dicentes, Sedenti in throno, &
Agno, benedictio & honor & gloria & pote-
stas in secula seculorum. ¶ Et quatuor ani- 14
malia dicebant, Amen. Et viginti quatuor
seniores ceciderunt in facies suas: & adora-
►.7. uerunt ᵃ viuentem in secula seculorumᵇ.

CAP. VI.

ET vidi quod aperuisset Agnus vnum de 1
septem sigillis, & audiui vnum de qua- A
tuor animalibus, dicens, tanquam vocem to-
nitrui, Veni, & vide. ¶ Et vidi: et ecce equus 2
albus, & qui sedebat super illum habebat
arcum, & data est ei corona, & exiuit vin-
cens vt vinceret. ¶ Et cum aperuisset sigillū 3
secundum, audiui secundum animal, dicēs,
Veni, & vide. ¶ Et exiuit alius equus ru- 4
fus: & qui sedebat super illum, datum est ei
vt sumeret pacem de terra, & vt inuicem
se interficiant, & datus est ei gladius ma-
gnus. ¶ Et cum aperuisset sigillum tertium, 5
audiui tertium animal, dicens, Veni, & vi-
de. Et ecce equus niger: & qui sedebat super B
illum, habebat stateram in manu sua. ¶ Et 6
audiui tanquam vocem in medio quatuor a-
dicentē 6. nimalium ᵃ dicentiumᵇ: Bilibris tritici de-
nario, & tres bilibres hordei denario, & vi-
num & oleū ne læseris. ¶ Et cum aperuisset 7
sigillum quartū, audiui vocem quarti ani-
malis dicentis, Veni, et vide. ¶ Et ecce equus 8
pallidus: & qui sedebat super eum, nomen
illi Mors, & Infernus sequebatur eum, &
data est illi potestas super quatuor partes
terræ, interficere gladio, fame, & morte, &
bestijs terræ. ¶ Et cum aperuisset sigillū quin- 9
tum: vidi subtus altare animas interfecto- C
rum propter verbū Dei, & propter testimo-
nium quod habebant. ¶ & clamabant voce 10
magna, dicētes, Vsquequo Domine, (sanctus
& verus,) non iudicas & nō vindicas san-
guinem nostrū de ijs qui habitant in terra?
¶ Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ: & di- 11
ctū est illis vt requiescerent adhuc tempus
modicū, donec compleantur cōserui eorum, et
fratres eorum qui interficiendi sunt sicut &
illi. ¶ Et vidi, cum aperuisset sigillum sextū: 12
& ecce terræmotus magnus factus est, & sol D
factus est niger tanquam saccus cilicinus: &
luna tota facta est sicut sanguis: ¶ & stellæ 13
de cælo ceciderunt super terram, sicut ficus
emittit grossos suos cum a vento magno mo-
14 uetur ¶ & cælū recessit sicut liber inuolutus:
& omnis mons, & insulæ de locis suis motæ
15 sunt: ¶ & reges terræ, & principes, & tribu-
ni, & diuites, & fortes, & omnis seruus, &
liber absconderunt se in speluncis & in pe-
16 tris montium. ¶ & dicunt montibus & pe- Isai.2.d.19.
tris: ‖ Cadite super nos, & abscondite nos a Osee 10.b.8
facie sedentis super thronū, & ab ira Agni, Luc.23.d.30
17 ¶ quoniam venit dies magnus iræ ipsorum, Iohn.9.b.6.
& quis poterit stare?

CAP. VII.

1 POst hæc vidi quatuor angelos stantes
A super quatuor angulos terræ, tenentes
quatuor ventos terræ ᵃ ne flarentᵇ super ter- ne flaret ventus 4.
ram, neque super mare, neq; in vllam arbo-
2 rem. ¶ Et vidi alterum angelum ascenden-
tem ab ortu solis, habentem signum Dei vi-
ui: & clamauit voce magna quatuor angelis
3 quibus datum est nocere terræ & mari, ¶ di-
cens: Nolite nocere terræ ᵃ & ᵇ mari, neq; ar- neque 4.
boribus, quoadusque signemus seruos Dei
4 nostri in frontibus eorum. ¶ Et audiui nu-
merum signatorum centum quadraginta-
quatuor millia signati ex omni tribu filiorū
5 Israel. ¶ Ex tribu Iuda, duodecim millia si-
B gnati. Ex tribu Ruben, duodecim millia si-
gnati. Ex tribu Gad, duodecim millia signa-
6 ti. ¶ Ex tribu Aser, duodecim millia signati.
Ex tribu Nephthali, duodecim millia signa-
ti. Ex tribu Manasse, duodecim millia signa-
7 ti. ¶ Ex tribu Simeon, duodecim millia si-
gnati. Ex tribu Leui, duodecim millia si-
gnati. Ex tribu Issachar, duodecim millia si-
8 gnati. ¶ Ex tribu Zabulon, duodecim millia
signati. Ex tribu Ioseph, duodecim millia si-
gnati. Ex tribu Beniamin, duodecim millia
9 signati. ¶ Post hæc vidi turbam magnā quam
C dinumerare nemo poterat, ex omnibus gen-
tibus, & tribubus, & populis, & linguis:
stantes ante thronum, & in conspectu Agni,
amicti stolis albis, & palmæ in manibus eo-
10 rum, ¶ & clamabant voce magna, dicentes,
Salus Deo nostro qui sedet super thronū, &
11 Agno. ¶ Et omnes angeli stabant in circuitu
throni & seniorum & quatuor animalium:
& ceciderunt in conspectu throni in facies
12 suas, & adorauerunt Deū, ¶ dicentes, Amen.
Benedictio, & claritas, & sapientia, & gra-
tiarū actio, honor & virtus, et fortitudo Deo
13 nostro in secula seculorū. Amen. ¶ Et respon-
D dit vnus de senioribus, & dixit mihi, Hi qui
amicti sunt stolis albis, qui sunt? & vnde
14 venerunt? ¶ Et dixi illi, Domine mi, tu scis.
Et dixit mihi, Hi sunt qui venerūt de tri-
bulatione magna, & lauerūt stolas suas, &
15 dealbauerunt eas in sanguine Agni. ¶ ideo
sunt ante thronum Dei, & seruiunt ei die ac
nocte in tēplo eius: et qui sedet in throno, ha-
16 bitabit super illos. ¶ ‖ non esurient neque si- Isai.49.c.10.
tient

sicut amplius, nec cadet super illos sol, neq;
vllus æstus. ¶ quoniam Agnus qui in medio 17
throni est, reget illos, & deducet eos ad vitæ
Isai.25.c.8. fontes aquarum, & ‖absterget Deus omnem
Infr.21.b.4. lachrymam ab oculis eorum.

CAP. VIII.

ET cùm aperuisset sigillum septimum, fa- 1
ctum est silentium in cælo, quasi media A
hora. ¶ Et vidi septem angelos stantes in 2
conspectu Dei: & data sunt illis septem tu-
bæ. ¶ Et alius angelus venit, & stetit ante 3
altare, habens thuribulum aureum: & data
▸.2. sunt illi incensa multa, vt daret ▸de orationibus sanctorum omnium super altare
▸.7. aureum: quod est ante thronum ▸Dei. ¶ Et 4
ascendit fumus incensorum de orationibus
sanctorum de manu angeli coram Deo. ¶ Et 5
aureum accepit angelus thuribulum, & impleuit il-
lud de igne altaris, & misit in terram, &
facta sunt tonitrua & voces, & fulgura, &
terræmotus magnus. ¶ Et septem angeli qui 6
habebant septem tubas, præparauerunt se B
vt tuba canerent. ¶ Et primus angelus tuba 7
cecinit, & facta est grando & ignis, mista in
sanguine, & missum est in terram, & tertia
pars terræ combusta est, & tertia pars ar-
borum concremata est, & omne fœnum vi-
ride combustum est. ¶ Et secundus angelus 8
tuba cecinit: & tanquam mons magnus igne
ardens, missus est in mare, & facta est ter- C
tia pars maris, sanguis: ¶ & mortua est ter- 9
tia pars creaturæ eorum quæ habebant ani-
mas in mari, & tertia pars nauium interijt.
¶ Et tertius angelus tuba cecinit, & cecidit 10
de cælo stella magna, ardens tanquam facu-
la, & cecidit in tertiam partē fluminum, &
in fontes aquarum: ¶ & nomen stellæ, dici- 11
tur Absinthium. & facta est tertia pars a- D
quarum in Absinthium: & multi hominum
mortui sunt de aquis, quia amaræ factæ
sunt. ¶ Et quartus angelus tuba cecinit: & 12
percussa est tertia pars solis, & tertia pars
lunæ, & tertia pars stellarum, ita vt obscu-
raretur tertia pars eorum, & diei non luce-
*nox 5. ret pars tertia, & "noctis' similiter. ¶ Et 13
*noctis 5. vidi, & audiui vocem vnius aquilæ volan-
tis per medium cæli, dicentis voce magna:
Væ, væ, væ, habitantibus in terra: de cæte-
tubæ 2. ris vocibus trium angelorum qui erant tu-
ba canituri.

CAP. IX.

ET quintus angelus tuba cecinit, & vidi 1
stellam de cælo cecidisse in terram, & A
data est ei clauis putei abyssi. ¶ Et aperuit 2
puteum abyssi: & ascendit fumus putei, si-
cut fumus fornacis magnæ: & obscuratus est
sol & aer de fumo putei. ¶ Et de fumo putei 3
exierunt locustæ in terram: & data est illis
potestas, sicut habent potestatem scorpiones
terræ: ¶ & præceptum est illis ne læderent 4
fœnum terræ neq; omne viride, neque om-
nem arborem: nisi tantùm homines qui non
5 habent signū Dei in frontibus suis. ¶ & "da- *dictū 10.
tum' est illis ne occiderent eos: sed vt cru-
ciarentur mensibus quinq;: & cruciatus eo-
rum, vt cruciatus scorpij cùm percutit ho-
6 minem. ¶ Et ‖in diebus illis quærent homi- Isai.2.d.10.
nes mortem, & non inuenient eam: & de- Osee.10.b.8
7 siderabunt mori, & fugiet mors ab eis. ¶ ‖Et Luc.23.d.30
similitudines locustarum, similes equis pa- Sup.6.d.16.
ratis in prælium. & super capita earum tā- Sap.16.b.9.
B quam coronæ, similes auro: & facies earum
8 tanquam facies hominum. ¶ Et habebant
capillos sicut capillos mulierum: & dentes
9 earum, sicut * leonum erant, ¶ & habebant *dentes
loricas sicut loricas ferreas, & vox alarum
earum sicut vox curruum equorum multo-
10 rum currentium in bellum. ¶ & habebant
caudas similes scorpionum: & aculei erant in
caudis earum: & potestas earum nocere ho-
11 minibus mensibus quinque. ¶ & habebant
super se regem angelum abyssi, cui nomē He-
braicè Abaddon, Græcè autem Apollyon: La-
12 tinè habens nomen Exterminans. ¶ Væ vnū
abijt, et ecce veniunt adhuc duo væ post hæc.
13 ¶ Et sextus angelus tuba cecinit: & audiui
C vocem vnam ex quatuor cornibus altaris
14 aurei, quod est ante oculos Dei, ¶ dicentem
sexto angelo qui habebat tubam, Solue qua-
tuor angelos, qui alligati sunt in flumine
15 magno Euphrate. ¶ Et soluti sunt quatuor
angeli, qui parati erant in horam, & diem
& mensem & annum: vt occiderent tertiam
16 partem hominum. ¶ Et numerus equestris
exercitus vicies millies dena millia. Et au-
17 diui numerum eorum. ¶ Et ita vidi equos in
visione: & qui sedebant super eos, habebant
loricas igneas, & hyacinthinas & sulphu-
reas: & capita equorum erant tanquam ca-
pita leonum: & de ore eorum procedit ignis,
18 & fumus, et sulphur. ¶ Et ab his tribus pla-
D gis occisa est tertia pars hominum, de igne
& ex fumo & sulphure, quæ procedebant de
19 ore ipsorum. ¶ Potestas enim equorum in ore
eorum est, & in caudis eorum. nam caudæ
eorum, similes serpentibus, habentes capita:
20 & in his nocent. ¶ Et cæteri homines qui nō
sunt occisi in his plagis, neque pœnitentiam
egerunt de operibus manuum suarum, vt
non adorent dæmonia & simulachra aurea
& argentea & ærea, lapidea & lignea, quæ
neque videre possunt, neque audire, neque
21 neque ambulare, ¶ & non egerunt pœniten-
tiam ab homicidijs suis, neque à veneficijs
suis, neque à fornicatione sua, neque à
furtis suis.

CAP. X.

1 ET vidi alium angelum fortem descen-
A dentem de cælo, amictum nube, & iris
in capite eius, & facies eius erat vt sol, &
2 pedes eius tanquam "columnæ' ignis. ¶ & *colūnæ 1.
habebat in manu sua libellum apertum: &

posuit

posuit pedem suum dextrum super mare, si-
nistrum autem super terram. ? & clamauit 3
voce magna, quemadmodum cùm leo rugit.
Et cùm clamasset, locuta sunt septem toni-
trua voces suas. ? Et cùm locuta fuissent se- 4
ptem tonitrua voces suas, ego scripturus e- B
ram: & audiui vocem de cælo dicentem mi-
hi: Signa quæ locuta sunt septem tonitrua:
Dan.12.c.7. & noli ea scribere. ? ‖Et angelus quem vidi 5
stantem super mare & super terram, leua-
uit manum suam ad cælum. ? & iurauit per 6
viuentem in secula seculorum, qui creauit
cælum & ea quæ in eo sunt: & terram, & ea
quæ in ea sunt: & mare, & ea quæ in eo
sunt. Quia tempus non erit amplius, ? sed in 7
diebus vocis septimi angeli, cùm cœperit tu-
ba canere, consummabitur mysterium Dei, C
sicut euangelizauit per seruos suos Prophe-
tas. ? Et audiui vocem de cælo iterum lo- 8
quentem mecum, & dicentem: Vade, & ac-
cipe librum apertum de manu angeli stantis
super mare & super terram. ? Et abij ad an- 9
gelum, dicens ei vt daret mihi librum. Et D
Ezec.3.a.1. dixit mihi: ‖Accipe librum, & deuora illum:
& faciet amaricari ventrem tuum, sed in
ore tuo erit dulce tanquam mel. ? Et accepi 10
librum de manu angeli, & deuoraui illum:
& erat in ore meo tanquam mel dulce. &
cùm deuorassem eum, amaricatus est venter
meus. ? & dixit mihi, Oportet te iterum pro- 11
phetare Gentibus, & populis, & linguis, &
regibus multis.

CAP. XI.

ET datus est mihi calamus similis virgæ: 1
& dictum est mihi, Surge, & metire tem A
plum Dei, & altare, & adorantes in eo. ? A- 2
trium autem quod est foris templum, eijce
foras, & ne metiaris illud: quoniam datum
est Gentibus, & ciuitatem sanctam calca-
bunt mensibus quadraginta duobus: ? & da- 3
bo duobus testibus meis, & prophetabunt
diebus mille ducentis sexaginta, amicti sac-
cis. ? Hi sunt duæ oliuæ & duo candelabra in 4
conspectu Domini terræ stantes. ? Et si quis 5
voluerit eos nocere: ignis exiet de ore eorum,
& deuorabit inimicos eorum: & si quis vo-
luerit eos lædere: sic oportet eum occidi. ? Hi 6
habent potestatem claudendi cælũ, ne pluat B
diebus prophetiæ ipsorum: & potestatem ha-
bent super aquas conuertendi eas in sangui-
nem, & percutere terram omni plaga quo-
tiescunq; voluerint. ? Et cùm finierint testi- 7
monium suum: bestia quæ ascendit de abysso,
faciet aduersum eos bellum, & vincet illos, et
occidet eos. ? Et corpora eorum iacebunt in 8
plateis ciuitatis magnæ, quæ vocatur spiri-
tualiter Sodoma & Aegyptus, vbi & Domi-
nus eorum crucifixus est. ? Et videbunt de 9
tribubus, & populis, & linguis, & Gentibus
corpora eorum per tres dies & dimidium: &
corpora eorum non sinent poni in monumen-
10 tis. ? & inhabitantes terram gaudebunt su-
per illos, & iocundabuntur: & munera mit-
tent inuicem, quoniam hi duo prophetæ cru-
ciauerunt eos qui habitabant super terram.
11 ? Et post dies tres & dimidium, spiritus vi-
C tæ à Deo intrauit in eos. Et steterunt super
pedes suos, & timor magnus cecidit super eos
12 qui viderunt eos. ? Et audierunt vocem
magnam de cælo, dicentem eis: Ascẽdite huc.
Et ascenderunt in cælum in nube: & vide-
13 runt illos inimici eorum. ? Et in illa hora
factus est terræmotus magnus: & decima
pars ciuitatis cecidit: & occisa sunt in ter-
ræmotu nomina hominum septem millia: &
reliqui in timorem sunt missi, & dederunt
14 gloriam Deo cæli. ? Væ secundum abijt: & ec-
15 ce væ tertium veniet cito. ? Et septimus an-
D gelus tuba cecinit: & factæ sunt voces ma-
gnæ in cælo dicentes, Factum est regnũ hu-
ius mundi Domini nostri & Christi eius, &
16 regnabit in secula seculorum. — Amen. ? Et —.6.
viginti quatuor seniores qui in conspectu
Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in fa-
17 cies suas, & adorauerunt Deum, ? dicentes:
Gratias agimus tibi Domine Deus omnipo-
tens, qui es, & qui eras, & qui venturus
es: quia accepisti virtutem tuam magnam,
18 & regnasti. ? Et iratæ sunt Gentes, & ad-
uenit ira tua, & tempus mortuorum iudi-
cari, & reddere mercedem seruis tuis Pro-
phetis & sanctis, & timentibus nomẽ tuum
pusillis & magnis, & exterminandi eos qui
19 corruperunt terram. ? Et apertum est tem-
plum Dei in cælo, & visa est arca testamen-
ti eius in tẽplo eius, & factæ sunt fulgura,
& voces, & terræmotus, & grando magna.

CAP. XII.

1 ET signum magnũ apparuit in cælo: Mu-
A lier amicta sole, & luna sub pedibus e-
ius, & in capite eius corona stellarum duo-
2 decim: ? & in vtero habens — & ˇclamabat —.5.
3 parturiens, & cruciatur vt pariat: ? Et vi- ˇclamat 5.
sum est aliud signum in cælo, & ecce draco
magnus rufus, habens capita septem, & cor-
nua decem: & in capitibus eius diademata
4 septem, ? & cauda eius trahebat tertiã par-
tem stellarum cæli, & misit eas in terram,
& draco stetit ante mulierem quæ erat pa-
ritura: vt cùm peperisset, filium eius deuo-
5 raret. ? Et peperit filium masculum, qui re-
B cturus erat omnes Gentes in virga ferrea:
& raptus est filius eius ad Deum & ad thro-
6 num eius, ? & mulier fugit in solitudinem
vbi habebat locum paratum à Deo, vt ibi
ˇpascant eam diebus mille ducentis sexa- ˇpascat
7 ginta. ? Et factum est prælium — magnum —.5.
in cælo, Michaël & angeli eius præliabantur
cum dracone, & draco pugnabat & angeli e-
8 ius: ? & non valuerunt, neque locus inuen-
9 tus est eorum amplius in cælo. ? Et proiectus
est draco ille magnus, serpens antiquus, qui
vocatur

vocatur diabolus & satanas, qui seducit v-
niuersum orbem: & proiectus est in terram,
& angeli eius cum illo missi sunt. ¶ Et au- 10
diui vocem magnam in cælo dicentem: Nunc C
facta est salus & virtus, & regnum Dei no-
stri, & potestas Christi eius: quia proiectus
est accusator fratrum nostrorum, qui accu-
sabat illos ante conspectum Dei nostri die
ac nocte. ¶ Et ipsi vicerunt eum propter 11
sanguinem Agni, & propter verbum testi-
monij sui, & non dilexerunt animas suas
vsque ad mortem. ¶ propterea lætamini cæli, 12
& qui habitatis in eis. Væ terræ & mari:
quia descendit diabolus ad vos habens iram
magnam, sciens quòd modicum tempus ha-
bet. ¶ Et postquam vidit draco quod proie- 13
ctus esset in terram, persecutus est mulierem D
quæ peperit masculum: ¶ & datæ sunt mulie- 14
ri alæ duæ aquilæ magnæ, vt volaret in de-
sertum in locum suum, vbi alitur per tem-
pus & tempora, & dimidium temporis a fa-
cie serpentis. ¶ Et misit serpens ex ore suo 15
post mulierem, aquam tanquam flumen: vt
eam faceret trahi a flumine. ¶ Et adiuuit 16
terra mulierem, & aperuit terra os suum, &
absorbuit flumẽ quod misit draco de ore suo.
¶ Et iratus est draco in mulierem: & abijt 17
facere prælium cum reliquis de semine eius,
qui custodiunt mandata Dei, & habent te-
stimonium Iesu Christi. ¶ Et stetit supra a- 18
renam maris.

CAP. XIII.

ET vidi de mari bestiam ascendentẽ, ha- 1
bentem capita septem, & cornua decem, A
& super cornua eius decem diademata, &
super capita eius nomina blasphemiæ. ¶ Et 2
bestia quam vidi, similis erat pardo, & pe-
pedes des eius sicut vrsi, & os eius sicut os leonis.
Et dedit illi draco virtutem suam & pote-
statem magnam. ¶ Et vidi vnum de capiti- 3
bus suis quasi occisum in mortem: & plaga
mortis eius curata est. Et admirata est vni-
uersa terra post bestiam. ¶ Et adorauerunt 4
draconẽ qui dedit potestatem bestiæ: & ado-
rauerũt bestiã, dicentes, Quis similis bestiæ? B
& quis poterit pugnare cum ea? ¶ Et datum 5
est ei os loquens magna & blasphemias: &
data est ei potestas facere menses quadra-
ginta duos. ¶ Et aperuit os suum in blasphe- 6
mias ad Deum, blasphemare nomen eius, &
tabernaculum eius, & eos qui in cælo habi-
tant. ¶ Et est datũ illi bellum facere cũ san- 7
ctis, & vincere eos. Et data est illi potestas
in omnem tribum & populum, & linguã, &
gentem. ¶ Et adorauerunt eã omnes qui in- 8
habitant terram, quorũ nõ sunt scripta no-
mina in libro vitæ Agni, qui occisus est ab
origine mũdi. ¶ Si quis habet aurem, audiat. 9
*vadet ¶ Qui in captiuitatẽ duxerit, in captiuitatẽ 10
Gen.9.a.6. *vadit* : || qui in gladio occiderit, oportet C
Mat.26.e.52 eum gladio occidi. Hic est patientia & fides
11 sanctorum. ¶ Et vidi aliam bestiam ascen-
dentem de terra: & habebat cornua duo, si-
12 milia Agni, & loquebatur sicut draco. ¶ Et
potestatem prioris bestiæ omnem faciebat in
conspectu eius: & fecit terram & habitantes
in ea, adorare bestiam primam, cuius curata
13 est plaga mortis. ¶ Et fecit signa magna, vt
etiam ignem faceret de cælo descendere in
14 terram in conspectu hominum. ¶ Et seducit
habitantes in terra propter signa quæ data
sunt illi facere in conspectu bestiæ, dicẽs ha-
bitantibus in terra vt faciant imaginem
15 bestiæ quæ habet plagã gladij, & vixit. ¶ Et
D datum est illi vt daret spiritum imagini be-
stiæ, & vt loquatur imago bestiæ: & *fa- *faciet
ciat* vt quicunque non adorauerint imagi-
16 nem bestiæ, occidantur. ¶ Et faciet omnes
pusillos, & magnos, & diuites, & pauperes,
& liberos, & seruos habere characterem in
17 dextera manu sua, aut in frontibus suis, ¶ &
ne quis possit emere aut vendere, nisi qui ha-
bet characterem, aut nomen bestiæ, aut nu-
18 merũ nominis eius. ¶ Hic sapientia est. Qui
habet intellectũ, computet numerum bestiæ.
Numerus enim hominis est: & numerus e-
ius sexcenti sexaginta sex.

CAP. XIIII.

1 ET vidi, & ecce Agnus stabat supra mon-
A tem Sion, & cum eo centum quadragin-
ta quatuor millia habentes nomen eius, &
nomen patris eius scriptũ in frontibus suis.
2 ¶ Et audiui vocem de cælo, tanquam vocem
aquarum multarum, & tanquam vocem
tonitrui magni & vocem quam audiui, si-
cut citharœdorũ citharizantium in citharis
3 suis. ¶ Et cantabant quasi canticum nouum
ante sedem & ante quatuor animalia, &
seniores, & nemo poterat dicere canticum,
nisi illa centum quadragintaquatuor millia,
4 qui empti sunt de terra. ¶ Hi sunt qui cum
mulieribus non sunt coinquinati. Virgines
enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocunque
ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ
5 Deo & Agno. ¶ & in ore eorum non est in-
uentum mendacium, sine macula enim sunt
6 ante thronum Dei. ¶ Et vidi alterum an- c.4.
B gelum volantem per medium cæli habentem
Euangelium æternum, vt euangelizaret se-
dentibus super terram, & super omnẽ gen-
7 tem, & tribum, & linguã, & populum: ¶ di-
cens magna voce, || Timete Dominum, & 4.Esd.16.d.68.
date illi honorem, quia venit hora iudicij e-
ius: & adorate eum || qui fecit cælum & ter- Eccl.12.d 13
ram, *mare & omnia quæ in eis sunt* & Psal.145.a.6.
8 fontes aquarum. ¶ Et alius angelus secutus Act.14.c.15.
est dicens, || Cecidit cecidit Babylon illa ma- *& mare
gna: quæ à vino iræ fornicationis suæ pota- Isai.21.c.9.
9 uit omnes gentes. ¶ Et tertius angelus secu- Iere.51.a.8.
tus est illos, dicens voce magna, Si quis ado- Infr.18.a.2.
rauerit bestiam & imaginem eius, et accepe-
rit characterem in fronte sua, aut in manu
sua:

sua: ❡ & hic bibet de vino iræ Dei, quod mi- 10
stum est mero in calice iræ ipsius, & crucia-
bitur igne & sulphure in conspectu ange-
lorum sanctorum, & ante conspectum Agni.
❡ & fumus tormentorum eorum ascendet in 11
secula seculorum: nec habeant requiem die ac C
nocte, qui adorauerunt bestiam & imagi-
nem eius, & siquis acceperit characterem
nominis eius. ❡ Hic patientia sanctorum est, 12
qui custodiunt mandata Dei & fidem Iesu.
❡ Et audiui vocem de cælo, dicentem mihi, 13
Scribe, Beati mortui qui in Domino moriun-
tur. Amodo iam dicit Spiritus, vt requiescãt
a laboribus suis. opera enim illorum sequun-
tur illos. ❡ Et vidi. & ecce nubem candidam: 14
& super nubem sedentem similem Filio ho-
minis, habentem in capite suo coronam au-
ream, & in manu sua falcem acutam. ❡ Et 15
alius angelus exiuit de templo, clamans vo- D
ce magna ad sedentem super nubem, ‖ Mitte
falcem tuam & mete, quia venit hora vt
metatur, quoniam aruit messis terræ. ❡ Et 16
misit qui sedebat super nubem, falcem suam
in terram: & demessa est terra. ❡ Et alius 17
angelus exiuit de tẽplo quod est in cælo, ha-
bens & ipse falcẽ acutam. ❡ Et alius angelus 18
exiuit de altari qui habebat potestatẽ supra
ignem: & clamauit voce magna ad eum qui
habebat falcem acutã, dicens, Mitte falcem
tuam acutã. & vindemia botros vineæ ter-
ræ: quoniã maturæ sunt vuæ eius. ❡ Et misit 19
angelus falcem suam acutam in terram, &
vindemiauit vineam terræ, & misit in lacũ
iræ Dei magnũ: ❡ & calcatus est lacus extra 20
ciuitatem, & exiuit sanguis de lacu vsq; ad
frænos equorum per stadia mille sexcenta.

Ioel 3.c.13.
Mat.13.c.39.

CAP. XV.

ET vidi aliud signum in cælo magnum & 1
mirabile: angelos septem, habentes pla- A
gas septem nouissimas. Quoniam in illis cõ-
summata est ira Dei. ❡ Et vidi tanquã ma- 2
re vitreum mistum igne, & eos qui vicerunt
bestiam & imaginem eius & numerum no-
minis eius stantes super mare vitreum, ha-
bentes citharas Dei: ❡ & cantantes canticũ 3
Moysi serui Dei, & canticum Agni, dicentes,
Magna & mirabilia sunt opera tua Domine B
Deus omnipotens: iustæ & veræ sunt viæ
tuæ [a] rex seculorum. ❡ ‖ Quis non timebit te 4
Domine, & magnificabit nomen tuum? quia
solus pius es, quoniam omnes gentes veni-
ent, & adorabunt in conspectu tuo, quoniam
iudicia tua manifesta sunt. ❡ Et post hæc 5
vidi, & ecce apertum est templum taberna-
culi testimonij in cælo: ❡ & exierunt septem 6
angeli, habentes septem plagas de templo: C
vestiti [b] lapide [c] mundo & candido, & præ-
cincti circa pectora zonis aureis. ❡ Et vnum 7
de quatuor animalibus dedit septem angelis
septem phialas aureas, plenas iracundia Dei
viuentis in secula seculorum. ❡ Et impletum 8

[a] Domine
Iere.10.b.7.
[b] lino 1.

D est templum fumo à maiestate Dei, & de
virtute eius. & nemo poterat introire in tẽ-
plum, donec consummarentur septem plagæ
septem angelorum.

CAP. XVI.

1 ET audiui vocem magnam de templo, di-
A centem septem angelis: Ite, & effundite
2 septem phialas iræ Dei in terram. ❡ Et abijt
primus [a], & effudit phialam suã in terram,
& factum est vulnus sæuum et pessimum in
homines qui habebant characterem bestiæ:
& in eos qui adorauerunt imaginem eius.
3 ❡ Et secundus – angelus [1] effudit phialam
suam in mare, & factus est sanguis tanquã
mortui: & omnis anima viuens, mortua est
4 in mari. ❡ Et tertius effudit phialam suam
super flumina & super fontes aquarum: &
5 factus est sanguis. ❡ Et audiui angelum [b] a-
quarum [c] dicentem, Iustus es Domine, qui
es, & qui eras, sanctus, [d] quia [e] hæc iudica-
6 sti: ❡ quia sanguinem sanctorum & Prophe-
tarum effuderunt & sanguinem eis dedisti
7 bibere, digni enim sunt. ❡ Et audiui alterum
dicentem: Etiam Domine Deus omnipotens
8 vera & iusta iudicia tua. ❡ Et quartus –
B angelus [1] effudit phialam suam in solem, &
datum est illi æstu affligere homines & igni:
9 ❡ & æstuauerunt homines æstu magno, &
blasphemauerunt nomen Dei habentis po-
testatem super has plagas, neq; egerunt pœ-
10 nitentiam vt darent illi gloriam. ❡ Et quin-
tus – angelus [1] effudit phialam suã super se-
dem bestiæ: & factum est regnũ eius tene-
brosum, & commanducauerunt linguas suas
11 præ dolore: ❡ et blasphemauerunt Deum cæli
præ doloribus & vulneribus suis, & nõ ege-
12 runt pœnitentiam ex operibus suis. ❡ Et sex-
tus – angelus [1] effudit phialam suã in flumẽ
C illud magnum Euphraten: & siccauit aquam
eius, vt præpararetur via regibus ab ortu
13 solis. ❡ Et vidi de ore draconis, & de ore be-
stiæ, & de ore pseudoprophetæ [f] spiritus tres
14 immundos in modum ranarum. ❡ Sunt enim
spiritus dæmoniorum facientes signa, &
procedunt ad reges totius terræ congregare
illos in prælium ad diem magnum omnipo-
15 tentis Dei. ❡ ‖ Ecce venio sicut fur. ‖ Beatus
qui vigilat, & custodit vestimenta sua, ne
nudus ambulet, et videant turpitudinem e-
16 ius. ❡ Et congregabit illos in locum qui vo-
17 catur Hebraice Armagedon. ❡ Et septimus –
angelus [1] effudit phialam suã in aerem: &
exiuit vox magna de tẽplo a throno dicens,
18 Factũ est. ❡ Et facta sunt fulgura, & voces,
D & tonitrua, & terræ motus factus est ma-
gnus qualis nunquam fuit ex quo homines
fuerunt super terram, talis terræmotus, sic
19 magnus. ❡ Et facta est ciuitas magna, in tres
partes: & ciuitates Gentiũ ceciderũt. Et Ba-
bylon magna venit in memoriam ante Deũ,
dare illi calicem vini indignationis iræ eius.
❡ Et

[a] angelus
– .5.
[b] quartũ 7.
[d] qui
– .8.
– .8.
– .5.
[f] exire
Sup.3.a.3.
Matt.24.d.
42.d.44.
Luc.12.e.39.
40.
2.Cor.5.a.3.
– .5.

¶ Et omnis insula fugit, & montes non sunt 20
inuenti. ¶ Et grando magna sicut talentum 21
descendit de cælo in homines: & blasphema-
uerunt Deum homines propter plagam grã-
dinis: quoniã magna facta est vehementer.

CAP. XVII.

ET venit vnus de septem angelis qui ha- 1
bebant septem phialas, & locutus est A
mecum dicens, Veni, ostendam tibi damna-
tionem meretricis magnæ, quæ sedet super
aquas multas, ¶ cum qua fornicati sunt re- 2
ges terræ, & inebriati sunt qui inhabitant
terram de vino prostitutionis eius. ¶ Et ab- 3
stulit me in spiritu in desertũ. Et vidi mu-
lierem sedentem super bestiam coccineam,
plenam nominibus blasphemiæ, habentẽ ca-
pita septem, & cornua decem. ¶ Et mulier e- 4
rat circumdata purpura & coccino, & inau- B
rata auro, & lapide pretioso, & margaritis,
habens poculum aureum in manu sua plenũ
"abominatione' & immunditia fornicatio- — "abominationum 10.
nis eius. ¶ Et in fronte eius nomen scriptũ, 5
Mysterium: Babylon magna, mater fornica-
tionum & abominationum terræ. ¶ Et vidi 6
mulierem ebriam de sanguine sanctorum, &
de sanguine martyrum Iesu. Et miratus
sum cum vidissem illã admiratione magna.
¶ Et dixit mihi angelus, Quare miraris? Ego 7
dicam tibi sacramentum mulieris, & bestiæ
quæ portat eam, quæ habet capita septem &
cornua decem. ¶ Bestia quam vidisti fuit, & 8
non est, & ascensura est de abysso, & in in-
teritum ibit: & mirabuntur inhabitantes
terram (quorum non sunt scripta nomina in C
libro vitæ à constitutione mundi) videntes
bestiam quæ erat, & non est. ¶ Et hic est sen- 9
sus, qui habet sapientiam. Septem capita:
septem montes sunt, super quos mulier se-
det, & reges septem sunt. ¶ Quinq; cecide- 10
runt, vnus est, -&' alius nondum venit: & — ▸.7.
cùm venerit, oportet illum breue tẽpus ma-
nere. ¶ Et bestia quæ erat & non est: & ipsa 11
octaua est, & de septem est, & in interitum
vadit. ¶ Et decem cornua quæ vidisti: decẽ 12
reges sunt, qui regnum nondum acceperunt,
sed potestatem tanquã reges vna hora "ac- — "accipiunt
cipient' post bestiam. ¶ Hi vnum consilium 13 — 5.
habent & virtutem: & potestatem suam be-
stiæ tradent. ¶ Hi cum Agno pugnabunt, & 14
Agnus vincet illos, ‖ quoniam Dominus do- — 1.Ti.6.c.15.
minorum est, & Rex regum, & qui cum illo D — Infr.19.c.16
sunt: vocati, & electi, & fideles. ¶ Et dixit 15
mihi: Aquæ quas vidisti vbi meretrix se-
det, populi sunt, & Gentes, & linguæ. ¶ Et 16
decem cornua quæ vidisti in bestia: hi odient
fornicariam, & desolatam facient illam &
nudam, & carnes eius manducabunt, & ip-
sam igni concremabunt. ¶ Deus enim dedit 17
in corda eorum, vt faciant quod placitũ est
illi: vt dent regnum suum bestiæ donec con-
summentur verba Dei. ¶ Et mulier quam 18
vidisti: est ciuitas magna, quæ habet regnũ
super reges terræ.

CAP. XVIII.

1 ET post hæc vidi alium angelum descen-
A dentem de cælo, habentem potestatem
magnam: & terra illuminata est a gloria e-
2 ius. ¶ Et exclamauit in "fortitudine' dicẽs, — "forti voce
‖ Cecidit cecidit Babylon magna: & facta est — 13.
habitatio dæmoniorum, & custodia omnis — Isa.21.c.9.
spiritus immundi, & custodia omnis volu- — Iere.51.a.8.
3 cris immundæ & odibilis. ¶ quia de vino iræ — Sup.14.b.8.
fornicationis eius biberunt omnes gentes: &
reges terræ cum illa fornicati sunt: & mer-
catores terræ de virtute deliciarum eius di-
4 uites facti sunt. ¶ Et audiui aliam vocẽ de
B cælo, dicentem: Exite de illa populus meus:
vt ne participes sitis delictorum eius, & de
5 plagis eius non accipiatis. ¶ Quoniam per-
uenerunt peccata eius vsque ad cælum, &
recordatus est "Deus' iniquitatum eius. — "Dominus
6 ¶ Reddite illi sicut & ipsa reddidit vobis: &
duplicate duplicia secundum opera eius. In
poculo quo miscuit, miscete illi duplum.
7 ¶ Quãtum glorificauit se, & in delicijs fuit:
tantum date illi tormentum & luctum: quia
in corde suo dicit, ‖ Sedeo regina: & vidua — Isa.47.b.8.
8 non sum, & luctum non videbo. ¶ Ideo in
C vna die venient plagæ eius, mors, et luctus,
& fames, & igne comburetur: quia fortis est
9 "Deus' qui iudicabit illam. ¶ Et flebunt, & — "Dominus 1.
plangent se super illam reges terræ, qui cum
illa fornicati sunt, & in delicijs vixerunt,
10 cùm viderint fumum incendij eius: ¶ longe
D stantes propter timorem tormentorum eius,
dicentes: Væ, væ, ciuitas illa magna Babylõ,
ciuitas illa fortis: quoniam vna hora venit
11 iudicium tuum. ¶ Et negotiatores terræ fle-
bunt, & lugebunt super illam: quoniã merces
12 eorum nemo emet amplius, ¶ merces auri &
argenti & lapidis pretiosi, & margaritæ, &
byssi, & purpuræ, & serici, & cocci, & omne
lignum thyinum & omnia vasa eboris, &
omnia vasa de lapide pretioso, & æramento,
13 & ferro, & marmore, ¶ & cynamomum, "& — "& amomum
E odoramentorum, & vnguenti, & thuris, &
vini, & olei, & similæ, & tritici, & iumen-
torum, & ouium, & equorum, & rhedarum,
& mancipiorum, & animarum hominum.
14 ¶ Et poma desiderij animæ tuæ discesserunt à
te, & omnia pinguia & præclara perierunt
à te, & amplius illa iam non inuenient.
15 ¶ Mercatores "horum' qui diuites facti sunt, — "hominum
ab ea longè stabunt propter timorem tormẽ-
16 torum eius, flentes ac lugentes, ¶ & dicẽtes:
Væ, væ, ciuitas illa magna, quæ amicta erat
bysso, & purpura, & cocco, & deaurata erat
17 auro, & lapide pretioso, & margaritis: ¶ quo-
niam vna hora destitutæ sunt tantæ diui-
tiæ: & omnis gubernator, & omnis qui in
lacum nauigat, & nautæ, & qui in mari o-
18 perantur, longè steterunt, ¶ & clamauerunt

videntes

videntes locum incendij eius, dicentes, Quæ F
similis ciuitati huic magnæ? ¶ Et miserunt 19
puluerem super capita sua, & clamauerunt
flentes & lugentes, dicentes: Væ, væ, ciuitas
illa magna, in qua diuites facti sunt omnes
qui habebant naues in mari de pretijs eius:
quoniam vna hora desolata est. ¶ "Exulta 20
super eam cælum' & sancti Apostoli & Pro-
phetæ: quoniam iudicauit Deus iudicium
vestrum de illa. ¶ Et sustulit vnus Angelus 21
fortis lapidem quasi molarem magnum, & G
misit in mare, dicens, Hoc impetu mittetur
Babylon ciuitas illa magna: & vltra iam non
inuenietur. ¶ Et vox citharœdorum, & mu- 22
sicorum & tibia canentium & tuba, non au-
dietur in te amplius: & omnis artifex om-
nis artis non inuenietur in te amplius, &
vox molæ non audietur in te amplius. ¶ & 23
lux lucernæ non lucebit in te amplius, &
vox sponsi & sponsæ, non audietur adhuc in
te: quia mercatores tui erant principes ter-
ræ, quia in veneficijs tuis errauerunt omnes
gentes. ¶ Et in ea sanguis prophetarum & 24
sanctorum inuentus est, & omnium qui in-
terfecti sunt in terra.

" exultate super eam cæli 7.

CAP. XIX.

POst hæc audiui quasi vocem "turbarum' 1
multarum in cælo dicentium: Allelu-ia. A
Laus, & gloria, & virtus Deo nostro est:
¶ quia vera, & iusta iudicia sunt eius qui 2
iudicauit de meretrice magna, quæ corrupit
terram in prostitutione sua, & vindicauit
sanguinem seruorum suorum de manibus e-
ius. ¶ Et iterum dixerunt: Allelu-ia. Et fu- 3
mus eius ascendit in secula seculorum. ¶ Et 4
ceciderũt seniores viginti-quatuor, & qua-
tuor animalia, & adorauerunt Deum seden-
tem super thronum, dicentes: Amen, Allelu-
ia. ¶ Et vox de throno exiuit, dicens: Lau- 5
dem dicite Deo nostro omnes serui eius: &
qui timetis eum pusilli & magni. ¶ Et au- 6
diui quasi vocem " turbæ' magnæ, & sicut
vocem aquarum multarum, & sicut vocem
tonitruorum magnorum, dicentium: Allelu-
ia: quoniam regnauit Dominus Deus noster
omnipotens. ¶ Gaudeamus & exultemus, & 7
demus gloriam ei: quia venerunt nuptiæ A- B
gni, & vxor eius præparauit se. ¶ Et datum 8
est illi vt cooperiat se byssino splendenti &
candido. Byssinum enim, iustificationes sunt
sanctorum. ¶ Et dixit mihi: Scribe, ‖ Beati 9
qui ad cœnam nuptiarum agni vocati sunt.
Et dixit mihi: Hæc verba Dei, vera sunt.
¶ ‖ Et cecidi ante pedes eius, vt adorarem eũ. 10
Et dicit mihi, Vide ne feceris: cõseruus tuus
sum, & fratrum tuorum habentium testi-
monium Iesu. Deum adora. Testimonium e-
nim Iesu, est spiritus prophetiæ. ¶ Et vidi cæ- 11
lum apertum, & ecce equus albus: & qui se-
debat super eum vocabatur Fidelis & Ve-
rax, & cum iustitia iudicat & pugnat. ¶ O- 12

" tubarum

" tuba 3.

Mat. 22. a. 2. Luc. 14. d.

Infra. 28. b. 9.

culi autem eius sicut flamma ignis, & in
capite eius diademata multa, habens nomen
13 scriptum, quod nemo nouit nisi ipse. ¶ ‖ Et
vestitus erat veste aspersa sanguine: & "vo
14 catur' nomen eius, Verbum Dei. ¶ Et exer-
C citus qui sunt in cælo, sequebantur eum in
equis albis vestiti byssino albo & mundo.
15 ¶ Et de ore eius procedit gladius °acutus: vt
in ipso percutiat Gentes. ‖ Et ipse reget eas
in virga ferrea: & ipse calcat torcular vini
16 furoris iræ Dei omnipotentis. ¶ Et habet in
vestimento & in femore suo scriptum: ‖ Rex
17 Regum, & Dominus dominantium. ¶ Et vi-
di vnum Angelum stantem in sole, & cla-
mauit voce magna dicens omnibus auibus
quæ volabant per medium cæli, Venite &
18 congregamini ad cœnam magnam Dei: ¶ vt
manducetis carnes regum, & carnes tribu-
D norum, & carnes fortium, & carnes equo-
rum & sedentium in ipsis, et carnes omnium
liberorum & seruorũ, & pusillorum & ma-
19 gnorum. ¶ Et vidi bestiam & reges terræ, &
exercitus eorum congregatos ad faciendum
prælium cum illo qui sedebat in equo & cum
20 exercitu eius. ¶ Et apprehensa est bestia &
cum ea Pseudopropheta: qui fecit signa coram
ipso, quibus seduxit eos qui acceperunt cha-
racterem bestiæ, & qui adorauerunt imagi-
nem eius. Viui missi sunt hi duo in stagnum
21 ignis ardentis & sulphure: ¶ Et cæteri occisi
sunt in gladio sedentis super equũ, qui pro-
cedit de ore ipsius: & omnes aues saturatæ
sunt carnibus eorum.

Isai. 63. a. 1.

" vocaba-tur

° ex vtraque parte.

Psal. 2. c. 9.

Sup. 17. d. 14. 1. Ti. 6. c. 15.

CAP. XX.

1 ET vidi angelum descendentem de cælo,
A habentem clauem abyssi, & catenam
2 magnam in manu sua. ¶ Et apprehẽdit dra-
conem serpentem antiquum, qui est diabolus
& satanas, & ligauit eum per annos mille.
3 ¶ & misit eum in abyssum, & clausit, & si-
gnauit super illum, vt non seducat am-
plius gentes donec consummentur mille an-
ni. & post hæc oportet illum solui modico tẽ-
4 pore. ¶ Et vidi sedes: & sederunt super eas,
& iudiciũ datum est illis, & animas decol-
B latorum propter testimonium Iesu, & pro-
pter verbum Dei, & qui non adorauerunt
bestiam, neque imaginem eius, nec acceperũt
characterem eius' in frontibus aut in ma-
nibus suis, & vixerunt, & regnauerũt cum
5 Christo mille annis. ¶ Cæteri mortuorũ non
vixerunt, donec consummentur mille anni.
6 Hæc est resurrectio prima. ¶ Beatus & san-
ctus qui habet partem in resurrectione pri-
ma. in his secunda mors non habet potesta-
tem: sed erunt sacerdotes Dei & Christi: &
7 regnabunt cum illo mille annis. ¶ ‖ Et cùm
consummati fuerint mille anni, soluetur
C Satanas de carcere suo, & exibit. & seducet
Gẽtes quæ sunt super quatuor angulos ter-
ræ, Gog, & Magog. & congregabit eos in præ-

-. 5.

Ezec. 39. a. 1.

lium, quorum numerus est sicut arena ma-
ris. ¶ Et ascenderunt super latitudinem ter- 8
ra, & circuierunt castra Sanctorum, & ci-
uitatem dilectam. ¶ Et descẽdit ignis a Deo 9
de cælo, & deuorauit eos: ¶ & Diabolus qui 10
seducebat eos missus est in stagnum ignis &
sulphuris, vbi & bestia & pseudopropheta
cruciabuntur die ac nocte in secula seculo- D
rum. ¶ Et vidi thronũ magnum candidum, 11
& sedentem super eum, a cuius conspectu
fugit terra & cælum, & locus non est inuen-
"ab eis 19. tus "eis'. ¶ Et vidi mortuos magnos, & pu- 12
sillos stantes in conspectu throni, & libri a-
perti sunt: & alius liber apertus est, qui est
vitæ: & iudicati sunt mortui ex his quæ
scripta erant in libris secundùm opera ipso-
rum. ¶ & dedit mare mortuos qui in eo e- 13
rant, & mors & infernus dederunt mortuos
suos qui in ipsis erant, & iudicatum est de
singulis secundùm opera ipsorum. ¶ Et infer- 14
nus & mors missi sunt in stagnũ ignis. Hæc
est mors secunda. ¶ Et qui non inuentus est 15
in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum
ignis.

CAP. XXI.

ET vidi cælum nouum, et terram nouam. 1
Isa.65.c.17. ‖ Primum enim cælum, & prima terra A
& 66.g.22. abijt, & mare iam non est. ¶ Et ego Iohan- 2
2.Pet.3.c.13. nes vidi sanctam ciuitatem Ierusalem no-
uam descendentem de cælo, à Deo paratam,
sicut sponsam ornatam viro suo. ¶ Et audiui 3
vocem magnam de throno dicentem: Ecce
tabernaculum Dei cum hominibus: & habi-
tabit cum eis. Et ipsi populus eius erunt: &
Isai.25.c.8. ipse Deus cum eis erit eorum Deus. ¶ ‖ & ab- 4
Sup.7.d.17. sterget Deus omnem lachrymam ab oculis B
eorum: & mors vltrà non erit, neque luctus,
"quia 1. neque clamor, neque dolor erit vltrà, "quæ'
prima abierunt. ¶ Et dixit qui sedebat in 5
Isa.43.c.19. throno, ‖ Ecce noua facio omnia. Et dixit
2.Cor.5.d.17 mihi, Scribe, quia hæc verba fidelissima sunt
Supe.1.b.8. et vera. ¶ Et dixit mihi: Factum est, ego sum 6
Inf.22.c.13. α & ω: initium & finis. Ego sitienti dabo
de fonte aquæ vitæ gratis. ¶ Qui vicerit, 7
possidebit hæc, & ero illi Deus, & ille erit
mihi filius. ¶ Timidis autem & incredulis, 8
& execratis, & homicidis, & fornicatoribus,
& veneficis, & idololatris, & omnibus mẽ- C
dacibus, pars illorum erit in stagno ardenti
igne, & sulphure, quod est mors secunda. ¶ Et 9
venit vnus de septem angelis habentibus
phialas plenas septem plagis nouissimis, &
locutus est mecum, dicens: Veni, & ostendam
tibi sponsam, vxorem Agni. ¶ Et sustulit me 10
in spiritu in montem magnum & altum: &
ostendit mihi ciuitatem sanctam Ierusalem D
descendentem de cælo à Deo, ¶ habentem cla- 11
ritatem Dei. & lumẽ eius simile lapidi pre-
tioso tanquam lapidi iaspidis, sicut crystal-
lum. ¶ Et habebat murum magnum & al- 12
tum, habentem portas duodecim: & in portis
"angelos' duodecim, & nomina inscripta, "angulos
quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorũ
13 Israël. ¶ Ab oriente, portæ tres: & ab Aqui-
lone, portæ tres: & ab Austro portæ tres: &
14 ab Occasu portæ tres. ¶ Et murus ciuitatis
habens fundamenta duodecim: & in ipsis
duodecim nomina, duodecim Apostolorum
15 Agni. ¶ Et qui loquebatur mecum habebat
mensuram "arundineam' auream, vt meti- "arundi-
retur ciuitatem & portas eius, & murum. nem 6.
16 ¶ Et ciuitas in quadro posita est, & longitu-
E do eius tanta est, quãta & latitudo: & mẽ-
sus est ciuitatem de arundine "per stadia "aurea.
duodecim millia, & longitudo & altitudo &
17 latitudo eius æqualia sunt. ¶ Et mensus est
murum eius centum quadraginta quatuor
cubitorum, mensura hominis quæ est angeli.
18 ¶ Et erat structura muri eius, ex lapide Ia-
spide: ipsa verò ciuitas aurum mundum, si-
19 mile vitro mundo. ¶ Et fundamenta muri
F ciuitatis, omni lapide pretioso ornata. Fun-
damentum primum, iaspis: secundum, sap-
phirus: tertium, calcedonius: quartum, sma-
20 ragdus: ¶ quintum, sardonix: sextum, sar-
dius: septimum, chrysolytus: octauum, beryl-
lus: nonum, topazius: decimum, chrysopra-
sus: vndecimum, hyacinthus: duodecimum,
21 amathystus. ¶ Et duodecim portæ: duodecim
margaritæ sunt, per singulas: & singulæ por-
tæ, erant ex singulis margaritis: & platea
ciuitatis aurum mundum, tanquam vitrum
22 perlucidum. ¶ Et templum non vidi in ea.
G Dominus enim Deus omnipotens templum
23 illius est & Agnus. ¶ ‖ Et ciuitas non eget Isai.60.d.19
sole neq; luna, vt luceant in ea. nam clari-
tas Dei "illuminauit' eam, & lucerna eius "illumina-
24 est Agnus. ¶ Et ambulabunt Gentes in lu- bit
mine eius: & reges terræ afferent gloriam
25 suam & honorem in illam. ¶ ‖ Et portæ eius Isa.60.c.11.
non claudentur per diem, nox enim non erit
26 illic. ¶ Et afferent gloriam & honorem gen-
27 tium in illam. ¶ Non intrabit in eam aliquod
coinquinatum, aut abominationem faciens
& mendacium: nisi qui scripti sunt in libro
vitæ Agni.

CAP. XXII.

1 ET ostendit mihi fluuium aquæ viuæ,
A splendidum tanquam crystallum, pro-
2 cedentem de sede Dei & Agni. ¶ In medio
plateæ eius, & ex vtraq; parte fluminis li-
gnum vitæ, afferens fructus duodecim, per
menses singulos reddens fructum suum. Et
3 folia ligni ad sanitatem Gentium. ¶ Et om-
ne maledictum non erit amplius: & sedes
Dei & Agni in illa erunt, & serui eius ser-
4 uient illi. ¶ Et videbunt faciem eius: & no-
5 men eius in frontibus eorum. ¶ ‖ Et nox vl- Isa.60.d.20.
tra non erit: & non egebunt lumine lucer-
næ, neque lumine solis, quoniam Dominus
Deus "illuminat' illos, & regnabunt in se- "illumina-
6 cula seculorum. ¶ Et dixit mihi, Hæc verba bit
fidelissi-

fidelißima sunt & vera. Et dominus Deus B
spirituum prophetarum misit Angelum suum
ostendere seruis suis quæ oportet fieri cito.
¶ Et ecce venio velociter. Beatus qui custodit 7
verba prophetiæ libri huius. ¶ Et ego Iohan- 8
Sup.10.b.10 *nes qui audiui, & vidi hæc. ‖ Et postquam*
audissem et vidissem, cecidi vt adorarem an-
te pedes angeli, qui mihi hæc ostendebat: ¶ & 9
dixit mihi, Vide ne feceris; conseruus enim
tuus sum, & fratrum tuorum prophetarum,
*prophetiæ *& eorum qui seruant verba * libri huius.*
Deum adora. ¶ Et dixit mihi, ne signaueris 10
verba prophetiæ libri huius. tempus enim C
prope est. ¶ Qui nocet, noceat adhuc: & qui 11
in sordibus est, sordescat adhuc: & qui iustus
*iustitiam faciat 9. *est, * iustificetur' adhuc. & sanctus sanctifi-*
cetur adhuc. ¶ Ecce venio cito, & merces mea 12
mecum est reddere vnicuique secundum o-
Isa 41.b.4. 44.a.6. *pera sua. ¶ ‖ Ego sum α & ω, primus & no-* 13
uißimus, principium & finis. ¶ Beati qui la- 14
Sup.1.b.8. 21.b.6. *in sanguine agni. *uant stolas suas *: vt sit potestas eorum in*
ligno vitæ, & per portas intrent in ciuitatē.
15 *¶ Foris canes & venefici, & impudici, & ho-*
micidæ, & idolis seruientes, & omnis qui
16 *amat & facit mendacium. ¶ Ego Iesus misi*
angelum meum, testificari vobis hæc in Ec-
D *clesiis. Ego sum radix & genus Dauid, stella*
17 *splendida & matutina. ¶ Et Spiritus & spō-*
sa dicunt, Veni. Et qui audit, dicat, Veni:
Et qui sitit, veniat: ‖ & qui vult, accipiat Isa.55.a.1.
18 *aquam vitæ gratis. ¶ Contestor enim omni*
audienti verba prophetiæ libri huius, Si quis
apposuerit ad hæc: apponet Deus super illum
19 *plagas scriptas in libro isto. ¶ Et si quis di-*
minuerit de verbis libri prophetiæ huius, au-
feret Deus partem eius de libro vitæ, & de
ciuitate sancta, & de his quæ scripta sunt
20 *in libro isto. ¶ dicit qui testimonium perhi-*
bet istorum. Etiam venio cito: Amen. Veni
21 *Domine Iesu. ¶ Gratia Domini nostri Iesu*
Christi cum omnibus vobis. AMEN.

INDEX EPISTOLARVM ET EVANGELIORVM, QVAE E VETERI

& nouo Testamento excerptæ, in templis, Dominicis, & alijs festis diebus leguntur. In quo notatur Epistola, aut Euãgelij principium tantùm: & subinde quod finem illorum consequitur. R litera, vsum Romanum significat.

ADVENTVS.

Dominica prima.

Epist. Et hoc scientes tempus, vsque ad finem capitis. Rom. 13. c. d.

Euang. Et cùm appropinquassent. Et eùm intrasset. Matth. 21. a.

Dominica secunda.

Epist. Quæcunque enim scripta sunt. Certus sum autem, Rom. 15. a.

Euang. Et erunt signa in sole. Attendite autẽ. Luc. 21. e. Rom. Ioannes autem cum audisset. Matth. 11. a.

Dominica tertia.

Epist. Sic nos existimet homo. Hęc autem fratres. 1. Cor. 4. a. R. Gaudete in Domino semper Philip. 4. a.

Euang. Ioannes autem cum audisset. Amen dico vobis Matth. 11. a. R. Et hoc est testimonium. Ioan. 1. b.

Feria quarta quatuor temporum.

Epist. Et erit in nouissimis diebus. Proiecisti enim. Esai. 2. a. Item epistola, Et adiecit dominus loqui. Quia antequam sciat. Esa. 7. b.

Euang. In mense autem sexto. Exurgens autẽ. Luc. 1. c. *Feria sexta.*

Epist. Egredietur virga. Habitabit lupus cum agno. Esa. 11. a.

Euang. Exurgens autem Maria. Quia respexit. Luc. 1. d. *Sabbatho.*

Epistola, Clamabunt enim ad Dom. In die illa. Esa. 19. d.

Item epistola, Lætabitur deserta. In cubilibus. Esa. 35. a.

Item epist. Super montẽ excelsum. Quis mensus est. Esa. 40. e.

Item epist. Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro. Væ qui contradicit. Esa. 45. a.

Item epist. Angelus autem Domini Cõsitemini Domino. Dan. 3. e.

Item epist. Rogamus autem vos fratres. Cuius est aduentus secundum. 2. Thess. 2. a.

Euang. Anno quintodecimo. Dicebat ergo ad turbas, Luc. 3. a.

Dominica quarta.

Epist. Gaudete in Dño semper. De cætero fratres. Phil. 4. a. R. Sic nos existimet. 1. Cor. 4. a.

Euang. Et hoc est testimonium. Altera die vidit Ioannes. Ioannis 1. b. R. Anno quinto decimo. Luc. 3. a.

NATALIS DOMINI.

In vigilia.

Epistola, Propter Sion non. Habitabit enim. Esai. 62. a.

Item epistola, Paulus seruus Christi Iesu. Omnibus qui sunt Romæ. Rom. 1. a.

Euangelium, Cũ esset desponsata. Hoc autem. Matth. 1. e.

In Gallicantu.

Epistola, Populus qui ambu. Zelus Domini. Esai 9. a.

Item epistola, Apparuit enim gratia. Nemo te. Tit. 2. e.

Euangelium, Factum est autem in diebus illis, exiit. Et factum est. Luc. 2. a.

In aurora.

Epistola, Spiritus Domini super me. Tu autem vocaberis. Esai 61. a. & 62. d.

Item epist. Cùm autem benigni. Fidelis sermo. Tit. 3. b.

Euang. Et factum est, vt discess. Et postquam. Luc. 2. b. c.

In die, ad magnam missam.

Epistola, Propter hoc sciet. Recedite recedite. Esa. 52. b.

Item epist. Multipharië. Ad quem autem ang. Heb. 1. a.

Euang. In principio. Ioannes testimonium. Ioannis 1. a.

In die S. Stephani protomartyris.

Epist. Stephanus aũt. Saulus aũt. Act. 6. e. & 7. g.

Euang. Ecce ego mitto. ad finem vsque cap. Matth. 23. d.

In die S. Ioannis Euangelistæ.

Epist. Qui timet Deum. Homines stulti. Eccles. 15. a.

Euang. Sequere me. Sunt autem. Ioannis 21. f.

In die sanctorum Innocentium.

Epist. Et vidi: Et ecce agnus. Et vidi alterum angelum. Apoc. 14. a.

Euangelium. Qui cùm recessissent. Defuncto. Matth. 2. b c.

Dominica intra octauas Natalis Domini.

Epist. Dico autem quanto. Sed tunc quidem. Galat. 4. a.

Euang. Et erat pater eius. Et ibant parentes. Luc. 2. e.

In Circumcisione Domini.

Epistola, Apparuit enim. Nemo te contemnat. Tit. 2. c.

Euang. Et postquam con. Et postquam imp. Luc. 2. e.

In Epiphania Domini.

Surge illuminare. Omne pecus Esai. 60. a.

Euangelium, Cùm autẽ natus. Qui cùm recess. Matth. 2. a.

Dominica intra octauas Epiphaniæ.

Epistola, Obsecro itaque vos. Habentes autẽ. Rom. 12. a.

Euangelium, Et cùm factus esset annorum, ad finem vsque capitis. Luc. 2. f.

Dominica prima post octauas Epiphaniæ.

Epist. Habentes autem donationes. Nolite esse prudentes. Rom. 12. b.

Euang. Et die tertia nuptiæ. Post hæc descen. Ioan. 2. a.

Dominica secunda post octauas Epiphaniæ.

Epistola. Nolite esse prudentes, vsque ad finem capitis.

Euang.

Euang. Cùm autem descendisset. Cùm autem introisset. Matth. 8. a.

Dominica tertia post octauas Epiphaniæ.

Epistol. Nemini quicquam. Et hoc scientes Rom. 13. c.

Euangeliū. Et ascendente eo. Et cùm venisset. Matth. 8. e.

Dominica quarta post octauas Epiphaniæ.

Epist. Induite vos ergo. Mulieres. Colos. 4. b.

Euāg. Simile factum est regnum cælorum homini qui seminauit. Aliam parabolam. Matth. 13. d.

Dominica in Septuagesima.

Epist. Nescitis quod hi qui in stadio, Sed nō in pluribus. 1. Cor. 9. d. & 10. a.

Euang. Simile est enim regnum. Et ascendens. Matth. 20. a.

Dominica in sexagesima.

Epist. Libenter enim suffertis. Propter quòd placeo. 2. Cor. 11. d. e. & 12. a. b. c.

Euang. Cùm autem turba multa. Nemo autē. Luc. 8. a.

Dominica in quinquagesima.

Epist. Si linguis hominum, &c. ad finem vsque capitis. 1. Cor. 13. a. b. c. d.

Euang. Assumpsit autem Iesus duodecim, vsq; ad finem capitis. Luc. 18. e.

Feria quarta cinerum.

Epist. Nunc ergo dicit Dominus, conuertimini. Et eum qui ab aquilone. Ioel. 2. c.

Euang. Cùm autem ieiunatis. Lucerna corporis. Matth. 6. b. c.

Feria quinta in capite ieiunij.

Epist. In diebus illis ægrotauit Ezechias. Hoc autem tibi erit. Esa. 38. a.

Euang. Cùm autem introisset Caph. Et cùm venisset Iesus in domum. Matth. 8. a.

Feria sexta in capite ieiunij.

Epist. Clama, ne cesses. Si abstuleris. Esa. 58. a.

Euang. Audistis quia dictum est. Diliges proximum tuum. Et cùm oratis. Matth. 5. g. 6. a.

Sabbatho in capite ieiunij.

Epist. Si abstuleris de medio tui, &c. vsque ad finem capitis. Esa. 58. c.

Euang. Cùm sero factum esset. ad finem vsque capitis. Marc. 6. g.

Dominica prima in quadragesima.

Epist. Adiuuantes autem exhortamur. Os nostrum 2. Cor. 6. a.

Euangelium. Tunc Iesus ductus est. Cùm autē. Matth. 4. a.

Feria secunda.

Epist. Ecce ego ipse super pa. Vos autem gre. Ezech. 34. e.

Euang. Cùm autem venerit filius ho. &c. ad finem vsque capitis. Matth. 25. e.

Feria tertia.

Epist. Quærite Dñm dū Quia in læt. Esa. 55. b.

Euan. Et cùm intrasset Iesus Hier. Mane autē. Matth. 21. b.

Feria quarta.

Epist. Ascēde ad me. capitis finē vsq; Exo. 24. c.

Item epist. Cumque venisset illuc. 3. Reg. 19. a

Euan. Tunc responderunt ei quidā de scribis, &c. vsque ad finem capitis. Matth. 12. c.

Feria quinta.

epist. Quæso Domine Deus cæli. &c. vsque ad finem capitis. Neemiæ. 1. b.

R. Et factus est sermo Domini. Quod si genuerit filium. ezech. 18. a.

euang. Et ingressus inde Iesus. Et cùm trans. Matth. 15. c.

Feria sexta.

epist. Anima quæ pec. Et dicunt filij Israël. Ezech. 18. c.

euang. Post hæc erat dies. Propterea pers. Ioan. 5. a.

Sabbatho.

epist. Respice de sanctuario. &c. vsq; ad capitis finem. Deut. 26. d.

Itē epist. Si enim custo Eu propono. Deut. 11. c.

Item epistola. Benefaciat vobis. Et nunc hic. 2. Mach. 1 a.

Item epistola. Miserere nostri. In ira flammæ. Eccles. 36. a.

Item epist. Rogamus autē vos fratres, corripite. Fidelis est qui. 1. Thess. 5. c.

euang. Et post dies sex. Et interrogaue. Matth. 17. a.

Dominica secunda in quadragesima.

epist. De cætero ergo. Itaq; qui hæc. 1. The. 4. a.

euang. Vt in præcedente sabbatho.

Feria secunda.

epist. Et nunc Domine Deus noster. Cumque adhuc. Dan. 9. d.

euang. Ego vado, & quæretis. Hæc illo loquē. Ioan. 8. c.

Feria tertia.

epistola. Surge, & vade in. Factum est autem. 3. Reg. 17. b.

euang. Tunc Iesus locutus est. Væ vobis scrib. Matth. 23. a.

Feria quarta.

epist. Domine Deus rex. Omnis quoq;. Hest. 13.

euang. Et ascendens Iesus Hierosol. Et egredientibus illis ab Hiericho. Matth. 20. b. e.

Feria quinta.

epist. Maledictus homo qui confidit. Perdix fouit quæ non. *Hierem.* 17. a.

euang. Homo quidam erat diues, &c. ad capitis vsque finem. Luc. 16. e.

Feria sexta.

epist. Dixit Ioseph fratr. Confestim igitur. Genes. 37. b.

euang. Homo quidam erat paterf. &c. vsque ad 22. capitis principium. Matth. 21. d.

Sabbatho.

epist. Quod cùm audisset Rebecca. Viues gladio. Gene. 27. a.

euang. Homo quidam habuit duos filios, vsq; ad capitis finem. Luc. 15. c.

Dominica tertia in quadragesima.

epist. Estote imitatores mei. Probātes. Eph. 5. a.

euang. Et erat eijciens dæ. Turbis autem. Luc. 11. b. c.

Feria secunda.

epist. Naaman princeps militiæ. Obsecro itaque. 4. Reg. 5. a.

euang. Vtique dicetis mihi hanc. Et descendit in Caph. Luc. 4. d.

Feria tertia.

epist. Mulier autem quædam de. Facta est autem. 4. Reg. 4. a.

euang. Si autem peccauerit in te. Ideo assimilatum. Matth. 18. b. c.

Feria quarta.

epist. Honora patrem tuum & matrem. Veniã ad te. Exod. 20. b.

euang. Tunc accesserunt ad. Et egressus inde Iesus. Matth. 15. a.

Feria quinta.

epist. Verbum quod factũ est ad. Ecce vos confiditis. Hier. 7. a

euang. Surgens autem Iesus de synag. &c. vsq; ad principium quinti capitis. Luc. 4. f. g.

Feria sexta.

epist. Cumque indigeret aqua popu. Misit interea. Num. 20. a.

euang. Venit ergo in ciuitate. Post duos autẽ. Ioan. 4. a.

Sabbatho.

epist. Et erat vir habitans in. Helchias autem. Dan. 13.

euang. Iesus autem perrexit. Iterùm ergo locu. Ioan. 8. a.

Dominica quarta in quadragesima.

epist. Scriptum est enim, &c. ad finẽ vsque cap. Gal. 4. c.

euang. Post hæc abijt. Iesus ergo cum cogno. Ioan. 6. a.

Feria secunda.

epist. Tunc venerunt duæ, &c. vsque ad quartum caput. 3. Reg. 3. e.

euang. Et propè erat Pascha vsque ad tertium caput. Ioan. 2. c.

Feria tertia.

epist. Vade & descende. Et reuersus est. Exod. 32. b.

euãg. Iam aũt die festo. Christus eum. Ioã. 7. b.

Feria quarta.

epist. Et sanctificabo nomen meũ. Et saluabo vos. Ezech. 36 e.

euangelium. Et præteriens Iesus. Et dicit ei. Ioan. 9. a.

Feria quinta.

epist. Profecta est igitur. Erat autem fames. 4. Reg. 4. d.

euang. Et factum est deinceps. Et exijt hic sermo. Luc. 7. b. c.

Feria sexta.

epist. Factum est autem post hæc, &c. vsque ad finem capitis 3. Reg. 17. c.

euang. Erat autem quidam languens. Quidam autem ex ipsis. Ioan. 11. a.

Sabbatho.

epist. In tempore placito. Ecce in manibus. Esa. 49. e.

euan. Ego sum lux. Dixit ergo iterũ. Ioan. 8. b.

Dominica in passione.

epist. Christus autem assistens. Vbi enim Testamentum. Heb. 9. c.

euang. Quis ex vobis arguet. vsque ad finem capitis. Ioan. 8. f.

Feria secunda.

epist. Et factum est verbum Domini, &c. ad finem vsque capitis. Ionæ 3. a.

euang. Audierunt Pharisæi turbam. Nondum enim erant. Ioan. 7. e.

Feria tertia.

epist. Quod cum audissent, &c. vsque ad finem capitis. Dan. 14. e.

euang. Post hæc autem ambulabat. Iam autem die. Ioan. 7. a.

Feria quarta.

epist. Non facies furtum. Leges meas custo. Leuit. 19. c.

euangeliũ. Facta sunt autem. Quærebant ergo. Ioan. 10. c.

Feria quinta.

epist. Ne, quæsumus, tradas. Et nõ cess. Dan. 3. d.

euang. Rogabat autem illum quidam, &c. vsque ad 8. caput. Luc. 7. e. f.

Feria sexta.

epist. Domine, omnes qui te dere. Hæc dicit Dominus. Hier 17. b.

euang. Collegerunt ergo Pontifices. Proximũ autem. Ioan. 11. f.

Sabbatho.

epist. Venite, & cogitemus contra, &c. vsque ad 19. caput. Hier. 18. c.

euang. Hæc locutus est, &c. vsque ad finẽ cap. Ioãn. 17. a & Cogitauerunt autem principes sacerdotũ. Cùm autem ascẽdissent. Ioan. 12. b.

Dominica in Ramis Palmarum.

Post benedictionem Palmarum.

epist. Venerunt autem in Helim. Audiui enim murmur. Exod. 15. d. 16. a.

euang. Et cum appropinquas. Et cùm intrasset. Matth. 21. a.

Ad missam.

epist. Hoc enim sentite. Itaque char. Phili. 2. a.

euang. Passio Domini, secundum Matthæũ. cap. 26. & 27. eiusdem.

Feria secunda.

epist. Dominus Deus aperuit. Ecce vos omnes. Esa. 50. b.

euang. Iesus ergo ante sex. Cogitauerunt autẽ. Ioan. 12. a.

Feria tertia.

epist. Tu autem Domine de. Propterea hæc Hierem. 11. d.

euang. Passio Domini, secundum Marcum cap. 14. & 15. eiusdem.

Feria quarta.

epist. Ecce Saluator tuus. Et dixit. Esai 62. d. 63. a. b.

Item epist. Quis credidit auditui. vsque ad finem capitis. Esa. 53 a.

euang. Passio Domini, secundum Lucam. cap. 22. & 23. eiusdem.

Feria quinta in cœna Domini.

epist. Conuenientibus ergo. Itaque fratres. 1. Corinth. 11. d.

euang. Ante diem festum. Amen, amen dico vobis. Ioan. 13. a.

Feria sexta in parasceue.

epist. Dixit quoque Dominus ad Moysen, &c. Et transibo. Exod. 12. a.

Item epistola. In tribulatione sua. Ipse autem. Oseæ. 6. a.

euang

euang.Passio Domini, secundum Ioannem. cap.18.& 19.

Sabbatho sancto.

epist.Igitur si consurrexistis. Mortificate ergo membra.Col.3.a.

euang.Vespere autem. Et exierunt.Matt.28.a.

IN DIE PASCHAE.

epist.Expurgate vetus.Scripsi vobis.1.Cor.5.e

euang.Et cùm transisset Sab. At illi exeuntes. Marc.16.a.

Feria secunda.

epist.Verbum quod misit. Adhuc loquēte Petro.Act.10.f.

euang.Et ecce duo ex illis. Dum autem hæc. Luc.24.b.

Feria tertia.

epist.Viri fratres,filij. Filius meus es. Act.13.d.

euang.Dum autem hæc lo. Vos autem testes estis.Luc.24.f.

Feria quarta.

epist.Videns autem Petrus.Vt quū ve. Act.3.b.

euang.Postea se manifestauit.Cum ergo prandissent. Ioan.21.a.

Dominica prima post Pascha.

epist.Quoniam omne. Qui verò non.1.Ioā.5 a

euang.Cùm ergo sero. vsque ad finem capitis. Ioan.20.e.

Dominica secunda post Pascha.

epist.In hoc enim,vsque ad finē cap.1.Pet.2.d.

euāg.Ego sum pastor. Propterea me.Ioā.10.b.

Dominica tertia post Pascha.

epist.Charissimi,obse. Quæ enim.1.Pet.2.b.e.

euang.Modicum, & iam. Et in illo die.Ioan. 16.d.

Dominica quarta post Pascha.

epist.Omne datū op. Estote autem.Iacobi.1.c.

euang.Et nunc vado.Omnia quęcū.Ioan.16.b.

Dominica quinta post Pascha.

epist.Estote autē fact.vsq; ad finē cap. Iac.1.d.

euang.Amen,amen dico. Respondit eis.Ioan. 16.e.f.

Feria secunda in Rogationibus.

epist.Confitemini ergo, &c.vsque ad finem capitis.Iac.5.d.

euang.Quis vestrum habebit. Et erat eijciens dæmonium.Luc.11.a.

Feria tertia in Rogationibus.

epist.Obsecro igitur veritatē dico. 1.Tim.2.a.

euang.Petite,& dab. Omnia ergo quæcunque. Matth.7.a.b.

IN DIE ASCENSIONIS.

epist.Primū quidem ser. Tunc reuersi.Act.1.a.

euang.Nouissimè autem, &c.ad cap.finē vsq; Marc.16.c.

Dominica intra octauas Ascensionis.

ep.Estote itaq; prudētes. Charissimi,1.Pet.4.b

euang.Cùm autem venerit paracl.Hæc autem vobis.Ioan.15.d.16.a.

IN DIE PENTECOSTES.

epist.Et cùm compl. Stupebant autem.Act.2.a

euang.Si quis diligit me.Surgite eamus.Ioan. 14.c.

Feria secunda.

epist.Et præcepit nobis præd.Tūc rogauerunt Act.10.f.g.

euang.Sic enim Deus dil. Post hæc. Ioan.3.b.

Feria tertia.

epist.Quum autem aud. Cùm vidisset. Act.8.c.

Euang.Amen,amen dico vobis, qui.Ego sum pastor.Ioan.10.a.

Feria quarta quatuortemporum.

epist.Diligite iustitiam. Propter hoc,qui lo. Sap.1.a.

Item epist.Stans autem Petrus. Viri Israëlitæ. Act.2.b.c.

Item epist.Per manus autem. Exurgens autē. Act.5.e.

euang.Nemo potest venire. Litigabant.Ioan. 6 e.

Feria sexta.

epist.Viri Israëlitæ.Viri fratres.Act.2.c.d.

R.Et filiæ Sion.Et erit post.Ioel.2.f.

Euang.Et factum est in vna. Et post hæc.Lucæ 5.d.

Sabbatho.

epist.Et erit post hæc,Effundā,vsque ad finem cap.Ioël.2.g. Item. Cùm ingressi fue.Postquam.Leuit.23.b. Item epist. Cùm intrauentis.Quando comp. Deut. 26.a. Item epist. Si in præceptis. Ego Dominus.Leu.26.a.Itē epist.Sequenti verò,&c.ad cap.finem vsque. Act.3.f.g.Itē epist. Iustificati.Vt quid enim. Rom.5.a.

euang.Surgens autem Iesus, vsque ad finē capitis.Luc.4.f.

IN DIE TRINITATIS.

epist.Gratia Domini, &c. vsq; ad finem.2.Corinth.13.d.

R.Qui non diligit,&c.vsq; ad capitis finem. 1.Ioan.4.b.

euang.In principio. Iohānes testimo. Ioan.1.a.

R.Estote ergo misericordes. Non est enim. Luc.6.f.

Dominica prima post Pentecosten.

epist.Qui non dilig. &c. vsque ad finem capitis.1.Ioan.4.b.

euang.Homo quidam erat diues, &c.vsque ad finem capitis. Luc.16.a.

IN DIE SACRAMENTI.

epist.Ego enim accepi. Ideo inter vos.1.Corinth.11.e.

euang.Caro enim. Hæc dixit in syna.Ioan.6.f.

Dominica secunda post Pentecosten.

epist.Nolite mirari. In hoc cogno.1.Ioan.3.c.

euang.Homo quidam.Ibant autem.Luc.14.d.

Dominica tertia post Pentecosten.

epist.Humiliamini.Per Siluanum.1.Pet.5.b.

euang.Erant autem appro.Aut quæ.Luc.15.a.

Dominica quarta post Pentecosten.

epist.Existimo enim.Spe enim.Rom.8.d.

euang.Estote ergo mise. Nō est enim.Luc.6.f.

R.Factū est autē cùm tur.Et factum.Luc.5.a.

Dominica quinta post Pentecosten.

epist.In fine autem.Parati semper.1.Pet.3.b.

euang.Factum est autem. Et factum.Lucæ 5.a.

R.Dico autē vobis,quia. Esto con.Mat.5.c.

Dominica sexta post Pentecosten.

epist.An ignoratis.Non ergo Rom.6.a.

euang.Dico autem vobis. Esto consentiens. Matth.5.c.

R.In diebus illis. Et statim ascen. Marc.8.a.

Dominica septima post Pentecosten.

epistola. Humanum dico, &c. vsque ad finem. Ro.n.6.d.

euang. In diebus illis. Et statim ascē. Marc.8.a.

R.Attēdite à falsis. Multi dicēt mihi. Mat.7.c.

Dominica octaua post Pentecosten.

epist. Ergo fratres, debi. Si tamen. Rom.8.c.

euang. Attendite à falsis, Multi dicent. Matth. 7.c.

R. Homo quidā erat. Qui fidelis est in. Luc. 15.a.

Dominica nona post Pentecosten.

epist. Hæc autē in. Propter quod. 1.Cor.10.a.

euang. Homo quidā erat. Qui fidelis. Luc.16.a.

R. Et vt appropinquauit. Principes autem. Luc.19.e.

Dominica decima post Pentecosten.

epist. Scitis autem. Sicut enim. 1.Cor.12.a.

euang. Et factū est cùm. Principes. Lucæ 19.c.

R. Duo homines. Afferebant. Luc.18.b.

Dominica vndecima post Pentecosten.

epistola. Notum autem. Sed abundan. 1.Cor. 15.a.

euang. Duo homines. Afferebant au. Luc.18.b.

R. Et iterum exiens, ad finem vsque capitis. Marc.7.d.

Dominica duodecima post Pentecosten.

epist. Fiduciam autem. Nam neq. 2.Cor.3.b.

euang. Et iterum exiens. vsque ad finē capitis. Mat.7.d.

R. Beati oculi. Factum est. Luc.10.d.e.

Dominica decima tertia post Pentecosten.

epist. Abrahæ dictæ. Prius autem. Galat.3.c.

euang. Beati oculi. Factum est. Luc.10.d.e.

R. Et factum est. Interrogatus. Luc.17.e.

Dominica 14. post Pentecosten.

epist. Dico autem. Si spiritu. Gal.5.c.

euang. Et factum est. Interrogatus. Luc.17.c.

R. Nemo potest. Nolite ergo. Mat.6.c.

Dominica 15. post Pentecosten.

epist. Si Spiritu. Videte qua. Galat.5.d.6.a.

euang. Nemo potest. Nolite ergo. Matth.6.c.

R. Et factum est. Et exijt hic. Luc.7.b.c.

Dominica 16. post Pentecosten.

epist. Propter quod, &c. vsque ad cap. finem. Ephes.3.c.

euang. Et factum est. Et exijt hic sermo. Luc. 7.b.c.

R. Et factum est. Dicebat autem. Luc.14.a.

Feria quarta quatuor temporum.

epist. Ecce dies venient, &c. vsq; ad finem capitis. Amos 9.d.

Item epistol. Congregatusque. Leuitæ autem. Neemiæ.8.a.

euangelium. Et respondens. Et inde profecti. Marc.9.c.

Feria sexta.

epist. Conuertere Israël, &c. vsque ad finem capitis. Oseæ 14.a.

euang. Rogabat autem, &c. vsque ad finem capitis. Luc.7.e.

Sabbatho.

epist. Decima die. Et locutus est. Leuit.23.e.

Item epistola. A quintodecimo. Locutus. Leuit.23.f.

Item epistola, Pasce populum, &c. vsque ad finem capitis. Michæ.7.c.

Item epistola, Sicut cogitaui vt. Hæc dicit Dominus. Zach.8.c.

Item epistol. Angelus autem. Benedictus. Daniel.3.c.

Item epistola. Tabernaculum. Si enim, Hebre. 9.a.

euangelium. Arborem fici. Dicebat ergo. Luc. 13.a.b.

Dominica 17. post Pentecosten.

epist. Obsecro itaque. Vnicuique autem. Ephe. 4.a.

euangelium. Et factum est. Dicebat autem. Luc.14.a.

R. Pharisæi autem, &c. vsque ad finem capitis. Matth.22.d.

Dominica 18. post Pentecosten.

epist. Gratias ago. Fidelis. 1.Corinth.1.a.

euang. Pharisæi autem, &c. vsque ad finem capitis. Matth.22.d.

R. Et ascendens in. Et cùm. Matth.9.a.

Dominica 19 post Pentecosten.

epist. Renouamini aut. Omnis serm. Ephe.4.e.

euang. Et ascendens in. Et cum. Matth.9.a.

R. Simile factū est regnum. Tunc abeuntes. Matth.22.a.

Dominica vicesima post Pentecosten.

epistola. Videte itaque. Mulieres viris. Ephes. 5.c.d.

euang. Simile factum est. Tunc abeuntes. Mat. 22.a.

R. Et erat quidam. Hoc iterum. Iohan.4.f.g.

Dominica vicesimaprima post Pentecosten.

epist. De cætero. Per omnem. Ephes.6.b.

euangelium. Et erat quidam. Hoc iterū. Ioan. 4.f.g.

R. Ideo assimilatum est, &c. vsque ad capitis finem. Matth.18.c.

Dominica vicesimasecunda post Pentecosten.

epist. Confidens hoc. Scire autem. Philip.1.a.

euangel. Ideo assimilatum, &c. vsque ad finem cap. Matth.18.c.

R. Tunc abeuntes. Et audientes. Matth.22.b.

Dominica vicesimatertia post Pentecosten.

epist. Imitatores mei. Gaudete. Philip.3.d.& 4.a.

euangelium. Tunc abeuntes. Et audientes. Matth.22.b.

R. Hæc illo loquen. Et transeunte. Mat.9.e.

Dominica vicesimaquarta post Pentecosten.

epist. Ideo & nos. Cum gaudio. Coloss.1.b.

euang. Hæc illo loqu. Et transeunt. Matth.9.e.

R. Cum videritis. De die autem illa. Matth. 24.b.

Dominica vicesimaquinta post Pentecosten.

epist. Ecce dies veniunt. Ad Prophetas. Hierem.23.a.

euang. Cùm subleuasset. Iesus ergo. Ioan.6.a.

PROPRIVM SANCTORVM.

In die sancti Andreæ Apostoli.

epist. Corde enim creditur. Sed dico. Ro.10.c.

euang.

euang. Ambulans. Et circumibat. Matth. 4. c.

In Conceptione beatæ Mariæ.

epistola. Ego quasi vitis. Hæc omnia. Ecclesi. 24. c.

euangelium. Liber generationis. Omnes itaq; Matth. 1. a.

In die sancti Thomæ Apostoli.

epist. Ergo iam non, &c. vsque ad finem capitis. Ephe. 2. d.

R. Agnouit eum in be. Circum pedes. Eccle. 44. d 45. a.

euangelium. Thomas autem. Multa quidem. Ioan. 20. f.

In die Purificationis beatæ Mariæ.

epist. Ecce ego mittam. Et accedam. Malach 3. a.

euangelium. Et postquam. Et erat pater, &c. Luc. 2. d.

In die sancti Matthiæ Apostoli.

epist. In diebus illis, exurgens, &c. vsque ad finem capitis. Act. 1. c.

euang. Hoc est præcep. Hæc mando. Iohan. 15. b.

R. Confitebor tibi, vsque ad finem capitis. Matth. 11. d.

In die Annuntiationis beatæ Mariæ.

epistola. Et adiecit Dominus. Quia antequam. Esa. 7. b.

euang. In mense autem. Et discessit. Luc. 1. c.

In die sancti Marci Euangel.

epist. Beatus homo. Fili mi, ne. Prouerb. 3. b.

R. Similitudo autem. Cumque aspicerem. Ezech. 1. c.

euang. Ego sum vitis. In hoc. Ioannis 15. a.

R. Post hæc autem. In quamcunque autem. Luc. 10. a.

In die sanctorum Philippi & Iacobi Apostolorum.

epistola. Exurgens autem. Adueniens autem. Act. 5. d.

R. Tunc stabût. Ergo errauimus. Sapien. 5. a.

euang. Non turbetur. Si quid. Ioannis 14. a.

In die sancti Ioannis Baptistæ.

epistola. Audite insulæ. Hæc dicit Dominus. Esa. 49.

R. Priusquam te. Et factum est. Hierem. 1. b.

euang. Fuit in diebus. Et dixit Zacharias. Lucæ 1. a.

In die Apostolorum Petri & Pauli.

epistola. Eodem autem. Consideransque ve. Act. 12. a.

euang. Venit autem Iesus. Tunc præcepit. Mat 16. b. c.

In die beatæ Mariæ Magdalenæ.

epist. Mulierem fortem, &c. ad finem vsque capitis. Prouerb. 31. b.

euangelium. Maria autē stabat. Cùm ergo ferò. Ioan. 20. c.

R. Rogabat autem, &c. vsque ad finem capitis. Luc. 7. e.

In die sancti Iacobi Apostoli.

epist. Iam non estis, &c. vsque ad finē capitis. Ephes. 2. d.

R. Benedictus Deus. Non enim. 2. Cor. 1. a.

euang. Tunc accessit. Et egrediē. Matth. 20. c.

In die sancti Laurentij.

epist. Qui parcè seminat. vt in omnibus. 2. Corinth. 9. b.

euang. Amen dico vobis. Nunc anima. Ioan. 12. d.

In die Assumptionis beatæ Mariæ.

epist. Et in his omnibus. Et quasi. Ecclesiast. 24. a. b.

euang. Factum est dum, &c. vsque ad finem capitis. Luc. 10. g.

In die Natiuitatis beatæ Mariæ.

epistola, & Euangelium, vt suprà in Conceptione eiusdem.

In exaltatione sanctæ Crucis.

epist. Videte qualibus literis, &c. vsque ad capitis finem. Galat. 9. c.

R. Humiliauit semetipsum. Itaque charissimi. Philip. 2. a. b.

euangelium. Et ego si exal. Hoc locutus. Ioan. 12. e.

In die sancti Matthæi.

epist. Vnicuique autem. Vt iam non. Ephe. 4. b.

R. Similitudo autem. Cumque aspicerem. Ezech. 1. c.

euangelium. Et cùm transiret. Tunc access. Mat. 9. a.

In die sancti Michaelis.

epist. Et significauit. Et fecit nos. Apocal. 1. a.

euang. In illa hora. Venit enim. Matth. 18. a.

In die sanctorum Dionysij & sociorum eius.

epist. Stans autem Paulus, &c. vsque ad finem capitis. Act 17. e.

euang. Et descendens. Secundum hæc. Luc. 6. e.

In die sancti Lucæ.

epist. Post hæc vidi. Et mittebant. Apoc. 4. a.

R. Similitudo autem vultus eorum hominis, Cumque aspicerem. Ezech 1. c.

euangelium. Post hæc autem. Nolite transire. Luc. 10. a.

IN DIE OMNIVM SANCTORVM.

epist. Et vidi alte. Et respondit. Apocal. 7. a.

euangelium. Videns autem. Sic enim per. Mat. 5. a.

In commemoratione defunctorum.

epist. Et facta collatione, &c. vsque ad finem capitis. 2. Machab. 12 g.

Item epist. Nolumus autem vos, &c. ad capitis finem vsque. 1. Thess. 4. c. d.

Item epist. Et audiui vocē. Et vidi. Apoc. 14. e.

Item epist. Ecce mysteriū vobis. Itaq; fratres. 1. Cor. 15. g.

euang. Dixit ergo Martha. Et cùm hæc. Ioannis 11. c.

Item euangelium. Ego sum panis. Caro enim. Ioan. 6. e. f.

Item euang. Sicut enim pater. Amen amen dico vobis, quia. Ioan. 5. d.

Item euang. Omne quod dat. Murmurabant. Ioan. 6. d.

Item euang. Amen amen dico vobis, quia venit. Non possum ego. Ioan. 5. d.

In Natali Apostolorum.

epistola. Ergo iam non, vsque ad finem capitis. Ephes.2.d.
Item epist. Scimus autem. Quis accusabit. Ro. 8.e f.
Item epist. Vnicuique auté. Vt iam non simus. Ephes.4.b.
euag. Hoc est præceptū. Hæc mando. Ioan.15.b.
Item euang. Ecce ego mitto. Cùm autem per. Matth.10.b.
Item: Hæc mando vobis. Cùm autem venerit. Ioan.5.e.
Item: Ego sum vitis. In hoc clari. Ioan.15.a.
Item: Facta est auté con. Ais autem. Luc.22.c.
Itē: Vos estis sal terræ. Nolite putare. Mat.5.b.

In Natali vnius Martyris.

epist. Beatus diues supra mensam. Eccl.13.a.b.
epist. Beatus homo. Fili mi, ne ef. Prouer.3.b.c. Memor esto Dominū. Mali auté. 2.Tim.2.b. 3.c. Iustus autem si morte. Populi autem. Sap.4.b. Cor suum tradet. Sapientiam eius. Eccle.39.a. Nemo mili. Fidelis sermo. 2.Timo.2.a.b. Beatus vir qui in. Et firm. Ecclef. 14.e.d. & 15.a. Doctrinis varijs. Obedite præpositis. Hrb.13.b. Benedictus Deus. Non enim. 1.Corioth.1.a.
euangelium. Si quis vult post me, &c. vsque ad finem capitis. Matth.16.d. Amen, amen dico vobis, nisi. Nunc soima. Ioan.12.d. Qui vos audit. In ipsa. Luc. 10. c. Si quis venit post. Factum est. Luc.9.c. Nolite arbitrari, &c. vsque ad finē capitis. Mat.10.d. Nihil est oper. Qui autem ne. Matth.10.e. Si quis venit ad. Bonum est sal. Luc.14.

In Natali plurimorum Martyrum.

epistola. Qui per fidem, &c. vsq; ad finem capitis. Hebr.11.f.g. Linguā sapiētum. Doctrina mala. Prouerb.15.a. Iustorū animæ. Qui confidunt. Sapient.3. a. Iusti autem in per. Ibunt directè. Sapi.5.c.d. Et respondit vnus de. vsque ad finē capitis. Apocal 7. d. Benedictus. Non enim volumus. 2.Corinth.1.a. Et absterget. Timidus autem. Apocalyp.21.b. Sed illi viri miser. Ecclef.44.b. Rememoramini autē. Quod si sustrax. Heb.10.f. Quis ergo nos: ad finem vsque capitis. Roma.8.g. Quia spectaculum. Nam si decem. 1.Corinth. 4.b.c. Alij verò ludibria, &c. vsque ad finem capitis. Heb.11.g. Expectatio iustorum. Qui despicit. Prouerb. 10.d. 11.a. Et reddidit iustis. Quoniam sapientia. Sapient.10.d. Tunc stabunt iusti. Ergo errauimus. Sapient.5.a. Sapientiā omnium. Cor suum ad. Eccle.39. a. Qui timet Dominum, Si pœnitētiam. Ecclef.2.d.

euangelium. Et descendens. Secundum hæc. Luc.6.c. Cùm auté audier. Cùm autem videt. Lucæ 12. c. Et cùm egrederetur. Cùm autem vider. Luc.13.a. Attendite à fermento. Qui auté negauerit me. Lucæ 12.a. Sedente autem eo. Et prædicabitur. Matth.24.a. Videos autem. Sic enim persecuti. Matth.5.a. Cùm autem persequentur. Qui autē. Matth. 10.e. Qui vos audit. In ipsa hora. Lucæ 10.e. Væ vobis qui ædificatis, &c. vsque ad finem capitis. Luc 11 g.

In Natali vnius confessoris.

epistola. Abraham magnus. Et circumcinxit. Eccl.44.d.45.a. Id omni opere. Ego ex ore. Ecclef 47.b. & 24.a. Hæc autem profugum. Hæc populum. Sapient.10. b. Dilectus Deo. Excelsum fecit. Ecclef.45.a. Et illi quidem. Lex enim. Hebr.7.d. Doctrinis varijs. Obedite præpositis. Heb.13. Iustus autem si morte. Populi autem. Sapient.4 b.
euang. Sicut enim homo peregre. Accedēs autem. Matth.25. b. Sint lumbi. Ais autem ei. Luc.12.e. Vigilate ergo. Si autem dixerit. Matth.24.d. Videte, vigilate, &c. vsque ad finem capitis. Mar.13.d. Nemo lucernam. Et cùm loqueretur. Luc. 11.e. Noli timere pusillus. Sint lumbi. Luc 12.d. Homo quidam nobilis. Veruntamen. Luc.19.b.c. Ecce nos reliquimus, &c. vsque ad finem capitis. Mat. 12.d.

In Natali plurimarum virginum.

epist. Qui gloriatur. Timeo autem. 2.Corinth. 10.d. & 11.a. Sapientiam autem non. Et si diuitiæ. Sapien.7.d. & 8.a. Exaltasti super terram. Cùm adhuc iunior sum. Ecclef.51.b. Cōfitebor tibi Domine rex. Circundederūt. Ecclef.51.a. Mulierem fortem, &c. ad finem vsq; capitis. Prouerb.31.b. Sapientia laudabit. Ego mater pulchræ. Ecclef.24. a. b. De virginibus autem. Quæ autem nupta. 1.Corinth.7.e.
euang. Simile est regnum cælorum thesauro. Iterum simile est regnum cælorum sagenæ. Matth.13.f. Tunc simile erit regnum cælorum decem virginibus. Sicut enim homo. Matth.25.a.

In dedicatione Ecclesiæ.

epist. Et ego Ioannes vidi. Et dixit mihi. Apocalyp.21.a.
euang. Et ingressus, perambul. Hæc illis audi. Luc.19.a.

In sponsalibus.

epist. Nescitis quoniam corpora vestra, &c. vsque ad finem capitis. 1.Cor.6.d.
euangelium. Et accedentes pharisæi. Et in domo. Marc.10.a.

HEBRAI-

HEBRAICORVM, CHALDAEORVM, GRAECORVMQVE NOMINVM INTERPRETATIO.

A.

AAron, Mons, siue mõtanus
Abba, Pater, Syrum est verbum.
Abarim, Transitus, plu. nu. siue transeuntes.
Abdemelech, Seruus regis.
Abdenago, Seruus claritatis.
Abdias, Seruus Domini.
Abdon, seruus.
Abel, per aleph, Luctus, Ciuitas.
Abel, per he, in principio, Vanitas. Filius Adam.
Abessalom, Pater pacis.
Abia, Pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigail, Pater exultationis.
Abimelech, Pater rex.
Abinadab, Pater spontaneus.
Abisag, Patris ignorantia.
Abner, Patris lucerna.
Abra, Ancilla, Græcum verbũ.
Abram, Pater excelsus.
Abraham, Pater multitudinis.
Absalom, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, Sterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaia, Dolor, vel tristitia.
Achaz, Apprehendens, siue possidens.
Achimelech, Frater meus rex.
Achitob, Frater bonitatis.
Adam, Homo, siue terrenus. aut Rufus.
Adon, Dominus, aut basis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis, vnũ est ex nominibus Dei, quod interpres aliquando posuit pro nomine Dei tetragammaton.
Adonias, Dominator Dominus.
AEgyptus, Angustiæ, sibe tribulationes. Hebraice, Misraim.
AEneas, Laudatus.
AEthiopia Græce, ardorem significat. Hebraice Cus dicitur i. nigredo vel nigra.
Agabus, Locusta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggæus, Festiuus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hebraice dicitur No. quod interpretatur cru-dom, siue irritatio.
Allelu Ia, Laudate Dominum.
Amalec, Populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Amana, Fides, siue veritas.
Amasai, per aleph, Fortis vel robustus.
Amasai, per ain, populi munus.
Amelech, Rex.
Amen, Fiat, efficiatur, aut firmum sit.
Aminadab, Populus spõtaneus.
Ammon, Populus ei s.
Ammon, Fidelis, aut verax.
Amorrhæi, Amari, Rebelles.
Amos, per aleph, Fortis, Pater Esaiæ.
Amos, per sin, Oneratus, vnus ex duodecim prophetis.
Amri, per aleph, Amarus, vel loquens.
Amri, per ain, Manipulus vel dominium. Princeps militiæ Israeliticæ.
Anania, Nubes Domini.
Anathoth, Responsiones, siue cantica.
Andreas, Fortissimus.
Anna, Gratiosa, siue misericors
Antiochia, pro vehiculo.
Aphrica Hebraice Pul dicitur, id est, casus vel ruina. Esaia 66.f.14.
Aphrica, Nahum 3. b. 9. Put. Crassa, siue pinguis.
Apostolus, Missus, legatus.
Arabes, Vespertini. 2. Pa.16.2.2
Arabes, Psal. 71.c.15. Hebraice Saba, id est, conuersio.
Acam, Celsitudo, sublimitas.
Ararat, Maledictio tremoris.
Arbee, Quatuor.
Architriclinus, Princeps triclinii.
Areopagita, De colle Martis.
Areopagos, Collis Martis.
Arcenna, Arca, vel canticum.
Argob, Gleba, vel Glacea.
Armenia, Hebraice dicitur Ararat, maledictio tremoris.
Arnon, Exultans.
Arphaxad, Sanans.
Artaxerxes, Lumen, siue maledictio.
Asaph, Congregans.
Aser, per samech, Vinctus. Filius Caath.
Aser, per sin, Beatitudo, siue felicitas. Filius Iacob.
Assuerus, Princeps & caput.
Assur, Insidians, siue beatus.
Astaroth, Greges siue diuitiæ.
Athalia, Tempus Domino.
Athenæ, siue cumulo.
Attalia, augens, vel nutriens.
Aua, Iniquitas.
Axa, Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, Adiutor.
Azotus, Hebraice, Asdod, Depredatio.

B.

Baal, Idolum, aut dominans.
Baal, Osee.10. d. 14. Arbel legendum, id est, pugnauit Deus.
Baalim, Idola, Dominantes.
Babel, Confusio, Commistio.
Bala, Inueterata, Turbata, ancilla Rachel, per he in fine.
Bala, Deglutiens, Destruens, Vrbs, per ain in fine.
Balaam, Vetustas populi.
Balac, Destruens.
Banaias, Filius Domini.
Barac, Fulgur.
Barachias, Benedicẽs Dominũ.
Barionas, Filius columbæ.
Barnabas, Filius consolationis.
Barsabas, Filius conuersionis.
Barthimæus, Filius cæcus.
Bartholomæus, Filius suspendentis aquas.
Baruch, Benedictus.
Bethuel, Filiatio Dei.
Batus, Mensura liquidorum.
Beel-phegor, Idolum hiatus.
Beel-zebub, Idolum muscæ.
Beera, Puteus.
Behemoth, Iumenta, Quadrupedia.
Bel, Vetustus.
Bela, Deglutiens, Destruens.
Belial, Peruersus, Absque iugo.
Ben-ennom, Filius diuitiarum suarum.
Ben-iamin, Filius dexteræ.
Ben oni, Filius doloris mei.
Bera, Puteus.
Beresith, In principio. Sic vocatur primus liber Legis.
Bersabee, Puteus iuramenti.
Beth-abara, Domus transitus.
Beth anta, Domus obedientiæ vel afflictionis.
Beth-auen, Domus vanitatis.
Beth-dagon, Domus frumenti.

Beth-el,

Beth-el, Domus Dei.
Bether. Diuiſio.
Beth-lahem, Domus panis.
Beth-phage, Domus oris vallium.
Beth-phogor, Domus hiatus.
Beth-ſabee, Domus iuramenti. Ciuitas.
Beth-ſaida, Domus frugum.
Beth-ſames, Domus ſolis.
Bethul, virgo.
Bezec, Fulgur.
Boanerges, vel iuxta S. Hieronymum, Banereem, Filij tonitrui.
Booz, In fortitudine.
Borith, Herba in qua eſt acrimonia ſaponis.
Boſor, Munitio.
Boſra, Idem.

C.

Caath, Congregatio, Obtuſio.
Cades, Sanctitas.
Cain, Poſſeſsio, Poſſeſſus.
Caleb, quaſi cor.
Cana, Zelus, Aemulatio.
Cananæus, id eſt, ex Cana vico Galilææ.
Capharnaum, Ager pœnitẽtiæ.
Cappadoces, Hebraice Caphthorim, id eſt, ſphærulæ.
Cariath-iarim, Ciuitas ſyluarum.
Cariath-ſepher, Ciuitas literarum.
Carmel, Cognitio circumciſionis, vel agnus circumciſus.
Carthaginẽſes, Hebraice Tharſis, id eſt, contẽplatio gaudij.
Cedar, nigredo, triſtitia.
Cedes, Sanctitas.
Cedron, Denigratus, Triſtis.
Cephas, Petrus à petra. Syrum.
Cetura, Aromatizans.
Chæreas, Lætus.
Chaldæa, Hebraice Chaſdim, id eſt, Quaſi dæmones.
Cham, Calidus, Calor.
Chanaã, Mercator, Negotiator.
Charmel, Idem quod Carmel.
Cherub, Quaſi magiſter.
Chodchod, Iaſpis.
Chorræi, Furores.
Chriſtus, vnctus.
Chus, Aethiops.
Cin, Poſſeſsio, Emptio.
Cinoth, Lamentationes.
Cis, Durus, Stipula.
Cleophas, Gloria omnis.
Cœleſyria, Curua Syria.
Coloſſenſes, Supplicio affecti.
Corban, Corbana, Donum, Oblatio.
Core, Caluus, Caluitium, per heth in fine.
Core, per aleph in fine, vocãs, legens. 1. Para. 9. c. 19.
Corozaim, Hic eſt myſterium.
Cozbi, Mendax.
Cyprus, Pulchra.
Cyrus, quaſi miſer.

D.

Dagon, Frumentum.
Dalila, Paupertas.
Damaſcus, Sanguinis ſuccus.
Damaſcus. 1. Re 46. b. Similitudo incendij. Heb. Dumeſec.
Dan, Iudicans, ſiue iudicium.
Daniel, Iudicium Dei.
Darius, Requirens.
Darmaſcus, Generationis procuratio.
Dathan, Ritus, Lex.
Dauid, Dilectus.
Debora, Apes, Verbum.
Decapolis, Decem ciuitatum, ſub. regio.
Diabolus, Criminator, Calumniator.
Diabolus, Habacuc 3. a. 4. Hebraice Reſeph, id eſt, volucris, Flamma.
Dibre hiamim, Verba dierũ.
Didymus, Gemellus.
Dina, Iudicium, vel Iudicans.
Dionyſius, Diuinitus ſtillatus.
Dithalaſſum, Duo maria.
Doeg, Solicitus, Anxius.
Dor, Generatio.
Dura, Generatio, vel, habitatio

E.

Ebal, Aceruus vetuſtatis.
Eccleſiaſtes, Concionator.
Eden, Voluptas, Deliciæ.
Edom, Rufus.
Eglon, Vitulus.
Elcana, Deus zelotes.
Eleazar, Dei adiutorium.
Elechanan, Dei gratia ſiue miſericordia.
Eliacin, Dei reſurrectio.
Elias, Deus Dominus.
Eliezer, Dei adiutorium.
Elimelech, Deus meus rex.
Elizabeth, Deus iuramenti.
Eliſeus, Dei ſalus, Deus ſaluãs.
Elle haddebarim, Hæc ſunt verba. ſic incipit quintus liber legis.
Elnathan, Deus dedit.
Emmanuel, Nobiſcum Deus.
Emmaus, Timens conſilium.
Enac, Gigas, Torques.
Encęnia, Renouatio, Dedicatio
Ennom, Ecce illi.
Enos, Homo, vel vir.
Ephraim, Frugifer, Creſcens,
Ephraim, Hebraice Ephra, id eſt puluerulenta, ſiue plumbea. 2. Reg. 13. b. 7.
Ephratha, Vbertas, ſiue frugifera.
Ephron, Puluis.
Eſau, Faciens, Operans.
Eſdras, Adiutor, Atrium.
Eſther, Occulta, abſcondita.
Etam, Auis eorum.
Etham, Fortitudo eorum.
Eubulus, Prudens.
Ezechias, Fortitudo Domini.
Ezechiel, Fortitudo Dei.
Ezriel, Auxilium Dei.

G.

Galaad, Abiectio.
Gabaa, Collis.
Gabriel, vir Deus, aut Dei.
Gad, Fœlix, Accinctus.
Gadgad, Fœlicitas fœlicitatis, Accinctus exercitus.
Galaad, Aceruus teſtimonij.
Galatæ, Lactantes.
Galgal, Rota, Reuolutio.
Galilæa, Volubilis.
Gazer, Præciſio.
Gazophylacium, vbi theſauri templi ſeruabantur.
Gebal, Terminus.
Gedeon, Conterens.
Gehenna, Vallis triſtitiæ.
Gehennom, Vallis contriſtans.
Gelboe, Reuolutio inueſtigationis.
Gerſom, Aduena ibi.
Gerſon, Exilium eius.
Giblij, Termini.
Gihon, Pectus, Exitus.
Gog, Tectum.
Golgotha, Caluaria, vbi capita mortuorum reponuntur.
Goliath, Transmigratio.
Gomor, Genus menſuræ.
Gomorrha, Populus rebellis.
Græci, Hebraice, Ieuanim, id eſt, deceptores.

H.

Habacuc, Luctator.
Hananias, Gratia Domini.
Haram, Deſtructus.
Hauoth-iair, Oppida illuminationis.
Hebal, Aceruus vetuſtatis.
Heber, Socius, Particeps, per heth in principio.
Heber, per ain, Tranſitus.
Hebræus, Tranſiens.
Hebron, Societas.
Heli, Oblatio.
Heliopolis, Hebraice, dicitur On, id eſt, dolor.
Henoch, Dedicatus.
Hermon, Deſtructio.
Heſron, Sagitta exultationis.
Heua, Viua, Viuens.
Hierapolis, Sacra ciuitas.
Hieronymus, Sacrum nomen.
Holofernes, Fortis dux.

Hor, Mons.
Hoech, Desertum.
Horma, Destructio.
Hur, Libertas.
Hus, Consilium.
Hymenæus, Carmen nuptiale.

I.

Iabel, Defluens.
Iabes, Siccitas, per sin in fine.
Iabes, Tristitia per sadę in fine.
Iacob, Supplantator.
Iahel, Ascendens, Damula.
Iahiel, Viuit Deus.
Iairitis, Illuminatus.
Iamin, Dextera, vel dexter.
Iaphteth, Dilatatus.
Iason, Sanans.
Iauan, Decipiens.
Iehabod, Vbi gloria, Vę glorię.
Idumæa, Rufa, Terrena.
Iebus, Conculcatio.
Iechonias, Pręparatio Domini.
Iehu, Ipse, Existens.
Iehus, Tinea corrosus per sin.
Iehus 1. Par. 8. b. 10. Cõsilians, per sade.
Iemini, Dextera, vel dexter.
Iephte, Aperiens.
Ierameel, Misericordia Dñi.
Ieremias, Celsitudo Domini.
Iericho, Luna, Mensis.
Ierobaal, Impugnans idolum.
Ieroboam, Impugnans populũ.
Ierosolyma, Visio pacis, Visio perfecta.
Ierusalem, Idem.
Iesse, Eos, Existens.
Iesboe. Est vacuus.
Iesus, Hebraice Iehosua, Dominus saluator.
Iethro, Excellens.
Iezonias, Auscultatio Domini.
Iezrahel, Semen Dei.
Indus, id est, de India. Hebraice dicitur Hodu, id est, laudatio.
India, Iob. 28. c. 16. Hebraice Ophir, id est, ciuis.
Ioab, Paternitas, Habẽs patrẽ.
Ioachaz, Domini apprehensio.
Ioachaz. 2. Par. 34. b. 8. Apprehendens.
Ioachin, Domini præparatio.
Ioacim, Domini resurrectio.
Ioas, Diffidens, Desperans.
Ioas, Domini ignis. 4. Reg. 11. d. 21. Heb. Iehoas.
Ioas. 1. Par. 7. b. 8. & 27. d. 28. Tinea corrosus Per ain.
Iob, Dolens, Gemens.
Ioël, Volens, Incipiens.
Iohanan, Gratiosus, Pius, Misericors.
Iohannes, Idem.
Ionas, Columba.
Ionadab, Spontaneus.
Ionathan, Domini donum, Filius Saul.
Ioram, Excelsus.
Iordanus, Fluuius Iudicij.
Iosaphat, Dominus iudex.
Ioseph, Augmentum.
Ioseph, Psa. 80. a. 2. Domini augmentum Heb, Iehoseph.
Iosias, Ignis Domini.
Iosue, Dominus saluator.
Isaac, Risus.
Isai, Munus aut ens.
Isai. 1 Par. 2. b. 13. Vir meus.
Isaias, Domini salus.
Isboseth, Vir confusionis.
Iscariotes, Vir occisionis.
Ismahel, Exauditio Dei.
Israël, Præualens Deo.
Issachar, Est merces, præmium.
Ithamar, Insula palmæ.
Iubileus, Buccina.
Iudas, Laudatio.
Iulius, Lanuginosus.

L.

Laban, Albus, Candidus.
Lamech, Pauper, Humiliatus.
Lapidoth, Fulgura.
Lazarus, Dei adiutorium.
Lechi, Maxilla.
Leci, Lex.
Leui, Copulatus.
Leuiathan, Copulatio, Societas sua.
Lia, Laboriosa, Fatigata.
Libanus, Candidus.
Libya, Hebraice Lubim, Cor maris.
Lithostrotos, Lapidibus stratus.
Lot, Inuolutus, Colligatus.

M.

Maacha, Attrita.
Maasia, Opus Domini.
Maceda, Incendium.
Madian, Iudicium, Litigans.
Magdalena, Magnifica.
Magi, Sapiẽtes, vel philosophi.
Malachias, Nuntius meus.
Malaleel, Laudans Deum.
Malchus, Rex.
Mammona, Pecunia, Diuitiæ.
Mamzer, De scorto natus.
Manahem, Consolator.
Manasses, Oblitus, Obliuio.
Manue, Requies.
Mara, Amara.
Mardochai, amara contritio.
Maria, Exaltata, Amaritudinis mare.
Martha, Prouocans.
Massa, Onus.
Maspha, Specula.
Mathusael, Mortem suam postulans.
Matthæus, Donatus.
Melchias, Rex dominus.
Melchi-sedech, Rex iustitiæ.
Melchisua, Rex saluator.
Mesollam, Pacificus.
Mesopotamia, Regio sic dicta, quod duobus fluuijs, Euphrate & Tigri ambiatur.
Micha, Pauper.
Michael. Quis sicut Deus.
Michæas, Idem.
Michol, Quis omnia?
Miphiboseth, De ore ignominia
Misael, Quis postulatus?
Misle, Prouerbia, Nomen libri.
Misphat, Iudicium.
Mna, Libra, Talentum.
Moab, De patre.
Moria, Amaritudo.
Mosa, azymum, per sade.
Mosa. 1. Par. 8. a. 9. Onus.
Moyses, Attractus (sub. de aquis)
Mysia, Scelesta.

N.

Naaman, Pulcher.
Nabal, Stultus.
Nabo, Loquela. Prophetia.
Naboth, Idem.
Nabuchodonosor, Planctus iudicij.
Nachor, Raucus, Aridus.
Nadab, Spontaneus.
Nahasson, Coluber, Serpens.
Nahum, Consolator.
Naim, Pulcher.
Nathan, Donatus.
Nathanael, Donum Dei.
Nazaræi, Separati, Sanctificati.
Nazareth, Sãctificata, Separata: Si autem per sade scribatur, Custodita, vel, florida interpretatur.
Neapolis, Noua ciuitas.
Nehemias, Consolatio.
Nehustan. Aeneum.
Nemrod, Rebellis.
Nephthali, Aequiparatio.
Niniue, Pulchra.
Noë, Cessatio, Requies.
Noëma, Decora.

O.

Obadias, Seruus Domini.
Obed, Seruus.
Obed-edom, Seruus hominis.
Ochozias, Apprehensio.
Odollam, Testimonium illis.
Og, Subcinericius panis.
Olla, Eleuatio, Holocaustum.
Onam, Dolor.
Onan, Dolor, Iniquitas.
Onesimus, Vtilis.
Oolla, Tabernaculum.
Ophni, Pugnus, Pugillus.
Oreb, Coruus.
Osee, Saluator.

Oza, Fortitudo.
Ozias, Fortitudo Domini.
Oziel, Fortitudo Dei.

P.

Palestina, Conspersa (sub. cinere)
Paracletus, Consolator, Aduocatus.
Parasceue, Præparatio.
Pascha, Transitus.
Pētateuchus, Qūinq; volumina
Pentecoste, Quinquagesima (sub. die)
Petrus, Saxum, Petra.
Phacee, Aperiens.
Phanuel, Videns Deum.
Pharao, Dissipans.
Phares, Diuisio, Filius Iudæ.
Phares, per fin. s. Para. 7. d. 16. Eques.
Pharisæi, Diuisi.
Phase, Transitus.
Phasga, Collis.
Philisthæa, Conspersa cinere.
Phinees, Facies confidentiæ.
Phogor, Hiatus.
Phut, Aptica.
Pigmæi, Hebraice dicūtur Gamadim.
Probatica, Ouina, Locus vbi pecora sacrificāda tenebātur.
Proselytus, Aduena, Peregrinus.

R.

Raab, Psa. 86. a. 4. Superba, Fortis.
Rabba, Multa, Grandis.
Rachel, Ouis.
Raguel, Pastor Dei.
Rahab, Lata, Dilatata.
Ram, Excelsus.
Ramesses, Tonitruum tineæ.
Raphael, Medicina Dei.
Raphaim, Gigantes, Medici.
Rebecca, Saginata.
Rebla, Reblatha, Rixa.
Rechab, Quadriga.
Remmon, Malum granatum.
Respha, Extensio.
Roboam, Dilatans populum.
Roma, Excelsa, Sublimis.
Ruben, Videns filium.
Ruma, Excelsa.
Ruth, Saturata.

S.

Saaph, Cogitans.
Saba, per sin, Conuersio, Captiuitas.
Saba, per samech, Circuitio.
Sabaoth, Exercitus, in plurali.
Sabatha, Circuiens.
Sabathismus, Requies, Cessatio
Sabbathum, Idem.
Sadducæi, Iusti.
Sadoc, Iustus.
Sale, Missio.
Salem, vel Sallem, Pax.
Salmanasar, Pax ligata.
Salmon, Pacificus.
Salomon, Pacificus.
Salomith, Idem, f. g.
Salphaad, Vmbra formidinis.
Samaria, Custodia, Adamas.
Samson, Sol eius, Nominis iteratio.
Samuel, Positus à Deo.
Saphan, Hericius, Cuniculus.
Saphad, Iudicans.
Sara, per he in fine, Domina. Vxor Abrahæ.
Sara, per heth in fine, Odorans, Domina odoris.
Sarai, Domina mea.
Sarepta, Angustia buccellæ.
Saron, siue Sarona, Planities.
Satan, Aduersarius.
Saul, Postulatus, Commodatus.
Saul, 1. Regum. 9. a. 2. Hebraice Sual, Vulpes.
Scenopegia, Festum tabernaculorum.
Schibboleth, Spica.
Sedecias, Iustus Domini.
Segor, Parua.
Sehon. Eradicatio.
Sela, Dissoluens, filius Iudæ.
Sellum, Pacificus.
Sellun, Manens.
Sem, Nomen, Fama, Positus.
Semei, Obediens.
Semei. 1. pa. 2. d. 28. nomē meū.
Sēnacherib, Rubus destructionis.
Seon. Sonitus.
Sepharusim, Libri, vel Scribæ.
Sephora, Pulchra, aut tuba, Exod. 1. e. 15. per sin.
Sephora. Exod. 2. d 21. Auis. Passer, Vxor Mosis.
Seth, Positus.
Setim. Expansiones.
Siba, Exercitus, Militia.
Sibboleth, Onus.
Sicera, Ebrietas.
Sichem, Humerus.
Sihor, Niger, Turbidus, Nilus.
Siloe, Missus, Mittens.
Simeon, Audiens, Exauditio.
Simon, Obediens.
Sin, Rubus. Exod. 16. a. 1. per samech.
Sin, per sade, Arma, Scutum.
Sion, Aceruus. 2. Reg. 5. b. 7.
Sion, Deut. 4. g. 48. Strepitus.
Sisara, Hirundinem videns.
Sodoma, Secretum eorum.
Somer, Custos.
Sophtim, Iudices.
Sorec, Vinea.
Stephanus, Coronatus.
Sulamitis, Pacifica, Perfecta.
Sunamitis, Dormiens.
Susanna, Lilium, Rosa.

T.

Tarsus, Alata, Pennata.
Thabor, Electio, Puritas.
Thaddæus, Laudans.
Thamar, Palma, Dactylus.
Thare. Odorans, Spirans.
Tharsis, Contemplatio gaudii.
Thau, Signum.
Thecua, Spes, Funiculus.
Theraphim, simulachra.
Thomas, Abyssus, Geminus.
Topheth, Tympanum, Seductio.
Timæus, Cæcus, Cæcitas.
Timothæus, Honor Dei.
Titus, Honorabilis.
Tobias, Bonus Dominus.
Tubalcain, Mundana possessio.
Tyrū, Hebraice Sorim, id est, tribulantes.

V.

Vaiera, Et vocauit. Liber Leuitici.
Vaiedabber, Et locutus est, Liber Numerorum.
Vasthi, Potans, bibens.
Velle-semoth. Et hæc sunt nomina. Secundus liber legis qui Exodus Græcè vocatur.
Vr, Ignis.
Vrias, Ignis Domini.

Z.

Zabad, Dos, Dotatus.
Zabdi, Idem.
Zabulon, Habitaculum.
Zacchæus, Purus.
Zacharias, Memoria Domini.
Zambri, Cantans.
Zara, Oriens.
Zebedæus, Dos, Dotatus.
Zebee, Victima.
Zelotes, Aemulator.
Zelpha, Distillatio oris.
Zorobabel, Alienus à confusione.

A N T V E R P I A E.

Excudebat Vidua Amati Tauernerij, Sumptibus
Viduæ & Hæredum Ioannis Stelsij.
A N N O 1 5 7 2.

SVMMA PRIVILEGII.

PHILIPPVS Dei gratia Hiſpaniarum rex &c. Dux Brabant. &c. Priuilegio conceſsit Ioanni Stelſio, Bibliopolæ iurato, vt illi Biblia Louanij à Doctorib. Theologis, ad id deputatis, emendata & approbata, imprimere & diſtrahere liceat, vt latiùs patet in originali Priuilegio.

Datum Bruxellis Anno Domini M. D. L I I I. die X X. menſis Ianuarij.

Ph. de Lens.

1-2 3